
Chandra Das,
TIBETAN-ENGLISH
DICTIONARY

Compact Edition

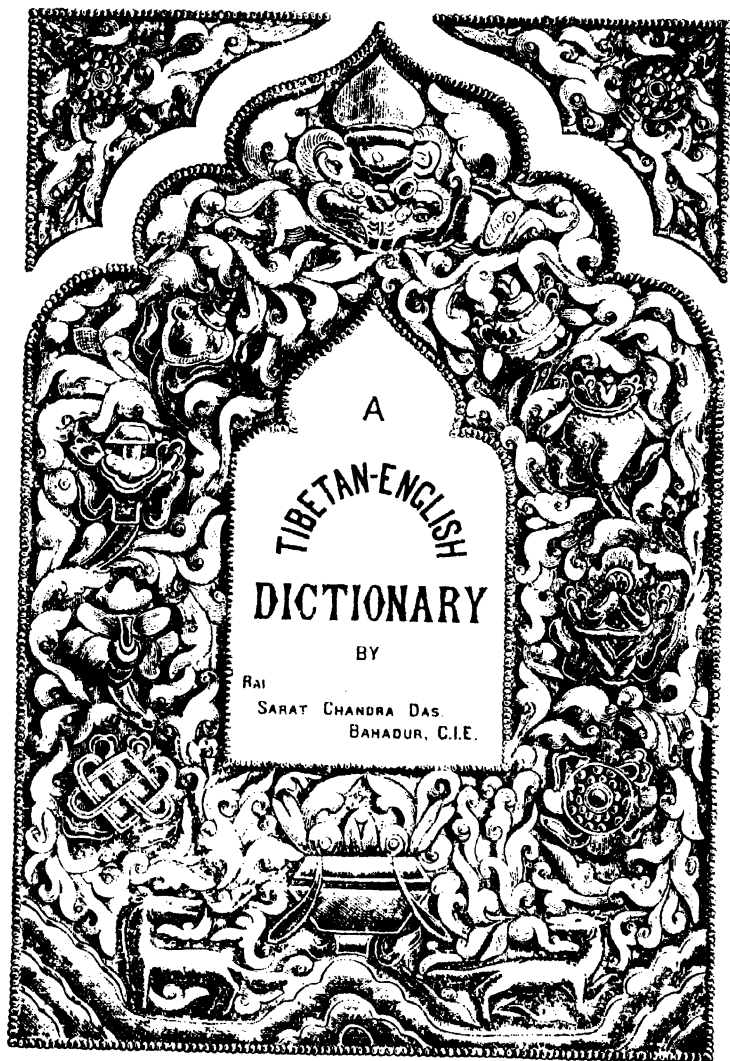
GAURAV PUBLISHING HOUSE

COMPUTERISED

First Reprint 1985

**Reprinted from the First Edition, Calcutta 1902
by**

**Gaurav Publishing House, 695, Model Town,
Jalandhar 144003 and printed at Ram Printograph
(India), New Delhi 110020**

Λ
TIBETAN-ENGLISH DICTIONARY

WITH SANSKRIT SYNONYMS

BY

SARAT CHANDRA DAS, RAI BAHADUR, C.I.E.,

AUTHOR OF "A JOURNEY TO LHASA AND
CENTRAL TIBET."

Revised and Edited under the orders of the Government of Bengal

BY

GRAHAM SANDBERG, B.A.,

CHAPLAIN, H. M. INDIAN SERVICE; AUTHOR OF "A HAND-BOOK OF COLLOQUIAL
TIBETAN," "MANUAL OF THE SIKKIM-BHUTIA LANGUAGE," "MILARAPA,
TIBETAN POET AND MYSTIC," ETC., ETC., ETC.

AND

A. WILLIAM HEYDE,

ONE OF THE REVISORS OF THE TIBETAN NEW TESTAMENT, MORAVIAN MISSIONARY ON THE
TIBETAN FRONTIER.

CALCUTTA:

PUBLISHED BY THE BENGAL SECRETARIAT BOOK DEPÔT.

1902.

ཆེ་བ་ལོ་གཏེར་མཛོད་།

મોટું અભિધાન ।

[illegible][illegible]

ਸਾਧਨ ਭੇਦ ਬ੍ਰਾਹਮਾ ਦੇਸ਼ ਰਹਾ ਕੁ ਮਨੋ

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ श्री गुरुदेव अर्पणं नमः ॥ श्री गुरुदेव अर्पणं नमः ॥ श्री गुरुदेव अर्पणं नमः ॥ श्री गुरुदेव अर्पणं नमः ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ལྷན་པ་ལྟ་བུ་དང་མཁའ་མཁའ་ལྟ་བུ་གི་ཤིང་གི་ཕྱི་དྲུང་ཅིན་ཅིའི་བཀའ་བཞེན་

[illegible]

PREFACE.

I.

ALEX. CSOMA DE KÖRÖS, the pioneer student of Tibetan, in the preface of his Tibetan-English-Dictionary, published in 1834, wrote as follows:—

“When there shall be more interest taken for Buddhism (which has much in common with the spirit of true Christianity) and for diffusing Christian and European knowledge throughout the most eastern parts of Asia, the Tibetan Dictionary may be much improved, enlarged, and illustrated by the addition of Sanskrit terms.”

The result of his investigations, to speak in Csoma's own words, was that the literature of Tibet is entirely of Indian origin. The immense volumes on different branches of science, etc., being exact or faithful translations from Sanskrit works, taken from Bengal, Magadha, Gangetic or Central India, Kashmir, and Nepal, commencing from the seventh century after Christ. And that many of these works have been translated (mostly from Tibetan) into the Mongol, Manchu, and the Chinese languages; so that by this means the Tibetan language became in Chinese Tartary the language of the learned as the Latin in Europe. In the year 1889 I brought these opinions of that original investigator to the notice of Sir Alfred Croft, K.C.I.E., the then Director of Public Instruction in Bengal, and explained to him the necessity of compiling a Tibetan-English Dictionary on the lines indicated by Csoma de Körös for the use of Tibetan students and particularly to assist European scholars in the thorough exploration of the vast literature of Tibet, which, besides indigenous works, comprises almost all the Buddhist religious works of India, including the great collections of the *Kahgyur* and the *Tangyur*. Shortly before this Sir Alfred Croft had received a communication from the late Right Hon'ble Professor F. Max Müller on the desirability of translating into English a Sanskrit-Tibetan work on Buddhist terminology, which was looked for with interest, because it was expected to throw light on many obscure points of Buddhist-Sanskrit literature. The philosophical terms of that literature, many

of which were of extremely doubtful meaning, had been translated with literal accuracy into Tibetan in early times, and it was anticipated that an analysis of the meaning of these terms would elucidate that of the original Sanskrit words, of which they were the equivalent renderings. Being impressed with the importance of the proposed work, Sir Alfred Croft, in a memorandum addressed to Government, wrote as follows:—

“Babu Sarat Chandra Das has brought with him four dictionaries of the classical Tibetan; one of these being a well-known Tibetan-Sanskrit Dictionary, compiled from a large number of named Tibetan as well as standard Sanskrit works, and dating from the 13th century A.D., and another being a Sanskrit-Tibetan Dictionary, which explains the Tantrik portion of the Buddhist Scriptures. The external arrangement of the dictionary will be as follows:—The Tibetan words will be placed first in alphabetical order; next their accepted Sanskrit equivalents; next the English rendering of the Tibetan terms; then will follow what is to be a special and valuable feature of the new dictionary. The meaning of each technical term is to be illustrated by extracts, with exact references from Sanskrit-Buddhist and Tibetan works. Further, it is proposed that Babu Sarat Chandra Das should include in the dictionary words of modern Tibetan which were not known to Csoma or Jäschke. The materials which he has amassed during his two journeys to and residence in Tibet give him exceptional facilities for making the work complete.”

These recommendations having received the sanction of Government in June 1889, I was placed on special duty in connection with the compilation of the proposed dictionary. In 1899, when the work of compilation was brought to a close, the Hon'ble Mr. C. W. Bolton, c.s.i., then Chief Secretary to the Government of Bengal, entrusted the revision of the work to the Revd. Graham Sandberg and Revd. William Heyde, and deputed Professor Satis Chandra Acharya, m.a., who had made Buddhist Sanskrit and Pali works his special study, to co-operate with me. My respectful thanks are, therefore, due to Sir Alfred Croft for the keen interest he took in my Tibetan studies and for his kind help at the inception of the work, and to Mr. Bolton for securing the services of the two Tibetan scholars—the Revd. Graham Sandberg and Revd. William Heyde—for its successful completion. I also record my obligations to Sir John

Edgar, K.C.I.E., formerly Chief Secretary to the Government of Bengal; to Dr. Emil Schlagintweit of Bavaria, and to the Hon'ble W. W. Rockhill, Author of *The Land of Lamas* for encouragement, assistance, and advice during the prosecution of my researches. Great is the debt of gratitude which I owe to the Revd. G. Sandberg for various acts of kindness. Without his scholarly and efficient aid this work would hardly have assumed its present shape, as he has given a scientific finish to the work which it was not in my power to do.

II.

In studying the origin and growth of Tibetan literature and the landmarks in the history of that language, Jäschke, the compiler of the second Tibetan-English Dictionary (published in 1882), noticed only two periods of literary activity. Had that critical student of Tibetan been in possession of works of modern literature, which dates from the establishment of the Dalai Lama's sovereignty over whole Tibet in the beginning of the 18th century A.D., he would certainly have modified his remarks on the subject. Neither he nor Csoma de Kőrös had any means or opportunities of studying either the current literature of every-day business or the refined, idiomatic literature of Tibet itself, which is quite distinct from the Indian literature that was translated or imported into the language. They do not seem to have ever during the course of their study of Tibetan come across works on drama, fiction, correspondence, etc. It is, therefore, no wonder that the compiler of the later dictionary should assign only two periods to the history of the literature of Tibet, entirely ignoring the third, which is indeed not the least important of the three.

The first period, to describe it in the language of Jäschke, is the Period of Translations, which, however, might also be entitled the Classical Period, for the sanctity of the religious message conferred a corresponding reputation and tradition of excellence upon the form in which it was conveyed. This period begins in the second half of the seventh century A.D., when Thon-mi Sambhoṭa (the good Bhota or Tibetan), the minister of King Srongtsan Gampo, returned to Tibet after studying the Sanskrit language under an eminent Brahman teacher of Magadha. "His invention of the Tibetan alphabet gave two-fold impulse: for several centuries the wisdom of

India and the ingenuity of Tibet laboured in unison and with the greatest industry and enthusiasm at the work of translation. The tribute due to real genius must be accorded to these early pioneers of Tibetan grammar. They had to grapple with infinite wealth and refinement of Sanskrit; they had to save the independence of their own tongue, while they strove to subject it to the rule of scientific principles, and it is most remarkable how they managed to produce translations at once literal and faithful to the spirit of the original."

The Classical Period may be divided into three stages. The first or the earliest stage terminated with the downfall of the first historical monarchy, when King Langdarma fell by the hand of an assassin. The second stage commenced with the introduction of the system of chronology, called the Vrihaspati cycle of 60 years, in Tibet by an Indian Buddhist called Chandra Nath and Chilu Pandit of Tibet in 1025 A.D. This was the age of Milaraspa and Atisa, whose illustrious disciple, Brom-ton Gyalwai Jungné, laid the foundation of the first Buddhist Hierarchy in Tibet and established the great monastery of Rwaḍeng, with a library of Sanskrit works. Jäschke's second period evidently corresponds with this stage, when "Tibetan authors began to indulge in composition of their own" and wrote on historical and legendary subjects. The third stage began with the conquest of Tibet by the Tartar Conqueror, Chingis Khan, in 1205 A.D., when Pandit Śākya Śrī of Kashmir had returned to Tibet after witnessing the plunder and destruction of the great Buddhist monasteries of Odantapuri and Vikrama Śīla in Magadha, and the conquest of Bengal and Behar by the Mahomedans under Baktyar Ghilji in 1203 A.D. In this last stage flourished the grand hierarchy of Sakya, which obtained supreme influence over Tibet and the country, which was then divided into 13 provinces, called Thikor Chusum, as a gift from the immediate successors of Chingis Khan. Among the most noted writers of the time were Sakya Pandit Kunga Gyal-tshan, Dogon Phag-pa, the spiritual tutor of Emperor Khubli Khan, and Shongton Lotsawa, who translated the *Kāvyaḍarśa* of Dandi and Kshemendra's *Avadāna Kalpalatā* in metrical Tibetan. With the opening of the 15th century Buten-Rinchen Düb introduced a new era in the literature of Tibet, and Buddhism received fresh impulse under the rule of the Phagmodu chiefs, when Tibetan scholars took largely to the study of

Chinese literature under the auspices of the Ming Emperors of China. During this period, called the age of Dā-nying (old orthography), the great indigenous literature of Tibet arose. A host of learned Lotsāwas and scholars like Tsongkhapa, Buton, Gyalwa Ngapa, Lama Tārānātha, Desri Sangye Gyatsho, Sumpa Khampo, and others flourished. This was the age of the Gelug-pa, or the Yellow Cap School of Buddhism, founded by Tsongkhapa with Gahdan as its head-quarters.

The third period begins with the first quarter of the 18th century, when Chinese suzerainty over Tibet was fully established and the last of the Tartar kings of the dynasty of Gushi Khan was killed by a General of the Jungar Tartars—an incident which transferred the sovereignty of Tibet to the Dalai Lama, who was till then a mere hierarch of the Gelug-pa Church. It is within this period that Tibet has enjoyed unprecedented peace under the benign sway of the holy Bodhisattvas, and its language has become the *lingua franca* of Higher Asia.

LEASA VILLA, DARJEELING, }
July 1902.

SARAT CHANDRA DAS.

REVISORS' PREFACE.

WHEN in December 1899 the Chief Secretary to the Government of Bengal handed over to us for revision the Tibetan Dictionary upon which Sarat Chandra Das had laboured for some dozen years, we found at our disposal a work embracing a mass of new and important collections on the language, the value of which was marred by two prominent characteristics—*first*, the material had been put together in somewhat heterogeneous fashion, hardly systematic enough for a dictionary; *secondly*, the vast amount of original matter had been throughout greatly interlarded with lengthy excerpts from Jäschke's Dictionary, not always separable from the new information, and this imparted a second-hand appearance to large portions of the work, which was, in reality, by no means deserved. Moreover, in this way, no attempt had been made to improve upon Jäschke's definitions of many of the commoner Buddhist philosophical terms or to incorporate the later results of European scholarship in these instances. On the other hand, one was very often gratified to find, in the case of the more difficult philosophical terminology, that the learned Bengali had gone to original and little-explored sources of native information, such as Tsongkhapa's *Lam-rim Chhenmo*, and, by extracts from the same, furnished valuable and novel particulars under those heads.

Accordingly, the task which the Revisors set themselves was directed mainly to counteracting the errors of judgment above indicated. Such a task proved one of a more laborious character than might be at first imagined; and the fact that the work of amendment and addition has taken them upwards of two years of incessant toil sufficiently evidences its difficulty.

First, has come the business of selection and excision. The religion and philosophy of Tibetan books are properly confined to the Bon cult and to Buddhism. There had been, however, a tendency here to draw in all manner of Hindu thought and mythology, because one or two works translated into Tibetan from the Sanskrit dealt with these matters. This tendency it seemed right to curb except in those instances, not at all infrequent, where the Vedic and Puranic Hinduism, in some measure, was bound up with, or bore upon, or explained, Buddhist belief or popular practice.

Excision has had to be meted out, further, in the case of unnecessary repetition of otherwise properly-introduced information. *Secondly*, our task has been one of substitution. Many articles have had to be freshly written, or at least re-compiled. In place of the innumerable excerpts from Jäschke, already referred to, we have had to examine and to treat *de novo* the grammar and general usage of a large number of the commoner nouns, adjectives, and verbs, notably the verbs. To illustrate these new articles, we have had to substitute for Jäschke's examples a large number of original quotations from Tibetan authors as well as a certain number of made-up sentences put together to exhibit various phrases of ordinary employment. In other articles, also, where Sarat Chandra Das had not thought it necessary to do more than repeat Csoma's or Jäschke's illustrative sentences, we have looked out fresh examples to replace them. Of still greater importance was it in the case of certain doctrinal terms and phrases of Buddhism to undertake re-definition and to connote and assimilate modern discussion and research on the subject. Among those terms may be noted such as རྟེན་, *rgyen*; རྟེན་འཛིན་, *stän-ah-jin*; རྩལ་, *lce-sol*; རྩལ་, *rdul*; རྩལ་, *blu-sol*; རྩལ་ཏུ་, *rgyan-tu*; རྩལ་ཏུ་མཆོག་, *stän-ah-jin-ggog-pa*. But while referring to these substitutions and others of a like nature, we do not wish to assume too much. We would rather repeat that, in the matter of philosophical definitions also, we have been frequently surprised and instructed by the descriptions and explanations of recondite ideas and terms which Sarat Chandra Das has himself succeeded in collecting from various native authorities. Such information would have sufficed if he had not sometimes confused it by the sudden and inconsequent linking on of Jäschke's remarks without curtailment and without any connotation of them to that which he had himself just set out. *Thirdly*, in the way of direct addition to the original work, there have been certain moderate supplementary contributions. Jäschke had dealt very fully with the Western colloquial, and we have sought to introduce a number of the colloquial words and phrases belonging to the Central and Eastern speech. Other additions have been short paragraphs on the mythological pantheon of Tibet and Mongolia, together with an attempt to give exact information on zoological and geographical points.

It may be considered by some that there is a certain lack of reference to known authorities in support of many of the statements set forth in this work. However, it should be remembered that in dealing with a

language so little explored as the Tibetan (or which, indeed, in one narrow groove—that of the *Kahgyur* translations from Sanskrit—has, in some sense, been over-explored), the difficulty is to find adequate authorities for the real and more current uses of words and phrases. The stilted verbiage of the *Kahgyur* is often mere Sanskrit idiom literally rendered into Tibetan, but it gives no idea of the elastic style to be found in the innumerable indigenous productions of native Tibetan writers. Sarat Chandra Das has held familiar intercourse with modern men of learning in Tibet itself—the professors at Tashi-lhunpo, Daipung, Samye, Mindolling, and other important monastic institutions. Much, therefore, has been gleaned by him which, though absolutely reliable, cannot be given on any stated authority, but must be accepted as information obtained at first hand and now presented for the first time. This frank acceptance should also be extended to much with which the Revisors have been able to supplement the Author's original work. Both of them have been located for lengthy periods where Tibetan is the language of the people of the place, and have been in constant communication with men from Lhasa and all parts of Tibet. Under such circumstances, "authorities" cannot of course be quoted.

In dealing with philosophical terms, and in general with the forms to be met with both in the old classical works and in modern treatises, it will certainly be found, however, that our examples are constantly supported by exact references. These have been taken from writings of all kinds. Hitherto European scholars seem to have thought of the literature of Tibet as one consisting wholly of Sanskritic translation and as limited to the contents of the *Kahgyur* and *Tanggyur*. The Author and the Revisors have endeavoured, by widening the sources of their quotations, to show how extensive a field is covered by mediæval and modern Tibetan writers. Geography, history, biography, political government, accounts, astrology, are all represented. It may be remarked, for example, that the official biographies of the successive Dalai Lamas alone fill some 32 volumes. Nevertheless, although these scarce memoirs are included in Sarat Chandra Das's library, we are sorry to point out that none of his examples appear to have been taken therefrom.

Knowing, however, how scanty is the range of Tibetan works available to the majority of students, we have not failed to quote largely in our examples from the *Kahgyur* and *Tanggyur* collections. We may

note on this point that a suggestion has been forwarded to us that, in quoting from the former, special references should be given to Mons. Feer's *Textes tirés du Kandjour*. But we are afraid that the scope for quotation would be narrowed if our references to the *Kahgyur* were confined to Mons. Feer's very limited extracts published in lithograph form over 30 years ago. As to the *Index du Kandjour*, which was issued in the publications of the Musée Guimet 20 years back, it is evident to every Tibetan student that this *Index* was only a *réchauffé* of Csoma Korösi's much clearer and fuller analysis of the *Kahgyur* printed 68 years ago in the pages of the *Asiatic Researches*. We fear, indeed, that reliance on such works as these would rather expose us to charges of non-acquaintance with more recent results of European investigation in the present field. Although working in India, we may observe, however, that we have done our best to keep pace with what European Orientalists have written on our subject; but assistance has been mainly derived from the many memoirs compiled by Russian and German scholars, and we would specially recommend to notice the collections in this field made by Prince Ukhtomski and the very recent publications of Dr. Albert Grünwedel, Dr. A. Conrady, and Professor Huth. The analyses of the *Tanggyur*, issued by Professor Huth during the last three or four years, are particularly noteworthy. To return, however, to the above-mentioned suggestion, we may say that not only would the scope be too restricted, but also there is no necessity, under present conditions, to refer to any mere collection of extracts. Nearly every capital city in Europe now has obtained possession of complete copies of the *Kahgyur* volumes, and in two or three libraries the 220 volumes of the *Tanggyur* may be also consulted. In St. Petersburg are three full sets of the *Kahgyur* and two sets of the *Tanggyur*; in Paris is a set of the *Kahgyur*; in one or other of the great German libraries both the Tibetan encyclopædia may be seen; in England, while curiously enough the British Museum Library owns only a small drawer-ful of loose Tibetan book-leaves, the India Office Library can boast a perfect series of both *Kahgyur* and *Tanggyur*; and, lastly, in the Vatican Propaganda Library is preserved Oratio della Penna's incomplete collection of *Kahgyur* volumes.

A word as to the Sanskrit equivalents following each Tibetan term. Sanskrit scholars will perhaps consider these equivalents rather

unsystematically enumerated. They have, nevertheless, with regard to the majority of them, this particular value:—they were selected by native Indian scholars of mediæval and later days in collaboration with Tibetan *lotsawas* or translators, as the appropriate Sanskrit synonyms of the respective Tibetan words. They have been taken chiefly from one celebrated Sanskrit-Tibetan Dictionary, and supplemented by a well-known Calcutta pandit and professor, Satis Chandra Acharya *Vidyabhūṣan*, who has also considerable acquaintance with literary Tibetan. The same learned professor has also, in numerous instances, appended a literal English rendering of the Sanskrit terms. These renderings have been placed within square brackets with the initial *S* outside the brackets, and he alone is responsible for such translations.

The system of transliteration followed is that adopted finally at the Vienna Congress of Orientalists; and this system is observed in the case of all Tibetan and Sanskrit words intended to be literally transliterated and printed in *italics*. However, when a Tibetan or Sanskrit proper name occurs in Roman characters, not as a transliteration, but in the English explanation of a word, or in any English sentence as an integral part of such explanation or sentence, the name is spelled according to the conventional English fashion and, in the case of Sanskrit terms or names, as in Sir Monier Williams's Dictionary.

A considerable number of Tibetan words at the head of paragraphs will be found in larger type. This indicates either that the word is the root of all related terms, or that it is the most common word of the series and thus ostensibly that from which the others have been derived. Two different arbitrary signs will be found prefixed to many words. The Author, it seems, has marked such words as he considers archaic or gone out of present use with a *swastika* (✠), and those words deemed by him to have been imported into Tibetan from the Sanskrit, whether directly or by derivation, he has distinguished by a double-headed dagger (‡).

In conclusion, the Revisors would point out that although they have been given, and have generally taken, the greatest freedom in correcting or rejecting the matter set forth in this work, and for that reason cannot justly shift responsibility for the accuracy or non-accuracy of that which is herein written, nevertheless they have generally not reversed

the views and statements of the Author wherever these have seemed to them reasonable or fairly tenable, and to be the result of deliberately-formed opinion. They have felt, even when differing personally from the Author, that this Dictionary was Sarat Chandra Das's—not their own.

We must not omit to mention that, by the agency of the Chief Secretary to Government, certain brief comments on various portions of the Dictionary were received from Professor Bendall, and we have to thank him for his kind suggestions.

GRAHAM SANDBERG.

A. WILLIAM HEYDE.

DARJEELING, INDIA ; }
The 1st March 1902. }

ALPHABETICAL PLAN OF THE TIBETAN LANGUAGE,

ཡང་ང་ (yāng nga).

The five vowels:

ཨ་ཀི་ལུ་ཨེ་ཐོ། a, i, u, e, o.

The four vowel signs that are attached to the basic letter ཨ are called *gi-gu*, *shabkyü*, *deng-bü* and *nāro*:

ཨི ཨུ ཨེ ཨོ། i, u, e, o.

ས་ཀྱི་སྤྱི་སྤྱི་ (sal-je süm-chü).

The thirty consonants:

ཀ་ ཁ་ ག་ ན་།

ka, kha, ga, na.

པ་ ཕ་ བ་ མ་།

pa, pha, ba, ma.

ར་ ལ་ ཅ་ ས་།

ra, la, ca, sa.

ཅ་ ཆ་ ཇ་ ཉ་།

ca, cha, ja, na.

ཌ་ ཌྷ་ ཎ་ ཏ་།

tca, tcha, dea, wa.

ཏ་ ཐ་།

ha, a.

ཏ་ ཐ་ ཏ་ ན་།

ta, tha, da, na.

ཅ་ ཆ་ ཇ་ ཉ་།

cha, na, ha, ya.

The Dictionary order of the Tibetan letters,
with their Indo-Romanic equivalents and their pronunciation
exemplified by English words:

ཀ k in kill, seek.

ཁ kh „ ink-horn.

ག g „ gun, go, dog.

ང n (=ng) „ sing, king.

ཅ c (=ch) in porch.

ཆ ch (=chh) „ church-hill.

ཇ j „ jet, jump.

ཉ ñ (=n) „ singe.

ཕ ཕ བ བ མ མ। ར ར ལ ལ ཌྷ ཌྷ འ འ ཡ ཡ རྩ རྩ।
 ཕ་ཕ་བ་བ་མ་མ। ར་ར་ལ་ལ་འ་འ་ཡ་ཡ་རྩ་རྩ।
pu, pha, ba, bha, ma. ya, ra, la, wa. za, za, sa, ha. kza.

The consonant signs representing the letters ར, and འ:

རྩ (ཕ་ལྟགས་ *ya-tāg*) and འྩ (ར་ལྟགས་ *ra-tāg*).

ལོག་ཡིག་དྲུག་ (*log-yig six*).

The six inverted Tibetan letters representing the Sanskrit letters:

ཅ ཇ ཉ ཏ ཐ ཌ

ཅ་ཇ་ཉ་ཏ་ཐ་ཌ་

cha, cha, tha, na, za, kza.

ཏ་ལྟགས་དྲུག་ (*hu-tāg six*).

The six aspirates, i.e., letters having ཏ subjoined to them,

ཅ ཇ ཉ ཏ ཐ ཌ

ཅ་ཇ་ཉ་ཏ་ཐ་ཌ་

gha, dha, bha, dha, dha, dha.

གི་གུ་གེ་གོ་གྱ་འགྱེང་བྱ་ཅ་རྩ་ (or རྩ་རྩ་) རྩ་ལྟགས་པ་མི་

The compounds formed with the four vowel signs of *i, u, e* and *o* called *gi-gu*—the 'angle', *shabs-kyu*—the hook, *agres-bu* the 'standing' stroke, and *gna-ro* 'the horns over the nose', which are joined to the consonants including the basic vowel ར,

གི་གུ་གེ་གོ་ *ki, ku, ke, ko.*

གི་གུ་གེ་གོ་ *gi, gu, ge, go.*

ཅི་ཅུ་ཅེ་ཅོ་ *ci, cu, ce, co.*

ཅི་ཅུ་ཅེ་ཅོ་ *ji, ju, je, jo.*

ཁི་ཁུ་ཁེ་ཁོ་ *khi, khu, khe, kho.*

ཁི་ཁུ་ཁེ་ཁོ་ *hi, hu, he, ho.*

ཅི་ཅུ་ཅེ་ཅོ་ *chi, chu, che, cho.*

ཅི་ཅུ་ཅེ་ཅོ་ *si, su, se, so.*

ཁི་ཏུ་ཁེ་ན།	ti, tu, te, to.	ཐི་ཏུ་ཐེ་ན།	thi, thu, the, tho.
དི་ཏུ་དེ་ན།	di, du, de, do.	དི་ཏུ་དེ་ན།	ni, nu, ne, no.
པི་ཏུ་པེ་ན།	pi, pu, pe, po.	པི་ཏུ་པེ་ན།	phi, phu, phe, pho.
བི་ཏུ་བེ་ན།	bi, bu, be, bo.	མི་ཏུ་མེ་ན།	mi, mu, me, mo.
ཌི་ཏུ་ཌེ་ན།	lai, lau, lee, lao.	ཌི་ཏུ་ཌེ་ན།	lshi, lshu, lshre, lsho
དྲི་ཏུ་དྲེ་ན།	dvi, dau, dse, dao.	ལྷི་ཏུ་ལྷེ་ན།	loi, lu, le, lo.
ཞི་ཏུ་ཞེ་ན།	shi, shu, she, sho.	ཟི་ཏུ་ཟེ་ན།	zi, zu, ze, zo.
མི་ཏུ་མེ་ན།	hi, hu, he, ho.	ཡི་ཏུ་ཡེ་ན།	yi, yu, ye, yo.
རི་ཏུ་རེ་ན།	ri, ru, re, ro.	འི་ཏུ་འེ་ན།	li, lu, le, lo.
སི་ཏུ་སེ་ན།	ci, cu, ce, co.	སི་ཏུ་སེ་ན།	si, su, se, so.
ཧི་ཏུ་ཧེ་ན།	hi, hu, he, ho.	ཨི་ཏུ་ཨེ་ན།	i, u, e, o.

ཡ་ཅག་ལྔ་དྲུག་ནི་ (ya-täg seven).

The seven basic consonants to which the letter ཡ y is subjoined :

ཀྱ་ཐྱ་གྱ་ཕྱ་འྱ་པྱ། kya, khya, gya, pya, phya, bya, mya.

The four compounds which in their pronunciation resemble the four simple letters ཅ, ག, ར, ལ :

ཕྱ་ pya is pronounced as ཅ ca.   འྱ་ phya is pronounced as ག ga
པྱ་ bya „ „ „ ར ba.   ལྱ་ mya „ „ „ ལ la.

ར་ཅག་ལྔ་དྲུག་ལྟུང་ (ra-täg thirteen).

The thirteen basic consonants to which the letter ར r may be subjoined and in which , though the basic constituent is not pronounced, in Tibet proper yet the compounds so formed have a pronunciation altogether different from that of any of the constituents,

ཀྱ་ རྱ་ ཀྱ་ རྱ་ ཀྱ་ རྱ་ ཀྱ་ རྱ་ ཀྱ་ རྱ་ ཀྱ་ རྱ་ ཀྱ་ རྱ་
kya, khya, gya, tra, thra, dra, pra, phra, bra, mra, gra, sra, hra,
(ka), (kha), (ga), (ta), (tha), (da), (pa), (pha), (ba), (ma), (ra), (sa), hra.

The eight compounds of which the pronunciation resembles that of the Sanskrit cerebrals *च, छ, ज* represented in Tibetan by the inverted letters *ཅ, ཆ, ཇ* :—

𑀓 kra (ka).   𑀕 tra (ta).   𑀖 pra (pa).   𑀗 khra (kha).
 𑀙 gra (ga).   𑀛 dra (da).   𑀜 bra (ba).   𑀝 phra (pha).

ལ་པདྨ་མ་རྒྱལ། (la-tāg six).

The six basic consonants to which the letter 'l' is subjoined :

ḡla, ḡla, ḡla, ḡla, ḡla (da).

In the compounds the Δx *i.e.*, basic are silent except in Δ which is pronounced as d ; the letters not pronounced are underlined.

རི་ལ་ལུས་ཀྱི་བརྟགས་པ།

The same with "subjoined :

ໂຊ ມ ອ ອ ອ ອ ອ !
 klu, glu, hlu, rlu, plu, zlu (du).

ལ་སུར་འདྲེན་པ་བརྒྱ་དྲུག་གི (wa-sur tāg-pa sixteen).

The sixteen letters with (४३५) i.e., which is a corner of the letter 'u' as subjoined to them :

kwa, khwa, gwa, cwa, hwa, tsa, dza, tsha, shwa, xon, won, lra, cwa, swa, hwa.

ར་མགོ་བརྒྱ་གཉིས་ནི (*ra-go* twelve).

The twelve basic consonants with ʔ on their head, i.e., ʔ surmounting them :

ཀ་ ག་ ཁ་ ལ་ ས་ ཏ་ ཉ་ ཐ་ ཊ་ ཋ་ ཌ་ ཌྷ།
ka, ga, ṅa, ja, ña, ra, ṛa, na, ṛḥa, ma, ṛta, rda.

(the superscribed letter being generally silent is represented by an underlined r)

ལ་མགོ་བརྒྱ་ནི (*la-go* ten).

The ten basic consonants with the letter *ལ* surmounting them :

ཀ་ ཁ་ ག་ ཏ་ ཉ་ ཏྲ་ ཐ་ ཇ་ ཉ་ ཏྲ་
ka, ga, ka, ka, la, la, pa, ha, lu.

the superscribed letter where silent is represented by an underlined *l*.

མ་མགོ་བརྒྱ་གཅིག་ནི (*sa-go* eleven).

The eleven basic consonants with the letter *མ* surmounting them :

ཀ་ ཁ་ ག་ ཏ་ ཉ་ ཏྲ་ ཐ་ ཇ་ ཉ་ ཏྲ་ ཏྲ་
ka, ga, ka, ka, la, la, pa, ha, lu, lu.

the superscribed letter which is not pronounced is represented by an underlined *g*.

རྩ་བརྒྱལ་པེ (*ngon-jüg* five).

The five letters which, when prefixed to initial or basic letters to form a word, are seldom in Tibet Proper pronounced and are represented by underlined italics :

ག་ ཏ་ ཐ་ ཏྲ་ ཏྲ་
g, g, h, h, h.

རྩ་བརྒྱལ་བརྒྱ་ནི (*je-jüg* ten).

The ten letters which when affixed to initial letters to form a word are very softly pronounced :—

ག་ ཏ་ ཐ་ ཏྲ་ ཐ་ ཏྲ་ ཐ་ ཏྲ་ ཐ་ ཏྲ་
g, h, d, n, b, b, r, l, s.

རྩ་བརྒྱལ་བརྒྱ་གཅིག་ནི (*dsog-tshig* eleven).

The eleven letters which are reduplicated (to form the preterite) when joined with a terminal *o* :

ག་ ཏ་ ཐ་ ཏྲ་ ཐ་ ཏྲ་ ཐ་ ཏྲ་ ཐ་ ཏྲ་ ཐ་
go, ho, do, no, bo, mo, ho, ro, lo, so, to.

ལ་དོན་དམའ་པ་དང་དྲི་ (la-don seven).

The seven postpositions signifying to or at,

སུ་རུ་རཱ་དུ་ན་ལ་ཏུ།

su, ru, ra, du, na, la, tu.

འདྲེལ་ལྗང་ལྔ་ (drel-dā five).

The postpositive particles to signify possession:—

གི་ཀྱི་ཡི་འི་ཡི།

gi, kyi, yi, hi, yi.

ཉེ་ལྗང་ལྔ་ ché-dā or jé-dā.

The instrumental particles:—

གིས་ཀྱིས་ཡིས་འིས་ཡིས།

gis, kyes, yis, his, yis.

ཐོན་འཇུག་ལ་བ་ཐོབ་པའི་ཀ་ཡིག་(ཐོང་གཞི)།

the basic (ཐོང་གཞི) ཀ and its compounds with the letter ཐ a prefixed,

ཐཀའ།	ṭkaḥ.	ཐཀང་།	ṭkañ.	ཐཀག།	ṭkag.	ཐཀན།	ṭkam.
ཐཀབ།	ṭkab.	ཐཀས།	ṭkas.	ཐཀར།	ṭkar.	ཐཀལ།	ṭkal.
ཐཀལ།	ṭkug.	ཐཀམས།	ṭkumñ.	ཐཀར།	ṭkur.	ཐཀུར།	ṭkur.
ཐཀུས།	ṭkus.	ཐཀོང་།	ṭkod.	ཐཀོལ།	ṭkol.	ཐཀྱིགས།	ṭkyigs.
ཐཀྱི།	ṭkye.	ཐཀྱ།	ṭkra.	ཐཀྱག།	ṭkrag.	ཐཀྱབས།	ṭkrabs.
ཐཀྱམས།	ṭkrams.	ཐཀྱལ།	ṭkral.	ཐཀྱི།	ṭkri.	ཐཀྱ།	ṭkru.
ཐཀྱས།	ṭkrus.	ཐཀྱན།	ṭkren.	ཐཀྱས།	ṭkres.	ཐཀྱོངས།	ṭkroñg.
ཐཀྱོལ།	ṭkrol.	ཐཀྱག།	ṭkrag.	ཐཀྱེང།	ṭkyed.	ཐཀྱར།	ṭkyur.
ཐཀོས།	ṭkogs.	ཐཀོ།	ṭko.	ཐཀྱ།	ṭku.	ཐཀྱོངས།	ṭkyasñg.
ཐཀྱམ།	ṭkrum.						

བ་འབྲུལ་ཐོབ་པའི་ཅ།

the basic ཅ and its compounds with the letter བ prefixed,

བཅའ།	<i>bcab.</i>	བཅགས།	<i>bcags.</i>	བཅངས།	<i>bcang.</i>	བཅང།	<i>bcag.</i>
བཅཔས།	<i>bcabg.</i>	བཅར།	<i>bcar.</i>	བཅལ།	<i>bcad.</i>	བཅས།	<i>bcag.</i>
བཅིལ།	<i>bcil.</i>	བཅིངས།	<i>bcin.</i>	བཅིང་།	<i>bcid.</i>	བཅུག།	<i>bcug.</i>
བཅུང།	<i>bcud.</i>	བཅུམ།	<i>bcum.</i>	བཅུ།	<i>bcu.</i>	བཅོམས།	<i>bcoms.</i>
བཅོས།	<i>bcos.</i>	བཅོལ།	<i>bcol.</i>	བཅྱིང།	<i>bcid.</i>		

བ་ཐོབ་པའི་ཏ།

the basic ཏ and its compounds with the letter བ prefixed,

བཏགས།	<i>btags.</i>	བཏང་།	<i>btan.</i>	བཏཔ།	<i>btap.</i>	བཏྲིངས།	<i>btin.</i>
བཏ།	<i>btu.</i>	བཏས།	<i>btug.</i>	བཏུང།	<i>btud.</i>	བཏུཔ།	<i>btub.</i>
བཏུལ།	<i>btul.</i>	བཏུང་།	<i>btun.</i>	བཏྲུཔ།	<i>btel.</i>	བཏྲན།	<i>btan.</i>
བཏྲན།	<i>btren.</i>	བཏྲན།	<i>btan.</i>	བཏྲེན།	<i>btren.</i>	བཏྲ།	<i>bla.</i>
བཏྲས།	<i>btas.</i>	བཏྲར།	<i>btar.</i>	བཏྲོས།	<i>btos.</i>	བཏྲམས།	<i>btams.</i>
བཏྲུན།	<i>btun.</i>	བཏྲུལ།	<i>btul.</i>	བཏྲེགས།	<i>btogs.</i>	བཏྲུམ།	<i>btum.</i>

བ་ཐོབ་པའི་ཙ།

the basic ཙ and its compounds with the letter བ prefixed,

བཙས།	<i>btay.</i>	བཙན།	<i>btan.</i>	བཙང།	<i>btach.</i>	བཙས།	<i>btay.</i>
བཙལ།	<i>btal.</i>	བཙར།	<i>btar.</i>	བཙུགས།	<i>btugs.</i>	བཙུང།	<i>btud.</i>
བཙུན།	<i>btun.</i>	བཙུམས།	<i>btums.</i>	བཙོམས།	<i>btoms.</i>	བཙོ།	<i>blo.</i>
བཙོག།	<i>btog.</i>	བཙོང་།	<i>btod.</i>	བཙོང།	<i>btod.</i>	བཙོན།	<i>btom.</i>
བཙོངས།	<i>btong.</i>	བཙོས།	<i>btos.</i>	བཙོ།	<i>btai.</i>	བཙུཔ།	<i>btoub.</i>
བཙོ།	<i>btac.</i>	བཙོན།	<i>btom.</i>	བཙུམས།	<i>btoms.</i>		

བཤམ་པའི་ག།

the basic ག and its compounds with the letter ག prefixed,

བགག།	bgag.	བགགས།	bgags.	བགད།	bgad.	བགམ།	bgam.
བགགས།	bgags.	བགོ།	bgog.	བགོས།	bgogs.	བགུངས།	bgugnas.
བགྱ།	bggi.	བགྱས།	bggis.	བགྱིད།	bggid.	བགྱང་།	bggan.
བགྱངས།	bggnas.	བགྱད།	bggud.	བགྱམ།	bgges.	བགྱོ།	bgro.
བགྱན།	bggan.	བགྱལ།	bggol.	བགྱངས།	bggyuas.	བགྱིད།	bggid.
བགྱད།	bggyud.	བགྱན།	bggyun.	བགྱ།	bggye.	བགྱན།	bggyan.
བགྱལ།	bggyul.	བགྱད།	bggyad.	བགྱིར།	bggyir.	བགྱར།	bggyur.
བགྱིད།	bggyed.	བགྱོབ།	bggrob.	བགྱུན།	bggrun.	བགྱངས།	bggruas.
བགྱམ།	bggrum.	བགྱང་།	bggren.	བགྱོན།	bggron.	བགྱགས།	bggrags.
བགྱུབས།	bggrubs.						

QAD OR THE STOPS.

ཁ pronounced shad in Ladak and Amdo but in Tsang and Central Tibet is pronounced : Shay |

ཁུང་ཁ or ཁྱི་ཁ single perpendicular stroke | = (,) Comma.

ཁྱིས་ཁ double stroke || = (.) full stop.

བཞི་ཁ four-fold stroke |||| used at the end of a chapter or section.

ཚེག point, dot separating syllables.

ཚེག་ཁ stroke with dots on its top ུ or ྀུ ornamental stop.

ABBREVIATIONS OF NAMES.

<i>A.</i>	<i>Ati-gahi rnam-thar</i> འདི་གཤི་རྟེན་འཁོར་པའོ།
<i>A. K.</i>	Avadāna Kalpalatā.
<i>A. R.</i>	Asiatic Researches.
<i>A. S.</i>	Aṣṭa Sāhasrikā B. T. Society.
<i>A. Ç.</i>	Anuruddha-Çataka B. T. Society.
<i>Abhi.</i>	Abhidhammattha-sangaho.
<i>Ar.</i>	Arabic.
<i>B. grub.</i>	<i>Bon-gyi grub-guthah</i> བོན་གྱི་རྒྱལ་མཁའ།
<i>B. Nam.</i>	Bon Nam shag.
<i>B.T.S.</i>	Buddhist Text Society.
<i>Bal.</i>	Baltistan.
<i>Behu.</i>	<i>Behu-bum shon-po</i> འཕེ་བུལ་ཤོན་པ།
<i>Beng.</i>	Bengali language.
<i>Bhar.</i>	Bharata, dialogue, ed. by Dr. A. Schiefner.
<i>Bhot.</i>	Bhotan, province.
<i>Bodhi.</i>	Bodhicharyāvatāra, B. T. Society.
<i>B.ch.</i>	<i>Bon-chos</i> བོན་ཆོས།
<i>Budh.</i>	Buddhism.
<i>Bum.</i>	<i>Shu-rgya-bum</i> ཤུ་རྟེན་བུལ་ <i>Shan-hbum chui.</i>
<i>Burn. I.</i>	Burnouf, Introduction au Buddhism Indien.
<i>Burn. II.</i>	Burnouf, Lotus de la bonne loi.
<i>C.</i>	Central Tibet.
<i>Cāṇ.</i>	<i>Cāṇakya (Tsā-un-ka)</i> ཅཱ་ནཱ་ཀཱ།
<i>Cho-saā.</i>	<i>Lonka Choḡ-hsaā</i> ལུང་ཀཱ་ཆོག་མཁའ་ཤུལ་
<i>Choi-g.</i>	<i>Choḡ-rgyal bsloḡ-pa</i> ཆོག་རྒྱལ་བསྟོན་པ།
<i>Cs.</i>	Csoma de Körösi's Tibetan English Dictionary
<i>Cunm.</i>	Cunningham General, Ladak and the surrounding country.
<i>Çe or Ç. doā.</i>	<i>Çeḡ-rah sdoā-bu</i> ཅེ་རཱ་ཤོ་འབུ།
<i>Ç. gya.</i>	<i>Çeḡ-rah ḡrgya-pa</i> ཅེ་རཱ་ཤོ་རྒྱལ་པ།
<i>Ç. lam.</i>	<i>Çam-bha-khi lam-yig</i> ཇམ་བཤམ་ཀཱི་ལམ་ཡིག།
<i>Çer.</i>	<i>Çer-gyi me-loā</i> ཇེ་རྒྱུ་མེ་ལོ་ཤ།
<i>Çil.</i>	<i>Çila</i> ཇི་ལ།
<i>Div. A.</i>	Divyāvadāna.
<i>D. çel.</i>	<i>Drañḡ-çel me-loā</i> དྲཱཱླ་ཅེ་ལ་མེ་ལོ་ཤ།
<i>D. R.</i>	<i>Dul-wa Rinpo-che</i> , a Bon religious work.
<i>Dran.</i>	<i>Dran-pa sher gshag</i> དྲན་པ་ཤེར་གཤག།
<i>Dag.</i>	<i>Dag-byed gent-wahi me-loā</i> དག་བྱེད་གེན་པཱི་མེ་ལོ་ཤ།

<i>Mgrin.</i>	<i>Mgrin-shon zla-wahi rtogs-brjod</i> མཁོན་ཤོན་བཟའ་རྟོག་པོ་བཞུགས་པའོ།
<i>Mgur.</i>	<i>Mi-la ras-pahi mgur-hbum</i> མི་ལ་རས་པའི་མགུར་མུམ་
<i>Mñon.</i>	<i>Mñon-brjod mkhas-pahi rna-rgyan</i> མཛོན་བཞུགས་པའི་རྟུན། a Lhasa block-print work in 80 leaves compiled by Nag Wang Jigten Wangchûg Tagpai Dorje (རྒྱལ་བ་དང་འཇེག་རྟེན་དང་ཡུག་ཡུག་པའི་རྟུན་པོ།) from Sakya Panohhen's Tshig-gter, Tibetan translation of Amarkosa and other lexicons.
<i>Mtshan.</i>	<i>Mtshan-ñig</i> མཚན་ཁྱི།
<i>Naro.</i>	<i>Na-ro chos-dng</i> ར་ལ་མ་ན་ཅོ་ཤ་མ་རྟུག་གི་བཞུགས། ཡུ་ཤེན་ན་ཅོ་ཤེན་མ་ར་།
<i>Nor.</i>	<i>Nor-lhahi gsuñs</i> རྟ་ལྷའི་གུས་པ།
<i>Ñag.</i>	<i>Day-yig ñay-egron</i> དག་ཡིག་རྟ་ཡིག་ཅུ་འབྲེལ།
<i>Org.</i>	Original texts.
<i>Org. m.</i>	Original manuscripts.
<i>Pag.</i>	<i>Rtogs-brjod dpug-nam hkhri-ciñ</i> རྟོག་པོ་བཞུགས་པའི་དཔུང་པའི་མཁོན་པོ།
<i>Pth.</i>	<i>Pad-ma thun-yig</i> པད་མ་ཐུན་ཡིག།
<i>Pur.</i>	Purrang.
<i>Rdo.</i>	<i>Rdo-rin sum-rtags</i> རྟོ་རིན་སུམ་རྟུག་པ།
<i>Rdo-phreñ.</i>	<i>Rdo-rje phreñ-wa.</i>
<i>Rda.</i>	<i>Sgom-chen dan rda-rtnig-yi rnam-thar</i> སྐོམ་ཅེན་དང་རྟ་རྟུག་གི་རྟུག་པོ་མ་ར་།
<i>Rgyan.</i>	<i>Rgyan-gyi bstun bcos</i> རྟ་ཡི་བཟུང་བཅོམ།
<i>Rje-nam.</i>	<i>Rje rin-po chehi rnam-thar</i> རྟེ་རིན་པོ་ཅེའི་རྟུག་པོ་མ་ར་།
<i>Rnam.</i>	<i>Rnam-bcad gñin-rgyan</i> རྟུག་པོ་བཟུང་བཞུགས་པ།
<i>Rtsa-y.</i>	<i>Rtsa-rgyud</i> རྟུག་པོ།
<i>Rtsa. fi.</i>	<i>Uhu-ma rtsa hyrel-pa gñis-ka,</i> ཡུ་མ་ཏ་མ་དང་འབྲེལ་པ་གཉིས་ཀ།
<i>Rtsa-shuñ.</i>	<i>Man-ñag rgyud-kyi rtsa-wahi gshuñ</i> མཎ་ཁག་རྟུག་པོ་ཅུ་པའི་གུས་པ།
<i>Rtsi.</i>	<i>Rtsi-kyi bstan-bcos</i> རྟུག་པོ་བཟུང་བཅོམ།
<i>Rtsii.</i>	<i>Rtsi-gzhi phyogs-bgyigs</i> རྟུག་པོ་གཉིས་པའི་འབྲེལ་པ།
<i>S.</i>	Sanskrit terms from Tibetan-Sanskrit Lexicons of Tibet explained by Satis Chandra Acharya, M.A.
<i>S. del.</i>	<i>Gsum-hgrel</i> གུམ་མཁོན་པོ།
<i>S. g.</i>	<i>Shad-gyud,</i> a medical work.
<i>S. Lex.</i>	Sanskrit lexicon.
<i>S. phreñ.</i>	<i>Lags-bcad yser-hphreñ</i> ལེགས་བཟུང་ཡེས་མཁོན་པོ་བཞུགས་པ།
<i>S. kar.</i>	<i>Beam-yus gkar-chag</i> བམ་ཡུས་དཀར་ཅག།
<i>S. lam.</i>	Sambhala lam-yig.
<i>S. leg.</i>	<i>Sa-kyia legs-bcad</i> ས་ཀྱི་ལེགས་བཟུང་པ།
<i>S. o.</i>	<i>Gser-hod dam-pa</i> གེས་འོད་དམ་པ།
<i>S.P.</i>	Suvarṇa-prabhā, B. T. Society.
<i>Samā.</i>	Samādhiraya-sūtra, B. T. Society.
<i>Sām.</i>	<i>Sāmkhya-tattva Kaumudi.</i>
<i>Sans.</i>	Sanskrit or Sanskrit.

- Sch.* ..... Prof. Is. J. Schmidt, *Tibetisch-Deutsches Wörterbuch. and Tibetische grammatik.*
- Schr.* ..... Dr. A. Schiefner.
- Schl.* ..... Dr. E. Schlagintweit, *Buddhism in Tibet.*
- Schtr.* ..... Schröter, editor of the first Tibetan Dictionary.
- Ser.* ..... *Gser-gyi Melon*, གཤེད་གྱི་མེ་མོང་།
- Shad.* ..... *Shman-ggi bḥad-rgyud* མཐན་གྱི་བཅད་རྒྱུད།
- Shal.* ..... ཤལ་ལྗེ་ *Shal-lee.*
- Sikk.* ..... Sikkim.
- Situ.* ..... *Si-tuḥi sum-rtags* སི་ཏུ་མི་སུམ་རྟགས་ (མོད་ཀྱི་སུམ་རྟགས་ཀྱི་འབྲེལ་པ་སི་ཏུ་པཎ་ཤེད་གཞན་པ་ག་མོ་ཀྱི་རྩལ་མཚན་པ་པལ་གསལ་པ་ལོ་མཁུ་པ་རྒྱུད་ལུ་ཉི་ག་བྱུང་མཚམས་) .
- Shman. g.* ..... *Shman-rgyud* or མཐན་གྱུད་རྒྱུད་པལ།
- Shman.* ..... *Bder-dge shman-bḥdus chen-mo* བཤེད་དཔེ་མཐན་བཟུམ་ཤེད་མོ།
- Shag.* ..... *Shag-pkaḥ* ཤམ་པ་ཀ་ཤ་ a vocabulary of mystic Sanskrit terms.
- Shān.* ..... *Shān dag melon* ཤམ་དག་མེ་མོང་།
- Shiā.* ..... *Shiā-chen shiā-thig-gi theg-mchog mdoḥ* ཤིལ་ཤེད་ཤིལ་ཐིག་གི་ཐིག་མཚན་མཚན་མོ།
- Snd. Hbk.* ..... Rev. G. Sandberg's Hand-book of Tibetan.
- Sog.* ..... *Sog-glam* ཤོག་གླམ་པལ་ལྷན་པལ།
- Sorig.* ..... *Gso-rig chos-hbyun* གཤོ་རིག་ཆོས་འབྱུང་།
- Spyod.* ..... *Spyod-rnam* རྟོན་རྣམ།
- Spyo.* ..... *Spyod-hjug* རྟོན་འཇུག།
- Stg.* ..... *Bḥtan-hgyur* བཟན་འབྲུང་ collection of commentaries.
- Sukh.* ..... Sukhāvati-vyūha.
- Suraḥ.* ..... *Suraḥgama Sūtra* སུ་ར་ཀ་མ་གྱི་བྱ།
- Tan. d.* ..... *Bḥtan-hgyur-mdo* བཟན་འབྲུང་མཚན།
- Tan. srag.* ..... *Bḥtan hgyur srag.*
- Tā.* ..... *Tārā Nātha's Bgya-gar chos-hbyun*, history of the rise of Buddhism
- Theg.* ..... *Theg-mchog mdoḥ* ཐིག་མཚན་མཚན།
- Thgr.* ..... *Bar-do thoḡ-grol chen-mo* བར་དོ་ཐོག་གྲོལ་ཤེད་མོ།
- Thgy.* ..... Thargyan, scientific treatises.
- Tib.* ..... For Tibetan.
- Trig.* ..... Triglot a collection of Buddhist terms by Prof. Minayeff.
- Ts. or Tsā.* ..... *Gtsaḥ* ཀཧ་ Tsang province.
- Ts. kab.* ..... *Bḥtan-mo ḥkah-thaḥ* བཟན་མོ་ཀམ་ཐ་ བཟན་མོ།
- Tahig.* ..... *Tahigs-bḥgya-pa* ཐམ་གསལ་པ།
- Ü.* ..... The province of འབྲུག་ འབྲུག་པལ་, Central Tibet.
- V. C.* ..... *Vajra-cheḥika.*
- Vai. kar.* ..... *Vai-dārya ḡkar-po* བཟུ་རུ་དཀར་པོ།
- Vai. ḡā.* ..... བཟུ་རུ་རྫོང་པོ་ or (*Vai-dārya shon-po*).
- Visuddhi.* ..... Visuddhimaggo B. T. Society.
- W. or W. Tib.* ..... Western Tibet.

GRAMMATICAL ABBREVIATIONS.

abbr.	abbreviated; abbreviations.	genit.	genitive case.
abstr.	abstraction; abstract.	gram.	grammar.
acc.	according to.	<i>ibid.</i>	<i>ibidem</i> , in the same place.
accus.	accusative case.	<i>id.</i>	<i>idem</i> , the same.
act.	active, actively.	<i>i. e.</i>	<i>id est</i> , that is.
adj.	adjective.	imp.	imperative mood.
adv.	adverb, adverbially.	impera.	impersonal, impersonally.
arith.	arithmetic.	incorr.	incorrect, incorrectly.
b.	books.	inf.	infinitive mood.
c.	cum, with.	<i>init.</i>	<i>initio</i> , at the beginning of a longer
c. c.	construitur cum, construed with.	inst.	instead. [article.
c. c. a.	construed with the accusative, etc.	instr.	instrumentative case.
cf.	confer, compare.	interj.	interjection.
ch.	chapter.	interr.	interrogative, interrogatively.
cog.	cognate, related in origin.	inters.	intransitive.
col. or colloq.	colloquial, colloquially.	<i>i. o.</i>	instead of.
collect.	collective, collectively.	irr.	irregularly, irregular.
com.	commonly.	lang.	language.
comp.	compound, compounds.	lit.	literally, also literature.
conj.	conjunction.	long.	longitude.
contr.	contracted.	masc.	masculine gender.
corr.	correct, correctly.	<i>med.</i>	medical works. [longer article.
correl.	correlative, correlatively.	med.	medio, about the middle of a
dat.	dative case.	metaph.	metaphorical, metaphorically.
demon.	demonstrative.	met. or meton.	metonymical, metonymically.
deriv.	derivative.	myst.	mystical or mystically.
dub.	dubious.	n.	name.
E.	east.	N. E.	north-east.
c. g.	<i>exempli gratia</i> , for instance.	neut.	neuter gender.
eleg.	elegant, elegantly.	<i>ni</i> , <i>f.</i>	<i>ni fallor</i> , if I am not mistaken.
elswh.	elsewhere.	n. p.	noun proper.
emphat.	emphatical, emphatically.	N. W.	north-west.
erron.	erroneous, erroneously.	num.	numeral.
esp.	especially.	obs.	obsolete.
equiv.	equivalent.	opp.	as opposed to.
euph.	euphemistical, euphemistically.	orig.	for original work.
ex.	example.	orthog.	orthography.
expl.	explain, explanations.	p.	page.
extr.	<i>extrimo</i> , towards the end of a	para.	paragraph.
fem.	feminine gender. [longer article.	partic.	participle.
fg.	figurative, figuratively.	pass.	passive, passively.
frq.	frequently.	past.	past tense.
fut.	future tense.	perh.	perhaps.
gen.	general, generally.	pers.	person, personal.

pf.	perfect tense.	S.E.	south-east.
pl.	plural number.	sim.	similar in meaning, similarly.
pleon.	pleonastic, pleonastically	sing.	singular number.
p. n.	proper name.	sh or s	for π or β .
po.	poetically.	symb. num.	symbolical numeral.
pop.	popular language.	Syn. or synon.	synonymous.
poss. p.	possessive pronoun.	termin.	terminative case.
postp.	postposition.	trop.	tropically.
prep.	preposition.	tra.	transitive.
pres. pret.	present tense, preterite.	v.	vide, see.
prob.	probably.	vb.	verb.
pron.	pronoun.	vb. a.	verb active.
prop.	properly.	vb. nt.	verb neuter.
prov.	provincialism, provincial.	vulg.	vulgar, low expression.
q. v.	quod vide, which see.	vulgo.	in common life.
rel.	relative.	W.	west.
resp.	respectful, respectfully.	w.e.	without explanation.
subst.	substantive.		

TIBETAN-ENGLISH DICTIONARY.

ཀ *Ka* the first letter of the Tibetan alphabet, corresponding in sound to the Sanskrit क or the English K. Of this letter we read: ཀ་ནི་རྩ་བ་ཞེས་པ་ཀ་ཀ་ཀ་ *ka-ni rtsa-wa shes-par grags* (*K. g.* ཀ 424) "the *ka* is called the root." As the first letter it has the sense of "the beginning": ཀ་ནས་པ་ཀ་ཀ་ཀ་ *ka-nas dag-pa* pure from the beginning. Again, it can signify "power": ཀྱུང་པ་ཀ་ཀ་ཀ་ *gün htshe-ruñ ma-shu ka-med* though unpleasant to hear, I have no power not to say it; ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ *ma gnañ ka-med* powerless not to give; ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ *ma hgro ka-med* powerless not to go, i.e., cannot avoid going. ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ *ka ci kyāñ mi-phan tchi-wa la* (*Lo. 35*), no resource avails at death. This letter seems to have other metaphorical meanings; thus we read: ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ *ka shes bya-wa hdoḍ-pa gin* (*K. g.* 179) "*ka*, so to be called, is desire."

ཀ I: 1. when used in indicating numbers *ka* signifies one or first. 2. in modern Tibetan as an affix to many words it denotes: the, all the, the very. ཀ་ཀ་ཀ་ *skabs-ka* has the same meaning as ཀ་ཀ་ཀ་ *skabs-su*, on a certain occasion; ཀ་ཀ་ *de-ka*

that very; ཀ་ཀ་ཀ་ *gñis-ka* the two. 3. in a large number of words we find ཀ་ occurring as the second syllable. In some of these it has been added apparently as a differentiative particle; and in the colloq. we often find it annexed to the older monosyllabic form without explainable reason.

ཀ II: indeed, surely: ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ *skar yaf dran-du ka soñ* (*Pag. 42*) later again he indeed recollected (the separation).

ཀ *ka* for; ཀ་ཀ་ *ka-wa* a pillar.

ཀ ཀ *ka-kha* 1. the A-B-C, or alphabet. 2. a feather: ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ *ka-kha ni sgro-ḥo* (*K. g.* 316) in the secret language *ka-kha* signifies a feather.

ཀ་ཀ་ *ka-kha-pa* a beginner of the alphabet; a child.

ཀ་ཀ་ *ka-tho*, also ཀ་ཀ་ཀ་ *ka-khañi tho*, an alphabetical register; an index.

ཀ་ཀ་ *Ku-thog* lit. "on the top of ཀ"; n. of a celebrated Buddhist monastery in Kham belonging to the *Rñin-ma* School, the Head Lama of which is believed always to be an incarnation of his predecessor and holds the title of ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་. The hill on

† **ཀུ་ཀུ་ལ** *Ka-ku bka-ya* འབྲས་ལྗང་ 1. n. of a plant used in medicine, *Terminalia arjuna*. 2. དུག་མོ་རྩེ་གི་ཕྱི་རྩིས་ *dug-mo shu-gi-pi-mor* the "fruit of the tree of little poison" (*Nag.*).

† **ཀུ་ཀེ་རི་ལ** *Ka-ke-ri-ya* འབྲས་ལྗང་ 1. n. of a tree which grew on Grdhrakûta, or the Vulture-peak Hill of Magadha (*K. ko. 73*).

† **ཀུ་ཀོ་** *ka-ko* applied in Sikkim for ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *ka-ko-la*.

† **ཀུ་ཀོ་ལ** *ku-ko-la* འབྲས་ལྗང་ 1. cardamom, the fruit of *Cocculus Indicus*; a plant with a berry, the inner part of which consists of seeds with a wax-like aromatic substance. 2. མ་ཁྱིམ་རྩེ་གི་ཕྱི་རྩིས་ *Saccharum munja*, but is variously described as a fruit used in medicine; a poisonous tree-drug; also = དཔལ་ the castor-oil plant.

Syn. མ་ཁྱིམ་ *shan man*; མ་ཁྱིམ་ལྗང་ *sha-wa gshon-u*; མ་ཁྱིམ་ལྗང་ལྗང་ *shu-wa bye-ma* (*Mñon.*).

ཀུ་ཀོ་ *ka-ko* (also ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *ka-ko-la*) འབྲས་ལྗང་ articles, goods, effects, property, furniture: ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ the king who follows after property; ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ property causes satisfaction.

Syn. ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *spyad-lag*; ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *yo-byad*; ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *gños-chag* (*Mñon.*).

ཀུ་ཀོ་ *Ka-kan* n. of a place in Tibet (*Deb. 7 43*).

ཀུ་ཀོ་ *ka-ki* colloq. ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ 1. a kind of coarse white cotton cloth largely imported into Tibet from Nepal and used for making prayer-flags. A piece of *ka-ki* is generally four to six yards long and a foot and-a-half broad. 2. a kind of muslin; a very fine cotton cloth imported from Benares: ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ for each piece of *ka-ki* eight bushels of barley.

ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *ka-ki skyem-ras* fine cotton cloth or muslin, so called from its resemblance to the superior quality of Tibetan paper called *skyem*; ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ (*S. kv. 179*) different sorts of cotton cloth, muslin, &c., brought from Upper Tibet; ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ an inferior kind of *ka-ki* cloth.

† **ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་** *ka-ki-li* འབྲས་ལྗང་ n. of a flower (*K. my. 7 20*). འབྲས་ལྗང་ is identical with འབྲས་ and འབྲས་, a plant with an esculent root (*Arum colocasia*) cultivated for food.

ཀུ་ཀོ་ *ka-ki* sometimes used for ཀུ་ཀོ་.

ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *Ka-icog* an abbr. of the names of two celebrated translators of the Kangyur: ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *Ka-ica Dpal-btsegs* and ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *Glahi gyat-mtshan* of *Leog-ro*.

ཀུ་ཀོ་ *ka-cha* = ཀུ་ཀོ་ *ka-ca*.

ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *ka-cha-ta* a habitation, a hut (*Schtr.*).

ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *ka-chug* so, like that, accordingly; ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *ka-chug mdsof* means ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ *de-Har-byed*, do like that, do accordingly: ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ "if *Ame* is disinclined let (him) not do like that" (*A. 94*).

ཀུ་ཀོ་ *ka-ta* in mystic language a term for mother (*K. g. 7 216*).

† **ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་** *ka-ta-ka* 1. n. of a tree. ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ if an eye-medicine be made from *kataka* and honey, all eye-diseases may be removed (*S. Lam. 38*). 2. ཀུ་ཀོ་ཀུ་ཀོ་ the clearing nut-plant, *Strychnos potatorum*. A seed of this plant when rubbed on the inside of a water jar produces a precipitation of the earthy particles of water.

गङ्गा *ka-la-ma-ka* n. of a kind of bird (*K. ko.* १३).

† गङ्गा *Ka-la-ga*, also गङ्गा *Ka-tya* n. of a place in Ancient India, probably the country of the *Getae*; according to *Cs.* Scythia; n. of a district in Tibet.

† गङ्गा *Ka-la-ga-na* *nog-can* lit. Kātyāyana with a hump on his shoulders; one of the six heretical teachers who disputed with Buddha.

† गङ्गा *Ka-laḥi* *bu* = गङ्गा *ka-tya* *ya-na* कात्यायन the son of Kātyāyana; n. of a *Bhikṣu* (Buddhist monk) (*Nag.* 3).

† गङ्गा *Ka-laḥi* *bu-mo* कात्यायनी, उमा the goddess Uṃā; also the mother of the *Bhikṣu* Kātyāyana.

† गङ्गा *Ka-tyaḥi* *bu* कात्यायन lit. the son of Kātya. It is said that the family name of Kātyāyana was given because the patriarch of the tribe took the vows of an ascetic from the sage Nada (*K. d.* ५ 127).

† गङ्गा *ka-la-ra* n. of a flower (*K. d.* १ 12).

गङ्गा *ka-la-ru* = गङ्गा *rehu* *miḡ* a table of figures made of lines crossing each other and forming squares.

गङ्गा *ka-tan* = गङ्गा *raḡ* cotton cloth (*Nag.* 2).

† गङ्गा *ka-tam-bha* described as गङ्गा *ka-tam-bha* (*K. d.* ५ 462), n. of an insect.

† गङ्गा *ka-to-ra* = गङ्गा *gaḥa* a basin, bowl; गङ्गा (also गङ्गा *ka-to-ra*) the Tibetan form of the Hindi word *kaṭora*.

† गङ्गा *Ka-ta-ki* गङ्गा a generic name for mountain; n. of a mountain (*Sch.*).

† गङ्गा *Ka-ta-ki-la* गङ्गा n. of a city in Ancient Sind (*S. Lam.* 35); lit. a pillar of grass.

गङ्गा *Ka-ta* *Bo-ta* Indian n. for the town of Paro in Bhutan (*Dnam.*).

† गङ्गा *Ka-lu-ka* n. of a fabulous city which is described to have been fifty *yojana* in circumference.

गङ्गा *ka-to-ra* v. गङ्गा *ka-to-ra*.

गङ्गा *ka-tha-ra* in Kunawar a sort of peach (*Jā.*).

गङ्गा *Ka-thi-ḡi* a Chinese minister who founded the monastery of *Illi kwansse* (*Yig.* 45).

गङ्गा *ka-the* v. गङ्गा *ka-ra*.

† गङ्गा *ka-da-ru-ha* गङ्गा (prob. गङ्गा a bird nestling on *khadira* trees) n. of a kind of bird (*K. ko.* १३).

† गङ्गा *ka-dam-pa* गङ्गा, गङ्गा 1. n. of a tree; गङ्गा गङ्गा गङ्गा the *ka-dumha* flower; the tree *Nauclea cadamba*, a tree with orange-coloured fragrant blossoms. 2. गङ्गा गङ्गा गङ्गा (*Nag.*) n. of a species of bird of a deep blue colour and also that of a tree. 3. a kind of grass.

गङ्गा *ka-dam-pa* can cloud, v. गङ्गा *gyrin-pa* (*Mhon.*).

† गङ्गा *ka-da-ka* गङ्गा also गङ्गा *ka-da-pa* 1 n. of a fruit. 2. n. of a bird (*K. d.* ५ 20).

† गङ्गा *ka-da-pa* गङ्गा n. of a fruit (*K. d.* ५ 202); prob. गङ्गा the fruit of the tree *Ficus religiosa*.

† गङ्गा *ka-na-ka* गङ्गा gold; a pedantic synonym for गङ्गा *gar* (*Mhon.*).

† ग. व. ग. श्रुति ब्रह्मचर्य n. of an Indian
pandit who visited Tibet (*J. Zaff.*).

† **कादर** *ka-na-tsa* (prob. कदरि) lit. sprouting; generic name for a tree; the plant *Abus precatorius*; **कादरि** *ka-dar-i* the flowers of the *ka-na-tsa* tree (*K. g. २५१*).

† 𑂔𑂗𑂢𑂰𑂔𑂰 *ka-na-na-na* कवचन n. of
a tree (*K. d.* ३ ४२२); कवच the plant
Commelina Bengulensis.

ཀ་ལཡ *ka-na-yu* n. of a kind of weapon; a short lance attached by a string to the arm, by which it can be drawn back after having been thrown at an object; གཤམ་པ་ལྟེན་པའི་ཀ་ལཡ་ལྟེན་པའི་རྩེ་དང་། in the hands, a sword, a lance and a large arrow (*K. y. 112*).

† † † *Ka-ni-ka* also कनिष्क कनिष्क
n. of a celebrated *Turuṣka* (Tartar) king
who ruled over Palhava, Kashmir and
Jalacdhara (the provinces of the Panjab
and Kabul) in ancient times; he embraced
Euddhism and is said to have held the
last great Buddhist Council for the com-
pilation of the Mahāyana Tripiṭaka in
the first century B.C.

ཀ་གླུ་མ་ *Ka-gnam* n. of a province of Tibet north-east of Kong-po; ཀ་གླུ་མ་པ་ *ka gnam-pa* a native of *Ka-gnam*.

† क'नाय *ka-na-ya* कनय for क'नाय *ka-na-ya* a kind of spear or lance. कनय and कनय, कनय are synonymous terms.

† कपल *ka-pā-la* कपाल the skull; the forehead. In Tib. Budh. *kapala* or *kapali* signifies either the skull or a drinking cup made of the human skull.

† 𑀘𑀓𑀭 I: *Kapi* n. of the language that was anciently spoken in the country of

Kapistan; n. of a country. The Bon *Rgyul-rañs* (a history of the kings of Tibet), according to the Bon historians, was asserted to have been written in Kapi, the language of the gods, in which the ancient Bon scriptures were mostly written. It is also stated that the Bon books were translated into the language of the Persians or *Tajik* people, from which again the Tibetans translated them into the language of *Shan Shân* in Northern Tibet.

† गण्डे II: 1 कवित्ति gum, resin (Jā.); the resin extracted from a medicinal plant called *guy-pa* (*Juniper communis*). The root is gathered in autumn or spring and being thoroughly cleansed, is cut into pieces and beaten into pulp. The juice is squeezed out with a clean cotton rag, and being poured into a clean dry earthen pot is subjected to a gentle heat. As soon as it begins to thicken it is stirred with a spoon till it gains the consistency of resin. 2. the hog-plum, *Spondias magnifera*; a tree; *Pentaptila tomentosa*; the mangofig tree; *Ficus insectoria*. Also a wood-apple tree. 3. n. of a yellow orpiment.

†**ကျဉ်းကျဉ်း** *ka-pi ka-tsha* n. of a medicinal plant (*K. g. 351*); **ကျဉ်းကျဉ်း** the plant *Mucuna prurius*.

‡ ཀ་པེ་དྲ *ka-pi-da* = ཀ་པེ *ka-pi*.

† कपिन *Ka-pi-na* कपिन n. of a king of Southern India who lived in Buddha's time and considered himself the greatest monarch of the world. His vanity was exposed by the Great Teacher, who converted him to Buddhism and ultimately raised him to the position of an *Arhat* (*K. d. १३५४*).

ཀམ་མཁའ་།

† ཀམ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ n. of a Brahmanical sage whose hermitage was at the mouth of the Ganges (S. Lam.).

† ཀམ་མཁའ་མཁའ་ *ka-pin-tha* མཁའ་མཁའ་ n. of a very delicious fruit (K. d. 420).

† ཀམ་མཁའ་མཁའ་ *ka-pin-da-ka* མཁའ་མཁའ་ n. of a kind of bird.

ཀམ་མཁའ་ *Ku-pu-ta* n. of a place in Ancient India where, in accordance with the curse of a holy sage, adultery and incest were punished with the burning of the house in which such crimes were committed (*Dsam.*).

ཀམ་མཁའ་ *ka-peṭ* a gourd; a sort of medicinal fruit (*Ler.*).

ཀམ་མཁའ་ *ka-pa* a tree.

ཀམ་མཁའ་ I: *Ka-ka* n. of the mother of Bromton, the founder of the Buddhist hierarchy of Tibet (*Hbrom.* 37).

ཀམ་མཁའ་ II: = ཀམ་མཁའ་ *gaug-pa* ཀམ་མཁའ་ a pillar, column, stake, support; also trident; ཀམ་མཁའ་ *ku-ṅke* the neck of a pillar or column; ཀམ་མཁའ་ *ka-ṅkeṭ* the shaft; ཀམ་མཁའ་ *ka-guig-ma* a small house or temple having but one pillar; ཀམ་མཁའ་ *ka-chen* the principal pillar, a very large pillar; ཀམ་མཁའ་ *ka-ten* the base of a pillar; ཀམ་མཁའ་ *ka-megs* the pedestal of a pillar; ཀམ་མཁའ་ *ka-glon* the base or pedestal on which a pillar stands; ཀམ་མཁའ་ *ka-spuṅṅ* a colonnade, a number of pillars; ཀམ་མཁའ་ *ka-gro* a grooved pillar; ཀམ་མཁའ་ ཀམ་མཁའ་ ཀམ་མཁའ་ (lit. the town of houses built with pillars and king-posts) one of the thirty-six holy places of the Buddhists; ཀམ་མཁའ་ *ka-ka ūm-pa-can* one of the pillars of the great Jokhang temple at Lhasa, with the upper part of

its capital in the shape of a water-pot; ཀམ་མཁའ་ *ka-ka sbru-l-mgo-can* the pillar that had a serpent-shaped capital; ཀམ་མཁའ་ *ka-ka ṅin-lo-can* the pillar which had designs of leaves of trees round its capital; ཀམ་མཁའ་ *ka-ka seṅ-mgo-can* the pillar with a lion's head on its capital. These were the names given to the four principal pillars of the Jokhang temple of Buddha at Lhasa, built by King Sroṅ-btsan sgam-po about 640 A.D., after the model of the pillars in the palace of the Emperor T'ai-tsung, called Kyū lün tin, the palace of the golden dragon. ཀམ་མཁའ་ *gnam-gyi ka-ka* ཀམ་མཁའ་ the pillar of heaven; ཀམ་མཁའ་ *sa-gyi ka-ka* ཀམ་མཁའ་ the pillar of earth; ཀམ་མཁའ་ *me-gyi ka-ka* ཀམ་མཁའ་ the pillar of fire; ཀམ་མཁའ་ *chu-gyi ka-ka* ཀམ་མཁའ་ the pillar of water,—these are the fabulous and metaphorical pillars mentioned in the astrological works of Tibet. ཀམ་མཁའ་ *gyu-lu ka-ka* a pillar of turquoise, or one that is studded with turquoises (*Lha. kar.* 13).

ཀམ་མཁའ་ *Ka khul-ma* n. of a historical pillar in the grand temple of Buddha at Lhasa, inside of which the earliest known MS. of Tibet, called ཀམ་མཁའ་ ཀམ་མཁའ་, and said to be the will of King Sroṅ-btsan Sgam-po, was alleged to have been found in the middle of the eleventh century A.D.

ཀམ་མཁའ་ *ka-mgo* the capital of a pillar.

ཀམ་མཁའ་ *ka-can* = ཀམ་མཁའ་ *ka-u-a-can* lit. with a pillar or pillars; a house. In the sense of being the supports or upholders of the school of Marpa, the Tantrik sage of Tibet, his four disciples were called ཀམ་མཁའ་ *ka-on ḥshi* "the four pillars of his

school." They received his *hkah*, commission, regarding Buddhism, and were also called ལྔ་ལོག་པ་གཉིས་ "the four commissioned ones." The following were the four disciples: རྩ་ཚལ་རྩེ་ *Chug-zdor* of *Rñog*; རོང་རམ་ལྷ་མོ་ *Rong-ras* *rgyal-mshun*; རྩ་མུ་རྩེ་འཕེན་ *Mtshur-ducan* *rdog-tse* of *Tol*; and རི་ལ་མེད་ *Li-la* *raz-pa*.

ཀ་གཅིག་གི་ཐོག་ *ka-gcig* *sgy-gcig* 1. a small house with but one pillar and one door, gen. a small prison-house. 2. A mode of capital punishment is said to be called so when the culprit is fastened to a pillar in a dungeon until he dies of hunger (*Jü*).

ཀ་ལྷ་ *ka-lhpa* the ornamental silk fringes and embroidered hangings made in various mythical designs for decorating the capitals of pillars.

ཀ་བཟང་པོ་ *ka-mtshang* a strong well-finished pillar.

ཀ་ལོ་རྩེ་ལོ་ *ka-lotse* *gyar-lkot* a cornice; the ornamental projections, &c., which surmount a pillar; the decorative pieces which are attached to a pillar.

ཀ་མང་མ་ *ka-mang-ma* a house with many pillars.

ཀ་མིག་ *ka-mig* the square space (of about twelve feet) enclosed by four pillars is called a *ka-mig*; the area or enclosure of a colonnade is measured by the *ka-mig*.

ཀ་རྩེ་ *ka-rtse* the top of a pillar

ཀ་རྩེ་ *ka-rtse* (ཀ་ལོ་རྩེ་ *ka-lotse*) the upper part or capital of a pillar.

ཀ་གུ་ *ka-gshu* རྩ་མུ་རྩེ་ capital of a wooden pillar; a piece of timber in the shape of a bow fixed on a pillar to hold up the main beam (*lex.*).

ཀ་ལ་ the extremity of a pillar which projects over the capital (architrave)

ཀ་ལུ་ *ka-gul* = ཀ་ལོ་ལུ་ *ka-lotse* *gul* the cover of a pillar, perhaps the abacus.

ཀ་པོ་ III: a particular faculty acquired by a mystic process in which the appetites—hunger, thirst, &c.—are suppressed. This is one of the six practices of the Buddhist *Tantriks* who practise *yoga* (meditative concentration).

ཀ་པོ་ IV: ལུ་ལྷ་ a large vein or artery in the abdomen; a vessel in the side of the breast containing vital air (མེད་ལྷ་), supposed to be brought into action in above mystic process.

† ཀ་པོ་ *ka-bi* *habita* *ka-pi* n. of a tree, the elephant or wood-apple, *Feronia*. *Elephantum* (*S. Lam.* 38).

† ཀ་པོ་ *ka-bi* *ta-la* 1. n. of a tree (*K. d.* 3 422). 2. probably *benzoin*, *storax*.

ཀ་བུ་ལོ་ *ka-bu-lo*, described as རྩ་མུ་རྩེ་ རྩ་མུ་རྩེ་, n. of a *Gandharva* Rāja—Prince of the celestial musicians (*K. my.* 442).

ཀ་ལེ་ *ka-bet* or ལུ་ལྷ་ *ku-wa*, gourd. In the district of *Ped-ma* *dkod* in Tibet, just north of Assam, the gourd is called ལུ་ལྷ་ *a-bum*: ཀ་ལེ་ལུ་ལྷ་ལུ་ལྷ་ལུ་ལྷ་ the gourd fruit cures fever and diarrhoea: ཀ་ལེ་ལུ་ལྷ་ལུ་ལྷ་ལུ་ལྷ་ burnt or baked gourd eaten with molasses cures bloody diarrhoea (*K. g.* 3 47).

† ཀ་ལེ་ *ka-bet* n. of a city in Ancient Udyāna, i.e., in ལུ་ལྷ་ལྷ་ *U-rygan yn*! probably the modern Kabul.

† ཀ་པོ་ *ka-to-ka* n. of a Prince of Ancient Kabul (*S. Lam.* 17).

† **ཀ་མ་ཆ** *Ka-ma-cha* or **ཀ་མ་ཆ** *Ka-mu-tsha* **ཀ་མ་ཆ** n. of a sacred place in Assam where there is a stone-cut symbol of Kāli, the Hindu goddess.

† **ཀ་མ་ཆ** *ka-ma-ta* the lotus (*Nag.*).

† **ཀ་མ་ཆེ** *ka-ma-tsi* **ཀ་མ་ཆེ** a kind of medicinal plant: **ཀ་མ་ཆེ་རྩ་ལ་ཐྱེ་ཐོང་ཐོང་ལ་འགྲིན་རྩ་ལྟར།** "if the root of *ka-ma-tsi* be placed on the top of the head, sleep arises" (*K. g.* 3 56).

† **ཀ་མ་རུ** *kama-ru* 1. Kāmarūpa in Assam. 2. alabaſter (*Sch.*); **རྫོག་ཀ་མ་རུ་པ་** *rdo ka-ma-ru-pa* marble.

† **ཀ་མ་ལ** *ka-ma-la* **ཀ་མ་ལ** 1. the water-lily, lotus *Nelumbium*. 2. a river. 3. = **མུ་མེམ་མ་** *grog sems* a consulting or reflecting mind (*Nag.*). The word *Kamula* is variously used by the Tibetans, and the following synonyms of it (both symbolic and metaphorical) are enumerated in the work (*Nag.*):—

Syn. **མུ་མེམ་མ་** *sgrobsi* **མུ་མེམ་མ་** soft bones; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** a branching tree; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *nyos-bum* the tents of an elephant; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *nyos-bum* the tents of an elephant; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** n. of a Buddha; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *hileu-gnyu-tsa* one who speaks the truth; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *nam-nyakha* the sky; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *nor-bu* a gem; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *gnan-byed* **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *gāṣṭpa* the second luminary, the moon; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *ba-gloſh* a bull; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *bar-gyi* **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *mtshams* the middle zone or boundary: **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *byu* **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *shun-chaſh* beer made of honey; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *ducaſh-poſhi* **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *gral* a lamp, that which clears the sight; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *ma-ke* a buffalo; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *mi-moſhi* **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *glu* a woman's song; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *hshon-poſhi* **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *rta* a riding horse; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *yul-phran* a small country; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *ri-dhngs* a deer; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *tshe* **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *tshe* a collected mind; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *rin-po che*

precious thing; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *ri-rab-kyi* **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *ri-phran* a smaller peak of the mountain Sumeru; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *rta* a chariot; **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *guer-gyi* **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *kha-dog* the colour of gold.

† **ཀ་མ་ལ་ལི་ལ** **ཀ་མ་ལ་ལི་ལ** a celebrated Buddhist philosopher of the ancient monastery of Vikramaſiṭa in Magadha, who introduced the *Yogacārya* Mahāyāna School of Buddhism into Tibet, after defeating in controversy a Chinese hoshang who wished to convert the Tibetans to the doctrine of the "do-nothing" school during the reign of King **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *Kiri-ron* **ཐོང་ལིང་ཐོང་ལྟར།** *tshe-hu* about the middle of the 8th century A.D.

† **ཀ་མ་ལི** *ka-ma-li* a very sharp sword (*Nag.* 2): **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** *grub-pa* (*D. R.*) grouping in his nine hands nine lotus-hafted razors.

† **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** *ka-mu-la* **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** *rdo-rgyaſh* n. of a sort of alabaſter or steatite found in Central Tibet (*Ja.*).

† **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** *ka-tsa* **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** *ked-ſog* rusty and crooked: **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** *tshe-ſha* "the steel ribs of the coat of mail which are rusty and bent" (*Jig.*).

† **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** n. of a kind of bird (*K. ko.* 7 2).

† **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** *ka-tsa-lin-di* (prob. **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** *tshe-ſha*) **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** *tshe-ſha* dress made of a heavenly stuff, i.e., the finest kind of silk which is used for presentation at an interview, or when making an application for any favour, &c.; n. of a very fine cloth or linen made of Kācilindi (*Lee.*).

† **ཀ་མ་ལི་ལྟར།** *ka-tsa-ka-la* n. of a *Phikṣunī* (Buddhist nun) (*K. d.* 7 18).

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *Ka-lan-da-ka*

1. a town. 2. an individual: ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་འཛིན་པ་ ཅུ་ཕྱིན་པ་ having arrived at the town of Kalandaka: རྒྱལ་ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་འཛིན་པ་ རྒྱལ་ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ then appeared Zañ-jin the long-lived, son of Kalandaka (*K. d. 3. 34*).

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-lan-da-ri-ka*

1. a flowering plant; also the flower used in *gyāṅ*—sacrificial fire (*K. g. 5. 33*). 2. belonging to ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་, an animal struck with a poisoned arrow; tobacco.

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-lan-ka*, described as ལྷ་ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་

n. of a place in Ancient India (*Dham. 14*).

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-lan-ba*

the pot-herb *Convolvulus repens*, *Menispermum calumba*; a medicinal plant: ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ the leaf of *Kalamba* when eaten improves health (*K. g. 3. 44*).

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-lā-pa*

1. an aggregate of many accomplishments; an accumulation of excellent and wonderful properties in one place or thing (*Lerr.*). 2. the Buddhist Utopia; the capital of the fabulous kingdom of S'ambhala.

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-li* an abbreviation of the word *ka-pa-li*, a skull (*Lerr.*).

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-li-ka*

1. described as ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ the fruit of the magnolia flower-plant; a bud of that flower (*Mkon.*). 2. prob. ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་, a plant bearing a nut which is used as a febrifuge, grey *Bonduc*.

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *Ka-liā-ga* or ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *Ka-liā-*

1. one of the thirty-six Buddhist sacred places said to be situated at a distance of 80 *yojana* S. E. of Gayā—also

the birth-place of Vis'wantara (*Dig-ye. 39*). 2. a bird, a native of an island or maritime province of India bordering on the Indian Ocean (*K. d. 15*).

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-le* or ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *kalā* saddle-cloth (*Jā.*).

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-ṣa* = ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ṣaṅ-ṣi* (*Nag.*)

a species of grass (*K. d. 1. 91*); ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *Saccharum spontaneum*.

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ I: *ka-ṣi-ka* the finest Benares muslin; cotton cloth of the finest texture formerly manufactured in Benares; ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ Benares muslin which in ancient times was of great repute. It is said that even the gods longed to wear clothes made of this material. According to *Cs.* *ka-ṣi-ka* means a kind of flax as well as linen cloth; ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ white Benares linen; ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ the oil of *kaṣika* grain, prob. linseed oil.

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ II: of Kāshi (Benares); an inhabitant of Benares.

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-ṣi* *ka phra-mo* fine flax; Benares muslin.

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-ṣi*, abbr. of ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་, cotton cloth.

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *Ka-ṣi-ru* n. of a place or island in the Indian ocean (*K. d. 5. 319*): ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ one of the nine divisions of Jambudvīpa.

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-sa* the colloq. form of the expression ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ḥkaḥ gaṇ*, a definite order or clear message. According to *Jā.* *kasa* and *kaso* are mutilated forms of ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ḥkaḥ ḥṣaṣ*, meaning in *Ld.* "yes, sir; very well, sir; at your service."

† ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ *ka-saṇ ka-ra* ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ ཀ་ལ་ན་ད་ཀ་ "n. of a city of Ancient India" (*Dham. 25*).

Syn. རིག་མཐོང་མ *Rigs klan-ma*; ལུག་མཐོང་ལྷུ་གུ *gul hstog sky-g*; རྒྱལ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ *stog klan*; རྒྱལ་ཐོག་ *tohe klan*; རྒྱལ་ཐོག་ *teh r-met can*; རྒྱལ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ *rtsho-m-rtsho r-g-byu*; རྒྱལ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ *phyogs med-ma*; རྒྱལ་ཐོག་ *skul byud* (Mkon.).

ཀམ་ཁོང་ *kal-kob* = ཀ་ལ་ཐོང་པོ་ *bidu*; untanned skin (Nag. 5).

ཀམ་ཀ་ *kab-ka* shoe; leather shoes of Hindu fashion used by the wealthier Tibetans (Ju.).

† ཀམ་ཀ་ *ka-m-ka* = ཀ་ཀ་ཀ་ *kañ-ka*, ཀ་ཀ་ཀ་ *ja-la ka* ཀ་ཀ་ཀ་ crane.

† ཀམ་ཐོང་ལ་ *kam bi-la* a kind of tree growing on the Vulture-penk Hill near Gayu (K. ko. ྩ 5); prob. the plant *Cinnam. Amaryllaceae*.

† ཀམ་བོ་ཐོང་ *Kam-bo-dae* ཀམ་བོ་ཐོང་ 1. a country in the north-west of India (Vai. sh.), written *Kampo-rtse* (Ju.); n. of a fabulous city said to have contained an area of a hundred *yojana* (S. Lam.). 2. modern Cambodia, anciently called *Champa*.

ཀམ་བོ་ཐོང་ *Kam-bo-dae-ka* n. of the country, also of the people, as well as of articles that come from it (K. du. 5 148).

ཀམ་ཀ་ *kahu* water-melon (Sch.).

ཀམ་ཀི་མ་ *Kahu-hi* n. of a Chinese minister (Yig. 24).

ཀར་ *kar*, also *kar-kar*, great pain; suffering (Lex.); ཀར་ཀར་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ *aching pain* (Nag. 4).

ཀར་ཐོག་ཐོག་ *kar lañ-pa* = ཀར་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ *mad sug lañ-pa* (Nag.), irritation or pain in sickness; exacerbation.

† ཀར་ཀར་ *karka-la* or ཀར་ཀར་ཐོག་ཐོག་, the constellation of "Cancer." It is represented by the frog (ཐོག་ཐོག་) in Tibet.

† ཀར་ཀར་ *karke-la* = ཀར་ཀར་ཐོག་ཐོག་, described as ཀར་ཀར་ཐོག་ཐོག་, a yellow gem or precious stone (K. d. 4 255).

ཀར་ཀི་མ་ *kar-skyin* loan; in polite language v. ཀར་ཀི་མ་ *kyin* (Ju.).

ཀར་རྒྱལ་ *Kar-rgyal* a *Néga* (S. kar.).

ཀར་རྒྱལ་ *Kar rgyud* members of the line of the *Karma-pa* hierarchy; also an abbreviation of the expression *Karma-pa-hi-rgyudpa*.

ཀར་ཐོག་ *kar-rhag* (also written ཀར་ཐོག་) a register; list; index.

† ཀར་ཀི་ཀ་ *kar-ni-ka* ཀར་ཀི་ཀ་, ཀར་ཀི་ཀ་ n. of a flower of the shape of an ear-ring (K. g. 2); the flower of the tree *Pterospermum acerifolium* and of *Cassia fistula*.

† ཀར་ཐོ་ཐོ་ *karpa k'a-ra* = ཐོ་ཐོ་ *tsu-la* borax (Sman. 484).

† ཀར་ཀི་ཀ་ *kurni-ka* in mystic language = ཀར་ཀི་ཀ་ *dris-bu*, a bell (K. g. 1 2).

† ཀར་ཀི་ *kar-ma* = ཀར་ཀི་ཀ་ *kyrin-lagor* ཀར་ཀི་ commission, service; action; work; that which is produced from action; ཀར་ཀི་ཀ་ *Karma-pa* (in Nepal called ཀར་ཀི་ཀ་) n. of a *Tantrik* school of Buddhism. The head of that school in Tibet holds the title of *Rgyat-wa Karma-pa*. The followers of the school are generally designated by the name of *Karma-pa*.

ཀར་ཀི་ཀ་ *Karma-gñis-pa* the second head of this sect, named *Pakpi* or *Bakpi*,

ཀུ་ཀུ་ལྷ་མོ་ *Ku-kur-la pa-da* རྩུ་ཁ་
པཱཱ་= རྩུ་ཁ་པཱཱ་ n. of a hill in Magadha
(*Dam. I.*).

ཀུ་ཀེ་ *Ku-ke*, erroneously for *ཀུ་ཀེ་* *Ga-ge*,
a part of the province of Ngari in Tibet.

ཀུ་ཚ་ *ku-tsa* རྩུ་ཁ་པཱཱ་, རྩུ་ཁ་པཱཱ་ noise,
clamour; རྩུ་ཁ་པཱཱ་ལྷ་མོ་ རྩུ་ཁ་པཱཱ་ལྷ་མོ་
ལྷ་མོ་: when an old རྩུ་ཁ་པཱཱ་ barks, go else-
where without explanation (*S. kg.*). རྩུ་
ཚ་ noisy, clamorous, རྩུ་ཚ་ལྷ་མོ་ to
speak in a loud voice (meaning nothing);
to bawl out; རྩུ་ཚ་ལྷ་མོ་ to bawl, to cry
out, to make a loud noise; རྩུ་ཚ་ལྷ་མོ་ a
great noise or tumult, an uproar.

ཀུ་ཚ་ *Ku-cor*, also རྩུ་ཚ་, n. of a place
in Tibet

ཀུ་ཚ་ལྷ་མོ་ *ku-tsa-lhe*: See ante རྩུ་ཚ་.

ཀུ་མེ་ *ku-mhe* = རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *ku-mhe-rig glud*
the heavenly breeze (*Shon.*).

ཀུ་མེ་ལྷ་མོ་ *Ku-ma-la* རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ 1. the *manil*
or Himalayan pheasant, also, a bird with
beautiful eyes which lives in the fabu-
lous mount Sameru. 2. the eldest son
of Asoka

ཀུ་མེ་ *ku-ma* or རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ (in Chinese,
ku) རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་, རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ a gourd; the bottle
gourd, *Lagenaria vulgaris*. In the Pema-
koi district this fruit is called རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *a-bum*,
i. e., nature's bottle. A bottle made of a
dried gourd is also called རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་.

Syn. རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *nam-par* eggal; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་
stoñ-bu riñ; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *dra-ica-car*; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་
zlam byed; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *hñig* byed; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་
ñbras mchog; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *mdañ* lpaog (*Shon.*).

ཀུ་མེ་ལྷ་མོ་ *ku-mahe* *grñig* a float made of
long-dried gourds.

ཀུ་མེ་ལྷ་མོ་ *ku-ma-la me-log* རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་,
also རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་, the water-lily; also, the jujube
plant, *Zizyphus jujuba* and the fruit of
that plant.

ཀུ་མེ་ལྷ་མོ་ *Ku-bera* རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་, རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *Kuvera*, the
god of riches, the chief of the Noijin
known also as *Naga Kuvera* and རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་
Rnam-the; *kyi-bu*, the son of *Vaigraṇa*.
According to some Tibetan writers, *Kuvera*
is one of the eight keepers of the horses
of *Vaigraṇa*. [*Kuvera*, or in later
Sanskrit *Kuvera*, originally the name of
the chief of the evil beings of darkness
bearing the epithet *Vaigraṇa*; afterwards
the god of riches and treasures, and is
regent of the northern quarter of the
world, which is hence called *Kuvera-*
gūḥ. *Ku* by *Idarida*, the chief of the *Yak*, and a
friend of *Rudra*.] (*M. Wills.*).

ཀུ་མེ་ལྷ་མོ་ *Ku-byi mah-ke* a Bon
deity who resembles the *Bodhisattva*
Jampal; the god of learning and wisdom
among the Northern Buddhists (*D.R.*).

ཀུ་མེ་ལྷ་མོ་ *ku-ma-ra* = རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *gar-mchog*
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ leaf-gold (from China brought
by way of Ceylon); it is described in
(*Shon.*): རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ gold ex-
ported from Lanka (Ancient Ceylon).

ཀུ་མེ་ལྷ་མོ་ *ku-mad* རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ the water-lily
which opens at the appearance of the
moon; said to be *Nymphaea esculenta*;
ཀུ་མེ་ལྷ་མོ་ = རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ a bush or cluster
of water-lilies.

Syn. རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *ut-pa-la* *dkar-po*; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་
zla-achi dri; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *sa-mog*; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *sa-dgañ*;
རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *sañi* *gdu-gu*; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *ñiñ* *ñiñ*
dkar-po; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *ñiñ* *ñiñ* *ñiñ*; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་
ñiñ *ñiñ* *ñiñ*; རྩུ་མེ་ལྷ་མོ་ *ñiñ* *ñiñ* *ñiñ*;
ñiñ *ñiñ* *ñiñ* (*Shon.*).

† ཀུ་མུ་གྲོག་ *ku-mud grog* = བཟའ་མེད་ *bsil-zer* or མེད་མེད་ *zla-hed* moonbeams (*Mon.*).

† ཀུ་མུ་དབྱ་ *ku-mud dgra*, v. རྒྱ་མ་ *ñi-ma*, the sun (*Mon.*).

† ཀུ་མུ་ཤ་ *ku-mud sh*, v. ཀུ་མུ་ཤ་ *ku-mud tshad* (*Mon.*).

† ཀུ་མུ་གཟེན་ *ku-mud gñen* རྒྱ་མེད་མེད་ *lit.* the friend of the water-lily; the moon.

† ཀུ་མུ་རྩ་ *ku-mud tshu*, v. ཀུ་མུ་ཤ་ *ku-mud tshad*.

† ཀུ་མུ་ཤ་མ་ *ku-mud tshad* = རྩ་མེད་མེད་ *lit.* a medicinal plant of the lily species (*Mon.*).

† ཀུ་མུ་ཤ་མ་ *ku-mud tshad* a cluster of water-lilies.

† ཀུ་ཤ་ *ku-sha* རྩ་མེད་ 1. a tree; lit. that which grows on the earth. 2. the planet Mars.

† ཀུ་ཤི་ *Ku-shi* a devil or demon in Chinese demonology. In Chinese *Kuei*.

† ཀུ་ཤི་ལྷ་ *ku-shi lha* in a class of evil spirits (*Grub.*). In Chinese *Kuei-shien*, "devils and gods."

† ཀུ་ཤི་འཇིག་ *ku-shi tshik* a Chinese work on divination (*Grub.* 4 2).

† ཀུ་ཤ་ *ku-sha* sediment of urine from which Tibetan physicians diagnose diseases (*Med.*).

† ཀུ་ཤ་མ་ *ku-sha-ma* རྩ་མེད་ = རྩ་མེད་ *lit.* of a bird; an osprey (*Mon.*).

† ཀུ་ཤ་མ་གྲ་ *ku-sha-ba-gra* རྩ་མེད་ རྩ་མེད་ the crimson amaranth; a purple or yellow *Barleria*; the blossom of the amaranth or *Barleria*.

† ཀུ་ཤ་མ་གྲ་ *ku-sha-ba-gra* རྩ་མེད་ the deer; also རྩ་མེད་ *srog-chang* an insect (*K. d.* 1 62).

† ཀུ་ཤ་ *Ku-sha* རྩ་མེད་ a city in Ancient India near Delhi one *vejana* in area; also a province (*S. Lam.* 20).

† ཀུ་ཤ་མ་ཤི་ *Ku-sha-kul-le* རྩ་མེད་ a female Buddhist deity associated with Kuvra, the god of wealth; is goddess of might and power; she is also called རྩ་མེད་ (*Vitpa*). The first sovereign Dalai Lama is said to have acquired great power by propitiating this deity.

† ཀུ་ཤ་མ་ཤི་ *ku-sha-pin-shi* = རྩ་མེད་ 1. རྩ་མེད་ *head*. 2. a fragrant grass, *Cyperus rotundus*; the bud of a flower 3. a ruby; cinnamon.

† ཀུ་ཤ་མ་ཤི་ *ku-sha pin-shi*, v. རྩ་མེད་ *mon-lag*, the breed of sheep in the sub-Himalayan countries (*Mon.*).

† ཀུ་ཤ་མ་ཤི་ *ku-sha pin-shi* རྩ་མེད་, རྩ་མེད་, རྩ་མེད་, རྩ་མེད་ sport, diversion, jest, horse-play; རྩ་མེད་ *to jest*; རྩ་མེད་ *for the purpose of amusement or fun*; རྩ་མེད་ *not liking, disgusted with amusements*.

† ཀུ་ཤ་མ་གྲ་ *Ku-sha-ba-gra* རྩ་མེད་ a *Srin-mo* (goblin) that lived only on lotus flowers and lotus-honey, and resided in the fabulous island of *Romano* (*K. d.* 2 280).

† ཀུ་ཤ་མ་ཤི་ *ku-sha-kul-le* རྩ་མེད་ the country inhabited by an aboriginal race of people (*Dus-ye*).

† ཀུ་ཤ་མ་ཤི་ *Ku-sha-kul-le* རྩ་མེད་ *Ku-sha-kul-le*.

† ཀུ་ཤ་མ་ཤི་ *Ku-sha-kul-le* a place situated in the south-east of Kashmir, now called Nyün-ti by Tibetans, by Hindus Kuin (*S. Lam.* 19).

† ཀུ་ཤ་མ་ཤི་ *Ku-sha-kul-le* 1. རྩ་མེད་, རྩ་མེད་ the sacred grass used in certain religious ceremonies both by Brahmans and Buddhists;

(absolute knowledge) for its basis, i.e., the root of all things is wisdom (*prajñā*) (*C. gga.*).

ཀུན་གྱིས་བཀུར་བ *kun-gyis bkur-va* he who is respected by all; a learned man, v. མཁས་པ་ *mkhas-pa* (*Ykon.*).

ཀུན་གྱིས་ཕྱག་ཕྱེས་ *kun-gyis phyag-kyas* to whom all paid homage: འཇིག་རྟེན་ཀུན་གྱིས་ཕྱག་ཕྱེས་གི་ *hjig-rtan kun-gyis phyag-kyas gi,* to whom the world has bowed (*K. d. 9 113*).

ཀུན་གྲུབ་ *kun-grub* = ལྷ་བདེ་ཕྱེས་ *zla-ica dgye-pa* or ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *ston-zla tha-chun* the month of October (*Btāi.*).

ཀུན་གྲིང་ *Kun-grin*, same as ཀུན་ལོ་གྲིང་ *Kun-blo-grin*, the place or grove of all happiness, one of the four royal monasteries of Lhasa, this one being situated in the western suburbs.

ཀུན་དགའ་ *kun-dgaḥ* བསུམ་པ་ *amusa-* ment; great merriment or joy.

* ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *Kun-dgaḥrgya-miṣhan-dpal-bzahpo* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ the name of Saṅkya Pandita (མ་ལྷ་མོ་).

ཀུན་དགའ་ཕྱིང་པ་ *Kun-dgaḥ ḥñit-po* n. of a celebrated lama of Tibet (*Loñ. 9 12*).

ཀུན་དགའ་ནོར་ *Kun-dgaḥ Nor* a lake in Mongolia (*Loñ. 9 21*); probably the Gonga-nor (Sgg lake). In Mongol *nor* = a lake.

ཀུན་དགའ་བ་ལྷ་མོ་ *kun-dgaḥ-va ḥñin-pa* = ལྷ་མོ་ *cu-po-che* n. of a precious article or gem (*K. d. 9 204*).

ཀུན་དགའ་པོ་ *Kun-dgaḥ-po* ལྷ་མོ་ the personal attendant and cousin of Buddha.

ཀུན་དགའ་པོའ་ *Kun-dgaḥ-hbar* n. of the son of *Kun-dgaḥ ḥñit-po*, one of the chiefs of *Sa-ḥkya* who visited India to study Buddhism (*Loñ. 9*).

ཀུན་དགའ་བོ་ *Kun-dgaḥ ḥñin-pa* a mountain in Uttara Kuru, the fabulous continent of the north (*K. d. 9 318*).

ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ *kun-dgaḥ gshon-nu* = ལྷ་མོ་ *hu-su* coriander (*Shan. 428*).

ཀུན་དགའ་བ་ *kun-dgaḥ ra-ica* = ལྷ་མོ་ *glin-dgaḥ* ལྷ་མོ་ a grove; any pleasure-grove containing groups of trees, flower beds, artificial lakes, garden houses, shady walks, &c., often surrounded by a wall or fence.

ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ *kun-dgaḥ ḥñan-mo* an address of courtesy for ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ladies of the class of *Lhacham*—her grace or ladyship: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ *“at the (feet) of her charming ladyship”* (*Yig. k. 49*).

ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ *kun-dgaḥ ḥñan-mo* speed; also as adv. speedily, at full speed.

ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ *kun-dgaḥ ḥñan-mo* ལྷ་མོ་ *nam-mkhab* ལྷ་མོ་ the sky; that which covers all; the all-covering.

ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ *kun-dgaḥ ḥñan-mo* that which hinders physical or moral growth.

ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ *kun-dgaḥ ḥñan-mo*, v. ལྷ་མོ་ *nam-mkhab*, the sky (*Shon.*).

ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ *kun-dgaḥ ḥñan-mo* 11: snake, v. ལྷ་མོ་ *ḥñan* a serpent (*Shon.*).

ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ *kun-dgaḥ ḥñan-mo* ལྷ་མོ་ to be assiduous: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ *assiduous* in the manner of performance.

ཀུན་དགའ་ལྷ་མོ་ *kun-dgaḥ ḥñan-mo* ལྷ་མོ་ *lam* a road, passage (*Shon.*).

ཀུན་ཅིངས་ *Kun-cinḥ* ལྷ་མོ་ 1. that pains, ties or entangles all at all times. 2. ལྷ་མོ་ the God of Love; also for ཀུན་ཅིངས་ *kun-cinḥ*: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ by the fetters of misery the mind is always fastened down.

गुणदमः कुंमदमः *kun-nas kion-moñs-pa*
 मंल्लिह *made very miserable; pained, dis-*
 tressed; गुणदमः कुंमदमः *entirely free*
 from misery (*Bham. १ २३९*).

कुङ्कुमैश्वर्य *kun-nas īśwaryā* आकाङ्क्ष, अशक्त
very haughty; arrogant.

गुह्यं बद्धं लुन-नाड ह्ताग-पा उपहित,
 मध्यत fastened or tied up on all sides.

ཀུན་ནས་བསྐྱུ་པ་ *kun-nas btus-pa* संसृज, मसृज्य
collected from everywhere; extracted or
taken from every work.

ཀུན་ནམ་འདྲ་བ་ *kun-nag* *hdud-pa* བཀའ་བཀུར་
 venerated by everybody or everywhere :
 རྒྱལ་པོའི་གསུམ་ཀུན་ནམ་འདྲ་བ། to reverence in
 every manner with body, speech, and
 heart.

गुह्यनाश्रय *kuhi-nas* *idañ-ra* पथ्युपस्थान,
समुत्थान raised from every place; set up
well; got-up: कुल्लुगुह्यनाश्रय *kuhi-nas* *idañ-ra* the
enemies rose up in all directions.

ཀུན་ནས་ཐུང་པ་ *kun-nas idud-pa* མ་སྒྲུབ་པ་ collected from every place; brought together from every place.

* ཀུན་ནག་སྒྲུབ་པ་ *kun-nag snang-wa* = རྒྱལ་བ་ *rgyal-wa* the all-illuminator (Schr.).

ཀུན་ནས་འཕགས་པ་ *kun-nas ophags-pa* བསྐྱེད་པ་
sprung from everywhere.

कुद-कम-ब्रैम *kun-nag brig* बिम, उच्चिखित
perfectly painted, described, delineated,
referred to.

ཀུན་ནས་ཐུགས་ཀྱིས་ *kun-nas* *blangs* taken from
every place.

गुदग्निप्रसङ्ग *kun-naḥ ḥbar* सन्नापक, सन्नापित
inflamed; ablaze : ओष्ठुग्निप्रसङ्ग *oṣṭu-naḥ ḥbar* fire
broke out in every direction.

ཀུན་སྒྲུབ་ *kun-nag ghyor-wa* संयोजन *to*
combine; combination ; རྒྱུ་ཀུན་སྒྲུབ་ *to*
compound or mix up medicines.

ཀུན་ནས་བཏེགས་པ་ *kun-nas bṛtsyeg-pa* བཙུགས་པ་
built up everywhere; piled up; erected.

पुत्रदमखँस *ku-nas madag* illuminated :
 very beautiful : ॐ नमो भगवते वासुदेवाय (the
 signs or charms of the moon are exquisitely
 fine ; ॐ हृदयं मे सौम्यं प्रियं पुत्रदमखँसं मेदादम्य
 दयवत् (the garden) from its collection of
 flowers was lovely and pleasant (*Mānā*).

कुण्डलपत्र *kun-nas bzar* गन्धारि, गन्धारिका
= यमशुद्ध *gyal-gyi lo-net* n. of a tree the
leaves of which are sweet.

Syn. **ལྷ་མཚུངས་** lo-mat mñ'or; **ལྷ་མཚུངས་** lo-mat
མཚུངས་ (Mñon.).

ཀུན་ནམ་མཁོད་པ་ *ken-nas bzod-pa* all-forgiv-
ing; very patient (*K. d.* २ 68).

ཀུན་ནས་ཡོངས་ལུ་མེད་པ་ *kun-nas yōngs-su bskor-*
wa entirely besieged, shut up entirely,
 surrounded on all sides.

गुह्यमप्येवम् *kun-nat gyen* समुन्नत, सम-
परिनिष्ठ *thoroughly*, very excited. *सेवम्*
गुह्यमप्येवम्: the mind agitated (not
being fixed on any subject).

ᐅᐅᐅᐅᐅ *kun-guāñ hbar-wa* = ᐅᐅᐅᐅᐅ
ti-mahū hōd-aer all-illuminating rays; the
 rays of the sun (*Mon.*).

कुण्डल *kun-ṇaṇḍa*; सर्वत्यागी; कुण्डल *by-*
ḍaṇḍa all-abstracted; अपवृत्त, अवेगुणित कुण्डल
ṇaṇḍa one who has left off all the concerns
of this world; he who has renounced all
worldly matters, acts and concerns; an
epithet of Buddha.

ཀུན་སྤངས་ཤེན་པ་ *kun-spañs chen-po* = ཤེན་པ་
 the all-renouncer; an ascetic; a hermit
 མ་ལེན་ལ་མངའ་བ་ཀུན་སྤངས་ཤེན་པ་འདི་འཇགས་སུ་
 before the feet of the Arch Renouncer who
 in one life has attained to Buddhahood.

कुण्ड kun-spyad 1. समुदाचार, धर्म, समस्त
that which is to be practised at all times
2. customary or habitual work ; habit.

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ།

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-nyed shan-pra* རྩམས་པའི་
a black or fallen Brāhman: bad habits,
vicious acts or professions.

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-nyed mtshugs-ma* =
ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ *grags-ma* a sweetheart, mistress
(*Shon.*).

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-phan b'dag-rtsi*
pho-po = ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ *zla-nc* the moon (*Tig.*
k. 16).

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-bor* ail-renouncer: ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ *he* cast off relations,
wealth, properties, realm and all (*K. d.*
m. 33.3).

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-byed rgyal-po* 1. རྩམས་
ཅན་ལྷན་ཅན་ལ *spah-rtsi* a medicinal vege-
table growing in the grass in Tibet. 2. in
the terminology of the Nying-ma sect,
the mind (mind) is called *kun-byed rgyal-po*,
the chief agent, the prince of all
doings.

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-hbyun* = རྩམས་ཅན་ལ
growing; misery; sin.

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-phyor* libertinism (see ཀུན་ལྷན་
kun-tu-ru).

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-mos dri-bzan*
bekon-pa-con = རྩམས་ཅན་ལ *dri-shim-po* sweet
perfume.

Syn. རྩམས་ཅན་ལ *adod-pahi-dri*; རྩམས་ཅན་ལ
tshim-hyed; རྩམས་ཅན་ལ *adod-bzan*; རྩམས་ཅན་ལ
riñ-tu khyah; རྩམས་ཅན་ལ *legs-par thul* (*Shon.*).

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-rmos* ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
blundering (*A. K.* 72).

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-bdun* ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
sustaining; that which holds everything in
itself.

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-rdab b'den-pa* ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
conditional or dependent truth; acc to
Was. subjective truth.

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-gahi* = ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
basis; the mind (*Shon.*); ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ
ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ

ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ = ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ *consciousness of*
self; literally the primary cause of all
things, the basis of all; the soul, spirit:
ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ *gshi* is a philosophical term for
vijñāna, soul, which is considered to be the
basis of virtue, sin, worldly or spiritual
existence, &c."

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-sa ne-tog* = རྩམས་ཅན་ལ
flower of the plant called *Spyi-shur*, which
gives blue tint to water (*Shon.*).

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-gzigs* = རྩམས་ཅན་ལ
all; the All-seeing One; that is cognizant
of all (*Loñ.* 15).

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *Kun-bzan* ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
epithet of Buddha; a *Bon* sage and
teacher.

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *Kun-bzan h'khor-lo* a metri-
cal arrangement in several squares
resembling a chess-board and sometimes
forming an acrostic.

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *Kun-bzan gñi* n. of a place of
pilgrimage in Tibet (*J. h.* 4. 3).

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *Kun-bzan rnam-gsum* the
three good ones; the Supreme Deity of
the *Bon* religion in Tibet who is explain-
ed as having three manifestations: (1)
ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
the impersonal God or Supreme Being, ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ, who from eternity has been free and
all-perfect; (2) ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
the personal God ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
as manifest in the form of a sentient being (like Shenrab);
(3) ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
the deity represented
in symbol, i.e., form, ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
representations in painting,
figures in relief or casts.

ཀུན་ལྷན་ཅན་ལ *kun-bzod* = ལྷན་ལྷན་ཅན་ལ
the all-enduring; a figurative name for
the earth.

ཀུན་ཚུལ་གཤམ་བཤུ་བ *Kun-chos gtsam-wa* a Buddhist sect with a few monasteries bordering on Yunnan.

ཀུན་རིག *Kun-rig* རྣམ་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ all-knowing; n. of a god; a learned man.

Syn. མཁས་པ་ *mkhas-pa*; ཀུན་ཤིག་ *kun-shig*; ཀུན་བྱུང་བཟུང་བ་ *kun-gyi bkur-wa* (*Mñon.*).

ཀུན་ལ་ *kun-la* རྣམ་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ to every one, to all; to everywhere.

ཀུན་ལ་བཟྱ་གིས་དབང་ལྡན་མ་ *kun-la bkra-cig dwan-lan-ma* she who gives blessings to all: དབང་ལྡན་གྱི་མཉམ་པོ་ལྷ་མོ་མིང་ a name of the goddess Uṃā, the wife of Mahes'wara (*Mñon.*).

ཀུན་ལ་བྱུང་བཟུང་བ་ *kun-la khyab-byed ser-po* གླིང་ལྗང་མ་ *gla-waḥ* (*Sman.* 107) a bright yellow pigment prepared from the urine or bile of a cow, or vomited in the shape of scudulae by that animal; bezoar stone.

ཀུན་ལ་འཕྲུག་ *kun-la hjug* efficient; able to enter into anything: རིག་པ་ལྡན་པའི་ཀུན་ལ་འཕྲུག་ the intellect being cultured becomes efficient in composing.

ཀུན་ལ་བདེ་ *kun-la bde* happiness to all.

ཀུན་ལ་ཕན་ *kun-la phun* useful or good to all.

ཀུན་ལ་འཕྲོད་ *kun-la hphrod* beneficial; agreeable to all: བཟུང་བའི་ཀྱི་མཉམ་པོ་ལྷ་མོ་མིང་ ཀུན་ལ་འཕྲོད་། "cow butter being the best of butter is agreeable to all."

ཀུན་ལ་བཅོམ་པ་ *kun-la btags-pa* injuring all, all-hurting, hurtful, obnoxious.

ཀུན་ལ་རིག་ *kun-la' rig* རྣམ་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ meddling, meddlesome, touching everything.

ཀུན་ནས་ *kun-las* = ཀུན་ནས་ *kun-nas* རྣམ་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ from every place or thing; from all; than all.

ཀུན་ནས་བཟུང་བ་ *kun-las btug-pa* མཐུག་པོ་འདྲི་བ་ collected or compiled from every book; n. of a book.

ཀུན་ཤིག་པོ་ *kun shig-po* རྣམ་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ all-knowing, knowing all, omniscient.

ཀུན་ཤིག་པོ་ལོ་རྒྱུ་ལ་ *kun shig-paḥi so-gum-pa* a religious man who, being under moral discipline, has reduced his desires and requirements; lit. "an all-knowing tax-gatherer."

ཀུན་གྲགས་ *kun brags-pa* རྣམ་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ well explained; preaching all the religions, one that preaches everywhere.

ཀུན་ཤེས་པ་ *kun-shes-pa* ཐོག་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ to be conscious or cognizant of all things; to think at all times.

ཀུན་སྒྲོང་ *kun-glon* མཉམ་པོ་འདྲི་བ་ a general rising; rising from every direction or place; = མཉམ་པོ་འདྲི་བ་ *ams-bkkyed* བྱུང་བཟུང་བ་ conception; idea; the notion of a thing; a thought; རིག་པོ་ལོ་རྒྱུ་ལ་ཀུན་སྒྲོང་པོ་འདྲི་བ་ the mind which gives rise to thoughts of sins or merits, virtue or vices.

ཀུན་སྒྲོང་ལོ་རྒྱུ་ལ་ *kun-glon chen-po* comprises the three རྣམ་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ *chags-dan-rmoḥ*, lust, anger and ignorance.

ཀུན་གཅོད་ *kun-gcod* རྣམ་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ all-killing, that which kills everybody or thing; the lord of death.

ཀུན་གསལ་ *kun-gsal* = གསལ་པོ་ *nam-ṅkhub* 1. the sky; that is fully clear, illuminated. 2. = རྣམ་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ *ñi-ma*, the sun, the all-clearer.

† ཀུན་ནས་ *kun-la* མཉམ་པོ་འདྲི་བ་ from where? one from an unknown place; also interrogatively, come from where? It is used in mystic language (*K. g. p. 20*).

ཀུན་ཉལ་ *kun-tu-ru* the union of the two sexes, copulation (used only in mystic language) (*K. g. p. 216*).

† ཀུན་ཤིང་ *kun-shi-ra* རྣམ་ཐོག་པོ་འདྲི་བ་ n. of a bird: ཀུན་ཤིང་ལ་ཀུན་ཤིང་ལ་ཀུན་ཤིང་ལ་ ཀུན་ཤིང་ལ་ཀུན་ཤིང་ལ་ ཀུན་ཤིང་ལ་ཀུན་ཤིང་ལ་ ཀུན་ཤིང་ལ་ཀུན་ཤིང་ལ་ (*K. g. p. 58*).

ཀུན་དཀ *kun-da* 1. mistake, blunder, illusion (*Lez.*). 2. **ཀུན་དཀ་མེའུ་མེའུ་** the blue jessamine, *Jasminum multiflorum* or *pubescens*.

Syn. **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** *chu-skye*; **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** *chu-skye*; **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** *chu-skye*; **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** *chu-skye*; **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** *chu-skye*.

ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་ *kun-da bya-skye* = **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** *chu-skye* quicksilver (*Sman*. 79).

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *kun-da-ra* **ཅུ་སྐྱེ་** *chu-skye* sweet-smelling tree; a kind of incense; the resin of *Roswellia thurifera*; gum olibanum (*M. Wills.*).

Syn. **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** *kyo-skye-byed-pa*; **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** *ku-kun-da*; **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** (*Mkon.*).

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *kun-da-la* = **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** *shim-bu* a cat (*Mkon.*).

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *kun-don* **ཅུ་སྐྱེ་** onion.

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *kun-pa* crooked; shrivelled; **ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་** *kun-pa-nid* contraction; **ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་** *kum-kum* very contracted.

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *kum-po* cringing; one in a contracted posture; **ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་** *kum-por* cringingly; contractedly.

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *kum-bha* **ཅུ་སྐྱེ་** = **ཅུ་སྐྱེ་ཅུ་སྐྱེ་** *hum-pa* g.n. an earthen jar; a vessel for water.

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *kum-bi-ra* **ཅུ་སྐྱེ་** n. of a *srin-po* (demi-god or demon).

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *kur-ti* to hasten; **ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་** *kur-ti laŋg-hyro* to start or go off on any business; (in colloq. language) to start on an errand or mission early in the morning without having even a cup of tea.

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *Kul-kar*, also **ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་** *kul-dkar*, n. of a place in Tsang; a kind of shield manufactured in *Kul-kar*: **ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་**

the shield manufactured at *Kul-kar* is of superior quality (on account of its superior metal); **ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་** as to the *Kul-dkar* shield it costs five *sho* for the best.

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ numeral for 91; *ke-pa* the 91st (volume).

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *kr-ku* in the dialect of *Hphan-yul* for **ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་** *skyu-ku*, a magpie.

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *Kc-ka-pi-no* **ཅུ་སྐྱེ་** a country west of Jambudvīpa of romantic scenery, said to be filled with gardens, dales, fountains, cascades, etc., and intersected with streams, and inhabited by a race of very handsome men who eat red rice (*K. d. s. 179*).

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *ke-khi-agra* the cry of the peacock (*Schtr.*).

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *kr-kr-ru* **ཅུ་སྐྱེ་** or **ཅུ་སྐྱེ་** a white precious stone.

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *ke-rgyu* a charm of the *Bon* deity called *Cen-sras ni ngon rgyul-po*: **ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་** *ke-rgyu* **ཅུ་སྐྱེ་** *ke-rgyu* **ཅུ་སྐྱེ་** *ke-rgyu* (*D. R.*).

ཀུན་དཀ་ཅུ་སྐྱེ་ *ke-la-ka* from **ཅུ་སྐྱེ་** 1. a gem which has the property of purifying water; its Tibetan name is **ཅུ་སྐྱེ་** or **ཅུ་སྐྱེ་**, the purifier. 2. a great mountain situated north of the great forest plain beyond the north bank of the river Sita. Its peaks are described as very grand in appearance. It contains mines of gold and silver, and round its peaks are four fabulous lakes which at all seasons remain filled with lotuses and lilies. The ruler of this country in ancient times was *Vaṣṭaraṇa*, whose army consisted of amazons of great beauty and valour (*S. Lam.*).

† गोटर *Ke-ta-ra* a mountain, probably Kodara (कोदर); part of the Himalaya (Ja.).

† गेटु *Ke-tu* 1. a fabulous planet in Brahminical as well as in Tibetan astrology. In Tibet the name *Ke-tu* is generally applied to comets, called also རྩལ་ཆུ་གཤིང་ (lit. the long smoke-tailed). 2. a fiery meteor; a shooting star; the descending node. 3. n. of a demon.

गेकेचिबु *Ke-ke-chi-bu* n. of a sage of the time of Gautama the Buddha (K. du. १५१).

गेबुय *Ke-byed* Kārtika, the god of war (Schtr.).

गेरुत्से *Ke-rtsa* n. of a Bon teacher: བོད་པ་གེ་རུ་ཅེ་ལ་ལྟན་པ་པ་ (Deb. १६) the Bonpo priests invited *Ke-rtsa*.

गेकेश *Ke-tshig* a *Naga*; the quarter where it resides during a certain astrological period is considered inauspicious.

गेबु *Ke-bu* 1. a tribe in Tibet (*Vai. kar.* 160). 2. རྩལ་ཆུ་ in classical Tibetan a kind of garlic. 3. a cavern, den, hollow place (Cs.).

गेबुत्से *Ke-bu-rtsa*, also गेटु *ke-rtsa*, a jacket made in the Chinese fashion; in Chinese *kien-tau*.

गेबुत्सा *Ke-bu-tsa* (in Chinese *K'u-t'sang*, "a treasury; a store-house") n. of a sacred rock-cavern.

गेबुरि *Ke-bu-ri* n. of a female deity of fearful mien.

गेबुलि *Ke-bu-li* the Tibetan and Mongolian name for Corea. In Chinese Kaoli.

गेबुले *ke-bu-le* गेबुलेङ्ग customary seal (Ja.).

गेबुय *ke-bu-ya* (from *kaśya*) celestial robes; robes worn by the gods (K. my. ११).

गेय *ke-ya* wickedness: རྩལ་ཆུ་གཤིང་གཤིང་ the root of wickedness of a bad heart (i.e., envy) having sprung forth (J. Zaf.).

† गेयुरा *Ke-yu-ra-ka* जेयुरा 1. a kind of grass used in ancient times in making garments for a *Bhikṣu* (K. du. ५३३). 2. n. of a *Gandhara*.

गेरु *Ke-ru* 1. n. of a place and monastery in the district of Hon in Yar-lung (J. Zaf. 217). 2. ལྷ་མ་ *bram-na* a species of peas: ལྷ་མ་ལྟར་ལྟར་བྱིས་པ་ལྟར་ after casting water in oblation, he conducted (him) inside the house and served him with a cupful of pea-soup (Deb. १३५).

गेरे *Ke-re*, v. गुरि *kyu-ri*.

गेला *Ke-la* རིག་པ་ལྟར་ལྟར་བྱིས་པ་ n. of a tribal clan (Yig.).

गेला *ke-la-ka* = རྩལ་ཆུ་ *gya-shya* ginger (Sman. 267).

† गेलाल *ke-la-la* = རིག་པ་ལྟར་ལྟར་བྱིས་པ་ *kai-la-la* རི་ཁོང་ the king of mountains i.e., Kailasa in the Himalayas.

गेलान *Ke-lan*, prob. corruption of རི་ཁོང་གཤིང་, follower of Tsongkhapa (*Huz*, vol. II).

गेले *Ke-le* n. of a fabulous place or country: རི་ཁོང་གཤིང་གཤིང་ the country of cannibals, Ke-le (D. R.).

गेल *ke-la* རིག་ hair; mane; རི་ཁོང་གཤིང་ letters which are surmounted with

double *e* sign called *hgrā-bu* or *o* sign called *nuro*. Signs for long accentuation are also called *ke-qa*.

* ने.स.स. *ke-qa-ra* केचर *mane* (*Schr.*).

† ने.सु.ग। *Ke-ču-ka* a plant, perhaps *Arum colocasia*, with edible roots; also किंजुक, v. ने.सु.ग। *Kin-ču-ka* (*Hlum.* १ 17).

† ने.स.स. *Ki-si-ra* केसर 1. the hair; the mane of the lion. 2. the hairy filament of the lotus; a celestial flower; saffron.

ने.व। *ky* = क.स. *ky-cha* क्यच danger; accident, v. ने.व। *ky*.

ने.व.म। *Keg-ma* = ने.व.म। *kyg-ma* (*Lex.*).

ने.द.रु.स. *Ka-rug* कडाह skeleton.

† ने.द.सु.ग। *Ken-ču-ka* an evergreen tree, i.e., of the colour of the parrot (*Kag. 3*). This is evidently a corruption of किंजुक.

ने.र.ने। *Ker-ko* a cymbal; a musical instrument: क.ने.सु.द.ने.र.ने.द.ने.सु.द.ने. (carrying with him) a hand-drum, a cymbal, a pipe (flute) (*K. g. 5 2*).

ने.र.ने.स. *ker-gyis* suddenly (*Schr.*).

ने.र.व। *Ker-ra* to raise; to lift up; ने.व.म। ने.सु.व.ने.ने.व। to point the fingers towards heaven.

ने.र.व.व। *ker-lan* कडुलिन suddenly stood up: ने.र.व.द.ने.व.व। "suddenly standing erect and still (like a tree)" (*Kag. 3*).

ने.र.वे.व.सु.र. *ker leb sgur* metaph. for horse, sheep and yak: ने.र.वे.व.सु.र. ने.व.म। ने.सु.द.ने.व.ने.र.वे.व.सु.र. the tax (in kind, i.e., one in a hundred) on horse and yak from among the three kinds of cattle (*Bhai.*).

ने.व.म.व। *Kel-mag* possibly indicates the *Kalmuk* Tartars.

† ने.व.ग। *Kai-la-ka* n. of a mythological demon.

ने.वे.व। *Kai nr-ya* कैचेय a rishi or sage; also patronymic of Ravana (*K. d p 180*).

ने.व.स. *Kai-la-qa* कैलास = र.वे.व.द.ने.व.स. *Ri-ro garā-can* the huge snowy mountain on the north shore of the Manasarovara lake called (Tang Ti-se by the Tibetans and Kailāsa by the Indians.

ने। I: *ko* num. 121; ने.व। *ko-pa* the volume marked with the letter ने.को, or the 121st volume.

ने। II: के an expletive meaning: same, the same, very; as in ने.के.ने. *hdi-ko*, the same; as ने.के.ने. *hdi-ni*, this very: ने.व.व.व. ने.के.ने.ने.व.व. "these same classifications": ने.के.ने. *de-ko* = ने.के.ने. *de-ni* that very.

ने। III: all, whole; quite, entirely, altogether (*Schr.*).

ने.व। *ko-ra* 1. hide, leather—that derived from yaks, buffaloes and horses as distinguished from *pags-pu* the skins of sheep, goats, foxes, &c. 2. colloq. for *ko-gru* a hide-boat.

ने.सु.व। *ko-khug* a leather purse; a little leathern money-bag.

ने.सु.व.ने. *ko-khol* (*ko-lhol*) a sieve made of hide-strips or strings to clean peas, barley grain, &c., of gravel, &c.: ने.वे.ने.सु.व.ने. ने.सु.व.ने. (*Bhai.*) for a hide-sieve for sifting peas and barley (i.e., price for).

ने.सु.ने. *ko-gru* (*ko-qu*) a hide-boat a boat made of the entire hide of a yak; a skin coracle.

ने.व.सु.ने. *ko-btum* hide-packing. This is said to be a criminal punishment in

Central Tibet, varying in severity, e.g., ལག་པ་ཁོ་བུ་མ when the culprit's hands are cut off, the stumps sewed up in leather and the poor wretch thrown as a beggar upon public charity, &c. (*Jā.*).

ཁོ་ལག *ko-thug* strap; thong.

ཁོ་ཐུད *ko-thud* a kind of tea, probably so called on account of being sold packed in hide cases; an inferior tea: མེ་མེ་ཐུད་མེད་པའི་ཁོ་ཐུད་མ། (*Btsii.* 74) "to the cost of pressed brick-tea."

ཁོ་ཐུམ་ *ko-thums* packed up in hide; ལམ་མེད་ཐུད་ཐུམ་ཐུ་ མེད་པའི་ཁོ་ཐུམ་ཤིག་ a leather package containing 30 ounces of gold: ལམ་མེད་ཐུ་ཁོ་ཐུམ་བུམ་ལམ་ཐུ་ཐུང་དུ་ཐུམ་ having stolen a bag containing gold, (we) concealed it in a marmot's (ཐུ་མ་ a marmot) hole.

ཁོ་ལག་མ་ *ko-lhags* a small instrument of leather to weave lace with (*Cs.*).

ཁོ་ཀར་ *ke-gdan*, pronounced *kam-gdan*, skin-rug or seat; a piece of leather put under the saddle (*Sch.*): ཐུ་ཀར་ཁོ་ཀར་ཁོ་ཐུམ་ ༩༩ འཇམ་ for each tanned skin-rug or leather folding used for cushions (three *lakka*) (*Btsii.*).

ཁོ་ལཱ་ *ko-mlah* an arrow bound with hide: ཐུ་མེ་ཁོ་ལཱ་, the hide arrow used in the north (of Tibet).

ཁོ་ཤི་ *ko-lshi* a vessel or basin made of hide to keep or cleanse oil or lime-wash: མ་ཐུ་ལམ་མེད་ཁོ་ཤི་རེར་ (*Btsii.*) for each hide vessel for holding *sa-rtsi* (such and such a price).

ཁོ་ཐུག་ *ko-lpags* hide; also tanned skin: ཁོ་ཐུག་ཕྱི་གཤི་ ལམ་མེད་ཐུ་ hide or leather material or stuff included in the fourteen materials prescribed for clothing to be used by Buddhist monks.

ཁོ་ཐུག་མཁན་ *ko-lpags mkhan* = ཐུག་མཁན་ *lham-mkhan* ལམ་མེད་ཀར་ worker in hide and leather; a shoe-maker.

ཁོ་ཐུན་ *ko-ppin* (*ko-pin*) glue: ཁོ་ཐུན་རྒྱ་ལེ་རེ་ for each stick or cake of glue (*Btsii.*).

ཁོ་ཤོང་ *ko-phong* guitar (gen. made of thin belly-skin of a cow) (*Ld.*); it is tuned in three-fourths (*Jā.*).

ཁོ་ཤར་ *ko-phor* a cup made of leather and painted to look like a wooden cup: ཁོ་གཤོང་ *ko-gshon* a basin made of hide.

ཁོ་བཤམ་ན་ *ko-ra mkhan* a tanner; the steersman of a hide boat.

ཁོ་བཤམ་ཐེན་མཁན་ *ko-ra mkhen-mkhan* a tanner.

ཁོ་པ་བྲག་ *Ko-ra brag* ཁོ་པ་བྲག་གི་ཁུལ་ རེག་གི་མེ་ར་ n. of a district in Upper Tibet: རེ་པ་ཁོ་པ་བྲག་ཐུང་ཁོ་པ་བྲག་ཐུང་ then he visited *Ko-ra brag* in *Stod-lu* (*Lha. kah.* 23).

ཁོ་བུམ་ *ko-bub* an entire skin: ཁོ་བུམ་རེ་ མ་ཐུང་མར་ རག་ལུག་རེ་ an entire skin of a sheep holds three *khar-nag* measure of good butter (*Btsii.* 74).

ཁོ་འགལ་ *ko-lhags* an awl; a three-sided needle for sewing leather (*Sch.*).

ཁོ་འཤ་ *ko-lha* itch scab; ཁོ་འཤ་ལྟ་ ལ་ scabby. In Sikkim a measure for rice or barley made of hide.

ཁོ་ཐུག་ *ko-shrags* a hide filled with butter; the whole package is so called.

ཁོ་ཤམ་ *ko-lshal* pieces of leather or hide: ཁོ་ཤམ་རེ་ ཐུང་ མར་ རོག་ཕྱི་ཁོ་པ་རེ་ for each skin of butter and honey, &c., with hide wrapping (*Btsii.*).

ཁོ་ཐུན་གཏུང་མ་ *ko-ran gtungs* packed in a fresh skin: མི་ཁོ་ཐུན་གྱི་མ་གཏུང་མ་བཤེད་པར་ཐུང་ཐུན་ཐུང་ ༩༩ མར་ ཐུག་མཁན་ལམ་ཐུན་གྱི་ཐུག་མེད་པར་ཐུག་མཁན་མ་ཐུན་ like a man packed in a fresh skin, or anything packed or fastened with raw hide which becomes shrivelled when the skin dries and illness is induced.

ཁོང་བུ *Koñ-bu* a small cup-shaped brass or copper oil-burner; **མཚོད་ཁོར་** *mechod-kor* an offering bowl, a cup for offering pure water to any divinity; **ཐག་ཁོར་** *thag-kor* ink-stand, generally for black ink; **མཚམ་ཁོར་** *mtsham-kor* ink-stand for red ink or vermillion; **བུག་ཁོར་** *bug-kor* casting mould, crucible; **ཤར་ཁོར་** *sher-kor* a gold cup or oil-burner placed before Tibetan deities; **ཕྱི་ཁོར་** *bye-kor* bowl of sand.

ཁོར་མོ *kor-mo* a cave; a ditch.

ཁོད་ *Kod* boiled: **ཇུ་ཁོད་ནས་ཀ་ར་བྱུང་བུ་** *ju koḍ-nas ka-ra brum-po* **འོ་ཁོད་པུ་** *Jo-ko ḍyee* (*A. 95*) the tea having been boiled (prepared) and given with five lumps of sugar, the *Jo-ko* was gratified.

ཁོན་པ་ *kon-pa*, also called **ཁོན་པ་གཅེས་** *kon-pa gab-gkyes*, the name of a plant that grows in solitary places, generally in the clefts of rocks. This medicine, *kon-pa gab-gkyes*, is used in Tibet for stopping hemorrhage.

ཁོབ་ཁོབ་ *kob-kob*, same as **ཁབ་ཁབ་** *kab-kab*, the noise or sound produced from the stretching of hides.

ཁོམ་པ་ *kum-pa* to tan (skin).

ཁོམ་གདམ་ *kom-gdan* a seat made of tanned skin.

ཁོམ་པོ *kom-po* skin which has been made soft and pliable by tanning; leather.

ཁོམ་མི་ཁོང་ེ *Kom-gñ koñ-jo* the princess Kom, the youngest daughter of Wen Chung, the fifth Emperor of the Tang dynasty. She was married to King Mo Agtahom (*J. Zan*).

ཁོར་ *kor*, same as **ཁོ་** *skor*. 1. is used as a **ཡོག་པུ་** or auxiliary particle used in the manner of an affix, as in **ཁོར་ཁོར་** *stod-kor*, which signifies a cloth that surrounds or covers the upper part of one's body; hence **ཁོར་ེ** *stod-le* a kind of half jacket worn by children and also by lama dancers; **ཁོར་ཁོར་** *klad-kor* the circular dot put over the head of certain letters to signify the letter *ma*. 2. anything that has been cut out by the hand or a lathe, such as **ཁོར་ཁོར་** *ciñ-kor* a wooden cup; **ཁོར་ཁོར་** *rdsa-kor* an earthen cup or vessel turned out. 3. n. of a place; **ཁོར་ཁོར་** *Kor-ni-ru* n. of a great lama who was a native of the place called *Kor*. (*Deb. 11*).

ཁོར་ *kor* also occurs in **ཁོར་ཁོར་** *than-kor*, **ཁོར་ཁོར་** *ñen-kor*, **ཁོར་ཁོར་** *hod-kor*, **ཁོར་ཁོར་** *pag-kor*, **ཁོར་ཁོར་** *gdub-kor*, &c.

ཁོར་ཁོར་ *kor-kor* coiled: **ཁོར་ཁོར་པུ་ཁོར་ཁོར་** *kor-kor* "a string was wound round the (exorcist's) dagger" (*Vai. 82*).

ཁོར་པོ *kor-pao* lit. of round make; a kind of shield of round shape (*Rtsii*).

ཁོར་ a colloq. form of **ཁོར་**.

ཁོར་ལཱི་ལཱི་ *kol-waḍi lam=* **ལཱི་ལཱི་** *lan-hun-pa*, a bad road (*Shon*).

ཁོར་ལཱི་ *kol-sa*, v. **ཁོར་ལཱི་** *hogol-sa* or **ཁོར་ལཱི་** *gel-so*.

ཁོར་ཁོར་ *kos-ko* **མོག་** the chin. This word is also applied to the throat and even to the wind-pipe.

ཁྱེ་ལཱི་ *Fya-la* (also called **ཁྱེ་ལཱི་** *patty*; n. of a petty state in Tibet, the chief town of which is **ཁྱེ་ལཱི་** *qel* (lit. the lion-face), where the Tsang-po, it is said, enters a rocky chasm in the mountains.

ཏུམ་མཁོ *Kya-on* n. of a large fort in Tibet (*Dsam.* 32).

ཏུག *kyug* or **ཏུག་ཏུག** *kyag-kyag* 1. throwing obstacles in the way of another's work out of spite. 2. thick; run into clots; **ཏུག་པ་ལོད་** *kyag-pa nio* thickness (*Cs.*).

ཏུག་ཏུག *kyag-kyog* or **ཏུག་ཏུག** *kyog-kyog* **མཐུག་པོ་** curved; crooked; not straight.

ཏུང་ I: *kyan*, also **ཏུང་ཏུང་** *kyan-kyan* or **ཏུང་པོ་** *kyan-po*, 1. straight; right; very straight (*Cs.*). 2. slender as a stick (*Ju.*).

ཏུང་ II: **འདི་ཡང་** 1. and; and also; though; although; too; yet more; used instead of **དང་** *dan* enclitically after the letters **ཀ་ད་པ་མ་**. In composition the word **ཏུང་** is placed between the subject and the predicate, for example: —**མཚོ་མཐོང་ཏུང་མཚོ་མ་** *he was beautiful and his mind was also good*. In the sense of "though" **ཏུང་** follows the first or contrasted verb: —**ཀ་དོང་པ་མཚོ་མ་ཏུང་ལུ་མ་ཏུག་** "though his face was handsome yet his body was crooked." **འདི་ནི་མཚོ་མ་ཤིང་པོ་ཏུང་འདྲོ་** this being handsome also sheds lustre. 2. since, since that; then, therefore; likewise; whereas.

ཏུང་ཏུང་ *kyan-kyan* indolent, lazy, idle (*Ju.*).

ཏུར་པོ་ *kyar-po*, also **ཏུར་ཏུར་** *kyar-kyar*, flat, not globular (*Cs.*).

ཏུར་ཏུར་ *kyar-kyor* still feeble as a convalescent after disease (*Ju.*).

ཏུལ་ I: *kyal*, resp. **འཇལ་ཏུལ་** *shal-kyal*, a joke; also a comic or jocular look: **འདི་ཅིག་འཇལ་ཏུལ་དུ་མཛད་ནི།** (*A.* 119) once having a jocular smile on his face.

ཏུལ་ II: also **ཏུལ་ཏུལ་** *kyal-kyal*, sometimes written as **ཏུལ་ཏུལ་** *rkyal-rkyal*, long and flat, not globular. Described in (*Nag.*) **རྩ་མེད་ཀྱང་འགྲུག་འགྲུག་ཅེ་བའི་རྩ་དེ།** like straw, hollow and devoid of meaning; worthless.

ཏུལ་ཀྱུ་ *kyal-ka* **ཆེས་ཤིང་** *joke, jest, tricks*: **ཏུལ་ཀྱུ་ཅིག་** *kyal-kuhi tshig* **ཆེས་ཤིང་ཅིག་** *rtseḍ-mohi tshig* playful word.

ཏུལ་པ་ *kyal-pa* vain, idle talk, nonsense.

ཏུལ་ཏུལ་ *kyal-kyal* poor; ill-conditioned.

ཏྲི་ *kpi* 1. This syllable is primarily an inflecting affix attached to nouns, adj., participles, &c., indicating the genitive case. This affix takes the form **ཏྲི་** only after the final letters **ར་**, **ལ་**, or **མ་**, and is varied to **ཏྲི་** where the word to which it is attached ends in either **ར་**, **ལ་**, **ར་**, or **ལ་**, and to **ཏྲི་** where the preceding final is **ལ་** or **ར་**, or simply to **ཏྲི་** if the final happens to be a vowel. Ex.: **ཐོད་ཏྲི་** of Tibet, Tibetan; **ལམ་ཏྲི་** of the way; **ཏུང་ཏྲི་** of the north; **འགྲོ་བའི་ཏྲི་** at the time of going. Sometimes, moreover, it is elided altogether, as in **ཐོད་ཀྱང་** Tibetan language. 2. It is annexed to verbal roots (with the same variations of form) after the manner of a continuative particle and imparting the gerundial sense, but by some modern writers used as a finite verb. Gerundially it generally implies an antithesis which may be expressed in English by "though" followed by "yet": **ལྷ་མོ་ཞེས་པ་མོ་ཏྲི་ཞེས་ཏུང་པོ་མཛད་པ་ལྷ་མོ་** though the girl called to him, yet he went on the straight way without turning his head. As affix to a finite verb it is frequent in the writings of Padma Jungnas and Milaraspa, and is also used in the *C.* colloquial. Attached to the verbal root it may also carry the sense of

ཀྲ་ཇ *krañ-ñe* (*tang-ñe*) standing; ཀྲ་ཇ་བཤུག་པ་ *krañ-gdod-pa* an upright posture; ཀྲ་ཇ་པ་ *krañ-gdod-pa* to stand.

ཀྲ་མོ་ *Krañ-ma* (*tang-nang*) a gallery round a house; a covered passage; evidently an incorrect form of ཀྲ་མེ་.

ཀྲ་མེ་ *krañ-ma* (*tang-ma*), prob. wrongly written for རྩ་མེ་ *gzi-ma*, to make straight.

ཀྲ་མོ་ཁྱོད་ *krañ-khri* (*ti-knor*) a ring used in the exercise of archery as a butt for arrows; a mark; a target.

ཀྲ་ལྷ་ *krañ-rgyun* (*te-rgyun*) a piece of long narrow leather to mend shoes with; acc. to *Cs.* a long narrow piece of leather to fasten the sole to the upper leather of a shoe or boot.

ཀྲ་པ་ *krañ-pa* (*te-pa*) a shoe; a covering for the feet of the lower classes of people; a leathern half-boot; ཀྲ་པ་མེ་ *krañ-pa-me* a patch for shoe.

ཀྲ་མ་ *krañ-ma* (*tan-ma*), colloq. for སྐྱ་མ་ *skya-ma*, peas.

ཀྲ་པ་ཀྲ་པ་ *krab-krat* (*tab-tab*) = འཇམ་པ་ *jam-pa* dancing or stamping of the feet: ཀྲ་པ་ཀྲ་པ་འཇམ་པ་ (*his*) legs and arms moved as in dancing. According to *Ngag.* ཀྲ་པ་ཀྲ་པ་ is equivalent to ལེག་ལེག་, flat.

ཀྲ་མ་ *kram* (*tan*) cabbage; ཀྲ་མ་མོ་ *kram-mo* sweet or fresh cabbage; ཀྲ་མ་ཀྲ་མ་ *kram-skur* cabbage-pickle; cabbage souked in vinegar.

† ཀྲི་ཀ་རུ་ཀ་ *Kri-ka-ru-ka* རྒྱ་ལ་ཀ་ཀ་ n. of a monastery in ancient Behar which was also known by the names of Samudra Gupta and Kusumapuri (*A.* 60)

† ཀྲི་ཀ་ལ་ཀ་ *kri-ka la-pa* རྒྱ་ལ་ཀ་ཀ་ a

animal being once offered as a burnt sacrifice to the gods (*K. d.* 421).

† ཀྲི་ཀྲི་ *Kri-kri* ཀྲི་ཀྲི་, ཀྲི་ཀྲི་ n. of a Buddhist king of Benares who is said to have patronized Buddha Kasyapa. In the Chinese version of the Vinaya-kirti-nir-desa's sūtra, he is called Kṛpin, the kind and merciful.

ཀྲི་ཀ་ *kri-kha* (*ti-kha*) the magpie; the white-breasted magpie; colloq. called *Kyuka* in Tibet.

ཀྲི་ཀ་ཀྲི་ཀ་ *Kri-ka shahi-gdon* n. of place in Tibet (*J. Zuh.*).

ཀྲི་མི་ *kri-mi* (*ti-mi*) = ཀྲི་ཀྲི་ཀྲི་ *hya-gag* 1. the grey duck (*Shon.*). 2. ཀྲི་མི་ a worm.

ཀྲི་ལ་ *krya* ཀྲི་ལ་, ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ *the* ritualistic part of Sambhawa mysticism: ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ (*A.* 74) the *krya man-tra* having been performed by the six-armed deity.

ཀྲི་མོ་པ་ར་ *Kri-mo-ba-ro* n. of an individual who did some service to Atiśa during his journey to Tibet through Nepal (*A.* 142).

ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ *kriy-kriy* (*tiy-tiy*) = ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ to beat or press with the hand or feet; to make the sound *tiy-tiy*.

ཀྲི་ལ་གྱི་ *kriy-gi* (*tiy-gi*) straight: ཀྲི་ལ་གྱི་ ཀྲི་ལ་གྱི་ *the* iron arrow when quite straight being good (*D.R.*).

ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ *kriy-gag mda-pa* ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ not customary or purposelessly; for nothing: ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ཀྲི་ལ་ Mongol tribes without adhering to custom would always be making prayers (*D.* 5110).

ཀྱིང་ཀཱ་ *kriñ-kañ* (*tiñ-kañ*) a weapon like the spear; a forked spear: མཐུང་མཐུང་ ཀྱིང་ཀཱ་མཐུང་མཐུང་མཐུང་ (to the east of) a spear and lance with saw-like teeth (*Etisi.*).

ཀྱིང་པག་གྱོ *kriñ-bag-gyō* (*tiñ-pag-gyō*) glue or paste made of flour.

ཀྱིན་ནད *krin-nañ* (*tin-ne*) the colic.

ཀྱིང་ཀྱིང་ *Kriṇṇa* ཀྱིང་ཀྱིང་ n. of sculptor; an image-maker during Atis's time about 1000 A.D. (*A. 121*).

ཀྱིང་པ་ལྷ་རྩེ *Kriṇṇa-pa-lā-ra* ཀྱིང་པ་ལྷ་རྩེ the spotted antelope (*Jā.*); a kind of black antelope which is said to possess the heart of a *Bodhisattva*. The skin of this animal is used by Hindus and Buddhists alike to sit upon; the Tibetan lamas attach much sanctity to this antelope and its skin.

ཀྱུ་ཀྱུ་ *kru-kru* (*tu-tu*) (*W.*) wind-pipe (*Jā.*).

ཀྱུ་ཀྱུ་རྩེ *kru-kru triṣ* (*tu-tu ṣi*) ཀྱུ་ཀྱུ་རྩེ a kind of yellow obints resembling satin of great value, formerly highly prized in India and Tibet. It is called ཀྱུ་ཀྱུ་རྩེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་.

ཀྱུ་རྩེ *kru-ra* (*tu-ra*) = ཀྱུ་རྩེ་ལྷ་ལྷ་ ཀྱུ་རྩེ་ the vulgar, or the lowest class of people in the mystical language (*K. g. p. 38*).

ཀྱུང་ཀྱུང་ལྷ་ལྷ་ *Kruñ-kruñ agva-can* (*tuñg-ḡa-can*) n. of a country (filled with the cry of storks or cranes) said to have been visited by the Buddha (*K. du. p. 302*).

ཀྱུང་མཆོད་ *Kruñ-thañ* the chief Chinese minister who was resident in Tibet when Abbé Hue visited Lhasa; an official of

his class (*Fig. k. 38*). Probably an error for *Chung t'ang*, a title borne by certain high officials in China.

ཀྱུམ་པ *krum-pa* (*tum-pa*) broken in the edge or side or nibbled, but not entirely broken to pieces.

ཀྱུམ་མ *Krumṣ* (*tum*) meat: in polite language it is called ལོལ་ཀྱུམ་ (*sof-tum*), the meat that is offered to a respected person.

ཀྱིང་ཀྱིང་ *Kriṇṇa* (*te-ñag*) n. of a place in Kham.

ཀྱིང་ཀྱིང་ *krag-nag* (*te-nag*) the spout of a kettle (*Set.*).

ཀྱིང་པ *kre-pa* (*te-pa*) the forehead; also a colloq. spelling for འཕྲེལ་པ་ *dpral-pa*, the forehead.

ཀྱིང་པ *Kre-po* (*to-o*) n. of a place in Kham.

ཀྱིང་པ་ལྷ་ལྷ་ *kro dha-na* ཀྱིང་པ་ལྷ་ལྷ་ = ཀྱིང་པ་ལྷ་ལྷ་ a fierce woman; an amazon (*Shon.*).

ཀྱིང་ཀྱིང་ *krog-krog* (*tog-tog*) a kind of sound produced by the grinding of hard or brittle objects together: ཀྱིང་ཀྱིང་ཀྱིང་ཀྱིང་ "tog-tog is a sound" (*Nāg.*); *tog-tog* is an onomatopoeic word meaning a grating sound.

ཀྱིང་ཀྱིང་ *kroñ* (*toñ*) erect; standing: ཀྱིང་ཀྱིང་ ཀྱིང་ the body erectly stood.

ཀྱིང་ཀྱིང་ *kroñ-kroñ* (*tong-tong*) standing; posing still and erect: ཀྱིང་ཀྱིང་ཀྱིང་ཀྱིང་ ཀྱིང་ཀྱིང་ཀྱིང་ཀྱིང་ (*A. 27*) "while the two pupils were locking on, the deity was able to appear erect as if in life." When used of persons, it means also standing on one's knees; kneeling in an upright position (*Jā.*).

ཁང་ཅི *k'ou-tse (foŋ-tse)* n. of a kind of round writing anciently used in China: དེ་དུས་ཀྱི་མི་ལོ་ནི་ཁང་ཅི་ལྟར་ཡིག་ཅིག་ཡིག་པ་། the characters of that time were circular letters called *Toŋ-tse*. The word **ཁང་ཅི** *k'ou-tse* seems to be a corruption of the Chinese *tang-ch'ien*, copper cash. Tibetans say ཁང་ཅི་འགྲམ་པ་ "a hundred cash."

ཁྱོན་ཁྱོན་ *kron-kron (lon-lon)* in W. hanging; dangling.

ཁྱཱ་ཅི་ *kla-rtsi* musk: ཁྱཱ་ཅི་ this is an incorrect spelling of the word **ཁྱཱ་ཅི་** *gla-tsi*.

ཁྱཱ་ལོ་ *ki-klo* ལོ་ལ་, ལྷ་པ་, ལོ་པ་, ལྷ་པ་
1. a barbarian: ཀྱི་ལོ་ལྷ་པ་ལྷ་པ་ལྷ་པ་ *kyi-luŋ gla-glo luŋ luŋ* (Zam. 2) "Alas, the Mleocha, the beasts, and the *Naga*!" 2. any Musalman of India, a Hwi-hwi or Hwi-tse in China. 3. a nation without laws; a barbarous, uncivilized race.

ཁྱཱ་ལོ་ཁྱཱ་ *kla-klo-kha* = ཁྱཱ་ལོ་ *saŋ* copper (*ŋhon.*).

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *kla-klo rnam* ལོ་ལ་ the barbarians (*Schr.*).

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *kla-klohi kha* ལོ་ལ་ལྷ་པ་ a Musalman's mouth; = ཁྱཱ་ལོ་ *kha-che* "a wide mouth-man," i.e., a Musalman of Kashmir.

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *kla-klohi chos* ལོ་ལ་ལྷ་པ་ (*Schr.*) "religion on the lips."

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *kla-klohi tig-ta* several bitter roots growing in the sub-Himalayan regions; one is also called ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *Gentiana chernetia* (*ŋhon.*).

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *kla-klohi spos* = ཁྱཱ་ལོ་ *garlic* (*ŋhon.*).

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *kla-klohi hphel* ལོ་ལ་ལྷ་པ་, ལྷ་པ་ལྷ་པ་ n. of a Turuška (Tartar) King; lit. growth of the *Yacana* or the *Mleocha*;

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *kla-klohi bye-bring* ལྷ་པ་ལྷ་པ་ a tribe of Turuška; a Tartar.

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *klog-cor* ལོ་ལ་ལྷ་པ་, ལྷ་པ་ clamour, noise: ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ less noisy: ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ "having made a row about."

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *klog-pa* 1. ལྷ་པ་ལྷ་པ་ study, reading; ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ལྷ་པ་! ལྷ་པ་ལྷ་པ་ a teaching professor, a teacher: ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ལྷ་པ་ལྷ་པ་ "has completed his vow of study" (*A. K. 30*), v. ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *klog-pa* to read, peruse; ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ ལྷ་པ་, is pret. of ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་. 2. ལྷ་པ་ལྷ་པ་ to incarnate: ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ལྷ་པ་ waiting for or expectant of one's advent or incarnation; in Asṭa. ལྷ་པ་ལྷ་པ་ "one who finds fault with"; ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ = ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ not incarnated or obtained an incarnated state: ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ "there cannot be transmigration from one to another state of emptiness." (This is in reference to the eighteen states of *Sānyatā*.)

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *klog*, v. ཁྱཱ་ལོ་ *klog*.

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *klog* ལྷ་པ་ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ 1. "the word *klog* means above or upward" (*ŋag.*); ལྷ་པ་ལྷ་པ་ལྷ་པ་ revolving round overhead (*A. 155*). 2. ལྷ་པ་ལྷ་པ་, ལྷ་པ་ head; brain; it is also written as ལྷ་པ་ ལྷ་པ་, same as ལྷ་པ་, a dot or cypher placed on the top or head of a letter to denote the abbreviation of the letter ལྷ་པ་ *ma*, which is commonly used in writing and occasionally in printing. 3. first; ལྷ་པ་ལྷ་པ་ from the first: ལྷ་པ་ལྷ་པ་ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ as to lie's cubs, their claws are prominent from the first.

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་ *klog rgya* membrane covering the brain; *pia mater*; ལྷ་པ་ལྷ་པ་ the bloody marrow in the bones (*Schr.*); ལྷ་པ་ལྷ་པ་ *ego* the fontanel in the infant cranium (*Schr.*).

ཁྱཱ་ལོ་ལྷ་པ་

maladies supposed to be originated from the malignity of the serpent demi-gods.

* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klubi byañ-chub* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ (Scar.).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klubi shrub* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ a class of very venomous snakes

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klubi ying* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ acc. to Ca. the Chinese character; acc. to some authors the *Nagari* character.

* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai l'ep-s-gnen* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ (Sch.) n. of a Buddhist saint

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-yi skad* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ the language of the *Naga*: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ it is said that (he) understood (it) when related in the Sanskrit or in the language of the *Naga*.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-yi Akhré-gñi*: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ n. of a lowly creeping plant (*Méon*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-yi kce* = ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ lit. the snake's tongue; n. of a plant used in medicine.

Syn. ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-saṅs khri-gñi*: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-saṅs mtshah-gas*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *mtshah-gas rta*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-gñi kshar*, ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *me-tog phra-mo* (*Méon*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-yi gñi* = ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ the earth (*Méon*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-gñi* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ lit. the snake-tree; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ the tree of golden bark.

Syn. ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *bum-can*: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *kyag-bu mtha*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lhahi klub*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lhahi keng-ma*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *scā-gi skrad*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klubi me-tog*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *ge-sar mar-pe*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-kyes* (*Méon*).

The names of some species of trees called *nags* *arkas* are the following:— ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *tsah-klai klub-ma*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *me-tog rta*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *sa-sruñ*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klubi mshan*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *nag-le gyib*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *gun-pa d'ri-shim*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *rta-wa man*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *sah dsem-bu-ka* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་, the plant *Flacourtia spadia* (*Méon*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai gce* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ the names of three medicines, viz. ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *shig-erin*, ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *shig-nag* and ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *kyeñ-nag* (*Smant* 151).

ལྷ་མོ་ *klai* a valley; river; ལྷ་མོ་ *chu-klai* ལྷ་མོ་ a river in general; ལྷ་མོ་ *nigs-klai* ལྷ་མོ་ a river passing through wooded tracts, the name ལྷ་མོ་ *klai* is seldom applied to small streams or rivulets

ལྷ་མོ་ *klai-rygon* a stream, current: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ like the flow of a river.

ལྷ་མོ་ *klai gog* a kind of garbo growing wild on the margins of rivers in Tibet ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ wild garbo cures leprosy sores and dries up the fluids in swellings (*Med*)

ལྷ་མོ་ *klai rta* (in ལྷ་མོ་ *nag-rta* the art of divination) = ལྷ་མོ་ *klai rta*.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai phyogs* cattle living in the lower table-lands of Tibet. This term is also applied to the yaks which are kept in the lower plains of Tibet: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-phyogs so-gñis nang-gi ko-wa rer* "for (i.e., the price of) each hide of cattle of two teeth," (i.e., above two years old) (*Rtsi*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai klab-ga* the rushing of a hill torrent; the flowing of a river.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-ma* a river.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-tshag* a yak of the valley; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *ritshag* a hill yak—a yak belonging to the higher elevations and hill-tops of Tibet (*Rtsi*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *klai-god* n. of a place in the uplands of ལྷ་མོ་ (*Digul*) situated to the north-east of Lhasa (*Loñ*. 118).

body of priests most rare. Colloq. the phrase is frequently used as an exclamation quite in the sense of our "God knows!"

• དཀོན་མཆོག་གཡུལ་གྱི་འདུལ་ *dkon-mchog gsum-gyis hbanis* (Schr.) lit. a servant of the three gems, i.e., a devout Buddhist; n. of an individual.

དཀོན་གཙུག་ *dkon-gyur* = ལྷ་གཙུག་ a priest who is in charge of a Buddhist chapel or temple and performs the daily services to the deities contained in it. The *Sku gyur* is also called *An-chod*: ལས་མཛད་དཀོན་གཙུག་འཇུག་ལྷ་ཁྱེད་མཆོག་གི་ལྷ་མོ་མཛད་པ། the priests and image-steward and others who conventionally officiate get the customary allowances (*Rtsu*).

དཀོན་པོ་ *dkon-po* or དཀོན་མོ་ rare, scarce; dear, precious

✚ དཀོན་པུ་ *dkor-bu* a wreath; མེ་པུ་ གེ་དཀོན་པུ་ a flower wreath.

✚ དཀོན་ *dkor* = རྩམ་ རྩམ་. *dkor* is resp. for རྩམ་ substance, wealth, riches, property; རྩམ་པུ་གྱི་དཀོན་ the property of the church or that of a monastic congregation; མཆོག་དཀོན་ foundation, endowment of a monastery; མཛད་དཀོན་ additional or occasional gifts for the support of a religious institution; མ་དཀོན་ landed endowments of a monastery or religious institution.

དཀོན་པོ་ལྷ་ *dkor-bla* lit. the owner of property. It generally signifies the spirit or demi-god who is supposed to be the custodian of the images of, all Buddhist deities, scriptures, symbols; in short, of all church and sacerdotal properties. In this sense the demon called *Pehar gyat po* of Sam-ye is a *Dkor-bla* or custodian of religious property.

དཀོན་ནོར་ *dkor-nor* church property or general wealth: ལྷ་ལྷུང་མོང་མཉམ་ཕྱོད་དཀོན་ནོར་ཕྱོད་ལ་མཛུགས། (*D. R.*) you possess accumulated wealth and church-property.

དཀོན་པ་ *dkor-pa* a treasurer (*Ch.*); one in charge of the endowments and properties of a temple or monastery.

དཀོན་པ་ལ་ *dkor-bla* or དཀོན་གྱི་ལྷ་ a lama who appropriates sacred property to himself (*M. V. 66*).

དཀོན་མ་འབལ་ལྷ་ *dkor-ma-hbogs* not misappropriating the treasures, stores, etc., of the church: གློ་མ་རྩུ་མཛུགས་དཀོན་པ་ལ་འབལ་ལྷ་། do not take wine for drink nor embezzle the property of the priesthood (*Katha*. 115).

དཀོན་མཛུགས་ *dkor-mtsog* is a general name for wealth or property and hence is frequently used to signify བར་མཛུགས་ treasury; treasure-chest (*Nag. 5*).

དཀོན་རྩེ་ལྷ་ *dkor-rdso* n. of a monastery in Southern Ladak, situated 16,000 feet above the sea level.

✚ དཀོན་སྤུ་ *dkor-sag* = དཀོན་སྤུ་ལ་ sp. of thrift (*Nag. 5*).

དཀོན་རྩེ་ལྷ་ *dkor-rigs* བྱིས་, ལྷ་ different properties belonging to a monastery.

དཀོན་པ་ལ་ *dkol-pa* ལྷ་ལྷ་ struck by calamity; afflicted; one in suffering.

✚ དཀོན་མ་ལྷ་ *dkos-thag* = ལྷ་ལྷ་ 1. ལྷ་ལྷ་ suffering, affliction. 2. ལྷ་ལྷ་ exciting disgust.

དྲུ་ *dkyar* any appliance for crossing snow or glaciers. Stocking boots (*Sch.*). The *dkyar* used by the Tibetans and the Sharpa Bhutias of Nepal in crossing glaciers is a light circular disk of wood about a foot in diameter, with four holes through which strings are passed to fasten

it to the knee. In climbing up and walking down the snowy sides of mountains, these boards are attached to the soles of the felt boots and are of great assistance to the traveller, preventing the feet from sinking in the soft snow.

དཀིལ *dkyil* དབུག or མཛེས་མཐུ་ the middle, centre; མཐུ་ མཐུ་, below; དཀིལ་མཐུ་ *kyil-nas* from the middle or centre; from amidst; from the bottom; དཀིལ་མཐུ་ the middle one; the central one; དཀིལ་ཆེ་པོ་ རྒྱ་མཐོང་ རྒྱ་མཐོང་ རྒྱ་མཐོང་, རྒྱ་མཐོང་ with wide base; spacious interior; comprehensive understanding; also quick comprehension.

དཀིལ་དཀྱུང་མ *dkyil-dkruṅ* རྩམ་ཆུ་, རྩམ་ཆུ་ a cross-legged posture: དཀིལ་མོ་དཀྱུང་ རྩམ་ཆུ་ རྩམ་ཆུ་ རྩམ་ཆུ་ sitting in a cross-legged posture for mystic meditation.

དཀིལ་པོར་ *dkyil-hkhor* མཐུ་མཐུ་, རྩམ་ཆུ་, རྩམ་ཆུ་ 1. circle; circumference; globe; disk: རྩམ་ཆུ་ དཀིལ་པོར་ the disk of the face (ལྷ་མཐུ་ མཐུ་); the full or whole face. 2. especially used as the equivalent of the Sanskrit *Mandala*, the magic diagrams or figures formed of grain or other materials which are "offered" to deities in Tantrik Buddhist rites. In *Tantrik* rites diagrams representing supposed mansions of certain celestial *Bodhisattva* and called དཀིལ་པོར་ are traced on the ground or on paper. The respective places assigned to the different minor deities are painted in different colours in the design, and the central place in the diagram is occupied by the tutelary deity himself, to whom the rest are subordinate. 3. region, sphere; surroundings; suburb. According to the Buddhist cosmogony there are མཐུ་དཀིལ་པོར་ the sphere of earth, རྩམ་ཆུ་དཀིལ་པོར་ the sphere of water, the ocean, རྩམ་ཆུ་དཀིལ་པོར་

rluṅ-gi-dkyil-hkhor the atmosphere, རྩམ་ཆུ་དཀིལ་པོར་ the sphere of fire; each forming a stratum over the other. The upper stratum, i.e., that which is beyond the atmosphere, is called the sphere of fire or light.

དཀིལ་པོར་གྱུ་བཞེད་ *dkyil-hkhor gru-bshi-pa* a quadrangle; square; a certain mystical figure; diagram or model. The expression རྩམ་ཆུ་པོར་པོར་དཀིལ་པོར་པོར་པོར་ means the gods who constitute the རྩམ་ཆུ་ assembly in the *Vimāna* or རྩམ་ཆུ་པོར་, i.e., superb mansion represented.

དཀིལ་པོར་པོར་པོར་པོར་ is a description of the eight mansions of eight imaginary Buddhas (*K. d. = 72*). Whoever utters the names of these Buddhas or hears the aphorisms about them is liberated from dangers caused by evil spirits, snakes, &c. By remembering and repeating them, even brigands, not to speak of kings, are said to be able to make the weapons of their enemies ineffectual against themselves.

དཀིལ་པོར་པོར་པོར་པོར་ *dkyil-hkhor-can* མཐུ་མཐུ་ any-thing that has a circular and mystical figure on it; also any *Tantrik* deity placed to be worshipped on the plane of his fancied celestial mansion traced on the ground.

དཀིལ་པོར་པོར་པོར་པོར་ *Dkyil-hkhor-ldiṅ* n. of the grand central temple of Buddha at Lhasa, popularly known as Kinkhorling.

དཀིལ་པོར་གསུམ་ *dkyil-hkhor gsum* རྩམ་ཆུ་པོར་གསུམ་ three cycles (of offerings): (1) རྩམ་ཆུ་པོར་གསུམ་ རྩམ་ཆུ་པོར་གསུམ་ རྩམ་ཆུ་པོར་གསུམ་ the cycle of offerings for the Bon gods sprung out naturally in course of time; (2) རྩམ་ཆུ་པོར་གསུམ་ རྩམ་ཆུ་པོར་གསུམ་ རྩམ་ཆུ་པོར་གསུམ་ the celestial mansion for contemplation formed in the sky (to imagine an aerial castle); (3) རྩམ་ཆུ་པོར་གསུམ་ རྩམ་ཆུ་པོར་གསུམ་ རྩམ་ཆུ་པོར་གསུམ་ the mansions of gods

designed on the ground for placing the offerings to them (*B. Nom.*).

དུལ་རྩ་ *dkyu-rta* or དུའེ་རྩ་ *dkyu-wahi-rta* a race-horse.

དུལ་པ་ *dkyu-pa* in Ladak: to lose colour by washing; perhaps more correctly ལྷུག་པ་.

✚ **དུལ་པ་** *dkyu-pa* = ལྷུག་པ་ 1. to run a race: དུལ་པར་ དུམ་ *dkyu-sar dkyus* = ལྷུག་པར་ ལྷུག་པ་ running a race; བར་ལྷུག་པ་ galloping: དེའི་ནང་དུལ་པ་པ་ ལྷུག་པ་པ་ (*Kag. 5*) "for example running a race on horseback." 2. to wring out; to filter (*Sch.*). 3. to caper about (*Jā.*); དུལ་ཐོའི་རྩ་ *dkyu-tho-pi-rta* a race-horse.

དུམ་ *dkyu-sa* a race-course; the race ground (*Cs.*).

✚ **དུལ་དཔ་** *dkyud-pa* = ལེན་པ་ to forget: བཅོམ་པའི་དུལ་དཔའི་གཞུང་གིས། an affectionate effort to prevent one being forgotten or a letter which love will not forget (*Fig. t. 37*).

དུམ་ *dkyus* ལྡང་པ་ 1. length; lengthwise. 2. untruth; also adj. untrue; spurious (*Jā.*). 3. bold, insolent (*Sch.*). In lexicons it is synonymous with the term ལྡང་པ་ *gshud*, meaning "lengthwise." In weaving, the threads that are stretched lengthwise are called དུམ་ལག་ *dkyus-thag* (the woof) and those that pass them crosswise are called ལྡང་ལག་ *gshud-thag*: རི་རྩེ་ལྡང་ལག་གི་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ རི་རྩེ་གི་དཔང་ལག་གི་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ དུམ་པ་ ལྷུག་པ་འོར་མ་ ལྷུག་པ་ རི། (*S. kar. 134*) upon that stood the throne constructed of stone, having a lotus cushion, in breadth two cubits and a span, in length three running fathoms.

དུམ་འདར་ *dkyus-dkar* a porcelain cup of inferior quality; a common porcelain cup.

དུམ་ = *dkyus-pa* common or inferior tea. Ten served to the public or to the congregation of monks in a monastery or in a religious service.

དུམ་མ་ *dkyus-ma* བར་ལྷུག་པ་ common, vulgar, inferior; བེ་དུམ་མ་ *me-dkyus-ma* an ordinary man; one who is neither an official nor a religious man (*Kag. 5*; དུམ་མ་མ་ འག་རྩ་འབྲུག་ (*Rtsā.*) "indigo of inferior quality is valued at so much per འག་ or lb." དུམ་པ་འག་མ་ *dkyus-blag* a scarf of ordinary quality; ལྷུག་པ་འག་ *dkyus-lar* trench of inferior quality; དུམ་པ་འག་རྩ་འབྲུག་པ་ *dkyus-lar gar tshug-rar* "course trench for each thick lump" (*Rtsā*).

དུམ་མོ་ *dkyus-mo* = ལྷུག་པ་ *dkyus-pa* quickly, swiftly.

དུམ་པར་ *dkyus-tshad* the dimensions of anything when measured lengthwise.

དུམ་པོར་ *dkyus-tshā* = ལྷུག་པོར་ ལྡང་པ་, རི་རྩེ་ spacious; large; long.

✚ **དུམ་པ་** *dkyud* = རྩ་ལོ་ *kyā-lō* the compass, extent, bulk of anything: ལྡང་པ་ལོ་ དུམ་པ་ the compass of the heavens: ལྷུག་པོར་ དུམ་པ་ the stretch of sea: དུམ་པོར་ = ལྷུག་པོར་ འག་ spacious; of wide capacity (*Kag. 5*).

དུམ་པོར་ *dkyud-po-che* acc. to *Sch.* is the Universe; defined as རྩ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ ལྡང་པ་ the wide house (*Lec.*)

དུམ་པོར་འབྲུག་པ་ *dkyud-hkyā* ལྡང་པ་ capable of being thrown down; impelled or driven on; also capable of being felled down.

དུམ་པོར་འབྲུག་པ་ *dkyam-ko hkyā-pa* = ལྷུག་པོར་འབྲུག་པ་ *gpya-hyā-tol cho-pa* 1. ལྡང་པ་ transgression. 2. adj. very impudent; impertinent.

བཀྲམ་རྫོང་མ་ *Bkrag-djong*, abstr. of བཀྲ་ཤིམ་རྫོང་མ་ (*Tashi jong*), n. of a district under *Lhen-gyok* *Rkoon* in Tibet.

དྲི *dkri* (ti) བེཅན་ anything to wrap with; a tie; ལ་དྲི་ a cloth to tie round the face or cover the mouth; muffler; རྒྱུ་དྲི་ vb., wrapping or winding up with paper; paper-wrapping; an envelope (*Fig. k. 2*).

+ དྲི་བ་ I: *dkri-wa* (ti-wa) in old Tibetan, to conduct one's pupil from one stage of learning to another stage; pf. དྲི་བ་ vb. n. (cf. བེཅན་བ་) in modern Tibetan, to wind; to wrap round about; དྲི་བ་པ་ *dkri-po* = དྲི་བ་པ་ རྩེད་མཁན་ one who wraps up; རྩེད་མཁན་ དྲི་བ་ རྩེད་པ་ to fold up clothes, etc.

དྲི་བ་ II: དྲི་བ་རྒྱུ་ལ་བ་ལྷ་བྱ་ *dkri brgya-pa* *ti-tu* a snare, anything to entangle with; vb., to ensnare.

དྲི་གཤམ་ *dkri-gtig* personally; དྲི་གཤམ་པ་ རྒྱུ་མཁན་པ་ རྩེད་པ་ is same as རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ not having come personally, cannot reply or say decidedly.

དྲི་གཤམ་ I: *dkri-gs* བེཅན་, བེཅན་ a term for a thousand billions. The term དྲི་གཤམ་ རྒྱུ་མཁན་པ་ or དྲི་གཤམ་པ་པ་ བེཅན་པ་ or བེཅན་པ་ is used for a still larger number.

དྲི་གཤམ་ II: = བེཅན་ *donso*; thickly-gathered: རྒྱུ་མཁན་པ་ *spin-dkri-gs* (*Naj 5*): = རྒྱུ་མཁན་པ་ gathering or condensing of clouds; also vb. darkened, obscured, dim, diffused. རྒྱུ་མཁན་པ་ རྩེད་པ་ དྲི་གཤམ་པ་ (*A. K. in. 47*) the flashing of his teeth bewildered them; དྲི་གཤམ་པ་ རྩེད་པ་ *dkri-gs-par bgyur-par* grown dim; དྲི་གཤམ་པ་ རྩེད་པ་ *dkri-gs-par byed-pa* to obscure.

དྲི་གཤམ་པ་ *dkri-gyur* (ti-gyur) ཅན་ sur-
rounded, encircled, encompassed: དཔལ་གྱི་མ་

དྲི་གཤམ་པ་ *dpal-gyis dkri-gyur* ཅན་ encircled with glory.

དྲི་མ་པ་ *dkri-gpa* བེཅན་ 1. to surround, encircle, ensnare. 2. = བེཅན་པ་ བེཅན་ to lie round; to wind up (*Fig. k. 2*): བེཅན་པ་ བེཅན་པ་ དྲི་མ་པ་ *see-gpas kun-nag dkri-gpa* quite ensnared in avarice (*Ja*).

དྲི་མ་པ་ *dkri-gphrag* n. of a large number (*Kag. 5*).

དྲི་མ་པ་ *dkri-wa* (ti-wa) = རྩེད་པ་ *ti-wa* བེཅན་, བེཅན་ abomination, pollution; also dirt, filth (*Lexx*).

དྲི་གཤམ་པ་ *dkri-gpa* (ti-gpa) = རྩེད་པ་ *ti-gpa* བེཅན་ to disturb put in motion; the act of troubling, agitating, churning; to turn; to turn a lathe.

དྲི་གཤམ་པ་ *dkri-gs-pa* = རྩེད་པ་པ་ *bsar-gs-pa* བེཅན་པ་, བེཅན་, བེཅན་ stirred up, agitated, troubled, ruffled, disturbed, confused; churned; turned (as in a lathe); confounded. རྩེད་པ་ དྲི་གཤམ་པ་ *dpal-gs dkri-gs* the leaves of a book are confused or mixed up together. རྩེད་པ་ དྲི་གཤམ་པ་ རྩེད་པ་ *bag-chags-kys dkri-gs* བེཅན་ a mind troubled with passion; རྩེད་པ་ དྲི་གཤམ་པ་ རྩེད་པ་ *glon-gs dkri-gs-pa* བེཅན་ the water agitated by the wind.

དྲི་གཤམ་པ་ རྩེད་པ་ *dkri-gs-pa po* a confounder. རྩེད་པ་ དྲི་གཤམ་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ the man who causes confusion afar off and nigh is called *tug-pa-po*.

དྲི་གཤམ་པ་ལེག་ *dkri-gs-ny* རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ a kind of character used in Tibet which is puzzling.

དྲི་མ་པ་ *dkri-gpa* (ti-gpa) brittle; defined in *Lexx.* as རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ རྩེད་པ་ breaking in the manner a porcelain vessel does.

བཀའ་བློན 11: བཀའ་ཡི་བློན *dkah-yi rgyud*, i.e., the line or thread of the word, i.e., the oral tradition of the word of Buddha which is supposed to have been delivered through a continued chain of teachers and disciples apart from the written scriptures.

བཀའ་རྒྱན་བཅས་པའི་གཡམ་བྱིད་ (lit. the illuminator of the doctrine of *Kahgyud* School) a general designation of the chief lamas of the *Bkah-rgyud-pa* sect (*Yig. k. 67*).

བཀའ་རྒྱན་ལྷན་པས་ *Bkah-rgyud rnan-rgyal* the *Bkah rgyud*, Chief Lama whom the Mongol Chief Gushi Khan dethroned after overthrowing the power of *Sde-pa Gtsah-pa* the ruler of Tsang and Ü in 1643 A.D. (*Loñ. 15*).

བཀའ་རྒྱན་ *dkah-eggyur* admonition and reprehension; བཀའ་རྒྱན་གནང་བ་ to issue an order; to admonish; བཀའ་རྒྱན་པ་ to translate the words of Buddha, &c.

བཀའ་རྒྱན་ཅན་པ་ *dkah-eggyur btañ-va* to instruct a subordinate in a rough pointed manner, cautioning him against his faults; to counsel against wrong practices.

བཀའ་ཁྲོག་པ་ *dkah sgrog-pa* to publish an order; to proclaim or read an order or edict.

བཀའ་བཞོལ་ *dkah bsog* ལཱ་ཤ། 1. exhortation to the deity. When any one falls ill either naturally or from the supposed malignity of an evil spirit, he goes to a lama or a *Tantrik* priest and begs of him for a *dkah bsog*—permission to invoke the deity. The lama touches the patient's head with the consecrated sceptre called *Dorje* (*rājra*), with the sacred dagger called the *phurba*, a string of beads, an image of a Buddha or a deity or a holy book, and repeating some charms

exhorts the deity to be propitious to the patient. Those who do not actually suffer from any kind of illness also ask for such protective religious measures.
2. commandment; precept (*Jā.*).

བཀའ་བཞོལ་ *dkah bsog* is pl. of བཀའ་བཞོལ་ *dkah bsog*, a sentence passed.

བཀའ་མཇུག་པ་ *dkah mñags-pa* = རེག་གནང་བྱིད་པ་ to send verbal message; to give a reply.

བཀའ་བཟུང་ *dkah-bcu*, also བཀའ་བཟུང་པ་ *dkah bcu-pa*, one who has observed the ten commandments of Buddha. The title of *Bkah-bcu* is given to a Buddhist monk-scholar who has passed all preliminary examinations for a religious degree. There are two classes of བཀའ་བཟུང་—those of *gleñ bsrog* and *gtsañ-phu*; a བཀའ་བཟུང་ of Tashilhunpo monastery is called *Bkah-bcu* on account of his superior prestige in religious study and practice.

བཀའ་གོམ་པ་ *dkah gom-pa* to act against an order; to disregard an express order or command: ཡལ་གྱི་པལ་འཇགས་བྱ་མིན་ the order of (one's father must not be disregarded) (*Jā.*).

བཀའ་བཞོལ་ *dkah-bcos* an abbreviation of བཀའ་འབྱུང་དང་འཕྱུར་བཞོལ་ or the two great collections of Buddhist writings.

བཀའ་ཤེས་པ་ *dkah-chems* = ལཱ་ཤ་ཤེས་པ་ resp. for ལཱ་ཤ་ཤེས་པ་ a great man's last will; a royal testament or will: བཀའ་ཤེས་པ་གྲོགས་པ་ཤེས་པ་ལས། in the work called *Bkah-chems ku-khol-ma*, etc. (*J. Zan.*).

+ བཀའ་མཆིད་ *dkah mchid* = བཀའ་ལན་ or ལུགས་ལྟོགས་ a command in reply resp., but also word or speech of a superior person. The term likewise signifies a conference, debate, &c.: བཀའ་མཆིད་ཤི་རྩེ་བྱ་མཆིད་ what conversation did he hold? བཀའ་མཆིད་དཔལ་བ་ བདུན་ཏི་གཟུང་བྱ་གཞུག། "pray, let the nectar of pious conversation be uttered!"

བཀའ་ཉན *bkah-nan* 1. obedient; dutiful; submissive; observant of command. 2. one's tutelary deity is also called his *bkah-nan*, because he carries out his protégé's behest; བཀའ་ཉན་ནི་བྱེད་= གྲོག་གཉིད་ service; doing service (*Mñan*).

བཀའ་ཉན་པ་ *bkah nan-pa* to obey; བཀའ་མི་ཉན་པ་ to disobey; བཀའ་ཉན་མ་གཤེད་མངས་ an observer of orders or precepts.

བཀའ་གཙོན་ *bkah gñan* the cruel commander; acc. to *Lec. Ksan-p'hi sa b'lag*, "the mighty lord of the soil," is said to be a pre-Buddhist deity (*Jat.*).

བཀའ་གཤེད་ *bkah gñan-pa* 1. severe retribution from guardian deities for defects in worshipping them; also the injury they do their devotees for impropriety in their conduct or language. 2. damnation into which both a teacher and his pupil fall for disclosure of secrets of their doctrine without authority.

བཀའ་གཤེད་བྱེད་ *bkah-gñan brjed* a weighty command or injunction.

+ བཀའ་བསྟན་ *bkah-btags* = རྒྱུ་མ་བསྟན་པ་ 1. a proclaimed order; རྒྱུ་མ་བསྟན་པ་ is also colloq. called བཀའ་བསྟན་ *bkah-btags*. 2. རེ་མི་མཁའ་བཤེད་ one versed in drawing omens; an astrologer (པལ་པ་གཉིད་པ་ (*M. V. 61*).

བཀའ་རྟགས་ *bkah-taggs* mark seal; precept; maxim (*Cs.*); བཀའ་རྟགས་= རྟག་སྐུ་ (*Yig. k. 27*).

བཀའ་སྟོན་ *bkah-stod* a subaltern; agent (*Sch.*)

བཀའ་ཁར་ *bkah-thor* = རྒྱུ་མ་ཁར་ *bkah-thor* order; edict (*Jat.*); written order; command; commandment; precept (*Cs.*).

བཀའ་མམ་ *bkah-tham* = རྟག་སྐུ་ *phrag-dam* or རྟག་སྐུ་ *dam-phrug*, seal; chief seal; བཀའ་མམ་ལྷན་པོ་མེ་མཁའ་རྟོན་གསུང་མདུན་ལྟེན་འབྱེད་ received the letter containing the chief seal of the Grand Lama and enclosing a scarf with charmed knots (*Yig. k. 75*).

བཀའ་དྲག་པ་ཕལ་པ་ *bkah drag-pa phab-pa* to command sharply, hastily or severely (*Sch.*); to issue an ultimatum.

བཀའ་རྒྱན་ *bkah-drin*, resp. for རྒྱན་ *drin* 1. a favour, kindness, grace, boon; རྒྱ་མཚོ་བཀའ་རྒྱན་ཏིམ་ through the kindness of the lama.

བཀའ་རྒྱན་མན་ *bkah-drin-can* = རྒྱམ་མ་པ་དང་རྒྱན་པ་ *byams-pa drin phan-pa* kind; gracious; benevolent (*Mñan*).

བཀའ་རྒྱན་ནི་ *bkah-drin-cho* very gracious; (you are) very kind; the usual phrase for our "thank you," in acknowledgment of a kindness or favour—common in letters, &c.

བཀའ་རྒྱན་ནི་རྒྱམ་པ་ *bkah-drin-cho shug-pa* to say it is an act of great kindness; to acknowledge kindness; to thank.

བཀའ་རྒྱན་ཇི་མ་སུ་རྒྱན་པ་ *bkah-drin tje-sa dran-pa* to remember a benefit or kindness received.

བཀའ་རྒྱན་རྟོན་དུ་རམ་ *bkah-drin tñin-dpyañs* to bear in mind or remember the kindness obtained of another person.

བཀའ་རྒྱན་མཛད་པ་ *bkah-drin mtsad-pa* to bestow a favour; to show kindness.

བཀའ་རྒྱན་གཉམ་མཉན་ *bkah-drin gsum-ldan* possessed of or making use of the three graces or courtesies, viz.: (1) རིག་པ་བསྟན་པ་ teaching of the sciences; (2) མཛད་སྤྱད་པ་ explaining the aphorisms and the *Tantra*; (3) དབང་བསྐྱར་ཏིམ་རྒྱལ་བ་ blessing and ordaining.

བཀའ་རྒྱན་གཉམ་པ་ *bkah-drin gsol-pa* to thank; to be grateful for favours.

བཀའ་ཏུང་ *bkah-drin* a secretary of state.

བཀའ་གདམས་ *bkah-gdam* an advice; counsel; instruction from a high official.

བཀའ་གདམས་པ་ *Bkah-gdam-pa* 1. an adviser (*Sch.*). 2. the reformed Buddhist

school of Tibet founded by འཛོམས་རྒྱལ་པ་གྲུབ་པའི་
འབྲུང་གདམས, the chief disciple of Atisha. It
was divided into two stages: བཀའ་གདམས་རྩེ་ངོ་
or བཀའ་གདམས་གོང་མ་ the earlier school from
Bromston to Tsongkha-pa, and བཀའ་གདམས་
གསལ་པ་ or the modern school, said to be
identical with that now called Gelug-pa,
dating from Tsongkha-pa downwards.
The earlier *Bksh-gdam-pa* were distin-
guished for their elaborate ritual and for
their power of propitiating deities. The
members of the later *Bksh-gsum-pa* have
been remarkable for scholarship and
linguistic erudition.

བཀའ་གདམས་མེ་བུ་ *bkah-gdamg pho-bran* the
palace where the Grand Lama of Tashi-
lhun-po resides.

བཀའ་མདའ་ *bkah-mdah* a contraction for
བཀའ་བློན་དང་མདའ་དངོན་ *bkah-hlon-bran mdah-dpon*,
minister and general (*Fig. k. 52*).

བཀའ་འབྲུག་རྩམ་གྱི་བྱ་མཛེ *bkah-hdas chog-kyi
rgya-mtsho* a kind of ritualistic obser-
vance of the *Rtsang-chen* sect of the
Khin-ma Buddhist School in which a parti-
cular deity with his followers is depicted.

བཀའ་འདྲིགས་པ་ *bkah hdogs-pa* to make into
law; to proclaim; a proclamation (*Ja.*).

བཀའ་འདམས་ *bkah-hdams* = བཀའ་རྒྱན་པ་ or བཀའ་པ་
instruction; order.

བཀའ་རྫོང་ *bka-bzod*, also written as བཀའ་བཞུད་,
one waiting for orders; an attendant
on a superior; an aide-de-camp; one's
guardian deity is also called by this
epithet: བཀའ་རྫོང་གཤིན་མེ་གཤིན་གྱི་རྒྱལ་པ་པོ། (*A. 13*)
"he who has propitiated the lord of
death to serve him as his attendant
spirit."

བཀའ་འབྲུག་པ་ *bkah bgyu-pa* collection of the
doctrine (*Ja.*); synopsis of the scriptures
at the grand Buddhist convocations; also

the convocations where the precepts of
Buddha were promulged.

བཀའ་གནང་བ་ *bkah gnang-sa*, viz. to order,
command, grant, permit; an order; per-
mission: ཇིས་ཇོན་གྱི་རྒྱལ་པོ་འོ་བཤུན་མོ་ལ་བཀའ་གནང་བར་བྱ།
I beg you will give her as a consort to
our King of Tibet (*Ja.*).

བཀའ་གདམས་ *Bkah-gsum* = ཀ་གདམས་ a district in
the east of Kong-lu; also n. of a district
of Ngari Khorsum in Western Tibet.

བཀའ་ཕེབས་ *bkah-phets* a great man's order.

བཀའ་ཕྱིན་ *bkah-pkin* (*ka-tin*) a message.

བཀའ་བཞིན་ *bkah-hphrin* letter of command;
བཀའ་བྱིན་བཞིན་པ་ to write or issue a letter
containing instructions.

བཀའ་བཀམ་ 1: *bkah-mab* an injunction; a
direction.

བཀའ་བཀམ་ 2: *bkah-bab* the fulfilment of
a commission; also the lama or saint who is
commissioned with some high duty. When
a lama at the command of his spiritual
instructor fulfils what was entrusted to
him, he is said to be a *bkah-bab*.

བཀའ་བཀམ་བཤུན་ *bkah-bab bstan* n. of a his-
torical work on later Indian Buddhism
by Lama Taranatha.

བཀའ་བཀམ་བཞི་ *bkah babg-bshi* the four
commissioned ones (see བཀའ་བཀམ་).

བཀའ་བམ་ *bkah-bam* = བཀའ་ཕྱིན་ order; dip-
loma: བཀའ་བམ་ཇོ་འབྲུག་ཡིག་རྒྱུང་གྱི་ངོ་རྒྱུ། the object
of sending the autograph letter (*Bam*).

བཀའ་བྲིམ་ *bkah-bris*, resp. བཀའ་ཕྱིན་ *bkah-cog*,
a letter; a written authority, generally in
autograph: མཁྱེན་གཤིན་མཁྱེན་བཀའ་བྲིམ་གནང་རྟེན་བཅས་
ལྷུ་ཕེབས་བཀའ་རྫིན་གྱི་དཔལ་དུ་ཆེ། it is very gracious
of you to favour me with your autograph
and enclosure presented by the hand of
the Don nyer (*Fig. k. 14*).

to load a beast of burden, རིའི་ བཀའ་ བ
to levy a tax. 2. pf. of བཀའ་ བ to spin;
ཐྱིལ་ལ་ spun; twisted (*Nag.* 5).

བཀའ་ལ་ཐག་མེད་ *bkai-thag* a kind of
stuff made of coarse goat-hair about nine
inches in width: རྒྱ་ལྔ་ཐག་མེད་ བཀའ་ལ་ཐག་མེད་
(*ra spu ngag*-*ha re la bkai-thag hyag-par*
with every five pounds of goat's hair to
weave one blanket (*Rtsii*).

བཀའ་མེད་ *bkag*, contraction བཀའ་མེད་ instr.
of བཀའ་.

བཀའ་མེད་ *bkag-pa* = བེར་པ་ 1. crack, split,
cleft. 2. pf. of བེལ་པ་.

བཀའ་ལ་ *bkai-ua* 1. elixir, quintessence
(*Ca.*); རྒྱན་བཀའ་ medicinal extract. 2. with
pf. བཀའ་ལ་ to make extract of a drug by
drawing out the juice (*Lex.*); མར་བཀའ་
melted butter; བཀའ་ལ་ཐག་མེད་ to extract the
spirit of; བཀའ་ལ་ ཐུག་ *phug* spirit extracted
(*Ca.*); རྒྱན་བཀའ་ཐེ་བེར་པ་ to extract medicine
by infusion.

བཀའ་ལ་ *bkag-pa* pf. of བཀའ་ལ་ བཀའ་.
འདྲན་པ་བཀའ་, drawn or pulled forward;
བཀའ་ལ་ཐག་ *summons* (*Fig.* 7).

བཀའ་ལ་ *bkam-pa*, pf. of བཀའ་ལ་, but
pres. in *W.* and according to *Lex.* fut.
བཀའ་ *bkam*, pf. བཀའ་ལ་, to kill, to destroy;
མེ་མེམ་བཀའ་ལ་ ཐུག་ to cut off the edge; fix a
boundary to.

བཀའ་ལ་ *bkur-gti* བཞིན་, འདྲ་མཉམ་, མེམ་, བཀའ་
ལ་ཐག་ honour, respect, homage; mark of
honour; respectful reception (by asking
one to sit on a seat of honour); བཀའ་ལ་ ཐུག་ རིའི་
bkur-gti mchod-pa to distinguish (a per-
son) by marks of respect (*Zam.*); རེ་མ་ བཀའ་
ཐེ་ལྟང་ལུག་ *rañ-la bkur-gti hbyun-lug* when
honour is shewn to (one's self) yourself
(*Jā.*); བཀའ་ལ་ཐག་མེད་ *bkur-gti dregs* sense of
honour; self-respect: མི་ རིའི་ རིའི་ བཀའ་ལ་ བཀའ་ལ་

ཐེལ་ལ་ཐག་ *mi chen-po rnam-la bkur-gti*
dregs-pa yod great men have the sense
of dignity.

Syn. མཚན་པ་ *mchod-pa*; རིའི་ རིའི་ *rim-gro*;
བཀའ་ལ་ཐག་ *bkur-gti*; རིའི་ རིའི་ *rim-gro hyag*;
མཚན་པ་ *shab-tog*; མཚན་པ་ *shab-tog*;
བཀའ་ལ་ *bkur-ua*; རིའི་ རིའི་ *rim-gro*;
ཐིའི་ རིའི་ *rim-gro spyod*; རིའི་ རིའི་ *rim-gro* (*Yñon*).

བཀའ་ལ་ I: *bkur-ua* = མཚན་པ་ 1. to pay
homage or reverence; to esteem. མཚན་པ་
བཀའ་ལ་ཐག་ རིའི་ རིའི་ རིའི་ རིའི་ literally "the
king honoured of many" was the name
of the first king of the world according
to the Buddhist legendary account. 2. to
carry; to fetch; to convey in *W.* being also
pf. of མཚན་པ་; མཚན་པ་ བཀའ་ལ་ to carry upward.

བཀའ་ལ་ II: = རིའི་ རིའི་, མཚན་པ་ བཀའ་ལ་ = རིའི་ རིའི་
ཐེལ་ བཀའ་ལ་ཐག་ to slander; to blaspheme;
not to accept as true or correct (*Fig.* 14).

བཀའ་ལ་ཐག་ *bkur-ua byed-pa* the act of
respecting; to do honour; frq. to make
reverence, to salute.

བཀའ་ལ་ཐག་ *bkur-tshig* = མཚན་པ་ ཐུག་ *bstod-pa* *hi-*
tshig words or expressions of honour,
some of which are:—ཐུག་ཐུག་ ཐུག་
bstod-pa; མཚན་པ་ ཐུག་ *mchod-tshig*; མཚན་པ་
pho-ur-hya; ཐུག་ཐུག་ *stai-pa gampa*; ཐུག་ཐུག་
cho-brjed; མཚན་པ་ *mchod-gyur*; ཐུག་ཐུག་ *phul-*
byun; ཐུག་ཐུག་ *ymad-byun*; ཐུག་ཐུག་ *legs-brjed*;
ཐུག་ཐུག་ *legs-gampa*; ཐུག་ཐུག་ *legs-brjed-pa*;
ཐུག་ཐུག་ *cin-tu-lzan* (*Yñon*).

བཀའ་ལ་ཐག་ *bkur ho* worthy of respect;
respectable.

ཐུག་ཐུག་ *bkag-pa*, pf. of ཐུག་ཐུག་.

བཀའ་ལ་ *bkai-ua*, pf. of ཐུག་ཐུག་. When
ཐུག་ *bkai* is joined with ཐུག་ to form the
compound word ཐུག་ཐུག་ it means ཐུག་ཐུག་
threat, menace.

བསྐོད་ *bkod* = བསྐོས་ *bksos* to appoint; to raise to the throne.

བསྐོད་པ་ *bkod-pa*, v. བསྐོད་པ་ རྒྱལ་, མཛུགས་, མཛུགས་ 1. abstr. རྒྱལ་ *gral* or རྒྱལ་པ་ arrangement; བསྐོད་པ་ལྟར་ order or arrangement; method of arranging; applied to mind, as in རིམ་ལ་ བསྐོད་ the meaning is meditation, མཛུགས་, མཛུགས་. 2. vb. = to build, arrange, plan, &c.

བསྐོད་པ་མཛུགས་པ་ མཛུགས་པ་ of boundless or infinite design; the universe; n. of a great *Bodhisattva*.

བསྐོད་པའི་གཙུག་གཏོར་ *bkod-pa'i gtug-gtor* = རིག་པའི་རྒྱལ་པ་ the prince of learning; science.

བསྐོད་པའི་མཛུགས་ *bkod-pa'i hdoms* = བསྐོད་པའི་རྒྱལ་པ་ *bkod-pa'i* (Yig. k. 23).

བསྐོད་པ་ *bkod-pa* (colloq. བསྐོད་པ་ *bkod-pa*) the plan of an undertaking; design; plot.

བསྐོད་པ་ *bkod-pa* = རྒྱལ་པ་ལྟར་གཏོར་པ་ *zla-wa hcu-gcig-pa* or རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ *dgun-zla hbrin-po* the eleventh month of the Tibetan year, sometimes corresponding with January (*Rini*).

བསྐོད་པ་ *bkon-pa*, pf. of བསྐོད་པ་ *hgon-pa*.

བསྐོར་འདྲེ་ *bkor-hdre* seems to be a kind of goblin (*Jā*).

བསྐོར་པ་ *bkol-pa* n. of a torment; torture from being boiled in water or oil: རྒྱལ་པ་ལྟར་བསྐོར་པ་ལྟར་ རྒྱལ་པ་ལྟར་ *byot-sol bkol-pa* *kyi* *adug-bkhal* the sufferings of the damned through the torture of being boiled.

བསྐོར་པ་ *bkol-pa* occasionally pf. of བསྐོར་པ་ *bkhol-pa*, to boil; usually indicates བསྐོར་པ་ to bind to service; to employ; རྒྱལ་པ་ལྟར་བསྐོར་པ་ *smog-pyad bkol-pa* a boiling vessel; བསྐོར་པ་ *gyog-tu bkol-pa* to take into service; རྒྱལ་པ་ལྟར་བསྐོར་པ་ to set aside; to keep out.

བྲུ་པ་ *bkyal-pa* 1. to talk nonsense (*Jā*). 2. རྒྱལ་པ་ལྟར་བསྐོར་པ་ to rave in speech; to talk nonsense: རྒྱལ་པ་ལྟར་བསྐོར་པ་ རྒྱལ་པ་, རྒྱལ་པ་ལྟར་བསྐོར་པ་, v. རྒྱལ་པ་.

བྲུ་པ་ *bkyig-pa* in the colloq. of Tsang = རྒྱལ་པ་ལྟར་བསྐོར་པ་ *bkhyyig-pa* to tie (by a rope); རྒྱལ་པ་ལྟར་བསྐོར་པ་ bound, tied, fastened (*Shon*).

བྲུ་པ་ *bkye-wa*, pf. and fut. of རྒྱལ་པ་, but in *W.* is used as the only form of the verb = to send, despatch; to cause to come forth: རྒྱལ་པ་ལྟར་ *pho-na bkye* despatched an envoy: རྒྱལ་པ་ལྟར་ *hod bkye* sent forth rays: རྒྱལ་པ་ལྟར་ *sprul-pa bkye* caused a form to emanate: རྒྱལ་པ་ལྟར་ *ston-mo bkye* made an exhibition of.

བྲུ་པ་ *bkyed-pa*, pf. to bend back; reel in (vb. nt.).

བྲུ་པ་ *bkyon-pa* = རྒྱལ་པ་ *rdun-pa* to beat (*Jā*); རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ resp. to chastise with words, to scold (*Jā*). *Schtr.* mentions རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ *chiding*.

བྲུ་པ་ *bkra-pa* (*ta-wa*) cog. to རྒྱལ་པ་, རྒྱལ་པ་ variegated; beautiful, blooming (of complexion); glossy, well-fed (of animals); རྒྱལ་པ་ རྒྱལ་པ་ a great painting; རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ རྒྱལ་པ་ a painter: རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ རྒྱལ་པ་ with variegated figures; paintings: རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ རྒྱལ་པ་ རྒྱལ་པ་ a radiant or illuminated zone or halo: རྒྱལ་པ་ རྒྱལ་པ་, རྒྱལ་པ་ variegated; with shades of colour.

བྲུ་པ་ལྟར་པ་ *bkra-wahi skul-bhyin* n. of the bird called *Gurghogatu*; རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ རྒྱལ་པ་ (*Shon*).

བྲུ་པ་ *bkra-byed* = རྒྱལ་པ་ *ri-mo-mkhan* a painter (*Shon*).

བྲུ་པ་ལྟར་པ་ *bkra ciñdmar* parti-coloured; on a red ground.

པག་མིག་མེ *bkra-lam-me* = བླ་པམ་མེ *glaring*; in glare; བླ་པམ་པ་རྩ་བུའི་མཛོལ་པམ་པག་མིག་མེ *འདུག་ཟེང་* the beauty or effect produced by variegated colours as in a painting; the illumination of colours as set forth in a rainbow; hence splendour.

པག་མིག་ *bkra-cis* མནྟལ་, བཟོ་ལོག་ལཱ་, དཔུང་ལོག་ལཱ་ *prosperity*; blessing; good luck: བཟོ་ལོག་ལཱ་མ་པག་མིག་མེག་ *good fortune to my people!* may they prosper! པག་མིག་ཀྱི་ཆུ་ *holy-water*; consecrated water or consecrating water, པག་མིག་ཀྱི་མཇལ་ *auspicious bed*; nuptial bed (*Us.*); པག་མིག་ཀྱི་ཐོག་ *words of blessing*; benediction; པག་མིག་ཀྱི་ཀའོ་རྒྱུང་ *bkra-cis-kya gso gbyon་* མནྟལ་ ཕོ་གཤམ་ *auspicious fasting*; པག་མིག་གྲུང་ལོའི་ནོར་ཀོར་ *bkra-cis-grung-loah'i go-cha* instruments used for insuring luck; sacrificial ceremony by which blessings are to be drawn down (*Ja.*); པག་མིག་མ་ *propitious*; lucky; པག་མིག་ལོའི་རྒྱལ་ *good omens*; lucky signs; པག་མིག་ལོའི་རྟགས་ *bkra-cis-pahi rtags* lucky configurations or resemblances; happy omens; པག་མིག་མ་ *མནྟལ་ལྷ་* n. of a goddess; the goddess of glory (*Ju.*); བདུ་མི་མིག་ *misfortune*; calamity; པག་མི་མིག་པ་ *calamity*; adj. wretched; unlucky.

པག་མིག་རྒྱུང་ *bkra-cis gñi* n. of a place in *Kham* (*Loñ.* = 25).

པག་མིག་པདུད་ལོའི་མཛོར་ *bkra-cis bgyad-pahi mdo* n. of a short sutra in *K. d.* = 76 which contains the names of eight Buddhas. Whoever recites it and meditates on the perfections acquired by the Buddhas escapes from the dangers of evil spirits and demons. Such a devotee can easily have admission into the courts of kings and address the highest authorities without let or hindrance. Remembrance of this effusion is believed to be a safeguard against bad dreams and also

misshape or accidents in war, and in repelling offensive weapons.

པག་མིག་རྫོང་ *bkra-cis ggo-ma* n. of a monastery in Amdo.

པག་མིག་མན་ *bkra-cis-can* བཟུལ་ n. of an incense (*Mkon.*).

པག་མིག་ཆམ་རྩེང་ *bkra-cis chos-rdaon* the summer seat of the Government of Bhutan where the Dharma Raja resides. It is ordinarily called Tasseisudon on English maps.

པག་མིག་བཅོད་པ་ *bkra-cis bcrig-po* མནྟལ་ཐོག་ *auspicious expression*; a benediction.

པག་མིག་རྟགས་པདུད་ *bkra-cis rtags-bgyad* the eight auspicious signs or emblems, viz. :— (1) རིན་ཐོན་ཀུན་ལམ་ རུབ་ལམ་ the precious or jewelled umbrella; (2) ཀའེར་ཀྱི་ཉུང་ལམ་ the golden fish; (3) ཀའེར་ཐོན་པོའི་རྒྱལ་པ་ བཟུ་ཆུང་ the pot of treasures; (4) བདུ་མ་མཐུང་ཐོན་པ་ the excellent lotus; (5) རུང་དཀར་ཀལ་པ་འབྱོར་ དཔུང་ལོག་པ་འབྱོར་ the white conch-shell with whorls turning to the right; (6) དཔུང་ཀྱི་ཐུག་ལྷོ་མེ་མེ་ the auspicious mark represented by a curled noose emblematical of love; (7) མཛོག་གི་རྒྱལ་མཛོན་ རྒྱལ་ the chief standard of victory, i.e., the emblem of royalty; (8) ཀའེར་ཀྱི་ལོ་ལོ་མོ་ རྒྱལ་ལོ་ the golden wheel.

པག་མིག་རྟགས་མན་ *bkra-cis rtags-can* possessed of auspicious marks: བཟུ་པ་པག་མིག་རྟགས་མན་ རྒྱལ་པ་ཤི། རུང་མན་རྒྱལ་པ་ཤི། རུང་པ་ཤི། a glossy hand possessing auspicious lines will cause one to obtain both a son and wealth (*K. d.* = 17).

པག་མིག་པདུད་ *bkra-cis mdo* = རུང་དཀར་ཀལ་པ་འབྱོར་ *duh-dkar gyas-bkhyil* དཔུང་ལོག་པ་འབྱོར་ a conch-shell with its whorls turning to the right instead of to the left (*Mkon.*).

Syn. རུང་མཛོག་ *duh-mchog*; རྒྱུ་པ་ཤི་པ་ *skyu-pa*; རྒྱལ་པ་ཤི་པ་ *rgyal-po* *bkhyi-wa* དཔུང་ལོག་པ་འབྱོར་ (*Mkon.*).

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *bkra-cig klen* མཁའ་མཁའ་
auspicious; lucky.

བྱ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *bkra-cig-pahi rdsag* མཁའ་མཁའ་
མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་མཁའ་ lucky articles.

བྱ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *bkra-cig-pahi yi-ge* n. of a
kind of (mystic) writing which is consi-
dered auspicious.

བྱ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *bkra-cig-mar gyur-cig*
མཁའ་མཁའ་ may you enjoy prosperity.

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *bkra-cig byed-mu* = མཁའ་མཁའ་
n. of a goddess (*K. g. 5 113*).

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *Bkra-cig hlama* 1. Tashi
Lama, the name by which the Panchhen
Lama of Tashilhun-po is known in India
and Europe. 2. a lama priest who
officials at a marriage ceremony in
Sikkim: བྱ་མཁའ་མཁའ་ བྱ་མཁའ་ བྱ་མཁའ་ བྱ་མཁའ་
མཁའ་ བྱ་མཁའ་ the Tashi lama will touch
with the auspicious offerings (for the gods)
the head of the bride.

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *Bkra-cig-rtsa* (Tashi-tse) n. of a
village in the district of *Shod-lu* in Tibet.

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *Bkra-cig-hstsegs* (Tashi seg-
pa) n. of a brother of King *Skyid-ble*
Nimahi nyon, who settled down in *Mshab-*
ris in Western Tibet (*Loñ. 4 8*).

བྱ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *bkra-cig hstsegs-pahi*
mdo n. of a work the reading of which
produced auspicious occurrences.

བྱ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ the eight lucky articles
are—(1) མཁའ་ mirror; (2) མཁའ་ medicinal
concretion from the brains of elephant;
(3) མཁའ་ curd; (4) མཁའ་ *Dul-grasa*; (5) མཁའ་
མཁའ་ the wood-apple; (6) མཁའ་ མཁའ་
a right-whorled conch-shell; (7) མཁའ་ *hi-khri*
vermillion; (8) མཁའ་ white mustard.

བྱ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *bkra-cig rdsogs-pa* མཁའ་
མཁའ་ completion of an auspicious work
or event.

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *Bkra-cig lhun-po* (Tashi-
lhunpo) the seat of the Panchhen Rin-po-
che, the second Lama in Tibet, ordinarily
called Tashi Lama, ranking next to the
Dalai Lama of Lhasa. The grand monas-
tery of this name adjoining the town of
Shiga-tse in Tsang harbours 4,880 monks,
presided over by the Tashi Lama

བྱ་མཁའ་ *bkrag* (tag) མཁའ་མཁའ་མཁའ་
lhoñ-ikhñ mdahñ god-pa 1. dazzling
brightness; lustre; མཁའ་མཁའ་ also
བྱ་མཁའ་, c.g., glitter (of jewels). 2. མཁའ་
beautiful appearance; high colour (of the
face, skin); མཁའ་མཁའ་ pure gloss of the
skin; མཁའ་ very bright (*Ja.*).

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *bkrag-pa* = མཁའ་མཁའ་ a fair or
fine complexion.

Syn. མཁའ་མཁའ་ *mdahñ-can*; མཁའ་མཁའ་
htsher-
ra (*Mñon.*).

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *bkrag-mu* = མཁའ་མཁའ་ or མཁའ་མཁའ་
dull appearance; bad complexion (*Mñon.*).

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *bkrah-pa* (tab-ra) 1. མཁའ་མཁའ་
to choose or select from among many;
མཁའ་མཁའ་ *ku-hog-tu bkrah* exquisite choice
(*Lex.*).

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *bkram-pa* (tam-pa), 1. མཁའ་མཁའ་,
a form of མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་
spread over, sonther.

Syn. མཁའ་མཁའ་ *dgram-pa*; མཁའ་མཁའ་ *bdal-pa*
also མཁའ་མཁའ་ *glor-wa*; མཁའ་མཁའ་ *thorñ-pa* མཁའ་མཁའ་;
མཁའ་མཁའ་ *gtsugs-pa* (*Mñon.*).

བྱ་མཁའ་མཁའ་ *bkrañ-wa* (tal-wa) 1. 1. of
མཁའ་མཁའ་ (Ca.) མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་
elucidation (of the meanings of the turns
in the *Sutra* and the *Tantra*). 2. to
appoint: མཁའ་མཁའ་, to engage in business.

བྱ་མཁའ་ *bkrag* in the passage མཁའ་མཁའ་
མཁའ་མཁའ་; མཁའ་ here means rolled or
varnished in variegated colours.

པྱི་པ་ *ḥkrag-pa (te-pa)* an abbreviation of པྱི་པ་ལྷ་པོ།, according to *Sch.* also pf. of the verb པྱི་པ་: པྱི་པ་ལྷ་པོ། for པྱི་པ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། an auspicious scarf for presentation on the occasion of a visit or some ceremony or festivity.

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkrag-luḥ (Te-lung)* n. of a valley in Tibet (*Deb. 44*).

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkrag-lhun (Tei-lhun)* ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། a contraction of པྱི་པ་ལྷ་པོ། (*Tashi-lhun-po*); also a heap or mountain of glory or auspicious objects.

པྱི་པ་ *ḥkri-wa (ti-wa)* 1. pf. of པྱི་པ་ to conduct according to order, e.g., one after another. 2. for པྱི་པ་ རྒྱུ་པ་, to wrap. 3. to draw; to try; to acquire; to search for.

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkriḍ-draṇ (yi-dang)* = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། the black discipliner of the unsubdued; the black and horrible (assumed) appearance of Mañju Ghosa *Bodhisattva* to lead the sinner into the path of righteousness and virtue: ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། the dreaded (Bon) deity who leads or drags the subdued straight onward (*D. R.*).

པྱི་པ་ *ḥkris* an abbreviation of པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkra-gie*.

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkris-pa (ti-pa)*, pf. of པྱི་པ་. ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། *thar-pa-lu ḥkris-pa* conducted to emancipation or *Nirvāṇa*.

པྱི་པ་ *ḥkru (lu)*, fut. of ལྷ་པོ་ *ḥkrug*, v. པྱི་པ་ *ḥkru-sin* ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། *ḥkru ḥkal-gyi gnod* ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། washing bowl; to wash a vessel, plate, etc.: ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། *ḥkru-bḥḥ*, ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། clothes, etc., to be washed.

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkrug-pa (tug-pa)* probably an incorrect reading of ལྷ་པོ་ལྷ་པོ།.

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkrug-pa*, pf. of ལྷ་པོ་ *ḥkrug*

པྱི་པ་ *ḥkre (teḥ)* n. of a place in *Kham*, which is also called པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkre-nag tshañ*.

པྱི་པ་ *ḥkre-hor (te-hor)* n. of a section of the *Sgo-mañ* department of the monastic school of Dapung.

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkren-pa (tin-pa)*, ལྷ་པོ་ 1. poor, indigent, hungry; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ། a country where resources are scanty (*Lex.*). 2. ལྷ་པོ། miserly, stingy.

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkren-po* = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། a legger; destitute person.

Syn. ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། *nor-med*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། *ḥphoḥs-pa (ḥphon.)*.

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkres-skom*, contraction of ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། hungry and thirsty: ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། this tobacco does not allay in any way either hunger or thirst: ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། loading from hunger and thirst to satiety (*Jā.*): ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། the cow's milk removes hunger and thirst and hard breathing "

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkres-nag* ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། being hungry.

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkres-pa (teḥ-pa)* to be hungry; also hunger. In *C.* resp. for "hunger"; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། to have ravenous appetite (*Sch.*); ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། the appetite or feeling of hunger; honorific term: ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། on arriving at the top of a barren mountain, he felt hungry and was supplied with food (*Deb. 4. 7*).

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkroḥs-pa* resp. term for killed; dead.

པྱི་པ་ལྷ་པོ། *ḥkrol-wa (fol)* pf. of *ḥkrol-wa* vb. tra. to untie, to loosen; also in *W.* is the only form in use: ལྷ་པོ་ལྷ་པོ། *ḥkrol-pa* *ḥkrol-wa* the knot untied. ལྷ་པོ་ལྷ་པོ།

ཁང་མཁོ *rkañ-hgo* དཔལ the fore part of the foot.

Syn. ཁང་ཕྱི *rkañ-rlte* (*Mñon.*).

ཁང་མཐོག་ལ་ *rkañ-mgyogs* swift-footed: མཐོག་ལ་མཁོ་བྱ་བ་ཁང་མཐོག་ལ་ཕྱི་དང་མཐོག་ལ་ཁྱེན་པ་ཕྱི་དང་མཐོག་ལ་ཁྱེན་པ་ *mlhu-rltal rimod-du byuñ-ka rkañ-mgyogs rlan-dā mlām-pa gzig gnyan-drñs* invited (brought) one who was swift-footed like the wind and possessed of miraculous powers: ཁང་མཐོག་ལ་ཕྱི་དང་མཐོག་ལ་ཁྱེན་པ་ *(K. dun. 73)* having acquired the grace of swift-footedness.

ཁང་མཐོག་ *rkañ-hgo* (*kang-lo*) དཔལ one who travels on foot; a vassal or subject paying his duty by serving as a messenger or porter (*Cs.*).

ཁང་མཐོག་ *rkañ-hgros* also ཁང་ཕྱོག་ *rkañ-bros* 1. walking on foot. 2. domestic cattle; breeding cattle.

ཁང་ཁྱི་ *rkañ-gliñ* a trumpet made of the human thigh-bone used in temples; also in travelling to keep off evil-spirits.

ཁང་ཁྱི་ *rkañ-rgyu* ཁང་ལ་ཁྱི་ a foot-soldier, v. ཁང་ལ་ཁྱི་: infantry acc. to *Cs.*

ཁང་ལྟ་ *rkañ-brgya* or ཁང་ལྟ་ལ་ a centipede: ལྟ་ཁང་ལྟ་ལ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ "the name of the worm which has a hundred feet and arms" (*Mñon.*).

ཁང་ལྟ་ལ་ *rkañ brgyad-pa* a fabulous lion having eight feet. An imaginary lion of Buddhist design with eight legs, generally found in sculpture and in Tibetan mythological pictures.

ཁང་ལ་ *rkañ-har* the leg (*Mñon.*).

ཁང་ལྟ་ལ་ *rkañ-gcig-pa* ལ་ལ་ལ་ one-footed, met. a tree; the fabulous countries of the *Huraa* and *Tsu-ta*, the people of which are said to walk on one foot.

ཁང་ལ་ *rkañ-rlte* ལ་ལ་ལ་, ལ་ལ་ལ་ footstep, foot-mark; a dog; "foot-follower."

ཁང་ལྟ་ལ་ *rkañ gñis-pa* mankind; ཁང་ལྟ་ལ་ ལ་ལ་ལ་ the chief of bipeds; an epithet of Buddha or ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ (*Mñon.*); ཁང་ལྟ་ལ་ ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ *Sañs-rgyas* (Buddha) is the chief of the human kind.

ཁང་ལྟ་ལ་ *rkañ glub* ལ་ལ་ལ་ a foot ornament; a foot-lingale.

ཁང་ལྟ་ལ་ *rkañ-rtan* ལ་ལ་ལ་ལ་ a foot-stool; trestle; a raised ground or stone step on which, at the time of alighting from any conveyance, the foot is placed.

ཁང་ལྟ་ལ་ *rkañ-steḡ* or ཁང་ལ་ལ་ལ་ལ་ foot-stool.

Syn. ཁང་ལྟ་ལ་ *rkañ-rtan*; ཁང་ལྟ་ལ་ *rkañ-khri*; ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ *zlu-ka gzig-pa*; ལ་ལ་ལ་ལ་ *shab-gteḡ* (*Mñon.*).

ཁང་ལྟ་ལ་ *rkañ-gcān-bu* = ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ the star of the golden flight or ལ་ལ་ལ་, a name of a fixed star (*Mñon.*).

ཁང་ལྟ་ལ་ *rkañ-gten-bu* = ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ the star of higher flight (*Mñon.*).

ཁང་ལ་ *rkañ-thañ* 1. on foot. 2. ལ་ལ་ལ་ ལ་ལ་ལ་ a foot soldier (*Mñon.*).

ཁང་ལ་ *rkañ-thañ-pa* a pedestrian; ཁང་ལ་ལ་ལ་ལ་ one travelling on foot; to walk; to go on foot.

ཁང་ལ་ལ་ *rkañ-mthil* ལ་ལ་ལ་ the sole of the foot; foot-sole.

ཁང་ལ་ལ་ *rkañ-hthun* ལ་ལ་ལ་, metaph. for a tree, i.e., that which drinks or draws nourishment through its feet, or roots: ཁང་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ ལ་ལ་ལ་ the rod tree; the devil's tree.

ཁང་ལ་ལ་ *rkañ drug-pa* or ཁང་ལ་ལ་ལ་ལ་ the six-footed, met. for the bee.

ཏེ་དཔག *rkān-dmag* infantry; a foot-soldier.

Syn. ཏེ་པ་ *rkān-thān* ཏེ་པ་པ་ *rkān-pa* *rgyu*; རང་ཐོབ་ཀྱིས་བཞུད་ *rañ stobs-kyis bgyrod*; ཏེ་པ་པ་ *rkān par-ica*; ལུས་ཀྱིས་འཇམ་ *lu-kyis hthab*; ལུས་ཀྱིས་ཞོན་ *lu-kyis rjol*; མཛོད་རལ་འཛོད་བ་ *mtshon-chay htsho-ica*; དཔག་པ་ཆེན་ *dpuk-lu chun* (*Mñon.*).

ཏེ་པ་ *rkān-rtsa*, resp. རལ་པ་ *shab rtsa*, general name for shoes in Tsang. In Tibet the sole of a shoe is generally made of a kind of durable grass, hence the name ཏེ་པ་ *rkān rtsa*, foot-grass, signifies a shoe.

ཏེ་པ་ *rkān rtsa* བར་པ་ the fore part of the foot.

ཏེ་པ་ལྟུག་ *rkān-lhug* = འགྲོག་ལྟུག་ or ཏེ་པ་ལྟུག་པ་ to have a firm footing; to take root.

ཏེ་པ་ལྟུག་ *rkān mlaer* iron nails or spikes fastened to the boot-sole for climbing.

ཏེ་པ་ལྟུག་ *rkān-mdaer* = རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ the *Asoka* tree, *Jonesia asoka* Roxburgh (*Mñon.*).

ཏེ་པ་ལྟུག་ *rkān-bahi*, ཏེ་པ་ལྟུག་ four-footed; quadruped; a beast; also a chair or anything that stands on four legs; ཏེ་པ་ལྟུག་ལྟུག་པ་ = འཇམ་ལྟུག་པ་ lit. possessed of cattle; a herdsman (*Mñon.*).

ཏེ་པ་ *kān-yañ* agile; quick in going or walking.

ཏེ་པ་ *kān-rin* 1: long shanks.

ཏེ་པ་ 11: v. རྒྱུ་ཆེན་ལྟུག་ the crane; acc. to some the grey species of duck (*Mñon.*).

ཏེ་པ་ *rkān-lam* foot-path; a passage where a man can only pass but not ride.

ཏེ་པ་ལྟུག་ *rkān-par-pa* = ཏེ་པ་ལྟུག་ a foot-soldier (*Mñon.*).

ཏེ་པ་ *rkān pñ* treadle of a loom.

ཏེ་པ་ *kran-gu* foot-sore.

ཏེ་པ་ལྟུག་ *rkān-cub* socks; stocking.

ཏེ་པ་ *kān-sor* toe.

ཏེ་པ་ *rkān* 1. sometimes used in the place of ཏེ་པ་. 2. ཏེ་པ་ལྟུག་ the palate = ཏེ་པ་, which is an obsolete form: ཏེ་པ་ལྟུག་ *rkān-mthāñ* *rñit* end of the palate or "gums at the end of the palate": ཏེ་པ་ལྟུག་ ཏེ་པ་ལྟུག་ "the six letters t, th, d, n, r, l, arise from the tip of the tongue and the front palate."

ཏེ་པ་ལྟུག་ *rkān-phug* the cavity of the palate: ཏེ་པ་ལྟུག་ལྟུག་ལྟུག་ལྟུག་, ཏེ་པ་ལྟུག་ལྟུག་ལྟུག་ལྟུག་ these four letters come out from partly the cavity of the palate and partly the tip of the tongue. ཏེ་པ་ལྟུག་ the roof or centre of the palate: ཏེ་པ་ལྟུག་ལྟུག་ལྟུག་, ཏེ་པ་ལྟུག་ལྟུག་ལྟུག་ these seven letters are pronounced from the centre of the tongue and the middle of the palate.

ཏེ་པ་ *rkān-mar* the butter which is mixed with barley-flour to make a paste for the food of children and infants; barley paste made with water or milk is apt to choke infants, so the Tibetan mothers mix in butter (*Deb. q 10*).

ཏེ་པ་ *rkān-pa* or ཏེ་པ་ of passion-ate desire. The latter form ཏེ་པ་ is generally used; it signifies ཏེ་པ་ལྟུག་ longing; ཏེ་པ་ལྟུག་ greed; passionate: ཏེ་པ་ལྟུག་ ཏེ་པ་ལྟུག་ ཏེ་པ་ལྟུག་ *bkur-gñi dāñ rñod-pa* *brkān-pa* a longing for honours and gain: ཏེ་པ་ལྟུག་ ཏེ་པ་ལྟུག་ becomes eager for cakes.

ཏེ་པ་ *rkān-ica* ཏེ་པ་ལྟུག་, pf. ཏེ་པ་, fut. ཏེ་པ་ or ཏེ་པ་ལྟུག་, imp. ཏེ་པ་, to steal, rob; pres. ཏེ་པ་ལྟུག་ steals, robs; ཏེ་པ་ལྟུག་ *brku-bya* an article to be stolen; ཏེ་པ་ལྟུག་ *brku-byāñ* *rdañ* things that may be stolen; also stolen

property. The six kinds of theft acc. to Buddhism are—(1) *ལེན་བྱེད་ཀྱི་བ་* *hjab-bug rku-wa* to steal or take away quietly another's property; (2) *རྒྱལ་ཀྱི་བ་* *rgyus-rku-wa* to rob a thing knowing all about it beforehand; (3) *མཐུག་ཀྱི་བ་* *mtshug-rku-wa* to rob violently one's property; (4) *བྱིས་ཀྱི་བ་* *kyis-rku-wa* to rob a thing promising to return it; (5) *ལོན་པ་ཀྱི་བ་* to steal by concealment; (6) *ལྟོས་པ་བཟོས་ཀྱི་བ་* to rob a thing by slandering another person (*K. d. v. 5*).

ཀྱི་བར་བཟང་བ་ *rku-war byrang-wa* *ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་* to count as stealing.

ཀྱི་སེམས་ *rku-sems* *ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་* a mind to steal, or thievish mind.

ཀྱི་འཕྲུག་པ་ *ekar bcug-pa* *འཕྲུག་པ་ལྟ་བུ་* *kar-tha's-su gnas-pa* *ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་*; the ten kinds of stealing according to Tibetan authors, viz.:—*འཕྲུག་ཀྱི་བ་* *mtshug rku-wa* to rob by means of incantations; *རྒྱལ་བྱེད་ཀྱི་བ་* *rgyus thabg-kyis rku-wa* to rob by producing magical illusions; *འཐོན་པ་ཀྱི་བ་* *hbrid-pas rku-wa* to rob one by using threats; *ལྟོས་པ་ཀྱི་བ་* *glam-pas rku-wa* to rob by speech (by lying); *ཐུང་ཐུང་པ་ཀྱི་བ་* to rob by soft words; *ཐུང་ཐུང་པ་ཀྱི་བ་* to rob by saying that he will return the thing afterwards; *འཕྲུག་པ་ཀྱི་བ་* to steal by conjuring; *འཕྲུག་པ་ཀྱི་བ་* stealing by misappropriation or breach of trust; *ལྟོས་པ་ཀྱི་བ་* stealing by gentle persuasion; *མཐུག་པ་ཀྱི་བ་* stealing by (imposing upon another in the name of) religion (*Loñ. v. 16*).

ཀྱི་བ་ *rku-bya*, same as *ཀྱི་བ་* to keep secret, hide.

ཀྱི་རྒྱུ་ *rku-rgyug* thief's pouch; a sort of small wallet.

ཀྱི་བ་ *rku-can* a thief.

ཀྱི་བར་བཟང་བ་ *rkun-bcom* plunder; highway robbery.

ཀྱི་བར་བཟང་བ་ *rkun-thabg-su* *ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་* to take away by thievish means.

ཀྱི་རྒྱུ་ *rkun-nor* stolen goods.

ཀྱི་བ་ *rkun-po*, fem. *ཀྱི་མོ་* *rkan-mo* *ཆེན་པོ་*, a thief, a robber.

Syn. *ཆེན་པོ་* *jag-pa*; *ཆེན་པོ་* *gyog-na*; *ཆེན་པོ་* *yan-lag kan*; *ཆེན་པོ་* *ar-pa*; *ཆེན་པོ་* *hjab-bu-pa*; *ཆེན་པོ་* *chom-rkun*; *ཆེན་པོ་* *gahan-dun*; *ཆེན་པོ་* *mixham-kyi* *byed-po*; *ཆེན་པོ་* *hog-tu-rgyus*; *ཆེན་པོ་* *chom-po* (*Mñon*).

ཀྱི་བ་ *rkun-pos* *ཆེན་པོ་* *byed-pa* = *ཀྱི་བ་* *byed-pa* *rkun-pos* *byed-pa* the harm done by a thief.

ཀྱི་རྒྱུ་ *rkun-dpon* the head of a gang of wandering marauders.

ཀྱི་མ་ *rkun-ma* one who steals; a thief; also applies occasionally to theft.

ཀྱི་རྒྱུ་ *rkun-rdas* stolen goods or things.

Syn. *ཀྱི་རྒྱུ་* *rkun-nor*; *ཀྱི་རྒྱུ་* *lkog-nor*, stolen property (*Mñon*).

ཀྱི་རྒྱུ་ *rkun-grun* a guard; a watchman; to watch for thieves: *ཀྱི་རྒྱུ་* *ched-du khyi-gas* feeding dogs to guard against thieves.

ཀྱི་བ་ *rku-b* vulgar word for the anus, backside, posterior; colloq. *ཀྱི་བ་* or *ཀྱི་བ་*.

ཀྱི་རྒྱུ་ *rku-bkyod-par* to move or shake one's hinder parts, a mode of naughty girl's dance in India.

ཀྱི་རྒྱུ་ *rku-b-rgyay* a chair to sit upon.

ཀྱི་རྒྱུ་ *rku-b-stegs* a sitting bench; a portable rest used by coolies.

ཀྱི་རྒྱུ་ *rku-b-tshog* buttocks (*Us*).

མོན་པ་ *rkon-pa* net; a fowler's net;
ཅུ་བུང་ལེ་རྩ་བུ་བྱ་ནི་འཇུག་པ་གཞན་གྱི་འཇུག་པ་རེ།
(*Nag.*) to set up a snare to catch birds is
called *rkon-pa* *hidung-pa*.

Syn. ཅུ་བྱ་ *bya-ryya*; ཅུ་མོན་ *bya-rkon*
(*Mon.*).

འགྲམ་ཆགས་ *brkam-chags* ལྷུ་ལྷུ་ passionate;
also greedy.

འཁྱུ་ *brkus* ལྷན་མ་འཁྱུ་མེད་པ་ *rkun-ma brkus*
char-ica stolen: འཁྱུ་མ་ཉི་མེད་པ་ *brkus-le bor-ica*
to abandon or throw away a thing after
stealing it.

འཛོལ་ཁྱོད་ *brko-spyod* a gouge; an instru-
ment to scoop out (*Sch.*); an instrument to
engrave; འཛོལ་ཁྱེད་ *brko-byahi sa* ploughed
land, འཛོལ་པ་ *brkos-pa* མཁའ་ dug out;
འཛོལ་མང་ *brkos-phor* a mould for making
clay images: ལྷ་མོ་མོ་རི་ལྷ་མོ་འཛོལ་བྱ་མང་མང་
བྱུག་བྱུག་པ་དང་ལྷ་མོ་འཛོལ་མང་མང་ལྷན་བྱུ་བྱུ་འགྲམ་ཉི་མེད་པ་
མོ་བྱུ་བྱུ་འཛོལ་། in the time of the Lha-
tho-thri dynasty there fell on the top of the
palace a book called *Spyi skoh phyag-ryga*
and a mould for clay miniature images
and brought the commencement of the
holy doctrine.

འཛོལ་མ་ *brkos-ma* sculpture; anything
that has been engraved upon.

ཀྱུ་གྱི་པ་ *kyag-pa*, also ཀྱུ་གྱི་པ་ *kyag-pa*,
dung; oridure; excrement: ཀྱུ་གྱི་པ་འཛོལ་བ་
kyag-pa btor-ica to cause purging, v. ཀྱུ་
kyag.

ཀྱུང་ I: *kyang* མཚར་, མཚམས་ *Ekua kyang*,
or the wild ass of Tibet and Higher Asia.
It is found everywhere in Tibet in large
droves, and is distinct from the wild ass
of Sindh and Persia. མཚར་ཀྱུང་, a male *kyang*;
མཚར་ཀྱུང་, a female *kyang*; ཀྱུང་དཔམ་ an adult
kyang; ཀྱུང་མཚར་ an old *kyang* (Cs.).

ཀྱུང་ II: or ཀྱུང་པ་ *kyang-pa*, also ཀྱུང་ཀྱུང་
kyang-kyang ཤམ་མཁའ་, མཚར་, མཚམས་, each;

single; simple; alone: མཚར་ཀྱུང་མཚར་ཀྱུང་ I alone
cannot: མཚར་ཀྱུང་པ་ *dressed only in cotton*
cloth: ཀྱུ་འགྲམ་ཀྱུ་ཀྱུང་མཚར་ will Your
Honour go thus alone? ཀྱུ་ཀྱུང་འཇུག་པ་ *drink-*
ing water only. ལྷུ་ཀྱུང་ *naked body*; ཉི་ཀྱུང་
only one; མཚར་ཀྱུང་, same as མཚར་པ་, i.e., a free,
unemployed man, generally one that
carries no burden; མཚར་ཀྱུང་པ་ *yi-ge rkyan-*
pa a letter that forms by itself a syllable,
or one that is not *brtegs-pa* (mounted) and
without any other consonant or any vowel
sign superscribed; ཀྱུང་མཚར་ཀྱུང་ said to be
1, 10, 100, and the further multiples of
10; མཚར་ཀྱུང་པ་ a word that has no affix
denoting case. &c., also a name without
any titles added to it.

Syn. རེ་རེ་ *re-re*; ཀུའི་ལྷ་ *geig-lu*; མཚར་པ་
srab-pa; ཀུའི་ལྷ་ *geig-lu*.

ཀྱུང་ཆུ་ *Kyang chu* n. of a lake in the south
of Ladak, in the neighbourhood of which
there are many wild asses.

ཀྱུང་ལྷན་ *kyang-thag* (ལྷན་པ་རེ་མཚར་ལང་ཀྱུང་ལྷན་པ་
མཚར་ལང་པ་) a rope that is lowered from the
top of a mountain or from the roof of a
lofty house (*Yig.*).

ཀྱུང་པ་ 1. *kyang-pa* མཚར་ prose; writing.
2. ཀྱུང་པ་ *kyang-ica* = ཀྱུང་པ་ *kyang-ica* མཚར་པ་
extended; spread.

ཀྱུང་ལྷུ་ *kyang-hpyeg* འགྲམ་པ་ an im-
mensely large number.

ཀྱུང་མ་ *kyang-ma* n. of an artery often
referred to in mystic meditation. It is
one of the three arteries denominated
Sroy-tsa rri-pa, and is asserted to run
towards the left side.

ཀྱུང་ལྷན་ *kyang-phyag* salutation by pro-
strating one's self on the ground with the
hands and feet stretched out (*A. 48*).

ཀྱི *rkyan* 1. a brass vessel like a tea-pot, with a spout; in *W.* "o-kyau," a milk-pot. 2. pot-belly; paunch (*Sch.*); མཚན་ཀྱི་ a vessel for water; མཚན་ཀྱི་ a vessel for wine (*Ja.*).

ཀྱི་ཕྱོད་ *rkyan-bu* = རྒྱུ་མཚན་ *gyim-shai* a kind of vessel made of brass or silver or gold of the shape of a wine glass.

ཀྱི་པ་ཀྱི་ *rkya-ku* = ཀྱི་པ་ཀྱི་ vain talk; *rkya-ku* *hyed-pa* to play a practical joke on; to make game of.

ཀྱི་པ་ *rkya-pa* བཟུངས་པ་ a sack or leather bag. *frq.* is poetical term for the body or the five aggregates, i.e., རྒྱུ་ཕྱོད་ བཟུངས་པ་ ཀྱི་ཕྱོད་ "the body is a bag of unclean things" (*Ja.*).

ཀྱི་པ་ *rkya-ta* བཟུངས་པ་ to swim; རྒྱུ་ཕྱོད་ *rkya-ted-pa* to amuse one's self by swimming (*Ja.*), colloq. "*khya gyah kha*" a swimmer.

ཀྱི་ཕྱོད་ *rkya-bu* small bag; pouch; colloq. *kyal bu* རྒྱུ་ཕྱོད་ a bag of goat skin; རྒྱུ་ཕྱོད་ a bag for flour རྒྱུ་ཕྱོད་ water bag or Hindi *mashuk*; མཚན་ཀྱི་ butter bag.

ཀྱི་ཕྱོད་ *rkya-hyed-pa* བཟུངས་པ་ the act of swimming or bathing. In the mystic language of the *Brahmakayika-dra* ཀྱི་ཕྱོད་ *rkya-hyed* or ཀྱི་ཕྱོད་ signifies རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ misery; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ means རྒྱུ་ཕྱོད་ *sina*; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ denotes རྒྱུ་ཕྱོད་ the exhaustion of misery, i.e., the cessation of misery or its cessation by nirvāṇa; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ signifies རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་, i.e., to meditate on the exhaustion of misery signifies རྒྱུ་ཕྱོད་ or the way to *Nirvāṇa*. These are the terms believed to be used in the language of the celestial beings who dwell in the heaven called རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ (*K. ko. 9* 236).

ཀྱི་ *rkya* 1: In Buddhist science this important term expresses any co-operating influence which serves to shape and bring about an event as distinguished from རྒྱུ་ *rgyu*, its direct and obvious cause. In plain language, *rgyu* is the primary cause of anything, but *rkya* is frequently controlled and modified by a co-ordinate influence known as *rkya*. As a medical term, according to Jäschke, *rkya* is differentiated from *rgyu* in that it indicates the pathological or secondary cause of disease, while the latter word denotes its primary or anthropological cause. However, while assigning to *rkya* the primary meaning of "cause" and "occasion" in the qualified sense of being contributory only to that which comes to pass, we have to note the apparently contradictory signification—effect, occurrence, incident, event. So we meet with རྒྱུ་ཕྱོད་ *rkya-fa-pa* unfortunate accident; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ he has perished by an evil incident; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ the adversities arising in this life; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ an event disagreeable to one's own self; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ *rkya* a sudden accident; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ *rkya de-la hyten-nag* owing to that circumstance; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ *med-pa* *rkya-la hla-te* or རྒྱུ་ཕྱོད་ *hyten-te* considering the case of not being, not having; thus རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ stands also for a cause of disease and of death; རྒྱུ་ཕྱོད་ *kyol-rkya* any circumstance or event adverse to the success of an action, any obstacle, anything opposed or hostile to the existence of another thing: རྒྱུ་ཕྱོད་ *mtshun-rkya* a happy, favourable circumstance; furtherance; assistance; supply; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ *mtshun-rkya hyed-pa* to assist in; to help to; རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་ རྒྱུ་ཕྱོད་ *mtshun-rkya bdeom-pa* altogether successful.

མན་ལྟ་བུ་པར་ *skad mthan-par* with one voice; with one accord.

མན་རྟོ *skad-dog* = མན་པ་ an equivalent term in another language; the original from which another is translated: མན་རྟོ་ཡོད་མེད་ whether there are any original texts: མན་རྟོ་མེད་ it is without the original text (*Situ. 110*).

མན་གྱི་གནངས་ *skad-kyi gubhṣ* the character or tone of the voice: རར་ལ་བཟུག་གི་མན་གནངས་ཤིང་དང་ཁྱུན། གྲུང་དམ་ཐིང་བྱེད་མན་གནངས་ལྷག་བརྒྱལ་ཤི། (*Ytshun*) when the tone of one's voice is that of a goose or dragon it betokens the possession of wealth. A voice like that of an ass or ox indicates great troubles.

མན་གནངས་དམལ་བ་ *skad-glaṅṣ qmah-a* *fiṣṣar* low sinking voice; poor voice.

མན་པ་རྟོ *skad-bdon* མྱོར་པ་ bawling out; loud voice.

མན་པ་ *skad-pa* 1. = མིལ་བུ་བམ་ *shes bya-was* called; named (*A. 120*).

མན་པ་ II: 1. vb. to say, tell, relate: ཤིང་ཁམས་ཤིག་ཡོད་རྒྱུ་མན་པར་ཤོམ་ (that a land (of bliss) exists) I heard people say 2. interpreter, language master; teacher (*Ja.*)

མན་པ་ཤིང་ *skad-pa-che* or མན་པ་ཤིང་ *skad-pa che* celebrated; famed.

མན་པ་ཤིང་ *skad-pa che* རྒྱུ་ལྟ་མཁའ་ rumour.

མན་པ་བྱེད་ *skad-bbyin* བྱེད་ལྟ་སྐྱེད་ singing of a bird.

མན་བྱེད་ཤིག་ *skad bhyunṣ-gij* cultivate your voice; improve the voice by exercise.

མན་མི་གསལ་ *skad mi-gsal* མི་གསལ་ one whose language is not intelligible; a barbarian.

མན་རིང་ *skad-rin* རིང་ལྟ་མཁའ་ a voice heard at a distance; a high pitched voice.

མན་རིགས་ཤིང་པ་བཞི་ *skad-rigs len-po bshi* the four great divisions of language—(1) བོད་སྐད་ ལྟ་བུ་ མན་ Sanskrit, the language of the gods; (2) བྱ་ལྟ་བུ་ མན་ *Pigati*, the language of the meat-eating people; (3) རར་བཞིན་མིལ་པ་བྱེད་སྐད་ *r-bṣhin shes pa pra-kṛ-ti* the *Prākṛt*, the natural language of the people; (4) མིལ་པ་བྱེད་སྐད་ *Apt bhr-m-ṣa* corrupt language (*L. K.*).

མན་ལྟ་མཁའ་ *skad-lyo* = མན་རིགས་ *skad-rigs* dialect.

མན་ལྟ་ *skad-lyo* clamour; screaming.

མན་ལྟ་མཁའ་མ་ *skad-lyo-ma* = ལྟ་བུ་ལྟ་མཁའ་མ་ *lyo-ma* a celestial courtesan (*Ytshun*).

མན་པ་ *skan-te, H.*, instead of མ་པ་ *ka-a*

མྱོད་ *skab* = འགྲོ་བུ་ *gyo-po* delay: འགྲོ་བུ་མ་འདད་མྱོད་པམ་མ་ལྟ་ཤིང་ (*Yd. a. 20*) the swift not hurrying, the lingers not tushling.

མྱོད་མ་ *skab* རམས་, བཅའ་ 1. time, opportunity, occasion, circumstance: མཚན་པ་ལྟ་བུ་ མྱོད་མ་ opportunity of seeing: མྱོད་མ་མྱོད་པ་ *skab rñod-pa* to find an opportunity: མྱོད་མ་ལྟ་ or མྱོད་མ་མྱོད་མ་ now and then; sometimes. མྱོད་མ་ལྟ་ or མྱོད་མ་ with genit. = at the time of, on the occasion of, during, while, when: རྒྱུ་ལྟ་མྱོད་མ་ in a moment; instantly: མྱོད་མ་རར་ *skabs dr* ལྟ་མཁའ་འོ་ thereafter: མྱོད་མ་འོ་རར་ now; here; in this case; in this place: མྱོད་མ་འོ་ once for a time; each time; བར་མྱོད་མ་ interval; inter-lapse of time 2. sphere, state, situation: མྱོད་མ་རར་མྱོད་པ་ fit for; adapted; suited to the occasion. 3. མྱོད་མ་ also means ལྟ་ *leha*, chapter, and is synonymous with རྒྱུ་ལྟ་མཁའ་ བཅའ་, &c., signifying section: མྱོད་མ་བཅའ་ *skabs bca*, the ten sections of the doctrine; also he that has observed them (*Ja.*). 4. mode,

method, way, manner, so the word seems to be used in *Tai-shu*: ལྷ་ལ་བྱེ་མཁས་པ་ལུག་དང་རྒྱལ་ལུག་པ་ལྟར། *ldam-luhi skabg la-phug dar skyog lugs hda-sar* the manner (nature) of the plants being similar to that of a radish as to growth (*Ju*).

མཁས་གཤིས་པ་ *skabg gñis-pa* 第二章 the second chapter

མཁས་དེས་ *skabg-dan* 余暇時 for the sake of leisure; also circumstance.

མཁས་འདི་ལ་ *skabg hdi-la* 在此時 at this opportunity; at this time; on this subject.

མཁས་བྱེད་ *skabg phyed-an* 余暇時 to make opportunity.

མཁས་འབྱེད་པ་ *skabg hgyed-pa* 余暇 leisure.

མཁས་པ་འབབ་པ་ *skabg-la lab-pa* 時到 when the time came; opportunity arrived.

མཁས་གཤིས་འབྱེད་པ་ *skabg-gñis hgyed-pa* 飲酒 the drink of the gods; ambrosia: འབྱེད་པ་ལྟར་བྱེད་པ་ལྟར་ མཁས་གཤིས་འབྱེད་པ་ལྟར་བྱེད་པ་ལྟར་ བོད་ཀྱི་ལྷ་ལྟར་ བོད་ཀྱི་ལྷ་ལྟར་ pray send kind letters like the flow of the drink of the gods over the heads of the god. (*Tib. k. 78*).

མཁས་གཤིས་ལྟེང་ *skabg-gñis-gñis* 天界 the residence of the gods; the heaven.

མཁས་གཤིས་པ་ *skabg gñis-pa* 神 神 a god; a common name for gods possessed of the knowledge of their past and future births and also of those of others.

མཁས་གཤིས་པ་ II: a name of the celestial musician: ལྷ་ལྟེང་ལྷ་ལྟེང་ *lha'i glu-mkhan* (*Shon*).

མཁས་གཤིས་པ་ *skabg-gñis-dwañ* a name of Indra: འབྱེད་པ་ *Bṛghu-hyn* or ལྷ་ལྟེང་ལྷ་ལྟེང་ (*Shon*).

མཁས་གཤིས་ལྟེང་ *skabg-gñis mkhon-cha* 雷電 thunderbolt of Indra.

མཁས་ *Skam* I: མཁས་པ་ n. of a tribe in Tibet (*Tai. kar. 160*).

མཁས་ II: a pair of tongs; pincers; an instrument for seizing anything.

Syn. འཇམ་ལྟེང་ *hdam-hyed*; འཇམ་ལྟེང་ *hdam-hyed* (*Shon*).

མཁས་པ་ *skam-pa* 乾 dry; མཁས་ལྟེང་ *skam-lon* lit. dry and wet; all articles (furniture, chattels, clothes, utensils, &c.) and food, drink, etc., being included in the term. མཁས་ is often used as equivalent to མཁས་པ་, the dry land, hence a plain or མཁས་ལྟེང་མཁས་པ་ *skam-la skab-pa* to get ashore; མཁས་པ་ journey by land, མཁས་པ་ dry food, མཁས་པ་ dry meat, མཁས་ལྟེང་ *skam-gkon* the dry or stuffed carcass of an animal; མཁས་ལྟེང་ མཁས་པ་ མཁས་པ་ མཁས་པ་ the dried carcasses of beasts and game and of all (others) (*D. R.*).

མཁས་ལྟེང་ *skam-glog* a flash of summer lightning: མཁས་ལྟེང་ལྟེང་ལྟེང་ལྟེང་ལྟེང་ལྟེང་ མཁས་ལྟེང་ལྟེང་ལྟེང་ལྟེང་ལྟེང་ལྟེང་ "on a great flash of lightning coming forth, all his attendants became very much frightened" (*A. 17*).

མཁས་པ་ *skam-chañ* all goods except live-stock.

མཁས་པ་ *skam-thal* = ལྟེང་ལྟེང་ ལྟེང་ལྟེང་ corn or barley flour to make gruel.

མཁས་ལྟེང་ *skam-thug* gruel made of barley-flour, dry meat and radish.

མཁས་པ་ *skam-drañ* neat and clean (*Jig. 36*).

མཁས་པ་ *skam-pag* dry, flour of barley.

མཁས་པ་ *skam-pa* 乾, 晒干 dry dried.

མཁས་ལྟེང་ *skam-phog* allowances or wages of an officer or inferior servant in barley-flour, tea or coin, etc., but not

cooked food; མཁའ་བོ་རྒྱ་ནག་དོན་མཁའ་མཁའ་ according to Government order; dry allowance (*J. Zañ.*).

མཁའ་མཁའ་ལྟེན་པ་ *gkam-lag skye-ma* ཡུལ་མཁའ་ produced or born on land.

མཁའ་མཁའ་ *gkam-lag* dry or meaningless words; hollow expressions meaning nothing མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ "one versed in talking nonsense, as if only for his mouth's sake" (or "as if on account of his mouth") (*Ec.*).

མཁའ་མཁའ་ *gkam-gju* = མཁའ་ bleak and barren place (*Hyōn.*)

མཁའ་བོ་ *skar-va* I. pf. བཟང་, ཟུག་མེད་, to hang up; to weigh; མཁའ་, མཁའ་ལྔ་, མཁའ་པ་ weight; མཁའ་པ་ measure; scale; མཁའ་པ་ *skar-va* for མཁའ་ལྔ་, མཁའ་པ་ and མཁའ་པ་ points on a steel-yard for weight or measure; མཁའ་པ་ལྔ་ five points on the steel-yard weighing two *annas* of silver; མཁའ་པ་ (one *skar*) is equal to ten མཁའ་ *ka*, which is a little less than an Indian *anna*.

མཁའ་མཁའ་ *skar-ma* མཁའ་མཁའ་, བཟང་མཁའ་, མཁའ་, མཁའ་ a star; a fixed star; constellation: མཁའ་པ་ལྔ་, མཁའ་པ་ལྔ་, མཁའ་པ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ (*Van. kar.*) the stars that are liberated and that soar on high and roam are twenty-eight in number; མཁའ་མཁའ་ *skar-kha-sa* with stars or figures of stars on anything, a shawl, &c.

མཁའ་མཁའ་ *skar-kha-sa* མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་, མཁའ་ a hole or small opening for the admission of light in a house; a window; same as མཁའ་པ་, v. མཁའ་པ་ལྔ་; མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ a plank or board for a window; shutters; མཁའ་མཁའ་པ་ མཁའ་མཁའ་མཁའ་ lattice window; a grated window.

མཁའ་མཁའ་ *skar-kha-sa* the sphere of a lunar mansion; a constellation together with the minor stars which are included within its sphere.

མཁའ་མཁའ་ *skar-nyikhan* མཁའ་མཁའ་ an astrologer.

མཁའ་མཁའ་ *skar-lag* a rigorous enquiry; a flogging (*Jañ.*).

མཁའ་མཁའ་ *skar-cha* 1. literally star-water; bathing when the star *Agastya* (*Ri-byi*) appears in October, when, according to Tibetan astrologers, water becomes pure and wholesome.

མཁའ་མཁའ་ 2. generally applied to dew which is said to come from the stars: *skar-nyikhan* (or *skar-lag*) to enquire rigorously; to restrict; to bind down; to flog.

མཁའ་མཁའ་ *skar-nyikhan* a shooting star; མཁའ་མཁའ་ *skar-nyikhan* a lamp; མཁའ་མཁའ་ a meteor; མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ or མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ the falling or shooting of a meteor.

མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *skar-nyikhan* མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ or མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ one having either his face or nose glowing as a meteor; a demon; a meteor-mouthed arrow; n. of a fire-arm anciently used in India. One of the ancestors of Gautama Buddha, directly descended from Mahasammata, the first elected king of the world.

མཁའ་མཁའ་ *skar-nyikhan* = མཁའ་མཁའ་ *skar-nyikhan* astrology; མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ = མཁའ་མཁའ་ an astrologer (*Hyōn.*).

མཁའ་མཁའ་ *skar-pham* or མཁའ་མཁའ་ a little star.

མཁའ་མཁའ་ *skar-nyikhan* I. n. of a fabulous city situated at the foot of Rirab (Sumera) mountain said to be the residence of the *Asura* King, Kanto-Main. 2. the squares in a chart of the constellations in which the figures representing the stars are written. 3. the angular distance between two stars or planets (*Cs.*).

མཁའ་བོ་ II. (*Cs.*) 1. a penning of cattle; assertion; separation; to pen; to fold; to separate, v. མཁའ་མཁའ་.

མཁའ་པ་མཚན་པ་ *skal-pa, mñam-pa* uniformly fortunate or always lucky; མཁའ་པ་དང་བཅས་ fortunate : མི་དང་མཁའ་པ་མཚན་པ་འདྲ་བ་ *mi dan skal-pa mñam-par gyes* मातृप्रायां समागतयास्तुपयः born with fortune equal to that of a human being.

མཁའ་པ་བཟང་པོ་ *skal pa bzang-po* मङ्गलवत् good fortune; མཁའ་པ་ངན་པ་ bad luck, unfortunate; རྒྱལ་ལོ་ཤི་འཁྱེད་མཁའ་ the matrimonial share of the present life; the connubial fate for which a person is predestined; མཆོག་གྱི་མཁའ་པ་ religious good luck; also the merit of the pious; མཁའ་ཆེ་བ་ very lucky; མཁའ་མེད་ unfortunate.

མཁའ་པ་ཡོད་པ་ *skal-pa yod-pa* fortunate; མཁའ་པ་ཕྱེད་པ་ extra luck.

མཁའ་ལམ་ *skal-hlam* enlarged fortune; lucky or of increased luck.

མཁའ་པ་ *skal-pa* = ཇམ་མཁའ་ 1. portion; share; རྒྱལ་ལོ་ཤི་འཁྱེད་པོ་ལོ་མཁའ་ the apportioned share of hereditary wealth; inheritance; ཇམ་མཁའ་ share or portion of food; ration; བཟང་མཁའ་ personal share: མཁའ་པ་མ་འདྲ་པར་ without being deprived of any of his portion. 2. the portion of good or bad fortune that falls to a man's lot as a consequence of his former actions; lot, fate, destiny.

མཁའ་པ་མེད་པ་ *skal-pa chağ-pa* suppressed fortune; unhappy.

མཁའ་པ་མཆོག་ *skal-bzang* 1. prosperous; of good fortune. 2. a plant—*Chrysanthemum coronarium*.

མཁའ་རིན་ *skal-rin* the valuation of one's share of property; the price of one's share in any concern (*Sig.*).

མཁའ་མཁའ་ *skal* or མཁའ་ཀ་ *skal-ka*, also called མཁའ་འཁྱེད་ རྒྱལ་ལོ་ཤི་འཁྱེད་, a stair; a flight of steps; མཁའ་གྱི་རིམ་པ་ order of steps; མཁའ་འབྲུག་ the two side-pieces of a stair, case or ladder (*Sk.*); མཁའ་

འཁྱེད་པ་ to place a ladder; མཁའ་ལ་འབབ་པ་ མཁའ་མཁའ་མཁའ་ to come down a ladder; མཁའ་ལ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ to climb up a ladder.

མཁའ་མོང་ཁྲམ་ *skal-gkor khra-ma* the lattice, rail or fencing by the sides of stairs.

མཁའ་མོང་ཁྲམ་ *skal-gdan-lu*, abbr. of མཁའ་མོང་ཁྲམ་ རིང་པ་, a flight of long steps in a ladder: མཁའ་མོང་ཁྲམ་ མཁའ་མོང་ཁྲམ་ བདུན་རྒྱུ་ལ་ཡོད་པས་! to bring him (here) a seven-step ladder was necessary (*A. 91*).

མཁའ་མཆོག་ *skal-bzang* signifies a flight of steps (*Sig.*).

མཁའ་ལོ་ *skal-lu* the steps of a ladder or stair; the planks of a ladder.

སྐུ་ *sku* ཀའ་པ་, ཀའ་པ་, ཀའ་པ་, resp. for ལུ་ *lu*, body. 1. *sku* may be prefixed to the names of parts of the body and even of anything belonging to a person, thus imparting to them the character of respectful terms. As honorific particle it can also be prefixed to nouns in general: ལུ་ལུ་ the person or body of a great man; ལུ་ལུ་ goods, stores or property of a man of rank; also the religious robe of a lama. ལུ་ལུ་ *sku-skye* a present (given to or received from a respected personage); ལུ་ལུ་ virtue, happiness; ལུ་ལུ་ image, statue; ལུ་ལུ་ the wrapper used by a lama or a great man; ལུ་ལུ་ the cloak used by the lamas when attending a religious service; ལུ་ལུ་ the inner lower garment of a man of rank. Even buildings (monasteries, &c.) are honoured by this respectful expression: ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ to white-wash a house, &c.; ལུ་ལུ་ *rkos-sku* an engraved image; ལུ་ལུ་ tapestry; a figure worked upon satin with silk; ལུ་ལུ་ an image of clay; ལུ་ལུ་ a woven image; ལུ་ལུ་ a stone image; ལུ་ལུ་ a molten image; ལུ་ལུ་ a painted image; ལུ་ལུ་ a *Baso Relievo*

འདེགས་ also ལྷན་རྒྱུག་པ་ and ལྷན་ཅག་བྱེད་པ་ to expostulate with, rebuke; incite.

ལྷ་མོ་ཟེ་ *skat'-byed*, v. ལཱ་ཏ་ཟེ་ २.

ཤུག་ཅིག *shuk-tshig* a word in the hortative or imperative mood.

3. *khē* 喉, resp. 喉, neck; throat: 喉 痛
 痛 喉 with one throat: unanimously: 同
 喉 痛 = 同 喉 痛 and 割 喉 痛 to cut one's
 throat; to behead: 扼 喉 痛 to seize by the
 throat; to worry (*Sch.*): 扼 喉 痛 to dis-
 round the neck (an amulet); 扼 喉 痛 neck-
 lace (*Sch.*); 扼 喉 痛 ornament for the neck; a
 necklace: 扼 喉 痛 扼 喉 痛 the coral neck-
 lace of a woman of *Kham*.

वेदः *skē-stōf* cavity of the throat (*Ju.*),
defined in *Med.* as *वेदः अर्द्धं च अर्द्धं तद्वत्* as far
as the cavity as far down as below the
larynx.

शैठ *shē-tse* or **शै** *shē* राजिका, बोट: *Sinapis*
rumex, black mustard; mustard seeds
(*Ju*): दमेणम वदुव कुदमः दद कुणय मेव। it removes
evil spirits and cures swellings and
carbuncles (*Md*).

མེ་ཤར་ *Ske-tshah* n. of an old monastery situated in the mountains behind the monastery of Sera (*Irb.* 413).

शे रज्जु *śke-raj* = शरज्जु, शरज्जु-रज्जु काशी
a sash; an ornament like a sash worn
round the waist.

ଶ୍ରେୟ *skēy* **ଅକ୍ଷରା** *n.* of a constellation: **ଶ୍ରେୟବନ୍ତ** *skēy-la skēy* **ଅକ୍ଷରା** *born* in the constellation of *Açleṣā*. [The man born in the constellation of *Açleṣā* is unfortunate, inasmuch as his birth is followed by the death of himself, his mother or father.]

མེག་མོག་ *shkyg-tshog* paint, rouge (for the face) (Sch.).

མེ་ཕྱེད་ *Ska-luŋ* n. of a place in Tibet (*Deb.* ¶ 11).

མེད་དཀར་ *skyed-gkar* same as མེ་འགམ་དཀར་,
white sash.

མེད་པེག་མེད་ *sked-hjijs* = དེ་མེད་ *da-dru*
hjom n. of a medicinal drug (*Māon*).

ॐदय *sked-pa* = ॐदय कटि the waist :
 ॐदुद *sku skyed* or ॐदयय *sked-skab* निमज्ज,
 the hind parts below the waist; ॐदयि-युज्ज
 मेखला waist-baud. ॐदय *sked-so* the waists :
 ॐदयि-दुद ॐदय ॐदय ॐदय ॐदय ॐदय the length of
 hair reaching down even to the waist
 (*Hibron*, p 35).

ཤིང་མ་ *shed-ma*, v. ཤིང་མ་, pomegranate
(*Mon.*).

बेम ३५ *skem-nad* consumption.

क्षेम'य *śkem-pa* = क्षम्य शोषक, adj. खर.
 क्षयजक, क्षय, vb. pf. वक्ष्म शोषित, fut. वक्ष्म or
 वक्ष्मयन् ३, imp. क्षेम्य *śkemya*, pres. क्षेमयन् ३
 1. to make dry, lean meagre; to dry up
 2. also as adj. क्षम्य *śkam-po* dry; dried
 up; meagre.

ལྷམ་པ་ *skem-pa* = ལྷམ་པ་ལྷམ་པ་ lean, thin
body (*Mñon.*).

ཤེལ་བྱས་ *Skem-byed* n. of a demon that causes drought; ཤེལ་བྱས་ཀྱི་གདོན་ n. of a trouble (in the body of a person) caused by an evil spirit.

ཤེལ་བྱེད་དཀར་པོ་ *shem-byed dkar-po* the resin of the *sal* tree, which is burnt as an incense; same as ཤེལ་དཀར་ white incense gum (*Sman.* 447.)

མེས་ཐུང་མ Skem-byed-ma n. of a goddess.

མེས་ཕྱིང་གི་ Skem-byed cu-xu = རབ་ལྗེ་གི་ཕ་
ཕྱང་པ་གཞན་རྒྱ་ལ་རྒྱུག་མེས་ཀྱི་ an epithet of Kumāra,
the younger son of Mahādeva. (Hsion.)

वेमस्य *skraṣ-ṣat* कयलक, प्रजाप, v. २६५५
very thin, lean.

ཤེས་པ་ལྔ་ཤེས་པ་ *skems-paḥi shrebs-pa* མེད་པ་
the hunger of emaciating disease.

མེར *sker* is sometimes written as མེར *ker*.

མེར་ལེལ་ལྷུང་ *sker lebgur* pony, sheep, and yak; collectively cattle.

མེ་མོ་ *sko-ko* བེན་མོ་ the chin.

མོ་ཁ་ *sko-ra*, pf. བཟོས་, fut. བཟོ་ or བཟོ་བར་ག་, to select; also to appoint, nominate, commission, charge; བཟོས་པ་མང་པོ་འདི་དཔེ་རྒྱུང་བཟོ་བར་བྱ་ཤི། (*K. da. ga. 362*) should appoint a go-long (Buddhist monk) to arrange for halging; ལྷུང་མང་བཟོས་པ་ raised to the throne; མང་བཟོས་མེར་ without mandate; unbidden; བཟོས་པ་མེར་མ་པ་ destined; appointed to the work, i.e., destined (to be a man) in consequence of his works; རིང་གྱི་མེར་མ་པ་ appointed by my destiny; fate (*da*).

མོ་ཙ་ *sko-ta* a mixture of the leaves of various kinds of leeks pounded and formed into balls and dried; when used, a small portion is broken off, fried in butter, and then added to the food. This spice forms a lucrative article of commerce and is exported from Ladak to Kashmir and from Lhasa to India (*da*).

མོ་གཤམ་ *sko-ga* = མོ་གཤམ་ or མོ་གཤམ་པ་ a hard covering; rind; bark; a shell: མོ་གཤམ་པ་མེར་ *sko-ga-pa* adj., having a cover or shell; (*Ch.*)

མོ་ཁ་ *sko*, v. མོ་ཁ་ *koh*.

མོ་ཁ་ཁ་ *sko-ra* བྱུང་བ་, pf. བཟོས་པ་ *sko-ra*, to fulfil; also sbst. རིང་མོ་ཁ་, to fulfil a hope: རིང་མོ་ཁ་པ་ to fill up what is open, to make up a deficiency: དཔེ་པོ་མོ་ཁ་ *dge-wa-pi kha-sko* to fulfil perfectly the laws of virtue. རིང་མོ་ཁ་ or རིང་མོ་ཁ་པ་ also རིང་མོ་ཁ་ signify an appendix; supplement: ལྷུང་མང་པོ་མོ་ཁ་ *sko-ra* will be described in the appendix below: ལྷུང་མང་པོ་མོ་ཁ་པ་ to do a certain ceremony fully according to your

vow; ལྷུང་མང་པོ་མོ་ཁ་པ་ the ceremony to satisfy one's guardian deity by supplementing what was wanting and making amends for the same: བཟོས་པ་གཏོང་ is an offering or *torwa* for a deficiency: བཟོས་པ་མེར་ offering of some representation of celestial mansions, made of coloured threads, to one's guardian deities; བཟོས་པ་གཏོང་ offering to the gods and guardian deities.

མོ་ཁ་མེག་ *sko-ga-gig* = རིང་མོ་ཁ་མེག་ may your hopes be fulfilled

མོ་ཁ་པ་ *sko-pa* = ལྷུང་མང་པོ་ 1. sbst. v. མོ་ཁ་པ་ 2. vb. pf. and fut. བཟོས་པ་ to dress; to clothe another person

མོ་ཁ་མེག་ *sko-ga* = མེག་པ་ ལྷུང་མང་པོ་ མོ་ཁ་པ་ (*Ng.*) signifies the coming occasion of doing some difficult work.

མོ་ཁ་པ་ 1. *sko-pa* བེན་པ་མེག་, མེག་པ་མེག་ thirst; resp. མེག་པ་མེག་ *sko-pa*, མེག་པ་མེག་པ་ བཟོས་པ་མེག་པ་ tormented by thirst: མེག་པ་མེག་པ་ food and drink: མོ་ཁ་པ་ ལྷུང་མང་པོ་ མེག་པ་མེག་ take milk dit. "white", and མེག་པ་ for thirst: མེག་པ་མེག་པ་ མེག་པ་ *sko-pa* *sko-pa* take wine for thirst (*Kath.* 117).

མོ་ཁ་པ་ 11: the dry land (*da*).

མོ་ཁ་པ་ *sko-pa* མེག་པ་ མེག་པ་ beer; poor food; meat liquor.

མོ་ཁ་པ་ *sko-pa* མེག་པ་མེག་པ་ (thirst); མོ་ཁ་པ་མེག་པ་ མེག་པ་མེག་པ་ who is very thirsty; མོ་ཁ་པ་མེག་པ་ མེག་པ་མེག་པ་ མེག་པ་མེག་པ་ (give) drink to the thirsty; མོ་ཁ་པ་མེག་པ་ མེག་པ་མེག་པ་ wishing for drink; མོ་ཁ་པ་མེག་པ་ མེག་པ་མེག་པ་ mouth drying; thirsty; མོ་ཁ་པ་མེག་པ་ མེག་པ་མེག་པ་ (the thirsty will be freed from their thirst).

མོ་ཁ་པ་ *sko-pa* མེག་པ་ thirsty; imp. མོ་ཁ་པ་མེག་པ་ མེག་པ་ become thirsty; མོ་ཁ་པ་མེག་པ་མེག་པ་ མེག་པ་ thirsty.

མོ་ཁ་པ་ *sko-pa* the flesh of a calf that died or was killed as soon as it was born.

even before it could suck milk from its mother's teat (*Sman.*).

ཀློང་པ་ *skong-pa* पिपासी thirsty.

Syn. བུ་ར་བ་པ་ *btu-ru hdo*; ཅ་པ་ *chuhdod*; ཀ་ཀློང་ *kha-skong* (*Mhon.*).

ཀློང་ *skor* 1. class, order; appertaining to; subject; circle; body—a term often used to signify a retinue, a set of attendants, persons of one class; ཀློང་ཀློང་ class of official staff; also court (*Fig. k. 37*); ཀློང་ཀློང་ class of husband; that which concerns a husband; ཅན་མེད་ཀློང་ class of women, about women; ཅན་ཀློང་ of that order; with respect to that; also of that subject; རྒྱུ་མེད་ཀློང་ on the subject of litigation; རྒྱུ་མེད་ཀློང་ the paraphernalia of worship; མ་ཀློང་ circuit, tour; ཅན་པུ་གཙུག་མ་པ་ བཅུ་མེད་དཔལ་རྒྱུ་མེད་པ་ “the Resident Amban of Tibet (started) from Lhasa on a military tour, &c.” 2. anything round, a circle; མིག་ཀློང་ eye-ball. In *W.* ཅན་ཀློང་ heap of bamboo (*Schtr.*); མིའི་རྒྱུག་ཀློང་ the (circumference) of a man's head; རྒྱུ་མེད་ཀློང་ the top of a house. 3. section, division, e.g., of a book, similar to ཅན་ chapter. 4. repetition: ཀློང་ཅན་ to repeat (*Schtr.*). 5. religious circumambulation, v. ཀློང་.

Syn. ཀློང་པ་ *gde-tshan*, ཅན་པ་ *rigs*, ཅན་ *gras*, ཅན་ *don* (*Mhon.*).

ཀློང་མཆན་ *skor-mkhan* one who goes round; ཀློང་པ་ one who turns a lathe; one who circumambulates or walks round a sacred object.

ཀློང་པོ་ *skor-hgo*, ཅན་ཀློང་པོ་ཅན་པོ་པོ་ (*Vai. kar.*) classes in astrology. There are eight heads or sections according to Indian astrology; according to Tibetan astrology there are fifteen ཀློང་པོ་ heads of astrology, such as about kings, ministers, priests, nags, mystics, queens, &c.; also about

birth, growth, maidens, old persons, illness, husbandry, houses, service, &c.; ཀློང་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ about profit in trade; ཀློང་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ profit from the compounding of medicines and drugs; ཅན་པོ་པོ་པོ་པོ་ interest accruing from the laying out of silver (money).

ཀློང་པོ་པོ་ *skor-tygyis* turning the enemy; getting into his rear (*Jā.*).

ཀློང་པོ་ *skor-thag* the cord of a lathe.

ཀློང་པོ་ *skor-thak* price or rate; also interest on anything in kind; in grain given as loan.

ཀློང་པོ་ *skor-thig* a pair of compasses; ཀློང་པོ་ a sling.

ཀློང་པོ་ *skor-pa* or ཀློང་པོ་ or ཀློང་པོ་ a turner; also one who goes on his rounds.

ཀློང་པོ་ *skor-ice*, vb., pf., &c., fut. བཅོལ་, 1. to fill with; to surround, encircle, enclose, besiege; to come again and again; to revolve: རྒྱུ་མེད་ཀློང་པོ་པོ་པོ་ (*J. K.*) the town that was encircled (filled) with houses: ཀློང་པོ་པོ་ ཀློང་པོ་པོ་པོ་པོ་ the three men of those who were surrounding them: ཡུ་རྒྱུ་པོ་པོ་པོ་པོ་ the Chief of the *Yu-rts* mountains is surrounded by rugged rocks: རྒྱུ་མེད་ཀློང་པོ་པོ་ the *Ti-rts* (*Tise*) mountain is surrounded by glaciers: རྒྱུ་མེད་ཀློང་པོ་པོ་ the *Kyura Rgyalpo* mountain is surrounded by water (*D. R.*) 2. to traverse; ride round a thing. Also metaphorically in the religious sense: རྒྱུ་མེད་ཀློང་པོ་པོ་ to preach, to propound the doctrine of Buddhism: རྒྱུ་མེད་ཀློང་པོ་པོ་ to make mystic offerings (*i.e.*, the symbolical offerings representing one's accumulated merits) to the *Tantrik* deities, and to observe the ceremonies thereof. 3. ཀློང་པོ་ or རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ the reverential ceremony of circumambulation which consists in walking round a holy object with

one's right side towards it. This is also called *ཇོ་ཤོར་ chos-shor* ལལ་པ་འཕེལ་བ་ Buddhist circumambulation. The Buddhist priests of Tibet perform this in contradistinction to *ཐོན་ཤོར་*, or the ceremony of the *Bon*, who reverences a sacred object by walking round it keeping it to his left. The Bon ceremony is also called *ལལ་པ་འཕེལ་བ་*, walking round a holy object keeping it to the left རྒྱལ་པ་ཤོར་བ་ཕྱིར་བ་, as a specification of religious duties, to make salutation and circumambulations. *ཇོ་ཤོར་* the inner pathway for circumambulating a holy place or shrine ; ཕྱི་ཤོར་ the outer passage for the above object ; རྫོང་ཤོར་ the middle pathway for the same ; *འཕྲོར་ཕྱིར་ ཕྱོར་པ་* one who goes round or makes a circle or traverse. Other usages of this verb are :—*འཕྲོ་ཤོར་བ་* or *འཕྲོ་ཤོར་ཕྱིར་བ་* to befool, delude, deceive a person ; *ཁྱུ་ཤོར་བ་ kha shor-wa* to make one alter one's sentiments ; to divert one from a plan, &c. *འཕྲོར་ཤོར་པ་* in *འ་ཕྲོར་པ་ལྟ་བུ་འཕྲོར་* signifies if all were taken into account ; the circumstances or things available (*A. 142*).

Syn. *འཕྲོར་བ་ hkhor-wa* ; *ལལ་པ་འཕེལ་བ་ yal-pa a-ha-wa* (*Mhon.*).

ཤོར་ཆོར་ shor-tsher on this occasion : *ཤོར་ཆོར་ཕྱིར་བ་ཕྱིར་བ་* | on this (present) occasion prosperity arose.

ཤོར་རེལ་ shor-reng = *རེལ་ཆོར་ཕྱིར་བ་* in courses ; in rotation, one coming after another and again going back.

ཤོར་ལམ་ shor-lam a roundabout way ; the way or passage round any sacred place, temple or town for pilgrims to circumambulate it ; the pathway round about a monastery used for holy processions.

ཤོར་ལོག་པ་ shor-log-pa a wrong turn : *ཤོར་ལོག་པ་ཕྱིར་བ་* to walk round an object in the wrong way, keeping it to his left.

ཤོར་ཁྱེར་ shor-qiā a turner's lathe or tool.

སྒྲོལ་བ་ skol-wa = *ཁྲུ་བ་* pf. and fut. *བཤོལ་བ་*, to boil (vb., act., cf. *འཕེལ་བ་*) : *ཤོལ་མི་* one who boils tea.

ཤོལ་བ་ shok-pa, v. *ཤོལ་ shok-wa*.

ཤྲྱུ་ shya 1. crop ; the produce of a year, i.e., *མེ་ཤྲྱུ་* plentiful crop : *རྒྱུ་ཤྲྱུ་པ་ཕྱིར་བ་* | this year the crop has been abundant : *རྒྱུ་ཤྲྱུ་པ་མེ་ཤྲྱུ་པ་* | this year the crop has been unsuccessful (lit. "a loser"). 2. a paddle ; also ladle. 3. wall or partition, usually *མང་ཤྲྱུ་*. 4. plain, without distinguishing colour, but see *ཤྲྱུ་* below : *ཤྲྱུ་ལམ་* a plain unpainted box : *ཤྲྱུ་མམ་* a blank book : *ཤྲྱུ་ལྷ་* a plain hat without riband.

ཤྲྱུ་ལག་ shya-bag greyish colour ; iron-grey colour (*Jig.*).

ཤྲྱུ་ཀླ་ shya-ka = *ཤྲྱུ་ཀླ་* magpie ; in *Lil.* n. of a bird (*Cs.*).

Syn. *ཐྲུ་ལག་ bya khra-wa* ; *འཕྲོ་ཤྲྱུ་ལག་ཤྲྱུ་ལག་* *ngron-gyi hphrin-skyel bya* ; *འཕྲོ་ཤྲྱུ་ལག་* *nglon-ces-can* (*Mhon.*).

ཤྲྱུ་ཤྲྱུ་ shya shya pale-white ; grey colour.

ཤྲྱུ་པ་ shya rgyab-pa to row ; to ladle.

ཤྲྱུ་ཅན་ shya-chen a superior kind of plain scarf (for presentation) (*S. kor. 179*).

ཤྲྱུ་མི་ shya-nil ninc.

ཤྲྱུ་ལེ་ shya-lha-le of plain white colour.

ཤྲྱུ་ཅན་ shya-thud a kind of plain cheese made of pounded dried milk with butter but not with sugar.

ཤྲྱུ་ཅན་ shya-thud-leb a kind of cheese-cake made of dried milk and butter.

ཤྲྱུ་ཅན་ shya-thum a kind of cake or biscuit made without sugar or treacle.

ཤྲྱུ་མེ་ཤྲྱུ་ thom-me-wa glaring white : *ཤྲྱུ་མེ་ཤྲྱུ་ལྟ་བུ་ཤྲྱུ་ལྟ་བུ་* at all times one of

ཏྲ་ས་ *skya-nar* པ་ཅན་, པ་ཅན་ 1. n. of a flower, *Bignonia graveolens*. 2. brown; buff.

ཏྲ་ས་ཐོབ་ *skya-nar khra-bo*, also ཏྲ་ས་འགྲེལ་ རིག་ པ་ཅན་, n. of a flower; ཏྲ་ས་འགྲེལ་ རིག་ མཛའ་ཕྱིན་ པ་ཅན་ another species of *Bignonia graveolens*.

ཏྲ་ས་རྒྱུ་ *Skya-nar-gyi bu* པ་ཅན་ལྷན་ n. of a city in ancient India, Pataliputra, now supposed to be Patna.

ཏྲ་ས་རྒྱུ་མ་ *Skya-nar dan-ma* པ་ཅན་ལྷན་, also པ་ཅན་ལྷན་ n. of a river in Ancient India; acc. to Bhavabhūti's description the river flowed by ཡུ་ཅན་ (ཡུ་ཅན་ཡིན་). This latter name of the river occurs in Bhavabhūti's *Mālatīmādhava*, written early in the 8th century.

ཏྲ་ས་ *skya-wa* I: 1. vb. pf. འགྲེལ་ *bskya*, fut. འགྲེལ་ *bskya*, to carry; convey to a place (a quantity of stones, wood, water, &c.). 2. = འགྲེལ་ to change place.

ཏྲ་ས་ *skyu-wa* II: also ཏྲ་ས་ *skyu-wa* པ་ཅན་, བཟང་ grey or whitish grey; pale-white; མེ་ཏྲ་ a secular personage; one clothed in no particular colour; a layman, from the grey colour of the coarse serge which is generally worn by the lay people of Tibet: ཏྲ་མེ་དུམ་ when (he was still) a layman, i.e., had not entered the sacred order (*A. 126*): ཏྲ་མེ་དུམ་དམ་ (*A. 126*) from the time I was a layman; ཏྲ་མེ་དུམ་ light blue. ཏྲ་མེ་དུམ་ light green; ཏྲ་མེ་དུམ་ light red; ཏྲ་མེ་དུམ་ ཆཕིག་ tawny; light yellow; ཏྲ་མེ་དུམ་ rice; ཏྲ་མེ་དུམ་ barley without anything to eat it with; insipid miserable food; ཏྲ་མེ་དུམ་ whiteness; faintness; ཏྲ་མེ་དུམ་ ཆཕིག་ ལྷན་ the city of Kapila; ཏྲ་མེ་དུམ་ ཆཕིག་ ལྷན་ the residence of Kapila; ཏྲ་མེ་དུམ་ ཆཕིག་ ལྷན་ the hermitage of Kapila.

ཏྲ་ས་ཐོབ་ *skyu-wa dain* = ཏྲ་ས་ཐོབ་ *ñān-pa* or ཏྲ་ས་ཐོབ་ a rower (*ñān*).

ཏྲ་ས་ *skyu-wa* = ཏྲ་ས་ཐོབ་ ཏྲ་ས་ཐོབ་ pale whitish yellow.

ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ *skyu-wa gyi* vulgar people; the common worldly men.

ཏྲ་ས་ *skyu-ma* hard and rough soil for cultivation: ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ (*Jig.*) as to soil, two kinds, the alluvial or soft and the hard or gravelly.

ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ *Skyu-ma na-kha* n. of a vast grassy plain or common belonging to the Government of Lhasa in Ü (Central Tibet).

ཏྲ་ས་ *Skyu-rtsa* dry grass.

ཏྲ་ས་ *skyu-rtsa* a layman at the top (of a row): ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ the front left hand row of seats should have a layman heading it (*Jig.*).

ཏྲ་ས་ *skyu-ris* outline, sketch, drawing of the outlines of a picture, which is generally done with charcoal in Tibet: ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ then outlines of this kind are necessary (*A. 108*).

ཏྲ་ས་ *Skyu-rtsa*, also called ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་, n. of the lake from which (the Yang-tse kiang) the River of the Golden Sands takes its rise.

ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ *skyu-rtsa su-bo* ཏྲ་ས་ the several stages or divisions of the dawn which are—ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ the copper-red dawn; ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ the white dawn (the earth); ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་, the golden or yellow dawn; ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ the first appearance of the dawn; ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ the appearance of the middle or the yellow dawn; ཏྲ་ས་ཏྲ་ས་ ཏྲ་ས་ the last (stage of the) dawn.

ཏྲ་ས་ *skyu-lan* also ཏྲ་ས་ in C. morning; twilight; dawn.

ཏྲ་ས་ *skyu-leb* = ཏྲ་ས་ a rudder.

ཏྲ་ས་ *Skyu-rtsa* n. of a tree (*Jā.*); translation of the name Pāṇḍu.

ཐུག་པ་ *gñig-gaum zlog-pa*; ཐུག་པ་མ་ *zlog-gtam* (*Mon.*).

ཐུག་པ་ *gkyar-rhab* (*Cs.*) བཅུ་རེ་ལ་ a kind of dropsy; a greyish rheumatic swelling.

ཐུག་མོ་ *gkyar-mo* a kind of water fowl; according to *Sch.* a heron. The flesh of this fowl is antidote for a poison administered in Mongolia mixed with horse flesh (*Sman gshun*). ཐུག་ duck (*Cs., Sch.*); bittern, but the རྩ་ཐུག་ of the *Lex.* is a kind of goose.

ཐུག་ལེ་ *gkyar-leb* the sheldrake.

ཐུག་པ་ *gkyal* བྱེད་ swimming.

ཐུག་པ་ *gkyal-kha* རྒྱུ་འཕྲུལ་ leaping; a boat.

ཐུག་གིས་ཐུག་ *gkyal-gyis gyrol* བྱེད་ཁུག་ cross-ing over by swimming.

ཐུག་ཅན་ *gkyal-chen* = རྩ་པ་ *ña-pa* fish; a fisherman (*Mon.*).

ཐུག་པ་ *kyas* a changing of abode or dence; ཐུག་ཅན་པ་ death: ཐུག་ཅན་པ་ནི་འཕྲུལ་ the great change of place that uplifts, i.e., death; ཐུག་འཕྲུལ་ to change one's dwelling place; (cf. ཐུག་) ཐུག་ཅན་འཕྲུལ་ to die; vb. *kyas-pa*, pf. བཟུག་, fut. བཟུག་པ་, to transfer, and hence to depart this life.

ཐུག་མ་མ་ *kyas-ma* 1. v. ཐུག་མ་. 2. fern (in Sikkim).

ཐུག་ *kyi* 1. interest on loan; ཐུག་པ་ wealth accrued from interest, i.e., money-lending; according to some borrowed wealth. 2. the outward side of a skin or hide (*Cs.*).

ཐུག་པ་ *kyi dkar* = རྩ་པ་ *ña-pa* the white fatty side of a skin (*Ng.*); ཐུག་པ་ཐུག་པ་ acc. to *Cs.*, dressed leather; tanned leather, sometimes hide: ཐུག་པ་ཐུག་པ་ལ་ parch-ment.

ཐུག་པ་ *kyi-khuñ* a place in Tibet (*Deb.* 434).

ཐུག་པ་ *Skyi-nkhar lha-khañ* n. of a monastery in Tsang (*Deb.* 412).

ཐུག་པ་ *kyi-ggum* a box, chest or trunk lined outside with dressed hide.

ཐུག་པ་མ་ *kyi-bstums* anything packed or tied round with dressed hide; a skin or hide to pack with: ཐུག་པ་མ་ *dkroñ-rtsa* *kyi bstums-ma*.

ཐུག་པ་ *Skyi-nag* or ཐུག་པ་ *kyi-kyi na-ga* n. of a pasture land in province Tsang.

ཐུག་པ་ *kyi-lpag* chamois wash-leather (*Sch.*).

ཐུག་པ་ *kyi-ica* I: a medicinal plant (*Med.*); acc. to *Jā.* potato.

ཐུག་པ་ II: vb. pf. བཟུག་ *kyis*, fut. བཟུག་ *kyi*, imp. ཐུག་ *kyis*, to borrow, especially money or goods (cf. ཐུག་པ་ and ཐུག་པ་ *kyin-pa*).

ཐུག་པ་ *kyi-buñ* cloud: ཐུག་པ་ཐུག་པ་ thereupon the phanto King Kong-tee departed with the clouds (*D. R.*).

ཐུག་པ་ *kyi-bun* prob. an itching of the skin (*Jā.*).

ཐུག་པ་ *kyi-gyha* = ཐུག་པ་ fear; dread (*Mon.*): ཐུག་པ་ *kyi gyah-wa* to shiver, tremble with fear (*Cs.*); to be struck with panic.

ཐུག་པ་ *kyi ga* outward and inward side of a hide (*Jā.*); according to *Sch.* the anus.

ཐུག་པ་ *gyig-pa* or ཐུག་པ་ *kyig-pa* also ཐུག་པ་ *kyig-bu* vulgo. མི་ཐུག་ *i-khug* མི་ཐུག་ hiough; yex; also a sob: ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ "oughing by those who eat the berry (gyer-ma)" (*Ng.*); ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *kyig-bu htseg-par* to keep on sobbing.

following:—(1) ཀུ་རུ་གྲ་ *Skyu-ra Sgañ*, (2) རུ་གྲ་ *Rub-Sgañ*, (3) སྒོ་འཕོར་གྲ་ *Spo-hlor Sgañ*, (4) དཔར་ཁམས་གྲ་ *Dmor-Kham-s Sgañ*, (5) རྩ་གྲ་ *Tsha-Sgañ*, (6) མཇུ་གྲ་ *Zal-mo Sgañ*.

ཀུ་རུ I: *skyu-ra* a kind of medicinal fruit called རྩ་ལུ་ *skyer-gum*.

ཀུ་རུ II: *skyu-ra* in Sikk. and ཀུ་རུ་ *skyar-mo* in Thasa, signify a sour liquid or vinegar (*Jā.*).

ཀུ་རུ་ར *skyu-ru-ra* རལ་མཁ, རལ་མཁ 1. n. of a sour fruit said to cure the diseases of phlegm, bile and blood. 2. *Jā.* in his Diet. says: "In later times the word seems to have been used also for the olive, and *skyu-ra cñ*, the olive tree, which in Sikkim is called *kha skyur-poh cñ*."

Syn. རུ་འབྲམ་ *gyat-bleag*; རི་ཕྱིན་ *shi-byed*; བཅུ་ལུ་ *boud bla-pu*; ལང་མོ་བཅུ་ཕྱིན་ *lañ-tsho byun-byed*; ལྷ་ཅོད་གཤམ་ *na-tshod-gnas*; ལམ་ལྷ་ *dpal-lhan*; བཅུ་ལུ་མཁ་ *boud-gnas*; མམ་ *ma-ma* (*Mon.*).

ཀུ་རུ་མ *skyu-rum* = མོད་མོ་མེ་ *tshod-mahi mñ* (*Sag.*) 1. n. of a kind of table vegetable. 2. condiment; sauce; pickle (*Cs.*). According to others, at least in *W.*, only the resp. word for རུ་མཁ་ *spags*: (*Jā.*) ཀུ་རུ་མ་ རྩ་ལུ་ to prepare sauce, &c.; ཀུ་ལི་ཀུ་རུ་མ་ sauce made of vinegar for meat, མོད་མོ་ཀུ་རུ་མ་ sauce made of vegetable or pot-herbs.

ཀུ་ལུ་པ *skyug-pa*, pl. ཀུ་ལུ་པ་ *skruge* 1. རུ་ལི་པ་ to vomit, eject, e.g., blood; ཀུ་ལུ་པ་ རུ་ལི་པ་ *skyug-te hjug-pa* to cause to vomit; ཀུ་ལུ་པ་ རྩ་ལུ་པ་ *skyug-pa dzen-pa* to excite vomiting; རྩ་ལུ་པ་ *nan-skyugs* vomit (it is the food of certain demons, and being boiled in it is one of the punishments of hell) (*Jā.*) 2. to lose colour; to stain

ཀུ་ལི་པ་ *skyug ñe-pa* རུ་ལི་པ་ that 'cannot be taken or eaten.

ཀུ་ལི་པ་ *skyug-ltaf* rumination; chewing the cud; acc. to *Sch.* eructation: ཀུ་ལི་པ་ རྩ་ལུ་པ་ *skyug-ltaf* to chew the cud as cattle.

ཀུ་ལི་པ་ *skyug bro-ra* (*kyug-to-ra*) or ཀུ་ལི་པ་ = རི་ཕྱིན་ *nausea* (*Mon.*); also what is repulsive to taste or sight or smell; causing nausea; ཀུ་ལི་པ་ རྩ་ལུ་པ་ the disease of nausea; ཀུ་ལི་པ་ རྩ་ལུ་པ་ from disgust (to eat anything); ཀུ་ལི་པ་ *skyug-bro* in *C.* shameful; impure with regard to religion (*Jā.*).

ཀུ་ལི་པ་ *skyug-gyan* = ཀུ་ལི་པ་ an emetic; a medicine causing to vomit.

ཀུ་ལི་པ་ *skyug log-pa* (*Sch.*) to feel disgust, v. ཀུ་ལི་པ་ *skyug bro-ra*.

ཀུ་ལི་པ་ *skyug-pa* = ལམ་ལུ་པ་ *gal-ra* 1. clear; 2. n. of a bird the bill of which is of coral colour.

Syn. རྩ་ལི་པ་ *byu-rañi nchu-can*; ལམ་ལུ་པ་ *gal-lan blod*; རྩ་ལི་པ་ *gral-reg pho-ñi* (*Mon.*).

ཀུ་ལི་པ *skyuñ-ra*, pl. རུ་ལི་པ་ *bskyuñs-pa*, fut. རུ་ལི་པ་ *bskyuñ*, imp. རུ་ལི་པ་ *skauñs*, to diminish or reduce; རུ་ལི་པ་ *bskyuñ-pa* or also རུ་ལི་པ་ *hori-ra*, རྩ་ལི་པ་ *ñiñ-du blañ-ra*; རུ་ལི་པ་ *bskyuñs* reduced; subdued: རུ་ལི་པ་ *bskyuñs* རྩ་ལི་པ་ *bskyuñs* རྩ་ལི་པ་ *bskyuñs* (A. 10) "he was seated on his cushion after his pride was subdued." Acc. to *Jā.* in *C.* *skyuñ-ra*, to leave behind; to lay aside, e.g., a task.

+ རྩ་ལི་པ་ *skyud-pa* to forget, resp. རྩ་ལི་པ་ *thugñs byed cor-ra* forgetfulness; acc. to *Jā.* to leave off: རྩ་ལི་པ་ *bskyud-pa* (*Zam. 10*). Acc. to *Sch.* to communicate; to swallow.

ལྷན་པ་ I: *skyur-ica*, vb. pf. and fut.

ལྷན་པ་ *bskyur* to throw, to cast; to leave off; ལྷན་པ་ *rgyab-tu skyur* ༥པནད, to cast behind; ལྷན་པ་ *ria-tu skyur-ica*, to throw at a distance. ལྷན་པ་ *thun-bzed nam-mkhah-la bskyur-na* having flung his mendicant's platter towards the sky; ལྷན་པ་ *chu-la skyur-ica*, to throw into the water. ལྷན་ *skyur* also implies ལྷན་ *bsat*, to mix; throw; pour out; to throw away: throw down a stone, a corpse, &c.: ལྷན་པ་ *bdag chah bthun-rgyur skyur bshug-pa yin* I have left off drinking beer. ལྷན་པ་ *lud-pa skyur-ica* to eject a phlegm; to throw off a rider; to give up, abandon a work; to forsake a friend; to abort (*A. 165.*)

ལྷན་པ་ *skyur-pa* ལྷན་ bleached; bleaching: ལྷན་པ་ like the moon bleached, or white like the moon. ལྷན་པ་ *skyur-po* ལྷན་ acid; sour.

ལྷན་པ་ *skyur-khu* 1. a sour soup; sour juice. 2. ལྷན་པ་ *rañ-skyur* vinegar (in Sikkim "*skyur-ru*," in Lahoul "*skyur-mo*").

ལྷན་པ་ *skyur-goñ*, also ལྷན་པ་ *skyur-dag*, same as ལྷན་པ་ *skyur-ñon*. ལྷན་ *skyur* signifies "thrown" and ལྷན་ *goñ* over; hence one over-powered by wine; a drunkard: ལྷན་པ་ *de-ba-gyur de-ba-gyur* one who is over-powered by wine delights in women: ལྷན་པ་ *de-ba-gyur* a tipsy nian is contemptible: ལྷན་པ་ *de-ba-gyur* if a layman is intoxicated with beer, drunken noisiness arises (*Bdoo. 11.*)

ལྷན་པ་ *skyur-ñom* or ལྷན་པ་ *skyur-dag* = ལྷན་པ་ *de-ba-gyur* necessity (by habit) to drink; passion for drinking.

ལྷན་པ་ *skyur-can* powerful; spirited.

ལྷན་པ་ *skyur-hjug-pa* to leaven to turn sour; to take a sour taste; ལྷན་པ་ *kha-skyur-po* or ལྷན་པ་ *khu-qa skyur-po* olive (*Jā.*).

ལྷན་པ་ *skyur-tum* ལྷན་ a condiment; sauce; ལྷན་པ་ *de-ba-gyur* a sour vegetable curry.

ལྷན་པ་ II: ལྷན་, ལྷན་ adj. sour, acid; more frequently ལྷན་པ་ *skyur-po* also ལྷན་པ་ *skyur-mo*. Also sbst. sourness.

ལྷན་པ་ *skyur-byed gsum* = ལྷན་པ་ *hbras-tu gsum* the three sour medicinal fruits; also called ལྷན་པ་ *kuñ deñ mthun-pahi skyur-byed gsum* "the three myrobalan which agree with all" and are:—(1) ལྷན་པ་ *a-ru*, (2) ལྷན་པ་ *ba-ru*, (3) ལྷན་པ་ *skyu-ru* (*Sman. 447.*)

ལྷན་པ་ *skyur-ma* abortion; in *W.* ལྷན་པ་ *chu-skyur*, ལྷན་པ་ *gyañ skyur*, capital punishment in Tibet, when the delinquent, with a weight fastened to his neck, is thrown from a rock into a river (*Jā.*).

ལྷན་པ་ *skyur-mo* leaf of the *Ela* plant; *Elettaria cardamomum*, *v. de-ba-gyur* (*Mñon.*).

ལྷན་པ་ *skyur-rtai* = ལྷན་པ་ *ciñ-ka pad-tha* a kind of lemon (*Mñon.*).

ལྷན་པ་ *skyur-rtai chuñ* ལྷན་ the smaller species of orange.

ལྷན་པ་ *skyur-rtai chen-po* ལྷན་ of a kind of lemon.

Syn. ལྷན་པ་ *so-rtai*; ལྷན་པ་ *legs-bdoin*; ལྷན་པ་ *rab-gnañ me-tog*; ལྷན་པ་ *ñiñ-rtse*; ལྷན་པ་ *geo-dgañ-byed*; ལྷན་པ་ *ñam-par-mdaes* (*Mñon.*).

ལྷན་པ་ *skyur-ciñ* = ལྷན་པ་ *rag-chuñ* ciñ n. of a plant (*Mñon.*).

ལྷན་པ་ *skyur*, acc. to *Sch.* ལྷན་པ་ *skyur-thog-pa* altogether. ལྷན་པ་ *skyur-su btag-pa* to pronounce jointly, viz., two consonants without a vowel between them (*Jā.*).

ཐྱི *skye*, v. ཐྱིད *skyed*, and ཐྱིབ *skye-wa*.

ཐྱི་དྲུག་ *skye-dgu* = ཐྱི་བྱེད་ཐྱིད་ *skye-ho kun* 三千大千世界 all beings. This word is sometimes written as ཐྱི་གཅིག་ *skye-rgu*. དྲུག་ *dgu* "nine," in the word ཐྱི་དྲུག་ *skye-dgu* signifies many: ཐྱི་དྲུག་མཛུང་བ་ *skye-dgu marun-wa* or ཐྱི་དྲུག་མཛུང་བའི་འཇམ་མཁའ་པ་ *skye-dgu-ma ruñ-kañi bzam-pa* can wicked and vicious animals or sensate beings (*K. da.* 453).

ཐྱི་དྲུག་འཇམ་མཁའ་པ་ *skye-dguhi bzam-pa* = ཐུང་མཛུང་མ་ *skur-ma gur-ma* 四天王 1. n. of the fourth constellation (*Mñon.*). 2. འཇམ་མཁའ་པ་ the god Brahmā of the Hindus (*Mñon.*).

ཐྱི་དྲུག་འཇམ་མཁའ་པ་ *Skye-dgu-hi bzam-pa*, 母陀婆伽 the step-mother and first government of Buddha; also a name of the goddess Paldan Lhamo.

ཐྱི་བཞི་ *skye-hgro* = འགྲོ་བ་ *gyro-wa* 有情 beings or moving beings; also ཐྱི་བཞི་ *skye-ho* human being (*Mñon.*).

ཐྱི་བཞི་ཡོང་བ་ཀྱི་མཛུང་གི་ལུས་ *skye-hgro yonig-kyi pudag-gsal* = ཐུང་ཅི་ honey (*Sman.* 73).

ཐྱི་ལམ་ *skye-rgas*, contraction of ཐྱི་བདེན་ལམ་ *skye-wa dan rgyan*, by birth and old age, i.e., death.

ཐྱི་མོ་ *skye-rgo* 1. entrance to rebirth, viz., to one of the six regions of birth: ཐྱི་མོ་གཙོད་པ་ *skye-rgo gcod-pa* to prevent birth, to lock it up 2. face: ཐྱི་མོ་ལྗང་ལམ་ *skye-rgo legs-pa* a handsome face; ཐྱི་མོ་ལྗང་ལམ་ *skye-rgo shan-pa* an ugly face; also ཐྱི་མོ་ཐྱི་དྲུག་ལྗང་ལམ་ *khu-rgo skye-hbras legs-pa* is said for having a handsome exterior

ཐྱི་རལ་ *skye-han*, མཁའ་ལྗང་ lit. "a bad man," but also a dwarf.

ཐྱི་མཛེད་ *skye-mched* 1. = དཔུང་པོ་ 本原 the sources and places of origin of the senses.

Of these there are four:—(1) ལམ་ཐྱི་མཛེད་ *nam mkhah mkhah yas skye-mched* 世界 as infinite as the sky; (2) ལམ་ཐྱི་མཛེད་ལམ་ཐྱི་མཛེད་ *nam mkhah yas skye-mched* 世界 as formless as consciousness; (3) ཐི་ལང་མཛེད་པའི་ཐྱི་མཛེད་ *ci-yan mkhah-pa'i skye-mched* 世界 as unlimited as void; (4) ལམ་ཐྱི་མཛེད་ལམ་ཐྱི་མཛེད་ *nam mkhah yas skye-mched* 世界 as neither consciousness nor unconsciousness.

ཐྱི་མཛེད་ 11: the inner and outward organs of sense.

ཐྱི་མཛེད་ལམ་ཐྱི་མཛེད་ *skye-mched nam mkhah* is said to mean འགྲོ་བའི་ཐོག་ཀྱི་མཛེད་, n. of the world.

ཐྱི་མཛེད་ལམ་ཐྱི་མཛེད་ *skye-mched-pa* without birth or death; eternal.

ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *skye-gnas* 1. birth-place; station or locality of a plant; also = མོ་དང་མོ་ 母胎 the female generative organ. 2. མཛེད་ཀྱི་ལམ་ *gyol-won-gi skye-wa* the being born as an animal; ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *skye-wa, bsho* or ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *skye-gnas bsho* the four states or ways of being born.

ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *skye-gnas mkhah-shi-pa* = མཛེད་མཛེད་ *nam-srin* brother and sister (*Mñon.*).

ཐྱི་བྱེད་ I: *skye-wa* pf. *skyes* to be born: རབ་བྱེད་ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *ba-bu skyes-pa yin* I have given birth to a son, or to me a son has been born. རབ་བྱེད་ཐྱི་ལམ་ *ba-bu skyes* or རབ་བྱེད་ཐྱི་ལམ་ *ba-bu skyes* ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *skye-wa* 胎生 viviparous; born of the womb. ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *skyes* or ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *skyes* ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *skyes* 卵生 born out of an egg or oviparous; ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *skyes* 濕生 moisture-sprung; born out of heat and humidity; ཐྱི་ལམ་ཐྱི་ལམ་ *skyes* 超自然 way like the gods who,

ཐུ་བོ་ཚན་པོ་རེ *skye-ho tshon-po-che* a large number of men; a crowd; ཚན་པོ་ *tshan-po* implying a large number.

ཐུ་བོ་གཞི་ལྗོན་ *skye-ho gsa-thig* n. of a treatise on ethics by Nāgārjuna (*Tan. d. 176*).

ཐུ་བོ་འདུལ་ *skye-bu'i glam* जनवाद, जनोक्ति popular talk; rumour.

ཐུ་བོ་འོག་ལ་ *skye-bu'i tshag* जनता assembly; a crowd.

ཐུ་བོ་འོག་ལ་མཇུག་པོ་ *skye-bu'i tshag-can = མཇུག་པོ་མཇུག་པོ་ smad-htshon mahi glso-ma* queen of the harlots (*Mñon.*).

ཐུ་བོ་འདུལ་པ་ *skye-bos bskur-ma*, v. མཇུག་པོ་མཇུག་པོ་ *smad-htshon mahi glso-ma* (*Mñon.*).

ཐུ་བོ་མཇུག་པོ་ *skyi-bos dgon-pa* a solitary man.

ཐུ་བོ་མཇུག་པོ་མཇུག་པོ་ *skyi-med bla-nu zin-pa* attained to an exalted state of existence from which there is no rebirth.

ཐུ་བོ་མཇུག་པོ་ *skyi-rmon-s = ཐུ་བོ་མཇུག་པོ་ skye-bu rmon-s-pa* a stupid man; one who is sunk in pleasures or sordid acts.

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyi-tshe* राजिका mustard; ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyi-tshehi hbru* राजिका तख्त mustard grain.

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyi-sla (ksh-dā)* the month or the particular phase of the moon in which one is born (*Ya-rel. 11*).

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyi-rays*, v. ཐུ་མཇུག་པོ་ *for skye-rays* girdle. The term in *Mil.* book, *skye-rays-kyi raṣ hdi*, seems an inversion of the intended order of the words.

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyi-phi = ཐུ་མཇུག་པོ་ gdon rkañ glod* a tree with a huge trunk.

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skye-ser-gyi rluñ* the cold north wind called *skyeñ-ser rluñ* in *Mil.* ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyeñ-ser rluñ* ཐུ་མཇུག་པོ་ *ma, rgyub-na lho-ru tsau-dan-gyi-naggs mi-hyil* if the north wind does not blow, the sandal trees in the south do not move.

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skye-srid sa-hon = མཇུག་པོ་ (Mñon.)*.

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skye-g = keg or kag* misfortune.

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyegs* 1. n. of a bird; ཐུ་མཇུག་པོ་ *chu-skyegs* cool; water-hen (*Sch.*); ཐུ་མཇུག་པོ་ *ri-skyegs* a large singing bird (*Cs.*); also according to *Sch.* grouse; heath cock. 2. ཐུ་མཇུག་པོ་ *rgya-skyegs* shell-lac (*Jā.*).

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyeñ-ica* or ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyi-ñs-pa* 1. ཐུ་མཇུག་པོ་ *to be ashamed; shamo; bashfulness; ཐུ་མཇུག་པོ་ kha skyeñ-ica* or ཐུ་མཇུག་པོ་ *shai skyeñ-ica* to be unable to reply out of shame.

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyeñ-ser rluñ*, v. ཐུ་མཇུག་པོ་ *skye-ser-gyi rluñ*.

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyi-ñs-pa med* 1. ཐུ་མཇུག་པོ་ *shameless (Mñon.)*.

ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyed* and ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyi* 1. growth; progress; increase: ཐུ་མཇུག་པོ་ *tshu-skyed* longevity or increase of life: ཐུ་མཇུག་པོ་ *lus skyed* growth of the body: ཐུ་མཇུག་པོ་ *gwan-thad skyed* growth of wealth and power: ཐུ་མཇུག་པོ་ *globs-skyed* increase of strength: ཐུ་མཇུག་པོ་ *nus-pa skyed* increase of efficacy or ability: ཐུ་མཇུག་པོ་ *skyed che-ncar hgyur-ica* to grow much: ཐུ་མཇུག་པོ་ *gshan-gyi sla skyed-pas dhi shag-skyed che* his daily growth was greater than the growth of others in a month (*Jā.*): ཐུ་མཇུག་པོ་ *gyur-wahi chu-yig shiñ skyed*

hda just as the water of the irrigation canals makes growth in the fields; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *skyed-kyis hñha-wa* to nurse up; ལྷན་པ་ *skyed-yoñ* shall make progress. 2. interest; profit; gain: ལྷན་པ་ *skul-skyed* profit in silver or money; ལྷན་པ་ *hbru-skyed* interest of corn loan; ལྷན་པ་ *skyed-du* *glah-wa* to lay out or to give on interest (Cs.). ལྷན་པ་ *med-nañ-la skyed med* (this) is of no use for that disease (Jā.).

ལྷན་པ་ *skyed-ago*, not improbably ལྷན་པ་ *rgyal-ago*, principal door (Jā.).

ལྷན་པ་ *skyed-can* 1: yielding interest or profit (Cs.).

ལྷན་པ་ 11: *skyed-can*, v. ལྷན་པ་ *tsan-dun skrul-gyi snñ-po*, the sandal wood called 'snake's heart' (Jñān.).

ལྷན་པ་ *skyed-cig* ལྷན་པ་ *yar-skyed cig* let it grow up, thrive.

ལྷན་པ་ I: *skyed-pa* vb. pf. ལྷན་པ་ *skyed*, act. to ལྷན་པ་ *skye-wa*, to procreate, generate, and, sometimes, to bring forth; give birth to: ལྷན་པ་ *ka khrag* *las hñi*, ལྷན་པ་ *pha dñ ma* the parents who generated this body of blood and flesh: ལྷན་པ་ *sañ-rgyas thams-cud* ལྷན་པ་ *yab dñ yum* the father and mother who have begotten all the Buddhas: ལྷན་པ་ *skyed-byed* tree.

ལྷན་པ་ II: 1. to produce, form, cause; and metaph. to generate (opposite to ལྷན་པ་ *med-par byed-pa* to destroy, annihilate), e.g., diseases, fear, roots of virtue, merit: ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ the accumulation of merits or the seed or germ of virtue. Fig. ལྷན་པ་ *hbra-pa* retribution: ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *apro-wa* ལྷན་པ་ *drahi pha-ma-yañ apro-wa can-nañ skyeg-nañ* joy having arisen (in him), his parents

also were caused a little joy: ལྷན་པ་ *thams-cud-kyis* ལྷན་པ་ *hrtson-hgrus* ལྷན་པ་ *do* they all created seal; took great pains: ལྷན་པ་ *ces* ལྷན་པ་ *pa* ལྷན་པ་ *nañ* thus were thoughts generated (Jā). 2. ལྷན་པ་ *skyed-pa* or ལྷན་པ་ *skyed-po* ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ father.

ལྷན་པ་ *skyed-bphel* ལྷན་པ་ *med-la bu-lon skyed-bphel* *thoñ* (the rich one) who has should give loan on interest to one who has not (Kathañ. 116).

ལྷན་པ་ *skyed-byed* applies to father or earth; also to a tree; ལྷན་པ་ *skyed byed-pa* blowing: ལྷན་པ་ *ji erid* ལྷན་པ་ *ni skyed byed-pa* ལྷན་པ་ as the wind blows (A. K. 2-7).

ལྷན་པ་ *skyed-ma*=ལྷན་པ་ *skyed-byed ma* ལྷན་པ་ mother; also ལྷན་པ་ shadow; shade.

ལྷན་པ་ *skyed-tahal* ལྷན་པ་, ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ the so-called Tibetan park; artificial grove; also ལྷན་པ་ *skyed-moñ tahal*.

ལྷན་པ་ *skyed-rim* ལྷན་པ་ the kind of *Tantrik* meditation in which one has to imagine himself to be a god with a view ultimately to be changed into a god: ལྷན་པ་ *rdzogs-rim*, ལྷན་པ་, in which according to the *Tantrik* process one has to pass through five stages of development before attaining the *Bodhisattva* rank.

ལྷན་པ་ *skyen* ལྷན་པ་ thorn.

ལྷན་པ་ *skyen-pa*=ལྷན་པ་ *ngyogs-pa* (Nag.) 1. quick, swift: ལྷན་པ་ *khro-la skyen-pa* or ལྷན་པ་ *skan skyen-pa* swift to wrath: ལྷན་པ་ *byed skyen-pa*. 2. rash, hasty, precipitate. 3. nimble; dexterous: ལྷན་པ་ *bphoñ skyen-pa* dexterous in shooting; a skilful archer.

ལྷན་པ་ *skyen-la* colloq. C. "upwards" (Snd. Hñk. 94).

གླུ་པ།

ཀླུ་པ་ *skyem-pa*, resp. to be thirsty; **ཀླུ་པ་** *skyems* 1. thirst. 2. drink, beverage, especially beer; also **ཤལ་ཀླུ་པ་** *shal-skyems* or **ཤལ་ཀླུ་པ་** *shal-skyoms*; **ཀླུ་པ་འདྲན་པ་** *skyems hden-pa* to offer or set before an honoured person something to drink; **ཀླུ་པ་བཞེས་པ་** *skyems bshes-pa* to accept of it; to take it; **ཀླུ་པ་ལ་གཞིག་པུ་ཀླུ་པ་** *skyems-la gsol-ras byed-pa* to be permitted to drink beer in company; **གཞིག་ཀླུ་པ་** *ggyis-skyems* a carousal on the departure of a lama on his departure (*Mil.* p. 13n); **གཞིག་ཀླུ་པ་** *gyis-skyems* an offering of beer or wine to the gods for the good success of an enterprise, a journey, etc., also for recovery from illness; **གཞིག་ཀླུ་པ་ལ་** *gyis skyems-pa* "the offering of golden drink"; a *Tutrik* priest who offers the drink to the gods; among the religious dancers of Tibet the priest who offers wine to the gods for invocation is called *Gser-skyems-pa*.

ཀླུ་པུ་པ་ *skyem-byed-ma* རྒྱལ་ལྷོ་ཀླུ་པུ་པ་ the Goddess Is'vari.

ཀླུ་པ་ལོག་ *skyem-gog* a kind of superior paper manufactured in the town of **ཀླུ་པ་** *Skyems* in the district of *Duags-po*; this paper is of large size, generally measuring two feet by six feet in size.

ཀླུ་པ་ས་ *Skyem* n. of a place in **འདུག་པོ་** *Upper Dhags-po*.

ཀླུ་པ་ཆུ་ *skyems-chañ* beer; **ཀླུ་པ་ཆུ་** *skyems-chañ* drinkable water; drinking water.

ཀླུ་པ་རྩ་ *Skyems-gloñ* རྩ་ཀླུ་པ་ the fort of *Skyems-gloñ*; **ཀླུ་པ་ཐུག་པ་** *Skyems-thugs* ཐུག་ཀླུ་པ་ the place where the finest *Daphne* paper called *skyems-gog* is manufactured.

ཀླུ་པ་ཐུག་ *skyems-thug* cup; dish (*Sch.*); **ཀླུ་པ་ཐིང་** *skyems-thiñ* small beer-cup (*Jā*).

ཀླུ་པ་འཇར་ *skyems-bzan* pleasant beverage, such as good wine or savoury tea.

ཀླུ་པ་གཞིག་ *skyems-gsol* resp. beverage, drink: **མཁའ་འདུག་ཀླུ་པ་འཇར་གཞིག་** *mañdara-wahi glu ya-rabs skyems gsol* (the lady) Mandarava sang and offered drink to the superior (personages).

ཀླུ་པ་ *skyer-skyu* = རྩ་ཀླུ་པ་ reddish brown (*Nag.*).

ཀླུ་པ་ཀླུ་པ་ *skyer-skyer* solitary; perfectly solitary: **ཀླུ་པ་ཀླུ་པ་མེད་པུ་ཀླུ་པ་** *skyer-skyer mi dan hyal-hyal khyi* lonely without men; where not even a dog stirs about.

ཀླུ་པ་ *skyer-lha* a kind of dye; colour: **ཆའི་པ་** *chay-pa* yellow dye; a light yellow colour.

ཀླུ་པ་ཆུ་ *Skyer-chu* n. of a river of རྩ་ཀླུ་པ་ (*Pa-ro*) in Bhutan.

ཀླུ་པ་པ་ *skyer-pa* the barberry; applied to the plant and its wood from which a yellow dye is extracted; the flower of this plant is said to be cure for diarrhoea, its fruit draws out bilious matters and its yellow bark is useful in dropsy, etc.; **ཀླུ་པ་པ་** *skyer-khande* a confection of **ཀླུ་པ་** *skyer-pa* useful in eye diseases.

Syn. **ཀླུ་པ་འཇར་པོ་** *khu-ra ser-po*; **འཇར་པོ་** *ser-po*; **འཇར་པོ་** *ser-po*; **འཇར་པོ་** *ser-po* (*Mñon.*).

ཀླུ་པ་འཇར་པོ་ *skyer-dman* = ཀླུ་པ་འཇར་པོ་ *skyer-dman* a woman. The former is a corruption of the latter and, sounded *kyermen*, is one of the most familiar terms in the colloquial for "wife" or "woman."

ཀླུ་པ་འཇར་པོ་ *skyer-piñ* ཀླུ་པ་འཇར་པོ་ n. of a tree, *Flacourtia cataphracta*.

morning (i.e., at dawn) by taking barley gruel, wind is not engendered (*A. 155*).

ཁྱེད་པ་རྩོམ་གསལ་ *skyo-rag tsho-tsuogs* n. of a kind of chintz (*S. kar. 179*).

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyo-rog* a consoler; one who consoles a person during grief: ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་མཁའ་མེད་ the mother cannot be the consoler of her daughter's grief, i.e., one cannot be of service to another in certain cases of sorrow.

ཁྱེད་པ་ *skyo-rag* to be sad; sorrowful: རང་ལ་རྒྱུ་ལྟ་བུ་ཁྱེད་པ་ལས་ལྷན་བྱེད་ *ran la brgya-hgyan an skyo-rag sad-sad skyog* he felt (slight) repentance and sorrow.

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyo-sang* to console in his grief or sorrow or repentance.

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyo-sang* *ñid* freedom from fatigue.

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyo-sang* *gyas* a pleasure garden.

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyog-ug* iron spoon or scoop.

ཁྱེད་པ་ *skyog* 1. a spoon or ladle; also shovel. Wooden spoons for wine measure used in Tibet are called ཁྱེད་པ་ *skyogs*. There are three kinds of spoons used in Tibet for measuring liquids, salt, &c.—those which are mounted with copper are the largest; those lined with silver are of middle size; those of the smallest size are tipped with gold and called བཟེ་ཁྱེད་པ་ *gar-skyog*, golden spoons. མེ་ཁྱེད་པ་ *me-skyog* coal shovel; རྩ་ཁྱེད་པ་ *ba-skyog* the copper spoon with which to measure the allowance in salt and oil for servants, etc.; བཟེ་ཁྱེད་པ་ *gar-skyog* melting spoon or crucible. 2. drinking cup; bowl; goblet; བཟེ་ཁྱེད་པ་ *gar-skyog* དཔལ་ཁྱེད་པ་ *dal-skyog*, etc., gold cup, silver cup, and wooden cup are now called

གཟེ་ཁྱེད་པ་ *gar-ba*; བཟེ་ཁྱེད་པ་ *shul-skyog* lip-cup; resp. eating or drinking-cup; བཟེ་ཁྱེད་པ་ the rein of a bridle; also name of tribe in Tibet (*Vai. kar.*).

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyog* *lla-hla* a snail in W. (*Ja.*).

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyog-pa* 1. to turn: ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *ngrin-pa skyog-pa* to turn the neck, i.e., look round, back; also to turn away, aside. 2. one who uses or manufactures the coal-shovel or stone scoop, etc.

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyog-pa* ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyog* *hdogs-pa*; སྟོན་པ་ལྟ་བུ་ *ñid-pa* to find fault with.

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyog-mo* འོ་མེ་ལྟ་བུ་ *o-mo* not curved; without any curvature or crookedness.

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyon* *ltan-mo* n. of a goddess; she who protects.

ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *skyon-ica* བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon*, fut. བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon*, imp. བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon* or བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon-ig*, to guard; to keep; to defend; to save; preserve (the life, the body); to support; to take care of (poor people); བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon-ica* to support by benefits, favours: བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon-ica* to protect by various means; to attend to: བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon-ica* to protect by the moral force of meditation: བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon-ica* by exercise: བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon-ica* to rule; govern a kingdom: བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon-ica* to protect by justice or justly: བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon* བཟེ་ཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་ *gar-skyon* protector, defender of religion, is used for a certain individual deity or for a class of exorcists in some of the monasteries of Tibet. Under this head there are certain powerful deities who have taken on themselves the duty of defending Buddhism against its

any fault or mischief to any body ; ཐོན་
མི་མཛད་པ་= ཐོན་དམ་གྱི་བ། not perceive a fault or
defect.

ཐོན་རྒྱ་ *skyon-gkye* རྡོ་ཤོར་པ་ལ་འབྱུང་བ་ con-
ducive of sin ; sin-producing.

ཐོན་རྒྱ་ *skyon-rny* མཚན་ thorny ; mis-
chievous.

ཐོན་རྒྱ་ *skyon-ran* = ཐོན་དང་བཅས་པ་ *skyon-ran*
bcas-pa or ཐོན་ལྗན་ *skyon-rdan* མ་འཇུག་, མ་འཇུག་,
faulty, defective, incorrect, sinful ;
guilty.

ཐོན་བཅོ་བརྒྱད་ *skyon-bco-brgyad* the eighteen
defects are the following :—(1) མི་ཐུག་པ་ *mi-*
slug-pa ugliness ; (2) མགོ་སྐར་རྒྱ་པ་ *ngyo skra*
ñan-pa bad or bristling hair ; (3) དྲུག་པ་ཆུང་པ་
dpul-wuchun-pa small or narrow forehead ;
(4) མགོ་མེད་རྒྱ་པ་ *ngyo ser-gkye* brown hair ; (5)
མིག་མེད་པ་ *mig-ser-pa* yellow eyes ; (6) རྩྭ་མཚན་
མ་བཟུང་པ་ *gmin-mtsham ma-hbyur-pa* the
eye-brows disjoined ; (7) རྩ་ལེག་པ་ *gna leb-pa*
flat nose ; (8) མེ་ཏྭ་པ་ *so tho-pa* bottle-teeth ;
(9) རིག་པ་ *dig-pa* stammering ; (10) མིག་རྒྱུ་པ་
mig-zhum-pa round eyes ; (11) མིག་ཆུང་པ་ *mig*
chun-pa small eyes ; (12) ཐུར་པ་ *gyur-pa*
crooked or bent body ; (13) ཆུ་པོ་ཆེ་པ་ *ho-ho*
che-pa large or pot-belly ; (14) དྲུང་པ་རྩེ་ར་
ཐུང་པ་ *dpun-pa rje ñur thud-pa* small
shoulders ; (15) རྩ་པ་ *gyu-pa* hairy body ;
(16) བག་པ་དང་རྩེ་པ་མི་མཐུན་པ་ the arms and legs
with the feet not proportionate ; (17) རྩེ་མ་
ཆེ་པ་ *tshig bloom-pa* large or swollen joints ;
(18) རྩ་ལེག་པ་མི་ཐོན་པ་ལ་འབྱུང་བ་ bad foetid smell
coming out of the body and the mouth.

ཐོན་བཤྲོད་པ་ *skyon brjod-pa* = ཐོན་པའི་ཤྲོད་ *smud-*
pañi tshig to slander or speak ill of others ;
also slander (*ñon*).

ཐོན་དུ་བཟུང་པ་ *skyon-du bgyan-pa* འབྱུང་བ་
to rec'on as or into sin or defect.

ཐོན་དམ་ཐུ་བ་ *skyon-nas smru-pa* འབྱུང་བ་
to ascribe a fault.

ཐོན་གཤམ་མེད་པ་ *skyon gnaf med-pa* without
the least fault or blemish.

ཐོན་པ་ *skyon-pa*, pf. བཟོན་ *baskyon*, to put
astride upon a thing (causative form of
ཐོན་པ་ *shon-pa*) ; མི་ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *mi-shy rta-la*
skyon-pa to cause a man to mount ; to
ride on horseback ; to fix something on a
stick ; མི་ཐོན་གཤམ་མེད་པ་ཐོན་པ་ to impale a man
(*Ju.*) ; ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་ *bon-bur skyon-te* having
caused him to ride a donkey (*Pyg. 61*).

ཐོན་མེད་རྩྭ་པ་ *skyon-med rlog* འཇུག་པ་ free
from disease ; thinking or taking as fault-
less.

ཐོན་མེད་གཤམ་པ་ *skyon-med gnaf* འབྱུང་བ་, འབྱུང་བ་
remaining, living, or dwelling, in a state of
innocence or faultlessness ; ཐོན་མེད་པ་ཐོན་པ་
med-skyon par bshugs-pa འཇུག་པ་ residing
without fault.

ཐོན་ཤྲོད་ *skyon-tshig* slander ; also scandal.

ཐོན་ཐོན་ *skyon-hdsin* ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་ ཐོན་པ་
fault with.

ཐོན་ཤེས་ *skyon-rts* = ཤེས་པ་ ཤེས་པ་
a learned man ;
a critic.

Syn. ཐོན་ཤྲོད་ *kun-rig* ; ཐོན་ཤེས་ *kun-rs* ; ཐོན་
ཐོན་ཐོན་པ་ *kun-hyis-bkur-pa*. (*ñon*.)

ཐོན་ཤེས་པ་ *skyon rts-pa* = ཤེས་པ་ ཤེས་པ་
a physician (*ñon*).

ཐོན་ཤེས་པ་ *skyon sel-pa* to remove a sin ;
amend or correct a fault.

ཐོན་པ་ *skyon-pa* བཟུང་བ་, བཟུང་བ་, ཐོན་པ་, ཐོན་པ་
བཟུང་བ་, fut. བཟུང་བ་, imp. ཐོན་པ་ or ཐོན་པ་ཤེས་, to
protect ; to defend, preserve, save ; fre-
quently ཐོན་པ་ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ *byes-pa la skyon-*
pa, to protect from fear or danger or
destruction ; ཐོན་པ་ཐོན་པ་ the protecting power ;
the preserving cause ; ཐོན་པ་ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་
ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ he that
gives protection to another is called ཐོན་པ་

skyob-pa : ཐོབ་པ་ཐུན་པ་ *skyob-pa* the giver of refuge or shelter.

ཐོབ་པ་ *skyob-ston* = ཐོབ་པ་པ་ *skyob-pa-po* or ཐོབ་པ་ *skyob-g-pa* ར་པ་ a protector.

ཐོབ་པ་ *skyob-g* help, assistance; seldom for ཐོབ་པ་ *skyob-g*; ཐོབ་པ་མ་ *skyob-g-ma* and ཐོབ་པ་ *skyob-g* in colloq., preservation of life; escape; also he that saves another's life; a helper (*Ju.*); nap. of ཐོབ་པ་ *skyob-pa* ར་པ་མ་པ་ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ protect from all the dangers.

ཐོབ་པ་ཐོབ་ *skyob-byed* ར་པ་མ་པ་, ར་པ་མ་པ་ one who protects; a name of Balabhadra.

ཐོབ་པ་ *skyom-pa*, pf. ཐོབ་པ་ *bskyoms*, fut. ཐོབ་པ་ *bskyom*, imp. ཐོབ་པ་ *bskyoms* to pour; to pour out, agitate, stir up; according to *Lec.* to give; defined as ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *chu snod chu-skyongs-kyis blañs-te zañs-nañ-du blugs-pa* *lta-bu*, taking from water-pots and water-bowls and pouring into kettles (*Nag.*) Seldom used in colloquial language; ཐོབ་པ་ to stir the water; ཐོབ་པ་ to shake a vessel.

ཐོབ་ *skyor*, same as ཐོབ་ *khyor*, the hollow of the hand filled; ཐོབ་ *chu-skyor* a handful of water (*Ju.*).

ཐོབ་ *skyor*, ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *hkhyog-paham* ཐོབ་པ་ *beut*, contracted or crooked: ཐོབ་པ་ ཐོབ་ *cañs-skyor* = ཐོབ་པ་ *hkhyog-pa* (his) nose was bent (*A. 106*).

+ ཐོབ་པ་ཐོབ་ *skyor-skyor* again and again; repeatedly.

ཐོབ་པ་ *skyor-ica*, vb. pf. and fut. ཐོབ་པ་ *bskyor* 1. to hold up, to prop; to paste. 2. to repeat; to recite by heart: ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *bskyar-le blañ* it was repeatedly sent:

ཐོབ་པ་ཐོབ་ *tsig skyor-ica* to repeat a word, like the reciting of the *Mani*, i.e., ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *om ma-ni pad-me hūm*: ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *an old, sick, or drunken person walks being supported by another*: ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *to prop a thing that is falling or tumbling down*: ཐོབ་པ་ *chu skyor-ica* the pouring of water with some force as if through a pipe or the mouth of a kettle; the sprinkling of water from a pot or vessel or a scoop; ཐོབ་པ་ to back; to help morally or religiously or otherwise one who is in difficulty, engaged in war or litigation, &c.: 3. enclosure; fence (*Ju.*).

ཐོབ་པ་ *skyor-skyon* repetition from memory: ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *having retained in his minds, he repeated it.*

ཐོབ་པ་ *skyor-tsig*, v. ཐོབ་པ་ (*Mon.*).

ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *Skyor-mo-luñ* n. of a village with a monastery situated to the west of Lhasa containing estate of the *Shab-pa* *Sreg chuñ-pa* (ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་).

ཐོབ་པ་ *skyol-ica* sometimes for ཐོབ་པ་ *skyel-ica*.

+ ཐོབ་པ་ *skyos-pa* = ཐོབ་པ་ *wasted; spoiled; degenerated.*

ཐོབ་པ་ *skyos-ma*, v. ཐོབ་པ་ *skyer*, ཐོབ་པ་ *skyos-ica* a present made to a friend or an acquaintance at the time of his going to a distant place, or removal to some place of residence.

ཐོབ་པ་ (*ta*), resp. ཐོབ་པ་ the hair of the head: ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *skra dañ kha-gpu* the hair of the head and the beard: ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *skra-begril-ica* plaited hair or curled hair: ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *skra nag-gcig* a single tuft of

མྱེ་ཁོག་ *skrog (tog)* to beat (the drum).
 ཌམ་རུ་འཕྲོག་པའི་རྩད་ *dama-ru hkhrol-wahi don*
 signifies the beating of a skull-drum
 (*Nag.*).

མྱེ་པ་ *skrog-pa* to churn; stir (with a
 rod): རེ་མ་མྱེ་པ་ *ho-ma skrog-pa* to churn
 milk (*Nag.*).

མྱེད་པ་ *skrod-pa (to-pa)* བཀའ་འཁོར་པ་, ཅན་
 གཅིན་ to expel, drive out, eject: ཅན་གཅིན་ནས་
 མྱེད་ *gnas nas-skrod* to expel from a place:
 ཕྱིར་མྱེད་ *phyir-skrod* to drive out: འཕྲུག་མྱེད་
hgyes-skrod to eject an evil spirit.

བཅུ་བ་ *hka-wa* = བར་པ་, བཀའ་པ་ *astrigent*;
 also thick.

བཅུ་མཛེས་ *hkañ mdos* a slight frame-
 work made of sticks and coloured threads
 as an offering to the gods in cases of sick-
 nesses: ལྷ་ལྟེ་ཕྱོགས་ལ་བཅུ་མཛེས་དང་བུལ་པ་ལྟེ་འཕག་ *lho-
 yi-phyogs-su hkañ-mdos* ཌམ་ཤུའུ་མྱོག་ *hkhro-
 lshay* places *hkañ-mdos* and amulets on
 the south side (*Jig.*).

བཅུ་རྩེ་མ་ *hkañ-rdags* a sacrificial cere-
 mony (*Schl. 360*).

བཅུ་ལྷ་མ་ *hkañ-gao* ལྷ་ལྟེ་ཕྱོགས་ལ་བཅུ་ལྷ་མ་
 བཅུ་ལྷ་མ་ལྟེ་ཕྱོགས་ལ་བཅུ་ལྷ་མ་ to make copious religious ser-
 vices to the tutelary deities, angels, and the
 guardian spirits of the ten quarters
 (*Gil. 9*).

བཅུ་ལྷ་མ་ *hkañs* 1. གཤམ་ལྷ་མ་ *full* to the
 brim. 2. ཕྱོགས་དཔལ་ལྷ་མ་, ཕྱོགས་ལྷ་མ་ *hams-
 pa gao-pa* fill to the brim (*Situ. 74*).

བཅུ་མ་ *hkañ* "བཅུ་མ་ལྷ་མ་ལྟེ་ཕྱོགས་ལ་བཅུ་མ་
gao-po" (*Situ. 77*).

བཅུ་མ་ *hkañs* past. dried, burnt: བཅུ་
 མ་ལྟེ་ཕྱོགས་ལ་བཅུ་མ་ by the fire (at the end of the
 age) the lakes dried up (*Nag. 9*).

བཅུ་པ་ *hkal-pa* བཅུ་པ་ a fabulous period
 of time; the various ages of the world,

each of which has been presided over by
 its own human Buddha respectively: བཅུ་པ་
 མཐུ་པ་ *hkal-pa chen-po* the great *Kalpa*; བཅུ་
 པ་མཐུ་པ་ *bar-hkal* the intervening or middle
Kalpa; བཅུ་པ་མཐུ་པ་ *hkal-pa hsañ-po* མཐུ་པ་
 the happy or glorious period in which the
 Buddhas appear; བཅུ་པ་མཐུ་པ་ *hkal-pa han-
 po* the evil *Kalpa*, in which no Buddhas
 appear (*Ji.*).

བཅུ་པ་མཐུ་པ་ *hkal-pa hsañ* = བཅུ་པ་མཐུ་པ་ བཅུ་
 virtuous; also virtue (*Mhon.*).

བཅུ་པ་མཐུ་པ་ *hkal-pa ces* = ཕྱི་མ་པ་ *rtsis-pa* an
 accountant (*Mhon.*).

བཅུ་པ་མཐུ་པ་ *hkal-me* = བཅུ་པ་མཐུ་པ་ the fire which
 will destroy the world at the end of the
 present *Kalpa* (*Nag. 9*).

བཅུ་པ་མཐུ་པ་ *hkal-hsañ* མཐུ་པ་མཐུ་པ་ n. of a
 religious work.

བཅུ་པ་ *hku* = བཅུ་པ་ *byug-pa*, fut. བཅུ་པ་
 བཅུ་ *rubbed* (*Nag. 9*).

བཅུ་པ་མཐུ་པ་ *hkuñs* = བཅུ་པ་མཐུ་པ་ *mi-mthoñ-
 war* མཐུ་པ་ *pa* concealed; hidden (*Nag. 10*).

བཅུ་པ་ *hkuñ*, pf. of བཅུ་པ་.

བཅུ་པ་མཐུ་པ་ *hkuñ-mkhyid* the distance or
 measure between the thumb and the top
 of the forefinger drawn in; about one-
 half of the measure of a span: མཐུ་པ་མཐུ་
 མཐུ་པ་མཐུ་པ་ *hkuñ* (Etsi.) its
 breadth was one finger (i.e., one inch),
 and length eight spans and one *hkuñ-
 mkhyid*.

བཅུ་པ་ *hkuñ-khru* about a cubit
 measure with the fingers drawn in a fist.

བཅུ་པ་མཐུ་པ་ *hkuñ-hdom* a measure of dis-
 tance by stretching apart the two arms
 (with "fisted hands"); a little less than a
 fathom's measure.

བཅུ་པ་ *hkur*, abet. sending, granting;
 བཅུ་པ་ (to bless; to grant benediction;
 བཅུ་པ་ (*Nag. 9*).

३ *kha* I: the second letter of the Tibetan alphabet, being the aspirate of ३ *ka*. In sound it resembles ३, the second consonant of the Sanskrit alphabet. 1. On registers it indicates the second, or number two. It is attached, often optionally, as an additional syllable to many words, especially in the colloquial: ३ ३ *gyoñ-kha* the price; ३ *cha-kha* a thing. 2. It implies ३ *khaḡ*, a part: ३ ३ *kha-gañ* into two parts (divisions): ३ *kha-gañ* one part. The sixth part of a *tuñ-ka* (Tib. coin) is called *kha*. 3. Origin, source, &c.: ३ *gyer-kha* = ३ ३ *gyer-gyi* *hbyun-khuñ* the source of gold, gold-mine: ३ *tsa-kha* salt-pit: ३ *tsa-kha* pasture-land, a place where pastures abound. 4. Time: ३ ३ *niñchar-kha-ru dus-gdab* (Sit. 21) calculate time from the moment of sunrise; ३ *agro-khar* at the time of going; at the time when he was ready to start: ३ ३ *mo hchi-khar chog-la* *hdun-pa* she at the time of dying became religious, &c. (Pag. 27): ३ *byon-khar* when he came; at the moment of arrival: ३ *yoñ-kha* at the time of coming; ३ *sa dañ-po thob-kha-ma* = ३ ३ *sa dañ-po thob-ma-thay* as soon as he attained to the first stage, i.e., one moment before the attainment: ३ *yun riñ-gi kha nas* = ३ *yun riñ-gi gyo nas* by little and little; gradually (Ju.); ३ ३ in the

hope of; ३ ३ just on the opportunity; "in the nick of time."

३ II: 1. the front side: ३ face, mouth; also the surface or upper side. ३ is the ordinary word for "mouth," while ३ is the commoner term for "face." Again, to express the surface as well as the front of any inanimate thing, ३ is the usual form: ३ ३ *skyil-kruñ* *mdsal-nus* *chu-khar* *lyon* (Pag. 117) sitting in a cross-legged posture he moved on the surface of the water; ३ ३ *ho-thuy klu-la* *hod-zer-gi ri-no* *mlhoñ* saw reflection of rays on the surface of milk-broth (Pag. 113). 2. ३ language; conversation; ३ word: ३ ३ *tsiñ* the king having become powerless at (his) wife's word (Pag. 32).

Syn. ३ ३ *amga-icahi* *gyo*; ३ *zu-byed*; ३ *gyar-icar-hyod*; ३ *shat*; ३ *gyar-gyi* *hbyun-guñ*; ३ *ryod-byed*; ३ *gdon*; ३ *tsiñ* *tsiñ* *tsiñ*; ३ *tsiñ* *tsiñ*; ३ *tsiñ* *tsiñ* (Mon.).

३ III: a breadth or a square of cloth, &c.

In its several inflected forms ३ is often used as if it were a postposition governing the accusative case. These forms are ३ *kha-na*, ३ *kha-ru*, and ३ *khar*, and take the meaning of "on," "at,"

ཁྲུང I : *kha-khyal* (*kha-thū*) ལྷན་པོ་ *ren-poet*, regard; lit. tribute in language or in words.

ཁྲུང II : capitation tax or poll tax.

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-kkhor* the circumference of the mouth (*Cs.*); ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-kkhor-ua* to surround.

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-kkhyig-pa* to bind an animal's mouth; to gag; to strangle

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-kkhyom* to be agitated outwardly: རྒྱུ་ཤིང་པོ་དམ་ལྷོ་ཁྲུང་ཁྲུང་ *rlun chen-po do gyen-mtshohi kha-kkhyom* the surface of the sea was troubled by that great wind (*A. 16*).

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-gu-pa* difficult (*Sch.*).

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-gu-ma* or ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-gan-ma* the square rug that is spread over a great man's cushion or seat.

ཁྲུང་ *kha-gan* a quadrate, square; one sixth of the Tibetan coin called *tanika*, which is equivalent to one *anna* in India: ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-gan-ua* adj. square.

ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-gan-dgur-gmra-ua* to talk at random; to speak at pleasure (thoughtlessly).

ཁྲུང་ *kha-gub* cover, lid. (*Sch.*).

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-gyen-phyogs* ལྷན་པོ་ with the face upwards (in expectation); expectantly, eagerly.

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-graṅ* (*kha-dan*) enumeration.

ཁྲུང་ *kha-gru* (*kha-du*) or ལྷན་པོ་ *mtshah-gru* the corner limit or sphere of a place, also of the mouth. The width of the mouth of a vessel or pot, also the opening of the mouth. ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-gru yabṅ-ṅiṅ ḍkar-hbol rtsa-med ṅubog* that being broad in space, of white and soft appearance, and without grass, is best (*Sig.*).

ཁྲུང་ *Kha-gliṅ*, ལྷན་པོ་ཁྲུང་ཁྲུང་ *mtshah-kkhor yul-gi mtā* n. of a border country.

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha gliṅ-sgra* is defined as ལྷན་པོ་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ *the noise of the foe which arises in a battle-field* (*Mōn.*).

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-hgog-pa* mute; one who cannot or does not speak; gagged (*Mōn.*).

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-hgyur-ua* to change one's words or promise.

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-hgrig-pa* (*kha-dig*) = ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-hham-pa* of the same opinion or disposition.

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-hgril* (*kha-dil*) the selvage or loose tufts of thread on either edge of a cloth: ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ *the fringes of the tent being made with blue cotton.*

ཁྲུང་ *kha-rgod* ill or rough language; also a slanderer (*Sch.*).

ཁྲུང་ *kha-rgan* privilege of old age (*Jā.*).

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-rgyan* ལྷན་པོ་ the betel-leaf which the Indians chew; literally the beautifier of the mouth.

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-rgyal-ua* to win a dispute: ལྷན་པོ་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ *bdud rigs-kyi sems-can kha-rgyal* the animate beings of the demon kind won the controversy.

ཁྲུང་ *kha-rgyug* idle talk; unfounded assertion (*Jā.*).

ཁྲུང་ *kha-rgyud*, resp. ལྷན་པོ་ *shaf-rgyud*, same as ལྷན་པོ་ *glam-rgyud*, oral tradition; also certain mystical doctrine not allowed to be written down.

ཁྲུང་ *kha-spor* the shoulder bone.

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-ṅgyur-ua* ལྷན་པོ་ *kha-lo ṅgyur-ua* to govern; to rein the mouth (of a horse); to lead, guide, influence other persons.

ཁྲུང་ཁྲུང་ *kha-sgrog* (*kha-dog*) ལྷན་པོ་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ཁྲུང་ *In this passage ལྷན་པོ་*

sgrog means shutting or binding up the straps of a trunk or leather box.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *advice*.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *sen-gu* the lion (*Shon*).

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha gñā-rea* or ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha gñāg-pu* to anticipate or say something beforehand; to speak out inconsiderately.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-gzig* 1. ལ་ལ་ *la-la*, རེ་ལེ་ལེ་ *be-le-le* a certain person; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-gzig* also ལ་ལ་ལེ་ *lgah-re*, ལ་ལ་ལེ་ལེ་ *lgah-shig*. 2. some (*J. Zon*): ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha cig-tu phur-sgrar* རེ་ལེ་ལེ་ལེ་ “or as some call it a flying word”; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-cig sa-re* someone said.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-cul* or ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-cul* Kashmir; a Kashmirian.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-gñān* clever talking, cf. ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha gñān-pō* eloquent; dexterous in conversation.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-brud*=ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *sa-gat* n. of a medicinal substance (*Smun*, 139).

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *cover*; in *Ld.* cork.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *idle talk*, prattle (*Sch*).

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ I: *kha-chag* defect in the blade (of a knife or an axe), but ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-chag gñā-rat*=to get the mouth damaged and nose torn; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-thuy-po* soñ the edge (of a knife, &c.) has become blunt; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha tog-soñ* the blade has become turned, i.e., bad; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha mi-hing* the sharpness is wanting; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *grihi-kha* or ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *grihi so* (in *Khums*) the blade of a knife.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ II: abuse; ill language (*Jā*).

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-chad*, ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *shat-chad* agreement, covenant; a truce; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-chad*=ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *chad-don* special object or reason (*Shon*).

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-char*=abbreviation of ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་, snow and ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་, rain.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-chiñg* the taming or appeasing of wild beasts, &c., by witchcraft.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-chu* (ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *shat-chab*) ལ་ལ་ལེ་, ལ་ལ་ལེ་ spittle; also used colloq. for ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-cha-chu* snow-water.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha chu-phug* n. of a place on the uplands of Kha-chu (*Lan*, 732).

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *Kha-che* a native of Kashmir; a Mahomedan; a person that has the command over much; principal or important things (ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-che-sa ruvas*); n. of a mask in the religious plays of Tibet.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-che skyes*, ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *khaché mchog*, v. ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *gar-gar* *Mjoms*, ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *or* ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *saffron*, the produce of Kashmir.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha che hgyon-khān*, ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-che za-khān* an inn kept by a Mussalman at Lhasa or in Peking; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-che mchog* ལ་ལ་ལེ་ ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *the chief article, i.e., saffron*, which the Tibetans obtain from Kashmir; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-che za-kha-na* a kind of yellow flower resembling saffron which imported from Kashmir is largely grown in Tibet; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-che za-kha-na spor rer hlu* the cost of a *spor* of Kashmir *za-kha-na* flower is a *ten* or barley flour (*Btsi*).

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-chung*, resp. ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *and* ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *chungs*, last will, testament; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-chung hjoy-pa* to make a will; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-chung zha-la* ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *sent* (his) last will to the winds (*Btsi*).

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-chu* hypocrisy; religion in talk only.

ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ *kha-chad* ལ་ལ་ལེ་ idle talk, prattle, talk as in a delirium; ཁ་ཅོད་མཁོ་སྒྲིག་པ་ལོ་ཤེས་པ་ (ho) prattles.

ཁྲམ་ *kha-heham* = ཁྲམ་ལྟར་ *kha-mthun*.
ཁྲམ་ལྟར་ *kha heham-pa* = ཁྲམ་ལྟར་པ་ *kha-mthun-
pa* or ཁྲམ་ལྟར་པ་ *kha chug-pa* to agree upon;
ཁྲམ་ལྟར་ལྟུགས་ *kha-hehe'u khrugs* = མཐོང་ལྟར་ལྟུགས་
ལྟུགས་ *residing together as husband and
wife; to live harmoniously (Mñon.)*.

ཁྲམ་ལྟར་ *kha hehe-uea*, same as ཁྲམ་ལྟར་ *kha
thul-uea*, to promise; speaking sweet words
meaning nothing or evil.

ཁྲམ་ལྟར་གཤིང་ཁྲམ་ *kha-hjau gtiñ-klay* = ཁྲམ་
གཤིང་ཁྲམ་ *kha-hjau gtiñ-nog* ཁྲམ་གཤིང་པ་ *ཅིང་གཤིང་པ་*
མེས་པ་ *soft and polite in language but
evil at heart.*

ཁྲམ་ལྟར་ *kha-hye-l-ca* to measure.

ཁྲམ་ལྟར་པ་ *kha hjay-pa* to interfere; to
meddle with; meddling.

ཁྲེ་ *kha-rje* རྩེ་, བྱུར་ the chief of the
clouds; cloud-god. Acc. to Cs. great lord,
mighty personage; good luck, good for-
tune; acc. to Jñ. fortune, good, wealth.

ཁྲེ་ལྟར་མཚན་ *kha-rje khyu-mchog* = མཚན་མཚན་
bsod-nang ལྟར་ *merit, moral virtue (Mñon.)*.

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-rje-ean* = མཚན་མཚན་ལྟར་ *bsod-nang*
ལྟར་ *one possessed of moral merit; virtuous
(Mñon.)*.

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-rje che* very powerful; also
high moral merit: རྩེ་ལྟར་མཚན་མཚན་ལྟར་
ལྟར་ *if we brother and sister were
not here, would you have been powerful
to-day? (A. 18).*

ཁྲེ་ལྟར་ *kha ñan-pa* or ཁྲེ་ལྟར་པ་ *kha-la ñan-
pa* to obey; ཁྲེ་ལྟར་པ་ *kha ñan-po* obedient.

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-ñuñ* sparing of words; laconic
(Sch.): ཁྲེ་ལྟར་ལྟར་ *kha-ñuñ lag-tsan*, ཁྲེ་ལྟར་
མེས་པ་ *is one who does not
speak many words and who does not act
the thief.*

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-nog*, v. ཁྲེ་ལྟར་ *kha-nog*.

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-ñuñ* = ཁྲེ་ལྟར་ *kañ-ñuñ*
of equal, i.e., same words or opinion:
ཁྲེ་ལྟར་ལྟར་ཁྲེ་ལྟར་ལྟར་ *if (you) eat together
(you) should agree in speech*

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-rñuñ* old or second-hand articles.

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-hyñuñ*, མེས་པ་ *མེས་པ་ཁྲེ་ལྟར་པ་*
seas-la med-pahi kha-la hyñuñ-pa bad at
heart, but very polite in expression
(*ky. 10*).

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-ñuñ* of same height;
of level surface: ཁྲེ་ལྟར་ཁྲེ་ལྟར་ཁྲེ་ལྟར་
*they
were equal in height: ཁྲེ་ལྟར་ཁྲེ་ལྟར་ཁྲེ་ལྟར་
ཁྲེ་ལྟར་ཁྲེ་ལྟར་ཁྲེ་ལྟར་ཁྲེ་ལྟར་
in a sheltered corner or cleft of cool moun-
tains of level surface (Yu-sol. 35).*

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-la* or ཁྲེ་ལྟར་ *kha-la* good advice;
lesson: ཁྲེ་ལྟར་ཁྲེ་ལྟར་ *kha-la byed-pa* or ཁྲེ་ལྟར་
hyeg-pa to give advice; ཁྲེ་ལྟར་ཁྲེ་ལྟར་
not to give advice to a bad man (ky)

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-tam-ga*, ཁྲེ་ལྟར་ *kha-tam*, v. ཁྲེ་
ལྟར་ *kha-tam-ga*, a club or staff with a skull
at the top, the weapon of Śiva, also carried
by ascetics; a trident: ཁྲེ་ལྟར་ *kha-tam-ga* a
*Tantrik club or staff with a skull at the
top*, v. ཁྲེ་ལྟར་ *kha-tam ga*, trident; the
*Tantrik staff with three skulls piled one
above another at the top, the lowest one
resting on a pot This was originally
introduced into Tibet by Padma Sanbhava.*

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-ty* bitter; bitter taste, v. ཁྲེ་ལྟར་
kha-ty.

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-to rin* is said to be same
as ཁྲེ་ལྟར་ *gal-rin*, a pointed stake used
for the execution of criminals (Ja.).

ཁྲེ་ལྟར་ *kha-ton* or ཁྲེ་ལྟར་ *kha-hlon* ལྟར་
ལྟར་ *a reading or reciting from memory
with a loud voice: ཁྲེ་ལྟར་ལྟར་ལྟར་
reading
or saying by heart: ཁྲེ་ལྟར་ལྟར་ལྟར་*

ཁ་པར I: *kha-baḥ* the architectural ornament of a Tibetan house formed by the projecting ends of the beams which support the roof.

ཁ་པར II: the humility of the air caused by snow (*Jā.*).

ཁ་པར་བྱེད་པ་ *kha-par byed* = རོག་གམར་ *rog-gar* of soft or pleasant touch (*Mñon.*).

ཁ་པར་ཁུ་ or **ཁ་པར་པ་** *kha hu-pa* being turned downwards: བདེན་ཤིང་འཕོ་གཡང་ལ་ཁ་པར་བྱེད་པ་ I have fallen headlong into the abyss of sin (*Pag. 185*).

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-byar* ལག་ཏུ་ཐོན་པ་. ཏུན་ཐོན་ with the face downwards; learned, wise.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha bye-wa* བེམ་པོ་ in bloom.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-brag* (*kha-lag*) forked rocks; any forked object; also as adj. མཐོང་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *Lo-kha-brag*, the mountainous wild country N. E. of Bhutan inhabited by wild tribes.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ (*kha-tal*) བེམ་པོ་ divorce, separation, especially of lovers or husband and wife.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-dwañ* eloquent; ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-dwañ-chog* able to speak powerfully, eloquent (*Kag. 11*).

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-dbrag* literally the mouth-split: ཅུ་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *chu kha-dbrag* a river which is divided or branched out; ལམ་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ a road which is branched into several paths; རྩེ་གླིང་ལ་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ the branch of a tree which divides into several parts; རྩེ་གླིང་ལ་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *rmig-pa kha-dbrag* a hoof which is bifurcated or split.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *Kha hbar-ma* མ་མཐོང་པ་ n. of a goddess (*Æti.*). In the Hindu pantheon Jvalāmukhī (she with a burning or glowing mouth) is worshipped as the goddess of choiers.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-hat-wa*, the opening of the buds of flowers.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-hat-tu* ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ to lie with one's face downwards.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-hlas-pa* མེམ་པོ་, མེམ་པོ་མེམ་པོ་ unblown flower, buds.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha hbyed-pa* = ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-phye-wa* to open a cover or pasted letter or packed article; is also used of books.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha hbyi-wa* (*kha-di-wa*) to make less, to diminish; to detract from (in quality).

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-shyañ* eloquent; ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha shyid-pa* eloquent.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ or **ཁ་པར་ཁ་པར་པ་** *kha shyar-wa* the mouth of a vessel or box closed or shut up: མཐོང་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ མཐོང་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *shig-chen kha-shyar rin-chen sil-maḥ ḥkañ* a covered copper vessel filled with precious things, etc. (*G. Kath. 77*).

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-gyor* = *thig-le* མཐོང་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ n. pr. (*Schr. Tā. 2, 275*).

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha ghyor* མཐོང་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ any-thing that is left after eating or has been touched by the mouth but not eaten. ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ to kiss.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-gbyor* *bdun-lā-m* = རྩེ་གླིང་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *Ḥdo-rye khañ*, the Tatrik Buddha Vajradhara (*Mñon.*).

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha ma-ḥcam* = ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha mi-mthan* discordant; ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha mi-ḥcam* does not agree or live in harmony.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha ma-phye-wa* མཐོང་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ an opening bud; one of the twenty-one hells in which sinners are punished, being bound with ropes.

ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ *kha-ma bye* མཐོང་ཁ་པར་ཁ་པར་པ་ a store or repository (*Lec.*).

ཁ་མི་ཤེས་པ་ *khami-yes-pa* not knowing the language.

ཁ་མར་ *kha-mar* bit (of a bridle).

ཁ་མེད་ *kha-med* silent; cannot reply: བཅད་ཁ་མེད་ བཅོན་པ་ ཁ་མེད་ *lab-na kha-med, blon-na rgyan med* if asked there is no reply; if ransacked, nothing to produce (from one's pocket); ཁ་མེད་བྱུག་པ་ ཁ་མེད་རིག་པ་ (the common saying is) "the dumb does not speak, the tongueless stammers."

ཁ་མོ་ *kha-mo* enchantment; irresistible influence.

ཁ་དམར་ *kha-dmar* lit. "red mouth"; a demon or *preta*; a ghostly apparition. This word is used in astrology and the medical works of Tibet to signify an affirmative prediction, good or bad. When such a prediction is realized it is called ཁ་དམར་ཐོག་ *kha-dmar phog*, when otherwise it is called ཁ་དམར་ཉོག་ *kha-dmar tog*.

ཁ་ཚུང་ *kha tsañ* = ཁ་མང་ *kha sañ* yesterday forenoon: ཁ་ཚུང་གི་ཕྱི་མ་པ་ the boy that was here yesterday forenoon (*A.*); also the day before yesterday; ཁ་མང་གཤམ་ཉི་མ་ *kar-sañ gzhah ñi-ma* last Sunday (*Ja.*).

ཁ་རྩོད་ *kha-rtsoñ* disputation.

ཁ་མ་ *kha-tsha* bitter and acrid; hot in the mouth; pungent like pepper; acc. to *Ja.* (a) a very acrid sort of radish; (b) aphthæ thrush, a disease of the mouth incident to horses, cows, sheep, &c.; (c) ཁ་མ་རྩུབ་པ་ *kha-tsha riñ-ñe-wa* daily warm food.

ཁ་མར་ *kha-tshar* 1. fringes, such as the threads at the end of a web or cloth or rug, scarf or sash. 2. minor ingredients in a medicinal mixture: རྒྱུད་གཅིག་གཅིག་མེད་པ་ ཁ་མར་མེད་པ་ *gyud gchig gchig med pa ka-mar med pa*

having made one drug the principal ingredient, on adding thereto another drug in less quantity, it is called adding the *kha-tshar*.

ཁ་རྩལ་ *kha-tshub* snow-storm

ཁ་མོ་ *kha-tshu* boasting: ཁ་མོ་ཤིན་ཏུ་ཕྱིན་པ་ *kha tshu shin-tu che-pa* a great swaggerer (*Ja.*).

ཁ་མོད་ *kha-tshod* the weighing: ཁ་མོད་བཞུག་པ་ *kha-tshod, bla-phug pa* *tshig gi lan sgrags-pa* (*A. 6*) considering one's expression with a view to reply to it. (ཐོག་གང་ལོད་མེད་པ་ ཁ་མོད་པ་ *tshig gang loñ med pa ka-tshod* (*ta wa.*))

ཁ་མོ་ *kha-tshon* = ཁ་མཐོག་ *kha-harig*, ཁ་མཚུམ་ *kha-beham* or ཁ་མཐུན་ *kha-mthun* unanimous, of one voice or opinion. Generally used with བཅོན་པ་, meaning 1. as in བཅོན་པ་ཁ་མོ་མཐུན་པ་ *med pa ka-tshon* (*A. 3*), all unanimously and firmly agreed upon; lit. ཁ་མོ་ *kha-tshon* colour; hence to be all of one colour in the face, i.e., to be of the same opinion. 2. = བཅོན་པ་ཐོག་པ་ *thag good-pa* a final decision or resolution: བྱུང་ཕྱིན་པ་ ཁ་མོ་མཐུན་པ་ *tsung phin pa ka-tshon* (*A. 15*) they all resolved to forsake their kingdoms; མཁའ་གཅིག་བྱུང་པ་ ཁ་མོ་མཐུན་པ་ *khah gzig-tu ka-tshon chod gzhah* it is difficult to arrive at a final decision. 3. surface or width (*Ja.*).

ཁ་མཐུམ་ *kha-mthul* བྱུང་པ་ muzzle: mouth; the lower part of the human face.

ཁ་མཚུམ་པ་ *kha mthams-pa* = རྒྱུད་པ་ *gyud-pa* to slander; to curse (*Mon.*).

ཁ་མཚོག་ *kha-htshog* abuse: ཁ་མཚོག་ཤིན་ཏུ་ཕྱིན་པ་ *ka-htshog chen-po* a great abuser, a raviler.

ཁ་མཚུམ་པ་ *kha-hdsein* མོ་མཚུམ་ the cuckoo.

ཁ་མཚུམ་པ་ *kha-hdain* བྱུང་པ་ *byed-pa* to receive in a friendly spirit; to be kind; to assist (*Ja.*); also to govern. ཁ་མཚུམ་པ་མཚུམ་པ་ *ka-hdain med-pa*

sent or commissioned for governing (*Donm.* 25).

ཁ་ཇོན་གཡུམ་ *kha-cho-jen gsum* are the following three: **ལྷག་ཤྲེལ་** *sug-shrel* small cardamom, *Convolvulus torquathorum*; **ཟུང་རྒྱལ་** *gung-gyal* saffron, and **ཤིང་ཁེང་** *shing-khe* long pepper (*Siam.* 259).

ཁ་ཇུམ་པ་ *kha-cho-jum-pa* to shut the mouth.

ཁ་སྤྱོད་ *kha-snyod* of inferior quality or of low position; **ཁ་སྤྱོད་ཀྱི་ཕྱག་ལྗེ་** the misfortune of being of low birth (*Id.*).

ཁ་ཤར་ *kha-shar* water-hen (*Sib.*).

ཁ་ཤེ་ *kha-shé* mouth and mind; **ཁ་ཤེ་མེ་ལྷོ་ཤྲེལ་** *kha-shé me ne-cho-shrel* hypocrisy; hypocrite; **ཁ་ཤེ་ཤེ་ལ་** *kha-shé shé la* unfeigned; sincere.

ཁ་ཤོང་ *kha-shé* breadth, expanse, *et c.*, of the heavens.

ཁ་ཤོང་མེ་ལྷོ་ཤྲེལ་ *kha-shé me ne-cho-shrel* modest in speech; also not able to speak well.

ཁ་ཤོང་ཤེ་ *kha-shé-shé* food, victuals (*Id.*).

ཁ་ཙམ་ *kha-zam*, **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-shé-zam* a kind of chintz from Kashmir; also a kind of cloth or silk stuff in variegated colours; **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-zam* chintz from Nepal.

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-zam* food, either in general or some particular article of food; **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-zam la brkam-pa* gyur he longed for food; **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-zam gtshe-shé-me* clean food, or clean in (taking food). In Sikk. *kho-bae* sweet cakes, etc.

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-zam-pa* to close the mouth or any opening.

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-zam* or **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-zam* the date fruit.

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-zam* loquacious.

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-zam* spoon or ladle.

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-zam* or **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-zam* in *W.* rake in gardening; in *Spiti* a carrier's load; **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-zam* a coolie (*Ji*).

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-cho-jen* = **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *tsheg-gu glod-rag* good speech; one who speaks pleasantly (*Idem*).

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-cho-jen* the day before yesterday.

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-cho-jen* lit. face downward; downcast; **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-cho-jen la cho-pa* or **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *cho-pa* to subjugate one, or to enforce obedience upon; **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-cho-jen la cho-pa* to die falling off.

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-cho-jen* lit. being one's partner or match as to speaking, but in general partner, assistant, **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-cho-jen la cho-pa* to assist; **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-cho-jen la cho-pa* I am not his match, not able to compete with him, with regard to things, I am not equal to the task (*Id.*).

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-cho-jen la cho-pa* letter *ཁ་ཤེ་ཙམ་* *kha-cho-jen* a label; a letter or writing on the cover of any parcel or letter; an inscription.

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-cho-jen* the spout of a kettle or any other vessel; **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-cho-jen la cho-pa* drawing with his lips at the spout which hangs down outside the vessel (*Id.* 24).

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-cho-jen* a false charge (*Jam*); **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-cho-jen la cho-pa* *kyan* (*Id.*) he was unjustly accused (*Id.*); **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-cho-jen la cho-pa* unfounded accusations arise such as those coming by word of mouth and by implication, though one is guiltless.

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-cho-jen* wide mouth: **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-cho-jen la cho-pa* the shape of Sumeru resembled that of a vessel placed with its wide mouth upwards (i.e., like a pyramid or a point) (*Yasol.* 35).

ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་ *kha-cho-jen* = **ཁ་ཙམ་ཁ་ཤེ་ཙམ་** *kha-cho-jen* cover of a vessel or basket (*Q. kuh.* 77).

ཁ་ག *ka-ga* the spotted deer (*sha*); elk (S. 1.). In Sikk. the common deer of the Duars is called **ཁ་ག**. **ཁ་གམེའི་ཐུག་** *ka-ga-gi pu-thug* a tea bag made of deer-skin.

ཁ་གག *ka-gags* jest; joke in W. Ja.).

ཁ་གམ་ཆེན་ *ka-gag-chen* (sounded "khi-she") some; colloq. in C.

ཁ་གགམ་ཆེན་ *ka-gag-chen* or **ཁ་ཆེན་ཁ་** *ka-ka-chen* eloquent; **ཁ་གགམ་མེད་པ་** *ka-gag-mey-pa* one who has nothing much to say, same as **ཁ་ཆེན་ཁ་མེད་པ་** *ka-ka-chen ka-mey-pa*.

ཁ་ཤོབ་ *ka-shob* in colloq. lies; obscene talk; idle talk.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* breach of promise: **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* the mouth has run away, denoting inconsiderate talk (Ja.).

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* rinsing the mouth; sipping water and ejecting it.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* n. of a mountainous country in the north-east of India (Tib.); the Khasya Hills in Assam.

ཁ་གགམ་ཆེན་པོ་ *ka-gag-chen-po* = **ཁ་ཆེན་ཁ་ཆེན་པོ་** *ka-ka-chen-po* using rough language; controversy, discussion, dispute; with *rggyag-pa* to dispute: **ཁ་གགམ་ཆེན་པོ་** *ka-gag-chen-po* pointing his fingers he goes to dispute (Rds. 17).

ཁ་གགམ་ཆེན་པོ་ *ka-gag-chen-po* talk, gossip.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* n. of a wild country on the border of Tibet (Yas. 35).

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* v. **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po*

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* explained as **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* to speak one's mind; to tell honestly what has occurred in the mind.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* a bribe: **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* to offer a bribe.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* n. of a wild hill tribe of India (of the Khasya Hills) (Yas.).

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* 1. the day before yesterday. 2. also = several weeks ago, some-time back.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* v. **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po*

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* 1. abbreviation of **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* mouth, and **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* teeth. 2. the edge, border of a thing: **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* = **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* flung to the border (Pag. 187): **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* = **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* lag *hyah li* *kyag* = **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* lined the border of the ship with iron plates (A. 18).

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* deaf.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* = **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* learning by heart; primer used by children in W.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* v. **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po*

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* new, fresh.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* or **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* a message; clear language; intelligible language. **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* obscure; not in clear terms or language.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* to be full by adding something more to it: **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* filling with the best thing and nectar in oblation (Rds.).

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* = **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* talkative.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* to associate with one another, viz., in drinking and smoking together.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* turned upwards: **ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་** *ka-shob-chen-po* to lie with the face uppermost.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* to tempt by false hopes and promises; to deceive by sweet words.

ཁ་ཤོབ་ཆེན་པོ་ *ka-shob-chen-po* forked mouth or point; the bifurcated mouth or end of anything

ཡུལ་སྒྲིལ་ III: the six elements, earth, air, fire, water, the heavenly ether, and *nam-shes* or the physical substance of the mind. For the last two, arterial blood and seminal fluid are sometimes substituted. Also there are the eighteen elements acc. to the Buddhists, namely, the five organs of sense, together with *manas* (mind); the six faculties or senses dependent on these and also the six *idans* produced by these six faculties. Any one of the five properties or qualities of the elements observed by the organs of sense, viz., sound, tangibility, colour, flavour and smell, is also so called.

ཡུལ་སྒྲིལ་འདྲེན་གྱི་མིག་མོག་མ་དྲེན་དང་པོ་ནི་ཡུལ་སྒྲིལ་དང་མིག་གི་འཕེལ་ལ་མིག་མ་དྲེན་པ་དཔེར་ན་ཡུལ་སྒྲིལ་དང་གཟུགས་ཡུལ་སྒྲིལ་མིག་མ་དྲེན་པ་ལུས་གི་ཡུལ་སྒྲིལ་དང་འདྲེན་ནི་*khamṣ bco-brygad-kyi myi soṅs rten dcañ-paḥi khamṣdang dan my-gi rnan-par ṣas-pa soṅs bṛten-pa rnam-par ṣas-paḥi khamṣ dan ḡzugs-khamṣ soṅs dmyag-pa gul-gi khamṣ drug dan bco-brygad-to* may be rendered.

The eighteen *ཡུལ་ khamṣ* or *Dhātu* acc. to the Buddhists are:—

I.—The organs themselves: *མིག myi* eye; *རྩ་ག rna-na* ear; *མུ་ག sna-na* nose; *ལྗ་ ke* tongue; *ལུས lu* body; and *མིད་ག yid* the mind.

II.—*གཟུགས ḡzugs* bodily form; *རྩ་ agra* sound; *རྩ་ dri* smell; *རྩ་ ro* taste; *རྩ་ rey* touch; *ལུས chos*, *ལུས་མཛེས་* attributes.

III.—The *མིག་མ་དྲེན་གི་གསལ་གྱི་ཡུལ་ rnam-par ṣas-pa* *Vijñāna* or consciousness produced by the organs of sense, &c. The *Vijñāna* of *མིག་ myi*, of *རྩ་ག rna-na*, of *མུ་ག sna-na*, of *ལྗ་ ke*, of *ལུས lu* and of *མིད་ག yid*, i.e., eye, ear, nose, tongue, body, and mind.

ཡུལ་སྒྲིལ་ IV: empire; realm; territory; domain: *གུལ་ཡུལ་ gul-khamṣ* political territory; empire, in a geographical sense (*J.*);

རྒྱལ་ཡུལ་ rgyal-khamṣ kingdom: *རྒྱལ་མཁའ་ཡུལ་ rgyal-nahi khamṣ* the province or sphere of the Buddhas, also of their spiritual influence: *རྒྱལ་ཡུལ་འགྲུལ་པ་ rgyal-khamṣ hgrim-pa* to roam over the kingdoms, the countries (*J.*): *ཡུལ་ཤེན་* empire; also the earth.

ཡུལ་སྒྲིལ་ V: *མིག་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་ khams-gsam* *མེས་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་* the sensual world, viz.:—(1) *མ་ཤེས་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་* *blod-paḥi khamṣ* the phenomenal world; (2) *ལྗ་ལྗ་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་ ḡzugs-kyi khamṣ* the world of astral forms; (3) *ལྗ་ལྗ་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་ ḡzugs-med khamṣ* the spiritual world, i.e., the world of formless spirits.

ཡུལ་སྒྲིལ་ VI: n. of the easternmost districts of Tibet, embracing some dozen semi-independent petty states, about half of which own allegiance to Lhassa, and the rest give joint allegiance to both China and Lhassa. *ཡུལ་ Khamṣ* and *ཤེན་ Syan* are the two lower regions of Tibet; these constitute what is called *ཤེན་ཤེན་* *Loḍ-chen* or Greater Tibet.

ཡུལ་ལྗ་ལྗ་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་ khamṣ-bṛtas byed-pa or *ཡུལ་ལྗ་ལྗ་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་ khamṣ-bṛtas byed-pa* one who draws omens: *ཤེན་པ་ལྗ་ལྗ་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་ they-pa ḡsum-gyi khamṣ-bṛtas byed-pa* (*J. Zan*).

ཡུལ་ཤེན་ཤེན་ khamṣ chen-po = *ཤེན་ཤེན་ཤེན་ཤེན་ chu* mercury; quicksilver (*Shon*).

ཡུལ་སྒྲིལ་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་ khamṣ bde-wa good health. When glass is pure *ཤེན་ཤེན་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་ ṣel-dri-ma med-pa* and clean it is called *ཤེན་ཤེན་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་ ṣel-khamṣ dcañs-pa*. A clear cloudless sky *ཤེན་ཤེན་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་* is said to be *Nam-khamṣ dcañs-pa*; *ཤེན་ཤེན་པ་མ་དྲེན་གྱི་ཡུལ་* *sems agrib-pa med-pa* the mind when it is free from defilement or sin.

ཁ་པ་ *Khar-pa* རྒྱལ 1. n. of a demon of *Puranic* India who was killed by Krishna. 2. a compound of copper and zinc; bell metal.

ཁ་ཁ་ལ་ *khar-ica* རྒྱལ་མཁའ་རྒྱལ་ a maker of bell-metal.

ཁ་རྩ་ *khar-rtsa* = **ཁ་མར་** *khar-so* col. yesterday forenoon.

† **ཁ་རྩ་ལ་** *khar-tsu-ra* རྒྱལ་ལྷ་; རྩ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ རྩ་ལྷ་ལྷ་ *ghra-sa-lu* the date fruit.

† **ཁ་ས་པ་** རྩ་ *khar-sa pa-ni* or **ཁ་ས་པ་** *kha-sar pa-na* རྩ་ལྷ་ he that moves in the sky; gliding through the air; a name of Avalokites'vara *Bodhisattva*; Vishnu.

ཁ་ཤེན་ *khar-gsel* རྩ་ལྷ་ the trident carried by mendicants of the རྩ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ Tantrik School.

ཁལ་ *khal* 1. primarily a load or burden in general: **ཁལ་ལྷ་** *khal khyer-wa* to carry a burden; **ཁལ་ལྷ་ལྷ་** *khal-ggi gtsa-lu* on the top of the baggage; **ཁལ་ལྷ་ལྷ་** *khal hgel-wa* to load; **ཁལ་ལྷ་ལྷ་** *khal hogs-pa* to take off the burden, to unload; **ལྷ་ལྷ་** a sheep load; **ལྷ་ལྷ་** a coolie load. 2. a set weight or measure, said to equal 30lb, used for dry goods, corn, salt, tea, &c. In Tibet 1 *khal* = 2 *hbo* = 20 *bre*; hence in Sikkim and *H.* ཁལ་ལྷ་ "khe-chik" has come to mean 20 or a score of anything; **ལྷ་ལྷ་ལྷ་** *hlegs-khal* a weighing score; the weight of 20 points on the stool-yard called *rgya-ma*. 3. a caravan.

ཁལ་ཁ་ *Khal-kha* the native name of Mongolia Proper, the country of Jenghis-khan, the Tartar Conqueror རྩ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *Khal-kha kha-ral gla-tra*, lit. "the sacred enclosure of Khal-kha"; the name applied to Urga in Northern Mongolia,

where the incarnation of the Taranath Lama resides. The latter is sometimes styled **ཁལ་ཁ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་** *Khal-kha Rje-blaun dam-pa*, the venerable holy one of Khal-kha.

ཁལ་ཁལ་ *khal-khol* stunned; insensible (*Ja*).

ཁལ་ལྷ་ *khal-cag* the best sort of wool for manufacturing shawls coming from the northern solitudes of Tibet.

ཁལ་རྩ་ *khal-rj* ལྷ་ = ལྷ་ལྷ་ *dos-rgya* or **ཁལ་ལྷ་** *khal-ma* ལྷ་, ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ *gla* *sogs-kyi rje* those who conduct a caravan or follow the train of packed animals, such as pony, yaks, oxen, &c.; relay of packed animals: **ཁལ་ལྷ་ལྷ་** ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *kham* *sogs tha* *riñ-pahi dos-rgya khkal-rje* the relay of beasts of burden when proceeding on a long journey to *Kham*, &c.

ཁལ་པ་ *khal-pa* 1. wether; castrated ram. 2. sow-thistle, *Sonchus*.

ཁལ་ལྷ་ *khal-bau* jug or pitcher to hold wine for 20 persons or a quantity measuring 20 ལྷ་ *bre*; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ལྷ་ jugs of ale each sufficient for 20 of the vulgar folk of whatever class.

ཁལ་ལྷ་ *khal-ma* any draught animal or beast of burden: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ལྷ་ to drive beasts of burden to the pasture; often contracted into *khal*: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the wages of both carriers and beasts of burden.

ཁལ་རྩ་ *khal-ri* = **ཁལ་རྩ་** *khal-ru* or **ཁལ་ལྷ་** *kha-ri* or **ཁལ་ལྷ་** *kha-ru* a measure of about 20 bushels.

ཁལ་ལྷ་ *kha* for **ཁལ་ལྷ་** *kha-yis* instr. of *kha*.

ཁལ་ལྷ་ལྷ་ *kha-khyi-rga* = **ཁལ་ལྷ་ལྷ་** *kha-theys* or **ཁལ་ལྷ་ལྷ་** *kha-theys* to be witness; to give evidence.

ཐུན་པ *khud-pa* pocket, pouch (Sch.): ཐུན་པ་རུ་མཆོག་ *skye-l-tsoṅ* ཐུན་པ་མཆོག་ any-thing sent; a dowry; an article presented.

ཐུན་མ *khud-ma* side; edge (Cs.).

ཐུན་པེ *khud-se* for ཐུན་པ་གཙང་ *khud-la* གཙང་ hold forth the lap of your coat!

ཐུན་ཏི *khun-ti* or ཐུན་ཏི་ཀླུང་ *khgen-ti* is stated to be used in *Pur.* for he or she (*Jā.*).

ཐུན་པ་ *khun-pa* ཐུན་པ་ the uttering of any inarticulate sound; cooing; moaning; the rattling of wheels; rumbling of the bowels; to grunt (*Jā.*); to groan (*Sch.*).

ཐུན་བུ *Khun-bu* n. of a place in the confines of Tibet and Nepal (*S. Kur.* 77).

ཐུན་མ(ས།) *khun(s)* crooked (*Jā.*).

ཐུན་མ་གཙང་ *khams-lag* = ཐུན་མ་གཙང་ *skyes-lag*, ཐུན་མ་གཙང་ *don* ཐུན་མ་གཙང་ *gyar-gin* diminished; (changed): ཐུན་མ་གཙང་ཐུན་མ་གཙང་ if your faith be diminished (*A.* 85).

ཐུན་ *khur* or ཐུན་པ་ *khur-po* ཐུན་པ་ burden; load for men: ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ the father's burden having fallen on the son (*Pag.* 23): ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ one that lives by carrying loads (*Jā.*): ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-gā* wooden pole over the neck from the ends of which loads are carried; a milkmaid's yoke-pole is called ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-hā-in*: ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-khur-po* he who carries the bodily existence is *Pañ-gala*; a corporeal being; ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-ggā* ཐུན་པ་ *dab-pa* ཐུན་པ་ one worn out by carrying loads; ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-ggā* non-*pa* one drooping under a burden or load, also pressed down by responsibilities and sufferings: ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ were pressed down by the weight of many miseries; ཐུན་པ་ *khur-gā* ཐུན་པ་ the wage for carrying a load: ཐུན་པ་ *khur-gān*. id.

ཐུན་པ་ *khur-fa-wa* heavy load or responsibility: ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ཐུན་པ་ being old, heavy burdens and death wore them out (*Lam-rim.* 74).

ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-byān-pa* = ཐུན་པ་ *gyur-wa* ཐུན་པ་ (from ཐུན་པ་) to borrow; to take loan of.

ཐུན་པ་ *khur-thag* = ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-yoṅ* ཐུན་པ་ *hul-gu-thag* or ཐུན་པ་ *bphyan-thag* the rope used in suspending loads from the ends of a yoke-like pole; rope to carry loads.

ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur hdegs-byed* giving over a charge or responsibility or load.

ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur hden-pa* ཐུན་པ་ one who carries or draws a load; one who takes charge of.

ཐུན་པ་ *khur-pa* and ཐུན་པ་ *khur-mā* a load-carrier; a coolie.

ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur bphyog-pa* ཐུན་པ་ཐུན་པ་ the depriving of one's charge; the robbing of one's load.

ཐུན་པ་ *khur-wa*, v. ཐུན་པ་ *khur-tshog*.

ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-bor-wa* ཐུན་པ་ཐུན་པ་ he who has laid down the burden, charge or responsibility. In Buddhism ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-bor-wa* or ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-po bor-wa*, one who has laid down the five aggregates (*skandha*), i.e., he who will not have again to take corporeal existence; one of the perfections of a *S'rātaṅa*.

ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur blañ-pa* to take over charge: ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur blañ-pa* having undertaken the task of expounding (*Sdu.* 2).

ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-mān(s)* or ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khur-mān-pa*, ཐུན་པ་ *khur-tshod* ཐུན་པ་, ཐུན་པ་ཐུན་པ་ dardleion, or the (ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *ba-gān* *pe*) ox-tongue (as it is called in Tibet), used as a pot-herb and medicinal plant, a kind of

edible herb: རྩ་མཆོད་ལྷན་པ་ལ་མད་ dandelion is useful in fever and brown phlegm.

Syn. རྩ་མཆོད་ *khur-tshod*; བཟང་ཕྱུ་ *ba-glañ tee* (*Mon.*).

ལྷན་པ་ *khur-tshog* or ལྷན་པ་ལ་མད་ *mkhur-tshog* མཆོད་; ལྷན་པ་ the cheek, the ruddy part of the face below the eyes.

Syn. ལྷན་པ་ *khur-wa*.

ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *khur-bzod-pa* མཆོད་པ་ one who is able to carry a load, who has patience to carry a burden or responsibility.

ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *khur-lu mi-hjigs* = མཆོད་པ་ *sa-gshi* the earth (*Mon.*).

ལྷན་པ་ *khur-len* the charge of: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ the resident officer in the Jong about this date of the month and year took over charge of the Jong (district).

ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *khur-bzams-che-wa* one having a sense of responsibility: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ general instruction for the necessity of a sense of responsibilities in an office.

ལྷན་པ་ *khul* 1. jurisdiction; province; domain; district: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *Gshis-rtse-khul* within the jurisdiction or province of Shiga-tse: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *Lha-sahi khul* all the places belonging to or within the town jurisdiction of Lhasa: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *dehi khul la bding* is subject to him (*Jā.*). 2. also manner, state, or circumstance: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ if you do not know, set the manner of knowing: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ if (you) have (it not), ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ if you had: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ I have been doing a little business in buying and reselling from one party to another. 3. a ravine (in *K. navaar*). 4. the soft down of furs (*Sch.*). 5. ལྷན་པ་ *khul-mal* small basket for wool.

6. very soft wool of Tibetan goat which grows next to skin, and also called ལྷན་པ་ *khul-lu* or ལྷན་པ་ *lal-hjam*: ལྷན་པ་ *khul* ལྷན་པ་ made of the softest goat-hair or yak-hair: ལྷན་པ་ *khul-phyiñ* felt made of the softest wool of goat or yak.

Syn. ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *mañah-shab*; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *hag* (*Mon.*).

ལྷན་པ་ *khul-ma* the bottom or the side of a thing (*Cs.*).

ལྷན་པ་ *khul-rtse* = ལྷན་པ་ *ha-can* or ལྷན་པ་ *cin-lu* to a great measure, lit. from the bottom to the top; hence entirely, greatly (*Yig. 14*).

ལྷན་པ་ *khul-rtsid* an abbreviation of the words ལྷན་པ་ *ku-lu* and ལྷན་པ་ *rtsid*.

ལྷན་པ་ *khe* numeral ninety-two (92).

ལྷན་པ་ *khe-khye* or ལྷན་པ་ *khe-ma* 1. profit, gain; ལྷན་པ་ *khe-tyog* ditto; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *khe tshon byed-pa* to trade; to traffic; to bargain; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ gain; advance obtained by experience. 2. tetter; herpes; ringworm (eruption on the skin) (*Sch.*).

ལྷན་པ་ *Khe-gad* n. of a place, the birth-place of ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *Lo-ta-wa* ལྷན་པ་ *Lo-grag-pa* (*Loñ. 30*).

ལྷན་པ་ *Khe-gau-rtse* n. of a monastery in China erected by the Chinese Minister Ka-thi-shes (*Yig.*).

ལྷན་པ་ *khe-grub-pa* to make profit, to gain; ལྷན་པ་ *khe-grug-pa* to make a good bargain (*Sch.*).

ལྷན་པ་ *khe-can* with profit; profitable.

ལྷན་པ་ *khe-nen* profit and loss; risk; also good and evil, i.e., ལྷན་པ་ *yag* and ལྷན་པ་ *neg*.

ལྷན་པ་ *khe-pa* in Amdo = ལྷན་པ་ *tshon-pa* tradesman; dealer; one who makes profit

by selling or in business; རྒྱུ་པ་ཁྱེད་ (*shooñ-htas klu-pa*) dealer; middleman.

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*Khe khyi-mo*) n. of a place in Kung-pa, where the eighth incarnate *Kur-ang-pa* Lama was born.

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*klu-moñ*) unprofitable.

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*klu-mo hyon-mo*) to fall in price.

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*Klu-mo non*) n. of a place in Mongolia (*Yig.*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khe-shib chun-pa*) very profitable yielding good income.

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*Khe-gsum*) n. of a place in Tibet (*S. kar.*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khegs, v. ཁྱེད་*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khegs-pa*) to obstruct; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*the medicine*) will certainly obstruct the passage of the womb.

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*mañ-pa gyi*) a general name for darkness, gloom or obscurity (*Mon.*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khoñs-glan*) boastful words or language.

Syn. ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*dregs-tzig; ཁྱེད་ ཁྱེད་*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khoñs-biñ ma=ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ bu-mo dar-ma*) a youthful maiden (*Mon.*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khoñs-pa*) ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ 1. pride, haughtiness, arrogance. 2. p.f. of ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*hkhonñs-pa*) to fill; become replete with. 3. ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ puff-bell up, laughty, arrogant: ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*kh hoñs-pa-ma*) ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ one who boasts; bragglousness.

Syn. ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*eris-pa; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ dregs-pa; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ na-rgyal*) (*Mon.*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khen-hdra*) a kind of cotton cloth.

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khen-pa*) 1. wormwood (*Schtr.*). 2. to lean; to repose on (erroneously for ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*bkhan-pa*) (*Sch.*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khele*) ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ a cover, lid, coverlet: ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ an enclosure round the sacrificial ground; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khele-khi dra-ma*) ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ a net (generally of iron) to cover anything; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*pañ-khele*) a cover for the lap; apron; napkin; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*gya-khele*) a cover for the saddle; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*oy-gtse khele*) a table cloth; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*char-khele*) a rain cloak; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*thod-khele*) a cap; hood; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*gdan-khele*) a certain beam or board above the capital of a pillar; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*gdon-khele*), veil; cloth to cover the face; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*qdon-khele*) in *W.* apron.

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khele-hgub-pa*) to place a cover over a thing); to cover

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khele sañ-ma*) to take the covering off.

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khele-pa=གཞིགས་པ་ gyogs-pa*) covered, veiled; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khele-ma*) covering (*Cs.*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khem, v. ཁྱེད་ khyem*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*kher-rkyan*) alone; solitary: ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*there was only one man, a solitary man.*

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*kher rgyag-pa*) to defraud; to usurp (*Sch.*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*Khel-rgo*) n. of a district, also that of a mountain: ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*Khel-rgo ri-da gdog rgyu-khyed*).

ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*khele-ua*) 1. to load upon; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*Ja.*). 2. rely upon; depend on; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*blo khyal-ua*), ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*blo mgs-ua*) to have confidence in; ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*kyen khele-ua*) to be sure; to be certain; to be certain of anything; absolutely certain: ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་ (*de-riñ yon bstan-khele-yin*) (his) coming-to-day is absolutely certain.

etc., are included in the continent of Dzam-ling: དེ་ནི་དཀྱིལ་ཁྲུང་པ་གསལ་པོ་ (this) is contained, i.e., included in, that (Jā.): འགྲམ་མེལ་ལེ་ཤ་རྒྱུ་ཁྲུང་པ་ཁྲུང་པ་ *bsil-rī kha gñomg-vahi khorḡg-skṡiḡ na* in the protected cleft of the cool mountain where the snow is levelled (*Ya-sel*. 35).

ཁྲུང་པ་ *khong-pa* 1. highly injurious; violent; cruel; rough. 2. adv. crooked: ཁྲུང་པ་འདུག *khong cha-bdug* it is bent, curved, warped.

ཁྲུང་པ་འཇམ་ *khong-rī* crippled. (*Jā*).).

ཁྲོད་ *khod* = རྩམ་ རྩམ་ 1. the external appearance; outward look; surface: རྩམ་པལ་ཁྲོད་ *sa khod-gñomg-pa* land of even surface; plains: མཐོང་མཐོང་པ་ even and regular teeth: འཇམ་ལ་ཁྲོད་ རྩམ་པ་ལྟུང་ *las-ku la khod-gñomg-po gyis* in doing a work (business) be of even temper: ལམ་པ་དང་མོད་མོད་ལྟུང་ཁྲོད་ རྩམ་པ་ལྟུང་ *shal-ica dañ tshon blañ-rgyu-la khod-gñomg-po gyis* in plastering and in painting make the surface even: མི་མང་པོ་ལ་ལམ་པ་དང་ཁྲོད་ རྩམ་པ་ལྟུང་ *mi mañ-pohi bzah blañ-lu khod gñomg-po gyis* in giving food and drink to many people make the distribution uniform: རྩམ་པ་དང་ཁྲོད་ རྩམ་པ་ལྟུང་ *stob khug khod-gñomg-po* fine and thick levelled into one. 2. v. ཁྲོད་པ་ *khod-pa* and ཁྲོད་པ་ *hgod-pa*.

ཁྲོད་ཁྲོད་ *khod khod* an average number (*Ya-sel*. 35).

ཁྲོད་ I: *khon* རེ་རམ་ sbat. anger; grudge; resentment; enmity: ཁྲོད་པ་འཇམ་ *khon pa* or ཁྲོད་པ་འཇམ་ *khon-du* *hdsin-pa* བདེ་རམ་ to feel rancour, hatred; ཁྲོད་པ་འཇམ་ *khon bzod-pa* forbear, endure, forgive; ཁྲོད་པ་འཇམ་ *khon gug-te gdag-pa* lit. to sit waiting out of vindictiveness to take revenge upon; ཁྲོད་པ་འཇམ་ *khon-blar* in W. sting; the burning of anger or hatred in

the soul (*Jā*); ཁྲོད་པ་འཇམ་ཁྲོད་པ་འཇམ་ getting more and more spiteful.

ཁྲོད་ II: a technical term in Tibet and Chinese astrology applying to one of the eight mystical signs or *parkha* of divination; ཁྲོད་པ་ one whose lot is cast in this division.

ཁྲོད་ *khob* fat; heavy; clumsy (*Sch.*).

ཁྲོད་ཁྲོད་ *khob-khrob* the sound caused by the tapping of one thing upon another.

ཁྲོད་ *khom* wallet; leather trunk; felt or hide bag: ཁྲོད་པ་ཁྲོད་ *grigs-khomg* a great man's trunk: ཁྲོད་པ་ཁྲོད་ *khom-bhog* a bag usually made of leather for carrying apparel and other articles on a journey.

ཁྲོད་པ་ *khom-pa* 1. to have leisure, time to do a thing. 2. to be enabled to do a thing by the absence of external impediments (*Schtr.*): ཁྲོད་པ་ཁྲོད་ *khom-pa min* I have no time; I cannot do it now; ཁྲོད་པ་ཁྲོད་ *giod mi khom* no leisure to stay; ཁྲོད་པ་ཁྲོད་ *ka khom* I am versed in; ཁྲོད་པ་ཁྲོད་ *mi khom* not practised; ཁྲོད་པ་ཁྲོད་ *mi khom-pa* *brgyad* ལམ་པ་ལྟུང་ the eight obstacles to happiness caused by the rebirth in places or situations unfavourable to one's conversion to Buddhism. Such re-births are:—ལམ་པ་ལྟུང་ *amg-can dmyul-ica* རྩམ་པ་ལྟུང་ as hell beings; ལམ་པ་ལྟུང་ *duḡ-hro* ཁྲོད་པ་ལྟུང་ as beasts, reptiles, flies, etc.; ལམ་པ་ལྟུང་ *yi-dbagḡ* རྩམ་པ་ལྟུང་ ghosts; ལམ་པ་ལྟུང་ *tha tsho-rīñ-po* ཁྲོད་པ་ལྟུང་ the gods who enjoy very long life; ལམ་པ་ལྟུང་ *mi khob* *khob-mi* རྩམ་པ་ལྟུང་ the border (wild) people; ལམ་པ་ལྟུང་ *ma tshañ-ica* རྩམ་པ་ལྟུང་ those who are defective in the faculties of the mind or of the body; ལམ་པ་ལྟུང་ *log-par* *lta-ica* རྩམ་པ་ལྟུང་ following false or heretical doctrines or theories; ལམ་པ་ལྟུང་ *de-bahin* *grog-pa* *rnamg ma byuñ-ica* རྩམ་པ་ལྟུང་ རྩམ་པ་ལྟུང་ རྩམ་པ་ལྟུང་

place where the Tathāgata has not (yet) made his appearance.

ཁྲི་མ་ཡུག *khor-mo yug* incessantly; continually (*Sch.*), v. **ཁྲི་ཡུག** *khori-yug*.

ཁྲི་མོ་དཔ *khori-mo* *gyod-pa* continual and uninterrupted suffering (in the hell): དཔལ་བར་ལྷན་པ་གྲང་གི་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ཁྲི་མོ་དཔ་ལྷན་པ་ when born in hell, being subjected to torments in the miseries of heat and cold, the performance of religion is impracticable.

ཁྲི་ཡུག *khori-yug* an obsolete form of **ཁྲི་ཡུག** *khori-yug*, also ཁྲི་མོ་དཔ་ *khori-mo* དཔ་ལྷན་པ་.

ཁྲི་ཡུག *khori-yug* 1. ཁྲི་མོ་དཔ་ *khori-mo*; ལྷན་པ་ *kyun-pa* མཐའ་རྒྱ་མཚད་ the horizon; the outmost limit; the outer line or circumference; ཁྲི་མོ་དཔ་ལྷན་པ་ at all times, day and night. 2. ཁྲི་མོ་དཔ་ཁྲི་ཡུག་ཁྲི་མོ་དཔ་ ལྷན་པ་ kept them without sleep at all times, day and night (*Fig.*): **ཁྲི་ཡུག་ཅན་པ་** *khori-yug chen-pa* ལྷན་པ་ལྷན་པ་ acc. to the Buddhists, the outer wall of the world; the greater horizon from the top of Sumeru.

ཁྲི་ས *khori-sa* = **ཁྲི་མོ་ས** *khori-sa*.

ཁྲི་མོ *khori* or **ཁྲི་མོ་མོ** *khori-mo* abridgment; epitome; **ཁྲི་མོ་དཔ་མོ** *khori-mo* *phyug-mo* abridged (*Cs.*).

ཁྲི་མོ་མཐུ *khori-mo* the mouth of a bellows.

ཁྲི་མོ་དཔ *khori-mo* = ཁྲི་མོ་དཔ་ *zur-du* in a corner; marginally.

ཁྲི་མོ་པ *khori-pa* boiled (*Cs.*); boiling; bubbling (*Sch.*).

ཁྲི་མོ་པ *khori-pa* = ཁྲི་མོ་པ་ *gyog-po* ལྷན་པ་ a servant; **ཁྲི་མོ་པ** *khori-pa* a slave; **ཁྲི་མོ་པ་ལྷན་པ་** *khori-pa* *kyun-pa* ལྷན་པ་ to hire for a servant: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *kyun-pa* ལྷན་པ་

stid-pa *khori* the world is a servant of the evolving principle. **ཁྲི་མོ་པ** *khori-mo* a maid-servant; a female slave; **ཁྲི་མོ་པ་ལྷན་པ་** *khori-mo* *kyun-pa* ལྷན་པ་ name of kind of vegetable medicine applied to wounds and sores, &c. (*Sman. 350*).

ཁྲི་མོ་མོ *khori-mo* a bit; a small piece.

ཁྲི་མོ་མོ *khori-mo* = ཁྲི་མོ་མོ་ *khori-mo* ལྷན་པ་ 1. a window; a hole in the wall or roof of a house to serve the purpose of a window or sky-light; acc. to *Sch.* an outlet for the smoke in a roof. 2. anything boiled: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *ja da* *chu sog* ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *khori-mo* tea or water that has been boiled: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *gyug-pa* ལྷན་པ་ *khori-mo* the boiling or molten matter of hell: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *ho-thug* *khori-mo* boiling gruel.

ཁྲི་མོ་མོ *khori-mo* 1. ཁྲི་མོ་མོ་ *gyog-mo* ལྷན་པ་ maid servant. 2. a coarse sort of blanket usually given to slaves in *C.* (*Schtr.*). 3. mowed corn; a swath (*Jā.*). 4. among the herdsmen called *Dog-pa*, a bellows made of an entire goat skin.

ཁྲི་མོ་མོ *khori-mo*, mis-spelt for **ཁྲི་མོ་མོ**, a slave family or mean extraction: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *mag-pa* *lo-gsum* *khori* *gyug-pa* *min-kyun* *khul-ryug-pa* *yin* though the son-in-law (elect) is not a slave (by birth) yet he should be made to serve (the bride's parents) for three years.

ཁྲི་མོ་མོ *khori-mo* imp. of ལྷན་པ་ *gyug-pa* to split: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *gyug-pa* *min-kyun* *khul-ryug-pa* *yin* though the son-in-law (elect) is not a slave (by birth) yet he should be made to serve (the bride's parents) for three years.

ཁྲི་མོ་མོ *khori-mo* the running hand-writing of the Chinese.

ཁྲི་མོ་མོ *khori-mo* or ལྷན་པ་ *khori-mo* as much as fills the hollow of the hand; handful, e.g., of water (*Cs.*).

प्रसयप्रकाश *khyad-par gnas* = ॐ बुद्धप्रकाशः
the Bodhi or Pipal tree (*Mon.*).

प्रसयप्रकाश *Khyad-par lo-ma* excellent
leaf; विशाल n. of an individual (*A. K.*).

प्रसयप्रकाश *khyad tshar-can* = ॐ अद्भुतः अद्भुतः
ntshar-can wonderful; curious; strange.

प्रसयप्रकाश *khyad-gshi* the superior basis. A
superior basis is alone possessed of
khyad-chog, i.e., virtues which cannot be
found elsewhere. The god Brahmā is
called प्रसयप्रकाश *Khyad-gshi tsahāg-pa*,
the god of excellent basis, for Brahmā
is possessed of superior moral merits,
resplendence, and longevity.

प्रसय *khyab-pa* = ॐ *rgyas-pa* आपिप्त,
आप्त, ॐ १. to fill, penetrate; also to
embrace, estimate, comprise: ॐ *rgyas-pa*
ॐ *brun-pa mañ-poś khyab-pa* full
of, or quite covered with, pustules; ॐ *rgyas-pa*
ॐ *mkhris-paś khyab-pa* filled, impreg-
nated with bile; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* unnumbered
immeasurable *kulpas* ago; beyond what
the mind is able to estimate. In grammar:
capable of being joined to any word, inclu-
sive of all; ॐ *rgyas-pa khyab-che-ua* comprehen-
sive; everywhere and nowhere; to be met
everywhere; used also in the way of
censure (*Ja.*). ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* the wisdom of Buddha
encompasses the bounds of heaven;
ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* the domain of knowledge is commensurate
with the very extremity of the heavens.
2. ॐ *rgyas-pa khyab soñ-ua* all-sufficing; all-
covering.

प्रसय *khab-cha* = ॐ *byu-ua* duty, gene-
ral business (of a man); work: ॐ *rgyas-pa*

khyab-cha loq med-du meis am executing
without relaxation the general duties of
both parts of life (i.e., the spiritual and
temporal) (*Yig. 44.*).

प्रसयप्रकाश *Khyab-hjug* विश्व the All-per-
vading One, i.e., Vishnu. His several
names are:—ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Dgah-kañi*
duah-po गोविन्द the Lord of Pleasures,
Govinda; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Thig-le drug-*
pa byro-kañi tog; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Tha-*
guñi lo-can sroq med-bu; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa*
ॐ *Gyo-med glañ-rdñi skva-can* good the
immovable Gopala—the killer of Keshi;
ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Mi-yi theg-pa dpah-ko*
brgyud, ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Ne-duah dpal-*
gyi behuq ntshan अवतारविषय चिह्न the
sign Śrīvatra on the breast of Vishnu;
ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Padmahi ste-ua hog*
duah skyes; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Dpal-yyi*
lag-pa gyulñi drñi can; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa*
Lhyig-gi lo-ua naby-so skyes; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa*
ॐ *rgyas-pa* *Sbyor-ua brgya-pa dpal-gyi bdag*;
ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Hjug-pa heu-pa miñu thuñ*
बानन the dwarf; he of the ten incarna-
tions; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Gom gnum*
gnas dāñ stob-ldan heñu; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa*
ॐ *rgyas-pa* *Mkhah-ldñi rgyal-ntshan hkhor-lo*
phyag; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Zla-uañi mñi-po*
puñ-dkar nig पुष्करलोचन the lotus-eyed;
Vishnu; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Ma hñag dāñ ni*
ruca gñu-can; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Sna-*
tshogs gzugs can khyu-ntshog lo. ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa*
ॐ *rgyas-pa* *Dgah-ua brgya-pu mñon-pohi*
lha; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Sbyin-skyes dgra-*
ho gñu-ner-can; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa* *Me-tog*
lo-ua mkhar-uañi dgra; ॐ *rgyas-pa* ॐ *rgyas-pa*
Mi-yi soñ-ye Khyab hjug-yo नरसिंह, विश्व
Vishnu or Nrisimha.

प्रसयप्रकाश *Khyab-hjug rkañ-pa* = river
Ganges.

ཐུམ་ལ་ *khya-ma*-pa, ཐ་ལ་ *kyar-ra* or ཐ་ལ་
kyal-pa, བ. འཐུམ་ལ་ *hkhya-ma*-pa, &c.

ᑭᖃᖅ *khyamis-ra* open space before a house or on the roof of a house used for airing, walking, or sitting; also playground.

[illegible]

cuñ-saḍ *chog* contentment with a small quantity, རེག་པར་གཤིང་གི་ལེག་པར་གསོལ་བ་ *legz-par gñid-log* always sleeping, ལྷུ་ལ་འཇུག་ *myur-car saḍ* easily wakeful, དཔུང་ལ་ *dpul-la* intrepidity, རྒྱལ་ལ་ *gñil-ne* faithfulness, རྩལ་ལ་ *brtan-pa* firmness. རྩལ་ལ་ལྷུ་ལ་འཇུག་ *lhyi-nal rgyug-lhoñ* is a common saying, to cause a sleeping dog to get up by poking him with a stick, i.e., to rouse to action one who is silent.

Syn. རྩེའི་མཁའ་ལྔ་ rdo-rjechi 'nyuj-ma; ལྔ་པ་ gso-byed; འཛེན་པར་ ར་ཏོག་གཤམ་; མེར་ལོ་ རིགས་ schar-gchi rigs; རྩེ་པོ་མ་ཅན་ gkye-wahi cha-can; རྩེ་གསལ་པ་ rdsi gsal-wa; རྩེ་མེ་གཅན་ gnyen grol-gi gean-gzan; འཇམ་མཁའ་ (Mhon.).

ཁྲ་ཁུ་ *Khyi-klus* n. of a place and valley in Tibet.

ཁྱི་དཀར་དུང་གི་སྐྱ་པ་མན *khyi dkar*
duñ-gi thag-pa-can n of a vegetable pos-
 sessing medicinal properties for healing
 wounds and sores (*Sman*. 356).

མྱི་སྒྲུག་ *khyi-skug* the barking of a dog.

ཐྱ་རྒྱུད་ཀླུང་གི་སྤོང་ཁྲིའི་ཕྱོད་པོ།

𑖦𑖪 1: *khyi-gu* in *W.*, bud (of leaves and branches, not of blossom); the eye (of a plant).

बु३ ॥ : a puppy ; a dog.

ᠬᠢᠶᠢ Kyi-kyo n. of a place, also of a fabulous country to the east of Asia, prob. Kamachatka (*J. Zaff.*).

ཐུགས་ཀྱི་མཁན་པོ་ *Khyi-tön jo-ye* n. of a Buddhist
teacher of Tibet.

ཐྱི་མ་ *khyi-dam* lit. dog's seal; a mark
burnt in; stigma.

357 *khyi-dug* the poison of hydrophobia (Sch.).

ཐུ་མཚན་ཀྱི་མཉམ་པའི་ཐུག་པ་ pairing of dogs.

Буде кyi-пат jor in W., Blum
virgalem.

ཁྱི་པུ་ *khya-pul* a dog kennel; dog-house (Ja.).

ཁྱི་པ་ *khya-spyaŋ* (*khib-jung*) a jackal.

ཁྱི་བྱ་ *khya-lu* a vicious, biting dog (Sch.).

ཁྱི་ར་ *khya-ra-pa* = རྩོད་པ་ *rñon-pa*, རྩོད་པ་, རྩོད་པ་ 1. a huntsman; one who kills wild animals by chasing them with dogs, &c. 2. རྩོད་པ་ *Kirāta* རྩོད་པ་ a tribe in Nepal who live by hunting.

ཁྱི་ཐ་ *khya-thraŋ* a flea; lit. dog's fly.

ཁྱི་མོ་ *khya-mo* bitch or female dog: ཁྱི་མོ་དེ་ཁྱི་མོ་དེ་ཁྱི་མོ་དེ་ཁྱི་མོ་དེ་ "the woman having transmigrated into a red bitch" (Mil.).

ཁྱི་མོ་ *khya-myō* a rabid dog; also canine madness; hydrophobia.

ཁྱི་མ་ *khya-tshaŋ* a dog-house.

ཁྱི་འཕྲོ་ *khya-htshed* ཁྱི་འཕྲོ་ the baker or seller of parched rice, millet, &c.

ཁྱི་ཐུ་ཀ་ *khya-thu-ka* the remainder of anything cut or chopped off.

ཁྱི་ཐུ་ཁྱི་ *khya-thu-khya-thu*, ཁྱི་ཐུ་ཁྱི་ *phung or ཁྱི་ཐུ་ y-khyu*, puppy; pup: ཁྱི་ཐུ་ཁྱི་ *ཁྱི་ཐུ་ཁྱི་ khya-thu-hi-khya-thu* ཁྱི་ཐུ་ཁྱི་ *tsul-du* ཁྱི་ཐུ་ཁྱི་ཁྱི་ཐུ་ཁྱི་ཐུ་ཁྱི་ in the manner of a puppy being brought forth.

ཁྱི་ར་ *khya-ra* chasing, hunting, especially of a single huntsman, not of a party; in *W. khya-ra la ra-ge*, to go hunting: ཁྱི་ར་ལ་ལ་ལ་ལ་ *khya-ra la chags-can* one who is fond of hunting; sportsman.

ཁྱི་ལ་ལ་ལ་ *khya-la ra-ri* = ཁྱི་ལ་ལ་ *señ plan* ཁྱི་ལ་ལ་ the tree *Acacia catechu*; also *Terra japonica*.

ཁྱི་ལ་ལ་ *khya-dig* ཁྱི་ལ་ལ་ a flea.

ཁྱི་ལ་ལ་ *khya-dig* a tree-drug which cures diseases of the lungs and the eye. It also expectorative (*Med.*).

ཁྱི་ལ་ལ་ *khya-ra-rgyab-pa* the bite of a dog: ཁྱི་ལ་ལ་ *khya-ra tab-ge* the dog will bite—Ladak dialect.

ཁྱི་ལ་ *khyaig*, ཁྱི་ལ་ *hkhyaig-pa*.

ཁྱི་ལ་ *khyaig* breadth of the hand with the thumb extended to form a span.

ཁྱི་ལ་ *khyaig* 1. resp. ཁྱི་ལ་ *khyaig*, ཁྱི་ལ་ a home, residence, dwelling-place: ཁྱི་ལ་ *khyaig-na* at home; ཁྱི་ལ་ *khyaig-du* at home, in the house; ཁྱི་ལ་ལ་ *khyaig-bdag rin-po-che* ཁྱི་ལ་ལ་ the ideal householder (of the Buddhists). 2. ཁྱི་ལ་ the signs of zodiac: ཁྱི་ལ་ལ་ *khyaig-bdag-gñis* ཁྱི་ལ་ལ་ the twelve signs of the zodiac; ཁྱི་ལ་ལ་ or ཁྱི་ལ་ལ་ *khyaig-gyi hkhor-lo* the zodiac; ཁྱི་ལ་ *lug* the ram; ཁྱི་ལ་ *glan* the bull; ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *hkhriig-pa* (husband and wife in union) the twins; ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *kar-ka-ta* the crab; ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *señ-ge* the lion; ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *bu-mo* the virgin; ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *gñis* the balance; ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *gñis-pa* the scorpion; ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *gñis* (or bow) the archer; ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *chu-erin* the sea-monster (cupricorn); ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *bum-pa* water-pot; water-bearer; and ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ fish. Besides these there are mentioned twenty-four minor signs of the zodiac such as ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *mhu-thuŋ* the dwarf; ཁྱི་ལ་, ཁྱི་ལ་ *brin-gar*, &c., which raise the list of the signs to thirty-six (*K. g. 5 129*). Acc. to *Ja.* there is moreover a division into twenty-seven lower mansions much in use, ཁྱི་ལ་ *rgyu-gkar*. 3. double hours; the time of two hours; the time of the passing of a sign of the zodiac through the meridian (*Ja.*).

4. halo or circle round the sun or moon (Ch.). 5. symbolic numeral 21 (Ja.).

ཁྱིའི་ཁྱེད་ *khyim-kyes* गृहस्थ domesticated;
in-ligenous.

ཐོ་རྒྱུ་ལྟ་མཁོ་ལྟ་མཁོ་-wa to have a household; to gain a livelihood (Ja.); to stick to home and look after it.

ཁྱེལ་ཁོ་ *khvim-khol* = ཁྱེལ་འགྲུག་ལུང་ཁྱེལ་ *skyes-pu khrua-phyuŋ-ka* an eunuch; also རྒྱུ་ཁྱེལ་ *skye-pu* a domestic slave; one belonging or related to a family.

མཁོ་གྱི་ཀུན་དགའ་པོ་ *khyim-gyi kun-dzang ra-*
wa= རྩེ་ལམ་ *skyed-tsan!* a grove or garden
 attached to a house (*Mñon*).

ཐུ་བྱ་གཏེ་ khyim-gyi gtor-za རེ་བྱ་གཏེ་
chuchi bya-gag a grey species of duck
(Moen.).

ཐུགས་ཀྱི་དཔར་ *khym-gyi dag-ra*, དཔར་ *dag-ra* རྩ་ཁྱུང་ *yard*, courtyard. The དཔར་ *dag-ra* of a temple or tomb is called རྩ་ཁྱུང་ *hhkor-sa* or རྩ་ཁྱུང་ རྩ་ཁྱུང་ *hhkor*.

ཁྱིམ་གྱི་ནོར་བུ་ *khyim-gyi nor-bu* (lit. the gem
of the house) = གྲོན་མེ་ *gron-med* or རང་ལྔ་མེ་
mtshan-mo'i gnah byed and འཕེད་ལོའི་རྒྱལ་
abar-wahi rul-pu a lamp, light (*B.Aon.*).

ཁྱེའི་ལྷ་མོ་ *khgim-gyi gyab* सरणि veran-
dah or portico.

ཁྱུ་མིའི་ཁྱིམ་གྱི་ཁ་པུ་ *khyim-gyi ka tsu* household;
house-keeping; farming.

ᐅᐱ; *khyim-nā* a whale; a fish of the size of a house; a mythological fish (*Scn.*).

ཐམས་ཅད་རྒྱལ་པོའི་ *khyim-ño-waji rin-po-che*
 རྩེད་ཀླུ་པ། the perfect ideal of a lay subject
 of a king and second only to the **ཐམས་ཅད་**
རྒྱལ་པོའི་ *khyim-bdau rin-po che.*

B-as khyim-thab or བྱམས་ཐབས་ khyim-
thabs; husband; frequently also wife; བྱམས་ཐབས་
khyimthab-la slob-wa to give in

marriage; to give away a woman for a wife; **ཁྱེད་ཀྱི་མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་** *kyim thab-no* wife; house-wife (*Cs.*); **ཁྱེད་ཀྱི་མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་** *ཕུན་པོ་མཉེན་པོ་* a devoted wife: **ཁྱེད་ཀྱི་མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་** let you and me be married.

Syn. ပို၍ *khyo-cny*; သား *hzaik-tsho*;
သား *hzaik-tshun* (*Mñon*).

མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *khyim dañ khyim-na* house
to house, each in his house.

ཐུ་ཕྱིན་མཉམ་པ་འཁྱེད་པ་ལྟ་བུ་གྲོ་བ་ལྟ་བུ་
pa the swallow (Mönn.).

झिमर *khyim-dag* गृहपति a householder; a master of the house; husband; owner of a house; a citizen. Very freq. in the older writings **झिमर** जो रत्नमयी-वृक्ष इव वृक्षः। गृहपतिमहाद्वयं कुलं the house-holder class is like a great *Sala tree*.

ཁྱིའི་འདུག་པའི་མེས་པོ་ *khyim-bdag drag-cul* can
a rough uncultured householder.

ཁྱིམ་བདག་དཔལ་ཁྱིམ་ khyim-bdag dpal-khyim, བེམ་
པ་ནི་བོཌཎ་ཐང་བདག་ཕྱི་རུལ་སྒྲུབ་པའི་ཁྱིམ་བདག་ཞེས་གཟིང་།
ལོངས n. of a householder who was devo-
ted to Buddha (*K. ko.* ३ 535).

ཁྱིམ་འདུག་མོ་ *khyim-bdug-mo* गृहपत्नी &
house-wife: also a female householder.

Syn. རྒྱལ་གྲུབ་མ་ *brtul shugs-ma*; བློ་འཕྲིན་མ་
khyim habsin-ma; སྐུ་འཕྲིན་མ་ *khab-hdsin-ma*;
 རྒྱལ་རྒྱུང་མ་ *rigs skyon-ma*; རྒྱལ་ཁྱིམ་ *rigs-khi-*
ma; བློ་འཕྲིན་མ་ *khyim-dadaj-ma* (*Mñon.*).

ཐུང་ལ་ *khyim-lan*, བ. རྩམ་པ་ *rtsañg-pa* a lizard (*Mon.*).

ཐྱུ་མཁའ་ལྷན་གྱི་ལྷགིལ་ནཱ་ byun-wa = རྒྱལ་ལྷགི
ཐུང་ལྷགི་ཤིང་གི་ལོ་མཱ་ theg-chen byañ-chub lion-
ciñ-gi lo-na a leaf of the Bodhi-tree
(K. d. 4327)

བྱེད་པ་ལྟ་ *khyim-gnas*, རྒྱལ་འཛིན་ལྟ་པའི་པེའུ་
 བྱེད་པ་ལྟ་ *bram-zehi rigs-bshi-yi goig la-*
khyim gna; ཡུན་ལས་ལྟ་ *acc. to Brahmanical*
 religion, the worldly life, a house-holder's
 life (*Ya-sel.*, 55).

ཁྱིམ་པ *khym-pa* layman; married man : ཁྱིམ་པའི་ཤྱགས་ལུ་ཁྱིམ་པ *khym-pahi phyogs-su phyin-pa* to give away to a layman : ཁྱིམ་ཁྱིམ་པའི་ཐུག་ཅན་གྱི་ལ་འབྲུང་པ *phyis khym-pahi tshul can-gyi rnal-hbyor-pa* a devout man or yogi who lives outwardly in the manner of a layman.

ཁྱིམ་པའི་ཐོད་པ་ཅན་ *khym-pahi spoḍ-pa can* he who betakes to the life of *yogi* ; ཁཛོད་ཅུ་གཙོང་ལྟན་ *gshon-na gdun-deng* an epithet of Kumāra Shāḍāna (མྱ་སོན་) : ཁྱིམ་པའི་ལུས་ལུ་མ་ཐུང་ཅིག་ do not revert to the life of a layman (མྱ་སོན་).

ཁྱིམ་པ་ཅན་པའི་དབྱེད་ *khym-pa rtag-pahi ḍpyad* བཅས་པའི་ཐོག་ the science of discerning the fit place for the residence (of a householder).

ཁྱིམ་པ་ལ་ཁཛོད་པ་ *khym-pa rtag-pa* བཅས་པ་ one that abides in his house; one living in his house; a worldly man; he who lives as a layman.

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-pa* living in divided families (K. d. མ་ 5).

ཁྱིམ་པ་ *khym-bya* (*khym-chu*) རྩུག་པ་, རྩུག་པ་ domestic fowl; cock; hen; poultry.

Syn. རྩུག་པ་ལ་ཁྱིམ་པ་ལ་ *zān-kyi gtsug-phud*; རྩུག་པ་ལ་ *mya-han-mud*; རྩུག་པ་ལ་ཁྱིམ་པ་ལ་ *zui-gi rays sgrog*; རྩུག་པ་ལ་ *tho-rañs skud*; རྩུག་པ་ལ་ *mtshan-mo skud*; རྩུག་པ་ལ་ *bde-legs chu*; རྩུག་པ་ལ་ *yon-tsam mig*; རྩུག་པ་ལ་ *dyah-byed*; རྩུག་པ་ལ་ *hphel-byed*; རྩུག་པ་ལ་ *nor-buhi ngvin-can*; རྩུག་པ་ལ་ *hod-kyi sk*; རྩུག་པ་ལ་ *ñe-car sgrogs*; རྩུག་པ་ལ་ *zān-ti-can*; རྩུག་པ་ལ་ *pag-s-pahi gtsug phud*; རྩུག་པ་ལ་ *mtshan-mo rig*; རྩུག་པ་ལ་ *rkāñ-pahi mtshan-cha can* (མྱ་སོན་).

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-bya mtshal-lu* a very large species of fowl which is also called རྩུག་པ་ལ་. The bile of this bird is believed to be a cure for poison.

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-byahi spyod-pa* the four habits of the cock acc. to *Musuraks*.

are the following:—མོ་རང་ལ་ *tho-rañs* རྩུག་པ་ལ་ *dañ* crowing before dawn; རྩུག་པ་ལ་ *hthab-pa dañ-ldan* always fighting; རྩུག་པ་ལ་ *ñe-car* dividing food equally with his friend; རྩུག་པ་ལ་ *mola rab-gnon* རྩུག་པ་ལ་ *spyod* always keeping the hen under control and chucking her.

ཁྱིམ་པ་ *khym-tshan* a family; a household.

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-mthe* a neighbour; ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-mtshegs dag-pa* རྩུག་པ་ལ་ *ñe-car* nearness of residence; neighbourhood so near that the smoke from the fireplace of one house mixes up with that of another; ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-mtshegs-pa* a male neighbour; ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-mtshegs-ma* a female neighbour.

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-shag* a zodiacal day.

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-zu* a zodiacal month

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-la* རྩུག་པ་ལ་ *ñe-car* to get married, to be given in marriage on the female part (Ja.).

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-la shen-pa* a lover of home; one attached to his home; homesick.

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-sa* རྩུག་པ་ལ་ *ñe-car* vituperating or blaming the secular state or a domestic abode.

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-so* རྩུག་པ་ལ་ *ñe-car* homesick.

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym so-so* རྩུག་པ་ལ་ *ñe-car* རྩུག་པ་ལ་ *ñe-car* one who creates dissensions in a family.

ཁྱིམ་པ་ལ་ *khym-gaar-ma* རྩུག་པ་ལ་ *ñe-car* *lag-ma* or རྩུག་པ་ལ་ *lag-hdāin-ma*, རྩུག་པ་ལ་ *ñe-car* རྩུག་པ་ལ་ *lag-cig spyod-ma* a bride; wife (མྱ་སོན་).

ཁྱིམ་པ་ལ་ *kyu* flock; herd: རྩུག་པ་ལ་ *lag-gi khyu* a flock of sheep; རྩུག་པ་ལ་ *gluḥi khyu* a herd of horses; རྩུག་པ་ལ་ *gnag-gi khyu* a herd of cattle; རྩུག་པ་ལ་ *byahi khyu* or རྩུག་པ་ལ་ *tsahogs* a

བྱང་པ་ལྟེན་པ་ 1: *khyuñ gñon-gkyes* 1. *མཁའ་ལྟེན་པ་* the first-born of heaven; the one that was born before *garuḍa*; an epithet of Aruna, the charioteer of the sun. 2. = ལྟེན་པ་ *khyuñ-rñ* dawn. 3. ལྟེན་པ་མགོ་ *khyuñ gog-ran* the early morning which advances with the wings of an eagle; a name of Vajrapāṇi *Bodhisattva*.

བྱང་པ་ལྟེན་པ་ II: ལྟེན་པ་མགོ་ *ñi-mahi kha lo-pa* the charioteer of the sun (*ññon*).

བྱང་པ་ལྟེན་པ་ *khyuñ-thur can* = ལྟེན་པ་ *go-cha* or ལྟེན་པ་ *go-khrab* coat of mail (*ññon*).

བྱང་པ་ལྟེན་པ་ *khyuñ-gder* claws of an eagle (*Med.*; *Cs.*); (*Garuḍa-claw*) the n. of a medicinal root: ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *khyuñ-gder dkar-mo* the white species of this vegetable drug, so called on account of its resemblance to the claw of an eagle: ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *khyuñ-gder gñug-po* the dark brown species of the root, in appearance like the claws of an eagle. Both these roots are used to neutralize snake poison, &c.

བྱང་པ་ *khyuñ-po* many collected or assembled together.

བྱང་པ་ལྟེན་པ་ *khyuñ-dpyug* a small round basket of reed (*Cs.*).

བྱང་པ་ལྟེན་པ་ *Khyuñ-rñe dgonpa* monastery in the valley of Panam in Tsang.

བྱང་པ་ *khyuñ-rñ* is said to be a large; cylindrical basket, the same as *kun-dum* in *Ld.*, v. ལྟེན་པ་ *rñon-pa*.

བྱང་པ་ *khyuñ-pa* ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ to worship, adore.

བྱང་པ་ *khyuñ-mo* 1. ལྟེན་པ་ *rla-cha* the equipments of a horse. 2. rim of vessel (*Sch.*).

བྱང་པ་ *khyur-po* = ལྟེན་པ་ *rñ-po* or ལྟེན་པ་ *gñan-po* entire; full.

བྱང་པ་ལྟེན་པ་ *khyur mid-pa* to swallow; to eat the food without chewing, in the manner of birds, snakes and fish: ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *khyur mid-du rñ-gte* suffering himself to be swallowed.

བྱང་པ་ *khyus* wall side (in Tsang) ? (*Ja.*).

བྱང་པ་ *khye-pa* ལྟེན་པ་ wide.

བྱང་པ་ *khye-bo*, ལྟེན་པ་ *bu-tsha* children.

བྱང་པ་ *khye-ma* n. of a disease (*Med.*; *Ja.*).

བྱང་པ་ I: *khyed* n. of a tribe in Tibet (*Vai. kar. 150*).

བྱང་པ་ II: pers. pron. thou, you; is the ordinary resp. form of ལྟེན་པ་ *khyed-cay*, plur. of ལྟེན་པ་ *khyed*, is generally used in addressing lamas, but seldom in addressing superiors, such as parents, uncles, and brothers; is used to those senior in age, and sometimes contemptuously. ལྟེན་པ་ *khyed-rñ* is common colloquially for *khyed*; ལྟེན་པ་ ལྟེན་པ་, ལྟེན་པ་ you; or you all: ལྟེན་པ་ ལྟེན་པ་ *dge-tshul khyed gñis* you two novice monks; ལྟེན་པ་ ལྟེན་པ་ ལྟེན་པ་ it will be as you (all) think.

བྱང་པ་ *khyen-te* in Purang he; she (*Ja.*).

བྱང་པ་ *khyeb* = ལྟེན་པ་ *kheb* cover.

བྱང་པ་ *khyem* = ལྟེན་པ་ *khem* a shovel: ལྟེན་པ་ ལྟེན་པ་ to shovel away; to cast out with a shovel; ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *khyem-gyi dñab-ma* the blade of a shovel (*Ja.*); ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *khyem-gyi-yu-wa* the handle of a shovel (*Cs.*); ལྟེན་པ་ *gru-khyem*, ལྟེན་པ་ *chu-khyem* oar; in *W.* ལྟེན་པ་ *lcags khyem* iron spade; ལྟེན་པ་

ཁོ་པོ *khra-pa* a falconer.

ཁོ་པོ *khra-ḥo* (*thā-o*) བེལ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་, བེལ་ལྟ་, བེལ་ལྟ་ 1. many coloured, with one predominating colour as in chiniz; party-coloured, as in the case of cattle and wild animals, such as a tiger or leopard, and in birds. In ལྟ་ལྟ་ *ghar-khra*, the white (*ghar*) is supposed to predominate. In ལྟ་ལྟ་ *ghar-khra*, red predominates. In the common saying ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་, ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *stag-gi khra-ḥo phyi-la yod*, ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra-ḥo naḥ-la yod*, the tiger is party-coloured externally, but man is so internally—the meaning, of course, is that it is difficult to know a man even by the traits of his mind. 2. Acc. to *Ja.* a distinction is to be drawn between *khra-ro* and *khra-ra*, the first signifying only two-coloured or piebald, and the second party or many-coloured. We have not found this distinction ourselves. The significations of the various compounds of ཁོ་པོ *khra* have all a reference to the peculiar effect produced on the eye by the blending of two or more colours together, especially when seen from a distance; so ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra cem-me* is said of a rainbow, tinted meteor, etc.; ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra lam-me* or ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra tham-me* of a similar phenomenon; ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra chem-chem* of a flight of birds: ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra cham-se khra chem-me* or ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra chem-se* in *Ld.* = ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *chem khra gpiñ-ñe* in *Ld.* Such compounds have also assumed the character of an adverb, as in ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra-me-re*, together; altogether.

ཁོ་པོ *khra-ma* 1. a register, index. 2. a judicial decree. 3. a kind of grain, ལྟ་ལྟ་ ལྟ་ལྟ་. 4. acc. to *Vai.* ལྟ་ལྟ་ = ལྟ་ལྟ་ལྟ་ ལྟ་ *gyog-gag* a kind of barley grain,

growing and ripening rapidly within 60 days, v. ལྟ་ལྟ་ *gyo-khran*.

ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra-magñe* *gyromin* jewelry or lacquer work when there is a variegating with two colours.

ལྟ་ལྟ་ *khra-mar* a kind of biscuit made in twisted cross ribs and painted red. These are given only to Government officials at state dinners in Tibet.

ལྟ་ལྟ་ *khra-rtse* a kind of biscuit or pastry made in the shape of a grating.

ལྟ་ལྟ་ *khra-sur* a species of eagle (*S.h.*).

ལྟ་ལྟ་ *khra-la* (*tha-da*) = ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *zhi-ru* ལྟ་ལྟ་ལྟ་ or ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *gpyi-g-zhi ḥḥriñ-po* the second Tibetan month corresponding with March (*Etisi*).

ལྟ་ལྟ་ *khra-rin* a striped long scarf. This is also called ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra-ḥis khra-rin*, the auspicious long striped scarf which is generally attached to flag poles:—ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *pho-bran rtse-naḥ khra-rin dañ dar-phau dañ dañ rol-mo sogs gho*, moreover they exhibited from the top of the palace long scarves and pendant silk and played on trumpets and cymbals, &c.

ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra ḥig-ḥig* in dazzling array (*J. Zan*).

ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khra-senz* ལྟ་ལྟ་ r. of a bird (*K. k.* ྟ་ S).

ལྟ་ལྟ་ *khrag* (*thag*) ལྟ་ལྟ་ *sku-ñi-shal*, roep. ལྟ་ལྟ་, ལྟ་ལྟ་, ལྟ་ལྟ་, ལྟ་ལྟ་ blood: ལྟ་ལྟ་ *pañ-khrag* blood of child-bed. ལྟ་ལྟ་ *shañ-khrag* or vulgarly ལྟ་ལྟ་ *dañ-khrag* signifies blood of the menses; ལྟ་ལྟ་ *gshuñ-khrag* healthy and nourishing blood (*Ca.*); ལྟ་ལྟ་ *nad-khrag* bad or diseased blood. In Sikkim *khrag* is pronounced *khyak*. ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khrag-gcoḥ* n. of a medicinal herb which stops bleeding (*Med.*):

ཐག་མཐོང་པ་ to stop bleeding; ཐག་མཐོང་པ་ cessation of bleeding: ཐོང་ཐག་ལེགས་པ་རག་ in IV. I feel my blood throbbing, e.g., from ascending a steep hill. ཐག་འཛོལ་པ་ flowing of the blood, generally applied to menstruation; ཐག་རུབ་པ་ clotted blood; gore (Cs.).

Syn. མ་ཐུམ་ *rma-skyes*; ཀར་འབྱར་ཕྱི་ *gar hgyur-'byed*; ཀ་མི་མ་རྒྱ་ *ka-gi sa-brgya*; མཚན་བུ་ཕྱི་ *mtshan-bu-'byun* *skyes*; ཐུབ་པ་ཐག་མ་ *thub-pa thag-ma*; མི་ཐུང་ *mi-thun*; ཐུམ་ཐུམ་ *thum-skyes*; མ་ལམ་འབྱར་པ་ *rma-lag hbar-pa* (*Mon.*).

ཐག་ཐོས་ *khag-sken*, ཐར་ཅེ་ *spa-rtse* n. of a vegetable medicine very useful in stopping bleeding (*Sinn.* 59).

ཐག་ཐིག་ *khreg-khriq* (*thag-thig*) 1. 100 million, or an indefinitely large number (Cs.); this number has twelve figures; ཐག་ཐིག་ཅེན་པ་ *khreg-khriq chen-po* བཟོ་མཁོན་པ་ this has thirteen figures, cf. རྒྱུ་མཁོན་པ་ *dkriq-spa*. 2. in vulgar language ཐག་ཐིག་ *khreg-khriq* is expressed as ཐིག་ཐིག་ *khri-gi* and means moving and oscillating about: རྒྱུ་མཁོན་པ་ཅེན་པ་ ཐིག་ཐིག་ཅེན་པ་ *de-nag rdañs chen-po khreg-khriq tsum pañ nags-por* then (in) a large ship which did not even roll.

ཐག་ཐིག་མཁོན་པ་ *khreg-khriq gnañ-wa* = ཐིག་ཐིག་མཁོན་པ་ *gnañ-rgyu* a mirage; an optical illusion (*Mon.*).

ཐག་ཐུག་ *khreg khruq* (*thag-thug*) all in disorder; promiscuous state; like a troop of fighting men, or like the loose leaves of a book when out of order (*Zam.*).

ཐག་ཐུག་ཐག་ཐུག་ *khreg-hkhruqa* agitation; flutter; orgasm of the blood (*Sch.*).

ཐག་ཐོག་ཐག་ཐོག་ *khreg-khrog* (*thag-thog*), v. ཐག་ཐོག་ *khreg-khrog*

ཐག་ཐོག་ཐག་ཐོག་ *khreg-ge khruq-ge* (*thag-ge thug-ge*) when two men do not agree with

each other, there is said to be *thag-ge khug-ge* among them—a falling-out, disagreement.

ཐག་རྒྱུད་ *khray-rgyun* མཐོང་ཐིག་ཐིག་ the running of the blood in the veins; circulation.

ཐག་རྒྱུད་ཐག་རྒྱུད་ *khray chags-rtsa* a blood bred horse, i.e., a real horse, opposed to a metaphysical one (*Mit.*).

ཐག་རྒྱུད་ *khray-hthun* 1. a class of terrifying deities of the Bon and Tantric Schools. 2. ཐུང་ར་ར་ *thun-ra-ra* མཐོང་ཐིག་ཐིག་ *Myrobalaan emblica* (*Sinn.* 304).

ཐག་རྒྱུད་ཐག་ *khrag 'athun-hen* the worm that drinks blood.

ཐག་རྒྱུད་ཐིག་ཐིག་ *khrag-hthun spin-bu* a leech (*Mon.*).

ཐག་རྒྱུད་ཐིག་ཐིག་ *khrag-ldan* མཐོང་ཐིག་ཐིག་ ཐིག་ཐིག་ཐིག་ *spin-dmar ram gzer spin* n. of a red tree; the red pine called ཐིག་ཐིག་; a species of mahogany (*Mon.*).

ཐག་རྒྱུད་ཐིག་ཐིག་ *khreg-lan na* described as ཐིག་ཐིག་ཐིག་ཐིག་ *na* a woman at her monthly period (*Mon.*).

ཐག་རྒྱུད་ཐིག་ཐིག་ *khrag-por skye-wa* a botanical term applied to the leaves of plants (*Vai.* 38).

ཐག་རྒྱུད་ཐིག་ཐིག་ *khreg-hbar* = ཐིག་ཐིག་ཐིག་ཐིག་ *chu-ho si-tu* a name of the river Sita (*Mon.*).

ཐག་རྒྱུད་ཐིག་ཐིག་ *khreg-ro* clothed blood.

ཐག་རྒྱུད་ཐིག་ཐིག་ *khreg-lu* a clot of blood.

ཐག་རྒྱུད་ཐིག་ཐིག་ *khreg-ras* *che-wa* plethoric (*Med.*; *Jä.*).

ཐག་རྒྱུད་ཐིག་ཐིག་ *khreg-ror* hemorrhage; bloody flux (*Med.*; *Jä.*).

ཐག་རྒྱུད་ཐིག་ཐིག་ *khreg-bgal* flooding after childbirth; profuse menstruation: ཐིག་ཐིག་ཐིག་ཐིག་ ཐིག་ཐིག་ཐིག་ཐིག་, ཐིག་ཐིག་ཐིག་ཐིག་ it stops the flooding and internal spasms in the blood discharge of a healthy woman: ཐིག་ *rag* = ཐིག་ *khrag*.

ཐང་*khrañ* (*thang*), *v.* རྩམ་པ་*mkhrañ*.

ཐང་པ་*krañ-pa* (*the-pa*) stretched out: ཐང་པར་ཕྱེད་*khrañ-por glog-pa* to sit with the legs stretched out (*Ja.*).

ཐྱབ་*khrañ* (*thab*) བཞི་ཆེན་མོ་*shidei*; buckler; coat of mail. The coat of mail used in Tibet and Bhutan is generally made of iron rings or thin disks resembling the scales of a fish netted together. Two kinds of *khrañ* are known in Tibet; one is called རྩམ་པ་ཐྱབ་, which is made of iron rings or scales; ཐང་ཕྱེད་ཐྱབ་, that made of thin plates or iron foils. There are accounts of coats of mail made of silver and gold for the use of kings. The common quilted cloth armour used in Mongolia and China is called ཐྱབ་ལ་ཐྱབ་. In Mongolia it is called *dasa*.

ཐྱབ་ཐྱབ་ *khrañ-khrañ* (*thab-thab*) a weeper; one that sheds tears on every occasion (*Sch.*).

ཐྱབ་ལ་*khrañ-lhañ* one who makes or wears armour.

ཐྱབ་ལ་*khrañ-can* scaled; scaly; wearing a coat of mail.

ཐྱབ་ཕྱེད་ཐྱབ་*khrañ-byañ gu* scales or iron foils used in a coat of mail (*Rsii.*).

ཐྱབ་ཕྱེད་ཐྱབ་ཐྱབ་*khrañ-byin lü khrañ* a coat of mail for covering the whole body (*Rsii.*).

ཐྱམ་*khram* (*tham*), ཐྱམ་པ་*phra-ma* a false word; རྩམ་པ་*a cunning man*.

ཐྱམ་པ་*khram-kha* (*tham-kha*) 1. ལྷ་མོ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*lha-hdre bye-brag-gi khrañ-kha* *kha-dog khrañ-kha* (*tha-tha*) spotted and party-coloured appearance of the wrathful demi-gods the Lhan-de (*Kag.*). 2. chart used in witchcraft or necromancy: ལྷ་མོ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*lha-hdreñ rt-ig-*

kyi mñi, ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*khram-kha la bañ* is explained: མི་ལ་ལྷ་མོ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་ the sign or mark of one's ruin having been incident on the chart (of fate). 3. cross marks or lines cut into a piece of wood so as to cross one another as an ornament: ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*khram-khahi-ñ* a club-like implement, carved with lines, representing the attributes of a god and containing squares with mystic figures in them which serve as a means to make attempts of witchcraft to injure a person ineffectual; རྩམ་པ་*ñay-khram* a notch (*Ja.*).

ཐྱམ་པ་*khram-khram* fragments; baked fragments: མི་ལ་ལྷ་མོ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་ (raw) brick containing prints or engravings thereon when burnt are said to be baked fragments.

ཐྱམ་པ་*khram-khan* རྩམ་པ་*a tiger*.

ཐྱམ་པ་*khram-pa* (*tham-pa*) = ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་, རྩམ་པ་, རྩམ་པ་, རྩམ་པ་ 1. a liar; a swindler; artful person: ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*byed-pañi* for seducing or deceiving: ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*khram sang-can* lying; mendacious (*Ca.*). 2. lively, brisk, quick, like boys, kids, &c. (the contrary of ཐྱམ་པ་*glan-pa*, slow, indolent, apathetic): *khram-pa* *che* in *W.* a wish of god-speed addressed to one going on a journey, such as Good success! May all go well! 3. modest; attentive to the wishes of others (*Ja.*). ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*good* lit. means to get out of mishaps caused by the evil machinations of enemies; to make the evil-charms of enemies ineffectual.

ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*khram-byed*, *v.* ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*phra-ma byed*; ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*bye gñis-pa* double-tongued or double-dealer (*ñhon.*).

ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*khram-ñi* or ཐྱམ་པ་ཐྱམ་པ་*khram-kyi khram-ñi* a board on which the body

on it remembers the vows as well the duties of a *Bodhisattva* : ཁྲི་གྲུ་མ་ལེ་ཞེས་པ་གྲུ་དྲུག་སྤྱུང་སྤྱུང་ spreading a skin of black antelope for a seat (*A. 11.*).

ཁྲི་གྲུ་ཐེང་པ་ *khri-gtan chen-po* 大床 a large couch or bed ; ཁྲི་གྲུ་མཐོན་པ་ *khri-gtan mthon-po* 高床 a high couch or bed (forbidden to the devout).

ཁྲི་གྲུ་ལྟ་ *khri-g tugst* the sun.

• ཁྲི་ཐུང་ལེང་ལེང་མཐོན་པ་ *khri-tu in sañ-gehi mdsod* 華嚴經 (Schr.; Tā. 2, 44).

ཁྲི་ཕྱེད་དང་ལྷག་པ་ *khri-phyed dañ gñis* two thousand and half ; ཁྲི་ཁྲི་ *ñi-khri* twenty thousand.

ཁྲི་མཐོང་ *khri-hphan* the height of a chair ; a high chair (*Co.*) ; also the official rank.

ཁྲི་མིང་ལེང་པ་ *tsun-khri* a prison ; jail (*Shon.*) ; also ཁྲི་མུང་ *khri-mun* a prison ; dungeon.

ཁྲི་ཕུ་ *khri-bur* རྩ་ཞེས་ཀྱི་མིང་ n. of a bird (*Ya-sol. 7.*)

ཁྲི་ལེ་པ་ *khri le-tu* fear, in *C. (Ja.)*.

ཁྲི་ལོང་ I : *khri-ñi* or ཁྲི་ཕུ་ *khri-bu* a chair.

ཁྲི་ལོང་ II : (*thi-s'ing*) རེཅི་ a creeping plant ; a creeper.

ཁྲི་མོང་ལེང་པ་ *Khri-sroñ lde-btan* the celebrated King of Tibet who formally introduced Buddhist monarchism into Tibet, erected the great monastery of Sam-ye, and caused numerous Buddhist sacred books to be translated into Tibetan.

ཁྲི་ཁང་པ་མཐོང་པ་ *khrii-kañ-pachog-pa* བཟང་མཐོང་པ་ a bed furnished with legs or supports ; fig. to discipline the mind so that religion may take hold of it.

ཁྲི་ཁང་ཕྱེད་ *khriñi pkañ-rten* རེཅི་པ་མཐོང་པ་ the legs of a chair.

khriḡ-khriḡ (thiḡ-thiḡ) 1. proper, suitable ; not less nor more : ཁྲི་གྲུ་

ཁྲི་གྲུ་མཐོང་པ་ *khriḡ-khriḡ bsgriḡ-sañ* it has suited well ; it fits exactly. 2. quivering, as of the body with cold, or chattering of the teeth. 3. v. ཁྲི་བྱེད་ *khriḡ-khriḡ*.

ཁྲི་གྲུ་ལྟ་ *khriḡ (thiḡ)* རྩ་ཞེས་པ་ *gral khriḡ-pa* 1. arranged in proper order or row without deviation from the right course or line : ཁྲི་གྲུ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khriḡ chags-su bkoḡ-pa* seated or arranged in proper order where men, women, the old and the young, the great and the low, all are put in their respective order ; 2. also in reference to a priest conducting a religious service, his demeanour when he does not look this side or that side but is intent on his duties and ceremonial observances ; he is then said to be ཁྲི་གྲུ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *khriḡ chags-su bkoḡ-pa*.

ཁྲི་གྲུ་ལྟ་ *khriḡ-se* plentiful, abundant ; thorough : ཁྲི་གྲུ་ལྟ་ལྟ་ *khriḡ-se guñ* quite well ; ཁྲི་གྲུ་ལྟ་ལྟ་ *khriḡ-se byed-pa* to treat ; to entertain plentifully (*Sch.*).

ཁྲི་ཁྲི་ I : *khriḡ (thi)* instruction, tutelage ; རྩ་ལྟ་ལྟ་ *yon-tan khriḡ-pa* instruction, teaching ; ཁྲི་ཁྲི་ལྟ་ལྟ་ *khriḡ hdebs-pa* to give instruction ; to instruct : ཁྲི་ལྟ་ལྟ་ *khriḡ-paḡ chog* I am willing to give instruction ; you may have lessons with me (*Ja.*). ཁྲི་ཁྲི་ལྟ་ *khriḡ zab-pa* thorough instruction ; ཁྲི་ཁྲི་ལྟ་ *stu-khriḡ* instruction to an evil purpose ; seduction ; ཁྲི་ལྟ་ལྟ་ *khriḡ bḡad-pa* to give instruction ; to make admonitory speeches.

ཁྲི་ཁྲི་ II : or རྩ་ལྟ་ལྟ་ row ; order ; serial order or arrangement : རྩ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ རྩ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *in the same manner there are four stages in the way to saintly perfection (Lam-rim. 4).*

ཐིང་ III: pf. of འཕྲིད་པ་.

ཐིང་པུག་ *khrid-phrug* (*thi-thäg*) scholar; pupil (*Jā.*).

ཐིབ་ཐིབ་ *khrib-khrib* (*thib-thib*) 2000 རྒྱུ་ལྷན་གྱི་ཕིང་
n. of a large number (*Ya-sel.*).

ཐིམ་མཚན་ *khriṃg* (*thim*), 法, 法律, 法律, 法律
law or right in general; the laws of a
state; any particular law. There are two
kinds of laws:—ཐིམ་མཚན་ལ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ལ་མཚན་
ཐིམ་མཚན་ *khriṃg-la chos-khriṃg dai rgyal-khriṃg*
ཐིམ་མཚན་ god state law and spiritual or reli-
gious law. The proverb says: ཐིམ་མཚན་ལ་མཚན་
ཐིམ་མཚན་ལ་མཚན་ ཐིམ་མཚན་ *Rgyal-*
khriṃg gser-gyi gñah cid, chos-khriṃg dar-
gya mtshud-pa lta-bu yin the state law is a
golden yoke, but the religious law is like a
silken knot: ཐིམ་མཚན་གྱི་ཐིམ་མཚན་ལ་མཚན་ ཐིམ་མཚན་ལ་མཚན་
for laws they pass decrees, statutes: ཐིམ་མཚན་
ཐིམ་མཚན་ *khriṃg-la gnaṭ-pa* to be subject to
law: ཐིམ་མཚན་ལ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ལ་མཚན་ ཐིམ་མཚན་ལ་མཚན་
ཐིམ་མཚན་ holy personages and the incarnate
races are also subject to law.

Syn. for laws of state:—ཐིམ་མཚན་ *lugs*;
ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *hyig-rten khriṃg*; ཐིམ་མཚན་ *gyl-*
chos; ཐིམ་མཚན་ *khriṃg*; ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṃg-lugs*
(*Mon.*).

ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṃg-khuñ* court or place of
justice.

Syn. ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṃg-rñhi khañ-pa*;
ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *agya-ltan can*; ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṃg-kyi*
a-ru; ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *driṭ-agroy-su* (*Mon.*)

ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṃg-kyi kha lo-pa*. ཐིམ་མཚན་
Blon-po a minister; a legal officer (*Mon.*).

ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṃg ḥsgrags-pa*, v. ཐིམ་མཚན་
ཐིམ་མཚན་ *ḥkrah-ḥḥ-gg*, a proclamation or pro-
claimed order.

ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṃg-grod* = ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *ñes-pu*
grod to inflict punishment (*Mon.*).

ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṃg-ḥjags* = ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་
khriṃg kyī don ḥahin acc. to the meaning
or spirit of the law (*Nag.*).

ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṃg-ḥgyor* = ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṃg*
lu skyal-wa to deliver up to justice.

ཐིམ་མཚན་ *khriṭ* (*thi*), v. ཐིམ་མཚན་ *khriṭ*.

ཐིམ་མཚན་ *khriṭ* (*thi*), ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khriṭ ḥjogs-*
pa peace, v. ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *ḥjugs-pa*.

ཐིམ་མཚན་ *khru* (*thū*) ཐིམ་མཚན་ *khru-ma* ཐིམ་མཚན་ one-
fourth of a ཐིམ་མཚན་ *ḥdom* or fathom; a cubit;
ཐིམ་མཚན་ *rtse-khru* or the measure of eighteen
inches, from the elbow to the extremity
of the middle finger: ཐིམ་མཚན་ *khru-gaṇ*
rtsam ཐིམ་མཚན་ about the measure of 15
inches from the elbow to the fist; middle
finger is called ཐིམ་མཚན་ *ḥskum-khru*, or cubit
measure; ཐིམ་མཚན་ *khru ḥjal-wa* to measure
with a cubit measure (*Cs.*).

ཐིམ་མཚན་ *khru-wa* (*thu-wa*), sometimes for
ཐིམ་མཚན་ *ḥkhru-wa*, to wash.

ཐིམ་མཚན་ *khru-gcar* a kind of stew-pan
(*Sch.*).

ཐིམ་མཚན་ *khru-slog* or ཐིམ་མཚན་ *khru-rloṅ*
tilling the ground; acc. to *Sch.* a pit
filled with corn; ཐིམ་མཚན་ *khru-slog-pa* dig-
ging; breaking up the soil; gardening.

ཐིམ་མཚན་ *khruñ-khruñ* (*thung-thung*)

ཐིམ་མཚན་ crane, *grus sinerea*; also the stork:
ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ཐིམ་མཚན་ *khruñ-khruñ ruṅ-paṅ*
chu-ḥgags sel the bones of the crane remove
the stoppage of urine. When milk mixed
with water is given to a crane it will drink
the milk, leaving the water in the basin.
The reason of this, according to *K. d. 5 110*,
is that as soon as the bill of the crane
touches the milk it turns into curds, which
are eaten up, leaving the water in the
basin.

Syn. མཉུན་པ་རབ་རིང་ *mggrin-pa rah-riñ*; མིག་མཉུན་པ་ *mig sman mjug-ma*; རྒྱུ་རྩ་ *krun-ca* (*Mñon.*).

ཐུང་ཐུང་འཛོམས་ *khruñ-khruñ hjomg* = དང་ཕྱག་གི་ཐུང་པ་གཞིར་བྱས་པའི་ཐུག་ *phung-gi bu chun-ba gshon-mu gduñ-dzug* a name of Kumāra the second son of Is'vara (*Mñon.*).

ཐུད་ *khruḍ pa*, ལུས་ཐུད་ *lus khruḍ-pa* to wash; cleanse out dirt or filth from the body (*Kuy.*).

ཐུན་ *khruñ (thun)* ལོང་ལྷོང་, བརྒྱུད་ལྷོང་ height; length; extension (Ca.); ཐུང་ལང་ཐུན་ *khruñ phaḍ srid* height and breadth (equal).

ཐུམ་ཐུམ་ *khruṁ-khruṁ (thum-thum)* (*Soh.*): ཐུམ་ཐུམ་ཐུད་པ་ *khruṁ-khruṁ byed-pa* or ཐུམ་ཐུམ་འཐུང་པ་ *khruṁ-khruṁ byuñ-ka* to pound in a mortar.

ཐུམ་མཚན་ *khruṁz (thum)* མཛེ་པ་ཐ་ n. of a constellation: ཐུམ་མཚན་ཐུམ་མཚན་ *khruṁz-stoḍ* the name of the 24th constellation, ཐུམ་མཛེ་པ་.

Syn. ཐུ་མཚན་ *bya-mchu*; རིག་ཐུ་མཚན་ *rihi tha-mo*; ཐུ་མཚན་ *guas-ma*; ཐུ་མཚན་ *ba-gl'iñ rkañ* (*Mñon.*).

ཐུམ་མཚན་གྱི་ཕྱི་ཐ་ *khruṁz-stoḍ-kyi ña-ka* མཛེ་པ་ཐུ་མཚན་གྱི་ཕྱི་ཐ་ the full moon of the month of མཛེ་པ་, July.

ཐུམ་མཚན་ཐུམ་མཚན་ *khruṁz-stoḍ* the name of the 25th constellation, ཐུམ་མཛེ་པ་, acc. to Hindu astronomy the 26th lunar mansion, figured by a couch, and comprehending two stars, of which one is Andromeda.

Syn. རྩ་ཐུ་ *zhu*; ཐུ་མཚན་ *ghrul-heññ* (*Mñon.*).

ཐུམ་ཐུ་ *khruṁ-zla (thum da)*, v. ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *zla-ba bygyad-pa* ཐུ་མཚན་, ཐུ་མཚན་, the eighth month of the Tibetan year.

Syn. ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *thungs-pa*; ཐུ་མཚན་ *bya-mchu*; ཐུ་མཚན་ *nor-lhan*; ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *khyu-mchey can*;

ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *ba-lañ rkañ-heññ*; ཐུ་མཚན་ *gyrin-bzauñ*; ཐུ་མཚན་ *len-pa*; ཐུ་མཚན་ *byahi zla-ka*; ཐུ་མཚན་ *ston-zit hl'riñ-po* (*Mñon.*).

ཐུ་ *khruḥ (thul)*, ཐུ་མཚན་ཐུ་ *khruḥ gtoñ-ka* to let fall; to drop (several things at intervals); ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *mechi-na khruḥ bshed* to shed tears: ཐུ་ཐུ་ *zla-khruḥ* in W. intercalary month (*Jā.*).

ཐུ་ཐུ་ *khruḥ-po* in C. 1. cheerful; merry. 2. fornicator (*Jā.*).

ཐུ་མཚན་ *khruḥ-ma* 1. in W. crooked crank, handle (*Jā.*) 2. a whore. 3. ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *khu-ka khruḥ-ma* rice-water or water in which millet is washed.

ཐུ་མཚན་ *khruḥ (thug)* ཐུ་མཚན་, ཐུ་མཚན་, ཐུ་མཚན་, ཐུ་མཚན་ bath; washing; ablution.

ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *khruḥ-kyi btul shugs can* = ཐུ་མཚན་ *drañ-sroñ* a Rgi or sage who observes the vow of ablution: ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *khruḥ byed-paḥi ltuñ-byed* ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ faults committed while bathing: ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *khruḥ byed-paḥi ltuñ-byed* ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ having bathed put on clean clothes and take milk, curds and butter (*Loñ. 7.32*).

Syn. ཐུ་མཚན་ཐུ་ *kun-tu rgyu*; ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *ghak-thub-can*; ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *ñag bydams-pa*; ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *dge-sar gloñ-ka*; ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *ñon-moñs thul*; ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *phun-po thul*; ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *gyur-ba cad-pa*; ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *gtuñ-bor gus-pa*; ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *tsuñ-par spyod-pa*; ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *rig-byed klog-pa* (*Mñon.*).

ཐུ་མཚན་ཐུ་ *khruḥ-kyi rtaḥ*, ཐུ་མཚན་ཐུ་ *ku-ḥa* the grass *Ku-ḥa* (*Mñon.*).

ཐུ་མཚན་ཐུ་ *khruḥ-kyi rdañ*, ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ *khruḥ rgyab-sahi rdañ* a bathing tank.

ཐུ་མཚན་ཐུ་ *khruḥ-khu* water for bathing (*Jā.*).

ཐུ་མཚན་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *khruḥ-khañ brtsegs-pa* the making of a bath or bathing place.

ཁྲོམ་པ་ to be ashamed; to provoke shame:
ཁྲོམ་པ་དང་ངོ་ཤལ་མེད་པ་ *khrel-pa dañ go-tsha-wa med*
he has no shame or modesty.

ཁྲོམ་མེད་པ་ *khrel-med-pa*, ཁྲོམ་མེད་མ་ *khrel med-*
ma shameless, immodest.

ཁྲོམ་ཡོད་པ་ *khrel-yod* modesty; chastity; decency; ཁྲོམ་ཡོད་པ་ *khrel-yod pa* to be chaste: ཁྲོམ་ཡོད་པར་བྱེད་པ་ *khrel yod-par byed-pa* to behave chaste, with modesty.

ཁྲོམ་ *khregs* (the) ཁྲོམ་པ་ *khreg-pa*, (the-pa) a load, burden: མི་ཁྲོམ་ཆུང་ནས་ *mi khreg chuñ-can* a man with a small load (A. 10) ཁྲོམ་པ་དེའི་ནང་ནས་ *khreg-pa dehi nañ-nag* from within that package: ཁུག་རྩ་ཉི་ལུང་མེད་ཁྲོམ་ཕྱེད་ *gshun-don-gyi byañg rin khreg phud* half a bundle (or load) of fire-wood for the use of government (Rtsii).

Syn. ཁུག་པ་ *khur-pa*; ཁུག་ཅེད་པ་ *khur khyen-pa*; རྒྱལ་ཁྲོམ་ཐེག་པ་ *rgyab-khyis theg-pa*; ཁུ་ཅ་པ་ *khur sha-pa* (Mñon.).

ཁྲོམ་ཁྲོམ་ *khreg-khreg* (the-the) unable to sit erect; falling down: མི་གཅེད་ཁྲོམ་ཁྲོམ་ན་བཞུགས་ནས་ཁྲོམ་པ་ལ་ཅེས་པར་བཤད་པས་ *mi-gcey khreg-khreg na-wa gceigs nañ gman-pa la rig phan dris-pañ* (A. 44) seeing a man very ill so as to be unable to sit erect, he asked the physician what would be of use.

ཁྲོ་ *khro* (the) མཚན་མོ་ a kind of bronze, of about same quality and worth as bell-metal (ཁམ་པ་ *hkar-pa*), but inferior to it. The kind of bronze called *khro-nag* or dark bronze is also called *phags khro* on account of the predominance of iron in the compound. The kind called ཁྲོ་ཤར་ *khro-shar*, white bronze, has more zinc and མཚན་མོ་ *zanñ-khro* has more of copper in it than iron. The dark-bronze is largely manufactured in China; the white-bronze

is much prized by the Tibetans. Huge bronze caldrons used in the great monasteries of Tibet for boiling tea are made of the white bronze: སྐྱུ་མོ་ *shogs-khro* large bronze caldrons used in cooking tea, &c., for the use of the congregation in the monasteries of Tibet: ཁྲོ་ལྗང་གཤོར་གྱི་དང་དྲུག་ *khro-nag gzar-rin dañ deg-nad* *hjomg* dark bronze dissipates worm-spasms and poisonous complaints.

ཁྲོ་ཁྲོ་ *khro-rgyan* ornaments made of bronze. ཁྲོ་ཁྲོ་ཁྲོ་ *khrohi khug-til* bronze pot to boil tea.

ཁྲོ་ཅ་ *khro-chu* 1. liquid or melted bronze; acc. to some author melted iron before it is cast. 2. n. for ཁྲོ་ཅ་ *ghul-chu* quicksilver; (a mystic) term (Mñn.).

ཁྲོ་ཅ་ཅེས་པ་ *khro-chu sdem-pa* to fill up joints, grooves, &c., with melted bronze; to solder.

ཁྲོ་མཚན་མོ་ཁྲོ་ *khro hñam-pa* to suppress anger or wrath: ཁང་ཁྲོ་གྲོ་མཚན་མོ་ཁྲོ་མཚན་མོ་ *gñ-shig dsgring-te khro hñam-pa*, ངོ་མི་འདྲ་ཤུགས་དུ་འདྲ་ *do-mi hñi-dar gshan-du bda* (Spyod.) he who can subdue his anger will be happy here and hereafter.

ཁྲོ་མཚན་མོ་ *khro-hñam* = མཚན་མོ་ཁྲོ་མཚན་མོ་ *hñam-hñig* or མཚན་མོ་ཁྲོ་མཚན་མོ་ *hñam-hñig* or མཚན་མོ་ཁྲོ་མཚན་མོ་ *hñam-hñig* to sit in an angry mood (Mñon.).

ཁྲོ་གཏེར་ *khro-gñer* མཚན་མོ་, མཚན་མོ་ wrinkles on the face and forehead expressive of wrath, indignation, anger; also indignant.

ཁྲོ་གཏེར་ཅན་ *khro-gñer-can* མཚན་མོ་ she whose face is wrinkled with anger; also frowning.

ཁྲོ་གཏེར་ཅན་མ་ *khro-gñer can-ma* (Schr. 36 C.).

ཁྲོ་གཏེར་མེད་པ་ *khro-gñer med-pa* མཚན་མོ་མཚན་མོ་ free from frowning or anger.

ཐོག་ཐོག་ *khrog-khrog* (*thag-thag*) 1. one who speaks irrelevantly and is not steady in his acts or words. Described as བཤུན་པ་མེད་པར་ནད་རྟེན་པ་མི་གནས་ཤིང་ཐོག་མེད་པ་མེད་པ་ལས་པ་མེད་པ་ཐོག་མེད་པ་ཐོག་མེད་པ། 2. acc. to Ju. in W. the sound caused by something falling heavily on the ground

ཐོག་ཅན་ *khrog-chen* an herb with leaves resembling a saw in shape.

ཐོག་པོ་ *khrog-po* botanical term, used of leaves standing round the stem scattered or alternately.

ཐོག་མུན་ *khrog-tsan* the raw unprepared substance of a medicine (Sch.): ཐོག་མུན་ *tsan-khrog* is defined as ཐོག་མུན་མུན་པ་མུན་པ་ *tsan-khrog-ma khrog-pa ma-tshogs-la*, the unpulverized ingredients of a medicine.

ཐོང་ཏེ་ *khroñ-ha* (*theng-ñe*) upright, straight, erect (Jā.).

ཐོང་པ་ *khroñ-po* close-fisted, stingy (Jā.).

ཐོང་ *khroñ* (*thod*) crowd, assemblage, mass, multitude; མེ་ཐོང་ *me-khroñ* a troop; crowd of men; རི་ཐོང་ *ri-khroñ* a range of mountain peaks; རྩ་ཐོང་ *rtsa-khroñ* a heap, stack, rick (of hay); ལག་ཐོང་ *nag-khroñ* a dense forest; མུན་ཐོང་ *mun-khroñ* thick darkness; དུ་ཐོང་ *dur-khroñ* a cemetery; ཐོང་ཏེ་ in the crowd; རི་ཐོང་=also a hermit.

ཐོན་ *khron* (*thon*) claw: ཐོན་ཕྱི་ལོ་ལོ་ཏེ་ *khroñ kyis tko-rahi tde* the class of gallinaceous birds (S.g.; Jā.).

ཐོན་པ་ *khron-pa* (*thon-pa*); ལྟ་པ་, རའི་པ་, འཕུ་པ་, འདུ་པ་ well; spring: ཐོན་པོ་ལྷ་མོ་ *khron-*

pahi chu well-water; also called ཐོན་ཅུ་ *don-chu*; ཐོན་ཅུ་ *khron-bu*, a little well: ཐོན་ཅུ་ཕྱི་ལོ་ལོ་ཏེ་ *khron-pahi tñin-po* ལམ་ལྷོ་པོ་; ཐོན་པ་མུན་པ་ *khron-pa* ལམ་ལྷོ་པོ་ ལམ་ལྷོ་པོ་ water in a well that has been made fit (by the priesthood) for drink.

ཐོན་ཅུ་ *khron-bu* 1. a medicinal root; a vegetable purgative. 2. ཐོན་ཅུ་ལམ་ལྷོ་པོ་ ཐོན་ཅུ་ལམ་ལྷོ་པོ་ *khron-bu* ལམ་ལྷོ་པོ་ *grog-kyi* ལམ་ལྷོ་པོ་ *khron-bu* acts as a gentle purgative.

ཐོན་ *khron* (*thron*) a market place; a bazar, crowd of people; multitude of persons; ཐོན་ཅན་ *khron-chen* a great crowd; ཐོན་ཅན་ཐོན་ཅན་ *tshogs-pahi khron-tshogs* the assembled crowd; ཐོན་ཅན་ *pho-khron* multitude of men; ཐོན་ཅན་ *rgyal-khron* a royal gathering: acc. to Cs. ཐོན་ཅན་པོ་ *khron-chen-po*, chief market-place, also principal street: ཐོན་ཅན་པོ་ *khron-chen-po* to wander about the market; to ramble through as if in a market; ཐོན་ཅན་པོ་ཐོན་ཅན་པོ་ *khron-chen* ཐོན་ཅན་པོ་ *khlog* secret spells (magic formulas) are read in the market.

ཐོན་ཅན་པོ་ *khron-chen-po* harlot; strumpet; street woman (Cs.).

ཐོན་ཅན་པོ་ *khron-chen* *chod* a person well dressed, well equipped, and possessed of personal accomplishments; one above the crowd; above his fellows.

ཐོན་པ་ *khron-pa* 1. n. of a province in Tibet; ཐོན་པ་པ་ *khron-pa-pa*, an inhabitant of Khron (Thom). 2. a market vendor.

ཐོན་པོ་ལྷ་མོ་ *khron-dpon* officer who is charged with the supervision of a market.

ཐོན་པོ་ལྷ་མོ་ *khrom-me* sparkling; glittering: ཐོན་པོ་ལྷ་མོ་ *at p-akhrom-me* sparkling dew

drop. ཐོག་དང་ནག་པུ་ལ་ *khrom gnar nag* *khkhyi-na* a motley crowd; a throng, black and red intermingled.

ཐོག་ཚགས་ *khrom-tshogs* (*thom-tshe*) the gathering of buyers and sellers, &c., in a market : འུ་ཐོག་ *au-khrom* the section of the market where meat is sold; meat market; དཔེ་ཐོག་ *dpe-khrom* book market; ཉེ་ཐོག་ *pta-khrom* the section where ponies and horses are sold.

ཐོག་མམ་ *khroms*, v. བུ་ཐོག་པ་ *hyen-pa*.

ཐོག་ *khrol* (*thol*). v. འཁྱོལ་བ་ *hkhrol-va* and འཁྱོལ་བ་ *hyrol-va* 1. a sound (*thia*). 2. བཞི་སྒྲིལ་ loosening; untastening; that which is unfastened. རྒྱུ་ཐོག་ནས་པ་ཐུག་མགྱོག་པ་མཁའ་མགས་པ་འཛོམ་ནས་འུ་ཐུག་མོ་མེད་འགྲོ་བ་ *by ngo. throl* is meant the separating of meat from the bones by the sheep's head having been killed well. རང་ཐོག་འཁྱོལ་ *khrol* the contents of a slaughtered animal, including the stomach, entrails, lungs, liver, spleen, &c. The expression རང་གི་རང་ཐོག་ཕྱི་ལ་ཐོན་པ་ *pañ-gi pañ-krol phyi-la-ston-pa* means "one's own blunders exposed to outward show": ཐོག་ཐོག་མོང་ *khrol-gyis rai* (the ring) shi sounding (across the azure floor).

ཐོག་ཐོག་ *khrol-khrol* (*thol-thol*) = ཐོག་པ་ *khrol-po* bright, shining; ཐོག་ཐོག་ཕྱིན་པ་ *khrol-khrol byed-pa* = བེག་ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ཐོག་པ་ *mig khrol-le khrol-le thu-na* to stare at.

ཐོག་དང་ *khrol-don* is said to denote a large hand-bell.

ཐོག་ཆ་ *khrol-cha* release (as of monks from a religious service or of school-boys from class work; acc. to *Sch.* the act of forgiving; pardon.

ཐོག་པ་ I: *khrol-po* (*thol-po*) 1. cheerful, merry; sparkling, glittering, dazzling. 2. fornicator.

ཐོག་པ་ II: 1. sparkling : རང་ཐོག་པ་ *bcod khrol-po* brightness (on water when the sun shines upon it). 2. acc. to *Ja.* in *W.* distinct; intelligible.

ཐོག་མ་ *khrol-ma*, རྒྱུ་ཚགས་ *ng-tshags* a sieve for cleansing and sifting barley, grain, etc.

ཐོག་མོ་ *khrol-mo* in *W.* brittle, fragile; opposite to མེད་པ་ *med-pa*, tough.

ཐོག་ཚགས་ *khrol tshogs* a sieve (*Ca.*); ཐུག་མ་ *thugs tshags* iron sieve.

ཐོག་མོ་ *khrol-mo* = ཐོག་ཐོག་ *khrog-khrog* in *W.* of འཁྱོལ་བ་ *hkhrol-va*; also i. kettle. 2. a sound.

ཐོག་པ་པ་ *khrog-pa* ཐུག་པ་ཐོག་པ་ *thugs khrog-pa* འཇུག་པ་, རྒྱུ་ཕྱིན་ enraged; wrath-appearing; appearance of wrath. ཐུག་རྒྱུ་ཕྱིན་པ་ཐོག་པ་པ་ *thugs byed-pa phyig-ur rdo-rga gnau khrog-pa* *tsol* *tsstan-pa* Chagna Dorje in a very wrathful form manifested himself: ཐོག་པ་པ་པ་ *khrog-pa* *gyar* dance in wrathful mood.

ཐོག་མ་ *khrog-ma* (*thoi-ma*) or ཐོག་མ་ *khro-ma* the wrathful female deity or *Kudrati*; such female divinities as outwardly show themselves to be of terrific and frightful aspect.

ཐོག་པ་པ་ *khrog-tshag* angry words.

Syn. རྒྱུ་ཕྱིན་ *gnou-phyar* or ཐུག་ཕྱིན་ *sun-kyin* (*Yhou*).

མཁའ་ན་ *mkhan* an affix which, annexed to substantives and verbal roots, answers in colloq. very much the same purposes as the Hindustani appendix *wala*; མཁའ་ན་ *sa-mkhan* one who has to do with the soil; མཁའ་ན་ *lan-mkhan* one who knows the way, a guide; མཁའ་ན་ *cin-mkhan* a

worker in wood, carpenter, joiner, &c. Affixed to a verbal root, signifies he who performs an action, whether only just now or habitually; ཡང་མཁན་ *yoñ-mkhan* comer; འགྱོ་མཁན་ *gyro-mkhan* the goer; one who moves; བྲི་མཁན་ *brī-mkhan* the writer, one who has written it; མང་མཁན་ *mi-mkhan* (in Sikkim) one who speaks falsehoods, a liar; གཤམ་མཁན་ *gag-mkhan* he who knows; གཤམ་མཁན་ *gstan-mkhan* the shower, explainer; བརྟན་མཁན་ *btogs-mkhan* one who is binding, fastening; also with an objective case, རེ་བྱ་མཁན་ *kahi bu-mo btog-mkhan*, such as are desiring my daughter; བཟང་མཁན་ *bsad-mkhan* the man who is killed or who kills; a murderer. In colloq. language *mkhan* seems to have entirely displaced the termination *pa*, signifying in general the agent: ཀྱུང་མཁན་གྱི་མེ *gyuñ-ma khyar-mkhan gyi me* the men carrying the beam. Contrary to its original signification, it is even used to form the relative: མད་མཁན་གྱི་ཐུག་ the sheep which was killed.

མཁན་གྱི་ *mkhan-rgyud* = ཐུ་ཅན་དང་མཁན་པོའི་གྱི་ *Phu-chen don mkhan-pohi rgyud* the lineal spiritual descendants of *Phu-chen* and *Mkhan-po*, those through whom the vows formulated by them are handed down (*Yig*).

མཁན་པ། I: *mkhan-pa* ferns of two species. The one growing in Tibet is called མཁན་དཀར་ *mkhan-dkar*, or the white fern; the other species belonging to the Cis-Himalaya is called མཁན་ནག་ *mkhan-nag*, black fern: *mkhan-pa* is deemed useful in healing fresh cut wounds; it is also applied to swellings.

མཁན་པ། II: incense; frankincense: མཁན་པ་བྲུ་ནམས་གཙོ་མེ་ལྔ་ཀྱི་ཤྲོམ་ཕྱ་ཚྭ་སྟེ་ the various kinds of incense in which the scent

of such as *khan-pa*, *Balu*, etc., predominates (*Bloti*).

མཁན་པོ་ *mkhan-po*, བསྐུ་པ་, བཤམ་པ་ a professor employed to teach; the head of a monastery. In Tibet the head of a particular college attached to a monastery, high priests who give vows to the junior or inferior lamas, and professors of sacred literature, are called *mkhan-po*; also learned men, who as such are endowed with the མཁན་གྱི་ *mkhan-rgyud* or spiritual gifts or descended heritage from their spiritual ancestors, are called *mkhan-po*. Again, learned men such as are sent to China as representatives of the Grand Hierarchy are also styled *mkhan-po*. Besides these, those who serve the Grand Lama as his domestic chaplains, teachers or advisers, such as ཕྱ་བཅར་མཁན་པོ་ *Sku-bzar Mkhan-po* *khan-po*, who sits in company of the Grand Lama; ཀུན་མཁན་པོ་ *gyun-dpon mkhan-po* the chamberlain *khan-po*; མཚན་རྒྱུ་མཁན་པོ་ *gzhod-dpon mkhan-po* the domestic chaplain; ཀུན་པོ་མཁན་པོ་ *gyal-dpon-mkhan-po* the steward in charge of the Grand Lama's tea and food; མཁན་པོ་ཕྱི་ཀྱ་ *mkhan-po phyi-ka* outside *khan-po*—those that enjoy this distinction but partially. Other designations of this kind are མཁན་པོ་ལ་རྒྱལ་པོ་པོ་ *Mkhan-po la rgyal-po bchi ste*:—(1) མཁན་པོ་ཚམ་གྱིས་ཀྱང་ཅེ་ཅེ་ཀྱིས་མཁན་པོ་ *mkhan-po chos-kyis gduñ-la zhi-zhi-gis ma-yin pahan-god* the professor who conveys to his pupil instruction, not wealth; (2) མཁན་པོ་ཚམ་གྱིས་ཀྱང་ཅེ་ཅེ་ཀྱིས་མཁན་པོ་ *mkhan-po chos-kyis gduñ-la chos-kyis ma-yin pahan-god* the professor who gives riches but not religious instructions; (3) མཁན་པོ་ཚམ་གྱིས་ཀྱང་ཅེ་ཅེ་ཀྱིས་མཁན་པོ་ *mkhan-po chos-kyis gduñ-la zhi-zhi-gis gduñ-pa yan yed* the professor who gives both wealth and religious instruction to his pupil; (4) མཁན་པོ་ཚམ་གྱིས་ཀྱང་ཅེ་ཅེ་ཀྱིས་མཁན་པོ་

ཅེ་མེ་ཅེ་ལྷན་གྱི་མཁན་པོ་ཡོད་པ་ལྟར་ན་ *mkhan-po chos-kyis kyañ mi-gdad-chiñ zañ-zñ-gis kyañ mi gduñ-pa yod* the professor who neither imparts instruction nor wealth.

མཁན་པོ་ *mkhan-po* pupil, scholar (*Jā.*).

མཁན་མོ་ *mkhan-mo* mistress, instructress (*Cs.*)

མཁན་རབས་ *mkhan-rab* the succession of *khan-po* or abbots in a great monastery.

མཁན་རིམ་ *mkhan-rim* the respective prospects of being elected abbot as depending on the different ranks of the expectant candidates; the order of the succession of abbots.

མཁན་སྒོ་ *mkhan-glob* for མཁན་པོ་དང་སྒོ་བ་མ་ *mkhan-po dañ glob-ma* the professor and his pupil; also (according to some) མཁན་པོ་དང་སྒོ་བ་རྒྱུ་མ་ *mkhan-po dañ glob-dpon* the professor and the teacher: ལྷ་མ་མཁན་སྒོ་བ་ཀླུ་མ་གྱི་མགའ་ *bla-ma mkhan-glob-kyi bkab* the words or commands of the lama, abbot and teachers.

མཁའ་ *mkhah* the heaven; the sky; generally མཁའ་མཁའ་ *nam-mkhah*.

མཁའ་རྒྱ་ *mkhah-klāñ*, མཁའ་ཁྲུ་ *mkhah-khyañ*, མཁའ་ཁྲིལ་ *mkhah-ghyis* the whole compass or extent of the heavens (*Cs.*).

མཁའ་རྒྱལ་ *mkhah-skyes* heaven-born; a name for the year Fire-tiger རྩ་ལོག་གི་ལོ་ *tsi-lö-gi lo* of the Tibetan calendar (*Mñon.*).

མཁའ་ཁྲུ་ *mkhah-khyab* མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་གྱི་མཁའ་ཁྲུ་ *that which encompasses space or the sky*: མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *mkhah-khyab tññe bdsin* མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *the all-comprehending (all absorbing) meditation*; n. of a *Samādhi*.

མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *mkhah khyim-can* མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *he whose abode is in the sky; the sun.*

མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *mkhah-mkhah ro* མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *(Schr; Kalac. T. 46).*

མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *mkhah-gos* མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *can clouds (Mñon.).*

མཁའ་ཁྲུ་ *mkhah-hgro* (*kha-do*) lit. "the sky-goer"; a god; a bird; arrow.

Syn. མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *tha-rnam*; མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *hah chags*; མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *bya*; མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *mdab*; མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *bya-khyun*; མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *da-ki-ni*; མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *gtsh-mo* (*Mñon.*).

མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *mkhah-hgro-ma* a class, mainly of female sprites, akin to our witches, but not necessarily ugly or deformed. There are two kinds of *khroma*:—those still in the world and those that have passed out of the world or are about to pass away from it. Of the latter or those called མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *ye-ges kyi mkhah hgro-ma*, goddesses of wisdom, they are five kinds, viz., *Buddha Dakini*, *Vajra Dakini*, *Ratna Dakini*, *Padma Dakini*, and *Karma Dakini*. Of these *Rdor-je Phag-mo*, *Señ gñon-ma*, &c., have each a hundred thousand *dakini* followers. They are said to be possessed of supernatural powers and resemble fairies in their attributes. Among the worldly *Dakini* there are two classes, those belonging to the pantheon of the Brāhmanas and those devoted to the cause of Buddhism. In Tibet we read of མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *Tsho-riñ mkhah-klā*, the five long-lived sisters; མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *Bstan-ma bcu-gñis* the twelve nymph sisters who undertook to guard Buddhism, &c.

Syn. མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *hgro-ucñi sgron-me*; མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *srig-rñhi sgron-me*, the lamp of the world, the light of the universe (*Mñon.*).

མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *mkhah-hgro skyes* མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *born of those that move in the sky.*

མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *mkhah-hgro bñdi-yig* མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་* a form of Deva nāgari character used by the *Rññ-ma* sect in their mystical writings.

མཁའ་ཁྲུ་ལྷན་པོ་ *mkhah-hgro gsañ-wo ye-ges* n. of a deified lady, who was, in her

former existence, the wife of a king called (Ratna Dān) दक्षिण मन्त्रायाम्. She is adored in Tibet as the goddess of mystical learning.

अथर्ववेदः कृष्णः *mkhah-hygrohi rgyal-po* = कृष्णः कृष्णः कृष्णः *gyer-gyi byu-gtsag phud-can* the golden bird (eagle) with a crest: कृष्णः कृष्णः कृष्णः *gye-gtsag* the crest of this bird is in colour resplendent as lapis lazuli, and its wings are said to be chequered all over.

अथर्ववेदः कृष्णः *mkhah-hygrohi duan-phug* स्वर्गेश्वर, स्वर्ग, स्वर्गेश्वरिन् the lord of the sky.

अथर्ववेदः कृष्णः *mkhah-hygrohi* *kyab* *hjug* Vishnu (Mñon.).

अथर्ववेदः *mkhah-mñam* like the heavens; infinite: अथर्ववेदः *mkhah mñam-pa* a name of Buddha (Mñon.).

अथर्ववेदः *mkhah-rtu* शीमन्त्र the firmament; sky supporting; a sort of ornament.

अथर्ववेदः *mkhah-ldiñ* गरुड, पक्षीम nest. the eagle, the bird that soars on high.

अथर्ववेदः कृष्णः *mkhah-ldiñ dkar-po* कृष्णः कृष्णः *kyab* a general name for the swan species (Mñon.).

अथर्ववेदः कृष्णः *mkhah-ldiñ rgyal-mtshan*, १५ वहुल *kyab-hjug* गरुडपक्ष, Vishnu (Mñon.).

अथर्ववेदः कृष्णः *mkhah-ldiñ dñam-po* = कृष्णः *kyab* the king of birds (Yig. k. 29).

अथर्ववेदः कृष्णः *mkhah-ldiñ gyog-po*, v. अथर्ववेदः *mer-gat* मरकत, n. of a green gum (Mñon.).

अथर्ववेदः *mkhah-gyod* शीमन्त्रेश्वर, शीमन्त्र, शीमन्त्रेश्वरिन् 1. that which has attained to the sky, a *gandharva* (celestial musician). 2. celestial enjoyment; residing in heaven: अथर्ववेदः कृष्णः *mkhah-gyod du lig na-pañi par gyod-pa mkhah-gyod* *kyi dñam-grub* the

blessing of entering into a heavenly existence without losing one's present form: अथर्ववेदः कृष्णः *gone* to the state of beatitude, i.e., to heaven.

अथर्ववेदः *mkhah-gyod-pa* अवलोकितेश्वरः n. of Avalokites'vara Bodhisattva.

अथर्ववेदः कृष्णः *mkhah-gyod dñam-mo* an epithet of the goddess Dorje Phag-mo and of the abbess of the Yandok Saundring monastery: अथर्ववेदः कृष्णः *gye-gtsag* the precious lotus feet of the venerable one who has attained the heavens (Yig. k. 20).

अथर्ववेदः *mkhah-gyug* खड्ग lit. sky-sticks; a bolster.

अथर्ववेदः *mkhah-mig* दास. (Schr.; Kāt. T. 48).

अथर्ववेदः *mkhah-gi dñam-mo* = कृष्णः *kyab-mtshan* ध्वज the sacred ensign (Mñon.).

अथर्ववेदः *mkhah rol pa* divine musician; that plays or moves merrily in the sky.

अथर्ववेदः 1. *mkhah-la rgyu* नभश्चर that moves in the sky. 2. *gye* a bird (Mñon.): अथर्ववेदः *mkhah-la rgyu-wa* to wander or move in the sky: अथर्ववेदः *mkhah-la rgyu-wa* the Preta that moves in the sky: अथर्ववेदः *mkhah-la dñam-wa* to soar in the air. 3. other, as the fifth element 4. symbolical numbers; cypher, naught.

अथर्ववेदः *mkhah-gaṇ* = *mo-mtshan* स्त्रीलिङ्ग the female sex (Mñon.).

अथर्ववेदः *mkhah gyog-can* आवरण cover or dress of the sky; the night; अथर्ववेदः *mkhah rgyal-mtshan* नभोपल the sky-ensign; अथर्ववेदः *mkhah pags-pa* the space; 'the void sphere; the skin or cover of the sky, i.e., darkness, gloom; अथर्ववेदः *mkhah gyem* of heaven; the sun, moon, star.

अथर्ववेदः *mkhah sil-ba* = fog (Mñon.).

མཐུན་བཅུན་ *mkhugs-bstun* learned and righteous; མཐུན་བཅུན་བཅང་ *mkhugs-bstun 'dzang* learned; conscientious and good.

མཐུན་ཅན་ *mkhugs-ces* पटुतरः, पट्टीवान् most skilful or dexterous.

མཐུན་པ་ *mkhugs-pa* (Sch.), v. ཐུན་པ་ *khon-pa*.

མཐུན་པ་ *mkhugs-pa* the cheeks; མཐུན་པར་ ག་བཅང་རྩང་ཡོང་མ་རྩུང་ཅུན་ a little fleshiness in the cheeks forebodes wealth (Mi.); མཐུན་ཅུན་ *mkhugs-ches*, v. ཐུན་ཅུན་ *khon-ches*, cheeks; རེ་དུས་མཐུན་ལོ་ཤི་གནོན་པར་མེད་ཅན་ her very ruddy cheeks glow like the rising sun.

མཐོང་བ་ *mkho-na* necessary; desirable; also vb. to want: རེ་མཐོང་བ་མེད་ I don't want it. མཐོང་བའི་མི་ཐུང་ *mkho-rahi go-byung* indispensable things; necessary articles; རིང་མཐོང་བ་ *rin-ra mkho-na* or རིང་མཐོང་ཁྱོད་ *rin-mkhe* requisites, wants, desiderata; most necessary things: རི་མཐོང་བ་ཅན་ according as was wanted before; as heretofore.

མཐོང་ཐུང་ *mkho-byed*, colloq. *kho-che*, necessary things; what may be needed: *khya-la kho-che go-pe rik di dir ngo na chok* the kind which you wanted cannot be bought here.

མཐོང་པ་ལ་ *mkhops-pa* acc. to *lag*, signifies a fancy for a thing; a liking for; also to wish, want something.

མཐོང་གང་ *mkhyid-gang* the measure with the fist made with thumb extended, about six inches: མཐོང་གང་མཐོང་གང་ (its) length when folded is one *mkhyid* (Fig. k.).

མཐོང་པ་ *mkhyud-pa*, v. ཐུང་པ་ 1: *dkhyud-pa* to keep, to hold, to retain; ཐུང་མཐོང་པ་ *dkpe mkhyud-pa*, ཐུང་མཐོང་པ་ ཐུང་ *dkpe mkhyud-can* unwillingness to lend books (Cs.); ཐུང་མཐོང་

ཐུང་ཐུང་མཐོང་པ་ *dkpe-dpe mkhyud byed-pa* to be unwilling to lend books.

མཐོང་ཐུང་ *mkhyud-spyad* 1. a sort of bag or vessel for carrying medicine. 2. sorcery, witchcraft (Sch.): ཐུང་ཐུང་མཐོང་ཐུང་ཐུང་ a little instruction or various subjects like the alms-bag of the saint Phadun-pa (which contained different medicines).

མཐོང་ཐུང་པ་ *mkhyud spyad-pa* = མཐོང་པ་ *mkho-pa* a medicine man; a physician (*Ykon*).

མཐོན་ *mkhyen*, v. མཐོན་པ་ *mkhyen-pa*, རི་བཅུན་ ཐུན་ཅུན་མཐོན་ཐུ་གྲེགས་པ་ ཐུན་ཅུན་མཐོན་ *rje bstun-gyis thugs mkhyen-gyi grags-pa lags-sam* Has your reverence seen by your prophetic sight? ཐུ་མཐོན་ *sku-mkhyen* form of abject entreaty: I appeal to your honour's wisdom; ཐུན་ཅུན་མཐོན་ to your honour's sacred words; ཐུན་ཅུན་མཐོན་ to your honour's heart; མཐོན་མཐོན་ you know full well; you will understand: ཐུ་མཐོན་མཐོན་མཐོན་ O Lama, thou knowest all! ཐུན་ཅུན་མཐོན་མཐོན་ of your wisdom permit to be done!

མཐོན་མཐོན་ *mkhyen-mkhem* very learned: ཐུན་ཅུན་མཐོན་ཐུ་མཐོན་ཐུ་མཐོན་ཐུ་མཐོན་ profound like the ocean in every (department of) religion.

མཐོན་ཐུན་ *mkhyen-rgya-ran* possessed of much understanding; very learned: ཐུ་མཐོན་ *yu-mkhyen* = ཐུན་ཅུན་མཐོན་ *mkho mkhyen* possessed of prophetic knowledge; fore-knowledge; ཐུན་ཅུན་མཐོན་ *thugs-mkhyen* knowledge of a higher kind; prophetic sight

མཐོན་པ་ *mkhyen-pa* next. for ཐུན་པ་ *ces-pa*, ཐུན་པ་ *ces-pa*, ཐུན་པ་ *go-na* 1. to know; also knowledge; ཐུན་པ་མཐོན་པ་ *thams-cad mkhyen-pa* all-knowing. 2 ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *rdam-ces* = ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *rdam-mkhyen* such terms though applicable to Buddha are now applied to the Grand Lamas of Tibet out of courtesy or for the purpose of flattering

them: མཐུན་པ་ཐོགས་པ་མེ་མངའ་བ་ whose knowledge has no bound (*Isam-rim*.); མཐུན་ཡོ་ལི་ གིས་ superior wisdom; མཐུན་པའི་ཡོན་ཏན་ attainments; accomplishments of a high order; མཐུན་པར་རྒྱུ་རྟོ་ perceived, found out, discovered; བསམ་པ་དག་པར་མཐུན་པས་ perceived the sentiments to be pure.

མཐུན་དུད་པངས་པ་ *mkhyen-dpyod pañs-pa* wide and critical knowledge; wide discriminating wisdom.

མཐུན་རྒྱ་ཡངས་པ་ *mkhyen-spyan pañs-pa* (with) broad views and wisdom; wide prophetic vision or sight.

མཐུན་པའི་མཐུན་པ་ *mkhyen-hrte* omniscient mercy.

མཐུན་གཟིགས་ *mkhyen-gzigs* supernatural perception; attributes of a high incarnate lama or a *Bohisattva*.

མཐུན་རབ་ *mkhyen-rab* the wise; also གིས་པར་ བར་མ་ *rab* wisdom.

མཐུན་ཤེར་ངམ་ *mkhyen-ñiñ-ham* = མཐུན་ནམ་ *mkhyen-nam* did you understand it?

མཐུན་གསུམ་ *mkhyen gsum*:—གཤེ་གིས་ *gshi-ges*, ལཱ་མཐུན་, or བཤེ་བ་མཐུན་ the knowledge of the subject; basic knowledge: ལཱ་མཐུན་ *lam-ges* knowledge of the way (to Nirvāṇa); knowing the way. རྣམ་མཐུན་ *gnam-mkhyen* = རྣམ་པར་ གིས་ *gnam-par ges* བཤེ་བ་མཐུན་ cognition of all things.

མཐུང་པ་ *mkhras-pa* (*thang-pa*) acc. to *Jā.* is the fourth stage of the development of the foetus.

མཐུང་པ་ *mkhras-pa* = མཐུང་པ་ *hras-pa* or རྒྱ་ལར་ རྒྱུ་ལ་ *sra-lar hyar-lar* a robust, hard and sound constitution: རྒྱ་ལ་གྱི་ཤེར་ཤེ་བ་མཐུང་པ་ in the great strength of his body there is sound health (*Kag*). The soundness of one's constitution is ascertained by examining the urine deposited in a bottle; when it is natural the physician declares མཐུང་པར་གྱི་ *mkhras-hdag*, or colloquially མཐུང་གི་ཤེར་ཤེ་བ་

hras-gia hdag, it (the constitution) is sound, &c.

མཐུང་པ་ *mkhras-pa* (*thas-pa*), or མཐུང་པ་ *mkhras-pa* also མཐུང་པ་ *khrañ* hard; solid; compact; རྒྱ་མཐུང་པ་ *sra-mkhras-pa* *hyar-mat* firm; hearty; sound; of a robust constitution (*Jā*).

མཐིག་གི་མ་ *mkhrig-ma* (*thig-ma*) the wrist of the hand (*Jā*.); the part of the hand which (in women) is adorned with bangles. It is also called མཐིག་ཤེར་པ་ *nor-lu chhi-na*, the part where jewels are bound.

མཐིག་པ་ *mkhrigs-pa* (*thig-pa*) sometimes for མཐིག་མ་ *mkhrig-ma*.

མཐིམ་ནད་ *mkhris-nañ* bilious disease.

མཐིམ་པ་ *mkhris-pa* (*thi-pa*) བཤེ་བ་ 1. the vesicle of the gall; the gall-bladder, as part of the intestines. 2. generally the bile itself; the bilious fluid: མཐིམ་པ་ལ་ཐོགས་པ་ *mkhris-pa* རྒྱ་ལ་ཐོགས་པ་ *tsong-pa* རྒྱ་ལ་ཐོགས་པ་ *tsong-pa* རྒྱ་ལ་ཐོགས་པ་ *tsong-pa* རྒྱ་ལ་ཐོགས་པ་ *tsong-pa* a mixture of the biles of different animals is useful for sores; and the bile of poisonous animals is useful for eye-disease: མཐིམ་པ་ལ་ཐོགས་པ་ *mkhris-pa* རྒྱ་ལ་ཐོགས་པ་ *tsong-pa* the four animal biles that are used in medicine:—(1) རྒྱ་ལ་ཐོགས་པ་ *dam-mkhris* bear's bile; (2) རྒྱ་ལ་ཐོགས་པ་ *vi-loñ mkhris-pa* hare's bile; (3) རྒྱ་ལ་ཐོགས་པ་ *hyi-yi-sechi* *mkhris-pa* marmot's bile; (4) རྒྱ་ལ་ཐོགས་པ་ *mkhris* fish bile (*Sman*. 175).

མཐིམ་པ་ནད་ *mkhris-pa-can* splenetic; a short-tempered person.

མཐིམ་པ་ *mkhris-ma* acc. to *Jā.* = མཐིམ་པ་ *mkhris*.

མཐིམ་པ་ནད་ *mkhris-tshañ* bilious fever; མཐིམ་པ་ *gras-mkhris* a feverish chill.

མཐིམ་པ་ལ་ཐོགས་པ་ *mkhris-rim* applied to a fever in which the liver is congested.

འབྲུ་འབྲིག *hkhru-hkhrig* or *འཕྲ་བ་*
hkhrañ-va denotes certain passions that
disturb the tranquility of the mind, such
as malignity and covetousness; acc. to *Cs.*
to emulate, contemn, hate; also to long
for; acc. to *Sch.* pride (*Jā.*).

+ **འབྲུ་བ** *hkhru-va* *འབྲུ་པ་* *hgran-pa* =
ཆད་ནི་, ཇོ་ཅེ་ to vie with, contend; also wrath-
fully rebelling : ཤེ་ཁང་དུ་འབྲུ་བ་གད་ *she gdañ-du-*
hañ hṣaḍ, དེ་ནི་ལ་གཏུན་དུ་གཏོང་པའི་སེམས་འཕྲ་བ་ *don-la*
rgyun-du gnod-pahi sems hchañ-pa the real
signification is always to harbour thoughts
of doing mischief. Acc. to *Jā.* to offend,
insult, injure; also injury.

འབྲུ་བའི་བསམ་པ་ *hkhru-vañi bsam-pa* = མོག་རྒྱ་
log-lta *མི་ཇམ་འཇམ་པའི་* a false creed; heresy
(*Mñon.*).

འབྲུན་པ་ *hkhun-pa* 1. groan; a deep
sigh, from suffering or disease. 2. on
account of fullness of the stomach, beasts
such as cows and buffaloes make this hollow
sound at the time of chewing the cud : **འབྲུན་**
ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱིམ་པ་ *hkhun-gra khañ-pa khriṅ* he
filled the house with groanings : རང་གི་དབྱི་
ལ་གྱལ་གྱི་འབྲུན་ *gdañ wañi ḡgra-la gyag ḡar*
hkhun he groans (or grunts) like a yak
against a fierce enemy (*Jā.*).

འབྲུམ་པ་ *hkhum-pa*, pf. **འབྲུམ་** *khums* (cf.
ཁུམ་པ་ *skum-pa*), **མོམ་པ་** *thos-pa* to comprehend;
to shrink; ཡན་ལག་འབྲུམ་པ་ *yan-lag hkhums-*
pa to be contracted of the limbs; ཁར་ལག་
འབྲུམ་པ་ *rkañ-lag hkhums-pa* contracted
hands and feet : ཡུར་རཱ་འབྲུན་ **འབྲུམ་བྱིན་ཡིན་**
yur-ra rañ-bašin hkhum byed yin the ditch
will get narrower of itself (*Jā.*).

འབྲུམས་པ་ *hkhums-pa* 1. shrunk,
shrivelled, contracted; fig. reduced;

restricted; deprived of power : ཞོ་འབྲུམས་པ་ *hkhums-pa* a contracted mind; an easily
frightened heart; one who is much afraid
of (*Nag.*): acc. to *Sch.* to practise, to
impress on the mind.

འབྲུར་དུ་ཐོགས་ཏེ་ *hkhur-du thogs-te* taking
up in order to carry; taking on one's back;
ལག་པར་ཁྱར་བྱུལ་ *lag-par khur-byeg* in *W.*
to hold in one's hand (*Jā.*); སེམས་ལ་འབྲུར་བ་
sem-la hkhur-va to bear in mind; འབྲུར་ལག་
hkhur-thag girth or rope; strap for
carrying.

འབྲུར་བ *hkhur-va* sbst. pastry; vb.
to carry, as in **ཁྱར་འབྲུར་བ་པ་** *khur hkhur-wa-*
bo, one who carries a burden; **འབྲུར་བྱིན་** *hkhur-*
byin, འབྲུར་བཞིན་པ་ *hkhur bshin-pa* carrying;
མི་ཐོག་ལར་འབྲུར་བ་ *mi-thog-par hkhur-va* to carry
very heavy loads; to carry what one is not
able to carry. *Khur-ṣog*, bring it! *Khur-*
song, take it away!

འབྲུར་མོམ་ *hkhur-tshog*, v. **ཁྱར་མོམ་** *khur-tshog*.

འབྲུར་པ་ *hkhur-ra* = རྩམ་འབྲུར་ *brum-hkhur*
bread or pastry baked with or in oil
(*Nag.*).

འབྲུལ་པ་ *hkhul-pa* acc. to *Nag.* to
subdue; to subject one by argument and
language to service; acc. to *Cs.* to be
uneasy about; ཁྱེད་ལ་འབྲུལ་བ་ *khral hkhul-pa*
acc. to *Jā.* perh. to force a tax, a rate, ལ་
a person.

འབྲེགས་པ་ *hkhregs-pa*, pf. of **འབྲེགས་** *hreg-*
to hinder, stop, shut off, debar : ཇི་ཁྱར་པག་
ཁྱར་མ་འབྲེགས་པའམ་ *ji-lar ḡkay ruñ-ma hkhregs-*
pa although they prohibited, in whatever
way, he was not stopped : རྟེན་ཤོར་འབྲེགས་པ་པོ་
ñeṣ-ṣkyon hkhregs-pa-po one who has stopped
evils and dangers : འབྲེགས་བྱིན་ *hkhregs-byin*
one who stops.

འཕྲིངས་པ *hkhungs-pa*, pf. *ཁྲེངས་པ་* *khrengs*, to be replete; to be full: རྒྱལ་གྱི་མ་ཁྲེངས་ཡོད་པ་ was filled with blood; རྒྱལ་མ་ཁྲེངས་ནི་ *hlo-gros na khrengs-te* his mind not being satiated (*Ju.*).

འཕྲིབ་པ *hkhel-pa*, pf. *ཁྲེབས་པ་* *khelbs*, to cover; to spread over: ཡོངས་ལྷན་ཁྲེབ་ནི་ *yonbs-su khelbs-te* being covered all over; ལ་མམས་ཅན་ཁྲེབ་ནི་ *ka thams-ñg khelbs-te* being covered over the whole face; to overshadow (*Ju.*).

འཕྲིལ་པ *akhel-wa*, *འཕྲེལ་པ་* *hyel-wa*, pf. *ཁྲེལ་པ་* *khrel*, བཞེང་འཕྲེལ་བ་ *gdan hkhel-wa*, to put on; to pack on; to load: བུ་ཅོག་ཁྲེལ་བ་ *bu thog khel-wa* when the ten storeys shall have been put on (erected).

འཕྲི་བ *hkhwa* (eog. to *འཕྲོ་བ་* *mkhwa-wa*) to wish; to want; to think useful, serviceable, necessary; to have occasion for: འཕྲོ་རྒྱ་དང་ it will be of use; he will be able to make use of it: འཕྲོ་བམ་མི་འཕྲོ་ will it be useful or not, or in *W. hkhwa-wa ned*, I do not want it; I do not like it. འཕྲོ་འཕྲོ་ fit for use; useful (*Ju.*).

འཕྲོགས་པ I: *hkhogs-pa* very infirm from old age; decrepit; decayed. Gen. signifies རྒྱ་ལྷན་ *rgyan* or རྒྱལ་འཕྲོགས་ *rygas-hkhogs* worn out by age: རྩེ་ཁྲོག་ཤོ་མག་ *gzi khog skya-khog* complexion blue or pale from old age.

འཕྲོགས་པ II: འཕྲོགས་, རྒྱུ་, བཞུགས་, མཐུ་, འཕྲོགས་ migration; wandering; fig. worldly existence.

འཕྲོགས་པ III: = རྒྱ་འཕྲོགས་ *glo hyog-pa* to cough (*Khon.*).

འཕྲོང་བ *hkhong-wa* (cf. རྒྱུ་འཕྲོང་བ་ *gyoñ-wa*) to draw in one's limbs; to sit in a cowering

position; to squat; to hide one's self; དཔུང་འཕྲོང་བ་ *dpung hkhong-wa* to be discouraged, disheartened (*Ju.*).

འཕྲོད་པ *hkhod*, fut. of *འཕྲོད་པ་* *khod* = ཁྲོད་ *khod*
1. surface; superficies; མཐུ་འཕྲོད་པ་ *sahi hkhod gñom-pa* to remove inequalities of the surface; to level; to plane; འཕྲོད་པ་ལ་ *hkhod gñom-pa* levelled; made even; plain; frequently བར་གྱི་ཁྲོད་ཐྱུག་ *bar-gyi khod-gñom* gaps were filled up, i.e., distinctions of rank, wealth, &c., were done away with. 2. a mill stone; མ་འཕྲོད་པ་ *ma-hkhod* the upper stone; མ་འཕྲོད་པ་ *ma-hkhod* the nether stone (*Ju.*).

འཕྲོད་པ *hkhod-pa* = ཁྲོད་པ་ *khod-pa* to sit down; to sit; also to live, to dwell; to be set down; to be put: རྒྱལ་ཁྲོད་པ་ *rygal khod-pa* raised to the throne; འཕྲེལ་ཁྲོད་པ་ *hyel khod-pa* seated in rank or order; ཁྲོད་པ་འཕྲོད་པ་ *khod-pa khod-pa* placed above; འཕྲོད་པ་འཕྲོད་པ་ *khod-pa khod-pa* placed under.

འཕྲོན་ I: *hkhon* n. of an ancient family in Tibet: མཐུ་འཕྲོན་གྱི་འཕྲེལ་ *Sa-skye hkhon-gyi riyg*, *Sa-skye* (hierarchs) belonged to the race of *hkhon* (*Nag.*).

འཕྲོན་ II: = འཕྲོན་ *she-hkhon* malice; dispute; war; spite (*Nag.*); འཕྲོན་པ་ *hkhon-pa* from the state of dispute or war; འཕྲོན་མེད་པ་ *hkhon-med-par* honestly, without evil intentions; also without quarrel or dispute; འཕྲོན་ཐུགས་པ་ *hkhon thugs-pa* to be spiteful or quarrelsome.

འཕྲོན་པ་ *hkhon-pa*, also འཕྲོན་ཡོད་པ་ *hkhon-yod-pa* to bear a grudge or ill-will against a person; to be dissatisfied with a thing; also to be malicious, spiteful.

འཕྲོན་པ་ *hkhon-po* discord; dissension (*Ju.*).

འཕྲིན་པ *hkhob*, རྒྱུ་མཁོ་འཕྲིན་པ *bya-wahi* *hkhob* the sphere of one's doing or work (*Zam.*); also = རྒྱུ་པ *khya-pa*. Acc. to *Jā.* to be startled, agitated, alarmed.

འཕྲིན་པ་གཞི *hkhob-gag* not fitting to a place; become larger or smaller: འཕྲིན་པ་ནས་འཕྲིན་པ་གཞི་མེད་པར་ཆང་ *hkhya-gag-nas hkhob-gag cher-cher soñ* being frozen it does not fit, it having grown larger (*Kag.*).

ཁ. འཕྲིན་པ *hkhob-wa* = རྒྱུ་པ *gan-pa* bad; wicked; low; barbarous; rough; rude; འཕྲིན་པ་མཁོ་ *mtshah hkhob* border; also border country; ཡང་འཕྲིན་པ *yan-hkhob* distant border land.

འཕྲིན་ I: *hkhor* an attendant who is inferior to a friend in rank and superior to a servant: འཕྲིན་གྱི་པོ་ལ་འཕྲིན་གྱི་པོ་ཅན་ even if he be allowed to be among the attendants.

འཕྲིན་ II: 1. for འཕྲིན་པོ་ *hkhor-to* a wheel; བུ་འཕྲིན་ *mc-hkhor* the fire-wheel; རྒྱུ་འཕྲིན་ *chu-hkhor* a mill or wheel turned by water; རྒྱུ་འཕྲིན་ *Blia-hkhor* wheel turned by wind; ལག་འཕྲིན་ *lag-hkhor* a wheel turned by the hand; a millstone. 2. circle; circumference; the persons or objects encircling; that which surrounds (a certain point or place): རྒྱུ་པ་རྒྱུ་པོ་འཕྲིན་པོ་ལ་འཕྲིན་པོ་ *te-wa dañ deñi hkhor-rnam* the navel and the circumference parts; རྒྱུ་པོ་ལ་ *de khor-la* thereabouts. རྒྱུ་པོ་ལ་ *te-hkhor* retinue, attendants; also waiters: འཕྲིན་པོ་ལ་འཕྲིན་པོ་ལ་ *hkhor dañ bcag-pa* (མཐའ་ལོ་ལ་) with the attendants or suite; འཕྲིན་པོ་ལ་འཕྲིན་པོ་ལ་ *hkhor dgra-bcom-pa* surrounded by the retinue of *Arhats*: འཕྲིན་པོ་ལ་འཕྲིན་པོ་ལ་ *hkhor-du bñas-po* gathered round as his retinue; also frequently the train of thoughts, reminiscences, &c., which the soul, when passing into a new body, cannot take along with it (*Jā.*).

• འཕྲིན་ *hkhor* མཐའ་ལོ་ (*Schr.*; *Kālac. T. 22*).

འཕྲིན་པོ་ལ་འཕྲིན་པོ་ལ་ *hkhor kun-tu grags*, མཐའ་ལོ་ལ་འཕྲིན་པོ་ལ་ *reosounding* in every company.

འཕྲིན་པོ་ལ་ *hkhor-cha*, རྒྱུ་པ་རྒྱུ་པ་འཕྲིན་པོ་ལ་ *ala-wa dañ hags hkhor-wa la* return or each rotation (of a month, day, or year): མཐའ་ལོ་ལ་འཕྲིན་པོ་ལ་འཕྲིན་པོ་ལ་འཕྲིན་པོ་ལ་ *mañ-wañ rig la hkhor-khah rig hkhyl yos-gi hdug-pa* those articles which are found in excess at the termination of the period should be sent round (*Rsii.*).

འཕྲིན་པོ་ལ་ *hkhor-mkhan* one who turns a wheel; a wheel that is turned; those who come and go with somebody.

འཕྲིན་གྱི་པོ་ལ་འཕྲིན་ *hkhor-gyi gkyil-hkhil* མཐའ་ལོ་ལ་འཕྲིན་ the circle of attendants.

འཕྲིན་གྱི་པོ་ལ་ *hkhor-gyi gke-wa*, འཕྲིན་པོ་ལ་ dependants.

• འཕྲིན་གྱི་པོ་ལ་ *hkhor-gyi gke-bo* འཕྲིན་པོ་ (*Schr.*; *Kālac. T. 21*).

འཕྲིན་གྱི་པོ་ལ་འཕྲིན་ *hkhor-gyi hkhyan* courtyard; an open space near a temple or a residential house where people assemble to witness a spectacle; also the passage round a temple or monastery for devotees to walk round for religious merit.

འཕྲིན་གྱི་པོ་ལ་འཕྲིན་ *hkhor-gyi gtsa-bo* the chief of the attendants or followers.

འཕྲིན་པོ་ལ་འཕྲིན་ *hkhor-gcig* one attendant; འཕྲིན་པོ་ལ་འཕྲིན་ *hkhor-rnam* domestics; household servants; མཐའ་ལོ་ལ་འཕྲིན་ *lo-hkhor* a cycle of years: མཐའ་ལོ་ལ་འཕྲིན་ *lo-hkhor bcu-gñis* or རྒྱུ་པོ་ལ་ *drug-bcu* a cycle of twelve or sixty years.

འཕྲིན་པོ་ལ་ *hkhor-nan* མཐའ་ལོ་ the first of the seven musical notes.

འཕྲིན་པོ་ *hkhor-to* n. of a tribe in Tibet (*Vai. kar. 190*).

འཕྲིན་གཤམ་ *hkhor-gtan* = གོ་ཤི་ཐེམ་པ་ *ggohi them-pa* 踏脚石: steps at the threshold or at the entrance of a house.

འཕྲིན་དུ་བསྐྱུལ་ *hkhor-du bsdug* to enlist; to recruit; to take as one's followers. བྱང་ཆུབ་སེམས་པ་ལས་སེམས་ཅན་འཕྲིན་དུ་བསྐྱུལ་ནས་རྟོན་བྱུང་། *Bodhi-satta* taking animated beings as his followers works for their good; or a *Bodhi-satta* having brought animated beings into his followers, does work for the cause of men: འཕྲིན་དུ་སྐུ་པ་འདུག་ *hkhor-hdug-pa hdug* all the attendants had collected together.

འཕྲིན་པ་ *hkhor-pa* or འཕྲིན་པོ་ *hkhor-po* male attendant.

• འཕྲིན་ཡག་མོ་ *hkhor phyag-mo* (*Schr.*, 53 A.)

འཕྲིན་པ་ *hkhor-pa* I: to turn round; to circumambulate, to walk all round; also to elapse, to be completed. 2. to be formed, perfected: རྒྱག་པར་འཕྲིན་བ་མེད་ the frost has formed; ཞིབ་པ་འཕྲིན་ dew has arisen.

འཕྲིན་པ་ II: the world; rotatory existence; the round of transmigration within the six classes of beings: འཕྲིན་པ་ལ་སྤོ་གསུམ་ *hkhor-pa la skyu-pas skyug* to repent at having come into transmigration existence.

Syn. མ་ཟིག་ *ma-rig*; འཛིན་མགུལ་ *ngön-chags*; མྱོད་པ་ *srig-pa*; འཇིག་རྟེན་ *kyig-rten*; ཡར་མྱོད་ *gar-srid*; ལྷན་པོ་འཛིན་པ་ *gshi hdsin-pa*; ལུགས་ལག་དང་ཅི་ *gtug-lag dan-po*; རྒྱུ་མཛེས་ཐུག་ *thun-moñ chos*; ལྷག་པར་འབྲུང་གནས་ *sdug-bdral h'guñ-nas*; འཕྲིན་པ་ *hkhor-pa* (*Mñon*).

འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པོར་ *hkhor-pa hkhor-por* to transmigrate in the world (*Pag.* 291).

འཕྲིན་པ་འཇིག་ *hkhor-pa hjig* མཆོད་པར་སེམས་པ་ the breaker or destroyer of transmigration existence; the name of a former Tathāgata.

• འཕྲིན་པ་དང་ལྷན་པོ་ *hkhor-pa dan-dan-po* མཇུག་པ་ (*Schr.*; *Kālac T.* 145).

འཕྲིན་པ་དང་ལྷག་པར་ *hkhor-pa don-gyug* = མཇུག་པ་ ཅན་ལས་པ་དང་མཇུག་པ་འཕྲིན་པ་དང་ལྷག་པར་ the passing of all animals to be followers of the thousand past Buddhas.

འཕྲིན་པ་ལས་སྐྱུལ་གྲགས་ *hkhor-pa las gyrol-nkhen* one who has been liberated from transmigratory existence; also one who liberates another from that state.

འཕྲིན་པོའི་ཁྱེལ་ *hkhor-pa'i khyim* = བཟུང་མོའི་ཁྱེལ་ *btsum-mo'i pho-bran* the residence of a queen (*Mñon*).

འཕྲིན་པོའི་དགྲ་ *hkhor-pa'i dgra* བྱམས་པ་མཁའ་ལྷ་, the enemy of the world, *Māra*.

འཕྲིན་པོའི་རྒྱ་མཚོ་ *hkhor-pa'i rgyan-ntsho* the ocean of worldly existence: རྒྱ་མཚོ་གི་ས་ཟིག་ཅིན་པོ་, འཕྲིན་པོའི་རྒྱ་མཚོ་པར་བྱུང་། the *Vikalpanā* (the wrong impression); thrown into the ocean of worldly business (*Grub* 576).

འཕྲིན་པོའི་འཛིན་པ་ *hkhor-pa'i hdsin-pa* the entanglements or ties of the world: འཕྲིན་པོའི་འཛིན་པ་དུག་པོ་ལྷ་, མཇུག་པ་དང་ལྷག་པར་འབྲུག་པོ་ལྷ་ the strong fastenings to this world are the cause of the suffering in hell of all animated nature (*K.* 114).

འཕྲིན་པོའི་ལྷག་པར་ལྷ་ *hkhor-pa'i sdug-bdral* the miseries of the worldly existence.

འཕྲིན་པོའི་རྒྱ་མཚོ་ *hkhor-pa'i hdsin-pa* = འཕྲིན་པོའི་ལྷག་པར་འབྲུག་པོ་ *hdsin-pa d'ch-rab d'ban-phug* Cupid, the god of Love (*Mñon*).

འཕྲིན་པོའི་འཛིན་པ་ *hkhor-pa'i hdsin-pa* the prison-house of worldly existence.

འཕྲིན་པོའི་ལམ་ *hkhor-pa'i lam* མཇུག་པར་སེམས་པ་ the path of transmigration existence.

འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ *hkhor-pa hkhor* to come in and go out of this world very often.

འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་པོ་ *hkhor-pa hkhor-pa-po* one who transmigrates.

འཕྲིན་པ་འབྲས་པ་ *hkhor-pa hkhyanag* འཕྲིན་པ་འབྲས་པ་ wandering purposelessly in this world.

ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་ རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་པོ་
 rgyal-gyi detsun-mo the wife of the
 Universal Emperor.

Syn. བེ་ལྷ་མོ་ *mi-ye lhu-mo*; བུ་མེད་རྣམ་མཁོ་
bu-med rin-chen; ལྷ་མོ་པའི་ཕུ་མོ་ *gna-na lhu-sa-
ma*; ལྷ་མོ་པའི་འབྲུག་པོ་ *Lhu-pa-hi dgra-n-phyug
ma*; འཇིག་རྟེན་བུ་མོ་མོ་ *hji-y-rten tseun-mo.
(Mten.)*

ཐོན་པ་ལྟ་བུ་ *hther-lo hjom*, v. རྩ་ལྟ་བུ་
di-dra hjom རྩ་ལྟ་བུ་, vegetable medicine
for ringworm.

बहिर् लोकाद् दूर पर्वत इ *Hkhor-lo dañ* (बाह्य पर्वत) n. of a fabulous mountain situated beyond the great ocean where the horizon touches the earth. At its centre it has an impenetrable golden hill called *Vajra nābhi parvata*. It is filled with fruit trees in consequence of which there are innumerable species of monkey living there (*K. d.* २४२).

མཁོར་ལོ་ཅན་པུ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *hkhor-lo dan*
hkhor-lo chen-po lha'i me-tog (K. d. # 388)
 n. of a celestial flower; idem ཅན་པུ་ལྷ་མོ་
 ཅན་པུ་ *tsa-kra dan tsa-kra chen po.* (K. d. #
 156.)

ལྷོ་ལོ་མེད་ *khlor-lo dri-med* 无花苣荬菜
n. of flower.

ཐཁོ་ལོ་གདོ་མཁུ་ཕུག་པ།
phkor-lo gdon = phug-pa,
 a pig; one with a circular
 muzzle.

ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *hkhor-lo htab-brgya* ལྷོ་
ལྷོ་ལྷོ་ n. of a flower.

ལྷོ་མའུ་ཁྱོ་ལ་ *khkhor-lo bdru* = ལྷོ་གྲ་ *don-ga*.
Syn. ལྷོ་མའུ་ཁྱོ་ *rgyal-pohi cñi*; ལྷོ་མའུ་ཁྱོ་
sor-ma gshi-pa; ལྷོ་མའུ་ཁྱོ་ *lo-ma bzaiñ*
(*Mñon.*).

ལྷོ་ལོ་ལྷོ་ལྷོ་ *hkhor-lu htra-wa* चक्रवत्,
चक्रितः like a circle; resembling a wheel.

ལྷོ་ལོ་ཤེལ་པ་ *hkhor-lo ploma-pa* 寶樂曼瑪
n. of Buddhist Tantrik deity.

ལཱོར་ལོ་དབར་ལྷར་ *hkaor-lo dwañ-eggyur* ལོ་ལྷ་
 ལོ་ལྷ་ n. of a Bon teacher (*G. Bon.* 1).

ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *hkhor-lo hbyed-pa* ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
one who can penetrate into the designs or
machinations of others.

འཕྲོ་ནི་རྒྱ་བཀུ་ཁྱེ་ ḡkhor-'lo tsib-g-moñ the
fabulous wishing wheel which is possessed
of one thousand radiating spokes: རྒྱ་པོའི་མཚན་
ལ་གསལ་བྱ་འཕྲོ་ནི་རྒྱ་བཀུ་ཁྱེ་ཡོད་པ། in the presence
of the king was the golden wheel with one
thousand radiating ribs; རྒྱ་བཀུ་འཕྲོ་ནི་ཐང་མཇུ་རྩ་
ཤེ་འབྲག་ནས་འཕྲོད་པ་ལ། on each spoke, where it
touched the fellow, there was placed a
dainty dish; གང་འཕྲོད་པ་ཤེ་མཚན་དུ་བསྐྱོར་ནས་འཕྲོད་
from the wheel was brought before him,
whatever he wished; མི་འཕྲོད་པ་ཤེ་རྒྱུ་བྱ་བ་བྱོར་ནས་
འཕྲོག་པ། that which he did not like turned
away from him (A. 2).

འཁོར་ལོ་གཡོ་ཏུ་ཡེ་ཤིང་ལྗང་།
flower.

འཕྲུལ་ལོ་ཀར་ *phker-lohi rkar* round lost;
elephant; གྲུ་པོ་ *gru-po* (Mkon.).

འཤོང་མཁའི་འགོད་ནི་*hkhor-lohi rgyon-po* the lord
or chief of all; བསུམ་བྱུང་བར་ཐོབ་དཔལ་མང་པོར་
ཐོབ་འགོད་ནི་*ba mnyung-bar thob-pal-xang-po*
r-thob-a-gyod-ni before the feet of *Kalyanamitra*
who is the paramount lord possessing the
grace of the noble, wise, and good, whose
kindness is unequalled.

ཁཱ་ལོ་མཁོ་མཁོ་ *hkhor-lohi mgorin* as met. =
འུ་མོ་ *rhu-moñ* the camel. (*Mñon.*)

འཁྱོར་ལོའི་མཐའ་ *hkhlor-lohi mthab* རེམི, ལམམི
the circumference of a circle.

ཁམ་ལོ་ལྷ་མོ་མཆོད་པ་མཆོད་པ་ *hkhor-lohi rnam-pa am*,
described as ཁམ་ལོ་ལྷ་མོ་མཆོད་པ་མཆོད་པ་, a scent
called "tiger's-claws."

ལྷོ་ལོ་ལོ་ལོ་ *hkhlor-lohi yan-lag* = རང་ལ
 རྒྱ་མིང་ *shān-pa spyihi miñ* ལྷོ་ལོ་ལོ་, ལོ་ལོ་ a general
 term for the goose species (*Mon.*).

འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ 1: *hkhor-lohi lug* = ལུག་མཐོ་ *pu-
gel tse* number.

Syn. ལུག་མཐོ་ *byn-zug*; ལུག་མཐོ་པ་ *hkhor-
pa*; ལུག་མཐོ་མིག་ *lug-nan mig* (*Mon.*).

འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ 2: = ལུག་མཐོ་ *gdugs* an umbrella.

Syn. ལུག་མཐོ་ *chur-gkyob*; ལུག་མཐོ་ *tshar-wa
gyrib*; ལུག་མཐོ་ *tshad-gkyob* (*Mon.*).

འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ 3: *hkhor-loz hyro-wa*, ལུག་མཐོ་
ལུག་ *gyi-rtu spyi-don bye-orig* wheeled;
carriage or vehicle (*Mon.*).

འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *hkhor-loz gygur*, v. ལུག་མཐོ་
reg-tshu (*Mon.*).

འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *hkhor-loz htsho*, v. ལུག་མཐོ་ *tdsa-
mkhan*, a potter; one who lives by turning
the (potter's) wheel (*Mon.*).

འཕྲིན་མཐོ་ *hkhor-sa* འཕྲིན་མཐོ་པ་འཕྲིན་མཐོ་ the path
for circumambulation round a sacred build-
ing or other object; the positions of
attendant demi-gods of a principal deity
round his mansion.

འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *hkhor-hgyum* man, horse and
cow: འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ འཕྲིན་མཐོ་ལུག་, alight-
ing from his horse, he presented the three
objects, viz., a servant, a horse, and a cow
to him (A. 7).

འཕྲིན་མཐོ་ལུག་མཐོ་ལུག་ *hkhor-gsum tnam-par
dag-pa* the alms-giver, alms-giving, and
the receiver of alms, when those three are
of pure motives.

འཕྲིན་མཐོ་ *hkhof-wa*, pf. འཕྲིན་མཐོ་ *hkhof*, imp. འཕྲིན་
khof 1. to make a person a slave; to bind
as a servant; to cause to serve one. འཕྲིན་མཐོ་
bran-khol or འཕྲིན་མཐོ་ *khol-pe* a slave; འཕྲིན་མཐོ་
spyod-kyi འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ the miseries of servi-
tude; འཕྲིན་མཐོ་ལུག་མཐོ་ལུག་ *hkhof-med-par* འཕྲིན་མཐོ་
to be enslaved by others, without ability
to help oneself. 2. acc. to *Cs.* to save; to
spare; to enjoy with moderation. 3. acc.

to *Sch.* to become insensible; to be asleep;
to get benumbed in reference to the limbs
In *Med.* 4. to boil (with pf. འཕྲིན་མཐོ་ *khof*):
འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ to make one boil; place for
boiling (*Jā.*).

འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *hkhof-hub-pa* explained in *rañ-
gis* འཕྲིན་མཐོ་ལུག་མཐོ་ལུག་ *kañ-wañ* འཕྲིན་མཐོ་ལུག་
*tham-
cad gyrib-par byed*, འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *gyur-
wa-med na bran gyog-tu hkhof-thub-pa yin*,
de-ltar ma-hyut-na bran gyog-tu gyur-kyan
hkhof mi thub-pa red (*Nag.*) extracting
voluntary servi . . . , if a servant
obediently gives effect to the wishes of
his master, otherwise, although the servant
may be in his service, he has not rendered
service.

འཕྲིན་མཐོ་ *hkhof-ma* a female attendant
(*Cs.*).

འཕྲིན་མཐོ་ *hkhof-mo* འཕྲིན་མཐོ་ maid-servant.

འཕྲིན་མཐོ་ *hkhof* or འཕྲིན་མཐོ་ *hkhof-ku* worth, value, importance; also necessity: འཕྲིན་མཐོ་
hkhof-ran important; mighty; of great
influence: འཕྲིན་མཐོ་ *hkhof-med* unimportant;
འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *hkhof-su phab-pa* to draw as a
blister or poultice; འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ འཕྲིན་མཐོ་ལུག་
gyod-kyi hkhof-kañam (A. 1; 2) although
there have existed some articles pretty
complete, there was necessity for a vessel
to receive (deserve) them; འཕྲིན་མཐོ་ལུག་
hkhof-ka chuk-wa of less necessity;
འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *chuk-wa* = འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *hkhof-
bya-wa chuk-wa* less active or less
energetic (*Mon.*).

འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *hkhof bstun* = འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *hkhof bstun*
suited to one's
intention or object; fitness; suitability.

འཕྲིན་མཐོ་ལུག་ *hkhof-dpag* according to the
measure of one's ability.

འཁྲུག་པ་ལྟ་བུ་ *hkhlog-sa phob-ga* = འཁྲུག་པ་
འཁྲུག་པ་ *log-ga shag-ga* to put in opposition.

འབྲུག་པ་ *hkhya-ga* མེན, བིན, བེན
vb. intrans. 1. to freeze either into ice or
hard; to coagulate, crystallise: རྩ་འབྲུག་པ་
the water will be freezing; བྲུག་པ་ལྟ་བུ་
the soda has congealed on the salt-lake.
In Sikkim *khok* or *khek* = ice. 2. to feel
cold, become numb: འབྲུག་པ་ལྟ་བུ་ *hkhya-ga*
byun they felt cold (*Mon*).

འབྲུག་པ་ལྟ་བུ་ *hkyag-rum* or འབྲུག་པ་ལྟ་བུ་ *hkhya-ga*
ram an ice-slip; also ice in blocks.

འབྲུག་པ་ *hkhya-kyi* a stray dog.

འབྲུག་པ་ I: *hkhya-ma* fig. to rove,
wander: འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་
འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ འཛིན་པ་ལྟ་བུ་
being completely deluded by
desire, they rove the world as a wheel
(*K. I. 4. 38*): འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ *hkhor-sar*
hkhya-ma *pa* *da* or འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ *lar-dor*
hkhya-ma *pa* to rove (in the world or in the
interval between death and regeneration)
for no purpose.

འབྲུག་པ་ II: = འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ *don-nag-*
au hro-ua འཛིན་པ་ལྟ་བུ་, འཛིན་པ་ལྟ་བུ་, འཛིན་པ་ལྟ་བུ་
འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ *pf. འབྲུག་པ་ལྟ་བུ་ hkhya-ma-par gzur i.*
to ramble about; to wander purposelessly;
to wander in a strange country. At
certain seasons many monks wander about
Tibet, Mongolia and China, *vide* Huo.
འཛིན་པ་ལྟ་བུ་, འཛིན་པ་ལྟ་བུ་: འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ *gnam-par*
hkhya-ma *pa*, to wander about continually;
to move about unceasingly: འབྲུག་པ་ལྟ་བུ་
hkhya-ma *da hjug-pa* to cause to ramble or
rove about; to become strayed, lost;
wandering; vagrant; erroneous; erring;
འབྲུག་པ་ *chu hkhya-ma* inundation; flood.

འབྲུག་པ་ *hkhya-ma* *po* I. erroneous; a
vagabond. 2. n. of a disease.

འབྲུག་པ་ *hkhya-ica* ལོ འཛིན་པ་ལྟ་བུ་
astray, to deviate from the right path: ལོ
mi-hkhya erring or blundering man;
ལོ ལོ *kyi hkhya* a stray dog; ལོ ལོ ལོ
gi-ge hkhya-ua-po one who makes
mistakes in writing (a letter, &c.); ལོ ལོ
ལོ ལོ ལོ do not err in conversation.
ལོ ལོ ལོ ལོ one should be afraid of
making mistakes, of going astray; ལོ ལོ
gpe hkhya-po a defective simile (*Ja*).

འབྲུག་པ་ *hkhya-ica* = ལོ ལོ *hchal-ua*
irrelevant: ལོ ལོ ལོ speaking unconnectedly.

ལོ ལོ *hkhya-tshug* irrelevant speech;
speaking nonsense: ལོ ལོ ལོ ལོ ལོ ལོ
ལོ ལོ ལོ ལོ ལོ ལོ if one speak mis-
leading words which cause the youthful
not to go straight, it infringes the law (or
justice).

འབྲིད་པ་ *hkhya-ica*, acc. to *Sch.* འབྲིད་པ་
hkhya-ica.

འབྲིད་པ་ *hkhya-ga*, བཟུང་པ་ to bind; to
take prisoner. བཟུང་པ་ also in *C.*, to
strangle; suffocate; བཟུང་པ་ བཟུང་པ་ *thag-pa*
hkhya-ga-po one who binds with a rope.

Syn. བཟུང་པ་ *hchi-ica*; བཟུང་པ་ *idom*, བཟུང་པ་
hchog; བཟུང་པ་ *dag*; བཟུང་པ་ *hchi-ica*; བཟུང་པ་
kyig-pa.

འབྲིད་པ་ *hkhya-ga*, *pf.* བཟུང་པ་ *hchog*,
bound.

འབྲིད་པ་ *hkyid-pa* = འབྲིད་པ་ *hhyin-pa*
to draw out; strain; also to roll, revolve.
འབྲིད་པ་ *mig-hkhya-ga* to turn or roll one's
eyes: འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་
འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ *hkhor-sar hkhya-ga-pa* *rgyud-gtso-*
bo ni ji-lar gnai-cabi dngal-po *ldi dag* is
the chief of the causes of revolving in the

world lies in how one appears outwardly (*Lam. ti, 33*).

འབྲིམ་པ *hkhym-pa* = རྒྱུ་འཕྲོལ་བ *chu hkhor-wa* to whirl (as of water) (*Mon.*).

འབྲིམ་པ་པ *hkhym-pa* བཞིའམ, ཡུལ་མ, described as *ñi-ma dañ zla-wa sogz la bod sgor-sgor-du hkhym-pa*, to be encircled with a halo, like the sun and moon; རྩ་འབྲིམ་པ *hog-hkhym-pa* བཞིའམ nimbus; halo: རེབ་པ་འབྲིམ་པ *hjah-bod hkhym-pa* a rainbow encircling (him): འབྲིམ་པ *na-bun* or རྒྱུག་པ་འབྲིམ་པ *smug-pa khym-pa* རྩ་པ་འབྲིམ་པ *duq-pa hkhym-pa* fog, mist, or smoke enveloped him (*Ja.*).

འབྲིར་བ *hkhir-wa* to turn round: རྩ་པ་འབྲིར་བཞིའམ *du-ba gdugs bskor-wahi hkhir-pa* (*Ng.*) to turn a parasol round in a circle over the head.

འབྲིལ་བ *hkhyl-wa* ཡུལ་མ, ཡུལ་མ, vb. intrans. to wind; to twist; to whirl round; རྩ་པ་འབྲིལ་བ *chu-rak chug-kyis hkhyl-wa* water of itself whirls round, i.e., turns into a whirlpool; རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *dñi-bkar gyas-hkhyl gyon-hkhyl* a white shell wound to the right or wound to the left; རྩ་པ་འབྲིལ་བ *glad hkhyl-wa* to coil up like a snake; to being wound in the manner of a snake: རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *chu chen-po hkhyl hduq* much water has accumulated surrounding a place or inside a place forming itself in a whirlpool; རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *hod-du hkhyl-shiñ* as if wreathed with light; རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *ñi-ma gser mig hkhyl-wa yod* the fish was revolving its golden eyes: རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *mi-mñi-po de-ris hkhyl-rar gyur-te* there many people having crowded together or assembled together: རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *mi-mñi-po de-ris hkhyl-rar gyur-te* although

there was no swirl in the waters they dug deeply into the ground.

Syn. རྩ་པ་འབྲིལ་བ *hkhor-wa*; རྩ་པ་འབྲིལ་བ *hjug-pa* (*Mon.*).

འབྲིལ་བཞིའམ *hkhyl-wa brgya* རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ one hundred coils: རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *hkhyl-gdan* རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ anything that is possessed of coils; wound together.

འབྲིལ་བཞིའམ *hkhyl-ba can* = རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *can-rgyan* an earring.

Syn. རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *can-rba mdzes-byed*; རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *can-rar hkhyl*; རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ *can-rgyan* རྩ་པ་འབྲིལ་བཞིའམ (*Mon.*).

འབྲིལ་བ *hkhyl-wa*, v. འབྲིལ་བཞིའམ *hkhyl-pa* to evolve.

འབྲུག་པ *hkhug-wa* or འབྲུག་པ་པ *hkhug-pa* = རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *kyog-po* 1. bent; not straight (*Ng.*) 2. pf. འབྲུག་པ་པ *hkhug* run away.

Syn. རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *yo-wa*; རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *roq-pa* (*Mon.*).

འབྲུག་པ་པ *hkhug-pa* རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ, pf. རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *hkhug* to run, move swiftly; said to imply རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *myur-wahi-don*, the meaning of rapidity; རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *hkhug-pa* runner. རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *glug-hkhug-pa* rapid motion of lightning: རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *glug-lar hkhug-pa* to run or move rapidly like the flash of lightning: རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *hkhug-po hkhug-pa* to run away swiftly: རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *hkhug-tam* in or about a moment or in a flash: རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *phets-ja* your honour has come for a rapid visit: རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *de-ris hkhug-tam phets roq* will you come here to-day just for a trice: རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *hkhug-tam gzigz see* for about an instant: རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *señe hkhug* the mind travels quickly. རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *khra hkhug-pa* to gleam; to twinkle with light; to shine in various colours: རྩ་པ་འབྲུག་པ་པ *mi-mñi-po de-ris hkhug-tam* the mind moves

(restless) with suffering; མེ་འབྲུག་གི་བཟེངས་པ་ glittering in yellow lustre; to glitter; to shine (of the rainbow).

འབྲུག་གི་མེ་མེད་ *hkhug-gi me-mey* running hand; current handwriting.

འབྲུག་མེད་མེད་ *hkhug-me-me* in *W.* hasty; hurrying; careless.

འབྲུང་འབྲུང་ *hkhung-hhung* = རྒྱུ་མ་འགའ་པ་ *kye-gu-ma* they-*pa* as soon as born (*Myon*).

འབྲུང་ནས་ཡོང་བའི་མ་མེད་ *hkhung nas bla-mey* *pa* *me* ལ་མེད་ལ་མེད་ རྒྱུ་མ་འགའ་པ་ one that becomes an hermaphrodite after being embraced.

འབྲུང་པ་ I: *hkhung-pa* བཅའ་ཁྲིམས་, བཅའ་ཁྲིམས་ 1. to embrace; embraced: རྒྱུ་མ་འགའ་པ་ *kye-gu-ma* *hkhung-pa* to clasp round the neck; to hug; to encompass by spanning. 2. to glide in or into (as serpents): རྒྱུ་མ་འགའ་པ་ *kye-gu-ma* *hkhung-pa* entering of the soul into new conception. 3. to be able: རྒྱུ་མ་འགའ་པ་ *kye-gu-ma* *hkhung-pa* unable to rise (from bed). The word is also illustrated as རྒྱུ་མ་འགའ་པ་ *kye-gu-ma* *hkhung-pa* *la* *rtse* *nas* *kye-gu-ma* *hkhung-pa* to move supporting himself on a wall, &c.

འབྲུང་པ་ II: = རྒྱུ་མ་འགའ་པ་ *kye-gu-ma* རྒྱུ་མ་འགའ་པ་ *kye-gu-ma* sexual embrace (*Myon*).

འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* or འབྲུང་པ་ *hkhung-pa*, fut. of འབྲུང་ *hkhung*, to be separated; divorced (*Cs.*); to stop; to put an end to. Acc. to *Ju.*, to be deserted: འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ being separated, he was, so to speak, deserted.

འབྲུང་པ་ *hkhung*, v. འབྲུང་པ་ *hkhung-pa*.

འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* to be filled up, v. འབྲུང་པ་ *hkhung-pa*.

འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* 1. to be sufficient, to suffice, to be enough; to hold out; colloq.

འབྲུང་པ་ this is enough: འབྲུང་པ་ there is not enough. 2. in *C.* to gain (a law suit); to be acquitted (*Ju.*). 3. འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* to bow without uncovering one's head, as a less humble way of saluting (*Ju.*).

འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* མཇུག་པ་ to carry away, to take away; sometimes, to bring: འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* *hkhung-pa* carried away by water; འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* to be overcome, carried away by idleness. འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* take the key; འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* bring; འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* son carry off, take away; akin to the *le-au* and *le-jan* of Hindustani.

འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* 1. bearing; appearance; demeanour; neatness. 2. colloq. advantage; superiority; pleasantness.

འབྲུང་པ་ *hkhung-pa* *Lid.* to hit, to strike.

འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *hkhung-pa-hkhung-pa* bent, crooked (*Nag.*).

འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ 1 *hkhung-pa-hkhung-pa* = འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *kye-gu-ma* *hkhung-pa* the planet Saturn or འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *kye-gu-ma* *hkhung-pa* he in blue robe (*Myon*). 2. = འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *kye-gu-ma* *hkhung-pa* a stream; waterfall (*Myon*); འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *kye-gu-ma* *hkhung-pa* the snake because it creeps in a bent course (*Myon*).

འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *hkhung-pa-hkhung-pa* or འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *hkhung-pa-hkhung-pa* tortuous.

འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *hkhung-pa-hkhung-pa* to fly into a passion (*Sch.*).

འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *hkhung-pa-hkhung-pa*, pf. འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *hkhung-pa-hkhung-pa* 1. to lift; lift up. 2. to carry; to ring: འབྲུང་པ་འབྲུང་པ་ *kye-gu-ma* *hkhung-pa* bring in the tea (*C.*).

མཐུན་པུར་ 1. to be born: ལུ་འབྲང་པ་ *sku-hkhrud-pa* = ལུ་བྲག་མཁ་པ་ *sku-b'rang-pa* to be born; also the birth of a great man, prince or lama: འབྲང་མ་པའམ་ *hkhrud-ang-rab* = རྒྱལ་པའམ་ *skyag-rab* ཇའ་མཁ་ birth stories or legends connected with one's birth. 2. to arise; come from: བྱིན་རུ་གི་བྱུག་མཁ་འབྲང་མ་པའི་མེད་ words as they may just arise in the mind of yourself; རྒྱུ་རྒྱུ་འབྲང་མ་པའམ་ *tiñ-ñe-l-dzin hkhrud-ang-pas* meditation arising: རྒྱུ་རྒྱུ་གི་བྱུག་མཁ་འབྲང་མ་པ་ *ñin-rje thugs-la hkhrud-ang-pa* compassion arose in his mind. 3. to come up, shoot, sprout, grow (of seeds and plants) (*Ju.*).

འབྲང་མ་པའམ་གསལ་པའི་པུར་ *hkhrud-ang-pas gsoi hlebs* reverence shown to a great lama or saint by enumerating the names of his supposed successive embodiments.

འཐུང་པ་ *hkhrud-pa* (*thud-pa*) ཇའ་མཁ་, pf. འཐུ་མ་ *hkhrus*, fut. བྱ་ *hkru*, to wash; to cleanse; to bathe; to wash off: གུ་མ་རྒྱུ་མ་ འཐུང་པར་བྱིན་ *gos dri-nu hkhrud-par byin* the dirt of clothes should be washed out: འཐུ་མ་པ་བྱིན་གྱི་པར་ནམ་འཐུང་པར་བྱིན་ *naq-la* in illness, by giving purgatives, one may be cleansed: འཐུང་པར་བྱིན་ cause to be washed.

འཐུང་མ་ *hkhrud-ma* the washings of plates and dishes after dinner, which are given to pigs, dogs, &c.

འཐུན་ཆོད་ *hkhrun-chod* (*thun-chod*) = རྒྱ་དག་ཆོད་ *don dag thag-chod* finally deciding or determining any matter (*J. Zaa.*: རྒྱལ་པའམ་ཆོད་གྱུ་གུ་འཐུན་ཆོད་ *dmag-dan kha-mchu kta-bu thag-chod* to decide upon a war or a law suit.

འཐུན་མཐོ་པ་ *hkhrun mtho-pa* = བུ་མཐོ་པ་ *phañ mtho-pa* of high rank.

+ འཐུན་རིང་ *hkhrun-rin* = རྒྱ་ལུ་རིང་པ་ *dkyug-sa rin-pa* lengthwise; in length.

འཐུང་ I: *hkhrul* (*thul*) or འཐུང་པ་ *hkhrul-pa* ཇའ་མཁ་, 1. ཇའ་མཁ་ abstr. mistake; frenzy; madness; error; illusion; also adv. mistaken; deranged; deluded: འཐུང་པ་བྱུ་མ་ཇའ་མཁ་པའི་མེད་ mistakes are not profitable: འཐོ་བ་འཐུང་པ་ *hyro-wa hkhrul-pa* the deluded beings (of this world); འཐུང་པ་ *hkhrul-pa* to be mistaken; to be deceived: རང་ལྟར་འཐུང་པ་པར་བྱས་ *can-gwan hkhrul-par hdug* I have mistaken; it was a deception of the senses; ལྟར་འཐུང་པ་ བཟུང་པ་ *gnan hkhrul-hum hkhrul-gnan* illusion; delusion: འཐུང་པ་རྒྱུ་མ་ *hkhrul-gsai* can delusive; erring: ཇའ་མཁ་ syn. of རྒྱུ་མ་ *nor-wa*: བྱིན་པ་འཐུང་པ་ཡི་འཐོག་རྒྱུ་མ་ *hyod-cug hkhrul-pa* *hyi-gten pa ye* deluded children of the world! 2. to be insane, deranged. Syn. of རྒྱལ་པའམ་འཐུང་པ་ *smog-pa* *hkhrul-sa* occasion for making mistake; wrong way; peril.

འཐུང་ II: (*thul*) in the words མིག་འཐུང་མ་ *mig-hkhrul* is a little different from འཐུང་མ་ *hpkrul*; it applies to moral or intellectual mistakes as distinct from external blunders. In the same manner it differs from the word རྒྱུ་མ་ *nor-wa* or རྒྱུ་འཐུང་པ་ *nor-hkhrul*. རྒྱུ་མ་ *nor-wa* applies to external or phenomenal blunders: རང་གི་ཆེས་མ་འཐུང་པ་བྱི་གི་ཆུང་བ་མི་རྒྱུ་མ་ *if the inner heart does not err*, one's doings in the outside world will also not be wrong; ཇའ་མཁ་པ་ ignorance: མ་འཐོག་འཐུང་པ་ འཐོ་བ་ཇའ་མཁ་པ་ལ་འཐུང་པ་ *ma-rig hkhrul-wa* *gi* *hkhor-wa* *hkhyams* by the influence of unrighteous errors (we) wander in the cycles of existence.

འཐུང་པ་ལོར་ *hkhrul-hkhor* བཟུང་པ་ machine; contrivance; artifice. Acc. to Cs. this is same as འཐུང་པ་ལོར་ *hpkrul-hkhor*.

* འཐུང་པ་ལོར་ *hkhrul-hkhor* བཟུང་པ་ (*Schr.*; *Kālc. T. 12a.*).

འཐུང་པ་ལོར་ཁྱིམ་ *hkhrul-hkor-mkhyim*, v. བཟུང་པ་ *btseu-khan*, a prison-house (*Mhon.*).

ག I : *ga* is the third letter of the Tibetan alphabet corresponding with Sanskrit ग. It is pronounced as soft *k* when alone or when placed without a prefix at the beginning of a word or syllable. When used as a final letter it sounds as *k* or is often barely pronounced. If a prefix precedes *ga* or if it carry a surmounting letter, it sounds as a hard *g*. When used to represent a numerical figure it signifies the third, *i.e.*, the ordinal III, and as such is generally used in marking volumes of books, &c. *ga* is sometimes used as an affixed particle of a word to complete it, as in ལག་ག་ *gal-ga*, the branch of a tree.

ག II : in mystical language signifies born of a goat ; also a he-goat : ལམ་མཁན་ག་ རྒྱལ་ཡིན་ *bsan skad-la ra-skyes yin* (K. p. 1, 28).

ག III : 1. in mystic Buddhism *ga* means the hidden entity or the essence of Buddha : ག་ཞེས་པ་ནི་དེ་བཞིན་ག་ཞེས་པ་ལའི་གམང་འབྲི་རྟེན་པ་ལྟེ། ལེས་མ་མཁན་ལས་མཁན་གུམ་གྱི་རང་བཞིན་ཡོད་ཅེས་པར། that which is styled *ga* being the hidden essence of the Tathāgata, it may be said (ཅེས་པ་) that all sensible beings have the nature of Buddha (K. my. 7, 207). 2. ག་ནི་བསྐྱོད་དང་བསྐྱོད་མིན་ཡིན་ ལའ་ to *ga* it moves and it is also motionless : ཞེན་ལང་ག་ལྷན་ལྷེ་འོ་ཐ་ནད་ “the cause is *ga*, the real nature or origin of sound” (Hrom. 88). Again we read definitions of this sort : ག་ནི་

གང་ལ་གང་གང་མཁམ་མེད་པ་ “that which belongs to no place anywhere is *ga*” (Hrom. 88).

ག་ཐམ་ *ga-khray* (*ga-tha*) tax, duty (on cattle, butter, &c.) (Ja.).

ག་ག་ *ga-ga* a title of honour in W. (Ja.).

ག་ག་ཚེལ་ *ga-ga tshil* tickling : ག་ག་ཅེས་ ཕྱིད་པ་, to tickle : རྩོན་གྱི་པ་བརྒྱ་ལྷག་གིས་གྱུ་པ་ག་ཅེས་པ་ག་ག་ཅེས་བྱས་པས། རང་དབང་མེད་པར་ གད་སྐྱེ་མང་པོ་ཤོར་ནས་ རྒྱང་གྱུན་དུ་བརྒྱགས་ནི་དུས་ལ་འབྱུང་། in ancient time sixteen monks tickled one monk and from the excessive laughter he involuntarily sent forth, the mystic wind passing upward inside him, his end came” (X. Ja. 2, 225).

༥ ག་གེ་མོ་ *Ga-ge-mo* 1. n. of a certain place in Tibet. 2. ཅེ་གེ་མོ་ *che-ge-mo*, such a one; such a thing; such and such (Cs.).

ག་གོན་ *Ga-gon* བཟུལ་ 1 one of the two merchants whom Buddha met immediately after his six years' asceticism under the Bodhi tree. 2. ག་གོན་རྒྱ་པོ་ *Ga-gon-gyis rgyal-po* ལོ་ལོ་མོ་ the king of a country in Southern India. 3. a melon (acc. Cs., *Lex.*, cucumber; others: barley) (Ja.).

ག་འཕྲེལ་ *ga-hyig* (*pa-diig*) a saddle; ག་ཁྱིག་ *sga-hyig* equipment of a riding horse.

ག་ཅན་ *ga-cen* or ག་ཅེན་ *ga-chen* some or a good many; good deal (Ja.).

ག་ཅད་ *ga-chad* involuntarily; without cause, *e.g.*, to weep (Med., Ja.).

certain place; it is somewhere: གཤམ་མི་
མཛད་པར་གཤམ་དུ་ཕྱད་ཀྱི་མོང་ without explaining
minutely (i.e., the particulars), he pro-
ceeded instantly somewhere (A. 135).

གཤམ་པ་ *ga-rtse* glass beads; glass pearls
(Sch.).

གཤམ་ *Gā n.* of a *Dākinī*, a goddess (K. g.
n., 179).

གཤམ་པ་ *gaa-pa* the white mark or patch
on the forehead of the *kyan* (the wild ass
of Tibet).

༩ གཤམ་ *gag* 1. silver in bars, ingots,
small pieces, &c., uncoined (in W.).
2. wad; wadding (for loading muskets)
(Jit.).

གཤམ་པ་ *gag-pa* = རྩོག་པ་ *thag-pa* or གཤམ་ལྗོག་
gag-thog is a swelling in the throat; a
quincy: *naq̄ mī dañi daq̄-hygrohi k̄e-dañi*
ngyin-pa-la k̄rañ-naq̄ ruag thon-to drag-
yoq̄ is a malady of men and animals in
which the neck and throat become swollen,
but matter issuing forth, it is eased;
གཤམ་པ་ཤི་མོང་ death occurs from obstruction.
ལྷོང་གཤམ་ལྗོག་ཤི་མོང་མ་ཅན་པ་ཤི་མོང་ ལྷོང་གཤམ་
ཤི་མོང་ལྷོག་ལྷོག་ *spyir gag-thog-tes mī so-sor*
hcad-kyan̄ ho-wo gñan-naq̄ du-gcig ring-naq̄-
kyi gras though the disease in general is
differently expressed by the names *gag*
and *thog*, its real nature is but one among
pestilential diseases and it belongs to the
class of (ཁྲིམ་ན་པར་) fatal fevers.

གཤམ་ཅོ་ *gag-tsho* = ཅོ་གཤམ་ *bya-gag* a water
fowl (Cs.).

གཤམ་ *gag* 3. obstructed.

གང་ག་ཅུང་ I: *gañ-ga-chuñ* a kind of
flower which resembles a chorten (chaitya)
in shape, growing in the sandy crevices of
rocks in Tibet. It is used as an antidote

against poison and also diarrhoea, གཤམ་
ཅུང་ལྷོ་མེ་ལོག་མ་ལྷོ་ *gyañ-ga-chuñ bye-mahi loḡs-la*
skye གང་ག་ཅུང་གཤམ་ཅུང་ལྷོ་ལྷོ་ གང་ག་ཅུང་
gañ ga chuñ-gañ-ga chuñ-giḥ dug dañ tsha-hkh̄ru gcoq̄.

གང་ག་ *gañga* གཤམ་གཤམ་ གཤམ་ the river
Ganges; གང་ལྷོ་ལྷོ་མེ་ *Gañ-gāñ̄ Lha-mo* གཤམ་
ཤི་ the goddess of the river Gaṅgā. Its
different names are:—པད་ལག་པར་ཕྱེད་པ་ *Pañ-*
lag byrgan-ldan, རེ་མེ་ལའ་ *Hchi-med chab*,
མཎ་མཎ་ཅུང་ *Nam-mkhah̄ chu-ḥo*, ཕྱག་པོ་ཤི་ *Drag-pohi thoq̄*, ཕྱེད་པ་མེ་ *Dsa-unhi bu-mo*
(མ་མེ་མེ་), ཕྱེད་པ་མེ་མེ་ *Rgyan-gsum-pa*, མཎ་མཎ་
མེ་ *Lam-gsum hgr̄o*, ཕྱེད་པ་མེ་མེ་མེ་ *Qlan-chen*
kha-hlah (མོ་ཕྱེད་པ་), རྩོག་པ་མེ་ *Hjig-ḥe ma*,
ཕྱེད་པ་མེ་མེ་ *Khyab-hjyng k̄kañ-pa*, ཕྱེད་པ་
Chu-byin-ma, མཎ་མཎ་ཤི་མོང་ཕྱེད་པ་ *Skol-ldan tñ-*
rtahi bu-mo མ་མེ་མེ་, ཕྱེད་པ་མེ་ *Lha-yi chu-ḥo*
(Jñon.).

གང་ལྷོ་མེ་ I: *gañ-gāñ̄ hdsin* གཤམ་ལྷོ་མེ་ an epi-
thet of Śiva. He who holds Gaṅgā on
his head, i.e., from whose head the Ganges
flows: མེ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་
ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་
ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་
ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་མེ་
gnas thang-anḡ k̄kañ-pahi naq̄ k̄s-ḥe-ḡ-pahi
skab-su Lha-mo Gañ-gā thuh̄-naq̄ byuñ-wa-
na nam-mkhah̄ la ral-pa k̄kyan̄-naq̄ ral-pah̄.
gich̄-du h̄zuñ-waḥ-so when all the cele-
stial regions were burnt by the fire of the
Kal̄pa, Gaṅgā as goddess appeared on
this earth having fallen from heaven.
Her locks were spread out in the sky and
held up aloft by Śiva (for which he is
called Gaṅgād̄hara, the holder of Gaṅgā)
(Jñon.).

གང་ལྷོ་མེ་ II: ཕྱེད་པ་མེ་ལྷོ་མེ་ *rgya-mtsho chen-*
pa the great ocean which holds the entire
discharge of Gaṅgā (Jñon.).

གང་ *gañ* what, which.

གང་ལྷོ་མེ་ *gañ-gi-duḥ* when; at which time.

གང་གི་ཕྱིར *gan-gi-phyir* ཡན་པར། ཡན་པར་ནི་ for which; for the sake or reason of which.

གང་ནིད *gan-ni'd* ཡང་འདྲ་། whichever; whatever.

གང་འདྲ་ *gan-htha'd* = གང་འདྲི་གཤམ་ *gan-hyri'gs* what (you) like; also what suits you? དེར་རྒྱ་ཕྱོག་གི་འདྲ་རྒྱ་ཆུང་པ་ཕྱུང་འདྲ་ལུ་རྒྱ་གཡུ་མེ་འབྱུང་ལྟེ་ཆང་འགྲང་འགྲང་པམ་གཏོ་བྱ་གཏེན་གྱིས་ལྷན་པམ་ even if any accident happened to life there, to us no hardship occurring, we can do whatever suits us, so one *Tso-wi* expressed himself (*Hlaron*, 156).

གང་དག་ *gan-nag* ཞིག་ལས་ some; གང་དག་གི་ཕྱིར *gan-dag-gi phyir* རྟོག་པའི་ཆུ་ནི་ for whom or what; for the sake of whom or what.

གང་དག་ནིད *gan-dag-ni'd* ཡང་འདྲ་། whichever.

གང་དག་འདྲེན་ *gan-dag-hdir* ཡམ་འདྲེན་ ཡམ་འདྲེན་ those two who are here; all those here; whoever present.

གང་རུ་ *gan-du* རྒྱ་ལ། ཡམ་འདྲེན་ where? where.

གང་རུ་འདྲེན་ *gan-du-ha'i* རྒྱ་ལ་འདྲེན་ at whatever time; wherever; seldom; where.

གང་རྒྱ་འདྲེན་ལ་ *gan dran-dran-du* རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ = རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ *gan-dran-dran-du* རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ to speak at random; to say what occurs in the mind; to speak falsehood.

གང་འདྲ་ *gan-hdra* ཡམ་འདྲ་ how, like what : གང་འདྲ་མཛོང་ *gan-hdra mtho'i* what have you seen?

གང་ན་ *gan-na* རྒྱ་ལ་འདྲེན་ where?

གང་རྒྱ་མཚན་ཀྱི་ *gan-rnam-kyi* རྟོག་པའི་ of what; pertaining to what?

གང་མགོ་ *gan-mgo* (in *C.*) bowl of a tobacco-pipe; གང་མཇུག་ *gan-mjug* mouth-piece or tip of it.

གང་པོར་ *gan-por* རྒྱ་ལ་འདྲེན་ in a lump, mass.

གང་བུ་ I: *gan-ra* = རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ *khe'gs-pa* རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ to fill; to make full; filled up; also

piled up; གང་བུ་འདྲེན་པམ་ *gan-aham l'gs-gs-pa* piled up or made full.

Syn. རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ *ghan-sue*; རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ *kin h'gs*; རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ *kyur-bu*; རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ *Mye'u*.

གང་བུ་II: གཙམ་པོ། finished; completed; གང་ལྷན་གང་བུ་ *gan-cho' gan-mu* a valley filled with water; གང་བུ་ཆང་བུ་ the moon as full fish; in the fullness of the crescent.

གང་བུ་འདྲེན་པམ་ *gan-mu m'd-pa* གཙམ་པོ་འདྲེན་པམ་ incomplete.

* གང་བུ་འདྲེན་པམ་ *gan-mu l'gs-gs-pa* གཙམ་པོ་འདྲེན་པམ་ (*Sch.*, *Ta.*, 2, 181) completely happy or gentle; also n. of a serpent demon.

* གང་བུ་ཆང་བུ་ *gan-mu ch'ng-mu* གཙམ་པོ་ཆང་བུ་ (*Sch.*, *Bull.*, 1848, 285); lit. the full moon; n. of a *Bodhisattava*.

གང་བུ་ *gan-bu* རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་, རྒྱ་ལ་འདྲེན་པམ་ fresh shoots of leaves; a pod or sheath; also cluster of buds. Acc. to *Sch.* flower bud; གང་བུ་ཆང་བུ་ *gan-bu-ch'ng-mu* གང་བུ་ཆང་བུ་ grain which have husks such as wheat, sesamum, &c.; གང་བུ་ཆང་བུ་ཆང་བུ་ གང་བུ་ཆང་བུ་ཆང་བུ་ enveloping himself in a veil of rays; wrapping himself in a sheath of light.

གང་ཕྱིད་ *gan-byed* ཡན་པར་འདྲེན་པམ་ whatever he does, has been doing, is doing.

གང་མོས་ *gan-mos* མང་པོ་ 1. various; different sorts. 2. གང་མོས་པམ་ *gan-mos-pa* whatever is wished for.

གང་མུ་ *gan-ham* a small quantity; not a considerable quantity.

གང་ཕྱི་མུ་ *gan-tsu-gin* = གང་ཕྱི་མུ་མུ་ *gan-hat-gin* or གང་ཕྱི་མུ་མུ་མུ་ *gan-na h'od mkhan-gin*; གང་ཕྱི་མུ་མུ་མུ་མུ་མུ་ *kye'd gan-tsu-gin* གང་ཕྱི་མུ་མུ་མུ་མུ་མུ་ he asked whence are you; whither are you going (*A.* 131).

གང་གི་ག་ *gan-shig* ཡན་པར་འདྲེན་པམ་ which.

either the *Mahā yāna* or *Minayāna* path. Persons in such a stage, whatever doctrine or theory they may hold for salvation, belong indeed of the *Mahāyāna*. In ॥ ५८ ॥ *gañ-zag* of the ordinary kind his very nature is ॥ ५८ ॥ *gañ*, i.e., filled with deeds (*las*), sin, suffering, and misery; moreover, all virtue and talents having become exhausted, i.e., ॥ ५९ ॥ *zag*, his animated being becomes what is called *Pudgal*. In the strict sense of the word, a Buddha is also a *Pudgala*, though of the extraordinary kind, he on the contrary being full of virtues and talents and all defects, sins, &c., being exhausted in him. The following are the twenty ॥ ५८ ॥ *gañ-zag* (*Pudgala*) of the *Grivaka* School:—(1) *सोतपन्न*; ॥ ५९ ॥ *gyen-du shog-pa* one having entered the regular course performs *Samādhi* (deceitful meditation); (2) *सप्तकलन*; ॥ ६० ॥ *pa bgye-pa* after having thus spiritually cultured the mind he has to pass into seven births in the world; (3) *कुलकुल*; ॥ ६१ ॥ *kye-nyis kye-su* after the second stage, his birth is ensured in his own state, i.e., if he is a god he is reborn as a god, if man he is reborn as a man, but he never goes to any lower stage of birth; (4) *सकलमात्र*; ॥ ६२ ॥ *ka-nyis pa* (as such) he has only once to come to this world for doing good; (5) *एकचोदित*; ॥ ६३ ॥ *ka-nyis pa* he has only one interruption before full fruition; (6) *अनागत*; ॥ ६४ ॥ *ka-nyis pa* he will not come again to this existence; (7) *अक्षर* परितोषित; ॥ ६५ ॥ *ka-nyis pa* he will attain to *Nirvāṇa* not from this life but from the intermediate state or *Bardo*; (8) *सामिषकारपरितोषित*; ॥ ६६ ॥ *ka-nyis pa* he will attain to *Nirvāṇa* immediately after one's birth; (9) *अक्षरविमुक्त*; ॥ ६७ ॥ *ka-nyis pa* he will attain to *Nirvāṇa* fully delivered by means of absolute or transcendental knowledge; (20) *आविमुक्त* delivered by means of faith.

gyoñ-su mya-han las hdañ-ue he escapes from misery save that a vestige of the *Skandha* still remains; (9) *अनमिषकारपरितोषित*; ॥ ६८ ॥ *ka-nyis pa* he will attain to *Nirvāṇa*, the *Skandha* being utterly destroyed, i.e., without the least vestige remaining; (10) *अक्षर* सोतपन्न; ॥ ६९ ॥ *ka-nyis pa* he will in his spiritual progress reach up to the *Akaniṣṭha* heavens; (11) *कायसाक्षी*; ॥ ७० ॥ *ka-nyis pa* he will obtain the body of supreme intelligence or knowledge; (12) *सकलमात्र*; ॥ ७१ ॥ *ka-nyis pa* he will here have completely subdued the senses or passions; (13) *एकचोदित*; ॥ ७२ ॥ *ka-nyis pa* all his intellectual and moral faculties become so as to be directed effectually to all good works; (14) *द्विचोदित*; ॥ ७३ ॥ *ka-nyis pa* having heretical views or having insight into religion; (15) *अक्षरविमुक्त*; ॥ ७४ ॥ *ka-nyis pa* getting salvation in time; (16) *अक्षरविमुक्त*; ॥ ७५ ॥ *ka-nyis pa* getting salvation not in proper time; (17) *अक्षरविमुक्त*; ॥ ७६ ॥ *ka-nyis pa* getting salvation in time as well as without reference to time; (18) *अक्षरविमुक्त*; ॥ ७७ ॥ *ka-nyis pa* getting salvation in time as well as without reference to time; (19) *अक्षरविमुक्त*; ॥ ७८ ॥ *ka-nyis pa* getting salvation in time as well as without reference to time; (20) *अक्षरविमुक्त* delivered by means of faith.

॥ ५८ ॥ *gañ-ya* a very large figure or number (*Ya-sel. 56*).

གང་ཡང་ *garñ-yañ* རེ་ཡིས་, ངས་ *whosoever*; whatever; any one.

གང་ལ་ *garñ-lu* རྒྱུ་ལ་ where; in whom.

གང་འོ་ *garñ-lo* an empty pod, freed from the kernels (in *W.*) (*Ja.*).

གང་གསལ་ *garñ-gar* གང་མེས་མ་ལ་བསམ་པ་ anything that occurs (in the mind); what is thought; a thought.

གང་ལྟ་དག་ *garñ-su day* བེ་ཆེ་ཡིས་ whichever of those.

གངས་ *garñ* རི་མོ་ 1. glacier; glacier-ice. 2. snow (usually *khu*). 3. the sclerotic of the eye (*Sch.*).

གངས་རྒྱུད་ *garñ-rgyud* a chain of snowy mountains.

གངས་ཅན་ *garñ-can* རི་མོ་བཟུང་ 1. one of the native names of Tibet. 2. abounding in snow; snowy; full of glaciers; *Garñ-can-las* རྒྱལ་པོ་ལཱི་ལྷ་ the water issuing from a glacier; *Garñ-can-gyi* རྒྱལ་པོ་ལྷ་ the language of Tibet.

གངས་ཅན་ལཱུམ་པའི་གཙུག་རྒྱུད་ *Garñ-can mkhag-paḥi gtsug-rgyud* a complementary name of Tsangkhapa, the great Buddhist reformer of Tibet whose religious name was རྒྱལ་བ་པོ་ བཟུང་ *Rgyal-wa Blo-bzang gyang-pa*; his other names were:—རྒྱལ་པོ་ལྷ་ *Rje rin-po che*; རྒྱལ་པོ་ལྷ་ *Rje Tson-kha-pa*; གངས་ཅན་གྱི་རྒྱུད་ *Garñ-can gñi-rgyud*; གངས་ཅན་ལྷ་ *Garñ-can lha*; གངས་ཅན་ལྷ་ *Garñ-can lha*; གངས་ཅན་ལྷ་ *Garñ-can lha*; གངས་ཅན་ལྷ་ *Garñ-can lha*.

གངས་ཅན་མཆོད་པོ་ *Gar-can ngon-po* or རྒྱལ་བ་པོ་ གཤེན་པ་ *Spyan-ras gnyis* the patron saint of Tibet, Avalokites'varṇa, also styled:—འཇིག་རྒྱུད་མཆོད་པོ་ *Hjig-rgyud ngon-po*; རྒྱལ་བ་པོ་ལྷ་ *Thang-rje chen-po*; གངས་ཅན་མཆོད་པོ་ *Gar-can ngon-po*.

གངས་ཅན་རྒྱལ་པོ་ *Garñ-can rgyal-po* King of Tibet; and in books occasionally applied to the Dalai Lamas of Lhasa.

གངས་ཅན་རྒྱལ་པོ་པའི་བཞུགས་ *Garñ-can rgyal-paḥi bḥi-gnas* as also མཆོད་པོ་ལྷ་པོ་ *chos-bkhor*

dpal-gyi Lha-sa used to designate Lhasa, the capital of Tibet (*Fig. k. 31*).

གངས་ཅན་རྒྱུད་ *garñ-can chen-po* sometimes applied to mountainous region covered with eternal snow extending from Ladak to the Kailas range. Also the name of a fabulous mountainous region the chief peak of which is said to be about 1,500 miles round and filled with *Toksa*, *Raksa* and other demi-gods.

གངས་ཅན་ *Garñ-chen* any great range of snowy mountains or a great glacier; n. of a village at the south-western foot of the Kañchenjunga mountain. གངས་ཅན་མཆོད་རྒྱུད་ (*Kañchenjunga in Sikkim*) lit. the five great repositories of snow.

གངས་ཅན་ཅུམ་རྒྱལ་ *Garñ-chen Chos-rgyal* the Grand Lama of Tibet; also the name of a guardian deity of Buddhism in Tibet; a name of Yama, the Lord of Death, who is worshipped in Tibet under the name of *Dawa-chen Chos-rgyal*.

གངས་རྒྱུད་ལཱུམ་ *Garñ-rgyud lha* = རྒྱལ་བ་པོ་ *Boḥ* Tibet.

Syn. གངས་ཅན་གྱི་ *garñ-can shin*; གངས་ཅན་པའི་མཆོད་པོ་ལྷ་པོ་ *garñ-can lha-paḥi bḥi-gnas*; གངས་ཅན་པའི་མཆོད་པོ་ལྷ་པོ་ *garñ-can lha-paḥi bḥi-gnas* (*Union, and Fig. k.*).

གངས་ཅན་ལྷ་པོ་ *garñ-lha* avalanche; it snows.

གངས་ཅན་ལྷ་པོ་ *garñ-lha*, also called རྒྱུད་ལྷ་པོ་ *dkyil-bkhor* ལྷ་པོ་, the snow lizard with circular marks on its skin resembling the common Indian lizard (*Lac.*); a frog of fabulous origin: the male frog is said to live on the top of the snowy mountains and the female frog in the abyss of the deep gorge below the mountain; when the sun passes over the tropic of cancer (*karkata* or crab), the male frog descends to the foot of the mountain and the female frog ascends there to meet him midway. Before

གད་ཤིགས *gad-shing* dust; refuses; swept-out; *phyag-ma gad-shing phyag* sweep with a broom the dust, refuse, etc. (*Nag.*).

གད་དར *gad-dar* sweeping; cleansing;
གད་དར་ཕྱིར་བྱ་ *gad-dar-byed-pa* cleansing;
sweeping well a place; keeping it clean.

Syn. ཕྱག་དར *phyag-dar*; ཕྱི་དར *byi-dar*; གད་
དར *gad-dar*; གཤར་འདར་ཕྱིར་བྱ་ *gshar-ayar-byed*; རྒྱལ་
འཕེངས་ *rol-hphang* (*Möns.*).

གད་མངའ་བ་ *Gad-mdah-ba* n. of a moun-
tain; the lowlands at the foot of a *Gad*.

གད་མངའ་བ་ལ་ རྫོང་ *gad mdah-ba tshon* this side
of the mountain called *tsak-sha*.

གད་པ་ 1: *gad-pa* or གད་པ་མར་ *gad-pkhar*
a sweeper; a cleanser; ཕྱག་གད་པ་ཕྱིར་བྱ་མཁས་, གད་
པ་རྒྱལ་ཐོག་ལ་ཐོག་པ་དེའི་མ་རིགས་ the class (of menial
servants) requiring wages (such as
sweepers, dusters and water carriers
གད་ཁོར་མ་ any place or object well dusted
or cleansed.

གད་པ་ 11: 1. a precipitous cliff of
conglomerate such as often walls in the
mountain rivers; 2. wide crack in a con-
glomerate rock.

གད་ཕྱག་ *gad-phyag* a cavern or cleft in a
conglomerate rock: གཤུང་ལྷིམ་ཤར་དཀར་གྱི་གད་
ཕྱག་ནུབ་གཏུ་བཅུགས་ *gshun-gis shag-dkar-gyi gad*
phyag-tu shag-ba kshag meanwhile they
halted for five days in the rocky cavern of
Shag-dkar.

གན་ *gan=rtsur* near: རིང་དཔོན་འཕྲོ་གན་དུ་མང་
ཤུ་རྩལ་བ་ *def-dyon dchi gan-du sañ-gu drig-*
pa going near to the chief of the
merchants (caravan), he asked. གན་ *gan*
(=གས་ *gam* in *C.*) signifying nearness,
proximity; is used in such connection as
གན་དུ་ to, towards, up to: འདི་གན་དུ་ཤོག་ come
up to me; ལྷུ་པོའི་གན་དུ་ he went unto the

king; ཁང་པོའི་གན་དུ་མང་ he went towards the
house; ལྷུ་པོའི་གན་ནས་ཕྱིར་ he came from the
king; དྲེག་པོ་གན་དུ་ in *W.* close by the
brook; ཅུར་གན་དུ་ *chur gan-du* in *W.* hard
by the water; རིང་གན་པ་ *rir gan-pa* one
living close to a mountain or hill.

གན་ཀྱལ་ *gan-kyal* or གན་རྒྱལ་ *gan-rkyal*,
པས་ *supine*; lying on the back with the
face upward: གན་ཀྱལ་དུ་འཁྱལ་བ་ to lie in that
position; གན་ཀྱལ་དུ་འཁྱལ་བ་ to fall on the back.

གན་ཀྱུ་ *gan-rgyu*=འགན་རྒྱུ་ *hyan-rgyu*,
vulg. གས་རྒྱུ་ *gan-rgyu*, a written contract,
an agreement (*Cs.*).

གན་དར་ *gan-dar*, a silk handkerchief
offered as a present in exchanging compli-
ments on meeting (*Sch.*).

‡ གན་རྩ་ཐུང་ *gan-sha bha-tsa* གམ་མཐར་, a
kind of drug used in liver derangement.

‡ གན་རྩ་འཕྲི་ཐུག་ *gan-sha rhi shag* གམ་མཐར་
མཐར་ a Buddhist *mantra* or charm which
has the power of enabling one to move in
space.

‡ གན་ཤི་ལྷ་ *gan-shi-la*, གམ་མཐར་, གམ་ཐུབ་
the temple of fragrance; hail of worship;
built after the model of a *chaitya*
with many doors. It is generally attached
to a great monastery. In Tibet it is
called དེ་གཤར་ཁང་ *Dei gshar-khang*, the name
being applied to the particular chapel
where the image of Buddha is placed.
The great temple of Buddha at Gaya was
called *Mahā gandhola Caitya*. *Phyi gan-*
sho-la nañ-bu lha-khang byas-pa its inside
was a god's house or chapel and the outside
a *g*.

‡ གན་ཤི་ *gan-shi* གམ་ཐུབ་ a mineral sub-
stance used as a cure for leprosy.

ཁུ་མོའི་གཤེན་ *rtaub-mohi gab-tshig*; ཁུངས་ཀྱི་
གཤེན་ *grahs-kyi gab-tshig*; རབ་ཅན་གཤེན་གཤེན་
rab tlags-kyi gab-tshig; མིང་དུ་འདུམ་པའི་གཤེན་
miñ-du hids-pahi gab-tshig; སྤྱིའི་པའི་གཤེན་
sgrib-pahi gab-tshig; མཉམ་པའི་གཤེན་ *mtum-*
pahi sgrihi gab-tshig; མོངས་པའི་གཤེན་ *rmohs-*
pahi gab-tshig; ཡོངས་ཐོག་གཤེན་ *yeñs*
phrog-kyi gab-tshig; གཏེག་བསྐྱེད་ཀྱི་གཤེན་ *gong*
hsyribs-kyi gab-tshig; གཏིག་ག་བསྐྱེད་པའི་གཤེན་
gñis-ka tsegribs-pahi gab-tshig; ཡོངས་འདུམ་ཀྱི་
གཤེན་ *gñis hds-kyi gab-tshig*.

གཤེན་ *gab-yig* 1. in the medicinal works
of Tibet the names of certain drugs and
medicines are written in words which are
not ordinarily understood, having secret
meanings assigned to them. 2. in figura-
tive language, meanings of names and
words which are not ordinarily understood.
Such are called གཤེན་གྱི་ *gab-mñi*, i.e., secret
names.

གཤེན་གཤེན་ *gab-sa* གཤེན་གཤེན་ལའང་གཤེན་གཤེན་
hiding-place; place of concealment:
འགྲུ་མང་པོ་ཁྱད་པའི་གཤེན་གཤེན་ལ་དང་འགྲུ་མ་ཏི་མེད་ we
came bringing much gold with us, but we
were without a hiding-place or a place to
go to (A. 120).

གཤེན་ *gam* 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Syn. གཤེན་ *gam-yo*; ཕྱད་ *gñi*; ཏི་ཕྱོད་ *ñi-*
hkhor (A. 120).

གཤེན་གཤེན་ *gam-gam* a number, གཤེན་གཤེན་
gam-gam (A. 120).

གཤེན་གཤེན་ *gam-gam* panels or little
boards beneath the cornice of a roof, often
filled up with paintings (A. 120).

† གཤེན་གཤེན་ *gam-bu-ra*, གཤེན་ in W. a
citron; lemon (A. 120).

གཤེན་གཤེན་ *gam-hlog* a dairy in the
neighbourhood of one's residence. *Gam-*
hlog rgyan hlog hñah-ru rtse-yi dge
Near and distant dairy farms become
thriving through the abundance of pas-
tures (A. 120).

གཤེན་གཤེན་ *gam-hñin* abbr. of གཤེན་གཤེན་
gam-gya dñi hñin, a receipt, acknowledg-
ment; the letter of transfer, exchange, &c.,
for buying and selling or transaction of
money business, &c.: གཤེན་གཤེན་གཤེན་གཤེན་
གཤེན་གཤེན་གཤེན་གཤེན་ *gam-hñin hñi-pa hñi-*
hñi-pa hñi-pa hñi-pa hñi-pa hñi-pa A.
certainly, the receipt and the deed of
agreement should be satisfactorily ex-
plained (A. 120).

+ གཤེན་ *gam-yo* (གཤེན་གཤེན་ *gam-gyog*) =
ཏི་ཕྱོད་ *ñi-hkhor* attendant.

གཤེན་ *gam* 1. a little box or case;
when containing a talisman or amulet, it
is worn suspended at the neck.

གཤེན་ 1: གཤེན་ or གཤེན་ *gar-bro* གཤེན་, གཤེན་
dance; acting in a dramatic play;
gesticulation; གཤེན་གཤེན་ *gar-xas* གཤེན་
surrounded by dancing girls or actors;
གཤེན་གཤེན་ *gar-bye-pa* to dance; གཤེན་གཤེན་
གཤེན་ *gar-gar* གཤེན་ *gar-gar* to sing;
to dance and play; གཤེན་གཤེན་ *gar-gar* the fool
given to performers; གཤེན་གཤེན་ *gar-gar* for the fool of those who perform
dancing; གཤེན་གཤེན་ *gar-la* གཤེན་
མཆོད་པའི་མཆོད་པའི་ very fond of dancing; གཤེན་གཤེན་
gar-la གཤེན་ *gar-la* attending a dance;
witnessing a performance.

གཤེན་གཤེན་ *gar-gyi* གཤེན་གཤེན་ *gar-gyi* གཤེན་
dancing entertainment or amusement.

གཤེན་གཤེན་ *gar-gyi* གཤེན་གཤེན་ *gar-gyi* གཤེན་
gar-bro or གཤེན་གཤེན་ *gar-bro* གཤེན་
gar-bro or གཤེན་གཤེན་ *gar-bro* གཤེན་

chen-po fig. a *yogi* or ascetic engaged in meditation: ལྷ་མཚན་གར་གྱི་ཤུལ་པ་འཛིན་པའི་ལོ་མ་ ཤེར་ *sku-mchog gar-gyi shul-pa adzin pa'i lo-ma* your holiness the lord of the dancers (peacock), equal in beauty and splendour (*Fig. k. 28*).

གར་གྱི་གཙོ་བོ་ *gar-gyi gts'o-po* = ལྷ་གར་གྱི་མགན་པོ་ *glu-gar-gyi mkhan-po* or གཙོ་བོ་ *gts'o-po* teacher or director of a dance or dancing performance (*Mon.*).

གར་ III: or གར་ *gar-ra*, or གར་ཏུ་ *gar-tu*, whither; where; གར་ཡང་ *gar-yang* anywhere: གར་ཡང་ཉུང་ *gar-yang skye-ica* growing anywhere: གར་ཡང་མི་འགྲོ་བ་ *gar-yang mi 'gyo-ica* to go nowhere. གར་མེད་ *gar-mey* in *W.* at all events; by all means; ག་ན་མེད་ *ga-na-mey* or གར་ལང་ *gar-lab* at random; haphazard (*Sch.*).

གར་མགན་ *gar-mkhan* or བློ་མགན་ *bro-mkhan* མཚན་ dancer 1. a dancer, performer, e.g., even a Buddhist or any saint dances when displaying miracles. 2. name of a god, acc. to *Sch. S'iva (Ju.)*.

གར་མཁའ་མ་ *gar-mkhen-ma* = གར་མ་ *gar-ma* མ་མོ་, ལུ་ཏྲ་ dancing girl. The thirteen modulations of voice or musical notes: (1) གར་མ་ *gar-ma* རིམ་མཚན་; (2) རམ་རྩེད་མ་ *rol-tse'ed-ma* མ་མཚན་; (3) དཔལ་མ་ *dal-ma* མ་མཚན་; (4) རྒྱུར་མ་ *gyur-ma* མ་མཚན་; (5) བར་མ་ *bar-ma* མ་མཚན་; (6) རྩམ་པེ་ལ་ *tshig-pé-la* མ་མཚན་; (7) རྩ་པེ་ རྩམ་ *bya-waht-dug* མ་མཚན་; (8) རྩ་པེ་ལ་ རྩ་པེ་ལ་ *tshig-pé-la* མ་མཚན་; (9) རྩ་པེ་ལ་ *la-ta* (མ་མཚན་) reality; (10) རྩ་པེ་ལ་ *ghe* (མ་མཚན་) flow; (11) རྩ་པེ་ *gha-mi* མ་མཚན་ compact; (12) རྩ་པེ་ *la-ga* (མ་མཚན་) absorption; adherence; (13) རྩ་པེ་ *sa-mya* (མ་མཚན་) equality.

གར་ལམ་ *gar-cham* the frantic dance of the lamas of Tibet which is chiefly observed

by the *Rin-po* schools of Tibet. It is of two kinds ལུ་ཏྲ་པེ་ལ་མཚན་ *phur-pa'i tsa cham* the dance of the enchanted club, and རྩམ་པེ་ལ་མཚན་ *khkrut-cham* the dance of the lamae at the time of offering sacrifice.

གར་པེ་ལ་ *gar-pa'ab* dancing gesture or motion.

གར་པ་ *gar-pa* མ་མཚན་ a dancer; also a dance.

གར་ II: the encampment of an army; a camp.

གར་རྒྱུབ་ *gar-rgyab* encampment; གར་རྒྱུབ་པ་ *gar-rgyab-pa* to encamp; also for གར་རྒྱུབ་ *gar-rgyab*, རྩམ་པེ་ལ་མཚན་གར་རྒྱུབ་ *tsa-mda'ab sogi gar-rgyab* fling at him stone or arrow, etc., whatever (you can) (*U'bron. P. 6*).

+ གར་ཅིག་ *gar-cig* = གར་ཅིག་ *gar-shig*, which one; whichever one.

གར་གཞིང་པོ་མཚན་ *gar-gchen-po-mcham* the famous general of King *Scen-bstan gyam-po*, who visited the capital of China and induced Emperor *Tait-sung* to give one of the princesses imperial in marriage to his sovereign, about 639 A.D.

གར་རྩེད་ *gar-rdeb* ལུ་ཏྲ་པེ་ལ་མཚན་པ་ *chag-khyer gar-rdeb-sog-la* lands, fields, houses, &c., that have been devastated by a river by the overflowing of its banks, &c. (*Rtsa*).

གར་མཁའ་མ་ *gar-may* name of a medicine.

གར་པོ་ I: *gar-po* in colloq. language the word གར་པོ་ *dkar-po* is pronounced as གར་པོ་ *gar-po* and also written as such. It is usual to pronounce གར་པོ་ *dkar-po* as གར་པོ་ *gar-po* in the vulgar language (*Grub. a 2*).

ཕྱི་ན་གྱི་སྤྲོད་པ་ལྟར་ཁྱེད་ཀྱི་མཛུགས་ཀྱི་འཇུག་པ་ལྟར་ if you wish at all times to live in friendship (with the three Holies), you should avoid the three dangers, viz. of looking at your loving wife, thinking of profit, and of confiding in an envoy.

གཡ་མདོ *gal-mto* = གཡ་ལགས *gal-hgy* or
གནད་ལགས *gnad-hgy* 1. really, essentially of
importance. 2. n. of a disease (*Me i.*).

གཡ་པོ *gal-po* probably same as གཡ *gal*.
 གཡ་པོ་ཆེན་པོ་ *gal-po chen-po* the important, indispen-
 sable master of the house (family).

बाध'य *gā-dha* to force, to press some thing on a person; *बि'य'वह'ण* indoor confinement is forced on men (*Sa.*).

ବ୍ୟାଘ୍ର ହେଉ ନା *gai-war hyat-pa* ବଞ୍ଚି ରହେ ନା
bitson biton-na ଓହସ, ଓହସ to be assiduous.

ཀུན་གྱི་ *gai-bzun* lit. got hold of the
important things, = རྒྱ་ལྡན་ renunciation.

गुद *gal-ro* in *W.* refuse; rubbish.

प्रा. १३, व. ५ पृ. ५३-५४.

ये *gi* I. numeral for 33, v. affix instead of ३ *khi* after ७ and ८; for signification v. ५ *khi*.

योःपु *gi-gu* the vowel sign [~] for *i*.

白眵 *gi-gu sa* = 白眵 *gi-gu sa*,
 having a white speck in the eye;
 wall-eyed (of horses) (*Sch.*).

吉列皮 *gi-tsi-pig* or 柯利皮 *ko-tsi-pig*
tanned skin of a kind of deer obtained
from Mongolia and China (*Jtg.*).

† गु.रे.रु *Gu-ne-ru* n. of an Indian
yogi or female ascetic (*K. dun.* 38).

གི་པ་མ་ *gi-paṅ* and also **གི་པ་** *gi-paṅ*
 གེ་ལེ་པ་མ་, གེ་པ་མ་, རཔ་མ་, བྱི་པ་མ་ a yellow
 pigment, an anthelmintic medicine;
བྱི་པ་མ་ n. of a concretion in the
 entrails of some animals, used for
 medicine. Acc. to the medical works
 of Tibet this concretion is formed in the
 liver of certain animals and seldom in
 men, and it resembles in appearance and
 size the boiled yolk of a hen's egg.
 There are also smaller ones. Acc. to some
 lexicographers this concretion is formed in
 two or three strata or folds. The best
 quality of *gi-paṅ* is that which is
 obtained from an elephant, and those
 obtained from the ex called *gorocana*
 are of second quality. A kind of **གི་པ་མ་**
gi-paṅ is also obtained from minerals
 and clay, and is of reddish-yellow colour.
 All these are supposed to be possessed
 of wonderful healing power. **གི་པ་མ་དང་རྒྱུད་**
 ཅི་མ་མིག་རྒྱུད་མཉམ་ནས་མིག་གཉིས་ལ་བསྐྱུས་ནས་མཉམ་གཤིབ་ཡོད་པའི་
 གཉིས་ཀྱི་མཉམ་པ་ན་མཛོད་ལ་བསྐྱུད་རྩི (K. g. 2. 308).
Gi-paṅ mixed with honey, if applied to
 both the eyes as a medicine, will give
 one such a clear vision, enabling one to
 see all the treasures which are in the
 earth.

ཀྲི་རི་ཁྱུ་རྒྱུ་མི་ Gīrī bhan-dha n. of a
mountainous country: Gi-ri bhan-dhahī
yul-gyi mī/hahī ri khaṅ-su kḷa-kḷohi rig-
nā-hdā-wa brū yod-por rgya-gur-pa dag-la
grags-gñ it being known to the Indians
that in the mountains skirting the country
of Gīrībhandha there are ten different
La-lo tribes (Usam.).

吉力底 *gi-lid* a strong-bodied horse
(Sch.).

吉'嚙 *gi-lin* a fabulous animal.

གི་ལང་རྒྱ *Gi-kaŋ rgya* n. of a tribe in Tibet.

† གིང་ *giŋ* གིང་ཆུ་རྒྱ་གཞིག་ *egra-ŋān-gyi gra-ŋgi* n. of a soft musical tone. (*K. my.* ༧ 293).

གིམ་ *gin* གིམ་ཀློང་གི་གྲུ་གཞིག་ *egra-ŋān-gyi gra-ŋgi* n. of a soft musical tone. (*K. my.* ༧ 293).

གིལ་མོ་ *gir-mo*, *Id.*, the Indian rupee: in *C.* it is called གིལ་མོ་ *gir-mo* or གིལ་མོ་

གིལ་ *gis* instead of གིལ་ *kyis* after a final ག or ན

གུ་ *gu* 1. numerical for 63=3 *hu*. 2. sign of diminutives, e.g., ཁྲི་གུ་ *khyi-gu* a puppy; little dog. 3. extension; extent; room; space; གསལ་མ་གུ་ *gnas xa gu-dog*, ལུང་པ་གུ་ *lung pa gu-dog*, ལམ་གུ་ *lam gu-dog*, སེམས་གུ་ *sems gu-dog-po* narrow-minded; a narrow place, valley or road; གུ་ཡངས་པ་ *gu yaŋs-pa* spacious; roomy; wide; གུ་ཡངས་པ་འདྲེན་གུ་ *gu yaŋs-pa hdag* there is much room here.

གུ་ཡངས་པ་ *gu yaŋs-po* = འགས་པ་འདྲེན་པ་ *dag-po med-pa* spacious; capacious: མ་ཅ་གུ་ཡངས་པ་ *sa-cha gu yaŋs-pa* a spacious, wide place: རྫོང་མ་གུ་ཡངས་པ་ *stob-sa gu yaŋs-pa* a commodious residence: སེམས་གུ་ཡངས་པ་ *sems gu yaŋs-pa* a broad, generous heart.

གུ་གུ་འགྲུ་ *gu-gu-ṣa* enamelled plates, cups, &c.; generally enamels on copper.

† གུ་གུ་ལུ་ *gu-gul* or གུ་གུ་ལུ་ *gu-gul*, ཕྱལ་འདྲེན་པ་, ཕྱལ་འདྲེན་པ་ a costly incense, one kind of which is white, another black. It is used in medicine and its smell drives away evil spirits.

Syn. ཕྱལ་འདྲེན་པ་ *lam-mkhan*; འདྲེན་པ་ *hdre-kyis*; འཕེན་པ་ *nal-mo hdre* (*Mon.*).

† གུ་གུ་ལུ་ *gu-gul-ṣā* ཕྱལ་འདྲེན་པ་, ཕྱལ་འདྲེན་པ་ *Amoria galloa* the plant from which the incense is obtained.

གུ་གེ་ *Gu-ge* n. of a province in the West of Tibet. Also n. of a section and school in the Sera monastery. The people of the province of གུ་གེ་ *Gu-ge* are called གུ་གེ་པ་ *Gu-ge-pa*.

གུ་ཏན་ *Gu-ta* also called *Go-tan*, the elder grandson of རྒྱ་གེ་མ་ལ་ *Jen-glis Khan*, who invited Sakya Paṇḍita to Mongolia in order to introduce Buddhism there.

གུ་ཏི་ *gu-ti* in *W. denf* (*Ja.*).

† གུ་ཏི་མེ་ཏྲ་ *Gu-ti mi-ta* གུ་ཏི་མེ་ཏྲ་ a Buddhist monk about whom mention is made in the *Phar-phyin* section of the sacred books of Tibet.

གུ་ཐུལ་ *gu-tul* (for རབ་ཏུ་ཐུལ་མ་ *ral-gu tul-ma*) hair-pendants of precious stones of women in Tibet: མ་རང་གི་རབ་ཏུ་ཐུལ་མ་ཐུལ་ taking off her hair-ornaments, she offered them (*A. ༧ 102.*).

གུ་ཡར་ *gu-yar* in *W.* slowly; gently; without noise (*Sch.*).

གུ་ཡུ་ *gu-yu* བཀར་ལྷ་ quick-silver.

གུ་ཡོག་ *Gu-yog* 1. ཕྱི་རྒྱལ་འདྲེན་པ་ *byaŋ rgyal-pa shig* n. of a king of birds (*K. my.* 18). 2. n. of the second son of Jengis Khan, who ruled over Eastern Mongolia.

† གུ་རུ་ *gu-ra* གུ་རུ་ spiritual teacher; a teacher; father-confessor; རྒྱ་མ་ *ḥia-ma*, རྒྱ་མ་ *shob-mpon*. Often in *Milarapa*.

which is smaller than the Himalayan leopard, and (2) to the broad-headed tiger of Central Asia, kharakula of the Mongols, which lives in the forests of the Amur and of North-Western China. The flesh of latter is used in paralysis, and also as an antidote against evil spirits.

ཁུ་ III: the middle; central; also generally the meridian; noon; midday; as well as, less frequently, midnight; ཁུ་ *ku-gu* midday; noon; མུ་ཁུ་ mid-night.

ཁུ་ལ་ *ku-la* in the middle: མུ་ཁུ་ལ་ མུ་ཁུ་ལ་ *ku-la ku-la* then taken or come out of the middle of Upper Tibet.

ཁུ་དུ་ཁུ་ལ་ *ku-du ku-la* to divide through middle; to dissect anatomically; ཁུ་ཁུ་ཁུ་ལ་ *ku-ku-ku-la* in the middle of summer; མུ་ཁུ་ཁུ་ལ་ *mu-ku-ku-la* at the midnight hour; the middle watch of night.

ཁུ་རྒྱལ་ *Ku-rgyal* n. of one of the early kings of Tibet (Fig.).

ཁུ་ཅེ་ *ku-je* midday tea; also the religious service conducted in a Buddhist monastery at midday when tea is served to the congregated monks.

ཁུ་གཉིས་ *ku-gñis* the two middle times, midday and midnight.

ཁུ་ཐང་ *Ku-thang* lit. central plain, n. of a part of Ngari Khorsum; n. of a monastery in Ngari.

ཁུ་ཁུ་ཐང་ district of Gungthang in western Tsang, the birth-place of Ngatsho Lo-tan-yea Tshul-khrims rgyal-ye, who brought Atiśa to Tibet.

ཁུ་ཁུ་ཐང་ཁུ་ཐང་ *Ku-thang Kyum-thyag* n. of an incarnate Lama of Amdo, who

became the high priest of Tashi Gonpo monastery of Amdo and erected a lofty chorten-temple 360 feet high; and founded a monastery with a library containing 20,000 block-print volumes.

ཁུ་ཐང་ཁུ་ཐང་ *Ku-thang Rtsahi ko* von the birth-place of Milarepa the poet and saint.

ཁུ་ལ་ *ku-la* = ཁུ་ལ་ཁུ་ལ་ *ku-la ku-la* the second of three brothers; the middle one.

ཁུ་ལལ་ལ་ *ku-lal-pa* to take rest at noon on a journey; ཁུ་ལལ་ལ་ *ku-lshig* dinner (Sch.).

ཁུ་ལལ་ལ་ *ku-lshig* ཁུ་ལལ་ལ་ also *gung-no*, the middle finger.

ཁུ་ལལ་ལ་ *Ku-ri ku-ltsan* the son and successor of King ཁུ་ལལ་ལ་ལལ་ལ་ *Khri-rok ldehu-ltsan* who reigned in Tibet about 733 A.D.

ཁུ་ལ་ལལ་ *ku-la phug* or ཁུ་ལལ་ལ་ལལ་ *ku-lmar-la phug* carrot.

ཁུ་ལལ་ལ་ལལ་ལ་ *ku-lmar-la la bgyo-ye* to take a walk about midday, also generally to take a walk ཁུ་ལལ་ལ་ *ku-lon* at noon.

ཁུ་ *ku* 1. slope; declivity (Cs.). 2. separation; solitude; seclusion (Sch.).

ཁུ་དུ་ *ku-du* = ཁུ་ལལ་ལལ་ལལ་ལལ་ *log suham sger-du* aside; apart: ཁུ་ལལ་ལལ་ལལ་ལལ་ *ku-lu-log suham* again *Jofo* spoke to *Phag-dar ston-pa* while alone in a solitary place (A. 5).

ཁུ་དུ་ཁུ་ལལ་ལལ་ལལ་ལལ་ 1. to place aslant or to one side; ཁུ་དུ་ཁུ་ལལ་ལལ་ལལ་ལལ་ *ku-du gags-pa* to separate (Ju.), disperse. 2. to buy dear, at a loss; synonymous with ཁུ་ལལ་ *ku-log*; in *Lad.* heavy or thick of hearing; ཁུ་ལལ་ *ku-log* quite deaf; deaf as a post. 3. ཁུ་དུ་ཁུ་ལལ་ལལ་ལལ་ལལ་ *ku-du hjug-pa* = ཁུ་ལལ་ལལ་ལལ་ལལ་ལལ་ *log-su bshag-pa* or ཁུ་ལལ་ལལ་ལལ་ལལ་

shan-du beng-pa to humiliate; deprecate; to place in a false or inferior position.

ཏུ་པོ *gud-pa* = འཕྲད་པོ *hgud-pa*.

ཏུ་པོ *gud-po* dear; expensive, v. ཏུ་པོ་རྒྱུ་པོ་ *rgud-po*.

ཏུ་པོ *gun* loss; damage: ར་ལ་ཏུ་པོ་ཐོག་ *bu-la gun-phog* in *W.*, I have suffered loss (prop. damage has come to me) (*Jü.*). ཏུ་པོ་ཐོག་པ་ལ་བཟོ་བའི་པམ་འདྲི་རེ་ཙམ་གྱི་ཏུ་པོ་ཐོག་པ་ in all other places, on the other hand, they out of pride almost daily tried to replenish their loss (*Hblom.* p. 33).

ཏུ་པོ་རུམ་ *gun-dum* a bottle-shaped or cylindrical basket for fruit in *Ld.* (perhaps akin to *rkon-pa*) (*Jü.*).

ཏུ་པོ *gun-po* in *Ld.* expensive; dear.

ཏུ་པོ་མེ་ *gun-gto* = གེ་ལམ་ *gi-nam* or གེ་མེ་ *gi-gto* having died or been dead: ར་ལམ་ཏུ་པོ་མེ་ ར་ལམ་ཏུ་པོ་མེ་ *de-nam gun mi-rdö nar* *Braun-zö gun-gto* then, not long after, the Brahman having died (*Hblom.* 162).

ཏུ་པོ་པ་ *gun-pa*, v. འཕྲད་པོ་ *hgum-pa*.

ཏུ་ *gur* མཆེ་མཆེ་, བཟའ་, བཟའ་འདུ་ a tent; also a house made of hay or straw or grass; འཕྲུ་ཏུ་ *gum-gur* a sleeping tent; འཕྲུ་ཏུ་ཐོག་ *hshugs-gur* a tent used by a great man for his residence; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-poi* the ceiling of a tent; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-khab* the cover or canopy; ར་ལ་ཏུ་ *ras-gur* tent of cotton cloth; ཏུ་པོ་ཐོག་ *rgyal-gur* royal pavilion; ཏུ་པོ་ཐོག་ *dmag-gur* a military tent; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-mchog* a magnificent tent; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-thag* tent robes; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-ter* in *W.*, or ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-gin*, the tent poles; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-thog* the upper covering or outer-fly of a tent; ར་ལ་ཏུ་ *thab-gur* hearth-tent; that which is used

as a kitchen; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-gyi gam-ba* the outer canopy-like cover of a tent; the upper part of a double tent; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-phur* the pegs or pins used for pitching a tent; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-gshol* the walls of a tent; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-glad* the top or crown of a tent; the passage for the smoke out of a tent; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-hyram* lattice in the side of a tent; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-kam* stakes supporting the roof of a tent (*Sch.*).

ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-khañ* the imaginary pavilion or mansion of the gods, which is formed in the sky, canopied by rain-bows, walled by rays of light, supported by diamond posts and carpeted with variegated clouds, for the use of the gods when they come to witness religious entertainments or performances of the pious on this earth.

ཏུ་པོ་ཐོག་ *Gur-gyi ngon-po* a divinity of the Sakya-pa School.

ཏུ་པོ་ཐོག་ *Gur-drag* v. of a Buddhist deity of the Sakya-pa School.

ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-nag* those of the black tent, or the Black-tent Mongols; ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-dkar* the White-tent tribes of Mongolia; ཏུ་པོ་ཐོག་ *grod-gur* the tent used by itinerant mendicants or *Stamnas*.

ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-pa grha-khañ* a Buddhist congregation at ཏུ་པོ་ཐོག་ *Gyail-tse*.

ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-lyag* a perforated skin; a hide full of holes (*Sch.*).

ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-ser* the tribe of the Mongols who used to live in yellow tents. The Taranthia Lama of Urga (Tah Khureh) in Mongolia still uses the yellow tent.

ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-gum* or ཏུ་པོ་ཐོག་ *gur-skum* ཏུ་པོ་ཐོག་, ཏུ་པོ་ཐོག་ saffron, crocus, marigold,

बो-ए *Ge-ra lha-pa* name of a Tibetan chief, said to have descended from the royal line of kings, i.e., from *Sron-ltan sgam-po*, and belonging to a place called *Ge-ra lha* situated to the east of Lhasa on the Yaru Tsang-po beyond Chethang.

बो-ए *ge-qa* a kerchief for the head hanging down behind from the shoulders.

† बो-सर I: *ge-sar* बुरभिराज, केसर, किरण, काशीरज, प्रियव सaffron, the corolla of a flower. There are three kinds of बो-सर *ge-sar* viz:—१. बो-सर *na-ga ge-sar* नागकेसर, २. पा-प-बो-सर *paṭ-pa ge-sar* पद्मकेसर, and ३. पा-ना-बो-सर *paṭ-na ge-sar* पद्मकेसर (*Mik.*). Acc. to *Cs.* बो-सर is a flower; it is said to grow in Nepal and is called *paṭ-na ge-sar*; acc. to *Sch.* pistil, but like *se-hlu* it signifies undoubtedly the organs of fructification in general.

† बो-सर II: *Ge-sar* n. of a powerful king ruling in Shensi in China, who on account of his martial valour was deified and raised to the position of the God of War. There are various accounts of him. The people of Kham in Tibet own him for their national war-god, while the Mongolians say that बो-सर *Ge-sar* was a king of Mongolia. According to some authors, he lived in the 7th century A.D. According to the collection of heroic songs called the *gyal-draṅ*, King *Ge-sar* lived in the 8th century A.D. His origin is, however, lost in myth.

बो-सर-ग्यी *ge-sar-gyi* stories from the works called *ling* and *Jaṅg*; also extracts from the fabulous history of *Ge-sar*.

बो-सर-ए *ge-sar-can* केसर the lotus flower; the filament of a lotus.

बो-सर-ए-सा *ge-sar dmar-po*, बु-ने *gla-ṣiṭh*, Nāga Vrksa (*Mik.*).

बो-हु *ge-hya*, गयस *gnas* a secret abode—used as *gnas* *gnas-ṣkaṅ* in mystic work in the *Tantra* (*K. g. y. 215*).

बो-गस *ge-gs*=*གཉམ་གཉམ་* hindrance; stoppage; obstacle; *གཉམ་ཆགས་* *gyag-chags*=*ཐར་འད་* *bar-chag* interruption by an accident; danger, *ཐོས་པ་འདེགས་ཐོས་* to remove doubts and hindrances (*Mik.*); *གཉམ་འཕྲུལ་* *gyag-purul* a malignant spirit causing mischief or impediments; *ཐོས་པ་འདེགས་ཐོས་* *gyag-purul* to hinder effectually religious doings; *ཐོས་པ་འདེགས་ཐོས་པ་འདེགས་ཐོས་* *gyag-purul* to hinder the attainment of Buddhahood. *ཐོས་པ་འདེགས་ཐོས་པ་འདེགས་ཐོས་* *gyag-purul* to hinder me or hinder me in obtaining; *ཐོས་པ་འདེགས་ཐོས་པ་འདེགས་ཐོས་* *gyag-purul* impediment to the attainment of perfection.

† बो-पा *g-lpa* the trunk of a tree with a spiral top: *གཉམ་པ་འདེགས་ཐོས་པ་འདེགས་ཐོས་* *gyag-pa* *ni ṣiṭh phud tham tsa-wa thom ṣiṭh-tho-mo rgyas-pa* the term *gelva* is when the stem or thick roots of a tree grow into a branching top.

बो-ने *gel-ṣiṭh* काष्ठ a log; a post.

बो-न-द-रा *Gain-dar-pa* बु-ने *gyal-draṅ* n. of a king of birds. (*K. my. g. 18*).

बो I: *go* 1. numerical sign for 123. 2. abbr. for *gyu-ṣa* *gyu-ṣu* in the nineties; *गो-ग्रेय* *go-grig* 91; also *गो-ग्रेय* *go-grig* 92, etc.

बो II: =in mystic language *gyu-mchog* *gyu-mchog* *gyu-mchog* *gyu-mchog* the chief of a herd or company (*K. g. p. 28*).

ཁྱོལ་ལྷོ་ 1. place; room; space (prob-
 ably *gu*); in this sense it is used in མཚམས་མེད་པར་
mtshams med-par, without intermediate
 space, i.e., close together, continuous: བཟུངས་
 རྒྱུ་ལྷོ་མཚམས་མེད་པར་འུམ་ *bsen gsal tsong
 go mtshams med-par chos* grain of every kind
 grow densely, luxuriantly: བྱེད་མཚམས་མེད་པར་གཤམ་
 བ་ *gye mtshams med-par gsham* closely fill st.
 An important compound of *go* is found in
 བེ་ཅན་ *go-chod*, the space is cut off, or filled,
 i.e., the matter is done with, settled; satis-
 faction has been made; colloq. also I have
 got enough; I am full: རེག་རྒྱུ་པོ་ནི་མོ་མེད་
 རིག་པ་ *rgye-bru po ni mo med bir-pa* by this the
 victory has not yet been fully decided: མིམས་མེད་
 བཟུངས་ཀྱི་མོ་ཅན་ *thig-med mtshams gyi
 go-chod* there is intermission of hear-
 ing; thinking; meditation: འཇིག་རྟེན་མེད་
 བེ་ཅན་ *thig-don med go-chod* pahi ches does
 not satisfy to you: རྒྱུ་པོ་ལྷོ་མེད་
 རིག་པ་ *rgye-bru na med bir-pa* *na gnyong ci phyir go-
 chod* why should it not be sufficient that
 I be banished instead of my son? 2.
 place, position, rank, condition of life:
 བུ་ལོ་མེད་ *pu-lo med* *go* in the place of his
 father; བེ་ཅན་ *go-chod* according to; in
 proportion to (old); བྱེད་པར་འུམ་ *gye-par
 am* when rank and dignity are grown old and gone;
 when time passes in life has been lost: མེད་
 རིག་པ་ *med bir-pa* that is my place; my business. 3.
 a way, a : མེད་པར་འུམ་ *med-par am* (the more general sense)
 རྒྱུ་ལྷོ་མེད་པར་འུམ་ *rgye-bru med-par am*
 have come parting the clouds: བུ་ལོ་མེད་
 བཟུངས་ *pu-lo med mtshams* at the place of my
 mother; with my mother (*hi*). བྱེད་པར་འུམ་
 རིག་པ་ *gye-par bir-pa* to change place, especially to turn
 to the contrary (*Sch.*); མེད་པར་འུམ་ *med-par* the root
 of disease (*Sch.*).

गो-शुन्ध *go-shūndy*; अवकाश, आनन्द, अन्तर,
अन्तर, मध्य interval; leisure; space;
opportunity; in the meanwhile: अवकाशः

[illegible]

केंद्र *go-ṭka?* the share or portion due to
a person in accordance to his rank (*ṭa.*).

ḡe-ka-kah, ḡe-ka-ku *go-cha-hi ka-h-*
p: arsenal (*Sōky.*).

寄附 *go-khrut* = 寄附 *go-chu* 附 *duh* 附 *krab*
 coat of mail with helmet: armour, v. 寄附
go-chu.

गङ्गाय *ga-gyan-pa*, गङ्गाय *ga-ka gyan-*
pa to wear a coat of mail, etc.; to put on
 war dress.

Syn. གོ་པོས་ *go-l-pot*; ལྷན་གྱི་མང་རྒྱུ་ལ་ *gyi chuo shing-ya*; ཡེད་པོས་ *ye-d pot-hi byes*
(*Mén*).

बेङ्गल *go-grul* or बेङ्गल *go-grul* taluk; div.
nity (C's.).

荷鞍 *go-byō* to equip; the act of
 equipping or arming: 荷鞍 *go-chū*
gyōn-pa to equip with armour; put on
 harness. v. 荷 *go-chū*.

क० १०-८८, v   क० ३ १०-८८.

गोष्ठ *go-cha* भक्षण, पद, शस्त्र, कलाश, वस्तु
निर्माण, हथियार; *go-cha* armor; harness; gear;
implements; tools; गोष्ठियुक्त *go-cha-yukta*
go-cha the implement of good luck; an
amulet.

[illegible]

dis-wa can; འདུག་ནིམ་ *hkhrug-gas*; ལྷན་པ་ཏི་
 འགྲོ་བ་ *laggs-kyi* རི་གོ་འཁ་ *lwa-khrab*; མཉམ་པ་ལྟེན་
 འཁོར་བྱེད་ *mya* རྟོན་པ་ལྟེན་ *paung-shu*; ལྷན་པ་ལྟེན་
laggs-shu; མཉམ་པ་ལྟེན་ *paung-thur*; ལྷན་པ་ལྟེན་
khyan-thur can; རྟོན་ལྟེན་ *go-khrab* (Missa).

कञ्जुङ्ग य *ga-cha ga-on-pa*. व. कञ्जुङ्ग य *ga-
ga-on-pi* or कञ्जुङ्ग य *ga hpa-pi*.

* कै. ३६८. ६४४५ *ga-cha' dān' hēz' sanyut* (Sole.)
Kā'ic. T. 1399 with a ball.

* ལོ་མེད་ཀྱལ་ཁྱེད་ལ་ *go ch'i chi Skyog kyod-mo*,
(22 B.) (Schr.)

* ৰা. ২৬ পৃষ্ঠা ৩৫ম পংক্তিৰ পৰা *By the way* -
(Side) (22 C)

• ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । (Sanskrit)
(21.4.)

[illegible]

* क. २३ ई. ३ नमः ५२२ *go-baku Edo-jir. १०५.*
doct. (F. B.)

• 野良犬 *godhi Inu* (D.C.)

[illegible]

Schr. 122 A.

• 655 頁 *pp. 655* Tsang-shi 65. (S. 655)

• ལྷ་མོ་གཤིན་པའི་ རྟ་ལྔ་ལྟེན་ རྟ་ལྔ་ལྟེན་ རྟ་ལྔ་ལྟེན་
(24) (21 U)

• ལྷ་མཚོ་ཅེ་ཅུ་གཤམ་པོ་ *gshab-chen* *H. chen-po nag-po*
(S. Br.) (20 B.)

[illegible]

કંઈ *go-shool* અનાજી cammin seed
(Zam. 24).

[illegible]

4. **वैद्य** *good m. to m. of a drug*

[illegible]

अथ गणनां रूपं यत् किं, that which is easily understood: किं उच्यते अथवा अत्रोक्तं किं गृह्यते *kiṁ uchyate athavā atroktaṁ kiṁ gṛhyate* who uttered an example with a view to make it easily understood. *Son. 101.*

As a result of the investigation, I have determined that you have not delivered any kind of

စိုးမိုးမိုးနှင့် *psychological* ကောင်းမွန်သူ နှင့် အား
အညီ *to be friendly* နှင့် *intimate* (4.4, 4.5).

* कौटिल्य-प्रमाणितः; क्रमांक ५५ (*Goda*
Indology, 1970, p. 82).

ॐ वन्द्यं *ga-hpārā* = ॐ वन्द्य rank; place;
 position. ॐ वन्द्यं भवतु ॐ वन्द्यं भवतु ॐ वन्द्यं
 भवतु may the blessing be accorded me
 to gain the rank of an eminent Buddha
 (Ml.).

गे'व *ge-wa* to understand; to perceive
 mentally: दस'पण'वे'द'पु'त्र'गे'व'दु'द' *das po*
pan-ti-la kwi-gu ge-wa hu first of all it
 was understood by all the Pandits.

རྒྱལ་པོ་ *gyal-po*, = རྒྱལ་པོ་ or རྒྱལ་པོ་ rank; office;
 dignity: རྒྱལ་པོ་པ་ *gyal-po-pa* རྒྱལ་པོ་པ་ *gyal-po-pa*
hi-lu-mi-hu-n-po rgyal-po-pa རྒྱལ་པོ་པ་ *gyal-po-pa*
hi-lu-mi-hu-n-po rgyal-po-pa like unto the position of the
 lama, professor, officers, etc.

† गौतम *gau-tam*. = कौटम *Kōu-tam*
कौटम्य *Kōu-tamya* n. of a family in
Ancient India (*K. ib.* 5 133); n. of Buddha
Sākyamuni.

ကျေး *gog* in *W.* for နေ့ *gog-pa* a lump.

མེད་པ་ *gye-thal* ash; burnt fragments.

ꠘꠞꠤ *gog-pa* 1. to crawl. 2. to crumble
off; to scale off (of the plaster of a wall)
(*Ju*).

རྒྱལ་གྱི་ *gya-gu* = རྒྱལ་གྱི་ཕྱུང་པ་ *kyi-ral byun-pa*
 or རྒྱལ་གྱི་ཕྱུང་པ་ *kyi-ral byun-pa* dilapi-
 dated; damaged; in ruins; worn out:
 ལྷ་ཁང་གྱི་ *a temple in ruins*: མཆོད་རྟེན་གྱི་ *a*
choiten in ruins: རྒྱལ་གྱི་ལོ་འགྲོ་མཆོད་པའི་མང་
 མོད་ *there are some who even die worn*
 out when they crawl about (as little
 children); (*Khris. 13*).

* གཞུགས་ཀྱི་ཐུག་ *go-bzlog llam-phag* (Schr.)
(30 A.).

• कालि-३४ *go-tshi vi-no* गोलरेखा (*Kolac.*
I. 52 53) a circle; circular.

गोद' *gōd* 1. price; value; also गोद-र गोद-
thān गोद-र गोद-*lahad*; गोद-र गोद-*kyi rin* गोद-*gi lahad* the price
 or valuation of things or property: गोद
 दगद गोद *dḡdḡd-pa* to appraise; to fix a price:
 गोद दगद गोद *dḡgḡd-pa* or गोद दगद गोद
agḡg-pa id. In Sikkim: "di गोद *ku dḡo*
no" what is the price of it? (*Sind. Urb.*)
 2. = *gēn* *gēn* or *gēn* *gēn* or *gēn* *gēn*
 also *gēn* *gēn* उपरि, उद, the above; in space
 as well as in time (in *Khums*, e.g., it is used
 as a subst. signifying elevated, alpine pasture

grounds). *ཁོ་རང་མཐུན་གོ་ལྟ་ཁྲིའུ་*, *ཁོ་རང་*
འདྲ་ལྟ་གོ་ལྟ་ཁྲིའུ་ལྟ་ཁྲིའུ་, *ཁོ་འཐུན་གོ་ཁྲིའུ་*,
ཁོ་རང་མཐུན་གོ་ཁྲིའུ་ཁྲིའུ་ as above (men-
tioned); like the above or aforesaid similar
to the above.

ཁོང་གི་དུ་ *gön-hklog* stated above; ཁོང་དུ་
ཞོན་པ་ *gön-du yod-pa* existing above; ཁོང་དུ་
གསལ་པར་ *gön-du gsal par*, set forth or elu-
cidated above; ཁོང་གི་ *gön-gi* the former; the
above; ཁོང་གི་འཇམ་གཤམ་ *gön-gi de rnam* those
preexisting; ཁོང་གི་རྒྱལ་པོ་ལ་ *gön-gi chag pa-*
po the above statement that; གྲུ་འོ་འོ་ཉི་ལྔ་པ་
gru ön Boq kyi rgyal-po the ancient or
former Tibetan kings; ཁོང་གི་པ་འདེབ་པ་ *gön-*
gi bcad-pa stir as has been stated above;
ཁོང་དུ་ *gön-du* over it; above; ཁོང་དུ་འཕགས་པ་
gön-du hphags-pa འཕགས་ taken upwards;
gone upwards; improved; progressed; ཁོང་
ཉལ་ཏུ་ *gön-du phud* placed in a position of
dignity; kept on the top; ཁོང་དུ་འཛོལ་ *gön-du*
hpho-ru, འཛོལ་ཚེས་: spiritually developed.
lit. gone upwards; ཁོང་དུ་ཤོར་པ་ *gön-du shor-*
pa འདེབས་ ready; ཁོང་དུ་མཐོལ་ *gön-du tsag-pa*
the above mentioned; ཁོང་དུ་ *gön-du* on
it; above; ཁོང་ནས་ *gön-nas* from above;
ཁོང་རུལ་མེད་ *gön-nag gön-du* འགོ་འགོ་མེད་
and more; higher and higher. ཁོང་ལ་ *gön-pa*
འཇོམས་ very much (*Lo.*); ལོ་ལ་ above; the
senior (one) = ཁོང་ཁོང་དུ་ *gye gön-du* over the
door; ལོ་ལྟུང་ཁོང་དུ་ *gal-kun gön-du* before
died before his father; འོ་ལོ་ལྟུང་ *dehi gön-du*
before that or that time; མཐོག་ལ་ ཁོང་དུ་
ma-tak-pa gön-du heters they assembled or
congregated together.

ᠲᠠᠩᠭᠤᠯᠠ ᠲᠤᠨ ᠲᠤᠨ ᠲᠤᠨ n. of a fort and town on the Tsang-po, where convicts are generally sent for punishment. It is situated S.-E. of Idasa, in the district of Mal gro.

ཁོང་གི་མདུན་མོ་བཟུང་ *Gros khri-bdal, hog-hbar*
n. of a Bou saint believed to exist in astral

ནང་མོ 1. *gon-mo* the upper one; མག་པའི་
ནང་མོ *lag-pahi gon-mo* མཐའ་རྒྱུ་ཁྲི the middle
finger. 2. the white grouse, but applied
to various birds in Tibet of the *Tetraoidea*
family: *tha-kyi gon-mo* is the *Crossoptilon*
Tibetum, and *gon-gyong* the *Phagotus*
goffroyi, etc. (*Sad. Hbk.* pp. 116-17).
བྱིན་ཅོག་གཉིས་ཀྱིས་ནང་མོ་མ་གྲུལ་པ་ *kyis gon-mo la srung-pa* the two little
Coku birds said to the grouse. (*R. l.*) རྩོད་
མའི་ལུས་ནང་མོ་ (ལེན་ལུས་) རྩོད་མོ་ནང་མོ་ལོ་ *gon-*
mohe ci-pa ro-tsa chur-ur a-mo *ed* the
flesh of the grouse stimulates the sexual
desire and also cures discharge of white;
ནང་མོ་མཇུག་ལྷོ་མོ་ནང་མོ་ *gon-mo ming gyodhi*
mo-mo of the fathers of the grouse
cure female diseases; རྩོད་མོ་རྩོད་མོ་ལོ་ *gon-mo*
gyodhi gon-mo *gyodhi mo* *ed* the eggs of the grouse cure illness
caused by the demons of the *Shingpa*.

ནང་མོ་ལྷོ་ག་ *gon-mo lang* a phenomenon. *Tibetan*
man. l. d. l. d.

ནང་ཏུ *gon-thu* རྩོད་ཏུ *gon-thu* 1. as
stated or prayed above. 2. a paper lantern
(*Ju.*); in colloq. Tibetan "jam-thu," a
lantern.

ནང་པོག་ *gon-hoy* = རྩོག་པོག་ *lag-hoy* རྩོག་པོག་པོག་
upper and lower; ལའི་ནང་ *gal-gon* below;
ནང་ལྷ་ལོ་གཤམ་ *gon-pa* རྩོག་པོག་ a title of honor,
signifying his highness, excellence, etc.

ནང་པོག་ཏུ *gon-pod-thu* = རྩོག་པོག་ཏུ *gon-pod-thu* or
ལོ་ལོ་ *pho-thu*, before, prior to. རྩོག་པོག་ཏུ་
ནང་པོག་ཏུ before the war took place.

ནང་མ་ *gon-la* above.

ནང་མ་ *gon-xa* རྩོག་པོག་ one in supreme autho-
rity or position; the sovereign.

ནང་མ་ལམ་ཕྱིར་པ་ *gon-xa yas phyin-pa* = ལམ་ལམ་
ནང་མ་ *ya-rab* *gon-xa* those superior persons
gone before; persons in superior or more
exalted stations.

གོད་ *god* loss; damage; གོད་ལུང་པ་ *god*
hyun-wa to suffer loss; གོད་པ་ *god* loss of
money and property; གོད་མ་ *god-kha*, གོད་
ལུང་པ་ལོ་གོད་པ་ལུང་པ་ལོ་ *nor phyags lu na*
gnat-shogs byun-na loss in property
or in cattle by disease and other accidents:
ཆོས་གྲུབ་ཏུ་གོད་པོད་ *gom gyub ci-byas kya*
god-mo there was no loss whatever
whether he performed meditation or
propitiation.

གོད་མ་ *god-ma* = རྩོག་པོག་ *hyin-pa* མལ་, མལ་;
fear, loss.

གོད་ *gon* the common gourd; pump-
kin in *W.* (*Ju.*).

གོད་པ་ *gon-pa* (ཏུ་པ་) to put on clothes,
shoes, etc.; གོད་པ་ལུང་པ་ལོ་ *gon-pa htra-wa*
mo the cost of a set of anything to wear
(*R. vi.*); མཆོག་པ་ལོ་གོད་པ་ to put a cap on the
head. 2. coat, clothing (*Sch.*).

གོད་པམ་ *gon-sam* (ཏུ་པམ་) serge or broad-
cloth for making robes, etc. (*R. vi.*).

གོད་ཕྱིར་ *gon-phyin* felt used for wearing.

གོད་ཐུམ་ *gon-tham* = ཕྱིར་ཐུམ་ *gyen-tham* shoes
to put on.

གོད་པོད་ *god-pod* (spelling uncertain) in
W. to tense; vex; irritate (*Ju.*).

གོམ་པ་ *gom-pa* བཟད་, བཟད་, བཟད་པ་, བཟད་
a pace; step: བཟད་པ་ལོ་གོམ་པ་ *rkun-agros* to make
a step; བཟད་པ་ལོ་གོམ་པ་ *gom-pa bor-wa* to pace:
བཟད་པ་ལོ་གོམ་པ་ *gom-pa bor-wa* to
make seven steps (as a ceremony, which
may also be counted equivalent to a
religious pilgrimage, the actual perform-
ance of which is not possible).

གོམ་པ་ལོ་གོམ་པ་ *gom-pa stah* any peculiar
manner of stepping whether in process-
ion or in dancing.

ཏུ་ཏུ་མ་ *gya-gyi-can* ཏུ་ཏུ་མ་, ཏུ་ཏུ་མ་
crafty, deceitful, fraudulent.

ཏུ་ཏུ་ཏུ་མ་ *gya-gyu byed-pa* to intrigue;
to plot.

ཏུ་ཏུ་མ་མེ *gya-gyur hgro* that which goes
not in the direct way; a frog; smoke; a
snake; a river: ཏུ་ཏུ་མ་མེ་པ་ *gya-gyur hgyo-
pa* serpentine-motion; to move cir-
cuitously.

ཏུ་མ་ཏུ་མ་ *gya-ma-gya-ma* (meandering of rivers,
&c.) quiet; calm; gently flowing along
(ཤིང་།). Of a man: cautious; scheming so
that one does not know what to think of
him.

ཏུ་མེས་ *gya-mes* marvellous; inexplica-
ble, of men, occurrences, &c.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gya-thu=ཏུ་མེ་ rna-rgya* an
ornament for the ear; an ear-ring.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ a breast plate

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gya-nag smad* ཏུ་མེ་ beav-
tiful; of nice appearance.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gya-nam smad-nam* n. of a
celestial mansion, the residence of the
gods

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gya-nam-pa*, ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་
phyo-nam tshog-pa ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་
ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་
one in abundance;
in plenty; possessed of wealth and power.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gya-pa* or ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་
sonag-pa ཏུ་མེ་ spoiled; degenerated. Acc.
to Cs. deformed; disfigured; having lost
his or her former beauty.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gya-tsom* or ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gya-tsom*
ཏུ་མེ་ (to become dry?) acc. to Cs. haste;
hurry; rashness.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gya-tshom*, ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་
brtag-pa momentary; unstable; without
deliberation; consideration: ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་
ཏུ་མེ་ *gya tshom-du hgro-war nu-byaho* should
not go all on a sudden, without delibera-
tion.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gya-tshom-can* 1. ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ a bard
of the Māgadha tribe. 2. one in doubt.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyag-pa*=ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *brlag-pa* ཏུ་མེ་
destroyed; ruined; acc. to Cs. diminished,
v. ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *hgyag-pa*.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyaṅ* or ཏུ་མེ་ *gyiṅ* clay stamped
into moulds, and frequently used as build-
ing material in Spiti, Ladak and other
parts of Tibet: ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyaṅ-shor* earthen
wall round an estate or village; ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་
gyaṅ-egron pisé mould.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyaṅ-tse* pisé terrace; wall of dry
earth in Ladak.

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyaṅ-ra* cattle-yards constructed
of clay or mud

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyaṅ-rum* pisé layer or one layer
of pisé, i.e., as much as is stamped in at a
time, about one oil in height; this fre-
quently serves for a measure of the depth
of the snow (ཤིང་།).

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyaṅ-ris* fresco or wall painting:
ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *phyag-paṅ gyāṅ-ris eogs-
lu* in the frescoes, &c., of the caves (Ta-
bet. 15).

ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyad* ཏུ་མེ་ a champion; a man
of great physical strength; an athlete: ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་
ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyad-kyi tshul hgran*
let us compete once more in athletic dex-
terity. ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyad-kyi hdsin stak*
ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་, ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ the mode of seizing
in wrestling; ཏུ་མེ་ཏུ་མེ་ *gyad-kyi* ཏུ་མེ་ the
prowess or strength of a champion.

ཏུད་རྩོ་ *gyad-rto* 1. giant stone; a quoit.
2. n. of a tribe in Tibet.

*ཏུད་གཙུང་པོ་ *gyad gyañ-po* ཏུའི་མ་, ཏུའི་མ་,
ཏུའི་ (Schr.; *Lebensk.* 98) n. of a bar-
barous tribe.

ཏུམ་ *gyam* a shelter; a recess in a rock,
large and wide but not deep; ཏུམ་ཏུམ་ *brag-
gyam* a shelter under a rock; ཏུད་ཏུམ་ *gad-
gyam* a grotto beneath a conglomerate
rock; a shelter in the steep side of a rock;
ཏུམ་ཏུམ་ *phoñ-gyam* or ཏུམ་ཏུམ་ *pha-bod gyam*
a shelter under a beetling rock (*Ju.*); ཏུམ་ཅུ་
gyam-chu a little cover or shelter (*Ca.*).

ཏུར་ཁྱེད་ *gyur-gyod*, probably ཏུར་ཁྱེད་
gyod-kha ཏུར་ཁྱེད་ *gyod-pa*, loss, damage (*Ju.*).

ཏུ་ *gyi* for ཏུ་ *gi*, after ན, མ, ར, ལ, བ, ཏུ་
kyi.

ཏུ་མོང་ *Gyi-phā Kultī*, n. of a place.

ཏུ་ཡུང་ *Gyi-Yuñ* n. of a place in Tibet.

ཏུ་ཐན་ *Gyi-than* n. of a place and also
of a tribe in E. Tibet: ཐན་ཏུ་ཐན་ཏུ་ཐན་
in the middle (country) are the two, viz.,
Lo-hye and *Kay-ge*; ཐན་ཏུ་ཐན་ཏུ་ཐན་
gnod-na Mi-nag Gi-thān gāz in the lower
country are *Mi-nag* and *Gyi-than* (*Fig.*).

ཏུ་ན་པ་ *gyi-na-pa* 1. coarse; poor;
miserable, of food, clothes, &c.; ཏུ་ན་པ་
a miserable, starving life. 2. unsteady;
fickle (*Sch.*).

ཏུ་འཕྲུ་ *gyi hp'yo*, in ཏུ་འཕྲུ་ཏུ་འཕྲུ་
gyan-gyā hyrañ-gyā gyi-hp'ho dan, n. of
a number inconceivably large (*Ma-sek.*
57).

ཏུ་མི་གཡང་ *gyi-nahs gyañ=ཏུ་མི་གཡང་*
ñam lag-pa, or ཏུ་མི་གཡང་ཏུ་མི་གཡང་ *lag-ka cher-mā*

thub-pa, state of inactivity, idleness: ཏུ་མི་གཡང་
gyi-nahs gyañ lu hskyar threw all heretical
doctrines into the abyss of inaction.
(*A. 168.*)

ཏུ་མིང་ *gyi-lñ* name of a good breed
of horses from Ambo where there are
twelve different breeds, ཏུ་མིང་ *gyi-lñ* and
ཏུ་མིང་ *gyam-sa* being the best among them
(*Fig.*)

ཏུ་མིང་ལྷ་རྩ་པོ་ *gyi-lñ chu-rta shon-
po=ཏུ་མིང་ལྷ་རྩ་པོ་* (*Sant.* 118). ཏུ་མིང་
ལྷ་རྩ་པོ་ *gyi-lñ chu-rta shon-po=ཏུ་མིང་*
ལྷ་རྩ་པོ་ *hdsen-pa shlar-po* n. of a mineral
medicine, probably mercury. (*Santon.* 427.)

ཏུལ་ *gyig* caoutchouc; India rubber

ཏུལ་ཐོང་ *gyig-phā* or ཏུལ་ཐོང་ *gyig-phā*
caoutchouc tree (*Sikk.*).

ཏེུང་ *Gyñ* n. of a deity, prob. ཏེུང་
Kū-kūñ.

ཏེུང་མོ་ *gyñ-mo* in *W.* gently sloping;
gradually descending or subsiding.

ཏེུན་ *gyñ*, v. ཏེུན་ *kyñ*.

ཏེུམ་པག་ *gyñ-pag* amalgam; ཏེུམ་པག་
ཏེུམ་པག་ to gild in the fire (*Schr.*)

ཏེུམ་པག་མིན་ཏེུམ་པག་ *Gyñ-pag
Rin-chen gyñ-pa* n. of an astrological
work.

ཏེུམ་པག་ *gyñ-pag*, ཏེུམ་པག་ *rol-mo*
music, or māl.

ཏེུམ་པག་ 1. instead of ཏེུམ་པག་, after
the letters ན, མ, ར, ལ, བ, ཏེུམ་པག་ 2.
imp. of ཏེུམ་པག་ *gyñ-pa*, work honestly;

behave well; do (so): དང་ཐང་ཁྱེད་ *drañ-pur-gyis* do it straight: ཁྱེད་ཤེས་ *gyis-ṣig*, རྒྱལ་ do or let him do.

+ ཁྱེད་ *gyu-ica* = བུ་རྒྱལ་ *ḥkar-ua* to honour; to esteem.

ཐང་རྒྱལ་ *gyaṅ-ra*, v. ཁྱེད་རྒྱལ་ *gyaṅ-ra*.

ཁྱེད་ *gyur* imp. and pf. of བུ་རྒྱལ་.

ཐང་དུ་ཕྱིན་ *gyur-du zin* = ཐང་དུ་ཕྱིན་ *gyur-du chug*.

ཐང་ན་ *gyur-na* ཡང་ཁྱེད་, རེ་མཐོང་ཁྱེད་ if it so happened; if it became so.

ཐང་ཕྱིན་པ་ *gyur-pahi paan-pa* བཤེད་པ་ anything changeable; subject to change.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *gye-an* རྒྱུ་ crookedness; curve; hump: hump; crooked back; ཁྱེད་ཁྱེད་པ་ *gye-gor gyur-pa* ཁྱེད་ཁྱེད་ double hump-back; met. a Bactrian camel.

ཁྱེད་རྒྱལ་ *Gye-gor* n. of a Bon-po deity.

ཁྱེད་རྒྱལ་ *Gye-re* n. of place on the Tsang-po, to the south-east of Lhasa: ཁྱེད་རྒྱལ་ *Gye-re* ལྷ་པོ་ n. of a very old noble family of Tibet.

ཁྱེད་ *gyeñ*, v. ཁྱེད་ *gyeñ*.

ཁྱེད་པ་ *gye-d-pa*, v. ཁྱེད་པ་ *gye-d-pa*.

ཁྱེད་དུ་ *gye-du* up; upward; uphill: ཁྱེད་དུ་ཕྱིན་ *gye-du-ḥgro* འདྲེན་, འདྲེན་པ་ going or flowing upwards; ཁྱེད་དུ་ཕྱིན་ climb up; ཁྱེད་ཁྱེད་ *gye-gyi-dri* ལྷ་མཚན་ fragrance; sweet scent; fragrant; ཁྱེད་དུ་ཕྱིན་ *gye-du ḥta-ua* = ལྷ་མཚན་ ཁྱེད་ *ḥta-ua* འཛོལ་པ་ to look upwards.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *gye-rgyu* ཁྱེད་ཁྱེད་ཁྱེད་ *gye-rgyuñ* ལུ་ག་ (ཁྱེད་ཁྱེད་ *kha-dañ-pa*) the mouth and the nose through which the wind passes upwards or downwards; ཁྱེད་ཁྱེད་ཁྱེད་ *gye-rgyuñ mthu* n. of a disease (*Med.*).

ཁྱེད་ཁྱེད་ *gye-rgyu* འདྲེན་ that runs upwards; fire; names of the five vital (ལུ་ག་) winds in the human body.

ཁྱེད་ཁྱེད་པ་ *gye-rgyuñ-pa* to gallop uphill; to pass upwards; to climb up.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *gyeñ-chañ* in *W.* (opp. to མར་མར་ *man-chañ*) 1. the upper part of a country; ཁྱེད་ཁྱེད་པ་ *Pu-rig Gyeñ-chañ*, the Upper Purig (*Jal.*) 2. an ascent.

ཁྱེད་དུ་འཕྲོག་པ་ *gyeñ-du ḥdags-pa* to lift high; to promise.

ཁྱེད་དུ་འཕྲོག་པ་ *gyeñ-du ḥdren* འདྲེན་པ་ drawing upwards; also marriage.

ཁྱེད་དུ་འཕྲོག་པ་ *gyeñ-du ḥdags-pa* འདྲེན་པ་ to turn up; to cock (a hat or cap).

ཁྱེད་དུ་འཕྲོག་པ་ *gyeñ-du ḥag-pa* to keep above (water).

ཁྱེད་མེད་ *Gyeñ-mig* བེམ་མེད་, བེམ་མེད་ the second of the seven lower regions under the earth.

ཁྱེད་མེད་པ་ *gyeñ ḥzar-pa* a steep ascent.

ཁྱེད་མེད་པ་ *gyeñ-ḥzlog-pa* འདྲེན་པ་ to vomit.

ཁྱེད་མེད་པ་ *gyeñ-la drañ-pa* in *W.* perpendicular; vertical.

ཁྱེད་ *gyer*, v. ཁྱེད་པ་ *dgyer-ua*.

ཁྱེད་མེད་པ་ *gyer-ḥsgom* the kind of meditation practised by the Bon-po.

ཁྱེད་མེད་པ་ *gyer-liñ* & *ṣta* རྒྱུ་མེད་ a high breed horse, or pony.

ཁྱེད་ *gyes* = མེད་པ་ *so-sor*, v. ཁྱེད་པ་ *hgye-ua*.

ཁྱེད་མེད་པ་ *gyeñ-ḥrje* འདྲེན་པ་ raised up; magnanimous; noble.

ཁྱེད་པ་ *gyes-pa* བེམ་པ་: to analyse, resolve, separate; to split asunder.

ཁྱེད་དུ་ *gye-dum* = ཁྱེད་ *ka-ra* མེད་པ་, འདྲེན་ 1. rugar. 2. potsherd. 3. brick tile (*Sch.*).

ཁྱོ་མོ་ *gyo-mo* མཐུར 1. gravel; grit. 2. potsherd. 3. རྩ་མོ་ *gye-mgo* clay vessel.

ཁྱོག་པ་ *gyog-pa* crooked; curved: མདུག *rkas-gyog* bent or crooked leg.

ཁྱོག་པོ་ *gyog-po* left-handed; awkward (*Sch.*).

ཁྱོག་མ་ *gyogs* for ཁྱོག་མ་ *gyogs* cannon; a large gun.

ཁྱོད་ *gyoñ* want; need; indigence: བྱུང་ཁྱོད་ *gyoñ hkhur-ica* to be reduced to want.

ཁྱོད་པོ་ *gyoñ-po* མུར, བུར; = རིག་དཀར་པོ་ *rig dkañ-ica* crooked; rough; hard to understand; རྩ་ཁྱོད་པོ་ *kha gyoñ-po* hard-mouthed (*i.e.*, pulling at the reins); མེས་པོ་ *seni gyoñ-po* harsh; resembling a horn or hide that can hardly be made soft; མི་ཁྱོད་པོ་ *mi gyoñ-po* a crooked man; an obstinate man (*A. 13*); མདུག་ཁྱོད་པོ་ *shig gyoñ-po* imperfect language; རྩ་ཁྱོད་པོ་ *shig gyoñ-po* impolite words; དགྲ་ཁྱོད་ *dgra gyoñ* a hard, cruel, dangerous enemy.

ཁྱོད་པོ་ *gyoñ-ica* ལམ་མུར; རྩ་ཁྱོད་པོ་ *kha gyoñ-ica* very rude; impudent (*Ja.*).

ཁྱོད་པོ་ *gyoñ-ru-ica* མུར་མུར་ rough.

ཁྱོད་པོ་པ་ *gyoñ-pa* = མ་ལག་ *sa-shag* a film of dirt, formed of dust and other substances, on the surface of water; scum.

ཁྱོད་པོ་ *gyoñ-ro* dried body; a mummy (*Sch.*).

ཁྱོད་པོ་ *gyod*, v. ཁྱོད་པོ་ *hgyod-pa*.

ཁྱོད་པོ་ *gyod-kha* remorse; quarrel law-suit.

ཁྱོད་པོ་ *gyod-pahi* = ཁྱོད་པོ་པ་ *hkhung pahi tsa-ica* the basis or grounds of

quarrel or fight: བཟུང་ཁྱོད་པོ་ the last is the ground of contention between lust and passion.

ཁྱོད་པོ་ *gyon-pa* བཟུང་ཁྱོད་པོ་, བཟུང་ཁྱོད་པོ་, བཟུང་ཁྱོད་པོ་ to put on; to dress; to wear: ཁྱོད་པོ་པ་ *gyon-pa lus-la gyon-pahi gos* putting on the garment that one wears: ཁྱོད་པོ་ *gyon-rgyu* materials for clothing.

ཁྱོད་པོ་ *gyon-po* = ཁྱོད་པོ་པ་ *gnal-pa* or ཁྱོད་པོ་ *na-hzah* བཟུང་ཁྱོད་པོ་ the garment or dress to be worn.

ཁྱོད་པོ་ *gyol* བཟུང་ཁྱོད་པོ་ green shoots of leaves or twigs; ཁྱོད་པོ་ *gyol-po* བཟུང་ཁྱོད་པོ་ a blue-necked jay.

ཁྱོད་པོ་ 1: *gyos-po* བཟུང་ཁྱོད་པོ་ wife's father; father-in-law: ཁྱོད་པོ་པ་ *gyos-pa* བཟུང་ཁྱོད་པོ་ བཟུང་ཁྱོད་པོ་ protected by the father-in-law.

ཁྱོད་པོ་ *gyos-mo* mother-in-law; the matron of a family; also any old lady of a family: ཁྱོད་པོ་པ་ *gyos-rgyug* parents-in-law.

ཁྱོད་པོ་ *gra (da)* one of the six early tribes of Tibet: བྱུང་ཁྱོད་པོ་ བྱུང་ཁྱོད་པོ་ བྱུང་ཁྱོད་པོ་ བྱུང་ཁྱོད་པོ་ བྱུང་ཁྱོད་པོ་ བྱུང་ཁྱོད་པོ་ the six tribes: — *Hbru, Gra, Stok, Ldoh, Rnu* and *S* (originated from) the five Tibetan brothers (bearing the same names) (*J. Zañ.*).

ཁྱོད་པོ་ *gra-rgyas* thick and abundant (as of the mane on the neck of the lion, horse etc.): ཁྱོད་པོ་པ་ *sho-groñ* *hkal-dañ gzan-gzan gra-rgyas hdra* (the land is well-preserved) as curds carried in a sheep's paunch or like the thickly-grown mane of wild animals (youth in good circumstance is also so described): ཁྱོད་པོ་པ་ *kho gra-rgyas-po hduñ* he is very bright and cheerful (*Jig*).

གྲགས་ཅན *grags-can* 1. famous; renowned; beautiful; splendid; glorious; proud; haughty; གྲགས་ཅན *grags chen* མཁའ་འགྲུ་; of great fame; celebrated; renowned; well known. 2. མཁའ་འགྲུ་ a merchant; གྲགས་ཅན་དཔལ་གྲུ་ *grags-ñan dkar-wa* རྒྱལ་པོ་གྲུ་ name; pure fame; reputation; གྲགས་ཅན་དཔལ་གྲུ་ *grags-ñan-can* ambitious; desirous of gaining glory, of being famous; གྲགས་ཅན་གྲུ་ *grags-lidan* རྒྱལ་པོ་, རྒྱལ་པོ་ one who is celebrated or possessed of fame: གྲུ་པོ་འདི་གྲགས་པལ་ལྷོགས་པལ་གྲུ་པོ་ གྲུ་པོ་ *ñan-pahi grags-pa phyogs-rnam* kun-tu གྲུ་པོ་ (his) fame spread in all quarters (every where).

• གྲགས་པ་ལྷོགས་པ་ *Grags-pa rgyal-mtshan* རྒྱལ་པོ་ (Schr.; Tā. 31), lit. banner of glory; n. of a governor of Tibet.

གྲགས་པ་ཅན *grags-pa-can* = གྲུ་པོ་གྲགས་པ་ *ñan-grags-can* རྒྱལ་པོ་, རྒྱལ་པོ་, རྒྱལ་པོ་, རྒྱལ་པོ་, རྒྱལ་པོ་ illustrious; renowned; གྲུ་པོ་གྲགས་པ་ཅན་པ་ of great renown; of celebrity, fame, glory; གྲུ་པོ་ཅན་གྲགས་པ་ཅན་པ་ *grags-pa* greatly of gain and fame.

གྲགས་པ་ཅན་པ་ *grags-pa thob-pa* = མཁའ་འགྲུ་ *mkhas-pa*, a learned man.

• གྲགས་པ་ཅན་པ་ *Grags-pa thob-pa* n. pr. (Schr.).

• གྲགས་པ་ཅན་པ་ *Grags-pahi thob-pa* རྒྱལ་པོ་ n. pr. (Schr.; Tā. 2, 205).

གྲགས་པ་ཅན་ *Grags-byin* རྒྱལ་པོ་ one of the devoted attendants of the Buddha: རྒྱལ་པོ་ཅན་པ་ཅན་པ་ གྲུ་པོ་ཅན་པ་ཅན་པ་ གྲུ་པོ་.

གྲགས་པ་ *grags-ma* Paldan Lhamo, also called རྒྱལ་པོ་ *Dpal lha-mo*, i.e., Sri-Deri.

གྲགས་པ་ཅན་ *Grags mu-khyud* རྒྱལ་པོ་ n. of a legendary king, the sphere or circle of whose fame was very wide.

གྲགས་པ་ཅན་ *Grags hdsin-ma* (dag-dsin-ma) རྒྱལ་པོ་ the wife of the Buddha S'akya-

གྲགས་པ་ *Grags-yag* 1. རྒྱལ་པོ་ of world-wide fame; of boundless celebrity. 2. n. of a number. 3. n. of a district in Kham.

གྲང་བ་ *grag-wa* (*lung-wa*), also གྲང་མ་ རྒྱལ་, adj. cold, cool; colloq. partakes of the nature of a verb in such phrases as གྲང་མ་ རྒྱལ་ *grag-hi hduy*, he feels cold; གྲང་མ་ *grag-ho* it is cold. In such phrases, however, it is common to insert the word རྒྱལ་ *nam*, the sky, e.g. (colloq.) *nam lang-mo re*, the sky is cold, i.e., "it is cold"; གྲང་མ་ *grag-skyob* རྒྱལ་པོ་ protection from cold; warm woollen clothes: གྲང་མ་ཅན་པ་ རྒྱལ་པོ་ *grag-wa dñi dro-wa shes-byah* རྒྱལ་ the bird called the རྒྱལ་པོ་ cold and warmth; (this fabulous bird is a native of the forest called in Tibetan རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་པོ་ *Syri-pa* རྒྱལ་པོ་ *ñan-pahi nags*, the primeval shady forest; its sight relieves one from the effects of cold or heat: གྲང་མ་ཅན་པ་ རྒྱལ་ the cold will be changed into warmth; གྲང་མ་ཅན་པ་ frozen or congealed by cold; གྲང་མ་ཅན་པ་ it will grow cold.

Syn. རྒྱལ་པོ་ *thags-grag*; རྒྱལ་པོ་ *hkhayags*; རྒྱལ་པོ་ *thags-pa*; རྒྱལ་པོ་ *ñan-wa*; རྒྱལ་པོ་ *ñan-wa*; གྲང་མ་ *grag-reg*; གྲང་མ་ *grag-ñag* (Union.).

གྲང་མ་ཅན་ *grag-wa* རྒྱལ་ རྒྱལ་པོ་ warm; where there is no cold to remove.

གྲང་མ་ཅན་ *grag-wahi dus* རྒྱལ་པོ་, རྒྱལ་པོ་ the cold season.

གྲང་མ་ཅན་ *grag-wahi-nad* རྒྱལ་པོ་ the cold fit of the ague; རྒྱལ་པོ་ *gram-pu* gout; rheumatism; arthritic pain; གྲང་མ་ *grag-dro* cold and warmth, temperature; གྲང་མ་ཅན་པ་ *grag-ñam byed-pa* to shiver with cold.

གྲང་མ་ཅན་ *grag-wahi gnas* a cool place.

གྲང་མ་ཅན་ *grag-ñam* lit. cold valley; n. of a large village under Kamba Jong on the other side of the Kaugchen Junga mountain.

ग्रन्थः अष्टौ *grañ-dmyal* *brgyad* the eight cold hells, v. अष्टौ व *dmyal-wa*.

ग्रन्थः *grañ-gshi* disease induced by cold, gen. dyspepsia.

ग्रन्थः *brañ-reg pho-nu*=*bya-kyuñ-ka* the jack-daw (喜鵲).

ग्रन्थः *grañ-rluñ* वात a disease allied to rheumatism, also cold in the stomach.

ग्रन्थः *grañs* (*gañg*) संख्या number; अग्रन्थः a multiplied number, many times; अग्रन्थः अग्रन्थः innumerable; अग्रन्थः अग्रन्थः *ma-mchis-par* having no number or without number; numberless; अग्रन्थः अग्रन्थः *grāñs* *hdebs-pa* or *grāñs* *rtsis-pa* to count; also an accountant; अग्रन्थः *grāñs*-*brda* symbolical numerals of certain nouns, which in some books are used instead of the usual numerals, for instance *mi* *ni*, the eye for "two" (Cs.) 1. विज्ञा sign. 2. ज्योतिष astrologer.

अग्रन्थः *grāñs-kyi* *gnam-grāñs* arithmetical enumeration; enumeration of the numbers used in the sacred books of Tibet as compiled from the work called (अग्रन्थः) *mdoog-hgrel* are:—(1) *gcig* one; (2) *bcu* 10; (3) *brgya* 100; (4) *sta* 1000; (5) *khri* 10,000; (6) *gsum* 100,000; (7) *sa-ya* 1,000,000; (8) *gse* *wa* 10,000,000; (9) *gsum* *phur* 100,000,000; (10) *gsum* *ther-hbum* 1,000,000,000; (11) *gsum* *ther-hbum* *chen-po* 10,000,000,000; (12) *khag-khri* 100,000,000,000; (13) *khag-khri* *chen-po*, 1,000,000,000,000; (14) *rad-bkram* 10,000,000,000,000; (15) *rad-bkram* *chen-po* 100,000,000,000,000; (16) *gtam* 1,000,000,000,000,000; (17) *gtam* *chen-po* 10,000,000,000,000,000; (18) *dkri*

100,000,000,000,000,000; (19) *dkri* *chen-po* 1,000,000,000,000,000,000. Next, the following are progressive numbers increasing by multiples of ten up to 60 figures: 20, *mi-hkhrug*; 21, *mi-hkhrug-chen-po*; 22, *mi-hkhrug-khyad* *hbyin*; 23, *mi-hkhrug-khyad-hbyin* *chen-po*; 24, *mi-hkhrug-gpañ-rten*; 25, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 26, *ded-hdren* *chen-po*; 27, *ded-hdren-chen-po*; 28, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 29, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 30, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 31, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 32, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 33, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 34, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 35, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 36, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 37, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 38, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 39, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 40, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 41, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 42, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 43, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 44, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 45, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 46, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 47, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 48, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 49, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 50, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 51, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 52, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 53, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 54, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 55, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 56, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 57, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 58, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 59, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*; 60, *mi-hkhrug-gpañ-rten* *chen-po*. These sixty numbers are used in astronomical and astrological calculations.

अग्रन्थः *grāñs-can* नमः 1. a countless number. 2. अग्रन्थः *grāñs-can* or अग्रन्थः *grāñs-can*

pa-sa བཅུངས་ an intelligent man; a learned man (*Yüan*).

རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-om-pa* མཆོད་ the oldest of the atheistic philosophical sects of the Brahmanas, called *Sikhya*.

རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* 1. མཆོད་ the dawn, or the goddess of the dawn. 2. མཆོད་ "together with the number."

རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe-pa* མཆོད་ numberless; countless.

རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe-pa* [མཆོད་མཆོད་, repeated four times] S.

རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* 1. མཆོད་ countless; numberless. 2. མཆོད་ a crawling; white leprosy: རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* *kyi khyi-pa* the distinction of being countless, numberless: རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe-pa* མཆོད་ supreme.

རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* རྒྱུ་ (the numberless end). In the work called *Mani-pa-mñi Tantra* (མཆོད་མཆོད་) the following numbers are said to have been in use in Ancient India among the busy for worldly purposes:—From 1 to 10, i.e., རྒྱུ་ *gru* to རྒྱུ་མཆོད་ *thor-ghan*, and 11, རྒྱུ་མཆོད་ *gru-ñe*; 12, རྒྱུ་མཆོད་ *gru-ñe*; 13, རྒྱུ་མཆོད་ *skya-khye*; 14, རྒྱུ་མཆོད་ *lye-na*; 15, རྒྱུ་མཆོད་ *ad-ñe*; 16, རྒྱུ་མཆོད་ *ad-ñe*; 17, རྒྱུ་མཆོད་ *phal-phyor*; 18, རྒྱུ་མཆོད་ *ra*,—all these being each a multiple of another by ten. In the work called རྒྱུ་མཆོད་ *phal-phyor* the numbers vary after the eighth, i.e., རྒྱུ་མཆོད་ *lye-na*; such as རྒྱུ་མཆོད་ *khod-khod*, རྒྱུ་མཆོད་ *thad-ñe*, རྒྱུ་མཆོད་ *khyig-khyig*, རྒྱུ་མཆོད་ *tham-tham* and so on up to 128 places, increasing by multiples of one hundred. In the *Lotus Vistara* there are thirty-two numbers, also increasing in multiples of a hundred.

རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* to enumerate; count the number one by one.

རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ into numbers; is counted: རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* རྒྱུ་མཆོད་, put into numbers, counted: རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* རྒྱུ་མཆོད་ even in number.

རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* pride; boasting (S.).

རྒྱུ་མཆོད་ I: རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe*; རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* 1. preparation; arrangement; measures; contrivance; རྒྱུ་མཆོད་ to make preparation for; རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ to prepare to རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ just as preparation, were being made for slaughtering them *Alt.* 2. deemed as རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ "signifies the certainty about the time of immediate action". རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* was on the point of coming, or am just coming; རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* was about to beat or strike; རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* was almost dying or dead; རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* was about to kill; རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ was about to get or gain; རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ is about to slip or run away; རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ is about to finish; རྒྱུ་མཆོད་ རྒྱུ་མཆོད་ they were deliberating about me (in *W.*).

རྒྱུ་མཆོད་ II. རྒྱུ་མཆོད་ place or object of reflection, thought, etc.: རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe*, རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* རྒྱུ་མཆོད་.

རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* 1. རྒྱུ་མཆོད་ *chu nañ-gi* རྒྱུ་མཆོད་ a kind of stone found in water (*Nag*). 2. རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* swamp; marsh; ten (*Lee*). 3. རྒྱུ་མཆོད་ *gruñs-ñe* (*Mñ*).

ཀླུ་པ་མཆོག་ *G-am-pa kham-bu* one of the
places of pilgrimage of the Bon (*G.*
Bon. 38).

ग्राम+श *gram-sha* चट्टकीर stony.

ગ્રાથ *grat (dal)* ગ્રથન *grathana* વંજિ
 row, range series; also a rope, cord;
 ખાસાર, આશિ, class, stratum.

ཀླ་མགོ། *gral-mgo* or ཀླ་ཁྱིན་མ། *gral-gyi thog-ma* the upper end of a row; the uppermost place; the seat at the head of a table; **ཀླ་མའུ་ཀླ།** *gyas-gral* the right hand row; **ཀླ་མའོ་ཀླ།** *gyon-gral* the left hand row; **རྟོགས་ཀླ།** *tshogs gral* 1. the order or file of monks in a religious congregation; ལྷ་པང་བཅས་ཤིང་ཡར་རྒྱུག་ནས་ཐུགས་སེལ་པ། many novices sitting in rows without being awry; ཐུགས་སེལ་ཀླ། *bshugs-gral* the order of seats, also the order or row in which lamas and chiefs, high and low, sit according to their position or rank in any public or social gathering; རྟོགས་ཀླ། row of religious symbols; མཆོད་ཀླ། row of offerings for the gods or offerings placed in one or more rows; ལྷ་ཀླ། the order or row in which the images are placed in a temple; སྲི་ཀླ། row or order in which men are seated; ཀླ་ཞུས་ house-talk (*Jā.*); དངའ་ཀླ། the row of supplicants waiting for benediction: མཇོང་ལྷ་ལས་དང་དངའ་ཀླ་མཉམ་དུ་པ། when you are sitting with your brethren (fellow-believers) in one row.

ལྟ་ཞིབ་ *gral-agrig* or ལྟ་དུ་ཞིབ་པ་ *gral-du-agrig-pa* to arrange in order, dispose in rows.

ग्रहः ग्रहः *grah-takes* = ग्रहः ग्रहः *takes-grah*
date : a consecutive date.

གྲ་རིམ ཁ: *gra-lrim* བ་སྒྲིལ line; row; file in which monks sit in any religious service or congregation: རྒྱལ་གྲ་རིམ་ *rgan-gshon*

gra-lrim the order in which the young and old sit; the right of seniority; ལྷན་པོའི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ the religious services of the perfected saints according to the order of seniority (*Zam.*).

Syn. གྲལ་དུ་ཁྱེད་ཀྱི་མཁུ་པ་ *gral-du sgyig-pa*; མར་དུ་
 རམ་མཁུ་པ་ *tshar-du dkar*; རྒྱུ་ཤོད་ *phreñ-bkod*; ལུ་གུ་
 རྒྱུ་ *lu-gu rgyud*; ཁྱིམ་ཆགས་ཤོད་ *khriḡ chag*
bkod (Mñon.).

ཏཱ་ཤིལ་ 11: (*dal-rim*) acc. to *Jā.* claim;
title.

ལྷ་མོ་འོ་མ་ *gral skyosh-na* ལྷ་མོ་འོ་མ་ a shadow.

ग्रथ'य *grat-pit* a beer-house customer
(Ja).

གྲལ་མ་ *gral-ma* a small beam; rafter (Cs); གྲལ་ཁུ་གྲལ་ཕུ་ *gral-bu gral-phyu* roof-laths; sticks which are laid close together and covered with earth (*Jā*).

गुण *gras* class, order, series; rank, dignity; tribe (Cs.).

গ্ৰাস'প *gras-pa* 1. to bind, for **দ্রাস'প** *dras-*
pa. 2. (Bengali) কাঠকরি wooden beams
or rails.

श्री *gri (di)* बलि, ब्रह्म, बलि a knife, weapon; ब्रह्म sabre. Different kinds of weapons:—*श्री chu-gri*, श्री *gri-thuñ*, ब्रह्म *rai-grihi bu*, श्री *gri-gug*, श्री *gri-hkhyog-po*, ब्रह्म *gri-guñ-sto*, श्री *sta-ri*, श्री *sta-gri*, ब्रह्म *rai-grihi* *hkhrul-hkhor*, श्री *gri-ggur*, ब्रह्म *on-rañ*.

[illegible]

gri-kha the edge of a knife.

ཁྱི་གུ *gri-gu* = ཁྱག་ཅེག *khug-cig* niche: corner (*A. 57*): ཡང་རྩེ་གདན་གྱི་ཁྱི་གུ་ན་བུང་མེད་ཅེག *yāñ Rdo-rje g'dan-gyi gri-gu na bud-med cig* again a woman in a niche of the temple, &c., at Vajrāsana.

ཁྱི་གུ་ཆུང་ *gri-gu chuñ* ཆུང་ཁྱི་ small knife.

ཁྱི་གུག *gri-gug* ཆུང་ཁྱི་ a short crooked sword.

ཁྱི་གུམ་བཅོན་པོ་ *Gri gum-btsan-po* one of the ancient kings of Tibet, son of *Srib-khri-btsan*, who was assassinated with a knife.

ཁྱི་ནོན་ *gri-non* ལམ་ n. of a disease.

ཁྱི་ཐུག་གི་གཞོན་པ་རྩུབ་ *gri bya gag-gi g'dog-pa* རྩུབ་ཁྱི་ཐུག་ a knife of the shape of the wings of a cock.

ཁྱི་ཐུག་གི་མུ་ཆུང་ *gri bya rog-gi mehu* མུ་ཆུང་ཁྱི་ཐུག་ a knife of the shape of the crow's bill.

ཁྱི་མག་ *gri-mag*, v. ཁྱི་མ་ *grib-ma*.

ཁྱི་དམར་ *gri-dmar* (lit. the red knife) knife of superior quality manufactured in Tibet.

ཁྱིའི་མ་ *grihi-so* sharp edge of a knife.

ཁྱིའི་ཅེ་མ་ *grihi tse-mo* ཅེ་མའི་པོ་ the point of a scimitar or sword.

ཁྱིུ་ *grihu* a small knife.

ཁྱི་ཤ་ *gri-ṣa* explained as ཁྱིའི་པ་དང་མ་ཁྱིའི་ཤ་ *skyes-pa dar-na gri-la ṣi-wahi ṣa*, flesh of an adult man who has been killed with a sword (this flesh being used in sorcery).

ཁྱིར་རྩམ་པ་ *grir rham-pa* or ཁྱིར་བཅོད་པ་ *grir grod-pa* or ཁྱིར་འགུམ་པ་ *grir hgun-pa* to kill (or being killed) with a knife.

ཁྱིན་པ་ *grin-pa* (*din-pa*) prob. ཁྱིན་པོ་ *agrin-po* skilful; clever (*Jā.*).

ཁྱིབ་ *grib* (*ḍib*) shade; defilement; stain or spot; filth; contamination, mostly in

a religious sense: ཁྱིབ་ཡོང་ *grib-yoñ* contamination, pollution will arise: རྩེ་ཁྱིབ་ *ro-grib* defilement by or from a corpse; ཁྱིབ་ཐེག་ *grib-ṣet* the removal of defilement; also one in whom there is no defilement; u. of a Buddha. མཚ་ཁྱིབ་ *zas-grib* unclean food or pollution of food; ཁོ་མ་ཁྱིབ་ dirty clothes, or defilement in clothes; ཡུག་མ་ཁྱིབ་ *yugs-grib* or pollution of widowhood; བག་ཁྱིབ་ or the defilement that is brought by different people assembled in a marriage; དམར་ཁྱིབ་ *dmar-grib* or pollution of blood or anything slain red-handed; དམ་ཁྱིབ་ pollution by the breach of a vow; unchastity; བཞོན་ཁྱིབ་ defilement by quarrel or fight; བཟན་ཁྱིབ་ defilement in slaughter pertaining to butchers, or defilement from murder; མཁས་ཁྱིབ་ defilement caused by oath or by the barbarous custom of killing animals and swearing over their blood (prevailing among the Kham-pa tribes); གམ་ཁྱིབ་ defilement from incest.

ཁྱིབ་ཀྱི་ཕུ་ *grib-kyi phu* shady valley, generally on the north side of a mountain range (cf. ཁྱིབ་མ་ *sribs*); ཁྱིབ་ཕྱག་མ་ *grib-phyi ga* the shady side of a hill or mountain, the side not exposed to the sun.

ཁྱིབ་རྩམ་ *grib-khrus* the washing of defilement.

ཁྱིབ་རྩལ་ *grib-can* stubborn; refractory (*Jā.*).

ཁྱིབ་མཛེས་ *grib-mdoṣ* offerings made to Bon deities for removing some defilement.

ཁྱིབ་གཞོན་ *grib-gnon* 1. གཞོན་པོ་ཁྱིབ་ *ḥtsog-paḥi grib* defilement from unclean things, filth, night-soil, &c.: མཚ་ཁྱིབ་ལུག་ཁྱིབ་གཞོན་པ་ *chos-gruar grul-bum grib-gnon ḥerunṣ* in a religious school there should be protection against defilement from harpies (*Zam. 2.*).

श्रीमत् ग्रीब ग्रीब ग्रीब *grib-gnon gyi' gden* a demon that defiles and poisons food; a harpy.

श्रीमत् *grib-ma* shade; shadow; श्रीमत् श्रीमत् *grib-dak* *grib-mukhi grol* (Zam. 2) छाया; श्रीमत् श्रीमत् *grib-gi* *grib-ma* the shadow of a tree.

श्रीमत् श्रीमत् श्रीमत् *Grib-ma shon-pohi nags* forest of the dark-blue shade in the fabulous northern continent of Uttara Kuru.

श्रीमत् श्रीमत् *grib-mukhi lam* छायापथ the milky-way; also a path by the shady side of a mountain or in the valley.

श्रीमत् श्रीमत् *grib-mukhi lus* छायापथ, the shadowy body, i.e., body of defilements.

श्रीमत् श्रीमत् *grib-sel* the removing of pollution or defilement of any symbol, image, sacred books, or offerings by religious rites.

श्रीमत् श्रीमत् *grib-so* the quickly vanishing, at sunset, of the shadows of trees, &c.; श्रीमत् श्रीमत् *grib-so* *grib-so* *grib-so* *grib-so* hanging down, also lengthening of shadows before they vanish in the shade of night; श्रीमत् श्रीमत् *grib-so* *grib-so* long projection of shadows.

श्रीमत् श्रीमत् *grib-srun* guarding against defilement.

श्रीमत् श्रीमत् *grib-basas* cleansed or purified of defilement; purification of defilement.

श्रीमत् श्रीमत् *grib-lhags* cool shade (Sch.).

श्रीमत् *grin-pa* to hasten; to hurry (Sch.).

श्रीमत् *grim-tse*, acc. to Ja. a pair of scissors (in Sikkim sounded "kyintse").

श्रीमत् *grins-pa*, अग्र, यद् clever; skilful; dexterous; also careful; on the alert; श्रीमत् श्रीमत् *rig-pa* *grins-pa* to be careful; on the alert; श्रीमत् श्रीमत् *grin-pa* *grin-pa* be attentive in the monastic school; श्रीमत् श्रीमत् *grin-pa* on a hill range take care!

श्रीमत् *gril (dit)* (cf. श्रीमत् *hyril-ua*) a roll; श्रीमत् *gog-gril* rolled paper; a paper roll; श्रीमत् श्रीमत् *gog-gril* kept rolled up in paper; श्रीमत् *gog-gril* a roll of satin or cloth; a garment folded up (Cs.).

श्रीमत् श्रीमत् *gril-kha byed-pa* to make up a parcel. (Sch.)

श्री I: *gru* 1. a figure, corner, tip, anything with length and breadth; श्रीमत् *gru-bahi* a figure with four corners, gen. a square; श्रीमत् *yul-gru* a country with certain dimensions, i.e., the division of a country in provinces or districts. 2. lustre; श्रीमत् *gru-dmar* a reddish lustre from precious stones. 3. a district of Tibet lying to the east and north of *Dhug* (Sig.).

श्री II: श्री, नाव, तरणी, पोव, दान general term for boat, raft, vessel; also श्रीमत् *gru-can* a boat, ferry.

Syn. श्रीमत् श्रीमत् *rtags grum-pa*; श्रीमत् श्रीमत् *gru-yi rab*; श्रीमत् श्रीमत् *gyrol-uar byed*; श्रीमत् श्रीमत् *pha-mthar grol*; श्रीमत् श्रीमत् *gru-can*; श्रीमत् श्रीमत् *rtu-mgo-can*; श्रीमत् श्रीमत् *chuhi-giñ-rtu* (Mon.).

श्रीमत् *gru-dkar (du-kar)* a kind of turquoise.

श्रीमत् *gru-ekya* चक्रादि that which falling on water strikes it; an oar (Mon.).

Syn. श्रीमत् श्रीमत् *ekyod-byed*; श्रीमत् श्रीमत् *bsgral-wahi giñ-rtu*.

श्रीमत् *gru-kha* or श्रीमत् *gru-can-kha* or श्रीमत् *gru-blah-sa* landing place on the side of a river, etc.; a ferry. See maps in Survey Report of A. K.'s journey.

श्रीमत् *gru-khug* the keel of a ship.

श्रीमत् *gru-khahan* नाविक navigator; a ferry man.

ལྷ་ག *Gru-ga* 1. clew; bank. 2. n. of a country. 3. stone or paint of whitish-blue colour.

ལྷ་གུ *gru-gu* 1. a thread-ball; yarn in round ball. 2. ལྷ་གུ་གྲུ་ *Mtshon-gyi gru-gu* n. of a village in Tibet (*Sig.*).

ལྷ་གུ་གྲུ་ *Gru-gu Rgya-gu* n. of a village in Kham (*Lo4. 27*).

ལྷ་གུ་གྲུ་ *gru-gu* passage money at a ferry; a boatman's fee.

ལྷ་ཅར་ *gru-char* 1. rains; rainy season: ལྷ་ཅར་གྲུ་པར་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ *gul-gru kuu-la khyab-par lo-lo-lo-lo* *char* rains that fall over the whole country and produces a good harvest. 2. a fine, fertile rain (*Sak.*).

ལྷ་མ། *gru-ma* (*du-ma*) angle; corner, convex or concave; also edge, border, brim. (*Cs.*).

ལྷ་ཅད་ *gru-chod* or ལྷ་ཅེད་ *gru-cha* ཅེད་ corner; angle.

ལྷ་གུ་མ། *gru-gu-ma* བེ་ལོ་ལོ་ལོ་ *a triangle*; ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* a square; ལྷ་ཅར་ *gru-drañ* a right angle; ལྷ་ཅར་ *gru-yan* or ལྷ་གུ་ཅར་ *gru-gyel* oblique angled.

ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* n. of a stone: ལྷ་གུ་མ། ལྷ་གུ་མ། ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi klad-pa* ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* the stone called *Grub-bshi* heals the brain and draws out pus.

ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* ལྷ་གུ་མ། ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* defined as ལྷ་གུ་མ། ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* person conveyed in a boat. People who journey by boat are:—ལྷ་གུ་མ། ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* guest; ལྷ་གུ་མ། ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* merchant, trader; ལྷ་གུ་མ། ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* boat passengers.

ལྷ་པ། *gru-pa* ferryman.

ལྷ་པ། *gru-pa* = ལྷ་གུ་མ། *gru-gu-ma* ship (*Ju.*).

+ ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* boatman's fee; ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi-pa*, ལྷ་གུ་མ། *chu-lakhrat* ལྷ་གུ་མ། *pa-po* collector of a ferry.

ལྷ་གུ་མ། *gru-tshugs*, ལྷ་གུ་མ། *gru-gioñ-sa* a ferry or ghat: ལྷ་གུ་མ། *Se-dmar gyi-gru-tshugs-la hyon-nañ*, then he arrived at the ferry of *Se-dmar* (*A. 91*).

ལྷ་གུ་མ། *gru-tshugs-pa* = ལྷ་གུ་མ། or ལྷ་གུ་མ། *gru-tshugs-pa* to sit silent, without speaking.

ལྷ་གུ་མ། *gru-bshi* ལྷ་གུ་མ།, ལྷ་གུ་མ། 1. n. of a mountain in the south of India; also the residence of Avalokitesvara on the small island of Puto off Shanghai; n. of the residence of the Grand Lama at Lhasa. 2. a harbour.

ལྷ་གུ་མ། *gru-yi yan-lag* = ལྷ་གུ་མ། *gru-skyu* an oar (*Mñon.*).

ལྷ་གུ་མ། *gru-yi rob* = ལྷ་གུ་མ། *gru-gu* a ship (*Mñon.*).

ལྷ་གུ་མ། *gru-yi gceug-pa* = ལྷ་གུ་མ། *gru-kye* car; the wings of a boat (*Mñon.*).

Syn. ལྷ་གུ་མ། *gruhi yan-lag*; ལྷ་གུ་མ། *gyol-hye*; ལྷ་གུ་མ། *kye-na* (*Mñon.*).

ལྷ་གུ་མ། *gru-yi sgrol* ལྷ་གུ་མ། a navigator.

ལྷ་གུ་མ། *gru-las* ལྷ་གུ་མ། *las-pa* ལྷ་གུ་མ། one who has made a voyage.

ལྷ་གུ་མ། *gru-gu* = ལྷ་གུ་མ། *gru-yi rob* a ship; ལྷ་གུ་མ། *gru-gu kha* = ལྷ་གུ་མ། *gru-gu* starting or landing place of a ferry; ལྷ་གུ་མ། *gru-gu-pa* ferryman; ལྷ་གུ་མ། *gru-las shon-pa* to go on a ferry-boat.

ལྷ་མ། *gru-mo* (*du-mo*) the elbow; ལྷ་མ། *gru-mo*, ལྷ་མ། *ku-u*, ལྷ་མ། the elbow, or ལྷ་མ། *ku-au-ni* ལྷ་མ།, ལྷ་མ། ལྷ་མ། *lag-pa* *lag-pa* *lag-pa* *lag-pa* the topmost piece of the middle joint of the arm: ལྷ་མ། *gru-mor kha* *tram-ka* holding a trident in the hollow of his elbow. ལྷ་མ། ལྷ་མ། *lag-pa* *gru-mo* is defined as ལྷ་མ། *gru-mo*; ལྷ་མ། the hollow of the

elbow joint: བཀའ་པོ་རྒྱ་མོ་རེ་མོ་རྒྱ་མོ་རེ་མོ་རྒྱ་མོ་
 བཀའ་ lag-pa^hi gru-mo re jo-ro^hi gru-mo^hi
 sto^h-na b^hshay resting each elbow on the
 knees of the lord (A. 195).

གྲུག་པ *grug-pa* to break into small pieces; to crumble; to bruise; **གྲུག་པའི་འབྲས་** *grug-pa'i hras* bruised rice (*Sch.*); **གྲུག་པ་** *grugs-bu* something broken.

གྲུང་པོ། I: *grun-pa* (*grun-pa*) = གྲུང་གི་ *grun-*
ka, གྲུང་གི་ *gyan-pa*, རྒྱལ་བུ་གི་ *rig-pa* *grun-*
pa 1. very intelligent; བློ་ལྡན་ clever; wise;
 prudent. 2. meek; mild; gentle (*Cs.*).

गुह्यं II. the corn seed that is not rotten (Mg.).

藏 *grub* (藏 *rab*) pronounced *rub*, in the upper Himalaya's and Shar-Khombu, signifying in *Lai* all: 藏 *grub-si-sa* all are dead (*Lai*). 藏 *Rsh-tu* altogether, jointly.

श्रुति II: विषयः कृत्यं यत्कर्म सु येनैव तद्वत्तत्त्वज्ञेयम्
 kṛtya-yat-karma su ye-nai-va tad-vat-tatva-jñeya-m
kṛtya-pa anything accomplished or done
by itself without any agent.

बुध मर्त्य *gud-mah-g* = बुधदेव a great saint ;
 बुध मर्त्य म *gud-mah-g-ma* विदेवता a female
 saint.

बुद्ध *grat-thab*, विहारा *a saint*, occurs in the following passage of (Zam. 2):—बुद्ध देव देम दे बुद्ध देम वरि *grat-thab-ron-grat-thab-ron bshin* बुद्धदेव *grat-gras* one who has gained perfection.

ब्रुव अर्थ : *grah-arthah* । सिद्धांत, मतप्रत्यय
established conclusion; opinion; theory
(*Zam.*) : ये द्वादश ब्रुव अर्थ मत्तमस्य परं there being
no conformity of doctrinal principles
between the Brahmans and the Buddhists.

துறவு முயற்சி என்பது தாய்-பிள்ளைப் பிரிவு
 resolution for liberation from miseries;
 determination for obtaining *Nirvāṇa*
 (Mān)

गुपय *grub-pa* I: 1. तिष्ठ, विहा, सम्पन्न, प्रसाधनी, चेल, दाम, जहजह; pf. of गुपय to accomplish 2. गुपयतु अङ्गु गुब-पा *grub-pa byed hzung* सङ्गय, तिष्ठतु 3. गुपयतु वङ्गय गुब-पा *grub-pa byed-pa* तिष्ठो वङ्गोत्तु accomplished by a saint; गुपयतु वङ्गय taught or preached by a saint; गुपयतु पुङ्गु गुब-पा *grub-pa gung-pa* तिष्ठिहत्तु he it ready, complete, perfect.

शुद्धात्त II: शुद्धं *śū-*pa निवृत्ति, विधि exist-
ing; success; अशुद्धं *aśu* *grub-pa* not exist-
ing; (जा.) शुद्धपदार्थेन *grub-pa dan dō-na*
योग द्वारा the happiness arising from yoga
or union with the supreme spirit (in Brah-
ma-yāna) and with the eternal *Ānātī* or
void in Buddhism; शुद्धं च कृष्ण *grub-pa lu,* the
formed body, either the frame, the struc-
ture, the body, or more prob. an abbrevia-
tion of शुद्धचक्रकृष्णशुद्धयते शुद्ध, the body that
is made of the five *kandā* (aggregates);
शुद्धयते दूरेन *grub-paḥ den-na* what is neces-
sary in the charms of necessity for pro-
vision; सर्वेषां mustard.

ရွာပေါ်လောပွေ *grah-pahí dōi-phayng* = ရွာ
 ပေါ် *gr dōi-phayng* great saint (Yun. k. 11).

सुप्रपदि ईदं सुप्रपुत्रं नमो यत्किंचित् *Sūtra-pāṭha* *sū-*
tyon sūprapada-mat says the saint originated or
existing by himself; the self-formed
Avalokiteśvara; सुप्रपुत्र *Sūtra-pūtra* or सुप्रपु
सुप्रपु *Sūtra-gat* *sūtra-pa* सफलित *Self-origin-*
ated or self-formed; ईदं सुप्र *Dona-grub* or
ईदं सुप्र *Eed* *Sūpra* *Dona-thams-eof* *sūtra-po* लक्ष्योपे-
तिष्ठ *a name of the Buddha, in whom there*
is the fulfillment of every purpose; also the
name of a magic spell or formula.

གྲུ་མོ་པ། *grun-pa* the Tibetan badger.
རྒྱ་སྐད་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆ་བཤད་ཀྱང་ཤིས་ཀྱི་ཁུང་། *rak-
sang bdsin-pa phyi-ta-dan grun-pag kyan-*
ces gnan he said both the badger and the
marmot know how to suspend animation

and *rlung*—a reflection upon the the practices of Tibetan accetics or *nal-jor* (A. 70): ཀུམ་པོ་རྩེ་མཚོ་གྲུ་ལེན་པའི་རྩེ་མཚོ་ *grum-pahi rgyu na rgyu-gzer hjo* the intestines of the badger overcome colic.

ཀུམ་པོ་ *grum-po* a maimed person; a cripple.

ཀུམ་བུ་ *grum-lu* (*dam-lu*) or ཀུམ་ནད་ *grum-nag* also called རྩེ་མཚོ་ *trun*, gout or rheumatism. གྲུ་ཀུམ་ *gru-grum*, acc. to *Jā*. རྩེ་ཀུམ་ *dreg-grum* podagra; a feeling of lameness in the limbs; རྩེ་ཀུམ་ *ru-grum* gout affecting the bones; རྩེ་ཀུམ་ *tsa-grum* rheumatic pain in the muscles. རྩེ་ཀུམ་ *chu-grum*, ཀུམ་དྲན་ *grum-dkar*, ཀུམ་ནད་ *grum-nag* seem to be varieties of small-pox.

ཀུལ་བུམ་ *grul-bum* (*dal-bum*) རྩེ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *grul-bum-na* a class of vampire-ghouls feeding in cemeteries; རྩེ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *grul-bum-na* རྩེ་མཚོ་ལྷ་མོ་ females of the above.

ཀུལ་བུམ་ཅན་ *Grul-bum-can* n. of a medicinal drug; an esculent root, *Arum campanulatum* (a cure for piles).

Syn. རྩེ་མཚོ་ *rtsub-mo*; ཀུལ་གོ་ *gr-gon*; ལྷ་མོ་ *arpa-hjoms* ལྷ་མོ་ཀྱི་ *that which cures piles*: རྩེ་མཚོ་ *bra-ho rgyod*; རྩེ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *hd-dbyed rpo-h-po* (*ñān*).

ཀུལ་བུམ་རྩེ་མཚོ་ཅན་ *grul-bum rtsa-chi nu sho-can* are the following three:— རྩེ་མཚོ་ *klu-dug* (ལྷ་མོ་ *nag*), རྩེ་མཚོ་ *gzhag-dug* (ལྷ་མོ་ *dkar*), རྩེ་མཚོ་ *gñan-dug* (ལྷ་མོ་ *kha* (*Sman*. 350).

ཀུམ་པོ་ *gru-po* (*du-po*) a yak only two or three years old (*Jā*).

ཁྱེ་ *Gre* (*deh*) རྩེ་མཚོ་ལྷ་མོ་ the eleventh of the twenty-seven constellations mentioned in works on astronomy.

Syn. རྩེ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *grtsho-skyes*; རྩེ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *grtsho-skyes* (*ñān*).

ཁྱེ་ལྷ་མོ་ *gre-skyes* རྩེ་མཚོ་ལྷ་མོ་ born in the constellation of རྩེ་མཚོ་ལྷ་མོ་.

ཁྱེ་ག་ *gre-ga* a sheet of paper (*Jā*).

ཁྱེ་ལྷ་ *Gre-lu* n. of a place in the province of *Koñ-po* in Central Tibet.

ཁྱེ་ལྷ་ *gre-lu* (*de-lu*) = ཁྱེ་ལྷ་མོ་ *ngrin-pa* or ཁྱེ་ལྷ་མོ་ *glo-yu* ལྷ་མོ་ the fore part of the neck, the throat, both wind-pipe and the gullet; voice: ཁྱེ་ལྷ་མོ་ *gre-lu* *hde-mo* a good voice; ཁྱེ་ལྷ་མོ་ *gre-lu* *gags-pa* obstruction in the throat; hoarseness; ཁྱེ་ལྷ་མོ་ *gre-lu*, *dar-lu* a stertorous voice; ཁྱེ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *gre-lu* *htsh-hyeg* in *W*. to hawk; to hem; to clear the throat (*Jā*).

ཁྱེ་ལྷ་ *gre-po* a species of demon; ཁྱེ་ལྷ་མོ་ *gre-mo* female demons of this kind.

ཁྱེ་མཚོ་ *gre-mag* vulg. for ཁྱེ་མཚོ་ *gra-ma* awn of barley or of *Poa* grass.

ཁྱེ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *gre-mog* *hbu* in *W*. ant; emmet (*Jā*).

ཁྱེ་ལྷ་ *gru* occurs in ཁྱེ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *gru-gyi* *don-du* *bcis-pa* *vi-mo* can. (*Jig*. 32).

ཁྱེ་ལྷ་མོ་ *gren-tshag* plaited wicker-work in straight rows.

+ ཁྱེ་ལྷ་ I: *grehu*, or ཁྱེ་ལྷ་ *drehu*, a young bear: ཁྱེ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *co-ro* *grehu-gri* *phul-wa* Cho-ro having presented a young bear (A. 63).

ཁྱེ་ལྷ་ II: ཁྱེ་ལྷ་ *pen*, peas; ཁྱེ་ལྷ་མོ་ *mon-ran* *grehu* a kind of pea growing in the Sub-Himalayas.

གྲེས་མེ *gres-ma* 1. the flashing lightning (*Schtr.*). 2. རྩམ་མེ *drag-ma* a kind of plant: གྲེས་མེ་ལི་མེ་མང་གྲིང་གྲིང་རྒྱུང་འགལ་ལྷོས་ *gres-ma* *ge-wir rin-gang glang-thab* *kyom* the pustil of *dragma* kills worms and overcomes the diseases called *glan-thab*.

शुं *gro* गोशुन wheat; शुं-शुन *gro-akam*
dry wheat.

ग्रो-ग *gro-ga* (*do-ga*) or **ग्रो-क्हा** *gro-kha* जेवन,
or **जिन्-पग पहि पागे-प,** *cin-pag paḥi paḡe-po*,
white birch bark used for writing charms
on; also acc. to Jā. used for ornamenting
bows: बर-पुत्र दुष्टिभवे-ग्रो-कम-जेद-मुद-धमः ५ भवे-वि-
भवः यत्र-मुद्रा-नमः ६ कः द्यौः प्रथमः ७ वि-व्रत
these mantras on white cloth or paper or
leaves of the palmyra or the bark of the
birch which grew in their country (*SURA.*).

ཡེ་ཤེ་ *gro-dol* the winter granary of wheat in Tibet; an under-ground cell where wheat is kept during the winter.

𐰇𐰣𐰚 *gro-tahag* sieve for sifting wheat.

♂ *gro-ica* or ♀ *gro-mo* reddish grey.

श्रुं पक्षि *Oro-bhis* चक्षुषा नक्षत्र the twenty-second or twenty-third constellation in the astronomical works of Tibet and India.

Syn. འཕྲུག་པོ་ *aphrog-byed*; བུ་པོ་ *don-po*;
འཕྲུག་པོ་ *aphrog-po* (*Mon.*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ Gro-bahin gyi ña-wa ལྷ་མོ་
 ལྷ་མོ་ the full moon in the month of July-
 August.

ཀླུ་མཁའ་ཕྱི་ལྷ་ Gro-bahin-gyi sla-wa or ལྷ་པ་
ལྷ་པ་ sla-wa bdun-pa the month of Crâvana.

ᠭᠣᠪᠠᠭᠠᠨ *gro-bahin-byed* (*do-shin-che*)
hole under the ground where wheat is
kept in winter (*A. K.*).

ꠘꠞꠤ *gro-yo* (*do-yo*) parched wheat
or corn.

𐌲𐌹𐌸 *gro-ri* ball of dough, or lump
made of moistened wheat flour.

ꠄꠄꠄ *gro-sog* (*do-sog*) stalks of wheat,
wheat-straw.

རྫོ་མ་ *gro-ma* (*do-ma*) मरारक, कलेर
 1. the sweet potato of Tibet 2. name
 of a herb (*Vai-ṣṇ.*) [the grass *Scirpus*
Kysoor] ३. རྫོ་མ་ *gya-gro* or རྫོ་མ་ *gyah:*
gro-ma the potato introduced from India :
 རྫོ་མ་ རྫོ་མ་ རྫོ་མ་ རྫོ་མ་ རྫོ་མ་ རྫོ་མ་ རྫོ་མ་ རྫོ་མ་ རྫོ་མ་ རྫོ་མ་
 sweet is cooling and stops diarrhoea.

གྲོ་མ་ལུང་ *Gro-ma lung* n. of a place in the north of Tibet (*Ka-tha* 168).

ရွံ့ဇွင် *Gro-luh* n. of a village in the
province of Lho-kha.

གྲོ་ལོ་མ་ *gro-lo-ma* (do-lo-ma) གོ་ལོ་མ་ *go-*
chen a kind of satin: silk stuff.

ရွှေ Gro-sa village in the district of
Phenvul.

གྲོ་ཏོ་ *Gro-ho (do-ho)* རྒྱ་ཁྱེད་ཀྱི་ *phyag-rgya rnam-so* a mystical word used in the *Mahāvairocana Tāntrik* rites (*K. g. v* 215).

ग्रोग *grog* = श्वभ्रम *grog-ma* or श्वभ्रम *grog-mo* (*dog-mo*) पिपीलिक, बला ant; ennet.

Syn. རྩལ་ཤར་མ་ *srin phran-ma*; རྩལ་ཤར་རྩལ་ཤར་ *rgyu-rau-ra*; རྩལ་ཤར་ལྷོ་ལྷོ་ *srin-rjchi-bu* (Mñon.).

ꨀꨣꨩ *grog-aké* waist of the ant; also narrow as that is.

ग्रेग-क़ार greg-khar बिलोय ant-bill.

Syn. རྟེན་གྲུབ་ཀྱིས་ འདུག་པ་ལྟར་ དཔེ་ཁྱོད་
nor-ldan འདུག་པ་ལྟར་; སྐྱེ་བཞི་མང་ གྲོག-
mañhi-talshā; སྐྱེ་བཞི་ལྷ་ གྲོག-mañhi mkhor
(Mhon.).

གྲོག་པོ *grog-po* 1. ལྔ a deep ravine
in which a torrent flows; the sides of such

ravines are termed *gad-pa*, ག་པ་ རྩལ་ལྟར་ འདི་ ཐོག་པའམ་, ག་པ་ལ་ རྩལ་ ཐོག་པའམ་ *chu chen-pog brug-nag* འཕྲུག་པའི་ ཐོག་པའམ་ *gyag-poham*, *gad-pa* *gya-zer*, that which is caused by the erosion of great waters is also styled *grogs-po* or *gad-pa*.

ཐོག་ཐུ་ *grog-thu*, v. ཐོག་མ་ *grog-ma*, ant. (*Sag.* 52).

ཐོག་མེད་ *grog-tshan* = ཐོག་མེད་ མེད་ *grog-ma-hi* མེད་ མེད་ ant-hill.

ཐོག་མེད་ I: *grog-shi* or འཕྲུག་མེད་ cultivation in uparen narrow ground away from villages or *gyu* in wild places where cattle are pastured.

ཐོག་མེད་ II: མ་དང་གཙང་མེད་ཐུ་ཤི་ལེ་ *ma-dan gyar skrang chu shi-arl n.* of a medicine which cures obstruction of the urine: a kind of moss growing on the sides of chorten, and old walls, etc.

ཐོག་གཤར་ *grog-gyad* lateral gully on hill-side: ཐོག་ཆུ་ *grog-chu*, brook; rivulet. v. ཐོག་པོ་ *grog-po*.

ཐོག་གཤར་ *grog-gzar* a torrent pouring down a ravine.

ཐོག་ལས་ *grog* མཆུ་, མཆུ་མི་, མེན་, མེན་, མེན་, མེན་, མེན་, མེན་ a friend, companion, fellow-labourer, assistant; peramout, also husband; མ་ཐོག་ལས་ *khu-grog* a seeming friend; a friend in words; a false friend; རྩལ་ཐོག་ལས་ *phu-grog* or རྩལ་ཐོག་ལས་ *phu-grog* true friend, bosom friend, associate, companion, comrade; fellow; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-khy* playmate or play-fellow; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog*, fellow combatants comrades; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* or ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* fellow badger; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog*, ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* spouse; husband; wife; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* or ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* sweetheart; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* a lover; ཐོག་ལས་

grog-grog bed-fellow (not only concubine); ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* ally, confederate (in war); ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* colicague; journeyman; under-workman; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* an auxiliary word. [N.-B.—In pop. works and colloq. language the word ཐོག་ལས་ sounded *ro* or *rog* is combined with verbs in the imp. To give a polite turn to any request; “*rang-ro-nang*” please give; “*tsu-ro-nang*” “will you kindly show,” etc.

ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* a bad friend.

ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* མཆུ་མེན་ help or assistance

ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* mutual friendship.

ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-po* (to-g-po) མཆུ་, མེན་, ཐོག་ friend; ally.

ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ ཐོག་ལས་ *grog-grog-po* to be friend, to make friendship; to assist; to be friends.

ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ ཐོག་ལས་ ཐོག་ལས་ to cultivate friendship, to be mutual friends.

ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ ཐོག་ལས་, ཐོག་ལས་ assistance; aiding.

ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog-po* is synonymous with ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog*; in writing sometimes ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* is also used.

ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-ma* a female friend; also a mistress.

Syn. ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-ma*; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-ma*; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-ma*; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-ma*; ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-ma* (*Shon*).

ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* or ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་ *grog-grog* ཐོག་ལས་ཐོག་ལས་, ཐོག་ལས་ friendship, also sweetheart.

ཐོག་ལས་ I: ཐོག་ལས་ or ཐོག་ལས་ pf. of ཐོག་ལས་ to die; ཐོག་ལས་ *grog-grog* resurrection bringing life to a dead body, translating

the soul from one body to another: *ལྷན་*
འགྲེལ་རྒྱུ་མཛད་ཅིང་ལྷན་ལྷན་གྱི་ཁྱེད་འཇུག་ལས་བཞེས་མཛད་ལས་
ཐུགས་ཤིང་ having done service to religion,
and living beings he is said to have four
times performed the noble work of translating
a soul from one body to another
(*J. Zañ.*).

श्री-प्रि II: 1. *ཁག་* *ཤར་* an inhabited place;
a village; hamlet; also house; *འགྲྭ་གྲོ་* *brgya-*
groñ a place of a hundred; *ཁྱེད་ཁྱེད་* *groñ-groñ*
thousand houses or households (*Jñ.*); *ཁྱེད་*
ལ་འགྲོ་ *groñ-la-āgro* *པམ་སྐུ་ལ་* going or gone
to the village; *ཁྱེད་ཀུམ་མཁར་གྱི་* *groñ-gsum*
ñathur-byed विध्वस्तक he who has destroyed
the three habitable spheres, the god Śiva.

श्री-प्रि *groñ-khyer* (*doñ-khyer*) *ཐུར་*
མཁོར་ *town*, *འཁོར་* *town*, *འཁོར་* *town*, *ཐུར་* *a town or city*;
a place which is surrounded by a
wall, originally a palace. That is called
a country or *ཡུལ་* *gul* where there are
100 *lkha* of households, a place where
there are 100,000 households is called
ཡུལ་ཁྱེད་ *gul-hkhor* or province. In a city
(*ཁྱེད་ཁྱེད་* *groñ-khyer*) which is gen. fortified
there should be at least 10,000 households;
a town with population less than 800 is
called a *ཁྱེད་* *groñ* in Sans. *ཁག་*.

Syn. *མཁོར་ཁྱེད་* *pho-brñ hkhor*; *མི་ཁྱེད་*
mi-groñ; *ཁྱེད་ཁྱེད་* *groñ-khyim*; *ལུང་ཁྱེད་* *lung-*
can-gnas; *རྒྱལ་ཁྱེད་* *gyal-gnas* *འཁོར་ཁྱེད་* *doñ-gnas*;
མར་གཤི་ *mar-ga-ti*; *མ་འཁོར་* *sa-āhkhor*; *ཁྱེད་པེ་ཐུར་* *gye-*
pañi phur-tu; *འཇུག་པེ་ཐུར་* *hjug-*
med-gnas; *མི་འཁོར་ཁྱེད་* *mi-āhkhor-gnas*; *ཁྱེད་*
ཁྱེད་ *groñ-byed*; *ཁྱེད་ཁྱེད་* *skyoñ-byed* (*Jñon.*).

ཁྱེད་ཁྱེད་ *Groñ-khyer dgra* *ཐུར་ཁྱེད་*
enemy of the city, Śiva.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *Groñ-khyer hñig* *ཐུར་ཁྱེད་*
Indra.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *groñ-khyer rje* = *ཡུལ་ཁྱེད་* *gul-*
gyi *dalag-po* or *ཡུལ་ཁྱེད་* *gul-hkhor* *ཐུར་*

sheriff, also the chief of a city; also *ཁྱེད་ཁྱེད་*
rgyal-phran a petty Rājā (*Jñon.*).

ཁྱེད་ཁྱེད་ *Groñ-khyer spyod* met. for a
crow.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *groñ-khyer dpal-gon-*
can *ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་* (*Schr.*; *Tā. 2, 166*).

ཁྱེད་ཁྱེད་ *groñ-khyer me-tog* *ཐུར་ཁྱེད་*
(*Schr.*) lit. the city of flowers; it is the
same as Pāṭaliputra or Patna.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *groñ-gi* *gen-gyan* *ཐུར་*
met. for dog (*Jñon.*).

ཁྱེད་ཁྱེད་ *groñ-gi* *byed-pa* *ལོ་ལོ་* pro-
vincialism; country or rural language; *ཁྱེད་*
ཁྱེད་ *groñ-gi* *ñe-hkhor* *ལོ་ལོ་* the
suburbs; *ཁྱེད་ཁྱེད་* *groñ-gi* *ñthab-mo*
fends and quarrels (among villagers).

ཁྱེད་ཁྱེད་ *Groñ-gi* *ñday* *ཐུར་ཁྱེད་*
the headman of a village.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *groñ* *dra-wa-can* *ཐུར་ཁྱེད་*
groñ-ñthab *ia-dra-wa* *ñkhor-*
wa) a town surrounded with fortifications;
ཁྱེད་ཁྱེད་ *groñ-gi* *dra-wa* *ཐུར་* a circle or
circuit of a village; fortification round a
city; *ཁྱེད་ཁྱེད་* *groñ-gi* *ñphreñ* *ñdan-*
ma, *ཐུར་ཁྱེད་* the village flower-woman;
ཁྱེད་ཁྱེད་ *Groñ-gi* *ñte-wo* the chief man
in a town or village; a headman.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *groñ-grañ* the number of houses
in a village or town.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *groñ-mchog* chief city; also
scene; sphere.

ཁྱེད་ཁྱེད་ *groñ-ññen* a *ཁྱེད་ཁྱེད་* *groñ-*
ññen a lama who performs meditations or
asceticism remaining inside a village
or town; *ཁྱེད་ཁྱེད་* *groñ-ññen* *dar-wa* *ññen* one
not performing the practice of asceticism
by going to any solitude (*Fa-sl. 21*).

ཁྱེད་གཤམ་ *groñ-gtām* country speech or language.

ཁྱེད་པདག་ *groñ-bdag* = ཁྱེད་ཡའི་ལོ་མོ་མོ་ *groñ-pahi gtsa-bō* the headman of a village or city.

ཁྱེད་ལམ་ *groñ-ldal* = ཁྱེད་པདག་ *groñ-bdag* ལག་པུད་, *ni-ma* a large town (which is not enclosed by a wall) together with its suburbs.

ཁྱེད་ཀྱི་ཐུ་མཚམས་ *groñ-sikchi phra-ma tukhan* = དུ་ཐུག་པའི་ཐུ་མཚམས་ *dkrug-pa'i byed-tukhan* one who causes or excites brawls, feuds, etc., among village people or communities.

ཁྱེད་པ་ *groñ-pa* a villager; one holding a house; a tenant.

ཁྱེད་ཡའི་མུམ་ *groñ-pahi chos* = མུམ་འབྲེག་པ་ *pho-bkhrig-pa* sexual union (*Union*).

ཁྱེད་པའི་མུམ་ཕྱི་མ་ལོ་མུམ་ *groñ-pahi chos kyi-ma gtsa-pa* = ཐུ་མོ་མོ་པ་ལོ་མུམ་ *bu-mo pho-dak ma phrad-pa* virgin purity; a maiden not touched by a male (*Shan* 289).

ཁྱེད་དཔལ་ *groñ-dpon* ལྷན་པོ་, བཤམ་, ལུ་རོ་མཐུན་ the chief of a town or village.

ཁྱེད་ཁ་ *groñ-ka* (*dong-ka*) in *C.* acc. to *Ja.* used for ཁྱེད་པ་ *groñ-pa*: cold.

ཁྱེད་པར་ *groñ-kar* the middle of a village or hamlet.

ཁྱེད་ཐང་མ་ *groñ-spang* སྒྲིག་པོ་ one who is liberated or has abandoned the life of a layman or householder.

ཁྱེད་མེག་ *groñ-tshig* རྒྱལ་མ་ provincialism: ཁྱེད་མེག་གི་མ་ཁྱེད་པར་ *groñ-tshig gi-ma bla-dpar* = ཁྱེད་པར་ཕྱི་མ་ཁྱེད་པར་ *groñ-kad kyi-ma-bdres par* not mixed up with provincialisms.

ཁྱེད་མོ་ *groñ-tsho* large village; town; several hamlets taken together.

ཁྱེད་མོ་མེ་མོ་ *Groñ-mtsho mer-mo* n. of a village in the district of མེ་ *E* in Lhokha:

མེ་མེ་ཕྱི་མེ་མོ་ *E lab-kyi mtsho mer-mo* (*Loh.* 30).

ཁྱེད་གཤི་ *groñ-gshi* an estate; farm (*Sch.*).

ཁྱེད་ལུ་ *groñ-yul* country place (*Ja.*).

ཏུ་ ཁྱེད་མ་ *groñ* (*duñg*), v. ཁྱེད་པ་ resp. to die; ཁྱེད་མེ་ཕྱི་མ་ཁྱེད་པ་ resp. for natural death.

ཁྱེད་པ་ *groñ-pa* or ལུ་ཕུ་པ་ *gus-pa* belly; generally the paunch of ruminating animals; in collq. language it is sometimes applied to the stomach or ཕུ་པ་ *pho-ka*: མར་ཁྱེད་ *mar-groñ* butter kept in the dried paunch of a sheep.

ཁྱེད་ཐོམ་ *groñ-thom* (*doi-lom*) a large belly; also the dried paunch of a bullock to keep oil.

ཁྱེད་ཅན་ *gron-can* (*don-can*) disadvantageous; injurious.

ཁྱེད་ཅེ་ *gron-che* very noxious (*Ja.*); ཁྱེད་མེ་ *gron-med* harmless; innoxious (*Lex.*).

ཁྱེད་པ་ I: *gron-pa* (*don-pa*) explained as ཁྱེད་ཐོ་མེ་པ་ *hgro-ggo chen-po*, much expenditure; expensive; also to expend, squander: ཐོ་ཕྱི་མེ་རྒྱལ་པོ་ཁྱེད་པ་ *bod-kyi mi ner mañ-po gron-pa dak* having squandered much wealth and men of Tibet: ཁྱེད་པ་ *gnag-gog gron-pa* (*ñag*) waste or expenditure of much paper and ink.

ཁྱེད་པ་ II: explained by མི་ལྡན་མེ་མོ་པ་ *mi-tshan cheham hñag-cheham* *hñag che-wa*, applied to a great or illustrious family, to one who is very patient or forbearing, a thing that is very durable and hard.

ཁྱེད་པ་ *gron-gas* ཁྱེད་ཐོ་མེ་ *hgro-ggo* item of expenditure; also the account of the distribution and lending of grain.

གྲོམ་པ་རྒྱུད་ *Grom-pa rgyud* (*lom-pa-rgyang*) n. of a place in Tsang which contained one of the twelve temples said to have been erected by King *Sroñ-btsan sgam-po* (*Ya-si l. 41*).

གྲོལ *grol* (*dol*) ལྷོ་ལྷོ་ (*Schr.; Kālic. T. 5*) release; deliverance.

གྲོལ་ལྷོ་ *Grol-nin* (*dol-nin*) the day when the annual assembly of the lamas dissolve.

གྲོལ་ཐོན་ *Grol-tson* (*dol-ton*) a festival on the day when lamas relax after the term of the special devotions is over.

གྲོལ་འདོད་ *grol-hdod* ལྷོ་ལྷོ་ wishing to be emancipated or set free from transmigratory existence and misery, etc.; abbreviation of འཕྲོད་པ་དང་རྒྱལ་བ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *hkhor-ua duf-pdu-!sha! sog-ka grol-ncar hdod-pa*.

གྲོལ་ལྷོ་ *grol-ua* (*dol-ua*) pf. of འཕྲོད་པ་ *hgyol-ua*; also shat. ལྷོ་ལྷོ་, ལྷོ་ལྷོ་, ལྷོ་ལྷོ་, ལྷོ་ལྷོ་ *grol-ua* deliverance; deliverance from worldly existence.

གྲོལ་ལྷོ་ *grol-ua can* ལྷོ་ལྷོ་ 1. relating to emancipation; deliverance. 2. shat. pearl: ལྷོ་ལྷོ་ that has been delivered from the oyster.

Syn. ལྷོ་ལྷོ་ *mu-tig*; ལྷོ་ལྷོ་ *na-le cam* (*Ykon*).

གྲོལ་བྱེད་ལྷོ་ *Grol-buhi lha-bha* the five demigods or, perhaps, Nāga demi-gods.

གྲོལ་མེད་ལྷོ་ *Grol-med hjom* ལྷོ་ལྷོ་ the killer of Namuci; an epithet of Indra.

གྲོལ་ I: *gros* (*doi*)= ལྷོ་ལྷོ་ *mol-ua* 1. advice; counsel. 2.= ལྷོ་ལྷོ་ *gtam* speech; talk; ལྷོ་ལྷོ་ *bkah-gros* conference; committee.

གྲོལ་ II: acc. to Cs. care, heed, caution.

གྲོལ་ལྷོ་ *gros-gros* (*doi-dog*) a consulting friend; anyone consulted with.

གྲོལ་ལྷོ་ *gros-can* careful; cautious.

+ ལྷོ་ལྷོ་ *gros-gram* 1. consultation.

2.= ལྷོ་ལྷོ་ *gros byed-pa* to consult.

གྲོལ་ལྷོ་ལྷོ་ *gros kthun-par* unanimously; by unanimous decree.

གྲོལ་ལྷོ་ *gros htri-sa* (*doi-di-sa*) the place where advice may be asked; an oracle.

གྲོལ་ལྷོ་ལྷོ་ *gros htri-sa* giving advice.

གྲོལ་ལྷོ་ *gros htri-ua* to ask (a person's) advice; to consult (with one).

གྲོལ་ལྷོ་ *gros-pa* (*doi-pa*) adviser; counsellor; senator; also advice; ལྷོ་ལྷོ་ *gros byas-pa* (*doi-je-pa*) to have consulted; ལྷོ་ལྷོ་ consultation; conference; ལྷོ་ལྷོ་ *gros byed-pa* (*doi-je-pa*) ལྷོ་ལྷོ་ to consider; to deliberate; to resolve; decide after consideration, deliberation, etc.

གྲོལ་ལྷོ་ *Gros-mi* (*doi-mi*) consulting man; an adviser; sometimes in Sikkim the headman of a village.

གྲོལ་ལྷོ་ *gros-med* without asking or consulting anybody; self-sufficient; careless; heedless.

གྲོལ་ལྷོ་ *gros-tshod* (*doi-tshoi*) the real points or object of a conference; ལྷོ་ལྷོ་ *gros-tshod hsin-dan ya-rab* *gyed-pa* to catch the leading and salient points in a conference (*Jig*).

གྲོལ་ལྷོ་ *gros-ya* (*doi-ya*) a secretary; a councillor.

ལྷོ་ *glu* wages; pay; fee or remuneration for any work done: ལྷོ་ལྷོ་ *dge-lon* *brgya-rtsa* *brgyad-kyi* *hsho-ua glu-nag* *gyar* the maintenance of one hundred and eight monks was met from the fees (he received) (*A. 61*).

མྱ་པ།

མྱ་པ *gla-ra* མཚུགས་མཚུགས་ the musk deer, *Moschus moschiferus*, of which there are three varieties or perhaps even species in Tibet. Another species occurs in Analo: *Moschus Sifanicus*; མྱ་པའི་པགས་ *gla-rahi pags*, མྱ་པ་དང་པའི་པགས་པ *gla-ra dan rna-rahi pags-pa* the skin of the *Nao* antelope and the musk-deer.

Syn. རྩ་བམ་དང་པའི་ *dri-bzan dan-pa*; མྱ་པའི་ *gla-rahi can*; མ་ཐུག་ *sa-lug*; རྩུང་པགས་ *rbañ-bareg* (*Myñon*).

མྱ་གོར་ཞིང་པ *gla-gor shan-pa* n. of a fruit.

མྱ་ཐུག་པ *gla bhañs-pa* has tak-n or received his wages for work.

མྱ་ཐང་པ *gla-tgnā* ལུག་, ལུག་ n. of a medicinal herb; ལུག་ *Cyperus rotundus*; ལུག་ the root of *Cyperus perennis*.

མྱ་ཐང་པ *gla-rñan*, abbr. of མྱ་དང་ཐང་པ *gla-dan rñan-pa*, wages and remuneration.

མྱ་པ *gla-pa* or མྱ་པའི་ *gla-pa* or མྱ་པའི་ *gla-lu* one who works on wages; a servant employed on a fixed salary; also a day-labourer or hired workman; ལྷོག་མྱ་ *gyog-gla* ལྷོག་ service money; salary.

མྱ་ཕོར་པ *gla-phor* a kind of tree the wood of which is good in turning and for making plates and cups.

མྱ་ཕྱག་པ *gla-phrug* the young one of a musk-deer.

མྱ་མི་པ *gla-mi* མཚུགས་, རེ་མཚུགས་ a servant; a hired workman.

མྱ་མོ་པ *gla-mo* 1. a hired female servant. 2. musk-dee: མྱ་པའི་རྩུང་པགས་ཐུག་པའི་ཕྱག་པའི་ *gla-rahi nor-buñ rbañ-sogs dug-rñāñ byed* the jewel of the musk deer (the musk-pod) is a protection against snake poison, etc.

མྱ་པའི་ཐུག་པའི་པ *gla-rahi gro-yi tshig-ma*

hdra musk is like burnt-wheat grains: མྱ་པའི་ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *hdra* the musk that is slightly soft, tough besides being of strong scent, is good: མྱ་པའི་ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *hdra* musk eradicates snake-poison, kidney disease, plague.

Syn. རྩུང་པགས་ཐུག་པའི་ *ri-dhags tra-ra*; ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *phrul-gkrag byed*; ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *myag-pahi mtshan-ma*; རྩུང་པའི་ *dri-yi thod*; རྩུང་པའི་ཐུག་པའི་ *dri-yi gog-ran*; རྩུང་པའི་ཐུག་པའི་ *ri-dhags tra*; རྩུང་པའི་ཐུག་པའི་ *ri-dhags tra*; རྩུང་པའི་ཐུག་པའི་ *ri-dhags tra* (*Myñon*).

མྱ་པའི་ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *Gla-rahi me-tog* n. of a flower, the *Pedicularis megalaantha*.

མྱ་པའི་ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *gla-lu* food and wages.

མྱ་པའི་ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *hya-glag* a bird described as resembling an eagle, but smaller than the vulture and larger than the hawk, of blackish chocolate colour; carries away kids and lambs. This bird is numerous in Mongolia, Central Tibet and Kham. Probably the lammergeyer.

མྱ་པའི་ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *glag-khra-mo* a spotted species of eagle.

མྱ་པའི་ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *glag-pa* = ཐུག་པའི་ *flag-pa* upper or back part or side: ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *mgoghi flag-pa* the crown or upper part of the head. Defined as ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་, the upper back part or blunt side of a knife or axe.

མྱ་པའི་ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *glag-pa lam* n. of a place in Tibet (*Deb*).

མྱ་པའི་ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *glags* བཟའ་མཚུགས་ opportunity, occasion, possibility: མྱ་པའི་ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *glags htshol-ica* to seek for an opportunity: ཐུག་པའི་ཐུག་པའི་ *du glags rñed-par hdug* now the favourable time seems to have come; opportunity of doing harm to another,

of getting a hold on him (*Jā*): ཐུག་པ་ཉེད་པར་
མི་འགྲུང་ *glags hñed-par mi hgyur* he will not
get an opportunity to do you harm. ལེན་
ཐུག་པ་མེད་ intolerable; insupportable: ལེན་
ཐུག་པ་མེད་ there is no possibility of helping
him; he is incurable (*Jā*): ཐུག་པ་མི་ཤིས་ not
able to do injury or some interruption to
one's actions.

༥ ཐུག་པ་པ་ *glags-pa* to go; be going;
to proceed; to be on the point of.

ཐུང་ I: *glān* n. of a place in Tibet.

ཐུང་ II: ཐུག, ལམས 1. ox; bullock.
2. one of the signs of the Zodiac, the Bull: ཐུང་གི་མཐུན་པམ་ཐུང་དུག་མིག་ལ་ཐོག་པར་པན་
glān-gi mkhris-pas ghyar-dug mig-la phog-
par phan the bile of the ox is useful when
contagious poison strikes upon the eye:
ཐུང་གི་མེར་བས་མ་དང་དུག་ལ་པན་ the spleen of the
ox is useful in sores and poisons: ཐུང་གི་མཆུ་ལ་
མས་མཆུ་ལ་མེག་ the kidney of the ox re-
moves kidney diseases: ཐུང་གི་ཐག་གིས་དུག་ཕྱིར་ཐུང་
the blood of the ox (with food) draws out
blood poison.

Syn. འགྲོ་ཕྱིར་ *hgyo-hyod*; འདྲེན་ཕྱིར་ *hdyen-*
byed; ཐོབ་པ་ཐུང་ *stob-g-lan*; བཅང་པོ་ *hzuñ-po*; ཐུ་
མཚོག་ *khyu-mchog* (*Mñon*).

ཐུང་ III: རྒྱུ་ཐམས་ *glān-thabs*, also called
གཞེར་ཐུང་ *gzer-glān*, colic, gripes, spasms in
the stomach and similar affections (*Jā*).

ཐུང་ཐམས་ *glān-thabs*=ཐོ་ཕྱིར་ *glo-bur* 1.
sudden; suddenly: ཐུང་ཐམས་ཕྱི་དུག་པོ་འདྲེན་ was
suddenly defeated by the enemy. 2. n. of
a disease, prob. hysterical fit.

ཐུང་ཕྱིམ་ *glān-khyim* མོ་ཕུ་རེ་, མོ་ཕུ་ a shed
or fold where cows are kept; an orna-
mental gateway.

ཐུང་ཐུ་མཚོག་ *glān-khyu mchog* ལམས་ a
bull; ox.

ཐུང་ཐུ་ *glān-khyu-wa* ལམས་ལ་ a bull
kept for breeding purpose.

ཐུང་ཐུ་ *glān-gbud* 1. the brains of the
bullock or ox. 2. in Tsang=soup.

ཐུང་རྩེ་ *glān-ryed* a wild ox. This term
is applied in Tibet to the buffalo (in Tib.
མུ་ཤེ་ *mah-sh*).

ཐུང་ཆེན་ *glān-chen*=ཐུང་པོ་ཆེ་ *glān-po-che*
མམ་ཐུ་, གཙང་, ཅུ་མེན་, མམ་, ལུ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་, པོ་ལུ་, ལམས་,
ཕུ་ལུ་, རམ་, རམ་ལུ་. བམ་ཐུ་ the elephant; elephant
in rut: ཐུང་ཆེན་པག་པ་པམ་འབྲུམ་ཐག་ནད་ལ་པན་ the skin
of the elephant is useful in black small-
pox: ཐུང་པོ་རྩེ་མ་ལུ་འབྲུག་པོ་རྩེ་མ་ཆེན་པོ་མེད་ *glān-po*
rye-gsu mthun-pahi rikus ro-sohi mñi, i.e., the
names of various apparatus necessary for
an elephant are the following:—ཐུ་མ་ *gram*
མམ་; ཐུ་མ་གམ་ *grim-ga-ma* མམ་; ཐུང་པོ་ཆེན་ཐུང་
glān-po *chi gyin*; འདྲེན་པ་པོ་ཆེན་ *hdyes-pahi ka-wa*;
ལམ་ལ་ཐུ་ཆེན་; ལམས་ལ་ the post to which an
elephant is tied; ཐུག་པ་ཐུ་ *lags-kya* the
conductor's hook; ཐུ་ཤེ་, ཐེ་ཤེ་; མེ་ཐུ་པ་ *me-hi-*
sa; ཐུ་ཐུ་ལ་ཐུ་པ་ལ་ *tri-kye ku-kye la-ra-la*
ཐུ་ཐུ་ལ་ཐུ་པ་ལ་ལ་ ཐུང་པོ་ཆེན་ཐུ་ *glān-po* *hi thug-pa*.
ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ཆེན་ *hak-ko gda-sa* ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ཆེན་
ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ཆེན་ *shis-hdug* (*Mñon*).

Syn. ཆེན་མ་ལ་ཐུ་ *ko-lan*; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ *ko-gñis*; ཐུ་ལ་ལ་
lag-lan; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ *gñis-hthun*; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ *mañ-*
po hthun; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ *myos bam-can*; ཐུ་ལ་ལ་
ཐུ་ལ་ *nags-tshul dphab*; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ལ་ *meche-wa*
stob-g-lan; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ལ་ *sa-lag ñal*; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ *thig-*
le can; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ལ་ *hkhör-lohi rkañ*; ཐུ་ལ་ལ་
da-la ka; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ལ་ *myos-gñul can*; ཐུ་ལ་ལ་
ཐུ་ལ་ *ghying-pahi gna-can*; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ལ་ *mecho-*
rtse hyed; ཐུ་ལ་ལ་ཐུ་ལ་ *stob-g-lan*.

ཐུང་ཆེན་ཐུ་ལ་ཐུ་ *glān-chen thal-dkar* the
white elephant, or one having a white fore-
head; the chief of the elephants (*Nag*).
ཐུང་ཆེན་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ the bile of the
elephant cures emaciation caused by poison,
etc. ཐུང་ཆེན་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ the flesh of

female diseases. 2. a large kind of alpine willow.

藏文 *glan-mo* or 象乳 *lag-dan-ma* she-elephant: 藏文 乳之味能治一切之病 the milk of a she-elephant is very sustaining: 藏文 乳之味能治一切之病 the skin of a she-elephant cures female disease and fever.

藏文 *glan-gnar* a stallion ox: 藏文 牛之血能治一切之病 the warm blood of a living stallion ox the circulation of poison in the blood can be neutralized.

藏文 I: *glan-rda* 牧牛人 a cow-keeper; a chief herdsman.

藏文 II: 牧象人 the keeper of an elephant; keeper of cows; Kṛishṇa.

Syn. 藏文 象之乳 *glan-pohi kha-lo-pa*; 藏文 象 *glan-po skyoñ* (Mān.).

藏文 *glan-gyay dri-dan* 1. 麝香 *gi-kau* 麝香 the musk-like, scented secretion in the brains or in the stomach of an elephant. 2. 熊之胆 *dom-mkhris* bear's bile (Sman. 353).

藏文 *glan-ri luh-hstan* n. of a Sūtra in the *Kahgyur*, said to have been delivered by Buddha when on a visit to Li-yul.

藏文 *glan-ru* a bullock's horn; also a large forked stick used by the Tibetan soldiers to rest the musket on when firing.

藏文 *glan-luh gnas-khra-mo* n. of a place in Kham.

藏文 *glan-giñ* = 藏文 樹之葉 *glan-ma-giñ* or 藏文 樹之葉 *mao-mo-giñ* a kind of tree growing largely in Tibet, the leaves of which are burnt as incense (藏文 樹之葉 *myastical term*) (Mān.).

藏文 *glan-tu* a kind of sore-hoof.

藏文 *glan-kham-pa* n. of a learned lama come from a place called

Glau-kham, who was invited by King *Khris-roñ* *lechu-hstan* to his capital on account of the fame of his learning.

藏文 *glad* or 藏文 *glad-pa* 頭 the head; brains; cf. 藏文 *glad-lu* on the top, on the head; also used as postposition in the sense of over, close over: 藏文 *glad-lu* close above the river or water.

藏文 *glad-rgya* = 藏文 *glad-pahi* *rtsa* the veins of the brain.

藏文 *glad-pa* generally written as 藏文 *glad-pa* (Sich.), cf. 藏文 *lud* or 藏文 *glad-pa*.

藏文 *glan-pa* also 藏文 *glon-pa* 1. to patch up; to mend: 藏文 *glan-pa* to sew up or patch up torn clothes, etc. (Nag.); 藏文 *glan-pa* to sew on a patch. 2. to return; 藏文 *lan* an answer to reply; rejoin (Lex.). 3. colloquial for 藏文 *glan-pa*.

藏文 *glon-glen*, v. 藏文 *glon-pa* dumb.

藏文 *glam-pa* or 藏文 *glam-bu* *htung-po* a kind of thick blanket.

藏文 *glal-ua* 1. to yawn or gape: 藏文 *glal-ua* *glal-ua* *glal-ua* a relaxation of the body by stretching the limbs and yawning. 2. a terrific attitude or posture of sitting: 藏文 *glal-ua* *glal-ua* *glal-ua* a lion's attitude on his vanquished foe is called *glal-ua*.

藏文 *glas* *htsho-ua* one who subsists on salary or wages.

藏文 I: *glan* 草地, 草 a kind of sacred grass.

藏文 II: 1. 島, 島 island; isolated place; limb or part of the globe; division of lands, large or small; continent, in

fabulous Indian sense: རྩིང་གནད་རྒྱལ་ཕྱུ་ལ་རྒྱལ་
རྩིང་མི་འདྲ་བ་ *glin' gsum-mos chags-pa tshul-hyef-*
ma ldepa-wa མི་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་མཉམ་གྱིས་ཤིག་ཤིག་ཤིག་ཤིག་
being of other
continents they are of a different manner
of birth.

ཐིང་ III: a large monastery; a monas-
tery isolated in its greatness and separate
from other jurisdiction.

རྩིང་ཐུ་བུ་གཉིས་ *glin'-chen lcu-gñis* the
twelve continents according to Bon cosmo-
graphy are the following:—(1) གནད་རྩིང་གཤམ་
པོ་རྩིང་ (རྩིང་) *Gsum-dran gho-l-pahi-glin*; (2)
འགའ་རྩིང་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་) *Dgah-lan tha-yi glin*;
(3) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་) *Hul-lu k'trang-*
kye glin; (4) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་) *Bla-l-*
glul shags-kyi glin; (5) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་)
Tsa-l-med lya-wa glin; (6) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་)
Shig-pa mthos-pas glin; (7) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་)
Mi-gyo lyan-glan glin; (8) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་)
Dge-rgyas gon-tan glin; (9) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་)
Tsho-l-med lyan-gyahi glin; (10) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་)
Gard-shig-wa-rgyi glin; (11) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་)
Yon-tan rgyas-pahi glin; (12) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (གཤམ་)
Rin-tan spang-pahi glin;
འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་ (འབྲུག་) *Hul-wa glin* (*Gl. Bon. 5*).
The seventeen sub-continents attached to
the twelve continents are the follow-
ing:—(1) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Rygal-rigs*
rgyal-sa lalsia-pahi glin; (2) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Rygal-rigs*
rgyal-sa lalsia-pahi glin; (3) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Drañ-srok hgyo-hdul-glin*; (4) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Mya-shan med-pahi glin*; (5) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Bram-ze gtsañ-wahi glin*; (6) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Bram-ze haq-wo glin*; (7) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Hlri-mig mtsho-yi glin*; (8) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Omags-rigs gdol-wahi glin*; (9) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Stob-chen gyul-kyi glin*; (10) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *A-ba-da-nhi glin*; (11) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Hgyo-wa hdul-wahi glin*; (12) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Khri lañ hthab-pahi*

glin; (13) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Rygal-lag had-mahi*
glin; (14) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Rygal-ma mo-khros*
glin; (15) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Mkhah-hgyo mi-*
khon glin; (16) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Mihwa ri-gu*
glin; (17) འབྲུག་ཐུ་ལི་རྩིང་གཤམ་པོ་རྩིང་ *Lha-kha man-dla*
specha glin (*Gl. Bon. 6*).

ཐིང་ཀ་ *Glin-ka* a garden or pleasure
grove.

ཐིང་པར་ *glin-pan* dispute; quarrel.

ཐིང་པར་ཐོང་ *Glin-pkar rdson* n. of a
district in Tibet.

ཐིང་པར་ཐོང་ *glin-pkar* n. of a kind of cloud.

ཐིང་པར་ཐོང་ *glin-pkar-ma*, མཚོ་ལྔ་པོ་
ཐིང་པར་ཐོང་ a lake which contains islands.

ཐིང་པར་ *glin-pa* བོལ་, ཐུ་ལི་རྩིང་ a reed-pipe;
a musical reed; flageolet; the common
musical instrument of herdsmen, and con-
sists of two pipes joined together; ཐིང་པར་
phrod-glin flute; plectro-flute, mostly of
metal; ཐིང་པར་ *dge-glin*, generally written
ཐིང་པར་ *ryga-glin*, a larger musical instru-
ment like a hautboy, used in sacred cere-
monies; ཐིང་པར་ *rkab-glin* trumpet made of
the human femoral bone.

ཐིང་པར་ *glin-ma* ཐིང་པར་ the margin of a
lake or river.

ཐིང་པར་ལགས་པ་ *Glin-rags-pa* n. of the
chief priest of *Galdan* who was born at
Glin-rags.

ཐིང་པར་ལགས་པ་ *glin-leg* revolution; internal
dissension; ཐིང་པར་ལགས་པ་ ཐིང་པར་ལགས་པ་ ཐིང་པར་
arose much civil disturbance there in
Dukhuñ, i.e., among the members of
the *Hlri-khuñ* monastery.

ཐིང་པར་ *glin* ལོ་ལོ་, ལོ་ལོ་, ལོ་ལོ་ song;
ditty; also a tune; ཐིང་པར་ལགས་པ་ ཐིང་པར་ལགས་པ་
accompaniments of musical performance,
etc.; ཐིང་པར་ *bha-ra-la*, ཐིང་པར་; ཐིང་པར་ *gar-day* an
actor; a stage-player; ཐིང་པར་ལགས་པ་ *rkhuñ-*

ཐོག་ *glog* བཞུག, བཞུག, བཞུག, བཞུག, བཞུག, བཞུག
lightning; flash of lightning; ཐོག་ལ་
ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *sprin-phan-tshun hthab pa*
that produced from the con-
cussion or collision of clouds. The names
of different kinds of lightning are men-
tioned in the *Kah-gyur*:—ཐོག་གི་ཐོག་ལ་ *glog*
gzi-brjid-can the lightning with flash; ཐོག་
ཐོག་ལ་ *glog-stug hod* the lightning of dense
lustre, sheet-lightning; ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *glog-*
mulse phren-can the lightning of beautiful
strings or zig-zags, &c. (*K. g. 4, 115*).
The lightning that comes from the south is
called ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *skad-brgyi-pa*, that of a
hundred rattles; that coming from the
west is called ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *hod-nams-pa*, that of
fading lustre; that which comes from the
north is called ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *rgyun-gyi hke-*
po, lord of streaming flashes (*K. g. 4, 324*).

Syn. ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *hyug-pa brgyi-pa*; ཐོག་ལ་
ཐོག་ལ་ *gshi-shon skyis*; ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *sprin-gyi*
kug-na; ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *gor-hod can*; ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་
phra; ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *hde-hthun*; ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *skad-cig*
hod; ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *skad-cig gyal-ica* (*Mñon*.)

ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *glog-lan* བཞུག་ལ་ full of light-
ning; flashed cloud.

ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *Gloñ-tham* n. of a place in
Tibet proper and also in Kham.

ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *Gloñ-tham syron-nihi*
tha-khan n. of a monastery and temple in
Kham.

ཐོག་ལ་ *glog-pa* རྩམས་ silver.

ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *glog-pahi-nuñ* n. of a disease
mentioned in grammar, but not found
in the medical works. Acc. to Jā. ཐོག་ལ་
is another name of the disease called ཐོག་ལ་
thog-pa=cancer.

ཐོག་ལ་ *gloñ-pa*=ཐོག་ལ་ *thod-pa* to relax; to
loosen ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *brin-pa-gloñ*=ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་
hsd-ma-pa-gloñ slacken binding; ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་
to relax the mind, be at ease: ཐོག་ལ་
ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *gloñ-lu rgyun-du hshugs* you
may stay here always with easy mind;
ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *nu-hsun mi-gloñ-pir* without
any regard to taking or giving.

ཐོག་ལ་ *gloñ-pa* or ཐོག་ལ་ *glin-pa* 1. to
return an answer; to reply. 2. to patch,
mend.

ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *gloñ-pa* or ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *rmong-pa*
stupidity; ignorance.

ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *gloñ-phab-pa* to lie on one side or
on the side: ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་
to lie on the side like an ox lying down.

དགག་ལ་ *dgag-pa*, fut. of ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ to hinder.
དགག་ལ་ཐོག་ལ་ *dgag-pa dan bral-ica*=དགག་ལ་
ཐོག་ལ་ *dgag-pa med-pa* བཞུག་ལ་ open; with-
out let or hindrance; unobstructed.

དགག་ལ་ཐོག་ལ་ *dgag-phye*, v. དགག་ལ་ཐོག་ལ་ *dgag-phye*
byed.

དགག་ལ་ཐོག་ལ་ *dgag-phye*=དགག་ལ་ཐོག་ལ་
ཐོག་ལ་ stopped; obstructed.

དགག་ལ་ཐོག་ལ་ *dgag-phye byed* ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་
who steps or obstructs.

དགག་ལ་ཐོག་ལ་ *dgag-tshig* or དགག་ལ་ཐོག་ལ་ *dgag-pahi*
tshig མ་ཐོག་ word of prohibition; objection.

དགག་ལ་ཐོག་ལ་ *dgag-dkath-ica*, ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *kheñs-*
dkath-ica ཐོག་ལ་ hard to fill up.

དགག་ལ་ *dgag-ica*, fut. of ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *hyeñ-*
ica, to fill; fill up.

དགག་ལ་ཐོག་ལ་ *dgag-blag* ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ a ladle
to pour butter in sacrificial fire.

དགག་ལ་ཐོག་ལ་ *dgag-gar* ཐོག་ལ་ sacrificial spoon
or ladle: ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ཐོག་ལ་ *gshin-sreg*
blugs byed-kyi gar-bu dan skyog
la-bu there are two kinds of spoons in *homa*

sacrificial fire, one is large called *Dgan-gsar*, and the other smaller *blug-gsar*, which is used to pour butter on fire.

དགང་གཅར་མིང་ *Dgan-gsar cin* n. of a tree, the tree resembling tiger's foot.

Syn. རྟག་གི་ཁྲད་ *stag-gi rkañ-pr*; རྟེན་མ་ཤིམ་ *tshar-ma shim*; མ་འཛ་ *sa-htsho*; རྟག་མང་ *tshig mab* (*Mon.*).

དགང་མུ་བ་ *dgag-mu-wa* full to the brim; replete: རྫོང་དུ་ཤར་མུ་བ་ཆེན་ *grod-du khris-mu khris*.

དགའ་པ་ *dgag-pa*, fut. of བཞེས་པ་ *byes-pa*.

དགའ་བུ *dgag-bu* garment; dress (*Mon.*).

དགའ་པ་ *dgag-pa* བདན་, མཛོེས་, འཇམ་དཔལ་, ལུ་ཐུ་, ལྱེ་ཐུ་, མོད་, རམས་, རྒྱུ་མེད་, རྒྱུ་མེད་, རྒྱུ་མེད་, རྒྱུ་མེད་ 1. delight; happiness; joy. 2. vb. neut. to rejoice; དགའ་བཞེས་པ་ to be pleased; དགའ་བམ་མེད་པ་ to be displeased; also དགའ་བར་བྱེད་པ་ to nuko glad: མི་དགའ་ was displeased: བཟུ་དགའ་མམ་ rejoicing greatly.

Syn. རྟག་པ་ *nga-pa*; རེས་པ་ *rañs-pa*; རྟོ་བ་ *bro-wa*; རྟོ་བ་དགའ་ *cin-tu dgag*; ཡང་དགའ་དགའ་ *gan-dag dgag*, རྟོ་བ་དགའ་ *gid-rak*; དགྲུ་མུ་བ་ *dgags-pa*; མེད་པ་ *meñs-pa*; རྟེན་པ་ *tshim-pa*; རྟོ་བ་དགའ་ *bdag-dag*; རྟོ་བ་དགའ་ *gid-bdag*; རྟེན་པ་ལྷུ་མུ་བ་ *semñs snam-pa*; རེས་པ་ལྷུ་མུ་བ་ *rañs-rdag*; རྟོ་བ་ལྷུ་མུ་བ་ *hulso-ner-wa* (*Mon.*).

དགའ་རྟུ་ *dgag-rkyuñ* (ཐུ་མུ་གཅེས་) n. of a large numerical figure (*Ya-sel*. 75).

དགའ་རྟུ་མུ་གཅེས་ *dgag-rkyuñ* རྟུ་མུ་གཅེས་ very pleased; glad.

དགའ་རྟུ་མུ་གཅེས་ *dgag-rkyuñ* མུ་གཅེས་ the abbreviation of the names of the three places situated to the west of *Lhasa*, viz., དགའ་བ་གཅེས་ *Dgan-wa-gdon*, རྟུ་མུ་གཅེས་ *Skya-mo-luñ* and རྟུ་མུ་གཅེས་ *Zu-po*, in each of which there is a monastery.

དགའ་ཁྱེད་ *dgag-grogs* lover; spouse; wife; an intimate friend (*Mon.*).

དགའ་དགྲ་ *dgag-dga* བསམ་ལུ་འཇམ་པ་ intercourse; association; merriment; དགའ་དགྲ་ཐོད་པ་ *dgag-dgar spyed-pa* བསམ་ལུ་འཇམ་པ་ to perform conjugal rites; also to indulge in sexual enjoyment.

དགའ་མུ་གཅེས་ *Dgag-mu ggi-mdo*, the *Sūtra* of དགའ་བ་མུ་གཅེས་ *Dgag-mu-ggi-mdo* in (*K. d. 42*), which contains:--ཐོག་གཅེས་པ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ *stog ggi-mdo pañs-dong pañs* (10); ཐོག་གཅེས་པ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ *stog ggi-mdo pañs-dong pañs* (10); རེས་པ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ *rañs-pañs-dong pañs* (10); རྟེན་པ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ *tshim-pañs-dong pañs* (10); རྟོ་བ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ *bdag-pañs-dong pañs* (10); རྟོ་བ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ལྷུ་མུ་གཅེས་པ་ *bdag-pañs-dong pañs* (10).

དགའ་རྟུ་ *dgag-ston* རྟུ་མུ་གཅེས་, རྟུ་མུ་གཅེས་, རྟུ་མུ་གཅེས་ festival.

Syn. རྟུ་མུ་གཅེས་ *meñod-pa*; དུམ་རྟུ་མུ་གཅེས་ *des-ston*; རྟུ་མུ་གཅེས་ *ner-dgag* (*Mon.*).

དགའ་རྟུ་མུ་གཅེས་ *dgag-ston-skyes* producing mirth.

དགའ་རྟུ་མུ་གཅེས་ *dgag-ston ggiñ* རྟུ་མུ་གཅེས་ an astrologer; water.

དགའ་མུ་གཅེས་ *dgag-bde*, colloq. "gan-de," joy and happiness.

དགའ་དར་ *dgag-dar* or དགའ་མུ་གཅེས་པ་ *dgag-bde kha-gags* a scarf presented for pleasing or consoling; a scarf of congratulation.

དགའ་གཅེས་ *Dgag-gdon* n. of a monastery near *Dapung* which has an oracle and a divinity called *Ga-dong Chokyong*, whose duty it is to cause rain during a drought.

དགའ་པ་ཐོག་ I: Dgag-ldan Ga-dan ཐུ་མུ་གཅེས་ a paradise of the Buddhists; the residence of those sainted beings who enjoy beatitude, which is the peculiar privilege of the *Mahāyāna* Buddhists. It is presided

དགའ་ལྗོངས་ *dgah-spro-can* མཚན་: possessed of cheerfulness and enthusiasm.

དགའ་བ་ཤིས་པ་ *dgah-ica hkhyl-ica* 1. ལཱ་ཤིས་ the all-good; that exists by itself; the emblem of purity; purity typified. 2. n. of a gem. 3. the king's palace.

Syn. གཡུང་ཏུང་ *gyug-druk*; རྒྱལ་པོའི་ཐོང་ *rgyal-pohi pho-tong* (*Mon.*).

དགའ་བ་ཤུབ་ *Dgah-ica brga-pa* (ཐུབ་པ་ཤུག་གི་ལེང་) one of the names of Vishnu; one of a hundred joys (*Mon.*).

དགའ་བ་ཅན་ *dgah-ica-can* ལྡན་ཅན་ cheerful; merry.

Syn. དགའ་བ་ཏྱུང་ *dgah-ica myong*=དཀྱིལ་པ་ *hkhri-gpa* or ཤིས་པའི་ཆོས་ *khgim-pahi chos*, sexual enjoyment (*Mon.*).

དགའ་བ་དམར་པ་ *dgah-ica dmbar-pa* sordid pleasure; one delighting in sexual pleasures; met. a cock.

དགའ་བ་བཞི་ *dgah-ica bhi* the four pleasures or delights are the following:—(1) རྩོལ་མ་མི་བདེ་ལྟ་བུ་དགའ་ *lkag-ma mi-bde glu-la dgah*; (2) དམར་པ་ཤིས་པའི་ཆོས་ ཤམས་རྩིག་ *dmahs-rigs shan-rtsho la dgah*; (3) དབྱེ་བའི་གཏོང་མ་དགའ་ *dbul-po gtong-la dgah*; (4) རྩིང་གན་པོ་གཤིན་རྒྱལ་པོ་དགའ་ *shin-rgan-po gzhin-nu-ma-la dgah* (*Cün.*).

དགའ་བ་ཐོང་པོ་ *Dgah-ica hod-hphro* n. of Atis'a's residence at Nya-thang near Lhasa: ཇོ་ཐོའི་གཤིན་པའི་ཐོང་པོ་དགའ་བ་ཐོང་པོ་ཤིས་པའི་ཐོང་། *Jo-bhi gzim chun Dgah-ica hod-hphro shes-pchi glin* (*A.* 98).

དགའ་བའི་གྲགས་པ་ 11: *Dgah-wahi grags-pa* ར་མ་ the Brāhmaṇa at whose request the Kashmirian poet Kāhemendra wrote *Avadāna Kalpalatā* and several other Sanskrit poems.

• དགའ་བའི་གྲགས་པ་ 11: མཁའ་གྲོལ་ (*Schr.*; *Bull.* 184, 204).

དགའ་བའི་བྱ་ག ཤལ་ལ་ *dgah-wahi bu-ga* རིན་ཀླན་ the female organ.

དགའ་པའི་དང་པོ་ 1: *dgah-nahi dwan-po* ལྷ་གི་ཆོས་; རྒྱལ་པོའི་ཐོང་ *khgob-hyng* a name of Vishnu (*Mon.*).

དགའ་བའི་ཐུབ་ *Dgah-wahi tshul*=ཐུབ་པའི་ཐོང་པོ་ *rgyal-pohi skyed-tshul* royal gardens; also མཁའ་མཁའ་ the celestial gardens.

དགའ་བའི་བཞེན་ *Dgah-wahi bshin* (ལུང་ཐོང་མ་ *gul-tong*) n. of a place; ལྷ་ཡུལ་ *gar-phyogs* the Orient, the East (*K. d.* 2, 267).

དགའ་བའི་རོ་ *dgah-wahi ro* རིས་རྒྱལ་ sexual enjoyment.

• དགའ་བའི་བཞེན་གཤིན་ *dgah-wahi bshin-gzhin* མཁའ་ཤིས་ (*Schr.*).

དགའ་བའི་མ་གཤིན་ *dgah-wahi sa-gzhi* the female organ.

Syn. མོ་ལྟམ་ *mo-rtag*; མོ་མཚན་ *mo-mtshan* (*Mon.*).

དགའ་བའི་སྤང་ *dgah-wahi shing* རྩལ་པ་ for the sake of pleasure.

དགའ་ལ་ཐུང་ *dgah-war byed*=དགའ་ལྟམ་ *dgah-grogs* or མཚན་ལྟམ་ *mtshan-grogs* or རྩོལ་པོ་ *kyeh-po* a friend; sweetheart; a husband (*Mon.*).

དགའ་ལ་བཅེས་ *dgah-was bcshin* བཅེས་པ་ love-bound; bond of love.

• དགའ་པོ་ 1: *dgah-po* མཁའ་ (*Schr.*; *Tā.* 2, 69).

དགའ་པོའི་ *Dgah-byed* ར་མ་, མཁའ་, མཁའ་, མོ་དཔ་, ར་མིས་, རིལ་ཀར་, རྩལ་པ་ Rāma, the hero of the epic Rāmāyana; n. of a cloud.

• དགའ་པོའི་ཐོང་པོ་ *dgah-byed shan-po* མཁའ་ཤིས་ n. pr. (*Schr.*; *Tā.* 2 102), dear to or fond of Nanda (the delightful).

དགའ་པོའི་ཐོང་པོ་ཅན་ *Dgah-byed Dgra-sha-can* ཐའ་ཐའ་མ་ the third accepted incarnation of Vishnu; his other names are—དམར་པ་ཅན་

Dyah-po dsa-mu; མག་ཤིང་མུག *Ag-nihi aras*;
དང་ཅིང་ *Duan-chen*; ལུག་བཟང་ལྷུག་ *Rtul-bzang*
skyes; མཚོན་ཅེ་མཁའ་ *Ytshon-cha mkhan*; ཤིང་ལྷུག་
Srid-kyurb; ལུག་ལྷུག་ *Lug-skyes*; གཤིང་ཅིང་ *Grod-*
ched; ལུག་ལས་མཆི་བྱ་ *Rdul-can-mahi bu*; ལྷུག་
ལྷུག་ *Na-i-spon skyes*; ཕམ་ལྷ་ *Pha-lu*; མག་ཤིང་
དག་ཅིང་ *Ag-mi dyah-byed* (*Ytshon*).

དག་ཅིང་ཤིང་ *dyah-byed cin* ཅིང་ the tree
called ཤིང་ཅིང་ *syin-chur cin*.

Syn. ལྷུག་ཅིང་ *gulu byed*; ལུག་ལྷུག་ *las nân*;
ལུ་ཅི་ *ku-mi*; ཤིང་ལྷུག་ *hod-ltan*; རྒྱུག་པོ་ *bkhyog-po*
(*Ytshon*).

དག་ལྷུག་ *dyah-hbyang* བསམ་པ་ she who
is full of enjoyment; a number.

དག་ལྷུག་ *Dyah-mi* རེ་མེ་ལྷུག་, རེ་མེ་ལྷུག་
the beautiful; a name of Rati, the wife of
Cupid; དག་ལྷུག་ *Dyah-mahi* རེ་མེ་ལྷུག་ the husband of Rati.

དག་ལྷུག་ *dyah-mo* རེ་མེ་ལྷུག་ good; lovely.
དག་ལྷུག་ *dyah-tshar* = ལག་པོ་ *yang-po*, བཟང་པོ་
bzang-po and ལེག་པོ་ *leg-po* good; fine;
hard-ome: རེ་མེ་ལྷུག་ ལྷུག་ལྷུག་ ལྷུག་ལྷུག་
among them there was one article which
was very pretty (*A. 14*).

དག་ལྷུག་ *dyah-tshar-pa* = ལེག་པོ་ལྷུག་པོ་
to be sufficiently pleased (*Khrid. 32*).

དག་ལྷུག་ *dyah-bshi-pa* རིག་ལུག་པོ་: posses-
ed of the four joys—piety, wealth, men
and lands: རིག་ལུག་པོ་ལྷུག་ལྷུག་པོ་ རིག་ལུག་པོ་
hog nor mi sa-bshi hdsom-pahi dyah-bshi-pa.

དག་ལྷུག་ *dyah-yas* རིག་ལྷུག་ boundless joy
or pleasure.

དག་ལྷུག་ *dyah-yi* *skye-icar* རིག་ལྷུག་
born or grown out of joy or enjoyment.

དག་ལྷུག་ *Dyah-rab* *Rdo-rje* n. of a
celebrated Lama of the *Rdabog-chen* sect
of the *Rdab-ma* School (*Grub. F 13*).

དག་ལྷུག་ *Dyah-rab* *dkar-phug*
the Lord of Love, Cupid.

དག་ལྷུག་ *dyah-ring* རིག་ལྷུག་ met. for the
hog ["long in copulation"; a dog] 8.

དག་ *dyar* 1. n. of a place; n. of a
district in Tibet. 2. = དག་ལྷུག་ *dyah-sar*
རེ་དག་ *rañ-dyar* at pleasure, ad libitum;
frq. ཅི་དག་ *chi-dyar* what is your pleasure;
according to *Ja*, why?

དག་ལྷུག་ *dyar-ru* ལྷུག་ལྷུག་ to separate;
confine; place apart (men, cattle, goods):
དག་ལྷུག་ལྷུག་ *dyar-byah phug* cattle to be
penned in a fold (*Cs*). ལྷུག་ལྷུག་དག་ལྷུག་ *gung-*
nas dyar-ru to banish from a place; to
exile; དག་ལྷུག་ *dyar-wah* ལྷུག་ལྷུག་
in special sense; in particular (*Sch*). In *W*.
"gur-to hor-ee" to set apart, exclude, shut
out; to lock up, shut up; to lay up or by;
to preserve (*Jā*); *Dyar-rgya* co-ce to
store up.

དག་ལྷུག་ *dyal-ru*, fut. of ལྷུག་ལྷུག་ *hgel-ru*.
དག་ལྷུག་ *dyas-pa*, v. ལྷུག་ལྷུག་ *hgag-pa*; ལྷུག་
དག་ལྷུག་ *ser-gu dyag-pa* to have cracks or be
cracked.

དག་ *dyu* 1. nine; ལྷུག་ལྷུག་ *dyu-ben* or ལྷུག་
ལྷུག་ལྷུག་ *dyu-ben tham-pa* ninety. 2. as met.
= many: ལྷུག་ལྷུག་ལྷུག་ལྷུག་ *dyu-thab gung*
gathered by many efforts, with great diffi-
culty. 3. also sign of plural: ལྷུག་ལྷུག་
ལྷུག་ *khams-gum skye-dyu* the people of
the three worlds: ལྷུག་ལྷུག་ལྷུག་ ལྷུག་ལྷུག་
this man says many things he knows
not. ལྷུག་ལྷུག་ ལྷུག་ལྷུག་ one who knows every-
thing; ལྷུག་ལྷུག་ or ལྷུག་ལྷུག་ many talks; many
things to say; ལྷུག་ལྷུག་ལྷུག་ *Skye-dyuh*
bdag-po རྒྱུག་ལྷུག་ the lord of all living
beings; ལྷུག་ལྷུག་ལྷུག་ *Skye-dyuh* *bdag-mo*
རྒྱུག་ལྷུག་, རྒྱུག་ལྷུག་ the name of the step-mother
who nursed Gautama Buddha; ལྷུག་ལྷུག་
those that are; the existing many or
beings; ལྷུག་ལྷུག་ ལྷུག་ the goods that one
has; property; ལྷུག་ལྷུག་ the many good

and brave; also ལུ་འདོད་རྒྱུ་ལ་ *lug-hdod* *gyur gyur-tea* to be changed, transformed *ad libitum*; རང་དབུ་བྱེད་པ་ *ban-dgu thub-pa* one who can suppress the wicked; also to overcome every evil: མི་བྱེད་དབུ་བྱེད་མི་ཡོང་དབུ་ཡོང་ *mi-byed dgu-byed mi-yoñ dgu-yoñ*, according to Cs., *Jā*, if you do many things which ought not to be done, many things will take place which ought not to take place; ཞིབ་ཡོད་ཀྱི་དབུ་ལ་ མི་བྱེད་པ་ not counting upon death among things to be thought of; དབུ་མི་ *dgu-khri* the chair or conveyance for the many, i.e., for the dowl; litter; bier (*Jā*). དབུ་ཁྱིའ་བཟུང་གིས་ *dgu-glin khor-guñs* the twelve continents inhabited by living beings. Here *dgu* would seem to act as mere plural sign.

དབུ་གཏོར་ *dgu-utor* offerings made to evil spirits on the 29th day of the last month of the Tibetan calendar in the monasteries of Tibet. འགྲོ་ན་པ་རྣམས་ལ་ཐུ་རེ་བཞིན་རྒྱ་ལ་བཟུང་གིས་པེ་ཉི་ཤུ་དབུ་ལ་གཏོར་མ་བཟང་པ་ལ་དབུ་གཏོར་ཟེར་, རེ་དུམ་འཇམ་བཟུང་པ་མོགས་རྒྱུ་མོ་ཟེན་པ་ཡོང་.

དབུ་བྱེད་ *dgu-thub* able to subdue the many; one full of resources; the all-conquering one.

དབུ་པ་ *dgu-pa* the ninth; having, comprising, measuring nine, e.g., རྒྱ་བྱེད་པ་ *khru dgu-pa*, measuring nine cubits (in length, height, etc.); དབུ་ཤེད་ *dgu-po shad* the ninth, the nine, those nine; ལན་དབུ་ *lan-dgu* nine times.

དབུ་བྱུགས་ *dgu-phrag* or དབུ་ཤེབས་ *dgu-shab* a stage of meditation which is dependent upon the regulation of the breath; རྒྱུང་ཁྱོལ་པེ་བྱུགས་པེ་ *rluñ gyom-pahi dug-su dāñ-po*. The first stage in the regulation of the breath in the art of meditative concentration.

དབུ་བ་ *dgu-wa* 1. vb. to bend; to make crooked. 2. abst. the act of bending,

stooping, bowing; inflection. 3. adj. bent; stooping.

དབུ་ཆེགས་ *dgu-tshigs* n. of a yellow flower (Cs.).

དབུ་མེགས་ *dgu-tshigs* or དབུ་མེགས་རྒྱུ་མོ་ *dgu-tshigs skyu-mo* the milky-way constellation.

སྤྲེལ་མཁའ་ཁྱིའ་མེགས་ *nam-khlokhī skye-rags*; ཁའོ་ཤིན་པ་ཁྱེད་པ་ *gnod-shyin khu-glañs* (*Shon.*).

དབུ་མི་ཁྱེད་པ་མེགས་ *dgu-xi glañ-po sha* n. of the enchanted sword of *Gri-gum htean-po*; one of the early kings of Tibet who was assassinated (*Yig. 55*).

དབུ་གཤམ་ *dgu-gashā* n. of a place in Tibet (*Rtñi. 70*).

དབུག་པ་ *dyug-pa*, v. དབུག་པ་ *hyug-pa*.

དབུག་ཁང་ *dyug-l yañ* urgent call; དབུག་གཤམ་ *dyug-gashā* = དབུག་ཤམ་ *dyug-shā* id.

དབུང་ *dyun* ʾarifi generally applied to midnight, but at times to noon as well. Sometimes is made equivalent to བྱེད་ *gyā*, but properly speaking དབུང་ *dyun* signifies sublimity, loftiness and also profundity; and བྱེད་ *gyā* signifies the middle part, centre. ཉན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *is* sometimes written as ཉན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་. The direct sense occurs in རི་མཐོན་པ་ལྷན་པ་ *ri mthon-po dyun-lu shāng-pa*, a high mountain rising aloft; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *is* ཉན་པ་ལྷན་པ་ *at noon, the middle of the day (Auy.).*

དབུང་ལྷན་ *dyun-khug* division of time.

དབུང་ལྷན་ *dyun-khokh* midnight sky.

དབུང་ཆར་ *dyun-char* = ཆར་པ་ *char-pa* rain (*Shon.*).

དབུང་ཁྱེད་ *dyun-shāñ* a year; a year of one's life.

དབུང་མེག་ *dguñ-thig* the meridian line; དབུང་མེག་གི་ཁྱེད་པ་ *dguñ thig-gi skyil-khokh* the meridian circle.

དབུས་ཀྱི་ *dgun-du* or སྐྱུང་ལ་གཤེགས་པ་ *dgun-la*
grig-pa gone to heaven, i.e., dead.

དབུས་དྲུག་ *dgun-hdun* seven nights; a
 week.

དབུས་དེ་ཕུག་ *dgun-do-nub* this evening; to-
 night.

དབུས་འཕྲུག་ *dgun hdeg* = གཤོ་མེད་ལ་བཟུགས་པར་
 seated steadily without moving or leaning
 on any side; raised to the sky.

དབུས་མོ་ *dgun-mo* ར་ཁི་ the early night;
 evening; the time from 4 P.M. to 7 P.M.

དབུས་ལག་ *dgun-shag* a day's halt; halt.

དབུས་ལ་རེག་པ་ *dgun-la reg-pa* touching, the
 sky; the meridian.

དབུས་མོ་ *dgun-lo* the age of a respectable
 or high personage; རྒྱ་རབས་ཀྱི་དབུས་མོ་ *sku shabs-
 kyi dgun-lo* what is your honour's age?

དབུས་མོ་མཆོད་པ་ *dgun-lo mthon-pa* = མ་ཀྱུ་ *rgan-
 pa* an elderly person, 61 to 72 years old
 (Mñon.).

དབུས་གཤེགས་ *dgun-grab* or སྐྱུང་དབུས་ *dgun-
 dkyil* the middle of the sky.

དབུས་ཀྱི་ *dgun* མཆིམེར་; དབུས་ཀྱི་ *dgun-ku* the
 winter.

• དབུས་ཀྱི་རྩལ་མོ་ *dgun-gyi rgyal-mo* (Schr.;
 8; C.).

དབུས་ཀྱི་ཚེས་ *dgun-ni* འདོག་ the winter sol-
 stice; དབུས་ཀྱི་ཚེས་ཀྱི་ཐིག་ *dgun-ni* འདོག་-ཀྱི་ *thig* or
 ཁོར་ཐིག་ *khor-thig* the line of the winter
 solstice; the tropic of Capricorn.

དབུས་ཀྱི་འཕྲུག་ *dgun-atog* the first part of winter.

དབུས་འཕྲུག་ *dgun-hlrum* winter grapes.

དབུས་མཇུག་ *dgun-amod* མཆིམེར་ the after part
 of the winter season; དབུས་མཇུག་ཀྱི་དུས་ཀྱི་མཆིམེར་ *dgun-
 amod kha dus* hemanta time of snow in the
 beginning winter; དབུས་མཇུག་ཀྱི་དུས་ཀྱི་མཆིམེར་ time of
 cold, about the end of the winter
 (Rtsi.).

དབུས་མཆིམེར་ *dgun-tshig* = དབུས་དུས་ (*dgun-dus*)
 winter time.

དབུས་ཀྱི་ *dgun-sla* the mid-winter months,
 རྩལ་མཆིམེར་ *sla-wa* རྩལ་མཆིམེར་ཀྱི་ཐིག་ *sla-wa*
bcu-grig-pa, རྩལ་མཆིམེར་ཀྱི་ཐིག་ *sla-wa* རྩལ་མཆིམེར་ཀྱི་ཐིག་ *sla-wa*

དབུས་ཀྱི་མཆིམེར་ *dgun-sla* མཆིམེར་ མཆིམེར་ the
 month of January-February.

དབུས་ཀྱི་མཆིམེར་ *dgun-sla* མཆིམེར་ མཆིམེར་ Do-
 cember-January.

དབུས་ཀྱི་མཆིམེར་ *dgun-sla* མཆིམེར་ མཆིམེར་ Janu-
 ary; lit. the beginning of the year, i.e.,
 November-December.

དབུས་ཀྱི་ *dgun-sa* རྩལ་མཆིམེར་ རྩལ་མཆིམེར་ winter
 residence.

དབུས་ཀྱི་ *dgum-pa*, Int. of རྩལ་མཆིམེར་ *hgum-
 pa*.

དབུས་ I: རྩལ་མཆིམེར་ *dgur* crooked: རྩལ་མཆིམེར་ལ་
dkhyis-dgur wa of crooked stature; རྩལ་མཆིམེར་
 རྩལ་མཆིམེར་ རྩལ་མཆིམེར་ རྩལ་མཆིམེར་ *amag-kyis* *tshugs-
 kyon* *las-kyis* *dgur-ma* *tshugs* although the
 mind may bend, yet do not let your body
 bend (Hden.): རྩལ་མཆིམེར་ *rgur-shig* stoop
 down! རྩལ་མཆིམེར་ *rgur-lo* writhing (with pain);
 རྩལ་མཆིམེར་ to bend; to submit; to humble
 one's self; རྩལ་མཆིམེར་ a crooked-back;
 རྩལ་མཆིམེར་ drawn bent hands.

Syn. རྩལ་ *rgur*; རྩལ་ *rgur* (Mñon.).

དབུས་ II: many; all; རྩལ་མཆིམེར་ལ་འདོག་ལ་
 རྩལ་མཆིམེར་ལ་འདོག་ *hkhor-kyi* *dkyil-hkhor* *yod-
 dgur* *yan* *yod* *dgur* signifies རྩལ་མཆིམེར་ལ་འདོག་ *yod-pa*
kun all or all of those existing.

དབུས་མཆིམེར་ *dgur-hyro* a "nake; one of a
 stooping gait.

དབུས་མཆིམེར་ *dgur-po* anything crooked; a
 crooked man; རྩལ་མཆིམེར་ *dgur-po* hump-backed;
 རྩལ་མཆིམེར་ *dgur-mo* a crooked woman.

དཔེ་བཤམས་ I: རྩལ་མཆིམེར་, རྩལ་མཆིམེར་, རྩལ་མཆིམེར་
 རྩལ་མཆིམེར་, རྩལ་མཆིམེར་, རྩལ་མཆིམེར་, རྩལ་མཆིམེར་, རྩལ་མཆིམེར་
 རྩལ་མཆིམེར་ happiness, welfare, virtue; also རྩལ་མཆིམེར་
 happy, propitious, virtuous: རྩལ་མཆིམེར་

dge-waſhi sems a virtuous mind; ལམ་དགེ་བ་
མི་དགེ་བ་ *lag dge-wa nu-dge-wa* virtuous and
evil actions; དགེ་བའི་རྩ་བ་ *dge-waſhi rta-
wa* fundamental virtues: དགེ་བའི་རྩ་བ་ལྟ་ཅིན་པོ་
གཙམ་བྱེད་ཅུང་ལྷོག་མ་ some mighty act of virtue
should be performed (A. 65); དགེ་ཚུ་
བྱེད་པ་ *dge-rten skyed-pa* to conceive the idea
of a meritorious act. There are two kinds
of དགེ་བ་ *dge-wa*, རྒྱལ་བཅས་ཀྱི་དགེ་བ་ *rgya-bcas kyi*
dge-wa and རྒྱལ་མེད་ཀྱི་དགེ་བ་ *rgya-mey kyi dge-wa*;
the former, called རྒྱལ་ལོ་ or བཞིན་དཔམ་ *brag-doms*,
belongs to the world of desires and is sub-
ject to decay; the latter is undestructible,
consisting of the enduring works of piety
performed by saints belonging to the རྒྱལ་མེད་
ལོ་ལ་ *khams gon-mi* superior states of exist-
ence. There are two other kinds of *dge-wa*,
viz.:—འདུལ་བྱེད་དགེ་བ་ *hdus-hyas-kyi dge-wa*
and འདུལ་མ་བྱེད་དགེ་བ་ *hdus-ma byas-kyi dge-
wa*, the former consists of works done for
gain or happiness in this world; འདུན་ཏུ་བྱེད་
པོ་འདེབ་ *hdun-du byas-paſhi dge-wa* consists in
paying reverence to and worshipping the
Tathagata and the incarnate saints. དགེ་བ་
may mean fasting, abstinence, as in the
phrase དགེ་བ་ལྟར་བ་ *dge-wa aruſ-wa*, to fast,
to abstain from food. Also alms, charity;
that which is done as a religious work.
ཇི་དགེ་གཞོན་དགེ་བ་ *çi dge gnon dge* benevolences
bestowed or given in one's life time when
dying; དགེ་བ་འདོད་པར་བྱེད་ *dge-wa hdoſ-par byed*
ཡུལ་ཆམ་མཁའ་འཁོར་ wishes for prosperity; ཡར་དགེ་བ་ལ་
འཇིག་རྟེན་ཡོད་དགེ་བ་དང་, འཇིག་རྟེན་ལམ་འདུལ་ཡོད་དགེ་བ་འཇོན་
yaſ dge-wa la hyig-rten-paſhi dge-wa dāſ,
hyig-rten-bu hdoſ-paſhi dge-wa yod. *Dge-wa*
are of two kinds—the worldly religious
works, and the same for spiritual cul-
tures; the former consists in ཡར་ཤུལ་པ་ *phar-
ces-pa*, appreciating or regarding one's
father or knowing him as such; ཡར་ཤུལ་པ་
margas-pa knowing the mother, i.e., to be
grateful to her; to regard as one's mother;

དགེ་རྩོད་དུ་ཤིམ་པ་ *dge-sbyon-du ces-pa* to venerate
or revere one as a member of the Buddhist
church; ལྷན་ཟེར་ཤིམ་པ་ *bram-wer ces-pa* to respect
or pay homage to a Brahmap; རིགས་ཀྱི་དང་ད་
ལག་པ་ལ་རིམ་ལྟར་བྱེད་པ་ *rigs-kyi naſ-nu rgan-pa la*
rim-gro byed-pa to pay respect to the elders
of a family; སྤྱིན་པ་གཙང་བ་ *shyin-pa gtoſ-wa*
to give alms in charity; དགེ་བམ་ *dge-bon* the
observance of the ten virtuous acts; འདུ་ཤིམ་
འབྲུ་དང་ *hdun-ces dgyu-dam* the nine *Samskāra*;
དཔེ་བམ་ *arun-pa bon* the ten remembrances.

དགེ་སྤྱིམ་ *dge-skye* མོས་མཁའ་ *cham*; good
appearance; n. of a goddess.

དགེ་སྤྱོད་ *dge-skyon* = སྤྱོད་ལྷན་པ་ *skyon phran-
bu* སྤྱོད་རྩལ་པ་ *skyon can-zag* slightly defec-
tive; a little fault.

དགེ་སྤྱོད་ *dge-skyos* or དགེ་བསྤྱོད་ *dge-bzkyos*,
ཡུལ་ཁྱམ་འཇོན་པ་ a supervisor or director of
monks in a monastery. A sort of pro-
vost-sergeant in the larger monasteries
who keeps strict order and punishes trans-
gressors. He is also called རྒྱལ་མཁའ་འཇོན་པ་ *Chos-
bkhams-pa* in some monasteries. Rockhill
calls this officer at Kumbum the Ge-ko.

Syn. རྒྱལ་མཁའ་འཇོན་པ་ (*Chos-bkham*).

དགེ་ལྷན་ *dge-rgan* I: surety; moral
bail; a monk that is made answerable for
the moral conduct of another who is
placed under his care (*Jū*).

དགེ་ལྷན་ II: lit. an old man of the
religious order. དགེ་འདུན་ལག་པ་ *dge-hdun-
rgan-pa* ordinarily signifies a school-
master, tutor: འཇིག་རྟེན་དགེ་ལྷན་དང་ རྒྱལ་དགེ་ལྷན་གྱི་ལམ་
both the spiritual teacher and worldly
teacher.

དགེ་ལྷན་ *Dge-rgyas* n. of a celestial region
(B. ch. 11); one of the *Rupa-dhātus* or
worlds of form.

the general meaning of an assembly of religious folk. There are in particular two kinds of དགེ་འདུན་ *dge-hdun*: མཐོང་རྒྱུ་པའི་དགེ་འདུན་ *so-sor skyed-chi dge-hdun* the ordinary clergy, and བཀའ་མཁའ་པའི་དགེ་འདུན་ *kphags-pahi dge-hdun* the sainted clergy. Four individuals of the former class collectively, i.e., when they assemble together, form what is called *Sangha-ratna* དགེ་འདུན་པའི་རྒྱལ་མཚན་ *dge-hdun dkon-mchog*. An individual of the latter class, i.e., the sainted clergy, may singly form the *Sangha-ratna*. The *Sangha* of the Mahāyāna School differed from that of the Hinayāna School. In the *Abhisamaya* of Maitreya, twenty classes of *Sangha* are enumerated as belonging to the Hinayāna School. The Śrāvaka, Pratyeka Buddha, Bodhisattva and the Dharma-pāla, who protect Buddhism, are also included in the *Sangha-ratna*. དགེ་འདུན་ལ་རལ་ལྟམ་པ་ *dge-hdun-la ray-lag-pa* སྐྱུ་ལོན་ belonging or subject to the church; དགེ་འདུན་ལ་རུང་བ་ *dge-hdun-la run-va* སྐྱུ་ལོན་ suitable for the use of the clergy.

དགེ་འདུན་རྒྱུ་མ་ *dge-hdun skyed* = རི་ཤ་ཤི་ལོ་འོ་ 1. n. of a medicinal plant; ལལ་མེད་ *gal-mid* (Miś) mystic. 2. n. of a lama.

དགེ་འདུན་གྱི་དུམ་ *dge-hdun-gyi dus* རྒྱུ་མཚན་ belonging to the months following autumn when the lamas perform religious meditations, &c.

དགེ་འདུན་གྱི་ཤེ་ *dge-hdun-gyi shde* the clerical order or class of the clergy.

དགེ་འདུན་གྱི་དཔེ་རྒྱུ་མ་ *dge-hdun-gyi dten byed-pa* སྐྱུ་ལོན་ one who produces differences or disunion among the clergy; to produce such disunion.

དགེ་འདུན་རྒྱལ་མཚན་ *Dge-hdun Rgya-mtsho* n. of the Dalai Lama who died in 1851.

དགེ་འདུན་གྲུ་པ་ *Dge-hdun grul-pa* the founder of the hierarchy of the Dalai Lama.

དགེ་འདུན་ལྟུ་འཇུག་ *dge-hdun tsdu-wah-phyir* for the purpose of assembling the clergy.

དགེ་འདུན་ལ་རྒྱལ་མཚན་ *dge-hdun phul-chon-pa* the clergy of the Mahāsaṅghika School.

དགེ་འདུན་པའི་ཤེ་ *dge-hdun phel* སྐྱུ་ལོན་ n. of a Buddhist saint; pr. (Schr.; Tā. 278).

དགེ་འདུན་པའི་ཤེ་ *Dge-hdun phel* སྐྱུ་ལོན་ n. pr. (Schr.; Tā. 2, 127).

དགེ་འདུན་པའི་ཤེ་ *dge-hdun phul-va* སྐྱུ་ལོན་ n. of a Buddhist sage pr. (Schr.; Tā. 2, 107).

དགེ་ལྡན་ *dge-lan* = དགེ་བ་ལྡན་ *dge-wa can* possessed of virtue or of piety; pious.

དགེ་ལྡན་པ་ *Dge-lan-pa* a name of the དགེ་ལྡན་པ་ *Dge-lan-pa* sect of Lamas founded by Tsong-kha-pa.

དགེ་ལྡན་གྱི་ཤེ་ *dge-lan-gyi shde* religious acts; acc. to the *Bon-po* དགེ་ལྡན་གྱི་ཤེ་ *dge-lan-gyi shde* consists in erecting tombs, images, *caitya*, painting of holy personages and printing of the sacred texts, making moulds of images of gods and saints, uttering *mantras* and, generally, acquiring moral merits.

དགེ་ལྡན་ *dge-phrug* pupil-monk; young boy trained as a novice monk.

དགེ་བཟུང་ *dge-wa shyon* or དགེ་ལྡན་ *dge-shyon* མཐོང་པ་ a religious ascetic. In this term are included all those who have taken the vows of renouncement, i.e., བཀའ་མཁའ་; so both དགེ་ལྡན་ *dge-tshul* and དགེ་ལྡན་ *dge-shon* are within its signification; in the Southern School only the དགེ་ལྡན་ *dge-shon*, i.e., the Bhikṣu, can have claim to this title provided they live in conformity with the rules of the *Vinaya*. The qualifications of a *dge-shyon*

དགེ་ལྷན་ *Dge-lob* ལྷན་, *ni-nyu* a Buddhist monk who after finishing his probationary period in a monastery has been ordained into the highest order. He has to observe 253 vows. དགེ་ལྷན་ མ་རྒྱུད་དཔེ་དགེ་ལྷན་ ངང་གུར་རྒྱུད་དཔེ་དགེ་ལྷན་ བཅོམ་པོད་ among *gelong* there are two classes: *para-nirtha Bhikṣu* and *Saṃvṛti Bhikṣu*. The following seven, i.e., Buddha and Bodhisattva, Pratyeka Buddha, Arhats, such saints as on account of their pious acts will not be born again or will be born only once, those who have attained to the stage of *Srotāpanna*, i.e., gone on the path of *Nirvāṇa*, belong to the higher class or *Paramārtha Bhikṣu*. These or some of these while even they reside in human habitation, being possessed of divine knowledge and wisdom, continue in the class of *Paramārtha Bhikṣu*. Ordinary *gelong* or *Bhikṣu*, such as wear the yellow garments, have shaven their heads and betaken to the life of *Pravrajya* or renunciation of all worldly concerns, and observe the vow belonging to the order, are called *Saṃvṛti Bhikṣu*.

དགེ་ལྷན་དུ་མི་དུང་བ་ *dge-lob-du mi-rud-ua*, དགེ་ལྷན་མ་ལོན་པ་ *dge-lob ma-yn-pa* བཞིན་པ་ one unworthy the position of a *gelong*.

དགེ་ལྷན་མ་ *Dge-lob-ma* བཞིན་པ་ an ordained nun; she has 364 vows or restrictions to observe; དགེ་ལྷན་མ་ལུན་དུང་བ་ *dge-lob-ma sun-phyud-ua* བཞིན་པ་ one who finds fault with or slanders a Buddhist nun.

དགེ་ལྷན་གྱི་རིང་ *dge-lob-gñi* acc. to *Jā.* is a provincial name for the (*Cedrus deodara*) *Deodar* tree.

དགེ་ལྷན་མ་ *Dge-lob-ma* བཞིན་པ་ a pupil monk; one who is preparing himself for being admitted into the higher order.

དགོང་ལ་ *dgoñ-la*, more properly དགང་ལ་ *dgar-la* on; upon; in; at. (in *Ts.*, *Jā.*).

དགོང་པ་ *dger-pa*=གཤེད་པ་ *dgo-sa* to parch or fry (food); བཟུང་བ་དགོང་པ་ to fry pastry.

དགོང་པ་དང་ *dger-hlad*=དགོང་པ་མ་འདོད་ *dge-sa la-hlad* to exert one's self in acts of piety; a pious man.

དགོས་པ་ *dges-pa*=དགོས་པ་ *dgyes-pa* or མཉམ་པ་ *mñes-pa* or དགཤ་པ་ *dgar-h-pa* delighted, pleased or cheered.

དགོས་པ་རྗེ་ *Dges-pa Rdo-rje*, also written as དགོས་པ་རྗེ་ *Dgyes-pa Rdo-rje*, name of the *Tantric* deity རྗེ་པོ་འཇམ་མཁའ་འགྲུ་ *rñal-hbyor-rgyi ducan-phyug dges-pa Rdo-rje shat-gzig-pa* he saw (miraculously) the face of the deity *Dges-pa Rdo-rje*, the Chief of the *Nal-jor* (A. 28).

དགོ་པ་ *dgo-sa* a species of antelope living on high mountains, *Procapra picticaudata* (Hodgson); colloq. "go-a" Mongol; *gura*. དགོ་པ་མ་ *dgo-sa-ma*, female of the above (C.). དགོ་པ་འཇམ་མཁའ་འགྲུ་ *dgo-sa rha-hi khru-sa* གཤེད་པ་ the horn of the go-a taken as medicine cures diarrhoea.

+ དགོ་པ་དུས་པ་ *dgo-sa phyin-pa* 1 བཞིན་པ་ to become aged. 2. acc. *Lex.* གཤེད་པ་ *lkog-tu phyin-pa*.

Syn. གཤེད་པ་ *rgas-pa* (*ñion*).

དགོང་པ་ *dgyog-pa* abstraction: དགོང་པ་འཇམ་མཁའ་འགྲུ་ *dgyog-pa'i ñoms-hjug ces-pa* sat perfectly abstracted, being absorbed in meditation on the emptiness of all worldly things.

དགོང་པ་ *dgoñ-rgyu* མཐའ་, མཐའ་ འཇམ་མཁའ་འགྲུ་ opinion.

དགོང་མོ་ *dgoñ-mo* or དགོང་མོ་ *dgoñ-mo* མཐའ་, མཐའ་ the evening; the junction of

the day and the night; གྱི་འོད་མའི་མཆན་ *phyi-dro hin-mohi mkhah* the evening which is the end of the day (*Rtsi*); དགོང་ཤ གཏོག་ཤ *dgong-sha* evening tea; དགོང་ཞག གཏོག་ཞག *dgong-shog* evening and morning.

དགོངས་མང གཏོག་མང་མོ་ *dgong-shang* leave in general; also leave (from a superior official); suing somebody in a court to do him harm.

དགོངས་འགན་མེད་པ་ *dgong-shang med-pa* = བྱུག་པ་ *thugs* *khro-ua med-pa* without incurring displeasure, or displeasing.

དགོངས་བཅད་ *dgong-shang* judgment; decision on any case or law-suit.

དགོངས་པ་ *dgong-sha* I: 1. vb. to think, reflect, meditate, consider; 2. sbst. the act of thinking, reflection, cogitation. བྱུག་པ་དགོངས་ *thugs-dgong-sha* = བྱུག་པ་འདོད་ *wish*, consideration; མཉམ་པ་ཉིད་ལ་དགོངས་པ་ *mi-dam-pa nyid la dgong-sha* to take one as his equal or as a match for him; དུས་གནད་ལ་དགོངས་པ་ to think of or at other times; ལང་མག་གཞན་ལ་དགོངས་པ་ to think of another person; རྟན་གནད་ལ་དགོངས་པ་ to reflect on some other object or business; དགོངས་པ་བློ་ལ་ *dgong-sha* *khrel-ua* resp. ཁོང་ཁྱོད་ཀྱི་ལ་ *khro-khro za-ua* to become angry; to take offence; ལག་ལམ་མཁ་ལང་མི་འདུང་ཞིང་དགོངས་པ་བློ་ལ་ *dkar-lug nam-gyok ni hduh-shin dgong-sha* *khrel-ua* never to be disobedient and to be angry (*Yi-sel* 16); དགོངས་ཕྱགས་ལ་མོག་ན་ *dgong-shang* *ma-log-na* if his opinion does not change.

དགོངས་པ་ II: གཞིགས་པ་ vb. to purpose, intend; usually with termin. of the inf. བསམས་པ་དགོངས་པ་ intended to fight.

དགོངས་ཕྱགས་ལ་ *dgong-shang* *phyogs-ri* to be partial; to act with partiality.

དགོངས་མོ་ *dgong-sha* = དགོང་མོ་ *dgong-mo* 1. night.

དགོངས་འབྲེལ་ *dgong-shrel* ཐུག་, ཇི་ཅུ་ commentary.

དགོངས་ཤུ་ *dgong-shu* to ask for leave or permission to do any thing.

དགོངས་མཐོང་ *dgong-shob* serious consideration; as very important.

དགོད་པ་ I: *dgod-pa*, pr. tense, འཇགས་, རྒྱལ་ཁབ་ to laugh; laughter.

དགོད་པ་ II: a jest; joke (*Sch.*); cf. འགད་པ་ *bgod-pa*; བདེ་བ་ལ་དགོད་ཀྱིན་འདུག་ *bdé-ua la dgod-kyin* *hdug* laughing, being in happiness; ལན་མོ་དགོད་ཀྱིན་འདུག་ *gan-mo dgod-kyin* *hdug* laughing a loud laughter.

དགོད་ཡམས་ *dgod-yan* (མཉམ་པ་ *grang*) ལྔ་བར་ n. of a very large number.

དགོད་ར་ *dgod-ra* “དགོད་ར་ལ་འགོད་ར་མཉམ་པ་འཇགས་པ་” རྩ་ཅིང་ *dgod-ra-la hkhro* *gnang ma hsham-par rtsod-cin* (*Yig.* 28).

+ དགོན་དང་ *dgon-dun* རྩ་ཅིང་འཇགས་པ་ཕྱགས་ *chu-med-pahi sa-phyogs* a desert; a desolate wilderness where there is no water.

དགོན་པ་ *dgon-pa* (pr. “gom-pa”) or དགོན་ལུང་ ལུང་, རྒྱལ་ཁབ་, ཇི་ཅུ་ 1. wilderness; solitary place, waved-leaf fig-tree. Hence 2. a *rihara*; a monastery, a hermitage, so called on account of its original situation in earlier times in lonely places abounding in Bodhi trees. A *gom-pa* should be situated at least a thousand yards distant from a village or town (*K. du.* 2, 304). Later on these hermitages became converted into monasteries. Monasteries in later times assumed the size of large castles and collections of dwelling houses.

Syn. རྩ་ཅིང་འདུག་པ་ *chos-kyi* *hdan-sa*; རྩ་ཅིང་མང་ལུང་ *chos-kyi* *tshok-bdrul*; རྩ་ཅིང་གྱི་གནས་ *chos-kyi* *grubhi-gnas*; འགན་པ་འདུང་གནས་ *dkar-lug-pahi*

hbyun-gnas; མཁུན་གྲུ་ *chos-kyi phur-bu*; འདུག་གི་གཤམ་ *hdul-wahi-gnas* (*Mhon.*).

དཀོན་པ་པ་ *dggon-pa-pa* རང་རང་ལ་ one residing in the wilderness, or in a hermitage or *gömpa*; དཀོན་པ་མ་ *dggon-pa-ma* a female of the above.

དཀོན་གཤམ་ *dggon-gshi* landed endowments of a monastery; an estate belonging to a monastery for the support of its monks.

དགྱོན་ *dgol* (prob. for དགྱོན་ *dgrol*) ལྟ་རྒྱུ་ལ་ ལྟ་རྒྱུ་ལ་ *gna-re* གྱུ་ལ་ *kyah* གྱུ་ལ་ *dgol* when some are collected, others disperse.

དགྱོན་ཆེན་ *dgol-kes* urgent necessity; urgently needed.

དགྱོན་ཆ་ *dgol-cha* necessary objects; indispensable.

དགྱོན་འདོད་ 1. *dgol-huod* necessary expenses; what is wished for as very necessary (*Cs.*). 2. དགྱོན་འདོད་ འདོད་པ་ལ་ *dgol-huod* གྲུ་ལ་ *treasure* out of which all wishes and wants are met.

དགྱོན་པ་ I: *dgol-pa* (*goi-pa*) རྒྱུ་ལ་, རྒྱུ་ལ་, རྒྱུ་ལ་ implies necessity and what is due or desired; to be necessary; to be obliged or compelled; to want; to stand in need of; also where we use 'ought' *dgol* is generally used added to the verbal root, e.g., རྒྱུ་ལ་, must eat: རྒྱུ་ལ་ *ha-la* *dgol* I want; I stand in need of: རྒྱུ་ལ་ *ci-shig-tu* རྒྱུ་ལ་ for what purpose did he want them? རྒྱུ་ལ་ *ba-hes-mi-dgol* he was not obliged to erect. In commanding, the word is used to paraphrase the imperative of a verb: རྒྱུ་ལ་ *ha-war* རྒྱུ་ལ་ come! i.e., you must come. In entreating, the respectful term is chosen: རྒྱུ་ལ་ *ba-hes* རྒྱུ་ལ་ should practise good works: རྒྱུ་ལ་

དགྱོན་པ་མེད་ *hu-la gyu dgol-pa med* I have no use for the turquoise, I do not want it.

དགྱོན་པ་ II: necessary; due; needful; useful; རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *med-kyah* རྒྱུ་ལ་ *phih khrol* རྒྱུ་ལ་ a tax necessary to be paid; unrelentingly exacted: རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ the portion due to you: རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ for what purpose? རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ being of little use; རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *dgol-pa-med* not necessary: རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *dgol-pa-gyu* it is requisite; རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *mi-dgol-pa* useless; unnecessary; རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *mi-dgol-pa* *phur-nen* pernicious witchcraft; རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *dgol-pa* རྒྱུ་ལ་ *bya* useful doctrines; རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *dgol-byed* useful: རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *don-dgol-byed* *ci-hdug* what is there in it of useful contents.

དགྱུ་ལ་ *ayye-dgye* = རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *nggo-rgyab-phyogs-su* *dgye-ka* to bend the head backwards.

དགྱུ་ལ་ *dgye-ka* to bend; to be curving or crooked; རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *dgye-ka* stooping; cringing; writhing: རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *ma-glod* *rgyab phyogs-su* *dgye-ka* don't wait, turn and go away: རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *dgye-dgye-wahi* *brah-ma-gton* do not stretch or heave up the breast by bending or stooping backwards. རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *dgur dgur-gyi* *phyag* *hshah* salutation by bending the head low.

དགྱུ་ལ་ *dgye-ko* རྒྱུ་ལ་ a bent man.

དགྱུ་ལ་ *dgyer-ka* རྒྱུ་ལ་ རྒྱུ་ལ་ *glu dgyer-ka* for རྒྱུ་ལ་ *glu kn-pa* to sing, chant; an expression of the Bon-po.

དགྱུ་ལ་ *dgyer-ka* རྒྱུ་ལ་ *gyer-ka* to fall down, tumble down.

དགྱོན་པ་ *dgyes-pa* (*ge-pa*) (elegant term) རྒྱུ་ལ་ *dgab-ba* རྒྱུ་ལ་ 1. to rejoice; to be

glad; also cheerfulness: རྒྱལ་ལྷན་པ་ *thugs-dgyes-pa* the heart cheered: རྒྱལ་ལྷན་པ་ རྒྱལ་ལྷན་པ་ *rje-btsun Bli-mi dgyes-pa* *hksun-dkur-can* the reverend lama smiled with cheerfulness. 2. to be pleased to; to choose: རྒྱལ་ལྷན་པ་ རྒྱལ་ལྷན་པ་ རྒྱལ་ལྷན་པ་ *the Lord in walking is pleased, i.e., likes to walk.* རྒྱལ་ལྷན་པ་ *mi-dgyes-te* sorrowful, sad, discomfited, dejected; angry, indignant.

འདྲེང་པ་རེ་ *Ogyes-pa Rdo-rje* the Tantrik
god called Hc Vajra; his other names
are:—འཕྱུང་མེད་ཀླུ་འཕེན་པ་ཀླུ་ *Opyid-ldan khreg*
ldhul he-ra-ka; འཕྱུང་རེ་ *Opyid Rdo-rje*; ཀླུ་
གྲི་གུག་ *Rdo-rje gri-gug*; རོ་པམ་ *Rol-pah*
Rdo-rje; རྗེ་རེ་ *Kye Rdo-rje* (*Mdon*).

* དགྲུལ་པའི་རྩི་རྒྱུ་གྱི་རྩིང་པོ་ *dgyr-s-pahi rdo-rje*
rgyan-kyi རྩི་པོ་ རྩི་པོ་ (Schr.; Tā. 2,
 192, 275) n. of a Tantra work.

ལྷོད་པའི་གྲོགས་མཉམ་ཆེན་ཅུང་བྱེད་པ།
myur-war dgyes-shal chos-nyal shu chog-pa may soon be
permitted to have an interview ; may meet
or see your cheerful countenance soon.

དྲེལ་ཕྱེད་པ་ *dyeg-m hyug-pa* to bend;
to double down (Sch.), v. དྲེལ་ *dye-wa*.

[illegible][illegible]

ཕྱིར་རྒྱལ་ *phyir-rgol*; ཕམ་ཁྱི་རྒྱལ་ *phas-kyi rgol*
 ར་ཀ་; འགྲུ་ *dgra-zhi*; འགྲུ་ *hgra-zhi*; འཁྱུ་ *khku-hyrd* (*Mkon*).

ᄃᄃᄃ *Agra-khan* an enemy's house or camp.

५३ अ० *dgra-gar* = अ० अ० *ac-gam* अ० अ० ;
अ० अ० a dome, a turret built on the top of
a castle.

५३२५ *Ugra-sen* दुर्गोचन had or ungene-
rous enemy; a name of the king of the
Kaurava, son of Dhritarashtra.

འགྲུལ་ལྷོ་པ་ *dgra-brom-pa* འགྲུལ་, འགྲུལ་
 བཀའ་པོ་ལྷོ་པ་ *dgra-brom tsak-pa* one
 who has subdued his enemy; one who has
 subdued his inner enemy (that brings
 on sufferings) and by practising religion
 becomes an *Arhat* of the Mahāyāna
 School. The *Arhat* of the Mahāyāna
 School is he who has attained to the first
 stage of *Bodhisattva* perfections. An *Arhat*
 of the *Tantrik* School is one who has
 attained to the fourth order in the five
 orders of the *Tantrik* School, i.e., རྩམས་
 རྩམས་ལྷོ་པ་ *rdzogs rim-gyi rim-pa bshi-pa*.

དགེ་ལོན་པ་ལྟོང་བ་ *Dgra-bcom-pa gsood-pa*
 害殺之徒 killing of an Arhat or Buddhist
 saint.

५९३३ *dgra-cha*; the equipments of war;
weapons; arms.

५३ अङ्ग *agra-hjoma* त्रिपुराघात one who has subdued his enemy; subduing the enemy.

६३३ *dgra hjom-pa* चरिजनक, चरि-
 क्षातक killer or subduer of one's enemy.

• दृष्टान्त *dṛṣṭānta* शत्रुनाश (Schr.; *Kā-
luc. T. 110*) destruction of the enemy.

འགྲུག་པ་ལ་རྩུ་རྩེ། *dgra namz-par gyur-cig*
འགྲུག་པ་ (let the enemy be destroyed or in-
juriously dealt with).

२३४ *dgra-ho* (da-o) enemy: "यत् न मे दत्तं
तं दत्तं मे दत्तं, यत् न मे दत्तं मे दत्तं, यत् न मे दत्तं
मे दत्तं, यत् न मे दत्तं मे दत्तं (to whatever
enemy one does good with an unruffled
mind, even to him all the enemies also
will show reverence.

२३५ *dgra-lha* the war-god.

२३६ *dgra-lha dpañ-hstod* hymns
to the war-god; religious service for the
war-god.

२३७ *dgra-gta* परशु an axe the blade of
which is semi-circular; a sector-like disk;
a weapon of war.

Syn. २३८ *sta-re*; २३९ *dgra-gta*: २४० *tha-wa*
(*stho*).

२४१ *dgra-gta-sen* शरणा, शरणा, परशुपर
frightful.

२४२ *dgra-gta-sen* धारणा one who
holds the axe (such as Parashurāma).

२४३ *dgra-dag-pa* निर्दोष giving
pains; taking vengeance on an enemy.

२४४ *dgra-dol* (Rtsi. 51).

२४५ *dgra-hak-wa* अभिषेक to sub-
due an enemy.

२४६ *dgra-wo dpañ-wa* मनुष्य, वि-
नाश one who has destroyed his enemy;
lit. foe-paining.

२४७ *dgra-hyod-pa*, २४८ *dgra-lhañ-
wa*, २४९ *lha-wa* to act in a hostile manner.

२४९ *dgra-zon* always on guard; careful.

२५० *dgra-sla* २५१ *dgra-bodhi* २५२
bo प्रतिद्वन्द्वी rival; opponent; adversary.

* २५३ *dgra-yi khyim* मनुष्य, विपक्ष
(Schr., *Kālac. T.* 137) the enemy's house.

२५४ *dgra-las rgyal-wa* विजय, विजय
triumphant over an enemy.

२५५ *dgon-gags* a substitute in cattle
supplied for killing another's horse, yak or
sheep, etc.: २५६ *dgon-gags* २५७ *dgon-gags* २५८ *dgon-gags*

if you cannot give a substitute do not call
me by my name.

२५९ *dgra-shōn-wa* to search for one's
enemy.

२६० *dgra-gacod dpañ-wa*
dgra-pa= २६१ *gu-bur* चंदन camphor (Snm.
107).

२६२ *dgra-d-pa* (da-pa) विस्तृत spread.

२६३ *dgra-dla* (dan-da)= २६४ *dgra-ho*
or २६५ *dgra-dla* enemy; adversary; rival;
foe (*stho*).

२६६ *dgra-pa* (dam-pa) fut. of २६७
hgrm-pa २६८ *me-log dgra-pa* २६९
dgra-pa २७० *dgra-pa* २७१ *dgra-pa*
that which is to be arranged or set out.

२७२ *dgra-pa* २७३ *dgra-pa* २७४ *dgra-pa*
to look upon one as an enemy.

२७५ *dgra-pa* resp. of २७६ *pi-wa*
to die; २७७ *dgra-pa* २७८ *dgra-pa* now he is dying.

२७९ *dgra-pa* fut. of २८० *hgyol-wa*
शोचन, २८१ *hgyol-wa* to set free; also free-will;
२८२ *hgyol-wa* २८३ *hgyol-wa* a knot or tie loosened.

२८४ *hgyol-wa* pf. tense of २८५ *hgyol-wa*
hgyol-wa, २८६ *hgyol-wa* २८७ *hgyol-wa*
hgyol-wa २८८ *hgyol-wa* २८९ *hgyol-wa*
hgyol-wa २९० *hgyol-wa* २९१ *hgyol-wa*
settled or decided upon obstructing or
hindering, opposing, etc.; २९२ *hgyol-wa*
hgyol-wa २९३ *hgyol-wa* २९४ *hgyol-wa*
obstructed the road.

२९५ *hgyol-wa* to laugh; a laugh;
२९६ *hgyol-wa* २९७ *hgyol-wa* २९८ *hgyol-wa*
hgyol-wa २९९ *hgyol-wa* ३०० *hgyol-wa*
laugh; ३०१ *hgyol-wa* ३०२ *hgyol-wa* ३०३ *hgyol-wa*
laugh.

३०४ *hgyol-wa* to eat; to gobble;
to throw into the mouth.

३०५ *hgyol-wa* I: *hgyol-wa* ३०६ *hgyol-wa*
३०७ *hgyol-wa* ३०८ *hgyol-wa* ३०९ *hgyol-wa*
३१० *hgyol-wa* ३११ *hgyol-wa* ३१२ *hgyol-wa*

अथर्व *ngur-khon* or अथर्व *ngur-sa* smithy.

अथर्व *ngur-khri gyen-bi thun*; n. of a celebrated minister of Tibet.

अथर्व *ngur-spyod (gar-she)* कर्मकारण the practice or craft of a smith.

अथर्व *ngur-ka* कर्मकार, कर्मकार, अथर्व *black-mith*; one of low caste.

Syn. अथर्व *longs-hzo-pa*; अथर्व *longs-gyur* अथर्व; अथर्व *mtshon-chon-khon*; अथर्व *rdog-cha-mkhon (Mñon)*.

अथर्व *ngur-rten gyah tsam-cha* n. of the celebrated minister Gar of Tibet, who was sent to China to negotiate for the marriage of the daughter of emperor Thian Tai-tsung with his master king *Sron-btsan gyam-po*.

अथर्व *ngul-ka* jaw; jaw-bone; अथर्व *gya-ngul* the upper jaw-bone; अथर्व *ngul-na* or अथर्व *ngul* the lower jaw-bone. In colloq. both jaws together are called अथर्व *gya-k nar-b*. अथर्व *ngul-chay* a broken jaw-bone; अथर्व *ngul-bod* a dislocated jaw-bone.

अथर्व *ngul-dum* अथर्व *a large piece of wood split or cut, or half burnt.*

अथर्व *ngul-pa* or अथर्व *ngul-pa* a billet of wood.

अथर्व *ngul-tse* आलान, fir-brand; torch consisting of long chips of wood.

अथर्व *ngul-mi tsokar-ka* आलानचक्र to whirl round a fire-brand

अथर्व *ngul-mi hkhav-lo* a circle of light produced by whirling round a fire-brand.

* अथर्व *ngur-gu* (Schr.; *Kalan. T. 3*). [satisfied] S.

अथर्व *ngur-ka* कर्मकार, कर्मकार, अथर्व, अथर्व, अथर्व 1. to rejoice; to be glad, joyful, content; अथर्व *ngur-nas* delighted; अथर्व *ngur-kahe lan nar-byun* did not receive a gratifying or satisfactory answer. 2. to exhilarate; to gladden; to make content. अथर्व *ngur-ka* अथर्व *ngur-ka* अथर्व *ngur-ka* अथर्व *ngur-ka* are freq. intensive forms to express joy or exultation in the older classics.

Syn. अथर्व *ngur-ka (Mñon)*.

अथर्व *ngur* 1. = अथर्व *ngur-ka*. 2. अथर्व *ngur* is called a अथर्व *ngur-ma*, a song; अथर्व *ngur-ma* the venerable Milla's songs. 3. voice; अथर्व *ngur-ka* sweet voice; harmonious voice. 4. song, air, melody; hence a religious song. Used as honorific form for S., especially in Milapa, each of the doctrinal ditties in that work being preceded by the words अथर्व *ngur-ma*, he uttered this song.

अथर्व *ngur-cha*, अथर्व *ngur-cha* the pedestal on which the cupola of a chaitya rests.

अथर्व *ngur-du gsañ-pa* anything sung or put into verse.

अथर्व *ngur-na-pa* = अथर्व *ngul-rgyar* ornament worn round the neck (*Mñon*).

अथर्व *ngur-hum* the hundred thousand sacred songs; name of one of *Milapa's* two great works, which are both interwoven with numerous religious songs.

अथर्व *ngur-aho* or अथर्व *se-ka* 24; of the weight of 24 *rattie*; a weight equal to 7½ (*Skar-ma* अथर्व).

འདི་ནི་རྒྱུད་མགོ་དེ་ལས་རྒྱལ་པ་ *brtan-gyi skyid-mgo*
de-nas tshegs with this my constant good
 fortune commenced; མགོ་ལ་ *lo-mgo la* at
 the beginning of the year; མགོ་ལས་ *mgo-nas*
 from the beginning. 4. in grammar a
 superscribed *r, l, s, r, t*; ར་མགོ་ཤིག་ *ra-mgo shi*
ka; ལ་ལ་ *la la* with *r* superscribed; ར་ལས་ལས་
 ལས་ལས་མགོ་ཤིག་ *de-rnam bas-phul sa-mgo shi*
ka ho these are the words beginning with
 a *ལ* *l, s, k* (*Ju*).

མགོ་ III: མཚམས་པ་: n. of a constellation
 (the 5th) consisting of stars resembling the
 head of an antelope.

Syn. རི་ལྟེན་མགོ་ *ri-dbyen-mgo*; མགོ་རྒྱལ་
mgo-skyes; རྒྱལ་པ་ *snul-po*; རྒྱལ་པ་ *zla-skyes*
 (*Mon*).

མགོ་རྩ་ *mgo-klod* the brain.

མགོ་རྒྱལ་ *mgo-dkyil* coll. crown of the
 head; vertex.

མགོ་ཁྲ་ *mgo-skor* imposture, deceit: ལྟ་
 རྒྱལ་ཁྲ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *bdud-kyi mgo-skor de na-*
mi-hlod I detect these diabolical tricks
 (*Ju*).

མགོ་ཁྲ་ལ་ *mgo-skor-va* to cheat, swindle,
 confuse; མི་མགོ་མ་ཁྲ་ *mi-mgo mi-skor* do not
 cheat people.

མགོ་དགུ་ལ་ *mgo dgu-wa* = དགུ་ལ་ *dgu-wa* =
 དགུ་ལ་ *dgu-wa*.

མགོ་ཁྲ་ *mgo-skye* a gray head; མགོ་ཁྲ་ལ་
mgo-skye-wa a gray-headed person.

མགོ་ཁྲ་ *mgo-skyes*, v. མགོ་ཁྲ་ III

མགོ་རྒྱལ་དགུ་ལ་ *mgo-skyes dkar-wa* = མགོ་
rgyas-pa or མགོ་ལ་ *rgyas-pa* an old man;
 gray hairs (*Mon*).

མགོ་རྩ་ *mgo-skyon* or མགོ་འདྲ་ *mgo-hden*
 a protector; patron.

མགོ་ཁྲ་ *mgo-skyob* = མགོ་ཁྲ་ *rmog* a helmet.

མགོ་ཁྲ་ *mgo-khra* (*go-lha*) wald-head.

མགོ་ཁྲ་ལ་ *mgo-mkhregs-can* (*go-theg-*
cheu) obstinate, pertinacious, stubborn, esp.
 in buying and bartering; selfish; bargain-
 ing; haggling.

མགོ་རྩ་ *mgo-rgyan* ལྷ་མཁའ་ལྷ་, ལྷ་མཁའ་ 1.
 head ornament. 2. n. of a place in Tibet.

མགོ་རྩ་ལ་ *mgo-rji yog-pa* ལྷ་མཁའ་ལྷ་ a
 heavy head.

མགོ་རྩ་ *mgo-nal* hair of the head.

མགོ་རྩ་ *mgo-nog* bewildered, confused;
 troublesome: ལྷ་མཁའ་ལྷ་ལ་མགོ་རྩ་ *da-reg-kyi*
byu-wa hdi-mgo nog work at these times is
 very troublesome (*Ida*. 26).

མགོ་ཁྲ་ལ་ *mgo-mam-gsun* the three
 things of simultaneous occurrence; they
 are:—(1) ལྷ་མཁའ་ལྷ་ལ་མགོ་རྩ་ *hchi-wa dpan-*
pa rgyud-ki skyes-pa the thought of death
 arising in the mind; (2) ལྷ་མཁའ་ལྷ་ལ་
tshe-hdi dlog-thos-wa renouncing of
 worldly affairs; (3) ལྷ་མཁའ་ལྷ་ལ་ *chos-byed-pa* to
 practise religion. The contrary of the
 three are the following:—(1) ལྷ་མཁའ་ལྷ་ལ་
mi-hchi-gsam-pa the thought that one
 will not die; (2) ལྷ་མཁའ་ལྷ་ལ་ *tshe-hdi-ki*
btams-pa to remain attached to worldly
 affairs; (3) ལྷ་མཁའ་ལྷ་ལ་ *adig-pa byed-pa* com-
 mission of sin (*Lo*. 45).

མགོ་ལྷ་ *mgo-bstan* ལྷ་མཁའ་ལྷ་: stiff-
 neck.

མགོ་ལྷ་ལ་ *mgo-btag* *shu-wa* to seek
 protection under one who is superior to
 himself; to seek refuge under such.

མགོ་ལྷ་ལ་ *mgo-rtag-chod-pa* one who
 can give decided advice.

མགོ་རྩ་ *mgo-rtan* that on which the head
 rests, i.e., the throat or མགོ་ལྷ་ *mgo-bdain*
 that holds the head; ལྷ་མཁའ་ལྷ་ the neck (*Mon*).

མགོ་རྩ་ *mgo-ston* a giddy-headed man; an
 idiot; one who cannot think for himself.

མགོ་གུག *mgo-thug* = འདྲ་མཉམ་པ་ *hdra-hdra* an equal, a match, a rival.

མགོ་མོད་ *mgo-thod* མེག་མེག top or crown of the head; on the summit.

མགོ་མོད་པ་ *mgo-thon-pa* one who by his own ability can direct others.

མགོ་མཐོམ་པ་ *mgo-hthom-pa* confounded.

མགོ་འདྲན་པ་ *mgo-hdon-pa* = མགོ་འདྲན་བྱེད་པ་ *mgo-hdon byed-pa* to favour, preserve, make safe: དེའི་བརྟེན་བཞིན་མོད་ཕྱད་ལམས་མད་མགོ་འདྲན་དུ་ལུག་གོ། all the properties of four Upāsakas he caused to be kept secure (A. 22).

མགོ་ན་ *mgo-na* ལུ་མེད་མཁའ་ headache.

མགོ་ན་མ་ *mgo-nan*, མགོ་མ་ *thog-na* བསྐྱེད་མཁའ་ first, foremost.

མགོ་ཐུག་ *mgo-sbug* the head together with the meat of a slain goat, sheep or yak, &c.

མགོ་པ་ *mgo-pa* མེད་ the head.

མགོ་པོ་ *mgo-po* = ལུ་ལག་མཐོག་པ་ *yan-lug mhog* མཆུག་ the chief of the limbs of the body (Mñon.): མགོ་པོ་ལུ་ལག་མཐོག་པ་པོ་མེ་མི་དཔར་པོར་འཕྱར་ he who has a round head resembling an umbrella becomes a lord of men.

མགོ་པོ་ཐུ་མེད་པ་ *mgo-po spyi-ther-pa* a bald-head.

མགོ་མི་འགྱུར་ *mgo mi-bgyur* མ་ མཐོན་མཐོན་པོར་མཆུག་ does not change his residence or head-quarters.

མགོ་མོ་ལོག་ *mgo-mo-gyog* head-cover.

མགོ་ཐོག་པ་མཐོག་པ་ *mgo-smog-pa* མཐོག་པ་ *go-pa* = མཐོག་པ་ མཐོག་པ་ *cuñ-ang lab-pa* མཐོག་པ་ *tsam-kyis go-pa* to easily perceive the meaning from a slight movement of the head.

མགོ་ཐོག་ *mgo-tso* round protuberant head: མོ་ཐོག་མཐོག་པ་ མཐོག་ཐོག་མཐོག་པ་ on the heads of whatsoever things that may be round.

མགོ་འཛིན་ *mgo-hdzin* མཐོན་ཐོན་ the head of an office, or work-leader.

མགོ་འདྲུག་པ་ *mgo-hdug-pa* འདྲུག་པ་ to begin (a work or subject, etc.).

མགོ་ཐུབ་ *mgo-zhi-pa* མཐོན་ཐོན་, མཐོན་ཐོན་ November-December of Indian calendar. The eleventh month of the Tibetan calendar.

མགོ་ཐུམ་ *mgo-zlum* (*yo-dum*) or མགོ་རེག་ *mgo-reg* མཐོན་ཐོན་, མཐོན་ཐོན་, མཐོན་ཐོན་ shaven head, also round bald-head; a Buddhist monk; མགོ་ཐུམ་ལྟམ་ *mgo-zlum-gum* a place where the shaven heads reside; a monastery; མགོ་ཐུམ་པ་ *mgo-zlum-pa* a shaven head; a monk.

མགོ་ཐུམ་ལམ་མཐོག་ *mgo-zlum lam-nag* = མཐོན་ཐོན་ མཐོན་ཐོན་ *sgva-gran* མཐོན་ཐོན་ the sounding planet; a comet (Mñon.).

མགོ་ཐུང་ *mgohu-chun* མཐོན་ཐོན་ with a small or no head; the running-hand character of Tibet.

མགོ་ལོག་པ་ *mgo-gyog-pa* = མཐོན་ཐོན་ *bslu-pa* or མགོ་ཐོན་ *mgo-skor* to cheat, deceive, མགོ་ལོག་མགོ་ཐོན་ཐུ་བྱེད་མཐོན་ *mgo-gyog mgo-skor-gyi* མཐོན་ཐོན་ *bslu-khrul* to rob one by deception or cheating.

མགོ་དུག་ *mgo-rug* = མགོ་དུག་ཐུག་བྱེད་པ་ *mgo-gug byed-pa* to bend the head; to bow down the head: མཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་ *ja-scur hdzin-pa* མགོ་དུག་ *byed-pa* he made obeisance presenting tea and treacle.

མགོ་ཐོན་མཐོག་ *mgo-lid-can* མཐོན་ཐོན་; མཐོན་ཐོན་ a tree; = མགོ་འདྲན་པ་ *mgo hdon-pa* shaking the head as a signal or from illness.

མགོ་རེག་ *mgo-reg* or མགོ་ཐུག་པ་ *mgo-breg* Buddhist monk.

མགོ་ཐུག་བྱེད་པ་ *mgo-thag phyed-pa* or མགོ་ཐུག་བྱེད་པ་ *mgo-sñom byed-pa* to make all equal; not to make any invidious distinction between parties; to deal evenly: མཐོན་ཐོན་མགོ་ཐུག་བྱེད་པ་མཐོན་ཐོན་ *thams-cad mgo thag-phyed-par-gyis shes* thus commanded, all behave fairly among yourselves (A. 115).

མགོན་དཀར་མིང་བཞིན་པོར་བུ་ *mgon-dkar yid-bshin nor-bu* (Schr.; 77 A.).

མགྲོགས་པ།

མགོན་པོ་ *ngon-po* according to some grammarians the word **མགོན་** *ngon* is an abbreviation of the words **མགོ་འདྲན་** *ngo-hdrn* (**འདྲ་** *hdrn* being eliminated), signifying **ལ་པ་** protector, patron, principal, master, lord, tutelary god; so the word is applicable to Buddha, saints, and also ordinarily to any protectors and benefactors in general. When **མགོན་པོ་** occurs as a proper name it denotes either Buddha or Avalokites'vara or Mahādeva. Among the **མགོན་པོ་** *ngon-po* are also classed Ganes'a, the Dikpāla or guardians of the world and of Buddhism, besides many other spirits who are represented as possessing four, six, and sometimes eight arms. This class of gods is also numerous in both the Tantrik and Bon pantheon. **མགོན་པོ་ལ་པ་བཞི་ཕྱག་པུན་** *ngon-po shal-bshi phyag po-bryug* the Lord with four faces and eighteen arms. Sambhura (**བསམ་པུ་**) of the Bon-po has three faces and six arms. In Buddhist India there were worshipped three **ལ་པ་** *ngon-po*, viz.:—(1) **འཕགས་ཀྱི་མགོན་པོ་** *Abhaya's ngon-po* the spirit invoked to inspire one by entering one's body; (2) **ནག་པོ་** *Nag-po* *ngon-po* the black-spirit; (3) **བླ་མ་མགོན་པོ་** *Bram-xe ngon-po* the *Brahma nāta*, i.e., Brahmatā's spirit (*K. dun. 56*).

• **མགོན་པོ་གི་ཕྱག་** *Ngon-po gri-gug* n. jr. (*Schr.*).

མགོན་པོ་ན་ན་ལ་ཕྱག་པུན་པོ་ *ngon-po rta-nyan phyag bshi-po* (*Schr.*).

• **མགོན་པོ་སྐུ་མོན་** *Ngon-po stug-shon* (*Schr.*; 87 A.).

མགོན་པོ་སྐུ་རམ་གཞིགས་ *Ngon-po Sgyan-ras gzigs* = **འཕགས་པུ་མཉམ་པུ་གཞིགས་** *Abhaya's Sgyan-ras gzigs* **འཕགས་པུ་མཉམ་པུ་** the patron Lord Avalokites'vara (*Mñon.*).

• **མགོན་པོ་ཕྱག་པུན་པོ་** *Ngon-po phyag-drug-po* (*Schr.*).

• **མགོན་པོ་ཕྱག་པུན་པོ་** *Ngon-po phyag-bshi-po* (*Schr.*; 81 C.).

• **མགོན་པོ་པོ་** *Ngon-po Beñ* (*Schr.*; 85 C.).

• **མགོན་པོ་བླ་མ་གཞིགས་** *Ngon-po bram-gzugs* n. pr. (*Schr.*).

• **མགོན་པོ་མི་པམ་པ་** *Ngon po mi-pham-pa* **འཕགས་པུ་མི་པམ་པ་** (*Schr.*; Tā. 2, 111) [invincible Lord] S.

མགོན་པོ་འདྲ་དཔག་མེད་ *Ngon-po hod-dyag med* **འཕགས་པུ་འདྲ་དཔག་མེད་** lit. immeasurable light; a n. of the 4th Dhyāni-Buddha.

• **མགོན་པོ་ལ་པ་གཞིགས་** *Ngon-po shal-gzig* (*Schr.*).

• **མགོན་པོ་ལ་པ་བཞི་** *Ngon-po shal-bshi* (*Schr.*).

• **མགོན་པོ་ལེགས་པུ་** *Ngon-po le-gs-lhan* (*Schr.*; (*Org. m.* 110, 29)).

མགོན་པོ་མང་མ་ *ngon-mang* many patrons or defenders of religions; many small pyramidal sacred erections (Cs.).

མགོན་པོ་མེད་ *ngon-med* **འཕགས་པུ་མེད་** unprotected, helpless; **མགོན་པོ་མེད་མ་ཕྱིན་** *Ngon-med xa-phyin* **འཕགས་པུ་མེད་མ་ཕྱིན་** n. of a certain householder who accommodated Buddha in the Jetavana grove of S'āravasti. He was the chief householder devotee of Buddha.

མགོན་པོ་ཕྱི་རྒྱུ་ཕྱི་རྒྱུ་ *Ngon-btsun phyachi groñ-khyer* n. of a city in the paradise of the Bon-po.

མགྲོགས་པུ་ *mggyogs-hgro* horse, wind.

Syn. **རྒྱུ་པུ་** *rta-pi*, **རྒྱུ་པུ་** (*Mñon.*).

མགྲོགས་པུ་ཕྱི་རྒྱུ་ *mggyogs-hyurhi brun*, met. for **རྒྱུ་པུ་ཕྱི་རྒྱུ་** *rta-pi shuñs*, horse-dung (*Sman. 186*).

མགྲོགས་པུ་ *mggyogs-po* **མཐོང་པོ་**, **མཐོང་པོ་**, **མཐོང་པོ་**, **མཐོང་པོ་** adj. and adv. rapid, swift, quick; speedily: **མགྲོགས་པུ་ཕྱི་རྒྱུ་ཕྱི་རྒྱུ་ཕྱི་རྒྱུ་** *by quickly* going the horse and the elephant become prostrate; **མགྲོགས་པུ་ཕྱི་རྒྱུ་ཕྱི་རྒྱུ་ཕྱི་རྒྱུ་** *by slowly* walking the donkey travels round a kingdom. In modern works and colloq. **མགྲོགས་པུ་** as 'adj. and **མགྲོགས་པུ་** as the adv. are the commoner forms.

by Lama *Blo-bzan Bstan-pahi rgyal-mtshan* of Tshor-phu in Tibet.

མགྲོན།

མགྲོན I: *mgron* (*don*) is also sometimes wrongly spelt as འདྲན *hdren* འདྲེན་པ། *nyid-pa*, feast, treat, banquet, entertainment, resp. ལུ་མགྲོན་ *sku-mgiron*; ལུ་མགྲོན་འབྲེན་པ། *sku-gron hbul-pa* to entertain; མགྲོན་པ་འབྲེན་པ། *mgron-pa hbul-pa*, resp. མགྲོན་དུ་ལྷན་འདྲེན་པ། *mgron-du spyan-hdren-pa* ལུ་འདྲེན་པ། *nyid-pa* to invite to an entertainment; མགྲོན་དུ་ལྷན་པ། *nyid-pa* to regale, treat (*K. du. 4, 37*).

མགྲོན II: in Buddhism signifies object of invocation; and any person invoked is called མགྲོན་པ། *mgron-pa*. The latter are of four classes:—(1) དུ་ལྷན་པ་མཚན་མི་དྲེན་པ། *dkon-mchog srul shuhi mgiron* the holy ones form the object of invocation in the world. The holy ones are:—Buddha, Dharma, Saṅgha, one's lama (Guru) and one's tutelary deity; (2) མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *mgiron-po yon-lan-yyi mgiron*, the *Nātha* who are a class of fearful deities, the celestial *Dākini*, the *Dharmapāli* and the guardian gods of Buddhism; (3) རིག་པ་དྲུག་པོའི་མགྲོན་པ། *rigs-drug po'i rje hi mgiron* the six classes of animate beings such as human beings, gods, demons, the animal kingdom, the *Preta* or ghosts, and the hell-beings; (4) ལྷན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *gdon-hgegs lan-chags-kyi mgiron*; here the invoked are 360 demons called ལྷན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *Gdon* and 80,000, evil spirits called ལྷན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *Bgegs*. These do mischief to all living beings on account of their own misdeeds of a former existence. It is necessary to invoke such and to appease them by offerings. According to the Bon-po there are chiefly two kinds of མགྲོན་པ། *mgiron*, i.e., objects of invocation:—(1) a person or deity invoked for worship; (2) a person invoked out of compassion (*D.R.*).

མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *mgron-khañ* འདྲེན་པ། *a house* for the accommodation and temporary board of guests, strangers, &c.

མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *mgron-gyi hphru-skyel bya*; མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *bya skya-ka* the mag-pio (*མྲོན་པ་*).

མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *mgron-gñer* or མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *mgron-bu hñod-pa* to invite or call a guest; མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *mgron-bu gñer-pa* lit. the receiver of guests; an officer whose duty it is to introduce others to the king or to the great lamas of Tibet. He is also called མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *yar-gyal shu-mkhan*, he who communicates the wishes or mandates of a superior person to an applicant.

མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *mgiron-du hgro-ica* to go to an entertainment; མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *a feast*; མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *a ten party*; མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *a treat with beer or wine*.

མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *mgiron-po* འདྲེན་པ། *one newly come*; a guest.

Syn. མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *gyar-du hoñ-ica*; མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *glo-lur hoñ-ica*; མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *hoñ-ica* (*མྲོན་པ་*).

མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *mgiron-po* འདྲེན་པ། *all invite a person*.

མགྲོན་པ་ལོན་པ་ལྷན་པ། *mgiron-bu thal-ica* name of a medicinal drug which is alleged to stop bleeding; it is useful in fracture and sores.

འགག་པ། *hgag* 1. obstruction; stoppage; འགག་པ། *gid-hgag* want of appetite; འགག་པ། *gcin-hgag* also འགག་པ། *hgag* stranguary. 2. a place or spot that has to be passed by all that proceed to a certain point: འགག་པ། *hgag* འགག་པ། *zim-pahi hgag-tu hgag-na rku-ma hñain-thub* a thief may be arrested if you be on the look-out for him in the passage of a bridge; འགག་པ། *hgag* འགག་པ། *the place on Pal-hbar mountain where there is a narrow passage*; འགག་པ། *hgag* འགག་པ། *the door of the house because through it*

✚ **འགུམ་པ** *dgum-pa* to die (of natural death, of disease): འདི་ཤིང་མ་གྱི་ཤི་འཁོར་ཡང་མཁ་པེ་ཅད་ཅུང་འགུམ་ at that time most of those of the attendants of the *Lo-tsu-un* who were smitten with fever died (A. 65).

འགུལ་བ *hgyul-ica* to move, quake, shake; མ་གཞི་ *sa-gyo* = མ་འགུལ་ *sa-hgyul* earthquake; འགུལ་བ་པོ་ *hgyul-ica po* or འགུལ་བྱིང་ *hgyul-byed* shaker; fut. འགུལ་བཞིན་ *hgyul-hshin* = འགུལ་བྱིང་, *hgyul-gyin*.

འགུར་ན་ *hgyur-sho*, same as འགུར་ན་ *ngur-sho* ཀླུ་པ་འགུར་ན་གཅིག་ *tam-ka brgyad-la ngur-sho-gyig*, one *Ngur-sho* is equal to eight *tan-ka*.

འགེགས་བྱིང་ *hgeg-bye* = རྒྱུ་མོ་ *khyo-ko* or མཛེས་ཀྱི་མཁའ་ *mdsa-kh-grogs* husband (*Shon*).

✚ **འགེམས་པ** *hgem-s-pa* = འཛིངས་པ་ *hjom-s-pa* to confound; to subdue མགེམས་པ་མོ་ *hgyem-s-pa-po* one who confounds or bewilders.

འགེམས་པར་བྱིང་བ་ *hgem-s-par byed-pa* ཇིང་མཐོའི་ repeatedly bites; acc. to Cs. another form for འགུམ་པ་ *dgum-pa*, to kill, to destroy (*Sch.*); རྒྱུ་པ་འགེམས་པ་ *hgyed-pa hgem-s-pa* to surprise; to over-throw an argument by reason; མགོ་གེམས་ *hgyo-gem-s* stupid (*Sch.*).

འགེལས་པ *hgyes-pa* གཞིན་པ་, གཞིན་པ་, གཞིན་པ་ to hinder, obstruct, keep back or in; fut. དགེལ་བ་ *dgags*, pf. དགེལ་ *hkey*: དགེལ་བ་མེད་དགེལ་དང་མ་ཡིན་དགེལ་གྱིས་ཡོད་པ་འདྲ་བ་ཤིང་འདྲ་བ་ཤིང་གཞི་མེད་པ་འདྲ་བ་ཤིང་གཞི་མེད་པ་ གཞི་མེད་པ་ གཞི་མེད་པ་ *ma-yin dgag gñis-yod bye med-gyag yin-nan pa-bu* preventing what is and what is not, etc., in Buddhist metaphysics.

འགོངས་པ *hgeñs-pa*, pf. དགོངས་ *hkañ*, fut. དགོངས་ *dgasñ*, imp. མཁོང་ *khosñ*, to fill up; also to satiate.

འགེབས་པ *hgeb-s-pa*, pf. གེབས་ *hkañ*, fut. གེབས་ *hgab*, imp. མེབ་ *khob*, to cover up; to put on; to conceal.

འགེལ་བ *hgel-ica* = འགེལ་བ་ *hgyel-ica*, pf. གེལ་ *hkal*, fut. དགེལ་ *dgag*, imp. མེལ་ *khosñ*: 1. to load; to lay on a burden; གེལ་འགེལ་བ་ *khral hgel-ica* to impose tax or rent; to commission; to charge with; to make, appoint, constitute; to put; to place on or over: གེལ་བ་འགེལ་བ་ *gdun-ma hkal-ica* a beam placed over it; to set or put on, e.g., a pot; to hang up; གེལ་འགེལ་གེལ་བ་ *gos hgel-gdun* a stand to hang clothes on; fig. འགོངས་པ་ལེ་ཤིག་འགེལ་དགོངས་ *hchi-war nus-pahi thog-hgel dgos* one must set on it the roof of being able to die, i.e., one must crown the whole edifice of life by being free from fear of death (*Jā.*); to impose a fine; to give punishment.

འགེལ་བྱིང་ *hgel-brel* old; འགེལ་བྱིང་འགེལ་བྱིང་ *hgel-brel na-ldan* the old, aged.

འགེལ་གཡག་ *hgel-gyag* = གཡག་གཡག་ *khal-gyag* laden yaks.

འགེལ་བྱུགས་ *hgel-lugs* the method of imposing fine or punishment.

འགོས་པ *hges-pa*, pf. གེས་ *hkas*, fut. དགེས་ *dgas*, imp. མེས་ *khos*, to split, cleave, divide; གེས་པ་ཤིང་ *hkas-ñin* (*Lex.*) cleft or chopped wood; དུམ་བུར་དགེས་པ་ *dum-bur dgas-pa* to divide into pieces; to cut up or open.

འགོ་མོ་ *hgo*, same as མགོ་ *hgo*, origin, source; བརྒྱུད་ 1. foremost; in front; དཔལ་འགོ་ *dmag-hgo* commander of an army; བཀའ་འགོ་ *mkhar-hgo* or རྩེ་འགོ་ *rdsoñ-hgo* commander of a fort, of a district: རྩེ་འགོ་མངའ་བའི་ཕྱུག་ཕྱུག་ *chos-kyi hgo mñes-rgyags-ki thug* the origin of *Dharma* (Buddhism) is traced to Buddha; ལྷོ་ཡི་འགོ་གངས་པ་ཕྱུག་ the source of a river is traced to the snows. 2. beginning; the first: འགོར་ *hgor* in the beginning; མེད་འགོར་ *ner-uahñ hgor* the beginning of the hail.

Syn. མགོ་མ་ *thog-ma*; དང་པོ་ *dan-po*; རྩེ་མ་ *rdsoñ-ica* (*Shon*).

འཛོམ་པ *hgo tlat-pa* apricots?

འཛོམ་ *hgo-nan* = འོག་མ *thog-ma* beginning; first.

འཛོམ་ *hgo-nam* broad-cloth; also the superior kind of blanket.

འཛོམ་ *hgo-pa* the headman of a village.

འཛོམ་པ་འཛོམ་ *hgo-dpon* rector, director, head-master, principal.

འཛོམ་པ་ *hgo-phib* ག་ཁུབ་ *ga-sub* a cover; also a canopy or dome over a temple or tomb.

འཛོམ་པ་ལྔ་ *Hgo-wahi lha-lha* the five superior demi-gods, which are the following: (1) མ་ལུ་མཐུ་མཐུ་ *mo-lha ham shan-lha*, (2) མོག་ལུ་ *mog-lha*, (3) དྲུག་ལུ་ *dgra-lha*, (4) མོ་ལུ་ *pho-lha*, (5) ལུ་ལུ་ *gul-lha*. These are the inseparable companions of humanity, and rejoice when we do good actions and become sorry when we sin. There are several treatises on the rites to propitiate them.

འཛོམ་པ་ *hgo-phar* = འོག་པ་ *go shod-pa* useful: མ་ལུ་མཐུ་མཐུ་འོག་པ་ from early years, i.e., from boyhood, he has been useful.

འཛོམ་ *hgo-ica* ལེབ་, pf. གོས་ *gos*, or འོག་ *hog*, cf. འོག་པ་ *hgo-ica* 1. to stain; to lose colour; to dirty, sully one's self. 2. མཆོག་པ་ to infect with a disease; འོག་པ་འོག་ *hgo-icahi nag*, འོག་པ་འོག་པ་ *hgo-icahi rim* a contagious or epidemic disease, a plague; འོག་པ་ or འོག་པ་འོག་པ་, རིག་ལུ་འོག་པ་, རིག་པ་: an infectious disease; also a contagious disease.

འོག་པ་ *hgo-ma* beginning, origin, source.

འོག་པ་ *hgo-mi* headman.

འཛོམ་པ་ *hgo-gu* prob. derived from the Chinese, signifying the goddess of the elements. Acc. to the Chinese the fundamental elements are tree, fire, earth, iron, and water. Each of these is presided over by a goddess.

འཛོམ་པ་ I: *hgo-g-pa* མེ་ལོ་མ་, མེ་ལོ་མ་, མེ་ལོ་མ་, མེ་ལོ་མ་, v. མེ་ལོ་མ་ *bar-dus hrod-pa*, མེ་ལོ་མ་ *hgeg-pa*.

འཛོམ་པ་ II: = འོག་པ་ *hjo-g-pa* མེ་ལོ་མ་, མེ་ལོ་མ་ to keep; to place; to arrange; a deposit; pledge.

འཛོམ་པ་ III: pf. འོག་ *hko*, fut. འོག་ *dgog*, imp. འོག་ *khog* 1. to take away forcibly; to snatch, tear away, pull out; རྩ་བ་འོག་པ་ *rtsa-wa hjo-g-pa* to pull up the root; འོག་པ་འོག་ *hjo-g-pa-po* one who takes or draws out. 2. to take off a cover, a lid, a pot from the fire, in *W.* (*Ju*).

འོག་པ་ *Hjog-pa-ri* the hill on which the monastery of Gahdan is situated: འོག་པ་འོག་པ་འོག་པ་འོག་པ་འོག་པ་ *Hjog-pa-ri-nag Rje hka-mag dgyal-dan-gyi dan gter-nag hton* (*J. Zan*).

འོག་པ་འོག་པ་ *hjo-g-phyod-pa* འོག་པ་ = འོག་པ་འོག་པ་ *am-g-kyi nam-rtog hjo-g-pa* to stop the arising of imaginations or fancies in the mind.

འོག་པ་ *hjo-g-byed* མེ་ལོ་མ་ discipline, and from འོག་པ་ *hjo-g-pa*, there arise 1. རིག་པ་ *shi-wa* མེ་ལོ་མ་ peace; 2. རིག་པ་ *gyi-nom-pa* = རིག་པ་འོག་པ་ *phun-sum tahogs-pa* རིག་པ་འོག་པ་ perfected state; 3. རིག་པ་འོག་པ་ *shes-par hjo-g-ica* མེ་ལོ་མ་ firm conviction.

འཛོམ་པ་ I: *hjo-gs* = འོག་པ་ *hko-g-pa* (*Mon*).

འཛོམ་པ་ II: མེ་ལོ་མ་, མེ་ལོ་མ་ passing over; transit; crossing; getting over.

འཛོམ་པ་པ་ *hjo-gs-pa* = འོག་པ་ *hjo-gs-pa* to prevent; to avert unfortunate events, as danger, fatal consequences; to suppress the symptoms of a disease by medicine; to drive back or away; to expel, e.g., spirits,

or pass over from one side to another (*Khrig*). རྒྱུ་ལམ་ འགོལ་ཤིང་ འགོ་ *walks pacing with the feet.*

འགོར་ *hgor* 1. in the beginning; འགོ་རྒྱུ་ འགོ་ at the top or head of a row or order; རྒྱུ་འགོ་ at the source of a river. 2. supine of འགོ་ *hgo-ua.*

འགོར་བ་ *hgor-va* = མོག་པ་ *thogs-pa* 滞留, 耽延: to tarry, linger, loiter: ལམ་དུ་འགོར་བ་ *lam du hgor-va* to linger on the way.

Syn. གུལ་ *gul-ua.*

འགོར་གཤི་ *hgor-gshi* delay, འགོར་གཤི་མེད་པ་ *hgor-gshi med-pa* without delay.

འགོལ་བ་ *hgal-va* 分离; pf. གོལ་ *gol* 1. to part, to separate; vb. n. འགོལ་བའི་གནས་ *hgal-va'i gnas* a hermitage; འགོལ་བ་ *hgal-pa* hermit, recluse. 2. to deviate; err; go astray.

འགོལ་ས་ *hgal-sa* 1. the place where two roads separate so as to create doubt in the mind regarding the right path. 2. error; mistake.

འགོས་ *Hgos* n. of a monastery, *Tā.*, also n. of a tribe and of a minister of Tibet: བོད་མེད་འགོས་ཀྱིས་ཐེ་དགལ་གསུམ་དུ་བཅད་ *Blon-shen hgos-kyis shal-che dgal gsum-du bces* (*Tā-sal* 4).

འགོས་པ་ *hgos-pa* 1. v. འགོ་བ་ *hgo-ua*: འགོ་བའི་ནད་འགོས་ལོང་ *hgo-va'i nyed hgos-yol* it will catch contagion. 2. 施药 a liniment; a medicine to be rubbed on. 施药 anointed, besmeared.

* འགོས་གཤོན་རྒྱུ་ལམ་ *Hgos Gshon-nu dpul* n. pr. (*Schr.*; *Tā.* 2, 60).

འགྱུག་པ་ *hgyag-pa*, cf. རྒྱལ་པ་ *shyag-pa*, to be sold, spent, expended (*Cs.*).

འགྱུང་བ་ *hgyaŋ-va*, pf. འགྱུར་ *hgyaŋs*; 迟延, 迟滞, 迟误 to be delayed,

deferred, postponed; farthest: བྱིར་འགྱུང་པ་ *phyir hgyaŋ-va* if one defers it; མཇུག་པོ་མི་འགྱུང་བར་ not many years shall have passed, ལྷུ་འགྱུང་པ་ a long time after.

འགྱུང་ས་མེད་ *hgyaŋs-med* without delay (*Vij. k. 20*).

འགྱུང་བ་ *hgyaŋs-pa* 威严, 尊严 an appearance of greatness or of pride

འགྱུང་བ་ *hgyaŋ-va* 1. to assume air or appearance of greatness; to sit lifting up the body in the manner of a lion. 2. to look haughtily; to look down upon; to slight a person; མི་ལ་འགྱུང་བ་ *mi-la hgyaŋ-va* also of things, to despise, contemn, neglect them. རྒྱུང་ལ་འགྱུང་བ་ seems to be an intensified form, meaning to scorn loftily; to look down on as from a summit.

འགྱུང་བཀྲ་ *hgyaŋ-lag* attitude; posture; gesture; also manner in reference to. གཤམ་གསུག་ *gzags form*, or རྒྱུང་པ་ *hgyaŋs*, appearance.

འགྱུང་མ་འམར་ *hgyaŋ-hkhar* a staff consecrated to a fearful deity, or having on its top a head with wide yawning mouth or in some fearful attitude.

འགྱུང་ས་པ་ *hgyaŋs-pa*, v. འགྱུང་བ་ *hgyaŋ-va*

འགྱུར་པ་ *hgyur-pa* परिधि the circumference.

འགྱུར་བ་ *hgyur-va*, pf. འགྱུར་ *hgyur*, to move quickly to and fro, e.g., as lightning, the quivering air in a mirage, the motion and versatility of the mind, &c.

འགྱུར་བ་ *hgyur-va* 转, 转, 转, pf. རྒྱུར་པ་ *gyur-to* or རྒྱུར་པ་ *gyur-pa*, imp. རྒྱུར་ཅིག་ *gyur-cig*, cf. རྒྱུར་པ་ *hgyur-va* 1. to become; to grow, increase, change: དཔེ་རྒྱུར་པ་ *dpe-blon-du hgyur-va* to become a monk; རྒྱུར་པ་

མཇུག་པོ་

འགྱུར་བ *rgyal-por hgyur-ica* to become a king ; གུམ་མར་འགྱུར་བ *gbrun-mor hgyur-ica* to get with child ; བདུན་དྲུག་པོ་འགྱུར་བ *bdun-da hgyur* to reach the number of seven : སྟོང་ལམ་འགྱུར་བཅུ་གལ་པར་བསང་བ་ཡོད་ *khyod-pas bgra hgyur-pas ihag-par bzai-ica yod* there are those which grow a hundred times better than you ; གཤམ་འགྱུར་ཏེ་ *gsam hgyur ta-lor* three times as much ; ད་ཀྱིས་འགྱུར་ཅིམ་ཞིག་ཀྱི་ *da gñis-hgyur tsam-shiy* one twice as large as that : འགྱུར་གསལ་པ་ *a changing voice*. 2. sbst. change, alteration, revolution, vicissitude : ལྔ་པ་བཞིའི་འགྱུར་བམ་དུ་ *bshihi hgyur-icas* through the change of the fourth season ; འགྱུར་རྟེན་བཅུག་པ་ *hgyur-byen bzag-pa* to pay money in hand as an earnest that the bargain is not to be retracted. འགྱུར་དྲུག་པོ་འགྱུར་བའི་མཚན་པ་ *meq-pa* ལེན་པ་ལྟར་འགྱུར་བ་ *unchangeable, invariable* : མཐུན་པམ་དཔྱད་པ་ལྟར་པ་, ལྟེན་རྟེན་ལྟར་པ་ *mtshu-pot's nad meq-pa, gzi-rjig yot's-su hgyur-ica* the total decay of strength, health and esteem (in old age) : ལས་གྱི་མཐོམ་མ་འགྱུར་མཐོམ་པ་ *btag-gi sems ma-gyur ma-nang-pa* my mind has not been altered nor weakened ; དེ་ལ་འདི་ལམ་མ་འགྱུར་ཅིག་ *dad-pa hdi-las ma-hgyur-cig* do not depart from this belief. འགྱུར་དྲུག་པོ་འགྱུར་བའི་མཚན་པ་ *hgyur-du yod-pa* changeable, variable : མོ་མོ་འགྱུར་བ་ *pho-mo hgyur-pa* male changing into female and *vice versa* ; མཐོམ་མ་འགྱུར་བ་ to change the mind ; ཡོད་ལ་འགྱུར་བ་ to become ; begin to exist ; to gain possession : རྒྱལ་པ་མི་ལྟར་འགྱུར་པའི་དེང་པ་འདི་དག་these acts of having become indifferent to life ; མང་མི་ལྟར་འགྱུར་བ་ *cañ mi gnas-sar gyur-to* he became speechless. 3. འགྱུར་བ་ *hgyur-ica* annexed to an infinitive may denote either the perfect or the future tense, the context deciding in every instance how it is to be understood : ལྟ་ཞིག་ལྟར་ཞིང་ཕྱིན་པར་འགྱུར་བ་ *su-shiy rgyal-srid byed-par hgyur* who shall have the Government ? who shall rule ? དེ་ལྟར་འགྱུར་པར་ཞིག་མོ་ *da rgyal-por hgyur-war qes-so* they knew that

this man would become king. ཡུམ་མཚན་དྲུག་པོ་འགྱུར་བ་ *yu-mtshan-du hgyur-ica* to be surprised, astonished ; གསལ་ལྟ་འགྱུར་བ་ *gnas-su hgyur-ica* to come to a place ; to arrive at : འདྲིན་པའི་དེང་པ་ལྟར་འགྱུར་བ་ *hrod-pahi dños-grub-tu, hgyur-ica* to be endowed with the perfect gift of wishing, viz., of having every wish fulfilled ; གཞིམ་པར་འགྱུར་བ་ to become moving ; to begin to move. 4. to be translated ; བོད་དྲུག་པོ་འགྱུར་བ་ to be translated into Tibetan ; བཀོར་འགྱུར་བ་ *bkab-hgyur* the translated word ; འགྱུར་བྱུང་བ་ *hgyur-byun* was translated.

འགྱུར་བའི་ཅིམ་ *hgyur-wahi-chos* changeable (and therefore perishable) things (*Ca.*).

འགྱུར་བར་འགྱུར་བ་ *hgyur-war hgyur* མ་འོངས་པ་ (*Schr. ; Kälke. T, 89*) it will become.

འགྱུར་ཅིན་པ་ *hgyur-byed* a changer ; one who brings about changes.

འགྱུར་མེད་པ་ *hgyur-meq* མཚན་པ་ *unchangeable ; infallible.*

འགྱུར་ཅིག་ *hgyur-tshig* the translated words ; according to some authors words that have been translated into another language : ལྟར་དཔྱད་པ་འགྱུར་ཅིག་འགྱུར་བའི་མཚན་པ་ *rgyud ran-gi hgyur-tshig dños-gnas-su hjon* keep the original terms of the *Tantra* intact with their translation (*Yan-mi. 38*).

འགྱུ་ *hye* = རྩ་ *hod* རྩ་ལྟར་ *light ; a whip.*

འགྱུ་བ་ *hye-ica*, pf. and imp. ལྟེན་ *gyes*, 1. to be dispersed ; to be divided, e.g., a river that is divided into several branches ; ལྟེན་པ་ *gnam-pa* ལྟེན་པ་འགྱུ་བ་ *(a ray of light)* divided into two parts ; to separate ; to part : ལྟེན་པ་འགྱུ་བ་ལྟེན་པ་ *ben-rig hgye-dug* when body and soul part from each other. 2. to issue, proceed, spread, branch from : རྩ་ལྟར་འགྱུ་བ་ལྟེན་པ་ *they have proceeded from those (their ancestors).*

འགྲན་ཤིག *hgran-tshig* words of contention, bickering.

འགྲན་རྒྱ *hgran-dla* (*den-dla*) 1. rival, competitor. 2. equal match; འགྲན་རྒྱ་དང་ཕྱུག་པ་ *an unrivalled; matchless.*

Syn. འགྲན་ལ *hgran-ga*; འགྲན་གྱི་རྒྱ་རྒྱ *hgran-gyi du-dla*; འགྲན་རྒྱ *hgran-do rival; match.*

འགྲན་ཤེས་པ་ *hgran-shes pa* 1. contention; emulation. 2. jealousy. 3. quarrelsome temper; spirit of controversy; འགྲན་ཤེས་པ་གཅོག་པ་ *to stop; put an end to contention, rivalry.*

འགྲུམ་ *hgram* (*dam*) bank; shore; side; neighbourhood, as ཇུ་ལི་འགྲུམ་ *chu-yi hgram* the foot of the wall; ཇུ་ལི་འགྲུམ་ *chu-yi hgram* river-side or bank; མེ་ལི་འགྲུམ་ *me-yi hgram* fire-side; དཔོན་པལ་འགྲུམ་ *gyon-pahi hgram* neighbourhood of a monastery; ཁོང་པལ་འགྲུམ་ *aroh-pahi hgram* vicinity of a village; ལམ་གྱི་འགྲུམ་ *lam-gyi hgram* roadside; ལུང་པ་ཇུ་ལི་མ་གང་ན་འགྲུམ་རྒྱ་ཁྲོ་པོ་ལྷན་པ་ *if the river fills the valley, a stone on its bank does not remain dry (a proverb).* Often used as a postp. with or without *du* or *la* annexed: ལུང་པ་འགྲུམ་པ་ *at the brink of the precipice; ལུང་པ་འགྲུམ་པ་ལ་ *at the lake; close to the lake; འགྲུམ་པ་ལ་ *also usual as adv. meaning near; close by.***

འགྲུམ་དཔུམ་ *hgram-dkyus* = འགྲུམ་པ་ *hgram-pa.*

འགྲུམ་རྒྱལ་ *hgram-rgyus* ཁྱེད་ཀྱི་, མཚམས་ *a bathing-place; a shore.*

འགྲུམ་ཐུག་ *hgram-tshug* a slap on the face; a box on the ear.

འགྲུམ་པ་ *hgram-pa* བུ་, མཚམས་ *cheek* (cf. ལུང་པ་ *khur-tshos*) ལག་པ་འགྲུམ་པ་ལ་ *lag-pa hgram-pa la rten-pa* to lay one's hand on the cheek; as vb. to proclaim, publish.

འགྲུམ་པ་ *hgram-po* ལམ་ལུགས་ *one living or residing in the neighbourhood; one possessing crushing teeth; a demon*

འགྲུམ་གཤིག་ *hgram-gshi* foundation; basis; འགྲུམ་གཤིག་འཛིང་པ་ *hgram-gshi hdiik-wa* to lay a foundation.

འགྲུམ་ཡིག་ *hgram-yig* edict, proclamation, publication; མ་རྒྱུ་ལྷན་པ་འགྲུམ་པ་ *lo-rgyus gnyas-tshul-gyi yi-ga hgram-pa* to publish accounts of biography or history, &c.

འགྲུམ་རྩ་ *hgram-rag* cheek-bone; jaw-bone.

འགྲུམ་གཤོག་ *hgram-gshog* the hinder part of the jaw-bone (*Sch.*).

འགྲུམ་མོ་ *hgram-so* acc. to *Ja.* cheek-tooth; molar-tooth; grinder.

འགྲུམ་པ་ *hgrams-pa* to spread over; མེ་རྒྱ་ལྷན་པ་འགྲུམ་པ་པ་ *me-tog rgyas hgrams-pa-pa* one who spreads or scatters flowers, etc.: འདྲི་རྒྱ་མི་ལ་འགྲུམ་པ་ *this will be spread over the nan; ལ་ལ་འགྲུམ་པ་ *to spread on the ground; ལྷན་པ་ལྷན་པ་འགྲུམ་པ་ *phyogs-phyogs-su hgram-pa* to scatter to the different quarters; ལྷན་པ་ལ་འགྲུམ་པ་ *las-la na'd hgrams-pa* to infect the body with disease.**

འགྲུམ་པ་ལ་ *hgram-tshad* over-mastering fever.

འགྲུམ་པ་ལ་ *hgram-hyrgus* = ལྷན་པ་ *gyan-gyap*; ལྷན་པ་ *serpentine, crooked, bent.*

འགྲུམ་པ་ *hgrams-pa* (*de-pa*) ལུང་པ་ལ་འགྲུམ་པ་ *phun-tshun na-mtshun-pa* 1. disagreement; difference between two parties. 2. འདྲི་ལྷན་པ་ *to hate; to bear ill-will; to have spite against.*

འགྲིག་འགྲིག་ *hgrig-hgrig* (*diy-diy*) 1. arranged properly; འགྲིག་འགྲིག་པ་ *to arrange words properly.* 2. འགྲིག་པ་ *jelly of meat (Jü.).*

འགྲིག་པ་ *hgrig-pa* (cf. འགྲིག་པ་ *hgrig pa*) to suit, agree, correspond; to be right; འགྲིག་པ་ *stabs hgrig-pa* suitable occasion; འགྲིག་པ་འགྲིག་པ་ *rgen-hlaval hgrig-pa* good or

auspicious coincidence; དུས་ཚད་འགྲིག་པ་ *dus-tahod hgrig-pa* the time suits; གྲུ་འགྲིག་པ་ *grul hgrig-pa* to make everything ready; ཁ་འགྲིག་པ་ *kha hgrig-pa* unanimity in deposition; all of one expression or speech; རྫོགས་འགྲིག་པ་ *blo-seng hgrig-pa* to agree in opinion; ཁ་ཕོ་འགྲིག་པ་ *kha-po-chu hgrig-pa* compromise in a law-suit or case (civil or in criminal).

འགྲིབ་པ་ *hgrib-pa* 1. བྱམ་ཤིང་འགྲིབ་པ་ *grut dark (Cs)* (cf. ལྱིབ་པ་ *grig-pa* 2. འཕྲུལ་པ་ *loss; diminution; also to grow less; to decrease to be diminished, to decay; མི་འགྲིབ་པ་* *mi-hgrib mi-lad-pa* neither to grow less nor to flow over; འཕྲེབ་པ་ *hphel-pa* is opposed to འགྲིབ་པ་ *hgrib-pa*; བསྐྱེད་པ་མང་འགྲིབ་པ་ *bskal-pa mng-hgrib-pa* the *kaipa* (period) diminishes.

འགྲིམ་ *hgrim*, v. འགྲིམ་པ་ *hgrim-pa* in འགྲུམ་ *lag-hrum* འགྲུམ་འགྲིམ་ཀྲིམ་བརྒྱུ་པ་མ་ *lag-hgrim grig hrgyas-pa*, passing from hand to

འགྲིམ་འགྲུམ་ *hgrim-hgrul* communication; also travellers, either merchants or pilgrims: རྩོམ་པ་འགྲིམ་འགྲུམ་པ་ *Ido-rgye gron-du ecg-pohi hgrim-hgrul chad* the communication of the Tartars with Irtse-dan (Gaya) was interrupted (*A. 19*).

འགྲིམ་པ་ *hgrim-pa* 1. sometimes for འགྲུམ་པ་ *hbrim-pa*. 2. pf. འགྲིམས་པ་ *hgrims* to march about, perambulate; to rove or stroll about: རྒྱལ་ཁབ་འགྲིམ་པ་ *rgyal-kham hgrim-pa* to rove over the countries; རི་ཁྲོད་འགྲིམ་པ་ *ri-khrod hgrim pa* to wander on a mountain range; རྒྱུ་ལྡན་ལུང་འགྲིམ་པ་ *chu-dan lung-la yod hgrim nas hgro-ua* to go about crossing rivers and valleys, &c.

འགྲིམ་ཚད་ *hgrim-mo* doing or accomplishing any work: འགྲིམ་པ་ཀྲིམ་པ་ལུ་དང་ལྷན་པ་མང་པ་མོ་ *lag-pa krig-pa lu-la ni lag-hyi*

death-gris ལྷན་པ་མང་པ་མོ་ *gshan-yah hgrim-mo* *kgis nihar bde* some in consequence of *lag* (i.e. karma) entered the womb, others having accomplished good deeds, were happy enough to escape (here མཁར་མང་པ་) (*Hblom. I, 24*).

འགྲིམས་ *hgrims* (*dim*) or འགྲིམས་པ་ *hgrims-pa* འཕྲུལ་པ་, འཕྲུལ་པ་ inferiority; inequality or also less in quantity or quality; རིག་པ་འགྲིམས་པ་ *rig-pa hgrims-pa* failing in intellect; growing foolish.

འགྲི་བ་པ་ *hgril-pa* (*til-pa*), pf. གྲིལ་ *gril* (cf. གྲིལ་པ་ *gril-pa*) 1. to be twisted or wrapped round, for འཁྲིལ་ *hkril* (*Sch.*), to be collected, concentrated; to flock or crowd together; རྒྱུ་འགྲིལ་པ་ *kuu hgril-pa* all in a heap; all together. 2. to be turned, rounded, made circular or cylindrical, e.g. a stick (*Ju.*). 3. to fall, drop down.

འགྲིས་ *hgris* (*di*), v. འཛིས་ *hgris*, འགྲིས་པ་ འགྲིས་པ་ལྷན་པ་མང་པ་མོ་ *hgris-na thog-tu grig-pa* immediately after acquaintance not expressing one's heart's words, (i.e., revealing one's secret) (*Sig.*).

འགྲུ་བ་ *hgru-ua*, (*du-ua*) pf. གྲུམ་ *grus* 1. to bestow pains upon a thing; ལྷོབ་པ་འགྲུ་བ་ འགྲུ་བ་པ་ *to take pains in studying.* 2. n. of a tribe in Tibet: འགྲུ་བ་ལྷོམ་གཙུག་ལྷན་པ་ *grol-hgru blom-gsum lga-dan bshu* (*Sig.*).

འགྲུབ་པ་ *hgrub-pa* (*du-pa*) pf. གྲུབ་ *grub* (*Situ. 69*) to be accomplished without any perceptible agent; to be made ready; to be finished; འགྲུབ་པ་འགྲུབ་པ་ *hgrub-par hgyur-ro* will be finished: འགྲུབ་པ་འགྲུབ་པ་ *hgrub-pa* གྲུབ་པ་ *gyur-pig* let it be finished or performed; འགྲུབ་པ་འགྲུབ་པ་ or འགྲུབ་པ་ *will be finished, performed; འགྲུབ་པ་མི་མྱོང་པ་* *hgrub-pa mi-erig* it cannot be accomplished or done; མ་གྲུབ་པ་ *ma-*

grub-par before accomplished or performed: མ་འགྲུབ་པ་མཁའ་འགྲུབ་པར་འགྲུབ་པ་ let those deeds not yet effected be accomplished. ལྷན་གྱིས་གྲུབ་པ་ *lhan-gyis grub-pa* spontaneously grown or produced, i.e., in a supernatural way: འགྲུབ་པར་ཤིག་ *hgrub-par dog* མག་ལམ་ལྟ་ may it be accomplished!

འགྲུབ་ཐྱོར་ 1: *hgrub-kyor* or འགྲུབ་པ་དང་ཐྱོར་པ་ *hgrub-pa dān shor-pa* anything accomplished and perfected (as a reward).

འགྲུབ་ཐྱོར་ 11: is an expression occurring in almanacks relative to the proving true of certain astrological prognostics of good luck; similar to, but not identical with, རྟོན་འབྲེལ་ *rtön-brel*

འགྲུམ་པ་ *hgrum-pa* (*dum-pa*), pf. ལྷམ་ *grum* (cf. ལྷམ་པ་ *grum-pa*), to pinch or nip off (the point of a thing); to cut off; to prune, lop, clip the wings (*Ju.*).

འགྲུལ་པ་ *hgrul-pa* (*dul-pa*) = མཁའ་གྱི་མཁན་པ་ *lun-gyi mgron-pa* a traveller, passenger; also a pilgrim: བོད་ལ་ད་ལོ་ཐག་ཅི་འགྲུལ་པ་མང་པོ་ ཁྱིམ་ཁྱེད་ བོད་མང་ཆ་ཡག་ཅི་བྱེད་ *Boḍ-la da-to sog-po hgrul-pa mñ-po shob-kyun, hgyeḍ mñ-pa yig-po byun* this year many Mongol pilgrims have come to Tibet; there were liberal alms-doles, and tea for many.

འགྲུལ་པ་ *hgrul-pa* 1. to walk; to pass; to travel; འགྲུལ་པར་ ཕྱིན་པ་ *hgrul-par byed-pa* to cause to go; to send off, despatch, a messenger; འགྲུལ་པ་པོ་ *hgrul-pa po* a walker, poet, traveller, pedestrian; sbst. འགྲུལ་ *hgrul* passage; the possibility of passing; གཤམ་ནང་གི་འགྲུལ་པ་འདྲ་པ་ *gñah-nang-gi hgrul chad-pa* the passage from Nyenang being stopped (by snow). 2. fig. to walk; to live, act, or behave. 3. to pass as good; to be current (of coins).

འགྲུལ་ཐུང་ *hgrul-shud* passage, communication.

+ འགྲུལ་འགྱོག་ *hgrus-hgog* = འཇོན་འགྲུལ་ *hrtson-hgrus* assiduity, industry.

འགྲུམ་པ་ *hgrum-pa* (*dni-pa*) 1. pf. འགྲུབ་ *hgru-wa*. 2. sbst. zeal, enthusiasm, diligence, endeavour; more frequently འཇོན་འགྲུལ་ *hrtson-hgrus* (*Ju.*)

འགྲོལ་པ་ *hgre-wa* (*de-wa*) (འགྲོལ་རྩལ་གྱི་ *rigs* (*ta-bu*) བེལ་ཆར་ to roll one's self; མ་མ་འགྲོལ་ *sa-ba hgre-wa* to roll on the ground; འགྲོལ་ཤིག་ *hgre-llog* or འགྲོལ་ཤིག་ ཕྱིན་པ་ *hgre-llog byed-pa* to roll on the ground from pain or despair, &c.; also of horses, &c.

འགྲོལ་ཤིག་ཤིག་པ་ *hgre* (*llog-llog-pa* to roll on the ground from pain, etc.; to wallow: རྩལ་ལམ་པར་ ཕྱིན་པ་ འགྲོལ་ཤིག་ ལྷམ་པ་ *rtā-sog's phar-tshar hgre-llog rgyab-pa* the horses, etc., roll hither and thither; ལྷམ་པ་འགྲོལ་ཤིག་ཤིག་པ་ འགྲོལ་ཤིག་ ཕྱིན་པ་ འགྲོལ་ཤིག་ཤིག་པ་ *hgre* (*llog-llog* *byed-kyin* being unable to bear pain they were rolling (on the ground) (*K'avig. 3y*).

འགྲོང་པ་ *hgreñ-wa* (*deñ-wa*) (cf. རྩལ་གྱི་ *grñ-wa*) བོད་མང་ཆ་, འགྲོང་པ་ to stand: རྩལ་གྱི་ རྩལ་འགྲོང་པ་ standing at the mouth of the pit; རྩལ་མཁའ་པ་ རྩལ་འགྲོང་པ་ འགྲོང་པ་ རྩལ་མཁའ་པ་ *hgreñ-wa hgyur* they started up as if a frightened. རྩལ་འགྲོང་པ་ *mi-hgreñ g-sa* three lengths of a man (*Ju.*).

འགྲོང་པ་ *hgreñ-wa* (*deñ-wa*), also འགྲོང་པ་ *hgreñ-po*, sign of the vowel "e."

འགྲུམ་པ་ *hgrum-pa*, pf. འགྲུམ་ *hgrum*, fut. འགྲུམ་ *gram*, imp. འགྲུམ་ *khroms* !. to spread (as of grain, for drying); or འགྲུམ་པ་ *hgrum-pa* (*dem-pa*) (ཆུ་ཆུ་ *chu* (*ta-bu*) འགྲུམ་པ་ to sprinkle (water). 2. to put or lay down in order, e.g., beams, &c.; to spread out; to display; to scatter; to draw (a curtain).

* འགྲུལ་ཐུང་ རྩལ་གྱི་འགྲུལ་ *hgreñ-chun don-gyal* ལྷམ་པ་ n. pr. (*Schr.; Tā. 2, 200*).

འགྲེལ་པ *hgral-pa* 1. = **འཇོལ་པ** *btshol-pa* ཇམ་པ་, ཇམ་པ་ཇམ་པ་ to beg, supplicate. 2. to put in, arrange; **ཐོག་རྒྱུད་འགྲེལ་པ** *tsheg-don hgral-pa* the arranging or paraphrasing the meanings of words. 3. to explain, comment upon.

* **འགྲེལ་པ་གསུམ་པོ་** *hgral-pa'chad* ཇམ་པ་ཇམ་པ་ (Schr.)

འགྲེལ་པ *hgral-pa* ex-officer; late officer.

* **འགྲེལ་གྲིང་** *Hgro-gliñ* ཇམ་པ་ཇམ་པ་ n. pr. (Schr.; *Tā.* 2, 222), n. of a country (prob. Tamil); of a lexicographer [prob. ཇམ་པ་ཇམ་པ་].

འགྲེལ་པོ་ *hgro-rgo* = **འགྲེལ་པོ་ཇམ་པ་** *hgro-soñ-ka* expenditure, cost; anything expended.

འགྲེལ་པོ་ I: *Hgro-did* n. of a country in the south of India, i.e., Dravira.

འགྲེལ་པོ་ II: ཇམ་པ་ཇམ་པ་ (Schr.; *Tā.* 2, 27).

འགྲོ་པ *hgro-wa*, pf. **ཇམ་པ་** *soñ*, imp. **ཇམ་པ་** *soñ*, but negative form of imp. **ཇམ་པ་** *soñ* 1. to go, in all its significations, i.e., to go away, proceed to, walk, &c. 2. sbst. a living creature; that which moves **འགྲོ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་** the six classes of living things. 3. to live; be living; move; exist; to be.

Syn. **ཇམ་པ་** *rgyu-wa*; **འཇོལ་པ** *btshol-wa* (*Mñon.*).

འགྲོ་པ་ཇམ་པ་ *hgro-wa po* = **འགྲོ་པ་ཇམ་པ་** *hgro-byed* one who goes; goer; walker; traveller; passenger; pres. **འགྲོ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་** *hgro-bzhin* *hdug* = **འགྲོ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་** *hgro-gin* *hdug* proceeding; going; fut. **འགྲོ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་** *hgro-war* *hgyur*.

འགྲོ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ *hgro-wa rigs-drug* the six kinds of moving beings:—(1) **ཇམ་པ་** *tha* ཇམ་པ་ the gods; (2) **ཇམ་པ་ཇམ་པ་** *tha-ma yin* ཇམ་པ་ the demons; (3) **ཇམ་པ་** *mi* ཇམ་པ་ humanity; (4) **ཇམ་པ་** *duñ-hgro* ཇམ་པ་ beasts, etc.; (5) **ཇམ་པ་** *yi-dhag* ཇམ་པ་ the ghosts; (6) **ཇམ་པ་** *dmayal-wa* ཇམ་པ་ hell-beings.

འགྲོ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ *hgro-wa'hi* *ngon-po* ཇམ་པ་ཇམ་པ་ an epithet of Avalokiteśvara; **ཇམ་པ་ཇམ་པ་** ཇམ་པ་

Syan-ras gziis a name of Buddha, of Viāhnu (*Mñon.*).

འགྲོ་པ་ཇམ་པ་ *hgro-myosñ* = **འགྲོ་པ་ཇམ་པ་** *hgro-moñ* previously visited.

འགྲོ་པ་ཇམ་པ་ *hgro-las che* = **འགྲོ་པ་ཇམ་པ་** *hgro-las che* or **འགྲོ་པ་ཇམ་པ་** *hgro-moñ che*, adv. very probably; in all probability; also **ཇམ་པ་** alone is used: **ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་** *gao-wa rig-pa* *hdi bod-na sman med-pa* *nub-nas hgro-las che* the science of healing, there being no medicine in Tibet, may in all probability disappear (*A.* 35).

འགྲོ་ལྟེན་པ *hgyogs-pa* to associate with; to keep company; to be in the company of; to accompany: **ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་** *dmu-pa* *dja-dañ hgyogs-par*, *bcun* try to associate with the holy ones.

འགྲོ་ལྟེན་པ་ཇམ་པ་ *hgyogs-pa-po* or **འགྲོ་ལྟེན་པ་ཇམ་པ་** *hgyogs-par byed* associate; one who accompanies, goes together.

Syn. **ཇམ་པ་ཇམ་པ་** *rjes-chags*; **ཇམ་པ་ཇམ་པ་** *yoñs-phyor*; **ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་** *yañ-dag hgyogs* (*Mñon.*).

འགྲོ་ལྟེན་པ *hgro-lugs* (custom) manner.

འགྲོ་ལྟེན་པ *hgyon-bu* ཇམ་པ་ཇམ་པ་ *cho-loñi sa-bon* cowries; dice (*Mñon.*).

* **འགྲོ་ལྟེན་པ** *hgro-ma* ཇམ་པ་ (Schr.; *Kālac. T.* 119).

* **འགྲོ་ལྟེན་པ** *hgro* *bsañ-ma* (Schr.; 92 *A.*).

འགྲོ་པ་ཇམ་པ་ *hgro-byed* = **ཇམ་པ་** *glañ-po* an elephant (*Mñon.*).

འགྲོ་ལྟེན་པ I: *hgral-wa*, pf. **ཇམ་པ་** *bkrol*, fut. **ཇམ་པ་** *dgrol*, to unravel; to make loose; to set free; to unfasten; **ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་ཇམ་པ་** *don-du mdud-pa hgral-wa* to cut the knot; **འགྲོ་ལྟེན་པ** *hgral-wa po* or **འགྲོ་ལྟེན་པ** *hgral-byed* one who unravels, loosens; **འགྲོ་ལྟེན་པ** *hgral-gyin* *hdug* is being set free; **འགྲོ་ལྟེན་པ** *hgral-war* *hgyur* will be set free.

འགྲུལ་བ II: to escape, be liberated, be released from. The pf. here is *grol*. Generally used in the distinctive Buddhist sense of escape from the necessity of living, re-birth, etc.

འགྲོས་ *hyros* རིན་པོ་ལུ་མཁུ་མཁུ་མཁུ་ *mi-rta sog-skyi hyro-lugs* gait; manner of walking of men, horses, etc.; རིན་པོ་ལུ་མཁུ་མཁུ་མཁུ་ *mi-rta la* ... རིན་པོ་ལུ་མཁུ་མཁུ་མཁུ་མཁུ་ *rañ-hyros elañ-hyros gñis re-pod* those that are self-moving, such as sun, moon and planets, etc., and those that are moved; རིན་པོ་ལུ་མཁུ་མཁུ་མཁུ་ *rañ-hyros* those whose manner of walking is like the goose or the parrot are respected by all; རིན་པོ་ལུ་མཁུ་མཁུ་མཁུ་མཁུ་ *rañ-hyros* those that walk in the manner of elephant, lion or bull become rich and wish to be master of many people; རིན་པོ་ལུ་མཁུ་མཁུ་མཁུ་མཁུ་ *rañ-hyros* whoever walks in the manner of dog, pig and donkey gains unhappiness (*Mi*).

རྒྱུ་བྱེད་ *rgya-u-ye*, pl. *rgya* མཁུ་མཁུ་ 1. to be old, aged; also sbst. old age. 2. to go down; to set (of the sun, etc.) (*Ju*).

མཁུ་མཁུ་མཁུ་ *rga-kañ krad-kyi* lat, flitter-mouse (*Ju*).

• མཁུ་མཁུ་ *rga-lo* (*Schr.*; *Ta* 2, 252).

རྒྱུ་བྱེད་ *rga-ye* མཁུ་མཁུ་མཁུ་ old age and death; རྒྱུ་བྱེད་མཁུ་མཁུ་ *rga-ye gzer-ka* to suffer under the infirmity of old age.

རྒྱུ་བྱེད་ *rga* also མཁུ་མཁུ་མཁུ་ *hyañ-gzer-ma* hedge-hog, the second term designating two species: *Eriacus auritus* and *Eriacus amurensis*, the latter found in Kokonur district.

ནད་པོ་ *rgad-po* = མཁུ་མཁུ་ *rgan-po* old; མཁུ་མཁུ་

ནད་པོ་ *rgad-po* = མཁུ་མཁུ་ *rgas-pa* also = མཁུ་མཁུ་ *ogras-po* an old man; a man gray with age.

Syn. མཁུ་མཁུ་ *lañ-tsho yol*; མཁུ་མཁུ་ *na-tsho yol*; མཁུ་མཁུ་ *lo-mañ khur-ldan*; མཁུ་མཁུ་ *duañ-po ñam*; མཁུ་མཁུ་ *hkhogs-pa*; མཁུ་མཁུ་ *myo-skyes dkar-ka*; མཁུ་མཁུ་ *gnas-skabs*; མཁུ་མཁུ་ *skan-na smün-pa*; མཁུ་མཁུ་ *dgam-lo kathon-po*; མཁུ་མཁུ་ *rgan-po* (*Mön*).

ནད་པོ་ *rgad-mo* an old woman.

ནད་པོ་ནད་པོ་ *rgan-rgon* (ནད་པོ་ནད་པོ་ *rgad-po rgad-po*) old man and old woman.

ནད་པོ་ *rgan-pa* མཁུ་མཁུ་ an older; senior. In Tibetan astrology a person aged between 60 and 72 is called མཁུ་མཁུ་.

ནད་པོ་ *rgan-po* མཁུ་མཁུ་ 1. an old man; elder 2. the headman of a village.

ནད་པོ་མཁུ་ *rgan-pohi thig*, མཁུ་མཁུ་ *go-ka* vulture; also met. for rainbow (*Mön*).

ནད་པོ་མཁུ་མཁུ་ *rgan-pohi thig-k* མཁུ་མཁུ་ met. an old man's son.

ནད་པོ་མཁུ་ *rgan-pohi lus* the work of an elderly man.

ནད་པོ་ *rgan-mo* མཁུ་མཁུ་, མཁུ་མཁུ་, མཁུ་མཁུ་ an old woman; one infirm and worn out.

ནད་པོ་མཁུ་ *rgan-shugs* མཁུ་མཁུ་ those that are grown old; elderly people.

ནད་པོ་མཁུ་ *rgan-rals* མཁུ་མཁུ་ the venerable, མཁུ་མཁུ་.

ནད་པོ་མཁུ་ *rgan-rim* མཁུ་མཁུ་ of the older class.

ནད་པོ་མཁུ་ *rgan-la ñam-pa* མཁུ་མཁུ་ to listen to the advice of the old.

ནད་པོ་ *rgan-soñ* མཁུ་མཁུ་ has become old.

གྲོ་པ། *rgal* མར་པ། ཡུལ་པ། = ར་པ་ *rab* a ford;
ཆུ་གཙུག་ *chu-rgal* the ford in a river: ཐུག་དཀའ་བ་
rgal dkañ-ua difficult to ford or to cross.

ཡན་པ་ *rgal-pa* or ཐུག་པ་ *rgal-pa* pf. and fut.
ཐུག་པ་ *hrgal*, imp. རོག་ *rgol*, to ford (a river); to
travel through; to pass over; to surmount
a pass: ཐུག་པ་ལ་ཐུག་པའི་ལྷོ་ཕྱོད་ཀྱི་ *rgya-mtsho la*
gru-gyis-kyi rgal-te after having crossed
the sea in a ship; ཡ་ཐུག་པའི་བྱང་པོ་ *la hrgal-*
hi byañ po the north side (face) of the
mountain-pass that has been crossed.

ཐུག་པའི་ཐག་ *rgal-tshigs* རུམ་པོ་, མཆི་པའི་
the joints of the back; hip-joint; according
to Sch. ཐུག་པའི་ཐག་ *rgal-tshigs* = ཐུག་པའི་ཐག་ *rgal-*
tshigs the spine.

གྲོ་པ་ཅིག་ *rgal-cig* a lizard; བླ་མ་ཐག་ཅིག་
bla-ma rgal-cig the chameleon.

གྲོ་མ་ *rgas* = ཐུག་པ་ *rga-ua* old, ripe.

ཐག་ཀྱི་ *rgas-ki* old ago.

གྲོ་མ་པ་ *rgas-pa* = ཐུག་པ་ *rgad-po* ཞུ་བ་,
ཆོ་བ་ aged, old; exhausted; infirm; sct.
an old man.

ཐག་པ་ཐུག་པ་ *rgas-pa, ho-ua* an elixir
(which has the property of giving the
appearance of youth in old age); ཐུག་པའི་ཐུག་
པོ་ *hru-d-linggi skor* (Mñg. 40).

ཐག་ཐུག་ *rgas-hyud* ཞུ་བ་འཛིན་ that makes
one look old and haggard.

ཐག་ཐུག་མ་ *rgas-hyud ma* ཞུ་བ་འཛིན་པའི་
whose company makes a youth look old.

ཐག་མེད་ *rgas-mey* མེད་པའི་ that never
grows old, a name of the celestial beings.

གྲོ་པ་ *rgu* = ཐུག་པ་ *dgu* many; ཐུག་པ་ *dgu-thub*
one able to overcome many.

ཐུག་པ་ *rgu-drug* a mixture of many ingre-
dients healing sores, joining veins and
removing pains in the intestines, as in

ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *rgu-drug rna-*
hdrug rtsa-mthud rgyu-gzer hjomg (Med.).

གྲོ་པ་ *rgud-pa* བསུམ་, བེད་པ།, བེད་པ་:

1. disadvantage; trouble. 2. to de-
cline, to sink, grow frail: ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་
ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *rgas-pa dan na-*
ua dan mpa-nan dan shug-hyul gyis lus-
sems rgu-d-pa (his) body and mind become
deteriorated from misery, sorrow, disease
and age; ཐུག་པ་ *dar-rgud* rise and decline

ཐུག་པ་ *rgud-po*, v. ཐུག་པ་ *gud-po*.

ཐུག་པ་ *rgud-man* = ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *ghul-*
phon-g-kyi man-pa a destitute person; des-
titute.

གྲོ་པ་ *rgun* = ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *rgun-htram* རྒྱུ་
grapes; ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *rgun-dkar* the white spe-
cies of grape: ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་
rgun-htram glo-nad sel-shon tshud-pa ཐུག་པ་
the grape removes diseases of the lungs
and cures fever.

ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *rgun-shems* wine or drink made
from grapes.

ཐུག་པ་ *rgun-rgod* wild grapes; according
to Ju. raisins in W.

གྲོ་པ་ *rgur-po* or ཐུག་པ་ *sgur-po* ཐུག་
hunchback; one bent by age, v. ཐུག་པ་ *dgur*.

ཐུག་པ་ *rgur-re* ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *rgur-rgu*
byas-nas skul-pa sit downcast, bending
the head downwards.

གྲོ་པ་ *rgo*, sometimes for ཐུག་པ་ *sgo*.

ཐུག་པ་ *rgo-ua* = ཐུག་པ་ *dgo-ua* a species of
antelope *Procapra picticaudata* v. Ju.

གྲོ་མ་མོ་ *rgon-mo* = ཐུག་པ་ *dgon-mo* in
older writings the evening.

གྲོ་པ་ *rgod* 1. adj. wild; ཐུག་པ་ a vulture; a
bird of prey; ཐུག་པ་ wild goat; ཐུག་པ་ wild
boar; ཐུག་པ་ = ཐུག་པ་ a wild yak. 2. ཐུག་པ་

mi-rgod lu-bu like a wild man; a savage; a robber; a ruffian; *མི་རོད་པུ་ mi-rgod byed-pu* to rob (usually named together with murdering and lying).

མོན་མཁའ་ *rgod skam-ma* a barren mare.

ཁྱོད་པ། *rgod-pa* 1. to laugh. 2. = *གཤེད་པ་ gyeñ-va* to grow weak, languid, or indolent.

+ མོན་པ་ཅན་ *rgod bag-can*, described as མོན་པ་ཅན་ཅེ་མེས་དང་མེས་ *you-tan ngeñ-ciñ sems dcañ mtho-va* 1. a vain person pretending to be great and powerful, but devoid of wisdom. 2. = མེས་པས་པར་མི་ཞེ་བ་ *semñ rnam-par mi-shi-va* the disturbed state of the mind (*K. d. a 355*). 3. weak; languid (*Ja.*).

ཁྱོད་ཀྱི་ *rgod-byi* རྒྱུ་ལྔ་པ་ laughing; laughter.

མོན་པ་ *rgod-ma* བཟའ་, བཟུལ་ a mare.

ཁྱོད་པ་ཀྱིས་ *rgod-ma skyes* 1. a name of the physician of the gods. 2. horn of the mare. One of the wives of the God of the Sun who, unable to bear the glare of his rays, ran away in the guise of a mare to the northern continent, Uttara Kuru. The sun followed there, and caused her to give birth to the celestial twins called As'vini kumara.

ཁྱོད་མེ་མོ་ལ་ *rgod-mahi tshogs* བཟུལ་ a herd of mares.

ཁྱོད་པ་ལ་ *rgod-pas* a numerical figure.

ཁོ་ *rgol*, v. ཁོ་པ་ *rgol-pa*.

ཁོ་ཕྱི་ཁོ་ *rgol-phyi rgol* a posture of witchcraft against evil spirits: ཁོ་ཕྱི་ཁོ་ཕྱི་ལ་པ་ *rgol phyi-rgol gyi-gdan bcams* (*A. 33*) prepared the seat for a defiant attitude to suppress evil spirits.

ཁོ་པ་པ་ *rgol-pa* = རྩོད་པ་ *tsod-pa* བར་, pf. and fut. བར་པ་ *brgol*, to dispute, combat,

fight, make controversy; ཁོ་ཕྱི་ཁོ་པ་ to hold discussion, verbal disputation; རྩོད་པ་ལ་ཕྱི་ཁོ་པ་ to fight by means of troops and powers; ཁོ་པ་ལ་ཕྱི་ཁོ་པ་ *rgol-wahi, shu-don* a challenge; a speech provoking a quarrel; ཁོ་པ་ཁོ་པ་ a quarrel or contest begun by the counter party (*Sch.*); ཁོ་པ་ཁོ་པ་ an adversary, opponent; རྩོད་པ་ *sha-rgol* ལྟ་བུ་པ་ the plaintiff in a law suit, but generally signifies an aggressor, assailant; ཕྱི་ཁོ་པ་ *phyi-rgol* ལྟ་བུ་པ་ defendant; ཕྱི་ཁོ་པ་ལ་ཁྱོད་པ་ *phyi-rgol-wahi gnod-pa* is an external danger against which every one tries to protect himself and chiefly by charms and witchcraft; རྩོད་པ་ *sha-rgol* and ཕྱི་ཁོ་པ་ *phyi-rgol* are also said to signify such students as hold religious controversies with one another. རྩོད་པ་ *sha-rgol* is the party putting the questions; ཕྱི་ཁོ་པ་ *phyi-rgol* is the party answering the questions.

ཁོ་པ་ལ་ *rgol tshig* threatening words.

Syn. ཁྱོ་པ་ལ་ *spyo-tshig*; བརྒྱུ་པ་ལ་ *bdigya-tshig* (*Shon*).

ཁྱི། I: *rgya* རྩ་ seal, stamp, token, mark, sign; རྩ་མེད་པ་ *rgya-hdeh-pa* to seal; to stamp: རྩ་ཕྱོག་པ་ *rgya gcog-pa* to break or open a seal; རྩ་ཁྱུ་ལ་ཕྱི་ཁོ་པ་ *ri-rgya luñ-rgya bshug-pa* to seal up hills and valleys, i.e., to protect the living beings inhabiting them from being harmed by hunters or fishermen: an annual religious performance of the Dalai Lama, consisting in a variety of spells and incantations for the safety of animals.

Syn. ཁྱི་ལ་ *thchu-tar*; ཕྱི་ཁོ་པ་ *phyag-dam*; བཟུལ་པ་ *dam-phrug* (*Shon*).

ཁྱི། II: animal of the deer class, in appearance like the *Nilgai*, possibly the saiga-antelope.

ཁྱུ III: ཁྱུ a net, a trap; ཁྱུ་རྒྱ་ *sa-rgya* a fishing net; ཁྱུ་རྒྱ་ *bya-rgya* a fowling net; ཁྱུ་རྒྱ་ *ri-duang kyi rgya* a net or trap to catch birds or wild animals.

ཁྱུ IV: 1. extent; size: ཁྱུ་མཆོད་ཆེན་པོ་ *rgyahi tshod-nichi-tsan* how much was its extent? ཁྱུ་དཔལ་ཆེན་པོ་ *rgya dpag-ta mch-pa* immeasurable in extent. 2. ཁྱུ་རྒྱ་ a name for India but sometimes for China, which are both vast countries; also fullness, complete state, or perfection. ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *rgya rim-pa* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *blun-rgya* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *blun-pa* there are seven kinds of mark used in dividing a volume; they are the following:—(1) ཁྱུ་རྒྱ་པ་མཆོད་ཆེན་པོ་ *tshig-gbera mi-hkhrugs tshig-gi rgya* the sign or mark for distinguishing one verse from another, so that the verses may not be confused; (2) ཁྱུ་རྒྱ་པ་མཆོད་ཆེན་པོ་ *tshig-ekun mi-hkhrugs-pa* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *kyi rgya* the marks or stops used at the end of a sentence or the line of a verse; (3) ཁྱུ་རྒྱ་པ་མཆོད་ཆེན་པོ་ *tshig-don mi-hkhrugs-pa* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *khali rgya* to mark the chapters; (4) ཁྱུ་རྒྱ་པ་མཆོད་ཆེན་པོ་ *tsa-ta ka mi-hkhrugs-pa* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *lam-pa* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *gya* the marks so that the lines may not be carried from one chapter to another; (5) ཁྱུ་རྒྱ་པ་མཆོད་ཆེན་པོ་ *lam-pa* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *gya* marks to show the number of parts in each volume; (6) ཁྱུ་རྒྱ་པ་མཆོད་ཆེན་པོ་ *mi-bah mi-bah-tan* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *thog-gi rgya* the marks to show the end of book, part or chapter; (7) ཁྱུ་རྒྱ་པ་མཆོད་ཆེན་པོ་ *glegs-bon mi-hkhrugs pa* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *gam rgya-kher-gyi rgya* the serial number used in marking the volumes of a collection.

ཁྱུ་རྒྱ་ *rgya-gram* (rgya-tan) a cross; the *Krasika* sign; ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *rgo-rje rgya-gram* a cross made of two *Vyra*, one placed upon another crosswise.

ཁྱུ་རྒྱ་ *rgya-skad* Indian or Chinese language.

ཁྱུ་རྒྱ་ *rgya-skas* a staircase, cf. ཁྱུ་རྒྱ་ *skas-ku*.

ཁྱུ་རྒྱ་ *rgya-skyegs* ཁྱུ་རྒྱ་ *ku*; a kind of resin; ཁྱུ་རྒྱ་པ་མཆོད་ཆེན་པོ་ *rgya-skyegs kyi ram-hgyur* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *ku*; a sort of lac of the colour of *Manjushā*.

ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *rgya-skyeg* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *ku*, ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *ku* a kind of tree the twigs of which are used to clean the teeth.

ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *rgya bskun-pa* to contract; to diminish in extent.

ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *rgya-dkar* large orb; disk; ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *ku* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *ku* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *ku* the bright orb of the sun and the moon appear (*ku*).

ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *rgya bskyed-pa* to widen, enlarge, extend, augment.

ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *rgya khams-pa* the Kham-pa tribes residing on the confines of China and Tibet

ཁྱུ་རྒྱ་ *rgya-khyi* a Chinese lap-dog.

ཁྱུ་རྒྱ་ *rgya-khyi* or ཁྱུ་རྒྱ་ *rgya khyi*, v. ཁྱུ་རྒྱ་.

ཁྱུ་རྒྱ་ *Rgya-gar* said to stand for *Rgya-dkar*, because *dkar* becomes ཁྱུ་ *gyi* when joined to the word ཁྱུ་ *rgya* ཁྱུ་རྒྱ་: Tibetan is for India, the extensive country where the people dress in white. The different names for India are:—(1) ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *Hyphags-gal* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *Hyphags-gal* (place) of the Holy ones; (2) ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *Hyphags-gal* (place) of the Holy ones; (3) ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *Hyphags-gal* (place) of the Holy ones; (4) ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *Sahi* ཁྱུ་རྒྱ་པ་ *Sahi*.

* ཀྱུ་གར་ཕྱག་པ་ *Rgya-gar phyag-pa* (Schr.; *Tib.* 2, 249).

ཀྱུ་ཁྲུ་ *rgya-gru*, v. ཀྱུ་ཁྲུ་ *rgya-kru*.

ཀྱུ་ཁྲུ་ *rgya-grul* བཅུ་ཁྲུ་ set free, liberated

ཀྱུ་ཅན་པ་ *rgya hgyan-pa* or ཀྱུ་ཅན་པ་ *rgya-tshab-pa* to lay a net or trap.

ཀྱུ་ཀྱུ་ *rgya-rgya-ru*, met. for ཀྱུ་ཀྱུ་ *rgyag-ru* the ant (Mñon.).

ཀྱུ་མི་ *rgya-she* མི་ཀྱུ་ a gate; a principal door or entrance.

ཀྱུ་མི་ *rgya-sgya* met. an ant (Mñon.).

+ ཀྱུ་ཅེ་ *rgya-cha* མི་རྒྱུ་མི་མཉམ་པ་ *shu-rugs shab-can ab tshab-pa* narrow, long money-bag made of net and securely joined to the sash.

ཀྱུ་མི་ *rgya-tong* Chinese table.

ཀྱུ་ཅེ་ *rgya-cha* partiality; invidious distinction.

ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-sha* or ཀྱུ་ཤེ་ *gyal-sha* great, large, copious, diffused; ཀྱུ་ཤེ་ཀྱུ་ཤེ་ *gya-sha-gyal-sha* a great master or teacher.

ཀྱུ་ཤེ་མཉམ་པ་ *Rgya-sher shab-pa* Tibetan edition of the Lalitavistara.

ཀྱུ་ཤེ་མཉམ་པ་ *rgya-sha lam* རྒྱུ་ཤེ་མཉམ་པ་ *rgya-lam* main road.

ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-sha-sha*=ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-sha* large, copious, wide; མི་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *shu-sha rgya-sha-sha* an extensive country or large place; ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *shas rgya-sha-sha* a generous broad heart; ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *shas rgya-sha-sha* a voluminous religious work; religious observances on a large scale.

ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-sher shab-pa* (ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་) copious or abundant description.

ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-jog* or ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-hjog*, a long table; a bench.

ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-rtag* 1. རྒྱུ་ཤེ་ mark, sign, signature, stamp. 2. (ཀྱུ་ཤེ་ *gya-sh*) n. of a numeral.

ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-lam* the Indian rupee.

ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-lha* a kind of seal or stamp.

ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-mthos* lit. wide view; a platform or open pavilion on the top of a house.

ཀྱུ་ཤེ་ *Rgya-mthos* n. of a district in upper Koug-lo (Erg. k. 25).

ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-bzhe* or ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-bzhe* a quarrel.

ཀྱུ་ཤེ་ *Rgya-she* མཉམ་པ་ China, i.e., the great and extensive country where people dress in black.

ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *Rgya-sha* or ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *Rgya-mthos* the Chinese people.

ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-sha* in mystic language copulation (ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *gya-sha-sha-sha-sha*).

ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-sha* མཉམ་པ་ the Chinese incense stick or Joss-stick.

ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-sha* མཉམ་པ་ a full covering.

ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-sha* མཉམ་པ་ *phyag-pa*, མཉམ་པ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *shab-pa-shab-pa* to be useful and of service; to exert one's self; མཉམ་པ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *shas-sha-sha-sha-sha-sha-sha* at *rgya-sha-sha-sha* (A. 153) he was of great service to the religion of Buddha.

ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-sha* the beard; colloq. "gyan."

ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-sha* or ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *Rgya-mthos* Bod China and Tibet. ཤེ་ཤེ་ཤེ་; also Utiator or Chinese Tibet.

ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-sha* ཤེ་ཤེ་ ཤེ་ཤེ་ rain bow.

ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-sha* a steel-yard. In Ambo the term ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-sha* signifies secondary syphilis.

ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *rgya-sha-sha-sha* a flower used as medicine; ཀྱུ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *shas-sha-sha-sha-sha-sha*, the flower *Legumen meloy* is useful in diseased blood and in pains in the shoulders.

ཀྱུ་ཤེ་ *rgya-sha* a net; also a Chinese woman.

ཏྲུག *rgya-gmug* of the colour of the liver; purple. Acc. to *Jā.* violet colour.

ཏྲུངས *rgya-rtsaṅs* a kind of lizard (*Sman* 322).

ཏྲུའི *rgya-rtsi* (མའི *sa-rtsi*) a Chinese varnish: ཏྲུའི་མ་གྲུ་འབྲུ་ཐུང་པོ་ལ་མད་ *rgya-rtsi rma-ṣa hbrag-skron-rtho-li phan* Chinese varnish cures sores, wounds, skin-irruption, itch, etc.

ཏྲུ་བླ་ན་འགྲུལ་ཐེང་གེ་ *Rgya-brtson hgrus* *Sea-ge* n. of the learned Tibetan *Lo-tsa-va* who twice visited Vikramas'ila in Magadha with a view to take Atis'a to Tibet.

ཏྲུ་ཚྭ་ *rgya-tshḥa* = ཏྲུ་ཅི་ལ་ཏྲུ་ཅི་ལ་ *cin-tu kan-tshḥa-ica sal-amoniac*.

Syn. ཀཔ་ཏྲུ་ *ka-po-tu*; ཏྲུ་འཛིག་མ་ *kche-hbiga* (*Yñon.*).

ཏྲུ་མོ་ *rgya-tshos* vermillion.

ཏྲུ་མོ་ *rgya-mtsho* མཆན་, མཆན་, མཆན་ 1. the ocean; the sea. 2. dropsy. 3. it also signifies the number four: མཆན་མ་ལེགས་མཆན་ཏྲུ་མོ་ ཏྲུ་མོ་ ཏྲུ་མོ་ ཏྲུ་མོ་ ཏྲུ་མོ་ *mkhas-pa log-bḥag kyis mi-homs, rgya-mtsho chu-yis homs-pa med* no amount of elegant sayings or writings is adequate for the learned; no quantity of water is sufficient for the ocean. ཏྲུ་མོ་ is a common personal name in Tibet.

Syn. ཏྲུ་གཏོར་ *chu-gtor*; ཏྲུ་ལ་ *chu-dag*; ཏྲུ་འི་ *chui phui-po*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་མཆན་ *rin-chen hbyuñ-gnas*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *sla-icag hphel*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *sla-wahi grogs*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *pha-vol mi-mñon*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *rgol-dkag-va*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *chu-arin hbyuñ-gnas*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *chu-arin ḥdag*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *chui arin-poñi groñ-che*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *sin-dhuhi ḥdag-po*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *gan gha-hdsin*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *ri-yi ḥod-can*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *ro idan-ma*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *sa-mchod ma*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *dug-can gnas*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *ñal-hgrohi gtor*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *dal-hbab mdsod*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *chu-arin rgyal-mtehan can*; ཏྲུ་འི་ཐུང་ལུ་ *sla-wahi ma-ma*.

ཏྲུ་མོ་ལྷ་མོ་ *rgya-mtsho ḍgañ* མཆན་མཆན་ the moon; ཏྲུ་མོ་ལྷ་མོ་ *rgya-mtshohi sla* མཆན་མཆན་ reflection of the moon in the ocean; ཏྲུ་མོ་ལྷ་མོ་མཆན་མཆན་ *rgya-mtsho pa-ham mchod-gyi ḍpyaḥ* མཆན་མཆན་ a seaman or anything belonging to the sea.

• ཏྲུ་མོ་མཆན་མཆན་ *Rgya-mtsho phā-pa* Samudra Gupta; མཆན་མཆན་ n. of ancient monastery found buried under sand by King Dharmapāla, near site of which was founded the monastery of Vikramas'ila.

ཏྲུ་མོ་མཆན་ *rgya-mtshohi mchā* = ཏྲུ་མོ་མཆན་མཆན་ *rgya-mtshohi mchā* or ཏྲུ་མོ་མཆན་ *ḥkhor-dkyil* the vast expanse of the sea.

ཏྲུ་མོ་མཆན་ *rgya-mtshohi duñ-phreñ* = ཏྲུ་མོ་མཆན་ *tsha-tu* billows; waves of the sea; also borax (*Sman.* 166).

ཏྲུ་མོ་མཆན་ *Rgya-mtshohi rdo-va* n. of a medicine.

ཏྲུ་མོ་མཆན་ *rgya-mtshohi wa-va*, ཏྲུ་མོ་མཆན་ *rgya-mchohi ḥbu-va* མཆན་མཆན་, a kind of medicine [(1) sea-foam, (2) cuttle-fish bone] 8.

ཏྲུ་མོ་མཆན་ *rgya-hshi* in *W.* is stated to be a kind of *gter-ma* offering to demons and demi-gods as a substitute for animal sacrifice (*Jā.*).

ཏྲུ་མོ་མཆན་ *rgya-greb* acc. *Sch.* a large net; a large rake used in reaping.

ཏྲུ་མོ་མཆན་ *rgya-yan* = ཏྲུ་མོ་མཆན་ *gyeñ-va* laziness; remissness: ཏྲུ་མོ་མཆན་མཆན་ *nam-kun rgya-yan du* during the time I am found negligent (of religious duties) (*Yig. k.* 22).

+ ཏྲུ་མོ་མཆན་ *rgya-yi-ḥbur* engravings on a seal; ཏྲུ་མོ་མཆན་ *rgya-yi ḥbur* = ཏྲུ་མོ་མཆན་ *dam-phrug gi ri-mo* the raised figures or inscriptions on a seal; ཏྲུ་མོ་མཆན་ *phyag-rgya* in mystic rites the symbolical gestures of the hand or the fingers, to express certain charms and language.

ཏྲུ་མོ་མཆན་ *rgya-yul* the country of India or China.

ཏྲུ་ *rgya-ri* བཟང་པོ་ painted figures, etc.; a portion of meat (*Ja*). It also denotes a measure = half *dom* or one fourth of *thu*.

ཏྲུ་ལྗག་ *rgya-rog* = ལྗག་ རྩམ་ *aga-tsom* beard.

ཏྲུ་ལབ་ *rgya-lab* talk, gossip.

ཏྲུ་ལམ་ *rgya-lam* high road, main way.

ཏྲུ་ལྷག་ *rgya-cug* the juniper tree; a species of fir from China and the Himalayas; a species of jujube; ཏྲུ་ལྷག་དང་རང་གི་ལྷག་པ་འབྲས་བུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྷག་པ་ཏྲུ་ལྷག་དང་པོ་ *rgya-gar-dan roñ-gi cug-pa hbras-ba chuñ-chuñ yod-pa shig* (*Khrif*. 33); ཏྲུ་ལྷག་གི་འབྲས་བུ་ *rgya-cug-gi hbru* ཏྲུ་ལམ་, བཟང་པོ་ *jujube*, fruit.

Syn. གཙོ་མེད་ལྷག་ *kye-rgod son-mo*; འབྲས་བུ་མེད་ *hbras-bu-mo-mo*; ལྷག་ཏྲུ་ལྷག་ *lhal-rgyag*; མ་ཏྲུ་ལྷག་ *sa-tshig* (*Mon*).

ཏྲུ་ལྷག་འབྲས་བུ་ *rgya-cug hkiñgil* (ཏྲུ་ལྷག་གི་རྒྱུ་དང་པོ་ *rgya-cug-gi yod-pa hstan-pa*) a species of juniper.

ཏྲུ་ལྷག་པ་ *rgya-cug* or ཏྲུ་ལྷག་པ་ *pas-cug* light trousers worn by the Chinese.

ཏྲུ་ལྷག་ *rgya-cog* Chinese paper.

ཏྲུ་ལྷག་ *rgya-cog* = ཏྲུ་མེད་ *rgya-tshog* vermilion.

ཏྲུ་མེད་ *rgya-ser* 1. gap, cleft, fissure chasm in rocks, glaciers, &c. : a dog with yellow spots about the neck. 3. ཏྲུ་མེད་པ་ a Russian.

ཏྲུ་མེད་ *rgya-sog* or ཏྲུ་མེད་པ་ *rgya-sog-le* 1. a saw imported from India or China. 2. a Tartar of Turkistan.

ཏྲུ་མེད་ *rgya-sran* a wide opening or passage; a street; a balance

ཏྲུ་མེད་ *rgya-sran* ཏྲུ་མེད་ (འབྲས་བུ་ *hbru*) a kind of pulse; gram.

ཏྲུ་གལ་ *rgyag-pa* another form for ཏྲུ་པ་ *rgyab-pa*, used esp. in *C*, to throw, cast, fling; མང་པོ་ཏྲུ་གལ་ *mdub rgyag-pa* to shoot arrows; དཔྱད་པ་ཏྲུ་གལ་ *dyon-pa shig rgyag-pa* to found a monastery. Has, in general, all the significations of འཕྲེལ་པ་.

ཏྲུ་གལ་པ་ I: *rgyags-pa* བཟང་པོ་ provisions, victuals, food; འཕྲེལ་པ་ཏྲུ་གལ་ *htsho-wahi rgyags* provisions for living; ལམ་ཏྲུ་གལ་ *lam-rgyags* provisions for a journey; དགྲུ་ཏྲུ་གལ་ *dyun-rgyags* provisions for the winter; ཏྲུ་གལ་རྩེ་ *rgyags-zol* merchandise to buy or barter victuals with.

ཏྲུ་གལ་པ་ II: མང་, དཔྱད་, མཁན་; ཏྲུ་གལ་པ་ *drags-pa* arrogance, pride. Adj. arrogant and inebriated. There are eight kinds of ཏྲུ་གལ་པ་ *rgyags-pa* :—(1) ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rigs bzau-was rgyags-pa* pride of high birth; (2) ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rigs bzau-was rgyags-pa* pride of appearance; (3) ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rigs bzau-was rgyags-pa* pride of youth; (4) ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rigs bzau-was rgyags-pa* pride of freedom from sickness; (5) ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rigs bzau-was rgyags-pa* pride of wealth; (6) ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rigs bzau-was rgyags-pa* pride of power; (7) ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rigs bzau-was rgyags-pa* pride of technical knowledge; (8) ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rigs bzau-was rgyags-pa* pride of versatile perception.

ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rgyags-pa* ཏྲུ་གལ་པ་ *dgah-ston* fat, stout (*Sch*); also mighty, powerful, proud.

ཏྲུ་གལ་པ་ *rgyag* = ཏྲུ་གལ་པ་ *rgyag* 1. wall. 2. ཏྲུ་གལ་པ་ distance

ཏྲུ་གལ་པ་ *rgyag-grags* ཏྲུ་གལ་པ་ the distance of about two miles; the reach of hearing.

ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rgyag-mchoñ* ཏྲུ་གལ་པ་ moving forward by long leaps.

ཏྲུ་གལ་པ་ *rgyag* ཏྲུ་གལ་པ་ *thañ-wa* near; ཏྲུ་གལ་པ་ *rig-rgyag* ཏྲུ་གལ་པ་ distance of sight, i.e., the distance from which a man may be well distinguished.

ཏྲུ་གལ་པ་ *rgyag-du* ཏྲུ་གལ་པ་ *lung-pa* lingering behind (*Sch*).

ཏྲུ་གལ་པ་མང་པོ་ཏྲུ་གལ་པ་ *rgyag-nañ* ཏྲུ་གལ་པ་ *phog-pa* ཏྲུ་གལ་པ་ ear shot; hit from a distance.

རྟོན་པ་ *rgyan-pa*, used for རྟོན་པ་ *brkyañ-*
na, stretched: རྟོན་པ་བཞག་པ་ *rgyan-naṣ ḥshay-*
pa they laid him down stretched out
(Ja.).

ဒုက္ခဿာ *Buddha phin-pa* or *ဒုက္ခဿာ ဂုဏ်*
phin-pa a sect of Hindu philosophers who
were scorned by the Buddhists and called
atheists; *သုတ္တံဒုက္ခဿာ* lit. the cast out by
the world, i.e., the despised of the people,
the *Lokayata* sect of Ancient India.

རྒྱལ་ལྷག་ལྷག་ལྷག་ལྷག་ distance; great way off;
རྒྱལ་ལྷག་ལྷག་ལྷག་ལྷག་ at a distance; from
afar. རྒྱལ་ལྷག་གྲགས་ལྷག་རྒྱལ་ལྷག་གྲགས་
ལྷག་ལྷག་ famous, celebrated; heard from
afar. Very common in older as well as
in modern works.

རྒྱ་མེག་པེ་མཐོང་མཆད་ *rgyañ-nig wo-mthoñ-*
mkham short-sighted.

ᠭᠦᠨ ᠲᠤᠭ ordinary pronunciation
of ᠭᠦᠨ ᠲᠤᠭ, the chief town in the
district of Nyang in Southern Tsang.

gk^{tu} rgyaz-tshas not far from.

ཏུ་རུ་ཁྱི་ *rgyañ-rin-po* far, remote; ཏུ་
རུ་ཁྱི་ལྷོ་ཁྱི་ *rgyañ rin-po-nay len-po* taken
or brought from a great distance.

६५ २८८ *nyan-viñ-va* विषहृष्ट, उपरतं,
चारित de'aving; pro-castinating.

உருகிய வ ரு யான ஸரிங்-யா lengthened
to a great distance.

ꠘꠞꠤ *rgyañs* adv. far; **ꠘꠞꠤ ꠘꠞꠤ** *rgyañs bkyed-de* moving far away, e.g., in order to increase one's distance from an unpleasant neighbour at table (*Ja*).

၄၄၁၅ *rgyañs-te* arriving as in haste:
 ၄၄၁၆ *na* ၄၄၁၇ *thog* ၄၄၁၈ *nas* ၄၄၁၉ *khwañ-gi* ၄၄၂၀ *rt-ar*
rgyañ-te *byañ* carrying a crystal staff he
 arrived near him (A. 138.).

ཀུམ་ཀིང་ rgyan-ñi, also wrongly written
as ཀུམ་ཀིང་ rkyan-ñi = ཀུམ་ཀིང་གི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་
ཀོང་པ་ཀིང་མཁའ་དང་མི་མཁའ་ཀུང་པ་ sku-tha'i ri-mo

brī-rgyudhi ras-gshi rgyon-wahi giḥ sogḥ duḥ
mi-sog rgyaḥ-wa 1. castle. 2. the board
 on which the body of a culprit is stretched
 for flogging; the board or canvas on which
 cloth or pasteboard is placed for making
 a picture.

ཀྱིན I: *rgyan*, colloq. *rgyan-cha* བཟའ་པ་
 བཟའ་པ་, 装饰, 装饰物, 装饰品 ornament, decoration;
 ཐུང་ཕྱིལ་བཟའ་པ་ *rgyan-gyis brygyan-pa*
 decked with ornaments; སྤྱན་ཐྱིང་ *gñu-rgyan*
 the ornament of the head; a dialect;
 སེམས་ཀྱི་ཐུང་ *sem-gñi rgyan* a blessing; an
 ornament of the heart: མཉམ་མཉམ་པ་འདྲ་བཟའ་ཀྱི་ཐུང་
 ཀྱན་མཉམ་, སེམས་མཉམ་པ་འདྲ་བཟའ་ཀྱི་ཐུང་མཉམ་, no
 ornament of the body equal mental talents;
 the miseries of the body are not equal to
 anxiety of the mind (C. 13).

Syn. *མུ་ཅན་*; ལེགས་བྱང་ *leg-byang*; མུ་བྱུ་ *mu-byu*; མུ་ཅན་ *mu-chen*; རྩ་བྱུ་ *rgyan-byud*; འཁོར་པ་ *dkor-pa*; བྱུ་ཤྲུག་ (*Yum*).

𑖀𑖄𑖥𑖫𑖞 II : 𑖀𑖄𑖥𑖫𑖞 *stays* 1. a stake or pledge
 at pay. 2. lot ; 𑖀𑖄𑖥𑖫𑖞 𑖀𑖄𑖥𑖫𑖞 *ryyau-ryyab-pa*,
 to cast lots—without religious ceremonies.

* རྒྱལ་མཁས་པོ་ *rgyan mkhan-po* 寶藏家、寶藏主
(Schr.; Ta 2, 187) one versed in rhetoric.

ཉམ་ལུང་པ་ *rgyan nged-pa* དཔེར་ན་ to lay
a wager.

गुग्गुलु *guggu-moolag* कर्बुपूर carrying.

११५२२ *rygan-du* *hehar* it proves a blessing for the heart; a moral advantage.

११५१ *ṛgyan-arṇa* ऋणारण the six kinds of ornaments used by the Aryan people of India.

འདྲན་གསུམ་ *rgyan-hdags-pa* to adorn
one's self.

१५३३५५ *rygan nehu le-can* मकुसुम
ornament made in the shape of a weasel's
head.

ཉན་པ་ *rgyan-pa* = བཟུང་པ་ *bshag-pa* adorned, bejewelled.

ಶ್ರೀ ೪ *rygan-po* ལྷན་པ་ throwing dice; also ལྷན་པ་མཁན་ *rygan bshay-mkhan* one who joins in a wager; gambler.

ಶ್ರೀ ೪ ೩ *rygan-pa byed-pa* to lay a wager.

ಶ್ರೀ ೪ ೨ *rygan dor-nu* or ལྷན་པ་ *bshay-pa* ལྷན་པ་ a dice-rogue; a gambster; one who throws dice.

ಶ್ರೀ ೩ *rygan-paran* ལྷན་པ་ commonly or slightly ornamented.

ಶ್ರೀ ೩ *rygan-byas*, v. ལྷན་པ་ *ry-an*.

ಶ್ರೀ ೩ *rygan zhu-gan* ལྷན་པ་ a semi-circular necklace.

ಶ್ರೀ *ryab* ར་, བཟའ་ 1. the back of the body; the back part of anything; ར་ ལྷན་པ་ *ryab-kya phyags* behind; ར་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *ryab-kya phyags-par byed-pa* to put to flight; ར་ ལྷན་པ་ *ryab-khal* a burden carried on the back; ར་ ལྷན་པ་ *ryab gar-pa* haunch-back; ར་ ལྷན་པ་ *ryab-gshi* a cushion or pad for the back. 2. a load; ར་ ལྷན་པ་ a load or pack of wool; ར་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ three mule-loads.

ಶ್ರೀ ೩ *ryab-tu* ར་ ལྷན་པ་ *ryab-nu*, and ར་ ལྷན་པ་ *ryab-tu* are in common use both as adverbs and as postp., in the latter form governing the genit. case, signifying afterwards or after, behind, at the back, etc.: ར་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *ryab-tu rgyag* run behind; ར་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ they lay down behind him; ར་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ they build the roof of the monastery.

ಶ್ರೀ ೩ *ryab-tu shon* mounts on the back.

ಶ್ರೀ ೩ *ryab-rtan* ར་ ལྷན་པ་ a back-support; something to lean against; a safe retreat; prop, support.

ಶ್ರೀ ೩ *ryab-rtan-pa* to lean one's back against; to lean or rest on; to rely upon, confide in.

ಶ್ರೀ ೩ *ryab-rtan byed-pa* to make a support; to back.

ಶ್ರೀ ೩ *ryab ston-pa* to turn one's back; to turn round.

ಶ್ರೀ ೩ *ryab-gnon* confirmation

ಶ್ರೀ *ryab-pa*, pf. and fut. ར་ ལྷན་པ་ *ryab*, imp. ར་ ལྷན་པ་ to throw, to fling; to hit, to beat, to strike; ར་ ལྷན་པ་ *ryo-ryab-pa* to throw or pelt stones at; ར་ ལྷན་པ་ *ryo-ryab-pa* to put wood (on fire, &c.); ར་ ལྷན་པ་ *ho-ryab-pa* to kiss; ར་ ལྷན་པ་ *phyags-nags shab-ryab-pa* to let the cattle run into the thickets. ར་ ལྷན་པ་ *shab-ryab-pa*, also ར་ ལྷན་པ་ *shab-pa* to clap; ར་ ལྷན་པ་ *ho-ma-ryab-pa* to pour or mix milk; ར་ ལྷན་པ་ *tshe-ryab* to salt (a curry or meat).

ಶ್ರೀ ལྷན་པ་ *ryab phyags-pa* to turn one's back to a person or thing; to leave it behind; to be indifferent.

ಶ್ರೀ ೩ *ryab byed-pa* to protect; to back.

ಶ್ರೀ ར་ ལྷན་པ་ *ryab-hwal*, ར་ ལྷན་པ་ *ryab-rtan* cushion for the back.

ಶ್ರೀ ལྷན་པ་ *ryab-dmug*=ར་ ལྷན་པ་ *ryab-dmug* re-inforcement; reserve.

ಶ್ರೀ ར་ ལྷན་པ་ *ryab-rtas* intend to make; hint.

ಶ್ರೀ ར་ ལྷན་པ་ *ryab-rdai* one standing behind working people in order to watch and superintend them.

ಶ್ರೀ ལྷན་པ་ *ryab-gshan* the spine, the backbone.

ಶ್ರೀ ལྷན་པ་ *ryab-gas*, ར་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ a number.

ಶ್ರೀ ར་ ལྷན་པ་ *ryab-rin* ར་ ལྷན་པ་ the long-back; met. a fish or a snake.

ಶ್ರೀ ར་ ལྷན་པ་ *ryab-ky byed-pa* to turn one's back; to rebel; revolt.

ಶ್ರೀ ར་ ལྷན་པ་ *ryab-ky* the back; back part; the reverse of a thing.

ಶ್ರೀ ར་ ལྷན་པ་ *ryab-tshu*=ལྷན་པ་ *ryab-tshu* ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ a kind of rock-salt (brought from Sind) used in medicine.

ལྷ་པོ་ II: that which is excellent; something superior in its kind; རྩ་རེ་འཛོད་ ལྷ་པོ་ *tiñ-ñe-hu-dzin rgyal-po* Samādhi-rāja, the excellent work on meditation.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ལྷ་པོ་འབྲུག་ *rgyal-po hkhun-pa gros hdel-s* = ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *dkar-po chig-thub* n. of a medicinal root (*Sman. 104*).

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-po hkhyl-ica* 1. a medicine. 2. རྩ་མཁའ་པོ་, རྩ་མཁའ་པོ་ a kind of precious stone said to be brought from Viratdes'a; a royal fillet.

Syn. ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་འཛོད་ *rgyal-po ñes-par htsho-u* རྩ་མཁའ་པོ་ supported by the king.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-po-can* royal; kingly.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-po hyoms* རྩ་མཁའ་པོ་ one who has killed the king; regicide.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-po smug-po* = ལྷ་པོ་ *gla-rtsi* musk (*Sman. 333*).

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-po mtshan-byed* ལྷ་པོ་ the cock.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-po ðshin* = ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-po nañ-ñer* རྩ་མཁའ་པོ་ in the manner of a king; right royally.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-po ðshungs-pa* རྩ་མཁའ་པོ་ the race of kings.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Rgyal-po zas-gtsañ* King S'uddhodana; འཛོད་ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *lcom-ltan hda-s-kyi yab* the father of S'akya-muni.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Rgyal-po gyu-sdoñ* ལྷ་པོ་ ལྷ་པོ་ n. of a medicinal plant (*Sman. 77*) [the plant *Justicia Janderussa*] S.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Rgyal-po Ra-ma-na* King Rāma-chandra of the Rāmāyana.

Syn. ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Ra-gshuñ-bu*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Dkab-thub-can*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Tshul-ñzañ*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Dgañ-byed*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Uphoñs-ñyen*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་

Çiñ-rtā heu-pahi srās; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Mgrin heuñi-dgra-ro*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Si-tahi ðlag-po*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Hzan-gliñ rgyal-po*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *dgañ byed-ñzañ-po*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Pho-brañ mi-toy can* (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Rgyal-po rab-snañ* described as ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་འབྲུག་པ་འབྲུག་པ་ ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ n. of a king who was born on the day Buddha was born.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Rgyal-po za-ra-ica* ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ = ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་འབྲུག་པ་འབྲུག་པ་ ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ n. of a king who was born on the day Buddha was born.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *Rgyal-po' gsañ-ica spyan-gcig* = ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ n. of a medicine (*Sman. 224*).

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-pohi sku-beruñs-pa* a king's body-guard.

Syn. ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *beruñ-miñi tshogs-pa*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *sku beruñs-pa*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *ba-trahi ñci*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *beruñs-ica* (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-pohi skyed-tshal* = ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-pohi tshal* or ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *dgañ-urahi tshal* royal gardens; park (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-pohi skyes-bu* = ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-pohi mi* རྩ་མཁའ་པོ་ personage of the king's family; an official.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-pohi khañ* རྩ་མཁའ་པོ་ the king's residence; palace; capital Rājagir in Magadha.

Syn. ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *khyad-par ðkoñ-pa*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *hphl-ica-can*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *ðkra-ñis can*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *ñsoñ-namñ khañ-pa*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *kuñ-nañ ðzañ*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *ba-gam-can*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *sa-ñdag khyim*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *gyuñ-dzuriñ hkhyl-ica*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-khañ*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-pohi pho-brañ*; ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-pohi ðñi-gnañ* (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-pohi khamñ* = ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-srid* རྩ་མཁའ་པོ་ kingdom.

ལྷ་པོ་འབྲུག་པ་ *rgyal-pohi rtags* the signs of royalty, such as the umbrella, the chowry, etc.; royal paraphernalia.

རྒྱལ་པོ་ ལྷན་པོ་ *rgyal-pohi gdon* = ལྷན་པོ་ *rgyal-*
as the son of a king; a prince; a scion
of the royal family; a royal descendant.

རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *rgyal-pohi dpyad* བཞིན་, འཕྲུལ་པ་
present; tribute (to a king).

རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *rgyal-pohi mya-pa* the son of
a king; a prince.

+ ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *rgyal-pohi glag* = ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་
btson-mohi glag-sa the queen's apartments
in a palace, also her attendants.

Syn. ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *btson-mohi hkhor*; ལྷན་པོ་
ལྷན་པོ་ *pho-bran hkhor* (*Shon*).

རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *rgyal-pohi hkhor-pa* = ལྷན་པོ་
ལྷན་པོ་ *rgyal-pohi hkhor-pa* chosen, selected
gain and loss; win by the king.

རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *rgyal-pham* victory and defeat;
winning and losing.

རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *rgyal-pham* (*rgyal-tham*), a petty
king; a feudatory prince.

Syn. ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *rgyal-rigs cha-rag*;
ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *gal-hkhor-don*; ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་
gal-gyi bdag pa; ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *groñ-khyar-rig*;
ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *gle-dpon*; ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *ka-gi tib-*
le hdon; ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *kham kyī rgyal-pa*
(*Shon*).

རྒྱལ་པོ་ I: *rgyal-ra* ལྷན་པོ་, v. naut. 1. to be
victorious; to win; to conquer; to subdue;
to overpower; ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *nyag-pohi*
phyogs-las rgyal-ra to be victorious over
the powers of sin, i.e., the side of darkness;
ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *nyag-las rgyal-ra* to be vic-
torious in battle; ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *tsod* (*ta-*
ra *rgyal-ra* to pass an examination
successfully; ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *tsod* *ra* *rgyal-*
ra to win contest. the numbe
twenty-four.

རྒྱལ་པོ་ II: ལྷན་པོ་ 1. the act of conquer-
ing; victory. 2. the conquering party or
person; he that prevails; the conqueror
(opp. to ལྷན་པོ་ *pham-pa*, the vanquished).

རྒྱལ་པོ་ III: ལྷན་པོ་, m. n. 1. the con-
queror, most high, i.e., the Buddha. 2.
the earliest known Buddha, Adi-Buddha;
the conqueror of passions.

རྒྱལ་པོ་ IV: adj. victorious; superior;
eminent; excellent; ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་
rgyal-rahi khah-ba the man-
sion completely excellent.

* ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *rgyal-ra* m. p. (*Schr.*
Roll 1828, 283)

* ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *rgyal-ra mchog-pi*
skyed-mtsas ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ (*Schr.*; *Kāle* T
21).

རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *Rgyal-ra gñis-pa* the second
Buddha of this age; an epithet which
once belonged to Nāgārjuna, now given
to Tsong-khapa, i.e., ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *Rje-van-po-*
che, ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་
rgyal-ra gñis-pa *bsam-pa* *rgyal-mtsa*
stad-rtsa *bsam-pa*, he uplifted in the king-
dom the banner of the creed of the second
Buddha (Tsong-khapa) (*Fig. k* 22).

* ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *rgyal-ra tsul-khrim* one
of the four great Teachers of the Bon
religion (*G. Bon* 35).

རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *Rgyal-ra tsho-dpag-med*
ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ (*Schr.*; 29 A) n. of a
Dhyani-Buddha.

* ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *Rgyal-ra chakya tho-pi*,
5 ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *ta-tya-tha mu-ni* (*Schr.*; 33 A)

རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *Rgyal-ra Rin-po-che* the
“most precious Jina” is the ordinary title
in Tibet of the Grand Lama of Lhasa -
the Dalai Lama.

རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *Rgyal-rai cod-pa* ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་
n. of a famous king of Kashmir who reign-
ed about the seventh century A.D.

རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *Rgyal-rahi btan-pa* = ལྷན་པོ་
རྒྱལ་པོ་ལྷན་པོ་ *sañs rgyas-kyi btan-pa* the reli-
gion of Buddha; Buddhism (*Fig. k* 10).

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-wahi thugs-sras* ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་
 ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ the spiritual son of Buddha.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-wahi rgyan* = ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་
log-mig me-tog a flower resembling in appearance the eye of a Buddha and used in medicine (*Sman*, 421).

ལྷན་པོའི་དབང་པོ་ *Rygal-wahi dcan-po* ལྷན་པོའི་དབང་པོ་
 the chief Buddha; also an occasional appellation of the Grand Lama of Lhasa: ལྷན་པོའི་དབང་པོ་
 ལྷན་པོའི་དབང་པོ་ ལྷན་པོའི་དབང་པོ་ ལྷན་པོའི་དབང་པོ་ the
 Gyal-wai Wang-po is the great seer and one who knows all things (*Fig. k. 1*).

• ལྷན་པོའི་དབང་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-wahi dcan-pohi blo-gras* ལྷན་པོའི་དབང་པོའི་སྐུ་མཆོད་
 (*Schr.*; *Boll.* 1878, 92) one whose mind is devoted to the Lord Buddha.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-wahi nyu-ga*, v. ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་
rygal-sras (ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་) a nascent Buddha. jS.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-wahi rgyal-tshab* = ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་
 ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *Rygal-wai rin-po chhi aka-tshab* the Regent of Tibet who administers the country during the minority of the Dalai Lama; now called *Rygal-tshab Rin-po che* or *Bod-Rygal-po* (*Pos-ye po*).

ལྷན་པོའི་ལོ་ལོ་ *rygal-wahi tshab* the vice-regent of Buddha; a name of Maitreya Bodhisattva.

ལྷན་པོའི་ལོ་ལོ་ *rygal-wahi tshab* ལྷན་པོའི་ལོ་ལོ་
lpañ-chab sang-dpañ or *Bodhisattva*.

ལྷན་པོའི་ལོ་ལོ་ *Rygal-wahi bod* ལྷན་པོའི་ལོ་ལོ་
 ལྷན་པོའི་ལོ་ལོ་ the glory of Buddha; name of a *Bodhisattva*.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-wahi sras* = ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་
na ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་; *Bodhisattva*, a Buddhist monk; an ordained *Bhikṣu*.

• ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-wahi lha* ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ (*Schr.*;
Ta. 2, 146).

• ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-wai dkañ* ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ (*Schr.*;
Kalc. T. 22) one of the ten stages of perfection or *ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་*.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-lu* ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་, ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ the son of a king; a prince; ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་
rygal-lu rgyal-lu n. of a prince in Kosala in Buddha's time.

Syn. ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *bsod-nams stob*;
 ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *zel-gnan-lu*; ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-rigs thig-le*;
 ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-pohi gdon*;
 ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-sras*;
 ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *nyu-ga* (*ñān*).

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *Rygal hyed-na* ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་
 n. of a goddess.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *Rygal-hyed-tshab* ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ n. of
 the grove which was purchased by Anathapada a merchant of Sravasti and where
 the Buddha resided for a long time.

• ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *Rygal-dcan lān-pa che*
 ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *kon-gyas kh-*
bcav rgya-mtshohi shab (*Schr.*, 16 A).

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *Rygal dcan padma* = ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་
 ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *sang-ryas gñis-pa* or ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *Shab-dcan Rin-po che* an epithet of the
 saint Padma Samdhava given him by the *Kāśī-nā* sects (*Fig. k. 27*).

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-blon* the king and his minister, also the state minister.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-mo* ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ the queen; wife of the king.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *Rygal-mo ka-ra* (ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་) a
 ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་, a coarse sugar used in medicine.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *Rygal-mo-roñ* = ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *Rye-*
roñ n. of a country on the confines of S. E. Tibet (*Situ*, 56).

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-mohi ga yon* ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ n.
 of a place.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ *rygal-tshab* ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ 1. the Desu
 (*Bod-srud*) or regent of Tibet. 2. the would-be successor of a king; crown prince.

ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ 1. *rygal-mtshan* ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་, ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་
 ལྷན་པོའི་སྐུ་མཆོད་ 1. the armorial flag or banner of

victory of Buddhism; is the orthodox standard of the Buddhist. 2. used as a personal name of *Bodhisattvas* and individuals such as:—*འཇམ་མཁའ་ལ་མེ་བུ་དཔེ་ལྷ་མོ་མཚན་* *Byañ-khul sems-pa mi bzjed-pahi rgyal-mtshan*, རྟེན་ལམ་པེ་ལྷ་མོ་མཚན་ *Rtogs-pahi rgyal-mtshan*, ཡོངས་ལྷ་རྟོག་པ་དང་འབྲེལ་བའི་ལྷ་མོ་མཚན་ *Tong-sa rtogs-pa dān bral-uahi rgyal-mtshan*. 3. མེ་བུ་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *The Gyal-tshan or Buddhist banner* is seen as a kind of decoration of cloth in various colours and of cylindrical shape erected upon a flag-staff or carried on a pole. It is also made in brass and wood. In Tibetan Buddhism the following are the *ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-mtshan*, to combat with the powers of evil:—(1) ལྷ་མོ་མཚན་གྱི་ལྷ་མོ་མཚན་ *tsul-khrims-kyi rgyal-mtshan*, (2) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *til-ni-hdon-gyi rgyal-mtshan*, (3) ལྷ་མོ་མཚན་གྱི་ལྷ་མོ་མཚན་ *rg-rab-kyi rgyal-mtshan*, (4) ལྷ་མོ་མཚན་གྱི་ལྷ་མོ་མཚན་ *pa-ges-kyi rgyal-mtshan*, (5) ལྷ་མོ་མཚན་གྱི་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (6) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *til-ni-hdon-gyi rgyal-mtshan*, (7) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *til-ni-hdon-gyi rgyal-mtshan*, (8) ལྷ་མོ་མཚན་གྱི་ལྷ་མོ་མཚན་ *thab-kyi rgyal-mtshan*, (9) ལྷ་མོ་མཚན་གྱི་ལྷ་མོ་མཚན་ *sams-con md-pa-dān rgyal-mtshan*, (10) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (11) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (12) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (13) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (14) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (15) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (16) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (17) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (18) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (19) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (20) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (21) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (22) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (23) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (24) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (25) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (26) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (27) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (28) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (29) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (30) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (31) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (32) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (33) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (34) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (35) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (36) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (37) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (38) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (39) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (40) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (41) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (42) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (43) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (44) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (45) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (46) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (47) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (48) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (49) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (50) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (51) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (52) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (53) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (54) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (55) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (56) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (57) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (58) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (59) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (60) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (61) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (62) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (63) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (64) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (65) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (66) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (67) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (68) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (69) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (70) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (71) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (72) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (73) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (74) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (75) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (76) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (77) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (78) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (79) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (80) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (81) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (82) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (83) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (84) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (85) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (86) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (87) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (88) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (89) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (90) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (91) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (92) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (93) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (94) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (95) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (96) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (97) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (98) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (99) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*, (100) རྟོན་པོ་ལྷ་མོ་མཚན་ *gnan-par grol-uahi rgyal-mtshan*.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-mtshan *grags* ལྷ་མོ་མཚན་ *fam*; ornament.

• *ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-mtshan-ma* ལྷ་མོ་མཚན་ *(Schr. : 99 B)* ensign of good fortune.

• *ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-mtshan-ma* ལྷ་མོ་མཚན་ *(Schr. : Org. m. 111, 26).*

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-mtshan ལྷ་མོ་མཚན་ the month of December.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-rabs genealogy of king.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-rabs *Bon-gyis hbyun-gnas* n. of a work on the origin of the Bon religion.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-rigs ལྷ་མོ་མཚན་ the military caste of India; royal race; the race of a king.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-rigs ལྷ་མོ་མཚན་ the son of the military caste, also of the royal family; resident of Magadha

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-rigs *chu-ras* = *ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-phcan* a petty king; a vassal or feudatory prince (*Ylon*).

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-rigs *thig-le* = *ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-lu* the son of a king; a prince.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-rigs-mo ལྷ་མོ་མཚན་ a lady of the military caste of India.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-roñ, v. *ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-mo-roñ*.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-sa capital seat of Government, royal place; the place or position of a king.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-sras = *ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-pohi* *sras* the son of a king or prince.

• *ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-hces* ལྷ་མོ་མཚན་ n. pr. (*Schr. : Was. 55*).

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-srid ལྷ་མོ་མཚན་ a kingdom; empire; state.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-srid *rgyas-po* ལྷ་མོ་མཚན་ empire.

ལྷ་མོ་མཚན་ rgyal-srid *Rin-chen gna-bdun* the seven different precious articles of royalty, viz.:—*ལྷ་མོ་མཚན་ khor-lo* ལྷ་མོ་མཚན་ the wheel; *ལྷ་མོ་མཚན་ nor-bu* ལྷ་མོ་མཚན་ gem; *ལྷ་མོ་མཚན་ htsun-mo*, ལྷ་མོ་མཚན་ queen; *ལྷ་མོ་མཚན་ blon-po* ལྷ་མོ་མཚན་ minister; *ལྷ་མོ་མཚན་ guan-po* ལྷ་མོ་མཚན་ elephant; *ལྷ་མོ་མཚན་ rta-mchog* ལྷ་མོ་མཚན་ spirited horse; *ལྷ་མོ་མཚན་ khyim-bdag* ལྷ་མོ་མཚན་ house-holder; *ལྷ་མོ་མཚན་ dmagpon rin-po che* ལྷ་མོ་མཚན་ commander-in-chief.

ཀླུ་མེད་ཀླུ་པ་ *rgyul-rid gyal-pa* ར་ལ་ར་ལ་
to defend a state against enemies.

ཀླུ་པ་ལྟེན་ *rgyas-hyri* ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་
rgyas-par bcad-pahi hyel-pa comprehen-
sive commentary: ཀླུ་པ་ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་
ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ an elaborate commentary on
the texts of *Sam-ca-pa* and *Rtags hjug-pa*
(*Sita*. 13').

Syn. ལྟེན་པ་ *hyel-pa*; ལྟེན་པ་ *rtsoys-pa*;
ལྟེན་པ་ *drai-pa*; ལྟེན་པ་ *kha-hye-pa*; ལྟེན་པ་ *khyab-*
pa; ལྟེན་པ་ *che-pa*; ལྟེན་པ་ *tshe-pa* (*Shan*.).

ཀླུ་པ་ I: ལྟེན་པ་ n. of a great sage of
Ancient India, the reputed author of the
Mahābhārata; ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *Draṇ-ron rgyas-*
pa ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ the sage Vyasa.

ཀླུ་པ་ II: (prop. pf. to ལྟེན་པ་ *rgya-pa*)
1. vb. to increase in bulk or quantity; to
augment; to spread: ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *la-gi na-*
ltar rgyas swells like a cow's dug; ལྟེན་པ་
ལྟེན་པ་ *bsam-pa rgyas-ñin* the doctrine (of
Buddha) spreading; to grow, develop. 2.
adj. extensive, large, ample, wide, mani-
fold, numerous, copious, complete, full;
ལྟེན་པ་ *zla-na rgyas-pa* full moon; the
adverbial form is frequent: ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་
rgyas-par bhad-na if you wish to know
it fully.

ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *rgyat-par byed-pa* 1. to make
bigger; to augment; to increase. 2. to
describe, narrate, state at large.

ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *rgyas par bcad-pa* ལྟེན་པ་
elucidation; full explanation; ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་
ལྟེན་པ་ *don rgyas-par byed-pa* to be very use-
ful; to exert a beneficial influence.

ལྟེན་པ་ *rgyas-byed* ལྟེན་པ་ the land of
plenty; a name of India.

ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *rgyas-byed hbyun-pahi*
lag-pa ལྟེན་པ་ *drañ-lag* n. of a medicinal
plant growing below the limit of snow in
the Himalayas and resembling the human
hand in appearance (*Shan*. 416).

ལྟེན་པ་ *Rgyas-byed-ma* ལྟེན་པ་ n. of a
goddess—Cornocopia, the goddess of
plenty.

• ལྟེན་པ་ *rgyas-ñin* ལྟེན་པ་ (*Schr.*; *Kalac. T.*
110) thriving.

ལྟེན་ I: ལྟེན་ ལྟེན་པ་ a kind of blanket.

ལྟེན་ II: 1. matter; substance; material;

ལྟེན་པ་ *rgyu-pa* superior quality: ལྟེན་པ་ *rgyu-*
gtan any stuff, wool or cotton, &c., when
cleansed and washed for making cloth;
also pure origin. ལྟེན་པ་ *rgyu-rgog* n. of a
medical drug; wild garlic. ལྟེན་པ་ *chan-rgyu*
ingredients for making beer: ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་
ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *rgyu dg-ya b-rgs-pa* *thob-pa* yin
the substance has been obtained by means
of accumulated merits: ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *ka-la*
dgos-rgyu chun I have few wants. ལྟེན་པ་ *ba-*
rgyu material to make or manufacture any-
thing with: ལྟེན་པ་ *sa-rgyu-med* nothing to
eat: ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *da-lar rgyu-shig* ལྟེན་པ་
an opportunity will presently offer itself
(*Jā*). 2. In *W.* arrangement; preparation.
In a special sense material; stuff for weav-
ing; warp; chain (*Jā*).

ལྟེན་ III: ལྟེན་ 1. cause, namely, the primary
cause as distinguished from ལྟེན་ the second-
ary or co-operating cause; the direct
cause for any event; also reason, motive,
main condition: ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *mya-*
ñan lag bdag-pahi rgyur-hrgyur it becomes
the cause of passing out of misery, i.e.,
Nirvāṇa; ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ *ñan-son rgyu-ru* *hgro*,
ལྟེན་པ་ *rgyus* with genit. by reason of; on
account of; in virtue of; in consequence of;
ལྟེན་པ་ *chi rgyus*, why: ལྟེན་པ་ *rgyu med-du*
= ལྟེན་པ་ *rgya med-par* without any actual
cause; spontaneously; without sufficient
reason; without good cause; ལྟེན་པ་
rgyu-dan rkyen primary and secondary

cause, which sometimes coincides with 'cause and effect'; ཐུ་དང་རྒྱུ་འཛིན་ཐུ་ *rgyu-dāi rkyen-dehi phyir*, འཛིན་ཐུ་ *dehi rgyu*, འཛིན་རྒྱུ་འཛིན་ཐུ་ *dāi rkyen-gyis*, འཛིན་རྒྱུ་འཛིན་ཐུ་ *dehi rgyu-rkyen* therefore; on that account. རྩེ་འཛིན་ཐུ་ *se-wahi rgyu* in medicine the three anthropological causes or conditions of diseases; the three 'humours,' wind, bile, and phlegm; རྩེ་འཛིན་ཐུ་ *rin-wahi rgyu* the ultimate cause of diseases and of every evil, viz., ignorance; མ་རྩེ་ཐུ་ *ma rgyu-pa*, རྩེ་འཛིན་ཐུ་ *skyed-byed-rgyu* the creative cause; འཛིན་ཐུ་ཐུ་ *hphel-wahi rgyu-ni* (the efficient cause of growth is the navel-string; རྩེ་འཛིན་ཐུ་ *rgyu-byed-pa* to be the principal cause of; to lie at the bottom of a matter; རྩེ་འཛིན་ཐུ་ *rgyu-skyed-pa* to lay the foundation of. There are six kinds of ཐུ་ *rgyu*, i.e., ཐུ་ཐུ་ *rgyu-drag*:—(1) རྩེ་འཛིན་ཐུ་ *byed-dāi rgyu*, ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *tsan-rig hbyun-wahi rgyu* ? ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *tsan-sunā-gyi rgyu*, ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *mtshah-par tsan-pa'i rgyu*, ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *kun-ta hyo-wahi rgyu*, ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *skā-mān kyi rgyu*. 2. attached to a verbal root *rgyu* often indicates the supine and, colloquially, the infinitive; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *wishes to go*. Also forms a future tense when connecting the root with the auxil. verb. ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *will out*: ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *tho-s that will come to me*; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *when the government was to be entrusted to him*; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *horses were not to be hnd (Jā.)*; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *that is not a very precious thing*; there is nothing particular in that; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *he is not more beautiful than others*; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *that is not to be wondered at.*

ཐུ་རྒྱུ་ *rgyu-rkyen* ཐུ་རྒྱུ་ཐུ་ *raison*; cause; acc. to Jā. connection: ཐུ་རྒྱུ་ཐུ་ཐུ་ *rgyu-rkyen b'had-du grol* please explain

to me the connection. ཐུ་ *rgyu-cha* colloq. that which belongs to a thing; appurtenance; necessary implement, &c.; also property. ཐུ་ཐུ་ *rgyu-hras* cause and effect or consequence; gen. in a moral sense; actions and their fruits (ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *rgyu-hras*); ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *rgyu-hras-kyi-cho* the doctrine treating on this subject; the doctrine of retribution; the principal dogma of Buddhism; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *tsa-rgyu hras lu-yid ches-pa* to believe in the doctrine of retribution.

ཐུ་སྒྲ་ *rgyu-skar* ཐུ་སྒྲ་, ཐུ་སྒྲ་ "the moving stars." The constellations through which the moon passes in her revolution round the heavens are called ཐུ་སྒྲ་ཐུ་སྒྲ་ཐུ་སྒྲ་ *rgyu-skar tha-mo hi-su rta-hryad*, the twenty-eight go-ldesses, moving-stars, believed to be the daughters of the four guardian-kings of the world. The constellations are thus named:—(1) ཐུ་སྒྲ་ *Asvini* (ཐུ་སྒྲ་ཐུ་ *dbayug-gu*); (2) ཐུ་སྒྲ་ *Bharani*; (3) ཐུ་སྒྲ་ *Kṛttikā* the Pleiades; (4) ཐུ་སྒྲ་ *Rohini* (ཐུ་སྒྲ་ *be-rdse*); (5) ཐུ་སྒྲ་ *Mṛgashīras* (ཐུ་སྒྲ་ *gnul-po*); (6) ཐུ་སྒྲ་ *Ārdra*, ཐུ་སྒྲ་ *Punarvasu*; (8) ཐུ་སྒྲ་ *Puṣyā* (ཐུ་སྒྲ་ *rgyul-stod*); (9) ཐུ་སྒྲ་ *Maghā* (ཐུ་སྒྲ་ *rgya*) or ཐུ་སྒྲ་ *rgya-chen* with Regulus bright star; (11) ཐུ་སྒྲ་ *Pūrvaṣṭhāra* or ཐུ་སྒྲ་ *rgya-chen* or ཐུ་སྒྲ་ *rgya-chu*; (12) ཐུ་སྒྲ་ *Uttaraphalgunī* or ཐུ་སྒྲ་ *khra*; (13) ཐུ་སྒྲ་ *Hasra* or ཐུ་སྒྲ་ *hyi-ma*; (14) ཐུ་སྒྲ་ *Citrā* (or ཐུ་སྒྲ་ *byahu* with Spica); (15) ཐུ་སྒྲ་ *Śrāṭī*; (16) ཐུ་སྒྲ་ *Viśākha* (17) ཐུ་སྒྲ་ *Anurāṭha* or ཐུ་སྒྲ་ *ing-ser*; (18) ཐུ་སྒྲ་ *Jyēṭhā*, or ཐུ་སྒྲ་ *lde-hu* (with Antares); (19) ཐུ་སྒྲ་ *Mulā*, or ཐུ་སྒྲ་ *arag-pa*; (20) ཐུ་སྒྲ་ *Pūrva āśādhā*; (21) ཐུ་སྒྲ་ *utara āśādhā* or ཐུ་སྒྲ་ *phul*; (22) ཐུ་སྒྲ་ *Abhijit*; (23) ཐུ་སྒྲ་ *Ṣarāṇā* ཐུ་སྒྲ་ *gnis*; (24) ཐུ་སྒྲ་ *Dharmā* or ཐུ་སྒྲ་ *mon-dre*; (25) ཐུ་སྒྲ་

सुग *sgu-no* = सुग *hur-rdo* a sling.

सुग *sgug-pa* प्रतीक्ष (in Pali पडिच्छा) to wait, pf. सुग *sgugs*, fut. सुग *sgug*, imp. सुग *sgugs* (or सुग *sgugs sig*); मिथुन सुग *mi yōt-rgyu sgug bśdaś-pa*, to wait for a man's arrival; सुग *sgug-jar byed* one who waits for; or सुग *sgug-pa pa* a waiter; लामना सुग *lam-na sgug-pa* to wait on the road; सुग *sgug-tu hjug-pa* to cause to lie in wait (for a person); to cause to way-lay.

सुग *sgu* in *Ld.* clap; crack; crash; a gun) *Jā.*

सुग *sgu-pa*, acc. to *Sch.* father-in-law; सुग *sgu-mo* mother-in-law.

सुग *sgu-mośh*, acc. to *Sch.* the butt-end of a gun; gun-stock

सुग *sgu*, v. सुग *sgu*

सुग *sgu* *sgu* a bent-back

सुग *sgu* *sgu* a bent, crooked

सुग *sgu* *sgu* a bent, crooked

सुग *sgu* *sgu* a bent, crooked

सुग *sgu* *sgu* a bent, crooked

सुग *sgu* *sgu* a bent, crooked

सुग *sgu* *sgu* a bent, crooked

सुग *sgu* *sgu* a bent, crooked

सुग *sgug-pa* चमत्कार, विभाव, आसक्ति, रस, आनन्द 1. the grace or charm of youth: सुग *sgug-pa* is the fascination arising at the appearance of a body of beautiful shape. 2. sensual enjoyment; flirtation. 3. acc. to *C.* to brag, boast; airs of coquetish girls (*Jā.*).

Syn. सुग *sgu-pa*; सुग *sgu-pa* (*Mān.*).

सुग *sgu-pa* *Rdo-rje* आनन्द, सुग *sgu-pa* n. of a Buddhist sage of Ancient India who visited Udyana (Ancient Cabul) and spread Buddhism there.

सुग *sgu-pa* n. of the goddess beauty

सुग *sgu-pa* आनन्द नर्तकी a dancing-girl; a charming dancel.

सुग *sgu-pa* *sgu-pa* perfumery, pomades. Acc. articles which (according to Buddhism) are incentives to sensual pleasures

सुग *sgu-pa* *sgu-pa* acc. to *J.* one upon; perhaps a wrong spelling of the word सुग *sgu*.

सुग *sgu-pa* 1. diminutive of सुग *sgu*, ginger. 2. सुग *sgu-pa* (*K. p. 846*).

सुग *sgu-pa* *sgu-pa* a bent, crooked

सुग *sgu-pa* *sgu-pa* a bent, crooked

सुग *sgu-pa* *sgu-pa* a bent, crooked

सुग *sgu-pa* *sgu-pa* a bent, crooked

सुग *sgu-pa* *sgu-pa* a bent, crooked

सुग *sgu-pa* *sgu-pa* a bent, crooked

सुग *sgu-pa* *sgu-pa* a bent, crooked

mi-ser pañ yod-pa lag khral-bdus nas su
bsdag-khan a land-holder who without
paying a large tax to Government enjoys
an estate is called རྒྱལ་པོ་ *gyer-pa*, also one who
holds land fee-simple: རྒྱལ་ལྡན་ལྷ་མོ་ *gyer-lha* or
རྒྱལ་ལྡན་པོ་ལྷ་མོ་ *gyer-rgyi mehod-pahi lha*, a
special deity, i.e., a deity specially adored
by a class of people or by an individual or
by a particular family; རྒྱལ་ཁུག་ *gyer-khag*
semi-independent estate.

རྒྱལ་ཁྱོག་ *gyer-grog* private servant, also
one who does his own work: servant or
employé of an independent party or estate
which has no connection with the Govern-
ment.

རྒྱལ་མོ་ *gyer-lo*, རང་རྒྱལ་ལྡན་པོ་ལྷ་མོ་ *ran-gyer*
gyi shid lo-tog the produce of a private
estate.

མོ་ *gyo* རྩེ་རྩེ་, ལུང་, རྩེ་ལྷོ་ལྷོ་, ལུང་ ལྷོ་ ལྷོ་ ལྷོ་
an entrance or doorway; the aperture
itself as well as the wood-work of the
door; མོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gyo lo-d-pa* or མོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gyo*
dgag-pa to shut or close a door; མོ་ལྷོ་ལྷོ་
gyo phyi-ica or མོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gyo lo-d-pa* to
open a door; མོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gyo hjag-pa* to put
in a door; to hang a door; མོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gyo rgyab-*
pa to shut a door; མོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gyo gtan-pa*
acc. to *Sch.* to lock up, to bolt, to bar;
མོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gyo bkum-pa* or ལྷོ་ལྷོ་ *bkum*, acc. to *Cs.*
resp. to shut (a door); མོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gyo bdun-ica*
to knock or rap at the door; མོ་ལྷོ་ *rgya-gyo*
large, or the principal, door or entrance; མོ་
the gate or gate-way; མོ་ལྷོ་ *phyi-gyo* the outer
door; མོ་ལྷོ་ *bar-gyo* the middle door; མོ་ལྷོ་
nañ-gyo the inner door; མོ་ལྷོ་ *gnan-gyo* the
secret or private door; མོ་ལྷོ་ *mehod-gyo*
the door to the store-room; མོ་ལྷོ་ *gnam-*
gyo an aperture in the roof for light; sky-
light; མོ་ལྷོ་ *stok-gyo* the upper door; མོ་ལྷོ་
hog-gyo the lower or under door; མོ་ལྷོ་

mehod-khan gyo the chapel-door; མོ་ལྷོ་
thab-tshan gyo kitchen door; མོ་ལྷོ་ *gñer-*
tshan gyo the store-house door; མོ་ལྷོ་
chub-khan gyo the bathroom door. In
Sikkim *gyom*=door.

མོ་ II: often *Sgo-mo*, the admission to,
the medium or means of, the passage of,
knowledge or learning and, as such, the
science itself, &c.; མོ་ལྷོ་མོ་ *chos-kyi gyo-mo*
the service of *Dharma* (religion); མོ་ལྷོ་མོ་
rtsis-kyi gyo-mo the science of arithmetic
or numbers; མོ་ལྷོ་མོ་ *gman-kyi gyo-mo*
science of medicine; མོ་ལྷོ་མོ་ མོ་ལྷོ་མོ་
མོ་ལྷོ་ *Sgyol-mahi gyo-nas gyul-mdog gtoñ* in
the religious service of Dolma—the *mdog*
for victory (in war) should be offered:
མོ་ལྷོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་
Sañs-
rgyes kyi bstan-pa la hjag-pahi gyo dam-pu
kyab-sa hyo-ica as a door for entering
the religion of Buddha, it is necessary
to take refuge in the holy ones: མོ་ལྷོ་མོ་མོ་
མོ་ལྷོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་
theg-chen-la hjag-pahi gyo
lo-gñi-chen-kyi sems for entering the
Greater Vehicle doctrine the means is a
saintly heart (the purified heart of a *Bodhi-*
sattva); མོ་ལྷོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་
yon-tan
higun wahi gyo hrtson-hyrus the means of
acquiring learning is diligence and indus-
try; མོ་ལྷོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་
ñes-pa hbyun
cahi-gyo lo-lo bag-naq-pa being idle and
immodest forms a way to the springing up
of vice.

མོ་ལྷོ་མོ་ *gyo kun-gro* མོ་ལྷོ་མོ་མོ་
way.

མོ་ལྷོ་ *gyo-kyon* མོ་ལྷོ་མོ་མོ་
porter; door-
guard.

མོ་ལྷོ་ *gyo-kyor*, v. མོ་ལྷོ་ *gyo-nye*.

མོ་ལྷོ་ *gyo-khan* or མོ་ལྷོ་ *gyo-sten* མོ་ལྷོ་
the entrance into a house; vestibule; porch;
portal; also a small house on the gate.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-khu* opening of the door; an aperture in a door; མྱོ་ཁྱུ་གི་ཁྱུ་ཁྱུ་ *sgo-khuā gī gūl-khuā* the verandah room on the porch of a house.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-khyi* watch-dog.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-khor* hinge of a door or gate; the pivot on which the door turns.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-glegs* a small beam used to bar or bolt a door.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-hgrun* the space near the door.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-rgyab* the space behind the door or within the door.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-gle-gs* རྩལ་པ་པ་, རྩལ་པ་ རྩལ་པ་ the board or plank of a door; the lintel; frame work on the four sides of a door [a bier, the bed on which a dead body is carried]S.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-sa* རྩལ་པ་ eggs, spawn; མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-sa* egg; producing or possessing or having spawn.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-sa* རྩལ་པ་ རྩལ་པ་ the testicles.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-leng* རྩལ་པ་ the lock of a door.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-chor*, v. མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-spr*.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-sñod* = མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-sñod* runmin seed.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-bñan* n. of a Bon deity who has eighteen hands and holds eighteen different weapons of war, which are as follows:—(1) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *hleg pa* རྩལ་པ་ an arrow for shooting; (2) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *hnyg pa* རྩལ་པ་ a spear to pierce with; (3) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *grog pa* རྩལ་པ་ an axe to split with; (4) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *grog pa* རྩལ་པ་ a chopper to cut off; (5) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *hthub pa* རྩལ་པ་ a sword to cut into pieces; (6) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *hstun pa* རྩལ་པ་

a dagger to pierce through; (7) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *hchog pa* རྩལ་པ་ a cannon ball for battering in; (8) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *hnyg pa* རྩལ་པ་ a pin to bore through; (9) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *hbrat pa* རྩལ་པ་ the saw to separate or cut asunder; (10) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *dyra-ko* རྩལ་པ་ a razor-knife to cut the enemy; (11) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *hskor pa* རྩལ་པ་ a disk to whirl round; (12) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *gyur-wa* རྩལ་པ་ an armour to ward off; (13) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *ka-ma* རྩལ་པ་ a sword to cut off; (14) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *grog pa* རྩལ་པ་ a chain to bind with; (15) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *hchod pa* རྩལ་པ་ iron chain to bind with; (16) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *dpal-zer gyi* རྩལ་པ་ boiling water; (17) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *hod-zer gyi* རྩལ་པ་ a heap of glowing fire; (18) མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *dray-rtal gyi* རྩལ་པ་ a thunder-bolt for chivalrous exercises.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-g'an* a bar or bolt of a door; མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-them* threshold; also the head-piece of a door.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-dar* the scarf that is attached to the door at the time of a marriage in Sikkim.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-deb* enumeration of persons; the counting of persons of a village or town, &c.

མྱོ་ཁྱུ་མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-gdon* རྩལ་པ་ རྩལ་པ་ a circular disk with string attached to it that is put on each side of the door to open it by the hand.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-hyry* door-frame, window frame.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-lad* each side of the door.

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-nag* the dark door, i.e., the door of the dark room where a dead body is kept before disposal (D. fol. 8).

མྱོ་ཁྱུ་ *sgo-rnan* a single board, i.e., of the floor.

མོལ *sgo-pa* ལྷི་བུ་རྒྱལ།, or མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-dpon* or མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-bdny* 1. the door-keeper, porter; 2. also the headman of the village.

Syn. མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-sen*; མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-kyo*; མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *chab-sgo-na*; མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་ *sgo-yi mel-tshe-mkhan* (Mion.).

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-pur* toro-kiu; prepiece.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-po* also མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-ba* outward looks; stature; bodily appearance (Ja.); མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo* the face; countenance; མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *skye sgo-l* *gs* a beautiful face; མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *shan-sgo* ungly face.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-spo* 1. lintel. 2. མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་ *sgo-pa them-pa spai-pahi nal-hbyar-pa gan-god* there are over *gan* who have only left the lintel and threshold of their home (and no more).

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-spe* a projection of the roof of a house above the principal door of a house, under which one can sit or sleep, or where servants wait: མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་ *do-nib bi-kra-ma sgo-sphi bag-tu nod* (A. 130) to-night sleep under the portico of Vikrama-śīla.

Syn. མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-kyar*; མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-mchor*; མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-hbyar* (Mion.).

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-phar*, མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་ *sgo-rim mañ-po* the name for a series of doors

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-hpār* མཐའ་ཐུང་, v. མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-g'ags* [the junction of the leaves of a door] S.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-wa* pf. མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *hgo* also མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *hgya*, to say; to speak, mostly to bid; to order (used in old works, now become obsolete).

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-hbyar*, v. མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-spe*.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-hbyar* a kind of grass used as a medicine in eye-disease (Sman. 353).

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-ma* 1. panel or square of a door; the fold of a folding door. 2. = མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *gtor-rgyab skab-kyi sgo-spañ-gi lha*, the deity who guards the door on the occasion of offering tormas; མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་ *spun-pa go-rgyab kyi sgo-ma bshih-mā* the names of the four miraculous divinities (of the Bon-po):—(1) མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་ *Stag-gdon dkar-mo khang-kyu bandi-kibā*; (2) མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་ *Phag-gdon ser-mo skag-pa*, (3) མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་ *Sen-gdon dkar-pa long-sgo*; (4) མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་ *shin-gdon (shā khu dril-bu*.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-mo* (1) a large door; a gate; ca'te-gate; town-gate; (2) the beginning: མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *rtsi-kyi sgo-mo* the beginning of a new epoch.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-tsam* a little (Sch.).

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-rta* = མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-hi rta-nu* at the door; མོ་པོ་ལྷི་མོ་ near or at the door.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-mtshang* d-or-junction; also the chink left between a door-post and the door, when the latter does not perfectly fit

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-hi* རྒྱུག་ལྷི་མོ་ raised place or stools placed on either side of a door [a place where four roads meet] S.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-hi them-pa* the threshold.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་མོ་ལྷི་མོ་ *sgo-yi mel-tshe mkhan*, v. མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-pa*.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-yig* 1. inscription. 2. harpoon; label on the door; sign-board. 3. a magistral advertisement fastened at the door.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-ra-wa* = མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-spañ-wa* a door-keeper; a door-guard.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-lo* 1. body. 2. face (Ja.).

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo bñad* = མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-ba bñad-pa* an inscription on the door; a sign-board.

མོ་པོ་ལྷི་མོ་ *sgo-gnam* the three media, i.e. of body (མོ་པོ་ལྷི་མོ་), speech (མོ་པོ་ལྷི་མོ་), and the mind (མོ་པོ་ལྷི་མོ་).

མོ་པོ་ལྷི་མོ་

ཁྱོར་བ *gyor-na* 1. pf. and fut. **ཁྱོར་བ** *gyor* to boil down; to condense by boiling, e.g., བྱ་རམ་ *bu-ram* sugar. 2. to turn on a lathe (*Jā.*).

ཁྱོར་མེད་ *gyor-med* without interruption or break: (རིམ་མེད་ལམ་བཟོ་ *ris-med lam-hgye*) to go on a journey without break, i.e., without having to turn back.

ཁྱོར་མོ་ *gyor-mo*, v. 1. **ཁྱོར་མོ་** *gyeñs*. 2. ལྷན་མོ་ *ball, globe*; also a disk; hence an Indian *ruper* is called ཏྲུ་ཁྱོར་མོ་ *phyi-glñs gyor-mo*; བྱ་རམ་ཁྱོར་མོ་ *bu-ram gyor-mo* a ball of treacle; **ཁྱོར་ཐེག་** *gyor-theg* a pair of compasses; **ཁྱོར་ཐེག་ཏྲུ་བ་** *gyor-thig phyed-ka* or ཏྲུ་ཐེག་ *phyed-ka* semi-circular (*Ca.*; *Schlr.*).

ཁྱོས་ *gyos* = ཁྱོང་དུ་ *gyer-du* or ལྷན་པར་ *theg-par*, specially, particularly, chiefly, &c; in compounds and as adverb: private, separate, distinct; also as opposed to ཁྱོ་གྲུབ་ *gyi-gdugs* a parcel for several persons: awning; shelter; ཁྱོས་ལྟར་གྲུབ་ *gyos-gdugs* a parcel for one person; ཁྱོས་ལྟར་ *gyos-kañ* share of a single person; individual lot.

ཁྱོས་ཁྱུར་ *Gyos-khur* འཇུག་ལྟར་ཁྱོས་ཁྱུར་ *l. of a vi-dwag or pretu.*

ཁྱོས་པ་ *gyos-pa* to choose; to find the right thing (*Sch.*).

ཁྱོས་མཁྱེད་ *gyos-mu* or **ཁྱོས་** *gyos* adv. = ཁྱོང་དུ་ *kyed-par du* or ཁྱོང་དུ་ *gyer-du* (opposite to ཁྱོང་ལྟར་ *gyi-tye*), particularly, especially. **ཁྱོས་ཏྲུ་འཇུག་** *gyos-kyi djon* a subaltern officer (*Ca.*); ཁྱོས་ཏྲུ་འགན་ལམ་ཏྲུ་འགན་པ་རིན་པོ་ཆེ་ *gyos-mu bkañ-gdams-kyi dñan-pa rin-po che* particularly the precious doctrine of the *Bkañ-gdams-pa* School (*A. 124*).

ཁྱོལ་གྱུ་ *gyig-gu* or ཁྱོ་ *gyig* a bag, purse: ཁྱོལ་གྱུ་མེད་པོ་ལོ་རྒྱུ་ལྟར་ *gyig-gu chañ pohi dñan-du soñ-nag* our purse being in the

way of breaking, i.e., at low ebb: ཁྱོལ་གྱུ་ལྟར་ *dñan-gyig* purse to keep silver pieces.

ཁྱོལ་བ *gyig-na*, pf. **ཁྱོལ་བ** *gyig-na*, fut. **ཁྱོལ་བ** *gyig-na*. 1. ལྷན་པར་ *yawn, gape.*

Syn. ཁྱོང་པ་ *gyig-na*; ཁྱོལ་བ་ *gyal-na* (*Mon.*).

ཁྱོལ་གྱུ་ *gyig-gu* 1. the hollow of the knee, bend of the knee; or ཁྱོལ་གྱུ་པ་ *gyig-gu pa* knee-joint; ཁྱོལ་གྱུ་པ་ལྟར་ *gyig-gu pa gcod-pa*, to lame the knee-joint; hamstring (a horse). 2. the calf (of the leg).

ཁྱོལ་གྱུར་ *gyig-gyur* ལམ་ལོ་ལོ་ idleness;

laugour: ཁྱོལ་གྱུར་ལྟར་ *gyig-gyur* is the vicious indolence of beginning a new work before he has finished the one he has in hand

ཁྱོལ་གྱུར་པ་ *gyig-gyur-pa* acute pain in the knee and leg, e.g., of a woman with child

ཁྱོལ་ཁྱུར་ *gyig-khur* the hollow of the knee.

ཁྱོལ་ཁྱུར་ *gyig-khyel* one lame in his legs (*Ca.*).

ཁྱོལ་ཁྱུར་པ་ *gyig-khur-pa* འཇུག་ལྟར་ཁྱོལ་ཁྱུར་པ་ *lit raised knee, that is, squatting and doing nothing*) laugour; laziness.

Syn. ཁྱོལ་ཁྱུར་པ་ *gyig-khur-pa*; ཁྱོལ་ཁྱུར་པ་ *gyig-khur-pa*; ཁྱོལ་ཁྱུར་པ་ *gyig-khur-pa* (*Mon.*).

ཁྱོལ་གྱུ་ *gyig-gu*, also ཁྱོལ་གྱུ་ *gyig-gu* ལྷན་པར་ *a hearth, fire-place, consisting of three stones on which the kettle is placed*; ཁྱོལ་གྱུ་ *gyig-gu* ལྷན་པར་ *iron trivet, tripod, cf. ཁྱོལ་གྱུ་*

ཁྱོལ་གྱུ་ལྟར་ *gyig-gu-tye* ལམ་ལོ་ལོ་ *lit slothful; idle* *Ca. and Lex.* ཁྱོལ་གྱུ་ལྟར་ *gyid sham-pa* prostrate with fatigue or mental lassitude.

chagē ān-paē kha-eggyur he is governed by evil passions; *ཁོ་ལོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་* *kha-lo eggyur-ua* to govern; also a driver; *ཁོ་ལོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་* *kha-lo cīn-rta eggyur-ua* to drive a carriage; *དང་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་* *eggyur-ua* to have command, control of; to dominate; to command.

ལྷོ་ལྷོ་ (*eggye* (*eggye*), *ལྷོ་ལྷོ་*, *ལྷོ་ལྷོ་* a vessel [a sack; a Catherin bottle] &c.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-eggye* crooked (*Sch.*).

ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-d-eggye eggyur-ua* *ལྷོ་ལྷོ་* bent forward and hump-backed.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-ba* *ལྷོ་ལྷོ་* 1. hump-back; acc. to *Ju*. 2. one of the lower classes of officials or noblemen.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-mo* *ལྷོ་ལྷོ་* *khug-pa*, *ལྷོ་ལྷོ་* 1. sbet. a small pouch; *ལྷོ་ལྷོ་* *ras-eggye* a bag of cotton stuff. 2. adj. quiet, gentle (in Spiti) (*Ju*).

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-hu* a small bag.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-d-po* *ལྷོ་ལྷོ་* a small fire-place; hearth-stone.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-d-lu* *ལྷོ་ལྷོ་* a make-shift fire-place.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-pa* to be on the move.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-ua*, pf. and fut. *ལྷོ་ལྷོ་* *bygyel*, tran-it. form of *ལྷོ་ལྷོ་* *hygel-ua*, to throw down; to over-turn; to lay or put down (a bottle, a book); to thwart (the charm of an enemy); to kill (horses) (*Ju*).

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye* *ལྷོ་ལྷོ་*, *ལྷོ་ལྷོ་* a warlike engine to shoot darts or to sling stones with; mortar; cannon: *ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་* *eggye-kyi hphrud-khor* id; *ལྷོ་ལྷོ་* *eggye-rdo* stone flung from such a machine. *ལྷོ་ལྷོ་* *ne-eggye* and *ལྷོ་ལྷོ་* *rdo-eggye* = cannon: *ལྷོ་ལྷོ་* *ne-eggye* now called *ལྷོ་ལྷོ་* *dob* in Tibet; *ལྷོ་ལྷོ་* *rdo-eggye* a stone-thrower is used in Bhutan.

ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-s-mudah* *ལྷོ་ལྷོ་* (*Schr.*; *Ka-lac. T. 128*) catapult.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-ua*, pf. *ལྷོ་ལྷོ་* *hygyon*, fut. *ལྷོ་ལྷོ་* *hygyon*, perh. originally = *ལྷོ་ལྷོ་* *eggye-ua* to hide. 1. to fill; to stuff (a sausage). 2. colloq. in *H.* to put into (the pocket): *ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་* *gla-phyr eggye-ua* to return the wages due to another person (*Sch.*).

ལྷོ་ *egra* (*da*) *ལྷོ་ལྷོ་*, *ལྷོ་ལྷོ་*, *ལྷོ་ལྷོ་* 1. sound, noise, voice: *ལྷོ་ལྷོ་* *eggye-d-eggye* *ma-zin-pahi eggye-gñis yod* there are two kinds of sound, viz:—*ལྷོ་ལྷོ་* *zin-pahi eggye*, i.e., sound that can be caught or heard and understood; *ལྷོ་ལྷོ་* *ma-zin-pahi eggye* which cannot be heard or understood; indistinct sound; *ལྷོ་ལྷོ་* *ma-eggye* a mere word. 2. word, syllable. 3. a language.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-ska* 1. sound; voice; fame, *ལྷོ་ལྷོ་* *eggye-ska* *eggye-pa* sounding; sonorous.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye* *hygye-ua* *ལྷོ་ལྷོ་* one who speaks few words.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye* *hygye-pa* = *ལྷོ་ལྷོ་* *hygye* *hygye* thunder.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye* *hygye-pa* *lota tsha* = *ལྷོ་ལྷོ་* *Mar-pa* the translator and lota-ta-wa.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye* *eggye-pa* (*da-dog-pa*) *ལྷོ་ལྷོ་* the sound returned by the target when the arrow hits it.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye* *eggye-par* *lyed* (*da-dog-par* *ceh*) *ལྷོ་ལྷོ་* one who proclaims much; a great self-advertiser.

ལྷོ་ལྷོ་ *eggye-eggye* *ལྷོ་ལྷོ་*, *ལྷོ་ལྷོ་*, *ལྷོ་ལྷོ་* 1. the famous. 2. n. of the king of *Lanka* (Ceylon) with whom *Rāma* waged war, described in the epic of *Rāmāyan* by *Valmiki*.

सूत्रार्थः *sgra-sgrog-pa* (*da-dog-pa*) to produce sounds, noises, etc.

सूत्रार्थः *sgra-ñes-par ghyor-ua* = त्थ वेत्ति *tshig-gi sgra dag-par ghyor-ua* निश्चयः the correct formation of words.

सूत्रार्थः *Sgra-gean* रात्रि, तन्मन्, कवच 1. n. of an *Asura* demon, who fought with the gods and drank nectar obtained by churning the ocean. 2. fabulous planet of Chinese and Brahminical astrology which exercises malignant influences on the destinies of mankind; specially known by being at enmity with the sun and the moon, on whom it is continually wreaking vengeance. Eclipses are caused by *Sgra-gean* swallowing the sun or moon. His different names are the following:—*वसुधामुखा* *Busa-nam-si dan*; *मुनपाक* *Mun-pa can*; *अथोरासि* *Attho-ris shan-byed*; *अबु* *Abu* *Busa-nam-si dan*; *अगोचर* *Ago-chur*; *अमर* *Amara* *Lin-nag*; *अमोघ* *Zla-nahi dgra*; *अमोघ* *Amo-ga mohi bu*; *अमोघ* *Zlu-ai hjom*; *अमर* *Amara* *Si-nar hphar-hyro*; *अमर* *Amara* *Qa-zu*; *अमर* *Amara* *Sprin-las rnam-rgyal*; *अमर* *Amara* *Brat-ke skyes*; *अमर* *Amara* *Kham-gsum rnam-rgyal* (*Mon*).

सूत्रार्थः *Sgra-gean-hsin* रात्रि the only son of Gautama Buddha who, according to the southern Buddhists, was born on the day Siddhartha left the world. According to the northern Buddhists he was conceived in the womb of his mother Yasodharā long before the renunciation took place, and saw light six years after, on the day when Buddha finished his six years asceticism, on the bank of the river Nairāṇajā; he was so named being born on the day when there was an eclipse.

* सूत्रार्थः *Sgra-gean-hsin* *hpe-gien* रात्रिनिधि (Schr.; Tū. 2-2-9) [friend of Rāhula] S.

सूत्रार्थः *sgra-gean lus hjom* रात्रि-वर्जितः the god who subdued Rāhu, the demon, by cutting him into two.

सूत्रार्थः *sgra-che* far-famed, renowned; सूत्रार्थः *sgra-chen* महाराव great; sound; सूत्रार्थः *sgra-chen-po* महाराव high loud sound; सूत्रार्थः *sgra-cher grags-pa* well-known, famous; सूत्रार्थः *sgra-ñan-pa* to hear; to hear sound; सूत्रार्थः *sgra-ñam-pa* चपचप sinking voice; low sound; सूत्रार्थः *sgra-ñan* कलकल, श्री a well-sounding, agreeable voice; a guitar; सूत्रार्थः *sgra-hrñan* (प्रवाह) *brag-cha* प्रतिधुत, प्रतिधुत an echo.

सूत्रार्थः *sgra-tog* sound made by the tongue striking on the roof of the mouth: त्वं मे अहं वदे त्वं प्रवाह त्वं त्वं त्वं त्वं when I happened not to see him he by striking the roof of the mouth with his tongue signified the relish of meat, &c. (*Udrom. 118*).

सूत्रार्थः *sgra dag-pa* pure; clear-voiced.

सूत्रार्थः *sgra-don* अर्थार्थ meaning of a word.

सूत्रार्थः *sgra drag-po* निर्वर्तित sound made by a sudden blow.

सूत्रार्थः *sgra-tan* 1. noisy. 2. (सूत्रार्थः *hy-roq*) घोषा, घोषा met. a crow.

सूत्रार्थः *sgra-lar* sounding; sonorous.

* सूत्रार्थः *sgra-ica* भाषा (Schr.) [speech] S.

सूत्रार्थः *sgra-hyin-pa* चर्चयेत् नदति; सूत्रार्थः *skaf hdon-pa* to resound, groan, cry loudly.

सूत्रार्थः *sgra-byan* to sound [resounded] S.

सूत्रार्थः *sgra-byed* sound-maker; सूत्रार्थः *sgra byed-da* चर्चयेत् makes sound.

सूत्रार्थः *sgra-dhyāṇ* निर्वाण pleasing tone; harmony; euphony (*A. k. 111-8*).

* सूत्रार्थः *sgra-dhyāṇ* *rgyal-po* (Schr., 46 B).

सूत्रार्थः *sgra dhyāṇ* *lhi-mo* the Goddess Svarasvatī.

S. n. ལྷ་མོ་དཔལ་ཙམ་ *Lha-mo dbyañs-ran-ma*; དཔལ་ཙམ་ *Dbyañs-ran-ma*; ཇམ་ཐུག་མོ་ *Tshob-sras-mo*; མཛུགས་ཐུག་མོ་ *Ytsho-byun lha-mo*; ཇམ་ཐུག་ཙམ་མོ་ *Tshob-ram sras-mo*; རྒྱ་དམར་ཐུག་མོ་ *Ngay-drañ lha-mo* (Mhon.).

ཐུག་མོ་ *sgra sgyor-mo* a coalition or connection of letters.

ཐུག་མོ་ *Sgra-mi-shon* ཐུག་ of disagreeable voice. According to the fabulous geography of the Buddhists the northern continent which is said to be square in shape, and where a language is spoken not intelligible to the people of India.

ཐུག་མོ་ *sgra-mo* ཐུག་མོ་ soundless; voiceless.

ཐུག་མོ་ *sgra-mo* ཐུག་མོ་ a cloud without thunder.

ཐུག་མོ་ *sgra-team* ཐུག་མོ་ only a voice.

ཐུག་མོ་ *sgra-tshad* (ཐུག་མོ་ཐུག་མོ་ *sgra-tshad-na*) grammar and logic.

ཐུག་མོ་ *sgra-hdun* = ཐུག་མོ་ *gnau* ཐུག་མོ་ that catches the sound; the ear.

ཐུག་མོ་ *sgrahi skye-gnas* ཐུག་མོ་, ཐུག་མོ་ the origin or root of a word.

ཐུག་མོ་ *sgrahi-rgyan* ཐུག་མོ་, ཐུག་མོ་ metaphor in rhetoric.

ཐུག་མོ་ *sgrahi shu-ma* tender tones and half tones, &c.; also the name of a book (*Ng.*).

ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *sgra hof-zar gsum* the three rays of sound which are incident on the soul in the *Harbo*: ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *sgra-gis dñas-sho*; ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *hof-kyi hjijs-sho*; ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *zr-gyis sgrag-go*.

ཐུག་མོ་ *sgra-gi sde* ཐུག་མོ་ (Schr.: *Kälö. T. 124*) [soldiers of the adversary] S.

ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *sgra-gi-gnas* = ཐུག་མོ་ *gnau* ཐུག་མོ་ the par.

ཐུག་མོ་ *sgra-rig-pa* ཐུག་མོ་, ཐུག་མོ་, ཐུག་མོ་ the science of words; grammar [one versed in lexicography] S.

ཐུག་མོ་ *sgra-la mkhas-pa* ཐུག་མོ་ one versed in the science of words; a grammarian.

ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *Sgra-shen rig-pa* ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *Hjün-dpal dbyañs* ཐུག་མོ་ a *Bodhi-vatva* and God of Learning of the northern Buddhists.

ཐུག་མོ་ *sgra-gsal* ཐུག་མོ་ articulate; intelligible.

ཐུག་མོ་ *sgras* 1. together with; jointly. 2. n. of a place in Tibet.

ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *Sgrags-kyi dar-phug* n. of a sanctuary situated in a rock-cavern of Tibet (*Dob. 4.4*).

ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *Sgrags-kyi Yün-tshon* district in *Lho-brag* in S. Tibet.

ཐུག་མོ་ *sgrañ-ua* (*dang-ua*) pf. ཐུག་མོ་ *bsgras*, fut. ཐུག་མོ་ *bsgras*, imp. ཐུག་མོ་ *sgroñ* 1. to enumerate; to reckon up separately. 2. to upbraid; to reproach

ཐུག་མོ་ *sgyal-ua* (*dal-ua*) 1. to cut into small pieces, viz., the picture of an enemy whom one wishes to destroy (*Ja*). 2. ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *chu-sogs las sgyal-ua* to pass over or travel upon a river or sea.

ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *sgras mñon-par go-ucar byed* ཐུག་མོ་ཐུག་མོ་ཐུག་མོ་ by voice or sound he causes to be understood.

ཐུག་མོ་ *sgrig* (*dig*) or ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *gral sgrig-pa* well arranged; good arrangement; v. ཐུག་མོ་ *sgrol*.

ཐུག་མོ་ *sgrig-pa*, pf. ཐུག་མོ་ *bsgrigs*, fut. ཐུག་མོ་ *bsgrig*, imp. ཐུག་མོ་ *sgrig* or ཐུག་མོ་ *sgrigs* ཐུག་མོ་ *gral-du sgrig-pa*, to arrange in order or row; to lay or put in order; to arrange, adjust; to put or fit together; to join (the separate parts); ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ *sgrigs-par byed-pa* ཐུག་མོ་ to compile (books); to stitch close (books, &c.); ཐུག་མོ་ ཐུག་མོ་ covers.

1. to hold fast; to force or twist together; to endeavour; (Cs.) to squeeze in, crowd in; (Sch.) to be confused: རྩོད་པ་རྒྱུ་ལ་ *blo-dan rig-pa sgrim-pa* to be careful both in mind and intelligence, that is, not to forget any important point or say a foolish word in conducting a case; to bring all the intelligence into play; རྩོད་པ་ *skud-pa sgrim-pa* to twist the threads together that they may become a compact plait.

ཐུག་པ་ *sgril-kha* a piece rolled together: རྩོད་པ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *kha ni-gu rtsa-gcig uod-pahi sgril* a roll containing twenty-one pieces.

ཐུག་པ་ *sgril-wa*, pf. and fut. ཐུག་པ་ *bsgril* (cf. ཐུག་པ་ *bsgril-wa* and ཐུག་པ་ *hkhri-wa*). to make a roll cf; to roll, wrap up; to wind into a spool; ཐུག་པ་དང་མཁན་ཐུག་པ་ལྔ་ལྔ་ *thag-pa dan chag-bu sgril-mkhan* he who rolls up ropes or paper; ཐུག་པ་རི་བུར་ *ril-bur sgril-wa* to roll or form into a pill; ཐུག་པ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *guk lhoq-pa sgril-wa* to roll up tightly what has got slack.

ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *sgri-skhri* rules or regulations of admission; ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *sgri bce-g-pa* to admit; to introduce.

ཐུག་པ་ *sgrug-pa* (*dug-pa*) = ཐུག་པ་ *bthu-wa*, pf. ཐུག་པ་ *bsgrugs-pa*, fut. ཐུག་པ་ *bsgrug*, imp. ཐུག་པ་ *sgrug* or ཐུག་པ་ *sgrugs* to collect, gather, pluck, pick up, e.g., wood, nuts, vermin, &c.: ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *ciñ-sgrug* = ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *ciñ bthu-wa*; ཐུག་པ་ཐུག་པ་དང་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *ciñ cig sgrugs-dan gsum-nas* having requested that some wood should be collected.

ཐུག་པ་ I: *Sgruñ* (*dung*) n. of a Tibetan king of the Bon period.

ཐུག་པ་ II: ཐུག་པ་ *sgruñ*, described as ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *shon-gyi lo-rgyus*

bden-rdaun gna-lahogs, various anecdotes, true and false, of former times; ཐུག་པ་ *sgruñ-mkhan* one who narrates fables or stories (Cs.): ཐུག་པ་ *sgruñ-rgyud* the stories or fables that have come down to us; ཐུག་པ་ *sgruñ hroq-pa* to relate fables, stories, &c.: ཐུག་པ་ *sgruñ-glam* legends; tales of ancient time.

ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *sgruñ-ldehi gnam-bon* the heavenly or celestial Bon-po teachers who flourished before the time of King *Di-gum btsan-po* and his successors in the mythological period.

ཐུག་པ་ *sgruñ-pa* a relater of legends.

ཐུག་པ་ *sgruñ-wa* = ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *sgruñ bceq-mkhan* 1. one who relates fables or stories. 2. vb. pf. ཐུག་པ་ *bsgruñ*, fut. ཐུག་པ་ *bsgruñ*, to mix; to invent; to feign (Cs.): ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *sgruñ-bab* the inspired story-tellers of Tibet, whose profession it is to narrate fables for a living; he puts a square cap on his head and goes on telling stories without pause.

ཐུག་པ་ *sgrun-pa* (*dun-pa*), pf. and fut. ཐུག་པ་ *bsgrun* 1. to resound; to reply in the same tone; to rival. 2. to compare; to emulate, vie, contend with (Cs.).

Syn. ཐུག་པ་ *hyran-pa* (*Mhon*).

ཐུག་པ་ *sgrub-pa*, vb. pf. ཐུག་པ་ *bsgrub*, fut. ཐུག་པ་ *bsgrub*, imp. ཐུག་པ་ *sgrub* (cf. ཐུག་པ་ *hgrub-pa*) to complete, finish, perform, carry out, accomplish; to achieve, manufacture, attain to; ཐུག་པ་ *don sgrub-pa* to attain to one's aim; to obtain a blessing, a boon; ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *tak-hdiki don sgrub-pa* to care for the wants of this life: to accomplish the ends of this life; ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *rg-agt-phe sgrub-pa* to procure flour as provision for a journey; ཐུག་པ་ *nor sgrub-pa* to gain riches;

also to furnish with, to supply; ལྷ་ལྟུང་པ་ *lha sgrub-pa* to propitiate a god. Acc. to *Jā.* ལྷ་ལྟུང་པ་ *lha sgrub-pa* implies, in accordance with Brāhmaṇic-Buddhist theology, not so much the making of a deity propitious to man, as rendering a god subject to human power, forcing him to perform the will of man. Whilst the *conatus*, the labouring in this arduous undertaking is often called ལྷ་ལྟུང་པ་ *lha sgrub-pa*, the arriving at the wished-for end is designated ལྷ་ལྟུང་པ་ *lha sgrub-pa*.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub dkaḥ-ka* ལྷ་ལྟུང་པ་ very difficult to propitiate, to perform, to execute.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-khañ* the house or place where one sits to meditate or propitiate a deity, or where the rites and ceremonies are observed for the same.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-mkhan* ལྷ་ལྟུང་པ་ one who propitiates; a propitiator.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-glas* = ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-yeñ* remuneration for propitiating (*Mön.*).

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-hchag* building or making and dismantling or destroying; the term is defined in ལྷ་ལྟུང་པ་ ལྷ་ལྟུང་པ་ ལྷ་ལྟུང་པ་ *gnar-wa sgrub-rgyu dāñ rñiñ-pa nañ mar-hchag rgyu* constructing a new one and breaking down the old one.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-rtags* token; proofs of the attainment of perfection in accomplished saints.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-thabs* ལྷ་ལྟུང་པ་, ལྷ་ལྟུང་པ་ the method of effecting the propitiation of a deity, of obliging a god to make his appearance. There are two kinds of ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-thabs*: ལྷ་ལྟུང་པ་ ལྷ་ལྟུང་པ་ ལྷ་ལྟུང་པ་ *shi-vahi sgrub-thabs dāñ khro-wahi sgrub-thabs* ལྷ་ལྟུང་པ་ the propitiation or coercion of god; in their mild aspect, and of those of wrathful aspect.

• ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-thabs rgya-mtsho* ལྷ་ལྟུང་པ་ (Schr.; Tā. 2, 330) the ocean of coercion.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-dāñ sun-hbyin* propitiating and discomfitting.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-nuñ* ལྷ་ལྟུང་པ་ the power to perform or propitiate.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *Sgrub-pa dkaḥ-hgyaḥ* the eight gods who according to the ལྷ་ལྟུང་པ་ *Rñi-ma* sect of Tibet are difficult to propitiate. They are the following: — ལྷ་ལྟུང་པ་ *Hjam-dpal sku*, ལྷ་ལྟུང་པ་ *Pañ-ma gsum*, ལྷ་ལྟུང་པ་ *Yun-dag thugs*, ལྷ་ལྟུང་པ་ *Bdud-rtsi yontan*, ལྷ་ལྟུང་པ་ *Phur-pa hphvin-las hji-g-ten hdaḥ-pahi sde-lha*, ལྷ་ལྟུང་པ་ *Ma-mo rbod-gtoñ*, ལྷ་ལྟུང་པ་ *Dmod-pa drag-sñugs*, ལྷ་ལྟུང་པ་ *Hji-g-ten mchoḥ-bstod* (*Grub. P. 11*).

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-par byed-pa* to cause ecstacy in meditation.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-po mchog* ལྷ་ལྟུང་པ་ highest stage of consummation.

ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-bya* ལྷ་ལྟུང་པ་, ལྷ་ལྟུང་པ་ anything to be propitiated; a god. There are two kinds of deities, male and female, who having in view the good of all living beings do many kind services when invoked; they are manifested in aspects, calm and peaceful, or terrific and wrathful. For instance, the Goddess Dolma when she is propitiated is a mild deity and is called ལྷ་ལྟུང་པ་ *lha-mo sgrub-bya*, i.e., the goddess to be propitiated; the man who propitiates being called ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-pa-po*, and the manner of exhorting her is called ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgom-tshul*; the propitiatory rites are called ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-thabs*. ལྷ་ལྟུང་པ་ *sgrub-par byed-pa* includes the persons who observe the rites, who meditates on her and officiates at the service. When the goddess has been propitiated, i.e., ལྷ་ལྟུང་པ་ *bsgrub*, she appears

before the devotee and grants him his prayers or wishes.

ལྷན་པོ་ *sgrub-byed* ལྷན་པོ་, ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་
1. he that accomplishes the propitiation or coaction. 2. a kind of bile.

ལྷན་པོ་ *sgrub-ran* or ལྷན་པོ་ *sgrub-lun* ལྷན་པོ་
cannot easily be propitiated or accomplished.

ལྷན་པོ་ *sgrub-le* ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *sgrub-le* ལྷན་པོ་
sgrub-le.

ལྷན་པོ་ *Sgrub-gen* a deity of the Bon to be propitiated; the Bon doctrine (*Jā.*).

ལྷན་པོ་ *sgrub glu-ua* ལྷན་པོ་ easy to perform, or easy of accomplishment.

ལྷན་པོ་ *sgre-ua* (*de-ua*) 1. uncovered: ལྷན་པོ་
ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *chos-kyi dlegs-kum*
sgre-ua lu bshig mi-ruñ a sacred volume should not be kept uncovered. 2. adj. gen. + ལྷན་པོ་ *sgre-po* bare; naked; ལྷན་པོ་
sgre-mo, ལྷན་པོ་ *sa sgre-po* = ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ *sa-
khod mi-gñom-pa* or ལྷན་པོ་ *sa go-r-bu*
bare uneven ground. 3. vb. pf. and fut. ལྷན་པོ་
bsgre to repeat; to put or place in order; to put together; to collate.

ལྷན་པོ་ *sgreg-pa* (*deg-pa*) vb. pf. ལྷན་པོ་
sgregs, sbst. ལྷན་པོ་, ལྷན་པོ་ to belch; also sbst. eructation.

Syn. ལྷན་པོ་ *gsud-pa* or ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་
gsud-pa gyen-bdag eructation that rises upwards.

ལྷན་པོ་ *sgren-sgren* firm and well-fixed: ལྷན་པོ་
ལྷན་པོ་ *flag-rta sgrren-sgren* *rch med-pa* *bdia-len*.

ལྷན་པོ་ *sgren-wa* (*deñg-wa*) = ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་
gyen-du slak-wa ལྷན་པོ་, ལྷན་པོ་, vb. pf. ལྷན་པོ་
bsgrens, fut. ལྷན་པོ་ *bsgren*, imp. ལྷན་པོ་ *sgren* or ལྷན་པོ་
sgrens, cf. ལྷན་པོ་ *sgren-pa* 1. to lift, hoist or rise up: ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་

or erect the house-flags and the sacred standard. 2. to stretch out.

ལྷན་པོ་ *sgren-mo* (*den-mo*) ལྷན་པོ་; ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་
go-med ལྷན་པོ་ *bu* naked; without cover; destitute; bleak.

ལྷན་པོ་ *sgren-mo* *grum* (*den-mo* *sum*)
the three *denmo* according to a Tibetan saying are the following:—(1) ལྷན་པོ་
ལྷན་པོ་ *klun-ni chu-med* *sgren-mo* etc a valley is bleak when it is without water; (2) ལྷན་པོ་
yul-khok *myron-med* *sgren-mo* a country without a protecting deity is destitute; (3) ལྷན་པོ་
gul-te mi-po-lu *god-kyun*, *khyo-nu* *bud-med* *sgren-mo* that woman who is without husband though she may have got ten brothers is *denmo*, i.e., destitute.

ལྷན་པོ་ *sgres-pa* (*deh-pa*) n. of a numeral figure used in Buddhist astrology: ལྷན་པོ་
ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་
Ya-wel. 57).

ལྷན་པོ་ *sgro* 1. a large feather, esp. quill-feather, used for an ornament of arrows, as a charm, etc.: ལྷན་པོ་ *sgro-lam* feathered rice; a general name for birds as being possessed of feathers; also an arrow. 2. ལྷན་པོ་ *sgro-ua* to elevate, exalt, increase (*Ca.*); to exaggerate (*Jā.*). 3. sack; bag; ལྷན་པོ་ *that-sgro* a sack full of ashes (*Jā.*), v. ལྷན་པོ་ *sgro-wa*.

ལྷན་པོ་ *sgro-rkañ* (*do-kang*) a species of tall fir; the feather-fir.

ལྷན་པོ་ *sgro-skur* (*do-kar*) is an abbreviation of the expression; ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་
sgro hdog-pa dan skur-pa *hdebs-pa* decorating with feathers and casting abuse, i.e., exaggeration and depreciation: ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་

མྱེད་པ་མྱེད་ *sgrog rus-pa* (*dog-rui-pa*) འཇགས་པ་
[a shelter for swans]S.

མྱེད་པ་མྱེད་ *sgrogs-ldun* མཚོ་མྱེད་ a river.

མྱེད་པ་མྱེད་ *sgrogs-shum* (*dōg-shum*) scream.

མྱེད་པ་ *sgrod-pa* (*dai-pa*) another form
of མྱེད་པ་ *sgrod-pa* as in མྱེད་པ་མྱེད་ *phyi-la*
sgrod-pa to go outside; not much used.

མྱེད་པ་མྱེད་ *sgron-bkai* (*don-kai*) the en-
lightened age, opp. to མྱེད་པ་མྱེད་ *mun-bkai* or
the dark age.

མྱེད་པ་ *sgron-chas* the articles such as
butter, oil, &c., for lighting lamps in a
chapel during the eight holy days in a
month.

མྱེད་པ་ *sgron-le* = མྱེད་པ་ *phul-le* having offer-
ed: མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་
offered to the *Triratna* (the three previous
ones) a wick (*Rtsii. 32*).

མྱེད་པ་ *sgron-deb* the list of people able
to give lamps in a town or on a large
estate.

མྱེད་པ་མྱེད་ *sgron-dregs* lamp-black.

མྱེད་པ་ *sgron-pa*, vb., pt. and fut. མྱེད་པ་
hsgron 1. to cover; to lay over, adorn,
decorate; to light; to kindle. 2. n. of a
kind of arrow which shoots like a meteor.

མྱེད་པ་ I: *sgron-ma* (*don-ma*) light, lamp,
lantern, torch. The word མྱེད་ *sgron* is used
to various persons as a title of honour; མྱེད་པ་
gsar-shan *sgron* is intended for
royalty, མྱེད་པ་མྱེད་ *shal-gsar* *sgron* the golden
enlightener, term of address to great
lamas; མྱེད་པ་མྱེད་ *na-hsah* *sgron* is applied to
the dress of royalty; མྱེད་པ་མྱེད་ *geol-wa* *sgron*
to the food served to a prince; མྱེད་པ་མྱེད་
geol-pa *sgron* to his tea.

མྱེད་པ་ II: མྱེད་པ་ (*Schr.; Bull. 1848*
291). [light]S.

མྱེད་པ་མྱེད་ *Sgron-ma drug* the six lamps
used to signify the six religious discourses
of *Punchen* Naropa generally called མྱེད་པ་
Na-ro chos-drug.

མྱེད་པ་ *sgron-me* མྱེད་པ་, མྱེད་པ་, མྱེད་པ་ a burning
lamp; prop. a lamp as religious offering:
མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་
though a lamp be in his hand, the blind
will not see the way (*Ce. don. 16*). མྱེད་པ་
rin-chen *sgron-me* མྱེད་པ་མྱེད་པ་ the precious
light; name of a book.

Syn. མྱེད་པ་མྱེད་པ་ *mtshan-mohi* *gnan-*
byed; མྱེད་པ་མྱེད་པ་ *gnum-la* *hgañ*; མྱེད་པ་མྱེད་པ་
khym-gyi *mor-bu*; མྱེད་པ་ *gnum-so*; མྱེད་པ་མྱེད་པ་
gnar-wa *ral-pa* can; མྱེད་པ་མྱེད་པ་ *gnan-gyal*;
མྱེད་པ་ *mar-me* (*Mñon*).

མྱེད་པ་མྱེད་ *sgron-me-ñin*, v. མྱེད་པ་ *sgron-ñin*.
མྱེད་པ་མྱེད་ *Sgron gahi-kha* n. of a large
estate in the district of *Lhun-tse* in Tibet.

མྱེད་པ་མྱེད་ *sgron-ñin* or མྱེད་པ་མྱེད་ *sgron me-ñin*
the yew-leaf fir, *Pinus picea*; in Sikkim
Pinus longifolia is so called. མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་
sgron-ñin removees mucous, wind,
and cold in the stomach.

མྱེད་པ་ *sgrob* (*dob*) haughtiness, arrogance,
pride.

མྱེད་པ་ *sgrob che-wa* = མྱེད་པ་མྱེད་ *ñams che-wa*,
one with great airs; bumptious, preten-
tious person: མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་
ñin མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་
D cel 7) Some *Jong-*
pöns are as over-bearing, as if the whole
country belonged to their circuit.

མྱེད་པ་ *sgrob-chen* and sometimes མྱེད་པ་
sgrom-chen are provincial words used to
signify pretentiousness or self-assumption;
མྱེད་པ་ *sgro che-wa* = མྱེད་པ་མྱེད་པ་ *byas-pa*
pompous: མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་མྱེད་པ་
ñag. 18) *mi dob-chen* and dom-

chen etc signify pretentiousness in provincial language.

ཐོག་མོལ་ *sgrom (dom)* **ཕིར་ཅན་**, **ཤེན་ཅན་** a trunk or portmanteau; a box the inside of which is made of wood or wicker work and the outside lined with leather; a large leather box. [**ཕིར་ཅན་** may be regarded as the Pali form of Sanskrit **पीठक**, a seat, an altar] **S. མཚན་ཐོག་མོལ་** *mcho-sgrom* a chest to keep articles of religious service; **ཐབ་ཐོག་མོལ་** *thab-sgrom* a box to keep utensils, plates, &c., for cooking, generally covered with tanned tiger skin.

Sy n. ཐོག་མོལ་ *sgam*.

ཐོག་མོལ་ *sgrom-bu* a small box; **ཐོག་མོལ་** *smugug-sgrom* = **གཤེན་མོལ་** *gsheb-mu* a chest made of wicker work.

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *Sgrol-dkar* and **ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་** *sgrol-ljün* 1. are known as the White and Green manifestations of the Goddess Dolma or Tārā, the two wives of King *Sroñ-btsun Sgam-po*, being deified and worshipped as their incarnations. 2. names of females of frequent occurrence in Tibet.

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *Sgrol-dkar ku-ru klu-ma*, **ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་** *Sgrol-ma kun-rgyal-ma*, **ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་** *Sgrol-ma rgyal-bzän-ma* are other different manifestations of the Goddess Dolma.

ཐོག་མོལ་ *sgrol-ua*, pf. and fut. **ཐོག་མོལ་** *bsgrul* 1. to save, rescue, deliver; to set free; to liberate; **ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་** *sgrol-ua* to save from the water, from misery, fear, and from transmigratory existence: **ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་** *sgrol-ua* *uad-dpon du bgyur* he becomes a guide to salvation. 2. to transport, carry; to cross (a river) by boat or ferry: **ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་** *sgrol-ua* *gru-gzün* *gin* it is a boat that will carry you over the river of transmigration. 3. to remove, expel,

drive away: **ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་** *sgrol-ua* *phye* *phye* *rgya-mtsho chen-po* *la* *bsgral*, the demons were banished to the uttermost parts of the sea; **ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་** *bdud sgrol-ua* to expel the devil.

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *sgrol-ua-po* **མཐོག་མོལ་** the deliverer, met. for saviour.

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *sgrol-wahi dwan-phyug* **ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་** (*Schr. ; Bull. 1898, 295*) the Lord of final deliverance.

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *sgrol-byed* **ཐོག་མོལ་**; **ཐོག་མོལ་** a deliverer; met. for a boat, ship.

ཐོག་མོལ་ *sgrol-ma (Dol-ma)* **ཐོག་མོལ་** the Goddess Dolma, she that saves from transmigratory existence; one of the most popular deities in Tibet, and of whom there are supposed to be many *sprul-ku* or branch emanations. Some *Sgrol-ma* *kyil-khor* exhibit twenty-one different manifestations of the goddess. The several appellations of **ཐོག་མོལ་** *Sgrol-ma* are:—**ཐོག་མོལ་** *Om-mtsad*; **ཐོག་མོལ་** *Rgyal-yum*; **ཐོག་མོལ་** *Mecho-gi nu*; **ཐོག་མོལ་** *Myur-skyob*; **ཐོག་མོལ་** *Ugig-rten*; **ཐོག་མོལ་** *Shi-ma phoñg-skob*; **ཐོག་མོལ་** *Legs-byin ma*; **ཐོག་མོལ་** *Chos-kyi dpal-mo* (*Mñun*).

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *Sgrol-ma ku-ru kulle* one of the twenty-one manifestations of the Goddess Dolma (*K. g. c 266*).

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *Sgrol-ma chr* **ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་** *Mahā Tārā* or the great Goddess Dolma.

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *Sgrol-ma nün-shi mtshan-khro* (*Schr. ; 45 A*) "Dolma, mild by day and wrathful by night."

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *Sgrol-ma nor-sbyin-ma* (*Schr. ; 46 B*) Dolma, the wealth-giver.

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *Sgrol-ma dpal-chen* **ཐོག་མོལ་** Dolma, the most glorious.

ཐོག་མོལ་ཐོག་མོལ་ *Sgrol-ma dmar-mo* (**ཐོག་མོལ་** *sa-lugs*) (*Schr. ; 46 A*) the Red Dolma.

ཏྲུང་མེད་ *Sgrol-ma shi-ma* 慈心寡慾
Dolma in her mild aspect.

• ཏྲུང་མེད་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *Sgrol-ma yid-bshin nor-bu* (Schr.; 46 C) Dolma the wish giving gem.

• ཏྲུང་མེད་མོ་ *Sgrol-ma ser-mo* (46 C.; Schr.).

• ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *Sgrol-mahi aggrub-thab* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ (Ta 2, 156) n. of a book consisting of one hundred stanzas composed for propitiating the Goddess Dolma.

ཏྲུང་མེད་ *Sgrol-cher* abbreviation of the expressions ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *sgrol-ma hdon-rgyu-* and ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *g-rub* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *po*.

ཏྲུང་མེད་ *sgros* (doi) manner; method; way; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcad-egros* manner of explaining; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *gtam-egros* way of speaking (Cs.); ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *bla-mu rnam-kyi gsum-egros* conferees of the lamas; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *egros* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ the method of instruction which is to be proclaimed (Sch.). ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *mchu-egros* is same as ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *mchu-begrigs-pa*, ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *mchu-egros* *bin-ba* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ was like the fruit called *Bimba*. 1. edge, brim, lip (Cs.). 2. scar, also a mark from a wound (Sch.).

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcad-pa* = ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcad-pa* to smile; smile on.

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal*, pl. of ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *rgal-wo* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-len*, controversy, disputation.

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *dkab-wo* the ocean (that which is difficult to cross) (Mhon.).

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-pa* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *enjoined; asked; censured*].

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-wo* to disagree; to act in opposition; to be disposed to contrariety.

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal* 一百 one hundred; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-mchod* a hecatomb of 100 lamps; one

hundred offerings; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-ston* 一百萬 one hundred thousand; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-thum-pa* full one hundred; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-jod* = ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ remuneration to one hundred monks for conducting a religious service; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་, etc., remuneration in silver, grain, etc., for conducting the religious service of one hundred offerings; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-hd-ston* about a hundred; nearly one hundred.

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-pa* 百歲, 百歲, centenarian; one of a hundred years of age.

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-ro* consisting of one hundred.

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-phrig* 百歲, 百歲, the hundred; a century; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *phran-tsegs* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *ni-pham* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ (A. 21).

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-bam* anything kept in groups of one hundred; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ (Zam. 4).

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-byin* 1. n. of a medicinal root; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *dug-mo* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ a mystic word or ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ (Mia. 3). 2. ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ one who has performed one hundred ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ (sacrifices); an epithet of Indra. Acc. to Buddhist mythology there are two Indras, the senior Indra rules over the gods, the junior, riding on the great elephant called Airavata, keeps guard over the celestial regions, having in his immediate charge the quarters of the East.

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-byin* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *skyes* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ Indra's son; born of Indra.

ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *bcgal-byin* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *gro* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ the residence of Indra; the celestial metropolis.

Syn. ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *hchi-wo med-lam*; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *ha-na* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *sum-cu* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *rtau-grum*; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *khañ-khañ* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *nam-par* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *rgyal-wo*; ཏྲུང་མེད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ *nam-par* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *rgyal-byed* ཏྲུང་མེད་ཀྱི་ *pho-rak* (Mhon.).

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་ *brgya-byin spyi-wo* = ལྷོ་ལྷོ་པོ་ *grog-mkhar ant-hil*; also ant's foot.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་ *brgya-byin spyos*; ལྷོ་པོ་ *Myrabala arjuna* the delight of Indra.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་ *Brgya-byin ma* = བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ *Brgya-byin bla-mo* མ་ལོ་མ་ལོ་ the celestial queen; the wife of Indra. Her different names are:—ལྷོ་མེད་པོ་མ་ *Lhi-med bla-mo*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ *Lhi-med bla-mo*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ *Legs-brjod ma*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ *Qen-chen ma*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ *Pu-lohi sgag-mo*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ *Bde-sogs ma (Mion)*.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་ *brgya-byin qha* ལྷོ་པོ་ 1. the bow of Indra, i.e., rainbow. 2. a kind of medicinal fruit.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Brgya-byin Lha-yi bla-ma-pohi* mñ the different names of Indra:—ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Mtha-ris hūren-pa*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Mtha-ris rgyal*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Lha-yi rgyal-pa*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Hjer-hjys*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Lha-yi rāa-can*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Gtsan-byed ngon-po*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Redo-rje-can*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Sto's-ta in dgra-u*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Lha-yi b'd.g*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Lhi-med rgyal-po*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Legs-bris gto*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Grag-pahi mu-khyud*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Meched-shyin brgya-pa*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Bde-sogs b'd.g*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Lha-dzau*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *L ga-skyob*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Skab-gsum dñan*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Rg in-ti am*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Qis-brjod ñan*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Lha-yi b'd.g*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Sprin-la xon*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Bzod-ukag runis*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Balen-bāñems b'd.g*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Chur-hb'e's groñ-hjoms*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Grol-byed hjoms*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Pu-lo ma-dgra*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Gan-po h'od*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Ha-rihi rta-cham*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Sain-pa g'od*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Tahig-mdahi ngon-po*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Mig-ston-can*; ལྷོ་མེད་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Kobu ci-ka (Mion)*.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgya-bdein* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ that contains or holds one hundred objects, etc.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgya-lu hdam-pa* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་མ་ལོ་མ་ལོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgya-lhan-pa las gci-yi hdam-pa*.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Brgya-brñan* n. of a Bon god who is also called ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Lha-bñan*.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgyags* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ victuals; provision, as in ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *mtshis-brgyags*, ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *lam-brgyags* provision for the journey.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgya-ñe* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ pf. ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgya-ñe*, fut. ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgya-ñe*, imp. ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *rgyoñe* or ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *rgyoñe* 1. to extend, stretch out, set out or arrange; ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *ko-ica dñi thag-pa brgya-ñe* to stretch hide and rope; ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *sgod rgya-ñe* to set out a vessel; ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *mechod-me brgya-ñe* to put in army lamps as offerings. 2. to call a person from a distance.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgyad* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ eight.

Symbolic Syn. ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *bkra-cis*; ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *hlu*; ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *nar*; ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *gde-ñe-can*; ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *stid-pa*; ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *hyo (Rstai)*.

+ ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgyad-bkay* = ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *bkay* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgyon-pa* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ rebuke; reproof; reflection on one's conduct or act.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgyad-bkay* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *skud-pa brgyad-sgril* thread in eight-fold twists.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgyad-bcu* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ eighty.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgyad-chuñ* n. of a kind of tea which is of inferior quality, largely consumed by Tibetans in general.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Brgyad-stod-pa* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ one of the abridged sacred scriptures of the northern Buddhists containing 8,000 s'lokas.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *Brgyad-ston* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ the festival on the eighth lunar day of the month.

བུ་ཕྱི་ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *brgyad-pa* ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ 1. the eighth. 2. ལྷོ་པོ་མ་ལོ་མ་ལོ་ *tsar b'd.g-pa* he who finishes or puts an end to; the destroyer.

ᠭᠣᠨ ᠪᠣᠷᠭᠠᠨ-ᠫᠤ consisting of eight;
the eight.

མཉེན་པོ་ལྟགས་ཀྱི་ཐུང་། lit. eight in excess
(of one hundred); མཉེན་པོ་ལྟགས་ཀྱི་ཐུང་། a rosary which
consists of one hundred and eight beads.

वकुवय *hrgyan-pa (gyen)* चमक, चमकार, चमक, vb. to adorn, decorate; to provide with : **रिनचेनचुग्यिस** *rin-chen rgyun-gyis* *hrgyan-pa* adorned with precious ornaments, cf. **रुग्ग्यन**; abst.

བུག་པ་ *byug-pa* = རྩེ་ལྷོ་ལྷོ་བྱེད་པ་ *nyog-
che byed-pa* བུག་པ་ 1. to fall down
senseless; to lie senseless; to sink down
unconscious; to faint. 2. to howl, of a fox
(*Sh.*); རྩེ་ལྷོ་ལྷོ་བྱེད་པ་ *byug-pa* fainting with
fatigue; རྩེ་ལྷོ་ལྷོ་བྱེད་པ་ *byug log-pa* laid pro-
strate and unconscious; རྩེ་ལྷོ་ལྷོ་བྱེད་པ་ བུག་
thugs-and byug log-pa *byug* akin all as if pro-
strate and senseless (*A. 76*).

sgu brgyas = ~~sgu~~ lhan-rgyas together
with.

ବହୁଦାସ *bahudāsa*, pf. of ବହୁଦାସୀ, used as sbst. a race; also running a race.

འགྲུག་པའི་ཐག་པ་ the marrow in the
back-bone (Cs.).

[illegible]

འགྲུབ་འགྲུབ་ *brgyud-brgyud* a continuous succession (Ssk.).

q̄y'z̄ bryyud-can possessed of descendants; fruitful.

ལྟ་བུ་ རྒྱལ་ཁུངས་ཀྱི་ 1. belonging to a race
or family. 2. ལྟ་བུ་ རྒྱལ་ཁུངས་ and ལྟ་བུ་ རྒྱལ་ཁུངས་
ཀྱི་.

ॐ वसुधैव कुटुम्बकम् *dygyud-pa rnum-pa* [Ia there
 were five different schismatic successions
 among the Buddhists in Ancient India;
 they were the following:—(1) ॐ वसुधैव कुटुम्बकम्
śūdal-vañhi rgyud or विमलतन्त्र the generation
 observing moral discipline; (2) ॐ वसुधैव कुटुम्बकम्
kyi rgyud or सुप्रतन्त्र the
 mystical succession; (3) ॐ वसुधैव कुटुम्बकम्
chen rgyud or वैकुण्ठतन्त्र the succession
 of abundant performances; (4) ॐ वसुधैव कुटुम्बकम्
zab-mo [Ia-rgyud] गङ्गातन्त्र [the profound
 succession]; & (5) ॐ वसुधैव कुटुम्बकम्
don-rgyud or the Occult race गङ्गातन्त्र (*Grub.*
 ५६).

byung hphel-wa to increase
the race or progeny; to multiply; to
increase the family.

འདྲེན་པ་ *brgyud-pa* 1. one belonging to a family; a son; one well acquainted with the secrets, well informed; acc. to *Cs.* = **འདྲེན་པ་** *brgyud-can*. 2. in *W.* fruitful; fertile. 3. **འདྲེན་པ་རྒྱུ་པ་** *brgyud-pa rgyub-pa* to perpetuate family lineage; **འདྲེན་པ་** *brgyud-hdin* རྒྱུ་པ་ heir; successor.

འགྲུབ་པ་ *brgyud-pa* 数量 n. of a
numerical figure (*Ya-sel* 56).

འཇུག་པ་ *brgyus-pa* ʼbjug-pa to make a string of; to stitch together.

འགྲུག་པ་ *hyag-pa*, v. འགྲུག་པ་ *hgyag-pa* and
འགྲུག་པ་ *hgyog-pa*.

ལྷན་ གྲུབ་ཀྱི་ གནད་ *egon* = རྒྱུ་གཤི གྲུབ་གཤི
point of time; moment; instant; conjunc-
ture: ལྷ་གསར་ལྷན་གྱི་ ལྷ་གསར་ ལྷ་གསར་ ལྷ་གསར་
a chilling gale on the opening of the

to translate; གྲླེན་པ་མེད་བསྐྱར་བ་ *rggya-pa nas chos bgygyur-ica* to translate books brought from India; རྟོག་བསྐྱར་ *tahig-bgygyur* to translate words; དོན་བསྐྱར་ *don-bgygyur* to alter the meaning; རྒྱུད་བསྐྱར་ *thud-bgygyur* to change the direction; རིམ་བསྐྱར་ *hehol-bgygyur*, རྣམ་བསྐྱར་ *las-bgygyur* to change one's body (miraculously); མིང་བསྐྱར་ *min-bgygyur* to change one's name; མཉམ་བསྐྱར་ *mdog-bgygyur* to change the complexion or colour; རྒྱུ་བསྐྱར་ *spuś-bgygyur* to change the quality; བརྟོག་བསྐྱར་ *bzlog-bgygyur*, i.e., to change one's intention; བྱིན་བསྐྱར་ *phyi-nān bgygyur* to invert the object; རྩམ་བསྐྱར་ *chos-lugs bgygyur* conversion; སྐད་བསྐྱར་ *skad-bgygyur* to change the language.

བསྐྱར་བ II: བུམ་པ་ to multiply, increase.

Syn. བསྐྱར་ *bgygyur*; བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa*; རྒྱལ་བ་ *gyel-wa*; བསྐྱེལ་བ་ *gyil-wa* (*diffusion*).

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa* མཇུག་ *muscle*.

བསྐྱེལ་ལྷང་ *Bgyrag-phren* (*day-theñg*) n. of a Jong in Tibet.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes* (*day*) (རྩམ་བསྐྱེལ་བ་ *chos bzlog-tshar-ic*) མགྲིན་, བསྐྱེལ་ *proclaimed*; read or recited loudly.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa* sung; diffused.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa* 1. to enumerate, count up (*Cs.*) 2. to cause to grow cold.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa* = བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa* to open wide; མིག་བསྐྱེལ་བ་ *mig bgygyes-pa* to stare; སྐད་བསྐྱེལ་བ་ *skad-bgygyes-pa* to part the legs wide; to straddle.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes* མཇུག་, མགྲིན་ (*crossed*; passable) *S.*

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyal-wa* འག་ཏར་ to pass; cross over.

བསྐྱེལ་བའི་ཤིང་མེད་ *bgygyal-icahig shi-rya* a boat, also= རྒྱུ་ *gru-gke* an oar of a boat (*diffusion*).

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyal-bya* མཇུག་, མགྲིན་ *met. a boat*.
བསྐྱེལ་བ་ *bgygyal-ga* འཕར་: a numerical figure used in Buddhist astrology.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes* (*dig*) འཕར་, མཇུག་, མགྲིན་ *put in order, arranged, arrayed*; བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa* མགྲིན་ *formed into string*.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa* (*dil-pa*), pf. of རྒྱལ་བ་ *gyris* བཟུང་, མཉམ་པ་, མཇུག་, མགྲིན་ *covered*.
བསྐྱེལ་བའི་ལུང་དུ་མི་རྟོག་བ་ *bgygyes-pa hi lān-du mi-ston-pa* བཟུང་མཇུག་པ་ *to abstain from obscure predictions*; ལུང་མི་མཇུག་པ་ ལུང་མི་མཇུག་ *do not prophesy or predict what is not known either to be good or bad*.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa* (*din-pa*) (ལྷམ་བ་ *spas-pa*) བསྐྱེལ་བ་ལྷམ་བ་ *bytan-bytan byas-pa*, v. རྒྱལ་བ་ *gyrin-pa*, རྒྱལ་བ་ *bgygyes-pa* *perverted skill*; also chaotic acquirements; confused information.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa*, akin to བསྐྱེལ་བ་ *gyrin* བསྐྱེལ་བ་, to rival, vie with; to reply to: བསྐྱེལ་བ་ མི་མཇུག་ *bygyrin mi-phog* = བསྐྱེལ་བ་ མི་མཇུག་ *gyrin-zla byed mi-nas-pa* cannot compete or be a match for.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes* = བསྐྱེལ་བ་ *btangs-pa*, ལྷམ་བ་ *spas* *rgyal-mtshan bla-bu* བཟུང་བ་, འཕར་, བསྐྱེལ་བ་ *up-lifted*; hoisted.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes* (*deñg*), pf. of རྒྱལ་བ་ *gyrin*, imp. རྒྱལ་བ་ལྷམ་བ་ *gyrin-gy*, བསྐྱེལ་བ་ལྷམ་བ་ *bgygyes-byahig rgyal-mtshan*, a flag that is to be hoisted (*Sū. 77*).

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes* (*de*) (བཟུང་ *bgygyes*) old, aged; རྒྱལ་བ་ *gyrin-bgygyes*, རྒྱལ་བ་ལྷམ་བ་ལྷམ་བ་ *de-bgygyes mu-yal bgygyes* (*Ya-rel*). རྒྱལ་བ་ རྒྱལ་བ་ལྷམ་བ་ *gyrin-bgygyes rim* aged respectable lamas.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-pa* འཕར་བ་ *changed*.

བསྐྱེལ་བ་ *bgygyes-gas* a numerical figure used in Buddhist astrology.

ငါး *ha-ra* = ဘေး *ya ha-ra* မိမိ 1. bad; dangerous; fearful. 2. rarely for ဘေး bad; ငါး a bad smell.

ငါး *ha-met* မိမိ lit. without self; without vanity; not thinking of one's self or self-interest.

ငါး *ha-men chos-po* (he who is personified by worldliness), the name by which *Māra*, the lord of worldliness of the Buddhists, is known to the Bon (*B. Nam.*).

ငါး *ha-nur* a species of duck, *v. ha-nur*, perh. *Anas casarea*.

ငါး *ha-ti*, lit. I die; cry of fear with wonder; evidently a Bengali expression of wonder—"မိ or မိ I die, alas! I die," which Atis'a introduced in Tibetan—*မိ* ငါး *ti* နှစ် နှစ် နှစ် နှစ် နှစ် နှစ် နှစ် နှစ် (A. 107) "Oh, I die from wonder! yet there are wonderful stories in India (to be told)."

ငါး *ha-mo* for ငါး the camel: *khur-nen nur skyer dpañ* *cin ha-mo myag* the camel, grunting with loads, travels quickly (*Jig. 22*).

ငါး *ha-hshet* self-sufficient or self-sufficiency; pride; egotism (*A. 90*).

ငါး *ha-yir met* မိမိ want of self-ishness: ငါး *ha-yir met* = မိမိ *ha-yir met* or မိမိ *ha-yir met* the cognition of personality which may be styled the self or *ha-yir*.

ငါး *ha-ra* 1. noise; sound. 2. cold air: ငါး *ha-ra* = မိမိ *ha-ra* I am not afraid of the air of the glaciers (*Mit.*).

ငါး *ha-ra-can* 1. loud, noisy, roaring. 2. a crier, brawler, noisy fellow.

ငါး *ha-ra* II: rarified; cold.

ငါး *ha-ra than* n. of a place in Tibet: ငါး *ha-ra than* = မိမိ *ha-ra than* the child having

ငါး *ha-ra* (*Jig. 65*) when the lid of the copper-coffin was opened, there came out from it the cry *ha-ra-ra*; hence the name of that place became known as *ha-ra-than*.

ငါး *ha-ra* *ra-ra* expression of extreme pain and suffering.

ငါး *ha-ra* n. of a place in Ancient Tibet, which *Hod*, one of the four sons of King *Se-sbreng-pa*, had chosen for his residence (*Deb. 4. 19*).

ငါး *ha-ra*, *ha* 1. a loud, deep voice: a cry: ငါး *ha-ra* the pitch of the voice loud and low. 2. = *risarya*, i.e., ငါး *risarya* ငါး *risarya* at the end of the five short vowels, there being the *risarya* dots (they should be regarded as a) vowel (*Ya-sel. 47*). 3. ငါး *ha-ra* *ha-ra* the roaring sound of the lion or the tiger: ငါး *ha-ra* *ha-ra* the tiger's growl issuing forth, the monkey drops down from the top of the a tree; ငါး *ha-ra* *ha-ra* they proclaimed, shouting at the top of their voice; ငါး *ha-ra* *ha-ra* voices foreboding mischief; ငါး *ha-ra* *ha-ra* to raise woeful cries.

ငါး *ha-ra* *sgrog-pa* 1. to roar; to rage. 2. the circle used on the top of a letter to signify a turns into ငါး, ငါး and a before words beginning with any of these.

ငါး *ha-ra* *byin-pa* မိမိ, မိမိ, မိမိ crying; bewailing; to cry or bewail loudly on account of pain or grief.

ငါး *ha-la nu* also ငါး *ha-la nu* *ha-la nu* n. of a mythological king who ruled as a *Chakravarti-rāja* over heaven and earth and shared the celestial throne with six successive Indras. N. of an ancestor of Gautama Buddha: ငါး *ha-la nu* *ha-la nu* the child having

cried "give me suck," was called Nā-la-nu
(*Pag. 14*).

वच *vac* वाक्, वाणी, वक्ता, वार्ता, शब्दः
speech; talk; word; **वचोभिरुद्ध** sins committed with the tongue (in words); **वचोमय** polite speech; gentle words; **वचोभिरुद्ध**
वाक्यसंनय or **वचोवर्धन** मौनव्रत silence, observed as a monastic duty or religious exercise; the vow of not speaking, i.e., of keeping silence for a definite time.

Syn. རྩལ་པ་ *tshiy*; རྩལ་པ་ *sgra-bjod-pa*; རྩལ་པ་ *gbyung-can*; རྩལ་པ་ *gtam*; རྩལ་པ་ *lo-rang*; རྩལ་པ་ *skud-gmra-wa* (*Mñon*).

नाग-पुत्र *nag-putra* बालीय born or produced from speech.

८५३३३ *ñag-ñkhyul* प्रज्ञाप, भिन्नज्ञाप, विभिन्न-
ज्ञाप *delirium* ; *unconnected speech* ; foolish
talk ; ravings (*ñag*).

རྒྱ་གཞི་ལྟ་བུ་ *Ng-gi rgyan-po* तन्त्रबोध; རྒྱ་
 རྒྱལ་པོ་ *Bothisatru Mañju-s'ri ghoṣha*,
 who is believed by Buddhists to be the god
 of speech; རྒྱ་གཞི་ལྟ་བུ་ *Ng-gi-rgyan* बोधक
 a figure of rhetoric or speech; gen. amplica-
 tion of an idea by the use of apt expressions;
 རྒྱ་གཞི་ལྟ་བུ་ རྒྱ་ལྟ་བུ་ *the symbolic speech*
 or mode of expression by the configuration
 of the fingers; this is described as རྒྱ་ལྟ་
 རྒྱ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་, mystical language in which
 expression by signs, i.e., with the confi-
 guration of the fingers, forms the prin-
 cipal feature; རྒྱ་གཞི་ལྟ་བུ་, རྒྱ་གཞི་
 the lord of speech—Jam-yang or Mañ-jung-s'ri
 ghoṣha: རྒྱ་གཞི་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ རྒྱ་གཞི་
 salutation to Jampai-yang, the prince of
 speech (*Situ. 3*); རྒྱ་གཞི་ལྟ་བུ་ *Ng-gi dñul* one
 poor in speech; a dumb person, v. རྒྱ་ལྟ་
 (*kgu-pa* (*Mon.*)).

အမှတ် ၈၈၅၈ *Aug-hgroz* manner of speaking or uttering words (Cs.).

རྒྱུ་ལྡན་སྐད་ཀྱི་པག་ཆེན་པོ། བཞུགས་པའི་ཕྱི་རྒྱུ་ལྡན་སྐད་ཀྱི་པག་ཆེན་པོ།
much talking ; full and detailed discussion.

འགྲུག་ *lag-rgyun* प्रवचन a discourse; also oral tradition, not recorded history.

နာမိက *na-g-het* = နာမိက irregular or senseless speech.

Syn. རམ་ཤིག *hchal-tshig*; མཚེན་གཤམ་ *cha-med gtam*; རྒྱལ་པོར་ *klug-cor*; འབ་ཤིག་ *bub-col*; མུ་པོར་ *mu-cor* (*Möon*).

2. pleasant voice or sweet language; one who speaks in sweet language.

འགྲུབ་ཀྱི་སྐད་གསུང་ *ag-gtun* verbal message; also oral tradition.

संयमः *saṅg-ḥṣadims-pa* वाचि संयम, वाक्-
संयम one who has controlled his speech or
tongue.

हृदय हृदय-hṛdab or हृदय-हृदय hṛdab-gu
hṛdab-mu (lit. the leaf of speech) रसना the
organ of tasting; रस the tongue, v. ३
३० : (Mān.).

འགྲུབ་པ་ *ang-hdon-pa* རེད་པ་ to express in words: to cry; to speak.

८५५५ *śing-ldan* वाङ्मान्, वाग्मिन् elo-
quent; possessed of (the power of) speaking.

२५३५ *śing-lyed* जपमान; the speaker.

ལྷ་སྐྱོང་ *Aug-dun* a title of learning given to some of the Grand Lamas of Tibet. Is also the first name of the present or 14th Dalai Lama of Lhasa.

Say-dwan Ye-ges rgya-mtsho the Lama who with the help of Lhabzân, King of the country round lake Kokinor, conducted the Government of Tibet for thirteen years (*Lof.* 9, 16).

देवी the goddess of speech; दसम अक्षर
an epithet of Sarasvatī (*Mon.*).

ཇུག་ *Nañ-pa* ཇུག the male goose.

ཇུག་ *Nañ-pkañ* ཇུག་ that which waddles.

ཇུག་ *Nañ-pkyu* ཇུག་ grey teal of Tibet.

Syn. ཇུག་མཁོན་ *pad-slum* *pyrin*.

ཇུག་ *Nañ-gro* the quill of the goose.

ཇུག་ *Nañ-rur* ཇུག་ the ruddy goose, really *Tadorna rutila*, the sheldrake.

ཇུག་མཁོན་ཇུག་ *Nañ-pa* *gsar-ldan* 1. the yellow or golden goose. 2. ཇུག་མཁོན་ཇུག་ ཇུག་མཁོན་ཇུག་ he said "fetch the horse called *Nañ-pa* *gsar-ldan*" (Fig.).

ཇུག་མཁོན་ཇུག་ *Nañ-pahi* *rgyal-po* the "king-goose" and flamingo; also the plant *Jasminum zambae*.

ཇུག་མཁོན་ཇུག་ *Nañ-pahi-nags* a mythological grove called the swan's grove (ss) situated beyond the Cuckoo's hill on this side of the ocean. It is filled with numberless flocks of ducks, geese and swans, with bills of coral, ruby, sapphire, and other precious stones. The lakes in that grove are filled with lotuses of the colour of glittering gold; and the grove extends over ten thousand miles (*K. d. 2* 272).

ཇུག་མཁོན་ཇུག་ *Nañ-pahi* *tsugs* ཇུག་ a flock of wild geese.

ཇུག་ *Nañ-mo* ཇུག་ a goose.

ཇུག་ I: *Nañ* nice smell; aroma fragrance; ཇུག་ the fragrance, the aroma evaporates; ཇུག་ aromatic herbs.

Syn. ཇུག་ *bsuñ*; ཇུག་ཇུག་ *bsuñ-ñag* (*ññuñ*).

ཇུག་ II: acc. to *Jā. cog.* to ཇུག་ *nir*; ཇུག་ཇུག་ the rising of an aromatic breeze; also vapour; ཇུག་ vapour from the mouth; also snowy vapour; ཇུག་ aqueous vapour.

ཇུག་ *Nañ-can* fragrant; also acc. to *Jā.*

1. fresh, cool. 2. rough, impetuous.

ཇུག་ཇུག་ *Nañ-bzuñ* good smell: ཇུག་ཇུག་ ཇུག་ཇུག་ཇུག་ཇུག་ let the breeze of your letters laden with the aroma of camphor come again and again to me, i.e., pray write me often.

ཇུག་ *Nañ* evil; mischief; misfortune; defilement: ཇུག་ཇུག་ it has done great mischief; esp. harm done by sorcery and witchcraft; ཇུག་ཇུག་ to revile (a person).

ཇུག་ *Nañ-gro* I: ཇུག་ going or about to go to the undesirable state, i.e., the state of the damned, comprising those in hell and those wandering about in distorted forms.

II: ཇུག་ཇུག་ 1. one who follows the dictates of his wife and is led by the nose by her in all his works. 2. ཇུག་ dissimulation.

III: ཇུག་ lightning.

ཇུག་ *Nañ-gyu* all kinds of evil or mischief.

ཇུག་ *Nañ-gnye* ཇུག་ of low birth; also ཇུག་ lit. anything produced from the soil and manure; the planet Mars.

ཇུག་ཇུག་ *Nañ-rgyun-can* one who does mischief, speaks ill of others; ཇུག་ཇུག་ one that does not speak evil of anybody (*A. 139*).

ཇུག་ *Nañ-ñon* ཇུག་, ཇུག་ sordid, vile, mean, pitiful: ཇུག་ཇུག་ or ཇུག་ཇུག་ ཇུག་ཇུག་ ཇུག་ཇུག་ to be satisfied with anything be it ever so little or poor; = ཇུག་ཇུག་ unambitious.

ཇུག་ *Nañ-rñag* ཇུག་ 1. scabby; itchy. 2. unchaste; libidinous.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan-lhab* = ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ *phra-ma* or ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ *khram-pa* ལྟུང་, ལྟུང་ vile language; mean, vulgar conversation; abuse.

རྒྱ་ལྟུང་ལྟུང་ *ñan-hdebs-pa* to curse, ex-
crate; ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ to curse by means of
witchcraft; cf. ལྟུང་.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan-na-wa* the bad.

རྒྱ་ལྟུང་ I: *ñan-pa* ལྟུང་, ལྟུང་, ལྟུང་, ལྟུང་, ལྟུང་, ལྟུང་ bad; miserable; poor; wicked; ugly; also a scoundrel, slanderer, rogue; the vile, vulgar, low, mean.

རྒྱ་ལྟུང་ II: 1. excrement; ordure; manure: ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ by the use of manure the soil becomes very fertile.

Syn. ལྟུང་ལྟུང་ *mi-gtsa*ñ-na; ལྟུང་ལྟུང་ *kyay-pa* (Mñon.).

རྒྱ་ལྟུང་ལྟུང་ *ñan-pa* ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ to blaspheme.

རྒྱ་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ *ñan-pa* ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ a stiff-necked villain (Rtsii. 13).

རྒྱ་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ *ñan-pa* ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ conspirators; evil-minded men who intrigue, form a league to do mischief to others.

རྒྱ་ལྟུང་ལྟུང་ *ñan-epo*ñ *kyes* = ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ or ལྟུང་ལྟུང་ *Paras'u Rāma*; ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ the son of *Rdul-can-ma* (Mñon.); an epithet of S'akra and also of the planet Venus (ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་).

+ ལྟུང་ *ñan-bu* in earlier Tibetan the word ལྟུང་ was used in the place of the modern expression ལྟུང་ or ལྟུང་ལྟུང་, my humble or little self.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan bya-wa* ལྟུང་ལྟུང་ reproached; deceived; cheated.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñam-gmra* ལྟུང་ལྟུང་, ལྟུང་ལྟུང་ notoriety; bad reputation; disgrace.

རྒྱ་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ *ñan-hsog ma-byag-pa* ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ not reclaimed; made useless.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan-gyo* = ལྟུང་ལྟུང་ or ལྟུང་ ལྟུང་ལྟུང་ hypocrisy (Mñon.); ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ (or ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་) ལྟུང་ལྟུང་

ལྟུང་ལྟུང་ 1. a hypocrite; a fox. 2. of a low caste.

རྒྱ་ལྟུང་ལྟུང་ also ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ procrasti-
nating, delaying; always throwing a duty or anything to a distance.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan-ro*g = ལྟུང་ལྟུང་ *ñan-rñed*.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan-lam* = ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ 1. bad habit, indulgence in any kind of work, behaviour, or eating, of a degrading nature. 2 n. of a place in Tibet (Deb. 7, 2).

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan-gi* ལྟུང་ལྟུང་ death from starva-
tion or from an accident or epidemic or plague, etc.; any person or animal that has died from starvation.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan-sel* that which removes the defilement and purifies: ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་, ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་. *ñan-sel* is a term for water and also for tufts of *ku*u and *dub* grass (Mñon.).

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan-soñ* ལྟུང་ལྟུང་ those actually gone to damnation.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan-geo* to feed and foster per-
sons or animals that have suffered from starvation.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñan-hrul* low and destitute; delapi-
dated; decomposed: ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་
“(agricultural) tenants who have become scattered and destitute” (Rtsii.).

རྒྱ་ལྟུང་ *ñam-dkar* grey colour; not very white.

རྒྱ་ལྟུང་ *ñam-grog* = ལྟུང་ལྟུང་ ལྟུང་ deep
ravines with precipitous eroded banks,
which are impassable and inhospitable
in aspect. Acc. to *Cs.* a torrent; acc.
to *Sch.* the bank of a river grown ridgy
and steep by having been gradually washed
out by currents.

རྒྱ་ལྟུང་ལྟུང་ *ñam-grog chen-po* ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ a
poetic name of Tibet which is called
རྒྱ་ལྟུང་ལྟུང་, the country of deep ravines.

ཨམ་པ་ *ham-pa* 1. arrogance. 2. མཚར་
a ravine.

ཨམ་མོན་པ་ *ham-mthoñ-can* ར་ཤིང་ a proud,
bumptious person; one who assumes the
appearance of greatness.

ཨམ་དུར་ཅན་ *ham-dur-can* given to gluttony
and drinking (*Jā.*).

ཨམ་རིང་ *Nam-rin* n. of a district in
Upper Tsang with a fort and monastery
subject to Taashi-lhunpo.

ཨམ་རུ *ham-ru* n. of a disease (*Med.*).

ཨམ་ཤིང་ *Nam-šin* n. of a snake-demi-
god of the nether regions.

ཨམ་གཤམ་ *ham-gugs* = ར་གཤམ་ as a matter
of course; by one's own force (of nature)
or accord.

ཨམ་མོན་ *Nam-moñ* 1. = མོན་མོན་ *steñ-hog* upper
and lower: ར་མོན་མོན་ ར་མོན་མོན་ ར་མོན་
thence spreading over inundated the upper
and lower parts (of the country) (*A. 92*).
2. n. of a place in Lbokha—the south-
eastern district of the province of Ü (*Lon.*
9 5); མ་མོན་ མོན་ the lower part of ཨམ་མོན་
(*Deb. 4, 19*).

ཨར་ *har* 1. fore side; front side; ར་མཚོ་
front surface; forepart, esp. of the leg, the
shin-bone, also knuckle; བཟུ་ར་ forearm;
མ་ར་ lower part of the leg; ར་ར་ acc. to
Jā. an appellation for both. 2. termin.
of ར་ 'to one's self'; ར་མཚོ་ བཟུ་ར་; ར་མཚོ་
མཚོ་ལ་ = བཟུ་ར་མཚོ་ pride; selfishness; self-
interest. 3. ར་མཚོ་ལ་ to set on or against;
to instigate.

ཨར་མཚོ་ *har-mkag* the sound of the roaring
of lions, etc.

ཨར་ར་མཚོ་ *har-har-po* hoarse, husky, wheez-
ing, e.g., in old age (*Thgy.*); ར་མཚོ་ *har-*

ghu hoarseness and phlegm (*Med.*); ར་མཚོ་
gre-wa har-wa a hoarse throat (*Med.*; *Jā.*);
ཨར་མཚོ་མཚོ་ a hoarse groaning.

ཨར་མཚོ་ *har-mkag* mucus of the nose

ཨར་པ་ *har-pa* stalk of plants (*Med.*).

ཨར་པ་ *har-wa* 1. strength: vigour; hard-
ness (of steel); ར་མཚོ་མཚོ་ *gri-sogs-*
kyi har-hyam-po the hard or soft temper of
(the metal of) knife; etc. 2. cold; frost;
cold wind (*Mil.*); (cf. ར་མཚོ་) ར་མཚོ་ལ་ to steel;
to temper.

ཨར་མཚོ་ *har-can* 1. strong; vigorous. 2.
ductile; ར་མཚོ་ id., ར་མཚོ་མཚོ་, strong-
minded; ར་མཚོ་ weak; soft.

ཨར་མཚོ་ *har-po* grim; strong; ferocious,
(of beasts) (*Jā.*).

ཨར་མཚོ་ *har-blu* sbst. 1. valour and
strength: ར་མཚོ་མཚོ་ ར་མཚོ་མཚོ་ ར་མཚོ་
the valour of a hero is indicated in his face
(physiognomy). 2. vb. ར་མཚོ་ལ་ or ར་མཚོ་ལ་
to temper and sharpen a steel-weapon or
instrument.

ཨར་མཚོ་ *har-hool* strong in quality; ར་
མཚོ་མཚོ་མཚོ་ ར་མཚོ་མཚོ་ the red colour of
tea is its strength.

ཨར་མཚོ་ *har-mu* 1. irritable, passionate,
impetuous (*Sch.*). 2. strong, powerful,
e.g., a powerful protection (*Mil.*, *Jā.*).

ཨར་མཚོ་, v. ར་མཚོ་

ཨར་མཚོ་ *har-wa* མཚོ་, མཚོ་ fatigue; wear-
iness; resp. ར་མཚོ་ also མཚོ་ མཚོ་ མཚོ་; ར་མཚོ་
མཚོ་ or ར་མཚོ་མཚོ་ tired mentally; མཚོ་, མཚོ་
to be fatigued, wearied; prostrate
with exercise of the body.

Syn. ར་མཚོ་མཚོ་ *thañ-chad-pa*; ར་མཚོ་ *dub-pa*;
མཚོ་མཚོ་ *hal-dub-pa* (*Mhon.*).

ཨར་མཚོ་མཚོ་ *hal-ken-pa* (མཚོ་ *maq*) མཚོ་
a kind of disease. [1. a kind of white lep-
rosy. 2. weariness, languor] 8.

ཇམ་ཅན་པ་ *hal chad-pa* to be prostrate by fatigue.

ཇམ་ཅན་པ་ *hal-hjug-pa* vb. a. to tire; to cause to be weary.

ཇམ་ཅན་པ་ *hal-stegs* I: a rest; a sort of wooden crutch to support a load on the back while resting in a standing posture.

ཇམ་ཅན་པ་ II: or ཇམ་ཅན་པ་ a bench or seat inviting repose.

Syn. ཇམ་ཅན་པ་ *hati-wa*; ཇམ་ཅན་པ་ *adod-pa* (*Mhon.*).

ཇམ་ཅན་པ་ *hal-dub-pa* intensive form of ཇམ་ཅན་པ་ to be very tired.

ཇམ་ཅན་པ་ *hal-phod* fatigued; become tired.

ཇམ་ཅན་པ་ *hal-ned* ཇམ་ཅན་པ་ not wearied; untiring.

ཇམ་ཅན་པ་ *hal-hlho* refreshment.

ཇམ་ཅན་པ་ *hal-gso-walit* to cure weariness; to take rest: ཇམ་ཅན་པ་, ཇམ་ཅན་པ་, ཇམ་ཅན་པ་ rest, resting.

ཇམ་ཅན་པ་ *hal-gyos* ཇམ་ཅན་པ་ mat. for an ascetic.

ཇམ་ཅན་པ་ *hi* num. fig. 34.

ཇམ་ཅན་པ་ *hu* 1. num. fig. 64. 2. v. ཇམ་ཅན་པ་ *hu-wa*.

ཇམ་ཅན་པ་ *hu-wa* ཇམ་ཅན་པ་, ཇམ་ཅན་པ་ to cry; to weep; pf. ཇམ་ཅན་པ་, ཇམ་ཅན་པ་ ཇམ་ཅན་པ་, tears that have been shed (*Dal.*); ཇམ་ཅན་པ་ weeping without cause; hysterical weeping (*Meil.*); ཇམ་ཅན་པ་ *hu-wa-po* a weeper; ཇམ་ཅན་པ་ *hu-mkhan* id.

ཇམ་ཅན་པ་ *hu-hdog* ཇམ་ཅན་པ་ wishing to cry; going to weep.

ཇམ་ཅན་པ་ *hu-bro* was about to cry or weep.

ཇམ་ཅན་པ་ *hu-hod* 1. bewailing; crying or weeping loudly. 2. ཇམ་ཅན་པ་ n. of a hell: ཇམ་ཅན་པ་ ཇམ་ཅན་པ་ the hell greater in suffering than *Rourava*.

ཇམ་ཅན་པ་ *hu-rdai* W. shet. a loud crying; howling out; lamenting (*Jā.*).

ཇམ་ཅན་པ་ *hu-ru teal*.

ཇམ་ཅན་པ་ *hu-ru hing-pa* to cause to weep.

ཇམ་ཅན་པ་ *hu-pur-can* acc. to *Sch.* a child that is continually crying.

ཇམ་ཅན་པ་ *hud-mo* a sob (*Ca.*; *Schr.*).

ཇམ་ཅན་པ་ *hug-pa* = ཇམ་ཅན་པ་ to grunt; to snore; to pur.

ཇམ་ཅན་པ་ *hur-igra-can* that which grunts; a pig; a yak.

ཇམ་ཅན་པ་ *hur-pi* ཇམ་ཅན་པ་ duck, esp. the red wild duck, *Anas nyroca*.

Syn. ཇམ་ཅན་པ་ *giñ-rtahi-lus*; ཇམ་ཅན་པ་ *khhar-bu-can*; ཇམ་ཅན་པ་ *gñis-gñis-spyod*; ཇམ་ཅན་པ་ *mtshan-ma-hbrul*; ཇམ་ཅན་པ་ *hilod-pa-ltan*; ཇམ་ཅན་པ་ *co-ka*; ཇམ་ཅན་པ་ ཇམ་ཅན་པ་ *hilob-chags gser-ltan* (*Mhon.*).

ཇམ་ཅན་པ་ *hur-pa chen-po* 1. sheldrake.

2. v. of a celebrated Lama of Tibet mentioned in the *Mhon* (*Dob.*).

ཇམ་ཅན་པ་ *hur-wa* to grunt (of pigs and yaks).

ཇམ་ཅན་པ་ *hur-ka* as red as fire; fiery-red (*Jā.*).

ཇམ་ཅན་པ་ *hur-gmrig* ཇམ་ཅན་པ་ is described as ཇམ་ཅན་པ་ ཇམ་ཅན་པ་ reddish yellow; saffron-colour.

ཇམ་ཅན་པ་ *hur-gmrig gos* the robe of an ordained monk which ought to be, but is not often so in Tibet, of orange-colour; he who wears the reddish-yellow; a Buddhist mendicant dressed in reddish-yellow clothes.

ཇམ་ཅན་པ་ *hur-gmrig chen-po* = ཇམ་ཅན་པ་ ཇམ་ཅན་པ་ a great Buddhist monk; a monk who is great on account of his orange robe.

ཏྲུག་ *ho-khral* ལུག་པ་ poll-tax.

ཏྲུག་ *ho-grang* = ཏྲུག་པ་ individual number; enumeration of individual things.

ཏྲུག་ *ho-che* personal appreciation; recognition of one's service or kindness: ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ (A. 103) the *Lo-tsu-wa* (on the ground of) having undergone immeasurable hardships, prayed for the acceptance of his request, but it was not acceded to.

ཏྲུག་ *ho-chen* (lit. the great self) a man of influence; ཏྲུག་ཏྲུག་ to intercede (only men of higher position being able to intercede); ཏྲུག་ཏྲུག་ཏྲུག་ to seek a great man to intercede; to seek intervention.

ཏྲུག་ *ho-tog* = ཏྲུག་པ་ master and his servant.

ཏྲུག་ *ho-stod* praise to the face of a person; open flattery.

ཏྲུག་ *ho-thog* true; genuine; really.

ཏྲུག་ *ho-thon-pa* = ཏྲུག་པ་ one in rank or position; to rise to dignity.

+ ཏྲུག་པ་ *ho-mthon-pa* = ཏྲུག་པ་ earnestly; pressing; with persistence.

ཏྲུག་ ཏྲུག་པ་ 1. "black-face"; ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ to sit with a gloomy face; ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ to grow sorrowful; to turn dark with fright, pain, etc. 2. n. of an *Asura*; ཏྲུག་པ་ཏྲུག་ frowning or becoming gloomy with sorrow. 3. n. of one of the 28 "curious religious sects" of Ancient India, followers of which used to paint their faces black (M.V.).

ཏྲུག་པ་ *ho-gnol-wa* to be ashamed; unable to show one's face for shame.

ཏྲུག་པ་ *ho-prod-pa* to identify; to point out; acc. to *Jā.* to lay open the features; to show the nature of a thing; to explain.

ཏྲུག་ *ho-do* ཏྲུག་པ་ essence; substance; intrinsic nature; ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ in itself; acc. to its own nature; by nature; naturally.

Syn. ཏྲུག་པ་ *ghos-po*; ཏྲུག་པ་ *rañ-b-shin*; ཏྲུག་པ་ *rañ-wyug*; ཏྲུག་པ་ *ho-do-nid* (Mñon.).

ཏྲུག་པ་ *ho-do-nid*, v. ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ temperament; acc. to *W'an.* character.

ཏྲུག་པ་ *ho-bub-pa* to be dejected; subj. discouraged; downcast; in *W.* bashful.

ཏྲུག་ *ho-ma* the original, v. ཏྲུག་.

ཏྲུག་པ་ *ho mi-rtag-pa* unsteady; changeable; one who is vacillating; one who has no personality (*Yig.*).

ཏྲུག་པ་ *ho nu-chod-pa* = ཏྲུག་པ་ or ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ one who listens to or does a thing to please another which he would not otherwise have done; to be unable to refuse or oppose.

ཏྲུག་པ་ *ho-mi-ge-pa* not knowing or recognizing; unknown; *inognito*.

ཏྲུག་པ་ *ho-nig* in *W.* boldness; ཏྲུག་པ་ or ཏྲུག་པ་ bold; courageous; daring (*Jā.*).

ཏྲུག་པ་ *ho-med* *kyog-med* acc. to *Cs.* acting in the same manner in public as in private life; ingenuous.

ཏྲུག་ *ho-tsha* ཏྲུག་པ་, ཏྲུག་པ་ shame; blushing of the face: ཏྲུག་པ་ pf. blushed; felt shame; ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ to put to shame.

Syn. ཏྲུག་པ་ *shum-byed*; ཏྲུག་པ་ *mug-gnash*; ཏྲུག་པ་ *ho-gnash*; ཏྲུག་པ་ *shu-ma-mdog*; ཏྲུག་པ་ *bag-yod*; ཏྲུག་པ་ *bag-dan*; ཏྲུག་པ་ *ho-tsha-ge*; ཏྲུག་པ་ *khrel-yod*; ཏྲུག་པ་ *khrel-dan*; ཏྲུག་པ་ *ho-tshahi tshul-can* (Mñon.).

ཏྲུག་པ་ *ho-tsha-can* one who has shame; is bashful.

ཏྲུག་པ་ *ho tshu-wa* or ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ to feel shame; blush.

ར་ཆ་མེད་ *ho-tshu-med* or ར་ཆ་མེད་ *phame-less*; immodest; impudent.

Syn. ལོག་པར་གྱུ་བ་ *log-par-grobs*; རྒྱལ་པོ་ལ་ *spyi-brtol-can*; དཔལ་ལོག་པོ་ལ་ *dpral-mgo-stug-po*; ལྷོ་ལ་མེད་པ་ *gloñ-chen-can*; མེད་པ་མེད་ *khaher-ica-med*; རྒྱལ་པོ་མེད་ *skyeñs-ica-med*; ལྷོ་ལ་མེད་པ་ *nu-cor tshugs-med*; ར་ཆ་མེད་པ་ *ho-mi-bserñ*; ལོག་པར་གྱུ་བ་མེད་པ་ *(Mñon.)*.

ར་ཆ་མེད་ *ho-tshab* = རྒྱལ་པོ་ལ་ *sku-tshab* a representative; a proxy (*Yig. k. 53*).

ར་ཆ་མེད་ *ho-mtshar* wonder རྒྱལ་པོ་ལ་ *wondering*; wonderful; རྒྱལ་པོ་ལ་ *amazement*, རྒྱལ་པོ་ལ་ *exciting curiosity*; to be curious; to wonder.

ར་ཆ་མེད་པ་ *ho-rtsun rgyab-pa* to disguise; to put under a false garb; ལ་ལ་ *to garble*.

ར་ཆ་མེད་པ་ *ho-gyog* or ར་ཆ་མེད་པ་ *master (himself) and servant*.

ར་ཆ་མེད་ *ho-rn* or ར་ཆ་ *in the face*; = ར་ཆ་མེད་ *in the face of*; before the eyes.

ར་ཆ་མེད་པ་ *ho-log-mkhan* a rebel, mutineer; ར་ཆ་མེད་པ་ *seditious*; faithless; rebellious.

ར་ཆ་མེད་པ་ *ho-log-pa* = ར་ཆ་མེད་པ་ *to turn the face against*; to revolt; to rebel against; to oppose.

ར་ཆ་མེད་པ་ *ho-cus* a copy from the original.

ར་ཆ་མེད་པ་ *ho-cus-pa* བཤེད་པ་ *to know a person or thing*; to recognize an acquaintance.

ར་ཆ་མེད་ *ho-so* joy; sometimes for ར་ཆ་མེད་ *a high title or dignity*; ར་ཆ་མེད་པ་ *you will have great joy*; he will obtain high dignity; རྒྱལ་པོ་ལ་མེད་པ་ *to make presents or give alms to another to his full satisfaction*.

ར་ཆ་མེད་པ་ *ho-sruñs* 1. regard to the opinion of others; an aiming at applause. 2. body-guard: ར་ཆ་མེད་པ་ལ་ལོག་པར་གྱུ་བ་མེད་པ་ *ho-ku dpon-med gyog-med ho-bserñ-med* I have no

master, no servant, none to guard me (*A. 7*).

ར་ཆ་མེད་པ་ *ho-hao mthon-po* a high title or position; one in exalted position.

ར་ཆ་མེད་པ་ *ho-baod bya-ica* to praise one to the face; to flatter; to eulogise.

ར་ཆ་མེད་ *Shog* n. of a place in Tibet where the monastery of Shong was founded by Lama *Ces rab-mchog* of Myur (*Deb. 4*).

ར་ཆ་མེད་ *Shogs* མོར་ the bank of a river or lake; ར་ཆ་མེད་པ་ *Shog* a place on the bank of a river where people crossing it; land. Acc. to *Ja.* mountain side; slope; ghaut.

Syn. ར་ཆ་མེད་ *hgram*.

ར་ཆ་མེད་པ་ *Shogs-thob* n. of a number (*Ya-rel. 57*).

ར་ཆ་མེད་ *Shom* 1. n. of a place in Tibet (*Deb. 4* 30). 2. satisfaction: ར་ཆ་མེད་པ་ *I indeed accomplished something very satisfactory (A. 152)*.

ར་ཆ་མེད་པ་ *Shom-pa*, pf. ར་ཆ་མེད་པ་ *to satisfy one's self with gain*; to be contented: ར་ཆ་མེད་པ་ *I am not satisfied*; ར་ཆ་མེད་པ་ *to drink one's fill*.

ར་ཆ་མེད་པ་ *Shom-pa* sbst. 1. contentment; satisfaction. 2. oblation for quenching the thirst of the Yidag. 3. a hermit; a recluse in the wilderness who enjoys contentment; ར་ཆ་མེད་པ་ *insatiable*; ར་ཆ་མེད་པ་ *his thirst will be quenched*; his desire will be fulfilled.

Syn. ར་ཆ་མེད་པ་ *tahim-pa*; ར་ཆ་མེད་པ་ *chog-pa*; ར་ཆ་མེད་པ་ *yoñs-bserñ*; ར་ཆ་མེད་པ་ *ig-pa-bgebs (Mñon.)*.

ར་ཆ་མེད་ *Shor* 1. v. under ར་ཆ་མེད་. 2. n. of a monastery of the *Sa-skya-pa* School; n. of a district in Tibet.

ཨ་མ་ *nos pa* 1. side; margin; edge; surface; ཡུན་ཨ་མ་ front side; ལྷོ་ཨ་མ་ southern side or slope; ཨ་མ་གཅིག་ one side. 2.=རང་ in the state of: འཛིན་ལུགས་ཨ་མ་ while in the state of being happy; མཐོང་ལྷོ་ཨ་མ་ while prosperous; མཐོང་གི་ཨ་མ་=མཐོང་གི་མཐོང་ the surface of a mirror; མཐོང་ཨ་མ་ the surface of the earth. 3. basis or foundation.

ཨ་མ་གྱི་ *nos-rgyud* = འདོད་ལྟོད་ personally.

ཨ་མ་ལྟོན་ལུགས་ *nos-hbyor lung* 1. a receipt or sign of having received a thing. 2. original sign or signification.

ཨ་མ་ལྟོན་ *nos-zin-pa* = འདོད་ལྟོན་ vb. 1. to be selfish. 2.=རང་ཨ་མ་ self interested: དེ་ལས་རང་ལྟོན་ཨ་མ་ཨ་མ་ཤར་ན། therefore, clear of self-interest, confess your faults (*Rdan*. 15).

ཨ་མ་ལྡན་ *nos-yang* བེའུ་པ་པ་མ་ breadth.

ཨ་མ་གྱི་ *nos-gus* a copy from the original.

ཨ་མ་གྱི་ *nos-su* openly; publicly; plainly.

ཨ་མ་གྱི་ལྟོན་ *nos-gian* = རང་གི་ལྟོན་, v. ལྟོན་ ལྟོན་ poetry; a poem.

ཨ་མ་གྱི་ *ghaan-wa*, pf. ཨ་མ་གྱི་མ་མེད་, to be out of breath; to pant; to feel oppressed: e.g., when plunged into cold water, but especially when frightened and terrified. 2. to be frightened; to fear; to be afraid of: རེས་ཨ་མ་གྱི་མ་མེད་ thus being affrighted.

ཨ་མ་གྱི་ *ghaag-skrag* མ་མེད་, མ་མེད་ in colloq. great fear; panic.

Syn. ཨ་མ་གྱི་ *jigs-skrags*.

ཨ་མ་གྱི་ *ghaag-pa* མ་མེད་ 1. fear ཨ་མ་གྱི་མ་མེད་ he became frightened. Often pleonastically joined with ལྟོན་ or ཨ་མ་གྱི་ with both. 2.=དེ་ལྟོན་ མ་མེད་ pure; clean.

ཨ་མ་གྱི་ལྟོན་ *ghan-bhen-pa* misappropriation; not returning things taken away from another.

ཨ་མ་གྱི་ *ghar* or ཨ་མ་གྱི་ 1. nectar; sometimes used for མ་མེད་ sweet; ཨ་མ་གྱི་ sweet taste. 2. ཨ་མ་གྱི་ཨ་མ་གྱི་= ལྟོན་ལྟོན་ to put in order; to arrange properly.

ཨ་མ་གྱི་ *ghud-mo* = ཨ་མ་གྱི་ *ghud-mo* (Sch.).

ཨ་མ་གྱི་ *ghul* མ་མེད་, མ་མེད་, མ་མེད་ silver; money. The kind of silver called མ་མེད་ is imported into Tibet from Khorasan. The silver current in Tibet consists of ingots, Indian rupees, and a thin native coin, the *chö-tang* or *tang-ka*.

ཨ་མ་གྱི་ *ghul-kan* མ་མེད་ oxide of mercury.

ཨ་མ་གྱི་ *ghul-kan* silver-wire.

ཨ་མ་གྱི་ *ghul-kyed* silver-bolt.

ཨ་མ་གྱི་ *ghul-kha* མ་མེད་-མ་མེད་ silver mine; silver vein; ཨ་མ་གྱི་མ་མེད་ to work a silver mine.

ཨ་མ་གྱི་ *ghul-khug* or ཨ་མ་གྱི་ money-bag; purse for silver coins.

ཨ་མ་གྱི་ *ghul-hy-g* a silver cup or silver slate.

ཨ་མ་གྱི་ *ghul-rkyon* goblet made of silver: ཨ་མ་གྱི་མ་མེད་ཨ་མ་གྱི་མ་མེད་ silver goblet for beer and silver cup for arrack (*Jig*).

ཨ་མ་གྱི་ *ghul-chu* མ་མེད་, མ་མེད་ quick-silver.

Syn. ཨ་མ་གྱི་ *hede-byed*; ཨ་མ་གྱི་ *hphrog-byed*; མ་མེད་ *an-lon*; མ་མེད་ *mes-hchin*; ཨ་མ་གྱི་ *ghul-byed*; ཨ་མ་གྱི་ *dag-pahi-khamq*; མ་མེད་ *khams-chen-po*; མ་མེད་ *mtshul-kyes*; ཨ་མ་གྱི་ *rgyug-byed* (*ghon*).

ཨ་མ་གྱི་ *ghul-tig* one of the six kinds of bitters which are, viz.:—མ་མེད་མ་མེད་, མ་མེད་མ་མེད་, མ་མེད་མ་མེད་, མ་མེད་མ་མེད་, stated to possess wonderful healing virtues.

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-rbu-mig-ma* silver ingots in the shape of a horse-hoof, weighing about 165 *tolas* or rupees imported into Tibet from China.

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-kan* wine-cup made of silver.

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-tul-mu* silver-ink (Sch.).

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-rdo* རྩལ་མ་འབྲུག་ hematite ore of iron; this term is also applied to a kind of stone on which silver is tested.

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-phor* རྩལ་མ་འབྲུག་ wooden cup mounted with silver used by the higher classes in Tibet for drinking tea.

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-rmig* bar or ingot of silver.

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-tshags* silver-work on copper, brass, or iron; plating of silver on articles made of those metals.

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-hzo* རྩལ་མ་འབྲུག་ silversmith.

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-ho-kha-ma* the purest silver imported into Tibet from China.

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-li* one tenth of the measure called རྩལ་མ་.

དང་ལྷན་པོ་ *gñul-sran* an ounce of silver; used as an equivalent of current money in Tibet, = to one Chinese *tael*.

དང་ལྷན་པོ་ 1. edge; also = རྩལ་མ་ shore; bank. 2. = རྩལ་མ་ the edge of a knife; རྩལ་མ་འབྲུག་ "edge of whip-cord"; lash of a whip (Ju.). 3. = རྩལ་མ་ handle of a knife (Cs.).

དང་ལྷན་པོ་ *gñom-pu* = དང་ལྷན་པོ་ brightness splendour.

དང་ལྷན་པོ་ = དང་ལྷན་པོ་ shining; bright (Cs.); དང་ལྷན་པོ་ *gñom-che* very bright, cf. རྩལ་མ་.

དང་ལྷན་པོ་ *gños* (in Gram.) རྩལ་མ་ 1. original; reality; real; very self; དང་ལྷན་པོ་ reality and illusion; རྩལ་མ་ དང་ལྷན་པོ་ the real Buddha; རྩལ་མ་ དང་ལྷན་པོ་ the real god (not the image); དང་ལྷན་པོ་ is equivalent to རྩལ་མ་ real;

reality. 2. proper; genuine; true; positive (opp. to negative); personal; དང་ལྷན་པོ་ personally present. 3. རྩལ་མ་ chief, principal; དང་ལྷན་པོ་ in bodily form, e.g., to appear bodily: རྩལ་མ་ དང་ལྷན་པོ་ རྩལ་མ་ even though the letter རྩལ་ is not actually written there.

དང་ལྷན་པོ་ *gños-kyis* personal present: རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ one roll of fine serge, as specified in the letter, sent as a personal present has without damage arrived (Yig. k.).

དང་ལྷན་པོ་ *gños-grub* (ñoi-gñub) རྩལ་མ་ 1. the accomplishment or acquisition of the real thing sought for; gen. perfection or excellence; anything superior; acc. to Ju. honour, riches, talents, and esp. wisdom, higher knowledge, and spiritual power, as far as they are not acquired by ordinary study and exercise, but have sprung from within spontaneously or in consequence of long and continued contemplation. In Buddhism དང་ལྷན་པོ་ seems to denote consummation of worldly as well as spiritual objects. Temporal acquisitions are called རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ རྩལ་མ་, general or ordinary consummation (in reference to material objects); the other is called རྩལ་མ་ རྩལ་མ་, the supreme consummation, which is the attainment of Buddhahood, i.e., *Nirvāṇa*. The following are the eight ordinary དང་ལྷན་པོ་ or རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ as enumerated in the sacred books of the Northern Buddhists:—(1) རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ the enchanted sword made so by some mystical religious process; for instance, if any one touching it wishes to acquire any object, merit, power, etc., he gets it; (2) རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ རྩལ་མ་ efficacy of magical pills; by some religious charms medicated pills are made to possess wonderful healing properties; by

ལྷོ་མཛེ་གཏོག་པ་*lit.* pure in substance; originally pure; of the first or superior quality.

ལྷོ་མཛེ་གཏོག་པ་*identification*; also holding as one's own; possession of worldly objects: ལྷོ་མཛེ་གཏོག་པ་ལྷོ་མཛེ་གཏོག་པ་*to hold as real and belonging to one's self things worldly which are unreal and therefore nobody's.*

ལྷོ་མཛེ་གཏོག་པ་*the basis of a thing; the thing itself.*

ལྷོ་མཛེ་གཏོག་པ་*abbr. of ལྷོ་མཛེ་གཏོག་པ་ and ལྷོ་མཛེ་གཏོག་པ་, honest belief in a doctrine and also apparent belief in it.*

ལྷོ་མཛེ་གཏོག་པ་*in actual substance.*

ལྷོ་མཛེ་གཏོག་པ་*direct or personal disciple—Ananda was the personal disciple of Buddha.*

མཛེ་བ། *mission, charge, send, delegate, i.e., a messenger, commissary, etc.*

མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།, a messenger, emissary, servant, slave.*

Syn. མཛེ་བ། *gyog-pu; མཛེ་བ། (Mhm.).*

མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།-pa-cun མཛེ་བ། a messenger; envoy.*

མཛེ་བ། མཛེ་བ། *one executing a mission; a commissioner.*

མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།, a curse; a necromantic injury; མཛེ་བ། a enumeration of curses (Cs.).*

མཛེ་བ། *to curse; to execrate.*

མཛེ་བ། *resp. for མཛེ་བ།, might, dominion, sway, power; མཛེ་བ། to govern, to rule; མཛེ་བ། to obtain power; མཛེ་བ། མཛེ་བ།-gyur-wa to have mastered a thing; to understand thoroughly.*

མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།, to get authority, power, etc.; to be authorized, v. མཛེ་བ། (Mhm.).*

མཛེ་བ། *power, might.*

Syn. མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།-gyub; མཛེ་བ། མཛེ་བ།-blon-pa; མཛེ་བ། མཛེ་བ།-skul; མཛེ་བ། མཛེ་བ།-byas; མཛེ་བ། མཛེ་བ།-gyi-las; མཛེ་བ། མཛེ་བ།-bkyob; མཛེ་བ། མཛེ་བ།-bkyos; མཛེ་བ། མཛེ་བ།-skul-lan; མཛེ་བ། མཛེ་བ། (Mhm.).*

མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།-can powerful; one in power.*

མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།, lord; owner; master; sovereign; an epithet of Buddha (M.V.).*

མཛེ་བ། མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།-khu-re n. of a certain early king of Tibet (Loth. 2, 7).*

མཛེ་བ། མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།-Khr. Lo or Ralpachan, the famous king of Tibet who greatly patronized Buddhism and also extended the limits of his dominions to the borders of China proper. Under his orders Buddhist works were translated from Sanskrit into Tibetan. He reigned about the end of the 9th century A.D. (Deb. 2, 41).*

མཛེ་བ། མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།-n. a ruler of the province of Nyang; also མཛེ་བ།-n. that of a Buddhist saint (J. Zuth.).*

མཛེ་བ། མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།-n. of a king of Tibet (Loth. 2, 7).*

མཛེ་བ། མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།-n. the son of King Khu-re of Tibet" (Loth. 2, 9).*

མཛེ་བ། མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།-n. a mistress, sweetheart, a secret wife.*

མཛེ་བ། མཛེ་བ། *also མཛེ་བ།-n. to own; to possess; also sometimes resp. for མཛེ་བ། to be; to have: མཛེ་བ། མཛེ་བ།-n. the king having three sons: མཛེ་བ། མཛེ་བ།-n. your*

majesty is not unwell. 2. adj. (partic.) being owned by; belonging to. 3. མངའ་ལྷན་པ་ having, owning, or being in possession of (Ja.).

མངའ་ལངས་ ལྷན་པ་ *khah-hbuñg* = མངའ་ལྷན་པ་ a subordinate; a tenant; a subject.

མངའ་མེད་ ལྷན་པ་ *khah-mey* ལྷན་པ་ *khah-mey* lord, master; མངའ་མེད་པ་ *khah-mey-pa* vb. to lord, rule over; ལྷན་པ་ to own.

མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *khah-hdein-ma* she who has assumed power; she who controls her husband.

མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *khah-shabg* = མངའ་ལངས་.

མངའ་ལྷན་ ལྷན་པ་ *khah-hog* མངའ་ལྷན་པ་ subject; subjection; also under the power of; within the jurisdiction or dominion of (*Situ*. 1).

མངའ་ལྷན་ *Khah-ris* 1. = མངའ་ལྷན་ or མངའ་ལངས་. 2. n. of the westernmost province of Tibet now known as Ngari Khorsum. It formerly consisted of three districts, Purang, Shangshung, Mañ-yul, which were apportioned to the three princes of the royal family of Tibet, viz., ལྷན་པ་ ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ and ལྷན་པ་ ལྷན་པ་. From this circumstance the province came to be known by the name of *Khah-ris* (*A*. 63). Out of these three districts, Purang, Gugé (Shangshun), and Mañ-yul, were afterwards formed, when the province of མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ became an important part of Tibet. They are poetically described:— ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *Purañg* surrounded by snowy mountains; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *Gugé* surrounded by rocky cliffs; མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *Mañ-yul* filled with lakes. The whole country round the sources, and the upper courses of the Indus and the Sutlej, together with some of the more western parts is now called (མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་) Ngari Khorsum. It also includes Rudok.

མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *khah-ris kham-bu* apricots from Baltistan and Nga-ri.

མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *Khah-ris Stag-mo* n. of a celebrated lama of མངའ་ལྷན་པ་ *Khah-ris*.

མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *khah-ris-pa* a kind of apricot grown in མངའ་ལྷན་པ་.

མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *khah-gsol-ta* 1. to be installed in power; to be nominated or appointed to a dignity or position. 2. to praise; ལྷན་པ་ མངའ་ལྷན་པ་ to wish auspicious success; to congratulate.

མངའ་ལྷན་པ་, v. ལྷན་པ་ ལྷན་པ་

མངའ་ལྷན་པ་ *khah-ica* = མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ sweet; delicious; མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *khah-gsum dkar-gsum* the three sweets and the three whites:— ལྷན་པ་ *bu-ran* molasses; ལྷན་པ་ *shran-rta* honey; and ལྷན་པ་ *bye-mo-ka-ra* sugar (the three whites being milk, curds and butter).

མངའ་ལྷན་པ་ *khah* ལྷན་པ་, resp. ལྷན་པ་ ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ the uterus; the womb; also the side of the breast, whence Buddhas are generally born lest they be contaminated by the impurities of the womb.

མངའ་ལྷན་པ་ *khah-gkye* ལྷན་པ་ all animals that are born of the womb.

མངའ་ལྷན་པ་ *khah-grol-ta* ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ child-delivery; child-birth; to be born.

མངའ་ལྷན་པ་ *khah-agri* contamination of the womb or pollution caused from child-birth.

མངའ་ལྷན་པ་ *khah-chag* or མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་- ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ 1. conception; the formation in the womb. 2. the foetus or embryo.

མངའ་ལྷན་པ་ *khah-hjug-pa* or མངའ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ entering the womb (relative to a Buddha); his incarnating himself; his assuming corporeal frame.

མཛལ་ཐུར་ *mhal-thur* a spoon used in midwifery for extracting a dead child.

མཛལ་མཛོད་པ་ *mhal-hdein-pa* or མཛལ་དུ་འཛོད་པ་ to conceive; to be big with child.

མཛལ་ནད་ *mhal-nag* རྩུམ་པ་ *maenorrhagia*; disease of the womb.

མཛལ་བ་ *mhal-wa* = རྩུམ་པ་ *maenorrhagia* bad offensive smell from the mouth.

མཛལ་རྩུག་པ་ *mhal-rugs-pa* གཞན་པ་འཇོག་པ་ *abortion*; མཛལ་རྩུག་པ་ལ་ཁྱེད་པ་ *to force delivery* or cause abortion.

མཛོད་པ་ *mñon-pa* 1: བཞིན་པ་ *manifestation* (this occurs in the works of the *Tirthikas*); conspicuous; visible; evident; manifest; clear; མཛོད་པར་བསྐྱར་པ་ *to become manifest*; to be verified, proved; as a vb. to be evident; to appear clearly: བདེན་པར་མཛོད་པ་ *that which is true is evident*.

མཛོད་པ་ 11: = མཛལ་མཛོད་པ་མཛོད་པའི་རྩེ་ཤོད་ *the Abhidharma Pitaka*; the metaphysical—part of the Buddhist scriptures. At the beginning of the *Abhidharma* of the *Mahāyāna* School a salutation is made to *Bodhisattva Jam-pal*.

མཛོད་ཐུབ་ *mñon-khyab* གསལ་པ་ལྷོད་པ་ *encompassing fully*; covering all.

མཛོད་དགལ་ *Mñon-dgah* 1. n. of a mythological garden and also world: འདས་ཐུགས་མཛོད་པར་དགལ་བའི་ཤིང་རྒྱལ་མཛུགས་ “in the east there exists the World of Joy” (*J. Zan.*). 2. n. of a section of *Çur-rtse* theological school in the monastery of *Gahdan* (*Lon.* 12). 3. མཛོད་དང་ཁྱེད་ཐུབ་མཛོད་དགལ་ n. of a merchant's son who was devoted to Buddha.

མཛོད་དགོངས་ *mñon-dgoñs* བཞིན་པ་ཞི་ *deliberation*; design; premeditated plan.

མཛོད་འགྲོ་པ་ *mñon-hgro-wa* a pioneer; vb. to proceed; to go away.

མཛོད་བཟོམ་ *mñon-gcos* བཞིན་པ་ *killed, slain, destroyed*.

མཛོད་བཟོད་ *mñon-bzjod* བཞིན་པ་ *clear explanation of terms*; one of the four parts of the science of words (*མཛོད་པ་*); a dictionary which is in two parts: (1) in which one meaning is conveyed by several terms (2) in which by one word several meanings are expressed.

མཛོད་ཀྱི་ *mñon-ñid* བཞིན་པ་ *the state of being manifest*; manifestation.

མཛོད་རྟགས་ *mñon-rtags* proof; argument; sign or token of the truth of a thing.

མཛོད་རྟགས་ *mñod-rtogs* or མཛོད་པར་རྟགས་པ་ *མཛོད་པར་རྟགས་པའི་རྟགས་* *practice, culture*. 1. རྟགས་ཀྱི་རྟགས་པ་མཛོད་པར་རྟགས་པའི་རྟགས་པ་ *those that by their power of discrimination have fully and clearly comprehended the doctrine of the Çrāraka School*. 2. མཛལ་རྩུག་ཀྱི་རྟགས་པ་མཛོད་པར་རྟགས་པའི་རྟགས་པ་ *those that have fully and clearly comprehended the doctrine of the Prajeyka-Buddha School*. 3. རྟགས་ཀྱི་རྟགས་པ་མཛོད་པར་རྟགས་པའི་རྟགས་པ་ *those that have fully and clearly comprehended the vehicle or yana of the Tathā-guts*. 4. མཛོད་པའི་རྟགས་པ་ *those that have not been able to rightly comprehend any particular doctrine*. 5. རྟགས་པའི་རྟགས་པ་ *those who have not entered any of the schools*.

མཛོད་མཛོད་ *mñon-mtho* བཞིན་པ་མཛོད་པ་ *comprises a god or a human being, (གཞན་གྱི་) heaven; those of exalted birth or state*.

མཛོད་དུ་གྱུར་པ་ *mñon-du gyur-pa* བཞིན་པ་ཞི་ *one of the ten stages of Bodhisattva perfection, to be made manifest*. It is explained: = རྟགས་ཀྱི་མཛོད་དུ་གྱུར་པ་མཛོད་པ་ཞི་ *the state in which the tathā (reality) is manifest*.

अर्द्धद्वयम् *arha-du idan-ira* or *arha-du* getting up (from one's seat out of respect to another person); removal from a place; going away.

अर्द्धद्वयम् *arha-du phyogs-pa* अभिमुख lit. going to the front : moving forward; proceeding.

अर्द्धद्वयम् *arha-du-byas* साक्षात्कृत, made manifest.

अर्द्धद्वयम् *arha-du hbyin-pa* to disclose, reveal; to make known (one's wishes).

अर्द्धद्वयम् *arha-glu-hon* अभिगम्य advent, arrival, coming in.

अर्द्धद्वयम् *arha-kulod*, अभ्युपगम्य, अभिमत to wish for; earnest desire.

अर्द्धद्वयम् *arha-no* उज्ज्वल is made known or evident.

अर्द्धद्वयम् *arha-pa-pa* a student of *Abhidharma*; one versed in that part of the Buddhist scriptures.

अर्द्धद्वयम् *arha-pa-hi ho-rgyal* अभिमान self-respect; pride.

अर्द्धद्वयम् *arha-par* adv. manifestly, openly; evidently; entirely; highly; greatly; very; अर्द्धद्वयम् *arha-par* one who has leisure or opportunity to do an act of piety or a self-sacrifice; an ascetic; one who remains in an uncovered spot to practise religious austerity.

अर्द्धद्वयम् *arha-par hkyed*, v. *arha-par* remembrance; any thought dawning in the mind (*Arha*).

अर्द्धद्वयम् *arha-par khyab-pa* अभिविद्या to cover or encompass well; well-accomplished.

अर्द्धद्वयम् *arha-par-khro* अतोविश्व abst. wrath; terrible mien.

अर्द्धद्वयम् *arha-par* = अर्द्धद्वयम् अभिरक्षणा to be rendered propitious; अर्द्धद्वयम्

become manifest, clear; अर्द्धद्वयम् *arha-par* भावना to disappear, vanish from the sight.

अर्द्धद्वयम् *arha-par-ryal* अभिमान pride.

अर्द्धद्वयम् *arha-par rgyug-pa* अभिजात to follow with speed; to run after.

अर्द्धद्वयम् *arha-par sgrub* अभिसम्पन्न well-finished; well-accomplished.

अर्द्धद्वयम् *arha-par shes-mya* अभिनयन enjoyment.

अर्द्धद्वयम् *arha-par chags*, v. *arha-par*

1. the transmigratory existence (*Arha*).
2. वधि fondness; attachment; the state of being very much attached.

अर्द्धद्वयम् *arha-par chad-pa* *arha-par* *chad-pa* विस्तार to spread over; diffused.

अर्द्धद्वयम् *arha-par chod-pa* अभ्युपगम्य honour; to make reverence to a kind friend or to a noble or venerable person.

अर्द्धद्वयम् *arha-par brjod*, अवदान, अभिवादन, अभिव्यक्ति full expression; elucidation.

अर्द्धद्वयम् *arha-par btud-pa*, अभिनिवेदन to pay homage; to bow down out of respect.

अर्द्धद्वयम् *arha-par rtogs-pa* अभिनिवेदन, अभिनिवेदन 1. right discernment; right knowledge; a clear comprehension; अर्द्धद्वयम् *arha-par* one possessed of right judgment and discernment; अर्द्धद्वयम् *arha-par* one who has been purified and perfected by the thorough exercise of right judgment. 2. a hymn-like description (of a deity).

अर्द्धद्वयम् *arha-par* अभिनिवेदन enlightening fame.

अर्द्धद्वयम् *arha-par ksho-son*, अर्द्धद्वयम् exalted; become sublime.

अर्द्धद्वयम् *arha-par drang*, अभिनिवेदन one who has been conducted to the path of deliverance—from the sufferings of transmigratory existence.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hyed*, བཟིགས་པ་ 1. sublime associations, ideas, views. 2. possessing origination, continuance and extinction: མཆོད་པའམ་ མངོན་པར་བརྟུན་པ་འཕེད་པ་, བཟིགས་པའམ་མཆོད་པའམ་: objects are not produced, they are without origination or extinction (*M.V.*).

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ bowing; bending reverentially.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ མཆོད་པར་འཁུར་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* fit to be brought under religious discipline.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ drawing out; bring out; exposing; dragging out.

མངོན་པར་རྟུན་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa*, one of the three classes of Buddhist sacred writings, v. རྟུན་པ་མཆོད་པ་.

མངོན་པར་རྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ witchcraft; mystical measures for the suppression of an enemy.

མངོན་པར་རྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ enthusiasm; zeal for any work.

མངོན་པར་རྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ = མངོན་པར་རྟུན་པ་.

མངོན་པར་བཟིགས་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ gone or come out of trans-migratory existence.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ highest state of a Bodhisattva; on the brink of the position of a Buddha.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ the initiation of a monk into the order of gelong or *Bhikṣu*.

མངོན་པར་རྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ full application of meanings, words and expressions in reference to religion.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ བཟིགས་པ་ occurs (in *Tirthika* works) in the sense of manifestation.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ perfect renunciation;

escape from worldly existence with the resolution to go to *Nirvana*.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ duty, industry.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ an evident sign.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ (མཆོད་པ་) he who has clearly realized the true state of things has become *Grñon-pa*.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ attachment; passionate love.

མངོན་པར་རྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ complete fulfilment; perfection in all accomplishments, virtues, etc.; མངོན་པར་རྟུན་པ་ བཟིགས་པ་ fully enlightened; མངོན་པར་རྟུན་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ the attainment of perfect enlightenment, i.e., the state of Buddha.

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ hangs down straightly or suspends (some ornaments) fringes or silk cloth).

མངོན་པར་བརྟུན་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ cognition; knowing of.

མངོན་པར་ཤེས་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ science; resp. མངོན་པར་ཤེས་པ་ བཟིགས་པ་ *grñon-par bdu-hye-pa* བཟིགས་པ་ certain gifts of supernatural perception, of which six kinds are enumerated: (1) བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ seeing anything clearly as if with divine sight. By the exercise of this power one can see (realize) the sufferings of all kinds of living beings; (2) བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ divine hearing in a perfect manner. By the exercise of this knowledge one can hear the sound of བཟིགས་པ་ (the smallest insect) and understand the different languages articulate and inarticulate of all living beings; (3) བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ knowledge of another's heart; བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ knowing of another's thoughts; བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ བཟིགས་པ་ serial

knowledge of the heart; (4) **हृदयवृत्तिप्रवक्ष्यते** knowledge of the four forms of miracle. By the exercise of this knowledge one knows the events of his former and future states of existence, and also the circumstances of his death and birth. By the exercise of one's miraculous knowledge it is possible to move one's body without being seen; (5) **हृदयवृत्तिप्रवक्ष्यते** knowledge of the power of remembering the acts of one's former existence or life; (6) **हृदयवृत्तिप्रवक्ष्यते** knowledge of the destruction of the passions. By the exercise of the knowledge of (**मरण** and **मरण**) decay and destruction, one can quickly attain to the state of the omniscient (**सर्वज्ञ**) by purifying himself of all impurities of the heart. By the exercise of the power of knowing all living beings one can perceive as well the stages of their moral perfection or culture.

अद्वैतः शेषः पञ्चमः अद्वैतः पञ्चमः पञ्चमः the pos-
sessor of the six kinds of fore-knowledge;
an epithet of Buddha (*M. V.*).

मदेंकयस जेस परे जेस व *mān-por c'es-pahi c'es-*
pa अभिसोज्ञान fore-knowledge.

सन्निधौ चित्तं नम्रं *niṣṭhān-pitr-samā* अभिमानस
Samādhi; contemplation; reflection.

ਮੱਝਖਰ ਸੇਵ *mān-par-seh* ਅਭਿਗ੍ਯਾਨ coagulated: congealed.

ਮੰਨੋ-ਪਾਰ-ਸੋਨ ਚਮਿਪਨ involv-
ed : fully occupied ; engrossed.

མེད་པར་བྱས་པ་ *mañon-pur* *llug-pu* བཀའ་བྱུང་།
 ʼམེད་པར་བྱས་པ་, a new-comer; new arrival; one
 just come.

ਅੱਡੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ *ṁhōn-phyogs* = ॥ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ॥ ਅਧਿਸ਼ਿਤਿ,
 ਅਸੁਖ, ਅਸੁਖ in colloq. 1. towards; forward;
 straight ahead. 2. moving towards; ਖੁੱਲ੍ਹਾ
 ਅੱਡੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ *ṁkye-wa la ṁhōn-du phyogs-pa*
 proceeding to birth; ਅੱਡੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ

rushing on to death; **མར་ལྷན་པ་མཛོད་དུ་ཕྱགས་པ་**
moving towards the attainment of Buddha-
hood.

भट्टे बुद्धमहे *māṇa-phyag-s-te* चम्येत्य having
gone on ; proceeded.

મર્દેશ્વ મિશન-પ્રદાન દિસિમ્યુલેશન.

manifest to be mani-
fest; to make public; to make clear or
manifest to one's self.

મદેશ દેશ *maison-shen* અભિનિવેશ application ; devotion.

अहो ह्यस्य *mānā-ṅloṃṣ* अभिमनस् having
the mind directed towards; longing-for.

ਅਨੋਖਾ ਜੇਖ *union-for* fore-knowledge.

မင်းရဲအေးအေး *mān-cs-aw* 1. v. မွှေ့ (Mān.) the mag-pie. 2. one possessed of fore-knowledge; one who can read the mind of others.

मर्दङ्गुम *maṛḍaṅga-sūta* प्रत्यक्ष open, public, manifest; cognizable by the senses.

Syn. **མཛེན་ལྷན་** *māon-du*; **ཤལ་ཤི་ལུ་མ་** *datm-pohi-yul* (*Māon*).

མངོན་མཁུ་ *mañon sum-du* 1. manifestly; adv. openly, publicly. 2. **མངོན་མཁུ་** = *ghos-vu*, e.g., bodily, personally; by one's own personal experience; **མངོན་མཁུ་** རྒྱུ་ *mañon-sum-du skyes* **ཅམིའཕྱེད་**, **ཅམིའཕྱེད་** really born, not of imaginary birth; **མངོན་མཁུ་** རྒྱུ་འདུལ་བར་ *མཁུ་ལ་* **སྐྱུ་ལ་** *mañon sum-du* proper to place under moral discipline; one fit to be brought under religious control.

अद्वैतं सुखं पुण्यं मिदं *non-ram phyogs-min-*
pa पराङ्मुखः not forward; unable to
 succeed; turned back; failed; unsuccessful
 in an enterprise.

अदृश्यं सुखं विदुः प *mān-sukh min-jat* परोक्ष be-
yond the range of sight; imperceptible;
unknown; unintelligible.

མངོན་གསལ་ *man-gsal* lucid, clear, evident;
making known; manifesting, v. མངོན་པར་གསལ་

རྩ་ཁྲིམ་མཚན་ tambour; འབྲུག་མཚན་ a drum used in battle; ལམ་མཚན་ a large military drum beaten at one end; བུ་མཚན་ kettle-drum
ལམ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་-རྩ་ཁྲིམ་, བུ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་; རྩ་ཁྲིམ་-རྩ་ཁྲིམ་
a drum made of earthenware; རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ the drum of victory; ལམ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་
drum at a wedding; རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་
khrims-kyi རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་
having beaten the large drum for the Government edicts.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ a white hairy tail; རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ a fan of the white yak-tail or the chowry.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ mower; reaper.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ (རྩ་ཁྲིམ་) a stool on which the larger drums are set for being beaten.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ (རྩ་ཁྲིམ་) 1. རྩ་ཁྲིམ་ sound of the drum. 2 an epithet of Buddha Amogha Siddha; རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་
n. of a forest situated on the mountains Spring-dkar རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ in the fabulous continent of Uttara Kuru.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ abbr. of རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་, the tail and the crest-hair (mane) of a yak, horse or mule; རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་
to all their tails and manes scarves of five different colours were attached (A. 141).

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ a drum-rod; gon. a bent rod used as a drum-stick.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ 1. a small drum. 2. a small camel; a young camel.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ a scarf tied to a drum.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ a drummer.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ chief drummer.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ drum-skin.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་, vb. pf. རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་, fut. རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་, imp. རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་, to mow, to reap, to cut

with the sickle; abst. the seeding of corn, barley, wheat or paddy; རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་
ma རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ the reaped corn.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ fame; also large drum; a drum announcing fame.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ a Sūtra in the *Rahgyur* of a metaphysical nature (K. d. 142).

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ 1. n. of an Indian sage who is said to have flourished a thousand years before Buddha. 2. n. for camel in W.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ n. of an animal: རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་
ལམ་མཚན་ his food was the fresh meat of རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ (Sman. 212).

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ drum-stick.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ drum and cymbal.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ the tail; the hairy tail of a boar; རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་
byed རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ puffing out the tail.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ a kind of drum.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ or རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ the camel; རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ a young camel; the smaller species of camel: རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་
ལམ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་, རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་
ལམ་མཚན་ hearing the news of his having gone to a distant country, he became greatly grieved, as if he had lost his camel or mule (Hbrom. 113).

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ ka, a *srimbu*, i.e., worm with a black head. In whatever place the worm was found on its back, that place suffered from visitations of various kinds of calamities, such as war, famine, disease, devastations and destructions (K. ko. 237).

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ serge cloth made of camel's hair.

རྩ་ཁྲིམ་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ རྩ་ཁྲིམ་-ལམ་མཚན་ a drum-maker.

८५३ *rñu-zlam* (*rñu-dam*) **बदरु, आनक** kind of drum played at Indian concerts.

८५४ *rñu-zor* n. of a demi-god.

८५५ *rñu-zlam-can* **रुद्र** species of flower [a kind of drum; the resin of *Hoscelia thurifera*] S.

८५६ *rñu-yu* handle of a kettle-drum which is supported by a stick sometimes fixed on the ground but generally held by the hand.

८५७ *kñu-yab* **आनक, यकीचेक** 1. lit. "the father of tails," i.e., a yak's tail, used for tanning and sometimes for dusting. 2. n. of a fabulous continent said to exist to the north of Janbadvipa.

८५८ **महेश्वर** a term for horses in general; lit. that has the yak's tail (*Ḥñon*).

Syn. **यथेय** *gyog-byed*; **यथेय** *kyod-byed* (*Ḥñon*).

८५९ *rñu-gyog* **आनक** a military drum.

८६० *rñu-rañ* long tail.

८६१ *rñu-ñiñ* the wooden body of a drum; also the wooden support.

८६२ *rñu-ṣoñ* kettle-drum; music (*Sch.*).

८६३ *rñu-ṣoñs* or ८६४ *rñu-ṣoñ* a loud beat or roll of the kettle-drum (*Sch.*).

८६५ *rñad* **यथेय** *gyog-byed*, **यथेय** *kyod-byed*.

८६६ *rñan-bgrañ* enumerating another's faults: **यथेय** *gyog-byed* **यथेय** *kyod-byed* like enumerating the sins or misdoings of a family, i.e., from father to son (*Yig. k.*).

८६७ *rñan-can* or ८६८ *rñan-chen* **आनक, आनक** *joering*; disdain: (८६९ *rñan-chen* *gyod-byed* *ñon*) the evil hearted also came to scoff at him (*Ḥñon*, 37).

Syn. **यथेय** *gyog-byed*; **यथेय** *kyod-byed* or **यथेय** *kyod-byed* (*Ḥñon*).

८६९ 1: subst. *rñan-pa* = **यथेय** remuneration for a service done; reward; fee; hire; wages; vb. pf. **यथेय** *gyog-byed* to pay hire to; **यथेय** *gyog-byed* or **यथेय** *gyog-byed* to pay wages or remuneration; sometimes to bribe; to corrupt.

८७० n: acc. to *Jā.* a kind of sacrifice in C. Tibet.

८७१ *rñan-bpog-ñu* to insult, deride.

८७२ *rñich-pa* 1. to be hungry: **यथेय** *gyog-byed* *rñich-pa* to be greedy; to have a craving appetite; acc. *Jā.* 2. ct. **यथेय** *gyog-byed* to crave; to desire earnestly. 3. in *W.* colloq. for ८७३, to mow.

८७४ *rñab tsha-ñu* oppressive: **यथेय** *gyog-byed* *rñab tsha-ñu* even if the laws (of government) be oppressive.

८७५ *rñang-ṣha* = **यथेय** *gyog-byed* a surgical instrument, made of horn, for drawing out blood by suction.

८७६ *rñam-rñam* 1. threateningly 2. with dazzling splendour; **यथेय** *gyog-byed* *rñam-rñam* anything tidy and very fine.

८७७ *rñam-can* 1. mly. ragsful; avaricious; covetous; 2. **यथेय** *gyog-byed* *rñam-can* raging; gluttonous; ravenous.

८७८ *rñam-byeṣ* 1. expression or appearance of wrath. 2. = **यथेय** *gyog-byed* *rñam-byeṣ* splendour; magnificence (*Jā.*).

Syn. **यथेय** *gyog-byed* *rñam-byeṣ*; **यथेय** *gyog-byed* *rñam-byeṣ* (*Ḥñon*).

८७९ *rñam-pa* 1. to rage at; to be turbulent; to devastate; **यथेय** *gyog-byed* *rñam-pa* a voice of terror. 2. to breathe violently; to pant for; to desire ardently; **यथेय** *gyog-byed* *rñam-pa* to be blood-thirsty; **यथेय** *gyog-byed* *rñam-pa* ravenously (devouring).

རྟོག *rtog-pa*, pf. **ལྟོ** *brtso*, fut. **ལྟོ** *brtso*, acc. to *Cs.* and *Jā.* **ལྟོ** *brtso*, imp. **རྟོ** *rtog* or **ལྟོ** *rtos*. 1. to parch (barley, wheat, or rice); to bruise; to roust; to fry, e.g., meat in a pan. 2. acc. to *Cs.* to deceive.

རྟོག *rtog-pa* in *Ld.* to be able, v. **ལྟོ** *rtso-wa*.

ལྟོ་ལྟོ *rtom-brjiḍ* (cf. *ལྟོ་ལྟོ*) splendour; stateliness; majesty; **ལྟོ་ལྟོ་ནས་** *rtom-bag-* can grand; majestic; terrible.

རྟོ་མ་པོ *rtom-po* bright; brilliant; majestic; shining.

རྟོ་པོ་མོ *rtol-bon* the earliest stage of the Bon religion of Tibet known by the name of **ལྟོ་པོ་** or *Statika*, which flourished before the second century B.C.; said to have been introduced in Tibet during the reign of the seventh descendant of King **ལྟོ་པོ་མོ་མོ** (*J. Zan.*).

ལྟོ་པོ་མོ *rtog-khyer* one who has caught the skin disease called **རྟོ** *rtso*.

ལྟོ *lha* pa five: **ལྟོ་ལྟོ** *lha-pa* or **ལྟོ་ལྟོ** all the five; each of the five; **ལྟོ་ལྟོ** *lha-rgya* pa **ལྟོ་ལྟོ** five hundred; **ལྟོ་ལྟོ** *lha-bcu* pa **ལྟོ་ལྟོ** five hundred; **ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ** *lha-pa* the fifty-first: **ལྟོ་ལྟོ** *lha-cha* pa **ལྟོ་ལྟོ** the fifth part or share.

ལྟོ་ལྟོ *lha-khoch* lit. the five offerings; but the term signifies the religious service with illumination on the anniversary of the birth of Tsong-khapa, the great Buddhist reformer of Tibet, which generally falls in the month of November, i.e., about the 25th of the 9th Tibetan month. It is observed in every house in Tibet.

ལྟོ་ལྟོ *lha-ston* pa **ལྟོ་ལྟོ** five thousand.

ལྟོ་ལྟོ *lha-ston* pa **ལྟོ་ལྟོ** the fifth festive ceremony generally observed.

ལྟོ་ལྟོ *lha-tham* a Buddhist monk who does not possess any knowledge of the ritual and the contemplative practice of Buddhism.

ལྟོ་ལྟོ *lha-bdo*, **ལྟོ་ལྟོ** *lha-bdo* *shigs-ma ma-rubḥa tsho* (*Udrom. 25*).

ལྟོ་ལྟོ *lha-drug-bgyo* in Tibet when one borrows grain he has, as a rule, to give back one measure more for every five measures he had taken. This is called the payment—six for five measures of agricultural loan.

ལྟོ་ལྟོ *lha-dan* pa **ལྟོ་ལྟོ** n. of a city in ancient Kho-ten known in Tibet under the name of Li-yul.

ལྟོ་ལྟོ *lha-pa* **ལྟོ་ལྟོ** the five early disciples of Buddha:—Kaundinya, Aśvajit, Vāṣpa, Mahānāman, and Bhadrīka, who first received his teachings (*Fig.*).

+ **ལྟོ་ལྟོ** *lha-pa* pa **ལྟོ་ལྟོ** 1. the fifth; **ལྟོ་ལྟོ** the fifth day after the full or new moon, **ལྟོ་ལྟོ** 2. n. of a tribe in Tibet. 3. **ལྟོ་ལྟོ** *lha-pa* a name for a Buddhist monk's raiment. 4. the fifth path: **ལྟོ་ལྟོ** *lha-pa* **ལྟོ་ལྟོ** the ten have gone before on the fifth path (*Fig.*).

ལྟོ་ལྟོ *lha-pa* **ལྟོ་ལྟོ** the fifth state, i.e., death.

ལྟོ་ལྟོ *lha-po* pa the five.

ལྟོ་ལྟོ *lha-pa-bi-don* = **ལྟོ་ལྟོ** *lha-pa* the five sciences.

ལྟོ་ལྟོ *lha-pa* n. of a singing bird, v. **ལྟོ་ལྟོ**.

ལྟོ་ལྟོ *lha-pa-bi-lam* = **ལྟོ་ལྟོ** the way to the fifth state, i.e., death.

ལྟོ་ལྟོ *lha-wa* a flash (of lightning).

ལྟོ་ལྟོ *lha-rtsen* pa **ལྟོ་ལྟོ** or **ལྟོ་ལྟོ**, a game played with five dice; **ལྟོ་ལྟོ** n. of the Yaksha who is custodian of wealth; one of the eight generals of Vaisravana (*Fig.*).

ཐ་མ *pha-ma* = ཐ་མ or ཐ་མར = ཐ་མར་གསུང་། dawn; very early in the morning: མར་ཐ་མར་ to-morrow early morning.

ཐ་མ *pha-ma* རྒྱལ་ལོ་, ར་ལོ་, ར་ལོ་ the former; the first-named; the earlier one; anterior in time and place; the first; the foremost in a series: ཐ་མ་ལོ་ལོ་ རྒྱལ་ལོ་ as before: as the one gone before: as the earlier one; ཐ་མ་ལོ་ ལོ་ in early times.

ཐ་མ *pha-mo* earlier; bygone; ཐ་མ་ལོ་ long before; from former time.

ཐ་མ *pha-ma* break fast; the morning food; food taken early in the morning.

ཐ་མ *pha-mo* of old time; past ages; ཐ་མ་ལོ་ before; in time past; gone before.

ཐ་མལ་མ *pha-la-ma* = ལོ་ལོ་ ལོ་ in Teang a return visit or entertainment.

ཐ་མ *pha-ma* = ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ straps for binding things to a saddle; ཐ་མ་ལོ་ the straps which go round the hind part, and called ལ་ལོ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ ལོ་ (Lhamo bhotod-pa).

ཐ་མ *pha-ma* very early.

ཐ་མལ་ལོ་ལོ་ *pha-ma-lam-pa* the accenting of the first syllable.

ཐ་མ *pha-ma* རྒྱལ་ལོ་ 1. before; in the first place; first of all; at first. 2. anciently; in olden times.

Syn. ཐ་མ་ལོ་; ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་-du; ཐ་མ་ལོ་ (Mfon.).

ཐ་མ་ལོ་ *pha-ma* a kind of tea.

ཐ་མ་ལོ་ *pha-ma*, also ཐ་མ་ལོ་, pf. ཐ་མ་ལོ་, fut. ཐ་མ་ལོ་, imp. ཐ་མ་ལོ་, to praise, commend, extol; to recommend: ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ it is recommended to go; ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ praising; singing praise; ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ a praiser, commender (Ca.); ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ worthy of praise; ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ praised; also n. of Buddha's horse; ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ thanksgiving.

ཐ་མ་ལོ་ *pha-ma* 1. praise; encomium (Ca.).

2. ཐ་མ་ལོ་ magical formula consisting mostly of strings of Sanskrit syllables in the recital of which perfect accuracy is required. These are used in invoking and coercing deities and demons, and are the equivalents of the famous mantras and dhāraṇī of Sanskrit Buddhism; ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ *pha-ma-sgrub-pa*, ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ *pha-ma-sgrub-pa*, to recite mantras; to pronounce charms or incantations; ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ the mystical or Tantrik doctrine of the Buddhists, v. ཐ་མ་ལོ་ *they-pa*; ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ clarified butter (used in the sacrificial fire); ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ *pha-ma-kyi spyod-pa* ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ mysticism; the practice of the mystic cult.

ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ *pha-ma-he-ha* ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ one who ministers charms, a professor of mysticism; ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ or ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ to carry dhāraṇī charms about one's self.

ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ *pha-ma-btu-ma* ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ extracts of mantra or charms.

ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ *pha-ma-pde-grum* acc. to the Buddhist as well as the Bon-po = ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ the external or ritualistic science. 1. the external spells by which a god or goddess is propitiated or brought under one's power so as to obey the wishes; ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ ཐ་མ་ལོ་ the secret charms by the efficacy of which a Tantrik Bodhisattva either in his wrathful manifestation or in his milder form is propitiated. By dint of charms, he mysteriously unites with a female who having acquired similar perfections and merits like himself, is thus prepared spiritually for such a union. Both having attained to the same degree of spiritual culture and sitting in each others embrace vanish, it is believed, into the state of Nirvāṇa. This practice is called ཐ་མ་ལོ་

mkhab-spyod. 2. བཟང་ཐུགས་ secret written charms; བཟང་ཐུགས་ ཡར་ལོ་སྒྲུབ་ charms which contain efficacious significations and are capable of over-powering or coercing spirits. These charms are generally inscribed on cloth, paper, or wooden boards. 3. རྟག་ཐུགས་, བ. རྟག་ spells.

ཐུགས་ལ་ *shugs-pa* བཟང་ཐུགས་ one versed in the Tantra cult of the Buddhists; one who practices mysticism.

Syn. ཐུགས་པ་ *shugs-pa-can*; བཟང་ཐུགས་ *mkhab-spyod*; ཐུགས་པ་མཚན་ *shugs-hachan*; བཟང་ཐུགས་པ་ *mkhab-shugs-pa*; ཐུགས་པ་ལ་ *shugs-pa-lay*; བཟང་ཐུགས་པ་ *shugs-pa-lay*; ཐུགས་པ་ལ་ *shugs-pa-lay*; ཐུགས་པ་ལ་ *shugs-pa-lay*; ཐུགས་པ་ལ་ *shugs-pa-lay*.

ཐུགས་པ་ *shugs-bon* for ཐུགས་པ་ and ཐུགས་པ་ *Bon-po*.

ཐུགས་པ་ལ་ཐུགས་པ་ལ་ཐུགས་པ་ལ་ *shugs-pa-lay shugs-pa-lay shugs-pa-lay* n. of an ointment for wounds and sores (*Sman*, 350.).

ཐུགས་པ་ལ་ *shugs-ryis* བཟང་ཐུགས་ Brahmap.

ཐངས་ཐུགས་ *shugs* = བཟང་ཐུགས་, བ. བཟང་ཐུགས་.

ཐུགས་ཐུགས་ *shugs-skraj* = བཟང་ཐུགས་ ཐུགས་ panic; sudden fear.

ཐུགས་ཐུགས་ *shugs-byed* བཟང་ཐུགས་ very fearful, terrific; panic stricken.

ཐུགས་ *shan* for ཐུགས་ or ཐུགས་ *shan*, ཐུགས་ formerly; before; previously, opp. to now: ཐུགས་ལ་ ཐུགས་ལ་ཐུགས་ *Charka* was sent for early or at first.

ཐུགས་ཐུགས་ *shan-bu* a medicinal herb.

ཐུགས་ *shar* ཐུགས་ལ་, ཐུགས་ adv. of time, used for ཐུགས་ *shu-ru*, before; beforehand; previously; formerly; at first; ཐུགས་ from before; ཐུགས་ལ་ what has not existed before; an innovation; ཐུགས་ལ་ what was not done before; ཐུགས་ལ་ to get up first; one who has risen first or early; ཐུགས་ལ་ཐུགས་ལ་ to have or avail of a former arrange-

ment or system; ཐུགས་ལ་ཐུགས་ལ་ old or early records; the writings of antiquity; ཐུགས་ the former; first mentioned; ཐུགས་ ཐུགས་ = ཐུགས་ལ་ཐུགས་ or ཐུགས་ལ་ཐུགས་ than, before; ཐུགས་ ཐུགས་ལ་ཐུགས་ལ་ ཐུགས་ལ་ཐུགས་ལ་ ཐུགས་ལ་ཐུགས་ལ་ the prince was superior even to those who preceded him, i.e., even he excelled his predecessors." Although ཐུགས་ occurs almost exclusively as a temporal adv., it is used in the sense of a local postp. in the honorific expression ཐུགས་ཐུགས་, before his eyes, in his presence.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-shyug* = ཐུགས་; ཐུགས་ an elder brother.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-khyun* ཐུགས་ or ཐུགས་ཐུགས་ as usual; in the ordinary course; as formerly.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-khins* (*shar-thin*) early laws; previous punishment or conviction.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-shkyur* = ཐུགས་ཐུགས་ former custom or usage.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-ryug* early diffusion or earlier propagation.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-hyug* given as before; as before.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-ryes-can* one who follows or acts according to precedents; ཐུགས་ཐུགས་ ཐུགས་ཐུགས་ *shan-nuhi lam-lug-er* the old or former customs.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-ryug* = ཐུགས་ཐུགས་ ཐུགས་ཐུགས་ premeditated; thought of before; anything done after much consideration.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-lar* as before.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-hthu* anything that is to be drunk first; an early drink.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-dra* (ཐུགས་ཐུགས་ *shan-hdren-pa*) ཐུགས་ཐུགས་ formerly invited.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-gnod* aggression; doing mischief without provocation.

ཐུགས་ཐུགས་ *shar-mu* sharp, intelligent, quick of apprehension.

རྒྱ་མེད་ཅིན་ *ghar-meg-rheg* योग gaining or acquiring what one was without before; རྒྱ་མེད་གསར་སྐྱུག་ innovation; new introduction; རྒྱ་མེད་གསར་བྱས་ what did not exist before (in the usage, custom or institutions), but has been introduced.

རྒྱ་མེད་ *ghar-tshim* རྒྱ་མེད་ རྒྱ་མེད་ early satisfaction; previous contentment.

རྒྱ་མེད་ *ghar-bshin* as before, as usual.

རྒྱ་མེད་ *ghas* resp. རྒྱ་མེད་ *ghu-ghas* pillow; cushion; bolster: རྒྱ་མེད་ཀྱི་ལུ་གུ་ལ་ using their things as a pillow; རྒྱ་མེད་ or རྒྱ་མེད་ pillow; རྒྱ་མེད་ a cushion for the back; རྒྱ་མེད་ a couch of pillows.

རྒྱ་མེད་ *ghas-pa*, v. རྒྱ་མེད་.

རྒྱ་མེད་ *ghun*, adv. of time; in colloq. signifying previously; first; ago.

རྒྱ་མེད་ *ghur-ica* to snore (cf. རྒྱ་མེད་ also རྒྱ་མེད་).

རྒྱ་མེད་ *ghehu* the kind of pulse or peas growing in the Sub-Himalayan regions called རྒྱ་མེད་, v. རྒྱ་མེད་ *grehu*.

རྒྱ་མེད་ I: *gho* or རྒྱ་མེད་ *gho-gba-jis* (རྒྱ་མེད་ *zanareg*).

རྒྱ་མེད་ II: a root signifying green; as sbst. plant, herb, green vegetable; རྒྱ་མེད་ *ghy* *skyen* early growth; when it is verdant.

རྒྱ་མེད་ *gho-kya* pale-green.

རྒྱ་མེད་ *gho khra* painting on a blue body in variegated colours.

རྒྱ་མེད་ *gho-gga* officinal herb; green ginger: རྒྱ་མེད་ཀྱི་ལུ་གུ་ལ་ རྒྱ་མེད་ཀྱི་ལུ་གུ་ལ་ the pungency of green ginger removes headache and congested liver (*Gman*).

རྒྱ་མེད་ *gho-ljan* bluish-green.

རྒྱ་མེད་ *gho-log* unripe fruits; green fruits.

རྒྱ་མེད་ *gho-dregs* mire or bluish-green mud.

རྒྱ་མེད་ *gho-nay* blue-black; deep-blue.

རྒྱ་མེད་ *gho-gne* ornaments made of coloured glass-beads.

རྒྱ་མེད་ *gho-sprin* = རྒྱ་མེད་ (mystic expression) (*Mish*).

རྒྱ་མེད་ I: *gho-ica* Cs. also རྒྱ་མེད་ *ghod-pa*, pf. རྒྱ་མེད་ *ghslog*, fut. རྒྱ་མེད་ *ghslog*, imp. རྒྱ་མེད་ *ghslog* to become green; རྒྱ་མེད་ *gho-cho* green; verdant.

རྒྱ་མེད་ II: རྒྱ་མེད་ རྒྱ་མེད་ 1. to bless; to pronounce benediction. 2. to design; to intend: རྒྱ་མེད་ རྒྱ་མེད་ རྒྱ་མེད་ *gha-lis* *ghslog* *pa-hi* *gyu* the turquoise intended for me.

རྒྱ་མེད་ *gho-gman* a medicinal herb.

རྒྱ་མེད་ *gho-rtsba* green grass, as distinguished from རྒྱ་མེད་, whitish-green shoots of grass.

རྒྱ་མེད་ *gho-tshod* vegetables; herbs.

རྒྱ་མེད་ *gho-rdsab* n. of a colour or paint.

རྒྱ་མེད་ *gho-yas* n. of a number.

རྒྱ་མེད་ *gho-lo* green leaf; the leaf of a plant (Cs.): རྒྱ་མེད་ རྒྱ་མེད་ *gho-lo* *ghar-ica* 1. to sprout. 2. "to become notorious."

རྒྱ་མེད་ *gho-lsahs* རྒྱ་མེད་ pale or rather Greenish blue; རྒྱ་མེད་ *gho-lsahs-ma* རྒྱ་མེད་ the goddess Paldan Lhamo; the sky.

རྒྱ་མེད་ *gho-lsahs-lus* རྒྱ་མེད་ pale-blue body.

རྒྱ་མེད་ *gho-gpa*, prob. pf. རྒྱ་མེད་ *ghslog*, fut. རྒྱ་མེད་ *ghslog*, imp. རྒྱ་མེད་ *ghslog*, to vex; to annoy; to cause petty irritation; to disturb from rest.

རྒྱ་མེད་ *ghon* རྒྱ་མེད་, རྒྱ་མེད་, རྒྱ་མེད་ former; formerly; before; previously; རྒྱ་མེད་ རྒྱ་མེད་ *ghon-lsahs-rgyas* རྒྱ་མེད་ the earliest Buddha:

ཐོན་ཀྱི་ཐུང་བཅུག་པ་འདྲེན་པ་ལ་ *ñhon-gyi rgyal-tsa shugs-bshugs-pa* ཐུང་མཁའ་ལ་ཐོན་པ་ when the first Buddha was still living; ཐོན་ཀྱི་འཕར་ལེན་ *ñhon-gyi-hchar-gahi* former matter or subject; ཐོན་ཀྱི་ཙམ་ *ñhon-gyi cho-ga* ཐུར་མཁས་ the preliminary ceremonies or rites; ཐོན་ཀྱི་མཐའ་ *ñhon-gyi-mthah* ཐུག་པ་, the end of a preceding one; ཐོན་ཀྱི་མའ་ *ñhon-gyi mu* ཐུག་པ་ former boundary or limit; the starting point; ཐོན་ཀྱི་རྒྱ་མཚན་ *ñhon-gyi dug-sam-tshe* ཐུག་པ་ or ཐུར་མཁས་ former or olden times. This word has more commonly the temporal signification, whilst ཐོན་ལ་ refers most frequently to place and position.

ཐོན་ཀྱི་མའ་ *ñhon-skyes* ཐུག་པ་, ཐུག་པ་, ཐུག་པ་, the first-born; born before; the first-born of Brahmā; a Brāhmaṇ; an elder brother.

ཐོན་ཀྱི་རབས་ *ñhon-kyi ra's* 1. ཐུར་མཁས་ ancient history; legends. 2. former generation.

ཐོན་ལེན་ *ñhon-hyro* ཐུར་མཁས་, ཐུག་པ་ one going before; precursor: ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ *ñhon-du hyro*, ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ལེན་ *ñhon-du stuogs-pa* ཐུག་པ་ the preamble or the introduction of a work.

Syn. ཐོན་ལེན་ *gnah-bo* (*ñhon*).

ཐོན་མཁས་ *ñhon-cha't* in former times; anciently: ཐོན་མཁས་ལེན་ཐོན་མཁས་ལེན་ལེན་ *ñhon-med na-yin ñhon-cha't na-grags-pa* not that it did not exist before, but it was not known formerly.

ཐོན་ལེན་ *ñhon-hjug* anything fixed to the fore; a prefix; a prefixed letter.

ཐོན་ཀྱི་ *ñhon-du* or ཐོན་ལ་ *ñhon-la*, adv. and postp. before; formerly; at the head; in advance; in front of. Of the various forms of cognate meaning, this is the most usual and regular; ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ *ñhon-du* to go before; precede; ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ལེན་ *ñhon-du hjug-pa* to put or place before; ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ལེན་ *ñhon-du bdren-pa* ཐུར་མཁས་: one drawing

before, leading; a guide; ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ལེན་ *ñhon-du gnas-pa* placed or located in front; existing from before; ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ལེན་ *ñhon-du-byas* ཐུར་མཁས་, ཐུར་མཁས་ promoted; remunerated; honoured; visited; ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ལེན་ *ñhon-du byas-nas* ཐུར་མཁས་ ཐུར་མཁས་ being respected; ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ལེན་ *ñhon-du behag-pa* = ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ལེན་ placed before.

ཐོན་ཀྱི་མའ་ *ñhon-du* ཐུར་མཁས་ ancient time; olden times; of yore.

ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ *ñhon-dran* recollecting the event of former times; ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ཐོན་ཀྱི་ཐུང་ *ñhon-dran-gyi glam* stories of olden times (which have) come down.

ཐོན་ལེན་ *ñhon-nas* from a former time.

ཐོན་ལེན་ *ñhon-po* or ཐོན་ལེན་ *ñhon-mo* 1. v. ཐོན་ལེན་ blue. 2. stale; old.

ཐོན་ལེན་ཐོན་ལེན་ *ñhon-po bshin* = ཐོན་ལེན་ the blue sky, the nature of which is blue as of old; ཐོན་ལེན་ཐོན་ལེན་ *ñhon-por-hgyur* (ཐོན་ལེན་ ཐོན་ལེན་) to go out of use; become old and useless.

ཐོན་ལེན་ *ñhon-phyug* rich from the beginning; rich at first; formerly rich.

ཐོན་ལེན་ལེན་ཐོན་ *ñhon phyug-par gyur* was formerly rich.

ཐོན་ལེན་ *ñhon-bu* a vegetable; n. of a medicinal plant, *Delphinium Kashmirianum*: ཐོན་ལེན་ཐོན་ལེན་ཐོན་ལེན་ཐོན་ལེན་ *ñhon-bus chu-ser na't-rnam's hjam-por bhyoñ*.

ཐོན་ལེན་ *ñhon-byuñ* ཐོན་ལེན་ཐོན་ལེན་, ཐུར་མཁས་, ཐོན་ལེན་ history; ancient account: ཐོན་ལེན་ཐོན་ལེན་ *ñhon-byuñ* ཐོན་ལེན་ anything happened before; early events; gone before.

ཐོན་ལེན་ *ñhon-byus* ཐོན་ལེན་, ཐོན་ལེན་ destiny; fate.

ཐོན་ལེན་ *ñhon-hbum* n. of a botanical work; 'the hundred thousand vegetables' (*Ce.*).

ཐོན་ལེན་ *ñhon-sbyañs* culture of a former birth; early development; ཐོན་ལེན་ཐོན་ལེན་

gñon-pbyuñs-kyi suga hy dint of culture in a previous existence (Fig. 7).

ཤོན་མ་ *gñon-ma* 1. **མ་གཤམ་** the former (when two persons or things are spoken of); **ཤོན་མ་མཇུག་པའི་གཤམ་** *gñam* the former (persons or things). 2. beginning; **ཤོན་མ་བྱུང་གི་ཤོན་མ་** a beginning to build temples was made at Tihara.

Syn. **ཤོན་མ་** *gñon-ma*; **ཤོན་མ་** *thog-ma*; **ཤོན་མ་** *dañ-po*; **ཤོན་མ་** *ago-ma*; **ཤོན་མ་** *gnah-ira* (*Mñon.*).

ཤོན་མ་ *gñon-mo* ལ་ the first; a vegetable.

ཤོན་མ་འཕུང་ཤོན་མ་ *gñon-mo chab-hdrau* (lit. the vegetable which draws out water). 1. n. of a medicinal plant which is largely used in dropsy. It grows on the plains as well as in the clefts of rocks in Tibet. 2. ལ་ལ་ལ་ལ་ (ཤོན་མ་), ཤོན་མ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ (Mñ. 4).

ཤོན་མ་ལ་ལ་ *gñon-lmar-can* ལ་ལ་ལ་ལ་ 1. blue and red; purple. 2. an epithet of S'iva.

ཤོན་མ་ *gñon-lake* olden times.

ཤོན་མ་ལ་ལ་ *gñon-lahin* as formerly.

ཤོན་མ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ *marita* of former existence (*M. V.*).

ཤོན་མ་ལ་ལ་ *gñon-rab* ལ་ལ་ ancient history; former generation; **ཤོན་མ་ལ་ལ་** *gñon-rab-kyi* ལ་ traditions of antiquity.

ཤོན་མ་ *gñon-rol* = **ཤོན་མ་** *gñon-rol* ལ་ time or period.

ཤོན་མ་ལ་ལ་ *gñon-la* ལ་ལ་ previously stated; explained before or said before.

ཤོན་མ་ལ་ལ་ *gñon-las* ལ་ལ་, ལ་ལ་, ལ་ལ་ former actions; an accident; an event over which one has no control; from *hai-ro*.

ཤོན་མ་ལ་ལ་ལ་ *gñon-lasng-ma* ལ་ལ་ due to merits formerly acquired, v. ལ་ལ་ལ་ལ་ or ལ་ལ་ལ་. 1. virtue; piety. 2. paradise. (*Mñon.*).

ཤོན་མ་ *gñon-las* to reap.

ཤོན་མ་ *gñon-las* n. of a number.

ཤོན་མ་ *gñon-las* 1. = **ཤོན་མ་** 2. ལ་ལ་ལ་ *nas* ལ་ལ་ to crop barley. 3. ལ་ལ་ལ་ to tempt (*Situ. 77*).

ཤོན་མ་ *gñon-las-pa* to seduce deceitfully (a woman or man) (*Sch.*); also to draw out; to distill; to extract the juices of.

ཤོན་མ་ *gñon-las-ron*, v. ལ་.

ཤོན་མ་ *gñon-las-pa* = ལ་ལ་ *gñon-las-pa* ལ་ to honour; to worship.

ཤོན་མ་ *gñon-las-pa* 1. acc. to *Sch.* = ལ་ལ་. (2) acc. to *Lex.* ལ་ལ་ or ལ་ལ་.

ཤོན་མ་ *gñon-las* = ལ་ལ་ལ་ *passionate* (*Situ. 99*).

ཤོན་མ་ *gñon-las* crops; ལ་ལ་ལ་ harvest fit for the sickle (*Situ. 77*).

ཤོན་མ་ *gñon-las* reaped; ལ་ལ་ལ་ reaped the harvest (*Situ. 75*).

ཤོན་མ་ *gñon-las-pa* ལ་ tempted, entrapped.

ཤོན་མ་ *gñon-las*, pres. ལ་ལ་ལ་ *gñon-las-pa*, ལ་ལ་ *gñon-las*, past “ལ་ལ་ལ་ *gñon-las* (*Situ. 75*); ལ་ལ་ལ་ *gñon-las-pa* ལ་ medicine to be inhaled.

ཤོན་མ་ *gñon-las* ལ་ drawn in (breath or water); ལ་ལ་ drink.

ཤོན་མ་ *gñon-las* pf. of ལ་ལ་ *gñon-las*.

ཤོན་མ་ *gñon-las-pa* to point out another's fault; seek out faults; also to search out a lost article.

ཤོན་མ་ *gñon-las* 1. pf. ལ་ལ་ལ་ *gñon-las-pa* nas barley to be cropped (*Situ. 77*). 2. ལ་ལ་ to seduce, deceive; ལ་ལ་ལ་ *gñon-las-pa* to seduce a woman (*Situ. 75*).

ཤོན་མ་ *gñon-las* ལ་ dividing (discovery) pf. ལ་ལ་ལ་ *gñon-las* to hunted a wild animal (*Situ. 77*).

पञ्चमः *hṛṣṇon-pa*, *vh.* pf. and fut. *hṛṣṇon* 1. to pursue wild beasts; to hunt; to reduce *बुद्ध* *bud-nud*, esp. to sensual indulgence (*Jā.*): *हृदय* *hṛd* *hṛṣṇon-pa* *hri-dhṛṣṇa-la* *hṛṣṇon* a huntsman chases a wild animal. 2. abstr. *बाध*, *बध*, *बाधक* fowler; huntsman; *बाधक*, *बाधक* hunting; *हृदय* *hṛṣṇon-pa-mo* a hunting woman; a huntress (*Cs.*): *विदुषः* *vi-dhṛṣṇon* to have been hunting game.

पञ्चमः *hṛṣṇagga-lāu* *अश्वः*, *अश्वः* *n.* of Gautama's horse on which he left his home.

पञ्चमः *hṛṣṇagga-pa* = *पञ्चमः* *पञ्चमः* *पञ्चमः* 1. praise, eulogy; परिश्रम, प्रशंस प्रशंस; *पञ्चमः* *hṛṣṇagga-hoṣ* प्रशंस, *होष* praise-worthy. 2. description.

पञ्चमः *hṛṣṇo-ica* to be faint or exhausted (*Cs.*). *v.* *हृदय* *adug-hṛṣṇal*.

पञ्चमः *hṛṣṇag-pa* to place the head or body upon a cushion; to recline.

पञ्चमः *hṛṣṇo-ica* 1. परिश्रम the end *v.* *हृदय* *hṛṣṇo-ica*. 2. a h'azing, *हृदय* *hṛṣṇo-ica* *hṛṣṇo-ica* 3. mouldy; rotten (*Cs.*).

पञ्चमः *hṛṣṇo-ica-pa* = *हृदय* *hṛṣṇo-ica*, *imp* *हृदय* *hṛṣṇo-ica* (*Situ*. 75).

पञ्चमः *hṛṣṇo-pa* *हृदय* resolution: *पञ्चमः* *हृदय* *hṛṣṇo-pa* *hṛṣṇo-ica* परिश्रमना 1. to make a firm resolve to go the way of *Nirvāṇa* or to do any act of piety. 2. final consequences of Buddhist enlightenment, viz., showering of blessings on the afflicted. Compare—

यत् किञ्चिद् अगतो दुःखं तत् त्वं न वि पश्यसि।
बोधिसत्त्वमैः सर्वैः अगतं दुःखितम् अकुरु। (*Bodhi*)
"Let whatever sufferings the world has, come to me! may the merits of the *Bodhisattvas* make the world happy!"

ཅ *ca*, the fifth letter of the Tibetan alphabet, corresponding in pronunciation to the Sanskrit च or to English *ch* in the word "child." Acc. to Tibetan grammarians, the Sanskrit च is equivalent to ཅ, the seventeenth letter of the Tibetan alphabet. Thus Tibetans write the Sanskrit word चाण्ड (moon) as ཅཎ་དྭ ཅཎ་དྭ and not as ཅཎ་དྭ ཅཎ་དྭ *can-dra*.

ཅ 1. as num. fig. 5. 2. ཅ *ca*=ཕ *lea* excrement; alvine discharges: ཅམ་ཅམ་ to discharge excrements (*Ja*).

ཅ་ཅིར *ca-cir* bark (in *Id.*) (*Ja*).

ཅ་ཅུམ *ca-cus* warped; distorted; awry (*Sch.*).

ཅ་ཅ་ཅ་ཅ་ 1.=ཀི་ཀི་ཀི་ཀི་ རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་, རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་-ཤིན clamour, noise, cry; the noise produced by many people talking with one another. 2.=མཛད་ལྔ་, རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ ཅ་ཅ་ exclamation of joy: རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ now do not make such a noise! (*Mil.*) *Ki-li ki-la*, noise of laughter. 3. ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ chirping, twitter (of birds).

ཅ་ཅ་ཅ་ཅ་ *ca-co-grogs* རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་, རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ 1. expression of love in birds; a low or pleasing tone. 2.=ཕུག་ཅོད་ ཅི་ཅི་ pigeon.

ཅ་ཅ་ཅ་ *ca-co-ran* shouting, bawling; talkative, loquacious (*Ja*).

ཅ་ཅ་ཅ་ *ca-co-che* རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ a babel; confused noise (as in a market) (*Bag.*).

ཅ་ཅ་ཅ་ཅ་ *ca-co med-pa* རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ free from noise or chatter; without fuss; an

attribute of Buddha (*M. V.*); one of the eighteen independent conditions of Buddhahood (*Jh. sect. LXXIX*).

ཅ་ཕྱི *ca-phyi*=མི་མཐུན་པ་ disagreement; not in accordance with.

ཅ་ར་མ་ར་ *ca-ra ma-ra* raving; adj. irrelevant: མཛད་ཅ་ར་མ་ར་ལའ་བྱི་འདྲུག་ he is speaking irrelevant things, talking unconnectedly.

ཅ་ར་ར་ *ca-ra-ra* the noise produced by the falling of rain in high wind.

ཅ་ཤི *ca-ri* in *W.* a bug (*Jā*).

ཅ་རེ *ca-re*=ར་ར་ *car* continually; always (*Ja*).

ཅ་རེ་ཏ་རེ *ca-re na-re* drippingly; little and little (*A. 52*).

ཅ་ལེ་ཅ་ལེ *ca-le co-le*=ཅ་ལེ་ཅ་ལེ་ irregular. རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ ཅ་ལེ་ཅ་ལེ་ཅ་ལེ་ཅ་ལེ་ཅ་ལེ་ (*A. 107*) has not your conduct become irregular and slack?

ཅག་ *cag* termination of plur. of pers. pron. ཡེ་ཡེ་ཅག་ *wo*, རྒྱུ་ཅག་ *you*, ཞི་ཅག་ *they*.

ཅག་ཀྲུམ་ *cag-krum*=ཅག་ཀྲུམ་ *chag-krum* 1. sbst. broken pieces (of glass or any brittle thing). 2. cartilage; gristle; རྒྱུ་ཅག་ཀྲུམ་ *gnahi cag-krum* bridge of the nose (*Jā*).

ཅག་དཀར་ *cag-dkar*=ཅག་དྲུག་ in *W.* quartz (*Jā*).

ཅག་ག་ *cag-ga* care; vb. ཅག་ག་ཅི་ལའ་པ་ to take care of; ཅག་ག་ཅི་ལའ་པ་ acc. to *Jā*. in colloq. careful, orderly, regular, tidy.

ཅག་ཅག *cag-cag* crunching sound in eating: ཅག་ཅག་མེ་ཆུ་ do not crunch so!

ཅག་ཅར་རེ *cag-cer-re* closely pressed or crowded in standing or sitting (in *Ld.*) (*Jā.*).

ཅག་ཅོབ *cag-cob* = ཅག་ཅག (*Kag.*).

ཅག་རྩོ *cag-rdo*, v. ཅག་དག་ in *W.*

ཅང་ *can* contraction of ཅེ་ཡང་ anything, whatever, everything: ཅང་མི་གཟུངས་པར་རྒྱུ་ he did not say anything whatever; ཅང་མི་སྒྲུབ་ to say nothing.

ཅང་ཏེ་ཕུ *can-tepu* also ཅང་ཅང་ཏེ་ཕུ་ a kind of small drum; a hand drum. Those used by the *Tantriks* are made of a human skull; ཅང་ཏེ་ཕུ་འདྲ་རྩོ་ beating a hand-drum (*A. 32*).

ཅང་ཤེག *can-rig* = རྒྱུང་པོ་ wise, prudent; knowing everything.

ཅང་ཤེམ་ *can-ces* ལ་ལ་ཤེམ་ one who knows all about (a subject); ཅང་ཤེམ་པ་ wife, well-informed, good; ཅང་མི་ཤེམ་མཁན་ = ཅེ་ཡང་མི་ཤེམ་ ལ་ལ་ one not knowing anything; block-head, simpleton [ལ་ལ་ཤེམ་ལ་ not well-informed] *S.*; ཅང་མ་མཐོང་ did not see anything: རྒྱུང་མ་བཅར་བའི་མཆོང་པ་ཤེམ་ཅང་མ་མཐོང་ I have never seen a friend who was intimate with you (*Rdca. 13*).

ཅང་ཤིད་ *can-srid* what; what is it?

ཅངས་པོ་ *can-po* clever, skilful.

ཅན་ *can* an affix signifying having, possessing, being provided with, corresponding to the English adj. terminations—ous,—y,—ly,—ful: ཅན་མ་ thorny. Sometimes also = like, or ish: ཅན་ཅན་ Hon-like; ཅྱོད་ཅན་ you or one like you; ཅིན་དུ་ཅན་ a Hindu, Hinduish. ཅོན་ཏན་ཅན་ = ཅོན་ཏན་དང་

ཅན་པ་ having or being possessed of merit, qualifications; ཅྱོན་ཅན་ = ཅྱོན་ཅོད་ faulty, with faults; ཅན་མ་རྒྱན་པ་ཅན་ having sharp thorns: ཅོང་ཆེད་མགོ་ཅན་ having a lion's head. It is sometimes affixed to verbs: ཅྱོད་པ་ཅན་ doer: ལ་ལ་ཅན་ worker; sometimes signifies belonging to: ཅོད་ཅན་ Tibetan, ཕྱི་ཅིང་ཅན་ European. In *C.* is also used for the possessive pron. ཅ་ཅན་, ཞོ་ཅན་ my, his or her.

ཅན་ཅིལ་ *can-cil W.* the green shell of a walnut (*Jā.*).

ཅན་ཅེ *can-ce*, ཡན་ཅེ, ཡན་ཅེ་ in colloq. 1. tea-cup (made either of wood or of china (*Kag.*)). 2. a small bowl or dish (*Sch.*). 3. continually (*Cs.*).

+ ཡན་དུ་ *can-du* postp. c. accus. to; with: ཞོ་ཡན་དུ་མི་འགྲོ། I do not go to him; ཅ་ཡན་དུ་ ཁྱེ་ཡན་ཅང་ with me, in my possession.

ཅན་བཞི་རྒྱལ་པོ་ *Can-ishi rgyal-po* believed to be an incarnation of Padma Sambhava or *Guru rin-po-che*. ཅན་བཞི་རྒྱལ་པོ་མ་དགྲ་བཞེགས་ ཅུ་དྲ་རྒྱལ། saves one from enemies, evil spirits and *Rudra* (*Lh. kar. 35*).

+ **ཅབ་ཅམ་** *cab-cab* patting or clapping with the hands to express approbation. འཕྲོམ་ཡང་རྒྱལ་ལ་ཕྱག་ཅམ་ཅམ་མེད་དམ། also bowing to and patting *Kālog* (*Hibrom. 116*).

ཅབ་ཅོབ་ *cab-cob* (ཁ་ཅག་ཅག་རྒྱུ་) 1. the sound of tasting. 2. nonsense: ཅབ་ཅོབ་ལུ་ to talk nonsense.

ཅམ་ *cam* 1. slow (*Cs.*). 2. quietly, without any noise or fuss; ཅམ་ཅམ་པ་ལ་ to place quietly; in *Sikk.* ཅམ་རྒྱུ་ keep silent or sit still. 3. in *W.* acc. to *Jā.* whole, unimpaired: མ(ཏུ་)ཅམ་ཆེ་ཅོད་ the whole store of hay is still left. 4. glistening, glittering of. ཅམ་ཆེ་ (*Jā.*).

ཅམ་པ་ཏ་ཡོ *cam-pa ta-lo* in Tsang, the mallow (*Jā.*).

ཅམ་པོད *cam-pod* in *Ld.* a bunch of flowers, sprigs, etc., a handful of ears of corn (*Jā.*).

ཅར *car* 1. (*Lx.*) ཅར་ཅར་; acc. to *Cs.* ཅར་ཅར་ continually, always; with numerals; ཅར་ཅར་ at the same time, opp. to one after the other, successively (viz., doing or suffering a thing, sleeping, dying, etc.). 2. at once, on a sudden, opp. to gradually; ཅར་ཅར་ all the five together.

ཅར་མར་ *car-mar* always, continually (*Sch.*).

ཅར་རམས *car-ras* = བར་མར་མར་ a small apron to cover the privy parts.

ཅར་ཅར་ *car-re*, v. ཅར་ *car*.

ཅལ *cal* or ཅམ་ཅམ་ noise (*Cs.*); ཅམ་གྱལ་ rumour, (false) report. ཅམ་ཅམ་ or ཅམ་ཅམ་གྱལ་ idle talk, nonsense (*Jā.*).

ཅས་ཏུས *cas-tus* 1. ཅས་ཏུས་ལ་བུས་བ་ distorted; to be obstinately perverse; twisted; awry. 2. acc. to *Sch.* = ཅུས་.

ཅི I: num. fig. 35.

ཅི II: ཅིས་, ཅམ་ 1. gen. used in books though not commonly in colloq.: what? ཅིའི་ of what? ཅིའི་ཕྱིར་ or ཅིའི་ཕྱིར་ why, for what, for what object? ཅིའི་ཕྱིར་ in whose interest, for what purpose? ཅིའི་ཕྱིར་ or ཅིའི་ཕྱིར་ why? ཅིའི་ཕྱིར་ནི་ཅི་ཡིས་ this wherefore? why this? "if so it is asked." ཅིའི་ཕྱིར་གྱི་ what sort of fruit; the fruit of what? ཅིའི་ཕྱིར་ what kind of mountain, hill; ཅི་ also like an adj., is placed after the word to which it belongs: ཅིའི་ཕྱིར་གྱི་ for what reason; on what account? 2. why? wherefore? ཅི་ཡིས་ཅི་ཡིས་ཅི་ཡིས་ "why should

not that suffice me?" ཅི་ཡིས་ why do you not procure; ཅི་ཡིས་ཅི་ཡིས་ I (you) considered, why would not that be a good thing? ཅི་ཡིས་ཅི་ཡིས་ if that happened, why should it not be desirable? ཅི་ in conjunction with other words ཅི་ signifies how? 4. inst. of a note of interrogation, e.g., in: ཅི་ཡིས་ for ཅི་ཡིས་ཅི་ཡིས་, ཅི་ཡིས་ཅི་ཡིས་ "do you allow (me) to come?" (*Jā.*) In the colloq. of *C.* ཅི་ *ci* is almost invariably re-placed by ཅི་ *gai* both in the sense of "what" and "which"; whereas, properly ཅི་ means "which" only, and ཅི་ means "what."

ཅི III: correlatively which, what; whatsoever; everything. ཅི་ as a correlative ought properly always to be written ཅི་; yet not even in decidedly correlative sentences is this strictly observed: ཅི་ཅི་ཅི་ ཅི་ཅི་ whatever I may do; ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ whatever we may be bidden to do, we shall obediently perform. ཅི་ཅི་ also ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ as quickly as possible; also ཅི་ may = at any rate: ཅི་ཅི་ཅི་ he must be invited here at all events (*Jā.*).

ཅི་ཅི་ *ci-ga* what? colloq. ཅི་ཅི་ཅི་, ཅི་ཅི་ཅི་ whatever one may wish; at pleasure; *ad libitum*. ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ what is it? ཅི་ཅི་ = ཅི་ཅི་ in what manner, how?

ཅི་ཅི་ *ci-byi* ཅི་ཅི་ a servant, valet; one who does what he is ordered to do.

ཅི་ཅི་ *ci-byi* = ཅི་ཅི་ whatever is good: ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ from all sides, whatever is good is accredited (accounted) to you (*A 133*).

ཅི་ཅི་ *ci-cny* = ཅི་ཅི་ what or whatever is.

ཅི་ཅི་ *ci-byed* ཅི་ཅི་ what has been stated or told.

ཅི་ཅི་ *ci-shig* whatever; something; anything: ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ཅི་ for what purpose it is wanted.

ཐུང་ *cuñ-sad* a little; alight, trifling; a little while: ཐུང་ལ་ཐུང་མི་རྒྱལ་= ཐུང་མི་རྒྱལ་ not at all able; ཐུང་ལ་ཐོང་ a little angry: ཐུང་ལ་སྙིང་ a little smiling; ཐུང་ལ་ཕྱི་ཕྱི་ even for the sake of a trifle: ཐུང་ནི་གཞན་ལ་འདུག་ I shall see whether it will help a little; ཐུང་ལ་ཐེག་ རྒྱ་ wait a little, a while; ཐུང་ལ་མ་འདྲོ་ a little unwell; ཐུང་ལ་རྒྱལ་མེ་ར་རྒྱལ་ my self-respect is (made) small.

ཐུང་ལ་ an epithet of a Nāgarāja (*M. V.*)

ཐུང་ལ་ཐུང་ *cuñ-sad-tsam* some little.

ཐུང་འགག། *cuñ-agag* a brass plate or dish (*Rtsii.*)

ཐུང་ཤོ་ *cuñ-sho* or ཐུང་མ་གཙང་ཤོ་ a medicinal white stone alleged to cure diarrhoea (*Jā.*)

ཐུར་ *cur* colloq. without leaving any remnant; ཐུར་མིང་ to devour it all up.

† ཐུར་ཤི་ *cur-shi* (ཤི་མ་ཤོ་ or ཐུར་ཤོ་ or ཐུར་ཤོ་) 1. powder; in the work called *Li-gur* it is stated to have been derived from the dialect of *Shan-shuñ*, but it is evidently Sanskr̥t. 2. meal, flour (occurring only in medical writings) (*Jā.*)

ཐེ་ *ce*, num. fig. 95.

ཐེ་ཐང་ *ce-can*, v. ཐེ་ཐང་.

ཐེ་ནི་ *ce-na* its other grammatical forms: ཐེ་ནི་, ཐེ་ནི་ inst. of ཐེ་གྲག་ 'if one says so, asks, so,' etc.

ཐེ་ཐྱང་ *ce-spyan* = ཐེ་ཐང་ used for ཐི་ཐང་ བཟུ་, བཟུ་མ་ཐྱང་ jackal; fox.

ཐེ་ཐྱང་ར་ *ce-spyan ra*, ཐེ་ཐང་ར་མི་མ་ཐྱང་ར་ བཟུ་མ་ཐྱང་ the horn of the (fabulous) jackal; is a protection against cattle disease; u. of a precious stone.

ཐེ་ཐོ་ *ce-lee* (ཐེ་ཐོ་ཐོ་, also ཐེ་ཐོ་ཐོ་ *M. V.*) ཐེ་ཐོ་ a kind of millet, *Paspalum acrobiculatum*.

ཐེ་ཐོ་ནི་ *ce-tse-rgod* = ཐེ་ཐོ་ wild millet (*M. V.*)

ཐེ་ཐུ་ *cebu* a reed for sucking up beer. It is called ཐེ་ཐུ་ *tsug-li* in Sikk.

ཐེ་ཐོ་ *ceho*, ཐེ་ཐོ་ certain.

ཐེ་རེ་ *ce-re* or ཐེ་རེ་ staring (fixed-eyes): ཐེ་རེ་ཐེ་རེ་ཐེ་རེ་ (he was) looking at it with fixed eyes (*Nag.*); ཐེ་རེ་ཐེ་རེ་ *ce-re-la* ཐེ་རེ་ looking with fixed stare: ཐེ་རེ་ཐེ་རེ་ཐེ་རེ་ he paced forward with his eyes staring and open without seeing (it) (*A. 73*).

ཐེ་རེ་ཐེ་ *ceñ-ke* (ཐེ་རེ་ཐེ་ཐེ་) a kind of long knife with thin but broad blade: ཐེ་རེ་ཐེ་ཐེ་ཐེ་ཐེ་ ཐེ་རེ་ཐེ་ཐེ་ཐེ་ཐེ་ཐེ་ for a *Ceñ-ke* about a little less than an arm's length the price is one khal of grain (*Rtsii.*)

ཐེ་ཐོ་ཐོ་ *ceñ-tae* scissors (*Jā.*)

ཐེ་རུ་ *Cer-bu* n. of a place in Tibet (*B. ch. 4*).

ཐེ་རེ་ *cer-re* = ཐེ་རེ་ *ce-re*.

ཐེ་མ་ *ces* (its other grammatical forms: ཐེ་མ་, ཐེ་མ་) ཐེ་མ་ so, thus; *ces* is generally used after ཐེ་, ཐེ་, ཐེ་, as in ཐེ་ཐེ་ཐེ་ཐེ་ I, the so-named; ཐེ་ཐེ་ཐེ་ thus existing; ཐེ་ཐེ་ so gaining; in ancient literature ཐེ་ is regularly placed after words or thoughts that are literally quoted, and so continuing the sentence; the quotation itself is generally preceded by ཐེ་ཐེ་ཐེ་ or ཐེ་ཐེ་ཐེ་. In later literature ཐེ་ and the introductory words are often omitted; in colloq. language always. Inst. of ཐེ་ཐེ་ཐེ་ or ཐེ་ཐེ་ཐེ་ so he said, thus he spoke, so has been said or spoken,

(*Jig.*) (a small) table the legs of which resemble those of a pig is here indicated; ཅག་བཞུག་མི་གར་མ་ a table just suitable for one man to sit at.

ཅག་རྩ་ *Cog-ro* a. of a place in the district of *Tsah-gkar* in E. Tibet.

ཅག་ལ་མ་ *cog-la-ma* a mineral substance used for medicinal purposes.

ཅང་ *con*, in colloq. ཅང་ 1. a musical instrument (*Loch*); a bell (*Schtr*). 2. acc. to *Ja*. a precipice: ཅང་ཁུར་བ་ to push down a precipice in order to kill (a man). 3. v. གཅང་ *gcon*.

ཅང་ཅི་ *con-ci* small bowl or dish (*Sch*); v. ཅག་རྩ་.

ཅང་ཅང་ *con-con* jagged, indented, serrated (*Ja*).

ཅང་པ་ *con-pa* (རྒྱ་ལོ་ཅང་པ་ *gru-hood con-pa*) to raise wailings, loud lamentations (at funerals); cf. གཅང་ཁུར་གྱི་གཅོང་ *gcon-khur-gyi-gshong*.

ཅང་མོ་ *con-mo* in colloq. for ཅུང་མོ་.

ཅང་ཁྱི་ *con-shi* = ཅང་མོ་ *con-sho* སོམ་ the *Soma* plant said to be useful in diarrhoea, in phlegm and fever; ཅང་ཁྱི་ཆུ་ juice or water of the *soma* plant.

ཅང་རྩང་ *con-roñ*, perh. = ཅང་རྩང་, ཅང་རྩང་ རྩང་མ་ a kind of thistle.

ཅར་ཅར་ *cor-cor* an onomatopoeic word expressive of effervescing; beer is described in fermenting as making the sound 'cor-cor': རྩང་ཁྱི་ཅར་ཅར་འཇག་པ། (*Nag.*) after the sound ཅར་ཅར་ of fermenting beer has ceased, it must be strained.

ཅལ་ལེ་ *col-le* = ཅལ་རྩ་ or ཅལ་རྩ་ adj. hanging or dangling: ཅལ་རྩ་འཇུག་པ་གཟན་པ་ཅལ་ལེ་

ཅལ་ལེ་ in that country many black rocky hills overhang (*Hbrom*. 117).

ཅལ་ལེ་པ་ *col-le-wa*, v. ཅལ་རྩ་ or ཅལ་རྩ་ adj. lying irregularly or promiscuously (*Mon*).

ཅེད་པ་ *cod-pa*, ཅེད་པ་, ཅེད་པ་, ཅེད་པ་ 1. tiara, diadem, crown worn by kings. 2. the crest of gallinaceous birds.

Syn. ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ *dpu-rgyan*, ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ *dpun-rgyan*; ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ *sla-wa-can*; ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ *rtse-gaum byo-rgyan*; ཅེད་པ་ *rtse-bran* (*Mon*).

ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ literally, handsomely-crested bird; n. of a king of birds (ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ *nam-gkhah-don*) (*M. V*).

ཅར་གཤ་ *cor-gañ* or ཅར་ཅིག་ a mouthful; a gulp.

ཅལ་ཅུང་ *col-chun* childish prattle or babbling.

གཟན་པ་ *gañ-pa* (*A.K. 1. 24*) 1. to apprehend; to grasp (with the understanding); to impress, gen. with ཅེད་པ་ on the mind: ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ well-impressed; impressive; ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ to give a very thorough instruction; ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ to lay emphasis on. 2. relative to persons it may be synonym. with ཅེད་པ་, to love.

གཟན་པ་ *gañ-po* clever; lively, sprightly; in *W*. also attentive to; regardful of; ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ = ཅེད་པ་ ཅེད་པ་ clever and sagacious; ཅེད་པ་ abstr. sagacity, cleverness; ཅེད་པ་ clever words; clever speech (*Co*).

གཟན་པ་ *gañ-pa*, v. ཅེད་པ་ *gañ-po* = ཅེད་པ་ cut into pieces (*Mon*).

གཟན་པ་ *gañ-gañ* ཅེད་པ་ carnivorous animal; boast of prey; the cat and the

dog not being included in the term; གཙང་གཙང་པ་ the lowest of the beasts of prey; གཙང་གཙང་ཐོ་བ་ ferocious, wild animals (Sñon.); གཙང་པ་ literally signifies a warrior-beast.

གཙམ་པ་ I: *g'am-pa* = ཐུག་པ་ made: ཐུག་གཙམ་ = ཐུག་ཐུག་པ་ made a conference; talked over (Nag.).

གཙམ་པ་ II: = ཐུག་པ་ *byams-pa* loyal and loving: ཀོང་ཆེན་གྱི་ཐུག་པ་ལ་གཙམ་པའི་མཛན་གཏན་པོ་ལོ་མཛན། the Sūtra for expressing loving words to the miraculous king Kong-tao (D. R.).

ཁ. གཙམ་བྱ ཐུག་པ་ *gram-bu* adj. artificial, not natural; artificial expression of feeling; insincere demonstration: གཙམ་བྱའི་མཛན་བྱ་བ་, speaking words of outward regard. Also humbleness, servility, flattery: གཙམ་བྱའི་མཛན་, a servile speech (Sch.).

གཙམ་བྱ་བ་ *gram-bu-pa* = དང་པོ་མི་ཕྱིར་མཛན་, an obsequious, insincere person.

གཙམ་ཡུམ་ *gram-yuṣ* n. of a number.

གཙར་བ་ *gyar-wa* acc. to Sch. cut out; put out; knocked out; cf. བཙར་བ་ (Ja.).

གཙལ་བ་ *gyal-wa* to spread, display; lay out, e.g., precious stones, jewels, on a table, on the ground (Ja.); གཙལ་བྱ་བ་ཀླུ་མ་པ་ ཐུག་པ་ *galdu bkram-pa* having laid out.

གཙེ་བ་ *gye-wa* རྒྱུ་མཛུགས་ 1. yb. v. གཙེད་པ་ to discharge urine; to make water. 2. གཙེད་ གཙེད་མཛུགས་ one who is making water. 3. གཙེ་བའི་ཆུ་ urine to be discharged.

གཙེག་ *gyig* བཅུ་ 1. the number one; གཙེག་ཕྱི་ལ་ one only; one and the same; རྒྱལ་གཙེག་ཕྱི་ལ་ at the same time; at one time; རྒྱལ་ཕྱི་ལ་ or རྒྱལ་གཙེག་ཕྱི་ལ་ once; one day. 2. one

only: ཡལ་གཙེག་ my only father or ཡ་གཙེག་, the only mother, the mother of several brothers or sisters but idiomatically the common wife of several brothers, གཙེག་ཕྱི་ལ་མ་གཙེག་ my only beloved mother: མ་གཙེག་པ་ཕྱི་ཐོན་པ་ the venerable mother *Lab-dron*; གཙེག་གིས་གཙེག་ or གཙེག་མ་གཙེག་, etc., one another, each other; མི་གཙེག་པ་ different (Ja.).

གཙེག་ཀྱི *gyig-ka* single, only, opp. to several.

གཙེག་ཅར་ *gyig-car* or གཙེག་ཅར་ alone, v. ཅར་.

གཙེག་ཅེག་ *gyig-cig* certain; some one (Ja.).

གཙེག་གཙེག་ *gyig-gyig* 1. one at a time; separately; alone. 2. of the same kind; not different. 3. adv. by one's self; only; solely.

གཙེག་ཆོག་ *gyig-gyog* བཅུ་མཛུགས་, ལྟ་ལུ་ལུ་ one principal; the leader; ring-leader.

གཙེག་ཆོག་ *gyig-chog* all-sufficient (Ja.).

གཙེག་རྒྱུ་ལ་ *gyig-rjeṣ* (ལམ་) བཅུ་མཛུགས་ a passago (for one man to pass); lit. fit for one foot only.

གཙེག་རྒྱུ་ལ་ *gyig-rjeṣ* མཛུགས་, བཅུ་མཛུགས་ friendship; state of unity; the state of being one; oneness; unity.

གཙེག་ཕྱི་ལ་ *gyig-tu* བཅུ་མཛུགས་ 1. together with; into one; into one body; གཙེག་ཕྱི་ལ་ to unite; to collect into one. 2. at once; wholly; altogether. 3. only, solely; གཙེག་ཕྱི་ལ་ བཅུ་མཛུགས་ be turned into one uniform state; གཙེག་ཕྱི་ལ་ བཅུ་མཛུགས་ to be intent on one object; one object for certain; གཙེག་ཕྱི་ལ་ བཅུ་མཛུགས་ བཅུ་མཛུགས་ བཅུ་མཛུགས་ having agglomerated, abbreviated; གཙེག་ཕྱི་ལ་ བཅུ་མཛུགས་ བཅུ་མཛུགས་ having come together; being united; གཙེག་ཕྱི་ལ་ བཅུ་མཛུགས་ བཅུ་མཛུགས་ བཅུ་མཛུགས་ having joined or being united together; གཙེག་ཕྱི་ལ་ བཅུ་མཛུགས་ the holding together or to hold together; བཅུ་མཛུགས་ གཙེག་ཕྱི་ལ་ in one direction; in a

Syn. དྲི་ཅུ་ *dri-chu*; རྟན་པའ་ *rygun-hba*;
ལའ་ཐེག་ *rab-hdaag* (*Mon.*).

ཁེན་རྩ་ *gein-gor* involuntary discharge
of urine.

ཁེན་ལགག་ *gein-hga* retention of urine
(*Med.*).

ཁེན་ཉེ་ *gein-ñe* prob. gonorrhea;
also a disease of the kidneys in which
urine is frequently and involuntarily
discharged.

ཁེན་མང་ *gein-ma* བུ་རྩ་ diabetes.

ཁེན་མང་ *gein-ga* = ཁེན་མང་ *gein-ma*,
making water again and again.

ཁེན་མི་བ་ *gein-xi-u* རྩ་བའ་ལྟ་ pain or
smarting in discharging urine.

ཁེན་ཁྲི་ *gei-hu* 1. = རྩ་བའ་ clyster-pipe; ཁེན་ཁྲི་ རྩ་
clyster (*Nag.*).

ཁེན་ལ་ *gei-la* to spoil; to destroy
(*Sch.*).

ཁེན་གཡ་ *gei-gai* = རྩ་བའ་ (adj. and
abst.) importance; important.

ཁེན་ཏི་ *gei-ti* = རྩ་བའ་ *cu-ti*.

ཁེན་ཏོ་ *gei-don* screw-box.

ཁེན་པ་ *gei-pa* = རྩ་བའ་ 1. to squeeze; to
strain; to whirl; turn round like the
twisting of a screw: རྩ་བའ་ཁེན་པ་ རྩ་བའ་
(*A. 131*) he made a twist with his eyes.
2. to punish by striking; to correct. 3.
= རྩ་བའ་, v. ཁེན་པ་; ཁེན་པོ་ in *W.* ཁེན་པ་ screw.
ཁེན་པ་ རྩ་བའ་ (*Ch.*).

ཁེན་གྲ་ *gei-gra* difference, discord.

ཁེན་མེད་ *gei-med* = རྩ་བའ་ without differ-
ence; harmony (*Nag.*).

ཁེན་གསལ་པ་ *gei-ga-pa* བཟུང་ planted, culti-
vated, acquired or gained; རྩ་བའ་ཁེན་གསལ་
cultivated friendship; ཁེན་གསལ་པ་ to sow

or create discord, dissension: རྩ་བའ་ཁེན་གསལ་
རྩ་བའ་ "from hatred to hatred, or hatred
increased more and more"; རྩ་བའ་ཁེན་གསལ་
རྩ་བའ་ to improve friendship; to become
more and more friendly; to increase inti-
macy: རྩ་བའ་ཁེན་གསལ་རྩ་བའ་ "from
disagreement to disagreement, or the mis-
understanding became more and more
intense still." 5. = རྩ་བའ་ firm: རྩ་བའ་ཁེན་གསལ་
to be firm in the mind, i.e., རྩ་བའ་ཁེན་གསལ་.

ཁེན་པོ་ *gei-po* = རྩ་བའ་ a younger
brother (*Nag.*).

ཁེན་པ་ *gei-pa*, pl. ཁེན་པ་ fut. ཁེན་
པ་, to turn; to turn round; to twist; to
twine; to plait; to braid.

ཁེན་པོ་ *gei-hor* 1. adj. is explained in
(*Nag.*) རྩ་བའ་ཁེན་པོ་ལྟ་བུ་ "doing
work with zeal and earnestness and also
obediently." 2. ཁེན་པོ་ལྟ་བུ་ acc. to *Sch.*
to forsake; to cast out; to reject.

ཁེན་པ་ *gei-pa* = རྩ་བའ་ to reprove (one's
servant, &c.); to subdue, tame (an animal)
(*Nag.*); ཁེན་པོ་ལྟ་བུ་ to heat or press a
thing until it is soft.

ཁེན་པ་ *gei-pa* 1. pl. of རྩ་བའ་ *gyur-pa*
(*Nag.*) རྩ་བའ་ཁེན་པ་ལྟ་བུ་ རྩ་བའ་ རྩ་བའ་
the long narrow passage in the confines of the
Bar-do. 2. a coarse sort of vermivelli.

ཁེན་པ་ *gei-pa* to interfere; to meddle
with (*Nag.*); རྩ་བའ་ཁེན་པ་ id.

ཁེན་པ་ *gei-hu* anything that is screwed
in; what has got jammed in.

ཁེན་པ་ *gei-pa*, to esteem; to hold dear;
to love (*Sch.*).

ཁེན་པོ་ *gei* or ཁེན་པོ་ or རྩ་བའ་ *gyen-
pa* རྩ་བའ་, resp. for རྩ་བའ་ *gyen-cho-ka*,
1. an elder brother (*Nag.*); རྩ་བའ་ཁེན་པོ་

གནས་པ་ལྟེན་པ། then he came to invite the three elder brothers. 2. acc. to *Zam.* first-born.

གཅིད་ཀྱི་ *ger-hu*, acc. to *Ja.* 1. clyster-pipe = རྩུ་, རྩུ་ཁྲ་ རྩུ་ཁྲ་ a flageolet; a kind of musical pipe with many holes in it.

གཅིང་ *ger* anything naked, i.e., bare and uncovered; གཅིང་ཐུག་ གཅིང་ཐུག་ a covering for the body; raiment.

གཅིང་ཐུག་ *ger-pyub* lit. that which covers the nakedness of the body; met. clothes or dress.

གཅིང་པ་ *ger-na*, v. གཅིང་.

གཅིང་པ་ཕྱུ་ *ger-bu* མདུག་, གཅིང་པ་, གཅིང་པ་ 1. naked; གཅིང་པ་ཕྱུ་ལ་ to make naked; to strip off. 2. = གཅིང་པ་ གཅིང་པ་ alone, solitary, without a companion, single.

གཅིང་པ་པ་ *ger-bu-pa* གཅིང་པ་ a naked person; n. of a sect of homeless mendicants; གཅིང་པ་པ་པ་ of the *Jain* sect of India; also a Hindu *sanyasi*.

གཅིང་པ་ཕྱུ་ཕྱུ་ *ger-bu gñen-gyi bu* གཅིང་པ་ཕྱུ་ཕྱུ་ n. of the founder of the *Jaina* heretical school, one of the six *Tirthika* teachers of Buddha's time (*M. V.*)

གཅིང་པ་པ་ *ger-bu-ma* a naked woman; the Goddess *Kali*.

གཅིང་པ་པ་ཕྱུ་ *Ger-bu lag-rdum* (ཕྱུ་ཕྱུ་) n. of a mischievous armious demi-god.

གཅིང་པ་ *ger-mo* or གཅིང་པ་ གཅིང་པ་ a woman who walks naked.

གཅིང་པ་པ་ *ger-ger-pa* = གཅིང་པ་པ་པ་པ་ གཅིང་པ་ to show more and more affection for one; to love very much.

གཅིང་པ་པ་ *ger-ger* choice extracts, &c. (Co.).

གཅིང་པ་ I: *ger-pa* 1. གཅིང་པ་ dear; beloved; གཅིང་པ་པ་ a man dear to us; our beloved; གཅིང་པ་པ་ our darling child; གཅིང་པ་པ་ གཅིང་པ་པ་ གཅིང་པ་པ་ the dearest thing in this world is one's own life. 2. Also precious; very important; useful: གཅིང་པ་པ་ གཅིང་པ་པ་ the five very important letters; གཅིང་པ་པ་ གཅིང་པ་པ་ one's life is most precious in this world; གཅིང་པ་པ་ it is of importance to know.

གཅིང་པ་ II: (གཅིང་པ་) eager; diligent.

གཅིང་པ་པ་ *ger-par bya-wa* to esteem; to regard with affection.

གཅིང་པ་པ་ *ger-par* (ce-fab) esteem; གཅིང་པ་པ་ གཅིང་པ་པ་ to hold dear; to love; to esteem; also to exert one's self; གཅིང་པ་པ་པ་པ་ exerted one's self; made exertion: གཅིང་པ་པ་པ་པ་ གཅིང་པ་པ་པ་པ་ གཅིང་པ་པ་པ་པ་ (Hbrom. 1. 2) without former knowledge it is difficult for one to exert himself with assiduity to counteract a former life.

གཅིང་པ་ *ger-pa*, pl. གཅིང་པ་, imp. གཅིང་པ་ or གཅིང་པ་, to break; གཅིང་པ་པ་པ་ to break into pieces; to burst asunder; to cleave; to split, blast; to violate (a promise, a vow, a law, etc.); to break out from: གཅིང་པ་པ་པ་པ་ the rope having been broken.

གཅིང་པ་ *ger-rtsis* reduced account; reduction, discount.

གཅིང་པ་ *ger* 1. a chronic disease; གཅིང་པ་ chronic bronchitis; གཅིང་པ་ chronic cough. 2. a delfile; གཅིང་པ་ a rocky delfile.

གཅིང་པ་ *ger-rtad* 1. a low fine musical note or voice. 2. cry of sorrow, lamentations, wailing (*Ngag.*).

Syn. གཅིང་པ་ *cho-ke*; གཅིང་པ་ *yo-go dral*; གཅིང་པ་ *ma-la*; གཅིང་པ་ *ser-rtad*; གཅིང་པ་ *ser-ser rtad*; གཅིང་པ་ *rtad-mo* (*Ngag.*).

གཙང་ཅེད་ནད་དུག་ *groñ-chen nad-drug* the six chief chronic diseases: (1) མ་བྱ་བའི་ནད་ dyspnoea; (2) རྩུབ་; (3) རྩུབ་; (4) རྩུབ་; (5) རྩུབ་; (6) གཙང་ཅེད་ནད་ཕུའི་ phthisis (*M. gn.*).

གཙང་བ། *groñ-ica* 1. pf. བཙོང་བ་ to excavate, wash out, undermine through the action of water: རྩུབ་དུ་གཙང་བ་མ་བྱ་རྩུབ་ have not been undermined (by water). 2. to get faint, languid, wearied in mind (*Ji.*).

གཙང་མེད་ *groñ-mey* without illness.

གཙང་ཤི། *groñ-shi*, v. ཙང་ཤི།

གཙང་ཤི་ *groñ-roñ* is described in (*Nag.*): ཤིང་རང་པོ་བརྒྱུད་མི་བྱུང་བ། an impassable narrow defile.

གཙང་ཏོག་ *groñ-togs* (བྱང་མ) རྩུབ་པའི་ n. of a number; one versed in that chapter of arithmetic which treats of dividend.

གཙང་པ། *groñ-pa*, pf. བཙོང་པ།, int. གཙང་གཙང་, imp. གཙང་ or ཙང་ *chod* རྩུབ་, རྩུབ་ (*Mñon.*) to cut, to cut asunder (མཁུ་མེད་དུ་ into small bits); to cut off, chop off (the hands); to cut down, to fell (trees); to cut out (the tongue); to rend asunder; to break (a thread, a rope, chain, fetter). This verb has a very varied metaphorical use, and is especially employed to denote that the course of anything has been stopped or "cut off." Thus it can signify to cure (a disease); to suppress (a passion); to stop a road; to wake up from sleep; རྩུབ་གཙང་བ་ to kill, to murder, to stop life, to obviate, prevent, avert; to avoid; to lock (the door); བཙོང་གཙང་བ་ to throw obstacles in a person's way; to hinder, impede; frq. རྩུབ་པ་བཙོང་གཙང་བ་ these life-endangering beings; to stop, to make a pause (in reading); to judge, condemn.

Again we have རྩུབ་གཙང་བ་ to follow after; ཙང་གཙང་བ་ to search into; to investigate.

གཙང་བྱིད་ *groñ-byed* རྩུབ་ teeth; རྩུབ་ knife; hand; the king; executioner.

Syn. མེའ་བ་ *meche-wa*; བྱི་ *gri*; བཙོང་བ་ *lag-pa* (*Mñon.*).

གཙང་བྱེད་ *groñ-brey-pa* to make a brief abstract of the grounds of any complaint or application made to a court of justice: མ་ཐོག་མ་མེད་གཙང་བྱེད་ཀྱི་འགྲུབ་པ་ གཙང་བྱེད་ (*D. 17*) it is of much importance previously to make some sort of abridgment; གཙང་བྱེད་ཀྱི་ཁྲིམས་ capital punishment in which the culprit is either maimed by cutting off his limbs or is beheaded.

གཙང་མཁུ་མེད་ *groñ-khahang* the limit or point to be cut for a defined boundary of disputed land; an agreement or definite treaty.

གཙང་ལུག་ *groñ-lugs* Tantrik or mystical system of Buddhism.

གཙང་ལུག་པ་བྱེད་ *groñ-lugs bdud-bahi* the four chief evil spirits according to the *Tantras* are:—(1) རྩུབ་པ་བཙོང་གི་བྱེད་ devil that can be stopped or averted; (2) རྩུབ་པ་མེད་གི་བྱེད་ devil that comes unhindered or cannot be stopped; (3) རྩུབ་པ་ལྟོང་གི་བྱེད་ devil of enjoyment and mirth; (4) རྩུབ་པ་ཕྱི་བྱེད་ devil of arrogance and pride.

གཙོམ། *gcom* for བཙོམ་ from that which is over-powering; haughtiness, arrogance.

+ གཙོམ་རྩུབ་ *gcom-skyub* terror-stricken.

གཙོར་བ། *gcor-wa* to spread, scatter, disperse (*Cs.*).

གཙོར་བ་ *gcor-zla*, རྩུབ་པ་ལྟོང་གི་བྱེད་ལུག་, གཙོར་བ་ལྟོང་གི་བྱེད་ལུག་ (*Ya-sel.*).

བཅུག་ *brag* or བཅུག་པ་, v. གཙོར་བ་ and བཅུག་བ་ 1. བཅུག་བ་ cut, ground or divided; ཙང་བཅུག་;

६. वः to split wood; to break stone. 2.
 ७. वः to cultivate; till ground (*Situ*.
 (7).

འཇགས་སྒྲུབ་ *bcag-thag* taking care of
(one's body, property, chattels, &c.):
རྒྱལ་པོའི་དོན་ལྟར་གྱི་འཇགས་སྒྲུབ་མེད་པོར་མེད་པ་བྱེད། according
to (my) verbal direction take care (of
the articles, &c.) without mistake.

သဒ္ဓမ္မာ *haga*, pf. of သဒ္ဓမ္မာ, subdued, disciplined, down-trodden: သဒ္ဓမ္မာ ဖြစ်သဒ္ဓမ္မာ trodden on by his feet, i.e., brought under discipline (*Situ*. 75).

བཅུང་པ་ *bcun-pa*, pl. **བཅུང་མ་** *bcunḥ*, fut. of **བཅུང་** *bcun* 1. to hold: **ལག་ཏུ་བཅུང་མ** held or carried in the hand (*Sila*. 77). 2. acc. to *Sch.* adj. comprising, comprehensive extensive; **བཅུང་ཕྱིན་པ་** comprising much; **བཅུང་ཁྱེད་མོ་ལ་** resp. to apply one's self; to bestow pains upon.

བཅད *bead* in རྩལ་ལྔ་བཅད་ cut or put to metre; poetry. **བཅད་ཀྱི** in *W.* a whole that has been cut into, or a piece cut off (*Jā.*).

མཚན་མདར་ *hcad-hrdar* critical examination;
cutting and rubbing (a thing) for testing.

བཅད་ལྔ་པ་ *bcad-ltan* a kind of Chinese
satin.

བཅད་པ་ *bcad-pa*, pf. of **བཅད་པ་** *bcad-pa*, to cut; to separate; to decide; to distinguish, discriminate; to close (a road): **མཐའ་བཅད་** (*A. K. 1-48*) having rent or pierced, cut, separated, decided, distinguished, etc. **ཞེས་བཅད་** investigate. **བཅད་ནས་** having cut. **བཅད་པའི་ཉེན་མཚན་** *bcad-pa'i chos-chen* प्रतिषेधवचनम् one of the disciplinary duties of a Buddhist monk; lit. rejecting or getting rid of what is blamable.

as: ʔ head-po in W. something old,
torn, worn out (Jä.).

མཚན་གྱི་ *bcaq-bphro* = མཚན་ལྷག་ too few or too many (མཚན་ and ལྷག་) faults in writing or printing.

head-byā what is to be cut (off);
anything to be killed or slain.

འཇམ་མཛེས་ *bcag-mtshams* = བཅུ་མཛེས་ also
 བཅུ་མཛེས་ rules or laws, especially for
 monks in monasteries; decision, settle-
 ment, agreement.

འཕྲུལ་ *brad-lhug*, abbr. of རྒྱལ་འཕྲུལ་ དང་
སྒྲུབ་, poetry and prose.

वसय *brab*, बुद्धन made secret, concealed; पुण वसय salutation in secret; वैभय वसय concealed or hidden fault (*Situ.* 75); २८-वसय=२८-विभय व or बुद्धय व self concealed (*Nag.*).

Syn. ꠘꠞꠦꠘ ꠘꠞꠞꠦꠘ *gṣaṇ-ua*; *abṣṣ-pa*
(*Mñon.*).

ବଞ୍ଚିବଞ୍ଚିବ beam-beam trivial things;
medley ; hodge-podge (Sch.).

ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ *bcag-bgrig* full equipment :
ཐམས་ཅད་ཀྱིས་རྩྭ་པོར་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ full equipment of
horse, saddle, and retinue in full array.

बस्य *bacā-ṣga* सुखि dried ginger.

432'235' *bcag-hphrañ* declivity; precipice (*Sch.*).

འཇམ་མགོན་ *bcag-tra*, v. & n., abst. a drinking
or drink.

ཐག་བཏིང་པ། *bcab-wa byed-pa* to give notice:
ཐག་བཏིང་གི་འདུག་པར་སྒྲུབ་པ་དང་། he arrived for
the purpose of giving notice or informa-
tion (*Fig. 23*).

མཇུག་ལྟར་ *bcag-yig* letter of notice, official notice; regulation for public guidance.

བཅར་བ I: *hear-ua* 1. *abst.* = ཉེ་བ *near*; *adj.* intimate: ཁྱེད་ལ་མ་བཅར་བཞི་མེད་པ་བཞིན་ཅེས་ (Ridea. 13) I have not seen a more intimate friend than you. 2. *vb.* to interview; ལུ་བཅར་ཞུགས་པ་ to be permitted to interview (a great man).

བཅར་བ II: 1. *acc.* to *Ja*. བཅར་བ = བཅེང་བ, to squeeze, to press (in a press); to crowd, to throng. 2. to pull or force from; to wrest (*Cs.*). 3. *acc.* to *Sch.* རྒྱལ་ལ་ལུ་བཅར་བ, to prop sideways.

བཅར་བཞུགས་པ་ *hear bshugs-pa* to have a permanent residence.

བཅུལ་བ *bcut-ua*, *pres. pf.* of བཟུལ་བ *to weigh*; to pay; pay back; རྫོང་བཟུལ་ *estimated wealth*; བྱི་ལ་བཟུལ་ *measured in a bré (Situ 75)*.

བཟུལ་ཁུང་ *bcut-l:ñ* = ལག་ཁྱེན་པོ་ *gyog-po* a waiter for orders; a servant (*Unon*).

བཅས་ *bcas* and བཅས་པ་ also བཅས་ཏེ *bcas-te* གཞུགས་, བཅིན་, མཁའ་ a word used as a conjunction and as *adj.* It is annexed to nouns by means of the conjunction དང་ signifying together with, connected with, having, possessing, containing a thing. བཅས་དང་བཅས་པ་ together with the attendants, with retinue or suite; *freq.* བུ་མོ་ལྔ་ལྔ་དང་བཅས་པ་མཁའ་ཏེ་ surrounded by (ten) virgins together with the Tibetan ambassadors: བུ་མོ་མོ་དང་ལྷན་པ་ བཅས་ཏེ་ with his wife and son; ལྷན་དང་བཅས་པ་ with; having his clothes on; རྩམ་པ་དང་བཅས་ཏེ་ with a smiling face; མེས་ཀྱི་དང་པོ་ལ་བ་ subject to avarice; ལྟོལ་བཅས་ infatuated, fascinated? When the form is བཅས་ལྟ་ *bcas-lu*, the construction is adverbial, and the words introduced with it are to be taken adverbially as qualifying the proximate verb, e.g., ལུ་མོ་མུང་མ་དང་བཅས་ལྟ་ རེ་ལ་མར་བུ་གུམ་མོ་, the girl poured butter on the fire with her

spoon. It is also used as a kind of plural; also like ལ་ལྟགས་པ་, meaning "etc." or "and such like." So, too, we read བུ་གུམ་དང་བཅས་པ་ལྟར་ན། provisions and other necessities are sent.

བཅས་པའི་བློ་མཁུ་ *bcas-pa'i khros* Buddhist canon; religious exhortations.

བཅས་རང་ *bcas-rang* བཅུ་བྱིན་ 1. notification, information. 2. transgression: བཅས་ནི་མཁུ་ལ་ལྷན་གྱིས་བྱེད་པ་ལྟར་ལྟར་ལྟར་, རང་ནི་རང་བཞིན་གྱི་ཉེས་པ། In *bcas-rang*, *bcas* is law or rule laid down by Buddha and *rang* is *rang-bzin-gyi ñang-pa*, i.e., natural corruption, hence it signifies transgression caused by violating the law of Buddha.

བཅིང་བ 1. *bcin-ua* and བཅིངས་པ་ are parts of བཅིང་བ་ *bcin-ba* བཟུགས་, to bind 2. *abst.* bond, fetters (whether of a material, moral, or magical nature); ལྟགས་པ་མཁུ་བཅིངས་ཏེ་ tied with rope (*Situ. 75*).

བཅིངས་ལ་གྱུར་བ་ *bcin-thag* = ལྟགས་པ་ *bcas-pa* བཟུགས་ string or rope to bind with; fetter.

བཅིངས་པ་གྱུར་བ་ *bcin-pa grol-ba* བཅིང་བའི་གཞུགས་ lit. to untie what is bound; liberation; emancipation

བཅིན་ *bcin*, *v.* ཏེན་.

ཕ་བཅིངས་ *bcin*, *pf.* of བཅིང་བ་, signifying བཅིན་པ་, to mount or ride on a horse; བཅིངས་པ་ བཅིངས་ rode on a horse (*Situ. 75*).

བཅིར་བ *bcir-ua*, *v.* བཅིར་བ་.

ཕ་བཅིར་བ་ *bcir-ba*, *pf.* of བཅིར་བ་ (*Ride. 46*) to abandon, give up; to bring under subjection: དཔལ་པུན་ཉི་ཤུ་ཡི་ཆུགས་ཀྱི་དཔུང་ལ་ཕྱར་ཅིང་ཕྱར་བཅིར་ཏེ་བཟུམས་པོ་ (*Ubron. II 36*) he brought himself under control by abandoning, at least to a certain extent, the passions of the five senses.

བཅུད *bcud* རས, ཅམ 1. sap, juice, moisture. 2. རྩི་པ་ or essence: རྩི་པ་ the essence of the earth or soil, by which the produce of the field, medicinal plants and precious metals and stones, &c., are said by Tibetans to be produced; therefore this essence is the natural fecundity of the soil and is not the same as moisture or manure རྩི་པ་ the food nutriment which sustains life and also by which living beings thrive and grow; རྩི་པ་ the fructifying effect of the moon on the vegetable world which is compared to the nectar of the gods. 3. invigorating cordial; quintessence.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud-kyi-ma*, བ. རྩི་པ་ organ of taste; རྩི་པ་ the tongue, lit. the mother of all taste.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud-kyi-ma* རས agreeable taste.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud kyi-ma*=བཅུད་ཀྱི་མ་ རྩི་པ་ the mother of all taste.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud-kyi-ma* རྩི་པ་ the bee; རྩི་པ་ a kind of poisonous insects.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud-kyi-ma* རྩི་པ་ nutritious; རྩི་པ་ not nutritious; also insipid.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud kyi-ma*=བཅུད་ཀྱི་མ་ that takes or holds the elixir or essence (*Mon.*).

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud kyi-ma* རྩི་པ་ the nether world.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud kyi-ma* རྩི་པ་ lit. of mild taste; sweet.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud kyi-ma*=བཅུད་ཀྱི་མ་.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud kyi-ma* རྩི་པ་ possessed of the essence; sweet, juicy, succulent.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud kyi-ma* རྩི་པ་ ripe; ripeness.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud kyi-ma*=བཅུད་ཀྱི་མ་ a cataract; cascade (*Mon.*).

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud-kyi-ma* or རྩི་པ་ རྩི་པ་ the art of extracting essences for prolonging health and longevity, such essences as being of different kinds, viz.:—རྩི་པ་ རྩི་པ་ the elixir of meditation; རྩི་པ་ རྩི་པ་ the elixir drawn from flowers, i.e., honey; རྩི་པ་ རྩི་པ་ the elixir drawn from pebbles, &c. Animate beings are metaphorically called རྩི་པ་ and this world རྩི་པ་ is called རྩི་པ་ རྩི་པ་ the receptacle of life; animated nature.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud-kyi-ma* རྩི་པ་ [a class of demi-gods] S.

བཅུད་ཀྱི་མ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ mercurial preparation for making an elixir of life.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud-kyi-ma*=བཅུད་ཀྱི་མ་ also རྩི་པ་ 1. to become contracted; contraction རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ the east and west (sides) of the ship having contracted (*A. 18*). 2. pf. tense of རྩི་པ་. 3. acc. to *Sch.* to use artifices; to chicanery.

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud-kyi-ma* 1. to be flattened down (*Sch.*). 2. colloq. to bar, obstruct block up by snow; obstructing a road; cf. རྩི་པ་ (*Jo.*) རྩི་པ་ རྩི་པ་ (*Situ. 77*).

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud-kyi-ma*, pf. of རྩི་པ་ (འཕྲུལ་) རྩི་པ་ 1. to draw out water; to irrigate. 2. to distil (*Situ. 75*).

བཅུད་ཀྱི་མ་ *bcud-kyi-ma* 1. to heap or pile up; to collect in one place: རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ (A. 37) many volumes of *Mantras* having been collected by many *Khado-ma*. 2. to glare at: རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ having looked closely at them, he spoke thus. 3. colloq.=རྩི་པ་ to squeeze; to press.

བཙོ་ ཁོ་ for བཙོ་ in, བཙོ་ 15, and བཙོ་
ལྟ་ 18.

བཙོ་བཅུ་ ཁོ་-brygad eighteen.

Syn. རྒྱལ་ རྒྱལ་; རྒྱལ་ རྒྱལ་; རྒྱལ་ རྒྱལ་
(Rtsi.).

བཙོ་ 15 ཁོ་-fifteen.

Met. Syn. རྒྱལ་ རྒྱལ་; རྒྱལ་ རྒྱལ་; རྒྱལ་ རྒྱལ་
(Rtsi.).

བཙོ་ལྟ་ ཁོ་-fifteen རྒྱལ་ རྒྱལ་-pa the religious
service that is observed on the fifteenth of
the first Tibetan month (February-March)
at Lhasa when the Kiukhording, the
grand temple of Buddha, is illuminated.

བཙོ་ལྟ་ ཁོ་-pa a cat one year old.

བཙོ་ལྟ་ ཁོ་-pa pf. and imp. རྒྱལ་, prop.
root of the fut. tense of རྒྱལ་, but in W.
the usual word for རྒྱལ་, to make, perform;
to prepare, manufacture, construct. It is
employed in all kinds of phrases (Ja.).

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-pa to reduce, cut down:
ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ "every month makes it
less by ten" (Rtsi.); རྒྱལ་ལྟ་ the account
or calculation of reduction (of pay, allow-
ances, &c.).

བཙོ་ལྟ་ ཁོ་-ma success; victory;
triumph.

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-pa རྒྱལ་ལྟ་-pa to speak in
low voice or to keep silent (out of fright);
ལྟ་ལྟ་ལྟ་ robbery and acts of violence.

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-pa victorious, blessed,
triumphant (over enemies).

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-pa རྒྱལ་ལྟ་ རྒྱལ་ལྟ་ the vic-
torious one who, having subdued the host
of Māra, has passed away from misery;
epithet attached specially to the Buddha
Śākyamuni, acc. to Sch. 'the victoriously-
consummated.'

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ རྒྱལ་ལྟ་ རྒྱལ་ལྟ་ the blessed
Jina, the conquerer of his (moral enemies).

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-pa རྒྱལ་ལྟ་ རྒྱལ་ལྟ་ n. of a
fancied Buddha.

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-pa, pf. of རྒྱལ་ལྟ་ རྒྱལ་ལྟ་-a
ལྟ་ལྟ་, ལྟ་ལྟ་, ལྟ་ལྟ་, conquered, subdued,
killed. Also broken down, dispersed; རྒྱལ་ལྟ་
ལྟ་ལྟ་ fully subdued (A. K. 1-2).

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-pa རྒྱལ་ལྟ་ རྒྱལ་ལྟ་ n. of an an-
cient city of India near Agra in the early
times of Buddhism.

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-pa, pf. རྒྱལ་ལྟ་, fut. རྒྱལ་ལྟ་ (Rtsi.
46).

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-dam taking care of things
entrusted to one's charge; རྒྱལ་ལྟ་ལྟ་, རྒྱལ་ལྟ་
ལྟ་, ལྟ་ལྟ་ ལྟ་ or ལྟ་ལྟ་ ལྟ་.

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-pa pf. and fut. of རྒྱལ་ལྟ་

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-ma a thing committed to a
person's charge; a trust.

བཙོ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ ཁོ་-pa རྒྱལ་ལྟ་-pa to entrust a thing
to another's charge; རྒྱལ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ ལྟ་ལྟ་ ལྟ་ to
settle about the trust; to entrust a thing
to a person's charge (with an understand-
ing): རྒྱལ་ལྟ་ལྟ་ ལྟ་ལྟ་

བཙོ་ལྟ་ ཁོ་-pa or རྒྱལ་ལྟ་ ལྟ་ལྟ་ artificial.

བཙོ་ལྟ་ ལྟ་ ཁོ་-pa རྒྱལ་ལྟ་ 1. the method of sur-
ing. 2. doing a thing for the sake of
appearance, or for form's sake; རྒྱལ་ལྟ་ ལྟ་ ལྟ་
performing a show work: ལྟ་ལྟ་ ལྟ་ ལྟ་
ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ changing or modify-
ing it radically, he published the artificial
one (A. K. 22). 3. made or contrived by
art; རྒྱལ་ལྟ་ ལྟ་; unaffected; genuine.

བཙོ་ལྟ་ ལྟ་ ཁོ་-pa རྒྱལ་ལྟ་-meད་ ལྟ་ལྟ་ལྟ་ ལྟ་
means of cure (disease) or mending
matters.

བཅོམ་པ *bcos-pa* བཅ་པར་ to refine; 醫治, 醫治 to cure, remedy; healing or mending; 偽造 artificial, affected, feigned; mixed up. མཁས་ཀྱི་བཅོམ་པ་མེད་ he cannot be cured even by the wisest.

བཅོམ་པའི་ནགས་ *bcos-pa'i-ngas* an artificial grove attached to one's residence.

Syn རྩ་མོམ་མམ་ *gyed-mog* (shet or རྩིས་ཀྱི་མམ་ *kyim-gyi-lshul* (*Shon*)).

བཅོམ་པའི་མ་རྩེད་ *bcos-pa'i ma-nod* one who is artificially made a eunuch

Syn. རྩ་མོམ་པ་ *bcos-med-pa*; རྩ་མོམ་པའི་མ་རྩེད་ *bcos-pa'i ma-nod* (*Shon*)).

བཅོམ་པའི་རམ་ *bcos-pa'i-ras* a coloured cloth (*Ng.*).

བཅོམ་མ་ *bcos-ma* shet. and adj. anything artificial; anything fictitious, alloyed (metal or thing), counterfeit, mock, sham, not genuine.

བཅོམ་མཁུན་པ་ *bcos ma-byed-pa* རྩ་མོམ་པའི་མ་རྩེད་ a section of the *Tantrik* school which practices mysticism.

ཕྱོག་ *for*, in *Id.* for ཕྱེད་, excrement, dung, (of cattle) (*Id.*).

ཕྱོག་ཀྱི་ཁུ་པ་ *bcu-pa* = བཅོམ་པ་ white ginger, v. 見.

ཕྱོག་ཀྱི་ཁུ་པ་ 1. a sort of cat (C.).

2. ཕྱོག་ཀྱི་ཁུ་པ་ a garment made of wool or felt; ཕྱོག་ཀྱི་ཁུ་པ་མེད་པའི་ཁུ་པ་ felt cures watery discharges, kidney disease, and cold in the loins (*Id.*).

ལྷན་པ་ *leg* 1. whip, rod, switch, stick; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ even a good horse requires a whip; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ to get work done, urging on is necessary; ལྷན་པ་ horse-whip; ལྷན་པ་ ox-whip; ལྷན་པ་ stick to beat a kettle-drum; ལྷན་པ་ willow-twig; osierswitch; ལྷན་པ་ a cane or bamboo whip;

ལྷན་པ་ sharp words for reproof, rebuke. 2. stroke, blow, cut; ལྷན་པ་ a blow on the head; ལྷན་པ་ a smack on the cheek (C.); ལྷན་པ་ slap on the face. 3. forepart of a coat of mail (*Sh.*). 4. a kind of daphne paper, v. ལྷན་པ་

ལྷན་པ་ *leg-rdo* in *W.* flint; flint-stone; ལྷན་པ་ whip-cord (*Id.*).

ལྷན་པ་ *leg-leg* n. of a number: ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ (*Ya-sh.* 56).

ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *leg-thogs* = ལྷན་པ་ lit. one who carries a whip (in hand) (*Shon.*); yak-herd; also shepherd.

ལྷན་པ་ *leg-st*, occurs in ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་

+ ལྷན་པ་ *leg-pod* = ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *chab-gyo can-gyi* ལྷན་པ་ is described as a girdle made of plated wire and interlaced scales resembling a chain.

ལྷན་པ་ *leg-hor* = ལྷན་པ་ lash of whip.

ལྷན་པ་ *leg-tsan* or ལྷན་པ་ a whip in general; a horse-whip.

ལྷན་པ་ *leg-yu* the handle of a whip.

ལྷན་པ་ 1. *Legs* n. of a place eight miles to the south-east of Tashi-lumpo in Tsang.

ལྷན་པ་ 2. ལྷན་པ་, ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ 1. iron; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ one who digs out iron; ལྷན་པ་ Chinese iron; ལྷན་པ་ steel; an inferior sort of iron; ལྷན་པ་ a finer and ductile sort of iron; acc. to C. steel. 2. any iron instrument or tool, esp. lock (of doors), fetter, shackle; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ having locked every door; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ a thunderbolt; also a flash of lightning just striking an object; ལྷན་པ་ a steel to strike fire with; a tinder-pouch.

ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *kags-kyi* ལྷན་པ་ 1. an enchanted iron-horse, the magic

ཐུག་ཐུག་ *lcags-thum* = ཐུག་ཐུག་ མཉམ་པའི་ རྩུ་མ་
iron ladle; any cooking utensil of iron
such as a boiler or a saucepan.

ཐུག་རྩུ་ *lcags-dreg* medicinal prepara-
tion of iron for weak and painful eyes :
མིག་ལྔ་རྩུ་ལ་ལེན་པའི་རྩུ་ རྩུ་མ་.

ཐུག་མདུ་ *lcags-mda* རྩུ་མ་ an iron arrow ;
an iron or steel probe ; ལུ་མ་ལུ་ steel-
pointed arrow ; steel arrow.

ཐུག་མདུ་རྩུ་མ་ *lcags-mda sgra-can* = ཐུག་
ཐུག་མ་ *lcags sgra-can* a kind of steel-
tipped arrow from which when flung a
whissing sound came forth (*Mkon.*).

ཐུག་རྩུ་ *lcags-rdo* = རྩུ་རྩུ་ 1. flint-stones :
2. iron-stone or iron-ore.

ཐུག་མལ་ *lcags-thag* dross and slime of
the intestines.

ཐུག་མལ་ *lcags-thab* = ཐུག་ཐུག་.

ཐུག་མལ་ *lcags-thal* མལ་མལ་ oxide of iron
obtained, red-hot iron being repeatedly
dipped in the urine of cows, &c. : མལ་
ཐུག་མལ་རྩུ་མ་ལེན་པའི་རྩུ་མ་ iron-nah is the best
remedy for liver disease, poison and
dropsy.

ཐུག་ལེན་ *lcags-lde*, abbr. of ཐུག་ལེན་ལེན་
syo-lcags dān lde-mig door-look and key.

ཐུག་པུ་ *lcags-spu* n. of a place in Tibet.

ཐུག་པུལ་ *lcags-bphei* n. of a district
of Tibet to the north-east of Kashmir
(*Lam. 10*).

ཐུག་པུལ་ *lcags-sbugs* a match-lock made
(formerly) in India.

ཐུག་པུལ་ *lcags-dmar* མལ་ལེན་པའི་ རྩུ་མ་ copper.

ཐུག་པུལ་ *lcags-mag* tinder-case.

ཐུག་པུལ་ *lcags-shol* n. of a weapon.

ཐུག་པུལ་ *lcags-gsar* མལ་ལེན་པའི་ རྩུ་མ་ an iron
spoon.

ཐུག་པུལ་ *lcags-dao-rs* = ཐུག་པུལ་ iron-
smith, black-smith (*Mkon.*).

ཐུག་པུལ་ *lcags-gya* rust.

ཐུག་པུལ་ *lcags-ra* n. of a place on the
confines of Tibet and China ; a wall round
a house, an estate, or a town.

ཐུག་པུལ་ *lcags-ri* (ཐུག་) མལ་ལེན་, མལ་ལེན་
a strong wall.

ཐུག་པུལ་ *lcags-can* iron-hoop ; hasp ;
cramp-iron.

ཐུག་པུལ་ *lcags-sol* powdered coal : ཐུག་
པུལ་མལ་ལེན་པའི་རྩུ་མ་ལེན་པའི་རྩུ་མ་ powder of mineral
coal (called in Hindi *Surma*) is used as a
cure for the eyes.

ཐུག་པུལ་ *lcags-bero* smoothing iron
(*Sch.*).

ཐུག་པུལ་ *lcags-shak* a large iron pan for
roasting or kiln-drying corn (*Jā.*).

ཐུང་མ་ *lcag-skye* 1. n. of a place in the
province of Kham. 2. grey or pale white.

ཐུང་མ་ཐུང་མ་ *lcag-skye stag-agam* a sort
of trunk first made under the direction of
Cal-skye Lama, with tanned tiger skin.

ཐུང་མ་ཐུང་མ་ *lcag-skye Rol-pahi rdo-
rje* n. of a celebrated lama born at *Cal-skye*
in Kham and who became the chief-priest
of the lamaic section of the Chinese
Buddhists of Peking during the reign of
Emperor Kyanlung, about 1770 A.D.

ཐུང་མ་ *lcag-lod* = ཐུང་མ་ (*Cs.*) a
craggy place ; broken eroded country.

ཐུང་མ་ཐུང་མ་ *lcag-phyi* *shak* n. of a
place in Tibet visited by Atiśa in the
beginning of the eleventh century A.D.

ཐུང་མ་ *lcag-ma* 1. willow, *Salix vimi-
nalis*. 2. a general name for trees that
are planted in the vicinity of villages ; ཐུང་མ་
the ratan, *Calamus rotang*.

ལྷ་མ་བྱ། *Leah-ma brag* n. of a place in upper Tibet.

ལྷ་རྩེ། *Leah-rtse* n. of a place near *Nam-rod* in Tibet.

ལྷ་ར་ *leah-ra* = ལྷ་རེབ་ *leah-areb* a grove of willows, poplar and other trees.

ལྷ་ར་རྩོང་ *Leah-ra rdzong* n. of a district in Tibet.

ལྷ་རྩོམ་ *leah-rlom* a flat basket made of willow twigs.

ལྷ་ཤིང་ *leag-shing* willow tree; willow wood.

ལྷ་ཤོག་ *leah-shog* the red willow (*Sch.*).

ལྷ་ཤིང་ *leah-shil* coolness, shade under willow-trees.

ལྷ་ལྷ་པོ་པོ་པོ་ *Leah-lu pa-pa-di-ta* a celebrated lama-author of Mongolia.

ལྷ་ལོ་ *leah-lo* 1. willow leaves. 2. བེ་བེ་ braided hair; ལྷ་ལོ་ a curl; look of hair; ལྷ་ལོ་ coiled hair, long plait of hair.

Syn. ལྷ་ར་པོ་ *leah-rin-po*; ལྷ་ལོ་ *leah-lo* (*Mon.*).

ལྷ་ལོ་མ་ *Leah-lo-ma* ལྷ་ལོ་མ་ 1. the abode of Kuvera or Vaisravaṇa. 2. n. of a village near Gyaṅ-tee in Tsang. 3. ལྷ་ལོ་མ་ n. of a place in Ancient India, also of another on the fabulous Sumeru.

ལྷ་ལོ་མ་ *leah-ces* = ལྷ་ལོ་ the finest breed of horse in Tibet.

ལྷ་མ་ *leam* 1. a lady, a nobleman's wife; ལྷ་མ་ a princess or lady of rank; ལྷ་མ་ young unmarried lady of noble rank. 2. = ལྷ་ acc. to *Jā. lath*, pole, rafter, spar of a roof.

ལྷ་མ་ལྷ་ *leam-dkris* ལྷ་མ་ wrinkled; n. of an ornament.

ལྷ་མ་ལྷ་ *leam-dkris-can* possessed of wrinkles.

ལྷ་མ་ *leam-dral* = ལྷ་མ་ལྷ་ brother and sister.

ལྷ་མ་ *leam-pa* = ལྷ་མ་ 1. n. of an officinal herb used for healing wounds: ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ *Leam-pa* removes obstruction of urine, thirst, and diarrhoea. 2. gentle; polished; ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ mild and humble (*A. 134*).

ལྷ་མ་ *leam-po* upright; in erect position ལྷ་མ་ adv. ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ (*A. 35*) he walked in an upright posture without bending the body.

ལྷ་མ་ *leam-me* 1. n. of a celebrated lady of Tibet who received Atiśa with much hospitality (*A. 5*). 2. bright, glittering.

ལྷ་མ་ *leam-me-wa* shining, dazzling, variegated (*Jā.*).

ལྷ་མ་ *leam-mo*, an abbr. of ལྷ་མ་ and ལྷ་མ་ *rin-mo*; acc. to some a sister.

ལྷ་མ་ལྷ་མ་ *leam-legs gmin* n. of a ལྷ་མ་ལྷ་མ་ or *Dakini*; ལྷ་མ་ལྷ་མ་ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ *Rgyal-po Indra bodhi*, *leam-legs-gmin* King Indra Bodhi and the Lady Legmin (*A. 40*).

ལྷ་མ་ *lei-wa* ལྷ་མ་ adj. heavy, substantial, weighty: ལྷ་མ་ལྷ་མ་ལྷ་མ་ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ *khye-kyi skyes-dan bkab-gsal lei-wa-dag* in consequence of your weighty presents and requests; ལྷ་མ་ལྷ་མ་ལྷ་མ་ a heavy deadly sin: ལྷ་མ་ 1. light and heavy, i.e., gravity or weight. 2. dung, esp. of cattle; ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ *lei-wa skam-po* ལྷ་མ་ dried dung of cattle, &c.; ལྷ་མ་ *lei-lon* fresh dung or droppings of cattle; ལྷ་མ་ལྷ་མ་

སྐུ་མུ་མུ་ heap of cow-dung (dung in general).

ཐུ་མདའ་ *Lci-mdah* n. of a place in Tibet; ཐུ་མདའ་མུ་པ་ bridge at that place.

ཐུག་ཐུག་ *tsig-tsig* slightly moving: འབྱུ་ཐིག་ལ་ཐིག་ལ་མང་འགག་གི་ཐུང་མ་བཞིན་ཐུག་ཐུག་འོད་པ་ བ། moving as little worms and insects do, like grain, &c., in fermentation.

ཐུད་ *leid*, sometimes written for ཐུབ་ heavy.

ཐུབ་ *lebs* 1. gloves (*Sch.*); འུ་ཐུབ་ pat-cloth (to take or lift up pots from fire); མིག་ཐུབ་ or ཐུང་ཐུབ་ eye-lids that protect the eyes; མིག་གི་ཐུབ་མོ་ sty in the eye; རྩ་ཐུབ་ fish-gills. 2. acc. to *Ja.* contrivances to facilitate the handling of different objects, as the handles of pots and vessels; the handles, loops, etc., of knives, scissors, pincers, and other tools. 3. a shield: རྩལ་བཞི་མདའ་འཇམ་མཁའ་དཔལ་ཐུབ་ཀྱི་ཐུང་། the arrow of illusive thoughts having been flung, a white scarf came forth as a shield of protection.

ཐུ་པ་ *tsu-pa*, v. བུ་པ་.

ཐུག་མདའ་ *tsug-mdal* creeping plant (*Mon.*).

ཐུག་པ་ *tsug-pa* མཐའ་མ་ a supple branch; ཐུག་པ་ the tender twig or the bend of a twig; ཐུག་ཕྱར་ *tsuy-phran* twigs of a plant or creeper.

ཐུག་མ་ *tsug-ma* a root-shoot of a willow or of a poplar-tree; a rod, switch; ཐུག་ཐུག་ཕྱིད་པ་ to bud repeatedly (*Cs.*).

ཐུག་པ་ *tsugs* soft, pliable, not hard or tough: ཐུག་པོ་འདི་ཡང་ཐུག་པ་མ་མང་དཔལ་འཛིན། (*Hbrm.* ༣ བྱོ) the king being susceptible, was seized with red fever.

ཐུང་ཀ་ *tsuñ-ka* = ཐུང་ཀ་ *skyuñ-ka* colloq. jackdaw.

ཐུང་མོ་ *tsuñ-mo* thimble (*Ja.*).

ཐུང་པ་ *tsuñ-pa*, v. བུང་པ་.

ཐུམ་ *tsun* or ཐུམ་མེ་ a plant, the stalks of which are used as a purgative (*Cs.*); ཐུམ་མེ་རྩ་ལ་ཚད་རྩོད་མེ་ལན་ཐུང་། the root of ཐུམ་མེ་ cures poison, fever, uterus fever, and phlegm, &c.

ཐུམ་དཀར་ *tsun-dkar* a white species of the above plant.

ཐུ་ *lee* མི་མི་མ་, རམས་མ་, མམས་ the tongue; ཐུ་ཐུང་བ་ *lee rkyañ-va* to put forth, to stretch out the tongue. Also met. a tongue: མྱི་ཐུ་ the tongue or blade of a knife; ཐུ་བའོལ་ མྱི་ཐུག་། a tongue or flash of lightning: མོ་ཐུ་ tongue of fire; ཐུ་ཀྱིག་པ་ *lee-kyig* the frenum of the tongue (*Cs.*).

Syn. ར་འོན་ *ro-hdan*; ར་ལམ་ *ro-les*; ར་ཐུང་བ་ *ro-myañ-va*; བུད་རྩ་འཛིན་ *bdud-rtsahi-hdang*, བུད་རྩམ་ *bdud-kyi-ma*; རག་གི་འདབ་མ་ *bag-gi hdai-ma*; ཐུ་བའི་བའམ་ ཐུག་པ་ *tsur-bahi babs-egyes*; ཐུག་པ་ *ljags*; ཐུ་བྱིད་ *tsur-byed* (*Mon.*).

ཐུ་བརྩལ་ *Lce brgya-pa* lit. he with a hundred tongues—epithet of Varuṇa, the god of the sea; the sea, the waves being so many tongues, &c. (*Mon.*).

ཐུ་བཀྲིལ་བ་ *lee bsgri-l-va* འཇམ་མཁའ་ to stretch out or wag the tongue, to grasp or twist it round a thing as the cow does.

ཐུ་ཅན་ *lee-chnuñ* འཕགས་མཐུ་ uvula: ཐུ་ཅན་འཕམ་ inflammation of the uvula.

ཐུ་གྱིམ་པ་ *lee gñis-pa* 1. lit. the two-tongued, i.e., snake or parrot. 2. double-tongued, deceitful; ཐུ་གྱིམ་ཕྱིད་པ་ *lee-gñis byed-pa* to be double-tongued; to have double dealings.

ལྷོ་ལ་མེད་ *lee gñik-med met.* a thunder-bolt (*Mon.*).

ལྷོ་ལ་ *lee-thob* or ལྷོ་ལ་ a fleshy excrecence below the tongue (*Ch.*).

ལྷོ་ལ་ *lee-bde* a nimble tongue; a habb'or.

ལྷོ་ལ་ལྷོ་ལ་ལྷོ་ལ་ *lee phuk-ble zas-mi-sa* not eating food by licking (a prohibition to monks).

ལྷོ་ལ་ལྷོ་ལ་ *lee khar-ua* = ལྷོ་ལ་ལྷོ་ལ་ burning flame = ལྷོ་ལ་ (*Mon.*).

ལྷོ་ལ་ལྷོ་ལ་ *lee-hling* = ལྷོ་ལ་ *rgya-tshen* sal-animoniac (*Mon.*).

ལྷོ་ལ་ *lee-kbur* eruption on the tongue.

ལྷོ་ལ་ *lee-med* (ལྷོ་ལ་) ལྷོ་ལ་ lit. without tongue; a frog (which is supposed to have no tongue).

ལྷོ་ལ་ ལྷོ་ལ་ *lee nyam-tshu* alumi.

ལྷོ་ལ་ *lee-rtsa* or ལྷོ་ལ་ *lechi rtsa-ua* ལྷོ་ལ་ the root of the tongue: ལྷོ་ལ་ *lee-rtsa can* ལྷོ་ལ་ a letter pronounced from the root of the tongue; the gutturals, viz., ཀ, ཁ, ག, ཅ, ཉ, ས, ས; the *risarga* before ཀ and ཁ, and also ཅ, ཉ, and ས, ས, are called ལྷོ་ལ་; ལྷོ་ལ་ the tip of the tongue: ལྷོ་ལ་ a letter sounded from the tip of the tongue.

ལྷོ་ལ་ *lee-rtsa gyo-ua* ལྷོ་ལ་ 1. to loll out the tongue and move it too and fro. 2. fig. the fickle or changeable one. 3. an epithet of the goddess of fortune.

ལྷོ་ལ་ *lee-gashu* ལྷོ་ལ་ the middle of the tongue; ལྷོ་ལ་ *lee-behar* ལྷོ་ལ་ a tongue-scraper.

ལྷོ་ལ་ *lechi skye-mched* ལྷོ་ལ་ the organ of taste (*M. V.*).

ལྷོ་ལ་ *lee* a coat of mail for horse (*Sch.*).

ལྷོ་ལ་ *lee-pa* ལྷོ་ལ་ 1. to kill one's self; to commit suicide: ལྷོ་ལ་ ལྷོ་ལ་ "if, for even that, you kill yourself" (*Hbram. 124*); ལྷོ་ལ་ committed suicide. 2. used of insects that fly into the flame.

ལྷོ་ལ་ *lee* (ལྷོ་ལ་) 1. ལྷོ་ལ་ a pot; ལྷོ་ལ་ the arched roof of a house, a turret on a house-top, a pinnacle. 2. n. of an aquatic plant, *Trapa bipinnata*.

ལྷོ་ལ་ *lee-gu* the swallow, but, according to some authors, the lark.

ལྷོ་ལ་ *lee-rtsa*, resp. ལྷོ་ལ་, a small very low table on which food and drink are served in Tibet; ལྷོ་ལ་ a cover for such a table, table-cloth; ལྷོ་ལ་ Chinese or European table: ལྷོ་ལ་ 'fore-table,' one before an image of Buddha or of some deity for placing offerings on.

ལྷོ་ལ་ *lee-rtsa-la* n. of a mountain in Tibet the top of which is flat like a table.

ལྷོ་ལ་ *lee-ras* piece of cloth put over iron helmet worn in war-dance in Tibet.

ལྷོ་ལ་ *lee-la brag-khut* n. of a rock-cavern on Chogla pass in Tibet.

ལྷོ་ལ་ *lee-pa* or ལྷོ་ལ་ I: 1. to be agitated, shaken; to tremble. 2. ལྷོ་ལ་ a flower shaking, waving its head (*Jā.*).

ལྷོ་ལ་ II: 1. vb. to be able: ལྷོ་ལ་ if (he) is not able (to do that); ལྷོ་ལ་ as much as possible; to the utmost (*Jā.*). 2. adj. able; ལྷོ་ལ་ feeble (in strength) failing in strength, weak; ལྷོ་ལ་ ignorant, poor in intelligence.

ལྷོ་ལ་ *lee* = ལྷོ་ལ་ a frog in its first stage of development; a tadpole (*Jā.*).

ལྷོ་ལ་ *lee* = ལྷོ་ལ་ undulating; an un-even place.

ཐ

ཐ *cha* I: the letter *a cha*, which is the aspirated *a*, resembling the Sanskrit *च* in pronunciation, though acc. to Tib. Gram. *च* = *a tsha*. As num. fig. = 6; *a cha-pa* the volume marked with *a* signifying the sixth volume.

ཐ II: 1. a part or fraction; *མཉམ་པ་* share, portion, anything divided; opp. to the whole; thus, *ཐེད་* one-half, *འགུལ་* one-third, *འཇིག་* one-fourth, and so on; *འཇིག་* one hundredth part; *ཐེད་ཐིག་* one thousandth part; *འཇིག་འགུལ་* *འཇིག་* one-third of the treasury (or its contents); *འཇིག་འཇིག་འཇིག་འཇིག་འཇིག་* there being still wanting a portion of as much gold as would about equal his head (*Ghr.*); *མཉམ་པ་* the first portion of the night; *མཉམ་པ་* the second, the last half of the night. *མཉམ་པ་ཐེད་* *cha-gñis dpe-wo* to put together two parts; *འཇིག་* one's own share. *འཇིག་ཐེད་* the following day's first part, i.e., the following morning (*Mil.*); *མཉམ་པ་* (lit. part of the earth) a piece of land; territory; country in general. 2. = *ཐེད་* *ཐེད་* a pair; *ཐེད་ཐེད་* a pair of boots; *ཐེད་ཐེད་* a pair of shoes. *ཐེད་ཐེད་* to pair, to match, to couple, to arrange in pairs or proportionately; *ཐེད་ཐེད་* proportionate, similar. *ཐེད་ཐེད་* not forming a pair or match; unfit, improper, discordant. *ཐེད་ཐེད་ཐེད་* not obeying; will not do; is out of place (*Ta. 110, 11; Jā.*).

ཐ III: 1. news, intelligence, word, sound; *ཐེད་* topic; *ཐེད་ཐེད་* to ask any news; *ཐེད་* echo returned from a rock. 2. prospect, auspices: *ཐེད་* prospects re-

garding the household; *ཐེད་* prospects or expectations as to one's enemies. 3. = *ཐེད་* things; *ཐེད་ཐེད་* a complete suit of clothes for a person; *ཐེད་* ornaments or articles of adornment; *ཐེད་* necessary things, requisites; *ཐེད་* weapons; *ཐེད་* articles of writing, deeds, documents; *ཐེད་* cloth; *ཐེད་* implements, utensils, &c.

ཐ IV: *ཐེད་* 1. a sixteenth part of the month (*Bull. 1848, 296*). 2. *ཐེད་* a particle (*Kālac. T. 7*).

ཐེད་ Cha-dkar n. of a district in Lho-kha, in Tibet. *ཐེད་ཐེད་ Cha-dkar-srañ* n. of the junction of several public roads in Chakar, *ཐེད་ཐེད་ཐེད་ཐེད་ Cha-dkar-du Cha-dkar srañ-gi bal* in Chakar the wool (sold at) Chakar cross-roads.

ཐེད་ cha-rkyen share of destiny, of fate (*Sch.*).

ཐེད་ *cha-ga* (འདབ or འཇམ) hem, edge, border; *ཐེད་ཐེད་* = *ཐེད་ཐེད་* the border or edge of a robe. *ཐེད་ཐེད་ཐེད་* = *ཐེད་ཐེད་* (ཐེད་ཐེད་) to put a fringe to a robe, to hem, to turn in (the edge of cloth). *ཐེད་ཐེད་ cha-ga-ma* a dress with linings on the edge of the sleeve, etc. *ཐེད་ཐེད་ཐེད་ཐེད་* (the price) for each blue male robe with turned-back borders. *ཐེད་ཐེད་* robe with plain edge.

ཐེད་ཐེད་ *cha-ga-pa* locust; also a grasshopper: *ཐེད་ཐེད་ཐེད་ཐེད་* the head of a grasshopper applied on the sting of a hornet (ཐེད་ཐེད་) removes its poison.

མ་གུམ *cha-grum* a square rug.

མ་ཐྱིག *cha-hgrig* a complete set or suit of any furniture or clothes.

མ་ལྟམ *cha-mkhan* fortune-teller, sooth-sayer (*Sch.*).

མ་ཅན *cha-can* ལྔ་མཚན consisting of a pair, forming a pair.

མ་ཅོ *cha-cho* a thing homogeneous; matched (*Sch.*).

མ་འཇོག *cha-hjog-pa* to stick to, adhere to any work; to come to a conclusion on any matter; to arrive at a definite settlement.

མ་ཡུམ *cha-yum* རྒྱུ་ལོག་པ་, དུས་འཁྱམ་ impaired, degenerated, fallen down, grown worse.

མ་གཉིས *cha-gñis* སྒྲིབ་པ་ two parts; ལྔ་མཚན both or a pair; colloq. two pairs.

མ་གཉིས་མཐོན་ *cha-gñis sre-wa* to mix or mingle two equal parts.

མ་སྟོམ *cha-ñtom* or མ་ཟུམ་ equal parts (without difference in size, number or quantity); མ་ཅུམ་ or མ་འདྲ་ཅུམ་ in part, in some measure; མ་མཐུན་ or མ་མཐུན་པ་ partly, not equal, differing a little; མ་ཅོ་ཤེས་ even if one knows but a little (*Jā.*); མ་ཇོ་ལྔ་ being complete in every part, entire, integral (*Sch.*); མ་ཟུམ་པ་ adj. even.

མ་གཉིས་ *cha-gñer* རྒྱུ་ལོག་པ་ the moon, that which shines in crescent parts.

མ་དེ *cha-de* for མ་ཡོད་པེ *cha yod-pa-de*.

མ་ལྟམ་ལྔ་མཚན *cha-hdag skyes*, v. མ་ཅན་ wine.

མ་འདྲ་ཅུམ་ *cha-hdra' tsam*, v. མ་སྟོམ་ *cha-ñtom*.

མ་ལྟམ་ *cha-ltan* མ་ལྟམ་ possessed of some share; fortunate.

མ་ལྟམ་ *cha-phra* ལྔ་མཚན a miser.

མ་ཙ་ I: *cha-ya* = ལྔ་མཚན་ or ལྔ་མཚན་ ལྔ་མཚན་ vb. to adorn, bedeck, wear (*S. Lex.*).

མ་ཙ་ II: = ལྔ་མཚན་ to go away, to start, to leave (a place): ལྔ་མཚན་ལྔ་མཚན་ *shab-tu cha-ya* take when they were on the point of arriving; མ་ཙ་ = ལྔ་མཚན་ to go, going (*A. 138*).

མ་ཙ་ *cha-bu* ornament worn in the ears.

མ་ཙ་ *cha-byed* ལྔ་མཚན 1. dress, clothing; ལྔ་མཚན་ལྔ་མཚན་ *shabbyly* dressed; poorly clad; ragged: མ་ཙ་ལྔ་མཚན་ *he was* (in this manner) dressed. 2. implement, instrument (e.g., a musical instrument, a surgical instrument) also external appearance of animals (*Jā.*).

མ་མཚན་ *cha-ma-mchis* (it has no equal, not another like it to form a pair) matchless (*D.R.*).

མ་མཐུན་ *cha-ma mkhun-pa*, v. མ་སྟོམ་

མ་མཐུན་ *cha-ma hdra-wa*, v. མ་སྟོམ་

མ་མཐུན་ *cha-med-pa* to be companionless; to be left alone; to be without an equal.

མ་མཐུན་ལྔ་མཚན་ *cha-med-gtam* = ལྔ་མཚན་ nonsense; irrelevant speech (*Jñān.*).

མ་ཙ་ *cha-tse* is said to be a Chinese word; = ལྔ་མཚན་ *kha-gten* or ལྔ་མཚན་ *tahig-gten*.

མ་ཙ་ *cha-tsam*, v. མ་སྟོམ་ *cha-ñtom*.

མ་ཙ་ *cha-tshan* complete in all its parts; complete suit of ornament, dress, etc.

མ་ཙ་ *cha-tshag*, v. ལྔ་མཚན་ *chag-tshag*.

མ་ཙ་ *cha-tshan* species, division, class (*Sch.*).

མ་ཙ་ *cha-tshogs* (ལྔ་མཚན) n. of a large number.

མ་ཙ་ *cha-mdec* ལྔ་མཚན་ symmetrical.

མ་ཙ་ *cha-hdoin-pa* 1. to select from among many; to pick one out of a number (for identification). 2. = ལྔ་མཚན་ a pair of symbols.

ཆ་རྩལ་ *cha-rsog*, v. ཆ་རྩལ་ *cha-rsoms*.

ཆ་ལལ་པ་ *cha-lahng-pa* to rely or depend upon, to confide in; sbst. trust, confidence: ཅུས་དེ་ལ་ཆ་ལལ་ཞིན་ནམ་ if that information is reliable. To adhere, cling to; to follow, obey (laws): བང་མ་རྒྱལ་གྱི་དགའ་ལ་ཆ་ལལ་ they adhere to the words of Buddha; རྒྱལ་པོའི་ལག་ལ་ཆ་ལལ་པ་ to obey the king's commands

ཆ་ལི་རྩ་ *chu-ye rloc* = རྒྱ་རྩ་ sublime.

ཆ་ར་ *cha-ra* also མཁ་ཆ་ར་ *mon chu-ra* Himalayan oak with pointed, ever-green leaves, a tree inferior to the English oak; ཆ་ར་གྱི་ the stunted or dwarf species of oak.

ཆ་རི་ *chu-ri* = ཆ་ལེ་ or ཆ་ལེ་ a coarse blanket made of yak's hair (*Ju.*).

ཆ་རི་མི་ *cha-ri-mi* རྩ་ལ་ a steel-yard.

ཆ་རུ་ *chu-ru* a peg to which to fix the ropes of a tent.

ཆ་རལ་ *cha-lag* = ལག་ཆ་ implements required for carrying on business.

ཆ་རུང་ *chu-hm* or རྒྱལ་ཆ་ *phub-chal* pair of cylinders.

ཆ་རུམ་ *chu-lam* = རྣམས་ some; for the most part; rather.

ཆ་ལི་ *cha-li*, v. ཆ་རི་ *cha-ri*.

ཆ་ལུ་ *cha-lu*, v. ཆ་རི་ *chu-ri*.

ཆ་ལུ་གཤམ་ *cha-lugs* རེས་ (*A. K. 1, 38*) appearance, clothing, costume; colloq. artificial badge or mark of distinction.

ཆ་ལུ་ལ་རལ་ *cha-lugs* སྐྱུང་པ་ *phung-pa* disfigured; of bad dress.

ཆ་ལུ་ལ་མེས་པ་ *cha-lugs* མཁ་ཆ་ལུ་པ་ *phung-pa* finely dressed; elegant manner of dressing.

ཆ་ལུ་གཤམ་ *cha-lugs* ལལ་པ་, ལལ་པ་ shape; part, portion, share: ལལ་གྱི་ཆ་ལུ་ a part of the body, a limb; also shape of the body.

ཆ་ལུ་ལ་རལ་ *cha-lugs* སྐྱུང་པ་ = རྒྱ་རྩ་རལ་པ་ slightly bad; also of bad shape or parts.

ཆ་ལུ་མེ་རྩ་ག *cha-lugs* མེ་རྩ་གཤམ་ (*ཨ་མེ་རྩ་ག*) hill; heaved-up portion of the earth.

ཆ་ལུ་ལེ་གཤམ་ *cha-lugs* *hphang-pa* ལེ་གཤམ་ a sharer.

ཆ་ལུ་ལེ་གཤམ་ *cha-lugs* *byed* ལེ་གཤམ་ particles.

ཆ་ལུ་ལེ་གཤམ་ *cha-lugs* *ghyan-pa* = ལེ་གཤམ་, (ལེ་རྩ་གཤམ་) ལེ་གཤམ་ ལེ་གཤམ་ gold.

ཆ་ལུ་ལེ་གཤམ་ *cha-srol* = ལེ་གཤམ་ ལུ་གཤམ་ *lags-srol* custom, usage.

ཆ་ལུ་ལེ་གཤམ་ *cha-lugs* *pa* lit. many parts or particles accumulated together (ལེ་གཤམ་ ལེ་གཤམ་ལེ་གཤམ་ལེ་གཤམ་). 1. a term signifying this earth; a mountain. 2. ལེ་གཤམ་ the capital of the fabulous S'ambhala.

ཆ་ལུ་ར་ *Chu-har* Chahar, n. of a Mongol tribe.

ཆལ་ *chag* 1. grain or other grain for horses, &c. ཆལ་ལ་ the bag containing grain which is tied to the mouth of a horse or donkey from which it eats. ཆལ་ལ་ trough, manger, crib (*Ju.*). 2. the fourth finger (*Med.*). 3. resp. for shoe, also for རྩ་གཤམ་. 4. = ཆལ་ལ་ལ་ incorrectly for རྩ་གཤམ་ signifying welcome (*Ju.*). 5. ཆལ་ལ་ prob. for རྩ་གཤམ་ the breadth of a fist.

ཆལ་གྱུ་མེ་ *chag-krum* piece, fragment; ཆལ་གྱུ་མེ་ལ་ *chag-krum* ལ་ and it has gone to pieces (*Ju.*)

ཆལ་གྱུ་མེ་ *chag-skya-wa* (*Sch.*) having only one purpose, pursuing but one aim; unremitting, indefatigable.

ཆལ་ལ་ལ་ *chag-khodg* = ཆལ་ལ་ལ་ a basket for measuring grain.

ཆག་ཆག་ཆག་ *chag-ga chag-ga* for ཕྱག་ཆག་ཆག་
things mixed up or thrown together.

ཆག་ཕྱག་ *chag-rgyag-pa* to doubt (*Sch.*).

ཆག་ཆག་ I: *chag-chag* 1. with ཕྱི་བོ་ or
འཕྲུལ་པ་ to sprinkle: རང་པོ་འདྲ་ ཕྱག་རང་ རང་ཆག་ཆག་
ཕྱག་ཏེ་ having swept and sprinkled the
inside of the house. ཆག་ཆག་ རེག་མ་འདྲ་ ཆག་པ་
ཐུག་ཏེ་ well bathed or washed, also to
cleanse a house or road with water. 2.
ཆག་ཆག་ འདྲ་པ་ to stretch, to stiffen (*Sch.*). 3.
in *W.* to tread, to trample, e.g., the
narrow path or furrows between garden
beds. 4. to clap the hands (*Jā.*).

ཆག་ཆག་ *chag-chag* colloq. anything
broken. རྩེ་མ་ཆག་ཐག་ broken dish or plate.

ཆག་ཆག་ *chag-chag* rent, break, rupture
(*Sch.*).

ཆག་དྲུལ་ *chag-dum* fragment, scrap, bit.

ཆག་འདྲིང་ *chag-hdri* doubtful, incre-
dible (*Sch.*).

ཆག་པ་ *chag-pa* 1. a large bunch of
flowers, ears of corn, etc. 2. pf. of འཆག་པ་
broken; མ་ཆག་པ་ and esp. adv. མ་ཆག་པ་པ་
also ཆག་མེད་ uninterrupted, unremitting,
(*Jā.*); རྒྱུ་མ་ཆག་པ་ *rgyun ma-chag-par* without
interruption; without breaking the conti-
nuity or course; ཆག་མ་ཆག་མེད་ without a
crack, flaw, or chink. 3. འཇམ་ཆག་པ་, v. འཇམ་པ་
11: ཆག་མེད་ wooden splint for a broken limb
(*W.*) (*Jā.*).

Syn. རེག་པ་ *shig-pa*; འཁྲོ་པ་ *khlor-pa*
(*Mon.*).

ཆག་པོ་ *chag-po* a broken vessel, pot, etc.;
ཐོག་ཆག་པོ་ a broken dower or pannier (*Jā.*).

ཆག་པ་ *chag-phad* the bag containing
grain tied to the mouth of a horse from
which it eats.

ཆག་ཐོག་ *chag-phog* for ཕྱག་ཐོག་ welcome.

ཆག་ཕྱག་ *chag-bu* diminutive of ཆག་ a little
bunch.

ཆག་ཕྱོམ་ *chag-brom* in *W.* colloq. "chak-
rum" ice.

ཆག་མོ་ *chag-mo* bunch; འབྲུག་ཕྱག་མོ་ a fruit
growing in clusters, like the grapes of the
vine, the berries of the elder (*W.*) (*Jā.*).

ཆག་ཏེ་ *chag-tse* a small grain, e.g., of
ground grits; ཆག་ཏེ་ མུ་ granulous (*W.*) (*Jā.*).

ཆག་མེད་ *chag-lhad-pa*=ཆག་པ་ or མེད་ a
cook (*Mon.*).

ཆག་མེད་ *chag-lhad* or མེད་ (*Sch.*) the
right measure; དྲུག་ཏེ་ཆག་མེད་ *dug-tse chag-*
lhad a sufficient quantity of poison admi-
nistered to a person (*Med.*; *Jā.*).

ཆག་གོང་ *Chag-gong*, v. ཆག་ *chag*.

ཆག་ལོ་ *Chag-lo* n. of a celebrated lama
of Tibet. ཆག་ལོ་ལོ་དྲུག་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ it was
asserted that Chag Lo-lö-wa had been
into the middle of the lake (*Ya-rel. 33*).

ཆག་པོ་ *chag-pö*, v. ཆག་པ་ *chag-pa*.

ཆག་པ་ I: *chag-pa* 1. to be fond of, to
be attached to, to love; ཕྱོག་པ་ཆག་པ་ to love
a girl; རྒྱུ་མ་ཆག་པ་ རྒྱུ་མ་ཆག་པ་ *skyug-pa dañ*
na-chud geig chags-pa the mutual affection
between a man and a maiden; རྒྱུ་མ་ཆག་པ་པ་
ཕྱོག་པ་ my dearly beloved daughters (*Pth.*).
2. to cling to, e.g., རྒྱུ་མ་ཆག་པ་པ་ རྒྱུ་མ་ཆག་པ་ *lu-*
dad rrog-la chags-pa to body and to life;
ཕྱག་པ་ to one's home, to one's native
country; often to suffer one's self to be
enticed by a thing, to indulge in; ཆག་པ་
མི་ཕྱོག་པ་པ་མི་ཕྱོག་པ་ allowing neither desire
nor fear to have any influence upon him-
self (*S. Lam.*, also *Jā.*).

ཆག་པ་ II: vb. 1. to be begotten,
produced: མ་ཆག་པ་ not produced in the
usual way of propagation, but རྒྱུ་མ་ཆག་པ་
rgdus-tse skyug-pa, or རྒྱུ་མ་ཆག་པ་ *lham-gyig*

grub-pa (Pth.); frq. རུབ་པ་ *grub-pa* to be produced in the womb, as the foetus is; hence མཁས་ in compounds = animal; འདས་མཁས་ bird; གཤོག་མཁས་ *grog-chags* winged animal; རྩོག་མཁས་ *erog-chags* living being. 2. to arise, spring up, originate, come forth; to come to light, to appear: བཟུངས་མཁས་ the growth or founding of (towns, monasteries, institutions, etc.) on the earth; རུང་མཁས་ the causing of nutrition in food; བིལ་རྩེ་མཁས་ the accumulation or growth of fortune to a person; ཤིང་མཁས་ མཁས་ཐུང་ apricots had sprung forth on the tree; རེ་ཐུང་མཁས་ = རེ་ཐུང་འཕྲུང་པ་ to become a cleric; མཁས་པ་ genesis, history of the beginning esp. of the world; མཁས་ལྟེན་ manner of being produced, peopled: རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ I saw six large pinnacles appearing in the sky.

ཆལ་ས་པ་ III: 1. རལ་, རལ་, རལ་རལ་, རལ་, རལ་ལལ་, རལ་ལལ་ sbst. love, lust, passion for, affection, attachment: མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-pa skyes-so* he fell in love (Dsl.); མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-pa spyod-pa* = རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ *chags-pa spyod-pa* to copulate: མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ if there is no attachment, there cannot be any transmigratory existence (D.R.). 2. རྩེ་མཁས་ greed for gain, acquisitiveness. རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ the mind runs after the objects of desire. 3. formation, conglutination, agglutination; རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ ice formed on water; མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ without any covering, formation of film. མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-paḥi ḥskal-pa* རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ the age when worlds are formed.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-skyod byed-pa* རྩེ་མཁས་ the act of affecting or agitating the heart or producing sensation of pleasure in it.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-ḥkhrī* རྩེ་མཁས་ fig. the creeping plant of love which entwines.

མཁས་པ་ *chags-ego* extension of fault; རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ to shield the faulty and to put a patch or lid over the place (hollow).

མཁས་པ་ *chags-can*, prov. རལ་, 1. time in music. 2. passionate, lustful.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-chen-ma* རལ་ལལ་, རལ་ལལ་ a musical air; a wife; a young woman.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-ḥjoms* one who has subdued his passions, a general epithet of Buddha (Mñon.).

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-glam* amorous conversation.

Syn. རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ *ḥkhrig-tshig*; མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-tshig*; རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ *ḥdod-glam* (Mñon.).

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-rtags-pa* to remain for a long time at one place.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-lan-ma* རལ་ལལ་ a lustful woman.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-ḥdāḥ* passion for; passionate attachment.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-paḥi rgyal-mtshan* the male organ or penis.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ *chags-paḥi gdon-can-ma* = རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ a lustful woman (Mñon.).

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-par ḥgyur-pa* རལ་ལལ་ lovely, fascinating, charming.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ *chags-pas myos-pa* = རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ *ḥdod-pas dregs-pa* intoxicated with love or desire for any object (Mñon.).

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-spyod* = རྩེ་མཁས་ copulation; fornication.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-bya* རྩེ་མཁས་ an object of attachment; that which has been affected with love.

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-byed* or མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ རྩེ་མཁས་ an epithet of the moon (Mñon.).

མཁས་པ་ རྩེ་མཁས་ *chags-bral* རྩེ་མཁས་ without attachment (Kālac. T. 5).

ཆ་པ་ *chañ-dog* silver or other articles with which wine or beer is exchanged.

ཆ་པ་ཤེང་བ *chañ-dregs* or ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *chañ-gis dregs-pa* = ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *chañ-gis nyogs-pa* intoxication (*ññon*).

ཆ་པ་ཤེང་བ *chañ-bdon* = ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *chañ-guog* wine-glass or cup (in Sikk.).

ཆ་པ་ཤེང་བ *chañ-guag* or ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *a place* of drinking; grog-shop.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *chañ-pa ston* erroneously written for ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *chañ-pa ston-pa* རྒྱུ་ལྡན་པ་; lit. open fist, or an empty hand; fig. nothing to give in charity to the poor.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-epags* dough of barley soaked in beer.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-phug* the first distillation of wine—the best beer or wine.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-phog* allowance in beer.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-bu*, described in རྒྱུ་ལྡན་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *the dough of barley-flour squeezed or pressed within the hand and coming out between the fingers is given to the ghosts.*

Syn. རྒྱུ་ལྡན་པ་ *rdou-pa*; ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-pa* (*ññon*).

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-ma*, v. ཆ་པ་ཤེང་བ་ (*ññon*) a woman selling wine.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-mal* grog-shop, tavern.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-rtol* dry barn, lees, yeast (of beer).

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-tashal* grog-shop; ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *come or coming from a grog-shop.*

Syn. ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-mal*; ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-khal* (*ññon*).

ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *chañ-tashal lag* ཆ་པ་ཤེང་བ་ *a drunkard; one who is just coming out of a grog-shop.*

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-btshon-ma* barmaid.

Syn. རྒྱུ་ལྡན་པ་ཤེང་བ་ *myob-byed-btshon*; ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-ma*; ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *chañ-byed-ma* (*ññon*).

ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *chañ-btshon-nvahi* ཆ་པ་ཤེང་བ་ *lit. wine-selling woman's house.*

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ sag* roast meat taken at the time of drinking.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-baul* for ཆ་པ་ཤེང་བ་ *closed hand, fist.*

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-gyos* or ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ *parboiled rice, barley, &c., taken with wine.*

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-ra* ཆ་པ་ཤེང་བ་, abbr. of ཆ་པ་ཤེང་བ་ and ཆ་པ་ཤེང་བ་, beer and arrack; a drinking party

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-ra* 1. a beer-house. 2. beer carousal: ཆ་པ་ཤེང་བ་ཤེང་བ་ to give or arrange for a great beer-drinking party.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-pa*, v. ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-bu*.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ I: *chañ* time; རྒྱུ་ལྡན་པ་ in after time, henceforth; རྒྱུ་ལྡན་པ་ formerly, heretofore.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ II: 1. special promise, agreement or engagement; ཆ་པ་ཤེང་བ་ special presentation, special request, compliments at the commencement of a letter. ཆ་པ་ཤེང་བ་ oral, verbal engagement; ཆ་པ་ཤེང་བ་ pledge of faith by the hand (*ññ*). 2. in compounds for ཆ་པ་ཤེང་བ་ punishment; ཆ་པ་ཤེང་བ་ corporal punishment.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-don* or ཆ་པ་ཤེང་བ་ a promise, contract; ཆ་པ་ཤེང་བ་ to give a promise, make a contract; ཆ་པ་ཤེང་བ་ཆ་པ་ཤེང་བ་ to agree about giving; ཆ་པ་ཤེང་བ་ཆ་པ་ཤེང་བ་ to keep, fulfil, a promise.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ *chañ-mdo* or ཆ་པ་ཤེང་བ་ the purport or the main object; a promise or contract.

ཆ་པ་ཤེང་བ་ I: *chañ-pa* ཆ་པ་ཤེང་བ་, ཆ་པ་ཤེང་བ་, ཆ་པ་ཤེང་བ་, 1. to open, to separate, liberate; to give out. 2. to promise, bind one's self.

Syn. རྩེ་མ *phyed-ma*; རྩེ་མ *dye-wa* (Sñon).

ཆད་པ II: sbst. resp. ལག་ལྟ་ཉེས་པ, རམ་ཉེས་པ *corporeal punishment*; རྩེ་མ་ཉེས་པ *fig. punishment with the rod*. རྩེ་མ་ཉེས་པ *king's punishment, i.e., punishment that the law inflicts on any person*. ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chad-pa-can = རམ་ཉེས་པ་ཉེས་པ, རམ་ཉེས་པ་ཉེས་པ a convict; one who has been convicted of an offence*. རྩེ་མ་ཉེས་པ་ཉེས་པ *chad-paḥi tsar-guad-pa* or ལག་ལྟ་ཉེས་པ *to convict, to sentence, to punish*.

Syn. རྩེ་མ་ཉེས་པ *phyag-pa*.

ཆད་པ III: vb. to be descended from; to be born of or with; gun. with ལག་ལྟ་ཉེས་པ or ལག་ལྟ་ཉེས་པ.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chad-pa phog-pa* to award punishment, to punish in any way.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chad-paḥi chad-pa* to be visited with punishment.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ 1. rent, torn, worn-out, ragged, tattered (Jā.). 2. a limited time, a term (Sch.).

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chad-yig* a written contract: ལག་ལྟ་ཉེས་པ *id. (Glr.; Jā.)*.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chad-lug-pa* not to obtain the things hoped for, to be disappointed (Sch.).

ལག་ལྟ་ཉེས་པ or ལག་ལྟ་ཉེས་པ = ལག་ལྟ་ཉེས་པ 1. a limited time, a term. 2. a time-purchase (Sch.). 3. an agreement (Tā.; Jā.).

ཆད་པ chen I: (རྩེ་མ་ཉེས་པ) རྩེ་མ་ཉེས་པ a marginal note or foot-note to explain the meaning of a term or expression in the text.

ཆད་པ II: sop, mash, pulp, etc.; ལག་ལྟ་ཉེས་པ *rice-pap; ལག་ལྟ་ཉེས་པ barley-pap (Jā.)*.

ཆད་པ chen-gri = རྩེ་མ་ཉེས་པ *htahem-gri* (lit. a tailor's knife); ལག་ལྟ་ཉེས་པ a pair of scissors.

ཆད་པ chen-pa = རྩེ་མ་ཉེས་པ *scissors, shears*: རྩེ་མ་ཉེས་པ་ཉེས་པ་ཉེས་པ (K. d. 106) the hair of a gelong should not be cropped with scissors.

ཆད་པ I: *chab* [resp. and eleg. for ལག་ལྟ་ཉེས་པ] water, in any form; but never used like ལག་ལྟ་ཉེས་པ to signify a river. རྩེ་མ་ཉེས་པ scented water. རྩེ་མ་ཉེས་པ or རྩེ་མ་ཉེས་པ water which at the beginning and close of religious meetings in the larger monasteries is passed round, and of which every one present takes a few drops on his tongue, as a symbol of purification in the place of full ablutions. རྩེ་མ་ཉེས་པ tears; རྩེ་མ་ཉེས་པ spittle; རྩེ་མ་ཉེས་པ urine.

ཆད་པ II: power, dominion, sway; རྩེ་མ་ཉེས་པ under one's sway; རྩེ་མ་ཉེས་པ རྩེ་མ་ཉེས་པ to bring or collect under one's power or sway.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chab-kyan* brass can, brass tea-pot with a long spout for pouring out tea (Jā.).

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chab-gkye* = ལག་ལྟ་ཉེས་པ *dar-wa* whey.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chab-khuḥ* urinal, a privy.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chab-ngo* door; ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chab-ngo-wa* = ལག་ལྟ་ཉེས་པ a door keeper.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chab-gtor* = ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chu-gtor* རྩེ་མ་ཉེས་པ oblations to the dead; water religiously offered to quench the thirst of Yidag or Preta in the རྩེ་མ་ཉེས་པ.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *Chab-nag* n. of a monastery in Kong-po in Eastern Tib.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chab-brom* ice (Jā.).

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chab-hoḥ* = ལག་ལྟ་ཉེས་པ ལག་ལྟ་ཉེས་པ a servant; a subject; one owing allegiance.

ལག་ལྟ་ཉེས་པ *chab-hug* 1. a spittle pot. 2. acc. to Jā. a vessel for rinsing one's mouth with water.

མཁ་མེད *chab-ma* lid, valve; མཁ་རྩ *chab-rtsa* or མཁ་རྩ *chab-tsa* buckle, clasp.

མཁ་མིག *chab-mig* = མིག *a* fountain, spring.

མཁ་རྩ *chab-rtshe*, v. མཁ་མ *chab-ma*.

མཁ་མོད *chab-khod* (lit. water-measure for time) a watch, a clock.

མཁ་གཞུག *chab-gshug* a bath; also the bathing festival of the Tibetans in August and September.

མཁ་འགྲུག *chab-dzog-pa* a vassal, a subject; མཁ་འགྲུག་པོ་ *a* vassal king, feudal chief.

མཁ་འཇམ *chab-ril* the vessel of consecrated water passed to monks of a congregation before dispersing.

མཁ་འཇམ་པ་ *chab-ril-pa* one who passes through water, v. མཁ་འཇམ་པ་.

མཁ་འཇམ་པ་ *chab-rom* = མཁ་འཇམ་པ་ *ice*, frozen water.

མཁ་འོག *chab-gog* = མཁ་འོག *eleg.* for an official letter, a diploma, etc.

མཁ་མེད *chab-ser* *eleg.* for མེད *matter*, pus.

+ མཁ་མེད *chab-serid* = མཁ་མེད *rgyal-serid* dominion, kingdom, territory.

མཁ་གཙང་ *chab-gsañ* urine; མཁ་གཙང་ཅད་ *a* to make water.

མཁ་གཙང་པ་ *chab-gsil-wa* to discharge urine, make water (*Nag.*).

+ མཁ་མེད་ཅིག *chab-cig* = མཁ་ཅིག *or* མཁ་ཅིག *ཅུག*, མཁ་ཅིག་ཅིག་ *together with*, all together.

མཁ་ *cham* headlong, full length; also completely, utterly.

+ མཁ་མེད་ *cham-du* = མཁ་མེད་ *always*, continually; མཁ་མེད་པ་ *pouring* continually.

མཁ་མེད་ *cham-pa* མཁ་མེད་ *a* cold or catarrh; མཁ་མེད་ *gro-cham* bronchial catarrh; མཁ་མེད་ *catarrh* in the lungs; མཁ་མེད་ *gna-cham* nose cold (cold in the head); མཁ་མེད་ *influenza*.

མཁ་མེད་པ་ *cham-bshag* = མཁ་མེད་པ་ *ཅུག་ཅིག་པ་* to be in a tranquil state; colloq. to keep quiet མཁ་མེད་པ་ཅུག་ཅིག་པ་ *(A. 119)* those who did not assent keeping quiet: it was effected according to the precepts of the lord (*Atis'a*).

མཁ་ *char* or མཁ་ *char-pa* མཁ་པ་ *rain*.

Syn. མཁ་མེད་ *sprin-boud*; མཁ་མེད་ *abrañ-char*; མཁ་མེད་ *chughi-sa-bon*; མཁ་མེད་པ་ *sprin-gyi me-tog*; མཁ་མེད་པ་ *mkhab-las-bab*; མཁ་མེད་པ་ *gluh-gi bbrag-bu*; མཁ་མེད་ *rgyun-bab*; མཁ་མེད་ *gguñ-char*; མཁ་མེད་ *gru-char*; མཁ་མེད་ *lo-tog-gñen* (*Mon.*).

མཁ་མེད་པ་ *char-skyib* a shelter, pent roof, protection from rain.

མཁ་མེད་པ་ *char-phyes* མཁ་མེད་ *lit.* rain-born; met. a frog.

མཁ་མེད་ *char-skyob* 1. protection against rain, also opp. to མཁ་མེད་ *tshad-skyob* protection against heat (of the sun). 2. = མཁ་མེད་ *an umbrella* (*Mon.*).

མཁ་མེད་ *char-skyor* undecided (cases or disputes).

མཁ་མེད་པ་ *char-khels* cover or dress for protection against rain, rain-cloak.

མཁ་མེད་ *char-gyaañ*, མཁ་མེད་པ་མེད་པ་ *མཁ་མེད་པ་མེད་པ་* (*Ya-sel. 35*).

མཁ་མེད་པ་ *char-gyi segs-ma* = མཁ་མེད་.

མཁ་མེད་པ་ *char-dgañ* lit. that delights in rains, rains (*Mon.*).

མཁ་མེད་པ་ *char-rgyun* མཁ་མེད་ *incessant* rain.

མཁ་མེད་ *char-can* 1. = མཁ་མེད་. 2. མཁ་མེད་པ་ *custom, usage* (*W.*). 3. n. of a hero མཁ་མེད་ (*Baladeva*) (*Lex.*).

མར་ཐུག་པ *char-poug-pa* བཟོ་ཡིན་; ཉི་ཟླ་
ཟུག་པ made to be done or worked out.
མར་ཤེལ *char-ches* for མར་པ་ཤེལ་པ།

མར་གཏོག་པ *char-gtogs-pa*, v. མ, included
in the division of; = མར་མཁུ་གཏོག་པ or ཏུག་པ
མ་གཏོག་པ།

མར་སྒྲིག *char-gton* met. the swallow.

མར་རུབ *char-dug* the rainy season.

མར་རྒྱལ་པ *char-drag-pa* ལཱ་བཱ་ལྷ་ lit. heavy
rain; the month of heavy rains, corre-
sponding with July.

Syn. དྲག་པ *drag-bab*; ཡོང་པ་ལྷ་ *yon-lhun*;
རྒྱལ་པ་ལྷ་ *gyun bab-tsha* (Non.).

མར་རུབ *char-rdul* = མར་ལྷ།

མར་ཁྲན *char-ldan* rainy; མར་ཁྲན་ཁྲིན་དང་རྒྱུ་
རུབ་པ་ལྷ་ in the summer season are rain-
clouds (Non.).

མར་རྒྱུ་ཁྲིན་ *char-gna rluñ-khrig* an
idiomatic expression signifying guided;
lit. as wind leads the rain.

མར་པ *char-pa*, v. མར་།

མར་སྒྲིག *char-sprin* ལོ་ལྷ་ལྷ་ rain-cloud; མར་སྒྲིག་
ལྷ་ cloud containing rain.

མར་ཐོབ་པ *char-phob* བཟོ་ལྷ་ to cause rain.

མར་འཕམ་དགུམ་པ *char-hbab mkhas-pa* gen. a
Tantrik lama; lit. one who is skilled in
bringing down rain (by the efficacy of his
charms).

མར་འཕམ་པ *char-hbeb* or མར་པ་འཕམ་
ཁྲིན་ལྷ་ that causes rain; rain-cloud.

མར་འཕམ་པ་ལྷ་ལྷ་མཁུ་ *char-hbeb groñ-hjoms* an
epithet of Indra (Non.).

མར་མེད་ལྷ་པ *char-med thon-pa* = མེད་པ་མེད་
drought, rainlessness.

མར་ཤོད་ *char-shod* good and beneficial rain:
འདི་མཇུག་མར་ཤོད་ཐོབ་པ་ལྷ་ this year rain has
copiously fallen.

མར་ཤོད་ཤོད་པ *char-shod che-stals* (idio-
matic phrase) a matter of great impor-
tance.

མར་སྒྲིག *char-sil* rain drop, rain particles
or drops.

Syn. མར་རུབ *char-rdul*; ལྷ་ལྷ་ལྷ་མཁུ་ *chu-yi
segs-ma*; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *gyun-gyi myun-gu*; ལྷ་ལྷ་
ལྷ་ *chu-yi-ser*; ལྷ་ལྷ་ *chu-rdul*; མར་སྒྲིག་ལྷ་མཁུ་
char-gyi segs-ma (Non.).

མར་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *char-hzan hbeb-pa* ལྷ་ལྷ་ལྷ་
n. pr. (Ta. 2, 271).

མར་གཏོག་པ *char-gyogs* = མར་སྒྲིག་ house;
cover or dress for protection against rain.

མར་ལོན་ *char-len* the coping or water-tile
of a wall (Cs.).

ཆལ་ *chal* resp. ལྷ་ལྷ་ belly, abdomen (Cs.).

ཆལ་ཆལ་ *chal-chal* the sound of falling
oars.

ཆལ་ཆིལ་ *chal-chil* wavering, fluctuating
(Sch.).

ཆལ་ཆལ་ *chal-chol*, v. འཕམ་འཕམ་ or འཕམ་ལེ་
འཕམ་ལེ།

མཐ་རྒྱལ་ལྷ་ལྷ་ *chal-da hkrans-pa* འཕམ་ལེ་
scattered, strewn over, fully spread, wide-
spread.

མཐ་མར་མཐ་པ *chal-mar hrdal-ta* (vb. a.) to
spread equally, uniformly.

ཆམ་ *chas* 1. thing; tool; requisite, etc.:
མཐ་མར་ཆོང་ལོ་ལྷ་ལྷ་ things to be given to a
bride as dowry; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ iron tools or uten-
sils; ལྷ་ལྷ་ food; དམག་ལྷ་ military stores,
requisites for war; འཕམ་ལྷ་ provisions; ལྷ་ལྷ་
tools, instrument. 2. dress, garment; མ་ལྷ་
man's dress. 3. in a more general sense:
appearance, form, shape: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་
appearing in the guise of a woman; ལྷ་ལྷ་

ཅི he puts on a Tartar dress; ཅི་མི་མང་ཅི་
ཅི he has assumed a girl's dress; dis-
guised himself as a girl.

ཅམ་ཅ chag-ka or ཅམ་པ་ chag-pa one's pro-
perty, resources, requisites; all that one
possesses or requires for his use.

ཅམ་ཅུ་ཅ chag-gyur-wa to put on, to as-
sume another's dress.

ཅམ་ཅོ་ chag-chod བཀའ་པ་, ཅམ་ཅོ་པ་
ཅམ་ཅོ་-pa.

ཅམ་པ་ chag-pa [originally the pl. of ཅམ་
but always used as a separate vb.] 1. to
set forth, depart: ཅམ་པ་ཅམ་པ་ as it is
necessary to depart (Thgy.); ཅམ་པ་ཅམ་པ་
they set out for Tibet (Thr.); ཅམ་པ་ཅམ་པ་
they departed together (Dsl.); ཅམ་པ་ཅམ་པ་
to send away, dispatch. 2. to prepare for,
set about, to start; ཅམ་པ་ཅམ་པ་ they started
killing: ཅམ་པ་ཅམ་པ་ཅམ་པ་ having made arrange-
ments to depart (Dsl.); ཅམ་པ་ཅམ་པ་ ཅམ་པ་
'now we will return' they said, and they
made preparations (Dsl.; Jā).

ཅམ་པ་ཅ chag-ban = ཅམ་པ་ཅ a full suit of
clothes (for the body).

ཅི chi num. fig. 36.

ཅི་ག་ chi-ga in W. wallet, knap-sack
(Jā.).

ཅི་མི་མི་ chi-li-li onomatopoeic word for
snuffing up scent by the nose; ཅི་མི་མི་མི་
ཅི་མི་མི་ (Ca.) snuffing sweet odours that are
borne; ཅི་མི་མི་མི་མི་ the perfumes of flowers
are perceptible (Mil.; Jā.).

ཅི་ག་ chig used for ཅི་ག་ as the first part
of compound numbers:—ཅི་ག་ཅུ་ 10; ཅི་ག་
ཅུ་ 100; ཅི་ག་ཅུ་ 1,000; ཅི་ག་ཅུ་ a myriad, etc.

ཅི་ག་ཅུ་ chig-rkyal acc. to Schtr. sepa-
rate, single, one alone.

ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ chig-gyur tsig-pun a kind of
blanket in the weaving of which one
longitudinal thread is crossed by two.

ཅི་ག་ཅུ་ chig-thub-pa 1. to be able to do a
thing alone. 2. n. of a plant used in medi-
cine (Jā.).

ཅི་ག་ཅུ་ chig-dril rolled, wrapped, packed
up in one parcel or bundle (Sch.).

ཅི་ག་ཅུ་ chig-lab byed-pa to talk to
one's self, to hold a soliloquy (Schtr.).

ཅི་ག་ཅུ་ chig-cag one stroke, or stop: ཅི་
ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ at the close of
each line of a verse (forming a sentence),
put one stroke, i.e., full stop (Situ.).

ཅི་ག་ཅུ་ chig, v. ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་, that which
binds. ཅི་ག་ཅུ་ the five binding things:—(1)
ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ khog-dbug ston-'hun-gyi
chig; (2) ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ na-dpyad rnam-
bbyed-kyi chig; (3) ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ hbre-
pa hbru-hgre-l-gyi chig; (4) ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་
batug don-gyi chig; (5) ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་
lag-len man-'kay-gi chig (Sman.).

ཅི་ག་ཅུ་ chig-pa, v. ཅི་ག་ཅུ་

ཅི་ག་ཅུ་ chig-pa 1. ཅི་ག་ཅུ་ encompass-
passing, covering all. 2. acc. to Sch.
equal, uniform, suitable.

ཅི་ག་ཅུ་ chigs or ཅི་ག་ཅུ་ resp. term for ཅི་ག་ཅུ་
a horse; generally a riding horse; a saddle
horse; ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ riding on a horse, to
get on horse-back; ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ to dis-
mount; ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ (C.) I beg you to
dismount; ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ I give it you for
a riding horse (Jā.).

ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ chig-bekyod gnañ-wa ('it.
to ride on a horse) = ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ to start
for a journey, to go to a place.

ཅི་ག་ཅུ་ཅུ་ཅི་ག་ཅུ་ chig-kha khrid-pa = ཅི་ག་ཅུ་
ཅུ་ཅུ་ to lead a horse by the bridle (Sch.).

ཇམ་པ་ཐུབ་ *chibg-kha thub-pa* to have the command of the bridle; fig. to be expert in ruling.

ཇམ་པ་ *chibg-gya* resp. for ཇམ་པ་ *saddle*.

ཇམ་པ་ཇམ་ *Chibg-lha-dan* also called ཇམ་པ་ཇམ་, the horse on which Gautama Buddha used to ride.

ཇམ་པ་ཇམ་ *chibg-lang* resp. a whip.

ཇམ་པ་ཇམ་ *chib-chag* a horse's furniture, harness; (Cs.) the equipments of a horse.

ཇམ་པ་ཇམ་ *chibg-chu* a charger; the best horse in the stable.

ཇམ་པ་ཇམ་ *chibg-rta* a riding horse of a great man.

ཇམ་པ་ཇམ་ *chibg-thur* horse's head-piece.

ཇམ་པ་ཇམ་ *chibg-dpon* chief groom.

† ཇམ་ *chir* from the Hindi चिर, *chintz*.

ཇམ་ཇམ་ *chil-agroy*, v. ཇམ་ཇམ་ *chu-gñer*.

ཇམ་ I: *chu* num. fig. 66.

ཇམ་ II: ཇམ་, ཇམ་ཇམ་, ཇམ་ཇམ་, ཇམ་ཇམ་, &c. I. water, the universal and common term in all sen-ces. 2. a river; the general term.

Syn. ཇམ་ཇམ་ *gtuñ-dya*: ཇམ་ཇམ་ *gtuñ-lyed*; ཇམ་ཇམ་ *gyo-kun-byro*; ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *sprin-gyi me-tog*; ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *sprin-gyi-bend*; ཇམ་ཇམ་ *dug-byed*; ཇམ་ཇམ་ *han-sel*; ཇམ་ཇམ་ *hbrun-phun*; ཇམ་ཇམ་ *sprin-gyi myu-gu*; ཇམ་ཇམ་ *thur-byred*; ཇམ་ཇམ་ *kun-hgro* (*Mñon*).

ཇམ་ཇམ་ *chu-klun* ཇམ་ཇམ་ a river is a term often occurring in books, but rarely in conversation. ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ the names of various rivers both real and mythical which occur in the sacred books of Tibet and according to Buddhist geography:—(1) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *rab-mohi chu*, (2) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *rab-tu dñi-wahi chu*, (3) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *gtan-wahi chu*, (4) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ho-mahi chu*, (5) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *rgyun-hbrubi chu*, (6) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ala-wa rgyu-wa*, (7) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ho-thug-gi bdam*, (8) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *gram-sag-gi*

chu, (9) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñan-ñur-gyiñ gñi-wa*, (10) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñan-pa kun-tu sgra bbyin-pa*, (11) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñan-pa*, (12) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *semg hgro-wa*, (13) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñu-ru-ruhi-sgras bñab-pa*, (14) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *rlabg bbyuñ-wa*, (15) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *bde-wahi chu*, (16) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ka-dam-pa bñhod-pa-ñid*, (17) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *nor-buñi mehu-can rnamg-kyis bñain-pa*, (18) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *chu-erin kurun nañ-wa-ñid*, (19) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñu ro-hi bñkor-wa*, (20) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñu-ñal-gyiñ gñi-wa*, (21) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *chu-erin na-krag bñkor-wa*, (22) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *bñde-war bñab-pa*, (23) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *bñu-wahi phreñ-wa*, (24) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *rab-tu dñgah-war gyur-pahi chu*, (25) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *rluñ meñhuñ-pa*, (26) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *char dañ char-gyi rjes-su bbyuñ-wahi chu-klun*, (27) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *Dbyaññ-can-gyi meñdog-tu bñab-pa*, (28) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *duñ-su bñab-pa*, (29) ཇམ་ཇམ་ *riñ-pa*, (30) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *rlac-mohi ñañ*, (31) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *gar-gyi chu*, (32) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñul-gyi meñdog*, (33) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *mu-tig-gi bye-ma ñan-pa*, (34) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ri-bo-la rgyu-wa*, (35) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *sprin bñkor-wa*, (36) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *mu-sa-ra gñt-pu rgyun-du byas-pa*, (37) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñi-dru-mahi ñañ ñañ ñañ*, (38) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *dñyid dñuñ-wa*, (39) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *bñyar-sprin rab-tu ñañ-wahi chu bñab-pa*, (40) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *rlac-mo la hñug-pur dñgah-wa*, (41) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñuñ yod-pa*, (42) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñi-ma ñuñ-war gyur-pa*, (43) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *myur-wahi chu*, (44) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *rlabg-rab-tu hñug-pa*, (45) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *a-tu pa*, (46) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *tsu-lun-da bñab-pa*, (47) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *drishi-chu*, (48) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ke-ta-kahi-driñ bñgor-pa*, (49) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *bñyar dñgah-wa*, (50) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *dhun-dhu ma-ra*, (51) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *ñe-bñkor-na khyab-pa*, (52) ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ཇམ་ *med-pa*

Abab-pa, (53) རྒྱུ་མེད་ཆུ་རྒྱུ་མེད་པ་ལྟ་བུ་ལས་པ་
rgyab-naq klun kun-tu-gan rab-tu dbab-pa,
 (54) དཔལ་ལེན་ཆུ་ ཐལ་མེད་ཆུ་ *chu*, (55) དཔལ་ལེན་
 རྒྱུ་མེད་ *gyab-naq kyug-pa*, (56) རྒྱུ་མེད་ལྟ་བུ་
 རྒྱུ་མེད་ *gyi du-wahi stob*, (57) རྒྱུ་མེད་ལྟ་བུ་
 རྒྱུ་མེད་ *gyi kyug*, (58) རྒྱུ་མེད་ལྟ་བུ་མེད་ *gyi kyug*
can, (59) རྒྱུ་མེད་ལྟ་བུ་མེད་ *gyi kyug* རྒྱུ་མེད་
can, (60) རྒྱུ་མེད་ལྟ་བུ་མེད་ *gyi kyug* རྒྱུ་མེད་
can, (61) རྒྱུ་མེད་ལྟ་བུ་མེད་ལྟ་བུ་ *gyi bu-mo* རྒྱུ་མེད་
par gyab-na, (62) རྒྱུ་མེད་ལྟ་བུ་མེད་ལྟ་བུ་
rig-pa རྒྱུ་མེད་ལྟ་བུ་མེད་ *rig-pa* རྒྱུ་མེད་ (K.
 d. 298).

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-klun skye*, རྒྱུ་མེད་མེད་ལྟ་བུ་
 n. of a tree called ལལ་ལོ། [*Sesbania Aegyptiaca*] S.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-klun ngon* the lord of rivers.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-klun-can* a place which is
 intersected by streams, or where there are
 many rivulets.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-klun dag-pa* རྒྱུ་མེད་ལྟ་བུ་ lit.
 purified by bathing in a river; a Tirthika.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-klun-bdag* རྒྱུ་མེད་ལྟ་བུ་ the
 lord of rivers; the ocean. ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-*
klun-gmar རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ the red river, i.e., the
 river Sone.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-klun-mtsho* (ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་) the
 wide expanse of the heaven; an imaginary
 lake in heaven; the sea.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-klun* the main, deeper channel
 of a river, v. རྒྱུ་མེད་.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-dkyil* རྒྱུ་མེད་ the middle of a
 river.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-rgyal* a leather bag for water,
 a moshug (Cs.).

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-kaq* the voice of water, the
 sound of rushing water.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu hkol-pa* boiled water, boil-
 ing water.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-akor* or རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ *rañ-thag chu-*
akor water-mill, i.e., self-grinding mill.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skye* = རྒྱུ་མེད་ whey.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skyar* རྒྱུ་མེད་ a spoonful of water
 (owl)—the spoon bill.

Syn. རྒྱུ་མེད་ཆུ་ *gya-hbiggy-byed*; རྒྱུ་མེད་
rgyal-byed; རྒྱུ་མེད་ཆུ་ *rkas-gcig-pa*; རྒྱུ་མེད་
gan-sgal; རྒྱུ་མེད་ *mdas-mo*; རྒྱུ་མེད་ *chu-can*
 (མེད་).

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skyur* 1. the bitter. 2. also
 n. of a plant. 3. acidulous mineral waters.
 4. vinegar (Ja.).

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skyes* རྒྱུ་མེད་, རྒྱུ་མེད་ 1.
 lit. the water-born, the lotus. 2. the moon,
 the planets Neptune and Venus.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skyes dkar* རྒྱུ་མེད་ the
 white lotus. ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skyes shon-po*
 རྒྱུ་མེད་ the blue lotus.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skyes mhal* རྒྱུ་མེད་, རྒྱུ་མེད་ =
 རྒྱུ་མེད་ the great Brahmā.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skye-can* རྒྱུ་མེད་ pond
 where lotuses grow.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skyes-bdag* རྒྱུ་མེད་ the
 lord of the lotus, the sun.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skyes rtsa-na* རྒྱུ་མེད་ the
 white tuberous root of the lotus.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-skyod* རྒྱུ་མེད་ met. the neck.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-khug* a creek; bay, gulf.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-khur-tu* རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་
 [1. "that which holds clouds," i.e., the
 sky. 2. "having clouds for a vehicle,"
 an epithet of Indra.] S.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-hkhor*, met. རྒྱུ་མེད་ cloud.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-kheg* = རྒྱུ་མེད་ cloak worn for
 protection against rain.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-khol* རྒྱུ་མེད་ [1. boiled water.
 2. རྒྱུ་མེད་ the Hilsa or sable fish.] S.

ཆུ་རྒྱུ་མེད་ *chu-hkhor* རྒྱུ་མེད་, རྒྱུ་མེད་, རྒྱུ་མེད་
 a whirlpool, an eddy. ["a water-goor,"
 i.e., a heron or a leech.] S.

Syn. ཁྲོང་ཁོར་ *khor-hkhor*; རྒྱུ་པ་ *hkhyin-pa*; རྒྱུ་པའི་ཐུ་ *zog-nochi lte*; ཐུ་ཡི་ཁོར་ཐུ་ *chu-yi khor-lo* ཁོར་ཐུ་ *khör-chu* (*Yñon.*).

ཐུ་ཁྲོང་པ་ *chu-khor-wa* the turning of a water-mill.

ཐུ་འབྲུག་པ་ *chu-hkhyags* ice, frozen water.

Syn. རབ་པ་ *blab-pa*; འབྲུག་པ་ *gkhyug-pa*.

ཐུ་འབྲིབ་ *chu-hkhyi?* puddle, pool.

ཐུ་འབྲྱུག་པ་ *chu hkhyogs-pa* བར་པ་འདི་ any tortuous or meandering river.

ཐུ་འབྲི་ཡི་ཐུ་ *chu-hkhor-yi* ཐུ་འབྲི་པ་ a wave.

ཐུ་མཁྲིམ་ *chu-mkhris* མཁྲིམ་པ་ water and bile ["the bile of water," i.e. fire?] S.

ཐུ་འབྲུག་ *chu-hkhyug* ཐུ་འབྲུག་པ་ a wave; ruffle on the surface of water.

ཐུ་གང་ *chu-gang* full of water.

ཐུ་གི་ *chu-gri* ཐུ་གི་ཆ་ a small knife; acc. to Schr. razor.

ཐུ་གོག་ *chu-grog* acc. to Schr. 1. rivulet, brook. 2. dish-water, rinsings (*Jal.*).

ཐུ་གླང་ལག་པོ་ *chu-glan nag-po* or ཐུ་གླང་ལག་པོ་ = རྒྱུ་པ་ལ་ *rua-co-can* རྒྱུ་པ་ལ་ཐུ་གླང་ལ་ *glog-pa rua-co* (*Sman. 108*).

ཐུ་གླིང་ *chu-glin* ཐུ་གླིང་པ་ any islet in a river.

ཐུ་མཁྲིན་པ་ *chu mgrin-can* ཐུ་མཁྲིན་ རྒྱུ་པ་ said to be the crocodile.

ཐུ་མགོ་ *chu-mgo* source or head of a river, a feeding spring.

ཐུ་འགག་པ་པ་ *chu hgaags-pa* འགག་པ་ stoppage or retention of urine.

ཐུ་འགོ་རྩ་པ་ *Chu-hgo rta-ri* one of the thirty-seven holy places of the Bon (*G. Bon. 38*).

ཐུ་འབྲུག་ *chu-rgyan* འབྲུག་ the ornament of the water, i.e., the lotus flower.

ཐུ་འབྲུག་ *chu-rgyan* འབྲུག་ the current or flow of a river.

ཐུ་འབྲུག་ *chu-rgyan* འབྲུག་ sinews, ligaments and nerves; ཐུ་ཐོ་ gland.

ཐུ་ཐོ་ *chu-gyal* a blister.

ཐུ་ཐོ་ *chu-gyal* the water-egg, po. for the moon which (mythologically) sprung out of the great ocean.

ཐུ་ཐོ་ *chu-gyi* the murmur of a stream.

ཐུ་ཐོ་ལ་ *chu hgyar-wa* ཐུ་ཐོ་ལ་ the change of the course of a river.

ཐུ་ཐོ་ལ་ཐུ་ཐོ་ *chu-tham lam-bshugs* ཐོ་ལ་ ཐུ་ཐོ་ལ་ *thol nam-pa byun-wa* (idiomatic expression) the introduction of a bad custom; following a bad usage.

ཐུ་ཐོ་ལ་ *chu-thog* bank of a river or lake; ཐུ་ཐོ་ལ་ཐུ་ཐོ་ the opposite side or bank, called also ཐུ་ཐོ་ and ཐུ་ཐོ་ལ་ this side of the river; ཐུ་ཐོ་ལ་ sandy bank; ཐུ་ཐོ་ sandy plain on the side or margin of a river.

ཐུ་ཐོ་ལ་ *chu-rham* ཐུ་ཐོ་ལ་ a wave (*Yñon.*)

ཐུ་ཐོ་ *chu-bang* ཐུ་ཐོ་ ཐུ་ཐོ་ *ts'um-tshu* a table-salt.

ཐུ་ཐོ་ *chu-cay* ཐུ་ཐོ་ water streaming down from rock [the tree *Harringtonia acutangula*] S.

ཐུ་ཐོ་ *chu-chog* grain or grass, &c., given to cattle mixed with water.

ཐུ་ཐོ་ *chu-chu* ཐུ་ཐོ་ rhubarb; ཐུ་ཐོ་ its root is used as dye and laxative in Tibet.

ཐུ་ཐོ་ *chu chak-du* (ཐུ་ཐོ་ཐུ་ཐོ་) the sixth month of the Tibetan calendar, i.e., July.

ཐུ་ཐོ་ཐུ་ཐོ་ *chu chok-shi la* (ཐུ་ཐོ་) precious stone, a gem of fabulous properties like ཐུ་ཐོ་ containing the essence of water, the finest pebble or crystal.

ཐུ་ཐོ་ *chu-hal* also ཐུ་ཐོ་ ཐུ་ཐོ་ a tank.

ཐུ་ཐོ་ *chu-hal*, v. ཐུ་ཐོ་ ཐུ་ཐོ་ the swallow.

ཐུ་

* ཐུ་རྒྱལ་ *chu-nul-ica* = ཐུ་རྒྱལ་ or འཕྱོར་པ།

ཐུ་གྲོལ་ *chu-gröl* wavelets or ripples in water.

Syn. མཛེ་གཞི་ *mtshar-gyö*; རིག་ལྗོན་ *chil-sgyöj*; རྒྱལ་གྲོལ་ *khrem-gröl*; ཐུ་རྒྱལ་ *rlabs-kyi ri-no* (*Mon.*).

ཐུ་མཐུམ་ *Chu-mtham-pa* n. of a fabulous sea situated beyond the ocean called ཐུ་རྒྱལ་གྲོལ་ *chul-sgyöl*; lit. (cure against snake-poison) (*K. d. 2, 335*).

ཐུ་རྒྱལ་མཐུ་ *chu rñog-mu-can* turbid or muddy water.

Syn. ཐུ་མཐུ་ *ldam-bu*; མི་དང་མ་ *mi-dang*; རྒྱལ་མཐུ་ *rñog-mu-can*; རྒྱལ་ཐུ་ *ldam-rtsab*; རྒྱལ་མཐུ་ *hbyin-byed*; རྒྱལ་མཐུ་ *hjin-pa* (*Mon.*).

ཐུ་རྒྱལ་ *chu-rñin* 1. a precious stone; believed to possess fabulous properties such as the power of keeping off fire, and the effects of thunder and lightning. 2. salt.

ཐུ་གྲིལ་ཐུ་རྒྱལ་ *chu-gtshil thuk-ica* shallow water.

Syn. ཐུ་རྒྱལ་གྲིལ་ཐུ་ *gtshil gshal-mug*; མ་ཐུ་ *sa lo-ica*; མི་ཐུ་ *mi zab-pa* (*Mon.*).

ཐུ་གྲིལ་ཐུ་ *chu-gtshil zab-pa* deep water.

Syn. ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *gtshil-med*; ཐུ་ *zab*; ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *gtshil-dpag-dkash*; ཐུ་གྲིལ་ཐུ་ *hog-gshi-mi rig*; ཐུ་ཐུ་ *zab-med* (*Mon.*).

* ཐུ་གྲེག་ *chu-gter* ཐུ་མཐུ་ཐུ་ མཐུ་ཐུ་ the ocean; also symb. the number four (*Rtsi*).

ཐུ་གྲེག་ཐུ་ *chu-gter mu-khyud* མཐུ་ཐུ་ an island.

* ཐུ་གྲེག་ཐུ་ *chu-gter-sur* མཐུ་ཐུ་ a creek of the sea (*Kälac. T. 135*).

ཐུ་རྒྱལ་ *Chu rta-mo* n. of a medicinal plant called ཐུ་གྲེག་ *stag-qa* (*Sman. 258*).

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu stek-gyin* ཐུ་རྒྱལ་ the water-lily.

ཐུ་རྒྱལ་ *chu-stod* ཐུ་རྒྱལ་ the month of July.

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-stod-kyis na-nu* ཐུ་རྒྱལ་ the full moon of July.

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-stod skar-mu* the constellation ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *br-chu lla lla-mu* ཐུ་རྒྱལ་ (*Rtsi*).

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-stod-skyes* (ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་) ཐུ་རྒྱལ་ the planet Mars.

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-thags* ཐུ་རྒྱལ་ water-mill.

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-thig* ཐུ་རྒྱལ་ drop of water, water-drop.

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu thogs-pa* ཐུ་རྒྱལ་ to bathe in water.

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-mthah* or ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ the broad side or bank of a river

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-mthahs* = ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *nam-mthah*.

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-hthor* = ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ particles of water. ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-hthor-gta-u* speaking and spitting together.

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-hthor-ica* ཐུ་རྒྱལ་ to sprinkle.

Syn. ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chur-sgyags*; ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chur-hjug*; ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chur-hjug*; ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chur-hjug*.

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-dan sheh-du ldan-pa* ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ a long wide river.

ཐུ་རྒྱལ་ *chu-dar* a small prayer-flag stuck on the bank of a river, in order to avert inundations (*Ju*).

ཐུ་རྒྱལ་ *chu-dug* acc. to *Sak*. hemlock

ཐུ་རྒྱལ་ *chu-bday* or ཐུ་ཐུ་ཐུ་ = ཐུ་ཐུ་ the god of water (*Mon.*); also a fox.

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-bdag-skyes* = ཐུ་རྒྱལ་ alcohol (*Mon.*).

ཐུ་རྒྱལ་ཐུ་ *chu-dro hjam* ཐུ་རྒྱལ་ tepid water, slightly warm water.

ཇཱ་དྲོན་ chu-dron or ཇཱ་དྲོན་མ་ chu-dron-ma
ཇཱ་དྲོན་མ་ hot or warm water.

chin-mulah a jet of water.

ཆུ་མཚུངས་ *chu-mdo* confluence of rivers.

ཆུ་ཆད་ *chu-hdod* = རྒྱུ་པ་ *skoms-pa* or རྒྱུ་ *kha-skoms* (*Yñon.*) thirst; also thirsty.

६ अक्ष *chu-hsien* बलाहक lit. that draws water; a cloud.

ཅུ་རདུམ་མཁའ་ལྷན་ *chu-rdugs khyer* water-fright ;
cattle being confounded by fright while
crossing a river.

चूचुल *chu-chul*, v. अक्षर particles of water
or rain drops (*Mon.*).

ཆེན་ཆུ་ར་ལོ་ rounded pebbles found in
brooks; a kind of crystal. ཆེན་གྲང་མ་ coal
crystal (used for spectacles) (ཆེན་གྲང་མིང་རྒྱལ་
ཀྱིས་ཐག་གཟེར་འཛུགས་)

ਚੁਰ-ਦੁਰ (*chu-dur*) flour and water mixed up together as the food of horses.

七十年前 *chu-nin* years ago.

44. *hu-rnaq* matter, pus (Sch.).

ཇུཕུག *chu-phug* a cavern in a rock at the head of a river or brook.

ཅུ་ཕྱག་པ་ *chu-phyag-pa* (lit. one who sweeps over water), i.e., a ferry-man (*Ja.*).

ᐱᐱ *chu-phran* a little river, a brook.

ཅུ་མཁའ་པ་ཅན་ *chu hphrad-pa* क्षयोटपाह a rud-
der, or a large our used as such.

ཐུ་ཁུ་ལ་ a large gland of which there are sixteen acc. to Tibetan anatomy (Jä).
ཐུ་ཁུ་ལ་ a contraction of the sinews (Cs.).

水罐 *chu-tan* jing; water-pot.

Syn. ཇུ་གཏེ་ chu-gnoj; ཇུ་རུ་ chu-rdu; ཇུ་བ་
nor-bu-can; ཇུ་པ་ gnoj-po che; ཇུ་བུ་ chu-
bum (Mñon.).

६'५५ chu-ical मैदास, जलकुल, मरुत water-moss.

๕๙๙ *chu-bun* white paint for the face
(*Sch.*).

𐄎𐄌𐄚 *chu-bum* = 𐄎𐄌𐄙 *chu-ban*.

མཐོང་ཆུ་ཐུར་མཐོང་ཆུ་ཐུར་ (Mñon.) 1. bubbles of water, also froth. 2. watery eruptions on the skin, vesicles, blister, occasioned by a burn. 3. acc. to Ja. boil, ulcer, abscess.

चुहुरान् *Chu-hur-ran* चर्बुद n. of one of the cold hells. 2. acc. to *Schr.* the eye.

कुंघे *chu-wo* वाहिनी, नदी 1. river : ३७
 कुंघेवाहिनी कुंघेवाहिनी like the streams of
 the four great rivers (let your letters) flow
 towards me (*Fig. k. 19*). 2. also signi-
 fies the number four (*Rtan.*).

蘇呼達河 *chu-ho chen-po* *kan* the five
 great rivers of the continent of Godaniya
 (འཇམ་དཔོན་ *Bu-lan-spyod*), which acc. to
 Buddhist cosmogony are the following:—
 (1) ཡེ་ཤེས་མཚེན་ (2) རྩེད་ལྷུ་མཚེན་ (3) རྩེད་ལྷུ་མཚེན་
 (4) རྩེད་ལྷུ་མཚེན་ (5) རྩེད་ལྷུ་མཚེན་

The seventeen great rivers of the continent of Pūrva Vidyā (पूरुवविद्याभूमि) are:—(1) ड्रिक्खिगुप्पा, (2) इन्द्रोद्गिरा *Indra-nre-dā*, (3) कलुहिन्धु, (4) कलुहि *Kluhi-nhu*, (5) कस्यपा *Kasyapa*, (6) कस्य *Kasya*, (7) अग्निपद्मा *Agni-padmā*, (8) इन्द्रोद्गिरा *Indra-nre-dā*, (9) कलुहि *Kluhi*, (10) कस्यपा *Kasyapa*, (11) कस्य *Kasya*, (12) कलुहि *Kluhi*, (13) कस्यपा *Kasyapa*, (14) कस्य *Kasya*, (15) कलुहि *Kluhi*, (16) कस्यपा *Kasyapa*, (17) कस्य *Kasya*.

ཆུ་བོ་ལྷན་པ་ *chu-po bul-ga-wa*; ཆུ་བོ་རྒྱུ་ལྷན་ *chu-po hi sta-zur* ཡོད་པ། ཆུ་བོ་འདྲུག་ལྷན་ *chu-po hi hdoms* ?

ཆེན་མོ་ *Chu-ro* Girded the river Ganges.

ཇུ་མུ་མ་ *Chu-ho Ya-mu-na* the different
 names of the river Yamunā: རྒྱལ་ལྷོ་མ་ *Ni-
 mahi bu-mo*, ལྷོ་ལྷོ་མ་ *Gidm byed-ma*, རྒྱལ་
 སྒོ་མ་ *Shi-wah riin-mo*, རྒྱལ་མ་ *Ritood-can*, རྒྱལ་
 རྒྱལ་མ་ *Kā-lindzhi bu-mo*, ལྷོ་ལྷོ་མ་ *Gcin-rjechi riin-mo* བཟ.

ཆུ་བོ་ལ་མེད་ *Chu-bo rab-med* नदीवैतरणी the
great unfordable river of hell.

ལུག་ཆེན་ *Chu-ho-ri* n. of a monastery situated 32 m. S. W. of Lhasa on the top of a hill opposite the iron bridge over the Yuru Tsang-po. It is also called ལུག་ཆེན་ *Lug-zam Chu-ho-ri*.

ལྷུང་པོ་ *Chu-ho Si-ta* the river Sitā =
the great Tsang-po of Tibet: རྟུག་རྒྱུད་
Brgyar-gyud, ཤམས་གྲོལ་ *Shays-grol*, རྟོག་པམ་ལྷིན་
Dput-pas hyin, སྤྱི་ཤུབ་མ་ *Srid-shrub-ma*
འགལ་ལྷུང་པོ་ *Riags-tu hah*, རྟུག་པམ་ *Khrag-*
hyin, རྟུག་པམ་ལྷིན་ *Bhyig-gi khun-bu*, རྟུག་པམ་
Lha, bzu-bu chu-ho.

6. 蘇美河 *Chu-to Sin-dhu* different names
 of the river Sindhu (Indus): 蘇美河 *Rteed-hjohi chu-to*, 蘇美河 *Shon-gyi ga-*
ga (蘇美河), 蘇美河 *Zhu-sa skye*, 蘇美河 *Ri-hohi hu-mo*, 蘇美河 *Mu-po byin*, 蘇美河
Ro-ha chu-to.

ᑭᑭᑭ *chu-gbu* = ᑭᑭᑭ *chu-gān* the
central course or main stream of a river.

* *chu-dbus-pa* मध्याह्निक Pāli:
Majjhāntiko (Ta. 2, 9).

॥ च्यु-ह्यब *chu-hbab* निबहोताः a lull-torrent;
 ॥ च्यु-ह्यब *chu-hbab gya* the sound of a torrent.

𪛗 chu-byā water-fowl, water-bird; 𪛗
 𪛗 chuh byā-gāg the grey duck.

ཆ་གྲུ་ *chu-hbyuñ* (ཁྲུ་ *gruñ*) a number
(*Ya-sel*, 57).

~~625~~ chu-hbyer said to be the swan
(D. R.).

ཅུ་བྱལ་པ་ *chu drug-pa* (ཅུ་པ་ཆེན་པོ་ལ་བཞུགས་པའི་ཅུ་བྱལ་པ་) नदीपूर over-flowing of a river; any inundation (*Zam. 5*).

୫ ଗୁଣ *chu-lbag*, v. ଗୁଣ bubbles.

2. *chū-shur* acc. to *Sch.* 1. drifted wood and the like; thin pieces of wood, chips, chaff, etc., floating on the water.

ཆུ་ཤྲུང་ *chu-shrul* a harmless water-snake
said to abound in the hot springs of Tibet.

ṣṭhi cin-ibym = offerings of water
to the yi-dag.

१. *Chau-ma* i. a water-carrier, ११५५
 मज्झम निकाय ११५५ ११५५; classes of men such as
 sweepers and water-carriers, &c., to whom
 allowances should be paid (*Rati*). २.
 cultivation which requires irrigation.

水田仔 *chu-ma-tsi* a water-plant: 水田
 仔藥水 *chu-ma-tsi enro* or *chu-ma-tsi enro* or
 dries pus and serum.

६ शिप *shu-mig* जलस्रोत 1. spring, fountain.
2. n. of a vein. {3. जलपात्र or aquatic
plant, *Commelina salicifolia*} ४.

ལྷ་མོ་ཤིང་གི་ཕོ་བྲང་། chu-dmar-po a sea of red water where the Nāga people and the Asura fight together every day after taking their food (*K. d.* 232).

ཅུ་གླང་མ་ *chu-gmad* *skar-ma* the constellations of ཅུ་གླང་མ་ are the following:—
ཕུ་ *phul*, རྩ་མོག་ *gnatshog*, ལྷ་ཅན་ *tha-
chan* (*Rtai*).

穀 34 *chu-ytsam* water with flour; gen.
the grain mixed with water that is given to
horses.

६. *chu-tshags* परिखावण 1. a strainer, sieve. 2. n. of a demi-god of the nether world. ७. *chu-tshags kyi ru-wa* परिखावण; a monk permitted to use filtered water, i.e., fit to use filtered water.

3. *ཐུ་ཤལ་གྱུ་གཤུམ་ chu-tshaḡḡ gru-gsum ཐུ་ཤལ་*
triangular filtering sieve [a leather
water-bag]S.

𣎵 𣎵 *chu-tshan* any hot-spring, large numbers of which occur everywhere in Tibet.

ཆ་ཚུལ་ལུ་རེང་ chu-tshul skya-ron, ལུགས་པ་ལེར་
ཆ་ཚུལ་ལུ་རེང་གིས་ འོ་གང་ལྟར་ཡང་ཆ་མེད་པར་མང་ངོ་
(D.R.).

㊦ *chu-tshua* salt from water.

६५ *chu-tshod* ६५ lit. the measure of time by a water-clock; the Indian hour, one-fifth of a ६५ or 24 minutes.

चुह्य-वर्ष *chu-tahof akhor-b* चह्यो;
 चह्यो 1. the clepsydra or water-clock of
 Ancient India. 2. now=clock in general
 or watch.

2. **जलधर, जलधि** cloud. In *Myth.* we read **कुम्भमेवममुद्राद्वि कुम्भजलधरपति प्रुःरुः** it is so called because of its holding the particles of water that rise from the ocean.

Syn. of 2. *མྱེན་པ་* *spring-pa*; མྱེན་པ་ལྟ་བུ་པ་
nam-mkha-hi gyl-th-po; མྱེན་པ་ལྟ་བུ་པ་
hiom; མྱེན་པ་ལྟ་བུ་པ་ *mkh-th-gox-ran* (*Min.*)

㗎 㗎 *chu-si* earthen water-jar

མཁའ་མེད་ *chu-shui* ཡམ་མེད་ *aren*; མེད་མེད་མེད་
 རེད་ཀུ་ *dkug-rin-thui*; མེད་མེད་ *kha-shui*
 superficial area of a globe or circle.

चुशेन-ह्गपा *chu-shen hga'-pa* परिमल्लन;
परिमा *acc. to Schtr.* proportionate,
symmetrical; *acc. to others*, beautiful,
stately.

६ देव ~~अथ~~ *chu-shen mithah* अथवा, circum-
ference.

ཇུ་མཚོན་ *chu-hzom* a covered bucket for carrying water.

चूँच chu-zum प्रतिलोय water-tub (Jal).

ଚୁଇ-ଜା or ଚୁଢ଼ି-ଜା ଉଦୟନ 1. the image of the moon in water, reputed to be a deception of the senses by witchcraft. 2. the water-month, the first month (Jt.).

ཇུ་གཙར་ *chu-gzar* a large ladle (Cs.).

ཅུའི་རྒྱུ་གཤམ་ *chahi-skyl-gnas* ལྷ་པོ་འདུག་གི་ (ཆ་
 རང་གི་སྤྱོད་ཀྱི་ཆགས་རྒྱུ་ཆང་མ) water insects, worms,
 etc. (may also mean "fire").

ཆུ་བློན་གྱི་ *chuhi-hkhril-giñ* creeping
plants growing in water.

ལྷུ་མེད་ལྷུ་མེད་ *chuhi-hkhrul-hkhor* = ལྷུ་མེད་
mirag. (*Miron.*).

ཅུའི་གད་མོ་ *chui gad-mo* = ཅུའི་བྱ་བ་ *chui bu-*
wa [འབྲུག་པ་ 1. cuttle-fish bone, considered
 as the petrified foot of the sea. 2.
 water-bubbles.]

ཅུའི་མུར་འཕྱོག་ *chunhi-byur bkhyog* ཡུལ་པ་ a pig.

कुवेर धूष *chukhi nā-phyis* शङ्खक shell; also
a small

कुई दू च *chahi dya-na* ककिल्ल (कुई दू च) [the
injube-tree] ४.

हुँ-दः *luhi-don* = हुँदण [अवकूपी a well, spring or pool] S.

हुँ चरद चणम *chuhi hiah-chay* water-fowl
 v. हुँ चरद च.

चुहरेच *chuhi-rdo-ica* (चुहरेच) कुकुम्भर
[n. of a plant] S.

કુલે વેલ્ડે થયે *chubhi hure-log* = કુલેના કુલમાં waves
(*Min.*).

ਚੁਚੀ ਦਰਧ ਘੋੜ *chuchi dhal-yon* (ਚੁਚੀ) ਬਰੰਨੀ
(ਚੁਚੀ) ਘੋੜ ਦੇ ਧਰੁਵ ਦਰਧ, flow and ebb-tide.

हुई रु. *chuh-rusa* 𑖦𑖳𑖫𑖫 watermoss;
(259) the rush.

कुडीयवाय *chudi-shal-ta-pa* पानीयदारिका
a woman who supplies water to a lady.

कुह-गुहे *kuhi-guhi* जलामय a lake; a place filled with fresh water.

ཆུ་མེག་མཚ *chuhi segs-ma* particles of water; spray.

Syn. ཆུ་མེག་ *chu-hthor*; རྩ་མེག་ *nar-ma*; ཆུ་མེག་ *chuhi ser-ma*; ཆུ་མེག་ *chu-sil*; ཆུ་མེག་ *chu-thig*; རྩ་མེག་གྲུབ་ *qlah rla'g-skyeg* (*མྱེས་པོ་*).

ཆུ་མེག་མཚ་ཆུ་ *chuhi gjugs-brñan* = མྱེས་པོ་གྲུབ་ *snij-rgyu* mirage.

ཆུ་མེག་ *chuhi lo-ma* (ལེ་མེག་) ripples in water.

ཆུ་མེག་ *chuhi ciñ-rla* (ལེ་མེག་) a boat, ship.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chuhi sa-bon*, v. ཆུ་མེག་.

ཆུ་མེག་ *chu-hobg* water-ditch (*Sch.*).

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi hthor-lo* whirlpool, v. ཆུ་མེག་ *hthor-lo* or ཆུ་མེག་.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi shags-pa*, a shell; met. a monkey.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi shñin-po* 1. = ཆུ་མེག་ཆུ་ (*མྱེས་པོ་*). 2. n. of tank filled with lotus flowers.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi thub-pa* or ཆུ་མེག་ཆུ་ the god of water; also animals living in water. However, in Tibetan mythology there is no general god of water. Irrigation streams and channels are under the protection of a special deity and the various large rivers have each a protecting river-god respectively; but if an universal ཆུ་མེག་ is ever mentioned in books, it must be a mere phrase of the author's fancy.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi phuñ-po*, ཆུ་མེག་ཆུ་ = ཆུ་མེག་ཆུ་ the ocean.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi tsher-ma* the lotus plant, flower, etc.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi hdsun-dkar* = ཆུ་མེག་ཆུ་ froth of water, also bubble.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi segs-lan* ཆུ་མེག་ཆུ་ that which contains particles of water; rain or cloud.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi segs-ma*, v. ཆུ་མེག་.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi bod-phrug shñon-po* = ཆུ་མེག་ཆུ་ quick-silver.

ཆུ་མེག་ *chu-yi-ro* salt.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-yi lañ-tsho* ཆུ་མེག་ the lotus.

ཆུ་མེག་ཆུ་ཆུ་ *chu-yi spin-pohi grñi-che* = ཆུ་མེག་ཆུ་ the great city of sea monsters, i.e., the ocean (*མྱེས་པོ་*).

ཆུ་མེག་ *chu-rugs* dam, dyke (*Ja.*); same as ཆུ་མེག་ *chu-loñ* (*མྱེས་པོ་*).

ཆུ་མེག་ *chu-ri* (lit. water-bill) a billow.

ཆུ་མེག་ *chu-rug* n. of a medicinal root: ཆུ་མེག་ཆུ་ ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-rug* will remove inflammation in the bones.

ཆུ་མེག་ *chu-rhobg*, v. ཆུ་མེག་ཆུ་ ཆུ་མེག་, wave, billow.

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-lag hbyun-wa* ཆུ་མེག་ཆུ་ a leech.

ཆུ་མེག་ *chu-lo* n. of an aquatic edible plant.

ཆུ་མེག་ *chu-lo* floods (*Ja.*).

ཆུ་མེག་ *chu-lon* dam, dyke. ཆུ་མེག་ཆུ་ཆུ་ ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-lun-gyi thub-pa bdun* (*Ta. 2, 71*) the seven rulers over irrigation channels and the watering of crops.

ཆུ་མེག་ *chu-ciñ* ཆུ་མེག་, ཆུ་མེག་, ཆུ་མེག་ 1. the plantain. 2. acc. to *Ja.* drift-wood. {3. also the ratan plant} *S.*

Syn. ཆུ་མེག་ཆུ་ *tsu-yi shñin-po*; ཆུ་མེག་ཆུ་ *rgyun-rnamg-bdun*; ཆུ་མེག་ཆུ་ *naq-kyi hbrus-can*; ཆུ་མེག་ཆུ་ *hchi-hbrus-can*; ཆུ་མེག་ཆུ་ *glñi-pohi keng-ma*; ཆུ་མེག་ཆུ་ *mdsod-lug*; ཆུ་མེག་ *grul-wa*; ཆུ་མེག་ *ciñ-hñin* (*མྱེས་པོ་*).

ཆུ་མེག་ཆུ་ *chu-ciñ dkar-po* [ཆུ་མེག་ཆུ་, ཆུ་མེག་ཆུ་ white aconite, *Aconitum ferax*] *S.*

Syn. ཆུ་མེག་ཆུ་ *gshon-nu can*; ཆུ་མེག་ཆུ་ *kha* (*མྱེས་པོ་*).

ཆུ་ཤིང་གི་མཁར་བ *chu-shin gi mkhar-sa* a stick made of *chu-shin* plant (*Hbrom.* 160).

ཆུ་ཤིང་བཟང་མཁར་བ *chu-shin bya-can-ma* lit. a woman whose loins resemble the plantain plant, i.e., a harlot, prostitute (*Ya-sel.* 54)

ཆུ་གུར *Chu-gur* n. of a district in Tibet. (*Btsu.*) ཆུ་གུར་རྩོད་ *Chu-gur-rdoe* the *Jong* or fort of *Chu-gur* near Lhasa.

ཆུ་གུལ *chu-gul* ཇལ་པ་ཇལ་ཇལ་ channel or drain for water [little drops of water adhering to a vessel after it has been emptied]S.

ཆུ་ཤེབ *chu-shel* འདྲ་ཆུ་ཤེབ་, འཇམ་རིམ་ crystal. [འཇམ་རིམ་པ་འདྲ་བའི་ the "moon-stone" described by Sanskrit poets as having the power of emitting water at the sight of the moon]S.

ཆུ་ཤེབ་དང་ཆུ་འཇམ་རིམ་ *chu-shel dcañ-gi dkyil hkhor*=the crystal disk, i.e., the moon (*Yig. k.* 30). ཆུ་ཤེབ་དང་ཆུ་འཇམ་རིམ་པ་ *chu-shel dcañ-po*=the moon. རྒྱ་མཚོ་ཆུ་ཤེབ་དང་ཆུ་འཇམ་རིམ་པ་ *brag-mtso chu-shel dcañ-po* while the light of your good works has been increasing in brightness, your health has become resplendent as the lord of the crystal disk (*Yig. k.* 35).

ཆུ་ཤེབ་ཆུ་ཤེབ་ *chu-shel shun-ma* lit. melted crystal; met. the moon (*Yig. k.* 16).

ཆུ་གཙང་ *chu-gyong* a ravine containing water (*Jü.*).

ཆུ་ཤིང་ *chu-ser* matter, pus.

ཆུ་ཤིང་ *chu-so* ཇལ་པ་ཇལ་ 1. the bladder. 2. the external and internal urinary organs (*Jü.*).

* ཆུ་གཙང་ *chu-gyong* ཇལ་པ་ཇལ་; ཆུ་གཙང་གཙང་ *chu-gyong gyung* ཇལ་པ་ཇལ་ (*Kälac. T.* 62).

ཆུ་ཤིང་གི་ཤིང་ *Chu-shin Ke-ke-ru* n. of a crocodile; also that of a place in Ancient India (*A.* 20).

ཆུ་ཤིང་གི་ཤིང་ *Chu-shin rgyal-malshan* ཇལ་པ་ཇལ་ n. of a king whose royal standard was a crocodile; an epithet of Cupid.

Syn. ཆུ་གཙང་ *chu-gter* (*Yñon.*).

ཆུ་ཤིང་གི་ཤིང་ *chu-shin chen-po* or ཆུ་ཤིང་གི་ཤིང་ *chu-shin cha-kra* ཇལ་པ་, ཇལ་པ་ mythological monster-fish with body like a hill, and furnished with eighteen heads (*K. d.* 5 82).

ཆུ་ཤིང་གི་ཤིང་ *chu-shin-bdag* said to be = ཇལ་པ་ ཇལ་པ་ the sea.

ཆུ་ཤིང་རྩོད་པོ་ཤིང་ *Chu-shin rdo-rje ri-mo* ཇལ་པ་, ཇལ་པ་ a goddess who rules over the forest of Kong-po and is believed to possess the power of stopping at will the course of the great river Yera Tsang-po.

ཆུ་ཤིང་ཤིང་མོ་ *chu-shin shder-mo* medicinal herb useful in leprosy.

ཆུ་ཤིང་ཤིང་པོ་གཙང་ *chu-shin byis-pa-gyong* a river-crocodile which carries away and eats children (*K. d.* = 24).

ཆུ་ཤིང་ཤིང་པོ་ *chu-shin hdam-khri* a throne supported on carved crocodiles.

ཆུ་ཤིང་ *chu shib* ཇལ་པ་ gonorrhœa.

ཆུ་ཤིང་ *chu-shub*=ཆུ་ཤིང་གི་ཤིང་ *chu-shub-pa* convulsed state of a lake by wind; ruffling or churning of the waters.

ཆུ་ཤིང་ *chu-shel*=ཆུ་ཤིང་པོ་ the ocean.

ཆུ་ཤིང་ *chu-shol* dried-up bed of river.

ཆུ་ཤིང་ *chu-lha* a kind of tree.

Syn. ཇལ་པ་ཇལ་པ་; *ri-hjong* ཇལ་པ་ཇལ་པ་ *ra-son* ཇལ་པ་ (*Yñon.*).

ཆུ་ཤིང་གི་ཤིང་ *chu-lha* ཇལ་པ་ཇལ་པ་ *shags-pa* ཇལ་པ་, ཇལ་པ་ the snake-noose—the weapon of the god of water.

ཆུ་ཤིང་གི་ཤིང་ *chu lha* ཇལ་པ་ཇལ་པ་ ཇལ་པ་ an Indian tree, the tree *Crataeva roxburghii*.

ཐུག་ *chug*, imp. of འཇགས་ *hjug-pa*: ལཱེ་
ཅེ་ཤིང་བུ་འཇུང་དུ་ཐུག་ཅེས་གསུངས་ he said: admit
the elder brother into the priesthood!
(*Hibron*. 36).

ཐུང་ 1. *chuñ* or ཐུང་བ་ *chuñ-va* ལམས་, ལྷན་,
རྒྱུན་, བསམ་ཆུ་ little, small, young, junior,
inferior; ཐུང་ཆམ་ལམ་ when he was very
young; ཐུང་བ་ or ཐུང་ཅེ་: ཐུང་བ་དཔལ་བྱི་ཁྱིང་པོ་
ཡང་རབ་བྱུང་ལྷི་ (hi-) younger brother
Śrīgarbha also having entered the
Buddhist order; ཐུང་ཐུང་ཅེ་ the younger
or youngest son; ཐོ་ཐུང་ young in years;
ཡལ་ཐུང་བ་ the junior father, i.e., the second
joint-husband of one's mother; ཐུང་ནས་
from infancy; ཐུང་ཞྭ་གམ་ an early friend, a
friend of younger days. Sometimes in-
cludes vb. to be, as in ཐུང་ཅེ་ཐུང་ཅེ་ be not
small in courage!

Syn ཐུང་བ་ *chuñ-va*, ཐུང་གམ་ཅེས་ *chuñ-gas-tsam*;
ཐུང་ཅེས་ *tsod-tsam*; ཐུང་དུ་ *chuñ-yu*; ཐུང་དུ་ *chuñ-*
na; ཐུ་ *phu*; ཐུ་མི་ *phu-mo*; བག་ཅེས་ *bag-tsam*;
ཅེ་གས་ *z-gs-na*; ཅེ་རམ་ *zer-ma*; འཛོར་མ་ *hthor-ma*
(*Mon.*).

ཐུང་གི་ *chuñ-gri* = ཁྱི་ཐུང་ a small knife.

• ཐུང་དུ་ *chuñ-yu* ལག་ small, little : *Kālac.*
T 111.

ཐུང་ཅེ་ *chuñ-ñun* a very little part, མ་ཤིང་
ལྷན་ཐུང་ཅེ་ཡང་ཅེ་ (Yig) one thousandth part
is called ཐུང་ཅེ་ *chuñ-ñun*.

ཐུང་ཐུང་ *chuñ-chuñ* = མ་ཐུང་ very small, little.

ཐུང་ཅེ་མ་མ་ *chuñ-che-pa* ལམས་མར་ a little
more, yet still small in quantity.

ཐུང་འཇུག་ *chuñ-hjug* a kind of tea (*Rtsā*).

ཐུང་ཐུང་ *chuñ-ñuñ*, v. ཐུག་ན་ *khug-rta*.

ཐུང་ཕྱིད་ *chuñ-hyod* རྒྱམ་ཆུ་ slender [also
fire]S.

ཐུང་མ་ *chuñ-ma* ཇཱཱམ་, བཅུ་མ་ wife, consort,
partner; ཐུང་མ་ བེད་པ་ to take a wife, to marry;
མི་ཅེ་གི་ ཐུང་མར་བྱེད་པ་ to be made a man's wife,

to be married; ཐུང་མ་ལོག་གཞེས་དང་ཅེ་སྐྱོང་མ་
to abandon an adulterous wife (*Gr*. 1).

ཐུང་མའི་ཐུན་ རྒྱུ་ *chuñ-mahi spun-zla* brothers
of one's wife (*Mon.*).

ཐུང་པད་ *chuñ-pad* = ཐུང་པ་ a little.

ཐུང་དམ་ཞྭ་གམ་ *chuñ-ñus-grol* (དཔལ་པ་ཐུང་དམ་འཛོར་
པ་མམ་ཞྭ་གམ་) ལོ་ཁྱེད་ལྷན་ལ་ to gain salvation with
little asceticism; a state which precedes
sainthood.

ཐུང་ཐུག་ *chuñ-lug* a lamb.

ཐུང་ཐུང་ *Chuñ-bu* n. of a place in Tibet.

ཐུང་གི་ *chuñ-ga* = ཐུག་གི་ mutton.

ཐུང་ཞེས་ *chuñ-ṣes* the smallest or the
youngest.

ཐུང་ཐུག་ *chuñ-sug* the limbs of a kid.

ཐུན་པོ་ *tsud-pa* བཅིང་པ་ = འཇུག་པ་ to get into,
to enter, to put into, insert, etc.; ཐུག་མ་
ཐུ་ཐུང་པ་ resp. to impress on one's mind;
ཐུང་དུ་ཐུང་པ་ to comprehend or get into the mind
fully; ཐུག་ཐུ་ཐུང་པ་ to subject, to put under.

ཐུང་མ་གམོར་ *chuñ-ma-gsar* = ཐུང་མ་གམོར་ not ex-
hausted, exhaustless (*Kyā*).

ཐུང་མི་མ་མ་ *chu mi-za-ma* or ཐུང་མི་འཇེད་པ་ inex-
haustible, un-astenable, to be successful.

ཐུང་འཇེད་པ་ *chuñ-hlah-ma* = ཐུང་མ་མ་ to be fruit-
less or unsuccessful (in any work or action).

ཐུང་གཞོན་པ་ *chuñ-gzon-pa* to waste, make
away with, to squander; ཐུང་ཅོད་པ་ *chuñ-*
zod-pa to be wasted, become barren: ཐུང་
མམ་ལ་ཐུང་པ་ when it had been consumed.
they went quite away.

ཐུན་ *chun* occurs in ཐུང་ཅེ་གི་ one that is
watering or taking care of fields, མམ་ཐུན་
gardens, མམ་ཐུན་ meadows (*Jā*).

ཐུན་ཕྱི་བུག་པལ་ *Chun-gyi brag-ñmar* one of
the thirty-seven holy places of the Bon
(*G. Bon*. 37).

ཐུན་པ *chun-pa* 1. to bunch or bundle together. 2. in *W.* the common designation of one that takes care of fields.

ཐུན་པ *chun-po* ར་མཁུ་, མ་མཁུ་ 1. bunch, bundle; དེ་ལྟ་ཐུན་པ་ a bundle of silk scarves; a skien of silk. 2. a collection, pile, heap. 3. tuft, tassel, as ornament, etc.

ཐུན་པ་ཀླུ་ *chun-po-can* wreathed.

ཐུན་པ་ལྷ་ *chun-hphyan-ica* to wear a wreath or garland of flowers.

ཐུན་པ་ *chub-pa* accomplished, perfected as in ཐུན་པ་ཆོས་མཁུ་དཔལ་གྱི་ཐུན་པ་ལ་ཐུན་པ་ a *Bodhi-sattu* is to be perfected in all matters

ཐུམ་ *chum* rice (in Sikk.).

ཏ་ཐུམ་པ་ *chum-pa* མེས་; = ཐུམ་པ་ *khren-pa* to be frightened, also to shrink; འཛིན་པ་ཐུམ་པ་ to crouch with fear 2. = ཐུམ་པ་པ་ animals living on the surface of water; also ཐུའི་ཐུན་པ་ a kind of cuttle-fish called *Pūha* (ཐུ་ཁྱུ་) supposed to move on the surface of water and to pull down men and cattle when they swim.

ཐུར་ *chur* termin. of ཆེ།; ཐུར་འཛིན་པ་ to be drowned.

ཐུར་གྲོགས་ *chur-grogs* or ཐུར་འཕྱུག་ n. of a kind of water-fowl.

ཐུར་འཕྱུག་ *chur-hdres* = མ་ཏེ་ མཐོན་པ་ buffalo (*Mon.*).

ཐུར་པ་ *chur-pa* or ཐུར་པ་མཁུ་ a kind of cheese or curd extracted from milk after boiling and evaporation: ཐུར་པ་མཁུ་འཕྱུར་པ་ཐུར་པ་ *chur-pa* gives strength and increases the seminal energy.

ཐུར་མི་ཐུར་ *chur-mi thur* = ཐུར་མི་ཐུར་ ཐུར་ a magic tree (*Mon.*).

ཐུར་ཐུར་ *Chur-thur* པ་མཁུ་མཁུ་ n. of a sage, the expounder of the *Yoga* philosophy.

ཐུས་ *chus* instr. of ཆེ།; ཐུས་ལྟོང་པ་ to gild, to overspread with liquid gold or silver.

ཐུས་འཛིན་པ་ *chus-hjig-pa* མཁུ་པ་འཛིན་པ་ destruction or devastation from water.

ཐུས་བྱུང་པ་ *chus-bran-pa*, ཐུས་བྱུང་པ་ལྟོང་པ་ to slightly wet or moisten with water.

ཐུས་མི་ཐུས་པ་ *chus mi-tham-pa* thunder-bolt, v. མོག་ (*Mon.*).

ཐུས་མི་ཐུས་པ་ *chus-mi-thshub* met. fish (*Mon.*).

ཆེ་ *che* 1. num. fig 96. 2. v. ཆེ་པ་ great.

ཆེ་ལ་ *che-la* acc. to *Sch.* chiefly; the plurality.

ཆེ་ཐུན་ *che-khyad* size; greatness.

ཆེ་ལེ་ *che-ge* ར་མཁུ་ a garland, wreath.

ཆེ་ལེ་མོ་ *che-ge-mo* (in Beng.) མ་ཐུན་ 1. such a one, such a person; མོ་ཆེ་ལེ་མོ་ལེ་ལེ་ in such and such a year; ཆེ་ལེ་མོ་ལེ་ལེ་ such as you are; ཆེ་ལེ་མོ་ལེ་ལེ་མོ་ལེ་ let such a one protect (me or him). 2. = ལེ་ལེ་ལེ་ a term for animated beings in general.

ཆེ་དགུ་ *che-dgu* the upper classes or races; དགུ་ in ཆེ་དགུ་ *che-dgu* signifies many and ཆེ་ *che* the upper races: འཕམ་པའི་ཆེ་དགུ་ལས་མཁུ་ལྟུང་དང་མཁུ་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ལྟུང་ all the upper classes of Nepal possess horses, chariots and elephants (*A. 148*).

ཆེ་ལུ་ *che-rgyu* = ཆེ་པ་ *che-pa*

ཆེ་ལུ་ཐུན་ *che-bryud* the descendants of the eldest son.

ཆེ་ཆུང་ *che-chud* མཁུ་མཁུ་ 1. joint wife. 2. great and small; the dimensions or size.

ཆེ་ཆེ་ *che-che* for ཆེ་པ་ཆེ་པ་ *chen-po chen-po*; ཆེ་པ་ཆེ་པ་ཆེ་པ་ཆེ་པ་ first leave off the most serious moral faults (*Bechu 40*).

ཆེ་ཆེ་ལྟོང་པ་ *che-cher rgyan-pa* པ་མཁུ་མཁུ་ growing older, becoming more and more an old man; ཆེ་ཆེ་ལྟོང་པ་ *che-cher rgyan-mo* པ་མཁུ་མཁུ་ growing older, becoming more and more an old woman.

ཅེད་པོ་འདི་ཅེས་ *ched-du brjod-pahi shoms*
this expression is described as:—ཅེས་ཀྱི་རྟོག་ཀྱི་
ཏེང་པོ་བསྐྱུ་ཏེ་ཅེས་པ་ཅེད་པོ་བསྐྱུ་པ་ (K. d. 327,
400) the compilation of the substance of
the Doctrine, and arranging it in verses.

ཅེད་པོ་ *ched-don* = ཅེད་པོ་ special signifi-
cation, etc.

ཅེད་པ་ *ched-pa* = ཏེང་པ་ to spread over.

ཅེད་ཀྱི་པ་ *ched-gyel-pa* (ཅེད་པ་ཅེས་པ་ཅེད་པ་) to
send any special message (Tig.).

ཅེད་མོ་ *ched-so* = ཅེད་པོ་ great object, special
reason: མེ་ཏུ་བུ་ལ་དང་པོ་ཅེད་མོ་ཅེད་པ་ (A. 84)
again the *Lo-tsa-wa* having a special
reason for the first (course).

ཅེན་པོ་ *chen-po* མཆོད་པ་, མཆོད་པ་, མཆོད་པ་, མཆོད་པ་
great, large, chief; མེ་ཅེན་པོ་ a great man;
ཅེན་པོ་མཆོད་པ་ a great lama. Sometimes ཅེན་པོ་
ཅེན་པོ་ཅེན་པོ་ཅེན་པོ་ a huge jar containing
magic spells.

ཅེན་ཅེན་ *chen-chuñ* first wife and second
wife (Jü.).

ཅེན་ཅེན་ *chen-gnad* ཅེན་ཅེན་ magnifier;
seeing a thing larger than its real size.

ཅེན་པོ་ཅེན་པོ་ *chen-po bygyur-pa* to become
great, to increase, to grow up.

ཅེན་པོ་ཅེན་པོ་ *chen-po bla lit.* the five greats,
i.e., void spaces. In Buddhism, the sky is
so called as having the five attributes of
greatness, viz.:—ཅེན་པོ་ཅེན་པོ་ it is immaterial,
ཅེན་པོ་ཅེན་པོ་ limitless, ཅེན་པོ་ eternal, ཅེན་པོ་
unchangeable, ཅེན་པོ་ undestructible.

ཅེས་ *chem* or ཅེས་ཅེས་ *chem-chem* rattling
sound like thunder; also any loud noise
expressive of anger. Also ཅེས་པོ་ to thunder
forth: ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ he made a thundering
noise (D.R.).

ཅེས་པོ་ *chems* compounds: ཅེས་པོ་ or ཅེས་པོ་
resp. ཅེས་པོ་, ཅེས་པོ་ farewell exhortation;

last will, testament; ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ to
deposit a testamentary disposal for a son
(Jü.).

ཅེས་ཅེས་ *chem-chem* n. of a number (Yan-
sel. 56).

ཅེས་ཅེས་ *chem me-wa* stillness, silence (C.);
ཅེས་ཅེས་ཅེས་པོ་ (Sch.) ཅེས་ཅེས་ཅེས་པོ་ to sit still
without speaking (Jü.).

ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ *chems-pa* (ཅེས་པོ་) to inform, to
deliver a message.

ཅེས་པོ་ *chel-pa* defined as ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་
or ཅེས་པོ་ able by one's own power or might
(Kaj. 26).

ཅེས་ *ches* 1. instr. of ཅེ. 2. pf. of ཅེ
as adv. ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ as the food is very bad
(Jü.); ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ very prudent or clever
(Sch.); ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ it spread very much
(Jü.); ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ it becomes exceedingly
valuable or scarce (Situ. 55).

ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ *ches-myyogs*, v. ཅེས་པོ་ *ches-*
myur very quick, speedy.

ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ *ches-ryas-pa*, ཅེས་པོ་ or ཅེས་པོ་ old,
worn out.

ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ *ches-ke-ica* ཅེས་པོ་ very heavy.

ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ *ches chuñ-ica* ཅེས་པོ་ much less.

ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ *ches che-ica* (ཅེས་པོ་) very much;
supreme, the greatest or highest.

ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ *ches-mchog* ཅེས་པོ་ the supreme.

ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ *ches-ñe-wa* ཅེས་པོ་ very attached;
very intimate.

ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ *ches-hthuñ-ica* to drink much.

ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ *ches gdom-pa* to preserve one's
rows very carefully.

ཅེས་པོ་ *ches-pa* 1. pf. of ཅེས་པོ་ to be great,
to increase: ཅེས་པོ་ཅེས་པོ་ the army having

the maternal relations, the mother's family or lineage.

ཚམ *cho-ma* n. of a number (*Ta-sel*. 56).

ཚེགས *cho-rigs* father's lineage, descent by the father's side.

ཚེས *cho-ris* མཚེས་ descent, extraction; ཚེས་ལོ་ནས་བཟུངས་པ་ from the beginning or always of honourable descent.

ཚོ་ལོ *cho-lo* 1. a shrub from the dried leaves of which a yellow dye is prepared for the clothes of the lower classes. 2. ལུ་ལོ་དཔེ་, པལ་, ལུ་ས་ gambling dice; ཚོ་ལོ་ལཱ་ན་ *cho-lo mkhan* a dice-player (*Cs.*); ཚོ་ལོ་རྩལ་ལོ་ *cho-lo rgyal-lo* གཤམ་པོ་ he excels in dice-throwing.

ཚོ་ལོ་པ་ *cho-lo rtse-pa* ལུ་ས་ལོ་དཔེ་, ལུ་ས་ལོ་དཔེ་: to play at dice.

ཚོ་ལོ་རིམ་ *cho-lo-ris* diagram; a stamped mark or figure on a dice.

ཚོ་ལོ་རྩལ་ལོ་པ་ *cho-lo-ris-pa* པལ་ལུ་ས་, ལུ་ལོ་དཔེ་ to lay a wager in gambling and to exhort your side to win.

ཚོ་ལོ་ལུ་ལོ་ *cho-las thul-lo* གཤམ་པོ་ one who has been defeated, i.e., has lost in dice-play.

ཚོ་ལོ་ལོ་ན་ *cho-lo-his-a-bon* = ལོ་ལོ་ལོ་ *hyon-bu* (*Mon.*) a kind of shell; the conch used as a coin in India and also as a substitute for dice.

ཚོག་ *chog*, see ཚོག་པ་ III below: it is generally used as a permissive particle after a verb: ལོ་ཚོག་ you can go; ལོ་ཚོག་ you may come; ལོ་ཚོག་ may be permitted to be done.

ཚོག་པ་ *chog-pa* I: ལུ་ས་ལོ་དཔེ་, ལུ་ས་ལོ་དཔེ་ adorned, ornamented (*Lex.*).

ཚོག་པ་ II: པལ་ལོ་ལོ་ to suffice, to be sufficient: ལོ་ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ that is sufficient for us;

ལོ་ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ལོ་ they had about enough of those horses; ལོ་ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ this is not sufficient. Adv. ཚོག་པ་ sufficiently; ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ to give sufficiently; ལོ་ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ it being sufficient (for the present) that I have come; ལུ་ས་ལོ་དཔེ་ལོ་ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ there was enough for all; ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ to deem a thing sufficient; to be contented or satisfied with

ཚོག་པ་ III: to be permitted, to be allowable. In books gen. with the instrumental participle: ལོ་ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ drinking beer is not allowed; ལོ་ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ it will be permitted to come back (*Mon.*). In colloq. ཚོག་ is annexed direct to the verbal root: ལོ་ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ talking loudly is not allowable; ལོ་ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ you may go inside, or into the house.

ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ *chog-pa ne-d-pa* appetite (དང་ག་ or དང་ག་ལོ་དེ་) good appetite (*Mon.*).

ཚོག་པ་ལོ་ལོ་ *chog-pa-pa* ལོ་ལོ་ contentment; to be contented or satisfied with.

ཚོང་ *chun* or ལོ་ལོ་ transparent variegated half-precious stone brought from India to *Ld.* and considered less valuable than ལོ་ལོ་ (cat's eye), perh. cornelian or sardonyx (*Ja.*).

ཚོང་ *chod* 1. a division. 2. a partition wall; ལོ་ཚོང་ལོ་ to construct a partition wall (*Sch.*). 3. v. ལོ་ཚོང་.

ཚོང་པ་ *chod-pa* I: 1. ལོ་ཚོང་ to be cut off; ལོ་ཚོང་ལོ་ to be separated by a long interval; ལོ་ཚོང་ལོ་ལོ་ both approximation being cut off or obstructed by snow; ལོ་ཚོང་ལོ་ a diamond that cannot be cut to pieces; an epithet of a firm unbending king. 2. to be decided, settled, fixed; ལོ་ཚོང་ལོ་ལོ་ the value (of the stone)

cannot be fixed, though one should attempt to appraise it, i.e., it is priceless, invaluable (*Ja.*).

ཆོད་པ། II (ཆིབ་པ) བཟུངས་པ།, བཟུངས་པ། to cover over, put into shade; also a shade, cover.

ཆོད་པ་བཟུངས་པ། *chod-pa bdey-pa* = ཆོད་པ་བཟུངས་པ། also ཆོད་པ་བཟུངས་པ། to promise, to undertake to do a thing: ཆོད་པ་བཟུངས་པ་བཟུངས་པ་ཆོད་པ་བཟུངས་པ། (*A.* 84) he indeed bore in mind that he had made a promise to the Stuvira the chief teacher

ཆོན་པ། *chon* in *W.* 1. useless, to no purpose; ཆོན་པ་ཆོད་པ། the payment has been useless, thrown away; gen. adv. ཆོན་པ་ཆོད་པ། gratuitously, in vain, for nothing. 2. tent; ཆོན་པ་ཆོད་པ། tent-rope; ཆོན་པ་ཆོད་པ། tent-pag (*Ja.*)

ཆོམ་པ། *chom* or ཆོམ་པ། robbery; ཆོམ་པ་ཆོད་པ། to live by robbery; ཆོམ་པ་ཆོད་པ། = ཆོམ་པ་ཆོད་པ། a fearful rattling sound (resembling that of a thunder or a cannon), gen. made by robbers when invading a village or house to frighten the inmates out.

ཆོམ་པ། *chom-pa* to be finished, accomplished, in *W.* (*Ja.*).

ཆོམ་པ་ཆོད་པ། *chom-po* or ཆོམ་པ་ཆོད་པ། ཆོམ་པ་ཆོད་པ།, ཆོམ་པ་ཆོད་པ། a robber; ཆོམ་པ་ཆོད་པ་ཆོད་པ། robber and thief, gen. ཆོམ་པ་ཆོད་པ།; ཆོམ་པ་ཆོད་པ་ཆོད་པ། ཆོམ་པ་ཆོད་པ། fear of robbers and thieves.

ཆོལ་པ། *chol* 1. inconstant (*Cx.*); ཆོལ་པ་ཆོད་པ། fickle spring-weather (*Ja.*). 2. for ཆོལ་པ། in compounds, ཆོལ་པ་ཆོད་པ། a dice made of bone, ཆོལ་པ་ཆོད་པ། a wooden dice; ཆོལ་པ་ཆོད་པ། a shell used in the place of a dice.

ཆོལ་པ། *chol-kha* 1. a country, province: ཆོལ་པ་ཆོད་པ། ཆོལ་པ་ཆོད་པ། ཆོལ་པ་ཆོད་པ། ཆོལ་པ་ཆོད་པ། O and Trang were the countries of holy religion; ཆོལ་པ་ཆོད་པ། ཆོལ་པ་ཆོད་པ། *Mydo-stod*, the province abounding

with population; ཆོལ་པ་ཆོད་པ། ཆོལ་པ་ཆོད་པ།, i.e., *Mydo-stod*, the province of horses; ཆོལ་པ་ཆོད་པ། ཆོལ་པ་ཆོད་པ། presented the three provinces (*Loñ.* 13). 2. acc. to *Sch.* a hole made by a blow; a noel.

ཆོལ་པ་ཆོད་པ། *chol-hyro-wa* or ཆོལ་པ་ཆོད་པ། *chol-gyi hyro* = ཆོལ་པ་ཆོད་པ། or ཆོལ་པ་ཆོད་པ། to be decayed, become degenerate (*A.* 70).

ཆོལ་པ་ཆོད་པ། *chol-saṅs* (ཆོལ་པ་ཆོད་པ།) 1. bowl-pan; also a vessel to contain washings, &c.; impure-water. 2. acc. to *Sch.* a shallow shore.

ཆོས་པ། *chos* ཆོས་པ། 1. religious doctrine; religion; more especially the doctrine of Buddha. Generally speaking, *chos*, i.e., *dharma*, consists of all phenomena, all matter, and all knowledge of things worldly as well as spiritual. It includes ཆོས་པ། all that can be known, ཆོས་པ། all that is cognizable by the senses, ཆོས་པ། all that exists, ཆོས་པ། basis and material. 2. a particular doctrine, tenet, or precept; ཆོས་པ། ཆོས་པ། an esoteric doctrine, a mystical doctrine; ཆོས་པ། ཆོས་པ། for ཆོས་པ། ཆོས་པ། sublime or excellent religion; ཆོས་པ། ཆོས་པ། ཆོས་པ། the eight worldly doctrines or principles, viz.:—ཆོས་པ། ཆོས་པ། gain, profit; ཆོས་པ། ཆོས་པ། loss; ཆོས་པ། ཆོས་པ། fame, reputation; ཆོས་པ། ཆོས་པ། bad name, notoriety; ཆོས་པ། ཆོས་པ། praise; ཆོས་པ། ཆོས་པ། happiness; ཆོས་པ། ཆོས་པ། misery or unhappiness. 3. system of morality, ethics (faith, exercise of religion). 4. any way, manner, method; a custom, usage. 5. is sometimes used to signify a thing, substance, property.

The word ཆོས་པ། also explained as ཆོས་པ། ཆོས་པ། *Chos* consists in placing under discipline a mind already formed. *Chos* or the religion of Buddha is again

divided into two classes which are of scriptural and contemplative nature. The scriptural *chos* is collected in the three *gde-mo*d or *piñaka*, viz.:—the *Vinaya*, the *Sūtra* and the *Abhidharma*. The meditative *chos* consists of the three trainings viz.:—moral discipline, meditation and *Prajñā* or the absolute knowledge of all things. The first three are studied and the last three are practised. The *chos* for the purification of sins have been also subdivided as follows:—(1) ཡར་ཤྱིང་ལྷན་པའི་མཐུ་གྱུ་ the six transcendental moral virtues; (2) མེ་ཉེ་འཛེགས་ the eighteen metaphysical voidities, (3) དཔེ་འདྲེན་པའི་མཐུ་གྱུ་ the four remembrances; (4) ཡང་དག་པར་སྒྲུབ་པའི་མཐུ་གྱུ་ the four renunciations; (5) རྩལ་གྱུ་ལྷན་པའི་མཐུ་གྱུ་ *rdau-hphrul-gyi rkañ-pa* *bshi* the four bases for magical transformations; (6) དམར་མཐུ་གྱུ་ the five powers; (7) མཐུ་གྱུ་ལྷན་པའི་མཐུ་གྱུ་ five fortitudes; (8) བྱུང་པའི་མཐུ་གྱུ་ the seven *Bodhyāṅga* or attributes of *Bodhisattva*; (9) ལུགས་པའི་མཐུ་གྱུ་ the eight subdivisions of the noble path; (10) འཕགས་པའི་མཐུ་གྱུ་ the thirty-seven northern paths of ascetism.

མཐུ་གྱུ་ *chos-kyi-ku* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ the spiritual form or the existence (of a Buddha).

མཐུ་གྱུ་མཐུ་གྱུ་ *chos-kyi skye-mched* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ 1. religious capacity, spiritual development. [2. the mind]X.

མཐུ་གྱུ་མཐུ་གྱུ་ *chos-kyi khyn-khoy hiron* (རིག་པ་རྒྱུ་) རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ (རྒྱ་མཐུ་གྱུ་ལོ་) 2. རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ following a leader.

མཐུ་གྱུ་གཞི་མཐུ་གྱུ་ *chos-kyi hkyur-to* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ comprises three:—(1) རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ (ལྷན་པའི་མཐུ་གྱུ་), (2) རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ (ལྷན་པའི་མཐུ་གྱུ་), (3) རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་. The three are explained as the original, the amplified and the abridged *gum* (ལུགས་པའི་མཐུ་གྱུ་).

• མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ *Chos-kyi gyañ-pa* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ n. of a Buddhist philosopher (*Bull.* 1848, 287).

མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ *Chos-kyi rgyal-mtshan* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ n. of a Buddhist philosopher and author.

མཐུ་གྱུ་ *chos-kyi-agra* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ the loud recitation of religious formulas, or singing of hymns; preaching of a sermon.

མཐུ་གྱུ་ *chos-kyi ñaṅ*, v. མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ *chos-kyi dbyiñg*.

མཐུ་གྱུ་མཐུ་གྱུ་ *chos-kyi chos-ñid* the natural properties of matter, such as མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ *me-gyen-du hbar-wa* the property of fire to run up; མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ that of water to run down.

མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ *chos-kyi gñiñ slebs-pa* མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ reflecting on the virtues of matter and phenomena.

མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ *chos-kyi ñston-pa* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ recitation of the scripture; remembrances thereof.

མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ *chos-kyi hdon-sa* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ a monastery or convent.

མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ *chos-kyi gñam-gra* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ enumeration of scriptures.

མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ *chos-kyi hphoñs-par hgyur-wa* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ to become irreligious, aseirreligious.

མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ *chos-kyi bar-du grol-pa* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ to obstruct the course of nature.

མཐུ་གྱུ་ *Chos-kyi-bu* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ a name of Yudhisthira the eldest of the five *Pandava* brothers.

མཐུ་གྱུ་ལྟ་བུ་ *chos-kyi dñam-phyu* རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་, described as རྣམ་ཐོག་པའི་མཐུ་གྱུ་ *ñam-rgyañ rgyiñ-mtshan* (*ñāṅ*.) an epithet applicable to the Buddhas in general.

མཁུ་འབྲིང་ *chos-kyi dbyings* sphere of the sphere or purview of religion; མཁུ་འབྲིང་ལྗོངས་ (P) མཁེ་ཡ་ལྗོངས་ [versed in the element of law or religion] S.

མཁུ་རྩ་མཛེས་ *chos-kyi rtsa-ñkhor* བཞུགས་ met. the heart (*Mñon*).

མཁུ་རྩ་མཛེས་ *chos-kyi rtsa-ica* བཞུགས་ the root or the fundamental principles of religion.

མཁུ་མཛེས་ལྗོངས་ *chos-kyi tshon-brdal* met. a monastery (*Mñon*).

• མཁུ་མཛེས་པོ་ *chos-kyi tshon-dpon* བཞུགས་ a divine; a priest; one whose profession is religion (*Td. 2, 53*).

མཁུ་མཛེས་པོ་ལྗོངས་ *chos-kyi tshon-pa-can* བཞུགས་ the conveyance of *chos* or *dharma*. ["one whose vehicle is *dharma* personified as the bull," i.e., S'iva] S.

མཁུ་སྐད་ *chos-ñkad* book language.

མཁུ་སྐད་ *chos-ñkyon* བཞུགས་ 1. the protector or defender of Buddhism; མཁུ་སྐད་མཛེས་ the great guardian of Buddhism; the equivalent of བེ་མར་ or Pe-har. 2. name sometimes given to the four Dik-rajās or guardian kings of Buddhism. མཁུ་སྐད་ཀྱི་ཕྱོད་ལྗོངས་ offerings for the guardian spirits of the doctrine. 3. popular astrologers, votaries of Pe-har at Lhasa.

• མཁུ་སྐད་ཀྱི་ཕྱོད་ལྗོངས་ *Chos-ñkyon dregs-pa tcam-grin* (*Org. m. 113, 32*) a terrific female guardian deity.

• མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ *chos-ñkyon* བཞུགས་ n. pr. (*Td. 2, 297*); n. of an Indian Buddhist who taught Buddhism in China.

མཁུ་སྐད་ *chos-ñkri* book-shelves or table to keep sacred books upon; also the chair on which the priest sits while delivering a religious sermon; acc. to *Jü*. reading-desk, pulpit.

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ *chos-ñkri* བཞུགས་ religious or monastic discipline; མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ *chos-ñkri-*

ལྗོངས་ one who enforces discipline in a monastery.

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ *chos-ñkhor* prayer-wheel.

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ *Chos-ñkhor rgyal* n. of the place where the first Dalai Lama was born, and where there is a large monastery which is generally visited once by the successive Grand Lamas of Lhasa.

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ *Chos-ñkhor-rgyal* n. of a place in Tibet.

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ *Chos-ñkhor-gnas* n. of a place in Tibet.

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ ལྗོངས་ the religious robe worn by a Buddhist monk. མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ ལྗོངས་ *chos-ñkyi sgrog-ma* ལྗོངས་ ལྗོངས་ strings or bands for fastening a religious robe. [a basket for containing religious robes] S.

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ ལྗོངས་ *chos-ñkyi shod* ལྗོངས་ ལྗོངས་ a pocket in the upper garment of a monk; མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ ལྗོངས་ *chos-ñkyi gtur-bu* ལྗོངས་ ལྗོངས་ the bag in which a monk puts robes.

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ ལྗོངས་ *chos-ñkyi shod* ལྗོངས་ ལྗོངས་ one dressed in a petticoat like robe; also to put on a such robe.

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ ལྗོངས་ *chos-ñkyi* ལྗོངས་ ལྗོངས་ a school for religious instruction, i.e., generally a class in a monastic institution where religious discussions are held. The school at Ta-chi-lhun-po is called ལྗོངས་ ལྗོངས་ ལྗོངས་ *grub-pahi chos-ñkyi*, the school of religious attainments.

• མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ *chos-ñkyi* ལྗོངས་ ལྗོངས་ (*3 C*).

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ *chos-ñkyi* ལྗོངས་ ལྗོངས་ 1. a king who rules acc. to Buddhist laws. 2. n. of the lord of death ལྗོངས་ ལྗོངས་ ལྗོངས་. 3. also applied to a great personage by courtesy, and is a general epithet of Buddhas (*Mñon*).

མཁུ་སྐད་ལྗོངས་ *Chos-ñkyi-shyes* ལྗོངས་ ལྗོངས་ a name of Yudhisthira, the eldest Pāṇḍava; also that of Ajāta-sātru, the son of king Bimbisāra.

• མཐུག་གི་ལུག་ལུག་ལས *Chos-rgyal-gyi sgrub yum-bcas* (Org. n. 113, 33; Pallaniz, vii, 4. II, 9).

• མཐུག་པ་ལྟར་ *Chos-rgyal nañ-sgrub* (80 B).

• མཐུག་ཕྱེད་ *Chos-rgyal phyi-sgrub* (80 A).

• མཐུག་ལམ་རྒྱ་ *Chos-rgyal yab-rgyas* (Org. n. 113, 34).

• མཐུག་ལམ་རྒྱ་ *Chos-rgyal gsar-sgrub* (80 C).

མཐུག་པ་ *chos-rgyug* lessons, or tasks imposed by a teacher on his pupil.

མཐུག་ *chos-rgyud* religious instructions descending to pupils and their sub-pupils, &c.; religious tradition, also creed; རྒྱ་མཐུག་ལམ་རྒྱ་པ་ལས་ those embracing the religious traditions of his reverence; མཐུག་ལམ་ལས་ one confessing ancestral religion. མཐུག་ལམ་ལས་ *chos-rgyud bdsin-pa* (Td. 2, 293).

• མཐུག་གི་རྒྱ་མཐུག་ *Chos-rgyun-gyi tiñ-ñe bdsin* མཐུག་གི་རྒྱ་མཐུག་ལས་ལས་ལས་ལས་ (Td. 2, iii).

མཐུག་ *chos-can* ལ་ལ་ལ་ pious, devout.

མཐུག་རྒྱ་ *chos-can-riñ* met. a donkey (ññon.).

མཐུག་པ་མཐུག་ *chos-bcas-ma* met. a bride.

Syn. རྒྱ་མཐུག་ལས་ *kyim-gsar-ma*; རྒྱ་མཐུག་ལས་ *kyo-bdam-ma* (ññon.).

མཐུག་པ་ *chos-bcas* the requirements of a religious service; also religious dress.

• མཐུག་པ་ *Chos-mchog* ལ་ལ་ལ་ n. pr. (Td. 2, 293); ལ་ལ་ལ་ a logician, author of Nyāyabindu tika.

མཐུག་པ་ *chos bchod-pa* to explain or set forth religion; མཐུག་པ་ to teach religion; མཐུག་པ་ *chos-kyi sgrog-gleñ mdsad-pa* to demonstrate or expound the doctrine;

མཐུག་པ་ལས་ལས་ལས་ place where sermons are delivered; མཐུག་པ་ to hear religious discourses; མཐུག་པ་ to ask religious instruction; མཐུག་པ་ to act or live religiously or practice religion.

མཐུག་པ་ *chos-bchoñ-pa* ལ་ལ་ལ་ Lord of the faith, viz., 1. Buddha. 2. a title of honour given to distinguished scholars. 3. Tibetan exorcists who are believed to be coerced by a god or demi-god who has been invoked for the purpose of inspiring them.

མཐུག་པ་ *chos-rje nag-dkar* the black and the white (Buddhist) exorcists.

མཐུག་པ་ *chos-ñid* = ལ་ལ་ལ་ ལ་ལ་ལ་ 1. quality, nature. 2. existence, entity.

མཐུག་པ་ *chos-ñid kyis rñed-pa* ལ་ལ་ལ་ ལ་ལ་ལ་ one who has acquired a religious disposition; also religiousness.

མཐུག་པ་ *chos-ñid kyis hñob-pa* ལ་ལ་ལ་ ལ་ལ་ལ་ id.

མཐུག་པ་ *chos-ñam sgrub-pa po* = མཐུག་པ་ ལ་ལ་ལ་ ལ་ལ་ལ་ one who, having acquired great proficiency in sacred literature, has become protected by mystic arts.

• མཐུག་པ་ *chos-rtol* (Td. 1, 216).

མཐུག་པ་ *chos-stegs* = མཐུག་པ་ *chos-khri*.

མཐུག་པ་ *chos-ston* an entertainment given in honour of a saint.

མཐུག་པ་ *chos-thams-cag* ལ་ལ་ལ་ matter; all things; phenomena.

མཐུག་པ་ *chos-thob* ལ་ལ་ལ་ one who has become religious; a convert to Buddhism.

མཐུག་པ་ *chos-mñun* or མཐུག་པ་ in conformity with religion, in harmony with Buddhism.

མཐུག་པ་ *chos-dar-ur* to propagate Buddhism; also the place where Buddhism was introduced.

ཚལ་སྤངས་པ *chos-drang-pa* 1. righteous in reference to the laws of Buddhism 2. justice, righteousness.

ཚལ་སྤུག *chos-drug* བཅུ་གཤམ་པའི་ the six tenets of Buddhism.

ཚལ་དྲོད *chos-dred* ཚལ་ལ་མེད་པའི་ one who is disgusted with Buddhism, i.e., has no faith in that religion.

ཚལ་དྲོད་ལྟེན་པ་ *chos-don-du gñer-ka* = ཚལ་འདྲོད་པ་ ལྟེན་པའི་ to be devout.

ཚལ་འདྲོད་ *Chos-hdog* the son of Cupid.

ཚལ་འདྲོད་པ་ *chos-hdog-pa* ལྟོ་སྤངས་པ་ to be fond of religion; to delight in Buddhism.

ཚལ་ཐུན་ *chos-tan* or ཚལ་འདྲོད་པ་ ལྟོ་སྤངས་པ་ one who is devout.

ཚལ་ཐུན་ལྟོ་སྤངས་པ་ *Chos-tan zhiñ-khangs* gen. used to signify བོད་ལུག་ Tibet ཚལ་ཐུན་ལྟོ་སྤངས་པ་ ལྟོ་སྤངས་པ་འདྲོད་པའི་ the precious majesty of the religious kingdom (Buddhist realm) (*Fig. k. 59*).

ཚལ་ཐུན་ལྟོ་སྤངས་པ་ *Chos-tan rab-hbyor*, ལྟོ་སྤངས་པ་ལྟོ་སྤངས་པ་ (*Tā. 2, 90*)

ཚལ་ཤེ་ *chos-ṣde* a certain term for Buddhist monasteries in Tibet, where studies are not altogether neglected. ཚལ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *chos-ṣde chen-po* the grand religious institution or monastery (*Fig. k. 66*).

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *chos-rname gan-dag* ཤེ་ཤེ་ཤེ་: n. of a kind of contemplation; and a literal translation of the first part of the Sanskrit formula *ye dharmaḥ kṛuḥ*, &c.

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *chos-rname-baḥi go* ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ the door or entrance to Buddhism. [the initiatory light of religion] &c.

ཚལ་པ་ *chos-pa* a monk.

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *chos-ṣpaṇ* a brotherhood formed by two devotees who before starting on a pilgrimage are blessed by a priest who casts lots on the occasion.

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *Chos-hphel* ཤེ་ཤེ་ཤེ་ n. pr. (*Tā. 2, 103*).

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *chos-hlon* a Buddhist minister, a minister well disposed towards Buddhism.

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *Chos-hbañs* ཤེ་ཤེ་ཤེ་ n. pr. (*Tā. 127*).

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *chos-hbyun* work on the origin, growth, and development, of Buddhism.

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *Chos-hbyun-hyin* ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ n. pr. (*Tā. 2, 219*).

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *Chos-hbyun zhi-ka* ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ n. pr. (*Tā. 2, 252*).

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *chos-phyin*, ཚལ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *chos-kyi shyin-pa* religious gift, religious charity.

ཚལ་ལ་ *chos-ma* a Buddhist nun.

ཚལ་ལ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *chos-mi-hgyur-ka* ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ that the nature of things is unalterable.

ཚལ་ལ་ *cho-nün* ཤེ་ཤེ་ཤེ་, ཤེ་ཤེ་ཤེ་ un-Buddhist, irreligious.

ཚལ་ལ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *chos-nün spyod-pa* = ཚལ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ any practice opposed to Buddhism.

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *chos-med* ཤེ་ཤེ་ཤེ་; ཤེ་ཤེ་ཤེ་ the uncivilised; a name for a *Candala*, the lowest class of men in India.

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *chos-myon* religious frenzy, mad with religion; a religious bigot.

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *chos-gwa-ka* ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ to preach Buddhism; to deliver a sermon.

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *chos-tshon-ka* ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ to trade in religion.

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ *Chos-rdoñ* n. of a monastery and of a fort in Nye-thang, near Ithawa

ཚལ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *Chos-baḥi-waḥi dhyañs* ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ n. pr. (*Tā. 2, 213*).

མཆ་གཏི *chos-gahi* endowment for the support of a religious institution.

མཆ་ཤོག *chos-shog* priest-craft (*Jā.*).

མཆ་འཇང་ *chos-bzang* 1. = མཆ་འཇང་ རྒྱུ་ལོ་གཏམ་ good custom. 2. རྒྱུ་ལོ་ Buddhism; piety; pious. (3) n. of an individual; a complimentary address for monks.

• མཆ་འཇང་ལམ་ལུ་པ་ *Chos-bzang laskal-pa* རྒྱུ་ལོ་གཏམ་ (*Kālar. T. 14*) age of good fortune; the lucky age in which Buddhas appear.

• མཆ་འཇང་ཤིན་ *Chos-bzang sprin*, or *Siddharma megha* (*Tā. 2, 277*). [one of the ten bhūmis or stages of perfection]S.

མཆ་ལུགས་ *chos-lugs* 1 རྒྱུ་ལོ་གཏམ་ usage. 2. a denomination, sect.

མཆ་ཤེས་པ་པར་དོན་ *chos yes-par hdon* བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ inquiring after religious matter, wishing to know of religion.

མཆ་ཤེས་པ་ *chos-seng* religious temper, piety.

མཆ་ཤེས་པ་རུ་ *chos-seng khun-bu* = རྒྱུ་ལོ་གཏམ་ a mountain hermitage; a cave used by Buddhist recluses for meditation.

མཆ་ཤེས་པ་པར་དོན་ *chos-seng-can* inclined to religion, pious.

མཆ་ཤིན་ *chos-srid* (མཆ་ཤིན་ཤིན་ *chos-kyi-srid* བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་) religious government; བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ མཆ་ཤིན་ཤིན་པ་ *hbañs-rnuñs chos-srid kyis-* skyon the subjects were protected (governed) by religious government (*Yig. k. 27*).

མཆང་གཏམ་གྱི་མཆ་ *mechan-gnas* occurs in མཆ་མཆ་གཏམ་གྱི་མཆ་ *ho-na mechan-gnas cig shu zer-ro* (*A. 95*).

མཆང་པ་ *mechod-pa* བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ 1. tomb, sepulchre. 2. མཆང་པ་ལོ་གཏམ་ བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ great power; also the magical power of increasing one's size at will. 3. acc. to *Jā.* བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ killed, slain; but མཆང་པ་ལོ་གཏམ་ = entire, perfect.

མཆོན་ *mechan* 1. a footnote, v. མཆོན་. 2. བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ the side of the breast; མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ bosom-child, darling; མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ bosom-wife;

མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ *mechan-du hjug-pa* to put into one's bosom.

མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ *chan-khug* = མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ arm-pit.

Syn. མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ *mechan-hog*; མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ *mechan-shab* (*ñou*).

མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ *mechan-bu* 1. note, annotation, footnote in a book; མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ words or lines written or printed in smaller character than the original and inserted in the མཆོན་ (main-work). 2. a helper, an apprentice (*Jā.*). 3. v. མཆོན་.

མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ *mechan-shab*, v. མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་.

མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་ *mechan-hog*, v. མཆོན་པ་ལོ་གཏམ་.

མཆོ་བ་ *mechi-wa* 1. eleg. for to come, to go, to appear: མཆོ་བ་པ་ལོ་གཏམ་ I shall come later; མཆོ་བ་པ་ལོ་གཏམ་ བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ go under the protection of, take refuge: མཆོ་བ་པ་ལོ་གཏམ་ I will obey (as a subject, servant) (*Mil*); མཆོ་བ་པ་ལོ་གཏམ་ = མཆོ་བ་པ་ལོ་གཏམ་ yes sir, it will be or it will do. 2. to say, in the phrase མཆོ་བ་པ་ལོ་གཏམ་ thus he said. (*Jā.*). 3. v. མཆོ་བ་.

མཆོ་བ་ *mechi-ma* re-p. མཆོ་བ་, མཆོ་བ་ བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ tears; མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་ to shed tears; མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་ མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་ *mechi-ma skyen-pa* to dry tears; མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་ to wipe away tears; མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་ to be choked with tears, acc. to *Sch.* to sob violently. མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་ v. མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་; མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་ to shed tears; མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་ བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ tear drops; མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་ or མཆོ་བ་ལོ་གཏམ་ བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ to cry, to shed tears.

མཆོ་གྲི་ *mechi-gy* (མཆོ་གྲི་) བྱིན་པ་ལོ་གཏམ་ stone for grinding spice, etc.

མཆོ་གྲི་ *mechi-gy* 1. a small mortar, a mortar. 2. a pestle. 3. the nether mill-stone.

མཆོ་གྲི་མཆོ་གྲི་ *mechi skor-ma* to grind (*Sch.*).

མཆོ་གྲི་ *chi-gy-ma* the runner or upper mill-stone (*Sch.*).

མཛིང་བུ *machid-bu* 1. རྩ་པ་ glass ornaments, trinkets, v. མཛེང་བུ. 2. n. of a place in Tibet. 3. a precious stone.

Syn. of 3. རྩ་པ་མཛིང་པ་མཛེང་བུ *nor-bu maches-bzad rol-po*; རྩ་པ་མཛིང་པ་མཛེང་བུ *rin-chen bgyur-byed* (*Shon.*).

མཛིན *machid* or བཀའ་མཛིན 1. resp. talk, discourse, speech (of an honoured person). 2. letter: བཀའ་མཛིན་ལྷན་པ་མཛིན་པ་མཛིན་པ་ *nor-bu maches-bzad rol-po*; རྩ་པ་མཛིན་པ་མཛིན་པ་ *rin-chen bgyur-byed* (*Shon.*). “pray let your letters come to me uninterruptedly like the flow of the divine river (Ganges)” (*Fig. k.*).

མཛིན་པ *machin-pa* (resp. ལྷན་པ་ acc. to *Les.*). 1. acc. to *Jā.* the liver. 2. n. of a fruit called མཛིན་པ་རྩ་པ་.

མཛིན་པ་ *machin-dri* or མཛིན་པ་ the midriff or diaphragm.

མཛིན་པ་ *machin-naq* liver disease.

མཛིན་པ་ *machin-nan* lit. liver-pressing, i.e., keeping the liver in order. མཛིན་པ་མཛིན་པ་ to breakfast. It is believed that taking food early in the morning keeps the liver in good order.

མཛིན་པ་ *machin-tshag* liver-fever; ལྷན་པ་མཛིན་པ་མཛིན་པ་ iron-mixture cures eye-disease and congested liver (*Med.*).

མཛིན་པ་ *Mchims* n. of a village near the great monastery of Sam-ye: n. of a tribal family.

མཛིན་པ་ *Mchims-bzad* princeess of *Mchims* who was married to king *Khrisron* (*Idebu btsan*).

མཛིན་པ་ *machil-khra* the sparrow-hawk.

མཛིན་པ་ *machil-rago* a fabulous stone, resembling a sparrow's head, supposed to possess marvellous qualities (*Jā.*).

མཛིན་པ་ I: *machil-pa* མཛིན་པ་ 1. = *lcags-kyu* an iron hook; described as མཛིན་པ་མཛིན་པ་མཛིན་པ་ (*Shon.*) the thing which makes the elephant obey his conductor. 2. fishing hook; མཛིན་པ་མཛིན་པ་ to fish with a hook.

མཛིན་པ་ II: མཛིན་པ་ the common sparrow.

Syn. རྩ་པ་མཛིན་པ་ *nor-chags*; རྩ་པ་མཛིན་པ་ *khyim-du-nal*; རྩ་པ་མཛིན་པ་ *khyu-mchog bgyod-pa*; རྩ་པ་མཛིན་པ་ *ryab-bkra*; རྩ་པ་མཛིན་པ་ *grin-shon* (*Shon.*).

མཛིན་པ་ *machil-ma* (resp. ལྷན་པ་ acc.) spittle.

Syn. རྩ་པ་ *kha-chu*; རྩ་པ་ (*Shon.*)

མཛིན་པ་ མཛིན་པ་ *machil-maḥi thal-wa* particles of saliva: རྩ་པ་མཛིན་པ་མཛིན་པ་མཛིན་པ་ *rygal-stid machil-maḥi thal-wa bshin-du span* he threw off his kingdom in the manner one throws out spittle (*A. II*).

མཛིན་པ་ མཛིན་པ་ *machil-maḥi-gno* resp. (ལྷན་པ་ acc.) spittoon, spitting-box.

མཛིན་པ་ མཛིན་པ་ *machil-lag* or མཛིན་པ་ mucous.

མཛིན་པ་ *machil-lham* མཛིན་པ་ shoe, boot: མཛིན་པ་མཛིན་པ་མཛིན་པ་ to lose both the shoes; མཛིན་པ་མཛིན་པ་ shoe-maker, cobbler, seller of boots; མཛིན་པ་མཛིན་པ་ the leg of a boot (*Cs.*): མཛིན་པ་མཛིན་པ་མཛིན་པ་མཛིན་པ་ he presented him with five pieces of *Karṣapana* and a pair of shoes (*Fig.*).

མཛིན་པ་ I: *machid-pa* pf. of མཛིན་པ་ (མཛིན་པ་) to be, eleg. མཛིན་པ་མཛིན་པ་ to be, to be there, to exist: མཛིན་པ་ how much was there, how many were there? (*Cs.*). མཛིན་པ་མཛིན་པ་ whoever has the holy doctrine.

མཛིན་པ་ II: pf. of མཛིན་པ་ to come: མཛིན་པ་མཛིན་པ་ having come from afar.

god-mu; དཔལ་པོ་ *dpal-bo*; རང་ལྷ་པོ་ *can lhas-pa* (*Mñon.*).

མཚན་ལྗོངས་ *methog-skyon* the chief protector.

མཚན་གྱི་རྩལ་ *methog-gi rgyun* = རོན་པོ་ the chief ornament; pure-born; a holy lady (*D.R.*).

མཚན་གྱི་ལྷ་མ་ *methog-gi leug-ma* the principal of the women in a family (*Mñon.*).

མཚན་གྱི་འདུག་ *methog-gi bdag* the lord of the best; the principal among the nobles or lamas.

མཚན་གྱི་རྩལ་མཆོད་ *methog-gi rgyal-mtshan* n. of a gem, v. བཟླ་ལྷ་མཆོད་ རྩལ་མཆོད་ the eight auspicious objects.

མཚན་གྱི་དང་པོ་མངའ་བའི་ *Methog-gi dan-pohi Sañs-rygas* the Supreme Adi-Buddha, v. རྩལ་ལྷ་པོ་འཕགས་པོའི་མངའ་ *Dus-kyi hkhor-lohi mtshan*.

མཚན་གྱི་འཕྲུལ་ཏི་ *methog-gi bduḍ-rtai* ལམ་མཆོད་ the best elixir; n. of a medicine.

མཚན་གྱི་མ་ *methog-gi-ma* the chief mother; epithet of the goddess Dolma (*Mñon.*).

མཚན་དཔལ་ *methog-dpal* or མཚན་ཏུ་དཔལ་བ་ བར་ཆེན་, རྩལ་པོ་ great joy, ecstasy.

མཚན་པ་ *methog-pa* (ཡུང་མ) གྲིལ་པ་ n. of a number (*Ya-sel. 56*).

མཚན་ཏུ་བཟུངས་ *methog-tu-bkrabs* རེ་བཟུངས་ the chosen.

མཚན་ཏུ་འགྲོ་བ་ *methog-tu bgro-wa* to become great or attain to the position of the great, to be elevated to an exalted position. མཚན་ཏུ་རྩལ་བ་ *methog-tu rgyun-pa*, id.

མཚན་ཏུ་རྩལ་བ་ *methog-tu rgyun-pa* to be very well-dressed.

མཚན་ཏུ་རྩལ་ལུས་ལྷན་པ་ *methog-tu phun-sum tsogs-pa* to become very prosperous.

• མཚན་ཏུ་མཆོད་དཔལ་པོ་ *methog-tu tshe-wahi dpal-bo* འཕགས་པོ་འཕགས་པོ་ (*Kalac. Ta. 2, 182*).

མཚན་ཏུ་མཆོད་པ་ *methog-tu mdoes-pa* བེ་མཆོད་ very handsome, lustrous.

མཚན་ཏུ་ཡིད་ལེན་ *methog-tu yid-bhlag* བར་ཆེན་ exquisite, very pleasant.

མཚན་ཏུ་འདྲི་བ་ *methog-tu riñ-wa* very remote.

མཚན་ཏུ་བཟུངས་ *methog-tu bsam-pa* well-thought of.

མཚན་ལྷ་ *methog-bdag* met. the earth.

མཚན་ལྷ་ *methog-bde* met. a fish.

མཚན་འདྲི་ *methog-bdog* ལྷ་ལྷ་ met. the sun.

མཚན་ལྷ་ *methog-bdan* (ཡུང་མ) 1. n. of a great number. 2. ཏུ་ཏུ་ ཏུ་ཏུ་ saffron (*Mñon.*).

མཚན་ལྷ་ *methog-sbyi*. 1. བཟུངས་, བཟུངས་ the god of water. 2. བཟུངས་ quick-silver.

མཚན་ལྷ་ཏུ་ལྷ་ *methog-sbyin phyug-rgya* a gesture made in practicing magic, in conjuring up or exorcising ghosts.

མཚན་ལྷ་མ་ *methog-sbyin-ma* = ལྷ་ལྷ་ (མཚན་ལྷ་) n. of a medicine (*Mñon.*).

མཚན་ལྷ་མ་ *methog-sbyor-wa* བཟུངས་ to unite the principal ones, also to mix up the chief ingredients of medicines.

མཚན་ལྷ་ *methog-sun* the model pair; the two most excellent amongst Buddha's disciples, S'ari-putra and Maudgalyāyana.

མཚན་ལྷ་ *methog-hod* or མཚན་ལྷ་ *methog-rid* བཟུངས་ n. of the celebrated Sanskrit grammarian who wrote during the reign of king Vikramāditya.

མཚན་ལྷ་ *methog-yas* (ཡུང་མ) ཏུ་ཏུ་ n. of a great number.

མཚན་ལྷ་ *methog-ces* = ལྷ་ལྷ་ བཟུངས་ wisdom.

མཚན་ལྷ་ *methog-scen* 1. = ལྷ་ལྷ་ a saint, purified soul, བཟུངས་. 2. བཟུངས་, ལྷ་ the god of water, also called མཚན་ལྷ་.

མཚན་ལྷ་ *Methog-rid*, ལྷ་ལྷ་, བཟུངས་: 1. n. of a great Buddhist sage who first composed the Pali grammar. 2. one of the nine sages who adorned the court of king Vikramāditya.

མཚན་གསུམ་ *ṃchod-gsum* = རྟུན་གྱི་མཚན་གསུམ་
the most precious ones: མཚན་གསུམ་ཕྱིན་པ་ཡིས་
འདིར་མང་གུང་ཁམས་པའི་ here I am in good health
by the grace of the three chief ones
(*Triratna*) (*Yig. k.* 15).

མཚང་ *ṃchoḥ* = མང་ *choḥ* n. of a gem
which is believed to have the property of
curing paralysis.

མཚང་པ་ *ṃchoḥ-pa* ལུགས་; pf. མཚངས་ to
leap up, to jump (into the water, etc.), also
to bathe in water: མེང་ལེ་མཚངས་པ་མཚང་
འཕྲུལ་པ་ when the fox jumps; in the place
where lions leap, he breaks his waist;
ལུགས་མཚངས་པ་ having leapt into the water.

Syn. འཕྲུལ་པ་ *ḥgeḥ-pa*; འཕྲུལ་པ་ *ḥrgal-pa*
(*ḥgeḥ-pa*).

མཚན་པ་ *ṃchod-pa* (vb.) ལ་ལ་པ་པ་, ལུགས་,
ལ་ལ་པ་, ལ་ལ་པ་ 1. to honour, to worship, to
revere, respect; 2. to receive with honour.
ཕྱི་མཚན་པ་ formal worshipping, i.e., to
honour saint; or deities by offering articles
of food, flowers, perfumes, etc.; འཕྲུལ་པ་
to honour Buddha, *Bodhisattvas*, etc., in
faith by meditating on their virtues.
མཚན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ *ṃchod-par ḥos-pas*
ṃchod-pr. ལུགས་པ་ because worthy of
being honoured; (he) is honoured. 2.
abst. offering, oblation, libation; མཚན་
པ་ལུགས་པ་ to make offerings; ལུགས་པ་
ལུགས་པ་ to bring an offering of music;
མཚན་པ་ལུགས་པ་ལུགས་པ་ carrying along with them
all sorts of offerings; མཚན་པ་ལུགས་པ་ལུགས་པ་ the
ten kinds of offerings; ལུགས་པ་ offerings or
libations to the gods; ལུགས་པ་ offerings
made to the lamas in order to honour
them; ལུགས་པ་ an offering consisting of
grain; ལུགས་པ་ offering presented on pre-
scribed occasions; ལུགས་པ་ daily or usual
offering or religious service. 3. = ལུགས་པ་
festivity, festive entertainment (*ḥgeḥ-pa*).

མཚན་ཁོང་ *ṃchod-khoḥ* small oil-burners
generally made of bell-metal, brass,
copper, silver or gold.

མཚན་ཁྱི *ṃchod-khri* the chair or seat of
the priest performing any religious service.
Also མཚན་ཁྱི་ཁྱི་, table, altar or frame for
placing offerings on = མཚན་ཁྱི་ཁྱི་, v. *Ji*.

མཚན་ཁྱི་ *ṃchod-khoḥ* ལུགས་ཁྱི་ a chapel.

མཚན་ཁྱི་ *ṃchod-khog* a table or altar on
which the offerings are put.

མཚན་ཁྱི་ *ṃchod-chas* utensils necessary
in making offerings.

མཚན་ཁྱི་ *ṃchod-ṃchod* ལུགས་ཁྱི་ a grand
religious service; chief or principal ser-
vice [n. of Indra] S.

མཚན་ཁྱི་ *ṃchod-brjod* the invocations,
praises, &c., of the deities and saints wor-
shipped.

མཚན་རྟུན་ *ṃchod-rtan*, ལུགས་, ལུགས་ lit. means
“receptacle of offerings,” but is the com-
mon term for a *chaitya*; in Tibet this takes
the shape of small and tall masonry monu-
ments of settled form crowned with the ལུགས་
(emblem of the sun and moon) and gener-
ally having in some cavity inside the ashes
of a saint or other relics.

མཚན་རྟུན་ཕྱི་ལུགས་ *ṃchod-rtan-gyi ḥkhor-su*
ལུགས་ལུགས་ the walk or passage round a
chörten for devotional circumambula-
tion.

མཚན་རྟུན་ལུགས་ *ṃchod-rtan-giḥ* ལུགས་ lit. the
tree which grows on the (brick) *chaitya*; or
which is venerated on account of Buddha
having attained to the state of Buddha
under its shadow; C. ལུགས་ལུགས་ the *Bodhi*
or *pīṇā* tree.

མཚན་རྟུན་ཕྱི་ *ṃchod-rtan-byed* must. an
elephant (*ḥgeḥ-pa*).

making tormas offerings of cakes to the ghosts.

Syn. རྩིས་རྩིག་ *shyin-sreg*; རྩིས་ལྟོས་ *rgyud* *bdun-pa*; མཛོལ་ལྟོས་ *metho-ris don*; མཛོལ་ *a-dhara* (*ñhon.*).

མཛོལ་རྩིས་ཀྱི་ཡི་གེ་རྩིས་ *method-shyin-gyi rig-byed* མཛོལ་ the *Yajur Veda* of the *Brāhmas*.

མཛོལ་རྩིས་ཅན་ *method-shyin-can* མཛོལ་ an epithet of Indra.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin-hjoms* མཛོལ་གྱི་ one who destroys a sacrifice; a *Yacana*, Mahomedan [an epithet of S'iva as destroyer of Dakṣa's sacrifice] S.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin hdsin* = མཛོལ་རྩིས་ཀྱི་ ལས་ཀྱི་ལྟོས་ *method-shyin-gyi las byed-mkhan* priests who recite the ritual at a sacrificial offering.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin dgya-ro* = ལྟོས་ ལྟོས་ an *Asura*, a demon.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin hdon-mat* མཛོལ་ met. mother.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin gnas* = མཛོལ་རྩིས་ཀྱི་ ལྟོས་ the house or place where *Yajña* sacrifices are performed.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin spo* = ལྟོས་ལྟོས་ *spog-dkar* lit. white incense, the resin of the *Sai* tree (*ñhon.*).

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin-spyod* the performance of *Yajña*.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin-phyugs* gen. the object that is sacrificed in a *Yajña*.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin-byas* མཛོལ་ one who performs a *Yajña* sacrifice.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ལྟོས་ *method-shyin byed-du* *hjug-pa* མཛོལ་ to make one perform a *Yajña* sacrifice.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin-sbyar* = མཛོལ་ མཛོལ་ the self.

མཛོལ་རྩིས་ལྟོས་ *method-shyin-lhag* མཛོལ་ nectar.

མཛོལ་མཛོལ་ *method-mo* offering of lighted lamps in honour of a deity.

མཛོལ་མཛོལ་ *method-rdas* མཛོལ་, མཛོལ་ the articles of *Yajña*, particularly clarified butter, i.e., articles of religious service (མཛོལ་མཛོལ་ or མཛོལ་ལྟོས་ལྟོས་ sacrificial utensils), requisites for festive processions in honour of a deity.

མཛོལ་མཛོལ་ *method-coms* or མཛོལ་མཛོལ་ the arrangements for a religious service and the placing of the offerings on the table before the deity to be worshipped.

མཛོལ་མཛོལ་ *method-tshig* (མཛོལ་མཛོལ་ or མཛོལ་མཛོལ་) མཛོལ་ words of praise to a deity or saint.

མཛོལ་མཛོལ་ *method-hos* 1. མཛོལ་ met. the sun (*ñhon.*). 2. worthy of worship, worshipful.

མཛོལ་མཛོལ་ *method-hos-gnas* = མཛོལ་མཛོལ་ མཛོལ་ a sanctuary or *Gandhagṛha* (མཛོལ་མཛོལ་ *drigtsaṅ-khañ*) or *Vihāra* (*ñhon.*).

མཛོལ་མཛོལ་ *method-yon* remuneration to a priest or lama performing any religious service.

Syn. མཛོལ་མཛོལ་ *ñc-reg*; མཛོལ་མཛོལ་ *hchal-gail*; མཛོལ་མཛོལ་ *kha hcal-sa*; མཛོལ་མཛོལ་ *yon-chab*; མཛོལ་མཛོལ་ *hthor-thuñ* (*ñhon.*).

མཛོལ་མཛོལ་ *method-gyog* one who serves in a religious or sacrificial service.

མཛོལ་མཛོལ་ *method-ro* remnants of offerings consisting of cakes, etc., that have already been presented to a deity.

མཛོལ་མཛོལ་ *methor-po* sometimes also མཛོལ་མཛོལ་ *hphyer-po* 1. pretty, handsome, neat, elegant; མཛོལ་མཛོལ་ a handsome man; མཛོལ་མཛོལ་ a pretty woman, esp. a smart gaily-dressed female. 2. in *W.* also vain, conceited (*Jā.*).

མཛོལ་མཛོལ་ *hchag* constitutional walk; in colloq. is called མཛོལ་མཛོལ་ *ho hju-wa* constitutional walk for the digestion of food; in

འཇམ་པ་ལ་ to listen to an explanation (*Sch.*);
འཇེག་ཆེན་གྱིས་འཇམ་པ་ to teach the transitoriness
of existence (*Sch.*).

འཇམ་པ་ལ་ *hchaq-mikhaq-pa* = འཇེན་འཇམ་ or འཇམ་
one skilful in explaining a thing; also
a clever description. In Ben terminology
འཇམ་པ་ = a convincing explanation, where
there is no room for doubt.

འཇམ་པ་ནི་ *hchaq-hidog* བཞེས་པ་ (རྒྱལ་ལྟར་) desire
for explanation of any discourse.

འཇམ་པ་ III: = འཇམ་པ་གསུམ་ dead-house, a
shed where the corpse is kept.

འཇམ་པ་ *hchab-pa* pf. འཇམ་པ་, fut. འཇམ་
imp. འཇམ་ *shid-pa* འཇམ་པ་འཇམ་པ་ to conceal,
to keep secret. འཇམ་པ་འཇམ་པ་ འཇམ་པ་ a candid
mind, open-heartedness (cog. to འཇམ་པ་).
The word is also explained as འཇམ་པ་འཇམ་པ་
འཇམ་པ་ *rai-gi skyon mi-mñon-par bya-ua*
not to make evident one's fault, to
hide it.

འཇམ་པ་ I: *hcham-pa* = འཇམ་པ་ (pf. འཇམ་
Ler.), also adj. and abst., to accord, to
agree, agreeing, agreement: འཇམ་པ་འཇམ་པ་
འཇམ་པ་ *ari-la mi-hcham-pas* as they did not
agree about the government. འཇམ་པ་འཇམ་པ་
hcham-lyed-pa to make agree, to reconcile;
འཇམ་པ་འཇམ་པ་ to agree upon, to concert: འཇམ་པ་འཇམ་པ་
འཇམ་པ་འཇམ་པ་ the officers having disagreed
(*Pth.*).

འཇམ་པ་ II: འཇམ་པ་, འཇམ་པ་འཇམ་པ་ འཇམ་པ་
to dance; also a dancer: འཇམ་པ་འཇམ་པ་ *khro-hcham-*
pa who dances in frantic leaps wearing a
frightful mask; འཇམ་པ་ a dramatic or stage
dance (*Jā.*).

འཇམ་པ་ *hcham-po* or འཇམ་པ་ I. a dancer.
2. འཇམ་པ་ harmony, concord: འཇམ་པ་འཇམ་པ་
འཇམ་པ་འཇམ་པ་ the king sat between the
two parties to reconcile them to each other
(*Fig. k. 52*).

འཇམ་པ་ *hcham-gpon* director of a dance,
a stage-master.

འཇམ་པ་ *hcham-yig* a book or dancing.

འཇམ་པ་ *hcham* འཇམ་པ་ a dance, dancing.

འཇམ་པ་ *hchah* in *Ld.*, a cup-board (*Jā.*).

འཇམ་པ་ I: *hchah-ua* 1. pf. འཇམ་ rare-
ly; འཇམ་ fut. འཇམ་ *hchah* imp. འཇམ་ *chos* to draw
up, prepare, construct, adjust. འཇམ་པ་འཇམ་པ་
gnas hchah-ua to prepare a place, or abode;
to settle. འཇམ་པ་འཇམ་པ་ *mal hchah-ua* to pre-
pare a bed; འཇམ་པ་འཇམ་པ་ *dmag-gar hchah-*
ua to pitch a camp; འཇམ་པ་འཇམ་པ་ *skyil-*
krui hchah-ua to adjust in cross-legged
posture; འཇམ་པ་འཇམ་པ་ *khri-ma-ra hchah-ua*
encamp, to establish a court of justice;
འཇམ་པ་འཇམ་པ་ *rgyal-khri-ma hchah-ua*
to draw up a law, to give laws. 2. with འཇམ་
dam to make a vow, to promise, assert;
frq. འཇམ་པ་འཇམ་པ་ *yi-dam hchah-ua* to promise
by oath; འཇམ་པ་འཇམ་པ་ *blo-gtad hchah-ua*
to place confidence in. 3. with འཇམ་ *shen-*
pa or འཇམ་པ་ *chay-pa* to be attached to.

འཇམ་པ་ II: to snap at, mangle; འཇམ་པ་
འཇམ་པ་འཇམ་པ་ *gcig-lu gcig hchah-shin na-ua*
to maul and devour one another; འཇམ་པ་འཇམ་པ་
cin-hchah-ua to gnaw at a piece of wood
(*Jā.*).

འཇམ་པ་ *hchah-glom-pa* = འཇམ་པ་འཇམ་པ་
kha-lu na-rgyu la glom-pa one very fond of
munching; a greedy person.

འཇར་པ་ *hchar* འཇར་པ་ rising, appearance (as
of the sun).

འཇར་པ་ *Hchar-ka* འཇར་པ་ n. of an atten-
dant of Buddha, who became a *Bhikṣu*.

འཇར་པ་ *hchar-skyems* (འཇར་པ་འཇར་པ་ *ha-bu*) habit.

འཇར་པ་ *hchar-ga* the rising, the appear-
ance.

འཆར་མོ་ *hchar-ego* thought, idea, conception. རིམ་མ་མདུན་མེད་ཆེན་པོའི་འཆར་མོ་ལས་ *semg-can so-sohi gmañ-wahi hchar-ego las* from the thoughts that dawn (in the mind) of different animated beings (*Ya-sel. 43*).

འཆར་རྒྱུ་མ་པ་ *Hchar-stsñs-pa* n. of a celebrated Lama of Charteng (*Deb. 44*).

འཆར་ལ་ *hchar-wa* (pf. འཆར་ལ་, འཆར་ལ་, འཆར་ལ་ to arise, to start up, become visible, to shine: མཉམ་བྱུང་མེད་ཆེན་པོ་འཆར་ the six objects of perception free from fascination continually arise. འཆར་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་ to cause an image to be reflected (in water); འཆར་ལ་ (thoughts) dawning or rising in the mind; འཆར་ལ་འཆར་ལ་ (they) appear as friends; འཆར་ལ་ it turned into an ornament, i.e., a blessing.

འཆར་ལ་ *hchal* རྒྱུ་མ་པ་ random talk or speech: འཆི་འཕྲོམ་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་ as this is meaningless talk, let us, every one of us, now go.

འཆར་ལ་འཆར་ *hchal-hchal* or འཆར་ལ་འཆར་ལ་ confused, pell-mell.

འཆར་ལ་འཆར་ *hchal-glam* meaningless talk; འཆར་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་ meaningless talk where nothing practical comes out; འཆར་ལ་འཆར་ལ་ to rave, talk nonsense.

འཆར་ལ་ I: *hchal-pa* (འཆར་ལ་འཆར་ལ་) a kind of supernatural wisdom; འཆར་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་ mischievous wisdom or knowledge; འཆར་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་ bad morals; immoral.

འཆར་ལ་ II: or འཆར་ལ་ *hchal-po* lecher, fornicator; འཆར་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་ *hchal-pa rnam-skyi tshig* obscene language (*Jā*).

འཆར་ལ་ *hchal-wa* 1. to lose one's wits, to be confused, to be in disorder. འཆར་ལ་འཆར་ལ་ to break moral discipline; to make confusion of the doctrine. 2. to hesitate,

fluctuate in mind, be irresolute. 3. to fornicate, to commit adultery; འཆར་ལ་འཆར་ལ་འཆར་ལ་ a woman that has lost her purity; a whore, harlot (*Jā*).

འཆར་ལ་ *hchal-mo* a whore (*Jā*).

འཆར་ལ་འཆར་ *hchal-tshig* = འཆར་ལ་ delirium, vain talk.

• འཆི་ *hchi* འཆར་ death (*Kakac. T. 109*).

འཆི་བྱ་ *hchi-gu* = འཆི་བྱ་ string-weapon.

འཆི་མ་ *hchi-kha* འཆི་མ་ the point of death, just when dying; འཆི་མ་ at the time of dying; འཆི་མ་འཆི་མ་ n. of a religious work, which if read to a dying person his soul will not wander in the *Bardo* (the state between death and re-birth).

འཆི་བྱ་ *hchi-rtags* sign of death.

འཆི་བྱ་མ་འཆི་མ་འཆི་མ་ *Hchi-rtags, mtshan-ma rañ-grol* another work which is read when the sign of approaching death is perceived. It is read in order to hasten death so that after death the deceased may go to some ascertained place in the next world.

འཆི་མ་ *hchi-ltag*, འཆི་མ་, འཆི་མ་ forebodings of death; འཆི་མ་འཆི་མ་འཆི་མ་ increasing the signs of the sun's death (by the approach of the eclipse) (*Ya-sel. 51*).

འཆི་མ་ *Hchi-bdag* = འཆི་མ་ འཆི་མ་, འཆི་མ་ Yama, the lord of death.

འཆི་མ་ *hchi-naq* a fatal disease.

འཆི་མ་ *hchi-hpho* or འཆི་མ་འཆི་མ་འཆི་མ་ འཆི་མ་, འཆི་མ་ termination of worldly concerns, death.

འཆི་མ་ *hchi-hpho-wa* = འཆི་མ་ to change one's place of existence, to transmigrate.

འཆི་མ་འཆི་མ་ *hchi hpho-med* = འཆི་མ་འཆི་མ་ འཆི་མ་ not subject to change, without birth and death.

२४८। *hchi-to*, मरण, मृत्यु, अन्तर्माणा, निव-
याणा; नाशन, नाश, परितः, मृत्त vb. to die:
मर अहं *ram-hchiho* I will seek death; अहं मरिष
ho is about to die; अहं मर भुवि त्रु water
causing death; अहं मरिष मरणाधिक
appertaining to death, relating to death.

Syn. *hchi-wahi gnas-pkabs*; *luh shig-pa*; *dag-kyi chos-
nig*; *shu-wahig shal-hjig*; *tshe-hyro*; *hchi-wahi
mtshah*; *tshe-wahi mtshah*; *tshe-wahi mtshah*
tshe-wahi mtshah; *tshe-wahi mtshah*; *tshe-wahi
mtshah*; *tshe-wahi mtshah*; *tshe-wahi mtshah*
(*Mon.*).

अहं मर *hchi-wa-met*, अनमर immortal, v.
मरिष.

अहं मर मरुत *hchi-wa m-gyal-wa*, मरु-
त he who has conquered death; an epi-
thet of Buddha.

अहं मर *hchi-wa-hstn-wa*, मरुतमरुत to
decieve death, to ransom the life of a
dying man.

अहं मर *hchi-met*, अनमर, अनमर, अनमर 1.
मरुत emancipation, immortality. 2. met.
the raven which is famous for longevity.

अहं मर *hchi-met gyah-wa*, n. of a
religious work (*Ya-sel. 60*).

अहं मर *hchi-met-rhu*, or अहं मर *hchi-met-rhu*, मरिष
lit. celestial drum; n. of a Buddhist
work (*Fig. k. 20*).

अहं मर *hchi-met-chub*—मरिष चूब a name
of the river Ganges (*Mon.*).

अहं मर *hchi-met qhach-yon*, an
epithet of the river Ganges (*Ya-sel. 76*).

अहं मर *hchi-met, lion-phi*, = मरिष
मरुत the celestial wishing-tree; मरिष
अहं मर *hchi-met* may your
health remain as steady as the celestial
wishing-tree (*Fig. k. 35*).

अहं मर *hchi-met hduf-rtsi* the
immortal elixir of life, Ganges water; मरुत

प्रार्थना प्रार्थना प्रार्थना प्रार्थना प्रार्थना
pray let your letters, communication, &c.,
flow like the deathless elixir—the stream
of the Ganges (*Fig. k. 12*).

अहं मर *hchi-met bu-mo* a goddess.

अहं मर *hchi-met-mtsod*, अनमर n. of
a Sanskrit Dictionary composed by Amara
Simha.

अहं मर *hchi-met ril-bu* (अहं मर) lit. life-
pill; the life-giving pills. The abbess of
Samding monastery and other sacred por-
sonages have such pills at their disposal.

अहं मर *hchi-met dnam-mo*, अनमर the
queen of the immortals; a name of the
wife of Indra.

अहं मर *hchi-met se-ye*, अनमर
(*Bull. 1898, 296*).

२४८। *hchi-pa* 1. = मरिष a pestle.

2. said to = मरिष धर्म धर्म धर्म धर्म धर्म to hold
as holy that which is not *Dharma* (Bud-
dhism) (*K. d. 355*).

अहं मर *hchi-hsgrigs* an agreement.

अहं मर *hchi-hsgrigs* to become connected
or related by marriage; मरिष धर्म धर्म धर्म धर्म धर्म
in Bengal I entered into marriage rela-
tions (*A. 14*).

अहं मर *hchi-pa* बन्धन bond, binding.

२४८। I: *hchi-wa* बन्धन, नाश, बन्धन,
(pf. बन्धन fut. बन्धन imp. बन्धन or बन्धन) to
bind, tie up, make fast to exorcise.

२४८। II: ab.t. any binding-material.

1. ribbon; मरुत धर्म necklase, neck-cloth,
neckkerchief. 2. cord, fastenings, fetter,
shackle: मरुत धर्म धर्म धर्म धर्म धर्म the
fetters of *Karma*, also fig. for magic curse,
anathema. 3. used in colloq. for cramp
or convulsions.

Syn. मरुत *hchi-yig-pa*; मरुत *hchi-yig-pa*;
मरुत *hchi-wa*; pf. बन्धन *hchi-hsgrigs* = मरुत

hkyigs-pa; འབྲིག་པ་ *hkyigs-pa*; བཞིང་པ་ *hchiŋ-pa*, signifying བཞིང་པ་ *hdam-pa* (*Mon.*).

འཕྲིན་ *hchiŋ-byed* = རྩེ་རྩེ་ or རྩེ་གྲུ་ *rñe thag* (*Mon.*).

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-byed-na* a general term for women.

འཕྲིན་པ་མེད་ *hchiŋ-ya phyin-ma* a handsome woman; maiden.

འཕྲིན་པར་ *Hchiŋ-par* n. of a village in འབྲིན་ཁུལ་, in Tibet (*Rtsii.*).

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-pa* = གཤིན་པ་ or གློན་པ་ *gloŋ-pa* depth, profundity (*Fig.*).

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-bu* trinket; glass-bangle for feet.

འཕྲིན་པ་མེད་ *hchiŋ-bu* *snod* a glass vessel.

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-pa* or འཕྲིན་པ་, pf. འཕྲིན་པ་, fut. འཕྲིན་པ་, imp. འཕྲིན་པ་, resp. to mount a horse or carriage; འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ to ride, to mount a horse.

འཕྲིན་པ་ཕུག་ *Hchiŋ-phug* n. of a holy place with a small temple near Sam-ye.

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-pa* to be full, to get full (*Sch.*).

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-ya* evidently a form of འཕྲིན་པ་ *cir-ya* to press, to squeeze. འཕྲིན་པ་ has pf. འཕྲིན་པ་, fut. འཕྲིན་པ་, to press, to wring, &c.; འཕྲིན་པ་ and འཕྲིན་པ་ being mere corruptions of the foregoing, though *Jā.* has them.

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-pa* sometimes stands by mistake for འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-pa*, a sparrow.

འཕྲིན་ I: *hchiŋ-ya* acc. to *Jā.* 1. vb. n. to be twisted, distorted, pf. འཕྲིན་པ་. 2. abst. curvature, crookedness, distortion. 3. adj. as འཕྲིན་པ་ crooked; འཕྲིན་པ་ the mouth distorted.

འཕྲིན་ II: pf. འཕྲིན་, fut. འཕྲིན་, imp. འཕྲིན་. 1. to scoop up or ladle water; འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་པ་

to draw water from a spring; འཕྲིན་པ་ water-bucket. 2. to irrigate, to water.

འཕྲིན་ *hchiŋ* said to = འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ *phyin-naŋ hchiŋ-pa la* having reached; arrived at (*Fig.*).

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-mad* = འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ *nor-hkhrul mad-pa* without mistake (*Rtsii.*); འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ *tsi* sure necessities; unmistakable wants.

འཕྲིན་ *hchiŋ* or འཕྲིན་པ་ under one's control, hence. 1. to be tamed, subdued, made to yield; འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་པ་ retained by force; འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་པ་ subdued or overpowered by hard work; འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་པ་ entangled in vicious indulgences (*Sch.*).

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-pa* 1. to wish, to long for. 2. abst. = འཕྲིན་པ་ *ser-gna* covetousness (*Mon.*).

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-pa* = འཕྲིན་པ་ *gyog-po* འཕྲིན་པ་ awkward, acc. to *Sch.* also left-handed; acc. to *Cs.* curved, crooked.

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-ya* (pf. འཕྲིན་པ་, fut. འཕྲིན་པ་, imp. འཕྲིན་པ་) to attest, to promise འཕྲིན་པ་ resp. འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་པ་ id.

འཕྲིན་པ་ I: *hchiŋ-pa* related to འཕྲིན་པ་ (pf. འཕྲིན་པ་, fut. འཕྲིན་པ་, imp. འཕྲིན་པ་) 1. to cut in twain, cleave, split; འཕྲིན་པ་ to split wood; འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་པ་ to cut with a saw (*Cs.*). 2. to confess, to acknowledge (*Jā.*). 3. to be afraid of.

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-pa* pf. འཕྲིན་པ་, fut. འཕྲིན་པ་ to chew (*Med.*; *Jā.*).

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-pa* (འཕྲིན་པ་) འཕྲིན་པ་ the spleen.

འཕྲིན་པ་ *hchiŋ-ya* or འཕྲིན་པ་ = འཕྲིན་པ་ or འཕྲིན་པ་ desire, wish; acc. to *Jā.* and *Cs.* to believe, to give credence to.

E

E ja I: this the seventh letter of the Tibetan alphabet, according to the grammarians of Tibet, was not borrowed from India, its equivalent being unknown in any of the Indian languages of the seventh century, A. D., when the Tibetan written language was shaped by Thon-mi Sambhota. In sound it corresponds with the English J, but as an initial it is pronounced in *C.* as Jh. However when it is surmounted by any letter or has a prefix preceding it, as in the words རྩེ *rje* and རྩེལ *myal*, it then resumes the sound of a pure J.

E II: 1. tea; word derived from the Chinese *ca*, signifying tea. The resp. form for *ja* is ཇམ་ལ་ *gsol-ja*.

རྩེལ *ja-ku* a hide bag for packing tea (*Rtsii*).

རྩེལ་ཁྱུག་ *ja-dkrug* a twirling stick, the tea churning-piston.

རྩེལ་ཀ་ *ja-kha* of the colour of tea; n. of a Chinese scarf of brick-red colour.

རྩེལ་ཁྱུག་ *ja-khug* a vessel or bag in which tea is kept.

རྩེལ་ཀ་ *ja-khra* a large tea-pot made of copper, silver, &c., for serving tea to the congregation of monks at a religious service.

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-rgyal* lit. "after tea." In Tibet and Sikkim table-talk commences after tea has been served.

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ལྷོ་ *ja-mcho* libation of tea.

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-bhag* or རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-btag* tea-grinder (in Tibet powdered tea is put in boiled water); grinding stone, used for kitchen purposes.

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-dpon* one who is in charge of tea-drinking meetings; head tea-cook.

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-phud* the first preparation of tea which is sometimes offered to the gods; first quality of tea.

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-hbid* tea-pot, tea-kettle. This word, sounded *cham-bing*, is the common term used in *C.*

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-sbyor* a mixture of tea with butter and salt (*Rtsii*).

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-ma* tea-maker, tea-cook, a cook who prepares tea and gruel, &c. (*Rtsii*).

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-tshags* a sieve to strain tea (*Rtsii*).

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *Ja-yd-ju* n. of a kind of tea (*Rtsii*). རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *Ja-yu* another kind of tea (*Rtsii*).

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-ril* in *W.* acc. to *Jā*. grinding-stone; also a skull.

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-lag-gñis* an abbr. of རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་, i.e., one who prepares tea and another who serves it (*Rtsii*).

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-lu* the handle straps of a leathern-trunk.

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-pi* tea plant. In Tibet the tea-plant is styled རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་, i.e., the plant which cures Indian or Chinese diseases, as being an antidote against malarial fever.

རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *ja-sa* plain decoction of tea; རྩེལ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ཇམ་ལ་ལྷོ་ *get* plain tea with its accessories! (*Rtsii*).

རི་ཅུག *ji-taug* = ཅུག་ཅུག་ how, like what? in what manner? ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་རི་ཅུག་ཅུག་ (A. 128) "how the merciful ones, the refuge (of the helpless), have passed away!"

རི་ཅུག་ *ji-tsam* ཅུག་ཅུག་ how much? ཅུག་ཅུག་ as soon as, when; ཅུག་ཅུག་ how many have been got?

རི་ཅུག་ *ji-shig* ཅུག་ཅུག་; ཅུག་ཅུག་, ཅུག་ཅུག་ ཅུག་ཅུག་ seldom.

རི་ཅུག་ *ji-bahin* how, like what?

རི་ཅུག་ཅུག་ *ji-bahin-du* accordingly.

+ ཅུག་ཅུག་ *ji-hog* = ཅུག་ཅུག་ 1. in accordance with, conformity with. 2. ཅུག་ཅུག་ whatever is fit, is becoming (*Dug. 8*).

རི་ཅུག་ *ji-erig* ཅུག་ཅུག་ as long as; ཅུག་ཅུག་ ཅུག་ཅུག་ ཅུག་ཅུག་ all the life long; as long as one lives.

རི་ཅུག་ *ji* the Chinese term for Buddhism which in Tibetan is ཅུག་, in Sanskrit ཅུག་.

རི་ཅུག་ *ju* num. fig. 67.

རི་ཅུག་ *ju-thig* denotes a drawing of lots by threads of different colours, whence a class of Bon-po is called ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ (*Ja.*).

རི་ཅུག་ *ju-po* a globular stone used for grinding spices = ཅུག་ཅུག་ (*Ja.*); acc. to *Mon.* ཅུག་ཅུག་, a pestle.

རི་ཅུག་ *ju-ra-ju* a kind of tea (*Rtsii.*).

རི་ཅུག་ *ju-pes* a kind of satin.

རི་ཅུག་ཅུག་ *Jan-wa* n. of a celebrated Tibetan chief under whose orders the sacred series of works called *Kahgyur* and *Tangyur* were engraved on wooden blocks at Lhasa (*Loh. 2, 17*).

རི་ཅུག་ *jub-phab* a kind of tea (*Rtsii.*).

རི་ཅུག་ *ju* strategy (*Ja.*).

རི་ཅུག་ཅུག་ *ju* *mkhas-po* = ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ one skilful in means, one full of resources.

རི་ཅུག་ཅུག་ 1: *ju-kys* = ཅུག་ཅུག་ ཅུག་ཅུག་ one who has conquered his enemies; a Buddhist saint of the *Hinayana* School.

Syn. ཅུག་ཅུག་ཅུག་ *hthab-rtsod-rgyal*; ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ *gyul-lugs-pa*; ཅུག་ཅུག་ཅུག་ *dgra-bcom-pa*; ཅུག་ཅུག་ཅུག་ *dgra-las-rygal* (*Mon.*).

རི་ཅུག་ཅུག་ 11: 1. acc. to *Sch.* possessed of good manners, of propriety of conduct: decent, agreeable; ཅུག་ཅུག་ sincere. 2. acc. to *Cs.* clever, skilled, able, experienced; ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ skilful in agriculture; ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ dextrous in military matters.

རི་ཅུག་ *ju-mu* a sort of silk stuff (*Cs.*).

རི་ཅུག་ 1. num. fig. 97. 2. a particle, used for expressing the comparative degree of an adj. or adv., and esp. a gradual growing or increase, often with termin. case or ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ = ཅུག་ཅུག་ཅུག་ grew larger and larger. ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ many streamlets increased in size becoming larger and larger (*Behu. 50*). ཅུག་ཅུག་ (they) go on increasing in number; ཅུག་ཅུག་ཅུག་ it has become more evident; ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ going nearer and nearer; ཅུག་ཅུག་ཅུག་ higher and higher; ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ to grow better and better. 3. progress: ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ཅུག་ ཅུག་ཅུག་ (*Sutra. 5*) whatever progress you observe in the advance of the doctrine in this place (association). 4. acc. to *Lex.* ཅུག་ཅུག་ sound, voice (*Ja.*). 5. acc. to *Schtr.* a hortative particle, often connected with a vocative.

རི་ཅུག་ *je-kha* a deed.

རི་ཅུག་ *je-khyun* acc. to *Sch.* now you, you first.

རི་ཅུག་ཅུག་ *je-dah-po* the very first. ཅུག་ཅུག་ thinner and thinner or finer and finer.

ᠡᠳᠦᠭᠦᠰᠦ *je-gbu-lu* = ᠡᠳᠦᠭᠦᠰᠦᠳᠦᠭᠦᠰᠦ to grow poorer, become more and more destitute.

ᠡᠳᠦᠭᠦ *je-shig* = ᠡᠳᠦᠭᠦ a little while, sometime.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *je-rin* = ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦᠰᠦ growing longer and longer.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *je* = 1. ᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *dan-po* or ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ the first or earliest. 2. ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ sound, voice.

ᠡᠳᠦ *jo* 1. num. fig. 127 = ᠡᠳᠦ or ᠡᠳᠦ.

ᠡᠳᠦᠭᠦ *jo-jo* ᠠᠨᠠᠭᠠᠨᠠᠨᠠ elder brother (*Dag. S*); = ᠡᠳᠦ in *C.* and ᠡᠳᠦ in *Sikk.*

Syn. ᠡᠳᠦ *phu-bo*, ᠡᠳᠦᠭᠦ *ghon-kyes*, ᠡᠳᠦᠭᠦ *thob-ma kyes*, ᠡᠳᠦᠭᠦ *hes-hilsin*, ᠡᠳᠦᠭᠦ *thu-bo*, ᠡᠳᠦᠭᠦ *geu-po* (*Mñon.*).

ᠡᠳᠦᠭᠦ *jo-gdan* = ᠡᠳᠦᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦᠰᠦ the seat or head-quarters of the Jo-nang-pa sect of Buddhism in Tibet.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-nañ* or ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ u. of a place with a lofty *Chorten* and a convent situated about 100 miles to the N.W. of Tashilhunpo; the place where *Phyogs-laz Khun-rgyal* the founder of the Jonang-pa sect was born, and whence the name Jonang-pa was derived.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *jo-ro* ᠠᠨᠠᠭᠦ, ᠠᠨᠠᠭᠦ; ᠡᠳᠦ also ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ lord, master, noble, venerable; also one of the nobility

Syn. ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *gro-ro*; ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *ngon-po*; ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *ngon-hdren* (*Mñon.*)

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-ro Ja-ma-li* n. of an image of Buddha in Yambu the ancient capital of Nepal.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-ro rje* (lit. the noble lord) the Tibetan title of Atis'a.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-ro phyis dkar-wa* n. of a demi-god (*Rtsi*).

• ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-roñ lugs-kyi rta-ngrin* (566) the deity Hayagriwa acc. to the system of *Jo-ro*.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *jo-mo* 1. ᠠᠨᠠᠭᠦ the female head of a household, a woman that governs as mistress of her own servants. 2. a cloistress, nun.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-mo kha-nag* snowy mountain in S. Tibet towards Bhotan.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-mo gañg-dkar* lit. the lady of the white snows, a Tibetan name for Mount Everest.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-mo lhu-ri* the snowy mountain between Tibet and Bhotan ordinarily called Chumalari.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *jo-rtsi* varnish for wooden furniture.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *jo-rtsi gser-foz* lustrous gold-leaf for painting purposes.

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-rdson* or ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-mo rdson* n. of a fat and district in Tibet (*Rtsi*).

• ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *Jo-lugs sgrol-dkar* (2A.)

ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *nyal-ica* resp. for ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ; imp. ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ *nyol* 1. to meet; to interview, obtain access to an honoured person, to wait on, to pay one's respects to a person: ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ I will pay a visit to my father; ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ *phyis myur-da nyal-du yosñ* I shall take the liberty of soon coming back; ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ to ask for an audience; ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ cannot get in, cannot obtain admittance; ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ they exchanged many compliments and expressions of joy; ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ to visit a sanctuary or a holy place; to go on a pilgrimage; ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ a pilgrim. 2. ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ *go-wañi nyal-ica* ᠠᠨᠠᠭᠦ to understand, comprehend; ᠡᠳᠦᠨᠠᠭᠦ ᠠᠨᠠᠭᠦ to understand the meaning.

Syn. མཛེད་པ་ *pho-rtag*; མཛེད་པ་ *pho-ducan* (*Mñon.*).

མཛེད་པ་ *myed-pa* མཁས་པ་ suffering, enduring, bearing patiently; acc. to *Cs.* obnoxious; མཛེད་པ་ prop. free; gen. acc. to Buddhist ideas the world, the universe.

མཛེད་པ་ *hyag-papf.* མཛེད་པ་ *jags* (*Cs.*); acc. to *Sch.* to establish, settle, fix, found; hence prob. མཛེད་པ་ and མཛེད་པ་ *khri-hjags*, མཛེད་པ་ prob. མཛེད་པ་ time of prosperity, of peace, of rest; a time without disturbances, war, epidemic, etc. (*Jü.*).

མཛེད་པ་ *hyag-skyu*, v. མཛེད་པ་.

མཛེད་པ་ *hyag-gdan* a seat made of the grass called མཛེད་པ་; a cotton-rug with its edges turned up with red cloth.

མཛེད་པ་ *hyag-mu* མཛེད་པ་ 1. a fragrant grass, *Andropogon muricatus*. 2. acc. to *Sch.* a coarse and thick grass of inferior quality used in roofing huts. 3. a blade (of grass); stalk (of corn); མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ on every blade of grass; མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ a bundle of blades of *Kuça* grass. མཛེད་པ་ acc. to *Sch.* horse-tail, pewter grass, *Equisetum* (*Jü.*). མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ also called མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ the roots of this grass. In Tsang མཛེད་པ་ is called མཛེད་པ་, མཛེད་པ་ being collcq. a word of *C.*; in Tsang we hear མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ *sa-shiñ phru-rlog byed-rgyuñi khyem* a shovel with which soil is overturned (*Rtñi.*).

མཛེད་པ་ *hyags* v. under མཛེད་པ་ 1. = མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ remember, keep in mind: མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ pray bear in the ocean of your mind that we may meet before long (*Fig. k. 26*). 2. clay or mud (*Day. 8*).

མཛེད་པ་ *hyags-pa* in *C.* to give, to make a present, to formally present (*Georgi's Alphabetum Tibetanum*).

མཛེད་པ་ *hyags-riñ* = མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ the time of happiness or prosperity

མཛེད་པ་ *Hjañ* place in N. W. Tibet which once formed the kingdom of *Hjañ* (*J. Zan.*).

མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ *Hjañ-gyi rgyañ-mkhar* one of the thirty-seven holy places of the Bon (*G. Bon. 38*).

མཛེད་པ་ *hjañ-ica* to devour, swallow (*Sch.*).

མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ *Hjiañ-tsha Lha-ducan* the son of king མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ *Khri* (*Idragsug-bstan*) betrothed to the sister of the Emperor *Jañ*, *Jañ* the fifth of the *Tang* dynasty. He died before his would-be spouse could reach Tibet. His father, however, married her as she would not go back to China without becoming a queen.

མཛེད་པ་ *hjañ-ro* = མཛེད་པ་ *sa-mtsham*.

མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ *Hjañ-shab* n. of a place in Kham (*Loñ. 2, 12*).

མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ *Hjañ-sa-tham* n. of a place in Kham (*Loñ. 2, 12*).

མཛེད་པ་ *hjan-po* a consort; properly མཛེད་པ་ = husband, and མཛེད་པ་ = wife.

མཛེད་པ་ *hjab-gdan* a soft rug made of wool (*Rtñi.*).

མཛེད་པ་ *hjab-pa* pf. prob. མཛེད་པ་ fut., མཛེད་པ་ to sneak, slink, creep privily; to lie in wait, in ambush; མཛེད་པ་ to make an attempt on a person's life.

མཛེད་པ་ *hjab-bu-wa* = མཛེད་པ་ *rkun-po* or མཛེད་པ་ *rkun-ma* (*Mñon.*) a thief; མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ to steal clandestinely.

མཛེད་པ་ *hjab-tse* a pair of scissors, nippers, teeners.

མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ *hjab-tse-kha* a kind of rug made of མཛེད་པ་ *gder-ma* (*Fig.*).

འཇམ་པ། *hjam-pa* **མོས་མཁུ་, མཁུ་** tender, soft, lovely, charming.

Syn. **མེད་པ་** *men-pa*; **འཕྱི་པ་** *hbol-pa* (*phon.*).

འཇམ་ལྷུ་ *hjam-klus* **མཐུ་, མཐུ་** straight.

འཇམ་མཁོན་ *Hjam-myon* **མཐུ་མཐུ་**; **འཇམ་དཔལ་**.

འཇམ་མཁོན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ *Hjam-myon chos-kyi rgyal-po* the complimentary title by which Tsong-khapa is addressed in Tibet: **འཇམ་མཁོན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་** *འཇམ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་* to the lotus feet of the king of the Doctrine, Jam-pal.

འཇམ་མཁོན་ལྷུ་པོ་ *Hjam-myon bstan-pahi sro-j-cin* Jam-gon the life-tree of the Doctrine.

འཇམ་མཁོན་གྱི་མ་ *hjam-myoa hci-ma* an address of politeness to the hierarchs of the S'akya school.

འཇམ་རྩ་ *hjam-jug* = **རྩ་རྩ་** *ekyün-jug* a kind of silk scarf or satin.

འཇམ་འཇམ་ *hjam-hjam* polite words: **འཇམ་འཇམ་གྱི་ཐུག་འདེབས་** "polite language should be used even towards the meanest person." Also in C. softly, gently.

འཇམ་ལྷུ་འདུག་ལྷུ་ *hjam-ljon hdab-lhon* a parrot or the bird with light green plumage (*phon.*).

འཇམ་གྱེད་མ་ *hjam gñen-ma* a woman of fascinating speech.

འཇམ་ཐམས་ *hjam-thabs* gentle means, milder measures.

འཇམ་པའི་རྩེ་ *Hjam-pahi rdo-rje* **མཐུ་མཐུ་** n. of a deity; a Bodhisattva.

• **འཇམ་པའི་འབྲས་** *Hjam-pahi-dbyañs* **མཐུ་མཐུ་**, **མཐུ་** *Mailri* རྩེ་འབྲས་ (*Org. m. 113, 35*).

འཇམ་པའི་རིགས་ *hjam-pahi rigs* **མཐུ་མཐུ་** humbler classes (opp. to **རྒྱལ་པོ་** *rtsub-pa*), soft, tender, smooth, mild, e.g., of cloth, hair; a

meadow, a plain without stones or rocks, of fruit, the air, the character of a person, a person's way of speaking.

འཇམ་པོ་ *hjam-po* 1. soft, gentle, not rough or cross; **འཇམ་པོ་མཐུ་** *gyoñ-po-ma yin-pa* not stiff. 2. **མཐུ་, མཐུ་** mild; alum

འཇམ་པོ་མཐུ་ *hjam-pog-len* to draw out information or any secret from another by using fascinating or smooth language.

འཇམ་པོ་ *hjam-por-gnar* speak softly, gently.

འཇམ་པོ་པ་ *Hjam-dpal* **མཐུ་མཐུ་** n. of the third *Dhyani Bodhisattva*, who is regarded as the deputy of the third Dhyani Buddha, Dzin-sten Jung-do. Is popular throughout Nepal and Tibet. His several names are:—**འཇམ་པོ་པ་** *Ces-rab-kyi* the soft-voiced; **འཇམ་པོ་པ་** *Ces-rab-kyi-lha* the god of wisdom; **འཇམ་པོ་པ་** *Brtan-pahi hkhor-lo*; **འཇམ་པོ་པ་** *Rul-gric-an*; **འཇམ་པོ་པ་** *Zur-phuñ kka-pa*; **འཇམ་པོ་པ་** *Blu-gi-ster*; **འཇམ་པོ་པ་** *Kag-yi dkañ-phyug*; **འཇམ་པོ་པ་** *Señ-ye-tsen*; **འཇམ་པོ་པ་** *Sinru-ucchi rgyal-po*; **འཇམ་པོ་པ་** *Sinru-ucchi-lha*; **འཇམ་པོ་པ་** *Ye-ces m-loñ*; **འཇམ་པོ་པ་** *Ye-ces-ku*; **འཇམ་པོ་པ་** *Ces-rab hkhor-lo*; **འཇམ་པོ་པ་** *Ces-rab-ku*; **འཇམ་པོ་པ་** *Rdo-rje rnon-po*; **འཇམ་པོ་པ་** *Kag-yi rgyal-po* (*phon.*).

འཇམ་དཔལ་གྱི་མ་ *མཐུ་མཐུ་* the residence or sphere in the heavens of Jam-pal.

• **འཇམ་དཔལ་གྱི་མ་** *Hjam-dpal-yrags* **མཐུ་མཐུ་** *མཐུ་མཐུ་* (*Bull. 1878, 295*).

འཇམ་དཔལ་གྱི་མ་ *Hjam-dpal rgya-mtsho* n. of the eighth Dalai Lama of Lhasa who died in the year 1805, aged 46. From the birth of Tsong-khapa to the 20th year of the Dalai Lama *Hjam-dpal rgya-mtsho* 420 years elapsed (*Lon. 2, 16*).

• **འཇམ་དཔལ་གྱི་མ་** *Hjam-dpal rha-gyā* **མཐུ་མཐུ་** *མཐུ་མཐུ་* n. of a Buddha (*Ta. 2, 279*).

ཏྲི་ཤིང་ཁམས་ the worlds which have been sanctified by the presence of the seven Sugata Buddhas or the happily-passed-away Buddhas; (b) the worlds presided over by the Buddhas of the ten quarters and the five Dhyāni Buddhas; (c) the world of beatitude called མཛོད་དཀར་པ་ or མཛོད་པར་དཀར་པའི་ཤིང་ཁམས་; (d) the world called ཡུ་ཅན་ *paś ma-can*; (e) De-wa-chan or the World of Bliss of the Northern Buddhists (*Sorig*). Our present world is divided into two:— (a) ཏྲི་ཤིང་གྲི་འཇིག་རྟེན་ *Phyi-snod-kyi hjig-rten* the physical or inorganic world, (b) རང་བཟུང་གྲི་འཇིག་རྟེན་ the living or animated world.

འཇིག་རྟེན་ཁམས་ *hjig-rten-khan* མོལ་ཁམས་ the world.

Syn. མ་རྟེན་མ་-*ten*; ཡུ་ཅན་གྲི་ཤིང་ *bcud-kyi snod*; ལགས་རྟེན་ *gnas-rten*; རང་རྟེན་ *rañ-skyed*; མ་ཤིང་མ་-*bon* (*Mñon*).

འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཏྲི་ཅ་གས་ *hjig-rten-kham* *kyi cha-gas* མོལ་ཁམས་ part of the world.

• འཇིག་རྟེན་མཁའ་ལམ་ *Hjig-rten mkhah-hgro* n. of a nymph.

འཇིག་རྟེན་མཛིན་པ་ *hjig-rten mkhyen-pa* མོལ་ཁམས་ the knower of the world, i.e., of all that happens in the world.

འཇིག་རྟེན་གྲི་མཁའ་ *hjig-rten-khrim* = རྒྱལ་གྲི་མཁའ་ *rgyal-khrim* the laws or institutes for governing (*Mñon*).

འཇིག་རྟེན་གྲི་ལྟ་བུ་ *hjig-rten-gyi glam* worldly saying, common saying, proverb.

འཇིག་རྟེན་གྲི་ལྟ་ *hjig-rten-gyi thad* ལོ་ལོ་མོ་ལོ་ worldliness; in the direction of worldliness, or usage, custom, etc.

འཇིག་རྟེན་གྲི་ལྟ་ *hjig-rten-gyi bar* མོལ་ཁམས་ in the world a dark space, n. of a hell.

འཇིག་རྟེན་གྲི་ལྟ་པོ་ *Hjig-rten-gyi glo-bo* the lord of the universe (*M. V.*).

འཇིག་རྟེན་གྲི་ལྟ་ *hjig-rten-gyi tshul* མོལ་ཁམས་ worldly manner, according to custom, or usage.

འཇིག་རྟེན་མཛོད་པ་ *Hjig-rten mgon-po* མོལ་ཁམས་ the patron or protector of the world; an epithet of the *Bodhisattva Avalokiteśvara*; also n. of the Buddha.

འཇིག་རྟེན་མཇིག་པ་ *hjig-rten hjig-pa* མོལ་ཁམས་ the destruction of the world.

འཇིག་རྟེན་མཁས་པ་ལ་མཛོད་པར་མི་དཀར་པའི་ལུ་ཤིང་ཁམས་ མོལ་ཁམས་མི་དཀར་པའི་ལུ་ཤིང་ཁམས་ an aversion to the concerns of this world, being the outcome of adherence to the Doctrine.

འཇིག་རྟེན་ལུ་ཤིང་ *hjig-rten-bdul* (ལམས་ལུ་ཤིང་ལུ་ཤིང་ *lam-rgyas spyi-shi-mñshan*) མོལ་ཁམས་ one who has conquered the world—a general epithet of Buddha (*Mñon*).

འཇིག་རྟེན་པ་ *hjig-rten-pa* མོལ་ཁམས་ a worldly man, a layman.

འཇིག་རྟེན་དཔལ་པོ་ *hjig-rten dpal-po* = ཤེས་པ་ལུ་ མོལ་ཁམས་ the sun, the witness of the world.

འཇིག་རྟེན་པ་ལོ་ *hjig-rten pha-ro* བར་མོལ་ the next world.

འཇིག་རྟེན་བྱེད་པ་ *Hjig-rten byed-po* the maker of the universe, an epithet of མཛོད་པར་ལུ་ཤིང་ཁམས་ *Mahes'vara* (*Situ. 8*).

འཇིག་རྟེན་བྱེད་པ་ *Hjig-rten byed-po* = ལྷ་མཁས་པ་ *lha-tshahs-pa* a name of Brahmā (*Mñon*).

འཇིག་རྟེན་དཔལ་ལྷན་ *Hjig-rten dpal-phug* མོལ་ཁམས་ a name of Avalokiteśvara (*Mñon*).

• འཇིག་རྟེན་དཔལ་ལྷན་གྲི་ལྟ་ *Hjig-rten dpal-phug yi-ge bdun* the seven letters symbolical of Avalokiteśvara (*A. 24*).

འཇིག་རྟེན་མིག་ *hjig-rten-mig* = ཤེས་པ་ མོལ་ཁམས་ the sun as the eye of the world (*Mñon*); n. of a Rishi, the founder of *Lokāyata* sect of Indian atheists (*Grub. 7. 5*).

འཇིག་རྟེན་མཇིག་པ་ *Hjig-rten mes-po* (ལྷ་མཁས་པ་) the ancestor of the world; an epithet of Brahmā (*Mñon*).

• འཇིག་རྟེན་ལྷ་པོ་ *hjig-rten ala-wa* མོལ་ཁམས་ (*Kā-lie. T. 74*).

འཇིག་རྟེན་ལམ་པད་མམ *Hjig-rten las hdaq-ma* n. of the queen of the Noi-Jin demons (*K. g.* १ 130).

འཇིག་རྟེན་ཤིང་རྒྱུ *hjiig-rten cñā rta-ma* = འབབ་ཆ *bab-chu* a hill torrent (*Mñon.*).

འཇིགས་པ I: *hjiig-pa* = འཇིག་པ་ *break-*ing down, destruction, ruin.

འཇིགས་པ II: 1. vb. act. pf. འཇིག, fut. བཇིག, imp. ཇིག (*Edo. 46.*) to destroy, to devastate, to devour, to abolish, to do away with, dissolve (an enchantment). 2. vb. n. pf. འཇིག or ཇིག *shig* to be lost; undermined; to decay, perish: འཇིག་པར་ཇིག་གུ་རྒྱུ (earthly good) may be easily lost again; འཇིག་པ་ཇིག་གསོ་བུ་རྒྱུ་ to restore repair. 3. to suck, draw out moisture (*Sch.*), v. འཇིག་པ་.

འཇིག་པ་ཅན *hjiig-pa-čan* frail, perishable (*Ca.*); མི་འཇིག་པ་ imperishable.

འཇིག་པའི་བསྐྱེད་པ་ *hjiig-pahi bkñul-pa* འཇིག་པའི་ཆུ་ལོ་ལྔ་ལྔ་ the period of dissolution of the universe.

འཇིག་པའི་ངང་ཅན *hjiig-pahi ñaṅ-čan* བྱིས་པར་ subject to destruction.

འཇིག་པར་རྒྱལ་བ་ *hjiig-par bla-wa* མཚན་པོ་ apprehensive of danger, fearful.

འཇིག་པོ་གསལ་ *hjiig-tshogs* lit. collection of the destructibles, i.e., the worldly things; བྱིས་པར་ terrible.

འཇིག་པོ་གསལ་བ་རྒྱལ་བ་ *hjiig-tshogs-la bla-wa* the doctrine of regarding everything as destructible; described as ལྔ་པ་རྒྱུ་མཚན་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ འཇིག་པོ་ one of the five schools of philosophy that aimed at freedom from misery, holding that worldly existence is comprised of five miseries; the doctrines opposed to it were:—(1) མི་འཇིག་པ་; (2) མཐའ་རྒྱུ་; (3) ལྔ་པ་མཚན་པ་འཇིག་; (4) ལྔ་པ་རྒྱལ་བ་མཚན་པ་འཇིག་; (5) བྱིས་པར་. [The Sanskr̥t equivalents may be thus rendered:—(1) ལྔ་པ་རྒྱལ་བ་ལྔ་པ་ regarding the body as permanent; (2) ལྔ་པ་རྒྱལ་བ་ལྔ་པ་ regarding the

ing on death; (3) ལྔ་པ་རྒྱལ་བ་ལྔ་པ་ false conception, i.e., denial of future existence; (4) ལྔ་པ་རྒྱལ་བ་ལྔ་པ་ hesitation or doubt about truths; (5) ལྔ་པ་རྒྱལ་བ་ལྔ་པ་ doubt about rules of conduct.] 8.

འཇིགས་པ་ = *hjiig*, ཡུལ་ ལ་ལ་ *ba-ru-ra* a medicinal fruit.

འཇིགས་པ *hjiig-pa* I: མི་ vb. to fear, be afraid, be terrified. Frq. both in old and recent lit., also common in colloq. In books occurs with the instrumental case of the object: ལྔ་པ་རྒྱུ་འཇིགས་པར་རྒྱལ་བ་ ཇིག་པོ་ fearing those who were able to destroy the city; but in later writings and in colloq. takes ལ་: ལྔ་པ་རྒྱལ་བ་ ཇིག་པོ་ འཇིགས་པར་རྒྱལ་བ་ ཇིག་པོ་ because her anger was arising, he became afraid of the goddess (*Mñ.*): ལྔ་པ་རྒྱུ་འཇིགས་པ་ ཇིག་པོ་ I am afraid of you, thus he said. The form of the supine seems to be འཇིགས་པ་ལྔ་པ་ not འཇིགས་པར་ and is in common use: ལྔ་པ་རྒྱུ་འཇིགས་པ་ ཇིག་པོ་ ལྔ་པ་རྒྱལ་བ་ ཇིག་པོ་ as it was proper to fear the poisonous snakes in the trench, they filled it (with water) (*G. Sudg.*). Intensive forms of this verb are very frq. in early lit., འཇིགས་ being combined with either ལྔ་པ་ or ལྔ་པ་ or with both; esp. common in the Kah-gyur treatises: འཇིགས་ལྔ་པ་ ལྔ་པ་ grew afraid; འཇིགས་ལྔ་པ་ ལྔ་པ་ was sore affrighted.

འཇིགས་པ II: abst. fear, apprehension, dread. Often with genit. case: ལྔ་པ་འཇིགས་པ་ *rgyal-pohi hjiig-pa* standing in fear of the king; ལྔ་པ་འཇིགས་པ་ ལྔ་པ་ because free from fear of robbery, I am happy; ལྔ་པ་འཇིགས་པ་ ལྔ་པ་ when having no apprehension of expenditure, he felt happy.

Syn. ལྔ་པ་ *skrag-pa*; ལྔ་པ་ *dog-pa*; ལྔ་པ་ *ñhaṅ-pa*; ལྔ་པ་ *skyi-gyah*; ལྔ་པ་ *skyi-bun*; ལྔ་པ་ *bag-tsha-wa* (*Mñon.*).

* འཇིགས་ལྔ་པ་ *hjiig-pa* ལྔ་པ་ ལྔ་པ་ *meñi...* ལྔ་པ་ *chuhgi...* ལྔ་པ་ *señ-gehi...* ལྔ་པ་ *glañ-pohi...*

འཛིན་པ་འབྲུང་ *hjiñ-pa* lit. that drinks as soon as it is born = རྩེ་མཁ་འབྲུང་ *skyeg-ma* *tsag-pa* an infant just born.

འཛིན་པ་ I: *hjiñ-pa* or འཛིན་པ་ pf. འཛིན་པ་ also འཛིན་པ་ *gahib*, fut. འཛིན་པ་ or འཛིན་པ་ to suck, e.g., of a baby; འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ to suck with the lips (*Dag. 8*). འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ to suck blood; also to blister.

འཛིན་པ་ II: or འཛིན་པ་, cf. འཛིན་པ་ to relish, also to taste.

འཛིན་པ་ *hjiñ-rtsi* soc. to *Cs.* a syrup, a medicinal plant.

འཛིན་པ་འབྲུང་ *hjiñ-rtsi chen-po* n. of a medicinal plant; it is said of it: འཛིན་པ་འབྲུང་མ་ འཛིན་པ་འབྲུང་མ་ འཛིན་པ་འབྲུང་མ་ it cures inflammation of the liver and the teeth and diseases of the mouth.

འཛིན་པ་ I: *hjiñ-pa* འཛིན་པ་ mud, clay, also muddy water (*Mon.*). འཛིན་པ་ mud image or statue. འཛིན་པ་ *hjiñ-pa* a small cup of clay; a crucible (*Cs.*). འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ a figure formed of clay.

འཛིན་པ་འབྲུང་ *hjiñ-las-pa* one of the four classes of the rural people who make mud houses; those who work in mud, cultivators of the soil (*Ya-sel. 55*).

འཛིན་པ་ I: *hjiñ-pa* 1. to shed blood. 2. pf. འཛིན་པ་, fut. འཛིན་པ་ to expel, eject, remove, turn off. འཛིན་པ་ *phyr hjiñ-lon* to banish out (noxious animals, vices, etc.).

འཛིན་པ་འབྲུང་ *Hjiñ-na-can* river mentioned in early history of India (*K. my. F 198*).

འཛིན་པ་ I: *hjiñ-pa* འཛིན་པ་ *khriñ-pa* a chair, wooden stool; also = འཛིན་པ་ *hjañ-ris* colours of the rainbow: འཛིན་པ་འཛིན་པ་འཛིན་པ་ *rdzib-kyi kha khyer-las hjiñ-li byas-nas* (*A. 18*) a seat was furnished him by his being carried on the deck of a vessel.

འཛིན་པ་ I: *hjiñ-pa* vb. 1. pf. འཛིན་པ་ to seize, grasp, lay hold of, with འཛིན་པ་ (*Dag. 8*): འཛིན་པ་འཛིན་པ་འཛིན་པ་ *gpral-ncshi mdah-la hjiñ-pa* grasping the arrow (that was) sticking in his forehead; འཛིན་པ་འཛིན་པ་འཛིན་པ་ taking firmly hold of each other; འཛིན་པ་འཛིན་པ་ to grasp by the hand (*Jü.*). 2. pf. འཛིན་པ་, fut. འཛིན་པ་ to melt, to digest; འཛིན་པ་ to digest the food; འཛིན་པ་ easily digestible; འཛིན་པ་ difficult for digestion; འཛིན་པ་འཛིན་པ་འཛིན་པ་ འཛིན་པ་འཛིན་པ་འཛིན་པ་ འཛིན་པ་འཛིན་པ་འཛིན་པ་ whatever has been eaten, drunk, or tasted with perfect ease (pleasure) becomes well digested.

འཛིན་པ་ II: 1. digestion; འཛིན་པ་འཛིན་པ་ *hjiñ-pa* the digestion is in order, is easy (*Med.*); འཛིན་པ་འཛིན་པ་ the digestive power is weak (*Med.*; *Jü.*). 2. = འཛིན་པ་ a flea (*Sch.*).

འཛིན་པ་ I: *hjiñ-pa*, འཛིན་པ་ *stah* to plant, fix, pitch; འཛིན་པ་ *hjiñ-pa* འཛིན་པ་ = འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ *stah-pa* easy to plant or to fix.

འཛིན་པ་འཛིན་པ་ *hjiñ-pa* འཛིན་པ་ *choñ-pa* to make the last settlement, settle a thing once for all.

འཛིན་པ་འཛིན་པ་ *hjiñ-pa* འཛིན་པ་ *glog* འཛིན་པ་ lightening; banks, margin.

འཛིན་པ་འཛིན་པ་ *hjiñ-pa*, འཛིན་པ་ n. of Vishnu; འཛིན་པ་ a ford, where one may cross a river, also the margin of a river.

འཛིན་པ་འཛིན་པ་ *hjiñ-pa* obstacles.

འཛིན་པ་འཛིན་པ་ *hjiñ-pa* for འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ insertion, also conclusion in a syllogism.

འཛིན་པ་ I: *hjiñ-pa* འཛིན་པ་, འཛིན་པ་, འཛིན་པ་ pf. and imp. འཛིན་པ་ *shugs* 1. to go into, to enter; འཛིན་པ་འཛིན་པ་ to enter into the water; འཛིན་པ་འཛིན་པ་ to start on the sea; འཛིན་པ་འཛིན་པ་ to set out, start, to proceed on a journey. Gen. འཛིན་པ་ is used with the termin. case, but sometimes it occurs with འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ by the blessing of

the reverend lamas I have entered the mountains (*Mil.* p. 278); འཕམ་གཙན་དང་པོ་ལམ་ བྱང་ལམ། འཕམ་གཙན་གྱི་ལམ་པ་ལ་བྱུགས་པ་ and when they had emerged from the first stage of Samtan abstraction (i.e., *dhyaṇa*), they entered into the second stage (*Dzl.*). In this passage, we find the termin. case employed: འབྱུགས་ན་རྒྱུ་ཤིང་ཤིང་འདུག་ when I feel cold, I enter into the fold of the very Void (*Mil.* p. 92). འཇོག་པ་ལ་འདུག་པ་ to betake to pious work; འདུག་པའི་ལམ་ works that are a consequence of having really entered upon the practice of virtue, positive good work; རྒྱལ་པ་འདུག་པ་=རྒྱལ་པ་འཕམ་ to turn to religion, to be converted; བཅས་པ་འཇོག་པ་འདུག་པ་ *bslan-pa shig-la hjug-pa* to adopt a certain religion, a certain doctrine. 2. almost analogous to 1. is another common signification: to begin, to set about. Here the *vi.* is always coupled to the participle by བ་: འཇོང་ལ་པ་པ་འདུག་པ་ to begin to think upon; རྒྱུ་ལ་པ་པ་འདུག་པ་ to begin showing; འཇོག་པ་འཇོག་པམ་པ་འདུག་པ་པ་བྱུགས་པམ་ having started entirely exterminating one another (*Ju.*).

འདུག་པ་ II: = མཉམ་པ་ abstr. the going into, the entering; the beginning; the first stage of a disease (*Mñg.*); also can signify: ལམ་ལམ་ the incarnation of a deity. འདུག་པ་བཅུ་ *Hjug-pa-bcu* རྒྱལ་ལམ་ལམ་ the ten incarnations of the Supreme Being (*Viśṇu*), viz., 3 མག་ལམ་ the Fish; རྩམ་ལམ་ the Tortoise; ལག་ལམ་ the Pig; མི་ལམ་ the Man-lion; མི་ལམ་ ལམ་ the Dwarf; ལམ་པ་ ལམ་ Krishna or rather his elder brother Balarāma; ལམ་ལམ་པ་ ལམ་ལམ་ Paras'u Rāma; ལམ་ལམ་པ་ ལམ་ལམ་ Rāmacandra; ལམ་ལམ་ ལམ་ Buddha; ལམ་ལམ་ ལམ་ *Kin-ghi rme* ལམ་ Kalki.

འདུག་པ་ III: pf. ལམ་ (perh. also འདུག་ *Lr.*), fut. ལམ་ (*Rdo.* 46), imp. ལམ་ vb. 1. to put into, insert; to infuse, inject;

to fix. ལམ་ལམ་པ་འདུག་པ་ to convert a man, to induce him to adopt a certain religion. 2. to appoint, constitute; also to manifest, place out, settle. 3. to command, induce. 4. to permit, allow, suffer. In last two senses with termin. case of root of verb.

འདུག་པ་ལམ་ *hjug-pa-pa* = ལམ་ལམ་ལམ་ of one opinion, of the same party; ལམ་ལམ་ལམ་; ལམ་ལམ་ལམ་ (*Mñon.*).

འདུག་པའི་ལམ་ *hjug-pa'i-gnas* met. house, residence (*Mñon.*).

འདུག་པར་འདོད་པ་ *hjug-par hdoḍ-pa* to wish to take up any work.

འདུག་པར་ཕྱིན་པ་ *hjug-par-byin-pa* to undertake.

འདུག་པ་ *hjug-pa* 1. road. 2. dwelling.

འདུག་རིམ་ *hjug-rin* (for འདུག་རིམ་) ལམ་ལམ་ལམ་ come.

+ འདུང་ལམ་ *hjug-pa* = ལམ་ལམ་ 1. avarice; avaricious (*Dag.* 8). 2. ལམ་ལམ་ a miser; འདུང་ལམ་ *hjug-pa-can* avaricious.

+ འདུད་པ་ *hjud-pa* and more frq. འདུད་པ་ a secondary form of འདུག་པ་ cf. ལམ་ལམ་, ལམ་ལམ་.

+ འདུད་ལམ་ལམ་ *hjud-mthun-ma* or འདུད་ལམ་ལམ་ = ལམ་ལམ་ལམ་ ལམ་ལམ་ a prostitute, harlot. (*Dag.* 8); འདུད་ལམ་ལམ་ *hjud-mthun byed-pa* to play the harlot.

འདུད་ལམ་ *Hjun-hyar* a tribe of Eleuth Mongols who invaded Tibet and destroyed monasteries circa 1645 (*Loñ.* 2 12).

འདུན་པ་ *hjun-pa* pf. ལམ་ *bcun*, fut. ལམ་ *gahun* (cf. ལམ་ *gahun*, ལམ་ *shun*) acc. to Cs., to subdue, make tame; to make confess; to make soft, to soften, to punish (by words or blows); to convert. ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ one who can tame by certain means or strategy.

འདུད་ལམ་ *hjun-khyad* = ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ to diminish, to become less (*Blasi.*).

འཇུག་པ། *hjum-pa* or *འཇུག་པ།* pf. *འཇུག་* *hjum*, fut. *འཇུག་*, imp. *ཇུག་*, prop. to cause to shudder, but is frg. as neut. vb. to contract; *འཇུག་པ།* contraction of the muscles, shrinking (*Sch.*).

འཇུག་པེགས་ *Hjur-geys* n. of a kind of Yidag whose throat is so contracted that a drop of water can hardly pass through it to quench his ever-burning thirst.

འཇུག་གྱིས་ *hjur-gyis* suddenly, all at once: *ན་འཇུག་པེགས་ཀྱི་འཇུག་པེགས་ཀྱི་ཁ་པ་ཀྱིས་འཇུག་གྱིས་འཇུག་* *na-bzahi phay-na tshur gñul-gyi man-dul khru goñ-pa shig hjur-gyis bton* from the pocket of his robe he suddenly drew forth a silver mandal tray one cubit square (*Hlrom. 14*).

འཇུག་པ། *hjur-ka* (pf. *འཇུག་* q.v.) 1. to draw tight; *འཇུག་པེགས་འཇུག་པ།* to be entangled; *འཇུག་པེགས་* wrinkled, as the skin is in old age; *འཇུག་པེགས་* *hjur-mig* a wire-drawing hole or vice. 2. = *འཇུག་པ།* to evade, to shun, to go out of the way; *འཇུག་པེགས་* unavoidable (*Jā.*).

འཇུག་པེ *hjur-bu* the act of busying one's self in worldly concerns and thereby remaining tied to them, *འཇུག་པེགས་འཇུག་པེགས་འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* *Lo. 40*).

འཇུག་པེ *hjur* seized, held by the hand, v. *འཇུག་པེ*.

འཇུག་པེ *hje* sometimes written for *འཇུག་པེ*.

འཇུག་པེགས་པ། *hjebs-pa* or *འཇུག་པེགས་པ།* well sounding, beautiful, handsome; also of sweet sounds; *འཇུག་པེགས་པ།* harmony, euphony (*Jā.*).

འཇུག་པེ *hjem-pa* also *འཇུག་པེ* or *འཇུག་པེ* 1. dexterity, cleverness. 2. skilled, clever.

འཇུག་པེགས་ *Hjer-hjigs* an epithet of Indra (*Mñon.*).

འཇུག་པེ *hjo-ka* I: *འཇུག་པེ* *gyeg-pa* *འཇུག་པེ* fascinating, charming, seductive. *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* *hjo-byum phyogs-pa* = *འཇུག་པེ* or *འཇུག་པེ*

འཇུག་པེ playful, coquettish. *འཇུག་པེ* *hjo-gyeg*: 1. beauty, charm (*Yig. 50*). 2. a coquettish, alluring posture; *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* the hurlot places herself alluringly (*Jā.*). *འཇུག་པེ* *hjo gter-ka* = *འཇུག་པེ* giving delight, charming (*Mñon.*).

འཇུག་པེ II: pf. *འཇུག་*, fut. *འཇུག་*, imp. *འཇུག་* *འཇུག་* to milk; *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* to milk a yak-cow. *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* *hlog-hjohi-la* *འཇུག་པེ* a cow yielding all desires; a cow that gives milk at pleasure.

འཇུག་པེ *hjo-mkhan* one who milks a cow; also *འཇུག་པེ* *hjo-ka-po*.

འཇུག་པེ *hjo-ka-mo* a milkmaid.

འཇུག་པེ *hjo-ma* a milch-cow.

Syn. *འཇུག་པེ* *la-mo*; *འཇུག་པེ* *hlab-byed*; *འཇུག་པེ* *yoñs-hjom* (*Mñon.*).

འཇུག་པེ *hjo-chen* and *འཇུག་པེ* *hjo-chen* *chen-po* are celestial flowers. = *འཇུག་པེ* *thuh me-toy* flowers of the gods (*K. d. 9 156*).

འཇུག་པེ *hjug-pa* I: *འཇུག་པེ*, *འཇུག་པེ*, *འཇུག་པེ*, *འཇུག་པེ*, pf. *འཇུག་*, fut. *འཇུག་*, imp. *འཇུག་*: 1. to put, place, make a place for, settle; to assign: *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* if you can employ me I must do the work of an attendant. *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* to set one a task, to employ one in a certain service; *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* to set up some person as false witnesses; *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* to bear in mind; *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* to leave behind, to leave out, to put by, to lay aside. *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* treasure and articles were not put by. *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* one who hoards up wealth. 2. to leave, to leave behind; *འཇུག་པེ* an impression, *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* to leave one's own country; *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* so that it is not left to poverty; *འཇུག་པེ* *འཇུག་པེ* to leave offspring behind, to propagate the species (*Jā.*).

འཇོལ་བ II: a abst. acc. to *Cs.* = **འཇོལ་**
ajol-ajol or **འཇོལ་བ་** *gshol-wa* train, trail,
 retinue; **འཇོལ་གྱི་** *ajol-gyis* or **འཇོལ་པེར་** *ajol-ber*
 ལོས་ a linen cloth, a robe or garment with
 a train; **འཇོལ་ཅན་** *ajol-čan* having a train; **འཇོལ་**
 བསམ་སྒྲུབ་པེར་ *ajol-pa-ber* put on the protecting
 robes of listening, reflection, meditation
 (*Mil.* 7. 92).

འཇོལ་འཇོལ་ *ajol-ajol* hanging belly or
 paunch *Jā.*; (**འཇོལ་ཁྲུག་** *ajol-khruk* རིང་པོ་ལ་བཞག་པེར་
 like a flowing robe touching the ground
 while walking) (*Dag.* 8).

འཇོལ་པེར་ *ajol-ber* hanging; cf. **ཐུང་པེར་** or **ཐུང་པེར་**
 འཇོལ་པེར་ hanging-belly, paunch.

འཇོལ་མོ་ *Hjol-mo* 1. a singing bird of
 very sweet note, said to be abundant in
 the juniper groves near Lhasa and in
 Lhokha: **འཇོལ་མོའི་གྲུ་ལས་འཇོལ་མོའི་རྒྱུ་བྱུང་བ་** *ajol-*
mohi gre-was tshang-pahi dhyang ka-bu skyed
 from the throat of the Jol-mo comes out a
 voice-like that of Brahma. In *Snd. Hbk.*
 mention is made of two species of Jol-mo:
འཇོལ་པེར་ said to be a species of blackbird
 identical with *Merula ruficollis*, and **འཇོལ་པེར་**
 a middle-sized piebald bird described as
 white in colour with yellow markings and
 with a daub of red behind each ear.

Met. Syn. རྒྱལ་པོའི་རྒྱུ་ལས་འཇོལ་མོའི་རྒྱུ་བྱུང་བ་ *lha-wahi dhyang-*
gān; རྒྱལ་པོའི་རྒྱུ་ལས་འཇོལ་མོའི་རྒྱུ་བྱུང་བ་ *gre-hgyur-mkhan*; རྒྱལ་པོའི་རྒྱུ་ལས་འཇོལ་མོའི་རྒྱུ་བྱུང་བ་ *duš-tshigs kun-hgro* (*Mñon.*).

འཇོལ་མའ་ *ajol-ma* = འཇོལ་མའ་ store-room (*Jā.*).

འཇོལ་པེར་ *ajol-pa* acc. to *Cs.* lean; gen.
 འཇོལ་པེར་.

འཇོལ་པེར་ *ajol-pa* in *W.* = service done in
 sootage; compulsory service in the fields,
 on roads etc. (*Jā.*).

འཇོལ་པེར་ *ajol-pa* = འཇོལ་པེར་ *ajol-pa* ལྷན་པེར་ ལྷན་པེར་
 trouble, danger, disadvantage (*Dag.* 8).

ཇི་ཤོ་ *rye* ལ་ལོ་, ལ་ལོ་, ལ་ལོ་ lord, master,
 superior, chief; **ཇི་ཤོ་པེར་** his lordship, his
 majesty; a title of rulers and chiefs. In
 Tibet this title is also applied to
 ministers and to officials up to the
 rank of **ལྷན་པེར་** *mdah-dpon* (general) if ap-
 pointed from among the hereditary nobles
 of the land. **ལུ་ལྷན་པེར་** *yul-gyi rje*
mdag-dpon having acted the part of a
 sovereign of the country.

ཇི་ཤོ་པེར་ *Rje Khri gyra* ལྷན་པེར་
 one of the kings of Tibet (*Yig.*); **ཇི་ཤོ་པེར་**
Rje khri-thog the reigning king (of Tibet).

ཇི་ཤོ་པེར་ *Rje Dye-hdun-grub* Gedun-
 dub, the famous Lama of Lhasa who
 founded the monastery of Tashi-lhunpo in
 Tsang, and who was one of the most
 distinguished disciples of Tsongkhapa.
Note: the title of Dalai Lama was not
 assumed until 200 years later.

ཇི་ཤོ་པེར་ *rye-har* ལ་ལོ་ the loin; but acc. to
Jā. the lower part of the leg.

* **ཇི་ཤོ་པེར་པེར་** *Rje lcah-skya rol-pahi*
rdo-rje or **ཇི་ཤོ་པེར་པེར་** *lcah-skya rol-*
pahi rdo-rji-shab (18B), v. *Rolpahi*
Rdorje.

ཇི་ཤོ་པེར་ *rye-nig* ལ་ལོ་ your lordship, rever-
 ence.

ཇི་ཤོ་པེར་ *Rje-thog-tsan* n. of a king of
 Tibet (*Yig.*).

ཇི་ཤོ་པེར་ *rye-wa*, pf. **ཇི་ཤོ་པེར་**, fut. **ཇི་ཤོ་པེར་**, imp. **ཇི་ཤོ་པེར་**
 ལ་ལོ་ to change, barter, to give or take
 in exchange: **ཇི་ཤོ་པེར་ཇི་ཤོ་པེར་** it may be
 changed for these; to shift, pass on;
ཇི་ཤོ་པེར་ articles of barter.

ཇི་ཤོ་པེར་ *rye-ho* ལ་ལོ་, ལ་ལོ་, ལ་ལོ་ 1. lord,
 master, ruler, king: ལ་ལོ་པེར་ཇི་ཤོ་པེར་ *ho*

became sovereign of Tibet; ཡལ་པོ་ལྷ་པོ་ལི་ལི་ *mi-yi bdag-po mi-yi rje* the lord of the soil, ruler of the people; རྒྱལ་པོ་མཆོག་ master and servant; རྒྱལ་པོ་མཆོག་ master and slave; རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ king and minister; རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ *rje-ri lugs* sir, what for, why? 2. a title of honour for dreaded persons or deities.

Syn. རྒྱལ་པོ་ *gtsa-po*; རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ *dmag-hdzer*; རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ *ngo-dpon*; རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ *dpon-ngo* (*Mon.*).

རྒྱལ་པོ་ *rje-blañs* the king and his subjects.

རྒྱལ་པོ་ *rje-ma* = རྒྱལ་པོ་མཆོག་ acc. to *Cs.* a lady of rank; རྒྱལ་པོ་ young lady.

རྒྱལ་པོ་ *rje-mo* རྒྱལ་པོ་ mistress, lady.

རྒྱལ་པོ་ *rje-btsun* རྒྱལ་པོ་ reverend, worshipful. This title is applied to saints, hermits, learned lamas, e.g., to Milaraspa, the author and peripatetic teacher.

• རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *Rje-btsun dam-pa blo-bzang bstan-pa-bhi rgyal-btsun Schr.*

• རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ *rje-btsun-dpal* རྒྱལ་པོ་ honourable sir! (*Bull. 1848, 301*) Schr.

• རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *Rje-btsun byams-pa* or རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ your beneficent reverence! (*1 A.*) Schr.

རྒྱལ་པོ་ *rje-btsun-ma* རྒྱལ་པོ་ lady who has entered the order of ge-long-ma. Applied also to any very charitable or devout woman. རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ to the feet of the venerable lady who in her devotion to the cause of religion and in beneficence is unrivalled (*Yig. k. 14*).

• རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *Rje-btsun-ma ka-pa-li ta-ra* (*54 A.*) • རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *Rje-btsun-ma bphags-ma gyrol-ma* རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ titles of the goddesses Dolma (*Td. 2, 151*).

རྒྱལ་པོ་ *rje-rigs* the caste of the nobility; རྒྱལ་པོ་ the caste of the smaller lords, i.e., gentlemen.

Syn. རྒྱལ་པོ་ *brla-hyud* (sprung from the loins); རྒྱལ་པོ་ *brla-kyes* (loin-born); རྒྱལ་པོ་ *sa-reg*, རྒྱལ་པོ་ *rjebu-rigs* (*Mon.*).

རྒྱལ་པོ་ *Rje Rin-po-cho* the epithet by which Tsong-khapa is commonly known in Tibet. His real name was རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ རྒྱལ་པོ་ in Sans. རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་.

རྒྱལ་པོ་ *rjebu-rigs*, v. རྒྱལ་པོ་ *rje-rigs*.

རྒྱལ་པོ་ *rje-sa* = རྒྱལ་པོ་ deference, respect; རྒྱལ་པོ་ to show respect, to pay one's respect.

• རྒྱལ་པོ་ *rjed-pa* རྒྱལ་པོ་, pf. and fut. རྒྱལ་པོ་ *rjed* 1. to honour, reverence; རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་པོ་ to honour and worship; རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་པོ་ venerable, worthy of honour. 2. རྒྱལ་པོ་ to forget; རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་པོ་ *brjed-du hjung-pa* to make forget, to cause to forget: རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་པོ་ having gradually forgotten my native land (*Mil.*).

རྒྱལ་པོ་ *rjed-has-can* acc. to *Les.* consulted; by *Jā.* རྒྱལ་པོ་; forgetful, oblivious: *Cs.* gives instead of it རྒྱལ་པོ་.

རྒྱལ་པོ་ *rjed-chu* draught of oblivion, water of forgetfulness.

རྒྱལ་པོ་ *rjed-cho* list of notes, memorandum, journal, note-book, etc.

རྒྱལ་པོ་ *rjed-rdo* prob. memorial stone (*Jā.*).

རྒྱལ་པོ་ *rjed-byan* specification or list of goods, luggage, etc., which the Tibetans mark with letters of the alphabet.

རྒྱལ་པོ་ *rjed-byed* or རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་པོ་ 1. a demon that takes away the power of memory. 2. རྒྱལ་པོ་ epilepsy.

རྒྱལ་པོ་ *rjed-zas* the meal of forgetfulness (*Cs.*); any food that produces oblivion.

རྒྱ་པ *rjen-pa* རྒྱ་པ, བཟུངས་ 1. stark, bare, naked; རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ bare-footed, unshod; རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ to go bare-footed; རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ རྒྱ་པ་ *gdod-rjen-du gdod-pa* to sit with unveiled face; རྒྱ་པར་ with uncovered head; རྒྱ་པར་ *rgyab-rjen-pa* naked back-side; རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ to strip perfectly; རྒྱ་པར་ རྒྱ་པ་ quite naked (*Sch.*); རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *ral-gri rjen-pa* a naked sword; རྒྱ་པར་ the bare ground, an uncovered ground; རྒྱ་པར་ undisguised, obvious to the understanding, manifest. 2. raw, not roasted or cooked; རྒྱ་པར་ *ral* raw meat; རྒྱ་པར་ butter not melted; རྒྱ་པར་ raw barley, not parched; also the meal of it; རྒྱ་པར་ buck-wheat meal (*Sch.*). 3. unripe (chiefly from *Jā.*).

རྒྱ་པ *rjen raw*; རྒྱ་པ་ 1. raw meat. 2. = རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་འགྲུབ་པ་ a naked person (*Dag. S.*).

Syn. རྒྱ་པ་ *gcer-bu*; རྒྱ་པ་ *rykub-pa*; རྒྱ་པ་ *gyrib-med*; རྒྱ་པ་མཚོ་ *gyoggs-med* (*Mñon.*).

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjen-btags* raw barley or peas ground, without being first parched.

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjen-phye* unparched barley, pea, or wheat flour (*Blstii.*).

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjen-riags* victuals that may be eaten raw (*Cs.*).

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjen-zag* uncooked meal or victuals

རྒྱ་པ *rjes* has primarily the signification of a mark left, an imprint made on the ground; and this meaning is more exactly expressed in such terms as རྒྱ་པ་ *rkañ-rjes*, a foot-mark, the trace of one's foot and རྒྱ་པ་ the impression or mark left of one's hand, hence fig. an action or deed. 2. However, from this the primary sense of རྒྱ་པ་ there is derived the second and more ordinary signification of the word, i.e., that which comes after, that which follows, the consequence. Hence we obtain the most common usage of all, namely its use

as an adv., signifying after, afterwards; and the postp. རྒྱ་པར་, རྒྱ་པར་, or simply རྒྱ་པ་, meaning after, behind, &c. རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ to follow; རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་མཚོ་ pursued after the stag. Also, conjunction རྒྱ་པ་ therefore, consequently. 3. the hinder-parts. v. *Pth.* 270, line 6.

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-khangs-pa* རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ to recall or find out afterwards.

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-khrid* རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ certainly, sureness.

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-khug* to recover, to re-acquire, v. རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ (*Situ.* 110).

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-dñog* real.

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-gcod* = རྒྱ་པ་ knife (*Mñon.*).

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-cod-pa* རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ 1. acc. to *Sch.* to destroy, blot out, efface a track or trace; in *Med.* to eradicate the trace of a disease, to cure thoroughly. 2. to separate, disjoin. 3. In *W.* acc. to *Jā.* to follow a trace or track, to find or to come upon the track

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-chugs* རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ attachment, attached; compassion.

Syn. རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-m-htse*; རྒྱ་པ་ *shon-rje*. རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *hroggs-pa* (*Mñon.*).

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-chags-skyc* = རྒྱ་པ་ རྒྱ་པ་ or རྒྱ་པ་ eulogy, praise (*Mñon.*).

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-hjug* 1. a final consonant. རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ the ten finals, i.e., རྒྱ་པ་, རྒྱ་པ་, རྒྱ་པ་, རྒྱ་པ་, རྒྱ་པ་, རྒྱ་པ་, རྒྱ་པ་, རྒྱ་པ་, རྒྱ་པ་, རྒྱ་པ་, which are affixed to others to form a syllable or word. 2. adj. following, subsequent; རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་མཚོ་ all the following generations.

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-brjod* རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ imitative words; a copy; also postscript, anything said or written afterwards; an after-expression.

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-sñegs-pa* to follow after (in *Sikk.*).

རྒྱ་པར་འགྲུབ་པ་ *rjes-thog* = རྒྱ་པ་ afterwards.

ཤེས་ཐོབ་པ 1. cessation of meditation to take food, but no more of it than is absolutely necessary for preservation of life. 2. རུགས་པ, འཇུགས་པ profit, gain. 3. to find the track.

ཤེས་མཐུན་པ *rjes-mthun-pa* འཇུགས་པ (A. K. III. 38) to make similar, to adjust afterwards.

ཤེས་དྲན *rjes-dras* འཇུག་ཀྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ remembrance, recollection.

ཤེས་གཤང་ *rjes-gnañ* འཇུག་པ་ལ་, འཇུག་པ་ལ་, འཇུག་པ་ལ་, འཇུག་པ་ལ་ permission, leave, consent.

ཤེས་པ *rjes-pa*, v. ཤེས་པ *rje-u*.

ཤེས་དཔག *rjes-dpag* 1. འཇུག་པ་ལ་ conjecture, guessing or guess. 2. consideration, deliberation. 3. acc. to *Was*. a syllogism consisting of three propositions.

ཤེས་ལྷན་ *rjes-lbras* འཇུག་པ་ལ་ a follower, an adherent.

ཤེས་མ *rjes-ma* 1. འཇུག་པ་ལ་ last, final; the final one. 2. sometimes for ཤེས་པ *rjes*. 3. the hinder part (Cs.).

Syn. ཤེས་པ་ལ་ *phyi-ma*; ཤེས་པ་ལ་ *rtñi-ma*; ཤེས་པ་ལ་ *phyi-ros*; ཤེས་པ་ལ་ *gdam-ma*; ཤེས་པ་ལ་ *myug-ma*; ཤེས་པ་ལ་ *rjes-su-hgyid*; ཤེས་པ་ལ་ *rjes-su-sgrub* (Mñon.).

ཤེས་མེད *rjes-med* without leaving any traces, trackless; ཤེས་མེད་འཇུག་པ་ to destroy without trace being left.

ཤེས་འཇིགས་ *rjes-hdain* acquirements; accomplishments: ཤེས་འཇིགས་རྒྱ་ཤེས་པ་ལ་ཤེས་པ་ལ་ *rjes-hdain rig-pahi yññ-rtac-hdi nam-yañ na-hany* these acquirements—the *summum bonum* of knowledge—can never fade.

ཤེས་ལྷན་ *rjes-hzñs* འཇུག་པ་ལ་ the taking or receiving at last; a favour or kindness done (A. K. XXX. 3).

ཤེས་ཤིག་ *rjes-ces* འཇུག་པ་ལ་, འཇུག་པ་ལ་ know-ledge; knowing after.

ཤེས་སུ་ *rjes-su* adv. afterwards.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su-skyes* = འཇུག་པ་ལ་ཤེས་པ་ལ་ *mthun-par-skyes*, v. ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-skyes*, འཇུག་པ་ a younger brother; also འཇུག་པ་ a deed, act.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su khyod* འཇུག་པ་ a statue, representation; a figure representing some person or deity.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su-hyugpa* to recall; to summon; to order to do according to one's instructions.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su-hyugod* gone behind, followed.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su-hgro-ica* འཇུག་པ་ to follow, go behind; to imitate.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su hgrub-pa* འཇུག་པ་ལ་ lit. doing after an order; following, obeying.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su gcod* = met. a knife (Mñon.).

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su chags* = འཇུག་པ་ལ་ འཇུག་པ་ attachment; འཇུག་པ་ attached, fond of; ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ལ་ with love or fondness; also འཇུག་པ་ with motion, or force.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su-hjigs* = འཇུག་པ་ལ་ *hyugod-pa* a repentance (Mñon.).

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su hyug-pa* འཇུག་པ་ལ་ or འཇུག་པ་ལ་, འཇུག་པ་ imitation; imitator; follower.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ལ་ *rjes-su rtogs-par bya* འཇུག་པ་ལ་ should ponder on, consider, reflect upon.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su bñan-pa* འཇུག་པ་ལ་ orders, ruling instruction; འཇུག་པ་ལ་ or ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ལ་ precepts, instructions left (Mñon.); in colloq. འཇུག་པ་ལ་ *ngog-hdgen hyed-pa* to instruct a disciple in spiritual learning; also to protect, patronise.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su-thog* འཇུག་པ་ལ་ hearing afterwards, anything heard after.

ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ *rjes-su mthun-pa* འཇུག་པ་ལ་ regular, harmonious; faith. ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ལ་ཤེས་པ་ལ་ six regular virtues:—(1) ཤེས་སུ་ཤེས་པ་ལ་ཤེས་པ་ལ་ འཇུག་པ་ལ་ resignation

to natural consequences; (2) ཇིམ་སྤྱད་པ་ཡི་རིམ་ character; (3) ཇིམ་སྤྱད་པ་ཡི་རིམ་འཕྲུལ་ disposition to view a thing properly; (4) ཇིམ་སྤྱད་པ་ཡི་རིམ་ remorse; (5) བྱུང་པ་ ཇིམ་སྤྱད་པ་ རྟོག་པ་ sorrow for good as well as bad acts; (6) ཇིམ་སྤྱད་པ་ ཇིམ་སྤྱད་པ་ ཇིམ་སྤྱད་པ་ right ambition.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su dran-pa*, = ཇིམ་སྤྱད་པ་ཡི་རིམ་ subjects of recollection, which are six:—(1) ཇིམ་སྤྱད་པ་ཇིམ་སྤྱད་པ་ཡི་རིམ་ the remembrance of the Buddha; (2) ཇིམ་སྤྱད་པ་ཇིམ་སྤྱད་པ་ཡི་རིམ་ the remembrance of the Dharma; (3) ཇིམ་སྤྱད་པ་ཇིམ་སྤྱད་པ་ཡི་རིམ་ the remembrance of the Saṅgha; (4) ཇིམ་སྤྱད་པ་ཇིམ་སྤྱད་པ་ཡི་རིམ་ the remembrance of religious duty; (5) ཇིམ་སྤྱད་པ་ཇིམ་སྤྱད་པ་ཡི་རིམ་ the recollection of renunciation; (6) ཇིམ་སྤྱད་པ་ཇིམ་སྤྱད་པ་ཡི་རིམ་ the remembrance of the gods.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su-dzin* ཇིམ་སྤྱད་པ་ practised, habituated.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su gnañ-ica*, v. ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su bstan-pa* to propound; to grant religious instruction.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su-dpag* or ཇིམ་སྤྱད་པ་ ཇིམ་སྤྱད་པ་ to weigh, to deliberate upon.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su spyod-pa* = ཇིམ་སྤྱད་པ་ ཇིམ་སྤྱད་པ་ (Mñon.) to perform or practise.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su-hphroṅ-pa* ཇིམ་སྤྱད་པ་ to deprive, to plunder, to rob, to snatch.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su byed-pa* = ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su hgyur-ica* ཇིམ་སྤྱད་པ་ to do like another, to imitate; imitation.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su hbyun-ica* ཇིམ་སྤྱད་པ་ feeling, thinking.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su hbrañ-ica* ཇིམ་སྤྱད་པ་ going after; usage, custom (Bull. 1848, 291).

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su hbrañ-ica* ཇིམ་སྤྱད་པ་ to follow.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su hbral-ica* ཇིམ་སྤྱད་པ་ to adore, to worship.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su mi-mthun-pa* ཇིམ་སྤྱད་པ་ discordant, in contradistinction to another.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su byes-ica* ཇིམ་སྤྱད་པ་ to pity; to favour out of compassion (Mñon.).

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su tshol-ica* ཇིམ་སྤྱད་པ་ searching after; ཇིམ་སྤྱད་པ་ imploring help, favour, etc.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su-btaho* ཇིམ་སྤྱད་པ་ being supported or backed by another, maintained or favoured with sustenance.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su-shing* ཇིམ་སྤྱད་པ་ involved with.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su mi-hsin-pa* not retaining; not retentive.

Syn. ཇིམ་སྤྱད་པ་ *mi-hsin*; ཇིམ་སྤྱད་པ་ *de-shāñ-hyal* (Mñon.).

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *rjes-su hsin-pa* 1. ཇིམ་སྤྱད་པ་ to follow (one in reading or in making a speech, etc.); to welcome or receive kindly. 2. to believe; to have the impression of, to retain.

Syn. ཇིམ་སྤྱད་པ་ *mñon-par-bskyed* (Mñon.).

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *yi-rañ-ica* to rejoice in ecstasy.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *byed-pa* ཇིམ་སྤྱད་པ་ to explain; explanation, description.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *glol-pa* ཇིམ་སྤྱད་པ་ teaching according to another's system.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ pl. and fut. ཇིམ་སྤྱད་པ་, to say, to recite (ཇིམ་སྤྱད་པ་ from a book); pronounce, utter, e.g., a charm or magic formula; to announce, promulgate (ཇིམ་སྤྱད་པ་ a religious doctrine); to enumerate, set forth, describe or ཇིམ་སྤྱད་པ་ the good or bad qualities, actions etc.; to treat of a subject in writing.

ཇིམ་སྤྱད་པ་ *brjid* = ཇིམ་སྤྱད་པ་ *zi-brjid*, ཇིམ་སྤྱད་པ་ *dpal-brjid* glory, halo, splendour, lustre; ཇིམ་སྤྱད་པ་ *brjid-kyis* *brjid* shines with still greater brightness.

nag-ljongs woody district. ཁྱེད་ལ་མཁུ་ལ་
ljongs-mi tnam provincial people. ཁྱེད་ལ་མཁུ་
ལ་ ljongs-su rgyu-wa to rove about: ཁྱེད་ལ་མཁུ་
ལ་ ཁྱེད་ལ་མཁུ་ལ་ stob-dpon dsa-la-ri ljongs-
rgyur byon-pas when the teacher Jetāri
was roaming in the district (མཁུ་ལ་), i.e.,
at a place round about his monastery
after the summer recess (སྐྱིལ་). ཁྱེད་
ལ་ ljongs-rgyur-wa the time at the end
of the summer confinement in the monas-
tery when monks are allowed holiday to
roam about in the country.

ཁྱེད་ལ་མཁུ་ལ་ ljongs-gsum 1. ཁྱེད་ལ་མཁུ་ལ་མཁུ་ལ་
མཁུ་ལ་ ཁྱེད་ལ་ lho-nub mtsaham-na shas-yul
Hbras-mo ljongs on the south-western con-
fines (of C. Tib.) is the hidden country
of Hbras-mo-ljongs (Demojong or Sikkim).
2. ཁྱེད་ལ་མཁུ་ལ་མཁུ་ལ་མཁུ་ལ་ ཁྱེད་ལ་ nub-byan
mtsaham-na shas-yul Mshan-po-ljongs on
the north-west boundary (of C. Tib.) is
the hidden country of firs. 3. ཁྱེད་ལ་
མཁུ་ལ་མཁུ་ལ་མཁུ་ལ་ ཁྱེད་ལ་ byan-sar mtsaham-
na shas-yul Luñ-gsum-ljongs on the north-
east boundary (of C. Tib.) is the hidden

country of the three valleys. (Kathak.
168). Note:—Huo's San-chuan.

ཁྱེད་ལ་ ljion-pa an immortal paradise, or
country of the gods. ཁྱེད་ལ་མཁུ་ལ་ a sublime
forest.

ཁྱེད་ལ་ ljion-pin ཁྱེད་ལ་, ཁྱེད་ལ་ a tree;
a magic tree in Dewachan.

Syn. ཁྱེད་ལ་ ljion-pa-pin; ཁྱེད་ལ་ yal-gal-
can; ཁྱེད་ལ་ bdab-lan; ཁྱེད་ལ་ rkañ-hthun;
ཁྱེད་ལ་ rkañ-pa-hthun; ཁྱེད་ལ་ rlan-
las-kyes; ཁྱེད་ལ་ chur-mi-lhun; ཁྱེད་ལ་
rte-mo-can; ཁྱེད་ལ་ ngo-diñ-can; ཁྱེད་ལ་
yal-ga-hdoin; ཁྱེད་ལ་ bdab-ma-can; ཁྱེད་ལ་
phuñ-po-can; ཁྱེད་ལ་ bgro-bgog; ཁྱེད་ལ་ bgro-
med; ཁྱེད་ལ་ steñ-kyes; ཁྱེད་ལ་ sa-kyes; ཁྱེད་ལ་
yal-ga-bbrel (Mñon.).

ཁྱེད་ལ་ Ljon-pa-luñ n. of a district in
Kong-po in South-Eastern Tibet.

ཁྱེད་ལ་ ljion-pa ser-po = ཁྱེད་ལ་ ཁྱེད་ལ་
the deodara tree.

ཁྱེད་ལ་ ljion-pin rtea-chas a branch-
ing magic tree (Mñon.).

३

३ *Na* I: the eighth letter of the Tibetan alphabet corresponds in sound to the Sanskrit न. The sound of this letter, when followed by *a*, may be heard in English in such words as neuter, new, &c.

३ II: in general Buddhism this letter signifies ज्ञान wisdom, knowledge (K. my. ॥ 207); in Tantrikism: ३ गेहृदयं नमो नमो, ३ नमो नमो नमो नमो *na* is the symbol of passive existence; being free from action it leads to *Nirvāṇa* (K. gn. ॥ 42).

३ III: symb. num. for eight.

३ गेहृदयं *na-ner* n. of a lumber carrier carrying a bundle of wood (Yā-sol 5).

३ IV: मीन, जलमित्र, चर्मक, चर्मक the general term for a fish; means also the egg-born, the fixed; ३ गेहृदयं नमो नमो ३ the king's table fish; ३ नमो नमो an eel (Cs.).

Syn. ३ गेहृदयं *sgoñ-skyes*, मीन मीन *nag na-hdeum-pa*, ३ गेहृदयं *gyro-ltan*, ३ गेहृदयं *gnam-hphye*, ३ गेहृदयं *gna-tshogs rgyu*, ३ गेहृदयं *gyer-gyi nag-can*, ३ गेहृदयं *chuñ mi-hshub*, ३ गेहृदयं *chur-nal*, ३ गेहृदयं *rygab-vañ* (Mñon.).

३ गेहृदयं *na-kyn*, described as ३ गेहृदयं नमो नमो *na hdeim-pahi leays-kyn*, iron hook for catching fish.

Syn. ३ गेहृदयं *na-hlings*, ३ गेहृदयं *gy-hlain*, ३ गेहृदयं *leays-kyn* (Mñon.).

३ गेहृदयं *na-rkyal* the bladder of a fish (Cs.).

३ गेहृदयं *na-skyogs* = ३ गेहृदयं gills (Mñ.).

३ गेहृदयं *na-khra* probably *Pandion haliaetus*, the osprey; but in W. is the n. given to *Polioaetus hamulus*, Hodgson, also of *Polioaetus ichthyaetus*; two species of grey fishing eagle.

३ गेहृदयं *na-khrab-can* carp; ३ गेहृदयं *na-khrab chen* sturgeon (Sch.).

३ गेहृदयं *na-dgra dkar-mo* = ३ गेहृदयं *dkur-kuma* a species of white crane, a fish-eating bird (Rtsii.).

३ गेहृदयं *na-ryga* चालाय a fishing net.

३ गेहृदयं *na na-ma dgah* संचाय lit. sun-loving fish, i.e., that basks in the sun

Syn. ३ गेहृदयं *tshogs-kyi sgad-bu*, ३ गेहृदयं *dal* (Mñon.).

३ गेहृदयं *na-rygab* coping, covering of the top of a wall; acc. to Ja. earth heaped up (like the back of a fish) on the top of the outer walls of a house.

३ गेहृदयं *na-rgoñ* fish-spawn, roe of fish.

३ गेहृदयं *na-leib* ३ गेहृदयं 1. mother-o pearl, a kind of oyster. 2. fish-gills (Cs.). 3. n. of a medicinal root: ३ गेहृदयं मीन मीन ३ गेहृदयं *na-leib mrg-tshy chu-skyem htsho* the root of *na-leib* heals scalds and blisters.

३ गेहृदयं ३ गेहृदयं *na-leib kyi smuñ-hjyu* head ornaments made of mother-o-pearl used by women of rank in Kham.

३ गेहृदयं ३ गेहृदयं *na-leib khoy-par smuñ-pa* may be taken to indicate ३ गेहृदयं the pearl.

३ गेहृदयं ३ गेहृदयं *na-leib pa-choy num-skyes* ३ गेहृदयं lit. the sky-born pearl-seed. Acc. to the common belief, drops of rain falling in the mouth of river-mussels become converted into pearls.

3 ཇལ *ña-dol* 𑖦𑖦𑖦𑖦, 𑖦𑖦𑖦𑖦 fishing-net.

3 ཇལཔ *ña dol-pa* a fisherman; such as those living on the southern shores of Yamdok Tsho.

Syn. 𑖦𑖦𑖦𑖦 *kyal-chen*, 3 ཇལའི *ña-hchin*, 𑖦𑖦𑖦𑖦 *dra-ru* *hdsin*, 3 ཇལཔའི *ña-yis* *htsho-ru* (*ñdon*).

3 ཇལ *ña-dog* a load of fish.

3 ཇལཔ *ña-phyis* 𑖦𑖦𑖦𑖦 mother-of-pearl; an oyster shell; it is believed that any food or drink kept in a vessel of mother-of-pearl never becomes poisonous.

3 ཇལཔ *ña-hbigs* fishing hook; 3 ཇལཔའི 𑖦𑖦𑖦𑖦 *v. 𑖦𑖦𑖦𑖦* a kind of wild duck (*ñdon*).

3 ཇལའི *ña-mid chen-po* n. of a sea-monster; 𑖦𑖦𑖦𑖦 3 ཇལའི ཇལའི ཇལའི ཇལའི ཇལའི taking the form of the sea-monster called *ña-mid*, he obstructed our passage. 3 ཇལའི ཇལའི ཇལའི ཇལའི ཇལའི he said:—"we also saw the *ña-rlon mid chen-po*" (*A. 16*).

3 ཇལ *ña-mo* a female fish.

3 ཇལཔ *ña-mohi* *gul* = 3 ཇལཔའི.

3 ཇལ *ña-tsher* fish-bones (*Sch.*).

3 ཇལ *ña-zan* 𑖦𑖦𑖦𑖦 I. n. of an aquatic monster, perhaps the crocodile. aquatic bird, a fish-eater.

3 ཇལཔ *ña-gyog* the fin of a fish (*Cs.*).

3 ཇལ *ña-sag* fish-scale.

3 ཇལ *ña-sog* the saw-like fringe on the back of a fish.

3 V: acc. to *Jā*. 1. tendon, sinew. 2. in colloq. mark left by a blow, a weal; in *W.* 3 ཇལའི the blow has left a weal. 3. acc. to *Sch.* a lock. 3 ཇལཔ the four muscles, viz., those of the arms and the calves of the leg. 3 ཇལ *ña-ohu* tendon, sinew; perh. also a large nerve in the

nape of the neck. 3 ཇལ *ña-log* a contraction or wasting of the sinews (*ñdon*).

3 VI: 𑖦𑖦𑖦𑖦𑖦, 𑖦𑖦𑖦𑖦, 𑖦𑖦𑖦𑖦 the day of the full moon; 3 ཇལ a day in the increasing phase of the moon; 3 ཇལཔ 3 ཇལཔ on the sixth day of the moon; 3 ཇལ *ña-gnā* the full moon; 3 ཇལཔ 𑖦𑖦𑖦𑖦 full moon; filled with fish; 3 ཇལ *ña-rgyas* (𑖦𑖦𑖦𑖦 *zhi-ru*) the full phase of the moon; 3 ཇལ *ña-rlon* 𑖦𑖦𑖦𑖦 a festival observed on a full-moon day.

3 ཇལ *ña-khrar* a kind of brick tea.

3 ཇལ *ña-khri* p. n. the youngest son of king 𑖦𑖦𑖦𑖦 *Digum-tsanpo*.

3 ཇལ *ña-ga* or 3 ཇལ *ñay* a steel-yard.

3 ཇལ *ña-po* body, figure (*Sch.*).

3 ཇལ *ña-ma* I: acc. to *Sch.* mistress of the house, house-wife; hearer of a lama, without being a regular disciple (*Jā*).

3 ཇལཔའི ཇལཔའི *ña-ma pho-mo rnam* hearers, male and female.

3 ཇལ II: 1. in the colloq. of *C.* a woman; the word occurs in the *Gurbum* of *Mila-rap-pa* where it applies to a lady who helped the saint. 2. in *Amdo* colloq. the vagina.

3 ཇལཔའི *ña-mo gnā* n. of a snowy mountain in Tibet to the north of *Palpa* in *Nepal*.

3 ཇལཔའི *ña h-mā-ma* = 𑖦𑖦𑖦𑖦 a bride.

Syn. 𑖦𑖦𑖦𑖦 *dan-pohi* *rdul can-ma*; 𑖦𑖦𑖦𑖦 *kiyo hdam-pa* (*ñdon*).

3 ཇལ *ña-ra* rare; 3 ཇལཔའི to take care of, to provide for a person, to keep a thing safe; cf. 𑖦𑖦𑖦𑖦.

ཉ་ར་རྩེ *na-ra no-re* weak, fragile, frail.

ཉ་རི *Na-ri* n. of a place situated to the north-east of Tashi-lhunpo.

ཉ་ལྷོག *na-lhog* n. of a disease.

ཉ་སྤུལ *na-sul*, defined in རྒྱུ་ལྡན་གྱི་ལྷོག་པའི་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་རྒྱུ་ལྡན་ *sem-gan gañ-rul-gi rkañ-pahi na-yi sul* the muscular ridges of the legs of any living creature.

ཉག *ñag* 1. v. ཉག་ཅི་ལྟར་ཉག་ཅི་ལྟར་ *one measure on the steel-yard=4 rrañ and 1 skar=four and one-fourth ounces.* 2.=ཉག་མ་ 3. also ཉག་གུ་ or ཉག་ཐུ་ *notch, indenture; ཉག་ཐུ་ལྡན་ཉག་ཐུ་ལྡན་ having multifold leaves, like those of caraway (Jā.; Vai-ṣṇ); ཉག་ཐུ་ལྡན་ not cleft, not indented.* 4. of wool, ཉག་ཐུ་ལྡན་ལྟར་ *to draw out into threads, to spin (Mil.; Jā.).*

ཉག་རྒྱུང་ *ñag-rkyan* obstinately; ཉག་རྒྱུང་ལྟར་ལྟར་ *to send anything obstinately, not listening to any one.*

ཉག་རྒྱུག་ *ñag-kyag*=ཁོ་ལྟར་ in Sikk. dialect: ཉག་རྒྱུག་ལྟར་ལྟར་ཉག་རྒྱུག་ལྟར་ལྟར་ *should only press the application to be permitted to send the Nañ-chañ (proposal-wine for marriage).*

ཉག་གེམ་ *ñag-gem*=ཁོ་ལྟར་ alone, the only: ཉག་གེམ་ཉག་གེམ་ལྟར་ལྟར་ *the only refuge is (in) Dkon-mchog gteo (Hbrom. p. 28): ཉག་གེམ་ཉག་གེམ་ only Buddha (Jā.).*

ཉག་མ་ *ñag-ma* single; ཉག་མ་ལྟར་ *single hair.*

ཉག་རྩི། *ñag-ñig* filth, dirt (Sch.).

ཉག་ཕྱུག་ *ñag-ñug*=ཁོ་ལྟར་ various, of different kinds.

ཉག་ཉོག་ *ñag-ñog* 1. not clear, turbid; mixed with foul matter (as water mixed

with mud). 2. confusedly, speaking irrelevantly; also contradicting one statement by another.

ཉག་ཐག་ *ñag-thag* thread, chain (of gold or iron), cord for stringing turquoises (Jā.).

ཉག་མེམ་ *ñag-mhil* scale of a steel-yard.

ཉག་དོ་ *ñag-rdo* the weight of a steel-yard.

ཉག་ཁྲོ་ *ñag-ñiñ* the beam of a steel-yard.

ཉག་པ་ *ñag-pa* notch, indenture=ཉག་ཐུ་ notch or hole in the nose, or a notched nose (Sñiñ).

ཉག་ཕྱོག་ *ñag-phran*=ཁོ་ལྟར་ *an arrow; acc. to Cs. a beam, a pole.*

ཉག་མོ་ *ñag-mo* acc. to Sch. a woman.

ཉག་རེ་ *Naḡ-re* 1. n. of a place in Kham (Loñ. s. 9). 2. single.

ཉག་རོ་ *Naḡ-roñ* n. of a small principality ruled by a petty king in Kham.

ཉག་ལེ་ *Naḡ-le* n. of a place in Tibet.

ཉ་ར་ *Nañ* the district of Tsang of which Gyang-tse is the chief city. It is sometimes spelt ཉཱ་ *Myañ* signifying tasteful, sweet (on account of its water). So in Mil. 7. 26: ཉཱ་རྩེ་རྩེ་ལྟར་ལྟར་ *met with the lama in the mountains of upper Nyang.*

ཉ་རུམ་ *nañ-grum* the square carpet-rug manufactured in the district of Nañ.

ཉ་ཅུ་ *Nañ-chu* the tributary of the Yeru Tsang-po which, rising from the mountains in the district of Phagri, flows N.N.W. and falls into the Tsang-po near Shiga-tse.

ཉ་ཅུ་མ་ *nañ-chu skyn-mo* a feeder of the Nañ-chu.

ཉ་ཅུ་མ་ *nañ-stoñ* upper Nañ containing the town of Gyang-tse.

ཁར་དུ་མི་ཁར་ *Nar-du li-kha-ra* n. of a place lying between India and Tibet (Fig).

ཁར་གཞི་ *nar-gdon* = རྩ་གཞི་ in *W. shin*, shin-bone (*Jā.*).

ཁར་མ་ *nar-ma* རྩ་འཕྲུལ་ particles of water, spray (*Mon.*).

ཁར་མ་ *nal-wa* རུལ་པ་, རུལ་པ་, རུལ་པ་ *imp.* རུལ་ *nal.* to lie down, to sleep; **ཁར་དུ་མ་** *nal-du son* he has gone to sleep; **མ་ཁར་མ་** *mal-tshā la* on the bed; **ཁར་འཕྲུལ་གོ་** *nal bdrug-go* he slept. Sometimes: **ཁར་དུ་ཕྱི་ལོ་** to go to sleep; **ཁར་མ་འཕྲུལ་** *nal-war bdog* wishing to sleep.

ཁར་ཁྱི་ *nal-khri* = **མ་ཁྱི་** *mal-khri* a bedstead, couch, sofa.

ཁར་གོ་ *nal-gos* counterpane, quilt, blanket (*Sch.*).

ཁར་འགོ་ *nal-agro* = འགོ་ལྔ་ a river, stream.

ཁར་འགོ་གྲོ་ *nal-agrohi gter* receptacle of rivers, the sea wherein all the rivers flow (*Mon.*).

ཁར་འཕྲུལ་ *nal-thag* bands or ropes stretched to sleep upon.

ཁར་པོ་ *nal-po* ལྗང་ 1. a village. 2. coitition; **ཁར་པོ་ཕྱི་ལོ་** *nal-po byed-po* to practise cohabitation.

ཁར་བུ་ *nal-bu* bastard, whore-son.

ཁར་ཤེས་ *nal-shon* 1. རྒྱལ་པོ་ [understanding, intellect] *S.* 2. རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་ wisdom, spiritual knowledge (*Mon.*).

ཁར་མ་ *nal-sa* = མ་མ་ or ཁར་མ་མ་ also; ཁར་མ་མ་ board to sleep on, a bed to sleep upon, a sleeping place.

ཧི་ *ñi* 1. num. fig. 38. 2. num. used inst. of ཁྱི་མ་ *gñis* in compounds: ཧི་ལྔ་ two hundred; ཧི་མེ་ *ñi-khri* twenty thousand, etc. 3. for ཧི་མ་ the sun

ཧི་མ་ *ñi-skyes* མ་མ་མ་, མ་མ་མ་, མ་མ་མ་ a Brahmapa, son of the sun.

ཧི་མུ་ *ñi-khud* a lake in Nepal (*Jā.*).

ཧི་མེ་ *ñi-khyin* མ་མ་མ་, མ་མ་མ་ a traveler, a son-in-law; also halo or circle round the sun.

ཧི་མེ་ *ñi-khri* (*ñi-tshā*) the title of a book; the *Prajñā-Pāramitā* containing 20,000 'lokas.

ཧི་མེ་ *ñi-dgaḥ* = མ་མ་མ་ *kaṃ-pa* a mystical term (*Mid.* 4); a flower.

ཧི་མེ་ *ñi-dkyil* disk of the sun (*Sch.*).

ཧི་མེ་ *ñi-gur* noon, midday.

ཧི་མ་ *ñi-cha* the sunny parts or flanks of a hill or mountain.

ཧི་མེ་ *ñi-ston* མ་མ་མ་ the lotus flower; the tree *Terminalia arjuna*.

ཧི་མེ་ *ñi-droḥ* morning time, from 8 A.M. to 10 A.M., when the sun is warm and pleasant.

ཧི་མེ་ *ñi-dog* the solstice; ཧི་མེ་ཧི་མེ་ *dgun* *ñi-dog* the winter solstice; ཧི་མེ་ཧི་མེ་ *dgur* *ñi-dog* the summer solstice.

ཧི་མེ་ *ñi-nub* sunset.

ཧི་མེ་ *ñi-na* 1. མ་མ་, མ་མ་, མ་མ་ the sun: ཧི་མེ་མ་ the sun is rising; ཧི་མེ་མ་ the sun has risen, shines; ཧི་མེ་མ་ or ཧི་མེ་མ་ the sun is setting or sets; ཧི་མེ་མ་མ་ until sunset (*Sch.*). 2. = ཧི་མེ་ *ñin-mo* the day: ཧི་མེ་མ་ two days; ཧི་མེ་མ་ every day.

Syn. མ་མ་མ་ *tsa-har*; མ་མ་མ་ *ma-tshogs* *ñi-tla*; མ་མ་མ་ *mi-sbyin* *skyes-pa*; མ་མ་མ་ *pad-muḥi gñen*; མ་མ་མ་ *duḥ-kyi* *bdag-po*; མ་མ་མ་ *mun-paḥi dgra*; མ་མ་མ་ *ñig-rtan mig*; མ་མ་མ་ *duḥ-la dgaḥ*; མ་མ་མ་ *agro-baḥi agron-me*; མ་མ་མ་ *bcu-gñis bdag*; མ་མ་མ་ *lo-yiḥi-tla*; མ་མ་མ་ *ku-mud dgra*; མ་མ་མ་ *grid-paḥi agron-me*;

ཉི་མ་གཤམ་པ་ *ñi-ma gsham-pa* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *sunrise*.

ཉི་མ་ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma lho-byun lo-gro* of the course of the sun to the south and to the north (of the equator).

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma kha lo-pa* the charioteers of the sun are:—ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *skya-reñs*, ལོ་མཉམ་ *lo-med*, ལོ་མཉམ་ *hod-grun*, ལོ་མཉམ་ *khun-gñon skyes* (*ññon*).

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma khor-yug* the surroundings of the sun.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma khor* the attendants of the sun; they are:—ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *gnas-byed*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *dhug-pa can*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *gnar-ser*.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma khyim-pa* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ the circumference of the sun.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma gñi* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ when the sun is at the meridian, midday, noon.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma gñi-khañ* the sun's pavilion, the halo of five different colours which surrounds the sun; ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma ldiñ-khañ* the floating castle of the sun; ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ the sun-sphere.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma rgyud* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ the descendants of the sun.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma gñen* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ relative of the sun, epithet of S'akya-muni.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma rta-bdun* the seven horses of the sun are the following:—ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *gid-mgyogs*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *mdog lön-pa*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *thig-le can*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *hog-brjod*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *cin-lu rgyal-mtshan*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *ri-ro hjoms*. To these are occasionally added four others:—ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *rtan-pañi hod*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *nay-mkhahi gru* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *gnar-gyi dhyañs*, ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma cin-rta ral-grühi phreñ* (*ññon*).

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma gdugs* lit. the umbrella of the sun, i.e., the day (*Zam. 13*).

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma mdah* an epithet of the god of love.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi dpal* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་: n. of a Buddhist author of ancient India.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma bu* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་: ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *spun-pu* the son of the sun, the planet Saturn.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-ma bu-mo* the daughter of the sun, a name of the river Yamunā or Pakshu (*ññon*).

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi htsun-mo* the wives of the sun-god are:—ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *Rgyul-mo*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *Legs-bodol*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *Kdul-bzan*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *Hod skyes-na*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *Gcin-rje ka-lin-di*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *Nam-gru*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *Ma-nu shyin skyed*, ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *Skray byed-mu* (*ññon*).

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi gsugs-brñan* the reflected image of the sun.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi hod* the following are the names of the sun's rays:—ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *hod-chags mañ-ica*; ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *nam-mkhah hjal*; ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *gdun-byed*; ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *tsa-lan-ser*; ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *chu-hthun hod*; ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *mtshan-mo hjoms*; ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *hod-kyi char*; ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ *kun mañi hbar-pa* (*ññon*).

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi hod-skor* the circle of light round the sun

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi hod mñam* n. of a flower (*K. ga. 7 446*).

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi hod-ser* the rays of the sun, sunbeam.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi rigs-skyes* = ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi rigs-khkrus* horn of the race of the sun; occurs as a name of Buddha Śākya Siṃha.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi rus* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ the race of the sun, a section of the warrior caste of India claiming descent from the sun.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi lus* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ 1. the body of the sun; 2. ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ copper.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi lha-mo* ལྷོ་ལྷོ་ལོ་མཉམ་ the wife of the sun-god.

ཉི་མ་ལོ་མཉམ་ *ñi-mañi bñad* met. a lotus (*ññon*).

includes the following in the ཏིང་པར། བཀའ་
མཁའ་, བཀའ་མཁའ་, ཏིང་པར་, ཏིང་པར་, ཏིང་པར་, ཏིང་པར་, ཏིང་པར་
ཏིང་པར་, ཏིང་པར་མཁའ་མཁའ་ &c. Acc. to *Jā*. members
of a second order, parts of the བཀའ་པར་, i.e., of
the limbs.

ཏིང་པར་ *ñin-plob* = ཏིང་པར་ཏིང་པར་ a pupil's
pupil: ཏིང་པར་གྱི་ཏིང་པར་ཏིང་པར་ (*Jā*. 124.) the
two *ñin-plob* depending on the ten (i.e.,
being supported by them).

7

ཏིང་ག་ *ñin-ga* one's own flesh; the ex-
pression ཏིང་ག་ཏིང་ག་ཏིང་ག་ in the older form
of Tibetan signifies ཏིང་ག་ཏིང་ག་ཏིང་ག་ one eat-
ing his own flesh, i.e., ruining himself.

ཏིང་ *ñid* 1. self, same,
opp. to other persons; ཏིང་པར་ your (honour's)
self: ཏིང་པར་=ཏིང་པར་ I myself; ཏིང་པར་ the mother
herself; ཏིང་པར་ཏིང་པར་ཏིང་པར་ this man is
you (yourself), O king! (*Jā*). 2. the very,
just, etc.: ཏིང་པར་ཏིང་པར་ཏིང་པར་ just where
I am working; ཏིང་པར་ཏིང་པར་ *debsidgrus*
ñid-na close by, at the very spot; ཏིང་པར་ཏིང་པར་
at the very moment; ཏིང་པར་ཏིང་པར་ that which
is honourable in itself. 3. when added to
adjectives it denotes abstract nouns, as in
English the terminations:—ness,—ship,—
ty,—cy,—y, etc., but it is chiefly limited to
the language of philosophical writings (*Jā*).
4. in the more recent literature it is used
resp. for ཏིང་པར་ *khyod* thou, you; ཏིང་པར་ thy,
your; ཏིང་པར་ you, in *W*. 5. = ཏིང་པར་ only
ཏིང་པར་ཏིང་པར་ only the numeral 5; ཏིང་པར་ the
letter za (མ) alone.

ཏིང་པར་ཏིང་པར་ *ñid-bgrus* a very low caste.

ཏིང་པར་ *ñin-mo* 1. day, 2. day, 3. day, 4. day:
the day; the time lighted or illuminated
by the sun. ཏིང་པར་ཏིང་པར་ཏིང་པར་, ཏིང་པར་ཏིང་པར་
ཏིང་པར་ *ñin-na* *ñin-na* *ñin-na* *ñin-na*, *ñin-na*
ñin-na *ñin-na* *ñin-na* *ñin-na*, ཏིང་པར་ཏིང་པར་

ཏིང་པར་ *mun-se! pad-ma* *ñin-na* *ñin-na*
(*Riti*).

ཏིང་པར་ *ñin-gkar* a white, a lucky day
(*Sch*).

ཏིང་པར་ *ñin-gkar* the star that is visible
during the day time: ཏིང་པར་ཏིང་པར་ཏིང་པར་
ཏིང་པར་ an agreeable friend is like the day-
star (*Hyron*. 55).

ཏིང་པར་ *ñin-gyod* the observance of a
fast, rite, etc., for one day.

ཏིང་པར་ *ñin-gkyod* for one day, one
whole day: ཏིང་པར་ཏིང་པར་ཏིང་པར་ཏིང་པར་
ཏིང་པར་ 500 various and wonderful offerings
as the allowance for one full day (*Riti*).

ཏིང་པར་ *ñin-gar* all the day long, during
the whole day; ཏིང་པར་ *ñin-gar* noon; ཏིང་པར་
a day's hire.

ཏིང་པར་ *ñin-gyi rin-la* during the day
time.

ཏིང་པར་ *ñin-gig* one day, once; ཏིང་པར་ཏིང་པར་
daily; ཏིང་པར་ during the day time, by the
day light; ཏིང་པར་ on that day; ཏིང་པར་
the following day, on the following day;
ཏིང་པར་ཏིང་པར་ the 15th day, on the 15th
day; ཏིང་པར་ཏིང་པར་ཏིང་པར་ a person who
brings to light the faith.

ཏིང་པར་ *ñin-chas* = ཏིང་པར་ཏིང་པར་ *ñin-robi*
ñin-robi the requirements of every day;
daily necessities (*Riti*).

ཏིང་པར་ཏིང་པར་ *ñin-har chos-chas* the daily
needs for religious services.

ཏིང་པར་ཏིང་པར་ *ñin-gar-chos-chas* 1. ཏིང་པར་
mun-pa darkness (*ñin-na*), v. ཏིང་པར་ཏིང་པར་
ñin-mo *ñin-na*.

ཏིང་པར་ཏིང་པར་ *ñin-thud-shas*, ཏིང་པར་ཏིང་པར་ *ñi-*
na thud-shas the period of short days:
when the day becomes short.

ཏིང་པར་ *ñin-par* during the day-time, v
Pit. 268 b, line 4.

၇၄၃၅ ၎်း-ပျေဝ် ၁. midday, noon. ၂.
half a day, i.e., six hours.

३५३९ *sin-byed* दिवाकर 1. the sun—the maker of the day. 2. *ash katchal* vermillion (*Smas.* १५५). 3. *zabun* saffron.

ନିରନ୍ତର ନିନ-ବ୍ରାଲ ବାଦ୍ without day, day-
less.

Sin-phei the accumulated works
of several days (*Btsii*).

ཉིན་རེ་མཚན་རེ་ ཤོག་གཏོང་གསལ་བསྐྱོད་ without interruption during day and night,
continually.

ॐ नमो नै-न-mohi-ago नमो the opening
 of the day, day-break; ॐ नमो नै-न-दिनाङ्क;
 the egg of the day, dawn [the egg or
 embryo whence day proceeds; hence
 darkness]S. ॐ नमो नै-न-नमो the noon,
 the highest limit or climax of the day;
 ॐ नमो नै-न-सूर्य, दिनपति, स्वःपति the lord
 of the day, the sun; ॐ नमो नै-न-सूर्य the sun,
 that brings on the day; ॐ नमो नै-न-शनि-
 नमो the gem of the day, the sun; ॐ नमो नै-न-शनि
 the planet Saturn, the son of the sun.

३५ मङ्गल तिथि-पूजन सहोरात्र day and night.

'dya-mad-nyen-pa ཡིན་པའི་སྐབས་ཀྱི་དུང་པ་ བརྒྱུ
the time of the equinox; *'dya-dbyed-nyen-pa* རྩོད་པའི་
སྐབས་ when the sun passes over the meri-
dian not causing increase or decrease (in
the hours of the day). Described as *dbyed-*
dbyed-nyen-pa རྩོད་པའི་སྐབས་ when there is neither
increase or decrease but the sun passes
direct (over the head) (*Eti.*).

མེད་པ་ *sin-shag* 1. day; མེད་པ་གསུམ་ three days. 2. བཤོའ་པ་, བཤིངས་ every day. 3. as a symbol num. 15.

མི་གསུམ་གྱི་ཡིད་ཀྱི་འོད་སྤངས་ལྟར་ རིན་པོ་ལྷོ་གསུམ་གྱི་ཡིད་ཀྱི་འོད་སྤངས་ (A. 74).

३१५६. *Sin-raṣa* = ३५५५ day-break, morning twilight (*Sakr.*).

ཉི་མ་རིང་གི་ལུགས་ཀྱི་སྐབས་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་
the time when the days become long.

ཅིན་རེ་གཅིན་ *nin-re-ḡshin* every day, daily.

Yi-shan pin-ling a day's journey, daily march.

ཉིན་གཅིག་ནས་མིང་ཤར་བཞུགས་ཤིང་། = ཉིན་
མཁའ་ཐོག་དེ་ལྟར་ without interruption, day and
night (A. 150).

ལྷ་བྱེད་པ *ñil-byed-pa* or ལྷ་ལྷ་བྱེད་པ,
also ལྷ་ལྷ་བྱེད་པ *ñil-le byed-pa*, to trickle
down, fall in drops (of tears, etc.): ལྷ་ལྷ་
ལྷ་ལྷ་བྱེད་པ་ནི། ལྷ་ལྷ་བྱེད་པ་ནི། ལྷ་ལྷ་བྱེད་པ་
(Brom. 25.) *Laga-pahi cag-rab* rose up and
tear-drops like peas trickled down.

३. 1. instr. of ३. 2. in compounds
for ३ as in ३०० two hundred, ३०००
two thousand, ३०००० double.

ཡི་རྩེ་གཞི་ཤིང་པ་ *ñig-rgyu shig-pa* serge cloth
in which two threads cross, one stretched
lengthwise (*Btñi.*).

ਸਿਰ-ਭਰਾਸ਼ੀ *siir-bhāshī* *mi* one who looks to the interests both of the State and of the Church; also one who serves two masters (*D. col. 5*).

3. 5. num. fig. 68.

ཐུ་བྱ་མུང་ལེས་ *thū-gu sprang-leb* n. of a kind of worm (*Rtei.*).

𪛗𪛗 ku-ti a pear (*Ld.*).

འུག་འུག་པ *ng ng-pa* to stand out, to project.

ဒုဗ္ဗုဒ္ဓံ *duḥ-rum* lit. the testes cut out ;
 ဒုဗ္ဗုဒ္ဓံ or ဒုဗ္ဗုဒ္ဓံ = ဒုဗ္ဗုဒ္ဓံဒုဗ္ဗုဒ္ဓံ *eunuch*,
 one whose testes have been extracted
 (*Neon.*).

ལྷ་པོ། *Lug-po* I: n. of a place in the province of Tsang.

ཐུག་པ། II: 1. to besmear, to rub gently; ཐུག་པ་མཉམ་པ་ *phug-pa* to rub perfume; 2. to *Sch.* to stroke, to caress. 2. to touch; feel for. 3. to protrude, stretch out: ཐུག་པ་མཉམ་པ་ to stretch one's head out of water; ཐུག་པ་མཉམ་པ་ to look or peep out, to take a peep at.

ཐུག་པ་མཉམ་པ་ *phug-pa me-tog* Carthusian pink (*Jü*).

ཐུ་བྱ་མཉམ་པ་ *phü-wa* 1. many, 2. many, a few; minor; ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ a very little quantity, a little.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* slight defect.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* 1. many, 2. many, a few; minor; ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ a very little quantity, a little.

Syn. ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa*, ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* (Phon.).

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* turnip, turnip soup; ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* turnip leaf, a fragrant gum resin; ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* fresh turnip.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa*, v. ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa*.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* to wander or rove about, to step gently or steal through, to creep. ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ a detective; ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ a spy.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ 1. num. fig. 98. 2. for ཐུ་ལ་མཉམ་པ་.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* = ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* 1. those about (us), retinue, v. ཐུ་ལ་མཉམ་པ་.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* fault of partiality (e.g., in a *Jungpon* district chief or judge). ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* lit. the inclining to one side.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* = ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ (Ca.).

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* 1. an attendant, one near or in waiting; relations, kindred, neighbour. 2. n. of one of the bells. 3. neighbourhood: ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* a beggar belonging to his neighbourhood.

4. ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ (Upali) the disciple of Buddha who narrated the *Vinaya piṭaka*.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* n. of a great ocean lying between the continents of Godāniya and Uttara Kuru (*K. d. 4* 330).

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* a king of the *Naga*.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* trouble, misfortune.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* fellow creature, neighbour (Ca.).

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* a tribal name in Tibet, one of the three:—ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa*, ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa*, ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* (*Yig*).

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ 1. at present or very shortly: (*Yig. k. 29*). ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* the governor Rampin with his officers and chiefs will come very shortly. 2. at the close of.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* time; usage: neighbour; near.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* a pear (*Schtr.*), v. ཐུ་ལ་མཉམ་པ་.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* relations (Ca.).

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* kindred, relations: ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* 1. certainly fit to be among the kinsmen.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* now-a-days.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* one's own people, friends or admirers.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* 1. the male organ. 2. ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* disciple: ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* I shall be your attendant, or I wish to become your disciple; ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* I am becoming a follower.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* relative, kinsman.

ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* or ཐུ་ལ་མཉམ་པ་ *phü-wa* an artificial grove, garden.

ཏེ་པར་སྤྲོད་པ *ñe-war dgyon* འཕམ་མཁའ་ tale, story, romance.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war bregal-wa* བཞིམ་མཁའ་, (འཕམ་པ་) to pass over.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war chags-pa* འཕམ་པ་, འཕམ་པ་ 1. eclipse. 2. བཞིམ་མཁའ་ quarrel.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war tshim-tshogs* འཕམ་པ་ contentment.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war mchod-pa* འཕམ་པ་, འཕམ་པ་ to honour, respect.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war nyal* or incorrectly ཏེ་པར་འཕམ་པ, v. རྒྱ་ལ་ *sku-qa* 1. health (*Mñon.*); = རྒྱ་ལ་ *sku-hdrga*, རྒྱ་ལ་འཕམ་པ་ འཕམ་པ་, འཕམ་པ་. 2. image, likeness (*Mñon.*).

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war hyog-pa* འཕམ་པ་ lit. to stand near; to worship, to wait upon.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war bsten-pa* འཕམ་པ་ service; to attend or take care of.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war rtogs-pa* འཕམ་པ་ to inquire into; investigation.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war bsten-pa* འཕམ་པ་ enjoying, serving, honouring.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war bstan* འཕམ་པ་ advice, counsel.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war bstan-pa* འཕམ་པ་ to command, instruct (*Mñon.*).

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war gdun* = འཕམ་པ་ one attacked with disease.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war hdug-pa* འཕམ་པ་ to fast on the prescribed days.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war nañ-wa* = འཕམ་པ་.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war gnat* = འཕམ་པ་ adulation, also flattery; ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war gyog* འཕམ་པ་ supplication. ཏེ་པར་འཕམ་པ་ འཕམ་པ་ to be near, in attendance (*Mñon.*).

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war gyog-pa* འཕམ་པ་ to enjoy.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war phan* འཕམ་པ་ put together, constructed, produced.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war phan-hdags* འཕམ་པ་ is fit for, suits.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war bphar-hgro* = འཕམ་པ་ འཕམ་པ་ the demon who causes the eclipse of the sun (*Mñon.*).

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war-byed* = འཕམ་པ་ འཕམ་པ་ service, veneration.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war bgyor* འཕམ་པ་ friendship, harmony; ཏེ་པར་འཕམ་པ་ = འཕམ་པ་ འཕམ་པ་ fulfilment, completion, conclusion.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war nu-rig* = ཏེ་པར་འཕམ་པ་ or འཕམ་པ་ འཕམ་པ་.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war dnggs* འཕམ་པ་ prop. support.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war bshag-pa* to make use of, to employ; ཏེ་པར་འཕམ་པ་ འཕམ་པ་ earnest meditation, v. ཏེ་པར་འཕམ་པ་; འཕམ་པ་ འཕམ་པ་ འཕམ་པ་ to apply to Buddha the notion of rareness.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war shi* འཕམ་པ་ relief; it is also applied in reference to འཕམ་པ་, འཕམ་པ་ and འཕམ་པ་, to signify putting out, and forbearance (*Mñon.*).

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war len-pa* 1: ཏེ་པར་འཕམ་པ་ འཕམ་པ་ the five *upādāna* or *elja* or fundamental skandha are:—(1) འཕམ་པ་; འཕམ་པ་ འཕམ་པ་; (2) འཕམ་པ་; འཕམ་པ་ འཕམ་པ་; (3) འཕམ་པ་; འཕམ་པ་ འཕམ་པ་; (4) འཕམ་པ་; འཕམ་པ་ འཕམ་པ་; (5) འཕམ་པ་; འཕམ་པ་ འཕམ་པ་.

The Sanskrit equivalents may be rendered as follows:—

[(1) Form-group; (2) sensation-group; (3) names or idea-group, i.e., verbal association. (4) predisposition-group; (5) knowledge-group]S.

ཏེ་པར་འཕམ་པ II: to seize eagerly, to strive for earnestly, to aspire to; also ཏེ་པར་འཕམ་པ་.

ཏེ་པར་འཕམ་པ *ñe-war steg-par-byed-pa* འཕམ་པ་ [to set fire to, to burn]S.

ਭੇਡ-ਪਾ *ñen-pa* 1. = ਭੇਡ-ਥਾ *ñag-thag*, v. ਭੇਡ-ਥਾ *ñag-thag*. 2. an enemy. 3. to be pained, pinched, pressed hard, e.g., by hunger; to labour, to drudge, v. ਭੇਡ-ਥਾ *ñag-thag*.

ਭੇਡ *ñer* 1. ਭੇਡ-ਥਾ *ñe-war*. 2. used in lieu of ਭੇਡ-ਥਾ *ñi-cu* in counting numerals from 20 to 30. 3. = ਭੇਡ-ਥਾ *nya-ñan* affliction, pain.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* = ਭੇਡ-ਥਾ *groñ-ṭhag* suffering, cry of suffering.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag-yod* उपपत्ति suitability.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag-trun* उपपत्ति, ਆਗ said to = ਭੇਡ-ਥਾ *ñer* self.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* ਆਗ near.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* ਆਗ delight.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* 29; also the 29th day of each month when offerings are made to the demons.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag-yar* उपपੂਰ unlucky accident.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* theme, task (Sch.).

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ñes* = ਭੇਡ-ਥਾ in *W.* drugs, sediment (Jā.).

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag-yod* उपचार offerings; ਪਛੋ-ਚਾਰ or the five kinds of offerings to be made to the gods in worshipping them:— (1) ਭੇਡ-ਥਾ ਫੁਲ flowers; (2) ਭੇਡ-ਥਾ ਚੂੜਾ incense; (3) ਭੇਡ-ਥਾ ਆਗੋਲ lamps; (4) ਭੇਡ-ਥਾ ਭੋਜਨ odours; (5) ਭੇਡ-ਥਾ ਭੋਜਨ eatables, cakes (Yā-sel. 53).

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-byuñ* ਆਗ origination.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-byet* met. a tree.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* = ਭੇਡ-ਥਾ ਆਗ the Buddhist priest who was spiritual guide to As'oka.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* ਆਗ, ਆਗ, ਆਗ personal danger (Jā.). ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag-met* = ਭੇਡ-ਥਾ *ñag-met-pa* or ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag-met* without danger to health (Jā.).

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* = ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag*, v. ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag*.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* 1. ਭੇਡ-ਥਾ ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* to listen to an instruction or direction. 2. ਭੇਡ-ਥਾ ਆਗ alleviation, pacification.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ṭhag* = ਭੇਡ-ਥਾ ਆਗ or ਭੇਡ-ਥਾ the cause of a cause, the original cause (Jā.).

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-pa* 1. acc. to Sch. to tan, dress, make soft. 2. acc. to Jā. in *W.* to snarl, growl. 3. to tarry, stay, linger.

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-ma* in *W.* for ਭੇਡ-ਥਾ red pepper (Jā.).

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-wa* to fall ill; become sick (Sch.).

ਭੇਡ-ਥਾ *ñer-pa* I: ਭੇਡ, ਆਗ, ਆਗ 1. sbst. any evil or misfortune or injurious occurrence: ਭੇਡ-ਥਾ ਭੇਡ-ਥਾ ਭੇਡ-ਥਾ all things noxious are massing together upon his body; ਭੇਡ-ਥਾ a year of calamities, bad harvest; ਭੇਡ-ਥਾ ਭੇਡ-ਥਾ when the harvest had been bad; ਭੇਡ-ਥਾ also ਭੇਡ-ਥਾ ਭੇਡ-ਥਾ the three humours of the body, viz: ਭੇਡ-ਥਾ wind; ਭੇਡ-ਥਾ bile; ਭੇਡ-ਥਾ phlegm. 2. moral fault, offence, crime; ਭੇਡ-ਥਾ the failings of immoral acts; ਭੇਡ-ਥਾ guilt of speech and bad action; ਭੇਡ-ਥਾ in reference to the body, = to commit a fault, a crime, to sin; but the word used for "sin" in the *N. Testament* and in the Christian sense is not ਭੇਡ-ਥਾ but ਭੇਡ-ਥਾ lit. wages of faults, i.e., retribution, punishment.

ཉམ་པ་ *ñep-chag* = ཉམ་པ་ལེགས་ལྷུ་ crime, al-o fine.

ཉམ་པུང་ *ñep-tuñ* a moral slip, 'trespass': ཉམ་པུང་གིས་མོག་ he has met with a moral fall (*Mil.*).

ཉམ་པ་ཁམ་མི་ལེན་ *ñep-pa khas mi-len* uct to confess fault or guilt.

ཉམ་པ་ II: vb. to commit an offence: འདིས་ཅི་ཉམ་ཉེ་ལྷུང་ *bdag-ci ñep-to bzun* for committing what offence has he been seized; གྲུ་མཐུན་པ་ཉམ་པོ་ *gnar ma-gbran-pa ñep-so* not reporting earlier, you did wrong; ལོག་ལམ་པ་ཉམ་པོ་ you have committed a fault by covering it; ཡན་ལེན་ཉམ་པ་ if harm is done to me; ཉིད་ཅི་ཉམ་པ་ལྷོ་ལྷུ་ཤེག་ *khycd-ci ñep-pa smrog-cig* tell me what has befallen you; མི་དྲན་ལམ་ཉམ་པ་ she is she out of her senses; ཅི་ཉམ་པ་ what is the matter (with her)? མ་ཉམ་པ་འཁོར་ལོག་ innocent beings; མ་ཉམ་པ་ཉེ་ལྷུང་ he came out again unhurt. The commoner verbal usage is with ཉིད་པ་ annexed. Thus, in their *N. Testament* translation, the Moravian missionaries invariably use ཉམ་པ་ཉིད་པ་ in the sense of to trespass, commit a fault.

Syn. མོངས་པ་ *mong-pa*; ཉོན་པ་ *kyou-can*; རེག་ལྷུང་ *ñep-bzun*; རྒྱུ་མཐུང་ *xtom-hchiñ*; རྒྱུ་མཐུང་ལམ་ *khriñ-good-gul*; མེན་པ་ལེན་ *methoñ-ica med* (*Mñon.*).

ཉམ་པ་ལྷོ་མཐོ་ *ñep-pa phom-po* ལྷུ་ལྷུ་ལམ་ a great sin, serious fault.

ཉམ་པ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ *ñep-par gñan-byas*, v. ལྷུ་ལྷུ་ has been promised (*Mñon.*).

ཉམ་པ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ *ñep-dpyad mar-dpyod* continually committing mischief or trespasses.

ཉམ་པ་ལྷུ་ *ñep-dpyad* ལྷུ་ལྷུ་ bad habit, immoral conduct.

ཉམ་པ་ལྷུ་ *ñep-byas* a wicked action.

ཉམ་པ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ *ñep-pa byed-pañi co-gam-pa* a tyrant; oppressive tax-gatherer or ruler.

ཉམ་པ་ལྷུ་ལྷུ་ *ñep-dmigs* ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་, ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ reproach; punishment for faults: ཉམ་པ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ considering the punishments of lay life to be great, i.e., ever increasing (*A. 11*). In *C.* "ug-nig" is a term for punishment, penalty.

ཉོ་ *ño* 1. num. fig. 128. 2. carrot (*Cs.*).

ཉོ་ཉོ་ *ño-ti* pear in *Ld.* (*Jā.*).

ཉོ་ལྷུ་ *ño-ucā*, ལྷུ་, pf. and imp. ཉོ་ to buy, to obtain by payment; ཉོ་པ་ a "buyer," of the bride at a Ladak wedding; ཉོ་ལྷུ་ a buyer: ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ whether any or many wants arise he buys, i.e., a constant customer; ཉོ་ལྷུ་ account, bill; ཉོ་ལྷུ་ anything bought, commodity to be bought; ཉོ་ལྷུ་ buying and selling, commerce, traffic; ཉོ་ལྷུ་ལྷུ་ ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ to trade; ཉོ་ལྷུ་ལྷུ་ *ño-ucāhi ched* for buying.

ཉོ་ལྷུ་ *ño-lo* inferior animals which cannot carry burdens: ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ stupid mule-colls and mules of the worst sort whether adult or small are said to be "little *ño-lo*" (*Jig.*).

ཉོ་ལྷུ་ལྷུ་ *ñog-pa* or ཉོ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ soiled, dirtied, made unclean, e.g., of victuals; ཉོ་ལྷུ་ལྷུ་ muddy or foul water.

ཉོ་ལྷུ་ལྷུ་ *ñog-ñog-pa* confused, mixed up.

ཉོ་ལྷུ་ལྷུ་ *ñogs-byiñ* (*Sch.*). too soft; ཉོ་ལྷུ་ *ñog-ñoñ* soft, maudlin, weak. ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ *ñog-can* in *W.* for ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ fowdling; anything (*Jā.*).

+ ཉོ་ལྷུ་ *ñod-pa* = ལྷུ་ ལྷུ་ food.

ཉོན་མོངས་པ་ 1. misery, trouble, distress, any misfortune. 2. vb. to be troubled, in misery: ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ molested by the heat; ཉོན་མོངས་པ་ལྷུ་ལྷུ་ to get

into trouble, to be distressed; ཏོག་མ་མོང་མ་གཤམ་ had you not any trouble? prob. you had no troubles. 3. often has the technical meaning of misery as the result of ignorant clinging to existence and the world, and therefore, in the Buddhist sense, the misery of sin: ཏོག་མོང་མ་ལ་གཤམ་པའི་ ཏོག་མོད་ this does not avail for being delivered from such a misery; ཏོག་མོང་མ་ལ་མེད་པ་ free from troubles, perhaps also sinless: ཏོག་མོང་མ་ལ་ཀྱུ་རྩལ་རྩལ་རྩལ་ the sinner buys the flesh of fish (fa.).

7

ཏོག་མོང་མ་ལ་མ་ non-moñg-pahi sa acc. to Buddhism (K. d. v. 355.) the ten smaller causes of moral misery are:—ཏོག་པ་ wrath, བཞིན་པ་ spite, ཏོག་པ་ ostentation, show, བཞིན་པ་ adhere to what is contrary to Buddhism, ཏོག་པ་ illu-sion, ཏོག་པ་ deception, ཏོག་པ་ jealousy, envy, ཏོག་པ་ covetousness, ཏོག་པ་ pride, ཏོག་པ་ arrogance.

ཏོག་མོང་མ་ལ་ཏོག་པ་ non-moñ-pahi sa-chen bu the ten greater causes of moral or mental misery:—ཏོག་པ་ want of faith; ཏོག་པ་ hgyod-pa repentance or regret; ཏོག་པ་ bartering, also vacillating; ཏོག་པ་ inattention or changing the mind; ཏོག་པ་ confusion or mental derangement; ཏོག་པ་ practicing actions inaccordant with custom; ཏོག་པ་ irreverence; ཏོག་པ་ laughing aloud; ཏོག་པ་ ignorance; ཏོག་པ་ immodesty.

ཏོག་མོང་མེད་པ་ non-moñg med-pa བྱི་མོ་མ་, བྱི་མོ་མ་ free from pain or misery.

ཏོག་མོང་མེག་ non-moñg tshig = བྱི་མོ་མ་ words of idleness (Mñon.)

ཏོག་ཏོག་ nob-nob weak, feeble-minded (Sch.)

ཏོག་ nor 1. = ཏོག་. 2. a rectangle (Cs.).

ཏོག་ nol, imp. of ཏོག་.

ཏོག་ nor pf. of ཏོག་: ཏོག་ a man who has been bought, a slave (Cs.).

གཏམ་གཏམ་ gñags n. of a place in Tibet (Deb. v. 2).

གཏམ་ gñan I: 1. n. of a place in Tibet (Deb. v. 2). 2. very powerful and at the same time fearful.

གཏམ་ II: 1. a pestilential disease, epidemic, infectious sickness, plague; མེད་པ་ གཏམ་ leprosy and small pox are pestilential diseases. The following diseases are mentioned under the term of གཏམ་ pestilence (Sman. 108): གཏམ་ གཏམ་ gzer-thug, གཏམ་ གཏམ་ nag-po rgyug-hgyel, གཏམ་ གཏམ་ klad-gzer, གཏམ་ གཏམ་ hdsun kha-rtaeg, གཏམ་ གཏམ་ hdsun itag-dgye, གཏམ་ གཏམ་ byin-log, གཏམ་ གཏམ་ pho-glan, གཏམ་ གཏམ་ rna-rtsa phug-hdod, གཏམ་ གཏམ་ nam-rn, གཏམ་ གཏམ་ gñan-srin, གཏམ་ གཏམ་ gñan-naq rkun-po, གཏམ་ གཏམ་ gñan-hras, གཏམ་ གཏམ་ gñan-hbur, གཏམ་ གཏམ་ gag-pa. The four remedies prescribed in Tib. medical works for gñan called གཏམ་ གཏམ་ plague killers:— གཏམ་ or lagratramia, གཏམ་ arsenic, གཏམ་ and གཏམ་ musk (Sman. 450). 2. a class of mischievous demi-gods (གཏམ་), also called གཏམ་ the parti-coloured gñan, གཏམ་ the green gñan, and གཏམ་ གཏམ་.

གཏམ་ III: a species of wild sheep, not the *Ovis ammon* but the *Ovis Hodgsoni*. Its range is throughout Tibet, but never in the Sikkim-Himalaya. In the Kuen-lün and Altan Tag ranges, both this species and the true *Ovis ammon* occur.

གཏམ་ གཏམ་ gñan-thab-pa certain medicinal roots so called on account of their curative virtues in plague, namely:— གཏམ་, གཏམ་, གཏམ་ (cags-kyu (Mñ. 2).

གནད་ལྟལ་ *gñan hdu-pa* root of a plant used in the disease called *Gñan-gzer tshu-na* of which high fever and severe aching in the body are chief characteristics.

གནད་ *gñan-pa* or གནད་པ་ 1. cruel, fierce, severe: གནད་པ་པོ་དང་བཟོན་པ་པོ་ the Bon religion is cruel and Buddhism is noble (*Gyal. S.*). ལྷ་གནད་པ་ deities of terror; རྒྱལ་པོ་གནད་པ་ severe justice, cruel laws; དམ་ཅིག་གནད་པ་ rigid vow, a solemn oath. 2. wild, rugged, precipitous: གནད་མ་ a rugged country.

གནད་པ་ *gñah-wa* (in composition, often གན་ only) 1. neck, nape: གན་པ་ལྟར་ the neck is contracted or shortened. 2. = རྒྱུ་ལོ་ གན་པ་ partizan, one backing a side.

གན་ཀྱི་ *gñah-ko* hide or leather of a beast's neck.

གན་ཁོ་མ་ *gñah-khob* screen to protect the neck attached to a helmet.

གན་ཐུ་ལོ་པོ་ *Gñah-khri Btun-po* the first king of Tibet who was carried in a sedan-chair and was therefore called the "neck-chaired."

གན་གོང་དུ་མི་རྒྱལ་ *gñah-gon du mi-grol*, གན་ = གན་.

གན་རྒྱུ་ *gñah-rgyah* in *C.* castellations, parapet.

གན་ནང་ *Gñah-nan* a village on the confines of Tibet and Nepal, but belonging to the former.

+ གན་པོ་ *gñah-po* a witness, one that gives evidence; གན་པོ་ཕྱིན་པ་ to vouch for, to be surety for: གཞི་གན་རྒྱུ་ he became surety for the loan.

གན་ཅི་ *gñah-rtse* the cervical vertebra with its projecting process (*Ju*).

གན་ཅིག་མ་ *gñah-tshig* apinal joints.

གན་རེང་མ་ *gñah-reñs* stiff-necked, obstinate: རེང་པ་གན་རེང་མ་ རེང་པ་གན་རེང་མ་ *Reñs. 28: Ser-gnung*, thou obstinate wretch, listen to this my word. གན་རེང་མ་ *gñah-reñs* can stiff-necked, obstinate.

གན་ཤིང་ *gñah-shin* རྩམ་ yoke (for oxen); གན་ཤིང་ཤིང་ *Gñah-shin hdsin* one of the seven fabulous mountains of Buddhist cosmogony so called on account of its standing out like the yoke of oxen.

གན་པ་ *Gñal* n. of a place in Tibet; གན་པ་ a native of *Gñal*; གན་པ་ལྷ་མོ་ *Gñal-pa grola-tshan* the section of Dzipung monastery where monks from *Gñal* are admitted (*Loñ. 3. 5*).

གནི་ག་ *gñi-ga* = གནི་ག་ ཡོང་ both.

གནི་མེ་ *gñi-xe* sometimes for རྩམ་ sun-beam (*Lex.*).

གནིག་ཏུ་ *gñig-tu* བར་ཆས་ = གནིག་ཏུ་ into one, aimed at one, having only one object in view; but གནིག་ཏུ་ཡོང་ལུག་ seems to = the two loved as one.

གནིད་ མིན་, མཉན་, མིན་, མཉན་, མཉན་ sleep: གནིད་ལྟོ་ to fall asleep: གནིད་མ་ལོ་ I am sleepless; གནིད་མ་ལོང་ sleep has not come, I cannot find sleep; གནིད་རྩམ་པ་ an uninterrupted portion of sleep; གནིད་ལྟོ་ཡོང་ he fell into a sound sleep; གནིད་ལྟོ་ light sleep, a slumber. གནིད་ཀྱི་ཚལ་པ་ *gñid-kyi loy-pa* ལལ་ལྟོ་ལྟོ་ to fall asleep, to sleep: གན་ལྟོ་མང་པོ་དང་ལྟོ་མང་པོ་མི་དེ་ལོ་གནིད་ལྟོ་ལ་ གནིད་ གནིད་ལྟོ་མང་པོ་དང་ལྟོ་མང་པོ་མི་དེ་ལོ་གནིད་ལྟོ་ལ་ *S. phrañ. 288*) he who has attained to the stage of *Ghyor-lam* will not fall asleep. གནིད་མ་ མིན་ལྟོ་ sleepy, drowsy; གནིད་མ་ མཉན་ལྟོ་ sleep interrupted, roused from slumber. གནིད་ཏུ་ མེ་ has gone to sleep.

Syn གནོད་བྱོ *gnid-bro*; གནོད་པོ *gnid-
khi-t*; གནོད་གཡུར་པ *gnid gyur-pa*; རལ་ཏུ་འཁོབས་
ed-tu khol-s-pa; མགས་ *gnal*; གཞིམ་ *gzim*; གནོད་
ལྷན་པ *gnid khyu-pa*; མོངས་ལོ་ཤྭགས་པོ *rmoñg-
pañi grol-s-po*; མིག་འཛུལ་པ *miy hdsunpa*
(*ññon*).

གནོད་པོ *gnid-khod* wishing to sleep.

གནོད་པོ *gnid-rol* somnambulism.

གནོད་མཐུང་པ *gnid mi-dgyan-sa* མ་ཇགས་
wakefulness, sleeplessness.

Syn གནོད་མེད་ *gnid-med*; གནོད་མཐུག་ *gnid-
wa-khyug*; གནོད་ཆག་པ *gnid chag-pa*; གནོད་ཡར་པ
gnid-yar-pa (*ññon*).

གནོད་མོ *gnid-mo* མ་ཇམམུ, འཇུན་ asleep, in
-sleep.

གནོད་མེགས་ *gnid-rmug* dan-d, stupid with
-sleep; གནོད་མེགས་ལོ་མོ་འཇུངས་ཤིང་, ཇུག་ཏུ་བརྟུང་གཞུག་
འདོད་པར་བྱ *(ññon. p. 13)* leaving off sleepi-
ness and indolence, (you) should be always
industrious.

གནོད་གཡུར་པ *gnid gyur-pa* to be overcome
by sleepiness.

གནོད་ལམ་ *gnid-lam* = མི་ལམ་ *rna-lam* dream.

གནོད་ཐོག་པོ *gnid-log khod-pa* to desire
sleep, to be sleepy.

གནོད་མ *gnid-sa* bed, place of sleep.

Syn. མལ་མ་ *nal-sa*; མལ་ཏུན་ *nal-tan*; མལ་མ་
nal-sa (*ññon*).

གནོད་མདུལ་ མ་ཇགས་, མ་ཇགས་ awakened, to
awake; གནོད་མདུལ་པར་འགྱུར་ མ་ཇམམུ to become
awake.

གཞིལ་བ་ *gnil-wa* to be dissipated, to
crumble away; to thaw.

གཞིམ་ *gnis* རི, རལ་ 1. two: རྟོན་དང་འགྱུར་གྱིས་
འཇོ་མེ་བྱོན་ we two shall marry each other;
འཇོ་མེ་འགྱུར་གྱིས་ either of us: རྟོན་དང་གཞིམ་མེ་འགྱུར་གྱིས་
འཇོ་མེ་ which is the better of the two reli-
gions, Brahmanism or Buddhism? རྟོན་དང་
གཞིམ་མེ་འགྱུར་གྱིས་ (man and wife). 2.
both: རྟོན་དང་འགྱུར་གྱིས་གཞིམ་ both Maitreya

and the lord (Atis'a); རྟོན་དང་འགྱུར་གྱིས་ both
you and I.

གཞིམ་གྱི་ *gnis-ka* འགྱུར་གྱི་ the two, both: གཞིམ་
གཞིམ་གྱི་ འགྱུར་གྱི་ the meaning of both; the
interests of both parties; གཞིམ་གཞིམ་ *gnis-
gnis* two each.

གཞིམ་གྱི་གཞིམ་གྱི་ *gnis-kyi gnis sprad-pa*
འགྱུར་གྱི་འགྱུར་གྱི་ placed in two and two (in
pairs).

གཞིམ་གྱི་ *gnis-skyes* རིམ་, རིམ་མཐུགས་
the "twice-born," i.e., a Brahman; used,
also, of birds in general, and of human
teeth.

གཞིམ་གྱི་ *gnis-ga* = གཞིམ་གྱི་ *gnis-ka* both.
གཞིམ་གྱི་གཞིམ་གྱི་ *gnis-gyis khyim* རིམ་མཐུགས་
met. for the female organ.

གཞིམ་གྱི་ *gnis-brgyud* = རིམ་གྱི་ copper.
གཞིམ་མེ་ *gnis-cha* རྟོན་མེ་ half.

གཞིམ་གཞིམ་གྱི་ *gnis-gnis spyod* མེ་ཇུ, མེ་ཇུ
said to be either the curlew or lapwing.

གཞིམ་གཞིམ་གྱི་ *gnis-gnis suñ* pairing, also
male and female living together.

གཞིམ་གྱི་ *gnis-bhuk* རིམ་གྱི་ met. for ele-
phant; གཞིམ་གྱི་འགྱུར་དང་པོ་ the king of elephants.

གཞིམ་གྱི་ *gnis-lab* two-fold, double, twice.

གཞིམ་གྱི་ *gnis-lan* རིམ་གྱི་, རིམ་གྱི་ twice;
also the second age, the age according to
Brahmanical astrology in which two mea-
sures of virtue were left to humanity.

གཞིམ་གྱི་ *gnis-lan-dus* རིམ་གྱི་འགྱུར་གྱི་ the se-
cond age of the present *Kalpa*.

གཞིམ་གྱི་ *gnis-pa* རིམ་, རིམ་གྱི་ 1. the second.
2. having two, possessed of two, e.g., རིམ་གྱི་
གཞིམ་གྱི་ *gnis-pa* having two heads, the
two-headed; རིམ་གྱི་གཞིམ་གྱི་ *gnis-pa* double-
tongued; གཞིམ་གྱི་འགྱུར་གྱི་ all the second one;
གཞིམ་གྱི་མེ་ཇུ རིམ་གྱི་ the second only.

གཞིམ་གྱི་ *gnis-po* རིམ་གྱི་ both, the two.
གཞིམ་གྱི་འགྱུར་གྱི་ *gnis-med gnas-pa* an
epithet of Buddha. གཞིམ་གྱི་འགྱུར་གྱི་འགྱུར་གྱི་

འཇམ་མག་དེ་ a propounder of the non-dualist doctrine; epithet of Buddha.

གཉིས་པེན་ *gnis-hdsin* དམ་ཅན་ holding to two; doubt, unsteadiness, wavering.

གཉིས་པེན་རྒྱུ་ལ་ *gnis-hdsin kta-na* to look upon two things as differing, to think them different.

གཉིས་ཀ་ *gnis-ka'd* the strokes put after a complete sentence (*Situ*).

གཉིས་ཕུ་མེད་པ་ *gnis-su med-pa* འཇམ་མག་, 1. matchless; identical: ར་དང་ཕུ་མེད་གཉིས་ཕུ་མེད་ the king and I are not two indubitably, are the same. 2. n. of the Tantrik work of S'ri Kala-chakra རལ་ལྷ་རྒྱུ་མེད་ (*Mon*).

གཉིས་ཀུམ་ཤོལ་པ་ *gnis-gsum zlog-pa* = རྩོད་ཤོག་ *skyor-tshig* or རྩོད་པེན་ཤོག་ *kyar-wahi tshig* repetition (*Mon*).

གཞུག་མ་ *gnug-ma* acc. to *Cs*. 1. natural, opp. to འཛུགས་པ་ *bcos-ma* artificial, hence (*Sch*) རྩོད་མ་པ་ *gñog-ma*. 2. innate, peculiar; མེས་པ་གཞུག་མ་ peculiar mind; གཞུག་མའི་མེས་པ་ *gnug-mahi seng*; གཞུག་མའི་མེ་ཤེས་ innate wisdom; གཞུག་མའི་དོན་ innate signification or worth; མ་འཛུགས་པ་གཞུག་མའི་རང་དབྱེས་ *ma-bcos gnug-mahi tsuñ-du bdegs* dissolved into the uncreated primordial existence (*Jā*).

གཞུང་དྲཀར་ *gnuñ-dkar* rape seed.

གཞུལ་པ་ *gnul-pa* = སུལ་པ་ *nul-pa*.

གཞེ་བ་ *gne-wa* to woo, court.

གཞེ་པ་ *gne-po* = རྩེ་པ་ *mye-po* a wooer, courtier (*Jā*).

གཞེ་མ་ *gne-ma* (ར་ཤོག་ *nañ-khrol*), ལམ་ལུག་ the coiled intestine (*Zam*), the twisted part of the colon or great gut (*Jā*).

གཞིན་ *gnen* བཟུལ་, བཟུལ་, རྩེ་དུང་, resp. རྩེ་དུང་པ་ *kinsman*, relation: རྩེ་དུང་པའི་གཞིན་

beloved relation; གཞིན་པ་ལྷན་པ་ཏེ་དེ་ལ་ to love one's relation; གཞིན་ཏེ་ཕུ་མེད་ mother-in-law by relation; as a degree of relationship; གཞིན་ཏེ་དེ་ལ་ *gnen byed-pa* to marry, to become related by marriage; གཞིན་ཏེ་ཕྱི་ཕྱོགས་ friends and relations; གཞིན་ཏེ་ཕྱི་ཕྱོགས་པ་འདྲོད་འགལ་ལྷན་པ་གཞི་ attachment towards friends quivers like water, &c. (*Lo*. 24); མ་གཞིན་ *phu-gneu* relations on father's side; མ་གཞིན་ *ma-gneu* relations on mother's side; འཇམ་མག་ཏེ་དེ་ལ་ *bcos-gnen* ལམ་ལུག་པའི་གཞིན་ spiritual friend, generally a lama scholar who is versed in the Buddhist metaphysics.

གཞིན་པ་ *gnen-po* helper, friend, assistant, esp. spiritually; རྩེ་གཞིན་པ་ལ་མང་པར་ཏེ་ཕྱི་ཕྱོགས་པ་། bless, that it may become a good spiritual help གཞིན་པ་ལ་མ་རྩོལ་པར་ without looking upon a spiritual adviser; བོད་འདུལ་པའི་གཞིན་པ་ the spiritual discipliner of Tibet (*Avalokite-s'vara*); (applied to thing-) remedy, means, expedient, antidote; འདུལ་པའི་མེས་པ་ཏེ་དེ་ལ་འཇམ་མག་ assistants in curing maladies (e.g., medicine, diet, etc.); རྩི་གཞིན་པར་ *dehi gnen-por* as a remedy for; རྩེ་པའི་ལམ་པའི་ཤེས་པའི་གཞིན་པར་ *grub-pahi thabs na-ces-pahi gnen-por* as a remedy for helplessness in acquiring a certain object, i.e., direction or instruction how to obtain it (*Jā*).

Syn. རྩེ་དུང་པ་ *gnen-phyogs*; རྩེ་དུང་པ་ *gid-kyogs*; འཇམ་མག་པ་ *mdaah-bcugs*; རྩེ་པ་ *gn*; འཇམ་མག་པ་ *hkhor-med*; རྩེ་དུང་པ་ *gid gnun-pa*; འཇམ་མག་པ་ *mdaah-bces*; རྩེ་དུང་པ་ *grogs-po*; འཇམ་མག་པ་ *mdaah-was bcings*; རྩེ་པ་ *blo-nu-na*; རྩེ་དུང་པ་ *rañ-phyogs* (*Mon*).

གཞིན་པ་ *gnen-can* བཟུལ་ used in polite language for གཞིན་པ་ *gnen*.

གཞིན་ཏེ་དེ་ལ་ *gnen ne-na* or གཞིན་ཏེ་མེད་ *gnen ne-mo* རྩེ་དུང་, རྩེ་དུང་པ་ near relations, cousins.

གཞིན་ཏེ་འབྲེལ་ *gnen ne-bdrel*, v. relatives by blood or marriage connection.

of guests but) practically a general manager or secretary under a king, minister, or landlord.

Syn. མིག་གི་མེས་པོ་མག་ mig-gi chos-can; རྒྱ་མིག་པ་ /de miy-pa; མར་གི་རྒྱ་མེས་ nañ-gi gru-hsain; ལྷ་གེར་ sku-gñer or ལྷ་གེར་པ་ a keeper of images of gods, &c. (Mñon.).

གེར་པ་ gñer-wa or གེར་ཕྱིན་པ་ gñer byed-pa
to tend, to take care of, to provide for;
to seek for; to procure, to acquire. རྒྱ་གེར་པ་ don gñer-wa to earn money, to take interest on money; རྒྱ་དུ་གེར་པ་ don-du gñer-wa to provide for, to strive to procure; ལྷ་ཕྱིན་པ་ རྒྱ་དུ་གེར་པ་ལྷ་མས་ people who desire to have property; རྒྱ་གེར་པ་ don-gñer exertion, effort, zeal; རྒྱ་གེར་པ་ཆེན་པོ་ལྷ་མས་ don-gñer chen-po dgos great exertions are necessary; ལྷ་དང་ཕྱིན་གྱིས་ རྒྱ་གེར་ཕྱིན་པ་ investigating both the primary and secondary causes; རྒྱ་གེར་པ་ don-gñer can zealous, pains-taking.

གཏེར་མ་ gñer-ma བ་ལྷོ་ wrinkles (of the face), a fold of the skin; གཏེར་མ་རྒྱ་མས་ gñer-ma dāñs བཤམས་བཤམས་ defined wrinkles; གཏེར་མ་མང་ བ་ལྷོ་མཐུ་མས་ with many wrinkles; གཏེར་མ་རྒྱ་མས་ལྷ་མས་ the wrinkles have become settled or rigid, vb. གཏེར་པ་ gñer-pa to wrinkle; རྒྱ་ལྷོ་གཏེར་པ་ gna-goñ gñer-wa to knit the brows, to frown. རྒྱ་གཏེར་པ་ མཚན་པ་ a frown, a severe, angry look; རྒྱ་གཏེར་པ་ khro-gñer can with frowning looks; the goddess Dolma in her terrific, frowning manifestation is called རྒྱ་མ་ལྷོ་གཏེར་པ་ Sgrol-ma Khro-gñer-can མཚན་པ་མཐུ་མས་.

གཏེར་མ་མཐུ་མས་ gñer-ma khums-pa, རྒྱ་མ་ལྷོ་མས་ the object not fulfilled (A. 65).

གཏེར་མ་མཐུ་མས་ gñer-ma can wrinkled.

གཏེར་མ་ལྷོ་གཏེར་ gñer-maḥi gdoñ lit. the wrinkled-faced; met. a monkey.

གཏེར་མ་ gñer-lhañ store or store-room; house where provisions are stored up: གཏེར་མ་གཏེར་ཕྱིན་ gñer-lhañ gdoñ-byed issuing of article; from the stores; one who issues such.

ཕྱི་མ་ gñel-wa=ཕྱི་མ་པ་ šal-wa བས་ fatigue, also བས་ཕྱི་མ་, to get tired; acc. to some authors, the proper spelling is: ཕྱི་མ་པ་ gñel-wa.

གཏོག་པ་ gñog-pa to desire, wish earnestly (Cs.), v. གོག་པ་ gñoy-pa (Jā.).

གཏོག་པ་ gñod strength, durability, stoutness; གཏོག་པ་ gñod-can strong; གཏོག་པ་ gñod-chuñ or གཏོག་པ་ gñod-med weak; གཏོག་པ་ lus gñod-chuñ a weakly body or feeble constitution (Jā.).

ཁ་གཏོག་པ་ gñod-ka=ཁ་གཏོག་པ་ khkhor-ka importance, worth. གཏོག་པ་མ་ལྷོ་=1. unimportant, worthless. 2. generous or charitable

གཏོག་པ་ gñog n. of a tribe in Tibet (Loñ. 23).

མཉམ་པ་ ḥñan boat, skiff, wherry.

མཉམ་པ་ ḥñan-pa boatman, ferry-man. མཉམ་པ་ལྷོ་གཏེར་པ་ a fish-skin (Sman. 350). མཉམ་པ་ལྷོ་གཏེར་པ་ ḥñan-yod ལ་ལ་ལ་ n. of a city in Kos'ala where Buddha resided for many years. Occasionally མཉམ་པ་ occurs erroneously for མཉམ་པ་ to hear.

མཉམ་པ་ ḥñed-pa pf. and imp. མཉམ་, fut. མཉམ་ 1. to rub, between the hands or feet, e.g., ears of corn. 2. to tan, curry, dress; མཉམ་པ་མཉམ་པ་ to tan skin. 3. to coax (Cs.).

མཉམ་པ་ ḥñan མཉམ་, མཉམ་པ་ similar, equal, like (Mñon.).

Syn. བད་པ་ *hda-pa* or ལྷ་བྱ་ *lta-bu* also རེ་རྒྱ་
i. -lta, རེ་མཚན་པ་ *de mshun-pa*.

མཉམ་དཀར་ *mnam-dkar*; མཉམ་བྱེལ་ *mnam-kyes*
同事者 colleague, brethren in the same
work or profession.

མཉམ་འབྱུང་གསལ་པ་ *mnam-hgyur bkhal-pa* the
age or *Kal-pa* next to terminate (D.R.).

མཉམ་འཇིག་ *mnam-hjog* = མཉམ་པ་འཇིག་པ་ ཡིན་པ།
等持 contemplation, preserving the
equanimity of the mind.

མཉམ་ཉིད་ *mnam-nid* = ཐུམ་མད་ *phyum-chad*
平等, 平等性 impartiality, evenness, equa-
lity; justice. མཉམ་ཉིད་ལེ་ཤིན་པ་ *mnam-nid ye-
ces* the knowledge to be acquired by con-
templation, i.e., by *Samadhi*.

མཉམ་མཉམ་ *mnam-mnam* 平等 level, very
even; smooth.

མཉམ་དུ་ *mnam-du* 1. together, in com-
pany with. མཉམ་དུ་འགྲོ་པ་ *mnam-du agro-pa*
going together. 2. in *མཉམ་པ་* 等年 等年
yearly, annually.

མཉམ་ཐད་འཇུག་པ་ *mnam-dan bkhal-pa* the
Kalpa that is continuing (D.R.).

མཉམ་གསལ་ *mnam-gnas* 平等 residing to-
gether; also of equal position.

མཉམ་པ་ *mnam-pa*, ཅམ་, ཅམ་པ་, ཅམ་པ་, ཅམ་པ་
1. like, alike, equal, same: མཉམ་པ་ཡོད་
mnam-pa yod they are alike, equal, not
differing; ལྷ་དང་མཉམ་པ་ཡོད་ *lha-dan mnam-pa
yod* they are like unto the gods. རྒྱུ་མཉམ་པ་
shun-pa mnam-pa roundish; རྒྱུ་མཉམ་པ་ *vig
mnam-pa* of equal birth, rank; དུས་མཉམ་པ་ *du
mnam-pa* contemporary, simultaneous;
མཉམ་པ་འབྱུང་པ་ to become equal, to be equal.
2. even, level, flat; བལ་མཉམ་པ་ མཉམ་པ་ *mnam-
pa* flat like the palm of the hand.

མཉམ་པ་འཇིག་པ་ *mnam-pa brjod-pa* 平等
to invite impartially.

མཉམ་པ་མེད་པ་ *mnam-pa med-pa* 不平
uneven; unequally.

མཉམ་པ་འཇིག་པ་ *mnam-par hjog-pa* 等持
to adjust for contemplation.

མཉམ་པ་འཇིག་པ་ *mnam-par bshaj-po* 等持
等持, 等持, 等持, 等持 to compose the
mind to perfect rest for meditation.

མཉམ་པ་ཕྱི་པ་ *mnam-par byed-pa* to make
even or level, to equalize; to divide
equally; མཉམ་པ་མེད་པ་ *mnam-pa me-
perturbability, evenness of mind; not to
be affected by kindness or by the reverse.
མཉམ་པ་ *mi-mnam-pa* unequal, uneven.*

མཉམ་པ་མེད་པ་ *mnam-bral* 不平
unequalled, matchless.

མཉམ་པ་མེད་པ་ *mnam-med, v. མཉམ་པ་མེད་པ་* *mnam-bral.*

མཉམ་པ་མེད་པ་ *mnam-gsum* 等
lit. receiving equally; finishing.

མཉེ་བ་ *mtse-wa* or མཉེ་བ་མཉེ་བ་ *mtse bshin-pa*
揉, 揉, 揉, 揉 to tan, to rub; མཉེ་བ་མཉེ་བ་
tanned, rubbed; མཉེ་བ་མཉེ་བ་ will tan or rub,
v. མཉེ་བ་ *mtsed pa*.

མཉེ་བ་མཉེ་བ་ *mtse-hbol* cushion, a pillow.

མཉེ་བ་མཉེ་བ་ 1. *mtsen-pa* resp. མཉེ་བ་ *phyang
mtsen-pa* 柔软, 柔软 flexible, pliable,
supple, soft. 2. = མཉེ་བ་ *mtsen-pa* 柔软
tender, soft.

མཉེ་བ་མཉེ་བ་ *mtsen-teng* soft and pliant or
flexible.

མཉེ་བ་མཉེ་བ་ *mtsen mtsel-wa* to make soft
by tanning (Sch.).

མཉེ་བ་མཉེ་བ་ *mtsen-mtses* མཉེ་བ་ *ucin-pa* to
curese, to fondle (Sch.).

མཉེ་བ་མཉེ་བ་ *mtsen-par hgyur-wa* to
become soft.

མཉེ་བ་མཉེ་བ་ *mtsen-par byed-pa* 柔软
to make soft, smooth, flexible.

མཉེ་བ་མཉེ་བ་ *mtsel-wa* = མཉེ་བ་ *hal-wa* or མཉེ་བ་
མཉེ་བ་ *thak chad-pa* to be tired, fatigued.

chu-rñog med = ཇུ་རྣོག་མེད་ *chu teañ-wa* pure water (Mñon.).

ཏྲུག་མ་ཚད་ *rñoyg-tehag* n. of a disease (Jü.).

ཏྲུ་རྩ་ *rñoñ* = ཇུ་རྩ་ *gal* 罣套 trap, snare.

ཏྲུ་རྩ་ *rñoñ-wa* pf. བཏྲུ་ *brñoñ* fut. བཏྲུ་ *brñoñ*, imp. ཏྲུ་ 1. to ensnare, trap (Ca.).
2. = ཏྲུ་ *rkyañ-pa* 抻出 to stretch out.

ཏྲུ་མ་ *ñā-nañ* = ཏྲུ་མ་ *ñāñ-nañ*.

ཏྲུ་ལྷ་ *ñā-lo* = ཏྲུ་ལྷ་ *ñā-lo*.

ཏྲུག་པ་ *ñāgy-pa* col. for ཏྲུག་ *ñāgy-pa*.

ཏྲུག་མ་ *ñāng* = ཏྲུག་མ་ *ghyang* music, harmony (Jü.).

ཏྲུ་ *ñāg* 1. = ཏྲུ་ *rgyu-rkyen* reason; ཏྲུ་མེད་པ་ *ñāg-med-par* without reason, pretence or provocation : ཏྲུ་མེད་པ་ཏྲུ་མེད་པ་ *(A. 62)* the reason of Atiśa's undertaking to proceed to Tibet was the welfare of animate beings. 2. ཏྲུ་མེད་པ་ *ñāg hloggs-pa* = ཏྲུ་མེད་པ་ *skyon brjod byed-pa* 查無實據; ཏྲུ་མེད་པ་ཏྲུ་མེད་པ་ *skyon-med-par skyon brjogs-pa* to impute fault where there is none, malicious accusation or imputation; ཏྲུ་མེད་པ་ *ñāg brdoug-pa* to bring an action against, to prosecute; ཏྲུ་མེད་པ་ *ñāg byed-pa* (with a dat.) to use a pretence or pretext.

ཏྲུ་པ་ *ñāg-pa* pf. and fut., ཏྲུ་ *brñāg*, imp. ཏྲུ་ *ñāg* to relate, to report; ཏྲུ་ལྷ་ *lo-rgyus* *ñāg-pa* to relate a story; ཏྲུ་ལྷ་ *rñi-lam* *ñāg-pa* to relate a dream; ཏྲུ་ལྷ་ *glam* *ñāg-pa* to state, inform, give notice; to rehearse.

ཏྲུ་མེད་པ་ཏྲུ་མེད་པ་ *ñāg-med* *ñāg-dkris* imputation without cause; false charge.

ཏྲུ་ *ñān* 耳, 耳, resp. for ཏྲུ་ *rñā-wa* the ear: ཏྲུ་མེད་པ་ *rgyal-poñ* *ñān-du* *thog* it came to the king's hearing. ཏྲུ་མེད་ *ñān-kñāñ* the ear-hole, hearing.

ཏྲུ་ཏྲུ་ *ñān-gyi* *goñ-rgyan* 耳環, 耳環 ornament worn on the tip or upper lap of the ear; ཏྲུ་ཏྲུ་ *ñān-rgyan* 耳環 an ear-ring; ཏྲུ་ཏྲུ་ *rñā-rgyan* 耳環 ear-ornament.

ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *ñān* *gyogs-ma* = ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *ñān* *buñ-med* *blo-lan-nia* (Mñon.) a noble and generous lady.

ཏྲུ་ཏྲུ་ *ñān-ñag* lit. speech which is agreeable to the ear. 1. 詩, 詩 poetry as one of the four divisions of the science of words. 2. = ཏྲུ་ཏྲུ་ *pa-añs* 金星 the planet Venus.

ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *ñān-ñag* *ñkhan* 1. 詩, 詩 a describer, poet. 2. a learned man (Mñon.).

ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *ñān-ñag* *ñkhan-po* 金星 the planet Venus; the spiritual guide of the *Asura* demigods.

Syn. ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *gcab-pa* *ñāñs*; ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *ñān* *proñ-bu*; ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *lha-nin* *brī-ma* (Mñon.).

ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *ñān-ñag* *ñkhañ-dñāñ* 詩人 chief poet; a complimentary address to the learned.

ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *ñān-ñag* *ro-lan* = ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ lit. a humorous expression; but includes ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ a religious discourse, ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ soft language ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ sweet words ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ conciliatory mild expressions; ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ pleasant words ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ moral sayings (Mñon.).

ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *ñān-grags* fame, reputation.

ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *ñān-ñjyeg* polite and gentle (Yig. k).

ཏྲུ་ཏྲུ་མ་ *ñān-ñjod* 圖, 圖 graphic description.

ནུ་པའི་བ་ *ñān-gtod-pa* to give ear to: ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་གྱི་མཉམ་པའི་མ་ཕྱོད་ཅིག་ *kye rgyal-pa chen-po bday-gi tshig hdi-la ñān gtod-rig* (1) great king, do lend your ears to my speech (*Uttom. 136*).

ནུ་པ་ *Ñān-nañ* also called མཁའ་པ་ *Mnab-nañ* n. of a district in N. Western Tibet.

9

ནུ་པ་ *ñān-pa* 1. like བྲག་པ་ *grags-pa* བཟུང་, བཞིས་པ་ fame, renown, glory, praise: ཕྱི་ཁྱི་ནུ་པ་བུ་ལ་བཟུང་ བྲག་པ་ your fame has spread in the ten quarters, i.e., all over the world; དེའི་ནུ་པ་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *d.ñi ñān-pa rgyal-pa tsho* his praises are heard far and wide; ཅེས་དེའི་ནུ་པ་བུ་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ceṣ dehi ñān-pa hrjod-ciñ* thus speaking praisingly of him; ཅེས་པའི་ནུ་པ་ལ་ཁྱེད་པའི་ *ceṣ-paḥi ñān-pa-la rten-naṣ* relying on a rumour of this purport; ཅེས་ནུ་པ་བ་དང་བྲག་པ་བཟུང་བུ་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ceṣ ñān-pa dañ rgyal-pa chen-po byuñ* so his praise and great fame arose; དེའི་ནུ་པ་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *dehi ñān-du* to his praise, or to his hearing. 2. adj. well-sounding, sweet to hear; ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān-par smra-ica* བྲིམ་བུ་ sweet expression, sweet and polite language; ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān-par lund* བྲིམ་བུ་ that does pleasant things; ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *dpe-can* n. of a warbling bird, v. ཀ་ཀ་པའི་ཀ་ *ka-la piñ-ka* (*ññon*). ནེ་མུ་འཇམ་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *a monk having a well-sounding voice; མཉམ་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ tshig ñān-par* with pleasant words; ཕྱི་པའི་ *ñān-pkañ* melodious language. 3. vb. to praise, extol, glorify. 4. = མཁའ་པ་ག་ *gor ma-chag* མཁའ་པ་ without interruption (*Lex.*).

མི་ནུ་པ་ *mi-ñān-pa* 1. discordant, grating; མཁའ་པའི་ནུ་པ་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *skad-mi mi-ñān-pa ser-ica* to utter discordant cries; (*Jā.*). 2. offensive, insulting: མཁའ་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān-shig bday-la rtsod-ciñ* མཁའ་པའི་ *hrjod* he who in a dispute says to me insulting words མི་ནུ་པ་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *mi-ñān-par*

ser-ica dañ-du len-pa to put up with offensive remarks.

ཕྱི་པའི་ *gtum ñān-pa* 1. good joyful news, glad tidings; ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *gtam-ñān byed-pa* to bring glad tidings. 2. pleasant conversation (*Ca.*); = ཕྱི་པའི་ *ñān-grags*, v. བྲག་པ་ *grags*; ཕྱི་པའི་ *ñān-rgyud* = ཕྱི་པའི་ *ñān-rgyud* oral instructions of lamas.

ནུ་པའི་ *ñān-phra shu-ica* to slander, to backbite.

ནུ་པའི་ *ñān-āphrin* 1. good tidings, gospel. 2. n. of a bird which lives very long (*ññon*).

ནུ་པའི་ *ñān-tshig* མཉམ་པའི་, ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān tshig-gi rig-byed* མཉམ་པའི་ the third Veda of the Hindus. ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān-tshig byuñ* མཉམ་པའི་ grown out of the Sāma-Veda.

ནུ་པའི་ *ñān-shu* petition, memorial; ཕྱི་པའི་ *ñān-shu* ཕྱི་པའི་ to present a petition.

ནུ་པའི་ *ñān-ṣal* the flap of the ear.

ནུ་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān-gaan hbebs-pa*, མཉམ་པའི་ invitation; to invite, to call attention to.

ནུ་པའི་ *ñān-arab* = ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān-dug che-ica* credulous; ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *rjeñi ñān-arab* the king's credulity (*Gyal. 2*).

ནུ་པའི་ *ñān-thoñ-ica* to make dear.

ནུ་པའི་ *ñān-pa* to smack with the lips (*Sch.*).

ནུ་པའི་ *ñān-pa* 1. vb. to think, consider, imagine: ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān-pa* we thought we should give up the jewels; ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān-pa* thinking I should commit suicide; ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *yon-tan dañ* ཕྱི་པའི་ *ñān-pa* considering him to be possessed of talents. 2. sbst. thought, sense, mind, sensation: ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān-pa* ཕྱི་པའི་ *chos byas-na* ཕྱི་པའི་ *ñān-pa* ཕྱི་པའི་ *gdañ* we have thoughts of practising religion; ཕྱི་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་པའི་ *ñān-pa* ཕྱི་པའི་

ཉིང་ཁ *ñiñ-kha* ལུང་བ the heart; ཉིང་ཁ *ñiñ-khar* on the heart, at heart.

ཉིང་ཁམ་ *ñiñ-kham* the heart; acc. to *Sch.* courage.

ཉིང་ཁ *ñiñ-khu* = ཉིང་ཁ *ñiñ-khu*.

ཉིང་ག *ñiñ-ga* the breast: ཉིང་ག་ཁྱུ་མང་གྱུ་མ་
ལ་ལོ་པ་ལོ་ *ñiñ-gar spu-ma skyes-pa bde-*
scar btshe he will live to be happy on whose
breast grows much hair (*Mi.*).

ཉིང་དཀར་པ་ *ñiñ dyab-ta* ལུང་ལོ་ལོ་ heart's
content, joy, cheerfulness.

ཉིང་རྒྱལ་ *ñiñ-grogs* ལུང་ལྟ་, བཅས་ a sym-
pathizing friend, a bosom friend.

ཉིང་མ་ *ñiñ-can* courageous, spirited, bold.

ཉིང་རྒྱལ་པ་ *ñiñ gtso-pa*, v. ཉིང་མ་ *ñiñ rje-ica*
ཆམ་པ་ mercy, compassion.

ཉིང་ཆུ་ལྟ་ *ñiñ-chu bhang* in *W.* afflicted
with dropsy in the pericardium (*Jā.*).

ཉིང་མེ *ñiñ-rje* ལུང་ལྟ་, དཔལ་, ལུང་ལྟ་ kind-
ness, mercy, compassion: ལུང་ཉིང་མེ་ལྟ་བུ་ to
meditate with pity for all men. ཉིང་མེ་ཉིང་མེ་
ñiñ-re rje, occurs in ཉིང་མེ་ལྟ་ལྟ་ ཉིང་མེ་ *khyod Bod-*
tnams ñiñ-re-rje I pity you ye Tibetans
(*A. 65*).

Syn. ལུང་ལྟ་མེ་ *thugs rje*; ལུང་ལྟ་ *btsa ta*;
ལུང་ལྟ་ *rjes chags*; ལུང་ལྟ་ *rjes-mu btsa*
(*ññon.*).

ཉིང་མེ་ལྟ་ *ñiñ rje ska* lamentation; cry
of compassion.

ཉིང་མེ་ལྟ་ *ñiñ-rje-can* ལུང་ལྟ་ merciful,
kind hearted; a merciful person.

ཉིང་མེ་ལྟ་མེ་ *ñiñ rje chen po*, ཉིང་མེ་ལྟ་
ñiñ rje *lha*, are names of Avalokites'-
vara.

ཉིང་མེ་ལྟ་མེ་ལྟ་མེ་ *ñiñ rje chen po pad-*
dkar ལུང་ལྟ་མེ་ལྟ་མེ་ n. of a sūtra in the *Kāh*
gyur, vol. 2, *ñdo* section.

ཉིང་མེ་ལྟ་ *ñiñ-rje bral* = ཉིང་མེ་ལྟ་མེ་ལྟ་
ñiñ-rje ལུང་ལྟ་ devoid of mercy or com-
passion, merciless, cruel. The following

ten acc. to Buddhism are included in
the category of those who are called
ñiñ-rje-bral:—ལུང་ལྟ་ butchers; ལུང་ལྟ་
sellers of ducks; ལུང་ལྟ་ sellers of pigs
or pork; ལུང་ལྟ་ fishermen; ལུང་ལྟ་
hunters; ལུང་ལྟ་ bird-catchers; ལུང་ལྟ་
drivers of donkeys
and other beasts of burden who lading
them heavily beat them; ལུང་ལྟ་ robbers
and way-layers; ལུང་ལྟ་ murderers;
ལུང་ལྟ་ slayers of oxen, etc. (*K. da.*
5204).

ཉིང་མེ་ལྟ་ *ñiñ-rje mo* 1. compassionate:
you are compassion personified. Acc. to
Jā. in ཉིང་མེ་ལྟ་མེ་ལྟ་མེ་ལྟ་ you are much
to be pitied. 2. colloq. dearest, most
beloved, amiable, charming.

ཉིང་མེ་ལྟ་ *ñiñ ñe-ica* 1. = ལུང་ལྟ་ *ñe-ka*, or
ཉིང་མེ་ *ñe-ica*, friendly, amicable, loving,
affectionate. Figurative expression for it
is ལུང་མེ་ལྟ་ *ñiñ-kyi zchu btsu* (*Yig. k. I.*)
2. dear and near relatives. 3. ལུང་ལྟ་
money.

ཉིང་མེ་ལྟ་ *ñiñ-gtobs* ལུང་ལྟ་, ལུང་ལྟ་, ལུང་ལྟ་
fortitude; character; courage, spirit.
virtue: ལུང་ལྟ་ལུང་ལྟ་ལུང་ལྟ་ལུང་ལྟ་
ལུང་ལྟ་ལུང་ལྟ་ལུང་ལྟ་ལུང་ལྟ་ fortitude and
enlightenment increasing in the wise and
learned; they go not after evil deeds and
indolence (*Ld.*; *ññon.*).

ཉིང་མེ་ལྟ་མེ་ *ñiñ-gtobs can* ལུང་ལྟ་, fear-
less; possessed of fortitude, moral courage.

Syn. ལུང་ལྟ་ *dpal-po*; ལུང་ལྟ་ *ñam-ñā*
med; ལུང་ལྟ་ *shun-pa mi-ññah*; ལུང་ལྟ་
gtobs-chen; ལུང་ལྟ་ *pya-rol gñon* (*ññon.*).

ཉིང་མེ་ལྟ་མེ་ *ñiñ-gtobs-che* ལུང་ལྟ་, ལུང་ལྟ་
great soul, one of great fortitude.

ཉིང་ལྟ་ *ñiñ-glam* confidential speaking
a secret: ཉིང་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *ñiñ-glam yin*
gyi sems-la shoy (*Lo. 30.*) put away in
your mind talk which is confidential;
ལུང་ལྟ་ལྟ་ *btsa-bahi ñiñ-glam* the secret

speech of kindness or of love; ཐུག་པོ་ཉིང་གསུམ་
phan-pohi sniñ-gtam useful admonition.

ཉིང་ཐུག་གཉིང་ *sniñ-gdug gter* 胆量充足; = ཉིང་
ཐུག་པོ་ཉིང་ཐུག་པོ་ intrepid, one
whose heart is stored with courage (*A.*
K. I, 18).

ཉིང་ཐུག་པོ་ *sniñ-du gdug-pa* or ཉིང་ཐུག་པོ་
charming; handsome; ཉིང་ཐུག་པོ་ཉིང་ཐུག་པོ་
མཛེས་པ་ *gsung mdzes-pa* very handsome per-
son, charming (*Mon.*); in *W.* liked, be-
loved, darling, favourite; ཉིང་ཐུག་པོ་ཉིང་ཐུག་པོ་
sniñ-gdug shig-bdug he is a general fa-
vourite; ཉིང་ཐུག་པོ་ *sniñ ma-gdug* not hand-
some, not charming; acc. to *Jā.* bad
people.

ཉིང་ཐུག་པོ་ *sniñ-bdom* ornamental equipments
of a riding horse, generally what is put
on its breast (*Rtsii*).

ཉིང་ཐུག་པོ་ *sniñ bdag-pa* to wish, to desire,
to long for; ཉིང་ཐུག་པོ་ *xi-sniñ bdag-pa* to
long to eat, to be craving for food; ཉིང་ཐུག་པོ་
ཐུག་པོ་ ardently wishing to go.

ཉིང་ཐུག་པོ་ *sniñ-gdug* a beloved one; a sweet-
heart (*Nag. 29*).

ཉིང་ནད་ *sniñ-nag* 1. = ཉིང་ནད་ *sniñ na-ros*
disease of the heart, but not often any
physical disorder; heart-sickness; grief
on account of injury suffered from others.
2. defined as ཉིང་ནད་པོ་ཉིང་ནད་པོ་ *sem-la nag*
pa shag-pa vindictiveness, to keep a
grudge at heart: ཉིང་ནད་པོ་ཉིང་ནད་པོ་ ཉིང་ནད་པོ་
ཉིང་ནད་པོ་ ཉིང་ནད་པོ་ ཉིང་ནད་པོ་ ཉིང་ནད་པོ་
mya-han sem-bkhi ugs yi mi-bde shid ho-chag sniñ-
chag she-pdañ drag-pog sniñ-nag skyed.
Sniñ-nag is caused by fits of anger,
sleeplessness, starvation, despair and men-
tal derangement from troubles, etc. The
disease is of seven kinds:—(1) ཉིང་ནད་པོ་ dropsy
of the heart, (2) ཉིང་ནད་པོ་, (3) ཉིང་ནད་པོ་ཉིང་ནད་པོ་,
(4) ཉིང་ནད་པོ་, (5) ཉིང་ནད་པོ་, (6) ཉིང་ནད་པོ་, (7) ཉིང་ནད་པོ་
(*Nag. 34*).

ཉིང་པོ་ I: *sniñ-po*, མཛེས་པ་, མཛེས་པ་
the pith, essence, heart; ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ ཉིང་པོ་
sniñ-po na-yin pa med-par gyur 無用無益,
far from being useless; useful. ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་
skad-kyi sniñ-po the substance of a
speech; ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ *chos-kyi sniñ-po* the
essential part or purport of a work or
the main substance of a doctrine; ཉིང་པོ་
ཉིང་པོ་ *don-sniñ bbyin-pa* to draw out a
summary, the sum and substance (of a
writing): ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་
ཉིང་པོ་ *sem-can thams-cad sañ-rgyas kyi sniñ*
po can yin-na if all living beings have the
pith and essence of, i.e., partake of the
nature of, Buddha; ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ *de-bkhiñ bcegs-paḥi sniñ-po* the spirit
of Tathāgata; ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ *byaḥ-chub sniñ-*
po; the spirit of the *Boḥisattva*, i.e.,
Buddhahood. ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ *strog-gi sniñ-*
po hñul-wa to offer one's heart's blood,
to pledge one's own life. The five chief
essences or *sniñ-po* of food are:—1. ཉིང་པོ་ salt,
2. ཉིང་པོ་ fruits, 3. ཉིང་པོ་ treacle, 4. ཉིང་པོ་ honey,
5. ཉིང་པོ་ red sesame (*Rtsii*).

ཉིང་པོ་ II: 1. ཉིང་པོ་ flower. 2. ཉིང་པོ་
the thunder-bolt. 3. ཉིང་པོ་, ཉིང་པོ་ a heap, a
plough. 4. ཉིང་པོ་ a kind of precious
stone, sapphire.

ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ *sniñ po tshkrogs pa* = ཉིང་པོ་
ཉིང་པོ་ *sniñ pohi gahi* ཉིང་པོ་ the earth, that
holds everything, all substances.

ཉིང་པོ་ *sniñ ro rje* pity; to be pitied:
ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ *bdā rnamḥ sniñ ro rje* these
people are indeed much to be pitied. As
an adj. ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ *sem-can sniñ ro rje*
the poor creatures (*Jā.*); ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་
the pitiable sinners.

ཉིང་པོ་ཉིང་པོ་ *sniñ po can* ཉིང་པོ་, ཉིང་པོ་ sub-
stantial; also courageous.

མ་མེས་ཐུང་ལུ་མ་མེས་ཐུང་ལུ་མ་མེས་ཐུང་ལུ་ *A-mes hyin-chub* *la yañ brñas-se byas-pas*, *Ames* even had behaved disrespectfully to the *Bodhi-sattva* (*A. 94*).

ཡན་ལག་པ་ *brñas* 1. pf. of རྩོད་པ་ *brñis-ka*. 2. adj. old, worn-out.

ཡན་ལག་པ་ *brñes pa* = བདེ་ཅི་ *budé tsi* or མང་ལ་བཟུལ་ *khāh brñes* 1. nectar, ambrosia, the food of the gods. 2. རྩོད་པ་ *brñes pa* got, received.

ཡན་ལག་པ་ *brños* explained as མེས་པ་མེད་པ་ *meṣ pa meṣ pa* *la med paḥi khri* *la mdshe-pa* one promising but not meaning to keep his word; polite in speech but different at heart (*Nag. 30*), i.e., one suiting himself to or framing his speech according to the circumstances of the moment; and hence, doubtless, comes the definition by *Sch.*, convenient, suitable.

ཡན་ལག་པ་ *brñad* pf. of རྩོད་པ་ *brñad-pa* = བཤད་པ་ *bcad pa* ལཱ་ལྷ་མཚན་ 1. stated, or related to others; རྩོད་པ་མཚན་ *rgyu mtshan la brñad* having stated the reasons (*Situ. 7*). 2. བཤད་པ་ *gahan brñad pa* = to have oppressed the weak.

ཡན་ལག་པ་ *brñad-pa* (མཚན་) *mtshan* n. of a high number.

ཡན་ལག་པ་ *brñams-pa* pf. of རྩོད་པ་ *brñam*, ཡན་ལག་པ་ *brñam* reconciled, རྩོད་པ་མཚན་ *made even*, level (*Situ. 75*).

ཡན་ལག་པ་ *brñal* pf. of རྩོད་པ་ *brñol*; བཤད་པ་མཚན་ *tpheḍ la brñol*, མང་ལ་བཟུལ་ *than brñal*, མང་ལ་བཟུལ་ *mar sar brñal* (*Situ. 73*).

ཡན་ལག་པ་ *brñal-yaḥ* བཤད་པ་ n. of a numerical figure.

ཡན་ལག་པ་ *brñigs-pa* 1. to return, restore, deliver up (*Cs.*). 2. sediment (*Jū*).

ཡན་ལག་པ་ *brñigs pa* = རྩོད་པ་ *brñis-pa* or མཚན་པ་ *mtshan-pa* stale, old, less efficacious; རྩོད་པ་ *brñis* རྩོད་པ་ *brñis* an old alms-bowl,

ཡན་ལག་པ་ *brñis* *brñigs* a benediction less efficacious (*Nag. 30*).

ཡན་ལག་པ་ *brñil-ka* pf. of རྩོད་པ་ *brñil* to throw down, destroy; squander: རྩོད་པ་ *ri brñil* (*Situ. 75*) the hills were thrown down. རྩོད་པ་ *brñil* *ka* to squander wealth earned without exertion (*Yig. k. 2*). རྩོད་པ་ *brñil* *shud pa* མ་མེས་ཐུང་ལུ་ *to waste amassed wealth.*

ཡན་ལག་པ་ *brñug-pa* pf. བཟུལ་པ་ *brñugs* to become full (*Sch.*); རྩོད་པ་མཚན་ *skyu yañ brñug* a full draught; རྩོད་པ་མཚན་ *gmar khu brñugs* (*Situ. 75*), filled up with red fluid (i.e., blood).

ཡན་ལག་པ་ *brñuḥ* = རྩོད་པ་མཚན་ *slightly laid up* (*Nag. 30*); མ་མེས་ཐུང་ལུ་ *made loss*, belittled, རྩོད་པ་མཚན་ *go byad brñuḥ* (*Situ. 75*).

ཡན་ལག་པ་ *brñun* form of བཟུལ་པ་ *brñuḥ* = རྩོད་པ་ *na ka* to be ill, laid up; རྩོད་པ་མཚན་ *brñuḥ* *kyi* *brñun* to or བཟུལ་པ་མཚན་ *brñug* *gshis brñun* ill of or laid up with an illness (*Situ. 75*).

ཡན་ལག་པ་ *brñul-ka* to be rubbed (*Nag. 30*), also to wash.

ཡན་ལག་པ་ *brñegs-pa* pf. of རྩོད་པ་ *brñeg-pa* རྩོད་པ་མཚན་ *brñeg-pa* (his) position and dignity raised.

ཡན་ལག་པ་ *brñegs-pa* = རྩོད་པ་ *brñegs-pa* མཚན་ *four*, also to be afraid of རྩོད་པ་ *mi brñegs* = རྩོད་པ་ *mi-brñigs-pa* not to be afraid རྩོད་པ་ *brñegs* *na brñegs* (*Situ. 75*). རྩོད་པ་ *brñegs* *brat* fearless, intrepid, རྩོད་པ་ *brñegs* *po* hero.

Syn. རྩོད་པ་ *brñegs* *na meḍ*; རྩོད་པ་ *brñegs* *na mi mañ*; རྩོད་པ་ *brñegs* *stobs* can (*Brñon*).

ཡན་ལག་པ་ *brñen-pa* = རྩོད་པ་ *brñen-pa* or རྩོད་པ་ *brñen-pa* རྩོད་པ་ *brñen-pa* རྩོད་པ་ *brñen-pa* རྩོད་པ་ *brñen-pa*

nan-pa to serve as directed, as prescribed (*Mon.*). 1. to approach, to come near, c. dat. also ལྷ་དུ *drun du*, ཁོ་ཐོ་ལྷ་དུ་བཅོད་ཅིག *kho-wohi drun-du bshen-cig* come to me; ལྷ་ལ་རེ་རེ་ཐོང་འཇིགས་བཅོད་པ་སྐྱར་ as with every step we come nearer to our death; to join, to stick to a person. 2. མཇམ་, སྦྱིང་, སྦྱིང་བ་ to propitiate a deity, to soothe or satisfy him. 3. to accept, to receive, admit; ལེ་དམ་ལྷ་ལི་བཅོད་པ་ལཱ་ *yi-dam lha-yi bshen-pa* *btan* ejaculated many mantras of his tutelary deity.

བཅོད་བཟུང་ I: *bshen-bkur*, བཟུང་ལ་ *bshang-pa* འཇམ་སྦྱིང་, འཇམ་སྦྱིང་, འཇམ་སྦྱིང་, འཇམ་སྦྱིང་ reverence, veneration, respect; བཅོད་བཟུང་བྱེད་པ་ *bshen bkur byed-pa* to pay one's respect, esp. to the priesthood by various services.

བཅོད་བཟུང་ II: བཟུང་པ་ལ་ *shab-log shug-pa* to worship, to do religious service. དཔེ་འདུན་པ་བཅོད་བཟུང་ལ་ *dge-hdan la bshen-bkur shug* (*Nag. 30*) venerated the clergy; also asked permission of the clergy to do some religious service.

བཅོད་བཟུང་གུ་མ་ *bshen bkur gna* བཟུང་པ་ལ་ worthy of worship, veneration, adoration.

བཅོད་བཟུང་ *bshen bgrub* སྦྱིང་པ་ལ་ service and worship.

བཅོད་ལུགས་ *bshen gna* འཇམ་སྦྱིང་, འཇམ་སྦྱིང་ fast-ing, also one who fasts (as a religious duty).

བཅོད་ལུགས་སྐྱར་ *bshen-gnas srub-pa* to observe fasting as a religious duty, abstinence; to fast, to abstain from food.

བཅོད་པ་དག་པ་ *bshon-par dak-ha-ua* hard to propitiate.

བཅོད་པ་རྒྱུ་ལ་ *bshen par rdag-pa* འཇམ་སྦྱིང་ to be ordained, consecrated.

བཅོད་པ་ལི་ *bshen bgrub* འཇམ་སྦྱིང་ *na rin*.

† བཅོད་པ་ *bshen* འཇམ་སྦྱིང་ *na-rgyal che-* འཇམ་སྦྱིང་, འཇམ་སྦྱིང་ very proud, great pride,

haughtiness; འཇམ་སྦྱིང་ *tshe-nig-par bshen* (*Situ. 75*).

བཅོད་པ་ *bshen-ica* to make grimaces or gesticulations (*Cs.*).

བཅོད་པ་ *bshen-ma* wrinkles; འཇམ་སྦྱིང་ *gdan-gi dpar-ica sog-kyi bshen* wrinkles of the forehead, or of the cheek, etc. (*Nag. 30*).

† བཅོད་པ་ *bshen-ica* resp. of འཇམ་སྦྱིང་ to forget; འཇམ་སྦྱིང་པ་ *thugs mi-bshen-ica* not forgetting, not forgetful; འཇམ་སྦྱིང་ *bshen med* not forgetting, not minding; འཇམ་སྦྱིང་པ་ *thugs mi bshen* འཇམ་སྦྱིང་པ་ *thugs mi bshen* འཇམ་སྦྱིང་པ་ (*Nag. 30*) འཇམ་སྦྱིང་ *bshen-gso-ica* to remind, to put one in mind of a thing.

བཅོད་པ་ལ་ *bshen-ica med-pa* འཇམ་སྦྱིང་ there is no oblivion; or འཇམ་སྦྱིང་ there is no gladness. འཇམ་སྦྱིང་པ་ *bshen med-pa* forgetfulness.

བཅོད་པ་ *bshong* འཇམ་སྦྱིང་པ་ *dbang po med pa* not clear, not sparkling; འཇམ་སྦྱིང་ *chubshong* turbid, dirty water (*Situ. 75*).

བཅོད་པ་ *bshod-pa* to give to one another; འཇམ་སྦྱིང་པ་ *spug-gi khyu-jan zas-bshod* (*Nag. 3*).

བཅོད་པ་ *bshon can* འཇམ་སྦྱིང་པ་ *mi srid pa*, འཇམ་སྦྱིང་པ་ *gshan-la bshon-to* (*Situ. 75*).

བཅོད་པ་ *bshon-tol* འཇམ་སྦྱིང་པ་ *bshon-can* (*Zam. 10*).

བཅོད་པ་ *bshon-dor* འཇམ་སྦྱིང་པ་ *bshon-can* (*Nag. 30*).

བཅོད་པ་ *bshon-med* untrue or false; འཇམ་སྦྱིང་པ་ *shugs-hbyar bshon-med ci rin la* (*D. 41. 7*).

བཅོད་པ་ *bshon-ica* to sort, sift, divide; འཇམ་སྦྱིང་པ་ *na-sogs lag-pas nar bshon* separates the butter from the barley, etc., with his hands (*Nag. 30*).

5 *ta* I: is the ninth letter of the Tibetan alphabet corresponding to the Sanskrit letter *ṇ*; it has practically the pronunciation of an English *t*.

5

5 II: 1. as a num. fig. it represents 9. 2. in Budh.: (a) རྩེ་པ་ཀྱི་ཆོག་མཆོག་ཅན་གྱི་ཐོག་ཀྱི་ རྩེ་པ་ *ta shes-pa ni chog thamg-cag-kyi* ego-*ste* the letter called 5 is a door of admission to all things (*Bum.* ༧ 253); (b) རྩེ་པ་ཀྱི་ཐོག་ཀྱི་ རྩེ་པ་ *ta-ni thu-sñag med-pahi* ego, རྩེ་པ་ཀྱི་ཐོག་ཀྱི་ རྩེ་པ་ *med-pag thamg-cag grol*, 5 is a symbol of that which is free from grammatical rules or pedantry; without being uttered it liberates all (*K. g.* ༧ 32).

5 རྩེ་པ་ཀྱི་ཐོག་ཀྱི་ རྩེ་པ་ *ta-pde* རྩེ་པ་ཀྱི་ཐོག་ཀྱི་ རྩེ་པ་ the four letters classed under 5, viz., 5, ༧, ༩, ༩.

5 རྩེ་པ་ *ta-yig* རྩེ་པ་ the letter 5.

5 ཀ་རི་ *ta ka-ri* (Hindi) scales for weighing (in *Ld.*) (*Jā.*).

5 ཀུ་ *Ta-ku* in *W.* 1. u. of a place and fort in N. China. 2. stick with a hook; a hooked-cane; a crutch. 3. crooked, contracted, crippled (*Jā.*).

5 ཀ་ར་ *ta-gar* ཀ་ར་ n. of a flower; also of a city in ancient India.

5 ཀྱི་ར་ *ta-gyr* in *W.* bread; esp. the flat bread-cakes of India (*Jā.*).

5 ཀྱི་ཇ་ *ta-ja* a kind of Chinese tea imported into Tibet (*Ytani.*).

5 ཀ་ར་ག་ *ta-bag*, in *W.* ཀ་ར་ག་ *tha-bag*, in *Teang* a plate; ཀ་ར་ག་ཀོར་ ཀ་ར་ག་ *ta-bag skor-skor* a soup plate, a round deep plate (*Jā.*).

5 ཀོར་ *ta-ber* in *W.* a fence of boards or laths (*Jā.*).

5 ཀ་ར་མ་ལ་ *ta-má la* ཀ་ར་མ་ལ་ n. of tree with a very dark bark and white blossoms, *Xanthochymus pictorius*; also the small tree *Vitex negundo*.

Syn. ཀ་ར་མ་ལ་ *gacai-pohi chah*; ཀ་ར་མ་ལ་ *nag-po phui-po*; ཀ་ར་མ་ལ་ *nun-pu bdsin*; ཀ་ར་མ་ལ་ *gutshe-can*; ཀ་ར་མ་ལ་ *gacai-po can*; ཀ་ར་མ་ལ་ *gutshe-guchog* (*Mñon.*).

5 ཀ་ར་མ་ལ་ *ta-ma-lahi lo-ma* ཀ་ར་མ་ལ་ lit. the leaf of *Tamala* tree, acc. to *Les.* with flowers supposed to be very acceptable to gods as offerings from their devotees (*Bum.* ༧ 17). ཀ་ར་མ་ལ་ *ta-muhi* ཀ་ར་མ་ལ་ or ཀ་ར་མ་ལ་ *ta-ma-lahi* ཀ་ར་མ་ལ་ the juice or elixir extracted from the fruit of *Tamala*.

5 ཀ་ར་ག་ *Ta-nig* for ཀ་ར་ག་ *stag-gzig* Persia, i.e., the country of the Tajik people.

5 ཀོར་ *to-suh* ཀོར་ a flower.

5 ཀ་ལ་ *ta-yag* ཀ་ལ་ a number in Buddhist astrology.

5 ཀ་ར་ཀ་ *Ta-ra na-lha* ཀ་ར་ཀ་ n. of one of the historiographers of Tibet whose ཀ་ར་ཀ་ "Rise of Indian Buddhism" has been translated into German. He

was known by the name of རྩ་ནང་ལྷ་ or རྩ་ནང་ལྷ་ Tārānātha of the Jonang sect; his religious name was རྩ་ནང་ལྷ་པོ་ Kun-*gyah snān-po*. He is supposed to be still undergoing re-births in the person of each successive chief of the lamas of the Mongols who resides in great state at Urga on the Siberian border.

† ५२३ རྩ་ལྷ་ *ta-ra ni* लरबी a kind of flower (*K. ko.* १५); a species of rose, *Rosa glandulifera* (*K. d.* १२६).

† ५२४ རྩ་ལྷ་ཀློང་ *ta-ru-ka* लरक or more properly རྩ་ལྷ་ཀློང་ *ta-ru-ka* लरक Turkistan: རྩ་ལྷ་ཀློང་ལྷ་པོ་ རྩ་ལྷ་ཀློང་ལྷ་པོ་ *zer geij-gis mthah* *Ta-ru kahi pho-brañ-la phoy-pus* (*A.* 19) one of the rays at length having fallen on the palace of Turkistan.

५२५ རྩ་ལྷ་ *ta-re*, v. २ *re*.

† ५२६ རྩ་ལྷ་ *ta-la* लर the palmyra tree, *Borassus flabelliformis*: རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *Ta-la-ñiñ bcañ-na gñer skye-wa ma-yin* if the palmyra tree be cut it does not grow again (*K. my.* १२२).

† ५२७ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *ta la-la* लर, = རྩ་ལྷ་ *agron-* me lamp, lantern; a meteor. རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *ta la-lahi mdo* n. of a *Sūtra* in the *Kah-gyur*.

५२८ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *ta-lahi rkañ-pa* can lit. one with palm legs, i.e., legs erect, i.e., a human being (*Mon.*).

५२९ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *ta-lahi rgyal-po* v. རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *ta-ñiñ* the cane, *Calamus rotung*; also acc. to some authors: རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ (ལྷ་ལྷ་པོ་) the cocconut tree, "so called because of its being tall and majestic like the palm and more graceful than it" (*Mon.*).

५३० རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *ta-lahi kḍab* palm leaf.

५३१ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *ta-lahi myu-gubum* *yal-* ga branch or stalk of the palm.

५३२ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *Ta-le ḥti-ma* the name by which the Grand Lama of Lhasa is known in Mongolia and China. His Tibetan designation is རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *Rgyal-wa Rin-po-che* which seems to be sounded throughout Tibet as "*Gye-wa Rimpochs*." The Mongol term, really spelt Dalai Lama, signifies "ocean lama."

५३३ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *ta-ti gi-an* a kind of satin (*Jig.*).

५३४ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *ta-hun* red Chinese satin (*Jig.*).

५३५ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *Tā-bo-thā* n. of a large and lofty chorten at *Riḥo rtse-lā* in W. China. During the days of Buddha Kās'apa a certain king named As'vaka is said with the help of the demons to have erected in one night 84,000 *caitya* which all contained relics of past Buddhas. One of these is said to have been located at *Tābothā* near *Riḥo rtse-lā*.

५३६ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *Tā-miñ* (in Chinese 大 明 great, 明 *miñ* n. of a family) the great Ming dynasty overthrown in 1643 A.D. by Shunte, the founder of the reigning Manchu dynasty of China རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *Tā-miñ gyañ-lo rgyal-po* Emperor Yunglo of the Ming dynasty who greatly encouraged lamaism and sent an invitation to Tsong-khapa to visit China.

५३७ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *tā-tahica* also རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *tā-tahicañ* are two kinds of Chinese tea greatly used in Tibet.

† ५३८ རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *ta-li ka* n. of a goddess; a mystic word for a *dakini*. རྩ་ལྷ་ལྷ་པོ་ *Talika* is a *kha-do-ma* fairy (*K. g.* २४).

इ. अ. शि. प्र. म. *Ta-lahi phreñ-wa* n. of a fabulous mountain situated five thousand *yojanna* beyond the southern ocean. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. (K. d. २७५).

† **इ. अ. शि. प्र. म.** *Tak-ka si-la* नगरिका; इ. अ. शि. प्र. म. the capital of the Panjab in ancient India, visited by Alexander the Great; the Taxila of the Greeks. The name Takshaci-la frequently occurs in K. d. १.

इ. अ. शि. प्र. म. *tañ-tañ* in W. the imitative sound of knocking. इ. अ. शि. प्र. म. there is a knock (Jā.).

इ. अ. शि. प्र. म. *tañ* through, v. इ. अ. शि. प्र. म. and इ. अ. शि. प्र. म. (Jā.).

इ. अ. शि. प्र. म. *tañ-kun* root used to allay inflammation of the heart and fever : इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म.

† **इ. अ. शि. प्र. म.** *tañ-kā-la* नगरिका; = इ. अ. शि. प्र. म. *dehi-dus* or इ. अ. शि. प्र. म. *dus-pyōr* at that time; the occasion; a sequence of happy moments; acc. to Jā. the present moment.

इ. अ. शि. प्र. म. *tan-dur* *Ld.*, a hard cake or bread, resembling biscuit or rusk (Jā.).

इ. अ. शि. प्र. म. *tab-tab-por* 1. इ. अ. शि. प्र. म. suddenly; इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. he tapped so as not to speak suddenly. 2. v. इ. अ. शि. प्र. म. *tab-tab*.

इ. अ. शि. प्र. म. *tar-tar* in *Ld.*, smooth or even under pressure (as wrinkles or folds in cloth, paper, etc., are removed).

इ. अ. शि. प्र. म. *tar-bu* (इ. अ. शि. प्र. म. *amin-pa*) इ. अ. शि. प्र. म. *tau-ka* ?

इ. अ. शि. प्र. म. *tal-pa* or इ. अ. शि. प्र. म. *tal-ma* acc. to Cs. a moment. इ. अ. शि. प्र. म. *tal-par* or इ. अ. शि. प्र. म. *tal-mar* 1. instantly, immediately, quickly : इ. अ. शि. प्र. म. *tal-par* *soñ* go quickly, without delay; इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. *gyan-shar tal-gyi byon* went

before him quickly. 2. acc. to *Sch.* completely, quite, thorough; इ. अ. शि. प्र. म. *tal-par good-pa* to cut quite through; इ. अ. शि. प्र. म. *tal-mar bbigs-pa* also इ. अ. शि. प्र. म. *tal bbigs-pa* to bore through, to perforate.

इ. अ. शि. प्र. म. *tal-wa* a tool with holes in it used by nailers (*Sch.*).

† **इ. अ. शि. प्र. म.** *ti* 1. represents num. fig. 39. 2. not originally Tibetan, designating water; has found its way into *Ld.* in इ. अ. शि. प्र. म. *kha-ti* saliva (water of the mouth) and इ. अ. शि. प्र. म. *ma-ti* water from the nose. 3. v. इ. अ. शि. प्र. म. *gyi Jā.*

† **इ. अ. शि. प्र. म.** *ti-ka* used for इ. अ. शि. प्र. म. *ti-ka* (टीका) explanation, commentary.

† **इ. अ. शि. प्र. म.** *ti-kañ* इ. अ. शि. प्र. म. a bird, said to be the Indian mynah.

† **इ. अ. शि. प्र. म.** *ti-ga* chopped meat (in Sikk.).

† **इ. अ. शि. प्र. म.** *ti-ti bha* ति. ति. n. of an insect, cochineal (K. d. ५४३).

† **इ. अ. शि. प्र. म.** *ti-trig* (ति. ति. *byiku*), ति. ति. the francoline partridge, a small bird (*Rtsi*).

इ. अ. शि. प्र. म. *ti-thug* (acc. to *Sch.* इ. अ. शि. प्र. म. *gti-thug*) bad, mean, silly (Cs.); obstinate, stubborn (*Schtr.*).

इ. अ. शि. प्र. म. *ti-nag* heath-cock (*Sch.*).

† **इ. अ. शि. प्र. म.** *ti-pu-ri* ति. पु. रि. the modern Tippera in East Bengal; इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. (he) was a king of the country of Tipuri in the eastern quarter (K. dun. 1९).

इ. अ. शि. प्र. म. *ti-phu* pigeon; acc. to *Sch.* इ. अ. शि. प्र. म. *ti-phu gyug-riñ* the long-tailed pheasant.

इ. अ. शि. प्र. म. *ti-byi* n. of a giant sea-fish : इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म. इ. अ. शि. प्र. म.

ཏུ་ཤོག་པ *tur phog-pa* = རྒྱུ་ཤོག་པ *lhoñ-phog-pa* or རྒྱུ་ཤོག་པ *lhoñ-phog-pa* or རྒྱུ་ཤོག་པ slightly affected.

ཏུ་ཤ *tur-ia* in W. Tib. to darn (stock-ings) (*Jā.*).

ཏུ་མེན *tur-men* (Chinese) one at a time in order or in a row.

ཏུ་རེ *tur-re* clear, distinct; oog. to ལུ་ལེ *uol-le*: ལེ་ཏུ་རེ་ལེ *le-tur-re* prob. watch it! have a sharp eye upon it! (*Jā.*). རྒྱུ་ལེ་ཏུ་རེ་ལེ *le-tur-re* prob. he awakes, stirs, is evidently roused; ཏུ་རེ་ལེ *tur-re-ia* adj. (or abstract noun): རྒྱུ་ལེ་ཏུ་རེ་ལེ *le-tur-re-ia* clear, firm with regard to perceptions, opinions, etc., without omissions or digression (*Jā.*).

† ཏུ་ལྷ་པོ་པོ་ *Tur-yā Bha-wa-ni* n. of image of Āryā Tārā in a temple situated on the bank of Godāvari, and famed for its sanctity throughout India (*Dsam.*).

ཏུ་ཤི་ཅན *tul dri-can* (prob. ཏུ་ཤི་ཅན *rut dri-can*) putrid, of offensive smell.

ཏུ་ཤ *tul-ia* = ཏུ་ཤ *dgog-pa* to laugh (mystic) (*K. gu. f. 26.*).

ན *to* ལ། 1. num. fig. 99. 2. an affix denoting the gerund, and used after the final letters ལ, ར, ལ, ལ; in subordinate sentences may be conveniently rendered by: when, after, as, etc.; and also used as a finite tense and in that case followed by ལེག or ལེག or sometimes without any auxiliary. May be also denominated a continuative particle.

ན་གྲེན n. of a place in Upper Tibet.

† ཏེ་པོར *te-por* = ལེག་པོར *leg-por* ལེག, 1. excellent, noble, intense-

strong. 2. acc. to *Sch.* very, really, actually: ཏེ་པོར་ཏེ་པོར *te-ur drag-pa* (ཏེ་པོར་ཏེ་པོར) really good (adviser).

Syn. ཏེ་པོར *cin-tu*, ཏེ་པོར *dam-pa*, ཏེ་པོར *sta-ia*, ཏེ་པོར *drag-pa*, ཏེ་པོར *tsab che-ua* (*Mñon.*).

ཏེ་པོར *te-ur* acc. to *Sch.* constantly, continually.

ཏེ་པོ *te-lo* n. of a bird: ཏེ་པོ་ལེག་པོ་ཏེ་པོ *te-lo* the brains of the *Telo* cures (the effect) of poison applied and heart disease.

ཏེ་པོ *Te-se* 1. n. of a demi-god of the nether regions: ཏེ་པོ་ལེག་པོ་ཏེ་པོ *te-se* the son of Thésé king of the Sadag demons. 2. v. ཏེ་པོ.

ནེུ *tehu* (*Id. Glr.*) (*Schll f. 25. b.*); ཏེུ་ལེག་པོ་ *tehu ser-po* (*Mil. 59, 4 of Jā. edition*); ཏེུ་ལེག་པོ་ *tehu cin-khri* acc. to *Sch.* a square table.

ཏེག་པ *teg-pa* = ལེག་པ *teg-pa* to pack up, put up; to put in or into: ཏེག་པ་ཏེག་པ put into your breast-pocket.

ཏེཔ་པ *tel-pa* acc. to *Cs.* an instrument for burning; ཏེཔ་པ་ཏེཔ་པ a burning instrument made of iron.

† ཏེཔི་ག་ *Tai kñ-ga* the modern Telingana, the birth place of the Buddhist sage and author Dignāga: ཏེཔི་ག་ཏེཔི་ག་ *te-pi-ga* there is Tailiṅga the birth-place of Śrī Dignāga (*Damn.*).

ན་ཏེ *to* 1. num. for 129. 2. (styled ཏེག་ཏེག) an affix added to certain verbs when they terminate a sentence.

རྩྭ་མིང་མིང་ *to-to liā-liā W.* an adverb denoting a swinging motion (*Jā*).

རྩྭ་ *tog* རེལ, རེལ་མ, པམ, རེལ་མ the top of anything, a top ornament; esp. the button on the cap of the Tibetan and Chinese dignitaries, as a mark of distinction; **རྩྭ་དག་** *tog-dkar* རེལ་རེལ་ the name by which Gautama Buddha was known in the Tushita heaven before his last incarnation. **རྩྭ་མཚན་གྱི་རྩྭ་** *rgyal-mtshan-gyi tog* the top-point of a banner; **ཤྩྭ་མཚན་གྱི་རྩྭ་** *shhūn-moñi tog* the point of a helmet or Chinese cap. In medical works **རྩྭ་** *tog* signifies རྩྭ་ཐུ་ or རྩྭ་མ་ essence, pith. **རྩྭ་དག་** the point of a spear. **མ་ལ་རྩྭ་** = now, at present (in *Ld.*) (*Jā*).

རྩྭ་གེ་ *tog-ge* (འགྲུ་མོ་རྩྭ་) wicker work vessel for grain, རྩྭ་ཀེ་ *to-ka ni* རེལ་ཀེ་ (*Mñon*).

རྩྭ་གྲུ་ *tog-gyru* or **རྩྭ་རྩྭ་** any cracking or snapping sound.

རྩྭ་མ་ *tog-xan* རེལ་ a pillar with a capital.

རྩྭ་ཐི་ *tog-thi* a bump or swelling from a knock on the head (*Jā*).

རྩྭ་ཅེ་ *tog-tse* (also called རྩྭ་ཅེ་ or རྩྭ་ཅེ་) རྩྭ་ཅེ་ hoe, mattock; **རྩྭ་ཅེ་གེ་** *tog-tse-ge* the iron of the hoe. **རྩྭ་ཅེ་ལྟེ་མ་** *tog-tse-örkəp-po* རྩྭ་ཅེ་ལྟེ་མ་ one who digs soil with a hoe.

རྩྭ་ཅེ་ལྟེ་མ་ *tog-tse ötkəp-po* one who lives by hoeing.

རྩྭ་ལུ་ *tog-yu* the handle of a hoe.

རྩྭ་རྩྭ་ཐུ་མ་ *toñ-toñ byed-pa* to perforate; also to produce a whirling noise with a whip.

རྩྭ་ཅི་ *toñ-ohi*, more properly རྩྭ་ཅི་ *thob-ci*, a button.

རྩྭ་རྩྭ་ཐུ་མ་ *toñ-toñ byed-pa* to talk confusedly (*Sch*).

རྩྭ་ལོ་ *toñ-lo* the polar star.

རྩྭ་ལོ་ *tol-lo* 1. to arrive at, to reach : **རྩྭ་ལོ་མཚན་གྱི་རྩྭ་ལོ་** he did not arrive and is not coming. **རྩྭ་ལོ་** v. **རྩྭ་ལོ་** = རྩྭ་ལོ་ arrived : **ལྷ་ལོ་ལོ་** ལྷ་ལོ་ལོ་ ལྷ་ལོ་ལོ་ ལྷ་ལོ་ལོ་ ལྷ་ལོ་ལོ་ ལྷ་ལོ་ལོ་ (Yig) in one watch of the night he arrived at Chorten gnam-day (the Chaitya of purity) in the forest of *Dkag-thub* (i.e., Nirvana). *Sch.* quotes ལྷ་ལོ་ལོ་ = ལྷ་ལོ་ལོ་.

ལྷ་ *tra* (ལྷ་ *tray*) ལྷ་ལོ་ an ape.

རྩྭ་མ་ *tram-pa* 1. hard, tough, stiff : **རྩྭ་མ་** tough meat; **རྩྭ་མ་** hard bone; **རྩྭ་མ་** *rtaa-tram* tough muscle. 2. acc. to *Jā*. **རྩྭ་མ་དག་** *tram-dkar*, **རྩྭ་མ་དག་** *tram-nag* are different species of goat.

ལྷ་ *tri* = ལྷ་ལོ་ལོ་ *gangs-can* ལྷ་ལོ་ལོ་ possessing form or body, anything that has form, a living being (mystic) (*K. gu.* 179).

ལྷ་ལོ་ *tri-keç* ལྷ་ལོ་ *ti-keç*.

ལྷ་ལོ་ *tri-pa ti* = ལྷ་ལོ་ *shu-ica* a prayer, a petition (mystic) (*K. gu.* 26).

རྩྭ་ལོ་ལོ་ *tri pu-ri*, ལྷ་ལོ་ལོ་ ལྷ་ལོ་ལོ་ the three cities, name of a part of Lan-kā (modern Ceylon); three strong cities of gold, silver, and iron, in the sky, air, and earth, built by Maya for a celebrated Asura, and burnt by S'iva (*Dus-ye.* 40).

ལྷ་ལོ་ *tri-un* ལྷ་ལོ་ (taking up; any object that may be accomplished by religious acts.

ལྷ་ལོ་ *tri-ma* a kind of bee the sting of which is very painful. It is said in Sikkim that an ox dies if he has received

the sting of this bee seven times. The honey of this bee is claimed by the Raja of Sikkim as a due from his subjects. ལྷ་ལྷ་མཁའ་མཁའ་ཏྲེ་མེར་གྱི་ལྷ་ལྷ་མཁའ་མཁའ་མོ་ལོད་ the princess is now living, having taken the body of the bee called *Tre-ma* (*Khrig*).

† ཏྲེ་མེར *tri-mur* n. of a sweet-scented flower (*K. du.* 5319).

† ཏྲེ་གཏུན་པེ *tri-qa ku-nai* 1. = ལྷ་ལྷ་མཁའ་མཁའ་ three reasons or signs. 2. n. of a holy place in Persia (*Dug-ye.* 39).

† ཏྲེ་བུ་ལ *tri-cu-la* 三叉戟 trident.

ཏྲེ་ཏྲེ་ན *tre-tre-ha* (by the context) a dangerous disease of the stomach or a serious symptom of it (*Jā.*).

ཏྲེ་བ་ཅན *tre-wa-can* coloured (*Sch.*).

ཏྲེ་སམ་མ *tre-sam* in ཏྲེ་སམ་མཁའ་ཏྲེ་མེར་ *tre-sam sman phyé-ma gahan phyé-mahā mīā* (*Liq.*); *tre-sam* is a medicine in the shape of a powder.

ཏྲེ་མེད་དུང་མཛེས *tre-meḍ duḥ-mḍes* n. of a king of Tibet of the Bon period (*Fig.*).

ཏྲེ་པོ་གང་ས་ཀྱི་ར་བ *Tre-poḍ gāṅs-kyi ra-wa* n. of a place in Kham, the birthplace of the seventh head of the Karma-pa sect (*Loā.* 20).

† ཏྲོན་ *tron* ལོག་ 1. བཞུགས་གཏུང་དུ་ལོག་པ་གང་ལ་གཏུང་གི་ཏྲོན་གྱི་ལོག་པའི་མེར་ (*K. du.* 3399) a monastic official; in old days an assistant superintendent of a Buddhist monastery whose position resembled that of the modern *dge-shos* (*q.v.*). 2. diligence, industry (*Co.*); ཏྲོན་ཏྲོན་པ་ to be diligent, to exert one's self.

གཏང་ག་གཏོང་ *gtag-gaḥ* (*Lex. w. c.*) གཏང་གཏོང་ *gtag-gaḥ-wa* to disperse (*Sch.*).

གཏང་ག་པ་ *gtag-pa* any species of white-flowering rhododendron, all of which kind are held by Tibetans to be of the male sex. གཏང་མཁའ་ *gtag-ma* red-flowering rhododendrons, which are considered to be female shrubs.

གཏང་རག་ *gtan-rag* thank, thanksgiving, and prob. also thank-offering, esp. rendering thanks to a deity; གཏང་རག་ཏྲེ་བ་ or གཏང་རག་ཏྲེ་བ་ to render thanks (*Jā.*).

གཏང་ *gtad* (v. གཏོད་པ་ *gtod-pa*) 1. in the direction of, towards: གཏོད་པ་ཏྲེ་གཏང་ཏྲེ་དཔ་ *gyon-gral du gtad phyin-nas* going towards the left end of the row. 2. = མཛད་པ་ གཏོད་པ་ to press, urge, v. གཏོད་པ་ also གཏོད་པ་. 3. abet. steadiness, firmness; གཏོད་པ་མེད་ it has no hold, no firmness; གཏོད་པ་མེད་པ་ to vacillate, to waver, to be unsteady.

གཏོད་པ་ *gtad-pa* མཛད་པའི་; ཏུལ་པ་ *phul-wa* to be made over, entrusted to. In Buddhism there are four kinds of གཏོད་པ་ *gtad-pa*:—(1) མོ་བུ་ལ་མཛད་པ་གཏོད་པ་; (2) མཛད་པ་ཏུལ་པ་གཏོད་པ་; (3) མཛད་པ་ཏུལ་པ་གཏོད་པ་; (4) ཏུལ་པ་ཏུལ་པ་ཏུལ་པ་གཏོད་པ་ (*Lo.* 14).

གཏོད་པ་མཛད་པ་ *gtad-paḥ ḥḍun* the first seven (Buddhist) hierarchs in succession to Gautama Buddha. *Mahā-kā-s'yapa* is said to have succeeded Gautama. *Kā-s'yapa* entrusted the headship of the order to *Ānanda*; *Sanavastri* succeeded *Ānanda*; *Ārya Upagupta* followed *Sanavastri*, who in his turn gave the charge to *Ārya Krishna*. *Dhitika* succeeded *Krishna* and before his death appointed *Ārya Sndar-s'ana* to the Buddhist headship.

Note.—This order of succession is partly founded on Brahmanic tradition; and *Buddhaghosha* gives a different series.

གཏང་མོ་ *gtad-so* a refuge, resource; also store of provisions; གཏང་མོ་ལུག་པ་ prob. གཏང་མོ་ལུག་པ་ to keep a store of food.

वाङ् *gīan* I: a husband, a consort: कन्ये
 ददन्नुमांशुमेषाम्। ईदम्॥ ओदन्ति॥ अथोपनिषत्। (*Lo.* 28).

वाच II: 1. order, system. 2. put in order, arranged, reduced to a system.
वाच्यं वाच्यं वाच्यं वाच्यं वाच्यं वाच्यं (A. 126).

ཇམ་གྲོན་གྱི་འབྲུག་པུས་ཀྱི་ལྷན་ཁྲིམས་
agreement, stipulation, convention; also
order or decision passed; a decree; ཇམ་གྲོན་
ཐོག་ཏུ་ཕྱིན་པའི་ཇམ་གྲོན་ important decrees (*D. cel.* 7).

ལྟན་མཐོན་ *qian-khrims* established law.

གཏན་མཁའ་ *gtan-hkhal* perfectly certain,
quite sure.

ལྟན་གྱི་ *gtan-gyi* constant, continual.

ལྷན་པོ་གྲོག་ *glan-gyi grog* husband, a friend or partner for life (*Maon.*).

粘着 *glan-glañ khhel-wa* = 粘着する
 粘着する *glan-glañ khhel-wa* to adhere resolutely or come to a decision on work or business; to work steadily. 定規 *rañ-sem*
glan-pa in a mystic sense: to regulate, to fashion, to train, to set right.

མཐོང་མཐོང་ *gtan-hyang* = རྒྱལ་མཐོང་མཐོང་ permanent, enduring, perpetually abiding (*Rtsi*).

ཀླད་པ་ *gtan du-wa* = རྒྱལ་པ་ to be or to make continual (*Mon.*). As an adj. གླ་པ་ complete; ཀླད་པ་ *gtan-du* always, continually, for ever; ཀླད་པ་ལ་ living or residing continually.

ཇུན་ལ་ལོ་གྲུབ་ *gtan-la phab-pa* प्रज्ञाविर्षेय
to decide a question.

ཀླ་པ་ *gtan-pa* कपाट door-bar.

གན་མཁན *gtan-phan* རེག་པ་ only, alone;
absolute; absolutely.

ཀླུ་པེལ་ *gtan-phob*་ཁྱེལ་ explained by
 ཁྱེལ་ཁྱེལ་ཁྱེལ་ཀླུ་པེལ་ published after
 being thoroughly revised or completely
 got ready.

གནད་ལ་འདྲེབ་པ་ *glan-la-hboob-pa* to put
any matter into writing; to publish after

the composition has been corrected; also
to fix, to arrange.

गन्धमेघं *gan-med* क्षणिकः perishable;
अव्ययमात्रं without duration or contin-
uation.

ग्लान-तसिग *glan-tahigs* (ग्लान-तसिग-तसिग-तसिग-तसिग) 1. an expression of fixed meaning. 2. रसिग = *rtags*; रसिग-तसिग *rgyu-mtshan* not deviating from what has been first settled. 3. प्रमाण, प्रमाण, प्रमाण proof, demonstrated conclusion.

གན་མཁུ་མེད་པར་གྱུར་ག གྲན་མཁུ་མེད་པར་གྱུར་ག
gan-tshigs med-par
smra-wa to argue illogically; also irra-
 tional exposition.

གཏམ་ *glam* = རྒྱལ་ཁྲིམ་ or རྒྱལ་ཁྲིམ་པ་, བཤའ་, བཤའ་, བཤའ་, བཤའ་ 1. speech, conversation, talk. 2. news, tidings, intelligence, account of anything; also report, rumour: རྒྱལ་ཁྲིམ་པ་ལྟར་གསུངས་པ་ལྟར་ལྟར་ when the king heard the report that it had been given; རྒྱལ་ཁྲིམ་གྱི་གཏམ་ *thag-riñ-gi glam* accounts of bygone events; རྒྱལ་ཁྲིམ་གྱི་གཏམ་ལྟར་ལྟར་ as I have learned, have been told (*Ja.*); རྒྱལ་ཁྲིམ་གྱི་གཏམ་ *glam gleñ-wa* or རྒྱལ་ཁྲིམ་གྱི་གཏམ་ *glam-du gleñ-wa* to converse, to discourse: རྒྱལ་ཁྲིམ་པ་གྱི་གཏམ་ལྟར་ he gave an account of how it happened. རྒྱལ་ཁྲིམ་པ་གྱི་གཏམ་ *skyel-wa* = རྒྱལ་ཁྲིམ་པ་ *byphrin skyel-wa* to send a message; also a messenger.

གནམ་གཤམ་ *gtam-gal* = གནམ་པོ་གཤམ་པ་ *skad-cha mi gtan-pa* discrepancy in speech, contradictory language or talk.

ཀུན་གྱི་ཉམས་ལྟུང་གསུངས་པའི་oral tradi-
 tion, legend: རིམ་ཀུན་གྱི་the legend of
 him; རྒྱལ་པོ་པེ་ཀུན་གྱི་རྒྱལ་པོ་པེ་ the boy
 said, has it been described in history?
 (Hbrom. 54).

УМКА gam-kan evil report.

ग्लामर *glam-can* शाह, वायस *met. the*
 ग्लोव.

གཞ white above, and black beneath; གྲིང་མད རྒྱུ་ profound (fig. with regard to the mind), considerate; reserved, difficult to fathom; གྲིང་མེད shallow, superficial.

གྲིང་རྒྱུ་མེད་པ་ *gtiñ-don len-pa* to sound the heart or to know a secret design.

གྲིང་རྒྱུ་མེད་པ་ *gtiñ droñg-pu* fathomed, penetrated, ascertained.

གྲིང་རྒྱུ་མེད་པ་ *gtiñ-rdo* a stone or piece of lead fastened to a rope, and used as a plummet, or an anchor; also a heavy weight as a means for drowning delinquents.

གྲིང་མེད་པ་ *gtiñ-gdub* socket; མིག་ཕྱར་གྲིང་མེད་པ་ *mig-kyan gtiñ-la gdub* his eyes also sunk in the sockets (*Rtsii.*).

གྲིང་རྩུམ་ *Gtiñ-skyes* n. of a district of Tibet immediately to the north of the Kanglachen pass. It is known under the name of Tiñ-kye-Jong or གཞ་གྲིང་རྩུམ་ རྒྱུ་; also we hear གྲིང་རྩུམ་པ་ *Gtiñ skyes-pa* a native of Ting-kye.

གྲིང་རྒྱུ་མེད་པ་ *gtiñ-dpag dkañ-ica* རྒྱུ་མེད་པ་ unfathomable, difficult to dive to the bottom of; hard to get at the bottom of one's heart (*Mon.*).

གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ phyin-pa*=རྒྱུ་ཕྱིན་པ་ to examine or fathom thoroughly; མཁར་ཕྱིན་པ་ *mtshar phyin-pa* མཁར་ཕྱིན་པ་ going to the bottom; probing the mind; also a perfect saint.

གྲིང་མཁར་ཕྱིན་པ་ *gtiñ gshal-nus* fathomable; མཁར་ཕྱིན་པ་ shallow water (*Mon.*).

གྲིང་མཁར་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-sab* or གྲིང་མཁར་ཕྱིན་པ་ མཁར་ཕྱིན་པ་ the deep recesses (of the mind).

གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-pa* or གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-pa* to be gathering (of clouds); གྲིང་ཕྱིན་པ་ thick

clouds gathering; གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-pa* incense passes along like clouds; གྲིང་ཕྱིན་པ་ darkness envelopes.

གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-hog*, occurs in གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ *khri-ma-pu gtiñ-hog nañ-nuñ phyir-la leuc-gyiñ phyun* (*D.R.*) outside the subterranean obscurities of lawyers, entanglements are removed.

གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-pa*, v. གྲིང་ཕྱིན་པ་ *thim-pa*.

གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-lum*=གྲིང་ཕྱིན་པ་ drunkenness; also intoxicated, drunk.

གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-pa* pf. གྲིང་ཕྱིན་པ་, also གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ cognate to གྲིང་ཕྱིན་པ་ 1. to reach, to meet with, to fall down to; to touch, to join. གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ putting or pressing (his forehead) against the breast of the image (of his tutelary god); གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ or only གྲིང་ཕྱིན་པ་ *shabz gtiñ-pa* to touch as suppliant a person's feet (or the skirt of his robe), to cast one's self at another's feet. 2. acc. to *Sch.* to sue, to bring an action against a person.

གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-shyabz-pa* to supplicate or pray (touching the feet of the king) གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ (*D. cel. 7.*).

གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ*=མཁར་ཕྱིན་པ་, མཁར་ཕྱིན་པ་ a pestle; also a stone ball or club; the nether mill-stone; acc. to *Sch.* གྲིང་ཕྱིན་པ་ pestle.

གྲིང་ཕྱིན་པ་ excavation in a piece of rock or stone to serve for a mortar where grain is pounded with a pestle; གྲིང་ཕྱིན་པ་ གྲིང་ཕྱིན་པ་ to pound with a pestle. གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-po* a mortar (*Ca.*); གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-lu* pestle; གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-hog* གྲིང་ཕྱིན་པ་ a mallet, a knocker.

གྲིང་ཕྱིན་པ་ *gtiñ-ñiñ* a pestle made of wood to pound Indian corn or paddy (used in Sikkim).

གཏུག་པ *gtub-pa* pf. **གཏུགས་པ** (*Mñon.*) 1. to cut to pieces, to cut up; to chop; to mince; **གཏུབ་ཏུ་ག** a chopper (*Sch.*) 2. = **གཏུབ་པ** to be able; **ཁྱེད་པར་ཏུ་གཏུབ་པས་** shall you really be able to come back. **མི་གཏུབ་པ** to be unable, to be unwilling, to have no mind (to do a thing) (*Ja.*).

གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག *gtum-drag* one who is fierce, powerful. **གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག་མེད་པར་** met. for a bear.

གཏུག་པ *gtum-pa* = **གཏོན་པ** **གཟུགས་** 1. the Hinduized savage people or wild tribes of the lands S. of Tibet. 2. **གཟུགས་** fierce, furious. 3. sbst. ferocity, rage; **ཐོན་ཤིང་གཏུག་པ་ལྟ་བུ་** *gtub-pa* infurious wrath, merciless; **གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག** *gtub-pa* *gtum-pa* *ku* a *Naga* in a deadly rage; **གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག་ཐོན་པ་** to roar furiously; **ཐོན་གཏུག་པ** furious with rage; **གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག་མེད་པ** obstinate and wild; **གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག** or **གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག** cruel, fierce (*Ja.*).

གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག *gtum-pa* *hod* **ཐ་གཟུགས་ལྟ་བུ་ག**, **མེ་ལྟ་བུ་ག** the sun, v. **ཐོན་པ་ལྟ་བུ་ག**.

གཏུག་པ *gtum-pa* for **གཏུག་པ** or **གཏུག་པ** to veil, to cover; to wrap up, e.g., the head (*Ja.*).

གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག *gtum-po* 1. **གཟུགས་** fierce; sbst. **ཐོན་པ་**, **མེ་ལྟ་བུ་ག**, **མེ་ལྟ་བུ་ག** an Asura; an uncivilized Hindu tribe generally residing in the suburbs of a town. 2. v. **གཏུག་པ** (*Mñon.*). 3. a fierce-looking short-nosed man.

གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག II: **གཟུགས་** often **གཏུག་པ** *gtum-mo*, in the more developed mysticism, the special internal heat which arises after protracted meditation when such meditation has been accompanied by the peculiar technical inner absorption of the breath. Milaruspa speaks of "the blessed warmth of the *gtum-mo*."

གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག *gtum-po* *rje* n. of a fierce Bon deity (*D.R.*).

གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག *gtum-po* *may-po* = **མེ་ལྟ་བུ་ག** (*Snun.* 125) the black species of aconite or wolf's bane.

གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག *gtum-po* *hbar* the arising of warmth in meditation. The veins, viz., **རྩ་མ**, **རྩ་མ** and **རྩ་མ** are symbolically represented by (**མ་ལྟ་བུ་ག**), i.e., the second half of an **མ་** a, hence (**མ་ལྟ་བུ་ག**) the three-veins meditation-warmth (*Mil.*; *Ja.*).

གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག *gtum-po* *rab-snañ* **ཐ་གཟུགས་** n. of a king of ancient India (*Yig.*).

གཏུག་པ *gtum-ma* **གཟུགས་**, **ལྟ་བུ་ག** an epithet of the goddess Durgā.

གཏུག་པ *gtum-mo* **གཟུགས་**, **ལྟ་བུ་ག**, **ལྟ་བུ་ག** 1. a fierce or violent woman, a female of the *Capdala* tribe, etc. 2. an adj. violent, fearful; **ཏུག་པ** *gtum-mo* a violent wind, a hurricane. 3. mystic heat.

གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག *gtum-mo* *ma-ma* **ཐ་གཟུགས་**, **ཐ་གཟུགས་** *Paldan Lha-mo*, a fierce goddess.

གཏུག་པ་ལྟ་བུ་ག *gtum-mo* *cha* **ཐ་གཟུགས་** stick, club.

གཏུག་པ *gtum-sras* also **གཏུག་པ** n. of a female deity of the Bon (*D.R.*).

གཏུག་པ *gtur-bu* 1. **ཐ་གཟུགས་** *gtur-bu*, **ཐ་གཟུགས་** a Buddhist monk's religious wrapper. 2. bag, sack, wallet (*Cs.*).

གཏུག་པ *gtul-ka* to grind, to pulverize (colours, medicinal substances, etc.); cf. **ཐ་གཟུགས་**.

གཏེར་པ *gle-pa*, **ཐོན་པ**, **ཐོན་པ** in *C. soc.* to *Lex.* **ཐོན་པ** pawn, pledge, bail (*soc.* to *Sch.* a present).

གཏེར་པ *gter* **ཐོན་པ**, **ཐོན་པ**, **ཐོན་པ** 1. treasure, store-place; **ཐོན་པ** the repository of water, the ocean. In the *Rñin-ma-pa* School of Tibet there are Buddhist scriptures (generally spurious) called **ཐོན་པ**, the

authorship of which is attributed to gods and holy lamas, also called རྒྱུ་མཆོར་; others said to have been mysteriously discovered or composed by learned lamas of that school are called རྒྱུ་མཆོར་.

There are different classes of treasures such as *མི་དཔེ་བྱུང་གི་ཆོར་* the treasure of learning of which again are eight:—(1) *མེད་པ་མེད་པ་དཔེ་བྱུང་གི་ཆོར་* treasure of learning always present in the memory and which cannot be forgotten; (2) *ཐོ་རམ་བྱ་བྱེད་པལ་ཐོ་སྒྲིལ་གྱི་ཆོར་* the treasure of learning which develops the mind; (3) *རྟོག་པའི་ཆོར་* (*མང་ཇི་ལམས་མ་གྱི་རྟོག་གི་རྟོག་པའི་བྱ་བྱེད་པལ་* etc.) the treasure for meditation and reflection; (4) *ཁུར་མ་གྱི་ཆོར་* (*ཁོ་ལ་ལམས་མ་གྱུང་བྱ་བྱེད་པལ་* etc.) the treasure of learning to be retained in the mind as having been heard or understood, sometimes in the form of a formula *ཁར་མེད་*; (5) *ཐོབ་པའི་ཆོར་* (*འཇགས་པར་བཀྲ་པལ་འཇགས་མན་ལམས་མ་གྱུང་བྱ་བྱེད་པལ་*) the treasure of fortune; (6) *མེམ་གྱི་ཆོར་* (*པམ་པའི་ཆོར་མེམ་པམ་བྱ་བྱེད་པལ་* *gam-paŋhi chos yorŋ-su xpañ-rag,* etc.) the treasure of secret learning or scriptural knowledge; (7) *ཐུང་ཐུང་གི་འཇགས་གྱི་ཆོར་* (*པོན་མོན་མཇག་ལུས་བྱ་བྱུང་གི་ཆོར་པམ་* etc.) the treasure of a *Bodhiwatta's* saintly heart, i.e., of unflinching faith in the three Holies; (8) *སྤུབ་པའི་ཆོར་* (*མི་བྱུ་བའི་མེམ་པ་མེད་པ་འོ་པལ་* *mi-gkye-waŋhi chos-la bzod-pa thob-pa,* etc.) the treasure of perfection, etc. (*K. d. p. 325*).

གཤེར་ཁུ *gter-khu* a mineral vein, mine :
 མཱར་གྱི་གཤེར་ཁུ་ཕྱིན་པ་ to find a mine (of precious
 metals or stones).

ལྷ་མོ་གླེང་གྲུ་ the nine oceans which are repositories of treasures according to the Bon are:—(1) ལྷ་མོ་གླེང་ the ocean of lotus or the repository of countless precious things, gems, pearls, etc.; (2) ལྷ་མོ་གླེང་ the ocean of shells or mines of fossil,

etc.: (3) ལྷ་མཚན་པོ་ ocean or mine of precious things larger than ལྷ་མཚན་; (4) ལྷ་མཚན་པོ་ ocean filled with crocodiles and other sea-monsters; (5) ལྷ་མཚན་པོ་ ocean filled with turtles, etc., and other sea-monsters; (6) ལྷ་མཚན་; (7) ལྷ་མཚན་པོ་; (8) ལྷ་མཚན་; (9) ལྷ་མཚན་ (B.N.).

གཏེར་ཅན *gter-chen* 1. a great store of hidden wealth, hidden books, etc. 2. **མཐའ་ཤིང་པོ་** n. of an immensely large number.

ལྷན་ཅན་པོའི་བླ་མ་ *gter chen-poñi bun-pa u.*
of one of the eight auspicious symbols
of the Northern Buddhists,—the pot of
treasure, i.e., the wishing-pot which yields
whatever precious object is sought.

གྲུ་མེད་ *gter-ston* a discoverer of hidden treasures, generally of sacred books which are supposed often to be kept concealed under rocks and ground for fear of being destroyed by heretics and unbelievers. Learned lamas are deemed to be expert *gter-ston*.

गुह्य-ज्ञातृ *gūhya-jñātṛ* ज्ञानिवादी
one who knows or can tell where treasures
are hidden or where they can be found.

ཀུའོ་པད་ག *gter-bday* 富家翁 a wealthy man; n. of the god of wealth, Kuvera, in Tibetan called དཔལ་ཀའོ་ (Mon.).

གནོར་གསུག *gter-gnas* the place where a concealed treasure is unearthed. Acc. to the *Rnik-ma* school, Buddhist sacred books have been unearthed in the following places in Tibet:—(1) གློ་པོ་གྲུ་ཀ་ *Glo-po gye-ka*; (2) སྤྱུ་རྩ་ *Spu-rna rda-r*; (3) རྩུ་མ་གྲོ་མ་ *Grol-thak-grol-ma*; (4) ལུ་ཕུ་རྩུ་ *Gyu-phu rda-lhak*; (5) རྩུ་མ་པ་ *Byams-pa sprin*; (6) རྩུ་གྲོ་མ་ *Byan-gter gter-phran*; (7) རྩུ་མ་ཐུ་ *Hbum-thak tsei-lak*; (8) རྩུ་མ་ཐུ་ *Gtsik-druk can-brag*; (9) རྩུ་མ་ཐུ་ *Gtsak-nyi ri-po che*; (10) ལུ་ཕུ་ *Bal-yul e-ying gtsang-lu* ཞེས་པའི་གནུག་ལུག་ *Bal-yul e-ying gtsang-lu*

khañ; (11) ལྷོ་ལ་ *Lho-kha*; (12) ལཱ་ལི་ཁྱེད་ལ་ *Gloaŋ-gi ru-mtsham*; (13) མོན་ཀ་ལུ་མཁར་ *Mon-kha bum-thaŋ*; (14) དཔེ་རྒྱལ་པ་མེ་ *Dye-rgyas haŋ-po ri*; (15) ལེ་ཤི་ལྷ་ཁར་ལེམ་ *Sha-gi lha-khañ bi-mo*; (16) ཇོ་མོ་གླིང་ལུ་མུ་ *Jo-mo gliñ-gsum*, (17) མཛེམ་ལུ་ཤི་མེར་ *Mchims-plu kho-mthiñ*; (18) སྤྱི་མོ་མུར་རྒྱལ་ཤི་མེར་ *Srin-mo spar-rjes kho-mthiñ*; (19) གྲོམ་པ་རྒྱུང་ *Grom-pa rgyaŋ*; (20) པར་མ་ལེག་ཕུག་ *Paŋ-ma gel-phug*; (21) ལག་མཁལ་མཁལ་ *Graum-kyas mkhul-chu*; (22) རང་མཁལ་ཕག་ *Zaŋ-ge phug brag*; (23) ལག་མཁལ་ཕག་མཁལ་ *Gar-ge par-phug-mo*; (24) ལག་མཁལ་ཤི་ *Gyath-ma spa-jom*; (25) རོ་བོ་ལུ་མཁལ་ *Rdo-boŋ mtsham*; (26) ལྷོ་མོ་ཐུག་ལུ་ལམ་ *Lho-mon phyogs*; (27) དཔེ་རྒྱལ་ལུ་ཤི་མེར་ *Dye-rgyas lha-khañ*; (28) རྒྱལ་ལུ་ལམ་ལེ *Hu-yug gyag-ge*; (29) མོན་ཀ་ལུ་མཁར་ *Mon-kha spa-gro*; (30) རྒྱ་ལོ་ལྷོ་ *Hu-ŋaŋ rdo*; (31) ལམ་ལུ་ཤི་མེར་ཤི་མེར་ *Kham-kyi rin-mo rdsoñ*; (32) རྒྱལ་མོ་ཐུག་ཕག་ *Dungs-po lhaŋ-la-brag*; (33) མོན་ཀ་ལུ་ལམ་ *Mon-kha chu-phug*; (34) རྒྱལ་ལུ་ལམ་ལེ *Hlin-ŋaŋ ko-ro brag*; (35) ལེག་ཤི་ཕག་ཕག་ *Gel-gyi brag-phug*; (36) ལུག་ཤི་མུ་མུར་ *Stag-tshañ zab-luŋ*; (37) ལམ་ལུ་ལམ་ལེམ་ལུ་ *Bsam-yas mtsham-phu*; (38) ལུམ་བུ་ལུ་མཁར་ *Yam-bu la-rgaŋ*; (39) ལུག་ལུ་ལམ་ལེ *Ča-hag stag-rgo*; (40) མཛེམ་རྒྱལ་ལུ་མུར་ *Mchod-rgen dkar-po*; (41) ལམ་ལུ་ཕག་ལུ་ལམ་ལེ *Gyas-ru tsañ-hyram*; (42) ཤི་མེར་ལྷོ་ལུ་ *Rtsis-kyi lha-khañ*; (43) ལོང་པ་ཕག་ *Koŋ-po bu-chu*; (44) ལོང་པ་ཕག་ལུ་ *Koŋ-po phyiñ-luŋ*; (45) མེ་མཁར་མཛེམ་ *Me-hbar mtsho*; (46) ལྷོ་ལོང་ཕག་ *Lho-koŋ byañ-koŋ*; (47) རྒྱལ་ལུ་ལམ་ལེ *dpyal-gyi brag*; (48) ལྷོ་ལོང་ཕག་ *Khyiñ-tshañ brag*; (49) ལུག་ཕག་ *Kha-ray phug* (*Bka-kha-thaŋ*, 159).

गोत्रं छिप्यमानः *gōtra-chaipya-mānaḥ* to keep concealed a disease, one's learning, coveted treasures, etc : गोत्रं छिप्यमानः इव गूढः श्रुतः इत्यमरः in the manner of one who keeps his goitre concealed (*A.* 15).

ལྷོ་ལྷ་གཙུག་ *gter-bzruḡ* lit. one who guards
treasures; local deities, such as Shibdag

and Lu, who are supposed to be the custodians of hidden treasures, mines, etc.

𑖦𑖳𑖫 *gto* or 𑖦𑖳𑖫𑖳𑖫 a magic ceremony
for the purpose of averting misfortunes.

གདོན་ལྷ་མོ་འབྱུང་ *gto-rgyal ge-mkhyen* the
supreme Bon deity resembling in his
attributes རྡོ་མེ་མཛོད་ or Dipamkara Buddha
in the Buddhist series (*D.R.*).

ཐུག་རྟེན་འཕྲོ་བུ་གཅིག་ནས་འཕྲོ་བུ་གཅིག་ནས་
Thugs-rje bzuf-na; taking compassion or
having mercy upon (D.R.).

གཏོ་བུ་བུ་མ་ལན་ *Qto-bu bu-m-sang* a disciple of
Bon S'en-rab and the analogue of Ananda.

གཏོན་པ་མེད་པོ་ *gtoñ bkah-nyom* n. of a Bon
work.

གཏོག་པ *glog-pa* 1. like བཏོག་པ to grab, pluck, gather, tear out. 2. v. མེ་ཏོག་.

ချက်ချာနယ *glog-yu* ပာယောဉာ (ပာယောဉာ) 1. to assign, classify. 2. to belong; to, appertain to; belonging to: နှစ်ပင် ချက်ချာနယ ချက်ချာနယ you belong to the royal blood or family; ချက်ချာနယ ချက်ချာနယ am I not included in them? ချက်ချာနယ ချက်ချာနယ belonging to *Dsam-bu-hi-giin* (Jambudvīpa). မချက်ချာနယ as adv. မချက်ချာနယ not included, except, besides.

གདགས་པ་དོན་པ་ *gtogs-pa* acc. to Sch. to
love, to like, to wish.

གཏོང་དགོས་པའི་རྒྱུ་ནི་*gtoñ-dyos-mchod-chus* articles necessary for religious observances (*Rtsii.*).

གཏོང་པ་ *gtoñ-ngo* allowances in money or in kind for religious observances (*Rtsii*);
གཏོང་ལེ *gtoñ-dle* a register for such, etc.

གཏོང་ཐོད *gtoñ-phod* generosity; གཏོང་ཐོད་མཁ
 བདུན་མཁ *gtoñ-phod* one who is able to give; liberal;
 bounteous.

གཏོང་བ *gtoñ-wa* pf. བཏང་, fut. བཏང་, imp.
 བཏང་ 1. to send, to let go, to permit to go, to
 dismiss: མཆོད་པུ་ཅག་ཅག་མཆོད་པུ་ཅག་གཏོང་ why
 should we let you go? མ་གཏོང་ do not let

him go. 2. to let in, to admit; རྫོང་པ་གནད་པ་ admit through the door; རང་དུ་གནད་པ་ let in, to permit to enter. 3. to let have, to give: བྱང་ཁྱེ་ཤ་བཞིམ་པ་ཐོང་བ་ཅན་གྱི་པ་ having given blue cotton for the fringes of the tent; རྫོང་གནད་པ་ to administer medicine; གནད་ཐུག་ the manner of dispensing, or giving away of medicine. གནད་པ་མཛུགས་པ་ལེན་པ་བར་བཟུང་བ་ by generosity or friendship the number of friends increases. གནད་པ་ལེན་པ་ཅན་ ལྷ་མོ་ལྷོ་མོ་ one who is able or has the heart to give away (many things, &c.) in charity; གནད་པ་ལེན་པ་ liberality, bounty; རྫོང་པ་ གནད་པ་ to give a person to religion, i.e., to destine him for the priesthood (*Jā*). In *W.* གནད་པ་ is the common term for the verb to give; the pl. form ཅན་ གནད་པ་ being used as pres. tense. 4. to give up, abandon, forsake, leave.

གནད་ཐུག་ *gtod-lugs* the manner of distributing, of giving away; also of forgiving.

གནད་པ་ I: *gtod-pa* = གནད་པ་ pl. ཅན་ or ཅན་, fut. ཅན་, imp. གནད་ or བནད་ 1. to deliver up, hand over, to commit to another, to bestow, confer: དཔེ་བཟུང་ནང་པ་གནད་པ་ to confer important offices on the priesthood; གཅིག་གི་ལུ་གཅིག་ལ་ གནད་པ་ to communicate one's feelings to one another. 2. to lean against or upon, to press on, to put against. 3. to direct, to turn: མི་མཛུགས་པ་གནད་པ་ to turn one's face towards a person, to take refuge or seek protection under some one; མི་མཛུགས་པ་གནད་པ་ to point at a person with the finger, also in the way of threat; རྫོང་པ་ཐུག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ གནད་པ་ the door points south, towards Nepal; ལེན་པ་ གནད་པ་ to take aim, to aim at; རྫོང་པ་པ་ གནད་པ་ to listen to, to give a person a hearing; ཐུག་པ་གནད་པ་ to confide in a person. རྫོང་པ་ གནད་པ་ གཅིག་གི་ལུ་གཅིག་ལ་ གནད་པ་ turning after a ray of light, following it with the eye (chiefly from *Jā*). ཐུག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ གནད་པ་ to submit to

the king's authority. རྫོང་པ་གནད་པ་ to place a horse in pasture.

གནད་པ་ *gtom-pa* to talk, to speak (*Sch.*).

གནད་པ་ *gtoma-pa* filled up, full, for བཟུང་པ་, གནད་པ་ (*Sch.*).

གནད་པ་ *gtor-wa* = བཟུང་པ་ *bkram-pa* cf. བནད་པ་ *lthar-wa* བཟུང་པ་, བཟུང་པ་ 1. to scatter, strew, spread over (*Mñon.*): བཟུང་པ་ གནད་པ་ strewed flowers; རྫོང་པ་ གནད་པ་ he that threw earth upon me; བཟུང་པ་ གནད་པ་ to scatter on the ground. 2. to cast, throw (books into the water, a ring into the air); to throw out, e.g., spittle into a person's ear for healing purposes (འདྲེན་པ་); to cause to circulate the chyle through every part of the body; to waste, to dissipate (occasionally with the the accus. of the vessel containing the substance thrown out): རྫོང་པ་ གནད་པ་ a cow emptying its udder by discharging the milk. 3. acc. to *Sch.* *grub* *gtor-wa* to rend, to tear to pieces (*Jā*).

གནད་པ་ *gtor-ma* བཟུང་པ་ sacrificial objects, i.e., that which is strewn or scattered or given away. The *gtor-ma* offering may consist of བཟུང་པ་, བཟུང་པ་ cakes (not cooked or baked) made of rice, barley flour, wheat, &c., and offered as an appeasing gift to gods, saints, evil-spirits; *Nāga* demi-gods, &c., to avert dangers to the living and to guard against visitations of epidemics, plague, drought, famine, &c. Generally the *torma* is shaped into a conical form, the stuff of which it is made being cemented together with butter into a firm consistency. It is an essential that, after dedication, the thing offered shall be burnt or cast away. W. W. Rockhill in his "Land of the Lamas" gives an excellent account of one kind of *torma* offering (pp. 113, 114). གནད་པ་ཐུག་པ་ to

विशित; अथ यत्र ३. बहुशयोर मर्द्व बहुशय abbreviated, concise, taken in short, in few words (Mon.).

བཏེག་བཏེག་བྱེད་པ་ *btog-btog byed-pa* to haul upwards : ཡར་མགོ་ཟེར་ཟེར་བྱེད་པ་, དང་དགའ་བྱི་ཁྱེབ་པ་
 མོས་མེད་མཛུ་པ་ལེན་དུ་བཏེག་བཏེག་བྱེད་པ་ (Hibrom. 125).

ৱৰ্ত্তে ৰূপ *hreg-pa*, v. ৱৰ্ত্তে ৰূপ; also used in the common saying:—*পুত্ৰ মম ৱৰ্ত্তে ৰূপে ৰূপ-দেৱ, সু মম মম ৱৰ্ত্তে ৰূপে ৱৰ্ত্তে ৰূপ-দেৱ* “when the father maintains the son, a tiger is produced, when the mother the daughter a drudge appears.”

ཐོན་པ་ *hton-pa* v. ཐོན་པ་ *hton-pa*.

རྩ་ཤ་ or, occasionally, རྩ་ཤ་པ་ རྩ་ཤ་, རྩ་ཤ་, རྩ་ཤ་ a horse; the feminine form for which is usually རྩ་ཤ་ a mare. རྩ་ཤ་པ་ to break in or train a horse; རྩ་ཤ་པ་ to gallop, to race; རྩ་ཤ་པ་ to ride on horseback. Horses are largely bred in Tibet, several of the Dog-pa tribes north of Lhasa devoting themselves exclusively to rearing horses. Both Shigatse and Gyantse are famous horse-markets, and from the latter place numbers are imported into Nepal and Sikkim. རྩ་ཤ་པ་པ་པ་པ་ the blood from the horse's palate cures sores; རྩ་ཤ་པ་པ་པ་པ་པ་ the kidney of the horse removes kidney disease; རྩ་ཤ་པ་པ་པ་པ་པ་ the bile of the horse is useful for sores; རྩ་ཤ་པ་པ་པ་པ་པ་ the larynx of the horse improves the voice; རྩ་ཤ་པ་པ་པ་པ་པ་ urinary bladder of the horse is useful for scalds and burns; རྩ་ཤ་པ་པ་པ་པ་པ་ horse-fat dissipates itching and eruptions on the skin.

Syn. རྩལ་ལྷན་པུག་ *mbod-pbyin phyugs*;
 དཔལ་གྱི་བྱ་ *dpal-gyi bu*; ལྷན་པུག་ *nyab-bdzin*; རྩལ་ལྷན་པུག་ *rñan-pyab nyug-ma-can*; ལྷན་གྱི་ལྷ་
 རྩལ་གྱི་ *rluñ-gi giñ-rlu*; ལྷན་པུག་ལྷ་ *rluñ-las skyes*;
 ལྷན་པུག་ *min-dhn skyes*; ལྷན་པུག་ལྷ་ *nygyog-*
bdzo; རྩལ་ལྷན་ *bdren-byen*; ལྷ་གྱི་པུག་ *rmi-gu-pa-*

can; རྒྱལ་པོ་ལྷོ་གསལ་; ལས་ལྷན་མཁའ་ལྷན་; ལྷན་
ལྷན་ myur-hgro; ལྷན་ལྷན་ལྷན་ rnam-par gnon;
ལྷན་ལྷན་ rgya-mtsho skyes; ལྷན་ལྷན་ rlay-tu
sa; ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ (Mhor).

རྩྭ་ *rtā-ka* or རྩྭ་མེན་ལྗོངས་ *rmig-lcay*
lit. hoof-iron, horse-shoe.

རྟ་རྟ་པ་ *ra rkya-pa* or རྟ་པ་ one skilled
in horsemanship.

མཁུ་ཁུ་མུ་ཁུ་ lit. "the horse ibex"; is a curious large heavy animal peculiar to Tibet, but straying also into North Assam, the *Budorcas tataricolor*, known to sportsmen as the *takin*. Two species are recorded, one found by Père David in the ranges of Moupin on the Chinese border, the other occurring in the mountains of the Mishini and Abor territory.

ᐅᐅᐅᐅᐅ ᑭᐅ-ᑭᐅᐅᐅᐅᐅ a clattering train of horsemen.

ရန် *ria-go*, ရဲသမားတို့၏ coat of mail for a horse; ရဲသမားတို့၏ ခုခံရန် the horse-equipment for generals (*Rtsii*).

१७२ *rtu-gat* saddle-bag.

རྩ་གྲུབ་ *sta-gral*, རྩ་མང་གི་གྲུབ་སྒྲིལ་གྱི་མཉམ་པ་ལས་གྲུབ་པ་ a number of horses kept in a row, prop. cavalry in martial array.

5.514 $rt\alpha-grap \equiv 5.5^{\circ} rt\alpha-ra$ stable.

ᠷᠲᠠ-ᠪᠭᠠᠳ ṛta-bḡaḡ a horse-laugh; ᠷᠲᠠ-ᠪᠭᠠᠳ ᠰᠤᠨ ṛta-bḡaḡ ṣa to set up a horse-laugh (Sch.).

རྩ་མཐོན་ rta-mgo a horse's head. རྩ་མཐོན་རྩ་མཐོན་ =
རྩ་མཐོན་ gru-can boat (Mñon.).

इन्द्रिया *Rta-mgrin*, (*Tamdin*) दसवौं न. of deity with a man's body but having the head of a horse and which neighs fearfully to frighten beings who are mischievous to Buddhism. The Hindu analogue of *Tamdin* is *Hayagriva*, and shrines to this deity are not uncommon at the present day in *Assam*.

ꠘꠞ ꠘta-ga or ꠘꠞꠞ saddle; ꠘꠞꠞꠞ or ꠘꠞꠞꠞꠞꠞ the equipments of a riding horse (*Kisii*).

ཉམ་བུ *rtahi-bu* ལག་པ་ལྷན་; ཉམ་ཉིན་ལས *rtahi hin-lan* ལག་པ་ལྷན་ a day's journey on horse back. ཉམ་བུ་ལག་ *rtahi bu-lag* a compulsory service for the supply of oxen, mules, and horses. ཉམ་པ་ *rtahi ra-wa* མཚུར་ an enclosure for horses, a stable.

རྟ་མོན་ *Rta-hon* n. of a monastic club for discussing metaphysical topics in the monasteries of Daipung, Sera and Gahdan (*Lon.* 214).

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtā-yi mjug-ma* (lit. the horse's tail) n. of a medicinal plant.

Syn. གཤམ་ *gyo* [*dan-ma*]; རྟ་མེ་ལྷན་ *rtā-yi lo-ma*; གཤམ་གྱི་རྟ་མེ་ *bdur-gyed skyes*; ལག་པ་ལྷན་ *yal-yahi me-tog*; མཚུར་ལྷན་ *methon-po ma*; གཤམ་གྱི་མེ་ *bgro-lan*; མཚུར་མེ་ལྷན་ *loñ-loñi me-toy* (*Mñon.*).

རྟ་མེ་ལྷན་ *Rta-lahi kōñ* n. of a mythological race in ancient India (*Yig.*).

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtā-ča* 1. horse-flesh. 2. the oblique abdominal muscles of the hips.

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtā-čaḥ* curry-comb (*Sch.*).

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtā-ḥre* རྟ་མེ་ལྷན་ a pie-bald horse. ['Having pie-bald horses'; an epithet of Marut or the wind-god] 8.

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtā-gsar* a new horse, a horse not yet broken in or dressed (*Schtr.*); རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ a colt three years old newly broken and saddled.

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtā-gsod* a stallion: རྟ་མེ་ལྷན་གྱི་ཕྱོད་ རྟ་མེ་ལྷན་ the dung of a stallion of blue colour is a preventive of hydrophobia.

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtā-gsod* = ཀ་ར་ལྷན་ *ka-ra bhi-ra* the oleander, *Nerium odorum* (*Mñon.*).

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtā-gpa* རྟ་མེ་ལྷན་, རྟ་མེ་ལྷན་, རྟ་མེ་ལྷན་, also རྟ་མེ་ལྷན་, རྟ་མེ་ལྷན་ 1. continuous, enduring, lasting, eternal. 2. perpetuity, duration to all futurity (a quality which, according to Buddhist views, can be ascribed only to absolute emptiness—ཉམ་བུ་ལྷན་, *ĉānyald*):

རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ the chief of all permanent things is voidity. རྟ་མེ་ལྷན་ impermanent, not durable, perishable: རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ that, too, is subject to the law of perishableness; རྟ་མེ་ལྷན་ ("lak-pa re-shi") is the common colloq. expression in C. for always, constantly (*Sud. Hbk.*).

Syn. རྟ་མེ་ལྷན་ *rtān-pa*; རྟ་མེ་ལྷན་ *ther-ang-pa*; རྟ་མེ་ལྷན་ *glan du-ica*; རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ *gnas*; རྟ་མེ་ལྷན་ *mi ḥgyur-ica*; རྟ་མེ་ལྷན་ *gyur-drub*; རྟ་མེ་ལྷན་ *ni-gahig*; རྟ་མེ་ལྷན་ *gn-gyo*; རྟ་མེ་ལྷན་ *gyo-med*; རྟ་མེ་ལྷན་ *gahon-ue* (*Mñon.*).

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtāg-hkhrus* che always washed = assiduity.

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtāg-chaḥ* lasting and transitory; an abbr. of རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ the theory of eternal existence or annihilation: རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ you have avoided the false doctrine of perpetual existence (*Hbrom.* 29).

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtāg-ḥomg-la* adv. uniformly, equally.

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtāg-tu* རྟ་མེ་ལྷན་, རྟ་མེ་ལྷན་, རྟ་མེ་ལྷན་ always, continually, perpetually: རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ at all times do I seek refuge in my lama (Buddha).

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtāg-tu khol* རྟ་མེ་ལྷན་ a slave, perpetual servant: རྟ་མེ་ལྷན་ རྟ་མེ་ལྷན་ a servant of a resourceful minister (*Hbrom.* 153).

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtāg-tu ḍgaḥ* རྟ་མེ་ལྷན་ always cheerful ever happy; an epithet of Mahadeva.

རྟ་མེ་ལྷན་ *rtāg-tu ḥu* 1. n. of a Buddhist saint who used to weep when observing the miseries of mundane existence. He devoted all that he possessed to others and by his religious asceticism and study of the *Prajñā-paramitā* he attained to the position of a *Bodhisattva* (*Hbrom.* 501). 2. n. of a medicinal flower on which dew is formed at all times on

account of which it is said to be always in tears. It grows on high altitudes in Tsari the most easterly district of Central Tibet.

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་མེད་ met. the fire, which is always at work.

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ eternal, perpetual; also acc. to *Cs.* perpetuity, eternity.

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ a name of the river Sitā, the river of continual flow (*Mñon.*).

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ of eternal or perpetual growth.

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ (ཉག་རྩ་ཏུ་ཡོད་པ་) རྟག་ལུ་ perpetually giving or yielding.

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ always assiduous, ever-applying.

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ lit. that eats at all times, met. a horae.

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ *rtag-lu lai-tsho tsan-ma* she who is at all times youthful, an epithet of Draupadi རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ the common wife of the Pāṇḍava brothers.

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ the doctrine of the immortality of the soul and of all things.

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ (*lit.* happy at all times) an epithet of ལྷ་མཚན་མཆོག་ Vaisṛavana the god of wealth (*Mñon.*).

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ land-steward or overseer. ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ the resident manager of the cetate of *Lha-gae* in Tibet (*Rtsii.*).

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ *rtag-pa ther-cuy gurabahi tsan-ma* the doctrine of a Brāhmanical sect in Ancient India: རྟག་ལུ་ཡོད་པ་མཆོག་མཆོག་ (they) did not believe in the great unchangeable and eternal principle (*Theg. 33 to 39*).

ཉག་རྩ་ཏུ་རྟག་ལུ་ཡོད་པ་ *rtag-pa don mlahon-pahi tsan-ma* the doctrine or view as to the eternity of matter and its attributes (*Theg. 33 to 39*).

ཉག་པ་ *rtag-par* མཐའ་མཆོག་ adv. always.

ཉག་པ་པ་རྟག་པ་ *rtag-par tsin-pa* to look upon what is transitory as lasting, and hence to be worldly-minded, a worldling; ཉག་པ་པ་རྟག་པ་ steady in lying down, i.e., to be continually at rest.

ཉག་པ་ *rtag-po* adj. lasting, durable, reliable.

ཉག་པ་ *rtag-ma* མཚན་མཆོག་ eternity personified, the eternal goddess; an epithet of Durgā.

ཉག་པ་པ་ *rtag-myo* མཐའ་མཆོག་ an epithet of the god of love.

ཉག་པ་པ་རྟག་པ་ *rtag tsin-can* = ཉག་པ་པ་རྟག་པ་ he who holds that things are permanent.

ཉག་པ་པ་ *rtag shi-pa* མཐའ་མཆོག་ is an epithet of Avalokitesvara *Bothisattva* and S'iva.

ཉག་པ་པ་པ་ *rtag-res khkhor* 1. རྟག་པ་པ་ constantly recurring. 2. ཉག་པ་པ་ acc. to (*Sch.*) constant change.

ཉག་པ་ *rtags* 1. བརྟན་, བེད་ཀྱི་, བེད་ཀྱི་, བེད་ཀྱི་ resp. ཉག་པ་ sign, manual, badge, token, mark, characteristic, prognostic, &c. རྟག་པ་ good sign or token; རྟག་པ་ evil mark or bad sign; རྟག་པ་པ་རྟག་པ་ auspicious sign or mark; རྟག་པ་པ་ or རྟག་པ་པ་རྟག་པ་པ་ the eight auspicious symbols or objects, v. རྟག་པ་པ་. We have in རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ the sign of being or not being, sufficiency or insufficiency, &c. རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ *kyeg-kechihi rtags* the signs of birth and death; རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ to make a mark; རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ the badge or distinction of monkhood; one having the marks of an ecclesiastic; རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ proof, clear evidence; རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ on what evidence have they seized him? རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ a proof is necessary: རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ there is even no evidence or mark. རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ having a mark upon it or marked, stained; also ominous. རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ = རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ a harlot (*Mñon.*). 2. = རྟག་པ་པ་པ་པ་པ་པ་

རྟོག་པ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtan-hbral yan-lag*
 ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ the twelve inter-dependent con-
 tributories to the origination of all pheno-
 mena. Or, more fully:—The twelve
 inter-dependent elements which together
 contribute to the production of all pheno-
 mena: the twelve, however, being theoret-
 ically not simultaneous in origination
 but occurring in a certain sequence; each
 indeed being dependent on its predecessor,
 though not exactly evolved from it,
 because by a process of re-action the pre-
 decessor is also dependent for manifesta-
 tion on its successor. Thus, while the
 succeeding contributories may be said to be
 evolved in a mea-ure from the proceeding
 ones, there is a mutual dependence which
 makes all the twelve co-ordinate also.
 The twelve inter-dependent originations
 in the Pratitya Samutpāda are:—(1) མ་རྟོག་པ་
 ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *iguorance*; (2) ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *association*
 or impressions; (3) ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *consciousness*;
 (4) ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *name and*
form; (5) ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *the six*
sense-organs; (6) ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *contact*; (7)
 ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *feeling*; (8) ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *desire or hankering after*;
 (9) ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *sensual enthrallment*; (10) ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *sex*
procreation; (11) ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *birth*; (12) ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *old age and death*.

རྟོག་པ་ *rtan-ma* prop. support, pillar.

རྟོག་པ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtan dman-pa* subordinate; of
 lower position or order, junior; a ge-tshul
 is subordinate to a ge-long, a ge-nyen is
 inferior to a ge-tshul or *Gramanera*: ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *he being inferior*
 in rank, i.e., in the religious order, he did
 not make salutation with his body (A. 50).

རྟོག་པ་ *rtan-gshi* 1. basis, foundation
 ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ 2.= ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *residence, home*
 (*Mon.*). ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtan-gnas*, id.

རྟོག་པ་ *rtog* 1. in ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtog-khasi* ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་
 ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ a room or place of amusement on
 the top of a house or building. 2. ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་
 for ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་.

རྟོག་པ་ I: *rtog-pa* ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *shat*.
 1. consideration, deliberation, reflection;
 ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtog-pa skye-ica* or ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *to*
reflect on a thing, to indulge in musings.
 2. scruple, hesitation: ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtog-pa*
skyas-te to grow doubtful, hesitating.

རྟོག་པ་ II. ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *pf. ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་*
imp. ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ to consider, exam-
 ine, search into, muse upon= ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་
 or ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ (*Mon.*): ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *though*
one meditates (upon the soul), one cannot
understand. To trouble one's head
about a thing is considered a fault much
to be guarded against, and the more so,
as religious faith as well as meditation
require the mind to be strictly free from
distraction, and especially in meditation
to be concentrated on a single object
only: ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ contemplation without
 any disturbing reflections.

རྟོག་པ་ *rtog-ge* ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ the act of arguing, rea-
 soning; dialectics (*Ca.*); ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtog ge-pa*
 ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ an arguer, disputer, reasoner (*Ca.*):
 ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtog-gshi spyod-yul ma-*
yin-pa ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ not being the object of
 controversy or arguing.

རྟོག་པ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtog-pa dañ bral-ica* ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་
 ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ without imagination, free from so-
 phistication.

རྟོག་པ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtog-pahi dgru* ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *n. of a*
tree.

Syn. ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rgyal-lyes* ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་
chu-khul skyes (*Mon.*).

རྟོག་པ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rtog-par lyed-pa* ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་
 ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ to fancy, to imagine.

རྟོག་པ་ལྟོད་ *rtog-dpyod* = བཞུགས་པ་ལྟོད་, or ལྟོད་པ་ལྟོད་ (*Mon.*) *rtog-dpyod* consideration; examination, trial: རྟོག་པ་ལྟོད་པ་ལྟོད་ *without examination or reflection (A. K. 1-36).* རྟོག་པ་ལྟོད་པ་ལྟོད་ to identify, to discern to recognize as, e.g., རྟོག་པ་ལྟོད་པ་ལྟོད་ it is ascertained to be bile, to be caused by bile. རྟོག་པ་ལྟོད་ to identify as being different (*Jā.*).

རྟོག་པ་ལྟོད་ *rtog-med* རྟོག་པ་ལྟོད་ simple, unsophisticated; also simplicity; singleness of heart. རྟོག་པ་ལྟོད་པ་ལྟོད་ it should not be interfered with; he does not meddle with that (*Jā.*).

རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ *rtog-med log-ces* = རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ mistakes caused by wrong or false conclusions, such as while passing in a boat to maintain that the trees and houses on the bank of a river are moving; in the same manner holding that all phenomena are permanent, &c. (*Loñ. 4 15*).

རྟོག་པ་ལྟོད་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ *rtog-dkhab-kañi gnas* = རྟོག་པ་ལྟོད་པ་ལྟོད་ a very inaccessible and fearful place.

རྟོག་པ་ལྟོད་ *rtog-hyro* རྟོག་པ་ལྟོད་ a number; རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ a great number.

རྟོག་པ་ལྟོད་ *rtogs-brjed* or རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ lit. discriminative speech, the utterance of what is fully grasped; a common designation for the recital of the events of an ideal life, full of instructive lessons.

རྟོག་པ་ལྟོད་པ་ལྟོད་ *rtogs-brjed brgya-pa* རྟོག་པ་ལྟོད་པ་ལྟོད་ n. of a work contained in the *Kah-gyur (K. d 9)*.

རྟོག་པ་ལྟོད་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ *rin-po-che dpag-dam khri-giñ* རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ the great work of the Kashmirian poet Kshemendra on the deeds of the Buddha, in 108 chapters, translated into metrical Tibetan by Shon-ton *Lo-ta-va*, and forming the 93rd volume of the *Tanggyur* collection.

རྟོག་པ་ལྟོད་ *rtogs-deb* = རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ (*Rtai.*) *rtog-deb-yig* a memorandum book (*Rtai.*).

རྟོག་པ་ལྟོད་པ་ལྟོད་ *rtogs-hdog* can be desirous of knowing or learning; inquisitive (*Jā.*).

རྟོག་པ་ལྟོད་ *rtogs-dan* རྟོག་པ་ལྟོད་, རྟོག་པ་ལྟོད་; = རྟོག་པ་ལྟོད་ a sage, a general term to signify such.

རྟོག་པ་ལྟོད་ *rtogs-pa* I: རྟོག་པ་ལྟོད་, རྟོག་པ་ལྟོད་, རྟོག་པ་ལྟོད་, རྟོག་པ་ལྟོད་ thorough perception, infallible knowledge. It is stated that ordinary mortals are incapable of cogitating on the merits and qualities of Buddhas and *Boḍhi-matras*. The true *rtogs-pa* cannot be acquired in the first instance, the རྟོག་པ་ལྟོད་ (meaning of a thing) first must be understood (ལྟོད་པ་ལྟོད་) and that may lead to the acquirement of knowledge by རྟོག་པ་ལྟོད་ study; then comes reflection or meditation, and last of all is *rtogs-pa* the full comprehension. Thus we can define རྟོག་པ་ལྟོད་ as: 1. the true perception of all things in general, which lead to the attainment of the རྟོག་པ་ལྟོད་ *so-so shyn-hi-sa* stage of ordinary perfection. 2. a true metaphysical development leading the way to what is called རྟོག་པ་ལྟོད་, that is, to *Nirvāṇa*. This last is called རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ or རྟོག་པ་ལྟོད་, the clear understanding or perception, the same as རྟོག་པ་ལྟོད་ or metaphysical voidity or nothingness.

Syn. རྟོག་པ་ལྟོད་ *khōñ-du chud-pa* རྟོག་པ་ལྟོད་; རྟོག་པ་ལྟོད་ *mkhas-pa*; རྟོག་པ་ལྟོད་, རྟོག་པ་ལྟོད་ *go-va*; རྟོག་པ་ལྟོད་, རྟོག་པ་ལྟོད་ *byāñ-va* རྟོག་པ་ལྟོད་.

རྟོག་པ་ལྟོད་ II: vb. to perceive, to know, to understand: རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ they did not understand; though they inquired into it; རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ to obtain information; to convince one's-self of a thing; རྟོག་པ་ལྟོད་ རྟོག་པ་ལྟོད་ to teach, demonstrate, to convince a person. རྟོག་པ་ལྟོད་ stupid, ignorant; ignorance. རྟོག་པ་ལྟོད་ self-knowledge.

ॐ॥ pleasing when looked upon; also name of the chief city of Indra on the top of Mount Sumeru; ॐ॥ go there and look (at it)! ॐ॥ to gaze all round; ॐ॥ to look up and down; ॐ॥ or ॐ॥ to look back. Colloq. in the sense of to look at *Ha-ku* is usually preceeded by ॐ॥ the eye: ॐ॥ looking at it. 2. to look for, to search for; in this sense common in *W.*, e.g., ॐ॥ the horse has not come, go and look for it. 3. to view mentally, to consider, look into; also to examine, investigate: ॐ॥ if I did not examine it; ॐ॥ to feel a person's pulse; ॐ॥ to consider if it will be useful. ॐ॥ let us see who is greater or taller; ॐ॥ we shall see that afterwards; ॐ॥ to examine or search into minutely; ॐ॥ is the expression most in use for to examine, to test, to try; ॐ॥ let us see how many there are; ॐ॥ to investigate closely. 4. a fourth and not unimportant usage of ॐ॥ is to express a stage in mystic meditation wherein it means to be in the first or contemplative stage, during which one must be especially oblivious to all sounds and to all that is occurring around one, the sight and that limited to a single object being the only sense in action: ॐ॥ there must not be attention to even so much as the bark of a dog or the chirp of a sparrow; if there is hearing, there is no contemplation (*Mil.* ॥).

ॐ॥ II: subst. 1. a look, the act of looking. 2. contemplation (mystical). 3. doctrine, opinion, doctrine, theory, philosophical system, school. ॐ॥ the theory of perpetual existence or duration (of worldly things). ॐ॥ a false opinion or heretical view (*Jā.*).

ॐ॥ *Ha-ka han-pa* ॐ॥ jealous sight, spiteful or mischievous sight.

ॐ॥ *Ha-ka han-pa* ॐ॥ of heretical views. ॐ॥ *Ha-ka han-pa* ॐ॥ having obscured vision or heretical views.

ॐ॥ *Ha-ka mi-hom* not satisfied with a glance, i.e., wishing to look at it more; hence= ॐ॥ a very handsome shape or person (*Mhon.*).

ॐ॥ *Ha-ka mi-hom* the sight of which is never enough, met. a very handsome person (*Mhon.*).

5

ॐ॥ *Ha-byed* met. the eye (*Mhon.*).

ॐ॥ *Ha-log* or ॐ॥ false statement; false doctrine, heresy; acc. to *Jā.* any irreligious impulses of the mind, perverse and sinful thoughts.

ॐ॥ *Ha-bu* 1: ॐ॥, ॐ॥, ॐ॥, ॐ॥ may be described as an adj., though often used in the manner of a postp. instead of ॐ॥ and ॐ॥. It is generally conjoined with the substantive vb. with the signification of to be like, to be as (another), to be equal to: ॐ॥ ॐ॥ I myself am not like Chenrezig with many hands, or I have not myself many hands like Chenrezig; ॐ॥ ॐ॥ one as wise as three village-elders (i.e., the village council); ॐ॥ ॐ॥ you have a voice like that of a companion giving advice; ॐ॥ ॐ॥ he became (to him) like a father; ॐ॥ ॐ॥ having eye-lashes like those of a cow (*Sty.*).

ॐ॥ *Ha-bu* 11: = ॐ॥ ॐ॥ or ॐ॥ *ku-hān* a likeness, reflected image, image (*Mhon.*).

ॐ॥ 111: v. ॐ॥ *ku-hān* (*Mhon.*).

ॐ॥ *Ha-hul-pa* a spy, scout; ॐ॥ to spy, to explore, v. ॐ॥ *ha-hul-pa*.

ཉལ་པ་ *lla-pa* 1. a glance or aspect, look; ཉལ་པ་ཉལ་པ་ a mild look or countenance (*Ca.*); ཉལ་པ་ཉལ་པ་ an angry or fierce look (*Ca.*). 2. the magical and powerful look employed by Tantrik experts in order to control or subdue demons; ཉལ་པ་ཉལ་པ་ to cast such a magical magnetising look. In the narratives ascribed to Milaspa, frequent mention is made of his exercising this power.

ཉལ་པ་ *lla-pa* 1. described as ཉལ་པ་ཉལ་པ་ the projecting parts at the back of the crown of the head. 2. the back part of the neck, the nape. 3. the upper or back part of any thing; ཉལ་པ་ the back of a knife; ཉལ་པ་ the back of a house; ཉལ་པ་ the back of an axe; ཉལ་པ་ *lla-y-spu* neck-hair; mane of the horse, or that of the lion.

ཉལ་པ་ *lla-kr* the bones of the neck.

ཉལ་པ་ *lla-khu* = ཉལ་པ་ཉལ་པ་ "the curved bones below the nape of the neck."

ཉལ་པ་ *lla-sgo* the back-door of a house. As the cottages in a Tibetan village mostly stand on hill-side, the back-door is also the upper door.

+ ཉལ་པ་ *lla-sgre* or ཉལ་པ་ = ཉལ་པ་ anterior or posterior; ཉལ་པ་ upper and lower.

ཉལ་པ་ *lla-gcod* or ཉལ་པ་ 1. decapitation. 2. acc. to *Sch.* changeable, fickle, inconstant.

ཉལ་པ་ *lla-mdug* the hole in the occiput, the connexion of the brain with the spinal marrow (*Jü.*).

ཉལ་པ་ *lla-sprod byed-pa*, to trans-
pose; to put in alternation: ཉལ་པ་ཉལ་པ་
ཉལ་པ་ to administer medicines alternately
or one after another. ཉལ་པ་ཉལ་པ་
ཉལ་པ་ the hand-drum made of pieces of
skull put in alternation; ཉལ་པ་ཉལ་པ་
it is described as bringing the necks
together opposite each other.

ཉལ་པ་ *lla-g-bliy* (ཉལ་པ་ཉལ་པ་
(*Jig.*) the piercing right through from the
breast to the back of the neck.

ཉལ་པ་ *lla-g-ma* what is uppermost, e.g.,
words written over other words.

ཉལ་པ་ *lla-g-rta* = ཉལ་པ་ the back; ཉལ་པ་
ཉལ་པ་ *lla-g-rta agren-agren* the back stiff
and unbending (*Rdso.* 29).

ཉལ་པ་ *lla* 1. a bale of goods carried on
one side of a beast of burden, half a load;
ཉལ་པ་ two bales, or a whole load. 2. also
= ཉལ་པ་ *W.* adv. through, quite through:
ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ one sees from the
outside into the interior; ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ bore
through; ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ he is passing
through, he does not make a stay here (*Jü.*).

ཉལ་པ་ *lla-phul* occurs in. ཉལ་པ་
ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ ཉལ་པ་
ཉལ་པ་ (D. R. 300).

ཉལ་པ་ *lla-spyad-pa* explained as
ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ to minutely examine; whe-
ther a thing is good or bad, etc. (*Yig.* 16).

ཉལ་པ་ *lla-mo* ཉལ་པ་, ཉལ་པ་, ཉལ་པ་,
ཉལ་པ་ a sight, scene, spectacle; exhibition,
musical entertainment; ཉལ་པ་ to go
to an entertainment, to some amuse-
ment; ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ do not remem-
ber or recall the scenes of a country life.
ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ great display,
entertainment; ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ ཉལ་པ་
the father said, what is the cause of this
grand display and prodigy? (*Mil.*).

ཉལ་པ་ *lla-mo kha* a play-house, ex-
hibition, stage, etc.; ཉལ་པ་ ཉལ་པ་
or ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ a show-man, actor, mimic, etc.

ཉལ་པ་ *lla-mo lla-wa* to look at a
scene, to witness a play or scene: ཉལ་པ་
ཉལ་པ་ *lla-mo lla-wa* as a place where
there is something to be seen for amuse-
ment; a theatre; ཉལ་པ་ *lla-mo-pa* a spec-
tator, a visitor: ཉལ་པ་ ཉལ་པ་ *lla-mo* is

ཏྲུག་པ་ *tleb-pa* (cog. to ཏྲུག་པ་) to double down, to turn in; ཏྲུག་ཏྲུག་པ་ to turn in the edge, cf. ཏྲུག་པ་ *gne-mo*.

ཏྲུག་ཏྲུག་ *them-rgyañ* whim, caprice

ཏྲུག་པ་ *them-pa* the state of being full, e.g., a vessel full of water; full, over flowing; ཏྲུག་པ་ *them-po* full; ཏྲུག་ཏྲུག་ *them-them* so full that it runs over (*Ja*).

ཏྲུག་ *to* 1. བཟུང་པ་ food, victuals; ཏྲུག་པ་འདྲུག་པ་ *to bzah-ra* to eat; also to gain one's living; ཏྲུག་པ་མ་ཏྲུག་པ་ *to-yañ ma-zos* he did not eat his meal, i.e., anything. ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *lu-la to-ster* feed the sheep; ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to gyo-ra* to prepare food; ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-ño sroy-tshoñ* he risks his life in order to procure food; ཏྲུག་པ་ *glu-to* wages and food; ཏྲུག་པ་ *to-gos* or ཏྲུག་པ་ *to-ryyah* food and clothes; ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to ryyah-skyid* food, clothes and comfort; ཏྲུག་པ་ *to-chuñ*, ཏྲུག་པ་ *to-ran* acc. to *Sch.* a person temperate in eating. ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to hduñ-can* an epicure, parasite (*Ja*). 2. goat's-beard (*Tragopogon*) used as a kitchen vegetable.

ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-kluñ bñab-pa* v. ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-loñ bñab-pa*.

ཏྲུག་པ་ *to-dkar* བཟུང་པ་ white-belly; an epithet of *Rnam-gras* or *Kuvera*.

ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-akur chod-po bñab-pa* to greatly slander, spread scandal (*D.R.*) ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-akur chod-pu bñab-pas* id.

ཏྲུག་པ་ *to-hgras* = ཏྲུག་པ་ *glan-pa* a fool, an imbecile (*Mon.*); ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-ra hgyas-pa* བཟུང་པ་ full-stomach; ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-ra hgyas-pa* satiated with food (*Mon.*).

ཏྲུག་པ་ *to-hgro* བཟུང་པ་ 1. met. a snake. 2. symb. num. 8.

ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to hgro-gyra* བཟུང་པ་ an eagle; an epithet of the conveyer of Vishnu (*Mon.*).

ཏྲུག་པ་ *to-ra* = ཏྲུག་པ་ (*Yasel. 36*) བཟུང་པ་ belly, stomach; ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-ra mtshuñs-pa* བཟུང་པ་ of equal stomach or having a belly of similar size; met. brother.

ཏྲུག་པ་ *to-can* = ཏྲུག་པ་ or ཏྲུག་པ་ an arrow (*Mon.*).

ཏྲུག་པ་ *to-chas* provisions.

ཏྲུག་པ་ *to che-ra* = ཏྲུག་པ་ *phod-pa* བཟུང་པ་ a large belly, voracious.

Syn. ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *gsus-po che*; ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-ka hphyañ-ra*; ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to ldir-ra*; ཏྲུག་པ་ *rkod-shom*; ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *gsus-rdsañ-can* (*Mon.*).

ཏྲུག་པ་ *to-ra ldir* globular, bulbous; ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *gsur-gyi bum-pa to-ra ldir* a golden pot with a huge bulb (*Hbrm. 9*).

ཏྲུག་པ་ *to smum-pa* rice-cakes with butter or any oily substance.

ཏྲུག་པ་ *to-hphye* བཟུང་པ་, བཟུང་པ་ a snake, a reptile that creeps.

ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-hphye chen-po* བཟུང་པ་ a python; also described as ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *deñi-god*, or huge god of the soil of the serpent-kind.

ཏྲུག་པ་ *to-gos* བཟུང་པ་ a swollen belly.

ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-yus can* བཟུང་པ་ conceited, selfish person.

ཏྲུག་པ་ *to-ras* handkerchief, napkin.

ཏྲུག་པ་ *to-lan tsu* or ཏྲུག་པ་ thick cotton cloth used in India for spreading on the floor; evidently a corruption of the Hindi word བཟུང་པ་.

ཏྲུག་པ་ *to-loñ* = ཏྲུག་པ་ *to-kluñ*, ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ ཏྲུག་པ་ *hu-bu hphogs-su bñam-mo to-kluñ bñab gsuñ-was* (*D.R.*).

ཏྲུག་པ་ཏྲུག་པ་ *to-gs-hdre* a demon (*Sch.*); prob. the same as ཏྲུག་པ་ *hdre-lags*.

ཐུག་ *Stab-ka* n. of a place in Tibet. ཐུག་པ་ *Stab-ka-pa* a native of that place or district (*Loñ.* 3).

ཐུག་མེད་ *stab-sarñ* the sap of a tree; ཐུག་མེད་བུ་མཉམ་བྱེད་ཐེང་ཐུག་མེད་ *Stab-sarñ* causes broken bones to join, and removes rheumatism.

ཐུངས་ I: *stabz* compliments: ཐུངས་འདུལ་བ་ *stabz-hbul-wa* to present compliments (*Fig.* k. 47).

ཐུངས་ II: (rog. to ཐུངས་ also synonymous with ཐུངས་) I. modr, manner, way, measure: ཐུངས་ཐུངས་ཀྱིས་འགྲོ་བ་ to walk in the manner of a lion; ཐུངས་ཐུངས་ manner of dancing, v. ཐུངས་. 2. opportunity, ཐུངས་ཐུངས་ manner of walking; an opportunity for going; ཐུངས་ཐུངས་ལྔ་ hastily, speedily; ཐུངས་ཐུངས་ scarcity, dearth. *Stabz* may be used as a formative, converting the adj. into its related substantive.

ཐུངས་ཐུངས་ཐུངས་ཐུངས་ *Stabz-khri* ཐུངས་ཐུངས་ *khreñ* n. of a king of Tibet (*Fig.*).

ཐུངས་ཐུངས་ *stabz-hder* = ཐུངས་ཐུངས་ *slum-hder* best compliments, felicitations.

ཐུག་ *star* for ཐུག་ *sta-re* q. v.

ཐུག་ཀ་ *star-ka* or ཐུག་ཀ་, ཐུག་ཀ་ སྤྲུལ་ཀ་ 1. the tree *Diospyros embryopteris* or *glutinosa*, the fruit of this tree. 2. a *Karra*, a weight = the weight of the dry *Tinduka* fruit: ཐུག་ཀ་ཉིད་ to be in weight a *Tinduka* fruit. 2. acc. to authors the black species of walnut. ཐུག་ཀ་ཉིད་ *star-gahi-ñiñ* the walnut tree; ཐུག་ཀ་ཉིད་ *star-skogs* nut-shell; ཐུག་ཀ་ཉིད་ *star-gdoñ* walnut tree.

ཐུག་པ་ *star-wa* pf. and fut. ཐུག་ imp. ཐུག་ 1. to file on a string, e.g., pearls; to tie, fasten to; ཐུག་ཐུག་ id. 2. to clean, to polish. 3. (*Sch.*) to ornament.

ཐུག་བུ་ *star-bu* or ཐུག་བུ་ ཐུག་བུ་ the berries of *Hippophae rhamnoides*, a shrub very frequent in Tibet, esp. near riverbeds in the Indus and Sutlej districts of W. Tib.

Syn. ཐུག་ཀྱི་ཐུག་ *sprin-gyi rba-can*; ཐུག་ཀྱི་ཐུག་ *me stan-wa*; ཐུག་ཀྱི་ཐུག་ *yul-ga skyur* (*Mon.*).

ཐུག་པ་ *sti-wa* pf. ཐུག་པ་ *hstis*, fut. ཐུག་པ་ *hsti*, imp. ཐུག་ *stis* 1. to rest, to repose, to refresh one's self; ཐུག་པ་ཐུག་པ་ a resting place. 2. to honour; ཐུག་པ་ sht. respect, reverence, honour; ཐུག་པ་ཉིད་ to honour a person, to show a person honour.

ཐུག་པ་ཐུག་ *stiñ-hskul* = ཐུག་པ་ཐུག་ ཐུག་པ་ཐུག་

ཐུག་པ་ *stiñ-wa* pf. ཐུག་པ་ *hstiñs*, fut. ཐུག་པ་ imp. ཐུག་པ་ to rebuke, scold, abuse.

ཐུག་པ་ *stib-pa* or ཐུག་པ་ to offer (sacrifice) (*Ju.*).

ཐུག་པ་ *stim-pa*, pf. ཐུག་པ་ *hstim*, fut. ཐུག་པ་ *hstim*, imp. ཐུག་པ་ *stim*, prop. vb. causative to ཐུག་པ་, to enter, to penetrate, pervade, to be absorbed in: ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཉིད་ཐུག་པ་ *thugs chos-ñid-kyi klot-du stim* the soul is absorbed in the expanse of the spirit (*ཐུག་པ་*).

ཐུག་ *stu* ཐུག་ the vulgar term for a woman's private parts.

ཐུག་པ་ *stug-pa* or ཐུག་པ་ (ཐུག་པ་ཉིད་ ཐུག་པ་) 1. ordure, excrement. 2. thickness, density. 3. a wind, flatulence.

ཐུག་པ་ཐུག་ *stugs-po* = ཐུག་པ་ཐུག་, ཐུག་པ་ thick, opaque, solid, dense. ཐུག་པ་ཐུག་ ཐུག་པ་ really or solidly noble, an epithet of Buddha. ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཉིད་ ཐུག་པ་ཐུག་པ་ = ཐུག་པ་ཐུག་

5

water-lily. ཐོན་པ་ལྷ་པོ་མེད་ the white species of water-lily.

ཐོན་པ་ *steh-bu* and ཐོན་པ་ *steh-na* adv. = upwards, etc.; and as postp.: above, on the surface, upon; also besides, in addition to. ཐོན་པ་འདྲན་ *steh-du hden* འདྲན་པ་ draw up upwards, promoted; also thrown upwards. ཐོན་པ་འཕྲིན་པ་ *steh-du hdegs-pa* འཕྲིན་པ་ to ascend, ascending, climbing; ཐོན་པ་ *steh-nas* down from.

ཐོན་པ་ལྷ་པོ་མེད་ *steh-bphur ducan-po* an epithet of the god Mahadeva (*Mñon.*). ཐོན་པ་ལྷ་པོ་མེད་, ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ the moon (*Mñon.*).

ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ *steh-bhar* = ཐོན་པ་ *than-pa* drought, want of rain (*Mñon.*).

ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ *steh-gyogs* = ཐོན་པ་ ལྷ་པོ་མེད་ the upper garment of a religious mendicant; also = ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ *shogs-na* འཕྲིན་པ་ the upper covering.

ཐོན་པ་ *sten-pa*, pf. and fut. ཐོན་པ་, imp. ཐོན་པ་ 1. to keep close to, to adhere to, to retain to depend upon; akin to ཐོན་པ་ but c. accus.: ཐོན་པ་ལྷ་པོ་མེད་ to adhere to a learned lama; ཐོན་པ་ལྷ་པོ་མེད་ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ *chos dam-pahi khcha sman sten shig* keep to the internal medicine of the holy doctrine. 2. to side with; partake of; serve; ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ *sten-byed-pa* or ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ to serve reverentially or respectfully (*Mñon.*).

ཐོན་པ་ *stem-pa*, pf. and fut. ཐོན་པ་ seems to occur in popular literature and in colloq. with the sense of—to shut or fasten (a door), to block it with a beam or bar.

ཐོན་པ་ *stems* curse, cf. ཐོན་པ་ *byad.* (P)

ཐོན་པ་ *stebu ka-ma* ཐོན་པ་ a kind of missile. ཐོན་པ་ *stebu-slag* ཐོན་པ་ a sharp arrow, v. ཐོན་པ་ *ste-po*.

ཐོན་པ་ *ster-wa*, pf. and fut. ཐོན་པ་ 1. to grant, to give, to bestow: ཐོན་པ་ལྷ་པོ་མེད་ gave remuneration or much *bakshish*; ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ to grant to come indoors. 2. in *W.* in a special sense: to give (ཐོན་པ་) to eat or to drink, to feed (animals, infants) (*Jā.*). *Ster-wa* is the common colloq. for to give in *C. Tib.* just as in *W.* ཐོན་པ་ is always used. ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ *ster-dug hjug-pa* to make or cause one to give; ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ willing or wishing to give; ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ for the purpose of giving, bestowing.

ཐོན་པ་ *ster-ego* 1. aid, contribution; allowance, expenditure. 2. dowry, presents made by parent to daughter on giving her away in marriage.

ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ *stes-dhach* ways, or means. ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ good manners. ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ by the power of fate (*Schr.*).

ཐོན་པ་ *stes* ཐོན་པ་ force, motion (*A. K. 1-48*).

ཐོན་པ་ *Sto* n. of a tribe in Tibet (*Jig.*).

ཐོན་པ་ *sto-thag* a rope (*Sch.*). ཐོན་པ་ *sto-ra* *W.* a circle of dancers (*Jā.*).

ཐོན་པ་ *sto-wa* most frq. in colloq. phrase; ཐོན་པ་ (= ཐོན་པ་) it does not matter, it makes no difference, it is all the same. ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ it does not matter if they die; ཐོན་པ་ལྷ་པོ་ what does it matter if they die? (*Jā.*).

ཐོན་པ་ *Stok* I: n. of a tribe in Tibet (*J. Zakh.*).

ཐོན་པ་ II: 1. or ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ a thousand; ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ the Mahāyāna scriptures comprising a hundred thousand *s'loka*. ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ 'the three thousands,' viz., (a) ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ (b) ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ (c) ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ 2. a fine for manslaughter to be paid

551

ཁོང་གི་ཕྱི་ལོ་ *stod-byed* expenses, expenditure.

ཁོང་མ་ *stod-ma* = ཁོང་དམ་ or ཁོང་མེ, called *ab-phrug* in *Khams* and in *Nag-rok*, a general commanding one thousand soldiers.

ཁོང་མ་གྱི་ཕྱི་ལོ་ *stod-sag la tshé-kyel-ica* to squander, waste one's life.

ཁོང་མེ *stod-sil* or ཁོང་མེ also called ཁོང་མེ *Corydalis meifolia* (Jā.) ཁོང་མེ་དང་ཁོང་མེ་འཇུག་ it subdues infectious fevers, etc.

ཁོང་མེ་གྲོང་ *Stod-groṅ* n. of a place in lower *Takpo* or *Drags-gman* (ལྷག་མེ) (*Rtmi.*).

ཁོང་མེ *stod-sob* བཟུག་ hollow like chaff. ཁོང་མེ་མེ་དང་མེ་མེ་མེ་ very worthless; bloated; sponge-like.

ཁོང་མེ་གྲོང་མེ་ *stod-groṅ* 1. adj. help, co-operation, assistance (*Mñon.*): ཁོང་མེ་གྲོང་མེ་ ཁོང་མེ་ ཁོང་མེ་ ཁོང་མེ་ though he visited a place where there were no men, yet he was be-friended by gods and *Nāgas* (*D.R.*). 2. sbst. a companion, a helper: ཁོང་མེ་གྲོང་མེ་ ཁོང་མེ་ ཁོང་མེ་ ཁོང་མེ་ is a companion of those who act religiously (*Mil. p.* 262).

ཁོང་མེ་མེ་ *stod-pa* 1. pf. ཁོང་མེ་ fut. ཁོང་མེ་ to accompany: ཁོང་མེ་མེ་ཁོང་མེ་མེ་ I die without anything accompanying me. 2. to make empty; to be empty, to become waste or desolate: ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ your own place becoming desolate; ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ to have become nearly empty; was almost spent or exhausted; ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ ruins forsaken by men; ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ to level with the ground, to raze, to demolish entirely [from (*Jā.*)]

ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ *stod-bkal* or ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ ཁོང་མེ་ the period during which no Buddha appears; a state of unhappiness or ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ *khom-pa*.

ཁོང་མེ་ *stod* ཁོང་མེ་ ཁོང་མེ་ the upper, higher, fore, former part (of a thing): ཁོང་མེ་ ཁོང་མེ་ resp. ཁོང་མེ་ the upper part of the body; ཁོང་མེ་ the first portion of the night.

ཁོང་མེ་ *stod-akor* or ཁོང་མེ་ ཁོང་མེ་ a waist-coat.

ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ *stod-khuṅ gde-sha* the five sub-districts in the district of *Toi-lung* (*Deb. q* 21).

ཁོང་མེ་ *stod-khog* or ཁོང་མེ་ the upper part of the carcass (*Sch.*).

ཁོང་མེ་ *stod-khebs* a sort of frill or ruffle of the lamas.

ཁོང་མེ་ *stod-gog* over-coat, upper garment. ཁོང་མེ་ *stod-hgay* doublet worn by lamas without sleeves.

ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ *Stod Mñan-ris skor-gaun* three districts in *W.* or upper Tibet.

ཁོང་མེ་ *stod-sa* ཁོང་མེ་ catechu, the resin of *Acacia catechu* (Tib. ཁོང་མེ་ *señ-ldañ*).

ཁོང་མེ་ *stod-thuṅ* a short coat.

ཁོང་མེ་ *Stod-phyogs* the region about the *Kailas* mountains, in *W.* or upper Tibet.

ཁོང་མེ་ *stod-borel* n. of a commentary written in upper West Tibet.

ཁོང་མེ་ *stod-phur* = ཁོང་མེ་ ཁོང་མེ་ the polar star.

ཁོང་མེ་ *stod-gmad* ཁོང་མེ་ the upper and the lower part (of anything); also the dimensions; ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ *stod-gyogs* lit. covering the upper parts, but is explained as meaning ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ (to lie) as if the face were joined to one's lower parts; also as the lid fits to the lower part of a box.

ཁོང་མེ་ *stod-ra* (for ཁོང་མེ་) flattering language or speech (*Sikk.*); ཁོང་མེ་ cotton cloth imported into Tibet from the direction of *Ladak* (*Rtmi.*).

ཁོང་མེ་ཁོང་མེ་ *Stod-luṅ phu-rtsa gye-mo* district N. W. of *Lhasa* where is the monastery of *Tshor-phug*, chief seat of the *Karmapa* sect (*Loñ. p* 2).

ཏོང་ལུང་མ་ཎི་ཏོག་ *Stod-luk Ma-ni* (dan-
ekyoy n. of a place in Tü-lung (*Rstii*)).

ཏོང་ལུང་མ་ཎི་ཏོག་ *Stod-luk Tshal-bde* a sub-
district of Tü-lung of which the chief
town is ཏོང་ཅེན་ཏོག་ *Bde-chen Jong*.

ཏོང་ལུང་མཚོ་ཏོག་ *Stod-luk Mtsho-gmad* part of
Tü-lung: ཏོང་ལུང་མཚོ་ཏོག་ཕྱི་ལོ་འཇུག་པའི་ཆུ་བུ་ལྷ་ས་ཏོག་
at the
time of visiting *Stod-luk Mtsho-gmad*
(A. 27).

ཏོང་ལེ་ *stod-le* 1. a jacket. 2. the upper
or higher part of a country.

ཏོང་གེར་ *stod-gcer* gold from upper Tibet.

ཏོང་ཁོ་ *Stod-hor* = ཏོང་ཁོག་ *Stod-sog* the Tax-
tars of Bokhara and Khoten (*Loñ. v 12*).

ཏོང་པ། *stod-pa* 1. vb., pf. and fut. ཏོང་པ་འདོད་པ་
praise, commend, laud; ཏོང་པ་རྒྱུ་ལ་ བསྐྱེད་པ་
praising of one's self; ཏོང་པ་ཏོང་པ་ བསྐྱེད་པ་
praising, self-flatterer; to extol, to glorify
(men, gods, etc.), frq. ཏོང་པ་འདོད་པ་ལ་
to
glorify and praise; ཏོང་པ་ཏོང་པ་
praise; ཏོང་པ་འདོད་པ་
mystic words of praise. 2. sbst. ཏོང་པ་
praise, eulogy, compliments; complimen-
tary phrases, e.g., in letters.

N.B.—By native writers and teachers
the verb in its simplest form is held to be
ཏོང་པ་ not ཏོང་པ་.

ཏོང་པ་ཏོང་པ་ *stod-glu* hymn of praise.

ཏོང་པ་ཏོང་པ་ *stod-par byed-pa* to praise, to
extol; ཏོང་པ་ཏོང་པ་ laudable, commendable,
worthy of praise.

ཏོང་པ་ཏོང་པ་ *stod-gbyan* the voice of praise

ཏོང་པ་ *ston* or ཏོང་པ་ 1. ཏོང་པ་ the autumn:
ཏོང་པ་ཏོང་པ་ཏོང་པ་ཏོང་པ་ may he live to see a
hundred autumns! ཏོང་པ་ཏོང་པ་ཏོང་པ་ཏོང་པ་
ཏོང་པ་ཏོང་པ་ཏོང་པ་ཏོང་པ་ s'arata the arrow-gift
was formerly the name of autumn the
fruitful season when joy sprang forth
(*Rstii*). ཏོང་པ་ཏོང་པ་ *ston-gyi me-log* the
flowers of autumn.

ཏོང་པ་ཏོང་པ་ *ston-ka spyod* ཏོང་པ་ met. the
swallow (lit. that pairs in autumn).

Syn. ཏོང་པ་ཏོང་པ་ *la-mo byehn* (*Mñon*).

ཏོང་པ་ *ston-kha* = ཏོང་པ་ *ston-ka*.

ཏོང་པ་ *ston-thog* = ཏོང་པ་ harvest, autumnal
crop: ཏོང་པ་ཏོང་པ་ to gather in the harvest.

ཏོང་པ་ *ston-dog* = ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་
ཏོང་པ་ the instalment of taxes in gold,
silver or grain, payable in autumn just
after the harvest time in Tibet (*Rstii*).

ཏོང་པ་ཏོང་པ་ *ston-zla tha-chun* ཏོང་པ་ the
month from the middle of October to the
middle of November.

ཏོང་པ་ཏོང་པ་ *ston-zla blorin-po* ཏོང་པ་ from
the middle of September to the middle of
October.

ཏོང་པ་ཏོང་པ་ *ston-zla ru-wa* ཏོང་པ་ from the
middle of August to the middle of
September.

ཏོང་པ་ *Ston-ljañ* n. of a district in Tibet
containing the monastery of ཏོང་པ་ ཏོང་པ་
ཏོང་པ་ (*Ston-Ljañ Bkra-ñis d'ou*).

ཏོང་པ་ 1: *ston-pa* pf. and fut. ཏོང་པ་ 1.
to show, indicate. A vb. much used in
ordinary talk as well as in books; the
person shown anything taking the dat. c.
and the object he is shown standing in
the accu., e.g., ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་
ཏོང་པ་ (or ཏོང་པ་) please shew me the way
to Tashi-lhunpo; ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་
ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ they shewed the robber
captain the provisions which they had.
Occurs often with only the proximate
object: ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ if it can
be pointed out it shall be destroyed; ཏོང་པ་
ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ Buddha will shew
the path of emancipation. 2. to show,
exhibit, display: ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ ཏོང་པ་ mira-
cles such as that should be shewn; ཏོང་པ་ ཏོང་པ་

also ॐ सुद शक्त इत्येवम् to provide a person with every thing within one's power.

श्रवणम् *stobh* or *श्रवणं* बल, शक्त, ऐशः, शक्ति

1. the semen. 2. strength, vigour, force, prowess, fortitude. *श्रवणं* powerful; *श्रवणं* bodily vigour, physical strength; *श्रवणं* mental strength, more properly moral strength; *श्रवणं* digestive power. *श्रवणम्* is a post. p. by means of, through.

श्रवणम् *stobh-śīla* पञ्चबल the five forces:

- (1) *श्रवणं* *श्रवणं* बल the force of faith;
  - (2) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं the force of energy;
  - (3) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं the force of recollection;
  - (4) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं the force of contemplation;
  - (5) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं the force of wisdom.
- The five *श्रवणं* acc. to the Bon are :—(1) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं *श्रवणं* strength of love; (2) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं *श्रवणं* strength of knowledge; (3) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं *श्रवणं* strength of peace; (4) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं *श्रवणं* strength of charity; (5) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं *श्रवणं* strength of generosity.

श्रवणम् *stobh-ben* दशबल a Buddha is he who is possessed of the ten kinds of strength enumerated in the sacred books, viz. :—(1) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं the power of reflection; (2) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं the power of concentration; (3) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं

power of acquisition; (4) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं power of acquisition; (5) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं power of wisdom; (6) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं power of resolute prayer; (7) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं power of creed; (8) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं power of accomplishment or bringing to pass; (9) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं power of changing shape; (10) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं power of enlightenment; (11) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं power of setting the wheel of religion in motion. Again we meet with *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* or the ten moral virtues of a

Tathāgata; these are the following :—(1) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* the force of the knowledge of what is possible and impossible; (2) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* the force of the knowledge of the consequences of actions; (3) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* the force of the knowledge of the different dispositions of men; (4) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* the force of the knowledge of different elements; (5) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* the force of the knowledge of the higher or lower mental powers of men; (6) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* the force of the knowledge of the progress that leads everywhere; (7) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* the force of the knowledge of all which concerns the origin of miseries of every kind and which will lead to equanimity, mystic meditation, complete emancipation and *dhyaṇa*; (8) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* the force of the knowledge of remembering afterwards former abodes; (9) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* the force of the knowledge of birth and death; (10) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* the force of the knowledge of the destruction of afflictions.

श्रवणम् *stobh-kun stobh* n. of number (Ya-vel 57).

श्रवणम् *stobh-bhkyed-pa* वक्ताधान the special qualities which *Bodhisattvas* only can acquire :—(1) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* memory; (2) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* intelligence; (3) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* discrimination; (4) *श्रवणं* *श्रवणं* श्रवणं श्रवणं *श्रवणं* shame; (5)

མཐུ་པོ་ 信行持法 faith; (6) བཟོ་མཁས་ཀྱི་ བུ་བ་ virtue; (7) ལུ་ལུ་ཀྱི་ ལུ་ལུ་ physical grace; (8) རྩོམ་ཀྱི་ རྩོམ་མཁས་ self-confidence; (9) ལུ་ལུ་ཀྱི་ ལུ་ལུ་ the recitation of religious charms; (10) རྩོམ་ཀྱི་ ལུ་ལུ་ delightfulness; (11) ལུ་ཀྱི་ ལུ་ལུ་ bodily grace; (12) རྩོམ་ཀྱི་ ལུ་ལུ་ mental powers; (13) ལུ་ལུ་ཀྱི་ ལུ་ལུ་ magical knowledge; (14) རྩོམ་ཀྱི་ ལུ་ལུ་ religion; (15) ལུ་ལུ་ཀྱི་ ལུ་ལུ་ vanquishing evil spirits; (16) ལུ་ལུ་ཀྱི་ ལུ་ལུ་ nan-tan-gyi stobs bskyed-pa 疲倦性 aviduity (K. d. 4353).

ཏོག་པོ་ལྟེན་པ་ stobs-bkskyed gum three producers of bodily vigour: ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ (cm.) bathing, milk, the meat of the duck—these three quickly produce strength.

ཏོག་པོ་ Stobs-chuñ a n. of the son of king Bimbisāra (J. Zañ.).

ཏོག་པོ་ Stobs-chen 打桩机 a rammer, pile-driver.

ཏོག་པོ་ Stobs-hjy 打桩机; ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ (D. R.) an epithet of Shin-je the lord of death, acc. to the Bon cult. [Indra, the slayer of Bala]S.

ཏོག་པོ་ stobs-ldan = ལུ་ལུ་ ལུ་ལུ་, ལུ་ལུ་, ལུ་ལུ་ very powerful; also ལུ་ལུ་ an epithet of Vishnu, Asura or demon.

ཏོག་པོ་ལྟེན་པ་ stobs-ldan bñemñ an epithet of Kāma (ññon.).

ཏོག་པོ་ Stobs-ldan-bu 打桩机, ལུ་ལུ་ the son of Bali.

ཏོག་པོ་ stobs-ldan-ma 打桩机 a powerful woman, an amazon.

ཏོག་པོ་ stobs-po ལུ་ ལུ་ལུ་ title of a dhārāṇī for causing rain during a drought (K. gn. 474).

ཏོག་པོ་ stobs mañ-po = met. iron; = ལུ་ལུ་, with syn. ལུ་ལུ་ (ññon.).

ཏོག་པོ་ stobs-my ལུ་ལུ་ n. of a number (Ya-sel. 56); ཏོག་པོ་ ལུ་ལུ་ = ཏོག་པོ་ ལུ་ལུ་ another number.

ཏོག་པོ་ Stobs-bzāñ 1. ལུ་ལུ་ n. of the elder brother of Krishna. 2. ལུ་ལུ་ spirit, alcohol (ññon.).

ཏོག་པོ་ stobs-bzāñ-ma ལུ་ལུ་, ལུ་ལུ་ n. of a medicinal plant (ññon.).

ཏོག་པོ་ stobs-las ལུ་ལུ་ courage, intrepidity

ཏོག་པོ་ stor-ica = ལུ་ལུ་ also ལུ་ལུ་ to go astray, to be lost; ལུ་ལུ་ a child has been lost; ལུ་ལུ་ stor-ica to lose one's life; ལུ་ལུ་ to lose one's senses; ལུ་ལུ་ it cannot be lost; ལུ་ལུ་ to lose an article; ལུ་ལུ་ to be misguided, lose one's character: ལུ་ལུ་ ལུ་ལུ་ ལུ་ལུ་ (A. 9) when he was losing most certainly the good luck of emancipation; ལུ་ལུ་ ལུ་ལུ་ ལུ་ལུ་ stor-ica rñed-pas cin-tu rgyas-par byyur (ññon. 57) having regained the (thing) lost he will be very pleased

+ ཏོག་པོ་ stor-khuñ 1. ལུ་ལུ་ a mirage. 2. defined as ལུ་ལུ་ ལུ་ལུ་ ལུ་ལུ་, ལུ་ལུ་ or ལུ་ལུ་ a ditch where all impurities are deposited; also a gutter or drain.

+ ཏོག་པོ་ bñta-ica fut. ལུ་ལུ་ pf. ལུ་ལུ་ to grow wide, expand; be copious, abundant. ལུ་ལུ་ id.; ལུ་ལུ་ big with repentance; ལུ་ལུ་ inflated with passion.

ཏོག་པོ་ bñtag-pa ལུ་ལུ་ (ལུ་ལུ་) ལུ་ལུ་, ལུ་ལུ་ examined, v. ལུ་ལུ་ ལུ་ལུ་ careful or minute inquiry or investigation, examination; ལུ་ལུ་ examination of dreams; ལུ་ལུ་ skilful in testing precious stones (Ja.).

བཏུང་པ་ *brtab-pa* 1. = བཏུང་བ་ *brtab* 2. = བཏུང་བ་ to be afraid of, to apprehend: བཏུང་བ་ བཏུང་བ་ feared sin (*Situ*. 75).

བཏུང་བ་ *brtab-pa* 1. = བཏུང་བ་ *brtab* 2. = བཏུང་བ་ grown up, anything lowly blown. 2. to be delighted: བཏུང་བ་ བཏུང་བ་ བཏུང་བ་ བཏུང་བ་ བཏུང་བ་ (Fig. k. 2) I received the note containing the particulars you have sent together with enclosure of silk scarf, and have been greatly pleased.

བཏུང་པ་ *brtab-pa* = བཏུང་པ་ བཏུང་པ་ assiduity, assiduous.

བཏུང་པ་ *brtab-pa* = བཏུང་པ་ བཏུང་པ་ *brtab* and self-sufficient; བཏུང་པ་ བཏུང་པ་ *brtab-pa* to be self-confident.

བཏུང་པ་ *brtab-pa* བཏུང་པ་ power, prowess.

བཏུང་པ་ *brtab* pf. and fut. of བཏུང་བ་ (*Edo*. 45).

+ བཏུང་བ་ *brtab-pa* or བཏུང་བ་ = བཏུང་བ་ or བཏུང་བ་ mild, gentle.

བཏུང་པ་ *brtab-phod* or བཏུང་པ་ = བཏུང་པ་ བཏུང་པ་ 1. a hero, champion; བཏུང་པ་ བཏུང་པ་ abode of a hero, a tiger's den. 2. (བཏུང་པ་) to subdue an enemy in battle.

བཏུང་པ་ *brtab-ka* = བཏུང་པ་ *brtab-ka* 1. to conquer. 2. deportment, behaviour (*Cs.*). 3. diligence, painstaking (*Sch.*).

བཏུང་པ་ *brtab-ma* or བཏུང་པ་ = བཏུང་པ་ [not blunted] *S.* བཏུང་པ་ བཏུང་པ་ heaven.

བཏུང་པ་ *brtab-shugs* བཏུང་པ་, བཏུང་པ་, བཏུང་པ་, བཏུང་པ་ 1. vow; acc. to *Cs.* manner, way of acting. 2. acc. to *Sch.* exercise of penance; བཏུང་པ་ བཏུང་པ་ or བཏུང་པ་ བཏུང་པ་ to perform such exercises, to do penance. 3. penitent.

བཏུང་པ་ *brtab-shugs* *can* = བཏུང་པ་ བཏུང་པ་, བཏུང་པ་ an ascetic; one who is penitent; a maker of penance; a sage.

Syn. བཏུང་པ་ *brtab-shugs*; བཏུང་པ་ *kun-tu rgyu*; བཏུང་པ་ *dkab-thub spyod-pa*; བཏུང་པ་ *dag bsdams-pa*; བཏུང་པ་ *gtas-nar gnas-pa* (*Mon.*).

བཏུང་པ་ *brtab-shugs* *drak* = བཏུང་པ་ བཏུང་པ་ any novice monk or disciple of the *Hinayana* school.

བཏུང་པ་ *brtab-shugs-ma* = བཏུང་པ་ བཏུང་པ་ or བཏུང་པ་ a house-wife (*Mon.*).

བཏུང་པ་ *brtab-pa* བཏུང་པ་, བཏུང་པ་, v. 39.

བཏུང་པ་ *brtab* = བཏུང་པ་ *phug-pa* a cavern (*Mon.*).

བཏུང་པ་ *brtab* fut. of བཏུང་བ་ we will see, let us see; also sbst. a view, prospect.

བཏུང་པ་ *brtab-na* *bdug-pa* བཏུང་པ་, བཏུང་པ་ pleasant to look upon, n. of the city of Indra.

བཏུང་པ་ *brtab-ka* *ched* for seeing.

བཏུང་པ་ *brtab-ka* *mtshab* limit of sight; met. death.

Syn. བཏུང་པ་ *brtab-ka*; བཏུང་པ་ *brtab-ka*; བཏུང་པ་ *brtab-ka*; བཏུང་པ་ *brtab-ka* (*Mon.*).

བཏུང་པ་ *brtab-bya* བཏུང་པ་ visible.

བཏུང་པ་ *brtab* pf. of བཏུང་བ་, བཏུང་པ་ (*Situ*. 75).

བཏུང་པ་ *brtab-pa* pf. of བཏུང་བ་ = བཏུང་པ་ *brtab-pa*.

Syn. བཏུང་པ་ *brtab-pa*; བཏུང་པ་ *brtab-pa*; བཏུང་པ་ *brtab-pa* (*Mon.*).

བཏུང་པ་ *brtab* pf. of བཏུང་བ་ *brtab*.

བཏུང་པ་ *brtab-ma* concerning, regarding, as to; used as a postp. with བཏུང་པ་.

བཀྲ་ཤིན་ *bskran-ica*, v. རྒྱུ་མཚན་ *stobs-pa*.

བཀྲ་ཤིན་ *bskran* = རྒྱུ་མཚན་ *stobs* or རྒྱུ་མཚན་ *surface*; direction: རྒྱུ་མཚན་ལ་བཀྲ་ཤིན་ *on the side of a cool hill (Ya-sel. 38)*.

བཀྲ་ཤིན་ *bskran*, རྒྱུ་མཚན་ *demonstration*, explanation (*Zam. 10*).

+ བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran dkañ-ica* hard to explicate (དཔེ་མཁན་) a religious work or doctrine.

བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-bgyur* a miscellaneous collection of literary works, both sacred and general, consisting of 225 volumes. Very few of the Tangyur treatises belong to Tibetan authorship; they are mostly translations into Tibetan from Chinese and Sanskrit texts. A fine copy of this collection is stored at the India office.

བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-rgyas glin* a monastery presided over by one of the four incarnate lamas of Lhasa from among whom by turn the *Bgyal-tshab*, i.e., the Regent of the Dalai Lama, is selected. The monastery stands in the northern quarter of Lhasa within the walls of the city; and the title by which the lama of Tan-gye-ling is known in Tibet is བཀྲ་ཤིན་པ་པེ་ལ་པེ་ *Pde-mo Rin-po-che*.

བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-bcos* མཁན་ལཱ་མཚན་, བཀྲ་ཤིན་པ་, མཁན་ལཱ་མཚན་ a religious commentary.

བཀྲ་ཤིན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-bcos* རྒྱུ་མཚན་ *icā rnam* མཁན་ལཱ་མཚན་ works relating to the S'āstras: (1) རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *don-mu-d-kyi bskran-bcos*; (2) རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *don-loj-gi bskran-bcos*; (3) རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *don-dan ldan-pahi bskran-bcos*; (4) རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *thos-pa lhur-len-pahi bskran-bcos*; (5) རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *rtsoq-pa lhur-len pahi bskran-bcos*; (6) རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *sgrub-pa lhur-len-pahi bskran-bcos*; (7) རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *han-gyo dan blrel-kahi bskran-bcos*;

(8) རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *grise bral-gyi bskran-bcos*; (9) རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *edug-bshai spoñ-byed-kyi bskran-bcos*.

བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-pa* མཁན་ལཱ་མཚན་ 1. doctrinal teaching in general. 2. a single doctrine or a system of doctrines. རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-rgyas-kyi bskran-pa* the doctrine or religion of Buddha; རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *thub-bkran* for རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *thub-pahi bskran-pa* id.; རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *Int'r. A. K.* v. རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ explanation of the real state (of the body of illusion).

བཀྲ་ཤིན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-pahi agron-me* the lamp of religion, a spiritual guide, a complimentary title for a learned lama (*Yig. k. 30*).

བཀྲ་ཤིན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-pahi mñah-bdaj* the lord of religion. རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-pahi mñah-bdaj* རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *to the feet of his holiness Āṣi Narots—the matchless lord of the profound mystic doctrines (Yig. k. 10)*.

བཀྲ་ཤིན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-par bya-ica* = རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *to make intelligible, to elucidate*.

བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-ma* seems to be a name given to certain female subterranean spirits living in mountainous districts. One such, in the expanded history of Gautama, under the title of རྒྱུ་མཚན་པ་ལ་བཀྲ་ཤིན་པ་ *bskran-ma* was, after his victory over Māra the devil, cited as a witness to his exploits. In both Milārampa and Padma Tang-yig, we read of “the twelve *bskran-ma*” said to haunt the upper peaks of Mount Everest. Padma Sambhava constituted them protectors of the Doctrine in that region. Milārampa speaks also of a རྒྱུ་མཚན་པ་ or mistress of the twelve *bskran-ma* whom he describes as a *khadoma* able to raise mirages before worldly eyes. (v.

Mil. P. 262). In *Btsii* mention is made of: བཀྲ་པོ་པ་ལྟོག་པ་ལྟོག་པ་ *btsad-mahi gool-mahod* the food offerings for the guardian deity of the monastery of བཀྲ་པོ་པ་ *bbras-puñs* (Dai-pung) called བཀྲ་པོ་པ་.

ལྟོག་པ་ *bstan-rtsis* a chronology; dates relative to the year of Buddha's death; ལྟོག་པ་ལྟོག་པ་ a follower of Buddhism, a Buddhist; an adherent of a doctrine; ལྟོག་པ་ལྟོག་པ་ colloq. a destroyer of the doctrine, an obnoxious person.

ལྟོག་པ་ *bstan-yañ* བེའི་མེའི་ n. of a number.

ལྟོག་པ་ *bstan-sgruñ* 1. guardian of the doctrine. 2. a guardian in general.

བཀྲ་པོ་པ་ *btsab-pa* = བཀྲ་པོ་པ་ རྒྱུ་ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ རྒྱུ་ལྟོག་པ་ gifts having been freely dispensed, food was set forth (*Situ*. 75).

བཀྲ་པོ་པ་ *bstar-ica* = བཀྲ་པོ་པ་ ལྟོག་པ་ 1. to sweep, clean, cleanse; also adj. nice and elegant. 2. to appreciate; to be aware of (*Liq.*); ལྟོག་པ་ལྟོག་པ་ *bstar chog-pa* = ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ to be able to comprehend, appreciate (*Yig. k.* 45).

བཀྲ་པོ་པ་ *bsti-ica* = ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ to take rest.

ལྟོག་པ་ *bsti-khañ* private house, sanctum.

+ ལྟོག་པ་ *bsti-gnas* ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ 1. the place of origin, source. Under this term are said to fall: ལྟོག་པ་ residence; ལྟོག་པ་ home; ལྟོག་པ་ lama's residence; ལྟོག་པ་ palace; ལྟོག་པ་ *Vihāra* or monastery; ལྟོག་པ་ *Arāma* grove or park where religious sermons are given; ལྟོག་པ་, ལྟོག་པ་ hermitage, sanctuary, retreat of ལྟོག་པ་. 2. ལྟོག་པ་

+ ལྟོག་པ་ *bsti-bstan* = ལྟོག་པ་ respect; ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ bowing, physically showing respect. ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ (*Ya-sel. 34*).

ལྟོག་པ་ *bsti-mahod* ལྟོག་པ་ a fellow religious student.

བཀྲ་པོ་པ་ *btsiñ* = ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་,

ལྟོག་པ་ *btsiñ-tahig* or ལྟོག་པ་ལྟོག་པ་ *btsiñ-tahig* ལྟོག་པ་ satire, irony; also reflecting upon conduct in polite language; censure concealed under sweet language.

Syn. ལྟོག་པ་ *bphyat-tahig*; ལྟོག་པ་ལྟོག་པ་ *tahig-gis btsiñs* (*Situ*. 76).

བཀྲ་པོ་པ་ *bstir* supine of ལྟོག་པ་ *sti-ica*.

+ ལྟོག་པ་ལྟོག་པ་ *bstir-med* = 1. ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ one of the infernal regions. ལྟོག་པ་ལྟོག་པ་ the hell of endless torments. 2. acc. to *Ja*. restlessness.

བཀྲ་པོ་པ་ *bstun-ica* ལྟོག་པ་ to bring together discordant elements; to collect in one heap things unlike one another. The four entities which may be so drawn together ལྟོག་པ་ལྟོག་པ་ are:—(1) ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་; (2) ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་; (3) ལྟོག་པ་ *don-la spyod-pa* ལྟོག་པ་; (4) ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་.

བཀྲ་པོ་པ་ *bstugs-pa* to make lower, to lower (*Sch.*).

བཀྲ་པོ་པ་ *bstunñs* pf. ལྟོག་པ་, ལྟོག་པ་ (*Situ*. 75).

ལྟོག་པ་ *bstud-pa*, v. ལྟོག་པ་.

བཀྲ་པོ་པ་ *bstun-pa* to be compared; ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ he by skilful comparison imposed on them (*A. 127*); ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ were compared as to size and height and depth (*Yig. k. 1*).

བཀྲ་པོ་པ་ *bsten* ལྟོག་པ་ ལྟོག་པ་ to attend, wait upon, respectfully, to serve; ལྟོག་པ་ lit. being ranged quite closely together, quite huddled together; also sticking most closely (*A. K. 111-3*).

३७३० *tha-gru che-na* = ५८५५ or ७३०
very wide, spacious; extensive.

३७५८ *tha-gru gah-pa* very spacious,
abundant (*Mhon.*).

३७६९ *tha-rjag* obtuse, rounded off
(*Sch.*).

५ ३७८९ *tha-rud* or ३७९९ *tha-rud*
बल, प्रतिकूल, अपम, दुष्ट base, sordid, vile
(*Car. 5*).

Syn. ३७८५ *tha-rum*; ३७९९ *tha-pul*; ८३५
han-pa; ३७९९ *tha-na* (*Mhon.*).

३७९९

३७९९ *tha-chuk* 1. the last month of
a season, e.g., ३७९९ *tha-chuk*
the last month of spring, opp. to ३७९९
the first month. 2. the youngest of
three or more sons: ३७९९ the
youngest or last two of the nine brothers.

३७९९ *tha-gñad* 1. = ३७९९ *lay-pa* वाचि the
band. 2. ३७९९ seems to be used of a word
when employed in some peculiar sense
rather than in its strictly etymological
meaning; for example, as a proper name.
A derived or compounded word can only be
called a *tha-gñad* when the idea it expresses
does not clearly appear on analysis;
३७९९ understanding the sense. 3.
designation; metaphor; phrase; ३७९९
३७९९ *sheg tha-gñad-du gya-so* so it is said
to be styled. ३७९९ conditional truth
(*Jā.*). 4. ३७९९ behaviour, practice, deal-
ing, business; pecuniary transaction.

३७९९ *tha-gñad-pa* दुरोदर, अपम one who
plays at dice; gaining at dice; one who lays
stakes at play.

३७९९ *tha-gñad grig-pa* 1. of the same
nomenclature. 2. n. of a school of
doctrine.

३७९९ *tha-gñad ghye* लेखक a writer.

३७९९ *tha-thor* = ३७९९ *thar-thor* a few
here and there: ३७९९ *htshe-gñ*
htshe-gñ gñen-pa tha-thor yod-pa shig
there were a few scattered bristles of *htshe-*
gñ (*Baba. 18*).

३७९९ *tha-dad-pu* = ३७९९ *ma-hdr-pa*
३७९९. ३७९९, ३७९९, ३७९९ distinction, separa-
ted, not mixed up together. ३७९९ *tha-dad*
ña the five kinds of distinctions are:—
(1) ३७९९ difference in the teachers
(founders) of religions; (2) ३७९९ differ-
ence in the doctrines taught by them;
(3) ३७९९ difference in the classes of monks;
(4) ३७९९ difference in the doctrines taught by them;
(5) ३७९९ difference in the ways,
different methods or ways of reaching the
goal (*K. du. 4 88*). ३७९९ *tha-dad* the
different sages or schools of sages (*Yig.*
3). ३७९९ *tha-dad hya-na ci-yin* ३७९९
३७९९ what are the various doings or
causes?

३७९९ *tha-dad-du* separately, variously,
apart: ३७९९ *tha-dad-du* ३७९९ ३७९९ one
of the eighteen ३७९९ unmixed theories
of Buddha (*M. V.*). ३७९९ *tha-dad-du*
gñen-na if differentiated? also: synthe-
tically, differentially. ३७९९ *tha-dad-*
du mi hñug-pa = ३७९९ *tha-dad-du* not differing,
not being different, not admitting of
differentiation.

३७९९ *tha-thor* v. ३७९९ *thar-nu*.

३७९९ *thu-na* 1. polite inquiry at any
time regarding a Buddhist monk's com-
forts while he is taking any meal, etc. This
forms a part of the training in manners
given to monks. 2. even, so far as,
up to: ३७९९ *tha-thor* ३७९९ even having
thought that (one) was laughing at. ३७९९

soothes evil-spirits and produces the three evils—phlegm, bile and wind (*Med.*).

ཇམ་གཤམ་ *tham-gahai* = ཇམ་ལམ་ *tham-hyal*
survey; map or plan of a place (*Rtsii.*).

ཇམ་གཤམ་ *tham-gahi* = ཇམ་ཇམ་ *price, market-price*; ཇམ་གཤམ་ཇམ་ *reduction of the cost price*: the market price abates (*Jā.*).

ཇམ་པོ་ *tham-po* enduring, able to stand fatigue; able and hardy, strong, tense; fig. tight, firm, also tenseness: ཇམ་གཤམ་པོ་ཇམ་ལམ་ *gaug-po tham-ham* are you strong? ཇམ་གཤམ་པོ་ *tham good-po* to tire, fatigue.

ཇམ་ཇམ་པོ་ *tham chad-po* or ཇམ་ཇམ་པོ་ *tham chod-po* fatigue; to be fatigued, tired, wearied. Syn. ཇམ་པོ་ *hal-wa*; ཇམ་པོ་ *dub-pa*: ཇམ་ཇམ་པོ་ *non-mohts-pa* (*Mon.*).

ཇམ་གཤམ་པོ་ *tham-pa good-po* to strain, to stretch: ཇམ་གཤམ་པོ་ཇམ་གཤམ་པོ་ *exert yourself on the side of virtue* (*D.R.*).

ཇམ་ཇམ་པོ་ *tham-thod* tight and loose; the fit of clothing. ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ *med-pa* neither strict nor mild or relaxed. ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ *(D. cel. 11)* as to arriving at detail, making the investigations without relaxation or strictness.

ཇམ་ཇམ་ *Tham-ju* n. of one the emperors of China of the great T'ang dynasty. ཇམ་ཇམ་པོ་ *Tham-the ju* emperor Taijung whose daughter was married to king *Sronltsan sgam-po* about the year 633 A. D.

ཇམ་ཇམ་པོ་ *tham-thud* = ཇམ་ཇམ་ *inferior, unimportant*; ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ *included in the inferior class of artisans* (*Rtsii.*).

ཇམ་ཇམ་ *tham-du* 1. in the opinion of; ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ *although little reliable hope remained, yet in the opinion of some* (*J. Zan.*). 2. for ཇམ་ཇམ་པོ་ *tham-yig-tu*.

+ ཇམ་ཇམ་ *tham-la* = ཇམ་ཇམ་པོ་ *hkran-pa* spread over.

ཇམ་ཇམ་ *tham-pi* ཇམ་ཇམ་པོ་, ཇམ་ཇམ་པོ་, *fir, pine; deodar tree.*

Syn. ཇམ་ཇམ་པོ་ *bcud-hsain*; ཇམ་ཇམ་པོ་ *tham-chu-pi*; ཇམ་ཇམ་པོ་ *ljon-pa ger-po*; ཇམ་ཇམ་པོ་ *gnom-pi* (*Mon.*).

ཇམ་ཇམ་ *Tham-sag* n. of a district in Phanyul, W. N. W. of Lhasa (*Loñ. 11*).

ཇམ་ཇམ་ *tham-tham* strained to utmost: ཇམ་ཇམ་པོ་ *sa-tham-tham* to the utmost of one's muscles.

ཇམ་ཇམ་ 1. aside, in one direction. ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ *leaving aside body and soul, e.g., sacrificing his body and soul (for the sake of his religion).* ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ *situated on the direct west of it* (*A. 65*); ཇམ་ཇམ་པོ་ *cut off from the flesh only.* 2. in C. entire, whole, untouched (*Jā.*).

ཇམ་ཇམ་ *thad-ka* 1. the direction, straight forward. ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ *upward and downward, and in every direction*; ཇམ་ཇམ་པོ་ *straight upward and downward*: ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ *from the direction where Atia's resided were noises and voices in the distance* (*A. 27*); ཇམ་ཇམ་པོ་ *go straight on, in the direction of that which moves or walks horizontally, i.e., horizontally*.

ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ *thad-kahi hji-yten-gyi khams* ཇམ་ཇམ་པོ་ཇམ་ཇམ་པོ་ *the animal kingdom; one of the twenty-four regions of the world* (*M.V.*).

ཇམ་ཇམ་ *thad-kar* each for himself (*Gl.*) (*Jā.*).

ཇམ་ཇམ་ *thad-kya* or ཇམ་ཇམ་པོ་ *thad-kar lu* 1. straight on; just so, in colloq. 2. = ཇམ་ཇམ་པོ་ *de-hdra* like that, so.

ཇམ་ཇམ་ *thad-gju* n. of a number (*Ya-sel. 56*).

ནད་ *thad-du* towards, in straight direction; over against, in presence of; exactly in the direction of a thing.

ནད་དྲུག་ *thad-drañ* straight, not bent or crooked: རྩོ་གྲོ་མ་ནད་དྲུག་པ་གཤམ་ two doors directly opposite to one another illumined the inside space (*Jig.*).

ནད་དྲུག་ *thad drañ-na* directly ahead.

ནད་རྩོ་ *thad-do* the remnant of the carcass of a sheep killed.

ཐྱིད་ *thamd* abbr. of ཐམས་ཅད་ *tham- cad* whole, all.

ཐྱིན་ *than* = ལཱ་ a reply (esp. in the dialect of Upper Tibet); ལཱ་གྲུང་ *than hskur* = ལཱ་གྲུང་ལ་ *lan-hskur-wa* to send a reply: ལཱ་ཕྱིན་ རྒྱུ་ལཱ་ཐོག་ནས་ལཱ་གྲུང་ལ་ལྷན་པ་ again having gone (there) and come down back, he could not send a reply (*A. 15*).

ལཱ་ཀོར་ *than-kor* or ལཱ་ཀོར་ *than-ktor* = ལྷན་པ་ལྷན་པ་ a vassal or feudatory chief; acc. to *Sch.* surrounding country.

ལཱ་ཐུན་ *than-thun* a little (*Sch.*).

ཐྱིན་པ་ *than-pa* = ལཱ་མེད་ལཱ་མེད་ rainlessness, drought, want of rain; also ominous: ལྷན་པ་ཐྱིན་པ་ལྷན་པ་ཐྱིན་པ་ཐྱིན་པ་ཐྱིན་པ་ if the king (*Cakravartti-rāja*) feels thirsty drought comes into this world (*A. 26*).

Syn. ལཱ་གྲུང་ཕྱིན་ལཱ་གྲུང་ *gnam-gyi hñgs-pa*; ལཱ་གྲུང་ཕྱིན་ *gnam-gyi skyon*; ལཱ་མེད་ལྷན་པ་ *char-med steñ-hbar*; ལཱ་མེད་ལྷན་པ་ *tsha-wag-nen*; ལཱ་གྲུང་ *mu-go hñkyed*; ལཱ་གྲུང་ཕྱིན་ལཱ་གྲུང་ *shod-kyi hñyegs*; ལཱ་གྲུང་ཕྱིན་ལཱ་གྲུང་ *gnam-gyi ſer-hñhe*; ལཱ་གྲུང་ *gnam-dmag* (*ññon*).

ལཱ་གྲུང་ *than-bya* lit. the bird of drought, i.e., of ominous appearance and cry, defined as ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ the owl and other monster birds the cry of which prognosticates evil.

ཐྱིན་ *thab* or ཐམས་ཅད་ *me-thab* 1. ལྷན་པ་ལྷན་པ་ resp. ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *grol-thab* fire-place, hearth;

ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *lcags-thab* iron-stove; ལྷན་པ་ *thab-gor* the hearth is running over, i.e., the food placed on it runs over in boiling; ལྷན་པ་ *lto-thab* a hearth to cook food; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *abyin sreg gi thab* an oven to burn sacrificial offerings; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *ལྷན་པ་ལྷན་པ་* the burnt clay of a hearth purges intestinal worms (*Med.*).

ཐྱིན་ཀྱི་ *thab-ka* or ལྷན་ཀྱི་ *thab-kha* ལྷན་ཀྱི་, ལྷན་ཀྱི་ hearth, fire-place; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *thab-ks tsam-yod* how many fire-places, i.e., households, are there? (*Jā*). ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ then the female Bandé prepared a hearth for cooking food for the lord (*Ati'sa*) (*A. 105*).

Syn. ལྷན་ཀྱི་ *thab-eggid*; ལྷན་ཀྱི་ *eggid-bu*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *gyos-thab*; ལྷན་ཀྱི་ *me-thab*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *gyos sa* (*ññon*).

ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *thab ka-wa* or ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *thab kho-pa* = ལྷན་ཀྱི་ *ma-chen* a cook.

Syn. ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *lag-bde*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *hden-thad*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *chag-tshañ-wa*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *sag-gñer*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *sag-byed*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *hñhod-byed-ma*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *gyos-ma*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *gyos-ma*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *thab ka-pa*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *gyos-dpon*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *lag-bdehi dpon-po* (*ññon*).

ལྷན་ཀྱི་ *thab-khag* different kinds of hearth: ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ there were many kinds of hearths (*ññoi*).

ལྷན་ཀྱི་ *thab-khañ* ལྷན་ཀྱི་ kitchen, cook-house = ལྷན་ཀྱི་ *thab-tshañ*.

Syn. ལྷན་ཀྱི་ *tshañ-bañ*; ལྷན་ཀྱི་ *bero-khañ*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *gyos-khañ*; ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ *hñhod-pabi*; ལྷན་ཀྱི་ *grol-khañ* (*ññon*).

ལྷན་ཀྱི་ *thab-khro* a cauldron or large bell-metal vessel to cook food, tea etc.

ལྷན་ཀྱི་ *thab-eggid* = ལྷན་ཀྱི་ *thab-ka* hearth, a cooking tripod.

ལྷན་ཀྱི་ *thab-egrom* a chest or basket wherein cook's utensils, etc., are kept,

ཐངས་པ་མཁས་པ་ *thab gdan-cha* cooking furniture, utensils, etc.

ཐངས་པ་ *thab-bu* receiving a great man by waiting on the way he comes with cooking appliances, etc., to serve him with warm tea and cooked food.

ཐངས་པ་ *thab-lha* the deity presiding over the hearth. If milk or broth boil over, he must be appeased by casting butter in the fire; and, often, by more elaborate ceremonial, sometimes even by digging up the hearth.

ཐངས་པ་ལྷ་མོ་ *Thab-lha se-car* (མ་པ་ལྷ་མོ་) n. of a hearth-god.

ཐང་ཐང་ *thab-thab* flapping noise: རྩོད་པ་ཐང་ཐང་ *gag-pa thab-thab lan-gsum byas* its wings thrice flapped (*Rda.* 17).

ཐང་ཐིང་ *thab-thib* (ཐང་ཐིང་) ཐོག་མཇུག་ n. of a large number.

ཐངས་ *thabs* བཀའ་ལྟར་, རྟོག་, རྟོག་པོ་, བཀའ་ལྟར་ 1. opportunity, chance, possibility: མཛོང་ or རྟོག་པོ་མཛོང་ I had no opportunity of seeing or going; ཐངས་པོ་ལྟར་རང་དམ་མི་འབྱུང་ན་ in *W.* if you offer no chance, if on your part it is not made possible; ཐངས་མི་ཐུབ་ I am not able, I cannot; ཐངས་པོ་དང་མཛོང་མཛོང་ there will be no chance of bringing (the princess); ཐངས་པོ་མཛོང་ there is no chance of escaping; ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་མཛོང་ there is no occasion for carrying on the road. ཐངས་པོ་ལྟར་ *thabs-gahi* the four resources are the following:—(1) དུང་དང་མཛོང་ ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་, (2) ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་, (3) ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་, (4) ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་. 2. way, manner, mode: ཐངས་པོ་ལྟར་ way of reading; ཐངས་པོ་ལྟར་ in a thievish manner, by theft; ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ to give up the way (of life) of a king, i.e., to renounce royalty. ཐངས་པོ་ལྟར་ *thabs geig-tu* together, in company with; ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ jointly

sat down, stayed, resided in company; ཐངས་པོ་ལྟར་ *going* together to a place. 3. means, measures: ཐངས་པོ་ལྟར་ to use means, to take measures; ཐངས་པོ་ལྟར་ by (various) means; ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ to contrive means. ཐངས་པོ་ལྟར་ livelihood, subsistence; ཐངས་པོ་ལྟར་ by specific means, amicably, in a fair way; ཐངས་པོ་ལྟར་ or ཐངས་པོ་ལྟར་ ཐངས་པོ་ལྟར་ skilful, dexterous, clever, full of devices; ཐངས་པོ་ལྟར་ *tha's-gmin* a stupid man who has no resources, resourceless: ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ now take steps, make preparations, for a journey to Tibet; ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ is there a means of recalling these men to life? 4. ཐངས་པོ་ *cho-ga* ritualistic observances, mystical operations; ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ *thabs-kyis gahan-nor byug-pa* drawn (gathered) another's wealth by (occult) means; ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ *tha's-kyi rnam-gran*s enumeration of skilful means (*K. d.* 265); ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ *thab-kyi pha-rol-tu phyin-pa* ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ the supreme skilfulness in resources.

ཐངས་པོ་ལྟར་ = ཐངས་པོ་ལྟར་ a shift, makeshift, surrogate.

ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ *thabs-dan ges-rab* = ཐངས་པོ་ལྟར་ 1. ritual and divine knowledge. 2. acc. to *Ja.* the mystical union of art and science; acc. to *Sch.* of matter and spirit (*cf. Wus. 144*).

ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ *thabs-rdugs* = ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ *las-tha'n med-pa* having no spirit for work or no ability to do any work; stupid, always blundering.

ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ *thabs-la mkhas-pa* ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ ready in contrivance; possessed of resources.

ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ *thabs-la mkhas-pa'i mdo* ཐངས་པོ་ལྟར་ཐངས་པོ་ལྟར་ n. of a sūtra on skilful means in *K. d.* 405.

ཐམས་ཐམ་ *thab-pam* ལུགས་ལུགས་ a resource.

ཐམས་ཐམ་ཐམ་ཐམ་ *thab-pas thab-pa* ལུགས་ལུགས་ possessed of resources (*A. K. I-4*).

ཐམས་ཐམ་ཐམ་ཐམ་ *Thab-pas thab-pas* ཐོག་ཐོག་ ཐོག་ཐོག་ Kālachakra doctrine.

ཐམ་གྱི *tham-ga* or ཐམ་ཀ་ *tham-ka* a seal, sign (*Cs.*); incorrect forms ཐམ་གྱི *tha-ma-ga* and ཐམ་གྱི *tha-mag*, v. དམ་ཀ *dam-kha*.

ཐམ་ཐམ་ *tham-tham* or ཐམ་མེ་པ་ *tham me-pa* uncorrected, scattered, dispersed. ཐམ་ཐམ་ཐམ་ཐམ་ *tham-tham byed-pa* = ཐམ་ཐམ་ *tham-pa* (*Jū*).

ཐམ་པ་ *tham-pa* (sometimes ཐམ་པ་ *them-pa*), complete, full—almost exclusively used as a pleonastic addition to the tens up to a hundred.

ཏ་ ཐམ་ལ་གྱི *tham-lay* = མཇུག་ཀྱི *man-hay* ལུགས་ལུགས་ precept, moral instruction.

ཐམས་པ་མཇུག་ *tham-pa* མཇུག་, ཐམས་ sbst. and adj. the whole, all; added to the singular number it gives a plural sense: ཐམས་པ་ ཐམས་པ་ the whole empire; ཐམས་པ་མཇུག་ the whole body all; ཐོག་ཐོག་པ་ཐམས་པ་ all the copper of Tibet; རེ་ཐམས་པ་ all those; ཐམས་པ་ ཐམས་པ་མཇུག་ all of them one by one; ཐམས་པ་ ཐམས་པ་ *tham-pa* ཐམས་པ་ *tham-pa* ཐམས་པ་ ཐམས་པ་ or ཐམས་པ་མཇུག་: all in all; everything out of the whole.

ཐམས་པ་ཐམས་པ་ *Tham-pa* ཐམས་པ་ (*Vis'vabhu*) the third of the six earthly Buddhas, who succeeded each other prior to the appearance of Shakyamuni.

ཐམས་པ་ཐམས་པ་ *tham-pa* ཐམས་པ་ *mkhyen-pa* = ཐམས་པ་ ཐམས་པ་, the omniscient, the all-knower, an epithet of Buddhas and *Bodhisattvas*. The incarnate lamas of Tibet are also by courtesy addressed by this title.

ཐམས་པ་ཐོག་ *tham-pa* ཐོག་ *sgrol* ཐོག་ཐོག་ 1. a general epithet of Buddha, lit. the deliverer

of the universe. 2. *Vis'vantara*, name of a prince believed to have been Buddha Gautama in his last-but-one birth.

ཐམས་པ་ཐོག་ *tham-pa* ཐོག་ = ཐམས་པ་ཐོག་ཐོག་ ཐོག་ཐོག་ a general epithet of Buddhas and *Bodhisattvas*.

ཐམས་པ་ཐོག་ *tham-pa* ཐོག་ *mtsho* ཐོག་ཐོག་ lit. the all-seeing; an epithet of Buddha.

ཐམས་པ་ཐོག་ཐོག་ *tham-pa* ཐོག་ *gnam-par* ཐོག་ཐོག་ renouncing or giving up every thing.

ཐམས་པ་ *tham-pa* ཐོག་ཐོག་ ཐོག་ཐོག་ all.

ཐམས་པ་ཐོག་ *tham-pa* ཐོག་ *tshe* ཐོག་ཐོག་ at all times; also, frequently (*A. K. I-2*).

ཐམས་པ་ཐོག་ཐོག་ *tham-pa* ཐོག་ *gzigs* = ཐོག་ཐོག་ ཐོག་ ཐོག་ཐོག་ epithet of *Bodhisattvas* of higher order like Avalokites'vara.

ཐམས་པ་ཐོག་ཐོག་ *tham-pa* ཐོག་ *göd-par smra-nahi gde-bdun* the seven sections of the Sarvāstivādin school of early Buddhism:—(1) ཐོག་ཐོག་ *Mahis'āsaka*, (2) ཐོག་ཐོག་ *Kāś'yapiya*, (3) ཐོག་ཐོག་ *Dharma gupta*, (4) ཐོག་ཐོག་ *Tāmra s'ātiya*, (5) ཐོག་ཐོག་ *Vibhajya vādin*, (6) ཐོག་ཐོག་ *Bahu-s'rutiya*, (7) *Mūlasarvāstivāda*.

ཐམས་པ་ཐོག་ཐོག་ *tham-pa* ཐོག་ *las* ཐོག་ཐོག་ passed beyond all, out of the reach of all.

ཐམས་པ་ཐོག་ཐོག་ *tham-pa* ཐོག་ *las* ཐོག་ཐོག་ ཐོག་ཐོག་ n. of a mystical treatise containing metaphysical discussions on the nature of the soul, etc. (*K. g. 3 207*).

ཐམས་པ་ཐོག་ *tham-pa* 1. to look together, to hold fast with the arms, either in love, or with anger. ཐོག་ཐོག་པ་ *so tham-pa* lock-jaw. 2. to stick fast; ཐོག་ཐོག་པ་ ཐོག་ཐོག་ to stick fast in sand; ཐོག་ཐོག་པ་ ཐོག་ཐོག་ there was heard the cry of a lagomys mouse clinging fast

to the wall behind Atis's back (A. 106).

ཐའི་ཁང་ལུ་ཀུན *Thaḥi-puḥ Loḥu-kyun* in Chinese = རབ་མཛོད་ the most excellent; or བཙུན་པོ་ the chief lord; epithets of the founder of Taoism (*Grub.* p. 14).

ཐུ *thahu* 1. capsule (*Vai-ṣṣh.*) 2. peach (*Wls.*).

ཐར *thar* for ཐར་ཐར་ *thar-thor*.

ཐར་ཚུང་པ *thar chuṅ-pa* = རྫོང་ལུ་ *khron-bu* a small well (mystic) (*Mñon-rda.*).

ཐར་ཐར *thar-thor* scatteredly, not together.

Syn. ཐར་ཐར་ *tha-re tho-re*; ཐར་རེ་པ *thor re-pa*; ཚལ་ལ *co le-wa* (*Mñon.*).

ཐར་ཀུ *thar-nu* a kind of medicinal root used as a purgative: ཐར་ཀུ་མཚན་པ་ན་ཀུ་ཐོང་ ལ་ཐོང་ *Thar-nu* cures all disease caused by heat and cold (*Med.*).

Syn. རེ་མོ་ *re-mo*; རེ་མོ་རེ་མོ་མ་ *re-waḥi re-mo can*; བཅོལ་པ་ *byed-pa*; ཁུ་པ་ *khru-wa* *khun*: བཅོལ་པ་ཐར་ཐར་ *tha-dud phreṅ-ḥdan*; ཐུ་ཐུ་ *luḥi phreṅ-ḥdan*; ཐར་ཐར་ *char-ḥbab*; ཐུ་ཐུ་ *byi-waḥi lo-ma* (*Mñon.*).

ཐར་པ I: *Thar-pa* n. of a place near Dong-tee in Tibet. ཐར་པ་མཚན་པ་, རྒྱལ་པོ་མཚན་པ་ n. of a Sanskrit scholar of Tibet who belonged to Tharpa.

ཐར་པ II: མཚན་པ་, ཐུ་ཐུ་, ཐུ་ཐུ་ཐུ་, ཐུ་ཐུ་, ཐུ་ཐུ་ 1. freedom, salvation, liberty, emancipation, *Nirvāṇa*, supreme happiness, escape: ཐར་པ་ཐུ་ཐུ་ it will be serviceable for (my) liberty (*Jā.*). ཐར་པ་ཐུ་ཐུ་ hell from which there is no escape. 2. adj. free; ཐར་པ་ཐུ་ཐུ་ to become free; ཐར་ཐུ་ཐུ་ *thar-pa byed-pa* to make free, liberate, to save.

Syn. ཐར་པ་ *byaṅ-grol*; ཐུ་ཐུ་ *zhi-wa*; ཐུ་ཐུ་ *mya-lan ḥdas*; ཐུ་ཐུ་ *ḥchi-med*; ཐུ་ཐུ་ *ṅnam-grol*; ཐར་ཐུ་ཐུ་ *byaṅ chub-pa*; ཐུ་ཐུ་ *rdul-med*; ཐུ་ཐུ་ *rdul-bral*; ཐུ་ཐུ་ *yaḥ srid-med*; ཐུ་ཐུ་ *don-dam*; ཐུ་ཐུ་ *leg-legs* (*Mñon.*).

ཐར་ཐུ་ཐུ་ *thar-thabṣ* the means of release, liberation; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ means to escape from prison.

ཐར་པ་ཐུ་ཐུ་ *Thar-pa chen-poḥi ṅdo* the sūtra on complete deliverance of the soul (*K. d. p. 328*).

ཐར་པ་ཐུ་ཐུ་ *thar-paḥi ḥlo-groṣ* = ཐུ་ཐུ་ the inclination for liberation; the metaphysical conclusions of religion; n. of a metaphysical work (*Mñon.*).

ཐར་པོ *thar-po* old, worn out; ཐར་པོ་ *ṅñiṅ-pa*, ཐུ་ཐུ་ *ṅgaṣ pa* (*Mñon.*).

ཐར་པ་ཐུ་ཐུ་ *thar-pa ḥshon-nu* n. of a Bon. arch-devil (*G. Bon. 22*).

ཐར་པུ་ཐུ་ *thar-ḥpaṅ* or ཐར་ཐུ་ *thar-ḥbag* a large plate, dish, platter.

ཐར་པ *thar-wa* 1. to be freed, to be liberated, absolved. 2. escape, to get through, to be able to pass; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *cha-la thar-wa* to get through water: ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *zib mi-thar* the food cannot pass through. ཐར་པུ་ཐུ་ཐུ་ *thar-du ḥjug-pa* to set at liberty, to acquit; ཐར་པུ་ཐུ་ཐུ་ to pardon (a malefactor), to grant him his life, frq. to let live (animals) (*Jā.*); ཐུ་ཐུ་ཐུ་ to be saved, fully released, gen. from any further transmigration.

ཐར་པ *Thar-ṅtse* n. of monastery; also that of the residence of the lama of *Nor* in Tsang (*Loṅ. p. 31*).

ཐར་པ *thar-lam* or ཐར་པུ་ཐུ་ ཐུ་ཐུ་ the way to *Nirvāṇa* or emancipation.

ཐལ་ལེགས་པ་ *thar-legs-pa* དཔལ་ཅན་ purified;
one who has acquired the means to escape
sufferings.

ཐལ་མཉམ་ *thar-sa* place of refuge, means of
escape; ཐལ་མཉམ་པ་ཅན་ there is no escape.

ཐལ་མེད་ *thar-soñ* = ཐལ་པོ་མེད་ 1. has become
old, worn out (*Rtsii*). 2. has been saved,
has escaped.

ཐལ་མཁའ་ *thal* མཁའ་ལྗང་ the trumpet flower.

ཐལ་པ་ I: *thal-wa* མཚན་, རྒྱུ་, རམ་: dust,
powder, ashes; རྒྱུ་ཐལ་ *gog-thal* fire ashes;
རྒྱུ་ཐལ་ *thug-thal* roasted barley dried and
portable; རྩ་ཐལ་ *bya-thal* dung of birds;
ཐལ་ཤོང་ burning embers. ཐལ་ཆུ་ *thal-chu* lye,
ash-water used instead of soda for making
tea. ཐལ་ཅེན་ *thal-chen* ashes of the dead;
also a sort of gray earth used for be-
daubing the face in masquerades (*Mil*;
Jä). ཐལ་ལྗང་ *thal-thag* (*Ld*.) bread baked in
ashes; ཐལ་མདོག་ *thal-mdog* ash-coloured;
ཐལ་ཕྱག་ *thal-phyag* broom, dusting rag
(*Sch*).

ཐལ་པ་ II: = ཐལ་པ་ *thal-wa* (*Cs*). 1. to
pass, to pass by, to step beyond; to miss
a mark: ཐལ་པ་ཐལ་པོ་ the waves come flowing
past (*Mil*). 2. to elapse, be passed: to
change or pass from: ཐོ་ལྔ་པ་ཐལ་པ་ fifty years
has been passed (*Vai-sh*); རྩོད་པ་ཐལ་པ་ རྩོད་
པོ་འདྲེན་ changing or turning from blue to
red; རྩལ་པ་ཐལ་པ་ རྩལ་པ་ཐལ་པ་ རྩལ་པ་ ཐལ་པ་ about
nine years passed by, while he sat in medi-
tation single-minded (*Hbrom*. ། 10-12).
ཐལ་པ་, to be forward in speaking, bold.
3. to go or pass through: ཐལ་པ་ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ ཐལ་པ་
to soar up and down before a rock;
ཐལ་པ་ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ to pass actually through
it (the saints not being subject to
the physical laws of matter); to shine,
to light through: ཐལ་པ་ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ to go

straight forward, to act without ceremony
or disguise (*Jä*). 4. to come, to get to, to
arrive at: ཐལ་པ་ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ three years elapsed
since they arrived; ཐལ་པ་ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ where
the parents have gone it is not known; ཐལ་
པ་ ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ safe arrival; ཐལ་པ་ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ to
arrive at: to attain (a blessed state) in a
pleasant and speedy manner. 5. to be
over, past, finished, done; ཐལ་པ་ ཐལ་པ་ it is
over, finished; ཐལ་པ་ཐལ་པ་ the number
sixty is completed; ཐལ་པ་ཐལ་པ་ having disap-
peared, vanished; ཐལ་པ་ཐལ་པ་ he is undone it
is all over with him; ཐལ་པ་ཐལ་པ་ཐལ་པ་ by
degrees it vanishes or dies away; ཐལ་པ་
ཐལ་པ་ the former agreement is no longer
valid (*Jä*).

ཐལ་ཐལ་ different lengths, one object pro-
jecting beyond another; ཐལ་ཐལ་པ་ to exceed
the due measure (*Sch*).

ཐལ་ཀར་ཐལ་ཐལ་ *thal-ka rdo-rje* ཐལ་ཐལ་ a medicinal
fruit; is described as ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ “in
shape like a dog’s penis.” ཐལ་ཀར་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་
ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ *Thal-ka rdo-rje* relieves suppu-
rations (*Med*).

ཐལ་ཀར་ I: *thal-kar* or ཐལ་ཀར་ a white
elephant; ཐལ་ཀར་ཐལ་ཀར་ཐལ་ཀར་ཐལ་ཀར་ n. of the
fabulous white elephant with six tusks;
also the leader-elephant in a herd (*Yig*).

Syn. ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ *glan-pohi rgyal-po*; ཐལ་
ཐལ་ཐལ་ཐལ་ *khyu-yi ngon-po*; ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ *glan-
pohi mchog*; ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ *spog-kyi glan-po* (ཐལ་
ཐལ་) (*Mñon*).

ཐལ་ཐལ་ *thal-bgyur* ཐལ་ཐལ་ adherence; asso-
ciation; connected language. ཐལ་ཐལ་ཐལ་
thal-bgyur-pa one belonging to the Pra-
saṅgika school of the Buddhists.

ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ *thal che-par bgyur* ཐལ་ཐལ་ཐལ་
absence of connection; absence of adher-

थल-लुग *thal-leag* a slap (on the cheek);
थल-लुग-पा *thal-leag rgyab-pa* to slap on the
cheek, to give a box on the ear.

थल-थल *thal* *thudab-pa* a clap with the
hands (out of joy or scorn).

थल-थल *thal-thal* एक particular number.

थल-द्रो *thal-dro* लता n. of a medicinal
flower of the lily species; also अनन्तमाला;
Anantamāla.

Syn. **बुध-मो** *bu-mo* *so-hshohi bu-mo*; **थल-यस** *thah-yas* रसा; **थल-सा** *thah-sa* *hkhri-*
ciñ; **थल-यि** *thlu-yi* loc; **थल-ग** *me-log* phra-
mo; **थल-ग** *ba-glah* *hseruñ*; **थल-सा** *thah-sa* *hkhri-*
ciñ *thah-yas* (Mñon).

थल-पुग *thal-phyogs* the party victorious
in a metaphysical disputation.

थल-बि *thal-byi* the grey or cat-squirrel.

थल-बि *thal-bahi* *ñiñ-po* लकड़, लकड़गो
a kind of sandal wood.

थल-वर *thal-war* *hgyur* प्रत्यक्ष con-
nection.

थल-बुग *thal byuñ-hgro-wa* 1. to move
or walk or rush fearlessly. 2. sbst. a hero.

Syn. **थल-प** *dpah-wo*; **थल-ग** *hjigs-med*;
थल-ग *ñiñ-gtob-can* (Mñon).

थल-मा *thal-ma* through and through (Sch.).

थल-मो *thal-mo* the palm of the hand :
थल-मो *thal-mo* *shyar-wa* प्रणामादि to
fold the palms of the hands in devotion;
थल-मो *thal-mo* *guan-pa* to give a slap on
the cheek, or box on the ear; **थल-मो** *thal-mo* *thal-ur* *byed* लता separated the hands that were joined to show
reverence.

थल-ला *Thal-la* *tahal* n. of a place in
नग *Nag-roñ* in *Kham*; **थल-ला** *Thal-la* *tahal* in *Nag-roñ*

rtsho the chieftain and his subjects fought
(Yig).

थल-सा *thal-tshah* (क्व) closet, privy.

थल-सा *thal-tshwa* a kind of salt, gen.
burnt salt: **थल-सा** *thal-tshwa* *burnt*
salt subduces cold and swelling of the
stomach.

थल-या *thal-yas* (अ) n. of a number.

थल-ले *thal-le* straight on; forthwith;
(Hbrom. p 10):

थल-दे *Thah-dai* (Mongolian) the title by
which the descendants of Jenghis Khan
the great Tartar conqueror are known.
According to Mongol law the fact of one's
bearing the title of *Thah-dai* exempts one
from taxation.

थि *thi* num. fig. 40.

थि-गु *thi-gu* rope, string: **थि-गु** *thi-gu* *golden*
cord descended from
heaven (Yig).

थि-वा *thi-wa* लकड़ 1. sandpiper, but
acc. to Sch. stock-dove; also = **थि-वा** plover,
lapwing. 2. = **थि-वा** in C. (Ja.).

थि-थि *thig* 1. = **थि-थि** "0" or numeral for
zero. 2. a line: **थि-थि** *thig* *black* line; **थि-थि** *thig* *red* line; **थि-थि** *thig* *diameter*. 3. also **थि-थि** *thig* *carpenter's*
cord or string to mark lines
with any instrument used in drawing
lines; **थि-थि** *thig* *pair of* com-
pases; **थि-थि** *thig* *lead-pencil*, lead pencil;
also a line drawn with a lead-pencil (Ja.).

थि-थि *thig-thud* लकड़ thread, yarn; also
straight line.

थि-थि *thig-thukhan* लकड़ sawyer.

ཇིག་ཤི *thig-nag* རྩམ་པ་ 1. one of the eight hot hells where the damned are sawn to pieces, lines being drawn upon them, v. ཇིག་ཤི་པ་ 2. black spot.

ཇིག་ཤི *thig-tsam* a little, about the size of a line, a drop.

ཇིག་ཤི *thig-tshad* proportion, symmetry (Cs.). ཇིག་ཤི་ཕྱིན་པ་ *thig-tshad byed-pa* to proportion.

ཇིག་ཤི་ཇིག་ཤི *thig-ñiñ* ruler for ruling lines; also a level.

ཇིག་ཤི *thig-pa*, v. ཇིག་ཤི་པ་ *thigs-pa*.

ཇིག་ཤི *thig-ma* cotton or woollen chints, on which there are different designs.

ཇིག་ཤི་པ་ *thig-ñbum* རྩམ་པ་ the sea, ocean.

ཇིག་ཤི *thig-le* (ཇིག་ཤི་པ་) 1. semen virile.

2. ཇིག་ཤི་པ་, ཇིག་ཤི་པ་; ཇིག་ཤི་པ་ཇིག་ཤི་པ་ or ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ star or mark tattooed on the forehead as an ornament; an eye on a peacock's feather. 3. the concentration of what is diffused; par-excellence; ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ *sa-yi thig-le* ཇིག་ཤི་པ་ the chief or supreme person, king (A. K. 1-4); painting, mark, spot; ཇིག་ཤི་པ་ spotted, concentrated in spots; ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ the best or concentration of all religions. 4. ཇིག་ཤི་པ་, ཇིག་ཤི་པ་ [complete, special] 5. zero, naught (Vai-ñ.). 6. a phase of, mystic contemplation in which the seminal fluid is supposed to be inwardly absorbed into the arteries; also, the mystic fluid, itself: ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ the semen of the roma and *kyashma* becomes increased (Mil.). ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ *ñiñ-kha chog-kyi ñkhor-lo ñdi theg-le pañ-wa-yin* that globe of the doctrine, his heart, has been filled with the mystical fluids. 7. said to=ཇིག་ཤི་པ་ the female monthly discharge. 8. as met. may=ཇིག་ཤི་པ་ *glañ-po*.

ཇིག་ཤི་པ་ *thig-le* ཇིག་ཤི་པ་ *ñachog-ma* ཇིག་ཤི་པ་ n. of a celestial courtessan; a centre of all religions in which finally all the sects must unite.

ཇིག་ཤི་པ་ *thig-lehi lu* a leopard, snake (Milan.).

ཇིག་ཤི་པ་ *thigs-pi* also spelt ཇིག་ཤི་པ་ *sil-wa* 1. a drop (A. K. 111-26); ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ from every drop; in drops, by drops; ཇིག་ཤི་པ་ rain drops; ཇིག་ཤི་པ་ a drop or globule of gold. 2. vb. to sprinkle or throw in drops.

ཇིག་ཤི་ *thiñ*, v. ཇིག་ཤི་པ་ *ñdiñ-wa*.

ཇིག་ཤི་པ་ *thiñ-ñiñ* ཇིག་ཤི་པ་ n. of a dye.

ཇིག་ཤི་པ་ *thiñ-gi* ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ u. of a line or succession of noblemen in Tibet (Yü.).

ཇིག་ཤི་པ་ *thid-yug* a number (Yu-sel. 57).

ཇིག་ཤི་པ་ *thib-pa*, v. ཇིག་ཤི་པ་ *ñthib-pa* and ཇིག་ཤི་པ་ *gtib-pa*; ཇིག་ཤི་པ་ *thib-thib* very dark, dense; ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ *ñmugs-pa thib-thib* fog thickening.

ཇིག་ཤི་པ་ *thib-po* ཇིག་ཤི་པ་ 1. vanishing, disappearing. 2. ཇིག་ཤི་པ་, ཇིག་ཤི་པ་ dark, dense, obscure, v. ཇིག་ཤི་པ་ *ñthib-pa* and ཇིག་ཤི་པ་ *gtib-pa*; ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ a blessing devolving upon a person.

ཇིག་ཤི་པ་ *thib-mo* dense, dark.

ཇིག་ཤི་པ་ *thim-pa* (ཇིག་ཤི་པ་ *phags-ma khugs la*) ཇིག་ཤི་པ་, ཇིག་ཤི་པ་, to be lost (in some thing else), to melt down; to be dissolved being mixed up with another object; = ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ and ཇིག་ཤི་པ་; gen. with ཇིག་ཤི་པ་ or ཇིག་ཤི་པ་ to disappear by being imbibed, to be absorbed; to pass into, to evaporate (of fluids); of a snake; to creep away, to disappear in a hole; frq. of the vanishing of rays of light, of a god, etc.; ཇིག་ཤི་པ་ ཇིག་ཤི་པ་ to pass or sink into unconsciousness.

Syn. ཐིམ་པ་ *sim-pa*; མ་ཐུ་ལ་ (*Shon*).

ཐིམ་ཐིམ་ *thim-thim* n. of a number (*Yael*. 57).

ཐིམ་ཀུན་མིང་མུར་ *Thibu kwan-thin-mur* n. of one of the Tartar Emperors of China belonging to the great Yuan dynasty. He invited the celebrated Karma Lama *Raŋ-byun* *Rdorje* to Peking (*Loŋ*. 10).

ཐིམ་ཆུང་ *Thil-chun* n. of a place in Tibet (*Loŋ*. 8).

ཐིམ་སྒྲན་ *thil-ston* prob. for མཐོལ་སྒྲན་ *mtshil-ston-pa* to enter into the depth of a conversation or expression; to fathom a secret.

ཐུ *thu* 1. num. fig. 70. 2. spittle: ཐུ་ཅུལ་ to spit out of scorn or contempt at anybody (*K. du*. 416).

ཐུ་པ་ *thu-pa* skirt of a robe, coat-flap (*Khris*).

ཐུ་པ་ *thu-wa* 1. vb. བཟུལ་ to pluck or collect flowers. 2. ཐུ་ལྟུང་པ་ 3. ཐུ་ལྟུང་པ་ *able, powerful, capable of*: རྒྱུ་ལྟུང་པ་ ཐུ་ལྟུང་པ་ རྒྱུ་ལྟུང་པ་ (*Shin*.) in measuring the bottom of perdition (with a fathoming stone) there is none more capable than man. 4. malicious, wicked, vicious: ཐུ་ལྟུང་པ་ *adug-bhal* *thu-wa* a malignant suffering or severe accident. 5. vb., v. ཐུ་ལྟུང་པ་ *thu-wa*.

ཐུ་པོ་ *thu-wo* 1. ལེན་ chief, senior, an elder brother. 2. བཟུལ་པ་, བཟུལ་པ་ quarrel, poison. 3. ཐུ་ལྟུང་པ་ *thug-pa* བཟུལ་ gruel made of barley flour.

Syn. ཐོ་པོ་ *jo-jo*; ཐོ་པོ་ *a-jo*; ཐོ་པོ་ *phu-po*; ཐོ་པོ་ལྟུང་པ་ *thog-ma-kyes*; ཐོ་པོ་ལྟུང་པ་ *shon-kyes*.

ཐུ་མོ་ *thu-mo* lady, mistress (*Cs*).

ཐུ་མོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ *Thu-moŋ al-thun rgyal-po* a king of Mongolia who was famed for his patronage of Buddhism, *althan* in Mongolian signifying "golden." (*Loŋ*. 11).

ཐུ་རེ་ *thu-re* uninterrupted (*Sch*).

ཐུ་ལུ་ *thu-lu* spittle; ཐུ་ལུ་ཅུལ་ or ཐུ་ལུ་ཅུལ་ to spit, to throw spittle; *thu-lu nay-po* occurs in *Glu*. 3 as= withered flower.

ཐུ་ལུ་ *thu-lum* a lump of metal; in *W*. acc. to *Jā*. a cannon-ball.

ཐུག་ *thug* postp. o. accus. until, up to; in reference to time and space ཐུག་ until now; ཐུག་པ་ལྟེ་ཐུག་ for forty days; ཐུག་པ་ལྟེ་ཐུག་ over against the gompā, at the gompā. Adv.=only.

ཐུག་ཐུག་ *thug-gya* or ཐུག་ཐུག་ great noise: ཐུག་ཐུག་ཐུག་ཐུག་ ཐུག་ཐུག་ now each made great noise and rattling sounds (*Rda*. 9).

ཐུག་རྩ་ *thug-rŋa* (ཐུག་རྩ་ལྟུང་པ་) the hairy tail of a yak fixed with a flag on the top of a Tibetan house. ཐུག་རྩ་ *thug-tshom* the flag staff with a silken flag, or a yak's tail and hay attached to the top of a post and fixed on the roof of a monastery or house in Tibet (*Rtsi*).

ཐུག་པ་ I: *thug-pa* sbst. soup, broth; ཐུག་པ་ཐུག་ *thug-thug* rice-soup; ཐུག་པ་ *bay-thug* བཟུལ་ meal-soup; barley-soup. ཐུག་པ་ཐུག་ *thug-pa* ཐུག་པ་ བཟུལ་ to make barley gruel; the cook who prepares such; ཐུག་པ་ *rgya-thug* Chinese porridge, a sort of vermicelli-soup; ཐུག་པ་ *thug-thal*=ཐུག་པ་ *thug-rŋam* flour of barley for making gruel or broth.

ཐུག་པ་ II: 1. to reach, arrive at, come to; o. dat. or termin: ཐུག་པ་ to reach the close of life; ཐུག་པ་ to reach to the

very bone; རྒྱུ་ཐུག་པལ་ or རྒྱུ་ཐུག་པལ་ at the point of death; རྒྱུ་ཐུག་ he was just on the point of seizing her. 2. to interview, to encounter; to meet, to light upon: ཐུག་ཐུང་ཕྱིན་པ་ to have an interview with (*Hibrom.* 17); རྒྱུ་ཐུག་པལ་ to fall in with robbers; རྒྱུ་ཐུག་ resp. རྒྱུ་ཐུག་པལ་ *shal-mjal* personal interview. 3. colloq. to touch, to hit or strike against: རྒྱུ་ཐུག་པལ་ I shall not touch it, I shall not come near with my hand (*Jā.*).

ཐུག་ཅད་ *thug-chaḍ* agreement (*Sch.*).

ཐུག་པལ་ *thug-paḥ* 1. not to be reached, endless (*Cs.*). 2. n. of a very great number (*Ya-sol.* 37).

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thug-pa meḍ-par-hgyur* རྒྱུ་ཐུག་པལ་ possibility of the fallacy of *ad infinitum* (*Gram.*). ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thug-meḍ laḥ hgyes-pa* རྒྱུ་ཐུག་པལ་ chapter on the fallacy of *ad infinitum*.

ཐུགས་ *thugs* 1. རྒྱུ་ཐུག་ the heart, gen. ཐུག་པལ་ *thugs-ka* breast, the heart: ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ the incarnation of a deity, originating in a ray of light which proceeds from the breast of that deity. 2. heart (in a spiritual sense), mind, soul, spirit, used resp. for རྒྱུ་ཐུག་; ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ to be kept in the mind, in memory. 3. purpose, intention. In this sense it occurs in the well-known compound word ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་, a favour. ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ if so born the birth will be useless and for no purpose (*Lam.-pi.*). ཐུག་པལ་ *thugs-rab* = ཐུག་པལ་ wisdom, good heart; ཐུག་པལ་ *thugs-rug* = ཐུག་པལ་ assiduity, exertion; ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs ges-pa* resp. for ཐུག་པལ་ *gid-geḥ-pa* to believe; to know one's mind. *Thugs* is used also like *soms* in the colloq. pleonastically when mental feelings are expressed: ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ I am glad to see you; *lit.* "there is joy in my mind to see you."

Syn. ཐུག་པལ་ *gnam*; ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *kun-kyed-byed*; ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *gnam-ges rten*; ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *sgoy-gi rten*; ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *sompa-kyi khaḥ-pa*; ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *ga-yi-mchog* (*Mon.*).

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs gtoḥ-ka* resp. ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ to muse, meditate, reflect.

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs-gro-ka* to be cheerful; to be merry.

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs ḡlar-ka* 1. white (clean) heart, sincerity. 2. there are 360 Bon gods called *Thugs-ḡkar*; and those who conduct religious rites to propitiate them are called *Thugs-ḡkar-ka* (*Rter.*). ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ one of the seven Bon sages (*G. Bon.* 35).

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs-bkayed* = ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ 1. imbibing faith, an idea dawning in the mind. 2. kind remembrance: ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ also may it please you to write me often as heretofore without becoming unsteady in your kind remembrance of me (*Fig. k.* 25).

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs-mkhyen* resp. for ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ fore-knowledge.

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs-bkḥur che-bḥes* to accept responsibility: ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ at the bottom there having been engendered a sense of responsibility.

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs-bkḥrugs* resp. for ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *khōḥ-bkḥrugs* agitation of the mind.

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs-ḡgōḥ* resp. for ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ consideration, thought, opinion, view.

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs-rgyal* resp. for anger, wrath, indignation: ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ anger arises, is roused (*Jā.*).

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs-ḡan* grief, sorrow, affliction.

ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *thugs-ḡal-wa* = ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ *som-ḡal* to be sorrowful; sorrow: ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ཐུག་པལ་ be consoled, do not be grieved (*Bḡa.* 19).

ဒုဿမ္မိဒ် *thugs dīrā-ka* love, affection of the heart, compassion; resp. for ဒွိဒမ္မိဒ်; frq. ဒုဿမ္မိဒ်-ဗုဒ္ဓဓမ္မဿ, ခုဿမ္မိဒ် to look upon compassionately, to remember in mercy.

to think well of, approve of; to be agreeable; also adj. agreeable, pleasant, delightful; also subst. pleasure, delight.

३११११ *thug-sras* spiritual son; an appellation given to distinguished disciples of saints. *Mañju-s'ri*, *Avalokites'vara*, *Vajrapāṇi*, etc., are spiritual sons of Gautama acc. to the *Mahāyāna* School. Among the Bon, *Ha-sho*, *Mo-do-guŋ* and other saints are the spiritual sons of *Shenrab*.

95'E' thus-1a three years old, of
animals (Sch.).

3. ལྔ་པ་ *thun-ka* 1. short, low in size, of small dimensions: ལྔ་ལྔ་པ་ a short stem. ལྔ་པ་ ལྔ་ distance in general; ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ short in size, a dwarf. ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *thun-ka* *tshe* the four shortnesses of the members of the human body which are regarded as defects, viz:—ལྔ་ལྔ་ལྔ་པ་ short neck; ལྔ་ལྔ་ལྔ་པ་ short legs; ལྔ་ལྔ་ལྔ་པ་ short back; ལྔ་པ་ the lower parts of the arm or legs (*Mi*). ལྔ་པ་ *thun-ka* ལྔ་པ་ diminutive, short; ལྔ་ལྔ་ལྔ་པ་ to become shorter. 2. ལྔ་ལྔ་; ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ brief in respect of duration, of time.

Syn. နမူနာ *qnaah-ua*; မိဒဒ် *ixid-thua*; ဒုဒ် *thua-hu*; ဝါဟ် *ni-mtho*; ဒ်နမူ *rlac-qman* (Mhon.).

ཐྱིན་འཕགས། ལོང་རྩེ་ 1. the hollow of a pillar; *2. coagulated milk, thickened milk with butter a dainty with yak herdsmen of Tibet.

---

ate pastry made with butter; རྒྱ་ ཆུ་མཉམ་བཅུད་ཀླ་	of treacle and dried curds *3 ho-tshug milk-cheese; also
---	--

a mass of rice, milk and sugar; ၁၅၁၅ five cakes of milk cheese (*Bteti*). ၁၅၁၆ *thug-grom* a box in which milk-cheese is packed for sale.

ཅུང་ཤིང་ *thud* *for-ka* lit. careless; erring, blundering; defined as ལས་ཀྱི་ཕར་ཕྱོད་ *neg-* neglect of work, etc.; ཅུང་ཤིང་མ་ཆུང་ཤིང་ *not to* be negligent.

ᑭᑭᑭ *thud-thud* n. of a number (*Yael. 56*).

तुड्ड I : *thun* = देवदेवानां, कवर a period of three hours, the eighth part of a day according to Buddhist astrology. Acc. to *Jā.* a fixed length of time; as long as a man is able to work without resting; a shift of six, four or three hours. देवदेवानां the night-watch is over; तुड्डविषय दिनीयमान, दिनीय कवर the second watch (of day or night); तुड्डमय पक्षिणे याने in the last watch of night; तुड्डपंचम व्रजने याने in the first watch (of night); तुड्डमध्यम मज्जनयाने in the middle watch (of night). तुड्डमुत्तरतुड्ड *nām-yyi gwa thun-la* at or about midnight.

54^m *thun-ma* သာဓက relating to the watch of the night.

ཐལ་ལཱེཔ་འཁུམ་ ལམ་པའ་ བུ་ལོ་ the fourth
lunar crescent, i.e., the fourth day after
the full or the new-moon.

ဒုဗ္ဗဒ္ဓိဗျာဓိကံ *thun-hahiki rnal-hpyor* an ascetic who meditates or keeps the mind abstracted from worldly objects, &c., continuously during the four watches of the day; the meditation of a whole day.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय to keep the watch,
i.e., not let slip the time without fully
using it either in meditation or in the
performance of any other work.

ཐུགས་ཀྱིས་མཆོད་པ་གསུམ་པ་ བྱིན་པ་ 1. one who remains engaged in devotion three times during the day (twenty-four hours).

2. *तृतीय* the lunar crescent on the third day after a new or full moon. [3. night] 8.

३३५ thun-pa = *ཐུན་པ་* *thun-pa* to cling to, to adhere.

३३६ II : = *མཚམས་* 1. *जन्म, म्रित्ति, योग* the junction of the day and night, twilight and day-break : *མཚམས་པ་ཤེས་པ་ལྔ་པ་རྒྱུ་ལྔ་པ་* *there are four periods or junctions in which those called Tsham-pa Grom-chen can relax their meditation* (*Cst.* 8). *३३७* *ཐུན་མཚམས་* *thun mtshams* the day and the night; at sunset or at day-break. *འདྲ་ཉི་ཉུང་མཚམས་* *an auspicious conjunction of time.* 2. state of abstraction and isolation, real or suppositional, of a lama sitting to meditate. Often even applied to the room where he is sitting.

३३८ *ཐུན་མཚམས་རྩོལ་* *thun-mtshams-rtogs* is a *ཁྲིའམ་* or cannibal demon that longs for the gloom betwixt day and night to be able to search for prey.

३३९ *ཐུན་མཚམས་རྩོལ་* *thun-mtshams rtogs* *མཚམས་ལ་* strong in twilight, a demon or Rākshasa.

३४० III : (prob. for *མཚམས་*) in sorcery : bodies or substances which are supposed to be possessed of magic virtues, such as sand, barley, sesame, mustard, etc. *३४१* *ཐུན་གྲོ་* *thun-glor* offerings made to evil spirits. *३४२* *ཐུན་དེ་* *thun-doe* a hole in which magical articles are buried or concealed in Shaman rites. *३४३* *ཐུན་མཚམས་* *thun-mtshams* a magical arrow to shoot people or devils. *३४४* *ཐུན་བྲལ་པ་* *thun brab-pa* to cast or throw enchanted articles, also to perform magical rites with them, also to slay people or evil-spirits.

३४५ *ཐུན་རྒྱལ་* *thun-rwa* an enchanted horn on which figures of scorpions, alligators, etc., are engraved for witch-craft.

३४६ IV : one who collects; a gatherer (from *ལུག་*); *ཕྱི་ཐུན་* one who picks up or

gathers sticks; *ཕྱི་ཐུན་* a gatherer of grass (*Jū.*); *ཕྱི་ཐུན་* a gatherer of ears of corn (*Cs.*). *३४७* *ཐུན་མཚམས་* *thun-mtshams* reaping-hook, sickle (*Sch.*).

३४८ *ཐུན་མཚམས་* *thun-mtshams* a weapon that is fixed or stuck on.

३४९ *ཐུན་མཚམས་* *thun-mtshams* the mother of the arch-devil, said to = *འདྲ་ཉི་ཉུང་པ་* *the long-armed devil.* However *འདྲ་ཉི་ཉུང་པ་* is the demon who measured lauces with Shenrab the Teacher of the Bon (*D.R.*).

३५० *ཐུན་མཚམས་* *thun-mtshams* or *ཐུན་མཚམས་* *ཐུན་མཚམས་* ordinary, general, common, usual; that which is done or happens every day. *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* *thun-mtshams chos* = *ཐུན་མཚམས་* trans-migratory existence, worldly life, the works that one does in ordinary life (*Mñon.*). The *ཐུན་མཚམས་* *ཐུན་མཚམས་* as specified in Buddhist works are:—(1) *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* the four (*Dhyāna*) kinds of meditation; (2) *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* the immeasurable virtues; (3) *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* the four kinds of sitting in abstraction in the formless state; (4) *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* the five kinds of fore-knowledge. Again *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* = the five sorts of ordinary ascetics which are:—(1) *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* a *yogi* who meditates in the mornings and evenings; (2) *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* a *yogi* who propitiates a divinity by first offering him cakes; (3) *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* an ascetic who practises asceticism for getting food; (4) *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* a thirty ascetic who practises penance for the sake of liquor; (5) *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* an ascetic whose behaviour is uniform at all times (*Hbum.* 78).

Syn. *ཐུན་ཐུན་*; *ཐུན་ཐུན་ཐུན་*; *ཐུན་ཐུན་ཐུན་* (*Mñon.*).

ཐུན་མཚམས་ *thun-mtshams* = *ཐུན་མཚམས་* *ཐུན་མཚམས་ཐུན་མཚམས་* *thun-mtshams ma-yin-pahi chos* in Budh. extraordinary doctrines

ཐུམ་པ་ *thum-pa* a while, a moment: མགས་ཐུམ་པ་ཞིག་རྩུང་ took a nap for a moment.

ཐུམ་པུ *thum-bu* 1. a piece, bit: མ་རྒྱུ་མཁའ་ཐུམ་པུ་འདིར་དོང་གིས་ཞིག་ཅིང་མཁའ་མེད་ not accepting anything else, (but) this piece he would have; thus he expressed himself (*Hibrom.* 144). 2. = ཐུམ་པ་ a large spoon, a ladle; རྩལ་ཐུམ་ a brass ladle; རྩལ་ཐུམ་ a copper ladle.

ཐུམ་པ་ *thum-pa* = 1. ཐུམ་པ་ spoon, ladle. 2. piece of cloth, linen (རྩལ་ཐུམ་རྩལ་ *ras-thum lla-bu*); acc. to Cs. = ཐུམ་པ་ 3. cover, covering, wrapper of a book or a parcel, also the parcel itself. ཐུམ་པ་ཐུམ་པ་ to put (a cover round a thing), to wrap up; ཐུམ་པ་ཅན་ having a cover, packed.

ཐུར་ *thur* a slope; ཐུར་ཐུར་ adv. down; ཐུར་ལམ་ *thur-lam* down-hill road, a steep descent; ཐུར་ཏུ་ *thur-du* or ཐུར་ལ་ *thur-la* downwards; ཐུར་ལ་ཐུམ་པ་ to cast down into; ཐུར་ལ་ sink down; མགོ་ཐུར་ཏུ་འཕགས་ཏེ་ head down or head over heels; ཐུར་ལ་ཐུར་ཐུར་ *thur-bgorod* that which runs downward, as met. water (*Hibrom.*).

ཐུར་མགོ་ *thur-mgo* 1. the tip of a spoon ཐུར་མགོ་ཅན་ *thur mgo-tsam* about the tip of a spoon, a spoon measure. 2. = ཐུར་མགོ་ *thur-mgo* a halter; ཐུར་ལམ་ *thur-thag* the rope attached to ཐུར་མགོ་; ཐུར་མགོ་ཅན་ *thur-mthag* the end of that rope.

ཐུར་པོ *thur-po* the lowest part, the lower side (of a hill): ཐུར་ཐུར་ཕྱི་ཐུར་པོ་ལ་ at the very lowest possible point, in the bottom-most part (e.g., of a deep ravine between two hill-sides).

ཐུར་སེལ་ *thur-sel* that which clears the downward passage, a purgation; ཐུར་སེལ་གྱི་ ཐུར་ *thur-sel-gyi rtsu* ལམ་ལ་ the wind that passes downward, i.e., through the rectum.

ཐུར་བུ *thur-bu* or ཐུར་ཏུ་ *thur-ru* foal, colt, filly (*Jü.*).

ཐུར་མ *thur-ma* 1. མཚན་མཚན་ a stick, chopstick; ཐུར་མ་ཐུམ་པུ་ *tur-ma lrga-pa* an umbrella which is made on a frame work of (lit. a hundred) many sticks (*Hibrom.*). 2. spoon. 3. a whole class of surgical instruments (*Jü.*).

ཐུར་མོ *thur-mo* a pair of scales.

ཐུར་ཁྱིམ་ *thur-ghim* མཚན་མཚན་ pole, the stick with which loads are supported (being attached to its two ends).

ཐུར་རྩལ་ *thur-rsal* an ounce of silver (*Yig.*). ཐུར་རྩལ་ཞིག་ཞེས་ (*Rtsii.*).

ཐུལ་ *thul* from ཐུལ་པ་ *bdul-pa* used substantively: ཐུལ་པའི་ལོ་ besides that way of converting (people) (*Jü.*). ཐུལ་པའི་ཐུལ་པའི་ཐུལ་ *thul hog-tu ljug-pa* to keep under one's power or control; to keep a tight hand over a person, to discipline one; ཐུལ་པའི་ཐུལ་པའི་ཐུལ་ (*A. K. 1-8*) one who has controlled his passion; ཐུལ་པའི་ཐུལ་པའི་ཐུལ་པའི་ཐུལ་ to clear land for tillage (*Schl.*).

ཐུལ་ཐུལ་ *thul-gyis* suddenly, immediately: ཐུལ་ཐུལ་ཐུལ་ *thul-gyis byon* he arrived suddenly (*A. 45*).

ཐུལ་པ་ *thul-pa* acc. to Cs. = ཐུལ་པ་ *thul-po* dress made of the skins of animals, a fur coat or cloak; ཐུལ་པ་ལ་ *lug-thul* dress of sheep skin; རྩལ་པ་ *ra-thul* dress of goat-skin.

ཐུལ་པ་ *thul-pa* 1. imp. ཐུལ་པའི་ *thul-cig* རྩལ་པའི་ to restrain, tame, curb, check: རྩལ་པའི་ཐུལ་པའི་ཐུལ་པའི་ the goblins having been subdued by me; ཐུལ་པའི་ཐུལ་པའི་ཐུལ་པའི་ it is difficult to check a sinful deed. As a participle: tamed, civilized; converted. 2. rolled or wound up

frankly selfish. Historically, the Lesser or Lower Vehicle may be taken as the primitive curriculum of Doctrine and Practice as taught in the early period in Magadha and transported thence into Ceylon and even to Kambodia. Nevertheless, Trans-Himalayan Buddhism, as propagated from North India into Tibet China, and Japan, has never known any other form than the Mahāyāna. Indeed all records of the prevalence of ཐེག་པ་ལྔ་པ་ or Hinayāna are so vague that theories invalidating its existence altogether as a practised sphere of Buddhism have been propounded. One theory allows to it only a paper existence set forth to contrast the greater glory of the Mahāyāna system, in the works of which system alone all first references to it occur. Another theory lately expounded by Professor Satis Chandra Acharya of Calcutta (See Journal Royal Asiatic Soc., Jan. 1900) endeavours to classify Brahmanism and Jainism with the doctrine of heretical Buddhists as together comprising the Hinayāna system as referred to in Mahāyāna writings; and it is urged that Buddhist authors would naturally speak scornfully of the Brahmanism, etc., which had gone before as being a Hinayāna, a less or lower means of conveyance to salvation. However, Professor C. Bendall, in a note on the last proposition, points to the matter-of-fact reference of the Chinese pilgrim Hiuen Tsang to the two systems as being both of them schools of solely Buddhist practice prevalent in his own day in the countries he visited, describing in particular some of the Ceylon Buddhists as of "the Little Vehicle." We may add, moreover, that རྟོག་པ་ the well-known term for a Buddhist hearer or Śrāvaka is always defined in the *Ngan-kyod* and other similar Tibetan

treatises as a ཐེག་པ་ཀློང་པ་ or ཐེག་པ་ལྔ་པ་, that is, a follower of the Hinayāna school. 2. the word seems to have a second or more general technical meaning, signifying: doctrine in overt action, the practice of any doctrine, whether particular or part of a system or the whole system itself; also conduct.

ཐེག་པ་གསུམ་ *theg-pa gsum* the Three Vehicles. Although the great primary division of Buddhism is ordinarily set forth as only two-fold, the trinitarian tendency arises here, as elsewhere, and we read, therefore, of a set of three doctrinal vehicles also. These are:—(1) ཐེག་པ་ལྔ་པ་ or རྟོག་པ་ཀློང་པ་ *Hinayāna* or *Śrāvaka yāna*; (2) རང་ལམ་རྒྱུག་ or རང་ལྟར་ཐེག་པ་ *Pratyeka Buddha yāna* or *Pradeśika yāna*; (3) རྒྱལ་ཐོག་ལམ་དཔེ་ཐེག་པ་ or ཐེག་པ་འཛུགས་ *the Bodhisattva yāna* or *Mahāyāna* or *Ekayāna*, "ཐོས་ལ་འད་གསལ་ཅན་གྱི་དོན་གྱི་བྱ་རྟོག་པ་པེ་རྒྱལ་ཐོག་ལམ་བཟུང་ལེན་གྱི་པ་" for the good of all sentient beings so that they may imbibe faith in the doctrine of the all-perfect Buddhahood." Again, the Mahāyāna school has been further divided into departments which under Tantrik influence, have assumed the position of independent and even superseding systems, deemed preferable to the generating source from which they took origin. The principal derivative of *Mahāyāna* origin is the *Mantra yāna* (རྒྱལ་པ་ཐེག་པ་) or *Vajrayāna* (རྩི་ཐེག་པ་) which follows mysticism and deals in a measure with esoteric Buddhism. The *Mantra-yāna* is divided into two classes called རྒྱུ་ཐེག་པ་ (*Hetu-yāna*) vehicle of Cause and འབྲས་རྒྱུ་ཐེག་པ་ (*Phala-yāna*) the vehicle of Effect. Acc. to the Bon and also the *Redog-chen-pa* sect of the *Niā-ma* school there are nine vehicles (ཐེག་པ་དུག་). Of these འབྲས་རྒྱུ་ཐེག་པ་ are the four subdivisions of the doctrine of Cause:—

ཐུག་ཐེག་པ, ར་ཐེག་པ, དམིག་ཐེག་པ, འཕུག་ཐེག་པ; while འཕྱེར་བུ་ཐེག་པ=four subdivisions of the doctrine of Effect:—དཔེ་ཐེག་པ, དང་ཐེག་པ, ལ་ཐེག་པ, ལེ་ཐེག་པ; and lastly is ཐུང་པོ་ or ཐུང་པོ་ཐེག་པ རྒྱུ་མཐུན་པ་ which is common to both the series just mentioned.

ཐེག་པ་འཁོར་ལུགས་ *theg-pa'i-stobs* ལྔ་ལྔ་ལྔ་ one of the ten spiritual strengths of a *Bodhisattva* so called on account of the superiority of doctrine, v. རྒྱུ་མཐུན་པ་ *stobs-dcu*.

ཐེག་ཐེན་ཐུགས་ཀྱི་ཐེམས་དཔལ་ *theg-chen thugs-rje sems-dpal*=ཐེམས་ཅན་པ་ a follower of the *Yogācārya* school of Buddhism an offshoot of the *Mahāyāna* School.

ཐེག་མཚན་གྱི་རྒྱུ་ *Theg-mchog-glin* n. of a monastery within the suburbs of Lhasa presided over by an incarnate Lama. Seems to be identical with the *Tshe-mchog Ling*.

ཐེང་ཀུན་ *Then-kwan*=ཐེ་མེད་ཀུན་ལེགས་ (*Vimala dr̥ṣṭi*) n. of a celebrated Chinese Buddhist scholar well-versed in Sanskrit and who is said to have compiled 300 works. He lived during the reign of Emperor Ming hūang of the T'ang dynasty and was greatly revered both by the people and the Emperor (*Grub.* 5, 11).

ཐེང་པོ་ *then-po* or ཐེང་བུ་ *then-bu* ལྔ་ལྔ་ lame, maimed in the leg; in *W.* limping, hobbling.

ཐེངས་ *thens* བཅའ་ཤུགས་ time, times: ཐེངས་གཅིག་ འཇམ་པ་ལྔ་ one time, once; ཐེངས་ལྔ་ five times; དཔུགས་ཐེངས་ཅིག་ལས་ in one drawing of breath; at a stretch, without intermission (*Jū.*).

ཐེན་ *then* 1. explained as ཐོང་རྒྱུ་འདྲུག་ *tohur bdon-rgyu* drawing out or pulling towards one: བཅད་ཐོང་འདྲུག་ལས་ཐེན་ཐོང་པ་མི་ཡོང་ *bcad-khra bdon-lugs don's then-bkhyer ni-yon*

(*Etis.*). 2.=ཐེབས་ *grub* or ཐེབས་ཅན་ *grub-tsam* ལྔ་ལྔ་ a little while, a moment: ཐུང་ཐེག་ཐེན་ ཅམ་མཐོན་དང་ཐེག་ལུགས་ཀྱི་ pray do wait for a little while and I shall speak but three words. (*Bdca.* 28).

ཐེན་པ་ *then-pa* tax, duty, impost (*Sch.*).

ཐེན་མེད་ *then-med*=ཀ་མ་མེད་པ་ (*D. gel.* 8).

ཐེབ་ *theb* 1. for ཐེམ་ *them* full. 2. for ཐེབས་ *thabs* (*Gl.*).

ཐེབ་མོ་ *theb-mo* or ཐེབ་མེན་ the thumb; ཐེབ་ཐུང་ *theb-chuñ* the little finger, v. མེ་ཐོང་.

ཐེབས་ I: *thets* series, order, succession (*Sch.*). ཐེབས་འཕྱོད་པ་ to do successively; ཐེབས་པ་ *thets-pa*, v. འཕྱོད་པ་ *hthets-pa*.

ཐེབས་ II: 1. signifies ཡོང་བ་ *yon-rn* coming out, issuing; thus ཐུ་ཐེབས་=ཐུ་མེད་ཀྱི་རྩ་ ཡོང་བ་ the coming out of snakes or *naga* from underneath the ground. 2.=ཁ་ཀྱུ་ཐུགས་, ཁ་ཀྱུ་ཐུགས་ ཐེབས་: so *sgra-can thebs*=ཁ་ཀྱུ་ཐུགས་ཀྱི་ཐེབས་ *sgra-can kha-ita phyogs*.

ཐེབས་པ་ *thets-pa* I: 1. to reach, arrive at: ད་ཐེབས་པོ་ཐེག་པ་ལས་ཐེབས་ཐུང་ it has come to my hand. ཐེག་པ་ཐེབས་པ་ to reach the ear, to come to one's hearing: འཕྲོད་ཀྱི་མ་བཞིན་ན་ཡང་ཐུང་ཐུང་ཐེབས་ ཡང་མཐོན་ if you do not like to go, at least let it come to your hearing (give audience) (*A.* 128). 2.=འཕྱོད་པ་ *hdsom-pa* to collect, assemble: ཐེ་འཕྲུད་ཐེབས་=ཐེ་འཕྲུད་ཐོགས་པ་ assembling together of the eight classes of demons. 3. to be taken, be captured, to fall into; ཐེ་ཐེབས་མ་ཐེབས་ whether an animal has fallen in the snare or not; ཐེ་འཕྲོགས་ནས་ ཐེབས་མ་ཐེབས་ having laid the trap, see if any fall in it or not.

ཐེབས་པ་ *thets-pa* II: to adjust, to fit or cause to fit, to make appropriate, to make

bill, account of goods purchased; ཐོ་ཐོ་*lo-tho* or ཐོ་ཐོ་*sla-tho* calendar, almanac; ཐོ་ཐོ་ཐོ་*list* of orders or directions given to one (lit. laid down on his hand); ཐོ་ཐོ་ཐོ་*a list* of things which his relations shall receive, i.e., inherit (*Jä.*); ཐོ་ཐོ་ཐོ་*tho-yig logs-su* to make a separate list of things (*Yig.*). ཐོ་ཐོ་*tho-zur* corner or marginal note; ཐོ་ཐོ་ཐོ་*list, catalogue, for reference.*

ཐོ་ཐོ་*tho-hkhor* adj. and adv. near; sbet. neighbourhood.

Syn. ཐོ་ཐོ་*thag ñe-wa*; ཐོ་ཐོ་*ñe-hkhor* (*ñhon.*).

ཐོ་ཐོ་*Tho-ga* or ཐོ་ཐོ་*tho-gkar* n. of a kingdom situated N. and N.W. of Kashmir, including Kho-ten. Tukhara, n. of a place and people in the north-west of India; *Jä.* suggests it is the Togarmah of the Bible. ཐོ་ཐོ་ཐོ་*tho-gkar* a large number of troops from *Tho-gkar* (*Grub* 15).

ཐོ་ཐོ་*tho-co* jocular talk, nonsense-chatter; ཐོ་ཐོ་ཐོ་*tho-ro byed-pa* to speak nonsense, meaningless words. This word and ཐོ་ཐོ་*tho-cho* are evidently identic.

ཐོ་ཐོ་ཐོ་*tho-cho gñen-tshig ya-sgra* *dañ* to speak with dissimulation; to speak gently by concealing one's anger (*D.R.*).

ཐོ་ཐོ་*tho-phyi* 1. in *Pth.* seems to signify the sky (*Jä.*); acc. to *Schr.* love. 2. dissimulation.

ཐོ་ཐོ་*tho-tho* prob. a Chinese word, signifying boundary demarcation; thus ཐོ་ཐོ་*gya-mi tho-tho* is the designation of the boundary marks put by the Chinese between Nepal and Tibet.

ཐོ་ཐོ་ཐོ་*Tho-tho-ri gñan-bisan* the first historical king of Tibet; during his reign Buddhism was first introduced in Tibet: ཐོ་ཐོ་ཐོ་*tho-tho-ri* the commencement of the holy doctrine occurred in the times of *Tho-tho-ri nyan-tsan* (*Deb.* 42).

ཐོ་ཐོ་*tho-rdo* stone boundary: ཐོ་ཐོ་*tho-rdo* putting boundary marks of piled stones.

ཐོ་ཐོ་*tho-wa* = ཐོ་ཐོ་*a hammer*; ཐོ་ཐོ་*tho-wa* blacksmith's hammer; ཐོ་ཐོ་*tho-wa* to hammer, to forge; ཐོ་ཐོ་*tho-wa* a stone hammer; ཐོ་ཐོ་*tho-wa* a wooden hammer, mallet; ཐོ་ཐོ་*tho-chuñ* a small hammer, the cock of a gun; a soldering stick.

ཐོ་ཐོ་*tho-bisams-pa* pl. of ཐོ་ཐོ་*tho-bisams-pa* (*ñag.*).

ཐོ་ཐོ་*tho-bisams-pa* *ñag.* 1. contempt, scorn, a scoffer, also ཐོ་ཐོ་*tho-bisams-pa* (*ñag.*) 2. to scorn, scoff, jeer, sneer at, mock: ཐོ་ཐོ་*tho-bisams-pa* pardon our having sneered at you before.

ཐོ་ཐོ་*tho-yor* pyramid of stones heaped up as votive pile, a cairn.

ཐོ་ཐོ་ཐོ་*Tho-ri gñan-ñal* another name of king *Tho tho-ri gñan-bisan* (*Loñ.* 8).

ཐོ་ཐོ་*tho-rang* or ཐོ་ཐོ་*tho-rang* *ñag.*, ཐོ་ཐོ་*tho-rang* dawn, break of day, early morning; ཐོ་ཐོ་*tho-rang* early in the morning; chiefly used in *W.* 2. the following morning, also adverbially: ཐོ་ཐོ་*tho-rang* on the morning after having met him (*Jä.*). ཐོ་ཐོ་*tho-rang* *ñag.* to-morrow. ཐོ་ཐོ་*tho-rang* acc. to *Jä.* in *W.* to-morrow; ཐོ་ཐོ་*tho-rang*.

ཐོ་ལུམ་ *tho-re-wa* 1. acc. to *Cs.* = ཐོ་ལུམ་ *tho-teal*. 2. ལཱ་ལ་ a few: ལཱ་ལ་ཉི་ཤེས་ལྟར་ལུགས་ཐོ་ལུམ་ according to the manner of speech of *paṇḍita*, he said a few words (*A. 104*). ཐོ་ལུམ་ *tho-re tsam* a little while, time (*J. Zan*).

ཐོ་ལུམ་ *tho-lum* = ཐུ་ལུམ་ *thu-lum* a kind of hammer with a knob at its head; ཐུག་ལ་ཕྱི་ཐོ་ལུམ་མེ་ལཱ་ལ་ a red-hot iron hammer (*Sorig*).

ཐོ་ལེ་ *tho-le* 1. = བར་ལེ་ལེ་མ་ a projection; defined also as ལག་མཚན་ལུགས་ལ་ clapping the palms of the hand (*D.R.*). ཐོ་ལེ་ལེ་ལུགས་ལ་ *tho-le ldebs-pa* to spit, o. ལ་ *la* at or on (cf. ཐུ་ལུམ་). 2. a button. 3. ཐོ་ལེ་ལེ་ལ་ chalk (*Jā*).

ཐོ་ལེ་ལེ་ *tho-le riñ* མཁའ་ལུགས་ལ་ཐོ་ལེ་ལེ་ལུགས་ལ་ ཐོ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ being diffused as white light in the sky it was projected in a long column (*D.R.*).

ཐོ་ལོག་ *tho-log* hinny, offspring of a horse and she-ass; a flummel. ཐོ་ལོག་ལོག་ལོག་ལོག་ལོག་ two hinnies with the stupidest mule-colt of the lot (*Jig*).

ཐོ་ལོག་ལོག་ *Tho-go legs* n. of a tribe in Tibet (*Jig*).

ཐོ་ལུན་ *tho-lun* a Chinese word, meaning pale-white or grey colour.

ཐོག་ I: *thog* (ཐོག་ཐོག་) ལཱ་ལུགས་, ལཱ་ལུགས་ thunder-bolt, lightning; ཐོག་ཐོག་ལེ་ལེ་ lightning and hail: ཐོག་ཐོག་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ damage done by lightning and hail. ཐོག་ལུགས་ lightning descending, falling of a thunderbolt; ཐོག་ལུགས་ striking with lightning; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ལུགས་ to arrive, to approach quick or suddenly like lightning; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ལུགས་ལུགས་ by the touch of a bone of an individual killed by lightning, colic and diarrhoea are cured. ཐོག་ལུགས་ལུགས་ལུགས་ལུགས་

ཐོག་ལུགས་ལུགས་ལུགས་ dying from a thunderbolt; to be killed by lightning: ཐོག་ལུགས་ལུགས་ལུགས་ལུགས་ burst asunder in the sky (*A. 16*).

Syn. ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *tdo-rjeñi char-pa*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *chu-hüsin skyeg*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *me-char hphro hjomg*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *for hbar-wa*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *sprin-gyi hog-ser*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *chu-lag hbar nam-ṅkañhi tho-wa*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *for ṅñiñ-muñ*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *char-ñamg*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *sprin-gyi me-po che*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *tdo-rjeñi zeyg*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *chuñ mi-ñamg*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *gnam-clag*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *sprin-gyi ser hphro-wa*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *ri-hjomg*; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ *hbigg-byed* (*ññon*).

ཐོག་ལུགས་ *thog-rgyag* = ཐོག་ལུགས་ or ཐོག་ལུགས་ suddenly; also any sudden rattling noise; fig. sudden accident or mishap at a time when nothing was expected.

ཐོག་ལུགས་ *thog-leag* meteoric iron, a thunderbolt (*ññon*). ཐོག་ལུགས་ *thog-rdo* id. (*ññon*).

ཐོག་ལུགས་ *thog-ri hjomg* thunder, the chief weapon of Indra with which he strikes the mountains (*ññon*).

ཐོག་ II: (ཐོག་ཐོག་) a roof, a cover, top; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ or ཐོག་ལུགས་ལུགས་ to put a roof on a house; also fig. to finish an enterprise or task; ཐོག་ལུགས་ལུགས་ལུགས་ to roof, to finish a roof by beating and stamping down the earth or sods of which the covering consists; also fig. to impress (*Jā*). ཐོག་ལུགས་ *thog-dkar* opening for smoke in a roof; ཐོག་ལུགས་ *ya-thog* ceiling; ཐོག་ལུགས་ *ma-thog* floor of a room; ཐོག་ལུགས་ *gyu-thog* having nine storeys or floors. The ཐོག་ལུགས་ or crown-ing finial of a chait or chürten is also styled the *thog*; so, too, architecturally, the apex or culminating point of any structure. The following forty-

three terms are enumerated in connection with a storeyed house :—*ཡང་ལོག་ yaak-thog*, རྒྱུ་ལོག་ *chu khyob-thog*, དཀར་ལགས་ *dkar-gsal*, གསལ་ *gkas-ka*, རྩེ་ལུག་ *kyeah-nul*, ཁོག་མ་ *khol-ma*, རྩེ་ཁྱིམ་ *groñ-khyer sgo*, རྩེ་ལུག་ *rgyas-phib*, རྩེ་ཁྱིམ་ *sgo-khañ*, རྩེ་ལུག་ *sgo-glegs*, རྩེ་ལུག་ *sgo-gtan*, རྩེ་ཁྱིམ་ *sgo-dñul*, རྩེ་ལུག་ *sgo-ñphar*, རྩེ་ལུག་ *sgo-phib*, རྩེ་ཁྱིམ་ *sgo-mo chr*, རྩེ་ལུག་ *sgo-ñkhyams*, རྩེ་ལུག་ *glañ-rgyas*, རྩེ་ལུག་ *glañ-pohi xen*, རྩེ་ཁྱིམ་ *sgo*, རྩེ་ལུག་ *ñjug-byed*, རྩེ་ལུག་ *ria-bñab*, རྩེ་ལུག་ *gtan-pa*, རྩེ་ལུག་ *them-gkas*, རྩེ་ལུག་ *dya-mig*, རྩེ་ལུག་ *ñdñib-yub*, རྩེ་ལུག་ *ñmañ-urahi khuiñ*, རྩེ་ལུག་ *pu-gu*, རྩེ་ལུག་ *phyi-rol sgo*, རྩེ་ལུག་ *phreñ-gtan*, རྩེ་ལུག་ *ba-glañ nuñ* རྩེ་ལུག་ *bya-kyib can*, རྩེ་ལུག་ *ñdñeg skas*, རྩེ་ལུག་ *ñdñeg-pahi rten*, རྩེ་ལུག་ *ñhal-ñhal*, རྩེ་ལུག་ *ya-yañ*, རྩེ་ལུག་ *ya-phub*, རྩེ་ལུག་ *ñyan-lag gahi-mto*, རྩེ་ལུག་ *lan-kan*, རྩེ་ལུག་ *ñlañ-sgo*, རྩེ་ལུག་ *sa-bñiñ*, རྩེ་ལུག་ *ñrañ-ñdñab* (*Mñon*).

ཐོག III: head, top, in a general sense: ཐོག་པའི་ཕྱོད་ཀྱི་ཐོག་ལ་ *thog-pa'i-kyi-thog-la* to be at the head, to lead; ཐོག་ལ་ or ཐོག་ལ་ on, upon, ཐོག་ལ་འགྲོ་བཞག་ on the ice; ཐོག་ལ་འགྲོ་བཞག་ at head of the army.

ʻམག་ཏུ and ʻམག་མཐག adv. up, up to, above;
 ཡང་མག་ཏུ quite at the top. མེལ་མག་ནུ་བྱི་བ་
 རྩལ་བ་ lying heavy, weighing heavily, upon
 one's mind. Also postp. c. gen. 1. on,
 upon, e.g., འཇམ་མཁའ་ལ་ རྩལ་བ་ to lay on, to place upon: ར་
 མག་ནུ་བྱི་ *ñahi thog-tu byuñ* it smote right
 upon me (i.e., on my heart). 2. towards,
 in the direction of: མཚན་མག་ནུ་ *mahi thog-tu*
 towards (its) mother; རྒྱ་མཚམས་མག་ནུ་
 རྩལ་བ་ the Bon priest soaring towards the
 skies. 3. postp. c. accus. during, as long
 as, throughout; whilst (ʻམག་ gen. without ཏུ)
 རྒྱུད་མག་ *gyun-thog* throughout the whole
 winter; རྒྱུད་མག་ *gyog-thog* during the walk;
 རྒྱུད་མག་ *gyi-thog* lit. during
 forenoon, during afternoon, as shst. in *W.*

morning, evening, or forenoon and after noon. 4. just upon, directly after: མཐོག་ནས་ཤམ་ཅག་ཐང་མ་ བྲི་ཆུ་ རྩམ་ཅག་ ཐང་མ་ ma milk just after being milked (*Ja.*). མཐོག་ནས་ thog-nas above, more than; སྒྲིབ་ལྟར་མཐོག་ནས་འཇུག་ they remained, e.g., lived, not more than fifty years (*Ld.*).

ཐོག་ IV: 1. fruit, produce; འཕར་ཐོག་ *shin-thog* produce of the fields; མོ་ཐོག་ *lo-thog* year's produce; རྒྱུ་ཐོག་ *giñ-thog* fruit, produce of a tree or other plant; འཕར་ཐོག་ *gear-thog* new produce, the year's crop; ཐོག་ཕུང་ *thog-phud* first fruit, as an offering. 2. in *W.* fortune, wealth, property; ཐོག་ཐོག་ common property, property belonging to the community or congregation (*Jā.*). 3. འཕར་ཐོག་ lit. red fruit, n. of a plant and its fruit. Has these synonyms: རྒྱུ་ཕུང་འཕར་ *gzugs-can-ma*; ཕི་ལུ་འཕར་ *pi-lu'i bdab* འཕར་ཐོག་; འཕར་ཕུང་འཕར་ *bbas-bu dmar*; འཕར་ཕུང་ *bdzin-byed*; འཕར་ཐོག་འཕར་ *bsil-ka bdzin*; འཕར་ཕུང་ *gshan-rgyal*; ཐོག་ཐོག་ *thog-gi lo-ma* (*Mñon.*).

འགྲུལ་པ་ *thog-grags-pa* 1. to be the leader of, to lead against, to lead forward, to conduct: འགྲུལ་པ་ལྷན་དུ་འགྲུལ་པ་གྱིས་ and headed by Śākya together with Mahānāma (*Fig.*).

ཐོག་མཁའ་ *thog-thay* 1. in the dialect of the *Dok-pa* herdsmen of Tibet = མཁའ་ལུ་མཁའ་ལུ་ religion. 2. or མཁའ་ལུ་ during, as long as, whilst, quite : མཁའ་ལུ་མཁའ་ལུ་མཁའ་ལུ་ during a whole day ; མཁའ་ལུ་མཁའ་ལུ་མཁའ་ལུ་ the road was quite full (of snow) ; མཁའ་ལུ་མཁའ་ལུ་ མཁའ་ལུ་ whilst they began to fill up མཁའ་ལུ་མཁའ་ལུ་མཁའ་ལུ་མཁའ་ལུ་མཁའ་ལུ་ the; benefit of this will be permanent as long as the sun endures (*Surañ. 123*).

ཐག་མཐའ་ནས་ *theg mthab-kar* first and last,
from beginning to end; at all times

continuously (S. kar. 5). ཐོག་མའི་རྒྱུ་ཅན་ *thog-ma'i rgyu-kyen* the first and the last cause, the entire cause or origin.

ཐོག་མ་ *thog-ma* འགེ, འག, འག 1. what is uppermost, the upper end, the foremost place, the top; ཐོག་མ་ཐོག་མ་འདུག་ན་ they sat down at the top of the row. 2. the first, earliest, ancient; also origin, beginning; ཐོག་མ་ཐོག་མ་འདུག་ already at his birth, from his very birth; ཐོག་མ་ཆེ་རྒྱལ་མཆོད་ of noble birth, as regards his birth very high; ཐོག་མ་འདུག་ from the very beginning; of itself (Ja.); ཐོག་མ་འདུག་འདུག་ or ཐོག་མ་ཐོག་ཐོག་འདུག་ from eternity, from time immemorial. ཐོག་མ་འདུག་ འག་ཐོག་ blessing, good or prosperity at the beginning (of anything).

ཐོག་མའི་མོ་མ་ *thog-ma'i lo-ma* fresh shoots of leaves.

ཐོག་མ་ཐོག་མ་ 1: *thog-ma-skyes* འག་ཐོག་ the first born (of brothers and sisters); the eldest brother.

Syn. ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *shon-skyes*; ཐོག་མ་ *jo-jo*; ཐོག་མ་ *phu-wo*; ཐོག་མ་ *a-jo* (Mñon.).

ཐོག་མ་ཐོག་མ་ II: the first born (of Brahmā), i.e., Brāhmaṇa caste of India.

ཐོག་མ་འདུག་མའི་ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *thog-ma'i dān kṛtāh-ma meḡ-pa'i stōh-pa-sṅid* འག་ཐོག་མ་ཐོག་མ་ one of the 18 kinds of emptiness (M. V.).

ཐོག་མའི་ཐོག་མ་ *thog-ma'i ngon-po* = ཐོག་མ་ཐོག་མ་ or ཐོག་མ་ཐོག་མ་ (Fig. k. 36) འག་ཐོག་ epithet applied to the Adi-Buddha.

ཐོག་མའི་ཐོག་མ་ *thog-ma'i byed-pa* འག་ཐོག་མ་ first rites, duties, or business, to be done at the outset.

ཐོག་མ་ *thog-mar* 1. adv. at first, first. 2. postp. c. genit. before, at the beginning of

ཐོག་མ་ *thog-tshad* or ཐོག་མ་ (ཐོག་མ་) storey of a house.

ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *Thog-tsha dpah-bo* n. of a section of the Sa-skye ruling family (Loñ. 30).

ཐོག་མ་ *thogs* v. འག་མ་ཐོག་མ་ *hdogs-pa* and འག་མ་ཐོག་མ་ *hthogs-pa*.

ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *thogs-pa* 1. ཐོག་མ་, ཐོག་མ་ to bear aloft; ཐོག་མ་ཐོག་མ་ཐོག་མ་ to hold up in the hand; ཐོག་མ་ཐོག་མ་ ཐོག་མ་ a king; one over whose head an umbrella is held as a mark of honour. 2. ཐོག་མ་, ཐོག་མ་, ཐོག་མ་ to strike, stumble, run against, to throw against or on, to be impeded, delayed: ཐོག་མ་ཐོག་མ་ཐོག་མ་ with obstruction or impediments. ཐོག་མ་ཐོག་མ་ ཐོག་མ་, ཐོག་མ་ unimpeded, unobstructed; also two classes of devils, v. ཐོག་མ་ཐོག་མ་. ཐོག་མ་ཐོག་མ་ཐོག་མ་ཐོག་མ་ without being hindered by men, dogs, or any thing else.

Syn. ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *hchañ-ua*; ཐོག་མ་ *hdmñ-pa* (Mñon.).

ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *thogs-pa meḡ* = ཐོག་མ་ཐོག་མ་, ཐོག་མ་ཐོག་མ་ཐོག་མ་ or ཐོག་མ་ཐོག་མ་ཐོག་མ་ 1. ཐོག་མ་; v. preceding para., also = all-searching, all-penetrating, all-pervading. 2. ཐོག་མ་ *Āryasaṅga* the founder of the Yogācārya school of Buddhism. He was called the sage of Achinta-puri Vihār, now called Ajunta, the cave and temples of which still bear testimony to the glory of his time; and is said to have lived 150 years. Acc. to some Tibetan authors he was the brother of the celebrated Vasu Bandhu (K. g. 5, 450).

ཐོག་མ་ *thoñ* 1. a plough. ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *thoñ-icags* ཐོག་མ་, ཐོག་མ་ the iron of the plough share. 2. a trunk, box (A. K. 1-14); ཐོག་མ་ *thoñ-gos* clothes in a leather trunk,

also the lining of the inside of a leather trunk (*Rtsi*).

✚ ཐོང་ཀ *thoŋ-ka* or ཐོང་ག *thoŋ-ga* = ཐོང་ or ཐོང་ཀ the breast: ཐོང་ག་ལ་ལུང་ཕྱར་ they (fought) holding each other breast to breast.

✚ ཐོང་ཁུར *thoŋ-khur* = ལ་ཕུ dense, thick; also abst. density.

ཐོང་པ *thoŋ-pa* 1. ལུག་ཐོང་གི་ལོ་གཉིས་ལ་ལོ་གཉིས་ལ་ རྒྱུ་ལ་ a ram two years old just entering its third year. 2. acc. to *Cs.* a ram that is castrated, wether; ར་ཐོང་ *ra-thoŋ* a castrated he-goat; ཐོང་པའི་ཐོང་ *thoŋ-paŋi* the years between childhood and manhood; juvenile years (*Sch.*). 3. ར་ལ་, ར་ལ་ also ཐོང་པོ *thoŋ-po* cf. ཕྱུག་ཐོང་ a plough. ཐོང་པའི་ལུང་ལུང་ *thoŋ-paŋi* ཕྱུང་ཐོང་ཐོང་ = ཐོང་ ལུང་ ར་ལོ་ག་ to plough, to hold the plough.

ཐོང་ཕུ *thoŋ-ŋu* mane of the camel (*Sch.*).

ཐོང་གཞི *thoŋ-gol* ར་ལ་, ར་ལ་ the plough-share: ཐོང་གཞི་མཉ *thoŋ-gol* can one who ploughs, a tiller of the soil.

ཐོང་ལ་ཐོང་ *thoŋ-gol* a receipt: ལུང་ཐོང་ ལུང་ལ་ཐོང་ལ་ཐོང་ the fuel having been supplied take a receipt for it (*Rtsi*).

ཐོན I: *thod* 1. postp. over or above; ར་ཐོན་ལ་ up, upon; also as adj. higher, upper: ལ་ཐོན་ལ་ལ་ཐོན་ལ་ཐོན་ལ་ the windings of the higher ravines and gorges of Nepal are very considerable (*Jig.*). ཐོན་ལ་ཐོན་ *thod-khebs* = ཐོན་ལ་ཐོན་ *thoŋ-khebs* cover, outside cover, anything to cover over. 2. = ག ཐོན་ ཐོན་, ཐོན་ཐོན་, ཐོན་ཐོན་ also ཐོན་ཐོན་ *thod-thod* or ཐོན་ཐོན་ *thoŋ-thod* crown of the head, ornament or covering for the head. ཐོན་ཐོན་ *ya-thod*, ཐོན་ཐོན་ *ma-thod* a loft in the rafters of the upper and lower storey of a house.

ཐོན་ལ་ *thod-rgal* ཐོན་ལ་ཐོན་, ཐོན་ལ་ཐོན་ ཐོན་ *thod-rgal che-wa* angry, wrathful.

ཐོན་ཐོན་ *thod-thod*, v. ཐོན་ *su*.

ཐོན་པ *thod-pa* 1. ཐོན་པ་ *skull*; skull of dead person, death's head; ཐོན་པ་ *thod-skam* a dry skull; ཐོན་པ་ *thod-rlon* a fresh skull; ཐོན་པ་ *thod-khrag* a skull filled with blood; ཐོན་པ་ *thod-phor* drinking cup made of a skull used by *Tantrik* lamas in propitiating spirits, ghosts, etc. 2. or ཐོན་པ་ *thod-dkaris* a turban, not however worn in Tibet. 3. ཐོན་པ་ the forehead, brow: ཐོན་པ་ *thod-rlan* vena frontalis. ཐོན་པ་ *thod-rgyan* ཐོན་པ་ the ornament for the head.

ཐོན་པ་ཐོན་ *thod-mo-khor* = ཐོན་པ་ཐོན་ a species of conch-shell which when burnt makes fine lime. ཐོན་པ་ཐོན་ཐོན་ *thod-mo khor-gyi* *phye-ma* ཐོན་པ་ཐོན་ཐོན་ lime-wash for walls of buildings.

ཐོན་པ་ཐོན་ *thod-le kor* or ཐོན་པ་ཐོན་ *thod-le* ཐོན་ said to mean alabaster (*Nā.*).

ཐོན་པ་ཐོན་ *thod-le dkar* ཐོན་པ་ chalk; ཐོན་པ་ཐོན་ཐོན་ *thod-le dkar-gyi* *phye-ma* lime-wash or powder.

ཐོན་ *thon* 1. v. ཐོན་པ་, ཐོན་པ་ so; ཐོན་ ཐོན་པ་ at the time of, also time of coming out, at the time of his departure; ཐོན་པ་ *khyad-thon* = ཐོན་པ་ཐོན་ turning out excellent, particularly good. 2. n. of a village at the foot of the Khambela ridge on the south side of the Yeru Tsangpo, famous for being the birth-place of Thon-mi Sambhota the father of Tibetan literature. ཐོན་པ་ *Thon-pa* a native of Thon, also a member of the family of Thon-mi Sambhota; ཐོན་པ་ཐོན་པ་ n. of a Tibetan minister born of the family of Thon-mi Sambhota (*Loŋ.* a 8). ཐོན་པ་ *Thon-mi* or ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *Thon-mi Sam-bho-ta*, called also ཐོན་པ་ཐོན་པ་, the minister of king *Sroŋ-bstan* *Sgam-po* who resided for many years in

India in order to study Sanskrit and on his return to Tibet framed the Tibetan characters and laid the basis of Tibetan literature about the middle of the seventh century A.D.

ཐོན་ཀ་ *thon-ka* greenish-blue: ཐོན་ཀ་དང་མཁའ་མཁའ་ (Jig.) bright green-blue bears the name of *thon-ka*. ཐོན་ཀ་ཐོན་ཀ་ཐོན་ཀ་ *thon-thi* n. of a kind of Chinese satin shot with green and blue (*S. kar.* 179).

ཐོབ་ *thob*, v. ཐོབ་པ་ *thob-pa*, an exhortation as in ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་, v. ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *thob-pa*.

ཐོབ་ཅུ་ *thob-chu* acc. to Schr. button (*ཐོབ་ཅུ་*).

ཐོབ་པ་ I: *thob-pa* ཐོབ་པ་, ཐོབ་པ་, ཐོབ་པ་ I. vb. to find, to get, obtain; is practically synonymous with ཐོབ་པ་ *thob-pa*, which verb in the colloq. it has to a large extent superseded, though in certain parts of Central Tibet *thob-pa* is often heard. In W. and Sikkim ཐོབ་པ་ only is in use both conversationally and in letters. In literature ཐོབ་པ་ occurs in the sense of "to get, obtain, procure, receive"; but not in the proper sense of "to find, discover" which is the special meaning belonging to ཐོབ་པ་. Thus in books a common phrase is ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ they obtained or acquired faith; ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ at the end have got the ཐོབ་པ་ (in grammatical construction). ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ gaining [having a close adherence; closely connected; consequent on] S. 2. to become; ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ to become king; ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ to become a Buddha, to attain to Buddhahood; ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ to be religious; ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ to be miserable, to be unhappy; ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ to be saved, emancipated; ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ to become happy, i.e., to attain to *Nirvana*.

ཐོབ་པ་ II: sbt. ཐོབ་པ་ gain, profit, that which has been got or obtained; the sum, result, of gain. ཐོབ་པ་ in W. adj.

that which is to be got or received (*Jā.*); ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ to draw or acquire somehow or other another's property.

ཐོབ་པ་ *thob-pa*, v. ཐོབ་པ་.

ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *thob-kha-ma*=ཐོབ་པ་ also ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ immediately, e.g., ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ directly he had arrived (*thob*).

ཐོབ་པ་ *thob-rgyu* colloq. lit. anything to be got, as income, profit, gain.

ཐོབ་པ་ *thob-rgyal* 1. ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *thob-pa* *dañ rgyal-ua* to gain and win; this expression occurs in the passage ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་, ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ where it signifies ཐོབ་པ་, i.e., acquiring, finding, the way (to *Nirvana*), getting at the root or gaining the fruit in the phraseology of the *Niā-ma* sect (*Kharig*). 2. n. of a district with a monastery in Tsang: ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ the temple of the River-bank Sands is situated on a hill on the further bank of the Tsangpo in the direction of Thob-gyal in Tsang (*Lan.* 2 6). In Thob-gyal was born ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ the Panchen Lama Tanpai Wangchug, who was the successor of the Tashi Lama Tan-pai Nyi-ma whom Capt. Samuel Turner had interviewed in 1786 A.D. 3. occurs in ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *thob-rgyal byed-pa* acc. to Schr. to despoil, pillage, plunder.

ཐོབ་པ་ *thob-cha* a share, due; the share which one gets. Also ཐོབ་པ་.

ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *thob-hodod*=ཐོབ་པ་ *chags* ཐོབ་པ་ expectation, longing for.

ཐོབ་པ་ *thob-tshir* lit. the turn of getting; may be taken as=claim, right, due: ཐོབ་པ་ ཐོབ་པ་ *thob-tshir* *da-la yod* I have a claim, a right to it (*Jā.*). ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *thob-rim* the order or turn of getting.

ཐོབ་པ་ཐོབ་པ་ *thob-yig* repertory, index.

has been raised, elevated (Sch.); ཐོག་ཐོག་ *thol-byun* arisen, begun suddenly.

ཐོག་ *Thog* I: or ཐོག་རུག་ *Thog-rug* n. of a clan among the ancient Tibetans (*Yig.*).

ཐོག་ II: (in Sikk.) = ཤེས་ understanding; ཐོག་ཐོག་ *thog-thug* of less understanding; ཐོག་པ་ཐོག་ to express intelligibly; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ལྟར་ཤེས་ absolute comprehension; fully understanding or hearing, one of the six ཐོག་པ་ཐོག་, v. ཐོག་.

ཐོག་པ་ *thog-pa* 1. vb. to hear; now used in the ordinary sense of hearing anything with one's own ears just as is the verb ཤེས་ *shan-pa*; but ཐོག་པ་ seems to have had originally the meaning of hearing something at second hand, i.e., from others. This signification it still bears also. Hence we derive the further meaning: 2. to hear of, to have word of, to understand: ལྷ་ཐོག་པ་ ཐོག་པ་ ལྷ་ལྷ་ལྷ་ have you heard of the English or Europeans of Calcutta? ཐོག་པ་ཐོག་ དགའ་ལྷ་ལྷ་, དགའ་ལྷ་ as reported. 3. ཐུག་ one of the 18 sciences or *vidyā*; *Veda*, v. ཐོག་པ་ཐོག་པ་.

ཐོག་ཐོག་ *thog-grol* or ཐོག་པ་ཐོག་པ་ ཐུག་ཐུག་ set free (from the world as soon as he) heard (it); an abbreviated n. of a book called ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་ the work by the hearing of which one is instantly saved. It is read over deceased persons or to the soul of the deceased.

ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *thog-pa legs* ལྷ་ལྷ་ a follower of the Hinayāna school (*Mon.*).

ཐོག་ཐོག་, *thog-thug* of little experience; ignorant.

ཐོག་ཐོག་ *thog-agrog* or ཐོག་ཐོག་ 1. met. ཐོག་པ་ *bya-roy* the crow. 2. ཐོག་པ་ ལྷ་ལྷ་ a hearer; a follower of the Hinayāna school (*Mon.*).

ཐོག་ཐོག་ *thog-rtul* less read or imperfectly informed.

ཐོག་ཐོག་ *thog-dan* ཐོག་ཐོག་ learned man.

Syn. ཐོག་ཐོག་ *thog-pa*; ཐོག་ཐོག་ *pa-rab-can*; ཐོག་ཐོག་ *rig-pa can* (*Mon.*).

ཐོག་ཐོག་ཐོག་ *thog-dan dwan* the chief among the learned; complimentary address for a learned man.

ཐོག་པ་ཐོག་ *thog-pa-dga* n. given to the Buddhist saint *Mi-lu ra-pa*.

ཐོག་པ་ཐོག་ *thog-hsin* = ཐོག་ *na-ra* ཐུག་ཐུག་ hearing; also ཐོག་པ་ཐོག་ the organ of hearing. ཐོག་པ་ཐོག་ *thog-hsin rgyun* = ཐོག་ *na rgyun* ཐོག་ཐོག་ ear-ornament.

ཐོག་ཐོག་ *thog-lo* hear-say; hearing (a thing) but not understanding: ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ not being so, as if one pretended to have heard and to understand without really having taken into the mind (*Khrid. 40*).

ཐོག་ཐོག་ *mtshah* ལྷ་ལྷ་ the lower part of the body; ཐོག་ཐོག་ *mtshah-yog* ལྷ་ལྷ་ a vestment for it, a sort of petticoat (*Ca.*); acc. to others: a toga worn by the lamas. ཐོག་ཐོག་ *mtshah sprad-pa* ལྷ་ལྷ་ mutual touching of the body, lying or sleeping together (as husband and wife): ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ just on the point of embracing; ཐོག་ཐོག་ ལྷ་ལྷ་ embracing (for company).

ཐོག་ཐོག་ *mtshah* = ཐོག་ all: ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ perceived by all, heard by all.

ཐོག་ཐོག་ *mtshah* (of. ལྷ་) 1. the end, whether relative to space or time; so = edge, margin, brink; termination, conclusion, limits: ཐོག་ཐོག་ཐོག་ to go round the confines (of a place); ཐོག་ཐོག་ *mtshah-bgril* skirts or edge of a gown or vestment tied up; ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ exceeding all bounds, very great; ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ to walk

round him that sits on a throne (*Gl.*); **अथर्व** *not returning to former works; to the last karma; २. अथर्व* *de-nithah* round that (mountain); **अथर्व** *at the frontiers and in the interior, everywhere (Jā.)*; **अथर्व** *border region; अथर्व* *the four borders, i.e., all the surrounding territory, frq. अथर्व*, the treasures of the border-country; **अथर्व** *nithah hant-wa* to conquer or convert the people on the frontier; **अथर्व** *the monasteries (founded) to convert the wild people of the border-land and also those beyond (Hiti.)*; **अथर्व** *nithahi-dmag* border-war, i.e., the invading armies (from China, India, Nepal or Khoten); **अथर्व** *if the lower lands are seized, tranquility will be reduced to a minimum (Bda. 22).* 2. In grammar: terminal letters; **अथर्व** *na, m, ra, la* *the words; अथर्व* *can* words ending in n, m, r, l; **अथर्व** *ga-nithah* a final (*q yn*). 3. **अथर्व** *cha-gas*. 4. apparently is sometimes used as adj.=the utmost, the last, e.g., **अथर्व** *having been delivered from misery and from the utmost prosperity (Khor-de).*

अथर्व *nithah geig-tu* 1. on the one hand; in part; in a certain degree and in some respects (*Jā.*). 2. keeping all on one side, or taking from one end or from one side (of a subject or question); **अथर्व** *it is not easy for one like me to explain only one side (Sit. 2)*; **अथर्व** *nithah geig-pa*=*all* of one opinion, view or thought; unanimous.

अथर्व *good-pa* 1. final sentence or judgment, a decision. 2. to adjudge, decide, come to a conclusion: **अथर्व** *nithah geod-pahi phyr* in order to settle it definitely, to come to a

conclusion, or decision. **अथर्व** *yañ-dag* *nithah* *the true end, the farthest limit.* 3. the rest, remainder: **अथर्व** *having given up the last remnant of hope and fear.*

अथर्व *nithah-bahir* *one who expands even unto the four limits of the universe; an epithet of a Cakravarti Raja (M.V.).*

अथर्व *nithah-klas*=*limitless, boundless.*

अथर्व *nithah-akor* *all round; also as sbst. the whole circumference, the perimeter.*

अथर्व *nithah-khob* or **अथर्व** *border, outakirts, etc. अथर्व* *nithah-khob miham skye-wa* *any border-land occupied by uncivilized people; also one of the eight unhappy states, v. अथर्व*. **अथर्व** *nithah-hkhob yul* *barbarian's country; also any country where Buddhism has not penetrated.*

अथर्व *nithah gobs-pa* 1.=*a reddish leaf.* 2. *rule, regulation.*

अथर्व *nithah-gru*=*copiousness; spacious, extensive.*

अथर्व *nithah-grog*=*friend to the limit of life, i.e., spouse.*

अथर्व *nithah-dog* *bashfulness, modesty.*

अथर्व *nithah-kag* *the form of a mirror, etc. (Schr.).*

अथर्व *nithah-can* *met. a branch.*

अथर्व *nithah-chags* *living at the border or edge; the border of a robe.*

अथर्व *nithah-gñis* *lit. the two extremes, namely, अथर्व* *rig-pa* *and* *chad-pa.* In

palm of the hand as on a plain) (*Khor-*
do). 3 the centre, the principal or chief
part, of a town; the principal place : *ལྷ་*
མཁའ་ལྷ་ *Gdan-na mkhul* the capital or the
central place of a country where the
government is located; also n. of the chief
monastery of Tibet in Yar-lung, three
day's journey to the east of Sam-ye.

མུ་ *mtu* = *མཁའ་*, *ལུས་*, *མཁའ་*, *མཁའ་*,
force or power of an inherent
nature; innate energy; capacity, resource.
Is a word chiefly used as denoting magic
powers; but not invariably so. *མུ་དང་ལྷ་* *mtu*
strong, powerful, efficacious; *ལྷ་ལྷ་*
mtu the capacity of suppressing
the powers of darkness; *མུ་ལྷ་* *mtu*
because he has abandoned the taking of life,
he shall be born in a land of great resources
and fine natural productions. *མུ་མུ་* *mtu-*
mtu also *མུ་མུ་* powerless, feeble, unable;
མུ་མུ་ by virtue of, frq. *མུ་མུ་* or *མུ་*
མུ་ magic, witchcraft; *མུ་མུ་* *mtu*,
mtu to cast magic spells, to bewitch.

མུ་མུ་ *mtu-bayyid* *མུ་མུ་* roaring
expressive of one's might and prowess
མུ་མུ་ *mtu-chen rnam* *མུ་མུ་*; *མུ་མུ་*
mtu conjuring, raising
tempests, exorcising ghosts, these three
I have learned thoroughly.

མུ་མུ་ *mtu-ka* *མུ་མུ་* an exor-
cist, one who practises witchcraft. *མུ་*
མུ་ *mtu-ro che* *མུ་མུ་*, *མུ་མུ་* one versed
in mysticism, in the *Tantric* cult, an exor-
cist lama (*Mñu.*).

མུ་མུ་ *mtu-mo che* n. of a *preta* (*མུ་མུ་*) :
yi-daags *mtu-mo cher skyes* was born as
a powerful female *preta* (*Khrig.*).

མུ་མུ་ *mtu-rtaal* *མུ་མུ་*, *mtu-rta*
rtaad-du byuñ-ra rtaal-rgyogs rtaal-dan

mtu-pa grig pyan-dan brought in one
who in walking was swift as wind and
wonderfully skilful in feats of arms,
&c.

མུ་མུ་ *mtu yod-pa* = *མུ་མུ་* efficacious.

མུ་མུ་ *mtuhy-pa*, v. *མུ་མུ་* *mtu* thick,
dense

མུ་མུ་ *mtuñ-byed*, v. *མུ་མུ་* *mtu-gum*
(*Mñu.*).

མུ་མུ་ *mtuud*, v. *མུ་མུ་* *mtuud-pa*.

མུ་མུ་ *mtuud-mud*, *མུ་མུ་* *mtuud-mud*.

མུ་མུ་ *mtuun-pa* (*མུ་མུ་* *mtuun-pa*)
མུ་མུ་, *མུ་མུ་*, *མུ་མུ་*, *མུ་མུ་*, *མུ་མུ་*
mtuun-pa *མུ་མུ་* to agree with,
to be accordant, to be on a par with : *མུ་མུ་*
mtuun-pa to make agree, to bring to agreement,
reconcile; to be in sympathy with. *མུ་མུ་*
unanimous; *མུ་མུ་*, *མུ་མུ་* to live
in harmony, unanimous in judgment; *མུ་*
མུ་ *mtuun-pa* accordant in form of religion.
མུ་མུ་ *mtuun-pa* *merohanis*, men of
one and the same avocation; *མུ་མུ་*
mtuun-pa mutual agreement. *མུ་མུ་*
similarity or agreement in acts and
behaviour. *མུ་མུ་* *mtuun-pa* in harmony
with other men; *མུ་མུ་* or *མུ་མུ་*
in conformity with one's words, expres-
sions; *མུ་མུ་* *mtuun-pa* agreement in refer-
ence to time and place; *མུ་མུ་* *mtuun-pa*
personal union as of husband and wife;
མུ་མུ་ *mtuun-pa* agreeing in the habits of
life, in the manner of food and drink, etc.;
མུ་མུ་ *mtuun-pa* of equal birth and extrac-
tion; *མུ་མུ་* *mtuun-pa* of the same or similar pro-
fession, also persons whose *karma* is simi-
lar; *མུ་མུ་* *mtuun-pa* mental unity, of the same
thought or mind, agreement; *མུ་མུ་*
mtuun-pa *mtuun-pa* same or equal rank

or class. མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ similar extraction or birth. མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ equal or similar culture or enlightenment. རྒྱལ་པོ་མཐུན་པར་ཐོག་པ་ལྟར་པ་ paying taxes according to law; ཐོག་པ་ལྟར་པ་མཐུན་པར་ཅི་ཕྱིན་པ་ཤི་ཤེས་ or ཅི་ཕྱིན་པ་ཤི་ཤེས་ the news being contradictory I do not know what to do; ཤི་གཉིས་གཉིས་པ་ཅི་ཕྱིན་པ་ཤི་ཤེས་པ་མཐུན་པར་ཐོག་པ་ལྟར་པ་ the two men having disagreed, they did not go to law but a friend made them agree; ཐོག་པ་ལྟར་པ་ཅི་ཕྱིན་པ་ཤི་ཤེས་པ་མཐུན་པར་ཐོག་པ་ལྟར་པ་ཤི་ཤེས་པ་མཐུན་པར་ཐོག་པ་ལྟར་པ་ because the villagers could not agree on question concerning their common property, the headman of the village came causing them to agree. It will be noted from certain of the foregoing examples that མཐུན་པར་ may be used as a postp. coupled to the word it governs by the affix དང་

མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ *mtshun-par rtsa-va* without disagreement.

མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ *mtshun-pahi rkyen* or མཐུན་རྒྱུ་བ་ *mtshun-rkyen* necessary articles; also, as predicate, requisite, indispensable: ར་མ་ཐོ་མ་ཐོག་པ་ལྟར་པ་མཐུན་རྒྱུ་བ་ food and drink, &c., are the requisites of living; ཐོ་མ་ཐོག་པ་ལྟར་པ་མཐུན་རྒྱུ་བ་ clothes, etc., are the articles of necessity which one must have; ར་མ་ཐོ་མ་ཐོག་པ་ལྟར་པ་མཐུན་རྒྱུ་བ་ health is a requisite of domestic happiness and a peaceful mind is necessary for inner enjoyment. ཐོ་མ་ཐོག་པ་ལྟར་པ་མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་མཐུན་པར་ཐོག་པ་ལྟར་པ་ lading on the two elephants all the necessary articles (*A. 22*). ཐོ་མ་ཐོག་པ་ལྟར་པ་མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་མཐུན་པར་ཐོག་པ་ལྟར་པ་ *mtshun-rkyen tsgrub-pa* to have secured all things requisite for a religious man (*Fig.*). མཐུན་རྒྱུ་བ་ཅི་ཕྱིན་པ་ཤི་ཤེས་པ་ *mtshun-rkyen byed=* to help, to be-friend (*Mon.*).

མཐུན་པར་ *mtshun-can* in *W.* gentle, peace (*Jü.*).

མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ *mtshun tsjeng-pa* or མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ to cause to agree, to fit in, to bring in accordant elements (*Fig.*).

མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ *mtshun-pahi grogs* friendship of great mental affinity; མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ letter of recommendation.

མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ *mtshun-pahi dños-grub* wished-for blessings.

མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ *mtshun-pahi gyal-du gnas-pa* residence in a country of congenial characteristics (*M. V.*).

མཐུན་པར་རྒྱུ་བ་ *mtshun-pahi glun* favourable wind (for a vessel sailing).

མཐུན་པར་ *mtshun-sbyor* friendship, relationship, favourable coincidence of time, circumstances, etc., particularly when matrimonial relationship is formed.

Syn. མཐུན་པར་ *mtshun-phyogs*; མཐུན་པར་ *mtshun-byed*; མཐུན་པར་ *mtshun-sbyor*; མཐུན་པར་ *mtshun-sbyor* (*Mon.*).

མཐུན་པར་ *mtshun-phyogs* relations, friends (*Mon.*).

མཐུན་པར་ *mtshun moñ-pa* or མཐུན་པར་ ordinary, usual; also=ཐོ་མ་ཐོག་པ་ལྟར་པ་ *gpyi-pa* general, common; also common property.

མཐུན་པར་ *mtshun-rtsis* the astrological calculation to ascertain if a bride and bridegroom will live in harmony or not after marriage.

མཐུན་པར་ *mtshur* also མཐུན་པར་=ཐོ་མ་ཐོག་པ་ལྟར་པ་ or rope for a horse's head to which another rope is tied to fasten him. མཐུན་པར་ *mtshur-mdañ* or མཐུན་པར་ a halter, rope tied to the muzzle of a horse, &c.; མཐུན་པར་ reins: མཐུན་པར་མཐུན་པར་ཐོག་པ་ལྟར་པ་ even on the halter and the head gear there were many precious gems (*A. 141*).

མཐུས *mtshus* instr. of མཐུ, by magical power, by dint of (*A. K.* 111-16). མཐུས་བཅུར་བ་ *mtshus btsir-va* བཅུར་བ་ ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ to be subdued; gen. overpowered by witchcraft.

མཐོ་པོ་ *mtsho-po* ལྷ་པོ་པོ་; also col. མཐོ་པོ་ན, མཐོ་པོ་མ་ or མཐོ་པོ་ *the-po* the thumb. མཐོ་པོ་མ་ཐོ་པོ་ *chun-pa* *mtsho-po* the big toe.

Syn. མཐོ་པོ་མ་ཐོ་པོ་ *sor-mo the-po*; མཐོ་པོ་ *mtsho-po* (*Hyon.*).

མཐོ་པོ་ *mtsho-chun* = མཐོ་པོ་ or མཐོ་པོ་མ་ཐོ་པོ་ ལྷ་པོ་པོ་ the little finger; the little toe.

མཐོ་པོ་ *mtsho-bo* = མཐོ་པོ་ *mtsho-po*.

མཐོ་པོ་ *mtsho-kyu* 1. button. 2. a symbol resembling a finger which is placed with the torma (offerings made to gods and demi-gods, &c.) (*Rtsi*).

མཐོ་པོ་ *mtsho* or མཐོ་པོ་ a little hammer. Also, the little toe.

མཐོ་ *mtsho* (ལག་པོ་ *lag-pa*) བེམ་པོ་ 1. a span, from the tip of the thumb to the tip of the middle finger when extended. མཐོ་པོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ they increased each about a cubit and span measure (*Hyon.* 163). མཐོ་པོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ (Sig). མཐོ་པོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ to span, to measure by the hand with the fingers extended; མཐོ་པོ་ཐོ་, མཐོ་པོ་ཐོ་ a span in length; མཐོ་པོ་ཐོ་ཐོ་ or མཐོ་པོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ two spans. 2. v. མཐོ་པོ་.

མཐོ་པོ་ *mtsho-gol* a little triangular receptacle into which the effigy of an enemy is placed, to whom one wishes to do harm by witchcraft (*Jā*).

མཐོ་པོ་ཐོ་ཐོ་ *mtsho rgyab-pa* to give earnest money in *W.* (*Jā*).

མཐོ་པོ་ *mtshag* = མཐོ་པོ་ཐོ་ *mtsho-bcad* grandiloquence, high speech with little meaning. མཐོ་པོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ the

doctrines of the time of that Buddhist king were only high-flown theories (*A.* 77).

མཐོ་བ། *mtsho-va* = མཐོ་བ།, ཐོ་བ།, ཐོ་བ།, ཐོ་བ། 1. sbet. elevation, prominence; height; also adj. high, lofty, elevated, raised. *Jā*. makes it primarily a verb: to be high. ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། being of high and noble birth; ཐོ་བ། ཐོ་བ། higher than that; ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། the sacred insignia are high up above the roof; ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། the height of Potala reaches to eleven stories; ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། *mtsho-na* when I am high, when I rise in position. ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། to lower what is high, to bring down, to humble, frq. ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། the more I was aspiring, the more I was brought low (*Jā*). 2. for ཐོ་བ། hammer; ཐོ་བ། ཐོ་བ། stone used as a hammer (*Ca.*). ཐོ་བ། ཐོ་བ། *mtsho-kyad* height, highness.

ཐོ་བ། ཐོ་བ། *mtsho-epyod* in *W.* haughty manner (*Jā*). ཐོ་བ། ཐོ་བ། *mtsho-dpañ* occurs in ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ།.

ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། *mtsho-war btsaeg-pa* n. of a lofty mountain in the fabulous continent of Uttara Kuru where there are trees with leaves of gold, lapis lazuli, coral, diamond, ruby, etc., and trunks of silver. At night light is emitted from the leaves of trees, etc., to enable the gods and nymphs to make themselves merry and to revel, &c. (*K. d.* 309).

ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། *mtsho-war sems-pa* ཐོ་བ། ཐོ་བ། to think highly of, to extol (one's own religion, doctrine, &c.). ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། *mtsho-war bya-ra* to eulogise, to flatter, to praise, to exalt; = ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ།, ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ།, also as sbet. = ཐོ་བ། ཐོ་བ།, ཐོ་བ། ཐོ་བ།.

ཐོ་བ། ཐོ་བ། *mtsho-dman* height: ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། of equal height; ཐོ་བ། ཐོ་བ། ཐོ་བ། undulating; having high and low lands.

Ja. thinking of (e.g., a form of prayer, or magic formula); colloq. མཐོང་བ is usually coupled with མིག, the eye, quite pleonastically: ཡ་ནི་ག་སྒྲོལ་མིག་དཀོན་གསུམ་མིག་མཐོང་རུམ་ look up there, you can see three goa deer. 3. to witness, observe (mentally). བྱིས་མཁས་པ་འཛམ་གླིང་དུ་སྤྱོད་ཀྱི་འཁོར་ཆ་གསེལ་བ་ བསྐྱོར་བ་མཐོང་ངོ་རྒྱུ་མེད་དུ་བཞོན་པམ་མོ། O capital, capital, for the second time have I witnessed the Doctrine preached in the metropolis! thus designated he cried. 4. colloq. to experience, to endure: རྒྱལ་ཁྲེལ་མང་མཐོང་བ་མིག་ has experienced many troubles.

མཐོང་བ II: slight; in Budh. མཐོང་བ་ལ་དཔལ་པ་གསེལ་ནི་ *mithoñ-ka la rnam-pa gñis-te* of two kinds: 1. མཐོང་མཁས་མཐོང་བ་ perception by inference: གུང་དཔལ་དུ་དཔ་མཐོང་བ་ལྟེ་ལྟ་ལ་དཔ་ལ་ལ་ལ་མཐོང་བ་ etc., by seeing smoke from a distance to hold that I have seen fire although really I have not seen fire, etc. 2. མཐོང་གསུམ་དུ་གསལ་བ་མཐོང་བ་ actual sight by personal observation (*K. my. 457*).

མཐོང་བྱལ་ *mithoñ-phyogs* = རྒྱ་བྱལ་ explained as དུཤེས་པ་དུ་ བར་མཐོང་བྱལ་ object of sight; a view, scene, aspect (*Ya-act. 41*).

མཐོང་དུག་ *mithoñ-dug* བུ་ཇིའི་བྱི་ ('night-poison') evil eye (*Sch.*); envy, grudge, jealousy [a snake]S.

མཐོང་ཕྱི་ *mithoñ-byed* = མིག་ *mig* 1. that which sees, the eye (*Mñon.*). 2. a species of kite.

མཐོང་ལམ་ *mithoñ-lam* the true way 1. བཅའ་བ་མཐོང་མཁོ་ལམ་ the state or stage of perfection in which one perceives the truth, i.e., the reality of *Nirvāṇa*: དེ་ལྟར་མ་དང་པོ་ལ་བ་ བྱ་དཀར་བ་དཔལ་ མཐོང་ལམ་ཆ་བཅོམ་ བཅའ་བ་བྱེད་པ་ according to the first stage of perfection or ecstasy he passes to the meditative stage called མཐོང་ལམ་ where he perceives the true state of *Dharma*. 2. acc. to

Was. (139): the path of obtaining the power of sight, a mystical state.

མཐོང་བྱལ་ *mithoñ-lugs* the way of viewing a thing; notion, theory, opinion.

མཐོང་བ་དྲན་ལྟ་ *Mithoñ-ka don-ldan* n. of an image of Buddha, the sight of which brought merit to any one (*Yig. k. 21*).

མཐོང་ན་དཔག་ *mithoñ-na dgyah* = བཟུགས་མཐོང་པ་ very handsome, of beautiful form.

མཐོང་བྱལ་ཆུང་བ་ *mithoñ-phul chuñ-ka* = མཐོང་བྱ་ཆུང་བ་, as in མཐོང་བྱལ་ཆུང་ངམ་ལྟ་བུར་ལན་ tiniest thing visible or faintest thing audible (*D.R.*).

མཐོང་བ་ཐུན་མེད་པ་ *mithoñ-ka dñe-la-na med-pa* = བཅའ་བ་མཐོང་བ་ རྒྱ་མ་ལུ་ལམ་ལྟ་ perceiving the supreme truth v. ཐུན་མེད་པ་.

མཐོང་བ་མེད་པ་ *mithoñ-ka med-pa* བསམ་ཅིན་ fatalist.

མཐོང་བའི་ཆམ་ *mithoñ-wahi chos* དུ་ཤེས་པའི་ actions of present life. མཐོང་བའི་ཆམ་ལྟོང་ལལ་ འགྲུ་བ་ *mithoñ-wahi chos-la myoñ-war agyur-ka* དུ་ཤེས་པའི་བཅའ་བ་ (Karma) manifesting itself in the actions of this life. མཐོང་བའི་ཆམ་ ལ་བཅའ་བ་གསལ་བ་ དུ་ཤེས་པའི་ཁྱེད་ one of the stages in technical meditation.

མཐོང་བམ་ཐུར་བྱ་ *mithoñ-was spyal-bya* that which is renounced when seen; མཐོང་བམ་ཐུར་བྱ་ *mithoñ-was gyrol* deliverance at sight.

མཐོང་ཚར་ *mithoñ-tshor* བསམ་ཅིན་ explained by མཐོང་ཚར་ལྟེ་ལྟ་ལ་དཔ་ལ་ལ་ལ་མཐོང་བ་ (*K. gu. 5. 90*).

མཐོང་མ། *mithoñs* = མིག་གི་མ་མཐོང་མ་ 1. ལམ་ལྟོ་ view, prospect, sphere; illuminated space: ལམ་ལྟོ་མཐོང་མ་དཔལ་ལལ་ལྟར་བྱ་བ་ལྟེ་ལྟ་ལ་དཔ་ལ་ལ་ལ་མཐོང་མ་ the expanses of sky were filled with rain-bow canopies. 2. opening in the wall or roof of a house for the entrance of light or for effluvia of smoke: རྒྱལ་ཁྲེལ་མི་མཐོང་མ་ལྟེ་ལྟ་ལ་དཔ་ལ་ལ་ལ་མཐོང་མ་ རྒྱལ་ཁྲེལ་མི་མཐོང་མ་ལྟེ་ལྟ་ལ་དཔ་ལ་ལ་ལ་མཐོང་མ་ on the side of my

pleasing. *མི་འདད་པ་* = *mi-ayey-pa* not agreeable, repulsive: ལྟར་དེ་ཕྱད་ཤིང་ཏུ་ཆེས་ལ་འདད་པ་ རྟེན་བྱུང་། all these sayings have pleased me very much. 2. (not governing a case) to please, to be acceptable, to be considered as good, to be (generally) admitted. *མི་འདད་པར་མཛོང་།* I see that (this reading) is not generally accepted (*Zam.*); *ཞེས་པ་འདད་པ་* it occurs also in this form; *མི་འདད་པ་* wrong (*Was. 294*); to be fit, proper, suitable (from *Jā.*). *ཆེས་ལ་ཐེང་བ་མི་འདད་པ་* as it is not proper to call it soul, as it cannot fitly be called soul. 3. *འདད་* is a familiar word very freq. in *W.* almost the only word for *dgah-ica*: *ཆེས་ལ་འདད་པ་* cheerfully, joyfully; *འདད་ཀྱི་ཐེང་བ་ཆེས་ཤིག་ལ་* as it was not agreeable (to him); *འདད་འདད་འདྲ་ལ་* though apparently rejoicing. 4. at pleasure, at will: *ཐོག་པ་འདད་* let us turn back; *འདད་ཤིང་འདད་པ་* voluntarily, spontaneously (*Jā.*).

འདད་ཆེན་པ་ *hthad-kye* n. of a large numeral (*Ya-skl. 58*).

འདད་པ་ II: acc. to *Sch.* = *འདད་པ་* *hthan-pa* *འདད་པ་* *hthad-dan* = *འདད་པ་* *hthan-po*.

འདད་པ་ *hthan* = *འདད་པ་* *nan-lan* pressure; urging. *འདད་པ་* *hthan-hdre* a demon (*Sch.*).

འདད་པ་ *hthan-po* steady, persistent: *མི་འདད་པ་* *mi hthan-po* a steady man, a resolute man (*Ca.*).

འགྲུ་པ་ *hthab-pa* 𑖦𑖳𑖦𑖳, 𑖦𑖳𑖦𑖳, 𑖦𑖳𑖦𑖳 to fight; to quarrel, to dispute, to brawl. *ཁ་ཐུབ་དང་འགྲུ་པ་* to struggle with snow-storm (*Mil.*); *འགྲུ་པ་འདྲ་ཤིང་ཤིག་* to die peaceably without a struggle; also used when quarrelling persons are reconciled (*Jā.*); *ཁ་འགྲུ་པ་* verbal altercation. As sbst. also *འགྲུ་པ་* *hthab-mo* a fight, a battle; *འགྲུ་པ་* *hthab-krol* dispute, contest (*Lex.*) + *འགྲུ་པ་* *འགྲུ་པ་* *འགྲུ་པ་* *འགྲུ་པ་* one who quarrels is one who produces

cause for mischief. *འགྲུ་པ་* *hthab-hkhrug* 𑖦𑖳𑖦𑖳 fighting, war.

འགྲུ་པ་ *hthab-ya* antagonist: *ཐུད་ཀྱི་མའི་འགྲུ་པ་* *thud-kyi-mai-ayey-pa* you must be my rival in fight; *འདད་པ་* *ayey-pa* a fighting cantankerous female; *འདད་པ་* *ayey-pa* occasional rival; a rival for the time being; acc. to *Jā.* the antagonists of life, i.e., the family and relations a secular man has to struggle with.

འགྲུ་པ་ *hthab-rags* intrenchments, breast-work, ramparts.

འགྲུ་པ་ *hthab-bral* 1. thus explained: *ཐུ་མིན་ཀྱི་འགྲུ་པ་* *thud-mi-jin-kyi-ayey-pa* if one is free from troubles with the *Asura*, it is *Thabdal*—signifying that one of the heavens of the Buddhist theogony is free from strife. This region lies above the *Trayas trimsa* heaven. 2. acc. to Bon = *མཛོང་པ་* *mtshe-ma*.

འགྲུ་པ་ *hthab-blu* silk-worm.

འགྲུ་པ་ I: *htham-pa* pf. *འགྲུ་པ་* *htham-pa* 𑖦𑖳𑖦𑖳 1. to seize, to lay hold of, to clutch, to attach oneself to, to realise mentally. 2. to join together, to enlock: *ཐོག་པ་* *thog-pa* or *ཐོག་པ་* *thog-pa* to unite in friendship; *ཐོག་པ་* *thog-pa* to join in any undertaking (*Jā.*).

འགྲུ་པ་ II: = *ཐོག་པ་* *thog-pa* 𑖦𑖳𑖦𑖳 blaming, scolding; to scold, to blame.

𑖦𑖳𑖦𑖳 *htham-pa* to clasp out of affection. *ཐོག་པ་* *thog-pa* to seal friendship under a solemn oath.

འགྲུ་པ་ *hthal-ua*, v. *འགྲུ་པ་* *hthal-ua*.

འགྲུ་པ་ *hthas-pa* 𑖦𑖳𑖦𑖳 1. not straightforward, double-dealing. 2. hard, solid: *ཐོག་པ་* *thog-pa* sinewy, strong, robust (*Sch.*).

འགྲུ་པ་ *hthig-pa* 1. vb. n., pf. *འགྲུ་པ་* to drop, to fall in drops, to drip from:

ཐྲུག་མ་འཕྲེག་པར་ without any blood dropping out. 2. vb. a., pf. འཕྲིགས།, fut. འཕྲིག་ to cause to fall in drops, to distil, etc. (*Jā.*).

✚ འཕྲིང་མྱད་ *hthiñ-glad* = མྱོད་པ་ *smod-pa* slander, a term of blame or abuse (*Cs.*).

འཕྲིབས་པ་ *hthib-pa*, pf. བེབས་ or འཕྲིབས་ *gribz* to be covered, darkened: འདྲིམ་ལུས་ བེབས་པ་འཕྲིབས་པ་ the body and mind being covered with disease; འཕྲན་འཕྲིན་འཕྲིབས་པར་རྒྱུ་རྩ་ become darkened as with a fog; vb. n. ལྷོན་ཤིང་ ལས་མཁའ་ཕན་པ་འཕྲིབས་པ་ all the trees afford a delightful shade; རྒྱུང་འཕྲིབས་ drowsiness overcomes me; ཤེས་པ་འཕྲིབས་ ཅེས་པ་ *hthibz* consciousness grows dim (*Jā.*).

འཕྲིབས་པ་ *hthibz-po* dark, close, dense. འཕྲིབས་ sbst., a covering.

འཕྲིམ་པ་ *hthim-pa* fut. of བསལ་འཕྲིམ་པ་: མ་མ་འཕྲིམ་ཅོང་། it would vanish into the earth; also would be absorbed in the soil.

འབྲུ་བ་ *hthu-wa* 1. adj. v. བྲུབ་ *thu-wa*. 2. vb., also འབྲུག་, pf. འབྲུག་, འབྲུམ།, fut. འབྲུ།, imp. བྲུག་འབྲུ། or to gather, collect, pick up: ཤིང་རུ་ཁྲུ་རྩ་འབྲུག་ to collect wood and roots for fuel; རྩ་མ་འབྲུག་ to pick up things strewn about; བྲུག་མི་ an assemblage of men, council (*Cs.*).

འབྲུག་པ་ *hthug-pa* = འབྲུག་པ་ also འབྲུག་པ་ adj. and abstr. sbt. thick: འབྲུག་པ་འབྲུག་པ་ a thick skin; ལྗ་པ་འབྲུག་པ་ a thick hide; ལྷན་འབྲུག་པ་ a thick rug. མཁའ་འབྲུག་ thicker towards the margin or edge, gen. of woven stuffs, opp. to མཁའ་པ་ *srab-pa* (*Jā.*); མཁའ་འབྲུག་ thickness in consistency, as of liquids; also adj. dense, strong: འབྲུག་འབྲུག་ dense forest; འཕྲིན་འབྲུག་པ་ a sound sleep; འབྲུག་འབྲུག་པ་ a strong inobedience (*Jā.*).

འབྲུང་བ་ *hthun-wa* pf. འབྲུང་བ་ *hthun* or འབྲུང་བ་ *hthun* to drink, to imbibe fluid: རིས་པ་འབྲུང་བ་

to drink one's fill; འབྲུང་བ་མེས་ལྷུ་བ་ immediately after drinking; ལྷུ་འབྲུང་བ་མི་ one who will drink water; a water-drinker (*Situ. 84*); འབྲུང་བ་ལྷུང་བ་ drinkable; allowable to drink; འབྲུང་བ་མི་ they were engaged in drinking; have drunk; འབྲུང་བ་ sbst. drink; འབྲུང་བ་འབྲུང་བ་ to drink (any) liquid: འབྲུང་བ་དང་ འབྲུང་བ་ eating and drink; འབྲུང་བ་འབྲུང་བ་ food and drink; འབྲུང་བ་ལྷུང་བ་ *hthun chu* water for drinking; འབྲུང་བ་ལྷུང་བ་ ལྷུང་བ་ལྷུང་བ་ if drinking water and-irrigation water be good, there is water prosperity (*J.g.*).

འབྲུང་བ་ *hthun-byed* ལྷུང་བ་ met. the sun (he that drinks, i.e., draws out moisture by his heat) (*Shon.*).

འབྲུད་པ་ *hthud-pa* = འབྲུད་པ་ to add on, make longer; to piece on, to prolong; འབྲུད་པ་འབྲུད་པ་ to add a piece to a string when a part of it has broken off; ལྷུང་བ་འབྲུད་པ་འབྲུད་པ་ he has no need of an additional re-birth.

འབྲུད་པ་ *hthud-ma* 1. assistance, help in general. 2. an added piece; prolongation: ལྷུང་བ་འབྲུད་པ་འབྲུད་པ་འབྲུད་པ་ make an agreement for, engage, more coolies! འབྲུད་པ་འབྲུད་པ་ *hthud-ma* or འབྲུད་པ་འབྲུད་པ་ = འབྲུད་པ་འབྲུད་པ་ without any omission or addition, i.e., to make or do a thing perfectly well.

འབྲུན་པ་ 1. *hthun-pa*, v. འབྲུན་པ་. 2. a gatherer: ཤིང་འབྲུན་པ་ a gatherer of wood; རྩ་འབྲུན་པ་ a gatherer of grass.

འབྲུབ་པ་ *hthub-pa* pf. འབྲུབ་པ་ *hthub* or འབྲུབ།, fut. འབྲུབ་པ་, imp. འབྲུབ་ to cut into pieces, to split: ལྷུང་བ་འབྲུབ་པ་མི་ one who cuts into pieces, a splitter (*Situ. 84*); འབྲུབ་པ་འབྲུབ་པ་ to cut meat into pieces, to mince; ཤིང་འབྲུབ་པ་ to split wood in chips.

འབྲུམ་པ་ *hthum-pa* a form of འབྲུམ་པ་, pf. འབྲུམ་པ་ or འབྲུམ་པ་, fut. འབྲུམ་ or འབྲུམ།, imp. འབྲུམ་ or འབྲུམ་ to cover or lay over, to put over, to

coat; to wrap up, to envelop. བ. འབྲུག་པ་; མོ་ལ་ཕྱི་མཁའ་འབྲུག་པ་ to cover or wrap up the head with clothes.

འབྲུག་མཁའ་ *hthung* barren, sterile; addled (eggs). མོ་འབྲུག་མཁའ་ stupid.

འབྲུར་ *hthur* supine of འབྲུ for འབྲུ་པ་ in colloq. འབྲུ་པ་འབྲུར་པ་ འབྲུ་པ་འབྲུར་པ་ goes collect- ing wood.

འབྲུལ་པ་ *hthul-pa* 1. adj. volatile. 2. subst. the subtle particles that are carried by the wind to produce the sensation of smell. 3. to raise, to spread; to smell of. དུ་པ་འབྲུལ་པ་ to raise smoke; དུ་པ་འབྲུལ་པ་ འབྲུལ་པ་ to diffuse good or bad smell; འབྲུར་འབྲུལ་ it smells of camphor; དུ་པ་མི་འབྲུལ་པ་ འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ after having laid the dust; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ འབྲུལ་པ་ some persons were spreading perfumes (*Jā.*).

འབྲུག་པ་ *hthugs-pa* 1. to prepare for a journey, to pack up. 2. to depart; it prob. signifies the same as འབྲུག་པ་, to lift, raise, take up; cf. འབྲུག་པ་འབྲུག་པ་ or འབྲུག་པ་ to shift, to change (lodging), to remove; འབྲུག་པ་ carpet bag, knap-sack.

འབྲུལ་ *hthel* or འབྲུལ་པ་ adj. lame (person or animal); to be lame, to go lame, cf. འབྲུལ་པ་; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ became lame the leg being maimed.

འབྲུལ་པ་ *hthen-pa* 1. to draw, to pull: འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ to pull a rope; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ to pull up, hoist; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ to pull towards; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ to pull this way and that way; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ they pulled to and fro; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ pulling by jerks, by little and little; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ to draw a curtain. 2. acc. to *Jā.* to stop, to stop short, to halt: འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ it will be advisable to stop. 3.

in *W* also=འབྲུལ་པ་ to lean, recline upon (*Jā.*).

འབྲུལ་པ་ II: acc. to Bon terminology is the line of a འབྲུལ་པ་ or dynasty, the term being thus applied because each member was metaphorically drawn up towards heaven by his ancestors. 'The eleven dynasties of Bon kings or འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ (lit. heavenly lines) were called (1) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་, (2) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་, (3) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་, (4) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་, (5) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་, (6) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་, (7) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་, (8) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་, (9) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་, (10) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་, (11) འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ which is also called འབྲུལ་པ་ (*G. Bon.* 23).

འབྲུལ་པ་ *hthel*=འབྲུལ་པ་ overplus, extra, supernumerary: འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ a supernumerary dress; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ if you have an extra dress please lend it to me; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ to wrap up in an extra blanket; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ one day over, or too much. (*Jā.*). འབྲུལ་པ་ *hthel-pa* acc. to *S.A.* to have too much (*P*).

འབྲུལ་པ་ *hthel-pa* pf. འབྲུལ་པ་ a pass. form of འབྲུལ་པ་ 1. to be thrown, overthrown; seized by or with: འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ seized with disease; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ instrument for holding fast cloth etc. in sewing. 2. to be opened out, be spread about: འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ to be opened out clearly, made plain; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ seed having been strewn; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ འབྲུལ་པ་ hard soil which had been broken up with iron bars. 3. sometimes occurs as act. vb. instead of འབྲུལ་པ་.

འབྲུལ་པ་ *hthems-pa* 1. འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ the completion of a specified number; འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་འབྲུལ་པ་ completed counting the number of charms (*mantra*). 2. to shut

3. to suffice = *ḥṣṣ* or *ḥṣ* (*Jā.*).

ရေဒင် *hther-po* or ရေသ smooth and
glossy: ဒြဗုဒ် *dril-buhi dhyihs*
hther-hther surface of the bell well polish-
ed (*Jig.*).

२३५ *otho* sometimes written instead of
२३६ *ntho* a span.

འཕྲོག་པ་ I: *hthog-pa* acc. to Cs. = འཕྲོག་པ་
glog-pa acc. to Sch. འཕྲོག་པ་ *hthag-pa*.

२१वर्णः II: pf. २वर्णम् imp. कर्णति 1. to take, bear away, carry: कर्णति मत्तं विषं अर्णु विषं; २वर्णम् य the magpie carries away worms, insects, etc., with its bill; ३वर्णम् य one who places or carries the meat; ४वर्णम् य one carrying cymbals (musical instruments, etc.) having cymbals in his hand (*Situ.* 84). 2. for ३वर्णम् *thob-pa* to receive. 3. for २वर्णम् य अर्णु २वर्णम् य useful. 4. to name, to call (*Jā.*).

འགྲུག་པ་ *khon-pa* (pf. and imp. གྲུག་) 1. to go out, to come forth, depart; གང་ནས་ཕྱར་འགྲུག་བཞུག་ to come from within; མ་རྒྱལ་ལས་འགྲུག་བཞུག་ to issue forth from the ground: ལྷན་ཕྱར་འགྲུག་ནི་ all having come out; ལྷན་ཕྱར་འགྲུག་ནས་ when I emerged on the other side of the river. In *W.* colloq. is a common usage for གང་ག་ to come, and འགྲུག་བཞུག་ to arise. 2. *adv.* to *Jā.* = to occur, མཉམ་པར་ཕྱུར་མཉམ་པར་འགྲུག་བཞུག་ (these goods) occur as imported, are imported: རིག་པ་མད་མིང་འགྲུག་མིང་ནི་ his name occurs (*i.e.*, goes forth) as one who is knowing, *i.e.*, he is reputed sagacious.

འཇམ་མཁའ་མེད་ཀྱི་ ཨཥ་མོ་འཇམ་མཁའ་པོ་ རྒྱལ་
n. of a descendant of king *Lde-phrin btsan*
(*Yig.*).

အရသာ *thob-pa* sometimes 'as a fut. of
 ရသာ *thob-pa*: အရသာအရသာ *thob-pa* သာ
thob-pa ဖြစ်သည်။ the accompaniment of
 what will be gained; result of gain or
 profit. အရသာအရသာ *thob-pa* မရဘဲ
 မရဘဲ, not getting, not to be got.

अज्ञेय *ājñe-yā*, pf. **अज्ञेयः** also **अज्ञेयः**
 to be confused, puzzled, to grope, to be
 stunned. **अज्ञेयः** = **अज्ञेयः** : **अज्ञेयः**
 his head being turned, puzzled; **अज्ञेयः**
 being devoid of the eye of
 fore-knowledge he groped in darkness; **अज्ञेयः**
 his head becomes dizzy, confounded
 (*Ābrom. 15*). Acc. to *Jā.* is now used in
W. for to doze, slumber.

འཛོལ་མོར་ *hthom-yor* idiot, or dumb-founded: རྒྱུ་ལྔ་མ་ རཱ་མོར་ འཛོལ་ མོར་ རཱ་མོར་ ལྔ་ལྔ་ the three miseries of idiots, dumbness, deafness and blindness (*Khrig.* 4i). In *C.* colloq. སྐ་ཤི་འཛོལ་འཛོལ་ རེད་ this man is very stupid or quite dazed.

१३२२ 'd *dhlor-sa* pf. **१३२३** *dhlor*, fut. **१३२४** *dhlor*, imp. **१३२५** 1. prop. v. n. to be strewn or scattered, **१३२६** *dhlor*, 3rd sg. pres. pf. to sprinkle water: **१३२७** *dhlor* to scatter grain: **१३२८** *dhlor* the rain comes drizzling down. 2. to be dispersed, dissociated, to burst (of a gun): **१३२९** *dhlor* one who throws or sprinkles water (*Situ*. 84).

ਅਭਿ *abhor-byed* a parrot (*Mānon.*).

अथर्वः *athor-athuś* वाचनम् libation = श्रुति (Cf. ; Sch.).

འཛུགས་པའི་མཐོ་མཐོ་གཙུག་ལྷན་པོ་ lofty peak.

अर्थ *athol* शिष्टाय or अनन्याय revealing, giving out, confessing; same as अर्थ *athol-wa* पतिव्रत confession.

ད *du* is the eleventh letter of the Tibetan alphabet and the third letter of the third group of consonants. It is equivalent to the Sanskrit *ḍ*, being more dental in its pronunciation than the English *d*.

ད I: num. figure for 11.

ད II: ད, ད 1. metaphorically it symbolises a gift: ཐུན་པ་ཐེན་པ་ཐིན་པ་ཐུ། ཐེན་པ་ཐེན་པ་ཐིན་པ་ཐུ། bestowing great charity is the Mahāyāna (personified) (*K. my.* ྐ 208). 2. the signification and virtues of this letter according to the fancies of mystic authors may perhaps be gathered from such statements as these: ད་ནི་ཤེས་དང་བློ་ལ་ཐིན་པ་ཐུ། ཐེན་པ་ཐེན་པ་ཐིན་པ་ཐུ། the letter ད is a symbol of being deprived of nothing; it takes away nothing, hence it sets free everything, i.e., gives salvation (*K. g.* ྐ 42); also ཐེན་པ་ཐེན་པ་ཐིན་པ་ཐུ། ཐེན་པ་ཐེན་པ་ཐིན་པ་ཐུ། being the state of entrance to all *Dharma* (i.e., source of knowledge), it explains all matter and phenomena both in their passive and regulated or active states (*K. d.* ྐ 114); ཐེན་པ་ཐེན་པ་ཐིན་པ་ཐུ། ཐེན་པ་ཐེན་པ་ཐིན་པ་ཐུ། as it fully makes sure the *Vinaya* (moral discipline) and the objects of *Vinaya*, it is called the entrance to all *Dharma* (*Hbum.* ྐ 282).

ད III: 1. now, at present, just, esp. before the imp. mood: ད་པར་ལ་ཐིན་པ་ཐུ། in *C.* just go home! in *W.* now go inside! In later works and especially in modern colloq. the ད *da*, now, is ད་ཀྱི་ཐུ། *da-ka*, usually heard in colloq. as "*landa*." Other combinations

are ད་ཀྱི་ཐུ། "*landa lamrang*" at once; ད་ཀྱི་ཐུ། "*landa t'ellu*" directly, immediately. 2. this time, the present: ད་མོ་ཐུ། *this*, the present year. ད་ཀྱི་ཐུ། *da-chog* *lta-bu* then, now, ལག་པོ།.

ད་ཀྱི་ཐུ། *Da-ko-ka* n. of an island called the Sandal-wood island (*Katha.* 121).

ད་ཀྱི་ཐུ། *da-ka* 1. now, just now, presently. 2. acc. to *Ja.* a horse-shoe: ད་ཀྱི་ཐུ། *da-ka* *rgyab-pa* to shoe a horse.

ད་ཀྱི་ཐུ། *da-gyos*=ད་ཀྱི་ཐུ། *da-ka* or ད་ཀྱི་ཐུ། *hdi-ka* now, this time, this occasion.

ད་ཀྱི་ཐུ། *da-ci* 1. then what: ད་ཀྱི་ཐུ། then what do you think; ཐོ་བྱེད་པ་ཐོ་བྱེད་པ་ཐུ། *tho nyag-pa* *khos*. ད་ཀྱི་ཐུ། ཐོ་བྱེད་པ་ཐོ་བྱེད་པ་ཐུ། ཐོ་བྱེད་པ་ཐོ་བྱེད་པ་ཐུ། (*K'hrid.* 78). 2 what was, lately: ད་ཀྱི་ཐུ། ད་ཀྱི་ཐུ། from lately until now. 3. sickle-hook for cutting briars (*Ja.*).

ད་ཀྱི་ཐུ། *da-cha* in future, henceforward.

ད་ཀྱི་ཐུ། *da-nid* or ད་ཀྱི་ཐུ། the present time; but just now; ད་ཀྱི་ཐུ། *da-ka* *nid-du* instantly.

ད་ཀྱི་ཐུ། *da-ka*, v. ད་ཀྱི་ཐུ།.

ད་ཀྱི་ཐུ། *da-ka-ka* or ད་ཀྱི་ཐུ། *da-ka-ka* even now: ད་ཀྱི་ཐུ། ད་ཀྱི་ཐུ། even now he is very kind. ད་ཀྱི་ཐུ། *da-lar* for the present, at the present time; ད་ཀྱི་ཐུ། *da-lar-gyi* *bya-ka* or ད་ཀྱི་ཐུ། *ghos-po* a person's experience or actions during the present period of his life; ད་ཀྱི་ཐུ། *da-lar-ka* the present time, present; the present tense: ད་ཀྱི་ཐུ། *da-lar* *byun-ka* ཐོ་བྱེད་པ་ཐོ་བྱེད་པ་ཐུ། presence of mind; also, born or grown for the current age or current times.

ma phra-mo (Mhon.). 2. in Bon terminology = devil: དུག་མ་མང་མ་གཞན་པེ་ལའང་ da-trig ma-anñs gal zer hbar the devil Masang exhibited radiant light (D.R.).

དུག་ཕྱོག་ da-phrug or དུག་ཕྱོག་ dien-phrug or དུ་ཅ་ da-tse an orphan.

དུག་ཕྱོག་ da-byig་ མོ་ལ་ a lizard of Ladak: དུག་ཕྱོག་མོ་ལ་ རྩ་དང་ལྷན་པ་ རྩ་དང་ལྷན་པ་ལ་.

Syn. མ་མའིན་ sa-hdsin; མ་མའིན་གྱི་ sa-hdsin skyes; རྩ་ལེ་བ་ tehu le-wa; རྩ་ལྷན་པ་ bda-j-skyes (Mhon.).

དུ་མེར་ da-ber, v. རྩ་མེར་ ta-ber, མེར་མེར་ mdab-ber.

དུ་ཅ་ dahu = རྩ་ལ་ rgya-tshad Indian fever, typhus fever: རྩ་ལ་ལྷན་པ་ལ་ལྷན་པ་ རྩ་ལ་ལྷན་པ་ རྩ་ལ་ལྷན་པ་ | at that time Gyatsong was laid up with typhus fever at Nalendra (A. 71).

དུ་ར་ da-ra 1. མེར་མེར་ a class of headless ghosts. 2. = རྩ་ལ་ མེར་ buttermilk which is half or three-fourths water.

དུ་ར་ལ་ Da-ra-da n. of a country to the N.W. of India. prob. the modern Dardistan (K. d. 23).

དུ་ལི་མ་ da-li (prob. from མེར་མེར་) same as རྩ་ལི་མ་ རྩ་ལི་མ་ a species of dwarf rhododendron with fragrant leaves: རྩ་ལི་མ་ རྩ་ལི་མ་ རྩ་ལི་མ་ རྩ་ལི་མ་ Dali cures phlegm, gonorrhoea, and gives longevity.

དུ་ལ་ dica-wa a plant yielding an acrid drug: དུ་ལ་ལྷན་པ་ རྩ་ལ་ལྷན་པ་ རྩ་ལ་ལྷན་པ་ རྩ་ལ་ལྷན་པ་ dwa-wa's rta-wa's rringnod rus-hder h'gog the root of da-wa kills worms and checks bony excrescences (Med.). དུ་ལ་ རྩ་ལ་ dica-tshur vinegar of dwa-wa plant, which made into a gargle removes fetid smell from the

mouth and heals diseases of the bone (Med.).

དུ་ལི་མ་ལྷན་པ་ Dica-hchiñ ba-dur a Mongolian king who reigned over Tibet for seven years (Loñ. a 12).

དུ་ལ་མ་ལྷན་པ་ Dwa-lag ba-dur the Mongol name of the son of king Mi-wal Phola Bsoqnam's Stob-rgyas. His real Tibetan name was Hgyur-nwq Rnam-Rgyal, and the Emperor of China conferred on him the title of Wang (Loñ. a 18).

དག་ dag 1. sign of the plural, eleg. for རྩ་ལ་ rnam; often added to the pronouns རྩ་ and རྩ་ and sometimes to numerals; also in the combination རྩ་ལ་ལྷན་པ་ dag-rnam. 2. in translation of Sanskrit denotes the dual number: རྩ་ལ་ we two; རྩ་ལ་ལྷན་པ་ you two; acc. to Ja. often used for རྩ་ལ་ལྷན་པ་ my equals. 3. in colloq.: certainly, it is true: རྩ་ལ་ལྷན་པ་ sir, it is so.

དག་ཀ་ dag-kha is said to be used in Tsang for རྩ་ལ་ (Ja.).

དག་ག་ལྷན་པ་ dag-ga dog-ge 1. uneven, also adv. unevenly; anything placed not quite on a level. 2. acc. to Ja. = རྩ་ལ་ རྩ་ལ་ dog-dog.

དག་གུ་ dag-gu = རྩ་ལ་ phye-ma powder.

དག་པ་ dag-pa I: (prop. pf. of རྩ་ལ་ h'dag-pa) རྩ་ལ་, རྩ་ལ་, རྩ་ལ་, རྩ་ལ་, རྩ་ལ་, རྩ་ལ་ 1. clean, pure; cleansed; རྩ་ལ་ལྷན་པ་ purified (of dirt, defilement, stain, etc.); རྩ་ལ་ལྷན་པ་ purified of sin. 2. sublime, exalted, passionless. Also may occur as abstr. noun: purity: རྩ་ལ་ལྷན་པ་ dag-pa can possessing purity. རྩ་ལ་ལྷན་པ་ dag ther-wa or རྩ་ལ་ལྷན་པ་ རྩ་ལ་; acc. to Sch.: to make clean, cleanse; རྩ་ལ་ལྷན་པ་ (རྩ་ལ་)ལྷན་པ་ id. རྩ་ལ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ to

become clean, purified; དག་པར་བྱེད་པ་ to make clean, to cleanse, to purify; དག་པར་འཇུག་པ་ to wash clean; དག་པར་བྱུང་བ་, བཅུ་བྱུང་, བཅུ་བྱུང་, བཅུ་བྱུང་ made clean, cleansed; རིག་པ་མ་དག་ impure or defiled blood or caste; ལུས་དང་རིག་དང་མི་དཀྱིལ་མ་ཡོང་མ་ལུ་དག་ quite pure in the works of the mind, in word, and in body; དག་པར་འཛོལ་བ་ to lead a pure virtuous life; རྒྱུ་ལམ་དག་པ་ a right and proper prayer; རྒྱལ་པར་དག་པ་ བེད་པར་, བེད་པར་ quite pure, most holy, also the state of purity; མི་དག་པ་ impure; impurity, defilement; བཅུ་མ་དག་མི་དག་པ་མི་དཀྱིལ་མ་ mi-dag-pa mrd-do when they have bathed they are freed from impurity. 3. ཆུ་མུ་, ཆུ་མུ་, ཆུ་མུ་ bleached, bathed, washed clean, rubbed, dusted, swept out: བཅུ་མ་ཡོང་མ་དག་ his face washed with tears; དག་པར་འཇུག་པ་ dag-pa yohs-su dag washed completely clean.

དག་འབྲུག་ dag-hyrel = དག་པར་འབྲུག་པ་ a commentary on orthography.

དག་ཅི་ dag-ci mint, aromatic plant, *Mentha roylana* (Ja.).

དག་པོ་ dag-brjod or དག་པ་པོ་ dag-pa correct expression, right spelling.

ལ་དག་པ་ yab-dag-pa ལ་དག་པ་, v. ལ་དག་པ་.

དག་པ་ dag-pa སྒྲིང་ རྒྱལ་པར་, བཅུ་བྱུང་ the state of being pure; purification.

དག་པ་རིག་པ་ dag-pa rig-pa རིག་པ་; = དག་པ་རིག་པ་ pure consciousness.

དག་པ་གསུམ་ dag-pa gum the three requirements of purity in religion as explained in Tsong-khapa's *Lam-rim Chenmo*, viz.:— (1) རྒྱལ་པར་འཇུག་པ་ purity in the speech of a spiritual teacher; (2) རྒྱལ་པར་འཇུག་པ་ purity in the innate nature of a pupil; (3) རིག་པ་མ་དག་པ་ purity in the doctrine to be explained.

དག་པོ་དཀྱིལ་པོ་ dag-pa'i dkyil-khor the disk of purity, the immaculate orb, i.e., the

moon: མཛོ་མ་ལུ་ཆུ་གཏོང་དག་པོ་དཀྱིལ་པོ་ལུ་ཆུ་ལུ་ཆུ་ལུ་ the disk of purity, though like waters stored in a heauteous body, is yet deprived of all clouds (Yig. k. 15).

དག་པོ་ལྷ་མོ་ dag-pa'i kham = ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ met. for mercury, quick-silver (Mñon.).

དག་པོ་ལྷ་མོ་ dag-pa'i kuthah or དག་པོ་ལྷ་མོ་ = ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་.

དག་པོ་མིང་ dag-pa'i shid the region of purity, the pure mansion; hence Dewachan the heaven of Amitabha Buddha where there is no impurity.

དག་ཕྱེད་ I: dag-byed བཅུ་བྱུང་, བཅུ་བྱུང་ 1. water, air, the wind-god, fire, and the sacrificial grass kuqd. 2. fair complexion (Mñon.).

དག་ཕྱེད་ II: also བཅུ་བྱུང་, བཅུ་བྱུང་ 1. holy. 2. a holy river (as a purifier of dirt and sin). དག་ཕྱེད་པ་ the four holy rivers, namely, Sindhu, Pukku, Sitá and Gahgá: བཅུ་བྱུང་པ་ལུ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ བཅུ་བྱུང་པ་ལུ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ pray bestow the nectar of your commands upon my head from the canopied enclosure of your compassion like the streams of the four holy rivers which are never diverted (Yig. k. 6). 3. བཅུ་བྱུང་, བཅུ་བྱུང་ white, bleached 4. ལ་དག་པ་ a-ru *Myrobolana arjuna*.

དག་ཕྱེད་ III: correct spelling (in a composition); also any revision, correction.

དག་ཕྱེད་ dag-phyor or དག་པོ་ཕྱེད་པ་ dag-pa'i phyor-wa holy combination; also exact coincidence (Ch. 6).

དག་པ་ dag-ra ལ་དག་པ་ a species of garlic.

དག་ལིག་ dag-yig orthography; རྒྱལ་པར་འཇུག་པ་ or ལ་དག་པ་ the earlier (now obsolete) orthography.

དག་པོ་ལྷ་མོ་ dag-las-gyo = དག་པོ་ལྷ་མོ་ not holy, profane.

དག་ཤིང་ *dag-piñ* གཏུ 1. small splinter of wood or bamboo for cleansing the teeth. 2. bark of a tree. 3. scale of a fish.

དགས་ *dicags* bright, i.e., in reference to openness, cheerful appearance of a place : མ་དགས་ཤིང་མར་ལུང་གྱུང་དགས་ཤིང་འབེ in the selection of a site for building are four chief points, the frontage, back, openness and the shade (*Sig.*).

དགས་ཤོད་ *Dwags-stod* the upper or higher portion of the district of Dwag-po in Tibet. དགས་ཤོད་རྒྱུང་ *Dwags-stod kañ-ra* n. of a grove in the upper portion of the district of Dwag-po (*Rtsii.*).

དགས་པོ་ *Dwags-po* the district of Dwag-po, situated between the S. E. of the province of Ü and Kotsang-po, the birth place of the present Dalai Lama Lobzang Thubdan Gya-tsho. དགས་པོ་གཞན་གྱུང་ *Dwags-po khañ-rgyuñ* a section of the School of the Kah-gyu-pa which was powerful in Tibet before the supremacy of the Dalai Lama was established in 1644 A.D. དགས་པོ་ལྷ་མོ་གཞན་གྱུང་ *Dwags-po lha-mo gahon-nu* n. of celebrated lama of this school (*Loñ.* a 9). དགས་པོར་ *dwags-phor* wooden cups turned in Dwag-po. དགས་ཤོག *dwags-çog* *Daphne* peper manufactured in Dwag-po. དགས་ཤིང་ *dwags-ñle* the striped woollen wrapper cloth manufactured in Dwag-po.

དང་ I: *dañ* is a peculiarly-used word taking the form and position of a conjunction but really being a postp. or committative case-sign of the meaning "with ག." Thus ལུག་དང་པ་མོ་དང་ཡེ་ is not properly "sheep and she-goats and yak," but "yak with she-goats with sheep."

However, in such enumerations, the rendering "and" is legitimate, as well as in mere couplings, e.g., ལྷ་དང་རྒྱུ་འབྱེག་པ་ shaving the hair and moustache. Acc. to Thon-mi-Sambhota, the father of Tibetan literature, this word has the following five significations:—(1) ཡིག་པ་གྱི་ཕྱོད་གསལ་གྱི་ཕྱོད་པ་ as a conj. for connecting a word with another following it. (2) ཡི་མོར་འབྱེད་པ་ as an analytic term to separate one word from another:—དང་པོ་ལྷ་མོ་གྱི་མིག་དང་ལྷ་མོ་གྱི་རིང་གྱི་དང་ལྷ་མོ་ the *Dwag-po* or the organs of sense are the eye and ear and nose and tongue and the body. (3) ལྷ་མོ་གྱི་ལྷ་མོ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱི་ནི་ because of, on account of, by reason of: ལྷ་མོ་པ་དང་ནད་མིལ་མོ་ because of having taken medicine the disease was cured; མིལ་མོ་ལྷ་མོ་པ་དང་ལྷ་མོ་མོར་འབྱེད་པ་ on account of hearing many religious discourses his perceptive faculty increased; དྭ་མོར་པ་དང་མིང་ཤིལ་མོ་ by seeing smoke he could know (there was) fire. (4) དུམ་བཟོན་པ་མོ་གསལ་གྱི་དྭ་ནི་ when, as soon as, occasion, opportunity: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་པ་དང་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ he proceeded to the country when the constellation *Puṣya* appeared; ཉིམ་མཁུ་ལ་པ་དང་མིལ་མོ་དང་མོ་ as soon as the sun rose on the mountain-pass he performed the religious service. (5) ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་བཟོན་པ་མོ་དྭ་ནི་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ it is used to signify exhortation, advice or entreaty: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ do learn well; རྒྱུ་ལྷ་མོ་དང་ and read loudly (*Situ.*). This last usage, namely, the annexation of *dañ* to the imperative, has become common with certain verbs in the colloq. being then used almost as a sign of the imperative. Thus ལྷ་མོ་དང་ "*toi tang*" look, see! ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ eat food. That "with" is the general signification is evident from many phraseological usages of *dañ*:—in using ལྷ་མོ་དང་ "in equality, on a level," *dañ* connects that word with the consequent, e.g., ལྷ་མོ་དང་ལྷ་མོ་དྭ་ནི་ལྷ་མོ་ he must go with you;

[illegible]

again: ་ལ་ལ་ལ་ལ་ far from the house. In general, however, ་ལ་ or ་ལ་ is the sign of "from." A further employment of ་ལ་ very habitual in the classical treatises is in the manner of a continuative particle at the end of subordinate and co-ordinate sentences; so it is annexed to the verbal participle which concludes the clause, but never in the older works to the root of a verb standing thus; it can often, of course, be rendered by "and" as if it belonged to the following clause, but not always so. One example of this very common usage will here suffice: རྟོ་རྩ་ལྷན་ཉིད་ཉིད་ལ་ལ་ རྟོ་རྩ་ལྷན་ཉིད་ལ་ རྟོ་རྩ་ལྷན་ཉིད་ལ་ རྟོ་རྩ་ལྷན་ཉིད་ལ་ རྟོ་རྩ་ལྷན་ཉིད་ལ་ རྟོ་རྩ་ལྷན་ཉིད་ལ་ thereupon the snake terrifying the householder, two boys together with that man, throwing up cries, escaped. Finally, the one conclusion derivable from the various usages of ་ལ་ is that the word must be always technically regarded as belonging to the words or clause which may precede it and not to any word or clause subsequent; which thus negatives the notion that it is a true conjunction.

55' II: a meadow.

དཔག *dañ-ga* (col. = དཔག *dañ-kha*) ap-
petite; རེད་པ་ལ་པག་པུ་ *my appetite is gone*;
དཔག་པོ་ལ་པག་པུ་ *want of appetite (though wish-
ing to eat, cannot eat)*; དཔག་པོ་ལ་ *dañ-ga*
bae-wa good appetite.

Syn. ལྷོ་ཤེ་ *llo-che*; གྲོག་ཤེ་ *grog-che*; དང་ཁ་པའི་ *dañ-kha bde*; ཁུམ་པའི་ *tahim-med*; རྩ་ཁ་པའི་པ་ *chog-pa med-pa* (*Māon.*).

၃၄၅၂၃၁ သာဓ-သု ဝါဏ-ဝေ or ၃၄၅၂၃၁, to
 receive a command or missive with readi-
 ness, to do a work with earnestness:
 ၃၄၅၂၃၁ ၃၄၅၂၃၁ ၃၄၅၂၃၁ ၃၄၅၂၃၁ သာဓ-သု
 ဝါဏ-ဝေ ၃၄၅၂၃၁ ၃၄၅၂၃၁ ၃၄၅၂၃၁ ၃၄၅၂၃၁
 သာဓ-သု ဝါဏ-ဝေ ၃၄၅၂၃၁ ၃၄၅၂၃၁ ၃၄၅၂၃၁ ၃၄၅၂၃၁

as a work of first importance (i.e., considering it as the first of duties). དང་པོ་མི་མེད་ *dañ-du mi-len* does not accept; does not apprehend.

དང་པོ་ *dañ-po* ལཱ་ཁྱིལ་, ལཱ་ཁྱིལ་, ལཱ་ཁྱིལ་, ལཱ་ཁྱིལ་ 1. the first, earliest, with respect to number, time, rank: དང་པོ་མངལ་གྱིས་ ལཱ་ཁྱིལ་ the first or the earliest Buddha; དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ who spoke (raised) the first rumour? who was it that first got up the rumour? དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ on the very first day; དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ being still in the prime of life; དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ the two first. 2. the first beginning, outset; also signifies aboriginal, fundamental: དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ at the beginning of the day; དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ in the first place, above all, at the very commencement; དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ from the beginning; ལཱ་དང་པོ་ལྟོ་ *lañ dañ-po-pa* a beginner; ལཱ་དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ as long as he is only a beginner; དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ *dañ-po dañ tha-mu* the first and the last; དང་པོ་ལྟོ་ *dañ-pohi rgyu* ལཱ་ལྟོ་ the original or primary cause; དང་པོ་ལྟོ་ *dañ-pohi ggya* preceding word; དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ he knows the meaning from the context. 3. as adv. དང་པོ་ firstly, in the first place; at first; in the beginning; དང་པོ་ལྟོ་ happy from the beginning.

དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ *dañ-pohi dul-cun* a bride (just passed out of virginhood) (*མཆོག་*); དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ a maiden; a girl at puberty.

Syn. ལཱ་དང་པོ་ *lu-mo dar-ma*; ལཱ་དང་པོ་ *kheñg ldan-ma*; ལཱ་དང་པོ་ *lañ-tshu cun-ma* (*མཆོག་*).

དང་པོ་ལྟོ་ *dañ-pohi btog* ལཱ་ལྟོ་ [1. a noble man]S. 2. in Gram. ལཱ་ལྟོ་ the first person.

དང་པོ་ *dañ-wa* མི་, ལཱ་ 1. to be pure; to be clear; gen. as adj. pure, clear;

ལཱ་དང་པོ་ cleaned or sifted rice. 2. sincere, single-hearted, guileless: ལཱ་དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ དང་པོ་ truly sincere towards all creatures; ལཱ་དང་པོ་ a pure, sincere disposition to virtue (S. o.). དང་པོ་ལྟོ་ *dañ-wa riñg* ལཱ་ལྟོ་ devotion, purity of heart. དང་པོ་ལྟོ་ *dañ-wahi gsal-wa* (ལཱ་ལྟོ་ལྟོ་) ལཱ་ལྟོ་, ལཱ་ལྟོ་ to be cheerful; of open countenance; of bright appearance.

དང་པོ་ *dañ-tse* 1. n. of a kind of Chinese satin. 2. in W. a field-terrace (*Jā*).

དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ *dañ-wag ma-as* ལཱ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ do not eat with a doubt; also do not entertain doubt [a suspicious man]S.

དང་པོ་ *dañ-ra* stable for cattle, in C. and W. (*Jā*).

དང་པོ་ *Dañ-la* 1. ལཱ་ལྟོ་ a tank, a pond. 2. acc. to Sch. a tract of land abounding in springs. 3. n. of a long and lofty mountain range in N. E. Tibet, running from long. 90° to long. 96° E. and keeping mainly to the 33rd parallel of latitude. Travellers to Lhasa from the N. E. must cross this range. It is Father Hue's "Tant-la."

དང་པོ་ *duañg* or དང་པོ་ *duañg-pa* 1. abst. glare, lustre: དང་པོ་ལྟོ་ it has no brightness or glitter; དང་པོ་ལྟོ་ very glittering. 2. force of language; also pronunciation (colloq. ལཱ་དང་པོ་); དང་པོ་ལྟོ་ *duañg-po riñg* abst. brightness, lustre, glare, clearness. 3. adj. sparkling, pure, clean, clear: དང་པོ་ལྟོ་ sparkling water; ལཱ་དང་པོ་ unpolluted heart; ལཱ་དང་པོ་ (of the body) perfect health, looking bright; ལཱ་དང་པོ་ a clear sky, fine weather; དང་པོ་ལྟོ་ལྟོ་ n. of a code called "the clear crystal mirror" or directions for the guidance of government officials.

under a solemn oath to defend Buddhism against all infidels.

དམ་བཤམ་བ *dam bhas-pa* a promise made; to make a promise; དམ་ཐུང་བ *dam stung-ba* to keep one's word or vow; དམ་བཤམ་བ་དང་མི་འགལ་བ not to violate one's promise.

དམ་དུམ *dam-dum* 1. = ཐུའུ་ཕ *phran-bu* or ཐུང་ཐུང་ ཁྱུ་ཁྱུ་ small; a little quantity or bit. 2. various (*Sch.*).

དམ་པ་ *dam-pa* བཅས་, དཔམ་, བཅུ་ 1. excellent, superior, the best. 2. steady or firm, tight. 3. holy, sacred; which is the most frequent usage of the word: རྒྱལ་དམ་པ་ ཕྱིན་ཐུང་ a holy lama has come; དམ་པ་ཞིག་མཆོག་ ཏུ་རྩེད་བཞིན་ he is a holy one who has become the very best; དམ་པའི་ཁྱོ་གྲོལ་ *dam-pa's blo-gros* holy intention, pious inclination. 4. seems to be also used as a term resp. for: the deceased, the late, e.g., ལམ་དམ་པ་འདི་ནི་ he my deceased father; ཁྱེད་པའི་དམ་པ་འདི་ནི་ the late teacher himself, etc. 5. also stat. the good, the holy, holiness: དམ་པ་རྣམས་ཀྱི་ of the holy ones.

དམ་པ་རྒྱལ་ *dam-pa rgyal* for རྒྱལ་དམ་པ་རྣམས་ཙན་ བམ་རྒྱལ་

དམ་པ་ཏོག་དག་ *Dam-pa tog-dkar* n. of a Deva-putra; acc. to some Gautama Buddha bore this name in the Gahdan heavens.

དམ་པ་མི་ལུན་ *dam-pa mi-lan* = དམ་པ་མེན་པ་.

དམ་པའི་ཕྱིན་བཞིན་དང་ཐུན་པ་ *dam-pa's grib-hsil-dan* *ldan-pa* ལཱ་ལཱ་ possessed of the grateful shade of sanctity.

དམ་པའི་ཚལ་ *dam-pa's chos* or དམ་ཚལ་ ལྷན་མཆོ་ holy religion, Buddhism: དམ་པའི་ཚལ་དང་རྩ་འཛིན་ འདུན་མཁའིན་ ལྷན་པ་འདུན་པ་ལཱ་ལཱ་ལོད་པ་མིན་ both holy religion and worldly wishes there is none that can accomplish these two together (*Lo. 7*). དམ་པའི་ཚལ་མཁའ་དག་པོ་དེ་མེད་ *lam-pa's chos pad-ma dkar-pa's do* ལྷན་པ་འདུན་པ་ལོ་ལྷན་པ་

n. of one of the well-known scriptures of the *Mahayana* school.

དམ་པའི་གཟུགས་ལུགས་ *dam-pa's gzug-bstan* the image of holiness.

དམ་པ་ *dam-po* རྒྱ་ 1. strict, firm, strong, tight; adv. as in དམ་པར་འཛིན་པ་ to hold firmly, to seize securely. 2. acc. to *Jü*, narrow. དམ་པ་མེན་པ་ *dam-po ma-yin* ཁྱིམ་ཁྱིམ་ not strong-willed; not strict; relaxed; དམ་པར་བྱེད་པ་ *dam-po byed-pa* or རྒྱུ་འཛིན་པ་ རྒྱ་གྲོལ་བཞིན་ making firm, tight, or strict.

དམ་པུར་ *dam-byar* 1. = ལུགས་ལྟེན་ custom, usage, official practice: མ་ལམ་ལོན་གནད་དམ་པུར་ འད་ཀྱི་ the customary allowances of the new year, etc. (*Rtsii*). 2. the affixing a seal; also a letter to which a seal has been fixed.

དམ་ཚིག་ *dam-tshig* word of honour, a sacred or solemn vow; words or engagement made solemnly; དམ་ཚིག་ནི་ *dam-tshig* མིན་པོ་ promise solemnly undertaken.

དམ་ཐུག་ *dam-rdag* or དམ་ཚིག་ལྟེན་ཐུག་ *dam-tshig-gi rdag* objects or articles of religious utility which one carries about; for instance, the bell and the dorje are the དམ་ཐུག་ of a Tantrik lama or a Buddhist exorcist which he always carries with him: རྒྱལ་ཐུག་མ་ལག་དམ་ཐུག་ལས་འདི་ཐུག་པ་འད་ ལཱ་ལཱ་ལ་ལ་ because he consulted the holy opinion of the *naïjorma* (female ascetic of the Tantrik school); her desideratum (དམ་ཐུག་) which was beer was kept concealed (*A. 61*).

འདམ་ཐུག་མ་ལ *Hdam-bug's talal* n. of a place beyond Suvarṇa-bhūmi (ancient Pegu); it is located: ལྷ་མོ་མེད་ཏུ་འགན་མ་ལག་ཏུ་གཞིན་ཞིང་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ soon after crossing the ocean to the west of the groves of Suvarṇa-bhūmi (*A. 80*).

དམ་ཐུག་ཐོང་ *Dam-rug rdson* described as being a district in Tibet (*Rtsii*).

དམ་སྒེ *dam-sri* a species of gnome mentioned in *Itih.* as causing plague and cattle-disease.

53 *dahu* a kind of fever (typhoid): རུ་ཤུ་མེད་པ་ལུ་ being laid up with typhoid fever. རུ་ཤུ་མེད་པ་ *dahu bu-tsha* = 53 ཤུ་མེད་པ་ *dahbu bu-tsha* an orphan boy, orphan.

དར I: *dar* རྒྱུ་མེད་, རྒྱུ་མེད་ silk; also a flag: རྒྱུ་མེད་ lit. meeting-scarf, is resp. for རྒྱུ་མེད་ silk-scarf presented on meeting; presentation scarf; རྒྱུ་མེད་ Chinese or Indian silk; རྒྱུ་མེད་ white or plain silk scarf; རྒྱུ་མེད་ silk stuff or dress. རྒྱུ་མེད་ *hphyar-dar* a hoisted flag; རྒྱུ་མེད་ a small flag; རྒྱུ་མེད་ *mdun-dar* a silken strip attached to the top of a lance. རྒྱུ་མེད་ *dar-ghud* རྒྱུ་མེད་ silk-thread: རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ without dress; naked like a silk thread (stark-naked). རྒྱུ་མེད་ *dar-khra* རྒྱུ་མེད་ painted or coloured satin; satin with figures on it; རྒྱུ་མེད་ *dar-phon* a coarse kind of silk; རྒྱུ་མེད་ *dar-khru* small square or triangular flag (made originally of silk); རྒྱུ་མེད་ *dar-gyi bla-bla* རྒྱུ་མེད་ silk-lace or fringes: རྒྱུ་མེད་ *dar-gyi bla-bla mañ-po* *btags-pa* རྒྱུ་མེད་ decorated with a large number of silk fringes, lace, &c. རྒྱུ་མེད་ *dar-zab* རྒྱུ་མེད་ the finest satin, silk-stuff; embroidered silk *kinob*; རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ (རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་) རྒྱུ་མེད་ the finest satin: རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ (རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་) རྒྱུ་མེད་ let Chandra-garbla sit on the satin-robe spread out. རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ a large present consisting of the finest embroidered satin, etc. (*Btsii.*). རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ *dar ri-mo-can* རྒྱུ་མེད་ figured satin imported from China.

དར་མེད་ *dar-la* རྒྱུ་མེད་, (རྒྱུ་མེད་) རྒྱུ་མེད་ a kind of satin cloth used for protection against frost]S.

དར་གྱི་མེད་ *dar-gyi hbu* or རྒྱུ་མེད་ *dar-gyi rin-bu* རྒྱུ་མེད་ silk-worm.

Syn. རྒྱུ་མེད་ *ghud-pahi hbu*; རྒྱུ་མེད་ *dar-gyi hbu* (*Btsii.*).

དར་ལོག་ *dar-loog* a flag-staff about 10 or 12 feet high (with inscribed flag) fixed on house-tops, piles of stone, or on votive cairns.

Syn. རྒྱུ་མེད་ *dar-po che*.

དར་ལོག་པ་ *dar-btags-pa* to bind silk scarves to the neck or throw them on the necks of parties to be blessed.

དར་ལོག་པ་ *dar-thogs-pa* one with a scarf in his hand; རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ the general (when given command of an army) being presented with a silk scarf as a token of office (*D.R.*).

དར་ལོག་པ་, *dar bthag-mkhan* silk-weaver; རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ daughter of a silk-weaver.

དར་མེད་ *dar-bu* a kind of red cloth made of either coarse silk or cotton, manufactured in Amdo (*S. kar.* 174).

དར་མེད་ *dar-bub* a whole piece of silk-stuff rolled together.

དར་ལོག་པ་ *dar-dpyaks* or རྒྱུ་མེད་ *daryug* རྒྱུ་མེད་ a narrow ribbon-like piece of silk, a kind of silken ornament. 2. the silk scarves or coloured cotton cloth attached to a flag-staff (*Btsii.*).

Syn. རྒྱུ་མེད་ *dar-bu*; རྒྱུ་མེད་ *dar-chuñ* (*Jā.*).

དར II: ice, not glacial ice, but that on ponds, streams and lakes; རྒྱུ་མེད་ *dar-chags* ice formation, ice in formation: རྒྱུ་མེད་ རྒྱུ་མེད་ an incrustation of ice has formed on the lake. རྒྱུ་མེད་ *dar-zam* ice-bridge.

२५ III : **यौवन** youth; **यस्य** or **यस्य** यस्य **यस्य** यस्य; **युवा** youth; youthful age; also = **युवा युवा** *gyas-phran*. **यस्य** *dar-phye* or **यस्य** *dar-yol* **जायते**, **नवयौवन** one past his youth, i.e., after the middle age, i.e., from the 49th to the 60th year in man.

यस्य *dar-gcig* = **युव** *gyu* or **यस्य** *gyu* a little while, a moment; **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* after a while; adverbially: for a little while, for a moment, directly, instantly, in a moment; **यस्य** *dar-tsam* about a moment.

यस्य *dar-ica* vb. 1. to be diffused, grown up; to spread, spreading; **यस्य** *dar-ica* to gain much ground, to increase exceedingly; **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* to extend, enlarge; **यस्य** *gyu* spreading and decaying; increase and decrease; **यस्य** *gyu* a growing place or country. 2. = **यस्य** (Beng.) **चोस** sbst. whey; milk from which butter has been churned out; **यस्य** *gyu* wine made of fermented whey.

Syn. **चु** *chu-gkyā*; **चाब** *chab-gkyā* (*ghān*).

यस्य *dar bab-ma* = **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* a maiden; a damsel.

यस्य *dar-bab* = **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* youthful.

यस्य *dar-gyas* *glā* n. of a Buddhist monastery in Upper Tibet. *Jā.* mentions this also as another n. for *Dar-jeeling*.

यस्य *dar-ga* the walnut-tree.

यस्य *dar-dir* **बिबबिबबिब** humming or buzzing; wailing, lamenting (*Jā.*).

यस्य *dar-rdo* = **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu*, **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* a stone on which any steel implement is sharpened; grinding stone.

† **यस्य** *dar-dhi*, v. **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* (*ghān*).

यस्य *dar-po* an adult.

यस्य *dar-po che*, v. **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* large flag fastened to a flag-staff: **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* and that ship quivered like as a flag when moved by the wind (*A. 16*).

यस्य *Dar-ma* n. of a district in the province of *Hphan-yul*, with a small fort (*Rtsii*).

यस्य *Dar-ma* II: **यस्य**, **यस्य**, **यस्य**, also **यस्य**, middle age (in man or woman) after the 40th year.

यस्य *dar-mahi* **यस्य** *gyu* the strength of full-grown man, that of an adult.

यस्य *dar-mahi* **यस्य** *gyu* the body of a bull; youthful body (like that of growing bull).

यस्य *Dar-ma rin-chen* also called **यस्य** *gyu* the disciple and successor of *Tsong-khapa*; **यस्य** *Dar-ma* **यस्य** *gyu* n. of a disciple of *Tsong-khapa* (*Loā. १ 11*).

यस्य *Dar-mo* an abbreviated n. of a Tibetan physician called **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu*; his work on medicine is still extant in Tibet.

यस्य *dar-gma-pa* raw-silk (*Schr.*).

यस्य *dar-gman* = **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* alum.

यस्य *dar-tsam* = **यस्य** *gyu* or **यस्य** *gyu* or **यस्य** *gyu* a moment; very short time.

यस्य *dar-tsa-g* = **यस्य** *gyu* cloth used for sifting and filtering: **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* **यस्य** *gyu* sifted wheat is like barley (in price) (*Rtsii*).

यस्य *Dar-rtsa-gdo* *Darohendo*, otherwise *Ta-chien-lu*, situated in the south-easternmost corner of Tibet and practically out of all Tibetan jurisdiction. It is the transport place from whence brick tea is brought into Tibet.

३८ भिर्लभयति कथम् अत्रुत्तु अत्रुत्तु दमयिर्लभः अत्रुत्तु
 भिर्लभयति दमयति generally, not being born in
 any of the eight states of restless existence,
 one who finds rest by religious practice
 is said to be *Dal-ica* (*Sāṃh.*). दमयिर्लभः
 the eight states in which living beings
 are at ease and happy as being possessed
 of many blessings; they are: (1) दमयिर्लभः
 a religious person; (2) दमयिर्लभः one who is
 fully developed both physically and men-
 tally; (3) दमयिर्लभः not a heretic, i.e., one
 who is a Buddhist; (4) as a दमयिर्लभः or god;
 (5) as a दमयिर्लभः *tha-mu gin* or *Asara* an
 antagonist of the gods; (6) an enlightened
 man (i.e., not a savage or wildman); (7)
 and (8) those not born in space or in
 any animated nature outside humanity.
 These are also called भिर्लभयति. The
 following are भिर्लभयति *mi-khlo-ma bygyad*
 चलावयति, i.e., the states in which liv-
 ing beings have no ease or rest who suffer
 from continual work, and are therefore
 called restless ones or भिर्लभयति:—(1) दमयिर्लभः
 नरकोपयति hell-beings; (2) भिर्लभयति
 those born in the form of pretas; (3) दमयिर्लभः
 निर्य्युपयति those in the animal kingdom
 (humanity excluded); (4) दमयिर्लभः
 जलपरीपयति wild tribes living in the border
 countries, i.e., outside the pale of civili-
 zation; (5) दमयिर्लभः *khlo-kho* कोच, or यवन
 lit. one of indistinct speech, i.e., Moslems;
 (6) दमयिर्लभः दीर्घायुदेवकोपयति the gods who
 on account of desire to live long are born
 in spheres of the heavens where there
 is no opportunity of entering the state of
Nirvāṇa; (7) दमयिर्लभः दमयिर्लभः those
 who are defective in their internal or
 external organs; (8) दमयिर्लभः निर्यादयति those
 who are heretics or infidels, i.e., not Bud-
 dhists. In Sanskrit and Pali works we find
 चित्तोत्पादविराजिता indifference with respect
 to the purification of heart, instead of (5).

दमयिर्लभः *dal-wahi tha-ldun-mu* रोहिणी-
 नक्षत्र the lunar mansion in which there are
 five star-gods, a constellation appearing in
 the shape of a chariot.

Syn. दमयिर्लभः *bi-rji*; दमयिर्लभः *skar-ma gnar-*
ma (*Mon.*).

दमयिर्लभः *dal-war dyah-ica* to like doing
 things slowly, not rashly.

दमयिर्लभः *dal-bu*=दमयिर्लभः *dal-ka* मन्द slow: दमयिर्लभः
 दमयिर्लभः मन्दगतिनी she who moves slowly.
 दमयिर्लभः=दमयिर्लभः slowly; gently.

दमयिर्लभः *Dal-bon* a sect of the Bon: दमयिर्लभः
 दमयिर्लभः दमयिर्लभः दमयिर्लभः the Dal-Bon
 came from the soft regions where the
 lambs dwell (*D.R.*).

दमयिर्लभः *dal-hlab gnun-bahi* the four
 great rivers which have issued from the
 glaciers are:—(1) सिन्धु the Indus; (2) गङ्गा
 the Ganges; (3) पक्षु पक्षु the Pakshu;
 acc. to some authors, the Yamunā; (4) सिन्धु
 सिन्धु the Oxus; acc. to some authors the
 Brahmaputra: दमयिर्लभः दमयिर्लभः दमयिर्लभः
 दमयिर्लभः दमयिर्लभः दमयिर्लभः (*Fig. k. 28*) may your
 letters also be like the flowing streams of
 the four *Mandakini* rivers.

दमयिर्लभः *dal-hbyor* an abbr. of दमयिर्लभः
 and दमयिर्लभः; and when these eighteen
 conditions are complete in a *Sattra*, i.e.,
 in an animate being, it becomes a human
 being: दमयिर्लभः दमयिर्लभः दमयिर्लभः दमयिर्लभः I having
 obtained the noble body of a *dal-hbyor*
 man (*A. 3*). दमयिर्लभः दमयिर्लभः दमयिर्लभः *dal-hbyor*
ṛṇed-par dhak-ica humanity, i.e., the state
 in which the eighteen blessings are with
 difficulty acquired.

दमयिर्लभः *dal hbyin-mu* नचदा 1. n. of a
 festival. [2. night, giving relaxation or
 rest] 8.

दमयिर्लभः *dal-mu*=दमयिर्लभः a nautch-girl
 or dancing-woman (*Mon.*).

འཇམ་ *dal-mo* quiet, calm; also the chine, loin (*Jā.*).

འཇམ་ *dal-mo* = ལ་ལ་ slowly: རྒྱ་རང་འཇམ་མེད་ you walk slowly, proceed slowly. འཇམ་ལྷུང་ལོ་འཇམ་གྱི་འཇམ་ *dal-myur mtho-dmun-gyi hyros* slow and quick, upward or downward movement (*B. ch.*).

འཇམ་པོ་ *dal-btsod* འཇམ་པོ་ 1. one selling articles at his own residence, who has not to move here and there for their disposal; པོ་ *btsod* is pl. of པོ་ *btsod*. 2. in *W.* the people of ཡང་འཇམ་པོ་ལྷུང་ are not seldom forced by their rulers to take goods from them at fixed prices. When this is done underlings appear before the tents or houses with a quantity of goods (which nobody else will buy) and throwing them down tell the owner of the house or tent that he now owes so much to the Government for things received. This is called འཇམ་པོ་ orthogr. of ལ་ not certain, but it appears to mean to spread, distribute—to spread trade by force.

འཇམ་པོ་ *dal-btsod* = འཇམ་པོ་ or འཇམ་པོ་ མཇམ་པོ་ flowing in a low stream. འཇམ་པོ་ལྷུང་ *dal-btsod na-rgyal* མཇམ་པོ་ the pride of Mandhara; the pride that I am more happy than another person; འཇམ་པོ་ལྷུང་ལྷུང་ *dal-btsod mtho-dmun* མཇམ་པོ་ the lover of Mandodari, Ravana; འཇམ་པོ་ལྷུང་ལྷུང་ *dal-btsod gnas-bzang* the superb mansion of heaven.

འཇམ་པོ་ *dal-yong* = འཇམ་པོ་ འཇམ་པོ་ a pestilence of the worst kind, with the following symptoms:—འཇམ་པོ་ *guer-lhun*; འཇམ་པོ་ *khrog-nag*; འཇམ་པོ་ *dag-hygel*; འཇམ་པོ་ *cog-hygel*; འཇམ་པོ་ *mkhris-rim*; འཇམ་པོ་ *myo-rim*, etc. (*Smun.* 119).

ཐེང་ *di num.* fig. 41.

ཐེང་ *di-ki* in mysticism = an assemblage; all or some brought in together (*K. y. q. 215*).

ཐེང་ *di-mur* a certain worm or insect (*Sch.*).

ཐེང་ཐེང་ *di-ri-ri* the howling noise of the wind, the rattle of thunder; also buzz, murmur, hum, low confused noise as of crowds, of number of praying people, of wailing prisoners, of birds on the wing. (*Gl., Ja.*).

ཐེང་ *di-hi* = འཇམ་པོ་ drunk (mystic) (*K. y. q. 215*).

ཐེང་ *dig* in ཐེང་ལ་ or ཐེང་ལ་, v. ཐེང་ལ་.

ཐེང་ལ་ *dig-gnan* ཐེང་ལ་ a pigeon.

Syn. ཐེང་ལ་ *phuy-ron*; ཐེང་ལ་ *ca-ro* *egrog*; ཐེང་ལ་ཐེང་ལ་ *hyphrul-ucchi miy-gan* (*Mon.*).

ཐེང་ལ་ *dig-pa* ཐེང་ལ་ 1. to stammer, also ཐེང་ལ་ a stammerer: ཐེང་ལ་ཐེང་ལ་ ཐེང་ལ་ he at the time of speaking stammers (*Ya-sul*, 35); cf. ཐེང་ལ་ *bdig-pa*. 2. staggering, intoxicated (*Jā.*).

ཐེང་ *diñ* for ཐེང་མ་ *diñ-mā*.

ཐེང་ཐེང་ *diñ-khri* a descendant of *Gñuh-khri btsan-po*, the first historical king of Tibet (*J. Zuh.*).

ཐེང་ཐེང་ *diñ-diñ* the sound of the drum; acc. to *Schr.* ཐེང་ཐེང་ཐེང་ = laughing aloud (*Tā.* 158-4).

ཐེང་ཐེང་ *diñ-phon* n. of a superior kind of Chinese satin embroidered and worked with needle: ཐེང་ཐེང་ཐེང་ཐེང་ཐེང་ཐེང་ the canopy or ceiling made only of *Diñ-phon* satin is better (*Fig.*). Also ཐེང་ཐེང་ *diñ-gus* id. (*S. kar.* 179).

ཐེང་ཐེང་ *diñ-hur* ཐེང་ཐེང་ a sound, noise.

ཐེང་ཐེང་ *Diñ-ri* n. of an extensive table-land situated N. E. of the confines of Nepal

antidote against poison, *Muispermum cordifolium*.

དུག་འཛིན་པ་ཐུག་ dug hjoṃs-tan ཐུག་ the golden eagle which Viṣṇu is said to ride.

དུག་གཏིག་ dug-gñen an antidote to poison.

དུག་ཏི་ dug-ti in Tsang: so, thus, in this manner=དུག་ཏི་ (Jā).

དུག་པ་ dug-pa or དུག་པོ་ old coat or garment patched up and mended (*Mon.*). Acc. to Jā. coat, garment, dress.

དུག་འཛིན་ dag-hphrog བྱི་པ་པ་ poison-repelling, antidote against poison, n. of a species of tree, *Aristolochia Indica*.

དུག་པ་ dug-pa = མཛེན་པ་ མཛེན་པ་.

དུག་མོ་ dug-mo མུ་མོ་ or དུག་མོ་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ medicinal fruit akin to *Koraya*: ལུ་ལུ་ལུ་ དུག་མོ་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ *Karaya* or *Dugma*-མུ་མོ་ stops 'dysentery and cures biliousness.

Syn. མུ་མོ་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ མུ་མོ་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ *ri-yi-phreñ*; མུ་མོ་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ *behu-can*; མུ་མོ་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ *ciñ-kye*.

དུག་མོ་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ dug-mo མུ་མོ་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ མུ་མོ་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ described as མུ་མོ་ཕ་ལི་ཕ་ལི་ *nas hbras-bzan* fine-fruited barley.

དུག་ཏ་ dug-rta (ཐོང་ལུག་) a species of aconite.

དུག་འཛིན་པ་ dug rab-hjoṃs 1. ལུ་ལུ་, བྱི་པ་པ་ the lotus; that which destroys the effect of poison. 2. བྱི་པ་པ་ the poison-destroying, the tree *Mimosa sirissa*.

དུག་ལྷ་མོ་ dug rha-can བྱི་པ་པ་ hornet or insect having a poison-sting.

དུག་ལོ་ dug-lo 1. poisonous leaf. 2. བྱི་པ་པ་ the banyan tree; *Ficus religiosa*. དུག་ལོ་ བྱི་པ་པ་ *Dug-lo hjoṃs-paṃ mdo* n. of a Bon religious work called 'the tree of poisonous leaves.'

དུག་ལོ་ dug-pog poisonous paper, or daphne bark paper of Tibet arsenicated to prevent its being eaten up by moth.

དུག་ལོ་ dug-sel 1. བྱི་པ་པ་ that which neutralizes the effect of poison; an epithet of Mahādeva. 2. n. of a medical author of ancient India. 3. ལུ་ལུ་ the fruit of *Bambic myrobalan*.

དུག་ལོ་ལོ་ dug-ha-lā ha-lu བྱི་པ་པ་, བྱི་པ་པ་, a deadly poisonous drug.

དུག་ལོ་ I: dug inflammation; in medical works of Tibet are named two kinds of དུག་ལོ་, viz.:—ལུ་ལུ་ལུ་ inflammation from cold, and ལུ་ལུ་ལུ་ inflammation from heat.

དུག་ལོ་ II: 1. gentle warmth; acc. to *Schtr.* heat: ལུ་ལུ་ལུ་ by the heat of fever; ལུ་ལུ་ལུ་ warmth from heated stone; ལུ་ལུ་ལུ་ warmth from the fresh dung of animals; ལུ་ལུ་ལུ་ parched corn before it has lost its warmth. 2. revenge, grudge, rancour (Jā).

དུག་ལོ་ dug-pa vb. 1. to make warm, to warm. 2. to light, to kindle (Jā).

དུ་ duḥ ལུ་, ལུ་, ལུ་, ལུ་ any shell, the conch-shell (used as a vessel for offerings; or, when perforated at one end, for blowing as a horn); a horn, trumpet (to call the monks of a monastery to a service); ལུ་ལུ་ལུ་ to blow a shell; ལུ་ལུ་ལུ་ trumpet used in courts of justice; ལུ་ལུ་ལུ་ church-trumpet, trumpet used in religious services; ལུ་ལུ་ལུ་ war-trumpet; ལུ་ལུ་ལུ་ hunting bugle; ལུ་ལུ་ལུ་ a trumpet made of a hollow thigh-bone; ལུ་ལུ་ལུ་ a copper trumpet; ལུ་ལུ་ལུ་ a brass tube about eight feet long used as a trumpet; ལུ་ལུ་ལུ་ a similar instrument but shorter and smaller in size; ལུ་ལུ་ལུ་ a horn trumpet; ལུ་ལུ་ལུ་ *duḥ-gi-tshoge* a series of

555 *Duñ-can-ma* འགྲོ་བའི་མ་ཤི་ལོ་ n. of a Khadoma sprite.

555 *duñ-duñ* འགྲོ་བའི་ཐུག་པ་ 1. with 355 = to yearn: འགྲོ་བའི་ཐུག་པ་ རྒྱུ་ རྒྱུ་ རྒྱུ་ རྒྱུ་ even if you starve, do not yearn after a thing; འགྲོ་བའི་ཐུག་པ་ རྒྱུ་ རྒྱུ་ རྒྱུ་ རྒྱུ་ he yearns for his relations. 2. staggering, reeling, loitering, wavering (*Sch.*).

555 *duñ-pan* འགྲོ་བའི་པཎ་ a Chinese word Tibetanized = a washing bowl, basin.

555 *duñ-phyur* འགྲོ་བའི་ཕུལ་ རྒྱུ་, རྒྱུ་, རྒྱུ་ acc. to *Sch.* and *Ja.* 100 millions.

555 *Duñ-luñ* འགྲོ་བའི་ལུ་ n. of a sacred place in Tibet (*Deb. 43*): འགྲོ་བའི་ལུ་ འགྲོ་བའི་ལུ་ འགྲོ་བའི་ལུ་ at Dunlung he heard the voice of a *Dakini*.

555 *Duñ-lo jon-pahi mdo* n. of a Bon religious work (*B. Nam.*).

555 *duñ-seng* འགྲོ་བའི་སེམས་ lit. white heart, sincerity, candidness: འགྲོ་བའི་སེམས་ འགྲོ་བའི་སེམས་ འགྲོ་བའི་སེམས་ འགྲོ་བའི་སེམས་ (Fig. k. 88) I shall again and again sincerely hold intercourse with you on appropriate subjects so as not to be discarded.

555 *duñs-pa* འགྲོ་བའི་པ་ a secondary form of འགྲོ་བའི་པ་ love, འགྲོ་བའི་པ་ འགྲོ་བའི་པ་ འགྲོ་བའི་པ་ some faith and love having grown. འགྲོ་བའི་པ་ = འགྲོ་བའི་པ་ loving, affectionate.

555 I: *dud-pa* 1. = འགྲོ་བའི་པ་ adj. humble, sbet. mildness, humility, also respect, homage. 2. vb. to lie, to knit, v. འགྲོ་བའི་པ་. 3. pf. of འགྲོ་བའི་པ་ to stoop, bend, to bow down.

555 *dud-bgro* འགྲོ་བའི་བློ་ བཟུང་ that which walks bending; opposite to man who walks upright; a quadruped, beast, and sometimes used as a general name for all animals except man. *Dudo* are of two

kinds:—(1) འགྲོ་བའི་པ་ those that live hidden, such as in the sea, underground, &c. 2. འགྲོ་བའི་པ་ those that live scattered in the abodes of men and gods. འགྲོ་བའི་པ་ འགྲོ་བའི་པ་ it is said that there are *Dudo* also in hell and in the region of the *Preta* (ghosts) (*K. d. 2*).

555 II: (འགྲོ་བའི་པ་) འགྲོ་བའི་པ་ 1. smoke. 2. འགྲོ་བའི་པ་ soot mixed with butter which is applied to the eye-lashes in the East. 555 *dud-khu* acc. to *Sch.*: (1) having the colour of smoke. (2) a family; household, as smoke-emitters. (3) chimney; 555 *dud-grañs* number of houses counted by the smoke coming out from each: འགྲོ་བའི་པ་ འགྲོ་བའི་པ་ the number of households or families of *Ū* and *Tsang* under the *Khri-bśkor* rule. (Fig.). 555 *dud-pa* འགྲོ་བའི་པ་ the smoke preceding the flames; 555 *dud-bal* soot; 555 *dud-rtai* id.

555 *dud-gmay* 1. fight or dispute among householders. 2. soldiers recruited from among villagers.

555 *dud-tshuñ* = འགྲོ་བའི་པ་ a family, a household; 555 *dud-bśho* = འགྲོ་བའི་པ་ a village, hamlet; 555 འགྲོ་བའི་པ་ འགྲོ་བའི་པ་ twelve villages or hamlets.

555 *dun-pa* (for འགྲོ་བའི་པ་) great diligence, assiduity; འགྲོ་བའི་པ་ very diligent; in *W.* (cf. འགྲོ་བའི་པ་ and འགྲོ་བའི་པ་).

555 *dub-pa* འགྲོ་བའི་པ་ or འགྲོ་བའི་པ་ vb., pf. འགྲོ་བའི་པ་ to be fatigued, to be tired; འགྲོ་བའི་པ་ འགྲོ་བའི་པ་ have you not become fatigued in mind and body (*A. 23*); adj. tired, fatigued; also འགྲོ་བའི་པ་; sbet. fatigue; འགྲོ་བའི་པ་ untired ones; འགྲོ་བའི་པ་ འགྲོ་བའི་པ་ being fatigued: འགྲོ་བའི་པ་ འགྲོ་བའི་པ་ he is tired in body, speech, and mind.

དུ་རྩམ *dur-rgnam* or དུ་རྩམ *coffin*.

དུ་རྩམ *dur-rdo* stones piled over one's grave or place of cremation.

དུ་རྩམ *dur-spyan* lit. "grave-wolf"; perhaps a species of hyena that digs out dead bodies to devour them.

† དུ་འ *dur-wa* 1. to hurry, hasten; དུ་རྩམ་པ་ལ་ to run towards a place or object; in colloq. to hasten to: ལམ་དུ་འ to hasten to dinner; ལམ་ལ་དུ་འ to hasten to work; cf. ལམ་དུ་འ. 2. དུ་འ, རལ་མ་ a kind of grass with syn. རྩམ་པ་རྩམ་པ་ *nag-pa sloñ-lhan*; རྩམ་པ་རྩམ་པ་ *gum rpoñ-skyes*; རྩམ་པ་ *skyes-lhan*; ལམ་ལམ་ *mlah-yas*; རྩམ་པ་ *tsheg bygya-wa*; ལམ་ལམ་ *ka-yi hlab*; རྩམ་པ་ *ljan-wer can*; རྩམ་པ་ *tshe-hphel-rdas* (*Mon.*).

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-wa dkar-po* 1. མཚོ་ལྷོ་ལྷོ་ the blue or white flowering *durwa*; *Panicum duetylon*. 2. མཚོ་ལྷོ་ལྷོ་, རྩམ་པ་ other white species of *durwa*.

Syn. རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ *bcston-hyus bygya-wa*; རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ *ghañ-spu skyes*; རྩམ་པ་ *byn-yi miig*.

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-was behi* a scorpion.

Syn. རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ *adig-pa rpa-can* (*Mon.*).

དུ་འཕྲུལ་པ་ *Dur-bon* (lit. the Bon of the cemeteries) one of the earlier sects of Bon-pa which originating in Shang-Shung and Brutaba at last spread into the Tibetan central provinces during the reign of king རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ the son of རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ *spri-khri btsan-po*; Loñam his minister under the instigation of the Dur-bon priests assassinated the king with a sword, whence he was called by the historians of Tibet རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ the sword-assassinated king. (*J. Zast.*).

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-bya* ལྷོ་ 1. also དུ་འཕྲུལ་པ་ Brahmany kite with white back (*Mon.*). 2. acc. to *Sch.* a paring-cze, a hoe.

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-byid*, (མཚོ་) རྩམ་པ་, ལྷོ་ 1. the castor-oil plant, *Ricinus communis*. དུ་འཕྲུལ་པ་ རྩམ་པ་ ལྷོ་ the root of *dur-byid* ejects all diseases arising from heat or cold. 2. (acc. to *Vai. sh.*) རྩམ་པ་ *Ipomoea turpethum* [a plant of valuable purgative properties, commonly called Tōri, and distinguished into two species, white and black (*Convolvulus turpethum*)]*S.*

Syn. རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ *mdul-hjoms*; རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ *tsheñ-gsum*; དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-byed-ma*; ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *phur-ma gsum-pa*; རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ *kun-rje-hbyun*; ལྷོ་ལྷོ་ *rdul-can*; རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ *to-mu gsum-pa*; ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *dum-bu gsum-pa* (*Mon.*).

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-byed* རྩམ་པ་, རྩམ་པ་, རྩམ་པ་ the plant *Croton polyandrum*.

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-byan* an inscription placed on a tomb.

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-tshun*, དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-tshod* food offered to the dead (*Ca.*).

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-mtshed* a place for burying dead bodies (*Sch.*).

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-gu* = རྩམ་པ་ out side, beyond, foreign (mystic) (*K. g. p. 26*).

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dur-lon* (lit. that takes away from the cemetery) a sort of vampire.

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dul* is perf. root of the trs. vb. རྩམ་པ་ *hul-wa* to tame, *q. v.*

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dul-gnas* or རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ place of conversion or of one's discipline.

དུ་འཕྲུལ་པ་ *dul* discipline; རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ [good discipline]*S.*

དུ་འཕྲུལ་པ་ *du-l-wa-pa* རྩམ་པ་ a tamer, discipliner. རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ རྩམ་པ་ one of the early Buddhist sages and authors of India.

དུ་འཕྲུལ་པ་ *du-l-wa* *bdzin* = རྩམ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ obedient, holding to discipline; one who observes the rules of *Vinaya* (*Mon.*).

5

done produces one hundred thousand merits; they are: the 8th lunar day of the month of *Voicakha* when Gautama Buddha renounced the world; the 15th or full moon of the same month when he was conceived; the day when he became a Buddha; the day he entered *Nirvāṇa*; the day of his preaching the *Dharma*; the day when he descended from among the gods. དུས་ཅན་བཞི་ *duṣ-chen bshi* or དུས་ཅན་ཆེན་མོ་ the great periods of time or *Tuga*.

དུས་མཚན་ *duṣ-mchod* འཁོར་ཆོས་, མཆོད་ཆོས་ religious services observed at certain prescribed periods [a priest for performing a sacrifice]S.

དུས་ཀྱི་ *duṣ-ston* or དུས་ཀྱི་འཕུལ་ a festival (*ñion*). དུས་ཀྱི་ལྔ་ the nine festivals observed by Buddhists:--དུས་ཀྱི་ཅན་པོ་ *duṣ-ston chen-po* རྒྱུ་ཆེན་པོ་ great festival; འདྲམ་ཀྱི་ རྒྱུ་ཆེན་པོ་ birth festival; རལ་བྱ་འབྱེག་པའི་དུས་ཀྱི་སྟོང་ལ་ the festival of cutting the hair; འཛམ་གྱི་ཕྱི་དུས་ཀྱི་ རྒྱུ་ཆེན་པོ་འཕུལ་ festival of forming the crest; མཚུ་པའི་དུས་ཀྱི་ festival at the fifth year of child; མ་ཆུག་གི་དུས་ཀྱི་ the sixth year festival; འཛམ་གྱི་ལུང་གི་དུས་ཀྱི་ the monastic or *vihāra* festival; དུས་ཀྱི་འཕུལ་ཆེན་པོ་ festive rejoicing. དུས་ཀྱི་ཕྱི་དུས་ *duṣ-ston byed-pa* to keep a festival.

དུས་བཟུལ་ *duṣ blah-pa* to fix time (for meeting, etc.). དུས་བཟུལ་མེད་ *duṣ blah-mey* རྩ་མེད་འཕྲོད་ཆུང་མ་ a passionate woman (*ñion*).

དུས་མཚན་རྒྱུ་ *'duṣ-mthahi rluṅ* = བཟུལ་པ་འཕེག་པའི་རྒྱུ་ the wind that will destroy the world.

དུས་དང་འཛིན་པ་ལ་མཚན་ཀྱི་ལ་ རྒྱུ་ཆེན་པོ་ one of the 20 stages a monk of the *Craraka* school reaches [delivered at a wrong time]S.

དུས་དུས་ལ་ *duṣ-duṣ-su* at times, occasionally.

དུས་འདུག་ *duṣ-hdug* རྩ་མེད་, རྩ་མེད་ཀྱི་; past time, past tense; time elapsed.

དུས་ཅན་ *Duṣ-chen* རྩ་མེད་ n. of one of the 16 *stha-ira* or འཕྲམ་བཟུང་; also: goddesses; sandal-wood.

དུས་ཅན་མ་ *duṣ-chen-ma* a woman in menstruation (*ñion*).

དུས་ན་དཔལ་པ་ལ་ལྷ་མོ་འི་ *Duṣ-na dgaḥ-sen shes dya-wahi ri* a mountain in the fabulous continent of Uttara Kuru (*K. d. v. 315*).

དུས་རྒྱུ་ལ་ལྷ་ *duṣ rnam-pa kun* all times; with ལ་, as adv. always, at all times (*ñion*).

དུས་བབས་ *duṣ-babṣ* appointed time; the natural course of events.

དུས་ཤྭར་ *duṣ-ghyor* མཁྱེན་, བཟུལ་ [the particular time in which a man is born]S. དུས་ཤྭར་པ་ *duṣ-ghyor-pa* an astrologer. དུས་ཤྭར་ཕྱི་དུས་ *duṣ-ghyor byed-pa* རྩ་མེད་ [the hour in which a man is born]S. དུས་ཤྭར་པ་ལ་ *duṣ-ghyor-pa* མཁྱེན་ junction of periods, time, &c. [the particular sign of the zodiac under which a man is born]S.

དུས་མཚན་ལ་ལྷ་མོ་འི་པ་ *duṣ-ma-yin-par sa-wa* རྩ་མེད་ རྩ་མེད་ taking food untimely, i.e., not at the fixed or prescribed time or hour; དུས་མཚན་ལ་ལྷ་མོ་འི་པ་ *duṣ-min ṣes-pa* རྩ་མེད་ one who knows the fixed times or seasons; a cook; an astrologer.

དུས་མེད་ *duṣ-mey* རྩ་མེད་ lately said to = universal conflagration at the end of time.

དུས་ཤྭར་ལ་ *duṣ-tshigs* རྩ་མེད་ season. དུས་ཤྭར་ལ་ ལྷ་མོ་འི་པ་ *duṣ-tshigs* རྩ་མེད་ the jolmo bird (*ñion*). དུས་ཤྭར་ལ་ ལྷ་མོ་འི་པ་ *duṣ-tshigs gar-wa* = དུས་ཤྭར་ལ་ change of time, season; also fresh provision, produce of the year, etc.

དུས་ཤྭར་ *duṣ-tshod* 1. a division of time equal to two English hours: རྩ་མེད་དུས་ཤྭར་ ལྷ་མོ་འི་པ་ in each day are twelve *duṣ-tshod*. Acc. to the Chinese method each of these

३३ *ku-34 dchi chos-can* स्वर्णा, स्वर्णं pos-
sessed of that virtue; its attributes; of
that quality.

३३. ५. *dahi mod-la* = ३३. ५. ५. or ३३. ५. ५.
 or ३३. ५. at that time, during that time: ३३.
 ५. ५. ५. ५. ५. ५. ५. in the meantime the
 night was over (*Rds. 10*).

$$R_{\text{eq}} \text{ de } HGH = R_{\text{eq}}.$$

३५. *et-yam* वयं 1. this also, or that too; he also. 2. namely, to wit, viz.; is used before any specification or detailed statement.

ꠠꠣꠤ *de-yan* for ꠠꠣꠤꠠꠤ also that, pre-
ceding it (*Ya-sel* 35).

§ 29 *de-rag* directly, immediately (Sch.)

ဒီအင်္ဂလိပ်စာဆိုတာက ဒီလိုပဲ၊ ဒီအင်္ဂလိပ်စာဆိုတာက ဒီလိုပဲ that is just the thing! exactly! to be sure (Ja.).

३२५. *de-ris* = ३३३३५ वा colloq. to-day, this day. In *W. T.* ३२५. *de-ri-ri-ri* is more freq. ३२५५५५ *de-ris* *byā-ā* वा a fresh occurrence; to day's outcome, produce, experience.

Is de-ru=to. into that, there, into
that place, thither, that way.

འཇགས་པ་ལུགས་ཀྱིས་ *d'-in rag-lis-pa shes* མཇུག་
 རྒྱུ་ལྟར་ (མཇུག་པ་ལུགས་ཀྱིས་) to do as directed,
 or as per design.

देवय *de-las* तत्तः, तत्तत्तः from; out of; from that; after a comparative: and, other than that: देवयत्तु *de-las* *skya* grown or born from or out of that; देवयत्तु *de-las* *skya* what results from that? देवयत्तु *de-las* *skya* *pa* *pa* *pa* *pa* [having these as their mouth-nieces, i.e., like these] &c.

དེ་ཤིང་ *De-cho* n. of a tribe in Tibet. དེ་
 ལ་ལེ་ལེ་ *De-le-le* n. of a king of Tibet (*J. Zass.*).

दे-सिद् *de-siḍ* तावन्ति, तावत् as much as that; thus far; also that is possible.

+ དག་གོ *dag-go* or དག་དོ *non-no* used in
མག་དག་གོ *keep it above, put it up.*

[illegible]

འདྲེན་པ་ *dris-pa* 1. or **འདྲེན་པ་** *dris-pa*, pl.
of **འདྲེན་པ་** *dris-pa* to go, to go away ;
མཁའ་འདྲེན་པ་ *mkha'-dris-pa* went to their respective
places; **རང་མག་འདྲེན་པ་** *rang-mkhar-drish-pa* went each to his
own place; **ཆས་འདྲེན་པ་** *chen-drish-pa* melted away into
space, dissolved into air. 2. old, stale,
worn.

ᠰᠤᠨ *son-son* at present; for the
present; now-a-days: **ᠰᠤᠨᠭᠡᠳᠦ** *son-ged*
the physician of the present day.

दे० *der* = दे० *de*-*ru* नाई there; also as an adv.: then, at that time: दे०२ दे०३ *der* that is all, there is nothing more (Ct.); दे०३३ *der-gai* as mentioned, as stated

3. this; རྟོགས་ this evening, to-night: ལག་རྟོགས་པ་ཞི་མི་ 1, a man only for to-day and to-morrow (*Jū*); རྟོགས་ རྟོགས་ to-day. 4. also རྟོགས་ an equal, a match; རྟོགས་ རྟོགས་ *do bdo-ra* adversaries, rivals; རྟོགས་པ་ལ་འཕྲུག་ཞིག་ཅན་པོ་ he exterminated his antagonists by war (*Sorig.*). རྟོགས་ རྟོགས་ *do non-pa* the equalizing of the load, by increasing or lessening it on one of the sides (*Jū*). རྟོགས་མེད་ *do ma-yin* or རྟོགས་མེད་མེད་པ་ match-less, unequalled: མི་ལམ་རིན་པོ་ཆེན་པོ་འདི་, རྟོགས་པོ་འདི་ རྟོགས་མེད་ (*Khrig.*) the possession of this precious human body is not equalled by the gain of any gem.

༥ རྟོགས་ *do-ker* = རྟོགས་པ་ or རྟོགས་པ་ also written as རྟོགས་ luxuriant locks dressed neatly on the crown of the head, sometimes in fanciful designs as among the Burnese: Tibetan high officials of the lay-class also dress their hair in a prescribed form.

རྟོགས་པ་ *do-gar kha* in *W.* light-blue (*Jū*).

རྟོགས་པ་ *do-gal* importance, weight; important: རྟོགས་པ་རྟོགས་པ་ལ་འཕྲུག་ཞིག་ཅན་པོ་ matters that are important to yourself should not be delayed (*Yu-sel. 4*). རྟོགས་པ་ རྟོགས་པ་ important; of weighty consequence (*Ca.*); རྟོགས་པ་ལ་འཕྲུག་ཞིག་ཅན་པོ་ very important.

རྟོགས་ *do-choq* = རྟོགས་ intelligent and useful.

རྟོགས་ *do-dam* commission, charge, superintendence, care; རྟོགས་པ་ an overseer, authorized person; རྟོགས་པ་ལ་འཕྲུག་ཞིག་ཅན་པོ་ to supervise, superintend.

རྟོགས་ *do-po* 1. or ལག་རྟོགས་ an assistant, a servant. 2. a load, for a beast of burden, cf. རྟོགས་ (*Jū*).

རྟོགས་ *do-phrug* an orphan.

རྟོགས་ *Do-wa rdooh* n. of a district in the province of *Lho-brag* in Tibet.

རྟོགས་པ་ *do-kuhi tog-mu* རྟོགས་པ་; root of artichoke; also potatoe.

རྟོགས་ *do-ro* = རྟོགས་པ་ a load (*Rtai*).

རྟོགས་ *do-mog* = རྟོགས་པ་ 1. quickly; རྟོགས་པ་ རྟོགས་པ་ལ་འཕྲུག་ཞིག་ཅན་པོ་ (*place*) quickly in the holy *mandala* of unsullied contemplation. 2. to-day, this day (*Ca.*).

རྟོགས་ *do-shag* this day, presently: རྟོགས་པ་ རྟོགས་པ་ལ་འཕྲུག་ཞིག་ཅན་པོ་ and particularly to-day the ministers are more lazy than before (*Hbram. 41*).

རྟོགས་ *do-zla* = རྟོགས་པ་ *hgyan-zla* 1. comrade, consort, fellow. 2. party in a law-suit. རྟོགས་པ་ལ་འཕྲུག་ཞིག་ཅན་པོ་ carefully to investigate (the right of) both parties (*Ca.*). རྟོགས་པ་ *do-ga-gcig* lit. one of the two or of a pair; half a load.

རྟོགས་ *do-ru* 1. a stage; a courtyard where dancing is performed = རྟོགས་པ་, རྟོགས་པ་. 2. an enclosed pasture land; a lawn.

རྟོགས་ *do-lo* or རྟོགས་པ་: རྟོགས་པ་ལ་འཕྲུག་ཞིག་ཅན་པོ་ a necklace, a string made of pearls or precious stones (worn hanging down from the neck); an ornament hanging down from the shoulders (*Sig.*).

རྟོགས་ *Do-log* a kind of worm: རྟོགས་པ་ རྟོགས་པ་ལ་འཕྲུག་ཞིག་ཅན་པོ་ in future life (he) would be born as the worm *Dolog* (*Yu-sel. 7*).

རྟོགས་ *do-gal* རྟོགས་པ་, རྟོགས་པ་, རྟོགས་པ་ necklace. Syn. རྟོགས་པ་ *phyar-phrul*; རྟོགས་པ་ *se-mo do*; རྟོགས་པ་ *brah-gi epyau* (*Hkon*). རྟོགས་པ་ *do-gal-cau* 1. one wearing a necklace. 2. n. of the residence of *Vaijayanla*. རྟོགས་པ་ལ་འཕྲུག་ཞིག་ཅན་པོ་ *do-gal phyed-pa* རྟོགས་པ་ half-length string of pearls, &c., or half size necklace.

ཕྱག་ *dog* 1. clod, clump, lump, loaf: ཕྱག་
ཕྱག་ལྗོངས་ a lump of sugar. 2. capsule;
ཕྱག་ལྗོངས་ ཕྱག་ལྗོངས་ capsule of the cotton plant
(*Jā.*). 3. for ཕྱག་ *dog-pa* narrow.

ཕྱག་པུ་ I: *dog-pa* 1. ཕྱག་པུ་ capsule: ཕྱག་པུ་
ཕྱག་པུ་ capsule of flower, i.e., flower seed
in one pod. 2. ཕྱག་ bundle, skein, i.e., of
wool, as much as one can hold with the
hand; ཕྱག་ཕྱག་ handful. 3. ཕྱག་པུ་ ཕྱག་པུ་ as a
neck ornament. 4. ear of corn ཕྱག་པུ་
ཕྱག་པུ་; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ flower shoots or
buds; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ buds contain-
ing honey in their capsules.

ཕྱག་པུ་ II: *al-o* ཕྱག་པུ་ or ཕྱག་པུ་ 1. narrow,
narrowness: ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ it is not narrow;
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ to get out of a narrow
place; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ fig. they were
kept within narrow bounds (*Glr., Jā.*). 2. strict: ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ *khriṃs dog-po* strict
justice, also hard punishment. ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་
not narrow, wide; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ small narrow
house; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ narrow-place; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ a robe
that does not fit being narrow in dimen-
sions. ཕྱག་པུ་ *dog-po* or ཕྱག་པུ་ adj. dense,
thick; ཕྱག་པུ་ densely, thickly: ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ all the regions were thickly
filled up, i.e., thickly inhabited (*Fig.*).

ཕྱག་པུ་ *don-pa*, v. ཕྱག་པུ་ to bring out; ཕྱག་པུ་
ཕྱག་པུ་ ejaculated; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ brought out by
the door.

+ ཕྱག་པུ་ *dog-ma* = ཕྱག་པུ་ front, fore; also,
resp. for ཕྱག་ (*Lex.*).

+ ཕྱག་པུ་ *dog-le* = ཕྱག་པུ་ *chu-bero-ucchi*
moḍ acc. to *Jā.* an iron pan with a handle.

ཕྱག་པུ་ I: *dog-pa* for ཕྱག་པུ་ 1. ཕྱག་པུ་
necessity, usefulness: ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ usefulness;
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ useless, without usefulness. 2.
fear, apprehension; ཕྱག་པུ་ what fear! do
not be afraid of; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ fear having

arisen; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ or ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ = ཕྱག་པུ་
ཕྱག་པུ་ to remove doubt or clear misap-
prehension: ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ in a draft
containing matters of some importance the
points should be written carefully to avoid
all that may be misapprehended (*D. cel. 20*).
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ or ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་, ཕྱག་པུ་; without
fear, fearlessly; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ hope and fear; ཕྱག་པུ་
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ with apprehension;
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ dread of suspicion. 3. =
ཕྱག་པུ་ scruple, doubt; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ in colloq.
scrupulously, doubtfully; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ the
limit of doubt (*A. 50*); ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ scrupulous,
also to take care, take heed, to be cautious:
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ being a king he
should be cautious. ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ *dog-pa* to raise
scruple, doubt; also to make
another apprehensive, doubtful (*D. cel.*
20).

ཕྱག་པུ་ II: vb. to fear, not in the
violent sense in which ཕྱག་པུ་ is used, but to
apprehend or dread anything happening:
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ at a time when he was
apprehending that hail would come on;
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ being afraid (the
prince) might not be able to govern; ཕྱག་པུ་
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ fearing lest he should not see
the *ankti*; ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ dreading that
his son might meet the view of the people:
ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ཕྱག་པུ་ be on your guard lest
anger should arise; take care not to grow
angry! (*Jā.*).

ཕྱག་ *don* = ཕྱག་ *khwa* ཕྱག་, ཕྱག་ 1. a deep
hole, pit, trench: ཕྱག་ཕྱག་ཕྱག་ཕྱག་
ཕྱག་ཕྱག་ in refilling the earth into the
hole excavated, it will not be even with the
surface (*X. du. 5 115*). ཕྱག་ཕྱག་ = ཕྱག་ཕྱག་
a firepit; acc. to *Sch. crater*; ཕྱག་ཕྱག་ a hole

ནམ་པོ་པོ་ do think over the meaning of this (*Mil.*); ནམ་པོ་པོ་ col. in truth, in fact, really, surely, indeed! 2. reason, purpose, profit, advantage; object: མཛེས་པོ་པོ་ going on is to no purpose; མཛེས་པོ་པོ་པོ་ *hyro-wahi rakh-gi don lab* tell me your reason for going; མཛེས་པོ་པོ་པོ་ what has been his object in coming? ནམ་པོ་པོ་ *don sgrub-pa* to gain one's object; ནམ་པོ་པོ་པོ་ *don gnad-rnam* real reasons. 3. in a general sense: affair, concern, business; ནམ་པོ་པོ་ one's own affairs, one's own interest; ནམ་པོ་པོ་པོ་ interest of others; ནམ་པོ་པོ་ on account of much business (*DeL.*). 4. welfare, advantage, the good of a person; ནམ་པོ་པོ་ to promote a man's welfare; ནམ་པོ་པོ་པོ་ to work for the welfare of all living beings; ནམ་པོ་པོ་ a useful thing; ནམ་པོ་པོ་ a gift of fortune (*Jā.*). ནམ་པོ་པོ་ the substantial benefit of the highest perfection.

ནམ་ III: a document: ནམ་པོ་ 1. a special request or object (in writing a letter to a subordinate or one in subordinate position). 2. a written contract, agreement; also a letter to an inferior person. ནམ་པོ་ the certain or real meaning, also positive order or instruction. ནམ་པོ་ the proper or plain meaning; distinct order or instruction. ནམ་པོ་ application, petition, request. ནམ་པོ་ literal meaning, grammatical signification.

ནམ་པོ་པོ་ *don-lt gyek-ka* to change or divert the thoughts from the three causes which disturb the mind.

ནམ་པོ་ *don-kun* ནམ་པོ་ the interest or well-being of all; public good, cause, object, etc. ནམ་པོ་པོ་ *don-kun grub-pa* ནམ་པོ་ 1. to accomplish or fulfil all objects, purposes; one who has done them. 2. the

early name of Buddha S'akya-Muni which was given him by his father. ནམ་པོ་པོ་ *don-kun sgrub-pa* ནམ་པོ་པོ་ one who performs service for the good of the public, i.e., does public good.

ནམ་པོ་པོ་ *don-gyi khog-phub-pa* as in ནམ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *(G. Bon.)* to penetrate into the real import.

ནམ་པོ་ *don-gyi spyi* ནམ་པོ་པོ་ general sense, ordinary meaning, common object.

ནམ་པོ་ *Don-grub* = ནམ་པོ་པོ་ *don kun-grub* 1. Amoghaisiddha, v. ནམ་པོ་པོ་ post. 2. ནམ་པོ་ assemblage. 3. common personal name in use in Tibet and Sikkim.

ནམ་པོ་ *don-hyal* = ནམ་པོ་པོ་ *don-ma* ནམ་པོ་པོ་ contrary sense, opposite meaning, going against the purpose or interest of (*Ydon.*).

ནམ་པོ་ *don-lha* in anatomy the five functionalities of the human body: (1) ནམ་པོ་ the heart; (2) ནམ་པོ་ *glo lungs*; (3) ནམ་པོ་ *mekin-pa* liver; (4) ནམ་པོ་ *mekher-ka* spleen; (5) ནམ་པོ་ *mekhal-ma* kidney.

ནམ་པོ་ *don-on* = ནམ་པོ་ *don-ltan* ནམ་པོ་ 1. useful, meaningful, profitable, expedient. 2. enjoying an advantage. 3. having a certain sense.

ནམ་པོ་ *don-grod* or ནམ་པོ་པོ་ *don grod-pa* (ནམ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *don-thay grod-mkhan*) one commissioned, a commissioner; one specially appointed for the performance of a certain object: ནམ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ it necessitated the going of a commissioner (*Htui.*).

ནམ་པོ་པོ་ *don nang-pa* = ནམ་པོ་པོ་པོ་ failure, ill-success; also the decrease of interest or importance (*Ydon.*).

ནམ་པོ་ *don-gaer* (ནམ་པོ་པོ་) ནམ་པོ་ 1. prayer. 2. the caretaker of a place, the custodian of the property in a temple.

ནད་གཞི་ *don-gñis* in Budh. ང་གི་ནད་ ལམ་ཁོ་གི་
for one's self, one's own affair; ལག་གི་ནད་
ཡག་ཁོ་གི་ another's business: རིང་འཛིན་ནད་ལག་གི་
ཀྱི་ནད་ལོན་ that is not my but another's busi-
ness. Acc. to the Bon *don* is of two
kinds: (1) ལག་ནད་ self-interest which is
ལྷན་ཐུབ་ inherent, and (2) ལག་ལས་ interest for
others. ལམ་པོ་ནད་ the final interest for self
emancipation.

ནད་ཀྱི་ངོ་ *don-gñis* or ལྷན་གྱི་ཉིང་ the real
object, the chief object of a petition or
prayer, etc.

ནད་རྟོག་པ་ *don rtogs-pa* = ལྷན་ལོ་བ་ to com-
prehend the meaning; also to reflect on
the sense of a term or passage, or on any
subject.

ནད་ཁྱོ་གི་ རྟོག་ *don rtogs-gi tshig* a word of
empty meaning, nonsense; a meaningless
expression.

ནད་ཁྱོ་པ་ *don rtogs-pa* = ལྷན་མེད་པ་ or ལྷན་མ་ཐུབ་པ་
ཁྱོ་ལོན་ objectless; unfulfilled purpose; void
of meaning; for nothing (*Mon.*).

ནད་མེད་བཞིན་ *don-mey bshin-du* without
seeing the use of it, without understanding
the purpose (with the genit. of the
noun).

ནད་མཐུན་ *don-mthun* lit. one having com-
mon interest or purpose to serve; originally
a number of traders who would make a
voyage to Ceylon for buying pearls, &c.
ཐུན་པ་ལྷན་པ་ལྟ་བུ་ ལྷན་པ་ལྟ་བུ་ merchant (gene-
rally those who make sea voyages), hence
a boat passenger (*Mon.*). ལྷན་མཐུན་པ་ *don*
mthun-pa = ལྷན་པ་ལྟ་བུ་ 1. (ལྷན་པ་) ལམ་ཁོ་གི་ an
assembly having a common interest. 2.
ལག་ལས་ business men.

ནད་དག་ *don-dag* lit. good or pure inten-
tion = purpose, object, interest; com-
mission, business, affairs.

ནད་དམ་ *don-dam* 1. the true sense; sub-
jectively: good, earnest; col. in. ལྷན་
ལམ་པོ་ ལྷན་དམ་ ལོན་ it is not said in jest but
in right earnest; objectively; ལྷན་དམ་ལས་
དབྱིར་མེད་ in truth, after all, upon the whole.
2. = ལམ་པོ་ emancipation, liberation (from
worldly troubles) (*Mon.*). But ལྷན་དམ་ལས་པོ་
don-dam bde-n-pa or ལྷན་དམ་པོ་ ལོན་པ་ ལྷན་པོ་ལོན་
= absolute truth, i.e., ལྷན་པོ་ལོན་ *ston-pa bñg*
ལྷན་པོ་ emptiness, voidity.

ནད་དམ་པ་ *don dam-pa* ལྷན་པོ་ལོན་ [the highest
truth]S. 1. རིང་ལྷན་ [essence, the very
truth]S. 2. ལྷན་དམ་ལོན་ལས་, ལྷན་ལོན་ [the cul-
minating point for all beings; voidness,
vacuity, absolute nonentity]S. 3. རིང་ལྷན་
ལོན་, ལྷན་པོ་; [that-ness, true essence]S. 4.
ལྷན་པོ་ལོན་ལོན་, ལྷན་པོ་ལོན་པོ་ [unmistakable
truth]S. 5. ལྷན་པོ་ལོན་པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་ལོན་པོ་
[non-alternate truth]S. 6. ལྷན་པོ་ལོན་, ལྷན་པོ་
[emptiness itself]S. 7. ལྷན་པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་
[the essence of existence]S. 8. ལྷན་པོ་ལོན་
པོ་, ལྷན་པོ་ལོན་པོ་ [unalterable entity]S. 9.
ལྷན་པོ་ལོན་པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་ལོན་པོ་ [unthinkable
entity]S. 10. ལྷན་པོ་ལོན་པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་
པོ་ལོན་པོ་ [irreversible truth]S. 11. ལྷན་པོ་
ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་ [non-separable]S. 12. ལྷན་
པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་ལོན་ [non-divisible]S.
13. ལྷན་པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་ལོན་ [substratum of
existence]S. 14. ལྷན་པོ་ལོན་པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་
ལོན་པོ་. 15. ལྷན་པོ་ལོན་པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་
ལོན་པོ་. 16. ལྷན་པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་ལོན་པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་
ལོན་པོ་ [indestructible essence of exis-
tence]S. 17. ལྷན་པོ་ལོན་པོ་ལོན་པོ་, ལྷན་པོ་
ལོན་པོ་ལོན་པོ་ལོན་པོ་.

ནད་དུ་ *don-du* postp. c. genit. 1. for, for
the good of. 2. for the sake of, on
account of; c. genit. of inf. in order to,
that. 3. rarely, in the place of, instead
of, for.

ནད་པོ་ལྟ་པ་ *don doḍ-pa* (ལྷན་པོ་) a needy
person, a haggard (*Mon.*).

རྒྱ་མཚོ་ *don-dan* with some object or design; in Buddh. abbr. of རྒྱ་མཚོ་ལེ་བུ་དང་ལྷ་མོ་ possessed of religion and piety; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ make it essential to acquire while you are a human being (*Edsa.* 23).

རྒྱ་མཚོ་གསུམ་ *don rnam-pa gsum* the three kinds of *don*, i.e. of significations: (1) རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ the literal meaning or signification of a word; (2) རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ the meaning of a meaning, real import; (3) རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ this includes རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་, རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་, etc., the meaning of the root and also that of physical things and spirit, also རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་, རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་, etc. (*K. d.* 3 47).

རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *don-dpyod shon-guak* the pioneer investigator; the first man who inquires into any subject or case; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *don dpyod-pa* an investigator, inquirer. = རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *Arguna*.

རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *don-med* निरवश, useless, in vain, for no purpose, silly manner: རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ it is useless to light lamps in the day time; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ to entertain one who has eaten to the full is useless; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ it is useless to stick to a bad man or mean person (*K. du.* 5 200). རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *don med-khrog-rkyen* quarrel for nothing or without any cause.

རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *don-med glam* निरवश vain, idle talk.

Syn. རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *dag-hchal glam*; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *don ston-tshig*; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *don bral-tshig*.

རྒྱ་མཚོ་ *don-rta* (རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་) the real meaning, reason; also result.

རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *Don-shags* seems to be a Tantrik manifestation of Avalokites'vara.

རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *don-dzan ye-pra shon-pohi gygyud* n. of a Bon work on mysticism.

རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *Don-god grab-pa* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ lit. one who does a real work successfully; n. of the fifth Dhyani Buddha, the ruler of the heaven situated to the north. In Tantrik ceremonial he is generally painted green and is often represented with a Khadoma fairy as his *Sakti* (Tib. ལྷ་མོ་). Is styled རྒྱ་མཚོ་ *Don-grab* for short.

རྒྱ་མཚོ་ *dob-dob* 1. one who dresses tying his breeches above the knees, in the manner of a Bhutanese. 2. stuff, nonsense (*Sch.*).

རྒྱ་མཚོ་ *dom* ལྷ་མོ་, ལྷ་མོ་ the tawny bear, *Ursus prinnensis* of Blyth, found near Lhasa and elsewhere: རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ the teeth of the bear (made into paste) stops bleeding; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ the bear's brains heal sores on the head; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ the flesh of the bear is useful in the diseases caused by evil spirits. རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *dom-mkhris* bear's bile (it is used as a medicine).

Syn. རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *phug-nul*; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *nyig-gnan lag-can*; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *rab dkar-shon*; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *glum-dang shc-shon-can*; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *shig-pahi flo-can* (Shon).

རྒྱ་མཚོ་ *dor* a pair of draught cattle; རྒྱ་མཚོ་ *glak-dor* a yoke of oxen (*Ja.*).

རྒྱ་མཚོ་ *dor-sa* pf. and imp. of རྒྱ་མཚོ་ *hdor-sa* to throw out, cast out; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ give up bad actions or behaviour; རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *dor-war gyur* निरवश left, cast out (*A. K.* 1).

རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *dor byed-ma* = རྒྱ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *dur-byid-gnam*.

དང་མ། *dor-mo* breeches, trousers; རྩ་ short breeches; རྩ་རྩ་ long drawers; རྩ་རྩ་ breeches made of thick serge cloth; རྩ་རྩ་ *dor-rta* that part of the breeches which covers the privy parts.

དབ། I: *dol* 1. རྩ་ fishing-net (*Mon.*); རྩ་ a fisherman, cf. རྩ་ *gdol-pa*. 2. *W. stew-pan* (*Jā.*). 3. in རྩ་ to split, to cleave (*Sch.*).

དབ། II: n. of a place in the province of Lhokha in Tibet: རྩ་ then arriving at Dol from *Gna-bola kha* he blew the conch-shell (trumpet) (*A. 90*). རྩ་ *Dol-gyi doñ-sna n.* of a village in Dol (*Deb. 9. 34*). རྩ་ *Dol-rnamrgyal-dzoñ* the head-quarters of Dol (*Rtsii*). རྩ་ *Dol-pa* a native or resident of Dol; རྩ་ *dol-pa rin-po-che* n. of a celebrated lama of this place (*Loñ. 2*); རྩ་ *Dol-bu-ica* the name by which that lama was usually called (*Ya-act. 57*).

དབ། *dol-bon* a sect of the Bon (*J. Zed.*).

དབ། *dos* or རྩ་ a load that is carried by man or beast; *khal-dos* རྩ་ load carried by a beast of burden; རྩ་ a load of tea carried in this manner; རྩ་ to load, to pack; རྩ་ to unload. རྩ་ a guard in charge of loads, one in charge of loads carried by beasts of burden and walking behind; རྩ་ caravan-guard coming from Kham and other distant places (*Rtsii*).

དབ། *dos-che* = རྩ་ *bdor che-wa* or རྩ་ (*Fig.*).

དབ། *dos-drag* = རྩ་ *tsha-drag* (*D.R.*) = རྩ་ *ha-cañ brel tsha-wo* urgent, impatient; calling for inquiry.

དབ། *dos drag-pa* 1. hard compulsory service. 2. severe in exacting it, e.g., a feudal lord (*Jā.*).

དབ། *dos-pa* one who carries loads, a coolie; རྩ་ *dos-po* = རྩ་ a load; རྩ་ the leader of a caravan of such loads. རྩ་ = རྩ་ the weight that can be carried by a man or beast. In Tibet 12 *khal* is the usual *dos-po* or load for a cooly (*Rtsii*).

དབ། *dra* signifies (mystically) རྩ་ *skyes* bu a person, a personage (*K. g. 179*).

དབ། *dra-ci* or རྩ་ *drañ-ci* in *Pur.* a flat basket (*Jā.*); རྩ་ *dra-chuñ* a small bag made of net cloth (*Cs.*); རྩ་ *dra-phag* a bag of net-cloth.

དབ། *dra-pheyed* 1. རྩ་ half-necklace, half-chain. 2. half-lattice-work; a kind of silk ornament.

དབ། I: *dra-ica* 1. a tailor who cuts robes, shirts, etc. 2. to cut, clip, lop, dress, prune, pare with knife or scissors; also fig. རྩ་ borrowing (a syllable) from the father's name; རྩ་ cloth cut out for a garment (*Us.*); རྩ་ in handicraft (he knew) tailoring, cutting and sewing (*A. 34*); རྩ་ *ginsore* (*Sch.*). 3. a small copper coin used in the Western Himalaya; called also *Dabu*.

དབ། II: sbst. 1. རྩ་ necklace (of pearls, gold etc.), chain worn as an ornament. 2. རྩ་ web, net, lattice, grate, net-work: རྩ་ (the veins) are spread throughout the body like net-work (*S.g.*). རྩ་ *dra-icñi thag-pa* rope or string of a net or trap. རྩ་ *kñāñ-dan* web-footed; a goose,

or order; འི་དྭག་པ་ a nobleman, gentleman, respectable man; རྒྱལ་པོ་དྭག་པ་ articles of superior quality; དྭག་པོ་དྭག་པ་ nobility, gentry; དྭག་པོ་ཐྱེད་པ་ to raise to nobility; དྭག་པོ་འཕྱུར་པ་ to become a nobleman. 2. vehement, powerful, severe; བཏོན་པ་དྭག་པ་འཕྱུར་པ་ to exert with assiduity; དྭག་པ་འཕྱུར་པ་ unbending, unwearied application; ཁོ་དྭག་པ་ a powerful voice; རྒྱུ་པོ་དྭག་པ་ a severe punishment; རྒྱུ་པོ་དྭག་པ་ yearning compassion. *Drag-pa* implies in fact possessing any quality in a high degree; དྭག་དྭག་པ་ very poisonous, virulent poison.

དྭག་པའི་ཚལ་པ་ *drag-pahi chos-pa* a performer of *Tantrik* rites and religious observances, in which fierce deities are either coerced or propitiated.

དྭག་པའི་མེད་ *drag-pahi theg* described as ལྷ་པོ་གར་ལྷའི་མེད་ ལྷ་མོ་ལྷའི་ an epithet of the river Ganges (*Mñon*).

དྭག་པོ་ *drag-po* also དྭག་པོ་ *drags-po* (*A. K. 1-34*), རྒྱལ་པོ་, ལྷ་པོ་, ལྷ་པོ་, ལྷ་པོ་, ལྷ་པོ་ 1. fierce, terrible, fearful, violent; and in the term specially attached to deities in their aspect of anger as defenders of Buddhism; is thus synonymous with རྒྱལ་པོ་ as used in that sense. 2. subst. any terrific deity; a *Bhairava*.

དྭག་པོ་འཕྱུར་པ་ *drag-po dweal-glog-can* n. of a Bon deity (*D.R.*).

དྭག་པའི་མེད་ *drag-pahi mig* བསྐལ་ 1. n. of a fabulous animal. 2. species of tree, *Elaeo-carpus ganitrus*; the berry of this tree used for rosaries.

དྭག་པའི་ལྷ་པོ་ རྒྱུ་ *drag-pahi gtang-rgyun* an epithet of the moon (*Mñon*).

དྭག་པའི་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *drag-pahi gung-bgro* ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ that which moves with vehement speed, like a shooting arrow.

དྭག་པོ་ *drag-mo* 1. ལྷ་པོ་ a fearful woman, an amazon (*Mñon*). 2. ལྷ་པོ་ Rudra's wife, an epithet of the goddess Durga.

དྭག་པོ་ལྷ་པོ་ *drag rtsal-can*=དྭག་པོ་ acc. to the Bon, possessing the terrific attitude and powers of deities.

དྭག་པོ་ལྷ་པོ་ *drag-rtsal bskul-pa* the rough or rude age, a name of this present period of time which is called རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་.

དྭག་པོ་ལྷ་པོ་ *drag-rtsal chos-can* acc. to the Bon: in whom are all manner of perfections, good qualities.

དྭག་པོ་ *drag-shan* strong and weak, i.e., the relative force of sound; also with respect to rank, superior and inferior or good and bad.

དྭག་པོ་ལྷ་པོ་ *drag-ful* fierce, also frightfulness; དྭག་པོ་ལྷ་པོ་ *drag-ful can* ལྷ་པོ་, ལྷ་པོ་ frightful, terrible, powerful, cruel; also one of the ten tones of music (*M.V.*). དྭག་པོ་ལྷ་པོ་ *drag-ful che*, ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *dpul-bzho lla-sa* fierce, terrible; also like a hero, chivalrous, heroic: རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ ལྷ་པོ་ *thou art heroic and fearful (Rtsu, 30)*. དྭག་པོ་ལྷ་པོ་ *drag-ful spyod* a mystical practice=རྒྱལ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་.

དྭག་པོ་ལྷ་པོ་ *Drag-gcog* is not, as *Ju* has it, a single deity but indicates a group of fierce and redoubtable gods, of which there are said to be eight. See Grünwedel's *Mythologie des Buddhismus*, 164. The Mongols style the Drag-shed group *Dokshü*; and a special robe and hat are worn by exorcists who deal with the group. Each Dhyani Buddha, moreover, is held to have a *drag-shed* in his retinue.

དྭག་པོ་ལྷ་པོ་ *Drag-gaun* the three fierce ones (the Bon trinity).

དྭག་པོ་ *drags*=ལྷ་པོ་, ལྷ་པོ་ or ལྷ་པོ་ *thal-pa* =excess: ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ eating in

३३१५३५ *Dran-pa hjomg* ऊर-वंती the subduer of Dod-lha, i.e., of the desire of procreation, an epithet of Buddha; also n. of an Arhat, &c.

३३१५३५ *dran-paḥi khron-pa* ऊरवृष the female organ of generation.

३३१५३५ *dran-paḥi ducan-po* 1. = ३३१५३५ *mkhas-pa* a learned man (*Mñon.*). 2. ३३१५३५ the faculty of recollection; memory as one of the five faculties, v. ३३१५३५.

३३१५३५ *dran-paḥi gaug* a handsome woman, a beauty (*Mñon.*).

३३१५३५ *dran-paḥi cān-ṛta* ऊरव an epithet of Kamadeva or Dod-lha.

३३१५ *dran-po* ऊर, वेतन awake, one in his senses, conscious.

३३१५ *dran-ma* the mind, memory: ३३१५ ३३१५ good memory; ३३१५ *dran-las* ऊरलतः from memory, from consciousness; conscious state; ३३१५ ३३१५ *dran haḍ-kyi sin-pa* sudden recollection; remembering all on a sudden.

३३१५ *dran-pa* the meat of an animal that was slaughtered three days ago; the flesh of an animal after the third day of its death (consciousness is said to linger in the body until life has been extinct for three days; it is therefore that the human body is not disposed of until after the third day of death in Tibet).

३३१५ *dran-seng* in *W.* love, affection, attachment (*Jā.*).

३३१५ *dral* 1. v. ३३१५. 2. v. ३३१५. 3. for ३३१५ *gral*.

३३१५ *dral-po* (३३१५ ३३१५ ३३१५ ३३१५ ३३१५ ३३१५) (*Ṛtāi.*) grain or peas that have been split by beating.

३३१५ *dral-wa* नैद्य, विदायेन to split with a blow; ३३१५ ३३१५ to split assunder, splitting, rending; ३३१५ ३३१५ one whose observance (of a religious study or vow) has been broken; ३३१५ ३३१५ ३३१५ ३३१५ ३३१५ *dral-gyis shus-paḥi rjes-ḥahin kho-na ru* scar or mark left on human body by striking (*D.R.*).

३३१५ *dral-tse* a kind of courier or messenger (*Ca.*).

३३१५ *dras* ३३१५ ३३१५ ३३१५ cloth cut out for making a robe or coat, etc., v. ३३१५ *dra-wa*.

३३१५ *dri* 1. ३३१५, नख, ग्राह्य odour, smell, scent; ३३१५ sweet-smelling; ३३१५ *dri ān-pa* दुर्गन्ध bad smell, stench, offensive smell; ३३१५ *dri-med* विनैद्य without smell; odourless; bright (*A. K. 1-2*); ३३१५ ३३१५ ३३१५ water (*Mñon.*). 2. नख ordure, for ३३१५. ३३१५ ३३१५ ३३१५ n. of a sacred shrine at Lhar-tse in Tsang (*Jig.*). ३३१५ ३३१५ n. of a work (*Yas-ṣ. 34*). ३३१५ ३३१५ ३३१५ विनखविन n. of an Indian pandit who worked in the Buddhist propaganda in Tibet in the 8th century, A.D. ३३१५ ३३१५ n. of a *Ṛtāi-ma* lama (*S. kar. 182*).

३३१५ *dri ḥkye-ma* नख-जन्तो produced of smell, a kind of insect come into existence from dirt or ३३१५ ३३१५ moisture and warmth.

३३१५ *dri-ḥkhor* changing or fading of colour of a dross by use or age: ३३१५ ३३१५ ३३१५ ३३१५ ३३१५ ३३१५ (*Ṛtāi.*).

३३१५ *dri-ḥkyog* ३३१५ ३३१५ ३३१५ ३३१५ strong scent; incense; ३३१५ *dri-ā-ma* bad smell; ३३१५ ३३१५ ३३१५ विनखविन odourless, free from bad smell.

३३१५ *dri-ḥaḍ* vapour, exhalations; ३३१५ ३३१५ *dri-ḥaḍ ḥjam-pa* वदुर्गन्ध very agree-

able scent; fig. virtue, laudable merit, qualification: རྩི་པའི་འདུལ་ཆགས་ལ་གཞི་བཟུང་བ་
ཐེན་མ་རྩེ་བ་ the monastery of Vikrama'sila
was so called, (its monks) being possessed
of purity in morals (A. 61).

རྩི་པའི་འདུལ་ཆགས་ *dri-pahi htab-chags* met.
the hoopoe (*Mon.*).

རྩི་པའི་ *dri-pa* the five perfumes used in
offerings to saints and gods.

རྩི་པའི་ཁྱེབ་ *dri-cin hr-wa* = ཁྱེབ་ཀྱི་ a pod of
musk (mystic) (*Min-rda. 3*).

རྩི་པའི་ *dri-chab* scented water; scent, per-
fumery.

རྩི་པའི་ *dri-chu* = བཟེད་ ལུག་ urine, also abbr.
རྩི་མ་ *dri-ma* ordure and ལུག་ urine; ལུག་ water
when written with རྩི་ conveys the meaning
of urine.

རྩི་པའི་ཁྱེབ་ *dri-chu gail-wa* = ལུག་ལྟེ་ལྟེ་ or བཟེད་
ལྟེ་ལྟེ་ to make water, to piss (*Nag. 68*).

རྩི་པའི་ *dri-chen* = ལུག་ལྟེ་ ཕུ་ལྟེ་ ordure, filth,
dung (*Smin.*).

རྩི་པའི་ལྟེ་ *dri-mchog*, རྩི་པའི་ ལྟེ་མཁའ་ excellent
smell, sweet scent, fragrance (*Mon.*).

རྩི་པའི་ལྟེ་ *dri mnam-pa* ལྟེ་མཁའ་ of uniform
smell as of incense-sticks of China.

རྩི་པའི་ལྟེ་ *dri-brul* = རྩི་པའི་ལྟེ་ལྟེ་ suppression
of stench.

རྩི་པའི་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ *dri-dak hphreñ-wag
mchod-pa* ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ ལྟེ་ལྟེ་ worshipping
with offerings of garlands and frankin-
cense.

རྩི་པའི་ *dri-lan* 1. ལྟེ་ལྟེ་ having the
smell of. 2. ལྟེ་ལྟེ་ a gander or ལྟེ་ལྟེ་
ལྟེ་ལྟེ་ (*Mon.*).

རྩི་པའི་ལྟེ་ *dri lan-pa* there are acc. to the
Bon cult seven classes of scent:—(1) ལྟེ་
ལྟེ་ལྟེ་ earthy smell such as sulphur;
(2) ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ (3) ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་
ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ (4) ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་

fleshy musky smell; (5) ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་
ལྟེ་ལྟེ་; (6) ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་; (7)
ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ (*D.R.*).

རྩི་པའི་ལྟེ་ *dri lan-mu* (ལྟེ་) ལྟེ་ལྟེ་ n. of
a place in ancient India.

རྩི་པའི་ལྟེ་ *dri snom-pa* pf. ལྟེ་ལྟེ་
= ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ to smell, to inhale an odour
(*Mon.*).

རྩི་པའི་ལྟེ་ *dri-phog* gen. རྩི་པའི་ལྟེ་ clothes
soiled with spots and bad smell (*Mon.*).

རྩི་པའི་ལྟེ་ *dri-brul* or རྩི་པའི་ལྟེ་ *dri-mu-brul*
ལྟེ་ལྟེ་ free from bad smell; that which is
not soiled; fig. = ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ *skyon-med-pa*
blameless, without any defect (A. K.
1-2). རྩི་པའི་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ = ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་
ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ a white scarf presented as a
token of pure heart and good wishes.

རྩི་པའི་ལྟེ་ ལྟེ་ལྟེ་, ལྟེ་, ལྟེ་ལྟེ་ filth,
excrement, manure; རྩི་པའི་ལྟེ་ *snu-dri* nose-
mucus; རྩི་པའི་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ *dri-ma kun-sad-nas*
after all impurities have been put off; རྩི་
ལྟེ་ལྟེ་ *dri-ma dku* or རྩི་ལྟེ་ལྟེ་ bad or
offensive smell; རྩི་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ *dri-ma
hgyag-pahi nas* the disease of obstruction
of the bowels. རྩི་ལྟེ་ལྟེ་ *dri-mu-can* 1. dirty,
sluttish (as to dress). རྩི་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ *dri-ma
dak hcu-pa* ལྟེ་ལྟེ་ with smell, stain or
defilement. རྩི་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ *dri-ma dak brul-cu*
(རྩི་ལྟེ་) washed, bleached, cleansed—རྩི་ལྟེ་
ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ and རྩི་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ signify the same
2. ལྟེ་ལྟེ་ interloccutary month in the
lunar calendar (*Mon.*).

རྩི་པའི་ལྟེ་ *dri-ma drug* in Budh., the six
sorts of defilement, namely:—(1) the
feeling that I am superior to my spiritual
teacher; (2) want of regard for religion
and one's spiritual guide; (3) ལྟེ་ལྟེ་
ལྟེ་ལྟེ་ neglect of religious observances;
(4) ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ལྟེ་ the mind
wandering over external objects, in

འདི་མཁའ་མཁའ་ *dri-zhi glu-dbyaṅ* 天樂, melodies of the dri-za musicians.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *dri-ḥzhi skyes* lit. born of fragrance; an insect; the rose-bug.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *dri-ḥzhi ḥḥaṅ-po* musk-deer.

Syn. འདི་མཁའ་ *gli-ica*; འདི་མཁའ་ *gli-rtsi-can* (Mñon.).

འདི་མཁའ་མཁའ་ *dri-ḥzhi kluṅ-po* 蓮花 lotus flower (Mñon.).

འདི་མཁའ་མཁའ་ *drihi stas-po* a kind of insect believed to grow from smell.

Syn. འདི་མཁའ་མཁའ་ *gpañ-gpos*; འདི་མཁའ་མཁའ་ *khyañ-poñ raḥ-pa*; འདི་མཁའ་མཁའ་ *gpa-can* (Mñon.).

འདི་མཁའ་མཁའ་ *drihi ḥḥaṅ* flower, lotus; the virtue or nutriment of འདི་ scent, smell; substances like camphor, assafoetida, &c.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *dri-ḥlañ-ica* 麝香 to smell.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *kri-li ḥkhor* a bee, that which roves round or is attracted by fragrance.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *dri-ica* for འདི་མཁའ་ pf. འདི་མཁའ་ *driis*; འདི་མཁའ་མཁའ་ to ask, to make inquiry, to interrogate; also sbst. འདི་མཁའ་མཁའ་ question, inquiry. འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *dri-ica rna-la gzon-pa* འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *dri-ica* འདི་མཁའ་མཁའ་ *log-pa* to ask irrelevantly; wrong or contrary questions; འདི་མཁའ་མཁའ་ *dri-ica ḥdri-ica* to ask a question.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *driḥ* 1. looking to; care, regard; dependance upon; འདི་མཁའ་མཁའ་ or འདི་མཁའ་མཁའ་ འདི་མཁའ་མཁའ་ if you place no regard in others, if (you) do not care for others. 2. acc. to 9 Cs. འདི་མཁའ་.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *driṅ* resp. འདི་མཁའ་མཁའ་ rarely འདི་མཁའ་ kind, new, favour, grace; འདི་མཁའ་མཁའ་ *driṅ-can* kind, gracious, benevolent; also benefactor; འདི་མཁའ་མཁའ་ the parents, the benefactors (Jā.);

འདི་མཁའ་མཁའ་ vb., to acknowledge a kindness, to feel obliged: འདི་མཁའ་མཁའ་ as I shall always feel greatly obliged to you; འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ being now full of thankfulness to him; འདི་མཁའ་མཁའ་ to forget kindness received, unmindful of obligations.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *driṅ che-ica* or འདི་མཁའ་མཁའ་ very kind, great boon, the great or greatest benefactor. འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *ḥkub-driṅ-che* is a very frequent phrase of thanks equivalent to our "most kind of you," "many thanks"; it is often repeated twice and is a common expression of ceremonious thanks in letters. འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ the greatest benefactress for this life is one's own mother; འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ this turned out the greatest benefit for Tibet; འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ the kindest mother.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *driṅ gzo-ica* or འདི་མཁའ་མཁའ་ to show one's self grateful; འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ you shall not have done it for nothing.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *driṅ-luṅ* gratitude; འདི་མཁའ་མཁའ་ to be grateful; འདི་མཁའ་མཁའ་ in return for kindness received; འདི་མཁའ་མཁའ་ ingratitudes, ingratitude; འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ one night because of his ingratitude, the hermit was punished at last (Rda. 19); འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ to be grateful.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *driṅ log-pa* or འདི་མཁའ་མཁའ་ lit. to reverse a favour, to return evil for good or for kindness; ingratitude: འདི་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ now, having met with ingratitude, he did me wrong (Rda. 10).

འདི་མཁའ་མཁའ་ *driḥ-gil* acc. to Jā. a corrupt form for འདི་མཁའ་མཁའ་ in *Ld.* འདི་མཁའ་མཁའ་.

འདི་མཁའ་མཁའ་ *driṅ* stump, trunk of a tree or plant; pollarded (in *Ld.*).

འདི་མཁའ་མཁའ་ *driḥu* v. འདི་མཁའ་ *dre*; prob. for འདི་མཁའ་མཁའ་ a young mule.

द्रुय *dril* 1. roll or rounded thing: **यनद्रुय** a roll of paper. 2. for **द्रुय** a bell.

द्रुय-बु *dril-bu* बज्ज्ज a bell; **द्रुय-बु-य** one who rings the bell. **द्रुय-बु-गु** a member of the S'akya race whose daughter was married to Siddhartha (*Fig.*). **द्रुय-बु-कले** लवे-बु-य बल्ले-य किङ्किणी, आलसुलरा sounding like a small bell.

द्रुय-कल *dril-khal* bell-tower, belfry; **द्रुय-गु** the sound of a bell. **द्रुय-गु-य-य-गु-य-य** *dril-gga las hgrags-pa* बज्ज्जोपवा proclama- tion by ringing the bell; **द्रुय-गु-य** *dril ggyo-pa* to ring the bell; to publish by ringing a bell; **द्रुय-गु-य-य**=**द्रुय-गु-य-य** a place of justice (*Mion.*). **द्रुय-गु-य** *dril-lee* the tongue of a bell, the clapper; **द्रुय-गु-य** *dril-chuā* बल्ले-य a small bell; **द्रुय-गु-य-य** *dril-gyeg* a bell stand, or a piece of cloth on which bells stand; the frame of timber in which bells are suspended.

द्रुय-य *dril-ya*, v. **द्रुय-य** *hadril-ya*.

द्रुय-य *drig-pa*, v. **द्रुय-य** *hadril-ya*. **द्रुय** *drig* दृष्ट, प्रश्न asked, an interrogation. **द्रुय-य** पटि-य्वा having asked; **य-य-य-य** **द्रुय-य** सज्ज well asked; asked carefully.

द्रुय-य-य-य *dris-pa gtan-lu phab* [प्रश्न- निर्णय decision of questions]S.

द्रुय-य-य *dris-pahi tho* बुद्ध; = **य-य-य-य** **द्रुय-य-य**.

द्रुय-य *drī-ḥo* an enchanter, sorcerer, magi- cian; **द्रुय-य** *drī-mo* enchantriss, witch (*Jā.*).

द्रुय-य *drig-ma* दृष्टवान् one who has asked; having asked.

द्रुय-य-य *drig-lin* प्रश्नोत्तर answer to a question.

द्रु-गु *dru-gu* a ball or skein of thread.

द्रु-बु *dru-bu* a clew or ball; **द्रु-बु-य-य** **द्रु-बु** a ball of thread or of wool; **द्रु-बु-य-य-य-य** **द्रु-बु** द्रु-बु-य-य-य-य like the clew of a thread mixed up or confused.

द्रुग *drug* 1. **य-य** num. six. 2.=**य-य** good. 3. symbolic of **य-य** the kinds of taste which are six, also of the six quarters (*adams*), i.e., the four cardinal points besides above and below; also that of the six ornaments or **गुग** (*Rtsii.*). **द्रुग-य-य** *drug-dkar* a superior kind of turquoise. **द्रुग-य-य** *drug-hrygn* six hundred (600). **द्रुग-य-य** *drug-sgra* in Gram. the so-called article present- ing itself in the following six forms; य, य, य, य, य, य. **द्रुग-य** *drug-cu* or **द्रुग-य-य** यति the num. sixty (60); **द्रुग-य** *drug-cu* यति num. sixty-one (61). **द्रुग-य** *drug-cu skor* the Vrhspati cycle or the cycle of sixty years. **द्रुग-य** *drug-chu* one-sixth, one-sixth part; **द्रुग-य** *drug-sho* six thousand (6,000). **द्रुग-य-य** *drug ldan-mu* यति an epithet of the goddess Gauri (*Mhon.*). **द्रुग-य** *drug-pa* or **द्रुग-य** *drug-po* यति the sixth one. **द्रुग-य-य** *drug-dmar* a very fine kind of turquoise supposed to be one-sixth part red in tint. **द्रुग-य** *drug-sho* six *khal* (mule load) of barley grain for one *sho* (*Rtsii.*).

द्रुग-य *drug-sho* यति 1. the early disciples of Buddha:—**य-य-य** य-य; **य-य-य** य-य; **य-य-य** य-य; **य-य-य** य-य. 2. a class of dissenting monks who being of a discordant disposition often brought troubles to the early congregation of S'akya Muni.

द्रुग-य-य *drug-mdo* back joint, spinal joint; hence **द्रुग-य-य**=**द्रुग-य-य** a follower. (*Mhon.*).

द्रु *dru* resp. 1. **यि-य**, **यि-य**, **यि-य** adv. and postp. near to, beside, at, to; **द्रु-य-य** *druā-nag hbyin* बज्जोपवा: drawn from near; **य-य-य** **द्रु-य-य** य-य-य-य having alighted on the place before the palace. But the ordinary form in which the word is found is as the postp. and adv. **द्रु-य** **यि-य**

at, near to, in front of, before; ཏུལ་པོ་ཏུང་པ་
to the king, before the king; ཏུང་པོ་ཏུལ་པ་
to examine personally, face to face; ཏུང་པོ་
ལྷོ་པ་ to go near or up to; རི་རྒྱུ་ཏུང་པ་
near or under the tree. 2. a title or
address of honour generally intended for
the sons of noblemen; ཏུལ་པ་ཏུང་པ་ your
honour; ཏུལ་པོ་ཏུང་པ་ honourable mi-s. 3.
civil officer, official; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ ཏུང་པོ་ཏུང་པ་
high official; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-yig* private secre-
tary; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub dkyes-ma* an inferior
official, a common clerk (*Btsii.*); ཏུང་པོ་ཏུང་པ་
drub-hkhor gen. lay-officials under the
government of Tibet; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub gus-*
pa a companion, an associate; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་
drub hbrin-wa or ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub* a middle-
class official (*Btsii.*); ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-spyi* civil
officers in general.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub grags-pa* names of
officials under Phag-mo Grub hierarchy.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-drag* superior rank of offi-
cials: ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ ཏུང་པོ་ཏུང་པ་
ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ those superior officials who are of
much importance for public service and
are especially favoured, etc. (*D. col. 11*).

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub na-mo* imminent,
very near, close to, impending.

Syn. ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *thang ne-wa*; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *ne-hkhor*
(*Btsii.*).

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *Drub Nam-gnak* *hshin-po*
(*Loh. v 15*) n. of a Government secretary
of Lhasa.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-pa* or ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-pa*
secretary, lit. one standing near, waiting
in the presence of a great man, an aide-
de-camp.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-po* = 1. ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ or ཏུང་པོ་ཏུང་པ་
clever, skilful. Acc. to *Jā*. prudent,
wise, judicious, sensible. 2. sincere,
candid.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub hsho-wa* private physician,
physician in ordinary (*Cs.*).

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-yig-pa* ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ a clerk,
specially the clerk of a superior officer, a
writer.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub* root (of misery, sin,
disease, etc., also that of a tree, etc.).
ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ exterminated or destroyed
from the root; radically cured.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-pa* 1. = ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ bright,
sparkling. 2. acc. to *Cs.* clarified, clear.
3. beer, resp. ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ beer for the use of
a great man.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub* v. ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ 1. divested :
ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ the father killed
a tiger, the son pulled off its skin. 2.
ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-drub* a pelican (*Sch.*).

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-pa* or ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ v. ཏུང་པོ་ཏུང་པ་
ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ (anything) sewn.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-pa* or ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ passion; acc.
to *Sch.* to have a strong desire, to long,
languish, pine for.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *drub-ma* 1. in foal, as ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ a
cow about to bring forth. 2. millet (*Sch.*).

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ acc. to *Jā*. a mule; prob. col.
of ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ she-mule; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ mule.

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ in *W.* the elbow (*Jā*).

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *dreg-pa* grime, incrustated dirt,
soot: ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *gyron-dreg* lamp-black; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་
shin-dreg soot on the frying-pan; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་
or ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *dreg-grum* gout; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *dreg-ldan*
ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ coating of dirt on anything;
ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *dreg-byed rdo-wa* (P).

ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *dregs* or ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *dregs-pa* ཏུང་པོ་ཏུང་པ་
ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ pride, haughtiness, arro-
gance; ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ id. ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ *dregs-tshig* =
ཏུང་པོ་ཏུང་པ་ haughty expressions or words;

boasting (*dhān*). *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dreng kha-na* = *མཁའ་མ་* a youthful female, a damsel who on account of the charms of her youth is proud. In Buddh. fifteen kinds of pride are mentioned:—(1) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* the pride of moral purity; (2) *མཁའ་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride from much hearing; (3) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride of courage; (4) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride of acquisitions; (5) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride of honours; (6) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride of intellect; (7) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride of residence in solitude; (8) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride in attainments; (9) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride of having few necessities of life; (10) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride of personal appearance; (11) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride of wealth; (12) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride of power; (13) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride in possessing many servants and retainers; (14) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* of dhyāna and fore-knowledge; (15) *ལྷན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* pride from the praises of gods and nāga. (*K. d. v. 78* and *Loth.*).

འདྲེན་པའི་ཕྱི་ལ་ *dreng pa* met. for a devil.

འདྲེན་ *dreng*, generally *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dreng kha-na*, indicates the red or snow bear (*Ursus isabellinus*); but is often indiscriminately applied to other species found in Tibet.

འདྲེན་པའི་ཕྱི་ལ་ *dreng pa* 1. a wild-man, a savage; one who is brute-like and irreligious. *འདྲེན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* though born as a human being, he has grown an impious savage (*D.R.*); acc. to *Sch.*: evasive, lazy; he quotes the passage: *འདྲེན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* a savage without religion, full of deceit and cunning. 2. a yellow male-bear; *འདྲེན་པའི་ཕྱི་ལ་* *dreng pa* a bear's den.

འདྲེན་མཁའ་མ་ *dreng kha-na* 1. one who has gone astray from a religious life; one who has abandoned a righteous life. 2. a yellow bear.

འདྲེན་མཁའ་མ་ *dreng kha-na* species of bear peculiar to the mountainous plains of Amdo and the Kokö Nor region, the *Ursus lagomysinus* of Prejevalski. It preys upon *lagomys* and marmots, as described by "A. K." in his *Report on a Journey in Tibet and Mongolia*.

འདྲེན་མཁའ་མ་ *dreng kha-na* a young or small mule.

+ *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dreng kha-na*; *འདྲེན་མཁའ་མ་* 1. the mane of a mule. 2. = *འདྲེན་མཁའ་མ་* a spotted seat, or cushion. 3. a kind of long-haired cloth.

འདྲེན་མཁའ་མ་ *dreng kha-na* a full grown mule. *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dreng kha-na* stall for mule, the rope for tethering mules (*Rtsi*).

འདྲེན་མཁའ་མ་ *dreng kha-na* a kind of grass, of which ropes and shoe-soles are made in Tibet. *འདྲེན་མཁའ་མ་* the filaments of *འདྲེན་མཁའ་མ་*; *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dreng kha-na* or *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dreng kha-na* the seeds of *འདྲེན་མཁའ་མ་* grass; *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dreng kha-na* rope made of *འདྲེན་མཁའ་མ་* grass (*Rtsi*).

འདྲེན་ *dro* 1. the hot time of the day. *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dro kha-na* the morning from 8 A.M. to 10 A.M. *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dro kha-na* afternoon from 3 P.M. to 5 P.M. in India and Tibet. 2. acc. to *Jā.*, lunch, a meal taken about noon; *འདྲེན་མཁའ་མ་* to lunch. *འདྲེན་མཁའ་མ་* has also the general meaning of any meal; *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dro kha-na* in one day three meals; *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dro kha-na* "give to (the labourers) five meals a day" (said a rich man who was building a house).

འདྲེན་མཁའ་མ་ *dro kha-na* (col. *tanjam*) tepid.

འདྲེན་མཁའ་མ་ *dro kha-na* = comfortable accommodation (of travellers) under road-bill.

འདྲེན་མཁའ་མ་ *dro kha-na* 1. vb. and adj. to be warm; warm, as distinguished from hot. 2. = *འདྲེན་མཁའ་མ་* *dro kha-na* of which it is an incorrect form.

རྩྱལ་མོ་ཐོ་ *dro-wa rnon-po* མོ་ཐོ་ལཱ་ལཱ་ very acrid taste; pungent.

རྩྱལ་གྱི་ *dro-lug* a sheep intended for food; རྩྱ་གྱི་ *dro-ga* meat intended for such a purpose.

རྩྱལ་མོ་ *drogs* (Sch.) packed up, made up into a pack or parcel.

རྩྱལ་ དྲོམ་ or དྲོམ་པ་ *droñs* v. འདྲེན་པ་ *hdren-pa*.

རྩྱལ་མོ་ *droñ-mu* a large basket or dosser provided with a lid and carried on the back.

རྩྱལ་ རྩྱལ་ 1. subst. warmth; རྩྱལ་ རྩྱལ་ warmth (derived from clothes); རྩྱལ་ རྩྱལ་ warmth from fire. 2. animal heat. རྩྱལ་རྩྱལ་ རྩྱལ་ a small piece of food = རྩྱལ་, prob. for རྩྱལ་ enjoyment of the mouth. (Ja.); རྩྱལ་ རྩྱལ་-པ་ རྩྱལ་ possessed of warmth, warm.

+ རྩྱལ་རྩྱལ་ *drod-rñal* = རྩྱལ་ལྟར་པ་ matching one's desires, in accordance with design, &c.

རྩྱལ་མོ་ཐོ་ *drod phebs-dug* = རྩྱལ་གྱི་ *dpnyi-ku*, the warm season, i.e., the spring (*Mñon*).

རྩྱལ་མོ་ *drod-gman* = རྩྱལ་རྩྱལ་རྩྱལ་ stimulant; རྩྱལ་མོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ the three stimulant medicines are *Piper longum*, cardamom, and a smaller species of cardamom (*Mñ-rda*. 3).

རྩྱལ་མོ་ཐོ་ *drod-hoñs* རྩྱལ་མོ་ཐོ་ the coming of the hot season, the summer. རྩྱལ་མོ་ཐོ་ *drod gal-wa* the vanishing or diminishing of warmth or heat.

རྩྱལ་མོ་ཐོ་ *drod rig-pa* རྩྱལ་མོ་ཐོ་ the science of mysticism, occultism, charms. Ja. has: well-versed in measures.

རྩྱལ་མོ་ཐོ་ *drod-gzer* རྩྱལ་མོ་ཐོ་ 1. sweat, perspiration. 2. acc. to Ja.: warmth and moisture. རྩྱལ་མོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ རྩྱལ་མོ་ཐོ་ vermin, insect, etc., produced by heat and moisture.

རྩྱལ་མོ་ *droñ-po* col. for རྩྱལ་ *dro-wa*.

རྩྱལ་མོ་ *droñ-mu* or རྩྱལ་མོ་ gentle warmth, gen. equalling རྩྱལ་མོ་ *dro-hjum* རྩྱལ་མོ་ warm food; རྩྱལ་མོ་ཐོ་ *khrag droñ-mo* warm blood. (*Hbrom*. 41).

རྩྱལ་ དྲོམ་ v. འདྲེན་པ་ *hdren-pa*.

རྩྱལ་ 1: *drogs* (Sch.) = རྩྱལ་ དྲོམ་, རྩྱལ་མོ་ noon, midday; རྩྱལ་མོ་ when it is getting warm.

རྩྱལ་ 11: sometimes written for རྩྱལ་.

རྩྱལ་མོ་ *drogs-pa* 1. རྩྱལ་མོ་ heated, grown warm, esp. of the ground by the heat of the sun or of men by warm clothing. རྩྱལ་མོ་མོ་ *Ma drogs-pa* རྩྱལ་མོ་མོ་ is the n. of a lake, i.e., of Tsho Mapham, the eastern one of the two Manasarowar lakes in S. W. Tibet; also a Naga king. 2. (མོ་ཐོ་ཐོ་) cutting cloth to make a dress.

གཤམ་གྱི་ *gdag* or གཤམ་གྱི་ *gdags* 1. fut. of འདྲེན་པ་, རྩྱལ་མོ་; རྩྱལ་མོ་ཐོ་ to attach or give a name; གཤམ་གྱི་ཐོ་ the man about to be given the name; གཤམ་གྱི་ཐོ་ the doctrine that one should be attached to (*Rdo*. 46). 2 acc. to Ja. day-light, opp. to རྩྱལ་མོ་. 3. in *Sty*. གཤམ་གྱི་ཐོ་ occurs frq. as a translation of རྩྱལ་ wisdom (Ja.).

གཤམ་གྱི་ *gdag* or གཤམ་གྱི་ (མོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་) རྩྱལ་མོ་ཐོ་ clothes-horse, rack; the rail on which a bird perches is called རྩྱལ་མོ་. 2. a peg or nail for clothing. 3. རྩྱལ་མོ་ཐོ་ཐོ་ the rail of a ladder; but acc. to Ja., the step of a ladder. རྩྱལ་མོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ རྩྱལ་མོ་ཐོ་ཐོ་ on a golden rack there was placed a black goat-skin (*Hbrom*. 142).

གཤམ་གྱི་ *gdag-wa* pf. གཤམ་གྱི་ཐོ་ *gdag-pa* རྩྱལ་མོ་; རྩྱལ་མོ་ཐོ་ to gape, to open wide (the mouth and nostrils), to stretch; རྩྱལ་མོ་ཐོ་ stretched apart the arms; རྩྱལ་མོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ཐོ་ རྩྱལ་མོ་ཐོ་ *gahi gdagñs* cured of disease.

གདངས་ལག *gdan-yag* n. of a numerical figure (ཡུངས་): ལོ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་གདངས་ལག་དང་། (*Yu-sel*. 57).

གདངས་ཀྱི *gdan-ki* prob. = དངས་ *duan* (ཁྱད་ དངས་ཀྱི་མཚན་ལུགས་) or ར་འ 1. the tone or pitch of one's voice (*Situ*. 54). 2. = གདངས་ཀྱི་ *gdan-kan* music, harmony, melody; གདངས་བྱེད་ to make music (*Jü*). 3. resp. = དཔལ་བུ་ the forehead (*Cs*).

གདངས་པ་ *gdan-pa* 1. v. གདང་བ་ *gdan-ica*. 2. = མོལ་པ་ *soḥ-pa* or མངས་པ་ *sañḥ-pa*, also resp. for དྲལ་པ་ *drag-pa* to recover (from an illness); བསྐྱར་གྱི་གདངས་པ་ one recovering from illness, convalescent.

གདན་ *gdan* = གན་ *gan* ལམས་, resp. བདུག་པ་གདན་ a low seat, a divan, cushion, a bolster. གདན་ཐི་ *gdan-khri* a throne, a high seat (*Rtsii*.); གདན་ཕྱོག་ *gdan-kyog* abbr. of གདན་དང་ཕྱོག་ཅི་ a cushion and a small table. གདན་ཆ་ *gdan-cha* a suite of cushions; seats (for the use of a party including a great man, his attendants, etc.): འཇགས་ཆ་མོག་པ་ཐོད་ *thab-gdan-cha sog sprad* supply seats, fireplace, etc. (*Rtsii*.); གདན་འཇག་ *gdan-hjug* cushion-seat and small table, tea, etc. (*Rtsii*.); གདན་ཐག་འཇག་ *gdan-thag hjug* a tiger-skin rug lined with satin placed on a stuffed cushion for the use of great men or respectable lamas; གུ་པ་དང་ཐོང་གདན་ཐག་འཇག་ རང་ཕྱོད་དུ་བཟང་ཅི་། on the first row of seats spread tiger-skin rugs lined with satin and (place) wine-glasses and large silver cups (*Rtsii*). གདན་འཇག་པ་ *gdan hleg-pa* to take leave, to withdraw, to depart; གདན་འདན་པ་ *gdan hden-pa* = གདན་འདྲིན་པ་ to invite, to go to meet.

གདན་པ་ *gdan-pa* ལམས་འབྲུག་ one seated on a cushion, one occupying a seat, a chairman.

གདན་རབས་ *gdan-rab* a succession of abbots in a Buddhist monastery.

གདན་པ་ *gdan-sa* 1. place of residence; ལྷ་མཚན་གདན་པ་ the seat of a chief lama; དགའ་ཁྱིམ་གདན་པ་ a place of festival. 2. situation, position, rank; གདན་པ་མཆོག་ the chief or central residence of a head or ruler; n. of the capital of the Phagmo-gru head-lama in Lhokha, the province to the south-east of Lhasa and east of Sam-ye.

གདལ་པ་ *gdab-pa*, fut. of འདེབས་པ་, but apparently is often considered as the pres. 1. to put, sow; མ་ཐོན་གདལ་པ་ to plant seeds, grain (*Edo*. 46). རྒྱུ་ལྡན་གྱི་མོལ་མཚན་མད་ལག་ལེན་པ་གདལ་བྱ་བཏུབ་པར་མཛད། he was enabled to put into practical use all the religious instructions of the *Pitaku* classes (*A*. 10). 2. = འབྲལ་བ་ or ཐྱིར་བཏུབ་ to give, offer: གཤེན་དཔེ་རྒྱལ་པོ་ཅན་པོ་མ་ཕུང་, རྒྱལ་པོ་མ་ཕུང་མད་ལག་ལེན་པ་གདལ་བྱེ་ even the Maharaja of Nalendra (the king of Magadha) having offered me a good deal of property and effects (*A*. 10).

གདལ་པ་ལྔ་མ་ *gdab-yug* (ཡུངས་ལྔ་མ་) ༥ numerical figure (*Yu-sel*. 57).

གདམ་ཀ་ *gdam-ka* or གདམ་ར་ = འདམ་ན་ choice, election (*Nag*.).

གདམ་ར་ག་ *gdam-hay* འབད་མཚན་, ལམས་ཀྱི་འབད་མཚན་ advice, counsel.

Syn. མད་ར་ག་ *man-hay*; གདམ་པ་པ་ *gdams-pa* (*Mhon*.).

གདམ་པ་པ་ *gdams-pa* 1. technically fut. of འདམ་པ་ to advise; but occurs as present: ར་འདི་གདམ་པ་པ་ལེན་ I advised this; རྒྱལ་པོ་མ་གདམ་པ་ལེན་མཛད་ the sūtra which will advise sovereigns. 2. or གདམ་པ་ར་ག་ abst. འབད་མཚན་, འབད་མཚན་ཀྱི་འབད་མཚན་ advice, counsel, directions: གདམ་པ་པ་ལེན་གྱི་ we pray give advice; གདམ་པ་ར་ག་ རྒྱལ་པོ་མ་ཕུང་པ་ to give sound advice; གདམ་པ་པ་པ་པ་ *gdams-pa smru-ica* འབད་མཚན་ཀྱི་འབད་མཚན་ to give advice, to counsel, to make suggestion.

Syn. བཀ་ལུང་ *bkah-luṅ*; མད་ལག་ *may-lag*; གདམས་ལག་ *gdams-lag* (*Mon. and Nag.*).

གདམས་པ་ *gdah-pa* is the elegant form of གདུག་པ་ 1. to be, to be there; འདི་ན་གདམས་པ་གསལ་པོ་ འདི་ན་གདམས་པ་གདམས་པ་ (sir) here it is. རྟོག་ཀྱང་གདམས་པ་ it may be discerned, distinguished; རྟོག་ནས་གདམས་པ་ he had arrived (*Jā.*); གདམས་པ་འབམ་མའི་མེ་ཆུ་འགྲུ་མའི་མེ་གདམས་པ་ the water did not reach above the soles of the shoes (*Mil., Jā.*). 2. it is also equivalent to the expression གཤམ་གདམས་པ་ *shes gdah-pa* to say, cf. མཚི་བ་ *mchi-wa*. 3. with the termin. inf. of another verb expresses possibility of being or of doing.

གདམས་པ་ *gdah-pa* = གདམས་པ་ *gdah-pa* and རྩེ་མཚམས་ *gñi-lahiṅ* the congregating of monks for midday meal or dinner.

གདམས་པ་ *gdah-pa* encompassing, diffus- ing (*Fig. 25*).

ཁ་གདམས་པ་ *ka-gdah-pa* = གདམས་པ་ *gdah-pa* said, stated.

གདོང་པ་ *gdön-pa* གདོང་པ་, རྩེ་མཚམས་ 1. the rug or carpet which a monk sits upon and which he carries on his shoulders: ཆུ་པ་གདོང་པ་ གདོང་པ་ གདོང་པ་ གདོང་པ་ sprewling (floating) his rug upon the river Gaṅgā he proceeded (*A. 28*). 2. as vb. another form of གདོང་པ་ *gdön-pa*.

གདུང་པ་ *gdu-pa* pf. གདུང་པ་ *gdu-pa* 1. to stir up together, to mingle, mix up, to mix up drugs; རྩེ་མཚམས་གདུང་པ་ to make up into a broth. 2. to covet, to hanker after; རྩེ་མཚམས་གདུང་པ་ *gdu-pa* love of gain (*Zam.*).

གདུང་པ་ *gdu-pa* sometimes གདུང་པ་, གདུང་པ་, གདུང་པ་ ring for the wrist or the ankle; གདུང་པ་གདུང་པ་ = གདུང་པ་གདུང་པ་ chain-straps for the shoulder, 'shoulder ornament'; གདུང་པ་གདུང་པ་ *gdu-pa* *brgyan-can* ornamented with bangles.

གདུག་པ་ *gduḡ-pa* or གདུག་པ་ = གདུག་པ་ 1. vicious, mischievous, deleterious, poisonous: གདུག་པ་གདུག་པ་ mischievous wild animals; གདུག་པ་གདུག་པ་ propensity to mis- chief; གདུག་པ་གདུག་པ་ *gduḡ-pa* *hu-ro* wild, hideous screams; གདུག་པ་གདུག་པ་ deleterious smell; གདུག་པ་གདུག་པ་ གདུག་པ་ a mischievous spirit; གདུག་པ་གདུག་པ་ གདུག་པ་ bad behaviour. གདུག་པ་ *gduḡ-pa* = གདུག་པ་ a fierce, venomous woman (*Mon.*); གདུག་པ་གདུག་པ་ *gduḡ-pa* *lha* mischievous god. གདུག་པ་ *gduḡ-pa* ferocity, malice, spite. 2. used for གདུག་པ་ poison.

གདུག་པ་ *gduḡ-pa* = གདུག་པ་, resp. གདུག་པ་ 1. parasol, umbrella: གདུག་པ་ གདུག་པ་ གདུག་པ་ གདུག་པ་ གདུག་པ་ གདུག་པ་; um- brellas, royal ensign, and flags were hoisted Syn. གདུག་པ་ *tsahad-skyob*; གདུག་པ་ *tahu-wa* *gyab*; གདུག་པ་ *thur-ma* *brgya-pa*; གདུག་པ་ གདུག་པ་ *gduḡ-pa* *lha*; གདུག་པ་ *chur-skyob* (*Mon.*). གདུག་པ་ གདུག་པ་ *gduḡ-pa* *kyi-guḡ* གདུག་པ་ the ribs of an umbrella. 2. any canopy or awning (*Jā.*). 3. eleg. midday, noon; གདུག་པ་ གདུག་པ་ *gduḡ-pa* = གདུག་པ་ or གདུག་པ་ noon-tide, also noon-tide meal; གདུག་པ་ གདུག་པ་ གདུག་པ་ in the row in which the clergy had congregated for the purpose of taking their midday meal (*A. 133*).

གདུག་པ་ *gduḡ-pa* གདུག་པ་, white um- brella: གདུག་པ་ གདུག་པ་ གདུག་པ་ གདུག་པ་. གདུག་པ་ གདུག་པ་, གདུག་པ་ གདུག་པ་ are the names of charms, which when recited keep off evils, diseases, etc., they are resorted to also to bring immunity from war, etc. (*K. g. v 212*).

གདུག་པ་ *gduḡ-pa* = གདུག་པ་ གདུག་པ་ the birch tree (*Mon.*).

གདུང་པ་ *gdun* honorific term. 1. bones or remains of a deceased person; གདུང་པ་ the

གདག *gdeg* བ. འདམས་པ་: གདགས་པ་མེད་པ་ རམ་ལུ་
མཆོག་ (*Nag. 38*).

གདང་ *gden*, also གདང་མད་ བེམ་མེད་ confidence, assurance, cheerfulness (*Nag. 38*).
གདང་ཤལ་ *gden-khel-wa* to repose confidence; adj. confident, certain; གདང་ཤོབ་པ་ *gden thob-pa* to become confident, to take courage, to be reassured; མེད་ཅི་གདང་ཅི་ཡང་མེད་ when dying he has nothing to rely upon; མི་འདེགས་པའི་གདང་ a strong or fearless confidence; མེད་ཅོད་གདང་མད་མེད་ no joy at dying without steadfast assurance; ལྷོ་གདང་ implicit confidence, trust.

གདང་བ་ *gden-wa* pf. གདངས་ *gden-s* = འཕྱར་བ་ to raise, lift: ལག་གདང་བ་ to raise one's hand; རྩ་གདོག་གདང་བ་ a bird with its wings raised and spread (*Ma.*). མཛོད་མ་གདང་བ་ to brandish a weapon, to flourish it (*Nag. 37*).

གདངས་ཀྱི་གྲ་ *gden-ka* བཟུ་, བཟུ་མེད་, མེད་ the expanded hood or neck of the cobra; གདངས་གཟུང་པ་ resting on its lifted neck, standing in a proud posture; གདངས་གཟུང་མེད་ *gden-ka-can* རྩེ་ལྷ་མོ་, རྩེ་ལྷ་ the fabulous hooded dragon with eight legs inhabiting the snowy mountains; a hooded snake; གདངས་གཟུང་མེད་ རྩེ་ལྷ་མོ་ hooded snake, cobra da capello; གདངས་གཟུང་ མེད་མེད་ hooded snake, any hooded object.

གདངས་མེད་ལྷ་མོ་ *Gden-s-can* རྩེ་ལྷ་མོ་ མེད་མེད་ Ananta Naga, the king of the serpents.

གདངས་མེད་ལྷ་མོ་ *gden-s-can lha-mo* 1. Vāsuki, chieftainess of the snakes. 2. the goddess with the dragon's tail = རྩེ་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ the ninth lunar mansion; constellation of *Scorpio*.

གདང་ *gdon* or གདང་མ་ *don-kha* the resp. form is ལག་གདང་ ལག་, ལུ་ལུ་, the face, the front: མེད་མེད་གདང་མ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ one with the

lion's face, n. of a goddess; རྩེ་ལྷ་མོ་མ་ = རྩེ་ལྷ་མོ་ a Bon god, one with a dog's face or head; ལག་གེ་གདང་མ་ the pig-faced—such are names of Buddhist and Bon deities of Tibet; གདང་ལྷ་ a pale face; གདང་ལྷ་མོ་ redface, is the n. of a cannibal hobgoblin with red face; གདང་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ the country of red-faced demons, i.e., Tibet. གདང་ལྷ་མོ་མ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ a round face indicates possession of religious nature; གདང་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ a dry hollow face indicates garrulosity and thievishness (*Mi.*): གདང་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ *gdon khyi lha-bu* his face is like that of a dog. གདང་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ *gdon-gi phyogs* the cheek. གདང་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ the snout (of a pig), the pointed part of the face. གདང་ལྷ་མོ་ *gdon-ggyur* changing of complexion of the face out of shame or anger.

གདང་ལྷ་མོ་ *gdon lha-pa* = གདང་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་, རྩེ་ལྷ་མོ་ or “the five-tufted one,” an epithet of Mahadeva.

གདང་ལྷ་མོ་ *gdon-chen-can* = རྩེ་ལྷ་མོ་, i.e., a shameless person (*Mñon*).

གདང་ལྷ་མོ་ *gdon-drug* རྩེ་ལྷ་མོ་ 1. the river Ganges which is said to have issued through six heads, i.e., has six sources. 2. རྩེ་ལྷ་མོ་ an epithet of Kārtika, the son of Mahadeva.

གདང་ལྷ་མོ་ *gdon-chun* dejected, disheartened; རྩེ་ལྷ་མོ་གདང་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ not being impudent and saucy.

གདང་ལྷ་མོ་ *gdon-lu* adv. in front, in advance; གདང་ལྷ་མོ་ *gdon-stad* just opposite.

གདང་ལྷ་མོ་ *gdon-yig* = རྩེ་ལྷ་མོ་ that which attracts the eye, e.g., address on the cover of a letter, front inscription, sign-board.

གདང་ལྷ་མོ་ *gdon-ril* རྩེ་ལྷ་མོ་ long-face explained as རྩེ་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ རྩེ་ལྷ་མོ་ (*Tuñ. d. 4 220*).

གདོའ་ཐུག་ *gdol-thu* *drd-pa* to push or press forward, to urge on, to haul a culprit before the judge; བར་གཏོར་ཐུག་ *to pursue one's course regardless of others both in good and in bad sense* (*Jü*).

གནང་པ་ *glod-pa* or **གནང་མ་** = **ངང་པ་** in early time; also **གང་པ་** the first; and **གནང་མ་** the beginning; **གནང་མའི་དུམ་** in the beginning, at first; **གནང་མའི་མངམ་བུམ་** **གའི་བུམ་** the earliest Buddha. **རྩ་བ་** **གནང་མ་** **ནམ་ནམ་པང་དགལ་བ་** = **རྩ་བ་** **ནམ་ནམ་པང་དགལ་བ་** pure from the very root, i.e., in origin. **གནང་མ་ལ་བྱུང་བ་** *glod-pa's m-t-skye-g-pa* **ལ་བྱུང་བ་** not born from the first; **གནང་མ་པང་དགལ་བ་** pure from the beginning, primitive purity. As an adv. **གནང་ཏེ་** first, at first, previously, before; also **ང་གནང་** = **ང་གའི་** at the start.

གདོན 1: *gdon* or **གདོན་ལྔེལ་བཟ་**, **ལམ་བཟ་**;
an evil spirit, a demon causing disease.
There are 360 kinds of spirits which do
mischief to living beings; out of which
eighteen are very powerful and dangerous,
fifteen kinds are said to attack children of
either sex. The names of some of the chief
evil-spirits are: (1) **ལྷེ་གདོན་འཛིན་བཟ་**, (2) **ལྷེ་གདོན་**
མམ་བཟ་, (3) **ལྷེ་མེ་ལྷེ་གདོན་མམ་བཟ་**, (4) **ལྷེ་ལྷེ་**
གདོན་པམ་བཟ་, (5) **ལྷེ་ལྷེ་ལྷེ་གདོན་མམ་བཟ་**,
(6) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་མམ་བཟ་**, (7) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་**
ལྷེ་བཟ་, (8) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་ལྷེ་བཟ་**, (9) **གདོན་**
ལྷེ་གདོན་ལྷེ་བཟ་, (10) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་ལྷེ་བཟ་**, (11)
ལྷེ་ལྷེ་གདོན་ལྷེ་བཟ་, (12) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་ལྷེ་བཟ་**,
(13) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་**, (14) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་ལྷེ་བཟ་**,
(15) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་**, (16) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་**, (17)
ལྷེ་ལྷེ་གདོན་, (18) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་**, (19) **ལྷེ་གདོན་**
ལྷེ་བཟ་, (20) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་**, (21) **གདོན་ལྷེ་གདོན་**,
(22) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་**, (23) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་**, (24)
ལྷེ་ལྷེ་གདོན་, (25) **ལྷེ་གདོན་**, (26) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་**
ལྷེ་བཟ་, (27) **ལྷེ་ལྷེ་གདོན་**, (28) **ལྷེ་ལྷེ་**
གདོན་ལྷེ་གདོན་, &c. Generally, all *gdon* are
divided into three great groups, viz.,
ལྷེ་ལྷེ་ evil-spirits of upper regions, **ལྷེ་**
གདོན་ non-gdon those of the nether world, and

པར་གནད་ *bar-gdon* those of the intermediate regions. Again རྒྱུང་ལོག་གི་གནད་ *glo-hoy-gi gdon* the evil spirits of the higher and nether regions are called ལྷའི་གནད་ *lha'i-gdon*. ལྷའི་གནད་ རྒྱུང་གནད་ ལྷུས་འཛིང་བ་ གནད་ ཡག་པ་ death by epilepsy, which is believed to be the malignant influence of the evil spirits of the upper region; གནད་ ལྷུས་བཞུགས་པ་ *gdön-nyis dhrung-pa* or བཞུགས་པ་ *dhrung-pa* infatuated or possessed by evil spirits (*Sch.*); གནད་ འཇགས་ *gdön hjing-pa* the entering of a demon into a person's body.

वाह्य II: 1. fut. of वाहय (N. y. 37). 2. वाहय मेऽव = मेऽव मेऽव जिहय certainty, surety (N. y. 38) as in **उह वर वाहय मेऽव** there is no doubt of such a thing having happened. As adv. वाहय मेऽव वर = वाहय मेऽव वर undoubtably, indubitably. वाहय उ *galon-hya* = वाहय उवे वाहय (S. u. 71).

གཏོག་པུ། *gadol-pu* 褻瀆者, 褻瀆 I. a Tartar; the fierce, impetuous. Among the Mongols there is a tradition to the effect that India was the original home of the Mongol tribes. 2. the lowest and most despised class, a fisherman; in *W. Tib.* *ana gadol-pu*.

Syn. given in *Mon.* :—གཏམ་པ་ *gtam-pa* ;
 གཏམ་བ་ *gtam-ba* ; མི་འདྲི་བྱེད་ *mi-dgye gpyod* ; རྟེན་
 མི་འཕེལ་ *mi-tshie* ; རྟེན་མེད་ *chos-me d* ; རྟེན་པ་ *gtang-pa-can* ;
 རྟེན་པོ་ *rlangs-po* ; མི་འདྲི་བྱེད་ *mi-tshie gpye* ;
 མི་འདྲི་བ་ *mi-tshie-ba* ; རྟེན་པོ་ *thab-chod-*
can ; རྟེན་པ་ *gtam-pa* (མཇུག་) .

གདོད་མ *gdos* = གདོད་མ་གྲ་གཞུགས་ཅན་ anything
having material form; གདོད་མ་བསམ་གྱི་ཁྱད་པ་ (the
aggregate of material terms, i.e., of
matter; གདོད་མ་བསམ་ material, corporeal; གདོད་མ་
བསམ་མཁུ་གྲུབ་པ་མེད་ these things are nothing
material, they have no substance (*Ja.*).

གདོས་པ་ *gdos-pa* = མཚན་པ་ 1. a boat, a ship;
 གདོས་ཐག་ *gdos-thag* a boat-rope. 2. a mast.

essence of *Bodhi* enlightenment; ཕྱགས་ཀྱི་འདུ་མཚན་གསུམ་ the precious ones constitute the divine mercy itself; མངམ་གྱུ་ལས་མ་ཅད་ཀྱི་དཀོན་མཆོག་ལ་ལས་མ་ཅད་ཀྱི་འདུ་མཚན་ཅེས་པའི་བདག་ཉིད་ the sum and substance of all the thoughts of all the Buddhas concentrated in one expression (that is *om mani padme hām*).

+ བདག་ཉིད་ཐོག་ *bdag-niḡ agrog* 1. extolling of one's own self, advertising one's own doings, self-laudation. 2. met. the crow (*མྱུ་སོང་པ་*).

བདག་ཉིད་ཅེ་ *bdag-niḡ che* = རྒྱ་ཤོག་མངམ་པ་ *blo-khog gahs-pa* or རྒྱ་ཅེ་བ་ *blo-che-ka* magnanimous, generous; one with broad views and principles (*མྱུ་སོང་པ་*).

བདག་ཉིད་ཅེ་བ་ *bdag-niḡ chen-po* བཅའ་མཆོག་ལ་ a general epithet of all the Buddhas, a title of address for a king = ཉུག་པོ་ཡི་པོ་ your majesty! བདག་ཉིད་ཅེ་བ་མཆོག་གི་ལོ་རྒྱུ་ལ་འཕགས་པའི་ཐུག་ཀྱི་བཅའ་ རྒྱ་ལྷན་བཅུ་ལ་ let his majesty's life remain fixed through myriads of ages (*Yig. k. 59*).

+ བདག་ཉིད་ལ་བཅུ་བ་ *bdag-niḡ-lt brñun-pa* one weeping at heart for failing to practise religion, self mortification.

བདག་པོ་ *bdag-po* པའི་ 1. lord, master, owner, proprietor; ཁྱིམ་བདག་ *khyim-bdag* རུ་ག་པའི་ a house-holder; ཕྱགས་ཀྱི་འདུ་མཚན་ཅེ་བ་ *thugs-rjeḡ bdag-po* the lord of grace. 2. in grammar: an agent; བདག་པོ་ཅེ་བ་ the word denoting the agent. 3. spouse, husband, companion for life. བདག་པོ་ལྱི་པ་ *dag-po byed-pa* to take possession of, reign over; བདག་པོ་ལྱི་པ་ལྱི་པ་ a married woman. བདག་པོ་ལྱི་པ་ *bdag-pobirkyen* ལེན་པའི་ཕྱི་ལྱི་པ་ [dominant or defining cause] 8.

བདག་མེད་ *bdag-med* བསུམ་པ་ 1. *Ānyatā*; voidity, emptiness, that which is not absolute, the quality of being not absolute. 2. unowned, forlorn, friendless, a vagabond.

བདག་མེད་མྱོང་ *bdag-med nor* unclaimed property: མྱོང་བདག་མེད་ཐུག་པོ་ལྱི་པ་ མེད་པའི་མེད་པ་ the *Dong*, i.e., the wild yak, of *Chañ-kha* (northern deserts of Tibet) is unclaimed property; the king's treasury (granary) is also public property. བདག་མེད་མ་ *bdag-med-ma* a woman who has obtained perfection; a woman that is not married; also a public woman.

བདག་མོ་ཅེ་བ་ *bdag-mo chen-mo* བཅའ་མཆོག་ལ་མཆོག་པོ་ 1. of a Buddhist goddess.

བདག་པོ་ཅེ་བ་ *bdag-btsin* ལེན་པའི་བཅུ་བ་ 1. selfishness; in Buddhism there are two kinds of བདག་པོ་ཅེ་བ་ *ātma-graha*: —གང་ཡག་གི་བདག་པོ་ཅེ་བ་ the conviction that a living being which in its nature is perishable is not so; and ཅེ་བ་ཀྱི་བདག་པོ་ཅེ་བ་ to believe that everything, i.e., matter, is permanent and enduring (which in fact is not so). 2. the clinging to the I; the clinging to one's own self; egotism. Syn. དེ་མེད་པོ་ཅེ་བ་ *ḡhog-bdān*; འཇིག་པོ་ཅེ་བ་ *ku-gir-bdān*; འཇིག་པོ་ཅེ་བ་ *har-bdān* (*མྱུ་སོང་པ་*).

བདག་པོ་ཅེ་བ་ *bdag-btsin* claimed property, property of which there is an owner or claimant; བདག་པོ་ཅེ་བ་ལྱི་པ་ཅེ་བ་ a woman that is married, i.e., who is claimed for the wife of somebody; བདག་པོ་ཅེ་བ་ ལེན་པའི་བཅུ་བ་ self-attachment (*ḡtsin*).

བདག་པོ་ཅེ་བ་ *bdag-las byin* lit. the self-born one; an epithet of *Kāma-deva* the god of sensuality (*མྱུ་སོང་པ་*).

བདག་པོ་ཅེ་བ་ *bdag-srun* or བདག་པོ་ཅེ་བ་ *bdag-srun-ka*, 1. a hermit, one who watches his own actions, i.e., his self. 2. self-defence, self-preservation.

བདེ་བ་ཅེ་བ་ *bdag-ka* ལྷ་ལྷ་ 1. adj. delicious, savoury, well-tasting. 2. vb. to drive, to drive out = ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ to chase, to put to flight; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *lu-khi tlu-khi* *bdag-nag* being impelled by the

wind of *karma*, i.e., in consequence of one's works or certain actions. 3. to bear away, along, or off, to hurry off; ལྷ་ལྷ་བདར་པའི་སྒྲིང་ land carried away by water (*Ca.*). 4. to call in, collect, recover; ལྷ་ལྷ་བདར་པའི་སྒྲིང་ to recover money lent, to sue for the recovery of a loan.

བདར་པ་ *bdar* 1. for ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdar-pa*. 2. = ལྷ་ལྷ་པ་; thus ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ = ལྷ་ལྷ་པ་ fee or reward given to an escort, the charge of conveying a thing or person.

པ་ བདར་བ་ *bdar-va* or ལྷ་ལྷ་ *rdar-va* 1. to adjust exactly or in a very accurate manner; ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ = ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ to depose the truth. 2. to pray earnestly (in casting lots and in divination). 3. to grind, to polish, rub, file; ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ a file; ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ a rasp, also sandalwood; ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ to grind to fine powder (*Nag. 38*); ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ = ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ reduced to powder (*Situ. 75*); ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ to brush the teeth; to grind the teeth; ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *gyoñ-bdar* exercise, practice. 4. to inspect; to examine closely: ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *gyoñ-bdar* examine minutely the working of your own mind; take it seriously to heart.

ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdal-va* 1. to spread forth, to expend; ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ to give away riches, to lavish money, to scatter plenty (*Situ. 75*). 2. v. ལྷ་ལྷ་ *rdal-va*. ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ n. of a Bon religious work ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *gyoñ-bdar* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ (G. Bon.).

ལྷ་ལྷ་བདར་པ་, pl. of ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdal-va*, ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdal-va* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdal-va* to the suburbs of that city the king drove five hundred oxen and gave them grass (*K. du. 361-306*).

ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug-pa* 1. vb. pl. ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdugs* to fumigate, to burn incense, to swing the censur; ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *tha-la* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug-pa*

to burn incense before a god; ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug-pa* to fumigate demons with the incense of *gugul*. 2. sbst. the burning of incense; frankincense: ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug-pa* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ odours of incense arise (*Jā.*).

ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug-pa* = ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug-pa*; *Juniperus excelsa*, called by the Hindus ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ or the *deodar* tree.

ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug-pa* 1. pf. ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdugs* = ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdugs* bent the bow by pulling the string to shoot an arrow (*Nag. 38*). 2. vb. = ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug-pa*.

ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ the chief devil or antagonist of religion; the personified evil principle; the evil one. There are four *bdug* devils:—(1) ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ the devil originated from the aggregates, i.e., the constituents of the living being; (2) ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ the devil ruling over sufferings and diseases; (3) ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ the devil of death, the messenger of the lord of death; (4) ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ the lustful god or Cupid. The first two are classed under ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* as devils of imagination or *Vikalpa*, the last two are figuratively called ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* the demons that are not human beings. There is a second classification of the *bdug* principle:—(1) ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* the avoidable devil; (2) ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* the unavoidable devil; (3) ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* the demon of merriment; (4) ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* the demon of pride.

ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* n. of a mystical symbolical rite; ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* the concubine of *Kāmadeva*.

ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* ལྷ་ལྷ་བདར་པ་ *bdug* the troops of the Devil.

བདུན་ཁྱིམ་པ *bdud-kyi-bdag* the arch demon.

བདུན་ཁྱིམ་ *bdud-kyi-bu* = འདྲ་ལྡན་ the son of the god of sensuality (*Mñon.*).

བདུན་ཁྱིམ་ *bdud-kyi bu mo* the damsels of Māra who are:—མིང་མ *shed-ma* ལྷ་མ་, *dgab byed-ma* རིན་མ་, and *dgab spyod-ma* འཇམ་མ་ or རྟོན་མ་ (*K. d. v. 72*).

བདུན་ཁྱིམ་ *bdug-ryal* བདུན་ཁྱིམ་, མཇམ་མེད་ the conqueror of Māra, the archdemon. བདུན་ཁྱིམ་ *bdud-bhul* or བདུན་ཁྱིམ་ *bdud-bdul* མཇམ་མེད་ he who has subdued the evil one; an epithet of Buddha. བདུན་ཁྱིམ་པ་ལྷ་མ་ *bdud-gdan* ལྷ་མ་ the grass Kus'a (*Mñon.*); a seat made of Kus'a, grass sitting on which Buddha vanquished Māra.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud idig-can* = དག་པོ་འདྲ་བར་ལྷ་མ་ *dgag-rab dgon-phyug* ལྷ་མ་, མཇམ་མེད་ Māra the sinner; also Kāmadeva.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-nag bbar-ia* a god of the Bon pantheon resembling in his attributes མཇམ་མེད་པ་ *Mañju S'ri*.

བདུན་ཁྱིམ་ *bdud-r'tsi* ལྷ་མ་, ལྷ་མ་ 1. the food of the gods, nectar, the potion that confers immortality; ལྷ་མ་ བདུན་ཁྱིམ་ the nectar of *dharma*, i.e., of the doctrine of Buddha. 2. a laudatory epithet of medicines; བདུན་ཁྱིམ་ལྷ་མ་ the fragrant juniper; an elixir prepared of a decoction of five holy plants, viz., ལྷ་མ་ *ba-lu* a fragrant dwarf species of rhododendron, ལྷ་མ་ *qutsho-ma*, ལྷ་མ་ *khom-pa*, and ལྷ་མ་ *hom-bu*. *N.B.*—Really only four, but according to the absurd method of numbering in Tibetan styled “five,” because the whole taken together makes five. 3. *Myrobalan*, *Terminalia*, *Othrina*. 4. a polite word for wine. བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi ril-bu* ལྷ་མ་པ་ elixir-pill, nectar-pilla. བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi khān-pa* = ལྷ་མ་པ་ *ri-khrod* a hermitage; a retreat

in the solitudes of hills (*Mñon.*). བདུན་ཁྱིམ་ *bdud-r'tsi* ལྷ་མ་ = ལྷ་མ་པ་ *myrobalan* ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ the mouth (*Mñon.*).

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi-kyes* producing nectar [the yellow Myrobalan plant] &c.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi gñā-gam* vegetable medicine growing on the snow-line in the Himalaya or in Tibet. བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi chos-gman* vegetable elixir used as an antidote against the attack of evil spirits.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi gñā-po* yeast.

Syn. ལྷ་མ་ *chañ-r'tsi*, ལྷ་མ་ *ñā-khu*, ལྷ་མ་ *gñā-khu* (*Mñon.*).

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi thub-phyor* ལྷ་མ་པ་ n. of a goddess.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi bum-pa* ma n. of a goddess in the Bon pantheon who resembles in her attributes the Buddhist goddess of the ocean.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi qmar-po* n. of a demon.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi smug-po* a cure for congestion of the brain.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi chur-ldan* ལྷ་མ་པ་ raining nectar, a. met. for the moon.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi hdag* = ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ the tongue, the organ of taste (*Mñon.*). བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi hdag-pa* ལྷ་མ་པ་ pouring nectar; also satire; sweet melodious tongue or language.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi* ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ the gods who subsist on nectar. བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi* ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ 1. ambrosial food. 2. ལྷ་མ་པ་ n. of an uncle of Buddha Gautama.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi* ལྷ་མ་ (ལྷ་མ་ ལྷ་མ་) ལྷ་མ་ met. the moon.

བདུན་ཁྱིམ་པ་ *bdud-r'tsi* ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ *bdud-ka skyong-pa* ལྷ་མ་ ལྷ་མ་ = ལྷ་མ་པ་ *bdud-r'tsi* ལྷ་མ་ (*Mñon.*) the

བདེ་ཐང་དབང་ཕྱུག *Bde-ldan dwan-phyug* ལུ་མ་
 ར་མོ་ཅར the lord of the *Sukhāvatī* heaven.

བདེ་ཐང་འབྲམ་འཕྱར་ *bde-ldan ḥbrang-ḥbyun* ལུ་མ་
 ར་མོ་ཅོ་ཅོ་ལྷ་ the happiness of heaven.

བདེ་ཐང་མཆུང་ལྷན་པེ་མདྲེ་ *bde-ldan-mu luh
 ḥstan-paḥi ḥdo*, the *Sātra* delivered at the
 request of *Bde-ldan-ma* queen of king
Bimbisara (*K. d. v 395*).

བདེ་ཤྲོད་ *bde-spyod* sensual enjoyment;
 also a privy (*Jā.*).

བདེ་བཅད་ *Bde-ma-ḥam* ལུ་མ་འབྲམ་པོ་ *Dewachen*,
 the paradise of the Northern Buddhists
 which is said to be situated in the west
 and presided over by Buddha Amitābha.
 It is never mentioned in works of the
 pre-Christian era of Buddhism. བདེ་བཅད་ཤྲོད་
 རྩེ་ལོ་ལྷ་པོ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ "the plan or design of
 the *Sukhāvati*" (*K. d. v 306*) is a work
 describing this heaven as being full of
 terraces, lotus-lakes, and players of music,
 together with swans, cuckoos and pea-
 cocks. The Tibetan version as given in
 the *Kah-gyur* is longer than the Sanskrit
 text which Cowell, under the title of "the
 smaller *Sukhavati-vyuha*," has translated
 for Max Müller's *Sacred Books of the
 East*. The whole work is one of the
 latest *Māhāyāna* productions, probably
 as late as the 5th century A.D., and in
 some respects bears a curious analogy to
 the description of Heaven in the Revela-
 tion of St. John, of which the writer may
 have certainly had knowledge.

བདེ་མ་འཕམ་ *bde-ma ḥhab* ལུ་མ་འཕམ་ the son
 of *Dhṛtarāṣṭra*; the chief adversary of the
Pāṇḍava brothers in the great war of *Kuru-
 kṣetra*.

བདེ་མ་འཕམ་པ་ *bde-ma ḥbyar-pa* ལུ་མ་ well-
 made, elegant, handsome.

བདེ་མ་གཤེགས་པ་ *bde-ma ḥgye-ga-pa* or བདེ་
 གཤེགས་ ལུ་མ་ a general epithet of the Bud-
 dhas, one who has passed to *Nirodha*.

བདེ་མ་གཤེགས་པེ་དབང་པོ་ = མ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ the
 goddess of Earth (*Mñon.*).

བདེ་ཤྲོད་ *bde-spyod* 1. མཆུར་, རེས་ཆུར་, དིམ་མོ་
 an epithet of *Mahādeva*; also མཆུར་
 saffron; a physician; the glans penis:
 thunder-bolt; the spring season; a croco-
 dile. 2. n. of a Buddhist author who
 wrote certain religious works (*Grub. v
 15*).

Syn. for saffron: ཕུར་ཕུམ་ *gur-gum*; མུར་
u-ru-ra; མུར་ཕོ་ལེན་ *smun hoḥ-len*; མུར་
smu-
pa; མུར་ཕུམ་ *pho-rugs*; མུར་ཕུམ་མུར་པ་ *ḥrggyu-
 byin ḥtshon-cha*; དབང་ཕྱུག་ *dwan-phyug*; ཤྲོད་
ḥlu-spyi; མུམ་ལྷ་པོ་ *soḥ-k'hi d'g*; མུམ་ལྷ་
ḥu-spiin (*Mñon.*).

བདེ་ཤྲོད་ལྷ་མོ་ *bde-spyod ḥthogs* ར་མོ་ [a class
 of fiends attending on *S'iva*] S.

བདེ་ཤྲོད་གཤེགས་ *Bde-spyod ḥgye-thogs* མཆུར་,
 དིམ་མོ་ n. of a deity mentioned in *M. V.*

བདེ་ཤྲོད་ཐུག་ *Bde-spyod ḥtogs* ཐུག་པོ་ the young-
 est son of *Mahāvāra*.

བདེ་ཐང་ *bde-ḥbyun* ཐང་ 1. source of
 happiness; an epithet of *Mahāvāra* and
 of the city of *S'ambhala*. 2. as a symbol:
 11.

བདེ་ཐང་དབང་པོ་ལྷ་མོ་ *bde-ḥbyun ḥd-waḥi
 ḥthogs* ལུ་མ་ a cowry; also the followers of
Mahādeva.

བདེ་ཐང་ *bde-ḥdag* ཐང་ felicity, ease, con-
 tentment; བདེ་ཐང་ཐི in happiness, happily.

བདེ་ཐང་ *bde-gnar* the time of war or inter-
 nal dissension, disturbed state of a country
 (*Shal-tse ch. 1*).

བདེ་ཐང་ *bde-ga* ཐང་ or ཐང་ཐང་ felicitous
 knowledge.

བདེ་གཤེགས་ *bde-ḥgye* ལུ་མ་ an epithet of
 Buddha, one who has passed to eternal
 happiness.

བདེན་པ་འདུག་ *bde-nogs-bdag* an epithet of Indra (*Shon.*); བདེན་པ་མ་ *bde nogs-ma* the celestial queen, the wife of Indra (*Shon.*).

བདེན་པ་ *bdeh-nai* an antiquated form of བདེན་པ་ *bde-ica*.

བདེན་ *bder* abbr. of བདེན་པ་ *bde-nour*.

བདེན་པ་ I: *bden-pa* མཚན་, མཚན་, མཚན་ true, sincere = བཟུང་བ་མེད་པ་ *btsu-ra med-pa* guileless, not false or deceptive. Also as a vb. to be true: རྒྱུ་མེད་པ་བདེན་ནི་ *kyod zer-na bden-no* what you say is true, i.e., you are right; བདེན་གྱིས་ཀྱིས་པ་བདེན་ཀྱིས་ *bde-yis gis bde-pa bden-gyis* it being true that I committed a fault; དེ་བདེན་དུ་བདེན་མྱོང་ *de-shin-du bden-srid* it might be true after all; རྒྱུ་མེད་པ་བདེན་ནི་ *kyod zer-na bden-no* that is indeed true! དེ་བདེན་པར་ངེས་མཚན་ *de-bden-pa de-zen* is it quite certain that this is true?

བདེན་པ་ II: 1. truth, right, in the abstract; but usually something true; true words, etc.

བདེན་པ་གཉིས་ *bden-pa gñis* མཚན་གཉིས་ the two truths: (1) རྒྱུ་མེད་པ་བདེན་པ་ *kyod zer-na bden-pa* མཚན་མཚན་ the ordinary truth which concerns all things or phenomena; (2) དེ་བདེན་པ་བདེན་པ་ *de-bden-pa bden-pa* མཚན་མཚན་ the sublime truth. བདེན་པ་གཉིས་ *bden-pa gñis* མཚན་གཉིས་ the two-fold truth (*K. d. n. 370*).

བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* མཚན་མཚན་ the perception of the truth; to discern, to know the truth; a degree of Buddhist perfection.¹

བདེན་པ་བཞི་ *bden-pa bshi* or བཞི་པ་བདེན་པ་བཞི་ མཚན་མཚན་མཚན་མཚན་ the four noble truths; the four apparent realities: (1) རྒྱུ་མཚན་པ་ རྒྱུ་མཚན་ misery; (2) རྒྱུ་མཚན་པ་ རྒྱུ་མཚན་པ་ (མྱོང་མཚན་) མཚན་མཚན་ the cause or origin of misery; (3) རྒྱུ་མཚན་པ་ མཚན་མཚན་ cessation or prevention of misery; (4) རྒྱུ་མཚན་པ་ མཚན་མཚན་པ་ མཚན་མཚན་ the path of salvation, i.e., the deliverance from misery.

བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* to believe to be true, to take for granted; བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* if the illusion is destroyed; "den-den" བདེན་པ་མཚན་པ་ very true indeed! certainly.

བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* truth, also མཚན་པ་མཚན་པ་ *gñis-pa*.

བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* to tell or speak the truth; as an adj. veracious.

བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* 1. truthful speech. 2. as met. བདེན་པ་ *bden-pa* the crow (*Shon.*).

བདེན་པ་ *bden-pa* a true, a just man (*Cs.*).

བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* 1. མཚན་མཚན་ south-west direction; བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* མཚན་མཚན་ the south-west quarter. 2. void of truth, unjust (*Cs.*).

བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* 1. an ascetic, a hermit (*Shon.*). 2. one who speaks the truth or preaches the truth.

བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* strict justice; discipline of the truth.

བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* or བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* 1. truthful expression, true words. 2. a solemn asseveration, often combined with a prayer. བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* one who has spoken nothing but truth during several births, and thereby has acquired the power of exhibiting miracles.

བདེན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* 1. attainments, effects, possessions, wealth; བདེན་པ་མཚན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* མཚན་པ་མཚན་པ་ *rig-pa* མཚན་པ་མཚན་པ་ *rig-pa* having acquired all attainments by intelligence (*C. dñ.*); བདེན་པ་མཚན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* མཚན་པ་མཚན་པ་ *rig-pa* having wholly renounced all his possessions. 2. vb. to get or take possession of, to be possessed of, gen. with མཚན་པ་, as in མཚན་པ་མཚན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* he is in possession of only one piece of cloth; མཚན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* མཚན་པ་མཚན་པ་ *rig-pa* མཚན་པ་མཚན་པ་ *rig-pa* have you such scholars? མཚན་པ་མཚན་པ་ *bden-pa mthoñ-ica* poor, having no property (*Jñ.*).

to be; to be situated: དཔོན་པ་ནི་ཁང་དུ་བདེན་ག
where is your monastery; བདན་པ་ཕུག་པ་བདེན་ག
bdag-la phug-pa bdag I have a cavern;
འགམ་བདེན་ག་མི་བདེན་ག *thub bdag-gam mi-bdag*
are there any means or not?

བདེ་བ་ *bdag-ica* 1. = དར་བ་ *dar-ica* to increase,
to spread, diffuse; applied chiefly in
reference to sin and evil. རྒྱལ་པ་མཆོད་བ་
gyag-pa mchod-ba the increase in the five
kinds of རྒྱལ་པ་ degenerations; = རྒྱལ་པ་ *gyag-*
pa abundance, exuberance. 2. acc. to
Zam. ལྡིག་ acute, keen. 3. with ལ་, to hurt,
to injure a person: དེ་ལ་བདེན་ག་ to hurt an
enemy. བདེན་ག་ *bdag-hphro* = རྒྱལ་པ་མཆོད་བ་ *gyag-*
pa mchod-ba on the increase, in the course
of increasing, copious or full: དེ་ལ་བདེན་ག་
མི་བདེན་ག་མཆོད་བ་ལྟར་བདེན་ག་ in such ways as
this, awakening only to go on again, the
dreams of present happiness are aug-
mented (*Khrid.*).

བདེན་ག་ *bdag* pl. of དར་བ་ *dar-ica* and sig-
nifies: disregarded, broken, not observed.

མདའ་གཡང་ *mdag-pa* or མདའ་མ་ 1. = མེ་བདེན་ག་
glowing embers, cinders. 2. a sort of
large unburnt brick of mud or clay (*Cs.*):
མདའ་མའི་རྩ་ *mdag-mahi do* a pit for keeping
live coals (for the purpose of melting
metals).

མདའ་དེ་ *mdag* or མདའ་དཔོན་ yesterday
evening; མདའ་མཆོད་ *mdag-mchod* yesterday
day: མདའ་མཆོད་པ་ལ་མཆོད་བ་ came only yester-
day (*Ngag.* 39). མདའ་ལུག་ *mdag-lu* last
night: མདའ་ལུག་ལ་མཆོད་བ་ *mdag-lu mchod-ba*
bdag-gi rmi-lam-na last night in my dream, etc.

མདའ་ཁོ་ *mdag-kho* or མདའ་ཁོ་གཡང་ place of
cremation, the place where the burning of
the dead takes place (*Soh.*).

མདའ་མཆོད་ *mdag-mchod* མཆོད་, ལོག་: 1. colour of
the face, fresh looks, healthy complexion;

དཔའ་མཆོད་ *mdag-mchod* ruddy com-
plexion; མདའ་མཆོད་ of fresh appearance;
མདའ་མཆོད་ bad-looking, dull complexion.
2. brightness, lustre, splendour. 3. resp. for
དཔའ་མཆོད་ *mdag-mchod* the forehead.

མདའ་མཆོད་ལ་ *mdag-mchod* མཆོད་པ་ མཆོད་པ་
or མཆོད་པ་ faded lustre, the brightness
destroyed.

མདའ་མཆོད་ *mdag-mchod* dull appearance, not
bright, ugly.

Syn. མདའ་མཆོད་ *mdag-mchod*; མཆོད་པ་ *mdag-*
mchod (*Ngag.*).

མདའ་མཆོད་ *mdag-mchod* 1. bright colour,
good and cheerful complexion. 2. a hy-
pothetical fluid, the most subtle part of
the semen.

མདའ་ཁོ་ *mdag-kho* or མདའ་ཁོ་གཡང་ (མཆོད་)
མཆོད་པ་ a kind of poison used in medi-
cine.

མདའ་ *mdag* རུག་, མར་, མཆོད་, མཆོད་, མཆོད་
མཆོད་ 1. an arrow: མདའ་ལྟར་ to shoot an
arrow. མཆོད་པ་ *nyug-mdag* an arrow of reed
or bamboo; མཆོད་པ་ *kyag-mdag* an iron
arrow; མཆོད་པ་ *dag-mdag* a poisoned arrow;
མཆོད་པ་ *dpal-mchod* an arrow lodged
in the fore-head; མཆོད་པ་ *me-mdag* a gun,
fire-lock. 2. any straight and thin pole
or piece of wood, e.g., the tube of a
tobacco-pipe; མཆོད་པ་ *kyag-mdag* iron rod,
a ramrod, etc.; མཆོད་པ་ *chu-mdag* a jet or
shoot of water; མཆོད་པ་ *skar-mdag* a
shooting star or meteor. 3. sym.
num. 5. 4. མཆོད་པ་ *lu-pa* *mdag* the
lower terrace of a plateau, also མཆོད་པ་ *mdag-*
chu the river or stream running through it.
(*Jā.* in part.) མཆོད་པ་ *mdag-pul* a case
or cover for keeping arrows; a quiver.

Syn. མཆོད་པ་ *nyug-phrag*; མཆོད་པ་ *dpal-bgyo*;
མཆོད་པ་ *mi-bkhyog-bgyo*; མཆོད་པ་ *pa-*

style. རྩ་པོ་གྲུ་ཁང་གི་མདུང་ལ་ཐོག་གཉིས་པོ་ལྟེན་གྱིན་
མཛུགས་ he constructed, i. e., caused to be made, the sacred symbols placed in the balcony of the Jo-wo lha-khang at Lhasa (Lon. & 17). 2. acc. *Loc.* = གཞུ་པུ་གུ་
parapet, railing. 3. a covered gallery on the top of a house.

མདུང་ལིག་ *mdah-yig* 1. a kind of arrow-point character which was used in Magadha on Buddhist statues. This character was brought into Tibet from Vikramasila in A.D. 1000. 2. letters which are conveyed by arrow-shot are also called *Da-yig*.

མདུང་ *mdun* མཚིག་, རྒྱུ་མ་ lance, spear, pike; མདུང་བ་ or མདུང་བཅུ་བ་ to sting; to pierce with a spear. བུ་མདུང་ and བུ་མེ་མདུང་ are the two frontal muscles (*Jā.*). མདུང་བཞོར་བ་ *mdun bskor-va* to brandish, to whirl a spear; བལ་མདུང་ བལ་ a spear attached to a sling.

མདུང་ཁྱིམ་ *mdun-khyim* a shade for travellers made on the wayside by throwing a piece of cloth over three pikes or poles; a frame to lean spears against.

མདུང་མཛུགས་ *mdun-om-ma* མཚན་མཛུགས་ [a female worshipper of the S'akti principle] 8.

མདུང་ཐུང་ལོན་ *mdun-thun-lhon* an epithet of Kārtikeya youngest son of Mahādeva.

མདུང་ཐོག་ *mdun-thogs* or མདུང་བ་ 1. a spearman, lancer. 2. an epithet of Mahādeva (*Māhon.*).

མདུང་དར་ *mdun-dar* a lance with a little flag at the top.

མདུང་ཏྲ་ *mdun-dre* 1. a spear-head, top of a lance. 2. the religious trident.

མདུང་ཏྲ་གཙུག་པོ་ *mdun-dre gsum-pa* རྩ་པོ་གྲུ་ཁང་གི་མདུང་པོ་ 1. epithet of Mahādeva, who holds the trident. 2. n. of a sect of the Tirthika in Ancient India who used to perform

the rite of leaping over three pikes fixed on the ground (*Theg.* 33-39).

མདུང་ལོན་ *mdun-lhon* མཚན་མཛུགས་ hornet.

མདུང་མཛུགས་ *mdun-xo-ica* a maker of lances.

མདུང་ཤིང་ *mdun-shin* or མདུང་ལྷ་ shaft of a lance.

མདུང་ *mdud* also མདུང་བ་ *mdud-pa* a knot; མེས་མདུང་ལྷ་མཛུགས་ the chin of animals; ལུས་མདུང་གི་ཏྲ་མདུང་ the muscles of the body; མེས་མདུང་= མུང་མདུང་ *grun-mdud* charmed silk-knots used as protection against evil spirits; མུང་མདུང་ *gru-mdud* knot of ribbons holding together the long hair of women in Tibet; མེས་མདུང་བ་ knot of strings, fig. མེས་མདུང་བ་ the bond of avarice (*Jā.*); མདུང་ལྷ་མཛུགས་ *mdud-pa gyrol-ica* or མུང་ལྷ་མཛུགས་ *hgrol-ica* to untie a knot. མདུང་ལྷ་མཛུགས་ *mdud-pa hgrol-pa* 1. a commentary, a key to unknot difficulties. 2. མུང་མཛུགས་ to untie a knot.

+ མདུང་དོར་བ་ *mdud-dor-ma* = ཏྲ་མཛུགས་པ་ to lay a wager.

མདུང་ལྷ་མཛུགས་ *mdud-hdra* a disease of the membrum virile, prob. paraphimosis.

མདུང་ལྷ་མཛུགས་ *mdud-pa shin-pa* wealth.

མདུང་ལོན་ *mdud-lhon* (མུང་ལྷ་མཛུགས་) a string or wreath of flowers or of any other thing.

མདུན་ *mdun* (གཞུང་གསལ་) ཐུག་, བལ་ the van, the fore-part, the front-side of a thing; face or presence. མདུན་ལོག་ good frontage; མུང་ལྷ་མཛུགས་ an aide-de-camp; མདུན་ཏྲ་གཙུག་པོ་ *mdun-gyi nam-mkha-h-la* in the heavens before him, over against him. Usually occurs in the adverbial forms: *mdun-la*, *mdun-na*, *mdun-da*, *mdun-nas*, which all seem to have about the same meaning: in front, before, ahead. In this sentence, for example, two forms occur with no varying meaning: ཐུག་ལྷ་མཛུགས་པ་ མདུན་ཏྲ་གཙུག་པོ་

ཐོན་ཞེས་པ་དང་། གྱུ་པོ་ལྷན་པ་ཡི་པ་མདུན་ནས་མཛེས་དང་།
having brought the bier and lifted up the
burning lamp in front, a vast crowd of
people went on at the head (*K. d. ང. 4*) ;
མདུན་དུ་དཔག་པེ་བྱེད་མི་ *mdun-du dmag-mi phyin-*
gte the soldiers approaching first. Also
used as postpositions: གླེ་མའི་གྱུ་མདུན་དུ་ in
the presence of a lama; ལྷན་པོ་མདུན་དུ་
before the king; རྟོན་གྱི་མདུན་པ་ *kyod-kyi*
mdun-la in your presence.

མདུན་ལྷན་ *mdun-jug* = མདུན་ལྷན་ *mdun-byun*
conference, consultation.

མདུན་པོའི་གྱུ་ *mdun-hjog* a present.

Syn. ལུ་པ་ *phul-tsa*; འལུ་པ་ *hal-tsa*; ལུ་
པ་ *gus-rda*; ལུ་པ་ལྷན་ *phyug-rten*; ལུ་པ་ *shu-*
rtan (*Mon.*).

མདུན་དུ་བཟུང་བ་ *mdun-du byun-tsa* འཕྱོང་བ་
move forward, towards one's self.

+ མདུན་པ་དང་ *mdun-pa* = མདུན་དུ་བཞུགས་པ་ or
མཇུག་པོ་ལྷན་པ་པོ་མདུན་ in the presence of an
assembly.

མདུན་ན་པ་པོ་ *mdun-na hdon* དཔོན་པོ་, དཔོན་པོ་
a minister, a magistrate, a judge, a high
functionary.

Syn. གློ་པ་ *blon-po*; བཀའ་དང་ *bkah-dcan* ;
ཁྲི་མལ་གྱི་པ་ལོ་པ་ *khri-mg-yi pha-lo-pa* (*Mon.*).

མདུན་མ་ *mdun-ma* མཇུག་པོ་ conference.

Syn. མདུན་གྱི་མ་ *mdun-gros*; གྱི་མ་ *gros* གྱི་མ་
པོ་ *gros-hcam*; གྱི་མ་ལྷན་པ་ *gros byun-pa*
(*Mon.*).

མདུན་མ་ *mdun-sa* མཇུག་པོ་, མཇུག་པོ་ society, com-
mittee, association: མདུན་མར་བཞུགས་པ་ *mdun-*
sa bshugs-pa མཇུག་པོ་ལ་ to sit in committee.

མདུན་པོ་ *mdun-so* རེ་མཇུག་ punishment in-
flicted by court or king.

མདུན་ *mdchu* = མདུན་མདུན་ *mdahi mdchu* the
pointed arrow-head made of steel in Tibet
and Mongolia; the arrow head is made of
various designs some with three points,

others like a miniature pick-axe. མདུན་མདུན་
མ་པོ་ *mdchu behchi-so hda-ma* བཀའ་དང་
arrow-head like calf's teeth; མདུན་མདུན་མ་
mdchu byin mñin-ma བཀའ་དང་ arrow-head
like a bird's heart; མདུན་མདུན་མ་ *mdchu zur*
bahi-pa an arrow with four-bladed head.

མདྲ་ *mdo* I: 1. the lower part of a valley
where it merges into the plain, the place
where one valley opens into another; the
point where two valleys, roads, or rivers
meet; མདྲ་མདྲ་ upper-part and lower part of
a lateral valley; མདྲ་གྱུ་མདྲ་ the upper or
higher part of a country and the lower
part of it; མདྲ་མདྲ་ road-junction; མདྲ་མདྲ་ river-
junction; མདྲ་མདྲ་ མདྲ་ street corner; མདྲ་མདྲ་
a cross road; མདྲ་མདྲ་ where one vein crosses
another vein in the body. མདྲ་མདྲ་ *mdo*
and *Kham*, indicates Amdo, the province
of Tibet S.E. of Kōkū Nor, and
Kham. 2. acc. to *Cs.* མདྲ་མདྲ་ prudent,
མདྲ་མདྲ་ imprudent. 3. conjunction or meet-
ing place in general: མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་ *brtay-*
pa rta-chahi mdo; མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་ *shi-byed*
man-gyi mdo; མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་ *byed-*
byed lrg-kyi mdo; མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་ *bjam-rtsab*
qpyad-kyi mdo (*Sman-rta ch. II. 1*).

མདྲ་ II: མདྲ་ 1. defined as མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་
མདྲ་ a discourse where many significations
are massed together in a few words; a
Sūtra. 2. short sentence or rule, axiom;
hence མདྲ་མདྲ་, མདྲ་མདྲ་, མདྲ་མདྲ་ to contract,
abridge, epitomize, to give only the main
points; མདྲ་མདྲ་མདྲ་ *mdor bsdun-na* in short, in
general, altogether, on an average.

མདྲ་མདྲ་ *mdo-shob* a benediction to the
host for his entertainment (*Jā.*).

མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་ *mdo-mdo byed-pa* occurs in
མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་
མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་
མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་མདྲ་
(*A. 128*).

अर्चि *Mdo-pde* ख्याल a collection of Sūtras forming an important section of the Kalgyur.

अर्चि *mdo-pde-jui* or अर्चि *mdo-pde-hsin* लौकिक one vessel in the *Mdo* or belonging to the *Sūtranta* school of philosophy of Buddhism.

अर्चि *mdo-pde-jui* ख्याल a carpenter [also a stage-manager]S.

+ अर्चि *mdo-jui* *dmth-ic* = दम अर्चि *dmth-ic* of high power or ability.

अर्चि *mdo-lin* according to the teachings of the Sūtras; is parallel to the term *eggud-lin* according to the *Tantras*.

अर्चि *mdo-lin* according to the teachings of the Sūtras; is parallel to the term *eggud-lin* according to the *Tantras*.
[briefly, collectively]S. अर्चि *mdo-lin* लघुतः in brief.

अर्चि *mdo-lin* *dmth-ic* केचिन्म *akin* to अर्चि a cross formed of two small sticks, the ends of which are connected by coloured strings, and used in various magic ceremonies (Ja.).

+ अर्चि *mdo-li* दुष्टि; = *khuy* a sedan-chair, a conveyance for carrying sick, incapable, or old persons: दुष्टि *khuy* supporting him by the left hand he lifted him on a dooly (A. 70).

अर्चि *mdoy* or अर्चि *mdoy* colour; complexion; अर्चि *mdoy* the colour of the body; अर्चि *mdoy* beautiful colour; अर्चि *mdoy* nice colour, a rose (Ca.). अर्चि *mdoy-dkar* = अर्चि *mdoy* विजय white colour. अर्चि *mdoy* *mda-hsin-jui* = अर्चि *mdoy* or अर्चि of uniform or same colour. अर्चि *mdoy-gur* लघुतः gold; golden colour.

अर्चि *mdoy-gur* = अर्चि *mdoy-gur* 1. white sandal-wood. 2. लघुतः having a fair complexion.

अर्चि *mdoy-lin* 1. (लघुतः) gold. 2. लघुतः camphor. 3. a coloured cloth.

अर्चि *mdoy-jui* or अर्चि *mdoy-jui* a met. for the raven (*Mhon*).

अर्चि *mdoy-phyin* लघुतः, लघुतः a species of sandal wood.

अर्चि *mdoy-mde* लघुतः, लघुतः and अर्चि *mdoy-mde* seem to be names of flowers (K. d. 308).

अर्चि *mdoy-gur* a species of gall (Ja.).

अर्चि *mdon* लघुतः 1. appearance, the form of the face. 2. sometimes for अर्चि white spot, blaze, or star on the forehead of a horse or cow. 3. the eye in a peacock's feather; अर्चि *mdon* *mdon* *mdon* *mdon* peacock (*Mhon*). Syn. *mdon*; लघुतः *mdon*; लघुतः *mdon*. अर्चि *mdon-lin* 1. peacock (*Mhon*). 2. लघुतः *mdon*.

अर्चि *mdon-jui* 1. = लघुतः *mdon-jui* blind (physically and morally); लघुतः *mdon-jui* to get blind, to be made blind. 2. = लघुतः forehead.

अर्चि *mdon-gur* 1. = लघुतः *mdon-gur* very bright, resplendent, refulgent (*Khuy*). 2. to make a prayer before the image of a deity. 3. to congratulate, to wish joy to another (Ca.).

अर्चि *mdom* or अर्चि *mdom* sometimes written for अर्चि a measure (लघुतः) equal to six feet [मान a fathom or the space between the tips of the fingers of either hand when the arms are extended]S.

अर्चि *mdoy* a tall thin pared stick or wand provided with small cross-pieces,

and with strings of various colours fastened to the ends of the transverse pieces and stretched thence to the main upright stick; the whole evidently intended to be a rude imitation of the mast of a vessel with yard-arms and rigging. Several of these structures, each 3 to 5 feet in height, are planted in the ground on the hill-side just above the house where some sick person is lying; and various magical ceremonies having been performed over the sick person, the འཛིན་པའི་མེས་པོ་ or demons which were afflicting him, and which are reputed to have a great passion for the rigging of a vessel, are presumed to be expelled and to take refuge in the toy masts outside the cottage. The sticks with their coloured strings are presently cast away as ཐུད་ ཐུད་ down the ravine (*Sud. Hbk.*). There seem to be various names for the masts such as:—ཐུག་པའི་མེས་པོ་ *skyel-wa-chi mdoḡ* (*Nag. 38*); ཐུག་པའི་མེས་པོ་ *thu-mo-chi ḡskul-mdoḡ*; ཐུག་པའི་མེས་པོ་ *gyul-mo-chi gyul-mdoḡ*; ཐུག་པའི་མེས་པོ་ *gyul-mo-chi gyul-mdoḡ*; ཐུག་པའི་མེས་པོ་ *gyul-mo-chi gyul-mdoḡ*.

འདག་གྱ་ *hdag-gu* = ཐུ་མ་ *kyo-ma* pap, pulp; prob. = ཐུ་མ་ *le-yu*.

འདག་པ་ *hdag-pa* = ཐུ་མ་ 1. to lick off, as in ཐུ་མ་པ་ཐུ་མ་ *lee-yas shu-hdag-pa* to lick curd with the tongue; to clear, or wash away, to wipe off (dirt, blemishes, and even bad thoughts). 2. in *C.* = འཛིན་པ་ a mixture of clay and water. *Sch.* moreover gives this meaning: "cleaving, adhesive, sticky." འདག་པ་ཐུ་མ་ *hdag-pa* *shyar-wa* to make a mixture of soil and water; འདག་པ་ཐུ་མ་ *hdag-pa* *shyar-wa* covering or stopping up with clay, e.g., the chinks of a wall or door. འདག་པ་ཐུ་མ་ *hdag-pa* *hi* *phye-ma* powdered clay. འདག་པ་ཐུ་མ་

hdag-shyar ḡbul-wa to present clay, etc., i.e., to cover the chinks of the cell of a meditating lama sitting *ḡtsahams-lu* as an act of piety. In *Plh.* འདག་པ་ is mentioned as a kind of plastic art, and evidently signifies to mould, to model, to shape (*Jā.*). 3. = ཐུ་མ་ *hdag-pa* (*Ca.*).

འདག་པ་ *hdag-pa*; or more properly འདག་པ་ clay, dry or wet.

འདད་ *hdañ* v. འདད་ *hdañ*.

† འདད་གི་པ་ *Hdañ-gi-pa* (from ཐུ་མ་ or ཐུ་མ་ the paddy-pounding implement) n. of an Indian Buddhist saint: ཐུ་མ་ཐུ་མ་ འདད་གི་པ་, ཐུ་མ་ཐུ་མ་ *ḡbul-dpon ḡluhi-sa*, *hdañ-gi-pa*, *dhu-ri-ka-pa* the teachers Nāga bhumi, Dañ-gi-pa, Dharikapa, etc.

འདད་པ་ *hdañ-wa* 1. (pf. འདད་པ་) = འདད་པ་ or འདད་པ་ *hgyrig-pa* to be right, to suit, &c.; འདད་པ་ཐུ་མ་ *rus-gos-hdañ* cloth just enough for making a dress or robe, just as much as is required, etc. ཐུ་མ་ཐུ་མ་ *ho sa-rgyu* *hdañ* food to be just enough. 2. acc. to *Sch.* to come to, to arrive at; cf. also འདད་པ་ཐུ་མ་ about or nearly one hundred.

འདད་ *hdañ* resp. ཐུ་མ་ *sku-hdañ*, or འདད་ *hdañ* a funeral repast.

འདད་ *hdañ* 1. a train (of persons): ཐུ་མ་ཐུ་མ་ *hkhor-hdañ* retinue (*Ca.*) 2. fold: ཐུ་མ་ཐུ་མ་ *ḡnis-hdañ* = ཐུ་མ་ཐུ་མ་ *im-ḡnis* twice or two-fold. 3. ཐུ་མ་, ཐུ་མ་ or ཐུ་མ་ *lo-hdañ* a leaf, ཐུ་མ་ཐུ་མ་ *yal-hdañ* ཐུ་མ་ a twig with leaves. 4. a feather.

འདད་ཐུ་མ་ *hdañ-skyes* feathered, bird-horn.

འདད་ཐུ་མ་ *hdañ-skyod* ཐུ་མ་ met. a bird (*ḡhon.*) [prob. a crane] *S.*

འདད་ཐུ་མ་ *hdañ-ḡrgya* ཐུ་མ་ the lotus.

འདད་ཐུ་མ་ *hdañ-ḡrgya-pa* 1. = ཐུ་མ་ the pea-cock. 2. = ཐུ་མ་ *gur-gum* ཐུ་མ་ saffron.

the time of death; at the time of entering into the state of Nirvāṇa. འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā kha-sam* difficult to pass over, to spend time; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā kha* the point of death; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ཀྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā kha-sam* those are of importance at the time of (one's) death, he said (*Deb. q. 16*). The following are examples of the use of *hdaḥ-pa* the past tense: འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ sañs-rgyas* the past Buddha; an epithet of Dipaṅkara Buddha. འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ chur gyur-pa* departed; departed; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ* passed away from this world; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ* the time that has passed away; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ* after an elapse of nine months; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ* incense surpassing that of the gods; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ* surpassing the number, i.e., numberless, innumerable; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ* surpassing the understanding; inescapable; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ* unspeakable, indescribable; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ* when the sun and moon have disappeared (for a time). འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ tshig* the perfect tense; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-paḥ* "he who, armed with conquest, has passed beyond," i.e., Bhagwan or Buddha.

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* or འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *chu-hphren kha-bu* the hour of death (*Ca.*); འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā ye-ge* knowledge of the hour of death (title of a book).

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* (འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā*), religious funeral ceremonies (*J. Zan.*), religious ceremonies observed at death; the death anniversary of deceased parents and lamas; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* he kept well each death anniversary of Lama *Gser-gyā-pa* without a break (*A. 49*).

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* the deceased, defunct, the late.

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* ghost, apparition; the reappearance of a deceased person, which re-appearing is possible only within forty-nine days from death.

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* or འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* (abst.) quaking, shivering; one who shivers. Also as vb. འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* to tremble, shudder, shiver, quake; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* the body freezing shivers (*Nag. 39*); འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* to shiver with cold; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* to tremble.

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* wavering, doubting, undetermined.

Syn. འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* or འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* (*Almon.*).

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* *byed-pa* to doubt, to waver.

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* *shum-shum* tremulous, quaking with fear; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* 'he mice quaking with fear and depositing dung squatted down (*Hda. 31*).

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* trembling.

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* ague, throbbing.

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* a high-sounding vibrating drum used by Bon priests in necromancy; འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* even all the demons carrying drums.

འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* 1. to sink down: འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* to be absorbed, sunk, as ink sinks in bad porous paper or in blotting paper. 2. འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* still-water, also water moving slowly. འདུལ་གྱི་ཆུ་མཚམས་ *hdaḥ-gyā* being left exhausted on the road, sinking under fatigue (*Jü.*).

२२ *hdi* 1. *रयं, अयं, अतो, ररं, गयः* this; also in colloq. very commonly = *tho*: *के भयं २२ के य २२* where is the gun? *२२ यु क्यं* who is this? Where the plural of a noun is indicated, the plural sign is annexed to the demon. pron., e.g., *दवे महुण* *व २२ २२ दण प्ररु र्ण* *hahi-mjug-lu rta hdi-dag krid-goy* lead the horses after me! *२२ २२ २२* in this month; *२२ २२ २२* in this year; *२२ २२ २२* at this (particular) time. 2. when applied in reference to distance it signifies nearness; *२२ के २२ २२* my residence in this (near) hill; *२२ २२ २२* in this valley or country; *२२ २२ २२* the respective performer (of an incantation) (*Ja.*). 3. such a one: *२२ २२ २२ २२ २२ २२* 1, and such and such a one; *२२ २२ २२ २२ २२ २२* 1 give you such and such a thing. *२२* is often redundantly joined with the possessive pron. *२२ २२ के २२ २२* this my cloth; *२२ २२ के २२ २२* this my wealth; *२२ २२ २२ २२ २२ २२* (*Yid. 162*) in this great country who else is greater than this? *२२ २२ २२ २२ २२ २२* *hdi ji gnun-du seems* तत् किम् मयम् what that having existed this arose; *२२ २२ २२ २२ २२ २२* *hdi hdi-gnamg blun* रमाणि अद्य पोताणि they will drink these.

२२ के २२ *hdi-ka-rañ* just here, just now (*Ja.*); also this very same.

२२ के २२ *hdi-ko* this one (*So-ry.* 15).

२२ के २२ *hdi-kaq* = *२२ के २२*, *२२ के २२* एवं thus, accordingly. Used chiefly with the *urbani loquendi* and quotations; but *२२ के २२ २२ २२* *hdi-kaq byed-par gyur cig* एवं कृप [do in this way]S. *२२ के २२ २२* *hdi-kaq-do* = *२२ के २२ २२ २२* or *२२ के २२ २२ २२* has said so;

२२ २२ २२ २२ २२ २२ has thus fully expressed in respectful language; or, he prayed with inflated words thus (*A. 21*).

२२ २२ २२ २२ २२ २२ *hdi skyes-pahi phyir hdi-skyes* अत आत्मायां एवमुपपद्यते [this is produced on account of that being produced]S.

२२ के २२ *hdi-ltar* एवं, इत्यन्त, इदम्, इदम्, अथ so, in this manner, thus: *२२ के २२ २२ २२ २२ २२* *hdi-ltar* in what manner have you become so, how did you get into this condition? *२२ के २२ २२* it was to this effect, of this purport; *२२ के २२ २२* such as this I am; *२२ २२ २२ २२ २२ २२* compounded things must be regarded thus: the word *२२ के २२* should usually be accompanied by a snap of the fingers (*के २२* or *२२ के २२*). *२२ के २२ २२ २२ २२ २२* *hdi-ltar gyur-cig* एवं मरु, एवमन्तु be it so, let it so be. *२२ के २२ २२* *hdi-lta-st.*, (*२२ के २२*) तद्यथा, यदिव for example, for instance, to wit, such as, viz.

२२ के २२ २२ *hdi-din phyi* or *२२ के २२* the present and the future (life).

२२ के २२ *hdi-dag* एदानी, अद्य to-day, this time.

२२ के २२ *hdi-naq* from this place, from this time; as yet, still. *२२ के २२ २२ २२* from here to that, from here to there.

२२ के २२ *hdi-pa* अतो mean of this place; this man; *२२ के २२ के २२* *hdi-pahi glon* from this man's face, i.e., from the lips of this man. Colloq. *२२ के २२* is a common word for here: *kha-sang di-pa by-sang* he arrived here yesterday.

२२ के २२ २२ २२ *hdi-phyi slob-pa*, or *२२ के २२* *rye-ku* to exchange this life for the future one, i.e., *२२ के २२ के २२ २२ २२ २२* *hdi-phyi slob-pa* doing the concerns of this life, having cast out from the mind the thoughts of the future (existence).

associationism):—(1) ২১শ্রী [love]S. (2) ২১শ্রী [exercise]S. (3) ২১শ্রী [faith]S. (4) ২১শ্রী [watchfulness]S. (5) ২১শ্রী [memory]S. (6) ২১শ্রী [intelligence or reflection]S. (7) ২১শ্রী [confidence]S. (8) ২১শ্রী [indifference to pleasure and pain]S.

২১শ্রী ২১শ্রী *hdu-wa gñom-pa* = ২১শ্রী good physical constitution, health.

২১শ্রী *hdu-tshoy* a crowd, many people assembled together: ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী the concourse of men was like the city of Gandhavati (A. 2).

২১শ্রী *hdu-hdu* entertainment of many people in one place with food and drink or with amusement, also noisy talking at the time of entertainment: ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী being free from pride I have left off attending entertainments (A. 6). Also = noise, bustle, din: ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী this solitude which is free from noise; ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী to live in the midst of the bustle of worldly affairs. Acc. to the Bon there are sixteen kinds of ২১শ্রী—২১শ্রী ২১শ্রী *hdu-hdu-can* ২১শ্রী = a hermit, a retired man.

২১শ্রী *hdu-ge* ২১শ্রী, ২১শ্রী 1. consciousness. Moreover, in the opinion of the author of this dictionary (though not in that of the editors), this word practically signifies the soul, with the difference that according to Buddhists it is not an absolute simple entity: *Samyñā* conveys the idea of a collection of perceptions to form one compound entity, i.e., to form such consciousness as is capable of being analyzed. ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী *Hdu-ge* or consciousness is said to be the sign of perfect knowledge; ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী

২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী that is *Samyñā* which comprises the knowledge of the nature of all different things, i.e., matter in its differentiated state (K. d. ১. 354). 2. notion, conception, image, feeling, thought: ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী the up-rising of the idea of constant possession of earthly good; ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী to unite with the human body the idea of a ship, to represent the body as a ship; ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী there arose the feeling of discomfort; ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী the giving up of the idea of anger; ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী no thoughts, no inclination, tending to virtue, arose (in him), virtuous emotions never stirred in his mind: ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী entertaining thoughts of sensual pleasure; ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী to recover from a state of insensibility. As one of the five ২১শ্রী or *skandha* the term is translated by idea (Burn. I. 511), by perception (*Kōpp.* I-603). The three terms ২১শ্রী ২১শ্রী, ২১শ্রী ২১শ্রী, ২১শ্রী ২১শ্রী may be rendered: having the faculty of thinking, having no faculty of thinking, neither thinking nor not thinking (latter part from Ja.). [২১শ্রী ২১শ্রী *hdu-ge* or ২১শ্রী *Samyñā* signifies 1. denomination, name; 2. knowledge derived through names, verbal association]S.

২১শ্রী ২১শ্রী *hdu-ge-gsum* 1. ২১শ্রী ২১শ্রী [little, limited]S. 2. ২১শ্রী ২১শ্রী [great, extensive]S. 3. ২১শ্রী ২১শ্রী [unlimited, infinite]S. (M. V.).

২১শ্রী ২১শ্রী *hdu-ge-kyi gnau-pa* ২১শ্রী the 15 subjects of *Samyñā* necessary to full meditation on ২১শ্রী are:—(1) ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী; (2) ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী; (3) ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী; (4) ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী; (5) ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী; (6) ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী ২১শ্রী.

it seemed as if his body the whole night had been even up to the skies, and it was as if there were sensate beings of the six classes of living creatures from the crown of his head to the tops and soles of his feet and for the most part they were drinking only milk; some indeed having obtained milk from the stars, were drinking it, and loud sounds of cymbals were continually coming up without his knowing whence they arose; but when night had lifted, having cast aside his meditating bonds, they vanished. Finally, it should be pointed out, how common in the colloq. is that form of the present with २५५ added to the gerund in ३, ४, etc. In fact this form has almost superseded the ordinary present tense; although २५५ in these cases seems to be confined to express the 2nd and 3rd persons, ३५ or ३५ being substituted in the 1st person: *kho-rang do-gi-dug* he is going; *ha-rang do-gi-yin* I am going.

२५५ *hdug-khri* a chair, a raised platform to sit upon.

२५५ *hdug-gnas* or २५५ = १८ *ḥṣon* residence, home (*Ḥṣon*).

२५५ *hdug-ḥaṣṣ* = २५५ *ḥṣṣ* manner of sitting: ३८ ३८ २५५ *ḥṣṣ* the manner of a lion's sitting. The different postures of sitting are:—(1) ३८ ३८ *rdorje skyil-kruṣ*; (2) ३८ ३८ *skyil-mo kruṣ*; (3) ३८ ३८ २५५ *ḥṣṣ*; (4) ३८ ३८ २५५ *ḥṣṣ*; (5) ३८ ३८ २५५ *ḥṣṣ*; (6) ३८ ३८ २५५ *ḥṣṣ*; (7) ३८ ३८ २५५ *ḥṣṣ* (*Ḥṣon*).

२५५ *hdug-hdug* 1. (in the dialect of *Kham*) = ३८ ३८ sit, sit.

२५५ *hdug-pa* pf. and fut. २५५ *ḥud* २५५ to bend, to make a bow; २५५ २५५ to bow at a person's feet (*Kap*. ३९); २५५ to incline one's ears to hear; २५५ २५५ २५५ salutation.

२५५ *hdun* or २५५ = ३८ ३८ several kinds, divers, various.

+ २५५ *hdun-khaṣ* 1. = २८ २८ or २८ २८ store-house, treasury, repository. 2. = ३८ ३८ *ḥdog-sa* residence, abode (*Ḥṣon*). 3. ३८ ३८ *ḥdog-sa* parlour, council-room.

२५५ *hdun-pa* ३८, ३८, ३८ 1. longing, craving, wish, supplication: २५५ २५५ २५५ २५५ what is called *Ḥḍun-pa* is whatever arises in the mind (*K. d. a* ३५५). 2. a courtier; a sycophant, flatterer, one who waits upon royalty to contribute to his pleasures and amusements: ३८ ३८ २५५ २५५ to the prince the courtiers said (*Ḥḍrom*. 145). 3. vb. to long for, crave, to hanker after: ३८ २५५ they not having any desire to hear, २५५ one who is devout or is earnest in virtue or religion; also २५५ २५५ to yearn for or strive after virtue. 4. one of the six early disciples of Buddha called *Sadrarya* (*M.V.*).

Syn. २५५ *ḥdog-pa*; २५५ *ḥdog-pa*; ३८ ३८ *ḥdog-pa* (*Ḥṣon*).

२५५ *hdun-pa* 1. council, conference, committee: २५५ २५५ २५५ the committee did not agree; २५५ २५५ २५५ others said; if each *Srin-po* speaks independently the conference cannot settle (anything) (*Ḥḍrom*. 136); २५५ २५५ they called a council together; २५५ a congregation or association of religious persons, the Buddhist priesthood. 2. advice, counsel: २५५ २५५ a bad advice; २५५ २५५ to give advice; २५५ २५५ to take a resolution (*Jā*). 3. companion, associate: २५५ २५५ २५५ permanent companion, i.e., wife, and the consideration of the future.

is reputed to have delivered the *Vinaya-piṣaka* scriptures consisting of 21,000 sermons; but at any rate only thirteen volumes have been translated into Tibetan. In the Tibetan *Dulwa* or *Vinaya* there are three hundred and forty four chapters and 104,800 a sloka. At the beginning of each chapter is the following heading which distinguishes it from all other *piṣaka*:—
འཇམ་མཛེས་ཀྱི་ཕྱེད་པ་བུག་འཇམ་མཛེས་ *thams-cad mkhyen-pa-la phyag-mahzi-lo* Salutation to the omniscient! The section of the *Dulwa* treating of ལཱ་གཤི *luā-gahi* is called འདུལ་ལཱ་གཤི *hdu-luā nu-no* (*Rda-rñiā*).

འདུལ་བ་རྒྱུ་བ *hdu-luā smra-ka* विनयवादि (*A. K. 1-12*) [one who propounds the doctrine of *Vinaya-piṣaka*].

འདུལ་བ་མཛེས་ *hdu-luā-po* a tamer, discipliner.

འདུལ་བ་དང་འཇམ་མཛེས་ *hdu-luā dan hgn-luā* विनय-
तिश्चारी [transgressing the laws of moral conduct].

འདུལ་བྱེད་ *hdu-l-byed* दम-वर्ध [virtue of self-restraint].

འདུལ་བྱེད་རྒྱུ་བ *hdu-l-byed skyes* ऐश्वर्य an epithet of the Garuda bird.

འདུལ་བའི་ཤེ *hdu-l-wahi sho* विनय षष्ठे the *Dulwa* or disciplinary part of the *Kahgyur*. འདུལ་བའི་གཤི *hdu-l-wahi-gahi* विनय-
बन्ध the main principles of the *Dulwa*. འདུལ་བ་ལྟེན་པ་ *hdu-luā hdein-pa* विनयवर a Buddhist monk who observes the rules of *Vinaya*.

འདུལ་བའི་ལྟེན་པ་ *Hdu-l-hdein gtsaḥo ma-pa* n. of a celebrated lama of the *Bkaḥ-gdam-pa* sect of *Ngaho-ma* in Tibet (*Loñ. a 9*).

འདུལ་བའི་ལྟེན་པ་ *hdu-l-gyon drug* the six Bon ascetics or saints corresponding to the རྩལ་བྱེད་ *thub-pa drug* of the *Nyingma* school who preside over the six states of animated being.

འདུལ་ཆུང་རྫོང་ *Hdu-l-chuñ rdsoñ* n. of the chief town in the district of འདུལ་ཆུང་ *Hdu-l-chuñ* (*Blaii*).

འདུལ་པ་ *hdu-lu-pa* 1. a pt. as well as འདུལ་ of འདུལ་ *hdu-lu*; འདུལ་བ་=མཇམ་མཛེས་ assembled. མངམ་རྒྱལ་གྱི་ཕྱིར་ཕྱོད་པ་འདུལ་བ་ མངམ་རྒྱལ་མཇམ་མཛེས་མཇམ་མཛེས་ assembled from different Buddhist man-sions. 2. abet. མཇམ་མཛེས་, མཇམ་མཛེས་: འདུལ་པ་འདུལ་པ་ although he may have entered the assembly or council; also=he may sit or have a seat in the council. 3. མཇམ་མཛེས་ typhoid fever accompanied by many complications.

འདུལ་ *hdu-l* མངམ་ [aggregate].

འདུལ་ཆུང་ *Hdu-l-chuñ* n. of a district of *Gtsaḥ* in Tibet.

འདུལ་བ་ལྟེན་པ་འདུལ་པ་ *hdu-l-pa rin po chehi rgyud* n. of a collection of *Tantrik* works of two classes (*D.R.*). Again spoken of as double in form and of a secret quality:—འདུལ་བ་འདུལ་བ་ལྟེན་པ་, འཇམ་མཛེས་ལྟེན་པ་ (འཇམ་མཛེས་ལྟེན་པ་) འཇམ་མཛེས་ལྟེན་པ་. These two systems are mentioned frequently: འཇམ་མཛེས་ལྟེན་པ་, འཇམ་མཛེས་ལྟེན་པ་ let the two classes of *Tantrik* collections be searched out; let some one be sent to India to fetch the classes of *Tantrik* works (*A. 64*).

འདུལ་པ་ *hdu-l-pa*=འདུལ་པ་ *hdu-l-pa* འདུལ་ [to become].

འདུལ་ཆུང་ *Hdu-l-chuñ* n. of a district in *Gtsaḥ* (*Blaii*). འདུལ་ཆུང་རྫོང་ *Hdu-l-chuñ rdsoñ* n. of the chief town in the district of འདུལ་ཆུང་ *Hdu-l-chuñ*.

འདུལ་ཆུང་ *hdu-l-byas* འཇམ་མཛེས་, མཇམ་མཛེས་ compiled, brought together; revised. འདུལ་ཆུང་ལྟེན་པ་ *hdu-l-byas-kyi chos* things or matters which are compounded are the following:—འདུལ་ཆུང་ལྟེན་པ་ འཇམ་མཛེས་ things corporate; འཇམ་མཛེས་

ཆུ་ཕ་མ་ཕུ objects having shape and dimensions; གཤམ་མེད་པའི་ལམ་མ་ རྒྱུ་ཕ་མ་ཕུ formless or ethereal objects. དེ་ལ་ཉེ་བར་འཇག་པ་བཞེད་དང་, ཡང་དག་པར་ཁྱོང་བ་བཞེད་ནས་མངམ་བྱུ་བྱེད་མཁས་འདེམ་པ་བཅོ་འདུད་བྱུ་བྱེད་ are included in the compounded things; while ideas such as འདུམ་མཁས་བྱུ་ལྷན་མ་ *byas* are ལག་ཁྱུ་མཁས་, ལམ་ཁྱུ་མཁས་ [not compounded, incorporate, uncaused]; 3. འདུམ་མཁས་བྱུ་ལྷན་མ་ *byas-byas-kyi khorus* things that are absolute and simple, which being never born or compounded, are not subject to dissolution or annihilation; such are མོ་མོར་འདུག་པ་ལམ་འགྲོག་པ་དང་, གསལ་ལམ་དང་, ལྷ་རང་ལམ་འདམ་པ་མཁས་མོ་ (*K. d. VI*) states of the cessation of desires, metaphysical voidity, and deliverance from sufferings.

འདེག་ *hde-gu*, v. རྩེ་བྱ་ *hde-gu*.

འདོབ་ *hde-ru*, v. རྩེ་བྱ་ *hde-ru*.

འདེག་པ་ *hde-gu* or འདེག་པ་པ་ *hde-gu-pa* pf. བཞོག་ or བཞོག་པ་ *hde-gu* fut. གཤམ་ *gde*. imp. རེག་ *theg*; འདེག་པ་, འདེག་པ་པ་, མོན་, 1. to lift, raise, hold up, hoist; ཡང་འདེག་པ་པ་ to raise up, རྒྱུ་ལམ་འདེག་ *sa sa-gyis hde-gu* who will raise me; རྩེ་མོར་འདེག་པ་པ་ will lift up the drunken man; རྩེ་མོར་འདེག་པ་པ་ལམ་ the big stone has been hoisted; གྲག་པ་པ་ལམ་འདེག་པ་པ་ to raise to a high rank, to raise to distinction. 2. to weigh: གྲག་པ་པ་ལམ་འདེག་པ་པ་ on a steel-yard; རྩེ་བྱ་འདེག་པ་པ་ to put on the balance; རྩེ་བྱ་འདེག་པ་པ་ weighed accurately; འདེག་པ་པ་ལམ་ *hde-gu-khat* a bushel by weight (*Cs.*). འདེག་པ་པ་ལམ་ *hde-gu-gyön* one who weighs or measures things in the stores (of a merchant or landholder or monastery); འདེག་པ་པ་ལམ་ *hde-gu-tshod* weight, weighment and measurement.

འདེག་པ་པ་ལམ་ *hde-gu-mahon* = འདེག་པ་པ་ལམ་ *hde-gu-mahon* or འདེག་པ་པ་ལམ་ *gsaig-rten* token or present sent with a letter, gen. a presentation scarf: འདེག་པ་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདེག་པ་པ་ལམ་ presented on an auspicious date with a silk scarf as a souvenir (*Yig. k. 27*).

འདེག་པ་པ་ལམ་ *hde-gu-pa* a yoke; a bar or thick stick placed on a person's shoulders for carrying goods or water-buckets.

འདེག་པ་པ་ལམ་ *hde-gu-gor* weightment and measurement: ཡང་འདེག་པ་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདེག་པ་པ་ལམ་ unless there has been fault in the weightment or measurement (of articles) in receiving or taking away, i.e., in bartering (*D. gel. 8*).

འདོད་པ་ *hdeñ-ru* pf. འདོད་པ་ *hdeñ-ru* imp. འདོད་པ་ to go, depart; to vanish: འདོད་པ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ let us both go to our parent's house (*Hbrum. 19*); རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ they went to wash their robes at a delightful solitary place where there was a tank (*Hbrum. 29*); འདོད་པ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ *hdeñ-ru-da sprad-kyis* give the signal of march; རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ འདོད་པ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ at the time of his arrival do give the signal of marching instead of me (*A. 48*).

འདོད་པ་པ་ལམ་ *hdeñ-tshod* = རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ or རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ measure of sufficiency, i.e., being just what is wanted: རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ the account regarding the payment of allowances or food according to the requirement (*Gitu*).

འདོད་པ་ *hdeñ-pa* or རྩེ་བྱ་ལམ་ *deñ-pa*, the prefix རྩེ་བྱ་ལམ་ being sometimes dropped, pf. and imp. རྩེ་བྱ་ལམ་ *deñ*. 1. vb. n. to follow, to come out in succession, to succeed: རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ to follow one after another, i.e., in succession; རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ from where the immaculate monk followed out (*A. 20*); རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ to succeed or follow a particular school or sect of religion. 2. རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ to drive, pursue: རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ causes to move on; རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ the wind drives the boat, རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ རྩེ་བྱ་ལམ་འདོད་པ་ལམ་ a horse pursuing a mare, i.e., to

be in the rut; མར་འདོད་པ་ to chase out, drive out; མར་འདོད་པ་ to drive upwards; མར་འདོད་པ་ to chase down; འདོད་མི་ *hded-mi* a driver, the pursuer of a fugitive. རྒྱ་མོན་འདོད་པ་ to urge a debtor for payment. Other phrases are མའདོད་ *ma-ded*, གཤོད་ *bu-ded*, རྒྱ་མོན་འདོད་པ་ *grogd-ded*, འདྲུགས་པ་ *gyra-ded*.

འདོད་ཐུང་མ་ *hded-thang* clever in making collection of rents or debts: རྒྱ་མོན་ཐུང་མ་ རྒྱ་མོན་ཐུང་མ་ རྒྱ་མོན་ཐུང་མ་ རྒྱ་མོན་ཐུང་མ་ the measures of excess and the budget of skilful collection (*D. fel. 3*).

འདོད་ཐྱིང་ *hded-byed* = འདྲུགས་པ་ *gyra-chu* quick-silver, mercury (*Monon*).

འདོད་ཐྱིང་ཐོང་བ་ *hded-byed thod-po* v. རྒྱ་མོན་ཐོང་བ་ n. of a poisonous vegetable drug (*Monon*).

འདོབས་ *hdebs* a punchoon (tool).

འདོབས་པ་ *hdebs-pa* pf. མཐུག་ *thab*, int. འདོབས་ *hdebs*, imp. མོབ་ *thob* supine འདོབས་པ་ *hdebs-pa* to cast, to throw; to strike, hit; to offer (*Rdo. 46*). In the colloq. རྒྱ་མོན་ *gyab-pa* usually takes the place of this verb; and also, occasionally, རྒྱ་མོན་ *gyag-pa*. མཐོན་འདོབས་པ་ to throw seed, རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to make a request, to offer or make prayers; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to slander, cast or make reflection; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to pitch a tent; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to en-camp; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to be beaten by the wind; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to be harassed, possessed, by a demon; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to be attacked with an illness; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to pronounce a charm against a person or thing; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to comment upon, to explain; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to give or thrust advise; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to reply, to answer; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to express one's wish with force, to offer up a prayer; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ continuously to remember well; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to have distinct recollection of a thing; རྒྱ་མོན་འདོབས་པ་ to compute, reckon; to cast up accounts:

འདོད་ཐུང་མ་འདོད་ཐུང་མ་ I do not take that into account; རྒྱ་མོན་འདོད་ཐུང་མ་ knocking nails in the body; རྒྱ་མོན་འདོད་ཐུང་མ་ to fix or attach a seal; རྒྱ་མོན་འདོད་ཐུང་མ་ to sprinkle water; རྒྱ་མོན་འདོད་ཐུང་མ་ to put salted meat into the gruel; རྒྱ་མོན་འདོད་ཐུང་མ་ (pitching) in the same dell where they had encamped before (*Dz. 1*); རྒྱ་མོན་འདོད་ཐུང་མ་ to found a monastery; རྒྱ་མོན་འདོད་ཐུང་མ་ to fix a time (*Ju*).

འདོད་ཐུང་མ་ *hde-ma* to prove, to examine (*Sch*).

འདོད་ཐུང་མ་ *hder* prob. for རྒྱ་མོན་ *hder*.

འདོད་ཐུང་མ་ *hdo* for མཐོན་ *hdo*; འདོད་ཐུང་མ་ having substance, not hollow; prudent, clever.

འདོད་ཐུང་མ་ *hdo-chun* a good breed of pony, prob. those imported from Amdo; འདོད་ཐུང་མ་ རྒྱ་མོན་འདོད་ཐུང་མ་ the breed of *Hdo-chun* goes smoothly as fish swimming in water (*Jig*).

འདོད་ཐུང་མ་ *hdo-chen* another Amdoan breed: འདོད་ཐུང་མ་ རྒྱ་མོན་འདོད་ཐུང་མ་ the *Hdo-chun* horse gallops up-hill like a hare.

འདོད་ཐུང་མ་ *hdo-ica* vb. = རྒྱ་མོན་ *zhi-ica* to say, to repeat; མཐོན་མཐོན་ unspeakable.

འདོད་ཐུང་མ་ *hdo-le* a sedan chair, the Indian *dooli*. Is mentioned in *Pth*.

འདྲུགས་པ་ *hdog-pa* 1. to bind, fasten, attach, to tie round, to tie to (opp. to རྒྱ་མོན་ *gyrol-na*), pf. རྒྱ་མོན་ *thab*, fut. རྒྱ་མོན་ *gdags*, imp. རྒྱ་མོན་ *thogs*. རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ to buckle on the armour; རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ a pillar to which an elephant is tied; རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ to attach an ornament; རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ adorned with fine ornaments; རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ to charge a person with fault; རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ v. རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ to interest one's self in or for, to take care of: རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ རྒྱ་མོན་འདྲུགས་པ་ why he does not interest himself in your behalf

I know not; ཉུག་ལ་འདྲེང་བ་མོ་ you have taken great care of me, a phrase frq. used where we should say: I am much obliged to you (*Jā.*); དམ་མ་འདྲེང་བ་ལ་ to bind under oath; མད་འདྲེང་བ་ལ་ v. མད་པ་; རྒྱ་བྱ་མ་མིང་འདྲེང་བ་ to give a name to a child; སྤྱི་མིང་ཅི་ཞུ་ཞུ་གསལ་ how is the dog to be called? In Gram. འདྲེང་བ་ = to subjoin, affix: ཡ་འདྲེང་བ་ *y* subjoined to another; ར་འདྲེང་བ་ *r* subjoined to a letter; ལ་འདྲེང་བ་ the letter *l* subjoined to another letter; གླ་འདྲེང་བ་གསུམ་ the three subscribed letters ལ་, ར་, and ལ་. འདྲེང་བ་ མད་ *h-dogs-ran* 1. having a letter subscribed. 2. an open syllable with a vowel-sign, as རྒྱེ་, རྒྱེ་, etc.; འཕྲེང་བ་ *ha-hdogs* consonants with the letter ར་ subscribed, i.e., syllables with the vowel elongated by the addition of the letter ར་.

རྒྱ་འདྲོང་བ་ *hdon-wa* pf. and imp. རྒྱ་ or འདྲོང་ to go, to proceed; མཐོང་འདྲོང་བ་ to separate, to disperse: མིང་མ་འདྲོང་བ་ འདྲོང་བ་ རྒྱ་གསལ་ may you without fatigue proceed happily! རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ going direct to the king; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ to take a walk outside; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ he passed through one hundred iron portals of the fort (*D.R.*).

འདྲོང་བ་ I: *hdog-pa* vb. to desire with the mind, to wish, to be willing; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ does not wish for dainties, delicious food; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ he betrays repugnance to eating it, also: he feigns not to like this food; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ he grows willing to give; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ he becomes disinclined; to feel no longer inlinded; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ to wish to listen; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ whatever you may wish; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ to wish to be a king; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ if you wish; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ will be agreeable, pleasing, obliging, flattering (*Cs.*). རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ I wish I were at home: རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་

I am longing for fire and for sunshine; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ self-love; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ self-complacency, vanity (I am alone good); རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ they came in order to ask for the Chinese princess, i.e., to make proposal for her marriage; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ to aspire after Buddha-hood; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ one that wants to grow ill, that does not take care of himself; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ to make willing, disposed, persuaded to it; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ to be not willing, not liking; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ as she was detested by all on account of her slovenliness. རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ and རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ as adj. = not wished for, disagreeable; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ unpleasant work, hard drudgery; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ adverse winds. རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ *hdog-rnam* རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ utensils for religious service in a temple.

འདྲོང་བ་ II: རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ 1. lust, sensual desire: རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ after all desires have ceased; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ to indulge in one's desires or passions; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ *hdog-pa* *pyod-pa* to practise cohabiting; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ to agree upon the time for cohabiting (*Jā.*). Is sometimes used as our word "love," but mostly with the sensual idea. 2. any wish or desire: རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ an ardent wish; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ if three wishes are granted; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ to get one's wish fulfilled; རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ to be separated from the object of one's desire, to be free from desires. 3. supposition (*Tā. 45-21*). 4. Kāma, the god of lust; 5. num.: 13 (*Jā.*). 6. an object of sensual pleasure, a mistress. རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་ the five gratifications: (1) that of sight, desire for beauty, etc.; (2) that of hearing, i.e., desire for music; (3) that of smelling, i.e., desire for sweet scents; (4) that of touch; (5) that of taste, i.e., desire for sweet and delicious food. རྒྱ་མཐོང་འདྲོང་བ་

འདྲ་བཤུགས་ the red crest of the cock (*Mā.* 111).

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-hjo* = འདྲ་བཤུགས་ མཚན་མེད་ a wish-
ing cow, a cow that yields milk at all times.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-gtam* = འགྲུག་ལྟར་ or འགྲུག་པོ་
words of love, amorous conversation (*Māon.*).

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-thag ŋe-wa* an expectant
impatient person; one expecting that his
wishes would be soon fulfilled. འདྲ་བཤུགས་མེད་
hdod-thag ma-ŋe not impatient, not sangu-
ine, not thinking that his object would be
soon fulfilled: འདྲ་བཤུགས་མེད་པོ་ལྟར་འཕྲིམ་པོ་
slowly and patiently he ascended the hill
(*A.* 131).

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-ldan* འཕྲིམ་པོ་, མཚན་མེད་, མཚན་མེད་པོ་
1. lustful, passionate. 2. མཚན་མེད་ n. of a
flower; འདྲ་བཤུགས་པོ་ n. of a flower (*K. ny.*
ག 30.)

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-gduñs* འཕྲིམ་པོ་མཚན་མེད་ one
smitten with love, love-stricken.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-dus* མཚན་མེད་, མཚན་མེད་པོ་ the spring-
season.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-don* 1. desire, object of
desire: འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་ (འདྲ་བཤུགས་)
if the objects of desire be divers, not one
is fulfilled. 2. v. འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-nog-can* = འདྲ་བཤུགས་པོ་ very
ambitious, with many desires. འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་
མཚན་མེད་ the boy wishful of many things, who
knows not his mind (*A.* 139).

འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་ *Kāmadeva* = འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་
པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་ (*Māon.*).

འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་ *hdod-paḥi myos-bum* the
intoxicating bowls of lust = འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་
the swelling breast of a youthful woman
(*Māon.*).

འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་ *hdod-pa-na spyod-pa* མཚན་མེད་-
པོ་ [walking or doing according to

one's desire; a class of gods living in the
world of desire] 8.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-pa ldan* 1. wishing; a
lustful person. 2. = འདྲ་བཤུགས་ (*Māon.*).

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-phyogs* the objects of
one's desires: འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་ various
articles of desire (*Ya-sel.* 40).

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-bya* མཚན་མེད་ copulation, the act
of cohabiting.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-dwañ* = met. a dog.
འདྲ་བཤུགས་ *hdod-byed* 1. = འདྲ་བཤུགས་ quicksilver.

2. མཚན་མེད་ as met. water, frolicsome.
འདྲ་བཤུགས་ *hdod-bral* 1. met. a snake. 2.
མཚན་མེད་ passionless, free from desire.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-ne* 1. met. a he-goat. 2. the
fire of lust.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-spyod-na* = འདྲ་བཤུགས་ a proe-
stitute, a voluptuous woman, a libidinous
woman.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-rtsen* མཚན་མེད་ as met. the
cuckoo.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-gzung* abbr of འདྲ་བཤུགས་
པོ་ འདྲ་བཤུགས་པོ་ (*Ya-sel.* 55).

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-shen* = འདྲ་བཤུགས་ མཚན་མེད་ passion,
selfishness.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-log* desire for sexual enjoy-
ment, lewdness, wrong desire: འདྲ་བཤུགས་
པོ་ *hdod-log spyod* = འདྲ་བཤུགས་ copulation, gen.
illicit connection, adultery. Syn. འདྲ་བཤུགས་
groñ-paḥi chos, འདྲ་བཤུགས་ *hdod-pa spyod*,
མཚན་མེད་ *mi-tshon spyod*, འདྲ་བཤུགས་ *chags-spyod*,
མཚན་མེད་ *log-gyem* (*Māon.*).

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-lo* defined as འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་.

འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་ *hdod-paḥi tsyāñs-pa* one
who acts according to his will, a libertine;
to act according to one's own wish.

འདྲ་བཤུགས་ *hdod-sred* passion, eager desire.
འདྲ་བཤུགས་པོ་ *hdod-sred-can* avaricious, greedy.

འདྲ་བཤུགས་པོ་ལྟར་འགྲུག་པོ་ *hdod-pa-ni rul ḥa-bu* མཚན་མེད་-
པོ་ rotten or putrid desire.

འདོད་པ་ནི་ངེ་ངེ་ *hdod-pa-ni dri-ñe-ka* ལུས་མ་
kām: desire of a bad smell.

འདོད་པ་རྒྱལ་ཤི་གཏོང་བ་ *hdod-pa rnam-gi kun-lu dbar-ka* ལ་མའི་མ་ ལ་མའི་མ་: the (his, her) burning desires injure everywhere or everything.

འདོད་པ་རྒྱལ་ཤི་གཏོང་བ་ *hdod-pa rnam-gi gnod-pa* བཟ་ལ་ལ་མའི་མ་: desires which kill, killing desires.

འདོད་པ་རྒྱལ་ཤི་གཏོང་བ་ *hdod-pa, rnam-par gyo-wa* fickle desires.

འདོད་པ་རྒྱལ་ཤི་གཏོང་བ་ *hdod-pa spyod-pa* v. འདོད་པ་
hdod-pa shi.

འདོད་པ་ལ་འདོད་པ་ལ་ *hdod-pa la hdod-chayg*
kāmaram carnal desire, lust.

འདོད་པ་ལ་འདོད་པ་ལ་ *hdod-pa-lu hchumg-pa* ལ་མའི་མ་
ñiñg one who restrains his desire or increasing desire.

འདོད་པ་ལ་འདོད་པ་ *hdod-pa che-wa* one who has many desires, discontented: འདོད་པ་ལ་འདོད་པ་ འདོད་པ་ལ་, འདོད་པ་ལ་འདོད་པ་ལ་ འདོད་པ་ལ་ the man who has many desires is unhappy; if you wish for happiness limit your desires and be contented (*Phu-chos* 80).

འདོད་པ་ལ་འདོད་པ་ *hdod-pa ho-wa* ལ་མའི་མ་ [that which yields all that is desired]S.

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pa niñg* ལ་མའི་མ་ desire itself desirousness.

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pa spyod-pa* = འདོད་པ་ sexual union (*Mñon.*).

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi kha-ko-pa* n. of a celestial courtesan (*Mñon.*).

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi khri-ñiñ* an epithet of the wife of Kāmadeva.

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi ta-la* the cuckoo as འདོད་པ་ལ་ the messenger of the spring (*Mñon.*).

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi dri=* འདོད་པ་ scent, perfume (*Mñon.*).

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi pho-ñe* ལ་མའི་མ་ 1. འདོད་པ་
ལ་ music, sweet sounds. 2. semen virile. 3. the cuckoo.

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi rñod-lan* ལ་མའི་མ་
desire for dispute, debate, contention [eager]S.

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi lsher-gnas* ལ་མའི་མ་:
[lustful life]S.

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi gzugs-can* ལ་མའི་མ་
ལ་, personification of sensual love.

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi yon-tan* ལ་མའི་མ་
ལ་མའི་མ་ [five sensual pleasures, viz., the pleasures arising from the five objects of sense]S.

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi yon-tan* wished-
for goods, earthly goods and pleasures, whatever is gratifying to the senses.

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi rim* ལ་མའི་མ་
fever.

འདོད་པ་ལ་ *hdod-pahi lha* 1. ལ་མའི་མ་
a tutelary deity. 2. འདོད་པ་ *hdod-lha* ལ་མའི་མ་
the god of love or illicit desire. However, mention is frq. of six classes of *Dod-lha* or gods of desire, e.g., འདོད་པ་ལ་འདོད་པ་ལ་འདོད་པ་ འདོད་པ་ལ་ འདོད་པ་ལ་ འདོད་པ་ལ་ འདོད་པ་ལ་ འདོད་པ་ལ་ one day the gods of the six classes of gods of desire being distinctly visible to a great distance, the rain of nectar began to descend from those above on those below (*Mil. Gur.* 191).

འདོད་པ་ལ་ *Kāmadeva* or ལ་མའི་མ་
the god of sensual love whose other names are: འདོད་པ་ལ་ *gid-las* ལ་མའི་མ་; ལ་མའི་མ་ལ་ལ་ *gahan-las* ལ་མའི་མ་ *ma-kyes* ལ་མའི་མ་ *hdod-las* ལ་མའི་མ་ *byuñ*; འདོད་པ་ལ་ *dran-pahi* ལ་མའི་མ་ *ñiñ-rtā*; འདོད་པ་ལ་ *ñiñ-lā* ལ་མའི་མ་; འདོད་པ་ལ་ *gyro-rten*; འདོད་པ་ལ་ལ་ལ་ལ་ *chu-nrin* ལ་མའི་མ་ *rgyal-mtshun-can*; འདོད་པ་ལ་ལ་ལ་ *hkhor-wahi* ལ་མའི་མ་; འདོད་པ་ལ་ལ་ལ་ *hdod-lan* ལ་མའི་མ་; འདོད་པ་ལ་ *gid-lā* ལ་མའི་མ་; འདོད་པ་ལ་ *dom-pahi* ལ་མའི་མ་ *dyra*; འདོད་པ་ལ་ལ་ *nu-tog* ལ་མའི་མ་; འདོད་པ་ལ་

mdab *ñu-pa*; དགའ་མའི་བདག་པོ་ *gya-h-moñi* *ñda-j-po*; ཤི་མཁར་ཕྱིད་ *shi-mthar byed*; ལུ་མའི་ *lu-med*; གཤམ་འབྲུག་པ་འདུག་ *gshan-bphrul dcañ-byed* *ñdag*; མི་རྒྱུ་མཁར་པ་མཁར་ *mo-tog mdab-can*; དགའ་བྱེད་ *dkah-thub dya*; མྱུ་ཕྱིད་ *myos-byed*; ཁྲ་ཕྱི་ཁྲ་ *brañ-rtsiñi kha-lo-pa*; མི་དབྱུག་པ་མཁར་ *gid-grub* *tshāñg-boom*; ཉལ་ཉལ་ *ña-yi tog*; རྩེ་མཁར་ཁྲ་ *rtse-dgañi ñla-ma*; མི་དབྱུག་པ་ *gid-las byin*; དགའ་མཁར་ཁྲ་ *ñi-mañi mdab*; འཁྲ་མཁར་ཁྲ་ *hgro-wañi cññ-rtā*; འདྲ་ཁྲ་མཁར་ *ñdud* *ñag-can*; འདྲ་མཁར་ *ñdod-pañi ñha*; ཁྲ་མཁར་ *khyab hyug-bu* (*ññon.*).

འདྲ་ཁྲ་མཁར་ཁྲ་ *ñdod-ñañi chuñ-mañi min* the several names of the wife of Kama: འདྲ་ཁྲ་མཁར་ *ñdud-kyi* *dgañ-ma*; ཁྲ་མཁར་ *ñyeg hgro-ma*; འདྲ་ཁྲ་མཁར་ཁྲ་ *ñdod-chagñ hkhri-cññ* (*ññon.*).

འདྲ་ཁྲ་མཁར་ཁྲ་ *ñdod-ñañi-bu rñam* the sons of Kama, who are:—འཁྲ་མཁར་ཁྲ་ *lag-pa* *ñgya-pa*, ཁྲ་མཁར་ཁྲ་ *ña-tshoyñ tog*, མཁར་ཁྲ་ *tshañg-pañi* *ñlo-gros*, མཁར་ཁྲ་མཁར་ *ma-ñgag-pa*, དེད་ཁྲ་མཁར་ *ded-dpon* *ñbyoññ-ñan*, ཁྲ་མཁར་ *ñlo-ñañi-po*, མཁར་ཁྲ་ *ñig-ñañi* *ñlo-gros*, མཁར་ཁྲ་ *mi gyo-ica*, ཁྲ་མཁར་ཁྲ་ *ñlo-gros* *rtse-gcig*, མཁར་ཁྲ་མཁར་ *ñod-nam* *ryyan*, མཁར་ཁྲ་ *chog-ñdod*, མཁར་ཁྲ་ཁྲ་ *añ-yeñi* *ñgra* *ñyog-pa*, ཁྲ་མཁར་ཁྲ་ *ñlo-gros* *ñan-pa*, མཁར་ཁྲ་ *tshañg-pañi*, ཁྲ་མཁར་ *ñlog-ñha* (*ññon.*).

འདྲ་ཁྲ་ *ñdon-pa*, pf. འཇལ་, fut. acc. to *Ca.* འཇལ་, imp. མཇལ་ *thon* 1. to cause to go out or to come forth, to expel, throw out, eject, to take out (from a box); to dismiss; to drive forth: མཇལ་འཇལ་ to shed tears; མཇལ་འཇལ་ to utter, to ejaculate, to pronounce two consonants as two distinct sounds; མཇལ་འཇལ་ to pronounce a magic formula; མཇལ་འཇལ་མཇལ་ *practising reading and pronouncing (reciting);* མཇལ་འཇལ་ to

read in monotone a book; མཇལ་འཇལ་འཇལ་ (*Td. 95-11*) resp. = མཇལ་འཇལ་ to read by heart; མཇལ་མཇལ་འཇལ་ to read silently. མཇལ་འཇལ་ to pull out another's life, to kill him. 2. fig. to elevate, to raise: མཇལ་འཇལ་འཇལ་ or མཇལ་མཇལ་འཇལ་ to raise to the throne; མཇལ་མཇལ་འཇལ་ to arrive at the end and scope of religious knowledge (*Mil.*) 3. in *W.* to take, to taste, to eat or drink; འཇལ་མཇལ་ would you like a taste of that? འཇལ་ཁྲ་ dining-room; འཇལ་མཇལ་ for མཇལ་; འཇལ་ཁྲ་ for མཇལ་ brandy (*Jā.*). མཇལ་ཁྲ་ *Kha-ñdon* in མཇལ་ཁྲ་མཇལ་འཇལ་མཇལ་ *ñites* &c. to be performed by reciting by heart (*Bñii.*).

འཇལ་ཁྲ་མཇལ་ *ñdon-dmāy* troops that are drawn up, i.e., have been arranged for battle. འཇལ་ཁྲ་མཇལ་མཇལ་ *ñdon-dmāy* *ñar-ñyogñ* re-arrangement of troops for battle.

འཇལ་ཁྲ་མཇལ་ *ñdon-ñā ston-ñjal* the realization of meat-tax in the autumn (*Bñii.*).

འཇལ་ *ñdom* or འཇལ་མཇལ་ *ñdom-pa* a lineal measure, four cubits or six feet in length, a fathom: མཇལ་ཁྲ་ a piece of wood two fathoms long; འཇལ་ཁྲ་ one fathom; འཇལ་ཁྲ་མཇལ་ཁྲ་མཇལ་ a fathom square, about the length of an arrow (*Hñrom. 41*). འཇལ་ཁྲ་མཇལ་ཁྲ་ *ñdom-gyis* *ñjal-ica* 1. to measure by fathoms (*Ca.*) 2. abet. a strong jail or dungeon.

འཇལ་ཁྲ་མཇལ་ *ñdom* *ñus-pa* = འཇལ་ཁྲ་མཇལ་, མཇལ་ཁྲ་མཇལ་ཁྲ་མཇལ་ཁྲ་མཇལ་ཁྲ་མཇལ་ (*Kñrid.*).

འཇལ་ཁྲ་མཇལ་ *ñdom-pa* or generally འཇལ་ཁྲ་ *ñdoms-pa*, pf. འཇལ་ *gdams* or མཇལ་ *doms*, fut. འཇལ་ *gdam*, imp. འཇལ་ *ñdoms* 1. to induce, to admonish, to exhort: འཇལ་ཁྲ་མཇལ་ཁྲ་ *bag med-pa* *rñamñ-la* *ñdoms-pa* to exhort wicked persons; འཇལ་ཁྲ་མཇལ་ཁྲ་

hrtson-par hdoms-pa to exhort to be diligent (Ta.). 2. to assemble, to come together. ལྷ་མཁུ་འཇུག་པ་ལྷ་མཁུ་འཇུག་ the gods having come together and appeased themselves (Mil.). 3. སྤྲོད་པ་བཤད་པ་ to demonstrate, explain; ལྷ་མཁུ་འཇུག་པ་ལྷ་མཁུ་འཇུག་ to explain precepts or advice; demonstration, explanation (Situ. 51). 4. to select, to choose: སྤྲོད་པར་ལང་བཤད་པ་ལྷ་མཁུ་འཇུག་ choose one, whichever you wish.

२६३ *hdoms* private parts: २६३མ་གྱི་ཁྲ་བ་= २६३མ་གྱི་ཁྲ་བ་མ་ཁྲ་བ་ the penis, the male organ; ར་མ་ཡོད་པ་ལྷ་མཁུ་འཇུག་ colloq. to take to one's heels; २६३མ་གྱི་ཁྲ་བ་ *hdoms-gyags* foreskin, prepuce; २६३མ་གྱི་ཁྲ་བ་ *hdoms-ras* མ་ཁྲ་བ་ a small apron to cover the privy parts (Ca.) २६३མ་གྱི་ཁྲ་བ་ *hdoms-gkris* the *dhuli* worn by the Hindus and particularly by the natives of Bengal (Mñon.). [ཤ་ལ་ལོ་, ཤ་ལ་ལོ་, a chequered cloth for playing at draughts on, etc.] S.

२६४ *hdor* met. the sun. *hdor kha-uu* ར་མ་ n. of a medicinal drug (Mñon.) [the plant *Cassia alata* or *Tora*] S.

२६५ *hdor-uu*, pf. and imp. ར་མ་ ར་མ་ to cast forth, to throw out, to eject; to reject, to fling away; to sweep off or away; to give up. ར་མ་ལོ་ or ར་མ་ལོ་ rejecting and taking, deciding for or against; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ would you abandon or not the practice of secret charms, he said. ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ to fling forth one's steps, to stride on; २६५ *hdor-bya* ར་མ་ལོ་, ར་མ་ལོ་ any thing forsaken or to be abandoned.

२६६ *hdor-byed* ར་མ་ལོ་ 1. one who forsakes or abandons. 2. met. blood. 3. ར་མ་ལོ་ the *spyi-uhur* plant of Tibet (Mñon.) [the tree *Terminalia tonensis*, or *Marsilea quadrifolia*] S.

२६७ *hdol-pa* a kind of plant used for fire-wood in Tibet (Rñti.).

२६८ *hdol-sa* fertile ground or soil (Sch.).

२६९ *hdra* or २६९ *hdra-uu* ར་མ་, ར་མ་, ར་མ་; 1. a comparative term, which may be used after the manner of a verb, an adj., or a postp. meaning: to be like; equal, similar; like, as, just as. When used in the postpositional manner=like, as, etc., it is then syn. with ར་མ་ *lta* or ར་མ་ *lta-bu*, and in the colloq. has completely supplanted the latter. As a verb it has a pf. tense २६९ which in colloq. is the commoner postp., e.g., २६९ *hdi hbras* like this, so, such. It gen. takes ར་མ་ as २६९ *hdi hbras* you cannot tell a real man that he is like a man; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ as to the monkey it is right to say that it is like man. But often ར་མ་ is omitted: ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ like a god; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ like a donkey; २६९ *hdi hbras* the-e equal things, these images,=ར་མ་ལོ་ *hdi hbras*; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ you two resemble each other very much; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ equal in length; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ amongst those who are woman-like; २६९ *hdi hbras* his brightness is equal to (that of) Brahmā; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ esteeming other's advantage as high as our own; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ he behaved to all as to an only son; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ others shall allow it just as little as he himself; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ in order to become equal to Buddha; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ a place such as should be enquired about; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ whether there is anything like hair (left)? ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ he found the remnants of a carcass or something like it; ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ as much as dead; २६९ *hdi hbras* ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་ *hdi hbras* ར་མ་ལོ་ ར་མ་ལོ་

འདྲི་མེད་པར་ཐུང་ *bdre-hjigs thad-chud* = བྱ་བྱུབ་
འཇམ་པའི་ (mystic) (*Sman.*).

འདྲི་རྒྱུ་ *bdre-rje badara* (ཐུང་མ་རྒྱུ་ *khyun-po rdo-rje*) n. of a celebrated physician of Tibet who was born of the family of *Byu thog-pa*. He was physician to king *Gush-srokh guñ-hlath*. (*Gyn. 2.*).

འདྲི་ཐོག་ *bdre-thog* ལུ་ལུ་ [a plunderer] *S.*

འདྲི་པ་ཆེན་ *bdre-pañ-kha* n. of a medicinal fruit = ཐོག་ཐོག་ *sgoñ-thog* (*Vai-ññ.*).

འདྲི་ཞིག་ *bdre-ñig* lit. 'devil louse,' = bed-bug.

འདྲི་བ་ I: *bdre-wa* pf. and imp. འདྲི་བ་
bdre-wa, acc. to *Jā* vb. n. to འདྲི་བ་ *bdre-wa*
1. to be mixed up with, to blend together;
to go together: ཐུག་པ་འདྲི་བ་ འདྲི་བ་ *phyogs gceig-*
tu bdre-wa mixed together, miscellaneous;
འདྲི་བ་མཐའ་ *bdre-wa-ham* the limits of con-
junction; འདྲི་བ་མཐའ་ འདྲི་བ་མཐའ་ *tsheg-gahan ma-*
bdre-wa without mingling other talk
with (the conversation); ཁ་དང་ཕྱི་མ་འདྲི་བ་ *kha*
lak gñin-ma-bdre-wa a man with whom outer
word and inner feelings do not blend;
མཐའ་མཐའ་འདྲི་བ་མཐའ་ *chos-darñ chos ma-yin-pa*
bdre-wa a medley of religion and irreligion.
In an absolute sense: ཐོག་པ་འདྲི་བ་ ཐོག་པ་
འདྲི་བ་ ཐོག་པ་ identifying himself with overt
practices, he became a Brahmanist; དུང་
འདྲི་བ་ *dug-bgro bdre-wa* an animal of
mixed breed, a cross, mongrel; མ་འདྲི་བ་
ma-bdre-wa unmixed, pure, unadulter-
ated; མ་འདྲི་བ་མ་ *ma-bdre-wa* without con-
founding or mixing up together, sharply
discriminating (partly from *Jā*).

འདྲི་བ་ II: (འདྲི་བ་འདྲི་བ་ *rig-pas bdre-wa*)
1. to discriminate by intelligence. 2. to
interfere with; to have intercourse
with, to engage in: འདྲི་བ་འདྲི་བ་ འདྲི་བ་
rañ-soms bla-ma bdre-wa འདྲི་བ་ through your,

the lama's, intercourse with my soul,
I am happy (*Jā*).

འདྲི་བ་པ་ *bdreg-pa* (v. འདྲི་བ་ *bdreg-pa*),
pf. འདྲི་བ་པ་ *bdreg-pa*: to excise, to shave
the hair, to pare nails, etc. འདྲི་བ་པ་ *bdreg-*
mkhan འདྲི་བ་, འདྲི་བ་; a barber, one who
crops hair. Syn. of latter term: འདྲི་བ་
mkra-mkhan; འདྲི་བ་ *sla-hdoin*; འདྲི་བ་
mkho-ris-grags; འདྲི་བ་པ་ *mkhar-gnas-pa*;
འདྲི་བ་ *bdreg-pa* (*ññon*). འདྲི་བ་པ་འདྲི་བ་
bdreg-mkhan-gyi lag-cha འདྲི་བ་ འདྲི་བ་; the
implements of a barber.

འདྲི་བ་ *bdred-pa* = ཐོག་པ་འདྲི་བ་ *blo-soms*
sun-pa 1. to be sick of (at heart), to be
disgusted or annoyed. 2. to slide, glide,
to slip (*Jā*).

འདྲི་བ་པ་ *bdren-chas*, defined as ཐོག་པ་འདྲི་བ་
ཐོག་པ་འདྲི་བ་ *gyag-lag phar-lhur spor-wa* the
removal of things from one place to
another (*ññaii*). འདྲི་བ་པ་ *bdren-tham* = མ་འདྲི་བ་
ma-chen a cook (*ññon*).

འདྲི་ན་བ་ I: *bdren-pa* pf. དང་ *drañ* or དང་མ་
drañ, fut. དང་ *drañ*, imp. དང་ *drañ* or དང་མ་
drañ 1. to draw; to pull: འདྲི་ན་བ་ *bdren-pa*
to haul wood; འདྲི་ན་བ་ འདྲི་ན་བ་ འདྲི་ན་བ་
to drag a cropee by a rope; འདྲི་ན་བ་འདྲི་ན་བ་
འདྲི་ན་བ་འདྲི་ན་བ་ the feathers pulled forth
from the peacock were placed in the sacred
jar. 2. to conduct, to draw along, to
invite: འདྲི་ན་བ་ *lam dren-pa* to guide in a
journey, a guide; འདྲི་ན་བ་ *log bdren-pa* to
mislead, to take to the wrong way, i.e.,
to the state of 'unhappiness and hell';
འདྲི་ན་བ་འདྲི་ན་བ་ *gul-du dmag bdren-pa* to
conduct an army into a country; འདྲི་ན་བ་
འདྲི་ན་བ་ འདྲི་ན་བ་ invited the wayfarer
indoors; to invite is usually rendered by
ཐུག་ or འདྲི་ན་བ་; འདྲི་ན་བ་འདྲི་ན་བ་
gyan-ma dren-pa འདྲི་ན་བ་ to go uninvited; འདྲི་

འདྲན་པ *gyan-hdren-pa* also = to call up a spirit, to invite or draw up a deity: ལམ་གྱི་གུམ་པ་ནང་ཐོབ་པའི་མདྲན་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་དང་མ་འཛོད་ནམ་ཐོབ་ཀྱིས་འཛོམས་ having placed the vessel of fate at the eastern entrance, the lama (standing) in front made offerings to the tutelary deity he had conjured up and meditated on the very void. Sometimes, also, the form ཐུག་འདྲན་པ་ must be merely literally rendered, e.g., ལགས་པ་དུ་གཟེམ་བུང་ཐུག་འདྲན་ཏེ་ drawing to his eyes a little sleep at dinner, or closing his eyes for a short nap when eating. Other usages of འདྲན་པ་ may be quoted: རྒྱལ་མཁུ་འདྲན་པ་ to suck; རྒྱ་འདྲན་པ་ *gua-hdren pa* to guide, lead, e.g., རྒྱ་འདྲན་པ་ to conduct water, to irrigate; ལམ་མཁུ་འདྲན་པ་ *shabe hdren-pa* to disgrace, to bring shame to, to insult; ཐོ་འདྲན་པ་ *ho hdren-pa* or རྒྱ་འདྲན་པ་ to persuade, to induce; ལན་འདྲན་པ་ to appoint; also to go to meet; to invite.

འདྲན་པ་ II: ལམ་པ་, the chief, lord, husband, guide: ཐུག་པ་འདྲན་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ *hdren-pa gto* ལམ་པ་ the chief leader, a husband.

འདྲན་པ་ *hdren-ma* = འདྲན་པ་ *hdren-ma* མཁུ་ལམ་པ་ complex.

འདྲན་པ་ *hdren-pa* ལམ་པ་ལྟ་བུ་, ལམ་པ་, ལམ་པ་ to be mixed; a mixture: ཐུག་པ་འདྲན་པ་ *chudren ho-ma hdren-pa* a mixture of milk and water. ཐུག་པ་འདྲན་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ a mixture as of sin and property.

Syn. འདྲན་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ *hdren-pa*; འདྲན་པ་ *hdren-pa* (*hdren*).

འདྲན་པ་ *hdren-pa* disorder, confusion; ཐུག་པ་འདྲན་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ *hdren-pa* no disorder in the chapters and sections of the book (*Rtsa*).

འདྲན་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ *hdren-pa* *gyur* ལམ་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ become mixed up.

འདྲན་པ་ *hdren-ma* ལམ་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ medley, mixture, anything mixed up together: ཐུག་པ་འདྲན་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ *hdren-ma* *hdren-ma* like different sorts mixed up together (*Nag. 39*).

འདྲན་པ་ *hdren-pa* 1. to wince, shrink, quiver, shudder (from fear); ཐུག་པ་འདྲན་པ་ *hdren-pa* the shying of a horse; ཐུག་པ་འདྲན་པ་ *hdren-pa* shy, skittish, easily frightened. 2. ཐུག་པ་འདྲན་པ་ *hdren-pa* take by surprise, to deceive by cunning, to outwit (*Ja*).

འདྲན་པ་ *hdren-pa* (ལམ་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་) to believe, confide in: ཐུག་པ་འདྲན་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ *hdren-pa* the detailed clear news obtained from you being reliable.

འདྲན་པ་ *hdren-pa* = འདྲན་པ་ *hdren-pa*.

འདྲན་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ *hdren-pa* *gyur* *bu Ka-s'yapa* Rishi, the son of འདྲན་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ལྟ་བུ་ལེ་དམ་ཐུག་པ་ *hdren-pa* the keeper of light.

འདྲན་པ་ *hdren-pa* ལམ་པ་ straight.

དཔ་ *Rda-wa* one of the thirty-six border-countries of India (*Ya-sel. 38*).

དཔ་ *rdan*, v. ལན་ *gdan*.

དཔ་ *rdab-pa* to fold, pile one upon another; clapping one hand against another, v. ལན་ *rdab-pa*. ལན་ *rdab-pa* sound of clapping of the hands, clap (*Rtsa*).

དཔ་ *rdar-wa* to sharpen, grind: ཐུག་པ་འདྲན་པ་ *rdar-wa* to sharpen a knife, v. ལན་ *gdan*.

དཔ་ *rdal* = ལན་ *thar-thor* scattered, separated from each other as houses are in the suburbs of a town: ཐུག་པ་འདྲན་པ་ *rdal* the suburbs of a town (*Nag. 40*).

३३ *rdehu* or ३३ *rdel-po* diminutive of ३३ *rdol* 1. small stone, pebble. ३३ *rdokur-ica* *bdun* like a little stone thrown on the ground (*Gr.*). 2. the stone, calculus in males, ३३ *mo-rde* in females; ३३ *chay-pa* the concretion of a calculus; ३३ *rdol-bdon-pa* the removing of stone (*Ca.*); ३३ *rdol-dkar* a white pebble (*Ca.*); ३३ *rdol-khra* a coloured pebble (*Ca.*); ३३ *rdol-kgram* (lit. the spreading of little stones) the counting with pebbles (*Ca.*). 3. a musket-ball or bullet. ३३ *rdol-bdud-len* the enchanted pebble; anciently in India the Buddhist sages used to enchant pebbles with the pretence of subsisting on them when performing contemplative feats. ३३ *chañ-bran* pimples on face from excessive drinking. ३३ *rdol-par* a bullet fount or bullet mould.

३३ *rdol* पाषाण, पत्थर, चपट 1. a stone, a boulder. 2. main or real point (in a memorial, complaint or application). 3. a weight, for weighing things by a balance. ३३ *rdol-rdo* a stone containing silver, silver ore; ३३ *aprin-rdo* *proh.* a topaz; ३३ *abra-rdo* asbestos; ३३ *ne-rdo* fire-stone, flint; ३३ *zur-rdo* corner-stone; ३३ *gaer-rdo* gold ore, stone containing gold (*Ca.*); ३३ *rdol* a boulder; ३३ *rdol-rtsig* a stone wall; ३३ *rdol-sam* stone bridge; ३३ *rdolhi nam gyur* formed of stone; ३३ *rdol* a stone image of S'akya-thubpa; ३३ *rdol* mineral formation; ३३ *rdol so-icu* stone-worker, quarry-man; ३३ *rdol* *phogs* a cut or squared stone.

Syn. ३३ *rdol-ica*; ३३ *apod*; ३३ *gor-ma*; ३३ *bdun-po*; ३३ *ju-po*; ३३ *gyun* (*Mon.*).

३३ *rdol-dkar* (३३ *rdol-dkar*) a kind of crystal) सेलसिटा, क्लोवित् white stone, acc.

to *Sch.* alabaster. ३३ *rdol-dkar* a mineral medicine (*Mon.*).

३३ *rdol-blad* a stone resembling a sheep's brain in appearance, and used as a remedy for diseases of the brain. (*Sman.*). ३३ *rdol-skyur* another mineral medicinal substance (*Sman.*).

३३ *rdol-skyes* शिवासातु; bitumen = ३३ *bray-shun* (*Mon.*). ३३ *rdol-bdud* bitumen (mystic) (*Mon.-rdol*). ३३ *rdol-skyan* a kind of steatite or soap-stone (*Jā.*)

३३ *rdol-khu* vein in a stone; also = ३३ *rdol-ica* *bdun-ica* what is fundamental in the points of an argument; the basis of the complaint in a suit; the subject matter. ३३ *rdol-khu* ३३ *rdol-khu* ३३ *rdol-khu* (*D. C. l. 6*).

३३ *rdol-khoy* 1. a hollow or natural cavern in a rock. 2. acc. to *Jā.*: a stone-pot बकमात.

३३ *rdol-mkhan* 1. शिवासातु stone-cutter, or worker. 2. बज्र the thunder.

३३ *rdol-mkhri* (३३ *rdol-mkhri*) gallstone (*Mon.*). Used, it is asserted, as a medicinal application: ३३ *rdol-mkhri* ३३ *rdol-mkhri* (*Sman.*).

३३ *rdol-rgyud* various kinds of soft stones, as serpentine, soap-stone, chalk, etc.

३३ *rdol-rgyus* 1. a medicinal stone (*Mon.*). This mineral cures swellings of the veins and sprains and contraction of the muscles (*Sman.*). 2. oath in contracting friendship to make it lasting.

३३ *rdol-bchañ* a stone of such a size as can easily be held by a man as a weapon.

३३ *rdol-hjog* शिवसिंहा Taxila, n. of a sacred place of the Buddhists; the ancient capital of the Panjab when Alexander the Great invaded that region.

shape for all dorjes is a huge golden one in Sera monastery near Lhasa, which is alleged to have a miraculous origin and is carried in procession on a certain day annually through the streets of Lhasa.

རྩེ་མཁའ་འགྲོ *rdo-rje mkhah-'gro* བཟའ་ཁྱིའི་ heavenly females, a class of celestial deities who in their attributes resemble superior fairies. They appear to have played a very important part in later Buddhism. བརྩམས་པའི་རྩེ་མཁའ་འགྲོའི་རྒྱུ་ལེུ་ཀླུ་ལེ་ is the n. of a treatise (in *K. phal.* ८).

རྩེ་ལྗོང་ལོ *Rdo-rje hkhor-lo* an epithet of Sanibhara (བརྩམས་པའི་) a chief Tantrik deity of the Buddhist pantheon (*Shon.*).

རྩེ་གླིང་ *Rdo-rje-gliñ* lit. place of the ritual sceptre, n. of a monastery formerly belonging to Sikkim from which the important hill station of Darjeeling derives its name. It once stood on the Observatory-hill at Darjeeling.

རྩེ་གུམ་མཐུན་ *rdo-rje rgyal-'kshun* བཟའ་ཁྱིའི་, the standard of Victory, a fuller name for the Buddhist folded flag or emblem of conquest. [Having a vajra for an ensign; n. of the demon Naraka]S.

རྩེ་གུམ་མཐུན་གྱི་འོད་པ་ *rdo-rje rgyal-'kshun-gyi* འོད་པ་ལེ་ in (*K. phal.* 9).

རྩེ་གྲུ་གུམ་ *rdo-rje rgya-gram* the fixed unchangeable posture of sitting cross-legged, v. གྲུ་གུམ་.

རྩེ་གྲི་གུག་ *Rdo-rje gri-gug* an epithet of Heruka called རྩེ་གུག་པའི་ *gyes-pa rdo-rje* he who holds a vajra in his hand (*Shon.*).

རྩེ་ལུ་འོད་པ་ *rdo-rje bcuñ* འོད་པ་ལེ་ lit. the essence of ten vajra, n. of a Sūtra.

རྩེ་གུ་མཐུན་ *rdo-rje gcod-pa* བཟའ་ཁྱིའི་; title of a religious book most extensively used among the Northern Buddhists.

རྩེ་མཁའ་འགྲོ་ *rdo-rje chos-'bdun* = མཁའ་འགྲོ་མཁའ་འགྲོ་ the seven venerable sermons of Vairocana (*K. phal.* 9).

རྩེ་མཁའ་འགྲོ་ *Rdo-rje hjijs-byed* བཟའ་ཁྱིའི་ is a tutelary deity of the drag-ged or terrifying type, held to be a manifestation of the Bodhisattva Jampal (Mahjusrī) who under this guise assumes the character of Shin-je the lord of death. Among the Mongols this tutelary deity is very popular under the title of *Ayol ghakchi*. A ritual for placing a person under the protection of Dorje Jig-jye occurs in the *Kah-gyur*.

རྩེ་བུ་མཐུན་ *rdo-rje 'bcun* བཟའ་ཁྱིའི་ killed by the Vajra of Indra (*A. K. I-43*).

རྩེ་མཁའ་འགྲོ་ *rdo-rje chos-kyn glu* hymns of Buddhist Tantrikism: མཁའ་འགྲོ་པའི་རྩེ་མཁའ་འགྲོ་ ཀླུ་ལེ་ཀླུ་ལེ་ (*A. 66*) having translated Tantrik hymns at the monastery of Kusumapuri.

རྩེ་མཁའ་འགྲོ་ *rdo-rje 'phog* n. of a bird (*K. ko.* 7).

རྩེ་མཁའ་འགྲོ་ *Rdo-rje hchañ* བཟའ་ཁྱིའི་ is the Yeshe Sema-pa or Dhyani Bodhisattva evolved from the 2nd Dhyani Buddha མཁའ་འགྲོ་པ་. *Mi-kyod-pa* (Sansk. *Akalobhya*). Has been chosen to be the ruling deity in the Tantrik system under the appellation of རྩེ་མཁའ་འགྲོ་ or, in brief, *Chhak-dor*.

Syn. མཁའ་འགྲོ་པའི་ *lag-na rdo-rje* མཁའ་འགྲོ་པའི་ མཁའ་འགྲོ་པའི་ *rags kun-khyab 'bdag*; མཁའ་འགྲོ་པའི་ *rags-'brgyoshi 'bdag*; མཁའ་འགྲོ་པའི་ *ses-pa 'kha-'khan*; མཁའ་འགྲོ་པའི་ *kha-'shyor 'bdun-'khan*; མཁའ་འགྲོ་པའི་ *gsañ-'phags-rgyal* (*Shon.*).

རྩེ་མཁའ་འགྲོ་ *ñi-ma* བཟའ་ཁྱིའི་; lit. the venerable sun; n. of a sutra [also, of a Buddha]S.

རྩེ་ཉིང་གུམ་ལེུ་གཅིག་ *rdo-rje ñiñ-shus lehu-* geig n. of a sutra (*K. d. 9*)

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo-rje gñiñ-po rgyan-gyi rgyud* a Tantrik sutra descriptive of acquiring perfection (*K. g. 5 134*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo rje gñiñ-gzauñs* (see *K. g. 7*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje gñiñ-po rdo-rje* (see *bbab-pa* n. of a dhāraṇī (*K. g. 5 93*) used as a protection against epidemics, enemy, evil spirits, also to stop rain, to cause rain to fall, to make abundant harvest, etc.

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje dril-bu* n. of an Indian Buddhist sage (*K. dun. 20*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje gdan* བོད་མཁས་པ་; མཁས་པ་, described as བུ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ བུ་ལྷ་མོ་ the navel of India, namely Gayā, considered the holiest of all places in the Buddhist world (*Mñon.*). In *Pth.* (*folio 124*, etc.) occurs a story of the destruction of Gayā by fire.

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje gdan-pa* 1. an epithet of Buddha (*Mñon.*). 2. names of three Indian sages of Vajrasana (Gayā) (*K. dun. 43*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo-rje gdan-bshihi-rgyud* a Tantra treating of the twelve signs of the zodiac, of the symbolic hand gestures (ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་), of the *Khadoma*, of the use of rosaries, etc. (*K. g. 5 57*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo-rje gden-rtshe rgyud lehu-gu-gyig* n. of a Tantra in the Kahgyur (*K. phal. 2*). རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo-rje gden-paḥi rgyud* another Tantra (*K. phal. 2*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje Nag-no* བུ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ n. of a Tantrik goddess.

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje rnam-bhjom-khi* རྒྱུད་ n. of a special dhāraṇī or mystical sentence (*K. phal. 2*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje rnon-po* an epithet of the Bodhisattva Jam-yang, an aspect of Jampal or Mañjuśrī (*Mñon.*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje pañ-mn* བུ་ལྷ་མོ་, seems to be some Bodhisattva.

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo-rje plu-lum* ལྷ་མོ་, བུ་ལྷ་མོ་ a diamond believed to be formed of stone derived from earth and water and said to be of four qualities corresponding to the four castes of men in India (*Mñon.*).

Syn. རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *nor-buḥi rdo-rjeḥi riyis* (*Mñon.*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo-rje* རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ (*K. my. 7 228*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje phul-lum* རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *thog kun ḥrjog pañ-byed*.

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo-rje rnam-bjom-khi* རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ n. of a Tantra in the Kahgyur (*K. phal. 2*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje gnam-lagye* རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ lit. the thunderbolt lips, n. of a Tantra (*K. phal. 2*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje Phag-mo* རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ a popular goddess of the Karmapa sect who is said to have frightened and vanquished the enemies of Buddhism by manifesting herself in the form of a sow. Her spirit is continuously transmitted incarnate in each successive abbess who presides over the monastery of Samding on the shore of Yamdok lake in Tibet.

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo-rje phur-pa* the vajrakila, a religious instrument the upper part of which is of the shape of a *dorje* and the lower a *phurpa* or mystic dagger. རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo-rje phur-pa* རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ to enchant a *phurpa* for suppressing evil spirits (*K. g. 5 288*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *rdo-rje phreñ-sa* Vajra mālā, n. of a Tantra (*K. phal. 2*).

རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *Rdo-rje rhyiñs-khi* རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་ *drañ-phyug-ma* an epithet of རིམ་པོ་ཅོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdo-rje'i tsheg* lit. the precious or holy word; truth; the word of Buddha, held to be free from deception, unchangeable, of profound sense, and hard to comprehend.

Syn. རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *gnān-pa'i tsheg*; རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *gnān-pa'i tsheg*; རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *gnān-pa'i tsheg*; རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *gnān-pa'i tsheg*; རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *gnān-pa'i tsheg* (*K. d. 9 118*).

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdo-rje'i sags* = thunder (*Mon.*).

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *rdo-rje'i rigs-kyi gnān-po* = ལྷ་ལྷ་ mysticism, mystical charms: རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ these princes of charms will bless the soul (*Surat. 12*).

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdo-rje'i gtun* a knocker made of precious stones.

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdo-rje'i thog* རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ n. of the second chapter He Vajra Tantra (*K. phal. 2*).

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdo-rje'i tshe* a very long life, immortality: རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ he having obtained life like the undecaying dorje.

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdo-ra* 1. = རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ enclosure with a railing or wall made with posts or pillars with capitals of the shape of the dorje or with dorje on their tops (such is the shape of the wall which surrounds the monastery of Sam-ye in Tibet). 2. = circle of dancers (*Ja.*).

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *Rdo-lā-kha* n. of a place in Nepal (*Diam.*).

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdog* 1. an item, any single thing or single piece as in རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ a grain of corn; རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *phreā-rdog* the bead of a rosary, རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ seven peas. 2. a root. 3. just about: རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ just about to start, on the tip-toe of starting (*Fig. 4*).

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ *rdog-tsam rdog-tsam* only a little bit: རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ with a razor cut just a little of the hair of the ear and from the tip of the tail (*Rdsu. 3*).

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdog-tshig* = རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ the main point, subject-matter: རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ (*Rdsu.*) according to the main points of my first petition, my state, i.e., the circumstances under which I laboured, was.

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ *rdog dkar-ka* = རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ for རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ supervisor, overseer: རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the allowance of five *khal* of barley flour for an overseer (*Rtsii.*).

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ *rdog-hyiril-ka* = རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ to enumerate exactly, scrutinise carefully; formed into minute grain: རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ even more fully grained than white mustard seed.

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ *rdog-thon-pa* to go out together.

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdog-pa* any action with the foot, but chiefly a footstep; a stride or pace: རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ to step, to pace, to walk (*Ca.*); རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ *rdog-pa rgyab-pa* to stamp on the ground with the feet, to kick.

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ *rdog-po* or རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ each; also one of the two loads placed on the back of a pack horse or any beast of burden. རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ the load a man can carry on his back. རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdog-sho* the price or charge of articles at one *sho* each. རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdog-leb* a flat piece (*Rtsii.*).

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ལྷ་ *rdogs-pa*, v. རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdogs-ku*.

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdob-pa* : རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ to give, offer.

རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་ *rdom-chañ* colloq. 1. many persons who drink wine together. 2. colloq. for a stone རྒྱལ་ཆེ་ལྷ་.

gday-ge-ua the state of being pleasing
(*Ja.*, *Cs.*)

ཐུག་པ II: vb. to be afflicted, downcast, depressed, prostrated: མེས་མེད་ཐུག་པོང་ the mind was very much afflicted; also as abst. ཐུ་མ, མཐུམ, (མེས་མེད་ཐུག་པ) *sems gday-pa*) sorrow, misery, distress: བོད་ཐུག་པའི་མགོ་བཅུག་མ the beginning of the misfortunes of Tibet; རེད་མ་ཐུག་པའི་རེ་མོམ་བཤ our turn of being visited by affliction came; ཐུག་ཏུ་མི་ཡོང་བཟུག་གམ་ do you not in distress? ཐུག་ཐང་ཕྱིན་པ to undergo hardships, to bear affliction, to suffer; ཐུག་མི་ཤེག་ you cannot endure hard-ship; བཅོམ་ཐུག་ *skyid-gday* lit. happiness and misery, good and adverse fortune, but gen. ill-luck; ཐུག་མེག་ཕྱིན་པ to accumulate misery upon one's self; ལ་ནས་ཐུག་གི་ཤིག་པ the sin of having done evil to others; ཐུག་འབབ་པ to be in mourning (*Cs.*); ཐུག་སྤང་ *gday-sun-na* to mourn (*Cs.*); ཐུག་སྤོལ་ *gday-sun* colloq. fatiguing, worrying. ཐུག་རང་ *gday-khañ* a darkened room, a chamber of mourning; ཐུག་མོམ་ *gday-gos* a mourning dress (*Cs.*).

ཐུག་བཅུམ་ *gday-bshul* calamity misery, distress, affliction. ཐུག་བཅུམ་བཅུ་ *gday-bshul brgyud* the eight miseries enumerated in Buddhist works:—(1) ཐུ་བཅོམ་ཐུག་བཅུམ་; (2) ལ་བཅོམ་ཐུག་བཅུམ་; (3) ལ་བཅོམ་ཐུག་བཅུམ་; (4) ལ་བཅོམ་ཐུག་བཅུམ་; (5) ཐུག་པར་བྱམ་བཅོམ་ཐུག་བཅུམ་; (6) མི་ཐུག་པ་དང་ཐུག་པའི་ཐུག་བཅུམ་; (7) ལང་པ་དང་པ་བཅོམ་ཏེ་མི་ཐུག་པ་དང་ཐུག་བཅུམ་; (8) མའི་ར་ན་ཏེ་ལང་ལེན་པའི་ཐུང་བ་ཏེ་ཐུག་བཅུམ་བཅོམ་. ཐུག་བཅུམ་ *gday-bshul-ua* to be unhappy; the state of unhappiness; ཐུག་བཅུམ་ཕྱིན་པ *gday-bshul byed-pa* to bewail, bemoan; ཐུག་བཅུམ་ཏུ་བྱུང་བ to become melancholy. ཐུག་བཅུམ་འབྱུང་གསལ་ *gday-bshul bbyun-gnas* = བཞིས་པ་ (*Shān*).

Syn. མེས་མེད་ཐུག་ *sems-gday*; མེས་མེད་ལེང་མེད་ *sems-gyels*; མེས་མེད་ཐུང་ *sems-khoñ-chud*; བྱིན་དང་ཐུང་ *gid-nañ-chud*; བྱིན་མི་མེད་ *gid-mi-gde*; ཐུག་པོ་ *gday-po*; ལམ་ཐུང་ *rab-tu-tsha*; བྱིན་ལུང་མེད་

gid-gdan; ཐུང་ན *mya-nan*; ལུང་བ་ *gdan-na* (*Shān*).

ཐུག་མཐུག་ *gday-mthug* accumulated calamities.

ཐུག་པའི་ *gday-hdr* a demon (*Shk.*).

ཐུག་པ་ནམ་བུ་ *gday-pa ñal-ua* = འགྲོག་པ་ ཁྱེད་ཀྱི་ (*K. ko. 7 236*).

ཐུག་པོ་ *gday-po* wretched, savage, unamiable: evil: ཐུག་པོ་ཕྱིན་པ *gday-po byed-pa* to do evil; ཐུག་པོ་མང་བ་ *gday-po blañ-ua* to do evil to a person; to molest, trouble, injure any one.

ཐུག་ཕྱིན་ *gday-byed* = ཐུང་འབྱུང་བ་ མཐུང་པ་ (*K. ko. 7 236*).

ཐུག་ཏུ་ *gday-shla* a mourning hood or cap.

ཐུག་མེས་མེད་ *gday-sems* = ཐུང་མ་ཐུང་ *byañ-shun* བཞིས་པ་; affectionate.

ཐུང་ *stad* 1. བཞིས་ [folds, wrinkles] *S.* the folds of a garment; ཐུང་ཁ་ *stad-kha* string for drawing together the opening of a bag; drawing-loom. 2. *Cs.*: synthesis; བྱེད་ཐུང་ *byed-stad* analysis and synthesis. 3. v. ཐུང་པ་ *stad-pa*.

ཐུང་པ I: *stad-pa* བཞིས་པ་, pf. བཞུས་ *bshus*, fut. (used likewise for the pres. ten-e) བཞུ་ *bshu*, imp. ཐུག་ *stug*, vb. a. to འདུལ་ *btul-ua* 1. to collect, gather, mass or range together, to assemble, to put together, to compile; to brush or sweep together. འདུལ་བཟུང་བ་ *btul-gzung* to bring under one's power, to sub-
ject, subdue; རྒྱུ་ཐུག་པ་ལྟམ་པ་ ཐུག་བཞུས་ཏེ་ *as many as six kinds being massed together*; རྒྱུ་ཐུག་པ་ལྟམ་པ་ མེག་ཐུང་མི་ལྟམ་པ་ *by the power of faith was unable to control the eyes from looking* (*A. 151*). 2. to unite, join, con-
dense, add together, contract: རྒྱུ་ཐུག་པ་ འཛིན་བཟུང་བ་ *adding the troop to his retinue*; རྒྱུ་ཐུག་པ་ཐུང་བ་ *khyo-gzug-tu stad-pa* to unite

in matrimony; རྩལ་གཞུང་མེད་པོ་གཉེན་ལུས་ཤིང་
gyan gum gdan-mig
khro-gnar bdeus gis ljags bhril che-wa me
dag kphro a tiger will issue forth with a
great fiery tongue lolling out and having
three eyes united together with scowls and
frowns (*Tanggur* treatise for "Coercion
of Tamdin"); དུས་ལྟར་ if one shortens it
still mo. e, if it is further abridged; ལུས་མིག་
bdeus-yig abbreviation, abridgment; ལུས་
འབྲེལ་ bdeus-hy-rd an abridged commentary.
མི་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ comprised of six letters.
ལུས་ཤིང་གཉེན་ལུས་ a preparation by combining
together several ingredients.

ལྔ་པ་ II gduf-pa = ལུ་འཛིན་པ་མཐོང་ the
four virtuous collections or confederacies:
ལྔ་པ་ gyin-pa charity, i.e., giving alms, &c.
ལྔ་པ་ polite language; ལྔ་པ་ common
uniform interest; public well; ལྔ་པ་ dou
gyod-pa working for an end (*K. du. v. 43*).

ལྔ་པ་ gduf-kn abbr. of ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
collection and realization: ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ (source of) income from the
realization of revenue of a Jung (district)
(*Rtsii.*). ལྔ་པ་ gduf-gran = ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ the weightment or measuring of
revenue, &c. (*Rtsii.*).

ལྔ་པ་ gdu-m-ja 1. vb., pf. ལྔ་པ་ fut.
ལྔ་པ་ imp. ལྔ་པ་ or ལྔ་པ་ to make agree, to
bring to an agreement, to reconcile, to
conciliate; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ to bring to harmony
or terms; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ reconciliation ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་, ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ who is eager to
make peace will join the gods, will
become a god (*K. d. v. 31*). ལྔ་པ་ལྔ་པ་
intermediary: ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
the Jowo also becoming the reconciler
of the two kings (*A. 58*). ལྔ་པ་ལྔ་པ་
or ལྔ་པ་ལྔ་པ་ conciliator, pacifier, peace-
maker; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ they

often at one time were at odds, at
another they were at peace with one
another. 2. abst. a treaty, agreement.
3. ལྔ་པ་ khar-khyim a mansion, house;
ལྔ་པ་ gsim-pam (resp.) bed room. + ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ gdu-m-thab = ལྔ་པ་ family life. + ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ gdu-m-rtshag = ལྔ་པ་ neighbour.

ལྔ་པ་ gdu-ra pf. and fut. ལྔ་པ་
make comparison, compare: ལྔ་པ་
to compare attainments among scholars;
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ to compare different texts;
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ to try feats of strength;
ལྔ་པ་ gdu-kun exercises. ལྔ་པ་ gdu-blan
in Tsang: amber (*Ju.*).

ལྔ་པ་ I: ལྔ་པ་ section, class, commu-
nity, race, tribe; part, portion: ལྔ་པ་
Bon community; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ gde-chen-l
gney-pa to aim at an extension of territory;
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ pha-rol-gyi gde hjom-pa to
conquer hostile tribes; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ gde-gde-
bzo-wa to divide into classes (*Cs.*); ལྔ་པ་
gde Sutranta class; ལྔ་པ་ Tantra class;
ལྔ་པ་ chos-gde religious class or section,
hence a monastery: ལྔ་པ་ gde-btsang he
founded a section i.e., a monastery. ལྔ་པ་
gde bco-bryang the eighteen sects into
which the four earliest schools of Buddhism
were divided:—I. ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (1) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (2) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (3) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (4) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (5) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (6) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (7) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (8) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (9) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (10) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (11) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (12) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (13) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (14) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ (15) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་
ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ IV: ལྔ་པ་

chief Gushi-khan in 1643 A. D. (*Loñ.* 4, 15).

ཇི་དོན་པོ་ *gde-dpon* a petty chief ruling over a district.

Syn. རྒྱལ་པོ་ *rgyal-phron*; ཡུལ་ཁྱིམ་པོ་ *yul-gyi bdag-po* (*Loñ.*).

ཇི་ཨ་ *gde-tshan* ཇི་ཨ་; section of written characters e.g., phonetic class = ཇི་ *gde*, a particular kind of writing as ཇི་ག་རི་ཨ་ *Na-ga-ri gde-tshan* character (*Glr.*) ཇི་མཛུགས་ *gde-mtshan-pa* ཇི་མཛུགས་ 1. an astrologer. 2. ཇི་མཛུགས་ [collection, multitude]S.

ཇི་གཙུག་ *gde-gsar* civil dissension, lawlessness, anarchy: ཇི་གཙུག་པོ་ *gde-gsar chen-po* great revolution, civil war.

ཇི་མཛུགས་ *gde-bzash* ཇི་མཛུགས་; good or well disciplined brigade.

ཇི་མཛུགས་ *gde-yañg* = ཇི་མཛུགས་ court, court-yard (*Jā.*).

ཇི་རབ་ལྷ་པོ་ *Sde-rab-tu pham-byed* n. of a king of Śrāvastī (*K. my.* 1342).

ཇི་མིན་ *gde-rid* ཇི་མིན་ 1. province, kingdom (*Ca.*). 2. ruler, governor, administrator. Is the name especially given to the Regent who administers the government of Lhasa during the minority of a Dalai Lama. ཇི་མིན་པོ་པོ་ *gde-rid phag-mo grub* n. of the rulers of Tibet who administered the government of Tibet during the hierarchy of Phag-mo-gru in the 15th and 16th centuries A. D., the chief among them being *Byañ-chub Rgyal-mtshan* born of the family of *Chos-rgyal Sne-gdon* (*Loñ.* 4 15).

ཇི་མིན་པོ་པོ་པོ་ *Sde-rid Sañs-rgyas Rgyal-mtsho* the famous Regent of Tibet who conducted the government of Tibet for 13 years after the concealed death of the first Dalai Lama, and better known by the name of *Gosh-an Lha-pa chen-po* (*Loñ.* 4 12).

ཇི་གཙུག་པོ་ *gde-par gzañ* ཇི་གཙུག་ [reproach, reviling]S.

ཇི་ང་ཁམ་ *gdeñ-khang* charge, responsibility.

ཇི་དོན་ *gdeb-pa*, pf. ཇི་དོན་ *gdebs*, fut. ཇི་དོན་ *gdebs* imp. ཇི་དོན་ *gdebs* 1. to mingle, mix; to make unite, to conjoin; to fasten together: ཇི་དོན་པོ་པོ་ *phyogs-gcig-tu gde-b-pa* to mix together certain things and setting them apart; ཇི་དོན་པོ་པོ་ combined one with another (*Kñg.* 42); ཇི་དོན་པོ་པོ་ *drags-shi gdeb-pa* sewed together. 2. vb. n.: to join, to unite, ཇི་དོན་པོ་ with, also ཇི་དོན་པོ་ ཇི་དོན་པོ་ ཇི་དོན་པོ་ the soul sees by joining the eyes, it hears by joining the ear; to join company, to associate, to hold intercourse with (*Mit.*). 3. to exchange, barter; to change (money). 4. to make poetry, to compose verses (*Jā.*).

ཇི་དོན་པོ་ *gdeb-phyor* 1. ཇི་དོན་པོ་ [the doctrine of the *udgātri* priests contained in a chapter of the *Sāma-veda*]S. 2. ཇི་དོན་པོ་ metre in general, metrical science, poetry (*Jā.*); ཇི་དོན་པོ་པོ་ *yi-gchi gdeb-phyor* orthography (*Schr.*); ཇི་དོན་པོ་པོ་ *gdeb-phyor gbye-ron* ཇི་དོན་པོ་ metrical distinction; ཇི་དོན་པོ་པོ་ ཇི་དོན་པོ་ *gdeb-byor-gyi bye-brag* ཇི་དོན་པོ་ a metrical narrative; ཇི་དོན་པོ་པོ་ *gdeb-phyor-gyi bral* ཇི་དོན་པོ་, ཇི་དོན་པོ་: metrical line; ཇི་དོན་པོ་པོ་ *gdeb-phyor bsdus-pa* ཇི་དོན་པོ་ metrical collection or extracts. ཇི་དོན་པོ་པོ་ ཇི་དོན་པོ་ ཇི་དོན་པོ་ together, in conjunction [a number of stanzas grammatically connected]S. ཇི་དོན་པོ་པོ་ *gdebs-blañg* (ཇི་དོན་པོ་) in ཇི་དོན་པོ་པོ་ ཇི་དོན་པོ་པོ་ to take up together the above mentioned necessities (*Blaii.*). ཇི་དོན་པོ་པོ་ *gdebs-tshogs* assembling of different people or classes of people in one place: ཇི་དོན་པོ་པོ་ ཇི་དོན་པོ་པོ་ they daily assembled being seated in rows (*Blaii.*).

ཐོད་པ་ *phod-pa* ལྷུ་མཉམ་ *shrub, plant.*

ཐོད་པ་ *phod-pa* or ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa* pf. བཏོད་པ་ *phod-pa* fut. བཏོད་པ་ *phod-pa* to accompany, to join with, to enter into partnership (used with སུ་); ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *kyod-pa pa phod-pa* *hyo* you and I will go together; ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *kyod-pa pa phod-pa* *hyo* you and I will go accompanying one another cheerfully (*Hbrm.* 49.). It is to be noted that བཏོད་པ་པ་ *phod-pa pa* seems to be often used as pres. tense.

ཐོད་པ་ *phod-pa* རྩ་མཉམ་ *stick, staff:* ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *the flower-like staff was lapis lazuli; acc. to Cs. 1. a small trunk. 2. stalk. 3. wick. 4. རྩ་མཉམ་, རྩ་མཉམ་ [1. the stalk of a pot-herb. 2. an arrow] 8.*

ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* = ཐོད་པ་ *ku-ra* *gourd (Mhm.).*

ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* *gmau* རྩ་མཉམ་ *n. of a medicinal plant.*

ཐོད་པ་ *phod-pa* = ཐོད་པ་པ་ *zla-gro* *friend, associate.*

ཐོད་པ་ *phod-pa* *a cotton wick. (Rtsii.); ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa*, ཐོད་པ་ *don-rka* a wick of wood, of pith.*

ཐོད་པ་ *phod-pa* = ཐོད་པ་པ་ *ha'-hao-icu* *འཇིགས་, འཇིགས་* *respite, relaxation.*

ཐོད་པ་ *phod-pa* ལས་, ལས་པ་ *pf. and fut. ཐོད་པ་ *phod-pa* 1. to sit; ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa* to sit still, to be at ease. 2. ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa* to stay, to stop, to wait; ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *thoy-mar der-phod-pa* for the present I will stay here yet a little longer (*Mil.*); ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa phod-pa pa* to lie down and to continue lying (*Mil.*), ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa phod-pa pa* wait a little yet before beginning to kill (*DzL.*); ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa phod-pa pa* without time to stop even for a moment; ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa phod-pa pa* ལས་པ་ *to be**

seated, to cause to sit. 3. to be at home, to live, to reside, to settle at. ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa* attendant, waiting servant. ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa* a sweetheart, mistress, a concubine. ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa* = ཐོད་པ་པ་ (*acc. to Rtsii-ma school.*)

ཐོད་པ་ *phod-pa* I: ཐོད་པ་, ལྷུ་མཉམ་ *the spider; ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa phod-pa pa* spiders, scorpions, insects and worms, etc. (Rtsii.); ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa* ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa* a she-spider; ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa phod-pa pa* black spider; ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa pa phod-pa pa phod-pa pa* a black spider with 360 arms and feet having one eye on its forehead and sixteen mouths (*D. R.*).*

Syn. ཐོད་པ་པ་ *thaj-pakhan; ཐོད་པ་པ་ *thaj-pakhan; ཐོད་པ་པ་ *thaj-pakhan; ཐོད་པ་པ་ *thaj-pakhan;****

ཐོད་པ་ II: summary: ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* general summary, contents; ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* a table of contents, index in gen., introductory remarks, introduction.

ཐོད་པ་ I: ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* ལས་, ལས་པ་ *vb., pf. ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* or ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* fut. ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* or ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* imp. ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* or ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* 1. to bind, fasten; to tie up, bind up: ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *khro-chu phod-pa-pa* to fasten by melted metal, i.e., to solder; ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* to press the teeth together, to gnash; ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* to close an opened vein. 2. to stanch, to stop, to cause to cease: ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa phod-pa-pa* the stopping of the bloody influx; to bind, constrain, render harmless; ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa phod-pa-pa* to neutralize an evil (*Sch.*). 3. to make morally firm, to confirm: ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa phod-pa-pa* to make firm one's moral conduct. 4. to add together, to cash or sum up: ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa phod-pa-pa phod-pa-pa* ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* ཐོད་པ་པ་ *phod-pa-pa* all the four Tantras taken*

together have 134 chapters; མོངས་མུ་ཡུལ་པ་ taking all together (*A. K. 1-14*).

ཤོམ་པ II: sbst. མཁའ་རྒྱུ་; obligation, engagement, duty; ཡན་ཚུན་པ་ on either side; ཤོམ་པ་ལག་པ་ *shom-pa chags-pa* མཁའ་རྒྱུ་པ་; ཤོམ་པའི་དུམ་ *shom-pa'i gyra* མཁའ་རྒྱུ་པ་; ཤོམ་པ་ལེན་པ་ *shom-pa len-pa* (*Gl.*) or ཤོམ་པ་ལེན་པ་ *shom-pa ldein-pa* to enter into an engagement, to bind one's self to perform a certain duty; ཤོམ་པ་ལྟར་པ་ *shom-pa gnan-pa* to be true to one's words, to keep one's engagements; ར་ག་ཤོམ་པ་མེད་ *ba-la shom-pa-med* I have renounced my vow; I have no vow (*Gl.*). ཤོམ་པ་གསུམ་=the three vows: (1) མོངས་པ་ཤོམ་པ་ the vow of an ordinary Buddhist for self-emanicipation; (2) རྒྱལ་མཁའ་ཤོམ་པ་ the vow of a *Bodhisattva* for universal liberation; (3) ལུག་པ་ཤོམ་པ་ the *Tantrik* or mystical vow. We find also ལེན་པ་ཤོམ་པ་ priestly vow; ལེན་པ་ལེན་པ་ ཤོམ་པ་ the vows of a *Danapati* (almagiver); ལེན་པ་ཤོམ་པ་ the vows of a physician. (*K. du. 4 42*).

ཤོམ་པུད་ *shom-byed* 1. one that binds by duty, etc. 2. an astringent medicine (*Cs.*); ཤོམ་པུད་ཀྱི་ཐུག་པ་ a mystical posture in *yoga* signifying perseverance: དེ་དམ་ཤོམ་པུད་ཐུག་པ་ བཟུང་བ་ then being released by the mystical posture of *shom-byed*, the *nāga* returned to his own country (*D. R.*).

ཤོམ་པའི་ཤོམ་པ་ *shom-tshiy* a summary in a few words.

ཤོམ་པ་ *shom-la* summarily, in brief, in short.

ཤོམ་པའི་ཤོམ་པ་ *shom-gzer* rivet of a pair of soles or tongue (*Sch.*).

ཤོམ་པའི་ཤོམ་པ་ *shom-pa'i gyra* an epithet of *Kāmadeva* (*Shon.*).

ཤོམ་པ་ *shom-ba*, (ལྷོང་པ་) a ditch, ravine; a ball; a round tassel.

ཤོམ་པའི་ཤོམ་པ་ *shom-ltson* བཞི་, བཞི་ a professional sage, an ascetic: ཤོམ་པའི་ཤོམ་པ་ according to the custom of lama ascetics in conformity with religious rules.

Syn. ཐུན་པུད་ *kun-lu-rgyu*; ལེན་པ་ལེན་པ་ *gtson-lu-rgyu*; ཐུན་པུད་ལེན་པ་ *klun-lu-rgyu*; ཐུན་པུད་ལེན་པ་ *gtson-lu-rgyu*; ཐུན་པུད་ལེན་པ་ *gtson-lu-rgyu* (*Shon.*).

ཤོམ་པའི་ཤོམ་པ་ *shom-grod-pa* = ལེན་པ་ལེན་པ་ a waiter, valet; sentinel (*D.-rel. 11*).

ཤོམ་པའི་ཤོམ་པ་ *shom-bchis* = ཐུན་པ་ fault, guilt (*Shon.*).

ཤོར་ *shor* a general term for spices, butter, lard, or oil, which give seasoning to food; that which gives relish to food; seasoning, condiment; esp. ཐུན་པུད་ *thuy-shor* that which makes soup tasteful, delicious, viz: meat; ཐུན་པུད་ *tshod-shor* grease used to roast vegetables, greens, &c. (*Rtsi.*); ཐུན་པུད་ *tshe-shor* salt and meal; ཐུན་པུད་ *ja-shor* = མུ་ butter, for the tea-soup of Tibetans.

ཤོར་ *shra* or ལེན་པ་ *shra* བཞི་, བཞི་ 1. any sign, gesture; ལེན་པ་ signal with the hand; བཞི་ signs by the eye. ལེན་པ་ལེན་པ་ making many wanton gestures. 2. call, signal: ལེན་པ་ call by the beating of the drum, sounding of the trumpet or the ringing of the bell, for assembling at an entertainment; ལེན་པ་ summons to bed; ལེན་པ་ proclaiming arrival by beating drums or by firing guns. 3. sign, symptom, token, inference: ལེན་པ་ it is an indication of their impermanent condition (*Pth.*). ལེན་པ་ as a symbol, symbolically; ལེན་པ་, ལེན་པ་, ལེན་པ་ to explain, describe, represent (with accus., and prob. also with genit.); ལེན་པ་ to explain the essence or nature

of things, metonymically: འདྲི་འདྲི་ཐུགས་ལ་ what may be the symbolical meaning of it (*Mit.*). 4. mystic phrase or key-word. 5. word in gen. འདྲི་པའི་འདྲ་ verbal interjection (*Lit.*); འདྲི་པའི་འདྲ་འདྲི་ an obsolete word being asked; འདྲ་ལྟར་པ་ an interpreter (*Sch.*); འདྲི་བླ་མ་ is stated to be a lama who instructs verbally esp. with regard to the spelling of words; འདྲ་ཡང་མི་ འདྲ་མོན་གསལ་བྱས་ there came also into use various spellings (*Zam.*); འདྲ་རྩིང་ *brda-rñin* old orthography; འདྲ་གསལ་ new orthography; འདྲ་གྱི་འདྲི་བཅས་པའོ་མ་ a grammatical treatise on Tibetan words; མཉམ་འདྲ་=མཉམ་, མཉམ་འདྲ་ མིམ་འགྲེལ་བ་ to explain words (*Mit., Ja.*) འདྲི་བྱས་ *brdahi-phyag* homage with words, also mutterings expressive of respect in bowing down: འདྲི་བྱས་བུ་གྲིལ་བཅས་པ་མཉམ་པ་ having made twelve prostrations with words of respect on his lips (*A. 37*).

འདྲ་སྟོན་ *brda-bkroṅ* alarm, warning, notice of danger.

འདྲ་མན་ *brda-skad* symbolical language, sign-expression.

འདྲ་མན་ *brda-chud* language, evidence; མཉམ་མན་འདྲ་མན་ the language or evidence of the mirror.

འདྲ་མྱེད་ *brda-ston-pa* འདྲི་མི་མཉམ་པ་ to unravel an enigma.

འདྲ་འདྲུམ་གྱི་མཉམ་ *brda-hubum-ces* མཉམ་ signal of danger.

འདྲ་ལྟར་པ་ *brda-nyal-ta* openly or clearly to explain; explanation of a sign or symbol.

འདྲ་ལྟར་པ་ *brda-sprod* (འདྲ་ལྟར་པ་) རྟོགས་པ་ 1. explanation of words; མིང་རྟོགས་པ་ *min-don brda-sprod* n. of a dictionary of mystical and technical terms. 2. orthography. 3. as vb.=འདྲ་ལྟར་པ་ *ra-sprod-pa* to verify evidence or terms. འདྲ་ལྟར་པའི་བཅས་པའོ་མ་ *brdab-sprod-pahi hstan-bros* n. of a grammatical work.

འདྲ་ལྟར་པ་ *brdab-ces* (འདྲ་ལྟར་པ་) མཉམ་ a numerical figure; འདྲ་ལྟར་པའི་མཉམ་ a number of higher value than the preceding.

འདྲ་བ་པ་ *brdab-pa* pf. འདྲ་བ་ 1. to fold, to place together; འདྲ་བ་པ་འདྲ་བ་ folded the palms; འདྲ་བ་པ་ *gnod-brdab* puts one vessel on another, one box or vessel placed in another; འདྲ་བ་པ་ a rug folded; འདྲ་བ་པ་ to keep clothes in proper folds, or to fold up clothes; འདྲ་བ་པ་ folded arms or hands (*Sita. 75*). 2. to fall down, go down, to sink; འདྲ་བ་པ་འདྲ་བ་པ་ འདྲ་བ་པ་ at one time (the boat) seemed as if it was going down to the bottom of the sea (*A. 16*); འདྲ་བ་པ་འདྲ་བ་པ་ being drunk he fell down (*i.e.*, folded up).

འདྲ་བ་པ་མཉམ་ *brdab-bzang* oppression, tyranny; giving trouble to the subjects (*Fig. k. 3*).

འདྲ་བ་པ་ *brdar-wa* pf. form of འདྲ་བ་: མཉམ་འདྲ་བ་ *sharpened the weapons* (*Sita. 75*).

འདྲ་བ་པ་མཉམ་ *brdar-bzang-pa* མཉམ་པ་ symbolical.

འདྲ་བ་པ་ *brdal-ta* འདྲ་བ་པ་: v. འདྲ་བ་པ་ [creeping down, gently gliding] S.

འདྲ་བ་ *brdal* a pf. of འདྲ་བ་: འདྲ་བ་པ་ *brdal-pa* (*Sita. 75*).

འདྲ་བ་ *brdal* or འདྲ་བ་ pf. འདྲ་བ་ *brdal* (*Fig. 40*).

འདྲ་བ་པ་ *brdal-pa* འདྲ་བ་པ་ 1. altern. fo.m and fut. of འདྲ་བ་ also seems=beaten to death. 2.=འདྲ་བ་ to eat, eating.

འདྲ་བ་པ་ *brdal-ta*=འདྲ་བ་པ་ weapons, sword, etc. འདྲ་བ་པ་ a javelin (*Ydon.*).

འདྲ་བ་པ་ *brdal-bzang* འདྲ་བ་པ་ 1. falling down, fall. 2. a dance.

འདྲ་བ་པ་ *brdal-ma* (འདྲ་བ་པ་) a beating, pulverisation).

མེད་པ་ *brdog-pa* = བས་པ་ eaten up.

བུང་བ་ *brdul-ka* v. རྩ་བ་ *rdul-ka*.

བུཊལ་མ་ *brdugs* pf. of བུཊལ་བ་ *bdug-pa* and བུཊལ་པ་ *bdug-pas* *brdugs* seems to be an intensive form (*Situ*. 75).

བུཊལ་བ་ *brdul-ka* 1. to deceive, to cheat (*Sch.*). 2. to swing, brandish, flourish. གཡམ་མོ་བུཊལ་བ་ *gyab-mo brdul-ka* to swing a fly-flap (*Jā.*).

བརྟེན་པ་ *brdeg-pa* 1. ཇུན་ to strike, bang: བུཊལ་བཞིན་མེད་ཀྱི་བརྟེན་པ་ བཟང་པོ་ལྟ་བུ་ the machine giving bangs and cuts of a violent character. 2. བཟང་པོ་ལྟ་བུ་ to eat.

བརྟེན་པ་ *brdeg-cha* = གྱི་ *gri*.

བརྟེན་པ་ལྟ་བུ་ *brdeg-btalog-pa* (བུང་བ་ལྟ་བུ་ *brdul-grab byed-pa*) 1. to threaten to beat, prepare to beat. 2. to tumble down as if falling down under intoxication; to slip, to slide, to lose one's footing.

བརྟེན་པ་ *brdul-pa* (གཤམ་པ་ *gshan-la*) བཟུངས་པ་ [run towards, attacked]S.

བཟུངས་པ་ *brdul-pa* མེ་ཆ་ [licking]S.

བཟུངས་པ་ *brdad* explained by: ལྷ་དང་རྒྱ་ལྟ་བུ་ ལྷ་དང་རྒྱ་ལྟ་བུ་ *brdad* is the chewing the cud by oxen, goats and sheep.

བཟུངས་པ་ *brdam-pa*, v. རྩམ་པ་ *blom-pa*.

བཟུངས་པ་ *brdam-mo* a knot, a tied bandage.

བཟུངས་པ་ *brdam-ra* = བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdag-blom dam-po byed-pa* (*Blsti.*).

བཟུངས་པ་ *brdar-ka* *Sch.*; in བུང་བ་ལྟ་བུ་ *brdu-du brdar-ka* to hope, to expect or wait for a favour.

བཟུངས་པ་ *brdigs* བཟུངས་པ་ object to fix the eyes on, either to steady the vision or in mystic contemplation: བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdigs-lahul-gyis brdigs* (*Situ*. 76); = བཟུངས་པ་ *brdigs-pa*.

བཟུངས་པ་ *brdigs-tshig* a catch or quibble in a dispute = བཟུངས་པ་ *rgol-tshig* or བཟུངས་པ་ *rgol-ka-bi tshigs* (*Shon.*).

བཟུངས་པ་ *brdu-wa* pf. བཟུངས་པ་ *brdus-pa* fut. བཟུངས་པ་ *brdu* to collect.

བཟུངས་པ་ *brdu-wa* abst. བཟུངས་པ་ or བཟུངས་པ་ *brdu-yig*. 1. union of words and syllables under certain grammatical rules, collection, gathering; བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdus-te brdoms-nas* having abridged; བཟུངས་པ་ *brdus-don* བཟུངས་པ་ precise meaning; བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdus-pa las gyur-pa* བཟུངས་པ་ བཟུངས་པ་ a form compounded from atoms. 2. co-operation, partnership, fellowship. བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdu-ka-bi brlog-po brhi* the four essentials of partnership or co-operation:—(1) བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdu-ka byin-pa*; (2) བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdu-par mra-wa*; (3) བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdu-rten don brdu-pa*; (4) བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdu-byah don-la byod-pa*. བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdus-pa* བཟུངས་པ་ བཟུངས་པ་ brought under one's control or power (*Situ*. 76). བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *brdus-brdom* བཟུངས་པ་ a hell, perdition.

བཟུངས་པ་ *brdums-pa* = བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *lar-brdums byed-pa* treaty, intermediation, reconciliation.

བཟུངས་པ་ *brdur-wa* བཟུངས་པ་ to compare [party representative, party fighting]S.

བཟུངས་པ་ *brdogy-pa* to compose, prepare, make ready: བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *bram-gyi brdogy-pa*; བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *br-brdogy-pa* id.; བཟུངས་པ་ལྟ་བུ་ *br-gon-brdogy* (*Situ*. 76).

བཟུངས་པ་ *brdons-te* together, in company with (*Tag*. 42).

བཟུངས་པ་ *brdoms* = བཟུངས་པ་ *brdu-yig* (*Shon.*).

བཟུངས་པ་ *brdos* (see ante རྩམ་པ་ *brdo-wa*) risked.

laid up with disease, ན་མོ་ a female patient (*Mil.*); ན་པ་མ་ཡི་ a sickly person, an invalid (*Co.*); ན་པ་མ་ཡི་ sickly; ན་པ་མ་ཡི་ healthy (*Co.*); ན་པ་མ་ཡི་ after falling ill (*Sch.*); ན་པ་མ་ཡི་ ear-ache; ན་པ་མ་ཡི་ my whole body aches; ན་པ་མ་ཡི་ if the tooth aches; ན་པ་མ་ཡི་ it aches on pressing (*S.g.*); ན་པ་མ་ཡི་ (good) for the headache, for disease of the brain; ན་པ་མ་ཡི་ complication of diseases or fits of ན་པ་ generally. ན་པ་ *na-tsha* = illness: ན་པ་མ་ཡི་པ་མ་ཡི་ medicine is not congenial to one who is not ill.

† ན་པ་མ་ཡི་ཀ། *na-tsa na-li-ka* ན་པ་མ་ཡི་ the flower *Jasminum sambac*.

† ན་པ་མ་ཡི་ཀ། *na-tsa na-li-ka* ན་པ་མ་ཡི་ n. of a bird (*K. ko. ༣ 3*) [a young sparrow]S.

ན་པ་མ་ཡི་ *na-bun* ན་པ་མ་ཡི་, ན་པ་མ་ཡི་ fog, line of thick mist which hangs over the sides and tops of hills. ན་པ་མ་ཡི་ན་པ་མ་ཡི་ *byin-rtsa-kyi na-bun* the fog of blessings.

Syn. ན་པ་མ་ཡི་ *gnug-pa*; ན་པ་མ་ཡི་ *khug-rna*.

ན་པ་མ་ཡི་ *na-bun bu-mo* a kind of worm.

ན་པ་མ་ཡི་ *na-ma* abbr. = ན་པ་མ་ཡི་ name for ན་པ་མ་ཡི་ *stod-gar* the province of Gar in upper Tibet and ན་པ་མ་ཡི་ for the lake Ma-pham (*Manasarovara*) (*A. 148*).

ན་པ་མ་ཡི་ *na-mo* ན་པ་མ་ཡི་: praise, glory, adoration [bowing one-self down]S. ན་པ་མ་ཡི་ *na-mo yu-rn* praise to the teacher! frq. in *Milaspa*.

ན་པ་མ་ཡི་ *Na-mo-che* n. of a place in ancient India: ན་པ་མ་ཡི་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་ (*A. 114*).

ན་པ་མ་ཡི་ *na-tshod* ན་པ་མ་ཡི་ age; ན་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་ of the same age; ན་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་ youthful, young.

ན་པ་མ་ཡི་ *na-tshod-gnas* 1. = ན་པ་མ་ཡི་ *khnyung* the cuckoo. 2. = ན་པ་མ་ཡི་ raven (*Mhon.*). 3. a name for ན་པ་མ་ཡི་ and ན་པ་མ་ཡི་ *Myrobolana emblicia*.

ན་པ་མ་ཡི་ *na-tshod gnas-pu*, ན་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་ a youth (*Mhon.*) [a youthful maiden]S. ན་པ་མ་ཡི་ *na-tshod-yol* passed youth, one whose youth is over; but acc. to *Btail*, an old man between 60 and 72 years of age.

ན་པ་མ་ཡི་ *na-rtsa* ན་པ་མ་ཡི་ [sprinkled]S.

ན་པ་མ་ཡི་ *na-tzab* (*namzā*) ན་པ་མ་ཡི་, ན་པ་མ་ཡི་ dress, clothes, covering. Also the cloth coverings of an idol. ན་པ་མ་ཡི་ *na-tzab* ན་པ་མ་ཡི་ = ན་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་ in the fold of the dress: ན་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་ saying poor pup! having wrapped it up in his garment, he proceeded (*A. 13*). ན་པ་མ་ཡི་ *na-tzab* ན་པ་མ་ཡི་ or ན་པ་མ་ཡི་ offering of raiment. ན་པ་མ་ཡི་ *na-tzab* ན་པ་མ་ཡི་ the six kinds of clothes used by the Bon priest are the following:—ན་པ་མ་ཡི་ *gnad-jos*, ན་པ་མ་ཡི་ *gnad-bog*, ན་པ་མ་ཡི་ *gnad-gam*, ན་པ་མ་ཡི་ *stod-jos*, ན་པ་མ་ཡི་ *sad-shu*, ན་པ་མ་ཡི་ *sad-lham* an additional one is ན་པ་མ་ཡི་ *tsān-na*.

ན་པ་མ་ཡི་ *na-bun* acc. to Bon = ན་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་ agitated by the blowing wind like vanishing mists (*D.R.*).

† ན་པ་མ་ཡི་ *Na-ya ko-ta* ན་པ་མ་ཡི་ n. of a village in Nepal.

ན་པ་མ་ཡི་ *Na-ra* n. of a place in the 10th century A.D. in Southern India (*A. 40*).

† ན་པ་མ་ཡི་ *na-ra-kam* ན་པ་མ་ཡི་ = ན་པ་མ་ཡི་ ན་པ་མ་ཡི་; (mystic) (*K. p. 28*). [1. hell. 2. a sort of mystical diagram framed in summoning up a divinity, etc.]S.

‡ ན་རག *na-rag* = རྡོ་རི་ལྷ་པོ་ *Vajra Naraka*
eternal hell, or རྡོ་རི་ལྷ་པོ་མཉམ་པའི་ རྡོ་རི་ལྷ་པོ་
ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ the hell of ceaseless torture.

ན་རམ *na-ram* n. of a medicinal plant
used for diarrhoea.

‡ ན་རྩ་ཀྱི་ལ *na-ri ki-la* མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་
n. of ན་རྩ་ཀྱི་ལ་མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་
མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་
(*K. g.* 8).

ན་ར *na-re* = he (someone) says or said.
It hardly occurs in old classical literature,
but is freq. in later literature, especially in
Mil. and *Pth.*

‡ ན་ལ་ད *Na-la-da* n. of a sage (*K. du.*
5 121). [Prob. the same as *Nārada* མའི་ལོ་
the divine sage who was produced from
the forehead of *Brahmā*]S.

‡ ན་ལ་ཅ *Na-la-tse* n. of the sister of
Dasānana the fabulous king of Ceylon:
ན་ལ་ཅ་མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་
ན་ལ་ཅ་མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་ མའི་ལོ་ལོ་
then the *Rākṣasa* *Dasagriva* for the purpose of
conquering gods and men gave his sister
Nalatse in marriage to *Mahadeva* (*K. g.*
317).

‡ ན་ལི *na-li* bowl, basin, an iron or
china dish (*Ju.*).

‡ ན་ལིན *na-lin* = ལྷ་ལི་ལོ་ལོ་ ལྷ་ལི་ལོ་ལོ་
of a celestial flower (*Hbrm.* 7 17) [prob.
the same as *Nalina* མའི་ལོ་ མའི་ལོ་ མའི་ལོ་
water-lily]S.

‡ ན་ལེན་དྲ *Na-len-dra* མའི་ལོ་ མའི་ལོ་
monastery of *Nālanda* in *Magadha*, which
was a Buddhist seminary; also name of
a small monastery in *Phenul* in *Tibet*.

ན་ལེ་ཤམ *na-le-ṣam* མའི་ལོ་ 1. pearl. 2.
མའི་ལོ་, མའི་ལོ་ [pepper; a small tree
with fragrant blossoms, called *Mesua rox-*
burghii]S.

Syn. མའི་ལོ་ *grol-ica-can*; མའི་ལོ་ *mu-ty*
(*Mñon.*).

ན་ལེ་ཤམ་པའི་ལོ་ *na-le-ṣam ḍkar-po* ལྷ་ལོ་ [a
particular drug or medicinal substance
said to be fragrant, but bitter and slightly
pungent in taste, and of a greyish colour;
it is produced in grains about the size of
pepper-corns]S.

Syn. ལྷ་ལོ་ *gñis-ṣkyes*; ལྷ་ལོ་ *hphro-*
byed; ལྷ་ལོ་ *gdugs-can*; ལྷ་ལོ་ *gdun-can*;
ལྷ་ལོ་ *ser-ṣkye* (*Mñon.*).

ན་ལེ་ཤམ་པའི་ལོ་ *na-le-ṣay Sāl*, *S.g.*; = ལྷ་ལོ་ *ṣi-ku*
n. of an acrid medicine.

ན་རྩ *na-ro* 1. the *o*, or the vowel sign
for the letter ཨ་ in the Tibetan alphabet
also called ཨ་ 2. ལོ་ [disease]S.

ན་རྩ་ལྷ་པོ་མའི་ལོ་ *Na-ro-ḥkhuḥ-spyod-ma* a
dakini who is taken to be the tutelary
goddess of the *Sa-kya* sect, and said to be
an emanation of variant type from *Dorje*
Phagmo.

‡ ན་རྩ་ལྷ་པོ་ *na-ro-ta* or *Narotapa*; Tib. ན་རྩ་
Na-ro-pa a celebrated Buddhist sage of
Nālanda in *Magadha* who guarded the
northern gate of the monastery of *Vikrama*
S'ila. Born of *Kāśmīra* *Brahma* parents
he became a pandit before his conversion
to Buddhism, and wrote a learned treatise
on the subject of subduing the *Tirthika*
in disputation. Being miraculously told
by a *Khatoma* that he should receive
instructions in Buddhism from *Tilopa* and
meditating for twelve years he obtained
the occult powers called མའི་ལོ་ལོ་. He

flowing through Tsha-wa llong in a southward direction enters Mukham and thence passes by Ava, Amarapur, Mon Sowa, &c.; the Indians call it Airavati (*Dsun. 33*). This statement, however, is not borne out by the investigation of modern explorers who have proved the Irawadi to rise not in Tibet but in the northernmost ranges of Burmah itself.

མག་ཅུ་པ་ *nag-chu kha-pa* people living on the banks of the river Nag-chu who are notorious for their thievish propensities.

མག་ཅུར་ *nag-chub* or མག་པོ་ཅུར་ཅུར་ — མག་པོ་མཚེག་ཅུར་ཅུར་མག་ཅུར་ཅུར་ཅུར་ཅུར་ཅུར་ (*A. 37*).

མག་ཅེན་ *nag-chen* a heinous crime; a great sinner.

རྩ་མག་ཏུ་མུ་པ་ *nag-ta ma-la* n. of a tree, the black Tamala (*K. ko. 73*).

མག་ཏིན་ *nag-tin* black indeed (ཏིན་ is a རྒྱུག་གི་ལུག་ or auxiliary word added for emphasis to the principal word མག་, so too we have ལྗང་ཏིན་ deep purple, རྩ་ཏིན་ very blue. On the other hand མཇལ་ཅམ་ *chab-chab* expresses a meaning contrary to ཏིན་ཏིན་ *tin-tin* as in དག་མཇལ་ཅམ་ and མཇལ་ཅམ་ཅམ་. Similar expletives are ལྗང་ལྗང་ in དམར་ལྗང་ལྗང་ or ལྗང་ལྗང་ in རྩ་ལྗང་ལྗང་, and so on). རྩ་པོ་མག་འཇུག་མག་ཏིན་ ལྗང་མཇལ་ཅམ་ the Lord smiling with an expression of suppressed displeasure (*A. 76*).

མག་ཐུམ་ *nag-thum* or མག་མོམ་ or མག་ཐུ་རེ་ *nag-hu-re* jet black (*Sch.*).

མག་མོག་ *nag-nog* དཔག་པུ་ [touching] S.

མག་མོག་པ་ *nag-nog-can* not clear; fig. polluted, stained with sin.

མག་མོག་རྩི་མཇལ་མོག་པ་ *nag-nog dri-mas nog-pa* covered with dirt, dirty, dingy.

མག་པ་ *nag-pa* བིམ་པ་ (*མཁ་པ་* *skar-ma*) the thirteenth constellation. མག་ལྷུག་ *nag-zla-ka* ལོག་མཚུངས་ [March-April] S. མག་པོ་མཇུག་ཏིན་ *nag-pa-tin* ལོག་མཚུངས་ [the full-moon day of March-April] S. མག་པོ་མཇུག་པོ་ *nag-pa-ti-tshogs* [ལྗང་པོ་ variegated] S.

མག་པོ་ལྷུག་པོ་ *Nag-po khyab-hjuy* n. of Vishnu (*Hbrom. 41*).

མག་པོ་ལྷུག་པོ་ *nag-po hyo-fer* = ཡི་གེ་ལྷོ་མཇུག་པོ་ *gye-pa* a clear legible writing, writing very clearly (*Rtsu.*). མག་པོ་ལྷུག་པོ་ *nag-po hyo-fer* was explained to Ja. as illustrating a sentence by comparing it with similar passages.

མག་པོ་ཅེན་པོ་ *Nag-po chen-po* 1. མག་པོ་ཅེན་པོ་ the god Mahākāla, or the lord of death; acc. to the later treatises, he is the wrathful manifestation of Chenraisi or Avalokiteśvara. By propitiating Mahākāla, one can get a charmed sword, elixir medicine for eye-disease, pills of wonderful properties, also the power of walking with miraculous swiftness (*K. g. 2. 291*). 2. an epithet of the king of the Nāga. མག་པོ་ཅེན་པོ་མག་པོ་ *nag-po chen-pa-tshogs* ལྷུག་པོ་; attendants on Mahākāla.

མག་པོ་ཏིན་པོ་ *nag-po dri-tan*, ལྗང་པོ་མག་པོ་ black sulphur (*Sman. 447*).

མག་པོ་ཏིན་པོ་ *Nag-po spyod-pa* n. of one of the Mahāsiddhas or Grub-chen: མཇལ་པོ་ཏིན་པོ་མག་པོ་ཏིན་པོ་ཏིན་པོ་ *arise, arise, the sage Kṛtāchārya is coming* (*K. dun. 27*).

མག་པོ་ཏིན་པོ་ *nag-po chu-ti* a kind of grain or seed which cures "the disease of thirst" (མོམ་པོ་).

མག་པོ་ཏིན་པོ་ *nag-phyogs* ལྗང་པོ་ [black, sin] S. མག་པོ་ཏིན་པོ་ཏིན་པོ་ *nag-po sdi-pa-ti phyogs*,

ཆས་ལུགས་ར་ན་པའི་ལྷོག་ *chos-lugs sun-pahi phyogs* the side of irreligionsness; evil, sin, crime, etc., also the side of perverted religion, also those who behave contrary to the practices of the Buddhist religion; generally a *Mlecha*, an outsider, ལྷོག་པ་ *phyi-rol-pa* and ལྷོ་ཁྱོ་ *khlo-kho* etc.

ནག་མ་ *nag-ma* a kind of vegetable medicine: ནག་མའི་མར་ལུག་ནག་པའི་གུ་མེར་འཛིན་.

ནག་མ་ *nag-mo* ཆཀ་ཆུ་ཀ་ a black woman, a woman in general; the goddess Kālī. ནག་མའི་བྱ་མེར་ *nag-mo-juhi-mi* the names of the sons of Kālī:—གུམ་པ་ཙན་ *bum-pa-can*; ནག་མ་ལྷོ་མ་ *nag-mo-lkye*; མཁར་བྱིན་ *phar-byed*; ལུག་པའི་དབང་ལྷོག་ *mun-pahi dkar-phyug*; རྒྱལ་མཚན་ *gde-bzhan*; དུམ་གྱི་བྱི་མ་ *dus-kyi phyi-ma*; ལུག་པའི་དབང་ལྷོག་ *bum-sgra-bzgyi*; ལཱ་མེར་བྱིན་ *good-byed* (*Mhon.*).

ནག་མ་ལྷོ་མེར་ *Nag-mo khyo-wed* n. of a female མཁར་པ་ *sa-bday* or goddess of the soil.

ནག་མ་ལྷོ་མེར་ *nag-mo ju-lu* ཆུ་ཀ་, པ་ལྷོ་མེར་ one of the names of Draupadi, the joint wife of the five Pāṇḍava brothers (*Mhon.*).

ནག་མ་ཙན་ *nag-mo-can* པོ་ལྷོ་མེར་, ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ [a yellow fragrant wood considered as a yellow species of sandal-wood; saffron] 8.

ནག་མ་ཙན་ལྷོ་མེར་ [1. a tower. 2. a consequence] 8.

ནག་མ་ཙན་ལྷོ་མེར་ *Nag-mo-ki-hol* or ནག་མ་ཙན་ལྷོ་མེར་ *Kālidāsa* the great Indian poet.

ནག་མ་ཙན་ *Nag-tshan* 1.= ཙན་ལྷོ་མེར་ མཁར་པ་. 2. n. of a Dok-land lying to the north-west of *Sa-skya* monastery, and S. of the Yeru Tsangpo (*Loñ.* 13).

ནག་མ་ཙན་ *nag-tshig* a point, dot.

ནག་མ་ཙན་ལྷོ་མེར་ *Nag-tsho Lo-tsa-ka* (ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་) the Tibetan scholar and traveller who twice visited Magadha and resided for three years at the monastery of Vikrama

Śīla for the purpose of bringing Atiśa to Tibet about 1000 A.D. (*Loñ.* 9).

ནག་མ་ *nags* བས་, མཁར་པ་ a forest: མེར་ཙན་ལྷོ་མེར་ *mi-mo-nyag* solitude, lonely forest (*A. K. I-4*); ནག་མ་ཙན་ *nags-tshan* a grove; ནག་མ་ལྷོ་མེར་ ལྷོ་མེར་ dense forests; ནག་མ་ལྷོ་མེར་ *nags-khod-pa* བས་ལྷོ་མེར་ or བས་ལྷོ་མེར་ a succession of thick woods on steep hill-sides. The names of the forests in the mountains called ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ of *Uttara Kuru* are the following:—I: (1) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (2) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (3) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (4) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (5) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ II: (1) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (2) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (3) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (4) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ —these exist in the mountains of *Uttara Kuru* called ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་. The following forests are said to exist in the mountains of *Pāra Vihāra*:—(1) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (2) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (3) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (4) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (5) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (6) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (7) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (8) ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ (*K. d.* 320).

ནག་མ་ལྷོ་མེར་ *nags-kyi* ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ [king of the forest, the lion; the plant *Verbesina scandens*] 8.

ནག་མ་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ *nags-kyi gran-gzan* ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ = ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ to the polecat (*Sman.* 108).

ནག་མ་ལྷོ་མེར་ *nags-kyi tig-ta* a wild bitter medicinal plant, a species of *chiretta*.

Syn. ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ *rig-pahi run-ica*; ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ *gnas-grig-hdsin*; ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ *kys-ldan*; ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ *ro-ldan*; ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ *loñ-bu-grig*; ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ *ndig-pahi bran-mu*; ལྷོ་མེར་ལྷོ་མེར་ *hjom-byed-mu* (*Mhon.*).

ནག་མ་ལྷོ་མེར་ *nags-kyi shal-pa* acc. to *Jū.*: a tree-frog; a species of frog living in dense

marahy forest: འདམ་ཁྱི་ཐུག་པའི་གཞིས་ནི། རི་མཁའ་འདམ་ཁྱི་ཐུག་པའི་མཛེས་པ། (Med.).

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nags-hyi gwa-na* = ཐུག་ཁྱི་ཐུག་ *stay-gaig* a tiger-leopard (Mñon.).

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nags-hyi hi-ra* wild-boar.

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nags-hyi-lha* བཟའ་མཁའ་མཛེས་ *nylvan* god, nymph (A. K. 1-4).

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nag-khyi* or འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nag-khyi-khyi* wild dog *Cuon alpinus*.

Syn. འཕམ་ཁྱི་ཐུག་ *phar-ica*; འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *ri-dhags-gsood* (Mñon.).

འདམ་ཁྱི་ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ *Nags-mñon-par dgañ-ica* n. of a city in the fabulous continent of *Pas'cina Godāniya*.

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nags-mc-ica* བཟའ་མཁའ་མཛེས་ *a grove*.

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nags-lan* བཟའ་མཁའ་མཛེས་ [a peacock]S.

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nags-lu-lu* = ཐུག་ *khyug* བཟའ་མཁའ་མཛེས་ [fond of the forest, the Indian cuckoo]S. འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nags-na dgañ-ica* cuckoo.

Syn. ཐུག་ *khyu-byug*; འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nag-gñan* (Mñon.).

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nags-hyue* བཟའ་མཁའ་མཛེས་ *nags-tshat-kyes* ['forest-born,' an elephant, a kind of grass]S.

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nags-na* official plant used in fractures.

འདམ་ I: *nañ* བཟའ་མཁའ་མཛེས་ the space within a thing, the interior, the inside; colloq. and late literature: indoors, a house: འདམ་ཁྱི་ཐུག་ go home, ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ the whole interior of the cavern (Mil.); བཟའ་མཁའ་མཛེས་ *gashoñ-pahi* *nañ* the interior of the basin; འདམ་ཁྱི་ཐུག་ the interior of a pit; ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ to sweep the inside of a house (Dal.); འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-tshañ* the whole family (Ja.); འདམ་ཁྱི་ཐུག་ཐུག་ *nañ-gi bye-brag*

phye-ica to differentiate, to specify; the inner distinction. Also འདམ་ཁྱི་ཐུག་ specification as in: ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ in the specification of the provinces of Tibet Tsang is included. Other ex.: འདམ་ཁྱི་ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ to go into the room of a sick person (Vai. 8.); འདམ་ཁྱི་ཐུག་ inviting into their houses (Mil.); འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-na*, འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-la*, འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-du* postp. with gen. = in, into, within; also as adv. = inside: འདམ་ཁྱི་ཐུག་ the kernel is inside; འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-nañ* from within; འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-lañ* from among; འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-gi* *nañ-na khruñ-byed-pa* (Dal.) to bathe in a pond; འདམ་ཁྱི་ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ (colloq.) to go into the water; ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ འདམ་ཁྱི་ཐུག་ in the town and out of it (Dal.); ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ it came out of his nose (Dal.).

འདམ་ II: = འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-mo* the morning (Ja.); འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-mud-la* col., frq. suddenly; འདམ་ཁྱི་ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ *nañ-mud nor-rñed-pa* to become rich unexpectedly (Sg.). འདམ་ has also a special mystical sense = esoteric.

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-khoñ-ikem* བཟའ་མཁའ་མཛེས་ consumption.

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-khrol* bowels, entrails, intestines; also any separate part of them (Ja.); འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-khrol dñeñ-ica* spasmodic contractions of the bowels; འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-khrol bñag* = བཟའ་མཁའ་མཛེས་.

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-bñhor* domestic attendants and officers, such as བཟའ་མཁའ་མཛེས་ *grol-dpon*, བཟའ་མཁའ་མཛེས་ *gñim-dpon*, etc.: འདམ་ཁྱི་ཐུག་པའི་མཛེས་པ་ he does not even say anything to his domestic attendants (A. 85).

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-gi khañ-pa* inner apartment, also room of the house.

འདམ་ཁྱི་ཐུག་ *nañ-gi gñod-phyin* བཟའ་མཁའ་མཛེས་ sacrifice of animals, an offering.

མང་གི་བྱེད་པ *nañ-gi byed-pa* ལམས་: མཇལ་; = མེས་ལ་
ཉན *sems-nid* the mind, the heart (*Mon.*)
[the internal sense-organs]S.

མང་གི་ཁྲིམས *nañ-gi khrims* or མང་ཁྲིམས *nañ-khrims* a private law, precept or doctrine not intended for the public; private punishment or chastisement.

མང་གི་གུ་འཛིན *nañ-gi gru-hdzin* = གཉེན་པ་ store keeper, one in charge of stores (*Mon.*).

མང་གི་སྤྲུལ་པ *nañ-gi shyin-pa* denotes personal sacrifices, the surrendering of parts of oneself, e.g., a member of the body, opp. to outward property.

མང་གི་རྣམས་བཅུ་ *nañ-gi rnyes-bshi* the four original races (of Tibet) which are:—ཁྲ་
ston, རྩོད་ཀྱི་ལོ་མོ་, བེ་ཤ་ and རུ་འུ་ (*Yig.* 7).

མང་གོ་ག *nañ-goy*, v. བེན་ *ther*.

མང་འགལ་བ་ *nañ-hyal-wa* or མང་འགལ་བ་ (འཛོམས་ལུ་
མང་འགལ་བར་འབྱུང་) a general term for the inner contents of the body (*Ya-sel.* 39).

མང་རྩོད་མང་བ་ *nañ-hor gar-wa* 1. for མང་རྩོད་
མང་བ་ perception: མིག་ཤེས་ཀྱི་མང་རྩོད་མང་བ་ per-
ception by the sense of the eye. 2. to en-
lighten: རྡོ་ལངས་ལྷུ་ཁྱེད་ལྷུ་ལ་ཐུ་བེ་མང་རྩོད་མང་བ་
བསྐྱབས་ནས་there Buddha having blessed (sancti-
fied) that country for the enlightenment
of the Naga (*A.* 40).

མང་ཁུམ་གྱི་ *nañ-grig* = རྩོད་ཁུམ་གྱི་ *glad-grig* also
ཉེད་ཁུམ་གྱི་ one day, one morning: མང་ཁུམ་གྱི་ཁ་
པའི་རྩོག་མཇལ་མཇལ་མཇལ་བེ་ཤ་བཟུགས་པའི་མང་ག། one morning
he went towards the edge of the roof of
Atia's residence (*A.* 27).

མང་ཆ་ *nañ-cha* = མང་ཁྲོལ་ *nañ-khrol* inter-
tines.

མང་ཆལ་ལུ་ *nañ-chugs-su* in one's self, in
one's own mind (*Sch.*).

མང་ཚེད་ *nañ-chen* one great in orthodoxy:
མཆོད་མང་གི་མི་ཚེད་ *sa-kyahi nañ-gi mi-chen* a
great man under the hierarchy of Sakya.

མང་ཚེད་ཁྲུ་ལུ་གཤིག་ *Nañ-chen khrü-gig* n. of a
place in *Kham* (*Loñ.* 26).

མང་མཚན་ *nañ-mchod* 1. mystical religious
service; also offerings made to deities in
such a service, the most important offering
being sanctified beer poured from a
human-skull-cup into the cups of devotees
who drink it as something efficacious
against evil. 2. a sort of potion consisting
of the ten impurities, viz., five kinds of
flesh (including human flesh), excre-
ment, urine, blood, marrow and རྩལ་ལུ་
འཁར་པ་ (semen) all mixed together, trans-
substantiated by charms into འཕྲུལ་རྩི་ *bdud-
rtsi* the potion of immortality, a small
quantity of which is tasted by the
devotees with the lama at their head.
This drink is considered of great import-
ance by the mystics who seek to obtain
gifts of witchcraft; hence every offering
is sprinkled with this potion.

མང་མི་ *nañ-rje* minister of the interior,
home-minister (*Sch.*).

མང་ཁྱར་ *nañ-ltar* (col. for འཛིན་ལུ་ or ཁྱར་ *ltar*)
according to, in conformity with, like, འག་
c. genit. or accus.: འག་མང་ཁྱར་ according to
order or command; འག་གི་མང་ཁྱར་ལ་མང་ཁྱར་
according to what I have said; ཁྲིམས་ལུ་ག་མང་
ཁྱར་ according to law; ཁྲིམ་གྱི་མང་ཁྱར་ acc. to
my written petition; འག་མོག་མང་ཁྱར་ accord-
ing to the orders (of Government).

མང་འགལ་བྱེད་པ་ *nañ-hthab byed-pa* = མང་འབྲུག་ལུ་
བྱེད་པ་ *nañ-hkhungs byed-pa* to stir up civil
war, internal feuds.

མང་དག་ *nañ-dag* pure or clean within; the
interior being cleansed; མང་དག་ the intrinsic
meaning, the true sense; མང་དག་རྟོག་པ་ *nañ-
don rtoḡ-pa* to investigate, to study, the
real meaning.

ནང་ནང་གི *nañ-nañ-gi*, ནང་ནང་ནམ་= ནང་གི *nañ-gi*, ནང་ནམ་ *nañ-nañ* from among, out of: རེ་བེ་ནང་ ནམ་ བེན་དགོས་ must be taken out of these; མཛོད་མ་ཡོད་པའི་གཞིར་གྱི་ ནང་ནམ་ཁ་ཅུག་ཁྱད་ནིག་ bring some of the nails which are in store.

ནང་རྩ་ཡང་དག་པོའི་ག *nañ-tu yañ-dag hyon* བརྒྱུན་པོ་ [complete absorption].

ནང་རྩ་བ་ *nañ-na* [i-ka] ལུགས་རྒྱ་, མཁོས་ [becomes heavier, greater]S.

ནང་པ་ 1: *nañ-pa* ལམ་ཁྱེད་ཀྱི་ [humiliated, defeated]S.

ནང་པ་ 11: a Buddhist, opp. to གྲུ་པ་ *phyi-pa* non-Buddhist, Brahmanist. ནང་པ་མངམ་གྲུ་པ་ *nañ-pa sañ-pgyas-pa* he who has from sincere belief accepted Buddhism by formally taking refuge in the Buddhist Trinity—as thus defined by Tsongkhapa: དགོན་མཛོག་གསུམ་ལ་རྟུང་ལག་པ་ནམ་ཡིད་ཅེས་ནིང་རྩལ་མ་ཡོད་པའི་གང་ཅག་འདི་ནི་ནང་པ་མངམ་གྲུ་པ་ལ་ཡིན་ནི། (*Lam-rim*, 92). ནང་པའི་ཆ་རྒྱལ་གས་ *nañ-pahi cha-lags* the Buddhist way of dressing; ནང་པའི་རྒྱལ་གས་ *nañ-pahi-chos* Buddhist religion; ནང་པའི་རྒྱུ་བ་ *nañ-pahi lu-ka* Buddhist philosophy; ནང་པའི་བཀྲ་པ་ *nañ-pahi bstan-pa* Buddhist doctrine; ནང་པའི་སྐྱེད་པ་ *nañ-pahs ston-pa* the Buddhist Teacher; ནང་པའི་ནང་གཞིར་། གྲུ་པའི་ཕྱེ་གཞིར་། a Buddhist is inwardly clean or pure, a Hindu outwardly.

ནང་པར་ *nañ-par* 1. in the morning བཟའི་ (Da.). 2. the morning asp. the following morning: ནང་པར་གྱི་ལྷན་པ་ the allowance, the ration for the following morning (*Gltr.*).

ནང་མི་ *nañ-po* an intimate, a bosom-friend (*Sch.*).

ནང་ཁྱེན་དཔར་པོ་ལྔ་ *nañ-h'on duñ-po lta* acc. to Bon. the five external organs of sense: nose, ears, tongue, eyes and the skin (*D.R.*).

+ ནང་ཁྱེན་ཁྱེད་པ་ *nañ-byan chud-pa* = རྟོན་མཁམ་མད་ རང་དབང་དུ་བཟུང་བའི་ཕྱི་བེ་དགོས་པ་ one who has mastered all meanings and does not

require to ask others for explanation of the same.

ནང་མ་ *nañ-ma* 1. confidential, private. 2. ཡུལ་གྱི་ house-wife, chief lady of the household (*Fig. k. 3*).

ནང་མའི་བཀའ་བློན་ *nañ-mvchi khah-briś* private or confidential writing or correspondence (*Fig. k. 2*). ནང་མའི་བཀའ་ཚིག་ལམ་ *nañ-mahi khah-tshogs*, ནང་མའི་བཀའ་མཛེད་ *nañ-mvchi khah-mched* confidential instructions, confidential correspondence; ནང་མའི་གསུང་མཛེད་ private advice = ནང་རྒྱལ་གསུམ་མཛེད་.

ནང་མི་ *nañ-mi* ལམ་ཁྱེད་ཀྱི་ [near relative or friend]S.; members of a household, inmates (*Dom.*).

ནང་མིག་ *nañ-mig* room, apartment.

ནང་མེ་ *nañ-me* lit. morning-fire for preparing breakfast [ལག་ཁྱེད་ the interior fire, digestive force]S.

ནང་དམེ་ *nañ-dme* (ཁྱེན་ཏེ་བ་དམམ་ནང་ཅག་གྱེ་བམའད་པ་) a murder of one's own brothers, relations, etc. (*Yā-si*, 18).

ནང་མོ་ *nañ-mo* the morning; in the morning; ནང་རེ་དགོང་མའི་ every morning and evening; ནང་པར་ this morning; ནང་པར་ནི་གང་ནམ་གྱི་ where do you come from this morning? (*Mt.*) ནང་པར་གྱི་འཇོག་པ་ this day's meal; ནང་པར་བཟའི་ in the morning and evening; ནང་པར་བཟའི་ཕྱེད་གསུམ་པ་ in the morning, in the evening, and at noon.

ནང་རག་མ་ *nañ-tshags* = ནང་རྒྱལ་གས་ *nañ-lags*.

ནང་བཟན་པ་ *nañ-bzan-pa* clerks or ministerial officers who receive allowance in kind or money; also domestic servants who receive food for the work they do: ནང་བཟན་ལམ་ཕྱིར་གྱི་འཇོག་ the working attendants who receive allowance in food (*Rstii.*).

ནང་ཡང་མ་ལ་གས་ *nañ-yañs-pa* ལག་ཁྱེད་ཀྱི་ mag-nanimous, broad-hearted.

ནད་ཤིབ་ *nad-shi-wa* 消除病苦 alleviation of or recovery from a disease.

ནད་གཤི *nad-gshi* the primary cause of a disease.

ནད་གཤོག་པ་ *nad-gyog-pa* 醫治者 an attendant on a patient; medical attendants: ནད་གཤོག་མཁུ་གྱིས་ནི་བར་བྱ་མ་བྱུང་། (*K. do.* 5 261), the medical attendants were unable to alleviate it; ནད་གཤོག་གྱིས་པ་ to nurse.

ནད་ཤེས་པ་ *nad-shes-pa* recovery, the state of being cured.

ནད་གསལ་པ་ *nad-gsal-pa*; རྒྱལ་པོ་བྱམ་པ་ *zag-pa'u bral-wa*; ནད་གྱིས་བཅད་ *nad-gyis-btad*; རྒྱལ་བྱུར་པོར་ *gnam-hgyur-mdo*; ནད་ལམ་གྱིས་ *nad-las-grol*; རྒྱལ་དང་ལམ་པ་ *gnan-dua-shes-pa*; ནད་ལམ་བར་པ་ *nad-las thar-wa* (*Mon.*).

ནད་ཤེས་ *nad-shel* a general name for medicine (*Mon.*).

ནད་གསོ་བཤམ་ *nad-gso-thab* medical treatment, the method of healing.

Syn. གཤོང་པ་ *gso-dpyad*; གྲུག་གྱིས་པ་ *gman-gyi hya-wa*; ནད་གསོ་ *nad-gso*; འཛིན་པ་ *htsho-thab*; ཤེན་ཤིག་གྱིས་ *shchi-ri-j-hyed* (*Mon.*).

མྱེ་ *nam* derived from མྱེ་པ་ *nam-pa* occurs as abstr. noun = urging, pressure, importunity: ཁོང་མཁུ་གྱིས་ནད་མ་ཐེག་པ་པར་། not being able to resist their importunity (*Mil.*); ནད་གྱིས་ with urgency, pressingly; ནད་མ་ *nam-kha* urgency, pressure.

ནད་མ་ *nam-tan* abstr. 奮闘心, 努力, 勤 1. earnestness, application, exertion; assiduity: རྒྱལ་པོ་ནད་མ་མཛུགས་པ་ exert yourself willingly for the attainment of perfection (*Hibrom. P. I.*). 2. adv. certainly, positively; earnestly, ardently; ནད་མ་དྲུག་པ་ *nam-tin-du bgyas-pa* accomplished, practised with earnestness; ནད་པར་བྱེད་པ་ = བྱེད་པར་བྱེད་ do earnestly, should be done with exertion.

Syn. བཅད་པ་ *hbad-pa*; བཅོལ་པ་ *brtsau-hyus* (*Mon.*).

ནད་མ་ *nam-tur* very much, all the more; altogether.

+ ནད་པར་ *nam-tur* 審視, observing, scrutinizing as secret agent = ནད་མ་ *nam-tan*.

ནད་མ་ *nam-ltar* 無際 [interminable, epithet of heaven, the ocean, etc.] S.

ནད་མ་ *nam-thur* = ནད་མ་ or ནད་པར་.

ནད་མ་ *nam-shay* in W. Tib. late, recent.

མྱེ་བྱུང་ *nab-nub* n. of a great number: རྒྱལ་བྱུང་མ་ནད་བྱུང་དང་ནད་ཤིབ་བྱུང་མ་ལམ་ལམ་དང་། (*F. sel.* 56).

མྱེ་མ་མོ་ *nab-sho* ཐུན་པོ་ཐུན་པ་ n. of the sixth constellation in Buddhist astrology. ནད་མ་མོ་ *nab-sho-gkyes* one born under the constellation of *Punarcusa*, an epithet of Vishnu (*Mon.*).

Syn. ཐུན་པོ་ཐུན་པ་ *shyin-mah tha-mo*; ཐུན་པོ་ཐུན་པ་ *rgyal-grod* (*Mon.*).

མྱེ་ I: *nam*. མཁུ་ abstr. the night: ནད་མ་མོ་ *nam-lab-te* or ནད་མ་ was the night rising, i.e., at day-break. ནད་མ་གྱི་ཐུང་ནད་མ་ *nam-gyi grol-thun-li* at the hour of mid-night.

མྱེ་ II: adv. of time: when: ཐུན་པོ་ཐུན་པ་ when did you come; ནད་མ་གྱི་ when will you go? ཐུན་པོ་ཐུན་པ་མཛུགས་པ་ always keep in mind that when death will come is uncertain; ནད་མ་ཐེག་གི་མོ་མ་ since what time? since when? (*Mil.*); relatively: ནད་མ་གྱི་ཐོག་ནད་མ་ to appoint the time when one is going to start (*Dz.*); ནད་མ་གྱི་ཐུག་པ་མཛུགས་པ་ when he shall lay aside his phantom-body (*Mil.*). ནད་མ་ *nam-gan* with a negative, in sentences relating to the past or the future, = never: ཐུན་པོ་ཐུན་པ་མ་མོ་ (that) has never been heard of formerly; ནད་མ་ཐོག་པ་མ་མོ་

ཡང་རྩ་མི་ཡོང་ the body of the abbot will never decay. Used, also, with imperat. མཆོད་དམུག་ལ་མཆོད་པ་མཆོད་ never renounce the holy doctrine. In collq. "nam-yang" = མཆོད་པ་མཆོད་

ནམ་མཁའ་ *nam-mkhah* ལ་ཆམ་མཁའ་, མཁའ་, མཁའ་, མཁའ་, མཁའ་ the sky, space above and around the earth; the various heavens which acc. to Mahāyāna lore lie to the west, north, east, and south. However, there are two classes of *akāṣa*, one is sky or heaven, the other is a metaphysical conception which may be expressed just like the point in geometry.

Syn. acc. to (*Rtsii*). རྩ་མཁའ་ *kun-hqab*; རྩ་མཁའ་ *byu-lam*; རྩ་མཁའ་ *rtag-pdoḡ*; རྩ་མཁའ་ *kun-gsal* (ལ་ཆམ་མཁའ་); རྩ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *tha-rts rol-pahi gnas*; རྩ་མཁའ་ *sha-lam*; རྩ་མཁའ་ *shurin-lam*; རྩ་མཁའ་ *rgyu-skur-lam*; རྩ་མཁའ་ *med*; རྩ་མཁའ་ *mi-gyo*; རྩ་མཁའ་ *mi-hkib*; རྩ་མཁའ་ *gnan*; རྩ་མཁའ་ *lug-med*; རྩ་མཁའ་ *gc-hbyed*; རྩ་མཁའ་ *ne-shat-lam*; རྩ་མཁའ་ *sha-yi rdaiñ-rñ*; རྩ་མཁའ་ *khyaḡ-hjy-gnas*; རྩ་མཁའ་ *chu-gyrog*; རྩ་མཁའ་ *chu-mthong*; རྩ་མཁའ་ *bar-med-mkhah*; རྩ་མཁའ་ *mi-hgyur*; རྩ་མཁའ་ *bar-gnas*; རྩ་མཁའ་ *kun-hyro*; རྩ་མཁའ་ *khah-bral*; རྩ་མཁའ་ *kun-khyab*; རྩ་མཁའ་ *nam-mkhah* (*Mñon*).

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *Nam-mkhah Rgyal-mtshan* the celebrated chief of Rin-poñs Jong in Tsang (*Loñ*. 9 15).

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah-mjul* = རྩ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *sun-light* (*Mñon*).

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah-ltiā* the king of birds, the eagle (*K. g.* 5 127). Of its other names are:—མོད་ཆམ་མཁའ་ *hod-ḡar*, མོད་ཆམ་མཁའ་ *hod-ḡkar*, མོད་ཆམ་མཁའ་ *rkas-med-hyro*, མོད་ཆམ་མཁའ་ *hdab-hyro*, མོད་ཆམ་མཁའ་ *hdab-ḡar* *skyro*, མོད་ཆམ་མཁའ་ *hdab-med skyro*, མོད་ཆམ་མཁའ་ *gyid-ltir-mgyog*, མོད་ཆམ་མཁའ་ *gnas-hjy*, མོད་ཆམ་མཁའ་ *gnam-hbud bu*, མོད་ཆམ་མཁའ་

blu-ra dḡa-dḡa, མོད་ཆམ་མཁའ་ *byu-chen-po*, མོད་ཆམ་མཁའ་ *hdab-ltan mchog* (*K. g.* 5 127).

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah dkyil* ལ་ཆམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ [the vault of the sky] S.

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah sk-raḡ* ལ་ཆམ་མཁའ་ *ḡyū-shig* the horizon (*Mñon*).

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah-khyim* the heavenly mansion in a mystical as well as in astrological sense.

Syn. མོད་ཆམ་མཁའ་ *ntho-rig-nas*; མོད་ཆམ་མཁའ་ *ntho-rig rgyal-srid* (*Mñon*).

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah khyon* occurs in མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ both the expanse of my own mind and the area of the heavens (*Yḡ*. 83).

+ མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah gos-can* = མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *gnad-hskor-ma* a harlot; མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *celestial courtesan*.

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah glañ-po* "the bull of the heavens," met. cloud (*Mñon*).

Syn. མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah ta-mi-la* (*Mñon*.) also (*Yḡ*. k. 59).

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah chu-ḡo* the heavenly river, epithet of the river Ganges (*Mñon*).

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah ḡñiñ-po* ལ་ཆམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ lit. the essence of the sky or void, n. of a *Bodhisattva*: མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ the 108 names of *Bodhisattva* *Ākāśagarbha* (contained in *K. g.* 4 63). མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah ḡñiñ-pohi mdo* ལ་ཆམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ n. of a Buddhist work of the northern school which contains the enumeration of the attributes of *Bodhisattva* *Ākāśagarbha* (*K. d.* 4 377). མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ in *K. d.* 4 137.

ནམ་མཁའ་ལ་ཆམ་མཁའ་ *nam-mkhah-ḡta* (lit. heavenly horse); general name for birds (*Mñon*).

འཇམ་མགའི་ཅིག་ལེ *nam-khahi thig-le* as met.
the sun (*Mon.* also *Fig. k. 59*).

འཇམ་མགའི་ལོ་པ *nam-mkhahi tho-wa* (lit. the
hammer of heaven) thunder (*Mon.*).

འཇམ་མགའི་ཁྱིའ་ *nam-mkhahi-lān* ལག་ལྡན་; འཇམ་མགའི་
དགུག་ལམ *nam-mkhahi-dhug* ལམ་ལམ་ [‘sky-
breath,’ wind] *S.*

འཇམ་མགའི་ལྷ་ *nam-mkhahi-nor* or ལྷ་དུག་ *nor-
lu* = the sun and moon (*Mon.*) lit. the
gems of heaven: ལྷ་མཚན་འཇམ་མགའི་ལྷ་དུག་ལེ་མཚན་ལྷའི་
དུག་ལེ་མཚན་ལྷ་དུག་ལེ་ (Fig. k. 70).

འཇམ་མགའི་མེ་ཕྱག་ *nam-mkhahi me-toy* ལམ་ལམ་
ཕྱག་ 1. the flowers of the sky, i.e.,
nothing. 2. = ལོ་པ་ལ་ *go-thal* (ཕྱག་མཚན་ལྷ་ལ་ *bya-
go-hoḥi brun*) the excrement of the vulture
(*Šman. 243*).

འཇམ་གཡིན་ལ་འདྲོད་ *nam-ga yid-la ḥdroḍ* ལས་ལྡན་
[the bodiless one, Kāma] *S.*

འཇམ་གང་ *nam-gaṅ* ལས་ལམ་ལམ་ the new-moon,
(lit. the night of full darkness).

འཇམ་གུང་ *nam-guṅ* midnight.

འཇམ་གྱི་ཆུང་ *nam-gyi cha-stoḍ* ཕྱལ་ལོ་རམ་ the
first half of the night; འཇམ་གྱི་ཆུང་ཆུང་ *nam-gyi
ṣmaḍcha* ལམ་ལམ་ལམ་ latter part of the night.

འཇམ་གུ་ *nam-gru* 1. རེ་བའི་ ལམ་ལམ་ the twenty-
sixth constellation in Buddhist astrology:
ལམ་ལམ་ཆེ་གཉིས་ལྷ་ལྷའི་ལམ་ it is shaped as two
elliptical groups of thirty-two stars.

Syn. ལམ་ལམ་ལྷ་མོ་ *gso-waḥi lha-mo*; ལམ་ལམ་ལྷ་
ཅོད་ *ḡes-pa rgyas-byed* (*Ḥtsii.*).

འཇམ་གུ་ལྷ་ *Nam-gru-skye* 1. ལམ་ལམ་ལྷ་ [the
river Yamunā, daughter of the sun] *S.*
2. an epithet of the wife of the sun.

འཇམ་གུ་མ་ *nam-gru-ma* 1. n. of a *Yakṣa*
princess (*K. g. 5, 130*). 2. ལམ་ལམ་ལྷ་ river
Nerbudda in South India. 3. རེ་བའི་ [n.
of a constellation or lunar mansion] *S.*

འཇམ་གུ་ལམ་ལྷ་ *nam-mjug ḥaḥad-ka* or འཇམ་
གུ་ལམ་ལྷ་ ལམ་ལམ་ the end of autumn and

beginning of winter: འཇམ་གུ་ལམ་ལྷ་ལམ་ལྷ་ལྷ་
ལྷ་ like a garden of flowers of the days
preceding the winter season (*A. 6*).

འཇམ་གྱི་ཆུང་ *nam-gyi cha-
stoḍ* the first half of the night.

འོ་མ་ལྷ་ *nam-thaṅ* n. of a kind of serge
of great breadth which the Tibetan monks
wrap round their bodies (*Ḥtsii.*).

འཇམ་ཕུག་ལམ་ *nam-pyug* ལམ་ལམ་ [time] *S.*

འཇམ་ཕྱེད་ *nam-phyeḍ* midnight.

འཇམ་ལམ་ལྷ་ *nam-bphaṅ-spyoḍ* as met. =
vulture (*Mon.*).

འཇམ་ཆུང་ *nam-ṣmaḍ* or འཇམ་གྱི་ཆུང་ the second
half of the night.

འཇམ་མོད་ *nam-shoḍ* heavy and continual
rain: རྒྱ་ལོ་འཇམ་མོད་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *gḥa-loḥi nam-shoḍ
mjug-ris* (*Jig.*) the comet (indicating) the
heavy rains of the last years.

འཇམ་ལྷ་ *nam-sla* = ལྷ་ལྷ་ time, season. འཇམ་
ལྷ་ལྷ་ the four seasons; འཇམ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *da-nam
sla glon-gar* now autumn has set in; frq.
འཇམ་ལྷ་ལྷ་ *nam-sla-ḥdas* the favourable season
has passed (*Mil.*); འཇམ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ now
the time or season of winter has set in.

འཇམ་རིན་ *nam-rin* a long night.

འཇམ་ལང་ལམ་ *nam-lanḥ* ལྷ་ལྷ་ day-break: འཇམ་ལང་ལམ་
ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the beginning of day is at the
termination of the night (*Ḥtsii.*).

འཇམ་མོ་ *nam-so* a corrupt form for འཇམ་མོ་
nabḥ-so.

འཇམ་མོད་ *nam-sroḍ* = ལམ་ལྷ་ *sa-sroḥ* the hours
of night between 9 and 12 p.m., in India.
Acc. to *Jū.* darkness of night: འཇམ་མོད་ལྷ་ལྷ་
ལྷ་ *nam-sroḍ byiḥ noḥ-waḥi tṣhe* as it was
almost quite dark (*Mil.*).

འདི་ལྷོང་མ་ *Nabḥ-loḥ* n. of a place in
Tibet (*Fig.*).

ན I: *nar*, v. ན *na* I and II 2; also ན *na-kha* (*Jü*).

ན II: long and slender like a rope or string; as adv. straightway: ན་ཤར་པ་ཤར་པ་ came out straightway white (*Hbrom.* 93). མཚན་པ་ཤར་པ་ *mchi-nar-le thon* tears flowed forth continuously.

ན་ན *nar-nar* or ན་ར་ར་ *nar-ra-rain* a line, row, or file: ན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ to pull a rope steadily; ཅུ་ན་ན་པ་པ་ *chu-nar-nar blug-pa* to pour out water continuously.

ན་མ *nar-ma* adj. continuous, without interruption (*Sch.*); also ན་མ་མ་ *nar-mar* adv. = ཅུ་ན་པ་ continually, always (*Jig.* 51).

ན་མོ *nar-mo*, ན་ར་པོ *nar-nar-po* oblong; ཁ་མ་པ་ *kha-nar-can* having the shape of a rectangle; གུ་ན་པ་ *gru-nar-can* rhombic, lozenge-shaped, cf. ན་ར་པ་ *nar-ka* (*Jü*).

ན་པ་ *nal* 1. n. of a precious stone: ན་པ་པ་ ན་པ་པ་པ་པ་པ་ 2. incest; ན་པ་པ་ *nal-gyib* pollution, fornication. ན་པ་པ་ *nal-phrug* bastard-child: མཚན་པ་པ་པ་པ་པ་ *pha hdi-yin med-pahi-bu* a child of unknown parentage. ན་པ་པ་ *nal-bu* མ་པ་པ་ [child of an unmarried woman] *S.*

ན་པ་པ་ *Nal-ka* n. of a place in Tibet (*Dev.* ༩, g.).

ན་པ་པ་ *nal-byi* 1. unnatural offence = མ་པ་པ་ མ་པ་པ་པ་ *phos pho-la shyor-ka* a vicious practice very common among the monks of the monasteries of Tibet and Mongolia. 2. n. of a poison tree (*Pth.*).

ན་པ་པ་ *nal-byed* or ན་པ་པ་ *nal-ma* incestuous action, fornication.

ན་པ་པ་ *nal-le* in Tsang = a bastard-child; ན་པ་པ་ *nal-lu* in *W.*

ན་པ་པ་ *nal-bcam* to impute base-birth to one who is not a bastard: ན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ *nal-bcam shee phra-ma* they falsely calumniated him as a bastard (*J. Zan.*).

ན་པ་ I: *nas* sbst. barley, acc. to *Jü*, in three varieties: ན་པ་པ་པ་ *ngyogs-nas* (*Ld.* མར་མ་ *yuñ-ma*) or ན་པ་པ་པ་ *drug-cu-nas* or ན་པ་པ་ *khra-nu* early or quick barley, ripening in about 60 days; ན་པ་པ་ *ser-mo* late barley, the best sort; ན་པ་པ་ *che-nas* a middling sort. In *Kahgyur Mdo* 266, ན་པ་པ་པ་པ་པ་:—(1) ན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ *spun-pa dad-bcan-pa* *dan*; (2) ན་པ་པ་པ་པ་པ་ *spun-pa med-pa* *dan*; (3) ན་པ་པ་པ་པ་པ་ *rnam-par hdeges-pa* *dan*; (4) ན་པ་པ་པ་པ་ *gnar-po* *dan*; (5) ན་པ་པ་པ་པ་ *mdog-nag-pa*; (6) ན་པ་པ་པ་པ་ *mdog-kye-ka-ho*. ན་པ་པ་ *nas-kyi-shin* barley field or cultivation; ན་པ་པ་པ་ *nas-kyi so-ka* ན་པ་པ་པ་ barley-cake; but in *W.* ན་པ་ is a species of barley; ན་པ་པ་ *nas-rha-ka* to cut barley; ན་པ་པ་ *nas-chañ* ན་པ་པ་ beer brewed out of barley; ན་པ་པ་ *nas-phe* barley flour; ན་པ་པ་པ་པ་ *nas-hbras-bzan* = ན་པ་པ་པ་པ་ (a medicinal millet) (*Mñon.*). ན་པ་པ་ *nas-lean* ན་པ་པ་ [half-ripe barley] *S.*

ན་པ་ II: 1. a case-sign representing the ablative and usually to be rendered: from. It is to be distinguished from ན་པ་ *las* in that the latter = from out, or from among. ན་པ་ may in certain instances = by, e.g., ན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ he grasped the horse by the bridle; ན་པ་པ་པ་པ་ accosted him by his name. 2. as a gerundial affix, indicating usually the past tense in contrast to the affix ན་པ་ which forms a gerund of the present tense. *Jü* seems in error in deeming ན་པ་ to belong properly to pres. as well as past significations. Thus ན་པ་པ་པ་པ་ = "having looked at him,"

and not: "looking at him." The importance of the difference would be evident if the sentence ran on: འདྲུག་པ་ མང་ "went straight on;" as the present signification would imply that as the person went on he kept on looking, instead of the looking action being now done with. 3. where འཇམ་ is used to connect the root of a verb with ཡོད་ or འདུག་ either the pluperf. act. or perf. pass. is indicated: རྩ་འཇམ་ཡོད་ has been eaten; རྩ་འཇམ་འདུག་ as they had begun.

མི I: ni 1. is a particle of no intrinsic meaning which is chiefly employed in lengthy and ambiguous sentences to single out the leading subject, or even the object, for the sake of perspicuity. It is also used for the purpose of laying special stress on a word or set of words at the opening of a sentence, in three ways as Tibetan grammarians put it: (1) མི་འཇམ་ རྩ་འཇམ་པ་ to set apart as the chief or most important, e.g., རྩ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ ཡོད་པ་ it is Vishnu who is the most heroic among the gods. (2) དམུ་ལ་འཇམ་པ་ as emphasis to show inferiority: རིག་པ་འཇམ་པ་ལ་ རི་ལྟ་བུ་འཇམ་པ་ in caste the Sudra is the lowest. (3) འདྲུག་པ་འཇམ་པ་ where emphasis is given to distinguish one from another: མིང་ལ་མིང་ལ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ dark-blue is different from pale blue. The particle མི་ is also generally placed when the subject is twice mentioned: ལྷ་འཇམ་པ་ལ་ལྷ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ among the gods the fourfaced is Brahmā; མིང་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ the lord (the performer) of a hundred *yajña* (sacrifices) is Indra (*Situ*. 39). Furthermore, we find it stated that where it may be necessary འཇམ་པ་ལ་འཇམ་པ་ *hman-pa-la hjuu-pa* "to signify pressure," མི་ is twice repeated with the subject: རྩ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ རྩ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་

མི་འཇམ་ thou art friend, thou art relation, i.e., thou art both friend and relation. Other examples of the use of མི་ may be given: རྩ་ལ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ what is to be abandoned has been abandoned; ལྷ་ལ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ what is to be accomplished, do accomplish. མི་ is also used རྩ་འཇམ་པ་ to complete a sentence: རྩ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ རྩ་འཇམ་པ་ possessed of all the vows (abstinence, etc.) (*Situ*). Lastly, in poetry མི་ is constantly introduced for no purpose but to make an additional syllable in a line.

མི II: as a num. fig.=42.

མི་ཀུ་ *ni-ku* ཀུ་ [the areca or betel-nut tree] S.

† མི་ཀུ་ཏུ་ *Ni-ka-tu* n. of a mountain, *B. ch. II*.

† མི་ཀུ་ཏི་ *ni-hu-li* མི་ཀུ་ཏི་ a weasel. *Acr. to Sch.* མི་ཀུ་ཏི་ *ni-hi-li* = the great buzzard or mouse hawk.

† མི་ཡ་མ་ *ni-ya-ma* n. of a tree (*K. ko. 7, 3*).

† མི་རུ་ཀུ་པ་ *ni-ru-ha* *rgyab-pa* to inject medicine through the rectum (*Sman. 245*).

† མི་རོ་ཏ་ *ni-ro-dha* མི་རོ་ཏ་ cessation, obstruction, stoppage. So, in mystic ritual = རྩ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ *char-hbab-pa bzlog-pa* stopping of rains by magic or by the efficacy of charms (*K. g. 7, 26*).

མིང་ *niñ* 1. col. for མི་. 2. for མིང་ *rñiñ* ? v. མིང་ *na-niñ*, མི་མིང་ *she-niñ* (*Jā.*).

† མིང་ཏུ་མི་ཏུ་ *Nid-du shi-lo-dhi* n. of a tree (*K. ko. 7, 3*).

† མིམ་པ་ *nim-pa* མིམ་པ་ n. of a plant: མིམ་པ་ལ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ རྩ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ རྩ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་ རྩ་འཇམ་པ་ལྟ་བུ་

vanquished; *नुप* *nub-po* अन्वयान् [dis-
appearance] *S.* *नुपबागुर्ग* *nub ba-gur-g* *abyod*
अपराधोदनी [lit. the cattle-feeding land
in the west, n. of the western continent].

इवम् *nub-mo*, v. इव the evening ; also in the evening, at night.

कुम्भ *num* [कनयितुव sounding, thundering; कनित sounded] S.

नुर-नुर-पो *nur-nur-po* कलस the embryo in utero. **नुर-नुर-म** *nur-nur-ma* denotes the embryo in the second week. 2. oval, oblong; = **मेर-मेर-पो** *mer-mer-po* (Jā.).

नुर'प *nur-pa* = नुर'पः elongated,
stretched; also = अपगमिष्य [fit to come
out] S.

नुन *nur-na* 1. to change place or posture, to shift, to move by degrees, be displaced. 2. to be impressed: to yield, to give way, be desiccated; cf. **नुन** and **नुन**.

རུར་རྩི་ *nur-rtsi* or + རུར་རྩི་མ་ *nur-rdaiṣ*
 spirit of wine, naptha.

Syn. ཇམ་གྱི་ཁྱེད་ *chañ-gi khñi-khu*; ཇམ་གྱི་ཁྱེད་ *bdud-rtsi khñi-po* (Mñon.).

३. *nuṣ-ṣṭhu* अनुष्ठान power and ability
 [experience]S. ४. *ṣṭhu* शक्त, शक्ता, शक्ता [able,
 competent]S. ५. *nuṣ-ṣṭhu* अनुष्ठान cher-po
 1. very powerful, efficacious. 2. किलि
 [a species of amaranth]S

कुसुपा *nus-pa* I: power, ability, capability, force,—this word is used as a synonym for **शुक्ल कृष्ण** and **शिव शक्ति**; also **कुसुप** occult powers when applied to **यज्ञ कुसुप** or necromancy, and hence **कुसुप-यज्ञ** = **यज्ञ-यज्ञ** or **यज्ञ-यज्ञ** or **यज्ञ-यज्ञ**: **कुसुप-यज्ञ** यज्ञ **यज्ञ-यज्ञ** *nus-kṛṣṇa ma thob shagpa rlom sems-can* the proud shaman who is not possessed of supernatural powers to

suppress evil spirits. Is applied to རྩལ་ལྷོང་པ་ *dkar-phyogs skyongs-pa* the protection of the good and virtuous. Of course རྩལ་པ་=power and capability in a general sense also: རྩལ་ཕྱི་ to one's best ability.

ཐུས་པ II: the common potential verb, to be able. Is gen. annexed to the root of another verb, as in རིང་ཐུས is able to come, can come; རྒྱུ་ཐུས can eat food; ཐུས་པ་གྲེ་པ་རྒྱུ་ let us see who is more able, who can do more (*Mik.*); ཐུས་པ་ཡིན་པ་མེད་ཅིག་ whether or not he has been able to build. This vb. is much more freq. in literature than in ordinary talk, being usually now replaced by such verbs as ཐུས་པ་ *thub-pa* and བརྒྱུས་པ་ *bhishugs-pa* the former being more common in *W. Tib.*, the latter used in *Lhasa* and *Tsang*.

कृत् III: pf. of कृ^३ *nu-ka* (*Jä.*).

कुअ'य'क नुअ-पा-कन [able]S. (A. K. 1-20).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ nu-pa stoñ-lan = ལྷ་མོ་ the
dub-grass; *Panicum dactylon* (Mhon.).

कुथुं नु-*byed* यत्ता [able]S.

सुख *suk-ma* सुख is the female energy and vulgarly the female companion or concubine of a deity or even of a Bodhisattwa; = सुख in Tantrik mythology.

ହୁଏତେ *naṣ-med* ଅସମ୍ଭବ impotent [incapable, powerless]S.

3 ne 1. num. figure: 102. 2. for 39.

३३२ ne-thaŋ or ३३२ nehu-thaŋ meadow, grass-land, sward.

ने.ने.मो *ne-ne-mo* 1. an address of courtesy to a respectable woman. 2. पितावृत्ता, aunt, the father's sister, or the wife of a mother's brother (*Jū*).

ꠘꠞ ꠕꠞꠞ meadow, green-sward (Ja.).

ནེ་རུ་མ་པ་ *Ne-rtsam-pa* n. of a place situated to the south-west of the birth-place of Dignāga, in the neighbourhood of Aurangabad, etc., in Southern India (*Dsam.*).

ནེ་ཙོ་ *ne-tso* རྩུ་མ་, ཅའི 1. parrot: རེ་ཙོ་མ་མ་ རྩུ་མ་འཛིན་པེ། རེ་ཙོ་ང་ཅི་མཚན་རྩུ་མ་འཛིན་། said Bud-dhadharu, I have to-day seen a strange sight—a parrot (*Mgrin.*). 2. n. of a minister of the king of the Raksha (*Mñon.*).

Syn. of 1: མཚན་ཉེད་ *author-byed*; ཡིད་གཙང་ *yid-gshun*; རྩུ་ཙོ་འགྲོ་ *kun-tu-hgro*; རྩུ་ཡིག་པ་ *ke-gñis-pa*; ཡོད་ཡིག་པ་ *skad-gñis-pa*; འཕྲོག་པའི་མཐུ་ཙན་ *khkyog-pahi mthu-can*; རེ་ཡ་འཇམ་ལྷན་ *tshig-hjam-ltan*; འཇམ་ལྷན་འདབ་ལྷན་ *hjam-ljan htab-ltan* (*Mñon.*).

ནེ་ལྷེ་ *ne-ve* a mason's trowel: རེ་ལྷེ་རྩུག་པ་ *ne-ve rgya-pa* to plaster, to rough-cast (*Jü.*).

ནེ་རེ་ *ne-re* or རེ་རེ་ *ner-ner* in *W.* settlement, settlements, dregs (*Jü.*).

ནེ་ལེ་ *ne-le* 1. རེ་ལེ་ a species of harrier-hawk, prob. *Circus melanoleucus* which occurs in Tibet. Syn. རེ་ལ་པ་ *hol-va* (*Mñon.*). But in one author is stated to be equivalent to རེ་ལུ་རུ་མ་ *piñ-kyur-ma* the kite (*Btsii.*).

ནེ་གཡིང་ *ne-gsin* alpine pastures, grass on mountain tops or in high valleys: བདམ་འཕེར་པ་རེ་པར་རྩུག་ཏུ་རྩྱུང་། རེ་གཡིང་མེ་རྩུག་རྩུ་ཆེན་པོ་བྱུང་། do always come here, this place is diversified with different flowers and pasture lands (*Hbrom. F. 16.*).

ནེ་ན་པ་ *nen-pa* *W.* col. for བེན་པ་ to take, to lay hold of, seize; to take off (*Jü.*).

ནེ་མ་ཁུར་ *nem-nur* མ་ཁུར་ doubt, suspicion.

Syn. རེ་མ་ *the-tahom*; also རེ་མ་པ་ *the-tahom za-va*; ཡིད་གཙང་ *yid-gñis* (*Mñon.*).

ནེ་མ་ནེ་མ་པ་ *nen-nem-pa* 1. to cave in or sink down: རེ་མ་ནེ་མ་ཉེད་ or རེ་མ་ *nen* it sinks a little, gives way. 2. denotes a nodding, waving, or rocking motion (*Mil.*).

ནེ་མ་བུ་ *nem-bu* doubt, error (*Sch.*).

ནེ་ཁུ་ལེ་ *nehu-le* [ichneumon, *Herpestes pharaonis* represented in *Bal.* as a fabulous animal, cat-like and vomiting jewels] (*Jü.*).

རེ་ཁུ་ལྷན་ *nehu-ljan* = རེ་གཡིང་ *ne-gsin*.

ནེ་ཁུ་ལྷན་ *nehu ldan* one of equal or same age, a contemporary; acc. to *Sch.* རེ་ཁུ་ལྷན་ *nehu ldan* = a friend.

Syn. འཇམ་ *na-slu*; འཇམ་པ་ *na-mñam*; རེ་ཇམ་པ་ *lo-mñam*.

ནེ་ཁུ་ལྷན་པ་ *nehu ldan* protector, defender (*Sch.*).

རེ་ཁུ་ལྷན་ *nehu-gsin* = རེ་གཡིང་ རྩུ་ཆེན་པོ་ [green grass, abounding in green grass, verdant] *S.*

ནེ་ར་པ་ *ner-va* to drop gradually, to lower itself, subside, sink.

ནོ་ *no* 1. *W.* for ལུ་ཆོ་ *nu-fo*. 2. num. fig. 132.

ནོ་ཁྲོ་གོང་ *No-kro-gon* n. of a small town in Assam near Gharagaon (*Dsam.*).

ནོ་ནོ་ *no-no* in *Ladak* a title of young noblemen; རོ་ནོ་ཆེན་པོ་ *no-no chen-mo* the eldest of a nobleman's sons, རོ་ནོ་ཆེན་པོ་ *no-no bar-pa* the second, ཆུང་ཆེ་ *chuñ-ve* the youngest. In *Kham* is a favourite playful address to youngsters.

† **ནི་ཡི་ག།** *no-pi-ka* n. of a religious service; propitiatory rite: **ནི་ཡི་ག་མ་མཁུ་ལ་བྱུང་བཅས་པའི་འཕྲུལ་** (*Deb. 27*) he translated many works on propitiatory rites such as *Nopika*, &c.

ནོ་ཡོན། *no-yon* in Mong. = **ནོན་པའི་** *dpon-pa* chief, lord. **ནོ་ཡོན་ལུ་རྒྱལ་པོ་** *no-yon hu-thug-thu* a Mongol chief saint, or incarnate lama.

ནོག་ *nog* **མཆུར་** cervical vertebra; hump of a camel (*Sch.*) [the hump on the shoulders of the Indian bull] *S.* **ནོག་པོ་** *nog-can* humped-back; gen. cattle.

ནོག་མཁུ་ *nogs-pa* = **ཡུམ་པ་** *phyis-pa* **ཤར་པའི་** rubbed, cleansed, cleaned. **ནོག་པུལ་** *nogs-thub* capable of being cleaned.

ནོར་བུ་ *nor-xa* pf. **ནོར་མ་** *norhs* 1. to grieve, upset, to cause pain, to ail: **འདི་རྩལ་ནོར་མ་ཆེ་བ་** **ནོར་མ་འཛོལ་བ་** **ཉི་ཤེས་པའི་ཡུལ་ལས།** at that time tears having flowed down, "Atis' what has upset you" he asked (*A. 49*). 2. to commit a fault, to make a mistake, to commit one's self: **ཅི་ནོར་མ་** what has been done amiss? **འདྲེན་པའི་ནོར་མ་པར་འདི་སྒྲུབ་གནོད་པ་བཞིན།** I have thus been injured without any fault (*Dsh.*).

ནོར་པ་ *nor-pa* = **ཉེས་པ་** fault, crime: **དེ་ཉེས་པ་** **ནོར་པ་འཕྲུལ་བ་གསལ་བ་** now I have confessed my faults (*Hbrom. I, 15*); **ནོར་པ་བཟི་བྱེད་པ་** not to commit a fault or crime; **ནོར་པ་བཟི་བྱེད་པར་གསལ་བ་** to ask for pardon for a fault committed; **ནོར་པ་ལ་མི་འཕྲུལ་བ་** culpable, blamable.

ནོན་པ་ *nod-pa* or **མཁུ་ལ་ཉེས་པ་** *nod-pa* pf. **མཁུ་ལ་ཉེས་པ་** 1. to keep, take, obtain, receive. 2. to receive instruction, directions, favours, from a superior, esp. a priest (*Dal., Glr.*).

ནོན་པ་ *non-pa* 1. = **ནོན་པ་མཁུ་ལ་ཉེས་པ་** to mount. 2. a not uncommon variant of the more

correct form **གཤེད་པ་** *gnon-pa* to press, force, compel, coerce; also to suppress, keep under e.g. **གཤེད་པ་བྱུ་བྱ་ནོན་པུ་ཤུག་པུ་** *lig-pus phrug-pu ron-kyi hduy* pressing down a baby (in its basket) with the hands; **ཤེད་པའི་མཁུ་ལ་ཉེས་པ་** to subdue evil spirits by mystic charms. v. **གཤེད་པ་**.

ནོམ་ *nom*, occurs in **ཁང་པར་སྒྲིབ་པ་ནོམ་ལྟེན་པར་བརྒྱུག་པའི་** (*Sutra 3*). v. **ནོམ་པ་** 2.

ནོམ་ *nom* is the equivalent in Mongol for **ནོམ་** the Buddhist doctrine, and is sometimes incorrectly written in Tibetan as **ནོམ་** *no-mo*. The Mongol *Nom-un Khan*, answering to the Tib. **ནོམ་ལྟེན་པའི་** king of the doctrine, and often transliterated in Tib. as **ནོམ་ལྟེན་པ་** *no-mun-han*, occurs as the designation of the head of one of the *ling* monasteries of *Lha-ma*, who is held to be an incarnation of a Mongol saint. The Abbé Huo refers to this personage as the *Nomenkhan*. Like **ནོམ་** in Tibetan, the word *nom* in mongol also = a religious book.

ནོམ་པ་ *nom-pa* 1. = **ཉེས་པ་** enjoyments. In Amdo, all articles, substances, properties (moveables) are called **ནོམ་པ་**. 2. pf. **ནོམ་པ་**, *nom* to enjoy, partake of; to be satisfied. 3. acc. to *Sch.*: **ནོམ་པུ་ལྟེན་པ་** to lay hold of. c. **ནོམ་པ་**.

ནོམ་ནོམ་ *nom-nom* act of sitting, also of polishing, = **ཡལ་ཡལ་མཆུ་བཟུང་བ་** *byab-byab*: **ཡལ་ཡལ་མཆུ་བཟུང་བ་མོལ་པའི་** (*Behu. 50*).

ནོར་ *nor* or **ནོར་མཁུ་ལ་ཉེས་པ་**, *nor*, *nor*, 1. primarily = any property or possessions; but, eventually, has come to mean rather more especially: wealth, riches, money; **ནོར་མཁུ་ལ་ཉེས་པ་** to suffer a loss of property; **ནོར་ལྟེན་པའི་** one's all, all one's goods, etc. / **ནོར་མཁུ་ལ་ཉེས་པ་** rich, wealthy; **ནོར་མཁུ་ལ་ཉེས་པ་** to care for money, to be avaricious; **ནོར་མཁུ་ལ་ཉེས་པ་** *nor-skyi-wa* to

borrow money; མར་ཐོག་མཐོག་པ་ to accumulate riches. 2. In Sikk. = cattle: མར་པུལ་པ་ the pairing of cattle; མར་དཔོན་ acc. to *Desg.* chief neat-herd; མར་ཀར་གྱི་པ་ *nor-rkañ gri-bpa* the reduction in the number of cows, falling off in the number of cows

Syn. རྩལ་ *rdsag*; ཡོ་བྱ་ *yo-byag*; མེད་མེད་ *loñg-spyod*; མར་མིང་ *sañ-xiñ*; དཔྱིལ་ *db'gyig*; དཀོར་ *dkor*; ཀ་ཅ་ *ka-ca*; འབྱར་པ་ *hbyor-wa*; དངོས་པོ་ *dnos-po* (*Mñon.*).

མར་སྐལ་ *nor-skul* inheritance, hereditary portion; share of property: མར་སྐལ་རྒྱལ་པོ་ funds, capital (*Mil.*).

མར་ཁྱེར་ *nor-skyoñ* or མར་ཁྱེར་པ་ *nor-skyoñs* 1. a kind of bird (*K. ko. ൬. 13*). 2. = རྩལ་མཐོན་ treasurer, keeper of the treasury, watch dog (*Mñon.*).

མར་གྱི་ཕྱི་པ་ *nor-gyi ña-wa* བཅུ་ལྟེན་པ་ [a security for money] S.

མར་གྱི་པོ་པ་ *nor-gyi-bdag* སྐལ་པོ་པ་ [master of wealth; the god of wealth] S.

མར་གྱི་དབང་པོ་ *nor-gyi dwañ-po* བཅུ་ལྟེན་པ་, བཅུ་ལྟེན་པ་ [lord of wealth, surety] S.

མར་ཁྱེར་ཅི་ལྟ་ *nor-skyoñ-ze-hbru* བཅུ་ལྟེན་པ་ n. of a medicinal fruit.

མར་རྩལ་ *nor-rgyas* 1. abundance, plenty. 2. རྩལ་པོ་ the snake-goddess who holds the earth on her head (*A. K. 41-47*).

མར་རྩལ་མཐོན་ *Nor-rgyun-ma*, བཅུ་ལྟེན་པ་ n. of a goddess. [Also, the earth] S.

མར་གྱི་པོ་ *nor-gñer* = རྩལ་མཐོན་ *phyug-mdoog* treasurer (*Mñon.*).

མར་འཕྲུལ་པ་ *nor-char-hbab* n. of a gem of Indra (*Mñon.*).

མར་མཐོན་དབང་པོ་ *Nor-hasin dwañ-mo* བཅུ་ལྟེན་པ་ the wife of Kuvera, the holder of treasure.

མར་སྐལ་པ་ *nor-ñan-pa* (colloq. and idiom.) anything that is useful.

མར་དང་འདྲ་བ་ *nor-dañ hda-wa* བཅུ་ལྟེན་པ་ counterpart, parallel, equivalent to wealth.

མར་དད་ཅེ་བ་ *nor-dud che-wa*, མར་ལ་འདྲེན་པ་ཅེ་བ་ greed for wealth, avarice: མྱེན་པ་པོ་ མར་དད་ཅེ་བ་ཐོང་པ་ avoid that friend who has greed for wealth (*Çr.*).

མར་པད་ལ། *Nor-bdag* 1. = མར་གྱི་པོ་པ་པོ་ བཅུ་ལྟེན་པ་ the lord of riches; also = *Vais'ravaṇa*, the god of wealth. 2. a money-changer, usurer. མར་པད་ལ་པོ་ *nor-bdag-po* hoir; མར་པད་ལ་མོ་ *nor-bdag-mo* fem. of it; also n. of a goddess.

མར་འདུལ་ *nor-hdug* in *Pur.* the gathering of taxes.

མར་ལྟན་པ་ *nor-[dan-ma]* བཅུ་ལྟེན་པ་ as met. the earth. Also a youthful damsel.

མར་ལྟན་པོ་པ་ *nor-[dan-b'rtse]* = མྱེན་པ་པོ་པ་ aut-hill (*Mñon.*).

མར་ཁྱེར་ *nor-sdoñ* = མར་གྱི་ཁྱེར་པ་ *nor-gyi sdoñ-bu*.

མར་གྱི་པོ་པ་ *nor-gñas-pa*, རྩལ་མཐོན་ treasurer, store-keeper (*Mñon.*).

མར་ཏིན་ *nor-risen* བཅུ་ལྟེན་པ་ playing with wealth; one rolling in wealth.

མོར་པ་ *nor-wa* 1. to err, to make a mistake, to be in error: ལམ་མོར་ཐོང་ he mistook the way; དཀོན་པོ་པོ་ལ་མ་གཟུང་ན་མང་པོར་མོར་པོ་མོར་ if he lay hold on God, he will not greatly err. Colloq. *tshul di nor-ki-du'-ga mindu'* is this the wrong way of doing it or not? 2. བཅུ་ལྟེན་ an error, a mistake. མར་འདུལ་ *nor-hkhrul* or མར་མོ་ *nor-so* a mistake; མར་མོ་མོ་ blundering (*Vai-kur.*). Syn. འདུལ་པ་ *hkhrul-wa*; མོག་ལུ་པ་ *log-ces*; མོག་པོ་པོ་པ་ *log-pa'hi* ཅི་ལ་ *grogs*; ཅི་ལ་པོ་པོ་ *cin-tu* *hkhor* (*Mñon.*).

མོར་བྱ་ *nor-bu* བཅུ་ལྟེན་པ་ 1. any gem or precious stone; sometimes applied fig. to any precious object: མོར་བྱ་མོ་ adorned with jewels, set with precious stones; མོར་བྱ་མོ་

མཛེག *nor-bu gkar-mdog* brilliant, gem of star-like brilliancy; རྫོང་གྲུ་དགའ་འབྱུང་ *nor-bu dgyah-hkhyil* n. of a gem of the value of one hundred and twenty ounces of gold; རྫོང་གྲུ་ཕོན་འཛིན་ཐུང་མའུ་མེམ་ *nor-bu dgyod-hdog phutis-hyom* བེམ་མའུ་མེམ་ the gem which brings to its owner all that he wishes for; རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *nor-bu gñon-po* ར་ཇ་མའི་མ་ sapphire; རྫོང་གྲུ་ཐུམ་པོ་ *nor-bu thub* ཐུམ་པོ་ store from which gems are obtained; རྫོང་གྲུ་ཐུང་ *nor-bu-ljun* ཐུང་མའི་མ་ emerald. Syn. མཛེག་མ་ *mar-gag*; མཛེག་མ་ *mar-gag* (*ññon.*). རྫོང་གྲུ་འདྲ་ *nor-bu-hdra* མཛེག་མ་ gem-like; imitation stones, glass trinkets. རྫོང་གྲུ་ *nor-bu-pa* or རྫོང་གྲུ་མཁན་ *nor-bu-mkhan* a jeweller, a connoisseur of gems. རྫོང་གྲུ་འབྲུང་ *nor-bu hphreñ-ica* a rowary or chaplet composed of precious stones; རྫོང་གྲུ་ཐུང་མ་ *nor-bu tsu lu-tu* n. of a fabulous gem. 2. a common personal name for men in Tibet and Mongolia.

རྫོང་གྲུ་མཛེག་པོ་ *nor-bu bzang-po* མཛེག་པོ་ n. of a Buddhist house-holder; an epithet of ཇམ་མཉམ་པ་ Jambhala the god of wealth.

Syn. རྫོང་གྲུ་མཛེག་པོ་ *rmug-hdsin* (*ññon.*).

རྫོང་གྲུ་མཛེག་པོ་ཐོན་པོ་ *nor-bu bzang-pohi gñon* མཛེག་པོ་ཐོན་པོ་ n. of a *dharani* or mystic sentence which when regularly recited brings wealth (*K. g. 4, 1*).

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་མ་ *nor-buhi myrin-can* met. for domestic fowl.

Syn. རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *khym-bya*; ཐོན་པོ་མ་ *zang-zo-can*; ཐོན་པོ་མ་ཐོན་པོ་ *page-pahi gñug-phud* (*ññon.*).

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *Nor-buhi-hog* n. of a mountain.

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་མ་ *nor-bu rin-po-che* ཐོན་པོ་མ་ a mythical precious stone; further described as རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་མ་ཐོན་པོ་ the priceless

gem in which lies the chief wealth and prosperity of the Chakravarti Rājā.

རྫོང་གྲུ་མཛེག་པོ་ *nor-bu bzang-hphet* the gem which increases one's wealth according to the desire (*ññon.*).

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་མ་ *nor blo-gros-hday* or ཐོན་པོ་མ་ a king.

Syn. རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *rgyal-po*; ཐོན་པོ་མ་ཐོན་པོ་ *hjijs-nel-byed* (*ññon.*).

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *Nor-bu-gyin* ཐོན་པོ་ Kuvera.

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *Nor-bu-gyin-ma* = ཐོན་པོ་མ་ ཐོན་པོ་ an epithet of the wife of Indra, the queen of heaven (*ññon.*).

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *nor mi-nan-pa* (idiom.) useless things, any thing that does not come of use (*Rtsii.*).

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *nor-itsun* = ཐོན་པོ་མ་ *nor-hday* Vaiśravaṇa.

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *nor-hdsin* = ཐོན་པོ་མ་ ཐོན་པོ་ the earth. ཐོན་པོ་མ་ཐོན་པོ་ *nor-hdsin* son of a king, a prince, = ཐོན་པོ་མ་ *rgyal-sras* (*ññon.*).

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་མ་ *nor-hdsin ducan-mo* a title of queens and princesses; also a complimentary title for a young lady of great personal accomplishments: ཐོན་པོ་མ་ཐོན་པོ་མ་ ཐོན་པོ་མ་ to her charming and precious highness the princess (*Yig. k. 49*).

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *nor-hdsin bu-mo* = the daughter of the earth, an epithet of Sītā (*Rtsii.*). ཐོན་པོ་མ་ཐོན་པོ་མ་ *nor-hdsin gyas-mo* a goddess of the soil (*Yig. k. 85*). ཐོན་པོ་མ་ཐོན་པོ་མ་ *nor-hdsin ger-mo* in Tantrik mythology deemed to be the *nu-ma* or female energy of the tutelary deity Kye-wa Dorje.

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *nor-rdas* wealth, chattels.

རྫོང་གྲུ་ཐོན་པོ་ *Nor-las-rgyal* ཐོན་པོ་མ་ an epithet of Arjuna the third Pāṇḍava

མོལ་མཁའ་འདུལ་ *nor-lag-hday* འཇིགས་ [extra-vagant]S.

མོལ་གཡུང་ *nor-gnar* 1. fresh wealth, one who has newly become rich. 2. བརྒྱུད་ཀྱི་མཁའ་འདུལ་ [good fortune; Mars]S.

མོལ་བ་ *not-ra* 1. = མི་མཁའ་འདུལ་ adj. unclean, dirty; unchaste. 2. to agree, to come to terms (Cs.).

མོས་པ་ *nos-pa* 1. = བེད་པ་ to receive, to accept, to obtain: རང་རང་དང་འཕམ་པའི་མོས་པ་རྣམས་ མོས་ take vows that agree or suit you (*Hbrom.* 117). 2. v. མོས་པ་ 3. = དཔག་མཁའ་པ་ to judge, appraise, measure [འབའ་བེད་, འཇུག་པ་] pressing out]S.

རྩ་གྲོ་ནི་ *nya-gro-dha* = རྩ་ཆུབ་ལྷོ་ཤིར་ *byañ-chub tjon-çhi* རྩ་གྲོ་མེ་; the peepul or bodhi tree. རྩ་གྲོ་ཆེན་པོའི་གནས་ཀྱི་རྩ་གྲོ་ཆུང་པོའི་གནས་ in the pure city of S'ākya, the unique abode of the bodhi tree (*Tangur Mdo* མེ. 239).

གནག་པ་ *gnag-pa* = གན་པ་ *nag-po* black, རྩ་མོ་ རྩ་མོ་མཁའ་འདུལ་ a girl with her greasy hair black (*Hbrom.* 109); གནག་པ་ *gnag-pbag* sooty (Sch.); གན་ཕུག་མཁའ་ *nag-phyug* black cattle, esp. the yak; གནག་ཕུ་ *gnag-khyu* a herd of cattle, cowherd; གནག་ཇི་ *gnag-rdai* a keeper of cattle, cowherd; རིམ་མཁའ་འདུལ་ *sem-la nag-pa* black-hearted, scowling, impious; རྩ་གྲོ་མེ་འཕམ་པའི་མཁའ་འདུལ་ རྩ་གྲོ་མོའི་མཁའ་འདུལ་ གནག་པ་ (*Rdza.* 14).

གནང་བ་ I: *gnan-wa* resp. form of རྩ་མོ་མཁའ་འདུལ་ pf. གནང་ or གནང་མཁའ་ *gnan* imp. གནང་ *gnan* 1. to give, grant, only used when a person of higher rank gives or is asked to give; to concede what has been asked; རྩ་མོ་མཁའ་འདུལ་ གནང་པ་ གནང་ please give me a rupee! རིམ་མཁའ་འདུལ་ གནང་པ་ གནང་མཁའ་འདུལ་

meditative warmth of the highest kind having been conceded, he became wrapt in meditation. 2. to allow, permit, approve of, assent to: གནག་པ་པར་གནང་ངོ། he accepted the invitation, he promised to come (*Dal.*); རྩ་གྲོ་མོའི་ཕྱི་མཁའ་འདུལ་གནང་ཞིག། allow me to send for the horse (*Dal.*); གནག་པ་ཕྱི་མཁའ་འདུལ་གནང་ཞིག། allow of my making a donation (*Dal.*); དེ་བཞིན་ཕྱི་མཁའ་འདུལ་ངོ། yes, I permit it; རྩ་གྲོ་མོའི་ཕྱི་མཁའ་འདུལ་ངོ། he appointed him his minister; མཁའ་འདུལ་ངོ། he forbade, refused; རིམ་ཕྱི་མཁའ་འདུལ་འཇིགས་པ་ he published a prohibitory law concerning the exercise of religion (*Gl.*); བཀའ་མཁའ་ངོ། he declined to grant it; རྩ་གྲོ་མོའི་ཕྱི་མཁའ་འདུལ་ he refused to come. གནང་པའི་ཕྱི་མཁའ་འདུལ་ *gnan-wa tui-war-byas* འཇིགས་པ་ [1. invitation, entreaty. 2. application of perfumes]S.

གནང་ཕྱི་མཁའ་ *gnan-kyed* present, reward, grant. གནང་ཆ་ *gnan-cha* remuneration or gift. གནང་ཞིག་ *gnan-rten* a present sent in a letter or with a letter (*Fig. k.*).

Syn. འབབ་ཕྱི་མཁའ་ *bbab-rten*; འབབ་མཚན་ *bbab-nitshon*; གནག་པ་ཕྱི་མཁའ་ *gnag-rten*; འབབ་ཕྱི་མཁའ་ *bbab-stegs*; འཇིགས་པའི་ཕྱི་མཁའ་ *hdegs-nitshon*; ཕྱི་མཁའ་ཕྱི་མཁའ་ *shu-hdegs*; མཚན་ཕྱི་མཁའ་ *nitshon-dyed*; འཇིགས་ཕྱི་མཁའ་ *hdegs-rten* (*Mdon.*).

གནང་མཁའ་ *gnan* the day after to-morrow; མཁའ་གནང་མཁའ་ to-morrow and the day after to-morrow; གནང་མཁའ་ཕྱི་མཁའ་ on the day after to-morrow; མཁའ་གནང་མཁའ་ཕྱི་མཁའ་ཕྱི་མཁའ་ to-morrow or the day after to-morrow I must be off (*Jā.*).

གནད་ *gnad* བཤེས་ [vital part]S. 1. the essence or pith: རྩ་གྲོ་མོའི་ཕྱི་མཁའ་འདུལ་ the purport, the essential point, the point of view; རིམ་ཕྱི་མཁའ་ the essence or pith of religion. གནད་ཆ་ *gnad-cha* important, of great import or meaning. རིམ་ཕྱི་མཁའ་ཕྱི་མཁའ་ཕྱི་མཁའ་ཕྱི་མཁའ་ གནད་ཆ་

it is of great importance to attend personally (to every point), and to inquire minutely into a matter (*D. fol. 7*). གནད་འགྲེལ་ *gnad-hgrol-ica* to explain the main point (*Mil.*); གནད་ནི་ the proper meaning, the pith of the matter; གནད་འགག་ *gnad-hgay* = རྒྱལ་པོ་ very important or salient point, object, purpose: རྒྱལ་པོ་ལྟ་བུ་གཞི་ གནད་འགག་མཐར་ཐུག་པ་དེ་ཡིན་པས། (*Khrig. 188*). 2. in anatomy: the heart; གནད་བདུན་ = the seven important parts of the body. 3. in mysticism: the seven points to be observed in the disposition of one's body when sitting in systematic meditation. Also ལུས་རྒྱལ་ཡིན་གཤམ་གྱི་གནད་ are other attitudes and conditions imposed on a lama when མཛུམས་ལ་ *mtshams-la*, i.e., when seated in meditation. གནད་དུ་ཐོག་པ་ *gnad-du phog-pa* མཚན་མེད་ piercing the heart, wound the feelings.

གནད་པ་ *gnab-pa* pf གནཔ་མ་ *gnabs* 1. = བཞེས་; གོ་བྱེད་པ་ *gor-gyon-pa* to put on clothes. 2. v. མཛད་པ་ (*Jā.*).

གནད་མ་ *gnam* = གནམ་པོ་ 1. མཚན་: the sky; གནམ་གྱི་ནོལ་ ལྷ་མོ་ the sphere or dome of heaven; གནམ་རྫོང་ *gnam-rdo* hail. 2. the air, atmosphere, weather: གནམ་གྲང་མ་ལྟ་བུ་གྲང་ *gnam grañ-mo hdug* the weather is cold, it is cold; དེ་རིང་གནམ་མཐར་ཡོང་ the weather will be clear to-day; གནམ་ཆོན་པ་ རེ་ the air is damp.

གནམ་བོ་མ་ *gnam-bkos* or གནམ་གྱི་མ་བོ་མ་ 1. the title by which the Tibetans address the Emperor of China. 2. = རྒྱལ་པོ་མ་གྲུང་ བཞི་རྒྱལ་པོ་ ལྷ་མོ་མ་གྲུང་ Emperor of the universe (*Mñon.*). གནམ་བོ་མ་མཐར་ཐུག་པ་ཡོང་ མ་བདེན་པ་མེད་པ་ the supreme sovereign Mañju Ghosa, the lord by heaven appointed (*Yig. k. 55*).

གནམ་གྱི་བླ་མ་ *gnam-gyi khri-bdun* the seven earliest kings of Tibet who traced

their origin to the skies:—(1) གནམ་གྱི་བཅོད་པ་ *Gñah-khri btsan-po*; (2) ལུ་གྱི་བཅོད་པ་ *Mu-khri btsan-po*; (3) དེང་གྱི་བཅོད་པ་ *Diñ-khri btsan-po*; (4) ཐུ་གྱི་བཅོད་པ་ *So-khri btsan-po*; (5) མེར་གྱི་བཅོད་པ་ *Mer-khri btsan-po*; (6) སྤེལ་གྱི་བཅོད་པ་ *Srib-khri btsan-po*; སེང་གྱི་བཅོད་པ་ *Sed-khri btsan-po* (*J. Zan.*).

གནམ་བོ་མ་མ་ *gnam-bkos-ma* the empress of the universe, an epithet of the queen of a Chakravarti Rāja (*Mñon.*).

གནམ་པ་ *gnam-khañ* for གནམ་མཐུང་ = also azure, sky-colour.

གནམ་གྱི་ནག་པོ་ *gnam khyi nag-po* lit. black dog of the sky; a deity of the *sa-bdag* class.

གནམ་གཤམ་ *gnam-gañ* the new moon.

གནམ་གྱི་བྱ་ *gnam-gyi skyon* drought, want of rains (*Mñon.*). གནམ་གྱི་ཉེད་མེད་ *gnam-gyi ñed-hlshe* id.

Syn. མཚ་མེད་ *char-med*; མཚ་པ་ *then-pa*; རྫོང་མཐར་ *steñ-bhar* (*Mñon.*).

གནམ་གྱི་འཕྲུལ་པ་ *gnam-gyi hjiys-pa*, dangers brought by the skies, i.e., from rainlessness; there are drought, famine, danger from excessive heat.

གནམ་གྱི་བྱ་ཁྲུ་ *gnam-gyi bya-khyuñ* 1. demi-god of the *Sa-bdag* class. 2. the Garuda. གནམ་གྱི་བྱ་མཐུང་ *Gnam-gyi bye-ma-luñ* sand banks of Gnam, n. of a village near Sam-yo, i.e., in the Yarlung district; གནམ་གྱི་བྱ་མཐུང་ལྷ་མོ་ ཉེད་མེད་མཐུང་པ་མ་གནམ་གྱི་བྱ་མཐུང་དུ་བྱུང་ (*A. 120*).

གནམ་གྱི་ཤི་མེད་ *gnam-gyi ñe-moñ-bya* as met. the raven (*Mñon.*).

གནམ་གྱི་ལཱ་མ་རྩ་མེད་ *gnam-grags ñar-chen* = ལཱ་མ་རྩ་མེད་ the god of love, Kāmadeva.

གནམ་གྱི་མཐུ་པ་ *gnam-grum-pa* = མཐུ་པ་ very rough and thundering sound.

གནམ་གྱི་མཐུ་ *gnam-rgyan* = མཐུ་པ་ མཐུ་པ་ n. of an evil spirit (*Mñon.*).

གནམ་རྒྱལ་ *gnam-leags* ལམ་ཁྱི་; resp. for རྒྱལ་ the thunder : གནམ་རྒྱལ་ལམ་ཁྱི་ལམ་ཁྱི་ལམ་ཁྱི་ལམ་ཁྱི་ རྒྱལ་ལམ་ with a kind of thunder was able to suppress evil spirits.

Syn. གཞུ་ཕྱི་མཛོད་ཆ་ *bygya-byin mtshon-cha* (*Mon.*).

གནམ་ཆོད་པ་ *gnam-chod-pa* mystically = ལེགས་པ་ good (*Bon.*).

གནམ་རྩེ་ཕེད་ *gnam-rta-gyi lin* a good brood of horses brought to Tibet from Amdo and Mongolia: གནམ་རྩེ་ཕེད་ཕེད་ལེ་ཕྱི་ལམ་ཁྱི་ལམ་ (*Jig.*).

གནམ་མཛོད་ *gnam-ston* the day of the new moon, the thirtieth day of the lunar month.

གནམ་གཤོང་པོ་ *Gnam-gaon-po* n. of a place in Tibet.

གནམ་ལྗེ་མཛོད་མཛོད་ *Gnam-lde Hoj-sron* n. of one of the early kings of Tibet (*Loh.* ༩, 7).

གནམ་ཤོད་ *gnam-shod* = གནམ་ཕྱི་ལམ་ རྒྱལ་ལམ་: celestial, resident in heaven [1. 'having the clouds as fostermother,' fostered or watered by the clouds or by Indra, as corn, land, etc. 2. mother of the gods, Aditi] S.

༥ གནམ་པ་ *gnam-pa* = འཛིན་པ་ *dri ma-han-pa* bad smell, stench.

༦ གནམ་པོ་ *gnam-po* = འཛིན་པ་ *dri ma-han-pa* honest, straight;

གནམ་མཛོད་ཕྱི་མཛོད་ *Gnam mtsho phyid-mo* is the large lake lying about 120 miles to the N.W. of Lhasa, commonly known by its Mongol name of Tengri Nor and styled Nam-tsho Chyidmo by Tibetans, i.e., "the frozen sky lake." It was first surveyed and mapped by the native exploring agent of the Indian Survey Office, Nain Singh, in 1874. Since then it has been visited by Mr. and Mrs. St. George

Littledale and Mr. Fletcher (in 1895). The map of Du Haldo, founded on the Jesuit Fathers' notes, however, represented this lake approximately in its actual position. The Jesuits did not personally visit it, but marked it down from Chinese information. གནམ་མཛོད་ཕྱི་མཛོད་ *Gnam-mtsho rdo-rin* the long stone or monolith of Nam-tsho; one of the thirty-seven secret holy places of the Bon, situated on a rock on the shores of Lake Tengri Nor (*G. Bon.*).

གནམ་མཛོད་ *Gnam-mtsod* n. of a demi-god of the *Sa-bdag* class.

+ གནམ་ཕེད་ *gnam-sar* 1. lit. the heavenly nail or pain, n. of a disease. 2. wooden bench or seats kept in the felt tents of Mongolia.

གནམ་ལམ་ *Gnam-yag* the name of a castle in Tibet (*Glr.*).

གནམ་ལྗེ་མཛོད་ལྗེ་ *Gnam-ri sroñ-tsan* king Num-ri Sroñ-tsan, father of king Sroñ-tsan *gnam-po* (*Loh.* ༩, 5).

གནམ་མཛོད་ལམ་པ་ *gnam-lo gar-tsheg* the new-year's day (*Btsit.*).

གནམ་གཤོང་ *Gnam-grod* n. of a *Sa-bdag*.

+ གནམ་པོ་ *gnam-so* = འཛིན་པ་ *dri ma-han-pa* straight.

གནམ་ *gnah* or གནམ་ལམ་ *gnah-ya*, but in colloq. usually styled "na-po," a large wild sheep found all over Tibet from Ladak to the borders of China, and often styled in sportsmen's books, the burriel. It is the *Ovis nahur*, and is not so large as the *Ovis ammon* or the *Ovis hodgsoni*: གནམ་ལམ་ལྗེ་ལྗེ་ལྗེ་ལྗེ་ *gnah-rahi mjuy-tsus rma-la phan* the hair of the tail of burriel sheep is good for sores; གནམ་ལྗེ་ལྗེ་ལྗེ་ལྗེ་ *gnah-rahi mjuy-tsus rma-la* the hair of the male burriel sheep cures poison (probably removes poison from ulcers) and dries pus in sores.

re-gaḍ; (9) གནམ་མཚོ་རྩེ་རུ་ *Gnam-mtsho rdo-riñ*; (10) སྒོ་དཔལ་ལུང་གསུམ་ *Stog-raḥ luñ-gnum*; (11) སྒྱིད་རྩི་ལུང་ནག་ *Skyid-ḡod luñ-nag*; (12) རུ་རྩེ་རྒྱལ་མོ་ *Ru-rgyañ ḡa-mthab*; (13) མགོན་གོན་གུ་མོ་ *Mgon-gon rgyul-mo*. Seven in the *Gyon-ru* districts:—(1) རལ་ཁ་ལུག་གཅིག་ *Hol-kha ḡug-ḡoig*; (2) རུང་ལུག་རིང་ནག་ *Nāñ-yul ḡiñ-nag*; (3) རྩི་ལུང་ལང་པར་ *Dye-luñ ḡañ-war*; (4) ཁོང་ལུག་བྱེ་མ་ *Koñ-yul bre-sna*; (5) ལྷ་རྩི་ལང་པར་ *Lū-ḡod thañ-ḡmar*; (6) ལང་ལུང་མོ་ལུག་ *Yar-luñ noḡ-kha*; (7) མལ་གྲོ་མཚོ་རྩི་ *Mal-gro mtshon-ḡod*.

Eight in the *Gyas-ru* or *Yeru* districts:—(1) རུ་ལུག་མ་ནག་ *Hu-yug sa-nag*; (2) གང་མ་ཀྱི་ རིང་ལུག་ *ḡañ-kyi poñ-tshat*; (3) རུང་གྱི་མཁར་གཤོན་ *Brug-kyi mkhar-gdoñ*; (4) རུ་ནག་གུང་ལུག་ *Bū-nag gyul-phu*; (5) རུང་གི་ལྷུང་མཁར་ *Hjañ-gi rgyañ-mkhar*; (6) ལྷག་ལུག་ལྷུག་ *Ltag-phu proḡ-luag*; (7) གཤོན་གྱི་ལྷུང་ལུག་ *ḡtshān-gi gyor-yug*; (8) ལང་ལུག་ *Lāñ-saḡ lga-brag*. Nine in *Ru-lug*:—(1) རྒྱ་ལྷུང་ལྷག་མོ་ *Nag-ḡoḡ ḡtag-tshā*; (2) རུ་མགོ་ *ḡhu-bḡo ḡta-rñ*; (3) མཁར་མཚོ་ལྷག་པ་ *Mkhar-chen brag-ḡkar*; (4) མཚོ་ལྷུང་ལྷག་ *Mtsho-ñā bris-ḡhuñ*; (5) ལྷག་ལྷུང་ལྷག་ *ḡñan-rteḡ thañ-ḡod*; (6) གྲམ་པ་ལྷག་ *Gram-pa kham-bu*; (7) རྒྱ་ལྷག་ལྷག་ *Rag-pa thañ-ñum*; (8) མང་མཁར་ *Māñ-mkhar mdo-phug*; (9) ལྷ་ལུག་ལྷག་ *Lha-yul gur-thaḡ* (*G. Bon. 37, 38*).

གནམ་བདུ་གཅིག་ *gnas-bḡku-ḡoig* the eleven *gnas* or physical states as mentioned in the medical works of Tibet: (1) རུ་ལྷག་ལྷག་ *rta-wa mdo-yi-gnas*; (2) ལྷག་ལྷག་ལྷག་ *grub-pa luḡ-kyi-gnas*; (3) རུ་ལྷག་ལྷག་ *hpheḡ-griḡ naḡ-kyi-gnas*; (4) ལྷག་ལྷག་ལྷག་ *bya-wa rpyoḡ-lam-gyi gnas*; (5) རུ་ལྷག་ལྷག་ *ḡtsho-wa naḡ-kyi-gnas*; (6) ལྷག་ལྷག་ལྷག་ *ḡbyor-wa sman-gyi-gnas*; (7) ལྷག་ལྷག་ལྷག་ *cha-byoḡ ḡpyaḡ-kyi-gnas*; (8) ལྷག་ལྷག་ལྷག་ *tha-mal naḡ-med-gnas*; (9) རུ་ལྷག་ལྷག་ *ñop-ḡsnaḡ ḡtag-kyi-gnas*; (10) ལྷག་ལྷག་ལྷག་ *ḡso-byeḡ ḡthaḡ-kyi-gnas*; (11) ལྷག་ལྷག་ལྷག་ *bya-byeḡ sman-paḡi-gnas*.

གནམ་མཚོ་ལྷག་ *gnas-chen-ñā* the five great holy places of the Northern Buddhists of Tibet:—(1) རྩེ་རུ་ལྷག་ལྷག་ *the central one, Vajrāsana in Magadha*; (2) ལྷག་ལྷག་ *in the east Utai-shan in China*; (3) རྩེ་རུ་ལྷག་ *in the south Potala*; (4) ལྷག་ལྷག་ *or ལྷག་ལྷག་ Udyāna in the west*; (5) ལྷག་ལྷག་ *S'ambhala in the north*. ལྷག་ལྷག་ *the eight places made holy by the relics of Buddha*: (1) *Preta puri (Tibet)*; (2) *Griha devata*; 3. *Saṃrāstra (Guzerat)*; (4) *Suvarṇa dvipa (Pegu and Burme)*; (5) *Nāgara*; (6) *Sindhu (Sind)*; (7). *Maru*; (8) *Kuluta (K. g. ᠙, 69-76)*.

གནམ་ལྷག་ *gnas-ḡkhol* ལྷག་ལྷག་ *temporal state or life [opportunity, condition]*. ལྷག་ལྷག་ *accidental*]. ལྷག་ལྷག་ *danger to my temporal life not occurring*.

གནམ་ལྷག་ *gnas-skyeḡ-ma* ལྷག་ལྷག་ [1. habitable. 2. night].

གནམ་ལྷག་ *gnas-khañ ḡpañ-pa* ལྷག་ལྷག་ *[one who has forsaken his home]*. ལྷག་ལྷག་ *a mendicant, a Buddhist monk*. ལྷག་ལྷག་ *gnas-ñeḡ-med* one whose residence is not fixed, a mendicant ascetic; a vagabond; one of uncertain residence, not residing in one place.

གནམ་ལྷག་ *gnas-ñan-lan* ལྷག་ལྷག་ *[depravity, wickedness]*.

གནམ་ལྷག་ལྷག་ *gnas-ḡoig ḡñān* ལྷག་ལྷག་ *a species of wild gentian used in medicine (Mñon)*.

གནམ་ལྷག་ *gnas-brāḡ-wa* ལྷག་ལྷག་ *[fit to be a shelter]*. ལྷག་ལྷག་ *gnas ḡcaḡ* ལྷག་ལྷག་ *n. of an ancient city in upper India sacred to the Buddhists [Some identify it with modern Oudh or Ayodhya; others maintain that it is the same as Sogdiana or*

the land of the Scythians. Patañjali who flourished in the 2nd century B.C. in referring to the conquests of Alexander the Great and in illustrating a rule of Pāṇini's grammar writes "यवनः अश्वमेधं साके-
तम् the Yavana (Alexander) besieged Saketa" S.

གནས་རྒྱུ་དབྱེས་ཀྱི་ *Gnas-chuā gyū-shyōtis*
gñān n. of a small monastery situated to the south-east of Dapung monastery near Lhasa, where resides the great oracle of Na-chūng Chai-kyung, a personage said to be the incarnation of Pe-har (Gompo, and who forecasts the place of re-birth of each successive Dalai Lama : S. kar. 181).

གནས་ཆེན་ *gnas-chen* (also གནས་རྒྱུ་ཆེན་ or གནས་
འགང་ཆེན་) a very important place, a very sacred place (*Rtsā*), a great resort of pilgrimage, a great sanctuary.

གནས་མཚོག་ *gnas-mehog* principal place of pilgrimage, a very holy place.

གནས་ཤིང་ *Gnas-shīn* n. of an old monastery in Tsang situated near the road to Gyan-tse from Phari (*Loñ.* 3, 10).

གནས་ཏཱ་ལ་ *Gnas-ta-la* n. of a place in Tibet.
ཏཱ་ལ་གནས་ཏཱ་ལའི་རྒྱལ་པོ་འཕྲུང་པ་ལ་ལགས་བཅར་པའི་གྲུ་
མཚན་ནི། (*Loñ.* 3, 25) the fifth named, *Dy-
legs btan-pahi Kygal-mtshan* was born in the neighbourhood of *Gnas-ta-la*.

གནས་རྒྱུ་ *gnas-rten* = རེག་རྒྱུ་ *kyig-rten*, མ་རྒྱུ་
sa-rten the earth, the world (*Shōn.*).

གནས་འགན་ *gnas-ḥtan* 1. འཛིན་ lit. firm in his place, an elder, a Buddhist monk of the *Sthavira* School. 2. དམ་འགྲོ་མ་ [arrived at the tenth decade of life, above ninety years old] S. But chiefly we read of གནས་འགན་བཅུ་དྲུག་ *gnas-ḥtan bcu-drug* the sixteen famous *Sthavira* or elders who severally preached Buddhist doctrine in the various mythical islands and continents of the

Buddhist cosmogony. A very late tradition asserts that they were invited to China by the Princess Wun-shing Konjo daughter of Emperor Than-ju.

གནས་པ་ *gnas-pa* 1. 1. རྩོད་པ་ *sdod-pa*,
; to be placed, to . . . to be in force, to continue to exist; རྩོས་པ་གནས་པ་ *khriṅs-
gnas-pa* the law being in force; མི་གནས་པ་ *mi-gnas-pa* evanescent, unsteady. 2. to reside, dwell, stay: མངའ་པ་གནས་པའི་བྲིས་ *mān-la
gnas-pahi khyān* the boy dwelling in his mother's womb (*Dzau*). 3. to remain, continue, adhere to, e.g., a doctrine or opinion: དགྲེ་བ་བརྩམ་པ་གནས་པ་ to persevere in the ten virtues; རྩོས་པའི་མེས་པ་གནས་པ་ to remain, to continue in love; རྩོས་པ་གནས་པ་ to abide in religion, one abiding in religion, a clerical person.

གནས་པ་ II: religious exercise, monastic function: གནས་པ་འདོམས་པ་ to perform such; གནས་པ་དབུ་ the nine devotions of a Buddhist:— (1) རྩོད་པ་ལ་གནས་པ་ devotedness to the creed or teacher; (2) རྩོས་པ་གནས་པ་ devotion to religion; (3) དགྲེ་བ་རྩམ་པ་གནས་པ་ devotion to the church; (4) རྩོས་པ་དང་རྩམ་པ་གནས་པ་ devoted regard to the teacher; (5) རྩོས་པ་ལ་གནས་པ་ attachment to one's own professor or teacher; (6) རྩོས་པ་གནས་པ་ loyalty to the spiritual guide; (7) གནས་པ་གནས་པ་ attachment to one's own station; (8) གནས་པ་ལ་གནས་པ་ attachment to an individual; (9) རྩོས་པ་གནས་པ་ attachment to one's own country (*K. de.* 9, 60).

གནས་པ་ III: 1. རྩོད་པ་ *ldan-pa*. 2. = བཅུ་པ་
btan-pa བཅུ་པ་ལ་ལགས་པ་, བཅུ་པ་ལ་ལགས་པ་ [to teach, having been taught] S.

གནས་ཕྱིད་ *gnas-byed* = རྩོ་མའི་འཁོར་མོ་ 1. the orb of the sun (*Shōn.*). 2. འཛིན་པ་ a saint, sage.

གནས་བྱེད་ *gnas-byed-ma* རྩོ་མའི་འཁོར་མོ་ as met. = a cow, also a woman (*Shōn.*).

གནས་མ *gnas-ma* 住持 residence; also a resident.

གནས་མོ *gnas-mo* hostess, land-lady, frq. mistress.

གནས་གཙང་མེ་ཤེས *Gnas-gtsang mshis ris* རྒྱལ་
ར་སྒྲུབ་པ་ལྟ་བུ་མ་ཤིང་། n. of a class of gods whose abodes
are very clean and pure.

གནས་མཚའ་ *gnas-tsal* v. གནས་མཚའ་།

གནས་ཚུལ *gnas-tshul* state of things, affairs;
condition of life bodily or spiritually;
news.

གནས་ཚུལ་གྱི་མུ་མོ་ *gnas-tshul* མུ་མོ་ [a tank] 8.

གནས་ཤིན་པ་ *gnas-shin* = བདེན་གནས་ *gtan-gnas*
homestead, permanent residence; estate:
མ་གཏོག་ཤིན་པ་གནས་གཤིན་པར་བསམ་གྱིས་མི་བྱུང་། within the
province of Magadha there were number-
less homesteads, residences of monks,
statues, monasteries and villages, &c. (A.
59).

Syn. ཀར་ཁྱིམ་ *khar-khyim*; གཤིས་ཀ་ *gshis-ka*
(*Hydon*).

གནས་ཤུག་ *gnas-shug* n. of the city of the
Asura situated at the foot of Sumera.

གནས་ཤུག་གི་ *gnas-shug* རྒྱལ་ཤུག་ a good and
happy world.

གནས་ཤུག་གི་ *gnas-shug* = བསམ་བཤེས་ content-
ment, wisdom at heart. དཔེས་ཤིན་པ་གནས་ཤུག་
ཤིན་པར་བཤེས་པུ་ For that reason let us both
with a heart full of ease go to a happy
place. (*Rds.*)

གནས་ལྟགས་ *gnas-lags* has been described
as རྒྱལ་ལྟགས་ཀྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་གནས་ཚུལ་ the natural state
of all things, material and phenomenal.

གནས་ལྟགས་རྟོགས་པ་ *gnas-lags* རྟོགས་པ་ the
knowledge of the essence of all things, the
knowledge of all things, or in a Buddhist
sense, of the non-existence of all things:
གནས་ལྟགས་ཀྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་ཅེས་མཐོང་བ་ལྟར་བསམ་པོ་ (A. 28)
in his mind arose the right unperturbed
meaning of the state of all things.

གནས་བསྐྱེད་ *gnas-byed* gen. a local god or
spirit entrusted with the duty of guarding
a holy place or sanctuary against an enemy,
be he god or man. In *W.* earnest-money,
pledge, security (*Jā.*). གནས་བསྐྱེད་པ་ *gnas-byed-pa*
an epithet of རྣམ་ཐུག་ *Rnam-thug* or
Vaiṣṭavapa who is the guardian of all
Buddhist sacred places.

གནུབས་ *Gnubs* n. of a *lo-tsa-ru* of the
Khin-ma School who translated Tantrik
manuals into Tibetan (*Khris* 23).

+ གནོད་པ་ *gnod-pa* consciousness of guilt,
མཚོན་པུ་ལྟར་པ་ = རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ (*Lc.*).

གནོད་པ་ *gnod-pa* 1. to feel ashamed:
རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ལྟར་པ་ *ha mo-gnub* *gnod-pa* *gnod* I
also felt ashamed (A. 68). 2. = རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་
to feel remorse = རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ལྟར་པ་ to be
conscience-stricken.

གནོད་པ་ I. *gnod-pa* མཚན་པ་ is thus defined:
འཇིག་པར་རྒྱུ་རྐྱེན་གྱི་ལྟ་བུ་མི་མོག་པ་ རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་
and evil spirits who are bent on evil
hero and unwise. རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་གྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་གྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་
ལྟར་པ་ལྟར་པ་ at the root of the sacred tree
of the *sukti* there were some demons
(*Hydon*, 19th).

གནོད་པ་ II. གནོད་པ་, གནོད་པ་ i. evil, mis-
chief, injury, harm, damage; ཆད་པ་ལྟར་པ་
ལྟར་པ་ རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ fearing lest his feet should be
hurt; གནོད་པ་ལྟར་པ་ རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ a dangerous enemy;
གནོད་པ་ལྟར་པ་ རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ to do harm, to inflict
injury, to hurt. གནོད་པ་ལྟར་པ་ *gnod-pa* རྒྱལ་པ་
moderno = རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ are you well?
2. to injure, to cause illness. གནོད་པ་ལྟར་པ་
gnod-byed-pa = རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ *khyen-hbyen-pa* (K.
ko, 235). གནོད་པ་ *gnod-pa* = རྒྱལ་པ་ལྟར་པ་ *shen*
byed-pa, གནོད་པ་ལྟར་པ་ *gnod-byed-pa* = རྒྱལ་པ་
pa. གནོད་པ་ལྟར་པ་ རྒྱལ་པ་ *gnod-pa* རྒྱལ་པ་ *kyen-*
pa = རྒྱལ་པ་ *kyen*. These terms are used in
mystical language

३३३ *Rnam-sras* or *Vais'arava*, the god of wealth; also = a Tibetan layman.

+ ३३३ *rna-sgrañ* = ३३३ ३३३ *mda-hu* a bullet, a buzzing arrow.

३३३ *rna-can* ३३३ the first born of Kunti before she was married to Pāṇḍu (*Mñon.*).

३३३ *rna-cha* 1. = ३३३ *rna-rgyan* ear-ornament (*Fig.*). 2. = ३३३ ३३३ *gatah skor* ३३३ [earring]S. Also ३३३ id.

३३३ ३३ *rna-theg-can* one who can hear patiently; ३३३ ३३३ ३३३ ३३३ one that is able to listen to all with patience; particularly one who is meditating on the merit of patience.

३३३ *rna-shiñs* or ३३३ *rna-spañs* ३३३-
३३ ear-wax.

३३३ *Rna-wa gon-pa* n. of place prob. east of India (*K. d. २, 26*).

३३३ *rna-sea brygad-pa* one possessed of eight ears—an epithet of deities with four heads; Brahmā, (*Mñon.*)

३३३ *rna-sea-can* as met. the *Sal* tree = ३३३ ३३३ ३३ (*Mñon.*).

३३३ *Rna-sea hye-ten-ri* n. of a hill in the land of the *Yidag* or *Preta*: ३३३ ३३३ ३३३ ३३३ (*Khrid.* 41).

३३३ *rna-wahi* *hwañ* = ३३३ ३३३ ३३ *ka-ka* *pid-ka* ३३३ or the Indian koel (*Mñon.*).

३३३ *rna-wa-hsün* ३३३ ३३ the holder of the helm of a boat, a pilot.

३३३ *rna-mdsad* = ३३३ n. of a kind of ear-ornament (*Rñai.*); ३३३ ३३३ *rna-sea* *mdse-byed* id.

+ ३३३ *rna-ru* = ३३३ ३३ *khkriy-pa* copulative union of the sexes (mystic).

३३३ *rna-luñ* the ear or handle of a vessel (*Cs.*).

३३३ *rna-slays* ३३३ [capable of being heard]S.

३३३ *rna-sal* or ३३३ *rna-gceñ* ear-lap, tip of the ear (*Med.*). [३३३ a vessel]S.

३३३ *rna-shin* a fur-cover for the ears worn by Tibetan ladies (*Jñ.*).

३३३ *rnag* ३३ matter, pus, suppuration;

३३३ *rnag-sñan-pa* pus grown mature.

३३३ *rnag-hidren-pa* to draw out pus;

३३३ *rnag-khry* matter and blood; ३३३

rnag-can containing pus, purulent; ३३३

rnag-par *ruñ-pa* to form pus, to ulcerate (*Cs.*). ३३३ *rnag-hñrun* abscess (*Sñ.*).

३३३ *rna-gzan* a kind of damned creature, prob. a *preta* which subsists on pus and mucous.

३३३ *rnags* in colloq. = ready money, cash (*Jñ.*).

३३३ *rnañ-wa*, pl. ३३३ *brnañs* to become choked, be stifled, grow constricted; ३३३ ३३३ *brnañs-te* *hoñ-wa* dying by choking; ३३३ ३३३ ३३ (his) breath stopping short; ३३३ ३३३ ३३ ३३ ३३ ३३ *koñ-ma* *bskrañs-nas* *d'ññ skad-kyis* *brnañs-sa* his throat having become swollen his words were stifled; ३३३ ३३ ३३ *zags-kyis* *rnañ-te* the food choking him; ३३३ ३३ ३३ ३३ *mya-nñn-gyis* *rnañ-te* stifled by his grief.

३३३ *rnam-pa* 1 1. a piece, a part, a section, distinct part, ingredient: ३३३ ३३ ३३ ३३ the subtle and the coarse ingredients of the body (*Vai.* ३३.); ३३३ ३३ ३३ or ३३३ ३३ in every respect, to all intents and purposes—this phrase is used whenever people of rank are addressed: ३३३ ३३ ३३ ३३ most honoured

མང་མ་དུ་མ་མཐའི་མུད་ཅིག་མ་གཅིག་མ་གཅིག་མ་ཡོད། རྟེན་པ་
འཇིག་མ་བྱུང་པའི་ཐུག་མཁུན་གྱི་མང་མ་གྱུ་ཁོ་ནའི་ཐུང་མ་ཡོད་དེ།
(*Gser-phreñ* 68) the omniscience to be
able to see things in that manner exists
only in the nature of Buddha.

ཐམ་ལུང་ or ཐམ་པར་ལའོང་བ་ *rnam-hkhor rnam-*
par hkhor-wa [mistake, flurry] 8.

ཐམ་གྲངས་ *rnam-graṅṅ* དམའི་པ་ 1. specifica-
tion, enumeration: རྒྱལ་པོའི་ཐམ་གྲངས་ *rgyal-*
pohi rnam-graṅṅ enumeration of the names
of kings. ཐམ་གྲངས་དཔལ་ལས་ *rnam-graṅṅ dpyag-*
gas (ཤ་གྲངས་མི་འདུལ་མང་པོ་ *kha-graṅṅ mi-hdra-*
ra mañ-po) many different individual
things, great variety of numbers (*Rtsii.*).
མཚན་ཐམ་གྱི་ཐམ་གྲངས་ the component parts of
names according to their etymological
value (*Tā.* 69, 3-3). 2. treatise, disserta-
tion, a paper རིམ་གྱི་ *chos-kyi* frq.

Syn. of 1. གནམ་མཁུམ་ *gnas-akubṣ;* རམ་པ་ *rim-*
pa; ལྷ་པ་ *sprul-pa;* རམ་པ་ *rnam-pa* (*Situ.* 45).

ཐམ་གྲོལ་ *rnam-grol* or ཐམ་པར་གྲོལ་བ་ *rnam-par*
grol-wa བེད་ཁྲིའི་ emancipation, complete
escape from re-birth. ཐམ་གྲོལ་ཡོད་ཅན་བཟུང་པའི་མཛེས་
a *Sūtra* in *K. d. g.* 199.

ཐམ་གྲིང་ *Rnam-glin* or ཐམ་གྲུབ་གྲིང་ *Rnam-*
rgyal-glin 1. n. of a monastery in the
town of ཐམ་གྲིང་རྫོང་ *Rnam-glin-rdsoñ* in the
Shang district of the province of Tsang
(*Rtsii.*). 2. n. of a Bon work (*G. Bon.* 4).

ཐམ་འབྱུང་ *rnam-hgyed* n. of a fabulous
number : ཐམ་མཁུམ་ཅན་ཐམ་འབྱུང་གྱི་རྒྱུ་ལོ་མཚོ་གྱི་ (*Ya-sel.*
57).

ཐམ་འབྱུང་ I: *rnam-hgyur* བེད་ཁྲིའི་ཡུལ་, བེད་ཁྲིའི་
change (for the worse) in illness; affliction
of mind: ཐམ་འབྱུང་མེད་མཁུམ་ མེད་ཁྲིའི་ཡུལ་ without
anything affecting the mind, the mind
in its serene, calm state; ཐམ་འབྱུང་ཅན་ one
whose mind has been affected, changed for
good or bad; ཐམ་འབྱུང་མེད་པ་ convalescent;
recovered from illness.

Syn. རྟེན་མངམ་པ་ *naḍ-saṅṅ-pa;* རྟེན་མཁུམ་པར་བ་
naḍ-las thar-wa (*Mñon.*); without dis-
turbance in the mind or anger; also
change from the normal state of the
mind.

ཐམ་འབྱུང་ II: 1. form, figure, shape;
ཡི་གེའི་ཐམ་འབྱུང་ the form of letters (written or
printed) (*Glr.*). 2. behaviour, demeanor:
ལུས་པར་གྱི་ཐམ་འབྱུང་ (*Vai-sñ.*); of a sick person.
ཐམ་འབྱུང་མཛེས་པ་ *rnam-hgyur medse-pa* mi-
mic gestures or performances. mummers'
dance. 3. graceful carriage of the body.
strutting walk; pride.

ཐམ་གྲུབ་ *rnam-rgyal* or ཐམ་པར་གྲུབ་ 1. བེད་ཁྲིའི་
complete victory; a common appellation
of persons, deities and monasteries: ཐམ་གྲུབ་
ཆོས་ཤིང་ *Rnam-rgyal Chos-shi* the Dala
Lama's personal monastery on Petala at
Lhasa. 2. མཁུམ་ཅན་གྱི་ཐམ་འབྱུང་ mystic. 3. as
met. ཡུ་བ་ gourd (*Mñon.*).

ཐམ་གྲུབ་ཤིང་ *rnam-rgyal-shiñ* 1. one of the
names of Arjuna the third of the Pāṇḍava
brothers (*Mñon.*); a name of saḍānana
the youngest son of Mahādeva (*Mñon.*).
2. རྒྱལ་པོའི་ *rgyal-mtshan* རྒྱལ་, བཟུང་; the
standard of victory (*Mñon.*).

Syn. རྒྱལ་པོའི་ཤིང་ *rgyal-byed-shiñ;* ཆུ་ཁྲུང་ཤིང་
chu-klun-shiñ (*Mñon.*).

ཐམ་གྲུབ་བྲུམ་པ་ *rnam-rgyal bum-pa* 1. a con-
secrated water pot supposed to contain an
elixir of life which Buddha Amṛta Āyusā
holds in his hands; any vessel containing
charmed water; རྒྱལ་པོའི་མཁུམ་ཅན་གྱི་ཐམ་གྲུབ་བྲུམ་པ་
the consecrated water-pot made of brass
or red-copper (*Rtsii.*). 2. n. of a sanc-
tuary in Yarlung.

ཐམ་གྲུབ་ *rnam-rgyas* བེད་ཁྲིའི་པོ་ copious, abun-
dant.

ཐམ་གྲུབ་མཁུམ་ *rnam-rgeg-ma* a coquettish
woman.

hal-bsoṣ-po; བོད་ཡངས་ཆོལ་ *hod-yañṣ tsha-bo*; ཞེ་
ལེའི་བཟུང་ *Je-lehi bryguṅ*; རྟོན་རྒྱུན་བདུན་པ་ *nor-bhyin*
hdren-pa; གཏོན་རྒྱུན་རྒྱུ་ *gnod-bhyin rgyal*; རྟོན་གྱི་
བདུན་ *nor-gyi-bdag*; རྟོན་གྱི་ཆར་བེའམ་ *ḥbyig-*
tshar-hbeḥ; རྟོན་གྱི་མཁ་པར་ *yañ-phyogs-kyon*.
(*Myon*).

ram-dag or *ram-par-dag* བེད་དག་ 1.
very pure, thoroughly cleansed, frq.
2. n. of the chaitya on the site of which
Buddha cut off his locks with his sword
and for the first time renounced the
world and the pleasures of royalty.

ram-dul or *ram-par-dul* = རྟོན་མཁོག་ *ra-*
qachog མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ the king of horses which
possesses a wonderful power of hearing
(*Myon*).

ram-dud རྟོན་མཁོག་ *ram-dud* རྟོན་མཁོག་ *skyes* རྟོན་མཁོག་
འཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ an epithet of the mythical *khyun*
bird (*Myon*).

ram-dwaṣ *ram-dwaṣ* or *ram-par-dwaṣ* = མཁོག་པུ་
a learned man (*Myon*).

ram-gaṣ *ram-gaṣ* or *ram-par-gaṣ* རྟོན་མཁོག་
n. of a very useful and important medi-
cine.

Syn. མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *skad-cig-ma*; རྟོན་མཁོག་ *sho-*
tsho bu-ma; རྟོན་མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *phra-mo-hi-bcas*; རྟོན་
མཁོག་ *kuñ-bu-ma*; མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *kaṣhan-karū-ma*;
མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *sa-skya-ma*; རྟོན་མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *yal-bzani*
skyes; རྟོན་མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *rub-tu poñ-khar*; རྟོན་མཁོག་
པུ་འཕེ་ལ་ *pad-thar skyes*; མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *gañṣ-ma*; རྟོན་མཁོག་
uchi-rtes; མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *mlah-gas-pa*; རྟོན་མཁོག་
པུ་འཕེ་ལ་ *kun-te gyaṣ-bdan*; རྟོན་མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *rgye-po*
kyoms; མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *yu-bag mñam*; རྟོན་མཁོག་
hpa-mag-ma; རྟོན་མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *ser bop-dam*; རྟོན་མཁོག་
ñu-mig-can; རྟོན་མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *zha-vahi khāri-gñ*;
རྟོན་མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *pañchi hohi*; མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *gser-vahi*
ku-ma; མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *gañṣ-vai-ma*; མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *tshāṣ-*
ma; རྟོན་མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་ *zha-vahi gñ-ma* (*Myon*).

ram-dud *Ram-hdaḥ* རྟོན་མཁོག་ n. of one of
the seven golden mountains of the

Buddhist cosmography which are situated
round Meru (*Ghr.*). It is so called from
its crest being slightly bent (*So-rig*).

ram-dreṣ *ram-hdren* or *ram-par-dreṣ* རྟོན་མཁོག་
[spiritual preceptor] S. རྟོན་མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་
ram-par-dreṣ one who leads to Nirvāṇa (S.
kar. 6), an epithet of Buddha; saviour.

ram-dreṣ རྟོན་མཁོག་ *ram-hdren chen-po* = རྟོན་མཁོག་
ram-hdren the great leader, an epithet of
the *Bodhisattvas* who are incarnated for
the purpose of conducting men along
the path of Nirvāṇa (Fig. k. 3).

ram-dreṣ རྟོན་མཁོག་ *Rnam-gaṣ gañṣ-chen*
mtsho n. of a lake in Tibet (B. ch. 10).

ram-dreṣ རྟོན་མཁོག་ *ram-gaṣ-top-d* met. the sun.

ram-dreṣ *ram-bṣam* རྟོན་མཁོག་ རྟོན་མཁོག་ *manibḥ*;
[various, many] S.

ram-par-dreṣ རྟོན་མཁོག་ *ram-par-dreṣ* རྟོན་མཁོག་
པུ་འཕེ་ལ་ good times, auspicious time or
moment, favourable time.

ram-par རྟོན་མཁོག་ *Rnam-par rgyal-gyep* རྟོན་མཁོག་
n. of the celestial palace of Indra (*Myon*).

ram-rgyaṣ *Rnam-rgyaṣ-ma* རྟོན་མཁོག་ n. of a
goddess who is generally represented as
possessed of 3 faces and 8 arms. In one
of her right hands she holds an image of
the Dhyaṇi Buddha Amitaḥa, and from
a left hand hang golden cords to which
is attached the mystical syllable *He*
wrought in silver. She is, it seems,
identical with the goddesses རྟོན་མཁོག་པུ་འཕེ་ལ་
Qisug-glor ram-par rgyal-ma or
Uchūsha-vijaya, a popular deity in
Japan.

ram-par རྟོན་མཁོག་ *ram-par (dan-pa)* རྟོན་ [gone
away] S.

ram-par རྟོན་མཁོག་ *ram-par-hdaḥ* bending down
most humbly, to bow respectfully.

རྒྱལ་པར་གནས *ruam-par-gnas* विचार to rest, repose; residing at a place comfortably.

རྒྱལ་པར་གནོན *ruam-par gnön* 1. met. a lion. 2. horse in general (*Mñon.*). 3. hero; intrepid, fearless.

རྒྱལ་པར་ཕུང་མཚོན *Ruam-par snotā-pḍsaḍ* also རྒྱལ་ཕུང་ *Ruam-uañ* 1. Vairocana the chief of the five Dhyāni Buddhas or བེ་ལྷམ་མངའ་བུ་ཕུང་. Is usually as an effigy painted white in colour and is asserted to preside over the uppermost paradise situated in the zenith of the terrestrial skies. The Mongol designation is *Mashi gheigulun dzo-kiakcki*. 2. = ལྷ་ཡ the moon.

རྒྱལ་པར་བྱམས་པ་མེད་ *ruam-par sprog-pa-med* without enthusiasm, or zeal.

རྒྱལ་པར་བཟུལ་བུ *Ruam-par hstob-pa* n. of a forest in the hill of Saṅkās'a in Uttara kuru (*K. d. 2, 299*).

རྒྱལ་པར་བྱམས་ *ruam-par-byas* आकृति shape, form (*A. K. 2.95 v.*).

རྒྱལ་པར་ཇོག *ruam-par tshig* டாவக [solvent]S.

རྒྱལ་པར་བཟུལ་བུ *ruam-par bshag-pa* व्यवस्थापन establishment; good arrangement.

རྒྱལ་པར་གཤེར་བུ *ruam-par ggrñ-wa* very attentive [विचर्यथ throwing away, casting away, postponing]S.

རྒྱལ་པར་ཡང་མཐུ *ruam-par yañḥ-pa* = ལྔ་ཆེན་ wide and spacious (*Mñon.*).

རྒྱལ་པར་རིག་པ་ *ruam-par rig-pa* = རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ idea, notion; often = ལྷན་པ་ [principle]S.; also རིག་པ་ [knowledge]S. རྒྱལ་རིག་ལྔ་ལྷན་པ་ *ruam-rig-tu bkral-pa* 'explained in the sense of the idealists' (*Schf.*).

རྒྱལ་པར་རིག་བྱིད་ *ruam-par-rig byed* विज्ञप्ति science, knowledge.

རྒྱལ་པར་རོལ་བུ *ruam-par rol-wa* विरमय, विरति enjoyment, merriment.

རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ *ruam-par ḥḥ-pa* विज्ञान 1 etymologically: perfect knowledge, consciousness. 2. in philosophy: one of the five *phūñ-po* or "aggregates." Is also used for: soul of the departed. By other authorities it is stated རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ is of two kinds, phenomenal consciousness or རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ and རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ consciousness of external things, or that which distinguishes one from another (*K. d. 2, 100*). Nine kinds of *Ruam-ḥḥ* also are given:—(1) ལྔ་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [abode of knowledge, self-consciousness, the "ego" or "I"] S. (2) ལྔ་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [momentary acts of knowledge] S. (3) རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [image-receiving knowledge]S. (4) ལྔ་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [visual knowledge]S. (5) ལྔ་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [auditory knowledge]S. (6) ལྔ་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [smell-knowledge]S. (7) ལྔ་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [taste-knowledge]S. (8) ལྔ་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [tactual knowledge]S. (9) ལྔ་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [internal-sense-knowledge]S.

རྒྱལ་པར་ལྷན་པ་ *ruam-par snum-pa* [विद्यमान flowing, issuing forth]S.

རྒྱལ་པར་དྲྭ་བུ *ruam-dpyod* विचार, प्रज्ञा, मति discrimination, discernment, judgment. Syn. ལྔ་ཆེན་ལྷན་པ་ *blo-gros*; ལྷན་པ་ *ḥḥ-rob* (*Mñon.*) (*Yig. k. 88*). རྒྱལ་པར་དྲྭ་བུ་ལྷན་པ་ *ruam-dpyod-can* = ལྔ་ཆེན་ལྷན་པ་ *blo-gros-can* विचारिन् one who judges well, a judge (*Nay.*). རྒྱལ་པར་དྲྭ་བུ་ལྷན་པ་ *ruam-dpyod-can* ལྷན་པ་ sensible, possessed of judgment (*Sil.* 2). རྒྱལ་པར་དྲྭ་བུ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ by that generous person who is without an equal in discretion (*Yig. 47*).

རྒྱལ་པར་སྒྲིམ་པ་མེད་པ་ *ruam-par sprog-pa med-pa* अविप्रयय without (religious) fervour or zeal; not unreal or magical.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *rnam-par lhuu-wa* *འོ་ལྷ་མོ་* *entirely fallen (morally).*

ནམ་པར་རྒྱལ་པོ་ *Rnam lhun-grub-rdsoñ* n. of a Jong in upper Nyang (མང་པོ་) in Tsang.

ནམ་པར་ *rnam* 1. (མང་པོ་) the word or particle denotive of plurality: ལྷ་མོ་མང་པོ་ the gods, ལྷ་མོ་མང་པོ་ *klu-rnam* the *Nāya* demi-gods, མི་མང་པོ་ men, etc. 2. In *Bal.* the usual sign of the plural, but in col. language little used. May be annexed to adjectives and even whole phrases: མི་མང་པོ་ those which were large, the big ones; ལྷ་མོ་མང་པོ་ those in front; ལྷ་མོ་མང་པོ་ལྷ་མོ་མང་པོ་ *lug-khyu do myañ-naṣ khrid-boñṣ rnam* those who had brought the flock of sheep from Nyang; ལྷ་མོ་མང་པོ་ whichever they were; ལྷ་མོ་མང་པོ་ those that went behind.

ནམ་ *rnam* 1. abbr. of ལྷ་མོ་ also abbr. of ལྷ་མོ་མང་པོ་ or ལྷ་མོ་མང་པོ་. 2. for ལྷ་མོ་ in the ear.

ནམ་པོ་ 1: *rnal* or ལྷ་མོ་མང་པོ་ (*Nag.*) basic or fundamental state, also = ལྷ་མོ་མང་པོ་ or ལྷ་མོ་མང་པོ་ normal condition; real, actual; ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ with the exception of the sign of ordination he was not possessed of real theoretical learning (*Yig.*). ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ = ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ the mind come to a state of happiness, i.e., being in peace, or was in a tranquil state; ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ it again got to its original condition (*A. K. 1-16*). ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ = ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ performing real religious practices, to practise religion from the heart.

ནམ་པོ་ II: 1. rest. ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ his body obtained rest; esp. tranquility of mind, composedness, absence of passion: ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ to become steady in its nature as before; ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rdsoñ chen-po rnal-du phebs-naṣ* the large boat has arrived at the tranquil

state (*A. 18*); ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ his soul having no rest (*Ta.*). 2. seems to be related to ལྷ་མོ་, but in this form used in the sense of a dream or dreamful sleep (also a meditative trance): ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rnal-las* signs of a dream; ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rnal-las* *bsaṅ-po* good prognostics of a dream (*Yig.*). ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ *der-rnal sad-pa dañ rmi-lam hdi-rnamṣ dge-ham mi-dge dgoñ-le rtog-bruñ-shig skyes-pa* as soon as the trance was over, then reflecting were these dreams and testings of visions auspicious or inauspicious, a maze of doubts arose.

ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rnal-hgoñṣ* ལྷ་མོ་མང་པོ་ [crossing]S.

ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rnal-du bkod-pa* ལྷ་མོ་མང་པོ་ 1. put in the way of ascetical practice. 2. endeavours.

ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rnal-hbyor* ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ the realization of the happy state of meditation.

ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rnal-hbyor-pa* or ལྷ་མོ་མང་པོ་ *ral-hbyor* ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ 1. lit. one who adheres to contemplative tranquility, a hermit, an ascetic given up to meditation, a yogi. 2. n. of one of the earliest Tibetan disciples of Atiśa's (*Khrig.* 56). 3. acc. to *Sch.*, personal, visible.

ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rnal-hbyor-ma* ལྷ་མོ་མང་པོ་ a female hermit or ascetic; but hardly known in Tibet in modern times. However, the lady-abbess of Sam-ling on lake Yamdok is usually accorded this distinction.

ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rnal-hbyor-rgyud* ལྷ་མོ་མང་པོ་ [n. of a class of writings about the different Tantrik postures of yoga]S.

ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rnal-hbyor spyod-pa* ལྷ་མོ་མང་པོ་ the practice of systematic meditation, but more especially an expert in the art.

ལྷ་མོ་མང་པོ་ *rnal-hbyor rnam-pa* said to be = ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་ ལྷ་མོ་མང་པོ་, i.e., the

Kalachakra cultus (*Mon.*). *ཐག་པར་རྒྱུ་ཀྱི་ཆ་རྒྱུ་* = རྒྱུ་ཀྱི་ཆ་རྒྱུ་ཐག་པར་རྒྱུ་ཀྱི་ཆ་རྒྱུ་ the substance of *yoga-tantra* and *mūla-tantra* classes of writings, contained in *K. g. 2, 213*. *ཐག་པར་རྒྱུ་ཀྱི་ཆ་རྒྱུ་ཐག་པར་རྒྱུ་ཀྱི་ཆ་རྒྱུ་* is contained in *K. g. 7*, and gives explanation of such mystic letters and terms as འོ་མ་ཐུ་ཐུ་མེ་མེ་ *om-ā-huṃ, śhā-hā-phat*, etc.

ཐག་པར་རྒྱུ་ *gnal-mahi-rgyud* the real passage to Nirvāṇa.

ཁ་རྒྱུ་ *gnal* = མེ་ཐུ་མེ་ *sohi snil* the gums.

རྒྱུ་པ་ *gnar-wa*, pf. བལ་བ་ or བལ་བ་ to pull forward or out of the way v. *gnar-wa*.

རྒྱུ་པ་ *gnar-wa* སྒྱུ་པ་ 1. sharp, pointed; རྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ སྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ very sharp, རྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-med* dull, blunt; རྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-phyeṅ-wa* to sharpen; རྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-hbyis* auger, instrument to bore holes in wood or iron, etc. (*Rtsā*). རྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-byis* sharpened knife. རྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-byed* a horn (*Mon.*); རྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-lan-pa* to get sharp, to be sharpened; རྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-phyeṅ* a n. of females and males. 2. rank in taste, acrid, strong or penetrating (smell). 3. sharp, clever, shrewd, preceded by མེ་, མེ་མེ་, or རྒྱུ་.

རྒྱུ་པ་ *gnar-po* མེ་ཐུ་མེ་ sharp; sharpness (*A. K. 1-2 S.*). རྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-po byas* མེ་ཐུ་མེ་, སྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ sharpened; རྒྱུ་པ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar marṇ-du-byas* མེ་ཐུ་མེ་ མེ་ཐུ་མེ་ acute meditation.

རྒྱུ་ *gnar* མེ་ཐུ་མེ་, nasika; the nose but in the colloq. the usual term seems to be རྒྱུ་ "na-ku" and in the *W.* རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-mtshul* pr. "namtshul" is the common word. རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-chen* discharge or mucus from the nose; རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-chen-po* a big nose, used also to designate a government commissioner or magistrate, just as the English slang term "beak" is vulgarly applied. རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-skud* whine, nasal twang; རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-guy* flat nose;

རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-gyom* the bridge or top of the nose; རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-bug* nostril. རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-kuṅ-nas gnar-icu* མེ་ཐུ་མེ་ཐུ་མེ་ acc. to *S.* = flat-nosed. རྒྱུ་ *gnar* seems to be often used to designate a peak or projection from a mountain; also a promontuary in a lake. Also, the tip or end of any thing: རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-thay* tip of a piece of string. རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-yi bytag-pa* the prognostics of the n. རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-rin rno-wa mechoy gin-la* a long aquiline nose is the sign of shrewdness and of superior intellect; རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-rise shom-mthug sdig-la spyod* a thick obtuse nose indicates viciousness (in a man); རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-ris* a flat and crooked nose is an augury of much misery *Mi*.

རྒྱུ་ II: sort, kind; part, portion; with རྒྱུ་མེ་ *tshegs* or རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ = various, all sorts of: རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ཐུ་མེ་ *spas sna-tshegs-kyis hā bs-pa* (*Dz.*); to strew all sorts of spices over. .... རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-maṅ* (*Lex.*), རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ཐུ་མེ་ (*Gr.*); རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ of every sort; རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-maṅ* seven kinds of jewels; རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-maṅ* five sorts of silk; also རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ alone is added to substantives, inst. of རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ or རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་: རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-maṅ* smoke from different sorts of wood; རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-maṅ* the ripening of corn (*Gr.*); རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-maṅ* single; རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-maṅ* a portion of the doctrine (*Sch.*) (from *Ja.*)

རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-khrig*, (མེ་ཐུ་མེ་ཐུ་མེ་) མེ་ཐུ་མེ་, མེ་ཐུ་མེ་ guide, leader.

རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-gom* trunk, proboscis (*Sch.*).

རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-can-ma* མེ་ཐུ་མེ་ the wind.

རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-bey-pa* to procure sanction for any thing through the kindness of a superior official: རྒྱུ་མེ་ཐུ་མེ་ཐུ་མེ་ *gnar-bey-pa* the work may be undertaken after sanction has been obtained, etc.

མ་ཅན་པོ *sna-chen-po* 1. chief official, judge.
2. n. of a place in Magadha (*Fig.*).

Syn. མོན་པོ *blon-po*; རྒྱུ་ལྷན་པོ *khri-ma-kyi*
kha-lo-pa; གཤུན་ལུགས་པོ *gshun-lugs hdsin-*
pa (*Mñon.*).

མ་ཅན་ *sna-hju* piece of wood bent in the
shape of a ring to which the nose-string
of yaks is attached (*Rlati.*).

མ་ཅན་པོ *sna-rfog* nostril; མ་ཅན་པོ་ཅན་པོ *sna-*
rfoq che shiñ so-rno-wa the nostrils were
large and the teeth were pointed (*Hbrom.*
117).

མ་ཅན་པོ *sna bstod-pa* to be confident of,
rely on; also as abstr. noun: trust, confi-
dence.

མ་ཅན་ *sna-thag* 1. རྒྱུ་ལྷན་པོ a rope
passed through the nose of a beast of
burden to lead it by. 2. proboscis, མ་ཅན་
sna-thag or མ་ཅན་པོ *sna-mchu sriñ-wa* to
stretch it forward (*Pth., Jā.*).

མ་ཅན་པོ *sna-thuñ-wa* = མ་ཅན་པོ *sro-thuñ-wa*
short-tempered, also one who loses his
spirits very easily (*Mñon.*).

མ་ཅན་ *sna-dri* prob. = མ་ཅན་ *sna-bz* (*Med.*).

མ་ཅན་པོ *sna-droñs* leader, conductor: མ་ཅན་པོ
དཀར་པོ་གཤུན་པོ་ཅན་པོ *sna-droñs* for the conductor of
the three white chariots (*A. 4*).

མ་ཅན་པོ *sna-hdod-pa* 1. རྒྱུ་ལྷན་པོ *sna-hdod-pa* one
who goes before: a fore-runner, pioneer.
2. = མ་ཅན་པོ *sna-hdod-pa* to precede, go before.

མ་ཅན་པོ *sna-hdren* leader, commander; མ་ཅན་པོ
འཇུག་པོ་མ་ཅན་པོ *sdug-bstod-pa sna-hdren* one
that causes misfortune, author of it (*Jā.*).
མ་ཅན་པོ *sna-hdren* to lead, conduct; to head an expe-
dition.

མ་ཅན་པོ *sna-drañs* = མ་ཅན་པོ *hyo-hyang-nis*
having taken the lead of (*A. 65*).

མ་ཅན་པོ *Sna-nam* Samarkand in Bokhara:
མ་ཅན་པོ་ཅན་པོ *Sna-nam rdo-rje hdud-*

kyom n. of a certain Buddhist sage who
belonged to Samarkand (*Deb. 4, 2*). མ་ཅན་པོ
ཅན་པོ *chal-srid sna-nam-la ster-ñes* it
was settled that the kingdom should be
given to Nanam (*Ya-sel. 14*).

མ་ཅན་པོ *sna-gnem*, lazy: མ་ཅན་པོ་ཅན་པོ *sna-*
gnem ma-hdug-cig do not sit here so idly,
without any object! (*Sch.*).

མ་ཅན་པོ *Sna-phu* n. of a place in Tibet (*Lon.*
3, 28).

མ་ཅན་པོ *sna-ba* or མ་ཅན་པོ *sna-ba* = མ་ཅན་པོ leader, a
guide: མ་ཅན་པོ་ཅན་པོ་ཅན་པོ *sna-ba* for about
every third step a guide was necessary.

མ་ཅན་པོ *sna-wa hdsin* (evidently མ་ཅན་པོ)
ཅན་པོ ship-commander, boat-man.

Syn. མ་ཅན་པོ *ñan-pa*; མ་ཅན་པོ *gru-zi*
kha-lo-pa; མ་ཅན་པོ *gru-mkhan* (*Mñon.*).

མ་ཅན་པོ *sna-babz* the glanders (*Sch.*).

མ་ཅན་པོ *sna-lum* མ་ཅན་པོ [ink-stand]S.

མ་ཅན་པོ *Sna-ro la-kha* on the top of the
mountain of *Sna-po* situated between
Gyang-tse and Rong cham-chen ཅན་པོ
ཅན་པོ ཅན་པོ ཅན་པོ ཅན་པོ then arriving at
Dol he caused a trumpet to be sounded
from the top of ཅན་པོ Nao peak (*A. 90*).

མ་ཅན་པོ *sna-bon* certain Bon charms which
are uttered by the leader of a marriage
procession in Tibet (*D.R.*).

མ་ཅན་པོ *sna-sbyon*, མ་ཅན་པོ *sna-gman* snuff
(*Med.*)

མ་ཅན་པོ *sna-sbrañ* = མ་ཅན་པོ *sna-bz-lug* mucus.

མ་ཅན་པོ *sna-ma* 1. (*Cs.*), the blossom of the
nut-meg tree? 2. v. མ་ཅན་པོ compound. མ་ཅན་པོ
[1. n. of a plant *Cissampelos herandra*.
2. badly clothed]S.

མ་ཅན་པོ *sna-ma* or མ་ཅན་པོ *sna-mahi me-*
tog མ་ཅན་པོ n. of a flower [*Jasminum*
grandiflorum]S.

མཁའ་ *Sna-smad* n. of a place in Tibet, lower part of the place called མཁའ་ *Sna*.

མཁའ་ *sna-rta* the top or point of the nose; and མཁའ་ཤྲོད་མཁའ་ཤྲོད་, མཁའ་ཤྲོད་མཁའ་ཤྲོད་ is a mystic phrase of the Khadoma spirits (*Mkhab-brdo*). (*K. g. c.*, 70).

མཁའ་ *sna-tshad* = མཁའ་མཁའ་ a complete in varieties.

མཁའ་ *sna-tshogs* 1. བེལ་, བེལ་, བེལ་, v. མཁའ་ II. 2. = བེལ་ all. མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs-hogs* བེལ་མཁའ་ [1. the earth. 2. that fills or supports the universe]S. མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs rgyu* = མཁའ་ fish (*Mñon*). མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs-hsgrub* = བེལ་མཁའ་ [Brahmā]S. མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs-hsgrub byed* བེལ་མཁའ་ [maker of all things, Vis'va-kartā]S.

མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs-can* བེལ་མཁའ་ the water bird [a wild cock]S.

མཁའ་མཁའ་ *Sna-tshogs tog* བེལ་མཁའ་ n. of the son of Kamadeva (*Mñon*).

མཁའ་མཁའ་ *Sna-tshogs rta-can* an epithet of the god of wind (*Mñon*).

མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs-hlhnā* བེལ་མཁའ་ [as met. all-drinking, the sun or moon of

མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs mdog* = བེལ་ *ba-bla* [མཁའ་ lit. variety of colours; the plant *Curcuma amhalai* or *serumbet*]S. Also = བེལ་མཁའ་ *stage dress* (*Mñon*).

མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs mdog-can*, བེལ་མཁའ་ བེལ་མཁའ་ the comet's tail (*Mñon*).

མཁའ་མཁའ་ *Sna-tshogs rdo-rje* the Vis'va-vajra མཁའ་ four-fold dorje which the Yum or Sakti of *Don-grub* the fifth Dhyani Buddha bears in her hand.

མཁའ་མཁའ་ *Sna-tshogs-sde* བེལ་མཁའ་ n. of a medicine (*Mñon*). [the plant *Cassia alata* or *Tora*]S.

མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *Sna-tshogs mig-dan-ma* n. of a *Noijin* goddess (*K. g. c.*, 130).

མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs gtsug-can* བེལ་མཁའ་ the spiritual guide of the gods, Vṛhaspati (*Mñon*).

མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs-hdsin* = བེལ་མཁའ་ as met. the earth (*Mñon*).

མཁའ་མཁའ་ *sna-tshogs cñ-rta* = བེལ་ *ñi-ma* མཁའ་ the sun (*Mñon*). = བེལ་མཁའ་ ['having a variegated car,' the sun]S.

མཁའ་མཁའ་ *sna-hdsom-pa* = བེལ་མཁའ་ *sne-hdsom*.

མཁའ་ *sna-ro* or མཁའ་ *sna-ru* 1. = བེལ་ the sign of the vowel o (*Situ*. 12). 2. snuff-bottle made of the horn of yaks or of goats.

མཁའ་མཁའ་ *sna-len-pa* 1. to give shelter or lodging. 2. hospitality.

མཁའ་ *snay* a tribal name.

མཁའ་ *snag-tsha* བེལ་ ink. མཁའ་ an ink-pot; མཁའ་མཁའ་ *snag-smyug* pen and ink; མཁའ་མཁའ་ *snag-tsha dan smyu-gu* id. མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ both pen and ink together being not available he wrote with what he had, consequently the writing was not clear (legible) (*A.* 100).

མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *snag-tsha hbyar-byed* glue, gum.

Syn. མཁའ་མཁའ་ *hbyar-rtai*; མཁའ་མཁའ་ *hbyar-byed*; མཁའ་ *hbyin* (*Mñon*).

མཁའ་མཁའ་ *snag-las skyes* born of the family of Snag; gen. family extraction.

Syn. མཁའ་མཁའ་ *rgyud-pa*; མཁའ་མཁའ་ *rigs-rgyud*; མཁའ་མཁའ་ *gduñ-rgyud* (*Mñon*).

མཁའ་མཁའ་ *snags-pa* = མཁའ་མཁའ་ *hbags-pa* defiled, polluted.

མཁའ་ I: *snak-ka* བེལ་, བེལ་, བེལ་ sbst. 1. brightness, light, lustre, glare. མཁའ་

ལྷ་མོ་ཅན་མ *gnañ-xer can-ma*, v. ལྷ་མོ་ཅན་མ.

ལྷ་མོ་ཅན་མ *gnañ-xer ldan-ma* = ལྷ་མོ་ཅན་མ
n. of a Bon deity, one refulgent with
light, radiant (*B. Ch. IV*).

ལྷ་མོ་ *Snañ-hoḡ* n. of a flower (*K. d. 1*,
12).

ལྷ་མོ་རྒྱ་ *Snañ-ru-gyāñ* n. of a place in
Tibet near ལྷ་མོ་ *Stod-luñ* (*Loñ. 2, 3*).

ལྷ་མོ་ *gnañ-ṣaṡ* thoughts, fancies.

ལྷ་མོ་གྲུག་ *Snañ-ggan* n. of a Bon priest of
great mystical learning (*Jig.*).

ལྷ་མོ་ཐུང་ལྷོད་ *Snañ-sel khrab-gyon* n. of
Bon deity of *Sa-bday* class, who wears a
coat of mail.

ལྷ་མོ་ *gnañ-spiḡ* ཅམས་ the visible, exter-
nal world.

ལྷ་མོ་གཤམ་ *gnañ-gsal* shining, bright, bril-
liant; ཅམས་ལྷ་མོ་གཤམ་ལྷོད་མེ the clear bright
light of religion, also a lamp, light; syn.
ལྷ་མོ་མེ་མར་མེ (*Myñon*).

ལྷ་མོ་པ་ *gnad-pa*, pl. ལྷ་མོ་ *ḡgnad* imp. ལྷ་
gnod to wound, to hurt, to stab: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་
being hurt in the body; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ my
horse might be injured; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ afraid
of hurting him (*Jā.*); of horned cattle:
to butt (*Sch.*).

ལྷ་མོ་ *gnabs*, མི་རྒྱུ་གཤམ་ mucoſ of the nose:
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *gnabs phyi-wa* to wipe one's nose,
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ pocket-handkerchief; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ snotty
nose, snotty fellow (*Sch.*).

Syn. ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *gnabs-luḡ*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *ñar-gnabs*;
ལྷ་མོ་ *gna-luḡ*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *gna-yi dri-ma*.

ལྷ་མོ་ I: *Snañ* 1. n. of a place in Tibet;
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *gnam-gyi re-gaḡ* one of the thirty
seven sacred places of the Bon (*G. Bon*.
37). 2. ལྷ་མོ་ smelt.

ལྷ་མོ་ II: or ལྷ་མོ་ *gnam-bu* woollen cloth of
various kinds, a blanket. ལྷ་མོ་ woollen
cloth manufactured in Kong-bu; ལྷ་མོ་
English broadcloth; ལྷ་མོ་ woollen cloth
from Central Tibet and Lhasa. ལྷ་མོ་
gnam-dkar ལྷ་མོ་ white or woollen
blanket. ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ hairy cloth, frieze;
ལྷ་མོ་ *gnam-yug* a whole piece or roll of
woollen cloth. ལྷ་མོ་ *gnam-raṡ* woollen and
cotton cloth (*Mil.*).

ལྷ་མོ་ *gnam-phyi* privy, latrine.

Syn. ལྷ་མོ་ *chab-khañ*; ལྷ་མོ་ *phyis-khañ*;
ལྷ་མོ་ *ḡgnān-choḡ*. (*Myñon*).

ལྷ་མོ་ *gnam-phrag* = ལྷ་མོ་ *am-phrag* in
vulg. language: breast pocket.

ལྷ་མོ་ *gnam-brag* = ལྷ་མོ་ *gnam-phrag* or
ལྷ་མོ་ *am-phrag* the bosom, also the breast
pocket. In colloq. *am-bāk*.

ལྷ་མོ་ *gnam-bbyar* ལྷ་མོ་ [a pair or
couple; the aquatic plant *Trapa bispinosa*] S.

ལྷ་མོ་ *gnam-bhyur* a sort of loose mantle
for priests (*Cs.*).

ལྷ་མོ་ *gnam-ḡshoyṡ* resp. for side
(*Jā.*).

ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ *gnam-logṡ*, also ལྷ་མོ་
gnam-phyogs, may signify respectfully the
whole bodily person of a deity or lama,
usually, however, it indicates the sides
only; also specially = ལྷ་མོ་ side and
back. The following passage occurs in
a Tantrik ritual of the Tangyur: ལྷ་མོ་
ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་
gur dah bla re
lha gnam-phyogs skyoñ gtor-ma so-sor ḡgram
having sprinkled separately the tormas
offerings protecting the back and sides of
the god and each lama, together with
their canopies.

ཁྲ་མ་ *Snar-thaṃ* n. of a village and monastery about six miles to the south-west of Tashilhunpo. The monastery contains a printing press and a huge stock of wooden blocks embossed with the text of the Kahgyur and Tangyur encyclopedias. ཁྲ་མ་རིག་པའི་རབ་ཏུ *Snar-thaṃ Rig-paḥi ral-gri* n. of the great abbot of *Snar-thaṃ* who arranged the cutting of the text of the two collections of sacred books in block-type or xylograph (*Loṃ. 9, 10*).

ཁྲ་པོ *snar-po* or ཁྲ་མོ *snar-mo* or ཁྲ་ *snar* = རིང་པོ or རིང་མོ long, lengthwise.

3

ཁྲ་ཁ་ *snar-ka* to shake or move to and fro: རྒྱལ་མཁུག་ཁྲ་ཁ་ a dog wagging its tail; also v. བྲག་པ རྟ་ཁ་ *bsal-ka* to extend, protract.

ཁྲ་མ་ *snar-ma* རོ་ཁི་ལོ་ལ་མ་མ་ 1. the third constellation or lunar mansion containing five stars and represented in the figure of a chariot; the wife of the moon. 2. རེ་ལ་ལོ་ [sandal, incense] S.

Syn. རི་རི་ *bi-rdai*; ལ་པའི་ལྷ་ཁྲ་མ་ *dal-waḥi-lha* [dan-ma]; རྒྱ་ལྷའི་ལྷ་ཁྲ་མ་ *sky-dguḥi ḥdag-po*.

ཁྲ་མ་ལྷ་མ་ *snar-ma skyes* རོ་ཁི་ལོ་ལ་མ་ [Balamā; the planet Mercury] S.

ཁྲ་མ་ལི་ལ་ཁྲ་མ་ *snar-maḥi ḥdag-po* = ལྷ་མ་ རོ་ཁི་ལོ་ལ་མ་, ལ་མ་ the moon (*Mñon.*).

ཁྲ་ལ་མ་ *snal-ma* ལ་མ་ [thread, silk thread, woollen thread, etc.; knitting-yarn, yarn used for other purposes; also for warp, abbyarn] (*Jā.*).

ཁྲ་ལ་པ་ *snun-pa* = རྒྱུ་ལ་ *rdun-wa* or རལ་ལ་པ་ beating, sticking in (*A. K.*). རྒྱུ་ལ་པ་ལྷི་ལ་ལ་ལ་མ་ [puts together] S. pf. and fut. ལྷི་ལ་ 1. to prick into, e.g., a stick into the ground, to thrust a weapon.

2. to suckle: རྒྱུ་ལ་པ་ (*Pth.*) id. 3. to multiply (*Vai. 38, Lex., Sch.*).

ཁྲ་པ་པ་ *snub-pa* pf. ལྷུ་ལ་པ་ fut. ལྷུ་ལ་ imp. ལྷུ་ལ་ or ལྷུ་ལ་པ་ vb. a. to ལྷུ་ལ་པ་ལྷུ་ལ་པ་ལ་པ་ to do away with; to cause to perish; gen. fig. to suppress, abrogate, annul, destroy, annihilate, a religion; ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་པ་ abolished the custom.

ཁྲ་མ་ *Snubḥ* n. of a place in Tibet (*Deb. 4, 2*). ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་པ་ལྷུ་ལ་པ་ *Snubḥ-gñah To-re rtong-lo* n. of the son of king *Tore Sroṅ-btsan* (*Yig.*) who was prince of *Snubḥ-gñah*.

ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་པ་ལྷུ་ལ་པ་ *Snubḥ-mtsho gñi-dguḥi bla-do* n. of a place in the lake country of Yam-dok (*Deb. 4, 42*).

ཁྲ་མ་ *snum* ལེ་ལ་, རེ་ལ་ oil, grease; ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ *snum-koh* a little bowl for oil; ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ *snum-khur* cake cooked in or seasoned with oil, a kind of pastry baked in suet; ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ *snum-can* or ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ or ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ fatty, oily, greasy; ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ *snum-dri* a smell of fat.

ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ *snum-can* རི་ལ་ ལྷུ་ལ་ [n. of several medicinal plants = *Asteracantha longifolia*, *Tribulus lanuginosus* etc.] S.

ཁྲ་མ་པ་ *snun-pa* or ལྷུ་མ་ *snun-po* ལྷུ་ལ་ 1. smooth, shining and of fine texture: ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ *snun-bag* polished. 2. fat, grease, any oily substance (or ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ *snun-rtai*); oil: ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ a lamp, the oil of which is consumed; ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ raw fat, ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ melted fat (*Ca.*); ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ cart-grease, composed of pulverized charcoal and fat (*Gr.*). 3. fertile, with luxuriant pastures *C. (Jā.)*. 4. n. of a clan (*A. 80*).

ལྷུ་ལ་ *snun-sa* oil-burner, a lamp.

Syn. ལྷུ་ལ་ *agron-me*; ལྷུ་ལ་ *mar-me* (*Mñon.*).

ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ *snun-saṃ-ma* one who eats dainty dishes; a glutton: ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་ལྷུ་ལ་

འགལ་(མཐུ་)ཞིག་ཡོད་ (may be) you have some petted child with the disposition of a glutton (*A. 127*).

ཐུར་བ། *gnur-ica* 1. pf. and fut. བུར་བ་ to push or move, to move out of its place, to remove, to shift *W.*; to drag up, pull in. 2. *Sch.*: to cut into pieces, to fracture, to crush, ཐིབ་མོར་ into impalpable powder. ཐུག་པོ་ཐུར་བ་ or ཐོག་ཐུར་བ་ 3. to abridge. 4. v. བུར་.

ཐེ། *gne* or ཐེ་མ་ *gne-ma* 1. extremity, end of a thread or string, the selvedge or hem of a piece of cloth: ཐག་ཐེ་ *thag-gne* the end of a rope. ཐེ་ལོ་རྒྱུད་ *gne-hkhor* to warp, to get twisted' (*Sch.*). ཐེ་ལོ་ག་ *gne-shog* chaff of barley, wheat, etc. (*Rtsii.*).

ཐེ་གདང་རྩེ། *Sne-gdon-rtsa* n. of a town with a Jong styled ཐེ་གདང་རྩེ་རྒྱུད་ *Sne-gdon-rdson* the fort of Nedong-tse (*Loñ. 2, 14*).

ཐེ་འཇོམ་ *gne-bdson* = ཐེ་འཇོམ་བ་ n. of fragrant plant burnt as incense: བཟང་ལ་མ་ཁེ་རྩེ་ཐེ་འཇོམ་དཀོན་ for (the cure of) cow-itch I must have the Ne-dson plant, the Ne-dson plant is necessary (*Rtsii.*).

ཐེ་མོ་བ། *gnem-pa* to shake, to cause to move slightly: ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ *byahi sa-gehi* a quagmire, a bog, Siberian tundra.

ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ *gnem-pa glia-kha* n. of a grove near Lhasa ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ two overseers at Neuling-kha (*Rtsii.*).

ཐེ་མོ་བ་ *gnem-pa* = ཐེ་མོ་བ་ child, boy.

ཐེ་མོ་བ་ *Snehu-rdson* n. of a small fort on the bank of the Kyi-chhu on the opposite side to *Hbras-gpung* (Daipung) (*Loñ. 2, 14*).

ཐེ་མོ་བ་ *gne-len* resp. (མོ་མོ་བ་ *metho-bdson*) attention to guests, hospitality, reception given to guests: ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ མོ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ ཐེ་མོ་བ་ (*D. cel.*).

ཐེ་མོ་བ་ *Sne-god* n. of a village in *Khanig* (*Loñ. 2, 28*).

ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ *gne-sel tsam-du mchig* = ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ *am* in the due discharge of my duties (*Fig.*).

ཐེ་མོ་བ་ *gner-glebs* officials (who succeed each other by gradual promotion). ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ཐེ་མོ་བ་ (*D. cel. 7*) the government officials should not show partiality to any among the subjects of the state.

ཐོ་བ། *gno-ica* acc. to *Cs.* = ཐུར་བ་ to reduce to small pieces, to crumble (*Jā.*).

ཐོ་གུ་ཐོ་གུ་ *gnog-san* cake, biscuit, etc.; in vulg. ཐོ་གུ་ "khab-sa" for ཐོ་གུ་.

ཐོ་གུ་ I: *gnod* 1. abstr. ཐོ་གུ་, ཐོ་གུ་, ཐོ་གུ་ a receptacle, that which holds anything, a vessel, basket. Syn. ཐོ་གུ་ *gnod-gol-go*; ཐོ་གུ་ *gnod-gnyad* (*Abstr.*). ཐོ་གུ་ *gnod-gnyad* a receptacle of doctrine, the doctrinal basket, sacred writings; ཐོ་གུ་ཐོ་གུ་ཐོ་གུ་ the Three Pitakas or three classes of sacred works. ཐོ་གུ་ *phye-gnod* a vessel for meal or flour; ཐོ་གུ་ *chu-gnod* water-pot, pitcher; ཐོ་གུ་ *bu-gnod* uterus, womb; ཐོ་གུ་ *gnod-kyi khayed-pa* ཐོ་གུ་ [a small pot] *S.* ཐོ་གུ་ *gnod-kyi-sten* upper part of a vessel, also its cover or lid. ཐོ་གུ་ *gnod-gsum* or ཐོ་གུ་ ཐོ་གུ་ ཐོ་གུ་ the three qualities of the organs of the senses—best, intermediate, and the last.

ཐོ་གུ་ II: *Jā.* says that in the ascetic language *gnod* denotes man, as far as he is susceptible of higher and divine things; a man is called ཐོ་གུ་ཐོ་གུ་ཐོ་གུ་ *gnod-gol-gu* *bdag-pa* a very pure and holy vessel; ཐོ་གུ་ ཐོ་གུ་ *gnod-dan slob-ma* = a disciple eager to be instructed (*Mil.*); ཐོ་གུ་ *gnod-ma gin*

བཞུགས་ *bsnugs*, pf. of ལྷུག་ or ལྷུག་པ།.

བཞུགས་ *bsnugs*, pf. of ལྷུག་ *bsnugs*: ལྷུག་པ།
བཞུགས་ *bsnugs-par bsnugs* (*Situ. 76*).

བཞུགས་པ། *bsnugs-pa* apparently, in two passages met with, is to be differentiated from ལྷུག་པ། *bsnugs-pa*, and = to cut, to shape, to carve: ལྷུག་པ།བཞུགས་པ།ལྷུག་པ།ལྷུག་པ། *rdogru gsum bsnugs-pahi ston-du bshugs* sat on a stone which was shaped or cut at the corners, i.e., on a triangular stone (*Fig*); ལྷུག་པ།བཞུགས་པ། *gnal ma bsnugs* cut threads.

བཞུགས་ *bsnugs* = ལྷུག་པ། *nar-nar*: ལྷུག་པ།བཞུགས་པ། *gon-bog bsnugs* (*Nag. 43*).

བཞུགས་ *bsnugs* v. ལྷུག་, ལྷུག་པ།བཞུགས་པ། *thu-wa gon-bog byun-wa* upper and lower flaps of a garment joined (*Nag. 43*). Again, we find: ལྷུག་པ།ལྷུག་པ།བཞུགས་པ། = ལྷུག་པ།བཞུགས་པ། friends and relations mutually attending or associating (*Situ. 76*).

བཞུགས་ *bsnugs* = ལྷུག་པ། *bdags-pa*, ལྷུག་པ། and is illustrated thus: ལྷུག་པ།ལྷུག་པ།ལྷུག་པ།ལྷུག་པ།ལྷུག་པ། *bsnugs* as all medicines are beaten together and thoroughly commingled in a paste (*Situ. 76*).

པ

པ I: the thirteenth letter of the Tibetan alphabet and the first of the labial group.

པ II: as a syllable is called བཏག་པམི་གྲུ་ *bdag pañi sgra*, the word or particle expressive of ownership or possession. As an affix it is found added on to many roots, to verbs, nouns and adjectives, sometimes affecting the meaning of the root, sometimes making no difference and merely affixed from custom. As a general rule (but, it must be noted, not invariably so) it is changed to བ་ *wa* after a vowel or one of the three consonants ར་, ལ་, and འ་. When བ་ is attached to the roots of verbs it is the sign of the infinitive and participle as in བཏག་པམི་, བཏག་པམི་, བཏག་པམི་, བཏག་པམི་; in the language of common life, however, it is frq. used for the finite tense, and for བ་ *par*. Affixed to the names of certain places or things, it denotes the person that deals therewith as in རྩེ་པམི་ *rtā-pa* horseman, རྩེ་པམི་ *chu-pa* water-carrier, རྩེ་པམི་ one of Lhasa, རྩེ་པམི་ a monk of Sera. In such instances some writers use བ་ instead of པམི་, which is wrong; it is not correct to say རྩེ་པམི་ or རྩེ་པམི་. Combined with names of places, བ་ designates the inhabitant (མཚོ་པམི་ inhabitant of Tibet); with numerals, it either forms the ordinal numeral (གཉིས་པམི་ *gñi-pa* the second) or it may imply other enumerations, i.e., རྩེ་པམི་ལྔ་པམི་ a girl of two years, རྩེ་པམི་ *khru* *gañ-pa* measuring one cubit, རྩེ་པམི་ *sum-*

cu-pa containing thirty, viz., letters, as in the Tibetan alphabet. As already said, with sbet. it may have no particular signification (རྩེ་པམི་ *rted-pa*, etc.), or may serve to distinguish different meanings (རྩེ་པམི་ *rtan* marrow, རྩེ་པམི་ *rtan-pa* foot) or be a peculiarity of dialects. In certain expressions བ་ or པམི་ stands, it would seem, incorr. inst. of བཏག་ *pañi* or བཏག་ *wañi*: རྩེ་པམི་ *gso-wa rig-pa* science of medicine, རྩེ་པམི་ *grub-pa* *lus* structure of the body; རྩེ་པམི་ *dam-pa* *chos* holy doctrine (of Buddha) (*Jā.*). In Budh. བ་ *pa* mystically expresses རྩེ་པམི་ *don dam-pa* the pure sense of all things (*K. d. 3, 321* and *Hbum. 9, 282*). Again in *K. my. 9, 207*, བ་ *pa* signifies fallaciousness.

པམི་ *Pa-pde* པམི་ letter of the P' series, i.e., པམི་, པམི་, པམི་, པམི་.

པམི་ *Pa-gor* n. of a place in the district of རྩེ་པམི་ *Sñan-mo* in Tibet (*Deb. 9, 4*).

པམི་ *pa-car* or རྩེ་པམི་ *gos-chas* རྩེ་པམི་ *la-bu* རྩེ་པམི་, རྩེ་པམི་ [མཉེན་པམི་] a small piece of cloth worn over the privities; རྩེ་པམི་ the end of a lower garment gathered up behind and tucked into the waistband]S.

† པམི་ *pa-ta-ha* པམི་ (རྩེ་པམི་) a kind of drum (*K. du. 3, 502*).

པམི་ *pa-ta W.* a cross (*Jā.*).

† པམི་ *Pa-fan* ancient capital of Nepal called རྩེ་པམི་ *Ye-rañ* in Tibetan works (*Deam. 3*).

པ་ཏཱ་ལོ་ཏན *Pa-tā lo-ta-na* n. of a great river running from east to west and to the north of Monkori (*S. lam.* 40).

† **པ་ཏཱ་ལ** *pa-tu-ṣa* a tree (*S. lam.* 38).

པ་ཏ *pa-to* or **པ་ཏ་ལ** *pa-to-la* a medicinal plant and fruit: པ་ཏ་ལ་ནི་(ཏྲུ་མཁའ་)རྩ་ལྷོ་མཁའ་ནད་ལེལ། ཏྲུ་མཁའ་མངར་བཅས་ལིག་པ་ཏྲུ་ལར་བྱེད་ (*Med.*).

† **པ་ཏ** *pa-tra* or **པ་ཏ་ལ** *pa-tra* 1. བཟུངས་པ་ཏ་ལ་ figures, pictures of various designs; བྱིད་པ་ཏ་ལ་ *srig-pa tra* (བྱིད་པ་ཏ་ལ་ *srig-pa-ho* from Tib. བྱིད་པ་ *srig-pa* the world and ཏ་ལ་ from the Chinese *luo* a picture) astrological chart. 2. a gelong's begging-bowl= ལྷུང་བཟུངས་ *lhun-bwag*. 3. n. of a gem, precious stone. པ་ཏ་ལ་བྱུང་དུག་ལྟག་དང་ལྷུང་བཟུངས་ བཟུངས་ *wearing a patra* can protect one under the (judicial) ordeal by poison.

† **པ་ཏཱ་ལ** *Pa-tra* n. of a great river flowing by the city of Madhubandha "the natives of which are very good-natured and honest, in consequence of which there is no fear of travelling in that country and there Buddhist monks get alms easily" (*S. lam.* 36).

† **པ་ཏ་ཤ** *pa-na* པ་ཏ་ཤ་ the sixteenth part of a rupee.

† **པ་ཏ་ན་ས** *pa-na-sa* པ་ཏ་ན་ས [the jack-fruit tree] *S.* (*K. d.* 201).

པ་ཏཱ་མ *Pa-nam* also called པ་ཏཱ་མ་གཤམ་ *Dpal-gnam* n. of a district with a fort called Penam J'ong on the Penam Nyang Chhu midway between Tashi-lhunpo and Gyang-tse.

པ་བེན *pa-ben* in *W.* = a strip of wood, a ledge, border.

པ་མ་ལེ་པཎ *Pa-ma-le-paṅ* n. of a place in Tibet (*Fig.* 7).

པ་ཙ *pa-tse* a masak or leather bag for water, etc.

པ་ཙམ *Pa-tshab* n. of a Tibetan district and of a resident officer of the district: བྱིན་མཁའ་ལ་པ་ཙམ་ལིག་པ་ཙམ་ (*A.* 102). པ་ཙམ་གྱིས་ན་ལམ་ལྷུང་བཟུངས་ལྟག་ལྷུག་ *Pa-tshab* presented him with a cloak lined with leopard-skin (*A.* 63).

པ་ལུ་སངས *pa u saṅg* v. པ་ལུ་སངས་ *pa-saṅg*.

པ་ལག་པ *pa-yag-pa* a medicinal herb= ལྷུག་ཆུང་ *gzung-chun*: པ་ལག་པ་ལས་ལྷོ་གཞི་ལྷོ་ལྷུག་པ་ཏྲུ་ན། ལོ་མཁའ་ལྷུག་གཞི་ལྷུག་ལྷུག་པ་ཏྲུ་ན་དང་ལེལ་ (*Med.*).

པ་ར་ཁ *pa-ra-kha* in *W.* croes (a straight one) (*Jā.*).

† **པ་ར་ལ** *pa-ra-ṣa* n. of a sweet delicious fruit (*K. d.* 201).

པ་རི *pa-ri* in *W.*, **པ་རུ** *pa-ru* in *C.*, box, cylindrical or oval, high or flat, of wood or metal (*Jā.*).

† **པ་རི་ད** *pa-ri-da* Kshatriya raoe (mythic) (*K. g.* ൬, 28). [Evidently the པ་རི་ད་ of ancient times mentioned in the Mahābhārata, Maṇu-Saṁhitā, and Viṣṇu-purāṇa] *S.*

† **པ་རི་ཅོ་ཏ** *pa-ri-tsi-tra* n. of a tree and of its flower (*K. my.* ൬, 345 and ྟ, 20).

† **པ་རི་ཅོ་ཏ** *pa-ri tsi-ti-ka* པ་རི་ཅོ་ཏ་ཀ་ the flower of paradise (*K. du.* 5310).

† **པ་རུ་ལ** *paru-ṣa-ka* པ་རུ་ལ་ཀ་ [*Grewia asiatica* from the berries of which a cooling beverage is prepared] *S.*

Syn. བཟ་པད་ *las-dkañ*; པད་མའི་ཁྱིའ་བྱ *pad-maḥi ṛdahiñ-bu*; པད་མའུལ *pad-ma ḥdan*; པད་མ *pad-ma can*; ཅུ་ཡི་རྩེན་པོ *chu-yi ṣñiñ-po*; པད་མའུལ *ḥshad-ḥdan ma*; པད་མའི་མཆོ *pad-maḥi ḥstaho*; པད་མའུལ་ལྟར་པད་མ *pad-ma ḥbyuñ-gnas* (*ññon.*).

པད་མའུལ་བྱ *Pad-ma chen-po* 1. བཟ་པད་མའུལ་ n. of a Buddhist king of ancient India (*Yig.* 15). 2. n. of one of the cold hells. [According to the *Vishṇupurāṇa*, sect. iv. chap. 24, *Padma-chen-po* or *Mahāpadma* was a king of Magadha, and was fifth in descent from the famous *Ajātasatru*. He was the founder of the Nanda dynasty and is described in the *Vishṇupurāṇa* as being a very cruel man exercising authority over the whole of India. He is said to be a S'ūdra king who destroyed the Kshatriya rulers.] S.

† པད་པྱེ *Padma-pani* པད་པཱེ a form of the Bodhisattva *Avalokiteśvara*, who under this aspect appears with a spray of lotus in one of his left hands. He was originally sprung or born from a lotus.

པད་མའུལ་ལྟར་པད་མ *Pad-ma ḥbyuñ-gnas* པད་མའུལ་ is the Tibetan name of the great master of magic who came into Tibet from India 860 A.D., *Pad-ma sam-bha-ra*. He was the inventor of much of the Tantrik ritual and eclectic mythology of later Buddhism; and he even devised female companions for the *Dhyani Bodhisattvas* whom he designated, from the analogy of the *Sakti* in Hinduism, as the *Yum* companion to the *Yab* or *Bodhisattva*. Throughout Tibet *Padma Jungnas* may be asserted to be much more popular than *Gautama* the Buddha; and as *Guru Padma*, *Urgyan Padma*, and *Lopon Humkara*, his votaries are full of belief in his present might and powers of .

པད་མམ *pad-ma-ma* པད་མམ་ལྟར་ [‘marked or symbolized by a lotus,’ a king, *Brahmā*] S.

པད་མའུལ་པོ *pad-ma-dmar* བོ་མེན་པོ་ red lotus flower (*S. Lex.*).

པད་མའུལ་པོ *Pad-ma tshe chen-po* n. of an Indian sage (*K. dun.* 17).

† པད་མའུལ་མཚོ་མ *Pad-ma rab-ḥsañ-ma* n. of a Tibetan female saint (*ññon.*).

པད་མའུལ་པོ་པད་མ *Padma ye-mdaes* n. of a Bon teacher (*G. Bon.* 1).

† པད་མའུལ་པོ་ *pad-ma rd-ga* པད་མའུལ་པོ་, མཆོ་ཁྱིའ་བྱ, རྩེན་པོ་ལྟར་, རྩེན་པོ་, རྩེན་པོ་, རྩེན་པོ་ a red gem, the ruby. [མཆོ་ཁྱིའ་བྱ་ a gem or precious stone brought from the *Himālayas* and the *Indus*, described as being of four sorts: white, pale-yellow, red, and dark-blue] S. It is of seven kinds:—པད་མའུལ་པོ་ལྟར་པད་མ་ *nu-la ran-ga*; པད་མའུལ་པོ་ *bi-daa-ya*; པད་མའུལ་པོ་ *ghāḥu-ri*; པད་མའུལ་པོ་ *daa-li ha-ri*; པད་མའུལ་པོ་ *pad-ma rakta*; པད་མའུལ་པོ་ *puspa rakta*; པད་མའུལ་པོ་ *gau-me ta* (མཆོ་ཁྱིའ་བྱ) (*ññon.*). པད་མའུལ་པོ་ལྟར་པད་མ་ལྟར་པད་མ་ the ruby removes illness and all evil spirits (*ññan.*).

Syn. རྩེན་པོ་ལྟར་པད་མ་ *rin-chen ḥnar-po*.

† པད་མའུལ་པོ་ *Pad-ma sam-bha-ra* the Indian Buddhist saint, རྩེན་པོ་ལྟར་པད་མ་ ལྟར་པད་མ་ = པད་མའུལ་པོ་ལྟར་པད་མ་ v. above.

པད་མའི་ཆ་ལག་ *pad-maḥi skru* ཆེན་པོ་ pistil of the lotus flower.

པད་མའི་ཆ་ལག་ *pad-maḥi skyil-krul* པད་མའི་ཆ་ལག་ (ཆེན་པོ་ལྟར་པད་མ་) the manner of sitting of the gods (*Ya-sel.*); and so, too, that adopted by a lama sitting མཆོ་ཁྱིའ་བྱ་, i.e., in meditation.

པད་མའི་ཆ་ལག་པད་མ་ *Pad-maḥi skyes-gnas* པད་མའི་ཆ་ལག་, པད་མའི་ཆ་ལག་ an epithet of *Brahmā* (*ññon.*).

པད་མའི་ཆ་ལག་ *pad-maḥi khrag* (པད་མའི་ཆ་ལག་) the womb-blood of women (*ññon.* 3).

པད་མའི་ཆ་ལག་ *pad-maḥi sha-lag* ཆེན་པོ་ [a lotus fibre] S.

པད་མའི་གཞི *pad-maḥi gñen* as met. the sun (*Mñon.*).

པད་མའི་ཁྱེ་བ *Pad-maḥi ḥe-wa* 1. བཟའ་མཚན an epithet of Vishnu (*Mñon.*). 2. བཟའ་ལྷ་མོ་བ the seed-ovary of the lotus flower (*Mñon.*).

པད་མའི་གདན *pad-ma-gdan* བསྟམས་པ་; lotus seat [*Brahmā*]S.

པད་མའི་བདག་པོ *pad-maḥi ḥdag-po* བཞིའི་པའི the sun.

པད་མའི་གདན་ཅན *pad-maḥi gdan-can* བསྟམས་པའི Indra.

པད་མའི་རྩེ་པོ *pad-maḥi sdoñ-po* བཟའ་པའི lotus-stick; ལཱ་ཤ་ a fine lotus stalk.

པད་མའི་ཁྱེ་བ *pad-maḥi rgyan* བཟའ་བེ་བ; lotus-eyed [n. of a future Buddha]S.

པད་མའི་ཁྱེ་བ་གདན *pad-maḥi ḥgyan-gnas* pond or lake where lotus grows (*Mñon.*).

པད་མའི་རྩ་བ་ or རྩེ་པོ་ལྷ་ལྷ་ the lotus-root or stalk [lotus fibre]S.

Syn. ལྷ་ལྷ་པོ་པོ་ *chu-skyes rtsa-wa*; ལྷ་ལྷ་པོ་པོ་ *chu-yi taḥer-ma*; ལྷ་ལྷ་པོ་ *pad-rtsa li*; ལྷ་ལྷ་པོ་པོ་ *pad-rtsa rtsa-wa*; ལྷ་ལྷ་པོ་ *rkañ-pa*; ལྷ་ལྷ་པོ་ *sur-pa*; ལྷ་ལྷ་པོ་ *yu-wa*; ལྷ་ལྷ་པོ་ *pad-sdoñ* (*Mñon.*).

པད་མའི་ཁྱེ་བ *pad-maḥi ze-wa* = ལྷ་ལྷ་པོ་ *Ge-sar*.

པད་མའི་ཁྱེ་བ *pad-maḥi ze-ḥbru* the anther and ovary of the lotus.

Syn. ལྷ་ལྷ་པོ་པོ་ *su-bon ḥdsod*; ལྷ་ལྷ་པོ་པོ་ *pad-maḥi ḥe-wa* (*Mñon.*).

པད་མའི་བཟའ་བེ་བ *pad-maḥi lag-pa* the lotus-armed, met. the sun (*Mñon.*).

པད་མའི་བཟའ་བེ་བ *pad-maḥi na ḥtshan* བཟའ་བེ་བ་ལྷ་ལྷ་པོ་ [‘symbolized by a lotus,’ a king, *Brahmā*]S.

པད་མ་ *pad-shwa* a kind of mitre-shaped cap which was worn by the Buddhist saint Padma Sambhava: ལྷ་ལྷ་པོ་པོ་པོ་ he put on a mitre-shaped cap (*Khrīd. 106*).

པད་མའི་ཁྱེ་བ *pad-shum ḥgrin* = ལྷ་ལྷ་པོ་པོ་ *ḥkañ-skya* ལྷ་ལྷ་པོ་ the white goose, wild swan (*Mñon.*).

པད་མ་ *Pan-grub* (pandüb) for Paṇḍita and grub-chañ, also a learned Indian sage.

† པད་མ་ *Pan-chen* an abbr. of པད་མའི་ཁྱེ་བ་པོ་ *Pañḍita-chen-po*, a title first given to the Kashmirian Buddhist sage Śākya Śrī who visited Magadha and Orissa when the Mahomedans under Baktyar Ghilji conquered Bihar; he was present at the sack of the monasteries of Odantapuri and Vikramaçila in 1203 A.D. and from there retired to Tibet. The title of Pañ-chen Rin-po-ḥhe is now enjoyed by the lama-head of Tashi-lhunpo monastery who is titular ruler of the province of Tsang. He is believed to be an incarnation of Subhūti the third great disciple of Gautama Buddha; and also is an incarnate emanation of the Dhyani Buddha Amitaḥba.

པད་མ་.....ལྷ་ལྷ་པོ་པོ་པོ་ *Pan-chen.....Dpal ḥdan Ye-ḥes* the third Pañchen Rin-po-ḥhe to whose court Warren Hastings in 1772 sent George Bogle. This lama made a grand progress from Shigatse to Peking; and died in 1779.

པད་མ་ཁྱེ་བ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *Pan-chen Blo-ḥzan choḥ-kyi rgyal-mtshan* the first Pañchen ruler of Tashilhunpo.

པད་མ་ཁྱེ་བ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *Pan-chen Blo-ḥzan Ye-ḥes Dpal-ḥzan-po* the second Pañchen Rin-po-ḥhe (*Loñ. 2, 9*). He died in 1737, aged 75 years.

པད་མ་ཁྱེ་བ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *Pan-chen Blo-ḥzan Ḥtan-paḥi Ni-ma* the fourth Pañchen Rin-po-ḥhe to whose court Captain Samuel Turner was sent in 1781 by Warren Hastings and who was then an infant.

པད་མ་ཁྱེ་བ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *Pan-chen Choḥ-kyi Grags-pa Ḥtan-paḥi Dwañ-phyug* the Pañchen Rin-po-ḥhe who invited

† **པར་པ་ཏ** *par-pa-ta* n. of an officinal plant used in intermittent fever.

པར་པོ་མོ་པུན *Par-po so-brgyas* the castle in which *Green-rab's* father lived (*G. Bon. 11*).

པར་བུ *par-bu* བར [breadth] *S. (Zam. 4)*; acc. to *Sch.* = བར་པ་ཏ་ལ་ *pa-tra*.

པར་ཅོ་མོ་ཏི *par-tsa so-ti* in *W.* a kind of cotton cloth (*Jā.*).

† **པར་ཤིག** *par-shik* པཤིག n. of a flower (*K. d. v. 126*).

པར་སིག *Par-sig* 1. Persia (*Deam. 2*). 2. བར་སྤ་ [a strap, strip of leather] *S.*

པར་ཀ *pal-kha* = འབྲུ གེའུ་མུག [a vein or any tubular vessel] *S.*

པར་ཤིག *pas* 1. as in རེ་ཤིག་པར་ that being so, རེ་མིན་པར་ that not being so, being without it. Combined with verbs, it signifies: by, in consequence of, because; also: as, since, when. 2. sign of the comparative; after vowels, however, and the final consonants ན, ལ, ས, པར་ stands in its place; འབྲུ་མུག་པར་ Tibet is colder than Sikkim; ར་ལུག་པར་མེད་པུག་པར་དེ་ལེག་པར་མི་ the meditator is (spiritually) happier than the eater.

† **པ་ཤི་ལྷོ** *pa-sha li* པིལ་མོ་ long pepper.

པི *pi* 1. = དུར་ཁོང་ *dur-khrod* a cemetery (mystic) (*K. g. F. 179*). 2. num. fig.: 43.

† **པི་ཀ་ཤི** *pi-ka-shi* = རེ་མོ་ཤི་ག་མེ་ཤི་ག་པི་ཤི་ to keep books, book-shelf (*Rtsw. 28*).

† **པི་ཏོ་པ** *Pi-to-pa* པི་ཏོ་པ་ n. of an Indian Buddhist who is said to have visited Sham-bhala (*K. dm. 47*).

† **པི་པ་པར** *Pi-pa pan* n. of a great river in ancient India (*K. my. F. 198*).

† **པི་པ་པ་ལ** *pi-pap-la* prob. the peepul tree; པི་པ་པ་ལ་པ་ *Pi-pap la ya-na* པི་པ་པ་ལ་པ་ n. of an individual in *A. K.*

པི་པི *pi-pi* 1. acc. to *Schr.*, *Sci.* flûte, flute. 2. in *W.* nipple, teat. 3. in *W.* icicle.

པི་པི་མིང་ *pi-pi-lin* པི་པི་མིང་ *Piper longum*; བི་བི་མིང་ལིག་པུང་ནད་མཆུག་ལེག་ the *Piper longum* (fruit) cures all kinds of cold.

Syn. ལུག་ལམ་ལུག་ལུག་ *lug-lhaphags skyeg*; ལུག་ལུག་ལུག་ *ylul-lhug skyeg*; ལུག་ལུག་ལུག་ *grogs-rñed*; ལུག་ལུག་ *drod-gman*; ལུག་ལུག་ལུག་ *drod-skyed byed*; ལུག་ལུག་ *segs-ma*; ལུག་ལུག་ *gyo-byed*; ལུག་ལུག་ *segs-byed*; ལུག་ལུག་ *gna-rin*. (*Mon.*).

པི་པོ *pi-pho* 1. abbr. of བི་བི་མིང་ *pi-pi-lin* and ལུག་ལུག་པ་ *pha-wa ril-po* = *Piper longum* and black pepper. 2. v. བི་པི་ *pi-pi*.

† **པི་ཏུ་ལ་ལ** *pi-tsu la-la* n. of a gem (*S. kar. 182*).

པི་ལཱ་ *pi-wan* སྒྲི་པ་, guitar; ལྷོ་པི་ལཱ་ *ko-na pi-wan* a kind of guitar. བི་ལཱ་པ་ *pi-wan mkhan* = བི་ལཱ་པ་ *pi-wan-pa* སྒྲི་པ་ལཱ་, བི་ལཱ་ one who plays on the guitar (*Mon.*). བི་ལཱ་ལུག་ *pi-wan-rgyud* སྒྲི་པ་ 1. [a musician] *S.* 2. སྒྲི་པ་ [a lute] *S.* བི་ལཱ་ལུག་ *pi-wan rgyud-ma* སྒྲི་པ་ལཱ་ སྒྲི་པ་ a guitar with many strings; བི་ལཱ་ལུག་ལུག་ *pi-wan rgyud-gam* a three stringed guitar.

པི་རག་ *pi-rag* (རྩ་པ་) n. of a gem or precious stone; བི་རག་ལུག་པ་ལུག་པ་ བི་རག་ལུག་པ་ བི་རག་ལུག་པ་ the precious stone *pirag* is a protection against poison and evil spirits.

† **པི་རྩི་ནུ** *pi-ri-na* པི་རྩི་ནུ་ = པི་རྩི་ནུ་ པི་རྩི་ནུ་ (mystic) (*K. g. F. 27*).

པི་མིང་ *pi-lin* and བི་མིང་ལུག་པ་ *pi-lin lhapha-ma* are names of two ལུག་ལུག་ demi-gods.

ཁྱུ་མོའི་གྲུ་ *pus-mohi gnaq* ཡུལ་ [the knee joint]S.

ཁྱུ་མོའི་ཁྱུ་ *pus-mohi lha-lha* ཡུལ་མཐུག་ [knee-pans]S.

ཁྱུ་མོའི་གྲུ་ *pus-tahig* = ཁྱུ་མོའི་གྲུ་ *pus-mohi tahig* the knee joint. ཁྱུ་མོའི་གྲུ་ལ་ཁྱུ་མོའི་གྲུ་ *rgyan-mo pus hkhregs-kyan hyro-sñik* ཁྱུ་མོའི་གྲུ་ *hdod* though the old woman had a stiff knee she wished to go away (*Rdan.* 17).

ཐེ *pe* = ཐེ་ལྷ་ཁྱུ་ *gruel-broth* (mystic) (*K. g. p.* 179).

ཐེ་ཀར་ *Pe-kar* or ཐེ་ཀར་ *Pe-dkar* (also spelt ཐེ་ཀར་ or ཐེ་ཀར་ *Dpe-har*) = ཐེ་ཀར་ལྷ་ཁྱུ་ *dkor-bdag rgyal-po* the spirit-king or chief of the custodians of monastic properties. His principal shrine stands in the Nechung grove near Lhasa. He is greatly adored all over Tibet; and it is said that he was brought by Padma Sambhawa from the monastery of Odantapuri in Magadha and bound under solemn oath to protect the great monastery of Sam-ye. ཐེ་ཀར་ཁྱུ་ *pe-kar gñik*, ཐེ་ཀར་ཁྱུ་ the temple of Pekar in Sam-ye in which the monastic treasures are kept: ཐེ་ཀར་ཁྱུ་ལ་ཐེ་ཀར་ཁྱུ་ལ་ཐེ་ཀར་ཁྱུ་ (*A. 91*) his small room was also in the treasury of the temple of *Pe-kar gñik*.

ཐེ་སྒང་ *Pe-sgan* n. of a place in Tibet: ཐེ་སྒང་ལ་ཐེ་སྒང་ལ་ *shag-sa pe-sgan du-byas* he halted one night at *Pe-sgan* (*A. 90*).

ཐེ་ལ་ *Pe-te-hor*, more properly ཐེ་ལ་ *Pa-te-hor*, the country to the east of Yarkand which was a great place of the Northern Buddhists.

ཐེ་ཚོམ་ *pe-tsam* little, small, a little (*Sch.*).

ཐེ་ཙོ་ *pe-tso* white cabbage in *C.* (*Jā.*).

ཐེ་ར་ *pe-ra* a flat basket (*Jā.*).

ཐེན་པ་ *pen-pa* pincers (in *Sikk.*).

ཐོ I: *Po* 1. n. of a place in the confines of the country of Gesar and Tibet (*G. Bon.* 4). 2. n. of a clan in Tibet (*Jig.* 21). 3. for ཐོ་པ་.

ཐོ II: 1. the particle styled ཐོ་དག་ *bdag-sgra* signifying the agent, as in ཐོ་དག་ ཐོ་ལ་ *thos-pa-po* a demonstrator, explainer, ཐོ་དག་ ཐོ་ལ་ *thos-pa-po* a hearer. 2. sign of nouns, designating concrete nouns and the masculine gender, in contradistinction to abstract nouns with ཐོ་ or ཐོ་, and to feminines with ཐོ་; connected with a numeral, it supplies the definite article: ཐོ་ལ་ *thos-po* the five (just mentioned); ཐོ་ལ་ *gñis-po* the two, both, (*Jā.*).

ཐོ་ལ་ *Po-ta-la* (ཐོ་ལ་ལ་ལ་ལ་ *tho-phyogs ri-bogru-hdein*) 1. ཐོ་ལ་ལ་ལ་ the residence of Avalokites'vara and Arya Tara on a hill situated in an harbour somewhere in the Indian ocean; acc. to the Chinese Buddhists an island in the China sea off the coast of Shanghai. 2. = ཐོ་ལ་ལ་ *Rtee Po ta-la* or ཐོ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ *rgyal-ucarin-po chehi pho-bras* the residence of the Dalai Lama at Lhasa (*Rtee.*). The buildings stand on a three-peaked hill in the north-western suburbs of Lhasa.

ཐོ་ལ་ལ་ལ་ *po-tan-gi* = ཐོ་ལ་ལ་ལ་ *gñis-por smra-sea* (mystic) (*K. g. p.* 27).

ཐོ་ལ་ *po-ti* = ཐོ་ལ་ *pu-ti* small book.

ཐོ་ལ་ལ་ *po-log* v. ཐོ་ལ་ལ་ལ་ *tho-po tog* (*Jā.*).

ཐོ་ལ་ *po-ho* grandfather (both in the father's and mother's side); ཐོ་ལ་ grandfather.

ཐོ་ལ་ལ་ *Po-lon-san* n. of a high mountain in China.

པོ་མོ་མོ་ *po-son-cha* སུལ་མ་ a shrub
Seebana grandiflora.

Syn. ལོ་ལོ་མ་ *gosh-lu-on*; ལོ་ལོ་མ་ *lag-pahi tahel-dus*; ལོ་ལོ་མ་ *gser-yi lag*;
ལོ་ལོ་མ་ *gbyug-hbyin cin*; ལོ་ལོ་མ་ *hkhog-pohi glo*; ལོ་ལོ་མ་ *myos-byed*; ལོ་ལོ་མ་ *cha-cin (Nhon.)*.

པོ་མོ་ *po* ལོ་ལོ་མ་ [the resin of the plant
Boisellia thurifera] S.

པོ་མོ་ *po-ga* (Mong.) = ལོ་ལོ་མ་, lord.

པོ་མོ་ *po-phor* = ལོ་ལོ་མ་ *spas-phor* (པོ་མོ་
po = ལོ་ལོ་མ་ *spas*) incense-burner, perfuming-
pan.

པོ་མོ་ *po* to *Jü* = ལོ་ལོ་མ་, པོ་མོ་ *pon-to*,
v. ལོ་ལོ་མ་ *phon*, ལོ་ལོ་མ་ *phon-to*.

པོ་མོ་ *Por-hisod* n. of a tribe in Tibet
(*J. Zah.*).

པོ་མོ་ *poi* in Tsang is said to be a sort of
fever.

པོ་ I: *pra* 1. a small turquoise, in W.
seldom larger than a lentil, for wearing
on ornamental rings. 2. v. ལོ་ལོ་མ་ *tehom*.

པོ་ II: also ལོ་ལོ་མ་ *pra-mo* 1. lot; sign,
token, prognostic: ལོ་ལོ་མ་ *pra-shan-pa* bad
sign; ལོ་ལོ་མ་ *pra phab-pa* = ལོ་ལོ་མ་ *rtags-pa*
byed-pa to draw prognostics from a charmed
mirror: ལོ་ལོ་མ་ ལོ་ལོ་མ་ ལོ་ལོ་མ་ prognostics
were drawn from a mirror consecrated to
Dolma (*A.* 57); ལོ་ལོ་མ་ *pra-rtags*, ལོ་ལོ་མ་
ལོ་ལོ་མ་ ལོ་ལོ་མ་ ལོ་ལོ་མ་ the mirror
having been consecrated any good or bad
signs will appear on it; ལོ་ལོ་མ་ ལོ་ལོ་མ་ ལོ་ལོ་མ་
the ill-omen of *Samadhi* (*D.R.*).

པོ་ ལོ་ལོ་མ་ *pra kir-ya* ལོ་ལོ་མ་ [1. the plant
Guilandina bonduc. 2. the tree *Pongamia*
glabra] S.; v. ལོ་ལོ་མ་ *ka-rañ das (Nhon.)*.

པོ་ ལོ་ལོ་མ་ *Praga dya-ti* ལོ་ལོ་མ་
ལོ་ལོ་མ་ n. of a mountain said to be situated

beyond the mountains of *Suarimo* *Pavata*
which is inhabited by the gods and where
the *Asuras* cause the former constant
terror. (*K. d.* 2, 283). [It is identified by
some writers with *Praggyotisha*, or the
province of *Assam*] S.

པོ་ལོ་མ་ *pra-chal* or ལོ་ལོ་མ་ *spral-chal* jest,
joke, nonsensical talk; ལོ་ལོ་མ་ *pra-chal*
byed-pa to make sport, to play the buffoon;
ལོ་ལོ་མ་ *pra-chal gloñ-ka* to cause merriment
(*Jü.*).

པོ་ལོ་མ་ *pra-ti po-tah-gi* is
explained as ལོ་ལོ་མ་ *gsañ-por tsura-*
tsahi lan reply to an enquiry given in a
mystic language.

པོ་ལོ་མ་ *Pra-dun-rte* ལོ་ལོ་མ་ one of
the twelve Buddhist temples said to have
been erected by king *Sroñ-btsan* *Syam-po*,
this one being in the north of Tibet.

པོ་ལོ་མ་ *pra-pa-ta* = ལོ་ལོ་མ་ *gru* boat (in mystic
language) (*K. g.* 27).

ལོ་ལོ་མ་ *pra-phab-pa* [1. ལོ་ལོ་མ་, n. of a prince,
2. ལོ་ལོ་མ་ figure, shape image] S.; ལོ་ལོ་མ་
pra-phab hahin ལོ་ལོ་མ་ likeness, image.

ལོ་ལོ་མ་ *pra-ka* 1. ལོ་ལོ་མ་, ལོ་ལོ་མ་ *pra-kañi me-*
toy ལོ་ལོ་མ་ [the flower of the tree called
Echynomene grandiflora] S. 2. ལོ་ལོ་མ་
[hardness, the plant *Teronia elephantum*] S.

ལོ་ལོ་མ་ *pra-tshil* = ལོ་ལོ་མ་ *gsrañ-rteigs-ma*
bee-wax.

ལོ་ལོ་མ་ *pra-ti* a tailless rodent, *Lagomys*
badius or some kindred species.

པོ་ ལོ་ལོ་མ་ *pri yañ-ku* or ལོ་ལོ་མ་ *pri yañ-*
gu ལོ་ལོ་མ་ [*Panicum italicum*, a medicinal
plant and perfume described in some
places as being a fragrant seed] S. ལོ་ལོ་མ་
ལོ་ལོ་མ་ ལོ་ལོ་མ་ ལོ་ལོ་མ་ ལོ་ལོ་མ་
ལོ་ལོ་མ་.

Syn. བྱ་མེད་མིང་ནས་ *bad-med miñ-can*; རྩ་མོག་གི་ *pa-tshog gde*; འབྱུང་པའི་མོག་ *phyuñ-poñi-me-log*; ཇམ་བུ་བྱུམ་ *dam-bu skyeg*; འཁྲི་ཤིང་ *akhrī-shing*; རྩ་མོག་གི་ *hkhri-mchog ldan*; རྩ་མོག་གི་ *gñā-sañs can*; མ་ལ་ཕྱག་འཇམ་ *sa-lc. phyug-hṭshal* (*Mon.*).

ཕྱོག་ *proy* or རྩ་མོག་ *ze-prog* the crest of a cock (*Cs.*)

ཕྱོག་མེད་ *proy-sha* or ཕྱོག་མེད་ *phrog-shu* རྩ་མོག་, རྩ་མོག་ *coḍ-pm* ornamental helmet, the kind of crown worn by Vaisravana the king of the north.

Syn. རྩ་མོག་ *pa-o-rgyan*; རྩ་མོག་ *dbu-rgyan* (*Mon.*).

དཔལ་ *dpag* measure: དཔལ་མེད་ *dpag-med* or དཔལ་ལམ་ *dpag-yas* measureless, immeasurable. དཔལ་ལག་ *dpag-thag* measuring string or tape; དཔལ་ལ་ *dpag-pa* na fathom; དཔལ་བྱུམ་ *dpag-byag* measure; དཔལ་བྱུམ་ *dpag-brul* བྱུམ་, བྱུམ་ *n.* of a number. དཔལ་འབྱུང་མེད་ *dpag-hbyung id.*

དཔལ་མེད་ *dpag-tshad* མོག་མེད་ *acc.* to *Cs.* 4,000 fathoms, hence a geographical mile; དཔལ་མེད་ *dpag-can* a distance of 5,000 fathoms.

དཔལ་མོད་ *Dpag-cod* or དཔལ་ *Dpah* *n.* of a village in Kham belonging to the estate of རྩ་མོག་གི་ *Kun-hde glin*, i.e., to one of the four great Ling monasteries of Lhasa (*Loñ. 2, 16*).

དཔལ་བསམ་ *dpag-bsam* ལམ་ལམ་ thought, imagination, wish. དཔལ་བསམ་འཁྲི་ཤིང་ *dpag-bsam hkhri-ñiñ* ལམ་ལམ་ལམ་ or ལམ་ལམ་ལམ་ the wishing tree, the tree of cogitation; *n.* of a fine poetical work written by Kahemendra on the exploits and glories of Buddha. This work occurs in full in the Tangyur, in the 93rd vol. mdo section; the text and a synopsis of the whole work in Tibetan have been published under the editorship of Sarat Chandra Das, c.i.e., by the

Asiatic Society of Bengal. དཔལ་བསམ་འཁྲི་ཤིང་ *dpag-bsam hñon-pa* ལམ་ལམ་ the wishing-tree; one who is very charitable and gives alms to all beggars.

དཔལ་ལམ་ *dpag* 1. parched barley meal made into sop or balls by soaking in tea, or soup. 2. ལམ་ལམ་ *nos-pa* ལམ་ལམ་ [to accumulate] *S.* 3. ལམ་ལམ་ *gtñ* depth. ལམ་ལམ་ ལམ་ལམ་ ལམ་ལམ་ in me said the herdsman there is some depth (of mind) (*A. 142*).

དཔལ་ *dpāñ* or དཔལ་པོ་ *dpāñ-po* 1. a witness, one able to attest or bear witness; also, a surety: དཔལ་ལམ་པོ་ *dpāñ byed-pa* to bear witness, to attest, *v.* ལམ་ལམ་; ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ to be sincere, to be conscious of speaking the truth (*Jā.*); དཔལ་ལམ་ ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ *dpāñ-poñ* *lkog-ññan za-ñan-de* (ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ལམ་ causes the ends of law to be thrown to the winds) the witness that receives secret gratification (*Qser-phreñ 16*). དཔལ་ལམ་ལམ་ལམ་ *dpāñ-du hgyur-can* to be witness of ལམ་ལམ་: witness or proof for the truth of; a thing; ལམ་ལམ་ *rdoun-dpāñ* false witness (*Schtr*). ལམ་ལམ་ *C.*, one who is a defendant's advocate; ལམ་ལམ་ (or ལམ་ལམ་) ལམ་ལམ་ *o.* genit. or dat., to defend in a court of justice (*Jā.*). དཔལ་ལམ་ལམ་ལམ་ *dpāñ-por dris-pa* asked to be a witness; དཔལ་ལམ་ལམ་ལམ་ *dpāñ-bpher-ñā* to become witness.

དཔལ་ལམ་ལམ་ལམ་ *Dpañ-bho gros hñtan-pa* *n.* of a learned *Lolāstava* of Tibet.

དཔལ་ལམ་ལམ་ལམ་ *dpāñ-dmab-ñā* low; དཔལ་ལམ་ལམ་ལམ་ *dpāñ-mtho-ñā* high.

དཔལ་ལམ་ལམ་ལམ་ ལམ་ལམ་ height, དཔལ་ལམ་ལམ་ལམ་ *su* in height.

དཔལ་ལམ་ལམ་ལམ་ or དཔལ་ལམ་ལམ་ལམ་ ལམ་ལམ་, ལམ་ལམ་, ལམ་ལམ་ 1. sbst. bravery strength, courage; also adj. brave, strong,

འཕགས་པ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *Dpal-sde shabs-drub* n. of a Nyingma sage of Yamdok district, a great expert in Tantrik ritual and author of the work འཕགས་པ་ལྷ་མོ་. By his influence with the lake-deities the Jong-Gar Mongol invasion of this district was repulsed and 1,000 Mongol soldiers drowned in the Yamdok Tsho.

दण्ड देहि वरिष्य ३५ ३५५ *dpal-rdo-rje-hjijs*
byed.kyi-rgyud जीवन्मैरवतन्त्र n. of a book
 in *K. g.* २, ५६.

འཕགས་ཤིང་མཁའ་ *Dpal-rdo-rje-gdan* མའི་འཕགས་པའི་
the ancient name of Buddha Gaya in
Behar : འཕགས་ཤིང་མཁའ་རྒྱ་ལྷ་ལྷོ་མཁའ་ལྷ་ལྷོ་མཁའ་ལྷ་
(A. 26) to the east of Dorjeden is situated
the great country of Bangala.

५५५-५५५ *dpal-khadab* चीपडा.

५५५ *glāḥ-īdan* श्रीमान्, श्रीमन्; adj. glorious; also as subst. one possessed of glory, abundance, wealth, property, talents, &c.; is a common title by which every Buddhist is privileged to be addressed. ५५६ *glāḥ-śrīmān* श्रीमती possessed of glory, and charma. noblewoman.

དཔལ་ལྷན་པ་འཕུང་ *Dpal-'dan khrag-bhūṣa* =
 དཔལ་པ་འཕུང་ *Dgyes-pa rdo-rje* an epithet of
 a wrathful Buddhist deity of the *Tantra*
 class (*Mon.*).

འདུལ་པའི་དུང་མཁོར་ *Dpal-'dan dug-'khor* བོ་མཁོར་
an epithet of the .Adi Buddha
(*Mhon.*).

१. *Dpal-Idan* *Idan-Idan*
 २. The great monastery of Daipung near
 Lhasa (S. kar. 180).

५५५५५५ *ḍpal'dan-ma* चीनतो; 1. polite term for the female sex. 2. n. of a *Yakshini*, queen of the *Yaksha* demi-gods (*K. g. १, 135*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ཐལ་པའི་ མཛད་ རྒྱུད་པ་
= རྒྱུད་པ་ལྷ་མོ་ རྒྱུད་པའི་ རྒྱུད་པ་ལྷ་མོ་ n. of
the Tantrik section of the Gahdan monas-
tery (Lof. 2, 17).

དཔལ་ལྷན་གྱི་ཐལ་པོ་ལྷ་མོ་ *Dpal-lhan Lha-mo* is a goddess of terrific aspect famous for her bloody and licentious deeds, but at the same time a constant and redoubtable championess of Buddhism. She is the analogue of the Indian goddesses Śrīmatī Devī; and by the Mongol Tatars is known as *Ukin Tegri*. In all large Tibetan temples Paldan Lhamo is to be found presiding over the རྩོམ་ or wrathful deities. Her several names are:—ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-mo uma*; ལྷ་མོ་དཔལ་མོ་ *lha-mo dmar-mo*; རྩལ་པོ་ *tea mun-di*; ལྷ་མོ་པར་འཕེལ་པེལ་ *lha-mo par-na-qa pa ri*; རི་ཁྱོད་ལོ་མ་ *ri-kro'd lo-ma ca*; ལྷ་མོ་དྱུ་ཁ་ལྷ་མོ་ *lha-mo dkar-mo duri-skyon ma*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *apas-pahi tha mdog-ma*; རྩལ་པོ་ལྷ་མོ་ *khro-gñer-chan-ma*; མི་ཕམ་ལྷ་མོ་ *mi-phan khro-gñer ro-lahs ma*; ལྷ་མོ་རམ་ལྷ་མོ་ *nag-mo re-ma-ti*; ལྷ་མོ་པར་འཕེལ་པེལ་ *arin-po dmar-bid ib*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *phur-teahi lha dmar-can*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *arid-pa gsum-gyi-blo hphrog-ma*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *ya-ni-tshan bphrul-gyi gogog-pa can*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *dpal lha-mo nag-mo*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *dpal-lhan bphyi-mu*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *yug-qa re-ma-ti*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *arid-gsum rgyal-mo*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *rdo-rje gloy-ma sprin*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *blod-pahi kham-kyi dñeal-phyug-ma*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *lha-mo man-dau*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *dmag-nor rgyal-mo*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *lha-mo dmag-norma*; ལྷ་མོ་པམ་ལྷ་མོ་ *rgyal-mo [diñ-baah]*.

दण्डादण्ड *ḍpaḷ-ḥaḍaḷ* जीपहो [the plant *Premna spinosa*, the lotus.] ४.

१०५० *ḍpaī-baḥu* बौधाय love noose. [1. Vishnu. 2. a particular mark or curl of hair on the breast of Vishnu.] S.

are descriptions of mystic vows, the method of preserving one's vows, manner of meditation and that of ejaculating charms (*K. g. 4, 40*).

དུང་གཡོག *dpus-gyos* re-inforcement of troops, also sending of troops to fight.

དུང་འབྲུག་ *dpus-bgyur-ka*, སྤྱད་ལག་འཛོལ་ or འཛོལ་ to exchange or dispose of articles: གཤམ་དུ་འཛོལ་རྒྱུ་ཡིན་པ་ལ། གཤམ་འབྲུག་འཛོལ་ with the exception of very rare articles it would be necessary to sell off on Government account (*D. p. 11*).

དེ *dpe* = དེ་ལ་འཕགས་བོ་ *de-lar hjul-ka* རྒྱུ་ལ།, ལྷན་པེ, ལུགས་ 1. sample, specimen, example, pattern: དེ་ལ་ལྷན་པེ་ for instance; དེ་དཔེ་རྒྱུ་ལ་ལྷན་པེ་ *dpe-r byes-nas* taking this for a sample (*Zam.*). 2. way of doing anything, method: རྒྱུ་ལ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ རྒྱུ་ལ་ལྷན་པེ་ it was from China that methods of reckoning arose; དེ་ལྷན་པེ་ according to what method, plan, example; ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ a way that may be followed, a good example. 3. a parable, analogue, simile, illustration. 4. a book: ལྷན་པེ་, ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ A-B-C book, primer; རྒྱུ་ལྷན་པེ་ resp. for དེ་; ལྷན་པེ་, *gum-dpe* original of a book; རྒྱུ་ལྷན་པེ་ *bu-dpe* copy of a book; དེ་ལྷན་པེ་ list of books; དེ་ལྷན་པེ་ book-cover; དེ་ལྷན་པེ་ to write, to compose; དེ་ལྷན་པེ་ to copy a book; དེ་ལྷན་པེ་ copied manuscript; དེ་ལྷན་པེ་ to stitch a book; དེ་ལྷན་པེ་ end of a book. དེ་ལྷན་པེ་ *dpe-ka* a little book (*Jā.*).

དེ་ལྷན་པེ་ *dpe-khan* library; book-seller's shop.

དེ་ལྷན་པེ་ *dpe-khri* a table to put books on, a bookstand.

+ དེ་ལྷན་པེ་ *dpe khhyud* fond of books.

དེ་ལྷན་པེ་ *dpe-ggyug* or དེ་ལྷན་པེ་ book-lesson.

དེ་ལྷན་པེ་ *dpe-sgra* in *W.* speech (*Jā.*).

དེ་ལྷན་པེ་ *dpe-cha* རྒྱུ་ལ་ལྷན་པེ་ in colloq. is the common word for book.

དེ་ལྷན་པེ་ *dpe-brjod* ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ (*Mon.*): 1. example, comparison: དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ ལྷན་པེ་ ལྷན་པེ་ by way or means of example; དེ་ལྷན་པེ་ ལྷན་པེ་ to compare, to cite an example.

2. paradigm, example in *Gram.* (*Jā.*)

དེ་ལྷན་པེ་ *dpe-byad* ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ proportion, symmetry, beauty (*Jā.*). [In the *Lalitavistara* it occurs as meaning "secondary marks of perfection."] ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ *dpe-byad* can well-proportioned; དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ ལྷན་པེ་ the eighty physical perfections of Buddha (*ཕྱི་ལྷན་པེ་ 336*).

དེ་ལྷན་པེ་ *Dpe-med* n. of a city in ancient India (*Jig.*).

དེ་ལྷན་པེ་ *dpe-med-pa* ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ incomparable, unique, unexampled; an epithet of Buddha. Also personal name.

དེ་ལྷན་པེ་ *dpe-gas* (ལྷན་པེ་) ལྷན་པེ་ n. of a number.

+ དེ་ལྷན་པེ་ *dpen-pa* is used for ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ *phar-pa* or ལྷན་པེ་ *yiq-ho* ལྷན་པེ་ charming, very handsome; useful.

དེ་ལྷན་པེ་ *dper-na* or དེ་ལྷན་པེ་ ལྷན་པེ་, ལྷན་པེ་ for example; v. sub. དེ་ལྷན་པེ་. དེ་ལྷན་པེ་ *dper-mtshon* = དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ setting example. དེ་ལྷན་པེ་ *dper-gas* ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ [even comparison] ལྷན་པེ་. དེ་ལྷན་པེ་ *dper-brjod-pa* fit for being an example.

དོན་པེ་ལྷན་པེ་ *dpoy-pa* pf. དེ་ལྷན་པེ་ *dpags*, fut. དེ་ལྷན་པེ་ *dpag*, to measure, to apportion, to fix: དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ or དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ immeasurable དེ་ལྷན་པེ་, དེ་ལྷན་པེ་ immensely large, very much; དེ་ལྷན་པེ་ དེ་ལྷན་པེ་ infinite grace; དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ to show mercy དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ *tshad-dpoy-pa* to fathom; དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ fathomless; དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ meaning comprehensible or not. དེ་ལྷན་པེ་ = དེ་ལྷན་པེ་ ལྷན་པེ་ (in the dialect of Amdo) to cross a river. དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ = དེ་ལྷན་པེ་ལྷན་པེ་ unfordable, a river or lake that cannot be crossed over.

དཔེ་རྒྱུ an elegant composition that is added to a letter to make the meaning of the writer clear, pathetic, or forcible (*D. gel. 20*): གཤམ་པེ་དཔེ་རྒྱུ་མཐུང་ལྷན་པེ་ *gal-che dpod-rtsum byun-riys*.

དཔོན་པོ་ *dpön* or **དཔོན་པོ་** *dpön-po* བཙུན་, བཙུན་, བཙུན་ chief; master, lord; overseer of working-men, foreman, leader. དཔོན་པོ་མ་གཞི་ལ་མ་འདོད་ན། རྒྱུ་ལྷན་པེ་གཞི་ལ་འདོད་ན། if a master does not want his servant, he should pay his wages and dismiss him; གཞི་ལ་མ་འདོད་ན། རྒྱུ་ལྷན་པེ་གཞི་ལ་འདོད་ན། (དཔེ་རྒྱུ་མཐུང་) if the servant does not like his master, he should give up his wages and go away. རྒྱུ་ལྷན་པོ་ is the title of the second judge at Lhasa; རྒྱུ་ལྷན་པོ་ *rtai-dpön* chief accountant; གར་དཔོན་ *Gar-dpön* chief administrative officer of the districts of Gartok and Rudok in W. Tib.; རྒྱུ་ལྷན་པོ་ leader of a thousand soldier; གར་དཔོན་ in C. modern word for general, and གར་དཔོན་པོ་ *hdegs-dpön* the same as རྒྱུ་ལྷན་པོ་ (*Jā.*) རྒྱུ་ལྷན་ *gyi-dpön* a general manager in a monastery: མི་དཔོན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ དཔོན་པོ་ etc., etc., that man in this world (is fit) to be *gyi-dpön* who is noble in birth, wealthy, magnanimous, who is anxious for his personal gain, very modest in his speech, etc. མི་དཔོན་ prefect; རྒྱུ་ལྷན་ master mason; རྒྱུ་ལྷན་ *rdsoñ-dpön*, colloq. *Jong-pön*, district administrative officer who possesses civil and quasi-military jurisdiction; རྒྱུ་ལྷན་ *ru-dpön* commander of 250 troops; རྒྱུ་ལྷན་ ལ་མ་མ་མ་ school-master also title of the more learned lamas; གཞི་ལ་པོ་ kitchen steward who arranges the food of a Grand Lama or of the head lama of a large monastery; གཞི་ལ་པོ་ རྒྱུ་ལྷན་ chief steward of the food of the Dalai Lama of Lhasa, who is assisted by four sub-stewards. དཔོན་པོ་ *dpön-kyā*

མཁུར་ [an honourable and distinguished man.] S.

དཔོན་པོ་ *dpön-hgo* = མཁུར་དཔོན་ chief governor, ruler, lord (*Mon.*).

དཔོན་པོ་ *dpön-po* v. དཔོན་ *dpön*.

དཔོན་པོ་ *dpön-mo* མཁུར་པོ་ mistress, chieftainess: རྒྱུ་ལྷན་པོ་མི་མོ་ she is my ruler.

དཔོན་པོ་ *dpön-med* free (*Cs.*).

དཔོན་པོ་ *dpön-yod* standing under master or mistress.

དཔོན་པོ་ *dpön-tshā* physician (*Schtr.*).

དཔོན་པོ་ *dpön-gyog* master and servant: མོ་མོ་དཔོན་པོ་མོ་ *koñ-jo dpön-gyog* Princess Kongjo and her suite (*Gr.*).

དཔོན་པོ་ *dpön-rab* genealogy of kings, chiefs or governors: དཔོན་པོ་མོ་མོ་དཔོན་པོ་ the genealogy of the dynasty of Phag-mo-grub (*Jig.*).

དཔོན་པོ་ *dpön-sa bla-ma* = རྒྱུ་ལྷན་པོ་ the high priest; a hierarch (*D.R.*).

དཔོན་པོ་ *dpön-slob* 1. for དཔོན་པོ་ལྟ་བུ་ 2. title of the petty feudal governors ruling in Bhutan. 3. = དཔོན་པོ་ལྟ་བུ་ *dpön-dāñ gyog* (*Btsii.*).

དཔོན་པོ་ *dpön-wa* pf. and fut. དཔོན་ *dpār* to dictate (*Cs.*).

དཔོན་པོ་ *dpya* tribute, tax, duty: དཔོན་པོ་ལྟ་བུ་ to impose a tax (*Tā. 21, 11*). དཔོན་པོ་ *dpya-khral* = གཞི་ལ་པོ་ government revenue: གཞི་ལ་པོ་ལྟ་བུ་དཔོན་པོ་ལྟ་བུ་ he established the custom of raising revenue for Government (*Loñ. 2, 27*). དཔོན་པོ་ *dpya hjal-wa* = གཞི་ལ་པོ་ or གཞི་ལ་པོ་ or གཞི་ལ་པོ་ *khral sprod-pa* payment of revenue (*Mon.*); དཔོན་པོ་ *dpya-bla skyes* མཁུར་པོ་ [revenue, tax, toll] S.

† དཔོན་པོ་ *dpya-wa* = གཞི་ལ་པོ་ *dp̄hya-wa*.

ཤོ་ཤ་ *Spa-gro* n. of the seat of the Governor of West Bhutan called Paro (*Loñ.* १, 6).

ཤ་ལོ་ཤ་ *spa goñ-ur* ལུ་ལུ་ཤ་ལུ་ཤ་ *ul-yul-du gyur* jealousy, envy. ཤ་ལོ་ཤ་ལུ་ཤ་ *spa-goñ ur-hgyur* = ཤིན་པོ་ཤ་ལུ་ཤ་ *yid-baś par gyur* [ལུ་ལུ་ཤ་ལུ་ཤ་ལུ་ཤ་ *incurs blaming*, ལུ་ལུ་ཤ་ལུ་ཤ་ *becomes sad or sorry*] *S.* ཤིན་པོ་ཤ་ལུ་ཤ་ལུ་ཤ་ *when the sons of gods of lesser merits should see that, they will become envious.*

ཤ་ལོ་ཤ་ *spa-cu-gañ* བོ་ཤ་ལོ་ཤ་ *[bamboo manna]* *S.*

ཤ་ལོ་ཤ་ *spa-chal* or ཤ་ལོ་ཤ་ *spra-cal* (ཤིན་པོ་ཤ་ལོ་ཤ་) *cannot remain in one place.*

ཤི་ཤི་ *Spa-ti* n. of a section of the monastery of Sera; ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ *the section or community of Pati in Tsang* (*Loñ.* १, 16).

ཤི་ཤི་ཤི་ *spa-til* match, v. ཤི་ཤི་ཤི་ *pha-til* (*Jā.*).

ཤི་ཤི་ *spa-doh* or ཤི་ཤི་ *spa-ldoh* little cask, made of bamboo; in Sikk. vessel made of bamboo to carry milk or water.

ཤི་ཤི་ *spa-pa* = ཤི་ཤི་ *drag-po* (ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ *byin-chag-po*) ཤི་ཤི་.

ཤི་ཤི་ *spa-hirum* n. of a fruit: ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ *ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་*

ཤི་ཤི་ *spa-ma* juniper, *Juniperus squamosa*; and some other small species.

ཤི་ཤི་ *Spa-tshab* n. of a place in Upper Tibet (*Yig.* 8).

ཤི་ཤི་ཤི་ *spa-yi* ཤི་ཤི་ *[a small stake]* *S.*

ཤི་ཤི་ *spa-ra* n. of a village to the north-west of Lhasa (*Loñ.* १, 18).

ཤི་ཤི་ *spa-ri* n. of a kind of cotton cloth (*Rtsū.*).

ཤི་ཤི་ *spa-rchā* (ཤི་ཤི་) (*phag*) pig, hog.

ཤི་ཤི་ *spag* ཤི་ཤི་ཤི་; barley paste balls, barley meal moistened with butter or tea. ཤི་ཤི་ཤི་ *ritam-pahi* (to barley food; ཤི་ཤི་ཤི་ *spag-lar* ཤི་ཤི་ or ཤི་ཤི་ *brdais* mixed in dough (*Ōa.* 43). ཤི་ཤི་ *spag-pa* 1. to sop up with meal or bread, to soak up gravy (*Jā.*). 2. = ཤི་ཤི་, ཤི་ཤི་-*pa* [ལུ་ལུ་ཤི་ཤི་ to accumulate] *S.* ཤི་ཤི་ *spag-phor* a bowl made of wood or metal to hold barley meal.

ཤི་ཤི་ཤི་ *spaya-pa* 1. = ཤི་ཤི་ *spo-ur* to shift, to transfer one's self: ཤི་ཤི་ཤི་ *remove elsewhere*; ཤི་ཤི་ཤི་ *to go elsewhere* (*Sūu.* 99). 2. pickle, pottage, sauce, gravy: ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་.

ཤི་ཤི་ *spañ* 1. board, plank, colloq. ཤི་ཤི་; also a slab, elate, flag; ཤི་ཤི་ *spañ-ngo* board or panel of a door (*Ca.*); ཤི་ཤི་ *bookstand* (*Schtr.*) 2. soft springy turf yielding to the feet. ཤི་ཤི་ *spañ-po* = a boggy marshy flat, a moss; also ཤི་ཤི་ *chu-spañ* (*Ca.*).

ཤི་ཤི་ཤི་ *Spañ-čkoñ* *Tsho* the well-known Pang-kong Lake on the Tibeto-Ladak frontier, stretching due east towards the immediate north of Rudok. It comprises three oblong sheets of water connected by narrow necks, together making a fine lake over 100 miles in length. ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ *spañ-čkoñ* *phyag-rgyab* ཤི་ཤི་ a Sūtra occurring in *K. d. १*, 1-50 and containing an enumeration of the epithets of Buddhas, Bodhisattvas, etc., and also the method of confession of sins. It is said to have fallen from heaven on the roof of the palace of king Lha Thothori.

ཤི་ཤི་ *spañ-kha* = ཤི་ཤི་ *spañ* a marsh (*Rtsū.*).

more of the relics (*A. 182*). ཐུ་མོ་ཐུ་ལ་ to strike with the paws; ཐུ་ལ་འཕྲིལ་ to scratch; ཐུ་མོ་ཐུ་ལ་ *spar-mos snam-pa* to clutch, grab at.

ཐུ་ཁ་ *spar-kha* mystical marks on tortoise-shell from which the Chinese are said to have derived their knowledge of divination. ཐུ་འགྲུག་ *spar-argyud* the eight diagrams of Chinese divination represented by the names of elements and certain other things: *ki*=མི་ fire, *khon*=མ་ earth, *deu*=ཁྱུ་ iron, *khen*=ཆས་ sky, *kham*=ཆུ་ water, *gin*=རི་ hill *sin*=འོ་ tree, and *zan*=ཐུ་ wind.

ཐུ་ཕ་ *Spar-phu* place in Tibet; ཐུ་ཕ་པ་ a celebrated lama of Phar-phu (*Loñ. 2, 29*).

ཐུ་འ་ *spar-ica* 1. vb. v. ཐུ་འ་ *spar-ica*. 2. to raise, increase, advance, promote; excite, incite: ཐུ་འ་ཐུ་ལ་ to lift up the soul; ཐུ་འ་ཐུ་ལ་ to advance one's dignity or rank; ཐུ་འ་ཐུ་ me *spar-ica* to excite or poke up fire.

ཐུ་མ་ *spar-ma* [a low-growing shrub of very hard wood *Mil. nt.*] *Jā*.

ཐི་ཏི་ *Spi-ti* is one of the Himalayan hill-states, lying W.N.W. of Labul; greatly elevated and very sparsely populated.

ཐི་ག་རྩ་ *Spig-rdsoñ* n. of a place in Tibet. ཐུ་མོ་ཐི་ག་རྩ་ *bu-mohi spig-rdsoñ*.

ཐུ་ ཐུ་ལ་, ཐུ་ལ་; syn. ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ 1. hair: ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-yi khañ-bu kun-nag* from every pore of the hair (*Mon.*). ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu* hair of the head; ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *kha-spu* the beard; ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *gdsoñ-spu* hair of the face; ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *phoñ-spu* the hair of the arm-pits; ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *hdoms-spu* or ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-lan* (*Ca.*) the hair

of the private parts; ཐུ་ལ་ཐུ་ *brañ-spu* hair of the chest; ཐུ་ལ་ *ba-spu* the little hairs of the skin; ཐུ་ལ་ *spu-sid*, ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་, ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ explained ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *ba-spu lañs-pa* (*Mon.*). ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-brñ-sheg byed-pa* or ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-ris bbyed-ñkhas* knowing how to judge cases on their own merits, i.e., not mixing up the facts of one case with those of another, i.e., as the hairs of the body remain separate and not mixed up together (*D. cel. 10*).

ཐུ་ལ་ *spu-kha* 1. n. of a kind of cotton cloth (*Rtsii.*). 2. colour, colour of horses and other animals.

ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *Spu-gu dor* n. of a place in Tibet (*Deb. 4, 21*).

ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-gri* ཐུ་ལ་, ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *razor* [*razor* = *Saccharum spontaneum*] *S*.

ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-gri gañ-ua* n. of one of the hells full of razors over the edges of which sinners walk with bleeding feet.

ཐུ་ལ་ *spu-ja* n. of a kind of tea; but perhaps=ཐུ་ལ་ *skra-ja*, v. under ཐུ་ལ་.

ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu byñal-ua*=ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *khro-ua shi-ua* pacification of anger. ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-ñol*=ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *khro-ua skyuñ-ua* suppression of anger or ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ to confess guilt (*Zam. 24*).

ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-thag* a rope made of hair (*Rtsii.*).

ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-nag* a term for the hairy-cattle i.e., yak, yak-cow (*Rtsii.*).

ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-spa da-ma* (ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་) n. of a fabulous place in the abode of the Asura (*K. d. 4, 15*).

ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-phrug* or ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-hrug* a kind of hairy blanket, also serge (*Rtsii.*).

ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་ *spu-gtsañ-ma* v. ཐུ་ལ་ཐུ་ལ་.

ལྷ་རང་ *Spu-rang* the Purang district in N.W. Tibet.

ལྷ་རྩ་ *spu-ra* ལྷ་རྩ་ a knife.

ལྷ་རྩ་ *spu-rin* ལྷ་རྩ་ seems to be a fish (*Mon.*).

ལྷ་རྩ་པ་ *spu-rin-po* ལྷ་རྩ་པ་ [the vulva; an elephant.]S.

ལྷ་རྩ་པ་ *spu-rin* with bristles on its body, as met. a wild boar (*Mon.*).

ལྷ་ལྷ་ *spu-loh* ལྷ་ལྷ་, ལྷ་ལྷ་ [bristling of the hairs; glad]S. (*A. K.* 1-54) = ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *ba-spu loh-pa* (*Mon.*).

ལྷ་ལྷ་ *Spu-ho* ལྷ་ལྷ་ n. of a place and rock-cavern in Tibet: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *spuho-brag* ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ byon he visited the top of the rock of *Spuho-brag* (*Jig.*).

ལྷ་ལྷ་ *spu-let* amber; but ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *spu-let-ris* ལྷ་ལྷ་ལྷ་ [Indian spikenard, *Nardostachys jatamansi*; the root of *Andropogon muricatus*]S.

ལྷ་ལྷ་ *spu-hrug* a durable serge made of soft hair or wool worn by all classes in Tibet.

ལྷ་ལྷ་ *spug* (ལྷ་ལྷ་ལྷ་) [ལྷ་ལྷ་ལྷ་, ལྷ་ལྷ་ལྷ་ a kind of gem]S.

ལྷ་ལྷ་ *spu-wa* pf. ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *spu-wa*, imp. ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *spu-wa* 1. to heap, accumulate, pile up; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *sa-rdo spu-wa* heaped earth and stones; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *accumulated* grain, etc. 2. to fill up: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *putting* (anything) into a vessel to fill it to the brim. ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *Rin-chen spu-wa* where precious things have been accumulated together or are heaped up; a heap of precious stones; n. of a town in Tibet.

ལྷ་ལྷ་ *spu-wa* adj. (ལྷ་ལྷ་, ལྷ་ལྷ་) ལྷ་ལྷ་ many.

ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *spu-wa-pa-can* ལྷ་ལྷ་ལྷ་ [broad, expanded]S.

ལྷ་ལྷ་ *spud* a hanging ornament, embroidery, equipment (*Mon.*); ལྷ་ལྷ་ *spud-pa* ornamented, decorated.

ལྷ་ལྷ་ *spun*, also ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ 1. usually a brother; also, in general sense, brethren and even of both sexes, i.e., children of the same parents; also of the same fathers but of different mothers; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *kho-ma cag spun gñis* we (his) two sisters (*Dal.* 180, 17); ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *Acg-spun geum* we (his) three brothers (*Gl.*); ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *khyed bu-mo spun geum* you three sisters; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ brothers and sisters of the same father; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *ma-spun* of the same mother (*Jā.*) ལྷ་ལྷ་ལྷ་, ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ [brothers of the same parents]S. ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *spun-skye* or ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *spun-skye* the son of one's brother. Another meaning of ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *spun-ska* or ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *ñam-ska spun* seems to be: the joint-husbands of a woman; two men of different parentage having one common wife. 2. brethren in a figurative and more general sense, as comrades, members of one religious section in a monastery, persons with the same tutelary deity, sets of ninepins, series of brass cups all alike, etc., etc.; acc. to *Jā.* also: cousins, brothers and sisters by marriage. ལྷ་ལྷ་ལྷ་ = husks of winnowed grain, cornwaste after brewing.

ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *spub-pa* pf. ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *spub-pa*, to reverse, to turn upside down: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *kha spub-pa* to turn the mouth, face, or the top of a thing upside down; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *thur-du spub-pa* to plunge head-long downwards.

ལྷ་ལྷ་ *spur* or ལྷ་ལྷ་ *pur* also ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *ku-spur*, resp. for ལྷ་, ro dead body, corpse: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་

spur-byas-pa C. to burn a dead body ; ཐུར་ཁམ་ *spur-kham* house for keeping dead bodies, or rather in most cases, the place of cremation ; ཐུར་གམ་ *spur-gam* or ཐུར་གྱུ་ *spur-gyuu* coffin ; ཐུར་ཐལ་ *spur-thal* ashes of the dead body (*Jā*.)

ཐུར་རྒྱལ་ *Spur-rgyal* an ancient name of Tibet. Acc. to some historians Tibet was called *Spur-rgyal*, i.e., the kingdom of the dead, and as such it was known to the Buddhists of India who believed that a heaven was located on the snowy peaks of Himalaya, while somewhat below it was the intermediate region between heaven and earth called Bardo where the soul of the departed rested before entering a new destination. King Yudhisthir the model of piety before being conducted to heaven was made to visit this region. Hence in all probability he had a glance at Tibet or the terrestrial Pretaloka. The Tibetan history of the term is that king *Gri-gum Khan-po* had made the town of *Spuho-brag* his capital and was called the king of *Spu*, i.e., *Spur-rgyal* and from that circumstance Tibet became known as *Purgyal* or *Bod-kyi Rgyal Khams* (*Yig.*).

ཐུར་འཇུག་ *spur-uc* [vb. a. to འཇུག་ *aphur* to make fly, to scare up, to let fly ; ཐུར་ཐུག་ *dur spur-pa* to pass time quickly ; ཐུར་ཐོག་ *stok-spur* exaggeration, bombast] *Jā*.

ཐུས་ *spus* 1. quality or property of a thing ; pleasant characteristia: ཐུས་འཇུག་ *tham-bu bdi-spus yag-po* *bdug* this blanket is of good quality ; ཐུས་ཀྱི་ *spus-kha* = ཐུས་ཀྱི་ *spus-cha* id. ; ཐུས་འཇུག་གི་ *spus-cha gñog-gtsa* articles of good quality ; ཐུས་འཇུག་གི་ *gta spus-kha yag-po* *bdug* the horse is of fine quality ; ཐུས་ཐུག་ *spus-tha-uc* to examine the quality of an

article before purchasing it ; ཐུས་ཀྱི་ *spus-gtsa* pure ; ཐུས་ཀྱི་ *spu-med* ill-looking, of inferior quality ; ཐུས་ཀྱི་ *spus-hbris* middling ; ཐུས་ཀྱི་ *spus shan-pa* id. ; ཐུས་ཀྱི་ *spu-phrug spus-shan* Purug sarge of inferior quality (*Rtsi.*) ; ཐུས་ཀྱི་ *spus-rab* superior quality ; ཐུས་ཀྱི་ *spus-log* best things, articles of the best quality (*Yig. k. 85*).

ཐུ་ *Spe* n. of a place in Tibet. ཐུ་ཐུ་ *Spe-thub* n. of a village in the province of Ngari Khorsum in W. Tibet (*Loñ. 2, 16*).

ཐུ་ག་ཅིང་ *spag-ñin* some part of a cart (*Cs.*).

ཐུ་དྭགས་ *spen-dkar* tamarisk-blossom ; the plant itself being styled ཐུ་མ་ *spen-ma*. ཐུ་མ་ཐུ་ *spen-tog* or ཐུ་མ་ཐུ་ཐུ་ a kind of muslin with variegated figures embroidered on it like tamarisk foliage, also called ཐུ་མ་ཐུ་ and imported into Tibet via Buxa Duars (*Rtsi.*). ཐུ་མ་ཐུ་ *spen-thog*, or ཐུ་མ་ཐུ་ཐུ་ *kham-pahi spen-pa* roof made of *pen-ma* stems (*Yig.*) ; ཐུ་མ་ཐུ་ *spen-pa* a border formed of the brushwood of tamarisk on the roofs of monasteries. ཐུ་མ་ཐུ་ *spen-phdog* a kind of country ohintz with figures of tamarisk, imported into Tibet from Bhutan and Assam (*Jig.*) ; ཐུ་མ་ཐུ་ *spen-phor* eating bowl of tamarisk-wood (*Rtsi.*).

ཐུ་བྱ་ *spen-pa* ཐུ་བྱ་ 1. the planet Saturn. Syn. ཐུ་བྱ་མི་ *mi-mahi bu* ; ཐུ་བྱ་མི་ *dal-ucar hgro* ; ཐུ་བྱ་མི་ཐུ་མི་ *tsahags-kyes* ; ཐུ་བྱ་མི་ཐུ་མི་ *tsje-sa kyes* ; ཐུ་བྱ་མི་ཐུ་མི་ *bdun-pa* ; ཐུ་བྱ་མི་ཐུ་མི་ *mi-bad mig* ; ཐུ་བྱ་མི་ཐུ་མི་ *ggin-rje* *bdag-po* ; ཐུ་བྱ་མི་ཐུ་མི་ *dpur-wa* *bu* ; ཐུ་བྱ་མི་ཐུ་མི་ *dkhyog-hgro* ; ཐུ་བྱ་མི་ *gor-shon* (*ññon.*) 2. = ཐུ་བྱ་མི་ཐུ་མི་ *spen-pa* Saturday.

ཐུ་བྱ་ *spen* turret on a castle or gate.

ཐེག་པ་ *spo-lwa* 1. to augment, to increase, ཐོན་ཐོན་ to increase the wealth, ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་ to increase one's welfare; ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་ *rkañ-hgrog spo-lwa* to breed cattle (*Dal.*) ཐོན་ཐོན་ *spo-lwa-la* ཐོན་ཐོན་; to the increase, for increasing; ཐོན་ཐོན་ *spo-lzin* increased. 2. to diffuse: ཐོན་ཐོན་ *cho-spo-lwa* spreading or propagating religion, ཐོན་ཐོན་ *spo-rnyas-par* or ཐོན་ཐོན་ *grog-par byed-pa* to blaze about (*Sek.*) 3. to multiply (arith.) (*Rten.*) 4. to conjoin, unite together, compose: ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་ *bcad-lung spo-ma* a composition of poetry and prose. ཐོན་ཐོན་ *spo-gos* clothes of various colours (*Ca.*); ཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་ *cho-sañ hñig-ten spo-ma* religion and worldliness mixed up together (*Yig. k. 1*); ཐོན་ཐོན་ *spo-tshig* a combination of verses, poetry and prose; ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་ *spo-mur gnas-pa* to keep different or many things together; ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་ *spo-mur byed-pa* to mix (*Lex.*).

ཐོན་ཐོན་ *spo-lu* n. of a village in Tsang (*S. kar. 178*).

ཐོན་ I: *spo* the height, the summit (of a mountain): ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་ *brag-dmar spo-pho-nas* from the height of a red cliff or rock; ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་ *Redo-rje gdan gyi-spo-la* on the top of Vajrasana.

ཐོན་ *Spo* or ཐོན་པ་ *Spo-yul* 1. a district S.E. of Kong-po and N. of Dza-yul (*Loñ. 2, 13*); *Spo-wa* name of the tribe inhabiting that district. The district is sub-divided into *Spo-stod* and *Spo-gmad* (*Po-tö* and *Po-me*). 2. ཐོན་ཐོན་ or ཐོན་ཐོན་ grandfather, an address of courtesy for old respectable men.

ཐོན་ཐོན་ *spo-to* 1. the yellow woollen cap of Tibet worn by lamas when travelling. 2. bullock *C.* 3. n. of a village in Phan-yul (*Jä.*).

ཐོན་ཐོན་ *spo-thañ*, ཐོན་ཐོན་ཐོན་པ་, n. of rat in the story of the Hermit and the Rat (*Rdsa.*).

ཐོན་ཐོན་ *spo-wa* [ཐོན་ཐོན་ to remove residence, ཐོན་ཐོན་ throw out, deposit or pledge] *S.* pf. and imp. ཐོན་ཐོན་ (vb. a. to ཐོན་ཐོན་ *hpo-wa*), to alter, to change: ཐོན་ཐོན་ *gnas spo-wa* to change the place of residence, to remove, to shift; also to transplant; ཐོན་ཐོན་ *mñ spo-wa* to change name; ཐོན་ཐོན་ *gos spo-wa* to change one's dress; to dismiss, to alter, to mend, correct *W.* (*Jä.*); ཐོན་ཐོན་ *spo-wa* a place newly occupied by nomads (*Sek.*); ཐོན་ཐོན་ཐོན་ *spo-wa cha-dkar* n. of an insect that eats up corn (*Rten.*).

ཐོན་ཐོན་ཐོན་ *Spo-bo brag-thog* the palace of the chieftain of *Po-Yul* situated on a rocky hill (*Yig. 65*).

ཐོན་ཐོན་ཐོན་ *Spo-hbor Sgañ* one of the six provinces of *Mdo-Kham*, called also *Sgañ*.

ཐོན་ཐོན་ *spo-re* v. ཐོན་ཐོན་ (*Jä.*); ཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་ sometimes changing his place of residence.

ཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་ *Spo-ser Dkon-mchog bkra-gis glañ* n. of a place and monastery in Lhobrag, the birth-place of Marpa the Lotsawa (*Loñ. 2, 28*).

ཐོན་ཐོན་ *spog-pa* pf. ཐོན་ཐོན་ *spags* imp. ཐོན་ཐོན་ *spogs* to carry elsewhere, to remove: ཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་ *bdiki-khyed ran-spogs-sol-dam* have you removed this.

ཐོན་ཐོན་ *spogs* gain, profit, ཐོན་ཐོན་ *khe-spogs* id.; ཐོན་ཐོན་ཐོན་ *spogs-byed-pa* to make profit, ཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་, ཐོན་ཐོན་ཐོན་ཐོན་ to gain money by traffic (*Dal.*); ཐོན་ཐོན་ *styesd-spogs* interest

(of money); ཐོང་བ་ལ་ཐོང་བ་ *spog-sa thog-wa* to give money on interest (*Cs.*)

ཐོང་བ *thog-wa* or **ཐོང་བ་** *thog-wa* [ཐོང་བ་, ཐོང་བ་ = cessation, abandoning] *S. pf.* ཐོང་བ་ *thogs*, fut. ཐོང་བ་ *thog*, imp. ཐོང་བ་ *thog* or ཐོང་བ་ *thogs*; to abandon, renounce, leave, deliver up; to reject, throw out: ཐོང་བ་ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ if he abandons him without discerning the proper medicines; ཐོང་བ་ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ *thog-blas thog-pa shig-pa* the cessation of every inclination and disinclination, or also, of every interest in choosing or rejecting (*Jā.*). ཐོང་བ་ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ the flower that is not fresh is quitted by the bee, the forest that is burnt is forsaken by wild creatures (*Cds.*) ཐོང་བ་ *thog-thag* one who has renounced every thing; also a destitute person (*Deb.* 4, 10); ཐོང་བ་ *thog-wa-pa* ཐོང་བ་, a renouncer, a Buddhist monk. ཐོང་བ་ *thog-bya* that which should be given up, i.e. a fault.

ཐོང་བ་ *Spog-byed* Vriji, an ancient town in Magadha. ཐོང་བ་ *thog-byed-pa* ཐོང་བ་; belonging to the district of Vriji. [Major Cunningham has identified the ancient town of Vriji or Wajji with modern Tirhut and the adjoining districts. The people of Vriji or Wajji are called Vrijika or Wajjians. The great monarch Ajātasātru of Magadha is described in the Mahāparinibbāna sūtra to have built a fortress at Pātāligrāma (Pātālputra) with a view to subdue the great, and powerful people of Vriji. These people were divided into eight clans such as Līchavi and others whose capital cities are said to have been respectively at: (1) Vaiśālī, (2) Kāśyāpa, (3) Janakapūra, (4) Navandgarh, (5) Sīmūrā, (6) Darbhanga, (7) Purānī, and (8) Mōtīhārī.

If the bearings and distance recorded by Hwen Thsang are correct, it is almost certain that the capital of Vriji in the 7th century must have been at Janakapur. Arisuvārma, king of Nepal and a contemporary of Hwen Thsang, belonged to the Līchavi branch of the Vriji people. The Vriji conquest of Nepal is assigned to Newarī who preceded Arisuvārma by 37 reigns. It is also curious that kings of Tibet and Ladak also trace their descent from the Līchavi branch of the Vriji race. It is indeed found in the Pāli annals that Ajātasātru who ascended the throne of Magadha in 551 B.C. drove most of the Vriji people out of India. It is therefore not altogether improbable that the powerful people of Vriji being driven out of India founded the kingdoms of Nepal, Tibet, Ladak, etc., in the centuries immediately preceding the birth of Christ.] *S.*

ཐོང་བ་ *Spog-bhor* also called ཐོང་བ་ n. of a section of Daipung monastery.

ཐོང་བ་ *spod* spice (such as pepper, ginger, onion, garlic, etc.): ཐོང་བ་ཐོང་བ་ *spod thogs-pa* to season; ཐོང་བ་ *spod-can* seasoned.

ཐོང་བ་ *spod-pa* 1. hermit, ཐོང་བ་ *spod-khañ* hermitage *Sch.* 2. vow, ཐོང་བ་ *spod-pa* ཐོང་བ་ *ñam-pa* one that has broken his vow (*Sch. Jā.*).

ཐོང་བ་ *spogs-pa* 1. self-reliance and wisdom (*K. d. 4, 265*). ཐོང་བ་ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ *thog-bas thog-bas* the Tibetan religious teachers who were not self-reliant and wise became wonder-stricken (*A. 77*). 2. ཐོང་བ་ courage, self-confidence; fitness, propriety (*Fig.*). 3. vb. to dare, venture: ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ ཐོང་བ་ *thug-bas mi spogs-pas*

thin straw covered with an odoriferous substance, which generally consists of pulverised juniper and sandal-wood, combined with musk and the like; they are made by the lamas, and frequently presented to travellers as an offering of welcome (*Jā.*).

ཐོག་མཆོད་ *spog-glañ* 1. མཆོད་མཆོད་ the royal elephant which in ancient India used to pick out a person as king in the place of defunct royalty. 2. མཆོད་མཆོད་ ['always exuding ichor'; an elephant in rut; n. of Airāvata, and of Ganeś'a.]S.

ཐོག་མཆོད་མཆོད་ *spog-ñad* *ñad* = མཆོད་ beer, also very delicious and fragrant wine (*Mñon.*).

ཐོག་མཆོད་མཆོད་ *spog-chags* or ཐོག་མཆོད་མཆོད་ *spog-spams* a bundle of incense sticks.

ཐོག་མཆོད་མཆོད་ *spog-bā kahi-ciñ* མཆོད་ [a kind of fragrant herb, *Andropogon schenanthus*]S.

Syn. ཐོག་མཆོད་ *skra-can*; ཐོག་མཆོད་ *skra-bzang*; ཐོག་མཆོད་ *byañ-gi skra*; ཐོག་མཆོད་ *tha-yi skra-can*; ཐོག་མཆོད་ *ho-tshahi lus*; ཐོག་མཆོད་ *nags-gnas*; ཐོག་མཆོད་ *ciñ-la gnas*; ཐོག་མཆོད་ *chu-yi mig-can* (*Mñon.*).

ཐོག་མཆོད་ *spog-sihla* ཐོག་མཆོད་; a Turk, Tartar.

ཐོག་མཆོད་ *spog-çel* amber (*Loñ. 9*).

[*spyañ-kyi*, generally ཐོག་མཆོད་ "*chañ-ku*," the wolf, *Lupus Tibetanus*, which is of amber colour; but there is another species which has not, so far, been differentiated scientifically and which is jet-black. The black wolf occurs not infrequently in Ngari Khorsum, near Lake Ma-pham. ཐོག་མཆོད་ *spyañ-thul* raiment or cloak made of wolf's skin: ཐོག་མཆོད་ཐོག་མཆོད་ ཐོག་མཆོད་ Pa-tsha-wa presented him with a wolf's skin cloak (*A. 66*). ཐོག་མཆོད་ black wolf; ཐོག་མཆོད་ she-wolf; ཐོག་མཆོད་ *dur-spyañ* the hyena.

ཐོག་མཆོད་ *spyañ-khu la-kha* (lit. the wolf's peak) n. of a hill N. of Lhasa on the road from Sera towards Phan-yul.

ཐོག་མཆོད་ *Spyañ-khrig* n. of a tribe (*J. Zañ.*); ཐོག་མཆོད་མཆོད་ *spyañ-khrig ye-çes* a celebrated Lama of that tribe.

ཐོག་མཆོད་ *spyañ-yrul* or ཐོག་མཆོད་ *spyañ-po* very clever and dextrous: ཐོག་མཆོད་ཐོག་མཆོད་ ཐོག་ (*A. 102*) (*Khrid.*). ཐོག་མཆོད་ *spyañ-ka* skilful, expert; ཐོག་མཆོད་ *spyañ-glen* the clever one and the dunce.

ཐོག་མཆོད་ *spyañ dug-pa* or ཐོག་མཆོད་ *spyañ-tsher* the thistle, or a kind of thistle (*Jā.*). ཐོག་མཆོད་ཐོག་མཆོད་ཐོག་མཆོད་ ཐོག་མཆོད་ the root of a thistle draws out complaints with phlegm.

ཐོག་མཆོད་ *spyañs-pa* = ཐོག་མཆོད་ *hyus-pa* ཐོག་མཆོད་ [support]S. seizing, catching hold of.

ཐོག་མཆོད་ *spyad* v. ཐོག་མཆོད་. Also ཐོག་མཆོད་ *spyad-bya* ཐོག་མཆོད་ [enjoyed, eaten]S. (*A. K. 50-137*).

ཐོག་མཆོད་ *spyad-dños* for ཐོག་མཆོད་ཐོག་མཆོད་ *spyad-lag dños-po* = ཐོག་མཆོད་ *yo-byad* things, articles.

ཐོག་མཆོད་ *spyān* ཐོག་མཆོད་; resp. word for ཐོག་མཆོད་ the eye: ཐོག་མཆོད་ *spyān-leib* the eye-lid; ཐོག་མཆོད་ *spyān-rtsag* puckers about the eye, crow-foot; ཐོག་མཆོད་ *spyān-kyug* or ཐོག་མཆོད་ *spyān-khug* eye-brow (*Cs.*). ཐོག་མཆོད་ *spyān-dkyus* v. ཐོག་མཆོད་ *dkyus*. ཐོག་མཆོད་ཐོག་མཆོད་ to look backward, to glance behind; ཐོག་མཆོད་ཐོག་མཆོད་ *spyān-bkayāñs mdaad-pa* to protect, to preserve the eyes (*Sch.*) ཐོག་མཆོད་ *spyān-lha* ཐོག་མཆོད་: the five eyes: (1) ཐོག་མཆོད་ *cañi-spyān* ཐོག་མཆོད་: the flesh eye the one with which we see; (2) ཐོག་མཆོད་ *lhañi-spyān* ཐོག་མཆོད་: the divine eye with which one can see what other mortals cannot; (3) ཐོག་མཆོད་ཐོག་མཆོད་ *çes-rab-kyi spyān* ཐོག་མཆོད་: the eye of knowledge or wisdom; (4) ཐོག་མཆོད་ཐོག་མཆོད་ *chop-kyi spyān* ཐོག་མཆོད་: the eye of religion; (5) ཐོག་མཆོད་ཐོག་མཆོད་ *sañs-rgyas kyi spyān* ཐོག་མཆོད་: the eye of the Buddha, the most perfect

sight (*Rnam.* 69). ཐུང་པ་ *spyun-pa* observation, inspection.

ཐུང་པ་ *spyan-pa* before, in the presence of (a dignitary): ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-pa-pa* *gnams* the scholars in his Reverence's presence. ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-pa-pa*, ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *sku mdun-du* as adv. and postp. in front, in the presence of: ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *rgyal-pa* *spyan-pa-pa-khrid-pa* to lead another before the king; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *he said that he would not stay in the presence of the deity* (*K. du.* 5, 261).

ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan* ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *bcu-gñis* ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *one with twelve eyes* [an epithet of Karttikeya and of the sun]S.

ཐུང་པ་ *spyan-chab* tears, ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-chab* *bcyin-pa* to shed tears; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-chab* *bcor-wa* to let the tears flow; also to shed tears; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *rgyal-bu* *spyan-chab* *cor-ro* the prince shed tears (*Jā.*).

ཐུང་པ་ *spyan-lhos* resp. of ཐུང་པ་ *mig-lhos*, (= ཐུང་པ་ *luq-mo*) imitation: ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *in the Dge-lugs-pa* sect which was an imitation of the *Bksh-gdams-pa* sect there arose no schismatic differences (*Loñ.* 9, 12).

ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-ltar-wa* or ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-bdrar*=ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *gsigs-rtogs* *phul-wa* to offer for inspection or for revision. ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-btar shu-rgyu-wa* to submit or ask for inspection: ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *phyag-bris* *gnams-spyan bdrar-shus* submit the letters for approval (i.e., for revision) (*Bteii.*).

ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-drug* acc. to the Bon there are six glances or visions, viz.: ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *bon-gyi* *spyan*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *ye-ces* *kyi-spyan*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *rig-pa* *spyan*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *thugs-rje* *chi*

spyan; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *sprul-pa* *spyan*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *ces-rab* *kyi-spyan* (*D.R.*)

ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-drañs* or ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *ལ་ལ་ལ་ལ་*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *bdren-pa*. ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-drañs* *de-ma* ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ [invitation, inauguration]S.

+ ཐུང་པ་ *spyan-pa* 1.=ཐུང་པ་ *bya-ra-wa* to give heed, attention, take care. 2. eye-witness. 3. inspection. 4. overseer, inspector.

ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-bbebs*=ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-btar* inspection: ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *to ask for inspection of a work or thing to ascertain its quality and defects; also to display articles of merchandise for sale* (*Bteii.*).

ཐུང་པ་ *spyan-ma*=ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *one with the eye.*

ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *Spyan-mi* ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *lit.* one with eyes of uneven number]S.; one of the four guardian kings of the world, the keeper of the western quarter of the world.

ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-dmar*=ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *one with red eyes*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *Mig-dmar* an epithet of the planet Mañgala, Mars.

ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-dnags* 'the object of vision'; any object, mental or visual, which an ascetic employs for the purpose of concentrating his mind in the process of systematic meditation.

ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-gsigs* 1. costly offerings dedicated to the gods (*Mil.*); also applied to presents of food offered to men (*Mil.*); ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *spyan-gsigs* *bbul-wa* to make presents gen. of curios or precious articles. 2. wild animals, horses, camels, etc., that are presented to a nobleman king, minister or a lama (*Bteii.*).

chu-yi hahon-pa; ཇཱ་ཡི་མེ་མོ་པ་ tsha-ser hjomg;
ཀ་དཀར་པོ་ ka-dam-pa-can; ཀམ་དཀར་པོ་ nam-
mkhab'i glah; ཇཱ་ཡི་པོ་ལྷ་པོ་ tluh-gi giñ-rta;
གཤམ་པོ་པ་ mkhab-gos oan; ཇཱ་ཡི་པོ་ལྷ་པོ་ sgra-
ldan parma-ni; ཀམ་དཀར་པོ་ nam-mkhab'i
glah-po; ཀམ་པ་ལྷ་པོ་ mkhab-la rgyu; ཇཱ་ཡི་
chu-hdoin; ཀམ་དཀར་པོ་ལྷ་པོ་ nam-mkhab'i ta-ma-
la; ཇཱ་ཡི་པོ་ glog-ldan; ཇཱ་ཡི་པོ་ chu sprin-pa
(Mñon.).

ཐིག་དཀར་པོ་ལྷ་པོ་ Sprin-dkar-po rgyu-wa n. of
a mountain in Uttara kuru (K. d. २, 305)
ཐིག་དཀར་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ Sprin-dkar po-sheg
bya-wah'i gnag a grove in the mountain of
Samkās'a in Uttara kuru (K. d. २, 299).

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-skyes ཐིག་ལྷ་པོ་ as met. = thunder.

ཐིག་ལྷ་པོ་པ་ sprin-gyi glah-po an epithet of
Airāvata the elephant of Indra (Mñon.).

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-gyi rgyu the sources of rain,
vapour and humid air.

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-gyi bya = ཇཱ་ཡི་པོ་ cha-bya gag
(Mñon.).

ཐིག་ལྷ་པོ་པ་ sprin-gyi giñ-po = ཇཱ་ཡི་པོ་ ga-tur
པ་ཇཱ་ཡི་པོ་, camphor.

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-gyi rdo-ica ཇཱ་ཡི་པོ་ [hail,
thunderbolt]S.

ཐིག་ལྷ་པོ་པ་ sprin-gyi me-tog snow flakes
[ཇཱ་ཡི་པོ་ lit. "cloud-blossom"; water or
hail.]S.

ཐིག་ལྷ་པོ་པ་ sprin-gyi me-po che met. the
thunder (Mñon.).

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-gyi myu-gu water (Mñon.).

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-gyi rñā-can or ཇཱ་ཡི་པོ་
star-bu giñ (Mñon.).

ཐིག་ལྷ་པོ་པ་ Sprin-gyi cugag-can n. of an
angel, Devaputra (K. g. ५, 523).

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-gyi sgeg met. peacock
(Mñon.).

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-gyi lung-ma = ཇཱ་ཡི་པོ་ glog
lightning (Mñon.).

ཐིག་ལྷ་པོ་པ་ sprin-mgo me-loñ = ཇཱ་ཡི་པོ་པ་
པ་ sog-pah'i me-loñ (myet.) (Mñ. 4).

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-bouf as met. = rain.

ཐིག་ལྷ་པོ་པ་ sprin-chen char-hdebs
cho-ya a religious service for rain to fall.

ཐིག་ལྷ་པོ་པ་ Sprin-chen-giñ-po, i. e., Maha
meghagarbha, seems to be the n. of a Bodhi-
sattwa or else of a demon.

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-hdegs ཇཱ་ཡི་པོ་ [the bird
Cuculus melanoleucus]S. ཐིག་ལྷ་པོ་ khug-rta, ཐིག་
ལྷ་པོ་ sprin-la glah (Mñon.).

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-la dgah as met. a peacock.

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-la-glāh = ཐིག་ལྷ་པོ་ khug-rta
ཇཱ་ཡི་པོ་ [the bird Cuculus melanoleucus]S.
(Mñon.).

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-dag-pa fog [ཇཱ་ཡི་པོ་ frog]S.

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-dan-ma ཇཱ་ཡི་པོ་ [enveloped
in clouds]S. As met. = peacock.

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-dmar, ཇཱ་ཡི་པོ་ [1. plante
such as Trichosanthes dioica, Luffa acutan-
gula, etc. 2. a moonlight night]S.

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-gta-ica ཇཱ་ཡི་པོ་ the root
of long pepper.

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprin-gear ཇཱ་ཡི་པོ་ met. ink.

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprids-pa to be hungry (Sch.).

ཐིག་ལྷ་པོ་ spris or ཐིག་ལྷ་པོ་ spris-ma scum, con-
gealed grease floating on gravy or soup;
also cream; ཇཱ་ཡི་པོ་ id.

ཐིག་ལྷ་པོ་ spru-ica or ཐིག་ལྷ་པོ་ spru-ma hellebore;
ཐིག་ལྷ་པོ་ spru-dkar white species of it.
ཐིག་ལྷ་པོ་པ་ ཐིག་ལྷ་པོ་ ཐིག་ལྷ་པོ་ ཐིག་ལྷ་པོ་ ཐིག་ལྷ་པོ་
hellebore cures plague, fever, worms and
leprosy, also stops bleeding.

ཐིག་ལྷ་པོ་ sprug-pa = ཐིག་ལྷ་པོ་ phyi-ica ཐིག་ལྷ་པོ་
splitting, opening, blowing.

ཐུག་པ *sprug* 寄居 residence in a foreign country.

འ་ཐུག་པ *sprug-pa* 1. = རྩལ་ *zad-pa*, 虚 wasting, consuming. 2. pf. and imp. ཐུག་པ *sprugs*, to shake, to shake off, to beat out, e.g., dust ; རྩལ་ཐུག་པ *rdal-tshu* to raise, whirl up dust ; ཐུག་ཐུག་པ *lus-sprung sil byed-pa* to shake one's self (used of horses). 3. to bestir one's self, to bustle. ཐུག་པ་ཐུག་པ *sprugs-thsigs* 虚耗 [falling asunder]S.

ཐུ་ཁྱེ་ཐུ *sprul-sku* incarnation an incarnate being, generally a lama; a personage in whom the emanation from some deity or by-gone saint is present in an occult manner. A lama thus possessed is styled a *Tul-k'u* and usually occupies some high office to which only the particular individual into which the emanation has passed can succeed. Mongol equiv. is *Khuhilyan*.

ཐུག་པ་གསུམ་ *sprul-sku gsum* the three incarnate beings:—ཐུག་པ་ལྷ་པོ་ཅེ་ *Rgyal-sras Rin-po che* of རྒྱལ་ *Hon*, ཐུག་པ་སེང་པ་ཅེ་ *Seng-dpañ Rin-po che* of སེ་ *Lo*, and ཐུག་པ་མཐོན་པ་ཅེ་ *Mthoñ-wa Rin-po che* of ཐུག་པ་ *Stag-luñ* who are known as the three incarnate beings of Tibet, and are said to have appeared in Tibet for a series of years.

ཐུ་ཁྱེ་ཐུ *sprul-pa* 1. 虚耗 a phantom, a disembodied spirit, a ghost from the Bardo; emanation; ཡར་ཐུག་ *yyañ-sprul* emanation of the second degree, i.e., one emanation going forth from another; རྩལ་ཐུག་ *sil-sprul* or གུམ་ཐུག་ *gsum-sprul* an emanation of the third degree (*l'th*); ཐུག་པ་འགྲོ་པ་ *sprul-pa agryed-pa* to let emanations go forth; ཐུག་པ་མཁྱེན་པ་ *sprul-pa mkhyen-pa* to be an adept in the art of producing miraculous apparitions (*Jā*). ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *sprul-pa*

sprul-byed 幻術家 the inventor, the transformer, maker; also anything made or invented. ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *thang-cañ sprul-par bdug-pa* these were all metamorphoses, mocking phantoms (*Ghr*). ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *sprul-pañ rgyal-po* phantom king. 2. a miracle-worker. 3. 幻術 (ཐུ་མཁྱེན་པ་ *gyu-ma lta-bu* “as if an illusion”) to appear to change, to transform one's self, to cause illusions, to alter an object by magic. ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *sprul-pañi-thab* the power of miraculous transformation; jugglery.

ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *sprul-pa lta* the ten sublime illusions workable by *Bothisatras* are:— (1) ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *evolving* animate beings; (2) ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *creation* of astrological mansions; (3) ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *invention* of religious doctrines; (4) ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *formation* of bodily famine; (5) ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *dream-illusions*; (6) ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *illusions* as to some sphere of activity; (7) ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *exhibition* of feats of fore-knowledge; (8) ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *appearance* as of transcendental learning; (9) ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *exhibition* of miracles; (10) ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *exhibition* of feats of strength.

ཐུག་པ་ *sprul-po* 1. phantom. 2. n. of a Kinnara Rājā (*K. g. 3, 523*).

ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *sprul-pañi-gñas* or ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *a mystical form of Bon divinity (D.R.)*.

Syn. ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *gya-can Rā-hu* (*Mñon*).

ཐུ་ཁྱེ་ཐུ *spre* or ཐུ་ཁྱེ་ཐུ *sprehu* 猿猴, 猿猴, 猿猴, monkey in general. ཐུ་ཁྱེ་ཐུ་ཁྱེ་ཐུ *sprehuñi-gñas* 猴王 the abode of monkeys, n. of a particular forest in Mysore.

Syn. ཐུ་ཁྱེ་ཐུ་ཁྱེ་ཐུ *yal-gañi ri-dwags*; ཐུ་ཁྱེ་ཐུ་ཁྱེ་ཐུ *gñer-mañi gñor*; ཐུ་ཁྱེ་ཐུ་ཁྱེ་ཐུ *ñphar-ñgro*; ཐུ་ཁྱེ་ཐུ་ཁྱེ་ཐུ *rgyuj-mchoñ*; ཐུ་ཁྱེ་ཐུ་ཁྱེ་ཐུ *añi mñyug*

ma; ཐུང་གི་བྱ་ཐུང་ *rluñ-gi bu-rgyud*; མིང་པ་ལ་ *mi-dañ hdra*; མ་རྒྱ་ *ma-rga-ra* (*Mñon.*).

ཐུ་གཏུག་རེ་ལ་ *apre-gahug re-lal* (myatic) མ་མེ་ཅ, དཔལ, [ape, monkey]S.

ཐུ་ལ་སྒྲུབ་ *Sprel-slag* one of the thirty-six border countries of ancient India (*Ya-sel. 38*).

ཐོ་བྱ་ *apro-wa* (ལ་ཐོ་བྱ་བྱ) མཐུ་ལ [to expand, to get air, to receive scent]S. pf. ཐོ་ལ་ *apros* (acc. to *Jä.* is the transitive of ཐོ་བྱ་=to make go out, to disperse, to spread); gen. however intransitive: 1. to go out, to proceed, to spread, of rays of light, of the wind; fig. to enlarge upon, by way of explaining, ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་ལ་ *gcig-las apro-pa* (*Was. 115*), enlarging (proceeding) from the number one in an ascending progression of numbers; ལ་ཐོ་བྱ་ཐོ་ལ་ཐོ་ལ་ *emanations* had been diffused like rays of light. 2. to feel energy for, incline towards; to delight in, rejoice at: ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་ལ་ཐོ་བྱ་ *feel little inclination for doing anything*; ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་ལ་ *apro-war hgyur-wa* to get cheerful, to be merry (*Mil.*). 3. ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་ལ་ *subst. joy, energy, cheerfulness*: ཐོ་བྱ་ཐོ་ལ་ *apro-wa skyed-pa* to feel joy, pleasure (*Dzi*); ཐོ་ལ་ཐོ་ལ་ *apro-sah-wa* great joy; ཐོ་ལ་ཐོ་ལ་ *apro-ti-wa* 'not to be joyful,' lit. the dying of joy. ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་ལ་ *apro-wa hphel-wa* (ཐོ་ལ་ཐོ་ལ་) ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་ལ་ *to encourage, inspire, incite; increase of pleasure, enthusiasm*: ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་ལ་ *in this sect my enthusiasm increased* (*Vai-sh.*). ཐོ་ལ་ཐོ་ལ་ *apro-rim-pa* to increase or become more and more by degrees. ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་ལ་ *apro-bepñs*, ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་ལ་ [consoled]S.: ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་ལ་ཐོ་ལ་ *the prince consoled the queen* (*Yig. 18*).

ཐོ་བྱ་མ་ *aprog-ma* ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་མ་ *apros kyi aprog-ma* little box for frankincense (*Jä.*). ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *aprog-shu* v. ཐོ་བྱ་ *phrog* (*Jä.*).

ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་བྱ་ *aprod-leb-pa* to give accounts of articles, money, etc., making over of an office or duty: ཐོ་བྱ་ལ་ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *(Rñii.)*.

ཐོ་བྱ་ *aprod* ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *adv. presently, immediately; lit. existing time.*

ཐོ་བྱ་པ་ *aprod-pa* secondary form ཐོ་བྱ་ the vb. a. of ཐོ་བྱ་ 1. to bring together, to put together, to make to meet: ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *ñahi-bla ma-la aprod-do* we will bring you together with our lama (*Mil.*); so also resp..... ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *ñahi-shal aprod-midand-pa*; in another passage ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *aprod-pa* prob. means sitting exactly opposite to one another; ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *bdag-cag aprod-cig* bring about a meeting between our two parties! ཐོ་བྱ་ or ཐོ་བྱ་ to meet in a battle; ཐོ་བྱ་ *Ma.*, to put the edges of the swords together; ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *ñitheb aprod-pa* to put the finger to the bow-string. 2. to deliver a letter, message (*Pth.*); ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *par-mor*, ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *lag-tu* to put into one's hand; to set, to put, to propose. 3. to pay (cf. ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *hphrod-pa*), ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *phyir-aprod-pa* to repay. 4. ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *ño aprod-pa* to explain, ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *don-dañ aprod-pa*=ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *brda-aprod-pa* to explain, to describe v. ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ (extracted from *Jä.*) ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *aprod htham-mo* ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ [technicality]S. ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *aprod-de* ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ [having come out]S. ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *aprod-pa* witness of receipt of things and of loan given. ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ *aprod-hos* worthy or fit to be given.

ཐོ་བྱ་པ་ *apros-pa* 1.=ཐོ་བྱ་ [creation]S. (*A. K. 111-I*). 2. (ཐོ་བྱ་) ཐོ་བྱ་ཐོ་བྱ་ [expression, exhibition, illusion]S.

ཐོས་པ་ *spros-pa* 1. pf. of ཐོས་ *spro-ca*.
2. business, employment, activity; ཐོས་པ་ཅན་ *spros-pa can* busy, employed, occupied; ཐོས་ *spros* id.; རྒྱལ་གྱི་ and འཇིག་རྟེན་ཐོས་པ་ spiritual and secular business (*Jā.*). 3. occurs in ཐུན་རྟེན་གྱི་རྒྱལ་ལམ་ཐོས་པ་ལམ་ཐོས་པ་ཅན་ བྱིན་པ་ལ།, ལཔ་ལ།, ལཔ་ལ། [not expanded, real, honest, pure]S. ཐོས་པ་ཅན་ *spros-med-pa* or ཐོས་པ་ཅན་ *spros-bral* the state of an absolute inactivity (*Pth.*): མཉམ་མཉམ་པ་ཅན་ཐོས་པ་ཅན་ཅན་ཅན་ཅན་ཅན་ཅན་ (A. 78). ཐོས་པ་ཅན་ཅན་ *spros-med-gñan-shu* an indiffe-

rent application or prayer. རྟེན་ལམ་ལམ་ཐོས་པ་ཅན་ཅན་ཅན་ཅན་ཅན་ཅན་ཅན་ (the formal piety and the absolute piety. In the first a devotee has to make offerings, recite *mantras*, etc.; in the latter he has only to meditate doing nothing more for the attainment of *Nirvāṇa*.

ཐོས་གནས་ *spros-gnan* the allowance that is given by *miscr* and other tenants towards the maintenance of men and horses kept for service of the Government (*Rten*).

མཚེས *pha-mes* རྒྱུ་ 1. paternal ancestors: མཚེས་ཀྱི་བཞི་རྒྱུ་ for the defunct ancestors (*Vai. 38.*); མཚེས་ལྷན་པ་ *pha-mes-skabs* བེ་ལྷན་ of the time of one's ancestors. 2. (མེས་) བར་མཚེས་ [eternal] S.

མཚེས་པ་ *pha-mes nags* any cemetery.

Syn. དུར་ཁོང་ *dur-khrod*; རྒྱུ་ལྷན་པ་ *ro-yi-gnas* (*Mñon.*).

མཚེས་པ་ *pha-mes-pa* བེ་ལྷན་ [belonging to ancestors] S.

མཚན་ *pha-tshan* paternal relations; བཞི་རྒྱུ་ *phahi-gde* father's kindred, also class. རྒྱུ་པ་མཚན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ (*A. 7*) the ministers are great as paternal relatives of the devil. མཚན་པ་ *pha-tshan-che* of noble extraction or birth: རྒྱུ་པ་མཚན་པ་ *rgyal-po pha-tshan-che* the king was of noble pedigree (*A. 29*).

མག་གི་ *pha-gshi* ancestral property, heritage.

མར་མཚན་པ་ *phar-hdzin-pa* བེ་ལྷན་ [one who knows his ancestors] S. མར་མི་མཚན་པ་ *phar mi-hdzin-pa* one who does not know his ancestors.

ཨ་ IV: beyond, farther on; མག་ the opposite side; མག་ adv. on or to the opposite side རྒྱུ་མག་མཚན་པ་ having gone to the opposite bank or shore; མག་ *pha-gi* yonder, there (opp. to མག་ *ha-gi* just here); མག་པ་ from there or yonder; མག་མཚན་ stand there; མག་མཚན་པ་ that mountain yonder; མག་ there, thither; མཚན་ = མཚན་, མཚན་ the other end, the other boundary; མཚན་པ་ without boundary, endless (*Cs.*); མཚན་པ་ *pha-phyogs* *C.* = མག་ *pha-ga*; མཚན་ *pha-tshad* or མཚན་ *pha-sad* a space, a distance; རྒྱུ་མག་པ་ a bit further on; རྒྱུ་མག་པ་ from there going on some distance; མཚན་པ་པ་ stepping a little space aside (*Jā.*).

མཚན་ *pha-khol* མཚན་ [obstacle] S.

མག་ *pha-gu* [*Sch.* 1. wall; edge, border 2. tile] *Jā.*

མག་ *pha-tin* in *W.* sweet dried apricots; in *C.* མཚན་པ་མཚན་པ་ *phah-ris kham-bu* (*Jā.*).

མཚན་པ་ *pha-mihar* *gyol* as met. boat.

མཚན་ *pha-thel* = མཚན་ *pha-rol*, adv. མཚན་པ་ *pha-thel-du*: རྒྱུ་པ་མཚན་པ་ (*A. 30*).

མཚན་ *pha-nor* patrimony; also burnt brick.

མཚན་པ་ *phu-xu dgo-dgo* (ལྷན་པ་པ་ *gduy-hdrehi thah-khug*) (*K'uy.*) puff-ball, bull-fist (*Vai. 38.*).

+ མཚན་ *pha-ti* = མཚན་ *pha-rol*.

མཚན་ *pha-boñ* (in *Ld.* མཚན་) a large boulder or block of rock; a boulder-like mass: རྒྱུ་པ་མཚན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ although four massive lumps of bronze were cast to the bottom of the sea as anchors (*A. 92*). མཚན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ (*Med.*). མཚན་པ་ *Pha-boñ-ka n.* of monastery situated on a huge rock north of Lhasa (*Rtsa*).

མཚན་ *pha-rtse* = མཚན་པ་ *phar khyal-xu* (*Yig. k. 88*).

མཚན་ *pha-tshe* = རྒྱུ་པ་ *rgyab-khug* a bag, a sack, alms-bag carried by mendicants: མཚན་པ་ (ལྷན་པ་) མཚན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ inside a bag there was a picture of the Buddhas of the three ages.

མཚན་ *pha-xad* མཚན་པ་, མཚན་པ་, མཚན་པ་ a bat of any species—the general term: མཚན་པ་ མཚན་པ་པ་ the flesh of bat stops vomiting.

Syn. རྒྱུ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ *lpags-pahi hdab-can*; རྒྱུ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ *paggs-byih'u*; རྒྱུ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ *khyim-du hgro*; རྒྱུ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ *bya-roq dgra-bo*; མཚན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ *phishan-dus rgyu-xa* (*Mñon.*).

མཚན་ *phu-rag* 1. breeding-buck. 2. v. མཚན་ *phar-pa* (*Jā.*). 3. n. of a section in the Dapung monastery (*Loñ. 2, 16*). 4. n. of a place in *Kham*.

४३८ *pha-rak* 1. also ४३८ from Feringhi a man of European race. 2. vulg. venereal disease (*Jā.*).

४३८ *pha-ri* 1. in *Lh.* a coarse covering or carpet. 2. for ४३८ ४३८ the mountains on the other side; yonder mountain.

४३८ *pha-rol* 1. the other, ४३८, ४३८, ४३८; also defined as ४३८ ४३८ other than self, one's neighbour; ४३८ ४३८ to take away a neighbour's property; ४३८ ४३८ another's property or things. 2. an outsider, an enemy, the opposer; the enemy of man's peace. But more freq. occurs as ४३८ ४३८. 3. ४३८ that beyond, the next world; ४३८ ४३८ ४३८ गतलु गौ to the next or other world (*A. K.* 111, 20). 4. for ४३८ ४३८ *pha-rol-tu* adv. beyond, outside, abroad: ४३८ ४३८ ४३८ ४३८ when you go out abroad you walk on foot alone without a companion or a horse (*A. 7*); ४३८ ४३८ this side and that side; ४३८ ४३८ *pha-rol-hkhor* further bank or side; ४३८ ४३८ *pha-rol-hk hor-ica* ४३८; the enemy's designs, machinations, enemy's advice [४३८ ४३८ the further and the nearer bank or shore]S.; ४३८ ४३८ *pha-rol-gyi go-ica* the space or sphere beyond; ४३८ ४३८ *pha-rol-gyi-dus* ४३८ time after death. ४३८ ४३८ *pha-rol-gyi dmag-tshogs* ४३८ the enemy's troops; ४३८ ४३८ ४३८ ४३८ ४३८ *pha-rol-gyi zla-dar* ४३८ ४३८ ४३८ ४३८ acting in obedience to the enemy]S. ४३८ ४३८ *pha-rol-hyro* ४३८ [being on the other shore]S. ४३८ ४३८ ४३८ *pha-rol lha-wa* ४३८ ४३८ the way to the fifth stage of humanity, i.e., death, the five stages being the following: ४३८ ४३८ a boyhood, ४३८ ४३८ youth, ४३८ ४३८ adult age or manhood, ४३८ ४३८ old age, ४३८ ४३८ death: ४३८ ४३८ ४३८ ४३८

४३८ ४३८ ४३८ (*Yig. k. 80*). [४३८ ४३८ may also be interpreted as the state of being dissolved into the five elements at death]S. ४३८ ४३८ *pha-rol hyig-rtan* ४३८ [next existence or the other world]S.

४३८ ४३८ *pha-rol-tu* beyond, to the other side; ४३८ ४३८ *chu sog-s-kyi pha-rol-tu* to the other or the further side of a river, etc.

४३८ ४३८ *pha-rol-tu phyin-pa* to get to the other side; in Buddh. crossing to the other side of this life, etc., i.e., to *Nirvāṇa*. Gen. as shst. = ४३८ [lit. absolute transcendental virtue]S. ४३८ ४३८ *pha-rol tu phyin-pa* [lāhi-mdo the *Sūtra* on the five transcendental virtues, viz: ४३८ ४३८ *tsul-khrims* ४३८ (morality), ४३८ ४३८ *zod-pa* ४३८ (patience and forgiveness), ४३८ ४३८ *brtson-hgrus* ४३८ (industry and assiduity) and ४३८ ४३८ *bsam-gtan* ४३८ (meditation or *Dhyāna*). To those five virtues is added *Prajñā* (४३८ ४३८ *rga-rab*) wisdom. These six are called ४३८ ४३८ *pha-rol-tu phyin-pa drug*, or ४३८ ४३८ ४३८ ४३८ the six transcendental virtues. In the later development of the *Mal āyāna* doctrine ten *Pāramitā* were formed by the addition to the above six of the following four: ४३८ ४३८ (means or resource), ४३८ ४३८ *gmon-lam* (prayer or *prāṇi-dhāna*), ४३८ ४३८ *stobs* (fortitude or moral strength), and ४३८ ४३८ *ye-rga* (divine knowledge).

४३८ ४३८ *pha-rol-tu kha phyogs-pa* to go beyond, to look beyond or outside, to go against, to act in opposition to, also to contradict.

४३८ ४३८ *pha-rol-hyten* ४३८ [the excellent refuge]S.

མཁའ་ཕྱོད་ཀྱི་ཕྱོད་ *pha-rol* [tar mi-gnañ (ཐུ་མཁའ་
ཕྱོད་) (*Mon.*) the limit of the wide ex-
panse of water is very distant.

མཁའ་གཏུང་ *pha-rol-gdun* དཀར་པ་ [enemies
tormented; a conqueror; n. of a king of
Magadha mentioned by Kalidāsa in his
Raghuvamśa]S.

མཁའ་འདྲེན་ *pha-rol* [dod-pa one who thinks
of the next world or existence, a Rishi.

Syn. དང་ཐོང་ *drañ-groñ*; དེ་མཁའ་ *dge-wa*
ཐོང་ (*Mon.*).

མཁའ་འདྲེན་ *pha-rol* [dudñs དཀར་པ་ [sub-
ducer of enemies, a victor]S.

མཁའ་གཤམ་ *pha-rol-na* ago, on the other side,
beyond.

མཁའ་གཤོན་ *pha-rol-gnon* a hero, a warrior
who vanquishes the enemy. མཁའ་གཤོན་པ་
pha-rol gnon-pa = མཁའ་རྒྱལ་པ་ *pha-rol* [tul-wa
པ་འཁྲུག་པ་] to vanquish the enemy.

མཁའ་མེད་ལྟ་བུ་ *pha-rol* [brnags hidden adver-
sary.

མཁའ་པ་ *pha-rol-pa* one living on the other
side, an outsider, a foreigner; མཁའ་པ་ *pha-
rol-po* an enemy, foe; མཁའ་པོ་རྒྱལ་པོ་ *pha-rol-
poñ rgyal-po* the hostile king; མཁའ་པོ་རྒྱལ་པོ་
pha-rol-poñ [mag hostile army.

མཁའ་མི་མེད་ *pha-rol* mi-mñon the ocean.

Syn. རྒྱལ་མེད་པོ་ *rgya-mñsho chen-po*
(*Mon.*).

མཁའ་ལྟ་བུ་ *pha-rol* [dehu-wa ལྟ་བུ་] de-
ceiving others by jugglery [magic, illusion]S.

མཁའ་ལྟ་ *pha-log* = མཁའ་ *pha-rol*.

པ་ལའི་ *pha-la* 1. ལུ་ fruit (*Jā.*) 2. n.
of one of the old families of Tibet from
among the representatives of which gene-
rals are appointed. They have estates in
Tsang and Yarlung and generally reside
at the Gyan-khar castle near the town of
Gyan-tse. པ་ལའི་ *Pha-la-tshoñ* the family
of Shabpe Phala in Tsang.

པ་ལའི་ *pha-lam* or པ་ལའི་པ་ལའི་ a dia-
mond.

པ་ལའི་ *pha-lag* an epithet of Parasurā-
ma (*Mon.*).

པ་ལི་ *pha-li* shield, buckler.

པ་ལི་ *phag* that which is hidden or secret,
that which lies in between; a hidden part,
interstice: པ་ལི་ལྟ་བུ་པ་ལི་ *phag-phag-nag* [phas-
pas having spied from the crevice of the
door; པ་ལི་མེད་པ་ལི་ *bag-mañ phag-tu* [ñal
asleep in the embrace of the bride (*Jig.* 26).
པ་ལི་ལྟ་བུ་ secret path.

པ་ལི་པ་ *phag-pa* རྩུ་ག, རུ་ཅི, མེ་ཅི, རྩུ་ག
a boar, hog, pig. Syn. རྩུ་ག་གྲོ་ *groñ-phag*;
པ་ལི་པ་ *phag-wa-wa*; པ་ལི་པ་ *phag-pa* *chuñ-
ñu*; པ་ལི་ (*Mon.*). པ་ལི་པ་ *phag-pañ* *gna*
the pig's snout; པ་ལི་པ་ *phag-gi* *gñosh*
a pig's face; པ་ལི་པ་ *pho-phag* male hog not
castrated; པ་ལི་པ་ *mo-phag* sow. པ་ལི་པ་ *phag-
krun* = པ་ལི་པ་ *phag-pa* pork: རྩུ་ག་པ་ལི་པ་
པ་ལི་པ་ *phag-khyu* a herd of swine; པ་ལི་པ་ *phag-mchu* a hog;
པ་ལི་པ་ *phag-mcho* boar's tusks; པ་ལི་པ་པ་
is said to be: boar's tail; པ་ལི་པ་ hog's
bristle.

Syn. པ་ལི་པ་ *sa-glog*; པ་ལི་པ་ *sa-hjoms*; པ་ལི་
པ་ *mañ-du-skye*; པ་ལི་པ་ *nags-hi-ra*; པ་ལི་
པ་ *ñur-ñgru-can*; པ་ལི་པ་ *mchu-rin*; པ་ལི་པ་
gyu-reñs; པ་ལི་པ་པ་ *ñkhor-loñ* *gna-can*;
པ་ལི་པ་པ་ *mche-wa-can* (*Mon.*).

པ་ལི་པ་ *phag-mgo* a mineral medicine (པ་
ལི་པ་ *rdo-gman*) a stone: པ་ལི་པ་པ་པ་པ་པ་པ་
པ་ལི་པ་ (*Med.*); པ་ལི་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་
(*A.* 4).

པ་ལི་པ་ *Phag-guñ* n. of a district in Tibet
(*Bliss.*); པ་ལི་པ་པ་ *phag-guñ rdoñ* the chief
town of Phag-gung district.

པ་ལི་པ་ *Phag-gru* or པ་ལི་པ་ *phag-mo gru* n.
of a district in the province of Lhokha.

ཕག་མོ་གུ་པ་ *phag-mo gru-pa* n. of a celebrated lama who founded the monastery of *Gidan-sa mthil* (Loñ. 9, 5).

ཕག་རྟོ་ *phag-rgyol* བར་ཐུ་ཐུ་ wild boar.

ཕག་མོ་ *phag-mo* 1. དཔལ་ལྷོ་ a sow; རྟོ་མོ་ཕག་མོ་ *Doije Phagmo* the diamond sow, a Buddhist goddess believed to be incarnated as the abbess of the monastery of Samding in Central Tibet. 3. བཟའ་མཁའ་ལྷོ་ [a kind of plant] S. v. རྟོ་ *rdor-rgye*.

ཕག་མཁའ་ *phag-shag* (lit. hog's day) it occurs twelve days after the summer solstice when if it rains the water becomes bad and poisonous (*Rtsii*).

ཕག་ཤོ་ *phag-sho* weight of 31 *sho* (*Yig*).

ཕག་རུར་ *phag-zur*, གཤམ་རྒྱ་ཕག་རུར་གཤམ་རྒྱ་མ *gsar-gyi phag-zur gsum-gyis*.

ཕག་ཤ་ *phag-sha* pork.

ཕག་རལ་མ *phag-rags* ramparts, intrenchment.

ཕག་རི་ *phag-ri* and ཕག་རི་རྩོང་ *phag-ri rtsöng* n. of a fort and frontier station of Tibet situated on the confines of Tibet, Bhutan, and Sikkim (*Rtsii*): རྒྱ་ཁྱི་རྩུག་མ་ན་ཕག་རི་རྩོང་ to the west is Phagri-lung (*Kutha*. 7, 118).

ཕག་མའ་པ་ *phag lañ-pa* = ཡུ་རུ་ཤིང་ *myu-gu shiñ* reed-bamboo (in mysticism) (*Miñ-rda*. 4).

ཕག་སུག་མ *phag-nug-ma* a kind of small table used as dining table by Tibetan lamas and noblemen, with legs resembling those of a pig. རྩལ་ཅེ་ཕག་སུག་མ *cog-tse-phag-nug-ma* (*J*. 27).

ཕག་ཕག་ *phag-phag* [the name given in *Pur.* to *Codonopsis ovata*, the thick roots of which plant are cooked like turnips or ground and baked] (*Jā*).

ཕལ་ *phañ* for ཕལ་ *hphañ* 1. ཕལ་ཕྱ *phañ-bu* or ཕལ་མ *phañ-ma* spindle (*Cs*). 2. in ཕལ་

ཕལ་ *Mtaho-ma phañ* seems to be equal to ཕལ་ཕལ་. 3. ཕལ་ *phañ*. ཕལ་ཕལ་ *phañ-kheb* = ཕལ་ཕལ་ *phañ-kheb*.

ཕལ་ཕལ་ *phañ-mikhan* = (རྩལ་ཕལ་) weaver's caste. ཕལ་ཕལ་ *phañ-lo* = ཕལ་ཕལ་ *hkhor-lo* ཕལ་ [a wheel] S.

ཕལ་ཕལ་ *phañ-ra* ཕལ་ཕལ་, ཕལ་ཕལ་, pf. probably ཕལ་ཕལ་ *phoñs-pa*, to have, to spare, to use economy: ཕལ་ཕལ་པ་ *agrog phañ-ra* to spare one's life; ཕལ་ཕལ་པ་ ཕལ་ཕལ་ to give without stint; ཕལ་ཕལ་པ་ careful disposition; ཕལ་ཕལ་པ་ thrifty, frugal (*Jā*) [ཕལ་ཕལ་ = lap, embrace, ཕལ་ཕལ་ = the hip, lap] S.

ཕལ་ཕལ་ *phañ-phuñ* = ཕལ་ཕལ་ or ཕལ་ཕལ་ bit by bit, piece by piece; also = ཕལ་ཕལ་ *rdog-rdoj* patched (*Yig*). ཕལ་ཕལ་པ་ *phañ-phuñ-du* = ཕལ་ཕལ་པ་ adv. in patches (*Yig*).

ཕལ་མ *phañ-ma* 1. ཕལ་ཕྱ. 2. a medicinal plant (*Med*).

ཕལ་ཕལ་ I: *phañs-pa* ཕལ་ཕལ་ loss: ཕལ་ཕལ་ *a-kha phañs-pa* alas so much loss! ཕལ་ཕལ་པ་ ཕལ་ཕལ་པ་ ཕལ་ཕལ་པ་ alas, to abandon it would be indeed a loss, affection would not forsake it (*A*. 11). ཕལ་ཕལ་ *phañs-mo* (vulg.) ཕལ་ཕལ་ *hphro-thay* the excess of anything, anything that is thrown out when not required.

ཕལ་ཕལ་ II: ཕལ་ཕལ་ [n. of a Brahman whom Buddha met on his way to Benares] S.

ཕལ་ *phat* is a very powerful and efficacious ejaculation used in mantras for the destruction and suppression of evil spirits. In *Milaraspa* the writer expounds this mystic syllable thus: "Outwardly *phat* is the condensation of the items of Discriminative Perception, or their amalgamation when those items have been

གུལ་ has done a useful work. Where medicine does no good it is said of it: གུལ་མཐུན་.

ཡན་ལུག་ *Phan-yul* and ཡན་པ་ incorrectly for ཡམན་ལུག་ *Hphan-yul* and ཡམན་པ་.

ཡཔ་ *phab* = ཇུ་རྩ་ *chul-rtsi* 酒麴, yeast (*Mñon.*). In Baltistan ཡཔ་ *phabs*.

ཡཔ་པ་ *phab-pa* to bring down (ཤར་གཤམ་པ་ ཡཔ་པ་ *steñ-naṣ mar phab-pa*), v. བཤམ་པ་ *hbebs-pa* perf. ཡཔ་ *phab* fut. བཤམ་པ་ *dbab* imp. ཡཔ་ *phob*. (*Ido.* 46).

ཡམ་རྒྱལ་ *pham-rgyal* = ཡམ་པ་དང་རྒྱལ་པ་ *pham-pa dañ rgyal-wa*.

ཡམ་མཁེང་པ་ཅན་ *Pham mthiñ-pa can* n. of a Buddhist of Nepal: དེ་ལས་པ་ཡམ་མཁེང་པ་ཅན་དུ་ རལས་པ་ཅན་ (*A.* 87). ཡམ་མཁེང་པ་ *Pham-mthiñ-ica* n. of two Buddhist priests of Nepal (*A.* 88).

ཡམ་པ་ *pham-pa*, pl. of ཡམ་པ་ *hpham-pa*, q. v.

+ ཡམ་ཡཔ་ *pham-phab* = ཡམ་ལྟུག་མའི་གཞིལ་རལ་གཤམ་པ་ to give to some one the remainder of a dish which one has not been able to eat.

ཡཔ་ *phabu* = ཡལ་ *pay*.

ཡར་ I: *phar* [abst. exchange, interest of money *W.*] *Ja*.

ཡར་ II: adv. away, beyond, out, further; ཡར་གཞོལ་ to go off; ཡར་འབྱུང་ to roam onwards; འདི་ནས་ཡར་ away from here; ཡར་མི་མཛད་ I do not go away; ཡར་མེད་ go away! Often used in conjunction with ལྷན་ *tshur* hither, when = hither and thither. ཡར་འབྱུང་ལྷན་ *phar-hgre tshur-hgre* rolling about on the ground (ཡམ་ཡར་ལྷན་འབྱུང་ *sa-la phur-tshur hgre-wa*). ཡར་རྩོལ་ *phar-rog* the other or opposite side; ཡར་རྩོལ་ལྷན་འབྱུང་གཤམ་པ་ཅན་ (*D.R.*) ཡལ་ *pha-la* or ཡར་རྩོལ་པ་ *phar-phyogs* = ཡར་ *phar* beyond, further side.

ཡར་ཀན་ *phar-kan* = ཡར་ལ་ *pha-rol* or ཡར་ལུག་ *pha-phyogs*: རྒྱ་ཆུ་ཡར་ཀན་ལག་པའི་ལུག་ཅོད་ (*A.* 87).

ཡར་ཁ་ *phar-kha* = ཡར་ལ་ *pha-rol* the opposite side (of a valley, river, etc.).

ཡར་ཁ་རྒྱ་ *phar-kha lta* = ཀན་ཀར་རྒྱ་ལུག་ *gshan-du phyogs* or རྒྱ་འཇུག་ *phyin-ci log* (*Mñon.*).

ཡར་ཁ་ན་ *phar-kha-na* = ཡར་ཀན་ *phar-kan*.

ཡར་འབྱུང་ལྷན་ *phar-hdsug* and ལྷན་འབྱུང་ *tshur-rgol* = རྒྱ་ལྷན་ *pha-rgol* and རྒྱ་ལྷན་ *phyi-rgol*.

ཡར་ཡར་ *phar-phar* indirectly; also eventually, later on: ཡར་ཡར་ག་དེ་དེ་ཉི་མའི་རྒྱུ་ལ་ཁོ་ indirectly his relations came to know.

ཡར་རྒྱ་ *phar-phyin* abbr. of ཡར་ལ་འབྱུང་ལྷན་ *pha-rol-tu phyin-pa*, v. ཡར་ལ་ *pha-rol*.

ཡར་མ་ *phar-sad* = ཡར་ *pha-sad*.

ཡར་ལ་ *phar-la* 1. beyond: ག་གེ་ཅིག་ཡར་ལ་ after one year. 2. over there: ཤེར་གེ་རྩ་བ་ལ་ཡར་ལ་ over there at the foot of a tree (*Hbrom.* 106).

ཡར་ལྷན་ལྷན་ *phar-log tshur-log* ཅུ་ཅུ་འབྱུང་ལྷན་ to pay-turvy, upside-down; all confused together.

ཡར་ལ་ *phar-wa* the lesser wild dog, *Cuon primatus*; ཡར་རྩུང་ *phar-spyaŋ* Pallas's wild-dog, *Cuon alpinus*.

‡ ཡལ་ག་ *phal-ga* ཡལ་ཀུལ་མ་ the river of Gayā anciently called Nairāṣṭjana (Nirajan) mentioned by the Chinese traveller Thang-zing under the name of ཡལ་ག་ཅུ་ *hphags-chu*.

ཡལ་པ་ *phal-pa* = རྒྱལ་པ་མ་ *dkyus-ma* མཆུག་, མཁས་ common, usual, ordinary; that which suits or is fitting for: ཡལ་པ་ལས་མཁས་པ་ལ་མཁར་པ་ a more than ordinary beauty (*Ja*). མི་ *mi* or ཀར་མཁས་པ་ *gar-sag phal-pa* common people, i.e., མཁས་ལྟུང་པ་ *so-so kye-bu* ordinary people, not uncommon or incarnate in origin; ཤེར་ཡལ་རྩམས་ *ciñ phal-rnam* common trees (*Mil.*); ཡལ་པའི་ཀར་ *phal-paŋi kag* the language of common life, opp. to མཁས་ཀར་ *chos-kag* book language; ཡལ་པའི་ *phal-paŋi*

+ ཕུད་ *phu-dug* honour, respect, esteem; ཕུད་ཐོད་ or ཕུད་ཐུད་ to show honour, respect; ཕུད་ལ་=ཐུམ་ལ་ཕུད་ to bend or bow down respectfully.

ཕུ་ན་ *Phu-na* n. of a sacred place of the Bon somewhere in ancient Persia (*O. Bon.* 4).

+ ཕུ་ཕུ་ *phu-nu* the elder and the younger brother, or brothers; ཕུ་ཕུ་ or ཕུ་ཕུ་མ་མི་ལོ་ sisters; elder sister in modern Tibetan = མ་ཁྱི་ *a-ki*. ཕུ་ཕུ་མ་མཐུང་ལ་ཕུ་ཕུ་མ་མཐུང་ཕུ་ཕུ་མ་མཐུང་ཕུ་ཕུ་མ་མཐུང་ཕུ་ཕུ་མ་མཐུང་ [protected or supported by one's sisters] *S.* ཕུ་ཕུ་ *phu-po* = མ་ཁྱི་ *a-jo* or མ་ཁྱི་ *jo-jo* a man's elder brother; ཕུ་ཕུ་མ་མཐུང་ཕུ་ཕུ་མ་མཐུང་ཕུ་ཕུ་མ་མཐུང་ (*Udrom.* 1, 35).

ཕུ་པ་ *phu-wa* [pf. of ཕུད་པ་ *phud-pa* to blow; col. used for the latter] *Jā*.

ཕུ་མོ་ *phu-mo* a kind of plant growing in the glens of high mountains.

ཕུ་རུ་མོ་ *Phu-rta gye-mo* n. of a village in *Stod-luñ* situated N. W. of Lhasa, the birth place of *Udrom-ñton Rgyal-wahi* *hbyun-gnas*: འཛུམ་ཁྱི་ཕུ་ཕུ་མོ་ཕུ་ཕུ་མོ་ཕུ་ཕུ་མོ་ཕུ་ཕུ་མོ་ (*Loh.* 2, 2).

ཕུ་རོ་ *phu-ron* = ཕུ་རོ་: ཕུ་རོ་ཕྱི་ཐ་ a flock of pigeons.

ཕུ་ལ་ཕུ་ *phu lañs-pa* (in the colloq. of Amdo) to be irritated. enraged.

ཕུ་ཕུ་ *phu-phu* an expression of disapproval. མ་ཁྱི་ཕུ་ཕུ་མ་མཐུང་ཕུ་ཕུ་མ་མཐུང་ when Atis'a was unwell (hearing it) he said *phu-phu* (*A.* 115). ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phu-phu-mi-bya* མཐུང་ཕུ་ཕུ་ do not blow wind with the mouth.

ཕུ་ཕུ་ *phu-ku* the hoopoe. In colloq. *pu-pu-ku*.

ཕུ་ཕུ་ *phu-se* mouse, souliek and similar rodent quadrupeds (*Jā*).

ཕུ་ཕུ་ *phug-kye* = ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *pigeon-hued*, of a light blue colour (*Sch*).

ཕུ་ཕུ་ *phug-chan* (ཕུ་ཕུ་ *nag*) ཐུ་ཕུ་ *woody*, wild.

ཕུ་ཕུ་ *phug-hal* མཐུང་ = ཕུ་ཕུ་ a bear.

ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phug-thog-pi* ཐུ་ཕུ་ཕུ་ [quivering, vibrating] *S.*

ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phug-pi* ཐུ་ཕུ་, མཐུང་ recess in a rock, a cave, cavern; in colloq. "tak-phuk" ཐུ་ཕུ་ཕུ་; ཕུ་ཕུ་ *phug-tu* into the hollow; ཕུ་ཕུ་ cavern in a steep river-bank formed by conglomerate; ཐུ་ཕུ་ཕུ་ the solitary cavern of an anchorite. ཕུ་ཕུ་ is also loosely used to designate the dwelling place of solitary meditative lamas, whether actually in caverns or not. Syn. ཐུ་ཕུ་ *qbug*; ཐུ་ཕུ་ *brtol*, ཐུ་ཕུ་ཕུ་ *bug-pa byas* (*Uñon*).

ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *Phug-pa lhun-drub rgya-mtsho* n. of a celebrated author born in Lhokha. He wrote commentaries on the works of *Pad-ñkar*, *Sha-luñ*, and *Qsal sgrom*.

ཕུ་ཕུ་ *phug-ma* dust, chaff: ཐུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ ཐུ་ཕུ་ཕུ་ chaff of rice and barley, etc. (*Jig*).

ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phug-ron* ཐུ་ཕུ་ཕུ་, ཐུ་ཕུ་, ཐུ་ཕུ་ a pigeon.

Syn. ཐུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *pkad-cig* *hdod-lan*; ཐུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *co-co-sgro*; ཐུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *do-yi saas-can*; ཐུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *rgya-phyibs-gnas*; ཐུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *chah-dig-ñan*; ཐུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *hphru-l-wahi mig-can* (*Uñon*).

ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phug-ron* ཐུ་ཕུ་ ཐུ་ཕུ་ n. of a medicinal plant. [ཐུ་ཕུ་ the plant *Cassia alata*; ཐུ་ཕུ་=the heart-pea *Cardiospermum halicabum*] *S.*

Syn. ཐུ་ཕུ་ཕུ་ *phag-gdon*; ཐུ་ཕུ་ *phag-mo* (*Uñon*).

ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phugs* 1. occurs apparently as a fut. of ཐུ་ཕུ་ཕུ་ *bbigs-pa* (*Rdo.* 46). 2.

the extreme or uttermost part, the extremity; that which is innermost; ཕུགམ་གྱི་མཐོ་པོ་=ultimate design; ཕུགམ་ལུ་, ཕུགམ་ན་ in the end, eventually, ultimately; ཕུགམ་ཅེ་འདྲ་ ཅིག་ཅིང་ how will it end? what will be the final issue? (Jā.). ཕུགམ་མ་མཛོང་བར་འགྲུག་རྩེད་ *phugs-ma mthoñ-car hphral-rtsoḡ* (Hlrom. 120). ཕུགམ་པོན་ *phugs-lon* a provident foreseeing person. ཕུགམ་ལུ་ཕོ་ *phugs-su-bros* གིས་མཇུག་ escaped to the interior (of the house or country); sunk down, set (as of the sun). ཕུགམ་མ་ *phugs-ma* རྩམས་པར་ [interior]S.

ཕུང་རུང་མ་ *phuñ-duñ-ma* (གོ་མ་ *gos*) རལ་ཁྱུ་ waist-coat.

ཕུང་པ་ *phuñ-pa*=འཁྲུག་པ་ *hrlag-pa* spoil, blown out, destroyed, lost, etc. ཕུང་གྲོ་མ་ *phuñ-krol*=འཕལ་གྲོ་མ་ *hthab-krol* [ལས་ཤིག་ useless]S.; also=འཕལ་པ་མང་པོའི་རྩ་བ་ ལས་ཤིག་ the cause or root of many evils and faults.

ཕུང་ཁ་ *phuñ-kha* (མེད་པར་འགྲོ་བ་ *med-par hgyo-ven*) གྱིང་དན་ཕུང་ཁ་ར་གི་མ་གྲུང་མ་ (*Khrig. 137*).

ཕུང་འདབ་ *phuñ-hdab* to back-bite (*Sikk.*).

ཕུང་པ་ *phuñ-ten*, v. འཕུང་བ་ *hphuñ-ten*.

ཕུང་གཞི་ *phuñ-gzhi*, destruction: ཕུང་གཞི་ཅེ་འགྲུག་འདི་འདྲ་ཐུག་ they brought about such dissension and destruction (*Bdca. 24*). ཕུང་མ་འདྲ་ caused to be killed or spoiled.

ཕུང་མོང་ *phuñ-sog* destroyed, ruined, upset, fallen.

ཕུང་པོ་ *phuñ-po* I: 1. ཕུ་ཁྱུ་ (རྩ་རྒྱ་བུའི་) bundle (of hay, straw &c.). 2. (མོག་མགམ་) ལུ་མ་ [a herd]S. 3. (རྩ་རྒྱ་བུའི་) ལམ་།

ཕུང་པོ་ II: 1. symb. num. 5. 2. ལྷུང་ a piled-up hill or peak, a mound: ཕུ་མོན་ཕུང་ མོན་འི་ ལྷུ་ལྷུང་ དཔེས་ the vulture-peak hill; *phuñ-po* also=any heap; many things brought together or collected under a certain name or head.

ཕུང་པོ་ III: ལམ་ the body---the philosophical term when regarded as a bundle or agglomeration of component parts: ལམ་མ་ཅན་གྱི་ཕུང་པོ་ཅེས་པ་ all animated nature and beings like the *Çrāvakas*, *Pratyeka-Buddhas*, *Arhats* including the *Bodhisattvas*; such as have for the first time conceived faith in Buddhism and those who have attained that stage from which they will not return to this world being included in this very comprehensive term (*Hlum. ག. 77*). ལམ་པ་པོ་ཕུང་པོ་ལྷུ་ *lam-pa-pi phuñ-po lhu* པ་ལམ་ལམ་ the five aggregates that are subject to destruction:—(1) ཀུན་གསལ་གྱི་ཕུང་པོ་ རྒྱུ་ལམ་ལམ་ the aggregate of form comprising the organs of sense, viz., taste, smell, sound or hearing, sight, and form which is not perceptible; (ལམ་པ་པོ་ཀུན་བྱིང་མ་ཡིན་པའི་ཀུན་གསལ་); (2) མཆོག་པོ་ཕུང་པོ་ རེ་དང་ལམ་ལམ་ comprising happiness and misery and indifference to either of them (བར་བུ་, རྒྱལ་ལམ་, འདས་རྒྱུ་ལམ་); (3) འདྲ་ལམ་གྱི་ཕུང་པོ་ བསྐྱེད་ལམ་ལམ་ comprising རྒྱལ་བཤམ་ གསལ་པར་ and རྒྱལ་མེད་ གསལ་པར་; (4) འདྲ་བྱིང་གྱི་ཕུང་པོ་ བསྐྱེད་ལམ་ལམ་ which includes (a) མཚན་པོ་ ལྷུང་འདྲ་བྱིང་ comprising ལམ་ལམ་ (the mind) and ལམ་ལམ་ཕུང་ ལམ་ལམ་ འདྲ་ all that have grown therefrom, and (b) མཚན་པོ་ ལྷུང་མ་ཡིན་པའི་འདྲ་བྱིང་; (5) ལམ་པ་པོ་ཕུང་པོ་ ལྷུ་ *lam-pa-pi phuñ-po* བྱིང་ལམ་ལམ་ the aggregate of consciousness comprising all knowledge conveyed to the mind (*Loñ. 9, 9*). There are also ལམ་པ་པོ་ཕུང་པོ་ལྷུ་ the five aggregates not liable to destruction: (1) རྒྱལ་ལམ་གྱི་ཕུང་པོ་ ལམ་ལམ་ལམ་; (2) རྒྱུང་པོ་ཕུང་པོ་ ལམ་ལམ་ལམ་; (3) ལམ་པ་པོ་ཕུང་པོ་ ལམ་ལམ་ལམ་; (4) ལམ་པ་པོ་ཕུང་པོ་ ལམ་ལམ་ལམ་; (5) ལམ་པ་པོ་ཕུང་པོ་ ལམ་ལམ་ལམ་. Besides these there are moral and physical aggregates such as རྒྱུང་གྱི་ཕུང་པོ་ ལམ་ལམ་ལམ་ faults; ལམ་ལམ་ལམ་ virtues; རྒྱལ་པོ་ཕུང་པོ་ faults and talents; རྒྱལ་པོ་ཕུང་པོ་ ལམ་ལམ་ལམ་ attributes and talents; རྒྱལ་པོ་ཕུང་པོ་ ལམ་ལམ་ལམ་

water; མེ་མི་ཕུང་པ། *me-hi-pung-pa* fire; etc., etc. Altogether there are 84,000 མེ་མི་ཕུང་པ་པ་ལོ་གསེང་ (*Ya-sol. 272*), i.e., conceivable aggregates of mental, moral, and material substances.

ཕུང་པ་ཅན་ *phung-po-can* = ལ་མེ་མི་ཕུང་པ་ v. ཕུང་པ་ a tree (*Mñon.*).

ཕུང་པ་ཅི་པ་ཅེ་ *Phung-po ri-ro-che* n. of a monastery situated on the top of a hill in Tsang; in its neighbourhood there is a Bon monastery (*Doñ. 4. 22*).

ཕུང་པ་གསུམ་གྱི་ལམ་རྒྱུ་པ་ *phung-po gsum-gyi lam-ston-pa* བཤམས་པ་ཤེས་པ། the instructor of the way (regarding salvation of the three aggregates), an epithet of Buddha (*M. V.*).

ཕུང་པ་གསུམ་པའི་མཛོད་ *phung-po gsum-pa'i mdo* n. of a *Sūtra* also called ཕུང་པ་རྒྱུ་པ་འཇགས་ the confessions of the sins of a *Bodhisattva* (*Fig. 13*).

ཕུང་པ་ཐུམ་ *phung-po-thyag* མཐུན་ [heaped] *S.*

ཕུད་ *phud* 1. v. བཟུང་པ།, pf. ཕུད་ abet. that which is taken forth from the rest; a specimen; also a first taste or experimental trial. In common life, especially a sort of first fruits offering, a portion selected and offered to gods or *driza*. ཐུག་ཕུད་ *thug-phud* or ཐུམ་ཕུད་ *lo-phud* an offering of the first fruits of harvest; ཐུམ་ཕུད་ *srug-phud* offering of ears of corn wound round a pillar of the house; ཐུད་ *rda-phud*, མཐུད་ *sa-phud* an offering of stones or earth when a house is built; these materials being used for manufacturing images of gods (*Gl. (Jā.)*). 2. ཕུད་པ་ཕུང་པ་ *phud-pud hkur-ucan* = ཐུང་པ་ཕུང་པ་ *spyi-wor hkur-ucan* or ཐུང་པ་ཕུང་པ་ *gtang-tu hkur-ucan* to carry a present on one's head, to offer respectfully (*Mñon.*).

ཕུད་པ་ *phud-pa* 1. pf. of བཟུང་པ་ *hñud-pa* thrown out, cast out; turned out, dismissed

(servants, etc.). 2. hair-knot, tuft of hair.

ཕུན་གླིང་ *Phun-gliñ* abbr. of ཕུན་ཆོག་གླིང་ *Phun-tshogs-gliñ* a great monastery of the Jonang-pa sect in Tsang (*Rtsi.*).

ཕུན་ཆོག་ *phun-chay* bundle, tuft (*Ghu.*).

ཕུན་ཆོག་ལ་ *phun-tshogs* or ཕུན་ཕུན་ཆོག་ལ་ *chig-chig* adj. [possessed of the three:—grace, glory and wealth], perfect, complete, sublime; also as abst. mass of merits, perfection, quintessence, all that could be desired frq. = heaven, paradise.

ཕུམ་ *phub* ལྷག་པ་ armour. 1. shield, plate or breast-plate: ལོ་ཕུམ་ *ko-phub* a leather buckler; ཕུམ་ཕུམ་ *phub-phub* the cover of a shield; ཕུམ་གྱི་མེ་ཚལ་ *phub-kyi me-loñ* the centre of the shield (*Cs.*). 2. canopy, a projecting moulding; ཕུམ་ཕུམ་ *khyim-phub* a roof constructed like a canopy; ལྷག་པ་ཕུམ་ *gdugs-phub* an umbrella.

ཕུམ་པ་ *phub-pa*, = བཟུང་པ་ *hñud-pa* to probe into, to penetrate into the meaning, to get at the sense: ལྷག་པ་ཕུམ་པ་ཕུམ་པ་ཕུམ་པ་ (*A. 126*) if one enquires of the *Hdul-wa* *Hdsin-pa* in order to get at the meaning of these expressions.

ཕུམ་པ་ *phub-ma* ལྷག་ 1. chaff or chaff-dust with particles of the husk. ཕུམ་པ་མེ་ *phub-mahi-me* ལྷག་པ་ལྷག་ a kind of torture which a penitent undergoes by burning his body with the glowing fire of rice-chaff. 2. gleanings, stubble, straw-ends.

Syn. རྒྱུག་པ་ *lkogs-pa*; ཕུམ་པ་ *spun-pa*.

ཕུར་པ་ *phur-pa* 1. any peg, staple, or large nail whether of wood or iron; but usually = a metal three-sided dagger, not in any way pointed, used by exorcists and lamas in their ceremonial, wherewith

theoretically they stab demons. The shaft of this instrument usually comprises the heads of three deities capped by a projecting representation of the horse-headed Tamdin. Usually, for the smaller or more ordinary implement the term is not ཕུར་བ but ཕུར་བུ *phur-bu*. 2. adj. and adv. piercing, piercingly: རིག་ཕུར་ཐོག་ལ་བུ་རྒྱལ་བ་ to look at one with a piercing glance of the eye; ལྷ་ལ་གསོལ་བ་ཕུར་གཞུག་ཏུ་འདོམས་པ་ to implore a god very earnestly. ཕུར་ཐོང་རྩོག་མ་ one with brandished dagger having risen up (*A. 131*). ཕུར་ཐུར་ *phur-hyur* pegs to which tent ropes are tied in pitching a tent (*Stsi*).

ཕུར་བ་ *phur-wa* 1. =མཉེ་བ་ or འབྲུག་པ་ (*Mhon.*), v. འབྲུག་པ་ to scratch. 2. *Sch.*: to emboss. 3. n. of a disease (མཉེ་བ་) (*Jā.*). 4. རྩམ་ [strung, tied, connected]S.

ཕུར་བུ *phur-bu* 1. ལྷ་ལ་ཁྲིམ་, རྩམ་མཁའ་མཁའ་; ཕུར་མཁའ་ an epithet of Vrihaspati the spritual teacher of the gods. ལྷ་མཁའ་ཕུར་བུ་ *gshah-phur-bu* thursday. 2. v. ཕུར་བ་.

Syn. ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *lha-yi b̄la-ma*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *agrapkhan*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *b̄lo-ldan*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *me-bahi-skyes*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *tahig-bdag*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *gyra-nkhas*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *lha-bi slob-dpon*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *ana-tahogs gleug-can*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *rig-byed-bdag*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *gre-skyes*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *btaho-byed*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *amra-nkhas*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *bcu-gñis bod-bphro*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *rig-skyes*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *mtiho-rig-thob*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *bbar-wa-ldan*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *rtsub-ldan*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *cin-tu gaal-wahi goud*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *tahig-ldan*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *mig-ldan*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *pyod-ldan* (*Mhon.*).

ཕུར་བུ་ལོག་ *Phur-bu loog* n. of a small monastery situated in the neighbourhood of Sera toward the east (*Loñ. 2, 17*).

ཕུར་མ་ *phur-ma* 1. =འབྲུག་པ་ *bbur-ma* ཕུར་བ་ relieve work, embossment; also a vessel

made of a leaf doubled over in funnel shape. 2. fine medicinal powders, anything volatile. ཕུར་མ་གཞུག་ *phur-ma grum-pa* a medicinal root. ཕུར་མོ་ *phur-mo* (acc. to *Jā.*, ཕུར་མོ་) a medicament: ཕུར་མོ་ལྷ་ལ་གསོལ་བ་ཕུར་གཞུག་ཏུ་འདོམས་པ་.

ཕུར་མོ་ཁྲུང་ *Phur-mo* *śaṅ* n. of a place in Tibet (*Deb. 7, 14*).

ཕུཊ་ *phul* 1. ཕུཊ་ཐུག་ *phyag-ta-bu* a hand-ful, also ཕུཊ་གང་ *phul-gaṅ*. 2. བཟུང་, བཟུང་པ་ [beat, issued]S.

ཕུཊ་ཐུག་པ་ *phul-tu phyin-pa* བཟུང་པ་, བཟུང་པ་ལས་འགྲུག་ [finished, perfect, accomplished]S. reached the climax, i.e., attained highest point, victorious, to have got the better of an argument; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ཕུཊ་ཐུག་པ་ ཕུར་ཏུ་ he became a great scholar (*Jā.*). ཕུཊ་ཐུག་པ་ *phul-tu byuñ-ic* བཟུང་པ་ attained excellence.

ཕུཊ་ཐུག་ *phul-byuñ* or ཕུཊ་ཐུག་པ་ = བཟུང་པ་ བཟུང་པ་, བཟུང་པ་ accomplished, perfect, eminent; the Tibetan translation of the personal name of Atis'a.

ཕུཊ་པ་ *phul-wa*, བཟུང་པ་, བཟུང་པ་ [represented, delivered]S. 1. pf. of འབྲུག་པ་ v. འབྲུག་པ་ *bbphul-wa* and འབྲུག་པ་ *bbul-wa*. 2. an offering, a present. Syn. འབྲུག་པ་ *bbul-wa*; ཕུཊ་ཐུག་ *phyag-rten*; ཕུཊ་ *skyes*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *gnam-gshag*; ཕུཊ་ཐུག་ *gus rdaas*; ལྷ་ལ་ཁྲིམ་ *mdun kyog*; ཕུཊ་ཐུག་ *shu-rten* (*Mhon.*). ཕུཊ་ཐུག་པ་ *phul-wa-bi b̄tuñ-phor* བཟུང་པ་ལས་འགྲུག་ [a drinking plate]S.

ཕུཊ་པ་ 1. *W.* and *Sikk.* for ཕུཊ་པ་ ཕུཊ་པ་ powder, anything pulverized. ཕུཊ་པ་མཉེ་བ་ *pho-pho-shib-mo* ཕུཊ་པ་ fine powder. 2. num. fig. 104.

ཕུཊ་པ་པ་ *pho-pa* is an exclamation; occurs in the passage ཕུཊ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ (*D.R.*).

ཕུཊ་པ་པ་ *phog-rdog* ཕུཊ་པ་ [a musical instrument, a tabor]S. ཕུཊ་པ་པ་ *phog-rdob* 1. = ཕུཊ་པ་ *phob-kyan* even when come. 2.

ཐུལ་ [a small drum, or tabor, or a kind of cymbal]S. མཇམ་ཐུལ་ is a long drum used by the Indians as a musical instrument. ཐེང་ཐུལ་ *phob-rdob-pa* ལ་ཤིག་པར་ a minstrel.

ཐེང་པ་ *phob-pa* 1. pf. ཐེང་པ་ *phobs*, resp. term for to come, to arrive, to go, depart. Is in very frequent use in C. ལ་ཤིག་ *ga-le phob* a farewell salute to a visitor: "go gently!" ཐེང་པ་པར་ཐུལ་ *phob-par smra-wa* མཇམ་པ་ to ask to come, to invite. ཐེང་པ་མཇམ་ *phob-tahog* instructions, or anything that is sent as a favour: ཐེང་པ་མཇམ་ཐུང་རྒྱུ་ལ་ཐུང་ལ་ཐུང་ལ་ ཐོང་ལ་ཐུང་ལ་ pray, may your letters also come like the stream of a river (*Fig. k. 69*). ཐེང་པ་བུལ་ *phob-bau-wa* or ཐེང་པ་ལ་ཐུང་ལ་ *phob-gro-wa* to go and meet a person in the way for his reception.

ཐེང་པ་ *phor-wa* to be able, to be capable of, equal to: ཐུང་པ་ཐེང་པ་ཐུང་པ་ཐེང་པ་ go, if from your heart you can do so (*A. 65*); ཐུང་པ་ཐེང་པ་ཐུང་པ་ཐེང་པ་ཐུང་པ་ he was able to consecrate others (*Deb. 4, 23*). ཐེང་པ་ also = serviceable; an equivalent. ཐེང་པ་ཐུང་པ་ incapable, not serviceable, = ཐེང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ (*Khrig. 28*). ཐུང་པ་ཐེང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ (*A. 64*).

ཐེང་པ་ *pher-po* one who is clever in conversation, correspondence, or diplomatic business, etc. (*Fig. 13*).

ཐོ་ *pho* 1. an affixed particle or perhaps adj. signifying: male, paternal: ཐོ་མ་ a male fowl, cock-bird; ཐོ་མ་ *wa-pho* male fox. 2. also subst. a male; and occasionally, a father (not however commonly): ཐོ་མ་ male and female; ཐོ་མ་ཐོ་མ་ handsome man. Applied to animals seems generally to indicate castrated males; but ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *pho-rtag* = the male organ of

generation, and ཐོ་མ་ཐོ་མ་ id., ཐོ་མ་ཐོ་མ་ virile power.

ཐོ་མ་ *pho-glah* ཐོ་མ་ ཐོ་མ་, ཐོ་མ་ [the lungs, the bladder]S.

ཐོ་མ་ *pho-rgod-pa* ཐོ་མ་ [raising, elevation]S.

ཐོ་མ་ *pho-che-wa* = ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *kheh-pa* ཐོ་མ་ noble, exalted.

ཐོ་མ་ *pho-hid* ཐོ་མ་ཐོ་མ་ [coming after, successive]S.

+ ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *pho-thag che-wa* 1. = ཐོ་མ་ཐོ་མ་ and ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *khur-che-wa* (*Mon.*). 2. = ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *ta-wa mtho-wa*.

ཐོ་མ་ *pho-wo* = ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *gyun rgan-pa* elder brother (*Fig. 11*). ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *Pho-wo-don n.* of a clan (*Fig. 7*).

ཐོ་མ་ *pho-ma* = ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *ma-ni-pho* hermaprodite of the male class (*Mon.*).

ཐོ་མ་ *pho-mo* man and woman; male and female. ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *pho-mo-med* no difference of sex exists; ཐོ་མ་ཐོ་མ་ཐོ་མ་ཐོ་མ་ terms signifying cohabitation.

ཐོ་མ་ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *Pho-mo Byañ-thañ mtho* a large lake in Tibet on the Bhutan frontier lying between long 90° and 90° 30'E. at an elevation of 16,050 ft.

ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *pho-rmoñg* the penis.

ཐོ་མ་ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *pho-rtaed gna-dgu* the nine different sports or feats of man as mentioned in *Rtsis-len*.

ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *pho-tahog* acc. to *Jā.* = ཐོ་མ་ *pho-so*: ཐོ་མ་ཐོ་མ་ཐོ་མ་ཐོ་མ་ do not boast of prophetic sight.

ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *pho-mtshan* ཐོ་མ་ masculine gender; the male organ, the penis. In the *Dulwa* ཐོ་མ་ཐོ་མ་ is termed ཐོ་མ་ཐོ་མ་ and its work is called ཐོ་མ་ཐོ་མ་.

ཐོ་མ་

to be still kept in some state of preservation by the Dalai Lama's government (*J. Zañ.*).

མཐོང་མཐོང་མཐོང་ *Pho-brañ me-log-can* the capital of king Rama. མཐོང་མཐོང་ *Chos-rgyal pho-brañ* ancient capital of Tibet in Yar-lung in Lhokha now in ruins (*Rtsii.*).

མཐོང་མཐོང་ *pho-btaog* or མཐོང་མཐོང་ *btaog-pa*.

མཐོང་མཐོང་ *pho-tshog* 1. མཐོང་མཐོང་ [inference, estimate, measurement; one's own estimate of himself, etc.]S. མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ (*Khrig.*). 2. rouge for the cheeks of ladies.

མཐོང་མཐོང་ *pho-roj* colloq for མཐོང་མཐོང་ *bya-roj* the raven, said to possess the power of foreboding; consequently omens are drawn from its cry. མཐོང་མཐོང་ *pho-roj-mig* (lit. the raven's eye) n. of a medicinal herb (*Vai. 8ñ.*).

མཐོང་མཐོང་ *pho-len byed-pa* transferring of Jongpons from one district to another: མཐོང་མཐོང་ མཐོང་མཐོང་ མཐོང་མཐོང་ མཐོང་མཐོང་ the tran-fer of *Jongpo* officers who were instituted by the former kings (*Rtsii.*).

མཐོང་མཐོང་ *pho-log* མཐོང་མཐོང་ a disease of the stomach resembling cholera if not cholera itself [spasmodic cholera]S.: མཐོང་མཐོང་ མཐོང་མཐོང་ the lo-ta-aa having died of cholera in N. pal (*A.*).

མཐོང་མཐོང་ *pho-lñ* མཐོང་ [a kind of jasmine]S.

མཐོང་མཐོང་ *pho-lñ* མཐོང་ = མཐོང་མཐོང་ *pho-dhoñ* (*Jñ.*).

མཐོང་མཐོང་ *phog* 1. v. མཐོང་མཐོང་ 2. wages, pay, salary; མཐོང་མཐོང་ yearly pay, མཐོང་མཐོང་ monthly salary, མཐོང་མཐོང་ daily wages; མཐོང་མཐོང་ an officer at Shigatse who pays and looks after the maintenance of the Tibetan

troops on the Himalayan frontier. 3. pension, gratuitous support. མཐོང་མཐོང་ *phog-rgyar* allowance in meat, each pound being called མཐོང་མཐོང་ *rgya-ri* (*Rtsii.*). མཐོང་མཐོང་ *phog-bzan* or མཐོང་མཐོང་ officers or servants with allowances either in money or in kind; any allowance (*Rtsii.*).

མཐོང་མཐོང་ *phoñ*, v. མཐོང་མཐོང་ *hphañ-wa*; མཐོང་མཐོང་ *phoñ-wa* (*Glir.*) for མཐོང་མཐོང་ *pañ-wa*. མཐོང་མཐོང་ *phoñ-gyur-wa* མཐོང་མཐོང་ [afflicted]S.

མཐོང་མཐོང་ *phoñ-pa* མཐོང་མཐོང་ 1. poor, needy, destitute: མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ destitute of food and wealth; མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ devoid of religion and intellect; མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ the poor and miserable creatures (མཐོང་མཐོང་ being here sign of plural). 2. poverty, misfortune. མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ *phoñ-pañi duñ* མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ [time of danger, evil, calamity]S. (*A. K. 1-40*).

མཐོང་

མཐོང་མཐོང་ *phod-ka* (or མཐོང་མཐོང་) = མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ a kind of stage-dress of the lamas; masquerade garment with long sleeves: མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ he put on a cloak and stage-robe (*Khrig. 100*).

མཐོང་མཐོང་ *phod-can* མཐོང་; comet. Syn. མཐོང་མཐོང་ *phod-can*; མཐོང་མཐོང་མཐོང་ *du-wa* མཐོང་མཐོང་ (*Rñom.*) མཐོང་མཐོང་ *phod-ca-gaob*.

མཐོང་མཐོང་ *phod-pa* = མཐོང་མཐོང་, མཐོང་མཐོང་ 1. to cope with, to be able, to coerce: མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ although he was scarcely able to part with; མཐོང་མཐོང་ I cannot bear to see that. 2. to withstand, be a match for: མཐོང་མཐོང་མཐོང་མཐོང་ who can resist good food and fine clothes? མཐོང་མཐོང་ *phod-pa-can* bold, daring (*Cs.*).

མཐོང་མཐོང་ *phon* or མཐོང་མཐོང་ 1. = མཐོང་མཐོང་ མཐོང་, མཐོང་མཐོང་ bundle, truss, sheaf. 2. = མཐོང་མཐོང་ *chun-po*

the midst of his pupils he saluted (him) by falling down on the ground (*A. 23*).

ཕྱག་མཁའ་ *phyag-mkhar* (resp. for མཁའ་པ) handstaff.

ཕྱག་མཁའ་ *phyag-bkhar W.* = ཕྱག་ཏྱ།

ཕྱག་ཏྱ་ *phyag-rgya* རུའི, རུམ། [the clenched fist, seal] *S.* 1. resp. for ཏྱ་ a seal; ཕྱག་ཏྱ་འདེདཔལ་ *phyag-rgya bdebs-pa* to seal, to confirm by a seal. 2. a sign or manual gesture; the manner in which the hand and fingers are held by Buddhist saints and lamas when performing certain religious ceremonies or mystical rites; also, symbolic devotional ceremonies by *Tantrik* priests. རུམ་ཏྱི་ཕྱག་ཏྱ་ when making offerings to a deity, term for the peculiar gestures and signs of the hands and fingers. These are different in exhorting, or threatening or in binding a deity to perform some religious duty in the names of Buddhas and Bodhisattvas; and those who are adepts in such mystic signs are said to be able to exercise great power over spirits. It is believed that རྒྱལ་མཁའ་, ཕྱག་ཏྱ་ and ཏྱ་མཁའ་ (*mantra, mudra and samādhi*) are equally efficacious when they are properly uttered or performed. རྒྱལ་ཏྱི་ཕྱག་ཏྱ་ the *mudra* of speech consists in using mystical language and signs; ཏྱ་ཏྱི་ཕྱག་ཏྱ་ the *mudra* of the mind is meditation on the deity.

ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་ 1: *phyag-rgya chen-po* བཀའ་རྒྱུ་མཁའ་ is said to be a figurative designation under the *Mādhyamika* doctrine, indicating a mode of attaining *Nirvāṇa* by highly mystically-developed devotees while indulging in sexual embrace; the woman so embraced is called མཁའ་རྒྱུ་ (*private sakti*). Likewise this sexual ecstasy is termed ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་ *phyag-rgya-ma* or བཀའ་ཏྱི་ཕྱག་ཏྱ་ *las-kyi-phyag-rgya* བཀའ་ལྷ་མཁའ་, བཀའ་རྒྱུ་མཁའ་.

ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་ 11: is described in both *Sūtra* and *Tantra*. 1. ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་རྒྱུ་མཁའ་ མཁའ་རྒྱུ་མཁའ་རྒྱུ་མཁའ་མཁའ་ the special meaning of *Mahāmudrā* is *Anuttara*, the supreme and absolute doctrine; it is described as the knowledge of *Dharma Karma* (its practice) and the vows. 2. according to the *Tantra*: ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་མཁའ་ ཕྱག་ཏྱ་ *Phyag* signifies the knowledge of *Čün-yatā*, while *Rgya* conveys the meaning of liberation from worldliness; and *chen-po* signifies both these important functions being brought together. This occult Buddhism was first taught in India by Padma-vajra (the senior), Saraha, Nāgārjūna, Rikhröd dwañ-phyug, Maitripa, etc., and afterwards it was taken into Tibet by the Tibetan sages such as Marmije, Śyām-po, Phag-gru, Sakya Pan-chen and others (*J. Zan.*). ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་ *phyag-rgya-ma* མཁའ་ [a posture of the hands or feet in the practice of *Yoga* or meditation] *S.* But v. preceding paragraph. ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་མཁའ་ *phyag-rgyas man-pa* to overcome evil-spirits by gesticulations; ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་མཁའ་ *phyag-rgyas byrol-ica* to set them free, by dissolving the charm (*Jā.*).

ཕྱག་མཁའ་ *phyag-cha* any manual tool or implement, resp. for མཁའ་. ཕྱག་མཁའ་ *phyag-cha* instruments (symb. of attributes) carried in the hand, or used in performing religious dances, cf. ཕྱག་མཁའ་.

ཕྱག་མཁའ་ *phyag-mchod* for ཕྱག་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ salutation and worshipping.

+ ཕྱག་མཁའ་ *phyag-bṛāṇan* = མཁའ་མཁའ་ མཁའ་མཁའ་ ཕྱག་མཁའ་ attendants, retinue.

ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་ *phyag-sñigs* = ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་, མཁའ་ཏྱ་མཁའ་ *gaḍ-sñigs* (*Nag. 38*).

ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་ *phyag-rtags* 1. resp. for ཕྱག་ཏྱ་མཁའ་ *lag-rtags* sign of the hand, impression of a

he who knows the science of cooking is said to be a cook (*Cân*).

ཕྱག་འཇམ་པ *phyag-tshal-wa* མན: bowing down, profound salutation (*A. K. 1-2*). The erroneous Buddh. etymology is: ཕྱག་= sweeping out all defilements and འཇམ་པ་= begging for virtue and blessing; in making prayers or reciting *mantras* one should bend his head respectfully and then prostrate himself on the ground (*Spyod. 17*). ཕྱག་འཇམ་པ *phyag-htshal-lo* མན: I salute.

ཕྱག་མཛེད *phyag-mtsod* one in whose hand the treasury is; a treasurer.

Syn. མཛེད་པ་ *mtsod-pa*; རྩ་གཤེད་ *nor-gñir*; བར་མཛེད་པ་ *bar-mtsod-pa*; རྩ་རྫོང་མ་ *noa-kyong*; རྩ་བསྐྱང་མ་ *nor-bayung*; རྩ་གནས་པ་ *nor-gnas-pa*; མཛེད་འཛིན་ *mtsod-hdsin* (*Mñon*).

ཕྱག་ཇམ་ *phyag rdsas* resp. for རྩ་ཇམ་ *nor-rdsas*.

ཕྱག་གལ་ *phyag-shabs* resp. for རྩ་གལ་ *rkañ-lag* (*Schtr.*).

ཕྱག་ཇམ་ *phyag-hos* ཕྱག་ worthy of salutation, worshipful.

ཕྱག་པ་ *phyag-ra* prob. for ཕྱག་ཁྱི *phyag-gra* privy, water-closet. In *W.* also ཕྱག་མ་ *phyag-sa*.

ཕྱག་ལན་ *phyag-lun* reply, the return for a salutation, reciprocal greeting.

ཕྱག་ལས་ *phyag-las*=ཕྱིན་ལས་ *phrin-las* resp. for ལས་ work, business.

+ ཕྱག་ལས་ཁོམ་ *phyag-las khom* resp. for ར་རོབ་ *ra-ro-wa*.

ཕྱག་ལེན་ *phyag-len* resp. for ལག་ལེན་ practice, exercise, also ceremony.

ཕྱག་ལེན་ *phyag-sen* resp. for ལེན་ཁོ་ nails.

ཕྱག་ལོན་ *phyag-sen*=ཕྱག་ཕྱོད་ receipt of cash, cash in hand (*Fig. k.*).

ཕྱག་ཁྱོལ་ *phyag-srol* law, regulation; tradition (*Jā.*).

ཕྱག་ལྷམ་ *phyag-lham* a kind of slipper which the Buddhist monks in ancient India were permitted to wear: རྣམ་ཐོང་གཤེན་ལྷམ་ཅན་ཕྱག་ལྷམ་འབྲིང་མིག་མཁོས་པ་ only the རྣམ་ཐོང་ and those above him may wear slippers with a hole at the centre (*A. 22*).

ཕྱང་ཇེ་བ་ *phyang-he-wa* 1. hanging down; (acc. to *Cs.*, འཛུལ་ལེ་བ་). 2. ཇམ་ slender, slight-made; acc. to *Sch.*, straight or stretched (*Jā.*). See འབྲུང་བ་ *hphyang-wa*.

ཕྱང་ཆོད་ *phyang-chañ*=མག་ཅན་ certain, sure, decided.

ཕྱང་ཕྱག་ *phyang-phrul* ཇམ་མར་ necklace; pendant ornaments (*Mñon*).

ཕྱང་ལ་ *phyang-yar*=འཕྱིན་ལ་ *hphrin-las*.

ཕྱང་ལ་ལུང་ཤིན་པ་ *phyang-par lun-ston-pa* ཇམ་ཇམ་ ཇམ་ཇམ་ [uncurtailed explanation or exposition] *S.*

ཕྱང་ཕྱོད་ *phyang-phyod* or ཕྱང་ཕྱོད་ཕྱོད་ adv. descriptive of uncertainty of movement, *e.g.* not going by the straight path: ཕྱང་ཕྱོད་ལ་ཕྱོད་ཕྱོད་ ཕྱང་ཕྱོད་ལ་ཕྱོད་ཕྱོད་ riding on a horse going this way and that way. ཕྱང་ཕྱོད་ *phyang-phyang* awkward gambols, clumsy attempts at dancing (*Jā.*).

ཕྱང་པ་ *phyang-pa* also འབྲུང་བ་ *hphyang-pa* constant, firm, persevering. ཕྱང་ལ་ *phyang-par* always, continually, perpetually.

+ ཕྱིན་པ་ *phyang-pa*=ལྷན་པ་ ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ continually revolving; uninterrupted revolution.

ཕྱམ་ *phyam* བར་ལོ། also ཕྱམ་ཁྱིམ་ the resting beam of a staircase or ladder. Also: prop, bracket, mortice: ཕྱམ་ཁྱིམ་ *phyam-shas* the transverse ledges on which rafters of a roof rest. ཕྱམ་ཁྱིམ་ཁྱིམ་ *phyam-gyi-tyen* ལྷན་ projecting bracket.

ཕྱམ་ཕྱད *phyam-phyad* = མཉམ་མིང་ *mi-am-hing*
state of evenness; equality.

ཕྱར་བ *phyar-va* to let float, hoist (a flag).

Syn. ཕྱར་བ *gyeñ-va*; ཕྱར་བལ་ *gloñs-pa*. (*Mon.*).

ཕྱར་ཁ *phyar-kha* blame, affront, insult.

ཕྱར་ཕྱར *phyar-phyur* (ཕྱར་མ་) *qar-xa* n. of a large numeral (*Ya-sel. 56*).

ཕྱར་གཞི་ནས་ *phyar-gyen-can* (འདུ་འཇུག་ལ་གཞི་ནས་) *ayü-ayag-lha* given up to enjoyment of worldly happiness.

ཕྱུ་ཕྱུ *phyal=ཕྱུ་ལྗོངས་* *sku-yi lo-va* belly, stomach (*Ca.*). ཕྱུ་ཕྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ *phyal-phyal-ñe* or ཕྱུ་མོ་ *phyal-mo* prominent or hanging pannich.

ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ *phyal-phyel* n. of a large number: ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ *ayü-ayag-lha* (*Ya-sel. 56*).

ཕྱུ་ཕྱུ་ *phyal-phyol* མཇུག་ [bowing down] 8.; ཕྱུ་ཕྱུ་ *phyal-le-va* = མཇུག་ level, prostrate.

ཕྱི་ *phyi* 1. adv. behind, backwards: ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ to lie on one's back; ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ *phyi-bgro rgyab-pa C.*, to retreat, to walk backwards quickly; ཕྱི་ན་ behind; ཕྱི་ནས་ from behind; but see also under 3. below. ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ to walk behind; ཕྱི་ཕྱུ་ a back-hand blow; ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ to look behind, also ཕྱི་ཕྱུ་ a backward look; ཕྱི་ཕྱུ་ the heel. 2. or ཕྱི་ཕྱུ་ *phyi-la* after, afterwards, adv. of time; ཕྱི་ཕྱུ་ earlier and later, also former and latter; ཕྱི་ཕྱུ་ subsequent increase; ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ at a later period, sometime afterwards (*Dal.*); ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ on the following day (*Jü.*). 3. also ཕྱི་ན་, outside; ཕྱི་ཕྱུ་ the

outer; ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ husbandry, farming (*Ghr.*); ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ the outer sea, the ocean; ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ people from abroad, foreigner strange people; ཕྱི་ཕྱུ་ foreign land; ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ (when) either guests or strangers have come; ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ came indoors from without; ཕྱི་ཕྱུ་ *phyi-dgya* foreign enemy; ཕྱི་ཕྱུ་ *phyi-tyol* ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ adversary, antagonist (in a lawsuit or controversy); ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ *phyogs-phyi-ma* id.

ཕྱི་ཕྱུ་ *phyi-thag* in future, eventually, afterwards, in remote future (*Hbrom. F. 8*). ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ = ཕྱི་ཕྱུ་ future life: ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ resided here not having seen anything that would profit (him) in the next life (*A. 6*).

ཕྱི་ཕྱུ་ *phyi-ghan* a threat, menace.

ཕྱི་ཕྱུ་ *phyi-dar* later development: ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ period of later development or diffusion: ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ *phyi-dar ghar-dar* earlier introduction of Buddha and its later development.

ཕྱི་ཕྱུ་ *phyi-dro* or ཕྱི་ཕྱུ་ *phyi-ro* ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ colloq. "phi-ro," the evening: ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ during the six times between morning and evening (*Zam. 4*).

ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ *phyi-bdar byed-pa* is explained as ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ to make clean by sweeping away whatever is filthy (*Ñag. 38*).

ཕྱི་ཕྱུ་ *phyi-nañ* 1. the outside and inside; ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ to turn inside out; ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ ripe both as to the out-side and inside. ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་, ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ Hindus clean outside, Buddhists pure inside;—so say the Buddhists of Ladak. ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ pure as to thought and action; ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ the three inner outer and intermediate (provinces, etc.). 2. inside: ཕྱི་ཕྱུ་ཕྱུ་ཕྱུ་ *phyi-nañ-du rgyaño-lo* calling in from outside:

ཐུ་ཤོ་ལ་གཤེགས་པ་ཤིག་ཏུ་ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ calling inside one who had gone on to the roof (A. 113). ཐུ་ཤོ་ལ་མིན་ *phyi-nañ-nin* གསལ་པ་མཆོག་ [not in the interior, i.e., an outsider]S.

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-nas* 1. in future, in time to come, later on; from outside. 2. = རྟེན་མཆོག་ *rjes-nas* again, subsequently (A. K. 1-6). ཐུ་ཤོ་ལ་གཏུང་ *phyi-nas-gdun* = འཕྲོད་པ་ *hyod-pa* repentance (*Mon.*).

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-nur* = ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-hthen* (Yig. 83). ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi-nur med-pa* or ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi-nud med-pa* without fail.

ཐུ་ཤོ་ལ་ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-phyay byed-pa* to request for the last time; to bid farewell, to take leave.

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-bphrod* མཁའ་མཆོག་ [the evening]S.

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-ica* 1. in colloq. "chi-phi" the large marmot found throughout Tibet. 2. v. འཕྲོད་པ་ *hyi-ica*.

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-pur* a kind of ornament, similar to མཆོག་.

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-ma* see also ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-mo* 1. གསལ་པ་ later, subsequent, following: ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ not having digested the first (meal), to eat additional quantities; ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ the later ones, the modern; ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *dal-wa-ñi* *phyi-ma* the last going to bed. 2. གསལ་པ་, གསལ་པ་ the posterior. ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi-ma phyi-ma* each following one, every one consecutive in a series (*Jā.*). ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi-mahi-mah* གསལ་པ་ [western border, extreme end]S. ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi-mahi-dus* ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་, གསལ་པ་ [future or after-time]S.

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-mo* 1. grand mother. 2. གསལ་པ་ [small particle]S. 3. late, as adv. or adj.; also, last, the latest, as sbst. ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ to have become late; ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ those who came last; colloq. ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་

ཐུ་ཤོ་ལ་ *kho-rañ rtag-pa-re-shig phyi-mo shig* he always arrives late. In W. and Sikkim sounds "phi-mo."

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-bahin* or ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ adv. and postp. after; ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་, ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ to pursue; also a follower; ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་, ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ to go after, etc. ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi-bahin phyi-bahin* = ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ (*Mon.*). ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *gye-pyodñ* གསལ་པ་ [an attendant S'rāmapa, one resembling a S'rāmapa]S.

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-rab* the later generation, posterity.

ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi riy-pa-ñi bon-de gsum* the three sūtras of Bon in reference to their outer doctrine:—(1) ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ (2) ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ (3) ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ These three are said to have been deliveredd by Shenrab on the top of Sumera mountain to king *Koñ-tse Hyphrul*.

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-rim*, in Pāli གསལ་པ་ གསལ་པ་ outer-zone.

ཐུ་ཤོ་ལ་ *phyi-rol* the outer side, outside. ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ the outside of the bed (*Glr.*); ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་—ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ are adverbs equiv. to ཐུ་ཤོ་ལ་, ཐུ་ཤོ་ལ་, ཐུ་ཤོ་ལ་ outside, out of doors, from without; also occur as postp. on the outside of, etc. In mysticism: ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ to believe goblins and demons to be really existing in the outer world. ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi-rol-pa-ñi ducañ-po ña* the five external members of the body which are: ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ hand, ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ the legs, ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ the belly, ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ privities, ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ the speech. ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi-rol-gyi don yod-par-mura* གསལ་པ་ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ [a class of Buddhist philosophers who maintained that the external world was real]S. ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi-rol-pa* or ཐུ་ཤོ་ལ་མཆོག་ *phyi-pa* a non-Buddhist, more particularly a Brāhmanist;

ཕྱི་ལུ་པའི་ *phyi-rel pañi* or ཕྱི་པའི་ལོ་མཉམ་ *phyi-pañi chos* the doctrine of the non-Buddhists.

ཕྱི་ལུ་ནག་ནང་འབྲེལ་བ་ *phyi-lag nañ-hbrel-ica* to have confidential conference, to discuss any matter without letting the public know it.

ཕྱི་ལེབ་ *phyi-leb* a felt rug (*Rtsii.* 46).

ཕྱི་ལོ་མ་ *phyi-cos* བཞིན་ behind, later, latest.

Syn. རྟེན་མ་ *rjes-ma*; རྟིལ་མ་ *rtsiñ-ma* (*Mon.*). v. ཕྱི་མ་ *phyi-ma*.

ཕྱི་བཅོམ་ *phyi-bcol* = ཕྱིར་ཐོག་གྲུབ་པ་ *phyir-l'ug rgyab-pa* (*Ya-sel.* 31).

ཕྱི་མ་ *phyi-sa* = མི་གཙང་མ་ བཞིན་ excrements: མི་གཙང་ཕྱི་མ་ རྟེན་ལ་ རྟེན་ལ་ རྟེན་ལ་ རྟེན་ལ་ unclean things and ordure throw out (*Zam.* 4); རྟེན་ལ་ ཕྱི་མ་ རྟེན་ལ་ རྟེན་ལ་ afterwards (it was their lot) to eat dung (*Dug.* 10).

ཕྱིང་པ་ *phyiñ-pa* (བཟུ་) མཚན་, མཚན་མ་ [the quantity of wool necessary for making a blanket]S.; felt much used by Dokpa nomads of Tibet for tents and carpets. ཕྱིང་པ་ལྟར་ཕྱི་མ་ *phyiñ-haüd-pa* to make felt, to mill (*Sch.*); ཕྱིང་པ་ལྟར་ *phyiñ-gur* felt tent, a Dokpa hut; ཕྱིང་པ་ལྟར་ *phyiñ-stan* felt-carpet.

ཕྱིང་པ་ལྟར་ཕྱི་མ་ *Phyiñ-gkar-ica* n. of a place in Tibet; ཕྱིང་པ་ལྟར་ཕྱི་མ་ n. of an image of Buddha of that place (*Rtsii.*).

ཕྱིང་པ་ལྟར་ཕྱི་མ་ *Phyiñ-bya Stag-rtse rdsoñ* n. of a district in Lhokha near *Rphuñ-rgyas* (*Loñ.* 9, 14).

ཕྱིན་ *phyid* after, following; ཕྱིན་ལྟར་ *phyid-nin* the day after to morrow (*Ca.* *Jä.*).

ཕྱིན་པ་ *phyid-pa* 1. = བཟུ་པ་ to suffice, to be sufficient: ཕྱིན་པ་ལྟར་ *Ho-gos mi-phyid* food and dress were not enough, did not suffice; ཕྱིན་པ་ལྟར་ *tshe-phyid-pa* to suffice life, to sustain life. 2. to freeze, become

frozen: ཕྱིང་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ *byañ-gi phisho-rnma phyid-byuñ* the northern lakes have become frozen.

ཕྱིན་པ་ *phyin-pa* 1. (རྟེན་, མཚན་ to go), set out: ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ *lam-du phyi-gul-du phyin-pa* gone on a journey; ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ gone to the country, gone to the other side of the sea, done thoroughly: ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ if I go into the house (*A. K.*). 2. to reach, come to, arrive at: ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ *Mila* arrived here—thus they asked; ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ *chu-de ciñ-gi steñ-du phyin-nas padmañ me-toy ldiñ soñ* when the water had reached above the tree the lotus-flower floated. ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ to reach the end, to complete; also a perfected one, a saint: ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ as a sign of having completed the three stages of meditation.

ཕྱིན་ *phyin* 1. that which is to arrive, what is subsequent: ཕྱིན་པ་ལྟར་ *phyin-chad* later, hereafter; ཕྱིན་པ་ལྟར་ *phyin-chad sdom* bound over for the time to come; ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ henceforth do not act like that; ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ since, since that time, ever since. 2. for ཕྱི་ལྟར་ (*Jä.*) ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ as there was no wall outside; ཕྱིན་པ་ལྟར་ *phyin-dgra* a foreign enemy (*Glr.*); ཕྱིན་པ་ལྟར་ *phyin-lag* outside business, foreign affairs.

ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ *phyin-ci log-pa* བཟུ་ལྟར་, བཟུ་ལྟར་, བཟུ་ལྟར་ that which is false or deceptive or mistaken; ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ *phyi-ci log-gis slag-de* corrupt, depraved by perversity (*Dal.*); ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ *phyin-ci ma-log-pa* it is a fact; ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ correct view, opinion (*Pth.*); ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ with a never-erring mind (*Mil.*) (*Jä.*); ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ a perverted mind; ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ false view or doctrine; ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ incontrovertible (*K. d.* 3, 47). ཕྱིན་པ་ལྟར་ཕྱིན་པ་ *phyin-ci log-br-jod*

phyugs-dan ལྟམ་ལྟམ་ལྟམ་ brute-like: ཇ་
གིས་ལུང་ཏུ་གཤིས་པའི་ལིང་། ཇི་དེ་ཕུག་དང་མཛུང་པའི་དེ་
(*K. du. 3, 51*) the man whose mind is
under the influence of wine is like a brute;
གང་ཤིག་གཤིས་དེ་དེ་ལི་ལྟམ་ལྟམ་། དེ་ལི་དྲུག་ཕུག་དང་མཛུང་པ་
whoever does not think of other persons'
interests, his behaviour is similar to that
of beasts (*Cāṇ.*). ཕུག་མེད་ *phyugs-dab* = ཕུག་
ཏིང་ *phyugs-rtsis* a register or account of
cattle. ཕུག་པ་ལའག་ *phyugs-bday* = དཔར་ཕུག་ཇི་དེ་
ཤུམ་པའི་ཕུག་ *chen-po* ཕུག་པའི་ *Mahe'sara*
(*Mañon.*); ཕུག་པ་དཔལ་ *phyugs-hdul* taming of
beasts, breaking in horses and mules,
domesticating animals (*Hehu. 174*); ཕུག་
གཤིས་པའི་ *phyugs-gyan-mo* cattle which have
lived a great many years (*Fig. 8*).

+ ཕུག་ཕྱེད་ *phyugs-phyun* = གཤིས་ཏུ་མ་ *gshon-
nu-ma* a youthful maiden.

ཕྱེད་པ་ *phyun-ica* = བཏོན་པ་ རྟེན་པ་ (*Mañon.*).
1. really perf. of, but sometimes used
instead of, བཏོན་པ་ *hyin-pa* (*Rdo. 46*) to
cast out, throw away; banish. 2. to be
in excess, to be more than what is required
or can be accommodated in a vessel (*Fig.*
28). 3. sbst. the excess or overflow of a
thing in a vessel (*Rtsii.*)

ཕུར་ཕུ *phyur-bu* 1. hay-rick, shook of
sheaves, heap of sticks (*Jā.*). 2. the solid
substance obtained from milk devoid of
butter: ཕུར་ཕུ་ *phyur-ekam* dried curds
(*Rtsii. 49*).

ཕྱེ I: *phye* 1. flour, meal, flour of
parched barley = རྩམ་པ་. 2. for ཕུ་ *phye-ma*
dust, powder, etc.; ཕུ་ལག་པ་ *phye khag-pa*
or ཕུ་ལག་པ་ *phyer-khag-pa* to reduce to
flour. ཕུག་ཕྱེ་ *rgyags-phye* flour as provision
for a journey = རྩམ་པ་, also parched meal;
ཕུག་ཕྱེ་ *kags-phye* iron filings; རྩེ་ *rdo-phye*
stone reduced to powder, small particles
of stone; རྩེ་ཕྱེ་ *gpos-phye*, རྩེ་ཕྱེ་ཕྱེ་ *tsan-*

dan-gyi phyé-ma fumigating powder, san-
dal-wood powder; ཕུ་ཕྱེ་ *bag-phye* wheat
flour or barley meal; ཕུ་ཕྱེ་ *brag-phye* small
fragments of stone produced by stone-
cutting; ཕུ་ཕྱེ་ *cin-phye* saw-dust; ཕུ་ཕྱེ་
gser-phye gold-dust (from *Jā.*).

ཕྱེ II: occurs as pf. and imperat. of
ཕྱེད་པ་ *q. v.*

ཕྱེ་གཏོར་ *phye-gtor* བཞི་ offerings made of
barley-flour to spirits (*Fig. 36*).

ཕྱེ་མ་ *phye-ma* ལུ་ལེ་ powder, dust, *v. ཕྱེ
phye.*

ཕྱེ་མ་ལེ་ *phye-ma-leb* a butterfly (*Fig. 36*).

ཕྱེ་ལེ་ལེ་ཕྱེ་ *phye-leb ser-khra* n. of a
vegetable medicine: ཕྱེ་ལེ་ལེ་ཕྱེ་ལེ་ཕྱེ་ལེ་
ལེ་ལེ་.

ཕྱེད་ *phyed* ལེ་ half; ལེ་ཕྱེད་ midnight,
ལེ་ཕྱེད་ *zhu-phyed* half a month. ཕྱེད་
phyed-ka ལེ་ half one half (*A. K. 40*). ཕྱེད་
phyed-kruñ = ཕྱེད་ཕྱེད་ *skyeil-kruñ* drawing
in one leg and stretching out the other.
ཕྱེད་ཕྱེད་ *phyed-skyil-ica* to sit in a cross-
legged posture but not exactly in the
manner of Buddha: ཕྱེད་ཕྱེད་ཕྱེད་ཕྱེད་ཕྱེད་
ཕྱེད་ with the real body seated in a
cross legged posture but not meditating
(*A. 11*). ཕྱེད་ཕྱེད་ *phyed-gñis* peninsula. ཕྱེད་
partner to one half: ཕྱེད་ཕྱེད་ཕྱེད་ཕྱེད་
ཕྱེད་ཕྱེད་ as I have still a partner in this
business.

ཕྱེད་པ་ *phyed-pa* = ཕྱེད་པ་ *hgyur-ica* to
change, changing; ཕྱེད་པ་ཕྱེད་པ་ *mi-phyed
dicar-pa* a mind that does not change
and remains firm (*Fig. 42*). ཕྱེད་པ་ *phyed-po*
that which has changed.

ཕྱེན་ *phyen* = ཕྱེན་ཕྱེན་ *bag-rñis dri-ma*
(vulg. in Sikk. and W. pronounced as
phen) wind, flatulence: ཕྱེན་ཕྱེན་ཕྱེན་ཕྱེན་

ལ་ at midnight the child let go a wind (Dag. 4); ཐུང་ཤོར་མོ་ *phyen-chor-sol* a wind has escaped (Jā.).

ཐུམ་རེད *phyem-reḍ* the whole afternoon, e.g., from 1 P.M., to 3 P.M. (K. d. 4, 5, 396; 4, 48).

ཐུ་ཐུ *phyo-phyo* is defined as བྱི་ལ་འདྲ་བ་ *kyi-la ḥbad-pa* to incite or set on a dog.

ཐུགས་ *phyogs* 1. རིམ་ that part which borders on another greater part, the base, the side, the outskirts; with reference to any place—the direction or quarter in which it lies from the speaker: ཐུགས་ལུ *phyogs-su* རིམ་ towards, in the direction of; མཛོད་ཐུགས་ལ *chod-phyogs* རིམ་ in the front, ahead, the front side; མཛོད་ཐུགས་ཀྱི་ རིམ་ལ *chod-phyogs-kyi* རིམ་ from whence? ཐུགས་རེད་ there, thither, in that direction; རྒྱུ་ལའི་ཐུགས་ལུ *brū-la'i phyogs-su* towards the nape of the neck (Vai. 38.); in colloq.: ཐུགས་ལུ རིམ་ towards, in the direction of; ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ རིམ་ together, at one time; ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ རིམ་ also ཐུགས་ལུ་ རིམ་ one-sided, prejudiced. 2. ཐུགས་ is also used figuratively to signify a man's side, part, interests, benefit, party; the benefit of anything in general: རིམ་ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ རིམ་ to spend for the benefit of religion; ལུ་ལུ་ལུ་ཐུགས་ལུ་ལུ་ རིམ་ to take the part of another, to embrace another's interests; ཐུགས་ལུ་ རིམ་ in favour of, for, in behalf of, for the benefit of: ལུ་ལུ་ལུ་ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ རིམ་ རིམ་ to die or to undergo death for the sake of a close friend (Mil.); ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ *phyogs-ṣṭhaḥ* ultimate end or use; ཐུགས་ལུ་ རིམ་ the part or side of a person or faction; ཐུགས་ལུ་ལུ་ *phyogs-phyi-ma* an enemy's party or side. 3. the cardinal point, quarter or direction; ཐུགས་ལུ་ རིམ་ the four points of the compass; ཐུགས་ལུ་ རིམ་ on every side, in all directions; all round (a person or place);

ཐུགས་ལུ་ལུ་ རིམ་ from all sides, frq.; ཐུགས་ལུ་ལུ་ *sted-ḥpyogs* the zenith; ཐུགས་ལུ་ལུ་ *dog-phyogs* the nadir. ཐུགས་ལུ་ལུ་ *sa-phyogs* locality, region, country: ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ your neighbourhood or your country. ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ *phyogs-kyi mukhyuḥ* རིམ་ རིམ་ *si-ma* the sun (Māon.). 4. about, lately: ལུ་ལུ་ལུ་ རིམ་ about 3 o'clock 5. symb. numeral = ten.

Syn. ཐུ་ཐུ་ རིམ་ *ston*; ཐུ་ཐུ་ལུ་ *kun-khyab* (Māon.).

ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ *phyogs-kyi gkaḥ-po* 1. རིམ་ལུ་ལུ་ [A famous Buddhist logician born in Kanchipur in the Deccan. He is the author of *Prāmaṇasamuccaya* and *Nyāya-bhāṣya*, and was a contemporary of Lha-Tho-tho-ri of Tibet. He is described in the Hindu works on Nyāya philosophy as being a man of extraordinary genius] 2. རིམ་ལུ་ the eight mythological elephants which guard the "quarters" of the world are:—(1) རིམ་ལུ་ལུ་ *sa-sruḥḥ-bu*; (2) རིམ་ལུ་ལུ་ *pad-ḥkar-can*; (3) རིམ་ལུ་ལུ་ *gyon-phyogs*; (4) རིམ་ལུ་ལུ་ *sa-mog*; (5) རིམ་ལུ་ལུ་ *gaul-byed*; (6) རིམ་ལུ་ལུ་ *me-toḥ so-can*; (7) རིམ་ལུ་ལུ་ *kun-grags*; (8) རིམ་ལུ་ལུ་ *cha-mdaes*.

ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ *phyogs-kyi gos* = རིམ་ལུ་ལུ་ *ger-bu*, རིམ་ལུ་ལུ་ *gos-meḍ* རིམ་ naked, uncovered (Māon.).

ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ *phyogs-kyi gcod-puhi ḥgyeḥ-buhi*, the four obstructors on one's four sides or towards the four points of the compass:—(1) རིམ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ *ḥbyun-ṣas gcod-pa*; (2) རིམ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ *kham-kyis gcod-pa*; (3) རིམ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ *lha-ḥdres gcod-pa*; (4) རིམ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ *gya-yis gcod-pa*.

ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ *phyogs-kyoḥ* རིམ་ལུ་ལུ་ the guardian of a quarter or direction.

ཐུགས་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ *phyogs-kyoḥ rgyal-po* the guardian king of the four quarters. The

death; ལོང་པ་འཕྱུར་བྱེད་ཐུག་པ་ to turn one's back on worldly transmigration. མཛོད་ཏྲུག་པ་ *phyon-du phyogs-pa* 2. to become visible, to make evident, to face or front: ལྷོ་རྒྱ་མཛོད་ཏྲུག་པ་འདི་བྱུག་པ་འཕྱར་བ་ growing from a rock facing the south side (*S. Lam.*); འདི་མཛོད་ཏྲུག་པ་འདི་བྱུག་པ་འཕྱར་བ་ in order to bring this meaning to light, to express it clearly (*Gram.*). 3. to be openly or evidently attached to, strongly turned towards: ཏྲུང་པ་ *rgyud-la* to a *Tantra* or treatise. 4. ཏ་པ་མེད་ [adj., abstr.] attached to, following; a partizan, an adherent] *Jā.*

ཏྲུང་པ་ *phyod-pa* to be thorough, to carry through: ཏྲུང་བ་ very pushing; མཐུག་པ་འོ་ལྷོ་འཕགས་པ་ཏྲུང་པ་ by proceeding quickly a long journey is accomplished.

ཏྲུ་ *phyor* 1. ལས་ n. of a numerical figure (*S. Lex.*). 2. in ཏ་ཏྲུང་པ་ *kha phyor-ica* for མཛོར་ *achor* speaking vainly.

ཏྲུ་ལས་ *phyol-gas* a numerical figure.

ཏྲུ་ I: *phra* acc. to *Jā.* all these expressions ཏྲུག་པ་, ཏྲུག་པ་, ཏྲུ་ལོང་པ་, ཏྲུ་ལོང་པ་, ཏྲུ་ལོང་པ་ signify to insert an ornament of jewels, to stud with jewels, etc.: ཏྲུ་ལོང་པ་ཏྲུ་ལོང་པ་ཏྲུ་ལོང་པ་ bedecked with different kinds of precious stones and metals. ཏྲུ་ལོང་ *phra-med* the displaced precious stones such as rubies, sapphire, turquoises, picked out from ornaments (*Jig. 10*).

ཏྲུ་ལ་ *phra-rgyas* = ཏྲུ་ལོང་པ་ ལས་ལས་ misery, because it first comes in insignificant form and then assumes more dangerous shape and important dimensions.

ཏྲུ་ལ་ *phra-dog* envy.

ཏྲུ་ II: or ཏྲུ་ 1. fine, thin. ཏྲུ་ལོང་པ་ in reference to the doctrine of Buddhist

subtleties; ཏྲུ་ལོང་པ་ཏྲུ་ལོང་པ་ཏྲུ་ལོང་པ་ a body as slender as a thread; ཏྲུ་ལོང་པ་ a thin or slender waist. ཏྲུ་ལོང་པ་ = ཏྲུ་ལོང་པ་ a poor, humble man. 2. = ཏྲུ་ལོང་པ་ ཏྲུ་ལོང་པ་ [minute, atomic] *S.* = ཏྲུ་ལོང་པ་ ཏྲུ་ལོང་པ་ [the act of whispering into the ears; treason, disunion] *S.* ཏྲུ་ལོང་ *phra-mo* thin, little, small: ཏྲུ་ལོང་པ་ ཏྲུ་ལོང་པ་ *sem-can phra-mo rnam* animalcules; ཏྲུ་ལོང་པ་ *na-phra-mo* little as to age, trifling, slight; ཏྲུ་ལོང་པ་ *rnam-tog phra-mo* slight scruple; ཏྲུ་ལོང་པ་ *rdun-phra-mo* a little lie; ཏྲུ་ལོང་པ་ *phra-mo-tsam* slender. ཏྲུ་ལོང་པ་ *phra-shin phra-ica* subtle, extremely fine; ཏྲུ་ལོང་པ་ *phra-shib* ཏྲུ་ལོང་པ་ very fine, minute, exact; ཏྲུ་ལོང་པ་ ཏྲུ་ལོང་པ་ *phra-shib khug-hdem* all the minute details, complete details.

ཏྲུ་ལོང་པ་ *phra-phab-pa* to cast a horoscope, to predict good or evil by interpreting reflections of any thing on a mirror; ཏྲུ་ལོང་པ་ *phra-men* magical forecasts. ཏྲུ་ལོང་པ་ ཏྲུ་ལོང་པ་ ཏྲུ་ལོང་པ་ ཏྲུ་ལོང་པ་ if the image of the immaculate moon be thrown on a mirror, from it can be drawn the essential condition of an object in the three times, i.e. past, present and future (*A. 34*).

ཏྲུ་ལོང་པ་ཏྲུ་ལོང་པ་ *phra-gas gshon-nu* an epithet of ཏྲུ་ལོང་པ་ཏྲུ་ལོང་པ་ *Hjam-gpal dkar-po* of Bon mythology *D.R.*

ཏྲུ་ལོང་པ་ *phra-ma* 1. ཏྲུ་ལོང་པ་ one of the four sins of speech, calumny, slander, &c. ཏྲུ་ལོང་པ་ to calumniate, slander; ཏྲུ་ལོང་པ་ *phra-ma shu-wa* id. (*Jā.*) ཏྲུ་ལོང་པ་ཏྲུ་ལོང་པ་ ཏྲུ་ལོང་པ་ it is not right that a gelong should speak words of calumny. 2. = ཏྲུ་ལོང་པ་ ཏྲུ་ལོང་པ་ a weapon of two tongues or points, [two-tongued one, i.e., make] *S.* 3. ཏྲུ་ལོང་པ་ a needle.

ཏྲུ་ལོང་པ་ *phra-ma-shi-nag* n. of a disease.

ཕྱོད་མིང་ *phra-nohi-shin* ལམ་ལམ [a field of *Panicum miliaceum*]S.

ཕྱག *phrag* 1. intermediate space, interstices, a crevice, ravine. ཕྱག་ཏུ་ in between, in the interstices, and as postp. betwixt; ཕྱད་ཕྱག་ v. ཕྱེད་མ (Jü.) 2. ཕྱག་ is also used as an auxiliary particle after cardinal numbers, to signify a collective body: འགྲུ་ཕྱག་ a hundred, རྒྱུང་ཕྱག་ a thousand, འབྲུམ་ཕྱག་ a hundred thousand, འབྲུད་ཕྱག་ *bdun-phrag* a week, རྒྱུ་ཕྱག་ a month.

ཕྱག་པ *phrag-pa* = འབྲུང་པའི་ལོ་ (Mñon.)

1. ལོ་མུམ་ ལམ་ལམ་ subst. the shoulder: ཕྱག་པ་ལ་འཁེལ་བ་ to load on the shoulders; ཕྱག་པ་པོའི་ཕྱག་པ་ལ་འཛོལ་བ་ to climb on the shoulders of a friend; ཕྱག་པ་གཉིས་ཀྱི་ག་ the flesh of both shoulders. དེ་མཛུ་ལ་ཡི་ཕྱག་གིས་ཐུག་ལོན་ཆུབ་མ་ཤིང་བྱ་ཆེ་བ་ལས་ཐུང་ཆུང་ཕྱག་པ་ལ་འབྱེད་ནས་ at the moment the word was uttered the bird without greatly increasing the flappings of its pinions carried both the brothers on its shoulders (Tan. d. ག.) ཕྱག་འབྲུང་ *phrag-byun* = རིང་འགག་ or རྒྱ་གོས་ shawl worn by the lamas as an upper covering or wrapper leaving one shoulder bare; ཕྱག་པ་གམས་ *phrag-pa-gyas* right shoulder or arm, ཕྱག་པ་གཡོན་ *phrag-pa-gyon* left shoulder or arm. ཕྱག་མིག་ *phrag-nig* ལམ་ལམ་the crab; n. of a kind of spirits having eyes on their shoulders. 2. vb., also འཕྱག་པ་ *aphrag-pa*, to envy, to grudge (Ce.)

ཕྱག་དོག *phrag-dog* དམའི་, ལམ་ལམ་ (A. K. 1-24), envy, jealousy; ཕྱག་དོག་གི་ཕྱག་པ་ལོན་ནས་ལུ་བྱ་ཤིང་ཕྱུ་འཕྱེད་ on the rock of jealousy the tender shoots of merit will not grow. ཕྱག་དོག་གི་རྒྱུ་མ་ *phrag-dog-gi gri-ma* the defilement of envy; ཕྱག་དོག་ཅན་ *phrag-dog-can* དམའི་ལུ་ jealous, envious, grudging.

ཕྱུང་ *phrañ*, v. འབྲུང་ *aphrañ*.

ཕྱང་པོན་ *Phrañ-btan* n. of a place in Tibet (*Rtsii*).

ཕྱད་ *phrad* (ཁི་ཁེ་ཤི་ལུ་) 1. a particle added to words or letters to show relationship to another word in a sentence: ཕྱད་ཀྱི་རྒྱུང་ཆུང་ལུ་ལ་འཕྲུང་དགོས་པ་ it is necessary to learn the proper application of these particles (*Gram*). ཕྱད་གང་འཛོལ་རྒྱུང་གོས་པ་ *phrad-gan hthob kha-dgor-pa* (a beginner of grammar) must see what particles should be applied (*Situ*. 118). ལམ་ལུ་ཕྱད་ *nam-dbye-phrad* བེ་མཁོ་མཁོ་ the signs of cases, as གྱི་, ལ་, etc. 2. = འབྱེད་ ལམ་ལམ་.

ཕྱད་པ *phrad-pa* is a form of འབྲུང་པ་; མཛུ་མཛུ་, འཕྱེད་པ་: ཕྱག་པ་དང་ཕྱད་ meeting a friend, collision; ཕྱད་དང་ཕྱད་པ་ *rlun-dan rlun phrad-pa* wind rushing upon wind.

ཕྱད་པོ *phrad-po* for ཕྱད་པོ་ *khrad-po* (*Vai*. 88.).

ཕྱན་ *phran* or ཕྱད་བྱུང་= ཕྱུང་ 1. ཕུང་ a little, a trifle; trifling. 2. part of the body. 3. knives and other small instruments used in surgery (Jü.). ཕྱན་ཆུང་ *phran-chun* humble or little self (common in letters); ཕྱན་ཆུང་ལས་ *phran-tshugs* (vulg. ཕྱན་ཆུང་ལ་) = ཕྱད་བྱུང་. Also as adj. small, insignificant: འདྲུང་པ་ཕྱན་ཆུང་ལུ་གི་ the minutiae of religious discipline (Jü.) ཕྱན་ཆུང་ལུ་གི་མ་ཕྱན་ཆུང་ *phran-tshugs hgrin-pa* བཅུ་མཁོ་མཁོ་ལུ་གི་མ་ཕྱན་ཆུང་ [practising in small degree]S. ཕྱན་ཆུང་ *phran-tsho* we, our humble selves.

ཕྱེད་ *phral* 1. present time, just now: རིང་ལུ་ལམ་ལམ་ཕྱེད་པ་ in my country at present (*Hbrom*. 104). ཕྱེད་པ་ *phral-du* adv. = རིང་ལུ་, མཁུ་ལུ་ freshly, recently. 2. described as: མཁུ་ལུ་ཕྱེད་པ་ *so-sor kha-bral-wa* enumeration; separation.

ཕྱི་ལ *phri-wa* v. འཕྱི་བ་ or ཕྱིད་པ་ *phrid-pa* to diminish, reduce.

ཐིན་ *phrin* = ཐེན་ *thrin* news, tidings, intelligence: ཐིན་པར་བསྐྱུ་བ་དང་ཕྱིར་བསྐྱུ་བ་ communicating news, sending it out and abroad.

ཐིལ་ *phril* vulg. for རྩལ་ *hril* used by the herdsmen (Dok-pa) of Tibet: མཚན་ཐིལ་ *mtshan-phril* = མཚན་ཐིལ་ *mtshan-hril* whole or full night.

ཕུ་གུ་ *phru-gu*, v. ཕུག་ *phrug*.

མ་ཕུ་ཁ་ *phru-ka* = (col. ར་མ་ *rdsa-ma*) earthen pot, pan, stow-pan.

Syn. མན་ར་ *zan-rda*; མེ་ཐར་ *mi-tha-ra*; བཅོ་ར་ *bo-rda*; ལོ་ཐོ་ར་ *gyo-tho-r*; ཁོག་མ་ *khog-ma* (*Mon.*).

མ་ཕུ་མ་ *phru-ma* 1. the womb; also explained as meaning: ཕུ་མ་ལོ་མ་ཐོར་གྱི་ཕུག་པ་བཅུ་འཛུགས་ (*Khrif. 46*). 2. = མ་ཕར་ a palace, castle; also = ར་མག་ར་ *rdmag-gar* military encampment.

ཕུག་ *phrug* 1. (or ཕུག་ཕུ་ or ཕུ་ཕུ་) child; the young of any animal, རྩུག་ *khuy-phrug* a pup. Syn. ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *bu-brgyu*; ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *bu-dag-skyes*; ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *lu-las-las-las*; ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *brañ-skyes*; རྩུག་ *khye-hu*; ཕུ་ཕུ་ *bu-pa* (*Mon.*). ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phrug-gu skye-ka* to beget children, to bring forth a child; ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phrug-gu chags-pa* pregnancy, a pregnant woman (*Mon.*); ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phru-gu gno-ka* to rear, to bring up a child; ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phru-gu for-pa* a miscarriage, abortion; ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phru-guhi d:* infancy, childhood; ཕུ་ཕུ་ *da-phrug* orphan; ཕུ་ཕུ་ *nal-phrug* bastard; ཕུ་ཕུ་ *tsheñ-phrug* the merchants of a caravan in their relationship to their leader (*Jā.*). 2. fine cloth or woollen stuff: ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *gnan-phrug* woollen cloth; ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phru-phrug* fine strong serge

of which the robes of Tibetan great men are made.

ཕུག་མ་ *phrug* or ཕུག་ཕུ་ཕུ་ *phrug-guig* one day with the night, a period of twenty-four hours: ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ the work of one full day (day and night) (*A. 74*); ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ how one with three vows should observe (practise) them day and night or within 24 hours (*Öil. 6*). ཕུག་མ་ *phrug-ma* བཟུང་ [a period of three hours]S.

ཕུམ་ *phrum* in ཕུམ་ཕུམ་ *phrum-rus* = cartilage, gristle (*Jā.*).

ཕུམ་ཕུམ་ *phrum-gsar*, in ཕུམ་ཕུམ་ཕུམ་ཕུམ་ཕུམ་ a fresh *phrum* yields vigour and increases the semen; ཕུམ་ཕུམ་ *phrum-phrum* = ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *rdog-rdog*.

ཕུམ་ཕུ་ *phre-hu* = ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *skye-rags phra-uc* a fine sash; acc. to *Cs.* = ཕུ་ཕུ་ *phru-mo*.

ཕུམ་ཕུ་ *phreñ* = ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་, ཕུ་ཕུ་, ཕུ་ཕུ་ order, line, row, stratum.

ཕུམ་ཕུ་ *Phreñ-po* n. of a place in Tibet. ཕུམ་ཕུ་ཕུ་ *Phreñ-po shi-ka* n. of the Lama of that place (*Loñ. 2, 4*).

ཕུམ་ཕུ་ *phreñ-ka*, 1. v. ཕུམ་ཕུ་ *hphreñ-ka*. 2. ཕུ་ཕུ་, ཕུ་ཕུ་, ཕུ་ཕུ་ order, row, many in a line or order. Also ཕུ་ཕུ་ a garland, wreath; further = ཕུ་ཕུ་, ཕུ་ཕུ་, ཕུ་ཕུ་ rosary, string of beads. ཕུམ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *phreñ-du tsgrigs-pa* (ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་ཕུ་) arranged like the order in *chandae* rhythm. ཕུམ་ཕུ་ *phreñ-thag* ཕུ་ཕུ་ a rope, garland; ཕུམ་ཕུ་ *phreñ-dan-ma* a cascade (ཕུ་ཕུ་ཕུ་ *tsab-chu*) (*Mon.*). ཕུམ་ཕུ་ *phreñ-ka-ma* ཕུ་ཕུ་ཕུ་ [a female garland-maker]S.

ཕུམ་ཕུ་ཕུ་ *phreñ-ka-gsar* ཕུ་ཕུ་ཕུ་ a Nepalese.

ཐེང་མོག་ *phred-thogs* an epithet of the god of love, Kāma (*B. ch. 5*).

ཐེང་པ་མོག་ *phred-wa-can* 1. n. of the king of swans (*Mñon.*) 2. མཁོ་, མཁོ་པ་མོག་ [a garland-maker, gardener, or florist] *S.*

ཐེད་ *phred* derivative from འཕད་ *hphrad-* pa to meet; and signifying that which meets or crosses over another, that which is aslant something else: ཐེད་ལ་ across, at an angle to, ཐེད་པོ་ id.; ཐེད་ལམ་ *phred-lam* a path (horizontal or inclined) leading along the side of a mountain; ཐེད་ཆུ་ *phred-gtan* bolt or bar of a gate (*Jā.*).

ཐོ་ལམ་ *phro-yag* (ཐོང་མ) རྒྱུ་འཁྱེད་ n. of a numerical figure (*S. Lex.*).

ཐོག་ *phrog*, pf. of དཔོག་ *dpfrog-pa*, fut. དཔོག་ *hphrog* (*Redo. 46*); but ordinarily དཔོག་ is considered to be the fut. ཐོག་ལ་འཕགས་ཐོག་ *phrogs-cig*, imp. of དཔོག་ *hphrog-pa*.

ཐོབ་ *phrob*, v. དཔོབ་ *hphrob*.

ཐོབ་ *phrol* or དཔོབ་ *hphrol*, imp. of དཔོབ་ *hphrol-wa*.

ཐོམ་ *phrog*, v. དཔོམ་ *hphro-wa*.

ཐོམ་ *Phrom* n. of a country situated to the north-east of Yarkand and north of Tibet where Buddhism flourished in and before the 10th century A.D.; but thereafter it became desolate, though traces of its existence are occasionally discovered by travellers. This country in the 6th century A.D. is said to have been under the rule of king Gesar; acc. to Bon: ཐོམ་ཐོག་ལ་མར་ཐོམ་ཐོག་ལུ་ in the north the country of Phrom of Gesar (*G. Bon.*).

ཐོམ་ཐོག་ *phrom-agrag* prob. ཐོམ་ཐོག་ public, known to all, trumpeted.

འཕགས་པ་ *hphag-pa*, pf. འཕགས་ *hphags*, to rise up, to be elevated, to raise oneself, be

uplifted or raised, to ascend: ཐོང་ཐོང་འཕགས་པ་འཛིན་ཆེན་པོ་ལཱ་ལིན་ (I) am the divine instrument of your elevation (your elevation-blessing), he who will effect your ascent to heaven or deification (*Jā.*) ཐོང་ཐོང་འཕགས་པ་འཕད་ཐོག་པོ་ however, from (the time of his) coming up from Tibet till now. (*A. 135*).

འཕགས་པ་ *hphags-pa* is the equiv. of the Sanskrit *Arya* ལྷ་ལྷ་ sublime, exalted, raised-up: ལྷ་ལྷ་འཕགས་པ་པར་པར་པ་ *phal-las hphags-par* ཐུང་ལ་ a more than ordinary beauty (*Dzl.*); ལྷ་ལྷ་པ་འཕགས་པ་པར་ཐོང་ཐོང་ *gzan-pas hphags-par gyur-to* he far excelled others (*Dzl.*); ཐོང་འཕགས་ *khyaq-hphags* or ཐོང་པར་འཕགས་ *khyaq-par hphags-pa* distinguished, transcendent, glorious: ལྷ་ལྷ་ཐོང་འཕགས་ཀྱི་ ལྷ་ལྷ་ India, the most glorious country; ཐོང་ཐོང་པར་འཕགས་པ་པར་ཐོང་ཐོང་ an offering of a hundred of the most costly kinds of jewels (*Jā.*). འཕགས་པ་ is a common prefix to the names of great deities and Bodhisattwas, e.g., འཕགས་པ་ཐོང་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *Arya Chenraisi*, འཕགས་པ་ཐོང་ལྷ་ལྷ་ *Arya Dolma* or Tara. Buddha S'ākya-thubpa is also *par excellence* འཕགས་པ་, and this epithet standing alone always indicates him and may be used in lieu of his full name.

འཕགས་ཀྱི་ *hphags-kaq* or འཕགས་ལྷ་ལྷ་ *hphags-yul-kaq* the language of the Aryas; the Sanskrit language.

འཕགས་ཀྱི་པ་ *hphags-kyes-po* བཀྲ་ལྷ་ལྷ་ one of the four Dikpāla or guardian kings of the Faith; the guardian of the south.

འཕགས་འཕྲུལ་ *Hphags-bkhrul* the birth place of the venerable ones; མཆོག་ཐོང་ the Buddhist name of India.

Syn. ཐོང་ལྷ་ལྷ་ *rgyn-gar-yul*; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *yul-lhams*; ཐོང་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *bood-rnam-sa-gshi*; འཕགས་འཕྲུལ་པ་ *dkus-hgyur-bchad* (*Mñon.*).

འཕགས་ཆེན་པོ་ *hphags-chen-po* མཁོ་པ་མོག་ the celebrated, the illustrious.

འཕགས་མཚན *hphags-mchog* or འཕགས་པའི་མཚན་པ་ལ་མཚན་པ་ the most exalted, the most holy. འཕགས་མཚན་ལོ་མཚན་དཔལ་ *hphags-mchog sems-dpal* = འཕགས་པའི་དཔལ་འདུན་ the venerable body of saints.

འཕགས་པ་བུ་རྒྱལ་ *hphags-pa klu-sgrub* ལ་མཚན་པ་ལ་མཚན་པ་ *v. རྒྱལ་པ་ klu-sgrub*.

འཕགས་པ་བྱིན་རྒྱུ་པ་ལ་མཚན་པ་ the Sūtras delivered by Buddha to a number of infants whereby, though left in a lonely house in the wilderness, they were not disturbed by wild beasts, etc. (*K. d. c.*, 321).

འཕགས་པ་དགུལ་པ་ *hphags-pa dgyes-pa* ལ་མཚན་པ་ [the noble and graceful] S.

འཕགས་རྒྱལ་ *hphags-rgyal* ལ་མཚན་པ་ the city of Ujjayani (modern Ujjain in Malwa).

འཕགས་པ་ཅན་ *hphags-pa-čan* acc. to Bon, a name of the Kāmaloka.

འཕགས་པ་འཕགས་པའི་མཚན་པ་ *Hphags-pa Thogs-med* ལ་མཚན་པ་ the founder of the Yogachārya school of Buddhism. He was high-priest in the Achintapuri monastery (Ajanta caves).

འཕགས་པ་རྒྱུ་པའི་མཚན་པ་ལ་མཚན་པ་ the enumeration of names in the Sūtra of the two venerable ones (*K. d. c.*, 342).

འཕགས་པ་ཡི་རྒྱུ་པ་ *Hphags-pa ciñ-kun* ལ་མཚན་པ་ a celebrated Buddhist sanctuary in Nepal.

འཕགས་པ་ལྷ་ *Hphags-pa lha* ལ་མཚན་པ་ the chief disciple of Nāgārjuna who succeeded him in the rule of Nālandra.

འཕགས་པའི་འཕྲོད་པ་ *hphags-paḥi ḥkyod-pa* ལ་མཚན་པ་ [appeased] S.

འཕགས་པའི་དཔལ་འདུན་ *hphags-paḥi dge-bdun* ལ་མཚན་པ་ the holy Buddhist church comprising monks, saints, Bodhisattvas, Arhats, etc.

འཕགས་པའི་ལྷ་པ་ *hphags-paḥi nor-bdun* the seven riches of a Buddhist saint:—(1) ལ་མཚན་པ་རྒྱུ་པ་; (2) ལ་མཚན་པ་རྒྱུ་པ་; (3)

ལ་མཚན་པ་རྒྱུ་པ་; (4) ལ་མཚན་པ་རྒྱུ་པ་; (5) ལ་མཚན་པ་རྒྱུ་པ་; (6) ལ་མཚན་པ་རྒྱུ་པ་; (7) ལ་མཚན་པ་རྒྱུ་པ་. The treasures of the saints, the wealth of the holy personages are: the wealth of faith, of pure morals, of modesty, of sensibility to Dharma, of attentiveness, of charity, of wisdom (*K. d. c.*, 55).

འཕགས་པའི་མཚན་པ་ *hphags-paḥi-tshogs* ལ་མཚན་པ་ the assembly of the venerable.

འཕགས་པའི་ལམ་ལ་མཚན་པ་ *hphags-paḥi lam yan lag-brgyad* ལ་མཚན་པ་ the eight accessories to the noble path to Nirvāṇa:—(1) ལ་མཚན་པ་ལ་མཚན་པ་ *yañ-bdag-paḥi lta-uc;* (2) ལ་མཚན་པ་ *rtogs-pa;* (3) ལ་མཚན་པ་ *ñag;* (4) ལ་མཚན་པ་ *las-kyi-nuthub;* (5) ལ་མཚན་པ་ *ḥtsho-uc;* (6) ལ་མཚན་པ་ *rtso-uc;* (7) ལ་མཚན་པ་ *dran-pa;* (8) ལ་མཚན་པ་ *tiñ-ñe-ḥsün* (*K. du. 7.*, 164). [The equivalents in Sanskrit and English are:—(1) ལ་མཚན་པ་ right view; (2) ལ་མཚན་པ་ right thought; (3) ལ་མཚན་པ་ right speech; (4) ལ་མཚན་པ་ right action; (5) ལ་མཚན་པ་ right living; (6) ལ་མཚན་པ་ right exertion; (7) ལ་མཚན་པ་ right recollection, and (8) ལ་མཚན་པ་ right meditation] S.

འཕགས་པ་ *hphags-mu* ལ་མཚན་པ་ the venerable lady or female saint.

འཕགས་པའི་ལམ་ལ་མཚན་པ་ *hphags-yul* (= ལ་མཚན་པ་ལ་མཚན་པ་ *ḥsod-nams sa-gzhi* ལ་མཚན་པ་) a Tibetan name of India.

འཕགས་པའི་ལམ་ལ་མཚན་པ་ *hphags-rigs* the noble and venerable brotherhood or order.

Syn. ལ་མཚན་པ་ *rigs-chen*; ལ་མཚན་པ་ *rigs-ḥčan*; ལ་མཚན་པ་ *skyes-bu-mchog*; ལ་མཚན་པ་ *skyes-bu dam-pa*; ལ་མཚན་པ་ *tsahāṅ-par spyod-pa*; ལ་མཚན་པ་ *khriṅ-la gnaṅ-pa*; ལ་མཚན་པ་ *naga-na gnaṅ-pa*; ལ་མཚན་པ་ *dge-ḥlōṅ* (*Mñon*).

ལ་མཚན་པ་ *hphāṅ* also ལ་མཚན་པ་ *hphāṅ*, ལ་མཚན་པ་ height: ལ་མཚན་པ་, ལ་མཚན་པ་ in height; also adv.

with dignity, with sublimity; དཀོན་མཆོག་གི་དབྱེར་ཆར་ལ་ to lower, to detract from the sublimity of the most Precious (Jā.). འཕར་མ་དཔལ་ཕྱོད་ *hphañ-nag byon* proceeded in a dignified manner, went on with cheerful confidence.

འཕར་མ་ཕྱེད་ *hphañ-phudñ* མཐིམ་ a sling-hook or spear head to which a string is tied and, being held fast, the spear-head is flung at a fish or bird.

འཕར་ཐུང་ *Hphuñ-phuñ* n. of a very large number: འཕར་ཐུང་འཕར་ཐུང་ཁྱེད་པར་འཕར་ཆོང་.

འཕར་བ་ *hphañ-ua* fut., and འཕར་མཁུ་ *hphañ-pa* pf., of འཕེན་པ་ *hphen-pa*.

འཕར་མ་ *hphañ-ma* n. of a plant the fruit of which is used in medicine: འཕར་མ་འབྲུག་གུ་ཕྱེད་པར་མ་ནད་ལེན་.

འཕར་ཆོ་ *hphañ-lo* = འཕོར་ཆོ་ *hkhor-lo*, བཀའ་
1. a wheel, a cycle: འཕར་ཆོ་ཐོམ་ཁྱོ་གན་ *hphañ-lo tsam-gyi go-san* (B. ch. 14). ཁྱེད་ཀྱི་འཕར་ཆོ་ལྟར་གྱི་ལེན་ like the wheel of a vehicle; ནུལ་འཕེལ་འཕར་ཆོ་ལྟར་ like the cycle of the four seasons (Yig. 243). 2. a spindle; འཕར་ཤིང་ *hphañ-gñ* a weaver's spindle.

འཕར་མཁུ་ *hphañ-pa* 1. shaken, thrown, cast out (= འཕྱོད་པ་ *hkyod-pa*), pf. of འཕེན་པ་ *hphen-pa* (Mñon.). 2. frq. for འཕར་མཁུ་ *hphañ-pa* to spare, to save (Dzl.); འཕར་མཁུ་གཤམ་ liberal, bounteous, without restriction (Ja.).

འཕར་མ་ *hphan*, བཟུགས་ཐོན་ thrown, cast out v. མན་ *phan*; འཕར་ཕྱོད་པ་ *hphan byed-pa* to throw.

༥. འཕར་མ་ *hphan-pa* = མཁུ་མཁུ་ *ñams-pa*.

འཕར་མ་ *Hphan-po* or འཕར་ལུག་ *Hphan-yul* (ལུག་མའི་ཕྱོད་ལྷན་གྱི་ཕྱོད་ལྷན་ལུག་ལྷན་) n. of the nearest alpine valley north of Lhasa. འཕར་ལུག་ལྷན་

འཕར་ *hphan-yul grab-dkar* one of the thirty holy places of Bon (G. Bon. 4)

འཕར་མེན་ *hphan-zel* a kind of onyx: འཕར་མེན་མེད་པའི་མཆོག་གི་ཕྱིར་པ་ (Sorig.); འཕར་མེན་ཕྱིར་པ་ལྟར་ the onyx is to be looked on as most precious (Situ. 71).

འཕར་མཁུ་ *hphan-pa* pf. མཁུ་ *pham* to be defeated, subdued, vanquished, worsted; to succumb: ལྷ་ལྷན་མཁུ་ཕྱོད་པ་ལས་མཁུ་ཕྱོད་པ་ལིན་ the Chinese were conquered by the Tibetans; འཕར་མཁུ་ཕྱོད་པ་ or འཕར་མཁུ་ཕྱོད་པ་ in C. to be defeated or worsted; འཕར་མཁུ་ཕྱོད་པ་ to cause defeat, to conquer; ལྷ་ལྷན་འཕར་མཁུ་ཕྱོད་པ་ he conquered the Chinese (Glr.); མི་ལ་འཕར་མཁུ་ཕྱོད་པ་ལིན་ Milarapa overcoming the Bon religion by the doctrine of Buddha; མཁུ་མཁུ་ the Ma-pham or Manasarowar Lake, so called because Milaraspa proved "unconquerable" there. འཕར་མཁུ་ down-hearted, dejected; འཕར་མཁུ་མཁུ་ a low-spirited, dejected woman (Jā.). མི་འཕར་ invincible: མི་འཕར་མཁུ་ཕྱོད་པ་ *mi-hpham myon-po* or མི་འཕར་མཁུ་ཕྱོད་པ་ is an epithet of Jampal Bodhisattva. འཕར་ཕྱོད་ *hpham-rgyal* abbr. of འཕར་མཁུ་ཕྱོད་པ་ victory and defeat in a battle or law-suit: འཕྱོད་པ་འཕར་ཕྱོད་པ་ཕྱོད་པ་ victory or defeat are the respective consequences of a dispute.

འཕར་ *hphar* a panel, small plank.

འཕར་ཕྱོད་ *hphar-hgro* 1. = ཕྱེད་ *sprehu* monkey, that which walks jumping (Mñon.). 2. increase, advance.

འཕར་པ་ I: *hphar-ua*, or མར་པ་ མོག་ hill-dog, wild-dog, *Cuon primaeus*.

Syn. འཕར་ཕྱོད་ *nags-khyi*; རི་རྒྱུག་གཤམ་ *ri-dwags-gsoq*; མཁུ་ *ñishah*; དཔལ་པལ་མཁུ་ *dpal-wag-tshan* or དཔལ་པལ་མཁུ་ *dpal-wag-ñishan*; (Mñon.).

འཕར་པལ་ཕྱོད་པ་ *Hphar-ua* ཕྱོད་པ་ n. of a malignant devil of the *Sa-bdag* class.

འཕར་བ II: ལུག (vb. n. to གློང་བ *spor-ua*) 1. to leap up, to fly up, to bound, to throb: རྩལ་མར་ the pulse is beating; མ་མ་འཕར་བ to fidget, to be restless (*Jā.*) 2. to be raised, elevated, promoted, advanced: ལོ་མ་འཕར་བ to be officially promoted; ལོང་འཕར་བ to increase or raise the price; ལང་འཕར་བ to ascend forward; ལམ་པ་ *hphar-kha* promotion, augmentation of position and pay in service: ལམ་པ་རྒྱ་མ་འཕོག་མོག་མ་རྒྱུ་ལ་འཕར་པ་ ལམ་པ་ལོ་བཅི་ (*D. gel. 10*). 3. = འཕྱོད་བ *hkyod-pa* to flutter, to move to and fro (*A. 16*).

Syn. རྒྱ་འཕེལ་བ *don-hphel-ua*; རྒྱལ་བ *rgyas-pa*; མཐོ་མར་འཕུར་བ *mtsho-war hgyur-ua*; རྩར་བ *dar-ua*. (*Shōn.*).

འཕར་ཅག *hphar-chag* abbr. of ལར་འཕར་བ *yar hphar-ua* and མར་ཅག་བ *mar-chag-pa*.

འཕར་མ *hphar-ma* འབབ་པར་བ = ལུག་པ་ or ལུག་མ་ excess, more than what is ordinarily required in worldly or religious matters; འཕར་མ་གཏོར་བ refund or to pay up the excess (*Rtsi. 60*). འཕར་མའི་རྩལ་བ *hphar-mahi dsa-dsal* in colloq. special allowance or reward, extraordinary allowance (*D. gel. 10*).

† འཕམ་ཀླ *hphal-ka* = རི་མོ *ri-mo* (འཕམ་ཀླ) a figure or a painting.

འཕམ་གླ *hphal-ga* incision, indentation, notch (*Cs.*).

འཕིག་པ *hphig-pa* or འཕིག་པ་ pf. of འཕིག་པ་བ.

འཕུག་པ *hphug-pa* occurs for འཕུག་པ་བ as in འཕིག་པ་ཕུག་, etc.

འཕུར་བ *hphur-ua* pf. ཕུར་པ་ *phur* to degenerate, to decay, to be in declining circumstances, to wear away. ཡོད་ལུག་འཕུར་བའི་ལམ་ a deed for the ruin of Tibet; those circumstances which brought ruin or

decay; འཕུར་བར་འཕུར་བ to be ruined, to become decayed, འཕུར་བར་ཕྱིར་བ, འཕུར་བ་གློར་བ, འཕུར་བར་གཏོར་བ or འཕུར་བར་འཕུག་པ་ to ruin, to undo; འཕུར་དགོལ་ *hphur-gkrol* the decay of fortune, ruin, degeneration. འཕུར་གཤི *hphur-gshi* cause, occasion of decay.

འཕུར་མལ་ *hphur-spa* མཆུས་ concourse of many people.

འཕུད་པ *hphud-pa* to transfer, lay aside, to put apart: རར་ནམ་ཕྱི་མ་འཕུད་པ་ *nar-nas hpyi-la hphud-pa* to remove a thing from inside (a house) to outside (of it).

འཕུལ་པ *hphul-pa* to set up, pitch: ཕུར་འཕུབ་པ་ to pitch a tent; ཕྱི་མ་འཕུབ་པ་ *khyim-hphub-pa* to set up or erect a house.

འཕུར་བ *hphur-ua* འཕྱུག་པ་, འཕྱུག་པ་; pf. ཕུར་པ་ *phur* 1. to fly; also, to fan, to flap to and fro: ཕུར་ཕྱིལ་ཕུར་པ་ *phur-gyis phur-ua* to flutter. འཕུར་ཕྱོག་ *hphur-hyro* bird (*Shōn.*); འཕུར་ཕྱིར་ *hphur-byed* འཕྱུག་པ་ flying. 2. = འཕྱིར་པ་ to rub with the hand, e.g., linen in washing; to scratch softly (*Jā.*).

འཕུལ་ *hphul* and འཕུལ་པ་ *hphul-can* in *Gram.* the letters which are either prefixed or affixed to a basic word or letter are called འཕུལ་; e.g., in the word འཕུལ་, ཕ་ is the basic while འ་ and ལ་ prefixed and affixed to it for the formation of a word are called འཕུལ་. A word that is so formed is called འཕུལ་པ་, a term distinct from འཕུལ་གྱིས་ *hphul-gyis* a prefix, i.e. one of the prefixed letters *g, d, b, m,* and *a*. འཕུལ་ཕྱིལ་ཀའོ་ *baḡ-hphul-kaḡo* words with the initial ཀ་ *ka* and the prefix བ་ *ba*; འཕུལ་ཕྱིལ་ཀའོ་ *baḡ-hphul-med* these receive no ར་ *da* as prefix; མ་, ར་, ལ་མཐུག་འཕུལ་གྱིས་ *sa-ra-la-rnumis hphul-tshul-ni* the manner in which prefixes are joined with words beginning with མ་ *sa*, ར་ *ra*, or ལ་ *la*.

འཕྲིན་པ *hpho-lan* 1. filling up by a new corner of an appointment caused by the removal or retirement of an officer: ལམ་མཐུན་པ་ལྷན་པ་འཕྲིན་པ་དང་མཐུན་པ་འཕྲིན་པ་ (D. cel. 10). 2. taking over charge of office-accounts, &c., by an officer from a retiring official (*Rstii*. 21).

འཕྲིན་པ *hphog* བསྐྱེད་པ་ death (*A. K.* 1-42), passing over; migration: རང་འདྲན་གྱི་ལྷ་མ་ཞིག་པར་བྱེད་པ་ལ་ལ་དང་འཕྲིན་པ་དེར་གཏམ་པ་ those swans (in their turn) without break in their order, migrating whereover the boy *Gsal-wa* was, took up their station (*Hbrom*. 7, 35).

ལྷ་

འཕྲིན་པ་ *hphog-pa* pf. མོག་ *phog* to strike, both in the figurative sense and materially: to affect, influence, to touch ལམ་དུ་ the main point; also, to hit (that which is aimed at), to impinge upon, fall upon. ལྷག་པ་ལ་མོག་པ་ it struck his heart; མིའི་མིག་ལ་མོག་པ་ it affected the man's mind; རྩ་མོག་པ་ནང་ལ་མོག་པ་ the food, etc., affected the disease; རྩ་མོག་པ་ལ་མོག་པ་ he was struck with epilepsy; འཕྲིན་པ་རྩ་མོག་ནང་ནས་ལམ་དུ་མོག་པ་ the arrow hit the target from a long distance.

འཕྲིན་པ་ལྷག་ *hphog-thug* pollution in the case of a god, nāga, demon, etc., but seems to be a proper name here: ལྷ་མ་མོག་པ་ལྷག་པ་འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ (*Hbrom*. 54).

འཕྲིན་པ་ *hphoñ* རྩ་མོག་པ་ archery; འཕྲིན་པ་ལྷག་ *hphoñ-mkhan* archer; འཕྲིན་པ་ལྷག་པ་ archery. འཕྲིན་པ་ལྷག་པ་དེ་ *hphoñ-gi* རྩ་མོག་པ་ རྩ་མོག་པ་ instructor in archery; འཕྲིན་པ་ལྷག་པ་ *hphoñ-gi* རྩ་མོག་པ་ or འཕྲིན་པ་ archery ground, the place from which arrows are shot at the target. འཕྲིན་པ་ལྷག་པ་ *hphoñ-gi* རྩ་མོག་པ་ རྩ་མོག་པ་ or འཕྲིན་པ་ *hphoñ-kyen* the five distinguishing features in archery: (1) རྩ་མོག་པ་ལ་ལམ་དུ་མོག་པ་ to hit from a great distance; (2) མི་འཕྲིན་པ་ལ་ལམ་དུ་མོག་པ་ to hit without perceiving it; (3) ལམ་དུ་མོག་པ་ལ་ལམ་དུ་མོག་པ་

to hit with great force; (4) ལམ་དུ་མོག་པ་ to hit at the main point, or object; (5) ལྷག་པ་ལ་ལམ་དུ་མོག་པ་ to hit at an object with a sound.

འཕྲིན་པ་ལྷག་ *hphoñs-leag* = ལྷག་ *rla-leag* a horse-whip (*Mñon*).

འཕྲིན་པ་ *hphoñ-lahog* sitting-part, posteriors (*Vai*. 44.), འཕྲིན་པ་ལྷག་ *hphoñ-la skyon-pa* (*Sch*.) the riding of two persons on one horse (*Sch*. Ja.).

འཕྲིན་པ་ལྷག་ *Hphoñs-skyen* 1. an epithet of king Rāma (*Mñon*). 2. a good skilful archer (*Jā*..).

འཕྲིན་པ་ལྷག་ ལྷག་འཕྲིན་ *hphoñs-nas khrag-hdsag* ལྷག་འཕྲིན་ལྷག་ [a stream of blood]*S*.

འཕྲིན་པ་ *hphoñs-pa* བྱིན་པ་ 1. pf. འཕྲིན་པ་ *hphoñs* or མོང་པ་ *phoñs* to be poor, indigent, unfortunate; with instrum. to be bereft of, to lose; ལྷག་པ་ལྷག་པ་འཕྲིན་པ་ལྷག་པ་ the king having lost his own son (*Pth*..). 2. adj. poor, unfortunate, dejected, disheartened (*Ja*..). 3. also མོང་པ་ sbst. poverty; v. འཕྲིན་པ་ *hphoñ-choq*. Syn. ལྷག་པ་ *dkul-po*; ལྷག་པ་ *dkren-po* (*Mñon*..).

འཕྲིན་པ་ *hphod-pa* = མོང་པ་ *phod-pa* (*Ca*..).

འཕྲིན་པ་ *hphon-po* a bundle, a bunch: ལྷག་པ་ལྷག་པ་འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ over each of the two respectively a bundle of tamarisk (*Rda*. 24).

འཕྲིན་པ་ *hphob-pa* = འཕྲིན་པ་ *hbebs-pa* (*Sch*..).

འཕྲིན་པ་ *hphog*, v. འཕྲིན་པ་ *hpho-ua*.

འབྲུག་ *hphya-ua* ལྷག་པ་, ལྷག་པ་ལྷག་པ་, pf. འབྲུག་ *hphyas* to blame, censure, chide. Also: to abuse, deride: འབྲུག་པ་ *hphya-gleñ* or འབྲུག་པ་ *hphya-uañi gleñ-mo* a scoffing or satirical discourse or story, etc. རྩ་མོག་པ་ལྷག་པ་ རྩ་མོག་པ་ལྷག་པ་ རྩ་མོག་པ་ལྷག་པ་ རྩ་མོག་པ་ལྷག་པ་ the sectarian

theories of the *Bñiñ-ma gter-byon* were aptires on purity (*Ya-sel*. 58). འབྲེ་མཁྱེན *hphya-tshig* = མཁྱེན་པའི་མཁྱེན་ words of slander, curses; (*Mñon*).

འབྲུག་པ *hphyag-pa* pf. འབྲུགས་ *hphyags* to sweep: འབྲུགས་མཁྱེན་འབྲུགས་ swept with a broom.

འབྲུང་བ *hphyang-ica*, pf. འབྲུངས་ *hphyangs*, to hang down, to be suspended; to hang on to (ཐྱུ་ཐུ་) འབྲུངས་པའི་, འབྲུང་བར་ཐུར་ hanging down (*A. K.* 1-38); འབྲུང་བར་ཐུར་ འབྲུངས་ flowing (*A. K.* 1-14) [a support or prop]S. རྩ་ཐོན་པའི་ཀ་འབྲུང་བ་ a handkerchief of blue silk hanging down (from the hair); འཇུ་ལྷེད་འབྲུང་བ་ to cling to, to take a firm hold of (*Thyy*.); འབྲུང་གི་ sounding-line C. འབྲུང་འབྲུག་ *hphyang hphrul* or འབྲུང་འབྲུག་ཕྱི་ཐུག་ འབྲུག་, འབྲུག་པ་ suspended ornament; འབྲུང་མ་ *hphyang-ma* རྒྱུ་མ་ a wife, one clinging to her husband; any ornamental pendants, hangings, &c.

༥ འབྲུང་མོ་ *hphyang-mo* = རེ་ཤམ་ *the-tsom* doubt, hesitation.

འབྲུངས་ *hphyang* འགས་པའི་, གསུ་ [a talkative one, a singer, a cuckoo]S.

འབྲུད་ *hphyad* in *Sch.* = རྩ་ཐོན་ *pyad*; འབྲུད་ཅན་ *hphyad-can* n. of a place (*B. ch.* 4).

༥ འབྲུན་པ *hphyang-pa* 1. in རྩ་ཐོན་པའི་མཁྱེན་ འབྲུན་པའི་མཁྱེན་ འབྲུན་པའི་ (*Yig.* 122). 2. acc. to *Jā.* = འཇུ་པ་ to ramble, to range, roam about, wander, stray from; འབྲུན་ཏེ་འཇུ་པ་ to go wandering about.

འབྲུར་ *hphyar*, (ཁ་མོ་མཁྱེན་པའི་ཐུང་པའི་) མཁྱེན་པའི་ the roof of a house.

འབྲུར་པ་ *hphyar-kha* blame, affront, disgrace (*Sch.*): འབྲུར་པའི་མཁྱེན་པའི་ *hphyar-kha* མཁྱེན་པའི་

to use abusive language, to insult a person (*Yig.* k.).

འབྲུར་པ་ *hphyar-pa* མཁྱེན་པའི་: [sprinkling]S.

འབྲུར་བ *hphyar-ica* imp. འབྲུར་ *hphyor* and ཐུར་ *phyor* 1. to hoist, lift up; to hold aloft: ཐུར་མཁྱེན་པའི་ *phig-mdaub* to lift up the finger (*Mil.*); རྩ་ཐོན་པའི་ཀ་འབྲུར་བ་ to hoist a flag; ཐུར་མཁྱེན་པའི་ *rla-rluñ hphyor-cig* hang up the inscribed flags; འབྲུར་བར་ *hphyar-dar* or རྩ་ཐོན་པའི་ *dar-hhpyar* a flag. 2. (Cs.) to show, to represent, to excite, to waken; འབྲུར་བའི་ཐུར་པའི་ *hphyar-ica byed-pa* to assume an alluring attitude. འབྲུར་གྱི་ཅན་ *hphyar-ka-can* tempting, graceful, charming (*Jā.*).

Syn. འབྲུར་པ་ *hkrab-pa*; རྩ་ཐོན་པའི་ *hes-hbyed* (*Mñon*).

འབྲུར་པའི་ *Hphyar-ica-can* n. of a cemetery (*Bon. ch.* 5).

འབྲུར་གྱི་ཅན་ *hphyar-gyesh* 1. = རྩ་ཐོན་པའི་མཁྱེན་པའི་ *hjo-gyesh* engaging, winning behaviour (*Jā.*) 2. འབྲུར་པའི་ཅན་པའི་ back-biting, doing mischief, maliciously.

འབྲེ་བ *hphyi-ica* I: a marmot; colloq. འབྲེ་པའི་མཁྱེན་ "chhi-pik" or "chhi-pi," also called རྩ་ཐོན་པའི་ *gyom-chen* on account of its hibernating during the winter like Buddhist monks who practise the state of suspended animation; = ཐུར་པའི་ *phyi-ica*.

འབྲེ་བ II: pf. ཐུར་པའི་ *physis* or འབྲེ་པའི་ *hphysis* འབྲུར་པའི་ བཀའ་པའི་; to be late, to be belated, to come too late; འབྲེ་པའི་ཐུར་པའི་ *gal-te hphysis-na* if I have come too late; རྩ་ཐོན་པའི་ཐུར་པའི་ *da-khyod cññ hphysis-pa* yin you have come just a little too late (*Jā.*); འབྲེ་པའི་ཐུར་པའི་ མཁྱེན་པའི་ མཁྱེན་པའི་ late at night there was the chap-chap sound of the oars on the water (*A.* 67).

འབྲེ་བ III: = འབྲེ་པའི་ *hphiyid-pa* to wipe, to wipe off; to remove, eradicate: འབྲེ་པའི་

ནུབ་འབྱེ་བ to wipe out dust from the eye; རིམ་རང་པ་མཁེ་ཐུན་འབྱེ་མ་གྱི་མཉེན། མདུན་དུ་བྱུང་ (Yig. 14); ཐུ་འབྱེ་བ to pull out the hair; རྒྱུ་པ་འབྱེ་བ to remove the testicles (Sch).

འབྱིག་པ་ *hphyig-pa* = འབྱིག་པ་ *hkhhyig-pa* to bind (Sch).

འབྱིང་མང་ *hphing-sa* the designation in the older writings of a minister of state of Tibet = the modern འགལ་ཁྲིའུ་.

འབྱིད་པ་ *hphyid-pa* 1. to suffice, be enough. 2. = འབྱུང་བ་ or འཕང་མ་པ་.

འབྱིལ་པ་ *hphyl-pa* for འབྱིལ་པ་ *hkhyl-pa* to wind, to twist, the hair *Vai*. ཤེ. (Ja.).

མཉེན།

འབྱུག་པ་ *hphjug-pa* or འབྱུག་པ་ = རྫོང་བ་ to mistake, to be mistaken; = རྫུག་པ་ *chug-pa* to miss: ལམ་འབྱུག་པ་ to mistake the road; རྒྱུ་ལྟ་འབྱུག་པ་ to mistake the hour. འབྱུག་པ་མེད་ *hphjug-pa* = རྫོང་མཁེན་ *nor-akhan* the mistaker, one who commits a blunder; འབྱུག་པ་མེད་ *hphjug-pa* med without mistake or blunder: འབྱུག་པ་མེད་ལྟེན་ཐུབ་ལམ་མེད་ལྟེན་ཐུབ་འབྱུག་པ་ those that are free from blunders should not be mistaken by those who have erred (Rtsii. 11).

འབྱུར་བ་ *hphyr-pa* 1. to ascend, to mount, to rise up, of smoke; to overflow, inundate, of rivers, lakes, etc. 2. Sch. to heap up, to accumulate.

ཁ་འབྱེ་བ་ *hphye-pa* pf. འབྱེ་བ་ *hphyes* to crawl, to creep, like snakes; འབྱེ་བ་ལྟེན་ཐུབ་ལྟེན་ཐུབ་ n. of a nāga demon.

འབྱེ་བ་ *hphye-vo* འབྱེ་བ་ *hphye-mo* a crawler, a cripple: དམན་མཁེན་ཐུབ་ལྟེན་ཐུབ་འབྱེ་བ་ འབྱེ་བ་ལྟེན་ཐུབ་ལྟེན་ཐུབ་ the most degraded will be utterly consumed together with their possessions, like cripples who have fed upon roots, on this day or the next (Tan. d. 4).

འབྱེན་ *hphyen* v. ཐེན་ *phyen* flatulence.

འབྱེ་བ་ *hphyo-pa* pf. འབྱེ་བ་ 1. འབྱེ་བ་ to move, throb, be agitated: ལམ་མཁེན་ཐུན་ཐུན་ཐུན་ཐུན་ his heart throbbing remembered the lama (Rtsa. 24). [2. to soar, to float, in the air (Thgy.). 3. to flow forth, heave, smell, of fluids; འབྱེ་བ་པ་ *hphyo dar-pa* to undulate. 4. to range, roam about, gambol: རྩ་ཐེན་འབྱེ་བ་ (the deer) gambols and skips (Mil.); རིམ་འབྱེ་བ་ *ri-la hphyo-dgu* the wild animals of the field Sch. 5. ཐེན་འབྱེ་ *phing-hphyo* (Sch.) 'the heart is swelling, courage rising'; ལམ་མཁེན་ *phyo-pa* *hphyo* (Med.) consciousness gives way, is wavering, flitting] *Jā*.

འབྱེ་བ་མཁེན་ *hphyo-n-hgyur* a large number: ལམ་མཁེན་འབྱེ་བ་མཁེན་ཐེན་ཐེན་ (Ya-sel. 57).

འབྱེ་བ་མཁེན་ *Hphyo-n-rgyas* (Chongay) n. of a district of Lhokha in central Tibet (Rtsii. 35.). འབྱེ་བ་མཁེན་ཐེན་ the Governor of Chongay.

འབྱེ་བ་ཐེན་ *Hphyo-n-po* *Khe-ru* n. of a place in Tibet (Deb. 4, 24).

འབྱེ་བ་པ་ *hphyo-pa* 1. = ཐེན་པ་ *kyo-n-pa* to protect. འབྱེ་བ་མཁེན་ pride. 2. འབྱེ་བ་མཁེན་ [to lay aside, abandon] *S. (Lit.)*.

འབྱེ་བ་མཁེན་ *hphyon-ma* a harlot, prostitute (Milan.); འབྱེ་བ་མཁེན་པ་ *hphyon-mo byed-pa* to whore, to commit fornication; འབྱེ་བ་མཁེན་ཐུབ་ *hphyon-ma-pi-bu* = ཐུབ་ཐེན་ཐེན་ a prostitute's son (Situ. 91).

འབྱེ་བ་པ་ *hphyor-pa* 1. = ཐེན་པ་ *phor-pa* to rave: ཐུབ་ཐེན་པ་ *kha-hphyor-pa* to speak deliriously. 2. v. ཐུབ་པ་ *phyar-pa*, also ཐུབ་པ་ *chor-pa*; འབྱེ་བ་པ་ *hphyor-po* for ཐུབ་པ་པ་ hence འབྱེ་བ་པ་ *hphor-dgah* dandy, fop (*Jā*).

འབྱེ་བ་མཁེན་ *hphyon-ma* 1. gifts to friends and relations. 2. purchase-price of a bride (*Jā*).

འཕྲུལ་ *hphra-wa* pf. **འཕྲུལ་** *hphras* to kick, to strike with the foot, struggle; **འཕྲུལ་བྱུང་བ་** *hphras rgyab-pa* id.; **ཕྱམ་འཕྲུལ་བྱུང་བོད་** kicked by a horse; **ཤི་འཕྲུལ་** *ci-hphras* death-struggle.

འཕྲ་འགམ་ *hphra-cags* 1. shaving clean; having shaved his beard (*A.* 95). 2. a kick: **འཕྲ་འགམ་བྱེད་པ་** or **བྱུང་བ་** to kick; **དེའི་ཤིན་པར་** **འཕྲ་འགམ་བྱུང་ནས་** **ཟིན་པུ་** during that day it having kicked about was not caught (*A.* 92).

འཕྲུག་པ་ *hphrag-pa* = **དྲོག་པ་** *dkroy-pa* to stir up, to spur (a horse, etc.).

འཕྲུང་ *hphrañ* = **གུ་དོག་པོ་** *gu-dog-po*, or **ཁྲ་** a narrow passage which is difficult to pass: **མ་རིལ་འཕྲུང་ལ་གཤེད་མཁ་བྱིན་པའི་མེ** when the messenger of death will lead one along the narrow path to the beyond (*A.* 9). **ལམ་འཕྲུང་** difficult pathway, a foot-path along a narrow ledge on the side of a precipice; **བར་དེའི་འཕྲུང་** *bar-dohi-hphrañ* the narrow passage across the abyss of the Bar-do (the state between death and rebirth); **བར་དེའི་འཕྲུང་ཁྱོད་** *bar-dohi hphrañ-egrol* a prayer for escaping the isthmus of the Bar-do.

འཕྲུང་བྱུང་བ་ *hphrañ-gyur-can* = **ཐེམ་མ་ཐེམ་པར་** **འཕྲུང་བ་** to be attached affectionately: **རེ་མ་ལག་བྱེད་པ་འཕྲུང་བྱུང་བ་** (*A.* 10); **སྐྱུ་བྱུམ་འཕྲུང་བའི་མེག་** **འདི་སྐར་གསལ་བ་** (*A.* 11) prayed again in the touching words of the prince.

འཕྲུང་འཕྲུབ་ *hphrañ-hphrul* something hang-ing down (*Sch.*).

འཕྲུང་པ་ *hphrag-pa* pf. and fut. **ཕྲན་** *phrag* (ལམ་ཐུན་འཕྲུང་བ་) to interview; meet together; **རེ་རུང་འཕྲུང་པོ་** you shall meet him (*Dal.*); **དེ་ནིང་དང་ཕྲན་མི་བྱུང་བ་** him I cannot admit (*Dal.*); **བདག་དང་འཕྲུང་པར་ཤོག་ཅིག་** may it happen to me (*Dal.*); **བྱིས་པའི་རིན་པོ་ལ་ཕྲན་པོ་** he found the dead body

of an infant (*Dal.*); **འཕྲུང་མཁའ་** (*Sch.*) inter-secting lines of two plains, corner, angle (*Jā.*).

འཕྲུབ་པ་ *hphrab-pa* = **འཕྲུབ་** and **འཕྲུབ་པ་**: **འཕྲུབ་བྱེད་པ་** to flutter, of a bird wounded by a shot.

འཕྲུལ་ *hphral* or **ཕྲལ་** (བབ་པོན་ལ་) adj. and adv. the present, imminent, immediate, temporary; just now, immediately, this instant; **འཕྲུལ་ལ་** *hphral-la* and **འཕྲུལ་དུ་** immediately, suddenly; colloq. **འཕྲུལ་འཕྲུལ་པ་** id.: **དུ་ཁྱེད་འཕྲུལ་དུ་** 'anta thel-tu' at once, this instant (*Sud. Hlk. 93.*); **འཕྲུལ་ལ་ཡོད་པུ་** = *ipso facto*, at once by that very circumstance: **ཐེ་མེམ་བྱུམ་པ་མཚན་གསུམ་བྱོ་རེག་པ་དོ་བ་མཁ་དལ་བྱུང་** **འཕྲུལ་ལ་ཡོད་པུ་ལ་** **བར་བྱེད་** the fire springing up three times and increasing, those who were able to touch it, it caused to develop complete purity forthwith; **འཕྲུལ་ལ་བྱོ་བའི་དུག་** *hphral-la khro-wahi dug* the poison of sudden anger. **འཕྲུལ་དང་བྱུགས་** what is going to happen immediately and at a later period, **འཕྲུབ་བྱུགས་ལ་ཁ་པར་** that is good both now and in the more distant future; **འཕྲུལ་དང་བྱུག་དུ་** now and in time to come; **འཕྲུལ་ལོག་འཛོལ་མེད་པ་** not having laid up anything for present use (*Mil.*); **འཕྲུལ་བྱི་འདུག་ཚུགས་རུལ་པ་** a poor temporary dwelling, or also: a common ordinary dwelling (*Jā.*); **ཕྲལ་ཕྲལ་ཕྲལ་** *phral-yun* present and future: **ཕྲལ་ཕྲལ་བའི་** **འཕྲུལ་ལ་བཟུམ་** thought of the present and future. **ཕྲལ་བྱིན་** *phral-kyen* immediate disaster; **ཕྲལ་དགོན་** *phral-dgeñ* immediate necessity; **ཕྲལ་ཕྲལ་ཕྲལ་** *phral-phugs* the present and future; **འཕྲུབ་བའི་** present comfort; **འཕྲུལ་བྱུང་** *hphral-gyur* **མ་ལག་ཐུན་** **འཕྲུལ་** sudden coincidence; accidental meeting. As adj.: **འཕྲུལ་ཕྲལ་** *hphral-kaad* = **ལམ་ཐུན་** the common dialect, the colloquial language, the language of the common people or of common daily life: **ཐེམ་འཕྲུལ་ཐུན་ལ་ཕྲུལ་** so you

undesirable type: གྲུ་གཤམ་ལ་ཡང་འདྲོད་པའི་མཁ་འབྲུག་
sorcery which even lasts after another
re-birth; མིག་འབྲུག་ optical illusion; འབྲུག་པ་པོ་
magician, illusion-worker.

འབྲུག་འཕྲོ་མེད་ *hphrul-hkhor* in modern times
is used to designate any machine turned
by a wheel, but is really: magic circles;
which are of three series:—I: དཔྱུ་མི་རྒྱུ་
འཕྲོ་མེད་འབྲུག་འཕྲོ་མེད་ magical circles to lay siege
to an enemy's fort and to capture it;
subdivided into seven kinds:—(1) རྩོད་འབྲུག་
འཕྲོ་མེད་ *rdzod-hphrul hkhor* the magic circle of
stone, discharging of missiles to capture
a fort situated on a plain; (2) རྒྱུ་འབྲུག་འཕྲོ་
མེད་ *gru-hphrul hkhor* the magic circle of boats
to capture a floating fort; (3) འབྲུ་མར་གྱི་འབྲུག་
འཕྲོ་མེད་ *hbru-mar gyi-hphrul hkhor* the magic
circle of fire (burning grain and butter) to
blockade a fort situated on a hill; (4) གྱི་བྱུག་
ཞི་འབྲུག་འཕྲོ་མེད་ *gri-gug gi hphrul-hkhor* the magic
circle of a *sabre* to besiege an enemy's
fort with swords; (5) རྩུང་གི་འབྲུག་འཕྲོ་མེད་ *rluñ-gi*
hphrul-hkhor the magic circle of wind for
the purpose of blowing away the top of
a fort situated on a hill; (6) རྩོད་རྩེ་གུར་གྱི་འབྲུག་
འཕྲོ་མེད་ *rdor-rje gur-gyi hphrul-hkhor* the magic
circle of a *Bdor-je* tent made of iron-
sceptres, to break through or demolish
the ramparts of a fort; (7) རྩུག་པ་པོ་འཕྲོ་
མེད་ *lcags-pada-hi hphrul-hkhor* the
magic circle of iron arrows, to kill war-
elephants equipped with coats of mail.
II: བར་ལག་པ་པོ་འབྲུག་འཕྲོ་མེད་ *rañ-gnas hseruñ-*
pahi hphrul-hkhor magical circles intended
to defend one's own place: (1) ར་ལ་གྱི་འབྲུག་
འཕྲོ་མེད་ *ral-gri-hi hphrul-hkhor* the magic circle
of swords which remain concealed under
the ground for the purpose of protecting
a king's palace; (2) the magic circle of
chariots on which the warriors sit.
III. འབྲུག་པ་པོ་འབྲུག་འཕྲོ་མེད་འཕྲོ་མེད་འབྲུག་འཕྲོ་མེད་ magical

circles of triumph for enjoying peace and
prosperity after conquering an enemy:
(1) the king's superb mansions to view the
arrival of his forces; (2) arrangements for
sights, entertainments and amusements;
(3) magic wheel for water-sports, etc.
(*Dus-kho*. 330).

འབྲུག་གྱི་འཕྲོ་མེད་ *hphrul-gyi hkhor-lo* magic
wheel—in ancient literature merely a fan-
tastic attribute of gods, etc. (*Jā.*).

འབྲུ་མར་གྱི་འབྲུག་འཕྲོ་མེད་ *Hphrul-dga-b* གི་མཁའ་འཕེལ་པའི་ n. of a
heavenly abode where the gods enjoy
prosperity and happiness by their own
merits and miraculous efforts (*So-rig*. 34).

འབྲུག་པ་ *hphrul-cha* = ཞོ་མ་ miraculous dress,
i.e., coat of mail: འབྲུག་པ་མོ་ཞོ་མ་པ་ཞིག་ལ་འབྲུག་པ་པོ་ being
equipped with coat of mail, etc. (*D.R.*).

འབྲུག་ཐུར་ *hphrul-thur* catheter (*S.g.*, *Jā.*).

འབྲུག་པ་པོ་ *Hphrul-snañ* delusion, mockery;
miraculous; n. of the famous temple of
Buddha at Lhasa built by king *Sroñ-btsan*
sgam-po at the instance of his Nepalese
wife, the daughter of king *Amś'u-Varma*.

འབྲུ་ལ་བ། *hphrul-wa* 1. (by its form
intra. to འབྲུ་ལ་བ་ *sprul-wa*; acc. to *Cs.* both
are identical in meaning)=འབྲུག་པ་པོ་འབྲུག་
པ་པོ་ many transformations, magic tricks.
2.=འབྲུ་ལ་བ་ *hphrul-wa* to be mistaken, to err,
to make blunders. 3. to separate, sort,
discriminate, the good from the bad, truth
from falsehood (*Jā.*).

འབྲུག་པོ་མིག་མ་གྱི་འབྲུག་པ་པོ་ *hphrul-wahi mig-can* = ཐུག་པོ་
a pigeon.

འབྲུག་པ་པོ་མཁའ་འཕེལ་པའི་ *Hphrul-su* *lhahi sgron-ma*
n. of a Bon goddess; འབྲུག་པ་པོ་མཁའ་འཕེལ་པའི་ *Hphrul-*
sa span-mo btsun another Bon goddess
(*D.R.*).

འབྲུག་པ་པོ་མཁའ་འཕེལ་པའི་ *Hphrul-bcen* the miraculous
Bcen-rab founder of the Bon religion
(*Jig*. 20).

འབྲེག་ *hphre-ica* pf. འབྲེག་ *hphres* to incline, to lean against, to put down, to lay down; འབྲེག་པ་ *hphre byed-pa* id.

འབྲེང་ *hphren* or འབྲེང་བ་ *hphren-ica* 1. to fasten, be fastened to, be affixed to, be arranged (especially in a settled and orderly manner): སེམས་ལ་འབྲེང་བ་ *sems-la hphren-ica* to fasten or bear in the mind. 2. as subst. an array, consecutive placing, regular order; མཛཱ་, མཛཱི་མཛཱ་ (*A. K. 1-4*) མང་པོ་ལྟར་འབྲེག་པ་བ་ = ལེན་གྱི་ལྟར་འབྲེག་པ་ འབྲེང་བ་ a great number of things arranged in order, also one after another often in rapid succession; ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ the lamp-lights which remove darkness are in fine array; ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ *rgya-mtshohi rlab-hphren* the array of the waves of the sea. 3. a chain, wreath, file, series, string of anything: མེ་ཏོག་གི་འབྲེང་བ་ *me-tog-gi hphren-ica* a wreath, a garland of flowers; ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ *gan's-rihi hphren* a chain of snowy mountains; ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་བ་ *nags-kyi hphren-ica* a circle of woods; ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་བ་ འབྲེང་པ་ seven sets of chariots (*Pth.*); ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ *yig-hphren* a row of letters, a line; འབྲེང་བ་ འབྲེག་པ་ *hphren-ica hdog-pa* to bind a wreath; འབྲེང་ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ *hphren-rgyud mkhan* a seller of flower wreaths, garlands. Syn. for garland: མེ་ཏོག་ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ *me-tog mkhan-po*; འབྲེང་པ་ *hphren-ldan*; མེ་ཏོག་གི་ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ *me-tog gis-btsho*; མེ་ཏོག་ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ *me-tog-oan*; མེ་ཏོག་ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ *me-tog rab-tu sog-byed*; མེ་ཏོག་ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ *me-tog spyod-byed* (*ñon.*). འབྲེང་བ་ *hphren-ica* a string of beads, rosary; མེ་ཏོག་ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེང་པ་ *mu-tig hphren-ica* rosary of pearls.

འབྲེད་ *hphred*, or འབྲེད་པ་ *hphred-la* adv. across, transversely, by the transverse way, by the oblique passage.

འབྲེད་ *hphro* 1. progress, continuation, process; འབྲེད་པ་ in progress, in process; འབྲེད་པ་

ལག་ལ་ to lay the continuation aside, to put it off; འབྲེད་པ་ *hphro-thud-pa* to continue again, once more. 2. = ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ remainder, continuity: འབྲེད་པ་མེད་པ་ a remainder, the rest, is still left.

འབྲེད་པ་ *hphro-pkye* n. of a great number (*Ya-sel. 57*).

འབྲེད་པ་ *hphro-ica* pf. འབྲེད་ *hphros* vb. n. to ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ *hphro-ica* 1. gen. with ལག་ལ་ from, to proceed, issue, emanate from, to spread, diffuse; ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ *sku-hod zer hphro-ica* a body from which rays of light proceed, a body sending forth light (*Ca.*). 2. to proceed, to go on, continue. འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་ or འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་ to discontinue, cease from, halt: འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་ to discontinue evil doings! འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་ *hphro-blan's* resumption of an unfinished work: ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་ ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ (*A. 33*), the lord having taken up the controversy (where it was left by his predecessor) came out victorious. འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་ *hphro-ma chad-pa* = ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ *rgyun-ma chad-pa* without interruption, keeping the continuity: འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་ འབྲེད་པ་ the fire was not put out during seven generations (*A. 2*). འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་ *hphro-bgol* = ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ *mtshams-bahug* postponement, putting off. འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་ འབྲེད་པ་ the invitation of the pandit was postponed (*A. 187*).

འབྲེད་པ་ *hphrog* (fut. of ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ acc. to *ñdo. 48*), pf. and imp. ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ *phrog*, fut. ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ *dbrog* to rob, run away with; to deprive of; appropriate, embezzle: ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ ravished the ear-ornaments from the girl's face; ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ to take another man's heart, to run away with his affections, to captivate him (*Jā.*). འབྲེད་པ་ འབྲེད་པ་ to be lost. འབྲེད་པ་འབྲེད་པ་ *rab-tu hphrog-byed-pa* ལྷན་སེམས་ལྟར་འབྲེད་པ་ (*A. K. 1-48*).

འཕྲོག་པའི་རྒྱལ་ *phrog-pahi-rdas* booty, stolen goods.

འཕྲོག་ཕྱིན་ *hphrog-byed* རྒྱུ་ as epithet variously applied: 1. the sun, the wind-god, the lord of death, Indra, the sky, wind, the 21st constellation Çravanâ. 2. myrobalan, white-pepper, mercury. 3. lion, a hero (*Mon.*). 4. symb. num. 11 (*Ya-sel. 54*).

འཕྲོག་ཕྱིན་གྱི་ལྟུང་ *hphrog-byed-glam* རྒྱུ་ met. the cuckoo.

འཕྲོག་ཕྱིན་དབང་པོ་ *hphrog-byed dgañ-po* = the lion: འཕྲོག་ཕྱིན་དབང་པོ་བདུན་ཕྱི་མ་བཞེགས་པའི་རྩེ་བྱེ་བྱེ་ལམ་འདོན་མཛོེ་བྱེ་བྱེ་ to him who sits on the exalted throne of gems borne by seven lions (*Yig. k. 4*).

འཕྲོག་ཕྱིན་མིག་ *hphrog-byed-mig* རྩི་མེན་, རྩི་མེན་ལོ་སྤྱོད་, as met. = the scorpion (*Mon.*); acc. to *S. Lex.* = རྩི་མེན་ the frog [also, a crab] *S.*

འཕྲོག་ཕྱིན་ལུས་ *hphrog-byed yuñ* an epithet of the mother of Vishnu (*Mon.*).

འཕྲོག་ཕྱིན་མཛོེ་མཛོེ་ *hphro-byed sa-bon* རྩི་མེན་ལོ་སྤྱོད་ [yellow orpiment] *S.*

འཕྲོག་ལམ་ *phog. yas* རྩི་མེན་ n. of a number.

འཕྲོད་ *hphrod* offering (of present) = རྩི་ལ་ resp. རྩི་ལ་; འཕྲོད་པའི་ (salutation) good health (*Yig. k.*). འཕྲོད་བཞེགས་པ་ *hphrod bsten-pa* recruiting of health when convalescent by a change or by resorting to mineral springs, etc.

འཕྲོད་པ་ *hphrod-pa*, 1. pl. རྩི་ལ་ *phrod* vb. n. to རྩི་ལ་ *spred-pa* to be given, bestowed, offered, delivered. འཕྲོད་པའི་ receipt, quit-tance; རྩི་ལ་འཕྲོད་པ་ to recognise, know, per-

ceive. རྩི་ལ་འཕྲོད་ presents: རྩི་ལ་འཕྲོད་ཕྱིན་པར་དང་མཛོེ་ རྩི་ལ་འཕྲོད་ (*A. 127*). 2. = མཛོེ་ལ་ or མཛོེ་ལ་ adj. fit, proper, suitable, agreeing with, congenial to: རྩི་ལ་འཕྲོད་ agreeing with the stomach; རྩི་ལ་འཕྲོད་མཛོེ་ unwholesome food; རྩི་ལ་འཕྲོད་པ་ not acting (when medicine has not the desired effect) *C.*; རྩི་ལ་འཕྲོད་པ་མཛོེ་འཕྲོད་པ་ is this place agreeable to your reverence?

འཕྲོད་པ་ཕྱིན་པའི་ལྟུང་ *hphrod-pa ñer-brygyad* or ལྟུང་ དང་མཛོེ་འཕྲོད་པའི་མིང་ལྟུང་ ལྟུང་, ལྟུང་ the astrological terms for harmony of influences in the destiny of a person: (1) ལྟུང་ལྟུང་ *kun-dgañ*, (2) ལྟུང་ལྟུང་ *duñ-dbyig*, (3) ལྟུང་ *duñ*, (4) ལྟུང་ ལྟུང་ *kye-rgu*, (5) ལྟུང་ *gashon*, (6) ལྟུང་ *bya-roñ*, (7) ལྟུང་ལྟུང་ *rgyal-mtshan*, (8) ལྟུང་ལྟུང་ *dpañ-beñu*, (9) ལྟུང་ *rdor-tse*, (10) ལྟུང་ *tho-uc*, (11) ལྟུང་ལྟུང་ *gdugs*, (12) ལྟུང་ *groñ*, (13) ལྟུང་ *yiñ*, (14) ལྟུང་ *bdod*, (15) ལྟུང་ལྟུང་ *hyal-me*, (16) ལྟུང་ *rtsa-ton*, (17) ལྟུང་ལྟུང་ *ñchi-bdag*, (18) ལྟུང་ *mdañ*, (19) ལྟུང་ *grub*, (20) ལྟུང་ *mdañ*, (21) ལྟུང་ལྟུང་ *bdud-rtai*, (22) ལྟུང་ལྟུང་ *gtun-ñiñ*, (23) ལྟུང་ལྟུང་ *glañ-po*, (24) ལྟུང་ལྟུང་ *ñag-myoñ*, (25) ལྟུང་ *ñad-pa*, (26) ལྟུང་ *gyo*, (27) ལྟུང་ *ñrtan*, (28) ལྟུང་ *ñphel* (*ñtsi*).

འཕྲོད་པ་ *hphrod-pa* = ལྟུང་ལྟུང་ *hphrab-pa* (*Sch.*).

འཕྲོད་པ་ *hphrod-ta* = ལྟུང་ལྟུང་ *hphral-ta* (*Sch.*).

འཕྲོམ་ *hphros* (from འཕྲོད་ q. v.) = ལྟུང་ལྟུང་ residue (*Situ. 114*), excess of what is actually required, remainder, balance; འཕྲོམ་པ་ རྩི་ལ་ grant me that residue, let me have the remainder (*Yig. k.*).

ཁ *ba* the fifteenth letter of the Tibetan alphabet sounded variously according to position or from usage as *b*, *p* or *w*.

ཁ *ba* I: 1. an affix sounded as *wa* for use of which *v. ante* under *པ pa*. 2. in Buddh. *ba* is symbolical of the primordial which is simple and absolute, i.e., འདས་མཐུན་པ་ eternal and unchangeable; *ba* also represents མངམ་ལྷན་གྱི་རྒྱུ་ལས་བརྒྱུ་ the ten moral powers of Buddha (*K. my.* ༧, 208), and further demonstrates the doctrine of Buddha in the Dharmārtha for the salvation of mankind (*K. d.* ༩, 114). 3. in mysticism, བ is held to signify ། meat and also སེལ་ to eat (*K. g.* ༩, 179).

ཁ II: also བོ་ *ba-mo* མེ་ a cow; བ་ཁྲ་ *ba-glān* a bull; བ་ཅུ་ *ba-cu* (colloq.) a cow; བ་མེ་ *ba-hjo* མེ་པ་པ་ a herdsman, cow-driver; བ་བྱ་ calf; བ་རིག་ *ba-rmig* a cow's hoofs; བ་རིག་གི་ཆུ་ the water collected in the impression of a cow's foot on the ground, to denote a very small quantity of water (*Dzl.*); བ་ཤེས་པ་ལྟོ་ *ba-ñal mdo-so-groñ* (ལས་མི་ཕྱིར་བར་བཟུང་བ་ཤེས་པ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་ལྟོ་) (*Yig. k.*) to idle away time doing no work; compared with a cow which lying down chews the cud and does nothing more.

Syn. མེ་མེ་ *hjo-ma*; མེ་མེ་མེ་ *hjo-hphel*; མེ་མེ་མེ་ *hjo-mo-hchiñ*; མེ་མེ་མེ་ *hbab-byed*; མེ་མེ་མེ་ *lus-ldan*; མེ་མེ་མེ་ *sho-sruñ-byed*; མེ་མེ་ *ba-mo*; མེ་མེ་མེ་ *nu-rgyas-ma*; མེ་མེ་མེ་ *yoñs-hjom*; མེ་མེ་མེ་ *hshon-ma*; མེ་མེ་མེ་ *grus-ma* (*ññon.*).

ཁ་ཁྲ་ཁྲ་ *ba-glān skyoñ-wa* མེ་པ་པ་; a low caste in India whose profession it is to tend cattle (*Ya-sel.* 55).

ཁ་ཁྲ་ཁྲ་ *ba-glān-ldan* n. of a Yakshini of Rohita who, having invited Buddha with his followers to her place, in honour of this visit caused 500 *rihāra* to be built miraculously (*K. du.* ༩, 298).

ཁ་ཁྲ་ཁྲ་ *ba-glān-spyod* བ་ཁྲ་ཁྲ་ཁྲ་ n. of a fabulous continent to the west of Jambudvīpa, and so called because cows feed on the lands and form the main wealth of the people (*K. du.* ༩, 286).

+ བ་ཁྲ་ཁྲ་ *ba-glān-mig* 1. མེ་པ་པ་ a small opening in the wall of a house for light and air. 2. n. of a medicinal flower and of millet (*ññon.*).

ཁ་ཁྲ་ཁྲ་ *ba-glān-rdas* = ཁྲ་ཁྲ་ཁྲ་ *spañ-rgyan me-tog* (*ññon.*).

ཁ་ཁྲ་ཁྲ་ *ba-glān-beruñ* = ཁྲ་ཁྲ་ཁྲ་ *thal-dreg-gman* ཁྲ་ཁྲ་ཁྲ་ *ut-pa-la* (*ññon.*).

ཁ་ཁྲ་ཁྲ་ *ba-glān-lee* = ཁྲ་ཁྲ་ཁྲ་ *khur-mañs*.

ཁ་ཁྲ་ཁྲ་ *ba-hrgya* ཁྲ་ཁྲ་ཁྲ་ a spider's web.

† ཁ་ཁྲ་ *ba-ka* ཁྲ་ n. of a tree (*K. ko.* ༧, 3).

† ཁ་ཁྲ་ཁྲ་ *ba-ku-la* 1. n. of a Preta (*K. my.* ༩, 288). 2. n. of a flower (that of *Mimosa elengi*) which becomes full-blown when smelt by a woman who has the scent of wine in her mouth (*Yig.* 41).

བ་ཀན་སེལ་ *ba-kan-sel* n. of a medicine which cures phlegm.

བ་དཀར་ *ba-dkar* 1. white. 2. lime, lime-stone (*Schtr.*).

བ་གམ་ *ba-gam* བཀམ་, རྩལ་ a dome on the top of a house; གཤེད་ཀྱི་བཀམ་ a golden dome (*A. K. 1-4*); བཀམ་པོད་ཚོགས་ *ba-gam bod tshogs* the glittering dome; བདུང་རྩེ་འབཀམ་ the celestial castle (*Yig. k. 2*). བཀམ་ acc. to *Jā.* is a certain part of the timber work of a roof, something like pinnacle, battlement; བཀམ་མཛ *ba-gam-can* = རྩལ་པོད་ཚོགས་ king's palace also བལྟམ་ཤེལ་ milch-oo (*Mon.*).

བ་ཅར་ *ba-car* མཆུ་འཇིག་ [a piece of cloth to cover the secret parts; the hem of a lower garment] *S.*

† བ་དེ་ཡ་ལ་ *ba-di ya-la* = flax.

Syn. གཤེད་མེ་རྟག་ *ga-nañi me-tog*; རིལ་བུ་འཇིག་ *dril-bahi-egra*; རྩལ་པོད་ *stobs-can* (*Mon.*).

བ་རྩི་ *ba-ti* in Sikkim and the West: dry grain-measure equal to four pounds. བ་རྩི་ *ba-ti-ku* a small long measure, one seventh of a barley-corn.

བ་དུབ་ *Ba-tu-ba* n. of a country mentioned in Bon works (*B.ch. 4*).

བ་ཐག་ *ba-thag* 1. cob-web, or thread which is drawn from the spider's body. 2. root, stalk of fruit (*Jā.*).

† བ་ད་ན་ *ba-da-na* = བ་ད་ན་ *gdoñ* the face (*mystic*) (*K. g. 8, 26*).

† བ་ད་ར་ *ba-da-ra* jujube fruit = རྩལ་གྲུག་ *rgya-gug* (*Ya-sel. 43*).

བ་དེ་ *ba-de* a tree: བ་དེ་འབྲུག་ལུག་མེ་ལུག་ལུག་ ཅུང་.

བ་དན་ཅེན་པོ་ *ba-dan sen-po* a demon of the *Naga* class.

བ་དོན་ *ba-dan* དཔལ་མཁ་ (*A. k. 111-28*) acc. to *Liq* an ensign with pendent silk stripes; acc. to *Jā.* a kind of dagger set upright, a semblance of which often attends apparitions of the gods. བ་དན་པོ་ལྷ་མོ་ (*Beng*) བུ་མཁ་ལྷ་མོ་ flagholder; carrier of a standard.

བ་ཤེད་རྩལ་མཛ་ *Ba-dse rnam-hdeom* n. of a village in the neighbour-hood of *Stod-luñ* (*Etii.*).

བ་ཏི་ལ་ *ba-ti-la* n. of a tree (*Lañ. Yig. 36*).

Syn. མ་ན་མ་ *ma-no-ha*; རྩལ་པོ་ *doñ-roñ* (*Mon.*).

བ་ཁྱུ་ *ba-nu* a mineral medicine: བ་ཁྱུ་ལ་འཇིག་པེ་ལ་ (*Med.*).

བ་ཁྱུ་ *ba-spu* མོལ་, ཕུ་མཁ་, little hairs of the body; བ་ཁྱུ་མཛ་ *ba-spu-can* hairy, covered with hair; བ་ཁྱུ་མཛ་ *ba-spu-med* bald. Syn. ལུག་ཁྱུ་ལ་ *luñ-gkyes*; ལུག་པོད་ལུག་ or རྩལ་པོ་ལ་ *pu-pañi myu-ga*; ལུག་པོད་མེ་རྟག་ *pu-pañi me-tog* (*Mon.*). བ་ཁྱུ་ལ་མཛ་པ་ *ba-spu lañ-pa* རོལ་པོ་ལ་ hair standing on end (out of fear). Syn. ལུ་མཛ་ *spu-siñ*; ལུ་མཛ་ལ་ *spu-ldeñ*; ལུ་ལུ་ལ་ *spu-gyo-wa*; ལུ་མཛ་ *spu-loñ*; བ་ཁྱུ་ལ་མཛ་པ་ *ba-spuñi rnam-hgyur* (*Mon.*). བ་ཁྱུ་ལ་མཛ་པ་ རོལ་པོ་ pore; བ་ཁྱུ་ལ་མཛ་པ་, joyful.

བ་ཤེད་ *ba-bla* (pron. *babla*) རྩལ་པོ་ལ་, མཛ་པོ་ yellow arsenic; yellow orpiment: བ་ཤེད་པོ་ལ་ རྩལ་པོ་ལ་ *ba-blañ rmen-lan rul-pa* good yellow arsenic is an antidote against indolent sores and ulcers.

Syn. མཛ་པོ་ལ་ *sa-bog phreñ-wa*; རྩལ་པོ་ལ་ *sa-tshogs* ལུ་ལུ་; བ་ཤེད་པོ་ *ba-blañ-so*; ལུ་ལུ་ལུ་ *gar-gyi-ltgyan*; བ་ཁྱུ་ལ་ *ba-spu lhuñ-wa*; རྩལ་པོ་ལ་ *byi-blañi-mig* (*Mon.*).

བ་ཤེད་ *ba-bog* *W.* clod, lump of earth.

those who at all times possess self-restraint and honesty (*K. d. 2, 115*).

वक् मेरु bag-med प्रमादित् impious, dishonest, immodest, impudent, indiscreet, etc.
 वक् मेरु द्रष्टु मीळण भेद पक्ष। वक् मेरु ग्राम वा कर्म मी ड्डुं।
 भेद दु वक् मेरु ग्राम मधे । ॥ ५८ ५८ ५८ दु द्रष्टु वक् कुं (K. d. ९, 107) a dishonest and impudent person
 is the chief of all enemies, do not be attached to such a man; the immodest goods again and again fall into perdition ; वक् मेरु
 पदेम छु वदि कर् मेरु दवे मेरे वक् मे द्रष्टु उटे । ५८ ५८ ५८
 ५८ ५८ ५८, ५८ ५८ ५८, ५८ ५८ ५८ he who not performing works of piety falls into misery
 and does not give up works of sin is called
 bag-med-pa. वक् मेरु पदे वक् मेरु bag-med-pahi gnaas,
 प्रमादस्थान [place of mistakes] S.

བག་ཡོད་པ་ *bag-yod-pa* ལྷན་པ་ [absence of mistake, carefulness] *S.* reverence, fear, self-respect, self-control; as adj. chaste, careful, conscientious; བག་པོ་ *bag-po* adj. = བག་ཡོད་པ་ *bag-yod-pa* (*C**).

बल्ययन्त्र *bag-yanis* subst. प्रहार [a striking] *S.*
as adj. intrepid.

འགལ་ II: meal (generally of barley, the staple food of the Tibetans) **འགལ་མོ་** bowl to keep barley flour; **འགལ་ཕྱེ** *bag-pnye* barley flour; **འགལ་ཁྱུ་** *bag-skyu* thin pap or porridge of meal; **འགལ་ལ་** thick pap, dough; **འགལ་ལྗང་** warm porridge; **འགལ་རྩ་** *bag-sbyar* paste; **འགལ་རྩལ་** *bag-sbyin* lute, putty, a compound of meal and glue; **འགལ་ལེབ་** *bag-leb* or **འགལ་པ་འགལ་** *bsheg-pag* C. cake or bread.

བཀ་མ *bag-ma* 新 newly married wife, a bride; **བཀ་པོ** *bag-po* bridegroom; **བཀ་གཡོག་མ** *bag-gyog-ma* a maid-servant who waits upon a bride; **བཀ་རྒྱལ** *bag-rogs* = **བཀ་ལོག་** attendants on a bride at the time of marriage; **བཀ་ལོག་** *bag-log* the return of the bride accompanied by her husband for

the first time after marriage. *bag-mar-ñāñ-wa*, विवाह given in marriage; *bag-mar-ñāñ-wa* = *bag-mar-ñāñ-wa* to take as wife, to marry; *bag-mar-ñāñ-wa* = *bag-mar-ñāñ-wa* a Brāhman took a girl for his wife. (*K. In. 2, 281*).

Syn. *ཕག་གམར་ bag-gaar*; *དང་ཐིམ་ཕུག་པོ་ dān-pohi rdul-can*; *ཐོ་ལྷམ་མ་ hkyo-bdam-ma*; *ཕག་ལྷམ་ lag-hdsin-ma*; *ཐག་ཕུག་ཕྱུག་ lhan-cig gpyod-ma*; *ཏུ་ཐུང་པ་ ṭa-bṭan-ma*; *ཅམ་ཐམ་ chos-bcas-ma*; *ཁྱིམ་གམར་ khyim-gaar*; *མཛིམ་བྱ་ ṁchis-brāṣ (Mñon).*

བག་ཅིང་ *bag-team* = བྱང་ཅིང་ or བ་ཅིང་, ལྷོང་; a
 little; རྒྱ་བག་ཅིང་ལཱ་ *each a little money (Mil.)*;
 དང་ལ་བག་ཅིང་ལཱ་ *the appetite is growing a*
 little better; བག་ཅིང་ལ་ *slight, insignificant,*
trifling (Ju.).

* *ବଦ୍ୟ* *bags* = *ସମ* slowly, gradually, one after another, by degrees; *ବଦ୍ୟ* *ବୁଝ* *bags kyis* = *ସମ* *ବୁଝ* *riñg-kyis*; *ବଦ୍ୟ* *ବୁଝ* *ବି* *ବଦ୍ୟ* *ବୁଝ* *ବଢ଼ିବଦ୍ୟ* climbed up the hill slowly, i.e., by degrees (A. 131). *ବଦ୍ୟ* *ବୁଝ* *କର୍ତ୍ତବ୍ୟ* = *ଶୁ* *ହୁ*.

འར་^{པ་} *bañ* 1. foot-race: འར་རྒྱལ་པ་ *bañ-rgyug-pa* to run a race. འར་མཛེར་འཕྱོག་ *bañ-mchoñ-hgroq* or འར་ཕམ་འཕྱུར་ movement or gesture of the feet in dancing (*Mñon.*); also = འཕྱལ་པ་ཆེན་པོ་རྒྱལ་པ་ making long strides, or paces in running (*Mñon.*). 2. courier: འར་ཁྲེལ་^{པ་} despatching a messenger, also running.

འདྲེ་བྱི་ *bañ-khri* shelf : འདྲེ་བྱི་གཙུག་ལུགས་ *bañ-khri gsum-bṛtsegs* a shelf in three steps or tiers (*Rtmi*. 55).

པར་ཆེན་ *bari-chen* or པར་ཆེན་པ་ = བཅུང་པ་, 急速
[one going down, descending] 8. swift
messenger, courier: བཅུང་པ་གྱི་པར་ཆེན་གྱི་རྩམ་གསལ་
མཛན་པ་ལོ་དཔ (Rtsii.).

Syn. མཉམ་པ་མཉམ་པ་; མཉམ་པ་མཉམ་པ་; མཉམ་པ་མཉམ་པ་
hphrin-phyel; མཉམ་པ་མཉམ་པ་ (*Mon.*).

ᐃᑦᐱᐱᐱ *bañ-ka* or ᐃᑦᐱᐱᐱᐱ *bañ-māsoq* store-
room, store-house, corn magazine, also

water or wine). 2. n. of a great mountain situated to the north of the snowy mountains of Kakāri, and filled with medicinal plants and minerals; a kind of animal which can at will transform itself into a lion having eight feet lives there. (*Lam. 36*).

‡ བན་དེ *ban-de* བན་པ་ worshipful, venerable, a Buddhist monk or priest. བན་ལན་ *ban-rgan* an old or elderly priest; བན་དེ་ལན་པ་ or བན་ལྟ་ *ban-apuñ* and ལྟ་བུ་ལན་ a mendicant monk; བན་ཅུང་ *ban-chuñ* pupil in a monastery. བན་དེའི་མཛུམ་པ་ *ban-dehi mkhris-pa* (རང་པར་མཛུམ་པ་) the bile of the brown-duck (mystic) (*Mñg. 111*).

† བན་རྩྭ་གྲ་ *ban-dhu-ka* བན་རྩྭ་མ་ youth, n. of a red flower [བོ་ལོ་མ་ the plant *Terminalia tomentosa*] S.

Sy རྩྭ་ལག་ན་ *rtsa-lag-can*; ལག་ན་ཅུ་ *gsho-shu*; རྩྭ་ལག་ན་ *nus-lan*; རྩྭ་ལག་འཛོ་ *rtsa-lag-hlsho*; རྩྭ་ལག་དམར་ *ne-tog dmar*; ལང་ཆ་ན་ *lan-tsho-can* (*K. d. 3, 75*).

‡ བན་རྩྭ་ཤོ་བཀ་ *ban-dhu dso-wa-ka* བན་རྩྭ་ཤོ་བཀ་ n. of a red and brilliant flower [a shrub bearing a red flower, *Pentapetes phœnicea*] S.

བན་ཏ་ *Ban-ta* n. of a tribe in Nepal (*Dsam.*).

བན་པོན་ *ban-bon* for (བན་དེ་ལོན་པོན་) Buddhist priest and Bon priest (*Ya-nel. 18*).

བན་པོན་ཅིང་པ་ *ban-bon byed-pa* = རྟོག་པ་ལྟེན་པ་ also རྟོག་པ་ཅིང་པ་ to be alarmed; to take heed.

བན་ལག་ན་ *ban-rgan* the shawl or serge-cloth wrapper used by Tibetan lamas or བན་དེ་ (*Rtsii.*). བན་ལྟ་མ་ *ban-lham* shoes worn by Buddhist priests (*Rtsii. 51*).

† བན་རྩྭ་ཕ་གྲ་གྲ་ *ban-tā pa-ka* n. of a bird (*K. ko. 7, 3*) [one who eats what is vomited] S.

བབ་ *bab* and བབས་ *babz*, v. བབས་པ་ *hbab-pa*. བབས་པ་ *babz-pa* = བཟུང་པ་ *len-pa* taking, assuming; མི་ལུག་བབས་པ་ *mi-lug babz-pa* (*Yig. k.*).

བབ་ཆོས་ *bab-col* = རྟོག་ཆོས་ want of consideration in speaking and acting, = མཐུག་ཆོས་, ལྟ་ལུག་ *gzu-lum* hastiness, rashness; རྟོག་པ་ བབ་ཆོས་ཅིང་པ་ to sin recklessly, without heed or regard. བབ་ཆོས་ ལོན་པ་ *bab-col goms-pa* མཐུག་ཆོས་ལོན་པ་ (*A. K. 910*) [sudden practice.] S. བབ་ཆོས་ལྟ་བུ་ *bab-col goms-ka* = རྟོག་ཆོས་ལྟ་བུ་ *rdzun-goms-ka* speaking falsehood, also insincere speech. བབ་ཆོས་ *bab-lhiñ* considerateness and discreetness in any work, or proceeding; བབ་ཆོས་ལྟར་ལྟར་ རྟོག་ཆོས་ having carefully weighed the circumstances; on full consideration of a subject (*Yig. k.*).

བབ་མམ་ *bab-mal* = ལག་པོ་ཤིང་མ་ also called མ་ཆུག་མ་ *sa-tshugs* which really signifies a halting stage after a day's march, lodging for one night, place of one day's halt; ལག་པོ་ལྟར་ ལག་པོ་ལྟར་ བབ་མམ་ ལག་པོ་ལྟར་ མ་ at a place calculated for staying at after day's or two days' journey (*A. 157*).

བབ་མོ་ *bab-mo* or བབ་མོ་ in *Lid.* soft, mild; also chaste, modest (*Jā.*).

བབ་མུ་ *bab-bla* རྟོག་ཆོས་ sulphate of arsenic.

བབ་མ་ *bab-sa* ལུག་པོ་ལྟར་ landing place; also settlement, colony (*Jā.*). བབ་མ་ལྟར་ *bab-stegs* = བབ་མ་ *hbañ-sa* a place of landing, a landing.

བབ་མ་ལྟར་ *babz-hbrel* = རྩལ་ལྟར་, joint, combined; conjointly, in connection; also in harmony with, in accordance with: རྩལ་ལྟར་ རྩལ་ལྟར་ རྩལ་ལྟར་ བབ་མ་ལྟར་ རྩལ་ལྟར་ except, but for that, we should require an order according to the circumstances (*Sda. 16*); རྩལ་ལྟར་ རྩལ་ལྟར་ རྩལ་ལྟར་ བབ་མ་ལྟར་ རྩལ་ལྟར་ an official authority (jointly) from the Church government (མཆོད་ལོན་) and the Emperor of China (མཆོད་ལོན་), etc. (*D. gel. 7*).

བམ་པོ་ *babz-ho* suitable or fit for, opportune: བམ་པོ་ཡིན་པུ་ཉེན་པུ་ *assistance according to what shall be suitable or needed* (Fig. k.).

བམ་ *bam* or བམ་པ་ *bam-pa* stale, mouldy, decaying.

བམ་པོ་ *bam-po* that which has been gathered together, what is put or grouped into one; and, hence, frq. a section or subdivision of a book, a number of chapters taken together; a series of pages; a set of slokas; གླེགས་བམ་ *glegs-bam* that which is gathered between boards, i.e. a book or MS.

བམ་རིལ་ *bam-ril* 1. defined as མི་རིལ་མ་ཆུང་གི་ *mi-ro gtsaŋ-ma skyon-med* fresh human corpse without any part injured or decayed. 2. that which is weakened or worn out by much usage. 3. mould in W. (Ja.)

བམ་རོ་ *bam-ro* a made-up effigy to represent the dead bodies of supposed enemies of Buddhism, gen. used in *Tantricism*.

བར་ *bar* 1. བར་, བཟའ་ *intermediate space*, that which lies or comes between, that which intervenes (used as adj. or as sbst.): བར་གྱི་བརྒྱུ་ལ་ བཟའ་རྒྱུ་ལ་ *the intermediate age*; བར་གྱི་མེད་མི་མེད་པར་བྱུང་ མཐུག་པ་འཁོར་པ་ *omitting the intermediate word or particle, or making it elliptical*; བར་གྱི་གཞེན་པ་ རྩ་མེད་ཀྱི་བར་ཤིག་ *a wedge of lapis-lazuli in between the rock*; རྩ་མེད་ *isthmus, neck of land*; རྩ་མེད་ བར་གཞུག་ *upper, lower and middle country*; བར་གྱི་རྩ་མེད་ *a lizard, as an amphibium partaking of two natures* (Ja.). But བར་ most commonly occurs in the sense of a postp. or of an adv. when it usually takes such forms མཆ བར་ལ་ *bar-la*, བར་ན་ *bar-na*, བར་དུ་ *bar-du* = *betwixt, between; also, up to, until, as far as; during*: རྒྱུ་མེད་པར་དུ་མཆ་པ་འཁོར་པ་

between the river banks a bridge had been placed; བར་པར་དུ་ཉེན་པར་དུ་ *during seven days* (he had not eaten any thing); རྩ་མེད་པར་དུ་ *till now*; རྩ་མེད་ཀྱི་བར་དུ་ *until now, hitherto*; རྩ་མེད་པར་དུ་ *or རྩ་མེད་ཀྱི་བར་དུ་ till then, up to that time*; བར་གྱི་བར་དུ་ *at three (different) times*; frq. with verbs: རྩ་མེད་ཀྱི་བར་དུ་ *till even touching the top*. With a negative, བར་དུ་ etc. is equivalent to: as long as, མཐོལ་བའི་བར་དུ་ *as long as it has not been obtained, i.e., until it is obtained*; རྩ་མེད་ཀྱི་བར་དུ་ *till or up to his death* (Mil.); མ་བཟོན་པ་བར་དུ་ *as long as we have not reached, attained to*. བར་ན་མ་ *bar-na* from between: བྱུང་གྱིས་ཀྱི་བར་ན་མ་ *from between the two tents*. བར་ཁྱེད་ལ་ *to interpose, intercede, mediate* (Ja.).

བར་ཟུམ་ *bar-skab* འབྲེལ་པ་ *space of time, meanwhile*.

བར་ཁང་ *bar-khan* 1. acc. to Sch. a building between two other houses. 2. central house or room.

བར་ཁྱི་ *bar-khyi* n. of a demon (མ་བཟུག་) of the *nāga* class.

བར་ཁྱ་ *bar-khra* a kind of tea of middling quality (S. kar. 179).

བར་གྱི་བར་ *bar-gos* a sort of waistcoat.

བར་གྱི་མཆ་མཆ་ *bar-gyi-mtsham* the intermediate space or zone (Kŋg).

བར་གྱི་ཁྱེད་ཁྱེད་ *[a portico or veranda]* S.

བར་གྱི་ཁྱེད་ཁྱེད་ *Bar-gyi ltiŋ-gŋis* n. of a dynasty which reigned in Tibet, of which there were only two kings, viz.:—ཀྱི་ལུ་མ་ *Gri-gum* ལྷ་མོ་པ་ *lha-mo* and ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *Spu-de guŋ-rgyal* (B. Nam).

བར་ཁྱེད་ *bar-hyab* 1 = རྩ་མེད་པར་ཁྱེད་ *occasionally, at times*. 2. *some, several; several times, now...now...* (Ja.).

བར་རྒྱལ་ *bar-grag* = རྩ་མེད་ཀྱི་རྒྱལ་ *of the middle class, quality, or size*. བར་ཤིལ་ *bar-shi*

barley flour of second quality (*Rtsii.*);
བར་གཏུ *bar-gyu* = བཀུ་འབྲིང་ *gyu-hbriñ* turquoise
of second quality; བར་ལ second quality
meat (*Rtsii.*).

བར་ཅན *bar-chog*, བར་ཅན *bar-chag* or བར་གཅོད
bar-gcod ལས་ཀྱི་འགོ་བཙུག་: that which interferes,
cuts in between something else; any
hindrance, accident, impediment, untoward
occurrence, interruption: མཐོང་གི་བར་ཅན་དུ་བསྐྱུར་
meeting with an accident, to perish, to
be lost; བར་ཅན་ཐེག་པ་ to remove impediments;
ར་ག་བར་ཅན་མེད་པར་ without meeting with an
accident (*Mit.*); བར་ཅན་རྒྱུ་མཉམ་པ་ to meditate evil,
to brood mischief; བར་ཅན་མ་རྒྱུ་གཤམ་པར་ not hav-
ing played me a roguish trick (*Jā.*). Whilst
བར་ཅན་ indicates usually any interruption in
a worldly business caused by any accident,
disease, etc., it means also a change of
mind or a hindrance by sin, etc. Again,
when a Buddhist who has been for years
observing the rules of *Vinaya* and suddenly
betakes himself to the practice of the
Tantrik rites but fails and becomes a
fallen monk, this change of religious
practice has been to him a *Bar-chag*.

Syn. བེ་གོམ་ *ge-gos*; བེ་གོམ་ *bgegs* རྒྱུ་བམ་འཇུག་
ggrub-ma-hjug; བར་དུ་གཅོད་ *bar-du-gcod*
Mhon.).

བར་ཅན་མེད་པར་ ལས་ཀྱི་འགོ་བཙུག་, *bar-chag* continuously,
uninterruptedly.

བར་དུ་ *bar-du* བཅོམ་ཀྱི་; in colloq. དབར་དུ་
gwar-du between. བར་དུ་དེའི་ མཉམ་པ་ལྷན་པར་ [good
or propitious in the middle.]S. བར་དུ་གཅོད་
པའི་ རྒྱུ་ ལས་ཀྱི་འགོ་བཙུག་ མཉམ་པ་: [intervening or obs-
tructing objects.]S. བར་དུ་གཅོད་པའི་བེ་གོམ་བའི་
the four obstructions, to good work, etc.
which bring calamities on men: (1) ལུས་ཀྱི་
བར་ཅན་ danger to one's body such as
diseases; (2) རྒྱུ་ཀྱི་བར་ཅན་ danger of
devotion to religion is the devil བར་ཅན་; (3)
ཆོད་བར་ཅན་ faults are the dangers to life;

(4) བཅོད་འཕམ་གྱི་བར་ཅན་ the danger to merit
(*D.R.*).

བར་དོ་ *bar-do* also བར་མདོ་ *bar-ma-do* the
intermediate state between death and re-
birth, of a shorter or longer duration,
ordinarily under 49 days; lit. བར་ between
and དོ་ two, i.e., between the two, so the
present life is a state of *Bar-do* inasmuch
as it lies between the past and future
existences. There are according to the
work called *Tho-agrol* six varieties of the
Bardo: (1) རྒྱུད་ཀྱི་གཤམ་པར་དོ་ *skyed-gnas bar-do*; (2)
མི་ལམ་བར་དོ་ *rmi-lam bar-do*; (3) བསམ་གྲགས་པར་དོ་
bsam-gtan bar-do; (4) འཛིན་པར་དོ་ *achi-kha bar-*
do; (5) རྩམ་ཀྱི་བར་དོ་ *chop-ñid bar-do*; (6) རྒྱུད་པ་
བར་དོ་ *grid-pa bar-do*. Acc. to *Bñiñ-ma Bksh-*
gter system there are seven stages of
Bardo: (1) རང་བཞིན་གྱི་ཀླུ་གཤམ་གྱི་བར་དོ་; (2) རྩམ་ཀྱི་
མྱེད་པའི་བར་དོ་; (3) རྩམ་ཀྱི་ཀླུ་གཤམ་པའི་བར་དོ་; (4) རང་
འགྲུབ་ཀྱི་བར་དོ་; (5) རྩམ་ཀྱི་ཀླུ་གཤམ་པའི་བར་དོ་; (6) རྩམ་ཀྱི་
ཀླུ་གཤམ་པའི་བར་དོ་; (7) རྩམ་ཀྱི་ཀླུ་གཤམ་པའི་བར་དོ་.
Acc. to the *Bksh-rgyud-pa* school
there are five stages in the *Bardo*:—(1)
རྒྱུ་གཤམ་པའི་བར་དོ་; (2) རྩམ་ཀྱི་ཀླུ་གཤམ་པའི་བར་དོ་; (3)
རྩམ་ཀྱི་ཀླུ་གཤམ་པའི་བར་དོ་; (4) རྩམ་ཀྱི་ཀླུ་གཤམ་པའི་བར་དོ་; (5)
འཛིན་པའི་བར་དོ་ (*Ya-nel. 186*).

བར་ཅན་མདུམ་ *bar-hdum* = བར་བཞུག་ agreement or
treaty between belligerents: བར་ཅན་མདུམ་ཅིག་ཀྱི་བར་དོ་
hoping to be able to bring about an
agreement. བར་ཅན་ *bar-gdam* ལས་ཀྱི་འགོ་བཙུག་ [the
suppression of the breath or voice.]S.

བར་རྒྱུ་ *bar-gnam* ལས་ཀྱི་འགོ་བཙུག་, མཉམ་པ་
atmos-
pherical space, the illumined space; རྒྱུ་གཤམ་
བར་རྒྱུ་ in the heavens above, in the air;
བར་རྒྱུ་གི་ རྒྱུ་གཤམ་ illumined region above.

Syn. ཀླུ་གཤམ་ *gnam*; ཀླུ་གཤམ་པའི་ *gnam-mkhah*.

བར་པ་ *bar-pa* the middle one, gen. the
second son or brother in a family.

བར་པ་ར་ཅོག་ *Bar-pa ra-ta-ka* n. of a sect of
the *Tirthika* in ancient India: བར་པ་ར་ཅོག་པའི་
བར་པའི་བར་རྒྱུ་པ་ལས་ཀྱི་འགོ་བཙུག་ (*K. ko. P. 137*).

बब-बब-दु *bar-bar-du* at intervals, from
time to time, now and then.

५२५ *bar-ma* नखन 1. the middle tone
in music. 2. or ५३५५, नखन the middle one
of three things; ॥ २५-५५=१०००० the world
of the middle thousand (*B. ch.* 7).
3.=५२५ or ५२५५५५ a dancing woman
or girl (*Mñon.*). 4. ॥ २५ *rked-pu* the waist
or middle none of the body (*Mñon.*).
५२५५ *middle one*; **५२५५**=१०००० नखनसोको
the middle world; **५२५५** *bar-mi* umpire,
mediator, intercessor.

वरमे *bar-med* निरन्तर without interval.
 वरमे *bur-med-mkhañ* the heavens.

ବରଂ ଅବସର *bar-tsham* or ବରଂ ଗ୍ରହଣ ଅବସର *any*
 interval. ବରଂ ଅବସରରେ ନିରନ୍ତର, *continual*,
 often.

འད་གཤེན་དགུ *bar-gyen-dgyu* explained: ལྷོ་ཉི་
མར་གསུམ་དང་། སྤྱིན་རྒྱུ་ཡང་གསུམ་དང་། ཟེར་མི་རྩི་དང་།
གསུམ་རྩི་དགུལ་ (*B. Nam.*).

བར་ལག་པ *bar-lag-pa* a go-between, agent.

इत्थं *bar-lam* = इत्थं देवता in the mean-
time, presently, at present (*Fig. k. 39*).

बर-सिंग *bar-sig* n. of a flower (*K. d.*
f. 12).

འབ་གསར་རྫོང་ཁུངས་ *Bar-gsar rdeñ-khañ* n. of a place in Tibet (*Deb.* ག, 43).

པམ་ *bal* བཟུངས, རྩེབས *wool*; བཟུ *woollen*,
 བཟང་ཆུང་པ་ *woolly* (*Vai-gñ*), བཟ་ཆེད་པ་ *the first*
coarse plucking of wool, བཟ་ཁྲིབ་པ་ *bal-rme-*
wa *the second* of the finer wool, བཟ་མེད་པ་ *the*
third, of the finest *W.*; བཟང་ཁྲུང་ *bal-gkar*
fleece; བཟ་སྒྲུང་ *bal-skug* རྟ་རྒྱུན་པ་ *woollen thread*.
 བཟུ *bal-gtse* mould on fermented liquors.
 བཟ་ལོས་ བཟ་ལོས་ཟུངས; one of the 41 clothing
 stuffs prescribed for the use of a Buddhist
 monk (*S. Lex.*); བཟ་མགོང་ *bal-hgor* (modern
 བཟ་ཁྲོང་ *bal-ggor*): བཟ་མགོང་གི་ཆུང་པ་ *མུང་ཆུང་པ་*
there were only eight loads of

barley and peas and four balls of wool (A. 109). བཟ་མདྲ་གསལ་ཁྱུ་ [a woollen blanket, spider] S. བཟ་མདྲ་ལྔ་མདྲ་ *bal-tshon gna-lha* wool-yarn or thread of five different colours; བཟ་མཚུ་ *bal-zan* cotton-yarn of red and white colours (Rtsi.); བཟ་གླེ་ *bal-gle* = བཟ་གྱི་གླེ་ *bal-gyi gle* a kind of woollen serge-cloth of very small breadth manufactured in Tibet: བཟ་གླེ་ནུབ་པ་ *bal-gle rnam-pa* a piece of bal-gle (costs so much) (Rtsi.).

བཟ་མོད་ *bal-thod* the hair that is tied to the skull cap used by Bon-po priests in exorcism (Fig. 26). བཟ་མོད་མན་ *bal-thod-can* a class of Bon exorcists who wear tufts of wool on their forehead: བཟ་མོད་མན་གྱིས་ཕུག་གཤང་འཕུགས་ the Bon exorcists wearing hair on their brow invoke good luck (Fig. 26).

པམ་པའླ *bal-pa-dsa* or རྩམ་པའླ *rtsa dreg-ma*
(རྩམ་པའླ) 毘沙門 [n. of a Bodhisattva] S.

པམ་པོ་ *Bal-po* or **པམ་ལུ་** *Bal-yul* **ལོ་པམ་**
 1. Nepal, the Indian state lying S. of the
 Tibetan districts of Purang and Kyirong.
 2. a native of Nepal. **པམ་ཇོལ་** *bal-chol* a
 cymbal imported into Tibet from Nepal
 (*Fig. 18*); **པམ་ཏཱིལ་** *bal-tam* Nepalese coin (*Loc.*
 9, 18); **པམ་དྲིལ་** *bal-dril* bell manufactured in
 Nepal; also a kind of cotton cloth
 manufactured in Nepal; **པམ་ལྗང་མ་** *bal-ljang*
 match-lock manufactured in Nepal and
 imported to Tibet (*Rtsii. 50*); **པམ་པོ་ལུ་ལུ་**
ཆུ་ལྷན་ Nepalese saffron; **པམ་པོ་ལུ་ལུ་** **ལྷ་ཁྱེད་**
ལྷ་ཁྱེད་ pomegranate tree; **པམ་པོ་ལུ་** *Bal-Po*
 Nepal and Tibet; **པམ་ལུ་ལུ་** *bal-lug* or **པམ་པོ་**
ལུ་ལུ་ *bal-pohi lug-chal* kind of cymbal
 manufactured in Nepal (*Rtsii.*). **པམ་མོ་**
bal-mo a woman of Nepal.

Bal-brab the Tibetan name of the Nepalese wife of king *Sron-ptsan sgam-po*, a daughter of king *Ama'uvarman*; n. of

a Tibetan lady who had obtained sainthood.

འབྲུག་སྒྲུབ་ *bal-yul-skyes* རེ་པ་མ་མ་ n. of a medicine.

Syn. ལྷོང་རོ་མ་ *ldon-rog*; གོ་ལྷ་ *go-lā*; མ་ཏོ་ན་ *ma-ho-na* (Mñon).

† བ་ལྷ་ *balla* and བ་ལྷ་ཅེན་པོ་ *balla-chen-po* names of heavenly flowers (K. d. ༩, 150).

† བལ་མི་ *bal-li* n. of a celestial flower (K. d. ༩, 368).

བལ་ལྷོ་གྲ་ *bal-lhog* = གནད་ནད་ plague, or cancer (Ya-sel. 28).

བམ་མཐའ་ *baṣ-mthah* l. ཁྱོང་ཁྱེད་པོ་ལེ་མཐའ་ རྒྱུ་གཞི་ the suburb of a town, i.e., the limits where a town terminates. བམ་མཐའ་རྟེན་པ་ རྒྱུ་གཞི་ touching or near the suburbs; བམ་མཐའ་ལྷན་པ་མཐའ་ རྒྱུ་གཞི་ place of residence in the suburbs. 2. border country (Sch.).

བམ་པ་ *baṣ-pa* l. occurs in lieu of བམ་པ་ *byas-pa* the pf. of བྱེད་, mostly in the sense of a thing being quite done or accomplished. 2. = མེ་ཁྱེད་པ་ *mi-khrel-pa* immodest.

བམ་མོ་ *baṣ-mo*, v. བམ་མོ་ *baṣ-mo*.

བེ་ཀླུ་མ་ལྷོ་གྲ་ *Bi-kra-ma ṣi-la* (sometimes wrongly written as བེ་ཀླུ་མ་ལྷོ་གྲ་ *Bi-kra ma-la ṣi-la*) n. of a monastery at Magadha founded by king Dharmapala on the bank of the Ganges. It became the chief seat of Buddhist learning after the glory of Nālanda had waned; and Atis'a was high priest there for several years till he proceeded to Tibet. It was destroyed by Baktyar Ghiliji in A.D. 1203 about the time Śākya Śrī Paṇḍita of Kashmir visited it (A. 61).

† བེ་ཀླུ་མ་ལྷོ་གྲ་ *Bi-kra-ma pu-ri* (sometimes wrongly written བེ་ཀླུ་མ་ལྷོ་གྲ་ *bi-kra ma-lu pu-ri*) n. of a place in East Bengal situated in the neighbourhood of the place

where Atis'a was born: བེ་ཀླུ་མ་ལྷོ་གྲ་པོ་ལོ་ན་ (A. 2).

བེ་ཆུ་ *bi-chu* རེ་བམ་ moss.

བེ་ཆུ་རྩ་ *bi-chuṣṣ* = བེ་ཆུ་རྩ་ *bya-chuṣṣ* (in Sikk.).

† བེ་ཏྲུ་མ་ *bi-dru-ma* བེ་ཏྲུ་མ་ n. of a precious stone (K. d. ༩, 320). བེ་ཏྲུ་མ་ལྷོ་གྲ་ *Bi-dru-ma ḥdra-wa* n. of a mountain inhabited by venomous naga whose poisonous breath renders the sea water warm at all times (K. d. ༩, 330).

† བེ་ཏྲུ་མ་ལྷོ་གྲ་ *bi-nā-ya-ka* a class of malignant spirits called བེ་ཏྲུ་མ་ in Tibetan, also the name of their king.

བེ་པ་ *bi-pa* རྒྱུ་གཞི་ [receiving, accepting] S.

† བེ་མཐའ་ *Bi-ma-la* n. of an Indian Buddhist saint who had confided his mystic lore to Lo-tsā-wa Rin-chen mchog Rima and who is very much respected by the Rñin-ma school (Deb. ༩, 3).

† བེ་པ་ལྷོ་གྲ་ *Bi-pa kā-ya* n. of a fabulous phantom who appears in the sky at times to receive the homage of the nāga demi-gods (Dug-ye. 39).

† བེ་ཏྲུ་མ་ *Bi-dha* or བེ་ཏྲུ་མ་ *Vin-dhya*, in Tib. also རེ་བམ་ལྷོ་གྲ་, chain of hill in central India in a cavern of which the Buddhist sage Aśhārya Dīpnāga performed his ascetical meditations.

† བེ་ཏྲུ་མ་ *Bi-dsa pu-pa* n. of an ancient city of southern India which is mentioned in the Kaḥgyur under the names of བེ་ཏྲུ་མ་ ལྷོ་གྲ་ ལྷོ་གྲ་ ལྷོ་གྲ་ ལྷོ་གྲ་ ལྷོ་གྲ་ (Mñon).

བེ་ཏྲུ་ *bi-rāni* a species of shrew (in Sikk.).

བེ་ཏྲུ་མ་ལྷོ་གྲ་ *Bi-ri Ḥa-mdo* n. of a place in Ulterior Tibet or Amdo (Yig. 8).

† བེ་ཏྲུ་ *bi-ṣa* a poison.

† བེ་ཏྲུ་ *vi-hā-ra* བེ་ཏྲུ་མ་ a Buddhist monastery where monks receive instruction in sacred literature.

ᐅᐅ *bu-rdo* (*Sch.*) idle talk, tittle-tattle.

ᑭᑭᑭ *bu-naq* child-bed: ᑭᑭᑭᑭ the
child-bed terminates unfavourably (*Pt.*).

ᐅᐱᐅ *bu-nod* uterus, womb.

གཤམ་ *bu-dpe* true copy: རྩ་སྐད་ཀྱི་འཁྱུར་མར་མཇུག་
 ཡང་མི་འབྲེལ་བ་འདྲ་རྒྱུ་ཞུག་ལྟར་ གཤམ་པོ་རིག་པ་དང་ (*Ya-sel.*
11).

बुमो *bu-mo*, rarely **बुमोमा** *bu-mo-ma*, 1.
 कन्या, **बुमिना**, a daughter. 2. a girl, maiden,
 virgin: **बुमो कर्तव्य** or **कर्मव्य** or **कर्मव्य** a girl
 that is still in a virgin state; **बुमो दारमा**
bu-mo dar-ma a youthful maiden, a young
 woman.

Syn. दम् da-ma; म्योम myos-ma; मेद्व
 म् me-tog-gar; केद्वम् khe-tog-dan-ma;
 देद्वम् dregg-dan-ma; लक्ष्म लक्ष्म
 lan-tsho
 can-ma; र्देद्वम् rde-dgah-ma; दम् दम्
 dan-pohi rdul-can; दम् दम् rdul-bag-ma;
 दम् दम् dar-bab-ma (Mñon).

བུ་མོ་གཙོན་ལུ་མ bu-mo gshon-nu-ma a young girl, maiden, damsel.

Syn. མཛེས་རྒྱལ་མཛེས་ *ma-hoñs rdul-can*; གྲུ་མ་ *na-chuñ-ma*; ལྷ་ལྷ་མཛེས་ *phyogs-med-ma*; ལང་མ་ལྷ་པོ་ *lañ-tsho lañ-po*; རྩ་ལྷ་མཛེས་ *nor-tan-ma*; རྩ་ལྷ་མཛེས་མཛེས་ *groñ-pañi choñ-ma-goñ* (Mñon.).

पुंल्लिङ्गस्य पुत्रपुत्रः bridegroom, son-in-law [also, a lotus] S.

955 bu-mung family, children.

पुत्र *bu-tsha* सन्तान, वाक्य son, boy;
 often familiarly sounded as *po-tsa* or *pu-tsa*.
 पुत्रवर्धन सन्तान वृद्धि increase of family.
 पुत्रवर्धनस्य *bu-tshaḥ hbrei-sa* to cohabit.
 (Ja.).

ཐུ་བུ་ bu-tshab = ཐུ་དོད་ bu-dod.

सुन्दरिन् *bbi-hdsin-na* पुत्रिका [a daughter] S.

बुद्देस bu-rdsis कुमार रक्षक [guard of a young child]S.; a nurse that looks after children (Nag. 59).

ᠪᠤᠭᠤᠨ *bu-yuq* snow-storm.

बु-राम *bu-ram* शर्करा molasses, raw brown sugar; treacle: बु-राम-सुख *bu-ram-sor-ka* to boil down raw sugar (*Jā.*). बु-राम दूध कठिना बिल्लु बु-राम बूँद दूध मिलाव मिलाव देवा देवा सुगरकाने juice and hot melted butter drunk while warm relieves coughing and removes hard-breathing (*K. g. ३, 47*). बु-राम का *bu-ram ka-ra*, तिन्त्रता treacle; व-राम लोड *v-loaf* sugar. बु-राम पीसा *bu-ram pisa* क्षणित शर्करा; [diluted sugar] *S.* बु-राम सु *bu-ram sgra*, an epithet of Arjuna the 3rd son of Paṇḍu (*Mānon.*). बु-राम चान् *bu-ram-chān*, चौह spirit from sugarcane juice or from treacle; बु-राम जैः *bu-ram-jai* रज्जुरक्ष the plant from which sugar is extracted, sugarcane plant; बु-राम जैः जैः सु व-राम-रक्ष, sugarcane juice. बु-राम जैः जैः कामी कामी व-राम-रक्ष कामी कामी work on the exploits of Ikshakus, etc. (*A. 35*).

सुखमिन्द्र *bu-ran ciñ-pa* बुद्धि n. of the progenitor of the solar race, an epithet of Sākya-simha Buddha who was born of that race.

ཐུག་མཆོག་མེ་ཏོག་ *bu-la-ma skyes me-tog* = མེ་ཏོག་
 མཆོག་ *hom-bu rñe-ma* (mytic) (*MiA.* 4).

བྱ་ལ་ *Bu-la ha-ri* 1. a kind of fine leather generally of calf or kid which is japanned black or red and is used in lining boxes, &c. བྱ་ལ་ཡིན་པའི་ཁྱུང་ལ་ལྷོ་ཁྱུང་ (Rini). 2. n. of a monastery on the Ganges in the Monghyr district said to be still resorted to by Tibetan pilgrims.

ལྷན་པ་ *bu-slob* = ལྷན་པ་ *slob-ma* scholar, disciple, follower of a clerical teacher; also = ལྷན་པ་ *slob-phrug* a pupil.

བུ་ལོན *bu-lon* (cf. བུན *bun*) advanced money, debt: བུ་ལོན་ཁྱིལ་པ་ or བུ་ལོན་ཁྱིལ་པ་ to contract debts; བུ་ལོན་ལཱ་ལ་ *bu-lon hjal-wa* or སྒོལ་པ་ *spod-pa* to pay a debt; བུ་ལོན་པ་ *bu-lon-pa* a debtor.

bsod-nams brygan-na, མ་ཕྱེག་པ་མ་ *ma-cig sha-na*, འཕྲིན་པའི་དབང་པོ་ཏུ་ *bsod-nams dpa'-hdren*, ཡན་མཚན་ *pad-ma-mtsho*, ལྷ་ཅེ་དཔེ་མོ་ *lha-rtse dpon-mo*, རྒྱུ་འབྲེལ་པའི་དྲུང་མ་ *grig-bzah rual-hbyor-na*, ཡན་མཚན་པའི་ *pad-ma rab-bzah-na* (*Loñ. 8, 3*).

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་ *bud-med dgah-bral* (ཁྱེ་མ་ཡེ་འབྲེལ་པའི་པོ་ *or* རྒྱལ་མེད་) a woman who is devoid of enjoyment and happiness, a barren woman; a hermaphrodite of the female sign.

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་པའི་པོ་ཏུ་ *bud-med hygyur-na luh-bstan-pahi mdo n.* of a Sūtra in which is described how women can be changed into men (*K. d. 2, 326*).

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་ *bud-med-mchog*, བཟུང་, མཁུ་ལུ་ལ་ a very handsome woman with personal accomplishments. [1. a prostitute. 2. one who goes about in the dark]S.

Syn. ཡན་མཚན་པའི་བྱུང་མ་ *yan-lag mchog-ldan-na*; ལུ་མཚན་པའི་ *lus-mchog-na*; ལུ་མཚན་པའི་ *lus-bzah-na*; ལུ་མཚན་པའི་ *lus-phra-na*; མིག་པོ་ཏུ་མ་ *mig-bzah-na*; བེད་པོ་ཏུ་མ་ *bshin-bzah-na*; མཚན་པའི་ *mtshan-ldan-na*; ཡུ་ཅན་ *pañ-na-can*; རྒྱལ་མོ་ *gyeg-mo*; རྒྱལ་མོ་ *gnad-rgyas-na*; ཏུ་མེད་པའི་ *rkjed-med-mu*; མེད་པོ་ཏུ་མ་ *gid-hor-na*; མེད་པོ་ཏུ་མ་ *gid-bphrog-na*; བེད་པོ་ཏུ་མ་ *hchiñ-wa bbyin-na*; མིག་པོ་ཏུ་མ་ *mig-gyo-na*; མིག་པོ་ཏུ་མ་ *mig-mdees-na*; རྒྱལ་མོ་མིག་པོ་ཏུ་མ་ *ri-dhags mig-can-na*; མིག་པོ་ཏུ་མ་ *gyon-mig-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *zur-mig-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *gnin-legs-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *bdug-yu-na*; མཚན་པའི་བྱུང་མ་ *mchog-gi kung-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *myos-gaal-na*; མིག་པོ་ཏུ་མ་ *mig-yarñ-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *zla-shal mdees-na*. (*Loñon.*)

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ any voluptuous or unchaste woman; with following syn.: རྒྱལ་མོ་མ་ *chags-ldan-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *myos-pahi phreñ-ldan-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *rig-myur-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *dug-blab-na*; མཚན་པའི་བྱུང་མ་ *mtshan-hgro-na*;

མཚན་པའི་བྱུང་མ་ *dben-hgro-na*; མཚན་པའི་བྱུང་མ་ *adod-hgro-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *hkhri-gpa-hi* རྒྱལ་མོ་མ་ *bsam-glan-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *hkhral-tyed-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *chags-pahi gdon-can-na* (*Loñon.*).

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ *bud-med rdul* ལོ་ཕྱེད་མ་, རྒྱལ་མོ་མ་ the menses.

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ *bud-med blo-ldan-na* = a noble and magnanimous woman; with syn.: རྒྱལ་མོ་མ་ *gnam-mkhas-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *shyod-ldan-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *mkhas-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *rgs-rab-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *tsig-ldan-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *gnan-gyogs-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *rgs-ldan-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *dga-wa can-na* (*Loñon.*).

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ *bud-med shrun-na* མཁུ་ལུ་ལ་ a pregnant woman.

Syn. རྒྱལ་མོ་མ་ *phru-gu-chags*; རྒྱལ་མོ་མ་ *mtal-ldan-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *sem-ga shags*; རྒྱལ་མོ་མ་ *rgog-chags-ldan*; རྒྱལ་མོ་མ་ *lus-bi-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *lus-mi-bde*; རྒྱལ་མོ་མ་ *mtal-chags-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *glan-mohi hyogs-na* (*Loñon.*).

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ *bud-med zla-mtshan-darñ-ldan-na* ལུ་ཕྱེད་མ་ ལོ་ཕྱེད་མ་ a woman in menses.

Syn. ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ *bud-med rhes-ldan-na*; ཏུ་མེད་པའི་ *dug-ldan-na*; ཏུ་མེད་པའི་ *mo-tog-ldan-na*; ཏུ་མེད་པའི་ *rked-nad-can-na*; རྒྱལ་མོ་མ་ *khrag-ldan-na* (*Loñon.*).

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ ལུ་ཕྱེད་མ་ ལོ་ཕྱེད་མ་ an adulterous woman, who is said in her manners to resemble a hen.

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ *bud-ñi* = མེ་ཅིང་ fire-wood, fuel, also dried dung used as such; ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ *bud-ñi* ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ to split or chop wood. ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ (མེ་མེ) མེ་མེ་མེ་མེ་ a torch, a light; lit. flambeau consisting of ten pieces of wood.

ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ *bun* abbr. of ཏུ་མེད་པའི་ interest on money lent. ཏུ་མེད་པའི་བྱུང་མ་ *bun-skya* རོ་མེ་མེ་མེ་

stretched and hanging. བུ་ལྷོ *bun-lho* or བུ་ལྷིག *bun-yig* 1. debtor's account-book. 2. bond or obligation; bill of debt. བུ་ལྷོ་ཁྲི་ *bun-lho* ཁྲི་ to lend money on interest: བུ་ལྷོ་ཁྲི་ལེན་པ་ནི་ཡོད་པའི་མཁའ་འཛིན་གཞི་ཡོད་པའི་ རྒྱ་ལམ་ལྷོ་ ལྷོ་ལམ་ whatever receipts there are should be clear in the cash account list (*R.iii.*). བུ་ལྷོ་དག *bun-lho* དག money-lender, banker.

ga ga bun-bun piece-meal, dispersed
(Sch.).

ལུང་པ་ནི *lung-pa-ti* = ལུང་ལུང་མཛོལ *lung-lu-*
mdzod very handsome (mystic) (*K. g.* ག, 415).

332 *bun-re* (Sch.) a small matter, cf.
 333 *bun-bun*.

घुम-लुन *bun-loñ* घुम-लुन-धुन *whirling up and down*, an expression used of boiling water; घुम-लुन-गि *bun-loñ-gi śaṇā-*
rās troubled, impure, sinful thoughts (*Jū.*)

བྱ་ལོབ *bun-lob* some large number:
 བྱ་ལོབ་ལ་མཛེས་པར་ (Y'a-sel. 57).

बुध्न *budh* = बुध् 1. an entire piece of cloth rolled up; **बुध्नबुध्न** cotton-cloth (*Cs.*). 2. in a general sense: whole, something entire (*Sch.*); **बुध्नबुध्न** prob. whole, entire. **बुध्नबुध्नबुध्न** the whole body as opp. to separate parts (*Jā.*).

बुध-कु *budh-ku*, acc. to the *Rñiñ-ma*
School=state of unchangeableness like
that of the *Vajra* (*Fig. 14*).

सुम्प *sum-pa* चउ, कुच water-bottle, flask; bottle-shaped ornaments in architecture, e.g., on the chorten; **अम्पसुम्** vessel used in sacrificing. The water pot required in Buddhist religious services is of two kinds having the following characteristics; a large belly, long neck hanging down (**सङ्कसुम्**) and contracted legs: (1) **अम्पसुम् कर्कसुम्**, and (2) **अम्पसुम् विरुम्**. The former has no **सङ्क** or beak,

the latter when provided with རྩ is called རྩག the jar-of-life, i.e., it contains water consecrated to the Dhyani Buddha འུམཛལ (Amitāyusha). རྩམ་མེལ་ *bum-khebs* the cover for a water-pot used in *Tantrik* religious ceremonies (*Rtsii.*); རྩམ་དར་ *bum-dar* the scarf that is wrapt round the jar containing sacred water (*Rtsii.*).

བུམ་རྩམ་མཆོད་མཁའ་ རབ་ལས [sonorous] S. བུམ་
 རྩམ་ *bum-rdags*: བྱི་ཤིང་དང་རྩམ་ལྗང་འཁོར་བུམ་རྩམ་
 རྩམ་ཆུ་ twenty-five articles (comprising con-
 secrated objects and various sorts of
 medicines) required to be kept in the
 sacred-pot which contains the consecrated
 water (*Rtsi*).

बुम्पाकुम *Bum-pa skyes* बुम्पा, उदयन u. of a Rishi, who was born in a water pot. In ancient times the Rishi *Rgyal-tsa* while practising asceticism caught a glimpse of an *Apsara*-goddess and, as if embracing her, in a dream discharged seed which preserved in a water-pot produced the Rishi. This was the famous Vas'ishtha the pot-born (*Mān.*).

पुष्पः अथवा, नीपर्वी [a kind of lotus,
the *Premna spinosa*.] S.

ལུམ་པམི་འཁྲུལ་འཁྲོར་ *lum-pahi hkhru-l-hkhor* =
 མེ་ཆུ་ཁྲུད་ *zo-chun-khyud* (*M. fin.*).

form of མཁྱིལ་པ་ *myrin-pa* neck (*Mason*).

गुग्गुलु चण्डिका [1. a pitcher. 2. the
back of the neck]S.

+ 𑌕𑌕𑌕 *buu-bu* = 𑌕𑌕𑌕 small water-pot
generally used in religious ceremonies.

བུར *bur* upright bolt or fastening to a
 door, རྒྱུན་པོ་ upper bolt, རྒྱུན་མོ་ lower bolt.
 (Ja.).

ᠪᠣᠷᠲᠢᠨ *bur-tin* or ᠪᠣᠷᠲᠢᠨ *bur-tin* a kind of bell or gong in temples (Jä.).

ཐེ་ཀ་ *ber-ka* = ར་ཀ་ ཀ་ a branch; ཐེ་མ་ *ber-ma* ཐེ་ལུག་ *ber-leag* a stick or staff; ཐེ་ཐེ་མ་ *gpañi ber-ma* cane, bamboo stick (*Mil.*); ཐེ་མ་ལུག་ *ber-ma leag* a switch.

Syn. རྩུག་པ་ *gbyug-pa*; རྩུག་པ་ *hkhār-wa*; རྩུག་པ་ *hkhār-gbyug* (*Thāon*).

ཐེ་མེ་ར་མ་ *ber-ser-can* an aquatic grass (*Siman*. 109).

ཐེ། *bel* a leather bag. ཐེ་ལྷག་པ་ *bel-lpag* = ཐེ་ལྷག་པ་ *behuhi-lpag* calf-skin (*Rtsii*).

ཐེས་ *bes* མཁའ་ the cheek.

ཐེ་ཕུ་རུ་ *bai-dūr-ya* ཐེ་ཕུ་རུ་ *malachite* or chrysolite. There are three descriptions of Vaidūrya stone: (1) ཐེ་ཕུ་རུ་མེ་མ་ལུ་རུ་ *bai-dūr-ya ser muñ-dsu-ri*; the yellow lapis-lazuli called *Mañjuri*; (2) ཐེ་ཕུ་རུ་ལུ་ལུ་རུ་ *bai-dūr-ya śiñ-sa-ga-ta* the green lapis-lazuli called *Sugata*; (3) ཐེ་ཕུ་རུ་ལུ་ལུ་རུ་ *bai-dūr-ya dkar-su nya* the white lapis-lazuli called the white *Sūnya*.

ཐེ་ལེ་ལེ་ *Vai-ra ta-na* ཐེ་ལེ་ལེ་ 1. n. of the first Dhyāni Buddha. 2. a learned lo-tā-wa who flourished during king *Khri-eroñ* (*dehu* *tsan*'s reign and who first translated the *Hbum* from Sanskrit (*Yig*. 35).

ཐེ་ཀ་ *bhe-ka* ཐེ་ཀ་; toad, corrupted into ཐེ་ཀ་ *be-ka*: ཐེ་ཀ་ཐེ་ཀ་ཐེ་ཀ་ rugged naked person, ཐེ་ཀ་ཐེ་ཀ་ཐེ་ཀ་ if the fat of the toad is made into eye-salve, etc. (*K. g.* 3, 56).

ཐེ་ཀ་ཐེ་ཀ་ *Bhai-ka-tae* (*cam-bral* n. of a sylvan nymph who undertook to protect Tibet and defend Buddhism (*Deb*. 4, 2).

ཐེ་ཀ་ *bhai-ra* a gem: ཐེ་ཀ་ཐེ་ཀ་ཐེ་ཀ་ ཐེ་ཀ་ཐེ་ཀ་ཐེ་ཀ་ *Bhaira* gem is a protection against all classes of evil-spirit and removes pain.

ཐོ་ 1. num. fig.: 135. 2. affix, to designate certain adj. or nouns.

ཐོ་རྩུག་པ་ *bo-tog-pa* = ཐོ་རྩུག་པ་ *ba-loñ-wa*; acc. to. *Jā*. ankle, ankle-bone.

ཐོ་རྩུག་པ་ *bo-de-nāl-wa* = ཐོ་རྩུག་པ་ *kyiñ-po-nāl-wa* to sleep well: ཐོ་རྩུག་པ་ཐོ་རྩུག་པ་ ཐོ་རྩུག་པ་ ཐོ་རྩུག་པ་ (*A*. 126).

ཐོ་རྩུག་པ་ *bo-dhi* = ཐོ་རྩུག་པ་ *byañ-chub* ཐོ་རྩུག་པ་ 1. enlightenment, divine wisdom or knowledge. 2. = ཐོ་རྩུག་པ་ *byañ-chub-ñiñ* the Indian *peepul*, *Ficus religiosa*. ཐོ་རྩུག་པ་ *bo-dhi-rñi* rosary used to count the recitation of the names of *Bodhisattvas*, probably made of a kind of *peepul* wood.

ཐོ་རྩུག་པ་ *Bo-doñ* n. of a place in Tibet situated to the north-west of Tashilhunpo in Tsang (*Deb*. 4, 2).

ཐོ་རྩུག་པ་ཐོ་རྩུག་པ་ *Bo-doñ Phyogs-las rnam-rgyal* also called ཐོ་རྩུག་པ་ཐོ་རྩུག་པ་ *Hjigs-med grags* was one of the celebrated lamas of Tibet; and is said to have written one hundred volumes. He belonged to the Jonang-pa school and founded the monastery of ཐོ་རྩུག་པ་ཐོ་རྩུག་པ་ *Dpal-mo chos-ñiñ* monastery (*Grub*. 3, 14), also establishing his control over the monastery of Sam-ding in Yamdok lake-district which is presided over by Dorje Phagmo the incarnate Vajra Varāhi.

ཐོ་མ་ *bo-wa* ཐོ་མ་ to expand as a bubble; to overflow or fall out of a vessel on account of over-filling: ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *bo-ma bo-wa* the milk bubbled over (*A*. 80).

ཐོ་མ་ཐོ་མ་ *Bo-çog-thu* n. of a province in Mongolia, also of its king: ཐོ་མ་ཐོ་མ་ཐོ་མ་ ཐོ་མ་ཐོ་མ་ཐོ་མ་ to the ruler of heaven and earth the king of Bo-çog-thu a votary of the Gelugpa school (*Ya-sel*. 17).

ཐོ།

ཕྱག་ཏུ *bag-to* Tib. rendering of Mongol term for a prince or chief; = རྒྱལ་ཁབ་ *gye* lord or sir (*Loñ.* १, 10); ཡུ་ཕྱག་ཏུ་ the yellow turban worn by the lay people of Tibet.

ཕྱག་ཏུ་ཐུག་ *Bog-to Mu-tan* n. of the prince of Mongolia who entertained the Dalai Lama *Bood-nams Gyam tsho* with great pomp when he visited that country at the invitation of king Thu-mad Altan Khan for the purpose of introducing Buddhism there (*Loñ.* १, 17).

+ ཕྱག་ཏུ་ *bag-ri* acc. to some, ཕྱག་ཏུ་, *bag-te* = བཀའ་ *ba-gam*.

ཕྱག་པོ་ *bags* benefit, profit, advantage.

ཕྱང་ *boñ* in size, sized; in capacity, in bulk, generally with ཅེ་ or ཅུང་ annexed signifying "large-sized" or "small-sized"; also with ཁྱང་: ཕྱང་ཁྱང་ short in stature; ཕྱང་ཕྱང་, ཕྱང་ཕྱང་ full sized. ཕྱང་པ་, མེ་ཕྱང་ [a clod]S.

ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-khru* a species of falcon.

ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-gu* colloq. for ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-bu*.

ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-kha* ཁྱུ་ཁྱུ་, ཁྱུ་ཁྱུ་ the wild aconite, of which seven species grow in the Himalayas. ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-kha qkar-po* the white species of aconite: ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ white aconite cures contagious bilious fevers. ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་, ཕྱང་ཁྱུ་ the red species of aconite: ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ ཕྱང་ཁྱུ་ or ཕྱང་ཁྱུ་ the black species of aconite which is called a great medicine: ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ ཕྱང་ཁྱུ་ (*Sman.*).

Syn. ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་: ཕྱང་ཁྱུ་ *shar-dug*; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *shin-tu-dug*; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *sho-wahi-dug*; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *shmar-po rha-can*; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *shod-shmar-can*; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *byed-dan smān-wa*; ཕྱང་ཁྱུ་ *shman-chen* (*Shon.*).

ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-bu* I ཕྱང་ཁྱུ་, ཕྱང་ཁྱུ་; the ass, donkey; ཕྱང་ཁྱུ་ or ཕྱང་ཁྱུ་ a. he-ass; ཕྱང་ཁྱུ་ or ཕྱང་ཁྱུ་ she-ass; ཕྱང་ཁྱུ་ colt or foal of an ass: ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ an ass's fold; ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-bu-pa* an ass-driver.

Syn. ཕྱང་ཁྱུ་ *gna-chen*; ཕྱང་ཁྱུ་ *skad-chen*; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *gug-bgroñ-pha*; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *chon-can-ris*; ཕྱང་ཁྱུ་ *pho-rags* or ཕྱང་ཁྱུ་ *cha-wa*; ཕྱང་ཁྱུ་ *byin-pu-gtsañ*; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-pañi mu-khyud*; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *groñ-du hāren*; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *grin-pañi* (*Shon.*).

ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-bu phyen-mar* = ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *lhog-dug-pa*, ཕྱང་ཁྱུ་ *lee-tsha* (mystic) (*Mñ.* 4).

ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-buñi spyod-pa* the characteristics of an ass: ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ when laden with a burden he carries it; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ is not affected either by cold or heat; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ when he has had enough, he always knows it (*Masurakpi*).

ཕྱང་ཁྱུ་ II: small insects: ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *gyug-pañi boñ-bu* sugar mite, lepidema; ཕྱང་ཁྱུ་ (ཕྱང་ཁྱུ་) *boñ-(bun)-nag* dung-beetle (*Ca.*).

ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-khuñ* = ཕྱང་ཁྱུ་ *miñu-khuñ* a dwarf (*Shon.*).

ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ [sharpness.]S.

ཕྱང་ཁྱུ་ *Boñ* or ཕྱང་ཁྱུ་ མེ་ཕྱང་, ཕྱང་ཁྱུ་ Tibet; ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *Boñ-kyn-yul* the country of Bhot or Tibet which comprises ཕྱང་ཁྱུ་ little Tibet including U. and Tsang, and ཕྱང་ཁྱུ་ greater Tibet including *Mdo-smud* (Amdo) and *Mdo-shod* (Kham). ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-khuñ* Tibetan subjects: ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ the Tibetan subjects are happy having good crops and cattle. (*Steti.*). ཕྱང་ཁྱུ་ཕྱང་ཁྱུ་ *boñ-kbrog* herdsmen of Tibet living in the northern solitudes tending their cattle (so expressed in *Loñ.* १, 6).

ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ཞིང་ནས་ *bod-kyi slay-mo gko-rin-can* = ཐོན་མོ་ *ara-moñ* (*Sman.* 108).

ཐོན་ཀྱི་ *Bod-kañ* ཐོན་ཀྱི་མཁའ་ལུ་ *Tibetan language*; ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ཞིང་ *Bod-kañ-du hgyur-bcu* translated into Tibetan. ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *Bod kha-ra-can* ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ the ancient name of Tibet which before the spread of Buddhism was called *Doh-mar-can-gyi yul* the country of the red-face cannibals, i.e., of savages (*Fig.* 9). ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *bod-chams* Tibetan leather tanned and painted in Tibet: ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ཞིང་མཁའ་ལུ་ *as to the price of the best Tibetan leather there is information of its fetching one srang a piece (Fig. 21).* ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *bod-dug* (lit. Tibetan-smoke), i.e., Tibetan husbandmen engaged in agricultural pursuits, or having settled life; so called from smoke coming out of their huts. ཐོན་ཀྱི་ *Bod-pa* or ཐོན་མི་ *Bod-mi* a Tibetan.

ཐོན་ཀྱི་ *bod-bac* cups and plates and buckles made of rhinoceros skin, generally by Dokpa Tibetans (*Fig.* 21).

ཐོན་ *bon* 1. the ancient religion of Tibet which was fetishism, demon worship, and propitiation by means of incantations. The word ཐོན་ which ordinarily means religion is used as the antithesis to ཐོན་. Bon now signifies the kind of Shamanism which was followed by Tibetans before the introduction of Buddhism and in certain parts still extant; of this there were three stages, namely:—*ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་* *bdool-bon*, *ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་* *khkyar-bon* and *ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་* *hgyur-bon*. The duration of the first extended from the time of ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *Gñah-khri Btsan-po*, the first historical king of Tibet, down to the reign of king ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *Khari-gde Btsan-po*; the second from the reign of king Digum tsan-po (ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་) to the formal

introduction of Buddhism under king ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *Srong-btsan sgam-po*; and the third stage from king Srong-tesan's time down to the time of Tsong-khapa. ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *bon-ku lun-lu bzah-po* the supreme deity according to Bon, opp. to ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *Dharmakāya Samanta Bhadra*; ཐོན་ཀྱི་ *bon-kyoñ* a guardian deity of the Bon, opp. to ཐོན་ཀྱི་ *Dharmapāla*. ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *bon-rgo-bzhi mdzod-lha* the four schools of Bon (treasures) (1) ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ (2) ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ (3) ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ (4) ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་, and the five classes of sacred works called ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་. We have also ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *bon-gdc-gsum* the three subdivisions of the Bon scriptures. ཐོན་ཀྱི་ *Bon-po* a follower of Bon tenets.

ཐོན་ཀྱི་ *bon-pa* = ཐོན་ཀྱི་ *bzah-pa* to express, to mutter.

ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *bon-hbyun rtsis-chen* n. of a Bon religious work resembling the ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ of the Buddhists.

ཐོན་ཀྱི་ *Bon-ri* n. of a mountain in Kongpo sacred to Bon people: ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ many Tibetan holy places such as Bon-ri situated to the east of Buchu lha-khang of the province of Kongpo (*B. grub.* 2).

ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ *bon-luñ hōd-dkar* = ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ the venerable (*B. Nam.*).

ཐོན་ཀྱི་ *bor-ra* ཐོན་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་ ཐོན་ཀྱི་ 1. a sack of corn, holding about 30 khal (*Jā.*). 2. bag for sweepings and dust, dust-bin.

ཐོན་ཀྱི་ *bol* or ཐོན་ཀྱི་ *bol-goñ* the upper part of the foot or boot. ཐོན་ཀྱི་ *bol-gar* = ཐོན་ཀྱི་ *bul-ha-ri*.

ཐོན་ཀྱི་ *bol-po* ཐོན་ཀྱི་ v. ཐོན་ཀྱི་ *bol-po*.

ཐོན་ཀྱི་ *bol*, v. ཐོན་ཀྱི་ *bol-po* to call.

མམ་པ་ཕྱོད་ *nam-bphañ-phyod* (*Mon.*). ཕྱོད་པ་ *bya-rgod-pha* the plant *Delphinium Brunonianum*, the same as *Delphinium mochatum*; ཕྱོད་པའི་མོ་ *bya-rgod sen-mo* = ཕྱོད་པ་ *rgya-rug*; ཕྱོད་ a net or trap to catch birds. ཕྱལ་ *bya-thal* = ཕྱོད་ཕྱོད་ *bya-rgod-brun* vulture's droppings (*Mid-rda. 4*).

ཕྱུ་ *bya-rgyud* བེ་ལ་མཁུ་ a ritual in mysticism.

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-rgyud*, or ཕྱུ་མཁུ་ title of a book of satirical fables, in which birds are introduced as speaking.

ཕྱིར་ *bya-shiñ*, = ཕྱིར་པ་ *bya-rmyen*.

ཕྱུ་མཁུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ *bya-rmyen* vb. yawning, gaping.

† ཕྱུ་མཁུ་ *Bya-da li-pa* an Indian Buddhist saint, a pupil of Virūpa (*K. dun. 12*).

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-bdab*, ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ a balcony.

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-bdre* a kind of winged demon.

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-po* cock, the male of the domestic fowl: ཕྱུ་མཁུ་མཁུ་, ཕྱུ་མཁུ་, etc., the first, the second cock-crow (*C.*).

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-po tsu-tsi* (*Med.*) a medicinal plant, stopping the monthly courses; in *Lh.* applied to *Impatiens nultata*.

ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ *bya-rgu-non-pa* to pat on the back; to keep in order, not to disturb any arrangement: ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ patting on the back in the way of encouragement as if gently touching the plumes of a bird (*Fig. k.*).

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-rgos* = ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ n. of a constellation.

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-pho* a male bird, a cock; n. of a medicinal plant used to stop excessive menstruation.

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-ma-ria* = ཕྱུ་མཁུ་ or ཕྱུ་མཁུ་ *bat-phyin* a messenger (*Mon.*).

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-ma-byi* the fruit-bat or flying fox.

Syn. ཕྱུ་མཁུ་ *bya-ma byiñ*; ཕྱུ་མཁུ་ *good-byed*; ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ *ñe-sar ña-in-byed* (*Mon.*).

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-ma-leb* any butterfly.

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-rmyan-sa* = ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ stretching one's self after fatigue, lying prostrate: ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ this lion coming out of his den stretches his body.

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-tshe-riñ* the white crane, a species of bird said to live one hundred years.

Syn. ཕྱུ་མཁུ་ *lhag-bhod*; ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ *gnam-gyi se-moñ-bya*; ཕྱུ་མཁུ་ *ñan-bhprin*; ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ *ñadab-chags tshe-riñ* (*Mon.*).

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-tsañ* the bat; acc. to *Jā.* night-hawk, goatsucker, caprimulgus.

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-bhañ* 1. one who rides on a bird, an epithet of Vishnu and Kartikeya the former riding on the eagle, the latter on the peacock. 2. an egg (in *Bal.*) (*Jā.*).

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-ze* crest on the head of birds, tuft (of feathers) of birds.

ཕྱུ་མཁུ་ *bya hug-pa* the owl (general term)

ཕྱུ་མཁུ་ *byahi-gdon* a malignant spirit which kills birds; a disease of birds (*Med. 77*).

ཕྱུ་མཁུ་ཕྱུ་མཁུ་ *byahi phur-tahul* flying of a bird: ཕྱུ་མཁུ་ *gyen-bphur*; ཕྱུ་མཁུ་ *thur-bphur*; ཕྱུ་མཁུ་ *lhag-ka-bphur*; ཕྱུ་མཁུ་ *rab-tu bphur*; ཕྱུ་མཁུ་ *byahi-bgroñ* (*Mon.*).

ཕྱུ་མཁུ་ མཁུ་ [a species of bird, the *Gracula religiosa*.] *S.*

ཕྱུ་མཁུ་ *bya-rog* མཁུ་, མཁུ་, མཁུ་, མཁུ་ the crow; in *W.* the raven. ཕྱུ་མཁུ་

bya-btan (འདུག་པོ་འཇོག་པོ་) *bdag-bdoin* *bdos-btan* relinquishing one's interest or possessions either in a spiritual or a temporal sense. ५८६ easy to be done.

५८७ *bya-ga* or ५८८ *byag-pa* pliancy, nimbleness, agility of body; ५८९ *bya-ga* rope-dancer (*Jā.*).

५८९ *bya-dgaḥ* ५८९ *favour*, boon. royal favour, recognition of services with rewards and presents: ५८९ *bya-dgaḥ* ५८९ *bya-dgaḥ* besides not demanding ransom from you he would even confer on you great rewards; ५८९ *bya-dgaḥ* ५८९ *bya-dgaḥ* offering rewards to mendicants of India he sent to inquire if there were paṇḍits who would be of service to Tibet (*A. 64*).

५८९ *bya-bral* met. night, lit. free from work, cessation from work. Syn. ५८९ *bya-bral* ५८९ *bya-bral* ५८९ *bya-bral* (*Mān.*). ५८९ *bya-bral-pa* = ५८९ *bya-bral* one free from business, an ascetic.

५८९ *bya-ma* *hum-pa*. a teapot-shaped vessel used in sacrificing.

५८९ *bya-ma* *byar-skyag* dandelion.

५८९ *bya-mo-lab* = ५८९ *bya-mo-lab* articles for religious service.

५८९ *bya-ra* abst. watch, superintendence, attention: ५८९ *bya-ra* ५८९ *bya-ra* ५८९ *bya-ra* he watched the conduct of the *upāsaka* for three days (or it may mean that he did the duties of an *upāsaka* for three days) (*A. 83*). ५८९ *bya-ra* ५८९ *bya-ra* ५८९ *bya-ra* does not move without doing some service to religion in reference to study (*A. 126*). ५८९ *bya-ra-sa* = ५८९ *bya-ra-sa* sentinel, watcher.

५८९ *Bya-sa* n. of a monastery near Chethang (རྩེ་མོ་ *Rise-thaḥ*) on the Yeru Tsang-po: ५८९ *Bya-sa* ५८९ *Bya-sa* *dañ-por* *bya-sar* *phyag-phabs* he first visited the monastery of Chya-sa (*A. 93*). ५८९ *Bya-sa* *ko-khar* the ferry at ५८९ the place where people cross the Tsang-po by means of ५८९ hide boats.

५८९ *byaḥ* ५८९, ५८९ the north: ५८९ *byaḥ* ५८९ the northern direction, ५८९ *byaḥ* ५८९ northern; ५८९ *byaḥ* ५८९ north side, ५८९ the Jang-thang or grassy undulating plains of North Tibet; ५८९ an inhabitant of the north. ५८९ *byaḥ-gi* *phyogs-skyon* the guardian of the north, an epithet of Vai-śravaṇa. ५८९ *byaḥ-sgra* *mi-shān* ५८९ the fancied continent of the north where men enjoy unvarying health and fabulous longevity. ५८९ *byaḥ-sgra* ५८९ *bul-tog*, = ५८९ *bul-tog* a kind of soda obtained from the northern deserts of Tibet (*Sman*); ५८९ *byaḥ-sgra* n. of a superior quality of satin (*S. Kar. 179*). ५८९ *byaḥ-hbrog* the herdsmen of the northern solitudes of Tibet (*Loñ. १. 5*).

५८९ *byaḥ-chub* ५८९, ५८९ *byaḥ* = purified, all sins and defilements washed out, and ५८९ *chub* = perfected, all attainments and accomplishments having been acquired. ५८९ *byaḥ-chub-gems-dpaḥ* ५८९ one having perfect spiritual enlightenment, i.e.; a Bodhisattwa; ५८९ *byaḥ-chub-gems-dpaḥ* fem. of ५८९ *byaḥ-chub-gems-dpaḥ*. There are two classes of ५८९ *byaḥ-chub-gems-dpaḥ*: one those belonging to the school of Hinayāna, i.e., Crāvakas and Pratyeka Buddhas; and the other those belonging to the Mahāyāna school or the proper *Bodhisattwa*. The name ५८९ *byaḥ-chub-gems-dpaḥ* *bla-na-med-paḥ* *byaḥ*

Dyab-ldan-hugs; དཔ་ཐན་ཐན་ *Dgab-ldan-bdag*; ཐུས་པའི་ཐན་ *Byams-chen ngon-po* (*Mñon.*). An enumeration of his one hundred and eight names is to be found in *K. g. २, 21*. His name with Mongol Buddhists is *Maidri*; and the Pali synonym is *Metteyya*.

ཐུས་པའི་ཐན་ *Byams-chen Chos-rje* *Ça-kyā ye-ge* n. of the founder of the great monastery of Sera near Lhasa (*Loñ. २, 12*)

ཐུས་པ་གླིང་ *Byams-pa-gliñ* (Chambaling) n. of a great monastery and *Chorten* in Gra-nang in Lhokha where there is a huge image of Maitreya. Every year in the month of June a great fair is held at Chambaling (*Loñ. २, 7*). ཐུས་པ་ཐམ་ཐོར་མ་ *byams-pa-chos hkhor-ma* n. of the chief image of the *Maitreya Dharma cakra* which king Krikri during the time of Buddha Kās'ypa used to adore (*Lon. २, 5*).

ཐུས་པ་ཐུག་པ་ཐམ་ཐོར་མ་ *Byams-pa hjug-pa sheg-paḥi mdo* a sūtra on the advent of Maitreya (*K. d. २, 440*).

ཐུས་པ་ཐེར་ཐེན་ twenty-one Champa duties of the Bon pantheon which according to some find form in the ཐོན་པ་ཐེར་ཐེན་ the twenty-one manifestations of the goddess *Dol-ma* or *Tārā* (*D.R.*).

ཐུས་པ་མི་ཐུར་ *Byams-pa mi-hgyur* n. of an ancient castle built by the royal father of king *Sroñ-hsuan sgam-po* situated to the east of Lhasa (*Loñ. २, 5*).

ཐུས་པ་པར་ཐུན་ *byams-pa-dañ* (*dan-pa*) loving and affectionate, one who is possessed of these qualities.

Syn. རིན་པ་ཐུན་པ་ *yiñ-la gcags-pa*; མ་ཐུན་ *pha-ta-bu*; མ་ཐི་ཐུན་པ་ *pha-yi chos-ldan*; མ་པར་ཐུན་ *ma-dañ sriñ-mo ta-bu*; ཐུས་པ་ཐུན་ *byams-d-*; ཐུག་པ་ཐེན་ *thugs-rje che-wa*;

པུན་ཐུན་ཐན་ *hkaab-dzin-can*; རིན་པ་ཐུན་ *rjeñ-hsuan*; ཐུན་པ་ཐུན་ *hrtas-ccas-kyoñ*; ཐུན་པ་ཐུན་ *hrtas-ldan*; ཐུན་པ་ཐུན་ *hrtas-ccas-hdsein*; ཐུས་པའི་ *byams-hrtas*; ཐུན་པའི་ཐུན་ *hrtas-gñen*; ཐུས་པའི་ཐན་ *byams-pa chen-po* (*Mñon.*).

ཐུས་པ་ཐུག་པ་ཐམ་ཐོར་མ་ *byams-paḥi sheg-paḥi chos-hjugad* the eight religious discourses delivered to Maitreya at his request on the following subjects: ཐུས་པ་ *hsam-pa*, ཐུན་པ་ *gbyor-ccā*, ཐུན་པ་ *gtoñ-ccā*; ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *yoñs-sa hññio-ccā-la mkhas-pa*, ཐུས་པ་ *byams-pa*, ཐུན་པ་ *gñiñ-rje* ཐུས་པ་ཐུན་པ་ *thabg-la mkhas-pa*, ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ (*K. ko. ३, 203*). ཐུས་པ་ཐུག་པ་ཐམ་ཐོར་མ་ *byams-paḥi sheg-paḥi mdo* a sūtra spoken by Maitreya (*K. ko. ३, 41*).

ཐུས་པ་ཐུན་ *Byams-sprin* n. of a place with a monastery in the district of *Skyid-groñ* (Kiron) north of Nepal (*Loñ. २, 6*).

ཐུས་པ་ཐུག་པ་ *Byams-hshugs* sitting like Maitreya, i.e., after European fashion on a chair with his legs hanging down, opp. to ཐུན་པ་ཐུག་པ་ sitting cross legged like Buddha. Maitreya when appearing in this world as a Buddha will change the usual mode of Buddhist sitting.

ཐུར་ *byar* = ཐུན་པ་ *bya-war*, supine of ཐུན་པ་; ཐུར་ཐུན་ *byar-med* 1. not to be done. 2. sbet. inactivity, inaction. In Buddhism, apathy, indifference: ཐུར་ཐུན་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ to live in the state of inaction.

ཐུན་པ་ཐུན་ *byas-deb* (མཁུ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་) register of work and duties (of officials, etc.) (*Rtsi.*).

ཐུན་པ་ཐུན་ *byas-naḥ* ཐུན་པ་ཐུན་པ་ having done, performed.

ཐུན་པ་ *byas-pa* pf. of ཐུན་པ་ *byed-pa*; 1. ཐུན་པ་ [done] 8. ཐུན་པ་ *byas-na*, ཐུན་པ་, when done. 2. a doer: ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *byed-pa byas-pa*

a doer of deeds, as the first grade of holiness. *ସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କୃତବାନ* [one who has done] S. *ସ୍ତବ୍ୟସ୍ତସ୍ତ* *byas-pa-chud-za-sa* କ୍ଷତିବିନାଶ [destruction of what has been done; is a technical term of Indian philosophy adopted to establish the doctrine of rebirth by showing that it is an absurdity to maintain that any act done by me will be destroyed, and that I shall not enjoy the fruit of it] S. *ସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ* *byas-pa tshor-sa* କୃତବୋ [grateful] S. *ସ୍ତବ୍ୟକ୍ଷୟ* *byas-pa ceg-pa* or *ସ୍ତବ୍ୟବର୍ଦ୍ଧ* = *ସ୍ତବ୍ୟକ୍ଷୟ* *infra*. *ସ୍ତବ୍ୟକ୍ଷ* *byas-chos* conscience (*Jā*). *ସ୍ତବ୍ୟକ୍ଷ* *byas-zin-pa* a work done, finished or completed. *ସ୍ତବ୍ୟକ୍ଷ* *byas-ceg-pa* ଶ୍ରଦ୍ଧ, ଶ୍ରଦ୍ଧତା to be grateful; gratitude, thankfulness: *ସ୍ତବ୍ୟକ୍ଷ* *byas-ceg-pa* *for kindness done you should be grateful* (A. 129).

byi 1. anything that is devoid of hair and plumes or from which the hair has been taken off. byi-byed-pa rarely byi-sen to ravish, commit a rape; byi-chad punishment for it.

ཐུགས་ byi-byas=ཐུགས་ byi-gor or བཟུངས་
ཐུགས་ལེན་པ་ adultery, fornication (Shal.
ch. 14). ཐུག་ byi-ro=ཐུག་པ་ hchal-po a lewd
person.

ཐུང་ག་ *byi-taŋ-ga* also called ཐུང་ག་ བྱི་ཐུང་
n. of a medicinal fruit [*Erycibe paniculata*]
very effective in killing worms and improv-
ing digestion.

Syn. དན་ཡིད་འགྲུལ་ don-yod 'bbras-bu;
ཤར་ཡིད་འགྲུལ་ shar-'bbras (Mñon.).

३५५ *byi-thar-dur* porcupine. hedgehog.

ᠪᠢᠳᠠᠷ *byi-dar* a silk stuff (*Vai-sa*).

ഉദ്ദേശം *byi-sdi*, whole, entire.

ਭਿੰਡੁਰੀ Byi-nu-ti n. of a place in ancient India: ਭਿੰਡੁਰੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰਾਬਾਦੀ ਨਗਰ at

that time (seven days after the death of Buddha) the king of the country of Byinuti called Abhaya (*K. my. P.*, 526).

ਭਿੱਦਰ *byi-dor* also **ਭਿੱਦਰ** *byi-bdur* **ਪਰਿਭਾਸ਼ੇ**,
ਸਾਫ਼ਾਈ, **ਪਰਿਭਾਸ਼ੇ** the wiping, cleansing; the
 act of cleaning; **ਭਿੱਦਰ-ਭਿੱਦਰ** *byi-dor byed-pa*
 to clean, to sweep out spiritually, to
 cleanse one's thoughts (*Mil.*); **ਭਿੱਦਰ-ਭਿੱਦਰ**
 to dress trimly, to make one's self smart;
ਭਿੱਦਰ-ਭਾ *byi-dor-can* one who keeps neat and
 clean and is fond of living so: **ਭਿੱਦਰ-ਭਾ**
 ੴ ਸਤਿਗੁਰੁ ॥ (A. 5).

𑄢𑄣 *byi-po* or 𑄢𑄤 *byi-pho* an adulterer,
a lewd person (*K. du.* 5, 284).

ਉਸ *byi-xa* = ਚੰਡੇ *rtai-rtai* ਕੁਝਿਕ, ਜਿਹ੍ਵਾਸ
rat. mouse.

Syn. ལུང་མོ་ *rkun-mo*; འཇིགས་ཐུང་ *bbigs-byed*; བྱེད་པ་མིག་ *pri-rabhi-mig*; རྒྱུ་ཐུང་ *rko-byed*; བྱེད་པ་ཐུང་ *bug-pa-byed*; རྒྱལ་གཞན་པ་ *ri-brag-la gnas-pa*; རྒྱལ་གྱི་ཐུང་ *ciā-gi byi-sea*; རྒྱལ་མཚན་ *dri-ma-can* (*Mān.*).

ཐི་བ་ལྷ་མོ་ byi-ica lung-chuñ n. of a mouse
in the fable *Rasa-byi*.

ཐུ་བའེ་མ་ *byi-cahi lo-ma* ཏ. ལ་ཏུ་.

ਉੱਡ *byi-tshe* n. of a monster: རྩོམ་པ་མགོ
 52 རྩོམ་པ་མགོལ་བ (A. 34).

ཐུ་མར་ *byi-tsher* a medicine for external
 application: ཐུ་མར་ཤིམ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་
 (*Med.*).

ਉਸਦੇ *byi-bahin* (ਬਿ'ਮ) ਅਜਿਹਾ n. of
the 21st constellation or lunar mansion.

Syn. རྒྱ་ཁྱེད་ *Bag-nan-pa*; མཚན་པ་ *tshim-bved-ma*; བྱ་ལ་ *bya-ye* (*Mñon.*).

ᠪᠦᠷᠦᠨᠠᠳᠤ *byi-bzuṇ* the bur of the burdock
plant (*Jū*).

ᑭᓱ byi-se=**ᐃᐅᐅ** *that's manner, way,*
method.

မြို့ *byi-hu* 1. shrew-rat. မြို့ရက်ဥယျာ *byi-hu-thaŋ-khyam* field-shrew: မြို့ရက်ဥယျာရံဥယျာ

མང་པོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ guided the men who went like a field-shrew (Fig. k.). 2. a sparrow. བྱིན་པ་ལྷ་ byiñ-la-phug and བྱིན་རྩ་ byiñ-rgog are medicinal plants.

བྱིན byi-ru wrongly written for བྱིན་ byu-ru q. v.

བྱིན་ byi-rug a kind of plant. བྱིན་མ་ལི་ལྷ་མཁུང་གྱིན་མོ་ལེས་.

ལྷ་ byi-la 1. མ་ཇཱར་, བྱི་མུ་ cat. Syn. ལྷ་བྱ་ shun-bu; ཤི་མི་ shi-mi; ལ་ཤི་ a-li; (Mñon.). 2. n. of a demon (མ་པད་ལ) of the nāga class. བྱི་ལའི་ལྷ་མ་ཇཱར་ byi-lahi rgyal-mtshan is an appurtenance of gods, resembling a flag with a cat's head at the top (Jā.). བྱི་ལམ་མ་ལོ་ byi-lam pha-mgo = བྱི་ལམ་ རྩོད་མོ་ byi-lam rñon-mo n. of a monster of the nāga class having a pig's head.

བྱི་ལྷ་པ་ལྷ་མོ་ byi-ṣaṅ gkar-mo n. of a medicinal plant, བྱི་ལྷ་པ་ལྷ་མོ་མ་ཇཱར་གྱི་རྩ་ལེས་.

བྱིན་ byi-ṣor, v. བྱིན་ byi-byas; ལ་ལ་ལི་ལི་ [calumniated] S.

བྱིན་རུབ་ byiñ-rdul གླིང་པ་ལྷ་: n. of a number.

བྱིན་པ་ byiñ-phab a kind of tea (Rtsii.).

བྱིན་པ་ byiñ-ua གསལ་, རྩ་ལྷ་ hidden (A. K. 1-18), sunk in water, etc., v. བྱིན་པ་ bbyiñ-ua.

བྱིན་པ་ལྷ་ byiñ-byiñ thu-lu a species of small beetle.

བྱིན་པ་ byiñ-ma a kind of woollen stuff like serge: བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ the cost of each fathom's length of middle quality of chingma (Rtsii.).

བྱིན་པ་ byiñs 1. depth of the sea: བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ byiñ-na gnaṣ-pa animals that live hidden in the deep sea. 2. hidden, concealed; sunk in water: བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ rnam-par byiñs བྱིན་པ་ལྷ་ quite submerged, foundered

(A. K. 1-18). 3. or བྱིན་པ་, = all, in general (like བྱིན་པ་ kun-spyi).

བྱིན་ byiñ 1. pomp, splendour, magnificence, བྱིན་པ་ grandeur; བྱིན་པ་ magnificent, splendid, brilliant, བྱིན་པ་ without display. 2. also བྱིན་པ་ a blessing, a bestowing of blessings. བྱིན་པ་ received blessings; བྱིན་པ་ བྱིན་པ་ by the blessing or the miraculous power of Buddha (Jā.). བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ byiñ-gyis rlob-pa ལ་ལ་ལི་ལི་ to bless: བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ grant thy blessing, that the misery of beings may be assuaged (Mñ.). བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ heretical teachers sent and fitted out by the devil (Jā.). There are four kinds of Adhiṣṭhāna or blessings: (1) བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ [blessing of truth] S.; (2) བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ [blessing of charity] S.; (3) བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ [blessing of tranquillity] S.; (4) བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ [blessing of wisdom] S. བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ byiñ-rlob-can blessed, holy. བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ to suppress evil by means of blessing, also to exorcise spirits.

བྱིན་པ་ལྷ་ byiñ-ṣags a kind of tea (Rtsii.).

བྱིན་པ་ལྷ་ byiñ-chags-pa ལྷ་མོ་ charming, fascinating [also, playful, tender] S.

བྱིན་པ་ byiñ-rten (བྱིན་པ་ལྷ་མོ་) the object of sanctity, symbol of blessedness, sacred charm or medicament; saintly relics.

བྱིན་པ་ byiñ-pa 1. (ལྷ་མོ་) ལྷ་མོ་ calf of the leg: བྱིན་པ་ལྷ་མོ་ byiñ-pa na-ua pain in the calf. 2. pf. of བྱིན་པ་ bbyiñ-pa.

བྱིན་པ་ལྷ་ byiñ-puñi ལྷ་མོ་ the limit of charity.

བྱིན་པ་ byiñ-po ordinary; most, all: ལྷ་མོ་ བྱིན་པ་ most of the servants or attendants (A. 71); ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ mentioning (he would stay in Tibet) one

id.; *འདྲིལ་པར་འབྱུང་བ་ལྟར་ན་* if it is done quickly according to your intention; *དེ་འདྲིལ་པར་འབྱུང་* why did you do so? *ཅེས་ཅི་དུ་* what is it best to do? *ཐུག་ཅིག་ལས་ཅི་དུ་* *མིན་ནམ་* *aman-gyis las byed-rgyu-yin-nam* will the medicine operate? *ཅི་དུ་ལྟར་ལྟར་* *byed-pa byas-byas-pa* one who has accomplished that which was to be done; *འདྲིལ་པར་* having acted or behaved properly. *ཅི་དུ་* under this head seems also to be used in an obscene sense and can stand for "to copulate," much after the usage of *ཅི་དུ་* *gyod-pa*: *ཅི་དུ་མེད་ཅི་དུ་* id.; *ཅི་དུ་པའི་གཞི་* *byed-pahi gyhi* as met.=a woman; *ཅི་དུ་པའི་ཡུན་ལག་* "the member for doing," as met.=*མོ་དང་* the female organ. 4. as a pleonastic addition to verbs or verbal roots for the sake of emphasis or by custom: *ཅི་དུ་* to speak, *ཅི་དུ་* to cure, *ཅི་དུ་* to put wood on (the fire), *ཅི་དུ་* to believe in, *ཅི་དུ་* to repent, *ཅི་དུ་* to ravish, etc., etc. In this way, also, *ཅི་དུ་* added to a derived noun is often preferred to the simple verb from which the noun is derived: *ཁྱེད་ཅི་དུ་* is preferred to the simple, *ཁྱེད་* to steal, *ཅི་དུ་* is preferred to *ཅི་དུ་* to look down upon, despise; etc. It is moreover important to note in this connection, how helpful this auxiliary use of *ཅི་དུ་* can become in differentiating the active and passive senses of a verb, especially the participle; thus *ཅི་དུ་ཅི་དུ་*=he who is beating, while *ཅི་དུ་ཅི་དུ་*=he who is to be beaten, and *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* him who was beaten; so, too, *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* or *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* a killer, he who kills, and *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* him who has been killed, the killed; with many other like examples. *ཅི་* or *ཅི་* as an auxiliary also carries the sense of "should" and "must": *དེ་མཁས་ཅི་དུ་ཅི་དུ་* *འཇུག་* *de-rname-kyi skyod-pa bcug-par bya* they must not be allowed to depart.

Lastly, should not be forgotten the idiomatic use in certain phrases, as in *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* to tell a lie, *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* (lit. "to make near") to love, be attached to, *འཇུག་ཅི་དུ་* (lit. "to operate the lips") to bicker, to quarrel. A lengthy list of such phrases may be found in *Snd. Hbk.* p. 77-78. *N. B.*—In West Tibet the use of this verb is largely superseded by another, namely, *འཇུག་* *to make, to do*. The honorific forms of *ཅི་དུ་* should be also noted: *འཇུག་* used in addressing or speaking of superiors and *ཅི་དུ་* *bygyid-pa* in polite conversation betwixt equals.

ཅི་དུ་ II: to style, to denominate; to tell, to mention; used almost exclusively in the pf. and the future tenses: *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* thus was it mentioned; *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* according to what has been said before; *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* though saying. The fut. inf. in this sense is in common use after the mention of a person's name for the first time, also after the names of places; and the verb is then usually preceded by the adv. *ཅི་* *shes* "thus" or "so": *ཡང་ཡང་ཅི་དུ་ཅི་དུ་* *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* in the city of Vais'ali thus to be styled; *ཅི་དུ་ཅི་དུ་ཅི་དུ་ཅི་དུ་* *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* my daughter Sved-ma so-called died yesterday; *ཅི་དུ་ཅི་དུ་ཅི་དུ་ཅི་དུ་* the Hundred Thousand Songs of Mila-raspa, so to be designated, is (herein) contained. Also, more generally, even in the plain *verbun loquendi*: *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* there arose the sound of many voices which said 'the lama has come,' *ཅི་དུ་ཅི་དུ་ཅི་དུ་* an order being given which said: 'go, make search.'

ཅི་དུ་ III: *འཇུག་*, *འཇུག་* sbst. 1. also *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* and *ཅི་དུ་ཅི་དུ་* the person that does a thing, the doer, performer etc., author:

[illegible]

𑖅𑖫𑖜 IV: diagrams; 𑖅𑖫𑖜 𑖅𑖫𑖜 𑖅𑖫𑖜 *byed-pa*
bcu-gwig the eleven astrological diagrams.
 They are: 𑖅𑖫𑖜 *galab-pa*; 𑖅𑖫𑖜 *byig-pa*; 𑖅𑖫𑖜
dge-wa; 𑖅𑖫𑖜 *til-brdiñ*; 𑖅𑖫𑖜 *khyim-*
skyeg; 𑖅𑖫𑖜 *tshoñ-pa*; 𑖅𑖫𑖜 *bag-di*; 𑖅𑖫𑖜
dkra-ñig; 𑖅𑖫𑖜 *ñshi-mulo*; 𑖅𑖫𑖜 *klu*; 𑖅𑖫𑖜 *mi-*
ding-pa.

2 कायेयक [produced from or belonging to any doer or maker] S.

ཐུང་པ་པོ་ *byed-pa-po* = རྒྱལ་བའི་ལོ་ལྔ་ *rgyur
mwa-wahi lta-ica* the doctrine of the Hetu-
Vadin sect of the *Tirthika* (*Thsq.* 33).

རྩ་མཉེན་པ་ *byebu mchil-pa* = རྩ་ *byu* swallow
 also : sparrow (*Hbrom.* ॡ, 163).

ཐུ་ལུག་ *bychu-la-phug* a medicinal herb
(Cs.).

བྱེད་པ་ *byer-wa* = བྱེད་པ་ *bral-wa* or བྱེད་པ་
so-sor bral-wa 1. to separate, disintegrate; བྱེད་པ་ to destroy, འགྲུབ་པའི་མཛུགས་པ་བྱེད་ཀྱི་ཁྲོའོ་ go
dispersing the troops of enemies or sins

(Hbrom. p. 125). Ḥṣ-wa byer-oig,
imp. let them go, let them disperse (*A.*
19). 2. in medical works = ḡwā.

ཕྱམ་ *byes* place of occasional residence opp. to home or place of permanent residence; foreign country; abroad. **ཕྱམ་ལྔ་** *byes-pa* to go abroad, to travel; **ཕྱམ་པ་** *byes-pa* foreigner, stranger; traveller; **ཕྱམ་ལམ་** *byes-lam* = **ཐུག་ལམ་** *thug-lam* travelling road, road on which to travel.

§ *byo* = བཟུང་བ་དང་བཟུང་བ་མིན devoid of food and drink (mystic) (*K. q. p.* 179).

ပွဲ *byo-ica* 1. to pour, to transfer water or anything else from one vessel to another vessel, hence fig. communicating or imparting instruction : ပွဲဖျပ်ဖျပ် fill up a pot with water ; နိဗ္ဗာန်သို့ ပွဲဆောင်ပေးခြင်း the lord also had received (from him) as it were one vesselful of learning (*A.* 40) ; သောတာပန်တို့မှ သဒ္ဓါပညာကို ပွဲပြုသည် communication of ideas is like pouring from one vessel into another (*A.* 47). 2. to hear, listen to (*Jā.*).

བྱོན་པ *byon-pa*, གཤམས v. **བྱོན་པ** *hbyon-*
pa; དྲན་དེ་རིན་པོ་འགྲོ་བ་ *byon-du re-naṣ* གཤམས་ཐོག་ཏུ་
expecting or awaiting his arrival: བྱོན་པ་
ཡིན་པའི་དྲན་པ་ *byon-pa'i re-nas* (A. 86).

ཉྱ་ byor = ནར་ནར་ nar-nar (Nag. 48).

ཐྱོན་བ *byol-wa* to mistake, to blunder,
to err; to go astray. 2. v. འཐྱོན་བ *hbyol-wa*.

Syn. རྩེ་འགྲུ་ *nor-ica*; འཛུལ་འགྲུ་ *hchol-wa*; རྩེ་འགྲུ་ *zur-ica* (*Māon*).

ལྷ་མོ་ *byol-sol* ཡུལ་, གི་ལོ་ (ལམ་ལྷ་མོ་ལ་བཞུགས་པའི་ལྷ་མོ་) lit. one gone out of the way, hence all animals other than man, particularly the quadrupeds. ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *byol-sol rgyal-po* the king of beasts, the lion; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *byol-sol rgyal-po* the three classes of

wa; ཅི་ཤོ་ ཅི་པ་འཇིགས་པ་ *rtse-rgod byed-pahi gnas*; ལཀ་མཚན་ ཅི་བཟུ ལྷ་མཚན་ *ci-bgyi* (*Mon.*).

ब्रह्म *bran-ka* n. of a powerful local demon whom Atis'a is said to have subdued (*A. 102*).

ब्रतं *bran-pa* ॐ to moisten, to saturate with water (*A. K. 1-36*). Sometimes spelt ब्रत.

ब्रह्मक्षेत्र *bran-lha khhor-bu* n. of a monster of the *nāga* class.

ब्रह्मं *brab-pa* or ब्रह्म (pl. of ब्रह्म) cast, thrown (*Khy. 48*).

ब्रह्म *bram-cha* one of the thirty-six border countries (*Ya-sol. 38*).

† ब्रह्म *bram-ze* ब्रह्म, विष्णु, ब्रह्मन् a Brahman; in Nepalese *Baje* [one who knows *Brahma*, i.e., possesses divine knowledge] S. ब्रह्म-नाम-ब्रह्म *bram-na-ma bram* a Brahman has his Brahman name, his Brahman caste, also his three Brahman duties to perform.

Syn. རྒྱལ་མར་ཆུམ་ *thug-mar-shyes*; རྒྱལ་ཆུམ་ *kha-las-shyes*; རྒྱལ་ཆུམ་ *gnon-shyes*; རྒྱལ་ཆུམ་ *gnis-shyes*; རྒྱལ་ཆུམ་ *kye-gnis-pu*; རྒྱལ་ཆུམ་ *tshah-sh-byun*; རྒྱལ་ཆུམ་ *tshah-rigs*; རྒྱལ་ཆུམ་ *tshah-pahi-bu*; རྒྱལ་ཆུམ་ *rla-can*; རྒྱལ་ཆུམ་ *shur-brjod*; རྒྱལ་ཆུམ་ *sa-yi-lha*; རྒྱལ་ཆུམ་ *shah-mdo-wa*; རྒྱལ་ཆུམ་ *myrin-shud-can*; རྒྱལ་ཆུམ་ *riys-kyi thu-wo*; རྒྱལ་ཆུམ་ *rgyal-mtshan-can*; རྒྱལ་ཆུམ་ *duan-shes*; རྒྱལ་ཆུམ་ *cin-tu-byun*; རྒྱལ་ཆུམ་ *rgod-ma-shyes*.

ब्रह्म-चे-ल-द्रुग् *bram-zehi las-drug* the six practices of a Brahman are:—(1) རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ *Yajña*; (2) རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ causing such to be performed; (3) རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ reciting or reading of the holy works; (4) རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ causing them to be read secretly; (5) རྒྱལ་ཆུམ་

the receiving of alms or presents; (6) རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ sagacity in receiving such.

ब्रह्म-चे-ल-द्रुग् *bram-ze-chen-pohi gdams-pa* prob. the *upadeśa* རྒྱལ་ཆུམ་ deep metaphysical precepts (*A. 91*). རྒྱལ་ཆུམ་ *bram-ze gnams-kyi cha-byad* the dress, requisites, etc., of the Brahman:—རྒྱལ་ཆུམ་ the sacred thread, རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ the skin of an antelope, རྒྱལ་ཆུམ་ *bygrah-hphren* rosary for counting; རྒྱལ་ཆུམ་ *spyi-btags* anointing; རྒྱལ་ཆུམ་ *byis* bâton, etc. (*Mon.*). རྒྱལ་ཆུམ་ *bram-ze-pu* an adherent of Brahmanical doctrine; རྒྱལ་ཆུམ་ *bram-ze-mu* a female Brahman. རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ the voice of a Brahman reciting the *Veda* being taken as a sign of good luck.

ब्रह्म-चे-ल-द्रुग् *Bram-ze Tsa-na-ka* n. of an Indian minister the author of works on ethics and political economy, of which only one is extant in India, but of which several are preserved in translation in the Tibetan Tangyur: རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ (*A. 34*).

† ब्रह्म-चे-ल-द्रुग् *Bram-ze ti-bi-ka-ra* ब्रह्म विष्णु n. of an Indian Brahman who taught Sanskrit to Thon-mi Sambhota early in the seventh century A.D. (*Situ*).

ब्रह्म-चे-ल-द्रुग् *bram-zehi rigs-gsum* the three classes of Brahmins: 1. རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ those residing in wilderness as ascetics; 2. རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ those living as house-holders; 3. རྒྱལ་ཆུམ་ རྒྱལ་ཆུམ་ those that acquire mystic powers (*Ya-sol. 55*).

ब्र *bra-wo* चारु buck-wheat.

ब्र *bral*, v. ब्र *bral-wa*.

ब्र *bri*, v. ब्र *bri-wa*.

མཁན་མཆོད་ having invited him he consecrated a miniature chapel the size of a bre measure (A. 90). བྲེ་བ *bre-ua* a grain measurer, one who measures with the བྲེ *bre*.

བྲེ་ཁོ་ *bre-ko* basin for washing C. (Jā.).

བྲེ་ཁའི་མིག་ཅན་ *bre-khahi mig-can* as met. a mouse (Fig. k.).

བྲེ་ག *bre-ga* or བྲེ་གུ་ *bre-gu* a plant producing small hairy berries which are used for medicinal purposes: བྲེ་གས་ཁྲོ་དང་མཁལ་མའི་ཚེ་བ་ལེས་ *bre-ga cures ailments of the lungs and heat in the kidneys.*

བྲེ་ཕུ་ *bre-phul* མེ་འོག་ [head, helmet.] S.

བྲེ་བོ་ *bre-wo* བསྐྱེད་ [expanse, breadth] S.

བྲེ་མོ་ *bre-mo* = བསམ་གཞུང་ foolish talk, talking nonsense or jokingly.

བྲེ་གས་པ་ *bre-gs-pa* = བཟུང་པ་ བཟུང་པ་, shaved clean; cut, sheared. v. བྲེ་གཔ་ *bre-gpa*.

བྲེ་ང་བ་ *bre-nga-ua* 1. = རྒྱ་ཆུང་ཅུང་མེད་ a little. 2. v. བྲེ་ང་བ་ *bre-nga-ua*.

བྲེ་ད་བ་ *bre-d-pa* = རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ to be alarmed, depressed at heart, to be dejected; also = ཇོ་ལ་བ་ to be ashamed; བྲེ་ད་བ་ཕྱིན་བྲེ་བ་ལ་མཁན་མི་ འདུག་ being engaged in building, we have no time to spare; འདྲོད་མོད་ལ་བྲེ་བ་ *bdod kho-nas bre-na* if one is entirely taken up with lust or pleasure; བྲེ་བ་ལ་མཁན་ on account of much business. 2. akin to འབྲེ་བ་ to be deprived of; and hence = to become poor,

བྲེ་ལ་བ་ *bre-la-ua* vb. (as Jā. points out, not the same as བྲེ་བ་ལ་ *bre-la-ua*) 1. to be employed, busy, engaged, to have business or work in hand: རིན་མཁན་ལས་ཀྱིས་བྲེ་བ་ནས་མཁན་མི་ འདུག་ being engaged in building, we have no time to spare; འདྲོད་མོད་ལ་བྲེ་བ་ *bdod kho-nas bre-na* if one is entirely taken up with lust or pleasure; བྲེ་བ་ལ་མཁན་ on account of much business. 2. akin to འབྲེ་བ་ to be deprived of; and hence = to become poor,

to be without, to be in want, destitute of, c. inst. case: མཁན་མཆོད་ཀྱིས་བྲེ་བ་ *loñs-gpyod-kyis bre-la-ua* being devoid of wealth, (means); མཁན་མཆོད་ཀྱིས་བྲེ་བ་ བྲེ་བ་ they did not let him want anything. Other forms: མཁན་མཆོད་ཀྱིས་བྲེ་བ་; བྲེ་བ་མཁན་མཆོད་; མི་བྲེ་བ་ not sparingly, scantily, niggardly (Jā.). 3. abst. business, affair, concern: རིན་མཁན་ཀྱིས་བྲེ་བ་ལ་མཁན་མི་ འདུག་ saying that he had a certain business that day (A. 95); བྲེ་བ་ལ་མཁན་ *bre-la-ua* pressure of work, business: བྲེ་བ་ལ་མཁན་ གི་ལུ་མཁན་མི་འདུག་ if it was left on account of pressure of business (Btsi.).

བྲེ་མ་ *bre-g* 1. or བྲེ་མུ་ *bre-gyu* a manger; བྲེ་མ་ *ru-bre-g* manger for horses. 2. vb. pf. of བྲེ་བ་ *bre-la-ua* to spread out; བྲེ་མ་ལ་ བྲེ་བ་ *bre-la-ua* བྲེ་བ་ལ་མཁན་མི་ to spread. བྲེ་བ་ལ་མཁན་མི་ བྲེ་བ་ལ་མཁན་མི་ having spread out an umbrella and a silk curtain (A. 150), བྲེ་བ་ལ་མཁན་ *bre-la-ua* བྲེ་བ་ལ་མཁན་མི་ there where the upper hills are stretched out (Sman-bla, 6).

བྲོ་ *bro* 1. ལཱ་ཁྱེད་, ལཱ་ཁྱེད་ dance; entertainment, amusement. བྲོ་མཁན་ *bro-mkhan* ལཱ་ཁྱེད་ a dancer; ལཱ་ཁྱེད་ལ་ བྲོ་མཁན་ *bro-mkhan* ལཱ་ཁྱེད་ལ་ to dance as a manifestation of gladness and mirth; བྲོ་མཁན་ *bro-gar* ལཱ་ཁྱེད་ dramatic performance, drama, play. 2. an oath.

བྲོ་མཁན་ལ་མཁན་མི་ *bro-mkhan* ལཱ་ཁྱེད་ལ་མཁན་མི་ of a monastery in Kham (S. Kar).

ཕ་བྲོ་བ་ I: *bro-ua* or བྲོ་བ་ལཱ་ཁྱེད་ལ་ = ལཱ་ཁྱེད་ལ་ བྲོ་བ་ལཱ་ཁྱེད་ལ་ to swear, to take an oath: བྲོ་བ་ལཱ་ཁྱེད་ལ་ བྲོ་བ་ལཱ་ཁྱེད་ *bro-bor-ro* they swore by their head.

ཕ་བྲོ་མཁན་ *bro-btsal-ua* = ལཱ་ཁྱེད་ལ་ ལཱ་ཁྱེད་ལ་ a sick man, one laid up with illness. བྲོ་མི་ ལཱ་ཁྱེད་ *bro-mi-btsal-ua* = ལཱ་ཁྱེད་ལ་ ལཱ་ཁྱེད་ལ་ a healthy person.

Syn. བདེ་པ་ *mad-pa*; བདེ་ལོག་པ་ *mad-phog-pa* (*Madon*).

ཐོབ་པ་ II: 1. to taste, to get enjoyment of; ཐོབ་པ་མེད་པོ་ *not even tasting of sleep*; རྒྱུ་ལ་ཐོབ་པོ་ *one has an astringent taste in the the mouth*. 2. in *C.* to desire, to wish, = བདེ་པ་. ཐོབ་པ་ id. 3. abst. taste, savour, flavour: ལཱ་ལྷ་རྒྱལ་གྱི་ཐོབ་པ་ *salt imparts flavour (or taste) to every kind of food*; ཐོབ་པ་ *bro bla-ua* to try the taste of; ཐོབ་པ་མེད་ *bro-ua-med* tasteless, insipid (*Cs.*).

ཐོབ་ *bro-ma*, v. ཐོབ་ *gro-ma*.

ཐོག་མ་ *brog-shu* wrongly written for ཐོག་མ་ *prog-shu*.

ཐོག་མ་ *brog-lbur* ཐོག་མ་, ཐོག་མ་ *ant-hill*.

ཐོག་ *broñ* = བདེ་པ་ *enticing*]S.

ཐོབ་ *brod* = ཐོབ་ *bro-ua* taste.

ཐོབ་པ་ *brod-pa* joy, eagerness. བདེ་པ་ *cheerfulness C.*; ཐོབ་པ་ *readiness to die* (*Jā.*).

ཐོབ་ *brob*, v. ཐོབ་པ་ *hbroab-pa*.

ཐོག་ *brog*, v. ཐོག་པ་.

ཐོག་ *bla* that condition which is above or higher than something else or than things in general. Is used with reference to the actual local position of an article, e.g., ཐོག་མ་ *bla-gos* upper garment; ཐོག་མ་ *bla-gyu* a turquoise worn on the forehead; but is chiefly employed in the moral or metaphysical sense, e.g. ཐོག་མ་ *bla-trog* the higher life or life in bliss, ཐོག་མ་ *bla-thabs* supernal methods, lofty or excellent means, ཐོག་མ་ *bla-khyim* "the house above," the abode where the souls of men rest or dwell after death (*Jig. 26*). Hence may=as abst. anything blessed or super-nal such as a superhuman gift and power.

So Schmidt renders ཐོག་མ་ as "life," "soul," and Jäschke has "blessing." As an adv. occurs as ཐོག་མ་ above, high up. 2. also takes a verbal form, somewhat curiously, by annexing མ་, when it signifies: is above, is better, is superior; in such cases invariably preceded by ཡང་ or རྒྱུ་ meaning "even" or "indeed": རྒྱུ་ཡང་ཐོག་མ་ *it is better that I should have even passed from life*; རྒྱུ་ཡང་ཐོག་མ་ *it were preferable that a large stone had been bound on his neck and he were cast into the sea*. Moreover, ཐོག་མ་ appears occasionally to assume the gerundial form: ཐོག་མ་མཁས་པ་ *though indeed a learned monk is to be preferred, a virtuous person is also good*.

ཐོག་མ་ *bla-skyal* (མི་ཡུལ་) ཐོག་མ་ [succession]S.

ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *bla-khyen phebu* (མ་ཡུལ་གྱི་ཐོག་མ་) n. of a demon, exorcist.

ཐོག་མ་ *bla-gab* = ཐོག་མ་ཐོག་མ་ 1. upper cover of a thing; also raiment covering the body as a shawl; ཐོག་མ་ཐོག་མ་ upper garment as the shawl or wrapper used by Indians and also by Tibetans to wrap round their body. ཐོག་མ་ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *ཐོག་མ་ཐོག་མ་ཐོག་མ་* to throw the shawl over one shoulder; ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *without any upper garment* [one who remains in an open space for practising religious austerity]S. 2. roof of a building; also=ཐོག་མ་ *thog-kha* upper floor of a house. ཐོག་མ་ཐོག་མ་ *ཐོག་མ་ཐོག་མ་* a temple without roof; ཐོག་མ་ཐོག་མ་ abst. a residence, a roofed dwelling.

ཐོག་མ་ *bla-gos* ཐོག་མ་ཐོག་མ་ upper garment which is of two forms: ཐོག་མ་ཐོག་མ་ that worn by a Buddhist monk, and the other

danger; (2) = ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ *bla-ma khab-gñan-po* a lama whose commands are very strict and severe.

ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ *bla-ma khab-gñan-na* ཕུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་; the lunar mansion called Puyā (*Mñon.*).

ཐུ་མཐོང་ *bla-med* = ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ supreme: ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་: to those who are supreme; also: to the followers of the *Anuttara* school of Buddhism.

ཐུ་མཐོང་ *bla-mtsho* a lake which is the abode of gods and nāgas, like the lake of Mule-ding in the province of *Chos-khor-rgyal*. ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ (A. 72).

ཐུ་མཐོང་ *bla-bur* = ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ immediately, of a sudden: ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ immediately taking his food (*Surañ.* 4).

ཐུ་མཐོང་ *bla-hog* 1. = ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ above and below, inferior and subordinate. 2. abbr. of ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ under the lama or the Labrang.

ཐུ་མཐོང་ *bla-rab* hierarchy, hierarchical succession: ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ the succession of the Phagmodu Lamas was the chief (*Yig.* 3).

ཐུ་མཐོང་ *bla-ri* = ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ *bla-srog-gnas sahi-ri* the hill on which one's soul rests after death or in its passage to the *Bardo*.

ཐུ་མཐོང་ *bla-re* བི་རྩ་མཐོང་ canopy.

Syn. ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ *gnan-rgyan*; ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ (*Mñon.*).

ཐུ་མཐོང་ *bla-ciñ*, explained thus: ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ (*Hbrom.* 106) the tree of life, i.e., that on the existence of which depends the vitality of a person. Thus, the *Bodhi* tree at *Buddha Gayā* was the ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ of king *Asoka*; and when by the foul incantations of a *Chaudālini* that tree began to

with the emperor is said to have begun losing his vitality.

ཐུ་མཐོང་ *blag* occurs in the compounds: ཐུ་མཐོང་ *bad-blag*, ཐུ་མཐོང་ *lso-blag*, etc., v. ཐུ་མཐོང་ *blug-pa*.

ཐུ་མཐོང་ *blag-pa* pf. ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ (S. Lex.). 1. = ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ to attend to, to hearken to; to lean towards, to permit: ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ = ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ to incline one's ear to, to listen to. 2. ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ to shed tears (*Jā.*). ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ [ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ one who remains in open space to practise religious austerity] S.

ཐུ་མཐོང་ *blag-ca* n. of a tree (*K. ko. 7, 3*).

ཐུ་མཐོང་ *blan-wa*, v. ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ *len-pa*. ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ 1. received, took, accepted (*A. K.*) 2. ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་, quoted, taken from a book, etc.

ཐུ་མཐོང་ *blad-pa* 1. = ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ thick-headed, dull, stupid. 2. or ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ *sog-blad-pa* to chow, a secondary form to ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ (*Idag-pa*).

ཐུ་མཐོང་ *blan-pa* = ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ to give a reply; ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ to retort, to answer.

ཐུ་མཐོང་ *blar* 1. abbr. of ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་. 2. used incorrectly for ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་.

ཐུ་མཐོང་ *blu-wa* pf. ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ *blu* to ransom, to redeem, a pawn, pledge, or security; also in mystical ceremonial; ཐུ་མཐོང་ལྷ་མོ་མཁའ་མཁའ་ *chos-dar sku-hdru blu-wa* to buy back an image or a book.

ཐུ་མཐོང་ *blu-rin* price paid for the redeeming of persons or animals; ransom. As a means of gaining moral merit or of obtaining relief in sickness, a price is given by wealthy persons to butchers or fishermen to rescue from death animals or fish about to be slain or caught. This

ཐོ་གྲོ་ལྟན་པ་ *blo-gros brtan-pa* of strong common-sense; ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* understanding exhausted. ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* unintelligent, injudicious; ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* n. of a Sūtra (*K. d. 4, 24*). ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* n. of a Sūtra (*K. d. 4, 24*). ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* n. of a Sūtra (*K. d. 4, 24*). ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* n. of a Sūtra (*K. d. 4, 24*). ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* n. of a Sūtra (*K. d. 4, 24*).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* n. of a section of the Daiping monastery (*Rtmi. 7*).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* the question of the fulfilment of one's plans or intentions (*Fig. k*).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* not unanimous, of contradictory views, illiberal. ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* not unanimous, of contradictory views, illiberal.

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* bad hearted, evil minded (*Pag. 300*).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* timid, vacillating, wavering, not of fixed purpose.

Syn. ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad*; ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad*; ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad*; ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad*.

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* absent-minded negligent person; lazy.

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* to rely on, confide in: ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* (A. 114).

Syn. ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad*; ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* (*Mñod.*).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* 1. courage. 2. in W. generosity, magnanimity. 3. fortitude.

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* for the purpose of removing one's doubts or fears.

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* hope, confidence, assurance: ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* in whom am I to place my confidence. (*Jā.*).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* = ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* S'ūnyatā (acc. to Rñin-ma school).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* according to the Chinese an ounce or ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* weight of gold: ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* on ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* = 36 ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* (*Rtmi.*).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* the heart of a rabbit; cowardice, timidity (*Sman.*).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* a wise and virtuous woman (*Mñon.*).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* 1. having many various thoughts, being restless, flighty, giddy. 2. W. disposition, turn of mind.

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* innermost heart; ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* (Hbrom. 41) to give the innermost heart to the Three Holies i.e. to have faith in them.

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* 1. vb to be able = ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* khyod nu-blo-na if you cannot. 2. abst. = ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* frq. used by Mil. for the sake of the rhythm (*Jā.*).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* wisdom (*S. Lex.*)

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* = ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* sudden, suddenly: ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* thy present faith is but just sprung up. ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* comes all on a sudden; a guest.

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* in ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* (Hbrom. 1, 12).

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ [1. the anus. 2. intelligence] S.

ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad*, v. ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ (3), one who thinks many things at a time but does very little. The Tib. proverb says: ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* ཐོ་གྲོ་མཛད་པ་ *blo-gros-mad* one who wishes to do many things cannot fulfil

Syn. *འགའ་དང་* *dbah-dban*; *ཀླུ་ཀློང་* *gryi-gmod*; *ཐོ་ཐང་* *blo-dan*; *ཁྲིམ་གྱི་ཁོ་ལ་* *khri-mkhyi kha-lo-pa*; *མདུན་ལ་* *mdun-na-hdun*; *མ་ཅན་* *ma-chen-po*; *ལུང་ལུང་ལ་* *gshun-lugs hdsin-pa* (*Mon.*).

འགའ་པ་ *dbag-pa* or *འགའ་པ་* *dbags* v. *འགའ་པ་* *dbog-pa* = *ལོ་ལ་* *gos-pa* covered: *ལྷོ་ལྷོ་འགའ་པ་* *skyon-gyis-dbags* covered: with fault, guilty, implicated in crime (*Nag. 51*).

དབང་པོ་ *dbah* 1. an expression of approval, well done! *ཐོ་ཐང་དབང་པོ་* *blo-dan* you have done well! 2. a billow, wave. *དབང་པོ་* *dbah-blo* or *འགའ་པ་* *dbah-rlab* waves, billows (*Mon.*). *དབང་པོ་* *dbag* (མཚོ་) *chuhi* n. of a large lake. *དབང་པོ་* *dbah-rlab-skyes* = *ཆུ་ལྷོ་ལྷོ་* *chuhi-segs-ma* sea-foam, scum on water (*Mon.*). *དབང་པོ་* *dbah-rlab-cun-ma* = *འགའ་པ་* *dbab-chu* a hill-torrent, a rapid mountain stream (*Mon.*).

Syn. *འགའ་པ་* *dbah-blo*; *ཆུ་ལྷོ་ལྷོ་* *chuhi-rba-rlab*; *འགའ་པ་* *dbah-skye* whitish waves; *འགའ་པ་* *dbah-tshub* (*Mon.*).

འགའ་པ་ *Dbah-khri-gsigs* the first Tibetan who entered monastic life by renouncing the world when the order of Bhikshu was introduced into Tibet under king *ཐོ་ཐང་ཐོ་ཐང་* *Khri-sroñ tshu-btsan* (*Sorig. 117*).

དབང་ *dwaa*, occasionally *འགའ་* *dwaa-na*, *ཐང་* *ba* 1. power, ability, capability; position of power: *འགའ་པ་* *dwaa* he granted great powers to the priest-hood; *འགའ་པ་* *dwaa-med* it is not in my power to stay; *འགའ་པ་* *dwaa* not being able to wait; *འགའ་པ་* *dwaa* or *འགའ་པ་* *dwaa* involuntarily; *འགའ་པ་* *dwaa* to cause one involuntarily to weep; *འགའ་པ་* *dwaa-med-du* *bcrol-wa* to make a person powerless, *འགའ་པ་* *dwaa* to get into

another's power, to be overpowered; *འགའ་པ་* *dwaa* became subjected; *འགའ་པ་* *dwaa* to bring under one's power. Ten mystic powers of Bodhisattwas: *འགའ་པ་* *dwaa* power over the length of one's own life; *འགའ་པ་* *dwaa* power at one's own pleasure to enter into any meditation; *འགའ་པ་* *dwaa* to shower down provisions for the support of creatures; *འགའ་པ་* *dwaa* to mitigate their punishments for sins; *འགའ་པ་* *dwaa* to change one object into another according to pleasure; *འགའ་པ་* *dwaa* to effect one's own rebirth into the external world, without danger of being infected by its sin; *འགའ་པ་* *dwaa* to see every prayer for the welfare of others fulfilled; *འགའ་པ་* *dwaa* to exhibit wonderful feats for bringing about the conversion of others (into Buddhism); *འགའ་པ་* *dwaa* to understand all writings, on religion; *འགའ་པ་* *dwaa* to convey the publication of religion to all creatures at the same time and in every language (*K. d. 1, 170*) and (*K. d. 1, 51*). *འགའ་པ་* *dwaa* to convey to one the power of *འཇམ་མཉམ་པ་* *Amitabha*, namely, consecration; which is of four kinds:—(1) *འགའ་པ་* *dwaa* consecration by the religious of the pot of life; (2) *འགའ་པ་* *dwaa* mystical consecration; (3) *འགའ་པ་* *dwaa* consecration by divine knowledge; (4) *འགའ་པ་* *dwaa* consecration by holy words or expressions.

འགའ་པ་ *dwaa-bkhor-wa*, v. *འགའ་པ་* *bkhor-wa* *འཇམ་མཉམ་པ་* *bkhor-wa* to consecrate, anoint with royalty, &c.

འགའ་པ་ *dwaa-gis* postp.: by, by dint of, by means of, in virtue of, in consequence of, e.g., *འགའ་པ་* of former actions

རྩྭ་ལ་གྱི་དབང་ལྷན་ from or in consequence of pride.

དབང་བསྐྱར་མི *Dwaañ-bkjur-ri* also called ལྷན་དབང་བསྐྱར་མི *Dgah-dan dwaañ bkjur-ri* a hill east of Ithasa so styled because king *Sron-btsan agam-po* was consecrated with water obtained therefrom (*Loñ. 9, 5*).

དབང་ཁུ་དཔལ་པོ *dwaañ-kham dkar-po* = ཁུ་པོ་ *khu-wa* the semen virile (*Mñon.*).

དབང་གི་རྩྭ་པོ *dwaañ-gi rgyal-po* = ཡིད་ལོན་པོ་པོ་ *yiḍ-bshin nor-po* བྱེད་ལོན་པོ་ *chigal-bshin* the fabulous wishing gem (*Fig. k. 63*).

དབང་ཞོག་ལམ་པོ་པོ་ *dwaañ-ngo gsal-waḥi chog* the rites or religious observances for making an object or person fit to be consecrated or ordained; དབང་གྲོག་ *dwaañ-gral* the row of those that are ordained or consecrated (*Jā.*).

དབང་རྩྭ་ *dwaañ-gñon* རྩྭ་ལོན་པོ་ the sapphire.

དབང་ལྷན་ *dwaañ-chen* ལྷན་པོ་ met. running-water; also the god of water, also Indra; an epithet of Paraçu-Rāma (*Mñon.*). དབང་ལྷན་གྱི་པོ་ *dwaañ-chen-gc-khog* a Bon deity opp. to ལྷན་པོ་ *phyag-na rdo-rje* Vajrapāni of the Buddhists. དབང་ལྷན་གྱི་པོ་ *dwaañ-chen-groñ* = ལྷན་པོ་ *ḥbab-chu* cataract or hill-stream (*Mñon.*). དབང་ལྷན་ལྷན་པོ་ *dwaañ-chen ran-pa* = ལྷན་པོ་ *gced-nag* (Bon). དབང་ལྷན་ལྷན་པོ་ *dwaañ-chen-gde n.* of a legendary king said to have been Buddha in one of his previous existences (*Pag. 300*). དབང་ལྷན་ལྷན་པོ་ *dwaañ-chen-ma* an epithet of the queen of Indra (*Mñon.*). དབང་ལྷན་ལྷན་པོ་ *dwaañ-chen-mtshan* = ལྷན་པོ་ *gde* the great ocean (*Mñon.*).

དབང་ལྷན་ལྷན་པོ་ *dwaañ-rtā-brygad* = ལྷན་པོ་ *rtā-mchog-brygad* the eight miraculous horses near Lake Mapham seen in a vision by the son of Emperor Chehu Wang who first dreamt of the birth of Buddha in a realm to the west (*Loñ. 9, 2*).

དབང་ལྷན་ལྷན་པོ་ *dwaañ-rtēn-lha* the five organs of power:—ལྷན་པོ་ *nam-mkhab-rtēn* the heart; ལྷན་པོ་ *rluñ-gi-rtēn* the lungs; ལྷན་པོ་ *mohi-rtēn* liver; ལྷན་པོ་ *chub-rtēn* the bladder; ལྷན་པོ་ *sa-yi-rtēn* the spleen (*D.R.*).

དབང་ལྷན་ *dwaañ-lhañ* 1. might, ལྷན་པོ་ *mkhab-lhañ*. 2. ལྷན་པོ་, ལྷན་པོ་, luck, destiny, fate, the destiny of any creature consequent on former actions. དབང་ལྷན་པོ་ may imply: having no particular destiny (*Jā.*); དབང་ལྷན་པོ་ = ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ [great fortune] *S.*

དབང་ལྷན་པོ་ *dwaañ-thob-pa* to get power, to be powerful: ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *(K. du. 5, 261)* if you appoint *Sman-chen-po* the son of *S'añ-po* he will rise to great power.

དབང་ལྷན་པོ་ *dwaañ-du-gyur-wa* to be subversive to, to be obedient to = ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *ḥgyo-wa-bshin ñan-pa* to listen to or act as directed or ordered; དབང་ལྷན་པོ་ *dwaañ-du gyur-pa* ལྷན་པོ་: subdued, brought or come under one's power (*A. K.*).

དབང་ལྷན་པོ་ *dwaañ-du byed-pa* = དབང་ལྷན་པོ་ (*Mñon.*).

དབང་ལྷན་པོ་ *dwaañ-du gor-na* used as postp. c. genit. = with respect to, as regards, in reference to, as concerning; དབང་ལྷན་པོ་ id.

དབང་ལྷན་ *Dwaañ-hdus* n. of a district in Tsang; དབང་ལྷན་པོ་ *Dwaañ-hdus-Ridsoñ* n. of the fort of that place (*Rtsu.*).

དབང་ལྷན་ *dwaañ-dan* 1. mighty, powerful. 2. a king sprung from the patriarch king of Tibet *Ye-mson rgyal-po* (*J. Zan.*). 3. a village in Tsang famous for carpet manufacture. 4. sym. fig.: eleven (*Ya-sel. 54*).

དབང་ལྷན་པོ་ *dwaañ-dan-gyi phyogs* or ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ the north-east quarter.

५८८ ५८९ *ḍwañ-ḍan-ma* a kind of pre-
tation scarf (*S. kar.* 179).

५८८ ५८९ *ḍwañ-ḍan me-tog* n. of a
flower and also that of a world of Bon
mythology (*G. Bon.*). ५८८ ५८९ *ḍwañ-ḍan me-tog me-hoḍ-gsal* a fancied
world believed to exist to the west of this
world (*G. Bon.*).

५८८-५८९ I: *ḍwañ-po* ५८८ powerful, the
mighty one, a ruler, lord or sovereign,
esp. divine rulers and Indra. ५८८ ५८९ *ḍwañ-po*
ḍwañ-po the supreme *Jina* or conqueror;
५८८ ५८९ *ḍwañ-po* the highest or the
greatest of the sages. ५८८ ५८९ *ḍwañ-po*
ḍgra the Asura—the enemies of
Indra (*Mñon.*).

५८८-५८९ II: 1. ५८८ the organs of
sense. ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* *ḍwañ-po*
ḍwañ-po ५८८ the organs of sense are: (1) ५८८ ५८९ *ḍwañ-po*
ḍwañ-po [dull sense-organs] *S.* (2) ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* [sense-organs of middle power] *S.* (3) ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* [sharp
sense-organs] *S.* ५८८ ५८९ *ḍwañ-po-ḍwañ-po* the five
organs of sense: ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* eyes, ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* ears,
५८८ ५८९ *ḍwañ-po* nose, ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* body, and ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* tongue;
also ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* five immat-
erial transcendental senses of Buddha
which are in unison with his five powers
or ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po*. In natural philosophy
six organs of sense frq. are mentioned,
५८८ ५८९ being added as the sixth; medical
writings also treat of ५८८ ५८९ *ḍwañ-po*
ḍwañ-po or ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po*, v. ५८८ ५८९
ḍwañ-po. 2. the male genitals = ५८८ ५८९ *ḍwañ-po*
ḍwañ-po (*Mñon.*). 3. intellectual powers:
५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* of acute intel-
lect, ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* of dull
intellect; ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* the senses
are weakened, become dull (*Med.*); ५८८ ५८९

५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* to gladden, strengthen,
revive, the senses (*Mñon.*). ५८८ ५८९ *ḍwañ-po*
ḍwañ-po = ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* the sphere
of cognition; anything of the senses,
evident or clearly perceived.

५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* = ५८८ ५८९ *ḍwañ-po*
ḍwañ-po n. of a medicine (*Mñon.*).

५८८ ५८९ *ḍwañ-po-ḍwañ-po*: (1) the faculty of
faith (५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po*); (2) the faculty
of assiduity (५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po*); (3)
the faculty of memory (५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po*); (4)
the faculty of concentration for contem-
plation (५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po*); (5) the
faculty of knowledge or learning (५८८ ५८९ *ḍwañ-po*
ḍwañ-po *ḍwañ-po*) (*K. d. ५*,
254).

५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* 1. = old,
decrepit. Syn. ५८८ ५८९ *ḍwañ-po*; ५८८ ५८९ *ḍwañ-po*;
५८८ ५८९ *ḍwañ-po* (*Mñon.*). 2. ५८८ ५८९ *ḍwañ-po*
ḍwañ-po *ḍwañ-po* one devoid of the
procreative power.

५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* one
who has brought his passions under his
control, a *Ḍiśhi*, an ascetic (*Mñon.*).

५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* female geni-
tals (*Mñon.*).

५८८ ५८९ *ḍwañ-po-po* *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* symb.
fig.: 12 (*Ya-sel.* 54).

५८८ ५८९ *ḍwañ-po-ḍwañ-po* a manuscript letter
of charms: ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* (*Yig. k.*).

५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* (lit. Indra's
arm) a plant the viscid aromatic root of
which resembles the human arm in shape.

५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* as met. =
the rainbow or the colours of the rainbow
(*Mñon.*).

५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* a lamp, a
light (*Nag.*).

५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* = ५८८ ५८९ *ḍwañ-po* *ḍwañ-po* semen
virile, seed.

२९। २९। *dwal-tsha-ua* this word is used to signify sharpness, brightness; and also spiritedness in a horse, etc.: *ཐེང་ལུ་འཕར་པའི་ཁྱེད་* (Khrîd. 34); २९। २९। *dwal-gsar-pa* id.

२९। २९। *Dwal-gsas* an epithet of Padma Heruka of the Bon pantheon who has nine heads and eighteen arms. २९। २९। *dwal-gsas me-hbar* = २९। २९। *Pad-ma ki-la-ya* n. of a Bon deity. २९। २९। *dwal-gsas me-hbar* a Bon deity = २९। २९। *Pad-ma ki-la-ya* (D.R.).

२९। २९। *ḍu resp.* for २९। २९। the head; also, = the beginning, commencement; २९। २९। a crown or royal cap. २९। २९। *མི་མཐོན་མང་ཐོབ་པའི་ལུང་* saying that there were many present who were superhuman, he entirely covered his head with his clothes (A. 87). २९। २९। in an assembly of priests he who first begins to recite the sacred names of Buddha, &c., so that others may follow him, is called २९। २९। *ḍu-mḍang* (in colloq. *umḍe* or *omḍe*). Hence the leader of any craft or performance is called २९। २९।, which now forms a complimentary title of address for master-carpenters, tailors, painters, smiths, weavers, etc., similar to the Hindustani title *sirdar*. २९। २९। *ḍu-mḍang-pa* to be the head, the principal person, anywhere.

२९। २९। *ḍu-akor-ua*, resp. of २९। २९। *ḍgo-* to cheat, deceive.

२९। २९। *ḍu-skra* resp. for २९। २९। the hair of the head.

+ २९। २९। *ḍu-skra li-ua* = २९। २९। hair that has been well arranged, not in disorder.

२९। २९। *ḍu-hgyis* = २९। २९। *ḍgo-hgyis* the chief or leading things; the principal

possessions. २९। २९। *ḍu-hgyis* all the principal possessions of the Dharma Râjas, uncle and nephew. २९। २९। *ḍu-hgyis* all the chief things, men and properties of the Lama, were fully exhausted (A. 128).

२९। २९। *ḍu-rgyan* २९। २९।, २९। २९।, २९। २९।. ornament of the head, diadem, tiara.

Syn. २९। २९। *ḍu-rgyan*; २९। २९। *ḍu-gi rin-po-che*; २९। २९। *ḍu-gi nor-bu*; २९। २९। *ḍu-ho-hi-rgyan*; २९। २९। *cod-pan*; २९। २९। *phog-shu*; २९। २९। *rte-phran*; २९। २९। *ḍu-rgyan* (Mhon.).

२९। २९। *ḍu-rhas* a pillow. २९। २९। *ḍu-rhas-sbrel* remaining together of a teacher and his pupil: २९। २९। *ḍu-rhas* then for twelve years the teacher and his pupil remaining together worked for the Mahayâna (A. 48). The expression २९। २९। *rhas-sbrel* implies the remaining of husband and wife together in one place at night.

२९। २९। *ḍu-can* a letter furnished with a head or head-line at the top (called *mâtâ* in Sanskrit); hence the name of the Tibetan printing character *gi-ge ḍu-can*.

२९। २९। *ḍu-chen* head man, chief craftsman; also high officer.

२९। २९। *ḍu-cho* or २९। २९। title for the chief instructor in a monastery who begins every religious service and is the chief discipliner: २९। २९। *ḍu-cho* one share more for the २९। २९।.

२९। २९। *ḍu-rje* reverence, reverend, title of lamas (Jā.).

२९। २९। *ḍu-rḥed-pa* the beginning, a commencement; also: to be commenced.

२९। २९। *ḍu-rhas ḍu-rhas ḍu-rhas* obstinate assertion, persistent application (Fig. k.).

དབུ་འཕྱུང་བཞེས་པ་ *dmu-bshes-pa* or དབུ་ཕྱུང་
དང་བྱོལ་བའ་ resp. to swear by one's head.
དབུ་མག་པོའ་བཞེས་པ་ *dmu-mnab bshes-pa* = མག་པོའ་བཞེས་པ་
mnab-gyel-wa or དབུ་ཕྱུང་བ་ to swear (*Mñon.*).

དབུ་མཐུན་རྒྱུ་ཏུ་ *dmu-mthun druñ-du* the resp.
form of མཐུན་རྒྱུ་ཏུ་ *shabz-druñ-du* in the
superscription of letters to high lamas.

དབུ་པར་ *dmu-par* abbr. form of དབུ་རྩ་པར་མེད་
ཅེས་ ངེས་ཤིང་པར་པ་ *pañ-chen rna-rin* the tall
conical cap worn by the lamas during a
solemn religious service, said to have been
introduced from the Pandit Vihāra of
Chittagong in East Bengal about 900.
A.D. (*Yig.* 118).

དབུ་བྱེང་ *dmu-phreñ* = རྒྱུ་ལྔ་བྱེང་ *chuki-lbu-wa*
bubbles on water (*Mñon.*).

དབུ་མངའ་མ་ *dmu-hpañs* or དབུ་མོག་ a helmet.

དབུ་བ་ *dmu-wa* = རུ་བ་ *ru-wa* རྒྱུ་ལྔ་ foam,
froth; དབུ་བཅན་ frothy; དབུ་བཅོལ་བ་ རྒྱུ་ལྔ་པ་;
[“a mass of foam,” an empty idea]S.
དབུ་བཅུ་ཕྱེད་ རྒྱུ་ལྔ་བའི་ it froths. དབུ་བའི་ *dmu-*
wa-rdos (1) bubbles of water; (2) hard
breathing.

དབུ་མ་ *dmu-ma* 1. the principal or cen-
tral artery of the body. 2. the middle
course or doctrine, which endeavours to
avoid the two extremes of total annihila-
tion and immortality, also མཐུ་མེ་མཐུ་, the
Mādhyamika doctrine; མཐུ་མེ་མཐུ་ an adhe-
rent of the middle-course doctrine (*Sch.*);
དབུ་མ་རྒྱུ་ཏུ་ *dmu-ma gnab-wa* n. of a work
on Mādhyamika philosophy; མཐུ་མེ་མཐུ་
མཐུ་མེ་མཐུ་ *dmu-ma rin-po-chhi phreñ-wa* a
work on the Mādhyamika philosophy
by Nāgārjuna (*A.* 66). མཐུ་མེ་མཐུ་ *dmu-ma*
ñi-wa the Mādhyamika Darśana of the
Buddhists; མཐུ་མེ་མཐུ་མཐུ་མཐུ་ he meditated
on the middle path doctrine (*A.* 51).

དབུ་མེད་ *dmu-med* the running hand used
letters, the headless character.

དབུ་རྩ་ *dmu-rtsa* the top or pinnacle of a
temple or monastery. དབུ་རྩ་མ་ *Dmu-rtsa-*
thab seems to be: the courtyard of the
great temple of Buddha: མཐུ་མེ་མཐུ་
མཐུ་མེ་མཐུ་མཐུ་ he saw the image of
the Mahā Bodhi from the central court
yard (*A.* 91).

དབུ་ལུ་མ་ *dmu-yu-ma* male yak and yak-cow
devoid of horns: དུ་མ་མཐུ་མཐུ་མཐུ་མཐུ་ དབུ་
མཐུ་མཐུ་མཐུ་ (*Yig.* k.).

དབུ་རུ་ *Dmu-ru* or དབུ་ལུ་ *Dyug-ru* the district
of Lhasa: དབུ་རུ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་
about so much regarding the mountain
chains situated between the districts of
U-ru and Yu-ru (*A.* 47).

དབུ་ག་ *dmug* a cavern; a hole, cavity
(*Mñon.*).

དབུ་གམ་ *dmugs* breath; also may = རྒྱུ་
rluñ magic air or wind: རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *rog-*
dmugs rgyu-wa the moving of the life-wind.
(*Rsii.*); རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ the wind or air that
moves the bowels and moves in the veins.
Most commonly = respiratory breath,
respiration: རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *dmugs rñub-*
pa don bbyin-pa to respire, to inhale and
exhale breath; རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་
to take away the breath of all beings; རྒྱུ་ལྔ་
ལྔ་ short breath; རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ or རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་
shortness of breath, asthma, as a complaint
of old age (*Thgy.*); རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *dmugs*
theb-theb byed-pa to pant for breath (*Jā.*);
དབུ་གམ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ as quickly as possible,
i.e., within the fraction of a breath, not
delaying even for the time required to
draw a breath (*Yig.* 18). རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ *dmugs-*
chañ stopping of the breath, losing breath;
དབུ་གམ་ལྔ་ལྔ་ *dmugs theb-rel* in one breath
(*Sch.*); རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ རྒྱུ་ལྔ་ [confidence]S;
དབུ་གམ་ལྔ་ རྒྱུ་ལྔ་ [taking breath]S.

མཐུ་

དངུག་ལྷེ་པདག *dwug-lobyin-bdag* an epithet of the god of wind (*Mon.*).

དུག་མེད་སྟོན་ *dcugs-med-sroṅ* as met. an egg, which is believed to have life but has not the power of breathing (*Mam.*).

+ ५९८' *duuś* = ५९४ समथ the middle
(*S. Ier.*).

དབུལ་པ་ *dicub-pa*, v. རབུལ་པ་ *hbuhs-pa*.

[illegible]

དུར་ཁ་ *dur-ka* [also ཁུར་ཁ་ *kur-ka* or ཡུར་ཁ་ *yur-pa* to smooth, རྩལ་གུ་ *gog-bu* paper, རམ་ *raŋ* woollen stuff, ཡལ་ཁ་ *ygal* a pavement]
Jā.

དབུ་གྲངས། ངོ་རྒྱུད་ཀྱི་ཡུལ་ཕམུ་ཁོ་རྒྱུད་འདྲེན་པའི་
 (Rdo. 46).

poor, indigent (*A. K.* 51-γ v.). རྒྱལ་པོ་གསལ་བ་ *qwal-po lag-sto* 1. a poor man whose purse is empty. 2. n. of a (མཁའ་ལྔ་མཁའ་ལྔ་ *sa-bdag*) monster.

दुःखम् *duḥi-wa* 1. fut. of दुःख्. 2. adj. poor, indigent; also, abstr. poverty, want, penury, दुःखमशेषम् *duḥi-wa sel-wa* to relieve want (*Gl.*); दुःखमान् *duḥi-phoñs* दुःखी *duḥi* poor, a poor man, pauper; poverty.

ཨ་ཁུལ་ *dicus* རྫོང་, ཡུམ་རྫོང་ the middle, the centre. Is, particularly, the name given to the central province of Tibet wherein Lhasa the capital is situated, being known colloquially as *U*. ཨ་ཁུལ་ཨ་ཁུལ་ *dicus-hoyur* seems to be another name for

this province or for the city of Lhasa itself; རྒྱལ་སྐད་ signifies one born either in Magadha or else in Lhasa; རྒྱལ་སྐད་ *gyur-skad* the polished speech of Lhasa, Samye, and Yarlung; རྒྱལ་སྐད་, sounded *Ü-Tsang*, indicates the two provinces of those names conjointly.

ᠭᠠᠨᠭᠠᠨ *gan-gan* a kind of pastry (cake) made of the flour of the millet called ᠭᠠᠨᠠᠭᠠᠨ *gan-gan* with milk and sugar and butter.

ལྷུང་ཆུ་ *Yung-chu* the river of Central Tibet called སྤྱིང་ཆུ་ *Skypid-chu* on which Lhasa is situated; it falls into the great Yalu Tsangpo.

५५५५ १ = ५५५५ मध्यम the central. २.
नायक the central dancer; ५५५५ मध्यमिक
the central one, one of the Mādhyamika
school of the Buddhists.

ཡུལ་གྲོང་རྩལ་ *Dwus-gtsan ru-bshi* (acc. to
 Lon. 2, 4), a name of Tibet proper which
 comprises the two divisions of ཡུལ་ *Dwus*,
 viz. :—the valley of the *Skyid chu* called
Dwu-ru Skyid-çod and *Gyas-ru Nam-çod*,
 i.e., Iho-kha; and the two divisions of
 Tsang:—*Gtsan-ru lag-çan hyed* and *Gye-ru*
Nan-chu-gshuñ the valley of Nyang.

१५५१ *ghens-sho* = one ounce of silver or
20 *se-wa* (*Rtsii*).

द्वेष्ट *dveṣt* 1. भेद, भेदक difference, disunion : **द्वेष्टक** *dveṣṭaka* **द्वेष्टक** *dveṣṭaka* one who causes dissension among the members of the congregation. But most freq. 2. **वृद्ध**, **रघु** : solitary, lonely ; separate, separated ; secret : **द्वेष्टक** *dveṣṭaka* retreat, lonely abode, hermitage ; **द्वेष्टक** *dveṣṭaka* = **द्वेष्टक** *dveṣṭaka* a voluptuous woman who lives alone (*dhṛṇā*) ; **द्वेष्टक** *dveṣṭaka* secret or confidential talk ; **द्वेष्टक** *dveṣṭaka* **द्वेष्टक** *dveṣṭaka*, **द्वेष्टक** *dveṣṭaka* [secret place or event] &c.

དེང་པ་ *ḡwen-pa* 1. a solitary place, retirement; abstr. n. solitude, loneliness; in Tibet solitudes of mountains are generally implied. 2. *ཁི་ལོ་ཤི་ལོ་* one who being disgusted with the miseries of a worldly life has retired into solitude. *དེང་པ་མ་ལོ་ཁི་ལོ་* one who lives in a solitary place, a hermit, recluse; solitude, loneliness. *དེང་པ་མ་ལོ་ཁི་ལོ་* in this solitude; *དེང་པ་མ་ལོ་ཁི་ལོ་* *ḡwen-par ḡgro-wa* go into solitude; *དེང་པ་མ་ལོ་ཁི་ལོ་* *ḡwen-pahi ḡnas-sa* solitary place, esp. recluses' cell; *དེང་པ་མ་ལོ་ཁི་ལོ་* *ལུ་ལོ་* earth got from the eight great hermitages, sacred places of pilgrimage in India; *ཕྱི་པ་མ་ལོ་ཁི་ལོ་* *ḡnā-po med-pa* = *ཕྱི་པ་མ་ལོ་ཁི་ལོ་* *ḡnā-po-ḡwen-pa* (*Jā.*).

དཔོ *ḡwo* the eleventh constellation or lunar mansion called Uttaraphalgunī. *དཔོ* the 11th month of the Tibetan calendar corresponding to *ལཱ་ལཱ་* of the Hindus (*S. Lex.*). *དཔོ་ལོ་* the full moon of the 11th month.

Syn. *ཕྱི་མོ་* *phyi-mo*; *ཁི་ལོ་ལུ་ལོ་* *ñi-maḡi* *tha-dan-ma* (*ḡñon.*).

དཔོ་པ་ *ḡwo-pa*, v. *པོ་པ་* *ḡbo-pa*.

དཔོ་པོ་ *ḡwon-po* (pr. *ōmpo* or *ōmbo*) nephew of a lama or a chief of Tibet; in the case of an abbot or lama of a monastery the *པོ་པོ་* is from his brother's side and is generally appointed to supervise the monastery; hence the supervisor of a monastery is generally styled *པོ་པོ་* *ḡwon-po*. 2. *མཉུ་* grandson; *པོ་པོ་* id. *པོ་པོ་* grand-daughter; *པོ་པོ་* ancestor and grand-child (*ḡñon.*); 3. a certain sect of lamas, clad in red, shorn, and married. 4. a lama skilled in astrology, who for instance, when a person dies, performs those ceremonies that serve to avert harm from the survivors (*Jā.*).

དཔོར *ḡwor* n. of a place in Tibet པོར་པོར་ a native of *ḡwor* (*Loñ. 2, 18*).

དཔོ་པོ་ *ḡwol-pa* or *པོ་པོ་པོ་* *ḡdol-pa* to draw up water from a tank.

དབྱར་པ་ *ḡbyaḡs* 1. a vowel, དབྱར་པ་པོ་ id., ཡར་པོ་, ཡོ་པོ་; དབྱར་པ་པོ་ the five vowels are: ཨ་ *a*, ཨི་ *i*, ཨུ་ *u*, ཨེ་ *e*, ཨོ་ *o*, (*Silu. 59*). དབྱར་པ་པོ་ *ཡོ་པོ་* [an indicatory letter or syllable which is often elided but which marks some peculiarity in the inflection of the word to which it is attached] *S.* 2. a metrical rhyme, melodious song, tune, melody. དབྱར་པ་པོ་པོ་ *ḡbyaḡs-ḡgrogs* as met. = a fly, a bee (*ḡñon.*). དབྱར་པ་པོ་པོ་ *ḡbyaḡs-ḡñen-pa* in singing to keep time; དབྱར་པ་པོ་པོ་ a songstress with musical voice.

དབྱར་པ་པོ་པོ་ *ḡbyaḡs-can-ma* ལཱ་ལཱ་ the goddess of learning of both the Hindus and the Buddhists; her different names:— *ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་* *tsahā-paḡi sras-mo*; དབྱར་པ་པོ་པོ་ *ḡbyaḡs-dan-ma*; ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་ *agra-ḡbyaḡs-lha-mo*; ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་ *gmra-lha-mo*; ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་ *rgyan-mḡshoḡi iha-mo*; ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་ *mḡsho-dan-ma*; ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་ *sla-saḡi sḡñā-mo*; ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་ *ḡr-lha-mo*; ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་ *ḡag-ḡñā iha-mo*; ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་ *ḡle-yi-gter*; ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་ *ḡñon.*

དབྱར་པ་པོ་པོ་ *ḡbyaḡs-ñān* ལཱ་ལཱ་, ལཱ་ལཱ་ the cuckoo; the divine singer or songstress; *Gandharva*.

Syn. *ལཱ་ལཱ་* *khu-byug*; ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་ *lha-yi ḡu-mḡkhan*; ལཱ་ལཱ་ *ḡri-wa* (*ḡñon.*).

དབྱར་པ་པོ་པོ་ *ḡbyaḡs-sḡeḡ* = ལཱ་ལཱ་པོ་པོ་པོ་ (*ḡñon.*).

དབྱར་པ་ *ḡbyar* also དབྱར་པ་ *ḡbyar-ka* or དབྱར་པ་ the short summer of Tibet; དབྱར་པ་ summer season; དབྱར་པ་པོ་པོ་ without distinction of summer and winter, i.e., at all times. དབྱར་པ་པོ་ *ḡbyar-ḡkyes* 'summer born'; དབྱར་པ་པོ་ *ḡbyar-khaḡ* the residence of Buddhist

[illegible]

དཤིན་པ་ *gbyin-pa* or རྒྱུ་ཕྱིན་པ་ to incite,
instigate, set on.

१ **रूपविशेष** *dhyibz* 1. संज्ञान, प्रतिष्ठित, आकार shape, figure, form : रूपविशेषः अर्ध-पक्ष-वृत्त-आकारः bird-shaped ; रथ-रूप-विशेषः दण्ड-रथः shaped like a cart ; पौष्प-रूप-विशेषः पौष्पाणां स्वरूपाः to learn the nature (of plants) from the shape in which they grow (*Já.*) 2. symmetrical dimensions ; रूपविशेषः शुभ-रूपः संज्ञान रूप [orderly or symmetrical shape]S. रूपविशेषः अर्ध-संज्ञानिकः symmetrical ; रूपविशेषः अच्छा pretty shape, pretty looking, nice ; रूपविशेषः पैरः *dhyibz-legs* of good shape, handsome figure. रूपविशेषः स्थितिः अवस्था situation]S.

ལྷག་པོའི་ཁྱེད་ཀྱི་སངས་རྒྱལ་ the ninth month
of the Tibetan kalendar (called also རྩ་མུ་
ལྷག་པོའི་ཁྱེད་ཀྱི་སངས་རྒྱལ་ at
Nye-thang in the wooden-horse year on
the eighteenth day of the ninth month ;
ལྷག་པོའི་ཁྱེད་ཀྱི་སངས་རྒྱལ་ commencing
from the first of the ninth month of the
horse-year (*A.* 157) ; *ལྷག་པོའི་ཁྱེད་ཀྱི་སངས་རྒྱལ་*

tshes the 18th of the 9th month of the Tibetan calendar (*A.* 156).

འདྲུག་པ་ *dhgyug-pa* 1. 棍, 杖 a stick, cudgel, staff: **འདྲུག་པ་ལ་** *dhgyug-to-can* wielding a stick; **འདྲུག་པ་སྒྲུབ་པ་** to beat with a stick. 2. =འདྲུག་པ་ punishment. 3. ལྷན་པ་ a division of time of about 20 minutes, also a fraction or proportionate part of weights or measures. 4. vb. with pf. **འདྲུག་པ་** *dhgyugs* to swing, brandish; to throw, cast, fling (*Jā.*); **འདྲུག་པ་ལ་** *dhgyug-pa* to throw away; **འདྲུག་པ་འདྲུག་པ་** to swing to and fro. **འདྲུག་པ་** *dhgyug-pa* sling W.

འདུགཔ་ཅན་ *dyug-pa-can* 1. གཤོག་པ་ཅན་ one carrying a stick in his hand. 2. an epithet of ལཱ་ཤེན་ལྷ་པོ་, the lord of death. 3. རྒྱལ་པོའི་འཇུག་ an attendant of the sun (*Mhon.*).

འཕྱུག་པའི་པ་མ་ *dbgyug-pa hi rna-can* as met.
=an ox or bull (*Mon.*).

५३५२६५ *dhryug-hdein* महाश्वर epithet of Vishnu.

ཐྱུག་པ་ *thbyun-pa* བཏོང་ (a form of བཏོལ་ *Rdo. 46*) to turn out, banish, expel. Generally speaking should be considered fut. of བཏོལ་ *thbyin-pa*. **ཐྱིར་ཐྱུག་པ་** to turn out; **ཕལ་ཕལ་ཐྱུག་པ་** to banish or remove from a place, particularly to deport from a monastery.

ཐྱི་བ *phyi-wa* (acc. to *Rdo. 46*,
 pres. of ཐྱི་བ *phyi-wa*) 1. = ཐྱི་བ་ཐྱི་བ་ལ་ to
 make distinction, to differentiate; ཐྱི་བ་ཐྱི་བ་ལ་
 anything made distinct or classified. Acc.
 to *Jā* fut. of and in *C.* secondary form of
 ཐྱི་བ་ལ་ *phyed-pa*. 2. abet. distinction, distinc-
 tive feature; also kind, class, species: ཐྱི་བ་
 རྒྱ་ཐྱི་བ་ལ་ཐྱི་བ་ལ་ the distinction between
 good and evil cleared or explained. ཐྱི་བ་ལ་
phyi-pal clear distinction. 3. = ཐྱི་བ་ལ་
 plain, expanse, extent: ཐྱི་བ་ལ་ལ་ in
 extent.

ཞག་འཕམ་འདི་མཉུན་དམ་ཉིད་ཕྱགས་ཀྱི་ཆེ་བ་ཅུ (Fig. k.). I beg that you would kindly send by the hand of this (man) as quickly as possible tea for religious service and *bbah-dar* scarf for the *omdes* lama and church governor, etc. together with a letter of confirmation.

འབར་མོ *bbah-po* and འབར་མོ *bbah-mo* are wrongly spelt for འབར་བ and འབར་མོ magician, sorcerer, or witch, of the Bon religion.

འཕར་བ *bbah-wa* 1. to blast. 2. (in Sikk.) to bring, to carry, འབར་ཞག *bbah-gag* bring it hither! འབར་མཇུ *bbah-soñ* take it away; *bbah-khen* a coolie. 3. to commit adultery C. (Jā.).

འབར་མོ *bbah-wo* hole, cave, cavern, འབར་མོ་མཇུ *bbah-ñc-can* hollowed out, excavated (Jā.); འབར་མོ *bbah-byi* parched paddy beaten out and used by Indians as food instead of cooked rice; a cake of parched rice or maize meal, frequently eaten with tea C. (Jā.).

འབར་ཞིག *bbah-shig* only, solely, alone: ལྷ་མོ་དང་དུང་འབར་ཞིག་གིས་གང་ filled with gold and silver alone (Jā.); རྟེན་པ་འབར་ཞིག་ sin only; རྟེན་པ་འབར་ཞིག་=དཔེ་བ་འགྲན་ virtue alone.

+ འབར་ལག *bbah-gag* or འབར་ཕྱུགས་ *bbah-pkyogs* (in modern Tib.) a large ladle of wood made in Bathang (Rtsii.).

འབར་མག *bbah-sa-ka* (རྟ་ཕག་མག་) n. of a wild animal (K. d. 2, 374).

འབར་བ *bbar-wa* or འབར་འབར་ལག་, འབར་བ་, རྟེན་པ་, འབར་བ་; vb. n. to རྟེན་པ་ 1. to catch fire, to become ignited, to blaze; also, in reference to the passions, frq. to glare, burn with wrath: འབར་བ་འབར་བ་དུང་བ་ combustible; རྟེན་པ་མང་པོ་འབར་འདྲུག་ he is very angry with me or he quarrels much with

me C.; རྟེན་པ་ quarrelsome, brawling, འབར་བ་དུང་བ་མཁུ་ while she was brawling (Mñ.); རྟེན་པ་འབར་བ་ to burn with rage. Also འབར་བ་ has other figurative meanings, as: 2. to burst forth into bloom, to blossom; to blaze forth into fame, to become notorious, etc.

འབར་བ་ལྷ་མོ་ *bbar-wa-lān* an epithet of Vṛhaspati the teacher of the gods (Mñon.).

འབར་བ་འཕྱིན་པ་མཇུ་ *bbar-wa-shi ral-pa-chan* = རྟེན་པ་ *agron-ma* lamp, light (Mñon.).

འབར་འདྲུང་ (མཐོ་དམའ་) འབར་འདྲུང་-མཐོ་འདྲུང་ high and low, uneven or undulating ground.

འབར་མོ་ *bbal-gro* a mixture of peas and wheat (Rtsii.).

འབར་བ་ *bbal-wa* 1. = རྟེན་པ་ ལྷ་མོ་ to throw about, to pluck out the hair (used only with རྟེན་པ་). 2. to part or arrange the hair, as is customary with the monks and nuns of certain sects; in *Kham* this style being the national costume. རྟེན་པ་འབར་བ་ n. of an Indian religious sect.

འབར་འཕྱིན་ *bbal-bbol* ahaggy (Sch.).

འབྲི་འབྲི་ *bbi-bbi* small lumps of clay that are cast into moulds to make miniature choften, images, etc.

འཕྱིན་པ་མཇུ་ *bbigs-pa* or འཕྱིན་པ་ *bbig-pa* pf. རྟེན་པ་ *piigs* fut. རྟེན་པ་ *dbig* im. རྟེན་པ་ *phig* or རྟེན་པ་ *phigs* 1. རྟེན་པ་, རྟེན་པ་ to pierce, pierce into, bore: རྟེན་པ་མཇུ་འཕྱིན་པ་ རྟེན་པ་ the diamond will pierce what is precious; རྟེན་པ་འཕྱིན་པ་ རྟེན་པ་ to bore holes into wood; རྟེན་པ་འཕྱིན་པ་ *chubgyags-bbigs* it removes stangury (Med.). རྟེན་པ་འཕྱིན་པ་ or རྟེན་པ་འཕྱིན་པ་ a spire or a gilt pinnacle on a temple or royal tomb; རྟེན་པ་འཕྱིན་པ་ *bbigs-lān* the thunder-bolt of Indra (Mñon.). 2. in C. seems to be used vulgarly for: to lie with (a woman).

འཕྱིན་པ་འཕྱིན་ *bbigs-byed* རྟེན་པ་ 1. (རྟེན་པ་འཕྱིན་པ་འཕྱིན་ *ri-bo bbigs-byed*) n. of a chain of hills

away the leaves of a book; རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ the monk having blown the trumpet; རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ like chaff blown off by the wind (*Dsl.*); རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ to breathe upon; རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ the whole body became bloated (*Mñg.*); *hbum-hbum* (*Vat. k.*) = རྒྱུ་ trumpet, also: bellows; རྒྱུ་ལྔ་ fuel, firewood (*Rtsii. 16*).

འབྲས་པ III: [pf. imp. རྒྱུ་ fut. རྒྱུ་ trs.: 1. to put off, pull off, take off *C.*, hat, coat, ring, etc.: to throw down: རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ threw down. 2. to drive out, expel, cast out, chase away, with the accus. of the person and place, ལྔ་ out of the country; རྒྱུ་ལྔ་ an exile (*Schtr.*); to set free, to set at liberty, to allow to pass *W.*; to lay out, to spend. 3. to pull out, tear out, uproot. 4. to take away, to subtract from] (*Ja.*).

འབྲས་པ *hbum* or རྒྱུ་ 1. = རྒྱུ་ debt. 2. to itch; རྒྱུ་ the itch, an itching *W.* (*Ja.*).

འབྲས་པ *hbum-pa* [pf. རྒྱུ་ imp. རྒྱུ་ *bub* 1. to be turned over upside down: རྒྱུ་ལྔ་ he lies with his face undermost; རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ or རྒྱུ་ it is placed with its top inverted, turned over; རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ to fall on the hands. 2. fig., to be overthrown, destroyed, spoiled, with regard to meditation (*Mil.*)] *Jā.*

འབྲས་པ *hbabs-pa* [pf. imp. རྒྱུ་ fut. རྒྱུ་ to put on a roof, or some thing for a roof; རྒྱུ་ལྔ་ to make or construct a roof; རྒྱུ་ལྔ་ to pitch a tent; རྒྱུ་ལྔ་ corner pavilion *Sg.*] *Jā.*

འབྲས་པ *hbum* མངས་པ་ལྔ་ one hundred thousand; རྒྱུ་ལྔ་ *hbum-tsho* id.; རྒྱུ་ལྔ་ 500,000 Chinese soldiers (*Gtr.*); རྒྱུ་ལྔ་ a hundred thousand. རྒྱུ་ལྔ་ *hbum*

hbum the 100,000 images, the n. given to the famous Kumbum monastery situated about 25m. S.W. of Sining-fu in the Kokö Nor district, the name being derived from miraculous figures alleged to be present on the leaves of an aged lilac tree. Accounts of this monastery are given by Hue, Rookhill, and Kreitner. It was founded by Tsongkhapa. རྒྱུ་ལྔ་ *hbum* (*ñā*) the five sacred books of the Bon enumerated in རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ are:— (1) རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ (2) རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ (3) རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ (4) རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ (5) རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ (*D.R.*).

འབྲས་པ *Hbum-thaŋ* n. of a place in Mon-yul (Sikkim) south of Tibet. རྒྱུ་ལྔ་ *Hbum-thaŋ* *Skyer-chahi gñis* n. of a sacred place in Mon-yul where Pad-ma Sambhava is said to have performed ascetical meditation.

འབྲས་པ *hbur-wa* 1. to rise, to swell up, become prominent: རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ a single rocky hill rising from the green-sward; རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ to emboss, to work in relief (*Gtr.*). 2. to spring up, come forth, bud, unfold. རྒྱུ་ལྔ་ gold and silver ornaments in relief on some other metals: རྒྱུ་ལྔ་ *glo-hbur* paintings and sculptures; རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ an engraver; རྒྱུ་ལྔ་ swelling, a boil, etc. རྒྱུ་ལྔ་ the slight protuberant places on doors where handle rings are fixed. རྒྱུ་ལྔ་ *hbur-skyor* an undulating country with risings and depressions: རྒྱུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ to reduce elevations, to smooth uneven ground; fig. to prostrate an opponent in disputation. རྒྱུ་ལྔ་ *hbur-dod* a statue, an image in relief (*Jig. 10*). རྒྱུ་ལྔ་ *hbur-po*: protuberance, tumour.

which the grain measurers executed
(Rtsii).

ॐ *pho-na* pf. ॐ *phos* or ॐ *pho*, fut.
 ॐ *pho*: 1. to pour out or forth, to spill
 out: ॐ ॐ ॐ ॐ there being no spilling
 (Gr.); ॐ ॐ ॐ milk having been poured
 out. 2. to swell up, to rise: ॐ ॐ ॐ
 swelled barley; ॐ ॐ ॐ as big as swell-
 ed peas. 3. to sprout, shoot forth, of wild
 growing plants, ॐ ॐ ॐ the ground is
 verdant *C*; also: the ground swells, heaves.

ᠠᠳᠤᠨ *hlo-ja* a kind of tea (*Ktsii*).

འབྲེལ་ *hbo-dhi-tsi* wrongly written for
འབྲེལ་ *bo-dhi-rtsi* ROSEARY (*Rtsii*, 48).

ਅਰਥੇ *hho-ic* = ਭੋਲ੍ਹਾ *lhod-po* without much hurry, at ease, easily, leisurely; ਅਰਥੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ we shall be able to take you across the river Ganges slowly and easily (*A. 130*); ਡੂੰਘਾ ਸੁਆਇੰਟ ਕਮਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ deep quietly in a sheltered corner (*A. 136*).

२. रक्ष *hlog* 1. a kind of upper-garment, रक्ष for men, रक्ष for females (U.). 2. in *W.* a square cloth for wrapping up and carrying provisions. 3. a small hillock (*Jä.*). 4. n. of a wild animal: रक्ष रक्ष रक्ष (Rati. 54).

འཕྱོག་ཆེན་ *hbyg-chol*, བ. ཐུག་ཆེན་ *hbug-chol*.

འཛག་མོ་ *hbag-tho* or རྩ་མོ་ *shau-mo* *hbag-tho* a soft felt hat with a broad brim trimmed with long hairy fur.

འཕྲོག་པ་ *bbog-pa* pf. བྱ་ *bag* or བྱེ། *fut.*
འཕྲོག་པ་ 1. to be extracted, uprooted, pulled out; to be dislocated, unhinged; བྱེ་པ་འཕྲོག་པ་ *W.* 2. to unload (opp. to འཕྲེལ་བ་ *bgel-xa*), ལྷུ་རྒྱུ་འཕྲོག་ *khal-rnang-pdog* the loads were taken off. 3. to grow loose, to come off, to drop off, leaves from a tree *C.* (*Jā.*).

འདོགས་པ *hbyg-spa* 1. to sink down, to fall to the ground, esp. in a fainting fit; to be submerged, immersed; འདོགས་ལུང་རེ་ན་ *hbyg-yun riñ-na* prob.: when the fainting fit has lasted a long time; རྫུ་འདོགས་ *smyo-hbog* madness, insanity; རྫུ་འདོགས་འབྱུང་ *insanity arisen*; རྫུ་འདོགས་ལ་བྱུང་ *འདོགས་པ་ལ་འབྱུང་* to wade through water. 2. pf. ཐོག་ *phog* fut. རོག་ *byog* imp. ཐོག་ *phog* to bestow, impart, ཏཱ་ཐོག་འདོགས་ *ta-phog* counsel, advice, directions, རྒྱུ་ཐོག་ *brü-phog* instruction.

འཕྲེང་བ་ *hloñ-wa* roundness, rotundity,
འཕྲེང་འཕྲེང་ round; loose, slack, incoherent
(*Ja.*).

ଅର୍ଦ୍ଧସ *hṛd-sya* **ଆମନ୍ତ୍ରଣ**, **ଆବାଜ** pf. and
 imp. **ସ** *boṣ* 1. to call, to cry out to, to
 invite: **ହେ ଓହେ ସ** *he ōhe* he exclaimed, wait!
ସ *he* **ସ** *he* to call to a man; **ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧସ**
calls to the presence; **ଦ୍ଵାର୍ଦ୍ଧସ** *calls indoors*;
ଅସମ୍ଭବସ *to come uninvited*; **ଅର୍ଦ୍ଧ ହୁହ** *to*
bawl out, to cry out repeatedly; **ହ** *to*
weep. **ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ତ** *to come*, **ଆବାଜ**, *come to*
invite, to call, a guest. **ଅର୍ଦ୍ଧପ୍ତ** *invitation*. 2. **ଫିଟ**. 3. **ନାମ**.]S. **ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ତ**
that invites=**ସ୍ଵେଦ** *sweet smell,*
fragrance (*Amṛt*).

Syn. མེན་པ་ *shron-pa*; མད་གཏོང་བ་ *skad-gtoñ-wa* (*Monon*).

२३८ ह्यग्रस्य *hryag-sya* = ह्यग्रस्य रावप u. of the king of Lañka—the chief hero of the epic Rāmāyana (*Mñon.*).

अर्धवस्त्र *khobbs* 1. imp. of **वस्त्र** *khobbs-dar*:
अर्धवस्त्र *khobbs* 2. पादवेष्टिका not exactly a
stocking, but a soft warm stuffing of the
stockings. **अर्धवस्त्र** *khobbs-don* पदाधोवेष्टिका
half sock, foot-tie.

ရဲဝ် *hbor* supply, great or small. ရဲဝ်
ညးသမုဒ္ဓာနပယူဇာ (Ritii); ရဲဝ်ခဲ *hbor-che*
good supply, abundance, plenty; ရဲဝ်မိန္ဒ

བད་ནིམ་ལྷུང་དང་། འཛོམ་མཐུང་ཚམ་མོད་འདུག་པ་ there was not a small quantity, the requirement being not less (*Xig. k.*).

འཛོམ་བ་ *hbor-ica* pf. and imp. བོར་ *bor*, 1. to throw, cast, fling: རི་ཚོམ་གསལ་རྒྱ་ནིག་འཛོམ་ casts a stone down a mountain side; མམ་འཛོམ་ཐུ་འཛོམ་བ་ to precipitate a person from a bridge (*Dzl.*); བྱིར་འཛོམ་བ་ to cast out; བོར་རྒྱར་ or བོར་རྒྱར་བ་ to throw away, pour away, ལྷུ་ water in *C.* 2. to leave, forsake: བྱིས་མཁུ་འཛོམ་བ་ to forsake a husband or wife, ཡལ་གྱིས་ བོར་བའི་ཆེ་ཤི་མོང་ when I was left behind by my father he died (*Pth.*); རེ་ཚོར་མ་ཚོང་ let that alone, give it up; འཛོམ་བ་པར་མང་མོད་བཅི་བསམ་པར་བར་ considering it a great loss out of love he did not abandon it (*A. II*). Occurs, also, in certain phrases, as ཐོབ་འཛོམ་བ་ to make oath, བམས་པ་འཛོམ་བ་ to conceive an idea, to think of a plan. In *W.* འཛོམ་བ་ appears to be a common substitute for འཇོག་པ་ to put down, to place. འཛོམ་ཐུང་མ་ *hbor-spuñs* grain heaped together in one place: བྱིན་འཇོམ་མ་འཛོམ་ཐུང་མ་ཚོག་ *khjon-besdoms hbor-spuñs-thog* (*Rtsii. 19*).

འཛོམ་པ་ *hbol-po* = འཇམ་པ་ 1. soft, smooth, yielding, elastic; both to the touch and disposition of mind; འཛོམ་ལེ་ཤིག་གི་ཕྱོད་པ་ to sit, to remain quiet, tranquil (*Mil.*); འཛོམ་གདན་ a bolster, mattress. 2. abundant, plentiful: ལྷུ་ལུང་འཛོམ་པ་ལྷན་པ་ལྷན་ according to the abundance or scarcity of water and manure (*Rtsii.*).

འཛོམ་ *hbol* 1. (མཁུ་མཁུ་མི་གསལ་བ་) concealed, latent, hidden. v. འཛོམ་. 2. sbst. boil, bump, tumour (*Jā.*).

འབྲུང་བ་ *hbyañ-ica*, pf. བྲུང་ *byañ* to clean, cleanse, purify: རིག་ཐུབ་འབྲུང་པར་འབྲུར་ his sins and defilements will be cleansed.

འབྲུང་ཐུང་ *hbyañ-khyat C.* custom (*Jā.*).

འབྲུང་མི་ *hbyañ-rtsi* gum, glue (*Mñon.*).

འབྲུག་པ་ *hbyam-pa*, pf. བྲུག་ *byams* or འབྲུག་ *hbyams*; to flow over, to spread about. As sbst. *hbyams* may = རྒྱ་ལྷོད་ རྒྱ་ལྷོད་, བེལ་ཆུ་ 1. state of being void, metaphysical emptiness. རབ་འབྲུག་ *rab-hbyams* (1) knowledge of the metaphysics, divine learning; (2) རབ་ཆས་ [passing away, retreat] *S.* 2. acc. to *Cs.*: widely diffused, far spread. རབ་འབྲུག་པ་ *rab hbyams-pa* a man of profound learning, a doctor of Buddhist philosophy; as a degree might equal the European D.D. འབྲུག་པ་ཀློག་ *hbyams-klas* = མཐུ་ལམ་ བཏུང་པ་ to the furthest limit, i.e., limitless, infinite: བྲུ་ཆེ་བ་ unlimited, རྒྱ་ལྷོད་ བེལ་ཆུ་ལྷོད་ རྒྱ་ལྷོད་པ་ the spiritual image of Buddha is inconceivably great.

འབྲུག་པ་ *hbyams* (another word altogether) the finest breed of mule: རྒྱ་ལྷོད་པ་འབྲུག་པ་ཕྱུ་ འབྲུག་པ་ཕྱུ་མིང་ལྷོད་པ་ the best breed of mule of which the mouth is tractable and the hairs are rough (bristle-like) has the name 'chyam' (*Jig. 25*).

འབྲུར་བ་ *hbyar-ica* 1. བྲུར་, བྲུར་; བྲུར་, བྲུར་; v. འབྲུར་ [connected] *S.* 2. in འབྲུར་བ་ཤིང་མག་ནད་མཁུ་ཕྱིད་པ་ཐུང་པར་ཕྱིད་.

འབྲུར་པ་ *hbyar-bag* བྲུ་ཕ་ [a feather, a tail] *S.* འབྲུར་པ་ཕ་ བྲུ་ཕ་ལྷན་ one possessing a tail. འབྲུར་པ་ བྲུ་ཕ་ལྷན་པ་, anything joined or connected with something else.

འབྲི་བ་ *hbyi-ica* pf. བྲི་ *byi*, also བྲི་མ་ *phyis*, vb. n. of བྲི་, to be wiped off, effaced; *Cs.* to fall off, of the hair (*Jā.*): ཐུང་ཐུ་འབྲི་ ཡར་འབྲུར་ the hair of the head and body will fall off.

འབྲིག་མ་ *hbyig-ma* an idol standing on a bare ground, i.e., having no stand of

lotus flowers underneath the feet (*Jig. 13*).

འབྱིང་བ *hbyin'-ca* pf. བྱིས་ *byin* 1. to sink in, to sink down: རྒྱུང་འདམ་མ་འབྱིང་བ *chu-dan hdam-la hbyin'-ca* to sink in water and mud, i.e., in swamps. 2. to grow faint, languid, remiss: རིག་པ་བྱིང་བ་བཟེང་བ *rig-pa hbyin'-ca bsr-ica* to lift up again one's fainting soul (*Mil.*); བཟུང་བྱིང་བ *zoms-byin'-ca* drowsiness, indolence, depression of spirits (*Jñ.*). འབྱིང་ཞོར་ *hbyin'-rgyob* or འབྱིང་ཕྱག་མཁན་ *hbyin'-rmang* langour or distraction: བྱིང་ཕྱག་མེད་པའི་ཤོམ་ *byin-mang med-pa'i sgom* meditation free from distraction (*Jñ.*).

འབྱིང་པ་ *hbyin-pa* = འབྱིང་པ་ (*Nag. 51*). pf. བྱིས་ or བྱིས་ *phye* 1. to glide, to slip; to disappear, to slip away: མི་ཚེ་འབྱིང་པ་ human life-passes away. 2. = འཕང་པ་ or བྱིས་པ་ *phye-pa*: ལྷོ་ལོ་མ་འབྱིང་པ་ (*to-god hbyin-pa* to earn a living).

འབྱིན་པ་ *hbyin-pa* བཟང་པ་, བཟང་པ་, pf. and imp བྱིས་ *phye*, fut. (in *C.* also present) བྱིས་ *phye* 1. to take out, to remove, cause to come forth; to draw out, pull out, a thorn, etc.; མིག་འབྱིང་པ་འདི་མཉམ་པ་ those whose eyes are to be put out. 2. in a more gen. sense: to let proceed, to send forth, to emit; to sound forth; to release: ལུས་མ་བྱིན་པ་ to draw blood by scratching one's self; མཆི་མ་འབྱིང་པ་ to shed tears; མདུན་འབྱིང་པ་ to shout; ལྷོ་ལོ་མ་བྱིན་པ་ uttered lamentations; མདུན་འབྱིང་པ་ to cry aloud; ལུས་མ་འབྱིང་པ་ or ལུས་མ་འབྱིང་པ་ *gnas-dbyin'-ca* to banish, to cast out, throw away.

འབྱིན་པ་ལྷོ་ལོ་མ་ (ལྷོ་ལོ་མ་) མཆི་མ་འབྱིང་པ་ [1. the dust of the great Nimba tree. 2. n. of a number] *S.*

འབྱིན་པ་ (འབྱིང་པ་) 1. mire, mud in which the feet sink. 2. that which is drowned or sunk—or caused to sink (*S. Lr.*). འབྱིན་པ་ *hbyin-byod* = ལྷོ་ལོ་མ་མདུན་ *chu rñog-ma-can* dirty

water, water containing mud and other impurities (*Mñon.*).

འབྲུག་པ་ *hbyug-pa* (ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་) pf. and imp. བྲུག་པ་ *byugs* 1. to wol, moisten, smear, spread over, anoint: ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ salt meat; ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ to daub one's face with coal-salve (*fil.*); ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ *tha-rten spos-dan hbyug-pas* covering the little temple with spices and ointments; ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ to gild (*Pth.*). 2. to stroke, to pat: ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ a person's head (*Jñ.*); ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ a painter, one who applies or rubs paint on any thing (*Situ. 85*).

འབྲུང་པ་ *hbyun'-ca* [1. མཐུ་བ་ 1. vb., pf. imp. བྲུང་ *byun* (intr. of འབྲུག་པ་ *hbyug-pa*) to come forth, arise, spring up, to emerge, to appear: ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ to be set free; to go forth, set out: ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ I shall set out for the purpose (of conducting) religious service (*Jñ. 11*). བྲུང་པ་འབྲུང་པ་ to come out into the open air; to make one's appearance (*Dz.*); ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ *arod-la byi-dur glog-ma sprin byun'-nas shob-dpon-gyi djoñs-pa ggyig* at dusk there came forth moles and lightning and clouds and the teacher's train of thought was dissipated (*Pth. 127*); ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ a noise of falling water arising in the air; ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུང་པ་ I have had an auspicious dream (*Mil.*); not always intr. in practice: ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ as it will be necessary to produce the means of repelling these others; ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ he who is found not intoxicated (*Glr.*); ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ it proved to be a failure (*Mil.*); ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ it derived its origin, it arose from that; ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ trees on which fruit is growing; ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ by that time a boy had come forth; ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ they became two, they split in two (systems of doctrine); ལྷོ་ལོ་མ་འབྲུག་པ་ to become a priest.

རེ་མཛེས་ལ་ཅི་བྱུང་བ་ཡིན་ what has happened to these corpses, what is their history? (*Gltr.*); ལྷ་མ་ལ་ཡང་བྱུང་ལགས་ལས་ did it also happen to the lama? 2. as an auxiliary indicating the past tense, the pf. བྱུང་ *byuñ* is very common, and in *C.* has largely re-placed the use of མྱོང་ in that sense: ལྷ་མ་ཐེག་པ་བྱུང་ the lama has arrived. Also occurs as the past of the abst. vb.: ཁྱི་རི་དཀར་མོ་བྱུང་ the dog was white; དེའི་ཆོ་ཁ་ལ་ཐེག་ཐེག་བྱུང་ he had a mild look then. འབྲུང་ཀླུ་པོ་ *hbyuñ-rkyen shu-shu* the petition about the causes, consequences. འབྲུང་ཁྱམས་བཅང་བ་ or བྱུང་ཁྱམས་བཅང་བ་ = དེང་དུས་འབྲུང་ཁྱམས་བཅང་ཤིང་ (*Fig. k. 87*).

འབྲུང་ཁྱུང་ *hbyuñ-khuñ* 1. = རྩ་ཡིག་རྒྱུ་ཡ་ a spring, fountain. 2. = འབྲུང་ཁྱམས་ origin. 3. ལུག་པ་འཇམ་མཁའ་ལ་འབྲུང་ལུག་ ablative case in *Gram.*

འབྲུང་ཁྱུང་ལ་ཀླུ་པོ་ཁྱམས་ a mineral; འབྲུང་ཁྱུང་ལ་ཀླུ་པོ་ཁྱམས་ a mineral elixir.

འབྲུང་རྩལ་ཤེད་ མྱེ་མྱེ་མྱེ་ growth, power of growing.

འབྲུང་གནས་ *hbyuñ-gnas* ལྷ་མཁའ་, མྱེ་མྱེ་, ལྷ་མཁའ་ source of anything, place of origin; primitive source: ཡོན་ཏན་ལས་འབྲུང་གནས་ source of all accomplishments; འབྲུང་འབྲུང་གནས་ the basis of all elements; ལྷ་མཁའ་འབྲུང་འབྲུང་གནས་ the primordial source of all happiness is good. Also འབྲུང་གནས་ = body, constitution of the body.

འབྲུང་བ་ II: 1. in the mystic language of the four guardian kings of the world (*Caturmahā rāja kāyika deva*) signifies ལྷ་མཁའ་ misery, mundane sufferings. Also, འཇོག་པ་ = ཀླུ་པོ་འབྲུང་པ་ཀླུ་པོ་འབྲུང་པ་ way, method (*K. ko. 7, 235*). 2. abst. a coming forth, an originating, the state of being, འབྲུང་ཉིད་ the true state of a case. 3. an element, of which are usually four: འབྲུང་པ་ཐོག་ལ་གནད་པ་ damage done by the four elements, i.e., by

fire, water, wind and earth; འབྲུང་པ་ཐོག་ལ་གནད་པ་ the physical body; འབྲུང་པ་ཐོག་ལ་གནད་པ་ the even state of the physical constitution, i.e., good health (*Mñon.*).

འབྲུང་པོ་ *hbyuñ-po* 1. a being, a creature: འབྲུང་པོ་ཀླུ་པོ་མཁའ་ལྷ་མཁའ་ all that has come into existence, all beings (*Cs.*); འབྲུང་པོ་ཐོག་ལ་གནད་པ་ the great being, Buddha (*Cs.*). 2. ལྷ་མཁའ་ a demon, evil spirit, a general name for all འཇིག་ *hdre*, ལྷ་མཁའ་ *gdon*, and ལྷ་མཁའ་ *byegs*, which are of eighteen classes. འབྲུང་པོ་ female sprite. འབྲུང་པོ་མཁའ་མྱེ་མྱེ་ [1. belonging to evil spirits. 2. elemental.] *S.* འབྲུང་པོ་མཁའ་མྱེ་ ལྷ་མཁའ་ ["the nurse or mother of beings," i.e., the earth.] *S.* འབྲུང་པོ་མྱུང་ *hbyuñ-po-sguñ* a talisman, a preservative against evil spirits. འབྲུང་པོ་ཐོག་ལ་གནད་པ་ *hbyuñ-pohi rgyal-po* the king of the evil spirits; their names are:—མདུང་མདུང་ *mdun-can*, ལྷ་མཁའ་མདུང་མདུང་ *gtun-chen-can*, ལྷ་མཁའ་མདུང་ *grol-hdsin*, ལྷ་མཁའ་མདུང་ *hgugs-byed*, ལྷ་མཁའ་མདུང་ *yañ-dag hgugs-byed*, ལྷ་མཁའ་མདུང་ *gnah-drag-hkhor*, etc. (*K. g. 9, 117*).

འབྲུང་པོ་མཁའ་མདུང་མདུང་མདུང་མདུང་ an enchanted gem which cleanses from all diseases particularly the attacks of evil spirits. It is said to have been discovered by Jivaka—the physician of Buddha—in a bundle of wood which he had purchased at a cost of five hundred *kāśāpāṇa* (*K. du. 7, 11*).

འབྲུང་པོ་མཁའ་མདུང་མདུང་མདུང་མདུང་ *hbyuñ-pohi dgah-ma* an epithet of Durga, the wife of Mahesvara (*Mñon.*).

འབྲུང་པོ་མཁའ་མདུང་མདུང་མདུང་མདུང་ *hbyu-pohi-mgon* ལྷ་མཁའ་མདུང་ epithet of Mahesvara (*Mñon.*).

འབྲུང་པོ་མཁའ་མདུང་མདུང་མདུང་མདུང་ ["lit. the abode of beings," i.e., 1. Vishnu, 2. Śiva, 3. the body (as the abode of the elements).] *S.*

འབྲུང་པོ་མཁའ་མདུང་མདུང་མདུང་མདུང་ *hbyuñ-pohi rat-pa* = ལྷ་མཁའ་མདུང་མདུང་ a kind of vegetable incense growing in grassy places.

Syn. *grou-can*; *drish-grag-pa* (*Shon*).

२३५ *hbye-wa* (also frq. *hbye-pa*) pf. and imp. *hbye*; intra. of **२३५** 1. to open: *hbye-wa* the door having been opened, he entered the house; *hbye-wa* when the mouth of the womb has opened. 2. to divide, separate, resolve: *hbye-wa* it resolves into thick and thin matter (*Med.*); *hbye-wa* it separates into a thousand pieces (*Gl.*); *hbye-wa* as long as the separation has not evidenced itself (*Jā.*).

२३५ *hbyed-pa* (acc. to *Rdo.* fut. of *hbye*), pf. and imp. *hbye* or *hbyed* and *hbye*, fut. *hbye* vb. a. 1. to open, to place apart; to unloose: *hbye-wa* opening the door keep it open; fig. *hbye-wa* to open a blind man's eyes; to open again what had been shut or stopped; *hbye-wa* to restore the appetite; *hbye* *ba-phye* the open *b*, *h* pronounced like *u*, *Gram.* 2. [to separate, to keep asunder, to disentangle, *W.*; to disunite, to set at variance, *to set them at variance, to create enmity between them* *Stg.*; to part, separate, *hbye-wa* the cavity of the chest and the abdomen being separated by the diaphragm *Stg.*; to divide, classify: *hbye-wa* if they are classified according to the different species *Lt.*; *hbye-wa* the beings are severed by their deed (beings are born as different species in consequence of their *Karma*); *hbye-wa* *kha-phye-wa* to open, to separate, *e.g.*, when hands, that were laid in each other, are separated again *Gl.*; *hbye-wa* to open, to begin to bloom] from *Jā.*

२३५ *hbye-wa* the divider, one who divides or disjoins or separates.

२३५ *hbyed-dpyad* 1. the diagnosis of diseases and their treatment. 2. (*Sch.*) 'tongs, pincers.'

२३५ *hbyem-pa*, with *hbye* *hbyed-pa* 'to act with promptness, determination and good success' (*Sch. Jā.*).

२३५ *hbyer-wa* *pa* 1. abst. flight. 2. vb. pf. *hbyer* to escape by flight, to flee in different directions: *hbyer-wa* the market-people having fled, and nobody remaining (*Pth.*); *hbyer-wa* the sickness was dispersed.

२३५ *hbyo-wa* pf. *hbyo* or *hbye* *hbyog* imp. *hbyo* *hbyos*, to pour out, to pour into another vessel: *hbyo-wa* one who transfers or pours water from one vessel into another (*Situ. 85*).

२३५ *hbyog-pa* pf. *hbyog*, to lick: *hbyog-pa* *po* one who licks, a lick (licker (*Situ. 85*)).

२३५ *hbyon-wa* pf. *hbyon* 1. to be cleansed, purified, v. *hbyon* 2. to be skilled, well-versed, be full of: *hbyon-wa* versed in the *Vedas*; *hbyon-wa* skilful work (*Nag. 5-2*).

२३५ *hbyon-pa* pf. and imp. *hbyon*, to come, arrive (resp. verb): *hbyon-pa* having come to the cave; *hbyon-pa* he came to make circumambulation at the temple. Also = to proceed, to go; to set out. Is a common vb. in modern polite talk. *hbyon* (polite expression) come here.

२३५ *hbyor* a spade in *C.T.* (*Rtāi*).

२३५ *hbyor-pa* *hbyor*, *hbyor*, *hbyor*, *hbyor* that which is received, acquisitions,

ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ *hbraṣ-ma gsum* (ସଂସ୍କୃତ, *a-hbraṣ*, ସଂସ୍କୃତ, *spa-hbraṣ*, ସଂସ୍କୃତ *hjam-hbraṣ*) (myetio) (*Mil. rda. 2*).

ସଂସ୍କୃତ *Hbraṣ-ppuṣṭa* or ସଂସ୍କୃତ *Hbraṣ ḍkar-ppuṣṭa* (lit. heap of white rice) ସଂସ୍କୃତ the ancient name of Katak the chief town of Orissa; in its neighbourhood existed a large Buddhist monastery called S'ridhānya Kataka after the model of which the great monastery of Daipung near Lhasa was built. The Lhasa monastery is an immense establishment said occasionally to harbour 7000 inmates, of whom many are Mongols and Siberian Buriats. It stands 4 miles west of the city. Under this head we may quote from a Tibetan state document recently issued an extreme specimen of abbreviation: ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତ ସଂସ୍କୃତ the teachers of the three monasteries Sera, Daipung and Galdan.

ସଂସ୍କୃତ *hbras-phye* = ସଂସ୍କୃତ rice-flour (*Rtsii*).

ସଂସ୍କୃତ *hbraṣ-taha* rice-porridge (*Rtsii*).

ସଂସ୍କୃତ *hbras-san* ସଂସ୍କୃତ cooked rice; ସଂସ୍କୃତ ସଂସ୍କୃତ, ସଂସ୍କୃତ, ସଂସ୍କୃତ [cooked rice, parched rice]S.

ସଂସ୍କୃତ *hbraṣ-slum-can* = ସଂସ୍କୃତ the Indian doodar (*Mñon*).

ସଂସ୍କୃତ *hbras-ril* unmilled or unbroken rice, paddy.

ସଂସ୍କୃତ *hbras-sil* rice cooked with butter and mixed with sugar, rice-pudding (*Rtsii*).

ସଂସ୍କୃତ *hbras-bu* fruit, in every sense of the term, both fruit the produce of a tree or plant, and fig. the fruit, effect, or consequence, of any course, conduct or action, and thence can also mean the

reward or the retribution of such behaviour; ସଂସ୍କୃତ cause and effect: ସଂସ୍କୃତ ସଂସ୍କୃତ having enumerated the various instances of the causes and effects of derived knowledge. In the common meaning of tree-fruit, we have ସଂସ୍କୃତ a fruit tree, ସଂସ୍କୃତ ସଂସ୍କୃତ or ସଂସ୍କୃତ fruitful, productive; ସଂସ୍କୃତ the three chief fruits, viz., ସଂସ୍କୃତ *atar-ra* the fruit of *Terminalia chebula*, ସଂସ୍କୃତ *scarura* the fruit of *T. bellerica*, and ସଂସ୍କୃତ *skyurura* that of *Phyllanthus emblica*. ସଂସ୍କୃତ barren, unfruitful. ସଂସ୍କୃତ also occurs in the fig. sense ସଂସ୍କୃତ apple of the eye; and again to indicate a tumour or a swelling as the result or fruit of inflammation or pain. Furthermore ସଂସ୍କୃତ constantly stands technically as the fruit or reward resulting from passing successively through the three stages of ascetical meditation, esp. in *Mil*. Ethically we find: ସଂସ୍କୃତ the effect of sin; ସଂସ୍କୃତ the fruit of lordship; ସଂସ୍କୃତ the results of *Karma*, etc. Again the various graded results of progressive perfection, of which four are distinguished: (1) ସଂସ୍କୃତ *niṣvāsa* he who enters the stream (that takes from the external world to Nirvāṇa); (2) ସଂସ୍କୃତ *niṣvāsa* he who returns to this world once more; (3) ସଂସ୍କୃତ *niṣvāsa* he who returns no more, being a candidate of Nirvāṇa; (4) ସଂସ୍କୃତ *arhat*, the saint who has vanquished all moral and spiritual foes. In the *Kāḥ-ggyur* the five stages are mentioned:— (1) ସଂସ୍କୃତ the fruit of education (moral, mental, etc.); (2) ସଂସ୍କୃତ the results or fruit not consequent on education; (3) ସଂସ୍କୃତ the precedence gained by a Pratyeka Buddha; (4) ସଂସ୍କୃତ the precedence of a *Bodhisattva* who has entered the

stage from which he will not move out; (5) བསྐྱེད་པའི་ཐོག་ཀྱི་འབྲས་པོ་ the final stage of omniscience to which a Buddha attains.

འབྲས་བུ་རྒྱལ་ལ་འདྲོད་པའི་སྒྲུབ་ a doctrine in which the fruit of one's Karma is always desired. རྒྱ་མི་རྒྱལ་གྱི་ཐོག་ཀྱི་འབྲས་པོ་ལ་འདྲོད་པའི་སྒྲུབ་ (Theg. 35).

འབྲས་བུ་ཡོང་བ་མ་ཙཱ་ ལམ་མཁུ་ not barren, a woman who gives birth to many children, fruitful. འབྲས་བུ་ལ་རྒྱུ་ཅན་གྱིས་ལ་ཆེ་ལོ་ ཆེ་ལོ་ལ་ལུ་ལུ་ [to regard an effect as a cause] S.

འབྲི་མ་ར་མ་ཐའི་ཀ་ལ་འབྲི་མ་ rat-na n. of a medicinal plant for sores and ulcers (Sman. 351.)

འབྲི་མ་ཀ་ལ་ཐའི་ཀ་ལ་ཐའི་ཀ་ལ་ also called འབྲི་མ་ཀ་ལ་ཐའི་ཀ་ལ་ n. of a district situated to the north-east of Gahdan (དཀར་ཐའི་ཀ་ལ་) in Tibet.

འབྲི་མ་ཀ་ལ་ཐའི་ཀ་ལ་ n. of a great river described in a modern native work as "rising from the snowy mountains in the south of the province of Thurpan in Thogar whence it flows across the ཐའི་ཀ་ལ་ or upper north towards the S. E. of Tibet; then, turning its course directly southwards, it enters the provinces of Hdan-khog and Sde-dge (Derge) and Hbah (Bathang) and then passing by the Chinese province of Yunnan, occupied by the Musalmans, crosses Yavana and the country of the Laos. It is called ལ་ཐའི་ཀ་ལ་ Lan-teh-kha by the Chinese, Kaswokha by the Indians" (Deam. 52). In Tibet it is gen. called the river of ཐའི་ཀ་ལ་ Kham Dege (Loñ. 2, 5).

འབྲི་མ་ཀ་ལ་ཐའི་ཀ་ལ་ a form of medicine, prob. a kind of extract; འབྲི་མ་ཀ་ལ་ཐའི་ཀ་ལ་ a medicinal herb, an emetic (Med.).

འབྲི་བ་ ཐའི་བ་ I: pf. and imp. ཐའི་བ་ to write, to draw, note down: ཐའི་བ་ཐའི་བ་ ཐའི་བ་ to describe a circle or other figure;

ང་ང་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ I will write you a letter; ཐའི་བ་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ ཐའི་བ་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ ཐའི་བ་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ would that wherever the treasures of religion have been abandoned, as soon as these words have been written down, the precepts of Buddha might come to be spread! ཐའི་བ་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ treasures which have been noted down in writing. ཐའི་བ་ཐའི་བ་ phyang-briṣ polite word for: a letter (except when mentioning one's own epistle which one should always style ཐའི་བ་); ཐའི་བ་ཐའི་བ་ ཐའི་བ་ཐའི་བ་ writing-reed, pen.

འབྲི་བ་ ཐའི་བ་ II: pf. not ཐའི་བ་ but ཐའི་བ་, to diminish, grow less: ཐའི་བ་ཐའི་བ་ ཐའི་བ་ཐའི་བ་ ཐའི་བ་ཐའི་བ་ meditative warmth decreasing; ཐའི་བ་ཐའི་བ་ཐའི་བ་ chu rdzai buhi kha bri-sol the water of the pond had diminished.

འབྲི་བ་ ཐའི་བ་ n. of a mountain situated southward beyond the ocean, in which reside the species of venomous serpents called Takako. The finest species of sandal wood called Goaira and Hurianacandan grow there (K. d. 2, 377).

འབྲི་བ་ ཐའི་བ་ ཐའི་བ་ female yak; ཐའི་བ་ ཐའི་བ་ wild female.

འབྲི་བ་ ཐའི་བ་ a kind of herb the root of which is used in Tibet as a dye for cakes, etc., giving a purple colour to these offerings made to spirits (Rtsii.).

འབྲི་བ་ཐའི་བ་ ཐའི་བ་ Thod-dkar the mother of king Sroñ-bstan sgam-po (Loñ. 2, 5).

འབྲི་བ་ ཐའི་བ་ middle, middling, moderate; ཐའི་བ་ tolerable, something moderate, of middling quality; ཐའི་བ་ or ཐའི་བ་ཐའི་བ་ the middle line; ཐའི་བ་ཐའི་བ་ ཐའི་བ་ good, bad and middling; ཐའི་བ་

accompanied by thunder seldom rain. So, the girl that has a loud voice seldom gets married ("has no wedding feast").

Syn. རྩེད་ཀྱི་ *spring-gyi-sgra*; འབྲུག་པ་ཅེ་ *dbgyar-pkyes-rtha*; རྩེད་པ་ *sgra-brgya-pa*; རྩེད་པ་ *rdo-rjehi-sgra*; ལྷན་པ་ *gnam-lag-srga*; ཞོག་པ་ *thog-bab*; ལྷན་པ་འདྲ་བའི་འབྲུག་ *lhan-cig hdon-pahi hbrug-sgra* (*Mñon.*).

འབྲུག་ II : the mythical winged dragon, creature which gives its name to one of the members of the series of twelve animals in kalendar cycle. ལྷ་འབྲུག་པ་ *gyu-hbru shon-po* blue-dragon (*Glr.*). འབྲུག་པ་ *hbrug-pkad* or འབྲུག་པ་ རྩེད་པ་ *theory or sound of the dragon; thunder.* འབྲུག་གི་མཛེ་བལ་མོ་ལི་མཛེ་ *the dragon's tusk cures toothache.* འབྲུག་རྒྱལ་ཅེ་ *hbrug-rgyab-chuñ* a kind of Chinese satin with embroidered figures of dragons on it; འབྲུག་རྒྱལ་ཅེ་མོ་ *hbrug-rgyab chen-mo* satin with larger figures of dragons.

འབྲུག་པ་ཡ་ རྩེད་པ་ *possessing the voice of thunder; n. of a son of Ravana king of Lanka.*

འབྲུག་པ་པ་ *hbrug-sgrahi-gar* as met. = མཚུ་ *rma-bya* peacock (*Mñon.*).

འབྲུག་པ་ *hbrug-rje* also called རྩེད་པ་ *nañ-lha* n. of a *Sa-hdag* or demon monster.

འབྲུག་པ་ *hbrug-pa* (Dukpa) 1. a native of Bhutan (*Jig.* 26). 2. the thunderers or the sect of Buddhists inhabiting Bhutan; often also styled in Tibet རྩེད་པ་ *is one of the Nyingma or unreformed schools.* The *Hbrug-pa* school of Buddhism originated from the lamas *Glin-ras Pad-ma Rdo-rje* and *Chop-rje Gtsañ-pa Rgya-ras-pa*. The latter according to the advice of his spiritual teachers founded the monasteries of *Khlo-rdol* and *Hbrug* and agreeably to

the inspiration of his tutelary deity founded the monastery of *Ralung*. At the time of erecting the second monastery, a great thunder storm took place from which circumstance it was called འབྲུག་ *Hbrug*. The monks of *Hbrug* monastery became famous for their learning and spread Buddhism in the wild mountainous country of Bhutan founding monasteries there; whence from that time Bhutan came to be known as the country of *Hbrug* (*Däg*). The Bhutanese still follow the teachings of *Gtsañ-pa Rgya-ras-pa* (*Grub.* 2, 17). འབྲུག་པ་ *hbrug-bar* the middle sect of the *Hbrug-pa* school. འབྲུག་པ་ *hbrug-snad* the lower or later sect of the *Hbrug* school; also = lower Bhutan

འབྲུག་པ་ *hbrug-mo* མེ་བོ་ [1. an ewe. 2. *Nardostachys jatamansi*] S.

འབྲུག་པ་པ་ *hbrug-shabs* or འབྲུག་པ་པ་པ་ *hbrug-shabs-drus* seem to be the proper terms for the ecclesiastical ruler of Bhutan known in Indian official circles as the Dharma Rāja of Bhutan.

འབྲུག་པ་པ་ *hbrug-gaig* (འབྲུག་པ་པ་པ་པ་པ་ *is a species of leopard found in Bhutan the bones of which are used as antidote to cancerous sores and dog bites.*

འབྲུག་པ་ *Hbrug-yul* or རྩེད་པ་ *Lho-hbrug* the country of Bhutan, occupying the Himalayan region east of Sikkim and west-north-west of Assam.

འབྲུག་པ་པ་ *[agitation]* S.

འབྲུག་པ་པ་ *hbrug-piñ* n. of a plant: འབྲུག་པ་པ་པ་ *the fruit of duk-shing removes illness caused by lu brought forth by the rain.*

འབྲུག་པ་ *hbrug-pa*, = འབྲུག་པ་, to rub; also: to fill up: འབྲུག་པ་པ་ *khul-bu hbrug-pa-po* (*Situ.* 85).

འབྲུག་པ་ *hbrub khus* = མཁའ་མཁའ་ the sacrificial fire-pit used in Tantrik religious rites: འབྲུག་པ་རྩེ་རྩེ་མཁའ་མཁའ་ (*Nag. 51*) fire-pit in which the Ngagpa lamas burn clarified butter in sacrificial ceremonies.

འབྲུག་པ་ *hbrub-pa* gen. with ཅུ་ to overflow, to gush forth (*Mil.*); ཅུ་འབྲུག་ to flow over.

འབྲུག་པ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ (ལྷ་རིམ་) ལྷ་ལྷ་ལྷ་ needle work.

འབྲུག་པ་ *hbrum* any berry on trees or shrubs: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *rgun-hbrum* grape; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *se-hbrum* hip (fruit of wild brier) in Sikk., in W. = pomegranate.

འབྲུག་པ་ *hbrum-pa* or འབྲུག་པ་ *hbrum-lu* བྱི་མེ་མེ་ a poek or pustule. འབྲུག་པ་ *hbrum-nad* small-pox, the commonest and most dreaded of all diseases in Tibet, transmission of which into India by traders *via* the Sikkim passes has only lately been in any way checked by fumigating bales of merchandise and by ordering compulsory vaccination of incoming traders at Yatung near the Jelep Pass. The colloq. term for small-pox is "thandrum." འབྲུག་པ་འཇོན་པ་ *hbrum-lha-mo* the goddess who causes the disease of small-pox.

འབྲུག་པ་ *hbrum-pho-lha* n. of a district in Tsang where Pholha Thaiji was born (*Loñ. 9, 16*). འབྲུག་པ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the full name of governor Phalha Thaiji.

འབྲུག་ instr. of འབྲུག་ also an abbr. of འབྲུག་.

འབྲུག་ *hbre* n. of a place in Tibet (*Deb. 4, 2*). འབྲུག་པ་ *Hbre-ko de-luñ* another place in Tibet (*Loñ. 9, 2*).

འབྲུག་ *hbre-wa* pf. and imp. བྱེ་ *breg* to screen off, to spread over, to envelop.

འབྲུག་པ་ *hbre-g-pa* pf. བྱེ་ *breg* or བྱེ་མཁའ་ *breg*, imp. བྱེ་ *brog* or བྱེ་མཁའ་ *brogs* to lop off, prune; amputate: བྱེ་མཁའ་པ་ to cut off at the neck; བྱེ་མཁའ་པ་ to excise the membrum virile; most frq. in reference to the hair, to cut off, to shave: བྱེ་མཁའ་པ་ འབྲུག་མཁའ་ one who shaves the head and moustache.

འབྲུག་པ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *Hbreñ-dpal-gyi blo-gros* n. of a Buddhist saint of Tibet (*Deb. 4, 2*).

འབྲུག་པ་ *hbreñ-pa* བྱེ་མཁའ་པ་ [leather or hide strap; འབྲུག་པ་ལྷ་ལྷ་ [bound, connected]. S. འབྲུག་པ་ *hbreñ-hrit* = ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ straps or ropes made of hide thongs twisted together (*S. kar. 179*).

འབྲུག་པ་ *hbreñ-wa* frq. for འབྲུག་པ་ *hbrañ-wa*.

འབྲུག་པ་ *hbre-pa* ལྷ་ལྷ་ལྷ་ connection, union, conjunction, but only in certain applications. 1. connection between cause and effect, used also for effect, consequence, efficacy: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the efficacy of prayer (*Mil.*); འབྲུག་པ་ *hjug-pa* to apply, make use of it (*Mil.*). 2. the vascular and nervous system conjunctively, the two systems in their totality. 3. genitive case, the sixth case of Tibetan Grammars, འབྲུག་པ་ལྷ་ལྷ་ *hbre-pa-hi-sgra* the termination of it: ལྷ་ལྷ་ *kyi*. 4. a small quantity, a little, a bit: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ I want a little bit to eat; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ to snatch up a little bit of religion (*Jā.*).

འབྲུག་པ་ I: *hbre-l-wa*, vb. intrs. to adhere together, to combine, to become connected, to meet together: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ connected only by veins and bones, nothing but skin and bone (*Dal.*); ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *phar lag-gi sor-mo-rnams kyañ hñ-pa-hi sor-mo hñar hbre-l-wa* her fingers and toes adhered together like the toes of a goose (*Pth. 127, b*).

མོ་དང་ལྷོ་འདྲེན་ཐྱུང་ the connection with, or the intercourse between Tibet and China; འདྲེན་གྱི་མཉམ་པ་ *bbrel-gtam* gossipings at meeting (on the road) (*Mil.*). དེ་དང་ལུག་འདྲེན་པ་ *de-dan lu-g-bbrel-wa* to cohabit with him or her (*Qir.*); ལུག་འདྲེན་པ་ལས་བྱུང་པ་ they having cohabited, a child was born (*Jā*). འདྲེན་མེད་ *bbrel-med*, ལས་མཉམ་ unconnected. འདྲེན་མེད་དུ་བྱུང་ *bbrel-med-du smra-wa*, མི་རྒྱུ་ལས་ unconnected talk, irrelevant speech. འདྲེན་མཉམ་ཐུང་མ་པ་ *bbrel-mstshun-pa*, མཉམ་པ་ [a fellow religious student.] *S.*

འདྲེན་མཉམ་པ་ *bbrel-sab-pa*, མཉམ་པ་ [together, in company] *S.*

འབྲོ་གོ་ *bbro-go* (acc. *S. Lex.* འབྲོ་གོ་ མཁར་མཁར་) n. of a medicine said to resemble mare's dung [*Scripus kyoor*] *S.* འབྲོ་གོ་མཁར་མཁར་ཐུག་ལེན་ མོ་དང་ལུག་

འབྲོ་གོ་ལེན་ *bbro-lo-tsa-wa* n. of Lo-tsa-wa who was a native of འབྲོ་ (or *Dö*).

འབྲོག་ *bbrog*, (འགལ་) ལར་མཁའ་, ལུག་མཁའ་ solitude, wilderness, uncultivated land, esp. summer pasture for cattle in the mountains. འབྲོག་ཐུང་པ་ *bbrog-skyon-wa*, to attend to a mountain dairy; འབྲོག་ཁྱི་ *bbrog-khyi* herdsman's dog, a huge fierce mastiff; འབྲོག་དགོན་ *bbrog-dgon*, ལུག་ཁར་ (*A. K. 111 20*) monastery in the solitudes of mountains generally kept up by the Dok-pa. འབྲོག་རྩོད་ *bbrog-stob*, open pasture lands on the tops and slopes of mountains. འབྲོག་ཐུག་ *bbrog-thug* a coarse blanket made and used by the Dok-pa people: འབྲོག་ཐུག་གི་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *bbrognam gyi gos-mis brtsegs-gyon-pa* he was dressed in two-fold clothes of Dok blanket (*A. 130*).

འབྲོག་པ་ *bbrog-pa*, (*Dok-pa*), མཉམ་པ་, མཉམ་པ་ herdsman, shepherd, etc., particularly the nomadic Tibetans who live in tents on the

moors and upland valleys of Tibet, tending cattle and earning a subsistence therefrom. They are found all over Tibet, keeping each tribe or section to its own grounds; and are in various ways much superior to the husbandmen and cottagers of the country. They export wool and pay taxes in butter to the Tibetan Government. འབྲོག་ཐུག་ *bbrog-phrug*, a herdsman's child, a boy tending cattle—in W. now used as a nickname; འབྲོག་མི་ *bbrog-mi*, a herdsman; འབྲོག་མོ་ *bbrog-mo*, མོ་ལོ་ a female Dok-pa; འབྲོག་མུད་ *bbrog-shad* rude, rough, boorish; འབྲོག་མུད་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *bbrog-shad shon-pa* to be rude, etc. (*Sch.*). འབྲོག་ཐུག་ *bbrog-thug* མཉམ་པ་ a fold for cattle.

Syn. ཐུག་ཐུང་ *phyugs-skyon*; ཐུག་ཐུང་ *ba-lan-byran*; ཐུག་ཐུང་ཐུང་ཐུང་ *rkañ-bshih nor-lan*; ཐུག་ཐུག་ཐུག་ *phyugs-khyi-phyug*; ཐུག་ཐུག་ཐུག་ *phyugs-lan*; ཐུག་ཐུང་ཐུག་ *ba-lan shon-phyug*; ཐུག་ཐུང་ *ba-hjo*; ཐུག་ཐུང་ *hjo-phkan*; ཐུག་ཐུག་ *leag-tog* (*Mion.*).

འབྲོང་ *bbroñ*, (*dong*) = ཐུག་ཐུང་ *gyag-rgod* ལུག་ཐུག་ཐུང་ 1. wild yak (*Poephagus grunniens*); ཐུག་ཐུང་ཐུང་ཐུང་ཐུང་ཐུང་ འབྲོང་ the yak of Jang-thang; འབྲོང་ཐུག་ *bbroñ-bbri* wild yak-cow, འབྲོང་ཐུག་ *bbroñ-phrug* a yak-calf, འབྲོང་ཐུག་ *bbroñ-ko* a wild-yak's skin or leather. 2. v. འབྲོང་པ་.

འབྲོང་ཐུག་ཐུག་ *bbroñ-khyag* La the well-known Dong-khya Pass, the top of which is 18,420 ft. altitude, giving access from the Lachung valley in the extreme N.E. of Sikkim into that part of Tibet which lies at the northern head of the Chumbi valley. The name signifies "frozen wild-yak pass," being so called from a troop of yak having been once overtaken by a storm on the pass and having been there found frozen to death.

ཐུ་རྩེ *sha-rtir* lining of tea-pots, tea-cups, etc., with brass or gilt (*Rtsii*).

ཐུ་ལག *sha-lhag* rope made of twisted cane.

ཐུ *sha-ua* 1. a common form of the vb. ཐུ་པོ *shed-pa* to hide, q. v. 2. or more fully ཐུ་མཁའ་ཕྱི་ཐུ་ *hdoms-kyi sha-ua*, abst. the privy-parts. 3. n. of a place in *Khamg* (*Loñ.* 2, 17).

ཐུ་ཚོ *sha-tsha* the residue of mustard seed after oil has been pressed out.

ཐུ་ཚང་ *sha-tshan* oil-presser's house, the hut where oil is pressed out, as in (*Tyangtee*).

ཐུ་ལུ་མིག་ཕྱི་ཐུ་ *sha-lu mig-byil* an insect (*Rtsii*).

ཐུ་ག་པ་ *shag-pa* pf. ཐུ་གས་ *shags* imp. ཐུ་གས་ *shogs* to saturate, stain; to defile, pollute: ཐུ་གས་ཐུ་ག་པ་ polluted with dirt; ཐུ་གས་ཐུ་གས་ཐུ་གས་ saturated with perfume (*Rtsii*).

ཐུ་རྩེ *sha-rtir* 1. v. ཐུ་རྩེ་པ་ *sha-rtir-pa* 2. malt from which beer has been brewed; ཐུ་རྩེ་པ་ *sha-rtir-pa* id. dried.

ཐུ་རྩེ་པ་ *sha-rtir-pa* 1. dung of large animals, such as horses, yak, deer of large size; especially also ཐུ་རྩེ་པ་, ཐུ་རྩེ་པ་ dung of horses and asses; fresh dung of cows, yaks, &c., is more correctly ཐུ་པོ་ or ཐུ་པོ་. ཐུ་རྩེ་པ་ dung manure; ཐུ་རྩེ་པ་ dung dried for fuel. 2. ཐུ་རྩེ་པ་ wet, flowing: ཐུ་རྩེ་པ་ཐུ་རྩེ་པ་ wet with rain. ཐུ་རྩེ་པ་ *sha-rtir-glum* = ཐུ་རྩེ་པ་ wet malt (*Rtsii*). ཐུ་རྩེ་པ་ *sha-rtir-rtam* the refuse barley when beer has been brewed out of it.

ཐུ་ཐུ་ *shab* a species of bird (*Rtsii*).

ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *shab-pa* a certain number or quantity of trading articles, e.g., of paper, a quire, a bundle of matches, etc. (*Jā.*).

ཐུ་ཐུ་པ་ *sham-pa* pf. ཐུ་ཐུ་པ་ *shams*, imp. ཐུ་ཐུ་པ་ *shoms*, to place together, to collect: ཐུ་ཐུ་པ་ཐུ་ཐུ་པ་ཐུ་ཐུ་པ་ to keep together in

one place; ཐུ་ཐུ་པ་ཐུ་ཐུ་པ་ཐུ་ཐུ་པ་ *shiyug-nu shams-pa-shira* like reeds laid together (*Vai-shā*).

ཐུ་རྩེ་པ་ *shar-ua* v. ཐུ་རྩེ་པ་ *shor-ua*.

ཐུ་རྩེ་པ་ *shar-mo* v. ཐུ་རྩེ་པ་ *shar-mo*.

ཐུ་རྩེ་པ་ *shar-ya* ཐུ་རྩེ་པ་ n. of a number.

ཐུ་ཐུ་ *Shal* 1. a province of southern Mongolia: ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ (*G. Bon.* 4). 2. muscles: ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ the soft muscles of the palm of the hand.

ཐུ་ཐུ་པ་ *shul-pa* ཐུ་ཐུ་པ་, ཐུ་ཐུ་པ་ a frog; also erroneously ཐུ་ཐུ་པ་ the crab. ཐུ་ཐུ་པ་ *shul-chun* or ཐུ་ཐུ་པ་ *shul-foñ* a young frog, tad-pole (*Cx.*); ཐུ་ཐུ་པ་ *shul-chen* a lizard; ཐུ་ཐུ་པ་ *shul-mug* toad (*Rtsii*).

ཐུ་ཐུ་པ་ *shul-pa-can* ཐུ་ཐུ་པ་ [a kind of tree, *Sesbania grandiflora*]. ཐུ་ཐུ་པ་ *shul-pa lag-pa* the root of a medicinal plant: ཐུ་ཐུ་པ་ཐུ་ཐུ་པ་ ཐུ་ཐུ་པ་ the plant *shul-pa lag-pa* cures obstruction of urine.

ཐུ་ཐུ་པ་ or ཐུ་ཐུ་པ་ ཐུ་ཐུ་པ་, ཐུ་ཐུ་པ་ secret, confidential; ཐུ་ཐུ་པ་ *shag-tshig* words that are suppressed, concealed (*Mñon*).

ཐུ་ཐུ་པ་ *shig* a kind of wild animal (*Rtsii*).

ཐུ་ཐུ་པ་ *shid-pa* 1. corrupt form of ཐུ་ཐུ་པ་ *shid-pa*. 2. in Tsang, for ཐུ་ཐུ་པ་ bellows, instrument for blowing a fire.

ཐུ་ཐུ་པ་ *shu-gu* 1. hollow, cavity; the narrow interior of anything, a tube. 2. a hollow stem or reed: ཐུ་ཐུ་པ་ཐུ་ཐུ་པ་ ཐུ་ཐུ་པ་ having dwelt on the stem of the lotus how could you go into that mire of filth (*Hlrom.* 2, 28).

ཐུ་ཐུ་པ་ *shu-ua* v. ཐུ་ཐུ་པ་ *shu-ua*. ཐུ་ཐུ་པ་ *shu-ua-can* ཐུ་ཐུ་པ་ [unhurt, safe]S.

ཐུ་ཐུ་པ་ *shu-la-kha* 1. the jappanned or coloured leather imported into Tibet from China. 2. the sable, *Mustela sibirica* (*Jā.*).

shur-loh, ཏུལ་ར་མ [a topan] *S.* (*S. Lex.*). ལེན་
ཐུ་མེད་ *gser-gyi shur-loh* (*D.R.*).

ཐུ་ག *shu-ga*, = ཐུ་ཀ ལུས་ཀྱིས་རྒྱལ་ཐུང་ physical
exercises, athletics, etc. ཐུ་ག *shu-ga* to
scuffle, to wrestle; *shu-kha* = ལུས་རྒྱལ་ ཐུང་བ or
combat of strength between comba-
tants (*Rtsii*).

ཐུ་ཤེར *Shu-ser* a place situated to the
S. W. of Lhasa with a monastery, for-
merly the seat of Lama རོག་ཐུན་ལེགས་པའི་ཤེས་རབ་
Rñg-ston Legs-pahi ceg-rob (*Loñ.* 2, 4).

+ ཐུག་པ *shug-pa* ལུས་ lean, lank, thin.

Syn. རོལ་རྒྱུ་པ *shog-ran-pa*; ཀྱུར་པ *ca-
rhuñ-ka*; ཤེས་པ *shem-pa*; རིད་པ *rid-pa* (*Mñon*).

ཐུད་པ *shed-pa*, or ཐུ་ག *shu-ga*, pf. ཐུ་ག *shas*,
imp. ཐུ་ག *shog*, to hide, conceal, cover : ལེན་
ཐུ་ག་པ་ to conceal as a treasure, ཡོང་ཐུ་ག་པ་
to hide in a store-house; མི་ལེན་ཐུ་ག་པའི་ལེན་ཐུ་ག་
and treasures which had been recorded
in writing became hidden (*Ph.* 128).
དབུང་ལེན་ཐུ་ག་པ་ལྟར་ཐུ་ག་པ་ to conceal troops in a
wood; ཡོང་ཐུ་ག་པ་ལྟར་ཐུ་ག་པ་ hide in the ground;
ལོན་ཐུ་ག་པ་ལྟར་ཐུ་ག་པ་ assiduously conceals his
excellent qualities (*Hbrom.* 1, 41).

ཐུད་མ *shed-ma* 1. any property or article
that is hidden not made public; con-
cealed treasure that has come to lig't.
2. མེད་པའི་ཐུ་ག་པ་ the veiled woman, n. of a wife
of Buddha, which name is also translated
as ས་ཐུ་མ་ *Sa-tsho-ma*.

ཐུ་ ཐུ་ the upper part of the belly;
ཐུ་མ་ fat from it; ཐུ་རྒྱུ་པ་ *sho-rkun-pa* pick-
pocket *C.* (*Jā*).

ཐུ་ཁྱེད་ཅི་ *sho-khwa-chi* (Mongol term) an
ambassador, envoy : ཐུ་ཁྱེད་ཅི་འཕགས་ཐུ་དང་ཐོག་
ཅི་ཐོག་མཁོ་ལོན་པ་ the leading men, such as the
orderlies of the reigning king and the
ambassadors (*D. cel.* 10).

ཐུ་མ་ *sho-xa* pf. ཐུ་ག *shog* = འཕལ་བ་ to swell
up, to distend : ཐུ་མ་ཐུ་ག་ the belly is swollen,
turgid; ཐུ་མ་ཐུ་ག་པ་ to wheeze from inflation
(*Jā*).

ཐུག་པ་པ *shog-pa* v. ཐུག་པ་ *shag-pa*.

ཐུང་བ *shon-ka* 1. pf. ཐུང་པ་ *shang* fut. ཐུང་
shang to steep in water, to soak, to drench
(*Jā*). 2. = ཐུང་བ་ *shon-ka* to abstain from.

ཐུང་གཏོང་ send for ! or ཐུང་མ་, one who has
been sent for.

ཐུད་པ *shod-pa* a tassel, tuft (*Jā*).

+ ཐུན་པ *shon-pa* = ས་མ་ *sa-ka* to eat.

ཐུམ་པོ་ *shom-po* or ཐུམ་པ་ = རྒྱལ་པ་ *raga-pa*
of large dimensions, big, bulky, thick;
considerable; also = རྒྱལ་པ་ very broad :
ཐུན་པོ་ཐུང་གཏོང་མ་ཐུམ་པོ་ཐོབ་ he obtained con-
siderable satisfaction and great encour-
agement (*Y.g.* k. 88). ཐུམ་པ་ *shom-phra*
dimensions, size, breadth; ཐུམ་པ་ལྟར་པ་ of
equal thickness (*Ya-sel.* 35); ཐུམ་པ་ལྟར་
པ་ ཐུང་ཐུང་ཐུང་པ་ ཐུམ་པ་ལྟར་པ་ (*Yig.* k.).

ཐུམ་དགལ་མ་ *shom-dgal-ma* n. of a Buddhist
nun on account of whose misconduct
Buddha had to enjoin restrictions for the
guidance of nuns (*K. du.* 5, 9, 5).

ཐུམ་པའི་ཐུམ་པ་ལྟར་ ཐུམ་པ་ (*S. Lex.*) [1. bulky.
2. the grass or reed *Saccharum cylindri-
cum*.] *S.*

ཐུར་པ་ *shor-ta*, pf. and at times pres.
ཐུར་ *shar* 1. to light, kindle, inflame : ལེན་
ཐུར་པ་ལེན་པ་ལེན་པ་ལེན་པ་ kindling the fire all
round the circle. 2. to transfer, trans-
fuse : ཐུར་ཐུར་ཐུར་པ་ to remove from one place
to another.

ཐུར་མ་ *shor-lo*; *Anemone polyantha* in *Lh.*

ཐུམ་པ་ a swelling in the bone (*S. Lex.*).

ཐུང་པ་ *byan-wa*, v. ཐུང་པ་ *gyon-wa*. ཐུང་པ་
ཤིས་, བཟུགས་ washed, used; also (ལོན་ཏན་ལྷ་ལྷ) *gyon*
practised, disciplined. ཐུང་པ་ལོན་ཏན་ ལྷ་ལྷ་
washed and cleaned stone. ཐུང་པ་ལོན་ཏན་
ལོན་པ་ ལོན་པ་ལོན་པ་ = ལོན་པ་ (*gyon*). One who re-
mains satisfied with qualifications acquired
by practice or study; a term signifying a
Cravaka; ཐུང་པ་ལོན་ཏན་ ལྷ་ལྷ་: talents or
qualification kept up, used or practised
[ascetic practices]*S*. ཐུང་པ་ ལོན་པ་ filtered,
purified by filtration.

ཐུར་པ་ *gyar-pa* n. of a species of poplar.

ཐུར་པ་ *gyar-wa* a secondary form of
ཐུར་པ་ *gyor-wa*: ཐུར་པ་ ཐུར་པ་ to mix up or prepare
medicine; ཐུར་པ་ ཐུར་པ་ to paste paper; ཐུར་པ་
ཐུར་པ་ to attach, apply meaning to words.
ཐུར་པ་ ཐུར་པ་ = ཐུར་པ་ to borrow. ཐུར་པ་ ཐུར་པ་
[misery]*S*. ཐུར་པ་ ཐུར་པ་ ཐུར་པ་ [full or
complete knowledge]*S*. ཐུར་པ་ ཐུར་པ་ mix-
ture, anything mixed or joined together.
ཐུར་པ་ *gyar-pom* ཐུར་པ་ pomade, perfumery.
ཐུར་པ་ 1. (ཐུར་པ་ ཐུར་པ་) ཐུར་པ་, ཐུར་པ་ joining
together, ཐུར་པ་ ཐུར་པ་ = ཐུར་པ་; 2. = ཐུར་པ་
ཐུར་པ་ [in collection, in ascent]*S*. 3.
(ཐུར་པ་) ཐུར་པ་ mixing up ingredients, as in
food, medicine, etc. ཐུར་པ་ ཐུར་པ་ wine or beer
prepared from two or three ingredients;
ཐུར་པ་ incense or incense sticks made of
two or three perfumes.

ཐུག་པ་ *gyig-pa* to tie, knot: ཐུག་པ་ ཐུག་པ་
thag-pa *gyig-pa*.

ཐུན་པ་ *gyin-pa* I: vb., pf. and imp. ཐུན་
gyin 1. to give, bestow, make a present
of: ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ he offered as a price ཐུན་པ་
ཐུན་པ་ to take what is not given. 2. to add,
to sum up (*Vai. kar*).

Syn. ཐུར་པ་ *gyer-wa*; ཐུན་པ་ *gyon-wa*. *gyon*.

ཐུན་པ་ II: abst. ཐུན་པ་ gift, present, alms;
ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ ཐུན་པ་

bestow gifts, then shall gifts be obtained
by you (*N. T., St. Luke vi 38*) ཐུན་པ་ ཐུན་པ་
ཐུན་པ་ the four kinds of gift or alms:—
(1) ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ of goods; (2) ཐུན་པ་ ཐུན་པ་
of moral and religious instructions; (3)
ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ of protection; (4) ཐུན་པ་ ཐུན་པ་
ཐུན་པ་ presenting affection, love, etc. ཐུན་པ་
a charitable person; ཐུན་པ་ *gyin-gton*
distribution of gifts, ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ ཐུན་པ་
to make gifts to a large number of people,
also of valuable things to monasteries, etc.
ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ the five articles which
are not fit to be presented and should
not be made gifts of:—ཐུན་པ་ arms, ཐུན་པ་
wine, ཐུན་པ་ poison, ཐུན་པ་ women, ཐུན་པ་
anything that is not *dharma* (*K. du*
པ, 78). ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ ཐུན་པ་
charity carried to its furthest limit, i.e., unlimited
charity; ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ [full of
charity]*S*.

ཐུན་པ་ *gyin-bdag* ཐུན་པ་ a patron, more
especially a dispenser of gifts, a layman
manifesting his piety by making presents
to the priesthood.

ཐུན་པ་ *gyin-gnas* = ཐུན་པ་ ཐུན་པ་
the objects worthy of gifts, i.e., beings
to be worshipped by offerings are:—ཐུན་པ་
a deity, *Bodhisattva*, *Arhat*, etc., ཐུན་པ་
a Buddhist saint or sage or object of re-
verence, ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ worshipful objects, ཐུན་པ་
ཐུན་པ་ religious symbols, images, *caitya*.

ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ the ten possessions of the
Buddhist which he should be ready to
bestow:—(1) ཐུན་པ་ precious things such as
gold, silver, gems; (2) ཐུན་པ་ furniture,
utensils etc.; (3) ཐུན་པ་ articles of food; (4)
ཐུན་པ་ his ox; (5) ཐུན་པ་ horse; (6) ཐུན་པ་
elephant; (7) ཐུན་པ་ his daughter; (8) ཐུན་པ་
land; (9) ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ (this may be his
mistress); (10) ཐུན་པ་ his own flesh.
The instances of the last two items are

as a little boy eight years old would fasten to his mouth a covering of fur lined with silk; ཐུ་བཤེལ་གཟུགས་པ་དུ་དེ་ཐུར་བ་ལ་ having fastened the head on the body of the image. Also fig.: ཁོ་བལ་ཐུག་ཐུར་གྱི་བསམ་པ་ཐོབ་ནི་ conceiving the idea of bringing trouble on them. དབང་པོ་གཉིས་ཐོྱོར་བ་ to unite the two sexes; རང་ལེགས་ཐུག་པ་བཟུང་ཅིན་གཉིད་དུ་ཐོང་བའི་ཁྱེ་མམ་དུ་ཐོབ་དཔོན་པད་ཐུན་ནས་ཐོྱོར་བ་མཛེད་ཅིང་དབང་བཟུང་ནི་ having taken shelter from the rain, on sitting down she fell asleep; but in a dream the teacher Padma came and having connection with her bestowed seed. ཐུ་བའི་ཐུག་ཐུར་ཡང་ also without the word ཐུ་བ་ being added. 2. to conjoin, connect, combine (used with དང་) ཁ་དང་ཁ་ཐུར་ཡོད་ joined mouths, kissed; དམག་གི་མེད་དུ་ཐོད་མི་ཤམས་དང་ཐུ་མི་ཤམས་ཐོྱོར་བ་བྱེད་ for the purpose; of war the Chinamen should unite with Tibetans. It is in this sense of the word that we find a sort of adverbial use of the forms ཐོྱོར་བ་ *shyor-la* and ཐོྱོར་དང་ signifying 'along with him,' 'together with him,' 'as well': རམ་གུ་མོ་མང་མོར་ཐོྱོར་བ་རུག་ཐོང་. I sent the girl, and the goats and sheep went along with her; ཐུ་མ་འཕྲི་བྱུ་མེ་བས་ཐོྱོར་བ་བྱུག་ཐུ་མ་དེ་ཁྱེད་ཐོང་ as the lama was coming here, he brought the letter with him.

ཐོྱོར་བ་ *shyor-wa* II: 1. to prepare, get ready, adjust, accommodate one's self to (and thus, as we see, practically identical in meaning with ཐོྱོར་བ་ I.); རེག་པ་འཇམ་པ་དེ་ལྟ་དང་འདྲ་ཁར་ཐོྱོ་བུ་དཔེ་ཐོྱོར་བ་ཁར་དམའ་བ་ཤམས་བཟུང་ནས་ཐོྱོར་བ་ཐོྱོར་ཐོྱོར་མཇུག་ཐོྱོར་བ་མཛེད་པོ་ next, in order to harmonise the direct way of entrance and those series of vehicles, he caused to be prepared for progress the higher Naljar ascetics without neglecting those that were of the lowest degree of steadfastness; ཐུག་ཐུག་དེར་ཐོྱོ་བ་ཐོྱོར་བྱུང་ in that cave they made ready the victuals; ཐུ་མི་འཇམ་པ་གྱི་མེ་བ་

འདྲ་དང་ཐོྱོར་བ་བྱུང་ your subjects have not complied with the agreement. 2. to establish, confirm, make steadfast, settle; ཁར་ཐུག་ཐོྱོ་བ་མཛེ་བ་འབྲིང་ནས་ཁ་ཐུག་པ་དེའི་བསམ་པ་ཐོྱོར་བ་དང་ he confirmed in the right way those human beings of the middle classes who were intellectually, superior, mediocre, and inferior, respectively; རེ་མ་འགའ་ཀྱང་པར་གྱི་ཐོྱོར་བ་འཕྲི་བྱུར་ཡང་མཛེད་དེ་ in making people steadfast on several particular occasions he would act like this.

ཐོྱོར་བ་ III: གཞུགས་, ཐོག་ abst. 1. དམ་ཐོབ་ in study or religious observances; assiduity, application. 2. union, connection, conjunction with something else; hence, the joining together of letters, the mingling of drugs in medicine, the linking of subjects into a set or pair, the pairing of animals, also coition and sexual union of human beings. 3. coincidence, agreement, harmony, parallelism, analogy: ཁམ་མཁར་འཕྲོད་པའི་ཐོྱོར་བ་ auspicious coincidences, the conjunction of the stars and planets for harmonious connection (marriage). 4. = ཐོག་འཕྲིལ་ arrangements, plan, preparation: མཛེད་མོ་གཞིན་པའི་ཐོྱོར་བ་བྱུག་པ་ལ་ (A. 67) at night when they had made an arrangement to kill. ཐོྱོར་བ་བླའི་ the four preparations are:—ཐོག་པ་བསམ་པ་ལ་ accumulation of merits; རིག་པ་ཐོྱོར་བ་ the purification of sins; མཇུག་ཐོྱོར་བ་ worshipping with recitation of Buddhist scriptures; ཁུན་ན་པ་གཉིས་མཁྱིར་བ་ the offering of *torma* to evil spirits.

ཐོྱོར་ཐོྱོ ཐོྱོར་ཐོྱོ་ spelling of words and reading (*Situ*. 55).

ཐོྱོར་ལྷུ་པ་ *shyor-bgya-pa* an epithet of Vishnu (*Shon*).

ཐོྱོར་དུག་ བཅི་ཐོག་ [in medicine, excessive union or mixture] S.

ཐོྱོར་བ་ཅེས་པ་ཐོྱོར་བ་ *shyor-wa her-bdun* the twenty seven ཐོྱོར་བ་ coincidences in astrology: (1)

གི་མཚན་ཅན་ *dug-gi mtshon-can*; དུག་པའི་ *dug-hdun*; གདེང་མ་ཅན་ *gden-s-can* (*Mñon.*).

ཐུག་ཀྱི་མཚན་ཅན་ *shrul-ggi mtshon-cha* = ཐུག་ཀྱི་མཚན་ཅན་ཕྱི་ལོ་ལྟ་བུ་ཡི་ *u.* of a vegetable incense called 'tiger's nail' (*Mñon.*).

ཐུག་ཅན་ *shrul-can* = དུག་པའི་ཐུག་ཅན་ *du-wa mjug-rin* a comet (*Mñon.*).

ཐུག་གཉེན་ཅན་ *shrul-gñer-can* = ཐུག་ཅན་ *du-day* (*Sman-bzdas. 443*).

ཐུག་ *shre* said by some to be the ཐུག་མོང་ *shre-moñ* མཚན་ཅན་ *weasel*; but acc. to *Sch.* the stone-fox.

ཐུག་ *shre-ho* = རོ་མོ་ *re-ho* or རོ་མ་ *re-na* a coarse material manufactured of yak's hair for tent coverings (*Ja.*).

ཐུང་བ་ *shreñ-u* pf. ཐུང་མ་ *shreñg*: to rattle, make shake, vibrate; to play an instrument (*Jā.*): གཤུ་གྲུ་ཐུང་བ་ *gshu-rgyud shreñ-u* to jerk the bow-string; ཐུང་པའི་ཐུང་བ་ *bum-pañu chu shreñ-u* to shake the water in a bottle.

ཕ་ ཐུང་མ་པ་ *shrebs-pa* = ཐུང་མ་པ་ *shems-pa* dry, thirsty.

ཐུག་པ་ *shrel-pa* 1. a joint (*D. cel. 7*). 2. an old officer (*Rtsii.*): འབྲེལ་དང་མཚན་ཅན་པའི་རྒྱ་གཙང་པ་ *shrel-pa* ཐུག་པའི་རྒྱ་གཙང་པ་.

ཐུག་པ་ *shrel-wa* to stitch together (paper), to sew on, to fasten on; to bind together, to attach; ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *leugs-gyrog lug-pa shrel-nas* having one's hands shackled together. ཐུག་པ་ *shrel-zla* joint official, colleague, comrade: ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *shrel-zla-can* having an assistant.

ཐུག་པ་ *shres* (*Cs.*) frozen, stiff, hard.

ཐུན་པ་ *shron-pa* = འཛད་པ་ pf. ཐུན་ *shron*, 1. to summon, to call, to announce to; ཐུན་པ་ འཛད་པ་ to inform, warn; ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *khob-thob rig shon no ma shes khoñ-rañ-gis tshur shron* they summoned hither a hermit whom I was not acquainted with. 2. to sprinkle, to squirt upon.

‡ མན་ཀོ་ཏ་ཀ *na-ko-la-ka* མན་ཀོ་ཏ་ཀ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ a kind of worm living in dry wood (*K. d. 2, 455*).

མའ་ཁུམ་ *na-tkrus* = མའ་ཁུམ་པ་ *na-byon-pa* not arrived at, not come, not happened.

མན་ཀོ་ *Ma-rko* a country situated to the south of Dhana-s'ri the people of which are said to be naturally mild and also prosperous (*Dsam.*).

མའ་སྐལ་ *Ma-skyan* a wild mountainous district of Tibet inhabited by herdsmen situated towards the west of Lhasa; also n. of a celebrated lama (*Lon. 2 3*).

མའ་སྐལ་ *ma-skyas* མའ་སྐལ་པ་ *unborn, not grown, primeval.* མའ་སྐལ་པ་ *ma-skyas dgra* མའ་སྐལ་པ་ one of the names of Yudhisthira, the eldest of the Pāṇḍava brothers. Also the son of Rājā Bimbisāra, king of Magadha.

མ་ཁ་ *Ma-kha* seems to be Mecca.

མཁལ་ *ma-khal* amount in bushels of grain lent out (*Jā.*).

མའ་ཁོང་མུ་ *ma-khoṅs-su* on the mother's part, on the maternal side.

མའ་ཁོང་མུ་ *ma-khom-pa* = མའ་ཁོང་མུ་ *mi-dal-wa* without leisure, unrelaxed; suffering uninterruptedly, perpetual suffering (*Yig.*).

མག་མ་ *ma-ga-dha* 1. མག་མ་ a cock. 2. the ancient name of the country including Behar, Benares, Allahabad, etc.

མག་མ་ *ma-gar-ma* མག་མ་ [the fibrous root of a water-lily]S.

མག་མ་ *ma-gat* 1. acc. to *Jā.* in *W.* a poplar tree. 2. the bark of a medicinal plant: མག་མ་ མག་མ་ མག་མ་ མག་མ་ magal cures disease of the lungs and also small-pox.

མག་མ་ *ma-gi* = མག་མ་ down below, downward, yonder: མག་མ་ མག་མ་ མག་མ་ མག་མ་ magal the man having become attached to

something below cannot be admitted into the religious order (*A. 31*).

མག་མ་ མག་མ་ མག་མ་ མག་མ་ musk (*Sman. 109*).

མག་མ་ *ma-gus-pa* མག་མ་, མག་མ་ disrespectful; disregard. མག་མ་ མག་མ་ *ma-gus-pahi tshul* མག་མ་ disrespectful feelings, dishonourable profession.

མག་མ་ *ma-myal* = མག་མ་ *khahs-ma-le*: མག་མ་ མག་མ་ *ya-myal ya-le* the upper row of teeth; མག་མ་ མག་མ་ *ma-myal ma-le* the lower row of teeth (*Nag.*).

མག་མ་ *ma-hyab* = མག་མ་ or མག་མ་ rough, rude, wild; also that cannot and should not be done: མག་མ་ མག་མ་ མག་མ་ མག་མ་ (*D. col. 91*).

‡ མ་རྩ་ *ma-rgan* མ་རྩ་ emerald.

མར་མ་ *ma-rgas-pa* not old; མར་མ་ shelter.

མར་མ་ *ma-ryo* = མར་མ་ *rygal-ryo* the principal or main gate, the royal entrance (in *Sikk.*).

མར་མ་ མར་མ་ *ma-sgrun* མར་མ་ *ma rtsig* undissembled impurity, unmitigated uncleanness: མར་མ་ མར་མ་ མར་མ་ མར་མ་ the behaviour of a savage is unmixed uncleanness.

མར་མ་ *ma-ñes* or མར་མ་ that which is indefinite in all respects; not reliable, uncertain; མར་མ་ མར་མ་ *ma-ñes-pa gñis* མར་མ་ two kinds of doubtfulness; མར་མ་ མར་མ་ *ma-ñes-pa bshi* མར་མ་ the four kinds of doubtfulness or uncertain objects.

མར་མ་ *ma-bros* not artificial or contrived མར་མ་ *ma-bros-pa* མར་མ་ natural.

མར་མ་ *ma-bcad* = མར་མ་ *ma-bhye* མར་མ་ unshaken; uncut, unhappened.

མར་མ་ *ma-bcos-pa* མར་མ་ (dry ground).

མར་མ་ *ma-chad* without falling or, being tired or diminished.

མར་མ་ *ma-chen* the cook in high lamae' or better-class families; མར་མ་ *ma-gyog* the assistant cook; མར་མ་ *bde-wa ma-chen* chief cook in a monastery of large size.

མའདྲེལ་པ་ *ma-hdres-pa* 1. ལས་མཐོང་། unscattered. 2. = མའདྲེལ་ ལས་མཐོང་། ལས་མཐོང་། ལས་མཐོང་། [undivided, absolute, unmixed]S.

མའདྲེལ་ *ma-rdu W.* thorn, prickle, མའདྲེལ་ *ma rdu-can* thorny, prickly.

མའདྲེལ་ *ma-rdo* (ལྷ་མའདྲེལ་པ་མའདྲེལ་ *rgya-ma-la hdegs-pahi-rdo*) weight or weighing stone.

མའདྲེལ་པ་ *ma-gdams-pa* མའདྲེལ་པ་ unrestrained ; not found.

མའདྲེལ་པ་ *ma-na-nu ga-na*=འདྲེལ་པ་ *hyog-pa* etc. (*K. ko.* 237).

མའདྲེལ་པ་ *ma-na-nu na-ya* (mystic)=ལྷ་འདྲེལ་པ་ *kun-hbyun-wa.*

‡ མའདྲེལ་པ་ *ma-na-hu* a kind of stone with which tobacco pipes are made in China.

མའདྲེལ་པ་ *ma-niñ* མའདྲེལ་པ་, མའདྲེལ་པ་, མའདྲེལ་པ་ 1. hermaphrodite, without sexual distinction. 2. eunuch, unable to beget : མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ a pig-headed eunuch ; མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ jealous eunuch ; མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ *ma-niñ sha-byed-pa* eunuch-guard. 3. barren, childless (*Vai-ññ*). མའདྲེལ་པ་ *ma-niñ yi-ge* the letters of Tibetan alphabet which are said to pertain to no gender, viz :—ཀ, ཁ, ག, ལ, ས. མའདྲེལ་པ་ *pho ma-niñ* ; མའདྲེལ་པ་ *mo ma-niñ* ; མའདྲེལ་པ་ *hygur-wa ma-niñ* ; མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ *crog-pahi ma-niñ* ; མའདྲེལ་པ་ *ral-gu-can.*

Syn. མའདྲེལ་པ་ *mtshab-grñis spañis* ; མའདྲེལ་པ་ *mtshan-grñis* ; མའདྲེལ་པ་ *mtshan-med* (*ññon*).

‡ མའདྲེལ་པ་ *ma-nu* 1. མའདྲེལ་པ་. 2. n. of a mineral drug (ལྷ་མའདྲེལ་པ་ *rdzo-gmun shig*) (*ññon*). 3. མའདྲེལ་པ་ the mind (ལྷ་མའདྲེལ་པ་) : མའདྲེལ་པ་ *ma-nu hkhun-pa* (prob. a corruption of མའདྲེལ་པ་) grumbling (without any cause). མའདྲེལ་པ་ *ma-nu ta-ka* (མའདྲེལ་པ་) n. of a medicine ; མའདྲེལ་པ་ a kind of plant. མའདྲེལ་པ་ *ma-nu gpos-dkar* (མའདྲེལ་པ་) camphor.

མའདྲེལ་པ་ *Ma-nu-sbyin* མའདྲེལ་པ་ an epithet of the wife of the sun v. མའདྲེལ་པ་ (*ññon*).

‡ མའདྲེལ་པ་ *ma-ni* མའདྲེལ་པ་ (jewel) ; abb. for མའདྲེལ་པ་ *yi-ge drug* the mystic six syllables of the Tibetan Buddhists : *Om ma-ni pad-me hum* མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ *ma-ni hkhor-lo* prayer-wheel ; also མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་. The long piles of stone are simply called མའདྲེལ་པ་ in *W.* ; but elsewhere “*mendang*.”

‡ མའདྲེལ་པ་ *ma-ni bkañh-hbum* n. of a religious work, the authorship of which is attributed to Avalokites'vara by the *Rñiñ-ma* sect (*J. Zan*). But usually ascribed to Srong-tsan Gampo.

‡ མའདྲེལ་པ་ *ma-ni pad-tra* མའདྲེལ་པ་ pure leaf-gold : མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ presented one handful of pure gold-leaf called *mani-patra* (*A.* 37).

‡ མའདྲེལ་པ་ *ma-ni bha-dra* (མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ *nor-bu bñañ po*) n. of a rich house-holder who was devoted to Buddhism.

‡ མའདྲེལ་པ་ *ma-ni ma*=མའདྲེལ་པ་ musical instruments like cymbals ; མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ the cost of a pair of cymbals is six *sho* (*Jig*).

མའདྲེལ་པ་ *ma-dpyag*=མའདྲེལ་པ་ *ma-geshal* མའདྲེལ་པ་ immeasurable, that cannot be examined.

མའདྲེལ་པ་ *ma-spos*=མའདྲེལ་པ་ *ma-bñam-pa* without thinking, not hearing or keeping in mind : མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ (*Hbrom.* 49).

མའདྲེལ་པ་ *ma-phañ* or མའདྲེལ་པ་ *ma-pham*=མའདྲེལ་པ་ *ma-dros-pa* lake Manasarowara, or rather the eastern one of the pair of lakes bearing that name : མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ མའདྲེལ་པ་ thence proceeding from Purang he halted near the lake Maphang for breakfast (*A.* 74). མའདྲེལ་པ་ *ma-pham-pa* མའདྲེལ་པ་ the unconquerable, an epithet of Maitreya, the coming Buddha (*ññon*).

མའདྲེལ་པ་ *ma-bphags* not risen, not exalted =མའདྲེལ་པ་ *ma-nogs* or མའདྲེལ་པ་ *ma-phyis* མའདྲེལ་པ་ without consideration.

མགཤི *ma-gahi* = དེས་བྱུང་བ་ subject matter: མགཤི་དེ་ཅང་ནས་བྱུང་། *ma-gahi-de gah-nag-byun* whence has that subject matter arisen? མགཤི་པོ་ན *ma-gahi-po* *that* having regard to the chief subject, or subject matter.

མརྟལ་པ་ *ma-sug-pa* = རེ་མཇུག་པ་ to remember, recollect (*Hbrom.* 129).

མཇུག་པ་ *ma-zlung* མཇུག་ met. the sun.

མརྟལ་པ་ *ma-hoñg-pa* the future. མརྟལ་པ་ཅན་ *ma-hoñg ridul-can* (བྱམ་གཤིན་པ་) a maiden, a girl just entering the age of puberty (*Mñon.*).

མལི་མ་ *ma-yi-ma* grandmother = མལ་ཕུ་ *a-phyi* or ཕུ་མ་ *phyi-ma*; the grandmother's mother being called མལ་ཕུ་ *yañ-phyi*.

མལ་ལག་པ་ *ma-yag-bya* to console, give consolation to one who is in grief: དེ་ལྟར་མ་དཔེ་བྱས་པ་ལྟར་མ་ལག་པ་ *he* thought of consoling the *Dge-kyes* whose parents had died. (*A.* 101).

མགཤོག་ *ma-gyog* v. མརྟལ་.

མགཤོག་ *ma-gyog* without hesitating, without wavering, remaining firm; བྱམ་གཤིན་པ་ མགཤོག་པ་ *being firm* do you govern the kingdom (*Hbrom.* F, 17).

མར་ལ་ *Ma-ran* = *Morrung* an aboriginal tribe living in the Himalayan Terai and East Nepal districts (*Dnam.*).

མར་ལ་ *ma-rub* the lower class of people, the vulgar.

Syn. མ་མ་མ་ *so-so skye-wo*; མལ་པ་ *phal-pa*; རིག་མ་ལ་ *rigs-hun*; དམངས་མ་ལ་ *dmang rigs*; དམངས་པོ་མ་ལ་ *dmun pañ rigs*; ལུང་པོ་ *gyun-po*; རིག་མ་ལ་ *rigs med*; ལུང་པོ་ *mtahoncha-wo*; མ་ལ་ *tha-gal*; མ་ལ་ *tha-chad* (*Mñon.*).

མའི་མ་ལ་ *ma-ri* = དེ་མཇུག་པ་ *de-lsam mi-thob* an expression to signify that you will not get so much.

མའི་མ་ལ་ *ma-rig-pa* མའི་མ་ལ་ ignorance. མའི་མ་ལ་ཅེས་པ་ལྟར་མ་ལ་མའི་མ་ལ་ *not* knowing the things and phenomena of the three worlds constitutes Avidyā (*K. d.* 356).

Syn. མི་མ་ལ་ *mi-rig*; མའི་མ་ལ་ *ma-rig*; འཇུག་མ་ལ་ *ya-yir-hdoin*; འཇུག་མ་ལ་ *hdag-hdoin*; འཇུག་མ་ལ་ *hdag-hdoin*; རིག་མ་ལ་ *rig-min*; མའི་མ་ལ་ *ma-rig*; མའི་མ་ལ་ *ma-rig*; མའི་མ་ལ་ *ma-rig* (*Mñon.*).

མརྟལ་པ་ *Ma-ru* or མི་ལ་ n. of a castle and monastery in the N.E. quarter of Lhasa.

མརྟལ་པ་ *ma-ru-rtse* 1. n. of a medicinal fruit which cures the disease of worms: མརྟལ་པ་མི་ལ་ལྟར་མ་ལ་ལྟར་. 2. n. of a country (*Pth.*).

མརྟལ་པ་ *ma-ruñ-pa* = ལྟར་ལ་ *gdug-pa* ལྟར་, ལྟར་ [mischievous] S. མརྟལ་པ་ *ma-ruñ-pa* untractable, coarse, furious; ལྟར་ལ་ cunning, sly, deceitful (*Mñon.*).

མའི་མ་ལ་ *ma-re* = དེ་མཇུག་པ་ *re-ta ma-byed* do not expect, be hopeless.

མའི་མ་ལ་ *ma-reg* or མའི་མ་ལ་ = མའི་མ་ལ་ not touching or untouched: ལྟར་ལ་ལྟར་ལ་ལྟར་ལ་ *the intermediate space which has not touched the clouds or sphere of water* (*Ya-sel.* 39).

མའི་མ་ལ་ *ma-reñg-pa* v. མརྟལ་པ་.

མ་ལ་ *ma-la* 1. moreover, furthermore, presently, just now: མ་ལ་ལྟར་ལ་ལྟར་ལ་ *now I consider the Tirthikas* (Brahmans) of about a span measure, i.e., very unimportant. 2. in ལྟར་ལ་ call of compassion, or fatigue. ལྟར་ལ་ *kye-ma kye-hud* ལྟར་ལ་ oh, alas.

མ་ལ་ལྟར་ *ma-la-mkhan* in *Ld.* snake-charmer, conjurer.

མ་ལ་ལྟར་ *ma-la-ti* ལྟར་ལ་ n. of a flower [*Jasminum grandiflorum*] S. (*K. g.* 4, 82).

Syn. མ་ལ་ལྟར་ *sa-yi rkañ-pa*; ལྟར་ལ་ *brgya-hjigs*; ལྟར་ལ་ *rtse-rtse-piñ* (*Mñon.*).

† अव्यय *ma-la-ya* बुद्धिः; वसिष्ठ *hsil-ica* cool, cool breeze.

अव्यय *ma-la-ya-tse* in *Ld.* a small lizard (*Jā.*).

† अव्यय *ma-la yar-skyes* मलयजः; रसः *śaśa* white sandal wood.

अव्यय *ma-la-yar gnaś-mo* महाय-
वर्तिनी an epithet of Durga the wife of
Mahes'vara (*Mñon.*).

अव्यय *ma-lag* 1. active, quick. 2. in *Ld.*
somersault; colloq. = अव्यय *śaśa* to perform
a somersault, play the tricks of a mounte-
bank, to roll on the ground with legs
turned up, as do horses, etc.

अव्यय *ma-lam* = अव्यय high road, broad
passage *W.* (*Jā.*).

अव्यय *ma-luś* = बुद्धिः *kun-rit-gyi* निजिज
all, entire (*A. k.* 1-2). अव्यय *ma-luś*
rgyal-po ब्रह्मवर्तिनाम a universal king.

अव्यय *ma-lyeś-pa* अव्यय bad, unfortu-
nate: अव्यय *śaśa* अव्यय a rash and hasty
action in a king is unfortunate; अव्यय *śaśa*
इव अव्यय it is bad for a house-holder
if the harvest fails (*K. du.* ५, 201).

† अव्यय *ma-le* in *Sikk.* for माता *gaa*
land = अव्यय *hphreñ-ica*.

† अव्यय *ma-ča-ka* मावक, माविक the small
red seed-bean of Nepal; a berry used for
weightment of gold and silver.

† अव्यय *ma-čchi* *hadab-ma* चतिवृक्ष [चति-
वृक्षा a plant *Hemionites cortifolia*] *S.*

अव्यय *ma-čes* *dyu-čes* = अव्यय *dyu* *čes* &c.

† अव्यय *Ma-su rakṣa* a great ethical
writer of Buddhist India, a translation of
whose works in Tibetan is to be found in
Tan d. v., २०४.

अव्यय *ma-gaan-tshul* (अव्यय अव्यय
९५३) conniving at ignorance (of informa-

tion); hearing anything to show as if one
has not heard it: अव्यय *śaśa* अव्यय अव्यय
अव्यय *śaśa* if any shameful or humili-
ating news arrived still to assume not
to have heard it (*D. ček.* 7).

अव्यय *ma-ha* *liñ-ka* a kind of shoes used
in India during Buddha's time (*K. my.*
ŋ. 175).

† अव्यय *ma-ha* भविक buffalo; अव्यय *ma-*
ha-mo female buffalo: अव्यय *śaśa* अव्यय अव्यय
the horn of the buffalo cures the disease of
shunning the light (*K. my.* १, 68).

Syn. अव्यय *hjiñg-pa* *ku-pa*; अव्यय
rdul-lhan-mig; अव्यय *chur-hdres*; अव्यय
sa-nul; अव्यय *sta-yi-dgya*; अव्यय *gcin-*
rjechi *hshon-pa*; अव्यय *rol-va-can*; अव्यय
khyn-mchog; अव्यय *mig-dmar* (*Mñon.*).

† अव्यय *ma-hā* *kā-ra* 1.=
great figure. 2.= अव्यय *chen-po*
(mystic) (*K. g.* १, 28).

† अव्यय *ma-hā* *ni-lu* महानील n. of a
precious stone (*K. d.* ५, 136).

† अव्यय *mā-tri-ka* n. of a wild animal
(*K. d.* 374).

† अव्यय *mā-čā* *tu-čā*, अव्यय *sañ-čā-mā*,
अव्यय *sañ-čā-mā* *sañ-čā-mā* is a mystic
formula for Vais'navana [let blessings be
to me, O all-giving hero!]*S.*

† अव्यय *Mā-si-ta* said to be the n. of a
Mahomedan teacher born in Mecca, so
perhaps Mahomed (*S. Lam.* 34).

अव्यय *mag-pa* मागपा, मागपा son-in-
law. अव्यय *mag-mal* bed-clothes of bride-
groom, also the bed-room of the bride-
groom. In *W.* the word *mak-mal* as in
Hind. = velvet.

अव्यय *Mañ-dkar* n. of a place in Tsang
(*Deb.* १, 26).

མངའ་ཁྱུང་ལྷ་པོ་ *Mañ-bkur Rgyal-po* or ལྷ་པོ་
མངའ་ཁྱུང་ལྷ་པོ་ *Rgyal-po Mañ-po bkur-ica* the
first king of the world who was elected. by
the common consent of the people.

མངའ་ཁྱུང་ *mañ-skyes* as met. pig, wild boar;
that gives birth to many young ones
(*Mon.*).

མངའ་ཁྱུང་མ་ *mañ-khur-ma* a presenta-
tion scarf of superior quality (*Ritni.*).

† མངའ་གཤམ་ *mañ-ga-lam* མཁའ་ལྷ་མོ་ well-
being; = བཟུངས་ཤིང་ *bk'a* çis auspicious, good.

མངའ་གུ་ར་ *mañ-gu-ra* n. of a fish of red
colour about a span in length.

མངའ་གོ་མོ་ *mañ-ge-mo* long ago, long since
(*Ca.*).

མངའ་རྒྱ་ *mañ-rgjar* 1. a military encamp-
ment. 2. n. of a fort in Mañyul; རྒྱ་མཚོ་མངའ་རྒྱ་
མངའ་རྒྱ་མཚོ་མངའ་རྒྱ་མངའ་རྒྱ་མངའ་རྒྱ་མངའ་རྒྱ་མངའ་རྒྱ་མངའ་རྒྱ་
(*A. 88*).

མངའ་ཇ་ *mañ-ja* tea given to the assem-
bled monks on the occasion of a religious
service.

མངའ་དུ་ *mañ-du* = མངའ་ཤེར་ *phal-cher* མཁའ་ལྷ་མོ་, མཁའ་ལྷ་མོ་
plenty, enough, a compound of མངའ་ and
དུ་ being used exactly like མངའ་པོ་ *mañ-po*;
མངའ་མངའ་དུ་ *mañ-mañ-du* = མངའ་པོ་མངའ་པོ་ in great
quantity or in large number; མངའ་པོ་མངའ་པོ་
མངའ་པོ་མངའ་པོ་ again they did it more and more
(*Hibrom. 52*). མངའ་ཤེར་མངའ་ཤེར་ *mañ-du thog-pa*
མཁའ་ལྷ་མོ་, མཁའ་ལྷ་མོ་ a Buddhist monk who has
heard many sermons and has read many
sacred books; such learned man has five
qualifications: (1) མངའ་པོ་མངའ་པོ་, (2) མངའ་པོ་མངའ་པོ་
མངའ་པོ་, (3) མངའ་པོ་མངའ་པོ་, (4) མངའ་པོ་མངའ་པོ་
མངའ་པོ་, (5) མངའ་པོ་མངའ་པོ་ མངའ་པོ་ མངའ་པོ་
མངའ་པོ་ མངའ་པོ་ མངའ་པོ་ (*K. d. ny. 166*).

མངའ་པོ་ *mañ-po* མངའ་པོ་, མངའ་པོ་, མངའ་པོ་ adj. much,
many; also used as adv. for མངའ་པོ་ as in:
མངའ་པོ་མངའ་པོ་ མངའ་པོ་ bleeding profusely (*A.*

k. 9 69). མངའ་པོ་ *mi-mañ-po* many people,
most people; མངའ་པོ་ the numerous
retinue; མངའ་པོ་ look at the water,
whether there is much or little of it;
མངའ་པོ་ མངའ་པོ་ མངའ་པོ་ if you multiply by one,
you will get neither more nor less (*Vai-
di*). མངའ་པོ་མངའ་པོ་མངའ་པོ་ *mañ-po grig-lu byas-pa*
multitude, collection of many articles,
many made as one; མངའ་པོ་མངའ་པོ་ *mañ-po-rnam*
མངའ་པོ་ many; མངའ་པོ་མངའ་པོ་ *mañ-po* མངའ་པོ་
abundant; མངའ་པོ་མངའ་པོ་ *mañ-po-hdein* མངའ་པོ་
much. མངའ་པོ་མངའ་པོ་ *mañ-pohi* མངའ་པོ་ the
common or public property. མངའ་པོ་ *mañ-por*
adv. much, mostly. མངའ་པོ་མངའ་པོ་ *mañ-pos*
bkur-ica or མངའ་པོ་ མངའ་པོ་ honoured of
many (*J. Zan*).; མངའ་པོ་མངའ་པོ་ *mañ-pos-bos* མངའ་པོ་
མངའ་པོ་ called or invited by many.

མངའ་པོ་ *mañ-ica* 1. many, much, a good
deal = མངའ་པོ་. 2. vb., pf. མངའ་པོ་, to be
much, to increase, become more or many:
མངའ་པོ་མངའ་པོ་ as the enemies had become very
numerous (*Dzi*); མངའ་པོ་མངའ་པོ་ མངའ་པོ་ by
increasing treatment he will not grow well
(*Mil*); མངའ་པོ་ be it not much, let it not
grow too much; མངའ་པོ་ མངའ་པོ་ མངའ་པོ་
མངའ་པོ་ at Lhasa there are more Nepalese
than Bhutanese. མངའ་པོ་ *mañ-war* adv.:
མངའ་པོ་མངའ་པོ་ to have children abundantly;
མངའ་པོ་ rich in children. མངའ་པོ་ *mañ-tshig*
a term for the plural number.

མངའ་པོ་ *mañ-hdein* n. of a very large
number: མངའ་པོ་མངའ་པོ་ མངའ་པོ་ (*Ya-sel*).

མངའ་པོ་མངའ་པོ་ *Mañ-hzah-khri-icam* (Queen
Mañ Za-thi-cham, one of the Tibetan
queens of king *Sroñ-btān agam-po* (*Loñ.
9, 6*)).

མངའ་པོ་ *Mañ-yul* old n. of a district in
upper Tibet bordering Nepal; its chief
town being Kirong (མངའ་པོ་).

མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *Mañ-erol mañ-htsan* one of the early kings of Tibet, the son of king *Guñri-guñ htsan* (Loñ. 2 5).

† *mad* = འདོད་ *bden* true: ཐུག་པ་མཁའ་ = ཐུག་པ་འདོད་ what you think is true. རྟོན་པ་མཁའ་ རྟོན་ as you are speaking the truth; མཁའ་པ་ *mad-pa* = འདོད་པ་ *bden-pa* truth. མཁའ་པ་ *mad-par* truly, true: ལྷ་འཛོལ་པའི་གཞུང་དེ་ལྷ་མཁའ་པའི་འདུག་པ་ all those sayings of *Lha-btun-po* are very true (A. 128). མཁའ་པ་ *mad-po* the truth or adj. true: མཉམ་པའི་འདོད་ རྟོན་མཁའ་པ་ཐུག་པ་ though you speak as truths true words which are not harmful.

‡ མཁའ་པའི་མཁའ་ *mad-ta li-ka* n. of a flower (K. ko. 7, 4).

man in W. colloq. for མཁའ་མཁའ་ *ma-yin*.

མཁའ་མཁའ་ *man-hag* 1. = མཁའ་མཁའ་མཁའ་ མཁའ་མཁའ་ religious advice; instruction; direction. There are different kinds of *Man-hag*: མཁའ་མཁའ་མཁའ་ མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་ མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་ མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་ མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་ མཁའ་མཁའ་. Moreover, we meet with མཁའ་མཁའ་ *man-hag phran-bu*, a little advice, མཁའ་མཁའ་མཁའ་ deep instruction, etc. 2. acc. to *Jā.* in later writings, and in the mind of the common people, it coincides with མཁའ་མཁའ་ *phags*.

Syn. མཁའ་མཁའ་ *tham-lan*; མཁའ་མཁའ་ *man-phad*; (*Man.*).

མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *man-hag-rgyud* n. of the standard medical work of Tibet.

མཁའ་མཁའ་ *man-mad* or མཁའ་མཁའ་ *man-mad* also མཁའ་མཁའ་ *man-mad* adv. and postp. below, downward, inferior to, under: མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *mad-rte man-mad* subject to, below heaven; མཁའ་མཁའ་མཁའ་ the countries under Lhasa, མཁའ་མཁའ་མཁའ་ those below the lama, མཁའ་མཁའ་མཁའ་ all officers or people below the king; མཁའ་མཁའ་མཁའ་ he was immersed in the water

below his navel. Inst. of མཁའ་མཁའ་ also མཁའ་མཁའ་མཁའ་ lit. below the parts above the knee, i.e., higher than the knee; མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ from the foundation up to consecration. མཁའ་མཁའ་ often = since, from, henceforward from: མཁའ་མཁའ་མཁའ་ hereafter from now. Finally, be it noted, this postp. does not require the gen. to connect it with the governed word or phrase.

མཁའ་མཁའ་ *man-ne* or མཁའ་མཁའ་ *mun-ne* 1. མཁའ་མཁའ་མཁའ་ a stupid person, dull man, half-wit. 2. in *Ld.* turbid, muddy, dingy, dim, dusky, as to water, lights, etc. (*Jā.*).

མཁའ་མཁའ་ *man-phad* = མཁའ་མཁའ་ *man-hag*.

མཁའ་མཁའ་ *man-tai* a kind of silk cloth; blue and red spotted scarf of Chinese silk.

མཁའ་མཁའ་ *man-dai* 1. in *W.* a charpai bedstead. 2. a tripod with long curved feet for sacrificial purposes. 3. = མཁའ་མཁའ་ a raised seat or platform.

‡ མཁའ་མཁའ་ *man-dai-ra* མཁའ་མཁའ་ a mineral: མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ the mineral mandeira removes inflammation of the bone.

‡ མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *man-dsu pu-spi-ka* མཁའ་མཁའ་ species of flower (K. ko. 7, 4).

‡ མཁའ་མཁའ་ *man-da-ra* མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་ the tree of heaven, celestial flowers (K. d. 7, 12).

‡ མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *man-da-ra-10a* or མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *man-da-ra-10a-chen* མཁའ་མཁའ་ a tree of paradise. e.g., mentioned in the མཁའ་མཁའ་མཁའ་.

མཁའ་མཁའ་ *man-gel* མཁའ་མཁའ་ crystal; glass.

† མཁའ་མཁའ་ I: མཁའ་མཁའ་མཁའ་ 1. Tibetanized transcription of the Sanskrit term, but generally styled in Tibetan མཁའ་མཁའ་ *dkyil-hkhor*, a sacred circle actually drawn on the ground or formed of grain, rice, gems, powder, etc., and used as a ceremonial offering to deities; also an offering consisting of jewels, precious things, etc.,

also that of ལའི་བུ་ལུ་པ་ལ་དང་པོ་མཁ་ལ་ལུ་པ་ལ་མཁ་ལའི་མཁ་ལའི་
the earliest Buddha.

མཁ་ལའི་མཁ་ལའི་པ་ལ་པ་ལ་, Dipankara Bhadra, a Buddhist saint born in Western India (K. dun. 41).

མཁ་ལའི་མཁ་ལའི་པ་ལ་པ་ལ་པ་ལ་, Mar-me mdsad dpal ye-
ces = ལའི་པ་ལ་ལའི་པ་ལ་ལའི་ the Buddhist name by which Atin'a was known in India.

མཁ་ལུ་ Mur-yul the low country, i.e., in the valley of the Indus; name given to ལ་དུ་གལ་ La-dwags (Ladak).

མཁ་ལག་པ་པ་ mar-yags-pa = མཁ་ལག་པ་པ་, v. མཁ་ I.

མཁ་ལ་ mar-la at last, at the end, ultimately, finally: ལའི་པ་ལ་ལའི་པ་ལ་ལའི་ ལའི་པ་ལ་ལའི་པ་ལ་ལའི་ ལའི་པ་ལ་ལའི་ (Hbrom. 1, 1).

མཁ་ I: mal 1. n. of a place in Tibet (Deb. 1, 21). 2. མཁ་ལ་, མཁ་ལ་ bedstead, place of rest, couch: མཁ་ལ་ལའི་པ་ལ་ under the bed ལའི་པ་ལ་ resp. for night-quarters; མཁ་ལའི་ a quiet sleep (Sch.). མཁ་ལ་ལ་ མཁ་ལ་ mal-khryag-can an adulterer or an adulteress. མཁ་ལ་ mal-khri ལ་, པ་ལ་ལ་ (Beng.) པ་ལ་ལ་ sofa, bedstead; ལ་ལ་ལ་ལ་ bed-frame, bedstead (Hñon.); མཁ་ལ་ལ་ mal-gos or མཁ་ལ་ mal-cha ལ་ལ་ལ་ bedding, bed-clothes; མཁ་ལ་ལ་ mal-gtan id. (Hñon.) མཁ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ n. al-gtan-gyi shal-ta-pa ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ [chamberlain, one who looks after the requisites of the bed-chamber] S.

Syn. ལ་ལ་ n. al-sa; ལ་ལ་ལ་ gñid-sa; ལ་ལ་ལ་ gñin-mal; མཁ་ལ་ mal-gtan; ལ་ལ་ gñas; ལ་ལ་ལ་ rgyab-hbol (Hñon.).

མཁ་ II: the place where a thing is, its situation, site, trace, vestige: ལ་ལ་ལ་ rut, wheel-mark, track; མཁ་ལ་ལ་ལ་ལ་ prob. to be unstable, changeable, fickle.

མཁ་ལ་ Mal-gro (Maldo) n. of a district to the south-east of Lhasa (Loñ. 1, 4);

མཁ་ལ་ལ་ Mal-gro guñ-mkhar fort of the town of Mal-gro.

མཁ་ལ་ལ་ལ་ Mal-gro msho-choñ one of the 37 holy places of the Bon (G. Bon. 33).

མཁ་ལ་ལ་ Mal-gro ra-ra one of the 37 holy places of the Bon. (G. Bon. 37).

མཁ་ལ་ལ་ mal-la mul-le or མཁ་ལ་ལ་ = ལ་ལ་ལ་ལ་ 1. in Ld. luke-warm (Jā.). 2. eating without properly masticating one's food like an old man who has no teeth.

མཁ་ལ་ལ་ mal-li-ka ལ་ལ་ n. of a flower: Jasminum sambac.

Syn. ལ་ལ་ལ་ sa-yi rkañ-pa; ལ་ལ་ལ་ bryga hjigs; ལ་ལ་ལ་ rtao-rtao-ñi (Hñon.).

མཁ་ I. instr. case of ལ་ by the mother: མཁ་ལ་ལ་ལ་ mag-bharuñs-pa ལ་ལ་ལ་ watched or guarded by the mother. 2. sometimes used for ལ་ the lower part, gen. however with the terminative meaning downward, towards the lower part. མཁ་ལ་ལ་ mag-hjab straps to fasten below a ལ་ལ་ལ་ (leather trunk). མཁ་ལ་ལ་ mag-blañ-ra ལ་ལ་ to move downward, to purge gently. མཁ་ལ་ལ་ mag-mthas the lower part or feet of an image; མཁ་ལ་ལ་ mag-mthar id.: མཁ་ལ་ལ་ ལ་ལ་ལ་ ལ་ལ་ལ་ in the lower part of the image small and large pearls were uniformly studded (Fig.).

མི I: mi negative adv. not; used with the pres. tense and in all cases where ལ་ is not used. Jā. adds that in the case of simple verbs the place of the negation is always immediately before them, in compound forms gen. before the last of the component parts, as in ལ་ལ་ལ་ལ་, unless indeed logically it belongs to the first, in which case often ལ་ ma instead of མི mi is employed. This rule, however, is not

མི་ཤུགས་ *mi-shkrugs* ལག་ལེན་ 1. unshaken.

2. another n. of the second of the five Dhyāni-Buddhas, v. མི་ཤུགས་པའི་ཇིང་གི་ཤྲོད་པའི་མཛད་ *mi-shkrugs-pa'i shiñ-gi škod-pa'i mdo* the Sūtra on the paradise of Akshobhya which is situated to the east of this world (*K. ko. P.*, 111).

མི་གང་ཙམ་ *mi-gañ-team* a man of an average goodness or qualification, mediocre person.

མི་གུ་ *mi-gu* = མི་ཤུམ་ *mi-shum*.

མི་ཁྲེན་པ་ *mi-glen-pa* = ཇིག་པ་ *dig-pa* [a corruption of ཁིལ་ཁྲེན་] S. a fool, stupid person.

མི་དགེ་ལྷན་ *mi-dge-spyod* = ཇེན་པ་ *one of low rank such as a fisherman.*

མི་དགེ་བ་ *mi-dge-wa* ལས་ཤུམ་ = *sina*. The ten *sina* are: (1) སྟོག་གཙོན་ *spyog gcod* རྒྱལ་མགོན་པ་; (2) མི་ཁྲེན་ལེན་ *mi-byin-len* ལེན་པ་; (3) འདྲན་ཆོག་ *hdod-log* ལེན་པ་; (4) ཇེན་ *rdzun* པའི་ཤུམ་; (5) ཤུམ་ *phra-ma* པའི་ཤུམ་; (6) སྟོག་ཇུབ་ *tshey-tsub* ལེན་པ་; (7) ཇེན་ལེན་ *dag-gchal* ལེན་པ་; (8) འདྲན་ལེན་ *dnab-arms* ལེན་པ་; (9) ཇེན་ལེན་ *gnod-sems* ལེན་པ་; (10) ཇེན་ལེན་ *log-lta* ལེན་པ་. མི་དགེ་བའི་ཆོས་ *mi-dgehi-gnas* a place of sin; མི་དགེ་བའི་ཆོས་ *mi-dgehi-gnas* impious action.

མི་འགོ་ *mi-hyo* headman.

མི་འགོང་བ་ *mi-hgoñ-wa* 1. = མི་ཤུགས་, not afraid. 2. མི་འགོང་བ་ not to go beyond, not transgressing. 3. མི་ཤུམ་ undaunted.

མི་ཤུར་ *mi-hgyur* unchangeable, steady.

མི་ཤུབ་ *mi-hgyrub* = མི་ཤུ་ *mi-shkye*: 1. not self-produced or born. 2. མི་ཤུབ་ does not cause to turn back.

མི་ཤུར་ *mi-hgyred* = མི་ཤུར་པ་ *as in ཇེན་གྱི་ལས་དང་ལས་ཀྱི་ཤུམ་གྱི་མི་ཤུར་པ་དང་ལས་ཀྱི་མི་ཤུར་པ་* in consequence of their *karma* of a former (existence) the gods obtained the stature of seven times the human height (*Khariq. 53*).

མི་རོད་ *mi-rgod* wildman, savage; robber.

མི་རྒྱུད་ *mi-rgyud* generation, genealogy.

མི་རྩམ་ *mi-rñas* intermittent fever, infectious disease.

མི་རྩམ་པ་ *mi-rñon-pa* རྒྱལ་པོ་, king; a ruler.

མི་ཤུགས་ *mi-shkrugs* ལེན་པ་ undescrbed, indescribable.

མི་ཤུགས་ *mi-shkrugs* or མི་ཤུགས་པ་ *mi-shkrugs-pa* = མི་ཤུགས་ or ཇིང་ལེན་ having no opportunity or leisure for doing a thing; མི་ཤུགས་པ་ལས་ལས་ལེན་མི་ཤུགས་ (one having no leisure should not promise to do (any work) (*Jig.*).

+ མི་ཤུགས་པ་ མི་ཤུགས་པ་ = མི་ཤུགས་པ་.

མི་ཤུགས་ *mi-shkrugs* and མི་ཤུགས་ are names of heavens in the Bon cosmogony (*B. ch. 6*).

མི་ཤུགས་ལེན་པ་ *mi-che dgyu-rim-dgyu* the classes of great men in their order: མི་ཤུགས་ལེན་པ་ལས་ལེན་པ་ལས་ལེན་པ་ hearing the account of the various classes of great men (*A. 148*).

མི་ཤུགས་ *mi-chom-na* = མི་ཤུགས་ 1. not new. 2. n. of a tribe.

མི་ཤུགས་ *mi-chos* 1. = མི་ཤུགས་ལེན་པ་ the customs and usages of common men or householders (*L. kuh. 28*). 2. a householder: མི་ཤུགས་ལེན་པ་ལས་ལེན་པ་ལས་ལེན་པ་ visiting a householder belonging to the family of the *Lo-tsa-wa* (*A. 66*).

མི་ཤུགས་ *mi-nchog* རྒྱལ་པོ་ *as met.* a king, the best of men.

མི་ཤུགས་ལེན་པ་ *mi-hjigs-pa*, སྟོན་པ་ལས་ལེན་པ་ལས་ལེན་པ་ལས་ལེན་པ་ the four intrepidities or fearlessnesses of a Tathāgata.

མི་ཤུགས་ *mi-rje* king, chief, ruler, governor; མི་ཤུགས་ལེན་པ་ *mi-rje mdsad-pa* to be king, to reign.

Syn. ལྷ་པོ་ *rgyal-po*; མི་ཡི་དབང་པོ་ *mi-yi-gdun-po* (*Mñon.*).

མི་མཛེད་ *mi-mjed* མཁའ་; a. = འཛོལ་པ་ enduring sufferings; b. for མཁའ་ལོ་མཁའ་ལྔ་ [the suffering world] S. རྒྱུ་ལྔ་མཁའ་འཛོལ་པ་ རྒྱུ་དེར་གནས་པ་མི་ཐུང་ལྔ་མཁའ་པ་ རྒྱུ་མཛེད་པ་ རྒྱུ་དེར་འཛོལ་པ་ because the *Bodhisattvas* residing in the three thousand worlds seldom suffer from miseries (*Loñ.* 5, 8); མི་མཛེད་འཛོལ་པ་ རྒྱུ་དེར་འཛོལ་པ་ རྒྱུ་དེར་འཛོལ་པ་ because the animated beings (with the exception of the *Bodhisattvas*) living in this world endure sufferings (*Nag.*) (*K. d.* 4, 310).

མི་ལྷ་ *Mi-lag* n. of a province of Kham, often called མཁའ་མི་ལྷ་ *Kham's Mi-lag*.

མི་ཐམས་པ་ *mi-nams-pa* རྒྱུ་དེར་མཛེད་པ་ undiminished: དཀའ་ལྔ་མཛེད་པ་ རྒྱུ་དེར་མཛེད་པ་ རྒྱུ་དེར་མཛེད་པ་ we quite imagine that the kingdom of *Dgahldan Phobrah* will not collapse but flourish (*Rtsii.*). མི་ཐམས་པ་མི་ཐམས་པ་ *mi-nams-pahi sa* རྒྱུ་དེར་མཛེད་པ་ uneven land, the land that does not fall in value or turn bad.

མི་ཉེད་ *mi-niig* humanity, honesty; མི་ཉེད་ཅན་ humane (*Os.*).

མི་ཉེད་པ་ *mi-niig-pa* མཛེད་པ་ [crushing] S.

མི་ཉེད་པ་མཛེད་པ་ *mi-niig-pa* མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ uninterrupted meditation; one who meditates unobstructed.

མི་ཉེད་པ་ *mi-niig-pa* infallible [also 1. a bear. 2. star.] S.

+ མི་ཉེད་པ་ *mi-niig-pa* = མཛེད་པ་ *ma-legs-pa*.

མི་ཉེད་པ་ *mi-niig-pa* = མི་ཉེད་པ་ *mi-niig-pa* (*Sikk.*).

མི་ཉེད་པ་ *mi-niig-pa* = མི་ཉེད་པ་ *mi-niig-pa* མཛེད་པ་ inexhaustible; excellent, or exceeding the usual. མི་ཉེད་པ་ *mi-niig-pa* = མཛེད་པ་ *unfit*, མཛེད་པ་ or མི་ཉེད་པ་ it would not do, མི་ཉེད་པ་ མཛེད་པ་ it will not be pleasant, will be unfit (*Ya-sel.* 34).

མི་ཉེད་པ་ *mi-niig-pa* = མི་ཉེད་པ་ or མི་ཉེད་པ་ མཛེད་པ་ མི་ཉེད་པ་ མཛེད་པ་ he said: I am quite certain that I shall not move, slip, in that direction (*Rtsii.*).

མི་ཉེད་པ་ *mi-niig-pa* not high, low.

Syn. མཛེད་པ་ *dmah-wa*; མི་ཉེད་པ་ *rtse-dman*; མི་ཉེད་པ་ *thun-wa* (*Mñon.*).

མི་ཉེད་པ་ *mi do-chod* = མི་ཉེད་པ་ *mi go-chod*: མི་ཉེད་པ་ མཛེད་པ་ *do-chod* མཛེད་པ་ (*Rtsii.*).

མི་ཉེད་པ་ *mi-dran* = མི་ཉེད་པ་ *myog* མཛེད་པ་ senseless, unconscious state, forgetfulness.

མི་ཉེད་པ་ *mi-gdun-wa* n. of a heavenly mansion (*B. ch.* 6).

མི་ཉེད་པ་ *mi-bdag* the king; མི་ཉེད་པ་ *mi-bdag-dgye* མཛེད་པ་ lit. the king's delight, i.e. མཛེད་པ་ sandal wood, perfume. མི་ཉེད་པ་ *mi-bdag-mcho* མཛེད་པ་ 1. the king. 2. a kind of duck or goose. མི་ཉེད་པ་ *mi-bdag-dgugs* the royal umbrella; also the chief's wife, queen, lady; མི་ཉེད་པ་ *mi-bdag-ma* queen.

མི་ཉེད་པ་ *mi-bdab* = མཛེད་པ་ heaven, the sky (*Mñon.*). མི་ཉེད་པ་ *mi-bdab-wa* མཛེད་པ་ [not passing over or beyond, not transgressing] S. Also *mindah* Sikk. colloq. = a gun.

མི་ཉེད་པ་ *mi-bdag-pa* 1. unpleasant, unwished for. 2. མཛེད་པ་, མཛེད་པ་ injury, insult.

མི་ཉེད་པ་ *mi-bdag-wa* = མི་ཉེད་པ་, མཛེད་པ་ dissimilar, different: མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ མི་ཉེད་པ་ the different movements and gestures of the body (*Yig.*); མི་ཉེད་པ་ མཛེད་པ་ མཛེད་པ་ dangers and sufferings on account of falling into different or dissimilar unhappy states.

མི་ཉེད་པ་ *mi-rdul* as met. = blood.

མི་ཉེད་པ་ *mi-lag-pa* = མི་ཉེད་པ་ མཛེད་པ་ not returning, not coming back.

Syn. ਤ੍ਰਿਸ਼ਮਿਥਿਯ *phyir mi-llog-pa*; ਯੋਗਥਿਯ *go-ma log-pa*; ਤ੍ਰਿਸ਼ਮਿਥਿਯ *phyir mi-log-pa*; ਤ੍ਰਿਸ਼ਮਿਥਿਯ *phyin-ci ma log-pa* (*Mñon.*).

ਮਿਥੁਨ *mi-3duḍ* (ਫਿਰਤ੍ਰਿਸ਼ਮਿਥਿਯ) unable to turn the eyes from the object of one's love or affection: ਤ੍ਰਿਸ਼ਮਿਥਿਯ ਤ੍ਰਿਸ਼ਮਿਥਿਯ (ਮਿਥੁਨ) *mi-3duḍ* seeing the prince, from love he was unable to withdraw his eyes from him. (A. 5).

ਮਿਥੁਨ *mi-3de*, 'he laity, lay class: ਮਿਥੁਨ *mi-3de* *ḥa-3de* priesthood and laity.

ਮਿਥੁਨ *mi-gnaḥ-pa*=ਮਿਥੁਨ *mi-ḥrtan-pa* unsteady not remaining at a place steadily.

ਮਿਥੁਨ *mi-gmoḍ-pa* not injurious; ਮਿਥੁਨ [unbarred, unobstruoting]S.

Syn. ਮਿਥੁਨ *mi-ḥgog-pa* (*Mñon.*).

ਮਿਥੁਨ *mi-gna* 1. race of men, class of people. 2. (ਥੁਨ *pho-ṇa*) messenger, dele-gate.

ਮਿਥੁਨ *mi-gnaḥ-ica*, ਗੁਪਤ, ਅਜਾਨ, ਨਿਰਦੁ, ਅਜਾਨ [vanishing, gone away, invisible]S. ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਨਾਮੁ ਨਾਮੁ not seeing him, the man having vanished, he looked on all sides (*K. du. 5, 261*).

ਮਿਥੁਨ *mi-gprug* (ਮਿਥੁਨ) ਨਾਮੁ not agitated.

ਮਿਥੁਨ *mi-gpoṇ-ica* ਅਜਾਨ one who cannot give up attachment; unable to renounce or abandon.

ਮਿਥੁਨ *mi-gpoṇ-ica*=ਮਿਥੁਨ *mi-gpoṇ-ica* an epithet of Maitreya Bodhisattva.

ਮਿਥੁਨ *mi-pham-pa* ਅਜਿਨ the n. of the second of the Sthaviras—unconquerable, invincible.

ਮਿਥੁਨ *mi-phog* exemption from a particular duty or tax in lieu of another or on some condition (*Rtsii*).

ਮਿਥੁਨ *mi-phyed* n. of the 16th member of the sixteen ਅਥਵਾ or Sthaviras.

ਮਿਥੁਨ *mi-phyed-paḥi dad-pa*, single-hearted faith: ਮਿਥੁਨ ਅਥਵਾ ਅਥਵਾ ਮਿਥੁਨ ਅਥਵਾ ਅਥਵਾ he had unflinching faith in the three holies (*Hbrom. 48*).

ਮਿਥੁਨ *mi-ḥphrod-pa* unfit, disagreeable, not suitable, unsuited.

ਮਿਥੁਨ *mi-bya-ica* (without action)=ਨਿਰਾਥਾ salvation, freedom from sufferings: ਮਿਥੁਨ ਅਥਵਾ ਮਿਥੁਨ ਅਥਵਾ (*K. d. 4, 26*).

ਮਿਥੁਨ *mi-byed* *thi-med* or ਮਿਥੁਨ *mi-byed* cannot help doing (idiom.)

ਮਿਥੁਨ *mi-gḥaṇ* ਰਾਜਾ a ruler, a king.

ਮਿਥੁਨ *mi-ma* tears (*Sch.*).

ਮਿਥੁਨ *mi-ma-yin* ਅਜਾਨ lit. one that is not a human being, a spirit; ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਅਥਵਾ ਅਥਵਾ all those who are men and those who are not: ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ the ghosts of the grave-yard (not the souls of the dead); ਅਥਵਾ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ the ghosts that move in the air (*Mil.*); ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ good spirits or genii; ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ apparitions of ghosts (*Mil.*).

ਮਿਥੁਨ *mi-byon*=ਮਿਥੁਨ and ਮਿਥੁਨ incapable: ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ (*Rds. 31*).

ਮਿਥੁਨ *mi-byin* *skyes-pa* ਅਥਵਾ, as met.=the sun (*Mñon.*).

ਮਿਥੁਨ *mi-med*=ਅਥਵਾ wilderness, wood, forests.

ਮਿਥੁਨ *mi-mo* ਮਾਧਿਕਾ=ਮਿਥੁਨ a woman. ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ woman's song; ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ a suckling-child (*Sman. 350*).

ਮਿਥੁਨ *mi-mog-pa* devoid of faith or regard; for ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ.

Syn. ਮਿਥੁਨ *dad-muḍ*, ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ *dad-ḥdun bral-ica*, ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ *yug-pa-shar*; ਮਿਥੁਨ ਮਿਥੁਨ *ma-guḥ-pa* (*Mñon.*).

ਮਿਥੁਨ *mi-gmah-ica* ਅਜਾਨ [unbending, not humble; not bowed down]S.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-rmun-po* ਵਾਹੀਕ heavy, dull
[1. bearing burdens; 2. an ox.]S.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-gmad-pa* = ਸਿੰਘਰਥੀ *byas-te* ਅਧਿਕਾਰ, ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ [praise]S. ਸਿੰਘਰਥੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਮਿੰਘਰਥੀ praised by his companions and followers (D. R.).

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-gmos-par byas-te* ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ
not having said [having made an elision of]S.; ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਦਾ ਸਿੰਘਰਥੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ [having made elision of the middle word]S.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-gmura-rea* one who observes the
vow of keeping silent, not speaking at
all; a sage (Mñon.).

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-gtsa-khrod* cess-pool, heap
of filth: ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਵਰਗੇ like worms of
accumulated filth (Hbrom. I, 20).

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-gtsa-rea* ਅਧਿਕਾਰ, ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ
human flesh, ordure; remnants of food fit
to be thrown away. ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-gtsa-gi mchod-dhyin* ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ a sacrifice
in which human beings may even be
slaughtered.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-rtsom-pa* ਅਧਿਕਾਰ inactivity.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-tahah-pa* ਅਧਿਕਾਰ not observ-
ing purity of morals; not practising
austerity or celibacy. ਸਿੰਘਰਥੀ (ਪਦ) ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-tahah-par spyod-pa* ਅਧਿਕਾਰ 1. leading a
worldly life and keeping female company:
ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ
ਅਧਿਕਾਰ if the power of religion is not made
one's own and an impure life is practised
transgression of the law follows (Hbrom.
I, 49). 2. = ਸਿੰਘਰਥੀ *bkhrig-pa* copulation
(Mñon.).

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-tahad* 1. = ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-brtan-po*:
ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ (Rda. 27). 2.
= ਸਿੰਘਰਥੀ *ma-zad* (Yig. 98).

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-tsham-pa* (ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ) cruel, oppressive, unfit, unbe-
coming (Rñai.).

+ ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-tshol-rea* = ਸਿੰਘਰਥੀ not know-
ing, not inquisitive or searching.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-tshag-pa* ਅਧਿਕਾਰ not tricking
[firm, imperishable]S.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-tshin-pa* the five irrelevances
which should be avoided; they are these:—
(1) ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ when correct words
do not convey the right meaning; (2)
ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ when the meanings
and the words used do not harmonize;
(3) ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ to misapprehend an
expression or meaning; (4) ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ
ਸਿੰਘਰਥੀ to comprehend without reference to
the context; (5) ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ to seize on the
wrong meaning.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-gshig* = ਸਿੰਘਰਥੀ *rtag-pa* (Mñon.).

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-zad-pa* = ਸਿੰਘਰਥੀ ਨੀਚ hardened,
obdurate; sharp; unexhausted: ਸਿੰਘਰਥੀ
ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-zim-bu-spuu-dyu*
the nine sons of Mizim the blacksmith: ਸਿੰਘਰਥੀ
ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ ਸਿੰਘਰਥੀ the swords manufactured
by the nine blacksmith brothers (Yig. 63).

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-bzash* = ਸਿੰਘਰਥੀ bad-luck, in-
auspicious; = ਅਧਿਕਾਰ misfortune.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-bzash-mig* 1. ਵਿਅਸਤ fright-
ful-mien or frightful-eyed. 2. ਸਿੰਘਰਥੀ
mi-bzash-mig an epithet of the planet
Saturn or ਸਿੰਘਰਥੀ *gzah-spen-pa* (Mñon.).

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-gzar* ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ not stoop [not
active or striving]S.

ਸਿੰਘਰਥੀ *mi-bzogs-pa* ਅਧਿਕਾਰ unavoidable, that cannot be averted, or prevented.

ਸਿੰਘਰਥੀ *miham-ci* 1. ਸਿੰਘਰਥੀ, ਸਿੰਘਰਥੀ, ਸਿੰਘਰਥੀ,
ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿੰਘਰਥੀ an ugly people, a Mongolian.
2. an epithet of Mahes'vara who is believed

to have been a Tibetan of the Kailas mountains. མི་ལུ་མི་ལོ་གཅིག་ *mi-lu-mi-yi gdon* n. of an ugly evil spirit (*Mhy.* 77).

མི་ལུ་མི་ལོ་ *mi-lu-mi-yi* མི་ལུ་མི་ལོ་ an ugly woman, prob. a Mongolian woman [a woman with the head of a mare, or of a female *gandharva*] *S.*

མི་ལི་མཐུན་ *mi-lhi chos-ldan* མཐུན་པ་ལྡན་ [possessing the characteristics of man, worldly] *S.*

མི་ལི་ལོ་ *mi-yi* མི་ལི་ལོ་ human being, human existence, life.

མི་ལུ་ *mi-lu* = མི་ལུ་ མི་ལུ་ a little man, a dwarf (*Ya-sel.* 54).

མི་ལི་ལོ་ *mi-yi* མི་ལི་ལོ་ an epithet of Vishnu (*Mñon.*).

མི་ལི་ལོ་མོ་ *mi-yi* མི་ལི་ལོ་མོ་ a lady, a queen (*Mñon.*).

མི་ལི་ལོ་མོ་ *mi-yi* མི་ལི་ལོ་མོ་ = མི་ལི་ལོ་ king; also མི་ལི་ལོ་ priest.

མི་ལི་ལུ་ *mi-yi-lu* child of man, mortal being.

མི་ལི་ལོ་ལོ་ *mi-yi* མི་ལི་ལོ་ལོ་ = མི་ལི་ལོ་ king.

མི་ལི་ལོ་ལོ་ *mi-yi* མི་ལི་ལོ་ལོ་ a *Preta* in human shape (*Tan. d. 4.*, 220).

མི་ལི་ལུ་ *mi-yi-lu* or མི་ལུ་ *mi-lu* human world, lower world, opp. to the regions of gods or the infernal regions.

མི་ལི་ལོ་ལོ་ *mi-gye-lu* = མི་ལི་ལོ་ལོ་ མི་ལི་ལོ་ indefatigable, untiring, not idle, unwearyed.

མི་ལོ་ *mi-gyo* (lit. that never moves) as met. = the sky (*Mñon.*); མི་ལོ་ལོ་ *mi-gyo-lu* མི་ལོ་ལོ་; མི་ལོ་ལོ་, མི་ལོ་ལོ་, met. a mountain. མི་ལོ་ལོ་ལོ་ *mi-gyo-wahi* མི་ལོ་ལོ་ལོ་ n. of a *Tantra* in ten chapters, which contains an account of the causes which produce

untimely death, diseases, murrain, and other visitations.

མི་ལུ་མི་ལོ་ *mi-lu-mi-yi* mankind, generation; མི་ལུ་མི་ལོ་ལོ་ལོ་ earliest of Tibetan tribes sprung from the first patriarch (*J. Zaff.*).

མི་ལི་ལོ་ *mi-rig* humanity, human kind, race of man.

མི་ལི་ལོ་ *mi-rig-lu* (མི་ལི་ལོ་) not remote, short distance, used in reference to time or place.

མི་ལི་ལོ་ *mi-rig-lu* མི་ལི་ལོ་ not in haste.

མི་ལི་ལོ་ *mi-re* མི་ལི་ལོ་ respectively, one by one, one after another.

མི་ལི་ལོ་ *mi-ro* མི་ལི་ལོ་ = མི་ལི་ལོ་ only accommodating one man, very narrow.

མི་ལི་ལོ་ *mi-rul* or མི་ལི་ལོ་ *mi-hrel* a man walking on foot without any load to carry: མི་ལི་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ on reaching the capital of Nepal he met with a solitary traveller (*A.* 129).

མི་ལི་ལོ་ 1. = མི་ལི་ལོ་ fierce, frightful, (*J. Zaff.*) 2. an abbr. of either མི་ལི་ལོ་ *Milaraspa* or མི་ལི་ལོ་ལོ་ལོ་ (*Lo.* 9, 91. *Milaraspa* is known in Tibet as the author of two popular works describing his wanderings in the Himalayas and South Tibet. He was a peripatetic ascetic and poet who worked miracles and delivered instruction to his votaries in verses composed for each occasion. His autobiography and his so-called 100,000 songs have been translated from Tibetan into Mongol. A full account of these writings may be read in the *Nineteenth Century Review* for October 1899.

མི་ལི་ལོ་ *mi-lay* a servant (*Jā.*).

མི་ལུ་ *mi-lu* the human body.

མི་ལི་ལོ་

मि-ज्ञेय *mi-ṣeṣ* अज्ञा; = अज्ञेय ignorance.
मि-ज्ञेय *ignorant* (*Mñon.*).

मि-सेर *mi-ser* = अदम्य com. term for : agricultural tenants, husbandmen with lands held subject to payments but from which they are non-ejectable.

मि-भूय *mi-ṣṭiḡ* = मि-भूय असम्भव [impossible, not becoming] S.

मि-भूय *mi-ṣṭan-pa* खल evil, mischievous.

मि-भूय *mi-ṣlob-pa* अशिशु [1. "no longer a pupil," i.e., an Arhat] S. 2. not necessary to train again; already disciplined.

मि-शय *mi-ṣal* 1. अशयस्थान, अपराध, अज्ञ, अज्ञान not clear. 2. अशय a barbarian or *Mlechha*. मि-शयवर्णय *mi-ṣal hrjod-pa* मन्दकल speaking indistinctly or like a drunkard or a *Mlechha*.

मि-शयवर्णय *mi-ṣal se-ṣar* (अशयवर्णय मि-शयवर्णय) n. of a guard of the Sa-bday demi-gods.

मि-शयवर्णय *mi-ṣerun ṣkye-ro* bad men, wicked persons : मि-शयवर्णयवर्णय (C. doṣ. I).

Syn. मि-शयवर्णय *mi-mi rañ-ṣa*; शयय *ṣṭug-pa*; म-शयवर्णय *ma-rañ-ṣa*; शयय *ḡolol-pa* (*Mñon.*).

मि-शय *mi-ṣreñ* v. मि-शय *mi-rañ*.

मि-शय *mi-ṣhu* = blood (*Mñon.*).

मि-शय *miḡ* अक्षि, नेत्र, नयन, चक्षुः, शीघ्र the eye; शय-मि-शय the eye of a needle, शय-मि-शय *ṣde-miḡ* the eye of a lock, i.e., the key; hole in a hatchet or hammer in which to insert the handle. Acc. to Buddh. there are five kinds of eyes or sight viz. : अशय-मि-शय the ordinary eye (of flesh); शय-मि-शय divine eyes; शय-मि-शय the eye of wisdom; शय-मि-शय the eye of religion;

अशय-मि-शय the all-seeing eye of Buddha. मि-शय *miḡ-ṣeṣ* eye-lid; मि-शय *miḡ-ṣhiḡ-pa* inflammation of the eyes through cold or snow-blindness, C. मि-शय *miḡ-ṣhiḡ-pa* id.; मि-शय *miḡ-ṣhu* चक्षु tears; मि-शय *miḡ-ṣṣa-pa* bleary-eyes (*Schtr.*); मि-शय *miḡ-ṣhu ḡtoñ-a* to shed tears. मि-शय *miḡ-ṣhu-bur ṣta-bu* round eyes, one whose eyes resemble bubbles. मि-शय *miḡ-ṣe-ṣa* or मि-शय *miḡ-ṣaṣ-pa* विमताका generous-minded, liberal; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* = मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* free from greediness or envy (*A. 143*); मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* do behave without jealousy. मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* = मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* to look hither and thither (*Bḡsa. 10*); मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* disease of the eye; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* one whose eyes are round like those of an ichneumon; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* डेराच squint-eyed; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* clear sight, sharp eyes (*Hbrom. P. 120*). मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* = मि-शय *miḡ* (Cs.); मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* अक्षि a large eye; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* cataract; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* inverted-eyed] S. मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* = मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* दृष्टि optical illusion; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* a showman (Cs.); मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* = मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* one who leads a blind person; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* goggles-eye; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* तारा, कलीकल the apple of the eye; also, eye-ball : अशय-मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* although she is as dear to me as the apple of my eye. मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* अक्षि *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* [cutaneous eruption in the eyes] S.; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* the wrinkles of the eye-lid; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* rheum or else fat growing in the eye; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* twinkling of the eyes; मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* eyes closing with sleep, getting sleepy (*Mñon.*). मि-शय *miḡ-ṣe-ṣe-ṣa* गङ्गा a glance; also, corner of the eye.

मिग्वीरुम *mig-gi rdoi-ma* रजि eye-lashes, [a ray of light, an eye-lash] S.

मिगग्रोम *mig-grog* one's sweet-heart (Ca.).

मिगग्रन *mig-hgran* disapproval, defined thus: वयमुदयकः पुन मिग्वीरुमः पुन वयमिदं व (Riti.).

मिगगु *mig-ggyu* mirage: मययिः वयमिग्वीरुम वयमिग्वीरुम like the mirage on a plain in the hot season (Ja.).

मिगगुम *mig-ggyur-ma* = मययिः वयमिग्वीरुम *mkhah-hgro-ma* a female sprite, a fairy.

मिगग्ररे *mig-gro ce-re* = मिग्वीरुम *mg-che-re* *ka-xa*: वयमिग्वीरुम वयमिग्वीरुम वयमिग्वीरुम वयमिग्वीरुम (Khrig. 43).

मिगकन *mig-can* दन्तौ (A. K. 1-4). 1. having eyes. 2. having seeds or grains, fructified—of ears of corn (Ja.).

मिगकन *mig-kan* सययिः वयमिग्वीरुम he with a thousand eyes, an epithet of Indra

मिगकु *mig-thuk* short-sightedness (Ca.).

मिगकन *mig-mdok-pa* or मिगकन *ma-pa* वयमिग्वीरुम to get blind, be blinded, to be deprived of sight (Dal.).

मिगकन *mig-hdes-pa* निमिग्वीरुम to keep, to guard, to care for, to look after, to minister to; to serve.

मिगकन *mig-dan* 1. = मययिः वयमिग्वीरुम a learned man, a wise man (Mhon.). 2. = वयमिग्वीरुम *ghur-bu* (Mhon.). 3. = मिगकन a needle मिगकन *mig-dan-ma* वयमिग्वीरुम [endowed with the faculty of seeing] S.

मिगकन *mig-bden* a target (Fig.).

मिगकन *mig-ghom-pa* large-minded, generous, liberal.

Syn. वयमिग्वीरुम *ster* *hdog-pa*; वयमिग्वीरुम *lag-pa* *yañ-pa* (Mhon.).

मिगकन *mig-ma* *mkhan* = वयमिग्वीरुम low caste, low-born. (Mhon.).

मिगकन *mig-mahs* (इदं) मययिः, वयमिग्वीरुम chess-board; मिगकन *pa* to play at chess; मिगकन *pa* वयमिग्वीरुम chequered, painted or in-laid work after the pattern of a chess-board (Ja.); मिगकन *pa* वयमिग्वीरुम *mig-mahs-kyi* *thul-lo* मययिः वयमिग्वीरुम defeated in chess-play.

मिगमिग्वीरुम *mig mi-hdum* वयमिग्वीरुम (lit. not winking, looking steadily). 1. a general epithet for the gods, who according to the Buddhist idea never shut their eyes (so also ३ fish). 2. an epithet of Avalokiteśvara *Bodhisattva*. 3. n. of a prince (*Ya-nel* 34).

मिगमिग्वीरुम *Mig-mi-hzan* वयमिग्वीरुम one of the guardian kings of the world; an epithet of Śiva, i.e., he having an old number of eyes.

मिगमिग्वीरुम *mig-dmah* = वयमिग्वीरुम shameless (Mhon.).

मिगमिग्वीरुम *mig-dmar* मययिः, वयमिग्वीरुम, वयमिग्वीरुम the planet Mars; also Tuesday.

Syn. वयमिग्वीरुम *bkra-cis*; वयमिग्वीरुम *lus-dmar*; वयमिग्वीरुम *sa-yi bu*; वयमिग्वीरुम *hod-wor dgyu*; वयमिग्वीरुम *chu-gtod* *skyur*; वयमिग्वीरुम *rtsebs-dan*; वयमिग्वीरुम *sa-hbyun*; वयमिग्वीरुम *mkhah-gre* *kyro*; वयमिग्वीरुम *dmag-dpon*; मिगमिग्वीरुम (Mhon.).

मिगमिग्वीरुम *mig-rmo* वयमिग्वीरुम dice for teaching letters or figures.

मिगमिग्वीरुम *mig-gwan* वयमिग्वीरुम, वयमिग्वीरुम eye-medicine [antimony as an application to the eyes] S. मिगमिग्वीरुम *mig-gwan* *ghon-po* = वयमिग्वीरुम *mathi* deep-blue (Mhon.). मिगमिग्वीरुम *mig-gwan* *brag*, वयमिग्वीरुम [black pigment or collyrium applied to the eye-lashes or the inner coat of the eye-lids] S. मिगमिग्वीरुम *mig-gwan* *nyug-ma* = वयमिग्वीरुम the stork (Mhon.). मिगमिग्वीरुम *mig-gwan* *lus-can* = वयमिग्वीरुम *dom* मययिः [1. a bear (Mhon.). 2. a term used in addressing a flamingo; fair-eyed] S.

མིག་འདྲ་མཁའ་པའི་རི་ *Mig-btsun-pa-bi ri n.* of a fabulous mountain situated beyond that ocean which is called གློག་གི་ཁྲེང་པ་ *Glog-gi hphreŋ-ka*. Here is a cavern where very handsome women are born at sunrise with propensities of a former life and on account of their *Karma* enjoy the prime of youth at midday and die at night (*K. d. 270*).

མིག་གཙང་གློ་གྲུམ་ *mig-bzang blo-gros* an epithet of the son of Kāmadeva.

མིག་གཙང་མ་ *mig-bzang-ma* 1. a very handsome woman who has beautiful eyes (*Mon.*). 2. n. of a Yaksha nymph (*K. gu. 130*).

མིག་ལ་ *mig-ya* an epithet of Vairavāṇa who has a third eye on his forehead. (*Mon.*).

མིག་ཤར་ *mig-ser* 1. jaundice. 2. envy, jealousy; **མིག་ཤར་ཅན་** *mig-ser-can* envious, jealous.

མིང་' *miŋ* 1. name, designation, name: རྒྱུད་ཀྱི་མིང་གང་ཟེར་ or རྒྱུད་པ་མིང་ཅེ་ཟེར་ what is your name? དེ་ཅི་མིང་ཡང་མེད་ such a thing is not known at all, such a thing does not exist; དེ་ལྟར་བཤད་པའི་མིང་གང་ཡང་མ་འཛོད་ཅེག་ do not call me by my name if I cannot accept atonement from my enemy (*Rdsa. 14*); ཅེད་པའི་མིང་ a word for drawing (pulling) (*Grum.*); རྒྱུ་ལྷུ་ལྱི་མིང་ a surname; རྩམ་མིང་ a family name (*Cs.*); རྣམ་མིང་ real name, the name of an object; རྒྱལ་མིང་གང་བཏགས་ what name did you give him? དེ་ལ་མིང་ཅེ་འདོགས་ what is it called? རྒྱ་གྱི་མིང་ཅམ་ལས་མེད་ this tax exists only nominally. **མིང་རྒྱུ་** *miŋ-rkyu* a single syllable or name; **མིང་ཁྱེགས་** one's namesake (*Cs.*); **མིང་གི་དཔེ་རྒྱུ་** *miŋ-gi dge-glo* 1. name only by name; **མིང་གི་མཛོད་** *miŋ-gi mdo* 2. dictionary, treasury of words; **མིང་ཅན་** *miŋ-*

shan bad name; **མིང་ཅན་** *miŋ-can* 1. famous having a name, having a reputation, being well spoken of. 2. n. of a medicinal plant, a flower; **མིང་ཅན་གྲན་ཞུག་ལྷུང་མ་འཁྲུག་གཟེར་** མཛན་མཛན་མིང་ཅན་དག་པོ་= ལུག་མིག་དག་པོ་ (mystical) (*Miŋ. 4*). **མིང་ཅེག་** *miŋ-cig* འཕོས་ལྡན་ [deserving, becoming] *S.*; **མིང་ཅེན་** *miŋ-chen* མགྲན་མགྲན་ fame, reputation. **མིང་རྒྱལ་ལུ་ལྷགས་** *miŋ-rjes-su brtags* མཛན་པའི་མཛན་ལྟར་ ascertained the meaning of the word; **མིང་མཁའ་** *miŋ-mthab* final letter of a word.

མིང་རྩ་པར་རྒྱུད་ *miŋ-don brda-sprod* dictionary of Sanskrit, Tibetan and mystical terms in five chapters by Vairocana—a block-print published at the monastery of *Dyab-lhan Phun-tshog glia*.

མིང་ཏི་ *Miŋ-dhi* name of Emperor of the great Han dynasty of China: མེད་པོ་རྩ་ཏི་ མིང་རི་རི་རྩ་ཏི་ལྟར་མིང་གི་ལོ་ན་བཟུང་པར་བྱ་བུ་ལྟར་བཟུང་པོ་= རྩམ་པའི་མེད་པོ་ in the eighth year of Yung-phing who was the Emperor Mingdhi of the great Han dynasty, China obtained the central doctrine (རྩམ་པའི་མེད་པོ་) of Buddhism (*Grub. 5, 3*).

མིང་པོ་ *miŋ-po* ལྟ་ལྟ་ a brother (born of the same parents); sisters so born are called **མིང་མོ་** *miŋ-mo*: **མིང་པོ་ལྟ་ལྟ་པ་** *miŋ-poŋ brags-pa* ལྟ་ལྟ་པ་ལྟ་ལྟ་པ་ cherished or protected by the brother. **མིང་མིང་** *miŋ-miŋ* brother and sister, abbr. of **མིང་པོ་** and **མིང་མོ་**. **མིང་མིང་** *miŋ-miŋ* = རྒྱུད་ *spun* brother and sister born of the same parents.

མིང་ཅར་ *miŋ-tshar* (རྩམ་པའི་མེད་པོ་) starvation.

མིང་གཞི་ *miŋ-gzhi* basic letter gen. the first letter of the root of a word, in contradistinction to the second, the third, and the prefix letters.

མིང་གཞུགས་ *miŋ-gzugs* མཛན་ལྟར་ [name and form; the whole external world is comprised under the name **མིང་གཞུགས་**] *S.*

is burnt down. མེ་ཁྲོད་པ་ *me spor-ka* frequently also མེ་ཁྲ་པ་ and མེ་ཁྲད་པ་, to blow up or light a fire; མེ་གཤོལ་ to stir, poke, trim the fire; མེ་རྒྱལ་པ་ to set on fire. མེ་གཤམ་ gun-cock; མེ་ཁྲུག་པ་ shovel for burning coal; མེ་ཐུག་པ་ steel and tinder pouch; མེ་ཁྲུ་ *me-ice* a flame; མེ་ཐལ་ *me-thab* hearth; མེ་མཛད་པ་ *me-mdag* burning embers; མེ་མོ་ *me-ro* a large fire, མེ་པོ་མེ་ *me-ro-cho* a conflagration; མེ་གཤི་ *me-gshi* an anvil; མེ་གཤོ་ a singe on cloth or hair, a brand-mark; མེ་འོལ་པ་ *me-hobg* trench or line of fire; མེ་ཡལ་ *me-yal* a spurt or flame of fire; མེ་འོ་ *me-ro* cinders, extinct embers; མེ་ལེན་ *me-len* ember nippers; མེ་ཤེལ་ *me-shel* burning glass or crystal.

Syn. བཟང་ཕྱིད་ *hbar-byed*; བེ་ལྷ་ན་པེ་བྱ་ *Bi-gra no-rahi bu*; ལྷ་ལྷེ་ལྷན་པ་ *chu-yi lkye-gnas*; ཅི་མོ་ཅན་ *rtse-mo-can*; འཕྲོག་པའང་ *hkhayog-hbar*; ལིང་འཕེལ་ *ciñ-hphel*; རྩད་མིན་ *zad-min*; ལུས་མཛུགས་ *lus-ma-hgruñ*; ལྷོན་ལྷེ་ལྷན་པ་ *shyin-sreg lag-pa*; རྩད་ལམ་ལྷུ་ *nor-las-rgya*; རྩད་ལྷེ་ལྷན་པ་ *hod-kyi ciñ-rtā*; ལྷེ་འོལ་པ་ *du-wahi-doy*; ལྷུང་གི་ལྷུག་པའི་ *rluñ-gi grogs-po*; ལམ་ནག་ལྷུག་པ་ *lam-nag-shugs*; ལཱ་ཅན་ཕྱིད་ *gtsañ-byed*; དག་ཕྱིད་ *dag-byed*; ལཱ་ཅན་ལྷུང་པ་ *gtsug-phud-can*; བཟང་པེ་ལྷེ་ལྷན་པ་ *hbar-icahi* (*lce-lñon*).

མེ་ལྷུང་ *me-kyes* 1. ལམ་ལྷུང་, ལྷོ་ལྷུང་ [born of fire; any illuminating substance; the number six]S. 2. ལོ་བྷ་ iron.

མེ་ཁྲ་ *me-khañ* a house or enclosed space for the consecrated fire.

མེ་མགལ་ *me-mgal* 1. fire-brand: མེ་མགལ་ཕྱི་འཁོར་མོ་ *me-mgal-gyi hkhor-lo* the circle made by a fire brand when quickly swung round 2. half burnt fire-wood, a piece of wood which has been partly burnt (*Nag. 15*).

མེ་གན་ *me-rgan* a learned man: ལྷུང་པེ་མེ་གན་ རྒྱལ་དཔལ་ལྷོ་ལྷུང་ (*Loh. 2, 34*).

མེ་ཅ་ *me-cha* = མེ་ཐུག་པ་ flint ལྷེ་ཅ་མེ་ལྷུང་མེ་ལྷུང་པ་ (*A. 34*).

མེ་གཤམ་རྒྱུང་ *me-gsham rluñ* fire-wind, burning wind.

མེ་ཅུ་རུ་དི་ *Me-cu-ru-di* n. of an open town in India during Buddha's life (*K. du. 9, 135*).

མེ་ཏྲུག་ *me-tog* ལྷུག་, རྒྱུག་ any flower: མེ་ཏྲུག་མཛོད་པར་འཐུག་པ་ *me-tog rññon-par hkrām-pa* the flowers conspicuously spread out or displayed; མེ་ཏྲུག་ཁྲའལ་པ་ *me-tog kha hbuṣ-pa* the flower opens, blossoms, begins to blow. མེ་ཏྲུག་གི་རྩ་ཅན་ *me-tog-gi rñā-can* ལའགོ་ལྷུང་ [a flower ear-ring]S.; མེ་ཏྲུག་གི་རུ་པ་ *me-tog-gi phur-ma* ལྷུག་པའི་ sheath or calyx of a flower; མེ་ཏྲུག་གི་རྩེ་པ་ *me-tog-gi phreñ-ica* chaplet, wreath of flowers; མེ་ཏྲུག་ལྷན་པའི་ *me-tog-rñkhan-po* ལམ་ལྷུང་པའི་ a garland maker; མེ་ཏྲུག་རྒྱལ་ *me-tog rdul* ཕར་ལྷུང་ [the pollen or farina of a flower]S.; མེ་ཏྲུག་ལྷན་ *me-tog ldan* = ལྷུང་གི་ལྷུང་ spring and ལྷུ་ལྷན་པའི་མཛུགས་པ་ (*Mñon*); མེ་ཏྲུག་ལྷན་པ་ *me-tog ldan-dus* id. (*Mñon*). མེ་ཏྲུག་ལྷན་པ་ *me-tog ldan-ma* a woman in menses (*Mñon*); མེ་ཏྲུག་ལམ་ *me-tog-lam* ལྷུག་པའི་ [‘path of the menses,’ the vulva]S.

མེ་ཏྲུག་ལྷན་ *Me-toy sgron* lit. the flower-lamp; one of the names of ལྷེ་ཅན་པའ་ *Tshe-ḥpoñ* ལྷུང་པའི་ wife of king *Khri sroñ ldehu-ḥtsan* who was mother of princes *Mu-khri ḥtsan-po*, *Mu-rug ḥtsan-po* and *Mu-tig ḥtsan-po* (*Loh. 9, 8*).

མེ་ཏྲུག་ལྷན་པ་ *me-tog gñāñ-sna* ལོ་ལྷུང་ལྷུང་ [the plant *Sansevieria zeylanica*]S.

མེ་ཏྲུག་ལྷན་ *me-tog-chañ* ལྷུག་པའི་ wine made of the *Morca* flower in India (*Mñon*). མེ་ཏྲུག་རྩ་ཅན་ *me-tog don-can* id.

མེ་ཏྲུག་ལྷུང་ *me-tog ñi-ma* = ལྷུང་ལྷུང་ ལྷུག་པའི་ saffron (*Mñon*).

མེ་ཏྲུག་ལྷན་པའི་ *me-tog tiñ-ḥahi vis*:—རྩ་ལྷུང་ *tiñ-li phyin*; རྩ་ལྷུང་ལྷུང་ *tiñ-sag-kyu*; རྩ་ལྷུང་ལྷུང་ *tiñ-mu-la*; རྩ་ལྷུང་ལྷུང་ *tiñ-mu-sa* (*Mñ. rda. 2*).

མེ་ཏག་ཕྱ་མོ་ *me-tog phra-mo* the lily (*Maon.*).

मे. लो. मि. ग. न. *me-log mig-gnan* = मरिचः.

मे-रुग-गुः-उक *me-tog gahu-can* कुसुमबाण, पुष्प-
बाण [lit. holding a bow of flowers, an epi-
thet of Kāmadeva, god of love] S.

मे-तोग-सा-कान me-tog saṣ-kan मगर as met.
bee.

मे र्क लुग मिय *me-tog lug-miy* or लुग मिय मे र्क
 पराचिपुय a kind of flower resembling a
 sheep's eyes, a species of *Pedicularis*.
 मे र्क लुग रु *me-tog lug-ru* also a species of
Pedicularis.

མེ་ཤལ་ *me-shag*. also མེ་ཤལ་ *me-tshag* spark, sparkle, a bit of live-coal in the ashes.

Syn. *མཁ་ཤུག་ mkhak-shug*; རབ་མགོ་མེད་ཤུག་
rab-bphro mehi shug; ལྷག་གི་རུམ་མུག་ *shug-*
kyi dum-bphrug (Mön.).

མེ་དཀ་ me-da-ku = ལྷ་ལྷ་ལྷ་ water (mys-
tio) (K. q. 26).

‡ मेदुर *me-du-ra* = मेध *medhya* मेध
[fit for a sacrifice, fat] S.

मेन्दा me-mendah अग्रिवाच a 'gun; colloq.
mendah and mindah.

† मे'ङ्गा *me-na-ka* मेनका 1. = वरुण's & maiden, a youthful woman. 2. n. of a celestial courtesan (*Fig. k. 37*). 3. the daughter of Vrishanasva.

† मेङ्गो *Me-na-ko* मेनाङ्ग n. of a mountain range situated beyond the river and mountain called *Ti-rtse-rwa*; where have been living from eternity the *Aura* and a class of women whose faces resemble those of horses (*K. d. 287*) [According to some authors *Maināka* was situated in the southern extremity of the Indian peninsula from which *Lanka* (Ceylon) could be seen; but most Hindu writers

agree that Mainaka was an offshoot of the Himalayas]S.

‡ मंयु *Me-na-ya* prob. Mithilā.

མེ་ནུར *me-nur* = 煨桑; མེ་གོད *me-gnod*
or མེ་ཁྲ *me-phor* coal-pan, chafing dish,
fuming-pan.

𑂔𑂱 *me-ne* n. of a place in India (*Dsam.*
21).

မဲပုဆ် *me-puñ*, မဲပုမ *me-bum* cupping-glass, cup (*Jā.*).

मेदव्य *me-dwal* विहर्षे विहर्षि; [a cutaneous disease, a sort of dry spreading itch, erysipelatous inflammation] S.

མེ་འབར་བལྟ་བུ་ me hbar-tca lta-bu མཐིམ་མཛེད་པ་
[resembling a glowing or flaming fire,
a plant with red blossoms] S.

བེའི་ཕྱི་རྒྱལ་ *me-phyin-kye* འཛིན་པུན་, འཛིན་པུན་
 as met. the gods = བེའི་ཕྱི་རྒྱལ་ *me-phyin bu*
 འཛིན་པུན་ :— རྒྱལ་པོ་ལྟེ་དང་། འཛིན་པུན་གྱི་མཛེས་པ་ལྟེ་
 རྒྱལ་པོ་དང་། བེའི་ཕྱི་རྒྱལ་འཛིན་པུན་ལྟེ་དང་། རྒྱལ་པོ་ལྟེ་
 རྒྱལ་པོ་དང་། བེའི་ཕྱི་རྒྱལ་འཛིན་པུན་ལྟེ་དང་། རྒྱལ་པོ་ལྟེ་
 རྒྱལ་པོ་དང་། བེའི་ཕྱི་རྒྱལ་འཛིན་པུན་ལྟེ་དང་། རྒྱལ་པོ་ལྟེ་

[illegible]

མེན་ *Me-tsa* or མེན་མ་ *Me-hsah* = མེན་མ་
sa-yi te-ica and མེན་མ་འདྲེང་ (Sman) any im-
 portant place excellent in position and
 free from the depredations of malignant
 spirits, and on such places Buddhist
 viharas are enjoined to be erected: མེན་མ་འདྲེང་
 མེན་མ་འདྲེང་མ་འདྲེང་མ་འདྲེང་མ་འདྲེང་ (A. 163).

ཐེང་མོ *me-bdsin* རྩམ, རྩམས keeper of fire
[1. competent. 2. a kind of sacred fire]S.

ཐེག་ལམ *me-shal-lam* as met. = the sky.

ཐེག་མོང་ *me-gshol* or ཐེག་མོང་ *me-gshol* ལྷུ་རྩམ་
མཁོ་ a bowl made of burnt clay or iron
in which fire is made [a portable fire-
place]S.

ཐེག་མོ *me-bahi* the 12th constellation
called ཐེག་མོ་།

Syn. རིག་ཕྱོད་ *rig-byed*; བྱ་མ་འདྲ་ *bya-ma-
hdon* (Mñon.).

ཐེག་མོ་སྒྲུབ་ *me-bahi skyes* 1. བྱ་མ་འདྲ་ལྷུ་རྩམ་.
2. an epithet of Vṛhaspati (Mñon.) [Brhas-
pati or Jupiter is so called because he was
born when the moon was in the mansion
of Prākphalgunī or Pūrvaphalgunī (the
eleventh constellation)]S.

ཐེའི་རྩ་མོ་ *mehi rtse-mo* = ལྷུ་རྩམ་ saffron
(Mñon.).

ཐེའི་མཁོ་ *me-yi mgrin* a general name for
birds (Mñon.).

ཐེ་རི་ *me-ri* fire mountain, volcano.

ཐེ་རི་མ་ *Me-rig* the barbarous modern Miri
tribe inhabiting the forests in the upper
valley of the Dihong, their chief village
being called Miri-patam.

ཐེ་མོང་ *me-loñ* རྩམ་, ལྷུ་རྩམ་ 1. a
mirror, or looking-glass: ལྷུ་རྩམ་ཐེ་མོང་ the
mirror in which one's Karma is reflected.
ཐེ་མོང་ is frq. as a title of books, of the
history of kings, e.g., ལྷུ་རྩམ་ཐེ་མོང་
lit. a bright mirror of royal pedigree.
2. plain surface, flat body length and
breadth. 3. sample, model, reflection,
specimen.

Syn. ལྷུ་རྩམ་ཐེ་མོང་ *kun-mthol*; ལྷུ་རྩམ་ཐེ་
gual; རྩམ་ཐེ་མོང་ *rañ-mthol*; ཐེ་མོང་ (མོང་) ཐེ་མོང་
gyi mof; མ་གུ་ར་ *ma-gu-ra*; ལྷུ་རྩམ་ཐེ་མོང་
gaug-bṛñan skye-gnas; ལྷུ་རྩམ་ཐེ་མོང་
gaug-

bhar-byed; ཐེ་མོང་ཐེ་མོང་ *byi-dor mel-take*
(Mñon.).

ཐེ་མོང་ཐེ་མོང་ *me-loñ-can* ལྷུ་རྩམ་ mirror-like,
n. of a prince in ancient India; a lake
resembling a mirror, hence one of the
historic doors of the great temple of
Buddha at Lhasa is called ཐེ་མོང་ཐེ་མོང་
me-loñ-can.

ཐེ་མོང་ལུང་རིང་ *Me-loñ luñ-rin* the Bon
designation of Persia which is called ཐེ་མོང་
ཐེ་མོང་ལུང་ཐེ་མོང་ Sukhavati or the Land of Bliss
(G. Bon. 4.)

ཐེ་མོང་ *me-gel* 1. ལྷུ་རྩམ་ལྷུ་རྩམ་ [sun-stone,
sun-crystal; a kind of crystal cool to the
touch but emits fire when exposed to the
rays of the sun]S. 2. ལྷུ་རྩམ་ the sun.

ཐེ་མོང་ *me-gshol* = ཐེ་མོང་ *me-gshol*.

ཐེ་མོང་ལུང་ *me-bgrub* ལྷུ་རྩམ་, ལྷུ་རྩམ་, ལྷུ་རྩམ་ [the
wood of *Ficus religiosa* used for kind-
ling fire by attrition; fire-flint, the plant
Prenna spinosa]S.

ཐེ་མོང་ *me-ha-ra* n. of a heretical sect
and work among the Hindus. ལྷུ་རྩམ་ཐེ་མོང་
ལྷུ་རྩམ་ཐེ་མོང་ཐེ་མོང་ཐེ་མོང་ཐེ་མོང་ཐེ་མོང་
he knew many S'āstras of the outsiders
i.e., Hindus, such as Mebara, &c., of
Mahādeva S'ankara (A. 34).

ཐེ་མོང་ *me-lha* ལྷུ་རྩམ་, ལྷུ་རྩམ་, ལྷུ་རྩམ་ the
god of fire [a general name for gods or
deities; gods are supposed to eat the sacri-
ficial offerings through the help of fire
which is called the mouth of the gods]S.

Syn. ཐེ་མོང་ཐེ་མོང་ *hod-kyi nor-can*; ཐེ་མོང་
ལྷུ་རྩམ་ *nor-las-skyes*; ཐེ་མོང་ལྷུ་རྩམ་ *byin-xa-sregs*;
ཐེ་མོང་ལྷུ་རྩམ་ *byin-sregs-xa*; ཐེ་མོང་ལྷུ་རྩམ་ *gsar-kyi*
thig-le; ཐེ་མོང་ལྷུ་རྩམ་ *gsar khu-wa*; ཐེ་མོང་ལྷུ་རྩམ་
hbar-wahi skra-can; ཐེ་མོང་ལྷུ་རྩམ་ *sta-gmar-can*;
ཐེ་མོང་ལྷུ་རྩམ་ *gna-tshogs bod-zer*; ཐེ་མོང་ལྷུ་རྩམ་ *bod*
bdun-pa; ཐེ་མོང་ལྷུ་རྩམ་ *method-sbyin skyes*; ཐེ་མོང་

རྩེ་གླིང་ *rig-hyed-gkyes*; མང་མདའ་རྒྱལ་པོ་ *tsahā-pa-sras-po*; ར་ལ་མོན་ *ra-la-shon*; ག་ལྷེ་ཕྱོགས་རྩེ་ *gar-lhohi phyogs-kyoh* (*Mñon.*).

མེ་ལྷེ་ *me lha-mo*, ལ་ཤེ་གི་ the quarter of fire, south-east: ག་ལྷེ་མེ་ལྷེ་ཕྱོགས་ལུ་མང་མེ་ *make (your) cooking-hearth in the south-east corner of the house which is the quarter of the god of fire (Sig.)*.

མེ་ལྷེ་མེ་ལྷེ་ *me-lhahi chuā-ma* the wife of the god of fire.

Syn. མེ་ལྷེ་ཕྱོགས་ལུ་ *me-lhahi dgah-ma*; མང་ཤེ་ཅན་ *char dgiog-can*; མེ་མེ་ *me-ma*; ལེགས་ལྷེ་མེ་ *leg-sbyin-ma*.

མེ་ལྷེ་མེ་ *me-lhahi rta* the horse of the god of fire.

Syn. མེ་ལྷེ་ཕྱོགས་ལུ་ *tsahon-pa myur-hgro*; ཕམ་མོན་ *qmar-mo*; གཤེ་རྩེ་གི་ལྷེ་ *guer-rtsen chā-rta*; ར་ལ་ (*Mñon.*).

མེ་པོ་ *I: med-pa* the negative form of མེ་པོ་ and མེ་པོ་=to be not, not to be, to be without, not to have, to be non-existent: ར་ལ་ཕྱོགས་ལུ་ *nga-la bu-rnams med* I have no children; ཁོ་མེ་ལྷེ་ཕྱོགས་ལུ་ *kho mkhas-pa med shig* he is one void of learning; ལྷེ་མེ་ *stobs-med* strengthless; མེ་མེ་ *hde-med* unhappy, uneasy, unwell; མེ་པོ་ལྷེ་པོ་ *passes away*, is dissipated; མེ་པོ་མེ་པོ་ *without occasion*, no opportunity. མེ་པོ་མེ་པོ་ *cha-lag med-kyān dgos-pahi khral* though without goods a necessary tax; ལྷེ་པོ་མེ་པོ་ *has your* Reverence no fellow-resident in your house? མེ་པོ་མེ་པོ་མེ་པོ་ *མེ་པོ་མེ་པོ་མེ་པོ་* a man about to be choked, being able neither to vomit nor swallow down; མེ་པོ་མེ་པོ་ *we are not able to give anything*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *the sons and grand-sons that are to get anything (as a heritage)*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *མེ་པོ་མེ་པོ་* or མེ་པོ་མེ་པོ་ *indispensable in the*

house; མེ་པོ་མེ་པོ་མེ་པོ་ *the ministers lost their litigiousness, i.e., gave up quarrelling*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *the distribution of the dishes became impossible*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *to annihilate (an enemy), to put an end to (a quarrel) (Glc.)*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *without or 'instead of'*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *without cause*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *instead of the king*, མེ་པོ་མེ་པོ་ *instead of the former shape*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *continually making no difference between day and night*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *not without, some, a few*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *a penniless woman*. མེ་པོ་མེ་པོ་ *མེ་པོ་མེ་པོ་* a mischievous person (*Mñon.*).

མེ་པོ་ *men* an ornament, piece of finery (*Mil.*). མེ་པོ་ *men-tsi* (Chinese) a coloured silk handkerchief. མེ་པོ་ *men-hri* a kind of fur; མེ་པོ་མེ་པོ་ *མེ་པོ་མེ་པོ་* a fur-coat of red *men-hri* (is mentioned as the vesture of the gods).

མེ་པོ་ *mer* 1. termin. of མེ་པོ་མེ་པོ་ *mer-srog* to eat after baking in fire. 2. in མེ་པོ་མེ་པོ་ *she-mer lañg-pa*, i.e., མེ་པོ་མེ་པོ་ *shyug bro-ica* vomiting; fig.: anything that is scorned also that is repulsive in appearance or offensive to sight. 3. adj. anything kept in heaps in a place, heaped or piled up: མེ་པོ་མེ་པོ་ *quite filled with strained or purified tea (A. 141).*

མེ་པོ་ *mer-ica* 1. sloppy, pappy, thin; also: expanded, distended, full: མེ་པོ་ *id.* མེ་པོ་མེ་པོ་ *full to the brim*; མེ་པོ་མེ་པོ་ *mer-mur* anything full to the brim. མེ་པོ་མེ་པོ་ *mer-mur-po* expanded, fully-blown. 2. མེ་པོ་མེ་པོ་ *adj. shimmering, permeating*. 3. མེ་པོ་མེ་པོ་ *མེ་པོ་མེ་པོ་* adj. to define the shape and consistency of an embryo, oblong, oval.

མེ་པོ་ *mel-tshe* མེ་པོ་མེ་པོ་ 1. watch-man, sentinel, watcher; མེ་པོ་མེ་པོ་ *to wait upon*;

to keep watch over: རེ་མ་མེས་ཀྱི་ཕྱི་རྒྱ་དཔུང་མ་མེས་
ལ་ལ་ལ་ attending upon him they made him
offerings of (entertained with) music and
songs (A. 13). 2. a watch or period of
3 hours at night. རེ་མ་མེས་ *mel-hri-se-wa*
པ་འཇུག [servant, attendant] S. རེ་མ་མེས་ *mel-*
tshe-wa ཇ་མ་མེས་ one who remains awake to
give watch; one awakened; རེ་མ་མེས་ *mel-*
tshe-ma ཇ་མེས་ the night.

མེས་པོ་ *mes-po* བེ་མ་པོ་, བེ་མ་པོ་ *grand-*
father, forefather, ancestor: ཡུ་མ་ལྷ་མོ་མེས་
མེས་ཀྱི་ཕྱི་རྒྱ་དཔུང་མེས་ *Kun-tu shan-po* the
common spiritual ancestor of all the Bud-
dhas; ཡུ་མེས་ཀྱི་ཕྱི་རྒྱ་དཔུང་མེས་ forefather's time, ཡུ་མེས་
ཀྱི་ཕྱི་རྒྱ་དཔུང་མེས་ in our grandfather's time i.e., the time
of our ancestors; གེ་མ་ or གེ་མེས་ great grand-
father; འདི་གེ་མེས་པོ་ བེ་མ་པོ་ an epithet of
Brahmā (ཕྱ་མེས་པོ་) (*Mñon*); རེ་མ་པོ་མེས་པོ་མེས་པོ་
Mes-po hphahs-hrtson n. of a patriarch of
Tibet, the great ancestor named རེ་མ་པོ་
Hphah-hrtson who went to Kham and
back (*Deb. 4, 12*). རེ་མ་པོ་མེས་པོ་ *mes-pohi*
ral-klun an epithet of the river Ganges;
རེ་མ་པོ་མེས་པོ་ བེ་མ་པོ་མེས་པོ་ (*Yig. k. 14*) pray
send your favours to me continually like
the river of patriarch's looks. རེ་མ་པོ་མེས་
mes-dpon ancestors (both spiritual and
ordinary) (*Yig. 83*). The རེ་མ་པོ་མེས་པོ་མེས་པོ་
in Tibetan history or three ancestral
rulers are: king *Sroñ-tsan sgam-po*, *Khri-*
sroñ ldehu tsan and *Khri Ral-pa-can*.
རེ་མ་པོ་མེས་པོ་ *mes-hchiñ* = རེ་མ་པོ་མེས་པོ་ *chu* mercury,
quicksilver (*Mñon*).

† མེ་ཤི་ *mai-tri* love, friendship.

མོ་ *mo* I: མོ་ a woman, a female opp.
to མ་; also, མོ་མོ་ = she, her: མོ་མོ་ she said;
མོ་མོ་ woman's gown, petticoat; མོ་མོ་
mo-hryud female line of descent; མོ་མོ་
(*Mil*). མོ་མོ་ *mo-gbyis* C. a girl, female
child. མོ་མོ་ *mo-rla* a mare; མོ་མོ་ *mo-rtags*

feminine gender, female organ; མོ་མོ་
female organ; v. also མོ་མོ་ *mo-mtshan*
below; མོ་མོ་ womankind; མོ་མོ་ female
body.

མོ་II: མོ་མོ་ to cast lots, always
a religious ceremony performed by lamas.
མོ་མོ་ *mo-mtshan* or མོ་མོ་ a sooth-sayer;
མོ་མོ་ *mo-pa* a fortune-teller: མོ་མོ་མོ་མོ་
mo-pa hde mtshan-wa a sooth-sayer who
pretends to be able to see a ghost. མོ་མོ་
mo-bon abbr. of མོ་མོ་ and མོ་མོ་ *bon-po*
fortune-teller and Ben-po priest: མོ་མོ་མོ་
མོ་མོ་ fortune-tellers and Bon priests
should not preach false religion, should
not impose upon people (A. 18). མོ་མོ་
mo-ma མོ་, མོ་མོ་ a female fortune-
teller [also, a female mendicant] S.

མོ་III an affix which when attached to
nouns indicates the feminine gen. but not
so, as a rule, when appended to adj.:
མོ་མོ་ a landlady, མོ་མོ་ a daughter, a girl,
མོ་མོ་ an old woman; but མོ་མོ་ = great,
masc. or fem., and མོ་མོ་ = fine, good,
masc. or fem.

མོ་མོ་ *mo-khab* very fine needle.

མོ་མོ་ *mo-gos* = མོ་མོ་ woman's garment:
མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་
the cost of a woman's fringed garments of blue-
colour and with spots is one load of grain
(*Rtsii*). མོ་མོ་མོ་ *mo-gos gro-kha* (མོ་མོ་མོ་
མོ་མོ་མོ་) black-spotted garment worn
by the poorer classes of women in Tibet
(*Rtsii*).

† མོ་མོ་ *Mo-na-sa* n. of a celestial cour-
tesan. (*Mñon*.)

མོ་མོ་ *mo-ma-niñ* or མོ་མོ་ a female
hermaphrodite (*Mñon*.)

མོ་མོ་ *mo-mtshan* མོ་, མོ་ female organ,
female genitals.

Syn. རྩལ་གཤམ་ *skyes-gnas*; ལྷི་མ་དཔེ་བྱིས་ *gnis-dgahi kkyim*; ལྷ་མ་ *chu-ma*; རྩལ་གཤམ་ *ner-gnas*; མོའི་རང་པོ་གཤམ་ *mohi ran-bahin*; མེས་མཁའ་མིག་རྩལ་ *mtshams-min-rten*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་གཤམ་ *brjod-byahi-phyogs*; རྩལ་ལྷི་ *skye-hdoin*; དཔེ་བྱིས་པོ་གཤམ་ *dgah-wahi bu-ga*; དཔེ་བྱིས་པོ་གཤམ་ *dran-pahi khron-pa*; དཔེ་བྱིས་པོ་གཤམ་ *pohi lam*; རྩལ་གཤམ་ལྷི་ལྷི་ *bu-gnas groñ-khyer*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་ *grid-pa hphel-byeḍ*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་ *myos-byeḍ-lam*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་ *rlañs-par-byeḍ*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་ *pad-ma chog-bhyufi*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ *byeḍ-pahi yan-lag*; ལྷི་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ *gnan-wahi hkhor-lo*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་ *mi-saḍ-lam*; རྩལ་ལྷི་ *e-gnañ*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་ *mkhah-gnañ*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་ *me-tog-lani*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་ *rdul-gyi-lam*; རྩལ་ལྷི་ལྷི་ *rmohs-byeḍ*; རྩལ་ལྷི་ *mo-rtays*; རྩལ་ལྷི་ *mo-drañ* (*ññon*).

མོ་ལིག་ *mo-yig* or མོ་ལི་ལི་ག་ *mo-yi yi-gi* feminine letters (acc. to the Tibetan Grammar) are ལ, ར, ང, ཅ, ཆ, ཇ, ཉ, ཏ, ཐ, ད, དྷ, ན, ལ, ཤ, ཥ (*Situ*.)

† མོ་ར་ *mo-ra* n. of a kind of bird. (*K. d. 71, 2*).

མོ་རང་ *mo-ran* or མོ་རེང་ *mo-reñ* 1. single, unmarried woman: མཁའ་མཁའ་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ *happier is a single woman than one with a husband of ugly face*. 2. a poor, destitute female, one who did not get a husband. 3. pron. she herself.

མོ་རབ་ *mo-rab* (ཉན་པོ་མོ་རབ་) a noble woman of great accomplishments and character; མོ་རབ་ལྷི་ལྷི་གཤམ་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ *the friend of the noble lady is considered a lord or nobleman*.

མོ་ལེག་ *mo-ḥel* a cool mild crystal opp. to མོ་ལེག་ *pho-ḥel*, crystal which affects the eye when used as spectacles.

མོ་གཤམ་ *mo-ggam* or མོ་པལ་མོ་པལ་ *mo-bcam* barren woman; མོ་གཤམ་ *barren*: རྩལ་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ *a barren woman (Fig.)*; [also an unchaste woman, a helpless woman] *S*. མོ་གཤམ་ལི་ག་ *mo-ggam yi-gi* the letters which are said to be barren:

ར, ལ, ར, ང, ཅ, ཆ, ཇ, ཉ, ཏ, ཐ, ད, དྷ, ན, ལ, ཤ, ཥ (*Situ. 69*). མོ་གཤམ་ལི་ག་ *mo-ggam-yiñ* a tree that neither produces fruit nor flowers (*ññon*).

མོ་ལ་ལོ་ *Mo-la-ko* n. of a large country or island to the south (prob. Malacca) (*K. ko. 2, 272*).

མོ་ག་པ་ *mog-pa* dark or faded colour: བྱུག་པོ་མོ་ག་པ་ལྷི་ལྷི་ *also མོ་ག་པོ་ལྷི་ལྷི་* pale lustreless appearance (*Hbrom. 18-1, 40*). མོ་ག་ལ་ *mog-ro* acc. to *Jā.* of horses, yellowish-brown; but in *C.* = མོ་ག་ལ་ *semi-aquatic mushroom*.

མོ་ག་མོ་ག་ *mog-mog (mo-mo)* 1. མཁའ་པོ་ *also མོ་ག་མོ་ག་པོ་* dark-coloured. 2. small meat-patty, meat-balls in a cover of paste generally cooked in steam.

མོང་གོ་ལ་ *Moñ-gol* a Mongolian, form sometimes occurring, but in Tib. usually མོག་པོ་ *soy-po*.

མོང་ལྷ་མོང་ལྷ་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ལྷི་ *blun-po* dull, stupid (*Jā.*).

མོང་ལྷ་མོང་ལྷ་ *W. for མོང་ལྷ་* knuckle, ankle-bone (*Jā.*).

མོང་པ་ *mod-pa* 1. to be (in an emphatic sense), to be indeed; is sometimes superadded to མོང་པ་ or used alone, sometimes with other verbs: མོང་པ་མོང་པ་ *though indeed you may say so*. མོང་པ་ *mod-pa* = མོང་པ་ *byun-moḍ*. མོང་པ་མོང་པ་མོང་པ་ *(Hbrom. 1, 2)*. མོང་པ་མོང་པ་མོང་པ་ *though indeed it is immeasurable*; མོང་པ་མོང་པ་མོང་པ་ *nevertheless it is not this one*, མོང་པ་མོང་པ་ *(although not invited) yet after all you must go*. 2. མོང་པ་ = མོང་པ་ *mañ-po* many, much, abundant: མོང་པ་མོང་པ་ *wood is plentiful*; མོང་པ་མོང་པ་ *abounding in tree-fruits*; མོང་པ་མོང་པ་ *he becomes the owner of great wealth*; མོང་པ་མོང་པ་ *if*

you omit to do this, you will have many enemies; མན་མན་ plenty of diseases; བྱེད་མན་ བྱེད་མན་ བྱེད་མན་ although they abounded in compliments.

མན་ *mod* the instant, moment—occurring only in the following combinations: མན་མན་མན་, རྣམ་མན་ at the very moment of rising; རྣམ་མན་མན་ the moment after; གཤམ་ མན་མན་ instantly, immediately: མན་མན་མན་མན་ he immediately pulled it out; གཤམ་མན་མན་མན་ immediately after there came also the hawk; མན་མན་མན་མན་ born on the instant with, born with; and thus may = གཤམ་མན་ possessed of.

མན་ *Mon* བྱེད་མན་ general name for the different tribes living in the cis-Himalayan regions and who from remote antiquity have lived by hunting. [Kirāta means one who constantly walks on the extreme boundaries. The term was known to the ancients; Arrian making mention of the Kirrhadae who used to bring musk from the Himalaya to sell to the Indians.] **མན་པ་** *Mon-pa* a native of *Kiranti* which includes Nepal, Sikkim and Bhutan but particularly the hill tract between the Kosi and Teesta rivers.

མན་ཀོ་ *Mon-ko* a fabulous mountain inhabited by goblins and women with horses' faces and *Naga* maidens very handsome and fond of music (*S. Lam. 39*).

མན་རྟ་ཁང་ *Mon-rtā-dicang* the Ta-wang Raj a small principality lying amid the mountains immediately adjoining the eastern border of Bhutan, and of which little is at present known. It is inhabited by a barbarous semi-Tibetan race engaged in trading operations between Tibet and Assam, and can be reached from the latter country *via* Odalgiri. མན་མན་མན་མན་

Mon Mkhah-hgro-glin n. of a monastery in Mon Tawang. མན་གྱི་རྟ་མན་ *Mon-gye ras-gzan* a kind of cotton wrapper manufactured in *Mon Rta Wang*. (*Rtsii*). མན་ཆ་ *mon-cha-ra* the ever-green oak; also its acorns: མན་ཆ་མན་མན་མན་ ever-green oak acorns stop diarrhoea.

མན་གུ་ *mon-gru* མན་གུ་ the 23rd lunar mansion or constellation.

Syn. མན་མན་ *chu lla-mo*; མན་གུ་ *gyog-gmad*. (*Rtsii*).

མན་ར་ *mod-dar* མན་ར་, མན་ར་ [raw silk stuff, a silk-petticoat or trowsers]. *S.*

མན་རྩ་ *mon-dre* མན་རྩ་ the 22nd lunar mansion or constellation.

Syn. མན་གུ་ *hya-gshug*; མན་གུ་ *sgroy-stod*; མན་མན་ *thob-ldan* (*Rtsii*).

མན་པ་མན་ *Mon-pa-gro* the town and province of Pa-ro the seat of government of West Bhutan (*Deb. 4, 21*). མན་པ་ མན་པ་ the town of Paldo or Paro in Bhutan.

མན་རྩ་མན་པ་ *mon-rdu nag-po* n. of a people said to live somewhere in the region towards Kamaschatka and supposed to possess tails resembling those of dogs and to wear dog's skin (*J. Zsh. 146*).

མན་མ་ *mon-sha* in *W.* popularity, respect, reputation; མན་མ་མན་ he is highly respected; མན་མ་མན་ beloved, popular (*Ja*).

མན་ལུ་ *Mon-yul* མན་ལུ་མན་, མན་ལུ་; the sub-Himalayan regions extending from Kashmir to Assam. But མན་ལུ་མན་མན་ *mon-yul-gyi ban-de* said to be: a monk from Nepal.

མན་ལུ་ *mon-lug* མན་ལུ་, མན་ལུ་ [a species of grass, *Cyperus rotundus*]. *S.*

Syn. མན་མན་མན་ *spring niñ-can*; མན་མན་ *glas-gan* (*Mñon*).

མོན་མུན *mon-sran* Indian pea; མོན་མུན་ན་ཁུ *mon-sran na-gu* མུན་ཁུ a species of kidney bean; མོན་མུན་ན་ཁུ་བུ *mon-sran dkar-bu* རལ་མུན [a kind of bean, *Dolichos catjang*] S.

མོན་མུན་ཁྱུ་བུ *mon-sran khrebu* མུན་ཁུ [*Phaseolus radiatus*] S.; མོན་མུན་ཁྱུ་བུ *mon-sran rdehu* མུན་ཁུ [*Phaseolus mungo*] S. མོན་མུན་ཁྱུ་བུ་པོ་ *mon-sran zlu-po* མུན་ཁུ *brinjol*.

མོན་སྒྲི *mon-sle* or མོན་གྲི་སྒྲི་བུ་ *mon-gyi slehu* a kind of striped many-coloured shawl made of the soft wool of goat and yak but with cotton intermingled.

† མོན་དགལ་ *mohn-dgal* མོད་དགལ་ n. of a family-clan descended from the sage Mudgala (*K. du. 5, 133*).

† མོན་དགལ་ཁྱུ་བུ་ *Mohn-dgal-gyi-bu* (མོད་དགལ་ཁྱུ་བུ་) the famous Ma galyayāna one of the two earliest disciples of Gautama Buddha; his former name in Tib. was ཡང་ནལ་རྒྱལ་པོ་ *Pañ-nas-kyes*. He at first was initiated in the *Tirthika* school of ཡང་དགལ་ཁྱུ་བུ་ but afterwards he found out his mistake and became a follower of Buddha who made him one of his highest and most powerful disciples. His Pali appellation is *Moggallāna*; and the Mongol Buddhists style him variously *Motagalwani*, *Molontain*, *Motgalun Khübegün*, and *Elür Elae Torokæn* ("he that encircles the bosom"). See also Grünwedel's *Mythologie des Buddhismus*.

མོར་ *mor* termin. of མོ་ = མོ་ལ་ *mo-la*.

མོར་མུན་ *mor-span* a fine kind of satin (*S. kar. 179*).

† མོ་ལ་པོ་ *mol-wa* 1. = ལག་ཐུག་པོ་, ཐུག་ཐུག་པོ་ *gros byed-pa* to converse, confer upon. 2. to say, to speak, used as ལོ་ལ་ *lōgo-wa* and ལག་ཐུག་པོ་ *lkhah-rtsal-wa* are in earlier Tibetan, and as ལག་ཐུག་པོ་ occurs in later liter-

ature and in C.; hence it is often to be rendered by 'to order' (*Jā.*).

མོལ་མཆོད་ *mol-mchid* = ཐུག་, ལག་ཐུག་ conference, consultation: མོལ་མཆོད་ཀྱང་རིམ་པ་ཐུག་ in conferring about any subject do so systematically (*Yig. k. 87*).

མོལ་པ་ *mos-pa* འཕེལ་ཐུག་, འཕེལ་ཐོབ་, ལུས་ཐོབ་, བྱིན་ཐོབ་, བྱིན་ཐོབ་ཐོབ་ 1. abst. [implicit faith, devotion, adoration, satisfaction] S. 2. mostly as vb., to be pleased, to be pleased with, to crave for, to be inclined to; འཕོ་བར་མོལ་མོལ་ I took a fancy to go there; མོལ་པ་དང་འདྲོད་པ་ desiring and craving for (are the origin of all the misery of sin).

མོལ་པ་ལྟོག་ *mos-pa-zlog* བྱིན་ཐོབ་པའི་ [removes the objects of desire] S. 3. to respect, to esteem, to venerate, to adore: ཐྱོད་ཀྱང་ལ་མོལ་ whom do you adore; མོལ་ནལ་འབྲུག་པ་མཆོད་ I offer it from veneration, i.e., I shall take nothing for it; frq. joined with ཐུག་པོ་: མཆོད་མོལ་ཐུག་དག་པོ་ལ་ with fervent veneration: དད་མོལ་ devotion. མོལ་པ་མཆོད་པའི་མཆོད་པའི་ *mos-pas spyod-pa'i sa-pa'i* བསུམ་པ་: འཕེལ་ཐུག་པ་: འཕོ་བར་ཐུག་པ་: the four stages of perfection in devotion: — (1) ཐུང་བ་ལོ་ལ་ བསུམ་པ་ [attainment of light] S. (2) ཐུང་བ་མཆོད་པ་ *pañ-wa mchid-pa* འཕེལ་ཐུག་པ་ [increase of light] S. (3) རྩོད་པའི་རྩོད་ཐུག་པ་མཆོད་པ་ རྩོད་པའི་རྩོད་པ་མཆོད་པ་ [entrance into the essential truths] S. (4) བར་མཆོད་པའི་ཐོང་རྩོད་པ་ བསུམ་པ་མཆོད་པ་ [uninterrupted meditation] S. མོལ་ཐུང་པ་ *mos spyod-pa* a pious man, a devotee (*Tā. 109-7*).

4. = འགྲུག་པ་ steadfast, firm. Syn. དད་ཐུག་དང་ཐུག་པ་ *dad-gus dāi ldan-pa*; ཐུག་ཐུག་ *gus-ldan*; ཐུག་ཐུག་ཀུན་ཀུན་ *kun-tu-kglen*; ཐུག་པ་ *gus-pa*; བཅེན་ཐུག་པ་ *gcig-tu-sem*; དད་པ་མཆོད་ *dad-pa-can* (*Mñon.*).

མོལ་ཐུག་ *mos-ldan* devoted, respectful, unflagging. Syn. ཐུག་ཐུག་ *gus-ldan*; དང་པོ་ *dāi-wa*; དད་པ་མཆོད་ *dad-chags-can* (*Mñon.*).

མུང་པད་མཚན་རྟེན་ *myañ-hdas mchod-rtan* v. རྟེན་རྟེན་ *mchod-rtan* 1. n. of the *chorten* or *caitya* built on the site of Gautama Buddha's death and cremation. 2. the style of *caitya*-tombs built after that *caitya*.

མུང་བ *myañ-wa* v. མུང་བ *myoñ-wa* གཤམ་, གཤམ་, གཤམ་ to taste; tasteful: མུང་བར་འདྲེད་པ་ *myañ-war hdog-pa* wishing to taste; མུང་ཅུ *myañ-bya* རག་མཁའ་ as met. = the tongue.

མུང་རྩི་ *myañ-rtsi* n. of an officinal plant: མུང་རྩི་ལྷན་ཁྱེད་ཀྱི་ལྷན་ཁྱེད་ཀྱི་ལྷན་ཁྱེད་

མུང་རལ་ *Myañ-ral* n. of a village situated towards the west of Sera monastery (Loñ. 3, 20).

མུང་རྩ་ *Myañ-ro* n. of a village in Tsang (Deb. 4, 8).

མུངས་ *myañs* མུངས་ [united]S.

མུང་པ་ *myaḍ-pa* the older form of the word མུང་ *maḍ-pa* = མུང་པ་ truth.

མུང་' *myañ* the older form of the word མུང་ *miñ* name.

མུ་གུ་ *myu-gu* or མུ་གུ་ *myug* = མུ་གུ་ རྩ་མུ་, རྩ་མུ་, རྩ་མུ་, རྩ་མུ་ [1. reed, ruah, flag [sprout, coral]S. an erroneous form of མུ་གུ་. 2. relations, particularly those who are of the same blood. མུ་གུ་གཞན་མུ་གུ་-གཞན་ རྩ་མུ་ [1. a new shoot or spring. 2. the plantain tree or banana tree]S. མུ་གུ་ལྷན་ཁྱེད་ *myu-guñi-lhal* a grove of reeds.

མུ་གུ་པ་ *myug-pa* or མུ་གུ་མུ་གུ་པ་ *myug-myug-pa* 1. མུ་གུ་གཞན་མུ་གུ་པ་ to slightly bend the head. 2. to run, roam, stroll about (Sch.). 3. to show ostentatiously, to boast about v. མུ་གུ་པ་ *myug-pa* (Cs.).

མུ་རལ་ *myur-wa* 1. to hurry by, to pass on swiftly: མུ་རལ་མུ་རལ་ *duḥ-myur-wa* time quickly runs away. 2. adv. quickly, also

མུ་རལ་མུ་རལ་ *myur-wa myur-wa* = མུ་རལ་མུ་རལ་ very quickly, in colloq. མུ་རལ་མུ་རལ་ at once, without delay; མུ་རལ་མུ་རལ་མུ་རལ་མུ་རལ་ the lion goes to its den very quickly. མུ་རལ་མུ་རལ་ *myur-waḥi hbru* མུ་རལ་ [མུ་རལ་? music, a particular note]S.

མུ་རལ་མུ་རལ་མུ་རལ་ *myur-skyob hjig-rtan* she who quickly protects the world, an epithet of the goddess Dolma (Mñon.).

མུ་རལ་ *myur-du* adv. quickly, speedily, soon; མུ་རལ་མུ་རལ་ *myur-du hgro-wa* to go quickly; མུ་རལ་ *ci-myur* as speedily as possible. མུ་རལ་མུ་རལ་མུ་རལ་ *myur-du ḥsañ-rtags* symptoms of immediate parturition (Ja.).

མུ་རལ་ *myur-ma* = མུ་རལ་མུ་རལ་ a dancing woman (Mñon.).

མུ་རལ་ *myur-laam* མུ་རལ་, མུ་རལ་, མུ་རལ་ quick [wavering, quickening]S.

མུ་ལ་པ་ *myul-wa* (མུ་ལ་པ་མུ་ལ་པ་མུ་ལ་པ་) to roam about, to do the work of espionage, to examine closely, to search into, to scrutinize. མུ་ལ་པ་མུ་ལ་པ་ *rgyal-kham myul-wa* to explore (a country).

མུ་ལ་པ་ *myo-wa* v. མུ་ལ་པ་ *myo-wa*.

མུ་ལ་པ་ *myoñ-wa* pf. མུ་ལ་པ་ *myañs* fut. མུ་ལ་པ་ *myañ* 1. མུ་ལ་པ་ to enjoy, to taste, perceive; to lick; to undergo; མུ་ལ་པ་ *bro-wa myoñ-wa* to taste; མུ་ལ་པ་ *ñi-thoñ myoñ-wa* to have seen before, མུ་ལ་པ་ *thoñ myoñ-wa* to have heard before; མུ་ལ་པ་ *myoñ-war byed-pa* to feel; མུ་ལ་པ་ *myoñ-war byed-do* enjoyed, causes to enjoy; མུ་ལ་པ་ *ro-myoñ-wa* to relish, to enjoy the flavour; མུ་ལ་པ་ *ñi-thoñ-kyi loñs-epyoḍ myoñ-wa* to enjoy the bliss of paradise; མུ་ལ་པ་ *I shall make thee* enjoy the food of religion; མུ་ལ་པ་ to

taste distress, to get into trouble; ལྷན་ལྷན་
ལྷན་ལྷན་ ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ works which
cause one to undergo another state of
existence (*Thgy.*); ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ ལྷན་
your own doings are your own sufferings
(*Jā.*) 2. is an auxil. of the pf. like ལྷན་
byun. ལྷན་ལྷན་ ལྷན་ལྷན་ I have
never yet sought; ལྷན་ལྷན་ ལྷན་ལྷན་
ma-myōn I have never yet seen; ལྷན་ལྷན་
ལྷན་ལྷན་ one who had gone there
before and is acquainted with the language
of the people (*A.* 67); ལྷན་ལྷན་ ལྷན་
myōn-wa than-thun or ལྷན་ལྷན་ ལྷན་
myōn-wa gnu-nin having experienced, having perceived
(gen. by mystic meditation).

མྱོན་ཏམ་ཅན་ *nyon ham-can* a vain conceited person who pretends to know much more than he really is acquainted with.

मुँस *myos* कृष, चरनी, घुब excitement, loss of control, sensual intoxication [a kind of grass, *Poa cynosuroides*; the wood of the *Ficus religiosa* used for kindling fire by attrition] ३.

मुँष'प *myōs-pa* = २८ गैस यो य नर, प्रसर, फितर, मरु to become intoxicated, intoxication from wine, to be maddened, become demented: **मुँष'पयय मुँ'दुल** *myōs-pa-y myō-buḥ* being deranged, he is demented (*Myōn.*). **मुँष'पय'उ'उ'उ'** *myōs-paḥi ca-co* noise made by intoxicated persons. **मुँष'पय'मुँ'दुल** *myōs-paḥi phreñ-ḍan-mu* (३६ अं ३६ अं) an excited indecent woman (*Myōn.*). **मुँष'पय'म'म'म'** *myōs-paḥi m'ṣhan-ma* that which excites lust, i.e. musk (*Myōn.*). **मुँष'बुम'उ'उ'** *myōs-bu-m-nan* as met. = an elephant (*Myōn.*). **मुँष'मुँ'दुल** *myōs-byed* 1. नमर, जगज, नरकत, मरु, वय, महुषि, गैसयुय *Kāmadeva*, wine, intoxicator; a cloud. 2. the number thirteen (*Bisii.*). **मुँष'मुँ'दुल**

myos-byed khañ-pa, མཛེར་མའི་ཤུལ་ or མཛེར་
wine-selling woman's house, a brothel (*Mñon.*); རྩི་མཛེར་འཕྲི་རྩི་ *myos-byed-bkhris-piñ*
the penis; རྩི་མཛེར་ལལ་ཁུ་ *myos-byed lcay-*
kyu 𑖦𑖫𑖫𑖫𑖫 id.; རྩི་མཛེར་འཕྲི་ *myos-byed-bkhris*
the male organ or sex; an intoxicator, a drunken man. རྩི་མཛེར་མཛེར་ *myos-*
byed-bi shos = མཛེར་མ་ a wine-selling woman;
རྩི་མ་ *myos-ma* a youthful girl, a damsel =
མཛེར་མ་; རྩི་ལལ་ཁུ་ *myos-gyal-nu* a youthful,
accomplished woman (*Mñon.*).

རྩལ་གྲུག་ *dmag* 1. རྩལ་, རལ་, རལ་, རྩལ་, རྩལ་,
 troops, army, soldiers; རྩལ་གྲུག་ *rkañ-dmag*
 infantry; རྩལ་གྲུག་ *rtu-dmag* cavalry; རྩལ་གྲུག་
yul-dmag a sort of militia or reserve who
 in Tibet are occasionally mustered;
 རྩལ་གྲུག་ *dmag-mi* a soldier, v. frq. རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་
 རྩལ་གྲུག་ *dmag-gi yan-lag bshi* རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་
 the four kinds of troops: རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ elephant,
 རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ chariots, རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ infantry,
 རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ cavalry (*Mñon.*). རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་
dmag-gi-gtam རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ talk of war or
 fighting; རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ *dmag-gi gñon-du*
rgyu-ica pioneer force, or scouts of an
 army; རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ *dmag-gi rjes-su*
hbrun-ica ally or follower in war; རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་
dmag-chag ammunition, equipment. རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་
 རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ *dmag-sde chen-po sde-gciy*
 རྩལ་གྲུག་གི་ལོ་ལོ་ an army consisting of the
 following:—10,000 elephants, 30,000 cha-
 riots, 100,000 warriors, 1,000,000 cavalry,
 36,000,000 infantry (*Yañ-ti. 18*).

རྣམ་ཐོ་མེད་པོ་ལྷ་མཁུ་བ་   *dmag-pde chen-pohi*
rnam-grang acc. to a Kālachakra writer
 the following is the enumeration of forces :
 བཞི་པྱི་=དཔེ་མཚན་གསུལ་།   རྣ་ཡང་རྒྱ་ལེན་པོ་ལྷ་མཁུ་བ་
 བཟུ་; three པཱི་ *Patti*=a *Senānukha* (ཤིང་ལུ་མ་);
 three *Senānukha*=one *Gulma* (གུ་ལ་);
 three *Gulma*=a *Gaṇa* (གན་); three *Gaṇa*=
 one *Vahini* (འཁྱིའི་); three *Vahini*=one

Pritana (प्रितना); three *Pritana*=one *Camu* (चमु); three *Camu*=one *Anikini* (अनीकिनी); ten *Anikini* make one *Akṣauhini* (अक्षौहिनी); this last includes an army of elephants and chariots numbering 21,870. (*Dugye* 343).

५३॥ ५३५ *dmag-dpuñ* वज्र, चक्र, troops, army; also ५३॥ ५३५ id.

Syn. ५३॥ ५३५ *dmag-tshogs*; ५३५ *ru-pa*; ५३५ ५३५ *dpuñ-tshogs*; ५३॥ *dmag*; ५३५ *dpuñ*; ५३५ ५३५ ५३५ *dpuñ-gi dkyil-khor*; ५३॥ ५३५ ५३५ *dmag-gi higs*; ५३५ ५३५ ५३५ *yan-lag bshi-pahi gur* (*Mñon.*).

५३॥ ५३५ *dmag-dpon* सेनापति, सेनागो general, commander.

Syn. ५३॥ ५३५ *dmag-gi hdren-pa*; ५३॥ ५३५ ५३५ *rat-grihi gñen*; ५३॥ ५३५ ५३५ *rat-grihi rgyun-hdren*; ५३॥ ५३५ ५३५ *dmag-gi hjo-pa*; ५३५ ५३५ ५३५ *dpuñ-gi khyu-mchog*; ५३॥ ५३५ ५३५ *bdchi bñao-bo*; ५३५ ५३५ ५३५ *dpuñ-gi ngon-po* (*Mñon.*).

५३॥ ५३५ *dmag-rum*=५३५ ५३५ ५३५ darkness; ५३॥ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ the destroyer of the darkness of the three worlds. (*Yig.* 9).

५३॥ *dmah* or ५३॥ *dmah-ura*, adj. low, short; mean, humble, inferior. ५३॥ ५३५ ५३५ low place, ५३॥ ५३५ ५३५ low status; ५३॥ ५३५ ५३५ inferior intelligence or intellect; ५३॥ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ mean in mind. ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ if (in pregnancy) the middle parts of the body are low and the sides high (*Jā.*); abst. lowness. Also, as vb., ५३५ ५३५ with pf. ५३५ *dmu*,=to be low, degraded, inferior. ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ to fall lower and lower; ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ in times of scarcity, when eating and drinking is low (*Pth.*); in *W.* ५३५ ५३५ ५३५ to dishonour, profane, to humiliate. ५३५ ५३५ *dmah-phyob* the protector of the humble, a king

(*Mñon.*); ५३५ ५३५ *dmah-hdog* inclination to go down, tendency to meanness.

५३॥ *dmag*=५३५ the populace, mob, common folk; ५३५ ५३५ id. ५३५ ५३५ beer that is given to the common people at entertainments (*Rtsii.*). ५३५ ५३५ ५३५ a banquet or treat for the public; ५३५ ५३५ ५३५ the vulgar, the common people; one of the common people; ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ *dmah-hdog gnas*=५३५ ५३५ *gron-khyer* a town or city (*Mñon.*); ५३५ ५३५ ५३५ *dmah-no* ५३५ ५३५ a woman of low caste; ५३५ ५३५ ५३५ *dmah-ri-ri* ५३५ ५३५ ५३५ the lowest class or caste in India, people of degraded rank in Tibet.

५३॥ *dmag* abuse, cursing.

५३॥ *dmun* ५३५, ५३५, ५३५, ५३५, ५३५ vulgar, mean, inferior, of the lowest order or quality. ५३५ is even sometimes used for ५३५ ५३५ *gkye-dman* a woman, common in colloq. as "kyemen"; ५३५ ५३५ ५३५ the class of young woman (*Yig.* 56). ५३५ ५३५ *dmun-pa* low, in reference to quantity or quality, little; ५३५ ५३५ ५३५ either too little, or too much, or badly constituted; ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ having few merits; ५३५ ५३५ ५३५ *blo-dman-pa* having little sense (*Gñ.*); ५३५ ५३५ *dmun-hñuñ*=५३५ ५३५ a young girl (*Yig.* 87). ५३५ ५३५ ५३५ *dmun-pahi-rigs* ५३५ ५३५ the lowest people in India who are very wild and fierce; ५३५ ५३५ *dmun-ma*=५३५ ५३५ *ruñ-pa* old, stale, not fresh; ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ ५३५ to each withered flower that was offered to the Blessed One (*K. g.* ५, 290). ५३५ ५३५ ५३५ *dmun-ma* a beautiful woman; ५३५ ५३५ *dmun-car* a maiden, a growing girl.

५३॥ *dmur* 1. one of the thirty-six border countries of India (*Yan-vel* 38). 2. profit, gain, good success; ५३५ ५३५ a small profit (*Mñl.*).

དཔལ་པོ *qmar-po* i. adj. successful: ཕྱགས་
དཔལ་པོ་བྱང་རམ་ did it go on well with your
meditation, instruction, དཔལ་པོ་མྱོང་ finishing
instruction, in religion, and in medical
science (*Jā.*).

དཔལ་པོ ii. red; མཛོག་དཔལ་ *mdog-qmar* red
colour; དཔལ་པོ་རྩ་མཛོག་ *qmar-po rgya-mtsho*
the red ocean, the colour of its water
being red for many thousand miles it is
so called (*K. d. 343*); དཔལ་པོ་རྩ་མཛོག་ *qmar-po*
rwa-can as met. = donkey (*Mñon.*); དཔལ་པོ་
མྱི་དྲུག་ *qmar-po sgrin-dkyes* མཛོག་ཁྱིམ་, མཛོག་ཁྱིམ་,
a red dye produced by an insect, *Amyris*
agalloch. དཔལ་པོ་ *qmar-wa* red or abet. red-
ness: དཔལ་པོ་མཛོག་ red eyes; རྩ་མཛོག་ red nose.
དཔལ་པོ་པ་ *qmar-khe-pa* a butcher, execu-
tioner (*Mgyur. 246*); དཔལ་པོ་ *qmar-khra*
red stripes, as painted on Red-hat monas-
teries; དཔལ་པོ་ *qmar-grum* རྩ་མཛོག་པ་ a
square piece of red coloured rug (*Rtsii.*);
དཔལ་པོ་ *qmar-rgyan* piece of raw-meat in
Tantrik offerings made to spirits (*Rtsii.*);
དཔལ་པོ་ *qmar-fian* greenish red; དཔལ་པོ་
qmar-tjen naked; དཔལ་པོ་མཛོག་ *qmar-cham-*
myur-po fresh baked cakes the natural
colour of which has not been changed
(*Jig. 29*); དཔལ་པོ་མཛོག་ *qmar-mdañs* bright
ness, ruddy complexion. དཔལ་པོ་ *qmar-sdor*
(ཕྱག་པོ་མཛོག་པོ་མཛོག་) minced meat or meat
for broth (*Rtsii.*); དཔལ་པོ་ *qmar-mo* red,
also red oow; དཔལ་པོ་ *qmar-mnyug* blackish-
red; དཔལ་པོ་ *qmar-rutshan* footnotes
written in red ink; དཔལ་པོ་མཛོག་ notes
in a book written in red (*Rtsii.*); དཔལ་པོ་
qmar-btshod copper-coloured, དཔལ་པོ་ *qmar-*
bañs scarlet-red; དཔལ་པོ་ *qmar-yol* red china
ware as opp. to དཔལ་པོ་; དཔལ་པོ་ *qmar-*
ruñ-pa adj. naked, also a naked person,
frq. དཔལ་པོ་མཛོག་ *qmar-ru mgo-nag* རྩ་མཛོག་ [a
small shrub, *Abrus precatorius* bearing a
red and black berry, which forms the

smallest of jewellers' weights] *S.*; དཔལ་པོ་
qmar-bcal dysentery, bloody flux (*Jā.*).
དཔལ་པོ་ *qmar-ser* (1) རྩ་མཛོག་ the disk
of the sun, also the halo surrounding the
sun (*Mñon.*); (2) reddish yellow, honey-
coloured: དཔལ་པོ་མཛོག་ *qmar-ser-mig* མཛོག་མཛོག་
the lion-eyed. རྩ་མཛོག་ *shuca-qmar-pa* a
monk of a red-hat sect.

དཔལ་པོ་ *qminig-pa* 1. *Lex.* and *Ca.* a hole.
2. kind of lizard, also the pangolin: དཔལ་
པོ་མཛོག་. དཔལ་པོ་མཛོག་མཛོག་པོ་. Also དཔལ་པོ་
qminig-bu or རྩ་མཛོག་ *kye-leo* a kind of worm,
i.e., "insect which has no wings" (*Rtsii.*).

དཔལ་པོ་ *qminig* རྩ་མཛོག་, རྩ་མཛོག་ 1. imagi-
nation, frame of mind, the mind on one
point. དཔལ་པོ་མཛོག་ *qminig-kyis* རྩ་མཛོག་
མཛོག་ discernment; དཔལ་པོ་མཛོག་ *qminig-can*
ingenious, skilful in contriving *W.* 2. abet.
མཛོག་, རྩ་མཛོག་, རྩ་མཛོག་ [consciousness,
idea, attainment, perception, acceptance] *S.*

དཔལ་པོ་མཛོག་ *qminig-glad* object on which
a mystic concentrates his vision or his
mind in order to induce meditation; some-
times the object is a thing actually before
him, sometimes a mental object, sometimes
purely fanciful or impossible as the horn
on a hare's head or the child of a barren
woman. A meditator who can become
absorbed without any such assistance has
reached a high state of proficiency, v.
Mil. 7 82, b. 2. Sometimes erroneously
དཔལ་པོ་.

དཔལ་པོ་མཛོག་ *qminig-ñton-pa* or དཔལ་པོ་མཛོག་
མཛོག་ to give an idea of, to make a sug-
gestion.

དཔལ་པོ་ *qminig-pa* 1. as vb. to fancy,
to imagine, to construe in one's mind.
རྩ་མཛོག་པོ་ *don qminig-pa* to intend a benefit
or profit for another person (*Jā.*). 2. abet.

thought, idea, fancy གཞུགས་; དམིགས་པའི་རྟེན་ *dmigs-pahi rten* prob. a thing only supposed, an object imagined (*Thgr.*). དམིགས་པ་པའི་པའི་རྟེན་ *dmigs-pa mod-pahi gñiñ-rje* in *Mil.* is acc. to *Jā.*: the pity which the accomplished saint, who has found everything even religion to be vain and empty, feels towards all other beings, in as far as they are still subject to error and mistakes, opp. to མཉམ་པ་དམིགས་པའི་རྟེན་ *and* མཉམ་པ་དམིགས་པའི་རྟེན་ *the tender sympathies called forth by the sight of beings that are really suffering and of those defective in morality; དམིགས་པ་མཉམ་པ་པའི་རྟེན་ལ་ forgetful of all the beautiful fancies, schemes, and airy notions. དམིགས་པ་ལས་པ་པའི་རྟེན་ལ་ beyond the range of thought or imagination; དམིགས་པའི་རྟེན་ *dmigs-pahi smra* अपवाद ex-ecration, reviling; དམིགས་པ་ *dmigs-bu* རིང་ཁྱེད་ལ་ གཞུགས་ a support, gen. a blind man's leader (*Dzl.*).*

དམིགས་པའི་ *dmigs-mod* निरवशत independent, not depending: ལམ་གྱི་དམིགས་པའི་རྟེན་པ་ *Tsongkhapa* who was free from all worldly obstacles, i.e., perfectly independent, in which sense all *Bodhisattvas* are independent. དམིགས་པའི་ *dmigs-hdoin* dependent, depending on a support.

དམིགས་པ་ལས་ *dmigs-gnal* or དམིགས་ཀྱི་གཞུགས་ clear to the mind: རྟེན་དུ་བྱེད་པའི་དམིགས་པ་ལས་ལྷན་ *དམིགས་ཀྱི་གཞུགས་* unless it is clear that the work should be done privately or confidentially (*D. gel. 12*).

དུམ་ *Dmu* or དུམ་པ་ *Dmu-rgod* 1. n. of the earliest tribe of Tibet, the men who first inhabited Tibet (*J. Zañ.*). 2. a malignant spirit, a kind of evil-demon that causes dropsy in those on whom his malignant eye falls; one of the nine spirits called འཛིན་པ་: རིང་ཁྱེད་ལ་པའི་པའི་རྟེན་ལ་ལྷན་པ་

པའི་རྟེན་ལ་ O, *Kas'ya* these four are the spirits which trouble the *Bodhisattva* (*K. lo. a. 213*); མཉམ་པ་པའི་རྟེན་ལ་པའི་རྟེན་ལ་ in time to come even beings like *Dmu-rgod* will have faith in Buddhism (*Hbrom. 8*).

དུམ་པ་ *dmu-chu* གཞུགས་ dropsy; which is brought on by evil demons; དུམ་པ་པ་ one who is suffering from dropsy. དུམ་པ་ *dmu-rdo* demon of the disease of dropsy etc. (*Rtsii.*); དུམ་པ་པ་ *dmu-dsñ-can* གཞུགས་ dropsy, dropsical.

དུམ་པ་ *dmun-pa* = ལྷན་པ་ *blun-po* གཞུགས་ an idiot; also, acc. to *Jā.*, darkened, obscured.

དུམ་པ་ *dmur-ica* v. ལྷན་པ་ *mur-ica*.

དུམ་པ་ *dmul-ica* v. ལྷན་པ་ *hdsum-pa*.

དུམ་པ་པ་ *dmug-loñ* = རིང་ཁྱེད་ *loñ-ica* གཞུགས་ one who is born blind: མིག་རྟེན་ལྷན་པ་པ་པ་པ་ ལྷན་པ་པ་ ལྷན་པ་པ་ (*J. Zañ.*).

དུམ་པ་ *dmu-ica* = ལྷན་པ་ v. ལྷན་པ་ *mc-ica*.

དུམ་པ་ *dmod-pa* 1. ལྷན་པ་, ལྷན་པ་, ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ cursing, subduing. vb. (acc. to *Cs.*) to curse, execrate, accurse; ལྷན་པ་པ་ sbst. imprecation, execration, malediction; ལྷན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ the twelve years on which a curse had been pronounced by the saint (*Dal.*). 2. to swear, to affirm, to confirm a treaty by an oath (*Jā.*). 3. to address a prayer of conjuration, ལྷན་པ་ to the deity (*Glr.*). ལྷན་པ་ *dmod-no* (opp. to ལྷན་པ་ *gnon-lam*) malediction: ལྷན་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ although a devil's malediction is very potent (*D. R.*). ལྷན་པ་ *dmod-tshod* ལྷན་པ་ abuse, insult's.

དུམ་པ་པ་ *dmul-ica* ལྷན་པ་, ལྷན་པ་, ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ hell, purgatory, perdition; ལྷན་པ་པ་པ་ going to hell; ལྷན་པ་པ་ the eight hot hells; ལྷན་པ་པ་ the eight cold hells. ལྷན་པ་པ་པ་ the hells of preli-

minary or lighter punishment which are situated in the neighbourhood of the greater bells:—**ཇ་རྒྱལ་གྱི་མཁའ་ཤྲོད་པུ་མེ་ཐུར་གྱི་ལོངས་པར་** | fire-trench situated round the hot bells; **རྒྱལ་གྱི་འདམ།** the mire of putrid corpses; **གྲུ་གྱི་མཁའ་ཤྲོད་པུ་མེ་** | the forest of razors; **རབ་གྱི་མཁའ་ཤྲོད་པུ་མེ་** | the wood of swords; **རྒྱལ་གྱི་ལེ་མཁའ་** | the iron-bristle trees; **རྒྱུར་རབ་མེད་ཐོག་མཁའ་** the river Vaitarani the fordless Styx, &c.; **ཉེ་ཆ་རྒྱུར་མེད་པུ་མེ་** hell of temporary punishment which does not last more than a day. 2. vb. to cut up, to cut into pieces, meat at dinner (*Dial.*).

རྒྱལ་པོ་པ་ *brnyug-pa* to show; **རྒྱལ་པོ་པུ་པོ་པ་** *brnyug-brnyug-pa* or **རྒྱལ་པོ་པུ་པོ་པ་** *brnyug-pa byed-pa* to show repeatedly, to boast (*Si. and Co.*).

རྒྱལ་པོ་པ་ *brnyug-pa* to drain off: **ཉེ་ཆ་རྒྱུར་མེད་པུ་མེ་** to sift out fish with a fishing net (*Nag. 53*).

མི *rma* I: **མེ་**, **མེ་**, **མེ་**, **མེ་** wound, a scar, a kind of leprosy with red spots and insensibility of the skin: **རབ་མེ་ཐུར་** I was wounded or I have got a wound; **མེ་གསོ་བ་** to heal a wound; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-hi-lha-ua* a wound growing worse. **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-skyes* pus, matter; also blood; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-rjes* scar, cicatrix; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-rnün* an old wound; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-rman* or **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** medicine or salve for a wound; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-naq* sores and ulcers: *rma-naq* are of two kinds (1) **ཐུར་གྱི་མེ་** *lhan-skyes* constitutional such as **གཤམ་པུ་མེ་** *gashan-blum* piles, **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *sur-ga*, **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rmun-lu*, **ཐུར་གྱི་མེ་** *rhiy-flug* **ཐུར་གྱི་མེ་** *rkañ-blam*, **ཐུར་གྱི་མེ་** *mtshan-par rdol-sa*; (2) those which one contracts from accidental causes **ཐུར་གྱི་མེ་**. **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-mtshan* scar; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-ro* scurf, scab; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-las* **ཐུར་གྱི་མེ་** *bbab-pa* = **ཐུར་གྱི་མེ་** blood

(*Mñon.*); **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-ru* a festering, suppurating wound; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-ful* scar; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-hi than-skor* **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** the cleansing or dressing of a sore.

མི II: sometimes signifies beauty, good luck, etc. **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-bya-can* **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** verdure, green, a meadow.

མི *Rma-b;u* (pro. *Mahja*) 1. n. of a large village situated to the South West of the district of *Saṅkya* visited by Sarat Chandra Das in 1882. **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-bya myoñ-ucabi sen-ge* n. of a Lama of learning who belonged to Mahya (*Loñ. 3, 3*). 2. lit. the mottled or spotted bird, the peacock, commonly called **མི་ཐུར་གྱི་མེ་** *grin* n. of a gem; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-byahi rgyal-mtshan-can* **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** 'symbolized by a peacock,' an epithet of Durgā (*Mñon*); **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** a peacock's tail; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** a peacock's crest. **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-byahi hsho-ua* (lit. the food of the peacock = **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *hem-lock* (*Sman. 427*). **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** a fabulous mountain said to exist in the continent of Pūrva Videha, the people of which possess blue necks (*K. d. 3, 338*). A mixture of **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** the peacock's bile with the juice of *Bhrin-gi raja* cooked in cow's butter when taken through the nose will change the colour of the hair to deep black (*K. g. 3, 48*).

Syn. **ཐུར་གྱི་མེ་** *syeg-ltan*; **མེ་ཐུར་གྱི་མེ་** *grin*-*ñon*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *qtsug-phud-can*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *grug-sgro-can*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *kyz-bris-sgro*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *rab-gyo*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *gar-mkhan*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *hbruy-grahi-yar*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *rgyu-mtsho-skyes*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *rma-rgyan-can*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *ñiñ-lu-rte*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *hrtan-pa-dregs*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *gar-hyro*; **ཐུར་གྱི་མེ་** *hku-ucabi* **ཐུར་གྱི་མེ་** *hog-pag-gan*;

མེད་མཁུན་ *mdoñg-dan*; འབྲུག་ལྷ་ཁྱེད་ *hbrug-sgrahi-rje*; (ལྷ་ *sgog* or ལྷ་ *sgog*); མེད་མཁུན་ *mdoñg-mthah-can*; མེད་མེད་ལ་ *sen-mohi-gar*; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *gtung-tan*; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *sprin-kad-gah*; འབྲུག་ལྷ་མཁུན་ལྷ་ *hbrug-sgrag mñal-hdoin*; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *lay-hgro-sa*; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *sprin-gyi-sgeg*; འདབ་ལྷ་ལྷ་ *hdab-brgya-pa* (*ñññ*).

མེད་མཁུན་ *rma-bya chen-po* མཁུན་མཁུན་ n. of a deity (*Dom.*); one of the five tutelary deities of the Buddhists; n. of *Tantrik* work glorifying the goddess *Mahamayūri*.

མེད་མཁུན་ *Rma-kham* or མེད་མཁུན་ n. of a petty state included in *Kham* (*Tib. k. 18-28*).

མེད་མཁུན་ *Rma-chen* n. of the great river of N.E. Tibet which, rising in various ranges S.W. of Barong Tsaidam and Shung, flows past མེད་མཁུན་ *Skar-ma-tha* lake and མེད་མཁུན་ *Skya-reñg* and then making a detour round the mountain of མེད་མཁུན་ *Spon-ra* flows due east keeping some 40 miles to the south of lake Kokonor; whence entering the province of Kansu it becomes the Hoangho or Yellow River of China. A Tibetan author says it is called *Khathan-gol* in Mongolian, the Tibetan equivalent of which term is མེད་མཁུན་ the river in which a certain queen had drowned herself (*Dam. 32*).

མེད་མཁུན་ *Rma-chen Spon-ra* n. of the great genius of the མེད་མཁུན་ *gshi-bdag* class, the lord of the peacocks, who resides in the snowy mountain of མེད་མཁུན་ *Spon-ra* of the province of Amdo.

མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ *rma-tsho-kun-gshi* one of the Tibetan pupils of Atis'a: མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ (*A. 16*).

མེད་མཁུན་ *rmañ* 1. (མེད་མཁུན་) ground, base, foundation; མེད་མཁུན་ལ་ to lay foundation of a house etc.; མེད་མཁུན་ the foundation stone. 2. a dream: མེད་མཁུན་ *rmañ-lam* = མེད་མཁུན་ dream,

vision; མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ having presented his request, in a dream he saw the front of Vikramas'ila. (*A. 69*).

མེད་མཁུན་ *rmañ-rmañ* = མེད་མཁུན་ also implies different (*Hbrum. 131*).

མེད་མཁུན་ *rmañ-tsher* also མེད་མཁུན་ 1. pincers (generally made of silver or iron) to pluck out hair; acc. to *Cs.* instrument for cleaning the nostrils. 2. a rake (*Sch.*).

མེད་མཁུན་ *rmañ* = མེད་མཁུན་ excellent, very good. མེད་མཁུན་ *rmañ-byun* or མེད་མཁུན་ become excellent, marvellous, admirable, grown excellent: མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ in this portion of the marvellous age (*Tib. k. 2*); མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ to wonder, to be surprised at (*Jñ.*); མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ all these are in their nature void—what is more wonderful than this and what can be more sublime! (*Lam-rim*). མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ *rmañ-du byun-wahi* etc the orders or classes of Buddhist dignitaries such as *Çrāṇaka*, *Bodhisattva*, etc. (*J. Zan*).

མེད་མཁུན་ *rman-pa* wounded.

མེད་མཁུན་ *Rmar-gñuñ* n. of a section in the monastery of Sera (མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ (*Loñ. 2, 17*).

མེད་མཁུན་ *rmañ-pa* 1. = མེད་མཁུན་ to ask, to inquire. 2. mention is sometimes made of a verb མེད་མཁུན་ with pf. མེད་མཁུན་ to wound. མེད་མཁུན་ *rmañ-na* an animal that has been wounded but not killed.

མེད་མཁུན་ *rmi-ten* pf. མེད་མཁུན་ *rmiñ* to dream. མེད་མཁུན་ *rmi-lam* (resp. མེད་མཁུན་) མེད་མཁུན་ a dream; མེད་མཁུན་ མེད་མཁུན་ vision-like, to see in a dream; མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ མེད་མཁུན་ dreamed in a dream; མེད་མཁུན་མེད་མཁུན་ dreamless; མེད་མཁུན་ a troubled dream;

མི་ལམ་མཐོང་བ་ *rmi-lam mthoñ-wa* = མི་བ་ to dream; མི་ལམ་བཤད་པ་ *rmi-lam bzag-pa* to interpret dreams (Ce.); མི་ལམ་མཐོང་བའི་གཞུང་ལ་ *rmi-lam mthoñ-wahi gsung n.* of a *dhāraṇī* on dreams (K. g. 2, 56); མི་ལམ་མཐོང་བ་ *rmi-lam mi-bzang-wa* a portentous ill-boding dream (S.g.).

མིག་པ་ *rmi-g-pa* ལཱ་ the hoof of an animal: མིག་པ་འབྲུག་མིག་པ་ *rmi-g-brag* a cloven hoof; མིག་པ་འབྲུག་མཚན་ cloven-footed; རྩ་མིག་ a horse's hoof; རྩ་མིག་མ་ a silver ingot shaped as a hoof (= 130 rupees); ལྷག་མིག་ *gyag-rmi-g* a yak's hoof; མིག་ལྷག་ *rmi-g-leag* horse-shoe; མིག་ལྷུམ་ *rmi-g-slum* an undivided hoof; མཁ་གཞི་ *rmi-g-gzer* horse-shoe nail, bob-nail.

མིག་ས་པ་ *rmi-gs-pa* lizard of a small kind (Jā.).

མིང་ *rmiñ* = མང་ *rmañ* (Jā.).

མུ་ *rmu* = རུ་ *dmu*.

མུ་རོད་པ་ *rmu-rgod-pa* the lowest class of people in ancient Tibet.

མུ་ལག་ *rmu-thag* 1. a cord to which little flags are attached on roofs of convents, houses, etc. 2. a rope by which the ancient kings and queens of Tibet were reputed to ascend into heaven there to live with their ancestors.

མུ་ཡི་ *Rmu-li* a place in Kham province (Loñ. 17).

མུག་པ་ *rmug-pa* pf. མུག་པ་པ་ *rmugs-pa* 1. to bite; occasionally used with མ་ the tooth: རྩམ་པ་མ་མིག་མཚན་ the dog bit him. 2. to sting, of bees, etc. *W.*; to gall, e.g. the feet by friction of the shoes *W.* 3. to bark in *W.* (Jā.).

མུག་ས་པ་ *rmugs-pa* rarely མུ་པ་ 1. a dense fog: མུག་པ་པའི་ན་གུ་ *rmugs-pahi na-bun* id.; མུག་པ་པ་མཚན་ *rmugs-pa-can* foggy; རྩ་མཚན་

རྩམ་པ་མུག་པ་ *ñin-mthoñ-shan-du yul rmugs-pa* the place is foggy day and night. 2. befogged mentally, stupid, inert, languid, sluggish; མིད་མུག་པ་ *gyid-rmugs-pa* depressed and melancholy (*Hbrom.* I, 22); མུག་པ་པ་ *rmugs-pa* dense fog covering, enveloping. མུག་པ་པ་མཚན་ *rmugs-pa-can* མཚན་མུག་ 'the chief of waters,' the sea, that holds the vapours.

མུར་པ་ *rmur-pa* to growl and bite each other as dogs do.

མུང་པ་ *rmuc-pa* (ལུག་པ་) also རུང་པ་ *dmuc-pa* sbat. spot, speck, mark, a natural mark as a mole, birth-mark; any blemish or impurity: མི་གཙང་མེད་ *rme-gtsang-med* or གཙང་མི་མེད་ *gtsang-rme-med* making no difference as to clean or unclean food (*Mil.*); མི་རྩལ་ *rme-grib* moral defilement; adj., མི་མོ་ *rme-po* stained, defiled, mouldy, spotted; མི་ལྷུ་མཚན་ *rme-lhu-shan* unclean food: ལྷུ་མཚན་གཤེག་གི་མི་ལྷུ་མཚན་ལྷུ་མཚན་ (*Dehu.* 67).

མི་པད་ *Rme-laḡ* n. of a very old monastery in Lhasa in front of which a stone monolith was erected bearing the inscription of a treaty between the king of Tibet Khri Ral-pa-can and the Emperor of China (*J. Zan.*).

མི་རུ་ *Rme-ru* n. of an ancient monastery in the N.E. quarter of the city of Lhasa.

༥ མིག་པ་ *rmeg-pa* = རྩ་པ་ root, also = ལཱ་ order, series, row; མིག་པ་པ་ *rmeg-med-pa* = ལཱ་པ་པ་ *gtan med-pa* disorder, not regulated; ལཱ་པ་པ་མིག་པ་པ་ *gtan med-pa* the religion became disorganized (*J. Zan.*).

མི་རྩ་ *rmeg* (རྩ་མཚན་མི་རྩ་ *gta-gyahi-rmeg*) crupper attached to a saddle.

མི་དང་པ་ *rmeg-pa* pf. མི་མུ་ *rmeg* 1. = ལཱ་པ་པ་ *gtan med-pa* to ask, to inquire: མི་དང་པ་པ་

གདགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་ཡོད་ཅིང་ལག་མེད་པ་ནི་ if you asked if there are rich people in Tibet. 2. ལུག་པུ་, to plough and sow: མིང་པུ་ལུག་པུ་ *rmed-du kjug-pa* to cause to be ploughed and sown (*Jā.*). 3. to study.

ཏ་ མིང་པ་ *rmen-dan* = རྒྱལ་མཚན་ bad sign, ill-omen, foreboding.

མིང་པ་ *rmen-pa* or མིང་པུ་ *rmen-bu* = ག་ར་མཁུལ་ (*A. 44*) a goitre; also an induration caused by a sore or wound: དུག་གིས་ལུག་པུ་མཁུལ་ མིང་པ་མང་ཅིང་ཡང་ལག་མེད་པུ་མིང་པ་ he dreamt that by simply having covered it with the hand the induration was healed (*A. 44*). མིང་པུ་མིང་པ་ *rmen-buhi-naq* an indurate sore or ulcer or a swelling on the skin.

མིང་པ་ *rnel-ica* or མིང་པ་ *gmel-ica* 1. to pluck out; བཟ་མིང་པ་ *bal rnel-ica* = བཟ་མིང་པ་ to pluck out hair. 2. to summon, to call, to invite.

མིང་པ་ *rmo-ica* ལུག་པུ་, pf. and imp. མིང་པ་ *rmos*, to plough: མིང་པ་ *shiā-rmo-ica* to plough fields; མིང་པ་ཡོད་ཅིང་ལོ་རྒྱུ་ *mi-rmos-pahi lo-toj* a fabulous kind of grain in the mythological age said to grow without cultivation; also, maize. མིང་པ་ *rmo-mkhan* ploughman.

མིང་པ་ *rmo-ma* 1. = ལོ་རྒྱུ་ an old woman.

2. བཟ་མིང་པ་ father's mother.

མིང་པ་ *rmo-yag* 1. མིང་པ་ n. of a number.

2. steel helmet; also, perhaps, full coat of mail (*Mñon.*).

མིང་པ་ *rmo-yag* = ལོ་རྒྱུ་ or ལོ་རྒྱུ་ a helmet; ལོ་རྒྱུ་ *khra-rmo-yag* coat of mail and helmet (*Jā.*).

Syn. མིང་པུ་ *rmo-thur*; མིང་པུ་ *tshem-ahu*; མིང་པུ་ *rmo-yu*; མིང་པུ་ *qmag-shu* (*Mñon.*).

མིང་པུ་ *Rmog-cog* n. of a place in Tibet (*Loñ. 2, 32*).

མིང་པུ་ལུག་པུ་ *rmo-yag-tseag-ma* n. of a heretical sect (*F'u-act. 46*).

མིང་པ་ *rmoñ-ica* (= མིང་པ་) pf. མིང་པ་ *rmoñg* 1. to be obscured; also, as subs. obscurity, chiefly in spiritual sense; མིང་པ་མིང་པ་ *blo-ma rmoñg-pa* or མིང་པ་མིང་པ་ *rmoñg-med* a mind lively, unimpaired; མིང་པ་མིང་པ་ *kun-tu rmoñ-ges che-ica* general obscuration of mind; མིང་པ་མིང་པ་ *rmoñ-par hygyur-ica* to become obscured, darkened; མིང་པ་མིང་པ་ *rmoñ-uar byed-pa* to obscure, to darken, also to confound, perplex. 2. to be puzzled; to become dizzy. མིང་པ་མིང་པ་ *rmoñ-chen-pohi khañ-pa* མཚན་མཚན་མཚན་ [a refuge of utmost ignorance or delusion] S.

མིང་པ་ *rmoñ-gpu* hair of the abdomen and the pudenda: མིང་པ་མིང་པ་མིང་པ་ *rmoñ-gpu* the belly-hair of a he-goat heals cancer.

མིང་པ་ *rmoñg* = མིང་པ་ copulation (*Mñon.*).

མིང་པ་ I: *rmoñg-pa* ལོ་རྒྱུ་, ལོ་རྒྱུ་, ལོ་རྒྱུ་, ལོ་རྒྱུ་, ལོ་རྒྱུ་, ལོ་རྒྱུ་ 1. a fool, stupid person, ignorant or untrained person. མིང་པ་མིང་པ་ *rmoñg-btul* = ལོ་རྒྱུ་ *blun-po* fool, idiot. 2. adj. obscured, stultified (*Sty.*).

Syn. ལོ་རྒྱུ་ *blun-po*; ལོ་རྒྱུ་ *ghen-pa*; ལོ་རྒྱུ་ *lug-ltar-khug-pa*; ལོ་རྒྱུ་ *ma-ges-pa*; ལོ་རྒྱུ་ *ma-bstahg-pa*; ལོ་རྒྱུ་ *mi-mtshon-pa*; ལོ་རྒྱུ་ *mi-rig-pa*; ལོ་རྒྱུ་ *mun-pa*; ལོ་རྒྱུ་ *ldoñg-pa*; (*Mñon.*).

མིང་པ་ II. = མིང་པ་ *rmoñg-pa* ལོ་རྒྱུ་ delusion: ལོ་རྒྱུ་མིང་པ་ *tsam-pa* [confusion, ignorance, alarm] S.; ལོ་རྒྱུ་མིང་པ་ *ñan-rmoñg* ལོ་རྒྱུ་, ལོ་རྒྱུ་ stupid, deceitful (*A. K. 1-14*). ལོ་རྒྱུ་མིང་པ་ *rnam-rmoñg-te* ལོ་རྒྱུ་ enticed, infatuated, fascinated. མིང་པ་མིང་པ་ *rmoñg-pohi groys-po* = ལོ་རྒྱུ་མིང་པ་ *desire to sleep, falling asleep* (*Mñon.*). མིང་པ་མིང་པ་ *rmoñg-ñags* = ལོ་རྒྱུ་མིང་པ་ or ལོ་རྒྱུ་མིང་པ་ charms for causing mischief to others.

མོད་པ་ *rmod-pa* to plough: མོད་ཁུ་ *rmod-
glah* a ploughing ox; མོད་ལམ་ *rmod-lam*
furrow (*Sch.*).

མོད་པ་ *rmon-pa* 1. the act. of ploughing
མོད་པ་རྒྱལ་པ་ *rmon-pa rgyab-pa* to plough (*Cs.*).
2. a plough-ox; མོད་རྩ་ *rmon-dor* or མོད་པ་རྩ་
rmon-pa-dor རྩ་ a yoke of oxen.

རྒྱུ་པ་ *rmyah-ica* or རྒྱུ་པ་ *rmyeh-ica* to
bend towards; to stretch one's self, to
stretch forward the neck as if to hear any-
body speaking or whispering: རྒྱུ་པ་རྒྱུ་པ་
bya-rmyah byed-pa to stretch, to yawn (*Cs.*).

རྒྱུ་པ་ *rmya-ica* 1. sickness, nausea;
ཁམས་རྒྱུ་ *kham-rmya* nausea (*Lex.*). 2.=
མཉམ་པ་ to degenerate, grow worse, decay.

མྱ་ཤུ་ *ma-shah*: མྱ་ཤུ་པ་ to humiliate,
cast down, humble; མྱ་ཤུ་པ་ལྟ་ ལུགས་པ་པོ་ a
humiliating word or phrase expressing an
insult.

མྱ་ཤུ་པ་ *Sma-kham*=མྱ་ཤུ་པ་ *Smar-kham*
n. of a district where a Jong-pon from
Lhasa with the designation Ma-kham thal-
chi holds office (*Loc.* 2, 5).

མྱ་ཤུ་པ་ *ma-ra*=མྱ་ཤུ་པ་ *khahi-ru* མྱ་ཤུ་པ་ beard;
མྱ་ཤུ་པ་ *ma-ra-hu* scanty beard.

མྱ་ཤུ་པ་ *ma-sa* མྱ་ཤུ་པ་ [suitable]S.

མྱ་ཤུ་པ་ *mag* a sort of medicine of an
astringent taste; མྱ་ཤུ་པ་ *mag-rgyu* black
pepper.

མྱ་ཤུ་པ་ *mag-rum*=མྱ་ཤུ་པ་ མྱ་ཤུ་པ་ dark,
darkness; to keep up or light a lamp in
darkness: མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ (*Situ.*); མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་
dense gloom.

མྱ་ཤུ་པ་ *mag* 1. that which is lower than
some other place or thing; a comparative
adj.: the lower—usually opp. to མྱ་ཤུ་པ་

the upper; both terms being often attached
to place-names to differentiate two near
localities, e.g., *Jang-stod* upper Jang and
Jang-smad lower Jang. མྱ་ཤུ་པ་ downwards,
མྱ་ཤུ་པ་ the lower part of the human body.
མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ stretching forth the lower parts.
མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ to bring the five lower
parts of the body, the belly, the knees, and
the points of the feet in close contact with
the ground, i.e., to prostrate one's self
(*Jā.*). 2. with regard to time the latter
part, the second half, of the night. 3.
children, in relation to their mother gen.
preceded by མྱ་ or མྱ་ thus: མྱ་ཤུ་པ་ I and my
mother (*Mil.*); མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ the old woman
with her (two) sons, three; also of ani-
mals: མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ the mare and her foal,
the two (*Del.*); མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ the sick man's
family; མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ my wife and children
(*Jā.*). མྱ་ཤུ་པ་ *mad-rgyas-ma*=མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་
a woman in full sense (*Mñon.*).

མྱ་ཤུ་པ་ *mad-hchal* degradation, shame-
lessness, prostitution; མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ to indulge
in dissolute habits, to practise *mad hchal*.

མྱ་ཤུ་པ་ *mad-hdog* a subscribed letter,
the letters མྱ་, མྱ་, མྱ་ and མྱ་ are subjoined as
in མྱ་, མྱ་, མྱ་, མྱ་ (*Situ.*).

མྱ་ཤུ་པ་ *mad hshah-ma*, མྱ་ཤུ་པ་, མྱ་ཤུ་པ་,
མྱ་ཤུ་པ་, མྱ་ཤུ་པ་ a prostitute, harlot, a
self-willed or unchaste woman. མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་
མྱ་ཤུ་པ་ *mad-hshah-mahi gnas* a prostitute's
house, a brothel.

Syn. མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ *thun-moh-bud-med*;
མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ *tags-can-ma*; མྱ་ཤུ་པ་ *hyon-ma*;
མྱ་ཤུ་པ་ *gyel-ma*; མྱ་ཤུ་པ་ *dan-rol-ma*; མྱ་ཤུ་པ་
reg-mu; མྱ་ཤུ་པ་ *hdod-rgyod-ma*; མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་
hdod-pas tsen-ma; མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ *gaugs hshah-ma*;
མྱ་ཤུ་པ་ *hyor-byed-ma*; མྱ་ཤུ་པ་ *ishogs-
can-ma* (*Mñon.*).

མྱ་ཤུ་པ་མྱ་ཤུ་པ་ *mad-hshah-mahi gtao-mo*
a chief courtesan.

succeeds to the celibate headship and the other to the non-celibate position. Should the lay-head die, however, without children, the sworn celibate is then expected to marry the widow in order to raise up heirs to succeed to the government. In case of a total failure of heirs, war, famine or other dire calamities are to be looked for.

३५५ *quin-drug* the Pleiades, or the third lunar mansion, having fire as its regent; this constellation, containing six stars, is represented as a flame or else as a razor or knife. The stars represented as nymphs are said to have acted as nurses to the god Kārtikeya. ३५५५ *quin-drug zla-ra* October-November or the month of Kārtika in which the moon standing near the Pleiades is full.

Syn. मरु यन्त्रे *maṇi-po-shkyes* छत्तिका, कार्जिनी ;
म'द्रुय *ma-drug-bu* (*Māon.*).

ཐོག་བདུན་སྒྲུབ་པ་འདི་ལྟར་ རྩ་བཅུ་གཉི་མེད་ཀྱང་། སྒྲུབ་པ་འདི་
 དང་ཞེ་ནས་ཨ་ཁུ་གཙུག་ བླ་མ་ཀྱང་ རྩ་བཅུ་གཉི་མེད་ སྒྲུབ་པ་
 the seven brothers of the North who move
 round the star གཤེད་ཕུར་, otherwise the Great
 Bear.

མྱིན་པ་ *gnin-pa* **པར།** *pa* **ལོན་པ་** 1. ripened, ripe; developed, perfect: **འབྲས་ལྗང་མྱིན་པ་** the fruit is ripe; **མྱིན་པར་འབྱུང་བ་** or **མྱིན་པར་པ་** the growing to maturity of an animal or germ. 2. vb. to become ripe, to ripen: **མྱིན་ཆར་** quite ripened. 3. to be converted; also as abst. conversion: **མྱིན་པའི་ཕྱོག་མུས་པ་** those destined for conversion.

མིང་མ *gmin-ma* 1. the eye-brow; also **མིང་ཕག** *gmin-phag*. 2. a girl who has reached maturity; **མིང་མའི་དུམ** *gmin-mahi dums* the breast of a youthful woman: **མིང་མའི་དུམ་ལ་ཐུང་པ་པ་ང་ཡི་ཁྱིམ་ལ་ལོ་ལ་པོ་ལ་** *gmin-mahi dums la thung pa pa ng yi khyim la lo la po la* the breast of a youthful woman.

amin-legs-ma འུ་ with good eye-brows, a handsome woman (*Māon.*).

Syn. རི་མ་ལྷོ་མ་ *rdsi-ma*; རི་མ་ལྷོ་མ་ *gmin-dkyu*;
མིག་གི་གུ་ *mig-gi-gru*; མིག་ལྷོ་མ་ *gmin-gbrag*
(*Mon.*).

𐌸𐌹𐌺𐌰 *gmin-tahwa* = 𐌸𐌺𐌰 *kha-ru-tahwa*.

It is one of the six early tribes of Tibet (Fig. 6).

རྩུག་ *gnyug* or རྩུག་པོ་ *gnyug-po* purple or
 maroon colour, the colour of clotted
 blood; རྩུག་ཁྱུ་ *gnyug-khu* brownish purple
 dye; རྩུག་ཁོག་ *gnyug-khog* a dried carcass of
 sheep; རྩུག་ཆུང་ *gnyug-chung* a medicinal
 plant; རྩུག་ཐུང་ *gnyug-thung* cakes of wheat or
 other flour mixed up with treacle prepared
 in disks of a foot diameter for distribu-
 tion among the monks. རྩུག་མ་ *gnyug-ma*
 stale meat which is getting rotten (*Rteii*).
 རྩུག་རྩེ་ *gnyug-rte* or རྩུག་རྩེ་མོ་ *gnyug-rte-mo* purple-
 red dye made from the root of a plant
 (*Macrotomia*) with which cakes and flour
 offerings intended for spirits and sacri-
 ficial utensils are painted.

ལྷུག་ཕུར་ *lung-phur* a dagger-peg made of acacia wood (*Rtsii*).

ལྷན་ཕྱུང་ *smug-pkyur* purple-scar produced from bruises or from the effect of a blow on the skin: ལྷ་མའི་ལྷུ་ཡང་ལྷན་ཕྱུང་གྱིས་རྒྱང་མ་ནས་མཐུག་པུག་ the lama's body was swollen from bruises (A. 57).

ལྷ་མོ་གྲོང་ཁྱེར་ *Smug-ma Bu-khur* n. of a country of cannibals (Fig. 8).

सुखमय *smugs-pa* प्रसीध, तन्हा indolence.

མེད་མེད་མེད་མེད་ prob. an incorrect spelling
of མེད་མེད་ an under-garment worn by
Buddhist nuns so that their religious robes
may not be defiled by menstrual dis-
charges (*K. d* 5, 424).

ཐུ་གུ *amyi-gu* (pron. *nyi-gu*) a pen, of any kind.

ཐུ་གི *amyi-gri* མེ་མག་ཀྱི་ a pen-knife. Also in *W.* ཐུག་གི *amyug-gri*.

† ཐུ་གེ་མཁ *amyij-ma* or ཐུག་མཁ *amyug-ma* བོ་མ་ cana, bamboo; a pen of reed: ཐུག་མ་ འཛོལ་པ *hjoy-pa* to make a reed-pen. ཐུག་མཁ་མཁ *amyug-thog* writer, one who carries a reed pen to write with.

Syn. སྤེན་མ་ *srin-xan*; བུ་ཐུ་མ་ *shu-tan*; གླིང་ཐུ་མ་ *gliñ-bu-tan*; འབྲུག་ཐུ་མ་ *abrag-bu* *hchi-ica*; ཐུ་མ་ཐུ་མ་ *thuk-hbud-xan*; ཐུ་མ་གྲི་ཐུ་མ་ *thuk-gi ggra-gyong* (*Mñon*).

ཐུག་ཐོག *amyug-khro* 1. tube of bamboo; pen-case. 2. = ཐུར་ཐུར་ a small churn (*Ca*);

ཐུག་ཁྱིམ་ *amyug-khyim* a house constructed of bamboo; ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-mkhan* a worker in bamboo and cane; ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-egam* a chest made of reed or bamboo; wicker work box. ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-gdug* an umbrella made of split reeds or bamboos; ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-pder* dish or flat basket constructed of reed or cane; ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-phom* = ཐུག་མ་མ་མ་མ་མ་མ་མ་ split bamboo or chips of it [*Rtai*]; ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-phran* reed; ཐུག་མ་མ་མ་མ་ *amyug-ma mdah-rgyu* reed-bamboo of which arrows are made. ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-tshigs* knot, node, joint, of reeds (*Rtai*); ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-hdain* ཐུ་མིག་ a clerk, lit. a reed-pen holder, scribe, writer; ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-sebs* wicker-work box resembling a trunk (*Rtai*); ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-bcad* comb made of bamboo used in Sikkim; ཐུག་མཁ་མ་ *amyug-slom* plate made of wicker-work (*S. kar. 179*)—in Sikk. dialect called ཐུག་མཁ་མ་ *gpa-slom*.

ཐུ་གུ *amyu-gu* a pen; not used in *C*.

ཐུག་མཁ་ *amyug-gliñ* (musical) reed-pipe.

ཐུག་མཁ་ཐུག་ *Smyug-tshak shug* n. of a holy place in Tibet (*Drb. q. 44*).

† ཐུག་མཁ་ *amyug* = བུ་གུ་མཁ་ *bcug-xas*.

ཐུང་མ་ *amyun-ica* ཐུང་མ་མ་མ་ to fast, to observe a scant diet (*Med.*); often in a religious sense. ཐུང་མ་མ་ *amyun-gnas* = མཁ་ཐུང་མ་ leaving off food, the act of fasting as a religious observance. ཐུང་མ་མ་མ་མ་ *myun-gnas-kyi cho-ga* མཁ་ཐུང་མ་ the practice of fasting on prescribed days and also of keeping silence according to the rules of the Dulwa.

ཐུར་མ་ *amyr-pa* to stretch one's self after sleep (*Sch*).

ཐུར་མ་ *amyr-ica* = བུ་མ་མ་མ་ to be quick, expeditious, in a hurry, to hasten.

† ཐུ་མ་ *amyi-pa* = མཁ་མ་ *shen-pa*.

ཐུ་མ་ *amyo-ica* (མ་) = ཐུ་མ་ *myo-ica* མཁ་མ་, མཁ་མ་མ་; pf. ཐུ་མ་ *amyo-pa* to be insane, inflamed with insanity; ཐུ་མ་མ་མ་མ་ *ci-hañ mi-dran-par amyo-so* not recollecting anything they became crazed; ཐུ་མ་མ་ *amyo hdug* he is mad; ཐུ་མ་ *amyo-byed* a narcotic. ཐུ་མ་མ་ *amyo-hlog* temporary delirium; one speaking while half asleep, hysteria; ཐུ་མ་མ་མ་མ་མ་མ་མ་མ་ being attacked with delirium he was left behind (*A. 32*).

ཐུ་མ་ *amyo-ica* = ཐུ་མ་མ་ *brkyan-ica*.

ཐུ་མ་ *amyon-pa* མཁ་མ་, མཁ་མ་མ་ intoxicating, insane, frantic, mad; ཐུ་མ་མ་ *mi-*

gmyon-pa a madman; རྩི་ཞྱེད་པ་ *khyi myon-pa* a mad dog, གླམ་ཅན་ *glañ-chen gmyon-pa* an infuriated or, mad elephant.

ཐུབ་ *gura-ua* pf. ཐུབ་ *guras* imp. ཐུབ་ *guras*, to speak, to utter, say: ཐུབ་པར་ཐུབ་པར་ spoke pleasantly; ཐུབ་ཤིང་ speaking well; མ་ཐུབ་པར་ཐུབ་ they grew speechless, did not know what to say; ཐུབ་ཐུབ་ *phan-tshun gura-ua* to converse, ཐུབ་པར་ཐུབ་ to speak from a distance, ཐུབ་པར་ to give a reply ཐུབ་པར་ to speak again; ཐུབ་པར་ *oes guras-so* thus he said; ཐུབ་པར་ saying these words; ཐུབ་པར་ loquacious, voluble; ཐུབ་པར་ *gnur-good* dumb; ཐུབ་པར་ *med-par gura-ua* to deny it altogether; ཐུབ་པར་ཐུབ་པར་ to be cut off from speaking, to have impeded speech; ཐུབ་པར་ *gura-ua-pa* spokesman, a speaker. Is heard as an elegant form in C.T.

ཐུབ་པར་ *gura-bdod* ཐུབ་པར་, ཐུབ་པར་ [desired to be spoken, desideratum]S.

ཐུབ་པར་ *gura-wahi rgyal-po* ཐུབ་པར་ the king of speech, an epithet of the Bodhi-sattwa Jam-yang ཐུབ་པར་ཐུབ་པར་ (*Mon.*).

ཐུབ་པར་ *gura-wahi-ego* ཐུབ་པར་ opening or commencement of speech, an exordium. ཐུབ་པར་ *gura-wahi-ego kha* (lit. the door of speech the mouth) n. of a grammatical work by Sakya Pandita Kun-dgañ Rgyal-mtshan (*Deb.* 4, 29).

ཐུབ་པར་ཐུབ་པར་ *gura-wahi babg-stegs* as met. = ཐུབ་པར་ the tongue (*Mon.*).

ཐུབ་པར་ *gura-wahi-lha* = ཐུབ་པར་ that is ཐུབ་པར་ the god of speech (*Mon.*); ཐུབ་པར་ *gura-wahi lha-mo* ཐུབ་པར་ Sarasvatī the goddess of learning (*Mon.*).

ཐུབ་པར་ *gura-ua* or ཐུབ་པར་ *gnur-ua* = ཐུབ་པར་ to speak. ཐུབ་པར་ *gnur-tshig* speech, word, also, esp. mystic speech; ཐུབ་པར་ *gnur-ua* to beg a word, to beg leave to speak.

ཐུབ་པར་ 1. = ཐུབ་པར་ misery, distress 2. = ཐུབ་པར་ *ñan-par gura-ua* to speak ill (of others); ཐུབ་པར་ *gnur-ñags* bewailing; ཐུབ་པར་ *gnur-ñags. hdon-pa* to utter lamentation.

ཙ *tsa* is the seventeenth letter of the Tibetan alphabet, and acc. to Tibetan grammarians represents the Sanskrit च *ca*. 1. num. fig.: 17. 2. in mystic Budh.:—
 ཙམ་པའི་རྒྱུ་ the letter called *tsa* implies contemplation; ཙམ་པའི་རྒྱུ་ such contemplation is a converting influence for all intelligent beings (*K. my.* 7, 207).

ཙམ་པའི་ *tsa-ko-ra* ཙམ་པའི་ a partridge, *Perdix rufa*: ཙམ་པའི་རྒྱུ་ the bird that subsists by drinking honey from the lilies (*K. ko.* 7, 8).

Syn. ཙམ་པའི་ *tsa-ko-ra*; ཙམ་པའི་ *sla-bod-hluh*; ཙམ་པའི་ *bod-la-dgab* (*MAon.*).

† ཙམ་པའི་ *tsa-kra ba-ka* or ཙམ་པའི་ *hkhor-lohi rkañ-pa* ཙམ་པའི་ red-goose, *Anas casarca*.

† ཙམ་པའི་ *tsa-lu-ka* ཙམ་པའི་ a mystic word conveying the meaning: ཙམ་པའི་ he said do hold it, do bear it (*K. g.* 17, 27).

ཙམ་པའི་ *tsa-na* an idiomatic term=while: ཙམ་པའི་ while so thinking; ཙམ་པའི་ in the event of arrival there, while arriving.

† ཙམ་པའི་ *Tsa-na-ka* 1. ཙམ་པའི་ acc. to Tibetan authorities, n. of an ancient king of India whose works have been preserved in translations of the *Tangyur*: ཙམ་པའི་ *Chāpkye's Rājāniti S'āstra* in eight chapters. Acc. to Indian authors he was prime minister of Chandra-gupta who reigned at Pātaliputra. 2. ཙམ་པའི་ chick-pea,

Cicer arietinum; ཙམ་པའི་ *tsa-na-kañ hbru* the grain of chick-pea.

† ཙམ་པའི་ *tsa-nag* from the time, ཙམ་པའི་ *glebs-pañi tsa-nag* from the time of arrival, since coming.

† ཙམ་པའི་ *Tsa-phu-gañ shur-mo* n. of a place in Upper Tibet, the birth place of the Karma-pa hierarch *Rañ-byuñ rdor-je* (*Loñ.* 29).

† ཙམ་པའི་ *tsa-big*, v. ཙམ་པའི་ *tsha-big*.

† ཙམ་པའི་ *tsa-mañ gñiñ-po* ཙམ་པའི་ a kind of cake.

† ཙམ་པའི་ *tsa-mun-dse* = ཙམ་པའི་ *so-ma ra-tsa* flax, or jute.

† ཙམ་པའི་ *tsa-ra* (also ཙམ་པའི་ *rtsa-ra*) flogging, whipping as a criminal punishment; ཙམ་པའི་ *tsa-ra gnad* seems to indicate a severe castigation in public; ཙམ་པའི་ to be flogged; ཙམ་པའི་ having been handed over to a severe flogging; ཙམ་པའི་ ཙམ་པའི་ ཙམ་པའི་ ཙམ་པའི་ ཙམ་པའི་ (*D. fel.* 7).

† ཙམ་པའི་ *tsa-ra-ka* 1.=ཙམ་པའི་ go together or smoothly (mystic) (*K. g.* 215). 2. n. of a religious school of the *Tirhika* people in ancient India: ཙམ་པའི་ ཙམ་པའི་ ཙམ་པའི་ those who held different or opposite views were the *Chārvāka* and the *Lokāyati* Schools (*K. ko.* 17, 137). 3. ཙམ་པའི་ n. of an Indian medical and surgical work.

† ཙམ་པའི་ *Tsa-ri* (also spelt ཙམ་པའི་ *rtsa-ri*) famous sacred place far to the S.E. of *Lhasa* (*Deb.* 7 44).

ཙ

ཚབ་ཚུལ *tsab-tsab* ལཔན=ཕྱབ་ཚུལ *rtsub-rtsub* or ཚབ་ཚོབ *tsab-tsob* in a hurry, ཚབ་ཚུལ་མཁྱེན don't be in a hurry! ཚབ་ཁེར *tsab-khri* hastily, in a hurry (*Sch.*).

ཚབ་ཀྱལ་བ *tsab-khal-wa* = བྱུང་བྱུང་ཚོར་འདྲེན་པ to clamour, to raise a cry (*K. du. 5, 114* also in ལ, 53). 2. loose, dissolute course of life (*Sch.*).

ཚབས་རུ *tsab-sru* 1. sour curds. 2. a kind of salt = ཚབས་རུ་ཚལ་ཚལ་ (*Jā.*). 3. a tube of horn (*Sch.*).

ཚམ་ *tsam* མ་མཐུག་. མ་མཐུག་, མ་མཐུག་ we extract from *Ja.* for convenience: [mostly affixed as an enclitic, = རྟེན་གྲོགས་. 1. as much as, འདི་ཚམ་ as much as this, = མ་མཐུག་, so many; མི་འདི་ཚམ་གཞིན་པ་ to kill so many men (*Gl.*); དེ་ཚམ་ *de-tsam* so much; also emphat.: མ་མཐུག་པ་འདྲེན་པ་མ་མཐུག་ after having given you so much religious instruction; by way of exclamation: རྟེན་གྲོགས་ how much! *W.*, རྟེན་གྲོགས་ how much have you done! དེ་ཚམ་, དེ་ཚམ་ how much...so much (as much as) *Cs.* 2. denoting comparison, as to size, degree, intensity, like, as-as so-as, so that: རི་འདི་ཚམ་ *ri-rab tsam* like Sumeru (in height) *Cs.*; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ as big as a grain of mustard-seed; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ even to sinking in up to the knees (knee-deep); ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་མ་མཐུག་ so much that the sun was darkened; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་འདྲེན་པ་འདྲེན་པ་ he became so (powerful), that he could also subdue, or could have subdued, the neighbouring kings (*Gl.*). 3. denoting contingency and restriction: perhaps, if need be, almost, only, but, all but: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ (*Vai. 14.*) this may perhaps be used instead, this may, if need be, supply its place; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ if I let him loose, he might almost catch a bird in the air. ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ to every one that has

the mark; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ nothing but muscles and bones; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ if one knows but a fraction of it, but a little bit; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ they exist only in our fancy; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ *tsam-du* denoting extent, degree, intensity; as far as, about so far, nearly up to, even to, till, so that: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ *lam-phyed tsam-du* about half way. *Frg.* with verbs: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ he was so frightened that his hair stood on end; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ tormented by a pain as if he were cut to pieces; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ as glad as a child is when beholding its mother again; sometimes ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ stands for ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ and ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ in the shade] *Jā.* ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ *tsam-gyis* instrum.: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ content with everything poor as it may be; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ added to the inf.: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ as soon as it had been said. ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ with a following negative = not the least: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ to pay not the least respect; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ neither sun nor moon is to be seen at all (*Jā.*). 4. ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ also = about, just about: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ about fifty. ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ *rtog-tsam* in *C.* = a little, a few; somewhat, rather.

ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ *tsam-na* acc. to *Jā.*: about a certain time, at the time when, when: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ *nam-phyed tsam-na* about midnight; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ then, at that time; esp. with verbs = 'when,' 'as': ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ when he came home. Inst. of ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ it is very common to hear ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ as he was just doing it; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ when he awoke; ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ when eight months had passed.

ཚམ་པ་ *tsam-pa* 1. adj., about or of the size: ལྷ་མོ་འདྲེན་པ་ *mi-tshad tsam-pa* man-sized, about the size of a man. 2. flour from parched barley. 3. n. of a country to the east of Kashmir, the native state of Cham-ba on the Ravi (*S. Lam. 17*).

ཚམ་པ་

the barbarous border-country of India called Tsin-dhili-kra-ma a Buddhist minister erected a temple.

३३ *tsu* num. fig.=77.

† ३३ *tsu-lu* ལུ, n. of a gem. ३३ལ་ the gem *tsu*ta removes the malignant influence of evil spirits and stops disturbing dreams. ३३ལ་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ *tsu-la rkañ-gcig-pahi rgyal-kham* n. of a fabulous kingdom of the class of *Asura* who have only one leg (*Yig. 6*).

३३ *tsug* = ३३ལ་ adv. interrog. and correlat., how, as, in what way: ३३ལ་གྱི་ཡོད་ཀྱི་ཡོད་ do it so! ३३ལ་གྱི་ཡོད་ཀྱི་ཡོད་ where she is going, and what she is doing? In *W.* com. in the form ३३ལ་, ३३ལ་ for ३३ལ་གྱི་, etc. (*Jā.*) ३३ལ་གྱི་ཡོད་ *tsug-byag*=གང་ཡོད་ཡོད་ how it was done, how he did it: ३३ལ་གྱི་ཡོད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱི་ཡོད་ it is not known what or how much he did in the river Gangee, etc. (*A. 137*).

३३ *Tsun-da* ལུའ་ n. of a goddess not often referred to: ३३ལ་ལུའ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ३३ལ་ལུའ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ३३ལ་ལུའ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ (*A. 34*). ལུའ་, the smith from whom Buddha took his last meal. ३३ལ་ལུའ་ལྷ་མོ་ *tsun-dhahi rgyud* n. of a *Tantra*: ३३ལ་ལུའ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ (*A. 36*).

३३ *tsu-gur* 1. a small tube. 2. a dose, little: ३३ལ་གྱི་ལྷ་མོ་ *tsu-gur blañ-wa* the repeated administration of medicine to a patient (*Sman.*).

३३ *tsu-po* or ३३ལ་ *tsel-po* a basket or panier carried on the back; in *W.* ३३ལ་ *cag-tso* a wicker basket, ལུལ་ལྷ་ *myug-lu* a cane basket, ३३ལ་ *tsu-luñ* string or strap for carrying it.

३३ *tsu-tai*=३३ *tsi-tai* millet (*Ca.*).

३३ *tsu-re* 1. song, tune. 2.=३३ *tsu-re*.

† ३३ *tsu-lu* prob. ལུའ་ a disciple: ३३ལ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ (*A. 56*).

३३ *tsu-lu* *tsu-lu* *tsu-lu* or ३३ *tsu-lu* *tsu-lu* *tsu-lu* to rustle, to make a noise like dry hay or dry leaves.

३३ *tsu-lu* *tsu-lu* sharp-pointed, of needles, thorns, etc. (*Jā.*).

३३ *tsu-lu* *tsu-lu*=ལུའ་ small scissors.

३३ *tsu-lu* *tsu-lu* *tsu-lu* *tsu-lu* to shake, quake, tremble.

३३ *tsu-po*=ལུའ་ *tsu-po* a basket.

३३ I: *tsu* num. fig.=137.

३३ II: or ३३ *tsu-ra* (ལུའ་ལྷ་མོ་) a medicinal plant which yields incense. Acc. to *Jā.*=in Kulu a sweet-scented white lily.

Syn. ལུའ་ལྷ་མོ་ *erin-mo*; ལུའ་ལྷ་མོ་ *gtum-mo*; ལུའ་ལྷ་མོ་ *nor bphrog-ma*; ལུའ་ལྷ་མོ་ *ñde-byed bu-ñan*; ལུའ་ལྷ་མོ་ *tahog-bshad* (*ññon.*).

† ३३ *tsu-la-ka* ལུའ་ལྷ་མོ་ n. of a country in southern India: ལུའ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ (*K. d. 2, 272*).

३३ *tsu-pu* or ३३ *tsu-pu* *tsu-pu* ལུའ་ལྷ་མོ་ the posture of cowering, squatting crouching: ३३ལ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ he is squatting down; ལུའ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ३३ལ་ལྷ་མོ་ the lord having gone to the edge of the lake Manasarowara sat crouching (*A. 74*); ३३ལ་ལྷ་མོ་ he cannot even cower, of one very sick. ३३ལ་ལྷ་མོ་ *tsu-pu-pa* ལུའ་ལྷ་མོ་ one cowering or sitting down.

३३ *tsu-lu* vulg. ལུའ་ལྷ་མོ་ *o-tsoñ* ལུའ་ལྷ་མོ་ the onion.

ཙང་ཁ *Tsœn-kha* lit. the onion-bank, n. of a district in Amdo in Ulterior Tibet where Tsœng-khapa the founder of the Gelug-pa school was born. **ཙང་ཁ་པ** *Tsœn-kha-pa* lit. a native of Tsœng-kha, but the term now signifies the great reformer himself whose real name was རྒྱལ་མང་གཤམ་པ.

ཙང་ཙང་ *tsœn-tsœn* on a level, even, straight.

ཙབ་ཙབ་ཐོང་པ *tsob-tsob thong-pa* to sit in different groups, not in rows.

ཙར་མོ *tsor-mo* a five-finger pinch (*Us.*).

གཙག་པ *gtsag-pa* 1. བརྩན [བརྩོར] a goad, a long whip]S. 2. vb. to thrust in, poke; pierce, prick: རྩལ་གཙག་པ *khryag gtsag-pa* to bleed with an instrument, གཙག་པ་བཅོ *gtsag-pa-po* one who does the operation; གཙག་པུ *gtsag-pu* = རྩལ་གཙག་པུའི་མག་པ་ (*Sitn.* 81) an instrument (lancet) for bleeding.

གཙང་ *Gtsaŋ* 1. n. of a central province of Tibet of which the chief city is ལཱི་ག་ཏེ (*Shiga-tee*) adjoining which stands the grand monastery of Tashi-lhunpo (བཟུ་ཤེས་ལྷུ་པོ) the seat of the Tashi Lama. It was anciently divided into two districts called Kulag and རྩལ་ལྷོ་གཙང་ (*Loñ.* 5). གཙང་ཁྲུ *gtsaŋ-khum*, woollen cloth manufactured in Tsang (*Rtsii.*). 2. = གཙང་མ *gtsaŋ-ma* clean, pure.

གཙང་ཁ་ *gtsaŋ-khaŋ* མཆོད་ཁ་, མཆོད་ཁ་ temple, sanctuary.

གཙང་གི་ཐུག་པ *gtsaŋ-gi gyer-yug* one of the 37 holy places of the Bon (*G. Bon.* 38).

གཙང་ལྷུ་མཆོད་ཁ་ལྷུ་ཁ་ *Gtsaŋ-byum byaŋ-chub lha-khaŋ* n. of a monastery situated on a mountain-top overhanging the Tsangpo in Thobgyal in Tsang (*Fig.* 3).

གཙང་མག་ཤེས་ཤེས་ *gtsaŋ-chay rdel-shib* a stone used to cure obstruction of urine (*Med.*).

གཙང་ཆུ *gtsaŋ-chu* ལ་ཤི་ any fresh water or river. In *Sikk.* applied to the river Teesta. In Tibet the Tsangpo is also called Tsang-chu: གཙང་ལྷུ་མག་ཤི་ཆུ་ལ་ཤེས་པ་ལོ་གི་ སྐབས་ཆུ་པོ་ཤི་ལ་མང་ཆུ་ལོ་གི་གཙང་ཆུ་ཆུ་ (*Loñ.* 5).

གཙང་མཚན་ *gtsaŋ-mchod* = གཙང་པོ་མཚན་པ་ (*Fig.* 116).

གཙང་ཉ་ *gtsaŋ-ŋa* river-fish, fish from the Tsangpo.

གཙང་པོ *gtsaŋ-po* any river, but usually a large one; esp. the great river of Tibet flowing through the heart of Tibet from west to east and called the Yeru Tsangpo. This river is believed to enter Aseam as the Dihong where it presently joins the Brahmaputra just below Sadiya. "Rising from the eastern range of Kailas (ཀུའི་ལ་ཤི་ཆུ) and receiving the waters of the streams coming from *Byaŋ*, *Nag*, *Tshaŋ*, it flows eastward past Lhar-tee and P'lung-tsholing and then being joined by several tributaries such as *Skyid-chu*, *Myaŋ-chu* and others in Lhokha, Yarlung, Kongbu, etc., it enters the mountain gorges in a southerly direction" (*Dsam.*).

གཙང་ལྷུ *gtsaŋ-spra* རྩལ་པུ་ purity, gen. external purity in living; གཙང་ལྷུ་ལ་གཙང་ལྷུ་པ་ ལོ་ཤི་པ་ possessed of cleanliness, clean, pure; གཙང་ལྷུ་ལྷོ་པ་ *gtsaŋ-sprur spyod-pa* ལོ་ཤི་པ་ལྷོ་པ་ moral purity, pure conduct. གཙང་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་པ་ = གཙང་མ་ pure, and མཆོད་པ་ handsome: ལྷུ་ལྷུ་ལྷོ་པ་ལྷོ་པ་གཙང་ལྷུ་ལྷུ་ལྷུ་ལྷོ་པ་ by practising asceticism with his purity of living he adorned this grove (*A.* 6).

གཙང་བུ *gtsaŋ-mu* 1. རྩལ་པུ་, རྩལ་པུ་, རྩལ་པུ་ vb. to be clean, pure. Also sbst. cleanliness, purity; and adj. clean, pure. Most frq. as sbst. with negation: ལོ་གཙང་པ་ impurity,

foulness, filth, human ordure. མི་གཅོང་བ་སྤྱི་ལྔ་པ་ heap of all kinds of filth, mass of corruption, sometimes applied to the human body. Occurs as རྒྱལ་གྱི་པུ་, the pure; an epithet of Buddha (*M.V.*). གཅོང་བར་གྱི་ལུ་ *gtsaŋ-war gnyu-pa* one who leads a = religious life; རྒྱལ་གྱི་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *khruŋ-kyi brtul-shugs-can* (*Mhon.*), གཅོང་བར་བྱམ་ *gtsaŋ-war-byas* རྒྱལ་གྱི་པུ་ washed, cleansed, stainless; གཅོང་བར་བྱེད་པ་ *gtsaŋ-war-byed-pa* to cleanse, purify, by sweeping or by dusting.

གཅོང་བུ་ *gtsaŋ-bu* screen, parasol (*Sch.*)

གཅོང་བུ་ *gtsaŋ-byed* 1. རྒྱལ་ལྔ་པ་, རྒྱལ་ལྔ་པ་, རྒྱལ་ལྔ་པ་. 2. a hug. གཅོང་བུ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ *gtsaŋ-byed nyon-po* རྒྱལ་ལྔ་པ་; an epithet of Indra (*Mhon.*).

གཅོང་མ་ *gtsaŋ-ma* རྒྱལ་ལྔ་པ་, རྒྱལ་ལྔ་པ་ pure, clean; sanctified, celestial: གཅོང་མ་ལྔ་པ་ རྒྱལ་ལྔ་པ་ it has become clean and pure. In colloq. *tsangma* is the com. word for "clean," opp. to *tsay-pa* dirty.

གཅོང་མ་གཅོང་གཅོང་ *gtsaŋ-mu gtsung-phud* = རྒྱལ་ལྔ་པ་ a novice-monk of the Bon religion.

གཅོང་གཅོང་ *gtsaŋ-gtsaŋ* steep, rugged, mountainous (*Jā.*).

གཅོང་པ་ *gtsab-pa* to detach with a crowbar (*Jā.*).

གཅོང་པ་ *gtsab* 1. rust, blight: རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ rust of iron; རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ the corn has been spoiled by blight.

གཅོང་པ་ *gtsi-wa* pf. གཅོང་པ་ *gtsis* 1. to delight in, set store by, be fond of: རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ by one who was very fond of pretty things, earthly goods and pleasure. 2. vb. to invite, summon, call, appoint (*Sch.*).

གཅོང་གཅོང་ *gtsigs* 1. prized, of importance; གཅོང་གཅོང་པ་ very important; གཅོང་གཅོང་པ་ལྔ་པ་ to prize, value; མ་གཅོང་གཅོང་ unimportant; གཅོང་གཅོང་པ་

gtsigs-she-wa = གཅོང་གཅོང་ adj. and adv. affectionate, dear, lovely. 2. in *Mil.* གཅོང་གཅོང་པ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ to subdue, to force, compel, also with supine, རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ གཅོང་གཅོང་པ་ to compel to obey. 3. in *Sch.*: གཅོང་གཅོང་པ་ quick comprehension, retentive memory.

གཅོང་གཅོང་ *gtsigs-pa* 1. = རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ གཅོང་གཅོང་པ་ to show one's teeth, to grin. 2. རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ [*Ficus glomerata*] *S.*

གཅོང་པ་ *gtsir-wa*, to press out, extract; རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ *gtsir-wa* to press out oil.

གཅོང་གཅོང་ *gtsung* རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་, རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ crest, the crown or top of the head; རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ crown of the head; གཅོང་གཅོང་པ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ to fasten on the crown of the head; གཅོང་གཅོང་པ་ head ornament, གཅོང་གཅོང་པ་ or གཅོང་གཅོང་པ་ fig. = most high, supreme, pre-eminent: གཅོང་གཅོང་པ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ = རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ became chief, supreme. གཅོང་གཅོང་པ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ *gtsung-gi rin-po-che* རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ jewel worn on the head or on the crown (*Mhon.*).

གཅོང་གཅོང་ *gtsung-tor* རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་, རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ head-cover, head-dress, crest, etc.; but, chiefly = flame-shaped tuft or growth on the head of a Buddha; གཅོང་གཅོང་པ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ (གཅོང་གཅོང་པ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་) a Sūtra on mysticism (*K. d. 4, 404*). གཅོང་གཅོང་པ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ a *dharani* about the goddess Vijaya (*K. y. 4, 188*).

གཅོང་གཅོང་ *gtsung-ldan* as met. the peacock (*Mhon.*).

གཅོང་གཅོང་པ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ *gtsung-na nor-bu* རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ n. of a mythological king, believed to have been a former incarnation of Buddha (*A. K. ch. iv.*). གཅོང་གཅོང་པ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ n. of a yaksha (*L. Kah. 26.*); གཅོང་གཅོང་པ་ རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ an epithet of Mahesvara who decorated his forehead with the moon obtained from the churning of the ocean (*Mhon.*).

གཅོང་གཅོང་པ་ *gtsung-phud* རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་, རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ = རྒྱལ་གྱི་ལོ་ལོ་ hair, the crown of the head, གཅོང་གཅོང་པ་

reference to དཔེ་མཛུགས་ substance, reality, རྒྱུ་རྒྱུ་, རྒྱུ་རྒྱུ་, རྒྱུ་རྒྱུ་. Also, = མཚོ་མོ་ or མཚོ་མོ་. མཚོ་མོ་མོ་ *gtsa-ho-mo* མཚོ་མོ་ superiority, excellence. མཚོ་མོ་མོ་ *gtsa-ho-tshog* མཚོ་མོ་, མཚོ་མོ་, the highest in perfection, the most excellent of its kind; མཚོ་མོ་ or མཚོ་མོ་མོ་, མཚོ་མོ་ to place foremost, to consider the first or most excellent.

མཚོ་མོ་ *gtsa-ma* or མཚོ་མོ་ 1. refined, pure, without any alloy or mixture of base metal: མཚོ་མོ་མོ་ unalloyed purified gold. 2. hemp (*Sch.*).

མཚོ་མོ་ *gtsa-mo* lady; the most distinguished, the noblest (of females): མཚོ་མོ་མོ་ the most beautiful girl; མཚོ་མོ་མོ་མོ་ a girl of the worthiest and noblest appearance (*Mil.*); མཚོ་མོ་མོ་མོ་ to be mistress, resp. (*Jā.*). མཚོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་ old lady with hair adorned with gold, silver, and shells.

མཚོ་མོ་ *gtsa* or མཚོ་མོ་ *gtsa* Hodgson's antelope, with straight horns standing close together and at a distance imparting the appearance of a single horn; hence Huo's appellation of it as the unicorn. It is the *cho* of provincial Tibetans, and occurs throughout the country from Ladak to the borders of Kansu and Szechuan. མཚོ་མོ་ female *cho*; མཚོ་མོ་ the young *cho*. མཚོ་མོ་མོ་ "plateau of antelope herds," n. of elevated table-land in Gugé province lying between the courses of the Sutlej and one branch of the Indus; styled in maps *Cho-cho Thol*.

མཚོ་མོ་ *gtsa* མཚོ་མོ་, མཚོ་མོ་ red ochre. མཚོ་མོ་ *gtsa-tha*, མཚོ་མོ་ *gtsa-ri*, མཚོ་མོ་ *gtsa-lung* plain, hill, valley, of red earth. མཚོ་མོ་ *gtsa-yug* mineral substance of several colours, generally = red ochre. མཚོ་མོ་ མཚོ་མོ་མོ་ red ochre (applied) cures headache and inflammation of the bones.

མཚོ་མོ་ *gtsa-pa*, v. མཚོ་མོ་; also = མཚོ་མོ་; མཚོ་མོ་མོ་ (*Situ*. 76).

མཚོ་མོ་ *gtsa-gu* in མཚོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་ (*A.* 29).

མཚོ་མོ་མོ་ *gtsa-ma* fine wheat or barley flour that has been well sifted or passed through the sieve (*Rtsii*).

མཚོ་མོ་མོ་ *gtsa-mo* a certain beverage, = མཚོ་མོ་ (*Jā.*).

མཚོ་མོ་ *gtsa-ma* pf. མཚོ་མོ་ *gtsa-ma*; to press forward or into, squeeze one's self in: མཚོ་མོ་མོ་མོ་ pushed one's way, into the assembly, in between the crowd (*Situ*. 76).

མཚོ་མོ་ *gtsa* or མཚོ་མོ་ 1. a species of demon, inhabiting a given locality and sometimes entering into a person visiting the place for a brief period and causing thereafter serious illness. 2. strict, secure, binding: མཚོ་མོ་ strict orders, མཚོ་མོ་ a strong Jong or fortress (*Nag*. 55); མཚོ་མོ་མོ་ to be long in merriment and secure in comforts and happiness; མཚོ་མོ་མོ་མོ་ to enforce strictly; མཚོ་མོ་ *gtsa-gtsa* a firm promise; མཚོ་མོ་ *gtsa-sa* = མཚོ་མོ་ a safe, inaccessible retreat where no robbers or enemies can easily penetrate (*Hbrom*. 13); also place of purity and eminence, exalted position: མཚོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་ (*Situ*. 76) if here in the present life I have not held an exalted position, i.e., unless I have betaken myself to the pure and sanctified life. མཚོ་མོ་མོ་ = མཚོ་མོ་ a strict and strong Jangpon.

མཚོ་མོ་མོ་ *gtsa-dgon-pa*, n. of a monastery in *Gtsa-phu* (*Deb*. 45).

མཚོ་མོ་མོ་ *gtsa-po* 1. puissant, mighty, powerful, strong, violent: མཚོ་མོ་ a virulent poison. 2. early name for a king. It is said that while Tibet was under the

[illegible]

Syn. རྒྱལ་རིགས་རྒྱུ་མ་ *rgyal-rigs chub-ma*;
 རྒྱལ་རིགས་མ་ *rgyal-rigs-ma*; མི་ཡི་བདག་མོ་ *mi-yi*
bdag-mo; དབང་འཁུར་མ་ *gtsen-'phkur-ma*; མཐུང་
 འཕྲོལ་མ་ *pho-bral 'phkor-mu*; འདྲན་པོ་མ་ *gdren-pa-*
 no. མ་གྲོལ་མ་ *sa-gpyod-ma* (*Mhon*).

འཇམ་མཁའ་མཚོ་ *Btsun-mo Chu-kam* the wife
of the Bon patriarch *Saṅs-po* who gave
birth to eighteen sons and daughters
(*G. Bon.* 23).

bod-zer-can S'rimati Prabhāvatī, n. of the mother of Dipaṅkara S'rījñāna or Atis'a (*A.* 26).

ཐུན་མེད་པོ་བྱང་ *btun-moñi pho-brañ* female
sanctum, a lady's mansion.

Syn. མེ་ཤར་གྲོལ་བའི་བྱུང་པ་ *pho-bras hkhor-ucshi khyim*; མེ་ཤར་གྲོལ་པ་ *sa-gpyod ma-gnas*; མེ་ཤར་གྲོལ་བའི་མེ་ཤར་གྲོལ་བའི་མེ་ཤར་ *seu-ma-ma-can*; དག་པོའི་མེ་ཤར་གྲོལ་བའི་མེ་ཤར་ *dag-pa'i mthab-can*; མེ་ཤར་གྲོལ་བའི་མེ་ཤར་ *kun-nas hgeggs*; མེ་ཤར་གྲོལ་བའི་མེ་ཤར་ *gtsan-gnas*; མེ་ཤར་གྲོལ་བའི་མེ་ཤར་ *htsun-mo'hi klu'at-pa (Maon).*

འུམ་པ་ *btsum-pa* निमेष to wink with
the eye; also *མིག་འུམ་པ་* (*Nag.* 56); pf.
འུམ་ *btsums* (*Situ.* 76).

འཕྲིམ་པ་ *btse-hs-pa* འཕྲིམ་པ་ interchange,
barter, shift.

བཙོམ་པ་ *btsoem-pa* pf. བཙོམས་ *btsoems*: གསལ་
བཙོམས་ sewed the clothes.

པོ་མ་པ་ *htses-pa*, pf. of བཟ་ *htsho*: བཟ་
པོ་མ་པ་ troubled by danger or mischief,
troubled by persecution (*Situ*. 76).

दड़ *ḍāro* or **दड़व** *ḍāro-ka* 1. to dye. 2. (अदड़व) distilling; also refining, v. अदड़व; **दड़स** or **दड़सास** *ḍa* purified substance, कणिकदड़स purified gold. **दड़ल** *ḍāro-lag* *ṛukhan* also **दड़ल** *ḍāro-lag* *ṛukhan* colloq. = **दड़ल** *ḍāro-lag* *ṛukhan* *dyer*; hence : **दड़ल** *ḍāro-lag* *ṛukhan* *bleacher, washerman (Myn.)*.

འཕྲོ་མ *btso-ma* 茶 warm, boiled. **འཕྲོ་རྩམ**
btso-rdza a kettle, cooking pan. **འཕྲོ་མཐ**
btso-zan, residuum of cooked wheat and
 millet (which is thrown away as refuse
 or given to cattle): ལྷུག་ནད་ཡན་པ་འཕྲོ་མཐ་ཕྱིན་ཏེ་
 ལྷ་དྲུག་ནད་པ་འབའིན་ it would be like one suffering
 from nausea and taking *ts'o-zan* as food
 (*Khrid.* 32).

བཅོན་པ་ *btsoṅ-pa* 1. བོན་པ་ abstr. dirt, filth; faecal matter: དཔེ་རྒྱུ་དང་སྤྱུལ་ཐེ་དག་གི་བཅོན་པ་དང་དཀར་པོ་གསུམ་མངར་གསུམ་གྱི་ལྷན་པ་ལ་དང་བཅོན་པ་དང་མ་འཛུལ་པ་ the food suitable for Buddhist monks and Brahmins such as the three white foods (milk, butter and curds) and three sweets (sugar, treacle and honey) should not be mixed up with dirt or filth (*Hbrom.* p. 21).
བཅོན་པ་ *btsoṅ-po* adj. filthy, dirty. 2. རྒྱུ་བཅོན་པ་ *rtse-btsoṅ-pa* = to pelt mud at, to cast filth (*Nag.* 55).

བཅོད་ གྲུའོའི་ acc. to (Nag. 56). = ཅེ་
འོའི་ onion: བཅོད་ གྲུའོའི་ ཞེ་ལེ་ རྩེ་ བར་ རྒྱུ་ རྣམས་
onions and leeks increase sleep and over-
come flatulence on taking food.

པོར་ཅི་ལྟ་བུ་མཐོང་བ་=ཕུག་ཅིང་པ་ *lug-phra*
riñ-pu a creeper; syn. རྩེ་པང་ཅིང་པ་ *dri-phrañ*
rtan-na; ལྷུ་ཕུག་མུ་ *chub'i lug-ma*; ཡང་དག་ལུག་མུ་
yun-day lug-ma; དཔག་ཅིང་པ་ *dpag-tshad*.

bdab; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *bdal-wa-bi lo-ma*; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *li-brgan*; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *bdal-wa-bi bdab-ltan* (*Mon.*). ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *bdab-bdra* seeds of this plant. ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *bdab-shin* plantation of madder, field wherein madder is grown.

བོད་ཀྱི་ *btson* or ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btson-khañ* ལྷན་པའི་ལོ་མ་ prison, jail. In *Mil.* ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btson-don* is used. ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btson-lto* provisions for a prisoner, which, it seems, are supplied by the friends of a prisoner in Tibet; certain kind-hearted people also furnishing funds for the same. In Tibet the state does not give food to those whom it imprisons. ལྷན་པའི་ལོ་མ་ a prisoner; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ ལྷན་པའི་ལོ་མ་ a convicted criminal; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ ལྷན་པའི་ལོ་མ་ or ལྷན་པའི་ལོ་མ་ to take prisoner, to put into captivity; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ ལྷན་པའི་ལོ་མ་ to set free from imprisonment; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ hostage, fig. people that are snowed up (*Jā.*); ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btson-rdai* or ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btson-erun* jailer; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btson-rar-bhai* ལྷན་པའི་ལོ་མ་ imprisoned in the jail.

Syn. ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btson-ra*; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *khri-mun*; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *bchiñ-wa-bi khyim*; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *til-mar ra-wa*; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *bkhul-bkhor-khyim*; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *dug-khañ* (*Mon.*).

བོད་ཀྱི་ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btsoi-wa*, pf. ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btshol-wa*.

ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btsoo*, ལྷན་པའི་ལོ་མ་, pf. of ལྷན་པའི་ལོ་མ་ dyed coloured. ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btsoo-ma* ལྷན་པའི་ལོ་མ་ any thing dyed.

ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *btshos-pa* cooked, boiled (*Mon.*).

རྩ་ *rtsa* I: ལྷན་པའི་ལོ་མ་, ལྷན་པའི་ལོ་མ་ 1. vein, artery, ལྷན་པའི་ལོ་མ་, ལྷན་པའི་ལོ་མ་ the three principal arteries, which are however of a mystic nature; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ muscles. It is mentioned in *Kah-gyur* that there are 1072 smaller and larger veins in the human body. 2. intestine, bowels: ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *rtsa-la rgyug-pa-bi sman drug* the six medicines

which move the bowels. 3. the pulse: ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *rtsa la-wa* to examine or feel the pulse. Tibetan physicians always feel the left wrist of a male patient using their right hand to do so, but feel the right wrist of a female patient using their own left hand. They also examine the pulse or circulative force in other parts of the body. ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *rtsa-chug* in *C.* ལྷན་པའི་ལོ་མ་ cramp.

Syn. ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *bdab-ltan*; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *ru-pa bchiñ-byed* (*Mon.*).

རྩ་ II: particle connecting the tens with the units: ལྷན་པའི་ལོ་མ་ one and twenty, i.e., twenty is the principal number and one is over it; again, after ལྷན་པའི་ལོ་མ་ and ལྷན་པའི་ལོ་མ་ where also ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *dañ-rtsa* is not unusual: ལྷན་པའི་ལོ་མ་ 2,007.

རྩ་ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *rtsa-khrig* = ལྷན་པའི་ལོ་མ་ lineage or ལྷན་པའི་ལོ་མ་ family extraction (*Mon.*).

རྩ་ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *rtsa-ltuñ rgya-cher byrel-pa* n. of a Buddhist Sanskrit work on the principal sins or moral corruption (*A. 136*).

རྩ་ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *rtsa-phuñ* n. of a place in Tibet (*Bon. ch. 5*).

རྩ་ལྷན་པའི་ལོ་མ་ 1. the root, both actually of plants and fig. of other things; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ six (medicinal) roots, viz. ལྷན་པའི་ལོ་མ་ carrot, ལྷན་པའི་ལོ་མ་, ལྷན་པའི་ལོ་མ་, ལྷན་པའི་ལོ་མ་, ལྷན་པའི་ལོ་མ་ to pull out with the root, to eradicate, extirpate; ལྷན་པའི་ལོ་མ་ ལྷན་པའི་ལོ་མ་, uprooted fully extinguished, destroyed from the root. ལྷན་པའི་ལོ་མ་ drawn out with the roots, = ལྷན་པའི་ལོ་མ་ or ལྷན་པའི་ལོ་མ་ (*Mon.*). ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *rtsa-wa-nas* has also come to be used in the *C.* colloq. with the vb. in the negative as = never, but only with the present and future tenses: ལྷན་པའི་ལོ་མ་ ལྷན་པའི་ལོ་མ་ ལྷན་པའི་ལོ་མ་ *rtsa-wa-nas byro-ryu med* I shall

never go again; "*tanda khoran nga-la tsa-ua-ne lep-kyi-ma-re*" he never comes to me now. 2. origin, primary cause, source, also ལེན་ཅི་, e.g., ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ to cut off the cause of transmigration, to deliver a soul from transmigratory existence; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ to examine closely, to investigate thoroughly. ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ are the three primary moral evils, viz: ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ and ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ without origin, without beginning or end, unlimited; ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ a virtuous deed, as a cause of future reward; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ original sin 'sin inherited from former births' (Sch.); ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ an original treatise; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ a commentary of the original work; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ the Prajña-pāramitā the real mother or producer of all Buddhas; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ the real nature; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ original words, original of a letter or document. In the sense of "really," "in its very essence," "from the very root or core," ཏྲུམ་ is prefixed to certain adjectives as an augmentative. Thus in describing great sanctities as the Dalai Lama, the Panchhen Lama, etc., they are said to be; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ essentially great, ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ really holy, etc. This augmentative is said to be not applicable to laymen however lofty their rank. Also, in gen. ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtsa-chen* = very great. ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ལེན་ཅི་ *rtsa-ua-nas* ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ to shave or scrape entirely away.

ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *Ba-egye* place in Tibet in the neighbourhood of which *Hbrom ston-pa Rgyal-wahi* ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ was born: ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ first he was born in the direction of *Rtsa-egye* which is towards the north (A. 136).

+ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtsa-ba-ma*, the five cardinal virtues said to be the roots from which

the Mahāyāna doctrine springs: (1) ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ love; (2) ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ compassion, mercy; (3) ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ to cut off the cause of transmigration; (4) ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ not wishing to imbibe faith in any other school of Buddhism.

ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtsa-ua-ma* = ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ lit. the tree of numerous roots. (Jñon.).

ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtsa-lag* = ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ relation, friend: ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ adorations be to those holy men the noble lamas who are the friends of the doctrine (A. 1). The enemies of Buddhism are called ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ friends of the evil one; those who believe in Buddhism are called ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ friends of religion. ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtsa-lag-byed* = ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ a husband (Jñon.); ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ without relatives; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtsa-lag* ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ one that supports his friends and relatives.

ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtsa-gsum kun-hdus* the assemblage of the three principal ones in mysticism: (1) ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ the deity represented in the ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ or *Guru*; (2) ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ the scripture existing in the ཏྲུམ་ལེན་ཅི་, or tutelary deity; (3) ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ the spirit, represented by Khadoma (Khrig. 4).

ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtse* gen. though incorrectly, written as ཏྲུམ་ལེན་ཅི་, ཏྲུམ་ལེན་ཅི་, ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ grass, herb, small plant. Also = hay, dry grass, straw. ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtsa-kha* ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ thatched house; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtsa-shon* ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ green grass; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ *rtsa-can* covered with grass, grassy; also, n. of a town in ancient Magadha; ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ ཏྲུམ་ལེན་ཅི་ formerly there was the palace of a very powerful king called Kus'achan (K. du. 5,

809); རྩ་མོག *rtsa-mchog* རྩ་མོག the best or holiest of grass, hence the sacred Kus's grass; རྩ་མོག་རྩ་མོག་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ the town of Kus's where Buddha died (*ñdon.*); རྩ་ག *rtsa-thag* or རྩ་ག་གི་གྲ་གྲ་ (Rtsii.); རྩ་ག་གྲ་ *rtsa-thun* grass-gatherer; རྩ་ག་གྲ་ *rtsa-dur-bha* or རྩ་ག་གྲ་ (*ñdon.*) fine green sward grass called རྩ་ག་གྲ་; it is included in འཇུ་ཤེས་ཆོས་འཇུ་ཤེས་ or eight auspicious objects of the Hindus; རྩ་ག་གྲ་ *rtsa-gdan* grass-mat on which Brahmans generally sit. རྩ་ག་གྲ་གྲ་ *rtsa-gdon-mu* fresh shoots of grass; རྩ་ག་གྲ་ *rtsa-san* རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-si pa-ga-ma*, རྩ་ག་གྲ་ (*A. K. 2-55*) [a fragment or piece of grass]S.; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-haod-pa* in རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ in the Himalav mountains there is a kind of grass which if the cow eats she yields the best milk for making butter (*K. my. 11, 129*); རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-si-kha-pa* a straw-house, a house thatched with straw, རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-kha-si sil-pa* the dew on the grass blades; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-hdam* = རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ grass, grassy swamp, the grass belonging to the government of Lhasa growing in the swamps of རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *Nāga* in the N.W. environs of Lhasa.

རྩ་ག་གྲ་ *rtsa-hbyo* n. of a large number (*Ya-sol. 57*).

རྩ་ག་གྲ་ *rtsa-phud* one of the thirty-six border countries (*Ya-sol. 38*).

རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-wabi-gdo* the four earliest divisions in the Buddhist society: (1) རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་; (2) རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་; (3) རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་; (4) རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་.

རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-gbu-ma* རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་.

རྩ་ག་གྲ་ *rtsa-mi* principal man.

རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-med-ma* རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ without basis.

རྩ་ག་གྲ་ *rtsa-rtsa*, abbr. of རྩ་ག་གྲ་ and རྩ་ག་གྲ་ (*Jig. 89*).

རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-yi sniñ-po* = རྩ་ག་གྲ་ the banana plant (*ñdon.*).

རྩ་ག་གྲ་ *rtsa-ra*, punishment under law given in a court of justice. རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-len-pa* རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ [a small fine]S.

རྩ་ག་གྲ་ *rtsa-pog* primitive wisdom.

རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-hgad-pa* རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ lit. he who has explained the fundamental doctrine; an epithet of Nāropa the Tantrik sage who lived in the tenth century A.D.

རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsa-grum-pa*, རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ [the three headed, a demon of fever]S.

རྩ་ག་གྲ་ *Rtsags*, a celebrated lama of the *Rdsogs-chen* sect of the *Rñiñ-ma* school (*Deb. 11 19*).

རྩ་ག་གྲ་ *rtsañ* (རྩ་ག་གྲ་) a kind of thorn, bramble.

རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsañ-pa rgyu-ryun*, v. རྩ་ག་གྲ་.

རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsañ-pug* the skin of a lizard.

རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsañ-rtsañ* n. of a sea-hdag monster.

རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtsañ-pa* རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ the chameleon, a kind of lizard; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ if the tail of the chameleon is tied round the body one's health is preserved (or is protected against influence of evil spirits) (*K. y. 3, 49*).

Syn. རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *kyin-pur*; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rtayid-byid*; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *sog-le-can*; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *rai-gri-can*; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *mdun-can*; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *khyim-lan*; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *mig-nnan-rtsa*; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *ñin-so-wa*; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *gcol-lan*; རྩ་ག་གྲ་གི་སྡེ་ཁོ་སྡེ་ *ryyal-wa chu-wo* (*ñdon.*).

རྩད I: *rtad*=*rtav* root, རྩད་པ་གཙོད་པ་ to root out, to eradicate.

རྩད II: track, place of being, actuality; chiefly occurs in phrase རྩད་གཙོད་པ་ *rtad good-pa* to track out, search after or into, inquire for: རྩད་མཚན་ *rtad ma-chod* unable to trace one's whereabouts; རྩད་ཐུག་པ་ *rtad thug pa* བཞིག་ཐུང་མེད་ རྩད་ཐུག་པ་ (A. 46) he was not found when called by the Prince, could not be found though sought for, and though asked for everywhere he could not be traced; རྩད་པ་མཚན་པ་ *rtad pa mchod pa* since last year he was being inquired about (A. 66); རྩད་མིན་པ་མཚན་པ་ *rtad miñ pa mchod pa* (A. 125) except you there was none to search him out.

རྩལ་ *rtab-pa* or རྩལ་ཐལ་ *rtab-rtab*, v. རྩལ་ཐལ་.

རྩལ་མོ་ *rtab-mo* མ་ཁུག་, མ་ཁུག་ acidulated rice-water.

རྩལ་རྩལ་ *rtab-rtab*. ལྷན་ལྷན་ fickle, unsteady, not firm: རྩལ་རྩལ་ཐུག་པ་ *rtab-rtab-thu thug pa* he has become very fickle.

རྩལ་པ་ *rtab-pa* 1. (ཕྱི་ལ་གྲུ་བྱ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ (Nag. 56) vb. to chop or cut into small pieces like meat. 2. ferment, barm, yeast, prepared from barley-flour; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ a sweetish sort of bread, made up with it; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ a beverage brewed from roasted meal (རྩལ་པ་) and water, and made to ferment by adding butter-milk, esp. liked in winter; also called རྩལ་པ་ (Jü.); རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtab-pa taha* a kind of salt in appearance like burnt treacle: རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ རྩལ་པ་ལྟ་བུ་.

རྩལ་པ་ *rtam-pa* ལྟ་བུ་ parched barley ground into meal, the staple food of Tibetans in country places and eaten in large measure by both dwellers in town and country. Is usually sopped in soup

or tea into pasty balls. རྩལ་པ་ *rtam-khug* bag containing flour of parched barley (*Mñon*); རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtam-pa* keeper of parched barley-store; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtam-phog* wages or allowance in parched barley flour, given to monks and menials in Tibet (*Etisi*); རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtam-shib* the finest parched barley flour which is taken by the highest class of officials (*Etisi*).

རྩལ་པ་ *rtam-pa*=རྩལ་པ་ (mystic) (*Mñ. rda. 3*).

རྩལ་ *rtar*=རྩལ་ or རྩལ་པ་ near, close to.

རྩལ་ *rtal*,=རྩལ་ (*Nag. 56*) skill, dexterity, adroitness: རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ a skilful, practised hand *W.*; རྩལ་པ་ magical dexterity; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtal-gyi mechohs* gymnastic feat; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtal-hgrak-pa* to vie in skill; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtal-sgrub*, business-like and expert. རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtal-cho-wa* or རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ རྩལ་པ་, རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ 1. very powerful, prowess; adroit as a gymnastic wrestler, etc.; also sbst. athlete, juggler, etc., (*Dal. Jü.*) 2. =རྩལ་ a conch shell trumpet (mystic) (*Mñ. 3*). རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtal-mthun-pa*, effluent: རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ versed in the metaphysical work Lam-rim; also one who is an adept in the ascetical meditation on *Nirvāna* (A. 118). རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtal-rdan* རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ skilful, expert, adroit; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ powerful; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtal-gyod* bodily exercise, nimbleness, agility; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ nimbleness in running; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ agility in flying; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtal-gyod-wa* to practise, or improve one's skill (*Mñ.*); རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtal-med* unskilful; རྩལ་པ་ལྟ་བུ་ *rtal-gor* all skill is gone (*Jü.*).

རྩལ་པ་ *rtug-ma*, v. རྩལ་པ་ *rtug-ma*.

३३ *rtai* 1. varnish, paint=खाँ; २. black paint, ३. red-paint; ४. gilding, ५. silvering. ६. *rtai-khrā-ma*, appliances of painting (*Rtsii*); ७. *rtai-ssam*, paint-box (*Rtsii*); ८. *rtai-sob* fading paint colour or varnish (*Jig. २१*). २. all fluids of a certain consistency, such as the juice of some fruits, certain secretions, etc.: ३. *rtai* fruit-tree; ४. *rtai* honey, juice collected by bees; ५. *rtai* secretion in the bag near the navel of the musk deer; ६. *rtai* *mad-kyi rkyen-rtai* a medical draught, potion; ७. *rtai* nectar; ८. *rtai* white-wash.

३३ *rtai-khu* or ३३ fruit-stone, also the kernel.

३३ *rtai-bud*=खाँ lit. juice-elixir; honey (mystic) (*Mif. ३*); ३३ *rtai-bud* *gñā-po* butter churned out of milk.

३३ *rtai-wo-che* or ३३=आसाफो-तिदा (mystic) (*Mif. ३*).

३३ *rtai-ma-ghi* n. of a medicine which is said to possess the virtue of making all poisons including snake venom ineffectual: ३३ *rtai-ma-ghi* a medicine which destroys all poisons; a venomous snake at its smell will go away (*Hbrom. ३, ३१२*).

३३ *rtai* *rgyal-po* lit. the prince of medicinal oils or sap; n. of a kind of tree, prob. the *Garjang* from which a medicinal oil is obtained (*K. d. ३, ११७*).

३३ *rtai* n. of a plant,=आमिष (*Vai-rtai*). [*Panicum italicum*] S.

३३ *rtai-ica* (or *rtai-ica*) pf. ३३ *rtai*, or ३३ *rtai*, fut. ३३ *rtai*, imp. ३३ *rtai* १. to count, to reckon, compute: ३३ *rtai* having computed which day would be auspicious for setting

out; ३३ *rtai* please reckon the time by the clock; ३३ *rtai* counting the seats on each side; ३३ *rtai* the number of boys ought to be reckoned. २. to estimate, consider, in general judgments: ३३ *rtai* to consider good qualities as faults; ३३ *rtai* he may be reckoned to strike, i.e., he is very likely to strike (in C.); ३३ *rtai* *gyu* *brtai-pas* having considered the cause.

३३ *rtai-ge*=आ mouse. ३३ *rtai* on the flour bowl eat the mouse *Sung-chu* (*Rdaa. ४*). ३३ *rtai* *rtai*, squeaking of the mouse.

३३ *rtai-pa* vb., pf. ३३ *rtai* or ३३, imp. ३३ *rtai* १. to build, to erect: ३३ *rtai-pa* *brtai* built a wall (*Situ. ७०*); ३३ *rtai-pa* build it well! ३३ *rtai-pa* to wall up a door. २. sbst. a wall; masonry, stones, horn, etc. piled up: ३३ *rtai-pa* those pictures painted on the wall; ३३ *rtai-pa* *Lha-sa* *phyo* *bshir* *rtai-pa-can de* *Lha-sa* *phthal* *shes* *ser* the walled portion of Lhasa is called Lhasa Thil. ३३ *rtai-gu*=३३ *rtai-pa*; ३३ *rtai* *rtai* *rtai* *rtai* side of a wall, face of a wall; ३३ *rtai-rdo* stone for building; foundation stone; ३३ *rtai* *rtai* *rtai* *rtai* master-mason, architect; ३३ *rtai* *rtai* *rtai* *rtai* brick-layer, mason.

३३ *rtai-rtag* the house-martin (*Rtsii*).

३३ *rtai-ma* grounds, tea-leaves, sediment, the turbid matter of a decoction; and thus in gruel made of barley the fluid portion is called *rtai* and the thick sediment is called the *rtai* of the gruel.

ཏིང་པོ *rtaiṅ-po* ལྷན (ཤིང་པོ་ལྷན་པོ་) adj. and subst., gritty, coarse; unrefined, rough, rude; coarseness: ཤིང་པོ་ or ཏིང་པོ་ abstr. of ཏིང་པོ་ and ཤིང་པོ་ (*Rtsi*) fine and gross; ཏིང་པོ་པ་ *rtaiṅ-po* coarse barley flour; ཏིང་པོ་པུ་ *rtaiṅ-phyu* coarse meal, grits; ཏིང་པོ་པུ་ rude manners or behaviour (*Ghr.*); ཏིང་པོ་ཆོག་ *rtaiṅ-chog* coarse doctrine, a religion which has become mixed up; ཏིང་པོ་ཐུག་ *rtaiṅ-thug* coarse sort of cheese.

ཏིང་པོ *rtaiṅ-po*, or ཏིང་པོ་པུ་ *rtaiṅ-phyu* ལྷན་པོ་, coarse hair; ཏིང་པོ་པུ་ *rtaiṅ-phyu* the rough long hair of the yak; ཏིང་པོ་ཐག་ *rtaiṅ-thag* a rope manufactured of yak-hair; ཏིང་པོ་ཐག་ *rtaiṅ-thag* saddle-cloth of yak-hair; ཏིང་པོ་ཐག་ *rtaiṅ-thag* tent covering made of yak-hair; ཏིང་པོ་ཐག་ *rtaiṅ-thag* ལྷན་པོ་ཐག་, yak-hair rope; ཏིང་པོ་ཐག་ *rtaiṅ-thag* felt.

ཏིང་པོ་ཐུག་ *rtaiṅ-thug* a kid: ཏིང་པོ་ཐུག་པུ་ *rtaiṅ-thug bu chu mi* *bdod-pa* the kid that does not like water (*Lo. 7*).

ཏིང་པོ *rtaiṅ* or ཏིང་པོ་ ལྷན་པོ་; a rib ལྷན་པོ་པུ་ id. (*Fig. 56*) ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་པུ་ from between the ribs; ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ all the ribs of the right and left side (*Dal.*); ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ pain about the ribs; ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-khyim* a hut made of the ribs of larger animals such as yak, camel, etc.: ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་པུ་ (*Fig. 25*) it is exceedingly good to set up a house with ribs (probably for the use of *Tantrik* priests). It is also stated that a house built with trusses laid like the ribs of a yak or camel from the ridge piece is considered safe and good.

ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-phyu* (ལྷན་པོ་) ལྷན་པོ་ n. of a great number.

ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-phyu* ལྷན་པོ་ 1. the spoke of a wheel, frq.; in ornamental designs the ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-phyu* are often fanciful figures,

supplying the radii of the circle. 2. the sticks or ribs of a parasol, canopy, etc. (*Ghr.*); the spars of a felt-tent, the ribs or stretchers of a hide boat (*Schr.*)

ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-kyi mi-khyud* that which composes the rim of a wheel; also = ལྷན་པོ་ n. of a king of the past *Kalpa* who is said to have had a thousand sons destined to be born as the one thousand Buddhas of the present age (*Fig. 18*.); ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-kyi* spurs of mountain radiating from a nucleus.

ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-kyi* ལྷན་པོ་ side.

ཏིང་པོ *rtaiṅ* ལྷན་པོ་, ལྷན་པོ་, ལྷན་པོ་ 1. counting, reckoning, enumeration: ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ innumerable. 2. account or accounts: ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ or ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ to make account; ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ to calculate, to compute, ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ accounts added up; to count together. to sum up. (*Dal.*); ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ an account cleared or settled; ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ or ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ to find by computation; ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-khra* or ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ table of figures or accounts (*Rtsi*). ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-kyi* ལྷན་པོ་ a computer, accountant. ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ or ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ Chinese astrology. 3. estimation, esteem: ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ to value, to make much of, ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ ཏིང་པོ་ one that makes much of his own body by indulging and adorning it (*Thgy.*); ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ he respected her beyond measure (*Jā*).

ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-khañ* a government account office; ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ལྷན་པོ་ n. of the accountant-general's office at Lhasa, this being the central office whither all the Government accounts of the various districts of Tibet are rendered and there audited.

ཏིང་པོ་ལྷན་པོ་ *rtaiṅ-khris* making over or returning the articles of dress, official robe,

ཏྲུག་ *rtse-phrun* a crown, a head-ornament.

Syn. རྒྱལ་མོ་ *proy-shu*; རྒྱལ་མོ་ *ngo-rgyan* (*phon*).

ཏྲུ་མོ་ *rtse-mo* རྒྱལ་མོ་, མིའུ་རྒྱལ་མོ་ *top point*: རྒྱུ་ཏྲུ་མོ་ the point of a needle; ཏྲུ་མོ་གུ་ *rtse-mo-gu* a bent point; ཏྲུ་མོ་མེད་ *rtse-mo-mey* pointedness.

ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-mo-rgro-wa* འགྲོ་བ་ལ་ *to advance*, to come or move forward reaching the climax; ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-mo-rgro* reached the climax, gone to the top, attained to the highest perfection.

ཏྲུ་མོ་ *rtse-dman* = དམ་མོ་ *low*; also, apparently, = ཏྲུ་མོ་ *thuñ-wa* short (*phon*).

ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-shiñ dgah-dun-pa* རྒྱལ་མོ་ *jolly*, fond of play.

ཏྲུ་མོ་གུ་ *rtse-gu* རྒྱལ་མོ་, རྒྱལ་མོ་ *a trident*; the weapon made use of by རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ (or Gaue's), by རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ལྷ་མོ་ (or Mahākāla), and by རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ལྷ་མོ་ (a form of Samvara).

ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-rgro* or ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ = རྒྱལ་མོ་ *principal*, chief, superior.

+ ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-rgro* = རྒྱལ་མོ་ *perfected*, thorough, finished.

ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-rgro* རྒྱལ་མོ་ *sitting at the top*, mounted high.

ཏྲུ་མོ་ *rtse-sun* རྒྱལ་མོ་, རྒྱལ་མོ་ *in front*.

ཏྲུ་མོ་ *rtse-wa*, pf. ཏྲུ་མོ་ *rtse*, རྒྱལ་མོ་ or ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-mo rtse-wa* to play, frolic, disport one's self, take recreation, play games: རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ to play at chess; ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ to skip about; ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་, ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ = to divert one's self, to take recreation; རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ they went on a pleasure party into the garden. Seems to be used also in obscene sense: རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ I mean to enjoy her. ཏྲུ་མོ་ *rtse-kuñhan*

player, gambler, gamester; ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-dgah-ma* a skipping playful joyous maiden; ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-gro* or ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ playmate; ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-rgod* mirth and laughter; ཏྲུ་མོ་ *rtse-ma* frolic, playing; ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-sem-can* giddy, mirthful, light-hearted.

ཏྲུ་མོ་ *rtse-hjo* play; theatrical performance, any amusement in dancing, singing, and playing.

Syn. རྒྱལ་མོ་ *rol-rtse*; ཏྲུ་མོ་ *rtse-pa*; ཏྲུ་མོ་ *bro-gar*; རྒྱལ་མོ་ *alog-yar*; རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ *hcham-pa* *hdod* (*phon*).

ཏྲུ་མོ་ *rtse-shwa*, the hat worn by རྒྱལ་མོ་ (chief clerk or secretary) of the government.

ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-pa* pf. རྒྱལ་མོ་ *brtsegs* 1. to amass; to be avaricious: རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ do not covet (also, do not count upon) gold if Dharmapala is to be invited here (*A. 64*). 2. to arrange, to lay one thing on another, to pile up: རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ an upper storey of a house, an apartment built on another; balcony on the roof of a house; རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་འགྲོ་བ་ *a chailga* which has been built upon two *dorje* placed on the ground like a cross or with a cross on the top. 3. to pulsate, to gasp; successive action, automatic movement: རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་, རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ short-breathed, panting, gasping, from fright, etc., or as a sign of approaching death.

ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-pa*, རྒྱལ་མོ་ *row*, stratum.

ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-pa* *phon*, རྒྱལ་མོ་ the green or moss growing on the side of a wall which is exposed.

+ ཏྲུ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-log* = རྒྱལ་མོ་ *ease*, less trouble; = རྒྱལ་མོ་འགྲོ་བ་ *rtse-shen cho-wa*, earnest desire or longing for; one very eager in love.

ऊँद। *rtseñ-ica* pf. वड्डम *hrtseñs*, fut. वड्ड *hrtseñ*, imp. वड्डम *hrtseñs* or ऊँद *rtseñ*, to tuck up, truss up.

ऊँद। *rtseñ-pa* also ऊँद *rtseñ-pa*, = ऊँद play; ऊँद। to frolic.

Syn. रल-म *rol-mo*; ऊँद *rtse-ica*; ऊँद *rtseñ-pa* (*Mñon.*).

ऊँद। *rtseñ-mo* 1. लीला play, game: रल-म वड्ड। मड्ड। to engage in mirthful sports; रल-म वड्ड। मड्ड। to sing, dance and play. 2. any toy; लीला वड्ड। child's play, children's toy. ऊँद। मड्ड। *rtseñ-mo-can* playful, sportive, merry; वड्ड। मड्ड। play, amusement, diversion (*Jā.*). ऊँद। मड्ड। *rtseñ-kyod* = ऊँद। मड्ड। मड्ड। merriment; ऊँद। मड्ड। मड्ड। *rtseñ-grogs-kyi ma-ma* लीला मड्ड।, लीला मड्ड। a nurse employed to play with an infant or child, to keep it engaged and sooth it; ऊँद। मड्ड। *rtseñ-gyah* merriment; ऊँद। मड्ड। *rtseñ-gyah-ma*, लीला मड्ड। a darling, she who gives delight.

ऊँद। *rtseñ-hjo* or in colloq. ऊँद। *rtseñ-hjo* public amusement, popular pleasure, लीला, विद्या, लीला, मड्ड।, लीला; ऊँद। मड्ड। *rtseñ-hjohi chu-ho* लीला river Nabadda, according to some, लीला, a name of the Indus (*Mñon.*).

ऊँद। *rtseñ-ma* the disagreeable feeling in the teeth produced by acids, *Sch. (Jā.)*. ऊँद। *rtseñ-am* a shivering, cold shudder (*Jā.*).

ऊँद। *rtseñ*, रल-म playing, making sport or diversion; enjoying (*A.K. 111-4.*): लीला मड्ड। रल-म रल-म रल-म रल-म enjoying himself after his own fashion to the very utmost.

ऊँद। *rtseñ-mun* Chinese name for the *Yoga-carya* school.

ऊँद। *rtseñ-pa* 1. as met. the sun (*Mñon.*). 2. v. ऊँद। *rtseñ-pa* रल-म रल-म jound and careless.

ऊँद। *rtseñ* लीला [1. a thorn. 2. a shower] *S.* ऊँद। *rtseñ-chuñ* = लीला वड्ड। the veins of the neck: लीला वड्ड। लीला वड्ड। वड्ड। (*Khrig. 116.*).

ऊँद। 1. *rtseñ-pa*, v. वड्ड। *hrtseñ-pa*. 2. (लीला वड्ड।) लीला, लीला. 3. = लीला वड्ड। *hñon-hyro-ica* लीला pioneer, one gone ahead or going on ahead.

ऊँद। *rtseñ-pa* I: vb., pf. वड्ड। *hrtseñ* to contend by words, to dispute, wrangle; ऊँद। मड्ड। मड्ड। to use bad language in quarrelling; ऊँद। मड्ड। a contention, great quarrel; लीला वड्ड। a metaphysical debate or discussion; ऊँद। मड्ड।, लीला मड्ड। वड्ड। मड्ड। (*Hbrom. 120.*); ऊँद। मड्ड। the basis or the subject of disputation. ऊँद। मड्ड। *rtseñ-pa mura-ica* to provoke, quarrel by words; ऊँद। मड्ड। वड्ड। मड्ड। *rtseñ-pa shi-war byed-pahi choq-bdun* the seven virtues or qualities for putting an end to quarrelling.

ऊँद। *rtseñ-ann* = लीला वड्ड। an epithet of the river Yamunā (*Mñon.*).

ऊँद। *rtseñ-dan* one who is frequently quarrelling, a quarrelsome person. Also = लीला मड्ड। रल-म लीला the present age which is full of disputations; ऊँद। मड्ड। *rtseñ-mkhas-pa* clever in disputation; earnest, zealous; ऊँद। मड्ड। *rtseñ-dus* लीला, लीला also = लीला, लीला a province in ancient India bordering the Indian ocean south of Orissa.

ऊँद। वड्ड। *rtseñ-pahi-ñi* लीला, लीला (वड्ड।) [the plant *Terminalia bellerica* or the tree of strife, being supposed to be the favourite haunt of imps and goblins] *S.*

ཏྲ་པ་ཐུགས་པ་ *rtsoḍ-pa-la shugs-pa* one involved in dispute, litigation, controversy, etc.

ཏྲ་པ་ཐུག་ལེན་པ་ *rtsoḍ-pa lhur-len-pahi* *lla-ica* inviting controversy or rushing into fight or disputation.

ཏྲ་ཏྲ་མ་ *rtsoḍ-byed-ma* = མར་མ་ (*Mān.*). [the tree *Pongamia glabra*] *S.*

ཏྲ་ཏྲ་ *rtson* or ཏྲ་མ་ *rtson-ma* in Purig = nausea, vomiting (*Jā.*).

ཏྲ་མ་པ་ *rtson-pa* vb., pf. འཕྲུལ་ *brtsams* or ཏྲ་མ་ *rtsonṃ*, imp. ཏྲ་མ་ *rtsonṃ* 1. to begin anything, to set about an undertaking, to start: འོ་མ་པ་འཕྲུལ་པ་ being about to run away; མ་མ་མ་འཕྲུལ་པ་ ཏྲ་ཏྲ་ it was about religion that our dispute began; རྩོད་པ་འཕྲུལ་པ་ beginning, stirring up an insurrection; རྩོད་པ་འཕྲུལ་པ་ beginning, from here, from that time ཏྲ་མ་པ་མཇུག་ to begin to do a work (*A.K.*). 2. to practise, to accomplish: ལས་འཕྲུལ་པ་འཕྲུལ་པ་ so he will not accomplish the business of healing. 3. to compose, to draw up, in writing: འགྲུབ་ཏུ་མ་པ་ the writer of a religious work, author; ཏྲ་མ་པ་ or ཏྲ་མ་པ་མ་མ་མ་པ་ a clever writer, an elegant composer; མ་ཏྲ་ཏྲ་མ་ ལུས་ཏྲ་ཏྲ་མ་ a school in which religion is taught and explained combined with disputations and written compositions. 4. as sbst., རྩོད་པ་, a beginning, commencement, a doing, undertaking: ཏྲ་མ་པ་པ་ the first beginning.

ཏྲ་ལ་པ་ *rtsol-ica* = འདུལ་ ལུས་པ་, ལུས་པ་ 1. vb. to endeavour, to take pains; ཏྲ་ལ་པ་ ཏྲ་ལ་པ་པ་ now you must exert yourself; རྩོད་ཏྲ་ལ་པ་ *rtsol-ica* acc. to *Sch.*: to draw breath; འཕྲུལ་ཏྲ་ལ་པ་ to take fresh courage. 2. sbst. zeal, endeavour, exertion: ཏྲ་ལ་པ་ཏྲ་ལ་པ་ *rtsol-ica khyed-pa* to use diligence (*Jā.*); ཏྲ་ལ་པ་ *rtsol-ig-rub* perseverance in the

acquisition of wealth or learning (spiritual or worldly): འདུལ་ཏྲ་ལ་པ་ ཏྲ་ལ་པ་ ཏྲ་ལ་པ་ ཏྲ་ལ་པ་ however enterprising you be in the acquisition of worldly things (*Khrid.* 51). ཏྲ་ལ་པ་ *rtsol-ica-can* ལུས་པ་ one who takes great pains; ཏྲ་ལ་པ་ *rtsol-ica* adv. diligently, zealously.

ཏྲ་ལ་པ་པ་ *brtsags-pa* = འཕྲུལ་ *sin.*

འཕྲུལ་པ་ *brtsag-pa* or འཕྲུལ་པ་ *brtsam-pa*, v. ཏྲ་ལ་པ་ *rtsoḍ-pa* and ཏྲ་མ་པ་ *rtson-pa* (*Situ.* 76).

འཕྲུལ་པ་པ་ *brtsam-gyur-las* work that has been undertaken; འཕྲུལ་པ་ commencement, an undertaking; འཕྲུལ་པ་ (ཏྲ་ལ་) ལུས་པ་ commenced, commencement.

འཕྲུལ་པ་ *brtsal* ལུས་པ་ care and assiduity; འཕྲུལ་པ་པ་པ་ *brtsal ma-thag-lu byun-ica* ལུས་པ་ལ་ལ་ that which comes just out of careful work. outcome of care and assiduity.

འཕྲུལ་པ་ *brtsal-pa* 1. རྩོད་པ་ [prohibited] *S.* 2. འཕྲུལ་པ་ *skyugs-pa* ལུས་པ་ vomiting, nausea.

འཕྲུལ་པ་ *brtsas*, = ཏྲ་མ་པ་པ་ (*Situ.* 76).

འཕྲུལ་པ་ *brtsi* arithmetic, reckoning; འཕྲུལ་པ་ *brtsi-yas* (ལུས་པ་) ལུས་པ་ uncountable, innumerable; འཕྲུལ་པ་པ་པ་ *brtsi-yas-las* འཕྲུལ་པ་ ལུས་པ་པ་པ་.

འཕྲུལ་པ་པ་ *brtsigs-pa* = ཏྲ་ལ་པ་: རྩོད་པ་པ་ stone wall. འཕྲུལ་པ་ *brtsigs-pa* ལུས་པ་ [1. ugly. 2. n. of a god] *S.*

འཕྲུལ་པ་ *brtsig* pf. of ཏྲ་ལ་པ་: ཏྲ་ལ་པ་པ་ (*Situ.* 76).

ཏྲ་ལ་པ་ *brtsm-ica* = འཕྲུལ་པ་ *brtsm-ica*, to welcome and to receive (a guest).

འཕྲུལ་པ་ *brtsub* ལུས་པ་.

འཕྲུལ་པ་ *brtsu-chen* most affectionate; loving; parents: འཕྲུལ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་

མང་པོར་ཡོད་པའི་ཐུགས་ཀྱི་ཐོབ་པ་ལྟར་ཐུགས་ཀྱི་ཐོབ་པ་ལྟར་
ཏུ་ (Yig. k. 87).

ཐུགས་ *brtse-ka* 1. vb. to love, usually preceded by རྒྱུ་ or ཐུགས་; ཐུགས་ out of love, kindness, e.g., རྒྱུ་ཐུགས་ to give something out of love; ཐུགས་ཐོབ་པ་ words of love, kind exhortations. 2. subst. love, affection, kindness, mercy: ཐུགས་ཀྱི་ *brtse-ka-an* affectionate, loving, kind, ཐུགས་ཀྱི་, ཐུགས་, ཐུགས་ (*Mon.*); ཐུགས་ *brtse-ka-na* རྒྱུ་ the beloved one, or spouse; ཐུགས་ཀྱི་ *brtse-ka med-pa* མཁྱེན་, མཁྱེན་, མཁྱེན་ ruthless, unkind, unmerciful, ungracious; ཐུགས་ *brtse-ldan* ཐུགས་, ཐུགས་ kind, gracious, loving, affectionate, merciful: ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་ (*Yig. k. 86*). ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་: *brtse-ldan sems-kyi me-lo* a complimentary address to a friend; ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ *brtse-wahi phyag-bris* your very kind or affectionate letter; ཐུགས་ཀྱི་ resp. ཐུགས་ཀྱི་ loving, affectionate; ཐུགས་ཀྱི་ *brtse-ka-skyon* = ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ affectionately exhort or treat (*Mon.*); ཐུགས་ཀྱི་ *brtse-ka-skyon* = ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ (*Mon.*)

ཐུགས་ *brtse-ka* pf of ཐུགས་ q. v.: ཐུགས་ ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ built up one storey upon another; ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ piled or built upwards (*Situ. 76*); ཐུགས་ཀྱི་ *brtse-ka-pa* one above another or piled one upon another; a masonry wall.

ཐུགས་ *brtse-ka* or ཐུགས་ *brtse-ka* a short robe or dress (*Nag. 57*).

ཐུགས་ཀྱི་ *brtse-ka-pa* is a form of the pf. of ཐུགས་.

ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ *brtse-ka-hgrus* ཐོན་ industry, diligence, assiduity; ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་ ཐོན་ great industry; ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་ to use diligence, to show energy, zeal, etc., ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ *brtse-ka-hgrus drag-po* intense

application; ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ *brtse-ka-hgrus-can* zealous, assiduous, diligent; ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་ *brtse-ka-hgrus-nams-le* having lost one's energy, zeal having diminished (*Jā.*); ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་ *brtse-ka-hgrus byed-pa* to be industrious. ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་ *brtse-ka-hgrus tsan-po* ཐོན་ n. of a Buddhist sage mentioned by Kahemendra in his introduction to Avadāna Kalpalatā.

ཐུགས་ཀྱི་ *brtse-ka-pa* 1. vb. to strive, to aim at, to exert one's self for: ཐོན་ཐོན་ in the accumulation of merits, learning, or wealth. 2. subst. ཐུགས་ endeavour, effort, care, exertion: ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ alacrity, readiness to act; ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ *brtse-ka-pa khod-par* ཐོན་ one who has relaxed his industry or zeal in any work. 3. adj. = ཐུགས་ཀྱི་ or ཐུགས་ཀྱི་ diligent, assiduous, studious.

ཐུགས་ *stsal* 1. = ཐོན་ཐུགས་ ཐོན་ ཐོན་ཐུགས་ཐུགས་. 2. in ཐོན་ཐུགས་ = resp. said, commanded, ordered; also used alone: ཐོན་ཐུགས་ commanded to do.

ཐུགས་ཀྱི་ *stsal-ka* = ཐོན་ཐུགས་ *stsal-ka*.

ཐུགས་ཀྱི་ *stsal-ka-pa* ཐོན་ཐུགས་ [a neighbour] S.

ཐུགས་ཀྱི་ *stsal-ka* = ཐོན་ཐུགས་ to give, grant, to bestow, confer; also, to restore: ཐུགས་ཀྱི་ཐུགས་ please grant, etc.; ཐོན་ཐུགས་ ཐོན་ཐུགས་ pray, give me provisions for the journey; ཐོན་ཐུགས་ *stsal-ka-pa* = ཐོན་ཐུགས་ to command, to give expression to; ཐོན་ཐུགས་ཐུགས་ to bestow spiritual gifts and miraculous abilities.

ཐུགས་ཀྱི་ *stsal-ka-pa* = ཐོན་ཐུགས་ ཐོན་ཐུགས་ accumulated, hoarded; earned.

ཐུགས་ཀྱི་ *stsal-ka-pa* any message; also = he spoke, commanded; he bestowed.

ཐ

ཐ *tsha* the aspirate of ཨ, and the eighteenth letter of the Tibetan alphabet; acc. to Tibetan grammarians it corresponds with the Sanskrit थ.

ཐ I: *tsha* 1. num. fig.: 18. 2. for ཐལ 3. when ཐ is preceded by a ཐལ་གྱི་ལུ་ qualifying word, as in ཐལ་མེ་ Tibetan salt, it is not correct to write ཐལ་མེ་ though ཐལ་ singly signifies salt.

ཐ II: in Buddh. 1.=the general protection that the Tathāgata extends to all living beings against worldly miseries (*K. my. १, 207*). 2. ཐལ་ལ་ལ་ཐལ་ལ་ཐལ་ལ་ *ཐལ་ལ་ཐལ་ལ་ཐལ་ལ་* (*K. g. १, 42*). *Tsha* represents the state from which there is no passing away, also that which being indissoluble delivers all.

ཐ III: n. of a tribe of Tibet (*J. Zañ.*).

ཐལ་ཐལ་ *tsha-phor* = ཐལ་ཐལ་ grandchildren.

ཐལ་ཐལ་ *tsha-kha* target, the black spot on it where an arrow should hit; the object aimed at (*Rtsii.*).

ཐལ་ཐལ་ *tsha-khañ* place where ཐལ་ are kept.

ཐལ་ཐལ་ *Tsha-kho* n. of a place in ཐལ་ཐལ་ the mountainous country to the east of *Kham* and bordering on China (*Loñ. 2, 6*).

ཐལ་ཐལ་ *tsha-hkhu* diarrhoea.

ཐལ་ཐལ་ *tsha-ga-pa* locust, called ཐལ་ཐལ་ in *Kham* which acc. to *Jä.* = ཐལ་ཐལ་ grasshopper.

ཐལ་ཐལ་ *tsha-grañ* temperature, the degree of warmth of anything. ཐལ་ཐལ་ཐལ་ sunstroke, the diagnosis of this disease whether it is based upon heat or cold so as not to mistake the origin of disease being very difficult (*Māg. ch. 13*).

ཐལ་ཐལ་ *Tsha-ggañ* one of the six *Sgañ* provinces of *Kham* (*Rtsii.*).

ཐལ་ཐལ་ *tsha-goig-ma* thick blanket, quilt *C. (Jä.)*.

ཐལ་ཐལ་ *tsha-icib*, v. ཐལ་ཐལ་ *icib*.

ཐལ་ཐལ་ *tsha-rhag* lunch: ཐལ་ཐལ་ཐལ་ lunch and the afternoon meal (*Rtsii.*). ཐལ་ཐལ་ the tea that is taken as soon as midday-halt is made by travellers for refreshment: ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ཐལ་ (*Khrid. 17*). v. ཐལ་ཐལ་ *tsha-phog*.

ཐལ་ཐལ་ *tsha-tiñ* or ཐལ་ཐལ་ *tsha-ldiñ* morning time between 8 and 9 A.M.

ཐལ་ཐལ་ *tsha-drag* (ཐལ་ཐལ་). 1. very busy, making haste, hurrying about; ཐལ་ཐལ་ཐལ་ *tsha-drag-tu* quickly, without delay. 2. any article of food made saltish.

ཐལ་ཐལ་ *tsha-guñ* 1. ཐལ་ཐལ་ afflictions from disease; sufferings from fever. 2. ཐལ་ཐལ་ shade, umbrella. ཐལ་ཐལ་ཐལ་ *tsha-guñ-can* the spring season; fire.

ཐལ་ཐལ་ *tsha-naq* v. post ཐལ་ཐལ་.

ཐལ་ཐལ་ *tsha-gna* anxiety, solicitude; ཐལ་ཐལ་ *tsha-gna-can* W. solicitous, careful, attached; ཐལ་ཐལ་ཐལ་ *tsha-gna-med-phkhan* W. indifferent, unfeeling, callous (*Jä.*).

ཚམ་པོ་ *tsha-phan-tso* C. dresser, kitchen table.

ཚམ་པོ་ *tsha-phog* the midday-halt; travellers in Tibet and upper China halt for their morning meal a little before noon. In such countries travellers begin their day's journey after taking a cup of tea early in the morning, sometimes an hour or two before day-break.

ཚྲི I: *tsha-wa* 1. vb. to be hot; མ་ལ་པོ་མེད་པར་འདུག་པུ་ཚམ་པོ་ since in summer the rays of the sun are very hot. 2. subst. heat: ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wag gduñ-wa* to be tormented by the heat of the day (S.g.); ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ during the heat of the day, at noon; ཚམ་པོ་ལྔ་པ་འདྲ་པོ་ལྔ་པ་ the heat changed into coolness; ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wag rmya-wa* to lose one's appetite in consequence of great heat (Sch.); ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wa-ñid* ལ་ལ་ལ་ heat; ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wa-ñan* ལ་ལ་ལ་ possessing warmth, hot; ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wa-meg* = ལྔ་པ་ལྔ་པ་ without heat, or warmth, cool; ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wa tsam* ལ་ལ་ལ་ slightly warm. ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wahi-ma* ལ་ལ་ལ་ pungent. ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wag-ñen* drought, want of rain. 3. adj. warm, hot. In C. colloq. the adj. used takes the form ཚམ་པོ་ལྔ་པ་: ལ་ལ་ལ་ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ it has become hot. 4. n. of the 6th hot-hell.

ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wa-egrib* parasol, umbrella, that shades from the heat of the sun.

Syn. ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *ñi-gdugs*; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *tsad-skyob*.

ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wa-ñiñ* ལྔ་པ་ལྔ་པ་ a medicinal tree, *Terminalia catappa*.

Syn. ལ་ལ་ལ་ལྔ་པ་ *lan-bu-can*; ལ་ལ་ལ་ལྔ་པ་ *char-epñin-can*; ལ་ལ་ལ་ལྔ་པ་ *lha-mtshuñis*; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *aprin-la-rdeg*; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *brgya-byin* ལྔ་པ་ལྔ་པ་; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *ho-ma-can*; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *ñi-gu-di* (Mñon.).

ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wahi-nag* fever, the different kinds of which are: (1) ལ་ལ་ལ་ *gal-mdo*,

(2) ལ་ལ་ལ་ *ri-tshañ-mtshams*, (3) ལ་ལ་ལ་ *ma-ñmin tsha-wa*, (4) ལ་ལ་ལ་ *rgyas-tshad*, (5) ལ་ལ་ལ་ *stong-tshad*, (6) ལ་ལ་ལ་ *gab-tshad*, (7) ལ་ལ་ལ་ *ñiñ-tshad*, (8) ལ་ལ་ལ་ *ñog-tshad*, (9) ལ་ལ་ལ་ལྔ་པ་ *hgrams-tshad*, (10) ལ་ལ་ལ་ལྔ་པ་ *hkhruge-tshad*, (11) ལ་ལ་ལ་ *rims-tshad*, (12) ལ་ལ་ལ་ *hbrum*, (13) ལ་ལ་ལ་ *rgyu-gzer*, (14) ལ་ལ་ལ་ *gag-pa*, (15) ལ་ལ་ལ་ *lhog-pa*, (16) ལ་ལ་ལ་ *cham-pa* (Sman.).

ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-big-big* a comfortable warm place of residence.

ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-wa len* a popular medicinal plant.

Syn. ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *pi-tsu-la* ལ་ལ་ལ་ལྔ་པ་ *hdam-po-ñdein*; ལ་ལ་ལྔ་པ་ *dpal-gyi lo-ma*; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *bu-mang-can*; ལ་ལ་ལ་ *bum-can*; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *eked-ñbras*; ལྔ་པ་ *ke-dary* (Mñon.). The white species is called ཚམ་པོ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་: Syn. ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *ñod-kye*; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *hbyun-po-hjng* (Mñon.). The red species ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *byu-ru tshogs-can* (Mñon.). Another species: Syn. ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *khyn-ñan*; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *ñhug-ñgur*; ལ་ལ་ལ་ *hchah-ma*; ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *tshogs-can*; ལ་ལ་ལ་ལྔ་པ་ *ma-dañ-ñan*. The yellow species is called ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *phreñ-ñan* and ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *yid-haah-kyes*, ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *ñtshon-mohi me-tog* and ལྔ་པ་ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *ger me-tog*.

ཚོ་པོ་ *tsha-ho* ལྔ་པ་ resp. ལྔ་པ་ *ñwon* or ལྔ་པ་ *sku-tsha* C. 1. grandchild, grandson. 2. nephew, brother's son. 3. ལ་ལ་ལ་ great grandchild; acc. to ñä. ལྔ་པ་ *yuh-tsha* great-great grandchild; ལྔ་པ་ *gahi-tsha* any descendant.

ཚོ་པོ་ *tsha-mo* ལྔ་པ་; 1. grand daughter. 2. niece.

ཚོ་པོ་ལྔ་པ་ *tsha-gmyal-brgyad* the eight hot hells (1) ལ་ལ་ལ་ *yañ-soñ* ལ་ལ་ལ་; (2) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *thig-nag* ལ་ལ་ལ་; (3) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *ñdus-ñjoms* ལ་ལ་ལ་; (4) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *ñu-ñbod* ལྔ་པ་; (5) ལྔ་པ་ལྔ་པ་ *ñu-ñbod* *chen-po* ལ་ལ་ལ་; (6) ལྔ་པ་ *tsha-wa*

མཐུང་; (7) རམ་ཐུང་མཐུང་ *rab-tu tsha-wa* 糌粑; (8) མཐུང་མཐུང་ *gnar-mog* 糌粑 (M.F.).

མཐུང་ *tsha-tsha* 糌粑 miniature conical figures, moulded of clay and used as offerings, placed in large numbers on the ledges of chortens: མཐུང་མཐུང་མཐུང་། མཐུང་མཐུང་མཐུང་། administer medicine to the sick and offer *tsha-tsha* as tormas offerings; མཐུང་མཐུང་མཐུང་། from his mouth proceeded cones, figures of fire (Pth.).

མཐུང་མཐུང་ *tsha-tshahi-shag* rust.

Syn. མཐུང་མཐུང་མཐུང་ *lcags-kyi dregs-pa* (Mhon.).

མཐུང་ *tsha-gshug* the stage of remission in fever, also convalescent state after fever has left.

མཐུང་ *tsha-rag* = མཐུང་ *tsha-drag*.

མཐུང་ *tsha-ru* lamb-akin.

མཐུང་ *tsha-la* also called མཐུང་ a salt which is mixed with ordinary rock-salt to colour it white, also a salt purifier མཐུང་མཐུང་མཐུང་།

མཐུང་ *tsha-lu* 1. red; མཐུང་མཐུང་ *bya-po tsha-lu* red-breasted cock. 2. v. མཐུང་ *tshal-wa*.

མཐུང་ *tsha-lum* a sweet orange grown in Sikkim.

མཐུང་ *tsha-le* borax; མཐུང་མཐུང་ *tsha-lehi* *skyr-rtsi* boracic acid (Cs.); མཐུང་མཐུང་ to solder.

མཐུང་ *tshwa* salt, in such words as མཐུང་, མཐུང་, མཐུང་ the subjoining of མཐུང་ *wa-sur* (.) to the letter མ is not necessary but sometimes it is done to avoid mistakes. མཐུང་ *tshwa-kha-ru* for མཐུང་, black-salt. མཐུང་ *tshwa-khu* salt-pit, salt-lake; མཐུང་ *tshwa-khug* salt-bag; མཐུང་ *tshwa-ngo* place where salt is

found; མཐུང་ *tshwa-ngo-can* soil that owing to an admixture of soda or magnesia is not suited for any kind of vegetable produce; མཐུང་ *tshwa-tshil* salted fat; མཐུང་ *tshwa-gmar* also called མཐུང་མཐུང་ *tshwa-gmar brag-tshwa* a kind of red rock-salt. མཐུང་ *tshwa-ya* also མཐུང་མཐུང་ *tshwa rdag-po gong* a grain of salt crystal: མཐུང་མཐུང་མཐུང་མཐུང་མཐུང་མཐུང་ (A. 120).

Syn. མཐུང་ *lan-tsha*; མཐུང་མཐུང་ *pyig-dug-shags*; མཐུང་མཐུང་ *gyur-rnon-po*; མཐུང་ *chu-yi-ro*; མཐུང་མཐུང་ *chu-yi tsit-po* (Mhon.).

མཐུང་ *tshug* = མཐུང་ the yak; མཐུང་ *yak* beef, མཐུང་ *yak* dried beef of yak; མཐུང་ *yak's* head; མཐུང་མཐུང་མཐུང་མཐུང་ for four sheep's head one yak's head in exchange (Rtsii). མཐུང་ *tshag-po* = མཐུང་ a yak; མཐུང་ *tshag-bug* a carcass of yak without the head and inner contents (Rtsii.); མཐུང་ *tshag-rlon* = མཐུང་མཐུང་ *tshag-qa-rlon* fresh beef of yak (Rtsii.); མཐུང་ *tshag-lag* the front leg of yak (Rtsii.); མཐུང་ *tshag-lug*, མཐུང་ and མཐུང་ yak and sheep; མཐུང་ the lower parts of the legs of slaughtered yak (Rtsii.). མཐུང་ *tshag-qa* dried flesh of larger animals of cattle, etc., gen. that of the yak.

མཐུང་ *tshag-tshig* or མཐུང་མཐུང་ 1. the larger and smaller joints of the arms and legs. 2. acc. to *Jā*. dark spots or speckles on wood, etc., as in *Mil.*; = freckles in *C*.

མཐུང་ *tshag-tsho* bruised barley or wheat.

མཐུང་ *tshag-shwa* skull-cap lined with lamb-akin; མཐུང་ *tshag-shu* a robe lined with kid or lamb-akin; མཐུང་མཐུང་མཐུང་མཐུང་མཐུང་མཐུང་ (A. 87) the Tibetan lama-teachers, dressed in robes lined with lamb-akin and woollen cloaks, rode (on horseback).

མཐུང་ *tshags* 1. a cap. མཐུང་མཐུང་ coat and cap (*Dul*). 2. = མཐུང་ sieve; མཐུང་མཐུང་མཐུང་ sift with a sieve; མཐུང་ *ko-tshags* a sieve made

of leather, the one most in use; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* to sift or filter with a piece of cotton rag *खर-अमृष्टि* *khrol-ishags* = *अमृष्टि* *Lex.*; *अमृष्टि* wool, for catching fish *C.* 3. thin-split bamboo, for making baskets *Sikk.* 4. *Sch.*: the right-sort, a choice article: *अमृष्टि* *amṛṣṭi* having made a good choice. 5. as *अमृष्टि* *amṛṣṭi* or *अमृष्टि* *amṛṣṭi* or *अमृष्टि* *amṛṣṭi* to save, spare, lay up as provision for the future: *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *I have not made any provision yet for the future life (Mā.).*; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* (A. 69) take care of the gold, keep it in your charge; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* a stop to divide a sentence; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* strict care, vigilance; dense and strong, as of stuffs; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* the teeth standing close and firm (*Jā.*); *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* loose, not compact; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* a vessel in which the grain, &c., passing through a sieve is deposited (*S. kur.* 180). *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* to be sure of a thing, *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* to test a thing properly by the hand (*Yig.* 98).

ऊ० *tshah* निवास, कुवाय, निवास habitation of any kind whether for men or for beasts, birds, or insects; abode, dwelling, den, nest. *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* habitation, inn, lodging-house; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* to build a nest, to establish a house-hold; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* monastery or college, the dwellings of the monks in large monasteries; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* kitchen also *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* fellow-students, comrades. *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* a nest, a cradle; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* a small bird or child that is in the nest or cradle; *अमृष्टि* *amṛṣṭi*.

अमृष्टि *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* fear-ful.

+ *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* a woman to whom no son has been born, a mother of girls only (in *Sikk.*).

ऊ० *tshah-wa* vb., pl. *अमृष्टि* *amṛṣṭi* 1. to be complete, full, entire: *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* when the nine months were full, completed; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* towards the end of the months of pregnancy (*Dal.*); *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* as one king was still wanting, the number not being yet complete (*Dal.*); *अमृष्टि* *amṛṣṭi* they are complete (in number) (*Jā.*). 2. adj. complete, entire; or having things complete: *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* a girl in full possession of all these qualities (*Pth.*); *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* having all the five colours complete (*Gl.*); *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* one of imperfect faculties; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* perfectly dry; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* complete arrangement of everything (*Rtvi.* 68); *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* a whole, full; not one less or left out.

अमृष्टि *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* 1. whole, entire, perfect (the usual adjective form): *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* a perfect young bird, i.e., perfectly-developed (*Dal.*). 2. often = all, for *अमृष्टि* *amṛṣṭi*.

+ *ऊ०* *tshah-ma* 1. v. *अमृष्टि* *amṛṣṭi* (the usual adjective form): *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* kitchen.

ऊ० *tshah-tshah* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* a dense copse, a thicket; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* to *Sch.*: a wild, dismal place; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* the horrible existence in the external world (*Jā.*); *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* if it is asked: what is most horrible in this world to be afraid of, (let it be answered) it is the behaviour of women; *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* *अमृष्टि* *amṛṣṭi* all the many woods of worldliness have been repeatedly burnt by the wild-fire of *Dhyāna* (contemplation).

ऊ० *tshah-ya* double-barrelled gun in *W. colloq.*

ཆང་ར་ *tshah-ra* 1. 背面 the hinder part.
2. v. ཆང་ར་ *tshah-ra* a sheep-fold.

ཆང་སྤྱི་ *tshahs-par-apyod* purity, pure; ཆང་པ་ *tshahs-par-apyod* purity of life, gen. in reference to perfect abstinence from female company; ཆང་སྤྱི་ *tshahs-kyud* holy thread that Brāhmins wear.

ཆང་སྤྱི་ *tshahs-kyes* 1. an epithet of the planet Saturn མཆོན་ (*khon*). 2. a term for birds in general (*khon*).

ཆང་ལྷ་ཆང་ *tshahs-khor* རྒྱལ་པའི་པའི་ the second of the first *Dhyāna* heavens v. ལྷ་པའི་ (*M. V.*).

ཆང་ལྷ་ཆང་ *tshahs-koms* ཆང་པའི་ an epithet of Kāmadeva (*khon*); being pierced by an arrow called ལུང་ཐུང་ཆང་ཆང་ *kun-tu rmoths-byed* Brahma became enamoured of his own daughter, so he was called the vanquished of Cupid (*khon*).

ཆང་སྤྱི་ I: *tshahs-pa* adj. purified, clean, pure, holy: ཆང་ལུང་ཐུང་ཆང་ become clean, be pure! (*Dr.*); ཆང་པའི་ *tshahs-par-apyod-pa*, ཆང་ལུང་ཐུང་ཆང་ *tshahs-pahi-apyod-pa*, ཆང་ལུང་ཐུང་ཆང་ཆང་ to be clean, chaste, holy, to do what is right, to lead an honest upright life. ཆང་ལུང་ཐུང་ཆང་ *mi-tshahs-par-apyod-pa* ལུང་ཐུང་ཆང་ to lead an unchaste life.

ཆང་སྤྱི་ II: རྒྱལ་; པའི་ཆང་, ལྷ་པའི་ རྒྱལ་ རྒྱལ་ *Brahma*, of whom are two, the greater one being lord of the *Sahāloka dhātu*, the junior one presiding over the རྒྱལ་ཆང་ first thousand of worlds and riding on a swan guards the ལུང་ཐུང་ or upward direction. The different epithets of Brahma are; རྒྱལ་ཆང་ *rañ-dyud*; ལུང་ཐུང་ *bdag-kyes*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *gnar-khal-ran*: ལུང་ཐུང་ཆང་ *pad-mahi kye-gnas*; ལུང་

ལུང་ *chu-kye-khal*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *kye-dguhi bdag-po*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *lha-las-rgan*; ལུང་ཐུང་ *mes-po*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *gdon-kahi*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *le-wa-kyes*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *mi-mjed bdag-po*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *gbyid-gi-gñiñ*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *rna-wa brgyad-pa*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *rig-byed-gdon*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *hyig-rten byed-po*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *ma-tshog-tyed*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *rig-byed gñiñ-po*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *rig-byed-gnas*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *khon-kyes*: ལུང་ཐུང་ཆང་ *khal-pahi gñi-rtu*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *dgah-wa brgyad-pa*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *rig-byed rnam-byañ*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *gyin-byed*; ལུང་ཐུང་ཆང་ *rig-byed dran-po* (*khon*). It is stated in *khon*, that the body of Brahma was so lofty and large that Viāhnu looking upward and Maheśvara looking downwards were unable to see his extremities.

ཆང་ལྷ་ཆང་ལྷ་ཆང་ལྷ་ཆང་ལྷ་ཆང་ the Sūtra delivered by Buddha at the request of *Bodhisattva Teahs-pa khyad-par-seng* (*K. d. v. 35*).

ཆང་ལྷ་ཆང་ལྷ་ཆང་ *tshahs-pa chen-po* རྒྱལ་པའི་ n. of the 4th *Dhyāni* heaven.

ཆང་ལྷ་ཆང་ལྷ་ཆང་ *tshahs-pahi dran-sroñ* རྒྱལ་པའི་ the highest class of Brahminical sages, a Brahminical saint.

ཆང་ལྷ་ཆང་ལྷ་ཆང་ *tshahs-pahi-bu* 1. རྒྱལ་པའི་ *Brāhmaṇa*. 2. = a poison (*khon*).

ཆང་ལྷ་ཆང་ལྷ་ཆང་ *tshahs-pahi bu-ga* ལུང་ཐུང་ཆང་ = ལུང་ཐུང་ཆང་ *tshog-ma* the cranium.

ཆང་ལྷ་ཆང་ལྷ་ཆང་ *tshahs-pahi-dhyahs* རྒྱལ་པའི་ the voice of Brahma, the intonation with which the Veda is read by the Brahmins [prayer-sound]S.

ཆང་ལྷ་ཆང་ལྷ་ཆང་ *tshahs-pahi sras-ma* an epithet of the goddesses *Sarasvatī* (*khon*).

ཆང་ལྷ་ཆང་ལྷ་ཆང་ *tshah-pahi-gñi* ལུང་ཐུང་ཆང་ [the Indian mulberry tree]S.

Syn. རེ་མུ་མུ་ རེ་མུ་མུ་-byun; རེ་མུ་མུ་མུ་མུ་
མུ་ རེ་མུ་མུ་མུ་མུ་མུ་-byin-gi; རེ་མུ་མུ་ རེ་མུ་
མུ་; རེ་མུ་མུ་ རེ་མུ་མུ་; རེ་མུ་མུ་ རེ་མུ་མུ་-byed; རེ་
མུ་མུ་ རེ་མུ་མུ་-gi; རེ་མུ་མུ་ rim-pa-can;
རེ་མུ་མུ་ རེ་མུ་མུ་མུ་མུ་-ru; རེ་མུ་མུ་ རེ་མུ་མུ་
-gi (Mhon).

རངས་པ་པུ་ཆི་ *Tshahs-pag-byin* or རངས་པུ་ཆི་
Brahmadatta, the Buddhist king of
Benares who was greatly devoted to
Buddha and his religion. རངས་པུ་ཆི་ཐུགས་སྤྲུམ་
བཞེས་པེ་ the sermon that was delivered by
the Buddha at the request of king
Brahmadatta of Benares (*K.d.* 4, 16).

ཇམ་ལྷོ་ *tshañt-lyoñ* an epithet of the son of Kāmadeva (*Māñ.*).

१. *tahāṅṅ-ṣpyod-lhun* 1. one who assiduously preserves his religious vows.
2. an epithet of Kumāra (ཀུམ་ར་འཕྲུལ་པ་) (*Mkon.*).

ཐཀའ་འགྲུ་གཤམ་པོ་ *Tshankh-gbyan's rgya-mtsho*
the second sovereign Dalai Lama or the
sixth hierarch of that line (*Loc. II*).

४८३४ १८७५-७६ मातक. माता.

ཇམ་མཚོ་ *tshañg-mtsho* 1. Manasarovara, Brahmā's lake; 2. མཁོ་མོ་ [a woman of high rank] S.

ཇམ་རྒྱལ་མཁའ་ཤིང་གི་ *tshunṅ-riḡ* Brahman caste tradi-
tionally originated from Brahma (*Mñon.*).

हृदयम् *hṛdya-ris* अद्भुताधिक the first
mansion of the first Dhyani heaven.

ཚད *tahad* or ཏ་པ 1. measure, size, measuring in general; ལྷན་གྱི་ཚད་ measure or extent of a country; དུས་གྱི་ཏ་པ་ measure of time, its duration; རྒྱུ་ཚད་ *tahad-can* having a measure, dimension; ཏ་མཁའ་བ་ *tahad-hyal-sa* = ཏ་མཁའ་བ་ to measure; ཐོག་ཏ་མཁའ་བ་ གྲིའི་, བསམ་ taking measurement. ཏ་དེ་ཐོག་ཏ་མཁའ་བ་ *tahad-du loṅ-pa* = ཏ་དེ་ཐོག་ཏ་མཁའ་བ་ *tahad-du glog-pa* measurable; to be of proper measure or

dimension, to fit: *མཁས་པ་འདྲ་བོ་རྒྱུ་མཁས་པ་འདྲི་བྱ་* so in measure it fitted (*A. 29*). *ཆུ་གྱི་ཕྱི་ལ་* according to the size, in size (*Gl.r.*); *མི་ཕྱི་ཕྱི་* size of a (full-grown) man; *ལྗང་ཕྱི་* size of body, resp. stature. *འདྲ་བྱ་* *tshad-du* v. frq.=up to, as far as, as much as: *ཁྱེད་ཀྱི་ལྗང་ཕྱི་ཆུ་གྱི་ཕྱི་ལ་* his strength was equal to that of a powerful athlete; *ཁ་འདྲ་བྱ་* *འདྲ་བྱ་* to cut even into bite; *རྩ་འདྲ་བྱ་* *འདྲ་བྱ་* to drink one's fill. *མཁས་པ་ཕྱི་* direction how the pulse is to be felt (or pressed); *ཁྱེད་ཀྱི་ལྗང་ཕྱི་ཕྱི་ལ་* according to your view of religious studies (*Mil.*); *འདྲ་བྱ་ལྗང་ཕྱི་* *tshad-du* *skyeg-pa* grown up, full-size, as adj. (*Jü.*) As vb. *འདྲ་བྱ་ཕྱི་* or *འདྲ་བྱ་ཕྱི་* to measure (*Jü.*); *མ་འདྲ་བྱ་ཕྱི་* *འདྲ་བྱ་* to observe the proper measure in eating and drinking; *འདྲ་བྱ་ཕྱི་ཕྱི་* *འདྲ་བྱ་* to exceed the proper measure; *འདྲ་བྱ་ཕྱི་ཕྱི་* *འདྲ་བྱ་* *འདྲ་བྱ་* the dejection will increase to an excess (*Mil.*). 2. sometimes we find *འདྲ་བྱ་* apparently=all: *མཁས་པ་ཕྱི་* various, of every kind, of all sorts (*Gl.r.*); *འདྲ་བྱ་ཕྱི་ཕྱི་* *འདྲ་བྱ་* all the beggars that show themselves here (*Mil.*); *འདྲ་བྱ་ཕྱི་* all the people that have come; *འདྲ་བྱ་ཕྱི་* *འདྲ་བྱ་* all that happens appears as *འདྲ་བྱ་* (*Gl.r.*); *འདྲ་བྱ་ཕྱི་* all that is ordered, proclaimed (*Sch.*); *འདྲ་བྱ་ཕྱི་* all the people assembled (*Sch.*). 3. enough, esp. with a negation: *འདྲ་བྱ་ཕྱི་* not having enough of the comparisons, not resting satisfied with them. *འདྲ་བྱ་ཕྱི་* *tshad-kyi* *འདྲ་བྱ་* *འདྲ་བྱ་* differentiation in the measure.

ཚད་པ *tshad-pu* མིས་ཀྱི་ 1. heat, in gen.;
འཇན་པ *tshad-gdun* id; **འཇན་ཕུང་པོ** when it
grows hot; **འཇན་པ་གནད་པ** to suffer from
fever, to be tormented by the heat;
འཇན་པ or vulg. **འཇན་པ་ནེ་བྲལ་པ** to be struck by
the heat, to receive a sunstroke; also to
be taken ill with dysentery. **འཇན་ཕྱེད་** *tshad-*
skyes = རྩལ་གྱི་ sweat, perspiration (*Mönn.*);

ཚད་མོལ་ *tshad-skyob* = བདུག་པ་ *gdugs an um-*
brella (that protects from the sun's heat)
(*Mñou.*) 2. morbid heat of the body,
fever, ཚད་པ་གནའི་མཁའ་ *tertian fever (Schtr.)*;
ཚད་པའི་ནད་ *tshad-pahi-nad* fever, but also
dysentery (*Ja.*).

ཚད་པའི་ཤིང་ *tshad-pahi-shi* = རྩལ་པ་ཤིང་ *staj-pa-*
ci the birch tree.

ཚད་པུ *tshad-hbu* grasshopper, locust
(*Sch.*)

ཚད་མ་ *tshad-ma* རྒྱུ་མ་, མཚན་, མཇུག་ the
measure, a rule, model, argument;
ཚད་མ་ལྟལ་ *tshad-ma-rig-pa* or ལྟར་ལྟལ་ཚད་མ་ལྟལ་
gtan-tshigs rig-pa the science of *Pramāṇa*
i.e., evidence. ཚད་མ་ཐེམ་པ་ཤི་མི་བསྟུ་བ་ perfect
measure, proof, evidence, so that there may
not be any deception (*Ya-sel.*); རྟོག་པ་མེད་པ་
nor-hkhrul med-pa without mistake. ཚད་མ་
མར་ཐོང་སྒྲུབ་ལམ་གྱི་བ་ལཱི་མ་:—(1) དེ་ལྟར་ལྟལ་ཚད་མ་གྲུག་པ་
ལཱི་མ་ [tradition]S.; (2) མཚན་མ་(ཤྲོད་)ཀྱིས་ཚད་བ་
mdhañg (kun)-kyis tshor-wa pratih. ཚད་མ་མཚན་
tshad-ma-mkhan or ཚད་མ་པ་ *tshad-ma-pa*
dialectician (*Cs.*); ཚད་མ་བརྟུན་པ་ *tshad ma-*
byrel-wa commentary to a logical work
(*Cs.*).

ཚད་མ་རྒྱུ་པ་ཤྲོད་ *tshad ma-sde-bdun* title of a
work on logic by Acharya Dharmakīrti
ཐྱོབ་དཔོན་ཆེན་མོ་གྱུ་གྲུག་པ་ལམ་མཚན་པའི་ཚད་མ་རྒྱུ་པ་ཤྲོད་པ་དང་ the
seven classes of *Pramāṇa* by Acharya
Dharma Kīrti (*A. 33*).

ཚད་མར་ཏུང་བའི་རྒྱུ་གྲུག་ *tshad mar-ruk-wahi*
shu-grogs རྒྱུ་གྲུག་གི་སྐྱུ་ལྡན་པ་ [help of authori-
ties]S.

ཚད་མེད་ནའི་ *tshad-med-dge* ལ་ཤམ་ལ་མཁའ་འཁོར་=the
second mansion of the third Dhyāni
heaven.

ཚད་མེད་ནོད་ *tshad-med-hod* ལ་ཤམ་ལ་མཁའ་འཁོར་ im-
measurable light; n. of the second mansion
or stage of the second Dhyāni heaven.

ཚད་མེད་གསུམ་ *tshad-med-gsum* the three im-
mensely great and important virtues:—
ལྷན་པ་བ་ རྟེན་པའི་ love; རྟེན་པའི་ ལྷན་པ་ compassion,
mercy; རྟེན་པའི་ ལྷན་པ་ joy. The term seems
also to comprise the virtue of ལྷན་པ་ or
ལྷན་པ་ indifference both to pleasure and
pain.

ཚད་མེད་ཤིང་ *tshad-shi* = རྩལ་པ་ཤིང་ *staj-pa-*
ci རྩལ་པ་ཤིང་གི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཐོག་པའི་ཚད་མ་ཤིང་ I had a
brother who on the occasion of having
come to transact business (*A. 50*).

ཚད་མེད་ལ་ *tshad-yang-pa* spacious, commo-
dious in reference to houses, &c. (*Hbrm.*
131).

ཚད་མེད་ལ་ *tshad-yag* མཚན་, རེས་པ་ [1. a parti-
cular high number. 2. a loom, weaver]S.

ཚན་ *tshan* 1. a party, a band: ཚན་པ་ཚན་
གཅིག་དང་བཞེས་པ་ཚན་པ་ཚན་པ་ he proceeded in the
company of a party of traders (*A. 47*); རྩལ་པ་ཚན་པ་ཚན་གཅིག་གི་ལྟལ་ལ་ ཚན་ the boat pro-
ceeded taking a party of passengers (*A.*
67). 2. or ཚན་མོ་ *tshan-mo* adj. hot, warm;
ཚན་མོ་ hot water, warm water, ཚན་མོ་ཚན་མོ་
warm food; ཚན་མོ་གྱུ་ *W. fever*; ཚན་མོ་ hot,
the sensation of heat. 3. = ཚན་ descendant,
relation: མ་ཚན་ cousin by the father's
side; མ་ཚན་ by the mother's side *C.*; མ་ཚན་
= མ་ཚན་ *pha-gyun*; རྩལ་པ་ཚན་པ་. 4. series,
order, class, རྩལ་པ་ཚན་ id.; རྩལ་པ་ཚན་ a set
of four, class of four things; རྩལ་པ་ཚན་པ་
to put together in groups or sets of six
(*Mil.*); རྩལ་པ་ཚན་ a certain class of ideas
(*Schf.*). 5. as termination of certain
collective nouns: རྩལ་པ་ཚན་, རྩལ་པ་ kindred,
relations རྩལ་པ་ཚན་པ་ཚན་པ་ཚན་པ་ relatives
are devil's procurators. 6. རྩལ་པ་ part,
of a country, district (*Tā. 90, 20*). 7. or
ཚན་པ་ many, a number of: ཚན་པ་ཚན་
tshan-
grags a great number or variety of things

(Fig. 187); ལྷ་པོ་འཇམ་དཔལ་ nobleman, a great-man (A. 187); ལྷ་པོ་མེ་ *tshan-po-cho* a great many, good deal: ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ if by fighting I make him retreat, a large number of men will get into misery (A. 87). ལྷ་པོ་ *tshan-can* not scanty.

ལྷ་པོ་ *tshando* = ལྷ་པོ་ *phroth-po* garland, rosary (mystic) (K. g. p. 86).

ལྷ་པོ་ *tshab* a deputy, representative, proxy: ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ he has got a representative; in reference to a thing, equivalent, substitute; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ it may be replaced by this; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ this may perhaps be used as a substitute (Vai. 84.); ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ to represent, supply the place of; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshab-gyub-pa* to give a substitute for, to replace a thing. ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ representative of a superior, delegate, commissioner, agent; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ viceroy, regent; especially applied to the regent who rules Tibet in the minority of the Dalai Lama, who is also styled ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ adopted child, foster-child; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ soc. to *Schr.* negotiator, mediator; replacing; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshab-hjug* substitute; replacing: ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ a representative under a false name should not be put (Rtib. 61). ལྷ་པོ་ *tshab-tu* instead of, in the place of: ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ instead of a lamp, for a lamp; ལྷ་པོ་ *tshab-tshub* 1. with ལྷ་པོ་ to be ruffled, disturbed, agitated: ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ to become agitated in mind. 2. = ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *sa-gros* or ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *sa-rub* dusk: ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ one evening as soon as it became dusk (A. 187). ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *gyo-tshab-tshub* = temporary insanity, occasionally becoming mad.

ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshab* an intensive usually conjoined with ལྷ་པོ་ = very great, very much: ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ it proves a very great sin;

ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ when much dissimulus supervenes, ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshab-chen* or ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ deeply, dangerously; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ sinning heinously. ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *zhu-ma tshab-cho-wo* a daring robbery; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *zhu-ma tshab-chen* a desperate thief or robber; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ a serious illness or disease; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ very bad news; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ an unscrupulous man.

ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tsham-tsham* or ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tsham-tsham* doubt, hesitation, shrinking; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ to feel doubt, hesitate, draw back. ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tsham-tsham-can* or ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ doubtful, wavering, undecided; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ a shrinking attitude; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ courageous, intrepid, daring.

ལྷ་པོ་ *tshar* 1. occasion, instance; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ = ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ once (Rtib.). ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ twice; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ = ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *srib-goig-la* in one moment. 2. rosary, a garland.

ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshar-wo* = ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ or ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ (Rtib.) to fulfil, to finish; as sbet. = fulfilment, accomplishment, doing a work completely; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ = ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ to have done a thing thoroughly, to go to the furthest limit; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshar-tshar* = ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ to the stage of completion; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshar-khad* = ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ (Rtib.). ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshar-sin* ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ finish, completion.

ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshar-gcod-pa* to annihilate, to completely destroy, to put an end to: ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ not putting an end to controversy (Rtib. 39).

ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshar-bod* n. of an officinal plant: ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ cures disease of the gullet or lungs.

ལྷ་པོ་ *tshal* ལྷ་པོ་, ལྷ་པོ་ grove, a garden, park; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ id.; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ flower-garden; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ herb-garden. ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *skyid-mos tshal* pleasure-grove; ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ ལྷ་པོ་ལ་འཇམ་དཔལ་ *tshal*

tsé-wa-hi rin-po-che is the ideal of a garden the possession of which gives to a *Cakravartii Rája* many peculiar advantages, in consequence of which it is called, fig. རྒྱལ་པོ་ལོ་ལོ་ *Vai-duryahi tshal* the grove where *lapialasuli* is found in abundance, རྒྱལ་པོ་ལོ་ལོ་ལོ་ thickets of the tree called *tala patintu-ka*; རྒྱལ་པོ་ལོ་ལོ་ and རྒྱལ་པོ་ལོ་ལོ་ are said to exist in the abodes of the four guardian kings i.e., the *Catur Mahārāj Kayika deva* (*K. n. of d. 9, 71*). རྒྱལ་པོ་ལོ་ལོ་ *Tshal chog-luñ rdzoñ* a fort in the district of Tshal situated to the west of Lhasa (*Rtsii*).

མཚལ *tshal-pa* 1. a native of Tshal 2. = རྩམ་པ་ a piece, chip, splinter; a patch. མཚལ *tshal-wa* pieces: རྩམ་པ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ having torn mount Sumeru into pieces (*A. 17*); རྩམ་པ་ a piece of rag; མཚལ ལ་ལ་ it was torn in a hundred pieces. མཚལ *tshal-bu* small chip, a bunch of flowers, a lock of hair (*Jā*).

མཚལ་ལ་ *tshal-bog-pa* = རྩམ་པ་ *dro-btub-pa* to make a morning-halt on a journey for taking a meal.

མཚལ *tshal-ma* vulg. for རྩམ་ *dro-zag* breakfast: མཚལ་ལ་ to eat break-fast, མཚལ་ལ་ལ་ལ་ breakfast companions. མཚལ་ལ་ལ་ *shal-mahi-lam* or མཚལ་ལ་ or མཚལ་ half-a-day's journey, as Tibetans generally travel till midday as one morning's journey.

མཚལ་ *Tshal-se* n. of a village in the district of *Stod-luñ mtshur-phu* (*Rtsii*).

མཚལ་ *tshaq* 1. used in *W.* for མཚལ་ a garden; མཚལ་ལ་ garden-bed, མཚལ་ལ་ gardener. 2. of a woman in child birth (*Jā*).

མཚལ་ *tshi-yu* or མཚལ་ = མཚལ་ the kernel or nut contained in a stone-

fruit; མཚལ་ the stone of an apricot; མཚལ་ *tshi-can* stone-fruit.

མཚལ་ *tshi-wa* in *C.*, filth, viscous sticky matter, esp. clammy dirt, e.g., in the wool of sheep; མཚལ་ solid dirt; མཚལ་ sticky, clammy, filthy.

| *tshig* མཚལ་, མཚལ་ 1. a word; a remark, a speech: མཚལ་ an interrogative word; མཚལ་ to connect or arrange words; the order in which words are to be placed; མཚལ་ the present tense; མཚལ་ skilful in selecting words (*Cs.*); མཚལ་ truth, མཚལ་ falsehood, མཚལ་ *tshig-yi* མཚལ་ words which hit at the heart, i.e., which give pain or offence (*Rtsii. 7*). མཚལ་ *tshig-grogs* an auxiliary word, a helping word; མཚལ་ *tshig-rgyan* མཚལ་ word used to emphasize. Acc. to Buddhists words are of seven kinds:—(1) མཚལ་, མཚལ་ མཚལ་; (2) མཚལ་, (3) མཚལ་, (4) མཚལ་, (5) མཚལ་, (6) མཚལ་, (7) མཚལ་ (*K. my. 1, 345*). མཚལ་ *tshig kyal-wa* མཚལ་ abstinence from speaking unconnected or irrelevant expressions; མཚལ་ *tshig-kha skoñ-wa* མཚལ་ [a further enumeration] 8; མཚལ་ *tshig-bkhrun chod-pa* = མཚལ་ to speak definitely, to give definite orders; མཚལ་ *tshig-gi* མཚལ་ the last word, the conclusion of an expression; མཚལ་ *tshig-gi* མཚལ་ thanksgiving words of thanks; མཚལ་ *tshig-gi* མཚལ་ one who is skilful in speaking, a speaker, an orator; མཚལ་ *tshig-gi phrad* མཚལ་ [accidental occurrence; a grammatical term for adverbs, prepositions and conjunctions] 8. མཚལ་ *tshig-lun* མཚལ་ rebuke, unpleasant words or expression. མཚལ་ to insult, abuse; མཚལ་ speaking unpleasant words produces

quarrels with friends; foolish speech; ཚིག་ཅེས་, ཚིག་ཅེས་ཀྱི་མཚན་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ lightly speaking brings on scoffing, makes one ridiculous. ཚིག་ཅེས་ཀྱི་ཚིག་-tshig-hjam-lan as met. = a parrot (*Mñon.*). ཚིག་ཅེས་ tshig-lab redundancy; one who repeats the same word or expression twice over or more (*Mñon.*). ཚིག་ཅུང་པ་ tshig-sdud-pa མཚན་ལས་ combination of words, compound word. ཚིག་སྒྲ་རྒྱལ་པ་ tshig bla-dbuggs ལམ་ཁུག་པ་ [denomination]S. ཚིག་ཅུང་པ་ tshig-hbru gbyor-ua བཅས་ལས་, ལམ་ཁུག་པ་ to put together letters and syllables: ཚིག་ཅུང་པ་ལ་ཚིག་-tshig-hbru མཚན་པོ་. ཚིག་ཅེས་མཚན་ལས་ཀྱི་ཚིག་-tshig-mtsham-la gbyar ལམ་ཁུག་པ་ [the syllable after which the separated part of a compound word occurs]S. ཚིག་ཅུང་པ་ tshig-rdsun untruth, falsehood, lie: ཚིག་ཅུང་པ་ལས་མཚན་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ by speaking untruth one's object is not gained, it is lost. ཚིག་གཤི་ tshig-gshi basis of a word, expression or speech. ཚིག་གཤི་ tshig-gshi also = ཚིག་གཤི་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ the chief items or articles in a treaty or agreement or document (*Rtmi.*). ཚིག་ཅུང་པ་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ tshig-zur གཤི་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ [a secondary sense hidden in the obvious one]S.

ཚིག་ཅེས་ tshig-hamg = ཚིག་པ་ tkug-pa a dumb mute person; one who cannot express himself well (*Mñon.*).

ཚིག་ཅེས་ tshig-rtab ཁྱེད་ཀྱི་ [refuted, disallowed]S.

ཚིག་ཅུང་པ་ tshig-tha-dad ལམ་ཁུག་པ་ [answer]S.

ཚིག་ཅུང་པ་ tshig-dor-ua = མི་གཤི་ལ་ ལམ་ཁུག་པ་ indecent language.

ཚིག་ཅུང་པ་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ tshig-mdahi ngon-pa an epithet of Indra (*Mñon.*).

ཚིག་ཅུང་པ་ tshig-rdeg as met. = གར་མཚན་ལས་ gar-mtshan-mu a dancing girl (*Mñon.*).

ཚིག་ཅུང་པ་ tshig-lan 1. an epithet of Vṛhaspati the teacher of gods (*Mñon.*). 2. one who is skilful in speaking.

ཚིག་ཅུང་པ་ tshig-rtsub ལམ་ཁུག་པ་ harsh words, rude or rough language, unpleasant expression: ཚིག་ཅུང་པ་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ by speaking a rough word (one) invites enmity. ཚིག་ཅུང་པ་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ tshig-rtsub smra-ua spon-ua ལམ་ཁུག་པ་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ abstinence from using rude or rough expressions (*M. V.*).

ཚིག་ཅུང་པ་ = ཚིག་ཅུང་པ་ a stone or kernel of a fruit.

ཚིག་པ་ tshig-pa 1. to burn, to give intolerable pain. ཚིག་པ་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ ཚིག་པ་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ (*K. g. 7, 369*). 2. subst. anger, wrath, rage. ཚིག་པ་ tshig-po adj. burnt, overbaked; ཚིག་པ་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ burning of meat, bread, etc. ཚིག་པ་ butter added to anything that is being roasted that it may not be singed (*Rtmi.*).

ཚིག་པ་ tshig-ma a sinew, tissue.

ཚིག་པ་ tshigs 1. sometimes ཚིག་པ་ ཚིག་པ་ a joint, knuckle; tissue or muscle between two joints; ཚིག་པ་ལས་ pain in the joints; ཚིག་པ་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ to put out of joint, to dislocate, to sprain; ཚིག་པ་ལས་ལྟར་ལྟ་ལྟ་ to reduce a dislocated joint; ཚིག་པ་ལས་ tshigs-khebs ornament worn above the wrist or elbow, also finger ring. ཚིག་པ་ལས་ knot of a stalk of corn or straw; ཚིག་པ་ལས་ smyug-tshig knot of a cane (*Cs.*). 2. anything that connects, a joining, junction, link; also interlude: ཚིག་པ་ལས་ or ཚིག་པ་ལས་ that which joins times of occupation, i.e., a holiday; ཚིག་པ་ལས་ conjunction of cause and effect; ཚིག་པ་ལས་ reasonable, logical; ཚིག་པ་ལས་ an intellectual reasonable woman. 3. metrical division, or rather, metrical connection, train of verses; and

hence, simply, a verse: *tahigs* *bead-pa* to compose verses; *tahiga-su bead-pa* *brgya-pa* पद्यसप्तक; a poem of one hundred *Ācārya* Vararuchi (*Tan. d. १.* 180); *tahiga-su* *bead-pa* *brgya-pa* *bead-pa* n. of poem by *Ācārya* Sūryagupta (*Tan. d. १.* 180); *tahiga-su* *bead-pa* *brgya-pa* to compile verse.

tahiga-sbyed *tahiga-sbyed* पर्वत [a Brahman] S.

tahiga-ma *tahiga-ma* त्रिह sediment, residue, dregs, husks, chaff.

tahiga-bead-pa *tahiga-bead-pa* the ceremony of *Ācārya* *tahiga-bead-pa* at the forty-ninth day of a person's death.

tahiga-ro *tahiga-ro* *tahiga-ma* (Ja.).

tahiga *tahiga* (३६) त्रिह n. of a medicinal drug.

३७ *Tahin* = China (*Grub. १.* 1).

tahim-pa-med *tahim-pa-med* = *hero*, champion (*Mon.*).

३८ *tahim-pa* तपन, सन्तोष to be contented, satisfied, satiated, consoled; also, as adj. frq.: *tahim-pa* he was satisfied, *tahim-pa* with the girl; *tahim-pa* to satisfy, *tahim-pa* the soothing speech which appeases. *tahim-byed-skyes* तपन-सन्तोष [the lunar mansion] S. *tahim-byed-ma* a name of the lunar mansion Pūyā (*Mon.*) acc. to some = *bead-pa* the lion of the zodiacal sign.

tahim-byed-gnar *tahim-byed-gnar* = *saffron* (*Mon.*).

tahim-med *tahim-med* = *herb* or *herb* (*Mon.*).

३९ *tahir* in order, course, succession, in turn.

tahir-wa v. *tahir-wa*.

४० *tahil* = *fat* or *fat* (not melted) *tahil* id.; *tahil* *tahil* mutton-fat; *tahil* *tahil* pork-fat, bacon; *tahil* *tahil* suet, lard; *tahil* *tahil* bacon-fat; *tahil* *tahil* wax (Ja.). *tahil* *tahil* liquid fat, melted fat (*Pth.*); *tahil* *tahil* the fat of the breast; *tahil* *tahil* or *tahil* fatty, fat. *tahil* *tahil* human fat (*Sman*); *tahil* *tahil* lean; *tahil* *tahil* melted fat or lard (*Rtsii*); *tahil* *tahil* remains of lard after melting.

४१ *tahig* 1. acc. Ja.: prob. secondary form of *rtahig*. 2. = *so-nam-gyi* *lah* work of husbandry. 3. *tahig-su* = *grog-sa* in friendship: *tahig-su* (*A. 133*).

४२ *tshu*, as Ja. remarks, the contrary of *pha*, a root signifying hitherward, on this side; *tshu-kha* this side (prob. for *tshu-kha*); *tshu-bi* one of this side, *pha-bi* one of the other side (*Cs.*); *tshu-rol* = *tshu-rol* this side (opp. to *pha-rol*); *tshu-rol-na* adv. on this side, postp. with genit. *tshu-rol* this way, to this place; *tshu-rol-na* from this side; *tshu-rol pa* one on this side, one belonging to this (our) party; *tshu-rol* walks on this side or this way.

४३ *tshu-hu* [prob. Chinese, for the Tibetan *skyn-ru*, acc. to some = vinegar, acc. to others: a pulpy product prepared from various kinds of fruits mixed with vinegar, sugar, and spices, and having been left to ferment is used as a condiment] Ja.

कुवासा *tshug-sa*, v. next para.

ཚུགས་ *tshugs* = རང་གི་འཕྲུལ་, the shape or form of an image or statue, constructive form: རྒྱལ་པོ་ཚུགས་ལེགས་པ་ *sku-yi tshugs legs-pa* (Fig. 13) the appearance or form of his person (or of an image) is good; ཚུགས་པ་མེད་ ill proportioned, ugly.

ཚུགས་པ་ *tshugs-pa* 1. = མ་འཛིན་པ་ stage or station; རྒྱུ་ཚུགས་ Chinese mail stage; ཚུགས་ཁར་ or ཚུགས་ཀླུ་ caravanary, or merely a level open place near a village, where travellers may encamp, or where public business is transacted. 2. vb. to do one harm, to hurt, to inflict, mostly with a negative: བར་མེད་ཚུགས་པར་ *bar-mey tshugs-par* without having hurt me (*Mil.*); ར་མ་མེད་པར་འདྲ་བའི་ཚུགས་པ་ fire, disease, etc. can do me no harm (*Jā.*).

ཚུད་པ་ *tshud-pa* 1. = འཕྲད་པ་: ལུང་རིང་ཏུ་འཕྲ་བ་ *tsuང་རིང་ཏུ་འཕྲ་བ་* (*A. 126*). 2. to dig; ཚུད་མོ་མཁན་ *tshud-mo-mkhan* = མོ་མཁན་ *rko་ mkhan* a digger, excavator.

ཚུན་ *tshun* = ཅུ་ or ཅུ་མཇུག་ here, on this side: མ་མཐུག་ཚུན་ལ་ this side of the boundary. When with ལ་ or ལ་ or with ལ་ signifies: within, by, up to, so far as; post. c. accus.: ར་ལ་མཇུག་ཚུན་ལ་ within seven generations; ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ by noon of tomorrow (*Gr.*); ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ including the children, not even the children being excluded (*Jā.*).

ཚུམ་ *tshub-ma* or འཕྲུལ་མ་ *ktshub-ma* a storm: ར་ཕྲུལ་ a snow-storm; རྒྱུ་ཕྲུལ་ *lha bdrugs lu-tshub* whirlwind; fig. རྒྱུ་ཕྲུལ་གྱི་ཚུམ་ a violent fit of envy; རྒྱུ་ཕྲུལ་གྱི་ཚུམ་ trouble of mind (*Ca.*); རྒྱུ་ཕྲུལ་གྱི་ཚུམ་ *tshub-cheb* = རྒྱུ་ཕྲུལ་ *rshu-tshub* a gale, hurricane: རྒྱུ་ཕྲུལ་གྱི་ཚུམ་གྱི་ཚུམ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ (*A. 95*).

ཚུར་ *tshur* hither, to this place, hitherward (opp. to ལ་ *phar* thither), ཚུར་གྱི་ཚུར་ *tshur-gog* come hither, come here! ཚུར་ལ་ *tshur-ba* to return home (*Pth.*), ཚུར་ལ་ཚུར་ *tshur-la non* listen here, to this (*Jā.*) ཚུར་ལ་ *tshur-ba* or ཚུར་ལ་ on this side, this side of the river-bank. declivity, etc.; ཚུར་གྱི་ཚུར་ a returning, ཚུར་གྱི་ཚུར་ this direction.

ཚུར་ལོ་ *tshur-gol* plaintiff (*Fig. 16*).

ཚུར་མོ་ *tshur-mo* or མཁན་ཚུར་ *mkshur-mo* རྒྱུ་ཕྲུལ་མ་, paint, pigment: རྒྱུ་ཕྲུལ་ black-pigment: a mineral found for instance in Nuhra used for dying black; རྒྱུ་ཕྲུལ་ yellow-pigment, རྒྱུ་ཕྲུལ་ red-paint.

ཚུལ་ *tshul* མོལ་, ལ་ལ་ལ་ 1. method, manner, fashion, way of doing anything: རྒྱུ་ཕྲུལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ in whichever way you may desire; རྒྱུ་ཕྲུལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ he shall be rewarded according to the manner in which he has fulfilled those duties which were entrusted to him; རྒྱུ་ཕྲུལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ this way of speaking is high flown speech; རྒྱུ་ཕྲུལ་ལ་ to put on a manner, to assume a style, also = to mimic; རྒྱུ་ཕྲུལ་ལ་ལ་ལ་ *tshul-beg-mkhan* a hypocrite, mimicker. རྒྱུ་ཕྲུལ་ *tshul-ma* = རྒྱུ་ཕྲུལ་ *tsun-mo* a nun, རྒྱུ་ཕྲུལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ a nun who is of good character (*J. Zan.*). རྒྱུ་ཕྲུལ་ *gnas-tshul* and རྒྱུ་ཕྲུལ་ *gnas-tshul* being and appearing, philosophical terms for reality and semblance; རྒྱུ་ཕྲུལ་ *gtso-tshul* the way of giving, i.e., a certain quantity given, a dose; རྒྱུ་ཕྲུལ་ལ་ལ་ལ་ *tshul de-kho-ma* by that very same way of proceeding; hence རྒྱུ་ཕྲུལ་ *tshul-gyi* = in consequence of, by means of; རྒྱུ་ཕྲུལ་ལ་ལ་ལ་ *gnas-gnas-pa-tshul* the character of his last speech (*Dal.*); རྒྱུ་ཕྲུལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ *gya-bod-kyi brel-tshul* the mode of intercourse,

relations, between Tibet and China (*Gl.*); རྒྱལ་གྱི་ཐུག་པུ་ *phyag-gi tshul-pu* in a way as if he were saluting (*Mil.*); རྒྱལ་ལུ་བྱི་ཐུག་ཕྱི་ལ་ to make gestures of reverence; རྒྱལ་པོ་གྱི་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *glan-chen-gyi tshul-gyis* (Buddha came down) in the shape of an elephant (*Gl.*); ལོ་ལོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *lad-pahi tshul-gyis* because of faith (*Pth.*). 2. way of acting, conduct, duty, course of life: རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *glan-chen tshul* your former conduct (*Mil.*); རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *glan-chen tshul* hearing such an example of virtue related (*Jā.*). Also = proper way, right method: རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-dan* *mathun-pa* orderly, regular; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *if but once in a hundred cases something sensible is uttered; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་* irregular, unjust; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-las-nams* growing renise in one's conduct. 3. species, kind: ལོ་ལོ་ཐུག་ *lad-tshul* species or kind of disease; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ *glan-tshul* species of food (*Jā.*). 4. joined to the root of a verb in W=when: རྒྱལ་པོ་ཐུག་ *mathon-tshul* when or as he saw.

ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims* རྒྱལ་པོ་, *glan* religious or moral behaviour; moral law; regular duties, monastic vow, moral observances: རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims-kyi dri-lad-dan* *ldan-pa* one possessed of high and pure moral conduct; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *glan-tshul* bound by monastic or moral vows (*Sch.*); རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims-kyi pha rol-tu phyin-pa* རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ the highest moral purity (v. རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་); རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims-kyi phul-pu* རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ aggregate of moral laws; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims-kyi glab-pa* རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ one of the three kinds of རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ (*M. V.*) [higher morality]*S.*; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims* རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ immorality; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims* རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ to break one's vows or moral purity; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims*

nam-gi རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ one who is immoral; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims-gter* an epithet of Buddha (*Mhon.*); རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims lag-byun* རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ [of good moral disposition]*S.*; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims lag-byun-wahi bya-wahi* རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ virtuous action relating to morality; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims* རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ to keep vows, to guard one's conduct.

Syn. རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-khrims*; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *thas-par-ppoyod*; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *glan-par-ppoyod*; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *legs-par-ppoyod*; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *sdom-pa* (*Mhon.*).

ཐུག་ཕྱི་ལ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ the words of an unscrupulous man, expressions or assurances of a dishonest insincere man (*Mhon.*).

ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-bhin-pa* 1. adv. རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-bhin-du* mannerly. 2. རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ one who assumes fine airs, shows himself as if very great or high. རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *tshul-bhin-min* irregular, improper.

ཨ I: *tshu* 1. sbst. time, in a gen. sense, but rarely heard in colloq. རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *phyin-pahi tshu* at the time of starting. Hence ཨ is often used in mod. lit. as=when: རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *yod-pahi-tshe* when it is, when it was; རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *yu-gi-tshe* at which time, when, རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *dehi-tshe* at that time, then; definite time is rendered by རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *du* not by ཨ.

ཨ II: རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ life, but chiefly in an abstract sense, རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ *srog* being the proper term for physical life; nevertheless we find ཨ་ལ་ long life, ཨ་ལ་ *tshu-bdi* this, the present life, ཨ་ལ་ *tshu-phyi-ma* a future period of life; ཨ་ལ་ *my life* is in danger. རྒྱལ་པོ་ཐུག་ཕྱི་ལ་ is the proper term by which to render: "eternal life."

ཚེ་རིག་ཕྱིན་ *tshehi rig-byed* ལ་ཐུ་བོད་ the science of preserving and prolonging life; ཚེ་ལི་རིག་ཕྱིན་པ་ *tshe-yi rig-byed-pa* a physician.

ཚེ་ *tshe-re* 1. each life; ཚེ་རེ་ལ་ *tshe-re-la* in such life or period of existence. 2. = ཚེ་ལ་ *tshe-la*.

ཚེ་ལ་ *tshe-la* the period of existence, or of human life particularly. Also = a year.

ཚེག་ *tsheg* 1. the point separating syllables, also རྒྱལ་ཚེག་ *ngag-tsheg*. ར་ཡིག་མ་གཏོག་མ་ཡིག་ཀྱང་འདྲ། ཚེག་མེད་དེ་མོག་མ་ཤིན་ཏུ་འདྲ། it should be particularly noted that the syllabic dot is not used between a letter and the stop called རྒྱལ་ except in the case of the letter ར་ *ra* (*Sum-rtag*). 2. crack, short sharp sound, snapping noise: ཚེག་གུར་མ་ *tsheg-gyur* or ཚེག་གྲྱུ་མ་ *tsheg-gyru* a distant sound such as that of fire burning wood: རྩ་བོ་བུམ་མ་ཤིན་ཏུ་ལྡན་ཚེག་གུར་མ་དང་གྲྱུར་གྲྱུ་ from the direction where the lord resided a distant and crackling sound arose (*A. 7*). ཚེག་ཚོམ་ *tsheg-tshom* the sound made by mice: རྩ་བོ་དེ་ཡི་ཚེག་ཚོམ་དང་མོ་རྩི་གྲྱུ་ ཚེག་པ་ཕྱང་ (*Rdaa. 9*).

ཚེགས་ *tshegs* or ཚེགས་པ་ *tshegs-pa* བཅུ་, རྒྱལ་ trouble, toil, difficulty; རྒྱལ་ཚེགས་ *dkah-tshegs* id.; རྒྱལ་ལས་མེད་པ་ without trouble. རྒྱལ་ཚེགས་ཅེ་ *rkah-tshegs-che* much clattering of feet རྒྱལ་ཚེགས་ *phran-tshegs* little troubles or difficulties. ཚེགས་མེད་ *tshegs-med* བཅུ་ལྟ་བུ་ without trouble: རྩ་བོ་མ་ཚེགས་མེད་པར་འཇགས་ the lord finished it without difficulty (*A. 33*); ཚེགས་མེད་དུ་ཤིས་ know without difficulty, learnt easily (*Hbrom. I, 3*).

ཚེགས་ཀྱིས་ *tshegs-kyis* = རྒྱལ་བ་ or རྒྱུ་དུ་ *myur-du* quickly, soon; ཚེགས་ཀྱིས་བསྐྱེད་ speedily executed (*Situ. 46*).

ཚེ་པར་ཕྱིན་པ་ *tsheh-par-byed-pa* རྒྱལ་ཐོང་ [to be bent or turned away] *S*.

ཚེམ་ *tshem* a piece of sewing; ཚེམ་པ་ *tshem-po* or ཚེམ་པ་ *tshem-pa* a tailor; ཚེམ་པ་ལྟ་བུ་ *tshem-po-nyor* the seam opens, comes loose; ཚེམ་མེད་ *tshem-med* without a seam; ཚེམ་བུ་ *tshem-bu* any sewing, what has been stitched, quilted; ཚེམ་བུ་མཁན་ *tshem-bu-mkhan* = རྒྱལ་བོ་པ་ a milliner or dressmaker (*Myon.*); ཚེམ་བུ་པ་ *tshem-bu-pa* a tailor. ཚེམ་ཚེམ་ *tshem-tshem* བཞི་མཆི་མཆི་མཆི་ a patched cloth.

ཚེམས་ *tshems* ར་མ་, ཡས་ 1. resp. of མ་ so a tooth. 2. = རྒྱལ་མ་ remainder, addition.

ཚེམས་པ་ *tshems-pa* 1. anything sewn. 2. to have the disadvantage, to come off a loser, not receiving a fair share (*Jā.*). ཚེམས་མེད་ *tshems-med* in Tsang: nothing left, without a remainder: ཚེམས་མེད་ཡིག་ཆ་བཞིན་གཏོང་དགོས་ should send (the letter) as per draft without any omission (*Blun.*). ཚེམས་ལུས་ *tshems-lus* = རྒྱལ་མ་ལུས་པ་ without remainder; ཚེམས་ལུས་མེད་ *tshems-lus-med* nothing left.

ཚེར་ *tsher* 1. རྒྱལ་ཚེར་ *gug-tsher*. 2. = ར་མ་ a separate time; རེ་ཚེར་ prob. many times, repeatedly (*Jā.*).

ཚེར་ཀ་ *tsher-ka* also རེ་ར་ or རེ་ར་ sorrow, grief, pain, application (*Jā.*).

ཚེར་མ་ *tsher-ma* ར་མ་མ་ 1. a thorn, prickle, brier: རེ་ར་ལྟ་བུ་ I have run a thorn into (my hand, foot); རེ་ར་མ་འདྲིན་པ་ to pull out a thorn; རེ་ར་མ་ a fish-bone. 2. any thorn-bush, bramble, etc. རེ་ར་ལྟ་བུ་ *tsher-dkar* or རེ་ར་ལྟ་བུ་ *buaktshorn*, *Hippophae rhamnoides* (*Jā.*); རེ་ར་ལྟ་བུ་ *tsher-thags* thorn-hedge.

ཚེར་མ་རྒྱལ་ *tsher-ma-kyes* ར་མ་མ་ jack fruit.

ཚེར་མ་གཏོང་དགོས་པའི་གཏོང་པ་ *tsher-ma gdon-pahi gdon* is a frightful and evil spirit (*Mag. ch. 77*).

མེར་མེར་མ་ *tsher-mahi-tshah* or མེར་མེར་མ་མེ
1. also མེག་མེར་ *tshigs-mah* n. of a thorny
plant. 2 = མེར་མེར་ a crow, the bird of which
the nest is made of thorns (*Mon.*).

མེར་མེར་མ་ *tsher-tsher-ma* n. of a kind
of bee, also of a fly (*Rtsii.*).

མེར་ལུམ་ *tsher-lum* yellow raspberry
in *Sikk. (Ja.)*.

མེར་ *tshes* तिथि. चक्र 1. day of the
month or date, always indicated by the
cardinal number, as in མེར་གཅིག་ etc., or by
placing a numeral below the word མེར་.
མེར་ལུང་མེར་ལུང་ religious service on the 10th
day; མེར་ལུང་ལེགས་ལེགས་ programme of the
religious dances performed on that occa-
sion; རྒྱལ་བྱུང་མེར་གསུང་མེར་གསུང་ letter sent or
written on the 3rd date; མེར་དཔེབ་ *tshes dge-*
wa = མེར་མེར་ *tshes bzah-po* auspicious day:
གཞིགས་ཤིང་མེར་གསུང་མེར་དཔེབ་ presented on
an auspicious date with a silk scarf for
acceptance (*Yig. k. 16*). མེར་གཅིག་ *tshes-*
gic, རྒྱལ་བྱུང་ the day after the new
moon, which is always the first day of
a new month; མེར་མེར་ *zla-mthos*, མེར་གཅིག་མེ
zla-gshon-mu, མེར་མེར་གསུང་མེར་མེར་ *zla-tshes*
phyogs-kyi dah-po id. (*Rtsi.*); མེར་བཅོམ་མེ
tshes bco-bha the day of the full moon;
མེར་ལེགས་ *tshes-bdag* = the moon (*Mon.*);
མེར་མེར་མེར་ *tshes-bzah-po* = མེར་དཔེབ་ *tshes-dge-*
wa; མེར་མེར་མེར་གསུང་མེར་གསུང་ the letter that was
written on an auspicious date (*Yig. k. 13*).

མེར་ *tsho* I: 1. the plural termination,
chiefly of pronouns, མེར་ལེ་ you, you all,
མེར་ we, མེར་ they, མེར་ them; also is
affixed to numerals: མེར་མེར་ *shum-tsho*
100,000. Is occasionally affixed to nouns:
མེར་མེར་ the townsmen, མེར་མེར་མེར་མེར་ *khyed*
rnal-ldyor-pa tsho ye ascetics! མེར་མེར་ *tshong-*
tsho body of merchants. 2. In *Ladak* མེ

taken alone is used for: a caravan: མེར་མེར་
གཞིགས་མེར་མེར་ the caravan (from *Yar-*
kand) will arrive in a few days.

མེར་ II: = མེར་མེར་ complexion: མེར་མེ
དཔེབ་མེར་ the colour of the disk of his face
(*Fig. 12*).

མེར་ *tsho-wo* = མེར་མེར་ fat, corpulent,
also corpulency. Acc. to *Jä.* fat, greasy:
མེར་མེར་མེར་ or མེར་མེར་ is it fat or not?
མེར་ *tsho-khu* fat gravy; མེར་ *tsho-ltir*
unwieldy with fat.

མེར་མེར་ *tshogs* सभा, मण 1 an assem-
blage, mass, group (implying, however,
acc. to *Cs.* as compared with མེར་ *tsho*, a larger
number of individuals not at once to be
estimated): མེར་མེར་ *tshogs-gdu-wo* to call
an assembly, མེར་མེར་ *hgyed-pa* to dismiss it:
མེར་མེར་ *tshogs-hdu* an assembly meets, མེ
hgye it dissolves; མེར་མེར་ *dmag-gi-tshogs*,
མེར་མེར་ *dmag-gi-tshogs* army frq.; མེར་མེར་
yul-tshogs village community, country-
parish (*Jä.*). མེར་མེར་ *sna-tshogs* several or
various kinds. 2. accumulation, multi-
tude, of things: མེར་མེར་མེར་ to accumulate
merit; མེར་མེར་མེར་ a wicked, godless
person; མེར་མེར་མེར་ accumulation of virtues:
མེར་མེར་མེར་མེར་ མེར་མེར་མེར་མེར་ མེར་མེར་མེར་
to imbibe faith in the profound doctrine,
the accumulation of immense merit is
necessary.

མེར་མེར་མེར་ *tshogs-hyi dach-phyug* མེར་མེར་
མེར་མེར་ v. མེར་མེར་.

མེར་མེར་མེར་ *tshogs-kyi gtsa-wo* མེར་མེར་
lord of the horde; the leader of a herd of
elephants, leader of the assembly, presi-
dent of a meeting.

མེར་མེར་མེར་ *tshogs-kyi stad-bu* = མེར་
rgya a fishing net (*Mon.*).

མེར་མེར་ *tshogs-khañ* a shop; the hall
of assembly or congregation.

ཚེགས་པོར *tshogs-hkhor* སྐབས་སུ sacrificial offerings arranged in a circle as an oblation. In Tantrik ceremonial the term indicates the sitting together of a Tantrik lama and his female associate with a *man-dala* offering to the gods. When such a ceremony is performed *Opah-mo* (the woman) that associates with the officiating saint called *Opah-ro* is supposed to possess saintly attributes. When the man performs this ceremony alone it is called དཔལ་པོའི་རྒྱུ་མོ་ or hero's performance; in the case of the female it is called དཔལ་མོའི་རྒྱུ་མོ་ the heroine's performance. In this ceremony as well as in others of a Tantrik nature, a kind of mystic language called མཁའ་འགྲུ་གསལ་བའི་མཛེས་པ་ is used; a few technical terms of which will illustrate its nature:—མང་=མང་དུ་ན་; ཀ་=ཐལ་ *ba-la*; འདུག་པ་=མ་ཀ་; མ་=མའེ་ *a-lsa*; འགྲུ་པ་=ཁེ་ལ་ལྷུ་པ་ *khe-la ro grü-pa*; རང་པ་=ཐེང་པ་ *phreñ-pa-na*; རུམ་རྒྱུ་པ་=ལེ་རུ་ལྷུ་ཀ་ *mi-rum çu-ka*; ལམ་རྒྱུ་པ་=ཀ་ལེ་ཀ་ རེ་ར་; རྩེ་པ་=འདུ་ཀ་ལེ་ཀ་ *pad-na bhu-dma-na*; རྩེ་ལེ་=འཕེ་མཁའ་པ་ *chi-mñam*; རྩེ་ལེ་=ཐུ་ཅ་ *gla-rtsi*; རྩེ་པ་=ཀ་ཐུར་ཀ་ *ga-bur*; རམ་ལེ་=ཀ་ཀ་ *ça-ka*; ལེ་=ཐེ་ཀ་ཀ་ *bha-ha-ka*; ལེ་ལམ་ལེ་=ཐོ་ *sgro*; འདུག་པ་=ཏོ་ *ho*; འཕགས་ལྷུ་པ་=ཐེ་ *rje*; འཕགས་པ་=དམར་མ་འཕགས་ *dmarñs-rigs*; ཀ་ལེ་མོ་=ར་ཀ་ also ཀ་ལེ་མོ་ *gahon-nu*; མཚན་མོ་=ཐུག་ *lug* or ཐུ་མོ་ *bu-mo*; ཀ་ལེ་ཐུར་ *ñi-mu-phyed*=ཐུ་ *bya*; དམར་ལེ་ཐུར་པ་ *dicañ-po ghyor-pa*=ཐུར་ཐུར་ *kun-tu-ru*; ཐུ་མ་=འཕགས་ *hbras*; ཐུ་མ་=ཀ་ལེ་མོ་ *ka-lam-pa*. ཚེགས་པོར་རྒྱུ་མོ་མོ་ལུ་ཐུར་པ་ཐུ་མོ་ཐུར་ (*K. g. 7, 432*).

ཚེགས་ལྷུ་པ་ *tshogs-gral* 1. row of people in an assembly. 2. row of offerings.

ཚེགས་པོར་ *tshogs-can* མདན་, མཁའ་ལོ་, རེ་མཁ་; ཚེགས་པོར་དཔལ་ *tshogs-can-dgab* མཁའ་ལོ་.

ཚེགས་པོར་ *tshogs-can-ma*, or ཚེགས་པོར་ཐུར་པོར་, མཁའ་ལོ་, མཁའ་ལོ་པ་ a prostitute (*Mñon*). ཚེགས་པོར་པ་ *tshogs-chen-ma* id. (*Dag. 8*).

ཚེགས་པོར་ *tshogs-mchod* བེམ་པོར་ མཁའ་ལོ་ prescribed religious ceremony; ཚེགས་པོར་ལོ་ལོ་ *tshogs-mchod gser-sgrub* the annual religious service conducted by the assembled priests at Lhasa in January-February under the auspices of the church Government during the Mon-lam season (*Loñ. A, 17*).

ཚེགས་པོར་ *tshogs-gñis* 1. བེམ་པོར་ [two pursuits of life; viz.: religion, and wealth] S. 2.=ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ ཚེགས་ མཁའ་ལོ་ the accumulation of learning and མཁའ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ ཚེགས་ ཐུག་པོ་ the accumulation of moral merit.

ཚེགས་པོར་ *tshogs-rñed* མཁའ་; ཚེགས་པོར་པ་ *tshogs-mthun-pa* མཁའ་; ཚེགས་པོར་ *tshogs-dan* མཁའ་ལོ་, མཁའ་ལོ་.

ཚེགས་པོར་ *tshogs-glām* speech addressed to a meeting (*Cs.*).

ཚེགས་པོར་ལོ་ལོ་ལོ་ *Tshogs-drug rañ-grol* a celebrated lama of Amdo ordinarily known by his second name Lama Shabkar, and believed to be an incarnation of *Mila-ras-pa*. His incarnation still exists in Amdo.

ཚེགས་པོར་ *tshogs-bdag* མཁའ་ལོ་ an epithet of Gañes'a (*Mñon*).

ཚེགས་པོར་ *tshogs-gdan* the carpet on which the assembled priests sit at a religious service in the hall of congregation (*Rtsi*).

ཚེགས་པོར་ *tshogs-pa* vb. to assemble together, =འཕེ་མ་པ་ *hdsom-pa*.

ཚེགས་པོར་ *tshogs-pa-can* ཐོ་མཁ་, ཐོ་མཁ་ harlot, courtesan.

ཚེགས་པོར་པོ་ལོ་ལོ་ *tshogs-pahi dñañ-gis* མཁའ་ལོ་; ཚེགས་པོར་པོ་ལོ་ལོ་ *tshogs-par dbyun-ñe* མཁའ་ལོ་; ཚེགས་པོར་པོ་ལོ་ལོ་ *tshogs-par mi-dbyun-ñe* མཁའ་ལོ་.

ཚེགས་པོར་ *tshogs-phor* 1. large tea bowl which every monk in a monastery carries in his breast-pocket, to drink tea while

ཚའ་པའི་ལམ *tshoñ-pahi-lam* བཞིན་པའི་ལམ, བཞིན་པའི་
[traders' path, traffic]S.

ཚང་སྒྲུབ་ *tshoñ-spyog* proceeds of trade.

ཚང་སྒྲུབ་ཕྱིར་པ *tshoñ-spyog byed-pa*, ཚང་སྒྲུབ་
ལ་འཁྱེད་ *tshoñ-spyog-la byo-ica* to engage in
commercial speculations.

ཚད་ *tshod* 1. མཇུག་ 1. measure, propor-
tion; acc. to *Jü.* the right and just measure;
ཚད་འཇུག་ or བཟུང་པ་ to appraise, to guess
correctly, to measure out, to estimate, to
try; རང་གི་ཚད་མེ་འཇུག་ he overrates himself, he
does not know his capacity; རམ་ཆང་ལ་ཚད་འཇུག་
to be temperate in eating and drinking.
ཚད་ཟུག་, and ཚད་ཡུག་ to try, prove; to spy,
to sift examine. ཆུ་ཚད་ water-clock, in W.
also=an hour. ཚད་ཅིག་ a part, fraction, esp.
in point of time. ཚད་ལམ་ལ་ *tshod-hyal-ica* to
measure; ཚད་མེད་ intemperate, immoderate,
impudent. ཚད་བཟུང་ *tshod-bhal-ica*=ཟུག་པ་ཚད་
བཟུང་ to watch, to spy: ཚད་བཟུང་བའི་ཕྱིར་དུ་ཟུག་པ་
ལ་ཆུ་ལ་ for the sake of trying him he said
to the prince (*Hibrom. F.*, 36). 2. estima-
tion, supposition, conjecture, guess: རང་གི་ཚད་
according to my estimation. ཚད་ཅིན་པ་ *tshod*
zin-pa to guess rightly, to come within the
guess, to turn out as guessed (*Yig. 1*). 3.
affixed to adjs. serves to form abstract
nouns, thus: —ཅེད་པར་དཀར་ཚད་ *gño-d-par gkah-*
tshod the difficulty of obtaining, འཇུག་པར་ཁྱེད་
the facility of destroying, ལན་འཇུག་ཚད་
the greatness of the advantage (*Jü.*).

ཚད་ཅན་ *tshod-can* or ཚད་ཅན་ 1. moderate.
2. punctilious, strict, grave: ཆུ་མ་ལ་ཚད་ཅན་
ཆུ་མ་ལ་པར་དང་། ཆུ་མ་ལ་པར་དང་པར་མེད་མི་འཇུག་པ་
ཁྱེད་ཕྱིར་པ་ཚད་ཅན་པ་ལེ། མི་དེ་འཇུག་ཁྱེད་པར་དང་པར་མེད་མི་
(*S. phreñ.*).

ཚད་ཤེས་ *tshod-shes* or ཚད་ཆུ་ a riddle: ཚད་
ཤེས་ཆུ་ to propose a riddle; མི་ཚད་ riddl-
about men; བེམ་ཚད་ riddle about inanimate
objects (*Ca.*); ཚད་ཤེས་པ་ *tshod shes-pa* མ་མཁའ་,

མཇུག་ one knowing the exact time or
measure, to keep measure; and adj.=
moderate, temperate: ཚད་མེ་ཤེས་པ་ not keeping
to measure, intemperate.

ཚོད་མ་ *tshod-ma* རྩོད་ རྩོ་-*tshod* or རྩོ་མ་
ལུ་ཕྱིན་, ལུ་ *gruñ* cooked vegetables, greens;
ཚོད་མ་ལུ་ཕྱིན་ རྩོ་མ་ *tshod-ma gyuñ-shyes* cultivated
vegetables. ཚོད་རྩོ་ *tshod-dor* meat or butter
that is added or mixed with the vegetable
that is being cooked: རྩོ་མ་ཚོད་རྩོ་རྩོ་ལུ་ཕྱིན་
ལང་མ་ལ་ཡིན་པ་མ་ཚོད་ did th: hermit become angry
on account of the inferior quality of the
meat cooked with the vegetables (*Rdsa.*).

ཚོན་ *tshon* རྩལ་, རྩལ་ལྟ་ colour, colouring
matter; རྩལ་ལྟ་ *frq.* in C. colloq.=id.;
ཚོན་ རྩལ་ paint, རྩལ་ལྟ་; རྩལ་ལྟ་ variety of colours,
hundred different colours. རྩལ་ལྟ་རྩལ་ལྟ་
tshon-rtsi gkar-pos hbric-ica to mark with
white paint; རྩལ་ལྟ་ལྟ་ to paint; རྩལ་ལྟ་
to prepare colours, to dye. རྩལ་ལྟ་ལྟ་
tshon-gyis hsho-ica=རྩལ་ལྟ་ a painter:
(*Yhon.*).

ཚོན་ཅན་ *tshon-can* རྩལ་ལྟ་ silver (*S.*
Lex.).

ཚོན་ཅན་ *tshon-chen* རྩལ་ལྟ་ [saffron, *Cartha-*
mus tinctorin]S.

ཚོན་པོ་ *tshon-po* 1. fat, plump, well-fed:
ལུ་ལྟ་ཚོན་པོ་ *lug-tshon-po* a fat sheep, ལུ་ལྟ་ཚོན་པོ་
phag-tshon-po a plump pig. 2. resinous
(*Jü.*).

ཚོབ་ *tshob* for ཚབ་ (*tshab* (*Sch.*)).

ཚོམ་པ་ *tshom-pa* 1. also ཚམ་པ་ or ཚམ་པ་
a bundle, bunch: རྩལ་ལྟ་ཚོམ་པ་ལྟ་ལྟ་ attach-
ing a bunch of black yak's tail; རྩལ་ལྟ་
a border or trimming set with jewels or
pearls. 2. vb. (pf. ཚམ་པ་ (*tshom*)) to doubt,
hesitate; to be timid, bashful, shy; to be
ashamed C. (*Jü.*). Also, abst. doubt;

timidity, etc. མཚམ་ཤེ་ *tshoms-la* being surprised (*Ya-sel.* 425). མཚམ་=ཐེ་མཚམ་ *the-tshom*: འདི་ག་ལ་འཇུག་པ་ལྟར་མཚམ་པ་མི་འཚམ་པོ་ (*Ya-sel.* 33). མཚམ་མཚམ་ *tshom-tshom* or མཚམ་མཚམ་ *tsham-tsham* = ཐེ་མཚམ་ *the-tshom* doubt.

མཚམ་བུ་ *tshom-bu* 1. = མཚམ་པོ་ *tshom-po*, མཚམ་གྱི་མཚམ་བུ་ bunch of flowers (*Pth.*). 2. the placing of precious stones and other things on the top of a *Kyil-kor* or circle of offerings; offerings placed on circular trays piled one above another, each being filled with grain, etc. མཚམ་མཚམ་མཚམ་བུ་བློ་རྟེན་པོ་ལ་ལྟུག་ he presented the gold pieces to the lord placing them on the top of the circle of offerings (*A.* 68).

ཚོ་མཚམ་ *tshoms* also མཚམ་ཁོང་ *tshoms-akor* 1. a court-yard; ཁོང་པོ་མཚམ་ the courtyard of a house. 2. a place of worship, a chapel; མཚམ་ཆེན་ reception room or hall of lamas and chiefs in Tibet.

མཚམ་ཤུག་ *tshom-shug* 1. = འདྲེན་པ་མཚམ་ also རྒྱུ་ཤུག་པ་ fright; angry or wrathful attitude. 2. noise, din, clatter (*Jā.*).

ཚོར་བ་ *tshor-wa* 1. to perceive, to feel: གནས་ཀྱིས་མཚོར་བ་ལྟར་ *gahon-gyis nu-tshor-war* *rku-wa* to steal unperceived, contrary to robbing forcibly; རྒྱུ་ལ་ཚོར་བ་ feeling herself with child; བོད་དུ་འཕྱིན་པ་མི་འཚམ་པ་མཚམ་ རྒྱུ་ཚོར་བ་ལྟར་གསུམ་ he was afraid lest those who did not like him to go to Tibet, might perceive it (*A.* 126). མཚོར་བ་ *tshor-wa-po* བེད་ན་ one who feels the objects that produce a sensation. མཚོར་བེད་ *tshor-wa-med* ཞི་བོད་པ་ void of feeling. 2. one of the five བུ་ཐོ་ཤེ་ *phut-sho* or *skandha*. 3. in *W.* is commonly used for མཚམ་བ་ to hear. མཚོར་བ་ *tshor-la* a (flying) report, rumour (*Jā.*).

ཚོས་ *tshos* རྒྱུ་མ་ 1. paint, dye, colouring matter; མཚམ་གྱི་ལ་ *tshos-ryay-pa* or རྒྱལ་ལ་ *rgyab-*

pa to dye, to colour (*Sch.*); མཚོས་པོ་ it has lost colour, it is faded; མཚམ་གྱི་ལ་ *tshos-kyi khu-wa* liquid paint, = མཚོ་ཤེ་ *tshon-rtsi* (*Glr.*); མཚམ་གྱི་ལ་ to paint, colour; རྒྱུ་མཚམ་ *ryga-tshos* a red pigment from India, being red lac obtained from རྒྱུ་ལྟུག་ *ryga-kyegs* an insect, as well as from the resin of a particular tree. 2. བ་མཚོས་ *khur-tshos*, also འཇོང་མཚོས་ *hphoñ-tshos*. མཚོས་ལྟུག་ *tshos-nykhan* (1) རྒྱུ་ལྟུག་ a dyer, painter; (2) རྒྱུ་ལྟུག་ a washerman, bleacher.

ཚོས་པ་ *tshos-pa* བུ་ལྟུག་ ripe, well cooked.

Syn. རྒྱུ་ལ་ *min-pa*; རྒྱལ་ལ་ *thul-wa*; མཚོས་ རྒྱུ་ལ་ *yon-g-sa-tshos*

མཚོས་པོ་ *tshos-hchiñ* [མིས་, མེས་] [white] S.

མཚོ་ལུ་ *mtshah-lu* 1. also རྒྱུ་ལུ་ *rtu-tsha-lu*, acc. to *Sch.* a horse with white-feet. 2. བ་ལུ་ *tshu-lu*.

མཚོ་གསུམ་ *mtshugs* or རྒྱུ་གསུམ་ *tshugs* = བུ་གསུམ་.

མཚོ་ཤེ་ *mtshan*, མཚོ་ཤེ་ that evil which is hidden in a person's heart or disposition, pent-up faults, secret sins; and hence irritation and suppressed wrath; མཚོ་ཤེ་བ་ to dig out the evil of a man's nature; and hence, not only to expose his faults in a direct manner but to cause him to expose them: so, in colloq.: to irritate, provoke; also, to expose any one's sins, pick out faults: མཚོ་ཤེ་བ་ལྟར་གྱི་མཚོ་ཤེ་བ་ do not irritate the arrogant and lofty.

མཚོ་ཤེ་ *mtshan* I: མཚོ་ཤེ་, མཚོ་ཤེ་, མཚོ་ཤེ་ resp. for མཚོ་ཤེ་ name, esp. the new name which every one receives that takes orders; མཚོ་ཤེ་ the lama's name, religious name; མཚོ་ཤེ་བ་ to give a name, also to assume a name or title.

མཚོ་ཤེ་ II: or མཚོ་ཤེ་ *mtshan-ma* 1, རྒྱུ་ཤེ་ mark, token, badge, symptom: རྒྱུ་ཤེ་བ་མཚོ་ཤེ་ it is a sign that it is fruitless

མཚན་མོ་ *mtshan-bzod* good name, reputation. མཚན་ཤེས་ *mtshan-yes* = མིང་རྒྱུ་ notoriety; bad reputation, shame or disgrace: ལྷན་གྱིས་ ལྷན་པུ་ལ་གསུང་པར་ཤི། དཔེན་པར་མ་མཚན་ཤེས་མི་ཡོང་ཙམ་ though this petition may appear unpleasant to your excellencies, yet that no bad name may occur to the ruler and the subjects, etc.

མཚན་མོ་ *mtshan-mo* རཱལི།, ལྷིམ།, ལྷིམ་ལྷིམ་ night, the darkness of night: དེའི་མཚན་མོ་ in that night; མཚན་གང་ the whole night; also adv. all night; མཚན་མོ་བྱིད་པ་ to keep watch during the night (*Sch.*); མཚན་མོ་བཞུགས་པ་དང་ at night when (we) sleep well (*K. d. w. 350*); མཚན་མོ་ at night; མཚན་འཕྲུང་མ་ *mtshan-hkhyong* dinner, entertainment with food, etc., given at night: འདྲི་ན་མཚན་འཕྲུང་མ་པའི་ཁོབ་ཀྱིན་འདུག། (*Htsii.*). མཚན་དྲུག་ *mtshan-dkyil* or མཚན་གུང་ midnight; མཚན་རྒྱ་ *mtshan-rgyu* = མཚན་རྒྱ་ *mtshan-spyod* ལྷིམ་ལྷིམ་, རཱལི་ལྷིམ་ animals that move about at night with a view to kill, etc.; མཚན་རྒྱ་ *mtshan-stod* the first half of the night; མཚན་རྒྱ་ཀྱི་ཁྱི་ལམ་ *mtshan-stod-gyi rmi-lam* a dream of the forenoon; མཚན་དུམ་ *mtshan-dug* night-time; མཚན་དུམ་གྱི་པ་ "night-roamer" met. for a fox (*Mon.*). མཚན་ཕྱད་ *mtshan-phyed* midnight; one half of the night.

མཚན་མོ་ལྷུག་ *mtshan-mo-stegs* ལུཅ་ [tin, lead] S.

མཚན་མོ་འབྲུག་ *mtshan-mo-hbrul* = ཅུ་རྩ་པ་ ལྷུག་ ruddy goose (*Mon.*).

མཚན་མོ་བཟང་ *mtshan-mo-bzang* རྩལ་ལྷིམ་, ལྷུག་ the water lily (*Mon.*).

མཚན་མོ་བཟང་ *mtshan-mo bzang* = ཀུ་མུ་དྲ་ *ku-mu-da* ལྷུག་; མཚན་མོ་རྩལ་བཟང་ མཚན་མོ་ fissure of the anus (*My. 70*).

མཚན་མོ་ལྷོ་ལྷོ་ *mtshan-mo-hi-gos* as met. = darkness (*Mon.*).

མཚན་མོ་ལྷུག་པ་ *mtshan-mo-hi (pa)g-pa* ལྷིམ་ལྷིམ་ the night's skin or cover, i.e., darkness.

མཚན་མོ་ལྷོ་ *mtshan-mo-hi-phreñ* ལྷིམ་, ལྷུག་; v. འཇམ་འབྲུག་ *hjam-hbrag* (*Mon.*).

མཚན་མོ་ལྷོ་དང་མཚན་མོ་ *mtshan-mo-hi hod-can* = ལྷོ་དྲུག་ (*Suan. 355*).

མཚན་མོ་ལྷོ་ *mtshan-mo-rig* as met. = ལྷིམ་གྱི་ the domestic fowl, cock, etc. (*Mon.*).

མཚན་མོ་ *mtshan-ciñ* W. 1. torch of pine-wood. 2. pine-tree.

མཚན་མོ་ *mtshan* 1. ལྷུག་, ལྷིམ་; ལྷིམ་ junction, limit, intermediate space, interstice, border, boundary line: ལྷུག་དང་ལྷིམ་ ལྷིམ་མཚན་མོ་ on the border between India and Nepal (*Gl.*); མ་མཚན་མོ་ (colloq. *mtshan*) frontier of country; རྩལ་ལྷིམ་ལྷིམ་ ལྷིམ་མཚན་མོ་ at a distance of 500 fathoms from that place; ལྷིམ་མཚན་མོ་ལྷིམ་ it lies in the middle space; ལྷིམ་མཚན་མོ་ at the junction of the mountains and the plain; ལྷིམ་ལྷིམ་མཚན་མོ་ (between the waters and the river's bank) close to the edge (*Vat. 88*). ལྷིམ་ལྷིམ་ལྷིམ་མཚན་མོ་ when these words were uttered, at these words (*Tā.*); ལྷིམ་མཚན་མོ་ ལྷིམ་ ལྷིམ་ *sgoñi mtshan-nag slob* (he or it) enters through the chink of a door. མཚན་མོ་ *mtshan-shu* or མཚན་མོ་ ལྷིམ་ "pray fill in what is left out" or "accept what should intervene," an expression gen. occurring in modern letters to wind up the complimentary phrases of the introduction and passing over to the proper business of the letter. 2. (ལྷིམ་མཚན་མོ་) ལྷིམ་ the points of the compass: མཚན་མོ་ ལྷིམ་ the four cardinal points of the horizon; མཚན་མོ་ ལྷིམ་ denotes the four cardinal points together with the zenith and nadir; ལྷིམ་ལྷིམ་མཚན་མོ་ in the north-east direction. 3. demarcation, partition, break, pause,

stop. **མཚམས་འབྲེ་བ** to split, make partition; **མཚམས་གཞི་དཔ** to make a line of demarcation about one's person, whether it be by a magic circle or by retiring to a solitary cell for the sake of religious meditation, the seclusion lasting sometimes for several months, during which time the scanty food is silently received from without through a small aperture: **མཚམས་པ་བཟུགས་པམ** being in meditation. **ཐུང་མཚམས་** *spyag-mtshams* rules, instructions, defining the extent and limits of a person's duties. **མཚམས་བཅད་** *mtshams-brag* **ཆ་ལ་འབྲི་བའི་**, **ལོ་ལ་འབྲི་བའི་** [bounded within limit]S. **མཚམས་མཐའ་** *mtshams-mthah* **སྟོན་པའི་** [a boundary line]S.

མཚམས་ཀྱི་མཐའ་ཡི་ཨི་ *mtshams-kyi mthah-ri* a mountain range lying far beyond (Bhārata) India (*K. d. २, 342*).

མཚམས་ཀྱི་ཐུང་པོ་ *mtshams-kyi byed-po* = **ཁྱེད་མ་** *rkun-ma* a thief, robber (*Mñon.*).

མཚམས་འདི་བ་ *mtshams-hdri-wa* = **མཚམས་འདི་བ་** inquiry after one's health (*Yig. k. 10, 13*).

མཚམས་ལྗང་མ་ *mtshams ldan-ma* **སྟོན་པའི་** a general met. for women (*Mñon.*).

མཚམས་སྒྲིན་ *mtshams-sprin* the clouds which skirt the horizon morning and evening.

མཚམས་ཐྱོར་ *mtshams-sgyor* 1. **མཐོ་མཐོ་**, **མཐོ་མཐོ་**, **མཐོ་མཐོ་** *mtshun-sgyor*, **མཐོ་མཐོ་** *mtshun-sgyor* (*Mñon.*) adherence, contact. 2. the Sanskrit diphthongs, རྩ, རྩ, au.

མཚམས་ཐྱོར་བ་ *mtshams sgyor-pa* and **མཚམས་ཐྱོར་མ་** *mtshams sgyor-ma* a bawd, or procuress.

མཚམས་ཐྱོར་བ་ *mtshams sgyor-wa* 1. to close interstices, to stitch up, to sew together (*Mñon.*). 2. to occupy a certain space, to enter the womb, to embody one's self in human flesh. 3. to take a resolution, to form a plan, to conceive an idea, to settle in one's mind, like **མཐོ་མཐོ་པ་** *hyod-pa*. **མཚམས་**

ཐྱོར་མཐོ་པ་ *mtsham-sgyor med-pa* **མཐོ་མཐོ་པ་** [unrivaled]S. **མཚམས་མཐོ་པ་** *mtsham-mi-sgyor-wa* **མཐོ་པ་** [a technical term in grammar indicating that certain words under certain circumstances are not subject to the rules of *Sandhi*]S.

མཚམས་མཐོ་པ་ *mtshams-med-pa* 1. adj. **མཐོ་པ་**, **མཐོ་པ་**, **མཐོ་པ་** without interstices, **མཐོ་པ་** *mtshams-med-pa* continuous. 2. **མཐོ་པ་** acc. to *Was*. 'where nothing is to be interposed between a deed and its consequences, where the consequences are not to be averted,' a deadly, capital sin. **མཚམས་མཐོ་པ་ལྔ་** *mtshams-med-pa-lha* the five inexpressible sins are:— (1) **མཐོ་པ་** *mtshams-med-pa* **མཐོ་པ་** matricide; (2) **མཐོ་པ་** *mtshams-med-pa* **མཐོ་པ་** the killing of a Buddhist saint; (3) **མཐོ་པ་** *mtshams-med-pa* **མཐོ་པ་** fratricide; (4) **མཐོ་པ་** *mtshams-med-pa* **མཐོ་པ་** causing division or disunion among the priesthood; (5) **མཐོ་པ་** *mtshams-med-pa* **མཐོ་པ་** to cause a Tathāgata to bleed (*M. P.*).

མཚམས་མཐོ་པ་ *mtshams-tshig* = **མཐོ་པ་** words of approval while a work or any business is being done: **མཚམས་མཐོ་པ་** a word of approval is necessary (*Gitā.*).

མཚམས་མཐོ་པ་ *mtshams-tan* **མཐོ་པ་** *mtshams-tan* **མཐོ་པ་** present sent in return for the sanction to one's prayers (*Yig. k.*).

མཚེ་བ་ *mtshar-wa* 1. = **མཐོ་པ་** *mtshar-pa* handsome, fine, beautiful, **མཐོ་པ་** *mtshar-pa* very handsome and bright, of metals, etc. 2. wonderful, marvellous, gen. with **མཐོ་པ་** *mtshar-pa* **མཐོ་པ་** *mtshar-pa* a wonderful image **མཐོ་པ་** *mtshar-pa* a marvellous, extremely rich offering; **མཐོ་པ་** *mtshar-pa* **མཐོ་པ་** *mtshar-pa* marvellous things, events, miracles; **མཐོ་པ་** *mtshar-pa* **མཐོ་པ་** *mtshar-pa* impossible! most wonderful! **མཐོ་པ་** *mtshar-pa* **མཐོ་པ་** the account or narration is very strange!

ཇུས་ wonder, surprise, astonishment: **ཇུས་ཀྱི་འཁོར་ལྷ་མཚན་པུ་ལུ་** *ho-mtshar-skye-wa*, ཇུས་པུ་ལུ་ to be seized with wonder, to be surprised.

མཚན་དགུལ་ *mtshar-dgañ* remuneration, reward, wager.

མཚན་པུ་ *mtshar-po* = ཇུས་པུ་ *mtshar-wa* (*Mñon*).

མཚན་གཡོ་ *mtshar-gyo* = ཇུ་གཡོ་ (*Mñon*).

མཛེལ་ *mtshal* 1. or **ཐུ་མཛེས་** (མོན) *phku*, Tibetan Chinese vermilion, used inst. of red-ink for writing. 2. or **ཐུ་མཛེས་** *phku-mtshal* resp. for ཐུ་མོན་. 3. n. of a place in Tibet. **མཛེས་དགུལ་** *mtshal-dkar* or **མོན་མཛེས་དགུལ་** *tsñon-mtshal dkar-po* white paint (*Rtsii*). **མཛེས་ཐུ་** *mtshal-skye* = དུ་མཛེས་ a preparation of quick-silver, mercury (*Mñon*). **མཛེས་པར་** *mtshal-par* a printing with red ink. **མཛེས་པར་** *mtshal-pa* vermilion of the best quality (པར་ being for པར་ལྷིང་པོ་ *pa-ñi dāñ-po* the first quality) **མཛེས་པར་མཛེས་པར་ཐུ་** ཐུ་པར་པོ་ལོ་ *ñi-pa* (*Rtsii*).

མཛེས་ཐུང་མ་ *Mtshal-gñā-thāñ* n. of a town eight miles to the south-east of Lhasa in *Mtshal* (*Loñ. 2, 11*). **མཛེས་པར་** *Mtshal-bde* a district with a *Jong* situated to the S. E. of Lhasa (*Rtsii*).

མཛེས་པུ་ *mtshuñs* or **མཛེས་པུ་** *mtshuñs-pa* ཐུ་མཛེས་, ཐུ་མཛེས་, ཐུ་མཛེས་ similar like, equal: **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** like the former; **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** neotar like; **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** devil-like; **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** besides their sharing all the imperfections of the gods (*Thgy*); **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** *shu-mtshuñs-pa* a contemporary (*Mñ*); **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** manifestations of the mind, those outward signs by which the mind manifests itself as existing (*Wao*). **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** the four kinds of parallels: **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** similarity in writing; **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** uniformity in speech or

expression; **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** similarity in religion; **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** similarity in person or appearance (*K. d. 3, 166*). **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** *mtshuñs-par* or **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** in such a manner, accordingly. **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** *mtshuñs-lral* མཛེས་པུ་ལུ་, མཛེས་པུ་ལུ་ unequalled, unrivalled, incomparable; **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** *mtshuñs-med* matchless, unequalled, unparalled: **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** *mtshuñs-med* at the feet of the lord of the doctrine who has no equal. (*Fig. k. 10*). **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** *mtshuñs-med* without a match, having no equal: **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་ ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་ the lord protector of all living beings together with men and gods, who has no equal (*Fig. k. 2, 25*).

ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་ *mtshun* ཐུ་མཛེས་, ཐུ་མཛེས་ the ancestors, also the tutelary deities of a family from the time of its ancestors. Acc. to *Ca.*: meat for the manes of the dead: **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** to bring an offering of such to the dead, **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** *mtshun-gtor* ཐུ་མཛེས་ = *bal* offerings for appeasing the hunger and thirst of the dead who are supposed to be still in the *Pretaloka* or ghost-land; **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** *mtshun-lha-gsol-wa* to worship the old tutelary deities of a family.

ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་ *Mtshur-phu* a place in *Stod-luñ* a couple of days' journey from Lhasa where a large monastery of the *Karmapa* sect exists (*Loñ. 2, 8*).

ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་ *mtshul-po* 1. the root or the backs of the nostrils: **ཐུ་མཛེས་པུ་ལུ་** the blocking of these by mucus. 2. ཐུ་མཛེས་ the lower part of the face, nose and mouth, the muzzle of animals; **ཐུ་མཛེས་** face (*Jā*).

ཐུ་མཛེས་ *mtshu* an evergreen grass which does not grow more than a cubit in length

weapons sword, spear, dart, arrow; མཚན་ཐུག་ blood drawn by cuts or stabs (used for sorceries); མཚན་གྱི་ཐུག་ an attribute of the gods, resembling a ball of thread (*Vai-sṣi*). མཚན་ཏུ་ལེན་ *mtshon-rtsa-cig* ལེན་པ་ n. of a weapon with one point, like an arrow or spear.

མཚན་ཆ་ལག་ *mtshon-cha-mkhan* 1. an epithet of Parasurāma (*Mñon.*). 2. = མཚན་པ་ blacksmith (*Mñon.*). མཚན་ཆ་པ་ *mtshon-cha-pa* n. of a low caste tribe of India (*Mñon.*). མཚན་ཆའི་ལེན་ *mtshon-chahi-gtso* = མཚན་ arrow (*Mñon.*). མཚན་ཆའི་ལེན་ *mtshon-chahi-gshi* = sword knife, etc., (*Mñon.*).

མཚན་པ་ཐུག་ *mtshon-pa-thug* as met. = ཐུག་ blood (*Mñon.*).

མཚན་པ་ *mtshon-pa* 1. v. མཚན་ leader; also, showman. 2. vb. to set forth, bring forward, shew, quote, exhibit: ཐུང་གི་མཚན་པ་ ཐུག་ཤིང་གསུང་པ་ he having said do you point it out (*A. 5C*). 3. sign, symbol, point: བལ་མཚན་གྱི་མཚན་པ་རྣམས་འགྲུག་གསལ་ the marks of approval or confirmation were distinct and clear (*D. cel. 7*). མཚན་པ་ *mtshon-pa* meaning; མཚན་པ་ *mtshon-pa* illustration.

འཛམ་པ་ *btshag-pa* 1. vb., pf. རེག་ *btshags* or རེག་པ་ *btshags* fut. རེག་, imp. རེག་ *btshog* (trans. to རེག་པ་), to cause to trickle, to strain, filter, press out: རེག་པ་ལྟར་ (*Situ. 85*); རེག་པ་ལྟར་ *btshumar btshag-pa* to draw off oil, རེག་པ་ལྟར་ to tap (a dropsical person). 2. adj. thick, fat, obese (*Ju.*): རེག་པ་ལྟར་ *btshag btsa-ica* a body or constitution that is healthy and sleek.

འཛམ་ *btsham* or མཚན་ *skyon* 1. fault, error, offence, sin, རྒྱུ་མཚན་ that is very wicked, a great offence; མི་མཚན་ a man's fault, མི་མཚན་ལྟར་ to spy out another's faults, to upraid him with a fault.

འཛམ་ *btsham-guñ* n. of the only nunnery now existing in Lhasa.

འཛམ་པ་ *btsham-pa* vb. pf. རེག་ fut. རེག་ 1. to press into, to stuff, puff out: རེག་པ་ pressed into, stuffed inside; རེག་པ་ a stuffed seat; རེག་པ་ལྟར་ out of breath, puffed by pursuit; རེག་པ་ལྟར་ རེག་པ་ *btsham-pa* or རེག་པ་ breathing hard, getting out of breath. 2. enlarged, complete, made full: མི་མཚན་ལྟར་ *mi-mañ-po btsham-pa* many people assembled together; རེག་པ་ལྟར་ to be competent for work or efficient in doing work; རེག་པ་ལྟར་ རེག་པ་ or རེག་པ་ལྟར་ become sanctified, perfected; རེག་པ་ལྟར་ རེག་པ་ to aim at Buddhahood; རེག་པ་ལྟར་ རེག་པ་ *btsham-pa* a place where many people assemble.

འཛམ་པ་ *btshab-pa* 1. (ཐུང་པ་ *skyin-pa*) pf. རེག་, *btshabs* imp. རེག་ *btshob*, to repay, to re-place; ཐུང་པ་ལྟར་ *skyin-pa btshab-pa-po* one who pays back, a liquidator of debts; (*Situ. 85*). རེག་ *btshabs* = རེག་པ་ *btshab-sgrub btshab-ica* liquidated. 2. pf. རེག་པ་ *btshabs-pa*, imp. རེག་ *btshob* = རེག་པ་ *btshab-pa* resp. to be afraid, to be in awe of. རེག་པ་ *btshab-btshab* confounding, རེག་པ་ རེག་པ་ mental hurry, confusion, perplexity; རེག་པ་ལྟར་ལྟར་ to tarry in fear, to hesitate in apprehension also: རེག་པ་ རེག་པ་ confused wind, as dust, leaves of trees, &c., are when driven about by a whirlwind.

འཛམ་པ་ *btsham-pa* or རེག་པ་ = རེག་པ་, རེག་པ་ appropriate, becoming, fit, suitable, in accordance with: རེག་པ་ལྟར་ in conformity with it; རེག་པ་ལྟར་ agreeing with one's mind, according to one's wish; རེག་པ་

དང་མང་ཕྱིན་པ་འདྲེས་པ་ in size and quantity just what is wanted or suitable; གང་ལ་གཤམ་པ་འདྲེས་པ་ whichever suited; མ་འདྲེས་པ་ unsuited or ill-suited.

འཛེར་པ་འཛེན་པ་ *btsham-talod* *btsein-pa* to hold or take appropriate measure or amount, i.e., sufficient: བོད་ཡོན་ཏན་ལ་འཛེར་པ་འཛེན་པ་ལྟར་གྲུབ་པ་དང་གཅིག་ཅིང་ལྷན་པ་ཡིན་ (A. 33).

འཛེར་ལུ་ *btsha-lu*, v. མཛེར་ལུ་ *btshah-lu*.

འཛེར་བ་ *btshar-va* 1. = མང་ཆེན་མཁའ་ལ་ or འདར་མཁའ་ up to the mark, sufficient; in proper measure. 2. to be finished, completed, spent; esp. as an auxiliary to denote an action that is perfectly past or completed.

འཛེན་པ་ *btshal-va*, imp. འཛོལ་ *btshol* 1. to beg, desire, beseech, ask; when preceded by a verb the latter stands in the term. inf., or as the mere root and more esp. the perf. root: ལལ་དང་འཇམ་མཁའ་ལོ་ I desire to meet my father ལྟོན་པ་ལ་འཛོལ་ནི་ wishing to look; བྱུག་པ་ལ་ལག་ལ་འཛོལ་ I beg it may be borne in mind (*Glr.*); ལག་ལ་འཛོལ་ I beg you to speak. Occurs as an intimation of willingness: དེ་རྒྱུ་ལ་འཛོལ་ནི་ yes, we will do that; མ་ལ་རྒྱུ་ལ་འཛོལ་ནས་ has he not asked the money from his father? བྱུང་ལ་འཛོལ་ why does (the king) desire to slay? 2. as eleg. form = to eat: རྩི་ལ་འཛོལ་ནི་ eaten by mice (*Dsl.*); 3. to offer, shew, set forth: རྩི་འཛོལ་པ་ = རྩི་ཞུ་པ་ to understand, to know. འཛོལ་འཛོལ་པ་ to shew diligence (*Jā.*). རྩི་འཛོལ་པ་ *bro-btshal-va* to have a cold (*Mil.*); བྱུག་འཛོལ་པ་ *phyag-btshal-va* to greet, salute.

འཛོལ་མ་ *btshal-ma* = འཛོལ་མ་ ལྟུག་; ཁོ་མོ་རང་གི་ལ་འཛོལ་ནི་ མཉམ་མ་མང་པ་དང་འཛོལ་མ་མི་ལྟུག་ until I have eaten up these I shall not ask for (more) food (A. 87). འཛོལ་མ་འཛོལ་པ་ *btshal-ma btshal-va* = མཉམ་པ་ to take one's meal; འཛོལ་མ་འཛོལ་པ་

btshal-ma nar-ma = ལྟུག་པ་རམ་ཐོབ་ continually eating.

འཛོག་པ་ *btshig-pa* བཟུང་བ་ to burn, to destroy by fire; to glow; རྒྱུ་རྒྱུར་མི་དང་མཉམ་པ་འཛོག་ he burned the town with its inhabitants (*Pth.*); རྒྱུ་རྒྱུར་པ་འཛོག་ to burn entirely, completely (*Dsl.*); འཛོག་པ་ has been burnt.

འཛོམ་ *btshim* colloq. for མཚམ་ *tshem*; and འཛོམ་ལུ་ for མཚམ་ལུ་.

འཛོམ་བ་ *btshir-va* to extract, wring out, squeeze forth, to press out oil, extracts, etc.; གན་བྱུག་འཛོམ་ to press hard; རྩི་འཛོམ་པ་ to milk; འཛོམ་པ་ལ་ཡང་བྱུག་པ་ལྟོང་ཕྱིན་པ་ལྟར་ཉི་ also the queen's mind was much depressed (*Jā.*). ཉི་ལ་འཛོམ་པ་པོ་ *til btshir-va-po* an extractor of sesame oil (*Situ. 85*).

འཛུགས་པ་ *btshugs-pa* pf. རྩལ་པ་ *tshugs* (intra. of འཛུགས་པ་) 1. to go into, to enter upon. begin, commence: རྒྱུ་ལ་འཛུགས་པ་ལ་འཛུགས་པ་ he began to praise, to flatter. 2. to pierce, penetrate by boring, to thrust in, to establish one's self, to settle: རྩི་ལ་འཛུགས་པ་ it has not taken root; འཛུགས་པ་ལྟོང་ཕྱིན་པ་ལྟར་ཉི་ they had no longer any mind to establish themselves in this alpine solitude; ལྟུག་བྱུ་རྒྱུར་ལོ་དེ་ནས་འཛུགས་པ་ this was the beginning of my lasting happiness (*Mil.*); རྩལ་པ་ as partic. or adj. = firm, steady: གན་ལག་མ་ རྩལ་པ་ལྟར་མ་ལྟུག་ཉི་ his limbs not remaining firm (in consequence of a paralytic stroke), he fell to the ground (*Dsl.*); མ་གཅིག་ཉི་མི་ རྩལ་པ་ not being able to settle in one place, flighty, inattentive.

འཛུད་པ་ *btshud-pa* pf. རྩལ་པ་ *tshud* to be put inside of. to go into, to enter, to get into; ཁོ་རྩལ་པ་ to comprehend.

འཛུབ་པ་ *btshub-pa* pf. རྩལ་པ་ *tshub* to toss about, to swirl, to entwine; to be choked, suffocated.

འཕྲུལ་ *btshum-pa* ཁྱུང [a protuberant belly] *S.*

འཕྲུར་ནག *btshur-nag* n. of a place in Tibet (*Deb. 7, 38*).

འཛོལ་ *btsho-ica* pf. བཟོལ་ *btso* བྱིས་པ་, བཟོལ་བ་ to cause mischief or danger to, to damage, injure, persecute: མི་ལ་འཛོལ་བ་གནད་པ་ཕྱིར་བ་ to do mischief and cause damage to a man (*Mil.*); ཞུན་མདུན་ལ་མེ་ལྔ་ལ་འཛོལ་བ་དང་འཛོལ་བ་ (a place) haunted by beasts of prey and other noxious creatures; འཕྲུལ་གྱི་ལུང་ལ་ཡོད་པའི་རྩ་འཛོལ་མཁུ་ལྷོ་ལ་ལ་ like a vicious horse which kicks about; འཛོལ་བ་ *btsho-bye* རྩ་ལྔ་ལ་ལ་ wild animals, such as leopard, tigers, etc. འཛོལ་བ་ *btsho-mu* ལ་ལ་ལ་ not doing mischief or injury; piety (*S. Lcx.*).

འཛོལ་པ་ *btshay-pa* pf. མཁུ་ལ་ *tsheys* to repay a loan or a kindness (*Mhon.*).

འཛོལ་ *btsho* pf. འཛོལ་བ་ *btsho* to be satisfied, content, happy, gratified: རྩེ་འཛོལ་བ་ the mind was contented; མཚམས་པོ་ཅན་གྱི་མཚམས་པོ་ཅན་ལ་འཛོལ་བ་ my daughter by casting many *tshu-tsha* gratified me (*A. 90*); རྩེ་མཚམས་པོ་ཅན་ལ་འཛོལ་བ་ལྔ་ལ་ལ་ however much the exertion so much the more the satisfaction; མདུན་མདུན་ལ་འཛོལ་བ་ལ་ལ་ if there be no further mischief it is very satisfactory (*A. 16*).

འཛོལ་པ་ *btshed-pa* = འཛོལ་བ་ to cook: མཁུ་ལ་ལ་ *tsheys* འཛོལ་པ་ *btshed-pa-po* one who cooks (*Situ. 85*); འཛོལ་པ་ལ་ལ་ *btshed-pa* ལ་ལ་ a kitchen (*Mhon.*); འཛོལ་པ་ལ་ལ་ *btshed-pa* ལ་ལ་ = འཛོལ་པ་ *btsh-pa* a cook (*Mhon.*).

འཛོལ་པ་ *btshem-pa* pf. འཛོལ་པ་ *btshem* to sew: ལ་ལ་ལ་ to sew or make a robe; འཛོལ་པ་ *btshem-pa* thread for sewing; འཛོལ་པ་ needle, འཛོལ་པ་ *btshem-pa* *W. seam.*

འཛོལ་པ་ *btshem-mu* without a seam; also = without interruption.

འཛོལ་བ་ *btsher-sa*, 1. to neigh. 2. = འཛོལ་བ་ to grieve, to sorrow, and sbet. grief, sorrow, resp. ལ་ལ་ལ་ to be grieved, also to be afraid, to fear *C. (Mil.)*; repentance, shame: འཛོལ་བ་ལ་ not penitent, shameless. འཛོལ་བ་ *btsher-can* sorrowful, anxious. 3. to shine, to glitter; འཛོལ་བ་ sbet. lustre, brightness.

འཛོལ་པ་ *btsher-sa* abandoned pasture land, land left by nomads for a new spot; a place which has been abandoned on account of inconvenience, discomfort, sickness, etc.

འཛོལ་པ་ *btsho-ica* I: pf. and imp. མཁུ་ 1. to live, to be alive, be living: ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ to earn livelihood by talents ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ to live by theft and plunder; ལ་ལ་ for a long time; ལ་ལ་ལ་ he lived even a hundred years; ལ་ལ་ for life, life-long, ལ་ལ་ལ་ to gain a livelihood by religion; ལ་ལ་ to pass life, to continue in a state, to exist; ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ in the throng of the world I cannot exist (*Dnl.*); ལ་ལ་ལ་ if we did not do this we should not remain alive. 2. to last, to be durable, of clothes, etc.; to retain its virtue, efficacy, of laws, doctrine, etc. 3. pf. ལ་ལ་ or ལ་ལ་ fut. ལ་ལ་ to feed, to graze; to nourish, ལ་ལ་ the body, to sustain, ལ་ལ་ *roy* life; ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ ལ་ལ་ to lead the cattle to pasture (*Pth.*). 4. to heal, to cure, ལ་; ལ་ལ་ 'life-giver,' i.e., physician.

འཛོལ་པ་ II: also ལ་ 1. sbet. life: ལ་ལ་ལ་ ལ་ལ་: duration of life; ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ to prolong a man's life (*Dnl.*); ལ་ལ་ལ་ལ་ the lord of our lives, viz., the king (*Glr.*). 2. livelihood, sustenance, support, maintenance. ལ་ལ་ལ་ *btsho-pkyo* fostering,

maintaining, tending (cattle); འཛིན་པ་ལྟུང་ *btsho-kham* = བྱང་ལྟུང་ mortal frame, the constitution which requires keeping up; འཛིན་པ་ *btsho-chag* subsistence, livelihood; འཛིན་པ་ *btsho-gten* livelihood, maintenance, support; འཛིན་པ་ *btsho-thab* medical treatment, the means of healing, way of subsistence; འཛིན་པ་པ་ *btsho-thab-pa* = མཁས་པ་ a physician, medical man. འཛིན་པ་ *btsho-wa-ma* འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ a woman that nourishes.

འཛིན་པ་ལྟུང་ *btsho-wa-gsum* the three kinds of physical and spiritual existences: 1. མ་ལོང་ life. 2. བཅོམ་པ་ merit. 3. ལས་ Karma or work.

འཛིན་པ་ལྟུང་ *btsho-wa gsum-zag* the decay of the three vital essentials:—1. that called མ་ལོང་; 2. that of merit བཅོམ་པ་ལྟུང་; 3. that of work ལས་ལྟུང་ (*Sman*).

འཛིན་པ་ལྟུང་ *btsho-wa-bi gñi-po* n. of a medical work by Atis'a: མཁས་པ་ལྟུང་འཛིན་པ་ལྟུང་ *(A. 35)* the Jowo himself also wrote a work on medicine called *btsho-wa-bi gñi-po*.

འཛིན་པ་ལྟུང་ *btsho-wa-bi gñi-po* འཛིན་པ་ལྟུང་ འཛིན་པ་ལྟུང་ necessities of life.

འཛིན་པ་ *btsho-byed* 1. medicine. 2. or འཛིན་པ་ = མཁས་པ་ a physician (*Mon*). 3. འཛིན་པ་ the moon, also འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ the planet Jupiter; འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ *btsho-byed-kyi shu-pa* n. of Sutra on medicine called *Jivaka-puripuchha*.

འཛིན་པ་ *btsho-byed-ma* འཛིན་པ་ n. of a goddess.

འཛིན་པ་ལྟུང་ *btsho-byed gshon-mu* འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ n. of a celebrated physician devoted to Buddha and who cured king Bimbisāra of piles (*Fig. 35*).

འཛིན་པ་ *btsho-byed-pi* = འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ *shur-gyi-pi* འཛིན་པ་, འཛིན་པ་ 1. n. of a medicinal

plant. 2. འཛིན་པ་ the life-tree i.e., any chosen tree on the existence of which depends the life of a person (*Mon*).

འཛིན་པ་ *btshog-chag* = འཛིན་པ་ goods, effects, necessities; also provisions, provender (*Ja*).

འཛིན་པ་ *btshog-pa* pf. འཛིན་པ་ *btshog* fut. འཛིན་པ་ imp. འཛིན་པ་ *btshog* 1. to hew, chop, strike; to inoculate; 2. vaccinate, to find fault with, to blame, censure, tease (*Sch*).

འཛིན་པ་ *btshogs-pa* pf. འཛིན་པ་ *btshogs* 1. to assemble, to meet together; འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ *yo* that are here assembled; འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ *yo* before many assembled people (*Dal*); འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ the five elements meeting; འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ food and drink to entertain the people assembled (*Ghr*). 2. to unite, to join in doing something, to combine, to make common cause (*Ju*).

འཛིན་པ་ *btshoñ-wa* འཛིན་པ་ to barter, to sell—a vb. in very common use; འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ place where perfumes are sold; འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ *btshoñ-wa-bi-tshad* for the purpose of selling; འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ making sale, causes to be sold.

འཛིན་པ་ *btshod-pa* pf. འཛིན་པ་ *btshod* fut. འཛིན་པ་ imp. འཛིན་པ་ *btshod* 1. to boil, to cook in any way, to bake: འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ *btshod-gyin-bdug* colloq. it is cooking (anything) is boiling; འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ has been cooking, has been boiling; འཛིན་པ་ འཛིན་པ་ *btshod-par-hya* should cook, or to be cooked. འཛིན་པ་ *btshod-gnum* oil for frying food-meat, vegetables, &c. (*Rtai*); འཛིན་པ་ *btshod-mar* butter used in making pastry, cakes, etc. (*Rtai*).

འཛིན་པ་ *btshob-pa* or འཛིན་པ་ *btshobs-pa* to be a deputy, to represent, to be substi-

tuted for; འཛམ་འཛམ་བུ་ to be the first-born male in a family, to represent a family (*Dnl.*); འཛམ་འཛམ་བུ་ to substitute, to put in the place of another (*Dnl.*); འཛམ་འཛམ་བུ་ resp. for first-born (*Jā.*).

འཛམ་བུ་ *btshor-wa* v. མཛ (འཛམ་བུ་མཛ).

འཛམ་བུ་ *btshol-wa* pf. འཛམ་ *btshol* imp. མཛ *tshol*, to seek, to look for, to make

search; འཛམ་འཛམ་བུ་ to seek for an opportunity or means; འཛམ་འཛམ་བུ་ to look for food; འཛམ་འཛམ་བུ་ *btsho btshol-wa* to search for livelihood. འཛམ་འཛམ་བུ་ *btshol-ggrol-byed* = འཛམ་ gold (*S. Lex.*).

Syn. འཛམ་འཛམ་བུ་ *yonng-su btshol-wa*; འཛམ་འཛམ་བུ་ *rjes-su btshol-wa* (*Mon.*).

འཛམ་མི་ *btshog-xin* anything thoroughly cooked or boiled. Also = quite ripe.

ཏུང་ཏུང་ n. of the third son of Emperor
Dzung of the Han dynasty who succeeded
his father on the throne (*Fig. 54.*).

རྩ ངེ རྩ ངེ num. fig.: 109.

རྩ ངེ རྩ ངེ *Dae-ta-ri* ཇེཏཱ་རི་ཏི་ཤི་ n. of a
Buddhist saint of Bengal (*K. dun. 15.*).

རྩ ངེ རྩ ངེ *Dae-tahi-tahal* ཇེཏཱ་ཐཱི་ཐཱེལ་ n. of the
grove in Sravasti in which Buddha had
resided for many years and where the first
Buddhist monastery was built under the
auspices of Anāth-pindada.

རྩ ངེ *dse-tso* in U. vent-hole for the
smoke, a chimney (*Jū.*).

རྩ ངེ num. fig.: 139.

རྩ ངེ *dso-ki* or ཇུ་གི་ *dawo-ki* vulg. for ཇུ་གི་
yogi or ཇུ་གི་འབྲུག་པ་ *gnal-hbyor-pa*.

མཛད་པ་ *mdsa-ha* 1. to be amicable,
to love as friends or kinsmen do: མཛད་པ་མཛད་པ་
a loving married couple (*Del.*); མཛད་པ་
མཛད་པ་ all hostile malignant (creatures or
powers) (*Dum.*); མཛད་པ་མཛད་པ་ to reconcile
those that are at variance with each other;
མཛད་པ་མཛད་པ་ he had a Brahman for his
intimate friend (*Del.*). 2. as adj. = མཛད་པ་
or ཇེཔ་ intimate or near. 3. as sbst. =
friend, relation, one near or dear. Also:
affection, friendship; also མཛད་པ་. མཛད་
པ་ཇུ་གི་ to cultivate friendship. མཛད་པ་ཇུ་གི་
mdsa-h-gye = ཇུ་གི་ཇུ་གི་ཇུ་གི་ ཇུ་གི་, ཇུ་གི་; also
parents, brothers, cousins, relations,
friends; frq. in conjunction with ཇེཔ་ or
ཇུ་གི་ (*Gl.*). མཛད་པ་ཇུ་གི་ཇུ་གི་ *mdsa-lhab*
grogs-pu = ཇུ་གི་ (*Mhon.*). མཛད་པ་ཇུ་གི་ *mdsa-*
groys in U. = ཇུ་གི་ husband, wife. མཛད་པ་ཇུ་གི་
mdsa-h-gyug 2. ཇུ་གི་ཇུ་གི་. མཛད་པ་ཇུ་གི་ *mdsa-*
war-byed = ཇུ་གི་ or ཇུ་གི་ (*Mhon.*); མཛད་པ་
ཇུ་གི་ *mdsa-h-ug* ཇུ་གི་ v. ཇུ་གི་ཇུ་གི་.

མཛད་པ་ *mdsa-ro* = ཇུ་གི་ ཇུ་གི་ *mdsa-gdu* sbst.
ཇུ་གི་, ཇུ་གི་ love husband, friend: མཛད་པ་
ཇུ་གི་ཇུ་གི་. མཛད་པ་ཇུ་གི་ཇུ་གི་. མཛད་པ་ཇུ་གི་
ཇུ་གི་. མཛད་པ་ཇུ་གི་ཇུ་གི་ some friends are
like cotton (adhering firmly), some friends
are like Mount Meru, other friends are
like the earth (steady), others are like a
string of beads easily separating.

Syn. ཇུ་གི་ ཇུ་གི་ *mdsa-hdod*; ཇུ་གི་ *gid-*
mtshun; ཇུ་གི་ *yi-gyugs*; མཛད་པ་ཇུ་གི་ *mdsa-*
gyugs; ཇུ་གི་ *bag-phebs*; ཇུ་གི་ ཇུ་གི་; ཇུ་གི་
gid-ne; ཇུ་གི་ ཇུ་གི་; ཇུ་གི་ *sem-gmtshun*
(*Mhon.*).

མཛད་པ་ *mdsa-h-mo* 1. a mistress; also a
female friend. 2. v. ཇུ་གི་.

མཛད་པ་ *mdsa-h-pa* 1. sometimes writ-
ten as ཇུ་གི་ *mdsa-h-pa* ཇུ་གི་, wise,
learned; also = ཇུ་གི་ *mkhas-gi*. 2. =
ཇུ་གི་ a hero, a champion (*Mhon.*); ཇུ་གི་
ཇུ་གི་ *mdsa-h-pahi-khar* the house of a
hero, the house where heroes exhibit
feats of arms, etc. ཇུ་གི་ *mdsa-h-ma* a
woman. ཇུ་གི་ཇུ་གི་ཇུ་གི་ *mdsa-h-ma hbrag-*
kyi ཇུ་གི་ n. of a vegetable medicine
used to heal sores and wounds (*Sman.*
350).

མཛད་པ་ *mdsa-pa* 1. imp. ཇུ་གི་ *mdsod* is
the honorific form for ཇུ་གི་ in all its signi-
fications, whenever the person acting is
the object of respect: ཇུ་གི་ཇུ་གི་ཇུ་གི་ ཇུ་གི་
ཇུ་གི་ how much work have you done
to-day? ཇུ་གི་ཇུ་གི་ pray do it, let it be
done. 2. = ཇུ་གི་, ཇུ་གི་ deed, achievement,
working, behaviour; the act of doing, the
thing done; ཇུ་གི་ཇུ་གི་ the twelve deeds
(or prop. incidents) of a Buddha's life;
ཇུ་གི་ the hundred acts of Buddha
Gautama (*J. Zan.*). ཇུ་གི་ *mdsa-pu-po*
the door, maker, composer, etc.; ཇུ་གི་
mdsa-pyod deed, action; deportment,

conduct, like ལྷོད་ལམ་ *spyod-lam*, course of life, way of acting; མཛེར་བཞིན་ good deeds or services: མཛེར་བཞིན་གྱི་ར་བཞིན་དྲ་བཟུགས་སྒྲོ་ཡོད་པ་ནི་གཤམ་རྟེན་ནི་ that you have been doing excellent works and flourishing more and more is a great mercy to us (*Fig. k. 4*).

མཛེར་ར་མཛེར་རེ *mdsar-ra mdsar-rv* in *Id.* = pitted with small-pox, pock-marked; warty, blotchy, v. མཛེར་བ (Jä.).

མཛུག་བུ *mdaug-gu* colloq. a finger v. མཛུབ་མོ་. མཛུག་བུ་འཛུགས་པ་ where a finger can be thrust in; place or thing pointed out definitely, as it were by the fore-finger: གླུ་མ་རང་གློབ་མ་པ་མཛུག་བུ་འཛུགས་པ་ the object which both the lama and his pupil can point to (*A. 156*).

མཛུབ་མོ་ *mdsub-mo* མཛུབ་མོ་, བརྒྱ་གྱི་ (vulg. མཛུག་བུ་ or མཛུབ་བུ་ *mdsub-gu*) 1. finger, esp. fore-finger: མཛུབ་མོ་བཞི་རྩེ་རྒྱ་གཤམ་གསུམ་པ་པ་ཤྲི་ raising your fingers go on merrily; གཤམ་གྱི་མཛུབ་མོ་མཛུར་ to point to others faults with the finger (*Rdza 17, 23*). The different fingers are: མཛེབ་མོ་ or མཛེ་མོ་ the thumb; མཛུབ་མོ་ or རྟེན་པ་མཛུབ་ the fore-finger; མིན་པ་དེ་ or པར་མཛུབ་ or ལན་པ་ (*Mrd. Ja.*) the middle-finger; མིན་པ་མཛུབ་ or མིང་མེད་ the fourth finger; མཛེ་པ་ or བེ་ཅུ་ or མཛུབ་ཅུ་ in *C.* the little-finger. 2. toe; claw. མཛུབ་ཀེར་ *mdaub-ker*—བྱར་ or—བྱར་ a stiff finger; མཛུབ་བརྒྱུད་པ་ *mdsub-brkyayis* an extended finger; མཛུབ་ཁྱིམ་ *mdsub-skyis* finger-ring. མཛུབ་ཁྱིམ་ *mdsub-khrid* lit. leading by the finger; a pointing with the finger, hint, intimation, direction: གློ་མེས་ལེན་པ་མཛུབ་ཁྱིམ་ he made an intimation that removed every scruple of the mind (*Jä.*). མཛུབ་གཤམ་ *mdsub-gaŋ* a measure equal to the space between the tops of the thumb and the fore-finger; མཛུབ་མོ་མེད་པ་ one without fingers; མཛུབ་ཅེ་ *mdsub-rtse* tip of a finger (*Ca.*); མཛུབ་ལྷོགས་ *mdsub-tshigs*

joint of a finger. མཛུབ་མ་ *mdsub-sha* lit. the finger-cap, a thimble.

མཛེ *mdse* ལྷུ་ leprosy, believed to be caused by *Lu* or water demons when they get offended from any cause, and is therefore also called ལྷ་དྲ་. It is described as of thirty-six kinds. མཛེ་ལྷ་ *mdse-khad* the brains of the head of one who has died from leprosy: མི་གཤམ་མཛེ་ལྷ་ཁྱི་གཤམ་ཁྱི་གཤམ་ as to what is unclean, there are the brains of a leprous person, dogs-flesh, pus, etc. (*A. 19*). མཛེ་ཆོད་ a very dreadful type of leprosy མཛེ་ཆོད་འབྲུག་བྱ་ཆོག་པ་ (*Ya-sel. 11.*); མཛེ་ཅན་མཛེ་མ་འབྲེ་ཅན་པ་ *mdse-can hjom-pahi jag-pa* = རྩ་ལྷ་ *ru-ŋta* a kind of apicy root used in medicine (*Sman. 109*).

མཛེ་མོག་ *mdse-rnog* a kind of helmet (*Fig. 31*).

མཛེར་པ་ *mdser-pa* or འཛེར་པ་ 1. = རེར་པ་ or ལྷ་འཛེར་པ་ to speak. 2. a knot, excrescence of the skin, wart, etc.; also, a knag or knot in wood; མཛེར་མཔ་ *mdser-mal* knot-hole in wooden boards.

མཛེས་པ་ *mdses-pa* also, colloq. “*dse-po*,” handsome, fine, charming. མཛེས་པ་འཛིན་པ་ལྟ་ appears very nice; བྱ་མོ་མཛེས་པ་ sweet daughter! རི་འཛིན་པ་ལྟ་ལྟ་མཛེས་པ་ a mountain beautified by numerous woods; fig.: ལྷོད་ལམ་ མཛེས་པ་ conduct outwardly fair (*Dsl.*); མཛེས་པ་གྲག་ *mdses-gkrang* lustrous; beautiful and bright: འཛིན་ར་མ་གྱི་མཛེས་པ་གྲག་ལྟ་མཛེས་པ་ལྟ་ལྟ་མཛེས་པ་ the lustre of his countenance had faded, the wrinkles on his skin were many (*Khrid. 48*). མཛེས་ལྷ་ lit. handsome body idiomatically: fine health: མཛེས་ལྷ་མཛེས་པ་ལྟ་ལྟ་ being in excellent health (*Fig. k. 48*). མཛེས་པ་གྲག་ *mdses-gaŋ* delightful; མཛེས་པ་ [one who naturally indulges in pleasure] 8.; མཛེས་ལྷ་གྲག་ a handsome woman (*A. K. 111-13*); མཛེས་ལྷ་གྲག་ *mdses-gaŋ* = མཛེར་ལྷ་ very

handsome, beautiful (*Mon.*); མཛོ་མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-byas* ornament, jewellery (*Mon.*); མཛོ་མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-gbyin*, the finest sandal wood perfume; མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-ma* a pretty girl, a beautiful damsel; མཛོ་མཛོ་མཛོ་ a charming young woman or girl (*A.K. III, 30*). མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-mdsoe* pomp, extravagance, debauchery; མཛོ་མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-legs* kind act, good behaviour (*Risii*).

མཛོ་ *mdso* བཟའ་, བཟའ་ བཟའ་ breed between the yak-bull and the common cow; མཛོ་མཛོ་ is the hybrid of a common bull and a yak-cow. མཛོ་མཛོ་ *mdso-mo* female of hybrid birth, the *jomo* or common dairy beast in Tibet; མཛོ་མཛོ་ *mdso-dkar*, white *dao*; མཛོ་མཛོ་ *mdso-rgod* wild cattle; མཛོ་མཛོ་ *mdso-sgal* load for a *mdso* to carry; མཛོ་མཛོ་ *mdso-pho* a male cross of yak and cow; མཛོ་མཛོ་ *mdso-phrug* a young dzo, a calf of a dzomo; མཛོ་མཛོ་མཛོ་ *mdso-mo-piñ* a tree the wood of which resembles the red-sandal wood; and being largely imported into Tibet from China, is used in dyeing the garments of the lamas of Amdo. མཛོ་མཛོ་ *mdso-tshen* n. of a medicinal salt; མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་.

མཛོ་ *mdso* མཛོ་ abst. treasury, store, depository, treasure-chest; མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་, མཛོ་མཛོ་ to secure, to hide a thing in a safe place; མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་ to take it out. མཛོ་མཛོ་མཛོ་ treasury of a monastery or that of a Buddhist sanctuary. མཛོ་མཛོ་ corn-magazine, granary; མཛོ་མཛོ་ a safe for valuables; མཛོ་མཛོ་ gold treasury; མཛོ་མཛོ་ "chando" treasurer in large monasteries; མཛོ་མཛོ་ a treasury of words, dictionary; མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-khañ* = མཛོ་མཛོ་ (*Mon.*); མཛོ་མཛོ་ store-room, larder; མཛོ་མཛོ་མཛོ་ *mdsoe khañ-pa*, མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་ a storekeeper. མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་.

མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-jus* a kind of fine satin (*S. kar. 180*); མཛོ་མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-btags* finest

silk scarf for presentation (*Yig. 38*); མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-gos*, the finest satin or lit. the satin robe that is generally kept in the treasury or box, only used on grand occasions (*S. kar. 178*).

མཛོ་མཛོ་ *mdso-pa* མཛོ་མཛོ་; treasurer.

Syn. མཛོ་མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-hdsin-pa*; མཛོ་མཛོ་ *phyag-mdsoe*; མཛོ་མཛོ་ *bañ-mdsoe-pa* (*Mon.*).

མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-spu* མཛོ་མཛོ་ = མཛོ་མཛོ་མཛོ་ (*Mon.*) མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་ a circle of hair between the eye-brows in the middle of the forehead, one of the particular marks of a Buddha, from which he sends forth divine rays of light (*Jā*).

མཛོ་མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-spu-can* མཛོ་མཛོ་: [1. a woollen blanket; 2. a spider, a ram.].*S.*

མཛོ་མཛོ་ = མཛོ་མཛོ་ plantain plant (*Mon.*).

མཛོ་མཛོ་མཛོ་ མཛོ་མཛོ་མཛོ་ *Abbidharma kośa* v. མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་, comprising the མཛོ་མཛོ་མཛོ་ and the མཛོ་མཛོ་མཛོ་ the first giving an index of all the subjects of Buddhist Scriptures, the second an account of the doctrines of the *Grāhaka*, *Pratyeka Buddha*, *Bodhisattvas* and *Buddhas*. མཛོ་མཛོ་མཛོ་ the treasures which are the privileges of such Buddhist saints as have attained to the eighth stage of perfection.

མཛོ་མཛོ་ *mdsoe-bu* 1. a menagerie, house where wild beasts are kept. 2. grief, dejection; a snare, a trap (*Sch.*).

འཛེག་པ། 1: *hdsag-pa* pf. མཛོ་མཛོ་ *gsags* or མཛོ་མཛོ་ *gsags*, fut. མཛོ་མཛོ་ *gsay* to drop, drip, trickle; leak, run out: མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་ blood, water, dripping from the nose (*Med.*); མཛོ་མཛོ་མཛོ་ dropping of tears; མཛོ་མཛོ་མཛོ་ milk is trickling from it (*Vai. stñ.*); མཛོ་མཛོ་མཛོ་ to trickle constantly, to spirt, to flow out; མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་མཛོ་ flowing off at the

bottom, the lake became empty or "as not" (*Mil.*); བཞིན་ཕག་ལྟེ་ the face dripping (with perspiration); ལྷན་ལ་ཕྱིར་བཅོམ་ཆེ་མག་ཕག་ he is shedding tears of universal pity (*Dzl.*); བོར་མ་དམ་འཛེག་པ། lotting (ashes) fall through between her fingers (*Mil.*).

འཛེག་པ II: in the language of the Brahma Kāyika-devā: འཛེག་པ=ཕྱག་བཤེས་པ་; ལྷན་ཏུ་འཛེག་ཕྱིར་=ལྷན་འབྱུང་བ་ (*K. kon. 7, 236*).

འཛེང་འཛོང་ *hdasñg-hdsoñ* = ཞེང་ཞེང་ (*Jū.*).

འཛེང་སེམ་པ *hdasñg-spa* 1. acquiring of wealth greedily, avaricious hoarding of wealth. 2.=སྤྱབ་ spent, consumed, exhausted, construed with མེད་, of rare occurrence (*Jū.*).

འཛོལ་པ *hdasod-pa*, pf. མ་ to go down, dwindle, to be consumed, to come to an end=སྤྱབ་ *q. v.*; མོར་འཛོལ་ལ་འབྱུར་ riches will be spent or run down. ཡར་བཏུ་ མེད་འབྱོར་དང་ཡམ་ལོམ་མམ་མམ་པ་འཛོལ་ in going out and coming in and in wavering to and fro, it is consumed (*A. 137*). བསལས་པའི་མོར་འཛོལ་ the gathered wealth comes to an end (*Ptk.*); ལྷ་མ་རྟུ་མར་མེ་ a lamp the oil of which is exhausted (*Glr.*); རྒྱུ་ཏུ་བཅོམ་ཆེ་མག་ལྟེ་ ye poor children of merchantise whose stored-up merits are now at an end (*Glr.*); ལྷགས་པམ་མ་ར་ that which has been spent for provisions (*Mil.*); བལྱའི་མ་རྩ་ལྷུང་ཡང་ཇོ་ though the muscular part of the thigh had been consumed, (I) was easy; བལམ་མ་ར་ helpless (*Glr.*); རྩ་མོར་མ་ལྷན་ཏུ་མ་ར་པམ་ whilst life is consuming itself (*Do.*); རྩ་མ་རྟུ་མ་འདྲ་ the hour of death; རྩ་ལྷུའི་པམ་པ་མ་ར་ the effects of the five poisons never cease; འཛོལ་མ་ར་མ་ར་ of devils there is no end (*Mil.*); མ་ར་མེད་ or མ་ར་མེད་པ་མ་ར་མི་ཞིས་པ་ incessant, endless, everlasting, interminable. འཛོལ་མ་ར་ with this it comes to an

end, i.e., this is the only thing besides which no second is existing; འཛོལ་མ་ར་མ་ར་མི་ཞིས་པ་ as this is the only means of making a living (*Dzl.*). The form མ་ར་མེད་ is freq. used at the end of a phrase to signify: "and none besides," "it is only," "and no more," etc. Hence, we may render: མཛོང་བ་མོ་མོ་མོ་མ་ར་མེད་ as I am the only person that has seen; མཛོང་བ་མ་ར་མེད་ this is limited to seeing, this refers only to sight (*Dzl.*); ལྷན་པ་མོ་མིང་ཞེས་པ་མཛོང་བ་མ་ར་མེད་ as the two have only one name. So, too, the frequent མ་ར་མེད་ with the termin. case = not only: ལྷག་འཛོལ་བ་པ་པེ་འབའ་ལྷག་ཏུ་མ་ར་མེད་ having lost his life not only this time (but often before) (*Dzl.*); རྩ་མ་མ་ར་ཏུ་ not only that, i.e. still more, further yet.

མ་རྩ་འཛོལ་པ *hdasod-dkag* = ལྷོར་ལྷག་ (*Liqi*), difficult to obtain or to aquire.

འཛོལ་པ *hdasod-pa* 1. to count on the beads, to mutter charms; to pronounce རྩགས་ or magic sentences. 2. or འཛོལ་པ་ mischief, danger. 3. vb. to strive, endeavour, to be studious, to give diligence (*Jū.*). འཛོལ་པ་མ་ *hdasod-can* a blackguard, dangerous person; ལྷན་པ་འཛོལ་པ་མ་ a dangerous thief, daring robber.

འཛོལ་པུ *hdasam-lu*, v. རྩ་མ་རྟུ་ ལྷག་ལྟེ་, the rose-apple tree, engenia: འཛོལ་པུའི་མ་བོན་དང་། ལྷོ་འཛོལ་པུའི་མ་བོན་དང་། ལྷ་ཏུ་མཛོང་བ་མོན་དང་བལྱའི་མ་ར་མེད་ལྷག་ཏུ་ལྷུག་པ་མ་ར་མེད་ the seed of rose-apple, the seeds of *Vijaputraka* and *Garia*, cooked together in goat's milk and taken with butter will enable one to fast for a fortnight (*K. g. 8, 48*).

འཛོལ་པུ་ལྷག་ལྟེ་ *hdasam-glif gyen-drug* the six ornaments or gems of *Dzambuling* or *Jambudvīpa*:—(1) བསལས་པ་མ་ར་ ལྷག་ལྟེ་ལྷག་ལྟེ་ *Ārya*

nettles, to prick, རྩ་རྩ་ like a thorn (*Mil.*); མོ་མ་རྩ་པར་བྱིད་ the leaves sting (*Vai. 86.*); རྩ་བྱ་མེད་ not smarting (*Vai. 86.*).

འཇུག་པ་གཙོ་ *hdsugs-gtor* the annual offerings of *orma* to spirits (*Rtsi.*).

འཇུད་པ་ *hdsud-pa* pf. འཇུད་ *hdsud* also རུད་ *sud*, imp. ཇུད་ *tahud*, (trs. to འཇུད་པ་) to put, to lead, to guide, to induce; to insert: ཇུག་པ་པ་ འཇུད་པ་ to seduce into sin (*Pth.*); འཇུད་དེ་= བཞིག་པ་མེད་; འཇུད་འཇུད་པ་ to put or insert into; མྱོད་འཇུད་པ་མོ་ one who puts into a vessel (*Situ. 85.*).

འཇུབ་མོ་ *hdsud-mo* for མཇུབ་མོ་ 1. མཇུབ་མོ་, མཇུབ་ a span, the top of the forefinger to that of the thumb. 2. མཇུབ་མོ་ the forefinger.

འཇུམ་ *hdsun* or འཇུམ་པ་ *hdsun-pa* = བཞིག་རུམ་ མཇུམ་, བཞིག་པ་ a smile: ཇུམ་པ་མོ་འཇུམ་ཕྱི་མ་ with a friendly smile; འཇུམ་བྱིད་པ་ *hdsun-byed-pa* to smile; འཇུམ་དང་ཇུད་ *hdsun-dan-ldan* smiling (*Pth.*); འཇུམ་སྤྱོད་པ་ *hdsun-skyod-pa* to preserve a friendly countenance, to be always mild and gentle; འཇུམ་སྤྱོད་ *hdsun-skyod* in a special sense, the exhortation given to a daughter on her marriage to treat visitors with a friendly smile; also fig., an engaging appearance: རྩ་འཇུམ་ ཁོ་ *ho-hdsun* a smile: ཇུམ་མོ་འཇུམ་དཔར་ནས་བཞུགས་ I watched whether the smile of my aunt was friendly or unfriendly (*Mil.*); རྩ་འཇུམ་ བཞིག་པ་ *ho-hdsun nag-ste* looking forbiddingly; འཇུམ་ཁ་ *hdsun-kha* a smiling mouth; ཇུམ་མོ་ *hdsun-mo* *hdsun-kha-ma* a smiling goddess; བྱ་མོ་དང་པོ་ཇུམ་ཕྱི་མ་འཇུམ་པ་མོ་ at first a girl is a smiling young goddess (*Khrig. 51.*) འཇུམ་ཁྱུག་དྲུག་ *hdsun-khyag-dgye* a smile between the teeth, a sardonic smile, a grin (*Cs.*).

འཇུམ་པ་ I: *hdsun-pa* མཇུམ་པ་ pf. འཇུམ་ *hdsun* or རུམ་ *sum*, fut. འཇུམ་ *gsun*, imp. ཇུམ་ *tahum* 1. to close, to shut, yet, as *Jā* points out, only in certain applications, such as to close one's eyes, to shut one's mouth: མིག་མི་འཇུམ་པར་སྒྲུབ་ *mig mi-hdsun-par lta-shin* to have one's eyes immovably fixed upon (*Dal.*); also པ་མཇུམ་པ་མོ་ *pad-ma-hi kha-sum-hsin* just as the lotus-flower closes; མཇུམ་པ་མོ་ *rma kha mi-sum-shin* (*Vai. 86.*) if the wound will not close. 2. to smile: འཇུམ་བཞིག་པ་ *hdsun-bag-can* (of a child) sweetly smiling (*Mil.*).

འཇུམ་ཕྱི་མ་ *hdsun-mul* or འཇུམ་དཔལ་ མཇུམ་པ་ a laugh, a smile; འཇུམ་དཔལ་ཕྱི་མ་མོ་ a smile escaped; འཇུམ་དཔལ་པ་ to smile; འཇུམ་ཕྱི་མ་ཕྱི་མ་ to smile by drawing in the lips but not breaking into laughter: ཁྱུ་ཕྱི་མ་མོ་འཇུམ་ཕྱི་མ་ཕྱི་མ་མོ་ *(Rdsa. 21.)* འཇུམ་ཕྱི་མ་ *hdsun mu-le* as if to break out into a laughter: མ་དེ་དག་དྲག་འཇུམ་ཕྱི་མ་ཕྱི་མ་མོ་ *(Rdsa. 17.)*.

འཇུར་པ་ *hdsur-pa* pf. འཇུར་ *hsur*, fut. འཇུར་ *gsur*, to give way, to draw back; (of a horse) to shy: འཇུར་པ་འཇུར་པ་ to step aside in a path; འཇུར་པ་འཇུར་པ་ to shun work, to evade labour (*Jā.*).

འཇུལ་པ་ *hdsul-pa* to glide, steal out or away, ཇུལ་འཇུལ་པ་ to slip out or through the door; ཇུལ་པ་ ཇུལ་འཇུལ་པ་ to glide into the water, i.e., to dive. ཇུལ་དྲུག་འཇུལ་པ་ that which enters a hole or slips down into its den so as not be seen or captured (*Situ. 85.*).

འཇུས་ *hdsus* 1. v. འཇུས་. 2. a corrupt form of འཇུབ་.

འཇུག་པ་ *hdsag-pa* བཞིག་པ་, བཞིག་པ་ to climb up, to ascend, to walk up; འཇུག་པ་ *ri-la hdsag-pa* to ascend a hill,

ཇི་རྩེ་པོ་ལ་འཇོག་པ་ to climb up a tree; བྱིན་པ་
འཇོག་པ་ one who ascends, walks up a steep
incline (Sñu. 85). འཇོག་པར་ བྱིན་ བྱིན་ བྱིན་
climbs up.

འཇོང་ བྱིན་ whet-stone, hone (Jā.).

འཇོང་བ་ བྱིན་-wa 1. to fight with pro-
jectiles; to throw stones. 2. to stick or
jut out, to project, to be prominent.

འཇོང་པ་ བྱིན་-pa pf. བྱིན་ བྱིན་, vulg.
འཇོང་པ་, to hold out or forth.

འཇོམ་པ་ བྱིན་-pa = བྱིན་པ་ to shrink
from, to shun, avoid: མཆོད་པ་འཇོམ་པ་ give up
or abstain from wine; བྱིན་པ་འཇོམ་པ་ to
shun evil; ཇོ་མ་མཆོད་པ་ insensible to
shame, shameless; འཇོམ་པ་ཇོ་མ་ = ཇོ་མ་ཇོ་མ་ do
abandon, give up! བྱིན་པ་འཇོམ་པ་ to dread
going in an inauspicious direction; ཇོ་མ་
ཇོ་མ་འཇོམ་པ་ avoids going on a journey or
doing anything at an inauspicious hour
when the malignant stars are in the
ascendant; ཇོ་མ་འཇོམ་པ་ to keep off from
pollution or defilement: བྱིན་པ་ཇོ་མ་འཇོམ་
པ་ཇོ་མ་ཇོ་མ་ཇོ་མ་ (A. 29). འཇོམ་པ་ བྱིན་
ཇོ་མ་ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ ཇོ་མ་
bashfulness, modesty (Jñon.); འཇོམ་པ་
ཇོ་མ་ཇོ་མ་ or ཇོ་མ་ཇོ་མ་ bashful, modest
(Cs.); ཇོ་མ་ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ཇོ་མ་ immodest,
shameless; ཇོ་མ་ཇོ་མ་ khrel-hdsem modesty.

འཇོམ་ བྱིན་ = བྱིན་པ་ བྱིན་-pa music,
singing (Jñon.).

འཇོམ་པ་ I: བྱིན་-pa ཇོ་མ་ཇོ་མ་ fleshy
excreescence in the body (Jñon. 18).
འཇོམ་པ་ བྱིན་-pa a round excreescence of
the body, stump-like (foot or hand).

ཇོ་མ་ བྱིན་པ་ II: or ཇོ་མ་ བྱིན་-wa 1. =
ཇོ་མ་ to say, to speak. 2. to be hoarse;
ཇོ་མ་ བྱིན་-pa hoarse; with ཇོ་མ་ skad id.:
ཇོ་མ་ཇོ་མ་ཇོ་མ་ to weep with a hoarse
voice (Ph.).

འཇོག་པ་ བྱིན་-pa ཇོ་མ་ the fist; to
fold the fist.

འཇོང་པ་ བྱིན་-pa 1. jagged,
pointed, conical. 2. oblong, cylindrical
in C. (Jā.).

འཇོག་པ་ བྱིན་-pa ཇོ་མ་ = བྱིན་པ་.

འཇོམ་པ་ བྱིན་-pa or ཇོ་མ་ཇོ་མ་ བྱིན་-pa
ཇོ་མ་ཇོ་མ་ to come or approach together, to
meet, to interlace: ཇོ་མ་ཇོ་མ་ the crossing
of two roads; ཇོ་མ་ཇོ་མ་ to meet a in
journey; ཇོ་མ་ཇོ་མ་ all meeting, where all
meet; n. of a mountain pass on the road
to Lahul from Spiti (Jā.); ཇོ་མ་ཇོ་མ་ཇོ་མ་
coming together of various things; ཇོ་མ་
ཇོ་མ་ crowd, crowding in one place.

འཇོམ་པ་ བྱིན་-pa abundant, swelling,
profuse, fertile; ཇོ་མ་ཇོ་མ་ཇོ་མ་ abounding
in grass and water and wood, fertile C.
ཇོ་མ་ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ ཇོ་མ་
successful through a favourable concurrence of
circumstances; ཇོ་མ་ཇོ་མ་ variegated, many
coloured (Jā.).

འཇོམ་པ་ བྱིན་-pa any error, mistake,
etc. ཇོ་མ་ཇོ་མ་ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ ཇོ་མ་
byuñ he fell into three errors (Jā.).

འཇོམ་པ་ བྱིན་-wa 1. = ཇོ་མ་ to mistake:
ཇོ་མ་ཇོ་མ་ lam-hdsool-wa to go into the wrong
way, to miss the right way; ཇོ་མ་ཇོ་མ་
to blunder in working. 2. to shake about,
to stir; to intermix, to confuse: ཇོ་མ་ཇོ་མ་
ཇོ་མ་ to deliver a message confusedly,
making a mess of it (Jā.).

ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ clay or earthenware; gen.
ཇོ་མ་ = clay. ཇོ་མ་ ཇོ་མ་ a clay pot or jug. ཇོ་མ་
in comp. is used for ཇོ་མ་ as in ཇོ་མ་ beer-
jug, ཇོ་མ་ water-pitcher. ཇོ་མ་ ཇོ་མ་
clay oil-burner (Bñon.); ཇོ་མ་ ཇོ་མ་

blowing from the uplands; ལུ་ཁྱེ་ *luh-rdsi* or མཐོ་ཁྱེ་ *mdo-rdsi* a wind blowing at open places where rivers meet; རྩི་ཁྱེ་ *dri-rdsi* (dan a fragrant breeze, a wind bringing odours of flowers; རྩི་མུ་ *rdsi-char* rain with wind; རྩི་མུ་ལྷ་པོ་ *rdsi-char drug-po* rain storm; རྩི་ལྟ་ *rdsi-rig* lit. getting a scent of, perceiving, understanding; རྩི་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ *rdsi-char* perceiving it (also noticing it) word came to Nagtsho (A. 137). རྩི་ལྟ་པ་ *rdsi-rga-pa* to smell, snuff, snuffle, knowing or perceiving by smell. རྩི་ལྟ་པ་ལ་ *rdsi-rga-pa* as mot. a dog.

ཏྲ་པ II: or རྩི་པོ་ *rdsi-po* ར་པ་ herdsman, shepherd, cattle-keeper; རྩི་པོ་ *rdsi-pho* a male keeper; རྩི་མོ་ *rdsi-mo* a female keeper; རྩི་ལྟ་པ་ *phyugs-rdsi* a herdsman; རྩི་ལྟ་པ་ *rga-rdsi* stable-keeper; ལྟ་ལྟ་པ་ *gnag-rdsi* neat-herd, རྩི་ལྟ་ *ra-rdsi* goat-herd; རྩི་ལྟ་ *khyi-rdsi* dog-feeder, རྩི་ལྟ་ *bya-rdsi* person attending to poultry.

རྩི་པོ་ *rdsi-pho* shepherd's hut. Sch. has also: རྩི་པོ་ *dpe-rdsi* index, register.

ཏྲ་པ *rdsi-ma* ར་པ་ 1. eye-lashes. 2. ར་པ་ a pot.

Syn. རྩི་ལྟ་པ་ *nig-gi amin-na* (Mñon.).

ཏྲ་པ *rdsi-wa* pf. རྩི་པོ་ *brdsis* or རྩི་པོ་ *rdsis*, fut. རྩི་པོ་ *brdsi*, imp. རྩི་པོ་ *brdsis* or རྩི་པོ་ *rdsis*, 1. to pound, stamp, to knead; to tread down; ལྟ་ལྟ་པ་ *if I should tread upon a thorn*. 2. to oppress, to distress (Jā.).

ཏྲ་པ *rdsi* 1. shepherd, diminutive of རྩི་པོ་ *rdsi-po* 2. fin of a fish (Sch.).

+ རྩི་པོ་ *rdsi-wa* the preparing of dishes for a noble or lama.

ཏྲ་པ *rdsig-rdsig*=རྩི་པོ་ *rham-rham* with ལྟ་པ་, to address one harshly and threateningly.

ཏྲ་པ *rdsi* or རྩི་པོ་ *rdsi-bu*, རྩི་པོ་, རྩི་པོ་ a pond, e.g., for bathing; རྩི་པོ་ *rdsi-chen* a large pond (Cs.).

ཏྲ་པ *rdsi-drun-skya*=ཏྲ་པ་ *saffron* ཏྲ་པ་ (Mñon.).

ཏྲ་པ *rdsis*=ཏྲ་པ་ *gru-rdsis* or ཏྲ་པ་ *gru-rdsis* a ship.

ཏྲ་པ *rdsu*=ཏྲ་པ་ *khram-pa* or ཏྲ་པ་ *phra-ma* (Mñon.) ཏྲ་པ་ pretence, false air or show, also falsehood; ཏྲ་པ་ *yig-rdsu* a lotter filled with falsehoods, a lying epistle. ཏྲ་པ་ *feigned smile*; ཏྲ་པ་ *feigned smile*; ཏྲ་པ་ *feigned smile*.

ཏྲ་པ *rdsu-wa* pf. ཏྲ་པ་ *brdsus* or ཏྲ་པ་ *rdsus*, fut. ཏྲ་པ་ *brdsu*, imp. ཏྲ་པ་ *brdsus* or ཏྲ་པ་ *rdsu* to give a deceptive representation, to make a thing appear different from what it is, to change into, to change (one's self). to be changed: ཏྲ་པ་ *to change into a Rakṣas*; to disguise one's self; ཏྲ་པ་ *as a yogi or meditating ascetic*; ཏྲ་པ་ *to change into a skye-wa*, v. ཏྲ་པ་ *skye-wa*; ཏྲ་པ་ *to change into a flesh*, v. ཏྲ་པ་ *rgyu-ma* *entrails* feigning to be flesh, looking like flesh (Jā.).

ཏྲ་པ *rdsu-hphrul* ཏྲ་པ་ a miracle, a magical illusion, an apparent marvel, the power to cause which is considered the highest manifestation of moral acquirements; also=any delusion, miraculous appearance or transformation, etc. ཏྲ་པ་ *to exhibit miracles*; ཏྲ་པ་ *to destroy the illusion by seeing through it* (Mñ.). ཏྲ་པ་ *three kinds of miracles* are of three kinds:—(1) ཏྲ་པ་ *to destroy the illusion by seeing through it*; (2) ཏྲ་པ་ *to destroy the illusion by seeing through it*; (3) ཏྲ་པ་ *to destroy the illusion by seeing through it*.

ཨ

ཨ *wa* the twentieth letter of the Tibetan alphabet corresponding in sound to the English W.; and is considered by Tibetan grammarians to be of purely Tibetan origin. It seems that the early scholars who visited India for studying Buddhist literature had their lessons in Sanskrit from Bengali pandits who could hardly have distinguished the difference between ཨ and ས, but in later periods when the scholars of Higher Tibet and Tsang studied Sanskrit under the pandits of Western Magadha, Benares, Nepal and Kashmir, they found that the equivalent of the letter ཨ *wa* existed in the letter ས and belonged to it in the manner that the Bengali letter represents both ཨ and ས of *Devanāgarī*. Owing to this circumstance, it is said, the letter ཨ fell into disuse.

ཨ *wa* I: a gutter trough or pipe gen. made of wood in Tibet; ཨ་ the mouth of a gutter; ཨ་ལྷོ the water falling from a gutter; ཨ་ལྷོ spout or beak of vessels.

ཨ II: in *Tantrik* Budh. is a symbol of that state which has neither a cause nor a consequence: ཨ་ཤིན་ཏུ་ཤིན་པའི་ཐོག་ (K. g. ཨ, 43), and conveys the notion of extreme lightness, and subtilty; in the *Sūtras* it is also symbolical of རྒྱུ་རྒྱུ་ the occult science or mysticism which it is said was needed for the diffusion of Buddhism (K. my. ཨ, 208).

ཨ III: ཨ་མཁའ་, ཨ་མཁའ་ the fox of Tibet, which is of several varieties and probably includes three distinct species. The vulg. n. is ཨ་ཤིན་ཏུ་ *wa-tse*. ཨ་མཁའ་ *wa-shag* the barking of the fox; ཨ་མཁའ་ *wa-shyes* ཨ་མཁའ་ fox-born, a sly, timid person; a Tibetan proverb says: ཨ་མཁའ་དཔལ་དུ་བཞུགས་པུ་རྒྱུ་ཐུང་ཐུང་ བ་ཨ་མི་ཐུགས་ཐུ་ཐུ་ if a coward became appointed as chief or ruler, he would particularly play the part of a fox. ཨ་མཁའ་ *wa-gro* bluish fox; ཨ་མཁའ་ *ma-gro-gro* a grey fox (Sch.); ཨ་མཁའ་ the fox yelps, also the crying of the fox or the jackal when it becomes rabid: ཨ་མཁའ་ཐོགས་ཐོགས་ཐུ་ཐུ་ the bad omen of the cry of foxes, etc. (*Yas. l. 28*).

† ཨ་མཁའ་ *Wa-ti* n. of a sanctuary in Nepal containing the image of a Buddha called ཨ་མཁའ་ཐོགས་ the good *Wati*. ཨ་མཁའ་ཐོགས་ཐོགས་ཐོགས་ ཐོགས་ exactly like (not different from) *Phags-pa Wati* (A. 24).

ཨ་མཁའ་ *wa-ba* goitre, of which several kinds are mentioned; ཨ་མཁའ་ bloody goitre, ཨ་མཁའ་ a swelling from fat; also ཨ་མཁའ་ and ཨ་མཁའ་ the last being called the goitre of good luck (*Māg. 33*). ཨ་མཁའ་ *wa-ba-can* one having goitre (K. g. ཨ, 344); ཨ་མཁའ་ *wa-tsha* a kind of medicinal salt applied on goitre. ཨ་མཁའ་ཐོགས་ཐོགས་ཐོགས་ ཐོགས་ this salt absorbs goitre and removes any fleshy excrescence.

ཨ་མཁའ་དཀར་ *Wa-brag dkar* n. of a place in Tibet (*Loth. 2, 5*). ཨ་མཁའ་དཀར་ *Wa-brag*

gkar n. of a learned Buddhist monk born in *Wa-brag gkar* who was a pupil of the sage Potopa.

† *ལཱ་ཤེ་པ་ན་* *Wa-sha-pa-na* n. of a place on the way to Urgyen, i.e., to Udyana (*S. lam* 17).

ལཱ་ར་ *wa-ra* a kind of tea which is brought to Tibet from the direction of Ladak, etc. (*Sig.* 25).

ལཱ་ར་ན་སི་ *Wa-ra-na-si*, also written ལཱ་ར་སི་ གཤེན་གྲོ་, the Indian name of the city of Benares in the neighbourhood of which Buddha first preached his doctrine.

† *ལཱ་རིན་ཏ་* *Wa-rin-ta* གཤེན་ བཤེན་ *Varendra Bhūmi* of Bengal (*Daam*); modern North Bengal.

ལཱ་རུ་ན་ *wa-ru-na* ལཱ་ར་ n. of the god of water; that of a kind of plant; also of a naga (*Mon.*).

ལཱ་ལེ་ *wa-le* or ལཱ་ལེ་ *wa-le* or ལཱ་ལེ་ *wa-le* clear, distinct, plain; རི་ལེ་དཔྱད་པ་ལཱ་ལེ་ ལེ་ལེ་ལེ་དཔྱད་པ་དཔྱད་པ་ its meaning having become clear to him, he replied (*A.* 34).

ལཱ་ལེ་ *Wa-lu* (the fox-valley) a district in East Nepal inhabited mainly by Tibetans lying just where the river Arun coming from Tibet enters the Himalayan gorges to join the Kosi river.

ལཱ་སི་ *wa-si* a kind of apple (*Sch.*).

ལཱ་སེ་ལེ་ལེ་ *Wa-sa-ga-brag* n. of rocky precipice with a cavern in it (regarded as a holy place) in *Mdo-Khams* (*Deb.* 9, 35).

ལཱ་ཎ་ *wañ* a Chinese title of high order akin to our title of baron, and is conferred upon the greatest personages of China, also upon the khans of Mongolia

and the regent of Tibet. In Tibet Phola, the first regent viceroy who was invested with the title of Thaudiji, was created *Wang* and was called king Mi-wang.

ལཱ་ཎི་ *wañ-khyi* n. of a (*Sa-bdag*) monster; ལཱ་ཎི་ལཱ་ཎི་ is the general of the king of the *Sa-bdag* monsters.

ལཱ་ཎུན་ *Wañ-tsun* the first Chinese envoy sent by one of the early Chinese Emperors in search of the holy religion of Buddha to India: ལཱ་ཎུན་ལཱ་ཎུན་ ལཱ་ཎུན་ལཱ་ཎུན་ the messenger Wang-tsun was sent to India in search of a holy doctrine (*Grub.* 9, 4).

† *ལཱ་ག་* *warga* ལཱ་ག་ n. of a tree regarded as very holy which existed in Buddha Gaya (prob. the name by which the famous *Bodhi* tree was known): ལཱ་ག་ལཱ་ག་ ལཱ་ག་ལཱ་ག་ ལཱ་ག་ལཱ་ག་ the messenger Wang-tsun was sent to India in search of a holy doctrine (*Daam*).

ལཱ་ག་ལཱ་ག་ *wal-gyi* = ལཱ་ལེ་ *wal-le*. ལཱ་ལེ་དཔྱད་ ལཱ་ལེ་ *wal-le drag-po* *htshal* n. of a fanoied world supposed to exist to the south of this world (*G. Bon.*).

ལཱ་ *wi* num. fig.=50.

ལཱ་པ་དེ་ *wi-pa-dra* n. of a place (*Bon. ch.* 5).

ལཱ་ཎུན་ *Wañ-tsun* n. of the younger brother of Jung-jung the 5th Emperor of the great T'ang dynasty.

ལཱ་ *wu* num. fig.=80.

ལཱ་རྩ་ *wu-rd*, 1. ལཱ་རྩ་ *bur-rdo* a sling.

2. pumice stone *Sch.*

ལཱ་ཎུན་ལཱ་ཎུན་ *Wun-tsiñ koñ-jo* (a Chinese name which translated into Tibetan = ལཱ་ཎུན་ལཱ་ཎུན་ the lotus within the water) is the princess Wun-chung Kon-jo who

married king *Sron-rtsan gyam-po* of Tibet in the first part of the seventh century A.D. She is adored in Tibet as an incarnation of the goddess Dolma (*Loñ*.

༩, 6.)

ཐཱ་ཤི་ *wo* num. fig.: 110.

ཐཱ་ཤི་ *Wen-shi* n. of a famous Chinese Emperor of the *Sui* dynasty who greatly favoured Buddhism (*Grub* ༩, 5).

ཐཱ་ཤི་ *wer-ma* a class of Bon minor deities : ཐཱ་ཤི་མ་དང་ཐཱ་ཤི་མ་གྲུབ་ཐཱ་ཤི་མ་དང་།

ཐཱ་ཤི་མ་དང་ཐཱ་ཤི་མ་གྲུབ་ཐཱ་ཤི་མ་དང་ཐཱ་ཤི་མ་ in the group of secret gods there are 360 deities called *Wer-ma* and also 360 called Thugakar who are Bon gods (*Bon. N.*).

ཐཱ་ཤི་ *wo* num. fig. = 140.

ཐཱ་ཤི་ *wo-ti* a corruption of the term Bodhi. ཐཱ་ཤི་མ་དང་ཐཱ་ཤི་མ་གྲུབ་ཐཱ་ཤི་མ་ n. of the celebrated image of Buddha located at Kirong (ཐཱ་ཤི་མ་ on the Nepal border) (*Yig. 2*).

ཨ *sha* the twenty-first letter of the Tibetan alphabet, for which there is no corresponding letter either in English or in Sanskrit. Its pronunciation somewhat resembles that of "s" in the word leisure, but generally in *C* it is sounded very much like the letter *sh*.

ཨ་དཀར་ *sha-dkar* (ཨ་དཀར་ཀླད་ or ཨ་དཀར་ཀླད་) tin.

མ་གྲོ་མེད་ *sha-sgru* = མ་མེད་ *ma-mud* earless.

མ་ཐུག་ *sha hchag* (མ་ཐུག་པ་ *ma-sgrub-pa* or མ་ཐུག་པ་) incomplete, imperfect or defective: མང་འཇོག་ལག་འཇོག་གི་ཐུག་པ་རྒྱུ་འཇོག་པ་ལ་མ་ཐུག་ *remission of taxes paid by doing work* (*Rtsii.*); ཐུག་པ་མ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ *etc.* (*D. cet. 8*).

མ་ཉེ་ *sha-ne* or མ་ཉེ་ *shu-ne* མཉེ་ the metal lead; མ་ཉེ་ལྗང་མཉེ་ black lead: མ་ཉེ་ལྗང་མཉེ་ མ་ཉེ་ལྗང་མཉེ་ lead is used to remove poison and to cure putrifying flesh. མ་ཉེ་མཉེ་ a leaden sword མ་ཉེ་མཉེ་མཉེ་ *shu-nehi gtin-rdo* a sounding lead, plummet (*Pth.*); མ་ཉེ་མཉེ་ མཉེ་མཉེ་ [1. black salt 2. *Cyperus rotundus*] *S.* མ་ཉེ་མཉེ་ = མཉེ་མཉེ་ quicksilver; མ་ཉེ་ *sha-gog* tin foil, thin plates of lead; མ་ཉེ་མཉེ་ tin foil.

མ་ཉེ་མཉེ་ *sha-ne-ma* pounded dry cheese (*Rtsii.*).

མ་ཉེ་ *sha-ica* lame; also = a lame person, but in colloq. མ་ཉེ་ *sha-ico* = cripple; མ་ཉེ་མཉེ་ མ་ཉེ་ having a maimed foot or hand; མ་ཉེ་མཉེ་མཉེ་མཉེ་ མ་ཉེ་མཉེ་མཉེ་མཉེ་ you being (to me) like my limbs, if you thus

leave us, I should be like a lame person (*Hbroni. F, 5*).

མ་ཉེ་མཉེ་ *sha-bbriñ* a corrupt form of མ་ཉེ་མཉེ་ = མ་ཉེ་མཉེ་ an attendant, a servant.

མ་ཉེ་ *sha-lu* a corrupt form of མ་ཉེ་མཉེ་ plastering on walls: མ་ཉེ་མཉེ་མཉེ་མཉེ་ plastered the walls.

མ་ཉེ་ *Sha-la-khañ* n. of one of the cells of the Dalai Lama at Potala in Lhasa (*Rtsii. 17*).

མ་ཉེ་ *Sha-lu* (མ་ཉེ་མཉེ་) n. of a district in Tsang a few miles to the S. W. of Tashilhunpo with a large monastery, the seat of the famous historian and chronologist *Bu-ston Rin-po-che* better known as Buton (*Loñ. 4. 5*); མ་ཉེ་མཉེ་ *Sha-lu-pa* a native of *Sha-lu*; མ་ཉེ་མཉེ་མཉེ་ *Sha-lu to-chen* = Buton the author.

མ་ཉེ་ *shuca* or མ་ཉེ་ *shuca-mo* མཉེ་, མཉེ་ resp. མཉེ་མཉེ་ *dha-shuca* a covering for the head, a hat, cap; མ་ཉེ་མཉེ་ or མཉེ་མཉེ་ to put a cap on, མཉེ་མཉེ་ to take it off (by way of salutation); མཉེ་མཉེ་ Chinese cap, མཉེ་མཉེ་ Mongolian cap; མཉེ་མཉེ་ winter-cap, མཉེ་མཉེ་ summer hat (light felt-hats adapted to the warmer season); མཉེ་མཉེ་ hat or cap made of felt; མ་ཉེ་མཉེ་ *shuca-gos* for མ་ཉེ་མཉེ་མཉེ་ cap and robe: མ་ཉེ་མཉེ་མཉེ་མཉེ་ put on your cap and robe (*Rtsii. 51*). མ་ཉེ་མཉེ་ *shuca-tog* the top ornament of a hat prob. a button or a figure; མ་ཉེ་མཉེ་ *shuca-thul* the semi-circular red patch that is put on the back of a priest's winter cloak (*Rtsii.*); མ་ཉེ་མཉེ་ *shuca-mam* the woolly felt of

yellow or red of which the caps of the lamas are made in Tibet (*Risai*). ལྷལ་གཤོག *sha-gahol* the brim of a cap or hat.

ལྷལ་ལྷལ་ wearer of the red-cap, n. of the followers of the *Risai-ma*, *Karma-pa*, and *Sa-skya-pa* sects of Tibetan Buddhists.

ལྷལ་ལྷལ་ *sha-ser* yellow-cap, the ordinary name of the *Gelug-pa* sect, the reformed Buddhist school of Tibet now dominant all over Higher Asia and N. W. China. ལྷལ་ལྷལ་པའི་མཆོག་པོ་ a complementary title or address to a great lama of the Gelugpa sect of Tibet; ལྷལ་ལྷལ་པའི་གསལ་བྱིན་ the illuminator of the doctrine of the yellow-cap sect a title of the Dalai Lama of Tibet.

ཕག *shag* 1. clot of blood, film on tea that is cooling down or any film that is formed on liquids generally, as on milk when it is allowed to cool after being boiled. ཕག་ཐུག་ clotted blood. 2. a day, but not in contradistinction to night, and is said to be of three kinds: (1) ཐུག་ཕག་ one thirtieth part of the time required by the sun to pass over the sign of the zodiac; (2) ཐུག་ཕག་ the period from sunrise to another sunrise; (3) ཐུག་ཕག་ *tsheg-shag* the division of time in proportion to each increase or decrease in the lunar crescent. The day period as distinguished from the night is ཐུག་ཕག་ not ཕག་ *shag*. ཕག་ཐུག་ *shag-gruñs* the date; ཕག་ཕག་ a day, and adv. once; ཕག་ཕག་ཕག་ a few days ago; ཕག་ཕག་ཕག་ཕག་ after many days; ཕག་ཕག་ཕག་ from day to day; ཕག་ཕག་ཕག་ seven days, a week; ཕག་ཕག་ཕག་ཕག་ཕག་ forty eight weeks; ཕག་ཕག་ or ཕག་ཕག་ or ཕག་ཕག་ night's lodging, temporary quarters. 3. fog, smoke, dry vapour, filling the atmosphere in autumn (*Jā*). 4. also ཕག་ཕག་ *shag-rtsi* = ཕག་ཕག་ fat or grease in a liquid state, also

fat melted and congealed again *W.*; fig. the fat of the country, fertility, ཕག་ཕག་ཕག་ the country is barren (*Ma.*); ཕག་ཕག་ greasy, oily, ཕག་ཕག་ lean; ཕག་ཕག་ *shag-phor* a cup, or vessel for grease, the pot in which the greasy portion of the buttered tea that is poured aside at the time of taking tea is kept.

ཕག་ཕག་ *shag-po* in C. colloq. = a day.

ཕག་ཕག་ཕག་ *shags-grol* = ཕག་ཕག་ the river Sita (*Mon.*).

ཕག་ཕག་ཕག་ *shags-pa* ཕག་; ཕག་ཕག་ a sling rope with a noose for catching birds, wild horses, and antelopes, etc. : ཕག་ཕག་ཕག་ཕག་ ཕག་ཕག་ཕག་ཕག་ ཕག་ཕག་ཕག་ཕག་ having been drawn in (ensnared) by the lasso of love (*A. K. 1-14*). ཕག་ཕག་ཕག་ *shags-thag* or ཕག་ཕག་ཕག་ a noose; ཕག་ཕག་ཕག་ *shags-rgyab-pa* or ཕག་ཕག་ to throw or fling the noose at an object or animal.

Syn. ཕག་ཕག་ *hphen-thag*; ཕག་ཕག་ *kuñ-thag*; ཕག་ཕག་ཕག་ *kuñ-thag* (*Mon.*).

ཕག་ཕག་ཕག་ *shags-pa-can* = ཕག་ཕག་ཕག་ *Varupa* the god of the sea whose chief weapon consists of a rope with a noose (*Mon.*).

ཕག་ཕག་ཕག་ *Shan-ka-ma* n. of a place in Tibet; ཕག་ཕག་ཕག་ n. of a great Lama of that place.

ཕག་ *shan* or ཕག་ཕག་ *shan-po*, vulg. ཕག་ཕག་ *a-shan*, uncle by the mother's side, mother's brother.

Syn. ཕག་ཕག་ཕག་ *ma-yi spun-sla*; ཕག་ཕག་ཕག་ *ma-yi skra-né*; ཕག་ཕག་ཕག་ཕག་ *ma-yi tshah-ni-shuñs* (*Mon.*).

ཕག་ *Shan* n. of a district of Tsang N. of Tashi-lhunpo. ཕག་ཕག་ཕག་ཕག་ n. of a celebrated Lama of Tibet belonging to Shang (*Deb. 9, 3*); ཕག་ཕག་ *shan-rtags* a kind of long knife manufactured in Shang (*Jig. 31*).

worship, homage (*Pag. 5*); འབུམ་ཁྱིའི་པོ་ (Hbrom. I, 15). འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ a servant of the better class or higher rank, an official; འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ འབུམ་ཁྱིའི་ dispenser, benefactor. འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ to render services; also, to feed, treat, provide, offer.

འབུམ་ཁྱིའི་ *shabg-rten* 1. footstool (*Cs.*) 2. boot (*Sch.*).

Syn. འཕམ་ཁྱིའི་ *rkañ-stegs*; འཕམ་ཁྱིའི་ *rga-khri* (*Shon.*).

འབུམ་ཁྱིའི་ *shabg-thog* (seems to be merely another form of འབུམ་ཁྱིའི་) service, service rendered to superiors, i.e., to priests, convents, kings, governments.

འབུམ་ཁྱིའི་ *shabg-druñ* 1. mode of address in letters, v. འབུམ་ 2. a servant, government-servant; འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ the proper title of the Dharma Raja or spiritual ruler of Bhutan (*Yig. 3, k. 10*).

འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ *shabg-hdags* service, in col. = འབུམ་ཁྱིའི་ *shabg phyi*: འཕམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ I am discharging my official duties with zeal and earnestness (*Yig. k. 3*). འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ *shabg-hdags-pa* one who serves as a servant.

འབུམ་ཁྱིའི་ *shabg-hdren* shame, disgrace; འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ to bring shame upon another, to be a disgrace to him.

འབུམ་ཁྱིའི་ *shabg-paḍ* lit. the lotus-footed, is the ordinary title by which the Kalons or chief ministers of Tibet are known. འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ also འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ to, at, in addressing letters to high or sacred personages; fig. for འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ to render service to a great man, to serve him; to be a scholar, pupil.

འབུམ་ཁྱིའི་ *shabg-phyi* resp. for འཕམ་ཁྱིའི་ servant (male or female), in the widest sense of

the word, servant to an individual, as well as minister of the state or the church. འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ to serve (*frq. in colloq.*), to render any service; འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ or འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ to follow as a servant; འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ *sham-hbriñ-pa*, འབུམ་ཁྱིའི་ *sham-rin* or འབུམ་ཁྱིའི་ *sha-hbriñ* = འབུམ་ཁྱིའི་ *shabg-phyi* servant (*Shon.*).

འབུམ་ཁྱིའི་ *sham-cha* prob. for འཕམ་ཁྱིའི་ the beak or pipe of the bellows through which the wind rushes when blown.

འབུམ་ཁྱིའི་ *sham-rin* = འབུམ་ཁྱིའི་ presence of a great man: འབུམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ unable to wait upon, could not interview (*Ya-sel. 5*); འབུམ་ཁྱིའི་ *sham-rin-pa* = འབུམ་ཁྱིའི་ personal attendant, a private secretary, officer in waiting, an aide de camp (*Ya-sel. 16*).

འབུམ་ཁྱིའི་ *shar-wa* (tem. འཕམ་) decrepid, defective = འཕམ་ཁྱིའི་ being not in full possession of one's members: འབུམ་ཁྱིའི་ one-eyed, half or, totally blind; འབུམ་ཁྱིའི་ having only one hand, halt; so in a similar manner འཕམ་ཁྱིའི་ འཕམ་ཁྱིའི་ *shar-chag ned-pa* = འཕམ་ཁྱིའི་ without break, deduction or defect; འཕམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ to present a non-defective article (*Yig. k. 52*). འཕམ་ཁྱིའི་ *shar-ltag* the winking with one eye; འཕམ་ཁྱིའི་ occasion [adherence, association]S; འཕམ་ཁྱིའི་ འཕམ་ཁྱིའི་ [connected with, consequent upon]S; འཕམ་ཁྱིའི་ *shar-shor* = in religion or religious observance there being no imposition or mockery: འཕམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་པོ་གོ་གོ་.

འབུམ་ཁྱིའི་ *shar-la* 1. = 'following, succeeding' (*Schr.*). 2. = འཕམ་ཁྱིའི་ on the occasion of, in connection with: འཕམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ འཕམ་ཁྱིའི་ འཕམ་ཁྱིའི་ on the occasion of inspecting the elephant (*A. K. 1-10*).

འབུམ་ཁྱིའི་ *shal* honorific term = face, countenance, presence; also, mouth: འཕམ་ཁྱིའི་པོ་གོ་གོ་ to offer to the mouth, to eat, drink; འཕམ་ཁྱིའི་

འཕྲུག་ *shal-la* 1. or འཕྲུག་, audience, inspection; turn, service: འཕྲུག་པ་འཕྲུག་ gracious audience (*Sorig. 134.*); འཕྲུག་ཅིང་པ་ to serve, to inspect, review, superintend; to visit, the sick and to take care of them; འཕྲུག་ཅིང་པ་ to guard the field. 2. resp. for རྒྱུ་མཚན་ directions, instruction, counsel, advice: འཕྲུག་ཅིང་ཕྱུག་ཅིང་ to ask for accurate and detailed instructions; འཕྲུག་པ་ a page, waiter; འབུམ་ཕྱི་ waiting-man, servant in a convent; འཕྲུག་པ་ *shal-la-ma* waiting woman, chamber-maid. འཕྲུག་པ་ *shal blta-ica* (1) older form of འཕྲུག་པ་ one waiting for what drops from his master's lips. འཕྲུག་པ་འཕྲུག་པ་ O Bhagavan with what attention the *Bhikṣu* listen to thy sermons; (2) = འཕྲུག་ཅིང་པ་ to serve.

འཕྲུག་ *shal-mthun*, resp. for རྒྱུ་མཚན་ (*Yā-scl. 91.*)

འཕྲུག་པ་ *shal-gdam* order, direction; instruction, advice: འཕྲུག་པ་འཕྲུག་པ་ འཕྲུག་པ་ he imparted to her useful maxims (*Gl.r.*); འཕྲུག་པ་འཕྲུག་པ་ author, in as much as all printed books are considered to be sacred and the authors are looked upon as semi-divine.

འཕྲུག་ *shal-bdag* in large religious meetings, a lama who walks about with a wand in order to preserve good order; a verger (*Jā.*).

འཕྲུག་པ་ *shal-hdeb* = རྒྱུ་མཚན་ a free-will offering or present; subscription to any religious movement.

འཕྲུག་ *shal-bdon* resp. for རྒྱུ་མཚན་.

འཕྲུག་ *shal-po* = རྒྱུ་མཚན་ *dkar-yol* (*A. 150.*)

འཕྲུག་ *shal-phor* = resp. for རྒྱུ་མཚན་ tea cup.

འཕྲུག་ *shal-bu* a small cup: འཕྲུག་པ་འཕྲུག་པ་ འཕྲུག་པ་འཕྲུག་པ་ at dawn they served me with two cups of pap, that air might not be generated (in the stomach) (*A. 156.*)

འཕྲུག་ *shal-byaṅ* resp. for རྒྱུ་མཚན་ title, superscription, inscription: འཕྲུག་པ་འཕྲུག་པ་ the inscription of the time of *Khri-lde-groṅ-btsan* was engraved or rock (*Situ. 23.*)

འཕྲུག་པ་ *shal-gzig* 1. an inscription. 2. an apparition: འཕྲུག་པ་འཕྲུག་པ་འཕྲུག་པ་ appearing in a sitting posture (*Jā.*).

འཕྲུག་པ་ *shal-yam* a joke: འཕྲུག་པ་འཕྲུག་པ་ the *Lo-tsa-va* also jokingly said (*A. 84.*)

འཕྲུག་པ་ *shal-ica* 1. also འཕྲུག་པ་ *shal bgyid-pa*, to plaster with lime or cement, to plaster or overlay with anything, e.g., with butter: འཕྲུག་པ་འཕྲུག་པ་ *ego-la shal-bgyid-pa* plastering the door with clay (*Gl.r.*); འཕྲུག་པ་འཕྲུག་ *shal-ica-nkhan* one who plasters a house or makes a floor with pebbles, etc. 2. འཕྲུག་ clay, lime-wash, cement.

འཕྲུག་ *shi-gil* chaff and other impurities removed from the grain by washing.

འཕྲུག་ 1. *shi-ica* to be peaceful or calm; to be pacified, be appeased; to settle, to be allayed, assuaged etc.; འཕྲུག་པ་ *shi-la-soṅ* became quiet, held their peace; འཕྲུག་པ་ to still, soothe, appease, mitigate; འཕྲུག་ *shi-byed* a composing draught. 2. འཕྲུག་ to be wise, more particularly with reference to affections: to be dispassionate, not subject to any mental emotion. 3. འཕྲུག་, འཕྲུག་; འཕྲུག་ *rest, tranquility, calmness; adj. tranquil, calm; འཕྲུག་པ་ *shi-icahi-tshig* good words; soft, mild language, polite expression. འཕྲུག་པ་ *rtag-shi-ica* འཕྲུག་པ་; eternal peace; one possessing that, a Buddha; འཕྲུག་པ་ *shi-nkhar byed* འཕྲུག་པ་ lit. he who puts an end to all peacefulness, an epithet of Kāmadeva (*Yā-scl.*); འཕྲུག་ *shi-gnas* for*

ཤི་གསལ་གྱི་རྒྱུ་ལྟར་ *shi-gnas-kyi* *gnam-grahs* enumeration of the stages of Dhyāna (v. K. d. 4, 281); acc. to Jā. an absolute inexcitability of mind, and a deadening of it against any impressions from without, combined with an absorption in the idea of Buddha, or in the idea of emptiness and nothingness. ཤི་གསལ་མཐོ་ *shi-gnas-ma* *ni* night, mid-night (S. I. x.). 4. = སང་པ་མཚན་པ་ (*Shon.*), Nirvana, heavenly repose; ཤི་ལ་གཤིག་པ་ to go to rest, to die, to enter the state of eternal peace. 5. the mild deities, or mild aspect of such, as opp. to the ཤྲོ་བ་ or རྒྱལ་བ་ the wrathful and terrific forms.

ཤི་བ་མཚན་པ་ *shi-ica-mchod-pa* Nandi the personal attendant Mahadeva; ཤི་བ་ལྟར་ *shi-ica* *btshul* ཐུལ་པ་ལ་ [to drink out of pitchers, n. of a ceremony] S.

ཤི་བ་ལྟར་ *Shi-ica-gbas-pa* ར་མ་ཤི་བ་ལྟར་ Buddhist saint born at Jalamaṇḍala in India, of Kṣatriya parents (K. dan. 55:10).

ཤི་བ་ཤི་ *Shi-ica-hod* n. of a Bon deity; ཤི་བ་ཤི་གྱི་རྒྱུ་ལྟར་ a fancied world of the Bon situated to the east of this world; ཤི་བ་ཤི་མ་ལུ་གྱི་ *Shi-ica* *hod-ma* *hjam-skya* another such world further east of it (D.R.).

ཤི་བའི་གར་ *shi-wa-bi-gar* the dance of the peaceful spirits, also the ordinary dance (*Abrom.* 94).

ཤི་བའི་གྲོ་ *shi-wa-bi-groñ* hermitage, the mountain retreat of saints.

Syn. ཤི་རྩོད་ *ri-khod*; ཤི་བའི་གསལ་ *gyom-pa-bi-gnas* (*Shon.*).

ཤི་བྱེད་ *shi-byed* n. of the Tantrik Buddhist sect founded in Tibet by the sage called Phadampa. It was so called because: རྒྱལ་བ་མཚན་པ་ལྟར་ ཤི་བ་བྱེད་པ་ལྟར་ it was intended to destroy all misery and suffer-

ings by the spell of its Mantras (J. Zan.).

ཤི་མ་ *shi-ma* sieve of cane or wood; ཤི་མ་མཚན་པ་ *Shi-ma* *phos-kyob* an epithet of the goddess Dolma.

ཤི་མི་ *shi-mi* or ཤི་མུ་ = *shim-lu* a cat (colloq.).

ཤི་བཟག་ *shi-bshag* = ཤྲོ་བ་ anger, wrath.

ཤིག་ *shig* 1. = རིག་ *cig*. 2. v. རེག་པ་ *hjug-pa*.

+ ཤིག་པ་ *shig-po* = རྩོད་པ་ རྒྱལ་བ་ལྟར་གྱི་ the mind or person contemplating the *Ganyata*, i.e., emptiness or voidity.

ཤིག་མེར་ *shigmer* a dense throng or crowd (Ja.).

ཤིང་ I: *shin* = སང་གི་རྩིས་ self (*Shon.*).

ཤིང་ II 1.: ཤིག་ field, ground, soil, arable land, cultivation: ཤིང་ཆུང་མཚན་པ་ one who cultivates a small field, a small farmer; སང་ཤིང་ *thun-shin* fields on level land, རི་ཤིང་ field on hill-slope. ཤིང་ཤི་ *shin-kha* = ཤིང་ *shin*: ཤིང་པའི་གྲོ་ the girls in the field (*Mil.*); ཤིང་མོ་ *shin* *rmo* ploughs a field; ཤིང་འཕེལ་པ་ to till, to sow a field. ཤིང་ཚོད་ *shin-rgod* rough, uncultivated field; ཤིང་རུ་ *shin-ran* ཐུལ་པ་ a barren bleak field; ཤིང་པ་ *shin-pa* husbandman, farmer; ཤིང་ཐུ་ *shin-bya* or ཤིང་ཤི་ཐུ་ husbandry; ཤིང་ཐུ་ *shin-mu* boundary of a field, land mark. ཤིང་བཟང་འབྲེལ་པའི་ཐུ་བར་གྱི་ names of farming operations: — (1) མོ་བ་ *rmo-ica*; (2) རྩོད་ *rko-ica*; (3) ཐུ་ལྟ་ལྟ་པ་ *phrul-rog-pa*; (4) སང་པ་ *bon-ica*; (5) མཚན་ *sa-ggon*; (6) མཚན་པ་ལྟར་པ་ *sa-bon* *btangs-pa*; (7) ལྟ་ལྟ་པ་ *btarun-pa*; (8) ལྟ་པ་ *btap-pa*; (9) ལྟ་པ་ *glub-pa*; (10) ལྟ་པ་ *bkhyed-pa* (*Shon.*). ཤིང་ཆུ་ *shin-chu* or ཤིང་ཆུ་མ་ མཚན་པ་ irrigation, irrigated field or cultivation: ཤིང་ཆུ་ཤིང་ཆུ་ལྟར་གྱི་ (Fig. 6).

ཁིང་གི་ཕྱི་ལོ་ *shin-gi drug-cha* one sixth of the produce of the field which is the king's due from the cultivator.

ཁིང་ III: a continuative particle annexed to verbal roots at the end of subordinate sentences, and sometimes used to connect co-ordinate verbs. Occurs in place of ཁིང་ being used after the finals: *ཁི, n, m, r, or l.*

ཁིང་མ *shin-sa* 1. ground, soil, arable land. 2. any province: ཁིང་མ་ཆེན་པོ་ or ཁིང་ཆེན་ a large province; ཉུ་གས་ཁིང་ཆེན་བཅུ་རྒྱུད་ the eighteen great provinces into which China is divided.

ཁིང་ཤེས་པ་ *shin-pig-pa* = ཐུག་ཤེས་པ་ལྟ་ཤེས་པ་ a prosperous and peaceful kingdom (*Yig.*). ཁིང་ཤེས་པ་ ཤེས་པ་; one who knows husbandry; an agriculturist. It is also used technically to signify the soul or conscious principle.

ཁིང་ IV: མཆེད་པུ་, རེས་ sphere, body, in a religious sense: ཁིང་ཤེས་པ་ holy or spiritual sphere; མཆེད་པུ་མཆེད་པུ་ཁིང་དང་འགྲུལ་པ་ to enter the field of merit, to turn into the path of virtue (*Dz.*); འདུག་པུ་ཁིང་དུ་གཤེས་པ་ཉི་ སེམ་ཁིང་ the ten spiritual spheres; མང་མཆེད་པུ་ཁིང་ *shin* the kingdom of Buddha, the land where Buddhism prevails; so also འདུག་པུ་ཁིང་ ཁིང་ the sphere of conversion, heaven, paradise, i.e., one of the heavens inhabited by the Buddhist gods, or even the state of Nirvana. ཁིང་མ་ཤེས་པ་ *shin-la phed-pa* = འདུག་པུ་ཁིང་པུ་ཁིང་པུ་ to go to bliss, i.e., to die. ཁིང་ཤེས་པ་ or ཁིང་ཤེས་པ་ཉི་ design or plan of mansion or residence of the gods, of a Buddha or of a Bodhisattva; also = map; ཁིང་ཤེས་པ་ *shin-khang* རེས་ the sphere of a Buddha's or Bodhisattva's conversion.

ཁིང་ *shib* 1. = also ཁིང་པ་ *shib-thal* powder, fine flour, also flour in general: ཁིང་ཁྱེད་ bag

of flour; ཁིང་པ་པ་ ground into powder; ཁིང་པ་ box or bowl for flour. 2. fig. that which is minutely subdivided, details; ཁིང་པ་ *shib-cha* exactly, accurately precisely; ཁིང་པ་ཉི་ *shib-kyod* details, detailed list or information; ཁིང་པ་ཉི་ *shib-chen* full of details; one who inquires into every detail, or particulars; inquiring, inquisitive (*Rtsii.*); ཁིང་པ་ཉི་ *shib-bllas* or ཁིང་པ་ཉི་པ་ looking into the details: ཁིང་པ་ཉི་པ་ཁིང་པ་ཉི་པ་ཉི་པ་ (*Rtsii.*) ཁིང་པ་ཉི་པ་ *shib-dpyad-pa* to inquire, to investigate; ཁིང་པ་ཉི་པ་ *shib-dpyod* inquest, inquiry, investigation: ཁིང་པ་ཉི་པ་ཁིང་པ་ཉི་པ་ཉི་པ་ about to proceed to institute inquiry into the matter of *Tag-yab* (*Yig. k. 26*); ཁིང་པ་ཉི་པ་ *shib-dpyod-pa* one who inquires after the particulars of a matter, an investigator.

ཁིང་པ་ *shib-pa* adj. accurate, exact; subtle, fine. ཁིང་པ་ or ཁིང་པ་ adv. precisely, exactly, thoroughly.

ཁིང་མ་ *shib-ma* [1. a winnowing basket; 2. a demon who was enemy of the god of love]S.

ཁིང་མ་ *shib-mo* རེས་པུ་, ཁིང་མ་ཉི་ [1. particle; 2. niggardly]S.

ཁིང་པ་ *shib-per* minute examination or comparison of details; ཁིང་པ་ཉི་པ་ to compare closely: ཁིང་པ་ཉི་པ་ཁིང་པ་ཉི་པ་ཉི་པ་ should minutely examine all the collections of a Jong by comparing them with the contents of the register (*Rtsii. 30*).

ཁིང་པ་ཉི་པ་ཁིང་པ་ *shib-lhan gam-bcar-wa* to present the explanation of details; to interview with a detailed statement.

ཁིང་པ་ཉི་པ་ *shib-lhings* deliberation, deliberate consideration (*Yig. 61*).

ཁིང་པ་ཉི་པ་ *shib-lhug* = ཁིང་པ་ཉི་པ་ minute details (*Yig. 93*).

ཤིང་ཤིང་ *shib-shib* = མྱོད་བྱ་ *khron-bu* (mystic) (*Mñ. rda. 3*).

ཤིམ་པོ་ *shim-po* sweet, well-tasting, nice-flavoured, nutty : ཤིམ་པོ་མཁོན་པོ་ལ་ཤིང་ *shim-po mgon-po-la* ster give the sweet food to your guests; ཤིམ་པོ་མི་འདུག་ it is not nice; ཤིམ་པ་ sweets, delicacies.

ཤིམ་ཐིག་ལ་ *shim-thig-la* a medicinal herb the fruit of which is used in eye-disease : ཤིམ་ཐིག་ལེག་མིག་གི་མེར་ལོག་ལེན་པར་བྱིན་ cataract of the eye is removed by the medicine called *shim-thig-le*.

ཤིམ་བུ་ *shim-bu* colloq. = རིམ་ cat.

Syn. གོང་གི་ཁྲེལ་ *groñ-gi sprehu*; ཁུན་ལ་ *kun-du-la*; ལུག་བརྒྱལ་ལ་ *lug-bekums*; འགང་བ་ཤིན་ *bcāñ-wa sbeg*; མང་ཁྱེལ་མིག་ *nam-grol mig*; འབར་མའི་མིག་ *hbar-wahi mig*; ཅི་ཤི་ *byi-bla*; ཅི་མ་ *byi-ma* (*Mñon.*).

ཤིལ་མ་ *shil-ma* = ཀོན་བུ་ *kon-bu* or ཁུན་བུ་ *shun-bu*.

ཤུ་ཁམ་ *shu-ṅkhan* 1. a petitioner. 2. a metter [མཁུ་ཁམ་ the areca or beetle-nut tree].S.

ཤུ་དག་ *shu-dag* improvement, correction, revision, examination; the word was also stated by a lama from Lhasa to mean "exercise and practice" in a language or in any subject of study: ཐོད་ཀ་ཤུ་དག་ལྷན་པ་ དཀོན་ you require further practice. ཐོད་ཀ་ཤུ་དག་ to mend, improve, correct, revise; རེ་ཤུ་དག་ to examine and reform one's own character or disposition. ཐོད་ཀ་ཤུ་ཁམ་ *shu-dag-ṅkhan* reviser, corrector, censor (*Cs.*); ཐོ་ཤུ་ཤུ་ཅེ་ revisor or comparer of the translation with the original Sanskrit texts; ཐོ་ཤུ་ཅེ་གྲི་ལོ་ཤུ་ཅེ་ *shu-chen-gyi lo-tan-wa* a great revisor or commentator (of Sanskrit writings).

ཤུ་མེད་ཀྱི་ *shu-bdegs* = གཤེད་ཀྱི་ *gziig-ten* a present accompanying a petition.

ཤུ་བ་ *shu-wa* I pf. བཟུག་ or བཟུག་, fut. བཟུག་ *gshu*, = བཟུག་ (*Mñon.*). 1. to melt: བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ gold to be melted; བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ whatever is melting or fusible; བཟུག་ it melts; བཟུག་ dissolving into light. 2. to digest: བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ digestive medicine; བཟུག་ undigested; བཟུག་ undigested food; བཟུག་ indigestion, sufferings arising from it; བཟུག་ to decompose what is undigested (*Ja.*).

ཤུ་བ་ II: 1. pf. བཟུག་ *shus*, a vb. used chiefly in addressing one's superiors and also in politeness between equals, signifying: to ask, to request; to beg, to petition: བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ he having begged the lama to come indoors; also signifies constantly: to say: བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ the officer said to the king. བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ to speak or pray respectfully; to prefer a suit or petition, བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ one who explains his object; བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ having said 'I beg you will permit', (*Glr.*)—here བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ comes from བཟུག་ to speak, say. བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ I will ask of him the things lately seen, བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ it is very right of you, thus to ask me about everything (*Do.*); བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ he related the dream before the king (*Plh.*); བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ they besought him to be their abbot; བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ to ask permission. 2. sbst. a request, desire, petition; inquiry, question: བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ *shu-wa dbul-wa* to make an application, to apply; བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ a petition, application. བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ *shu-gleñ* an address or petitionary letter; བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ *shu-gleñ byed-pa* to address, accost; བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ *shu-rgyu* the subject of a petition or suit. བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ *shu ma gñob-pa* = བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ or བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ unable to pray or to memorialize; བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ *shu-yig*, བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་ a petition: བཟུག་པོ་ལྷོ་གཞིར་

in a carriage; རྩལ་ཤོན་གསལ་ཕྱོད་ལུ་ལོ་ལ་ to ride southward, to travel on horse-back towards the south ལོན་པ་ཤོན་པ་ to mount a horse or to sit in a carriage; ཤོན་ཏུ་འཇུག་པ་ to let mount or to cause one to be conveyed. In colloq. "ta shon-ne do-ica" = to ride. 2. conveyance: ཕུག་ཕུག་ཤོན་པ་ལས་ལོག་པ་ཤོན་པ་ཕུག་ཕུག་ (Yig. 18) the prince dismounting from the conveyance bowed down. ཤོན་པ་ལ་ colloq. for ཤོན་ཏུ་ and ལམ་ཏུ་ riding pony and pack horse (Rtsii.).

ཤོམ་པ་ *shom-pa* = ཤོམ་པ་ རྩལ་ཏུ་.

ཤོར་ *shor* incidental; ཤོར་ལ་ incidentally v. ཤོར་ལ་ *shyor-la*. ཤོར་འཇོག་ *shor-ogog* to do a thing incidentally; གར་ལམ་ཤོར་ལ་ཕྱིན་ཏུ་ ཤོར་འཇོག་ཕྱིན་ the domestics (should) perform labour occasionally, i.e. they should help the workmen (Rtsii.).

ཤོལ་ *shol* 1. that which is below in situation, or hangs beneath, or is subject to. 2. a village or collection of abodes below or belonging to a monastery and situated in its neighbourhood or placed at its base; thus, at the base of Potala in Lhasa is a large group of houses and huts styled the *shol* or ཤོལ་ཤོལ་ *gde-shol* of Potala. ཤོལ་ཁང་ *shol-khañ* lower flat or storey of a house (Yig. 19). ཤོལ་ལྷོ་ *shol-lyo* ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ the lower or sub-issuant stream, u. of the river Ganges just where it issues from the glaciers; also any glacial stream: ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ ཤོལ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ ཤོལ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ pray let your communication be also like the exuding stream of the river Ganges (Yig. k. 16.); ཤོལ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *shol-lyo-lyo-lyo-lyo* = ཤོལ་ལྷོ་ལྷོ་ the river Ganges (Yig. k. 46). ཤོལ་ལྷོ་ལྷོ་ *shol-lyo-lyo* = ཤོལ་ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ flowing or falling down slowly (Yig.). 3. the under or descending hair, the beard: ཤོལ་ལྷོ་ *shol-med* = ཤོལ་ཤོལ་ལྷོ་ལྷོ་ without beard (Rtsii. 60); ཤོལ་ལྷོ་ལྷོ་

shol-ma shol-mo a long haired goat (Mil.); ཤོལ་ཤོལ་ *shol-pho* a huge yak-bull, which has masses of hair beneath its belly, ཤོལ་ཤོལ་ id.

གཞན་ *gshah* one of the thirty-six border countries (Ya-sel. 38).

གཞན་པ་ *gshah-pa* 1. to sport, joke, play, bawl. 2. to believe, trust, confide in. 3. in ལ་གཞན་པ་ ལྷོ་ལྷོ་.

གཞན་པ་ *gshah-pa* a kind of helmet: ཤོལ་ལ་ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ the helmets are of various kinds, *shah-ma* and *shah-lima* (Yig. 31). ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gshah-li* helmet made of bell-metal (Yig. 31).

གཞན་པ་ *gshah-tshon* = ལྷོ་ལྷོ་ rainbow.

གཞན་པ་གསལ་ *gshah-gsañ* = ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ the Svastika sign; also, grace, blessing (Bon.).

གཞན་པ་ *gshag-pa* v. ལྷོ་ལྷོ་ *kyog-pa*, especially ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ = to remain absorbed in contemplation.

གཞན་ *gshañ* the anus; ལྷོ་ལྷོ་ *gshañ-hbrum* piles, hemorrhoids (Milg., ch. 64). ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ the *Dhārāṇi* charm for curing piles (K. y. 9, 256). ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ one suffering from piles.

གཞན་ *gshañ* wrongly written for ལྷོ་ལྷོ་.

གཞན་ *gshan* ལྷོ་ལྷོ་, ལྷོ་ལྷོ་, adj. and abst. another, the other, another one, ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ all others ལྷོ་ལྷོ་ the other man or men; ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ is there another or not? ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ more than the other; ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ the other pupils; ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ she is not taller than the other girls; ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gshan-tyol ma-nus* others were not able to resist them (nobody could do them any harm) (Jü.). ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *gshan-kyes-pa* "born another's" = a slave (Milg.).

གནད་ཀྱི་ *gahan-skyon* བཀའ་ལྷན་, another's fault or defect; རང་ཉིད་མི་མཛོང་གནད་ཀྱི་མཛུགས་མཛུང་ not seeing one's own faults but raising the finger towards other's faults. གནད་ཀྱི་ལྷན་ *gahan-gyis-rgyas* or གནད་ཀྱི་ལྷན་ལ་ བཀའ་ལྷན་ nourished or fostered by others, met. the cuckoo (*Mñon.*). གནད་ཀྱི་མི་ལོ་ *gahan-gyis mi-hrdsi* (གནད་ཀྱི་མི་ལོ་ལྷན་པ་ the irrepressible; also = དཔལ་ཐོབ་པ་ *dpah-pohi khra-pa* a hero's residence (*Mñon.*). གནད་ཀྱི་མི་ལོ་ *gahan-gyis-zin* v. གནད་དང་; གནད་ཀྱི་ *gahan-rgyud* བཀའ་ལྷན་; v. གནད་དང་. གནད་ལྷན་མཛོང་ *gahan-hsñems-hzod* an epithet of Indra (*Mñon.*). གནད་ལྷན་གྱི་ལྷན་ one knowing the secret of others, also the knowing of it; གནད་དང་མཛོང་ལྷན་ exclusive, not mixing with others. གནད་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ཀྱི་ཀྱང་། རང་གི་ལྷན་ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ཀྱང་ (*K. ko. 1, 347*) he teaches morality to others but himself behaves immorally. གནད་ལྷན་ *gahan-čas* or གནད་ལྷན་ a few others: གནད་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ཀྱི་ལྷན་ལྷན་ (*A. 114*).

གནད་དེ་ *gahan-du* elsewhere, to another place: ལྷན་ལྷན་ *hgro-wa* to go གནད་དེ་ elsewhere = ལྷན་ལྷན་ go away, to start; གནད་དེ་མཛོང་ལྷན་ suppose or believe nothing else, do not think that the matter can be otherwise, frq. used like: of course (*Jā.*); གནད་དེ་ལྷན་ *gahan-du-phyogs* = མཛོང་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ to go beyond one's boundary or jurisdiction; to go over to the enemy (*Mñon.*).

གནད་དོན་ *gahan-don* བཀའ་ལྷན་ the interest or good of others: རྒྱལ་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ unless (your) own interest has been first served you cannot look to other's interest (*Baḥu. 249*).

གནད་དོན་ *gahan-driñ* 1. ལྷན་ self-sufficient. 2. = ལྷན་ལྷན་ *hgron-sla*; གནད་དོན་ལྷན་ལྷན་ = ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ whitout a match, unrivalled; གནད་དོན་ལྷན་ལྷན་ *shan-driñ mi-hjog-pa* = གནད་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ not necessary to ask others. གནད་

གནད་ *gahan-gdus* 1. ལྷན་ལྷན་ *rkun-po* thief, robber (*Mñon.*). 2. བཀའ་ལྷན་, oppressing others, tyranny; གནད་གནད་ལྷན་ an oppressor, a tyrant.

གནད་ལྷན་ *gahan-nas* 1. from some other place; གནད་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ it cannot be accomplished from any other quarter, by any body else (*Mñ.*). གནད་ལྷན་ལྷན་ *gahan-nas gahan-du* to deviate from the right path, to go further and further away; ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ not firmly embracing the true word he was running amiss (*K. ko. 2, 211*). 2. adv. otherwise, else, on the other hand *W*.

གནད་ལྷན་ *gahan-gnañ* = ལྷན་ལྷན་ *ñkhrul-gnañ* (*Fig. 17*). གནད་ལྷན་ལྷན་ *gahan-gnañ a-luñ* = གནད་ལྷན་ལྷན་ (*Fig. 111*).

གནད་ལྷན་ *gahan-pa* = གནད་ another, the other.

གནད་ལྷན་ *gahan-bphrul* or བཀའ་ལྷན་; གནད་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ བཀའ་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ n. of a celestial region of the Buddhists, the residence of Kāmadeva (*Mñon.*).

གནད་ལྷན་ *gahan-dwañ* བཀའ་ལྷན་ dependent on others. ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ seems to imply the Sambhoga-kāya, e.g., in ལྷན་ལྷན་ གནད་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ (*A. 18*).

Syn. གནད་ལྷན་ *gahan-rgyud*; མཛོང་ལྷན་ *pha-rol-dwañ*; རང་ལྷན་ལྷན་ *rañ-dwañ-mud*; ལྷན་ལྷན་ལྷན་ *ñdag-dwañ-min*; ལྷན་ལྷན་ *ñdsin-pa-can*; གནད་ལྷན་ལྷན་ *gahan-gyis zin*; རང་ལྷན་ལྷན་ *rañ-dwañ-bral*; གནད་ལྷན་ལྷན་ *gahan-dwañ soñ* (*Mñon.*).

གནད་ལྷན་ལྷན་ *gahan-hbyor-ñā* acc. to Buddh. the five benefits or wealths which have accrued to others from the Buddha:—(1) the advent of Buddha; (2) his preaching the *Dharma*; (3) the establishing of his doctrine; (4) its promulgation and continuance ལྷན་ལྷན་ *rjes-hjug*; (5) the

residence in a place (*Mil.*); གཞི་བཅེས་པ་ to settle, to establish one's self in a place; གཞི་མ་པ་ ཅིག་མོག་རམ་བཞག་གོ་ he assigned to him a nice dwelling place and established him there (*Gr.*). 5. (ཐུབ་པ་ལྟ་བུའི) གཞི་མ་པ་, གཞི་པ་, བཅུ་, གཞི་པ་, གཞི་པ་མ་པ་ axiom, proposition, contents, tenor; basis, support. 6. also གཞི་, a definition of time or of relationship: གཞི་པ་རྒྱུ་ two years ago, གཞི་མེས་ཆེན་ great-great-grand father, གཞི་མེས་ཆེན་ great-great-grand mother, གཞི་ཆེན་ great-great-grandchild. 7. གཞི་པ་, གཞི་པ་.

གཞི་དགོན་ *gshi-dgon* monastery attached to a hamlet or village, usually very small and harbouring but a few monks.

གཞི་རྒྱུ་ལྟ་བུ་ *gshi-kyon-kye* as met. = lightning (*Yñon.*).

གཞི་ཅན་ *gshi-can* 1. = འགས་ forest, wilderness. 2. having a basis, foundation. 3. ས་ཆ་ཅན་ having a floor.

གཞི་ཅན་ *gshi-chen* གཞི་ཅན་.

གཞི་ཅེས་ *gshi-che* = གཞི་ཅེས་ *gal-che* very important: གཞི་ཅེས་ཀྱི་བྱ་བ་གཞི་ཅེས་པ་དང་ the works or duties of religion are very important (*A. 126*).

གཞི་ཇི་བཅེན་པ་ *gshi-ji bshin-pa* a recluse, 'who stays where he is' (*Burn. 9-130*).

གཞི་མཐུན་པ་ *gshi mthun-pa* མཐུན་པ་འཛིན་པ་, [same predicament, common substratum] *S.*

གཞི་དབ་ *gshi-dab* = མ་དབ་ *ma-dab* the principal register: གཞི་དབ་གཞི་དབ་རྒྱུ་གསལ་པ་ *skar-thab gshi-dab zur gsal* the accounts are clear marginally in the chief register (*Rtsii.*).

གཞི་པདག་ *gshi-pdag* 1. a local deity or rather monster, generally of the *Naga* class, who when offended sends diseases or other calamities upon a particular village or province or on an individual. He is required to be appeased by offerings when incensed. 2. lord of the soil; may also denote a king or nobleman (*Jā.*).

གཞི་པ་ *gshi-pa* = བཞག་པ་.

གཞི་པ་ *gshi-pa* ཇི་བཞག་པ་ [a dweller] *S.* གཞི་པ་ བཞག་པ་ *gshi-pa-hthud* = ཇི་བཞག་པ་ *skyes-mi-thag* a child just when it is born (*Yñon.*).

+ གཞི་པ་ *gshi-pa* = གཞི་པ་ basis.

གཞི་པོད་ *gshi-poy* or གཞི་པོད་ *gshis-poy* possessed of capital: གཞི་པོད་པ་ གཞི་པོད་པ་ at Lhasa the merchants who have capital (*Rtsii.*).

གཞི་པོད་ *gshi-poy* acc. to *Jā.*: native and foreign; at home and abroad. གཞི་པོད་ = one's home or place where always resident, ཇི་པོད་ place of temporary residence, lodgings: གཞི་པོད་ གཞི་པོད་ གཞི་པོད་ གཞི་པོད་ གཞི་པོད་ གཞི་པོད་ (*A. 25*), he presented all dwellings at home or abroad, for the accommodation and pleasure of the clergy.

གཞི་པོད་ *gshi-pa* གཞི་པོད་, གཞི་པོད་; = ཇི་པོད་ གཞི་པོད་; གཞི་པོད་ གཞི་པོད་ [substratum, abode, residence] *S.* གཞི་པོད་ ed གཞི་པོད་, གཞི་པོད་; [receptacle, subject] *S.*

གཞི་པོད་ *gshi-pud* = ཇི་པོད་ *Çünqata*, emptiness, the void; also ཇི་པོད་ ཇི་པོད་ ཇི་པོད་ or ཇི་པོད་ the mind or the individual who meditates on the doctrine of *Çünqata*.

གཞི་པོད་པ་ *gshi-hsin-pa* ཇི་པོད་པ་ = ཇི་པོད་པ་ the world, the transmigratory existence (*Yñon.*).

གཞི་པོད་ *gshi-pas* cloth which is spread on a table or on the ground for the placing of offerings, etc. (*Rtsii.*).

གཞི་པོད་ *gshig-pa* 1. fut. of ཇི་པོད་པ་. 2. or ཇི་པོད་པ་ *gshigs-pa* to make minute inquiry of every point; to investigate, to examine: ཇི་པོད་པ་ ཇི་པོད་པ་ ཇི་པོད་པ་ all matters important and otherwise should be cleared up by minute investigation (*D. cel. 7*); ཇི་པོད་པ་ ཇི་པོད་པ་ ཇི་པོད་པ་ ཇི་པོད་པ་ ཇི་པོད་པ་ (*D. cel. 17*). 3. = ཇི་པོད་པ་ *drigs*:

ཁྱེ་ལ་མཁས་པོར་མོང་གི་ལུས་པ་ལྟར་ལྟུང་པ་ལྟར་ (Ya-sol. 36).

གཞི་པ་ལྟར་ *gshib-hthun* = ལྟུང་པ་ *skyes-ma* new born (child).

༡. གཞི་པ་པ་ *gshib-pa*, form of རེའུ་པ་ *hyib-pa* = མོལ་བཅའ་པ་ *soḡ-bran-pa*, རྩེ་ལེའུ་པ་ *lee-hyib-pa*.

གཞི་པ་པ་ *gshib-pa* to put or lay in order (Ja.).

གཞི་རྩེ་པ་མཚན་ *gshir-benz* colloq. = མོང་པ་གཞི་པ་ of a certainty, as a matter of course (Yig. 38).

གཞི་པ་ *gshil*, a form of རེའུ་པ་.

༡. གཞི་པ་པ་ *gshil-pa* 1. fut. of རེའུ་པ་. 2. = རེའུ་པ་, རེའུ་པ་པ་ or རེའུ་པ་པ་ or རེའུ་པ་ (Kig. 61).

གཞི་པ་པ་ *gshis-ka* 1. one's native place, country. 2. home of an agriculturist, his fixed dwelling and the field about it for cultivation, homestead: རེའུ་པ་པ་ the manager of a farm. 3. an estate, a town. (Rtsii.) རེའུ་པ་པ་ *gshis-khag* separate estates, individual estate; རེའུ་པ་པ་པ་པ་ *gshis-khag-gi thon-ḡkor* the income, proceeds of an estate (Rtsii. 26); རེའུ་པ་པ་ *gshis-khag* one under or belonging to an estate, the tenant or farmer in an estate.

གཞི་པ་པ་པ་ *gshis-dgon* = མོང་པ་པ་ the one monastery in a village or town (Rtsii. 13).

གཞི་པ་པ་ *gshis-rtsa* abbr. of རེའུ་པ་པ་ *gshis-kar-tsa* the town Shiga-tse in Tsang (Rtsii.).

གཞི་པ་ *gshu* I: n. of a place in Tibet situated to the north-west of Lhasa; it is also called རྩེ་ལེའུ་པ་.

གཞི་པ་ II: 1. བུ་ལྟ་, ལྟ་, ལྟ་: ལྟ་པ་ bow, for shooting: ལྟ་པ་པ་ he constructed a bow (Glc.); ལྟ་པ་པ་ to bend a bow; ལྟ་པ་པ་ or ལྟ་པ་པ་ id. (Cs.), ལྟ་པ་པ་ ལྟ་པ་པ་;

ལྟ་པ་པ་ to unbend (the bow) (Cs.). 2. bow or arch in architecture: ལྟ་པ་པ་པ་པ་ 'to arch in the form of a bow' (Cs.). ལྟ་པ་པ་ *gshu-mkhan* bow-maker; ལྟ་པ་པ་ *gshu-rgyuḡ* bow-string. ལྟ་པ་པ་ *gshu-sgra* ལྟ་པ་པ་; the buzzing of the string of a bow. ལྟ་པ་པ་ *gshu-can* ལྟ་པ་པ་ a bow-man, ལྟ་པ་པ་ furnished with a bow; ལྟ་པ་པ་ *gshu-mchog* ལྟ་པ་པ་, ལྟ་པ་པ་, the bow-end, gen. 'the two ends of a bow'; ལྟ་པ་པ་པ་པ་ to set the string to a bow. ལྟ་པ་པ་པ་ *gshu-hdoms* a cord, fathom, as a standard measure, opp. to any arbitrary measure: ལྟ་པ་པ་པ་ one bow or fathom measure (Bon. ch. 9).

Syn. ལྟ་པ་པ་པ་པ་ *mdah-hphen-byed*; ལྟ་པ་པ་ *mdah-za*; ལྟ་པ་པ་པ་ *mdah-zaḡ-can*; ལྟ་པ་པ་པ་ *mdah-bḡkyo*; ལྟ་པ་པ་པ་ *mdah-rtan*; ལྟ་པ་པ་པ་ *mdah-lto-ḡca*; ལྟ་པ་པ་པ་པ་ *mdah-gnun-byed*; ལྟ་པ་པ་ *gnun-ru* (Mñon.).

གཞི་པ་ *gshu-ḡca* to strike, lash, ལྟ་པ་པ་ ལྟ་པ་པ་ to whip.

གཞི་པ་པ་ *gshu-ru* n. of a place in Tibet: ལྟ་པ་པ་པ་པ་པ་ he went to a place near Shuru (A. 81).

གཞི་པ་པ་པ་ *gshu-lag-skyes* = ལྟ་པ་པ་ Asura demon (Mñon.).

གཞི་པ་པ་ *gshug* = ལྟ་པ་ 1. end, extremity: ལྟ་པ་པ་, ལྟ་པ་པ་ rump or ventlet of a bird; ལྟ་པ་པ་ *gshug-ma* the tail of it; ལྟ་པ་པ་ the end of a row; ལྟ་པ་པ་ at the end of the year (Mil.); ལྟ་པ་པ་ house-hold servants. 2. fut. of ལྟ་པ་པ་ *hyug-pa*.

གཞི་པ་པ་ *gshuḡ* I: 1. the middle, centre: ལྟ་པ་པ་ the middle, or the main channel of a river; ལྟ་པ་པ་ the middle part of a lake; ལྟ་པ་པ་ *ḡlag-gshuḡ* spinal marrow; ལྟ་པ་པ་ *ḡe-gshuḡ* the middle of the tongue; ལྟ་པ་པ་ the middle finger; ལྟ་པ་པ་ in a direct way, opp. to ལྟ་པ་པ་ (Ja.). 2. government, executive: ལྟ་པ་པ་ Tibetan government;

ཏུ་གཞུང་ Chinese executive; ཏུ་ཀར་གཞུང་ Indian Government; གཞུང་ཁྲི་ *gshun-krhi* government order, official document; གཞུང་ཉོག་ government employ or service; གཞུང་པ་ government tenant; གཞུང་པ་ *gshun-pa* a government officer, one holding lands directly under government, གཞུང་མ་ *gshun-ma* the middle part of Lhasa, containing the government offices; གཞུང་མོང་པ་ *gshun-mong-pa* government agent who sells or purchases any article (*Fig. k. 52*); གཞུང་ས་ *gshun-sa* government, government place, court (*Yig. 30*). གཞུང་མདུན་ government centre at Gahdan; གཞུང་གཞི་ *gshun-geri* crown gold. གཞུང་བཞིན་པ་ *gshun-bzerin-pa* observing of the prevailing custom, usage or law (*Yig. 86*). 3. བསམ་པ་མཐུན་པ་ literary work, original text (*A. K., Yig.*): གཞུང་བཞུགས་པ་ to compile or compose texts.

གཞུང་བ་ *gshun-ma* pf. གཞུང་པ་ *gshun-pa* to attend, to be heedful; attention, གཞུང་པ་ *gshun-pa* heedful; *Sch.* has: 'sincere, orderly,' and for the current phrase གཞི་གཞུང་པ་ he gives: 'a quiet and prudent mind or behaviour.'

གཞུང་ལུགས་ *gshun-lugs* 1. རྒྱལ་པོའི་ཁྲིའི་ལུགས་ the established laws of government. གཞུང་ལུགས་པ་ *gshun-lugs bdein-pa* འཕྲིན་པ་མཁུན་པ་ a minister of state; government officials who hold offices under of Government. 2. = གཞུང་པ་འཕྲིན་པ་ the original precepts, texts or scripture: གཞུང་ལུགས་འཕྲིན་པ་མཁུན་པ་ how much knowledge of Buddha's precepts he possessed! (*A. 20*).

གཞུང་པ་ *gshun-pa* incorrect for གཞུང་པ་ *gshun-pa* *Sch.*: 'to go, to walk, to put into.'

གཞུང་པ་ *gshun fut. of གཞུང་པ་*.

གཞུང་པོ་ *gshun-po* best of its kind: གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ the purest gold གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ *ston-thog gshun-po* a capital crop.

ཏུ་གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ *gshun-po bdein-pa* = གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ a little faulty, defective.

གཞུང་པོ་ *gshun-po* for གཞུང་པོ་.

གཞུང་པོ་ *gshun-po* paralely in *C. colloq.*

ཏུ་ *gshun*, for གཞུང་ *shun*.

གཞུང་པོ་ *gshun* or གཞུང་པོ་ 1. the act of remembering or reminding: གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ *gshun-bdein-pa* = གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ to remind a person, to refresh the memory. གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ *gshun bdein-pa* or གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ = གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ to admonish, exhort (*Jü*). 2. གཞུང་པོ་ to light, kindle, inflame (*Sch.*).

ཏུ་གཞུང་པོ་ *gshun-pa* = གཞུང་པོ་ *bdein-pa*.

གཞུང་པོ་ *gshun* གཞུང་པོ་: the time after or before: གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ *gshun-bdein-pa* the day after tomorrow; གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ *na-ni gshun-ni* the year before last.

གཞུང་པོ་ *gshun-pa* 1. to be well, to prosper: གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ enjoying life, passing it in prosperity (*Fig. k. 2*). 2. acc. to *Jü* is resp. for to sit, stay, wait: གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ wait a little.

གཞུང་པོ་ *gshun-pa* incorrectly for གཞུང་པོ་ *gshun-pa*.

གཞུང་པོ་ *gshun-pa* 1. བཟུང་པ་ 2. early morning: གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ you come tomorrow morning.

གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ *gshun-bdein-pa* arch, playful, sportive: གཞུང་པོ་མཐུན་པ་མཐུན་པ་ being playful at all times is termed *gshun-bdein-pa* (*K. du. 3, 14*); གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ to look in a coquettish manner.

+ གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ *gshun-bdein-pa* imparting hints by movements of the lips.

གཞུང་པོ་ *gshun* one half of the body, the side of the body: གཞུང་པོ་མཐུན་པ་ the

right and left sides; གནོག་ལུ་ side ways (Sch.). གནོག་ལུ་ ག་གོག་ལུ་འཇོག་པའི་མི་འགྲོ་བ་ to speak aside or indirectly; གནོག་ལུ་ ག་གོག་ལུ་ འཇོག་པའི་ [indication] S. གནོག་ལུ་ ག་གོག་ལུ་ ག་གོག་ལུ་ ག་གོག་ལུ་ byed-pa to prejudice a person against another insidiously.

ག་གོང་པ། *gashon-pa* ག་གོང་པ། wooden trough or tub: ག་གོང་པ། trough for feeding dogs and other animals; ག་གོང་པ། a manger.

ག་གོང་པ། *gashon-thogs* n. of a yakṣa demon who resides on the seashore at the foot of Sumeru.

ཀ་ག་གོང་པ། *gashonṅ* = གོང་པ། *ljonṅ* valley, basin of a river; also ག་གོང་པ། *gul-gashonṅ*. ག་གོང་པ། *gashonṅ* *spyod-pa* = གོང་པ། *geu*. a monk who frequents small towns and village moving among the country folk.

ག་གོང་པ། *gashon-pa* ག་གོང་པ།, བྱམ་པ། adj. young, the younger one; ག་གོང་པ། *rgyal-po sku-na* *gashon-pa* the youthful king; ག་གོང་པ། *as I am* still young (Del.); ག་གོང་པ། *some young people* (Mil.); ག་གོང་པ། *who in their younger years had no children*. ག་གོང་པ། *gashon-bd* alacrity, youthful activity (in working): ག་གོང་པ། *མང་གེ་མེ་ག་* (Ktsii. 34).

ག་གོང་པ། *gashon-nu* = ག་གོང་པ། བྱམ་པ། a youth; ག་གོང་པ། བྱམ་པ། the youths, an epithet of the youngest son of Mahādeva. ག་གོང་པ། *gashon-nu* became a youth, turned young. ག་གོང་པ། *gashon-nu* *ngrin-ltan* = ག་གོང་པ། (Mñon.).

ག་གོང་པ། *gashon-nu-na* བྱམ་པ། virgin, maiden, youthful girl. ག་གོང་པ། *མང་གེ་མེ་ག་* a woman is never free and independent, while young she is protected by her father, in youth she is under her husband's care, and in old age she is guarded by her son (Cān.).

ག་གོང་པ། *gashon-nu-can* = ག་གོང་པ། (Mñon.).

ག་གོང་པ། *gashon-nu gdoñ-drug* Kumāra the son of Mahādeva who is possessed of six faces (Mñon.).

Syn. ག་གོང་པ། *byig-pahi spyod-pa-can*; ག་གོང་པ། *ben-gñis mig-ltan*; ག་གོང་པ། *gmin-drug-bu* (Mñon.).

ག་གོང་པ། *gashon-mahi tshogs* = ག་གོང་པ། ག་གོང་པ།.

ག་གོང་པ། *gashon-rnbs* the youthful or rising generation; the younger classes.

ག་གོང་པ། *gashon-ga chags-pa* = an adult (Yig. 11).

ག་གོང་པ། *gashob* 1. or ག་གོང་པ། a burn, scorch, or singe; a mark from burning; ག་གོང་པ། ག་གོང་པ། to be singed, seared (Pth.); ག་གོང་པ། ག་གོང་པ། my body and soul were seared, deeply afflicted. 2. in W. = a crash, e.g. of a tree breaking down (Jū.).

ག་གོང་པ། *gashom-pa* 1. a form of ག་གོང་པ།: ག་གོང་པ། ག་གོང་པ། ག་གོང་པ། (A. K. 1-22). ག་གོང་པ། = ག་གོང་པ།, also ག་གོང་པ། he who has vanquished the devil. ག་གོང་པ། *gashom-du med-pa* = ག་གོང་པ། undepressed, never dejected: ག་གོང་པ། ག་གོང་པ། his spirits were never depressed. (Ya-scl. 31). ག་གོང་པ། *gashom-med* steady, = also constant, perpetual, eternal (Mñon.). 2. pf. ག་གོང་པ། *gashoms* to be split, cracked, bruised, dented: ག་གོང་པ། ག་གོང་པ། having become cracked, came apart (Yig. k. 3).

ག་གོང་པ། *gashor*, v. ག་གོང་པ། *hgor*.

ག་གོང་པ། *gashol-wa* 1. = ག་གོང་པ། to flow down; to alight, dismount: ག་གོང་པ། *chibṣ-lag gashol-te* having dismounted from his horse (A. 7); ག་གོང་པ། ག་གོང་པ། the sound of the summer drum (i.e., thunder) comes down (Yig. k. 10). 2. = ག་གོང་པ། to remain fixed, absorbed in:

ཉིང་པོ་ལྷན་པ་རྒྱ་གཉེན་གྱི་ལུས་ལ་ he was absorbed in deep meditation. 3. དམའ་བ་ མེ་ལ། to be low, open out to: ལན་མཐུང་རྒྱ་མཐུང་གཞིས་ལ་ his residence was protected on the north and was open to the south (A. 70) (So almost all the houses and monasteries in Tibet are built with the south open and the north protected by the hill-side or even by walls.)

གཞིས་ *gshos* for བཞིས་, v. བཞི་བ་; ཉིང་གཞིས་ཉི་ལུ་ to speak in confidence, or secretly, to communicate a secret.

བཟང་པ་ *bshab-va* = ལག་པ་བ་ or བཞི་ལ་ *bslon-pa* ལཱ་ཤེ་ wet, moist (Zam. 9).

བཟག་ *bsdag* the inner parts of the body.

བཟག་པ་ *bsdag-pa* མཇུག་ 1. v. བཞི་ག་པ་. དེ་ཉི་མ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ it is time to leave a testament if you have any (Rtsa. 16). 2. to tear, wear, of cloth, etc.; to burst, crack, split C. (Ja.).

བཟང་པོ་མ་ *bshañ-tshoñ-ma* a prostitute, harlot (Dng. 8).

བཟང་ *bshad* 1. n. of a place in Tsang (S. kar. 178). 2. also བཟང་པ་ མཇུག་ a swan; བཟང་དྭགས་ a white swan (Ja.); བཟང་ལྷན་པ་ *bshad-dan-ma* 'a pond with swans swimming on it.'

Syn. མཉེན་རིང་ *mgriñ-rin*; ལུས་ལ་ *chubhi miñ-can*; རྒྱ་མཐུང་ *gra-hbyin*; ཉིང་ལུས་ལ་ *rdoñ-luñ-miñhan*; ལུས་ *bya-loñ* (Mñon.).

བཟང་པ་ *bshad-pa* 1. (ར་པོ་ལྷན་) ལྷན་ the noise of joy or that of promise (S. Lex.). 2. (ལེན་ལྷན་) to blossom, to develop (Yig. 48). 3. ལྷན་ to laugh, smile: བཟང་པ་ a girl with a smiling face (Mñ.); བཟང་ལན་ལྷན་ བཟང་པ་ buffoon, jester; བཟང་མོ་ *bshad-mo* smile, laughing, laughter: བཟང་མོ་ལན་པ་ to laugh; བཟང་མོ་, བཟང་ལྷན་པ་ or བཟང་པ་ n. of a goddess. 4. a swan.

Syn. for བཟང་ལན་ *bshad-gañ* a jest: ལེན་ལྷན་ *bdac-bbyun*; ལུས་ *ku-re*; ལྷན་ *kyal-ka*; ལྷན་ *rol-röl*; ལྷན་ *hjo-sgeg*; ལྷན་ལྷན་ *gyer-bag*; ལྷན་ *rtse-hjo*; ལྷན་ལྷན་ *rtse-dgañ*; ལྷན་མོ་ལྷན་ *gad-mo-bbyin*; ལྷན་ *ga-chañ*; ལྷན་ *rgod*; ལྷན་ལྷན་ལྷན་ *kun-mas-rgod*; ལྷན་ལྷན་ *yid-rgod*; ལྷན་ *bdsum*; ལྷན་ལྷན་ལྷན་ *bar-mar-bshad*; ལྷན་ལྷན་ལྷན་ *byis-pahi*; ལྷན་ལྷན་ (Mñon.).

བཟང་པ་ *bshab-pa*, v. བཟང་པ་; ལྷན་ལྷན་ལྷན་ (Sñu. 76).

བཟག་པ་ *bsham-pa* to stroke, to coax, caress. བཟག་པ་ལྷན་ལྷན་ *bsham-bgo byed-pa* (དེ་ལྷན་ལྷན་ལྷན་) to remind of, to recall to mind.

བཟང་པ་ *bshar-va* to shave or shear; ལྷན་ལྷན་ལྷན་ to shave the hair: ལྷན་ལྷན་ he has shaved or sheared his hair.

བཞི་ *bshi* ལྷན་ four; ལྷན་ the fourth; ལྷན་ the four; ལྷན་ "shib-cu" forty; ལྷན་ four hundred; ལྷན་ *bshi-stoñ* four thousand; ལྷན་ *bshi-cha* one fourth part, a quarter; ལྷན་ *bshi-ga* the four, all the four: ལྷན་ ལྷན་ལྷན་ལྷན་ the breadth measure of the four continents, also of the four pieces (Ya-sel. 39). ལྷན་ *bshi-gliñ* the quarter of a slaughtered sheep or goat, one-fourth part of a circle, a quadrant (Rtsi.); ལྷན་ལྷན་ *bshi-mñam* ལྷན་ (ར་ལྷན་) the intestines. ལྷན་ལྷན་ *bshi-mdo* = ལྷན་ལྷན་ *lam-bdoom* (Mñon.) where four roads meet, crossing of two roads: ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ ལྷན་ལྷན་ལྷན་ (A. 4).

བཞི་ལྷན་ལྷན་ *bshi-sde grha-tshañ* one of the earlier monasteries of Tibet. It is said that four Buddhist monks coming from four different places to Lhasa founded there a monastery which became known by the name of *Bshi-sde grha-tshañ*.

བཞི་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ *bshi-pahi gnañ-shab* the fourth stage of life, i.e., old-age from sixty upwards.

१. **बैठ** please to sit; **बैठ** seated on the rug (*Sitw.* 76); **बैठ** has been seated, **बैठ** seated, **बैठ** do sit
 2. to dwell, reside; **बैठ** castle for residence; **बैठ** a small temple in which a deity resides (*Dal.*); **बैठ** fellow-lodger. 3. to remain, stay, exist, live: **बैठ** to be in the world, to live on earth. 4. (of books) to be recorded in, to be contained; is always annexed to book titles: **बैठ** the hundred thousand songs of the Reverend Milārāspa, so to be styled, is herein contained.

ཐམ་མཁའ་རྒྱལ་ *bsahugs-gral* the row of seats on which men of rank sit on any ceremony or occasion (*Rtsii*).

သေ့သမုဒ္ဒကံ *dehugga-madda* manner of sitting :
 နန္ဒမုဒ္ဒကံ *naṇḍamuddaka* the manner of sitting of
 the gods.

འགྲུལ་པ་ *garhul-pa* resp. of འགྲུལ་ to start, depart, go away; མཇུག་པ་ *gong-pa* gone away on a journey (*Situ*. 76), go away: མཇུག་པ་ *gong-pa* pray, go away! opp. to མཇུག་པ་ གཞིན་པ་ *gong-pa gzhin-pa* he proceeded to India for study (*A.* 81). གཞིན་པ་ *gzhin-pa* གཞིན་པ་ *gzhin-pa* O Lord wherever thou goest take me with thee (*Yig.* 19).

འབྱུང་ཆ་མུ་མུ་ 1. energetic, zealous; གཤམ་གཤམ་ very active in work ; བསྟན་པ་བསྟན་པ་ very attentive in study (in the observance of moral discipline) : བཀའ་ཁྲིམས་ཀྱི་འདྲིམ་པ་བཀའ་ཁྲིམས་ཀྱི་འདྲིམ་པ་ (Hbrom. 113). 2. རྒྱ་ལྡན་ (Jā.).

ཐུར་བ *thur-wa* 1. to strain, filter: འུ་ཐུར་བ་པོ་ he strained the melted butter (*Sktu.* 76); ཐུར་བ་ཐུར་བ་པོ་ take the broth after straining it (*Nag.* 76). 2. = འུ་ཐུར་བ་ and འུ་ཐུར་བ་.

ಅಕ್ಷರ-ಛ ಛೇದನ-ಪಾ, ೧. ಛೇದನ ಪಾ-ಪಾ.

བཞེང་བ *bsheṅ-wa* pf. *འཛེགས་* resp. for བཞེང་བ to raise, erect, set up, to manufacture, compose: རྒྱལ་ལ་འཛེགས་པ་བཞེང་བ་ལ་ having erected 108 temples.

ṣáshéw ḥáshéy-pa resp. of *ṣáshé* to rise,
to get up; *ṣáshéw ṣáshé* pray, get up
(from bed, etc.); *ma ṣáshéw ma ṣáshé*, *ma
ṣáshé* don't get up, please; *ṣáshéw ṣáshé* rises
from the seat (*Situ*. 76).

བཞིན་པ I: *bahed-pa* = བསྐྱེད་པ་ *gsung-pa*,
 དུང་གི་རྒྱུད་པོ་དང་མོ་ལ་བཞིན་པས། (A. 27). **བཞིན་ཚུལ་**
bahed-tshul = བསྐྱེད་ཚུལ་ manner of speaking:
 དུང་གི་ཚུལ་མཁའ་པ་མཁའ་དག་བཞིན་པའི་མཉམ་པར་གསུངས་། (Ya-
 sel. 38).

བཞེད་པ II: (རྒྱུ་མཁའ་པ་བཞེད་ཀྱི་ཤ) 1. vb., resp.
འཇུག་མཇེད་, འཇུག་ཇེད་, འཇུག་ཇེད་ to wish, desire:
 བཞེད་ཀྱི་མཇེད་ཀྱི་ཤུལ་ཀྱི་བཞེད་པའི་ཐུག་པའི་ཀྱི་ཤུལ་ the
 hidden treasures that were desired by the
 great Kahdampa sect (A. 25); **ཐུག་པའི་ཀྱི་ཤུལ་**
 བཞེད་པ་ does your reverence wish to see the
 king? (Dul.); **ཐུག་པའི་ཤུལ་ཐུག་པའི་ཤུལ་ཐུག་པའི་ཤུལ་**
 the king wished to enter (Glr.); **ཐུག་པའི་ཤུལ་**
 if you do not wish for the horse (Mil.). 2.
 to propose, maintain, state, assert; also,
 sbst.: proposition, statement, view. 3.
 to accept, take: **བཞེད་པའི་ཐུག་པའི་ཤུལ་** food for
 acceptance.

ਬਧੇਰ *baher* = ਬਹੁਤ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ *wet.*

འཕགས་པ་ *bshegs-pa* 1. vb., resp. for འཕེན་, to take, receive, accept; to seize, confiscate; esp. to accept or take food at meals: ཇི་འཕགས་པ་འཕགས་ལྟེན་ please take whatever you like; འཕགས་ན་ if he would take it, if it should be to his liking (*Mil.*). Instead of འཕགས་ in: རྒྱུ་ལོ་མོ་མོ་ཞུས་འཕགས་པ་ he attained the age of twelve years old. འཕགས་པ་འཕགས་པ་ take up the burden of work, responsibility (*Nag. 61*). 2. sbst. food, meat འཕགས་པ་འཕགས་པ་ to offer, to serve up meat; འཕགས་ཏུར་: *bshegs-khrul* for མར་ beer colloq. (*Brig. 68*):

བཞེས་པོ་ *bshegs-gro* cakes; བཞེས་པོ་ *bshegs-ego* resp. of མཚོ་ལའོ་མོ་ བཞེས་པོ་ *bshegs-chara* = བཞེས་པོ་ *bshegs-khrun* beer: བཞེས་པོ་ལེགས་པ་ལས་རིམ་བཞུ་བའི་ (Rtsii. 4). བཞེས་པོ་ *bshegs-ldan* col. = བཞོན་པ་ལྟར་ *bshegs-ldan* the kind of sweet prepared on new-year's day in Tibet with molasses, cream, butter malt-beer, etc. (Rtsii.). བཞེས་པོ་ *bshegs-gro* ("she-to") cakes, biscuit, etc. བཞོན་པ་ *bsheg-wa*, pf. བཞོན་པ་ *bsheg-pa* to milk (a cow), also = བཞུ་ *milch* cow.

བཞོན་པ་ *bsheg-pa* to cut at, to chip: རྩ་བཞོན་པ་ to cut, hew, make wood smooth with the hatchet, split wood (Sit'u. 76): ལན་པས་བཞོན་པ་ split with the hand (Nag. 61).

བཞོན་ *bsheg* used for བཞོན་ *bsheg*.

རྩ་པ་ *bsheg-pa* 乗, 乗馬 riding-horse, carriage, vehicle, conveyance in general; བཞོན་པ་ལྟར་པ་ to equip a riding horse, to order the horses to be put to (Dal.); དེར་བཞོན་པ་ལྟར་པ་ བཞོན་པ་ལྟར་པ་ བཞོན་པ་ལྟར་པ་ the maid servant putting a saddle on a good riding-horse (Hbrom. 50).

Syn. ལྟོན་པ་ *khyogs*; ལམ་ལེན་པ་ *lam-bdegs*; ལེན་པ་ *theg-pa*; ལྟོན་པ་ *rgyu-byed*; ལྟོན་པ་ལྟར་པ་ *rgyogs-byed* (Mñon.).

བཞོན་པ་ལྟར་པ་ *bsheg-pa-can* = རྩ་པ་ལྟར་པ་ sweet smell, scent (Mñon.).

བཞོན་པ་ *bsheg-ma* cow, ewe, or she-goat, that is yielding milk; a gen. term for such cattle.

ཨ ཨ is the twenty-second letter of the Tibetan alphabet; no letter corresponding to it exists in Sanskrit, and according to the Tibetan grammarians it is peculiar to the Tibetan language. In older times and in the frontier-provinces to the present day it was and is sounded like the English *z*; but in Lhasa and Tsang it is now pronounced like the English *s*, but always low-toned.

■ 𐌲𐌿𐌳𐌰𐌹𐌳𐌰, v. 𐌲𐌿𐌳𐌰𐌹𐌳𐌰.

མཁ་ཁ་ཁ་ an eating-house, res-
taurant: མཁ་ཁ་ཁ་ n. of a large restaurant
in Lhasa of some note.

ꠄꠤ *sa-khu* or ꠄꠤꠠꠤ the morbid
discharge of seminal fluid, semen pruriens.
ꠄꠤꠠꠤ *sa-hphrug* itobing.

* သံဃာ *sa-hkhrung* = * သံဃာ.

ཁྱེད་ཀྱི་མེས་ *za-grog* a woman; (in the dialect of Amdo called འབྲུག་ཁྱེད་ཀྱི་) wife, mistress: ལྷན་རྒྱུད་ཁྱེད་ཀྱི་མེས་ལ་ཕེམ་ *skyid-tseheh: za-grog de spañs-ya-min* the mistress of happier days should not be forsaken (*Khrig. 51*).

ᐱᐱᐱᐱ ᓂᐱ-ᐱᐱᐱᐱ-ᐱᐱ = ᐱᐱᐱᐱ the cheeks
(Mflon.).

* 54 sa-chag nettle.

ཇམ་མཁའ་ *Za-dam* n. of a place in Tibet
(*Deb.* ¶ 33).

མའདོད་མཐའ་དོད་= མྱོག་མཐའ་ མཐོག་པ་ 1. hun-
ger, greed; hungry. 2. extortion: མི་མེད་
ཕྱག་མཐའ་ ཕྱག་མཐའ་ མྱོག་མཐའ་ མའདོད་ ཕྱི་མཐའ་ མི་ཕྱིད་ not

any kind of extortion or false accusation or deception should be used against the tenants (*Ritsi*). *ᠠᠷᠠᠭᠤ ᠵᠠᠭ* very corrupt; corruption, bribery.

མེ་ཕྱི་ཡལ་ *wt-phyi a-ya* n. of a medicinal drug: མེ་ཕྱི་ཡལ་དཔལ་རྒྱ་མཁའ་ལན་.

300 *sa-wa* 1. or 2000 food, meat, victuals. 2. vb., cf. 2000, 300, imp. 300, to eat 2000 2000 2000 2000 desire for eating; 2000 2000 2000 2000 is able to eat; 2000 2000 the time of eating, the hour of taking meals; 2000 2000 to cause to eat, begin to eat; to entertain with food; 2000 2000 one who takes his meal at a fixed hour, in the case of a Buddhist monk before noon; 2000 2000 2000 *sa-wa hgo-byed* = 2000. 2000 2000 *sa-wa-hi-rtsab* = 2000 2000. 2000 2000 *sa-wa al-wa* = 2000 2000. (K. ko. 7, 235). 2000 *sa-rlom* eating unfairly and cheating others of their share also 2000 *hechah-rlom* (Khrīd. 125). 2000 *sa-hbor*, abbr. 2000 and 2000 (*Rtsii*).

3. རྒྱུ་ཤི་པ་ *srin-po* cannibal demon, n. of a fish. 4. རྒྱུ་ཤི་པ་ *rdor-tse* ལྷ་མོ་ Indra's chief weapon (*fl.*).

མོ་ཤི *sa-sma* 1. = མ་ལྟོ་སྒོ་གཞི་ food, victuals: མ་ལྟོ་སྒོ་གཞི་ཡིན་པ་ will go after taking food.
2. དུང་གི་ woman (*Mönon.*); acc. to *S. Lex.*
རྩོད་ a hermaphrodite. 3. = རྩོད་ཀྱི་ time,
འཇགས་པ་དང་རྩོད་པ་ཐོག་ཏེ། གན་ཕྱིན་པའི་ཚུན་ཕྱིན་པ་
the (*Hibrom. f* 18). 4. རྩོད་ཅིག་ a basket, in
Tibetan only *fig.*, mostly as a title of

མཁ་པོ་ *sho-bygrañ* (ཤུལ་) n. of a number:
མཁ་པོ་དཔག་གྱུར་གྱི་མཁ་པོ་དང་ (Yas. 57).

མཁ་པོ་ *sho-pa* 1. pf. མཁ་པོ་ *sho* to make
deep, to deepen. 2. adj. and subst., མཁ་པོ་
མཁ་པོ་ dense, deep, depth: མཁ་པོ་ a profound
mind or understanding; མཁ་པོ་གྱུར་མཁ་པོ་
མཁ་པོ་ although people call it deep, it is
not deep (S. h.); མཁ་པོ་ of deep meaning
or signification; མཁ་པོ་ deep sea; མཁ་པོ་
མཁ་པོ་, མཁ་པོ་ a deep voice, a musical tone.
མཁ་པོ་གྱུར་མཁ་པོ་ *sho-pa-gsum* the three prized depths
in the human body:—if one's heart is
deep, one's voice deep (agreeable), and
one's navel sunken (*Mil.*).

མཁ་པོ་ *sho-po* or gen. མཁ་པོ་ *sho-mo* adj. མཁ་པོ་
in all its significations actual or fig.;
accomplished, profound in learning and
wisdom, deep. མཁ་པོ་ *sho-shyor* well fitting,
complete costume; མཁ་པོ་ མཁ་པོ་ *sho-mo*
sho-bya-wahi nags n. of a forest in Uttara-
kuru in the mountains of Sankāśa (*K.*
d. २, 293). མཁ་པོ་ *sho-shes* = མཁ་པོ་ firm,
steady, also in excellent order or condi-
tion; མཁ་པོ་ མཁ་པོ་ *sho-lu sho shuñ-ka*, མཁ་པོ་
མཁ་པོ་ [deep and profound manifesta-
tion] 3.

མཁ་པོ་ *sho-lag-can* = མཁ་པོ་ aquatic grass
(mystic) (*Mñ.* *rd.* 3).

མཁ་པོ་ *sho-lam* the profound doctrine of
Buddhism as explained in the Tantras.
མཁ་པོ་ མཁ་པོ་ a term of Buddhist mysticism;
also = མཁ་པོ་ the Mādhyamika or the
middle-path doctrine.

མཁ་པོ་ *sho* 1. = མཁ་པོ་ thick, thick-
ness. 2. depth: མཁ་པོ་ མཁ་པོ་ a pit ten
fathoms in depth.

མཁ་པོ་ *sho* 1. = མཁ་པོ་ line, continuity,
succession: མཁ་པོ་ མཁ་པོ་ མཁ་པོ་
མཁ་པོ་ a sign which has come down
uninterruptedly from the lamas and

Buddhas (*A.* 35.). 2. velvet cushion, gen.
woollen rug: མཁ་པོ་ མཁ་པོ་ མཁ་པོ་
(*Rtsii.*). 3. = མཁ་ rim or མཁ་ rig series or
set; kind, sort: མཁ་ མཁ་ མཁ་
མཁ་ (*Rtsii.*) མཁ་ མཁ་ *sho ma-chad-pa* =
མཁ་ མཁ་ uninterruptedness, continuous
succession: མཁ་ མཁ་ མཁ་
there arose a succession of useful incarnate
beings (*A.* 125).

མཁ་པོ་ *sho-pa* མཁ་པོ་, མཁ་པོ་ a bridge, of
various kinds: མཁ་པོ་ *sho-pa* iron
bridge; མཁ་པོ་ མཁ་པོ་ hanging bridge on
supports (*A.* 35.); མཁ་པོ་ *sho-pa* suspen-
sion-bridge of twisted canes; མཁ་པོ་ draw-
bridge; མཁ་པོ་ *sho-pa* natural rock-bridge;
མཁ་པོ་ wooden bridge; མཁ་པོ་ མཁ་པོ་ the
piers of a bridge, མཁ་པོ་, མཁ་པོ་ *sho-pa*
the boards, planks, མཁ་པོ་ *sho-pa* or
མཁ་པོ་ *sho-pa* parapet, མཁ་པོ་ *sho-pa* arch
of a bridge; མཁ་པོ་ bridge-village, village
having a bridge over a stream. མཁ་པོ་ gen.
large bridge; མཁ་པོ་ a little one.

མཁ་པོ་ *sho-pa* *sho-pa* n. of a holy
place consecrated to Padma Sambhawa in
the district of Shang in Tsang (*K. tho.*
168).

མཁ་པོ་ (མཁ་པོ་) *sho-pa* a number.

མཁ་པོ་ *sho-pa* soft cushion of velvet-like
cloth: མཁ་པོ་ མཁ་པོ་ མཁ་པོ་ (*Rtsii.*).

མཁ་ *sho* 1. n. of a district in Tibet
about fifteen miles to the north of Tashi-
rab-ga, the latter being the first Tibetan
outpost beyond the Kangla-chen-mo pass.
There is a Jong-pon over the two districts
of Zar and Ting-ke (*Loñ.* २, 3). 2. supine
of མཁ་ *sho-ka*; མཁ་ to begin to eat. 3.
a pitch-fork, hay-fork, dung-fork.

མཁ་པོ་ *sho-pa* acc. to *Sch.*: tassell,
gold-brocade. མཁ་པོ་ *sho-pa* *Ghr.*, *Mil.* a
tassel.

མཁའ་མ་ *Zag-gtsaṅ-ma* 寶樹白乳 lit. clean or pure food, the name of Buddha Gautama's father (*Mñon.*). བདུད་རྩི་མ་ *bdud-rtsi-ma* 寶樹白乳, བྱེ་པོ་མ་ *bre-po-ma* 寶樹白乳, མཁའ་མ་ *zag-gtsaṅ-ma* 寶樹白乳 were the names of Buddha's three uncles.

ཁྱི *si* 1. num. fig.: 52. 2. in *W.* something of a very small size or quantity.

ཁྱི་མ་ *si-ma* green scum, floating matter on water.

ཁྱི་མ་ *si-ma* for ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ or ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་: ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ (*Sorig.*).

ཁྱི་ར་ *zi-ra* caraway seed of Central Asia.

ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ the white species of caraway: ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་.

ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ the black species of caraway which looks like ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ common caraway: ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ ཁྱི་ར་ལྟ་བུ་ the black species of caraway.

ཁྱི་རི་ *zi-ri-ri* droning of bees, the wind, etc.; ཁྱི་རི་ *zhi-ri-ri* the howling or whizzing of the wind.

ཁྱི་མ་ *zi-ma* col. for ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ *zser-bu.*

ཁྱི་མ་ *zi-la* ཁྱི་མ་: ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ a composition metal, generally of gold and silver. ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་.

ཁྱི་མིང་ *Zi-bṅ* n. of a Chinese town in Kansu situated about 80 miles to the E. of lake Kokonor, and usually known as Sining. It is a great emporium for the exchange of merchandise between China and Tibet: ཁྱི་མིང་ a kind of thick velvet-like cotton cloth manufactured at Sining (*Blvi.*).

ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ *a* province of *Stoṅ-khor* in lower Kham (*Loñ. 2, 24*).

ཁྱི་མ་ (Chinese) a kind of Chinese satin of pale white colour (*Jig. 20*).

ཁྱི་མ་ breach of peace, quarrel, dispute (*Jig. 16*). ཁྱི་མ་ = ཁྱི་མ་.

ཁྱི་མིང་ *siñ-siñ* bristle-like: ཁྱི་མིང་ཁྱི་མིང་, ཁྱི་མིང་ཁྱི་མིང་ ཁྱི་མིང་ the bristle-like hair; acc. to *Jā. siñ-siñ* = ཁྱི་མིང་ ཁྱི་མིང་.

ཁྱི་མིང་ *Zin-tig* a kind of gentian: ཁྱི་མིང་ ཁྱི་མིང་ ཁྱི་མིང་ ཁྱི་མིང་.

+ ཁྱི་མིང་ *zin-thun* = ཁྱི་མིང་ or ཁྱི་མིང་ rough draft; also note, memorandum: ཁྱི་མིང་ཁྱི་མིང་ ཁྱི་མིང་ཁྱི་མིང་ drafts which are fit to be adopted or approved (*A. 155*).

ཁྱི་མ་ *zin-pa* 1. ཁྱི་མ་, ཁྱི་མ་ to commit to memory, retain in the memory, to learn; subst. a retentive memory. 2. = ཁྱི་མ་ esp. in pf. tense, to terminate, to be at the end, to conclude, be exhausted, be consumed; ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ perishable mortal body. 3. = ཁྱི་མ་ ཁྱི་མ་, ཁྱི་མ་ to be finished, terminated: ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ as the playing has ceased, or: as he has done playing (*Del.*); ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ endless working, unceasing labour (*Mil.*). 4. is used in older writings as a perfect affix like ཁྱི་མ་, denoting that the action is complete and finished: ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ the wall has been beaten down. ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ *zin-la-khad* = ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ (*Mñon.*).

ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ *zin-phud nag-po* n. of a malignant spirit or *Sa-bdag* monster.

ཁྱི་མ་ *zin-zig* = ཁྱི་མ་ a receipt, quitance; bond (of obligation), bill of debt (*Jā.*).

ཁྱི་མ་ *zim-bu* finely-divided, minute, fine, thin, slender: ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ ཁྱི་མ་ལྟ་བུ་ a fine drizzling rain was falling; ཁྱི་མ་ or ཁྱི་མ་ very fine, hair-like.

ཁྱི་མ་ *zir-mo* a slide, glissade; also sliding motion.

ཡི *sil* or **ཡིམ** *sil-ma* brightness, splendour, brilliancy, glory: **ཡི་ཤེལ་གྱི་གཞི་ཤིང་ཤེལ་** great splendour, brilliancy, lustrous (*A. 149*). **ཡི་མཁའ་** brilliant, resplendent; **ཡི་ཡིམ་གཞི་དཔ་ཡམིམམ་**, **ཡི་ཡིམ་གཞི་དཔ་** (*J. Zol.*) they suppressed the evil speeches by their lustre; **ཡི་དང་འཇམ་མེད་** *sil-gnar* = **ཡི་མེད་** sweetness, or adj. delicious; **ཡི་མཁའ་པ་** *sil-chags-pa* = **གཞི་གཞི་ཤིང་ཤེལ་** very lustrous, brilliant; **གྲུ་མཚོ་གྲུ་ཤིང་ཡི་མཁའ་པ་ཤིང་ཤིང་ཤིང་** those glorious like the sea were seated at the top rows (*A. 135*). **ཡི་གཞི་དཔ་** *sil-gnon* ཡམིམམ་, **ཡི་གཞི་དཔ་** defeat discomfiture (*Zam. 13*); **ཡི་གཞི་དཔ་** *sil-gnon-lu* a prince, king's son.

ཡིཔ་ *sil-pa* dew, dew-drop = **ཡིཔ་པ་** རྩ་པ་ **ཡིཔ་པ་མཁའ་པ་** dew-drops on grass (blades); **ཡིཔ་པ་དཔ་པ་** hoar-frost.

ཡིཔ་པ་དཔ་པ་ *sil-pa nag-po* dew-drop.

ཡི *su* num. fig.: 82.

ཡིལ་ *sug* or **ཡིལ་པ་** *sug-pa* མཇུག་, ཡམུག་, ཡམུག་ disease, affliction, pain, torment, physical and mental; distemper, illness, complaint: **ཡིལ་པ་** distemper in dogs.

ཡིལ་པ་ *sug-rhu* = **ཡིལ་པ་** ཡམུག་, ཡམུག་, ཡམུག་, ཡིལ་པ་, ཡིལ་པ་ pair, aching, uneasiness: **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** if I did not promise (to go to Tibet) this king would be greatly afflicted with sorrow (*Hbrm. 112.*); **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** the three sufferings of the body, speech, and heart:--**ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** mental sufferings, ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ defective speech, and ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ bodily diseases. **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** afflicted by the grief of sorrow; **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** sufferings from disease; **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** affliction from sorrow (*Fig. k. 98*); **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** *sug-rhu yunar-wa* one laid up with disease, tormented by sufferings; **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** (དཔ་པ་ཡིལ་པ་) untouched

or unaffected by the pains of disease, free from illness (*Fig. k. 98*); **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** *sug-rhu bral-wa* free from illness, fully recovered from disease.

ཡིལ་པ་ *sug-pa* 1. = ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་. 2. ཡིལ་པ་. 3. sbet. a building, erection. **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** *sug-phyun* ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ *tsak*, a bracket projecting from a wall.

ཡིལ་པ་ *suñ* ཡིལ་པ་, ཡིལ་པ་ two, a pair, couple: **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** not occurring in pairs (*Vai. 84.*). **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** *suñ-gi 'gra-grog* (*Yñon.*), lit. that jointly crow, the domestic fowl, the cock and the hen; **ཡིལ་པ་** *suñ-na* pair of doors; **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** *suñ-gci* one pair.

Syn. **ཡིལ་པ་** *phrugs*; **ཡིལ་པ་** *gñis*; ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ *cha hyrig-pa*.

ཡིལ་པ་ *suñ-chu* or **ཡིལ་པ་** (Chinese) meaning: **ཡིལ་པ་** a province, ཡིལ་པ་ or ཡིལ་པ་ a local governor.

ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ *suñ-mchog* the model pair, the two principal disciples of Buddha, i.e., Saribu ཡིལ་པ་ and Mangal-gyi-bu (ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་); **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** *suñ-du-kyes* lit. that grows in pairs, an orange; **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** *suñ-hbrel* connection, junction, or union: **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** if one wishes both things to be united (*Gl.*); **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** *suñ-hbrel-du* adv. one with the other, jointly; unitedly; **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** *rgya-boñ suñ-hbrel* China and Tibet united; **ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་** the church and the state jointly, or priest and devotee jointly.

ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ *suñ-gzug* = ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ ཡིལ་པ་, ཡིལ་པ་ technical term of practical mysticism, the forcing of the mind (ཡིལ་པ་) into the principal artery, in order to prevent distraction (of mind) (*Jā.*).

ཡིལ་པ་ *suñs*, imperat. of ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་: ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ hold or bear on the person! ཡིལ་པ་ཡིལ་པ་ bear in mind, remember!

ཡིལ་པ་ *suu* ཡིལ་པ་ ཡིལ་པ་

ཐུམ་པ། *sum-pa* 1. བཟུངས་པ།, མཚམས་པ།, བཟུངས་པ། to close, shut up; སྒྲུབ་པ། to shut the mouth; མིག་ཐུམ་ཅེང་གི་ཁྱེད་ཀྱི་མིག་མཚམས་ཀྱི་ཁྱེད་ his eye being closed; མིག་ཐུམ་པ། the flower closes. 2. in *W.* for བཟུང་བ།, v. བཟུང་བ།; ཐུམ་པ་པ། a pin, brooch.

ཐུར་ *zur* 1. side, margin, corner, edge: ལྷན་ཐུར་ edge of a steep river-bank or precipice; ཐུར་ཐུར་ margin of a river; ཐུར་ཐུར་པ། one that lives on the bank of a river; རི་ཐུར་ ledge of a hill; ལྷན་ཐུར་བཟུང་བ། octangular pillar; ཐུར་བཟུང་བ། four corners; ཐུར་ཐུར་བཟུང་བ། to stow in a corner, fig. to save, hoard; འདོགས་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། written on the margin of the register; ཐུར་ཐུར་པ། gone to a corner, retired; ཐུར་བཟུངས་པ། one who has retired from public life; ཐུར་བཟུངས་པ། or ཐུར་མག་ལྷན་པ། having a broken edge, damaged by being knocked about; ཐུར་མག་ལྷན་པ། faulty words and grammatical forms, corrupted word. ཐུར་མཚམས་ (ཐུར་ཐུར་མཚམས་ཐུར་) private property or things. ཐུར་ཐུར་, ཐུར་ཐུར་མཚམས་ indirectly, incidentally: ཐུར་ཐུར་པ། to speak indirectly or by hints; ཐུར་ཐུར་མཚམས་པ། to note, point out by hints or insinuations (*S. H.*). 2. outline: འདོགས་ཐུར་ཐུར་མཚམས་ཐུར་ཐུར་མཚམས་ (this is merely a brief outline, extract, sketch (*Ju.*)). 3. = 55 མེད་ a woman (*S. Lex.*): ཐུར་ཐུར་མཚམས་པ། *zur-gyis ston-pa* ཐུར་ཐུར་མཚམས་ཐུར་ཐུར་མཚམས་ (*Mon.*) a gesticulation of a woman dancing, etc.; ཐུར་ཐུར་མཚམས་ *zur-ta-na* term signifying women in general (*Mon.*). ཐུར་ཐུར་མཚམས་ བཟུང་བ། to sit in a bent posture: ཐུར་ཐུར་མཚམས་ཐུར་ཐུར་མཚམས་ཐུར་ཐུར་མཚམས་ (*Rib. 14*). ཐུར་ཐུར་མཚམས་ ལྷན་པ། shape.

ཐུར་རྩ་ corner-stone of a building: འཛིན་ཐུར་རྩ་བཟུང་བ། the old or elder mason laid the cornerstone (*Jig. 7*).

ཐུར་པ། *zur-pa* = ཐུར་བཟུངས་པ། *zur-hshugs-pa* one out of office, a non-official; a private individual.

ཐུར་ཐུར་པ། *zur-spo-ua* to remove to a corner; any thing not brought to prominence,

shelved; thrown into a corner. ཐུར་པ། bent angular.

ཐུར་ཐུར་པ། *zur-pa* 1. n. of a *Gandharva* Itajā: ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། (*Pag. 297.*): and also that of a *Kimnara* Rājā (*K. g. m. 523*). 2. an epithet of the *Bodhisattva* Jam-yang or Jam-pal, the hair of his head being arranged in five knotted locks (*Mon.*). 3. one of the *Naga* guardians of the church-treasury at *Sam-ye* is also called: ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། *dkor-byang kin-zur phud* (*ka-pa* (*S. kar.*)).

ཐུར་པ། *Zur-ua* to push.

ཐུར་ཐུར་པ། *zur-hbul* (ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ།) a private note.

ཐུར་ཐུར་པ། *zur-ma* = ཐུར་ཐུར་པ།

ཐུར་ཐུར་པ། *zur-mig* = ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། a side-look; slight attention: ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། with side long look, looking side-ways; ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། to look askance, og'le. ཐུར་ཐུར་པ། *zur-mig-ma* ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། a Sly woman, she with looks cast side-ways, a handsome woman (*Mon.*).

ཐུར་ཐུར་པ། *zur-mo* pain, for ཐུར་ཐུར་པ། (*Ja.*).

ཐུར་ཐུར་པ། *zur-tsam* ཐུར་ཐུར་པ། slight mention, a hint: ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། one who perceives from a slight hint or sign; ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། to abridge, to shorten; ཐུར་ཐུར་པ། ཐུར་ཐུར་པ། compendium, abridgment (*S. Lex.*).

ཐུར་ཐུར་པ། *zur-gso* privately nursed or brought up, educated by strangers.

ཐུར་ཐུར་པ། *zur-na* in *W.* cornered, angular.

ཐུར་ཐུར་པ། *zur* = ཐུར་ཐུར་པ།

ཐུར་ཐུར་པ། *ze* 1. num. fig.: 12.

ཐུར་ཐུར་པ། *ze-ka* ཐུར་ཐུར་པ། 1. hump. 2. decorated pad or cushion (*Ju.*).

ཐུར་ཐུར་པ། *ze-ua* ཐུར་ཐུར་པ། a precious stone.

ཐུར་ཐུར་པ། *ze-hlug* the maw or fourth stomach of ruminating animals (*Ju.*).

priestcraft (*Jā.*). 2. goods, articles of merchandise, i.e., མང་ལྗག་ *tsah-sog* (*Mñon.*).

མག་པོ་ *sog-po* or མག་མཚན་ *sog-ma* adj. deceitful, false, dissimulating: བཟང་མོ་མག་པོ་འདི་ this deceitful lady; ཡང་ཕེ་མག་པོ་འདི་མཆོད་ my lord do not play the hypocrite (*Hbrom.* 7, 19, 43, 112).

མང་ མང་ *son* = མག་ *sog* བཟང་པོ་པོ་ described as མང་ལྗག་པོ་པོ་ (*Mñon.*) articles of merchandise, goods; མང་མེད་པོ་ not goods but ready money; ལྗག་པོ་ goods taken by travellers to be bartered for provisions; ལྗག་པོ་ drugs; མང་མང་ merchandise (*Ca.*); མང་ལྗག་པོ་པོ་ མང་ལྗག་པོ་ goods of all kinds; མང་ལྗག་པོ་པོ་ *son-gis* *btsho-wa* = མང་པོ་ *tsah-po* merchant, trader, lit. one who exists by trade (*Mñon.*); མང་ལྗག་པོ་པོ་ *son-gyem-gnas* warehouse or shop (*Mñon.*); མང་ལྗག་པོ་ *son-mchog* lit. the chief of all merchandise, as met. gold (*Mñon.*); མང་ལྗག་པོ་ goods as compensation paid for one's life: མང་ལྗག་པོ་པོ་པོ་ མང་ལྗག་པོ་ མང་ལྗག་པོ་ མང་ལྗག་པོ་ *btsho*; མང་པོ་ *son-pa* trader; མང་ལྗག་པོ་ *son-dpon* = མང་ལྗག་པོ་ a chief merchant, a leader of a caravan (*Mñon.*); མང་ལྗག་པོ་ *son-sog* merchandise: མང་ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་ མང་ལྗག་པོ་པོ་པོ་ མང་ལྗག་པོ་པོ་པོ་ *btsho*; ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ མང་ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ in this place called Varāṇasi abound a variety of people and of articles of merchandise (*Hbrom.* 7, 37).

མོ་ *son*, also ལྗག་པོ་ caution; heed, care; མོ་ལྗག་པོ་ to be cautious, to take heed, to mind: མོ་ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་ not knowing how to leave off sin take heed of it; མོ་ལྗག་པོ་ heedless; མོ་ལྗག་པོ་ precaution, preventive measure (*Sch.*). A Tibetan proverb says མོ་ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ མོ་ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ if skilful in conversation one takes care of his tongue; if one knows how to walk, one guards the feet. མོ་ལྗག་པོ་ that which guards the foot, i.e., shoes.

མོ་ *son* I. worn out, decrepit, worm-eaten, damaged by use; མོ་ལྗག་པོ་ rotten and cast out (*Rtsii.*); མོ་ལྗག་པོ་ without anything left out as damaged (*Rtsii.*); མོ་ལྗག་ dull-witted; མོ་ལྗག་ *son-pkyon* of books, records, etc., spoiled, old and worm-eaten: མོ་ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ མོ་ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *D. fel.* 8).

མོ་ II: 1. མོ་ལྗག་ point, top, peak: མོ་ལྗག་ point of the *darje*; མོ་ལྗག་པོ་ the summit of the Rirab; མོ་ལྗག་པོ་ མོ་ལྗག་པོ་ to the south of the peak of the black mountain; མོ་ལྗག་པོ་ མོ་ལྗག་པོ་ going to the top of the hill (*A. 11.*); མོ་ལྗག་པོ་ མོ་ལྗག་པོ་ they buried the corpse on the summit of Tang-mo Tang-chung of *Hphyon rgyas* (*Fig. 65.*). 2. a cave; མོ་ལྗག་ rock-cavern.

མོ་ III: a wooden cask or cylindrical vessel in which milk is kept; མོ་ལྗག་ a large barrel (*Jig.* 28.)

མོ་ *zor*, also མོ་ལྗག་ *zor-na* 1. supine of མོ་ or མོ་ལྗག་. 2. sbst. reaping-hook, a sickle, a knife, esp. the weapons employed in combating the evil spirits in the མོ་ལྗག་ (offerings), such as knife, sword, sling, bow and arrows; མོ་ལྗག་པོ་ to shear with a knife or sickle; མོ་ལྗག་ sickle-blade; མོ་ལྗག་ = མོ་ལྗག་ a chopper.

མོ་ *zor-na* 1. wide, spacious, roomy. 2. མོ་ལྗག་ (མོ་ལྗག་པོ་པོ་པོ་) hymns, religious songs: མོ་ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ མོ་ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ the wisest ministers sung songs of a religious character (*A. 146.*).

མོ་ *sol* = མོ་ལྗག་པོ་, མོ་ལྗག་, མོ་ལྗག་, མོ་ལྗག་ cunning, false. མོ་ལྗག་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ having decided the battle cunningly. མོ་ལྗག་ མོ་ལྗག་ [an impostor; a rogue] *S.* མོ་ལྗག་

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *steñ-phur gser-lan pi-tu-gra*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *pad-mahi dgra* (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wa gcig-pa* = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *met.* a foot-stool.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wa hdam-byed* as met. a sword (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wa gahon-nu*, v. ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ka-ko-la* (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wa hjoms* ལྷ་པོ་ the planet Rahu, ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *gyra-gran* (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wa yar-gyi hu* or ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *yar-gran* [enlightened half of the month] S.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wa chu-gel* ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ the finest crystal gem.

Syn. ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-hod*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wa nor-bu*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *mig-la-phan*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *bsil-wahi char-lan*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *chen-nag-hisug*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *mun-gel*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ner-bu gkur-po* (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wa-gol* intercalary month.

Syn. ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-theb*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-lhag*.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi-grog* as met. the great ocean (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi-glin* ལྷ་པོ་ a small island in the delta of the Ganges where Chandra Gomi the Buddhist sage and grammarian was exiled by order of a king of Varendra; it now forms a part of the district of Bakerganj in Bengal.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi-dgra* ལྷ་པོ་ the enemy of the moon = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *gyra-gran* (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *Zla-wahi cod-pun* an epithet of Sambhara the chief *Tantrik* god of the northern Buddhists (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi thal* ལྷ་པོ་ [one who has only the dust of the moon; a plagiarist] S.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi thog-na* ལྷ་པོ་ the constellation *Chitra* (*Rstii.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi-dri* = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ku-mu-da* (*Mñon.*) ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ [water-lily] S.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi bye-ma*, v. ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi bla-mkhan lama* astrologer who calculates the evils, &c., that the *Sa-bdag* are capable of doing to men.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi gcan-po* Somendra the son of the great Kashmirian poet Ksemendra who added the 108th *Pollara* to the *Avadāna kalpalatā*.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi ma-ma* (lit. the mother of the moon), = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ the ocean (*Yig. k* 63).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi tsah-kun* u. of a *Sa-bdag* monster or evil spirit.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi gtsug-phud* lit. the moon-crest = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *Zla-wahi ri-bo* u. of a fabulous mountain equal in glory and height to Sumeru situated beyond the mountains called ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *Mig-btsun-pa* (*K. d. r.* 291).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi-lag* = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *hbab-chu* (*Mñon.*) river, stream.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi sa-rygal* are a class of (*Sa-bdag*) spirits.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-wahi spi-mo* lit. the sister of the moon, an epithet of Sarasvati (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-was-dgah* = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ (*Mñon.*) [water-lily] S.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-was-hphel*, v. ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ryga-mtsho-chen-po* (lit. that is increased or heaved by the moon), met. the ocean (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-was bshad-tshal* = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ (*Mñon.*) ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ parterre of lily plants (*Mñon.*).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-bu* ལྷ་པོ་ the son of the moon = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་.

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ala-bo* 1. = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ helper, assistant, co-operator, friend; husband,

wife, concubine, mistress; also, help, assistance: ལྷན་པ་ཅི་དུ་ལ་ to accompany, assist; ལྷན་པ་ *rkun-sla* a thief's accomplice; ལྷན་པ་ "*kindu*" resp. husband and wife; ལྷན་པ་ rival, competitor; ལྷན་པ་ a woman whose husband is dead (lit. who has eaten him). ལྷན་པ་ཅི་དུ་ single, single-handed; ལྷན་པ་ *sla-mo* ལྷན་པ་: a female friend, concubine (*Mñon.*); ལྷན་པ་ཅི་དུ་ *slas-dbye* or ལྷན་པ་ཅི་དུ་ pair, couple, combination, viz., of a thing and its reverse, hence ལྷན་པ་ཅི་དུ་ *slas phyed-ica* reverse, contrary.

ལྷན་པ་ *slat-med* 1. ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ matchless. 2. friendless, without help, single, celibate; alone: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ (I) was left alone, friendless (*Rdsu.* 23).

Syn. ལྷན་པ་ *griy-lu*; ལྷན་པ་ *rkyañ-rkyañ* (*Mñon.*).

ལྷན་པ་ *slat-mtshan* ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ menstruation, monthly course of women; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *slat-mtshan me-tog-pa* ལྷན་པ་ one without menses.

Syn. ལྷན་པ་ *rdul*; ལྷན་པ་ *me-tog* (*Mñon.*).

ལྷན་པ་ *sla-mtshes* an epithet of Sarasvatī; the *Kindu* flower.

Syn. ལྷན་པ་ཅི་དུ་ *dhyañs-can-ma*; ལྷན་པ་ཅི་དུ་ *me-tog kun-da* (*Mñon.*)

ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *sla-shul mtshas-ma* term for a beautiful woman (*Mñon.*).

ལྷན་པ་ *sla hu* ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ colloq. ལྷན་པ་.

ལྷན་པ་ཅི་དུ་ *sla-ral gyi-dpe* ལྷན་པ་ཅི་དུ་ [counter example]S.

ལྷན་པ་ *sla-run* ལྷན་པ་.

ལྷན་པ་ *slag-pa* or ལྷན་པ་ *slugs-pa* 1. = ལྷན་པ་ to pour into, to cast, put in: ལྷན་པ་ *snod-du slugs-pa* to pour into a

pot or vessel. 2. pf. ལྷན་པ་ *bslug* to send word, report, inform.

ལྷན་པ་ *slum-pa* or ལྷན་པ་ *slum-po* ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ adj. round, circular, ལྷན་པ་ roundish in shape (*Gl.*); bulbous; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *slum-por rtsig-pa* to erect a round, cylindrical wall, e.g., for a monument. ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ clerics bare-foot, and with their heads shaven and thereby looking globular; ལྷན་པ་ *slum-skor* ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ circular: ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ made two concentric circles. ལྷན་པ་ = ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་.

Syn. ལྷན་པ་ *rit-po*; ལྷན་པ་ *sur-med*.

ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *slam-po hdsin* = ལྷན་པ་ the sun.

ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *slum-phu-se* a mole-like animal (*Ja.*).

ལྷན་པ་ *zlo-icu* to summon, call; v. ལྷན་པ་.

ལྷན་པ་ *zlog-pa* pf. ལྷན་པ་ *zlogs*, fut. ལྷན་པ་ *bzlog* (is tra. vb. to ལྷན་པ་ *ldog-pa*) 1. ལྷན་པ་, ལྷན་པ་, ལྷན་པ་, to cause to return, to drive back, repulse, expel, to send back; esp. to send to fetch something. 2. to cause to turn, divert, to turn ལྷན་པ་ the mind or intention; ལྷན་པ་ to alter the mind; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ it is hard to give up the love of kindred (*Mil.*); ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ we beg you to dismiss the thought of it (*Dal.*); ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *zlog-thabs-can* ལྷན་པ་ the ten means of turning aside or diverting others such as:—(1) ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་; (2) ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *sla-ua zlog-thabs-can*; (3) ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *me-zlog thabs-can*; (4) ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *chu zlog thabs-can*, etc.

ལྷན་པ་ *zlos* = ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ a charm, spell (*S. Lex.*); ལྷན་པ་ to repeat such; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ recitation.

གཟན་པ། *gsan* described as ལྷ་པོའི་བསྟོན་པ་ ལྷུ་ལྷུ་གཟན་ a plain shawl gen. of liver or orange colour which a Buddhist monk wraps round his body.

གཟན་པ། *gsan-pa* 1. food in general, but most freq. hay etc., food of cattle. **གཟན་པ་** ལྷུ་ལྷུ་ *gsan-lu skyur-lu* (lit. to deliver over for food, i.e., a body to demons), to scorn, slight, despise; **གཟན་པ་** provender for animals and provisions for men. **གཟན་པ་** *gsan-pa* grass for horse and donkeys and fuel for men: **གཟན་པ་** རིམ་ལྷུ་ལྷུ་ (D. col. 40). 2. to devour, consume, pick out; to worry, mostly in fig. sense: **མར་མ་གཟན་པ་** *tshe-ma shab-la-gsan* the thorn worries the foot (*Mil.*); adj. **གཟན་པ་** *gsan-pa* and **གཟན་པ་** *gan-po* worn-out, thread-bare; **སྐྱུ་གཟན་པ་** *sem-la-gsan* it gnaws at the heart (*Mil.*); **སྐྱུ་གཟན་པ་** *srog-lu* it preys upon life; **མར་མ་གཟན་པ་** *ma-la-gsan* in C. it deafens the ears = ལྷུ་ལྷུ་པ་ *sun-hyin-pa*.

གཟབ་པ། *gzab* 1. careful, well-behaved, attentive and polite: **ལྷུ་ལྷུ་པ་** *bya-wa spyod-lam* *gzab-pa* in behaviour and work careful; **ལྷུ་ལྷུ་པ་** *bya-wa spyod-lam* attentive and polite to guests. **གཟབ་པ་** *gzab-pa* (ལྷུ་ལྷུ་པ་) careful, cautious (*Yig.*). 2. **གཟབ་པ་**, v. **གཟབ་པ་**. 3. elegant, smartly robed. **གཟབ་པ་** *gzab-pa* *byed-pa* to dress neatly and cleanly, to be well dressed; but if over and above good dress one wears jewellery he is said to be—**གཟབ་པ་** *byed-pa* too gaudily dressed.

གཟབ་པ་ *gzab-ma* or **གཟབ་པ་** (elegant writing), Tibetan capital or printing letters (*Grub.* 4, 3).

གཟབ་པ་པ་ *gzab-pa* (also **གཟབ་པ་** and **གཟབ་པ་**) imp. **གཟབ་པ་** *gzab-pa*, to use care, diligence: **ལོ་གཟབ་པ་** *lo-gyig-pa* *spyod-gzab-pa* by a careful diet continued for a year

(*Mil.*); རེ་སྐྱུ་གཟོམ་ beware of it, be on your guard against it (*Ja.*).

གཟར་པ། *gsar* 1. a rug to spread on the floor (*Yig.* 23). **གཟར་པ་** a broad rug. 2. peg, hook, wooden nail, for hanging up things; **གཟར་པ་** id. **གཟར་པ་** *gsar-thag* = ལྷུ་ལྷུ་པ་ (ལྷུ་ལྷུ་པ་ *Situ.* 76), a string or rope that is stretched on walls, &c., to hang clothes on.

གཟར་པ་ *gsar-po* or **གཟར་པ་** *gsar-wa* adj. steep, rugged, precipitous: **གཟར་པ་** steep and rugged hill; **གཟར་པ་** precipitous rock; **གཟར་པ་** steep declivity or cliff; **གཟར་པ་** waterfall, cascade on rocks.

གཟར་པ་ *gsar-bu* ལྷུ་ལྷུ་, colloq. "saru" a ladle, gen. of wood: **གཟར་པ་** *gsar-bu* *hphyar* lifting up a ladle for a blow (*Mil.*); **གཟར་པ་** and **ལྷུ་ལྷུ་པ་** *blugs-gsar* two long spoons or ladles used at burnt-offerings (*Schl.* 204). **ལྷུ་ལྷུ་པ་** *skyogs* or **ལྷུ་ལྷུ་པ་** *lag-skyogs* are used as synonyms of **གཟར་པ་** but generally a ladle made of metal is called **ལྷུ་ལྷུ་པ་** *skyogs*.

གཟར་པ་ *gsar-pa* = ལྷུ་ལྷུ་པ་ ལྷུ་ལྷུ་ a rent or split; anything split.

གཟུགས་པ། *gzas-pa* 1. to set about, to be on the point, to prepare for; generally used with termin. case of infin. mood. **གཟུགས་པ་** prepared, began to dig out. 2. to brandish, = ལྷུ་ལྷུ་པ་ ལྷུ་ལྷུ་ to begin to wave.

གཟི། *gzi* 1. ལྷུ་ལྷུ་ shine, brightness, clearness, splendour; in W. looming in mist, a mirage. 2. ལྷུ་ལྷུ་ n. of a precious stone—onyx—variously coloured, brown, gray, streaked with three, five or seven lines. 3. v. under **གཟི་པ་** *gzi-pa*. 4. = ལྷུ་ལྷུ་. **གཟི་ལྷུ་** *gzi-khyim* a corrupt form of the word ལྷུ་ལྷུ་; **གཟི་ལྷུ་** *gzi-can* shining bright, **གཟི་ལྷུ་** red sunset, afterglow.

chuñ re-p. a dwelling, a house for retirement: ཇུའི་གཟིམ་རྒྱུང་པ་བཅའ་ཡོང་ I will attend at your abode; གཟིམ་རྒྱུང་པ་ *gzim-chuñ-pa* chamberlain of the Dalai Lama's abode; གཟིམ་ཕུག་ *gzim-thuk* sheep-skins for night quarters; གཟིམ་གནས་ *gzim-gnas* lodging, place for spending the night; གཟིམ་ཕུག་ *gzim-phrug* page, boy-servant of a great man; གཟིམ་མཇམ་ *gzim-mat* = གཟིམ་མཇམ་ *gzim-sa*, bedstead with གཟིམ་ཆ་ or མཇམ་ཆ་ bedding on it; རྩལ་མའི་ or མཇམ་མའི་ ཁང་ མིག་ bed-room.

གཟིང་བ་ *gzir-va* = མཉམ་བ་ to suffer, to be afflicted; to be harassed, troubled: ནད་ཀྱིས་ གཟིང་བ་ troubled by disease; འདྲོད་པམ་གཟིང་ཆམ་ ཁམ་ཀུན་ overpowered by lust, overcome by brutal passion: གཟིང་པམ་གཟིང་ *gzir-pas* *gzir* tormented by longings (*A. K. I-14*). གཟིང་ *gzir* ལཱ་འོ་, ལཱ་ལྷོ་ [pain, transgression] *S.*

གཟིམ་ *gzal* in གཟིམ་བྱུང་བ་ = བྱུ་ཡིང་བྱུང་བ་ *gyu-ziñ byed-pa* (*Jā.*).

གཟུང་པ་ *gzun-dpañ* witness, mediator (*S.h.*); an honest and truthful witness.

གཟུ་བ་ *gzun-va* = ཇུ་བ་ a post, but gen. a pole to which an animal for sacrifice is tied; a lever, bar; གཟུ་མཇམ་ *gzun-rñas* a prop (*Cx.*).

གཟུ་པོ་ *gzun-po* straightforward, upright, honest: བྱུགས་གཟུ་པོ་ honest mind; གཟུ་པོར་གནས་པ་ to be impartial and straightforward, to be on the side of honesty (*Cx.*).

གཟུ་ལུམ་ *gzun-lum* or གཟུ་ལུམ་མ་ *gzun-lums* 1. obliterate, or བསྐྱེད་པམ་མེ་ཟན་པ་ not listening to any instruction or order (*Situ. 11*); also = བཤོམ་ selfishness. 2. acc. to *Lx.* = བཅུ་ཙམ་ rashness and རྩལ་མཇམ་ hence signifying rashness, impetuosity, and therefore: གཟུ་ལུམ་བྱུང་བ་ to act rashly. *Sch.* has: disobedience, pride (*Jā.*). 3. གཟུ་ལུམ་ཅན་ *gzun-lum-can* is said to = རྩལ་ཅན་ *brdusun-čan* lying, liar; གཟུ་ལུམ་དུ་གྱུབ་ *gzun-lum-du gsum-ra* = རྩལ་ལུམ་ *brdusun-lum-ra* speaking falsehood, telling lies.

གཟུག་ *gzug* 1. the tenth part of the carcass of a slaughtered sheep. 2. pain, v. ཅུག་. 3. peak, point, pinnacle: ལའི་ཅུག་ top of a mountain pass (*Jā.*).

གཟུག་པ་ *gzug-pa* to be able to bear, to sustain (*Jā.*).

གཟུགས་ *gzugs* ཅུག་ 1. symbol for 1. (*Rtan.*) 2. ལུས་ཀྱི་རྒྱུ་, ཅུག་, འཕྲུལ་, རྒྱུ་, རྒྱུ་, རྒྱུ་ the body, the outward form of anything: བྱུ་པོ་ལྟ་ གཟུགས་རྒྱུ་མཇམ་ external forms, the forms of the sensible world, the impressions that are made on the eye (*Vai-śh.*). རྒྱུ་ལྟ་གཟུགས་རྒྱུ་མཇམ་ཆའོ་ the forms (of things) are seen with the eyes: ལུས་གཟུགས་ *lus-gzugs* shape of body, stature, fig.; གཟུགས་ཀྱིས་འཛོམ་ *gzugs-kyi h'sho-va* (མྱེད་འཛོམ་མ་) that makes her body the means of livelihood, a prostitute, harlot; གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་མ་ *gzugs-kyi rñe-ra* རྩལ་མཇམ་: n. of celestial courtesan (*Mñon.*). Other forms of same import, v. below. གཟུགས་པ་ལྟ་ *gzugs-pa* ཅུག་ "difficult, tortuous body," met. a frog. In metaphysics: form, body, as one of the five *skandhas*, v. ཅུང་པོ་. In letters and in polite enquiries after health གཟུགས་ and ལུ་གཟུགས་ are always employed: ཁྱེད་ཀྱི་ གཟུགས་ བདེ་མོར་བཞུགས་མཇམ་ are you (is your body) quite well? so, too, in conversation, the colloq. term གཟུགས་པོ་ "*suk-po*" being used: ཇུའི་གཟུགས་པོ་གཞི་གྱི་ཡིན་ཅམ་ are you getting better? 3. in physics: body, matter, substance: གཟུགས་ཅན་, གཟུགས་སུ་རྒྱུར་བ་ composed of matter, material, substantial; གཟུགས་ཅན་མ་ ཡིན་པ་, གཟུགས་སུ་མི་རྒྱུར་བ་, གཟུགས་མེད་ immaterial, unsubstantial; གཟུགས་མེད་པའི་མྱེད་ a ghost-like voice (*Mil.*); གཟུགས་ལུམ་ རྩལ་མཇམ་ the range of the material world; གཟུགས་རྒྱུ་འབྱུང་བ་ རྩལ་མཇམ་ རྩལ་མཇམ་ཀྱི་འབྱུང་པ་ *gzugs-na spyod-pa* རྩལ་མཇམ་ [walking in the world of form] *S.* གཟུགས་ཡོད་པ་ *gzugs yod-pa* having form. Metaphysically གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་མཇེད་ *gzugs-kyi skye-mched* "the sense of form" is possessed of

2. interest, inclination, bias: གཟུང་འཛིན་བྱེད་ being free from interest unbiased, apathetic; (3) གཤམ་, མི་, རྒྱལ་ attribute, capacity. གཟུང་བའི་མེས་ capacious mind.

གཟུང་ཞེ་འདུག་ *gzun-she hduy* = བཞེར་ཏི་འདུག་ held, surrounding, embraced.

གཟུང་ལྗང་མ་ *gzun ldan-ma*, གཤམ་པ་འཁྱེད་ [retentive] S.

གཟུང་གཟེར་ *gzun-gzer* peg on a wall.

གཟུངས་ *gzunsh* གཤམ་པ་, མཛན་ that which seizes or holds: and hence, a spell, a mystic charm. གཟུངས་རྟེན་ *gzunsh-rten* a prop, support (Ja.). གཟུངས་ལུག་ *gzunsh-shan* loose, weak, without a hold.

གཟུངས་མ་ *gzunsh-sag* weakened, debilitated, cap. of women by loss of blood (Cs.).

གཟུངས་ཤུག་ *gzunsh-shug* མཛན་, གཤམ་པ་ the well-known *dharani* or magic sentences, lit. "spell-holders," a sentence written in Sanskrit the possession or recitation of which secures: དུད་པ་མ་མཛན་པ་ unimpaired memory, རྟོག་པ་མ་གཞུང་པ་ undiverted or uninterrupted reflection, རྩོད་པ་མ་མཛན་པ་ unobserved intellect, and རྟོག་པ་མ་མཛན་པ་ great intelligence (K. d. m, 381). གཟུངས་ཀྱི་གྲོ་ *gzunsh-kyi-gter* n. of a *dharani* called more fully: རྟོག་པ་མ་མཛན་པ་འདུག་ཏི་འཛིན་པ་གཟུངས་ཀྱི་གྲོ་ (K. d. m, 322).

གཟུངས་ཀྱི་ཁྱེ་ལྗང་མ་ *gzunsh-grca-lha* or གཟུངས་ཀྱི་ཁྱེ་ལྗང་མ་ n. of a work on the five classes of Buddhist charms contained in the Tantra Section of the *Kah-gyur*; these five classes being (1) རྟོག་པ་མ་མཛན་པ་ *stoh-chen rab-hjoms*; (2) མཛན་པ་མ་མཛན་པ་ *rmu-bya chen-mo*; (3) མཛན་པ་མ་མཛན་པ་ *so-sor hbrah-ma*; (4) བཞེར་ཏི་འཛིན་པ་ *tsal-wahis tsal chen-po*; (5) གཟུངས་ཀྱི་ཁྱེ་ལྗང་མ་ *gsan-shiags rjes-mu hdsin-pa*. གཟུངས་ཐོབ་པ་ *gzunsh thob-pa*, གཤམ་པ་མཁྱེད་; one who has obtained spells.

གཟུངས་ལུག་ *gzunsh-thay*, གཤམ་པ་ལྗང་མ་ a string made of five coloured threads and attached to a *Dorje* (*Rtiti*).

གཟུངས་བའི་བ་ *gzunsh bde-wa*, ལྷ་མོ་.

གཟུངས་བསྟན་ *gzunsh-bstun* = མཛན་པ་ a collection of Buddhist religious works.

གཟུངས་ཀྱི་ *gzunsh-phyi* མཛན་པ་ n. of a number (S. Lex.). གཟུངས་ཀྱི་ *gzunsh-ya* མཛན་པ་ another number (S. Lex.).

གཟུངས་རིང་ *gzunsh-rin* = རྟོག་པ་རིང་ *stohgs-rin*: རྟོག་པ་རིང་པོ་འདུག་ གཟུངས་རིང་པོ་འདུག་ (A. 32).

གཟུང་པ་ *gzun-pa* fut. of འདུང་པ་.

གཟུང་པ་ *gzun-pa* v. འདུང་པ་ *hdsun-pa*.

གཟུར་གཟུར་ *gzur-gzur* a witness. Syn. གཟུར་ *gzur-bo*; འདུང་པ་ *hdsun-po*; གཟུར་ *gzur-bo* (*Mon.*): འདུང་པ་མཛན་པ་འདུག་ཏི་འཛིན་པ་གཟུར་གཟུར་གྱི་བྱ་བ་དཔྱད་པ་ (D. col. 12).

གཟུང་བ་ *gzur-wa* 1. abode, nest, dwelling-place. 2. quick.

གཟུང་མ་ *gzur-ma*, more fully གཟུང་མ་མཛན་པ་ གཟུང་མ་, རྟོག་པ་མ་, གཤམ་པ་, a thorny plant, the thorn of which resembles the horns of goats: གཟུང་མ་མཛན་པ་གཟུང་མ་མཛན་པ་ གཟུང་མ་མཛན་པ་.

Syn. རྟོག་པ་མ་མཛན་པ་ *reg-por-dkah*; རྟོག་པ་མ་ *chu-mud-skyes*; རྟོག་པ་མ་ *reg-bya-lan*; རྟོག་པ་ *hu-byed-mu*; རྟོག་པ་མ་མཛན་པ་ *rgya-mtshohi mthah-can*; རྟོག་པ་མ་མཛན་པ་ *mthah-rned-dkah*; རྟོག་པ་ *ya-an* (*Mon.*).

གཟུང་པ་ *gzur-pa* for གཟུང་པ་ a little nail (Ja.).

གཟུང་པ་ *gzur-pa* weak, reduced.

གཟུང་པ་ *gzeg* or གཟུང་པ་ *gzegs* = རྟོག་པ་ གཟུང་པ་ little grain, atom, particle; གཟུང་པ་མཛན་པ་ a small particle.

གཟུང་པ་ *gzeg-zan* གཟུང་པ་ n. of the founder of the *Vaisesika* philosophy, eater of particles of grain gen. of rice; གཟུང་པ་མཛན་པ་ *gzeg-zan-pa* followers of the *Kanada* school.

གཟུང་པ་མཛན་པ་ *gzeg-mo-byi* the hedgehog.

བཟུང་ *bzah* 1. medicinal spices; **བཟུང་པ་དྲུག་** *bzah-po-drug* the six drugs or medicinal spices. 2. = **མེན་** an ox **མེན་པ་འཇིག་** (*Mñon.*). 3. ལུ་ whatever is good. 3. an agreement, treaty: **བཟུང་གྲག་** *bzah-gyig* an agreement of peace.

བཟང་པོ་ *bzah-po* good in every respect, fine, nice, right, of good quality; but is considered rather a bookish and formal term, the colloq. words being usually **ལག་པོ་** *yag-po* and in *W.* ལྷན་པོ་ or ལྷན་པོ་ though **བཟང་པོ་** occurs in many collocations. **བཟང་པོ་** *bzah-po* is another form. The latter also occurs as a verb: to be good, esp. in colloq. of certain classes of society: འདི་ཤི་རྒྱུ་ལ་བཟང་གི་འདུག་ this is better than that. **བཟང་ལ་** *bzah-lan* good and bad, good and ill; **བཟང་ལ་འཕྲིན་གསུམ་** *bzah-lan hbrin-gsum* good, bad and middling; **བཟང་ལ་འཕྲིན་པོ་** *bzah-lan hbyed-po* to discern between good and evil; **བཟང་འདོད་** *bzah-hyod* self-complacency; **བཟང་པོའི་སྐྱེད་ཀྱིས་** *bzah-po'i hduy-shan* the manner of sitting of the good and great. **བཟང་པོའི་སྐྱེད་ཀྱིས་** = **ཐོག་མཐོང་གི་** *thog-mthong* good-hearted, generous, noble-hearted; **བཟང་པོའི་སྐྱེད་ཀྱིས་** *thog-mthong* good morals, good behaviour.

བཟང་ཁྱི་ *bzah-khyi* the Tibetan lap-dog.

+ **བཟང་མཁན་** *bzah-mkhan* = **ལོག་པ་འཇིག་** *gor-bzo-ica* a tailor. **བཟང་གྲག་** Chinese satin of the measure of a gentleman's robe (*Fig. k. 6*); **བཟང་གྲག་ལྷན་པོ་** Chinese satin displaying the figures of water jars (*Fig. k. 3*).

བཟང་ཁྱི་ n. of an Indian king of ancient time (*Fig. 12*).

བཟང་པོ་དྲུག་ *bzah-po-drug* v. sub. **བཟང་** *bzah*.

བཟང་པོའི་ *bzah-po-ma* n. of a Yakini queen (*K. g. 5, 130*).

བཟང་པོའི་སྐྱེད་ཀྱིས་ *bzah-po'i-nas* = **ལྷན་པོའི་** *lhan-po'i* (*Mñon.*).

བཟང་པོའི་སྐྱེད་ཀྱིས་ *lhan-po'i* white sandal wood.

བཟང་པོའི་ *bzah-mo* n. 1. an address of politeness to a lady = good lady or noble lady! (*Mñon.*). 2. = **ཐོག་མཐོང་** (*S. Lex.*).

བཟང་པོའི་ *bzah-lton* v. **བཟང་** *bzah*.

བཟང་པོའི་ *bzah* only in **ཐོག་མཐོང་** which *Vai-sh.* explains by: **ཐོག་མཐོང་གི་** a storeyed house, but applied only to the abodes of gods; in *W.* also the cubical part of a chorten is so called (*Jā*).

བཟང་པོའི་ *bzah-po* for **བཟང་པོ་**; **བཟང་པོ་** irrealisable, which term comprises **ལྷན་པོ་** *lhan-po*, **ལྷན་པོ་** *lhan-po*, **ལྷན་པོ་** *mi-shug-po*, **ལྷན་པོ་** *shu-shu*, **ལྷན་པོ་** *khro-khro*, etc.

བཟང་པོ་ *bzah* for **མེན་** *zan* food of animals.

བཟང་པོ་ *bzah-po*, v. **ལག་པོ་** *yag-po*.

བཟང་པོའི་ *bzah* abundance, plenty: **ཐོག་མཐོང་གི་** abundant food, good service (*Situ. 76*).

བཟང་པོའི་ *bzah* fut. of **མེན་** to eat; is used to indicate members of a family as eaters or fellow-boarders; **ཐོག་མཐོང་གི་** parents that have a large family (*Mñ.*); **བཟང་པོའི་** *bzah-drug* a family, a company at table, of six persons; **བཟང་པོའི་** *bzah-dpon* the head of a family; **བཟང་པོའི་** *bzah-ma* among a numerous house-hold (*Jā*). Also = spouse, wife, as "fellow-eater"; but in old literature = princess, queen: **ལྷན་པོའི་** *rgya-mo-bzah* (commonly **ལྷན་པོའི་** *rgya-bzah*) Chinese queen of king *Sron-btan*; **ལྷན་པོའི་** *bal-mo-bzah* the Nepalese queen of the same king. **བཟང་པོའི་** *bzah-sha* partner, wife; **བཟང་པོའི་** *bzah-cha* = **ལྷན་པོའི་** or **ལྷན་པོའི་** *rigs* household business or affairs.

བཅཱ་རེ *hse-re*, also *བཅཱ་* *hse*, pain; *བཅཱ་རེ་བྱིད་པ་* *hse-re byed-pa* to inflict pain, to torment, to be angry with (*Cs.*); *བཅཱ་རེ་མན་* *hse-re-can* or *བཅཱ་རེ་མུང་* *hse-re-chun* = *བཅོད་བསྐྱར་བྱུང་* *hsoḍḍ bṣan-chun* short-tempered, impatient and fretful, or offended easily; *བཅཱ་རེ་ཅེ་པ་* *hse-re che-ta* = *བཅོད་བསྐྱར་ཅེ་པ་* *hsoḍḍ-bṣan che-ta* very patient, good tempered, having the power of endurance (*Mñon.*).

བཅཱེད་ *hseḍ* in comp.: *ལག་བཅཱེད་* a hand-basin *ཕྱོད་བཅཱེད་* (*Situ. 76*) basin, bowl; *ལྗང་བཅཱེད་* *lhuṅ-bṣeḍ* beggar's bowl, alms-pot carried by Buddhist monks.

བཅཱེད་ལག་ *hseḍ-shal* 1. འཕྲ་ལག་བཅཱེད་ (*Cs.*) spittoon. 2. acc. to *Jā.*: cup into which people skim off grease from tea.

Syn. *མེམ་མེམ་* *tsheḥ-zheḥ*; *མེམ་མེམ་མེམ་* *meḥ-mehi-sheḍ*. (*Mñon.*).

བཅོ *hso* = *ལག་*, *ལྗང་པ་* *sgyn-rtsal* (*Mñon.*). 1. work, labour, occupation; trade, handicraft; workmanship: *བཅོ་གཞུག་གྱི་རིག་པ་* mechanical art; *རྩལ་པོ་ཅེ་བཅོ་* jeweller's art, *གྱི་པ་བཅོ་* art of a tailor; *ལག་བཅོ་* rope making; *ལྗང་བཅོ་* trade of a shoe-maker also a shoe-maker; *བཅོ་མཁན་* a worker, artizan; *བཅོ་ཁང་* workshop. 2. also *མེམ་པ་* = *རྒྱུ་བཅོ་* figure, image, picture, resemblance, appearance (*Jā.*). *བཅོ་རྒྱུ་* *hso-rgyu* working materials (*Gr.*); *བཅོ་བཟླ་* *hso-bṭa* form, fashion, e.g., style of a house, its architecture; look, shape, make. *བཅོ་པ་* *hso-pa* artist, mechanic; *དུད་ལ་བཅོ་པ་* silver-smith. *བཅོ་དཔྱད་* *hso-dṣan* overseer, foreman. In art acc. to Buddh. there are three classes: *ལུས་བཅོ་* art in reference to the body; art in reference to speech; art in reference to the mind; the first comprising writings, drawing, painting and all that comes under handicraft, the second the art of reading and composing works including the labours of study, and the third the work of the

intellect, i.e., *མོས་*, *བསམས་*, *མོས་གསུམ་* *thos-bṣam-sgom-gsum* what is heard, what has been thought and what has been contemplated. Of arts ten kinds have been enumerated in Buddhist books:—(1) weaving, the art of making cloth; (2) the art of trafficking; (3) state-craft; (4) the art of letters; (5) the art of figures, that is counting, palmistry, divination and drawing from omens; (6) *ཐྱོག་གྱི་བཅོ་* *blo-greḥ-kyi hso* the art of designing; (7) making statues, figures in relief, sculpture, engraving etc.; (8) *བྱུང་བཅོ་བཅོ་* *bṣkyed-paḥi hso* the work of growing or rearing etc.; (9) *ཁྱུ་བྱུ་བཅོ་* manufacturing woollens &c.; (10) *ཐྱོད་བཅོ་བཅོ་* the art of mixing up or compounding. *བཅོ་བྱོན་* *hso-bṣoḍ* a design; also directions to workmen: *བཅོ་བྱོན་བྱིད་ལྷན་* *ḥṣi.*

བཅོ་བ་ *hso-ta*, pf. *བཅོས་* to make, to manufacture (*C.* *ཐྱོད་ལ་མེ་བཅོ་གི་བཅོ་གྲས་* what are you making? *བཅོ་ལྗོ་* *hsoḥ-gyo* income, earnings, proceeds: *མེ་བཅོས་* made of wood (*Situ. 74*). *བཅོ་བཅོ་* *hso-ta-pa* ལ་པ་, *ཁྱིམ་གྱི་* a craftsman, manufacturer. *བཅོ་བཅོ་* *hso-ta-pa* id. *བཅོ་བཅོ་ལྗོ་གྲས་* *hso-ta-pa gna-tshogs* ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ various workers. *བཅོ་བཅོ་ལྗོ་གྲས་* *hso-ta-pa gna-tshogs-tan* ལ་ལ་ལ་ལ་; the divine architect, the maker of the world.

བཅོད་པ་ *hsoḍ-pa* 1. བཅོད་པ་ to suffer, bear, endure; to resist: *ལེག་ན་བཅོད་པ་* not being able to bear the pain in his eyes (*Dz.*); *རྩལ་པོ་ཅེ་བཅོད་* in this body one cannot be patient: *མངལ་རྒྱལ་གྱི་* ལེག་མ་ཆེ་ཅེ་བཅོད་པ་ *Buddha* in his mercy not suffering this, but checking the mischief: *བཅོད་མཁས་* (or *བཅོད་ལྗོ་གྲས་*; *མེད་པ་བཅོད་པ་* or *བཅོད་པ་* not to be able to bear...any longer, freq.; *མེད་པ་* or *བཅོད་པ་* adj. unbearable, intolerable, also irresistible (*Jā.*). 2. to forgive, pardon; *ཐུག་པ་དེ་མེད་པ་བཅོད་པ་* to pardon our former

tricks is what we beg (*Mil.*); ཅུ་མཚན་ཐོན་པ་
འོད་པར་བཅོམ་པ་ཅུ་མཚན་ that I did not request you
to mount, this I beg you to forgive (*Mil.*);
3. in asceticism: perseverance, steadfast
adherence to the four truths, constancy
in pursuing the path that has been entered
upon. འོད་པར་ཐོན་པ་ *bzod-hjug-pa* to make or
cause to forgive; འོད་ཐོན་པ་ *bzod-dan* forbear-
ing, patient, forgiving. འོད་པ་ཐོན་པ་ *bzod-pa-
sran* unwearied patience.

འོད་པར་ཐོན་པ་ཅུ་མཚན་ *bzod-dkag-ran* or འོད་པར་ཐོན་པ་
ཅུ་མཚན་ an epithet of Indra. (*Mñon.*)

འོད་པར་ཐོན་པ་ *bzod-phah-ka* བཅོམ་པ་ [en-
during much; u. of a Buddha] S.

འོད་ཐོན་པ་ *bzod-dan-ma* = འོད་པ་ ཐོན་པ་ the
earth (*Mñon.*).

འོད་པར་ཐོན་པ་གཞུགས་ *bzod-par phyin-la gsum*
the *Kṣānti pāramitā* which are three:—
(1) ཐོན་པ་ཐོན་པ་ཐོན་པ་ ཡེ་མེ་ཐོན་པ་; (2) རང་གི་ཐོན་པ་ ཐོན་པ་
ཐོན་པ་ རང་གི་ཐོན་པ་; (3) ཐོན་པ་ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་
ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ (*K. d. 2, 68*). འོད་པ་ *mi-
bzod-pa* want of patience and forgiveness or
vindictiveness is productive of five
troubles:—(1) རྒྱུ་མང་དུ་འཕྲུང་བ་ increase in
enemies; (2) རྒྱུ་མང་དུ་འཕྲུང་བ་ increase in sufferings and
uneasiness of the mind; (3) རྒྱུ་མང་དུ་འཕྲུང་བ་
multiplication in breaches and increase in
misunderstandings; (4) རྒྱུ་མང་དུ་འཕྲུང་བ་
causing one to weep according to
one's repentance; (5) རྒྱུ་མང་དུ་འཕྲུང་བ་
after death it takes one to the state
of damnation (*K. d. 2, 68*).

འོད་པར་ཐོན་པ་ *bzod-hsran* one who is able to
meditate upon or exercise himself in the
virtue of forgiveness or patience (*Nag. 76*).

བཅོམ་པ་ *bzob-pa* 1. assiduity: འོད་པར་ཐོན་པ་
ཐོན་པ་ཐོན་པ་ he was assiduous in religious
observances (*A. 156*). 2. v. ཐོན་པ་ *gsob-pa*.

བཅོམ་པ་ *bzom-pa* or ཅུ་མཚན་ཐོན་པ་ *chu-bzom-pa*
portable water-cask.

བཅོམ་པ་ *bzog-ego* 1. = ཐོན་པ་ཐོན་པ་ or ཐོན་པ་ཐོན་པ་
ཐོན་པ་ praising or expression of respect to
one who does good service to the state: ཐོན་པ་
ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ ཐོན་པ་ (*D. 9*).
2. earnings, profit.

བཅོམ་པ་ *bzog-pa* ཐོན་པ་ *fid*, anything eaten
up.

བཅོམ་པ་ *bzha-wa*, v. ཐོན་པ་ *zha-wa*.

བཅོམ་པ་ *bzlas-pa* ཐོན་པ་ to mutter: ཐོན་པ་
ཐོན་པ་ *nyas-bzlas-pa* to recite charms or
mantras (*Zam*). ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *bzlas-brjod* = ཐོན་པ་
ཐོན་པ་ recitation of spells softly; the soft,
yet audible pronouncing of spells etc.,
ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *bzlas-brjod bzod-pa* to mutter
over (*Gle*); ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *ma-steg-pa*
bzlas-brjod Brahmaical spell-muttering.

† ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *bzugs-pa* = ཐོན་པ་ or ཐོན་པ་ to
inquire, to ask of: ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *rua-ar-*
bzugs-pa to pour into the ear, i.e., to ask
(*Situ. 76*).

བཅོམ་པ་ *bzlum-pa*, ཐོན་པ་, ཐོན་པ་ *made*
globular, rounded, v. ཐོན་པ་ *zlum-pa*.

བཅོམ་པ་ཐོན་པ་ *bzhum-pa* = ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *bzdam-pa*;
ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *bzhen-bzhum*.

བཅོམ་པ་ *bzho-sa* = ཐོན་པ་ ཐོན་པ་, v. ཐོན་པ་ *zho-sa*.

བཅོམ་པ་ *bzlog* the opposite, the reverse:
ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *pha-wa-las bzlog stom-po* the
contrary of thin is thick, of fine is stout
(*Lex., Ju*). ཐོན་པ་ *bzlog-pa* = ཐོན་པ་ ཐོན་པ་,
ཐོན་པ་, ཐོན་པ་; also = ཐོན་པ་ ཐོན་པ་,
ཐོན་པ་ *gyul-bzlog* to avert war, to make
the enemy run away from battle (*Situ.*
76). ཐོན་པ་ཐོན་པ་ *bzlog-pa phun-gsum*

tshogs གཤིན་སྐྱོན་ [full of hindrances]*S.*

བཞེས་ཕྱུགས་ *bzlog-phyogs* ལུང་ལུང་ [carrying away, subtraction]*S.*

བཞེས་དཀར་ *bzlog-dkag-ka* ལྷོ་ལྷོ་ (A. K. 1-12) [unobstructible]*S.*

བཞེས་ *bzlog*, v. ཞོ་བ་ *zlo-wa*.

བཞེས་པ་བྱང་བ་ *bzlog-pa byang-wa* to challenge enemies and thereby commence quarrels and feuds: བཞེས་པ་བྱང་བ་འཇོག་པ་མ་ཐོན་ལུས་ (*D. fol. 7*).

བཞེས་ཏུང་བ་ *bzlog-rtsod-pa* to revive old feuds, quarrels and fighting: བྱེད་པ་བཞེས་ཏུང་བ་འཇོག་པ་མ་ཐོན་ལུས་ (*D. fol. 7*).

Q *ha* is the twenty-third letter of the Tibetan alphabet. It does not correspond to any letter either in English or in Sanskrit. Csoma transliterated it by *h* and so, too, has the author of this dictionary; but colloquially as an initial it often takes the sound of *w*. It is phonetically different from the vowel *u* which is regarded by the Tibetans as a consonant. Grammarians have, however, utilized it in denoting the prolonged quantity of the three short vowels *a*, *i*, and *u* by subjoining it to them, especially in transcribing Sanskrit words in Tibetan; thus the Sanskrit *mā-yā* is written མ་ཡ་. 1. num. fig. := 23. 2. a phonetical form of *we*, thus ར་ཅག *ha-cag* = ར་ཅག *we*; v. also ར་ཅག *hu-cag*.

འཕྲིལ་ *ha-ti-sa* with བལ་ = to turn a somersault, to tumble over, to roll (*Jā.*).

འན་ *ha-na* for ར་ན་ *ho-na*.

འན་ལ་ *ha-na-yañ* although.

འམ་ *ha-ma* but, yet, well: འམ་མཐོང་ཅིག་ but do not forget!

འཕྲུར་ *ha-hur* = འཕྲུར་ *ha-re hu-re* described as ཕྲུར་དེ་ཕྱག་ཚུལ་དང་འཕྲུར་གྱི་ལྷན་པ་ a loud sound of *ha-hur* or a loud whirring noise.

འཇག་ཅེས་ *Ha-la gxi-chen* n. of a learned lama (*Deb. 7, 9*).

འང་ *hañ* like ལ་ and ཅ་ described as ར་ཅག་ and ར་ཅག་ ornamental and conjunctive terms corresponding to the English *ever*,

soever. Properly འ་ occurs only after vowels, but colloq. also after consonants, e.g., འམ་འང་ *nam-hañ*.

འང་གི་ *hañ-ke* a mystical character, frequently occurring in certain final ornaments or flourishes called རྒྱལ་མགོ་ *gbrul-mgo*.

འན་བུ་ *han-bu* prob. = ར་འན་ *han-bu*: འན་འང་འམ་མཐོང་ཅིག་འན་བུ་འཕེལ་ (*A. 123*).

འབ་པ་ *hab-pu* (འབ་པ་) to bark, to make at a person or animal.

འབ་ལུང་ *hab-luñ* not definite, nothing conclusive, not in shape: ད་ལི་ལུང་འབ་ལུང་འབྲུག་པ་ལེན་ལུང་ the present business has been something indefinite and undigested (*Idsa. 26*).

འམ་ *ham* or, else, or else (*A. K.*).

འར་པ་ *har-sa* C. a lot; འར་ལྷན་པ་ *har-rgyal-po* = ལྷན་ལྷན་པ་ to cast lots, to lay wager.

འར་པོ་ *har-po* or in Tsang: འར་པ་ *angry*.

འར་ཕུར་ *har-hur*, v. ཕུར་ཕུར་ or ཕུར་གྱི་.

འར་ལ་ *har-yañ* also, too, likewise (*Sch.*).

འར་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *har-lhuñ-du na-rgyag* = འར་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ having just not fallen into the hands of the enemy, had very nearly fallen into the hands of the enemy; another example: འར་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ we are still lingering, not quite dead yet (*Yig. 98*).

འཇ་འོལ་ *hal-hol* = འཇ་འོལ་ or འཇ་འོལ་ confused, unconnected, irregular: འཇ་འོལ་འཇ་འོལ་ in all those there was nothing irregular (*A. 156*). Also = འཇ་འོལ་ *haran-min*.

earliest historical palace in Yarlung built by the Tibetans for the residence of their first king *Gñah-khri ðtsan-po*. It was visited by the compiler of this Dictionary in 1882.

ཁུ *hur* any noise, whether loud or low, gen. a prolonged sound not a sharp report: ཁུའི་བྱུང་བཞག་པའི་མུ་ཁུ་ཁུ་ཞེས་པའི་ 𑄧 the humming in the ears produced 'by blocking them (*Vai.* 𑄧); ཁུ་ལ་ཁུ་འཛོལ་ there is a buzzing in my ear; ཁུ་ལ་ཁུ་བ་ *hur ma rgyab* don't make a noise! ཁུ་ཁུ་ག་ *hur-rgyag*=ཁོ་ཁུ་ *glo-bur* or ཁོ་ཁུ་ག་ *thag-rgyag* or ཁུ་ཁུ་ཁོ་ *la-hur-khol*. ཁུ་ཁུ་ *hur-rga*=ཁུ་ noise especially of a tempest, sound in the air: ཁུ་ལ་ལེན་པའི་ཁུ་ལ་ལེན་པའི་ཁུ་ལ་ though the wind has no wings yet it fills the sky with sound; ཁུ་ཁུ་ལ་ *hur-rga-can* arrow that flies buzzing (*Mñon.*). ཁུ་ཁུ་ *hur-tik* a brass basin, used to make a noise by striking on it. ཁུ་ཁུ་ *hur-rdo* a sling: ཁུ་ཁུ་ཁུ་ *hur-rdo hphen-pa* to throw with a sling.

ཁུ་ཁུ *hur-ua* 1.=ཁུ་ཁུ་ *dhur-ua* sbst. a humming insect, beetle (*Sch.*). 2. vb., to be noisy, chattering: ཁུ་ཁུ་ཁུ་ཁུ་ shouting with joy (*Mil.*).

ཁོ *ho* 1. sbst. a kiss ལུ་ཁོ་; ཁོ་ཁོ་ལ་ to kiss, ཁོ་ཁོ་ལ་ id. 2. v. ཁོ་. 3. pers. pron. we, v. ཁོ་ལ་. 4. dem. pron.=this. 5. interj. ཁོ་ oh, yes! ཁོ་ལ་ལ་ oh very well! ཁོ་ལ་ལ་ *C.* well! it is all right.

ཁོ་ཁོ *ho-khol*=ཁོ་ལ་, ཁོ་ལ་, ཁོ་ལ་ལ་ pers. pron. we: ཁོ་ཁོ་ལ་ཁོ་ལ་ཁོ་ལ་ཁོ་ལ་ཁོ་ལ་ཁོ་ལ་ ཁོ་ཁོ་ལ་ what have we not done in respect of sin in the cycle of transmigration which has no beginning (*Behu.* 132).

ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho-brgyal* resp. fatigue, weariness, trouble, want, any kind of hardship;

ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ getting into difficulties. More freq. as vb.: ཁོ་ཁོ་ཁོ་ to be fatigued, ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ are you not fatigued? (*Ja.*). ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho-re-brgyal*=ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho-brgyal-ua* or ཁོ་ཁོ་ཁོ་.

ཁོ་ཁོ་ *ho-gñig* 1. sour cream (*Sch.*). 2. birch-tree.

ཁོ་ཁོ་ *ho-dod* lamentation, wailing, cry for help: ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ to lament loudly, to call for help; ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho-dod-pa* one that seeks help, a client, a plaintiff, more in pop. language (*Jā.*).

ཁོ་ཁོ་ *ho-na* or ཁོ་ཁོ་ now then, well; ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho* and *na* combined become *hon* (*Situ.* 125). Is used esp. to introduce a new thought or proposition in speech; now, what shall you do in that case?

ཁོ་ཁོ་ *Ho-phran* n. of a place in Tibet (*Deb.* 𑄧, 32).

ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho-byams-pa* to be loving: ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *Kani kahi sprin yig.*

ཁོ་ཁོ་ *ho-ma* milk (in colloq. *wo-ma*): ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ the milk trickles down ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho-ma ho-ua* to milk; ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho-ma gñol-ua* to let milk curdle ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho-ma sru-b-pa* to churn milk (*Ca.*); ཁོ་ཁོ་ *ho-tha* milk-meadow, the plain on which Lhasa now stands, in former times said to have been a boggy and sodgy lake; ཁོ་ཁོ་ *ho-thug* milk soup, rice and milk cooked together as porridge; ཁོ་ཁོ་ *ho-thud* cheese; ཁོ་ཁོ་ *ho-hthud*=ཁོ་ཁོ་ sucking-child, baby; ཁོ་ཁོ་ *ho-hdod* སྐལ་ལེན་ the woman's breast, the teats; ཁོ་ཁོ་ *ho-spi* or ཁོ་ཁོ་ *ho-spi* cream. ཁོ་ཁོ་ *ho-ma-hchi* an met.=cow (*Mñon.*) ཁོ་ཁོ་ *ho-so* a milk-bucket. ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho-havin can-ma* women in general (*Mñon.*).

ཁོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ *ho-brgyal* n. of a continent beyond the sea of milky water (*K. d.* 𑄧, 293).

ཨ་མ་མཐོ་ *ho-ma-hphol* or ཨ་མ་མོ་ *oow* (*Mhon.*)

ཨ་མ་མཐོན་ *ho-ma-hdsin* དབུལ་པར་; 1. the udder, teat. 2. རྩལ་རྩལ་ the sugarcane plant.

ཨ་མ་མི་མི་ *ho-ma xi-si* the seeds of *Abrus precatorius* used as beads for rosaries.

ཨ་མ་ཤིན་ *ho-ma-shin* milk-fruit tree. Syn. ཨ་མ་ཅན་ *ho-ma-can*; རྩལ་མི་ཅན་པ་ *hbu-yi hdag-po*; རྩལ་པ་མི་ཅན་ *gyal-pohi-xas* (*Mhon.*).

ཨ་མའི་མཁྱིན་པ་ཅན་ *ho-mahi ngzin-pa-can* a new-born child. Syn. བཅོམ་མཁལ་པ་ *htsus ma-thag-pa*; རྩལ་མ་མཁལ་པ་ *skyes ma-thag-pa* (*Mhon.*).

ཨ་མའི་ཆུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་མོ་ n. of a fabulous sea the water of which is white like milk, situated beyond the ocean to the north of Rirab or Meru (*K.d.* ༣, 293).

ཨ་མའི་རྩལ་ལྟ་བུ་མོ་ *ho-mahi dbyug-pa* རྩལ་ plantain, banana.

ཨ་མ་མང་ *Wo-ma thak* n. of an extensive table land at the foot of Kharula pass on the road from Ralung to Nangar-tse Jong.

ཨ་མའོ་ *ho-mtsho* 1. milky sea or lake. used fig. for sincerity, true heart (མཐོ་མ་ཅན་པ་) (*Yig. k.* 1).

ཨ་མོ་ *ho-go* with རྩལ་པ་ to laugh at, to jeer.

ཨ་ལུག་ *ho-yug* for རྩལ་ག་ *hu-yug*.

ཨ་ལོ་ *ho-yo*, also ཨ་ལོ་ *ha-yo*, a puppy.

ཨ་ལག་པ་ *ho-lags* 1. a leader in conversation or in a deputation to a great man, mouth piece. 2. yes sir, just-so. མཐོ་མ་ཅན་པ་ མ་ཅན་པ་མཐོ་མ་ཅན་པ་ མི་ not inclining to any party or showing attachment in reply (he said) yes, sir! (*A.* 129).

ཨ་ཤེ་ *ho-se* in colloq. *woose*, a mulberry.

ཨ་ག་ *hog* 1. ག་མ་, ག་མ་མ་ root signifying below or with reference to time,

after, opp. to ག་མ་. ཨ་ག་ཏུ་ or ཨ་ག་མ་ (colloq. *wo'-la* or *wak-la*) postp. under, below, beneath; ཨ་ག་མ་མ་ under that. 2. adv., down, underneath; ཨ་ག་ཏུ་ཕྱིན་ fallen down, ཨ་ག་ཅན་ possessed of what is beneath, i.e., not castrated; ཨ་ག་ཅན་ castrated; ཨ་ག་ཕྱིན་ an eunuch, one whose testicles have been drawn out, taken out; ཨ་ག་ལྟ་པ་ or ཨ་ག་ཏུ་ ལྟ་པ་ to put underneath; ཨ་ག་ཤིན་ *ldish-hog* the division of soldiers under a *Dish-pon* or captain; ཨ་ག་ཅན་ *hen-hog* a body of ten men under a corporal.

ཨ་ག་ཤིན་ཕྱིན་ *Hog-yi phyogs-shyos* = མ་ལི་ཆུ་ མོ་ལྟ་བུ་མ་ the goddess of earth called *Bstan-ma* (*Mhon.*).

ཨ་ག་གྲུབ་ *hog-grub* immediate arrangement or preparation (*Yig.* 83).

ཨ་ག་རྩ་ *Hog-rhu* n. of a place in *Khamy*.

ཨ་ག་ཏུ་ཁ་ཕྱིན་པ་ *hog-tu kha-phyogs-pa* 1. one looking downward. 2. རྩལ་མ་ a hump-back.

Syn. ཨ་ག་ཏུ་ཕྱིན་པ་ *hog-tu-phyogs*; ཁ་ཕྱིན་ *kha-lub*; ཨ་ག་ཏུ་ཕྱིན་པ་ *hog-tu-lu* (*Mhon.*).

ཨ་ག་ཏུ་ཕྱིན་ *hog-tu-rgyu* a thief. Syn. རྩལ་པ་ *rkun-po*; རྩལ་མ་ *rkun-ma* (*Mhon.*).

ཨ་ག་རྩ་ *hog-rdo* an anvil (*Sch.*).

ཨ་ག་ཤིན་ *hog-lan* 1. = ཨ་ག་ཅན་ *hog-can* an uncastrated animal. 2. n. of the tree otherwise called ག་མ་ཕྱིན་པ་ *gah-byed-shin* (*Mhon.*).

ཨ་ག་ན་ *hog-na* (in *W. yok-na*) 1. adv. underneath, below. 2. postp. c. gen. under, after. ཨ་ག་ན་མ་ *hog-nas* adv. from under, from below: ཨ་ག་ན་མ་ཕྱིན་པ་ ལམ་མཐོ་མ་ to embrace below and not by the neck; ཨ་ག་ན་མ་ཅན་པ་ come from below.

ཨ་ག་མ་ *hog-ma* ལམ་ adj. the lower, later, following one. Said to = ག་མ་ཅན་པ་, i.e. ཨ་ག་མ་མ་ the one following after that, the second in turn, one below or under another person, subordinate, inferior (*Mhon.*).

འག་མིན *Hog-mia* 1. འག་མིན otherwise འག་མིན་ལྷ་མོ་ འག་མིན ལྷ་མོ་ is the eastern heaven wherein the astral body of the Bodhi-sattva Dorje Chhang resides and which region is presided over by the Dhyani Buddha Akashobhya (མི་ལྷ་མོ་) who is enthroned there in the Ogmin heaven on a white lotus-blossom. འག་མིན་ལྷ་མོ་ འག་མིན་ལྷ་མོ་; a resident of the Ogmin or *Akanishtha* heaven. 2. འག་མིན་ལྷ་མོ་ opp. to the nether world; that which is not inferior or under any.

འག་གཤི *hog-gshi* འག་གཤི the lower stratum, substratum: (འག་གཤི་རྒྱུ་ལྷ་མོ་ *hog-gi rtsa-wa gtsug-sa*; འག་གཤི་རྒྱུ་ལྷ་མོ་ *hog-gshi chuhi-gkyil-ghkhor* (Ya-sel. 39).

འག་གཤི་མི་ལྷ་མོ་ *hog-gshi mi-rig* = འག་གཤི་མི་ལྷ་མོ་ *chu-gtsh'ab-pa deep-water* (*Mñon*).

འག་རྒྱུ་ལྷ་མོ་ *hog-rol-tu* = འག་རྒྱུ་ལྷ་མོ་ *hog-tu*.

འག་ལྷ་མོ་ *hog-las* = འག་ལྷ་མོ་.

འག་ལྷ་མོ་ *hog-len-pa* explained as འག་ལྷ་མོ་ a term or expression by which to ascertain what one is about to say (*Mñon*).

འག་ལྷ་མོ་ *hog-pal* crop, craw of birds (*Jā*).

འོང་བ *hoñ-wa* 1. འོང་བ་མོ་ pf. འོང་བ་མོ་ imp. འོ་ག་ *gog*, to come: འོང་བ་མོ་མོ་མོ་ when he saw his mother was coming; འོང་བ་མོ་ he came into the house; འོང་བ་མོ་ to return, to come back; འོང་བ་མོ་ come here; འོང་བ་མོ་ don't come here; འོང་བ་མོ་ འོང་བ་མོ་ འོང་བ་མོ་ two men that were about to come to me; འོང་བ་མོ་ when coming, when being on their way; འོང་བ་མོ་ འོང་བ་མོ་ we have come to the Ti-se for meditation; འོང་བ་མོ་ འོང་བ་མོ་ འོང་བ་མོ་ འོང་བ་མོ་ of the 300 girls paraded let not anyone come from the last rows and let not any come from the middle, but let those come who

are in the six upper rows on the left side; འོང་བ་མོ་ they came to bring, they brought them; འོང་བ་མོ་ came leading, conducting, they brought hither. With reference to time: འོང་བ་མོ་ not yet come, i.e., future, འོང་བ་མོ་ for the benefit of those not yet come, i.e., of posterity; འོང་བ་མོ་ she prayed that a son might come to her. 2. to be suitable, practicable, to do: འོང་བ་མོ་ འོང་བ་མོ་ as two teachers for one doctrine will not do; འོང་བ་མོ་ as a journey home will not do; འོང་བ་མོ་ as long as he was fit for work. 3. when connected with verbs, it serves to indicate futurity, like the English auxiliaries "shall" and "will," and is then usually spelt and sounded as འོང་བ་མོ་ *yoñ*; frq. as fut. aux. in *C*: འོང་བ་མོ་ འོང་བ་མོ་ I am not about to go, shall not go, there any more. Also with the supine: འོང་བ་མོ་ འོང་བ་མོ་ it will even come to his dying, it will be his death; འོང་བ་མོ་ he will even get so far as to eat.....; འོང་བ་མོ་ he will die; still more free are those forms in which the gerund or the bare root is used; འོང་བ་མོ་ he will assent to it, allow it; འོང་བ་མོ་ it is not the one, it will be the other; འོང་བ་མོ་ he will come (*Mil*), and in *C*. is always annexed to mere root of vb.: འོང་བ་མོ་ they will not believe it; འོང་བ་མོ་ I shall buy it to-morrow; also the subjunctive mood. འོང་བ་མོ་ as I should be killed if she heard of it.

འོང་བ་མོ་ *hoñs-pa* འོང་བ་མོ་ subst. the arrival, advent (*A. K. 1-14*).

འོང་བ་མོ་ *hoñ-mol* occurs in *Ld.* for འོང་བ་མོ་ *hol-mo* (*Jā*).

འོང་བ་མོ་ འོང་བ་མོ་, འོང་བ་མོ་, འོང་བ་མོ་, འོང་བ་མོ་, འོང་བ་མོ་ light, shine, brightness, glow; also as

adj. ཐོག་ཀྱི་ *bod-gpro* light, the ordinary term esp. in the O. colloq. and is pronounced *wō-tro*: "tanda lamaang nam wō-tro yon" it will soon be light. ཐོག་ཀྱི་ *bod-gpro-wa* to emit light; ཐོག་ཀྱི་ *bod-bkya-wa* to spread forth light; རྩལ་ཀྱི་ *sun-light*, ཟླ་ཀྱི་ *moon-light*, ཟུར་ཀྱི་ *star-light* (Cs.); རྩལ་མེ་ཐོག་ *jin-wa* (A. K. 1-4) [one bright like the Jina or Buddha; n. of a Bodhi-sattva] S. ཐོག་མེ་ or ཐོག་མེ་མཁས་ without brightness; ཐོག་ཀྱི་ *bod-kor* or ཐོག་ *skor* a luminous circle, a lantern; ཐོག་ཀྱི་ *bod-gkra* རྩལ་མཁས་ of variegated lustre [an epithet of fire] S.; ཐོག་ཀྱི་ *bod-shags* bright; ཐོག་ཀྱི་ *a ray of light*, v. post. ཐོག་ཀྱི་མཁས་ *bod-kyi char* rain of the light, sun light; also occurs as an epithet of the sun (Mñon.).

ཐོག་ཀྱི་རྩལ་ *bod-kyi tog* རྩལ་ཀྱི་རྩལ་ [1. the flag of light; 2. the sun] S.

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-kyi tdo* as met. the domestic fowl (Mñon.).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་མཁས་ *bod-kyi bphreñ-oan* as met. = the sun (Mñon.).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-gkar* 1. ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ white light. 2. syn. num. = 1.

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-gkar-can* ཐོག་ཀྱི་ཐོག་, རྩལ་ཀྱི་ 1. = ཐོག་ the moon. 2. ཐོག་ཀྱི་ *ga-bar* camphor (Mñon.).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-skyes-ma* an epithet of the wife of the sun.

Syn. ཐོག་ཀྱི་ *rgyal-mo*; ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *legs-bdod-ma*; ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *skrag-byed-ma* (Mñon.).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ཐོག་ *bod-bgyaghi bbyun-gnas* as met. = ཐོག་ *ala-wa* the moon (Yig. k. 18).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-lha-pa* that with five colours, the rainbow. ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ *bod-lhas yod-su bkor-wa* = ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ཐོག་ *hi-mahi gur-khah* the tent-like mansion of the sun (Mñon.).

Syn. ཐོག་ཀྱི་ *baab* or ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *baab-baishon* (Mñon.).

ཐོག་ཀྱི་ *bod-can* 1. n. of one of the heavens occupied by the *Asuras* (Bon. ch. 5). 2. symbol for 12 (Ya-sel. 5).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-bdun-pa* an epithet of the god of fire (ཐོག་), who is described as possessed of seven fiery tongues or attributes:—(1) ཐོག་ཀྱི་ *nag-po*; (2) ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *gyig-par byed-pa*; (3) ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *gyig-gyogs*; (4) ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *legs-phan*; (5) ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *du-wahi bodog-baah*; (6) ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *me-stag-oan*; (7) ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *gna-tshogs bod*.

ཐོག་ཀྱི་ *bod-ldan* 1. ཐོག་ཀྱི་ཐོག་, ཐོག་ཀྱི་ཐོག་, ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ the sun (Mñon.). 2. n. of the chief city of the *Asura* the city of Rāhu (Sorig. 30). 3. ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ a passionate person, one very lustful.

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-ldan bkhri-gñ* ཐོག་ཀྱི་ཐོག་, ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ n. of an officinal plant [*Cardiospermum halacabum*] S.

Syn. ཐོག་ཀྱི་ *a-ru-na*, ཐོག་ཀྱི་ *pi-nya*, ཐོག་ཀྱི་ *gri-gna* (Mñon.).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-maah-wa* = ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ met. the sun (Mñon.).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ the Sūtra on the plan of the mansion of Amitābha (K. ko. 7, 334).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *Hod-dpag-med* ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ immeasureable light, the *Nirmāṇa-kaya* (ཐོག་ཀྱི་ཐོག་) manifestation of the 4th Dhyāni Buddha. This is his form, also, in the heaven of Dewachan.

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-phuñ-po* = the heap or accumulation of light or lustre; the sun (Mñon.).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-gtsah* as met. the sun (Mñon.).

ཐོག་ཀྱི་ཐོག་ *bod-mades* 1. ཐོག་ n. of one of the kings descended from Mahāsammata the first monarch of this world. 2. ཐོག་ n. of a number (Yig. 13).

ཐོག་མཁའ་ *hod-shugs* = རྒྱལ [the sun] S.

ཐོག་མཁའ་ *hod-ser* བཀྲེན་, རྣམ་མཁའ་, རྣམ་མཁའ་, རྣམ་མཁའ་, རྣམ་མཁའ་
 རྣམ་མཁའ་ ray of light (A. K. I-10). ཐོག་མཁའ་
 རྣམ་མཁའ་ *hod-ser gyi phreñ-tsa* n. of a
 submarine volcano situated in the eastern
 ocean (K. d. ༢, 370). ཐོག་མཁའ་ལྷ་མོ་ *hod-ser*
sgu-pa རྣམ་མཁའ་མཁའ་ an epithet of རྣམ་མཁའ་མཁའ་
 རྣམ་མཁའ་ or the planet Mars. ཐོག་མཁའ་མཁའ་
hod-ser can-ma རྣམ་མཁའ་, n. of a goddess.
 ཐོག་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *hod-ser can-mahi gzuñs* a
dhāraṇī the recitation of which saves one
 from the dangers of snake-bite, wild
 beasts, etc. (K. gu. 4, 144). ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *hod-*
ser bdun-pa རྣམ་མཁའ་, རྣམ་མཁའ་ an epithet of
 the planet Saturn (Mñon.); ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *hod-ser*
ldan = རྣམ་མཁའ་ the sun (Mñon.). ཐོག་མཁའ་མཁའ་
hod-ser-bgsrub-pa or ཐོག་མཁའ་མཁའ་མཁའ་
 n. of a *Sutra* containing, besides other
 matters, a description of the different rays
 which issue forth from the person of a
 Buddha (K. ko. ༩, 304). ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *hod-*
ser gaugs an epithet of the sun (Mñon.).

ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *Hod-yañs tsha-do* a n. of
 Vaisravaṇa (Mñon.)

ཐོག་མཁའ་ *Hod-sruñ* རྣམ་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ *sañs-rgyas*
hod-sruñ Kās'yaṇa Buddha, he who imme-
 diately preceded Buddha S'ākyamuni,
 being the temporal Buddha who presided
 over the preceding ago or *kalpa*. He is
 the *Kaṣapa* of Pali Buddhism and the
Gashid or *Gerel* of the Mongols.

ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *hod-sruñs skyes* རྣམ་མཁའ་མཁའ་ an
 epithet of Garuḍa or the khyung bird
 (Mñon.). ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *hod-sruñs-pa* the chario-
 teer of the sun (Mñon.).

ཐོག་མཁའ་ *hod-gsal* རྣམ་མཁའ་; རྣམ་མཁའ་ 1. a celestial
 region, also the name of a heaven in the
 Bon mythology. 2. supernatural en-
 lightening of the saints: ཐོག་མཁའ་མཁའ་
 ཐོག་མཁའ་ beholding by means of prophetic
 light (Jā.). ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *hod-gsal-wa* རྣམ་མཁའ་,
 རྣམ་མཁའ་ lustre, brightness.

ཐོག་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *hod-gsal dmu-la bñhen* =
 རྣམ་མཁའ་ the wind—acc. to Bon mythology
 the wind being the son of the god རྣམ་མཁའ་
 ཐོག་མཁའ་ *sañs-hod-la-bñhen* (G. Bon. 23).

ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *hod-bgruñ* byin as mot. = རྣམ་མཁའ་
 ཐོག་མཁའ་ the earth (Mñon.).

ཐོག་མཁའ་ *hod-ma* རྣམ་མཁའ་; the bamboo, that
 species used for making arrows, etc.; ཐོག་མཁའ་
 རྣམ་མཁའ་ *hod-ma tahai* རྣམ་མཁའ་ bamboo grove.

ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *hod-mahi dkris* རྣམ་མཁའ་ [Piper
nigrum] S.

ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *hod-mahi myu-gu* རྣམ་མཁའ་ the
 young shoots of bamboo.

Syn. ཐོག་མཁའ་མཁའ་ *rtsa-yi rgyal-mtshan*;
 ཐོག་མཁའ་ *rtsa-yi tog*; རྣམ་མཁའ་མཁའ་ *pag-pahi*
sañs-pa; རྣམ་མཁའ་མཁའ་ *can-pa myreggs*; རྣམ་མཁའ་
las-pa; རྣམ་མཁའ་ *gmyug-rgod*; རྣམ་མཁའ་མཁའ་ *na-*
hbraṅ-can (Mñon.).

ཐོག་མཁའ་ 1. a small measure. 2. = ཐོག་
 or ཐོག་. 3. n. of a place in Tibet (S. kar.
 200); ཐོག་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ n. of a celebrated
 Lama of Hon.

ཐོག་མཁའ་ *hon-kyañ* རྣམ་མཁའ་, རྣམ་མཁའ་, རྣམ་མཁའ་,
 རྣམ་མཁའ་ but, yet, notwithstanding; ཐོག་མཁའ་
 རྣམ་མཁའ་ རྣམ་མཁའ་ but some; ཐོག་མཁའ་ occasionally
 used for it (Mil.).

༥ ཐོག་མཁའ་ *hog-cig* (ཐོག་མཁའ་མཁའ་ or ཐོག་མཁའ་མཁའ་)
 give me or fetch me one; also = ཐོག་མཁའ་.

༥ ཐོག་མཁའ་ *hon-lañ* = ཐོག་མཁའ་ *hon-kyañ*.

ཐོག་མཁའ་ *hon-te* རྣམ་མཁའ་, རྣམ་མཁའ་ nevertheless, yet.

ཐོག་མཁའ་ *hon-pa* རྣམ་མཁའ་ deaf, also to be
 deaf; ཐོག་མཁའ་, ཐོག་མཁའ་, ཐོག་མཁའ་ a deaf-man; ཐོག་མཁའ་,
 a deaf woman; ཐོག་མཁའ་ *hon-loñ* deaf and
 blind.

ཐོག་མཁའ་ *hon-sañs* = ཐོག་མཁའ་ scout, spy; རྣམ་མཁའ་
 ཐོག་མཁའ་ ཐོག་མཁའ་ ཐོག་མཁའ་ ཐོག་མཁའ་ (Sist.).

ཐོག་མཁའ་ *hon-señ* with ཐོག་མཁའ་ *byed-pa* to pay
 attention, to watch, to spy (Jā.).

ཐོག *hob* or ཐོག་གི་ཁྱུ་འཇུག་ 1. ditch, trench, pit *Dsl.*; ཐོག་གི་ཁྱུ་འཇུག་ fire pit; also fig. the fire pool of passion (*Ja.*). ཐོག་གི་ཁྱུ་འཇུག་ the fire-pit quarter. 2. v. ཐོག་ (*Ja.*). 3. n. of a hell (*B. ch. 5*).

ཐོག་མ *hobg* or ཐོག་མ་འཇུག་ described as a wild animal of the bear species; it is of fire colour with a white face (*Relat.*).

ཐོག་བུ *hom-bu* or ཐོག་བུ་ *humbu* the Tibetan tamarisk found growing in most parts of Tibet abundantly, especially in the plains of Yarlung. Acc. to the general belief of the people of Yarlung the name ཐོག་བུ་ was given to an ancient palace of Tibet built by king Nya-thi-tsan-po on account of the abundance of *Hom-bu* trees in its neighbourhood.

ཐོག་ I: *Hor* n. of a village in the district of ཐོག་གི་ *Sñe-thaŋ* near Lhasa where Atis'a spent the last days of his life: ཐོག་གི་ཐོག་མ་འཇུག་ he resided in the monastery of Nyethang (*A. 70*).

ཐོག་ II: 1. drop of the skin vesicles. 2. an eddy, whirlpool.

+ ཐོག་མ་ག་ *hor-gah* 1. = ཐོག་མ་ག་ someone.

2. adv. seldom, occasionally.

ཐོག་ཐོག་ *hor-cig* = ཐོག་ཐོག་ keep it, put it by; leave it.

ཐོག་ཆེ *hor-che* = ཐོག་ཆེ་ཆེ་ in the dialect of Amdo equiv. of our: many thanks: ཐོག་ཆེ་ཆེ་ཆེ་ཆེ་ (*A. 134*); ཐོག་ཆེ་ = ཐོག་ཆེ་, or ཐོག་ཆེ་ཆེ་.

ཐོག་པ *hor-pa* = ཐོག་པ་ *spor-ica* to remove from one place to another, to transfer: ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ ཐོག་པ་ཐོག་པ་ having transferred to the monastery of *Hor-pa* (*A. 137*).

ཐོག་པ *hol* ཐོག་པ་, the flax plant; clover; lucerne.

ཐོག་པ *Hol-kha* or ཐོག་པ་ n. of a district in Lokha: ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ (*A. 27*) he ordained two monks at *Holkha*. ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *hol-kha cig-cig* one of the 37 holy places of the Bon (*G. Hon. 38*).

ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *hol-gah* *stag-rtsa* *rdsoŋ* the Jong of *Holga*, where the late Dalai Lama ཐོག་པ་ཐོག་པ་ was born (*Loh. 2, 14*).

ཐོག་མདུད *hol-mduŋ* = ཐོག་མདུད་ *ol-mduŋ* the fore-part of the larynx.

ཐོག་པ *hol-pa* ཐོག་པ་ a species of kite numerous in Tibet (*Mon.*).

ཐོག་ཐི *hol-spyi* = ཐོག་ཐི་ *rags-taham* (*Fig. 71*).

ཐོག་ཐོག་ *hol-spyod* = ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་, ཐོག་ཐོག་.

ཐོག་མོ *Hol-mo* or ཐོག་མོ་ཐོག་མོ་ a place in upper Tibet where the Bon doctrine is asserted to have been first spread; n. of the paradise of the Bon.

ཐོག་མོ་ *hol-tahod* a guess, any random estimate (*Situ. 41*).

+ ཐོག་པ་ཐོག་ *hol-yaŋ* = ཐོག་པ་ *dpe-yaŋ*.

ཐོག་པ *hor-pa* also ཐོག་པ་ = ཐོག་པ་ [J. vb. and adj. to be worthy, suitable; becoming appropriate, with termin. inf. in later times and vulg. with the root: ཐོག་པ་ཐོག་ it is becoming, it is meet to give; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ it is not fit to be seen; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ to be wished, desirable; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ he becomes adorable; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ to be praised, laudable praiseworthy, ཐོག་པ་ཐོག་ *dkur-hor* deserving honour *Cs.* ཐོག་པ་ཐོག་པ་ ཐོག་པ་ཐོག་པ་ the punishment condign to all; rarely with genit.: ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ (*Mil.*) he is deserving of universal honour and respect, ཐོག་པ་ཐོག་པ་ he was not worthy to be a king. ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ the one that is the most deserving of being

mistress, *i.e.*, she that has the gentlest appearance, that is most of a gentle woman; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ he is worthy to be his colleague *ni. f.* (*Mil.*). 2. more particularly in colloquial language: right (for the ལྷན་པ་ and ལྷན་པ་ of earlier literature); ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ (*Glr.*) to entertain illicit

intercourse; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ a lawful, ལྷན་པ་ལྷན་པ་ an unlawful or discreditable matter (*Schr.*); ལྷན་པ་ལྷན་པ་ what other means or way is there? ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ལྷན་པ་ to finish (a thing) for the most part.] taken from *Jā*.

ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ལྷན་པ་ or ལྷན་པ་ལྷན་པ་ tolerably fit, just fit (*Rtsii. 13*).

ཡ

ཡ *ya* is the twenty-fourth letter of the Tibetan alphabet corresponding to the English *y* or Sanskrit *य*. It is subjoined in certain cases to other letters, its form being then changed.

ཡ *ya* I: 1. num. fig.: 24. 2. (a) ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ལ་ཡི་སྐུ་ཡི་སྐུ་ the symbol of *ཡ* is for the purpose of showing what the nature of all things are (*K. d. 6, 321*). (b) ཡ་དེ་ཡེ་ལ་ཡི་སྐུ་ it is a symbol of the want of attachment liberating all that is uncovered i.e. naked (*K. g. 4, 43*). 3.= ཡ་དེ་ཡི་སྐུ་ or ཡ་དེ་ཡི་སྐུ་ smallness, littleness (myetic) (*K. g. 1, 179*).

ཡ II: an equal: ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ an equal enemy; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ a pair; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ a relation, a friend. Often with ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *geig*, one of two things that belong together as forming a pair, also one of two opponents: ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ blind of one eye; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ one of a pair of boots, an odd boot; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ holding gold, with the other leading his daughter; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ emptiness and clearness being inseparable from each other; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ v. ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ unequalled, matchless; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ adversary, antagonist; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ one-eyed.

ཡ III: is a root signifying: above, up, etc., in contradistinction to མ *ma* which = below, down. ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-gi* or ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ = up there, yonder, as opposed to མེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ down there, or རེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ just there, over there; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ up here: ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ all

is drinking water up here (*Snd. Hbk. 140*). ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-kha* = ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ having the upper teeth, the upper teeth; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ = ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ having the lower teeth. ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-khyer* = ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ remainder, excess; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-ngal* = ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ upper jaw; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ = ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ lower jaw (*Nag. 16*). ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-ngu* the upper cover of the vessel from which water is poured or sprinkled in making offerings of *torma* to spirits; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ma-ngu* the lower part; also, of a case or box.

ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-ga* 1. col. the good one, the better one of the two. 2. bad reputation (*Cs.*).

ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-ga* a large numeral: ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ (*Ya-sel. 56*).

+ ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-ga* 1.= ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ footstool, footstep. 2.= ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ a flight of steps (*K. du. 3, 236*).

ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-gyal* 1.= ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ alone, single, solitary (*Mon.*); esp. one of several: ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ one among many is called *yagyal* (*Situ. 24*); ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ it happened to be one of five members described as existing (*Sorig. 3*). 2. n. of a place situated towards the north of Lhasa where there is a palace of the Dalai Lama (*J. Zan.*).

ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-ha* or ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ *ya-ha-ua* 1. repentence. 2. anguish, fright, shuddering, with genit. or accus. of that which is the cause of it; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ a formidable host; ཡེ་ཤི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡི་སྐུ་ terrible danger (*Jä.*).

ཡ་འཆང་ *Ya-hchan* n. of a place in upper Tibet (*Jig.* 7).

ཡ་ཐུ *ya-su* a kind of Chinese tea (*Btsii*).

ཡ་ཤ *ya-sha* for ཡཔལ་ཡ when the letter ཡ is subjoined to another letter.

ཡ་ཏི *ya-ti* = རྒྱལ་པོའི་མཆོད་པའི་ཡ་ཏི་གཡུ་ the mystic circle for worshipping Nigata (Buddha), the mystic enchanted circle by means of which Nirvāṇa is reached: ཡ་ཏིལ་ཕྱིན་པའི་ཡ་ཏི་གཡུ་ (*D.R.*).

ཡ་ཏག *ya-log* ཡལ 1. a lower. 2. a market

ཡ་གདུང་ *ya-gdun* ཐུའཔ་ mental suffering.

ཡ་མོད་ *ya-thod* the upper part of the forehead (*Jig.* 31).

ཡ་མཁའ་ *ya-mkha* = མོག་མཁའ་ *thog-ma* the beginning; the first stage: གཏེར་མཁའ་ཕྱི་གཏེར་ཕྱི་ཡ་མཁའ་ the first stage of *Bhogavuti* or the region of the snakes (*Ya-sel.* 39).

ཡ་པེལ་གཡུ་ *ya-pel-gyu* = ཡལ་པེལ་ (*Jig.* 98).

ཡ་པོ *ya-po* 1. = བཟུངས་པ་ a rival, an adversary (in a law suit). 2. butcher; executioner.

ཡ་པོད་ *ya-pod* or ལྷ་པོད་ ཡལ་ཕྱི་ཡལ་ fig. of lotus flower inscribed on the top of an image; ཡ་པོད་ *ma-pod* = ཡལ་ཕྱི་ཡལ་ the lower lotus (inscribed or in relief) (*Jig.* 4).

† **ཡ་པོར་ཀུ་** *ya-wa kpa-ra* saltpetre.

† **ཡ་པོ་ཏི** *Ya-wa-ti* = གཏེར་ཕྱི་པོ་ཏི་གཏེར་ an attendant of the lord of death.

ཡ་བྱལ་ *ya-bral* adv. solitary, separate; not going hand to hand: ལུས་དང་ཤིམ་རལ་གྱིས་མོ་མོ་མོ་མོ་ | resources and knowledge are separate, i.e., they do not go hand in hand; མེད་པར་གང་གཤམ་ཡེ་ཤམ་པུ་མོ་གཤམ་པུ་ he said that religion goes apart from, is not a necessary and inherent virtue of, humanity (*Khrig.* 15).

ཡ་མ་བྱལ་ *ya-ma-bral* occurs in several combinations as follows:—**ཡ་མ་བྱལ་པ་** *ya-ma bral-pa* = རྒྱལ་པོའི་པ་ opp. of to disintegrate, not to separate one from another or disunite: བཞིན་བདག་ཡ་མ་བྱལ་པ་ to keep intact, the hold of one's self (*D. gel.* 7). **ཡ་མ་བཅུ་** *ya-ma-bhru* = རྒྱལ་པོའི་པ་ བཅུ་, trifling; ཡ་མ་ལ་པོ་ unsubstantial, hollow, worthless. **ཡ་མ་བྱུང་** *yama-bu* (in col. མ་མེད་པ་མེད་) without proportion or symmetry, incongruous, not fitting together, e.g., two shoes of different pairs; also of religions, languages, customs, that have sprung from heterogeneous elements.

ཡ་མད་ *ya-mad* n. of a great number (*Ya-sel.* 57); རྒྱུ་མད་, མཐུ་ [also n. of a Rishi] S.

ཡ་མེད་ *ya-med* single; ཡ་མེད་པོར་པོར་པོ་ *ya-med bston-pa* = རྒྱལ་པོའི་པ་ *ro-bston-pa*.

† **ཡ་མན་ཏྟ་ཀ་** *Ya-man ta-ka* 1. བཤམ་མཁའ་ the transliterated Sanskrit epithet of Shinje the lord of death. 2. discrepancy in expressions or statements. 3. a term expressive of wonder in the Sikk. dialect.

ཡ་མན་ཏྟ་ཀ་མཐུ་ *ya-tshad* opp. to མ་མན་ *ma-tshad*: ཡ་མན་ཏྟ་ཀ་མཐུ་མཐུ་མཐུ་ (*A.*).

ཡ་མམ་མམ་ *ya-mtshan* མཐུ་མམ་, མཐུ་མམ་, མཐུ་མམ་ strangeness, curiosity, amazement, wonder; also, a miracle, supernatural occurrence: ལྷ་པོའི་ཡ་མམ་མམ་མཐུ་མཐུ་ the king greatly wondering; ཡ་མམ་མམ་མཐུ་མཐུ་ it is a thing to be wondered at; རྒྱལ་པོའི་ཡ་མམ་མམ་མཐུ་ that is not very astonishing; མཐུ་མམ་མམ་མཐུ་མཐུ་ when the words are so framed, or joined it is considered as something wonderful (*K. du.* 5, 261). **ཡ་མམ་མམ་མཐུ་** *ya-mtshan-can* མཐུ་མམ་ wonderful; **ཡ་མམ་མམ་མཐུ་** very surprising or wonderful.

Syn. རྒྱལ་པོའི་ཡ་མམ་མམ་མཐུ་ *ro-mtshan-che*; རྒྱལ་པོའི་ཡ་མམ་མམ་མཐུ་ *ro-mtshan-che*; རྒྱལ་པོའི་ཡ་མམ་མམ་མཐུ་ *ro-mtshan-che*; རྒྱལ་པོའི་ཡ་མམ་མམ་མཐུ་ *ro-mtshan-che*; རྒྱལ་པོའི་ཡ་མམ་མམ་མཐུ་ *ro-mtshan-che*.

ཡམན་ཅན་གྱི་ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་པ་ curious doctrines, also the doctrines of heretical teachers: མན་ཅན་ཡམན་ཅན་གྱི་ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་པ་ in the *Sultran-la* ninety six curious doctrines of philosophical sects have been mentioned (Grub. 7, 6); of these thirty names are mentioned in the *Vyutpatti*:—(1) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (2) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (3) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (4) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (5) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (6) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (7) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (8) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (9) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (10) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (11) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (12) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (13) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (14) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (15) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (16) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (17) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (18) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (19) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (20) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (21) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (22) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (23) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (24) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (25) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (26) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (27) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (28) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (29) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (30) ལྷ་པོ་པ་པ་པ་པ་ (M. V.).

ཡ་པལེར་ *Ya-bsher* a tribe in Tibet: དེ་ལྟར་ལྟར་ལྟར་ལྟར་ (A. 30).

ཡ་ཕྱེགས་ *Ya-sigs* n. of a large village situated to the west of Kalzang zampa on the high road from Tsang to Lhasa near lake Yamdok.

ཡ་ཡུད་ *ya-yud* with འདམས་པ་=དང་འདམས་པ་ to empower, to confer authority (spiritual as well as temporal): ཡ་ཡུད་ལྟེན་དང་ཡ་ཡུད་ལྟེན་དང་། དམན་མཚན་མཚན་དང་ཡ་ཡུད་ལྟེན་དང་།

ཡོ་ *ya-yo* in colloq.=ཕྱོགས་ or ཕྱོགས་ crooked, awry;=ཡོ་ལྟར་ ཡོ་ལྟར་ ཡོ་ལྟར་ ཡོ་ལྟར་ leaning towards. ཡོ་ལྟར་ *ya-yo-med* without crookedness, straightforward.

ཡ་ལྷ་པོ་ *ya-ra-lhab* in ཡ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ya-ra lhab-kyi nañ-dü* (A. 127).

ཡ་ལྷ་པོ་ *ya-rab* respectable class of persons, high class people: ཡ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ ཡ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ ཡ་ལྷ་པོ་ (Yig. k. 1).

ཡ་ལྷ་པོ་ *ya-lad* ལྷ་པོ་, corselet and helmet, mail, armour: ཡ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ya-lad-byos* ལྷ་པོ་ equipped with armour; ཡ་ལྷ་པོ་ put on the coat of mail!

ཡ་ཤ་ *ya-sha* esteem,=ཤ་ཤ་.

ཡ་ཤེར་ *ya-sher* a kind of very fine satin of variegated colours (S. kar. 17):

ཡ་ཤ་པོ་ *yag-pa* small mattook, hoe; ཡ་ཤ་ *yag* iron hoe, ཡོ་ལྷ་པོ་ *yiñ-yag* wooden hoe (Ja.).

ཡ་ཤ་པོ་ *yag-po* in colloq. used instead of ཡ་ཤ་པོ་ good, right, nice: ཡ་ཤ་པོ་ཡ་ཤ་པོ་ it is good or nice; sometimes, vul. even like a vb. ཡ་ཤ་པོ་ཡ་ཤ་པོ་ id.

ཡ་ཤ་པོ་ཡ་ཤ་པོ་ *yag-yag* n. of a great number: ཡ་ཤ་པོ་ཡ་ཤ་པོ་ཡ་ཤ་པོ་ (Ya-sel. 57).

ཡ་ཤ་པོ་ *yags* present made to a bereaved person as a token of condolence: the present of condolence. ཡ་ཤ་པོ་ཡ་ཤ་པོ་ཡ་ཤ་པོ་ *ma-yags bya sham-pa la* (A. 10).

ཡང་། *yañ* 1. ཡ་, ཡེད་, ཡེད་པ་, ཡེད་པ་=ཡང་ཡང་ ཡེད་པ་ but, but yet; again, once more, and, also, further, then (occurring as first word in a sentence): ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ thereupon the officer said: of quick-wittedness there are many sorts. ཡང་ཡང་ or ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ ཡང་ཡང་ཡང་, again and again; used, also, like *aur* in Hind.: ཡང་ཡང་ still smaller; ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ཡང་ that was still more pleasing than anything before; ཡང་ཡང་ still more in detail. 2. and, also, too (not as first word in sentence, unaccented, the accent on the preceding

word); after the final letters ག ན བ འ ཡ་
ཡ་ becomes རྩ་, and after vowels often ར་
མའ་: ར་ཡ་ or ར་ག་རྩ་ ག་ག་པའི་ I too; རྩ་མའ་
my eldest boy too; རྩ་མའ་མའ་ཡ་ཡ་
having merit besides; ཡ་...ཡ་—both—
and; རྩ་ཡ་དེ་ཡ་ རྩ་ཡ་དེ་ཡ་ both this
and that, རྩ་ཡ་ཡ་ཡ་ both outside and
inside; followed by a negative, neither—
nor; ཡ་ singly with a negative=not even:
ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ཀ་ I shall not even give a
single cowry for it; ཡ་ ཡ་ with a com-
parative (as above) still: རྩ་མའ་རྩ་མའ་ still
more than formerly; རྩ་མའ་མའ་མའ་ so
then the boy died, རྩ་མའ་མའ་མའ་མའ་
within a short time he was also able to
speak; རྩ་མའ་ even before this. 3. ཡ་
also occurs joined to a verbal root, and
then=although: ཡ་ཡ་ཡ་ཡ་ though all
without exception be gathered; རྩ་མའ་ཡ་
although they were seeking, they did not
find.

ཡང་དག ཡང་དག white-wash=(དག་ཀྱི་ཡང་
དག་ཀྱི་ཡང་དག་དག the lime used in white-
washing (S. Kar. 180).

ཡང་ག ཡང་ག or ཡང་ག used in colloq. for
ཡང་མ ཡང་མ (it is) light.

ཡང་མ ཡང་མ especially,
particularly.

ཡང་མ་དག་མ ཡང་མ་དག་མ n. of a sect
of the Bon-po school.

ཡང་མ་ ཡང་མ=ཡང་མ really, in fact
(Sit. 132).

ཡང་མ ཡང་མ abbr. of ཡང་མ་མ་ light and
heavy=subst. the weight: ཡང་མ་མ་ to
examine the weight.

ཡང་མ་ ཡང་མ་ the second of two final
letters, viz., མ་ after མ་, མ་ མ་, མ་ མ་
in the archaic words མ་མ་ མ་མ་, མ་མ་
མ་མ་, མ་མ་ མ་མ་, མ་ is a ཡང་མ་ but in
modern literature is not used; in the

words མ་མ་, མ་མ་, མ་མ་ the letter མ་ is a
ཡང་མ་ and is in general use.

ཡང་མ་ ཡང་མ་ ཡང་མ་ ཡང་མ་
ཡང་མ་ (Fig. k. 11) a title which one
of the early Sakya-pa hierarchs had as-
sumed.

ཡང་མ་ ཡང་མ་=ཡང་མ་ abbr.=real
substance or principal object, essence.
ཡང་མ་ ཡང་མ་=དམ་མ་ exact, true,
real (of price, &c.) (Rtsi.).

ཡང་མ་ ཡང་མ་ n. of a monastery
—the ཡང་མ་ ཡང་མ་ ཡང་མ་ situated
on a rocky precipice in the neighbour-
hood of Phagri Jong (Loñ. 9, 9).

ཡང་མ་ ཡང་མ་=ཡང་མ་ the highest
storey of a house, also=ཡང་མ་ a dome.

ཡང་དག ཡང་དག or ཡང་དག་ actual,
real, the very; also adv. really, verily, in
reality, indeed; as adv. occurs either as
ཡང་དག་ or as simply ཡང་དག. Various
examples follow:—ཡང་དག་ ཡང་དག་
really glad, indeed delighted (Mñon.);
ཡང་དག་ ཡང་དག་ lit. one who has
been absolutely victorious, ཡང་དག་ emperor;
ཡང་དག་ ཡང་དག་ ཡང་དག་ abundant,
plenteous, indeed; ཡང་དག་ ཡང་དག་
ཡང་དག་ ཡང་དག་ which indeed
blows, the wind. ཡང་དག་ ཡང་དག་ or ཡང་དག་
ཡང་དག་ thorough accomplishment
or attainment; ཡང་དག་ ཡང་དག་ a
thoroughfare, free passage in every
direction. ཡང་དག་ ཡང་དག་ lit.
perfect company, i.e. sexual union. ཡང་དག་
ཡང་དག་ ཡང་དག་ perfect abstinence
or suppression; ཡང་དག་ ཡང་དག་
ཡང་དག་ very attached, real love or affection;
ཡང་དག་ ཡང་དག་ ཡང་དག་ full interview;
ཡང་དག་ ཡང་དག་ ཡང་དག་ close
proximity; ཡང་དག་ ཡང་དག་ ཡང་དག་
transcendent glorification.

ཡང་ལོ་མོ་ནོག *yañ-le-god n.* of a rock-cavern where the sage Padmakara performed meditation (*Dsam.* 7).

ཡང་སྐུ་ *yañ-sog* མགོ་བོའི་མེད་པ་ the first of the eight hot hells where the soul suffers continually from the torments of heat.

ཡང་སྐྱེད་ *yañ-srid* = འཁོར་བ་ transmigratory or recurring existence, the world (*Mñon.*).
ཡང་སྐྱེད་མེད་ *yañ-srid med* = འཕལ་བ་ emancipation; freedom from transmigratory existence (*Mñon.*).

ཡང་སྐྱེད་པ་ *yañ-slob* pupil's pupil.

ཡང་སྐྱེད་པ་ *yañs-pa* བྱ་མཁའ་, རྩལ་, ལྟ་བུ་, བྱ་མཁའ་པ་ wide, broad, extensive: བར་ཡང་སྐྱེད་པ་ a wide field or plain; ཡང་སྐྱེད་པ་ or ཡང་སྐྱེད་པ་ཕྱི་ལ་ large and spacious; མང་ཡང་སྐྱེད་པ་ wide open country, a spacious place; རྩལ་པ་ཡང་སྐྱེད་པ་ intellectual, very intelligent; ཡང་སྐྱེད་པ་ *yañs-dog* breadth, area: abbr. of ཡང་སྐྱེད་པ་དང་རྩལ་པ་ being wide and narrow (*Estii.*).

ཡང་སྐྱེད་པ་ *Yañs-pa-can* རྟ་མཁའ་ 1. n. of a city in Magadha, acc. to Csoma on the site of modern Allahabad. 2. n. of a monastery in northern Tibet called རྟ་མཁའ་པ་ལ་ in which there is a རྩལ་པ་ or relic-tomb of Tsong-khapa (*Lof.* 2, 16).

ཡང་སྐྱེད་པ་ལ་ *yañs-paḥi* *groñ-du* *hjug-paḥi-mdo* n. of a *Sūtra* on going into the city of Vaisālī (*K. d.* 4, 255); and if this *Sūtra* is recited at the threshold of a town or house all evil-spirits frequenting the same will depart.

ཡང་སྐྱེད་པ་ལ་ *yañs-paḥi-mig* བྱ་མཁའ་པ་ལ་ 1. with large eyes, a handsome woman. 2. n. of a goddess (*K. my.* 4, 14).

ཡན་ *yan* what is uppermost; མན་ཡན་ *man-yan* below and above (*Cs.*); ཡན་པ་ *yan-na* above, in the beginning, in the first place; ཡན་པ་, ཡན་པ་མན་པ་, ཡན་པ་ or ཡན་པ་མན་པ་ adv. or postp. above, in the upper-part; རྩལ་པ་ཡན་པ་མན་པ་ standing in (the water) up to the navel;

ཡན་པ་མན་པ་ above the hips; ཡན་པ་མན་པ་ above eight years' old.

ཡན་པ་མན་པ་ *Yan-dha-gen-huñ-shi* one of the early emperors of China under whose orders works on medicine were composed (*Grub.* 2, 8).

ཡན་པ་ *yan-pa* 1. ཡན་པ་མན་པ་ *gshan-pa* the other, another: ཡན་པ་མན་པ་ མན་པ་མན་པ་ give me another. 2. adj., free, vacant, unoccupied, ownerless, of places and things that are common property, like the air, rocks and stones etc.; རྩལ་པ་ ཡན་པ་ a dog without a master, vagrant dog; རྩལ་པ་ ཡན་པ་མན་པ་ there are yet places unoccupied; of fields: untilled, fallow-ground; རྩལ་པ་ ཡན་པ་ the external world; རྩལ་པ་ རྩལ་པ་ ཡན་པ་ རྩལ་པ་ take care that the mind be not distracted by outward things; ཡན་པ་ཡན་པ་ to suffer (the sheep) to wander, go ownerless.

ཡན་པ་ *yan-lag* ལུ་ལུ་, ལུ་ལུ་, ལུ་ལུ་; 1. member, limb, element: ཡན་པ་ལུ་ ལུ་ལུ་ the five members: arms, legs and head; ཡན་པ་ལུ་ལུ་ the 7 members or elements of religious service, i.e.: ལུ་ལུ་ལུ་ profound salutation, ཡན་པ་ལུ་ལུ་ offerings to a deity, worshipping, རྩལ་པ་ལུ་ལུ་ confession of sins, རྩལ་པ་ལུ་ལུ་ to delight in virtue, རྩལ་པ་ལུ་ལུ་ to exert one's self to preach the *Dharma*, ཡན་པ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ to dedicate all accumulated moral merits to the attainment of Buddhahood and རྩལ་པ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ to pray for not passing to Nirvāṇa. ཡན་པ་ལུ་ལུ་ eight subjects treated in the medical works of Tibet are: ལུ་ལུ་ body, ལུ་ལུ་ boy, ལུ་ལུ་ female disease, ལུ་ལུ་ evil spirits, ལུ་ལུ་ symptoms, ལུ་ལུ་ poison, ལུ་ལུ་ old age. རྩལ་པ་ earned desire ཡན་པ་ལུ་ལུ་ an injured or defective limb; ཡན་པ་ལུ་ལུ་ *yan-lag-skyes* = རྩལ་པ་ *pho-mtshan* the

male organ (*Mñon.*); ཡན་ལག་རྩམས་པ་ weak in the limbs, decrepit=ལཔ. 2. appendage, contributory; fig. branch of a river, branch of a tree; also with reference to books: section, appendix, supplement (*Jā.*).

ཡན་ལག་བཟུང་ཟུང་ *yan-lag bgrgyad-dan*=ལྷོ་ཁོ་གང་ལྷོ་ river Ganges, she that is possessed of eight attributes: བཟུང་ལ་ coolness ལྡན་པ་ sweetness, ཡང་བ་ lightness (digestive), བརྩམས་པ་ softness, དང་མ་བ་ clearness, རྟེན་མེད་པ་ freedom from impurities, རུང་ན་ལྟོ་བར་པ་ on drinking soothing to the stomach, རྟེན་པ་མང་དང་འེའོ་བར་ makes the throat clear and free.

ཡན་ལག་ངན་ *yan-lag-ngan* a pilferer, a thief; lit. one who has a mischief-committing limb, i.e., pilfering hand (*Mñon.*).

ཡན་ལག་མཚན་ *yan-lag-mchog* མགས་པ་ as met. chief of the limbs, i.e., the head (*Mñon.*).

ཡན་ལག་མཚན་ཟུང་ *yan-lag mchog-dan*=གཟུགས་མེད་པ་ a handsome person; ཡན་ལག་མཚན་ཟུང་མ་ a very handsome woman (*Mñon.*).

ཡན་ལག་རྩམས་པ་ *yan-lag rñams-pa* lame, decrepit, one who is defective of limbs.

Syn. ལཔོ་ *sha-wo*; ལུས་པོ་ *grum-po*; འཕྱུ་པོ་ *hphye-wo*; ལྷོ་པོ་ *gyol-po*; ཡན་ལག་མ་རྩམས་པ་ *yan-lag ma-tshud-ua*; འཕེང་པོ་ *hlheñ-po* (*Mñon.*).

ཡན་ལག་མེད་པ་ *Yan-lag meñ-pa* ལམ་པ་ an epithet of Kāmadeva.

ཡབ་ *yab* བུ་, བུ་མ་ 1. resp. for ཡ་ *pha* father; *rgyal-po yab yum* denotes the king as father and mother to the country (*Glr.*); ཡབ་རྒྱལ་པོའི་བུ་ལས་ལོ་བའི་བྱེད་དུ། for the purpose of healing the mind of his royal father (*Mgrin. 122*). ཡབ་མེས་ *yab-mes* paternal ancestors. 2. *yab* also specially signifies the male personage in the *yidam* groups of Tantrik Bodhisattvas each clasping his *yum* or female helper. ཡབ་རྒྱལ་ *yab-rgyal* father and son or, in a spiritual sense, master and disciple; ཡབ་དུས་མཁའ་པོའི་མེད་།

the chapter on the interview of the Buddha with his father Sudhodana (*K. ko. 2; 80*).

ཡབ་གཤི་ *yab-gahi* 1. the estates granted to the parents of the Grand Lamas of Lhasa and Tashi-lhunpo (*S. kar. 181*). 2.=ཡག་གི་ resp. for heritage of landed property.

ཡལ་བ་ *yab-pa* or ལལ་བ་ 1. to lock up, to secure, keep safe: ཡལ་ཆ་ things kept securely, under safe keeping; ཡལ་ཡོད་པ་ to hide, conceal (*S.h.*); ལལ་ཡལ་ or ཡལ་མ་ covered place, *carhe*, shelter. 2. in *C.* colloq. to skim off from the surface of a fluid. 3. in *W.* to move to and fro, hither and thither, to fan, v. ལལ་བ་པ་ (*Ji.*).

ཡལ་མོ་ *yab-mo* or ལལ་མོ་ 1. the act of fanning, waving; also, anything waved to and fro, as a fan, punkah, or beaten as a cymbal. ལལ་གྱི་ཡལ་མོ་ཐྱིད་པ། to beckon by waving with one's coat. 2. attracting, provoking: རུང་ལལ་མོ་ཐྱིད་པ་ to bring on a calamity.

ཡལ་རིང་པོ་ *yab-rin-po* portico, veranda, e.g., of a monastery.

ཡམ་པ་ལ་ *Yam-pa-la* n. of a great river (*K. ny. 7, 68*).

ཡམ་བུ་ *Yam-bu* n. of the ancient capital of Nepal, the modern capital Khatmandu being also called by this name.

ཡམ་མེ་བ་ *yam-me-wa*=colloq. བཟུང་པ་ 1. moderate, middling, not severe, tolerable; ལག་པ་བཟུང་པ་ ཡམ་མེ་བ་འཕྱོད་ནས་ passing a moderate sentence (*A. 122-123*). 2. adv. blunderingly, coarsely, roughly, rough-hewn.

ཡམ་ལོ་མ་ *yam-yom* also ཡམ་ལོ་ལོ་མ་ *yu-me-yo-me* or ཡམ་ལོ་ལོ་མ་ doing anything uncertainly, purposelessly or nonsensically: ཡམ་ལོ་ལོ་མ་ ལམ་ལོ་ལོ་མ་ he was moving this way and that: (*A. 134*); ཡམ་ལོ་མ་ ལམ་ལོ་མ་ *yam-*

ཡ

yon-la las-la falling or remaining in doubt (A. 126); མཁའ་མཁའ་ཕྱིན་པ་ to totter.

ཡམ་མཁའ་ *yam* or མཁའ་ནད་ epidemic or infectious disease, one being called མཁའ་ནད་ and the other ལྔ་མཁའ་ slowly or steadily infecting disease.

ཡར་ *yar* akin to tr. ཡ=upwards, above higher; མཁའ་ལྟ་མཁའ་ཕྱིན་པ་ to look upwards; མཁའ་ཕྱོད་མཁའ་ཕྱིན་པ་ to travel up and down; མཁའ་མཁའ་ཕྱིན་པ་ resp. to walk up and down; མཁའ་ལྟ་ཕྱིན་པ་ *yar-la khyer-fo* bring or fetch it up! མཁའ་ནུབ་མཁའ་ལྟ་ from top to bottom; མཁའ་ཕྱིན་པ་ to come up again, from a depth; མཁའ་མཁའ་ལྟ་ to rise, get up; མཁའ་ཕྱིན་པ་ to increase; མཁའ་ཕྱོད་ *yar-rgyu* one rising in rank and office, &c. མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ (Sig. 27) a rising middle class man should (in the order of precedence) get the silk cushions placed one above another on a rug. མཁའ་ཕྱོད་ *yar-ko* the part of the month in which the phases of the moon increase: མཁའ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ it increased (in prosperity) like the waxing moon (Sorig. 248). མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ *yar-phog nar-phog* = མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ moving up and down, also མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ walking this way and that way: མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ in journeying from *Gash-phu* to *Rwa-egreñ* and back they did not require provision for a morning's halt (A. 125). མཁའ་ཕྱོད་ *yar-phog* = ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ *gyen-du hdeggs-pa* (Lhon.) raising up, extolling; མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ *yar-phud-mar-rtis* an average account, taking the maximum and minimum figures.

མཁའ་ཕྱོད་ *Yar-phud* (also written མཁའ་ཕྱོད་ *Yar-luñ*) an extensive valley forming the principal district of the province of Lho-kha of which the chief city is Chethang (ཅི་ཅང་) on the Tsang-po; is reputed the most fertile district of Tibet and contains many monasteries and residences of some

of the chiefs and nobles of Tibet. The seat of Government of the earlier kings of Tibet was in the valley of Yarlung: མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ the province of Yarlung being fine (in climate and produce) (A. 95).

མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ *Yar-phud gnag-gum rten-gum* the three holy receptacles and three sanctuaries of Yarlung (i.e., six) viz.: (1) ཕྱེད་ཕྱོད་ *Chel-brag* a monastery of the *Rñin-ma* sect situated on the top of a high hill over-hanging the Tsang-po; (2) *Tanduk-Dolmai lha-khañ* an ancient monastery containing a sacred image of the goddess Dolma founded by king *Sron-dtsan sgam-po*; (3) *Tag-shen bum-pa* a small monastery in the neighbourhood of which are one hundred and eight tombs of former king and queens, testifying to the existence of the custom of burial of the dead before the introduction of Buddhism into Tibet; (4) མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ *Rag-shud-phug* a small monastery on the site of the cavern where Lama *Rag-shud-pa* was wont to perform ascetical meditations; (5) མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ *Zahs-ri kha-dmar* a monastery on the bank of the Tsang-po founded by the celebrated Ma-chig Lab-kyi Donma; (6) ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ *Tsam-dan gyi lha khañ* monastery situated in a grove of fir and containing a sandal-wood image of Buddha and a turquoise image of the goddess Dolma; the roof of the temple being painted green. All these places were visited by the author of this Dictionary in 1882.

མཁའ་ཕྱོད་ *yar-wa* = ཕྱིན་པ་ *phor-wa*, in colloq. to disperse, scatter, send adrift; also, to ramble, to be scattered (*Sch.*).

མཁའ་ཕྱོད་ *Yar-phrog* Yamdok pastures, country of མཁའ་ཕྱོད་ཕྱིན་པ་ཕྱིན་པ་ (*Loh. a, 5*)

Yar-bdreg which was included in the *Phiktor* noted for religiousness of its denizens.

ཡར་མ་ *yar-ma* (འབྲིང་མཚོའི་ གྲོ་འདུག་གི་ རྒྱུ་ལོ་ རྒྱུ་ལོ་ རྒྱུ་ལོ་) a barren yak-cow; also a cross-breed cow (*Etisi*).

ཡར་མ་ཐཱ་ *Yar-mo thañ* or ཡར་མ་ཐཱ་ *Gyar-mo thañ* n. of a district in the province of lower Amdo and Khams (*Loñ*. 2, 5).

ཡར་མ་ཐཱ་ *Yar-mo ma-bhehi* n. of a district in Lhokha (*Fig.* 62). ཡར་མ་ཐཱ་ *Yar-luñ* = ཡར་ཐཱ་མ་ *Yar-bluñ*. ཡར་ཐཱ་མ་ཐཱ་མ་ཐཱ་མ་ *Yar-luñ Dar-rgyas-dgon* n. of a monastery in Yar-lung (*Loñ*. 2, 19). ཡར་ཐཱ་མ་ཐཱ་མ་ *Yar-luñ Sog-kha* one of the 37 sacred places of the Bon (*G. Bon.* 28). ཡར་ཐཱ་ *yar-log* a layman when he enters the order of monks late in life, opp. to མར་ཐཱ་ *mar-log* when a monk reverts to the life of a householder (*Sorig.* 270).

ཡལ་ག་ *yai-ga* C. colloq. "yo-ka" མཁའ་ a branch, bough, twigs. ཡལ་ག་ཐཱ་ *yai-ga gkyur* = ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ *stas-buñ* *ciñ* (*ñon*). walnut tree. ཡལ་ག་ཐཱ་ *yai-ga lha* ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ the five branches, i.e., the five branches of the tree of the Mahāyāna doctrine:—(1) ཐཱ་ཐཱ་ *gyin-pa* ཐཱ་ཐཱ་ charity, i.e., giving alms, help and protection; (2) ཐཱ་ཐཱ་ ཐཱ་ཐཱ་ moral discipline, purity of morals; (3) ཐཱ་ཐཱ་ ཐཱ་ཐཱ་ tolerance and forgiveness; (4) ཐཱ་ཐཱ་ ཐཱ་ཐཱ་ assiduity and industry; (5) ཐཱ་ཐཱ་ ཐཱ་ཐཱ་ contemptation (*K. d. 2, 327*).

Syn. ཐཱ་ཐཱ་ *ngo-luñ*; ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ *ciñ-gi bñul shugs*; ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ *sdon-pohi sor-mo ñon*.

ཡལ་ག་ཐཱ་ *yai-ga-oan* ཐཱ་ཐཱ་ a notable tree.

Syn. ཐཱ་ཐཱ་ *ñon-ciñ*; ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ *bdab-dan*; ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ *bdam-ma can*; ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ *ngo-luñ-oan*; ཐཱ་ཐཱ་ *rtse-mo-oan* (*ñon*).

ཡལ་ག་ཐཱ་ *yai-ga bñel* v. ཐཱ་ཐཱ་ *ñon-ciñ* tree (*ñon*).

ཡལ་ག་ཐཱ་ *yai-ga-bdein* v. ཐཱ་ཐཱ་ *ñon-ciñ* tree (*ñon*).

ཡལ་ག་ཐཱ་ཐཱ་ *yai-gahi ral-pa* = ཐཱ་ཐཱ་ *bñhri-ciñ* a creeping plant (*ñon*).

ཡལ་ག་ཐཱ་ཐཱ་ *yai-gahi ri-dwags* = ཐཱ་ཐཱ་ monkey (*ñon*).

ཡལ་ག་ཐཱ་ *yai-gas thag* ཐཱ་ཐཱ་.

ཡལ་ཐཱ་ *yai-bphyoñ* large numeral.

ཡལ་ཐཱ་ *yai-wa* 1. diminution, decrease, lowering; disappearance, suppression. 2. to shrink, subside, cause diminution; to be displaced.

ཡལ་ཐཱ་ཐཱ་ *yai-ma-yol* repentance, regret, and wonder that advantage was not taken of a certain opportunity: ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ even all not appreciating, there was much regret (*A.* 157).

ཡལ་ཐཱ་ཐཱ་ *yai-yai* [*Cs.* 100,000 ootillions] the 47th number enumerated in the ཐཱ་ཐཱ་ *phal-chen*: ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ (*Ya-sel.* 57). ཡལ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ *yai-yai chen-pa* a million (*Jā*).

ཡལ་ཐཱ་ *yai-yol* 1. = ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ relaxation in attention, carelessness. 2. n. of a number: ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ (*Ya-sel.* 56).

ཡལ་ཐཱ་ *yai* 1. = ཐཱ་ཐཱ་ or ཐཱ་ཐཱ་ devoid of, less than; without: ཐཱ་ཐཱ་ without end, endless; ཐཱ་ཐཱ་ numberless; ཐཱ་ཐཱ་ measureless, unfathomable, ཐཱ་ཐཱ་ immeasurable, incomparable. 2. from off, from above: ཐཱ་ཐཱ་ to come down from above; ཐཱ་ཐཱ་ the one above, the upper one; ཐཱ་ཐཱ་ from above *C.* 3. in Budh. ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ཐཱ་ the word *yai* signifies the state in which there is no unhappinesses (*Hbum.* 2, 283).

ཡ

gdon རེབ་ཀྱི་མཆོད་ (12) རྒྱུ་ལྷ་མོ་ *byahs-gdon* མཆོད་
མཆོད་. [(1) headless demon; (2) *ignis-
fatuus*; (3) ghost; (4) a female demon
causing disease in children; (5) a goblin;
(6) insane devil; (7) a leaping demon; (8)
a demon causing forgetfulness; (9) the
shadow; (10) a malignant spirit; (11) the
star Revati; (12) causer of destruction
to birds.] 8. Again, these *Preta* are
divided into four classes according to the
nature of the torments they are destined
to undergo for the expiation of their
sins :- (1) རྒྱུ་ལྷ་མོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ those that are
outwardly obstructed from the use of
food and drink. When these wretched
beings go to springs, lakes, or tanks to
drink water they are chased by hosts
of demons armed with javelins and
spears; and the water appears to them as
repulsive and foul as pus. (2) རྒྱུ་ལྷ་མོ་ལྷོ་
ལྷོ་ལྷོ་ those that are inwardly obstructed
from eating and drinking; although great
is their appetite and hunger when they
get food and drink they cannot enjoy
them on account of their gullet becoming
exceedingly contracted. (3) རྒྱུ་ལྷ་མོ་ལྷོ་
ལྷོ་ those that are called fire-flame
wreathed *Preta*: who, as soon as they
take food or drink, become changed into
flames of fire. (4) རྒྱུ་ལྷ་མོ་ལྷོ་ *ljän-ljün za-
wa* those that subsist upon mucous, ordure
and urine, etc.; some of them eating
their own flesh and blood when they
fail to satisfy their hunger by eating
filth. Acc. to *Mādoḥ-gṛēl*, the *Pretas* habi-
tode in the interior of this earth
five hundred *yojana* below Rājgrīha in
Magadha. In reference to giving water
to the *Preta*, Atiśa remarked: ཡིདགས་ལྷོ་
ལྷོ་ལྷོ་ those called
Preta devoid of the power of digestion
cannot obtain other than a drop of water.

ཡིདགས་ལྷོ་ལྷོ་ *yi-dwags kyi-yul* རྒྱུ་ལྷ་མོ་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་
the subject of the *Preta*, the land of *Preta*.
ཡིདགས་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *yi-dwags-kha-hlor-wahi-
gnas* the places where *Pretas* live in a
scattered manner such as the neighbour-
hood of human habitation, table-lands, &c.
(*B. ch. 5*).

ཡིདགས་ལྷོ་ལྷོ་ *yi-dwags ḥdag-po* རྒྱུ་ལྷ་མོ་
the lord of the *Preta*.

ཡིདམ་ *yi-dam* 1. or ཡིདམ་ལྷོ་ ལྷོ་, ལྷོ་
ལྷོ་ tutelary deity, a deity whom a
person chooses to be his guide and
protector. Of these there are a large
number, of varying form, being fre-
quently Tantrik phases or aspects of such
well-known gods as Tamdin, Dsambhala,
Mi-gyowa, and the goddess Panden
Lhamo; also there are *yi-dam* forms of
the Bodhisattvas Jampal and Chenraisi,
with or without their female or ལྷོ་ལྷོ་ com-
panions. Acc. to *Jā*, a man chooses a
tutelary deity either for his whole life or
only for some particular undertaking, and
with such he enters into an intimate union
by meditation. 2. = ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ resp.
ལྷོ་ལྷོ་ oath, vow, asseveration, promise :
ཡིདམ་ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ firm adherence to
one's word; ཡིདམ་ལྷོ་ལྷོ་ to lodge a vow.

ཡིདམ་ལྷོ་ *yi-phyä duñ-he* for ཡིདམ་ལྷོ་ལྷོ་ =
ཡིདམ་ལྷོ་ *semṣ-ḥkyo-wa* to repent, to regret.
ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ (*Khrig.*
29).

ཡིདགས་ *yi-mug-pa* for ཡིདགས་ལྷོ་ལྷོ་ = ཡིདགས་ལྷོ་ལྷོ་
semṣ-rmoñḡ-pa to be unhappy, displeased;
sorry, sad, dejected : ལྷོ་ལྷོ་ ཡིདགས་ལྷོ་ལྷོ་
is not a deed so unfortunate as this (*Bdca.*
23); ལྷོ་ལྷོ་ ཡིདགས་ལྷོ་ལྷོ་ having become
displeased with the daughter-in-law
(*A. 77*).

ཡིདམ་ལྷོ་ *yi-rañḡ-pa* (for ཡིདམ་ལྷོ་ལྷོ་) = ལྷོ་ལྷོ་
ḡgañ-wa (*Mñon*) ལྷོ་ལྷོ་ (*A. K.*) joy,

cheerfulness; to be delighted, pleased : རྟོག་པ་ལ་ཡི་རང་མ the attendants being joyful (Pag. 297).

ཡིག *yig* in compounds for ཡི་གེ *yi-ge*; གྲླེགས་ཀྱི་ཡིག་ letter, circular epistle; རྒྱུ་ཡིག་ contract, རྒྱུ་ཡིག་ address (of a letter); བཀོད་ཡིག་ bargaining; རྩམས་ཡིག་ dancing-book, rules for religious dances; ལས་ཡིག་ passport, permit to travel; ཡིག་མཛན་ records, notes; ཡིག་རྩེང་ a line of a book or Ms.; རྩེང་ཡིག་ clerk, copyist; ཡིག་ཐུག་ *yig-phran* = ཡིག་ཐུང་ (*Ya-sel. 11*) a note, a small letter. ཡིག་མཛན་ལ་ལས་པ་དེ་ལས་ཐུང་ཅེས་མོ་ n. of the keeper of the official records of the Government of Lhasa; also name of a book which contains the abstracts or register of official records (*Yig. 3*); ཡིག་འཛིན་ *yig-hdein* a receipt in writing; written contract; ཡིག་འཛིན་པ་ལག་པ་ to enter into an agreement. ཡིག་ལྟར་ *yig-lhad* interpolation in writing; also mistakes in facts, grammar, &c.: རྩེད་མཁའ་དཀར་གྱི་ཡིག་ལྟར་འབྲུག་པ་ entirely free from defects without any foreign matter inserted in it (*Ya-sel. 34*).

ཡིག་ཐུག་ *yig-bhkur* correspondence, epistolary guide containing the different addresses and customary phrases used in writing letters; ཡིག་ཐུག་རྩམས་པ་ལག་ *yig-bhkur rnam-bhag* a popular work on correspondence, complete letter-writer. ཡིག་ཐུག་པ་ *yig-bhkur-wa* to correspond.

ཡིག་མཁན་ *yig-mkhan* one who is versed in the art of reading and writing.

Syn. ཡི་གེ་པ་ *yi-ge-pa*; རྩམས་པ་ལག་ *brigs-pa mkhan*; ཡི་གེ་འཛིན་པ་ *yi-ge-bhi mkhan-po*; རྩུ་བུ་ཅན་ *amyu-gu-can* (*Mñon.*).

ཡིག་ཐུག་ *yig-drug* or ཡི་གེ་ཐུག་པ་ *yi-ge drug-ma* the six letters—Om, ma, pi, pad, me, hūm (*Ritui.*).

ཡིད་ I: *yiḍ* resp. ཐུག་པ་ *thugs* intellect, the mind, esp. the powers of

perception and imagination, said to be distinguishable from རྫོག་པོ་ which indicates rather the heart, mind, will, disposition, than the mental talents; but the two words are often confused and used interchangeably. Thus ཡིད་ *yiḍ* in ཡིད་དུ་ཤར་བ་ *yiḍ-du-ḥoñ-wa* agreeable, clearly signifies a sentiment or disposition. ཡིད་པ་ཅིན་ཏུ་རྩེད་པ་ *yiḍ-pa-ḥin-gyi nor-bu* བྱིས་པ་ལག་ a jewel or talisman that grants every wish; ཡིད་ཏུ་ *yiḍ-kyi* agreeable, to one's mind: ཡིད་ཏུ་མོ་ *yiḍ-kyi mts'o* a pretty lake; འདི་ཡིད་ལ་མི་འགོ་ *yiḍ-la mi-ḥbab* it does not please me, I do not like it; ཡིད་ལ་ཁད་ཏུ་རེ་མི་ཡོང་ though you may fancy it in your mind, yet you do not perceive the taste; ཡིད་ལ་ཏུ་པ་ *yiḍ-la byed-pa*, འཛིན་པ་ *hdein-pa* to comprehend, perceive, remember, mind, take to heart; ཡིད་ཏུ་མཐུན་པ་ *yiḍ-kyi byed-pa* to do a thing accordant with one's mind or fancy; ཡིད་ཏུ་ཅུ་འབྲུག་ *yiḍ-kyi ṣṭhu ḥbru* author of the heart, beloved, dearest (*Yig. k. 1*); ཡིད་ཏུ་ཐུག་པ་པོ་ *yiḍ-kyi ṣṭa-ṭa ḥsar-po* = ཐུག་པ་པོ་ friend, beloved friend—lit. the newly risen moon of one's heart ཐུག་པ་པོ་ཡིད་ཏུ་ཐུག་པ་པོ་ ཡིད་ཏུ་ཅུ་འབྲུག་ to him who is my dearest friend (*Yig. k. 51*). ཡིད་ཏུ་བྱུག་ཏུ་ *yiḍ-kyi phyag-rgya* མགོ་ལྷ་མོ་ chief meditation, i.e., the concentration of the mind on the attributes of deity (*Mñon.*). ཡིད་ཏུ་ལས་ *yiḍ-kyi-las* = ལས་ཏུ་ or ལས་པ་ལག་པ་ imagination, thought, operation of the mind (*Mñon.*); ཡིད་ཏུ་ཤེར་པ་ *yiḍ-kyi ṣṭiñ-ṭa* མགོ་ལྷ་མོ་ desire, wish, expectation.

ཡིད་ཀར་ཤར་བ་ *yiḍ-kar ḥoñ* or ཡིད་ཀར་ཤར་བ་ 1. ལྷན་པ་པོ་ very handsome. 2. without impurity, pellucid; pure water.

Syn. རྩེད་མཁའ་དཀར་ཏུ་མཁའ་ལག་པ་ *gsal-la-ducan* (*Mñon.*).

ཡིད་ཏུ་ཡིད་པ་ *yiḍ-kyo* repentance, heart-trouble.

ཡིད་མཛེས་ *yid-moṣ-tshal* 1. a grove of lilies = རུ་མུ་ཏཱ་ཤལ་ *ku-mu da-tshal* (*ññon.*). 2. = རུ་མུ་ཏཱ་ཤལ་ fascinating; also = ཡིད་འཇོག་པ་ agreeable, pleasing to the mind, pleasant (*A. 126*).

ཡིད་ཕྱིན་ *yid-myoṣ* fuddled, tipsy (*Jā.*).

ཡིད་ཤོན་ *yid-ṣmon* wish, desire; ཡིད་དགའ་བ་ རྩེད་པ་ *glad in heart*] *S. v.* ཤོན་པ་ *ṣmon-pa*. ཡིད་ཤོན་ཅན་ *yid ṣmon-can* a blessed heart, blessed.

ཡིད་མཛེས་ *yid-tshim-pa* = གཞུགས་པར་བ་ of charming appearance, of form that gives satisfaction to the mind (*ññon.*). ཡིད་མཛེས་པར་གྱུར་བ་ *yid-hṣhim-par ḥbyur-wa* to become satisfied, contented.

ཡིད་གཞུང་ *yid-gshun* 1. = རྩམ་རྟོག་ *rnam-rtog* illusive or unreal thoughts, imaginary thoughts (*ññon.*). 2. as met. = a parrot (*ññon.*). ཡིད་གཞུང་ཅན་ or ཡིད་གཞུང་ཟླ་ deluded.

ཡིད་གཞུང་མ་ *yid-gshunṣ* 1. རྒྱལ་ལྡན་ *prudent*, acute, perceptive, *v.* གཞུང་མ་ *gshunṣ*. ཡིད་གཞུང་མ་པ་ *yid-gshunṣ-pa* a prudent man, a man of analytic powers (*ññon.*). 2. = རྒྱལ་ལྡན་པ་ *semṣ-dran-po* honest, straight-forward, upright: རྒྱལ་ལྡན་པ་ལས་མཁས་ཡིད་གཞུང་མ་གྱིས་པ་བྱ་ clear in mind, clever in resources, straight-forward, of varied knowledge.

ཡིད་བཞིན་ *yid-bṣhin* = ཡིད་ལམ་མ་ཞིག་ wish, thought. ཡིད་བཞིན་གྱུ་ *yid-bṣhin-grub* heaven, bliss. ཡིད་བཞིན་གྱུ་འགྲུ་ *yid-bṣhin kun-hbyun* as met. the ocean; also a gem; རྩམ་རྟོག་ཡིད་བཞིན་གྱུ་འགྲུ་ *ku-hṣho yid-bṣhin kun-hbyun* (*Yig. k. 33*) ཡིད་བཞིན་རྩམ་གྱུ་ *yid-bṣhin nor-bu* རྩམ་པ་ཞིག་ the wishing gem (*A. K. I, 46*); fig. of the fulfilment of one's desires (*Yig. k.*): ཡིད་བཞིན་རྩམ་གྱུ་འཇུག་པ་ལས་ལམ་པ་འགྲུ་བ་ by laying hold on the *Chintāmaṇi* gem one's wishes are fulfilled; ཡིད་བཞིན་དང་ཞི་བྱེད་པ་ *yid-bṣhin ḥwaṣ-gi ggyal-po* རྩམ་པ་ཞིག་པ་ལས་ the prince of all wish-fulfilling gems (*Yig. k. 3*). ཡིད་

བཞིན་ལམ་ *yid-bṣhin ma-ma* as met. = the great ocean (*Yig. k. 31*).

ཡིད་ཐང་ *yid-hoñ* or ཡིད་ཐང་མ་ *yid-du hoñ-wa* 1. handsome. 2. charming, delightful, pleasing, agreeable. ཡིད་ཐང་མ་ *yid-hoñ-ma* a handsome woman, a beauty (*Hbrom. 11, 13*).

ཡིད་ཐང་ཟླ་ *Yid-hoñ-ḥdan* an epithet of the river Gandak: རྩམ་གྱུར་གྱི་ལྷ་ལམ་ཡིད་ཐང་ཟླ་ ཟེང་བ་ཡིད་པ། དེ་གཞུགས་ན་ཡང་མཛེས་ཅན་གྱི་ཁྱེད་ཁྱེད་ཀྱི་ཕྱི་ལ་འགྱུར་ there is the river called Gandaka or *Yid-hoñ ḥdan* after crossing which (you) would enter the city of *Yarṣṣ-pa-an* (*Dsam. 13*).

ཡིད་ཡམ་ *yid-yal* ཡམ་རྩལ་ [a house] *S.*

ཡིད་རུང་བ་ *yid-ranṣ-wa* = ཡི་འང་བ་ *yi-ran-wa* དགའ་བ་ *ḡyah-wa* (*ññon.*).

ཡིད་ལ་བརྒྱུད་པ་ མགོ་མཁའ་ལྟེན་ [debate in the mind] *S.*

ཡིད་ལ་བྱིད་པ་ *yid-la byed-pa* 1. མན་ལྟར་འཁུར་པ་ imagination, fancy. 2. vb. to take to, to be pleased by: ཡིད་ལ་བྱིད་པ་ཞིག་ལ་བྱིད་པ་ཞིག་ལ་འདུག་ཡིད་ནི་ (*K. d. 2, 355*) what is called ཡིད་ལ་བྱིད་པ་ implies the fixing of the mind on things.

Syn. of 1. རྩམ་རྟོག་ *rnam-rtog*; འཇུག་པ་ཞིག་ *ḥszm-muṣ*; མན་ལྟར་འཁུར་པ་ *muṣ-ḥszm* (*ññon.*).

ཡིད་ལམ་རྩམ་ *yid-las-ṣkyes* lit. mind-born, an epithet of Kāmadeva the god of love.

Syn. ཡིད་ལམ་འགྲུ་ *yid-las-gyun*; ཡིད་གྱུ་ལམ་ *yid-grubṣ* (*ññon.*).

ཡིད་ལོག་པ་ *yid-log-pa* to be tired or weary of.

ཡིད་ལམ་དུ་བ་ *yid ḥsad-pa* = རྩམ་པ་ཞིག་ལ་ བཞིག་པ་ *sad in mind*] *S.*

ཡིད་ལམ་མ་ *yid-ḥsam* = ཡིད་བཞིན་ *yid-bṣhin*.

ཡིད་ལྷ་ལམ་ *yid-ṣrubṣ* 1. = འདྲོད་ལྷ་ *ḥdod-lha* མཁའ་ལྟེན་ an epithet of Kāmadeva the god

of love. 2. རྩམས་པའི་མུ་ལོ་ the 3rd month of the Tibetan kalender (*Mnon.*). 3. a refractory stubborn mind (*Jā*).

ཡིན་པ་ *yin-pa* 1.=the vb. to be; and is used to express direct affirmation or with a negative particle direct negation, and also to connect any attribute with its subject. Thus: ཡིན་ཟེར་ he said, it is, མ་ཡིན་ is not; ཁོ་རང་ཤོག་ཏུ་ཡིན་ he is a layman; རྒྱུ་ལུ་ཡིན་ who are you? ར་རང་གཞིང་གི་མི་ཞེས་ཡིན་ I am a man of Tsang. In books it will be found that ཡིན་ is employed to express both the first and the third persons, sing. and pl., and sometimes, though not so commonly, the second person chiefly indeed interrogatively: རྒྱུ་རོ་ཁྱེད་ཡིན་ནམ་ are you his son? Colloq. however in C. ཡིན་ seems to be rarely if ever used with the second and third persons, འདྲེན་ being resorted to with the second and (occasionally) third persons and ར་ "re" reserved for the third person; thus a Lhasa man would say: ར་རང་ཚེས་ཡིན་ I am a tailor, but would use ཁོ་རང་ཚེས་འདྲེན་ to express: he is a tailor, and རྒྱུ་ལུ་ཚེས་འདྲེན་ for: you are a tailor. But in books རྒྱུ་ལུ་ཡིན་ would commonly = he has gone. 2. ཡིན་ is often found in the past sense: རོ་ཅི་ཚ་རྒྱན་པ་རེ་དེ་མངམ་གྱལ་འདྲེན་བྱུང་བའི་སྐབས་ཡིན་ the officer of that period was an emanation of Śākya-thubpa; རྒྱལ་པོ་རེ་དེ་འདྲེན་པ་འདྲེན་ཡིན་ that unsmiling demon was that king (*Ghr.*). ཡིན་པ་ཡིན་=has been. 3. as *Jā*. points out, this vb. is only used to connect the attribute and not to express presence or existence, ཡིན་པ་ and not ཡིན་པ་ being employed in such cases; e.g., "I am in the house" cannot be turned ར་རང་ཁང་པ་ཡིན་ but must be rendered with ཡིན་. 4. in addition to its use as substantive vb. ཡིན་ occurs as auxiliary vb. joined either

to the participle or to a gerund. Joined to the participle it may indicate either the present or past tenses: འགྲོ་བ་ཡིན་ I am going; མང་བ་ཡིན་ I have, or he has, sold; རྒྱུ་ལུ་ཡིན་ has departed; རྒྱུ་ལུ་ཡིན་པ་ཡིན་ did you have a guide? རོ་ཅི་རང་ལུ་ཡིན་པ་ཡིན་ who is within that? རྒྱུ་ལུ་ཡིན་པ་ཡིན་ what has become of him? རྒྱུ་ལུ་ཡིན་པ་ཡིན་ what had you been doing just then? Also, may have fut. sense: རོ་ཅི་ཡིན་. I shall die; རོ་ཅི་ཡིན་པ་ཡིན་ she shall be given to whomsoever knows her; འགྲོ་བ་ཡིན་ཟེར་ indeed you will have to go now (*Jā*). Combined with the gerund in རྒྱུ་ or རྒྱུ་ལུ་ it forms in the colloq. a narrative present incessantly resorted to, but the ཡིན་ seems here again reserved for the first person: རྒྱུ་ལུ་ཡིན་པ་ཡིན་ are you reading now? ར་རང་ཡིན་པ་ཡིན་ I am reading. Annexed to the supine in རྒྱུ་ *rygu* it forms a future tense frequently heard in talk and met with in the later literature: ར་རང་ཡིན་པ་ཡིན་ I shall buy that horse; རྒྱུ་ལུ་ཡིན་པ་ཡིན་ will attend at your honour's abode. In the fut. 3rd person རོ་ཅི་ *red* is generally the auxiliary. 5. In metaphysics the terms ཡིན་ཅོག་ and ཡིན་ཅོག་ are hotly discussed; ཡིན་ཅོག་ signifies ཡིན་པ་ཡིན་ཅོག་ what is contrary to what is མ་ཡིན་, and in the same manner what is opposite to ཡིན་ཅོག་, i.e., ཡིན་པ་ཡིན་ཅོག་ is ཡིན་ that which is. Besides these, expressions like ཡིན་པ་ཡིན་པ་ཡིན་པ་, མ་ཡིན་པ་ཡིན་པ་ཡིན་པ་, མ་ཡིན་མ་ཡིན་པ་, etc. also form subjects of discussion in scholastic controversies.

ཡིད་པ་ *yib-pa* 7. ར་ཡིད་པ་=འཇོག་ eaves, shelter: ར་ཡིད་པ་ཡིད་པ་ to take shelter from the rain. ཡིད་པ་ *yib-ma* something hidden.

ཡིད་པ་ *yib-pa* to hide one's self.

Syn. ཡིད་པ་ *yab-pa*; ཡིད་པ་ཡིད་པ་ *bag-la-ñat* (*Mnon.*).

ཡི་ཁྱིའི་ *yib-qi* an officinal plant used for wounds and sores (*Sman*. 345).

ཡུ *yu* 1. num. fig.: 84. 2. in *ཡུ་དྲུག་* to culminate (*Jā*).

ཡུ་ག་ *yu-ga* or *ཡུ་ཁུ* *yu-khu* oats, or a similar kind of grain.

ཡུ་གུ་ཁྱིའི་ *yu-gu-qi* an officinal tree yielding a remedy for wounds and sores: *ཡུ་གུ་ཁྱིའི་ཡུ་ཁྱིའི་ཡུ་ཁྱིའི་*.

ཡུ་གུར་ *Yu-gur*, **ཡུ་གེ་ར་** *Yu-ge-ra* n. of a country and people; the part of Mongolia situated to the north of Amdo.

ཡུ་ཁྱིའི་ *Yu-ka* n. of a place in *Hphan-yul* (*Rtsii*): *ཡུ་ཁྱིའི་ཡུ་ཁྱིའི་* *Yu-ka Dpal-bhyor* glin chief town with fort and monastery in *Hphan-yul* (*Rtsii*).

ཡུ་ཇ་ *yu-ja* a kind of Chinese tea.

ཡུ་ཏང་ *Yu-ton* an ancient monastery in Nepal: *ཡུ་ཏང་ཡུ་ཏང་ཡུ་ཏང་ཡུ་ཏང་* (*K. g. 7, 191*).

ཡུ་ཐི་ཀ་ *yu-thi-ka* *ཡུ་ཐི་ཀ་* n. of a sweet scented flower (*K. ko. 7, 4*) [*Jasminum auriculatum*].

ཡུ་ཡེ་ *yu-ye* 1. = *ཡེ་ཁྱིའི་* the life-tree. 2. a stick; that part of anything which the hand can grasp. *ཡུ་ཡེ་ཡུ་ཡེ་* one with a stick; *ཡུ་ཡེ་ཡུ་ཡེ་* haft of a knife; *ཡུ་ཡེ་* *debs-yu* handle of an awl; *ཡུ་ཡེ་* leg of a boot; *ཡུ་ཡེ་* *ཡུ་ཡེ་* provided with a handle, *ཡུ་ཡེ་* without a handle (*Jā*).

ཡུ་ཡོ་ *yu-wo* an ox or yak having no horns. *ཡུ་ཡོ་* *yu-mo* 1. any hornless female cattle; also, esp. a hind, female of stag (*Phk. 192a*). 2. n. of a place in Tibet (*Deb. 7, 36*).

ཡུ་བུ་ཅག་ *yu-bu-cag* = *རང་ཅག་* *ran-ge* and *ཡུ་བུ་ཅག་* *bu-bu-cag* we, ourselves; also acc. *Ca.* = *ཡུ་བུ་ཅག་* *bu-bu-cag*.

ཡུ་མ་ *yu-ma* or *ཡུ་མ་* weeds. *ཡུ་མ་ཡུ་མ་* *yu-ma-yu-ma* or *ཡུ་མ་ཡུ་མ་* to weed out, to remove weeds from a garden or cultivation (*Rtsii. 54*).

ཡུ་ག་ *yug* 1. a piece of cloth or stuff; *ཡུ་ག་ཡུ་ག་ཡུ་ག་* as they had but one cotton cloth for their clothing. *ཡུ་ག་ཡུ་ག་* piece of serge-cloth. 2. for *ཡུ་* in *Mil*.

ཡུ་ག་པ་ *yug-pa* old word = *ལུ་* the leg with the foot.

ཡུ་ག་པོ་ *yug-po* defined as *ཡུ་ག་པོ་ཡུ་ག་པོ་* *phub-ma dan-rtsa shib-hdres-ma* chaff and hay-dust mixed together.

ཡུ་ག་ཡུ་ག་ *yug-yug rgyab-pa* to wag (like the tail of a cow); to whirl round.

ཡུ་ག་པ་ *yugs-pa*, 1. = *ཡུ་ག་པ་* to anoint, rub, daub with; imp. *ཡུ་ག་པ་* *yugs-pig*. 2. sometimes for *ཡུ་ག་པ་*.

ཡུ་ག་པོ་ *yugs-pho* a widow; *ཡུ་ག་པོ་* *yugs-mo* a widow. *ཡུ་ག་པོ་* *yugs-sa* or *ཡུ་ག་པོ་* *yugs-sa* mourning for a deceased husband or wife, and the state of uncleanness consequent on it, the duration of which varies according to the circumstances under which the first or second spouse had died, and also in different provinces; *ཡུ་ག་པོ་* *yugs-sa-ma* or *ཡུ་ག་པོ་* *yugs-sa-mo* a widow; *ཡུ་ག་པོ་* *ཡུ་ག་པོ་* one who has married a widow.

ཡུ་ཏང་ *yu-ton* *ཡུ་ཏང་* 1. turmeric; *ཡུ་ཏང་ཡུ་ཏང་* turmeric colour, yellow. In Sikk. it is called *ཡུ་ཏང་* *yu-ser*. 2. n. of a place in *Hphan-yul* (*Loth. 2, 3*).

Syn. of 1. *ཡུ་ཏང་ཡུ་ཏང་* *geer-hyoms*; *ཡུ་ཏང་* *mdog-mchog*; *ཡུ་ཏང་ཡུ་ཏང་* *mdog-mdes-pa*; *ཡུ་ཏང་* *ser-mo*; *ཡུ་ཏང་ཡུ་ཏང་* *geer-ldan* (*Mñon*).

ཡུ་ཏང་མ་ *yu-ton-ma* = *ཡུ་ཏང་མ་* *yu-ton-ma* turnip.

ཡུངས་ཀར *yuñs-kur* (ཡུངས་དཀར་) མཁེལ་
པ་ཀློང་མཁེལ་ white mustard; ཡུངས་ནག་ *yuñs-*
nag also called ཡུངས་ཁྲ་ *yuñs-hbru* black
mustard. ཡུངས་འབྲུ་ *yuñs-hbru* mustard-seed,
grain of mustard. ཡུངས་འབྲུ་ཆུ་ as small as a
grain of mustard. ཡུངས་མར་ *yuñs-mar*
ཆུ་མཁེལ་ oil of mustard.

ཡུད་ *yud* 1. = མདུན་ཅིག་ an instant, a very
small portion of time stated to be a space
of time varying from 8 seconds to 1½
minutes. 2. acc. to *Stg.* B fol. 53 ཡུད་
is a space of time of longer duration, 48
minutes; acc. to *Schr.* in Bhutan = ཆུ་ཅིན་ 24
minutes. 3. a black or coloured stripe
on woven fabrics; ཡུད་ཅན་ striped black
or white in *W. (Ja.)*.

ཡུད་ཀྱིས་ *yuḍ-kyis* = མགྱོལ་མ་པོ་ adv. quickly,
instantly: རང་ཟེར་ནས་ཡུད་ཀྱིས་མོང་' saying I will
come (he) quickly vanished (*A. 131*).
ཡུད་དུ་ *yud-du* in a moment, ཡུད་ཆུམ་ *yud-tsam*
= རྩེབ་ཆུམ་ *hrib-tsam* (or རྩེབ་ཆུམ་ *srib-tsam*) a
moment, about a moment: ལང་མོམ་གྱི་ཚུགས་མ་
ཡུད་ཆུམ་ཞིག་ལ་བཟུང་ (*Rdsa. 22*). ཡུད་ཡུད་ *yud-yud*,
= མདུན་ཅིག་མདུན་ཅིག་ momentarily, only a
moment.

ཡུན་ *yun* ལམ་ལམ་ any certain space or
length of time, ཡུན་ཅི་མྱོད་དུ་ *yun-ci srid-du*
how long? ཡུན་འགོར་བ་ *yun-hgor-wa* to delay,
to take long to do a thing: ཡུན་འགོར་ཡོང་གི་
ཡོད་འདུག་ལ་བཅུམ་འགྲུབ་དུ་ (*D. zel. 1*). ཡུན་ཁྲུང་བ་ *yun-*
thun-wa a short time, of short duration;
ཡུན་རིང་ *yun-rin* (*A. K. 1-34*) a long time;
ཡུན་རིང་པོ་ *yun-rin-po*, ཡུན་རིང་པོར་ *yun-rin por*
or ཡུན་རིང་དུ་ during a long time. ཡུན་རིང་པོ་དུ་
a long time since or past: ཡུན་རིང་པོ་རྩལ་
stayed or remained for a long time; ཡུན་
རིང་འཛོལ་ long-lived; ཡུན་རིང་མ་ *yun-rin-ma* late,
old, stale.

ཡུན་ནོན་ ཡུན་ནོན་ *Yun-nen* Yunnan, a pro-
vince of China.

ཡུམ་ 1. resp. for མ་, མ་མཚ, ལམ་མཚ
mother. བཅོན་མོ་ཡུམ་, ལམ་བཅོན་མོ་ the queen-
mother 2. the རྩམས་ or "female energy"
of a deity or Bodhisattwa, but in
Tantrik ceremonial usually thought of
and represented as a female companion
or concubine of the deified personage.
ལམ་ཡུམ་ the symbolical representation of
the procreative and generative faculties;
and in Tantrikism a male deity clasping a
female deity in his embrace or both
standing together. 3. མ་མཚ་ a title of the
third and latest part of the sacred writings,
which contains the Abhidharma, or meta-
physical portion of Buddhist Scripture,
i.e., the collection of sacred writings
colloq. called *Bum*; they are divided into
འབྲུམ་རྒྱུམ་, འབྲུམ་བཟང་, འབྲུམ་བཟུམ་ the detailed,
the middling, and the abridged compila-
tions: དུམ་ལམ་ཡུམ་གྱི་རྩལ་བ་ལམ་མ་ཅན་རྒྱུང་པ་རྩེད་པོ་ཡུམ་
ལོཾ་ཐོང་རྩལ་པ་དང་ (*A. 21*), he chiefly studied
ཡུམ་ (the Mātrikā) that gives birth to all
the Buddhas of the three periods. ཡུམ་ཅེན་
མ་རྩལ་ཞེས་མངའ་བ་ *yum-chen-sa triy-er sañs* the
counterpart of the Prajñā Pāramitā, ཡུམ་
རབ་ཀྱི་མ་རྩལ་ལྟ་བུ་ཡིན་པ་, in the Bon religion ཡུམ་མར་
yum-mdo, = ཡུམ་རབ་རྩེད་པོ་ the Prajñāsāra.
4. when a copy is made of a sacred or
royal writing or edict, the original from
which the copy is made is styled the ཡུམ་.

ཡུམ་མངའ་བའི་མ་བཅོན་ *Yum-sañs rgod-la hthen*
the son of Hol-sañs *yum-la hthen* (*G. Bon.*
23). ཡུམ་མངའ་བའི་མ་བཅོན་ *yum-sañs hol-la hthen n.*
of the son of ཡུམ་མངའ་བའི་མ་བཅོན་ (*G. Bon. 21*).

ཡུམ་གྱོང་མང་ཆུམ་མཚོ་ *Yum-glo bzän-choe msho*
n. of the mother of Dalai Lama Kalzang
Gya-tsho (བཀྲ་ཤིས་གཙང་རྒྱ་མཚོ་) (*Loñ. 2, 11*).

ཡུམ་པ་ *yum-pa* only in *W.* to strew, salt
on food, ashes on the snow (*Jā.*).

ཡུམ་

ཡུལ་པ་ *yur-wa* 1. to irrigate; to arrange irrigation canals: བཅའ་ཡུལ་པ་ལོ་བཅའ་ཡུལ་པ་ལ་ (Fig. 9), the four provinces of U, Tsang, Ru, and the land intervening are like an irrigated area. 2. subst. aqueduct, conduit, water-course, irrigation channel; གུབ་ཡུལ་ *gbubg-yur* a covered, subterraneous canal (*Cs.*); ཡུལ་པ་པ་པ་ *yur-wa-pi chu* water conveyed by a canal (*Ja.*); ཡུལ་པ་པ་པ་ *yur-po che* ཡུལ་པ་ a large trench, channel, canal. ཡུལ་པ་པ་ *yur-phran* ཡུལ་པ་ a small channel; ཡུལ་པ་ mother channel or feeding channel.

ཡུལ་པ་ *yur-ma* the act of weeding, ཡུལ་པ་ཡུལ་པ་ *yur-ma yur-wa* to pull out weeds; metaph. to purify the mind, cleanse the heart, e.g., by disburdening one's conscience (*Ja.*).

ཡུལ་ *yul* 1. primarily signifies: a country in general, an inhabited land; secondarily, the country districts as opposed to the metropolis, provincial parts, a province: ཡུལ་པ་པ་ provincial dialect, provincialism; ཡུལ་པ་པ་པ་ chief place, capital; ཡུལ་པ་པ་པ་ one hundred countries, such as Sing-gala (Ceylon), Thogar (Bactria), Li (Khotan), Balpo (Nepal), Kashmir, Zahor-Urgyan (Udyana), Magadha, ཡུལ་པ་པ་ India; ཡུལ་པ་ China (or India) ཡུལ་པ་ Tibet, ཡུལ་པ་ Mongolia. 2. a place; and sometimes even a village. Whenever ཡུལ་ precedes a word, it is to be understood as relating to the place (situation), ཡུལ་པ་པ་ in Benares. ཡུལ་པ་ a happy place, ཡུལ་པ་ a wretched place; ཡུལ་པ་ *rañ-gul* country consisting of steppes, where cattle abound or where they are kept. 3. a sphere, region, whether physical or metaphysical; the object or objects of perception by means of the senses; ཡུལ་

ཡུལ་པ་ the provinces of the six senses, i.e., forms (the external appearances of bodies), sounds, etc. ཡུལ་པ་པ་པ་, ཡུལ་པ་པ་པ་ to perceive things either not at all, or not correctly; ཡུལ་པ་པ་པ་པ་ is stated to imply: exceeding the limits of speech, unspeakable; ཡུལ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ frq. unimaginable, inconceivable. = ཡུལ་པ་, subject; ཡུལ་པ་པ་པ་པ་པ་ *yul-can yid-la skyes* ཡུལ་པ་པ་ a business man, one who has nothing else but business to think upon; ཡུལ་པ་པ་པ་པ་ = ཡུལ་པ་པ་པ་ a business man; ཡུལ་པ་པ་པ་པ་པ་ the senses.

ཡུལ་པ་ *yul-kham* 1. kingdom, e.g., of Nepal, China, Tibet, country. 2. habitation.

Syn. ཡུལ་པ་པ་ *yul-tsoñg*; ཡུལ་པ་པ་ *rgyal-kham*; ཡུལ་པ་པ་ *yul-bkhor*; ཡུལ་པ་པ་ *rañ-byun skyes*; ཡུལ་པ་པ་པ་ *yul-gyi gnas* (*ññon.*).

ཡུལ་པ་པ་ *yul-bkhor* ཡུལ་པ་ tract of ཡུལ་ country, province: ཡུལ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ (*ññon.*) a country which contains about a hundred thousand habitations. ཡུལ་པ་པ་པ་པ་ *yul-bkhor skyes* ཡུལ་པ་པ་ (*ññon.*) [several plants such as *Solanum jacquini*, etc.] ཡུལ་པ་པ་པ་པ་ *yul-bkhor skyon* ཡུལ་པ་པ་ met.: a ruler; ཡུལ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་ *Sūtra* in (*K. ko. 5, 427*) containing an account of Buddha's life, besides the legendary account of prince Punya Prabha.

ཡུལ་པ་པ་པ་ *yul-bkhor ldan* ཡུལ་པ་ = (in theatrical language) king's brother-in-law. ཡུལ་པ་པ་པ་པ་ *yul-bkhor dwan* = ཡུལ་པ་པ་, ཡུལ་པ་པ་པ་ a king, a potentate (not an emperor) (*ññon.*). ཡུལ་པ་པ་པ་པ་ *yul-bkhor-bdwin* = ཡུལ་པ་པ་པ་ (*ññon.*) king of geese, ཡུལ་པ་པ་, one of the four guardian kings of the world.

ཡུལ་པ་པ་ *yul-bkhyar* immigrant, any people who on account of poverty leave

their country and emigrate to other lands
(Rteii.).

ཡུ་གུ *yu-l-gru* a district, place, village, town.

ལུང་འདུག་པ་ *gyl-dyug-pa* to confiscate property, to resume lands: ལུང་འདུག་པ་གྱི་
 རིགས་པ་གནས་ཀྱི་རྒྱ་ཆུན་རྒྱ་པའི་མགོ་གསར་བརྒྱུད་ལུང་
 ལུང་།

ཡུལ་རྣམས་ *yul-brgyand* the eight organs
of bodily sensation and perception.

雪天灾 *yul-han* tempest; also public calamities, such as famine, murrain, etc.
 雪天灾之起 *yul-han-gyi tsuh-ma* the turmoil of the tempest. 雪天灾之害 *yul-han hboq* as met. = 雪天灾之害 *bya-kyuñ-ku* the jackdaw (鷲), lit. that which invites public calamities.

ཡུལ་གྱི་ *yul-can* suited, proper, being in its place, fulfilling its purpose (*Cs.*): acc. to *Was.* that which is treated objectively.

১৮৮৩ *gñl-chaṣ* = ব্যবহৃত or ব্যবহৃত a
 country's usages, the customs or laws of a
 country.

युल-जोङ *yul-ljoṅ* जगपद an inhabited tract where lands are cultivated.

ལུམ་ཁང་ *yul-thang* local price: རྩམ་མོ་བཀོད་པར་
 ༩༩ གོང་མ་མཆི་ལུམ་ཁང་མཐུན་པ་ལྟར་ (Rtsii.).

युल *yul*-*de* 1. district. 2. a village or groups of villages under circle headman or governor.

ཡུལ་ཕུ་ཤུ་མཁར་ Yul-phu bla-mkhar ordinarily called རོ་བུ་ལ་ཡག་ Hom-bu la-ygar the ancient palace of king Gñab-khri btsan-po in Yar-lung (Fig. 65).

ལུག་པུང་གི་ *gol-phyung-wa* one banished, one
exiled.

Syn. བར་ཅིག *hor-cig*; མར་དུག *ma-bdug*;
མཛོེ *ma-gdog*; བར་མ་ཅིག *nor-a-cig*; ཕྱི་མཛོེ
phyir-bktrad; བཤེ *dbyañ*; ཕྱ་མཛོེ (*Mon.*).

ཡུལ་ཕྱོགས་ *yul-phyogs* region, neighbour-
hood.

३. *Yul-gbus* मगधेस the central country, i.e., Magadha. *yul-gbus* *skyes* १. a native of Magadha, one of the middle country. २. = *pi-pi* *li* (*Māon*) piper longum.

Syn. རྩ་ག་ཡུལ་ *rgya-gar yul*; རྩ་ག་ཡུལ་ལྗོངས་
dbu3-ggyur-hchañ (*Mhon.*).

ལུ་མེད་ *yu-l-med* improper, not in its place
(Cs.): རང་ནང་ལུ་མེད་ཐོན་ན་དུ་གསོལ་ what has no
place in my mind, that I beg you to
teach me.

ཡུལ་ཤོ་ *yul-tsho* a village, a cluster of hamlets; properly a number of villages classed together and placed under a local headman.

ཡུལ་གཤིས་ *yul-gshis*, v. གཤིས་ *gshis*.

2. country with goodly climate, food and water.

ལུག་ཡོད་པ་ *yul-yod-pa* = ལུག་ཅན་ *yul-can* (Cs.).

ཡུལ་ལུགས་ *yul-lugs* manners and customs
of a country, usage of a country.

Syn. རུག་པ་ *lugs*; རྩིམས་ *khriṃs*; རིགས་པ་ *rigs-pa* (*Mon.*).

ལུས *yu* 1. boastfulness, swollen with pride, exultation, fervour; also making the most of things: ལུས་ཅེ་བ་ *yu-che-wa* exultant, very proud, one who thinks much of himself: ལུང་བཤེད་གཞི་བ་ཅན་གསལ་ཁོར་ལུས་ཅེ་བ་དང་ invitation was twice sent (to him) but he being proud (*A. 130*); ལུས་ཀྱི་བཤང་མཁུ་ unable to utter a word, the gullet being choked with exultation; མཆོད་གཟེངས་པ་རྣམས་ལུས་ཀྱི་བཤང་མཁུ་ (*A. 134*). 2. charge, blame, accusation, false accusation: བཤེད་ཁོར་བཤང་མཁུ་ལུས་གསལ་ (*A. 5*) as soon

as her son returned (from his journey) the old mother laid accusations to her son against his wife.

+ ཡུམ་ནི *yup-te* = འདྲ་ནི་ མཐུག་པོ་ it being true, in fact, in truth.

ཡེ *ye* from the beginning, from eternity, utterly, perfectly, highly, quite; ཡེ་མཛོད་ *ye-hsö* void or empty from the beginning: ཡེ་མཛོད་ལྷན་གྱིས་འདྲེན་པ། གང་ལ་གང་འདྲིན་ཅིན་པ་ལྟོས། (*Hibrom*, p. 32). ཡེ་དག་ *ye-day* quite clean, clean from the beginning; ཡེ་ཇོག་ལ། quite perfect. ཡེ་དམ་ *ye-mas*, from the beginning, from eternity: ཡེ་དམ་གྱིས་ གྱུ་ལ་གྱུ་བ་ self existent from the beginning, ཡེ་དམ་པ་པ་པ་ altogether good; ཡེ་དམ་མ་ཐོག་པ་པ་ འདྲུག་ he has not hurt at all; ཡེ་དམ་མི་བྱུང་དགོས་ that is not to be done by any means. ཡེ་འགྲམ་ *ye-hgyams* = རྟོང་པ་ཉིད་ emptiness. ཡེ་འགྲུག་ *ye-hgrug* accident, danger caused by a gdon-evil spirit. It occurs in ལྷན་གྱིས་ གློ་བུར་ ཡེ་འགྲུག་བྱུང་ཞིག་མི་བྱུང་པ་འདྲུག་ (*Sorig*, 13).

ཡེ་མ་བྱུང་པ་ *ye-ma byed-pa* = ཡོད་ཅིང་མ་མ་བྱུང་པ་ does not at all do: རིང་མ་རིང་མ་སྟོ་མ་བཅས་པ་ཡེ་མ་བྱུང་པ་ (*A*, 132); ཡེ་མ་ཐོང་ *ye-ma soñ* = མཐོང་པ་མ་ཐོང་ was not at all good; བྱིན་གྱི་ཐུག་ཀྱི་ཆོས་ ལམ་དུ་ཡེ་མ་ཐོང་ your former religious course was not at all good (*A*, 83). ཡེ་མི་ཐུང་ *ye-mi phuñ* not at all conceived or seen: རྒྱལ་མགམ་རྩ་བུ་བྱུང་མེད་པར་ ཡེ་མི་ཐུང་ (*Ya-sel*, 15). ཡེ་མེད་ *ye-med*, མོང་ཡེ་མེད་པ་ *lon-ye med-pa* = མ་སྒྲིབ་པ་ restless, continually at work, leisureless: རིམ་ཆོས་མ་གུམ་པར་ མོང་ ཡེ་མེད་པའི་དུམ་ལུ་ཡང་ ལུས་པ་ (*A*, 29).

ཡེ་ཤི་ *ye-shi* = འདི་ in the dialect of Lhokha. ཡེ་ཤི་མཆོག་གི་ = འདི་ཤི་མཆོག་གི་ཡེ་ཤི་མཆོག་གི་ the earliest legendary king of Tibet who was born in a shell: དང་གི་ཤི་མཆོག་འདི་ཡང་འདྲེན་པ་ལྟོས་པ་ ལམ་བྱུང་བྱུང་བ་ཤི་ཡེ་ཤི་མཆོག་གི་ཆུང་ (*J*, 2añ.). ཡེ་ཤི་མ་གལ་པོ་ one of the four earliest tribes of Tibet (*J*, 2añ.).

ཡེ་རེ་ *ye-re* = ཡང་གཅིག་ or མར་གཅིག་ once; ལམ་པ་ ལུ་བ་མེད་པ་ལ་རྒྱུང་དུ་ ཡེ་རེ་བྱུང་ཆོད་ (*A*, 123); རྩ་མེད་དུ་ ཡེ་རེ་བྱུང་ *mta-nyen-du ye-re-byon* he once visited *Ricu-nyen* (*Raden*) (*A*, 123).

ཡེ་རང་ *Ye-ran* or *Yera* མཁའ་མགོན་པོ་འཕགས་པ་པོ་ n. of a city, next in importance to Khobom (Khatmandu), in Nepal.

ཡེ་ཤེས་ *ye-shes* ཇམ་ལྷན་པོ་ the perfect absolute divine wisdom; also occasionally ཡེ་མྱེན་ *ye-mikhyen*. This is inherent to all great saints and divine beings.

ཡེ་ཤེས་ལྔ་ *ye-shes-lha* the five kinds of divine wisdom:—(1) ཆོས་ཀྱི་དབྱིངས་ལྟེན་ ཡེ་ཤེས་ བཤམ་པ་ལྟེན་ ཇམ་ལྷན་པོ་; (2) མེ་ཐོང་ལྟེན་ ཡེ་ཤེས་; (3) མེ་ཐོང་ལྟེན་ ཡེ་ཤེས་; (4) མེ་ཐོང་ལྟེན་ ཡེ་ཤེས་; (5) ལྷན་གྱིས་ ཡེ་ཤེས་. In sooth ཡེ་ཤེས་ *ye-shes* is of two kinds: (1) རིག་པ་ལྟེན་པའི་ ཡེ་ཤེས་ which comprises རིག་པ་ལྟེན་པའི་ ཆོས་ལམ་མཛོད་ all spiritual knowledge; (2) རིག་པ་ལྟེན་པའི་ ཡེ་ཤེས་ which consists of རིག་པ་ལྟེན་པའི་ ཆོས་ལམ་མཛོད་ all apparent or unreal things. རང་བྱུང་ ཡེ་ཤེས་ = the self-originated wisdom. ཡེ་ཤེས་མཛོང་ལུང་པ་པོ་ one of the five infallible aggregates of divine knowledge; ལམ་པར་གྱུ་བ་ ཡེ་ཤེས་ the knowledge which leads to *Nirvana*.

ཡེ་ཤེས་ལྷན་ *ye-shes-sku* and ཡེ་ཤེས་མེ་ཐོང་ *ye-shes me-ton* are epithets of Mañju S'ri or Jampal (*Hydra*).

ཡེ་ཤེས་གྲུ་བ་ *Ye-shes rgyul-mo* n. of a great Lama of the Bon (*H. Bon*, 35).

ཡེ་ཤེས་ཐུང་པོ་ *ye-shes shün-po* = ཇམ་ལྷན་པོ་.

ཡེ་ཤེས་ལྷན་པོ་མཛོད་ *ye-shes phyag-rgyahi-mdo* a Sūtra in the Kahgyur vol. 5, 370).

ཡེ་ཤེས་ལྷན་པོ་མཛོད་ *Ye-shes gtsug-phud* one of the successors of *G'en-rab* in the Bon hierarchy of Tibet.

ཡེ་ཤེས་ཐུབ་ཐིམ་པ་ *Ye-shes tshul-khrims* one of the four saints (*G. Bon*, 35).

ཡེ་ཤེན་གཙུག་ལྷན་ *Ye-sher gtsug-phud* n. of a predecessor of ཡེ་ཤེན་པཎ་ the founder of Bon religion (*G. Bon.* 12).

ཡེ་མང་དགའ་པོ་ *Ye-saṅ ḡkar-po* 1. n. of a tribe in Tibet. 2. n. of a Bon deity. (*J. Zan.*).

ཡེ་ཤུ་ *Ye-shu* asserted to be a Chinese Buddhist teacher said to have been born in a miraculous manner: རྒྱ་མ་རྒྱུ་མ་ལུ་བྱ་གཞུག་པ་ཡེ་ཤུ་པ་ ཡེ་ཤུ་རྒྱ་ཡིག་རྒྱུན་ལོན་པ་ལྷན་པ་ རྒྱ་པ་ རྒྱེན་ལོན་ (*Grub.* 5, 2).

ཡེག་མ་པ་ *yegs-pa* rough, shaggy, hairy.

ཡེན་ཡེན་ *yeñ-yeñ* disposing things properly, putting those of one size or kind together, those different separately, &c. (*Rtsii.*).

ཡེན་པ་ *yeñ-wa* = གཡེན་པ་ *gyeñ-wa*.

ཡེད་པོ་ *yed-po* prov. for ཡག་པོ་ *yag-po*.

ཡེན་ *yen* amply, plentifully: ར་མཛེད་ལ་གཏོང་པ་ རྒྱ་ལ་ food and exercise should be amply provided for (*Jā.*).

ཡེར་པ་ *yer-pa* 1. n. of a place. 2. in རྒྱ་ལ་ཡེར་པ་ རྒྱེན་ལོན་པ་ raising one's hand with the palm turned upward, as a gesture of offering (*Mil.*).

ཡེར་པ་ལྷ་རི་ *Yer-pa lha-ri* n. of a sacred mountain in Yerpa about ten miles from and to the east of Lhasa (*J. Zan.*): ཡེར་པ་ལ་ལུག་པ་ *Yer-par yañ-phyag-phab* he also visited Yerpa (*A.* 27).

ཡེར་ཁེན་ *Yer-ken* Yarkand; it is stated in the biography of the first Dalai Lama that the people of Yarkand had become his subjects.

ཡེར་པ་ *yer-wa* 1. = གཡིན་པ་མཆན་པ་ not asleep. 2. = རྒྱུ་པ་ *ḡhor-pa* to sprinkle.

ཡེར་རེ་ *yer-re* or ཡེར་རེ་པ་ *yer-re-wa* pure, clear, genuine, unadulterated; རྩ་ཡེར་རེ་ *gño-yer-re* a pure blue; དཀར་ཡེར་ན་ *ḡkar-yer-na* a pure white, in *C.* (*Jā.*).

ཡེར་ཤོ་ *Yer-sho* n. of a place in *Kham* (*Loñ.* 2, 19).

ཡེལ་ཡེལ་ *yel-yel* = ཡེར་ཡེར་; རྒྱུ་མ་ལུ་ཡེལ་ཡེལ་ *mdaṅs-yel-yel* clear, light, bright, said to be equivalent to ཡེམ་མ་དགའ་པོ་ཡེལ་ཡེལ་.

ཡེལ་འཕྱོག་ *yel-bhyog* = རྩེད་འཕྱོག་.

ཡེམ་མམ་ *yeg-maṅ* in colloq. = ཡམ་མམ་ ancestors (*Sch.*).

ཡོ་ *yo* num. fig.: 144.

† ཡོ་ག་ *yo-ga* བོན་ = ར་པ་འཕྱོར་ *gnal-bhyor* systematic religious meditation; ཡོ་ཞེ་ or ཡོ་ག་པ་ *yo-ga-pa* = བོན་པ་ an ascetic who practices meditation; ཡོ་ག་མ་ *yo-ga-ma* = ཡོ་ཞེ་ཞི་ བོན་པོ་ a female ascetic.

ཡོ་ག་ཅ་རུ་ *yo-ga carya* བོན་པ་ལ་མཛེད་པ་ = ར་པ་འཕྱོར་ རྩེད་པ་ *gnal-bhyor spyod-pa* a system of Buddhist philosophy developed by Āryāśaśīga; also n. of a metaphysical work རྩུ་མ་ཡིན་པ་ཞེས་ཞུ་བ་པ་དང་། ཡོ་ག་ཅ་རུ་དང་། (*A.* 66.)

ཡོ་གུར་ *Yo-gur* n. of a country (*Bon.* ch. 4).

ཡོ་ཏན་ *yo-tan* the scarf presented as a token of one's consent to any order or proposal or suggestion; the scarf of assent (*Fig.* 25).

ཡོ་པ་ *yo-wa* adj. and sbet., alant, sloping, awry, crooked; obliquity, slope, slant; ར་ཡོ་ the mouth crooked; ཡོན་པ་ 1. adj., awry ཡོ་རྩོང་པ་ *yo-sroṅ-wa* or ཡོ་རྩོང་པ་ to make the crooked straight. 2. crafty distorted, perverted, deceitful; ཡོན་པ་རྩོད་ wrong interpretation, false judgement. 3. sbet.

crookedness, deceitful dealings. Also ལོག་གཞུག་ *gyo*.

ཡོ་བྱད་ *yo-byud* 1. འཕགས་པ་, བཤུགས་པ་, བཞུགས་པ་; རྒྱུ་མེད་ chattels, household furniture, necessities; ཡོ་བྱད་པ་ལྟར་ལ་ less furnished; རྒྱུ་མེད་ཡོ་བྱད་ necessities of life; རྒྱུ་མེད་ལ་ཡོ་བྱད་ requisites for sacrificing; ཡོ་བྱད་འདྲིའང་ལ་ to procure the needful articles to make preparations (*Dzl.*); ཡོ་བྱད་ཀྱི་འབྲུག་པ་ to be in want of the needful (*Ja.*). 2. often used for རྩ་བྱ་ "nyop-che" articles to buy or for sale.

ཡོ་བྱད་ལྟར་ *yo-byud-ltan* a man of property. Syn. འདྲིའང་ལ་འདྲིའང་ *hbyor-pa-can*; རྒྱུ་མེད་ལྟར་ལ་ *rdzas-ltan* (*Mon.*)

ཡོ་འཕྲོག་ *yo-hbug* n. of a medicinal tree the bark of which is taken as a decoction in fevers of all kinds.

ཡོ་ལང་ *yo-lan* or ཡོ་ལང་མ་ cf. as used in རྒྱུ་མེད་ཡོ་ལང་ལྟར་ལ་ཡོ་ལང་ལྟར་ལ་ ཡོ་ལང་ལྟར་ལ་ ཡོ་ལང་ལྟར་ལ་ (*Rtsii.*).

ཡོག་ *yog* for རྒྱུ་ below, downstairs: ཡོག་ཁང་ the ground floor, cellar.

ཡོག་པོ་ *yog-po* or ཡོག་ཤེང་ a 1. pole or stick for stirring the fire. 2. v. ཡོག་པོ་.

ཡོག་རྒྱལ་ *yog-rgyal* a fruit for all classes; རྒྱལ་ལྟར་ཡོག་རྒྱལ་ *hbras-lu yog-rgyal* (*Khrd.* 97).

ཡོག་གཞིན་ *yog-grin* one that wets his bed (*Sch.*)

ཡོང་པ་ *yon-wa* 1. to be patient, to be capable for, equal to, to suffice, etc. 2. = རྒྱུ་མེད་ *hōn-wa*.

ཡོང་པེ་ *yon-pe* colloq. = that will do, that is enough.

ཡོང་མ་ *yon-chag* appointed time and place of coming.

ཡོང་ *yon* subet. yield, produce; ཡོང་གི་ income; ཡོང་འབྲུག་ *yon-dob* account book in which is entered the income or receipts; ཡོང་རྒྱུ་ *yon-gdud* collection (of revenue) income, proceeds; ཡོང་རྒྱུ་ *yon-kin* (ཡོང་གི་ ཡོང་པེ་ལྟར་), ཡོང་རྒྱུ་ལ་ *yon-gdud-pa* collector of revenue; ཡོང་རྒྱུ་ལ་རྒྱུ་མེད་ལྟར་ རྒྱུ་ the collector according to the register of rent (*Rtsii.*). རྒྱུ་མེད་ཡོང་རྒྱུ་ལ་ཡོང་པེ་ལྟར་ རྒྱུ་མེད་ལྟར་ རྒྱུ་ (*D. col. 7*); ཡོང་རྒྱུ་ *yon-rtsis* register of income, book of receipts (*Rtsii.*).

ཡོང་པེ་ *yon-pe* = རྒྱུ་མེད་ adj. certainly, surely; defined as རྒྱུ་མེད་ལྟར་ རྒྱུ་ and as རྒྱུ་མེད་ལྟར་ རྒྱུ་མེད་ལྟར་ རྒྱུ་ everywhere, in all, ever before, at all times.

ཡོང་མ་ *yon* all, whole, complete, entire: ཡོང་མ་གྱི་ རྒྱུ་ lord of all the black-haired, i.e., of laymen; ཡོང་མ་ལྟར་ རྒྱུ་ རྒྱུ་ the palace in which all wish to meet.

ཡོང་མ་ལྟར་ *yon-dkars* བཤུགས་པ་ [circumference]S.

ཡོང་མ་ལྟར་ *yon-dkhyab* (རང་མ་) copper (*S. Loc.*).

ཡོང་མ་ལྟར་ *yon-dkhor* བཤུགས་པ་ [a full circle]S.

ཡོང་མ་ལྟར་ *yon-khut* all together, every thing included, inclusive of all (*Rtsii.*).

ཡོང་མ་ལྟར་ *yon-khebs* བཤུགས་པ་ [a roof, a cover]S.

ཡོང་མ་ལྟར་ *yon-khyab* མེ་ལྟར་ [surrounded]S.

ཡོང་མ་ལྟར་ *yon-gan* རྒྱུ་མེད་ལྟར་ [a full vessel]S.

ཡོང་མ་ལྟར་ *yon-grub* (for ཡོང་མ་ལྟར་ལྟར་) 1. བཤུགས་པ་ perfected, accomplished; the absolute, what is independant and complete in itself (*Was. 202*). 2. independence, self-sufficiency, one of the three *lakṣaṇa* or characteristics of the deity or of Buddha

according to the *Yogācārya* school of Buddhists; ཡོངས་ཀྱི་གནད་དབང་དང་རྒྱ་ཡོངས་འབྱུང་བ་ the *Sambhoga-kāya* manifestation is subject to other's influence but the *Dharmakāya* (the spiritual) is complete in itself (A. 78).

ཡོངས་པོ་ *yoñs-hdro* མཁའ་ཕྱིན་ darkness.

ཡོངས་གཙོ་ *yoñs-gcod* འཇམ་མེད་ [limit, beginning]S. in the mystic language of the རྒྱ་ཡོངས་ཀྱི་ལྗོན་ this word = རྒྱ་ཡོངས་པོ་; whilst ཡོངས་གཙོ་འབྱུང་ *yoñs-gcod-hbyun* = རྒྱ་འབྱུང་བ་, རྒྱུ་མཁའ་ *khyim-mthab* = འཇམ་མེད་པ་ and རྒྱ་ལྗོན་པ་ *ray-lu rnam-dag* = ལམ་ (K. ko. ༧, 36).

ཡོངས་པོམ་ *yoñs-hjom* a term for བ་ ba cow (*Mñon.*).

ཡོངས་པོམ་མ་ *yoñs-hjom* འཇམ་མེད་པ་, འཇམ་མེད་ [an iron beam]S.

ཡོངས་རྒྱལ་ *yoñs-rtogs* བཅུ་ལྔ་ལྟོ་མ་ full consideration; exhaustive inquiry, careful discussion on any subject; fully understood.

ཡོངས་གདུང་ *yoñs-gduñ* རྩལ་ཕྱིན་, བྱིན་པ་ [great heat, affliction]S.

ཡོངས་པོ་ *yoñs-hdud* ལྷ་མོ་ mel. a tree.

ཡོངས་པོ་མ་ལོ་ *yoñs-hdus sa-rtol* 1. n. of a celestial region said to be somewhere to the north where the five kinds of བརྟེན་ལམ་ *hdod-yin* are detained (*Bon. ch. 6*). 2. = ལམ་པོ་མ་ལོ་, i.e., *Kalpadrūma* the wishing tree of the gods its root being in the abodes of the Asura and its trunk hanging over the celestial regions so that the gods may enjoy its fruits.

ཡོངས་པོ་མ་ *yoñs-hbab* v. མ་ལོ་མ་ལོ་ ལྷ་མོ་ essential spirit.

ཡོངས་པོ་ *yoñs-sdyor* = འཇམ་མེད་པ་ *hygrogs-pa* friendship, company (*Mñon.*).

ཡོངས་པོ་ *yoñs-hdsin* designation given to the tutor or spiritual and philosophical instructor superintending the childhood of the highest incarnate lamas. Thus the instructor of the present Panchhen Lama of Tashi-lhunpo is styled: the Yong-dsin Lho-pa.

ཡོངས་པོ་མ་ *yoñs-hzan-can* 1. a term for ལྷ་མོ་ *lung-pa* juniper. 2. འཇམ་མེད་ (*Mñon.*) the tree of paradise growing on the lofty peaks of the Himalaya.

ཡོངས་པོ་མ་ *yoñs-zhum-mig* lit. the round-eye, as met. the domestic fowl, the cock (*Mñon.*).

ཡོངས་པོ་ *yoñs-su* 1. adv. བཤུགས་པོ་ wholly, completely, altogether; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ immaculate, fully purified, quite clean; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ འཇམ་མེད་པ་ to give up entirely; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ quite lost in perverseness. 2. generally, universally: ལྷ་མོ་ཡོངས་པོ་ ལྷ་མོ་མོ་ རྒྱ་ལྗོན་པོ་ so he was universally famed; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ four disciples of universal fame. Compounds:—ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su dkris* ensnared, entangled, all round; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su bkag* འཇམ་མེད་པོ་ wholly forbidden, stopped; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su bkru* འཇམ་མེད་པོ་ well washed; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su dkyan* འཇམ་མེད་པོ་ completely stretched out [following]S.; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su skor* འཇམ་མེད་པོ་ [completely surrounded]S.; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su skyob-pa* wholly protected, saved; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su skyu-nu* འཇམ་མེད་པོ་ to repent sincerely, repentance, regret; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su hyreñ* འཇམ་མེད་པོ་ [binding, counting]S.; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su gyur-pa* འཇམ་མེད་པོ་ wholly changed [matured]S.; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su nyu-nu* འཇམ་མེད་པོ་ to be very joyful; ཡོངས་པོ་ལྷ་མོ་ *yoñs-su hyul-nu* འཇམ་མེད་པོ་, འཇམ་མེད་པོ་ to be very much moved [trembling, swimming about]S.

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hgebs-pa* ਪਰਿਕਰ, ਪਰਿਵਾਰ, ਪਰਿਵਾਰ, ਅਪਕਰ to cover completely; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hgeṃs* ਜਨੋਪਧ [enlightening]S. ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hgeg-pa* ਖਰੀਧ to stop completely, pull out, take away entirely [obstruction]S.; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su rgyul* to dispute hotly, ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su rgyas-pa* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ [flooded]S.; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su rgyuṃd* ਪਰਕ੍ਰਿਤ [sucession, regular series]S.; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hgyog-byed* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ [resounding]S.; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hgyur* ਆਵਰਣ entirely changed. ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hgsa-wa* to make full prayer basing it on ones merit and faith; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su good* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ, ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ cut off entirely; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hjug-pa* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ to put in all; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hrijd-pa* ਅਵਰਣ to speak without reserve [abused]S.; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hams-pa* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ to lose all inherent strength: ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hā* the power of the (local) god is gone; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hān-par byed-pa* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ to make very soft, pliable, smooth; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su gtoñ-wa* ਵਿਰਜਣ, ਅਵਰਣ [abandonment]S.; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su rtogs-pa* = ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ (*ññon*) a wise man, one possessed of divine knowledge. ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su rtogs-pa* *las-byuñ-wa* having arisen from quite reliable information of ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ [attained to decision]S.; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su thob* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ [furniture, shaving]S. ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hgnun* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ thoroughly pricked [loosened]S. ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su shyin-pa* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ to give, bestow freely, [devotion, exchange, deposit]S.; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su moñs* ਆਰੋਪਣ wholly obscured; perplexed. ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su gmin* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ lit. quite ripe [digestion]S.; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su dsogs-par* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ the whole completed.

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su dag-pa* ਵਿਕ੍ਰਿਤ absolute purification, the state of *Nirvāṇa*; also, purification by righteousness, purity of one's doctrine. ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su dag-pa* ਵਿਕ੍ਰਿਤ the three perfect purities, viz: ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su dag-pa*; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su dag-pa* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ [pure meditation or prayer]S.; ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su dag-pa* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ ਐਕਸ਼ਨ [correct insight]S. (*K. d. 2, 51*).

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hdogs-pa* ਵਿਕ੍ਰਿਤ to fasten well [distribution, gift]S.

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hḍri* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ [investigation, enquiry]S.

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hḍren* = ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su hḍren-pa* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ [a guide]S.

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su spyod* 1. = ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *bran gyoy* servants, slaves, etc. 2. the honeymoon of a Brāhman (*ññon*). ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su spyod-pa* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ, ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ complete enjoyment, also (ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ) showing respect or faith.

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su ḍnañ* ਪਰਿਕ੍ਰਿਤ as met. = the lion.

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su ḍbul-bya* signifies one who makes gifts, lavishes alms on the poor and liberally assists the clergy (*ññon*).

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su gmod* = ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su gmod* disrespectful, an infidel (*ññon*).

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su tshañ-wa* complete, full in all its parts, not fractional.

Syn. ਐਕਸ਼ਨ *kun-tu*; ਐਕਸ਼ਨ *ma-tshañ-moḍ*; ਐਕਸ਼ਨ *dum-bu-min*; ਐਕਸ਼ਨ *ḍaḥaḥ-dag* (*ññon*).

ਐਕਸ਼ਨ ਐਕਸ਼ਨ *yoñs-su gair-wa* ਅਪਰਿਕ੍ਰਿਤ [to oppress]S.

यद् यद् य. चित्, मात् all that exists,
existing; matter, all that comes within
cognition or perception.

Syn. གཤི་གུབ་ *gshi-grub*; གཤམ་པ་ *gshal-bya*;
ཅེས་པ་ *ces-bya*; མཚན་མཛམ་ *chos-rnam* (*Mñon.*).

མདོ་དགུ་ *yod-dgu* an emphatical expression
= everything, all matter without aught
left out; མཁའ་མཛུགས་ཀྱི་འདོད་ལྟ་གྱི་སྒྲ་ matter,
substance, all that exists, everything
(*Kag.*).

Syn. ཡོད་དོ་རྒྱུག *yod-do-cog*; མཐའ་དག
mtshah-dag (Mon.).

ཡོད་ཅེས་ *yod-thaŋ* that existing; acc. to Sch. thoroughly clear; ཡོད་ཅེས་ཅན་པོ་ *yod-thaŋ-chen-po* all that exists.

ཡོད་དོ་ཙམ་ *yod-do-cog* = ཡོད་ཙོད་ཙམ་མ་ཅན་ *yod-tshod thams-cad*, as in ཡོད་དོ་ཙམ་ལ་བཅི་
ལའི་གཞུང་ལམ་འདུང་རིག་ཅེས་ཀྱང་མེད་ (*Khrîd.* 21).

ཡོད་པ་ *yod-pa* བྱེད་པའི, བཞིན, བཞིན་པའི, འདུག་པའི
1. to be, to exist; to be present anywhere. As *Jā.* points out, this vb. may be used always in place of ཡོད་པ་ although the latter may not always re-place ཡོད་པ་ which is more than the mere connective of the attribute to the subjects. However ཡོད་པ་ is in the full sense an auxiliary vb. as well as possessed of its substantive verbal use. བྱེད་པའི་ཡོད་པའི་ where is he?—ཡོད་པའི་ can not be here employed; འདུག་པའི་ བྱེད་པའི་ my hands are at leisure, I am unoccupied; འདུག་པའི་ who is here? As an auxiliary with gerund: འདུག་པའི་ he was eating; འདུག་པའི་ I am reading a book; འདུག་པའི་ he has gone. The negative form of ཡོད་པའི་ is མེད་: བྱེད་པའི་མེད་ he is not at leisure. In the C. colloq. the interrogative form is generally not ཡོད་པའི་ but ཡོད་པའི་ “*yō-po*”: འདུག་པའི་ཡོད་པའི་ འདུག་པའི་ “*di-ne gömpa to tho’ riñ-po yō-po*” is that monastery far from here? 2. to have,

to be in possession of, to possess (any quality or piece of property); used with dat. of person having or owning: ཏྲ་པ་ཁྱི་མང་པོ་ཡོད་ you have many dogs; ཁོ་མ་གྲོ་མཐར་ཡོད་པ་མེད་ he has a crafty mind; ཏུ་པ་པ་པ་འདྲ་བ་མེད་པ་ཡོད་ the king seems to have yet a great wish; ཏུ་མོ་ལོ་ལོ་མོ་ལོ་ཡོད་ a maid-servant whom the queen had; in a like manner without a case: ཏྲི་ལོ་ཡོད་པ་མེད་ the knife which he had about (him); ཏྲོ་མ་པ་འཛམ་པ་ཏུ་ཡོད་ a well having depth of 19 fathoms; ཡོད་པ་འཛམ་པ་ཏུ་ཡོད་ shall or will have; ཏྲི་ལོ་ཡོད་པ་ཏུ་ཡོད་ the throne should also have a canopy; ཡོད་པ་ཏུ་ཡོད་ to beget, produce, effect; ཏུ་ཡོད་པ་ཏུ་ཡོད་ get her to have a child. In C. ཡོད་ is very commonly conjoined quite pleonastically to ཡོད་ in this sense: ཏྲོ་མ་པ་ཡོད་པ་ཡོད་ you have zeal for the work; འཕ་ཏུ་ཡོད་པ་ཡོད་ “*au-lu nyop-che yô-a-mre*” I have no things to sell.

ཡོད་པ་ནི་ *yod-pa-niḥ* འཁོར་གྱི་ existence
(Cs.); ཡོད་མིན་ *yod-min* བསྐྱེད་པ་ [1. non-
existence. 2. the plant *Gutlandia*] S.; ཡོད་མིན་ནི་ *yod-min-niḥ* non-existence. ཡོད་མེད་
yod-med འཁོར་བ་, ཇི་ལྟར་ being and not being.
ཡོད་མེད་ཀློང་གི་འཕྲོད་པ་ *yod-med go-bzlog-gñah*
optical illusion when one imagines one
sees what is not existing, or the reverse.
ཡོད་ཅད་ཡིན་ *yod-tshod-yin* there is probability
of its being, existing; acc. to Ja. it
has the semblance of being.

ཡོན *you* **འཇིགས།** (*ཡོན་འཇིགས་པེ*) a present given to priests for religious services or as alms. **ཡོན་ཡོན་ལྷན་པེ།** a gift consisting of food; **ཡོན་པེ།** priest and mendicant friars (Buddhists). **ཡོན་འབུལ་པེ།** to bestow a gift, to bring an offering; **ཡོན་འབུལ་པོས་འཇིགས་པེ།** worth of a present; **ཡོན་འབུལ་པེ་ལ་འཇིགས་པེ།** to present as a gift; **ཡོན་ཡོན་ལྷན་པེ་ལ་འཇིགས་པེ།** a physician's fee (*Ca.*).

Syn. མཛད་པ་ *nychod-pa*; མཛད་པ་ *nychod-pa*; མཛད་པ་ *me-log*. (*Mon.*)

✚ ཡོན་ཏྲ་ད་ *yon-khar-da* = མཛད་པ་མཛད་པ་
profane, not very pure, not holy.

ཡོན་གྱི་གདམ་པ་ *yon-gyi-gnas-pa* = ཡོན་གདམ་
gyin-gnas or ཡོན་གདམ་ an officer or sacrificer
(*Mon.*).

Syn. ཡོན་མཁས་འགྱུར་བའི་མིང་ *yon-sog hgyed-
pahi miñ*; བྱིས་པ་ *brims-pa*; བྱིས་པ་ *brims-pa*;
ཕྱི་མ་འགྱུར་ *nye-car-hgyed*; འགྱུར་པ་ *hgyems-pa*;
གཏོན་པ་ *gton-pa*; བྱིས་པ་ *gyin-pa*; བྱིས་པ་ *gyin-pa*
(*Mon.*).

ཡོན་བཞོན་པ་ *yon-bzhiñ-pa* = ཡོན་པ་འགྱུར་ (*Mon.*);
ཡོན་བཞོན་པ་མཛད་པ་མཛད་པ་ (*A. 80*). བྱིས་པ་མཛད་
པ་ཡོན་གདམ་དང་ཡོན་བཞོན་པ་ (*A. 155*) the prayer
that one who offers makes that by the
virtue of his gifts he may gain the position
of a Bodhisattva.

ཡོན་ཅེད་ *yon-chab* oblation, water that is
daily offered in a set of five, seven, or nine
small brass cups to Buddhas, saints, and
gods.

ཡོན་པ་འགྱུར་ *yon-ldag* ཡོན་པ་འགྱུར་ 1. a priest who
performs a sacrifice. 2. a householder
who employs priests to perform sacrifices.

ཡོན་ཏྲ་ *yon-tan* ཡོན་ཏྲ་ལུ་མཛད་པ་, ཡོན་ཏྲ་
ཏྲ་ཏྲ་ ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་
taste, effect, virtue, valuable properties,
e.g., the virtues of plants; also accomplishments,
attainments: ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ *yon-tan
glo-pa* to learn something useful;
property, quality, in gen., e.g., the
different tastes and effects of medicines;
also mystic or fantastic properties (*Ghr.*).
ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ *yon-tan kun-lan* ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་
ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ one possessed of all sorts of accom-
plishments; ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་
ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ he who is learned and is
possessed of all accomplishments is

peaceful, disciplined, and free from
boasting. (*Leg.*); ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ *yon-tan rgya-
mtsho* ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ the ocean of talents, the
most talented, an epithet of Buddha
(*M. V.*); ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ *yon-tan can* ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་
learned, wise, talented; ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ *yon-tan
med* ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ not talented; ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་
ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ of a Bodhisattva. (*K. ko.*
3, 437). ཡོན་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ཏྲ་ *yon-tan-cs* talented,
one who has useful knowledge.

ཡོན་པོ་ *yon-po* 1. v. ཡོན་པོ་ *yo-na* (*Jā.*).
2. = ཡོན་པོ་པོ་པོ་པོ་ *drun-po min-pa* also ཡོན་པོ་པོ་
hkhog-pa crooked, not straight (*Zam. II*).

Syn. ཡོན་པོ་པོ་ *kyog-po*; ཡོན་པོ་པོ་ *yon-kyog*;
ཡོན་པོ་པོ་ *yu-wo*; ཡོན་པོ་པོ་ *mi-drin-pa*; ཡོན་པོ་པོ་
hchu-pa; ཡོན་པོ་པོ་ *gyur-pa*; ཡོན་པོ་པོ་ *hkhog-po*;
ཡོན་པོ་པོ་ *kyug-kyog*. (*Mon.*).

ཡོན་པོ་ *yob* = ཡོན་པོ་ *hob* 1. (ཡོན་པོ་པོ་ *gyohi-yob*)
the steps at the threshold. 2. stirrup; ཡོན་པོ་
ཡོན་པོ་པོ་པོ་པོ་ the foot. ཡོན་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་
riding on saddle-horse, lit. putting the
feet into the stirrups (*Hbrom. 30*); ཡོན་པོ་པོ་
yob-thuy stirrup-leather; ཡོན་པོ་པོ་པོ་ the foot-
ing. 3. trench, ditch.

ཡོན་པོ་པོ་ *yob-pa*, v. ཡོན་པོ་པོ་ *gyob-pa*.

✚ ཡོན་པོ་པོ་ *yob-yob* = ཡོན་པོ་པོ་ the foot
(*Leg.*).

ཡོན་པོ་པོ་ *yom-pa* vb. to swing, totter,
tremble, to be unsteady, swinging, etc.;
the swinging; adj. ཡོན་པོ་པོ་ *yom-po*. adv.
ཡོན་པོ་པོ་ *yom-yom* rolling, swinging.

ཡོན་པོ་པོ་ *Yohu-chun* n. of one of the
Emperors of China (*Grub. 4, 15*).

ཡོན་པོ་པོ་ *yor-po*, or ཡོན་པོ་པོ་ also ཡོན་པོ་པོ་
shaking, tottering, trembling; also
oblique, slanting, in C.

གཡལ་ཁྱིམ་ *gyab-khi-ma* a small high-alpine *Saussurea*, the flower of which plant is an antibilious medicine.

གཡལ་ཐིག *gyab-thig* 1. a line drawn on a slate with a lead-pencil (*Jā.*) 2. a slate-pencil or lead-pencil, also གཡལ་ཕྱུག་ *gyab-phyug*. 3. bolt or bar: གཡལ་བྱུང་པ་ *gyab-rgyang-pa* to bolt, to bar; གཡལ་བྱུང་ *gyab-phyug* to unbolt, unbar.

གཡལ་རུབ་པ་ *gyab-bdrol-pa* to be mouldy, to get rusty, to get covered with foul extraneous matter (*Sch.*)

གཡལ་ཐང་ *gyab-paṅ* 1. slate. 2. oil of vitriol; in *C.* verdigris.

གཡལ་ལྷོང་སྒྲེམ་ *gyab-lhaṅ-skyes* one of the generic names of the Sakya-pa hierarchs (*Loñ.* ३, ३०).

གཡལ་འཁྱུག་ *gyab-ua* to shudder, to itch; also defined as ར་འཕྱུག་པར་འཁྱུག་པ་ *itching of the skin*; གཡལ་པོ་གཡལ་པོ་འཁྱུག་ *scratching the body for relief* (*Yr-sel.* ३८); གཡལ་སྒྲོག་ *gyab-rgog* itching in the body; མཚན་ཅོག་དང་ལུས་ར་ཕྱུག་ *itching in the arm-pit, &c.*

གཡལ་པ་ *gyab-pa* rusty (*Jā.*).

གཡལ་འབྲང་ *Gyah-bzang* n. of a place in Tibet (*Loñ.* २, ४).

གཡལ་བཟང་ཕྱོད་དང་ན་ *Gyah-bzang khri-dpon* n. of one of the Governors of Tibet under the hierarchy of *Hgro-mgon Hphug-pa* of Sakya (*Loñ.* २, 13).

གཡལ་རུག་པ་ *gyab-rug-pa* = རྟ་ལྟེན་ *a medicinal herb, Picrorhiza (myrsine)* (*Mñ.* *Eda.*).

གཡལ་ཤིང་ *gyab-shiṅ* the maple.

Syn. བདག་ཐང་ *bdag-paṅ*; མི་གསལ་ *mi-gsal*; ལྷ་ཕྱོད་ *a-dhya-pa*; རྒྱལ་མས་ *skyes-ma*; རལ་ཏྲ་མ་ *rab-tu char* *hbebs-ma*; དང་རྩོད་བརྒྱུད་ *draṅ-spoṅ* *brjod*; ཤིལ་ཕུ་ *sim-bi-rtse*; (མི་ལོ་གསལ་) རྟ་ལྟེན་ *nags-kyi mi-bdṅpa* (*Mñon.*).

གཡལ་ *gyar* = ཁ་ *kha*, གདོན་ *gdon* and བྲུན་ *mdun*, i.e., mouth, face and front. གཡལ་ཁམས་ *gyar-khaṅ* = རྒྱ་ལུས་ *human body, person.* གཡལ་ཁམས་ *gyar-khaṅ* = རྒྱ་ལུས་ *or* རྒྱ་ལུས་ *body, person.*

+ གཡལ་ཁྲུལ་ *gyar-kkrul* = རྒྱལ་, རྟ་གཡལ་ *go-gam* or རྟ་ཕྱུག་ (*Mñon.*) tax, revenue, rent, but generally capitation tax.

+ གཡལ་དཔུང་ *gyar-lam* sometimes incorrectly written for ཡལ་གཡལ་ *to avow, promise, undertake.*

Syn. དམ་བཅས་ *dan, bcas-pa*; ཁམས་ཐང་པ་ *khaṅ-blaṅs-pa.*

གཡལ་འདྲིན་པ་ *gyar-hdren-pa* = རྟ་འདྲིན་པ་ *gyan-hdren-pa* to invite, to call one to one's place.

གཡལ་པོ་ *gyar-po* 1. anything borrowed, taken as a loan, a loan: ལུས་འདྲིན་པ་འདྲིན་པ་ གཡལ་པོ་འདྲིན་ *this is a loan of the four (constituent) elements* (*Hbrom.* ३, 108). 2. credit for what has been lent or advanced.

གཡལ་འཁྱུག་ *gyar-ua* to borrow, to hire: མོ་བྱང་རྟ་མ་མར་མེ་གཡལ་པོ་ *having borrowed a lamp in the castle*; གཡལ་མ་མར་གཡལ་པོ་ *to hire night-quarters*; ཁང་པ་གཡལ་མཁན་ *tenant, lodger*; གཡལ་ཕྱོད་པ་ = གཡལ་པོ་, བལ་གཡལ་ *step-father*, མ་གཡལ་ *step-mother*, བྱ་གཡལ་ *adopted child* (*Jā.*).

གཡལ་མོ་མར་པ་ *gyar-mo thar-pa* n. of a medicinal flower: གཡལ་མོ་མར་པམ་ རྒྱང་མ་འཇམ་མཁའ་མ་པ་ *(Med.)*.

+ གཡལ་མ་ *gyar-tsha* = ཇ་མ་ *shame, bashfulness.*

+ གཡལ་ལེན་ *gyar-len* = ཁམས་ལེན་ *promise.*

+ གཡལ་ལམ་ *gyar-lam* 1. = བྲུན་ *front-side* or before one's presence. 2. མི་ལམ་ *mi-lam* dream (*K. d.* २, 197).

གཡལ་ལྷོག་ *gyal* བུ་ལྷོག་ *yaṅning, gaping.*

གཡམ་པ *gyas-pa* 'པདམ་པ', *པདམ་པ* the right hand or side, *པདམ་པ་གཡམ་པ* the right hand; *གཡམ་པ* on the right (hand), *གཡམ་པ* to the right, *གཡམ་པ་ནས་པ* from the right; *མིག་གཡམ་པ* the right eye; *མག་གཡམ་པ* the right hand; *གཡམ་པ་ཐུགས་པ་གཡམ་པ་ཐུགས་པ་ལ་ལ* *gyas-phuggs-la* to or on the right-hand side; *གཡམ་པ་ཐོག་པ་པ* *id.*; *གཡམ་པ་གཡོན་པ* right and left; *གཡམ་པ་གཡོན་པ་ལ་ལ་ལ* to look all round to the right and the left. One of the two provinces into which Tsang anciently was divided is *གཡམ་པ* the right-hand division, the other is *གཡོན་པ* the left side division or banner (*Loñ.* 3, 4). *གཡམ་པ་བདུང་གི་འདུག་ཏུང་པ* a sitting posture in which the right leg is stretched forth (*ཐུ་ཐམས་ཐུག་དང་འཐམ་པ་བདུང་བུ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་ཐུག་པ་*) (*Ya-s-y.*). *གཡམ་པ་ཁག་གཡོན་པ་ཐུག་པ་* *gyas-khag gyon-thug-pa* one hiding or covering the fault of another, one defending another. *གཡམ་པ་ཐུག་པ་* *gyas-thug-pa*, *པདམ་པ་ཐུག་པ་* *gyas-thug-pa* invariably reverting to the right side (coiling to the right-hand side; as conch shell with rings) reverting to the right hand side. *གཡམ་པ་ཐོག་གཡོན་པ་ཐོག་གཡོན་པ* *gyas-pa-thug-pa* lit. taking by the right hand what the left gives or places into it, i.e., to re-arrange papers, records, etc., also furniture. *ཐོག་གཡམ་པ་ཐོག་གཡོན་པ་ཐོག་གཡོན་པ* *thug-pa-thug-pa* lit. to present or to help a person with things taken as a loan or on credit from another party (*Rtsii.*).

གཡི *gyi*=*ཐུག་པ་* *thug-pa* the Tibetan lynx; *གཡི་ཐུག་པ་* *gyi-thug-pa* lynx and wolf. *གཡི་ཐུག་པ་ཐོག་གཡོན་པ* *gyi-thug-pa-thug-pa* the flesh of lynx cures disease caused by evil spirits: *ཐོག་གཡོན་པ* *thug-pa* two sacerdotal cloaks, four skins of lynx and wolf, and four bucklers (*A. 101*).

གཡིག་པ་པ *gyig-pa* *stbst.* eructation; also as *vb.* to belch, eructate: *གཡིག་པ་པ་པ* *gyig-pa-pa* to eructate from eating capsicum, etc. (*Nag.*).

གཡིད་ཐོག་པ *gyid-thon* *པདམ་པ* [1. a subordinate feeling. 2. a secondary flavour] *S.*

གཡུ *gyu* *པེ་ལོ་པ་*, *པེ་ལོ་པ་* the Ladak and W. Tibet turquoise. Syn. *པེ་ལོ་པ་* *po-ro-don*; *ལོ་ལོ་པུ་པ* *rin-chen gyil-po*; *ལོ་ལོ་པུ་པ* *rdoyi gyil-po* (*Mon.*). The finest turquoise are obtained from a mine in the neighbourhood of the *Gahs-can* mountains of Ngari Khorsum. Those of inferior quality come from India and elsewhere. There are asserted to be at least five varieties of this precious stone called *པེ་ལོ་པ་* *gyu*, *པེ་ལོ་པ་* *gyu*, *པེ་ལོ་པ་* *gyu*, *པེ་ལོ་པ་* *gyu*, and *པེ་ལོ་པ་* *gyu* (*Loñ.* 5, 1). *གཡུ་པ་* *gyu-pa* the turquoise colour; *གཡུ་པ་ལྗང་གཡུ་པ་* *gyu-pa* iron-colour, sky-colour and saffron-colour (*Fig. 20*). *པེ་ལོ་པ་* *gyu* the front turquoise in the head-dress of females; *པེ་ལོ་པ་* *gyu* little turquoise-stones; *གཡུ་པ་* *gyu-pa* for *གཡུ་པ་* turquoise-blue; *གཡུ་པ་* *gyu-pa* a glacial-lake, a blue glittering lake. *གཡུ་པ་* *gyu-pa* *པེ་ལོ་པ་* *gyu-pa* spotted turquoise: *པེ་ལོ་པ་* *gyu-pa* *པེ་ལོ་པ་* *gyu-pa* *པེ་ལོ་པ་* (*Rtsii.*).

གཡུ་ཐོག་པ *Gyu-thog-pa* *n.* of an ancient noble family in Tibet from which one of the four state ministers or *Shap* are generally selected by the Government of Lhasa. Their palace stands near the *གཡུ་ཐོག་པ་* *Gyu-thog* *མཐོ་པ་* *stupa* a bridge in Lhasa. *གཡུ་ཐོག་པ་ལོ་ལོ་པ་* *gyu-thog lo-lo-pa* *gyu-thog* *yon-tan ngon-po* *n.* of a celebrated physician and author of medical works who flourished during the reign of king *Thi-prot d'hu-bstan*. He is said to have thrice visited Magadha from Tibet in order to study Sanskrit medicinal works at Nalanda. A block-print biography of this worthy consisting of 149 leaves exists in the Government library at Lhasa in which work it is stated that he lived to the age of 125 years.

ཐུང་ཐུང་ཐུང་གཡུབ་ཐུང་པ་ *byañ-chub ltuñ-
btaggs gyuñ-druñ-pa* the follower of the
Gyuñ-druñ or Bon religion.

གཡུང་ཐུང་ཐུང་གཡུབ་ *Gyuñ-druñ tsul-khrim*
n. of a Bon sage (*G. Bon.* 35).

གཡུང་ཐུང་ཐུང་པ་ *gyuñ-druñ sems-dpah* the
counterpart of a *Bodhisattva* in the Bon
religion (*G. Bon.*).

༥ གཡུང་པོ་ *gyuñ-po* or གཡུང་པོ་ *gyuñ-pho*
ལམ་ལུ་ཐུང་པ་, ཐུང་པ་ (*S. Lex.*) a low caste people
of India.

གཡུང་པོ་ *gyuñ-wa* = ཐུང་པ་ *phyir-phud-
pa* 1. to outcaste; to cast out. 2. one of
very ugly and repulsive appearance, a
cadaverous-looking person. 3. acc. to *Jā.*
tame, opp to རྩོད་པ་ *gyod-pa* wild.

གཡུང་མོ་ *gyuñ-mo*, (ལྷོ་མོ་མོ་) 1. ལམ་ལུ་ཐུང་པ་
a woman of the lowest caste in India.
2. acc. to (*S. Lex.*) ཐུང་པ་; and to *Jā.*
ལམ་ལུ་ཐུང་པ་ a libidinous woman.

གཡུར་ *gyur* or བུར་ 1. = ལྷོ་མོ་ sleep, slum-
ber. 2. v. གཡུར་པ་ *gyul-wa* (*Jā.*).

གཡུར་མེ་ *gyur-xa* or གཡུར་མེ་ *gyur-xa-wa*
མེ་མེར་, བུར་ [dependence, support]S.; a tree
bent under the weight of its flowers or
fruits (*Btsii.* 17).

གཡུར་པ་ *gyul-wa* or གཡུར་པ་ཐུང་པ་ to fight,
make battle; also གཡུར་ *gyul* as sub. ཐུང་པ་,
རལ་, བུར་པ་, battle, fight, war; གཡུར་ཐུང་པ་
ཐུང་པ་ = ཐུང་ཐུང་པ་ to dress in coat of mail,
to be in full armour. གཡུར་ཐུང་པ་ *gyul-
hgyed-pa* བུར་པ་, བུར་པ་ to give battle,
གཡུར་ཐུང་པ་ *gyul-gyi sa-gzhi* བུར་པ་ a battle
field. གཡུར་པ་ *gyul-no* བུར་པ་, བུར་པ་ a battle,
fight; acc. to *Jā.* an army facing the
enemy and ready for battle; གཡུར་པ་ བུར་པ་
མེ་མེར་; གཡུར་པ་ཐུང་པ་ བུར་པ་ the eldest
of the Pāṇḍava brothers, one fearless and

sturdy in fight, a hero (*Mñon.*); གཡུར་པ་
ཐུང་པ་ or གཡུར་པ་ཐུང་པ་ to go to battle;
གཡུར་པ་ཐུང་པ་ *gyul-nor son* བུར་པ་ [akilful
in making war, a hero in battle]S. གཡུར་ཐུང་པ་
ཐུང་པ་ ཐུང་པ་ ཐུང་པ་ ཐུང་པ་ the different
kinds of war cry: ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *glañ-pohi dpah-
sgra*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *hbru-mañ-po*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་
ཐུང་པ་ *ciñ-rtahī bskyod-pug*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *sprin-gyi-
tyra*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *rla-sgra pañ-mi ho*
hshar-wa; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *a-hañ skyes-buhi*
dregs-sgra; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *hkhruug-rña pa-ta*
ha-gi sgra; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *zab-mohi ha-ro*
kha-ghā sgra; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *lhab-lhab-
pa dān-bkhyot-pa-hi-sgra* ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *mar-mar*
sgra; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *glag-zor-ca-wohi-
sgra-hdres-pa* (*Mñon.*). གཡུར་ཐུང་པ་ *gyul-dkrug*,
occurs in གཡུར་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *gyul-dkrug pañi*
hkhör-lo (*Gyu.* 10). གཡུར་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *gyul*
bkyed-pañi-hkhör-lo (*Gyu.* 10).

གཡུར་པ་ *gyul-kha* བུར་པ་, བུར་པ་ 1. a thresh-
ing-floor. 2. = གཡུར་པ་ war, a battle. གཡུར་པ་
ཐུང་པ་ *gyul-hkhruug-pa* བུར་པ་ disorder, an
up-rising in a country.

གཡུར་པ་ཐུང་པ་ *gyul-thañ* a threshing floor
བུར་པ་ [a multitude of threshing floors;
the plant *Antlericum tuberosum*]S.

གཡུར་པ་ཐུང་པ་ *gyul-du hūlin* as met. = a
knife or sword.

གཡུར་པ་ཐུང་པ་ *gyul-wa bṛjīd* = ཐུང་པ་ཐུང་པ་
a hero, a champion (*Mñon.*).

གཡུར་ཐུང་པ་ *gyul-sprod-pa* to do battle, to
fight, strive, struggle.

Syn. ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *hkhruug-pa*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *hūlin-wa*;
གཡུར་ཐུང་པ་ *gyul-gyem-pa*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *rgol-wa*; ཐུང་པ་
ཐུང་པ་ *hthab-rtod*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *ñān-par ñid*;
ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *rdog-gsoḍ*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *hkhruug-loñ*; ཐུང་པ་
ཐུང་པ་ *kha-hthab-pa*; གཡུར་ཐུང་པ་ *gyul-hgyed-
pa*; ཐུང་པ་ཐུང་པ་ *hthab-pa* (*Mñon.*)

གཡུར་ཐུང་པ་ *gyul-bzlog-pa* to avert war,
also, to rout an enemy, to mak. the

enemy run away or retire: གཡུལ་བསྐྱོལ་བའི་
འཁོར་མོ་ a wheel which can subdue an enemy
and bring victory (*Gyu. 10*).

གཡུལ་ལམ *gyul-las* = རྟོན་ལམ *ston-las* (*Nag.*).

གཡུལ་བསྐྱར་ *gyul-bgrul* a sentinel or mili-
tary sentry, watch-guard: གཡུལ་བསྐྱར་བའི་
འཁོར་མོ་ (*Gyu. 10*).

གཡེང་བ *gyel-ica* 1. བིལ་བྱེད་, བཞུག་ to
swing, waft, to flow, agitate, to move a
thing softly to and fro: རྒྱལ་གཡེང་མ་ནི་ moved
by the waves to and fro.; ལུག་ཁམས་ཀྱི་གཡེང་བ་
to flow over a country, with floods or
hostile armies, etc (*Ma.*); དེའི་རམས་གཡེང་བ་ to
turn over books. 2. (ཞེས་མ་རྩུབ་) to agitate
the mind, to turn off the attention, to
disturb the mind: རྒྱལ་པོ་རྩུན་གཡེང་མ་པ་དང་ the
king looking away, directing his attention
to something else; ཞེས་མ་བདུན་གྱིས་གཡེང་མ་ the
soul is disturbed by the devil; མ་གཡེང་མ་པ་
undisturbed, attentive; རམ་པར་མི་གཡེང་བ་ or
གཡེང་མ་པ་ to be quite attentive, not to be
disturbed by any thing, inexcitable, a
character in which Buddha excels and
which all must strive to attain to. 3. sbst.
as གཡེང་མ་པ་ diversion, pleasure, recreation;
jest, joke: གཡེང་མ་པ་དང་གྱི་ཁྱེད་ཀྱིས་མ་ཡིན་ these
are no falsehoods spoken in jest (*Mil.*).

གཡེང་མ་ཟླ་ *gyeñg-byed* རིམ་ཅིག་ fig. a pig.

གཡེན་ *gyen* 1. གཡེན་རྩྭ་པ་ *gyen-kyor-pa*
to calumniate. 2. n. of a royal family:
གཡེན་མངས་ཀྱི་ལ་བའི་ *Gyen-sañg phyu-la hthen*
a son of king *Bula sañg-gyen-la hthen* (*G.
Bon. 23*).

གཡེམ་པ་ *gyem-pa* or རོག་གཡེམ་ 1. = འདྲོ་
མོག་ *hdod-log* or འདྲོ་པ་མོག་པར་གཡེམ་པ་ forni-
cation, incest, adultery. གཡེམ་ཟླ་པ་ *gyem-
byed-pa* to commit adultery, fornication. 2.
ཉིང་མ་ལུག་ false dealings, acting wrongfully.

གཡེར་ཁ་ *gyer-kka* or རྩལ་ཁ་གཡེར་ཁ་ *dril-
bu gyer-kha-ma* small bell attached to

the neck of a Lhasa lap-dog as an orna-
ment.

གཡེར་རྟོམ་པ་ *gyer-ñom-pa* མ་ལོ་ [weary,
drowsy] *S.*

གཡེར་པ་ *gyer-pa* = གཡེར་བ་ *gyer-ica* མི་
བདག་གཡེར་པའི་ཐུགས་བརྟན་དུ་ མོ་ཁོ་ཁོ་བོ་ཁོ་ཁོ་ཁོ་ [in
the manner of a proud king] *S. (A. K.
1-32)*.

+ གཡེར་པ་ *gyer-po* པད་ an expert, one
who is well versed in any subject. Acc.
to *Ju.* adj. wise, prudent, circumspect.

Syn. རྒྱལ་མ་མ་ *mkhas-ñas*; རྒྱལ་པ་ *mkhas-
pa*; རྒྱལ་པ་ *grims-pa*.

གཡེར་བ་ *gyer-ica* 1. རྩལ་གཡེར་བ་ *gyel-ica*.
2. passion, misbehaviour: རྩལ་མི་གཡེར་པོ་
(*Yig. 48*).

གཡེར་པ་གཡོག་ *gyer-bag* = རྩལ་གཡེར་མ་ *gnañ-
gyel-can* light, luminous body or space.

གཡེར་མ་ *gyer-ma* བཟའ་ཁུག་ guinea
pepper, *Capsicum*.

གཡེར་མོ་མ་ *Gyer-mo-thañ* n. of a place in
Kham (*Ya-sel. 17*).

གཡེར་ཁྱིལ་པ་ *gyer-ñin-pa* n. of a medicinal
plant: གཡེར་ཁྱིལ་པ་ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་ལྟེན་པ་.

གཡེལ་ *gyel* 1. = མཆོལ་ལམ་ མཆོལ་, slumber-
ing; indolence. 2. n. of a place in Kongpo
(*Deb. 4, 45*).

+ གཡེལ་པ་ *gyel-pa* = འདྲོ་པ་གཡེལ་ *hdod-pa*
gcig an urgent wish: a passion.

གཡེལ་བ་ *gyel-ica* 1. to be idle, lazy,
slothful; གཡེལ་བ་མེད་པར་ incessantly, continu-
ally, busily. 2. in རྩལ་གཡེལ་བ་ to forget.

གཡེལ་མ་ *gyel-ma* = རྩལ་མ་ *hphyon-ma* a
harlot, prostitute (*ññon*).

གཡོ་ *gyo* or གཡོ་རྩལ་ *gyo-rgyu*, also གཡོ་རྩལ་
gyo-rgyu, craft, cunning, deceit (*Jā.*); གཡོ་

གཞིག *gyo-bkol* id. : རྩ་ཉིད་ལས་མད་རྒྱུང་ཟིན་པའི་གཞིག་
 གཞིག་འདེམ་ཟིན་ལས་མི་འདུག་པས་ (*Khrig.* 45). གཞིག་ཐུག་
gyo-khram = གཞིག་རྒྱུ་དང་ཐུག་ *gyo-egyu-dañ khram*
 both deceit and cunning.

ལོ་བྲག་ *gyo-hgul* quaking, trembling,
shivering ལོ་བྲག་ཅན་པོ་ *gyo-hgul chen-po*
great quaking. Syn. ལོ་རྩ་བྲག་ *gyo-shin-*
-hgul; དང་རི་མཁའ་ *hdar-shin-ldeg*; རྒྱུ་ཤུལ་
yom-yom; རྟེན་རྟེན་ཆིག་ཆིག་ *sig-sig*; སྐྱེད་སྐྱེད་
sig-sig; ཡོང་ཡོང་ *yong-sgug*; རྒྱུ་ལྷ་ *hhkrugs*; ལྷ་
ཏྭ་ཐལ་ *kun-tu-ahkrugs* (*Mön.*).

कर्षे ८६ *gyo-can* धूर्त, बह, चारक, निहृत
crafty, deceitful; a deceiver, cheat : कर्षे ८६;
मे विषा घरेद डे यद मे डे (Rdya.).

Syn. དེ་ཕྱིད་ *dye-byed*; མཁའ་ཕྱིད་ *khram-byed*; འཕྲིན་ཕྱིད་ *ghyen-byed*; ལྷ་མ་ *gyu-can*; ལག་ལྷ་ *gcugs-mkhan*; ཕུ་མ་ཕྱིད་ *phra-ma-byed*; ལྷ་ཕྱིད་ *phu-byed*; ལྷ་ལྷ་ལ་ *lee-gñis-pa*; ལྷ་ལྷ་ལ་ *gya-gyu-can*; ལྷ་ལྷ་ལ་ *ma-rñis-pa*; ལྷ་ལྷ་ལ་ *gyu-ma-mkhan*; ལྷ་ལྷ་ལ་ *gyo-gyu-can* (*Mñon*).

ལོ་ཤོད་ *gyo-thon* = མང་བོ་ཤོད་པ་ what is found
in excess (*Rtai.*) ; also as vb. ལོ་ཤོད་པ་ to be
in excess, to exceed ; = མང་བོ་ or འཕེལ་བོ་ *hphel-*
wa excess.

གཡོ་ཐང་ *gyo-dan* 1. = གཡོ་ཐང་ 2. a hill-stream, a stream. 3. met. a woman (*Mān*).

མལ་སྒོ་ *quo-snod* a cooking pot or vessel.

Syn. ཤུག་ phra-ica; རྩ་མ་ rda-ma; ཁྲོག་
khog-pa; མི་ཐ་ mi-tha-ra (Mñon.).

गर्ष्य'व *gyo-wa*, p f. गर्ष्य *gyos*= गिः अङ्ग व १.
to move, to remove; to wave, waver, to be
unsteady. गि-गर्ष्य *mi-gyo-wa* चञ्चल न
moving, not agitated, as met.= a moun-
tain. गर्ष्य-बहि-मि-अङ्ग *gyo-wahi mig-aan* बौ ली,
a woman with rolling eyes; गर्ष्य-मेद-य *gyo-*
meh-pa निश्चल unmoved, steady. २. *stet.*
moveableness, mobility: यत्-तेन गर्ष्य-व-अङ्ग

yah-shih gyo-wa-nih being of light or easy mobility.

གཞི་བ་ཅན་ *gyo-wa-can* (འདྲིལ་བཞུགས་པ་ *hdog-pa; dregs-pa*) an elephant that is mad for coupling (*Mān.*)

ཐོག་པ་ *gyo-wa-pa* བཟུངས་ [defeat; intercourse] S.

གཡོ་ལའི་ཤོང་པོ་ *gyo-wahi shon-po* = ཤོང་པོ་རྒྱུ་རྒྱུ་
 ཤོང་པོ་ *shon-dkar-giñ* the *Sal* tree the gum of
 which is used as incense (*Mhon.*)

གཤོག་བྱེད་ *gyo-byed* 1. བརྒྱལ་ that moves or
 quakes sig.=ཐྲུང་ *rhuṅ* the wind (*Mñon.*) 2.
 ཇམ་ཨ་ the crow. གཤོག་བྱེད་ཡན་པོ་=ཐྲུང་། *rhuṅ-lha*
 the god of wind (*Mñon.*) 3. གཤོག་བྱེད་ཀ *gyo-*
byed-pa to cheat, to deceive; also ono who
 cheats: གཤོག་བྱེད་ཕའི་རྩོད་རྒྱུ་ཟེས་། ཁང་ཆེན་ཀའ་ན་གྱི་རྩོད་
 འཛོལ་ཀ་ (*K. d. y. 135*).

ཁལ་མེད་ *gyo-med* 1. honest, without deceit or cunning (*Mñon.*) 2. བཞིན་པ་, བཞིན་པ་, བཞིན་པ་ immovable, constant, unvarying, firm: ཁལ་མེད་གླུ་རི་ *gyo-med glu-rdi* lit. the firm cow-herd, an epithet of Viṣṇu (*Mñon.*)

Syn. རྟག་པ་ *rtag-pa*; འཇན་པ་ *brtan-pa*;
 མི་འགྱུར་པ་ *mi-ggyur-wa*; མི་ཤིག་ *mi-shig*; མི་གཞོ་
mi-gyo; གནོམ་འཇུག་ *gshom-nwul* (*Mkon.*).

गर्भे में *gyo-mo* डोन्मिनी a low woman.

གཡོ་རུ *Gyo-ru* one of the two early divisions of the province of Ü: རྒྱལ་པོ་གཡོ་རུ་གཡོ་རུ་གཡོ་རུ" (*Loft.* 2, 4).

གཤམ་གྱི་ལས་ *gyog* or *gyog-po* 1. service, work
ར་མ་གཤམ་གྱི་ལས་=ར་མ་གཤམ་གྱི་ལས་ I have work, I
have business, I am busy; མིའི་གཤམ་གྱི་ལས་
to serve, be in men's service, to obey.
2. བཅུ་མཁུ་=མིའི་ལས་ man-servant; བཅུ་མཁུ་
གཤམ་ master and servant, master and
attendants; བཅུ་མཁུ་གཤམ་ at sick-bed, a
nurse, one that attends sick persons; བཅུ་མཁུ་
མིའི་ལས་=མིའི་ལས་ servant, servant's

གཡོང་བ *gyor-va* [1. v. གཡར་བ. 2. v. གཡར་པ. 3. v. ཡོང་] *Ja*.

གཡོར་མོ *gyor-mo* (ལྷ་ཡི་དང་མེ་ཆེ *gru-yi dar-po-ehe*) 1. a sail. 2. ལྷ་མོའི་གཡོར *rgya-mu-sho-hi-gyor* a wave, billow.

གཡོར་ཡོག *gyor-yol* a sail; གཡོར་ཤིང་ *gyor-chen* a boom or mast.

གཡོལ་བ *gyol-va* v. ཡོལ་བ *yol-va*.

གཡོས *gyos* I: 1. prov. for གཡས, in གཡོས་ཐོང་ circumambulation from left to right so that the right side is towards the person or object that is reverentially to be saluted (*Ja*). 2. v. གཡོ་བ.

གཡོས II: (ལྷོ་བོད་མ་ལ *lo bro-s-pa*) cooking food; གཡོས་ཐོང་བ to cook: ལྷ་ལྷ་གཡོས་ལུང་ནམ་དཀར་པོ་ལ་སྤྱོད་བཞག་ནས་ཤར་གཡོས་མཆོད་ནམ་དཀར་གཅེག་ pitching two felt-tents, in the white one (he) kept the remains, while in the black tent they cooked their food and slept one night (*A. 120*). གཡོས་ཁང་ *gyos-khan* kitchen, cooking house, the place where the food for the general body of monks is cooked; དཔེ་སྤྱོད་ཐོང་ཁང་ *dpag-sloñ spyi-hi nu-khan* (*Nag. 69*); also གཡོས་ཁང་ or ཁང་ཁང་ (*Mñon*). གཡོས་ཐབ་ *gyos-thab* = ཐབ་ཀྱི་ཐལ་ཀྱི་ *thab-ka*, also གཡོས་མ *gyos-sa* a hearth; གཡོས་རྩྭ་ *gyos-sbyor* utensils, &c., necessities for the kitchen: གཡོས་རྩྭ་ལང་དག་ནིམ་ *gyos-sbyor yang-gdag-ces* (*Jig. 26*).

the Chinese wife of king *Sroa-btsan sgam-po* in about 633 A.D. and containing the image of Akshobya Buddha which was carried from Nepal under the orders of *Sroa-btsan sgam-po's* Nepalese wife, the daughter of king Ams'u Varman.

ར་མོ་ག *ra-mo-ga* བཟུངས་པ་ a hornet.

ར་བེ་བ *ra-bai-ica* in C. = to be drunk, get intoxicated.

ར་ཡི་ཤིང་ *ra-yi shi* བཟུངས་པ་; གཙང་ཆུང་ a species of sandal wood, a fragrant wood.

ར་ཡིག་ *ra-yig* ར་ཀར་, རེག་ the letter *r* when surmounting another letter is so called. ར་ཡིག་གི་མཇུག་ རི་རེག་= རྩེ་མ་ a name for the bee on account of its horns, resembling the double ར་རྩེ་ *na-ro* (Yig. k.).

ར་ཁྱེན་མཁའ་པ་ *Ra-rtsigs khwa-pa* n. of a castle in Tibet in which Atis'a was at one time accommodated when travelling in Tibet: ར་ཁྱེན་མཁའ་པ་ནི་མཁའ་པ་བཟུངས་པ་ (A. 93).

ར་རི་ *ra-ri* 1. a term for fault, defilement and dirt (i.e., རྫུན་ *skyun*, རི་མ་ *dri-ma*, རིག་པ་ *dreg-pa*); ར་རི་མེད་པ་ *ra-ri meq-pa* faultless, stainless. 2. acc. to *Sch.*: neither high nor low.

ར་རེས་ *ra-res*=རེས་མོས་ *res-mos* one by one; by turns.

ར་རྩེ་ *ra-ro* 1. intoxication, drunkenness. 2. intoxicated (*Sch.*): ར་རྩེ་དང་ཁོ་བཞིན་མེད་པ་ the first stage of drunkenness makes one devoid of the senses, shameless; ར་རྩེ་གི་མཇུག་ལ་ཕྱེ་རྩེ་མཁའ་པ་ drunkenness in the second stage resembles a furious elephant; ར་རྩེ་གསུམ་པ་ནི་རྩེ་མཇུག་ the end (of it) resembles a corpse. ར་རྩེ་མ་ *ra-ro-ma* in *W.* to be intoxicated, drunk. ར་རྩེ་མ་ཕྱེད་པ་ *ra-ro-war byed-pa* to make drunk (*Del.*); ར་རྩེ་མ་བཟུངས་པ་ having come to one's self again after a drunken fit, being sober again (*Jā.*).

ར་ལུང་ *Ra-luñ* n. of a village two days' journey east from Gyang-tse in Tsang where the Buddhist Saint *Hyro ngon Qtsan-pa Rgya ras* founded the monastery of *Ralüñ* (*Loñ.* 2, 28).

ར་ལུང་ *ra-luñ* the remnants or traces of an old pen or enclosure.

ར་ས་ *Ra-sa* lit. goat's-land; the ancient name of Lhasa which, since the famous image of Buddha was brought from China and kept there, became converted into Lhasa, the letter *Ra* (ར་) being naturally changed into *Lha* ལ་ which signifies a divine being, i.e., Buddha.

ར་ས་བཟུངས་པ་ *Ra-sa hphrul-snañ* (the miraculous temple of *Rasa*) old n. of the great temple of Buddha now called the *Chokhang* or *Kinkhording* རྩེ་མཁའ་པ་ at Lhasa built by king *Sroa-btsan sgam-po* at the request of his Nepalese wife. The historical image of Buddha in this temple representing him as a prince, which is said to have been taken from Magadha by the Chinese about the first century B.C., was presented by emperor *Thaijung Tai-tsung* to his daughter who was married to king *Sroa-btsan sgam-po*. The princess kept it in the temple of *Ramochhe* but in the 10th century it was transferred to this temple. The spot on which this temple was built being found auspicious by astrology was selected for a site by the Nepalese princess, but being a low place it was raised with earth carried it is said, by goats, hence its name ར་ས་ *Ra-sa*.

† ར་ས་ཡུ་ནི་ *ra-sa yu-na* རྩེ་མཁའ་པ་ chemical preparation of mercury for medicinal purposes (*Sinan.*).

† ར་མ་ *ra-ma* n. of an insect (*K. g.* 2, 462).

རྩ་དཀྱུ་ *ra-ded-ka* = རྩ་ *ka* tongue (mystic) (*K. g. p.* 26).

རྩ་ལའི་ *Ra-na-ri* n. of an ancient city in Sind in India (*S. Lam.* 35).

རྩ་ལུ་ *ra-lu* = ལུ་ *lu* the planet Rāhu.

རྩ་ *rua* ལུ་ 1. also རྩ་ *rua-co*, horn of yak, cow, etc. 2. met. a mountain peak: རྩ་མཐོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *Rua mām-par gyur-pa shes-bya-wahi ri* (the mountain of equal and even peaks), n. of a mountain in the fabulous continent of Uttara Kuru (*K. d.* 3, 301). རྩ་མཐོ་ལྷ་མོ་ *Rua gum-pa* n. of a three-peaked mountain said to be situated five hundred *yojana* beyond the south of the mountains which border the southern ocean; on its side is the kingdom of the lord of death (*K. d.* 3, 277). 3. sting, e.g., of the scorpion. རྩ་ལྷ་མོ་ or རྩ་ལྷ་མོ་ one holding or using a bow made of horn.

རྩ་ལྷ་ *rua-can* 1. ལྷ་ *can* horned animals, like cow, buffalo, antelope, stag, etc. 2. ལྷ་ལྷ་ a species of conch shell which has horny projections or thorns (*Mon.*).

རྩ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *rua-dwags mshah-grum* an abbreviation of རྩ་ལྷ་ *Rua-egren*, ལྷ་ལྷ་ *Dwags-po* and ལྷ་ལྷ་ *Mshah-ris*. Also abbrev. of རྩ་ལྷ་ *Rua-wa stod*, ལྷ་ལྷ་ *Rua-wa stod*, ལྷ་ལྷ་ *Dwags-po*, and ལྷ་ལྷ་ *Mshah-ris* *gruca-tshah* the four sections of the monastic college in Tashi-lhunpo (*Lof.* 3, 13).

རྩ་ལྷ་ *rua-tshwa* a kind of mineral salt resembling རྩ་ལྷ་ *ra-ru pnye-ma*: རྩ་ལྷ་ལྷ་ རྩ་ལྷ་ལྷ་ རྩ་ལྷ་ལྷ་.

རྩ་ལྷ་ *rak-ta* 1. as met. = blood, red. 2. saffron, minium, cinnabar (*Mil.*).

རྩ་ལྷ་ *rag* 1. sbst. v. ལྷ་ *brass*. ལྷ་ལྷ་ *brass-wire*; ལྷ་ལྷ་ *a brass trumpet*: ལྷ་ལྷ་

ལྷ་ལྷ་ *the brass trumpet* was also an invention of *Lha-tsun-pi* (*A.* 75). ལྷ་ལྷ་ *rag-hgag* = ལྷ་ལྷ་ or ལྷ་ལྷ་ a small brass plate; ལྷ་ལྷ་ *rag-eggs* a small brass-tray on which tea-cups are placed when tea is served (*Blatt.*). ལྷ་ལྷ་ *rag-dun* (also called ལྷ་ལྷ་ *lo-pang* *gyan-hdren gyi-dun*) long brass-trumpets resembling a telescope in shape and size (*A.* 75). 2. subject, subservient, dependent: ལྷ་ལྷ་ *In W.* for ལྷ་ལྷ་ *dregs-pa-can* proud, haughty, and also for ལྷ་ལྷ་ *glorious, splendid.*

རྩ་ལྷ་ *rag-chun* ལྷ་ *the olive tree.*

Syn. ལྷ་ *ko-le*; ལྷ་ *skyr-çif* (*Mon.*).

རྩ་ལྷ་ *rag-rdo* a mineral substance ལྷ་ལྷ་ *Rag-rdo* cures eye disease and removes dimness of vision.

རྩ་ལྷ་ *rag-pa* 1. vb. *W.* for ལྷ་ལྷ་ to touch, feel, and in a more generalized sense = ལྷ་ལྷ་ to perceive, to scent, taste, hear, see. 2. adj. dark-russet, brownish, of horses, rocks, etc. (*Jā.*).

རྩ་ལྷ་ *rag-pa thah-zum* one of the 37 sacred places of the Bon (*G. Bon.* 38).

རྩ་ལྷ་ *Rag-na* n. of a village in Tibet mentioned in *Mil.*

རྩ་ལྷ་ *rag-tse* stone in fruits in *W.* (*Jā.*).

རྩ་ལྷ་ *rag-lus-pa* = ལྷ་ལྷ་ adj. dependent on: as vb. ལྷ་ལྷ་ to depend on: ལྷ་ལྷ་ *the doctrine of Buddha is dependent on the Buddhist clergy*; ལྷ་ལྷ་ *that depends on your strength (Mil.)*; ལྷ་ལྷ་ *breathing depends on the soul*; ལྷ་ལྷ་ *as they depend on others for their living*; ལྷ་ལྷ་ *dependent on co-ordinate influence (Fig. 18).*

† **རག་ག** *rag-ga* or *rag* 1. རྒྱལ་པོ་
berries which are used for beads of rosary :
རྒྱལ་པོ་འཛིན་པ་ is a protection against fright-
ful deities. དྭག་པོའི་འབྲེང་བ་ *drag-pohi bphreñ-*
ca a rosary made of this fruit sacred to
the god Rudra. 2. **རག་ག** *Rag-ga* ལུ་ཁ་
Turk or Tartar.

རག་གི *rag-gi* 1. n. of a country and its
people. 2. spirit, or liquor, that is dis-
tilled from the *Monah* flowers.

རགས་ *rags* 1. dam, mole, dike, em-
bankment, also རྒྱ་རགས་ and རྒྱ་རྩ་. རགས་མཛེད་
ཡས་དྲུ་ཡང་ལྷུ་རྩེ་ཤིང་སྤྱད་ (*A. 90*) having con-
structed the embankment, it is still called
Lha-Je Rag. 2. any construction of
similar shape : རག་རགས་ (also) རག་ར་ intrench-
ment, breast-work ; རྒྱག་རགས་ stack, rick of
straw ; ཤིང་རགས་ stack of wood (*Jā.*).

རགས་པ I: 1. *rags-pa* རགས་, opp. of རྒྱ་
ཤིབ་ རགས་; coarse, thick, rough, unrefined :
ལུ་མཁྱེན་པ་ལྟ་རྒྱུ་རགས་པ་ the more delicate and
the coarser component parts of the body ;
རགས་པའི་དཔང་དུ་བྱལ་ན་ reckoned roughly ; རགས་
རྩལ་ by a rough estimate ; རགས་པའི་མི་རྟག་པ་
དང་ཐུབ་པའི་མི་རྟག་པ་ the perishableness of the
corporeal mass and of the subtle parts ;
ཡན་པག་རགས་པ་ རྒྱལ་པོ་ grosser parts or visible
limbs ; of Buddhas it is said that they
appear རགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་, bodily. 2. to work,
mould, form, sketch, etc., roughly.

རགས་པ II: few, short : མཛེས་པར་ཚུལ་
རགས་པའི་བཤད་པ་ to give a brief account of
the origin of the different ones ; དཔོན་གཞོན་གྱི་
རགས་པའི་ཁྱེད་ཀྱང་འདྲི་དྲུ་ for inviting a few
including master and servants (*A. 127*).
རགས་པའི་རྩམ་ཞེས་ *rags-rim tsam-shig* = ཤིང་མ་
a few principal ones : ཡོན་ཏན་རགས་པའི་རྩམ་ཞེས་གསུངས་པ་
he described a few of his chief talents or
qualities (*A. 16*).

རང་ *rañ*, རང་གི་ *rañ-gi* རང་, རང་ཁྱིད་ རང་, རང་ཁྱིད་ རང་, རང་ཁྱིད་ རང་ ;
རང་གི་ རང་ཁྱིད་ རང་ཁྱིད་ ; 1. ourselves, one's self, self :
མ་ཤིག་ཀྱི་དབང་གིས་ རྒྱག་པ་ཤིང་རང་ཁྱིད་པར་བསྐྱེད་པོ་ (*Hbram.*
¶, 120) by ignorance (*Anidya*) one's own
future, of itself was destroyed ; རང་གི་རྒྱུ་དམ
ལུ་པ་ one's party or side ; རང་ལྟར་ self
evolved ; རང་བྱུང་ *rañ-byun* self-sprung, very
freq. : རང་ལྟར་ རང་ཁྱིད་ རང་ཁྱིད་ one's own accord :
རང་ལྟར་འགྲུལ་པ་ལྟེན་པ་ I shall go to the wor-
ship of my own accord (*A. 7*). རང་གི་མཛེས་
ལྟེན་ རྒྱག་པ་ལྟེན་ let us two go together for
our heart's satisfaction (*Risa. 17*). In
colloq. རང་ is generally added to all the
personal pron. without any reflective
meaning ; thus, རང་ལྟར་ and རང་ལྟར་
are much more commonly used than merely རང་ and
རང་ indicating in C. simply "I" and "he." Again རང་ alone may stand for the pronoun
I, etc. ; རང་ཚག་, རང་ཚགས་ plur. ; རང་གི་ my, thy,
etc. Other examples : རྒྱལ་པོ་ཤིང་རྒྱག་པ་ལྟེན་
པ་ that wife found of herself, in love with
herself (*D.R.*) ; རིམ་རིམ་གྱིས་ཡིན་པར་ཤིག་པ་ be
perceiving that it was his own mother ;
རང་ལ་རང་གིས་ཐུབ་པར་དེ་ shaving one's own head
(*Dal.*) ; རང་ལས་འདྲ་པ་ worse than self ; རང་ལས་ཆེ་བ་
greater than one's self ; རང་ལ་བྱུ་མེད་ if a
man has no son of his own (*Mil.*). In
compounds ; རང་གིས་པ་ one's own soul ; རང་ལྟ་
རང་གིས་པ་འདེགས་པ་ one's own intelligence,
perception and happiness ; རང་གྲོག་རང་གིས་གཏོད་
rañ-srog rañ-gis-groḍ you will take your
own life (*Glr.*). 2. just, exactly, precisely,
merely, the very : རིམ་པ་ the very same ;
དེ་རང་ཡིན་ exactly so ! it is just so ! རྩམ་རང་
gñā-mo-rañ quite early in the morning
(*Mil.*) ; རང་ལྟར་ལྟར་ལྟར་གྱིས་ by the mere
meeting with me (*Mil.*) ; བུ་རང་ just a
person, a person travelling all alone ; མོ་རང་
she, she alone ; also, an unmarried
woman. རང་གི་ངོ་མོན་ *rañ-gi ño-wo* རང་ལ་
one's own nature, constitution or inner
shape.

རང་ཁྱུང་ *ran-kyu-thub* one who is so learned, clever or skilled that he needs no help or advice or instruction from another party: རང་ཁྱུང་ཅེས་པའི་ཁྱུང་པ་འདི་ཡིན། (*Khrif. 153*).

རང་ཁྱུར་ *ran-kyur* also written རང་ཁྱུར་ ཁྱུར་ (*K. g. 3, 47*).

རང་ཁྱུར་ *ran-kyed* = འཛིན་ཁྱུར་ *kyig-rten* or ཁྱུར་ཁྱུར་ *gnas-rten* (*Mon.*) as met. = the world.

རང་ཁྱུར་ *ran-kyes* 1. རྩམ་ extraction, race, family. 2. ཁྱུར་ as met. རྩམ་ blood.

རང་ཁ་ *ran-kha* resp. རང་ཁ་ lit. one's own face, one's own promise or word.

རང་ཁོང་ *ran-khongs* or རང་ཁུང་ one's own jurisdiction, country, territory.

རང་ཁ་ *ran-gu-wa* = རྟོག་པོ་ལྟར་ལ་ or ཅངས་ལྟར་ *tan-gñoms* purposeless, indifferent, without any object in view.

རང་གི་ཕྱིན་པ་ *ran-gir byed-pa* བཀའ་ལྟར་ to own, to make it one's own, to accept; to take in.

རང་ཁུང་ *ran-grub* natural, not artificial or produced by men, self-evolved or formed.

རང་དགའ་བ་ *ran-dgah-pa* an unmarried man (*Sch.*). རང་དགའ་བ་ *ran-dgah-ica* free, independent. རང་དགའ་བ་ *ran-dgah-ma* = རྒྱུ་ལ་ལྟར་ (*Mon.*) a house-wife.

རང་ཁྱུར་ *ran-rgyal* 1. = རང་ཁྱུར་ལྟར་ལ་ *ran-rgyal-rgyas*. 2. རང་ཁྱུར་ཁྱུར་ལྟར་ལ་ *ran-rgyal gyis bgru-wa* to live after one's own option or pleasure (*Sch.*). Self-will(ed), obstinacy.

རང་ཁྱུར་ *ran-rgyud* ལེགས་ལྟར་ [self-reliant] *S.* = རང་ཁྱུར་གི་ཁྱུར་པ་ *ran-ran-gi rgyud-pa* individual temperament, independence.

རང་ཁ་ *ran-cha* = རང་ཁ་གི་ཁ་ one's own share, portion or side (*Yasel. 41*).

རང་ཁྱུར་ཁྱུར་ལྟར་ *ran-rtob-kyis bgrud* as a met. = ཁྱུར་ལྟར་ (*Mon.*) infantry, foot

soldier. རང་ཁྱུར་ཁྱུར་ལྟར་ *ran-rtob gyen-rab* = རང་ཁྱུར་ a class of Bon who aim at resembling Buddhist Pra'yeka Buddhas.

རང་ཁུང་ *ran-rtag* mill, water-mill; also = རང་ཁུང་ flour pounded in a water-mill. རང་ཁུང་ཁུང་པ་ *ran-rtag bcad-pa* self-settling, one who does not consult another in any work but decides himself.

རང་ཁོང་ *ran-rtshon* pride, self-complacency, self-sufficiency: རང་ཁོང་ལྟར་ be not self-sufficient; རང་ཁོང་ལྟར་ལྟར་ལྟར་ pride, self-sufficiency is a bad omen.

རང་ཁོང་ *ran-don* one's own affairs, one's own profit, self interest; རང་ཁོང་ལྟར་ to look to one's own advantage, to be selfish.

རང་ཁོང་ *ran-bdod* ལྟར་ལྟར་ doing according to one's own wishes, selfishness, v. རང་ཁོང་ *ran-rtsis*. རང་ཁོང་ལྟར་ self-willed; also ལྟར་ལྟར་ a libertine; རང་ཁོང་ལྟར་ལྟར་ a woman that acts freely according to her own wish.

རང་ཁོང་ ལྟར་ innerself, the mind.

རང་པོ་ *ran-po* = ལྟར་ལྟར་ *pho-ran* a celibate, an unmarried man.

རང་ཁུང་ *ran-bab* = as it occurs to one's self.

+ རང་ཁྱུར་ལྟར་ *ran-byan chud-pa* = རྩམ་ལྟར་ ལྟར་ལྟར་.

རང་ཁྱུར་ *ran-bu*, 1. *Cs.* single, alone; རང་ཁྱུར་ *ran-bur* adv. singly, alone, without a consort. 2. *Cs.*: a single life. 3. acc. to *Schtr.* one's own child.

རང་ཁྱུར་ *ran-byun* also རང་ཁྱུར་ also རང་ཁྱུར་ལྟར་ ལྟར་ an epithet of Brahmā (*Mon.*); v. also རང་ supra. རང་ཁྱུར་ལྟར་ *ran-byun rdo-rje* n. of the 3rd *Karma-pa* hierarch (*Deb. 4, 45*).

རང་ཁྱུར་ *ran-byun* = རང་གི་ཁོང་ *ran-gi-don* self-interest: རང་ཁྱུར་ལྟར་ལྟར་ལྟར་ལྟར་ (*Rdsa. 25*) understanding one's own worth it

established custom or law; a reformer: རྒྱུ་ལྟ་བུ་རང་ལོ་དང་མ་ཐོ་བྱེད་པ་ལས་བྱ་ཡོད་པ། (*Khrig. 51*). 2. self-determination opp. to a punctilious adhering to tradition (*Jā.*). རང་ལོ་བྱེད་ *ran-lhor smra-wa* = རྒྱུ་བྱེད་ *rdam-smra-wa* to speak falsely, to lie.

རང་རྒྱུ *ran-rig* ལྷན་ཤེས་ natural intelligence; consciousness, self-cognition.

རང་རྒྱལ *ran-rigs* ལུ་མཁའི་ a kinaman.

རང་རེ *ran-ro* 1. each, each respectively: རང་རེ་རྒྱལ་པ་རང་རེ་ལ་བཟུང་ each may lead himself, may be his own guide. Also རང་རང་ = each. 2. we: རང་རེ་མི་རྒྱུ་ན་ *ran-rehi ego-drun-na* at our own door (*Mil.*); རང་རེ་མཁས་ we ourselves, one and all. 3. polite way of address = you.

རང་ལས་པ་དང་ *ran-las-lha-dag* different from self.

རང་གཤེས་ *ran-gcis* = རང་གཤེན་ or རོ་བོ་ *ho-ro*; in colloq. = རྒྱུ་དག་ *rgyud-dag* (*Yig. 28*).

རང་གྲུགས་པ་ *ran-grags-la* of itself, spontaneous; རང་གྲུགས་ཀྱིས་ spontaneously.

རང་ས་ *ran-sa* or རང་སོ་ *ran-so* one's own place: རང་ས་མཆོད་པ་ or རང་སོ་མཆོད་པ་ to maintain one's own place or station; རང་ས་པ་ or རང་སོ་པ་ ལག་པ་ to leave (a thing) in its own place, fig. = to leave undecided, to let the matter alone (*Mil.*). རང་སར་ *ran-sar* 1. unto one's own place or position, མཁས་མན་ རང་སར་ཀྱིས་ *thams-cag ran-sar-gyes* all proceeded to their own places (*Brom. I, 19*). 2. = རང་གྲུགས་ཀྱིས་ spontaneously: ལས་མན་ཤིང་ཀྱི་རང་སར་མཆོད་པ་ཤིང་ all out of feeling spontaneously shed tears (*A. 15*).

རང་མང་གྲུགས་ *Ran-sahs-rgyas* རྣམ་ཤེས་པ་པ་ *Pratyakṣa Buddha*, i.e., a Buddha who has obtained perfection by his own exertions, and by concentration of the mind, but who does not gain enlightenment by promoting the welfare of other beings.

This class of Buddhist saints is of two kinds:—(1) རྣམ་ཤེས་པ་ *bae-ru lta-bu* ལྷན་ཤེས་པ་པ་; (2) རྣམ་པ་དང་ཤིང་ *tsahogs-dan-nyog* རྣམ་པ་ཤིང་པ་.

Syn. རང་ལྟ་བུ་པ་ *ran-byah-chub*; རྣམ་ཤེས་པ་པ་ *bae-ruhi rgyal-ica*; རྣམ་པ་པ་པ་ *bae-lahchi sahs-rgyas*; རྣམ་པ་པ་པ་པ་ *rtan-hbrcl-hgyom*; རང་ཤིང་གཤེས་ *ran-shi don-gñer*; རྣམ་པ་པ་པ་པ་ *kyen-goig-rtogs*; རང་གྲུགས་ *ran-rgyal* (*Mñon*).

རང་ཁ་ *ran-ka* pf. རང་ས་ *ran-sa* = དགའ་པ་ or ལྟོ་པ་, to be delighted, cheerful, joyous; to rejoice: རྣམ་པ་པ་པ་པ་ discontented, རྣམ་པ་པ་ *rig-ran-ka* or རྣམ་པ་པ་ rejoicing, delight; རྣམ་པ་པ་པ་པ་པ་ རྣམ་པ་པ་པ་པ་ having been very much dissatisfied; རྣམ་པ་པ་པ་པ་ unwillingly, reluctantly.

རང་ས་པ་ *ran-sa-pa* 1. ལྟོ་པ་ rapture, ecstasy, ravishment (*Mñon*). 2. in རྣམ་པ་པ་པ་པ་ for རྣམ་པ་པ་པ་པ་ early in the morning.

+ རང་ས་པ་ *ran-sa-po* 1. = རྣམ་པ་ *tsahs-ma* all, whole, entire. 2. acc. to *Sch.*: rough, raw, unpolished.

རྣམ་པ་པ་ *ra-na-daa-ka* as met. = རྣམ་པ་ *ku-na* ལྟོ་པ་ a gourd (*Mñon*).

རང་པ་ *rad-pa* in *W.* for རྣམ་པ་ *hgrad-pa*.

རང་པ་ *rad-rod* 1. v. རང་པ་ *rod-po*. 2. uneven, any uneven place containing ditches, &c.

རྣམ་ *ran* = རྣམ་ *rtsa* a kind of grass (*K. du. 2, 346*); said to be shave-grass, *Equisetum arvense* (*Jā.*).

རྣམ་པ་ *ran-pa* རྣམ་པ་པ་, རྣམ་པ་ 1. to be the time or right moment for anything, to be proper, just right, even; adv. རྣམ་པ་ moderately, རྣམ་པ་པ་ *ran-par-spo* warm yourself moderately, རྣམ་པ་པ་པ་ *sag-tahod ran-par sa-ica* to eat moderately; རྣམ་པ་པ་པ་

རབ་ཐོག *rab-thog* the second in rank, next in value.

རབ་སྐྱེས་པ་ *rab-sim-pa* རྒྱུ་རྒྱུ་ ecstacy, delighted.

རབ་གསལ་ *rab-gsal* or རབ་ཏུ་གསལ་པ་ བྱིན་མཆོད་, རབ་ཏུ་གསལ་པ་
1. very clear, illuminated, quite evident.
2. subst. a small balcony or gallery, freq. seen in Tibetan houses. 3. illumination, cheerfulness. 4. n. of a legendary king, supposed to have been Buddha in one of his incarnations (*A. K.*).

རབ་ཏུ་མྱོང་བ་ *rab-tu skor-wa* འཕྲིན་པ་ to turn round and round, to deliver a sermon, preach over and again; རབ་ཏུ་སྒྲོན་པ་ རྒྱུ་རྒྱུ་ elucidation.

རབ་ཏུ་བརྟེན་ *rab-tu-bstén* reverence, veneration.

Syn. དད་གྲུབ་དང་ཐུག་པ་ *dag-gus-dak* (*dan-pa*; མཉམ་པ་ *mog-pa* (*Mon.*).

རབ་ཏུ་གསལ་པ་ *rab-tu gsal-pa* 1. བྱིན་མཆོད་ to consecrate new images, pictures of deities and temples, houses; རྟོན་རབ་གསལ་མཛེད་པ་མ་ལ་གསལ་མཛེད་ (*A. 80*) he consecrated those images that had not been consecrated before; རབ་ཏུ་གསལ་པ་མཛེད་པ་ལྟུང་པའི་རྩ་ལཱི་རྒྱུ་ a *Tantra* containing the rites and ceremonies of consecration of images, symbols, &c. (*K. g. 3, 288*). 2. རྒྱུ་རྒྱུ་ fully establishing, founding.

རབ་ཏུ་འབྱེད་པ་ *rab-tu bbyin-pa* = རབ་ཏུ་འབྱུང་བ་.

རབ་ཏུ་འབྱུང་བ་ *rab-tu bbyun-wa* རྒྱུ་རྒྱུ་ to enter the priesthood, to embrace religious life as a profession; more particularly: to leave one's home for the homeless life of an ascetic by embracing the religion of Buddha; to take vows of purity and celibacy and to religiously follow the rules of moral discipline as laid down in the *Vinaya* scriptures of Buddha (for further explanation see *Lam-rim. 96*); རྒྱུ་རྒྱུ་འབྱུང་བ་ལྟུང་པ་ being ordained by a

spiritual teacher. རབ་ཏུ་བྱུང་བ་ = རབ་ཏུ་སྐྱེས་པ་ renounced perfectly; he that has taken orders, a clerical person; རབ་ཏུ་སྐྱེས་པ་ *rab-byun* is also the name of the first year of the cycle of sixty years; རབ་ཏུ་བྱུང་བ་ *rab-tu byun-wa* = རབ་ཏུ་བྱུང་བ་ལྟུང་པ་ *rab-tu byun-wa* having been initiated, ordained: རྟོན་མཆོད་མཛེད་པ་ རབ་ཏུ་འབྱུང་བ་ (*A. 30*) the *Kalyāṇamita* (learned monk) Lo-tsa-wa having been initiated in this sacred cult.

རབ་ཏུ་སྐྱེས་པ་ *rab-tu myos hyed-ma* རྒྱུ་རྒྱུ་ n. of a celestial courtesan (*Loñ. 4, 5*).

རབ་ཏུ་མྱོང་བ་ *rab-tu tshe-wa* = རྒྱུ་རྒྱུ་མྱོང་བ་ *glug-bstul* or རྟོན་མཆོད་པ་ *gid-gdun* (*Mon.*) 1. misery, heart-burning grief, sorrow. 2. རྒྱུ་རྒྱུ་, རྒྱུ་རྒྱུ་ very hot, burning; n. of a hell (*Bon. ch. 5*).

རབ་ཏུ་མྱོང་བ་ *rab-tu tsha-byed* as met. = རྒྱུ་རྒྱུ་ *khyo-wo* husband (*Mon.*).

རབ་ཏུ་གསལ་བ་ *rab-rlogs* རྒྱུ་རྒྱུ་, རྒྱུ་རྒྱུ་ perfect reflection; or རྒྱུ་རྒྱུ་ full consideration; རབ་ཏུ་གསལ་བ་ རྒྱུ་རྒྱུ་ thinking well.

རབ་ཏུ་གསལ་བ་ རྒྱུ་རྒྱུ་ *rab-bstan sprin-grol* an epithet of the elephant on which Indra rides, Airavata (*Mon.*).

རབ་ཏུ་གསལ་བ་ *rab-mtho* n. of a medicinal plant རྒྱུ་རྒྱུ་, རྒྱུ་རྒྱུ་, that kills ring-worm [the plant *Cassia alata* or *Tora*] S.

Syn. དད་མཉམ་པ་ *dra-dru hjom* (*Mon.*).

རབ་ཏུ་གསལ་བ་ *Rab-gsal* n. of a king who is said to have seen the light on the day Gautama Buddha was born, the son of king Ananta Nemi or རྒྱུ་རྒྱུ་འཕྲིན་པ་ (*K. du. 4, 5*).

རབ་ཏུ་གསལ་བ་ *rab-gsal-pa* རྒྱུ་རྒྱུ་ ruined; downfall, destruction.

རབ་ཏུ་གསལ་བ་ རྒྱུ་རྒྱུ་ *rab-gsal me-log* རྒྱུ་རྒྱུ་ pomelo-flower: རྒྱུ་རྒྱུ་འཕྲིན་པ་ རྒྱུ་རྒྱུ་ (*Mon.*).

རབ་ཏུ་གསལ་བ་ *Rab-gnon* n. of a city of the *Anuras* situated at the foot of the great Sumeru mountain (*Sorig. 30*).

རབ་བྱེད *rab-byed* 著書, 論著 dissertation, description. རབ་བྱེད་ལྗོངས་ཀྱི་ཁོ་ལོ་ habit, custom.

རབ་སྒྲུབ *rab-sgrub* = རབ་ཀྱི་འཕྱུར་ལུ་ *rab-tu bgyan* or རིན་ཏུ་མཛོམས་ *cin-tu mtse* well-adorned, very handsome: རྒྱུ་རྩ་ལྔ་མཛོམས་ཀྱིས་རབ་སྒྲུབ་ adorned with different sorts of ornaments (*A. 4*).

རབ་འཕྲུལ་ *rab-dben-pa* 精神轉 spiritual turn of mind, retiring mind; retirement.

རབ་འབྲུག་པ་ *rab-hbyams* 深究 deeply read, profound scholarship. རབ་འབྲུག་པ་ལ་ *rab-hbyams-pa* a diploma resembling in a manner the degree of Doctor of Divinity which the Buddhist priesthood confers on monk students of sacred literature (*Rtsii*); རབ་འབྲུག་པ་ལྟ་བུ་ *rab-hbyams rgya-mtsho* a degree of divinity in the Buddhist church (*Bon. ch. 10*).

རབ་འབྱུར་ *rab-hbyor* and རབ་འབྱུར་མཛོམས་ *rab-hbyor chen-pa* 弟子, 弟子, 弟子, the disciples of Buddha who were astute in asking questions of him for the elucidation of doubtful points, etc. They are generally the inquirers who provoke Buddha's discourses (*K. g. 5, 119*).

རབ་བྱུར་ *rab-sbyar* 合; anything put together, a composition.

རབ་སྒྲུབ་ *rab-sgrub* 合用, 合用 coincidence; also co-operation, application.

རབ་འཕྲུལ་ *Rab-hjoms* རྒྱལ་པོ་, རྒྱལ་པོ་ the god of wind; རབ་འཕྲུལ་བྱེད་ *Rab-hjoms-byed* ལྷ་ལྷ་ལྷ་, the lord of death.

རབ་མང་ *rab-maṅ* 1. ལྷ་ལྷ་ many, a large number. 2. ལྷ་ལྷ་ as met. the earth.

རབ་འཕྲུལ་ *rab-hdsag* རྒྱལ་ལྷ་ as met. = ལྷ་ལྷ་ *gain* urine (*Mon.*).

རབ་ཤི་ *rab-shi* perfect peace; = ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *mtsho-rig-gnas* heaven, also = ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *dge-legs* piety and righteousness (*Mon.*). རབ་ཤི་ལྷ་ལྷ་ *Sutra* contained in the *Kahgyur* (*K. d. 5, 179*).

རབ་མང་ *rab-maṅ* ལྷ་ལྷ་ the excellent one; n. of an individual; also Buddha in one of his incarnations (*Pag. 302*).

རབ་ལམ་ ལྷ་ལྷ་ a fabulous great number.

རབ་ཤི་ *rab-rib* also as ལྷ་ལྷ་ *hrab-hrib* 暗, 暗, 暗 mist, dimness, glimmer: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the faint glimmering of a star (*Jā.*). Also = ལྷ་ལྷ་ or ལྷ་ལྷ་ and ལྷ་ལྷ་ལྷ་ darkness, dimness, faintness (*Mon.*). ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ free from darkness. ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *rab-rib dag-pa* to get rid of dimness so as to see everything well defined: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ (*A. 76*) when the mental darkness vanished in (cooked) rice-food, &c.; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the cause of darkened combed out hair appearing [in the story related by Atisa of an old woman who on account of her mental delusion used to see combed-out hair mixed up in her food] (*A. 77*).

རབ་ལྷ་ *rab-sag* or ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *rab-hu-sa-rab* 合用 full awakening or understanding.

རམ་པ་ *rams* race, generation, lineage, succession of family or kings, class of people: ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the succession having been broken; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ royal family or lineage; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ human race; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the higher class of people, noblemen; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the lower class, ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ fisherman-class; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ hierarchical or lamaic succession; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ genealogy.

རམ་པ་ *Ram* n. of a place in Tibet (*Deb. 9, 9*); a ལྷ་ལྷ་ native of Ram; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *Ram-pa*, chief of Ram, is now one of the four *kalon* or state ministers of Lhasa.

རམ་པ་ *ram-pa* in *W.* = quitoh-grass (*Jā.*). ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ *ram-pa dug-bbyed* a medicinal root which is an antidote against poison.

རལ་གྱི་རྒྱ་མཚན་ *ral-grihi rgyun-bdzin* or རལ་གྱི་ལྷན་ *ral-grihi gñen* = རལ་གྱི་རྒྱ་མཚན་ *dmag-dpon* a general or commander.

རལ་གྱི་ལྷན་མཚན་ *ral-grihi lo-ma-can* sugar-cane plant the leaves of which are sword-like in appearance (*Mhon.*).

རལ་གྱི་ལྷན་ *Ral-gcig-ma* རལ་གྱི་ལྷན་ n. of a goddess in the Buddhist pantheon.

རལ་གྱི་རྒྱ་མཚན་ *ral-gcoḡ* a meddler, one who interferes in public business and thrusts his opinion in public concerns and acts in a high-handed manner; རལ་གྱི་རྒྱ་མཚན་ *ral-gcoḡ-byed-pa* to interfere, to meddle: རྒྱ་མཚན་ལ་རལ་གྱི་རྒྱ་མཚན་ in the administration of law for the public he should not interfere (*Jig. 35*).

རལ་གྱི་རྒྱ་མཚན་ *ral-kañ* a weeping willow-tree, but according to *Jā.* a particular willow planted at the birth of a child and under which a lock of the child's hair is buried when it is seven years old in *Ld.*

རལ་པ་ *ral-pa* = རྒྱ་མཚན་ *kañ* hair, locks of hair, clotted hair, long hair, curls; mane (of the lion). རལ་པ་ལྷན་པ་ *ral-kañi gñen-ka* = long hair.

རལ་པ་མཚན་ *Ral-pa-can* 1. n. of a Tibetan king who distinguished himself by his devotion to the Buddhist clergy, allowing the lamas to sit on his long pig-tail. 2. རལ་པ་མཚན་ one with clotted hair. 3. n. of a hill-torrent in Kambachen, Nepal. 4. mythological island inhabited by cannibals situated beyond the red-sea (ཕྱུང་མཚན་པ་མཚན་ (*K. d. 335*).

རལ་པ་མཚན་ *Ral-pa-bdzin* རལ་པ་མཚན་ a Tantrik Buddhist priest. རལ་པ་མཚན་པ་ *ལྷན་པ་* an epithet of Mahadeva. རལ་པ་མཚན་པ་ one wearing a number of locks of clotted hair; རལ་པ་མཚན་པ་ = རལ་པ་མཚན་ རལ་པ་མཚན་ one having clotted hair. རལ་པ་མཚན་པ་མཚན་ (*ཕྱུང་མཚན་*) wave, billow.

རལ་པ་ *ral-wa* = རལ་པ་ *dral-wa* and རལ་པ་ *hral-wa* to tear; also, to be torn, rent, cleft; also as stst. = anything torn, such as torn clothes etc.; རལ་པ་ཕྱི་ལྷན་པ་ *mtashong-gyis-ral-bu* lacerated, slashed. cut to pieces by any weapon.

རལ་པ་ *ras* རལ་པ་མཚན་, རལ་པ་ stet. cotton cloth, cotton: རལ་པ་མཚན་ large piece of cotton cloth; རལ་པ་མཚན་ *ras-bdom-pa* strong cotton cloth; རལ་པ་མཚན་, རལ་པ་མཚན་ handkerchief, napkin, bathing towel; རལ་པ་མཚན་ turban or *pagri*; རལ་པ་མཚན་ *ka-ḡi hahi ras* Benares muslin. 1. cotton cloth to tie round the mouth to protect the face from effects of cold. 2. adj. hard snow that will bear a man (*Jā.*). རལ་པ་མཚན་ *ras-bal* རལ་པ་མཚན་ raw cotton; རལ་པ་མཚན་ *ras-ḡkyañ* cotton cloth; རལ་པ་མཚན་ *ras-ḡkuḡ* cotton thread; རལ་པ་མཚན་ *ras-ḡkug* a small bag made of cotton; རལ་པ་མཚན་ *ras-ḡhra* chints; རལ་པ་མཚན་ *ras-ḡgañ* a strong cotton fabric brought from Sikkim; རལ་པ་མཚན་ *ras-bcas-bu* calico; རལ་པ་མཚན་ *ras-thag* bandage, cotton rope; རལ་པ་མཚན་ *ras-bubḡ* a whole piece of cotton རལ་པ་མཚན་ inscription on cloths. རལ་པ་མཚན་ *ras-hbras* the cotton fruit: རལ་པ་མཚན་ཕྱི་ལྷན་པ་ རལ་པ་མཚན་ the cotton fruit is a cure for nose disease. རལ་པ་མཚན་ *ras-ma* a small piece of cotton, worn-out or old cotton clothes, rags; རལ་པ་མཚན་ *ras-gzan* in C. a long loose cotton wrapper or shawl which Buddhist monks use particularly during religious services; རལ་པ་མཚན་ *ras-ḡlag* a furred garment lined with cotton cloth; རལ་པ་མཚན་ *ras-lhe* n. of a kind of cotton cloth (*S. kar. 179*).

རལ་པ་ *ras-pa* a person wearing only cotton clothes; *Milaras-pa* was so called from his wearing only cotton clothes or, acc. to his own assertion, a single cotton garment: hence = a Tibetan *gyom-chen* who dresses as an Indian Buddhist ascetic.

Ascetics used to dress in cotton cloth, it being considered luxurious to use woollens and silk raiment.

རམ་པལ་ཤིང་ *rag-bal* *cin* the cotton plant.

Syn. རྒྱལ་མོ་ལག་ཅན་ *rgya-mi-shohi mthah-can*; མཚུ་ཅན་ *mechu-can*; སྒང་བུ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *srag-buhi me-tog can*; རྩ་ཅན་ *rica-can*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *dgañ-sroñ khyu-mchog* (*Mñon.*).

རམ་པལ་ *rag-rog* = རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *go-byag gna-tshogs* different kinds of furniture, utensils, &c.: རམ་པལ་མཚུ་ཅན་ཅན་པར་ལོག་པལ་ཤིང་ having collected different kinds of furniture, utensils, &c. (*D.R.*).

३ *ri* I: or २ *ri-wo* पर्वत, गिरि, चहि, 山 a mountain, a hill. २ *ri-r* or २ *ri-li* on the mountain; २ *ri-d* 山 a mountain slope; २ *ri-ma-ma* at the foot of the mountains or hills; २ *ri-gan-pa* one living in close vicinity to a mountain, in *W.*; २ *ri-ga-ri* snowy mountain, glacier; २ *ri-nag-ri* or २ *ri* a hill covered with wood; २ *ri-brag-ri* a rocky mountain; २ *ri-spañ-ri* a hill covered with grass (*Ju.*). २ *ri* *Nub-ri* western mountain prob. Western Ghats of India. Syn.: རྩ་རམ་པལ་ *rtsa-ra ma-ni*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *phyi-mahi ri*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ (*Mñon.*). २ *ri* eastern mountain (prob. Eastern Ghats of India): རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *ñin-mohi rtse-mo*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *thog-mahi ri*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *rtac-dgañhi ri-ica* (*Mñon.*).

Syn. རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *mi-gyo*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *sa-hsain*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *sa-yahi hchah*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *spring-hsain*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *ngrin-pa can*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *hgromed*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *gyen-hphyur*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *spo-mtho na*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *sa-skyob*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *chu-skyob*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *sa-phur-bu*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *spring-gyi so-can* (*Mñon.*).

२ *Potala* 1. the hill on which the palace of the Dalai Lama at Lhasa stands. 2. n. of a mountain in the South of India on which the fancied residence of

Avalokites'vara and the goddess Tara has been located by the northern Buddhists. Acc. to the Chinese Buddhists this mountain is situated in the island of Puto in the China Sea about hundred miles off Shanghai.

३ II: = རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *so tooth* (mystic) (*K. g. P. 26*).

२ *ri-ku-qa* 花 n. of a flower: རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ (*K. my. P. 59*).

२ *ri-skod* = རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *crystal*.

२ *ri-skyes-ma* also २ *ri-skyes* or २ *ri-skyes* lit. born in the mountain; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ the daughter of Himalaya, but acc. to Tibetan authors: one of the names of Draupadi the joint wife of the five Pāṇḍava brothers (*Mñon.*).

२ *ri-skyes-dkar-mo* an epithet of Umā: (*Mñon.*).

२ *ri-khu-wa-can* 雪山 the snow mountains of Himavata.

२ *ri-skyes* v. རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *skyegs*.

२ *ri-khyi* = རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *spyañ-ki* hill-dog, wolf (*Mñon.*).

२ *ri-khrod* རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ a chain of mountains, group of hills; but most commonly = a recluse's རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ or cavern in the hills. २ *ri-khrod-pa*, often simply २ *ri-tho*, "ri-tho," རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་, one who lives in mountain solitudes for the purpose of religious asceticism, meditation, etc.

Syn. རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *chog-seng khañ-bu*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *hsam-gtan khañ-bu*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *bdud-rtsiñ khañ-pa*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *shi-wahi groñ*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *ñiñ-pohi khañ-pa*; རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ *sgom-pahi gñus* (*Mñon.*).

२ *ri-hgem* n. of རྩ་མེ་ཤྭ་ཅན་ or thunder-bolt which rends hills and mountains asunder.

Syn. ཀ་ལ་ཤེ་ *ka-la-lā* (ལས་ལྷི།); ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *gsar-nyed-can*; རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *rin-chen lpa-gs-pa-bi bbyuñ-gnas* (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags kpi-gna* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ the black antelope.

Syn. རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *kri-gna sa-ra*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *mi-njades*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *gahun-nag* (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *Ri-dwags kyi-dgra bdu-l-wa sheg-bya-wa-bi ri* n. of a mountain in Uttara Kuru (*K. d. 2, 503*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *Ri-dwags-kyi khrod-ces bya-wa-bi ri* n. of a mountain in the continent of Pūrva Videha, the wild animals of which are the following:—ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *bai-ne-ya*; རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ñe-bkhor gyi gri-b-ma la dga-b-wa*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *la lta-s-pas bbro-s-pa*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ku-rañ-gā*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *lam-bzai-po*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *phrag-dog bku-skyes*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ba-glañ-gi rna-wa*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *glañ-po bñuñ-wa*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *byis-pa mchog*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *grib-ma la dga-b-wa*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ri-boñ lug*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *rñha-moñi lug*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ñjug-ma nag-po*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ñgo-dkar-po*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *rma-duñ bca-s-pa*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *grul-gyi loe*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *rañ-gi sa bregya-pa*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ñom-pa*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ñubs-gyi mgrin-pa* (*K. d. 2, 338*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags-pa* a hunter.

Syn. ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ñon-pa*; རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ri-dwags nythar-byed*; རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ri-dwags gead-pas bñaho*; རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags dgra* (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *Ri-dwags-kyi-gnas* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ deer-grove said to be the site of Sarnath near Benares where Buddha first preached his religion.

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *Ri-dwags skyes-ma* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ of ope of the Buddha's wives (*Yig 18*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags rgyal-po* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ met. the king of brutes, i.e., the lion (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags nygo* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ n. of a lunar mansion, the 5th constellation (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags chañ* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ musk.

Syn. རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags lt-wa*; རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags rtsi*; རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *glu-rtsi* (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ = རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags gna-bdeñ* as met. = ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ala-wa* the moon (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ri-dwags mig-can-ma* a handsome woman whose eyes compare with those of the deer (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags sam-bha-ra* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ *sam-bha-ra*; ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ñchoy-med* (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags ru-ru* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ or ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ru-ru sgra-sgrogs* the species of deer that cries "ru-ru."

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags-pa lañ rna-wu* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ stag with ears resembling those of the cow (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags pr-ñu-tu* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ the spotted deer, = ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *thig-le khra-bo can* (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags sa-ra bha* ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་

Syn. ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *gyen-mig can*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *señ-ge ñyoms*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *nags-na nygod*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *sa-rdu le*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *steñ-rkañ can*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *sa-ru-bha*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *señ-ge rkañ-pa bregyad-pa* (*Mñon.*).

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ ལས་ལྷི་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ as met. = the moon, believed to carry a deer or to have one pictured in her orb.

རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱུ་ *ri-dwags gsoñ* the wild dog.

Syn. ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ñphar-wa*; ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *nags-khyi* (*Mñon.*).

ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ri-wa* = the worth; to estimate the worth of a thing. in ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *ñdu-l-sañ gañ-ri-wa* and ལེ་ལ་ཤེ་ལ་ཤེ་ *gsar-*

span³ gan³ ri-xa, etc., worth an ounce of silver, an ounce of gold, etc.

इतिहास ri-bōhi rgyan=इतिहास span-
gyan me-tog (Mñon.).

इतिहास Ri-bōhi bu-mo पर्वतौ lit. the daughter of the mountain, an epithet of Umā; also a name of the river Indus (Mñon.).

इति ri-bō 1.=इ. 2. sym. num. 7.

इतिहास ri-bō khrui-khrui नौपर्वत
mountain crane or else the bustard.

Syn. कृत्तिका kru-ti-xa, इतिहास phreñ-xa can
(Mñon.).

इतिहास Ri-bō ganis-can the Himavat
(Himalaya) mountains.

Syn. इतिहास kha-xahi lhun-po; इतिहास
इतिहास ganis-ri dñeah; इतिहास dñeah-bzlog
bla-ma; इतिहास me-nahi bdag; इतिहास kai-
la xa; इतिहास rihi rgyal-po; इतिहास sel-ri;
इतिहास ganis-ldan (Mñon.).

इतिहास Ri-bō gru-hsain योगेश्वर the
residence of Avalokites'vara.

इतिहास ri-bō dñeah-ldan the Gelugpa
school (Yig. 73). इतिहास ri-bō dñeah-ldan
the yellow-cap school of Tibet (Loh. 2, 11).

इतिहास ri-bō apog-had-ldan गङ्गावती.

Syn. इतिहास yohs-hdu can; इतिहास
इतिहास apog-kyi had-ldan (Mñon.).

इतिहास Ri-bō tsun-dra ka-la पर्वत
पर्वत n. of a mythical mountain full of
medicinal plants, etc., situated in the
outer range of the snowy mountains
skirting the country of S'ambhala (S. lam.
41).

इतिहास Ri-bō blañ-bzun मुचिलिन्दा
Muchilinda mountain.

इतिहास ri-bō chen-po इतिहास the ten great
mountains which surround the continent

of Uttara Kuru:—इतिहास sañ-ka ce-ka
(इतिहास); इतिहास rwa-mñam-pa; इतिहास
इतिहास ri-dwags-kyi dñgra bdul-xa; इतिहास
इतिहास sprin-dkar-po hdsin-pa; इतिहास
इतिहास phreñ-xa; इतिहास phreñ-
xahi ñe-bkhor; इतिहास dug-na dñeah-xa;
इतिहास kun-dñeah-xa hdsin-pa; इतिहास
इतिहास yid-kyi rjes-su mñhun-pa; इतिहास
इतिहास pañ-ma ku-ce-xa ya dñah-ldan-pa
(K. d. 2, 274).

इतिहास ri-bōhi the hare or rabbit. इतिहास
इतिहास इतिहास इतिहास as met.=
the moon (Mñon.). इतिहास इतिहास इतिहास इतिहास
(Mñon.). In the later
post-Christian legends of the Buddha it
is related that the Bodhisatva (Gautama)
when born as a hare gave up his body
vicariously. Indra out of wonder and
curiosity carried him up to heaven for
the purpose of showing him to the gods,
and kept him on the orb of the moon
that human beings might see him at all
times. Since that time the moon became
known as the holder of the pious hare.

इतिहास ri-bōhi gi-rba the horn of a hare
which is an impossible thing but which
certain writers such as Milaraspa are fond
of speaking of as if real for the purpose
of drawing fanciful comparisons. Simi-
larly इतिहास the son of a barren woman
signifies a nonentity of the same kind.
इतिहास ri-bōhi rwa-can the horned rab-
bit which is a rarity (K. du. 5, 199).

इतिहास ri-bōhi xa as m t.=इतिहास the hawk
(Mñon.).

इतिहास ri-bor gyi-groñ mountain
village.

इतिहास ri-bya skyegs grouse. Syn. इतिहास
इतिहास myos-byed thur-ma; इतिहास thur-
byed-ma; इतिहास mig-bkra ma; इतिहास
rkañ-bkra-ma; इतिहास byed-pahi ñe-ma;

མཛེན་ཕྱོད་ *mtson-byed* ལྟར་; གཏུག་མོ་ *gtum-mo*
(*Mon.*).

२. *brag* *ri-brag* = *brag-ri* rocky precipice.

ᐅᐱᐱᐱ ᐱᐱ-ᐱᐱᐱ spur, hillock.

རི་ཤིག *ri-tshig* = བདན་ཤིག *bden-tshig* truth
(*Shal. ch. 11*).

ᠷᠢᠷᠳᠰᠠᠭ *ri-rdsoḡ* mountain fortress, fort.

ཤིན་པ་གནས་ *ri-shol-gnas* 1. residence on the plateau or plain at the foot of a mountain. 2. n. of an animal which is said to subsist on air (*K. d. 2, 4 6₂*).

रि-यि-पो *ri-yi po* as met. = लोहा *loha*
गिरिहार iron (*Maon.*).

འདི་རྒྱལ་པོ་ནག་པོ་བྱ་ལྟ་ rhi ri gygal-po chen-po bruc
the ten kings of mountains acc. to *Phul-chen*. གེ, 231 aro—(1) ཁ་མ་མ་མ་ kha-wa can (Himavata); (2) རྒྱལ་ཀྱི་མ་མ་ gyag-kyi mdacan; (3) རྒྱལ་པོ་མ་མ་ rnam-par mdal-wa; (4) དང་མོ་འདྲ་ dan-spoñ-ri; (5) ལྷ་མོ་འདྲ་ lha-mo-ñ-ri; (6) ལྷ་མོ་འདྲ་ lha-mo-ñ-ri; (7) ལྷ་མོ་འདྲ་ lha-mo-ñ-ri; (8) ལྷ་མོ་འདྲ་ lha-mo-ñ-ri; (9) ལྷ་མོ་འདྲ་ lha-mo-ñ-ri; (10) ལྷ་མོ་འདྲ་ lha-mo-ñ-ri.

२. रि-यि-मो *Ri-yi srag-mo* पार्वती, निरिमुता
an epithet of Umā, the wife Mahes'vara
(*Mñon.*).

ཤི་ཡེ་ཤི་ *ri-yi phreñ* = དུག་མོ་ལྷ་ *dag-mo nāñ*
 कलिका the *Kalika* plant (*Micon.*).

རི་རུ་ཕུ་ *rihi ru-spal* the hill-tortoise is
 mentioned as one of the three things
 to be obtained along with certain minerals
 from the hills viz.: རྩ་ལྷི་ *rdo-wahi bu*,
 རི་རུ་ཕུ་ *rihi ru-spal*, རྩ་གྱི་ *khyim-gyi rdo*
 (Min.).

རི་ཡི་ཕྱོག་མ་ *ri-yi hgy-can* = རྒྱ་མཚོ་ཕྱོག་མ་ the
great ocean (*Mon.*).

འཇམ་མཁའ་ *Ri-wu-che* n. of a place with a famous monastery on the Ngul Chhu in Khams (*Lof.* 2, 28). Visited by Capt.

Bower and Dr. Thorold on their adventurous journey across Tibet in 1893.

རི་ལོ་དཀར་གྱི་ རི་ལོ་ དཀར་གྱི་ རི་ལོ་ དཀར་གྱི་ རི་ལོ་ དཀར་གྱི་
 Riwo de-can n. of a hill at
 Riho-tse-ña in China: རི་ལོ་དཀར་གྱི་ རི་ལོ་ དཀར་གྱི་
 རི་ལོ་དཀར་གྱི་ (Ya-sel. 61). (Bodhisattwa)
 Jam-yang resides on the hill called Riwo
 Decan.

རི་ལོ་རྩེ་ལྔ་ *Ri-wo rtse*—(n. of a mountain
with five peaks in China which is sacred
to Jam-yang of the Tibetan Buddhists :
མ་རྩེ་ལྔ་འཛམ་གཤིས་ཀྱི་ཡུལ་དཔལ་འབྱོར་གྱི་རྩེ་ལྔ་
རྩེ་ལྔ་ (*Loñ.* १, 9).

རི་ཅོ་རིན་ཅན་གྲུང་མ་ *Ri-bo rin-chen grung-pa*
n. of a hill sacred to the Bon in Kongpo
situated to the east of the monastery of
བུ་ཅུ་ལྷ་མ་ *Bu-chulha-khañ* (*Grub.* 2).

ᱠᱚᱨᱚᱰᱚ Ri-bohi bu-mo a name of the Indus (*Mñon.*).

ᠷᠢᠪᠠ ᠷᠠᠭᠠᠨ n. of a Buddhist
sacred place in China (Fig. 20).

རྩྭ་པ་ *ri-bray-pa* = རྩྭ་པ་ *hbrog-pa* herds-
man (A. 73).

རི་མེའི་ལྷ་མོ་ *Ri-mehi lha-mo* n. of a goddess;
 རི་མེའི་ལྷ་མོ་མ་བཞུན་གཟུང་ལུ་ཡེན་ *Ri-mehi Lha* is to
 be universally revered (*Lof.* 2, 4).

རི་ཤུག་ *ri-tshug* mountain-yak (*Btsii*).

2. *gu ri-shum* wild or hill-cat.

足下 the lower zone of a mountain.

འི་ཡི་ཐུང་པོ་ *ri-yi gñiñ-po* as met. = རྒྱལ་མ་ *ron*.

२-मिण or २३-मिण प्रकोष्ठ small checks or squares or enclosures made by lines crossing each other.

३-अ १-*into* १. *खंखा, रेखा, बनेक, चित्र* a picture, drawing, drawn or daubed figures. २. *line, figures, stripes*: *झगोरेअंछु बाअर*, *झिरेअंछु बाअर (दे)* the stripes of a tiger are on the outside but the stripes of man (fig. his wickedness) lie inside (his heart); *बाअरदेअंछु* the lines or figures on the palms

incarnate beings; = རྩམ་བྱ་དཔལ་ *skyes-bu dam-pa* (*Mñon.*).

འགྲུ་པ་ལ་ *rigs-nams-pa* degenerate: འགྲུ་པ་ལ་ལོ་གྲོང་ *rig-nams dge-glong* a fallen monk, a monk disgracing his position or profession.

འགྲུ་པ་ལ་ *rigs-mñam-pa* = འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ ལྟན་པ་ ལྟན་པ་ of equal rank or caste. འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ *rigs-mñam* id., opp. to འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་.

འགྲུ་པ་ *rigs-dan* 1. དཔལ་, རྩམ་བྱ་ noble birth. 2. = རྩམ་བྱ་ *pta-mchog* an epithet of *Uccaiśrava*, the horse of Indra; a horse of good breed (*Mñon.*).

འགྲུ་པ་ལ་ *rigs-dan-ma* ལྟན་པ་ལ་ (*Mñon.*).

འགྲུ་པ་ *rigs-pa* 1. vb. to have the way, manner, custom, or quality of: འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ འགྲུ་པ་ལ་ that its head should come out was a matter of course. 2. དཔལ་ལྟན་པ་, རྩམ་བྱ་ necessary, proper, suitable, right, suited to the purpose: རྩམ་བྱ་ལྟན་པ་ འགྲུ་པ་ now a mountain ought to appear (*Dal.*); འགྲུ་པ་ལ་ འགྲུ་པ་ would it not be proper to keep it? འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ it is right time (*Dal.*); འགྲུ་པ་ལ་འགྲུ་པ་ it is not right to be silent; འགྲུ་པ་ལ་འགྲུ་པ་ it is not right to abuse. 3. possibility, capable or capability: འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ because it is possible for him to come; འགྲུ་པ་ལ་འགྲུ་པ་ འགྲུ་པ་ *dran-pahi mi-zin rigs-la* if there should be any chance of his not remembering (*Thgr.*); འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ འགྲུ་པ་ as there is a possibility of going to hell; འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ *gdul-wahi rigs-pa* those capable of conversion (*Dal.*); འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ *thar skye-wa ni rigs-pa-ma ligs* his being born as a deity is not befitting, or also: not possible, not probable (*Dal.*). འགྲུ་པ་ལ་ wrong, not right, unbecoming, improper, etc., to do badly; འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ unbecoming, improper.

འགྲུ་པ་ *rigs-byun* = འགྲུ་པ་ *rgyud-pa* or འགྲུ་པ་ *gdul-rgyud* extraction, descent;

ascion: འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ *sa-bon las-byun* grown of the seed (*Mñon.*).

འགྲུ་པ་ *rigs-med* 1. འགྲུ་པ་ the fourth Pāṇḍava, one of the five orders of the Buddhists v. འགྲུ་པ་ *rigs-lha*. 2. mongoose.

འགྲུ་པ་ *rigs-med-pa* འགྲུ་པ་ the Kala-chakra system of Buddhism (*Mñon.*).

འགྲུ་པ་ *rigs-bzañ* an ascetic, a hermit; འགྲུ་པ་ལ་ལྟན་པ་ *khriṃs-la gnas-pa* one abiding by law, a holy man, one belonging to the holy order (*Mñon.*).

འགྲུ་པ་ *rigs-bzhi* འགྲུ་པ་ the four castes of Ancient India: འགྲུ་པ་ *bram-ze*, Brahman, འགྲུ་པ་ *rgyal-rigs* Kṣatriya, འགྲུ་པ་ *rje-rigs* the gentleman or trading caste, འགྲུ་པ་ *gdul-wahi rigs* Sudra caste.

འགྲུ་པ་ *rigs-gsum* the three classes of beings: འགྲུ་པ་ འགྲུ་པ་ the gods, འགྲུ་པ་ འགྲུ་པ་ the human race, འགྲུ་པ་ འགྲུ་པ་ the serpent demi-god race. The three *Bodhisattvas* who protect these three are called འགྲུ་པ་ འགྲུ་པ་.

འགྲུ་པ་ འགྲུ་པ་ as met. = འགྲུ་པ་ the ocean.

འགྲུ་པ་ *riñ-gag* also འགྲུ་པ་ jacket or waistcoat without sleeves worn by Buddhist nuns.

འགྲུ་པ་ *riñ-ñe-wa* = འགྲུ་པ་ *riñ-ñe*: འགྲུ་པ་ འགྲུ་པ་ in *Mil. nt.* = every day warm meals.

འགྲུ་པ་ *riñ-thuñ* 1. long and short. 2. length, relatively.

འགྲུ་པ་ འགྲུ་པ་ as met. = that calls from a distance, i.e., a cock.

འགྲུ་པ་ *riñ-du khyab* perfume, sweet smell, scent.

Syn. འགྲུ་པ་ *dri-shine-pa*; འགྲུ་པ་ *dri-shim-mo* (*Mñon.*).

འགྲུ་པ་ *riñ-du mthoñ-wa* འགྲུ་པ་ to see to a distance; fore-seeing, considerate; also as sbst. = a wise person. Syn. འགྲུ་པ་ *mkhas-pa* (*Mñon.*).

འཇམ་མགོན་ *rib-ma* (also, colloq. "*dibma*") fence, hedge, enclosure to protect fields from the cold winds, intruders. etc. (*Jā.*).

རིམ་གྱི་ *rim-gro* = རིམ་ཀྱི་ *phu-rim* འཇམ་མགོན་, འཇམ་མགོན་ any religious service conducted in a temple or chapel, daily, monthly, etc.; also honour, homage, shown more esp. to gods, saints, and priests; special personal rites and other ceremonies. རིམ་གྱི་ཐུག་པའི་འཇམ་མགོན་ extraordinary religious service; རིམ་གྱི་ཐུག་པའི་འཇམ་མགོན་ place of religious service; རིམ་གྱི་ཐུག་པའི་འཇམ་མགོན་ *rim-gros thar-war hgyur* he will yet be cured by religious ceremonies; རིམ་གྱི་ཐུག་པའི་འཇམ་མགོན་ *debt-rim gro-lu* as a ceremony for him (the sick person) (*Mil.*); རིམ་གྱི་ཐུག་པའི་འཇམ་མགོན་ by offerings in goods, cattle, etc. (*Mil.*); རིམ་གྱི་ཐུག་པའི་འཇམ་མགོན་ *rim-hgro chen-po byas* he arranged a great sacrificial festival (*Jā.*).

རིམ་གྱི་འཇམ་མགོན་ *rim-gro-wa* or རིམ་གྱི་འཇམ་མགོན་ *rim-hgro-pa* attendant, attending servant, aide-de-camp; in modern Tibetan the term comprises such high household officials as རིམ་གྱི་འཇམ་མགོན་ *gsol-gpon*, རིམ་གྱི་འཇམ་མགོན་ *gzims-gpon*, &c. Ananda was *Buddha rim-gro-pa*; and the priest conducting the fixed daily or monthly religious services in a temple or sanctuary is also called རིམ་གྱི་འཇམ་མགོན་ *rim-gro-pa*.

རིམ་པ་ *rim-pa* འཇམ་མགོན་, འཇམ་མགོན་ 1. order, series, succession; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ or རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ in a row or line, in row, by turn; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ *rim-par* successively, one after another, gradually; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ or རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ by degrees: རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་ to come down by degrees; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ by degrees the first became chief and the last lowest; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ to do business by turns, each taking a certain share of work (*Ghr.*). རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ to put the succession in another (branch). 2. separate

order or succession, the place in a row or file, constituent part or member of a series, an item; a folding part: རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ five members of his line occupied the throne (*Ghr.*); རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ *gyo rim-pa-bdun* a seven-fold door (*Dal.*); རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ items of good or bad articles; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ numerical order, serial number. རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ to degrade, bring down gradually (*Yig. k. 1*). 3. order, method: རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ without method, disorderly རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ out of order, changed, irregular; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ knowing the order or method; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ by this method which will be explained immediately (*Jā.*); རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ disorderly, irregular (*Jā.*). 4. degree, stage: རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ degree in rank or dignity; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ degree in talents or attainment; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ stage in spiritual and saintly perfections. 5. time multiple: རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ double; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ once, one time.

རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ *rim* or རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ *rim-naq* འཇམ་མགོན་ infectious disease, plague, རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ epidemic; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ typhoid fever; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ *rim-gro-wa* to send, to cause a plague; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ virulent contagious disease; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ free from epidemic or plague: རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ plagues, epidemics, are caused by nothing but the season or by demons; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་པ་འཇམ་མགོན་ because infection has set in gradually by the action of filth the disease has got the name *Rim-naq* (*Mñg. 23*).

† **རིམ་པ་** *ril* or རིམ་པ་ *ril-po* 1. = རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ all, the whole, the entire thing (opp. to a part): རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ the entire month; རིམ་པ་འཇམ་མགོན་ *ril-pohi thag-ma* the remainder of the whole

dpkyar-wā to display, to hoist the banner.
 རྩལ་ཁུ་*ru-ma* division or wing of an army;
 རྩལ་ཁུ་རྩལ་ཁུ་*ru-dpon* commander of a regiment or
 wing; རྩལ་ཁུ་རྩལ་ཁུ་*ru-pha-shon* a lance with a
 flag attached to its top, colours.

རྩལ་ཁུ་*ru-sha* hatred, grudge, malice; རྩལ་
 ཁུ་*ru-sha-can* spiteful, malicious.

རྩལ་ཁུ་*ru-rta* རྩལ་ཁུ་*ru-rta* acc. to *Cs.*: a kind of
 spiny root [a sort of medicinal plant used
 as a remedy for the disease called *takman*;
Costus speciosus] *S.*

Syn. རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་*hod-hbar-ma*; རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་
dpkyug-pas-pha-shan; རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་*khyp-byed*; རྩལ་ཁུ་
gmin-lan (*Mon.*).

རྩལ་ཁུ་*Ru-thog* or རྩལ་ཁུ་*Ru-rdog* n. of an
 important fort as well as of a district in
 Tibet lying to the east of Ladak, about
 15 miles beyond the east extremity of the
Pan-koh Lake.

རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་; one of the commanders
 of the Kaurava armies who fled from the
 battle field of Kuruksetra and took shelter
 in Tibet (*J. Zan.*).

རྩལ་ཁུ་*ru-pi* (in Sikk. *rubi*) རྩལ་ཁུ་.

རྩལ་ཁུ་*ru-po*=ram in *W.* (*Jā.*).

རྩལ་ཁུ་*ru-wa* 1.=རྩལ་ཁུ་*re-gur* a tent-
 covering made of yak's hair; རྩལ་ཁུ་*ru-wa-
 pa* a person living in such a tent; རྩལ་ཁུ་
ru-wa-shi-tshogs a number of such tents,
 a tent-village (*Jā.*). 2.=རྩལ་ཁུ་*brog-pa*
 herdsmen of Tibet.

རྩལ་ཁུ་*ru-ma* curded milk, used as a
 ferment, in *C.*: རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་*ho-nar ru-ma
 blug-bdra* as when sweet and curded milk
 are put together.

རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་ the princess of Ru-yong who
 was married to King *Sron-htsan gyam-po*
 and built the temple of Brag-Cha Klu-
 phug Lhakhang (*Loñ* 2. 6.).

རྩལ་ཁུ་*ru-ra-kpa* རྩལ་ཁུ་ a kind of
 berry, prob. the smaller species of རྩལ་ཁུ་, of
 which the rosaries used by Tantrik lamas
 are often made.

རྩལ་ཁུ་*ru-ru* 1. a kind of deer (*K. d.*
 1, 177). 2. species of fruit-tree (*Jā.*).

རྩལ་ཁུ་*ru-lab* 'flat-horn,' occurs in རྩལ་
 ཁུ་ the *Cercus Wallichii*, and in རྩལ་ཁུ་
 the stag discovered in Central Tibet by
 Dr. Thorold and afterwards named *Cercus
 Thoroldi*.

རྩལ་ཁུ་*rug-gi*=མཚན་མོ་*phral-du* or མཚན་མོ་
myur-du soon, quickly: རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་
 རྩལ་ཁུ་ (*Bechu.* 70) they do not repent even if
 they have to go to hell quickly.

རྩལ་ཁུ་*rug-ge* adj. and adv. gracefully,
 finely: རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་*rug-ge* they all eat grace-
 fully; རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་*shiñ-num rug-ge* the field
 had a smooth elegant appearance.

རྩལ་ཁུ་*rug-pa* vb. to bend; རྩལ་ཁུ་*rug-
 byas*=མཚན་མོ་*gyur-byas* bent; རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་
 རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་ from having bent down his head
 in serving tea and molasses (*A. 141*).

རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་*rug-rug byed-pa*=མཚན་མོ་*bdus-
 pa* to collect together: རྩལ་ཁུ་མཚན་མོ་
 put all things together pell mell.

རྩལ་ཁུ་*Rug-ma* n. of a town in the
 country of Sindhu (*S. lam.* 35).

+ རྩལ་ཁུ་*ruñ-khañ* a polite term for
 bake-house or kitchen, generally such as
 belong to the clergy; also store-room for
 keeping clothes, furniture, and utensils
 permissible for the use of monks.

རྩལ་ཁུ་*ruñ-chu* water for washing the
 mouth (of a monk) before taking food and
 after he has finished his meal: རྩལ་ཁུ་
 རྩལ་ཁུ་ (*A. 35*).

གཞིར་བྱ་སྤྲུལ་སྤུལ་ *gaer-gyi rus-pbal* or གཞིར་བྱ་སྤྲུལ་སྤུལ་ *ma-ha gaer-gyi rus-pbal* the fabulous golden tortoise from the figures upon whose breast the Chinese are said to have derived their knowledge of divination and astrology. The chart of divination used by them for drawing omens, &c., is drawn on the figure of a tortoise and is called མིང་པ་འོ་ *spid-pa-ho ho* or *hwa* being the Chinese for a picture or chart).

Syn. ཡན་ལག་ཐུབ་ *yan-lag* (མཁ་པ་ལ་ *dani-du-dgain*; ཐུབ་ལྟོ་ *bul-hgro*; ཡན་ལག་ཐུབ་ལ་ *yan-lag* (མཁ་པ་ལ་ *phub-pa*; རྒྱལ་ལུང་ *glog-bhul*; རྒྱལ་ལུང་ *hgram-rkyon*; རྒྱལ་ལུང་ *khog-pa-can*; རྒྱལ་ལུང་ *han-pahi sub-dan* (Mhon.).

རུས་ཐུབ་མེར་པོ་ *rus-pbal ser-po* n. of a Sa-bdag demon.

རེ་ *re* 1. for རེ་, also for རེ་. 2. each, every, single, a single one, some (person or thing); one to each, one at a time; རེ་ རེ་ one by one, every, everybody, each: རེ་རྩ་རེ་མོན་ each man riding on a horse; རེ་ལ་ཐུ་རེ་མེར་ལ་མེར་ལ་མེར་ལ་མེར་ལ་, dejection sometimes arises or despair comes from having no son; ཐུ་རེ་ རེ་ལ་མེར་ལ་མེར་ལ་, once or twice. རེ་ལ་ *re-tsam* seems to signify: just about: རེ་ལ་མེར་ལ་མེར་ལ་ (a horse) sufficiently (large) for being mounted by about a hundred men; རེ་ལ་མེར་ལ་མེར་ལ་ with the exception of about one year. རེ་ལ་མེར་ལ་ *rap-gos rkyan-re* a single cotton garment; རེ་ལ་མེར་ལ་མེར་ལ་ handing to each of the ten a purpura; རེ་ལ་མེར་ལ་མེར་ལ་ in each of his hands there was an ingot; རེ་ལ་མེར་ལ་མེར་ལ་ he slaughtered every day 10,000 animals. རེ་ལ་མེར་ལ་ each man killed one sheep རེ་ལ་མེར་ལ་ a little at a time རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-re gñis-gñis* one and all, one with another, indiscriminately (Mfil.). རེ་ལ་མེར་ལ་ somebody, something; some, a little; རེ་ལ་མེར་ལ་ also = (with or without

ལུས་) a little while: རེ་ལ་མེར་ལ་ wait a while! རེ་ལ་མེར་ལ་ after a little while. 3. in such forms as རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-chip-sa-re* or རེ་ལ་མེར་ལ་ *gyur-la-re* it may be rendered by such an adverb as: certainly, indeed, undoubtedly. 4. occurs as a particle mostly put between two closely connected words for the purpose of giving the compound word a verbal signification; thus རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-chip-sa-re*, signifying compassion, can be split into two with the particle རེ་ between them and then it means: to take pity upon རེ་ལ་མེར་ལ་; in the same manner རེ་ལ་མེར་ལ་ fatigue becomes རེ་ལ་མེར་ལ་ = was fatigued. In like manner we have རེ་ལ་མེར་ལ་, རེ་ལ་མེར་ལ་, རེ་ལ་མེར་ལ་ *kyug-re-log*; རེ་ལ་མེར་ལ་; རེ་ལ་མེར་ལ་; and རེ་ལ་མེར་ལ་ (Jä. chiefly).

རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-shan*, also ordinarily རེ་ལ་མེར་ལ་ = seldom, by no means, never: རེ་ལ་མེར་ལ་ that can seldom happen; རེ་ལ་མེར་ལ་ they can by no means be satisfied with it.

རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-shon* or རེ་ལ་མེར་ལ་ lit. fulfilment of hope = heaven, blissful state.

Syn. རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-tho-ris-g-a*; རེ་ལ་མེར་ལ་ *dge-legs* (Mhon.).

རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-shon* n. of a bitter medicinal herb: རེ་ལ་མེར་ལ་མེར་ལ་མེར་ལ་ (Mfil.).

རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-kha* རེ་ལ་མེར་ལ་ = རེ་ལ་མེར་ལ་ *ri-mo* line, figure, drawing, picture, painting. རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-khab-hab* = རེ་ལ་མེར་ལ་ *gag-pa gir* birch-tree (Mhon.); རེ་ལ་མེར་ལ་ = རེ་ལ་མེར་ལ་ (I'ig. k. 55).

རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-hkhañ* offence: རེ་ལ་མེར་ལ་ to become offended and abusive. རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-bkhañ* frequent quarrel: རེ་ལ་མེར་ལ་ quarrel in one's house both morning and evening.

རེ་ལ་མེར་ལ་ *re-gur* goat's hair tent; castle of hope.

རེ་ལ་མེར་ལ་ I: རེ་ལ་མེར་ལ་ 1. sbat. hope; རེ་ལ་མེར་ལ་ harbouring hope, hopeful;

a thing by turn with another person.
མཇུག་པོ་ལ་ཕྱི་ལ་ resp.: གྱུ་མཁའ་ལ་ཕྱི་ལ་ལྟ་བུ་ལ་
skomg-la gaol-res mtsad-pa to vie with one
another in drinking beer (*Qlr.*); རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་
res-mog byed-pa to work by turn; རེ་མཁའ་ཕྱི་
ལ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ (A. 59) having
travelled gradually he found in a town
that the kingly office was performed by
turn; རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་
he explained to all the lepers and beggars
that attachment (to life or worldly things)
was bad (A. 100). 3. = རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་
or རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *res-hgab* at times, at intervals,
occasionally: རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ (A. 18)
at times carried (it) to the sky. རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་
res-che re-chuk now great, now small, or
partly great, partly small; རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་
res-god res-nu at one time is there, at
another not (*Cs.*); རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ at times cheer-
ful, = རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ or རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་.

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *res-hgab* མཇུག་; v. རེ་མཁའ་ 2. supra.

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *res-gcig* once, once upon a time.

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *res-mog*, v. རེ་མཁའ་ *re-mog*.

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *res-grab* an occasionally appearing
star, a changing (wandering) star, a
planet (*Cs.*); རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ *res-hgrogs zla-*
skar the stars with which the moon is
successively in conjunction (*S.h.*).

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *res-po*, 1. = རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *res-mo*. 2.
old, v. རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *bgre-wa* (*Jā.*).

རེ་ I: *ro* = རེ་མཁའ་ or རེ་མཁའ་, also རེ་མཁའ་; sbet.
མཁའ་ taste, flavour, savour: རེ་མཁའ་ *kha-ro* tasty
thing; རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *ro-myoñ-wa* to taste; རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་
= རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ insipid, tasteless. རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་
ro-la drug-ste there are six different kinds
of taste: — རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *phar-wa* sweet, རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *skyur-*
wa sour, རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *kha-wa* bitter, རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *pha-wa*
astringent, རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *tsha-wa* acrid, རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *lan-*
tsha-wa salt. The medicines are also
divided into six classes such as རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་

མཇུག་པོ་ལ་ཕྱི་ལ་ *phar-wa* sweet of sweet,
མཇུག་པོ་ལ་ཕྱི་ལ་ *phar-wa* *skyur-wa* sweet with
but a little sour. རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ཕྱི་ལ་ food
(for great men) consisting of one hundred
different tastes, i.e., of the most exquisite
and manifold flavour (*Jā.*). རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་
མཇུག་པོ་ལ་ *tasteful*, of great relish (*S. Lex.*).
རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *flavoury*, flavour.

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *ro-lan*, རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ 1. grapes. 2.
garlic. = རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *gyog-pa*; རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *gā-ñā-dsu-nu*
(*ññon.*). 3. chireta, gentian (*ññon.*).

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *ro-lan-ma* as met. = རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་
ryga-mtsho chen-po ocean (*ññon.*).

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *go-hsai-ma* n. of a Yakpa prin-
cess (*K. g. 5, 130*).

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *ro-ma* 1. anything from which the
juice or spirit or essence has been
extracted. 2. = རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ grass.

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *ro-hsai-wa* in Sikk. to impor-
tunate; persistence.

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *ro-hsin* རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ as met. the
tongue.

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *ro-myañ* རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ 1. relish, taste;
also delicious. 2. = རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *phrañ-ma*, bee.

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *ro-myañ-wa* 1. to taste, to relish.
2. as met. the tongue, རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *lee* or རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་
bcud-kyi-ma (*ññon.*).

རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *rohi-gser* = རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ རེ་མཁའ་ཕྱི་ལ་ *cam-*
phor (*S. Lex.*).

རེ་ II: = རེ་མཁའ་ residue, remains, sediment:
རེ་མཁའ་ *tshag-ro* (or རེ་མཁའ་ *htshag-ro*) that which
remains in a sieve or filter, husks, etc.; རེ་མཁའ་ *ja-ro* tea-leaves left in a tea-pot; རེ་མཁའ་ *tshil-ro* the remains of fat after having
been melted; རེ་མཁའ་ *gal-ro*, རེ་མཁའ་ *ro-ro*, རེ་མཁའ་ *so-ro* rubbish; རེ་མཁའ་ *phud-ro* the ends of
threads in a seam.

རེ་ III: 1. physical body, especially a
beast's body: རེ་མཁའ་ *ro-rgyab* back; རེ་མཁའ་ *ro-*

ག, 28); དང་དང་ལྟོས་པ་ an epithet of the devil
(G. Bon. 8).

ཇུག་ *Rosh-yul* the country of ravines; gen. Nepal, Sikkim, Bhutan, etc., are so called. རོང་མི་ *roñ-mi*, a man coming from Rong; རོང་ཏ་ཏ་, རོང་ཏ་ཏ་ *roñ-tan* a horse bred in, a willow growing in, Sikkim or Bhutan.

₹ rod pride, haughtiness (in Tsañ).

† རྩ་པ་ *rod-pa* or རྩ་པོ་ *rod-po*, 1. = རྩ་པ་ *rod-pa* dress. 2. stiff, unable to help one's self. རྩ་ལྷོ་པ་ *rod-lei-wa* id. (*Jā.*).

མེ་འོད་རྒྱ་ནག་ལྷོ་ཆུ་བོ། མེ་འོད་རྒྱ་ནག་
མེ་འོད་རྒྱ་ནག་ they are born in a very
intolerable abyss (*Sorig. 19*).

རྩམ་པོ *rom-po* (for རྩམ་པོ in Sikk. and C.) thick, big, stout, massive, plump; deep, of sound; opp. to རྩམ་པོ *phra-mo*.

𑂣𑂗𑂢𑂰 *rol-rhed* 𑂔𑂱𑂰 *playfulness*. 𑂣𑂗𑂢𑂰
 𑂰𑂣𑂰𑂣𑂰 *rol-rhed-ma hphrog-pa* the ravish-
 ment of 𑂣𑂗𑂢𑂰𑂰 *rol-rhed-ma* (prob. 𑂔𑂱𑂰𑂣𑂰𑂰-
 𑂣𑂰𑂣𑂰) n. of a dramatical work about which,
 Atisa remarked 𑂣𑂗𑂢𑂰𑂰𑂣𑂰𑂣𑂰𑂣𑂰𑂣𑂰𑂣𑂰𑂣𑂰
 𑂣𑂰𑂣𑂰𑂣𑂰 (A. 30).

ṛṣṭi, ṛṣṭi, 1. *Sch.*: the near horse in a team, the right-hand horse. 2. the act of playing with cymbals and with wind instruments.

रौच्यं *rol-gñā*; लोकायान a stage, a place of enjoyment; a pleasure grove; heaven.

ཇལ་པ *rol-pa*, 1. = ལུས་པ *sprul-pa*, v. **ཇལ་པ** *rol-wa*. 2. ལོ་ལྔ་པ *playfulness*; ཇལ་པ་པ་པ་ *the coquetish airs and gestures of youthful playmates* (*Mon.*). 3. = ཇལ་པ་ལྟོ་པ་ *lole-spyod-pa* or ཇལ་པ་ལྟོ་པ་ལྟོ་པ་ *to enjoy, amuse oneself with women; also drinking, and merriment*. ཇལ་པ་ལྟོ་པ་ *rol-paḥ ḥgyog*

musical gait, dancing to music = $\pi\epsilon\alpha\iota\alpha\delta\gamma\gamma$
rkañ-paḡi ḡdu-byed (Мнон.).

འཇགས་པ་ལྔ་ལྔ་ *rol-pa* *hi* *mtsho-dun* the seven lakes of which the waters move in gentle waves as if they were dancing to the music of the wind.

एवमपि *rol-pahi rdo-rje* कोनावय an
epithet of the *Tantrik* god *द्ग्येन* *dggye-*
pa rdo-rje हेवका *Heruka* (*Mñon.*)

འཇམ་པའི་མ་ *rol-pahi-sa* as met = མའི་ཤེས་གྲས་མ་
nytho-ris-gnas the celestial regions (*Mñon.*).

རྩལ་པ། *rol-qa* = རྩལ་པ་ལ་དང་པོ་ཟུ་བ་ 1. to amuse or divert one's self; to play and laugh. In རྩལ་པ་ལ་དག་པོ་ཟུ་བ་ *rgya-cher rol-pa*, i.e. the Lalitavistara and in རྩལ་པ་ལ་དག་པོ་ཟུ་བ་ *laḥita nyasa* (the name of a certain kind of contemplation), *rol-pa* is used for རྩལ་པ་, acting or playing on the stage of this worldly existence. 2. to take, taste, eat, drink : རྩལ་པ་ལ་དག་པོ་ཟུ་བ་ *srin-mo khrag-la rol-pa* witches or ogresses revelling in blood (*Mil.*); རྩལ་པ་ལ་དག་པོ་ཟུ་བ་ *rol-paḥi stabḥ-mi bshugs-pa* there he sits, or to sit with revelrous mien. 3. = རྩལ་པ་ *sprul-qa* to practise sorcery, to cause to appear in magical form; རྩལ་པ་ལ་དག་པོ་ཟུ་བ་ *gnam-par rol-pa* = རྩལ་པ་ལ་དག་པོ་ཟུ་བ་ *gnam-par sprul-pa*. རྩལ་པ་ལ་དག་པོ་ཟུ་བ་ *ye-ces rol-paḥi khehu* (*sha* is used for : རྩལ་པ་ལ་དག་པོ་ཟུ་བ་ *ye-ces-kyi sprul-pa* incarnations of the divine Wisdom.

རོ་མོ་ *rol-mo* 1. ལྷན་པའི་ ར་པ་ རོ་མོ་ ར་པ་
 the sound of music: རོ་མོ་བྱེད་ *rol-mo byed*
 pa to make 'music; རོ་མོ་སྟོན་པ་ *rol-mo spyod-*
 pa musical profession. 2. music, musical
 instrument, རོ་མོ་ཅེ་བླ་མ་ *rol-mo'i cha-rgyas*
 = the eight divisions of music. རོ་མོ་ལྷན་པ་
rol-mo'i gnas or རོ་མོ་འཇམ་པ་ the place where
 music is performed, a theatre; རོ་མོ་མགས་པ་
rol-mo-mkhan musician, esp. = རོ་མོ་མགས་པ་
rol-mo-mkhan a cymbal player (*Mon.*). རོ་མོ་མགས་པ་
rol-mo'i mgar-mkhan dag n. of the

ཆིག་པ་ *rlig-pa* རུད་ བཟུང་ཐེག་ *resp.* བཟུང་ཐེག་ *grasā-rlig* testicles. ཆིག་པ་འབྱེད་པ་ *rlig-pa hbyin-pa* or ཆིག་པ་འབྱེད་པ་ *rlig-pa hbyid-pa* to castrate, emasculate (a man), to cut or geld (an animal); ཆིག་པ་ཕྱུར་ *rlig-pa phyur* emasculated; ཆིག་མེད་ *rlig-mey* castrated; ཆིག་མུང་པ་ *rlig-mrang* swollen testicle; ཆིག་ཚོང་པ་ *rlig-tsong* the testes; ཆིག་རམ་ *rlig-ran* having testicles, a stallion; ཆིག་གཅིག་པ་ *rlig gcig-pa* having only one testicle; ཆིག་བུ་ *rlig-bu* or ཆིག་འབྲེལ་ *rlig-phyag* the scrotum; ཆིག་ཆུག་པ་ *rlig rlung-pa* or ཆིག་ཆུག་པ་ *rlig sbos-pa* swollen testicles (*Nag. 64*).

Syn. ཆིག་ *agro-wa*; ཆིག་པ་ *shubg*; འབྲེལ་བུ་ *hbras-bu*; མཚོན་ཆ་ *mdsoñ* (*Mon.*).

ཆིང་མེ *rlin* entire, all; ཆིང་མེ་གྱི་ entirely, altogether.

ཆིང་ *rlid* a closed leather bag (*Sch.*).

ཆིང་བུ་ *rlid-bu* 1. a whole, a lump or mass (*Sch.*). 2.=ཁྱུ་ *ryal*, a skin or leather bag; gen. དྲུང་ཆིང་བུ་ *duñ-rgrohi rlid-bu* the entire skin of an animal.

ཆིང་པ་ *rlid-pa*=ཆུང་པ་ *large*, wide, spacious.

ཆུག་པ་ *rlugs-pa* 1.=ཆུག་པ་ *sbos-pa* (*Nag. 64*), swollen; ཆིག་པ་ཆུག་པ་ a swollen testicle. 2. acc. to *Cs.*: to purge; མཚུངས་ཆུག་པ་འབྱེད་པ་ *mdul rlung-par byed-pa* to cause abortion; ཆུག་པ་འབྱེད་པ་ *rlugs-byed-pa* a purge procuring abortion (*Jā.*). 3. in *Tsang*: to cast, to overthrow, to pull down; for ཆུག་པ་ *lug-pa*. ཆུག་པ་ *rlugs-pa* anything cast forth, or ejected; the casting out, effusion; acc. to one *Lex.* excretion of indigested food (*Jā.*).

ཆུང་ *rlu* I: ཆུང་པ་, ཆུང་པ་, ཆུང་པ་; ཆུང་པ་ breeze, wind: ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *rlu lo-mu-la reg* the wind touches the leaves; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *rlu-gis-hskyod* (a thing) is moved by the wind, blown away by the wind; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་

rlu-rchen-po, ཆུང་པ་ *rlu-drag-po* a high wind, a gale. But among the common people of Central Tibet *rlu* in the simple sense of "the wind" seems to be almost unused except in certain compound words, such as *rlu-rta*, *hog-rlu* flatulence, etc. Alone it is known chiefly in the mystical sense; ཆུང་པ་ *lhaks-pa* being in *C.* the colloq. word for: wind, breeze. ཆུང་པ་ *rlu-dmar*=ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *rlu chen-po* (lit. red-wind) storm, tempest, high wind, gale sea: ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *rlu-dmar thams-cad shi-nas* the tempest having subsided (*A. 16*). ཆུང་པ་ *rlu-tshut* whirl-wind, storm with rain and sleet.

Syn. ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *nam-mkhahi-srog*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *nam-mkhahi dbyugs*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *mg-mos-phel*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *nam-mkhahi stobs*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *gyo-byed rdul-gyi kha-lo-pa*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *hgro-wahi shā-tshul*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *hgro-wahi-srog*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *dri-bhān*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *dri-lon*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *drihi ciā-rta*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *gnas-mey rtag-hgro*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *kun-hdul-rha*; ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *ñail-byed reg-idan* (*Mon.*).

ཆུང་ II: 1. In the mystical physiology of Buddhism is set forth as one of the three humours of the body (ཆུང་པ་ *nad shes-pa*) and is supposed to exist in nearly all its parts and organs, circulating in veins of its own, producing both the arbitrary and the involuntary motions, and causing various other physiological phenomena. When deranged it is the cause of many diseases, esp. of such complaints the origin and seat of which are unknown, rheumatism, nervous affections, etc. This ཆུང་པ་ *rlu* or humour is divided into five species, viz.: ཆུང་པ་མཚུངས་ཆུང་པ་ *srog-hdsin* which is the cause of breathing; ཆུང་པ་ *gyen-rgyu* faculty of speaking, ཆུང་པ་ cause of muscular motion, ཆུང་པ་ of digestion and

assimilation; ཐུར་སེལ་ *thur-sel* of excretion. In mysticism, as Jā. remarks, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ hūlain-pa* seems to be = དཔྱད་ལུགས་ཀྱི་ *dbugs lkyāñ-wa* and to denote the drawing in and holding one's breath during the procedure called ལྷ་མོ་མཆོད་ which is as much as to prepare one's self for contemplation, or to enter into a state of ecstasy (*Mil.*); རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ལོ་རྒྱུ་ *rluñ-gyi dkyil-bkhor* ལྷ་མོ་མཆོད་, a kind of subtle meditative performance. རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gi naḡ* diseases caused by *rluñ* which are:— རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-la-reñe*, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *cc-spyañ-ngo*, ལྷ་མོ་མཆོད་ལྷ་མོ་མཆོད་ *gwaye-bkhuñe*, ལྷ་མོ་མཆོད་ *bi-gi-rtai*, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *grān-mi hthiñ-po*, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *smad-kyi rta dkar-gyi rluñ* (*Sinan. 7*). རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gi mi-gi rañ-bahin* the nature, constitution and appearance of one who is affected by an evil conjunction of རྒྱུ་ *rluñ* (*K. g. 4, 262*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gi rgyal-mtshan* = ལྷ་མོ་མཆོད་ *hjab-mtshan*, the colours of the rainbow (*Mñon.*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gi bal* = as met. ལྷ་མོ་མཆོད་ *hjab-mtshan* the rainbow (*Mñon.*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ལྷ་མོ་མཆོད་ *a fabulous bird* which can fly one thousand miles in a moment and is said to live in the forest called ལྷ་མོ་མཆོད་ལྷ་མོ་མཆོད་ *grib-ma shon-pohi nags* (*K. d. 4, 297*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *Rluñ-gi bu* ལྷ་མོ་མཆོད་ one of the names of the second Pāṇḍava brothers (*Mñon.*); also is an epithet of Hanumāna the monkey general of Rāma.

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gi bu-rgyud* as met. = moukey (*Mñon.*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gi hbras-bu* 1. = ལྷ་མོ་མཆོད་ *hjab-mtshan* the rainbow (*Mñon.*). 2. as met. = ལྷ་མོ་མཆོད་ *char-pa* or ལྷ་མོ་མཆོད་ *sprin-gyi me-log* rain (*Mñon.*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ལྷ་མོ་མཆོད་, i.e., the names of the different winds:— (1) རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ (*K. g. 4, 114*); (2) རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ (*Mñon.*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gi mtshan-hid-drug* the six qualities of wind:— རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gi*, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *grāñ-wa*, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *grāñ-wa*, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *grāñ-wa*, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *gyo-wa* (*Hlum. 17*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gi cñi-rtai* lit. wind-chariot 1. = རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-las-skyes* born of the wind, a figurative name for a horse (*Mñon.*). 2. = རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *sprin* cloud (*Mñon.*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gi gog-pa-can* (lit. having wind wings) a term for the swiftest horse; the kind of horse to which this compliment is given in Tibet is generally called ལྷ་མོ་མཆོད་ *gyi-lāñ* (*Mñon.*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ bkhor-wa* ལྷ་མོ་མཆོད་ weathercock, an instrument that is turned by the wind.

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-bñis-bthud* as met. = རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rñā-moñ* camel, dromedary (*Mñon.*).

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-rtai* (lit. the wind-horse); the horse of fortune or luck, generally inscribed on flags with charms and allowed to flutter in the wind. But the long perpendicular flags attached to poles themselves are also styled "*lung-ta*."

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-nag* (lit. black-wind), dust storm, a storm whirling up clouds of dust.

རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ *rluñ-gu sun-hbyin* one of the seven different winds of the human body; the names of the remaining six:— རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་, རྒྱུ་ལྷ་མོ་མཆོད་ (*K. d. 4, 367*).

ལཱ I: 1. is the twenty-sixth letter of the Tibetan alphabet, corresponding with the English *l* and Sanskrit ल. 2. numeral: 26.

ལཱ II: 1. a mountain pass, ལཱུ the summit of a pass, ལཱུ the edge or side of a pass, ལཱི་ཁྲུ་ *lahi-gyen* the ascent of a mountain pass, ལཱི་ཁྲུ་ *lahi-thur* the descent or declivity of a mountain pass. ལཱུ་ལ་ also ལཱུ་པ་ to cross a pass. 2. candle, wax-candle, wax-light, taper (from the Chinese: *lah wax*) in *C*.

ལཱུ the top of a mountain; ལཱུ་མཐོན་པོར་ on the summit of a lofty mountain (*Brom. P.* 18).

ལཱ III: ལཱི་ཐུང་བ་མེད་པའི་ཆོ། མན་པར་མེད་པའ་ལས་མེད་ཆོ། *La* in mystic Buddhism is symbolic of the state of non-receiving, i.e., of absolute repletion (*K. g. 4, 43*). ལཱུ་ལ་མན་པར་མེད་པའི་ཆོ། ལཱུ་ལ་མན་པར་མེད་པའི་ཆོ། ལཱུ་ལ་མན་པར་མེད་པའི་ཆོ། ལཱུ་ལ་མན་པར་མེད་པའི་ཆོ། *La* signifies that a believer in the doctrine of (the less developed) *Srāvaka* is changeable. The *Mahāyāna* doctrine (fully developed) being steady, giving up the *Srāvaka* doctrine one should be assiduous in the *Mahāyāna* doctrine (*K. my. 7, 208*).

ལཱ IV: postpos. or case-sign 1. denoting ལཱ, ལཱ, ལཱ, ལཱ, ལཱ, ལཱ all being said to possess ལཱུ་ལ་, i.e., signifying—as to, to, on, in, at, into, upto, by, from, toward. ལཱུ་ལ་=as to the meaning; ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ go eastward; ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ brought to the end;

ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ arrived at the limit, attained to perfection; ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ goes to India; ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ pressed down; ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ running or moving in front; ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ catch in or by the hand. ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ looking where to or at what; ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ at or towards the lamp-light (*Situ. 19*); ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ *sa-la* *hgre-ua* to roll (one's body) on the ground; ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ *sa-la* *hgril-ua* to fall to the ground; ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ to rise to heaven, ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ to soar or fly in the air, ལཱུ་ལ་ at, on, in, the fire, ལཱུ་ལ་ on the mountain, ལཱུ་ལ་ in, into, to, on, the water, ལཱུ་ལ་ towards the east, eastward, ལཱུ་ལ་ in, to, Tibet; from, as: ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ snow falls from heaven, ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ he alights from his horse, ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ he leaps from the rock, ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ *iug-ia* *kārag-bbyin-pa* to draw blood from the body. 2. ལཱུ་ལ་, i.e., with reference to time: ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ at dusk vanquished the demon, ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ on the third day, ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ in the twentieth year, ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ within three months. *Phyag dā-po la* at, during, the first obeisance 3. to signify: ལཱུ་ལ་ necessity; ལཱུ་ལ་ or ལཱུ་ལ་ purpose of; also to signify ལཱུ་ལ་ state of, nature of:—ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ manifested as a god, ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ became unified, ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ multiplied, became many; ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ assumed shape (*Situ. 19*). Also=relying on, keeping to: ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ *da-la* *glen-mas* depending on it; also: relative to, with respect to, in consequence of: ལཱུ་ལ་ལཱུ་ལ་ glad, rejoicing at

it; རྒྱུ་པ་ཤི་ཤི་པ་ *gdi-g-pa la* *hdsen-pa* being afraid of sin; མ་ཕྱང་པ་ལྟོ་མ་ལྟོ་མ་ལྟོ་མ་ལྟོ་མ་ he asked advice with respect to this not having been properly done. In introducing a new subject: ལྟོ་མ་ལྟོ་མ་ལྟོ་མ་ལྟོ་མ་ལྟོ་མ་ now, as to the fact of the kingdom having been transferred (gone) to Miñag; in headings of chapters, etc., e.g., རྒྱུ་པ་ཤི་ཤི་པ་ *glin-hshihi miñ-lu* concerning the names of the four parts of the globe རྒྱུ་པ་ཤི་ཤི་པ་ *che-chun-gi tshud-lu* with respect to size. 4. in all relations mentioned above, ལ་ *la* is added, to the inf., the partic. and to the root of a vb. wherever the verb will at all admit of it; and besides it is used as gerundial particle in a similar way as རྒྱུ་ *te*: (a) after the inf. རྒྱུ་པ་ཤི་ཤི་པ་ *as there was in that place an idol-shrine or symbol*; also to be translated by: although. (b) added to the root: རྒྱུ་པ་ཤི་ཤི་པ་ (though) having seen it, yet he did not fasten it. In C. when ལ་ is added to adjectives it signifies being: རྒྱུ་པ་ཤི་ཤི་པ་ *his hair and beard being yellow and long*; རྒྱུ་པ་ཤི་ཤི་པ་ *ugly as to his body (and) of small stature, (but) having a fine voice*. In sentences containing two imperatives ལ་=and: རྒྱུ་པ་ཤི་ཤི་པ་ *cog-la* *Ho-gig* come and look!

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-khyi-mo* the mountain-weasel (*Jā.*).

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-gor* རྒྱུ་པ་ཤི་ཤི་པ་ *myur-wa* quick, swift.

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-rgya* (pronounced *largya*) government order (gen. prohibiting the killing of wild animals and birds in a mountain tract).

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-gcan-pa* (ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-lu* *khral-gdud-pa-po*) a collector of duties on a mountain pass.

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-cha* ལ་ཤི་ཤི་པ་ *shell-lac, sealing-wax.* ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-thig* a drop of sealing-wax on which the seal is pressed.

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-nuñ* for ལ་ཤི་ཤི་པ་ *and* ལ་ཤི་ཤི་པ་ *nuñ-mu* radish and turnip.

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-ñe* a mark (*Sch.*).

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-thog* vulture; lit. a bird that lives about the summits of mountains.

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-la* or ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-da* kind of yarn imported to Tibet from Aseam and Bhutan.

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *La-fa* a country of the Turukha (Turks) towards the west of India (*Dzung* 39).

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-stoñ* mountain-pass solitudes, v. ལ་ཤི་ཤི་པ་ *stoñ-pa*.

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-thog*=ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-rts* the summit of a mountain-pass.

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-thog* turban, *pagri* or cloth which the Indians wrap round their head (*Jig.* 13).

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-du* ལ་ཤི་ཤི་པ་ (ལ་ཤི་ཤི་པ་) a kind of pastry made in Tibet; a medicinal food in which radish preponderates.

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *La-chags*, also called ལ་ཤི་ཤི་པ་ *Ladak*, province in the valley of the Indus between ལ་ཤི་ཤི་པ་ and Balti, inhabited by Tibetans and formerly belonging to Tibet.

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-pa-fa*, ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-pa-fag* a kind of upper garment without a girdle (*Cs.*)

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-po* 1. a pass over a lofty mountain; also a high peak. 2. buttermilk, boiled, but not yet dried into vermicelli (ལ་ཤི་ཤི་པ་).

ལ་ཤི་ཤི་པ་ *la-pen* occurs in ལ་ཤི་ཤི་པ་.

a dress made of black-blanket: ལྷ་པ་ལ་མ་
ལྷ་པ་ལ་གཞིལ (A. 11) he wore a black
cloak (or blanket) round his person.
ལྷ་པ་ལ་ *Lwa-wa-pa* n. of a Buddhist saint
who had done many miraculous deeds.
He used to wear only one piece of blanket
as his raiment, hence was called *La-wa-pa*
(*K. dun. 22*).

ལག་ *lag* 1. v. ལག་པ་. 2. ལག་པ་, ལག་པ་
the fifth lunar mansion or constellation.

Syn. ལག་པ་ *nag-mo*; ལག་པ་ *drag-po*; ལག་
པ་ལ་ *drag-pul can*; ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ *dmag-dpon*
dgra (*Rtsii*).

ལག་པ་ *lag-pa* resp. ལག་པ་ *phyag*, ལག་པ་, ལག་པ་
the hand, arm: ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ to take
or seize by the hand; ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ the
back of the hand; ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ *lag-pahi-*
gnadun the palm of the hand; ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་
ལག་པ་ལྷ་པ་ the fingers. ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ do not
move about the arms; ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ do not
join hands; ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ or ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ bangle
ornament worn on the arms; ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་
ལག་པ་ལྷ་པ་ joining of the palms of the hands
together as in devotion. ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ as
met. the fingers, lit. the branches of the
hand. ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ *lag-tu len-pa* to take in
hand, to exercise, to practise, e.g., ལྷ་པ་
sgom-pa meditation; ལྷ་པ་ལ་ལྷ་པ་ to
study and practise the import of a word.
As metaph.: ལྷ་པ་ arm of the sea, gulf,
bay, ལྷ་པ་ *gliñ-lag* or ལྷ་པ་ *isthmus*,
neck of land C. Is used fig. for power,
authority: ལྷ་པ་ལ་ལྷ་པ་ *miñi-lag-tu* to gro-
w to get into a persons power, to be
at his mercy (*Thgy.*); ལྷ་པ་ལ་ལྷ་པ་ *lag-na*
phroy-pa to snatch out of a person's
hand, to deliver from another's power
(*Gr.*). ལག་པ་ལ་ལྷ་པ་ *lag-pahi gnani-rgyur*
the different forms and configurations of
the hand:—ལྷ་པ་ལ་ལྷ་པ་ to bow

touching the ground with the palms of
hands; ལྷ་པ་ལ་ལྷ་པ་ *thal-mo* *abyor-wa* to twirl
with the fingers joining the palms of the
hands in devotion or out of respect; ལྷ་པ་
khyor-wa, the hollow of the ལྷ་པ་ *gnim-pa*;
ལྷ་པ་ལ་ལྷ་པ་ *khu-tshur* *bcas-pa* the clenched
hands for boxing; ལྷ་པ་ *khyid* fist, ལྷ་པ་
span, ལྷ་པ་ *khu* cubit, ལྷ་པ་ *edom* fathom
measured by the stretching of the arms;
ལྷ་པ་ལ་ལྷ་པ་ *brda ston-pa* to signal by the hand
(*Mon.*)

Syn. ལག་པ་ལ་ *yal-ga-lha*; ལྷ་པ་ *bdain-*
byed; ལྷ་པ་ *gsañ-byed*; ལྷ་པ་ *brda-ston-*
byed; ལྷ་པ་ *sug-pa*; ལྷ་པ་ *kyug-byed*; ལྷ་པ་
bbab-byed; ལྷ་པ་ *geod-byed*; ལྷ་པ་ལ་ལྷ་པ་
dpun-pahi *bdab* (*Mon.*).

ལག་པ་ལ་ *lag-pkyogs* = ལྷ་པ་ *gnar-bu* ladle
(*Mon.*).

ལག་པ་ *lag-rkyoñ* = ལྷ་པ་ *gsañ-po* beg-
gar, destitute person (*Mon.*).

ལག་པ་ *lag-pkyoñ* = as met. knife (*Mon.*).

ལག་པ་ *lag-khug* pouch, hand-bag
(*Rtsii*).

+ ལག་པ་ *lag-gi-bla* one who does gene-
ral menial service to the congregation of
lamas in a monastery.

ལག་པ་ *lag-gram* one sitting with his
cheek resting on his hand (as if in
sorrow); acc. to *Jā.* leaning one's head
on the hand

ལག་པ་ *lag-mgo* ལག་པ་ལ་ 1. both hands
put together in shape of a globe or ball.
2. a glove with only a thumb, a mitten C.
(*Jā.*).

ལག་པ་ *lag-lar* the fore-arm (the part
of the arm between ལྷ་པ་ *gru-mo* elbow and
ལྷ་པ་ *mkhrig-ma* wrist).

ལག་པ་ *lag-bcañ* in: ལྷ་པ་ལ་ལྷ་པ་ལ་
ལྷ་པ་ (*B. ch. 8*).

ལག་པུ་ཅུ་པོ *Lag-paḥi chu-bo* = ཅུ་པོ་ཅི་ཅུ་
bo si-ta a name of the river Siṭa (*Mñon.*)

ལག་པ་མ *Lag-pa-ma* or ལག་མ་པ *lak-sa-ma*
ལག་པ་མ = Lakṣmaṇa brother of Rāma the
hero of the Rāmāyaṇa.

Syn. མཛོད་ཀྱི་ *mdzod-khyi*; མཛོད་ལཱི་ *mdzod-
lusin*; ལྷོ་རྒྱ་ལྷོ་ *gyi-gra-gyal*; ལྷོ་ལྷོ་
ལྷོ་ *byes-gñen-las*; མཛོད་ལྷོ་ *mdzod-las*
(*Mñon.*)

ལག་ཤོད་ cash payment (*Rtsii.*)

ལག་དཔོན་ *lag-dpon* work-master, overseer,
esp. builder (*Jā.*)

ལག་བྱལ་ *lag-bub*, v. ལུབ་པ་ *lob-pa*.

ལག་ཤེར་ *lag-ber* walking-staff (*Jā.*)

ལག་མང་པ་ *lag-mang* many-armed; certain
of the gods are represented as possessed of
many arms, and one reason assigned is
that they may therewith seize evil demons.

ལག་ཤིང་ 1. a letter, autograph. 2. the
marks or lines in the hand.

ལག་དཔར་ *lag-dmar* the red-handed, the
executioner, hangman (*Jā.*)

ལག་རྩིས་ *lag-rtsis* ལུ་རྩིས་ the lines or marks
in the hands; palmistry.

ལག་འཇུག་ *lag-btag* a shoot, a scion.

ལག་འཇིག་ a receipt, an acknowledge-
ment (*Rtsii.*)

ལག་འཇུག་པ་ seeds or plants sown or put
into the ground by the hand; transplant-
ing; it is also called ལུ་འཇུག་ (*Rtsii.*)

ལག་ལུ་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lag-las gis-nhus
paḥi-mo* n. of a Sūtra delivered by Bud-
dha at the request of ལག་ལུ་ (*K. kon.*
3, 277).

ལག་ལུ་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *Lag-las-mo* n. of a celestial
courtesan (*Loñ. m.* 5).

ལག་ལུ་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lag-gzang* balustrade, banister,
railing.

ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lag-gyog-pa* companion, assist-
ant, associate.

ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lag-len* resp. ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་, also ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ and ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lag-stab* = practice, practical
knowledge: ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ (*Rds. 15*). ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ the practice of
religion; ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *khriṅ-kyi lag-len*
the practice of laws, ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *rtsiṅ-kyi* of
mathematics.

ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lag-las-gkye* as met. = ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *rgyal-po* king (*Mñon.*)

ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lag-sor* མཚན་པ་ handful of water
or rather mouthful of water.

ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lags* Sir, your honour, ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ his honour the Chief Secretary; ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ your lama reverence! This word,
however, though taken in modern times
in this sense, is really only the pres. form
of the vb. in next para., and merely =
it is.

ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lags-pa* 1. resp. and eleg. for
ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ to be; ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ so it is!
yes to be sure! ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ O
Lama what is your name, sir? ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ is it you, Sir? ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ who is this reverend
monk? (*Dst.*); a lama asks: ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ (= ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་) have you looked for it? and the
disciple answers: ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ yes, I
have! (*Mil., Jā.*). 2. = ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ good.
ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lags mod-dum* = ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ is
it not; ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ my lord, if it is
not so (*K. du. 5, 261*). ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lags-
ma-lags* = ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ yes or no.

ལག་ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lags-mo* in *W. clean* = ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ (*Jā.*)

ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *Lag-ka* ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ Ceylon; ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་
city of the Rakṣasa (cannibal demons);
ལྷོ་ལྷོ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་པུ་ *lag-kar gcegs-paḥi-mo*
the Lankavatāra Sūtra which was transla-
ted both from the original Sanskrit and

ག་པད་ཅེག *gyal-po gwa-wa lan-gcig* the king issues his command only once, i.e., he does not change his words; བྱ་མོ་གཤོང་བ་པད་ཅེག་ཡིན་ marraige is given to one's daughter only once (*Tshig.*). ག་ཅེག་རྒྱལ་ *lan-cig skyes* = ཅུ་རོག་ *bya-roj* lit. that gives birth to its young only once); a met. for the crow (*Mhon.*). ང་པད་ this time; ག་ཡིས་ twice, བར་བཟུ་ ten times, etc.; ག་བརྩུན་(ནམ་)གཟུ་ seven times or three times; བཞོང་བ་པད་མང་དུ་རྒྱལ་ནི་ circumambulating round it many times (*Mil.*); བདེ་པད་ཡིས་ལ་བཟུང་མང་ twice 4 are 8. 2. as reflective and contrary attribute: retaliation ག་བྱིང་པ་ *lan-byed-pa*, ག་འཇལ་བ་ to reply, return, retaliate, repay; མད་པད་གཤོད་ལས་ or རེག་མ་པད་ཅེག་ལས་ to return evil for good. 3. प्रतिबन्धन rejoinder, answer, reply: ག་ཞོབ་ to get a reply; ག་རྒྱལ་པ་, རྒྱལ་མཁའ་ expressed in reply, replied; རྩོད་ཀྱི་གཟུང་བ་དེའི་པད་དུ་ as answer to your majesty's question (*Gr.*); ག་འདེབས་པ་ *lan-hdebs-pa* frq., also རྩོད་པ་ *blon-pa* or རྩོད་པ་ *blon-pa* to answer; ག་ལྷོ་རྒྱལ་ to give a reply.

ཡན་ཁྲན་ *lan-kan* 1. railing, fence, enclosures. 2. = ཕུ་ཕུ་ *pu-çu*, རྟིག་པ་ཕུ་ *stegs-pu*, or མད་པ་ལག་ *mdah-yab* (*Neg.*).

པད་རྒྱུད་ *lan-skyar* = ག་ *lan* retribution, return.

ཡན་ཁྲ་མུ་ *lan-gus* = ཕྱི་མི་ *phyi-mi* (Chinese) an outsider, foreigner.

པད་རྟོག་ *lan-gyog* vulg. for ག་འཇལ་ *lan-chags*.

པད་ཅེག་ཕྱིར་འོང་བ་ རྒྱུ་མཁའ་འགྲོ་འོང་པ་ returning to the world or transmigrating only once = a stage of perfection in the Hinayana system. ག་ཁེག་ཕྱིར་མི་འོང་བ་ རྒྱུ་མཁའ་འགྲོ་མཁའ་ not coming or transmigrating more than once.

པད་འཇལ་ *lan-chags* misfortune, adversity, calamity, as supposed punishment for what has been done in a former life; every unlucky accident, that happens to a person

without his own fault, being looked upon as a retribution for former crimes. Thus ག་འཇལ་ *lan-chags* denotes about what Non-Buddhists would call destiny, fate, disaster (*Jā.*)

པད་ཏ་ག་ *lan-ta-ka* n. of a drug: ག་ཏ་ག་ཡི་མཁོ་ཡིས་མཁོ་རོ་ཅོ་མཚོག་ (*Med.*).

པད་བུ་ *lan-bu* braid, plait, tress of hair (*Ca.* curl, lock of hair).

Syn. ག་ཏ་མ་ *lan-tsha*; རྒྱ་ལམ་པ་ *akra-lhas-pa* (*Mhon.*).

པད་པ་རྩེ་པ་ལུ་ *Lan-pa pyil-bu* n. of a place in C. Tibet: དེ་ནས་པད་པ་རྩེ་པ་ལུ་རྒྱ་བཟུང་བ་བཟུགས་ (*A. 132*).

པད་བུ་ཅན་ *lan-bu-can* as met. = a woman (in general) (*Mhon.*).

པད་བུ་མ་ *lan-bu-ma* a shoddy made of stuff mixed with inferior materials (*Jig.*). པད་བུ་རྒྱལ་ = རྒྱལ་མཁའ་.

+ ག་བོན་ *lan-bon* = ག་ཁྲོན་ *lan-blon*.

ཡན་ཚོ་ *lan-tsha* or ག་འི་ *lan-dsa* corruption of རྒྱུ་མཁའ་; Hodg. n. of a style of writing in use among Nepalese Buddhists. It is a kind of ornamental writing used by calligraphists for inscriptions and titles of books from (*Jā.*).

ཡན་ཚོ་ *lan-tshuca* 1. ག་པ་པ་; met. ཅུ་ཡི་པ་པ་ salt as table-salt. 2. ཇེ་ར་, brackish salt; ག་ཚོ་པ་པ་ལུ་ཕྱི་རྩོ་བ་ཕྱིན་ salt gives relish to every dish. ག་ཚོ་ཅུ་ *lan tshuca-chu* salt-water: ག་ཚོ་ཅུ་མཁའ་མང་པ་པད་ཚོ་ཅུ་པ་པ་ (*A. 5*).

པད་ཚོ་ལྷོ་ཕྱོད་པ་པ་ n. of a sea seven thousand *yojana* wide containing submarine mountain-ranges inhabited by huge porpoises, sea-monsters, crocodiles, *Nāga*, *Qukti* (ཡུལ་ཁྲི), also furnished the white *Vidruma* coral reefs, &c. (*K. d. 2, 343*).

པད་ལོན་ *lan-lon* = ག་ལོན་.

ལའ་པ་ལ་ *lab-bdar*, also ལའ་པ་ལ་ *lab-bydar*,
v. ལའ་པ་ *la-bdar*.

ལའ་པ་ *lab-pa* to speak, talk, tell—is a common word in colloq. of all classes: དེ་ལའ་པ་ལ་ལའ་ *de-hdar* *ma lab* don't talk like that; དེ་ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ལ་ *ha-cañ mgyog-pa lab-kyi-red* he speaks very quickly. ལའ་པ་ *lab-ga* talk; ལའ་པ་ལ་ *lab-grogs* = ལའ་པ་ companion, intimate friend; ལའ་པ་ *lab-sgra* noise of tattle, talk; ལའ་པ་ལ་ *lab-gtoñ-ua* to talk, to chat; ལའ་པ་ *rgya-lab* a great deal of talk, ལའ་པ་ལ་ *rgya-lab-can* talkative; ལའ་པ་ *lab-rtol* talking unbecomingly (*Sch.*); ལའ་པ་ a pleader, a helper in speaking for one's defence: ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ *lab-rtol* we do not require a helper in speaking (*Hibrom. I, 134*).

ལའ་པ་ *lab-bzan* = ལའ་པ་ *gtam-bzan* good speech, eloquence (*Hibrom.*). ལའ་པ་ *lab-lam-pa* acc. to *Sch.*: to speak while dreaming, to be delirious.

ལའ་པ་ལ་ *lab-pa* basis of speech, a discourse: ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ལ་ *lab-pa* from before there has been a cause (basis) of this talk (*Relig. 25*).

ལའ་པ་ *lay-rtse* (incorrectly for ལའ་པ་) a heap of stones in which poles with little inscribed flags are pitched and gods are invoked to help travellers.

ལའ་པ་ *lab-son* (is abbrev. for: ལའ་པ་ལ་ *lu-phug sa-bon*) radish seed.

ལའ་པ་ *lam* 1. ལའ་པ་, ལའ་པ་, ལའ་པ་, ལའ་པ་, ལའ་པ་ a road, the way; passage, course, track; ལའ་པ་ *lam-chen*, ལའ་པ་ *rgya-lam*, ལའ་པ་ *gtol-lam* high-way, thoroughfare, public road, main-road, high-road. In Buddh. ལའ་པ་ *lam-la gnam-pa gñis-te* there are two ways towards salvation:—(1) ལའ་པ་ *rtag-pa* *ni* the perfect road, which is

open to the Buddhists; (2) ལའ་པ་ *mi-rtag-pa* *ni* the imperfect-road i.e. the ways by which the *Tirthika* seek to enter the state of beatitude (*K. my. k. 435*). ལའ་པ་ *lam* a long way; and as adj. = distant, remote; ལའ་པ་ལ་ *gyen-lam* to wander about on the road, to rove; ལའ་པ་ *gyen-lam* an up-hill road, an ascent, ལའ་པ་ *gyen-lam* a horizontal or a sloping road that leads alongside a hill; ལའ་པ་ *gri-lam* the way of a knife, i.e., a cut, slit, slash. 2. way, space or distance travelled over, journey. ལའ་པ་ *lam* on the road, on the journey; ལའ་པ་ལ་ *gyen-lam* the journey from Nepal to Tibet. So ལའ་པ་ *lam-du* may even = when: ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ *khru-la bgo-wahi lam-du* when he went to bathe (*Dzl.*). 3. *gnis* fig.: way or manner of acting in order to obtain a certain end: ལའ་པ་ *lam* the broad way, ལའ་པ་ལ་ *lam* the path of virtue; ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ *lam* one way without variety or variation. ལའ་པ་ལ་ *thar-pa* *lam* the way of deliverance, viz., for Buddhists, from the cycle of transmigrations. The six classes of beings are sometimes called the six ways of rebirth within the orb of transmigration. For “the way of deliverance” the following are synonyms:— ལའ་པ་ *lam-po-che*; ལའ་པ་ལ་ *kun-bgro-bi-erol*; ལའ་པ་ *lam-bzan*; ལའ་པ་ལ་ *bgrod-bya*; ལའ་པ་ལ་ *bgom-bya*; ལའ་པ་ལ་ *hjug-bya*; ལའ་པ་ལ་ *rgyu-wahi-sa*; ལའ་པ་ལ་ *erol-wahi-sa*; ལའ་པ་ལ་ *bgro-bya*; ལའ་པ་ལ་ *lpu-lam*; ལའ་པ་ལ་ *lam-dam-pa*; ལའ་པ་ལ་ *legs-pa* *lam*; ལའ་པ་ལ་ *nyed-par byed-pa* *lam*; ལའ་པ་ལ་ *dkhyog-bral*; ལའ་པ་ལ་ *dgrañ-pa* *lam*; ལའ་པ་ལ་ *ma-nor lam*; ལའ་པ་ *rgya-lam* (*Hibrom.*). We may here add ལའ་པ་ *lam-bgyad* the eight pure ways of all Bodhisattvas:— (1) ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ལ་ (2) ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ལ་ (3) ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ལ་ (4) ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ལ་ (5) ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ལ་ (6) ལའ་པ་ལ་ལའ་པ་ལ་

མཉམ་པའི་ལམ། (7) མི་ཏྲུ་བའི་ཆོས་ལ་འཛོད་པ་འབྱུང་བའི་ལམ། (8) མཉམ་པའི་ལམ་ལ་གཞུགས་ཏེ་ལམ།

ལམ་ཀ *lam-ka* = ལམ *lam*. ལམ་ཀ་ན *lam-ka-na* or ལམ་ཀར *lam-khar* by the road-side (*Dsl.*, *Ja.*).

ལམ་ལག་ན *lam-yag-khan* a guide both in the ordinary sense and fig: ལམ་ལོག་པ་ to go on the wrong way, to go astray, to mistake the right path.

ལམ་རྒྱ *lam-rgyud* the stages of moral and spiritual existence. ལམ་རྒྱ་ལྔ་ *lam-rgyud-lha* the five classes of beings, cf. འགྲོ་བ་ རྟུང་ལཱ་.

ལམ་རྒྱ་བའི་མཛོད་ *lam-rgya bshi* མཛོད་ the crossing of two roads or when four roads meet. Again we have: ལམ་རྒྱ་གཙོ་བོ་དཔལ་གཞུགས་ the three principal ways: —(1) དཔལ་འབྱུང་གི་ཐུགས་སའོ་ the way of passing out to the state of beatitude; (2) ཐུང་ཐོས་ལམ་ བོད་ཀྱི་ཐུགས་སའོ་ the way for the attainment of Bodhisattva perfection; (3) ཡང་རྒྱ་ལོ་ལྔ་ལ་ མཛུགས་ཐུགས་ the doctrine of perfection whereby is the entrance into the state of *Nirvāṇa*.

ལམ་ལག་ན *lam-yag-khan* འཕྲིན་པ་ a traveller; a fore-runner.

ལམ་ཏྲུ་འཛོལ་ མཛོད་མཁོ་ཏི་ one who subverts by begging, or by clearing roads in Tibet.

ལམ་རྒྱ་ལམ་ *lam-rgyags* provisions for a journey. ལམ་ལམ་= རྫོང་ལམ་ requirements or provisions for a journey.

ལམ་རྒྱ་ལམ་ *lam-rgyags-pa* = ལམ་ལག་ན *lam-yag-khan*.

ལམ་རུ་ལམ་ *lam-lha-pa* a bad road.

Syn. མཉམ་པའི་ལམ་ *lam-lahi lam*; རྟུང་པའི་ལམ་ *ten-pahi lam*; འཕྲིན་པ་ལམ་ *hjiags-bags-lam*; ལོག་པའི་ལམ་ *kol-wahi lam*; གཞིན་པ་ལམ་ *gyon-lam*; རྟུང་པའི་ལམ་ *ten-pahi lam* (*Mñ.*).

ལམ་ཅན་ *lam-chen* = རྒྱ་ལམ་ *rgya-lam*.

ལམ་རྟུག་ *lam-rtags* the signs of the way being nearly accomplished, i.e., the acquirements and perfections of a saint (*Mñ.*).

ལམ་རྟོག་པ་ *lam-rtog-pa* 1. = རྟོག་པ་འདོད་ *bul-wen* *hrtog* (*Mñ.*), wanderer, rover; an explorer.

2. to reflect on the way to Nirvāṇa.

ལམ་རྟུག་འཛིན་པ་ *lam-rtar bcoos-pa* མནོ་ འཕྲིན་པ་ an artificial doctrine, a false representation.

ལམ་རྟོག་མི་ཁྱེད་ *lam-rtog mi-khal* a traveller's journeying and his luggage: རྟོག་པའི་འགྲོ་མཛུགས་ལ་ལམ་རྟོག་མི་ཁྱེད་ཀྱི་འཕྲིན་པ་ (*D. cel. 8*).

ལམ་མཐུན་ *lam-mthun* a pedlar or one of similar profession. ལམ་མཐུན་པ་ fellow-passenger, gen. merchants who journey all together.

ལམ་རྒྱ་ལྔ་ལ་ལམ་པ་ *lam-du hjug nes-pa* = ལམ་རྒྱ་ལྔ་ལ་ལམ་པ་ *lam-du bgru-rgyu nor-pa* to go astray, to miss the proper way, to take the wrong path.

ལམ་འདྲན་པ་ *lam-bdren-pa* = ལམ་རྟོག་པ་ *lam-rtog-pa* a guide.

ལམ་འདོམ་ *lam-bde-ma* a good, easy road.

ལམ་པ་ *lam-pa* 1. རྒྱ་པ་ *gras-pa* a beggar, street-boy (*Mñ.*). 2. police-officer stationed on high roads for seizing thieves or fugitives; toll-gatherer. 3. traveller, wayfarer (*Cs.*). 4. bell-wether sheep, in *W.* 5. signifies num. fig. 12 (*Ya-sel 54*).

ལམ་པ་ལམ་ *Lam-pa-kam* n. of a country situated to the west of India (*Dus-ye. 39*).

ལམ་པ་ *lam-po* or ལམ་པ་ཅན་ *lam-po-chen* or ལམ་ཅན་པ་ *lam-chen-po* 1. highway; also a place for practising magic. 2. way to heaven.

ལམ་ཅུ་ལམ་ *lam-tsam* colloq. = ལམ་ཅུ་ལམ་ *lam-tsam* about as much, also = ལམ་ཅུ་ལམ་ *lam-tsam* as much as will suffice.

ལམ་འཛིན་པ་ *lam-bdren-pa* crossing of roads, junction of roads.

Syn. ལམ་འདྲན་པ་ *lam-bdren*; ལམ་འཛིན་པ་ *lam-bdren*; ལམ་འཛིན་པ་ *lam-bdren*; ལམ་འཛིན་པ་ *lam-bdren*; ལམ་འཛིན་པ་ *lam-bdren*; ལམ་འཛིན་པ་ *lam-bdren*.

(*Pth.*); ལམ་ལུ་ *las-bphro* blessings following meritorious deeds, prosperity in consequence of good works; good luck, fortunate events.

Syn. ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་ *stob-gchun-wa*; ལུ་ལམ་ལྟེ་གཏོག་ *agrub-las-pa*; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་ *nam-chun-wa*; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་ *hkhog-chun-wa* (*Mon.*).

ལམ་ལུ་འབྲེན་པའི་མེང་ *las-myr-du byed-pahi-nuñ* "terms signifying the quick performance of work," viz.: ལུ་འབྲེན་པའི་མེང་ *myr-du-byed*; ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *myyogo-pa-byed*; ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *rtab-rtao*; ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *tur-tur*; ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *rdsoogs-la-khad*; ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *sin-la-khad*; ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *tshar-la-khad* (*Mon.*).

ལམ་ལུ་ *las-tshan* 1. office, post, service: ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *las-tshan-du byug-pa* to put into office, to appoint; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *las-tshan-nag bdon-pa* to put out of office, to dismiss. 2. official, functionary (*Jā.*); ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *las-tshan-pa* id. ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *one* holding an office one having work on his hand.

ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *las-m bya-wa* the second case of Tibetan Grammar, the dative case.

ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *las-gsum* the three works: ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *las-kyi-las* physical works; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *ñag-gi-las* works of speech, reading, writing, speaking, etc.; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *yiḍ-kyi-las* mental or intellectual work. Besides these there are three other works mentioned: ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *chos-kyi-las* spiritual work; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *chos ma-gin-pahs las* irreligious work; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *phhun-pahi-las* agreeable work (*K. du. 9, 41*). Also ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *dge-kañi-las* righteous work ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *mi-dge-kañi-las* unrighteous work and ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *luñ ma-bstan-pahi las* works for doing which there is inspiration.

ལམ་ལུ་ II: 1. a postp. or case-sign used in analogy to ལམ་, or for ལམ་, with the meaning: from, from among, out of: ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *drew piebald fish out of the water.* 2. used like ལམ་=than. 3. a participial sign or continuative particle annexed to the infinitive form of the final verb of a subordinate clause, to be rendered: when he had done etc., so-and-so, after saying, eating, doing, etc., so-and-so. 4. other uses as follows:— ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *zla-wa [ñu-las mi-gdod]* I shall not stay longer than five months (*Gr.*); ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *possessing nothing but one piece of cotton cloth (Del.);* ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *there is none besides myself;* ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *ང་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་* *laḥ mi-gdod* in the end you will probably do nothing else but despise me (*Mil.*); ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *we saw nothing but a snow-leopard, your reverence we did not see (Mil.);* ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *it is good for nothing, it only does harm Mil.*

ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *las-che* in *C.* used for expressing probability as also in *W.* ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *ñathod las che* he will probably have seen it; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *ñas bdi bhor-las che* as possibly I may put this yet aside; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *you are not Mila, are you? (Mil.).*

ལམ་ལུ་ I: *li* ལམ་ལུ་ *bell-metal*; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *a small plate made of bell-metal*; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *li-pku* an image of bronze; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *li-gkar*, ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *li-gmar*; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *li-ser*, ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *li-smug* are the different kinds of bronze with which cymbals, bells, gongs, etc., are made in China and Tibet (*Loñ. 9, 5*). ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *li-khra*; a compound made of gold, silver, zinc and iron cast together; ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *li-thur* bronze spoon. ལམ་ལུ་ལྟེ་གཏོག་པའི་མེང་ *li-ma* a metallic compound con-

taining more gold and silver with which images are generally made (*Jig.*).

ཇི II: apple, = *sh* in C., (*Jā.*).

ཇི་ཀ་ *li-ka* n. of a tree: རྩ་བུ་དང་ཡན་ག་
བཅས་བྱང་པའི་མ་གཞི་ཕྱིར་བྱེད་པའི་བྱུང་ (K. my. 7, 228)
(the tree) of which when a branch is cut
a new one immediately comes out in its
place.

ཇི་ཀ་ར་ *li-ka-ra* or ཇི་ཀ་ར་ *li-kha-ra* བཟོ་བྱ་
a medicinal sugar.

ཇི་ཀ་ར་ཤིང་འཕེལ་ *Li-ka-ra* ཤིང་ཤེལ་ཕུང་-
འཕེལ་ ancient Malda and Dinajpur dis-
tricts where sugarcane used to grow luxu-
riantly during the Buddhist period.

ཇི་ཁྲི་ *li-khri* རབ་ཅེ་ལུ་, ཁི་ཁྲི་ *vermilion*, acc.
to *Jā.*, *Lig.*: red-lead, an orange-coloured
powder.

Syn. ཁི་ཁྲི་ *nin-dhur*; ཕྱི་མ་དཔར་པོ་ *bye-mu*
dmur-po; རྩ་བུ་ཤིང་ཕྱི་མ་ *dri-hsin-skyes*; ཁ་ཏེ་ཕྱི་མ་
sha-ñe-skyes; ཕྱི་མ་དཔར་ *rdul-mur*; ཕྱི་མ་དཔར་པོ་
phyer-mu dmur-po; དཔར་ཁི་ཁྲི་ *dmur-ser-tshon*
(*Mon.*).

ཇི་ག་དུར་ *li-ga-dur* ཕུང་ཕུང་, ལུ་ལུ་ a drug.

Syn. རྩ་བུ་ཕུང་ *groñ-bcu-pa*; རྩ་བུ་ཕུང་ཕུང་
stob-lag-skyes; རྩ་བུ་ཕུང་ *yoñs-su-skyun*
(*Mon.*).

ཇི་གེ་ཕྱི་མ་ = ཕྱི་མ་གེ་ the crow S. (*L.*).

ཇི་ཐང་ *Li-than* n. of a city and province
in easternmost Tibet bordering China,
where there is a large Buddhist monas-
tery noted for containing blocks of the
one hundred and eight volumes of the
Kah-gyur.

ཇི་ཐི་ *li-thi* incorrectly for ཇི་ཐི་ or ཇི་ཐི་
calendar, almanack.

ཇི་དང་ར་ *li-don-ra* n. of a medicinal drug.

ཇི་འ་ *li-wa* squinting, squint-eyed
(*Sch.*), ཇི་འ་ཇི་ག་ *li-wa-mig* squinting eyes.

ཇི་འཕྱི་ *Li-ta-byi* ཇི་འཕྱི་ n. of a noble
family of Magadha in Vaiśālī &c. to
which the Tibetan kings traced their
origin (*J. Zan.*).

+ ཇི་མ་ལོག་ *li-ma-log* = རྩི་མ་དང་ལོག་པའི་ཕུང་ *driin-*
lan log-hjal evil return for good done.

ཇི་ལུ་ *Li-yul* མོ་མོ་ཤིང་ Khoten, old n. for
a Buddhist country beyond northern
Tibet..

ཇི་ཡེ་ཙྰ་ *Li-ye-tse* n. of a Chinese Bud-
dhist teacher (*Grub.* 5, 2).

ཇི་ཤི་ *li-çi* ལེ་ལེ་ cloves.

Syn. ཇི་ཤི་ཤི་ག་ *lha-yi me-tog*; ཤི་ཤི་ག་
ཇི་ཤི་ག་ *dpal-gyi miñ-can* (*Mon.*).

ཇི་ག་ཕྱི་མ་ག་ *lig-bu-mig* ཕོ་མཆོག་ཕུང་; *Sch.*: mala-
chite: ཇི་ག་ཕྱི་མ་ག་ཕོ་མཆོག་ཕུང་ཕུང་ the
medicine *Lig-bu mig* cures headache and
pains in the bones.

+ ཇི་ག་ཤི་ལེར་ *lig-çi-zer* ལེ་ལེ་ nutmeg;
ཇི་མཐོ་ཇི་ཤི་ག་ *ma-ma-mi me-tog* mace and nut-
meg flower.

ཇིང་ *liñ* (Chinese) a red flag (*Rlin.*).

+ ཇིང་ག་ *liñ-ga* 1. ཇི་ག་ sign, mark.
2. ཇིང་ག་ (ཕྱི་མཆོག་) = ཇི་ཇི་ག་ masculine gender;
ཇི་ཇི་ག་ = ཇི་ཇི་ག་ feminine gender (*Situ.*).
3. membrum virile, ཇི་ག་; ཇིང་ག་ཇིང་ = ཇི་ག་ the
male sign or organ. 4. the effigy of the
devil or that of an enemy which is burnt
in the *Yajña* (ཇི་ག་ཇི་ག་ *gyin-sreg* burnt
offering) in order thus to kill him by
witchcraft (*Jā.*). 5. in Lhasa the design-
ation popularly given to all larger gardens,
the walled enclosures of private houses in
the suburbs of that city.

ཐིང་ཏེ *liñ-ñe* = ཐིང་ཐིང་ reeling, dangling, waving, floating in the wind (*Mil.*); ཐིང་ཏེ་བ་ rocking; ཐིང་ཞིག་ཐིང་བུར་གསལ་ *sprin-shig liñ-byun-was* a floating cloud arise; ཁང་ལག་ལྷ་ ཐིང་ཏེ་འདུག་པ་ an infant struggling with hands and feet (*Pth., Jā.*); ཐལ་འཕྱར་མ་གཤམ་ལྷ་ ཐིང་ཏེ་བ་ཞིག་ (*A. 135*) a female yogini in dancing mood came reeling along.

ཐིང་རྟག *liñ-tog* or ཐིང་རྟག་ *liñ-thog* a film or pellicle on the eye (*Med.*).

ཐིང་པ *liñ-pa* any entire piece; ཐིང་པ་ ཐིང་ whole piece; ཐིང་གཅིག་ *liñ-gcig* of one piece; ཐིང་བཞི་ *liñ-bshi* four pieces or parts (of 4 slaughtered sheep or goat or yak). Often = རྒྱུ་པ་ *gnam-pa*; ལག་པ་ ཐིང་པ་ *gsar-gyi liñ-pa* a piece of unwrought gold: ཐིང་པ་བུ་བུ་འཕྱར་འཕུག་ཐིང་ཞེས་ཏུ་བཤད་པ་གསལ་ ཐིང་པ་ཐུང་ལྷ་གསལ་པ་ཞིག་ (*A. 65*).

ཐིང་ཚ *liñ-tsho* gratings, lattice: ཐིང་ཚ་དུ་ ཐིང་ཚ་ཏུ་ *liñ-tsho-dgu* a lattice with nine squares or rectangles in it.

ཐིང་ཐིང་ *liñ-liñ* = often ཐིང་ཏེ་ *liñ-ñe* swinging, waving, &c.

ཐིང་ས *liñs* 1. banished, forsaken, abandoned; ཐིང་ས་ཀྱིས་འཕུར་ *liñs-kyis-bskhyur* to cast out entirely. 2. a hunting or a chase in which a number of people are engaged; རྣམས་ཐིང་ས་ *dnag-liñs* a general chase, all men of a village taking part in it; ཐིང་ས་ལ་འགྲོ་བ་ *liñs-la hgro-wa* to go a shooting, a hunting; ཐིང་ས་ཕྱི་ *liñs-khyi* a hound; ཐིང་ས་ཕྱི་ *liñs-khra* hunting falcon, hawk. ཐིང་ས་གཏོང་བ་ *liñs-gtoñ-wa* to get by hunting, to hunt down (*Jā.*); ཐིང་ས་ལྟར་བ་ *liñs-pa* *hlañ-wa* what has been got by hunting, game shot or caught (*Jā.*); ཐིང་ས་འདུག་པ་ *liñs-bdebs-pa* *Sch.*: to hunt.

ཐིང་ས་པ I: *liñs-pa* hunter, huntsman; ཐིང་ས་པ་མོ་ *liñs-pa-mo* huntress (*Cs.*).

ཐིང་ས་པ II: *Sch.*: quite round or globular.

ཐིབ་ *lib* all at once, suddenly; altogether.

ལུ *lu* 1. = ལུ་མོ་ *bu-mo* a girl (mystic) (*K. g. n.*, 179). 2. knag, knot, smag, = འཕྲེ་པ་ *hdsar-pa*. 3. num. for 86.

ལུ་ཁཱ་ *lu-kañ* an incorrect form of ལུག་ཁཱ་ crucible for melting gold and silver (*Sch.*).

ལུ་གུ *lu-gu*, ལུག་གུ་ *lug-gu* lamb; diminutive of ལུག་ *lug*; ལུ་བུ་ལུ་ *lu-gu-rgyud* a rope to which the lambs are fastened, or strung; hence, any loop, chain or rope connected or knotted with another (*Fig.-k. 13*).

ལུ་པ *lu-wa* 1. vb. to throw up phlegm, to clear the throat; ལུ་པ་ལུ་ *glo-lu-wa* to cough. 2. sbst. ལུ་པ་; a cough.

ལུ་མ *lu-ma* 1. green grass growing in swamps. 2. acc. to *Jā.*: a pool containing a spring; ground full of springs; ལུ་མ་ལ་ rich in springs.

ལུ་མི་ཏཱ་ *Lu-hi-ta* n. of a group of hills situated on the bank of the river Patwalotana where grow wild the red *Salu* rice, *Mudga*, *Man bru-wa*, &c. (*S. Lam. 37*).

ལུག་ *lug* (ལུག་པ་ལ) ལུག་པ་, ལུག་པ་ལ་ ལུག་པ་ལ་ *lug-lar* *lkugs-pa* stupid, innocent like a sheep (*Mhon.*); ལུག་པ་ལ་ the carcass of a slaughtered sheep (*Rtsii.*); ལུག་ཕུ་ *lug-khyu* flock of sheep. ལུག་ཕི་ *lug-shid* or *lug-thañ* a wether (*Sch.*); ལུག་ཕུ་ *lug-thug* ram: ལུག་ཕུ་གི་དྲུག་ *lug-thug-gi* *rba-dhyib* like a ram's horn (*Vai-ñā.*), ཕུ་ལུག་ཕུ་ *rgya-ru lug-thug* a Saiga ram (*Jā.*); ལུག་ཕུ་ the dust raised by a flock of sheep.

Syn. ལི་ཏ་ལ་ *o-ta-ha*; ལོ་ལུང་ *lo-lphon*; ལལ་ཐང་ *bal-tan*; ལལ་ཐང་ལལ་ཐང་ *bal-can* or *gyaŋ-kar*; ལལ་མོ་ *gyaŋ-mo* (*Mon.*).

ལུག་ཁྱེད་ཀྱི་མེ་འཁོར་ the sign of the Zodiac called the Ram.

ལུག་གི་ལོ་ *lug-gi-lo* the sheep-year, n. of a year of the Tibetan cycle of twelve years: མ་རྒྱུད་དང་རྒྱུད་ཀྱི་ལུག་གི་ལོ་ལས་མ་ལོ་ (A. 91) if referred to chronology, it was in the year of the sheep.

ལུག་གི་གཤེད་ *lug-gi-gced* as met. = རྒྱུད་གི་ *gyuŋ-ki* wolf (*Mon.*).

ལུག་ལམ་ *lug-gal* or ལུག་ལྗམ་ *lug-gal* sheep's load, the bags put on the back of sheep.

ལུག་རལ་བ་ *lug-hal-wa* = ལུག་ལྗམ་ལ་ *lug-chuŋ-wa* name of a medicinal herb. (*Vai. 38*).

ལུག་པ་ I: *lug-pa* 1. or ལུག་རྒྱལ་ *abst.* shepherd, keeper of sheep. 2. to huddle heads together like timid sheep, to be sheepish in behaviour (*Jā.*).

ལུག་པ་ sheep's wool.

ལུག་མིག་ *lug-mig* also called ལུག་མཁོ་ལྷ་ *rgyal-waŋi-spyan* n. of a flower: ལུག་མིག་མེ་རྩྭ་རྒྱལ་དང་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ the flower of *lug-mig* cures poison and plague.

ལུག་པ་ *lugs* 1. the casting, founding, of metal: ལུག་པ་ལུག་པ་ *lugs-su* *blug-pa* to found, cast. 2. = ལུག་ way, manner, fashion, mode, method: ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ *bod-kyi lugs-su gyis-ŋig* do according to the fashion of Tibet; ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ *lugs-lugs-kyis bon-byed-gdags* you must live according to our, i.e., the Bon fashion (*Mil.*); ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ he feigned meditation i.e., shewed as if he was in meditation (*Gl.*); ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ *di-yin-paŋi lugs-su-byed* they speak, act, make it appear, as if it really were so (*Tā.*); ལུག་ལུག་

ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ *my way of building* (*Mil.*).

3. opinion, view, judgment, style of proceeding, ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ *khjed-raŋ-gi lugs-la* according to you, if we followed your advice (*Mil.*); ལུག་ལུག་ *chop-lugs* religion, i.e., a certain system of worship and faith, ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ལུག་ which of the two religions, the Brahman or the Buddhist be the better one (*Gl.*). 4. ལུག་ལུག་ established manner, custom, usage, rite (from *Jā.*).

ལུག་ལུག་ *lugs-gaŋ* a crucible.

ལུག་ལུག་ = ལུག་ལུག་: ལུག་ལུག་ and ལུག་ལུག་ ལུག་: ལུག་ལུག་, ལུག་ལུག་ good manners or morals.

ལུག་ལུག་ *lugs-ma* a cast: ལུག་ལུག་ལུག་ *rgya-gar lugs-ma* an image cast in India (*Jā.*).

ལུག་ལུག་ལུག་ *lugs-braŋ-kyes* = ལུག་ལུག་ལུག་ *skar-ma* *btan-pa* ལུག་ལུག་; the fixed star or the polar star (*Mon.*).

ལུག་ལུག་ = ལུག་ལུག་ 1. contrary to custom or usage. 2. ལུག་ལུག་ special order: ལུག་ལུག་ ལུག་ལུག་ (*Ya-sel. 48*).

ལུང་ I: *luŋ* a holder, carrying sling, bent handle, strap of a vessel, basket, etc., different from ལུང་ *yu-wa* a straight handle, hilt.

ལུང་ II: 1. ལུང་ལུང་ or ལུང་ལུང་ a precept, injunction; but hardly so imperative as a command; used of words spoken by secular persons commanding respect: ལུང་ལུང་ལུང་ལུང་ལུང་ལུང་ *phas-gnaŋ-waŋi luŋ-thob-nas* having obtained his father's permissive injunction (*Dul.*). 2. = ལུང་ལུང་ spiritual exhortation, admonition, instruction: ལུང་ལུང་ལུང་ *luŋ-gtoŋ-wa* to admonish, enjoin; ལུང་ལུང་ལུང་ *luŋ-gi rjes-braŋ* those who follow the precepts of the saints; ལུང་ལུང་ལུང་ *luŋ-gton-pa* also ལུང་ལུང་ལུང་ *luŋ-du gton-pa* to instruct, to give spiritual precepts, also

with regard to supernatural voices, etc. (*Mū.*); esp. to prophecy, predict. वाक्य वाचक precept, inspired command, prophecy, three or four kinds of which or of Vyākaraṇa are mentioned in Buddhism: (1) एकाक्ष वाचक अक्षरेण वाक्यम्; (2) विप्रक्ष वाचक अक्षरेण वाक्ये वाक्यम्; (3) परिप्रक्ष वाचक अक्षरेण वाक्ये वाक्यम्; (4) आपादो वाचक (*M. V.*).

ལཱ་ཁྱེན་ *lañ-kyan* prophecy, precept,
injunction: ལཱ་ཁྱེན་བཏགས་པ་ *lañi lañ-kyan*
bcad-pa to communicate the precepts of
the god.

ལུང་ཐག་ *lung-thag* a strap or rope by which anything is suspended or held.

ལུང་ཅན་ ལུང་ཅན་== ལུང་ཅན་ ལུང་ཅན་
(Mon.).

ལཱ་ཤེས་པ་ *luṣ-ḥdren-pa* to cite, quote,
an authority (*Tā*).

ལཱ་དབྱེག་པ་ལཱུམ་གྱི་བྱེད་པ་ *luñ-dbyug-pa gsum-*
gyi phren-wa n. of a religious work (A. 36).

बुद्ध-अर्थ-प्रदान = बुद्ध-द्वारा *lubb-khangs-pu* to give
 instruction; also उपदेश precepts given;
 बुद्ध-वचन one who has received instruction,
 one who is inspired.

ལུས་ཤིག་ལ་ *luñ-tshags-pa* a collected mind
(*Nag.*).

ལཱ་རྒྱལ་ *luñ-rigs* here ལཱ་ *luñ* is the com-
mand of the saints and རྒྱལ་ *rigs* is the
learning of the sage. ལཱ་རྒྱལ་དང་ལཱ་རྒྱལ་པེ་
མཆོག་ལྟ་བུ་ལོན་ he is the master of precepts
of the saints and the learning of the sages
(A. 20).

ཁུང་པ *kuṅ-pa* 1. = ཁུང་ཁྱོང་ a district, a valley; **རྩེ་ཁུང་** *ri-kuṅ* mountain and valley; **ཁུང་ཤར་** *kuṅ-shen* a large valley. **ཁུང་མེ་ཁྱུ** the upper part of a valley; **ཁུང་མེ་མཐའ་** the lower part of a valley; **ཁུང་མེ་རྩེ་གྲུ་** the central portion of a valley. 2. furrow, hollow, groove, e.g., on the surface of a

stick (*Mil.*), or of the liver. 3. one's country, native place: ཇའ་གཞི་ལུ་ཡུ་ཤུ་རྩེ་གི་ my native place is Dong-tee.

ལུང་ཁྱེ་ ལུང་ཁྱེ་ a desolate, a solitary valley, as a fit abode for hermits.

सुदःपदे = मरुदःपदे चतुर्दोडिक the four borders
or limits.

ལུང་ལུང་ manure; ལུང་ལྷོ་ལུང་-ལྷོ་ལྷོ་-ལུང་-ལྷོ་
 to spread manure (on the fields); ལུང་ལྷོ་
 ལུང་ལྷོ་ dung-water; ལུང་ལྷོ་ ལུང་ལྷོ་ dung-
 hole; ལུང་ལྷོ་ ལུང་ལྷོ་ dung-hill; ལུང་ལྷོ་
 ལུང་ལྷོ་ grubs, etc. in a dung-hill (Ja.).

ལུད་པ *lud-pa* རྩ་ཡ་ abst. phlegm, mucus: ལུད་པ་ལྷོ་ to cough and throw out phlegm. ལུད་པོད་པ *lud-pbod-pa* = ལྷོ་པོད་ལུད་པ *glc-hyogs-pa* or ལྷོ་ལུད་པ *ghkogs-pu* (ལྷོ་སེང་) to cough out

ལུམ་པ། *lum-pa* = བར་རྩ་ལཱ་བཟོ་པ་ *hor-ko
shu-brjod-pa* saying that one is come
or coming (mystic) (*K. g. F.*, 27).

ལུམ་པ་གྲོང་གི་ n. of a grove in the village of
Lampa in Tibet (*Rtsii*.)

† **लुम्बिनी** *Lum-bi*, लुम्बिनी *Lum-bi-ni*
 लुम्बिनी n. of a queen, and that of a grove
 called after her, situated in the Nepal
 Terai where Buddha is said to have been
 born.

ལུས་ལུས་ *lunz* (ལུས་ལུས་) a bath used as a medical cure; **ཆུ་ཤལ་གྱི་ལུས་** *chu-tshan-gyi lunz* a hot-bath; **འདྲ་རྩི་ལུས་** *bdud-rtsi sha-lunz* a bath in which the infusion of plants is used five; **འཕྲིམ་པའི་ལུས་** *brtsiñg-pa'i lunz* fumutations.

शुभ्र *luṣ* also शुभ्रं *luṣ-pa* शरीर, विषय, भाव, देह, गात्र the body, the physical frame, also the constitution; is also to be used in reflexive sense: शुभ्रभाष्यन् *luṣ sa-la bṛdah-pa* to prostrate one's self on the ground, शुभ्रज्ञाय *luṣ-ṣṭon-pa* to show one's self, to appear. शुभ्रभाष्यन् *luṣ sa-la bṛdah-pa* the body is

ལུག་ཤམ་ཆུང་བ་ *luḡ-ḥamṡ chuñ-wa* a lean body. Syn. གཤམ་ *ga-grab*; གཤེད་ *ga-med*; ཤམ་པ་ *ḡam-pa*; ཤམ་ཆུང་ *ḥamṡ-chuñ*; ཤམ་ཤེད་ *ḡabṡ-med*; རྒྱུ་པ་ *rid-pa* (*Mān.*).

ॐ शंखध्वज = ॐ शंखध्वज fearless body,
 firm body.

ལུ་གླིང་པ་ *lu-gñig-pa* of composite body
= རྩོད་པ་ལྟ་བུ་ *tshog-pa* an epithet of Ga-
pati whose body comprises those of man
and elephant (*Mon.*).

ལུས་རྒྱུ་ཅེ་ *lus-rdol-che* = ལུས་ཅེ་ལ་ *lus-che-wa*
 huge body, giant; 'gigantio' (*Nag.* 40).

ལཱ་ཤེང་=ལཱ་ the devil, the demon Māra
(S. Lex.).

𑖅𑖻𑖅𑖻 *luṣ-ḍan* given as met. = 𑖅𑖻 *bu* or
𑖅𑖻𑖅𑖻 *hju-mw* cow, a milch cow (*Mon.*).

ལུང་ལྷ་མ་ *lung* (dan-ma as met. a woman,
a goddess (*Mñon.*).

ལུ་པ་ *lu-pa*, in *C.* also **ལག་པ་** *lag-pa*, to be left, to remain behind or at home: **ཐོད་རྒྱུ་པ་གིས་ལུ་པ་** to remain in Tibet for two months; **ནང་ལ་ལུ་པ་ཡོད་** has been left indoors; **གནོད་རྒྱུ་པ་** *gñen-du lu-pa* to remain uppermost; **ལུ་པ་ལྟེན་པ་** *lu-par byed-pa* (*Pth.*), **ལུ་པ་མ་ལྟེན་པ་** *lu-m byug-pa* to leave behind, to leave a remainder. **མ་ལུ་པ་** *ma-lu-par* entirely, wholly, without any left; acc. to *Jā.* surely, undoubtedly, at any rate.

ဗုဒ္ဓ *bu-phra* 1. fine or subtle body =
 ဂ္လိ *glog* lightning. 2. ဗုဒ္ဓဗျူဟာ *bu-phra*
 lit. slender body fig. ဗုဒ္ဓမေတ္တာ *bu-d-met* woman
 (Mon.). 3. = ဗုဒ္ဓ the waist (*S. Lex.*).

ལུ་ཤལ་པ་ *lu-shphags-pa* བེེལ་ *holy*
body=the eastern continent according to
the Buddhist cosmogony; a name of Mi-
thila or ancient Tirhut.

ବୃଦ୍ଧତା *lūṣ-ḥoṣa* bulk of the body
 ବୃଦ୍ଧତାରେ ପ୍ରାପ୍ତ *bulky*. corpulent, tall.

ལུས་ཅན་ལུག་པུག་ form of the body.

सुम'रयस *su-ṣabab* as met. = सुम'र *suṣ-ma*
sweat (*Mān.*).

ལུ་ཁུང་གི་ལུ་ཁུང་པ་ coughing, to cough.

Syn. རྒྱ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ *glo-hogogs-pa* or རྒྱ་ལོ་ལོ་ལོ་ *khhoggs-pa* (*Mon.*).

ବୁଦ୍ଧି ବୁଦ୍ଧ the secret parts of the
 body.

ભુક્ષ'મ *luṣ-ma* remainder, balance, residue.

Syn. རྟེན་ལུས་ *rjes-lus*; ཕྱིར་ལུས་ *phyir-lus*;
ལྷན་ལུས་ *lhag-lus*.

वेदम् *le-khag* = वेद or वेद different sections or chapters.

ལེགས་པ་ལྟ་བུ་ for ལེགས་ and ལྟ་བུ་ idleness and fighting or quarrelling; also = ལྟ་བུ་ (Fig. 83).

ལེ་པོ་རྒྱན་ *le-brgan* or ལེ་པོ་རྒྱན་ *leg-rgan* 1. poppy, opium; ལེ་པོ་རྒྱན་ རྩེ་ཁྲ་ *le-brgan me-tog* the poppy flower. ལེ་པོ་རྒྱན་ རྩེ་ཁྲ་ བ་དང་། འབྲུག་ རྩེ་ཁྲ་ ན་པ་དེ་ཁྲ་འཛུག་བ་འཛུག་པར་འབྲུག་ the juice of the poppy plant, taken with rice-beer stops hemorrhage from the mouth (*K. g. 3, 46*). 2. diapered design of warm fabrics; thus in *Mil.*: ལེ་པོ་རྒྱན་ དཔར་པོ་ལོ་ནན་ *le-brgan dmar-pohi-gdan* a flowered carpet; ལེ་པོ་རྒྱན་ འཛུག་ རེར་ *le-brgan hjol-ber* (*Ph.*) a flowered dress with a train (*Jü.*).

ཇིན་ཀ་na the soft downy wool of the Tibetan goat growing next to the skin and below the long hair, the shawl wool; fine woollen-cloth, *Makda* cloth of Kashmir.

ལེ་མ་ *le-ma* 1. *r. legs*. 2. the striped broad sheets of cotton and wool manufactured in Sikkim and gen. worn by the Lepchas.

वे'यस्य *le-lag* appendix, supplement,
addition (Cs.).

ལས་ཕྱོད་ཀྱི་ལས་ཀྱི་ལས་ (Yig. k. 3) I am engaged in assiduously superintending the repairs of the great monastery of Sam-ye.

ལེགས་ལེགས་ *legs-gsol* resp. thanks, acknowledgement, gratitude, in C.

ལེན་ཀ་ར་ *Len-ka-ra* n. of a place: ལེན་ཀ་ར་
ལེན་ཀ་ར་ ལེན་ཀ་ར་ (A. 57).

लेन-पा *len-pa* I: (rarely लेन-पा *len-pa*, लेन-पा *len-pa*) pf. लेन *lon* (rarely लेन *lon*), fut. लेन *lon* Cs., लेन *lon* or लेन *lon* *Dal.*, *Mil.*, लेन *lon* Cs. 1. = लेन-पा *lon-pa*, पुनिलेन, आहरण to receive, get, obtain, लेन-पा *lon-pa* *gnas-han len-pa* to obtain an inferior place viz.: for being reborn *Thgy.* लेन-पा *lon-pa* *gnas-han* the cause of receiving or getting [material cause] 8. 2. to accept, what is offered or given; opp. to लेन-पा *lon-pa*; also to bear, to suffer patiently, to put up with. 3. to seize, catch, lay hold of, grasp, e.g., one that is about to leap into water *Dal.*; to catch up; to catch, to take prisoner; to carry off, e.g., the arms of killed enemies; लेन-पा *lon-pa* *na-byin-par* to take what is not given, to steal, to rob; लेन-पा *lon-pa* *hura* it is as if it had been stolen from me *Glr.*; लेन-पा *lon-pa* *chu-na* *len-pa* to get or take a wife, freq., also to procure one for another person; लेन-पा *lon-pa* *srog-len-pa* = लेन-पा *lon-pa* *hphrog-pa* to deprive of life, to kill (*Māg.*); to fetch it! to take possession of, to occupy (by force of arms) *Glr.* (*Jā.*).

ལེན་པ་པའི་ *len-pa-pa* in Budh. the four
 kinds of ལེན་པ་ *len-pa* taking are mentioned :
 (1) ལྷ་པའི་ལེན་པ་ *lha-pa'i len-pa*; (2) ལྷ་པའི་ལེན་པ་
 ལྷ་པའི་ལེན་པ་ *lha-pa'i len-pa*; (3) ལྷ་པའི་ལེན་པ་
 ལྷ་པའི་ལེན་པ་ *lha-pa'i len-pa*; (4) ལྷ་པའི་ལེན་པ་
 ལྷ་པའི་ལེན་པ་ *lha-pa'i len-pa* (K. d. ༡, 451).

ཡེན་པ་ II: n. of a place in the district of Pembo in Tibet (*Loñ.* 2, 3).

वेपथु कृष्ण कृष्ण, रक्तनी [saffron] S.
वेपथु वस्त्रोत्तम, मन्त्र.

ལེབ་མོ་ *leb-mo* (Cs. also ལེབ་མི་ *leb-pa*)
 Hind. लवङ्ग flat, མོ་ལྷ་ལེབ་མོ་ *mons-gru*
leb-mo Indian flat, peasee lenticular;
 ལེབ་ཅན་ *leb-can* flat, level; ལེབ་ལེབ་ *leb-leb* flat
 like the top of a table, level. ལེབ་མ་ *leb-ma*,
 ལེབ་གསལ་ *leb-thags* lace, bandage, ribbon
 Cs., དར་ལྷ་ཁྱི་ལེབ་གསལ་ *dar-ekud-kyi leb-thags*
 lace of silk thread; བཟ་ལེབ་ *bag-leb* a flat
 loaf of bread C.; ལེབ་ལེབ་ ཅའི་ལོ་ལོ་ ལེབ་ལེབ་
leb-chen a board, plank; ལེབ་ལེབ་ ལེབ་ལེབ་
 of stone, cf. ལེབ་ལེབ་ *gleb-pa* (Ja.).

वे३ *lehu* परिच्छेद, परिवर्तन. सर्ग; division, section of a speech, a chapter of a book.

Syn. ཇོ་གཤམ་ *cho-ga*; ཇོ་གཤམ་མེད་ *ho-gu shi-*
nu; མེད་མེད་ *ku-rge*; མེད་མེད་ *gkubs*; ཇོ་གཤམ་ *rah-*
byed; ཇོ་གཤམ་ཇོ་གཤམ་ *rah-byed tog-pa*; ཇོ་གཤམ་ *dum-bu*; ཇོ་གཤམ་ཇོ་གཤམ་ *rah-hbyams*; ཇོ་གཤམ་ *htag-*
pa; ཇོ་གཤམ་ཇོ་གཤམ་ *htag-pa*; ཇོ་གཤམ་ཇོ་གཤམ་ *rah-tu*
htag-pa (*Mñon.*).

ཁྲི་ལོ་ I: a year (1. འཇམ་མེད་, འཇམ་མེད་ཀྱི་ལོ་, འཇམ་མེད་ལོ་ ར་ལ། i.e. = 360
 ཁྲི་ལོ་ *khyim-shag* zodiacal days 2. = 365
 རྒྱུ་ལོ་ *ñin-shag* solar days). 3. = 371 རྩ་ལོ་
tsheg-shag lunar days. ཁྲི་ལོ་ = ཁྲི་ལོ་ལོ་
 beginning of the year; ཁྲི་ལོ་ལོ་ *lo ña-bcu-*
pa, ཁྲི་ལོ་ལོ་ལོ་ *lo ña-bcu lon-pa* fifty years
 old, of fifty years; རྩ་ལོ་ལོ་ལོ་ *bu-mo*
lo-ñis-ma a girl two years old; ཁྲི་ལོ་
lo-da-lo, ཁྲི་ལོ་ལོ་ *lo-re re-bshin* or
 ཁྲི་ལོ་ལོ་ *lo-re-bshin*, annually, yearly; ཁྲི་ལོ་ལོ་
 beginning of the year; ཁྲི་ལོ་ལོ་ divisions
 or parts of the year; ཁྲི་ལོ་ལོ་ *lo-nag lo-ru*
 from year to year; ཁྲི་ལོ་ *ña-lo*, last year;
 ཁྲི་ལོ་ *hdag-lo* past year; ཁྲི་ལོ་ *hdi-lo* or ཁྲི་ལོ་
da-lo this year; ཁྲི་ལོ་ *phyi-lo* in C. and
 ཁྲི་ལོ་ *na-lo* next year; ཁྲི་ལོ་ལོ་ *lo hkhor-lo*
 after one year had passed; ཁྲི་ལོ་ལོ་ལོ་

eras-kyis lo-bkhor-te when the prince was one year old (*Glr.*). The names of the twelve years of the smaller cycle are those named after the following twelve animals: ཐི་བེ་ mouse, གླམ་ ox, རྟ་ stag tiger, ཡུ་ hare, རྩྭ་ dragon, རྩུ་ serpent, རྩ་ horse, རྩ་ lug sheep, རྩ་ ape, རྩ་ hen, རྩ་ dog, རྩ་ hog; and these are combined with the names of the 5 elements each twice reiterated to make a cycle of 60 years. Thus the year 1903 is called རྩ་ཡུ་ the water-hare year, and ཡུ་ཡུ་ *gos-lo-pa* is a person born in that year, etc. 2. for རྩ་ *lo-tog*; for ཡུ་ *lo-ma*; also for རྩ་ *lo-tsa-sa*. 3. prob.: talk, report, rumour, saying, added (like རྩ་ *skud*) to the word or sentence to which it belongs: རྩ་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ when a rumour is heard that some body has died (*Thyy.*); རྩ་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ though he may get a name (in the world) by his learned discussion, he after all is a liar (*Jā.*). 4. num.: 146 (*Jā.*).

ཐོག་མཁའ་ *lo-rgyas* = རྩ་མཁའ་ story, account, history; ཐོག་མཁའ་ རྩ་མཁའ་ news, containing a history; ཐོག་མཁའ་ *ibid.*

ཐོག་མཁའ་ *lo-chags Cs.* 'every second year.'

ཐོག་མཁའ་ *lo-chuñ* young; also for རྩ་མཁའ་ *lo-tsa-sa chuñ-sa* junior or lesser Sanskrit scholars of Tibet. རྩ་མཁའ་ *lo-chen* = རྩ་མཁའ་ རྩ་མཁའ་ *lo-tsa-sa chen-po* a great scholar of Sanskrit in Tibet.

ཐོག་མཁའ་ *lo-tog* or ཐོག་མཁའ་ *lo-thog* the produce of the year, the harvest, crop; ཐོག་མཁའ་ *lo-tog rñā-wa* to reap it, to gather it in. ཐོག་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ *lo-tog gchog-tu bde-wa* = ཐོག་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ *gpos-gkar-ñā* the *Sal* tree (*Mon.*).

ཐོག་མཁའ་ *lo-tho* an almanac.

ཐོག་མཁའ་ = ཐོག་མཁའ་ or ཐོག་མཁའ་.

ཐོག་མཁའ་ *lo-du-thal* how many years have passed, elapsed; ཐོག་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ how many years have elapsed since the *Nirvāṇa* of Buddha (*A. 95*).

ཐོག་མཁའ་ a kind of quiver manufactured in the Lo country (*Risii*).

ཐོག་མཁའ་ *lo-hdab* = ཐོག་མཁའ་ *lo-ma* leaves of trees which fall every year.

ཐོག་མཁའ་ *lo-hdog* = ཐོག་མཁའ་ or ཐོག་མཁའ་ yearning: ཐོག་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ (*Hbrom. I, 13*) he had neither yearning nor hopes whatever, the earthly-minded sinner.

ཐོག་མཁའ་ *lo-nag*; in every ten years there occurs one black-year in which it is not auspicious to do any good work; the year 1891 was ཐོག་མཁའ་ *lo-nag*, and 1909 A.D. will also be a ཐོག་མཁའ་ *lo-nag*.

ཐོག་མཁའ་ *lo-phyag* annual rent (*Fig. k. 52*); acc. to *Jā.* an embassy sent every year to a suzerain to renew the oath of allegiance.

ཐོག་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ *lo-phyugs-legs-pa* a good harvest and healthy cattle.

ཐོག་མཁའ་ or *lo-ma* ཐོག་མཁའ་ *lo-hdab* ཐོག་མཁའ་ a leaf. ཐོག་མཁའ་ ཐོག་མཁའ་ leafless; an epithet of the goddess Pandan Lhamo who when practising asceticism would not eat even a single leaf.

ཐོག་མཁའ་ *lo-ma-lña* the five leaves, fig.: generally those of the Mahāyāna Bodhidharma, the Bodhi-tree of Mahāyāna doctrine, the leaves of which are:—ཐོག་མཁའ་ *teñul-khrin* pure morals, ཐོག་མཁའ་ *thos-pa* hearing and comprehending, i.e., studying the sacred literature, ཐོག་མཁའ་ *khyin-nag-hbyun* renunciation, ཐོག་མཁའ་ *dyon-pa-la gnas* residence in a solitude or wilderness and latterly in a monastery, ཐོག་མཁའ་ཐོག་མཁའ་ to be content in the holy brotherhood (*K. d. 4, 327*).

མ་མཁུ *lo-ma-kha* = ལྷ་ལྷོ་ཤིང་ *chu-lhahi ciñ*
Varuṇa tree, the tree of the god of water
(*Myñon*).

མ་མཁུ་མཁུ་ལྷོ་ཤིང་ *lo-ma gyon-mahi gsuññi*
n. of the *dhārāṇi* of a goddess who used
to dress in leaves of trees believed to be
efficacious in epidemics (*K. g. v. 1, 7*).

མ་མཁུ་མཁུ་ *lo-ma-hsah* = དང་ག་ *doñ-ga* : དང་
ག་ལྷོ་ཤིང་ལྷོ་ཤིང་ལྷོ་ཤིང་ལྷོ་ཤིང་ལྷོ་ཤིང་ (*Myñon*).

མ་མཁུ་མཁུ་ལྷོ་ཤིང་ *lo-ma gsum-pa* = དྲ་ཕྱི་མཁུ་ *dur-*
byid-gsum (*Myñon*).

མ་མཁུ་མཁུ་ལྷོ་ཤིང་ *lo-mahi hkhri-ciñ* a creeping
plant.

Syn. ལྷོ་ལྷོ་ཤིང་ *lu-yi hkhri-ciñ* ; ལྷོ་ལྷོ་
mu-tig-hbras ; ལྷོ་ལྷོ་ཤིང་ (*Myñon*).

མ་མཁུ་ n. of a place in Tibet (*Deb. 4, 33*).

མ་མཁུ་ལྷོ་ཤིང་ *lo-muñ khur-lan* an old man,
one who is under the weight of many
years (*Myñon*).

མ་མཁུ་ *lo-mar* a year's supply of butter.

མ་མཁུ་ *lo-tshan* annual produce, harvest.

མ་མཁུ་ལྷོ་ཤིང་ *lo-yi ciñ-pta* as met. = ལྷོ་ལྷོ་
the sun (*Myñon*).

མ་མཁུ་ལྷོ་ཤིང་ *lo-legs* = ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
the year in which there has been a good
harvest.

མ་མཁུ་ silk or satin of the colour of
juniper leaves (*Jig.*).

མ་མཁུ་ *lo-ces* = ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ monetary account ;
also astronomy (*Myñon*).

མ་མཁུ་ *lo-bcad* = ལྷོ་ལྷོ་ *lo-tho* (*Cs.*).

མ་མཁུ་ II : is also used to signify dis-
pleasure, disapproval, unwillingness as in
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *hdi-shag-lo*, ལྷོ་ལྷོ་ *zer-lo*, ལྷོ་ལྷོ་ *thog-*
lo, *thob-lo*, ལྷོ་ལྷོ་ *gyom-lo*, ལྷོ་ལྷོ་ *ces-lo*, ལྷོ་ལྷོ་
etc.

མ་མཁུ་ III : n. of place in upper Tibet :
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ (*A. 119*).

མ་མཁུ་ IV : interpretation ; ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ (*A. 96*).

མ་མཁུ་ *lo-ka* ལྷོ་ལྷོ་ = ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *hji-g-rtan*
world. ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *lo-ke gva-ra*, ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
hji-g-rtan gwañ-phyug epithets of Avalo-
ki'sa'vara Bodhisattva.

མ་མཁུ་ *lo-tshā* or ལྷོ་ལྷོ་ *lo-tshā-wa* the
well-known title given to the Tibetan
translators of Sanskrit works. ལྷོ་ལྷོ་ *lo-*
pañ = ལྷོ་ལྷོ་ *lo-tshā-wa* and ལྷོ་ལྷོ་ *pañ-di-tu*
Indian pandit and Tibetan Sanskritist.

མ་མཁུ་ *Lo-hit* ལྷོ་ལྷོ་ the river Brahma-
putra in part of its course through East
Anam. Also ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *Lohin-tara* : ལྷོ་ལྷོ་
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ (*A. 87*). the river Lohintara
the source of treasure.

མ་མཁུ་ *log-pa* I ; vb., pf. and secondary
form of ལྷོ་ལྷོ་ *log-pa*, q.v. 1. to return, to
go back : ལྷོ་ལྷོ་ *gyl-du* *Glr.* ; ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *log-*
pa-hbraç *Glr.*, ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *log-in* *hulod-do*
Glr. let us turn back, ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *phyir*
log-pahi lam the way back. 2. ལྷོ་ལྷོ་ to come
back, to come again. 3. to turn round,
to be turned upside down, to tumble down.
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *no-log-pa* to revolt, rebel. ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
no-llog-pa to turn away one's face, always
used fig. for to turn one's back on, to
apostatize : ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *hkhor-wahi* ལྷོ་
llog-na if you mean to turn your back
to the land of the cycle of existence,
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *log-po byed-pa* to revolt, to rebel ;
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *log-pa rtson-pa* to plot, to stir
up an insurrection *Glr.*, ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *log-pa-*
mkhan a rebel *Glr.* (*Jā.*).

མ་མཁུ་ II : adj. ལྷོ་ལྷོ་, ལྷོ་ལྷོ་, ལྷོ་ལྷོ་
reversed, inverted, irrational, wrong ;
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *log-pahi-lam*, ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *lam-log-pa* in
Mil. = a wrong way ; ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ *log-po-*

མོག་པར་རྒྱུ་བ་ *downfall, perversity*. མོག་ཕྱོད་ *log-gnyod* perverse conduct, a sinful life.

མོག་སྒྲོན་པ་ *log-smon-can* one who wishes or prays to do evil and what is perverse.

མོག་གླུ་ *log-gmra* or མོག་པར་གླུ་ *log-par gmra-wa* falsehood, slander, perverse speech, blasphemy. མོག་གླུ་ཤེས་ནས་མཛུགས་པ་ *log-gmra-wa shi nags-tshal* fig.: the wilderness of the perversity of speech (*Yid. 2*).

Syn. མོག་གྲུབ་ *log-ggrub*; མོག་འདྲེན་མེད་ *log-bdren-tshig*; ཐུང་བ་འདེད་པ་འབྱུང་མེད་ *skur-wa bdebs-pa bphy-a-tshig* (*Mñon.*).

+ མོག་གཞུག་ *log-gñul*=ནྟེ་ལན་མོག་འཇུག་ *drin-lan log-hjal* ingratitude, ungrateful return for a service done.

མོག་གཞུག་ *log-gyem* fornication, adultery; མོག་གཞུག་དང་མེད་ *log-gyem dad-che-wa* one given up to adultery, an adulterer, མེད་མ་མོག་གཞུག་མེད་པ་ *forseake* that wife who is given up to adultery (*Çe*).

མོག་ཤུལ་ *log-ces*=ནོར་བ་ *ncr-wa* or འཕྱུག་བ་ *bhkhrul wa* (*Mñon.*) error, blunder.

མོག་སྒྲོན་པ་ *log-nred-can* one who delights in vicious actions and sin, has no faith in religion, and blasphemes the sacred Buddhist religion. &c. (*K. my. 7, 113*).

མོག་པོ་ *logs* 1. the side of anything, བཀའ་པོ་ རི་མོག་པོ་ a hill-side: ཐུ་ཤིང་རྒྱལ་པོ་མཛུགས་པ་ (*Hbrom. 1, 147*) all sides of the Lari mountain have been overgrown with dense forest of fruit-trees (berry trees); ཐུ་ག་མོག་པོ་ *rtiny-logs* the side of a wall, མདུན་མོག་པོ་ *mdun-logs* fore-side, front-side. རྒྱལ་མོག་པོ་ *rgyab-logs* back, back part of a thing; མཐའ་མོག་པོ་ *zshi-logs* surface of the earth. 2. direction, side, region: ཁ་པོ་མོག་པོ་ *rka-pa-pa* *logs-nas* from the region of the feet, up from the feet (*Sch.*); ལུག་པོ་མོག་པོ་ *gyas-logs* the right side, ལོག་པོ་མོག་པོ་ *gyom-*

logs the left side frq.; མོག་པོ་ *tshur-logs* this side, མའ་མོག་པོ་ *phar-logs* the other side, on the other side. མོག་པོ་ *logs-la* aside, apart, མོག་པོ་ལ་བཟུག་པ་ *logs-la bshag-pa* to put aside, to put out of the way, to clear away. ལག་པོ་ཐུ་མ་མོག་པོ་ *thag-pa shi-ma logs-grig* the other end of the rope; མོག་པོ་ *logs-shan* the left or lower side (of a cloth). 3.=ཐེབས་པོ་ wall.

མོག་པོ་ *logs-skyes*=སུ་མ་ *nu-ma* བཞེས་པོ་ the udder, the female breast (*Mñon.*).

མོག་པོ་མཛུགས་པ་.

མོག་པོ་མཛུགས་པོ་ *Log chen-pa shi ri n.* of a mountain in the continent of Purva Videha (*K. d. 5, 337*).

མོག་པོ་མཛུགས་པོ་ *logs-na yod-pa* to be distinct, separate, to live by one's self, to be solitary (*Schr.*).

མོག་པོ་ *logs-pa* other, additional: ཐུག་པོ་མོག་པོ་ *rgyangs-logs-pa* spare-provision (*Ja.*).

མོག་པོ་ *logs-su* elsewhere: separate, apart, aside. མོག་པོ་ལ་བཟུག་པ་ *logs-su bkar-wa* or མོག་པོ་ལ་འཇུག་པ་ *logs-su dgar-wa* to lay aside. Syn. ཐུང་པོ་ *gud-du*; ལག་པོ་ *gshun-du* (*Mñon.*).

མོང་ཀ་ *loñ* or མོང་ལ་ *loñ* *khom-pa* leisure, spare-time, vacant time, མོང་ལ་མཛུགས་པ་ *loñ-wa* *not able, not enabled* (*A. 28*) no time. མོང་ལ་འདྲེན་པ་ *loñ-wa* *whilst you are always* hoping to have time (enough), you allow the favourable moment to pass away (*Mñ.*); མོང་ལ་ཐུག་པ་ *loñ-wa* *to pass away* (*Mñ.*); མོང་ལ་ཐུག་པ་ *loñ-wa* *on returning to* India I had no time to go to the Jo-wo for religious instruction.

མོང་ཀ་ཀ་ *loñ-ka*, མོང་ཀ་ཀ་ *loñ-kha*, མོང་ཀ་ཀ་ *loñ-ga* བཟུགས་པོ་ intestines, entrails, guts.

མོང་ཀ་ཀ་ *loñ-ki* (Chinese) a kind of red cloth manufactured in China (*Rsii.*).

མོང་ཀ་ཀ་ཀ་ *loñ-ki* n. of a district in the province of Kong-po.

མང་བ *lon-wa* pf. and secondary form of **མེད་པ།** *ldon-wa*, as vb. : 1. to be blind, and as adj. : blind, blinded, also as abst. : a blindman. **མང་བ** *lon-po*, **མང་བ་བ** *lon-wa-po* a blindman (Cs.). 2. also **མང་བ་པ།** *lon-pa*, = **ལེན་པ།** *len-pa* (Glr.) or **ལང་བ།** *lan-wa*.

མང་བུ *lon-bu* **མང་མོ** or **མང་པོ** ankle-bone.

མོང་མོང་ *lon-lon* uprising in waves, bulging out.

མང་མ *lon-s* imp. of **མང་བ** *lon-wa* : rise up, awake, get up! **ནང་ནས་མང་མ་གྱིས་** let him come out from in side or from his house; **དུ་ཁྱ་མང་མ་གསུམ་པུ་བཞུགས་** now get up and wait in the way (A. 129).

མང་མ་ཕྱོད་ *lon-spyod* མོན, མཚོན 1. attainment, enjoyment, esp. with regard to sensual pleasures and eating and drinking : **མང་མ་ཕྱོད་ནས་ཕྱིན་** *lon-spyod sa-la-byed* they enjoyed themselves on meat, **མང་མ་ཕྱོད་ཞིང་དེ་ལས་ཕྱིན་** *lon-spyod ciñ de-las-byed* they lived on the fruits of this tree; **མང་མ་ཕྱོད་པ་** to cohabit, enjoy sensually. 2. plenty, abundance : **ལམ་ལུང་གི་མང་མ་ཕྱོད་དཔག་ཏུ་མེད་པ་ལས་གྱུ་** they had collected an enormous quantity of food and drink; **མང་མ་ཅེ་བ་** *lon-s-chu-scu* great riches, wealth, property, **མང་མ་ཕྱོད་ཕྱི་ལོན་གྱི་** *lon-spyod-kyi bdag-por gyur* he became owner of the property (Dal.); **མཚན་པ་ཕྱི་ལོན་མང་མ་ཕྱོད་མེད་** he was not rich enough to bring an offering (to Buddha) (Ja.). 3. = **ནོར་མ་** *nor-rdags* or **འབྱོར་པ་** *abyor-pa* རིན་མོ་ལོ་, **ཐིག་ལེ་** wealth, fortune. **མང་མ་ཕྱོད་ལྔ་པ་** *lon-spyod-ldan* = **མང་མ་ཕྱོད་ཅན་** prosperous, possessed of health, prosperity and happiness;

མང་མ་ཕྱོད་གསུམ་ *lon-spyod-gnas* = **ལམ་ལུང་** *lam-lung* treasure, repository (Mon.). **མང་མ་ཕྱོད་ཐོག་པ་** perfect happiness, full enjoyment both materially and spiritually.

མོད་པ། *lod-pa* or **མོད་པོ།** *lod-po* = **མོད་པ་** *lhod-pa* 1. = relaxed. 2. = **ལེ་མོ་ཅན་** *le-lo-chen* lazy, careless.

མོད་པོ་ཅན་ the poor class of cultivators who are unable to raise a good crop (Rtsii.).

མོན་ *lon* 1. news, tidings, message : **མོན་ལམ་** *lon-bzan* good news, **མོན་ཁྱེད་** *lon-kye* to give notice, send word, send a message; **མོན་ཕྱུར་བ་** *lon-kyur-wa* to give a reply; **མོན་ཞིག་ཁྱེད་ལ་གྱུ་** *lon-shig khyer-la* *cyo* let me know, send me word.

མོན་པ། *lon-pa* 1. reached, arrived at; **ཕྱིན་མ་དུ་མོན་** *khyod lo-du-lon* to what age have you reach, or what is your age. **མོ་ཅི་མུ་མོན་** *lo ci-tsam lon* how old are you? **ལུ་ལྔ་པ་མོན་** *lu-nyen lon* I am sixteen years old. 2. to elapse, to pass, in a general sense : **མོ་མང་པོ་ཞིག་མོན་པ་དང་** after many years had elapsed (Dal.); **ཤིང་ཞིག་མོན་ཏེ་** *rin-shig lon-te* after a long time, **ཤིང་པོ་མོན་པ་** *rin-por* after a short time.

མོས་ I : *lof* 1. in truth, indeed : **མོས་ཀྱང་མོས་** *lof lof* he is indeed the lord protector and refuge. 2. **ཕྱོད་འགྱུར་མོས་པ་** can you go, could you go! **མོས་ཀྱང་** *lof-thub* yes, I can. 3. true, certain **མོས་ཀྱང་མོས་པ་** it is sure and true; certainly it will come to pass.

corpulence. ཀ་མམ་གྱལ་ *ga-nams gyas* health and ill-health; ཀ་མམ་གྱལ་ཤིང་གྱལ་པ་ becoming healthy after illness or loss of flesh in the body also healthy corpulence.

Syn. རལ་པ་ལ་ *btahag-baṅ*; མམ་གྱལ་ *nams-gyas*; ལྷ་ཀ་ལྷོང་པ་ *sku-ga lbyor-po*; ལྷ་པ་ལ་མ་ *stobs-lcas*; ལྷ་པ་ལ་ལ་ *stobs-lcan* (*Mon.*).

ཀ་ཤིན་ཅན་ *ga-shon-can* n. of a heretical lama of Tibet who wrote many treatises explaining the Buddhist tenets wrongly and performed Buddhist religious rites in a reversed manner and who afterwards became a convert to Bon. He was called ཀ་ཤིན་ཅན་གྱི་པ་ and belonged to the ཅན་གྱི་པ་ sect (*D. R.*).

ཀ་ཅན་ *ga-can* བྱིམ་, མདུམ་འདྲེ་ [a fibrous root; a medicinal plant commonly called *Katki*]S.

ཀ་ཅན་ *ga-chen* མཁས་པའི་ human flesh (*Sman.*)

ཀ་ཇེན་ *ga-rjen sa* བྱིམ་པ་, པ་མཁའི་ [carnivorous, a goblin]S.

ཀ་ཤེ་ *ga-ṣhe* near blood-relation, descendant.

Syn. ལྷ་པ་ལ་ *gyud-pa*; རིག་ལྷ་པ་ *rigs-gyud* (*Mon.*).

ཀ་ལུག་ *ga-lug* the month January when meat is cured and rent paid in meat collected by Government and land-lords in Tibet (*Rtsii.*).

ཀ་ཕིང་ *ga-phing* 1. (Chinese) a kind of tea (*Rtsii.*). 2. meat cooked with *phing* (a kind of vermicelli extracted from peas).

ཀ་པོ་ *ga-po* = ལྷ་པ་ enemy; = ཀ་ལྷོང་པ་ལ་ ལྷ་པ་ལ་ ཀ་པོ་ལྷོང་པ་ལ་ *(Sñiṅ.)*; ར་ལྷོང་པ་ ལྷ་པ་ལ་ ཀ་པོ་ལྷོང་པ་ལ་ *(Khrig. 27.)*

ཀ་མོ་ *ga-mo* 1. mushroom. 2. is described as = ལྷ་པ་ལ་ལ་ *sheep-fold* (*Rtsii.*).

ཀ་མོ་ *ga-med* ལྷ་པ་ལ་ fleshless, emaciated; also, name of a hell.

ཀ་ལུག་ *ga-lbu* a maggot.

ཀ་ལུ་ *ga-lur* in *W.* boil, abscess, ulcer; mark left by a lash, weal (*Jā.*).

ཀ་ལུ་ *ga-lbyaṅ* is described as ལྷ་པ་ལ་ལ་ ལྷ་པ་ (*Rtsii.*)

ཀ་ལུ་ *ga-lbraṅ* ལྷ་པ་ལ་ flesh-fly, blue-bottle-fly (*Jā.*).

ཀ་ལུ་ *ga-ma* 1. n. of a kind of singing bird like the linnet (*K. ko. 7, 2*). 2. the placenta or after-birth, the bag or pouch in which the embryo is formed and which comes out immediately after the delivery of the child: hence, also, a wet nurse or *ལྷ་པ་*. 3. = ལྷ་པ་ལ་ raiment of the gods (*K. my. 7, 7*).

ཀ་ལུ་ *ga-rmen* fleshy tumour, a lump in the muscular flesh. ཀ་ལུ་ལྷ་པ་ལ་ *ga-tshan dmar-po* a tumour resembling a weal or a wart.

ཀ་ལུ་ *ga-rtsi* = ལྷ་པ་ལ་ complexion, colour of the skin: ལྷ་པ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ (*Ubram. 134*) the Brahman's daughter of fair complexion.

ཀ་ལུ་ *ga-tsha* 1. affection; ཀ་ལུ་ (*Jig. 35*) without affection; acc. to *Jā.* = a friend; ཀ་ལུ་ལ་ amicable, attached. 2. hot meat.

ཀ་ལུ་ *ga-tshe* = ལྷ་པ་ལ་ nickel silver (*Jig. 16*).

ཀ་ལུ་ *ga-ṅtshan* = ལྷ་པ་ལ་ *ga-stags* (*Mon.*) ལྷ་པ་ལ་ [lucky or unlucky marks on the body]S.; ཀ་ལུ་ལ་ལ་ལ་ ལྷ་པ་ལ་ [knowledge of lucky or unlucky marks on the body]S.

ཀ་ལུ་ *ga-bdser* wart; ཀ་ལུ་ལ་ one having warts in his skin.

ཀ་ལ་ *ga-sa* or ཀ་ལ་ བྱིམ་པ་ 1. prop. flesh-eater, carnivorous animal. 2. gen.: a class of demons. ཀ་ལ་ལ་ and ཀ་ལ་ལ་ are two

† ཨ་ན *sa-na* མཐ hemp, *Cs.*: flax;
ཨ་ནེ་མཐ fine linen; ཨ་ནེ་མཐ a gar-
ment made of fine linen.

ཨ་པོ་མ *sa-pog* a thick blanket in *Ld.*

† ཨ་པ་རི *sa-wa-ri* མཐར a hunter; a
hunter-tribe.

Syn. ཨ་པ་རི *saon-pa*; ཨ་རི་པ་རི *ri-dhaga-pa*
(*Mon.*).

‡ ཨ་པ་རི *sa-wa ri-pa* n. of Buddhist
Tantrik saint, a pupil of Nāgārjuna (*K.*
dan. 6).

ཨ་རག *sa-rag* dried apricots with little
pulp and almost as hard as stones.

ཨ་ར་ཤེ *sa-ra so-re* (of. ཨ་ཤེ་པ་ *sher-pa*)
in *W.* moist (*Jā.*).

† ཨ་རར *sa-rar* མཐར a kind of sugar,
refined sugar (*Cs.*).

ཨ་ཤ *sa-shan* a kind of Chinese tea.

ཨ་ལ་ཡུ་ཤིང་ *sa-la yu-shi* (ཨ་ལ་ཡུ་ཤིང་མ་
མཐར མཐར་པེ་ཤིང་) (*Med.*).

† ཨ་རི་བུ *sa-ri-bu* མཐརུམ་ཐུག་པོ་ the
famous early disciple of Buddha.

‡ ཨ་མ་ཐ་མ་ར་ཐ *sa-ha Vyakarana* n. of a
Vyakarana or Sanskrit grammar by *Ācārya*
Chandra Gonin.

ཨ་པ་མ་ཐ་མ་ར་ཐ *sa-ha lay-na be-oon* མཐརུམ་ཐུག་པོ་
མཐར the S'ākya who carries a club in his
hand (*Fig.* 17) [n. of the father-in-law of
Buddha according to the *Lalitavistara*] *S.*

ཨ་ཀྲ *sa-kya* མཐརུམ་ཐུག་པོ་ n. of a race
to which the last Buddha belonged; prob.
the Saṃsa of the ancients; the common
names by which Gautama Buddha is
universally known:—ཨ་ཀྲ་ཐུག་པོ་ = S'ākya-
muni; ཨ་ཀྲ་ཐུག་པོ་མཐརུམ་ཐུག་པོ་; ཨ་ཀྲ་ཐུག་པོ་མཐརུམ་ཐུག་པོ་

ཨ་ཀྲ་ཐུག་པོ་མཐརུམ་ཐུག་པོ་; ཨ་ཀྲ་ཐུག་པོ་མཐརུམ་ཐུག་པོ་
section of the Sākya race. ཨ་ཀྲ་ཐུག་པོ་མཐརུམ་ཐུག་པོ་ also
called ཨ་ཀྲ་ཐུག་པོ་མཐརུམ་ཐུག་པོ་ the lama who founded
the monastery of Sera near Lhasa (*Rje-*
nam. 353).

ཨ་ཤ *sa* or ཨ་ཤ 1. blood. 2. = ཨ་ཤ
overflowing of rivers and lakes, in Amdo
dialect.

ཨ་ན་མོ *sa-na-mo* = ཨ་ན་མོ་མཐརུམ་ཐུག་པོ་
a class of nymph: ཨ་ན་མོ་མཐརུམ་ཐུག་པོ་མཐརུམ་ཐུག་པོ་
མཐརུམ་ཐུག་པོ་མཐརུམ་ཐུག་པོ་ (*A.* 102).

ཨ་པ་མ *sa-wa* or ཨ་པ་ the large stag of
Tibet with ten to twelve points on each
horn, including under this name some
three species.

Syn. ཨ་པ་མ་ *sa-wa-hu-pa*; ཨ་པ་མ་ *pra-pa*
dha-ra; ཨ་པ་ *sa-wa* (*Mon.*).

ཨ་པ་མ་མ *sa-wa rna-wa* n. of a country
in the east of India the inhabitants of
which have ears like those of the deer
(*K. d.* 287).

ཨ་པོ་མ *sa-wa sgah* n. of a district
in Kham (*Loñ.* 23).

† ཨ་མ་མ *sa-wa-na* (mystic) a class
of Brāhmaṇ (*K. g.* 26).

† ཨ་མ་མ *sa-ti* མཐརུམ་ཐུག་པོ་; spear, lance, pike,
of sword also trident (*Cs.*).

ཨ་མ *sa* in ཨ་མ་མ་མ broke, it burst
asunder (*Sch.*).

ཨ་མ་མ *sa-sa* མཐརུམ་ཐུག་པོ་ pendant, hang-
ing, projecting.

ཨ་མ་མ *sa-sa* 1. joke, jest, fun:
ཨ་མ་མ་མ་མ to rally maliciously, to turn
into ridicule with sarcasm; ཨ་མ་མ་མ a bad
joke. 2. cause of contention, object of a

Sanakrit and Tibetan vocabulary; རྩ་མེ་
རྩ་མེ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ a wooden vessel mounted
with iron bands. 2. small-boat; ལྷ་མོ་ a
ferry-man in *O*. 3. snow-leopard, in
W. (cf. ལྷ་མོ་). 4. difference, distinction:
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ to distinguish, decide, differen-
tiate: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ as no body else is
able to decide it. ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ affected
by company, union, or companionship.

ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ I: 1. wrongly spelt for
ལྷ་མོ་, a butcher; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ sinful butcher;
ལྷ་མོ་ slaughter-house, butcher's shop, ལྷ་མོ་
butcher's knife; ལྷ་མོ་ sinful ignorance of
slaughtering an animal. 2. master or
rower of a boat, boatman (*Jä*).

ལྷ་མོ་ II: 1. = ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་, fault
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ by the fault
of polluting the royal residence (*A. 144*).
2. ལྷ་མོ་, ལྷ་མོ་, ལྷ་མོ་, ugly, frightful.

† ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ *Can-ti-pa* n. of an Indian
Buddhist teacher (*K. dun. 45*).

† ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ *Can-di-la* or ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་
ལྷ་མོ་; n. of a race (*K. du. 3, 333*).

ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ *Can-dmar* a wild animal of
the deer class, called: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ (*K. ko.*
q. 2).

ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ a kind of Chinese tea.

ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ *Can-dua* the Chinese provinces
of Shantung (*Grub. 3 6*).

ལྷ་མོ་ *Can* n. of a district between Sakya
and Shiga-tse; ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ *Can-ego-lha* n. of
a place in Tsang: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་
(*A. 38*) then at the time of proceeding
from Shab-go-nga.

ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ *Can-fub* 1. whisper, whisper-
ing; jocular saying or speech, a joke;
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ to whisper in the ears. 2. acc.

to *Jä*. a lie, falsehood, ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ to lie, to
cheat; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ deceitful, fraudulent,
crafty.

ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ = ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ the lower part of a
thing, also that of a country; ལྷ་མོ་ a low-
lander (opp. to ལྷ་མོ་ and ལྷ་མོ་). ལྷ་མོ་
Can-du adv. and postp.: below, at foot:
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ they will be treated of in
their respective chapters at the end;
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ under it, underneath that. ལྷ་མོ་
Can-gos = ལྷ་མོ་ under-vest, under gar-
ment; ལྷ་མོ་ *Can-thab* ལྷ་མོ་, ལྷ་མོ་,
resp. ལྷ་མོ་ *sku-can*, a cassock-like garment
worn by Tibetan monks. ལྷ་མོ་ *Can-ma*
a man or woman of Lower Ladak.

ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ *Can-thab shon-po-can* a
Tirthika Pandit who preached a perverse
system of *Tantra* and used to wear a blue
petticoat: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་
ལྷ་མོ་ he was an outsider (i.e., non-
Buddhist) called the blue robe (*A. 66*).

† ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ *Can-bha-la* n. of the Bud-
dhist Utopia, probably the capital of the
eastern Greeks, i.e., of Bactria, where
Buddhism of the Mahāyāna School in the
first century before and first century
after Christ flourished. The Tibetans
of the fifteenth century A.D. in their
anxiety to find it on this earth are alleged
to have identified it with the capital of
Spain. S'ambhala in Tibetan is ལྷ་མོ་
often spoken of as a country in the north-
west of Tibet, fancied to be a kind of
paradise. ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ Journey to
S'ambhala, n. of a book written by
Panchen Paldan Yeashe of Tashi-lhunpo.

ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་, ལྷ་མོ་, ལྷ་མོ་ 1. the
east; ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ eastern direction or quarter;
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ come from the east; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་
resides in the east, a resident of the east;
ལྷ་མོ་ inhabitant of an eastern country, an

timber-wood, རྩ་ཁྱུ་ fire-wood, fuel, རྩ་ཁྱུ་ dry-wood.

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ ka-ku-bha* རྩ་ཁྱུ་ the *Arjuna* tree.

Syn. རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *dpab-böhi-ciñ*; རྩ་ཁྱུ་ *grid-grub ciñ*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *phyogs-grub* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ ko-ki la-kpa* རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ the tree of cuckoo's eye [the plant *Asteracantha longifolia*]S.; with syn.: རྩ་ཁྱུ་ *bur-ciñ*; རྩ་ཁྱུ་ *dri-ltan*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *khyu-byug-mig*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *bur-ciñ stun* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ ba pet-lha* (ཐེག་ཐེག་) རྩ་ཁྱུ་; the *Kapettha* tree.

Syn. རྩ་ཁྱུ་ *ka-pet*; རྩ་ཁྱུ་ *skyur-rtsi*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *so-nam-byed*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *da-dha pha-la* རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *aho-hbras-can* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ ka-da-mba*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ the *Cadamba* tree.

Syn. རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *tahogs-can*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *stobs-bzan*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *dgab-wah-ciñ*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *rdul-stobs-can*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *hbras-mañ-ltan*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *gcol-ltan*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *dgab-byed*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-bal-can*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *chu-skyar-can* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ ka-cim-ba-la* the (རྩ་ཁྱུ་) *Kacimbala* tree.

Syn. རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *grid-pa brtsags-pa*; རྩ་ཁྱུ་ *rn-tsa-na*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *mañ-byed phun-po* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-rkun-mahi me-tog* རྩ་ཁྱུ་; lit. the thief's flower tree.

Syn. རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *chom-rkun me-tog*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *akra-can-ma*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *duñ-can-ma* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ *ciñ-kun* རྩ་ཁྱུ་, རྩ་ཁྱུ་ *asafoetida*, used as medicine and as a spice: རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *asafoetida* cures worms, cold, and wind in the heart.

རྩ་ཁྱུ་ *ciñ-shon* = རྩ་ཁྱུ་ *gyi-shur* (mystic) (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ *ciñ-ikun* or རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ any wooden image.

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ skya-nar*; རྩ་ཁྱུ་ the *Pāṭala* tree.

Syn. རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *bdod-pahi pho-na*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *mdsod-lha-ma*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *me-tog rtsa-nag*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *lu-shan-mig*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *sañs-kyi me-tog* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ *ciñ-skya* རྩ་ཁྱུ་ = རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *dug-mo-shun* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ kir-ti* a carrying-frame for packs, etc.

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-gi ba-lhag* creeping parasitical plants.

Syn. རྩ་ཁྱུ་ *rtsa-wa*; རྩ་ཁྱུ་ *ral-pa*; རྩ་ཁྱུ་ *rmañ*; རྩ་ཁྱུ་ *rtsa-phrun*; རྩ་ཁྱུ་ *pathag* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-gi grin-lu* རྩ་ཁྱུ་; wood-eating worm, moth; a writer.

Syn. རྩ་ཁྱུ་ *tsa-hbu*; རྩ་ཁྱུ་ *ciñ-zan*; རྩ་ཁྱུ་ *yi-ge-pa* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-gi mig* རྩ་ཁྱུ་, རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ [1. squint-eyed. 2. the plant *Shorea robusta*]S.

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-gi me-tog kha-phye* blossoming, the flowering of a tree.

Syn. རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *shubs-grol*; རྩ་ཁྱུ་ *rgya-grol*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *go-cha-grol*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *gnam-dbye*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *gnam-phye*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *gnam-par-bye*; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *rab-tu-par* (མཛེས་).

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-gi rtsa-wa* རྩ་ཁྱུ་ the root or foot of a tree. རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-gi rtsa-mo* the top of a tree.

རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-rgon* wood-pecker; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-rgon kha-ko* the spotted wood-pecker; རྩ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ཁྱུ་ *ciñ-rgon ngo-nag* black wood-pecker.

མེ་ལོང་མ་འདུ་མ་པོའོ *ciñ yohs-hdu sa-bṛtol*
the wish-fulfilling tree.

Syn. གེར་མེ *gaer-ciñ* ; གེར་ཁྱི་གཤེང་མེ *gaer-gyi gdañ-can* ; ཁྱི་མེད་མོ་ *ku-med lo-ma* ; འདབ་མེ *hdab-sun-lan* ; རྩམ་མེ *rña-yab-aun* ; ལུང་མེ *phun-tshogs-hphel* ; སུ་མེ *su-bṛtol* ; སུ་མེ *sa-hjoms* ; འདབ་མེ *dpag-haam-ciñ* (*Mñon.*).

མེ་ལོང་ *ciñ-lo* leaf of a tree, also twig.
མེ་ལོང་མེད་མེ *ciñ-lo-ma ḥdun-pa* མེད་པོའོ
[seven-leaved, the tree *Alstonia*]S.

Syn. of latter: མེ་ལོང་མེད་མེ *mi-mñam-hdab* ; ཁྱི་མེད་མེ *gya-chen cun-pa* ; མེ་ལོང་མེ *yañs-pahi-cun* ; མེ་ལོང་མེ *ston-gyi me-tog* ; ཁྱི་མེད་མེ *dug-lo-can* ; ཁྱི་མེད་མེ *lha-yi ḥsah-ciñ* ; འདབ་མེ *hdab-ḥdan-pa* (*Mñon.*).

མེ་ལོང་མེད་མེ *ciñ-lo gaar-du khz-hbut-pa* fresh shoots of leaves.

Syn. མེ་ལོང་མེ *thog-mahi lo-ma* ; མེ་ལོང་མེ *sha-lu-kyes* ; མེ་ལོང་མེ *gaar-kyes* ; ཁྱི་མེད་མེ *kyeḥu-kha* ; འདབ་མེ *dah-por ḥkhrun* ; མེ་ལོང་མེ *steñ-du-ḥthon* ; མེ་ལོང་མེ *gaar-pa gaar-pa* ; མེ་ལོང་མེ *myu-gu* (*Mñon.*).

མེ་ལོང་མེ *ciñ-ṣa la-ma-li* = མེ་ལོང་མེ.

Syn. མེ་ལོང་མེ *ciñ-bal-hdsin* ; མེ་ལོང་མེ *grul-wa riñ ḥṣe-ṣa ḥtsho tahe-bṛtan* (*Mñon.*).

‡ མེ་ལོང་མེ *ciñ ṣi-ri-ṣa* མེ་ལོང་མེ [the tree *Acacia siria*]S.

Syn. མེ་ལོང་མེ *me-tog-hjam* (*Mñon.*).

‡ མེ་ལོང་མེ *ciñ-ṣa-mi* མེ་ལོང་མེ [the S'ami tree]S.

Syn. མེ་ལོང་མེ *ṣa-kubhi-ḥbras* ; མེ་ལོང་མེ *shi-wa* (*Mñon.*).

མེ་ལོང་མེ *ciñ ṣi-lu* མེ་ལོང་མེ a species of tree.

Syn. མེ་ལོང་མེ *ci-lu ḥkar-po* མེ་ལོང་མེ *baḥ-kun-hjoms* ; མེ་ལོང་མེ *ḥkhor-mañ-can* ; མེ་ལོང་མེ *ḥail-wa* (*Mñon.*).

མེ་ལོང་མེ *ciñ-cun* མེ་ལོང་མེ the bark of trees: perhaps, cinnamon. མེ་ལོང་མེ *ciñ*

gun-gyi chañ wine extracted from the bark of a tree, cinnamon wine.

Syn. མེ་ལོང་མེ *ciñ ḥpags* ; མེ་ལོང་མེ *ciñ ḥkogs* (*Mñon.*).

མེ་ལོང་མེ *ciñ ṣa-la* མེ་ལོང་མེ the Sál tree.

Syn. མེ་ལོང་མེ *rnam-hjoms* ; མེ་ལོང་མེ *ḥgyur* ; མེ་ལོང་མེ *hdab-ma-mṥho* ; མེ་ལོང་མེ *bṛtan-ma* (*Mñon.*).

མེ་ལོང་མེ *ciñ señ-gehi nyug-ma* (lit. the lion's tail tree).

Syn. མེ་ལོང་མེ *ḥdri-byed lo-ma* ; མེ་ལོང་མེ *tha-dug-ḥdub* ; མེ་ལོང་མེ *rjes-kyi ḥdab-ma* ; མེ་ལོང་མེ *rkañ-lan-ma* ; མེ་ལོང་མེ *rña-mahi ḥbyor-pa* ; མེ་ལོང་མེ *cha-ṣas-grub* ; མེ་ལོང་མེ *bun-lan* (*Mñon.*).

མེ་ལོང་མེ *ciñ ṣij-ju* མེ་ལོང་མེ (lit. thunder-bolt tree).

Syn. མེ་ལོང་མེ *rdo-rje-ciñ* ; མེ་ལོང་མེ *kun-lu ḥo-ma* ; མེ་ལོང་མེ *sida-dau* (*Mñon.*).

མེ་ལོང་མེ *ciñ-ṣrin* མེ་ལོང་མེ wood-moth, a kind of worm which eats up wood; མེ་ལོང་མེ *ciñ ṣrin-brun* exorcement of wood-eating moth which is said to cure disease of worms.

མེ་ལོང་མེ *ciñ-ser* = མེ་ལོང་མེ *skyer-pa-ciñ* (*Mñon.*) the yellow tree, berbery.

མེ་ལོང་མེ *ciñ-ḥsah rnal-ḥbyor-ma* n. of a celebrated female saint of Tibet (*Mñon.*).

མེ་ལོང་མེ *ciñ u-dun-wa-ra* མེ་ལོང་མེ [the glomerous fig tree]S.

Syn. མེ་ལོང་མེ *ḥdud-hjoms* ; མེ་ལོང་མེ *ḥchos-byin yan-lag* ; མེ་ལོང་མེ *gaer-ḥo-ma* ; མེ་ལོང་མེ *dun-buḥi ḥbras* (*Mñon.*).

མེ་ལོང་མེ *ciñ-seḥ* a file or rasp (*Jā.*).

མེ་ལོང་མེ *ciñ a-rka-pa-rṣa* 1. མེ་ལོང་མེ [the plant *Calotropis gigantea*]S. 2. the white species of this is called མེ་ལོང་མེ.

Syn. of 1. མེ་ལོང་མེ *mi-mahi miñ-can* ; མེ་ལོང་མེ *mi-mahi-ciñ* ; མེ་ལོང་མེ *ḥṣe-ṣa*

ishogs gaugs-can; མགལ་པ་ *ma-gag-pa*; རྒྱུ་ཤེས་ *nor-ldan*; མགལ་པ་མཁའ་ *rma-las ho-ma-can*; བེད་མོག་ *gid-mog* (*Mon.*).

Syn. of 2. རལ་ཏུ་གཏུང་བ་ *rab-tu gduñ-ua*; དཀའ་ཏུབ་ *dkab-thub*; རི་བའི་མེ་ཏུག་ *shi-wahi me-toy*; ཏུག་པ་མཁའ་ཏུག་ *phyug-bdag-dgag*; རི་ལ་པེག་ *piñ-goig*; སྤུལ་བ་ཏུ་ *spra-ua ba-su* (*Mon.*).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *piñ a-pa ma-rga* ལའང་མེ་འི་ kind of tree.

Syn. རྩ་མོ་མའ་ *rtse-mo-can*; མཁུ་མའ་ *rma-bya-oan*; ལམ་ཏུབ་ *lam-bral*; རི་ལ་པེག་ *hog-gi-lam*-པ་ཏུ་ཏུ་མ་ *boñ-buñi tñe-ma*; རི་ལ་པེག་ *ki-çahi*; *bdab* ལོ་ལའ་བ་ (*Mon.*).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *piñ a-ti muk-ta* ལའི་ལུ་ལ་ [a tree called Harimantha]S.

Syn. རྩ་མོ་མའ་ལྟ་བུ་ *ma-ishogs-piñ*; རི་ལ་པེག་ *bdag-byed piñ*; ཏུ་ཏུ་ཏུ་མ་ *mu-khyud piñ*; རི་ལ་པེག་ *piñ-rtahi* རི་ལ་པེག་ *gnod piñ*; རི་ལ་པེག་ *cin-tu grol-ua-can* (*Mon.*).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *piñ e-ran-da* ལའི་ལུ་ལ་ [the castor oil plant]S.

Syn. རི་ལ་པེག་ལྟ་བུ་ *lag-gi mjug-ma*; རི་ལ་པེག་ *dri-sahi lag-pa*; རི་ལ་པེག་ *sor-mo lña-pa*; རི་ལ་པེག་ *gnñi-pos-rtahs*; རི་ལ་པེག་ *rluñ-gi-grog*; རི་ལ་པེག་ *ri-mo-can*; རི་ལ་པེག་ *gluñ-pohi rna-ua* (*Mon.*).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *piñ e-la-ua lu-ka* ལའི་ལུ་ལ་ [the fragrant bark of *Feronia elephantinum*]S.

Syn. རི་ལ་པེག་ *lug-skyes*; རི་ལ་པེག་ *geer-gyi bye-ma-oan*; རི་ལ་པེག་ *dri-rdnas* (*Mon.*).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *piñ* funeral ceremony, religious service done in honour of, or for the memory of, the dead. རི་ལ་པེག་, food given at such funeral ceremony or occasion. རི་ལ་པེག་ 1. burying ground or cemetery. 2. a fruitful field=ལའི་ལུ་ལ་ (*Jā.*). རི་ལ་པེག་ལྟ་བུ་ *piñ-piñ-ma*, རི་ལ་པེག་, རི་ལ་པེག་ all signify རི་ལ་པེག་ or རི་ལ་པེག་ funeral

repat, of which everybody may partake; རི་ལ་པེག་ funeral religious ceremony.

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *pid-grañ* the kind of steelyard in use in ancient times (*Lon* 2, 9).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *pid-bu* prob. S'iva; རི་ལ་པེག་ *pid-bu ser-skye* n. of a Brahman sage. རི་ལ་པེག་ རི་ལ་པེག་ལྟ་བུ་མཁའ་ཏུག་པ་ the followers of Kapila S'iva having become irritated (*A.* 159).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *pin-tu* 1. ལའི་ལུ་ལ་, ལའི་ལུ་ལ་, ལའི་ལུ་ལ་, ལའི་ལུ་ལ་ very, greatly, esp. before adj. and adv. 2. ལའི་ལུ་ལ་: really, indeed: རི་ལ་པེག་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ he was really an incarnation of a Bodhisattva (*A.* 68). 3. or རི་ལ་པེག་= རི་ལ་པེག་ *phul-tu-phyin* or རི་ལ་པེག་ *te-por*. རི་ལ་པེག་ *cin-tu-khro* ལའི་ལུ་ལ་ fierce, terrific; རི་ལ་པེག་ *cin-tu dgag-ua*=ལའི་ལུ་ལ་ very pleased, great joy (*Mon.*). རི་ལ་པེག་ལྟ་བུ་ *cin-tu khkor-ua*=ལའི་ལུ་ལ་ or ལའི་ལུ་ལ་ *khkrol-ua* to be blundering, mistakful. རི་ལ་པེག་ལྟ་བུ་ *cin-tu khchog* excellent, very good (*Mon.*); རི་ལ་པེག་ལྟ་བུ་ *cin-tu mohi gi-ge* very soft letters, very feminine letters (*Sum-rtag*).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *cin-tu-dug*=ལའི་ལུ་ལ་ aconite; wolf's bane (*Mon.*).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *cin-tu byuñ* n. of a class of Brahmins (*Mon.*).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *cin-tu mi-bsad-ma* n. of a Yakqa princess (*K. g.* 2, 130).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *cin-çun-oan*=ལའི་ལུ་ལ་ *çman-po* (*Mon.*).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *cin-tu mi-çun-pa*=ལའི་ལུ་ལ་ the language of the gods of Tuṣita heaven.

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *cin-tu lan-tshā-ua*=ལའི་ལུ་ལ་ *gya-tshā* the Indian table salt; very saltish (*Mon.*).

ཡི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ *cin-doi-ta* ལའི་ལུ་ལ་ n. of a fruit (*K. d.* 4, 308).

མིལ་པ *sih-pa* to whisper (*Jā.*).

མེལ་ལྷ་པ *si-lu-lu* or ལྷ་པ in *Ld.* = the fruit of the dog-rose.

མེལ་པ *sim-pa* (ལྷ་པ) mixed up.

མེལ་མེལ་མེལ *sim mi-sim* has been explained as མེལ་མེལ་མེལ་མེལ composite, different things mixed up together (*Rsii.*).

མེལ་པ *sim-pa-pa* a kind of tree or wood (*Cs.*).

མེར *sir* or མེར་མེར with མེར་པ 1. to gush out, to stream forth with a noise (*Cs.*).
2. a musical note (*K. my. 7, 293*).

མེལ་པ *sil-ka W.* to drip through (*Jā.*).

མེལ་པེ *sil-li* [a gauze-like texture *W.* ; མེལ་པེ *sil-pil*, 1. id. 2. *Cs.* : 'a cant word denoting the noise of anything'] *Jā.*

མེས *sis* or མེས་པ in བུ་མེས་མེས, མེས་པེ, མེས་པེ good luck, fortune, glory, bliss ; མེས་པེར་མེས་པེར, auspicious, foreboding good. མེས་པེར་མེས་པེར or མེས་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར benediction, words of blessing ; དེ་མེས་པེར་མེས་པེར if that happens, it will be an auspicious sign ; མེས་པེར་མེས་པེར a name foreboding good, མེས་པེར་མེས་པེར an omen foreboding ill (*Vai-ṣṣ.*) ; མེས་པེར་མེས་པེར *ḥstan-pahi-pis* acc. to *Schl.* 232 denotes the religious plays performed in convents. མེས་པེར one blessed, མེས་པེར་མེས་པེར to be blessed, མེས་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར to become blessed, མེས་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར to make blessed, to bless ; མེས་པེར་མེས་པེར v. མེས་པེར.

མེལ་པ *Si* n. of a place in Tibet (*Deb. 7, 9*).
མེལ་པེར་མེས་པེར n. of a celebrated lama of Shu.

མེལ་པེར་མེས་པེར *su-dag-dkar-po* = མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར also called མེལ་པེར or མེལ་པེར་མེས་པེར a medicinal drug : མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར མེས་པེར (*Med.*).

མེལ་པ *su-wa* 1. sbst. a kind of blister-like irruption on the skin ; མེལ་པེར་མེས་པེར, an abscess, ulcer, sore. མེལ་པེར་མེས་པེར an abscess rises, མེལ་པེར་མེས་པེར gives pain, མེལ་པེར་མེས་པེར the abscess heals ; མེལ་པེར་མེས་པེར the abscess becomes absorbed. 2. མེལ་པེར scab, scurf, scald (*Jā.*). 3. a vb., with pf. མེལ་པེར or མེལ་པེར, fut. མེལ་པེར, imp. མེལ་པེར or མེལ་པེར : (1) to take off, pull off, peel or strip ; མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར to take off a person's clothes ; མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར " *pags-pa shu-wa* " (colloq. to give a good beating). (2) to copy, མེལ་པེར་མེས་པེར a book, resp. མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར ; མེལ་པེར་མེས་པེར copied (*Jā.*) ; མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར a true copy.

† མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར *Si-ni ka-ra-na* n. of a city situated to the south of Kalāpa the capital of the fabulous Shambhala (*S. lam. 41*).

† མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར *su-bham* མེས་པེར་མེས་པེར happiness and good : མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར happiness and good be (to all).

† མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར *Su-se-na* n. of a tract in the neighbourhood of Mathura, not far from Agra.

མེལ་པེར *suḡ* [1. a thrust, push, knock ; མེལ་པེར་མེས་པེར *suḡ phul-wa* to shove (by a more gentle motion) *C.* 2. in comp. : མེལ་པེར་མེས་པེར *khya-suḡ* v. མེལ་པེར ; མེལ་པེར་མེས་པེར *suḡ-baah* wife, consort, spouse *Schr.* 3. *W.* : old, but still fit for use. 4. མེལ་པེར་མེས་པེར *suḡ-suḡ-la* colloq. for མེལ་པེར་མེས་པེར *suḡ-bur* softly, gently, e.g., མེལ་པེར་མེས་པེར་མེས་པེར to walk, to tread, etc.] from *Jā.*

མེལ་པེར་མེས་པེར *suḡ-gu* colloq. for མེལ་པེར་མེས་པེར.

མེལ་པེར་མེས་པེར *suḡ-pa* (also called མེལ་པེར་མེས་པེར the incense-tree) acc. to *Jā.* the high, cypress-like juniper-tree of the Himalaya mountains, (*Juniperus excoles*). It covers large mountain tracts and is considered sacred,

and much used in religious ceremonies; its berries being burnt as incense. ལྷན་པོ་ the berries of *Juniperus squamosa*, a low shrub and similar to the English *Juniperus communis*. ལྷན་པོ་ the smoke or perfume of juniper-incense.

Syn. ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *lha-yi-piñ*; ལྷན་པོ་ *lgya-byin rkañ-hthuñ*; ལྷན་པོ་ *yoñs-bzuñ-can*; ལྷན་པོ་ *hod-ser hdu-b-can*; ལྷན་པོ་ *thañ piñ mdah hduin*; ལྷན་པོ་ *bdug-spos-piñ* (*Mñon*).

ལྷན་པོ་ *çug-gtsañ* in Kham dialect: silk of four hues, i.e., white, yellow, red and green colours (*Rtsii*).

ལྷན་པོ་ *çug-tshod* a sort of mistletoe, *Viscum oxycedri*, growing on juniper and gradually killing it. The leaves have a slightly sour taste and are used for culinary purposes *W.* (*Jä*).

ལྷན་པོ་ *çugs* 1. ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *ruñ-gi çugs* the force of the wind, ལྷན་པོ་ *velocity of water*, ལྷན་པོ་ *consuming power of fire*. 2. inherent strength, power, energy: ལྷན་པོ་ *energy of faith*; ལྷན་པོ་ *ardour of love*; ལྷན་པོ་ *dgah-wahi çugs-kyis* by the power of joy. ལྷན་པོ་ *power or strength of a horse*; ལྷན་པོ་ *elephant's strength*. ལྷན་པོ་ *the impulse to make water must not be suppressed* (*Mñed*); ལྷན་པོ་ *the power of former alms*; ལྷན་པོ་ *by the power of grace* ལྷན་པོ་ *spontaneously, of one's own accord*. ལྷན་པོ་ *çugs-la grol-lab* to oppose or try to dissuade one from an undertaking or adventure or from any work; ལྷན་པོ་ *the power of progress of any work*: ལྷན་པོ་ *çugs-grog-pa* to speak or address

in loud and forcible language. 3. a groan: ལྷན་པོ་ *çugs-dir-ua* was explained as ལྷན་པོ་ *to groan loud from pain*: ལྷན་པོ་ *deep sigh, groan*; ལྷན་པོ་ *to sigh, to groan*: ལྷན་པོ་ *he heaves a deep sigh* (*Jä*).

ལྷན་པོ་ *çugs-skad* = ལྷན་པོ་ *çugs-sgra* 1. a whistling 2. calling out loudly or with emphasis; a voice of strength in pulling or in lifting up any object (*Jä*). ལྷན་པོ་ *çugs-pa* [a small whistle which in sounding is put quite into the mouth].

ལྷན་པོ་ *çugs-che-ua* ལྷན་པོ་ *powerful, very strong; great velocity or motion*.

ལྷན་པོ་ *çugs-hgro* mule, horse. ལྷན་པོ་ *çugs-hgrohi-pha* (lit. father of the mule) an ass, a donkey (*Mñon*).

ལྷན་པོ་ *çugs-hpyo* (ལྷན་པོ་) ལྷན་པོ་ *n. of a number*.

ལྷན་པོ་ *ruñ-ua* pf. ལྷན་པོ་ 1. to snore. 2. to hum, to buzz, e.g., of a large beetle (*Jä*).

ལྷན་པོ་ *çud-pa* 1. pf. fut. ལྷན་པོ་ *to rub, e.g., one thing against another C.* 2. to get scratched, excoriated, galled (cf. ལྷན་པོ་). 3. ལྷན་པོ་ *to steal silently away, to sneak off unperceived* (*Jä*).

ལྷན་པོ་ *çun-pa* = ལྷན་པོ་ ལྷན་པོ་ *bark, rind, peel, skin*; ལྷན་པོ་ = ལྷན་པོ་ *the last expression being also used of the skin of animals* (*Lex*). ལྷན་པོ་ *to cast off or change skin as snakes do*.

ལྷན་པོ་ *çun-pa-can* ལྷན་པོ་ *having bark, skin or rind; acc. to Lex. = ལྷན་པོ་* scaly fish. ལྷན་པོ་ *çun-dan* = ལྷན་པོ་.

ལྷན་པོ་ *çun-pa-hyam* = ལྷན་པོ་ *çag-pa-piñ* (*Mñon*) birch tree; soft bark.

ལྷན་པོ་ *çun-pa dri-shim* = ལྷན་པོ་ *çtu-piñ* (*Mñon*).

ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ *Jun-glial-khar* n. of grassy swamp of Tibet (*Rtsii.*). ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ལྷོ་ *Jun gadol-gkar* a place in Tibet (*Rtsii.*). ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ལྷོ་ *Jun-gaol-bde* a district with a Jong in Tibet (*Rtsii.*).

ལྷོ་ཕོ་ *sub-pa* pf. and imp. ལྷོ་ཕོ་, to speak in a low voice; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ to whisper: ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ if you had not spoken even whisperingly (*D.R.*). ལྷོ་ཕོ་ *sub-bu* a whispering; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ to recite in a low voice; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ to speak softly, to whisper in one's ear; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ to reprehend in a whisper: ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ an agreeable low-voiced talk (*Jig. 26*); ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ *sub-sub* a whispering.

ལྷོ་ཕོ་ *sub* (དེ་ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་) case, covering, sheath, envelope, paper bag, etc.; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ without a case, unsheathed; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ resp. ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ stocking, sock, ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ knife-sheath, ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་, resp. ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ a glove.

ལྷོ་ཕོ་ *sum-pa* pf. ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ or ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་, fut. ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་, imp. ལྷོ་ཕོ་ or ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ to weep, shudder: ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ do not weep! ལྷོ་ཕོ་ weeping, lamentation. ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ to tremble or shiver with cold, to shudder.

ལྷོ་ཕོ་ *sur-bu* 1. = ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་, girdle, belt. ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ *sur-bu-phrebu* = ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ short belt or sash. 2. acc. to *Cs.*: sore, ulcer. 3. In Tsang = dumpling of flour.

ལྷོ་ཕོ་ *ful* 1. an empty place, a place that has been left, that is no longer occupied; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ deserted residence, the place which was once inhabited; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ ruins of a house; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ your own place becoming empty (by your quitting it). 2. ལྷོ་ཕོ་ a way, a track, narrow passage: ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ in his dream the track for travelling to

Western India (appeared); ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ dry channel or passage of water; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ a long way. ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ and acc. to *Cs.* also = manner, method. ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ (trackless; = ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ without remainder or excess, without any trace of a thing; ལྷོ་ཕོ་ the extinguished cinders left by a fire. 3. property left by a deceased person: ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ his servant got all the property left by his master; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ paternal inheritance, patrimony; ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ son inheriting his father's property, the heir. 4. or ལྷོ་ཕོ་ behind: ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ after a man's death, ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ (wealth) earned by earnest desire remains behind.

ལྷོ་ཕོ་ *ful-pa* 1. one inheriting a property or occupying the place of one gone away or dead. 2. backbone, back, posteriors (*Cs.*).

ལྷོ་ཕོ་ *ful-byi* the Tibetan polecat.

ལྷོ་ཕོ་ *ful-mu* anything copied, a copy (*Cs.*).

ལྷོ་ཕོ་ *fo* 1. also ལྷོ་ཕོ་, ལྷོ་ཕོ་, mere, only, nothing but (*Cs.*). 2. num. = 117. 3. ལྷོ་ཕོ་ *fo-khag* = ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་, a tribe of *Dok-pa*: ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ the measure of *Dok-pa* herdsmen's yak-hair tents (*Rtsii.*).

ལྷོ་ཕོ་ *fo-gro* immodest and unwarrantable conduct, acting not according to one's wish: ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ should not arrest a person who may be disagreeable unwarrantably (*Rtsii.*).

ལྷོ་ཕོ་ *fo-na* = ལྷོ་ཕོ་ *ce-na*.

ལྷོ་ཕོ་ *fo-pa*, incorrectly for ལྷོ་ཕོ་ *fo-pa*.

ལྷོ་ཕོ་ *fo-bam* 1. = ལྷོ་ཕོ་ལྷོ་ཕོ་ official order or document, diploma. 2. = ལྷོ་ཕོ་ = acc. to *Cs.* register, list, a contract.

se-phyor = སེ་ཕུ་ལོ་ *se-phyor* sexual union, copulation (*Shon.*).

ཤེ་མོང་ *se-moñ* divine predestination, divine protection; nature, fate, destiny; power, origin of power or authority; strength (*Jā.*).

ཤེ་རུལ་ *se-rul* fetid, putrid (*Soh.*).

ཤེ་ I: *sed* 1. vb. = ཤེ་པེ་ *saye*, said; is analogous to ལྷ་མཐོང་ *lo-ha-tong* an old man (or village-head) of *Brag-rygyab-pa* said (*A. 66*). 2. = ཤེ་ the mind; ལྷ་མཐོང་ཤེ་མཐོང་པ་ *a boy whose mind is not developed and cannot understand what is good and what is injurious, i.e., cannot distinguish between good and bad.*

ཤེ་མཐོང་ཤེ་ལྷ་མཐོང་ *sed-ha-tong* honourable sir, noble lord; polite address among exalted persons, such as kings, ministers or leaders (*K. sh. 3, 285*).

ཤེ་ལྷ་མཐོང་ *sed-bye-wa* ལྷ་ལྷ་མཐོང་ intellectually developed, accomplished, sensible, having the power of judging or discriminating. ཤེ་མཐོང་ undeveloped; = ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ unable to distinguish, open, explain (a sign or riddle). ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *sed-dhye* ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *one clever in discrimination, in distinguishing one thing from another.*

ཤེ་ II: 1. = ཤེ་ལྷ་ *stobs*, ཤེ་ལྷ་ strength, force: ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *a mighty hero*; ཤེ་ཤེ་ strength decreases, begins to fail, ཤེ་ཤེ་ strength is restored, ཤེ་ཤེ་ strength is impaired; ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *sed-skyed-pa* to grow strong. ཤེ་ཤེ་ *sed-chuñ* weak, feeble, frail, gen. in reference to ལྷ་མཐོང་ body. 2. the patriarch Manu of the Hindus.

ཤེ་ III: the approximate direction, region, quarter: ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *below the sun, i.e., between the sun and the horizon (Jā.).*

ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *sed-hdag* 1. also ཤེ་ཤེ་ = ཤེ་ཤེ་ self. 2. one having power or authority, a lord, ruler.

ཤེ་ཤེ་ *sed-bu* ཤེ་ཤེ་, ཤེ་ཤེ་ son of Manu, man, human being. In the beginning of this *Kalpa* (age) a celestial being on account of the exhaustion of his merits fell down from heaven to this world; he was called ཤེ་ཤེ་ Manu (*So-rig. 84*). ཤེ་ཤེ་ ཤེ་ཤེ་ *sed-las-skyes* or ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *sedbu las-skyes* ཤེ་ཤེ་, ཤེ་ཤེ་ man, humanity, progeny of Manu.

ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *Sed-pu ser-skya* a tribe (*A. 66*).

ཤེ་ཤེ་ *sed-ma* 1. sbst. = ཤེ་. 2. adj. = ཤེ་ཤེ་ (*Jā.*).

ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *se-buñi khyu-ru* flock of lambs and kids (*A. 15*).

ཤེ་ཤེ་ *ser-phyin* abbr. for ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ ཤེ་ཤེ་ ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་, the title of a division of the *Kahgyur*. ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *n. of a Sutra in (K. ko. 3, 307).*

ཤེ་ཤེ་ *ser-wa*, pf. ཤེ་ཤེ་ to compare, to confront (*Ca.*).

ཤེ་ཤེ་ *sel* ཤེ་ཤེ་, ཤེ་ཤེ་ crystal, glass; is also the term used by Mongols and Siberian Buriats. ཤེ་ཤེ་ཤེ་ (*sel*) burning glass; ཤེ་ཤེ་ཤེ་ (*sel*) glittering or reflecting glass, ཤེ་ཤེ་ཤེ་ ཤེ་ཤེ་ (*sel*) *si-ma shyañs-pañi rdo-sel* sun-purifying stone, ཤེ་ཤེ་ཤེ་ *dag-pañi rdo-wa* cleansing stone or crystal, ཤེ་ཤེ་ཤེ་ (*sel*) *rdo-dkar-po* white transparent crystal (*Shon.*) also called ཤེ་ཤེ་ or ཤེ་ཤེ་ natural crystal, as distinguished from ཤེ་ཤེ་ artificial or melted crystal, i.e., glass; ཤེ་ཤེ་ *spog-sel* amber; ཤེ་ཤེ་ ཤེ་ཤེ་ཤེ་ a magic stone supposed to have the power of producing water or rain (*Jā.*);

ཤེལ་ཤྲེང་ *cel-phren* a string of crystal or glass-beads; ཤེལ་ཐུབ་ *cel-bum* glass-bottle; ཤེལ་མིག་ *cel-mig* or མིག་ཤེལ་ spectacles; ཤྲུང་ཤེལ་ telescope; ཤེལ་མེད་ *cel-sha* lit. crystal disc, the moon (*Ya-sel. 59*).

ཤེལ་དཀར་ *cel-dkar* 1. = ཤེལ་ *cel* plain glass. 2. n. of a place in Tibet. 3. sugar (*Rtsii.*).

ཤེལ་གྲོང་ n. of a village situated to the south-west of Lhasa (*Rtsii.*).

ཤེལ་ཏ་ *cel-ta* a kind of gum.

ཤེས་པ་ *ces-pa* I: vb. = ཤེན་པ་ resp. ཤྲེན་པ་ 1. to be cognizant of; to know, perceive, apprehend: བཤེན་པ་ཤེས་པ་ to know a thing; to be good; ཤེས་པ་པོ་ གཤེན་པ་, knower; ཤེས་པ་མེད་ does not know, བཤེན་པ་ཤེས་པ་ when (the soul) is searched for, it is not to be perceived or apprehended; ཤེས་པ་དཔེ་པ་ to know and to have faith in or regard for. མི་ཤེས་པ་དག་ those who do not care for knowing (a thing). ཐུག་ཤེ་ who knows, who can tell, ཅི་ཤེས་ what (do you) know, ཅི་མེད་མི་ཤེས་ or ཤྲེན་པ་ a know-nothing, ignoramus, dunce; མི་ཤེས་དུག་ཤེས་པ་ knowing (even) the unknown things, knowing everything; མང་ཤེས་ clever person; ཤེས་པ་ལ་བརྟུང་ he will know; རམ་རྟེན་ཤེས་ I understand counting. 2. to be able, in a general sense, ལམ་ཤེས་པ་ to one's best ability, to the utmost of one's power; རིམ་ཐུང་ཐུང་གི་ཤེས་པ་ལ་ཤེས་པ་ a clot of blood could only quiver (showing life in it). With a negative: གྲུ་མི་ཤེས་པ་ not being able to speak, རྟེན་ཐུང་མི་ཤེས་པ་ *gye-gyu mi ces-pa* they cannot be bent or curved.

ཤེས་པ་ II: 1. = knowledge, wisdom; the knowing (about a thing). 2. = ཤེན་པ་ གཤེན་པ་, intelligence, science, learning, ཤེས་པ་ལ་ཤེན་པ་ལ་ to look upon science as a (sort of) cheating. ཤེས་པ་ or knowledge ordinarily is of two kinds: (1) བཤེན་པ་ knowledge communicated by the organs of sense, i.e.,

physical; (2) བཤེན་པ་ knowledge of the soul: བཤེན་པ་ཤེས་པ་ལ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེན་པ་ཤེན་པ་ this is in reference to all times, past, present and future (*Chos Mñon, 73*). In Budh. metaphysics knowledge is also of ten kinds:—(1) ཤེས་པ་ལ་ བཤེན་པ་; (2) ཤེས་པ་ཤེས་པ་ བཤེན་པ་; (3) ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ བཤེན་པ་; (4) ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ བཤེན་པ་; (5) ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ བཤེན་པ་; (6) ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ བཤེན་པ་; (7) ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ བཤེན་པ་; (8) ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ བཤེན་པ་; (9) ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ བཤེན་པ་; (10) ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ བཤེན་པ་—[knowledge of (1) objects in general, (2) other's thoughts, (3) succession, (4) illusion, (5) sorrow, (6) origination, (7) cessation, (8) paths, (9) destruction, and (10) absence of origination]S.

ཤེས་པ་ཤེས་པ་ *ces-rgo* lit. the door of knowledge i.e. science, learning. ཤེས་པ་ཤེས་པ་ *ces-rgo med-pa* without learning; ཤེས་པ་ཤེས་པ་ *ces-rgo-shan* poor in learning.

ཤེས་པ་ཤེས་པ་ *ces-rgya* talent, wisdom. also = ཤེས་པ་ཤེས་པ་ great wisdom, powerful intellect (*Khrīd. 28*).

ཤེས་པ་ཤེས་པ་ *ces-pa-bkra* = ཤེན་པ་ཤེས་པ་ versatile intellect, excellent wisdom.

ཤེས་པ་ཤེས་པ་ *ces-pa rgyas-byed* རེ་ལོ་ཤེས་པ་ one of the lunar mansions.

ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ *ces-dan ces-byahi bday-nig mchog* = ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ the Tantrik system of Kālaśakra (*Mñon.*).

ཤེས་པ་ཤེས་པ་ *ces-kdan* 1. གཤེན་པ་ one possessed of wisdom and learning: ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ཤེས་པ་ ye wisemen, whatever of the size of this *nyagrodha* tree had you seen? (*K. du. 4, 310*). 2. possessed of consciousness: all living beings. ཤེས་པ་ཤེས་པ་ an accomplished and intellectual woman (*Mñon.*).

ཤེས་པ་ཤེས་པ་ *Ces-pahi bu-mo* = ཤེས་པ་ཤེས་པ་ the daughter of Dakṣa, an epithet of Umā, the wife of Mahes'vara (*Mñon.*).

spyen-legs-ces; མང་དུ་མཁལ་ *mañ-du thoṣ-pa* (*ññon.*).

མཁལ་པ་ཅེས་ *ces-rab-bchal* ལུ་ཤེས་ an erratic stupid person.

མཁལ་པ་མེས་ *ces-rab-ma* = མཁལ་པ་མེས་ (*ññon.*).

མཁལ་པ་ལྷ་མོ་ *Ces-rab lha-mo* = རྒྱལ་མ་མེད་ལྷ་མོ་ the goddess of wisdom and learning (*ññon.*).

མཁལ་པ་རྒྱུ་ལྡན་ *ces-rab sdoñ.bu* རྒྱལ་མ་མེད་ an ethical work by Nāgārjuna (*Tan. d. 4, 165*).

མཁལ་པ་ཡོང་མ་ལུ་འཕེལ་པའི་ལྟ་ n. of a *Sūtra* stating of the means of improving and increasing spiritual knowledge (*K. gu. 3, 207*).

མཁལ་པ་ཡོང་མ་ལུ་འཕེལ་པའི་ལྟ་ n. of a *Sūtra* in which are explained the causes which deteriorate spiritual culture (*K. ko. 3, 208*).

མོ་ *co* I: ལཱ་, ལཱ་ die, dice; མོ་ལ་དཔ་ *co-gdan* = མོ་ལ་དཔ་ dice-board or a piece of cloth on which dice is thrown at the time of playing; མོ་ལ་པ་ *co-rtse-ra* dice-play, to play at dice.

Syn. མོ་ *co*; ཇོ་ལ་ *cho-lo*; ལྟ་པ་ *rgyan-po*; མོ་ལ་པ་ *co-rgyanb*; མོ་ལ་པ་ *za-rgyan*; ཇོ་ལ་པ་ *rtsoḍ-rgyan*; ཇོ་ལ་པ་ *cho-lo hgyed* (*ññon.*).

མོ་ II: [1. the white willow of Spiti and other Himalayan districts. 2. other plants ལྟ་པ་, ལྟ་པ་ (*Vai-sñ.*)] from *Jā*.

མོ་ III: 1. blast, blight, smit, mildew 2. for མོ་ལ་ *co-gam*. 3. num.: 147.

མོ་ལྟ་མ་ *Co-skyam* n. of a place in Tibet (*Deb. 4, 39*).

མོ་ལྟ་མ་ *co-gam* = མོ་ལྟ་མ་ (*ññon.*) customs duty, tax; མོ་ལྟ་མ་ high duty; མོ་ལྟ་མ་ ལེན་པ་ to take toll, to levy a duty; མོ་ལྟ་མ་ ལེན་པ་ to smuggle, to circumvent or defraud a

customs officer (*Jā*). མོ་ལྟ་མ་ *co-gam-pa* or མོ་ལྟ་མ་ ལེན་པ་ ལེན་པ་; collector of tolls, receiver of customs, toll-gatherer: མོ་ལྟ་མ་ ལེན་པ་ did the work of a tax-collector.

མོ་ལ་ *co-tsha* = མོ་ལ་ a pair of scales to weigh gold and silver; acc. to *Jā*. a kind of steel-yard.

མོ་ལ་ *co-bc* = མོ་ལ་ *rdoun-tshig* falsehood, lie.

མོ་མང་ *co-maṅ* a medicinal plant: མོ་མང་ མོ་མང་ མོ་མང་ (*Med.*).

མོ་ར་ *co-ru* = མོ་ར་ *cor-ra*.

མོ་ *co-re* 1. = མོ་ a thoughtless promise. 2. colloq. for མོ་ལ་པ་ bare-lip. 3. a defect, flaw, notch, gap; also damaged, spoiled (*Jā*).

མོ་ལ་ལ་ *co-lo-la* མོ་ལ་ Sanakrit verse of two, or four lines, etc.

མོ་ལ་ལ་ *co-hgyrigs* well arranged: མོ་ལ་ མོ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ cloth of red and white colours arranged in the form of a chess-board (*Jig. 13*).

མོ་ལ་ *Co-mdo* abbr. name of a district in Kham called མོ་ལ་ (*ññon.*).

མོ་ལ་ *co-so* = མོ་ལ་ grain measure for barley, corn, flour, etc. (*ññon.*).

མོ་ལ་ *co-sa* also called མོ་ལ་ a kind of bean the leaves of which are cooked with Tibetan gruel to add flavour to it; མོ་ལ་ མོ་ལ་ *co-sa* and barley are alike (in price). (*ññon.*).

མོ་ལ་ *coḡ* imp. of མོ་ལ་ *hoñ-ten*: མོ་ལ་ མོ་ལ་ come! let him come; མོ་ལ་ མོ་ལ་ མོ་ལ་ མོ་ལ་ I do not wish that fruit should come to me from without; མོ་ལ་ མོ་ལ་ carry it away; མོ་ལ་ མོ་ལ་ fetch it; མོ་ལ་ མོ་ལ་ bring hither, (with མོ་ inst. of མོ་; take away!);

མཁའ་པ་ to say come, to invite, རིན་པ་མཁའ་པ་
མི་མཁའ་ we are not so much as invited. (Jā.).

མཁའ་པ་ *fog-pa* 1. དཔ་ wing, མཁའ་པ་ དཔ་
a bird, one having wings; མཁའ་པ་ དཔ་
spread the wings; མཁའ་པ་ tail feather.
2. fin of fishes.

མཁའ་པ་ *fog-bu* མཁའ་པ་ paper, a sheet
of paper; མཁའ་པ་ China paper; མཁའ་པ་
Tibet paper; མཁའ་པ་ silk-paper; མཁའ་པ་
cotton-paper (also paper of linen rags);
མཁའ་པ་ bark-paper, མཁའ་པ་ parchment; མཁའ་པ་
མཁའ་པ་ dark blue or black paper for
writing on in gold or silver; མཁའ་པ་ resp.
མཁའ་པ་ the first or the title page of a
book; མཁའ་པ་ gold-leaf, thin film of gold;
མཁའ་པ་ silver-leaf or paper; མཁའ་པ་ *fog-
khañ* paper house, paper-maker's farm;
མཁའ་པ་ *fog-gañ* a full sheet of paper;
མཁའ་པ་ *fog-grañ* page number; number of
leaves in a book. མཁའ་པ་ *fog-luñ-pa* paper
manufacturer (*Rtsii.*).

མཁའ་པ་ *fog-giñ* the *daphne* plant, the
plant from the bark of which paper is
made.

Syn. མཁའ་པ་ *chu-grog*; མཁའ་པ་ *ston-ka
ldan*; མཁའ་པ་ *ñalam-bu can*; མཁའ་པ་ *bya-yi
zag* (*ññon.*).

མཁའ་པ་ *fogñ* 1. = མཁའ་པ་ the ridge of a moun-
tain (*Lex.*). 2. also མཁའ་པ་ or མཁའ་པ་ མཁའ་པ་
a pit, hole, cavity, excavation; a valley:
མཁའ་པ་ cavity filled with water; མཁའ་པ་
valley with meadows, low ground over
grown with grass; མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ the
cavities near wings of the nose (*Jā.*).
3. n. of a place in Tibet; མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ མཁའ་པ་
the famous poet and *Lo-tad-ka* of Tibet
who translated the *Kāvyaḍarsa*, the *Avadāna
kalpalatā* and other Sanskrit works
into Tibetan verse.

མཁའ་པ་ *fogñ-bu* furrow, མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ *fogñ-
bu* *ñhen-pa* to make furrows (*Jā.*).

མཁའ་པ་ *fogñ-fogñ* rough, rugged (*ññh.*).

མཁའ་པ་ *fogñ-ka* 1. མཁའ་པ་ to hold, contain,
to have room in or on: མཁའ་པ་ that is not
to be got in, there is no room for it;
མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ (*A. 22*)
a copper globular pot (for anointing)
that would hold one *bre'* measure of
Magadha. 2. = མཁའ་པ་ to comprehend, hold in
the mind. 3. pf. མཁའ་པ་, fut. མཁའ་པ་, imp.
མཁའ་པ་, to empty, remove, carry or take
away (*Jā.*).

མཁའ་པ་ *fogñ* I: imp. of མཁའ་པ་ or མཁའ་པ་ *ñhad-
pa*: མཁའ་པ་ describe it. མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ མཁའ་པ་
(*A. 122*) preach or explain the lord's
teachings without reserve. མཁའ་པ་ explana-
tory word or word explained.

མཁའ་པ་ II: མཁའ་པ་, མཁའ་པ་: the lower, the inferior
part of a thing; མཁའ་པ་ upper and lower;
མཁའ་པ་ *ñsa-fogñ* top and bottom; མཁའ་པ་ (*Vai-
ññ.*) a lower tract of land, with milder
climate, opp. to མཁའ་པ་ elevated cold region,
མཁའ་པ་ to or toward the bottom, down,
downwards (*Jā.*).

མཁའ་པ་ *fogñ* a form of dance; the turning to
left in pantomimic dancing of women (*Ya-
ñel. 13*). མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ མཁའ་པ་
མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ (*Ya-ñel. 13*) in the four
directions (on all sides) the subjects were
making sports, dancing and performing
pantomimic plays, etc., on an inconceiv-
ably large scale.

མཁའ་པ་ *fogñ* = མཁའ་པ་ *gashob* 1. smell of singeing
2. = མཁའ་པ་ a fib, falsehood, lie; མཁའ་པ་ to
tell a lie; མཁའ་པ་ མཁའ་པ་ to tell a lie, gen.
in joke.

མཁའ་པ་ *fogñ-pa* pf. མཁའ་པ་ *ñfogñ* or མཁའ་པ་
also མཁའ་པ་, *ñfogñ* fut. མཁའ་པ་, imp. མཁའ་པ་ or མཁའ་པ་

to prepare, make ready, arrange, put in order; དབྱར་གི་མོགས་མཁུ་བ་ to make armaments; མཚན་པ་བཤུགས་ made preparations for a religious service (*A. 69*). མཚམས་ *zoms-ra* preparation, arrangement, fitting out; མཚམས་བཟུང་བ་=ཐུག་བཟུགས་བྱམ་བ་ to have made arrangement. མཁར་ state, pomp, splendour, with བྱིད་བ་ to show off, to dress smartly, མཁར་མཁར་ stately, grand (*Jā.*).

མོར་ *zor*, v. མོར་ *zo-re*.

མོར་བ་ *zor-va* to be fled, to be lost, to escape, slip. བྱུང་མོར་བ་ run away; བྱུང་མཁུ་བ་ taken away by thieves or robbers; བྱུང་མོར་མོར་བ་ lost in consequence of debt.

མོལ་ *zol*=ཐུག་པ་ལ་མཛུགས་ excess, additional; sometimes wrongly for མོལ་མོལ་ *zol-kyi-gka* རྩམ་ furrow of the plough. མོལ་མོགས་ *zol-tsoys* རྩམ་; cultivators, husbandmen.

མོལ་བ་ *zol-va* 1. intercalation, insertion (*Cs.*); མོལ་མོལ་ *zla-zol* intercalary month. 2. prest. tense of མོལ་བ་ *zol-va*.

མོལ་པོ་ *zol-po* a species of willow.

མོས་ *zogs* 1. almost always in conjunction with མོལ་ the other, of two, *e.g.*, བྱུང་མོལ་ མོལ་ the other woman. 2.=མར་ or མར་ a termination indicating the comparative or superlative degree; མོས་མོས་ the oldest or elder; མོས་མཁུ་མོས་མོས་བྱུང་མོས་ hence forth do behave as the wisest or the cleverest person; མོས་མོས་ the younger, the youngest; མོས་མོས་མོས་མོས་མོས་ the youngest of the five hundred ladies; མོས་མོས་ the longest the tallest; མོས་མོས་ of the longest duration, མོས་མོས་ the most long-lived; མོས་མོས་ the kindest, the principal benefactress (or benefactor); མོས་མོས་མོས་མོས་མོས་ because one is suffering under the chief disease, viz., old age (*Jā.*).

མོས་བྱ་=མོས་མོས་ offerings of cakes, etc.; མོས་མོས་ *zogs-khañ* offerings made in fanciful designs of temples, castles, etc., gen. by the Bon priests.

རྩ་བ་མོས་ *ru-va-na* the ear (mystic) (*K. gu. 1, 27*).

མྱི་ *Cri* མྱི་=དཔལ་ glory, magnificence; magnificient, splendid, grand. མྱི་ *Cri-ri* (Tib. དཔལ་ *dpal-ri*) མྱི་མྱི་ is a mountain in the south of India where Nāgārjuna resided in the last stage of his life. མྱི་མྱི་ *Cri-khañ-da*,=དཔལ་བྱི་མྱི་མྱི་ wood-apple preserve. མྱི་མྱི་མྱི་མྱི་མྱི་མྱི་ the fearful one, i.e., propitiates *Rudra* the fearful one.

གཤགས་ *gṣah*=ཡིན་ཐུགས་ becoming, worthy, fitting, suitable.

གཤགས་མྱོང་ *gṣah-na*=ཡང་དག་པ་ or རྩོད་མེད་ *gkyon-med-pa* 1. stainless, righteous, upright, honest, good; མྱོང་གཤགས་ *blo-gṣah-na* an upright, true heart; མྱོང་གཤགས་མྱོང་ lit. the pious lady; n. of a Buddhist sanctity of Tibet. 2.=གཤགས་ only, merely, mere, nothing but (*Jā.*).

གཤགས་མྱོང་ *gṣah-dkar* རྩོད་ tin, cf. མྱོང་ *sha-ñe*; གཤགས་མྱོང་མྱོང་མྱོང་མྱོང་མྱོང་ tin (used as a medicine) heals ulcers and renders mercury harmless.

གཤགས་པ་ *gṣag-pa* 1. distinction, difference; to distinguish (one from another); to differentiate. 2. v. གཤགས་ *gṣog-pa* (*Jā.*).

Syn. གཤགས་པ་ *gṣeg-pa*; དཔྱིད་ *gḥye-va*; གཤགས་པ་ *gṣeg-pa* (*Jā.*).

གཤགས་ *gṣags* right, justice: གཤགས་མྱོང་བ་ to investigate the righteousness (of an action); གཤགས་མྱོང་བ་ court of justice; གཤགས་མྱོང་བ་ the chief court of justice or council of the kalons at Lhasa. གཤགས་མྱོང་བ་ justice or investigation done by

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje ma-ha ka-la* one of the most powerful sons of Mahadeva who carrying in his hand a huge club of the size of Sumeru mountain keeps the Asura in perpetual terror (*K. g. 3, 317*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's chuñ-ma* the wife of Yama is དུད་པམ་མེག་པམ *dud-pa-hgebs*. གཤིན་པེ་གོ་མ་ *gcin-rje's groñ* the city of Yama is ཡུ་དག་ལོག་ *yañ-dag-hgog*. གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's mdun-pa* the minister of Yama is རྟེ་མ་མཚན་ *ñi-ma-can*. གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's yi-ge-pa* the writer of Yama is སྤུང་མེག་པམ་ *ñuñ-ghe-pa* བྱུང་མེག་པམ་ *gyog-po* the servants of Yama are གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ (*Mñon.*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's bu*, 1. the son of the lord of death. 2. as met. = ལྷ་ལ་མ་ཐུ་ལ (*Mñon.*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's pho-roq* n. of a (ལ་ཐུ་ལ) demon.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's phyogs* ཡུ་མ་ཐུ་ལ the quarter of the lord of death, the south.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's sgrñ-mo* (ཐུ་མ་ཐུ་ལ) the sister of the lord of death; an epithet of the river Yamunā.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's black lord of death*, a terrible deity; གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's black lord of death* (*K. g. 2, 29*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's gced dmar-po* = འཕེག་པམ་ཐུ་ལ་ཐུ་ལ n. of a tutelary god the Red Bhairava: གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ (*A. 17*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's gced dmar-pohi-rgyud* n. of a *Tantra* on exorcism and also for making enchanted medicines, swords, etc. (*K. g. 2, 71*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's groñ* གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ the city of the lord of death.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's-gdon* n. of a fearful evil spirit (*Mñg. 77*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's dag-po* གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ = the planet Saturn (*Mñon.*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's ba-dan* གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ the flag or standard of the lord of death.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's-gahon* གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ buffalo. Syn. མ་ཐེ་མ་ཐུ་ལ (*Mñon.*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's sañ-hphrog* n. of a (ལ་ཐུ་ལ) demon.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* the soul of the dead regarded as a ghost or spectre.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* the convulsive motions, the writhings of a dying creature (*Ja.*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* = འཕེག་པམ་ཐུ་ལ *gahon-rten* goods and effects belonging to a deceased person which are given to the church to bless his soul. གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* = འཕེག་པམ་ཐུ་ལ food prepared for and offered to the dead; acc. to *Ja.* food presented to the lamas when a person has died.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* (ལ་ཐུ་ལ གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ) mutual agreement, concord, harmony.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* = འཕེག་པམ་ཐུ་ལ.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* or གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ or གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ = གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *bsgrigs-pu* anything arranged, arrangement. གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *bsgrigs-pu* a row or file (of men) that has been marshalled or drawn up (*Situ. 82*).

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* or གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ ground down, crushed.

གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ *Gcin-rje's* also གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ or གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ; also = གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ. 1. nature, temper, natural disposition: གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ = གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ (*Yig. 15*) it is his or their nature, their natural disposition; གཤིན་པེ་མ་ཐུ་ལ by the very nature of the

case, naturally, quite of itself. 2. the person, or the body: གཤེད་ལམ་མཉམ་པར་འཕུག་གི་ they anointed the whole body (*Jā.*).

+ གཤེད་ལུགས་ *gce-lugs* 1. = རྒྱུད་པ་ *gnyata*.
2. = གཤེད་ལུགས་ disposition (*Fig. 51*).

གཤུང་བ *gcsu-wa* to rebuke, to blame, reproach; གཤུང་བ་མིང་ལ་ཕྱིན་པ་དང་ལྷོད་པ་ལྟོས་པ་ to blame in a whisper, i.e., behind a person's back and to find fault with. གཤུང་མ་པ་ *gcsu-ma-pa* = རྒྱུད་པ་ a curse, rebuke, censure.

གཤེད་བ *gce-wa* pf. གཤེས་ *gces*, to abuse, revile; གཤེད་པར་སྤྱད་མི་གཤེད་པ་ even when one is reviled, (one should) not revile in return.

གཤེས་ *gces*, v. གཤེས་པ་ *gceg-pa*.

གཤེགས་པ་ *gceg-pa* the honorific form of the vb. to go away, to depart; the one form representing both pres. and past tenses, but mostly used in past sense: gone, proceeded, one going, or gone; བདེ་མཆོག་གཤེགས་པ་ gone to happiness, beatitude; also happily gone or passed away, i.e., entered *Nirvāṇa*. དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ *De-bshin-gceg-pa* མཆོག་པོ་, gone to the state of མཆོག་པོ་ or མཆོག་པོ་, i.e., to *Nirvāṇa*, is the remarkable epithet for a Tathagata or past Buddha, meaning lit. "gone like that," or "gone like those other ones," i.e., he has departed as did the other blessed ones in whose footsteps he trod. རང་གཤེགས་ལུགས་ གཤེགས་པ་ gone to one's own residence or abode. རིང་ལ་གཤེགས་པ་ is the term used when a Dalai Lama dies; རྒྱུ་གཤེགས་པ་ to return, to come back, to die; རྒྱུ་གཤེགས་པ་ resp. died, when speaking of kings, great lamas and saints and Buddhas. གཤེགས་པ་ལྟེན་ *gceg-bkhyes* parting present, gen. a cup of beer or tea at the time of parting; གཤེགས་པ་ལྟེན་ parting feast or treat. གཤེགས་པ་ལྟེན་ *gceg-gtor* offerings of cakes, &c. to the gods when they are asked to return to their own abodes.

གཤེགས་པའི་ལོ་ན་ *gceg-pa'i go-cha* = རྒྱུད་པ་ལྟེན་པ་
ལྟེན་ fortitude and assiduity (*A. 136*).

གཤེད་ *gced* = རྒྱུད་ approximate direction, somewhere; thereabouts; གཤེད་མིན་ whereabouts not known. དེ་ལྟར་མཉམ་གཤེད་པ་ གཤེད་པ་ལྟེན་པ་ having said that tonight probably there would not be any theft or robbery he went away in some direction (*A. 130*).

གཤེད་མ་ *gced-ma* 1. བཟུང་, བཟུང་ executioner, hangman; གཤེད་མ་ལྟེན་པ་ to engage a hangman, i.e., to pay a murderer; fig.: བཟུང་གཤེད་མ་ གཤེད་མ་ལྟེན་པ་ གཤེད་མ་ལྟེན་པ་ one destroying the other, one becoming the murderer of another (*Vai. 38*). གཤེད་མ་པ་ *gced-ma-pa* a murderer, executioner. 2. the angel of death who takes away life (*Rtsi*); gods of vengeance, those that torment the condemned in hell. 3. a mean person who is capable of doing the vilest act; གཤེད་མ་པ་ *gced-dan* གཤེད་མ་པ་ the vile one.

གཤེད་མ་པ་ལྟེན་པ་ *Gced-dmar spu-til* = གཤེད་མ་
གཤེད་མ་པ་ n. of a Bon deity (*B. Nam*).
གཤེད་མ་པ་ལྟེན་པ་ *Gced-po dur-hdebs* n. of a demon.

གཤེན་ *Gcen* n. of an ancient family of Tibet, cognate to *S'akya*.

གཤེན་རབས་ *Gcen-rabs* the founder of the Bon religion, his full name being: བོད་གཤེན་རབས་མིང་ལ་གཤེན་པ་ the omniscient human descendant of *G'en*; རྒྱུ་གཤེན་ *gyrub-gcen* the Bon doctrine opp. to བཟུང་ or *Saddharma* of the Buddhists.

གཤེར་བ *gser-wa* I: = རྒྱུད་པ་ *rlan-pa* or རྒྱུད་པ་ 1. *rlan-pa*, moist, damp, wet; also གཤེར་བ་, གཤེར་བ་, *gser-pa* and གཤེར་བ་ལྟེན་པ་ to get thoroughly wet, to be drenched, to be moistened; གཤེར་བ་ལྟེན་པ་ to make damp, to moisten. In *C.* གཤེར་བ་ seems

to mean "damp," and གཤེར་བ་="wet." 2. (=ཆ) གཤེར་, གཤེར་, water, liquid. གཤེར་བཅས་ *gcer-bras* གས་ cloud. གཤེར་པའི་འབྲས་ *gcer-pa-hi-hbras* མཁམ་ modesty, bashfulness. གཤེར་འཛིན་ *gcer-hsin* as met.=ཆ་ water (*Yig.*); also =a cloud or that which holds moisture or vapour.

གཤེར་བ II: vb. 1. to ask for, beg for: གཤེར་ཅོན་པ་ I got it by asking for it; གཤེར་ལན་པ་ to interrogate, to question, to try (judicially); as partic. and abst.=the examining or criminal judge. གཤེར་དཔའ་ *gcer-dpañ* a judge (*Yig. 29*); གཤེར་འཁོད་མི་ཏུ་ *gcer-bkod mi-tu* a bailiff, who calls for the attendance of the plaintiffs and defendants, &c. in a legal suit (*Rtsui.*). 2.=གཤོར་བ་ to measure.

གཤོ་བ *gco-wa* pf. གཤོས་ *gcos* 1. to pour away the same as བཤོ་བ་ *bc'o-wa*; ཆ་གཤོ་བ་=ཆ་ཤོ་བ་ to pour out water.

གཤོ་མོ *gco-mo* in *W.* a lever (*Ja.*).

གཤོས་པ་ *gcoy-pa* I: ལུས་འཕེལ་བྱེད་ subst. ཆ་འད་ what lifts the body, the wings; also spelt ཤོག་པ་ *gog-pa*.

Syn. གཤོག་ཏུ་ *gcor-gro*; ཏུ་ *gro*; འད་པ་གཤོག་ *hulab-gcor*; འད་པ་ *hulab-mu*; འཕེལ་བྱེད་ཆ་ *gcebs-byed* (*Blñon.*).

གཤོས་པ་ II: pf. གཤོས་པ་, *gcor* བཤོས་པ་ *bcags*, fut. གཤོས་པ་, imp. གཤོག་ *gcor* 1. to cleave, to break through; གཤེར་མཐའ་གཤོག་པ་ to split wood entirely, ཆ་པ་འཕྲེད་གཤོག་པ་ to split into four pieces; དུམ་བུར་གཤོག་པ་ to cut into pieces; གཤམ་གཤོག་པ་ to break through the ice; གཤམ་གཤོག་པ་ to hew a path, in *C.* 2. to confess རྒྱུ་ལ་, a sin, རྒྱུ་ལ་, a fault, རྒྱུ་ལ་གཤོག་པ་ to confess a fall, and thus to expiate it. རྒྱུ་ལ་འགན་པ་ *adig-bcags* atonement, expiation; རྒྱུ་ལ་འགན་པ་ རྒྱུ་ལ་འགན་པ་ as an atonement for having killed a serpent; འཕྲོ་བ་འགན་པ་=

འཕྲོ་བ་འགན་པ་: འཕྲོ་བ་འགན་པ་འགན་པ་འགན་པ་ to offer a killed animal (a sheep) as an atonement; རྒྱུ་ལ་འགན་པ་ *adig-bcags smon-lam* penitential prayer (*Ju.*).

གཤོག་པ་ *gcor-thogs* n. of a place in Tibet (*B. ch. 4*).

གཤོང་ *gcor* also གཤོང་མ་ *gcor-ma*, མཁམ་ narrow place, deep valley: གཤོང་མ་མཁམ་པ་ many defiles or ravines. གཤོང་མ་ཤོང་ *gcor-ma-shin* fields for cultivation on flat slopes or in valleys. གཤོང་མ་ཤོང་མ་ཤོང་མ་ཤོང་མ་ཤོང་མ་ Amdo, Kham and Gang, these three are cultivated valleys (*Yig. 9*).

གཤོང་བུ་ *gcor-bu*=ཆ་ཤོང་བུ་ also ཆ་ཤོང་བུ་ a vessel for water.

གཤོང་པ་ *gcor-pa* to comb (*Ca.*).

གཤོབ་ *gcor*=ཤོབ་ *gob*.

གཤོམ་པ་ *gcom-pa*=ཤོམ་པ་ *com-pa*: གཤོམ་པ་ *gyul-gcom-pa* to make preparations for war or battle.

གཤོར་ *gcor* 1.=ལུང་པ་ or ལུང་པའི་གཤོར་ passage for water, a water-channel. 2.=དུ་ཆ་ལ་ འཕྲོ་བ་འཕྲོ་བ་ *rea-ro-la bcos-puhi skyogs* a ladle made of horn, also=ཐུང་བུ་ a punch or pricker.

གཤོར་བ I: *gcor-wa* vb., in *C.* also གཤོར་བ་, pf. བཤོར་བ་ *bcar* 1. གཤོར་བ་འགན་པ་འགན་པ་ to move or go in a file gen. one following another, to proceed in procession; also to tell off, as beads of a rosary (passing through one's fingers), hence ཆ་པ་འཕྲེད་འགན་པ་འགན་པ་འགན་པ་ to read prayers, recitations, etc.=གཤོར་བ་འགན་པ་འགན་པ་ to go one after another in a row or file. 2. to measure, to weigh: གཤོར་བ་ལ་ཆ་ལ་གཤོར་བ་ to weigh out brass for gold; གཤོར་བ་ a measuring vessel. 3. to chase, run after: རྒྱུ་ལ་འགན་པ་ to chase a game; རྒྱུ་ལ་འགན་པ་ to fish.

གཤོང་བ II: adj., also གཤོང་བ rough, bristly, shaggy, (Ja.).

གཤོལ་ *gcol* = རོང་ or རོང་གཤོལ་ རིམ་, རུམ་, རུམ་ལུག་ plough, the plough Tibet consisting only of a crooked beam called གཤོལ་མའདུལ་ རུམ་ལུག་ (without wheels) and the share called གཤོལ་ལུག་ or རོང་ལུག་.

གཤོལ་མའདུལ་ རུམ་ one of the seven fabulous mountains mentioned in the Buddhist cosmogony (*Sorig. 8*).

གཤོལ་ཐང་ *gcol-ldan* = བཟའ་ཤིང་, or ལྷ་འྱེ་གཤོལ་ མའི་ཤིང་, the cocoa-nut (*Mñon.*).

གཤོལ་པོ་ *gcol-po* poplar-tree (Ja.).

གཤོས་པ་ *gcos-pa* v. གཤོས་ and བཤོས་.

བཤམ་ *bcah* I: 1. or བཤམ་མ་ = ཡང་རྒྱལ་བ་ or ར་ཅང་ཡལ་པོ་, apportionment, service: རིང་གི་མ་ འབྲུམ་ཤམ་པ་བཤམ་མ་ཐུག་ I did not render any service to Bromston. 2. inundation, flood (*A. 101*).

བཤམ་པ་ II: = བཤམ་པ་ with pf. བཤམ་ *bcah* to slaughter, to kill. ལུག་བཤམ་ slaughtered a sheep; བཤམ་པ་ལུག་གི་ཤོལ་བ་ བཤམ་ the butcher has opened the belly of a sheep (*Situ. 76*). བཤམ་པ་ *bcah-pa* a slaughter house: ལུག་མ་ བཤམ་པ་ཐུག་མོ་ he made Lhasa a slaughter house, i.e., massacred many people at Lhasa (*J. Zan.*).

བཤམ་མ་ *bcah-ma* cattle or live-stock kept for slaughter, v. བཤམ་པ་ *bcah-pa*.

བཤམ་པ་པ་ *bcah-pa* = རེ་མཚན་ to explain, lay open; བཤམ་པ་པ་ལུག་ *bcah-par bya-wa* རེ་མཚན་ཐུག་པོ་ anything to be explained or laid open.

བཤམ་པ་ *bcah-wa* བྲིམ་, ཕྱུ་ལོ་, བྲིམ་, བཤམ་པ་ alvine discharges: བཤམ་པ་པ་ to discharge ordure; བཤམ་པ་པ་ལུག་ to operate on the bowels. བཤམ་པ་པ་ལུག་ བཤམ་པ་ a cat, lit. that

which discharges ordure secretly or covers it.

Syn. བཤམ་པ་ *bcah-bya*; བྲིམ་པ་ *bhyab-ldan*; ཕྱུ་ལོ་ *phyis*; བྲིམ་པ་ *lto-nigs*; རིང་པ་ *dre-chen*; བཤམ་པ་ *gnam-gnañ* (*Mñon.*).

བཤམ་པ་ *bcah-lam* པ་ཐུ་, བཤམ་པ་, བཤམ་པ་ the anus.

Syn. བཤམ་པ་ *bog-ego*; བཤམ་པ་ *thur-lam*; བཤམ་པ་ *bog-lam*; བཤམ་པ་པོ་ *bcah-wa-ego*; བཤམ་པ་ *gnam-khuñ*; བཤམ་པ་ *kub*; བཤམ་པ་ *bphoñ* (*Mñon.*).

བཤམ་པ་ *bcah-señ* བྲིམ་པ་པ་ species of catechu tree.

བཤམ་པ་ *bcah-pa* leaky; བྲིམ་པ་ བཤམ་པ་ a leak-hole, full of crevices (*Situ. 76*).

བཤམ་པ་ *bcah-pa* 1. བཤམ་པ་, བཤམ་པ་, བཤམ་པ་ to explain, to declare, prove, enunciate: བཤམ་པ་ བཤམ་པ་ to expound religion, to preach; བཤམ་པ་ བཤམ་པ་ he must be set down for dead (*Vai-ññ*); བཤམ་པ་པ་ *bcah-ñes-pa* defective explanation or debate, wrong explanation; བཤམ་པ་ *bcah-bya* the subject to be explained; བཤམ་པ་ *bcah-gyar* བཤམ་པ་པ་ subject of discourse, a discourse written down. བཤམ་པ་ *bcah-yam* an explanation or lecture in which too much is said or written and conveying little sense with a view to deceive (*Situ. 44*). བཤམ་པ་པ་ lecture, address verbally, བཤམ་པ་པ་ to explain a book; to recite instances, examples; བཤམ་པ་པ་ བཤམ་པ་ to elucidate (*Situ. 76*). 2. = བཤམ་པ་ to tell, to relate; བཤམ་པ་པ་ བཤམ་པ་ method of narration; བཤམ་པ་པ་ to narrate a story.

བཤམ་པ་ *bcah-pa* a cruel person, a butcher, v. བཤམ་པ་: བཤམ་པ་ བཤམ་པ་ the butcher slaughters flesh (*Situ.*). བཤམ་པ་ *bcah-bu* a butcher's son (*Hbrom. I, 27*).

བཤམ་པ་པ་ *bcah-ma* བཤམ་པ་ deception, defrauding.

བཀར་བ *bkar-wa*, v. བཀར་བ གུང་བ = འཛིན་བ
to weigh, weighing; རྒྱུ་བཀར་བ to measure
with a *bre*.

བཀལ་བ *bkal-wa* 1. = བཅུག་བ རལ་ལས་སུ་
destroying; destruction, ruin. 2. བཀལ་བ་སུ་
to wash, to wash out or off, to cleanse by
washing, to purge: རྒྱལ་བཀལ་ washing the
mouth, རྫོང་བཀལ་ *gnod-bkal* washing or
cleansing a vessel; རྒྱལ་བཀལ་ bathing or
washing with water (*Situ*. 76); རྒྱལ་མེད་མཆོག་
བཀར་ལཱི་དང་འགྲུ་བཀལ་བྱིན་ the Brāhmins wash
the passage of excrement and urine with
water; རྫོང་བཀལ་བ (*to-wa* *bkal-wa* to purge
the bowels. བཀལ་བལ་ *bkal-thag* = འབྲུད་མ
khkrud-ma water with which vessels have
been washed. འཛིན་བའི་བཀལ་བལ་རྒྱང་མ་བ་མིན་ have
washed out of this transmigratory exis-
tence (*Khrīd*. 50). བཀལ་བད་ *bkal-naḡ* diar-
rhoea, indisposition from looseness of the
bowels, flux, etc. བཀལ་བྱིན་ *bkal-byed* laxa-
tive; བཀལ་རྒྱན་ *bkal-gman* purgative medicine.

བཅིག་པ *bzig-pa* pf. བཅིག་པོ་ *bzigs*, v.
འཛིན་བ *bzig-pa* གཤམ་, གཤམ་མེད་, to destroy,
break, upset: བཅིག་པོ་བྱེད་བ་ to subvert reli-
gion; རྒྱལ་མེད་པོ་བྱེད་བ་ to infringe justice; རྒྱལ་
བཅིག་པོ་ to dismantle or break down a house;
མཆོག་བཅིག་པོ་ destroyed the fort.

བཅིབ་པ *bzib-pa*, to arrange evenly, with
pf. བཅིབ་པོ་ = བཅིབ་པོ་ or བཅིབ་པོ་: མཉམ་པོ་དང་བཅིབ་པོ་
arranged evenly or properly; good ar-
rangement (*Situ*. 76).

བཅུག་བ *bchu-wa*, v. བཅུ་བ *chu-wa*.

✚ **བཅུག་པ** *bchug-pa* = བཅུང་བ་ *bhluṅ-ka*,
ཐང་ལ་; acc. to *Cs.* to sell; བཅིག་པོ་མ་བཅུག་པ་
to barter, to exchange; རྫོང་བཅུག་པ་ *nor-bchugs*
to exchange property (*Situ*. 76).

✚ **བཅུང་བ** *bchug-wa* = རྫོང་བཅུག་པ་ 1. to
bring down, degrade, fall off, fall down.
2. = རྫོང་བ་ to curse.

བཅུད་པ *bchud-pa* 1. to take off, to
scratch, rub: རྫོང་མེད་པོ་བཅུད་པ་, with its
talons scratched the skin. (*Situ*. 76). 2.
to purify by fire; བཅུད་པོ་ purifying fire
(*Sch.*). 3. to put into the scabbard, to
sheathe (*Sch.*).

བཅུམ་པ *bchum-pa*, v. བཅུམ་པ་, pf. བཅུམ་པ་,
resp. of བཅུ་པ་, to shed tears, to weep.
བཅུམ་པ་བཅུམ་པ་ cried for help (*Situ*. 76).

བཅུམ་པ *bchum* (cf. བཅུ་པ་, ལྷ་ *awa*) inunda-
tion, flood (*Jā.*).

བཅུར་བ *bchur-wa* to sing: མེད་བཅུར་བ་
mer-bchur-to scorches with fire = མེད་བཅུར་བ་
བཅུར་བ་ *me-la spu-bchur* *blaṅ-wa* to cause hair
to be singed (*Situ*. 76).

✚ **བཅུལ་བ** *bchul-wa* = ལམ་ journey, road; བཅུལ་
ལར་ = ལམ་ལྷོ་ on the road; ལྷོ་ལར་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
ལམ་བཅུལ་ལར་མི་ལམ་ལྷོ་ in a dream while he was
proceeding on a journey in Western India
(*A.* 31). བཅུལ་ལ་ *bchul-ka* journey, way (*A.*
10); བཅུལ་ལ་ *bchul-ka* = ལམ་ལྷོ་ road: ལྷོ་ལར་ལམ་
ལྷོ་བཅུལ་ལར་ལྷོ་ afterwards travelling secretly
on the Nepal road (*A.* 85). བཅུལ་ལར་ long
way or journey.

བཅུས་བ *bchus*, pf. of ལྷོ་ལར་ལམ་ལྷོ་ལྷོ་ = flayed,
the skin taken off, but in ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ = copied a
book (*Situ*. 76).

བཅུས་བ *bcher* v. ལྷོ་ལར་ *cher-wa*: ལྷོ་ལར་ལྷོ་ལྷོ་
glam-bcher-to compared one's speech or
what one has said (*Situ*. 76).

བཅུས་པ *bches-pa* 1. = མཉམ་པ་, བཅིན་པ་ to be
in accord or harmony with, to be friendly;
to be acquainted with. 2. in བཅིན་པ་ལྷོ་ a
relation, relative, friend; རྫོང་ལྷོ་, an acquaint-
tance, མཉམ་པ་ལྷོ་ intimate friend: བཅིན་པ་ལྷོ་
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ they are intent on being
of use to their relatives; རྫོང་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
ལྷོ་ལྷོ་ you have neither relation nor

friend; འཕྲིན་པ་མ་འདྲིན་ not to depend on friends. འཕྲིན་གཉིས་ མཁའ་མཁའ་མཁའ་ a friend; འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ friend to virtue, pious or holy friend, spiritual friend or adviser; འཕྲིན་གྱི་ཁེ་འདྲིན་ འཕྲིན་ཀྱི་ཁེ་འདྲིན་-པ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ to profit by friendship, make a profit out of religion; འཕྲིན་པ་འདྲིན་ འཕྲིན་ nu-byed-pa an enemy; འཕྲིན་པ་འདྲིན་ vindictiveness; འཕྲིན་པ་འདྲིན་ འཕྲིན་-པ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ friendless, guideless: འཕྲིན་པ་འདྲིན་པ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ like a blind man roaming in the wilderness without a guide (*Khrig*. 101).

༡. འཕྲིན་ འཕྲིན་-པ་ འཕྲིན་-པ་ 1. copulation; (or འཕྲིན་ mystic term.) to lie with, to have sexual intercourse with: འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ de-dañ འཕྲིན་པ་མཁའ་མཁའ་ after having slept with him, she bore him a son; to engender, to generate, to beget: འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་མཁའ་མཁའ་ the son begotten by the swineherd (*Jā*). 2. to pour out: འཕྲིན་པ་ to pour out water. 3. to vomit.

འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་-པ་, v. འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་-པ་.

འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་པ་= འཕྲིན་པ་ མཁའ་ a low place, ravine.

འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་-པ་ v. འཕྲིན་པ་ མཁའ་, representation, rumour, report.

འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་-པ་ C., liberal, munificent (*Jā*).

འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་-པ་, v. འཕྲིན་པ་, to chase: འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ chased game (*Sūu*. 76); འཕྲིན་པ་

འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ went to chase wild animals (*Ubrum*. 1, 16).

འཕྲིན་ འཕྲིན་= འཕྲིན་ delay, putting off; འཕྲིན་པ་ to obstruct; འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ raised strong objection (*A*. 110).

འཕྲིན་ འཕྲིན་-པ་ to wait, defer, delay: འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ to put off, postpone doing work. འཕྲིན་པ་འཕྲིན་ འཕྲིན་-པ་ or འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་= འཕྲིན་པ་: འཕྲིན་པ་འཕྲིན་ he could not be kept back, diverted from his purpose—relatives are called འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ the devils' obstruction, i.e., hindrances on the way of deliverance.

འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་-པ་, v. འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་= spirit, wine. འཕྲིན་པ་འཕྲིན་ འཕྲིན་-པ་= འཕྲིན་ (Ubrum). འཕྲིན་ wine.

འཕྲིན་ འཕྲིན་ 1. pf. of འཕྲིན་ q. v. 2. resp. for འཕྲིན་ food, victuals, provision of the table: འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ to go to dinner; འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་པ་ to treat the priests to a meal; འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་-པ་ food offered to the gods. འཕྲིན་པ་འཕྲིན་ འཕྲིན་-པ་= འཕྲིན་པ་: འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ as met. food offered to the gods (*Zam*. 9); འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་པ་འཕྲིན་པ་ he looked towards heaven at the time of going to dinner (*A*. 101).

འཕྲིན་པ་ འཕྲིན་-པ་ offering-morsel, e.g., small pieces of butter offered to the gods or to the ghosts.

स sa I: the twenty-eighth letter of the Tibetan alphabet corresponding in sound to the Sanskrit स and English S. 2. represents the num. fig. 28.

श्री II: in Buddh. 1. अक्षयवर्मा अपराधपर
अक्षयवर्मा अपराधपर the letter अ illustrates
the equality of all things, i.e., matter, i.e.,
the want of difference in them (*K. d. १*,
114). 2. अक्षयवर्मा अपराधपर २३॥ २३॥
अक्षयवर्मा अपराधपर २३॥ २३॥ as is the symbol of perfect secrecy
or occultism, it liberates all by certitudes
(*K. p. ५*, *43*). 3. In Tantrikism what is
called *sa* applies to purity of promise, i.e.,
to holy vows, signifying nothing else: अक्षय
वर्मा अपराधपर २३॥ २३॥ (*K. gu. ९*,
179).

例 III : 1. मृत्तौ, चरमा, मृत्तु, ररा, चरमिमा, मृ, जो, चरमि, मेदिमो the earth, soil, land, earth as elementary substance; खड्डेयुः digging earth, excavation; अक्षुः sa chu me plus earth, water, fire, air; अक्षुः अक्षुः मृत्तुः चरमिजित come out from the earth or from the ground; अक्षुः अक्षुः a small quantity of earth; ररा clay, argillaceous earth, अक्षुः flint and earth; also for ore, metal (like ररा, अक्षुः gold-ore, अक्षुः silver-ore Cs.; अक्षुः sweepings, offcourings; the ground, अक्षुः to sit on the ground, अक्षुः to fall to the ground. 2. = अक्षुः place, spot, space; अक्षुः or अक्षुः residence, dwelling house, अक्षुः birthplace, one's native place; अक्षुः the place where a person or thing is; अक्षुः अक्षुः अक्षुः I have a place where to ask advice. 3. occasion, opportunity,

possibility: **ལུ་མ་འདྲེན་པེད་** one cannot get near him; **ཁྱེད་ཀྱི་ནུ་གཞན་མ་འདྲེན་པེད་** you cannot go to that place, Sir! (*Mū.*); **རྩ་ཁྱིམ་གྱི་མེད་** *nor-gyis blü-sa med* you cannot ransom yourself by money. Also with respect to men: **ང་གསལ་བཤེས་པེད་** (**ཏུ་འདྲེན་པེད་**) *ངེད་* I cannot address myself to anybody else with my words (requests, hopes). 4. position, step, grade: **ཏུ་རྒྱུ་མེད་པར་སྐྱུ་ང་** he took and treated his second wife in the place of the first, i.e., he showed the second the honour due to the first. 5. degree, stage, state; **བཟུ་བུ་ཤིན་** the ten stages or degrees of saintly perfection (from *Jā.*).

མགུན་དབང་ *sa-kun dpañ* or མགུན་པ་དབང་པའི་རྒྱལ་པོ་
= ལོང་མོམ་རྒྱལ་པའི་རྒྱལ་པོ་ ཇམ་རྒྱལ་པོ་ *Chakravartti*
Rājā, emperor of the universe (*Mon.*).

མཁྱ མཁྱ་མཁྱ་, or མཁྱ 1. map, plan; མཁྱ
མཁྱ་མཁྱ་མཁྱ་མཁྱ་མཁྱ་, drew out, i.e., took a
plan of the ground (*A. 81*). 2. = མཁྱ་མཁྱ་
accommodation, place for travellers, rest
house; seems to be a corrupt form of the
Sanskrit word མཁྱ་ entertainment house for
pilgrims generally; མཁྱ་མཁྱ་མཁྱ་མཁྱ་མཁྱ་
མཁྱ་མཁྱ་མཁྱ་མཁྱ་མཁྱ་ besides accommodation
for twelve occasional guests (*A. 119*).

འདྲཀ་ *sa-dkar* as met. = དཀ་པོ་ white
colour, white-wash; lime, chalk.

ਸਕੋੜਾ *sa-rko-wa* = ਸਕੋੜਾ ਖੁਦਾਇ a pig; to dig ground.

सप्तम sa-skam dry ground, steppe (Sch.).

མགོར་སང་པོར་ tour, travel, journey.

४१ *Sa-skya* पाङ्गुनि grey earth ; n. of an ancient city with a great monastery in

Tibet; the grand monastery of Sakya in upper Tsang.

མཁྱེན *sa-skyes* 1. = རྩ་, རྩ་ནས་ བྱེད་པ་ a general term for tree; lit. that grows from the ground. 2. = ལྷ་ལྷི་རྒྱ་མཁུ་ *lha-yi glu-mkhan* a celestial singer; ལྷ་མཁུ་ *lha-mkhan* the planet Mars (Maṅgala).

མཁྱེན་པ་ *sa-skyon* ལྷ་པ་པ་; ལྷ་པ་པ་ *king*, governor.

Syn. མཁྱེན་པ་ *sa-beyu*; མཁྱེན་པ་ *mi-rje* (Mñon).

མཁྱེན་པ་པ་ *sa-skyon* ལྷ་པ་པ་ *po* an emperor, a great king (Fig. k. 59).

མཁྱེན་པ་ *sa-skyob* = རི་མོ་, hill, mountain.

མཁྱེན་པ་ *sa-bekos* = ལྷ་པ་པ་ *groñ-khyer* a town or city (Mñon.).

མཁྱེན་པ་ *sa-kham* = མཁྱེན་པ་ the element of earth.

མཁྱེན་པ་ *sa-khu* water mixed with clay; མཁྱེན་པ་ *made* dirty by earth, dust, etc., soiled with clay.

མཁྱེན་པ་ *sa-khoñ* ལྷ་པ་ the interior of the earth. མཁྱེན་པ་པ་ *sa-bekos* the gold that is in the bosom of the earth, i.e., still in the mines.

མཁྱེན་པ་ *sa-khyad* = མཁྱེན་པ་ land, place, dwelling place (Rtsi.).

མཁྱེན་པ་ *sa-khyab* lit. covering the earth; one whose power extends over the land, hence = མཁྱེན་པ་ ruler, king.

མཁྱེན་པ་ *sa-khyon* the earth's extent or compass, area (Cs.).

མཁྱེན་པ་ *sa-khra* = མཁྱེན་པ་ map; མཁྱེན་པ་པ་ *sa-bekos* draws a plan of the place (A. 61); མཁྱེན་པ་པ་ *sa-bekos* you also having left the Jo-wo's place (A. 123).

མཁྱེན་པ་ *sa-khra-bo* མཁྱེན་པ་ [ashamed] S.

མཁྱེན་པ་ *sa-khral* ground-tax, land-rent.

མཁྱེན་པ་ *sa-khri* 1. = མཁྱེན་པ་ *sa-yi khri* (Mñon.), a seat or chair made of earth. 2. = མཁྱེན་པ་ a place.

མཁྱེན་པ་ *sa-mkhan* = མཁྱེན་པ་ one who is well acquainted with a particular place or country; a guide.

མཁྱེན་པ་ *sa-mkhar* a castle the walls of which consist for the most part of earth (Jā.).

མཁྱེན་པ་ *sa-gyon* tough-soil, hard ground.

མཁྱེན་པ་ *sa-dga* and མཁྱེན་པ་ *sa-dgyes* = ལྷ་པ་ the lily (Mñon.).

མཁྱེན་པ་ *sa-dgra* the enemy of a country, i.e., in many cases nothing but a demon (Jā.).

མཁྱེན་པ་ *sa-myon* ལྷ་པ་, ལྷ་པ་ a hind, a landlord [n. of Ādi-Buddha] S.

མཁྱེན་པ་ *sa-hdul* = མཁྱེན་པ་ *sa-gyos* earthquake (Mñon.).

མཁྱེན་པ་ *sa-hgro* = མཁྱེན་པ་ peacock, lit. that which walks on the ground.

མཁྱེན་པ་ *sa-rygal rje-blon* ལྷ་པ་ n. of a (མཁྱེན་པ་) demon who moves with ten frightful attendants and carries mischief wherever he goes.

མཁྱེན་པ་ *sa-rhogs* place, region, tract: ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ *hjigs-pahi sa-phyogs* an unsafe place or region (Jā.).

མཁྱེན་པ་ *sa-brgyad* the eight stages of saintly perfection, acc. to the Śrāvakayāna school, viz.: ལྷ་པ་ *rigs-kyi sa*; ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ *brgyad-pahi sa*; ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ *ñthoñ-wahi sa*; ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ *brabs-pahi sa*; ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ *bdod-chags dāñ bral wahi sa*; ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ *byas-pa rtogs-pahi sa*; ལྷ་པ་ ལྷ་པ་ *ñan-thog kyi sa* (མཁྱེན་པ་པ་པ་ 137).

མཁྱེན་པ་ *sa-egon* mound, heap of earth (Mñon.).

མཁྱེན་པ་ *sa-sgre* = མཁྱེན་པ་ [a bare ground] S.

མཁྱེན་པ་ *sa-sgroñ* ལྷ་པ་ [the esculent white water-lily] S. (Mñon.).

མཛོམ *sa-nog* clay, face of the earth.

མཛོན *sa-nhon* blue clay, blue earth.

མཛམ་པ་ *sa-bcad* = མཛོན་པ་གྲང་ 1. a synopsis, a division; = བཟུ་ a chapter. 2. = རིམ་པ་ or བྱེད་པ་ order, arrangement (*Yig. k. 1*).

མཛམ་པ་ *sa-bcu* (also called མཛམ་པ་བྱེད་ཀྱི་པ་) ལུང་ལྔ་མཁོ་མཛམ་པ་, the ten stages of saintly perfection of a *Bodhisattva* according to the *Mahāyāna* school:—(1) རྒྱལ་ལྔ་པ་པ་པ་ beatitude; (2) རྒྱལ་ལྔ་པ་པ་པ་ spotless purity; (3) རྒྱལ་ལྔ་པ་པ་པ་ enlightenment; (4) རྒྱལ་ལྔ་པ་པ་པ་ ལུང་ལྔ་པ་པ་ illumination; (5) རྒྱལ་ལྔ་པ་པ་པ་ ལུང་ལྔ་པ་པ་ unconquerable; (6) རྒྱལ་ལྔ་པ་པ་པ་ ལུང་ལྔ་པ་པ་ salvation; (7) རྒྱལ་ལྔ་པ་པ་པ་ ལུང་ལྔ་པ་པ་ far reaching; (8) རྒྱལ་ལྔ་པ་པ་པ་ ལུང་ལྔ་པ་པ་ immovable; (9) རྒྱལ་ལྔ་པ་པ་པ་ ལུང་ལྔ་པ་པ་ *l-ga-pahi blo-gros* ལུང་ལྔ་པ་པ་ righteousness; (10) རྒྱལ་ལྔ་པ་པ་པ་ ལུང་ལྔ་པ་པ་ *chos-kyi sprin* ལུང་ལྔ་པ་པ་ spiritual cloud.

མཛམ་པ་ *sa-bcu-pa* ལུང་ལྔ་པ་པ་ one who has passed all these ten stages or is in the tenth stage

མཛམ་པ་ལྔ་པ་པ་ *sa-bcuhi dchad-phyug* ལུང་ལྔ་པ་པ་ = ལུང་ལྔ་པ་པ་པ་ an epithet of *Maitreya Bodhisattva* who has passed through all the ten stages of saintly perfection.

མཛམ་པ་ *sa-bcu* = ལུང་ལྔ་པ་པ་; lit. essence of the earth, i.e., sulphur (mystic) (*Mñ. 4*). མཛམ་པ་ལྔ་པ་པ་ *sa-bcu ser-po* = ལུང་ལྔ་པ་པ་ sulphur (*Sman. 4.43*).

མཛ *sa-cha* in colloq = place, country, land.

མཛེན་པ་ *sa-chen-po* ལུང་ལྔ་པ་པ་ a large place, the whole earth; a high degree, e.g., the eighth stage also ལུང་ལྔ་པ་པ་ one in that stage.

མཛམ་པ་ *sa-mtshog* ལུང་ལྔ་པ་པ་ chief place; a holy land. 2. ལུང་ལྔ་པ་པ་ [a sort of yellow sandalwood] *S*.

མཛམ་པ་ལྔ་པ་པ་ *sa-mchod-ma* = ལུང་ལྔ་པ་པ་ *rgya-mtsho chen-po* ལུང་ལྔ་པ་པ་ ocean (*Mñon.*).

མཛམ་པ་ལྔ་པ་པ་ *sa-bchag kufis-mgri* (མཛམ་པ་) n. of a demon.

མཛེན་ *sa-bchiñ* ལུང་ལྔ་པ་པ་ lotus.

མཛོ *sa-hjo* = ལུང་ལྔ་པ་པ་ 1. lightning. 2. ལུང་ལྔ་པ་པ་ as met. a hog (*Mñon.*).

མཛོམ་པ་ *sa-hjomg* = ལུང་ལྔ་པ་པ་ that which digs a hole, wild boar (*Mñon.*).

མཛོམ་པ་ *sa-gñis klu* ལུང་ལྔ་པ་པ་ [the inner fluid of the earth] *S*.

མཛོམ་པ་ *sa-gtan-pa* = ལུང་ལྔ་པ་པ་ hill.

མཛོམ་པ་ *sa-rten* = ལུང་ལྔ་པ་པ་ *hig-rten* the world.

མཛོམ་པ་ *sa-gtan* = ལུང་ལྔ་པ་པ་ a rug, a floor-carpet (*Fig.*).

མཛོམ་པ་ *sa-gñis* surface of the Earth, the higher regions of the Earth. ལུང་ལྔ་པ་པ་ the people of the four continents, beasts, the gods of the four *Mahārāja kâyika*, and the gods of the thirty-three (*Trayātrīmsa*) heavens all live on the surface of this Earth. མཛོམ་པ་ *sa-gñis sa* ལུང་ལྔ་པ་པ་ the space or region above the surface of this Earth.

མཛོམ་པ་ *sa-gñis* bleak arid tract, desert, terms that are synonymous and analogous to it are—ལུང་ལྔ་པ་པ་ *dgon-dun*; ལུང་ལྔ་པ་པ་ *ma-ru*; (ལུང་ལྔ་པ་པ་) *mya-nam than*; ལུང་ལྔ་པ་པ་ *brtan-bral*; ལུང་ལྔ་པ་པ་ *skams-pa*; ལུང་ལྔ་པ་པ་ *btrog-dgon-pa*; ལུང་ལྔ་པ་པ་ *byo-mog*; ལུང་ལྔ་པ་པ་ *gseg-ma*; ལུང་ལྔ་པ་པ་ *so-phag-can*; ལུང་ལྔ་པ་པ་ *bye-ma-can*; ལུང་ལྔ་པ་པ་ *gt sañ-cod* (*Mñon.*).

མཛོམ་པ་ *sa-globg* 1. ལུང་ལྔ་པ་པ་, ལུང་ལྔ་པ་པ་, ལུང་ལྔ་པ་པ་; [water-lily] *S*. (*Mñon.*). 2. = ལུང་ལྔ་པ་པ་ (*Mñon.*).

མཛོམ་པ་ལྔ་པ་པ་ *sa-globg mig* [n. of prince] *S*.

མཛོམ་པ་ལྔ་པ་པ་ *sa-thamg cad dñac-pa* or མཛོམ་པ་ལྔ་པ་པ་ ལུང་ལྔ་པ་པ་ a monarch.

མཛོམ་པ་ *sa-thal* 1. dust. 2. n. of a number (*Ya-sel. 57*).

མ་རྒྱལ *sa-thul* to prepare the soil, soil made ready to receive the seed.

མ་ལེན་ལྷ་པོ་ *sa-thel nag-pa* 1. n. of a (མ་ལེན་ལྷ་པོ་) demon. 2. a deity of the *Horpa* tribe (*Jā.*).

མ་ལྷོ་མེ *sa-mthil* the central region on the globe; ལྷོ་མེ [the surface of the earth] S.

མ་དཔྱད་པོ་ *sa-dan-po* the first stage of saintly perfection.

མ་དུག *sa-dug* lit. earth-poison; evaporation damp or acting like poison on those sleeping on the bare ground.

མ་དོ *sa-do* (v. དོ་པོ་ *do-po*) half a load of earth, a sackful of earth, being half a donkey-load.

མ་དོང་ *sa-don* pit, hole in the ground.

མ་དྲཱ་ *sa-dra* Tā. 184 and 187, diploma, patent (S'h.).

མ་འདུག *sa-bdag*, མ་འདུག་པོ་ = རྒྱལ་པོ་ པ་འཛིན་, རྒྱལ་པོ་, རྒྱལ་པོ་པ་འཛིན་; རྒྱལ་པོ་ 1. king, master or owner of land, sovereign. 2. demons gen. of the *Nāga* class (*Jñān.*); god of the ground of any locality supposed to be a jealous and angry being, of terrific appearance, to whom on many occasions offerings are brought.

མ་འདུག་པོ་པོ་ *sa-bdag khyim* = རྒྱལ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *gyal-pohi-pho-brañ* king's residence, palace.

མ་མཐུང་ *sa-mdah* 1. mouse-trap, also a large trap for catching leopards and other animals. 2. a fabulous plant (*Jā.*).

མ་མཐུང་ཕྱི་མཐུང་ *sa-mdah chu syro-ma* a sharp pointed arrow having a feather at its end which is shot to pierce the earth and also through water (*Rtsii.*).

མ་རྩེ་ *sa-rde* = མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ *u-tshugs*, perais-
terce, མ་རྩེ་ལྷ་པོ་པོ་པོ་ *sa-rde tsug-nag* = མ་རྩེ་ལྷ་པོ་པོ་ *tsug-nag* having urged, insisted upon; མ་རྩེ་ལྷ་པོ་པོ་པོ་ *sa-rde tsug-nag* (they) persisted

on my getting the wealth of the kingdom (A. 59).

མ་རྩེ་ *sa-rdo* a stone of earthy formation; earth and stones.

མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ *sa-rdog* = ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *lcags iron* (*Jñān.*).

མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ *sa-lun* 1. རྩེ་ or རྩེ་ རྩེ་ a hill; tree.

2. རྩེ་པོ་ རྩེ་པོ་ a king, a landholder.

མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ *sa-rdo* n. of a work (*Ya-sel. 43*).

མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ *sa-nag-po* རྩེ་ལྷ་པོ་ 1. black earth or soil. 2. n. of a place in Tibet: *Sa-nag-pa* a native of Sanag.

མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ *sa-gnas* 1. རྩེ་ལྷ་པོ་ the sacred *kupa* grass of the Hindus and of the Buddhists (*Jñān.*). 2. district, region, country, landscape: རྩེ་ལྷ་པོ་པོ་པོ་པོ་ a lovely place or landscape. རྩེ་ལྷ་པོ་པོ་པོ་པོ་ རྩེ་ལྷ་པོ་པོ་པོ་ in short, the guardian of the district should make it free from feuds.

མ་རྩེ་ལྷ་པོ་པོ་ *sa-gnod spyin* རྩེ་ལྷ་པོ་ [a kind of demi-god living in mountain caverns and attending on the god of wealth] S.

མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ *sa-gnon-pa* རྩེ་ལྷ་པོ་ invading or subduing a country, conquest.

མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ *Sa-rnam* n. of a place in Tibet (*Rtsii.*); མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ a resident of *Sa-nam*. མ་རྩེ་ལྷ་པོ་པོ་པོ་ *Sa-rnam* *lhun-grub rab-bstan* the full n. of the Jong which is ordinarily called Sanam Jong (*Rtsii.*): མ་རྩེ་ལྷ་པོ་པོ་པོ་པོ་ རྩེ་ལྷ་པོ་ to the Sanam-pa, you all also of Jo-wo etc. (A. 123).

མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ *sa-ma* [sa soil of five different places or kinds.

མ་རྩེ་ལྷ་པོ་ *sa-mud* 1. earthen pot. 2. རྩེ་ལྷ་པོ་ [a kind of jasmine] S.

མ་པ་ *sa-pa* one belonging to *Sa-kya*; inhabitant of the earth, of our globe (S'h.).

མ་པ་པོ་ *sa-pan* = མ་པ་པོ་པོ་ *Sa-gkyā pan-di-la* Sakya Panchen (*Yig*).

མ་པྱེ་ *sa-dpyad* = མ་པྱེ་ལྷ་པོ་ or མ་པྱེ་ལྷ་པོ་ discrimination of land, ascertaining the suitability of land for building sites, &c. (*Ya-sel. 33*).

अष्टुट् *sa-spyod* 1. मृत्पर a land-animal, possessing the earth, man. 2. मृत्पुत्र king, ruler, governor. अष्टुट् दामपा *sa-spyod dam-pa* a pious king or ruler (*Yig. k. 36*).

Syn. रग्यल *rgyal-po*; अष्टुट् *sa-dwañ*; मिष्टुट् *mi-dwañ* (*ññon.*).

अष्टुट् *sa-spyod-ma* = रग्यल lady, queen; अष्टुट् *sa-spyod ma-gnas* = रग्यल the queen's apartments or palace (*ññon.*).

अष्टुट् *sa-spyod* = रग्यल n. of a quasi-religious work on the selection of sites for buildings, founding of monasteries, &c.

अष्टुट् *sa-pag* रक्त brick, dried in the sun.

अष्टुट् *sa-phug* रक्त cave, cavern; अष्टुट् *sa-phug chuññu* cell, a small cavern.

अष्टुट् *sa-phuñ* earth-heap; अष्टुट् the two partridges, mother and son were under a mound of earth (*Rdsa. 16.*)

अष्टुट् *sa-phur-bu* = रग्यल a hill, mountain.

अष्टुट् *sa-phra rabs-can* परमाणु; matter, atom, atomic particles of earth; the earth.

अष्टुट् *sa-bon* बीज seed; अष्टुट् *sa-bon hdebs-su* caused to sow seeds. Also = रग्यल the semen virile. अष्टुट् born of the seed, = रग्यल *rgyud-pa*; अष्टुट् *gdwañ-rgyud* (*ññon.*) extraction, progeny. अष्टुट् *sa-bon gyi-tshogs* the aggregate of seeds, which are :— रग्यल *rgya-wañ sabon*; रग्यल *thug-guñi sa-bon*; रग्यल *hgas-fañi sa-bon*; अष्टुट् *sa-bon gyi-sa bon*.

अष्टुट् *sa-bon rul-pa* रक्त putrid or rotten seeds.

अष्टुट् *sa-bon skyed* = रग्यल *hig-rten*, अष्टुट् *sa-rtien* the world, earth.

अष्टुट् *sa-bon skyed-ma* बीज [bringing forth seed; the earth]S.

अष्टुट् *sa-bon ñany* निष्फल fruitless.

अष्टुट् *sa-bon mdsod* = रग्यल *pad-mahi se-hbru* anthers of the lotus (*ññon.*).

अष्टुट् *sa-bla* = रग्यल heaven (*ññon.*).

अष्टुट् *sa-dwañ* = रग्यल *rgyal-po* king, ruler, governor of a place (*ññon.*). अष्टुट् *chen-po* = रग्यल a great ruler, governor : अष्टुट् *sa-bon chen-po* = रग्यल (*Yig. k. 61*).

अष्टुट् *sa-hbol* bulging soil, soft earth.

अष्टुट् *sa-hbyed* रक्त, मृत्पर a hoe.

अष्टुट् *Sa-hori* abbr. of अष्टुट् (*Sakya*) and रक्त (*Di-khüng*) two monasteries of Tibet (*Loñ. 2, 12*).

अष्टुट् *sa-mc-rdo* or अष्टुट् *sa-min rdo-min* neither earth nor stone, conglomerate.

अष्टुट् *Sa-man-to* *gsum* acc. to *L. C.* three different countries called *Sa*, *Man* and *Te*: रक्त *sa-man-to* *gsum* at that time the dispute among the three states of *Sa*, *Man* and *Te* (*A. 86*).

अष्टुट् *sa-mal* अष्टुट् the bare ground used as a bed; [also = death-bed]S.

अष्टुट् *sa-mi gsoñ* produced no unpleasantness or unhappiness (*A. 123*).

अष्टुट् *sa-min* (*Sch.*): 'white sand.'

अष्टुट् *sa-mos* = रग्यल *ka-mu-da* or *Uipala*, अष्टुट् *sa-mos fshal* रक्त group of lily plants (*ññon.*).

अष्टुट् *sa-mung* dark red earth used in medicine : अष्टुट् *sa-mung* *Mod.*

མ་དམར་ *sa-dmar* red earth; མ་དམར་འཛོང་ n. of small monastery called "Simon-bong" in the neighbourhood of Darjeeling situated on a mountain-slope which consists of red coloured soil (*Hook. I.*) (*Jā.*).

མ་ཅེས་ *sa-tsig*, མ་ཅིག་ *sa-tshig* or མ་ཅེག་ *sa-tsig* stage, post-station.

མ་གཙང་ *sa-gtsan* a country free from contagious disease.

མ་ཏཱ་ *sa-rtsi* = དཀར་ཏཱ་ white-wash or མ་དཀར་ chalk, lime; མ་ཏཱ་གཙམ་པེ་མོ་ཤིང་ (*Rtsii.*).

མ་ཏཱ་མ་ཡོད་པ་ལྟར་ *sa-rtsis yon-tan rgyud* n. of a Bon work corresponding to *Gser-hod dam-pa* Suvarpa Prabhā.

མ་ཏཱ་ *sa-tshur* a kind of acrid earth used in making paint and in dying (*Rtsii.*).

མ་མཚམས་ *sa-mtshams* border, frontier, boundary; མ་མཚམས་འཁེགས་པ་ *sa-mtshams hgyes-pa* to guard the boundaries or limits; to mark out the boundaries.

མ་མཚོ་ *sa-htsho* 1. = དཀར་གམར་ཤིང་ *dgas-gzar shiṅ* (*Mon.*). 2. = མ་ཡོང་ *sa-skyon* ལྷ་པོ་ལུ་པ་; king (*Mon.*).

མ་མཚོ་ལྷ་མ་ *sa-htsho-skyes* ཤིང་འབྲས་པུ་ཅི་ the elephant of Indra (*Mon.*).

མ་མཚོ་འདུང་ *sa-htsho htab* = བེ་ཤིང་ཤིང་ *be-tshi shiṅ* (*Mon.*).

མ་མཚོ་མ་ *sa-htsho-ma* མེ་པ་ the wife of Buddha.

མ་མཚོ་ལྷ་མོ་ *sa-htsho bu-mo* 1. ལཱ་པ་ [lotus]S. 2. མཚན་པ་ *thal-dreṅ* n. of a medicinal plant (*Mon.*).

མ་མཚོ་ *sa-hdsin*, 1. = མ་མཚོ་པ་ གཤམ་ར་ *Gandhara*, the modern Kandahar; ལྷ་པ་ mountain. 2. = ལྷ་པ་ *rgyal-po* ལྷ་པ་པ་ king (*Mon.*). 3. symb. fig. 7 (*Rtsii.*).

མ་མཚོ་འདུང་པ་ = ལཱ་པ་ཤིང་ lit. white mountain, i.e., snowy mountain (*Mon.*).

མ་མཚོ་ལྷ་མ་ *sa-hdsin skyes* n. of an insect.

མ་མཚོ་དམར་པ་ *sa-hdsin dhoan-po* = ལྷ་པ་ལྷ་པ་ Sumeru: འདུག་པ་ལྷ་པ་ལྷ་པ་ may your majesty's person (health) remain unchanged and steady like the Sumeru mountain (*Fig. k. 60*).

མ་མཚོ་ *sa-shag* རྩི་པ་པ་ bitumen [rock-oil, petroleum]S.

མ་གཤིང་ *sa-gshi* མཆོ་, ལཱ་པ་, ལཱ་པ་, ལཱ་པ་, ལཱ་པ་ the soil, the earth; site, place.

Syn. མ་མཚོ་ *nar-hdsin*; མ་མཚོ་པ་ *mi-gyo-ica*; མ་མཚོ་པ་ *brtan-pa*; མ་མཚོ་པ་ *bskrun-byed*; མ་མཚོ་པ་ *hōd-hsrun byin*; མ་མཚོ་པ་ *hdsin-ma*; མ་མཚོ་པ་ *shag-lan*; མ་མཚོ་པ་ *rigi-phur-bu*; མ་མཚོ་པ་ *nihaḥ-yas*; མ་མཚོ་པ་ *yanḥs-lan*; མ་མཚོ་པ་ *gser-lan-ua*; མ་མཚོ་པ་ *rgya-mtshohi gos-can*; མ་མཚོ་པ་ *gna-tshogs hdsin*; མ་མཚོ་པ་ *kun-bzod*; མ་མཚོ་པ་ *ri-yi gna-ica can*; མ་མཚོ་པ་ *nor-lan*; མ་མཚོ་པ་ *nor-gyi blo gros-ma*; མ་མཚོ་པ་ *chu-gter sku-rags can*; མ་མཚོ་པ་ *chu-skyub*; མ་མཚོ་པ་ *bzod-ma*; མ་མཚོ་པ་ *bzod-lan*; མ་མཚོ་པ་ *rin-chen ḥmā-po*; མ་མཚོ་པ་ *dri-lan*; མ་མཚོ་པ་ *dng-ma*; མ་མཚོ་པ་ *rtan bzod-ma*; མ་མཚོ་པ་ *hchañ-byed-ma*; མ་མཚོ་པ་ *gliñ-lan*; མ་མཚོ་པ་ *kle-yi gshi*; མ་མཚོ་པ་ *hbyun-po hdsin-byed*; མ་མཚོ་པ་ *hbyun-pohi yum*; མ་མཚོ་པ་ *gbyig-gi blo gros-ma*; མ་མཚོ་པ་ *gbyig-hdsin*; མ་མཚོ་པ་ *brud-lan*; མ་མཚོ་པ་ *gliñ-hdsin*; མ་མཚོ་པ་ *gser-gyi gliñ*; མ་མཚོ་པ་ *las-sa*; མ་མཚོ་པ་ *hdsom-buhi rgyal mtshan-can*; མ་མཚོ་པ་ *sa-gleñ*; མ་མཚོ་པ་ *khur-la mi-hjigs*; མ་མཚོ་པ་ *ma-yi ŋjig-rtan* (*Mon.*).

མ་གཤིང་པ་ *sa-gshi skyon* རྩི་པ་པ་ ལྷ་པ་ *rgyal-po king* (*Mon.*).

མ་གཤིང་པ་ *sa-gshi ñan-pa* sandy desert, bleak tract, bad soil, sterile ground.

Syn. མ་མཚོ་ *sa-gleñ*; མ་མཚོ་པ་ *ggon-duñ*; མ་མཚོ་པ་ *ma-ru*; མ་མཚོ་པ་ *mya-ñam thañ*; མ་མཚོ་པ་ *brtan-bral*; མ་མཚོ་པ་ *skams-pa*; མ་མཚོ་པ་ *bbrog-dgon-pa*; མ་མཚོ་པ་ *gyo-mog*; མ་མཚོ་པ་

greg-ma so-phag-can; རྒྱུ་མ་པ་པོ་ *bye-ma can*; རྒྱུ་མ་པ་པོ་ *gtsaŋ-poŋ* (*Mon.*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-gshi tsan-po*; མ་གཤིས་པ་པོ་ *good soil, fertile earth or ground.*

Syn. ར་བ་རྒྱུ་མ་པོ་ *rab-dwaŋ*, མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-gshi*, མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-gŋin*, རྒྱུ་མ་པོ་པོ་པོ་ *gbru-kun skye wahi-ma* (*Mon.*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-gshi tsan* མ་གཤིས་པ་པོ་ *the support of the earth, king, mountain.*

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-sla* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *gold* (*Yig. k. 2*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-zluhi lhun-po* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *golden mountain.*

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-tsan-po* མ་གཤིས་པ་པོ་ *[a kind of fragrant earth]S.*

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-hog* མ་གཤིས་པ་པོ་ *the nether world; nadir, underground.* Syn. མ་གཤིས་པ་པོ་ *phaŋ-hog*; མ་གཤིས་པ་པོ་ *stob-ldan gnaŋ*; མ་གཤིས་པ་པོ་ *tsu-hog*; མ་གཤིས་པ་པོ་ *tsu-yi hjiŋ-rten* (*Mon.*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-hog* མ་གཤིས་པ་པོ་ *the Nāga demi-gods occupying the nether region.*

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-hog phreŋ-wa* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *ba-bla* མ་གཤིས་པ་པོ་ *sulphate of arsenic* (*Mon.*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sahi-kham* མ་གཤིས་པ་པོ་ *element of earth.*

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sahi rgya-byin* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *an emperor, a great king* (*Yig. k. 58*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sahi-goŋ-wa* མ་གཤིས་པ་པོ་ *a lump of earth [a clod]S.*

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sahi shiŋ-po* 1. = མ་གཤིས་པ་པོ་ *geer gold.* 2. = མ་གཤིས་པ་པོ་ *Edo-tje gdan Vajrasana, Bodhi Gaya*; also *Aryabhūmi, Magadha* (*Mon.*) 3. n. of a *Bodhisattva*. མ་གཤིས་པ་པོ་ *མ་གཤིས་པ་པོ་* n. of a *Sūtra* containing an account of the attributes of *Bodhisattva Bhūmigarbha* together with a *dharma* (*K. d. 4, 154*). མ་གཤིས་པ་པོ་ *མ་གཤིས་པ་པོ་* n. of a *Tantra* containing the 108 names of *Bhūmigarbha* (*K. g. 4, 85*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sahi-dpaŋ phyug* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *king* (*Mon.*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sahi-sla-wa* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *gold.*

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-ya* (མ་གཤིས་པ་པོ་) = 1,000,000 མ་གཤིས་པ་པོ་ *a million.*

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yab*, མ་གཤིས་པ་པོ་ *sovereign, 'father to a country'* (*Jā.*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yaŋ-po* a wide open country.

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yi thig-le tsan* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *a king, ruler.*

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yi gdu-pa* མ་གཤིས་པ་པོ་ *[a blue water-lily]S.*

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sahi-gdu bu* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *lily* (*Mon.*)

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yi tsab* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *dur-wa tsab* (*Mon.*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *Sa-yi rna-wa* an epithet of *Karpa* a hero of the war of *Kurukṣetra*, son of *Kunti* by the sun-god (*Mon.*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yi hphuŋ-byes nag-mo* (མ་གཤིས་པ་པོ་) a female monster.

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yi byi-lam* (མ་གཤིས་པ་པོ་) n. of demon.

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yi daam-bu-ka* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *betel plant* [the betel plant]S.

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yi gyab-rgoŋ* lit. the wild yak of the ground; n. of a snake (*Sman. 108*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *Sa-yi saŋ-ga* མ་གཤིས་པ་པོ་ n. of an Indian king who visited Tibet during the time of *Hibrom-bŋan-pa* (*Loŋ. 2, 4*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yi lha* = མ་གཤིས་པ་པོ་ *earth-god, a Brāhmaṇa* (*Mon.*).

མ་གཤིས་པ་པོ་ *sa-yi lha-mo* མ་གཤིས་པ་པོ་ *sylvan goddess, nymph*; མ་གཤིས་པ་པོ་ *the goddess who was witness to Buddha Gautama's greatest achievement, his final triumph over the devil.*

सङ्केतः *Sa-gaṇi śla-wa* the month of Vais'akha (April-May) in which Gautama Buddha was born, and in which he renounced the world and died.

सङ्केतः *sa-gaṇi śla-wa* वैशाख पूर्णिमा the full moon in April-May.

† सङ्केतः *sa-rji-ka* medicinal herb, and flower : सङ्केतः वैशाखमेदं पुष्पं *M.*

† सङ्केतः *Sa-pa-ka* n. of a great river of the western continent of Godāniya, which flows like a black line in the western ocean (*K. ko. १, 263*).

† सङ्केतः *Sa-ma-la* n. of a sanctuary in Mañyul (*Dug-ye. 39*).

† सङ्केतः *sa-mā ga-mā* = मन्मथ (mystic) (*K. gu. १, 28*).

† सङ्केतः *Sa-mu-tsa-ya* n. of a king (*K. dun. 14*).

† सङ्केतः *Savana* (सरव) n. of the son of चार्क *Charka* (चरको) (*K. d. ५, 33*).

† सङ्केतः *sa-ra-la* सरल n. of a tree (*K. ७, 3*).

सङ्केतः *sa-ra so-ri* coarse-grained and fine-grained (corn, seeds, etc.), mixed up together *W. (Jā.)*.

† सङ्केतः *Sa-ra-hā* n. of an Indian Buddhist saint : सङ्केतः सारवाहो वैश्वदेवः सारवाहो वैश्वदेवः the one who had received real perfection was famed as Sarāhā (*A. 70*).

† सङ्केतः *sa-raṇi* सरं a kind of sword (*Mñon.*)

† सङ्केतः *sa-ri* सारिणी the fourteenth constellation or lunar mansion.

Syn. सङ्केतः *rluṅ-gi lha-mo*; सङ्केतः *rluṅ-gi dṅwaṅ-phyug*; सङ्केतः *gnam-mthok goṅ* (*Mñon.*).

† सङ्केतः *sa-ri-la* सरित्; = सङ्केतः *bbab-chu* stream, river, (mystic) (*K. g. १, 21*).

† सङ्केतः *Saroruha* n. of an Indian Buddhist saint who is said to have sat for seven days on a pyre but was not burnt.

सङ्केतः *Sa-la* 1. n. of a great river in Jambudvīpa, prob. the Salween? (*K. my. १, 68*). 2. prob. a corruption of the word Sāra in Kṛiṣṇa Sāra n. of a species of antelope; सङ्केतः सङ्केतः सङ्केतः सङ्केतः went to India on account of an antelope-skin.

सङ्केतः *Sa-lim* n. of an Indian king, (prob. Prince Selim who became emperor Jehangir) : सङ्केतः सङ्केतः सङ्केतः सङ्केतः King Salimpa who ruled over Ārya Bhūmi (*Loṅ. 2, 23*).

† सङ्केतः *sa-lu* सारि *Oryza sativa* wild rice which according to the Buddhists was the food of our first parents. The plant grew wild and when reaped in the evening new ears came out next morning, to be fit for the sickle in the evening (*B. ch. 16*). सङ्केतः सङ्केतः सङ्केतः सङ्केतः a kind of fine fragrant rice. सङ्केतः *sa-luḥi shiṇi* rice field, the field where the fabulous s'ali grain सङ्केतः grew wild (*Mñon.*).

सङ्केतः *sa-leb* is explained as सङ्केतः सङ्केतः shallow.

सङ्केतः *sa-le gbram* सारिणी fine grains of gold found in sand; सङ्केतः सङ्केतः सङ्केतः सङ्केतः (*Nag.*) natural gold picked up in pieces, not obtained from melting.

सङ्केतः *sa-sam* = सङ्केतः *bbab-mdo* (mystic) crossing of roads (*K. g. १, 28*).

† सङ्केतः *sa-ha-ka-ra* सङ्केतः the mangoe-flower (*K. du. ५, 330*). सङ्केतः सङ्केतः n. of a celestial creeping plant (*Yig. k. 37*).

† **ས་ཏ་པ་ར** *Sa-ha pa-ra* n. of a Buddhist monastery of shepherds in the confines of Nepal and Tibet (*Dsam.*).

† **ས་ཀེ་ལྷོ་པར** *Sa-ke bhe-tar* n. of a great city in south-west India (*Lam-yig. 16*).

† **སྤྱ** *saw* 1. = ལེགས་པོར་མཆོག་ *legs-hoñg* welcome; blessing or good be unto you (mystic) (*K. g. P. 179*). 2. ལེགས་པོར་མཆོག་ལྷོ་པར་ལྷོ་པར་ལྷོ་པར་ལྷོ་པར་ ལྷོ་པར་! *Swa* is symbolical of the void nature of all things (*K. d. 3, 322*).

† **སྤྱ་ལུ་** *sua-nu* = རི་མོ་ mountain (mystic) (*K. g. P. 28*).

† **སྤྱ་ལྷན་** *Swa-bha-lhan* n. of a town. རི་ལྷན་གྱི་ཕྱིར་ཁྱེད་ཀྱི་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ ལྷན་ལྷན་ let *Swa-bhathan* the town of the heretics (*Muteg-pa*) be reduced to dust (*A. 18*).

† **སྤྱ་ག་ར** *ad-ga-ra* ཆམ་ཀར་ the sea, ocean.

† **སྤྱ་ཅོཌ་** *ad-tstha* ཆམ་ཅོཌ་ its Tibetanized form is ཅོཌ་ miniature images of Buddha and Bodhisattvas and also Chaityas cast in moulds.

† **སྤྱ་ར་** *Sa-ra* n. of a fabulous golden mountain (*K. d. 2, 281*).

† **སྤྱ་ལྷན་མ་** *sa-la ki-sa* རྒྱལ་ལྷན་མ་ རྒྱལ་ལྷན་མ་ the flower of *Sál* tree.

སྤྱ་ལྷན་མ་ *ad-la ser-po* ལེགས་པོར་ རྒྱལ་ལྷན་མ་ *gyi-shur cñ* (*Mñon.*).

སྤྱ་ལྷན་མ་ *ad-lahi lion-pa* རྒྱལ་ལྷན་མ་ *spog-dkar cñ* ཆམ་ལྷན་མ་ the *Sál* tree, *Shorea Robusta*. རྒྱལ་ལྷན་མ་ རྒྱལ་ལྷན་མ་ the sub-Himalayan regions abounding in medicinal plants and sal forests: རྒྱལ་ལྷན་མ་ རྒྱལ་ལྷན་མ་ རྒྱལ་ལྷན་མ་ རྒྱལ་ལྷན་མ་ the cool medicinal region of *Sál* is a grove of blessings and happiness (*Yig.*).

སྤྱ་ལྷན་མ་ *ad-hu ljañ-pahi* མཉམ་པ་ n. of a *Sátra* in which the twelve *Nidanas* (conditions of cyclic existence) have been

illustrated from the growth of *Salu* rice and its seedlings (*K. d. 2, 190*).

སྤྱ་ *sag* 1. slow and oblique; མཉམ་པོ་ slow in walking or movement (*Yig. 43*). 2. brawn, callosity; *Sch.* also has: hair-side (of a skin); མཉམ་པོ་ brawny, མཉམ་པོ་ a thick brawn. 3. = རྒྱལ་ལྷན་ *W.* scale (of a fish) རྒྱལ་ལྷན་ scaly.

སྤྱ་ལྷན་ *sag-bdar* a rasp, མཉམ་པོ་ རྒྱལ་ལྷན་ to rasp (*Jü.*).

སྤྱ་ལྷན་མ་ *sag-bdag ris* = རྒྱལ་ལྷན་ *sug-rñel* the smaller species of cardamom (mystic) (*Mñ. 3*).

སྤྱ་པ་ *sag-pa* C. a little bubble (*Jü.*).

སྤྱ་ར་མ་ཅི་ *sag-ram tsi* sulphuric acid (*Cs.*).

སྤྱ་རི་ *sag-ri* or མཉམ་པོ་ *sags-ri* from Persian *Sagri*: 1. shagreen. 2. obliquely cut edge-lining of a robe མཉམ་པོ་ མཉམ་པོ་ མཉམ་པོ་ མཉམ་པོ་ མཉམ་པོ་ (*Rtsü.*).

སྤྱ་སྤྱ་ *sag-sig* ལེགས་པོ་ [moving and resting] S.

སང་ *sañ* or མང་ཉིན་ to-morrow; མང་ཉིན་ མང་ཉིན་ at noon to-morrow; མང་ཉིན་ མང་ཉིན་ to-morrow; མང་ཉིན་ early to-morrow morning; ཉིན་མང་ the day after. In *W.* མང་ is also particle denoting the comparative degree (*Jü.*).

སང་མཉམ་ *sañ-phod* = མང་མཉམ་ next year; མང་མཉམ་ མང་མཉམ་ a year hence, about this time next year; མང་མང་ མང་མང་ མང་མང་ མང་མང་ next year the *Tirthika* teacher about this time again (*A. 33*).

སང་ལྷན་ *sañ-nub* = མང་ལྷན་ to-morrow evening.

† **སང་མཉམ་** *sañ-gha* incorrectly for མཉམ་པོ་; n. of a *Tirthika* sect of ancient India who

མངའ་བུ་མ་ཅན་འབྲུང་མ་ལོ་མོ་ *Saṅs-rgyas can-bkhrunāṣṭha-mo* the goddess Tārā.

མངའ་བུ་མ་ཅན་པ་ *Saṅs-rgyas gñis-pa* an epithet of the saint Padma Sambhava (Fig. k. 26).

མངའ་བུ་མ་ཅན་པ་ *saṅs-rgyas ḥetan-pa* Buddhism, the religion of Buddha.

མངའ་བུ་མ་ཅན་པ་ *saṅs-rgyas thod-pahi-rgyud* n. of a Tantra in (*K. gu.* ८, 5).

མངའ་བུ་མ་ཅན་པ་ *saṅs-rgyas-pa* 1. to attain to Nirvāṇa. 2. ལོན་ a Buddhist, one believing or practising the religion of Buddha; མངའ་བུ་མ་ཅན་པ་ལོན་པ་ *saṅs-rgyas-paḥi grub-miḥab* the religious doctrines of the Buddhists (*Situ.* 117).

མངའ་བུ་མ་ཅན་པ་ *saṅs-rgyas. spyiḥi-mo* the common mother of all Buddhas; acc. to Tantricism: the *Sakti* of all Buddhas, i.e., Prajñāpāramitā personified.

མངའ་བུ་མ་ཅན་པ་ལོན་པ་ ལུ་ལུ་ལུ་ལུ་ n. of a Buddhist sage who visited Tibet through Nepal and became the tutor of Lama Tārānātha the great historian of Tibet. He resided for several years at the monastery of *Phun-tshogs glin* in Tsang and afterwards visited Taahilhun-po and Lhasa, where he discussed religious subjects with Paṇchen Choṅ-kyi Rgyal-mtshan. At Lhasa he paid homage to Buddha by prostrating himself before the great image which had been brought to Tibet from China by the queen of king *Sron-ḥtsan sgam-po*.

མངའ་བུ་མ་ཅན་པ་ *Saṅs-rgyas rab-bdun* a succession of seven Buddhas who preceded 'Gautama Buddha: རྟ་ལྷུ་ *Kas'apa*, ཀའ་ལྷུ་ *Kanaka muni*, ཀའ་ལྷུ་ *Kraku-chanda* &c.

མངའ་བུ་མ་ཅན་པ་ *Saṅs-rgyas lha-mo* ལུ་ལུ་ལུ་ an epithet of Vairo Varāhi.

མངའ་བུ་ *saṅs-pa* ལུ་ལུ་ལུ་ purified, awakened.

མངའ་བུ་ *saṅs-po* the first patriarch of the Bon the name of whose wife was *Chu-kham* (*G. Bon.* 23).

མངའ་བུ་ *saṅs-spyan* ལུ་ལུ་ལུ་ the eye of Buddha or transcendental wisdom.

སྤྱ སྤྱ I: frost, cold air, cold, coldness, མད་མེར་ for མད་མེར་ frost and hail; མད་མེར་ལྷུ་ལྷུ་ to be destroyed by frost *Ūr.*; often in conjunction with མེར་ hail (*Jā.*).

སྤྱ II: or མད་མེར་ 1. discriminate, sort; to examine, see, try; མེར་མེར་ to try, to test: ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ I shall see, whether you are patient; ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ ལྷོ་ལྷོ་ like gold, it is revealed by testing.

མད་མེར་ *sad-khom* not getting ill after one has awakened from sleep; མད་མེར་ falling ill or feeling unwell as soon as one gets awakened from sleep; མད་མེར་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ མད་མེར་ he who remains fresh when roused from sleep is wonderful (*Khrig.* 22).

མད་མེར་ལྷོ་ལྷོ་ *sad-mi mi-bdun* the picked seven or 'the seven men of trial,' i.e., the seven most distinguished and talented among the young Tibetans who were selected by king *Kṛi-sroḥ deḥu-ḥtsan* to be trained as monks by *Acarya* S'anti Rakṣita, and thoroughly instructed in religion and sacred sciences. The three elder ones (ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་) among them were: Mañjuśrī of *Opah*, Devendra of *Rtsaṅs*, Kumudika of *Bran*; while the three junior ones (ལྷོ་ལྷོ་) were: Nagendra of *Ekhoḥ*, Vairochana Rakṣita of *Pagor*, and *Acarya* Rinoben-chog of *Rma* and an intermediate one was *Katana* of *Glaṅ*.

སྤྱ III: frq. in conjunction with ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ 1. to cease to sleep. to awake.

† **ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་** *Si-ta* n. of one of the four great rivers of Jambudvīpa. The Sanskrit name of the great river of Tibet formed by the union of the Tamjo-khabab and the Kyi-chu of Lhasa; it is called Lohitya by the Indians (*Loh* १, 5). Acc. to some: the river Oxus, which is supposed to flow to the south of S'ambhala country (*K. d.* २, 270). Also = **ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་** *ghar-po* white; also **ལྷ་མོ་** *Kumuda* flower (*Mon.*).

† **ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་** *Si-tahi-bdag* **ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་** the husband of Sita, Rāma the hero of Rāmāyana who resided in **ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་** the palace called Puspavati (*Mon.*).

ལྷ་མོ་ *si-tu* n. of a place in Kham (*J. Zañ.*).

ལྷ་མོ་ *si-tsha* **ལྷ་མོ་** [the date tree] *S.*

ལྷ་མོ་ *si-ra* = **ལྷ་མོ་** worship (mystic) (*K. g.* १, 216).

ལྷ་མོ་ *si-ri* 1. pack-thread, twine *C., W.*
2. bar, bolt, door-bar (*Jā.*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *si-ri bbu* centipede *W. (Jā.)*.

ལྷ་མོ་ *si-ril* a kind of inkhorn, case for carrying an inkstand in one's pocket *Ld. (Jā.)*.

† **ལྷ་མོ་** *si-la* **ལྷ་མོ་** or **ལྷ་མོ་** a sort of incense. **ལྷ་མོ་** the *sillahi* tree [*Boerellia thurifera*] *S.*

Syn. **ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་** *glad-pohi-nag*; **ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་** *si-la-blab*; **ལྷ་མོ་** *dri-bzan*; **ལྷ་མོ་** *ro-lan*; **ལྷ་མོ་** *cher-gye-ma*; **ལྷ་མོ་** *tshim-byed*; **ལྷ་མོ་** *legs-bbab*; **ལྷ་མོ་** *thañ-chu-can*; **ལྷ་མོ་** *bcud-bzan*; **ལྷ་མོ་** *bcud-lan*; **ལྷ་མོ་** *galla-ki* (*Mon.*).

ལྷ་མོ་ *si-li-ma* the breaking up of the ice (*Sch.*).

ལྷ་མོ་ *si-li-li* the noise produced by the incessant downpour of rain.

† **ལྷ་མོ་** *si-su md-ra* **ལྷ་མོ་** the dolphin.

† **ལྷ་མོ་** *si-lla* = **ལྷ་མོ་** or **ལྷ་མོ་** **ལྷ་མོ་**, **ལྷ་མོ་** a kind of pomade or perfumed ointment [1. the olibanum tree. 2. incense. 3. turpentine] *S.*

ལྷ་མོ་ *sig-pa* jerk, to jerk, to hitch up, to give a hitch as porters do with a load on their back (*Ca.*); **ལྷ་མོ་** to shake or jerk the body. **ལྷ་མོ་** *sig-sig* **ལྷ་མོ་** to move, to jerk (*Mon.*): **ལྷ་མོ་** he shook his little head (*Rda.* 11).

ལྷ་མོ་ *sig-bu* also **ལྷ་མོ་** *sig-ra* sort of a basket (*Schr.*).

ལྷ་མོ་ *siñ-skyur* curdled milk, sour milk (*Sch.*).

† **ལྷ་མོ་** *Siñ-ga-lahi* **ལྷ་མོ་** the modern Ceylon.

† **ལྷ་མོ་** *siñ-ga* = **ལྷ་མོ་** the lion.

ལྷ་མོ་ *siñ-he-ua* = **ལྷ་མོ་** holy, of pure character: **ལྷ་མོ་** there resided only holy men for the purpose of acquiring perfection (*A.* 124).

ལྷ་མོ་ *Siñ-pa* the Tibetan name for the Sikhs of the Panjab derived from such names as Ranjeet Singh, Golab Singh and others.

ལྷ་མོ་ *siñ-wa* 1. vb., to pick out, sort out, wool for the third time, by which the finest is obtained. 2. adj. in compounds: **ལྷ་མོ་** jet-black, very black.

ལྷ་མོ་ *siñ-bu* liquor made of mare's milk, Tartar arrack (*Sch.*).

of Ladak, = four-fifths of an Indian rupee (from *Jā.*).

མིལ་མིལ་ *sil-sil* **མིལ་མིལ་** (*Zam.* 5) small bell; **མིལ་མིལ་མིལ་** tinkling sound of bellets.

སུ I: *su* 1. = **མཁས་པ་མོ་** *mkhas-pa-mo* a lucky and good woman, good luck. 2. = **མཁས་པ་** eating (mystic) (*K. gu. p.* 179).

སུ II: 1. **མ་**, interrog. pron., **སུ་ཡིས་** who is; **ཡིན་པ་སུ་ཡོད་** who is here? **སྟོན་པ་སུ་ཡིས་** who are you? **སུ་ཅི་ཞུ་བ་ཡོད་** who is it and what is his name? **སུ་ཡོང་** who went? **སུ་ཤམ་ཅེས་** who says, or who said? **སུ་ལ་** or **སུ་ཡིས་** by whom? **སུ་ཤི་** of whom, whose? which? **སུ་པ་ཤི་བུ་སུ་ཤི་ལ་** which son of the king? **སུ་ཤམ་ལ་**, **སུ་ཤལ་** plural forms of who? Colloq. **མ་** is often used for **སུ** in certain districts. 2. correlative and indefinite pron.: **སུ་མི་ཤི་ལ་ཞིན་པ་ཤི་ལ་ཞིན་པ་** to him that kills this man, I shall give; **སྟོན་པ་སུ་ཡོད་པ་ཞིན་པ་མཁས་པ་མོ་** have not you already asked some body before? **སུ་**, **སུ་ཤི་ལ་** is also used for some body, some one, a certain: **སུ་མི་ཤི་ལ་** a certain friend; **སུ་ཤི་ལ་** **ཤི་ལ་** a certain avaricious person, a certain miser.

སུ་སུ *su-su* who, who! **མི་སུ་སུ་ཡོད་** what persons were there? 2. **སུ་སུ་ཅེས་** denotes the drawing in the breath in blowing up a fire, the lips being nearly closed, to prevent smoke from entering the mouth.

སུ III: termination: 1. of the term. case after a final **མ་**: **མ་ལ་མཁས་པ་སུ་ཡོང་** gone to his own place or residence. 2. num.: 88.

† **སུ་གི་** *su-gi* vulgar corruption of **ཤི་གི་** or **ཡོད་གི་** *yogi*.

† **སུ་ཤམ་** *su-ta-yu* **སུ་ཤམ་** n. of an elephant that belonged to Kalyāṇa king of the country of Yava (prob. Java) (*K. d.* 5, 87).

† **སུ་ཤི་ཤི་** *Su-ta-rin* n. of a place in Himavata where lived a notorious hunter who was at last devoured by his own rapacious hounds (*Tan-shāg.* 64).

† **སུ་ཤར་ཤི་** *Su-sar-ta* n. of a Gandhāra princess, daughter of king Kēbula (*K. my.* 7, 482).

† **སུ་མ་ཤི་** *su-ma-na* **ཤི་མ་ཤི་** a species of flower (*K. d.* 2, 282).

† **སུ་མ་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་** *su-ma-na tra bya-ka-ra-na* **ཤི་མ་ཤི་ཤི་ཤི་** n. of a Sanskrit grammar prob. of mystic and Tantrik terms by Acharya Chandra Gomin.

† **སུ་མི་** *su-mi* **ཤི་མི་** n. of a medicinal root resembling turnip, imported into Tibet proper from Ladak. **སུ་མི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་** **ཤི་མི་ཤི་ཤི་ཤི་** the three species of *Sumi* of red, yellow-purple, and brown colours are antidotes to all poisons.

† **སུ་མི་ཤི་** *Su-me-tho* **ཤི་མི་ཤི་** n. of a mountain situated on this side of the mountain called **སུ་ཤི་མ་** *su-ṣi-mu* (*ཤི་ཤི་མ་*) (*K. d.* 2, 282).

† **སུ་ཤི་ཤི་** *su-rahi-ṣuod* = **ཤི་ཤི་ཤི་** *chaḥ-gi-ṣuod* wine-jug, prob. also the kind of water-pot called *surai* largely used in upper India for cooling water: **སུ་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་** (*A.* 50) having been poured from wine-jug it was unfit for—.

སུ་ཤི་ཤི་ཤི་ *su-ru phan-tāḥ* also **ཤི་ཤི་ཤི་** (vulg. called **ཤི་ཤི་**) red-pepper or *Capsicum annuum*, i.e., guinea-pepper.

སུ་ཤི་ *su-lu* **ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་** denotes perh. the usual sitting posture of *Milarāpa* who, while reciting his songs, used to stretch out his left leg, drawing up the other, and supporting his right arm on it, his head leaning on his right hand (*Jā.*).

ཐུག *sug* reward, recompense; **ཐུག་རྟེན** *sug-rjeṭh* mark of honour as a reward *C.*; **ཐག་ཐུག** *phag-sug* a bribe (*Jā.*).

ཏ་ཐུག་པ *sug-pa* I. *ebst.* = ཐག་པ the hand, the four legs of animals; **ཐུག་བྲིས** *sug-bris* = ཐུག་བྲིས་ hand-writing ཐུག་བྲིས་ཐུག་པར་ (*Çil. 10*) reduced into writing.

ཐུག་པ II: root of a kind of medicinal plant used for washing; **ཐུག་པ་དཔེ་ཕྱིན་པ་མཛོད་པར་མན** the bleached *sug-pa* is a cure for deafness (*Med.*); **ཐུག་བྲི** powdered *sug-pa* (*Rtsii.*).

ཐུག་པ III: *vb.* to push, jog, nudge a person, in order to awaken or make him attentive; to push open, a door with a stick: **ཐུག་པ་ནིག་ཕྱིན་པ** *sug-pa-nig byed-pa* to push, to shove, to displace (*Jā.*).

ཐུག་པ་རྒྱལ་པ *sug-pa-kyes* = རྩེ་ལེན་ (mystic) (*Mis.* 4).

ཐུག་པ *sug-po* a limb; **ཐུག་པ་ལྔ** the four limbs of an animal, esp. the lower part of the four limbs (gen. of those that are slaughtered for meat) (*Rtsii.*).

ཏ་ཐུག་མེལ *sug-rmel* or **ཐུག་མེལ** *sug-rmel* 1. *Cs.*: a kind of spice. 2. = མེལ་མེལ་ (cardamom: **ཐུག་མེལ་མེལ་མེལ་ནད་ཁྲུང་པ་ཐུག་མེལ་** *Med.*

Syn. འབྲུག་ཐུག་པ་ *hthum-gsum-pa*; ཐུག་པ་མེལ་ *us-nan-ma*; རྩེ་ལེན་མེལ་ *ne-ucshi* (*de-mig* (*Mhon.*).

ཐུག་ཐུག་པོ laughing loudly (*Rdsa. 10*).

ཐུད་པ *sud-pa* to cough, to breathe with difficulty (*Cs.*), **ཐུད་པའི་ལྔ** to die by being choked or suffocated.

ཏ་ཐུན་ *sun* = ཐུན་ or ཐུན་ time; **ཐུན་པའི་ཆུ་མེད་པ་འདྲི་ནས་ཐུན་པའི་ཆུ་མེད་པ་** at times he

called (invited) the lord Atis's (*A. 155*).

ཐུན་པ *sun-pa* = ཐུན་པ་འཇོག་པ་ or ཐུན་པ་འདྲ་བ་ *vb.* *adj.* **ཐུན་པ** 1. to be out of humour, tired of, weary of, sick of; tired, weary, ཐུན་པ་ཐུན་པ་ not tired of hearing (*Mil.*); **ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་** to become tired, to get weary of; **ཐུག་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་** I suppose your reverence will be tired of it; to make (a person) tired of (a thing), to vex, annoy, to stun or drown with noise, to deafen (*Jā.*). 2. ཐུན་པ་ to blame; **ཐུན་པ་ཐུན་པ་** ཐུན་པ་ཐུན་པ་, ཐུན་པ་ཐུན་པ་ to blame, to find fault with, **ཐུན་པ་ཐུན་པ་** became corrupted, biased, prejudiced. **ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་** ཐུན་པ་ཐུན་པ་ poisoned or prejudiced mind (*S. Ler.*).

ཐུན་པའི་ཐུན་པ་ *sun-khyud* ཐུན་པ་ཐུན་པ་ scandal.

ཐུན་པ་ཐུན་པ་ *sun-par hbyin-pa* 1. to stun or drown with, to overpower by noise, to silence. 2. to refute, confute, disapprove 3. to renounce, to resign: **ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་** strength to renounce (the world) (*Jā.*); occurs in **ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་** ཐུན་པ་ to renounce or break through the magic ties of relations (*Ya-sel. 7*). **ཐུན་པ་ཐུན་པ་** *sun-phyun-ka* = ཐུན་པ་ཐུན་པ་ refuted, have obstructed one by logic in controversy, defeated an adversary; **ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་ཐུན་པ་** by the *Mādhyamika* metaphysical demonstrations he having refuted all one by one (*A. 28*). **ཐུན་པ་ཐུན་པ་** *sun-hbyin-pa* *tshig* = ཐུན་པ་ ཐུན་པ་ཐུན་པ་ a libel, words of insult or disgrace to another person.

ཐུན་པ *sun-ma* ཐུན་པ་ insult, defamation, disgrace, dishonour, refutation. **ཐུན་པ་ཐུན་པ་** ཐུན་པ་ཐུན་པ་ we should not dishonour the great favour (of the lama); **ཐུན་པ་ཐུན་པ་** ཐུན་པ་ met by a miraculous refutation (*Khrig. 49*).

valley; བྱ་ལྗང་ narrow ravine between rocks; རྩ་ལྗང་ the fluting in a column (*Jā.*).

ལུ་ཅན་ *sul-can* furrowed, having plaits or folds.

ལུ་མཚན་ *sul-ma* an angular, or grooved vessel.

ལུ་ལྔ་མཚན་ *sul-mal* the third stomach of ruminating animals, the psalterium or book tripe (*Sch.*).

ལུ་ *sug* instr. of ལུ་.

ལུ་མཚན་ *sug-pa* colloq. the belly, stomach: ལུ་མཚན་ལྔ་ *swollen belly.*

ལེ་ *se* 1. one of the six early tribes of Tibet (*Jig.* 6). 2. n. of a kind of small bird (*Rtsii.*). 3. ལེ་ཅིན་, ལེ་ཅན་ a little, very small: ལེ་ཅིན་ལེ་ཅིན་ ལེ་ཅིན་ ལེ་ཅིན་ in his cheeks there were slight depressions (or wrinkles) (*A.* 80). 4. num.: 118.

ལེ་མཚན་ *se-khra-ma* species of fly (*Rtsii.*).

ལེ་ཁྲོ་མཚན་ n. of a place in Tibet (*Drb.* ལ., 29).

ལེ་གོ་ལེ་ *se-gol* ལེ་གོ་ལེ་ 1. the snapping one's fingers. ལེ་གོ་ལེ་ ལེ་གོ་ལེ་; the sound from the snapping of fingers; the time it takes to do this, i.e., a very short time, a moment, a twinkling (*Ca.*), ལེ་གོ་ལེ་ ལེ་གོ་ལེ་ *se-gol-gyi sgra* the sound produced by snapping the fingers; ལེ་གོ་ལེ་ ལེ་གོ་ལེ་ *se-gol-gyi* ལེ་གོ་ལེ་ a signal given by snapping one's fingers; ལེ་གོ་ལེ་ ལེ་གོ་ལེ་ ལེ་གོ་ལེ་ as much as the snap of one's fingers as a sign of contempt or indignation.

ལེ་གོ་ལེ་ *se-rgod* for ལེ་གོ་ལེ་ *se-hbru-rgod*; wild pomegranate: ལེ་གོ་ལེ་ ལེ་གོ་ལེ་ ལེ་གོ་ལེ་ ལེ་གོ་ལེ་.

ལེ་ཅིན་ཅིན་ལེ་ *Se-chen choq-rje* Tibetan n. of one of the Tartar emperors of China (*Loñ.* 11).

ལེ་ཅིན་ལེ་ *se-la rog-po* a species of an aquatic bird (*Rtsii.*).

ལེ་ཅིན་ *se-trañ* yellow beads of a rosary, coming from the central part of Tibet (*Jā.*).

ལེ་ཅིན་ *se-dri*, ལེ་ཅིན་ *gac-dri* the disagreeable smell of the sweat of the armpits: ལེ་ཅིན་ལེ་ཅིན་ *se-dri hñnam-pa* having that smell (*Pth.*) (*Jā.*).

ལེ་ཅིན་ *se-bduñ* n. of a (ལེ་ཅིན་) demon.

ལེ་ཅིན་ལེ་ *se-ra rañ-rtā* the horse on which a ལེ་ཅིན་ demon rides.

ལེ་ཅིན་ *Se-rdur* n. of a place in Tibet: ལེ་ཅིན་ལེ་ཅིན་ལེ་ཅིན་ལེ་ཅིན་ལེ་ཅིན་ལེ་ཅིན་ (*A.* 121).

ལེ་ལེ་ *se-ra* or ལེ་ལེ་ *gac-ra*, ལེ་ལེ་ *hac-ra* 1. a thorny plant bearing white flowers resembling the rose; acc. to *Jā.* rose-bush, rose-plant, rose; ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ *gac-mdog se-ra me-tog* prob. the yellow rose; wild roses with beautiful and rich blossoms frequently adorn the slopes of the lower hills in the Himalaya mountains; in *C.* hip, haw: ལེ་ལེ་ལེ་ *ciñ se-ra* is mentioned as the food of the silk-worm (*Jā.*). 2. in ལེ་ལེ་ལེ་ *se-ra ra-ti*, ལེ་ལེ་ *se-ra* is the fruit of a plant which is used for gold and silver weightment; it is about two grains in weight: ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ ལེ་ལེ་ do not give even one grain of gold to this king (*A.* 128).

ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ *Se-run nag-pa* n. of one of the disciples of *Milaraspa*. (*Loñ.* 2, 21).

ལེ་ལེ་ *se-ko* prob. for ལེ་ལེ་ *gray*, ལེ་ལེ་ *skra-se-ko* grey hair; ལེ་ལེ་ལེ་ *ngo-se-ro* (resp. ལེ་ལེ་ *gñu-se-ro*) a grey-headed person (*Jā.*)

ལེ་བུ་ *se-bya* one who calculates and studies the times and place of the issuing

of the *Sa-bdag* demon from the nether regions to do mischief to men and cattle; a *Sa-bdag* astrologer.

མེལ་བྱ་ *se-hbu* a bad-smelling insect.

མེལ་བྱ་ *se-hbru* 鞑靼 石榴 pomegranate; མེལ་བྱ་མེ་ཏོག་ *se-hbru me-tog* pomegranate flower.

Syn. མེའི་ན་དུ་གྲུ་ *mu-chin-nag-dgru* 蜜蜂 *mdsoq-ldan*; མེ་དམ་ཤེད་མུ་ *me-dam shod-mu*; མེ་ཕུ་ཡི་ཤིང་ *gye-hu-gi shing* (*Meion*).

མེ་འབྱོག་ *se-hbrog* spite, malice; backbiting: རེ་མམ་ཤེད་མུ་མ་དུ་གྲུ་ལ་བཞུགས་པ་མེ་འབྱོག་པ་བཞུགས་པ་མེ་འབྱོག་པ་ *re-mam shod-mu mu-dug ru-la bshug-pa me-brog pa bshug-pa me-brog pa* those not being pleased grew spiteful and behaved maliciously.

མེ་མོ་ *se-mo* 项链 a necklace (*Zam.* 5). མེ་མོ་དྲ་ *se-mo dpa* necklace (of amber); also a string of pearls or precious stone, a kind of ornament made of pearls (*Hbrom.* 131).

མེ་མོག་ *se-mog* *C.* venereal disease; མེ་མུ་ *se-mu* syphilitic ulcers (*Sch.*); v. མེ་ཤིང་

མེ་དམ་མར་ *Se-dmar* n. of a ferry near the monastery of Sam-ye: རེ་མམ་མེ་དམ་མར་གྱི་བུ་བྱ་ལ་མ་བྱོན་པ་ *re-mam me-dam-mar-gyi bu-bu la ma-byon-pa* from there he proceeded to the ferry of Se-mar. (*A.* 91).

མེ་ཕུ་ཤིང་ *se-hu shing* the groom of the chief of a class of demons.

མེ་ཡམ་ *se-yab* = མེ་ཡམ་ (མེ་ཡམ་) བྱི་མོ་ a fig.

མེ་ཡེ་རེ་བ་ *se-yo re-ra* scanty grey-hair: རེ་མམ་ཤིང་འཇམ་པ་མེ་ཡེ་རེ་བ་ལྔ་ལྔ་ *re-mam shing a-jam-pa me-yo re-ra pa ngang pa* there was a grey-headed old man said to be 500 years old (*A.* 70).

མེ་ར་ *Se-ra*, lit. place of wild rose or brier; n. of a large monastery near Lhasa.

མེ་ར་ལྔ་ལྔ་ *sa-rag dur-gman* carrot in *W.*

མེ་རུ་ *se-rul* a kind of mineral earth used as medicine, probably bismuth; also yak-cow's dung collected in autumn for

manure (*Jig.* 9). མེ་རུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ *se-rul ngang ngang ngang ngang* (*Med.*).

མེ་རེ་ *se-re* half open, *W.* (*Jā.*).

མེ་ལོ་མ་ལྔ་གྲུ་ *Se-lo sa-phyags* the house-sweeper of the king of *Sa-bdag* demons.

མེ་ཤར་ལེ་ *se-shar re-ra* whitish brown: མེ་ཤར་ལེ་མེ་ཤར་ལེ་མེ་ཤར་ལེ་ *se-shar re-ra me-shar re-ra me-shar re-ra* another old female ascetic (*yogini*) whose flowing locks were whitish brown (*A.* 69).

མེ་ཤིང་ *se-shing* a kind of nettle. Acc. to *Cs.* a tree or shrub, good for hedges. མེ་ཤིང་གི་ *se-shing gi* poison contained in མེ་ཤིང་. མེ་ཤིང་གི་ *se-shing gi* or མེ་ཤིང་གི་ *se-shing gi* = མེ་ཤིང་གི་ཤིང་ *se-shing gi shing* syphilis (*Meu.*).

མེ་ཤིང་ *se-se*, མེ་ཤིང་ *se-se* a kind of brick-ten (*Rtsi.* 74).

མེ་ག་ *seg*, མེ་ག་མེ་ག་ *seg-seg* obliquely, awry, མེ་ག་མེ་ག་ལ་ *se-ga se-ga la* to cut obliquely.

མེ་ག་ལྔ་ *seg-bya* n. of an aquatic bird, prob. snipe (*Rtsi.*).

མེ་ག་མ་ *seg-ma* small stones, gravel *W.* (*Jā.*).

མེ་ག་མ་ *seg-ma* gravelly.

མེང་ *sen*, v. མེང་ *sen*.

† མེང་གི་ *sen-ge* མེང་གི་ the lion—only known mythologically.

Syn. རེ་མམ་མེ་ཤིང་ *re-mam me-shing* *ri-dbags sa-pa-can*; མེང་གི་ *sen-ge* *glan-po-gjon*; མེང་གི་ *sen-ge* *byphog-byrd*; མེང་གི་ *sen-ge* *nags-kyi ducan*; མེང་གི་ *sen-ge* *gdon-lha-pa*; མེང་གི་ *sen-ge* *kha-lha-pa*; མེང་གི་ *sen-ge* *tsheg-kyi bdag-po*; མེང་གི་ *sen-ge* *ral-pa-can* (མེང་གི་); མེང་གི་ *sen-ge* *glung-phud lha-pa*; མེང་གི་ *sen-ge* *ha-ro-can*; རེ་མམ་མེ་ཤིང་ *re-mam me-shing* *ri-dbags rgyal-po*; མེང་གི་ *sen-ge* *nam-ku-khab-gnon*; མེང་གི་ *sen-ge* *nam-par-gnon*; མེང་གི་ *sen-ge* *der-chags ducan-po*; མེང་གི་ *sen-ge* *cha-pa-hjig* (*Meion*).

མེང་གི་ *sen-ge* *sen-dkar gosh-wo* an officinal plant which has the property of removing

barrenness: མིང་དག་ཅེས་པ་ལྟར་འདུག་པུ་ཐུང་ལྟར་
ལུག་ *bluñ-hjug* brings issue.

མིང་གི་ཐོན་ *señ-ge-skrod* = ཐུ་རྩ་ *blu-giñ* ལམ-
ཏུམ་ (*Mñon.*) [a species of Euphorbia
used in offerings to the snake-goddess
Manasa]S.

མིང་གི་ཅན་ *señ-ge-can* = ཐུ་ལྟ་ boat (*Mñon.*).

མིང་གི་ཐུ་ལྟ་ལ་ *señ-gehi sgra sgrog-pa* an
epithet of the son of Kāmadeva (*Mñon.*).

མིང་གི་རྩ་ཏུམ་ *señ-gehi giñ-rtu-ma* an
epithet of the wife of Mahes'vara
(*Mñon.*).

མིང་གི་འཕྲིལ་མེད་ *señ-ge hjiys-med* n. of a
medicinal herb; མིང་གི་འཕྲིལ་མེད་མེད་ལུག་ལྟར་ལག་།
Señge-hjiys-med cures fracture in the bones
of the head.

མིང་གི་མེའི་ཉུ་ རིའི་ཉུ་ལྟར་, རིའི་ཉུ་ལྟར་, ལུ་ the
planet Rāhu.

Syn. ཐུ་ལྟ་ *sgra-gaan* (*Mñon.*).

མིང་གི་ཡུལ་པ་ *Señ-go bsah-po* རིའི་ཡུལ་པ་
an Indian Buddhist Pandit who wrote a
commentary on the Prajñāpāramitā (*K.
dun. 38*).

མིང་གི་ཐུག་ *señ-ge-rtsen* an epithet of
Jampal Bodhisattva (*Mñon.*).

མིང་གི་ཐི་ *señ-gehi-kkri* རིའི་ཐི་ལྟར་ a throne
so called from its being supported by
golden lions. The throne on which
Buddha's image is seated borne by eight
lions.

མིང་གི་ཐུ་ *Señ-gehi sgra* the sixth in the
list of the thousand Buddhas of the
present Bhadra-kalpa (*Sūv. 42*).

མིང་གི་ཐུ་ལྟ་ལྟར་ལུག་ལྟར་ལུག་ *Señ-gehi sgra bsgrag-
pahi mdo* n. of a Sūtra in (*K. d. u, 183*).

མིང་གི་ཐུག་ *señ-gehi rtseñ* རིའི་ཐུག་ལྟར་; the
prowess of the lion; one powerful as the
lion.

མིང་གི་ལམ་པ་ *señ-gehi ral-pa* the mane of
the lion.

མིང་གི་འཕྲིལ་མེད་ *señ-gehi-rigs* = as met. a dog.

མིང་གི་ཐུ་ལྟ་ལུག་ལྟར་ལུག་ *Señ-ge sgrag-pahi mdo* the
Sūtra delivered at the request of prince
Simha the son of king Ajāta S'utru (*K.
ko. u, 73*).

མིང་གི་ལྟ་ལྟར་ལུག་ལྟར་ལུག་ *señ-lcam dkar-mohi nu-
aho* = ལྟ་ལྟར་ལུག་ glacial water, natural ice-
water, glacier stream (*Sman. 351*).

མིང་གི་ལྟ་ *señ-lcam* prob. a wrong spelling
of མིང་གི་ལྟ་ also མིང་གི་ལྟ་ a tree growing on the
southern lower ranges of the Himalayas,
having red wood, and a bark which by the
poor is used for tea called མིང་གི་ལྟ་; its sap
serves as an officinal drug *Lt. (Jā.)*.

མིང་གི་ལྟ་ *señ-lcam* ལྟ་ལྟར་; *Acacia catechu*.
Syn. ཐུ་ལྟ་ལྟར་ལུག་ *byis-pahi nu-ma*; ཐུ་ལྟ་ལྟར་ *ghu-
len-ma* (*Mñon.*). Damaru (drumlete) made
of this wood emit a very musical sound.
It is of three species, red, yellow and
white (*Lic.*): མིང་གི་ལྟ་ལྟར་ལུག་ལྟར་ལུག་ལྟར་ལུག་
ཐུ་ལྟ་ (*A. 31*) and my best of all the
deities is Dolma of Sengdeng forest.

མིང་གི་ལྟ་ལྟར་ལུག་ *señ-lcam han-ma* an inferior
species of *Acacia catechu*.

Syn. ལྟ་ལྟར་ལུག་ལྟར་ལུག་ *bsan-wahi señ-lcam*;
མིང་གི་ལྟ་ལྟར་ལུག་ *tshil-dgra*; ཐུ་ལྟ་ལྟར་ལུག་ *zla-wahi yal-ga*
(*Mñon.*).

མིང་གི་ལྟ་ལྟར་ལུག་ *señ-lcam ldin* one of the seven
fabulous golden mountains of the Bud-
dhist cosmogony (*So-rig. 8*).

མིང་གི་ལྟ་ *señ-po*, = ལྟ་ལྟར་ 1. clean, white,
cf. ཐུ་ལྟ་. 2. *Sch.*: thin, airy, transparent,
not dense or tight; མིང་གི་ལྟ་ *id.* (*Sch.*: open,
free, roomy, spacious); ཐུ་ལྟ་ལྟར་ལུག་ལྟར་ལུག་
skye-po señ-señ-por gyur they became very
thin, lean, pale people (*Jā.*).

མེད་པ་ *señ-pa* pf. *མེད་པ་*, fut. *མེད་པ་*, also *མེད་པ་*, to lift up, to raise what was hanging down or drooping; ཁྱེད་པ་མེད་པ་ལ་འཕྱོད་ he goes to take some recreation; ཁྱེད་པ་མེད་པ་ to refresh the wearied body; ཁྱེད་པ་མེད་པ་མེད་པ་མེད་པ་ bracing air; ཁྱེད་པ་མེད་པ་ to re-create, to divert one's self; ཁྱེད་པ་མེད་པ་ to take a constitutional walk, མེད་པ་མེད་པ་ to drive out, to take the air in a carriage (*Pth.*); ཁྱེད་པ་མེད་པ་ consolatory, giving comfort (*Jā.*).

མེད་པ་ *señ-pa* ལཱ་མེད་ white, bleached.

མེད་པ་ *señ-pa*, for མེད་པ་

མེད་པ་ *señ-pa* = འཕྱོད་པ་ losing sight of, oversight, escaping from the memory (*Fig. 24.*)

མེད་ *sed* a file, rasp. (*Jā.*)

† **མེད་པ་** *sen-dha-pa* prob. Tibetanized form of the word Siddha = བོད་པ་ a Buddhist monk or mendicant; མེད་པ་ and མེད་པ་ are its corrupt forms.

མེད་པ་ *sen-mo* ལག་པོའི་མེད་པ་ or resp. ལག་པོའི་མེད་པ་, nail of finger, ལག་པོའི་མེད་པ་ toe-nail; མེད་པ་ a gripe, pinch, nip, twitch; མེད་པ་འཕྱོད་ to pinch, squeeze; མེད་པ་ལྟ་བུ་ ལག་པོ་ མེད་པ་ scratched by the nails; མེད་པ་ as much as may be put on a finger nail, a small quantity (*Sch.*); མེད་པ་ལྟ་བུ་ grown up or appeared on the nails, མེད་པ་ a white spot, such as will some times appear on the nails of the fingers (*Jā.*).

Syn. མེད་པ་ *señ-mo*; ལག་པོའི་མེད་པ་ *lag-pa* *taher-ma*; ལག་པོའི་མེད་པ་ *lag-pa* *dpah-wo*; ལག་པོའི་མེད་པ་ *lag-srid-can*; འཕྱོད་པ་ལྟ་བུ་ *bdod-myo* *kyag-kyu*; མེད་པ་ལྟ་བུ་ *sor-mo-skyes*; མེད་པ་ལྟ་བུ་ *slar-skye*; ལག་པོ་ *na-ga-ra* (*Mon.*).

མེད་པ་ *sen-mo* as met. མེད་པ་.

མེད་ *señ*, v. མེད་ *gab.*

མེད་པ་ *señ-me* (མེད་པ་མེད་) slightly smiling: མེད་པ་མེད་པ་མེད་པ་མེད་པ་མེད་པ་མེད་པ་ (A. 96) the lord slightly smiling said, be patient, sir.

མེད་པ་ *señ* མིག་, མེད་པ་; མེད་པ་ resp. མེད་པ་ 1. soul, as power of moral volition, spirit; མེད་པ་མེད་པ་ *señ-kyi khañ-pa* མིག་ the heart where the soul resides; མེད་པ་མེད་པ་ the doer in the heart; མེད་པ་མེད་པ་ to have power or influence over one's mind or self; མེད་པ་མེད་པ་ his mind became cheered, the mind was joyous. འཕྱོད་པ་མེད་པ་ *passionate mind*; འཕྱོད་པ་མེད་པ་ *lustful mind*. འཕྱོད་པ་མེད་པ་ *passionless mind*. མེད་པ་མེད་པ་ the eternal spirit. 2. mind, resp. མེད་པ་ *yi* and མེད་པ་ *blo*: མེད་པ་མེད་པ་མེད་པ་མེད་པ་ མེད་པ་མེད་པ་ (*K. d. 9, 214*) it is good to control the mind, he who has controlled his mind will obtain happiness; མེད་པ་མེད་པ་ the mind is sick, is troubled; མེད་པ་མེད་པ་ *señ* *hkhruṅgs-pa* a mind agitated and troubled by sorrow, affliction, vexation etc.; མེད་པ་མེད་པ་ forbearance, patient endurance, fortitude, constancy; མེད་པ་མེད་པ་ malice; མེད་པ་མེད་པ་ མེད་པ་ mind full of wisdom, knowledge. མེད་པ་མེད་པ་ མེད་པ་ a steady, firm mind, not to become agitated or ruffled at heart; མེད་པ་མེད་པ་ at the bottom or depth of the heart; མེད་པ་མེད་པ་ = མེད་པ་མེད་པ་ misery, grief (*Mon.*): མེད་པ་མེད་པ་ མེད་པ་ one very much grieved, deeply concerned; མེད་པ་མེད་པ་ a timid, weak minded person; མེད་པ་མེད་པ་ to lose one's senses, spirits; མེད་པ་མེད་པ་ *señ-kyi spyod-pa* མིག་ མེད་པ་ intellectual powers, mental faculties (*Vai.-gr.*).

Syn. མེད་པ་ *señ*; མེད་པ་མེད་པ་ *gnam-ces-rtan* (*Mon.*).

མེད་པ་ *señ-kyi loñ-spyod* thought, thinking, imagination.

Syn. སྤུ་རྒྱུ་ *gnam-tlog*; བསམ་པ་ *bsam-pa*; མེས་པ་མེས་པ་ *gnam-bsam*. (*Mñon*.)

མེས་པ་རྒྱུ་པ་ *sems skyed-pa* to suffer thoughts or inclinations to rise in one's mind, as e.g., འདྲ་མཁུ་བྱ་མེས་པ་རྒྱུ་པ་ *libidinous thoughts arise*; also: to nourish, indulge desires, passions, to give way to them; often used in reflective sense: མེས་པ་རྒྱུ་པ་ to humble one's self before a person; also བདག་གི་མེས་པ་ *he blamed, scolded himself* (*Jñ*).

མེས་པ་རྒྱུ་པ་ *sems-skyo* repentance; weariness.

Syn. ཡིད་རྒྱུ་ *yiḍ-skyo*; རེ་བ་འབྲུང་འཕྲུང་ *bes-par-hbyun*; རྒྱུ་ཡིད་ *skyo-bes*; ཡིད་འབྲུང་ *yiḍ-hbyun*; རྒྱུ་ལས་ *skyo-cas* (*Mñon*).

མེས་པ་བསྐྱེད་ *sems-bkgyed* བློ་བཟང་པོ་ *notion, thought, idea, any thing arising or dawning in the mind*; these as enumerated in *Hbum, Pharphyin, Lamrim and Legs-bcad gser-phreñ* are of two kinds: རྒྱུ་ཡིད་པ་ཡི་ *མེས་པ་བསྐྱེད་ རྒྱུ་ཡིད་པ་ཡི་* and རྒྱུ་ཡིད་པ་ཡི་ *མེས་པ་བསྐྱེད་ རྒྱུ་ཡིད་པ་ཡི་* (*M.V*)

མེས་པ་ཁོང་ལྟ་ *sems-khoñ-chuḍ* = རྒྱུ་ཡིད་པ་ *sdug-bśñal* suffering, sorrow, grief (*Mñon*).

མེས་པ་མཁས་ *sems-mkhan* intelligent, sensible: མེས་པ་མཁས་མི་ལུ་མཁས་པ་ *not one sensible person was present* (*Gl., Jñ*).

མེས་པ་འཕྲོ་བུ་ *sems-hkhyog-po* = མི་རྒྱུ་པ་མི་རྒྱུ་པ་ *mi-drañ-po nin-pa* one who is not straightforward (*Mñon*) = བཟོ་མཁས་པ་ *to be dissimulating, one behaving artfully, cunningly*.

མེས་པ་འཕྲུ་པ་ *sems-hkhrat* a mind afflicted, painfully agitated (*Sch*).

མེས་པ་འབྲུ་པ་འབྲུ་པ་ *the so-called five but really four causes which agitate the mind*:— 1. ལྟོ་མཁུ་མཁུ་པ་ *termination of friendship, loss of friends and relations*. 2. མེས་པ་འབྲུ་པ་ *fall from prosperity, loss of wealth, etc*. 3. ལམ་པ་མེས་པ་ *indifferent state of health, the state of health being not uniform*. 4. མི་ལུ་མེས་པ་ *timid person* (*མེས་པ་མེས་པ་*).

མེས་པ་འབྲུ་པ་ *the consequences of the acts of the former states of life* (*K. du. v, 49*).

མེས་པ་འབྲུ་པ་ *sems-dgañ-dgu-wa* to be merry, cheerful; merriment, enjoyment.

མེས་པ་མཁས་ *sems-can* ལྔ་པ་ *animated being, man, animal* (in Kham and Amdo the term is applied only to the lower animals). མེས་པ་མཁས་ and རྒྱུ་ཡིད་པ་ *srog-chags* are sometimes confounded together, the last term though in a general sense applying to animated beings being seldom used to signify humanity.

Syn. རྒྱུ་ཡིད་ *hgro-wa*; རྒྱུ་ཡིད་ *skye-hgro*; མེས་པ་མཁས་ *sems-lan*; རྒྱུ་ཡིད་ *skye-ldan*; རྒྱུ་ཡིད་ *skye-wo*; མེས་པ་མཁས་ *sems-pa-can*; རྒྱུ་ཡིད་པ་ *srog-chags*; རྒྱུ་ཡིད་ *ces-ldan*; རྒྱུ་ཡིད་ *lus-can*; རྒྱུ་ཡིད་ *skyes-bu* (*Mñon*).

མེས་པ་མཁས་མཁས་པ་ *sems-can-dañ ldan-pa* big with child, pregnant. མེས་པ་མཁས་མཁས་པ་ *sems-can-shugs* = རྒྱུ་ཡིད་པ་ *buḍ-med sbrum-pa* a pregnant woman (*Mñon*).

མེས་པ་མཁས་པ་ *sems-chags-pa* to be fond of, loving, to be passionately devoted to a person or object.

མེས་པ་མཁས་པ་མཁས་པ་ *sems-hjañ phab-nañ gnas-pa* = མེས་པ་མཁས་པ་མཁས་པ་ *to discourse on religious matters with an accordant mind*.

མེས་པ་མཁས་ *sems-ñiḍ* the soul, spirit, mind, the inner working; memory, intelligence, consciousness.

Syn. རྒྱུ་ཡིད་ *ces-pa*; མེས་པ་ *sems*; མེས་པ་ *sems-pa*; རྒྱུ་ཡིད་ *ñiḍ*; རྒྱུ་ཡིད་པ་ *nañ-gi byed-pa*; རྒྱུ་ཡིད་ *dran-pa*; རྒྱུ་ཡིད་ *blo*; རྒྱུ་ཡིད་ *rig-pa*; སྤུ་རྒྱུ་ *gnam-ces*; རྒྱུ་ཡིད་ *kun-gahi*; རྒྱུ་ཡིད་ *yiḍ-byed* (*Mñon*).

མེས་པ་མཁས་ *sems-ñiḍ* = མེས་པ་མཁས་ *sems-chañ* or མེས་པ་མཁས་ *a timid person* (*ñag. 89*).

མིམ་ཤེན་ *sems-rtse* a keepsake, token (*Pth.*).

མིམ་ཤེན་པ་ *sems-lhebs-pa* mental absorption, to be absorbed in thought.

མིམ་ཤེན་པ་ *sems-rtse-pa* ཤེན་པ་: ཤེན་པ་: clearness of understanding [extension of knowledge] S.

མིམ་ཤེན་ *sems-rtse* cheerfulness, ease of heart.

མིམ་ཤེན་ *sems-sdug* = ཤེན་པ་ *sdug-bkhal* ཤེན་, ཤེན་པ་ *sadness*, sorrow; misery, mental depression (*Mhon.*).

མིམ་ཤེན་ *sems-nag* heart-grief, affliction: མིམ་ཤེན་པ་ *he has much heart-grief (Jü.).*

མིམ་ཤེན་ *sems-rnal* (yoga) a peaceful state of mind, a concentrated mind. མིམ་ཤེན་པ་ མིམ་ཤེན་པ་ མིམ་ཤེན་པ་ (*Situ. 71*) the mind to be brought into perfect rest must have good thoughts.

མིམ་ཤེན་པ་ *sems rnal-du mi-gnas-pa* a restless mind, a mind not in equanimity.

Syn. མིམ་ཤེན་པ་ *rnal-du mi-gnas-pa*; མིམ་ཤེན་པ་ *bag-mi-phebs*; མིམ་ཤེན་པ་ *shi-la mi-gnas*; མིམ་ཤེན་པ་ *hphyas-mo-can (Mhon.).*

མིམ་ཤེན་པ་ *sems gnum-pa* = ཤེན་པ་ to be glad, gladness (*Mhon.*).

མིམ་ཤེན་པ་ *sems-pa* ཤེན་, ཤེན་པ་, ཤེན་པ་; pf. མིམ་ཤེན་པ་ or མིམ་ཤེན་པ་ *bagams*, fut. མིམ་ཤེན་པ་, imp. མིམ་ཤེན་པ་ I. to think: མིམ་ཤེན་པ་ མིམ་ཤེན་པ་ or མིམ་ཤེན་པ་ he thought as follows, he had the following thoughts; མིམ་ཤེན་པ་ to think perversely, to take the wrong view of a thing; to meditate, muse, ponder; མིམ་ཤེན་པ་ absorbed in meditation, lost in thoughts; མིམ་ཤེན་པ་ immersed in melancholy thoughts (*Dpl.*); མིམ་ཤེན་པ་ = མིམ་ཤེན་པ་ knowingly, wilfully, purposely; མིམ་ཤེན་པ་ think over seriously, མིམ་ཤེན་པ་ forgetful of home, forgetting one's country; མིམ་ཤེན་པ་ disregarding this contract (*Gr.*);

མིམ་ཤེན་པ་ do not think of any body else, do not think otherwise; to intend, purpose, have in view, e.g., མིམ་ཤེན་པ་ to do harm. 2. to fancy, imagine (*Do.*); with མིམ་ཤེན་པ་ and similar expressions, to hold, think, consider, to take for, to look upon as; མིམ་ཤེན་པ་ མིམ་ཤེན་པ་ མིམ་ཤེན་པ་ (for མིམ་ཤེན་པ་) now that you know with full consciousness the punishment of (going through) the cycle (of animal existences) (*Mil.*). 3. an act of memory, a remembering; མིམ་ཤེན་པ་ མིམ་ཤེན་པ་ those who have heard and kept in their memory the religion of Buddha (from *Jü.*).

མིམ་ཤེན་པ་ *sems-pa can* མིམ་ཤེན་པ་ pregnant, bearing child.

མིམ་ཤེན་པ་ *sems-dpal* a brave mind; མིམ་ཤེན་པ་ a purified, brave and powerful minded soul, a saint of the Mahâyâna school.

མིམ་ཤེན་པ་ *sems-dpal chen-po* མིམ་ཤེན་པ་ a saintly soul that has¹ attained high perfection.

མིམ་ཤེན་པ་ *sems-phyos-pa* མིམ་ཤེན་པ་ distracted mind, mind unable to fix on anything.

མིམ་ཤེན་པ་ *sems ben-po* = མིམ་ཤེན་པ་ (*kyug-pa* idiot, stupid, fool (*Mhon.*).

+ མིམ་ཤེན་པ་ *sems-bloñ bloñ-po* = མིམ་ཤེན་པ་ a depressed heart.

མིམ་ཤེན་པ་ *sems ma-bde* uneasiness of the mind, unhappy state of mind.

མིམ་ཤེན་པ་ *sems-mañ* having many desires, speculating on many things.

མིམ་ཤེན་པ་ *sems mi-dgal-wa* discomsol-ate, unhappy; displeased, dissatisfied.

མིམ་ཤེན་པ་ *sems mi-gnas-pa* a vacillat-ing, unsteady mind unsteadiness, fickle-minded (*Mhon.*).

Syn. མིམ་ཤེན་པ་ *gnam-gyen*; མིམ་ཤེན་པ་ (*Mhon.*).

མེས་མཆོག་གི་ལུང་མཐུན་ *sems-tsam-pa's grub-mtha* the doctrinal philosophy of the *Yogacharya* Buddhist school which is divided into two sects: **མེས་མཆོག་ལྟེན་པ་** *sems-tsam rnam tden-pa* and **མེས་མཆོག་ལྟེན་པ་** *sems-tsam rnam tdrun-pa*. རྩོམ་རྒྱུ་མཆོག་མཆོག་ (A. 28) Atis'a's spiritual tutor Kamala Rakṣita belonged to the *Rnam-tdrun-pa* sect of the *Yogacharya* school.

མེས་མཆོག་ *sems-btsher* fatigue, weariness, disgust (*Sch.*).

མེས་མཆོག་ *sems-gahan* 无礼地; regardless; thinking differently.

མེས་མཆོག་ *sems-gaṅs-pa* magnanimous, one with liberal views.

Syn. རྩོམ་མཆོག་ *blo-khoy gaṅs-pa*; རྩོམ་མཆོག་ *blo-che-ica*; རྩོམ་མཆོག་ *bsam-pa-gaṅs* (*Mon.*).

མེས་མཆོག་ *sems-gyeṅs-ica* 无礼地; 无礼地; inattention, wandering, absent-mindedness; to be disturbed.

མེས་མཆོག་ *sems-gyeṅs* disturbed mind = རྩོམ་མཆོག་ *sdug-bṅgal* suffering, sorrow (*Mon.*).

མེས་མཆོག་ *sems-lag* or **མེས་མཆོག་** *sems-lag* brain-work; a philosopher; one who thinks of many subjects (*Mon.*).

མེས་མཆོག་ *sems-geṅs-pa* 有学识的人; a learned man, a sage (*Mon.*).

མེས་མཆོག་ *sems-geṅs-khyim* = རྩོམ་མཆོག་ *sems-geṅs-khyim* the residence of a sage; also that of a hero.

མེས་མཆོག་ *sems-gso* or **མེས་མཆོག་** *sems-gso* consolation, to console; མེས་མཆོག་ *sems-gso* མེས་མཆོག་ (*Iḍa. 19*) be consoled, do not be troubled in mind.

མེས་མཆོག་ *sems* 1. མེས་མཆོག་ *sems* pomegranate. 2. a little tooth (*Jā.*).

མེས་མཆོག་ *ser* 1. for མེས་མཆོག་. 2. མེས་མཆོག་ *ser* corruption, putrefaction. མེས་མཆོག་ *ser* rancid *S.g.* (*Jā.*).

མེས་མཆོག་ *ser-ka* = མེས་མཆོག་ 1. crack མེས་མཆོག་ there is a crack in the porcelain cup; a cleft, slit fissure, crevice, gap, མེས་མཆོག་ chasm or cleft in a rock; མེས་མཆོག་ a large gap. 2. མེས་མཆོག་ མེས་མཆོག་ a hole; མེས་མཆོག་ to close or stop up a hole or crack.

མེས་མཆོག་ *ser-skya* lamas and laymen, i.e., Buddhist monks who dress in yellow and layman who dress in plain or in white. 2. མེས་མཆོག་, མེས་མཆོག་ yellowish white, brown; མེས་མཆོག་ མེས་མཆོག་ of fair complexion, of white-yellow colour.

མེས་མཆོག་ *ser-skya-ma* n. of a *Yakṣa* prince (*K. g. 5, 130*).

མེས་མཆོག་ *ser-ske* yellow-sash used by Buddhist monks of Tibet (*Rtsii.*).

མེས་མཆོག་ *ser-kha* v. མེས་མཆོག་.

མེས་མཆོག་ *ser-kha-se* མེས་མཆོག་ མེས་མཆོག་ མེས་མཆོག་ མེས་མཆོག་ མེས་མཆོག་ (*Khrīd. 130*) for what has that old beggar settled in the city?

མེས་མཆོག་ *ser-khyim-pa* = མེས་མཆོག་, a Buddhist monk of the *Tantrik* school who while doing priestly duties (chiefly astrological) lives as a householder and keeps female company; མེས་མཆོག་ མེས་མཆོག་ མེས་མཆོག་ he converted even the ordained monks into householder priests (*A. 66*).

མེས་མཆོག་ *ser-khral* fees paid to a *Serkyim-pa* priest for protection against damage done by hail, i.e., money paid to a *Tantrik* lama for his preventive ceremonies against hail storms.

མེས་མཆོག་ *ser-ga-ma* turmeric, curcuma (*Sch.*).

མེས་མཆོག་ *ser-gos* = མེས་མཆོག་ མེས་མཆོག་ yellow robe, the dress of a Buddhist monk (*Khrīd. 18*).

མེས་མཆོག་ *ser-can* 黄铜 brass.

མེས་མཆོག་ *ser-cho* a yellow flower in *W. Saxifraga flagellaries* (*Jā.*).

མེས་མཆོག་ *ser-nag-ma* 黄黑 黄黑 yellowish black.

མེར་ཁྱེད་ *ser-gna* 貪婪 *avarice*; 貪婪 *to be avaricious*.

Syn. རྒྱུ་མེད་ *hchumg-pa*; རྒྱུ་མེད་ *hjuñg-pa*; རྒྱུ་མེད་ *shib-mo*; རྒྱུ་མེད་ *cha-phra*; རྒྱུ་མེད་ *gran-ches* (*Mon.*).

མེར་ཁྱེད་ *ser-gna-can* 貪婪人 *a covetous person, a miser*.

མེར་ཁྱེད་ *Ser-gna-wa* n. of a heretical sect of ancient India (*Theg. 39*).

མེར་པོ་ *ser-po* 白, 蒼白, 蒼白 *pale, fair, yellow*.

མེར་པོ་མེད་ *ser-phreñ* clerical procession, (*Jā.*).

མེར་པོ་ *ser-wa* 寶物, 寶物 *bail, hail-stones*.

Syn. རྒྱུ་མེད་ *sprin-gyi rus-pa*; རྒྱུ་མེད་ *sprin-gyi rdo*; རྒྱུ་མེད་ *chu-mkhregs*; རྒྱུ་མེད་ *sprin-gyi goñ-lu*; རྒྱུ་མེད་ *sprin-gyi ku-wa*; རྒྱུ་མེད་ *rdo-yi char*; རྒྱུ་མེད་ *to-tuy good* (*Mon.*).

མེར་པོ་ *ser-lu*, v. མེར་པོ་ *buer-lu*.

མེར་པོ་མེད་ *a Buddhist nun*: མེར་པོ་མེད་ *མེར་པོ་མེད་* (*A. 90*).

མེར་པོ་མེད་ *ser-mo* 1. མེར་པོ་ *finger*. 2. *W.* six-rowed barley, late barley. 3. in the Amdo dialect a Buddhist monk; མེར་པོ་མེད་ *ser-mo-wa* the lama.

མེར་པོ་མེད་ *ser-rtahi-gos* = མེར་པོ་མེད་ *the robe made of the bark of Kalpadruma tree*. (*Nag. 58*).

མེར་པོ་ *ser-tshur* a yellow mineral: མེར་པོ་ *མེར་པོ་* (*Med.*).

མེར་པོ་ *ser* 1. discord, dissension, 家庭 *domestic dispute*. 2. a kind of incantation, like མེར་པོ་; མེར་པོ་མེད་ *to exorcise, make use of conjurations or incantations* (*Mil., Jā.*).

མེར་པོ་ *ser-dgah* = མེར་པོ་ *delighting in conquest; also quarrelsome, one fond of brawls*.

མེར་པོ་ *ser-wa* 寶物, 寶物 *to throw off, to remove, esp. impurities, hence to cleanse; to pick, to pick off; to blot out, cross out; མེར་པོ་མེད་ *to blot out a debt; to clear, མེར་པོ་མེད་ *to clear a path or road; མེར་པོ་མེད་ *to repair (damages), to redress (grievances). མེར་པོ་མེད་ *to cure a disease, མེར་པོ་མེད་ *dispel (darkness) (Jā).******

མེར་པོ་མེད་ *ser-ser can* incorrectly for མེར་པོ་མེད་ *the moon*.

མོ་ [: so 1. num.: 148. 2. in Budh. = མོ་མོ་ *attachment, adherence, desire* (*K. g. 1, 179*). 3. = མོ་མོ་ *a mild drink (mystic)* (*K. g. 1, 179*), also in མོ་མོ་མོ་ = མོ་མོ་མོ་ (*mystic)* (*K. g. 1, 28*).

མོ་ II: 1. 牙 *tooth*: མོ་མོ་ *gripping, showing teeth (like a monkey). མོ་མོ་ *toothless; མོ་མོ་ *irregular teeth with spaces between; མོ་མོ་ *upper teeth; མོ་མོ་ *lower teeth; མོ་མོ་ *se-rñi! 牙 *the gum; མོ་མོ་ or མོ་མོ་ *front tooth, incisive; མོ་མོ་ *gubg-no, cheek-tooth, མོ་མོ་ *corner-tooth, canine-tooth. 2. tooth of a saw wheel, comb. 3. (མོ་མོ་) མོ་མོ་ *the sharp edge of a knife. 4. མོ་མོ་ *boundary, confines: མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་ *a place on the confines of India and Tibet* (*A. 152*).************

Syn. resp. མོ་མོ་ *tahems*; མོ་མོ་ *dad-byed*; མོ་མོ་ *god-byed*; མོ་མོ་ *muhe-wa*; མོ་མོ་ *gnis-pkyes* (*Mon.*).

མོ་ III: 1. for མོ་ in conjunction with certain words, e.g., མོ་མོ་ *for མོ་མོ་ *land boundary; མོ་མོ་མོ་ *ñan-ser pkye-sok* *be born in an inferior place. 2. = མོ་མོ་ *skyed-****

as happiness, comfort, joy; *མ་བུ་འདྲི་བ་ཉེན་པོ་* do enjoy, let us enjoy, *མ་མེད་པོ་མི་ཉེན་པོ་* *skyid-pa*; *མ་མེད་པོ་མི་ཉེན་པོ་* *skyid-pa*; *མ་མེད་པོ་མི་ཉེན་པོ་* here east, west, south, north, in all directions there is no happiness. 3.= *མ་མེད་པོ་* look out, guard, spying, *མ་མེད་པོ་* to watch, to spy, to look out; *མ་མེད་པོ་* peep-hole; *མ་མེད་པོ་* keeper, guard, watchman, spy, emissary, *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་* money and dainties are the devil's emissaries (*Jā*); *མ་མེད་པོ་* fig. a guard or watch kept by several persons round a fire; *མ་མེད་པོ་* watch-word.

३॥ IV: 1. *མིག་མེད་* a grammatical termination: *ཉེན་པོ་* for *ཉེན་པོ་* C., also *Gr.* 2. num. for *མུ་མེད་* *sum-cu* in the abbreviated numbers 31—39 (*Jā*).

མ་མེད་པོ་ *so-dkar* white tooth.

མ་མེད་པོ་ *sa-skyag* *མ་མེད་པོ་* impurities in the teeth.

མ་མེད་པོ་ *so-kha-bi* *མ་མེད་པོ་* *ku-khar-bu* = *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་* a staff or stick to take rest by leaning on it while travelling. *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་* *ku-khar-bu* (*Khrig.* 57) a word of honour is to be depended on like the traveller's stick.

མ་མེད་པོ་ *so-kha-ab* = *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་* natural not artificial.

མ་མེད་པོ་ *So-khri* *མ་མེད་པོ་* *tsan-po* successor of the first king of Tibet *Nāthi-tsan-po* (*Yig.* 63).

མ་མེད་པོ་ *so-gos* = *མ་མེད་པོ་* lip.

མ་མེད་པོ་ *so-gri* a saw.

མ་མེད་པོ་ *so-bgrig-pa* *མ་མེད་པོ་*; one with even and symmetrical teeth.

མ་མེད་པོ་ *so-gyo* mouth, the lips. *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་* *Lo-tak-wa*, do not allow such expressions to come out of your lips.

མ་མེད་པོ་ *so-gyra* lit. the teeth sound, a whistle; *མ་མེད་པོ་* *so-gyra* *མ་མེད་པོ་* the

whistling through the teeth, in the magic performances of the Bon-po (*Jā*).

མ་མེད་པོ་ *so-grib* = *མ་མེད་པོ་* the cover of the teeth, i.e., the lips.

མ་མེད་པོ་ *so-can* *མ་མེད་པོ་*, *མ་མེད་པོ་* = *མ་མེད་པོ་* *glan-po-che* elephant (*Mñon*).

མ་མེད་པོ་ *so-bchiñ* = *མ་མེད་པོ་* lip.

མ་མེད་པོ་ *so-gñis-pa* *མ་མེད་པོ་* with two tusks, an elephant (*Mñon*).

མ་མེད་པོ་ *so-gto-wa* = *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་* (*Ya-sel.* 55).

མ་མེད་པོ་ *so-dreg* tartar formed in the teeth.

མ་མེད་པོ་ *so-dan* = *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་*, *མ་མེད་པོ་*, *མ་མེད་པོ་* elephant (*Mñon*).

མ་མེད་པོ་ *so-bud* a tooth that has fallen out.

མ་མེད་པོ་ *so-brad-byed* gnawing flesh from the bones: *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་* (*A.* 14) the left one was biting flesh from a human arm.

མ་མེད་པོ་ *so-mañ* = *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་* a hair-comb.

མ་མེད་པོ་ *so-rtsi* *མ་མེད་པོ་* tooth-paint; spiced betel leaves used by the Indians which give colour to the teeth.

མ་མེད་པོ་ *so-shi* a small white spot on the tooth.

མ་མེད་པོ་ *so-bshi-pa* the four-tusked, an epithet of Indra's elephant (*Mñon*).

མ་མེད་པོ་ *so-señ* tooth-brush.

མ་མེད་པོ་ *so-rat* irregular teeth, teeth having space between them.

མ་མེད་པོ་ *so-ñiñ* *མ་མེད་པོ་* tooth-pick; n. of a plant the twigs of which are used for rubbing or cleansing the teeth. *མ་མེད་པོ་* *མ་མེད་པོ་* tooth-brushing wood has five attributes: it induces salivation and regulates the bile or liver, suppresses phlegm, removes bad smell from the mouth, improves the sight (*K. du.* 9, 26).

མ་མེད་པོ་ *so-grub* gap in the teeth (*Sch.*).

མོག *so-ga* = མོག་ཀ་ *so-gka*.

མོ་ཆ *so-cha* n. of an emetic fruit:
མོ་ཆ་ལ་དང་ཕུང་ཕྱིན་པའི་དུག་ཀློང་མཚོག་མེད། *M*.

‡ མོ་རྩ་ལ་པོ *so-to rog-po* n. of a bird, the
feathers of which are used in making a
black dye for gray hairs (*Sman*. 153).

མོ་ཕྱག *so-thag* weaving linen.

མོ་ནམས *so-nams*, also མོ་དམ, བཤམ་མ་ com-
merce, business; husbandry, མོ་དམ་ལ་བྱེད་པ་
to till the ground, to practise agricul-
ture, farming; མོ་དམ་ལ་བྱེད་པ་, མོ་དམ་ལ་
husbandman, farmer; མོ་དམ་གྱི་ལམ་ལ་ com-
prises husbandry, trading, tending and
rearing up cattle, etc: མོ་དམ་ལ་ལྟ་བུ་མོ་དམ་ལ་
མོ་དམ་ a man who had not always done
husbandry (*A*. 10).

མོ་པ *so-pa* watchman.

† མོ་པ་ར་ *so-pa-ra* ལྷུ་པ་འི་འཇུག་ཀྱི་
which according to Tibetan works is
beneficial to the teeth.

མོ་ཕྱག *so-phag* brick, tile; also collective
noun, brick-work, tiling (*Jā*.).

མོ་པ *so-pa* མཁུ་ལ་ unhusked paddy or
grain; acc. to *Jā*. coarse, thick-shelled
barley.

མོ་བྱ *so-bya* an aquatic bird *S.g.* (*Jā*.).

མོ་མ *so-ma* 1. = མོ་མ་པ་ fresh meat in U
and Tsang; in the dialect of Amdo and
Kham = མོ་མ་པ་ new. 2. མོ་མ་ a climbing
plant the juice of which was offered in
libations to the gods; the Hindus also
worshipped it on account of its intoxi-
cating qualities.

‡ མོ་མ་པ་ *So-ma na-tha* མོ་མ་པ་ n. of a
Bramanical sanctuary (*Dug-ye*. 39, 39).

† མོ་མ་ར་རྩ་ *so-ma ra-rtsa* མོ་མ་, མོ་མ་ར་
hemp; མོ་མ་ར་རྩ་རྩ་ hemp cultivation.

Syn. མོ་མ་ར་རྩ་མ་ *sla-waši leug-ma*; མོ་མ་ར་རྩ་
sla-waši rgyal; མོ་མ་ར་རྩ་མ་ *leug-ma tsan-po*;
མོ་མ་ར་རྩ་མ་ *tsan-po nag*; མོ་མ་ར་རྩ་མ་ *tsan-po*;
tsan-po; མོ་མ་ར་རྩ་མ་ *tsan-po*; མོ་མ་ར་རྩ་མ་
tsan-po; མོ་མ་ར་རྩ་མ་ *tsan-po*; མོ་མ་ར་རྩ་མ་
tsan-po; མོ་མ་ར་རྩ་མ་ *tsan-po*.

མོ་མ་མོ་ *so-mi-hsod* v. མོ་མ་མོ་ 1. = མོ་མ་མོ་
mi-skyed-pa unhappy, uncomfortable; མོ་
མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་ there was no need to
go, there was no unhappiness whatever
(*A*. 124). 2. མོ་མ་མོ་; unsteadiness, fickleness,
wavering.

Syn. མོ་མ་མོ་ *tsam-gyeñ*; མོ་མ་མོ་མོ་
tsam-mi gnañ (*Mñon*).

མོ་རྩ་ *so-rtsam* flour of rice and barley
mixed together.

མོ་རྩ་ *so-rtsa* = མོ་རྩ་མོ་མོ་ *skyur-rtsa chen-*
po pomelo (*Mñon*).

མོ་མ *so-tshig* or མོ་མ་མོ་ = མོ་མ་མོ་ house-
keeping, management of domestic con-
cerns, husbandry; cf. མོ་མ་ agriculture
(*Jā*.).

མོ་མོ་ *so-hsain* = མོ་མོ་མོ་ 1. occupying
the confines of a country or region. མོ་མོ་
མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་ (*A*. 152) a place
for guarding the boundaries between Tibet
and India. 2. མོ་མོ་ lip.

+ མོ་མོ་མོ་ *so-so-gkyañ* = མོ་མོ་མོ་མོ་ in
whatever manner impeded or delayed; in
pro. = མོ་མོ་.

མོ་མོ་མོ་ *so-sur' gñub* three lamas called
So, Zur, and Nub, who belonged to the
Rñin-ma sect. མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་མོ་ (*Khrig*.
23).

མོ་མོ་ *so-rag* = མོ་མོ་མོ་མོ་ linen.

མོ་ལུག *so-lug* lees of liquors, yeast of
beer (*Sch*.).

མོ་ལོ་ *so-lo* fresh, well preserved.

མོ་ཤར་ *so-lo* *sdod* to remain or appear fresh, fresh looking; རེ་མེ་ཤར་ན་དཔལ་ལྷན་ཏུ་ *there* (in that) blossoms appearing which remained fresh for seven days (*A. 107*)

མོ་ཤལ་ *so-log* high road, causeway *W.* (*Jā.*).

མོ་ཤར་ *so-bsood* = རྒྱུད་པ་ཅིག་ comfortable, མོ་ཤི་ལམ་དང་རྒྱུད་པ་མི་འདུག་ *skyid-po mi-bdug*, uncomfortable: བད་མེད་མེད་མཁུར་མོ་ཤར་ཅིག་འབྱོར་ I lived comfortably at Chim-phu.

‡ མེ་གཤེན་ *sohu gun-dhi-ka* n. of a flower (*K. g. 3, 82*).

མོ་ཏུབ་ *so-hrub* minced meat; also pounded dried meat.

མོ་སོ་ *so-so* = འདད་ པུན། དཔལ་ 1. [distinct, separate, single, individual, མོ་སོ་པ་ དཔལ་ལ individuality, distinctness, difference, མཁེ་མཁུ་ཏུ་རང་མེད་ the victuals came into the hands of the individual persons (*Dal.*); མོ་སོ་པ་ adv. separately: མོ་སོ་པ་ཤོད་མེ་རེ་ 'singulation,' each for himself, holding forth his vessel. 2. various; diverse, different, འཕལ་པ་མོ་སོ་ different opinions, dissension; མོ་སོ་ཏུད་ to separate, disjoin, divided, མོ་སར་འལ་ལ་ to set, put, lay apart], from *Jā.*

མོ་སར་རྒྱུ་པ་ *so-sor skye-po* རབ་ལྷན་པ་; prop. one separated (from the saints), one distinct from incarnate beings, an ordinary man; a lay man; as to his spiritual condition: a man in his natural state, one not yet enlightened.

མོ་སར་ལྷུ་པ་ *so-sor bkhrol* རེའུ་པ་ [repelled, beaten back]*S.*

མོ་སར་ཞེ་པ་ཏུ་ *so-sor go-war byed* རབ་པ་པུན། comprehension [cause, reason, proof]*S.* མོ་སར་ཞེ་ཏུ་ *so-sor go-byed* རེའུ་པ་པུན། [accurate understanding of the particulars of anything]*S.*

མོ་སར་འཁོག་ *so-sor bgog* འཁོག་པ་པ་ [obstruction]*S.*

མོ་སར་ལྟོ་ *so-so-lygo* འཁོག་པ་པ་ *grait* or manner of walking or movement (*Abhon.*).

མོ་སར་རྒྱུར་ *so-sor gyur* 1. separated. 2. རེའུ་པ་ [a surety, security]*S.*

མོ་སར་ཤོད་ *so-sor-rdod* = མོ་སར་འཁོག་ *so-sor-bhaq* (*Abhon.*). ལ་པ་ཤོད་ བཟུང་པ་ n. of flower (*Abhon.*).

མོ་སར་རེ་མཁུ་པ་ *so-sor sheg-pa* རེའུ་པ་པུན།, རེའུ་པ་པུན། [general rule, general prevalence]*S.*

མོ་སར་འཁོག་པ་ *so-sor bcoms* རེའུ་པ་ vanquished, subdued.

མོ་སར་འཁོག་ *sa-sor bchiñ* རེའུ་པ་པུན།, རེའུ་པ་པུན། [obstruction, ruggedness]*S.*

མོ་སར་འཁོག་པ་ *so-sor hjoms* རེའུ་པ་པུན། [reaction, resistance]*S.*

མོ་སར་ཤོད་ཏུ་ *so-sor rin-byed* རེའུ་པ་པུན། [every day]*S.*

མོ་སར་འཁོག་ *so-sor-rnān* = མཁུ་པ་པུན། *khas-blañs-pa* (*Abhon.*) promise, assurance.

མོ་སར་རྒྱལ་པ་ *so-sor rtogs-pa* རེའུ་པ་པུན།, རེའུ་པ་པུན། [watchfulness, knowledge]*S.*

མོ་སར་ལ་པ་ *so-sor thar-pa*, also མོ་སར་ལ་པ་པུན། རེའུ་པ་པུན།, liberation, deliverance; མོ་སར་ལ་པ་པུན། the Sūtra on deliverance, code of moral and monastic discipline, containing 250 rules for the priesthood.

མོ་སར་ཤོད་པ་ *so-sor thob-pa* རེའུ་པ་པུན། [received back]*S.*

མོ་སར་ཏུ་ *so-sor tduñ* = ལྷུ་པ་པུན། or ལྷུ་པ་པུན། (*Abhon.*)

མོ་སར་ལྷུ་པ་ *so-sor tñduñ-pa* རེའུ་པ་པུན། [1. drawing back. 2. combination of a group of letters into one whole]*S.*

མོ་སར་ལྷུ་པ་ *so-sor gnañ* རེའུ་པ་པུན། separately; རེའུ་པ་པུན། [removal, setting aside]*S.*

མོ་སར་རྒྱུ་པ་ *so-sor gnañ-wa* རེའུ་པ་པུན། [brilliance, ingenuity]*S.*

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor sporā-ica* ਸ਼ਰਿਸ਼ਟੀ [rules of moral discipline, rules of conduct] S.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor hād* individual exertion; ਚੰਗਾਰ [repairing, reforming] S.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor smra-ica* ਅਮਿਤਾਭ, ਸ਼ਰਿਸ਼ਟੀ [answer, reply] S.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor hidsin* ਸ਼ਰਿਸ਼ਟੀ [effort, endeavour] S.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor hahug-pa* ਸ਼ਰਿਸ਼ਟੀ [removal, setting aside] S.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor hshes* ਸ਼ਰਿਸ਼ਟੀ [to receive, follow] S.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor cas* S. 8. 1. 1.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor rañ-rig-pa* ਸ਼ਰਿਸ਼ਟੀ [accurate understanding] S. ਸੋਮਰਾਹੁ ਦੁਆਰਾ ਸੋਮਰਾਹੁ ਸ਼ਰਿਸ਼ਟੀ: 1. ਸੋਮਰਾਹੁ ਦੁਆਰਾ ਸੋਮਰਾਹੁ, 2. ਸੋਮਰਾਹੁ ਦੁਆਰਾ ਸੋਮਰਾਹੁ, 3. ਸੋਮਰਾਹੁ ਦੁਆਰਾ ਸੋਮਰਾਹੁ, 4. ਸੋਮਰਾਹੁ ਦੁਆਰਾ ਸੋਮਰਾਹੁ.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor hāpa* ਸ਼ਰਿਸ਼ਟੀ [enjoining, teaching] S.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor hād* ਸ਼ਰਿਸ਼ਟੀ [demonstration] S.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor pāl-ica* 1. illumination, enlightenment. 2. ਸ਼ਰਿਸ਼ਟੀ [every day] S.

ਸੋਮਰਾਹੁ *so-sor cha* a medicinal herb, an emetic (*Vai. 88*).

ਸੋਮ *soy*, v. ਸੋਮ *soh*.

ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-kha-pa* n. of a kind of medicinal grain. ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ *Med. Soy-kha-pa* stops vomiting.

ਸੋਮਰਾਹੁ n. of a river in east Tibet: ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ then at the time of arriving at the bank of *Soy-chu* in a house... (*A. 28*).

ਸੋਮਰਾਹੁ hoarding money.

ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-pa* 1. sbst., also ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-pa* shoulder-blade, scapula, ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-*

pahi me-loñ the flat part of it. ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-yu* the narrow extremity of it; ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-mo hācha-pa* to divine from the shoulder-blade; ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-lhu* shoulder as a piece of meat for boiling (*Jā*).

ਸੋਮਰਾਹੁ II: ਸੋਮਰਾਹੁ; vb. (also: ਸੋਮਰਾਹੁ, ਸੋਮਰਾਹੁ, ਸੋਮਰਾਹੁ) pf. ਸੋਮਰਾਹੁ, fut. ਸੋਮਰਾਹੁ, to gather, heap up, hoard up, ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ to collect, to earn, to hoard; ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ one who hoards, or accumulates money or wealth, ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ without having collected and deposited the daily requisites, the things wanted every day (*Mul.*); ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ or ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ to collect, to accumulate merita, ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ repeated commission of sins: ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ morbid matter consisting in too great an accumulation of humours; ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ to collect an army (*Jā*).

ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-po* ਸਮ, ਸਮ a Mugh, Tartar, Mongol (*S. lex.*) ਸੋਮਰਾਹੁ a Mongolian woman, ਸੋਮਰਾਹੁ Mongol child, Mongol boy, ਸੋਮਰਾਹੁ Mongol dress or fashion of dress, ਸੋਮਰਾਹੁ Mongol horse. There was a tribe prob. of Tartary and Kabul who were Buddhists and used to go on pilgrimage to Gayā. ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ for thirteen years there was an interruption in the intercommunication of the Tartars-Mughls at Vajrasana (Gayā) (*A. 19*).

ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-ma* ਪਸਾਨ bay, straw, blade, stalk, ਸੋਮਰਾਹੁ green corn that begins to sprout (*S. h.*). ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-tshig* joint on a stalk of straw, a knot on a stalk (*Ca.*); ਸੋਮਰਾਹੁ a small blade of straw, chaff; ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ a shoe of straw; ਸੋਮਰਾਹੁ, ਸੋਮਰਾਹੁ stubbles (*Jā*).

ਸੋਮਰਾਹੁ *soy-le* ਸੋਮਰਾਹੁ, ਸੋਮਰਾਹੁ, a saw: ਸੋਮਰਾਹੁ ਸੋਮਰਾਹੁ to saw to pieces; ਸੋਮਰਾਹੁ the tooth-edge of a saw, also botanical term: serrated (of leaves) (*Vai. 88. Jā*).

མོག་པ་ *sog-la rgyab saw-back*, the back of certain animals, fish, etc., resembling a saw.

མོག་པ་ཀྱི་པ་ *sog-la-ggrib=ཀྱི་པ་ རྒྱུ་པའི་* (*Mñon.*)

མོག་པའི་མེས་པ་མཁན་པ་ *sog-lehi sems-dan-ma=མཁན་པའི་མེས་པ་* (*Mñon.*) a fierce woman, the woman with a heart as rough as the teeth of a saw; a cruel, heartless woman.

མོག་པ་ *sogs* gen. བཟོག་པ་, བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། = བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། having this or these before; as chief, and so forth "and the like" usually preceded by ལ་, as in : མི་བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། prop. the beings headed by man; བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། decorated with little flags and the like. བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། instead of which always བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། or ལྟར་ཤིང་། may be used; often བཟོག་པ་ alone; after (ལ་)མོག་པ་(ལྟར་ཤིང་།) usually a comma is to be supplied, and the words following are to be considered as in apposition: མི་བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། writing; arithmetic and so on, the five sciences; བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། gold and the others, viz. metals; མི་བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། the three sounds, མི་བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་།, མི་བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་།, མི་བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། (*Jü.*).

མོང་པ་ *sor-wa*, usually regarded as the perf. of བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་།, བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་།, བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། gone, passed, proceeded, མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། = མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། having proceeded; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། (*A. 13*) it is all right if gone there. མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། those that had gone = བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། or བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། (*Mñon.*). མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། when he had gone thither; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། going on continually, continuing to do a thing; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། past or has gone, it is no longer extant; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། passed or came into the power of. Also in the sense of: became, turned, etc. བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། she became a bitch, was changed into a bitch; བཟོག་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། it turned white (*Jü.*). མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། disappeared, vanished.

མོང་པ་ *sor* or མོང་པ་ 1. for མོང་པ་ (*Rtsii.*). 2. = མོང་པ་ or བཟོག་པ་ མོང་པ་ gone, come to; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། attained thoroughness, gone to perfection; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། has come to hand; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། having attained to the highest point in true religion (*Fig. k. 10*).

མོང་པ་ *sor-pa* 1. v. མོང་པ་. 2. v. མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། (*Jü.*).

མོང་པ་ *sob* 1. null, void, vain, empty; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། hollow tree, spongy wood; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་།, མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། (*Vai. gñ.*). 2. also མོང་པ་ some thing stuffed (as a chair); མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། cushion, bolster, mattress; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། the stuffed skin of an animal; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། the stuffed skin of a lion (*Jü.*).

མོང་པ་ *sob-khra* (originally a Chinese word signifying inferior tea) (*Jig.*) bad in its quality; མོང་པ་ inferior tea.

མོང་པ་ *som* 1. = མོང་པ་ མོང་པ་ equal, even. 2. མོང་པ་, མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། pine-tree. 3. or = མོང་པ་ — མོང་པ་ མོང་པ་ imp. of མོང་པ་ལྟར་ཤིང་།.

མོང་པ་མོང་པ་ *som-ni* མོང་པ་མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། = མོང་པ་ མོང་པ་, མོང་པ་, མོང་པ་ doubt.

མོང་པ་ *sor* 1. also མོང་པ་ gimlet; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། a sort of trephine. 2. v. མོང་པ་. 3. v. མོང་པ་ as in: མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། to put in its place; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་།, མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། or མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། to restore, renew, e.g., exhausted strength: མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། (*A. 51*) at the time of the lord's return (its) mouth, eyes, etc. had all healed. མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། for མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། separate place or residence.

མོང་པ་མོང་པ་ *sor-mo* = མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་།, also མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། finger; མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། མོང་པ་ལྟར་ཤིང་། web-fingers, one whose fingers are joined to each

others (*S. Lex.*); མཉམ་པ་ toe. མཉམ་པ་ *sor-gdub* མཉམ་པ་ *finger-ring*, མཉམ་པ་ the joint of a finger. མཉམ་པ་ *fingerless*. 2. inch: མཉམ་པ་ *four-inched*; མཉམ་པ་ *fivefinger breadth*. མཉམ་པ་ *sor-mo baki-pa* = མཉམ་པ་ (*Mñon.*) a mild purgative-fruit. 3. symbolical of ten by reason of there being ten fingers on the two hands (*Rtsü.*).

མཉམ་པ་ མཉམ་པ་ *sor-mo baki-phreñ-ica-la phan-pahi mdo* n. of a Sūtra delivered by Buddha for the benefit of Aṅguli Mālā (*K. d. m.*, 208).

མཉམ་པ་ *sol-ica* མཉམ་པ་ anything burnt, མཉམ་པ་ charcoal; མཉམ་པ་ charcoal fire, མཉམ་པ་ coal. 2. imp. of མཉམ་པ་ to pray, to beg. 3. མཉམ་པ་, མཉམ་པ་, མཉམ་པ་ the planet Mars which glows like live coal.

མཉམ་པ་ *Sol-nag thañ-po* n. of a place in Tibet: མཉམ་པ་ མཉམ་པ་ མཉམ་པ་ from thence he arrived at the great plain of Sol-nag-thañ-po (*A. 91*).

མཉམ་པ་ *sol-po* resp. friendly, kind, affable *C., W.* (*Jā.*).

མཉམ་པ་ *sol-mduñ* མཉམ་པ་ a gem worn on the neck; nape-joint.

མཉམ་ *sop* 1. instr. of མཉམ་ to bite (*Sch.*), also to back-bite, to calumniate. 2. a pt. form of མཉམ་: མཉམ་ disease cured མཉམ་ cured impaired (health).

མཉམ་ཀ་ *sop-ka* མཉམ་ཀ་ the summer season. མཉམ་ཀ་ མཉམ་ཀ་ *sop-ka tsha-nahi dng* the hot season, from about the middle of April till the middle of June.

Syn. མཉམ་ཀ་ *tsha-gduñ-ran*; མཉམ་ཀ་ *tahag-ran*; མཉམ་ཀ་ *sheg-reg*; མཉམ་ཀ་ *drol-hoñ-dug* (*Rtsü.*)

མཉམ་ཀ་ *sop-ka-tshag* = མཉམ་ཀ་ *bjag-matshon* v. མཉམ་ (*Mñon.*) rainbow.

མཉམ་དཔ་ *sop-dal* = མཉམ་དཔ་ without haste or hurry about a thing, slowly, leisurely (*A. 131*).

མཉམ་གདམ་ *sop-gdal* = མཉམ་གདམ་ *thog-lhog* slow, with relaxation; མཉམ་གདམ་ at the place of study be slow (*A. 132*).

མཉམ་མཉམ་ *sop-zin* 1. མཉམ་མཉམ་ *so-yig zin-pu* caught by the teeth. 2. tetanus, lock-jaw (*Jā.*).

མཉམ་ *sra* for མཉམ་.

མཉམ་ *sra-ica*, also མཉམ་ and མཉམ་ (*Ca.*), མཉམ་, མཉམ་, མཉམ་, མཉམ་, མཉམ་, མཉམ་ hard, solid, thick, firm, compact; མཉམ་ མཉམ་ མཉམ་ firm and compact; མཉམ་ solidity, hardness, compactness, of wood, meat, etc., མཉམ་ hearty, vigorous old age; མཉམ་ མཉམ་ proof against cut and thrust (*Jā.*).

མཉམ་མཉམ་ *sra-bkyan-hqin* མཉམ་མཉམ་ coarse blanket used by Buddhist monks in ancient India.

མཉམ་མཉམ་ *sra-hbrag* n. of a medicinal fruit. མཉམ་མཉམ་ མཉམ་མཉམ་ མཉམ་མཉམ་ *Med.*

Syn. མཉམ་མཉམ་ *sra-ica chen-mo*; མཉམ་མཉམ་ *me-log-acer*; མཉམ་མཉམ་ *zug-rñu* (*Mñon.*).

མཉམ་མཉམ་ *sra-rtsi* hard varnish, raisin, gum; མཉམ་མཉམ་ *sra-rtsi-piñ* = མཉམ་མཉམ་ *spos-dkar-piñ* Sal tree (*Mñon.*).

མཉམ་མཉམ་ *sra-sra* མཉམ་མཉམ་ = མཉམ་ *sin* (*S. Lex.*).

མཉམ་པ་ *srag-pa* མཉམ་པ་ (*Zam. 6*).

མཉམ་པ་ *srag-cul* མཉམ་པ་ violent (*S. Lex.*).

མཉམ་པ་ *srag* I: 1. = མཉམ་ མཉམ་ a hamlet, village. 2. མཉམ་ a pair of scales, balance; མཉམ་པ་ མཉམ་ or མཉམ་པ་, to weigh, to balance.

1. བཟ་ weight, in a general sense, མང་ལཱེག་
ལཱེག་ one *pala*, མང་ཕྱིད་ ལཱེག་ one half of a
pala; ལྷ་མང་ Chinese weight or steel-yard.
t. as money = ten *sho*, i.e., an ounce, མང་ལཱ་
one ounce (of silver), མང་པོ་ two ounces,
མྱུ་མང་ two pounds of medicine.

མང་ II := རྒྱལ་ open passage or ground
round a monastery or temple, ལམ་མང་
lit. straight way; idiom.: forthwith, at
once, without delay; མང་ལམ་ acc. to *Sch.*:
tortuous path ལྷ་མང་ street, lane (*Glr.*);
ལྷ་མང་ the road which a person habitually
walks (*Jā.*).

མང་ཅ་ *span-cha* balance and what belongs
to it (*Sch.*). མང་ལག་ *span-thag* the string
of a pair of scales or that of a steel-yard
by which it is held or suspended. མང་མདའ་
span-mīdah scale-beam or lever of a pair of
scales (*Sch.*). མང་མོ་ *span-phor* scale, scale-
pan or pot.

མང་ན་ *span-nān* a street or lane running
through a town or village: རི་ན་མང་ན་ན་
པ་ནིག་མཐུག་ཕྱི་ན་ then when he had gone
into a long lane (*A. 131*).

མང་པ་ *span-ica* to straighten, to make
straight a crooked thing; adj. ཕྱ་
straight; མང་ཕྱ་མང་པ་ a straight arrow,
a bamboo arrow.

མང་ *Srad* n. of a district in Tibet, situa-
ted midway between Tashi-lhunpo in
Tsang and Sakya (*Loñ.* 2, 11).

མང་མ་ *srad-ma* pease v. མང་མ་.

མང་བུ་ *span-bu* = མང་བ་ མཐུ, ལམ་ thread,
yarn (*Nag.* 29): མང་བུ་ཕྱི་བ་ to twist or roll
yarn into thread.

མང་པ་ *span-pa* 1. akin to མང་ v. ante
sbt. hardship, severe distress or toil; མང་པར་
toilsomely, rigorously; མང་པོ་ one that

endures; མང་ཅེ་བ་ *span-cha-ica* = མང་ལུ་མཐུག་
span-thub-mukhan one who can endure
much. 2. pf., and fut. ལམ་ *span*, imp.
མྱོ་ *span* to bear (with patience), endure.
to be hardened; མང་འདྲུག་པ་ to hold out,
to stand, to endure much. མང་ལུ་ *span-*
thub = མང་པ་ *span-pa* endurance, patience
(*Mon.*). Also, as མང་པ་ *span-ica* (opp. to མྱོ་པ་
thog-po and མཐོ་མོ་ *hbol-mo*) hard, firm,
durable, rigid, strict. ལུག་མང་ *edug-span*
hardiness (*Mit., Jā.*).

མྱ་མ་ *span-ma* 1. grain, like ལྷ་པ་, e.g.,
of Indian corn. 2. མཐུ, ལམ་ peas, pulses.
མྱ་མའི་རིང་ field of peas. There are
several species of this, viz.: white, yellow
red, green, black, large or small. མྱ་དམར་
མཐུ་ [a sort of pulse or lentil] S.; མྱ་མེར་
srad-ser; མྱ་མྱ་མེར་མྱ་མ་ *mon-span chhu ma-za*;
མྱ་མྱ་མེར་མྱ་དམར་པ་ *mon-span leb-mo dkar-po*.
མྱ་མའི་མོ་ *span-moche lo-ma* loaf of the pea.
མྱ་མའི་མོ་ *span-luñ* མཐུ [a kind of kidney-
bean] S. Other terms: མྱ་མའི་མོ་ *muñ-ga*
lo-ma; མྱ་མའི་མོ་ *muñ-ga*; མྱ་མའི་མོ་ *bya-ro*
muñ-ga (*Mon.*). མྱ་མའི་མོ་ *span-phuñ* a heap
of pease; མྱ་མའི་མོ་ *span-phub* pease-straw;
མྱ་མའི་མོ་ *span-phye* flour of pease; མྱ་མའི་མོ་ *span-*
me-tog blossoms of the pea.

མྱ་པ་ *srab* རིམ་ bridle, also མྱ་པ་; མྱ་པ་མྱ་
མྱ་པ་ a complete riding-gear. མྱ་པ་ཕྱི་མ་
མྱ་པ་ཕྱི་མ་ *srab-kyong* (Cs.) the reins; མྱ་
པ་ཕྱི་མ་ *srab-leag* the bit (Cs.) མྱ་པ་ཕྱི་མ་ *srab-*
phur the halter; མྱ་པ་ཕྱི་མ་ *srab-mīdah* reins
(*Jā.*).

མྱ་པ་ *srab-pa* 1. narrow, slight, རིམ་ མྱ་
མྱ་པ་ lesser sin or defilement. 2. shallow,
loose, not close; མྱ་པ་ཕྱི་མ་ inner sole, welt;
མྱ་པ་ཕྱི་མ་ thickness, dimension (*Jā.*).

མྱ་པ་ *srab-mo* མཐུ thin, fine, slender
(*Zam.* 6) མྱ་པ་ཕྱི་མ་ མྱ་པ་ཕྱི་མ་ མྱ་པ་
like cloth. leather, paper, clouds.

མཁའ་མཁའ་ *srab-srib* = 1. twilight, dusk; མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ (*Rdza*). 2. dark, obscure.

མཁའ་མཁའ་ *srab* མཁའ་ 1. or མཁའ་ otter; different species of otter are:—མཁའ་མཁའ་ rock-otter; མཁའ་ fish-otter. 2. otter-skin, sable-skin (*Jā*).

Syn. མཁའ་མཁའ་ *chu-yi sprehu*; མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *skad-cig-dhug*; མཁའ་མཁའ་ *ña-hdau*; མཁའ་མཁའ་ *chushi eye-moñ*; མཁའ་མཁའ་ *chur-hidsum*; མཁའ་མཁའ་ *chu-yi byi-wa*; མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *hug-pa mchod-byed* (*Mñon*).

མཁའ་ *srar* adv. of མཁའ་ *sra*; severely, rigorously (*Sch*).

མཁའ་ *sras* or མཁའ་ resp. for མཁའ་ son, male child, མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་ son of a chief or king, a prince; མཁའ་མཁའ་ མཁའ་མཁའ་; also: son of a Buddha (in spiritual sense), a *Bodhisattva*; མཁའ་མཁའ་ a prince, a nobleman's son. མཁའ་མཁའ་ or མཁའ་མཁའ་མཁའ་ spiritual son or daughter; མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ a spotless child of Buddha, མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ disciple, མཁའ་མཁའ་མཁའ་ the eight spiritual sons or disciples of Buddha, v. མཁའ་མཁའ་ *ñe-wahi-sras*. མཁའ་མཁའ་ *sras-bu* = མཁའ་མཁའ་. མཁའ་མཁའ་ *sras-mo* daughter, young lady, princess. མཁའ་མཁའ་ *sras-tshab* an adopted son or child.

མཁའ་ *sri* I: མཁའ་ blood (mystic) (*K. g.* 1, 179). 2. a species of devil or demon, devouring esp. children, a vampire, also མཁའ་ *sri-ñan* *Sch*., མཁའ་ *chuñi-sri* *Gl.*, མཁའ་ *phuñi-sri* *Mil.* a devil bringing misfortune; they are supposed to live in under-ground places, and are also called མཁའ་མཁའ་ *ma-kyi-sri*; མཁའ་མཁའ་ *sri-lan* a devil rises from below; མཁའ་མཁའ་ *sri-non-pa* to suppress such an evil spirit (*Jā*). 3. *Sri* has been described in *Rdza*. as མཁའ་མཁའ་མཁའ་ a kind of wild animal.

མཁའ་ II: or མཁའ་ *sri-wa* pf. མཁའ་ *bsriñ*, fut. མཁའ་ *bsri* to retain; to be parsimonious,

niggardly, esp. with མཁའ་; མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *sba-sri mod-par gñan-wa* to give unsparringly, bestow very liberally. མཁའ་མཁའ་ *sri-mod* liberal. 2. in *W.* to wind, to wrap round, for མཁའ་མཁའ་ *dkri-wa*. (*Jā*).

† **མཁའ་** III: respect, deference, reverence (to lama, parents and elders, &c.): མཁའ་མཁའ་ *sri-shu-wa* or more frq. མཁའ་མཁའ་ *srid-shu-wa* = མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *bkur-si-byed-pa* paying respect; མཁའ་མཁའ་ *sri-shu-pa* or མཁའ་མཁའ་ *sri-shu-mkhan* one showing deference.

མཁའ་མཁའ་ *srihu rgya-phib* n. of one of the gilt domes of the great monastery of Sam-ye (འཇམ་མཁའ་): མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ མཁའ་མཁའ་ then he resided for a fort night under the dome of Sri. (*A.* 97).

མཁའ་མཁའ་ *Szichi-chu* n. of a tributary of the Tsang-po which flows a little above the town of Lhartse in upper Tsang; མཁའ་མཁའ་ མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ (*A.* 27).

མཁའ་མཁའ་ *srihu* མཁའ་མཁའ་ a woman whose child dies after birth.

མཁའ་མཁའ་ *srihu-nag* mulberry tree (*Jā*).

† **མཁའ་མཁའ་** *sriñ-ka tu-ka* མཁའ་མཁའ་ [the aquatic plant *Trapa bispinosa*] *S.*; n. of a tree the wood of which is used in the sacrificial fire (*K. g.* 5, 333).

མཁའ་མཁའ་ *sriñ-wa* pf. མཁའ་མཁའ་ *bsriñ*, fut. མཁའ་མཁའ་ *bsriñ* 1. (cognate to མཁའ་) to extend, stretch, stretch out. 2. to fling far away *C.* 3. to postpone: མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *bschi-wahi tsho sriñ-wa* put off the term of death; to prolong life; to wait, to tarry. 4. (མཁའ་མཁའ་) to send, མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་, མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ = མཁའ་མཁའ་. 5. མཁའ་མཁའ་མཁའ་ *skyed-sriñ-wa* to bring up, train up, to rear *Gl.* (*Jā*).

མཁའ་མཁའ་ *sriñ-mo* མཁའ་མཁའ་, མཁའ་, མཁའ་ *bu-sriñ*, མཁའ་མཁའ་ *miñ-sriñ*, resp. མཁའ་མཁའ་ *lcam-sriñ* brother and sister, cousins (*Jā*).

Syn. རེ་ཤམ་ *che-shes*; ལམ་ *lcam* (*Mñon.*).

མིང་ I: *srig* = མཐོང་ལ་མཐོང་ height. 1. length, extension, མིང་འདྲ་ *srig-du* རེ་ཤམ་; in length; རེ་ཤམ་མིང་འདྲ་ལ་ *a cavern eight-teen cubits long*; with regard to time: = འདྲ་མིང་, during, རེ་ཤམ་ or རེ་ཤམ་ཀྱི་ལོ་ལ་ *de-srig-kyi-bar-du* for so long a time, རེ་ཤམ་འདྲ་ *ci srig-du* also རེ་ཤམ་འདྲ་ *ci-srig-de* how long? also, as long as; when followed by ལམ་: be it ever so long; also མིང་ལ་ *srig-par* or མིང་ *srig* in extension. 2. symbolical fig.: 14 (*Blasig.*).

མིང་ II: dominion, government: མིང་ལམ་. འདྲ་མཐོང་ལ་ *srig lu ma-hcam-pas* falling out with one another about the government རྒྱལ་མིང་ *rgyal-srig*, རྒྱལ་མིང་ *rgyal-srig* kingdom, power; མིང་འདྲ་ལ་ *srig-byed-pa* to reign, to govern, མིང་འདྲ་ལ་ *srig-byed-pa* to rule justly; རེ་ཤམ་མིང་མིང་ལ་མིང་ལ་མིང་ལ་ he seized the territorial possessions of these two; མིང་མིང་ *bla-srig* a lama's dominion, རེ་ཤམ་མིང་ *de-srig* a province under the rule of a *de-ba* or governor, ruler, commander, regent, reigning prince; མཐོང་མིང་ *chos- rig* clerical government, ecclesiastical dominion.

མིང་ལམ་ *srig-thuñ* short reign, a short-lived government.

མིང་ལམ་ལ་མིང་ *Srid-rje brañ-skar* the eldest son of the patriarch king of the Bon called ལམ་ལ་ *Sañs-po* (*G. Bon. 23*).

མིང་ལམ་ *srig-sgrub* མིང་, ལམ་ལ་ 1. white. 2. n. of a celebrated mathematician who lived during Buddha Gautama's time (*K. d. 113*), [the astologist Arjuna was Buddha's mathematical teacher]S.

མིང་ལམ་ *srig-sgrub-ma* an epithet of the river Sitā (*Mñon.*).

མིང་ལམ་ལ་ *srig-sgrub-ciñ* ལམ་ལ་ [the tree *Terminalia arjuna*]S.

མིང་ལམ་ *srig-pa* I: 1. ལམ་; ལམ་ལ་ *hkhor-wa* transmigratory existence, མིང་ལམ་ལ་ *srig-pahi-dzon* ལམ་ལ་ [forest of the world]S. མིང་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ *srig-pahi-tson-rar hkhor-wa* to roam or wander in the prison-enclosure of transmigratory existence, the state of being, life; མིང་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ to experience, to pass through, other periods of existence (*Vai. 3ñ.*), མིང་ལམ་ལ་ *srig-phyi-ma* *Sñ.*: the future period of life, of existence. 2. things existing, the world: མིང་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ the destruction of the world, མིང་ལམ་ལ་ *srig-pa gsum* ལམ་ལ་ the three worlds མིང་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ *srig-pa gsum gyi mgon* the lord protector of the three worlds (*Fig. 3*). མིང་ལམ་ལ་ *srig-pahi hkhor-lo* ལམ་ལ་ the revolving world, the transmigratory system (the cycle of existence); མིང་ལམ་ལ་ *srig-pahi taho* the ocean of existence (*Mil.*); མིང་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ *srig-pahi chen-kluñ chen-po* stream of existence (*Mil.*): also a single being, commonly however མིང་ལམ་ *srig-pa-pa*; ལམ་ལ་ལམ་ལ་ *ber-dohi srig-pa*, ལམ་ལ་ལམ་ལ་ *bar srig-pa* ལམ་ལ་ལམ་ལ་ *bar-ma dohi-srig-pa* the beings in the Baro, v. ལམ་ལ་ *bar-do*. 3. Symb. num.: 3. (*Blasig.*).

མིང་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ *srig-pa hpho-ncahi-mel* ལམ་ལ་ལམ་ལ་ a *Sūtra* on the termination of worldly life, i.e., death (*K. d. 279*).

མིང་ལམ་ *srig-pa-ma* ལམ་ལ་ an epithet of the wife of Mahādeva (*Mñon.*).

མིང་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ *srig-pahi sgron-mo* lamp of the world (*Fig. k. .*), met. the sun (*Mñon.*).

མིང་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ *srig-sgrub-habin* = མིང་ལམ་ལ་ *srig-pa-habin* (*Mñon.*) an epithet of Mahes'vara.

མིང་ལམ་ II: vb. 1. ལམ་ to be. 2. ལམ་ལ་, ལམ་ལ་, ལམ་ལ་ to grow, to be possible, རེ་ཤམ་ལ་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ (*Hbrom. 12*), how can he leave off or be free from all doubts? [ལམ་ལ་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ལམ་ལ་ *skye-wa danñ hji-g-pa*

kun-la srid-na since springing up and passing away is the lot of all men *Dzl.*; ཡན་པ་ཐིང་ཐིང་ *phaṇ-pa shig-srid* healing is possible *Ptā.*; དེ་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ accordingly thinking it might possibly be true; the verb is usually put in the infinitive mood terminating in བ: དེ་ཐིང་པར་ཐིང་ *de-yin-pa hañ-srid* after all it might be this man, it might be he *Mil.*; འདི་ལ་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ he will scarcely come back, he will have escaped to Tibet *Gl.*; sometimes with the root of the verb: ཡོང་མི་ཐིང་ *yoñ-mi-srid* *Mil.*; ཡན་ལ་ཡན་ལ་ཐིང་ཐིང་ *bdag-lhar-yah srid-kyi* as it is a possible case, that I might be released *Dzl.*; ཡེ་ཐིང་ཐིང་ *ma-srid-cig* may it not be or happen] from *Jū.*

ཐིང་འཕྲུང་ *Srid-hbyor* ཡན་ལྷན་ [n. of a celebrated Sanskrit poet who lived in the latter half of the 7th century A.D.] *S.*

ཐིང་ཐིང་ *srid-shu* = ཐིང་ཐིང་ པར་ལྷན་ also ཡན་ལྷན་ praise [service] *S.* ཐིང་ཐིང་ཡན་ལྷན་ཐིང་ཐིང་ཡན་ ཡན་ལྷན་ཡན་ལྷན་ I pray whatever idols there are may be worshipped (ཐིང་ཡ. 4).

ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *srid-sruñ-gi-rig-byed* ཡན་ལྷན་ Atharva Veda.

ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *srid-sruñ-hdoin* = ཐིང་པ་ཐིང་ *srid-pa-hdoin* (*Mñon.*) an epithet of Mahesvara.

ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *srid-sruñ* ཡན་ལྷན་, ཡན་ལྷན་ [a priest versed in the Atharva Veda] *S.*

ཐིང་ *srin* for ཐིང་ཐིང་, ཐིང་ཐིང་ and ཐིང་ཐིང་ q. v.

ཐིང་ཐིང་ *srin-hlad* 1. n. of a disease in which worms grow in the brains (*L.C.*).
2. sort of flint-stone (*Sch.*).

ཐིང་ཐིང་ *srin-glañ* 1. = ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *srin-buñ-glañ-thab-ma* (P). 2. having the staggers (of horses); being mad (*Jā.*).

ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *srin-hjoms* 1. antidote for worms;
2. ཐིང་ཐིང་ [a dove-oot, an aviary] *S.*

ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *srin-phran-ma* = ཐིང་ཐིང་ *grog-ma* ant (*Mñon.*)

ཐིང་ཐིང་ *srin-thor* small ulcer or tumour (*Jā.*).

ཐིང་ཐིང་ *srin-po* ཐིང་ཐིང་, ཐིང་ཐིང་, ཐིང་ཐིང་ (*S. Lex. and Zam. 6*) cannibal demons, figuring in Indian and Tibetan mythology, with red neck and eyes, which drink blood and subsist on dead bodies. They are supposed to be, for the most part, of an enormous size, generally hostile to mankind, going about at night to do mischief to living beings. Their chief abode was Lañkā (Ceylon), while Tibet and Mongolia were also originally inhabited by them. The Tibetans, acc. to the *Mani Kambum*, are descendants of a monkey emanation from Avalokitesvara who had married a *srin-mo* or female demon living in the rocks; ཐིང་ཐིང་ *hdre-srin* a hobgoblin.

Syn. ཐིང་ཐིང་ *sgru-sg'ags*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *hgod-sgrog*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *mkhah-hgro-skyes*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *mtshan-rgyu*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *mtshan-spyod*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *thun-mtshams-rtogs*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *khag-hthun*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *ngrin-dmar-can*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *kun-gsoj*; ཐིང་ཐིང་ *ro-zan*; ཐིང་ཐིང་ *mi-la-hshe*; ཐིང་ཐིང་ *mig-dmar*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *hsood-na ms skye-wo*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *pa-rjen-zan* (*Mñon.*).

ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *srin-pohi* *rgyal-po* ཐིང་ཐིང་, ཐིང་ཐིང་ king of the *Raktasa*. His sword is styled ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *ral-gri zla-wa dkoj*; n. of his general: ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *lag-mchog hsañ-wa-po*; n. of his ministers: ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *hgro-byed* and ཐིང་ཐིང་ *ne-tso*; n. of his pupils: ཐིང་ཐིང་ཐིང་ and ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *mkhah-rje-skyes*; n. of his capital city ཐིང་ཐིང་ *Lañkā*; ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *rtse-mohi rol-mtsho* is a lake for his water sport and diversion; n. of his ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *rtse-wahi sa-gshi* or play ground: ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *bohi-med-hphroñ*; n. of his pleasure grove: ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *mya-lan med-pohi* *stob*; names of his tanks or ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *ka*: ཐིང་ཐིང་ཐིང་ཐིང་ *gar-gyi pad-ma-can*,

ཐོག་པོ་ཡོད་པ་ཐོག་པོ་ཡོད་པ་ *bod-ser skyed-par byed-pa* (*Mon.*).

Syn. མང་ལོ་ཡོད་པ་ *lha-kahi bodag-po*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *hod-yahi-bu*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *gdon-bu-pa*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *mdrin-bu-pa*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *nor-phyin gen-pa*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *dgab-byed-gra*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *bsod-nams skye-wahi dcañ-phyug*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *bden-bral gtso-wo*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *gnas-bahi-pa*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *sgra-sgrog rgyal-po*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *ral-hidin ha-rgyal*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *gsod-bday-ryes*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *lho-nub phyogs-skyon*; མང་ལོ་ཡོད་པ་ *srin-pohi-dcañ* (*Mon.*).

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ names of some great kings of the *Rākṣasas*:—ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *sgra-sgrog*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *nor-lhan*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *gnam-par hñug-byed*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *gzer-rna*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *bum-rna* (ཐིག་པོ་ཡོད་པ་); ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *ggin-rje*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *hñig-byed*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *mi-bcad-pa*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *bdag-lhan dcañ-po-rgyal*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *hñab-pa*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *legs-par hñab-pa*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *mdun*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *mdun-rtsa gnun-pa*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *mdun-gnam-pa*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *mdun-mtha yus-pa* all of whom assembled to hear the sermons of Buddha when he had visited Ceylon to preach his doctrine there (*K. g. 5, 196*). ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ names of some of the chiefs of *Rākṣasas*: ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *khros-bahin*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *mehe-son-bzang*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *drag-po rab-gtun*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *hñig-byed*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *hñig-byed chen-po*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *ggin-rjeñi dril-bu*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *gnam-par hñig-byed*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *mdun-rtsa* (*K. g. 5, 114*).

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *Srin-pohi-gdon* n. of a fearful gdon or evil spirit (*Mag., ch. 77*).

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-mohi gtso-mo rnam-kyi-miñ* names of some of the *Rākṣasas* princesses:—ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-mo so-can*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *ggin-mo gyen-byed*; ཐིག་པོ་

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-mo khah-mo-rnu*, ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *so-bchab-ma*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *rmong-byed-ma*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *glog-lee-ma*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *bu-ta-li*, ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *bod-mo chen-mo* all of whom with attendant goblin maid-servants came to hear the sermons of Buddha and took their seats on one side of the great teacher (*K. g. 5, 117*).

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bal* acc. to (*Vai-ñ.*) = ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ cotton, flock-silk; raw silk (*Sh., Schr.*).

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bal can* ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ [sewing thread] 8.

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu* = ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *hu-srin* ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ insect, worm, vermin; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *rgyu-srin*, ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *khos-srin* intestinal worm; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *phyi-srin* vermin living on the skin. ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *dar-srin* silk-worm. ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *chu-srin* = ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *chu-yi srin-po* sea-monster, crocodile.

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu kica-kica* maggot-worm, generally infesting the mouth of the rectum (*K. d. 1, 214*).

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu pad-ma* ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ leech.

Syn. ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *pad-ma*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *chu-yi suñi-ica*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *khay-hñuñ*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *za-ma-toy-can*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *rus-pahi-zon* (*Mon.*).

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu gnu-can*, ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu kha-guay*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu spro-mud*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu rab-phye*, ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu rnam-par rmong-byed*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu mrd-mdog-byed*; ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu hyer-byed*, etc.; are different kinds of worms that infest the human body, and enumerated in *K. d. 2, 367*.

ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu me-khyer* ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ firefly: ཐིག་པོ་ཡོད་པ་ *srin-bu me-khyer* (A. 70) I am like a fire-fly, (how can I) illuminate the world!

Syn. ལམ་ཁྱེད་ *mkha-gnañ*; དཀར་པོ་ *dkar-hod*; ལམ་ཁྱེད་པོ་ *nam-mkhabhi-hod*; ལམ་ཁྱེད་པོ་ *nam-mkhabhi mu-khyud*; ལམ་ཁྱེད་པོ་ *nam-mu-gyal*; པོ་ལོ་ *hod-can*; པོ་ལོ་པོ་ *hod-kyi sa-bun*; ལམ་པོ་ *lam-hod*. (*Mon.*)

ཐིན་བུ་དཔར་ལེབ་ *spin-bu dmar-leb* ཡལ་ལྔ་ [the tree *Butea frondosa*] S.

ཐིན་བུ་དཔར་ *spin-buhi-nad* disease caused by worms in the stomach, skin, brains etc. (*Man. ch. 50*).

ཐིན་བུ་ *spin-bya* = འཕྱི་ཕྱི་ lit. demon-bird, i.e., nocturnal bird, owl etc.

Syn. ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *hgal-hduhi rdsun-can*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *hbyun-pohi-bya*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ñin-mu dgañ-bral*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ñin-mu-gib*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *ser-shyahi tu-byed*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *nyer-can*; ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *gad-moñi dbyañ-ldan* (*Mon.*)

ཐིན་པོ་ *spin-mo* རལ་པོ་, རལ་པོ་ [a demon] S.

ཐིན་པོ་ལྷ་པོ་ *spin-mo ñu-he-ica* རལ་པོ་ a wild boar, a monster with huge teeth.

ཐིན་པོ་ *spin-piñ* mulberry-tree (*Jā.*).

ཐིན་པོ་ *spin-lag* ལམ་པོ་, ལམ་པོ་ the ring finger.

Syn. ཐིན་པོ་ *spin-mdub*; ཐིན་པོ་ *miñ-med* (*Mon.*).

པོ་ཐིན་ *srib* or ཐིན་པོ་ *srib* 1. darkness, gloom, night. 2. shady side of a high mountain, north side of a mountain.

Syn. ཐིན་པོ་ *bsgrigs-pa*; ཐིན་པོ་ *grib-ri*; ཐིན་པོ་ *ñakhuñ-ma* (*Mon.*).

ཐིན་པོ་ *srib-pa* vb. (pf. ཐིན་པོ་ *srib-pa* or ཐིན་པོ་ *shaded*, covered), to grow dark or dusky.

ཐིན་པོ་ *spil* silk-worm (*Sch.*).

ཐིན་པོ་ *spu* or ཐིན་པོ་ *spu-mo* མ་མ་མ་མ་ mother's sister, aunt.

ཐིན་པོ་ *spug-pa W.* for ཐིན་པོ་ *spug-pa*, ཐིན་པོ་ *spub-pa* and ཐིན་པོ་ *dkrug-pa*: 1. to shake, to shake out. 2. to stir, stir up, twirl. 3. to make to totter (*Jā.*).

ཐིན་པོ་ *spuñ-ica* 1. vb., pf. ཐིན་པོ་ *spuñ-ica* or ཐིན་པོ་ *spuñ-ica*, fut. ཐིན་པོ་ *spuñ-ica*, imp. ཐིན་པོ་ *spuñ-ica* or ཐིན་པོ་ *spuñ-ica*; 1. to watch to keep guard, to guard, to keep in custody, to save from, to protect, to shelter; ཐིན་པོ་པོ་ to keep one's self unpolluted, pure, chaste; ཐིན་པོ་པོ་ *bdag-spuñ-ica* to guard one's self, or in a special sense, to live as a *bdag-spuñ* hermit; to preserve; ཐིན་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *may I be preserved from every harm (Do.)*; ཐིན་པོ་པོ་པོ་པོ་ *bdag-la spuñ-lu-gsol* I pray to protect me (*Do.*). 2. to be cautious, to beware of, to guard against: ཐིན་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ to guard against accidents, &c., from ghosts, evil spirits and demons; ཐིན་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *lus-dañ ñag-yi ñag-pa* ཐིན་པོ་པོ་ or ཐིན་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *lus-dañ ñag-spuñ-ua* to be cautious of what one does or says. 3. to keep, to observe faithfully, a promise, laws; ཐིན་པོ་པོ་པོ་པོ་ *dkañ-spuñ-ñakhan* obedient, one who faithfully carries out a behest. 4. to hinder, forbid, prohibit; ཐིན་པོ་པོ་པོ་པོ་པོ་ *rigs-kyis bdag-pa* ཐིན་པོ་པོ་ *chos-kyis-spuñ* it is forbidden, it is prohibited, by the degree of kindred, by the husband, by religion in general (*Jā.*).

ཐིན་པོ་ II: རལ་ [sbst. 1. the keeping, guarding, watch, guard. 2. the person or the thing that guards, esp. an amulet, preventive, preservative; ཐིན་པོ་པོ་པོ་ *spuñ-ica bdag-pa* to suspend an amulet, to the neck or other part of the body] *Jā.*

ཐིན་པོ་པོ་ *spuñ-shud* an amulet consisting of enchanted threads.

འདྲེན་པའི་ཐོག་པ་ love; ལཱ་ཐོག་པའི་ཐོག་པ་ carnal desire; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *nor-la sreg-pa* hankering after riches, རོལ་ཐོག་པ་ *rol-mo-la* (liking) music; ལུ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *gul-sreg-pa chul-wa* not much attached to his native country; འདྲེན་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *bjig-rgen-la sreg-pa* avarice, covetousness, attachment to worldliness, འདྲེན་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *bdod-sreg-ca* covetous, greedy (*Pth.*), ལཱ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *chags-sreg-can* lecherous, libidinous (*Pth.*); ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ quite free of any desire (as is Buddha) (*Jā.*).

ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *sreg-rgyal-ma* a deity of the Bonpo (*Mit.*, (*Jā.*)).

ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *sreg-ldan* passionate, very earnest. ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *sreg-pa-can* = འདྲེན་པ་ཐོག་པ་ or ལཱ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ passionately attached, also very lewd, lascivious.

ཐོག་པ་ *sreg-po* a lover (*Ca.*).

ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *sreg-med-bu* ལཱ་ཐོག་པ་; an epithet of Vishnu (*Mhon.*). ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *sreg-med-ma* ལཱ་ཐོག་པ་ the wife of Vishnu.

ཐོག་པ་ *sreg-mo* sweet-heart.

ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srel-ica* 1. pf. and fut. ཐོག་པ་, *bsrel* to rear, to bring up, to nurse (*Ca.*). 2. = ཐོག་པ་ or ཐོག་པ་ཐོག་པ་ to hold, holding; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ (*Bu-ton. 142*) having held a sharp knife (in each of his hands).

ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srel-bya* as met. = ཐོག་པ་ gold.

ཐོག་པ་ *sres* or ཐོག་པ་ *sres-pa* ཐོག་པ་ to mix up; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *phar-tshur sres-pa* to mix up together this and that.

† ཐོག་པ་ *sro* ardour ཐོག་པ་ lose spirits, to be disheartened; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *hugs-sro W.*, heat, passion, wrath, anger. ཐོག་པ་ *sro-can* furious, raging (*Jā.*).

ཐོག་པ་ *sro-wa* pf. ཐོག་པ་ *bsros* or ཐོག་པ་ *sros*, fut. ཐོག་པ་ *bsro* imp. ཐོག་པ་ *bsros* or ཐོག་པ་ *bsro* to warm, ཐོག་པ་ to make warm, hot at the fire, ཐོག་པ་ in the sun; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་

bjam-pahi sreg-kyis bu-bero (a mother) fomenta her child with a gentle warmth (*Jā.*).

ཐོག་པ་ *sro-ma* ཐོག་པ་; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ 1. egg of a louse, a nit *C., W.*, ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *sig-sro-hdu* nits are increasing fast (*Sg.*). 2. small bubble. 3. a medicinal herb, ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *sroma se-h-ge* n. of a medicinal herb (*Jā.*). ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *sro-ma nag-po* ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ (*Med.*) the black species of *sroma* is nutritious and produces strength in the body.

ཐོག་པ་ *sro-lo* (*Med.*) Sedum and similar plants; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ the root of the white (species of) *sro-lo* cures inflammation of the lungs.

ཐོག་པ་ *sro-loh* a kind of bird (*I'a-sel. 11*).

ཐོག་པ་ *srog* ཐོག་པ་, ཐོག་པ་, ཐོག་པ་; for ཐོག་པ་ཐོག་པ་; = ཐོག་པ་ life; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ life extinct, death; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-geod-pa-dag-spañs-pa* to give up killing etc.; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-len-pa*, taking life, ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-dan* *hphral-ica* id., esp. to execute, to put to death (*Gl.*); ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-dan* *hbral-ica* to die; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-hbul-ica* to sacrifice, to yield up one's life; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-hdor-ica* to cast away, to sacrifice one's life; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-la mi-lta-ica* to make light of one's self; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-dan* *bsdo-ica* to risk, to hazard one's life; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-skyob-pa* to save life; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-hbyin-pa*: to save, to preserve life; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-hisho-ica* to sustain life, also to recover, to grow well again; ཐོག་པ་ཐོག་པ་ ཐོག་པ་ཐོག་པ་ quickly give life (*Can.*).

ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-skyob* deliverer, redeemer, saviour (*Jā.*).

ཐོག་པ་ཐོག་པ་ *srog-khul* 1. the hole or passage through which life passes away. 2. the deep out or stab, by which Tibetan

butchers kill animals (*Huc. 1. 468*); ཕྱོག་ཁྲུང་ཕྱོད་པ་ *srog-khruṅ ḥbyed-pa* to stab in this manner (*Jā*).

ཕྱོག་གི་ལྟ་བུ་ *srog-gi ka-wa* n. of a vein (*Jā*).

ཕྱོག་གི་གསལ་ *srog-gi-gnas* ཐིག་ the heart. Syn. རྩི་མུ་ *gñis*; རྩི་མུ་ལྟ་བུ་ *rnam-ḥos-rten* (*Mon.*).

ཕྱོག་གི་མེ་ཏོག་ *srog-gi me-tog* = བེ་ལར་ *gi-waṅ* མེ་ཏོག་ལྟ་བུ་; also དམ་མཁྲིའི་ *dom-mkhri* boar's bile used as medicine (*Sman. 355*).

ཕྱོག་ཅན་ *srog-can*, ཕྱོག་ལྡན་ *srog-lān* ཡུལ་, ཡོད་པ་ having life, living, alive; a living being.

ཕྱོག་གཅོད་པ་ *srog-gcod pa* རྩུག་པ་ killing, taking the life of an animal; ཕྱོག་གཅོད་པའི་ལས་ ཕྱིན་པ་ one who does the work of killing, a butcher, a slaughterer.

ཕྱོག་ལས་པ་ *srog-chags* རྩུག་པ་, ཡོད་པ་ this term comprises all animated beings including the gods, but in practice it signifies insects and worms only; ཕྱོག་ལས་པ་ལས་ཅན་ all men and other living beings. ཕྱོག་ལས་པ་གྱི་ཕུང་པོ་ *srog-chags kyi phun-po* ལུས་ a flock, herd, or collection of animals; generally a swarm of flies or a number of worms or insects.

ཕྱོག་ལས་པ་གྱི་ཕུང་ལྟ་བུ་ *srog-chags kyi-ñu-cu lu-ka* ཐིག་ལྟ་བུ་; Syn. ཕྱོག་ལས་པ་རིང་མོ་ *srog-chags riñ-mo*; མཚེན་པ་ *sa-spin-lal*; མཚེན་པ་ལྟ་བུ་ *sahi-ḥkhri-ñiñ* (*Mon.*).

ཕྱོག་ལས་པ་མང་པོ་ *srog-chags ḥkañ-maṅ* མི་ཁྲི་; an insect having many feet [a small earth-worm] 8.

ཕྱོག་ལས་པ་ལྡན་ pregnant woman (*Mon.*).

ཕྱོག་ལས་པ་གྲུ་ *srog-chags phra-mo* ཡོད་པ་ insects, animalcules.

ཕྱོག་ལས་པ་ *srog-lhag* = རྩུག་པ་ལས་ *ḥpyaṅ-lhag*.

ཕྱོག་ལས་པ་ཅན་པོ་ *srog-lhag chen-po* = བེ་ལར་ *Pe-kar* or བེ་ལར་ *Pe-ḥkar* the guardian genius of the monastery of Sam-ye.

ཕྱོག་ཕྱོག་ *srog-ḥphrog* རྩུག་པ་ལས་ depriving an animal of its life.

ཕྱོག་མེད་ *srog-med* lifeless, inanimate.

ཕྱོག་མེད་དུལ་པ་ *srog-med ḥwugs* = མཚན་མེད་ *ñchod-me* oil-burner, an oil-lamp which is kept burning before the gods in a Buddhist temple; so called because though it has no life, yet it draws air for its existence (*Manohi ḥkañ-gro*).

ཕྱོག་རྩ་ *srog-rtsa* (གཞི་ལ་) root of life, vein of life.

ཕྱོག་འཛོལ་ *srog-tsho-ica* ཡོད་པ་ to sustain life.

ཕྱོག་རྩུང་ *srog-rtuṅ* རྩུང་, རྩུང་ལྟ་བུ་ life, life-breath. ཕྱོག་རྩུང་འཛོལ་པ་ལེ་རྩུང་གི་ལྟ་བུ་ the three precious articles keeping in the life-wind are རྩུང་གི་ལྟ་བུ་, རྩུང་གི་ལྟ་བུ་, རྩུང་གི་ལྟ་བུ་ (*Sman*).

ཕྱོག་རིང་ *srog-ñiñ* རིང་མོ་, རིང་མོ་ 1. the life-tree. The later Indian Buddhist used to preserve a particular tree believing that the duration of his life depended on its existence. 2. axle, axle-tree; མཚན་མེད་ཕྱོག་རིང་ *ñchod-rtēn-gyi srog-ñiñ* (*Mil.*) the pole in a Chorten; fig. prop. རིང་མོ་ཕྱོག་རིང་ *ñiñ-gyi srog-ñiñ* (*Jā*).

ཕྱོང་ *sroñ* རིང་མོ་ straight forward, righteous; ཕྱོང་ཕྱོང་ཕྱོང་ make straight; ཕྱོང་ཕྱོང་ *sroñ-ḥtsan* the righteous (king).

ཕྱོང་པོ་ *sroñ-po* རིང་མོ་ lit. growing straight and upright, as met. a tree.

ཕྱོང་པོ་ *sroñ-wa* [pf. བྱུང་པོ་ *ḥsrañs*, fut. བྱུང་པོ་ *ḥsrañ*, imp. ཕྱོང་པོ་ *sroñ* or ཕྱོང་པོ་ *sroñs* to make straight, to straighten, opp. to བྱུང་པོ་ *yon-po* what is awry, crooked *Lex.*; ཕྱོང་པོ་ *gzer-sroñ-wa* to beat out nails; ཕྱོང་པོ་ *ḥku-drañ-por ḥsrañ-te* (he eat)

straight and erect, cf. also མང་པོ་ཤིང་པོ་ *shang-po] Ju.*

མཆོག་མཆོག་པོ་ *Sroa-hstan gnam-po* n. of the most accomplished king of Tibet who was a contemporary of Śīlāditya, Huyen tsang and Mahommed. His most famous match was with a daughter of the Chinese Emperor Taijung. His second wife was the daughter of Ams'u Varma of Nepal. He was so called on account of his righteousness and thoroughness in the duties of religion and government. He it was who first introduced the art of writing into Tibet, and was the chief promoter of Buddhism and Buddhist-Sanskrit literature in that country.

མཆོག་པོ་ *sroa-pa* adj. straight, not bent or crooked.

Syn. དང་པོ་ *drang-po*; མཆོག་པོ་ *hkhog-med* (*hkon*).

མཆོག་ *srod* (ལུ་མོ་) མཆོག་, མཆོག་ evening twilight, the evening time; མཆོག་མཆོག་ *srod-byin-sa* the dusk is over, i.e., night has set in; མཆོག་ *srod-la* in the evening after sun-set; མཆོག་མཆོག་ *srod-dra* the dusk in the evening and at the dawn.

མཆོག་མཆོག་ *srod-hkhor* gen. after dusk or after dawn.

མཆོག་ *srod-sa* evening and morning tea served to the monks of a Tibetan monastery after dusk or at dawn.

མཆོག་མཆོག་ *srod-hyi* (མཆོག་ལྷོ་མཆོག་) the middle part of the evening.

མཆོག་མཆོག་ *srod-yol* the beginning of night, i.e., after dusk. In Tibet and India two hours after sunset and two hours before sunrise are not reckoned in the night which is therefore called in Sans. *Trīyama* or *Thun-sum-po* in Tibetan.

མཆོག་མཆོག་ *srod-la rgyu-wa* མཆོག་མཆོག་ lit. moving about (for prey) at dusk or at dawn: a tiger, or often a *Rakṣasa*.

མཆོག་མཆོག་ *srod-la za* མཆོག་མཆོག་ one taking one's food at dusk or at dawn, a hob-goblin.

མཆོག་མཆོག་ *srod-la* dusk-blind. Acc. to *Ju.* day-blind, nyctalops, seeing better in a mild than in a bright light.

མཆོག་ *srol* colloq. = མཆོག་མཆོག་ *lugs-srol* usage, custom, common use, habitual practice, habit; མཆོག་མཆོག་ *srol-ba* good custom; also = མཆོག་མཆོག་ good doctrine or religion. དེ་ལ་མཆོག་མཆོག་མཆོག་ *der yi-gehi srol med-pa* as the art of writing was not yet in use there (*Gl.*); མཆོག་མཆོག་མཆོག་མཆོག་ *srol-ba* keep in mind the good old customs (*Gl.*); མཆོག་མཆོག་མཆོག་ *srol-chug-pa*, མཆོག་མཆོག་མཆོག་ *srol-du hgyur-wa* (Cs.) to become the custom (of a person; or that of a country); མཆོག་མཆོག་ *phyag-srol* is said to be a respectful expression for མཆོག་མཆོག་མཆོག་ *lag-len-gyi srol* (*Jā.*) མཆོག་མཆོག་མཆོག་ *legs-pahi dpe-srol btsug-sre* (*Gl.*) having introduced good customs for imitation; མཆོག་མཆོག་ *shob-srol* claim, title, right, founded on old custom (*Jā.*).

མཆོག་མཆོག་ *srol-rgyun* any established custom, law or usage: མཆོག་མཆོག་མཆོག་མཆོག་ *(D. col. 7).*

མཆོག་མཆོག་ *srol-gtod-pa* to introduce a practice (*Gl.*).

མཆོག་མཆོག་ *srol-hdun* adhering to or following the old practice or custom; a follower.

མཆོག་མཆོག་ *srol-hdug-pa* to institute a custom.

མཆོག་མཆོག་ *srol-lam* = མཆོག་མཆོག་ *lugs-srol* (*Rini.*), customary way or method of doing a work; an established practice.

མཆོག་མཆོག་མཆོག་ *srol-god-pa* n. of medicinal herb: མཆོག་མཆོག་མཆོག་མཆོག་མཆོག་མཆོག་.

མཁོ་པ་ *sroq* 1. v. མཁོ་པ་ *sro-wa*. 2. Cs. abet. = མཁོ་པ་ *srod* twilight, dusk of evening, མཁོ་པ་ *mun-sroq-pa* dusky, dark (*Glr.*); མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *sa-sroq-naq* when it grew dark (*Jā.*).

མཁོ་པ་ *sla* or མཁོ་པ་ *sla-wa* 1: adj., also མཁོ་པ་ thin, of fluids, opp. to མཁོ་པ་ and མཁོ་པ་. 2. = མཁོ་པ་འདྲ་པོ་ easy, opp. to མཁོ་པ་འདྲ་པོ་ *dkab-ro*; མཁོ་པ་འདྲ་པོ་ easy work or doing; མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་ knowledge is not easily obtained; usually with the supine: མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *rig-par-slabo* it may easily be understood; or with the root of the verb: མཁོ་པ་ *gu-sla* easy to comprehend (*Jā.*). མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *rlogq sla-wa* easy to perceive; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *las-sla-wa* lit. easy work.

མཁོ་པ་ *sla-ha* or མཁོ་པ་མཁོ་པ་ iron pan for parching grain; མཁོ་པ་ earthen pan, for cooking, parching grain; heating stove in which charcoal or dried cattle-dung, etc. are used as fuel.

Syn. མཁོ་པ་ *ther-po*; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *kags-srod*; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *rñod-pahi-gshi*; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *rñod-das* (*Jñon.*).

མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *slag-pa* = མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *slog-pa* robe, furcoat. མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་ a robe made of goat skin or bear's skin; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *sgo-slog* or more corr. མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *dgo-slog* hunting-coat, made of the skin of an antelope; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *spyañ-slog* furcoat of a wolf's skin; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *tahar-log* coat of lamb's skins; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *rag-slog* prob.: a fur-coat covered with calico (*Jā.*).

མཁོ་པ་ *slak* 1. colloq. for མཁོ་པ་ *sla-ha*. 2. མཁོ་པ་ *slak-wa* མཁོ་པ་མཁོ་པ་ raise vertically or perpendicularly.

མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *slak-kha* = མཁོ་པ་མཁོ་པ་ 1. (at) the time of rising or raising. 2. shelf, shelves, stand (*Jā.*).

མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *slak-wa* to accept, to take མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་ to distribute food; མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་ to receive alms, to beg alms. v. མཁོ་པ་ *slak-wa*.

མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *slak-dregs* མཁོ་པ་མཁོ་པ་ soot adhering to a cooking pan.

མཁོ་པ་ *slag*, eleg. for མཁོ་པ་; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ in future, henceforward; མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་ in future, behind: མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་ to walk behind one. 2. = མཁོ་པ་མཁོ་པ་ after; མཁོ་པ་ *slag-na* c. genit. = མཁོ་པ་; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *slag-naq* adv. afterwards, hereafter; subsequently; མཁོ་པ་ *slag-kyi* subsequent, later, posterior (*Jā.*).

མཁོ་པ་ *slag-du* 1. on account of, for the sake of. 2. = མཁོ་པ་ behind, afterwards.

མཁོ་པ་ *slag-ma* = མཁོ་པ་ after, that which comes after or follows, the hind part, the later or latter part: མཁོ་པ་ afterwards, hereafter; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ again in future.

མཁོ་པ་ *slag-mar* adv. = མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *rjes-su*, མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *phyis-su* afterwards.

+ མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *slag-rol* = མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *phyi-ro* ༡ མཁོ་པ་ out-, side, hind part, back part (*Lex.*).

མཁོ་པ་ *slag-pa* = མཁོ་པ་ or མཁོ་པ་, pf. མཁོ་པ་ *bslag*, to mix, esp. with something of an inferior quality, hence to adulterate, vitiate, to spoil, to corrupt; མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *skyon-gyis* or མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་ not marred by any defects. མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་ quite unfitted by perversity; མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་ without any thing detrimental, not subject to any noxious influence (*Vai.-phā.*); མཁོ་པ་མཁོ་པ་མཁོ་པ་ having made him drunk and thus disabled him (*Jā.*).

+ མཁོ་པ་ *slag-tsha* = མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *mi-gtsañ*, also མཁོ་པ་མཁོ་པ་ *dpal-wa* ordure, feces; gen. human excrement.

ཐོག *slan* = ཐོག་པའི་པུ་, patching. 2. the furred ear coverings used by Tibetan ladies. 3. = ཐོག་; ཐོག་པར་ = ཐོག་པར་ (*Jü*).

ཐོག་པོ *slan-to* = ཐོག་པོ་ (*Jü*).

ཐོག་པོ *slan-pa* = ཐོག་པོ་ *gyar-wa*. 1. to mend, patch (*Sch.*). 2. v. ཐོག་པོ་ (*Jü*).

ཐོག་པོ་ for ཐོག་པོ་.

ཐོག་པོ་ལ་ཐོག་པོ་ལ་ *slab-slab* ཐོག་པོ་ ཐོག་པོ་ལ་
ཐོག་པོ་ལ་ཐོག་པོ་ [teaching the subject of discipline] *S.*; ཐོག་པོ་ instruction, letters containing direction or orders (*Hlu*). In Sikk. prayer or petition to one's superior or official head.

ཐོག་པོ་ *slam-pa* 1. to roast slightly, to parch, to make brown by exposing to heat e.g., meal *C.*, *W.* 2. to roast, to fry (*Jü*).

ཐོག་པོ་ *slar* = ཡར་ཐོག་ *yañ-skyar* or ཐོག་ *phyir* again, once more, back: ཐོག་པོ་ ཐོག་པོ་ལ་
spoko again; ཐོག་པོ་ལ་ should speak again; ཐོག་པོ་ལ་ to be again considered (*S. L.*) ཐོག་པོ་ afterwards, hereafter; ཐོག་པོ་, ཐོག་པོ་ ཐོག་པོ་ again in future, ཐོག་པོ་ལ་ཐོག་པོ་ to add again (in letters); ཐོག་པོ་ལ་ ཐོག་པོ་ to come back, ཐོག་པོ་ལ་ ཐོག་པོ་ return, ཐོག་པོ་ལ་ having returned; ཐོག་པོ་ལ་
• ཐོག་ *slar* ཐོག་པོ་-*skyed* he regains strength • (partly from *Jü*).

ཐོག་པོ་ *slar-skyes* 1. ཐོག་པོ་ hair, nail. 2. = ཡར་ཐོག་པོ་ *yañ-skyar-skyes* grown or born again (*Mon.*).

ཐོག་པོ་ལ་ *slar-grib-ma* a shadow picture or photograph, an effigy; v. ཐོག་པོ་ལ་.

ཐོག་པོ་ལ་ *slar-rgol-wa* ཐོག་པོ་ [rejected] *S.*

ཐོག་པོ་ 1. a rejoinder, reply. 2. n. of a class of Brahman (*Mon.*).

ཐོག་པོ་ལ་ *slar-blañ-wa* ཐོག་པོ་ having forsaken, having cast away.

ཐོག་པོ་ *slar-dug* = ཐོག་པོ་ moonite (*Mon.*).

ཐོག་པོ་ *slar-bdun-wa* to reduplicate, ཐོག་པོ་ = ཐོག་པོ་ལ་ *rdzong-tshig* or ཐོག་པོ་ *sladug* the final of a verb, indicating the end of a sentence formed by the reduplication of the terminating letter such as ཐོ་, ཐོ་, ཐོ་, ཐོ་, ཐོ་, ཐོ་, ཐོ་ as in the words ཐོ་ཐོ་, ཐོ་ཐོ་, ཐོ་ཐོ་, ཐོ་ཐོ་, ཐོ་ཐོ་, ཐོ་ཐོ་, ཐོ་ཐོ་, ཐོ་ཐོ་, ཐོ་ཐོ་, ཐོ་ཐོ་.

ཐོག་པོ་ལ་ *slar-byas* ཐོག་པོ་ effigy, v. ཐོག་པོ་ལ་ *slar-gzung* (*Mon.*).

ཐོག་པོ་ *slar-bbyun* ཐོག་པོ་ [re-generation, re-existence; a young widow remarried] *S.*

ཐོག་པོ་ལ་ *slar-gzung* ཐོག་པོ་ representation, image, picture of a thing or person.

Syn. ཐོག་པོ་ *skudra*; ཐོག་པོ་ལ་ *gzung-bstan*; ཐོག་པོ་ལ་ *slar-grib-ma*; ཐོག་པོ་ལ་ *slar-byas* ཐོག་པོ་ (*Mon.*).

ཐོག་པོ་ལ་ *slar-yañ hyro* ཐོག་པོ་ [transmigration, rotation] *S.*

ཐོག་པོ་ལ་ *slar-gceg* return; gone back; ཐོག་པོ་ལ་ཐོག་པོ་ he went away again; ཐོག་པོ་ལ་ཐོག་པོ་ I beg you would come back, pray come back.

ཐོག་པོ་ *slas* ཐོག་པོ་ལ་ 1. attendants of a princess, or lady's attendant. 2. retinue, train, attendants, servants, ཐོག་པོ་ལ་ a king's or prince's retinue, the court, people at court (*Jü*).

ཐོག་པོ་ *pli* *C.* acc. to some authorities: a yellowish red apple, or Indian apple (opp. to ཐོག་པོ་ *ku-ru* Tibetan apple); acc. to *Cs.* cherry; cherries, however, are scarcely known in Tibet. ཐོག་པོ་ *pli-tsi* small, wild-growing, cherry-like dwarf apple, *Pyrus baccata* (*Jü*). In Sikk. ཐོག་པོ་ = pears.

ཐོག་པོ་ *slu-wa* ཐོག་པོ་, ཐོག་པོ་ pf. ཐོག་པོ་ *bslus*, fut. ཐོག་པོ་, imp. ཐོག་པོ་, to entice, allure, ensnare, beguile, seduce: ཐོག་པོ་ལ་ ཐོག་པོ་ to deceive or delude others by

design. ལྷ་ཕྱིན་བཅའི་ to impose on, to deceive; རྒྱུ་ཕྱིན་པའི་ *rdzoun-byas-pa* having played false, also = བཅའ་བཅུ་གྱི་ *bslu-nyuk-hun* deceiver, deluder, imposter.

ལྷ་ཕྱིན་ *slu-khrig* enticement, seduction, leading one into bad actions; bait; ལྷ་ཕྱིན་ *bsad-pohi slu-khrig* enticement to a good purpose; also elopement (*Jā.*). ལྷ་ཕྱིན་ *slu-khrig* = ལྷ་ཕྱིན་པའི་ *nyo-byuk-pa* to seduce; deception, seduction: དཔལ་ལྷ་ཕྱིན་པའི་ *pa-lu-khrig* (*A. 5*). ལྷ་ཕྱིན་ *slu-ned* not capable of seduction or deceit; upright, sincere ལྷ་ཕྱིན་པའི་ *[without pain, unmoved]* *S.*

ལྷ་ཕྱིན་ *Shu-mi-meg* n. of a individual. ལྷ་ཕྱིན་ *(A. 122)*.

ལྷ་ཕྱིན་ *slu* [1. a coarse blanket *Ts.*, = ལྷ་ཕྱིན་, ལྷ་ཕྱིན་ 2. n. of the capital of Ladak] *Jā.*

ལྷ་ཕྱིན་ *slu-tre* this is mentioned in *Lig.* ལྷ་ཕྱིན་ a word of the Shan-shun dialect. 1. n. of a creeper or climbing plant (*Jā.*). 2. ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *[universal medicine]* *S.* ལྷ་ཕྱིན་; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ (*K. g. 3, 47*).

Syn. ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *sla-wahi krig-ma*; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *slu-wahi-rtshis bdab*; ལྷ་ཕྱིན་ *ryyud-dan*; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *sla-wahi nyul-pa-can*; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *ryas-med*; ལྷ་ཕྱིན་ *hsho-byed*; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *lu-zag-can*; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *yañg-pa-can* (*Shon*).

ལྷ་ཕྱིན་ *slu-po* in U, ལྷ་ཕྱིན་ *slu-ka* or ལྷ་ཕྱིན་ *slu-ka* a flat basket (*Jā.*).

ལྷ་ཕྱིན་ *slu-wa* 1. vb., ལྷ་ཕྱིན་ *bslu-pa*, ལྷ་ཕྱིན་ *lhu-wa*, pf. ལྷ་ཕྱིན་, to twist, plait, braid the hair, to make a basket, etc.; to knit. 2. sbst. distortion, dislocation (of a limb) (*Ca.*).

ལྷ་ཕྱིན་ *slu-wo* 1. one that has a distorted limb. 2. a bamboo basket to carry loads.

ལྷ་ཕྱིན་ *slu-mig* a distorted eye (*Ca.*).

ལྷ་ཕྱིན་ *slu-mo* or ལྷ་ཕྱིན་ *slu-mo* = ལྷ་ཕྱིན་ *phyu-ra khra-wo* blanket made of a striped coarse goat's or yak's hair.

ལྷ་ཕྱིན་ *slu-yon* (ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་) crookedness and cunning; craft, deceit, trickery; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *slu-yon byed-pa* to cheat, deceive, impose upon (*Ca.*).

ལྷ་ཕྱིན་ *slu-knitting-needle* n *Ld.* (*Jā.*).

ལྷ་ཕྱིན་ *slu* or ལྷ་ཕྱིན་ *slu-pa*, pf. ལྷ་ཕྱིན་ *bslu-pa*, resp. ལྷ་ཕྱིན་ *bslu-pa* 1. to arrive; ལྷ་ཕྱིན་ *phar-slu* to arrive there, on further side; ལྷ་ཕྱིན་ *tshur-slu* to come this side or here; ལྷ་ཕྱིན་ *slu-zin* I have arrived, he has arrived; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ is expected to come, ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ do come, he says; ལྷ་ཕྱིན་ has arrived. 2. to reach, to extend to a certain place or point. 3. coming in (of interest, rent, duties), hence ལྷ་ཕྱིན་ *slu* income, revenue, public revenue, receipt of customs, etc.; ལྷ་ཕྱིན་ *slu-tho* account of receipts (*Jā.*).

ལྷ་ཕྱིན་ *slu* the contents of the stomach of sheep or kid; ལྷ་ཕྱིན་ *slu-dron* warm fresh dung or contents of the stomach.

ལྷ་ཕྱིན་ *slu-ma* ལྷ་ཕྱིན་ [a winnowing basket] *S.*

ལྷ་ཕྱིན་ I: ལྷ་ཕྱིན་ *slu-pa* 1. sbst. v. ལྷ་ཕྱིན་ *slu-pa*; vb., pf. ལྷ་ཕྱིན་ *bslu-pa*, fut. ལྷ་ཕྱིན་ *bslu-pa* (trans. to ལྷ་ཕྱིན་ *ldog-pa*) to turn round or about, to turn upside down or inside out; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *ryal-pa phyi-nañ slu-pa* to turn out the inside of a bag; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *mig-slu-pa* to roll one's eyes; ལྷ་ཕྱིན་ལྷ་ཕྱིན་ *slu-pa* to plough up, turn up, to dig the soil (*Jā.*).

ལྷ་ཕྱིན་ II: a coat or robe of lamb or kid skin (or one lined with the same).

ཐོང་ *phoṅ* I: ཐོང་བ, pf. བཐོང་བ *bslaṅs*, ཐོང་བ
bslaṅs, fut. བཐོང་བ *bslaṅ* or ཐོང་བ *bslaṅ*, imp. ཐོང་བ
phoṅ or ཐོང་བ *phoṅs*, causat. and transit.
 form of ཐོང་བ. 1. to cause to rise, to
 help to rise: རང་དོན་ཐོང་བ *phoṅ-par phoṅ-ica*
 to raise fully, to develop; རྒྱུ་ཐོང་བ *gyen-*
du phoṅ-ica to raise upwards or verti-
 cally, ཐོང་བ་པོ *phoṅ-ica-po* a lifter, raiser,
 one who starts anything as a question,
 proposal, &c.; རྒྱུ་ཐོང་བ *gyen-du phoṅ-ica* to
 cause a person to rise in revolt, an enemy,
 to make a person one's enemy; བཟད་པོ་ཐོང་བ
bsad-paḥi mi-ro phoṅ-ica to resus-
 citate the slain. 2. to excite, cause,
 inspire (compassion, fear, terror, etc.);
 ཐོང་བ་ལྷོ་ལྷོ་, ཐོང་བ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ (Glr., Mil.)
 quite excited by envy and aversion. 3.
 to kindle (a disease) into action, hence
 ཐོང་བ་ལྷོ་ལྷོ་ *phoṅ-skyan* the exciting cause (of a
 disease); to raise, to erect, a pile, post,
 wall; ཐོང་བ་ལྷོ་ལྷོ་ a pile, stay, prop, erected
 or set up (Jā.).

ཐོང་ II: signifies ཐོང་གཉེན་ *don-gñer* or
 ཐོང་གཉེན་ (*Mñon.*). 1. to ask, require: ཐོང་གཉེན་
 ཐོང་གཉེན་ *kleu-shig sha-la dpa-phoṅ* a Lu
 asks me for the book (*Dzl.*); ཐོང་གཉེན་པོ་
bu-mo chuṅ-mar phoṅ-ica to ask a man's
 daughter in marriage; ཐོང་གཉེན་པོ་ཐོང་གཉེན་པོ་
phoṅ-icahi dñas-po alms or articles obtained from
 begging; ཐོང་གཉེན་པོ་ ཐོང་གཉེན་པོ་ ཐོང་གཉེན་པོ་
 to beg; ཐོང་གཉེན་པོ་ ཐོང་གཉེན་པོ་ ཐོང་གཉེན་པོ་
 to beg for a little of it! ཐོང་གཉེན་པོ་ ཐོང་གཉེན་པོ་
 he having obtained it from his father by
 begging took it; ཐོང་གཉེན་པོ་ ཐོང་གཉེན་པོ་
bsod-gñoms phoṅ-ica to collect alms by begging. 2. to
 collect, to gather, e.g. riches. 3. to examine,
 to probe (a wound): ཐོང་གཉེན་པོ་ ཐོང་གཉེན་པོ་
rma-gar phadug-mos phoṅ to examine, probe
 a fresh wound with the finger; also: to
 search a man's house. 4. to give: ཐོང་གཉེན་པོ་
 ཐོང་གཉེན་པོ་ ཐོང་གཉེན་པོ་ gather some of the remnants

of the meal, and give them to me!
 (Jā.).

+ ཐོང་གཉེན་ *phoṅ-phor* = ཐོང་གཉེན་ ཐོང་གཉེན་
 the mendicant's begging platter or alms-
 bowl.

ཐོང་མོ *phoṅ-mo* alms, ཐོང་མོ་, ཐོང་མོ་ beg-
 ging, alms. ཐོང་མོ་མོ་ *phoṅ-mkhan* = ཐོང་མོ་མོ་
phoṅ-ica-po or ཐོང་མོ་མོ་ one who begs, a
 beggar. ཐོང་མོ་མོ་མོ་ *phoṅ-mo phoṅ-ica* or ཐོང་མོ་
 ཐོང་མོ་མོ་ *phoṅ-mo byed-pa* to ask for alms, to
 beg; ཐོང་མོ་མོ་མོ་ *phoṅ-mos htaho-ica* to live
 by begging, alms.

Syn. ཐོང་གཉེན་པོ་ *bsod-gñoms-pa*.

+ ཐོང་གཉེན་ *phoṅ-pa* = ཐོང་གཉེན་ *phoṅ-pa* 1. to
 return, repulse. Acc. to *Scā.* to patch, to
 mend. 2. ཐོང་གཉེན་པོ་ཐོང་གཉེན་པོ་ to dissemble,
 to feign (*Scā.*). 3. Ca.: to thrust out.

ཐོང་པོ *phoṅ-pa* I. vb., pf. ཐོང་པོ་ *bslaṅs*,
 fut. ཐོང་པོ་ *bslaṅ*, imp. ཐོང་པོ་ *phoṅ* or ཐོང་པོ་
 to learn, to teach: ཐོང་པོ་ I learn, teach
 me; ཐོང་པོ་ I teach, ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་
 ཐོང་པོ་ both the abbot and instructor
 taught him the art of translating and
 interpreting; ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ as I
 should like to learn something of ma-
 thematics, teach me! ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་
bslaṅs-pas ces-te when he had learned it; ཐོང་པོ་
 ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ as learning is difficult, even
 if one is taught; ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ *phoṅ-tu hjug-*
pa to let one take lessons, to have or
 get one instructed; ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ *yon-tan phoṅ-*
pa to teach, also, to learn good, useful,
 things (Jā.).

ཐོང་པོ II: sbst. 1. the act of learning.
 2. = ཐོང་པོ་ *phoṅ-pa* teacher, instructor: ཐོང་པོ་
 ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ *bram-s phoṅ-pa-rnam* Brāhmanas
 as instructors; ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ཐོང་པོ་ *phag-pa*
phoṅ-pa-rnam the venerable preceptors
 (Buddhist saints). ཐོང་པོ་ pupil student;

མྱོང་མཁུ་གཅིག་ *ñob ma-myön-wa* to become a student; also with མ as a negative=to have had no instruction or education; མྱོང་མཁུ་པ་ *ñob khrid-pa* to teach (*Jā.*).

མྱོང་ཏུ་ *ñob-khyad* W. use, practice, exercise (*Jā.*).

མྱོང་ཁྱེ་ *ñob-grwa* ("loda") school, school-room, school house.

མྱོང་ཁྱེ་གཙུག་ *ñob-grogs* school-fellow, co-disciple.

མྱོང་ལྷན་ *ñob-rgyud* (opp. to མྱོང་ལྷན་ hierachical succession) spiritual inheritance or succession.

མྱོང་གཉིས་ *ñob-gñer* student, scholar, མྱོང་གཉིས་ཁྲ་ལྟེན་ *ñob-gñer kañ-du-bgyis* where have you studied? at what college have been a student? (*Jā.*).

མྱོང་པོ་ *ñob-dpon* རུབ་, ཡ་གསལ་ chief in teaching, gen. in spiritual matters; teacher, instructor, master, frq.; also a college title=professor. མྱོང་པོ་གྱི་ལོ་ལྷན་ལྷན་པ་ acquire the talents, good qualities of your teacher (*Lam-rim. 86.*)

མྱོང་པོ་ལ་ *ñob-bdān* = རུབ་མྱོང་ *bu-ñob* scholar, pupil, disciple.

མྱོང་མ་ *ñob-ma* མི་མང, མི་མང་ pupil, disciple. དེ་མོ་མྱོང་ *ñob-ñob* one's own pupil, མ་མྱོང་ *yañ-ñob* a pupil's pupil.

མྱོང་ལྟེན་ *ñob-tshig* instruction, teaching, precepts, advice.

Syn. མྱོང་ལྟེན་ལ་ *ñob-ga*; མྱོང་ལྟེན་པ་ *ñob-pa*; རྟན་པ་ *dran-pakul* and མྱོང་ལྟེན་པ་ *gahen-pakul* (*ñhon.*).

མྱོང་ལྟེན་ 1. imp. of མྱོང་. 2. exercise, practice, experience; མྱོང་ལྟེན་ལྟེན་པ་ *ñig-ñob-ga* *ñam-pa* *ñig-pa* a bad custom of seeing begins to prevail, (viz., that of looking downward, and minding only earthly things) (*Jā.*).

མྱོང་ལྟེན་པ་ *ñob-pa* Sch. 1. to sew together (*Jā.*). 2. to hoard v. མྱོང་ལྟེན་ *ñob-ñob-pa* to hoard up riches.

མྱོང་ལྟེན་ *ñob-pa*, for མྱོང་ལྟེན་ 1. རུབ་, རུབ་, secret, hidden: མྱོང་ལྟེན་ the secret revealed: མྱོང་ལྟེན་ལྟེན་ mystic dance, secret dancing and singing (*ñbrom. 94*); མྱོང་ལྟེན་གྱི་གསུང་ secret conversation, speech, words, &c. 2. མྱོང་ལྟེན་ [a privy, a piece of cloth worn on the privities] S.

མྱོང་ལྟེན་ *ñob-khañ* a secret room (*Cs.*).

མྱོང་ལྟེན་ *ñob-ñob* རུབ་ལྟེན་, རུབ་ *charma*. secret religious instructions, mysterious incantations; མྱོང་ལྟེན་ལྟེན་ རུབ་ལྟེན་ one versed in mysticism.

མྱོང་ལྟེན་ལྟེན་ *ñob-ñob-rgyal* the lord of mysticism, an epithet of རྗེ་ལཱ་ཤ་ *Rdo-rji bchañ* or Buddha Vajradhara (*ñhon.*).

མྱོང་ལྟེན་ལྟེན་ *ñob-ñob thig-le* (མྱོང་ལྟེན་ *rgyud-kyi-skor*) n. of a work on mysticism. མྱོང་ལྟེན་ལྟེན་ལྟེན་ལྟེན་ལྟེན་ལྟེན་ (*A. 66*) after translating the treatise on *ñob-ñob thig le* (essence of mysticism) he entered the *Pravrajya*, i.e., became an ordained monk.

མྱོང་ལྟེན་ *ñob-chen* 1. རུབ་ལྟེན་ a great secret, mystery; 2. one versed in the *Tantrik* cult or the occult science of the Buddhists; an adept in mysticism. མྱོང་ལྟེན་ལྟེན་ལྟེན་ལྟེན་ *ñob-chen bstan-pa* *ñob-ñob* a complementary address for a high *Rishi-ma lama*, signifying the illuminator of the doctrine, (*Yig. k. 67*). 2. human excrement; a privy (*ñman. 144*).

མྱོང་ལྟེན་ *ñob-glam* = མྱོང་ལྟེན་ *ñob-tshig* secret or confidential conversation (*ñhon.*).

མྱོང་ལྟེན་ *ñob-glor* རུབ་, རུབ་ལྟེན་ sprinkling of consecrated water in mystical religious rites.

མྱོང་ལྟེན་ *ñob-glor* = མྱོང་ལྟེན་ལྟེན་ *ñob-wahi bdag-po* རྗེ་ལཱ་ཤ་ *rdo-rje bchañs*.

ལམ་ངག་ *gsaṅ-bdag* an epithet of རྩལ་པ་ *Phyug-rdor* Vajrapāṇi, also that of *Vaiśravaṇa* (*Mñon.*).

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-gnas* 1. mysteries, secrets: ལམ་ངག་ལྟ་མ་གཞིར་ *gsaṅ-waḥi gnas-du ma-gsahs* he taught many mysteries, many, secret doctrines (*Jā.*). 2. secret abode, a place where secret matters are done or secret affairs are discussed; private parts of the body, pudenda, privities.

ལམ་ཁྱེད་ *gsaṅ-spyod* 1. = འཕྲིལ་པ་ *khhrig-pa* (*Mñon.*) copulation, sexual union. 2. privy, necessary, water closet (*Jā.*).

ལམ་ཕུ་ *Gsaṅ-phu* n. of a district situated to the west of Lhasa (*Loñ.* 9, 18).

གཤམ་ངག་ I: *gsaṅ-wa* vb. to do a thing secretly, to conceal: རྩལ་ལམ་ངག་ to conceal treasures, རྩལ་ལམ་ངག་ to hide one's fault; ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-gte ston-pa* to reveal a thing treated as a secret, to let out a secret, to hide one's self, to be concealed; རྩལ་ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-gte ston-pa* hiding one's self in a solitary place; རྩལ་ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-gte ston-pa* keeping it secret with one's consent (*Jā.*).

གཤམ་ངག་ II: abst. 1. རྩལ་, རྩལ་པ་, རྩལ་པ་ secret things, a secret, mysticism; ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* = ལམ་ངག་ལྟ་ རྩལ་པ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* the lord of mysticism, an epithet of Vajrapāṇi. 2. secret parts *Med.*, also ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-gnas Med.*, ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi pad-ma Med.*, sometimes the anus included. 3. adj. secret, hidden, concealed, ལམ་ངག་ལྟ་ རྩལ་པ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po*; doctrine of the mystics; རྩལ་ལམ་ངག་ the exoteric, esoteric and the mystic. 4. for ལམ་ངག་ to be careful, to watch: རྩལ་ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* a female dog of very sharp hearing.

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* རྩལ་པ་ the communion of the mystic adepts; the

Tantrik cult of the Buddhist; also the *Tantrik* pantheon.

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* རྩལ་པ་ secret union.

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi-bdag* disease of the sexual organs (*Med.*).

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* n. of a *Tantra* (*K. g.* 9, 267).

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* n. of a *Tantra* (*K. g.* 9, 71).

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* a conspiracy, secret arrangement or design, intrigue.

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* n. of a *Tantra* (*K. g.* 9, 376).

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* n. of a *Tantra* (*K. g.* 9, 150).

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* a class of *Yakṣa* living in the Himalayas, and in Tibet during the Pauranic times; the *Yakṣas* of Tibet were also thus known to the early Indians.

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* n. of the doctrine of a sect of *Tirthika* school of ancient India (*Theg.* 30).

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* a secret spiritual guide; an epithet of *Mahesvara* (*Mñon.*).

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* རྩལ་པ་ mysticism.

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* རྩལ་པ་ a charm.

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* རྩལ་པ་ *Kuvera*, the deity of wealth who rules over the *Guhya* spirits.

ལམ་ངག་ལྟ་ *gsaṅ-waḥi bdag-po* that which should be kept secret.

གཤམ་མོག *ganth-hog* that which is confidential, fit to be kept secret.

གཤམ་ཆེན *ganth-tshig* = གཤམ་གྱིས་ secret speech རྒྱུ་ལ་མེད་པའི་གཤམ་ཆེན་ཤམ་། རང་ལ་ཤམ་མ་ཤུག་མི་ཏུ (C. gya.) the secrets of one's heart, should not be revealed to the wicked.

གཤམ་དྲུག་ *ganth* put out: མར་མེ་ཏུ་རྒྱ་བུ་མ་ extinguished, just as wind puts out a lamp or candle.

གཤམ་པ་ *ganth-pa* མར་མ་ death.

གཤམ་ན་པ་ *gan-pa* resp. to hear, to listen to; རྒྱུ་ལ་གཤམ་དང་ listen to me! (*Mil.*); བདེན་གྱི་ཆེན་པ་གཤམ་ do listen to my word! to hear a person teaching, expounding, etc. (*Jā.*).

གཤམ་པ་ *gan-pa*, v. གཤམ་པ་; ར་གཤམ་པ་ to reply, རྒྱུ་ལ་གཤམ་པ་ to return kindness.

གཤམ་ *ganb*, also བཤམ་ *bsab*, the snow-leopard, varying in colour from pale lemon to pure white, with clusters of black spots; living on the higher mountains of Tibet.

གཤམ་ཡུལ་ *ganb-yag* (ཡུལ་) n. of a number (*Ya-rel.* 56).

གཤམ་པ་ *ganr-pa* or གཤམ་པ་ མར་, རྒྱུ་ལ་, མར་གཤམ་ fresh, new; young; good. ར་གཤམ་པ་ very fresh; མར་གཤམ་པ་ གཤམ་གྱིས་ quite new; གཤམ་པ་ རྒྱུ་ལ་ a new friend; གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ newly born; རྒྱུ་ལ་གཤམ་པ་ fresh mutton; མ་གཤམ་པ་ a fresh wound; བཤམ་གཤམ་པ་ bride, newly married wife; གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ flesh of animals that have just been slaughtered; ར་གཤམ་ an edge or blade just sharpened; ར་གཤམ་ new house, མོག་གཤམ་ new clothes, མར་གཤམ་ fresh butter; རྒྱུ་ལ་གཤམ་པ་ a horse not yet broken in. གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ *ganr-byrog-pa* ōch.: to tell each other news; to make new acquaintance. གཤམ་པ་ལྱུང་ *ganr-rtsi* old and new, stale and fresh, is used as abstr. noun to signify: age, duration, existence. གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ =

རྒྱུ་ལ་གཤམ་པ་ *ganr-gcod-pa* inquire into, investigate, examine, study. གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ fresh arrival.

Syn. གཤམ་པ་ *ganr-po*; མར་པ་ *gan-pa*; མོ་མ་ *ma*; ཡུག་མ་ *yag-ma*; རྒྱུ་ལ་གཤམ་པ་ *gan-tu-gshan*; གཤམ་པ་ *gshan-mu*; བཤམ་པ་ *bsab-mu*; ར་གཤམ་པ་ *ganb-gshan* (*Mñon.*).

གཤམ་པ་ལྱུང་ *ganr-skye* མར་གཤམ་ new-born; fresh shoots and leaves, buds (*Mñon.*).

གཤམ་པ་ལྱུང་ *ganr-stod* མར་ new.

གཤམ་པ་ *ganr-bu* 1. མར་གཤམ་; རྒྱུ་ལ་གཤམ་པ་ *ganr-thog ganr-bu* fresh harvested grain, new corn. 2. beginner, tyro, novice (*Jā.*).

གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ *ganr-du* མོ་མ་པ་ a new comer; = མོ་མ་པ་ *ganron-po* (*Mñon.*) guest.

གཤམ་པ་ *ganr-ma* modern, recent, new. The term gen. signifies the reformed or new school of Buddhism (opp. to རྒྱུ་ལ་ *Rñin-ma*). གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ *ganr-ma-pa* one of the new schools of Buddhism in Tibet.

གཤམ་པ་ *ganr-na* fresh or new barley.

གཤམ་པ་ *ganr-ha* (ལྱུང་མ་ལྱུང་མ་) fresh disease or accident.

གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ *ganr-glad med-pa* = གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ (*Yig. k. 13*) without any recent injury to health.

གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ *ganr-bcos* newly made or manufactured articles.

གཤམ་པ་ *ganl* 1. མ་མ་, མིན་ separate, བཤམ་པ་, distinct, མ་མ་ expressed, ར་གཤམ་ མ་མ་ illuminated, fully manifest. 2. for གཤམ་པ་ མ་མ་ pale.

གཤམ་པ་ལྱུང་ *ganl-won* I: vb. to be clear, bright: གཤམ་པ་ལྱུང་མ་ to make clear, to elucidate, རྒྱུ་ལ་ལྱུང་མ་གཤམ་པ་ when (the sun) shines bright again; མར་མེ་ལྱུང་མ་གཤམ་པ་གཤམ་པ་ flaming up once more, like an expiring lamp; རྒྱུ་ལ་ལྱུང་མ་གཤམ་པ་ *than-he thom-mer ganl-te* appearing bright, clear and glorious; གཤམ་པ་

བར་ཏིན་ makes clear; ལྟན་པ་ it has become clear, is made evident; also བཤད་, explained: འདུག་བར་ ལྟན་པ་ it is explained in the *Dulwa*, it is clear there; ལྟན་པ་ འདུག་པ་ to elucidate, to describe clearly.

ལྟན་པ་འོ II: or ལྟན་པ་ adj. རྩ་བ་, ལུས་, མཁས་པ་, ལྟན་ clear, bright, light, pure, visible to a great distance, conspicuous, distinct, apparent, intelligible; རྩ་བ་ ལྟན་པ་ = the sky, the heaven; རྩ་བ་ ལྟན་པ་ རྩ་བ་ རྩ་བ་ *lag-gsal-po* རྩ་བ་ *mi-ces* his speech is not clear; he is not able to speak distinctly; རྩ་བ་ ལྟན་པ་ *yi-go gsal-po* plain, legible handwriting; of colours, mirror: རྩ་བ་ ལྟན་པ་ *dkur-gsal* pure white; pure, free from faults and deficiencies: ལྟན་པ་ རྩ་བ་ རྩ་བ་ རྩ་བ་ རྩ་བ་ *(A. 5)* the resplendent, the immaculate embodiment which is free from impurities.

ལྟན་པ་འོ III: 1. = རྩ་བ་ ལྟན་ fully blown, copious in fullness. 2. = རྩ་བ་ ལྟན་ manifest. 3. = རྩ་བ་ ལྟན་ རྩ་བ་ *[set aside, turned away]* S. 4. = རྩ་བ་ ལྟན་ fame.

ལྟན་པ་ *gsal-kha* = ལྟན་པ་ *gsal-cha*.

ལྟན་པ་ *gsal-grag* རྩ་བ་, རྩ་བ་ fame [celebrated, well-known] S.

ལྟན་པ་ *gsal-cha* message; ལྟན་པ་ རྩ་བ་ ལྟན་པ་ I request (you) to give me a clear account; pray send me a message.

ལྟན་པ་ *gsal-chen* རྩ་བ་ ལྟན་པ་ [great lustre; the sun] S.

ལྟན་པ་ *gsal-rgyal* king³ Prasanejit, son of king Brahmadatta born on the same day that Gautama Buddha was born (*K. du. 7, 3*).

ལྟན་པ་འོ *gsal-nyon* the sky, clear sight or vision.

ལྟན་པ་ *gsal-ldan* 1. = ལྟན་པ་ ལྟན་པ་ ལྟན་པ་ the sun [brilliant; fire] S.; the blue colour, sky-colour = ལྟན་པ་ *nyon* (*Mhon.*). 2. = an

epithet of Buddha; the son of the moon, one of the planets in Indian and Tibetan astronomy (*Mhon.*).

ལྟན་པ་ *gsal-ldan-ma* ལྟན་པ་ the city of Kās'i, modern Benares.

ལྟན་པ་ *gsal-ldan-pa* to refresh the memory, to meditate: ལྟན་པ་ ལྟན་པ་ ལྟན་པ་ that Mādhyamika doctrine became as if new to me (*A. 23*).

ལྟན་པ་ *gsal-gnas* as met. = ལྟན་པ་ the sky, the void space.

ལྟན་པ་ *gsal-ka bod-kyi* *glin* the birth place of ལྟན་པ་ *Gcen-rab* the founder of the Bon religion of Tibet (*G. Bon. 12*).

ལྟན་པ་ *gsal-wahi nor-bu* = ལྟན་པ་ ལྟན་པ་ the sun (*Mhon.*).

ལྟན་པ་ *gsal-wahi bu-mo* ལྟན་པ་ 1. the daughter of *Daksa* an epithet of *Durgā*. 2. = ལྟན་པ་.

ལྟན་པ་ *gsal-wahi-ego* = ལྟན་པ་ a learned man, a sage (*Mhon.*).

ལྟན་པ་ *gsal-wahi-nyu* clear voice, ལྟན་པ་ ལྟན་པ་ murmuring noise.

ལྟན་པ་ *gsal-wahi ma-ma* ལྟན་པ་ [the mother of the patriarch *Daksa*] S.

ལྟན་པ་ *gsal-byed* = ལྟན་པ་ 1. the eye (*Mhon.*).

2. ལྟན་པ་ the consonants; ལྟན་པ་ ལྟན་པ་ the thirty consonants of the Tibetan alphabet.

ལྟན་པ་ *gsal-ma* ལྟན་པ་ prosperous, n. of a goddess.

ལྟན་པ་ *gsal-ma* lamp, candle (*St.ii.*).

ལྟན་པ་ *gsal-la-dwa* bright and sparkling, pure, free from impurities.

Syn. ལྟན་པ་ *gsal-dpa*; ལྟན་པ་ *nyug-med* (*Mhon.*).

ལྟན་པ་ *gsal-bdein* n. of a place (*Bon. ch. 4*).

ལྟན་པ་ *gsal-bos* ལྟན་པ་ explicit, clear.

གསལ་ཤིང་ *gsal-le-wa* very clear.

གསལ་ཤིང་ *gsal-ñiñ* (*Nag.* 68) a pointed stake for empaling malefactors; གསལ་ཤིང་ དུ་འཇུག་བ་ to impale. གསལ་ཤིང་བ་ *gsal-ñiñ-pa* an impaler; one who has been impaled.

ཁྱ་པ་ *gsig-pa* or རྒྱུ་པ་ to shake and throw up in a backward direction; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ drawing up the body, to shake it; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ he shakes his mane; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ *Cs.*: the shaking of one's shoulder, (prob. for: shrugging); to winnow, to fan, to sift (*Jā.*).

གཤིང་མ་ *gsiñ-ma* 1. beer brewed out of rice or any other grain. 2. pasture-ground, meadow. 3. moor, fen (*Sch.*). 4. a flower growing in the pastures of Tibet resembling the daisy: རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ having invited the *Jo-wol* (*Atis*'s) they presented him with daisy (*A.* 105).

གཤིང་པ་ *gsir-wa* རྒྱུ་པ་ *Cs.* 1. 'to whirl about, to twist; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ to whirl a spindle, རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ *Cs.*: 'to whirl an arrow.' 2. *W.* to move by a repeated pushing; to smooth, to make even, with a plane, knife, etc.; to slide, glide, slip down a slope (*Jā.*).

གཤིང་པ་ *gsil-wa* 1. = རྒྱུ་པ་ *baggyur-wa* to multiply in arithmetic (*Rtsig.*). 2. to divide, split, རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ to cut to pieces, རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ wool that has been well combed. 3. to toll, sound, ring: རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ to ring a bell. རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ v. རྒྱུ་པ་ or རྒྱུ་པ་ bronze which emits a ringing sound when struck (*ññon.*). རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ *gsil-ññan* pleasant ringing sound, a kind of cymbal.

+ རྒྱུ་པ་ *gsil-byed* or རྒྱུ་པ་ *gsil-ñiñ* the staff which a Tantrik Buddhist monk

carries in his hand with tinkling bells attached to it.

ཁྱ་པ་ *gsil-pa* and རྒྱུ་པ་ *gsil-ma*, v. རྒྱུ་པ་ *sil-bu* (*Jā.*).

གཟུང་བ་ *grug*, རྒྱུ་པ་ = རྒྱུ་པ་, རྒྱུ་པ་ *grug* bribery, bribe; remuneration, reward རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ should receive reward and royal favours (*C. doñ. 1*).

གཟུང་བ་ *gruñ* = རྒྱུ་པ་ or རྒྱུ་པ་ resp. for རྒྱུ་པ་ and རྒྱུ་པ་ 1. precept, expression, speech, voice: རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ the speech or precept of Buddha; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ saying of one's spiritual teacher or lama; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ a speech made; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ a lucid expression; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ a voice arose, was heard, རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ an unmistakable voice, like that of Buddha. 2. 'the act of speaking talking, རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ *gruñ-gluñ-wa* to converse, discourse; that which is spoken; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ do not express yourself; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ in answer to what you have said; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ to read the sayings, the apothegms (of Buddha) (*Jā.*).

གཟུང་བ་ *gruñ-wa* རྒྱུ་པ་, vb., pf. རྒྱུ་པ་ *gruñ*, imp. རྒྱུ་པ་ = classical རྒྱུ་པ་ *gruñ-wa* 1. to speak, talk, say, རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ do not say so! such an expression should not come from you; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ *gruñ-wa* to tell a falsehood, to speak lies. 2. to explain; to ask: རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ please accept it without explaining that you do not want it; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ to give advice; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ to preach; རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་ to recite a religious song.

གཟུང་བ་ རྒྱུ་པ་ *gruñ-gi bduñ-rtsi* = རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་པ་, lit. the nectar of speech, a complimentary expression applied to a person's speech, address, or advice (*Fig. k. 85*).

གུང་ལྷིང་ཕུག་མཆོད་ *gung-gi phug chen-po* = ལམ་པ་ལྷིང་ཕུག་ an epithet of Mañju Ś'ri Bodhisattva (*Situ*. 6).

གུང་ལྷིང་ *gung-gin* saying, talking about, reciting, reading or preaching: གུང་ལྷིང་ཕུག་མཆོད་པུ་ (A. 15) when he was reading the *Tantra* class of Buddhist scriptures.

གུང་ལྷིང་ *gung-gyos* report, statement, opinion.

གུང་ལྷིང་ཕུག་ *gung-gleg* = བཀའ་ཤོག་ diploma, written authority: གུང་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་ཕུག་ཕུག་ བཀའ་ཤོག་ it is very gracious of you to have sent the communication with enclosures (*Yig. k. 18*).

གུང་ལྷིང་ཕུག་ *gung-gleg gyis-po* a discussion or discourse had on religious subjects.

གུང་ལྷིང་ *gung-chos* མགིས་ a religious discourse or sermon delivered orally.

གུང་ལྷིང་ *gung-mchid* = བཀའ་ལྷིང་ resp. talk, discourse, speech; བཀའ་ལྷིང་ reply to such a speech.

གུང་ལྷིང་ *gung-mchog* last advice, precept; also principal word, main dogma, e.g., the Om-mani padme hūm (*Jā*).

གུང་ལྷིང་ *gung-gñan* a harmonious voice, an agreeable, speech.

གུང་ལྷིང་ *gung-khadug* a knot of charmed silk used as a talisman, it is described as དར་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་ཕུག་, that is, incantations read over a piece of silk converted thereby into a talisman against evil spirits: "གུང་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་" (*Yig. k. 5*) with enclosure consisting of charmed satin.

གུང་ལྷིང་ *gung-gros* conversation between or among persons of rank; གུང་ལྷིང་ *gung-*

bris written precept, advice, letter, statement.

གུང་ལྷིང་ *gung-byed* = སྐུ་ལྷིང་ *gung-wab* the mouth (*Mon*).

གུང་ལྷིང་ *gung-rab* མཐུག་ sermon, religious discourse; མཐུག་ མཐུག་ writings.

གུང་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་ཕུག་ *gung-rab yan-lag chen-gñis* the twelve divisions of the apothegms of Buddha:—(1) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (2) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (3) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (4) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (5) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (6) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (7) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (8) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (9) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (10) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (11) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་, (12) མཐུག་ལྷིང་ཕུག་.

གུང་ལྷིང་ *gung-gol* མཐུག་ལྷིང་.

གུང་ལྷིང་ *gung-pa* or གུང་ལྷིང་ 1. བུ་མཆོད་ a form of cholera, n. of a disease produced by indigestion, by undigested food: གུང་ལྷིང་ཕུག་ (*Māg. 22*). གུང་ལྷིང་ཕུག་ stands for བུ་མཆོད་ spasmodic cholera which elsewhere is rendered མཐུག་ dyspepsia. 2. acc. to *Sch.* vb. = to be lost, to be dispersed. 3. *W.* to fill with food beyond satiety, to stuff, to cram (*Jā*).

གུང་ལྷིང་ *gung* གི་ three; གུང་ལྷིང་, གུང་ལྷིང་ the three, all the three. གུང་ལྷིང་ *gung-pa* གི་ལྷིང་ the third; containing three; གུང་ལྷིང་ *gung-po* the three; གུང་ལྷིང་ *gung-cha* a third part; གུང་ལྷིང་ two thirds (*Rtsi*). གུང་ལྷིང་ is used also elliptically for གུང་ལྷིང་ཕུག་ གུང་ལྷིང་ the three precious ones: གུང་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་ཕུག་ the Sūtra on seeking protection of the Three Precious Ones (*K. d. 3 277*). གུང་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་ཕུག་ three times innumerable *Kalpa*. This usage should also be noticed: གུང་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་ཕུག་ the old woman with her (two) sons, the three; གུང་ལྷིང་ཕུག་ལྷིང་ཕུག་ the king and his (two) queens, the three (*Jā*); གུང་ལྷིང་ཕུག་ གུང་ལྷིང་ the excellent, the middling and the inferior ones, the three.

གཞུང་ཐུག་ *gsum-thag* བེལུ་ [a Vedic metre] *S.* གཞུང་ཐུག་ཐུག་ བེལུ་པ་མེད་ a series of three charms.

གཞུང་ཐུག་ *gsum-thru* the third stage in incarnations [emanation of the third degree, = ཇེ་ཐུག་ *je-thru*] *Jā.*

གཞུང་ཐུག་ *gsum-sgra* = ཐུང་མ་ *thra-ma* the bee, also fly.

གཞུང་ཐུག་ *gsum-dan* མེ་མེ་ possessed of three parts.

གཞུང་ཐུག་ཐུག་ *gsum-dan-dug* མེ་མེ་ཐུག་ the age in which out of four parts three parts (of merits) existed in human beings.

གཞུང་ཐུག་ *gsum-rtsen* བེལུ་ the heaven. གཞུང་ཐུག་ཐུག་ བེལུ་ the lord of heaven.

གཞུང་ཐུག་ *gsum-btsags* three things piled one upon another: ཐུང་མ་གདུག་ གཞུང་ཐུག་ three stuffed cushions piled up one upon another; ཐུང་མ་གཞུང་ཐུག་ a three storied house.

གཞུང་ཐུག་ *gsum-sur* three-cornered.

གཞུང་མ་ *gsur-ma* a thing slightly burnt, singed; གཞུང་མི་ *gsur-dri* the smell of it (*Jā.*).

གཞུང་མ་པ་ *gsus-pa*, མེ་མེ་ [belly, stomach, གཞུང་མ་པ་ *gsus-pa* ཐུ་ the belly is swollen or distended] *Lex.*; གཞུང་མ་ *gsus-nag* drop of the belly; གཞུང་མ་ *gsus-rked* the belly and the waist; the middle part of the body, the waist (*Sch.*); Syn. ཐུ་གཞུང་ *thugan-bya*; ཐུ་པ་ *tho-wa* (*Mon.*).

གཞུང་མ་ཐུ་ *gsus-pa bgeñs* = ཐུ་མ་ (*Mon.*) full stomach.

གཞུང་མ་ཐུ་ ཐུ་མེ་ large protuberant belly or stomach (*Mon.*).

གཞུང་མ་ཐུ་ *gsus-po-che* = ཐུ་མ་ཐུ་ or ཐུ་མ་ཐུ་ ཐུ་མེ་ I. a large belly. 2. n. of a country (*K. d. 9, 365*).

གཞུང་མ་ཐུ་མ་ *gsus-thyim cha-wa* = ཐུ་མ་ཐུ་ ཐུ་མེ་ a large belly: ཐུ་མ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་

ཐུ་མ་ཐུ་མ་ཐུ་ the red-coloured manifestation of the Lord of death has a huge belly (*A. 17*).

གཞུང་ཐུ་མ་ *gsus-thyian-po* n. of a deity (*Jā.*).

གཞུང་ཐུ་མ་ *gsus-rdñi-can* pot-belly, large belly (*Mon.*).

གཞུང་ཐུ་ *gsu-wa* 1. v. ཐུ་. 2. ཐུ་ཐུ་.

གཞུང་ཐུ་ *gsu-ru* for ཐུ་ཐུ་ ཐུ་ཐུ་, ཐུ་ཐུ་ rhinoceros.

གཞུང་ཐུ་ *gsug-bydar* *Sch.* a file (instrument), v. ཐུ་གདུག་ *sag-gdar*.

གཞུང་ཐུ་ *gsug-ma* 1. ཐུ་ཐུ་ sugar. 2. ཐུ་ཐུ་ pebbles, small stones; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ full of stones (*Jā.*).

གཞུང་ཐུ་གཞུང་ *gsug-gcan* = ཐུ་གཞུང་ a mendicant's staff (*Lex.*).

གཞུང་ཐུ་ *gsen*, also ཐུ་ *señ* = ཐུ་ཐུ་ 1. intermediate space, opening; cleft, chink, crevice, fissure, leak, v. ཐུ་ཐུ་ sub. ཐུ་; ཐུ་ཐུ་ *sgo-señ* chink of a door; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ *gsen-barub-pa* *Sch.* to stop up, plug up, crevices, etc. 2. harmonious, well-sounding. 3. sharp, acute, ཐུ་ཐུ་ *gsa-wa-gsen* quick ear *Sch.* 4. in ཐུ་ཐུ་ it signifies ཐུ་ཐུ་ grassy valley or plain.

གཞུང་ཐུ་ *gsen-pa* leaky, cracky, full of fissures (*Sch.*).

གཞུང་ཐུ་ cautious, watchful.

གཞུང་ཐུ་ *gsen-wa* (colloq. and form of ཐུ་ཐུ་) ཐུ་ཐུ་ to conceal; ཐུ་ཐུ་ཐུ་ to keep information or news secret.

གཞུང་ཐུ་ཐུ་ *gsen-yab* balcony. ཐུ་ཐུ་ཐུ་ ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ཐུ་ in this garden house with its excellent balcony and wide view you should (rejoice).

gued several larger species of *Lonicera* (Ja.).

གཤེད་པ *gued-pa* also མཁེད་པ་ to pick out, sort, to pull or pluck in pieces; བས་མཁེད་པ་ to assort wool.

གཤེད་པ *gseb* = སེབ་ *seb* 1. stallion, a male horse or camel. 2. the narrow interstices between persons or things thronged together, hence with འ, ཅ and བ = between, among, with འཕམ = from between: ཁྱི་མི་མི་སེབ་པ་ མཛེད་ the dog leaps into the midst of the people; མི་མའི་གཤེད་ཀྱི་བཟུགས་པ་ to put between leaves; ཁྱིའི་ཁྱི་གཤེད་འཕམ་ཁྱུང་འཛོན་ half of his body protrudes from between the clouds, i.e., rises above, etc.; ཁྱིང་གཤེད་ཀྱི་བཟུགས་པ་ to sit among the villagers. 3. multitude, crowd: འཕམ་གཤེད་ army, འགམ་གཤེད་ dense forest (Ja.).

གཤེད་པམ་ *gseb-lam* a passage through thickets, a secret path, by-way between rocks and underwood.

གཤེད་ *gser* དུའཛེ, གེརིཅ, མཁེད་, ཀཱཱན, རྟེན 1. gold; in Tibet gold is called *rinchen* *dañ-po* the first precious (article). བར་གཤེད་ རྟེན་པའི་གཤེད་མཛོག་ the best gold is found in Ceylon (མཱ་ལུ་བུ་བེ་); གཤེད་ཀྱི་མེ་རྩལ་ flower of gold, golden flower; གཤེད་ཀྱི་ཕྱི་མ་འཕེལ་བ་ = ཀཱཱན་པཱ་ལུ་ཀཱ་ གཤེད་. 2. fair, royal, celestial, precious; the world. གཤེད་ is used fig. for unchangeableness (འགྱུར་པ་མེད་པ་) and also as an honorific term: གཤེད་ལམ་ royal face, གཤེད་རྒྱུམ་ celestial drink, i.e., wine presented to kings and grand lamas as a substitute for nectar.

Syn. རྩམ་ཅེན་མཛོག་པམ་ *rin-chen mdog-bcañ*; མཛེད་པམ་འགྱིམ་ *tshoñ-hdus-igrim*; མཛེད་མཛོག་ ཇཱཱན་ *mechog*; ཇཱཱཔ་རྒྱུམ་ *tsam-pa skyes*; རྒྱུགས་མཛོག་ མཛེད་མཛེད་; གཤེད་མཛོག་ *gzi-bzjid skyes*; རྩམ་ཅེན་ཅེ *rin-chen che*; མཛོག་མཛོག་ *mdog-ldan*; མཛེད་པམ་མཛོག་ *mdañs-ldan*; མཛོག་པམ་ *hod-byed-pa*; གཤེད་རྒྱུམ་ *gam-ga skyes*; རྩམ་པམ་ *ri-las-skyes*; མེ་མི་མ་པེད་ *me-yi sa-bon*; མཁེད་པམ་ *cha-ṣas sbyañs*; སེའུ་པམ་

ཅེན་པེ *kha-dog chen-po*; ཇཱཱཔ་རྒྱུམ་ *bum-brgya-skyes*; མཛེད་པམ་ *sa-yi sla-wa*; མཛོག་པམ་ *tsi-sho-wa igrol*; གཤེད་པམ་ *bsreg-bya*; མཛོག་པམ་ *sa-le-sbram*; རྩམ་ཅེན་པེད་ *rin-chen dañ-po* (Mñon.).

གཤེད་ཀྱི་པག་ *gser-gyi-bkañ* royal edict, the king's command, government order; པག་པམ་ གཤེད་ཀྱི་པག་པེ་མཛོག་པམ་ the royal edict was received loyally by the subjects (Yig. k. 60).

གཤེད་ཀྱི་ཁྱུང་པ *gser-gyi skud-pa* 1. gold wire. 2. n. of a medicinal grass: གཤེད་ཀྱི་ཁྱུང་པམ་མཛོག་ མཛོག་པམ་པམ་ (Med.).

གཤེད་ཀྱི་འཁོར་པོ *gser-gyi hkhör-lo* the golden wheel, one of the eight auspicious articles (མཇུག་རྒྱུ་མ་པམ་) of the Buddhists.

གཤེད་ཀྱི་དྲུག་ *gser-gyi-dgra* as met. = རྩལ་པམ་ (lit. the enemy of gold) iron (Mñon.).

གཤེད་ཀྱི་ཆུན་པོ *gser-gyi chun-po* རྟེན་པམ་ gold necklace or chain.

གཤེད་ཀྱི་ཕྱི་མཛོག་ *gser-gyi-ñā* 1. the golden fish, one of the eight auspicious articles of the Buddhists. 2. n. of a precious gem.

གཤེད་ཀྱི་མེ་རྩལ་ *gser-gyi me-log* རྟེན་པམ་ རྒྱུགས་, རྟེན་པམ་ the golden flower; བཟུགས་པམ་ *Magnolia champika*.

Syn. འཛོན་པམ་ བཟུགས་ *bsod-nams-baust* (Mñon.).

གཤེད་ཀྱི་མོན་རྒྱུམ་ *gser-gyi mon-lheṣ* རྟེན་པམ་ རྒྱུགས་ gold braided head ornament, also necklace.

གཤེད་ཀྱི་མོན་པམ་ *gser-gyi sdon-po* = ཇཱཱན་ lit. golden plant, a kind of aquatic grass (Mñ. 3).

གཤེད་ཀྱི་འཕྲུག་པམ་ *gser-gyi hdab-can* an epithet of Vishnu (Mñon.).

གཤེད་ཀྱི་མཛོག་ *gser-gyi-mchog* the finest gold.

Syn. ཇཱཱཔ་པམ་ གཤེད་ *dsam-bu chu-gser*; མཛོག་པམ་ *ṣkañ-brgyad-pa*; ཇཱཱཔ་པམ་ *dsam-bu na-di* (Mñon.).

གཤིང་གི་བྱ་མ *gsar-gyi bye-ma* 1. golden sand.
2. a kind of mineral used for medicinal purpose. གཤིང་གི་བྱ་མ་ལ་ཤུག་པ་ལྟ་བུ་ལ་ཤུག་པ་ལྟ་བུ་ (M.).

གཤིང་གི་གུ་གུ་ *gsar-gyi gungu* རྒྱུ་ལྡན་གཤིང་གི་ལྷ་མོ་
golden image.

གཤིང་གི་ཤོ་ལྷ་མོ་ *gsar-gyi shog-pang* རྒྱུ་ལྡན་གཤིང་གི་ཤོ་ལྷ་མོ་
a gold saah, but gen. an apron with little gold bells attached to its edge which ladies of rank wear in Tibet.

གཤིང་གི་རི་བོ་ *gsar-gyi ri-bdun* the seven golden mountains:—གཤིང་གི་རི་བོ་ *gsar-gyi ri-bdun*; གཤིང་གི་རི་བོ་ *gsar-gyi ri-bdun*; གཤིང་གི་རི་བོ་ *gsar-gyi ri-bdun*; གཤིང་གི་རི་བོ་ *gsar-gyi ri-bdun*; གཤིང་གི་རི་བོ་ *gsar-gyi ri-bdun*; གཤིང་གི་རི་བོ་ *gsar-gyi ri-bdun*; གཤིང་གི་རི་བོ་ *gsar-gyi ri-bdun*.

གཤིང་གི་བྱ་མ་ *Gsar-gyi-brtsig* n. of an island in the Eastern ocean (K. d. 2, 269).

གཤིང་གི་རི་བོ་ *Gsar-gyi ri-wo* རྒྱུ་ལྡན་གཤིང་གི་རི་བོ་
the golden mountain situated beyond the mountain of Prâgyotyâ, where the tree of gold called *Sa-le-dam* abounds (K. d. 2, 283).

གཤིང་གི་རི་བོ་ *gsar-gyi ril-wa* = གཤིང་གི་རི་བོ་
golden water pot.

གཤིང་གི་ལུ་ *gsar-gyi lu* རྒྱུ་ལྡན་གཤིང་གི་ལུ་
golden body; a complimentary address for noble ladies.

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-gyi phud-pu* a kind of medicinal grain. གཤིང་གི་ཕུ་མ་ལ་ཤུག་པ་ལྟ་བུ་ལ་ཤུག་པ་ལྟ་བུ་ (Med.).

གཤིང་གི་གུ་གུ་ལྷ་མོ་ *gsar-gyi gtug-phud-can*
the golden crest; n. of a bird.

Syn. གཤིང་གི་གུ་གུ་ལྷ་མོ་ *gdab-gzog bkra-pa*; གཤིང་གི་གུ་གུ་ལྷ་མོ་ *mkhab-hgrohi rgyal-po*; གཤིང་གི་གུ་གུ་ལྷ་མོ་ *chun-blag* (Mñon.).

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-gyi phud-pu* 1. = གཤིང་གི་ཕུ་མ་
ཕུ་མ་ *gsar-phud-po* (Nag. 53) piece-gold, pieces of pure gold that are picked up from sand; pure, unalloyed gold: གཤིང་གི་ཕུ་མ་ལྷ་མོ་ *gsar-phud-po* (A. 23)

all the others each presented him with a piece of gold worth a $\frac{1}{2}$.

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-phud* = གཤིང་གི་ཕུ་མ་ ཕུ་མ་
gold thread.

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-phya* pale, whitish gold (Rtsii.).

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-phya* lit. golden-drink, wine that is offered to royalty, &c. for drink; now-a-days wine offered to the gods and the Grand Lama which is touched with gold and grain wrongly as a justification for that name (Loñ. 4).

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-kha* ཕུ་མ་ ཕུ་མ་
gold mine.

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-khri* golden chair, throne, hierarchical chair.

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *Gsar-khañ* 1. n. of a (ཕུ་མ་ལྷ་མོ་) demon. 2. n. of a certain noble man's family and castle in Amdo; གཤིང་གི་ཕུ་མ་ ཕུ་མ་
n. of a celebrated lama of Amdo belonging to that family.

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-mkhan* goldsmith.

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-mkhar* a royal castle.

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-hgyur-mkhan* an alchemist.

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-gug-srañ* an ounce of gold of Gugé; གཤིང་གི་ཕུ་མ་ ཕུ་མ་ ཕུ་མ་
having offered three hundred ounces of Gugé gold (A. 79).

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-mgar* goldsmith (Mñon.).

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-gliñ* ཕུ་མ་ ཕུ་མ་
prob. the ancient Pegu where Buddhism flourished in the ninth and tenth centuries A.D.

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-mgo* golden-flower (mystic) (Mññ-da.).

གཤིང་གི་ཕུ་མ་ *gsar-hgyur-rtsi* a chemical preparation said to convert other metals into gold. Nâgajuna is said to have known such secrets of alchemy.

ལྷོ་མཁའ་མཁའ་ *Gser-khal-can* ཤིང་མཁའ་མཁའ་ an epithet of Brahmā (*Æthion.*).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-can* 1. ལྷོ་མཁའ་ the golden city, n. of a city in southern India. 2. ལྷོ་མཁའ་ n. of an officinal plant (*S. Lex.*).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-chu* liquid gold; gilding. Name of a river between Ladak and Lahul where the people of Lahul paid tribute in gold to former kings of Ladak. ལྷོ་མཁའ་ *Gser-chu glah-wa* ལྷོ་མཁའ་ to gild with gold.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-cho-loñ* a kind of precious stone called ལྷོ་མཁའ་.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-tig* n. of a bitter medicinal herb : ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ (*Med.*).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-log* golden badge, button.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-lhal* gold-dust, oxide of gold : ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ (oxidized) gold dust applied externally removes fleshy excrescences (*Med.*).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-thub* ལྷོ་མཁའ་ n. of the second Tathāgata (Buddha) of the present Kalpa.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-gdugs-can* having a golden-dome, a gilt-dome in the shape of a royal umbrella constructed on the top of a palace or castle : ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ (*A. 24*) he visited the lama's residence (called) 'the palace of golden dome.'

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-mdog* ལྷོ་མཁའ་ gold-colour; ལྷོ་མཁའ་ n. of a monastery in Tibet.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-ldan* = ལྷོ་མཁའ་ myrobalan. 2. ལྷོ་མཁའ་ n. of the capital of Indra (*Sorig.* 30).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-rde* ལྷོ་མཁའ་ = ལྷོ་མཁའ་ white mustard (*Sman. 109*).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-rdo* gold-stone, gold-ore : ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-ldan-ma* 1. ལྷོ་མཁའ་, ལྷོ་མཁའ་ [possessing gold; n. of a wife of Krishna] &. 2. the goddess Umā, the river Ganges, and the planet Buddha. ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ (*Yig. k. 14*).

Syn. ལྷོ་མཁའ་ *hlab-chu*; ལྷོ་མཁའ་ *sa-gahi*; ལྷོ་མཁའ་ *ston-gyi-dug*; ལྷོ་མཁའ་ *gzah-lhag-pa*; ལྷོ་མཁའ་ *tha-mo* ལྷོ་མཁའ་ *u-mā*; ལྷོ་མཁའ་ *chu-do* ལྷོ་མཁའ་.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-pa* gold-searcher, gold-washer; dealer in gold.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-phur* ལྷོ་མཁའ་ the polar star, the fixed star.

Syn. ལྷོ་མཁའ་ *skar-ma* ལྷོ་མཁའ་ *stod-phur* (*Æthion.*).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-phud* n. of a medicinal herb used as an emetic (*Med.*).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-bhpreñ* gold-chain, n. of a work.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-bu* n. of a bird of golden colour (*K. ko. 7, 3*).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-bya* golden sand, sand containing gold. ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ a great river like, the Ganges, or the Indus etc., the Tibetan name of the Yangtze ki-yang of China, the river of golden sand. ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ (*Yig. k. 27*) and may it please your honour to send your instructions and affectionate letters like the flow of the Ganges.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-bhyañ* refined gold, purified gold (*Yig. k. 13*).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-me* = ལྷོ་མཁའ་ལྷོ་མཁའ་ *Gser-gyi me-log* gold flower.

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-niñ-can* (ལྷོ་མཁའ་ *nd-ga* *gc-sar*) ལྷོ་མཁའ་ (*Æthion.*).

ལྷོ་མཁའ་ *Gser-mig-can* lit. with golden-eyes, a fish; an owl.

གཞི་དཔལ་པོ *gsar-gmar-po* lit. red gold
ཐུགས་ཀྱིས་ a compound of copper and gold.

གཞི་མཚོ་མ *gsar-gtso-ma* = གཞི་པོ་མ refined
gold (*Jā.*).

གཞི་མཚམ *gsar-zam* gold-gilt, gold laid
on copper.

གཞི་པོ་ལ *gsar-po-wa* goldsmith.

Syn. གཞི་མཁན *gsar-mkhan*; གཞི་མཁར *gsar-
mgar*; རྩ་ཤུར་གྱིས་པོ་ལ *khushur-gyis htsho-wa*;
ལྷ་པོ་ལྷ་གྲོག་པོ་ལ *la-wahi-hjug* (*Mon.*).

གཞི་ལ *gsar-shal* = ལ་ལ་ lit. golden
face, a polite expression, for the face of
kings, queens and grand lamas, also
used as a compliment to respectable
ladies. གཞི་ལ་དངོས་མཆེད་པོ་ལ་པོ་ལ་
ཕྱི་ལ་ (*Fig. k. 80*), thanks for your very
great kindness, I have been as pleased
as if from an actual interview.

གཞི་ལ་མཆེད་ *gsar-shal-mjal* any interview
with kings, queens, princesses and hier-
archs.

གཞི་ཤོ *gsar-sho* a gold piece of the
weight of an English sovereign.

གཞི་གཤུང་ཤིང་མཆེད་ *gsar-gshud ri-h-mohi-
khu* = ལྷ་པོ་ལ་ལ་ an epithet of the Ganges.
(*Fig. k. 85*).

གཞི་ཐོག *gsar-hod* མཐོག་པོ་ golden lustre,
གཞི་ཐོག་པོ *gsar-hod-can* = ཐོག་པོ་ *glog* lightening
(*Mon.*).

གཞི་ཡིག *gsar-yig* golden letter, the royal
mail; 'གཞི་ཡིག་པོ *gsar-yig-pa* bearer of a
royal-letter,' an ambassador, envoy (*Glr.,
Jā.*).

གཞི་ལ་ལ་ལ་ *gsar-sal le-sbram* pure gold.

གཞི་ཐོག་པོ *gsar-had-can* alloyed gold. "

Syn. རྩ་གཞི་ *rgyan-gser*; རྩ་གཞི་ *rwa-
can-gser* (*Mon.*).

གཞི་ཤོག *gsar-shog* leaf-gold, gold-foil.

གཞི་ཤོག་ *gsar-sha* an ounce of gold; a
gold coin = 16 rupees, a gold Mohur (*Jā.*).

གཞི་ཤོག་ *gsar* 1. = ཤོག་ order, class; ཤོག་གཞི་
na-h-gser, as in ཤོག་གཞི་པོ. 2. reciprocal.
mutual (*Vai. sh. Jā.*).

གཞི་ལ་ *gsa-wa* pf. ལ་ལ་ *gsa*, ལ་ལ་ *hsa*
(= ལ་ལ་ *htsho-wa*) 1. ལ་ལ་ to feed, nourish;
to bring up, nurse up, train; ལ་ལ་ easy
to bring up, to nourish; ལ་ལ་ to rear
a child, ལ་ལ་ལ་ to feed or rear up a
beast; ལ་ལ་ལ་ to nourish the body, to
restore health; also ལ་ལ་ལ་ or ལ་ལ་ལ་
ལ་ལ་ལ་, to foster; ལ་ལ་ལ་ wishes to
cure, nourish, or bring up. 2. ལ་ལ་ལ་,
ལ་ལ་ལ་, ལ་ལ་ལ་ to mend, to repair, curing,
healing; ལ་ལ་ལ་ treats medically; to stop,
remove, to put an end to (of a disease);
ལ་ལ་ལ་ to rest, to recreate one's self;
ལ་ལ་ལ་ to repair a house; to restore,
rebuild, re-establish, what had been des-
troyed, to kindle again, stir up again, a
fire; ལ་ལ་ལ་ to repair (a house), to refresh,
to comfort; ལ་ལ་ལ་ resp. ལ་ལ་ལ་ to
console. ལ་ལ་ལ་ *gsa-dka* difficult to cure;
ལ་ལ་ལ་ *gsa-mkhan* fosterer, restorer,
cherisher.

གཞི་ལ་ལ་ལ་ *gsa-wahi lha-mo* = ལ་ལ་ལ་ལ་
ལ་ལ་ the constellation of Revati.

གཞི་ལ་ལ་ལ་ *gsa-ggah-byed* = ལ་ལ་ལ་
skyur-rtei chen-po ལ་ལ་ a kind of citron;
the larger species of lime used for medi-
cinal purpose (*Mon.*).

གཞི་ལ་ལ་ *gsa-thab* way of curing, manner
of healing (*Med.*).

གཞི་ལ་ལ་ *gsa-thig* cure-drop.

གཞི་ལ་ལ་ *gsa-dpyad* = ལ་ལ་ལ་ (ལ་ལ་ལ་
ལ་ལ་) the mode of healing, method of

treatment of disease and the science of medicine, = རྩི་ཤིན་ཏུ་བྱ་བ་ཤིན་ the science of preserving or prolonging life (*Mon.*). གཞི་དབྱུང་གི་ཁྱིམ་གྱི་ཁྱིམ་ treats medically, makes medical treatment or cure.

གཞི་དབྱུང་མཁའ་ *gso-dpyad-mkhan* physician, a restorer of health (*Mon.*).

གཞི་དབྱུང་པ་ *gso-dpyad-pa* = རྩི་པ་ or རྩི་ཏུ་པ་ *htsho-byed-pa* a physician (*Mon.*).

གཞི་ཏུ་ *gso-dpyad* ཁྱིམ་གྱི་ཁྱིམ་ the work of healing; རྩི་ཏུ་པ་ nourishing, bringing up or rearing.

གཞི་པ་ *gso-wa-po* 1. physician (*Med.*). 2. a fosterer, རྩི་ཏུ་པ་ the parents (*Mon.*).

གཞི་ཏུ་ *gso-bya* the thing to be cured, the disease (*Med.*).

གཞི་ཏུ་ *gso-byed* 1. the healing substance, the remedy; the healing person, a physician. 2. = རྩི་ཏུ་ dog (*Mon.*).

གཞི་ཏུ་ *gso-fshul* = གཞི་པ་པ་ method of healing.

གཞི་ཤིན་ *gso-rig* or གཞི་ཤིན་ཤིན་ ཁྱིམ་གྱི་ཁྱིམ་ the science of medicine, the healing art. གཞི་ཤིན་ཏུ་ཁྱིམ་ལྟར་གྱི་ཁྱིམ་ n. of a medical work in 293 block-print leaves; གཞི་པ་ཤིན་ བཤེས་པ་པ་ treatise on the healing art; རྩི་པ་པ་ one hundred recipes or compounded medicines, n. of a medical work by Siddhā Nāgarjuna.

གཞི་ཏུ་པ་ *gso-dpyad-wa* 1. for རྩི་པ་པ་ removing faults, and རྩི་པ་པ་ washing or cleansing of sin by making confession to a priest. 2. བོས་པ་ reparation by penitence or repentance, གཞི་ཏུ་པ་ taking the vow of *Posadha* (fasting) གཞི་ཏུ་པ་པ་ observing the *Posadha* vow of fasting or making confession of sin. རྩི་པ་པ་པ་ observing rigidly religious vows for one full day.

གཞི་ཏུ་པ་ *gso-dpyad-pa* བོས་པ་ one who has taken the vow of *Posadha*. གཞི་ཏུ་པ་ *gso-dpyad* རྩི་པ་ to observe the vow of fasting.

གཞི་ཏུ་པ་པ་ *Gso-dpyad-hphags* (*Upasadha*) n. of ancestor of Gautama Buddha.

གཞི་ཏུ་པ་ *gsoga-pa* v. རྩི་པ་; pf. རྩི་པ་ or རྩི་པ་ *hsang* རྩི་པ་ to collect, to gather, to hoard: གཞི་ཏུ་པ་ རྩི་པ་ hoards, gathers: རྩི་པ་ རྩི་པ་ knows how to collect food. གཞི་ཏུ་པ་ རྩི་པ་ *gaog [dān zhi geum]* in རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ the cause of each of the three diseases of wind, bile and phlegm its development and cure, &c. (*Hibum.* 20). གཞི་ཏུ་པ་ རྩི་པ་ *gsog-hjoy* hoarding, accumulating riches.

གཞི་ཏུ་པ་ *gsod-po* 1. = རྩི་པ་ *dgra-po* (*Nag.* 69) straightforward, sincere; གཞི་ཏུ་པ་ = རྩི་པ་ རྩི་པ་ to speak faithfully: རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ རྩི་པ་ after making reverence to the teachers what you have to say speak out truly (*Hibrom.* 1, 27). 2. རྩི་པ་ རྩི་པ་ = རྩི་པ་ one who speaks out a thing before hand.

གཞི་ཏུ་ *gsod*, imp. of གཞི་པ་ *gsod-wa* as in གཞི་ཏུ་པ་ རྩི་པ་ keep the conversation secret (*Nag.* 68). Also there occurs: གཞི་ཏུ་པ་ རྩི་པ་ *gsod-sig* keep it confidential, (*Situ.* 105).

གཞི་ཏུ་པ་ *gsod-pa* = རྩི་པ་, pf. རྩི་པ་ *hsod*, fut. (*Lex.* usually) རྩི་པ་, imp. རྩི་པ་ 1. རྩི་པ་, རྩི་པ་, རྩི་པ་ to kill, slay, murder, slaughter, གཞི་ཏུ་པ་ རྩི་པ་ to delight in killing; གཞི་ཏུ་པ་ རྩི་པ་ putting to death, causing to be killed; རྩི་པ་ རྩི་པ་ flesh of an animal just slaughtered; རྩི་པ་ རྩི་པ་ fresh meat; རྩི་པ་ རྩི་པ་ to be executed.

by the authority of king; ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ at the time of or just on the point of being executed.

ལམ་ལོ་ལོ་ *gsod-gsod* the act of murdering; murder, slaughter; ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ fear of murder or massacre; ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ *gsod-gsod mañ-po byed-pa* to murder, to slaughter a great deal; massacre. 2. to put out, extinguish: ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ put out that lamp before gods. ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ to destroy the importance or excellence of a person or thing, hence to despise.

ལམ་ལོ་ལོ་ *gsod-pa-po* murderer, slaughterer.

ལམ་ལོ་ལོ་ *gsod-byed* ལམ་ལོ་, ལམ་ལོ་ 1. killer, murderer. ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ the murderous huntsman. 2. ལམ་ལོ་, ལམ་ལོ་ the lord of death, the evil one, Mara. ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ *gsod-byed-kyi gnas* ལམ་ལོ་ slaughter house, the place of execution.

ལམ་ལོ་ *gsod-sa* place of execution.

ལམ་ལོ་ལོ་ *gsod-lugs* manner of killing.

ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ *gsod-plays me-tug can* = ལམ་ལོ་ (*Mñon*).

ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ *gsod-byed shyar-ki nag-po* = ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ (*Sman*. 100).

ལམ་ལོ་ *gsod-po* = ལམ་ལོ་ལོ་.

ལམ་ལོ་ལོ་ *gsod-skyid-pa* = ལམ་ལོ་ happiness, ease; gen. in reference to one's state of the mind: ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ this place being solitary is happy (*Rdsan*. 9).

ལམ་ལོ་ 1. for ལམ་ལོ་ or ལམ་ལོ་: ལམ་ལོ་ལོ་ warm blood of a living animal. 2. imp. of ལམ་ལོ་ (ལམ་ལོ་).

ལམ་ལོ་ལོ་ *gsom-pa* I: 1. intr. vb., to live, to be alive, ལམ་ལོ་ he, she, etc. is alive, —to remain alive, to save or preserve one's own life, ལམ་ལོ་ལོ་ though I

could save my life by telling a falsehood; ལམ་ལོ་ལོ་ I do not wish to live (any longer), of the fire: to burn, ལམ་ལོ་ *W.* does burn now? 2. trans. vb. to wake, to rouse from sleep by shaking, to urge on, to hurry on by force, whereas ལམ་ལོ་ is only done by words (*Jā*).

ལམ་ལོ་ལོ་ II: or ལམ་ལོ་ 1. sbst. life: ལམ་ལོ་ལོ་ or ལམ་ལོ་ལོ་ during (my, your, etc.) life; adj. ལམ་ལོ་, living, alive: ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ (*K. du*. 5. 10) (an animal) weighed alive and dead will not balance equally; ལམ་ལོ་ལོ་ ah, there I saw my son alive! ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ to call into life, to animate; ལམ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ to bury alive; ལམ་ལོ་ལོ་ *gsom-pahi rgyi-ma hñren-pa* to tear out the bowels of a living man. 2. revival, restoring to health. 3. entire, whole, undivided, full. 4. ལམ་ལོ་, v. ལམ་ (*Jā*).

ལམ་ལོ་ *gsom-ma* colloq. for ལམ་ལོ་: ལམ་ལོ་ a live pigeon; ལམ་ལོ་ the living and the dead (*Cs.*); ལམ་ལོ་ *gsom-boreq* a creature burnt alive; ལམ་ལོ་ལོ་ to burn a person alive (*Jā*).

ལམ་ལོ་ *gsol* ལམ་; hollow, empty, bloated; without substance. ལམ་ལོ་ *gsob-gsob* stuffed, spongy.

ལམ་ལོ་ལོ་ *gsob-pa* = ལམ་ལོ་; pf. ལམ་ལོ་ fut. ལམ་ལོ་, 1. to fill out or up, to supply, complete, make up; to cure (wounds). 2. to pay, repay, return; ལམ་ལོ་ a loan (*Sch.*); ལམ་ལོ་ to return a kindness (*Ghr.*, *Jā*).

ལམ་ལོ་ *gsom-piñ* = ལམ་ལོ་ pine tree.

ལམ་ལོ་ *gsor* 1. or ལམ་ལོ་ = ལམ་ལོ་ or ལམ་ལོ་ ལམ་, ལམ་ a punch, an awl, gimlet. 2. supine of ལམ་ལོ་.

གཞི་སྒྲིག་ *gool-phogs* resp. for གོ་ལག་ salary, allowance.

གཞི་སྐྱོང་པ། *gsoḡ-pa* གཞི་སྐྱོང་པ།, pf. གཞི་སྐྱོང་པ། *ḡsoḡ-pa* (*Nag.* 76). to foster, cherish v. གཞི་སྐྱོང་པ།; གཞི་སྐྱོང་པ། གྱིང་པ། to cure གྱིང་པ། གཞི་སྐྱོང་པ། not keeping, retaining a child alive; གཞི་སྐྱོང་པ། foster-son.

གཞི་སྐྱོང་པ། *gsoḡ-ma* cure, medicine; གཞི་སྐྱོང་པ། *gsoḡ-ma ḡdeḡ-pa* to apply a remedy.

གསུང་པ། *ḡsaḡ* v. གསུང་པ། *ḡsaḡ*.

གསུང་པ། *ḡsaḡ-pa* pf. གསུང་པ།, གསུང་པ། *(Situ.* 76) = གསུང་པ། accumulation of religious merits; hoarding money. v. གསུང་པ། or གསུང་པ།.

གསུང་པ། *ḡsaḡ-bu* resp. for རྩ་ལོ་ food, fare (*Gl.*); གསུང་པ། *ḡsaḡ-ḡbrag* resp. a dish of rice (*Jā.*).

གསུང་པ། *ḡsaḡ* 1. incense, frank incense. གསུང་པ། *ḡsaḡ-ḡsaḡ* incense removes defilement. གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsaḡ-ḡtor-wa* to burn incense as an offering. 2. vb. pf. གསུང་པ།, to cleanse, to remove: གསུང་པ། removed the dirt or stain (*Situ.* 76).

གསུང་པ། *ḡsaḡ-pa* གསུང་པ། killed, also killing: གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsaḡ-pa* killing animals (*Situ.* 76) v. གསུང་པ།. གསུང་པ། *ḡsaḡ-ḡpa* གསུང་པ། animal to be slaughtered.

གསུང་པ། *ḡsaḡ-pa* pf. གསུང་པ། *ḡsaḡ* = གསུང་པ། to return, repay, retaliate: གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsaḡ-pa* returned kindness, shewed gratitude. གསུང་པ། གསུང་པ། to reply, give answer (*Situ.* 76).

གསུང་པ། *ḡsam* or གསུང་པ། *ḡsaḡ* = གསུང་པ།, གསུང་པ།, གསུང་པ། 1. thought, reflection, wish, imagination, fancy: གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa ḡsaḡ-pa* *sem-pa* to foster bad thoughts (*Do.*); གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa ḡsam-gyis* quick as thought; གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa* he was constantly haunted by those thoughts (*Dal.*);

གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa* inconceivable, beyond the reach of human intellect, incomprehensible etc.; གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa* གསུང་པ། a good way of thinking is worth more than good (external) religion (*Mil.*); གསུང་པ། གསུང་པ། malicious, wicked. 2. the will: གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa* if you have borne ill will to others, you will receive a rough return. གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa* (or གསུང་པ།) གསུང་པ། to execute, to carry out a person's will; གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa* as it did not go according to their wish; གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa* do not try to divert me from my purpose (*Dal.*); གསུང་པ། གསུང་པ། occurred in the mind; གསུང་པ། གསུང་པ། good intention or design (*Mil.*); desire, mind, inclination, liking, གསུང་པ། or གསུང་པ། *ḡsam-pa* thirst for blood, murderous disposition (*Gl.*). 3. soul, heart: གསུང་པ། གསུང་པ། (by doing so) you injure your own soul (*Mil., Jā.*). གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa naḡ* from the bottom of the heart.

Syn. གསུང་པ། *ḡgonḡ-pa* གསུང་པ། *ḡdun-pa* (*Mil.*).

གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa-ḡtobḡ* གསུང་པ། resolution, strength of mind, determination. གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-don-ḡgrub* གསུང་པ།, གསུང་པ། *ḡsam-pa* fulfilment (of one's) desire or object.

གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa ḡsaḡ-ḡphyogs* bent of mind, inclination.

གསུང་པ། *ḡsam-pa* fut. tense and secondary form of གསུང་པ། *sem-pa*: གསུང་པ། thought, having thought (*Situ.* 76), has a pf. གསུང་པ། *ḡsaḡ-pa*, གསུང་པ། *ḡsaḡ-pa*; not to be thought, cannot be thought of, inconceivable; གསུང་པ། *ḡsaḡ-pa* having thought about it; also of one's own interest, གསུང་པ། *ḡsaḡ-pa* having meditated upon, reflected, pondered (*A.* 57).

གསུང་པ། གསུང་པ། *ḡsam-pa* གསུང་པ། *ḡsaḡ-pa* of a very great number [n. of a chapter of

the Prajñāpāramitā which treats of the inconceivable] 8.

འཇམ་གྱི་མི་ཐུབ་པའི་རྒྱལ་པོའི་མདོ་ *bsam-gyi mi-khyab-paḥi rgñal-poḥi mdo* n. of a *Sūtra* (*K. d. 2, 8*).

འཇམ་གྱི་ *bsam-gtan* བོད་, ལྷན་, ལྷན་མཁའ་, ལྷན་པའི་ state of complete abstraction, contemplation, meditation, concentration of thoughts; esp. that mystic meditation which at length evolves an astral counterpart of the meditator—the counterpart existing in Dewashan contemporaneously with the meditator who continues on earth.

Syn. རི་རེ་འཇོག་ *tiñ-ñe ḥdoin*; རྒྱལ་པོའི་ *rgñal-ḥbyor*; རི་གཤམ་ *shi-gnas*; རྒྱལ་པོའི་གྲོ་མ་ *rgñam-ḥjog* (*ññon*).

འཇམ་གྱི་ཐིང་པ་ *bsam-gtan byed-pa* to concentrate the mind on a certain moral virtue, to transpose one's self into the state of contemplation or meditation (*Jā.*).

འཇམ་གྱི་རྒྱལ་པོའི་ *bsam-gtan khañ-bu* = རི་ཁྲོད་ *ri-khroḍ* (*ññon*.) mountain retreat of Buddhist sages and saints, hermitage on a lonely mountain.

འཇམ་གྱི་ཕྱི་མེ་ཐུབ་ *bsam-gtan phyi-maḥi* ' *rgyud* & *Tantra* containing descriptions of contemplation in 53 stanzas (*K. g. 4, 108*).

འཇམ་མོ་ *bsam-mno* or འཇམ་མོ་ *bsam-blo*, also མོ་འཇམ་ *blo-bsam*, thinking, wishing etc., working of the mind; འཇམ་མོ་ཐིང་པ་ or འཇོང་པ་ resp. ཐུགས་འཇམ་གཞི་པ་ to think, to meditate, consider, think upon; བཟང་ཐིང་གི་འཇམ་མོ་ *ḥdzan-byed-kyi bsam-blo* wish to do good, a mind directed towards what is good.

Syn. མོ་འཇམ་ *mno-bsam*; རྒྱལ་པོའི་ *rgñam-rlog*; རི་ཐིང་པ་ *rig-kyi-las* (*ññon*).

འཇམ་པ་མཇམ་པ་ *bsam-pa yañs-pa* = མོ་ཁྱེད་པ་མཇམ་པ་ *blo-khrog yañs-pa*, མཇམ་པ་མཇམ་པ་ *sonz yañs-pa* broad heart, magnanimity (*ññon*).

འཇམ་པ་མཇམ་པ་ཐིང་པ་ *bsam-bphelion-gdooñ* = འཇམ་པ་མཇམ་པ་ཐིང་པ་ the wish fulfilling tree, the fabulous *Kalpadrūma* (*Yig. k. 33*).

འཇམ་པ་མཇམ་པ་ *bsam-bphel ma-ma* = ཐུ་མོ་མཇམ་པ་ (*Yig. k. 35*) the great ocean.

འཇམ་མོ་ ཐིང་པ་ *bsam-blo theñs-pa* = འཇམ་མོ་ ཐིང་པ་ *bsam-blo. gñan-wo* རི་ཐིང་པ་འཇམ་མོ་ ཐིང་པ་ཐིང་པ་ *ḥdzan-ḥdzan-ḥdzan-ḥdzan* (*D. gel. 18*).

འཇམ་མོ་ *bsam-bya* ཐིང་པ་ object of meditation, the deity or person who is thought of or meditated.

འཇམ་མོ་ཐིང་པ་ *bsam-bya mthasñs-pa* coincident thoughts having the same or similar objects in view or to meditate upon.

Syn. ཐུགས་མཇམ་པ་ *phogs-mthun*; རྒྱལ་པོའི་ *rgñam-byed*; མཇམ་པ་མཇམ་པ་ཐིང་པ་ *mthasñs-par spyod*; མཇམ་པ་ཐིང་པ་ *nggrin-gcig*; རྒྱལ་པོའི་ཐིང་པ་ *ḥdzan-gcig*; མཇམ་པ་ཐིང་པ་ *nggrin-pa mtham*; མཇམ་པ་ཐིང་པ་ *mthasñs-gcig-pa*; རྒྱལ་པོའི་ཐིང་པ་ *ḥjog-pa gcig* (*ññon*).

འཇམ་མོ་ *bsam-sbyor* design, project, plan, འཇམ་མོ་མཇམ་པ་ *bsam-sbyor ḥdzan-po* good design, or མཇམ་པ་ *ñan-pa* bad design; འཇམ་མོ་ཐིང་པ་ *bsam-sbyor byed-pa* to plan, to scheme, to project a plan (*C., Jā.*).

འཇམ་མོ་ *bsam-ces* knowing or reading another's mind; acc. to *Jā.* consciousness.

འཇམ་མོ་ཐིང་པ་ *bsam-bseñu* seminal vesicle.

འཇམ་པ་ *bsal-wo* = ཐུགས་ཐིང་པ་ *gral-sgrig-pa* to arrange; arrangement: ཐིང་པ་ཐུགས་ཐིང་པ་ (*Situ. 76*) arranged the things or furniture.

འཇམ་པ་ *bsal-wo* = ཐུགས་ཐིང་པ་ *phyes-wo* བཟང་པ་ opened, disclosed, revealed, cleared up: ཐིང་པ་ཐུགས་ཐིང་པ་ *skyon-bsal* to disclose the fault (*Situ. 76*); འཇམ་པ་ཐིང་པ་ *pray clear up. 2.* = ཐུགས་ཐིང་པ་ *prag* advertising; to make known by trumpet or drum; also ཐུགས་ཐིང་པ་ reputation.

अथ दशम *śaṣṭha* शीतल, चतुर्धा strain-
ing, filtering; to clear or purify water of
animal life, &c.

Syn. शीतल *śaṣṭha*; शीतल *śaṣṭha* (*Mān.*).

दशमः *śaṣṭha* pf. दशमः *śaṣṭha*, to fan
अथ दशमः दशमः to fan the body with the
hand (*Sū. 76*) v. दशमः.

दशमः *śaṣṭha* 1. to mend, repair. 2.
pf. of दशमः to pick, sort, hair, wool;
अथ दशमः to sort wool.

दशमः *śaṣṭha* 1. दशमः. 2. *W. sip*
(*Jā.*).

दशमः I: *śaṣṭha* to cut, दशमः दशमः
cut into pieces (*Sū. 76*).

दशमः II: 1. = दशमः *śaṣṭha* adj. and
abst. शीतल, शीतल cool, coolness; दशमः
दशमः शीतल, शीतल become cold, the
state of being cold [calm composure,
equanimity] *S.*; दशमः दशमः a cool house.
दशमः दशमः coolness is wholesome (*Lt.*).
दशमः दशमः *śaṣṭha chu-kye* = दशमः. 2.
vb., to cool; also resp. for दशमः
śaṣṭha to wash, दशमः दशमः to wash the
mouth and face. दशमः दशमः the heat
changes to coolness. दशमः दशमः *śaṣṭha*
'willow shade,' cool place under a
willow; दशमः दशमः being shady and cool;
दशमः दशमः it is cold, the weather is cold
(*Ag. 69*). दशमः दशमः water for cooling the
feet (*Cs.*); दशमः दशमः दशमः दशमः to wash
the body with warm water (*Cs.*); to shed,
दशमः दशमः दशमः shed many tears (*Jā.*).

दशमः *śaṣṭha* = दशमः दशमः, दशमः
a dogma, a turret on the roof of a house;
also: a cool room, a summer house,
summer residence (*Jā.*).

दशमः *śaṣṭha* शीतल, grateful
shade.

दशमः *śaṣṭha* cool draught, a
cooling drink or beverage (*Sch.*).

दशमः *śaṣṭha* हिमालय, हिमालय the
Himalaya; Tibet.

दशमः दशमः *śaṣṭha* *śaṣṭha* = दशमः
śaṣṭha (*Mān.*).

दशमः दशमः *śaṣṭha* *śaṣṭha* *śaṣṭha* *śaṣṭha*
śaṣṭha n. of Tibet; though the fanciful
Indians who had very little knowledge of
Tibet implied by that name the Himā-
layan regions which abound in Sā trees
and medicinal plants (*Fig. k. 52*).

दशमः दशमः *śaṣṭha* parasol.

दशमः दशमः *śaṣṭha* the three cooling
medicines:—दशमः, दशमः and दशमः, i.e.,
bamboo manna, saffron and small carda-
mom (*Mān. I*).

दशमः *śaṣṭha* cool or coolness; दशमः
दशमः *śaṣṭha* शीतल, शीतल a cool
breeze.

दशमः दशमः *śaṣṭha* *śaṣṭha* moon-
beam, the cooling beam.

दशमः दशमः *śaṣṭha* *śaṣṭha* = दशमः दशमः
śaṣṭha n. of a medicinal fruit
(*Mān.*).

दशमः दशमः *śaṣṭha* 1. दशमः, दशमः snow,
hoar-frost; also the coolers: the moon,
cloud, wind, and sandal wood.

दशमः दशमः *śaṣṭha* or दशमः दशमः cooling food.

दशमः दशमः *śaṣṭha* दशमः, दशमः the
moon (*Mān.*).

दशमः दशमः *śaṣṭha* दशमः, दशमः a fan.

Syn. दशमः दशमः *śaṣṭha*; दशमः दशमः *śaṣṭha*
(*Mān.*).

दशमः *śaṣṭha* = दशमः snowy mountain,
the cool or shady side of a mountain; also
a hill of Magada near Sāvāna cemetery
(*Yaś. 34*).

བསྐྱེད་པུ་ཤུ་ཤུ་ *phob-pa*, perf. and imp. **ཤུ་ཤུ་** (*Nag. 69*), **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** to go to meet: **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** the mother goes to meet her son; **ཤུ་ཤུ་ཤུ་** had gone to receive the party; **ཤུ་ཤུ་ཤུ་** let him go to meet; **ཤུ་ཤུ་ཤུ་** having received or escorted him; to join, to make advances, to interest one's self for; to go to meet (solemnly), to welcome a respected person; **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** (*Situ. 76*) advanced to receive a party. **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** I will go to meet the arriving pandit; **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** great festivities on the occasion of reception; **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** we will lead her home as your bride. 2. defined as **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** *shon-du tsan pañi sman* medicine that is first taken to be followed by another immediately (*Lic.*).

ཤུ་ཤུ་ *shu-shan* = **ཤུ་ཤུ་ཤུ་** in Sikk. wine that is sent for the refreshment of a respectable party or official when coming to a place.

ཤུ་ཤུ་ *shu-mi* an escort, the men going to receive a gentleman or lady coming from a distance.

བསྐྱེད་ཤུ་ཤུ་ *shu-shan* clyster (*Sch.*).

ཤུ་ཤུ་ *shu-shi* **ཤུ་ཤུ་ཤུ་** *shim-pa brobo* I enjoy the sweet fragrance. **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** *shu-shi gi groñ-khyer* and **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** *shu-shi gi groñ-khyer chen-po* are names of very sweet scented flowers (*K. my. 7, 29*). **ཤུ་ཤུ་ཤུ་** *shu-shi* fragrance. **ཤུ་ཤུ་ཤུ་** *shu-shi-myos* and **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** *shu-shi-myos chen-po* are names of two kinds of fragrant flowers.

བསྐྱེད་པུ་ཤུ་ཤུ་ *shu-pa* dissolute: **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** to be dissolute; to be irregular in habits.

ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་ *shu-shi-khyur* (*Sch.*): irregularity of life, dissoluteness; **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** abandoned prodigality.

ཤུ་ཤུ་ཤུ་ *shu-shan* disgusting, obscene (*Sch.*).

ཤུ་ཤུ་ཤུ་ *shu-pa*, pf. **ཤུ་ཤུ་** to obliterate, **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** rubbed out the foot mark (*Situ. 76*).

ཤུ་ཤུ་ཤུ་ *shu-pa* 1. = **ཤུ་ཤུ་** to smile, 2. = **ཤུ་ཤུ་** *shu-pa* to close or shut (*Cs.*) **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** to draw together the mouth-string of a cloth pouch or bag; (*Situ. 76*) to shut up the mouths of a vessel or cotton-cloth bag.

ཤུ་ཤུ་ཤུ་ *shu-shyig W.* clyster = **ཤུ་ཤུ་** (*Jā.*).

བསྐྱེད་པུ་ཤུ་ཤུ་ *shu-pa* incorrectly for **ཤུ་ཤུ་** = **ཤུ་ཤུ་** belly, stomach.

ཤུ་ *shu* 1. **ཤུ་** *shu* 2. for **ཤུ་**, **ཤུ་** n. of a buckle or shield made of rhinoceros skin. **ཤུ་ཤུ་** *shu-shan*, **ཤུ་ཤུ་** leather-box or box lined with leather; **ཤུ་ཤུ་** *shu-shu* leather-door, or a door-like target made of hides (*Jā.*). 3. a kind of demon. **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** *shu-shu-shu-shu* the charm to drive away the demon: **ཤུ་ཤུ་ཤུ་** (*K. g. 3, 52*).

ཤུ་ rhinoceros hide of which shields are made.

ཤུ་ཤུ་ *shu-shu* n. of a wild animal, **ཤུ་ཤུ་ཤུ་ཤུ་** (*K. ko. 7, 2*).

ཤུ་ཤུ་ *shu-shu* 1. **ཤུ་ཤུ་** rhinoceros; **ཤུ་ཤུ་** *shu-shu* one who concentrates his mind on a subject in the manner of a rhinoceros which looks to its horn with the only intention of killing his adversary. 2. in Tibet is applied to the clumsy-looking deer known to sportsmen as the "serow." 3. three species of grain having medicinal properties: **ཤུ་**

ལྗང་ལྗང་ white *seru*; ལྗང་ལྗང་ལྗང་ black *seru*; ལྗང་ལྗང་ the spotted *seru*. ལྗང་ལྗང་ *bsac-pour* a kind of grain with disagreeable odour.

པའི་མ་ལྗང་ *bsac-ma-nu* = ལྗང་ལྗང་ pomogranate seed (mystic) (*Mif.* 5).

པའི་མོ་ *bsac-mo* ལྗང་ལྗང་ species of weasel.

པའི་ལྗང་ *bsac-yab* ལྗང་ལྗང་ *skyer-ma* a kind of sweet and acidulous medicinal fruit.

པའི་གཤམ་པ་ *bsag-spa* to come from one side, to come across one's way (*Sch.*); to come into collision with.

པའི་ང་པ་ *bsac-pa* = ལྗང་ལྗང་ or ལྗང་ལྗང་ལྗང་ to revive spirit, to awaken, rouse; ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *(A. 135)* as advice for rousing one's spirits.

པའི་ད་པ་ *bsac-pa*, v. ལྗང་ལྗང་ *gsad-pa* to sort, to discriminate; ལྗང་ལྗང་ལྗང་ to enter into details (*Situ. 76*).

ལྗང་ལྗང་ the bow for setting a drill in motion (*Sch.*).

པའི་མོ་མོ་ *bsac-mo*, མོ་མོ་མོ་ a female evil spirit.

+ ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *bsen-khus-pa* = ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *gsen-blus-pa* to allure, seduce (by the show of friendship).

པའི་ལྗང་ *bsac* in ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *mda-bu-bsac* (*Situ. 76*) = ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ to see, examine if an arrow is crooked or not.

པའི་ལྗང་ *bsac*, or ལྗང་ལྗང་ resp. of ལྗང་ *rluñ* wind; ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ whence does the cold wind blow (*Hbrom. P. 18*); the term *bsac* is generally applied to a cold breeze: ལྗང་ལྗང་ she is affected by a cold wind (*Sch.*). 2. the feeling of cold: ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ is not your honour feeling cold; catching cold; ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *bsac-du-yoñ* you will feel cold (*Jā.*).

ལྗང་ལྗང་ *bsac-ma* = ལྗང་ gen. wind in the stomach. ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *bsac-ma mi-skye-wo* = ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *rluñ mi-skye-wo* in ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ (*A. 155*).

ལྗང་ལྗང་ *bsac-mo* adj. or sbst. ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *W.*, did you not feel very cold? ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *hor-rif* a catarrh, a cold (*Jā.*).

པའི་ལྗང་ *bsac* = ལྗང་ལྗང་ *skyel-ma* 1. ལྗང་ལྗང་ followers, retinue. 2. v. + ལྗང་ལྗང་ *bsac-ica* to protect from danger, remove fear or cause of danger. ལྗང་ལྗང་ convoy; safe conduct, escort.

ལྗང་ལྗང་ *bsac-pa* safe-guard, guide; ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ to accompany and protect one on the way, to escort him.

པའི་ལྗང་ *bsac-ica* resp. ལྗང་ལྗང་ལྗང་ to take rest, refresh one's self, to remove fatigue by rest.

པའི་གཤམ་པ་ *bsag-pa* form of ལྗང་ལྗང་, pf. ལྗང་ལྗང་ or ལྗང་ལྗང་, ལྗང་ལྗང་ལྗང་ accumulated wealth; hoarded treasure (*Situ. 76*).

པའི་ང་ལྗང་ *bsac-pa* = ལྗང་ལྗང་ straight, honest.,

+ ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *bsac-sñom* described as: ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ over enjoyment. ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *bsac-sñom* ལྗང་ལྗང་ alms of cooked food, edible things or money, gifts presented to clerical persons; food to the departed or to the manes of the dead; ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ a receiver of such alms, ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ to live by alms, on charity; ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ or ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་, resp. ལྗང་ལྗང་ལྗང་ to beg, ask, collect alms; ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ to prepare an entertainment for the priesthood (*Jā.*).

ལྗང་ལྗང་ལྗང་ *bsac-btag* for ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ ལྗང་ལྗང་, a kind of silk scarf which is believed to bring good luck to the person receiving it as a present.

བཅོད་བདེ *bsoḍ-bde*, resp. ལྷ་བཅོད 1. good fortune, happiness, felicity; བཅོད་བདེ་ཅན་ happy, བཅོད་བདེ་ཅན་པོ་ very happy and fortunate, བཅོད་བདེ་མེད་ unhappy, wretched. 2. destiny, fate, = དབང་ལང་ལྷ་བཅོད་ཤིང་ (Schl.) his destiny is a very high one; ལྷོད་ཀྱི་བཅོད་བདེ་ལ་བཟུང་བཅོད་བཅིན་ it belongs to your destiny that you get a drubbing (*Jā.*).

བཅོད་ཀམས་ *bsoḍ-nams* རྒྱལ་མཚན་, ལཱ་མཚན་, ལཱ་མཚན་ holiness, merit, virtue, good action. བཅོད་ཀམས་ཀྱི་ལཱ་མཚན་ a holy place to visit which brings merit. བཅོད་ཀམས་ཀྱི་ལཱ་མཚན་པོ་ in this and in the next world, he who has done good actions will be happy (*K. du. 5 271*). བཅོད་ཀམས་ཀྱི་ལཱ་མཚན་ *bsoḍ-nams skyeg-po* རྒྱལ་མཚན་ a meritorious person, one having moral merits; བཅོད་ཀམས་ཀྱི་ལཱ་མཚན་ *bsoḍ-nams-skyeg* heaven, celestial region (*B. ch. 6*). བཅོད་ཀམས་མ་ལེན་པོ་ལཱ་མཚན་ *bsoḍ-nams ma-yin-pahi las* sinful deed, an act that is not pious.

Syn. མཚན་ *chos*; ལཱ་མཚན་ *legs-byas*; ལཱ་མཚན་ *skal-wa bzas*; ལཱ་མཚན་ཀྱི་ལཱ་མཚན་ *kha-rje khyu-nchog*; ལཱ་མཚན་ལཱ་མཚན་ *nam-gdang-wa*; ལཱ་མཚན་ལཱ་མཚན་ *gye-wahi-tshogs*; ལཱ་མཚན་ *bde-legs*; ལཱ་མཚན་ *ediy-zag*; ལཱ་མཚན་ *dam-pa* (*Mñon.*).

བཅོད་ཀམས་ལཱ་མཚན་ *Bsoḍ-nams rgyal-mtsan* n. of a hierarch of Sakya (*Loñ. 9, 12*).

བཅོད་ཀམས་ལཱ་མཚན་ *bsoḍ-nams rgyun-byas* རྒྱལ་མཚན་ one who is adorned with moral virtues.

བཅོད་ཀམས་ཅན་ *bsoḍ-nams-can* a meritorious person, a virtuous, pious person.

Syn. ལཱ་མཚན་ལཱ་མཚན་ *dpal-yon ldan-pa*; ལཱ་མཚན་ *legs-byas-pa*; མཚན་ལཱ་མཚན་ *chos-ldan*; ལཱ་མཚན་ *skal-ldan*; ལཱ་མཚན་ལཱ་མཚན་ *bzas-byas*; ལཱ་མཚན་ལཱ་མཚན་ *kha-rje-can*; ལཱ་མཚན་ལཱ་མཚན་ *legs-ldan*; བཅོད་ཀམས་ལཱ་མཚན་ *bsoḍ-nams ldan-pa* (*Mñon.*).

བཅོད་ཀམས་ཅན་ *bsoḍ-nams che-wa* ལཱ་མཚན་ a very virtuous person; of great moral merit.

བཅོད་ཀམས་མཚན་ *Bsoḍ-nams-nchog* the best moral virtue; n. cf a prince, son of king ལཱ་མཚན་ *dpag-byin* (*K. d. 2, 183*).

བཅོད་ཀམས་ལཱ་མཚན་ལཱ་མཚན་ *bsoḍ-nams n. of Sūtra* in (*K. d. 9, 118*).

བཅོད་ཀམས་ལཱ་མཚན་ལཱ་མཚན་ *bsoḍ-nams stob-kyi rtogs-brjod* རྒྱལ་མཚན་ལཱ་མཚན་ the moral life-story of Puṇyabala (*K. d. 9, 1*).

བཅོད་ཀམས་དང་ལཱ་མཚན་ *Bsoḍ-nams dar-rgyus* increased and abundant merits; n. of the father of Dalai Lama Kalzang Gyatsho (བཅོད་ཀམས་ལཱ་མཚན་) (*Loñ. 9, 21*).

བཅོད་ཀམས་ལཱ་མཚན་ *bsoḍ-nams-ldan* རྒྱལ་མཚན་, ལཱ་མཚན་ the pious, one possessed of virtue, moral merit, &c.

བཅོད་ཀམས་ལཱ་མཚན་ *Bsoḍ-nams-hpyel* རྒྱལ་མཚན་, increase of moral merit; n. of a certain king of Benares (*Hbrom. 7, 37*).

བཅོད་ཀམས་ལཱ་མཚན་ *bsoḍ-nams-shiñ* ལཱ་མཚན་ a holy place, རྒྱལ་མཚན་ a place of pilgrimage, a place where deeds of virtue and piety were done and a visit to which brings merit.

ཏཱ་བཅོད་པོ་ *bsoḍ-pa* = ལཱ་མཚན་ *bzas-po*, ལཱ་མཚན་ pleasing, very good agreeable. བཅོད་པོ་ ལཱ་མཚན་ good and bad. Acc. to *Jā. vb.*, to be pleased with, to take delight in, to like.

བཅོད་པོ་ལཱ་མཚན་ *bsoḍ-pahi-zas* ལཱ་མཚན་ ལཱ་མཚན་ = ལཱ་མཚན་ good food, well prepared, dressed, boiled (*Zam. 9*).

བཅོད་པོ་ *bsoḍ* is explained as ལཱ་མཚན་ལཱ་མཚན་.

བཅོད་པོ་ *bsoḍ* in ལཱ་མཚན་ 1. indemnification, damages paid for bodily injury. 2. to recreate; ལཱ་མཚན་ *kal-bsoḍ* refreshed (*Situ. 76*). v. pf. of ལཱ་མཚན་: ལཱ་མཚན་ལཱ་མཚན་ repaired

damage or things which had been injured ; regained strength, &c.

བསྐྱེད་ *berai* straightened ; འཕྱེད་བསྐྱེད་ anything that was crooked or bent, made straight (*Situ*. 64).

བསྐྱེད་པོ་ *berai-po* straight, upright.

བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa*, pf. བསྐྱེད་པོ་ *berais* : བོད་པོ་བསྐྱེད་པོ་ the crooked (thing) made straight ; བསྐྱེད་པོ་བསྐྱེད་པོ་ made the middle or the main portion of a thing straight (*Situ*. 76) ; v. བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa*.

བསྐྱེད་ *berai*, v. བསྐྱེད་པོ་ *berai-po*.

བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *endurance, patience* forbearance.

བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* v. བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *to meditate on the virtue of forbearance* ; བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *very patient in troubles* ; བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *endured mentally* (*Situ*. 76).

བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* 1. pf. བསྐྱེད་པོ་ *to be diminished* ; བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ = བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *shadow or darkness has vanished, diminished* ; བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *there is not much of darkness* (*Situ*. 76). 2. (v. བསྐྱེད་པོ་ *berai*) *to bridle, keep under, restrain, check, curb, refrain* ; བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *to restrain the passions*.

བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* གྲོལ་པོ་ *to separate, to sort, to choose* : བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ (*Buton*. 142) *choosing each a sharp knife*. (བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ v. བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa*).

བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa*, pf. བསྐྱེད་པོ་ *berai* 1. = བསྐྱེད་པོ་ *to economize, to save, བསྐྱེད་པོ་ savings* ; བསྐྱེད་པོ་ *economy in riches*. 2. *fondness, liking* (*Situ*. 76). བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa-med* *cruel, unrelenting* (*S. Lex.*).

བསྐྱེད་པོ་ *berai*, fut., pf. བསྐྱེད་པོ་ *berais* (*Nag*. 69) ; = བསྐྱེད་པོ་ *berai-du* *berai-pa* *prolonged, to send to or cast to a distance* : བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* *despatched a letter*. བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* = བསྐྱེད་པོ་ *prolonged life ; longevity* (*Situ*. 76).

བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* *economy, frugality ; carefully keeping stores and treasures*. བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *berai-pa* *there should be perfect economy in every respect in internals and externals* (*D. fol*. 6).

བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* = བསྐྱེད་པོ་ *stinginess* ; བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* *without stinginess and hiding* (*Nag*).

བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* = བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* ; fut. བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* ; བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *berai-pa* (*Nag*. 69) *to guard against evil or evil spirits that cause accidents ; guardian, guard, watchman, sentinal, sentry ; amulet*.

Syn. བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* ; བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* (*Mon*).

བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* gen. *spirits that guard Buddhism or Buddhist institutions and living saints*.

བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *berai-mi-pa* *འཕྱེད་པོ་ a body of guards ; བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *berai-pa* or བསྐྱེད་པོ་ *berai-pa* royal body guard* (*Mon*).

བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *berai-hkhor* or བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *magic charm used as a protection against evil spirits*.

བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *berai-hkhor-pa* = བསྐྱེད་པོ་ *shags-pa* or བསྐྱེད་པོ་ *shags-pa* (*Mon*), a *Tantrik* priest who by the efficacy of his charms drives away evil spirits and thereby guards people against evil.

བསྐྱེད་པོ་འཕྱེད་པོ་ *berai-pa* a guard, watcher.

བསྐྱུ་ན་པ། *berun-pa* = བཅུ་ལ་ *btul-wa* tamed, disciplined, civilized.

བསྐྱུ་བ་ *berub-pa*, བཅུ་བ་ churned; ར་མར་པ་ *bo-ma dāḥ ja-berub-pa* v. རྒྱུ་བ་; བསྐྱུ་བྱིན་ *berub-byed* = རྒྱུ་ the sun (*Mon.*).

བསྐྱེ་བ་ *berge-wa* v. རྒྱེ་བ་ to mix: མཉམ་པ་བསྐྱེ་བ་ *ham-du berge-wa* to mix together.

བསྐྱེ་བ་ *berge-pa* བསྐྱེ་བ་, ར་བསྐྱེ་བ་; v. རྒྱེ་བ་ to burn, མེ་ལ་བསྐྱེ་བ་ *me-la berge-pa* བསྐྱེ་བ་ལ་ ར་བ་, བསྐྱེ་བ་ burnt, baked, singed.

Syn. རྒྱེ་བ་ *tshig-pa*; རྒྱེ་བ་ *tshig-ma*; རྒྱེ་བ་ *btshig-pa* (*Mon.*).

བསྐྱེ་མཁ་ *berse-khaḥ* བསྐྱེ་མཁ་ funeral pyre, crematory.

བསྐྱེ་བུ་ *berge-bya* བསྐྱེ་བུ་ anything to be burnt in the sacrificial fire.

བསྐྱེ་བུ་ལ་ *berge-btugs* བསྐྱེ་བུ་ clarified butter poured in the sacrificial fire as an oblation.

བསྐྱེ་བ་ *berel* (མང་པ་ *hchaḥ-ua*, གཏེར་པ་ *gser-wa*) to maintain, keep (*Nag. 69*); རྒྱེ་བ་ *chuḥ-ma berel-to* maintained his wife (*Situ. 76*).

བསྐྱེ་བ་ *beres-pa* = རྒྱེ་བ་ *bdres-pa* mixed up (*Nag. 69*); བསྐྱེ་བ་ mixture; རྒྱེ་བ་ milk with water; རྒྱེ་བ་, རྒྱེ་བ་ mixed up (as articles of food). Syn. རྒྱེ་བ་ *pel-wa*.

བསྐྱེ་བ་ *bero-wa* v. རྒྱེ་བ་ (རྒྱེ་བ་ལ་ *ni-nu-la gero-wa*) རྒྱེ་བ་ལ་ *ni-nu-la droḥ-btaḥ-wa*, pf. རྒྱེ་བ་ *beros*, མེ་ལ་ *mer-beros* dried in the sun, on fire, &c. (*Situ. 77*).

བསྐྱེ་མ་ *bero-khaḥ* = རྒྱེ་མ་ kitchen; རྒྱེ་མ་ *baḥ* bakery (*Mon.*).

བསྐྱེ་བ་ *berod-pa* or རྒྱེ་བ་ *bered-pa* = རྒྱེ་བ་ *ero-wa* to dry, by exposing to the rays of the sun (*Sch.*).

བསྐྱེ་བ་ *bera-wa*, v. རྒྱེ་བ་ *sla-wa*.

བསྐྱེ་བ་ *beraḥ-wa* རྒྱེ་བ་ = རྒྱེ་བ་ to raise, to lift up; v. རྒྱེ་བ་ *beraḥ-wa*, pf. རྒྱེ་བ་ *beraḥ*: རྒྱེ་བ་ *gyen-du-beraḥ* lifted up (*Nag. 70*).

བསྐྱེ་བ་ *berad-pa* to corrupt, to pollute, to spoil; to alloy gold or silver with base metals: རྒྱེ་བ་ལ་ *berad-pa* the king's bed being polluted with defilement (*A. 144*). རྒྱེ་བ་ *berad* adulteration, རྒྱེ་བ་ *berad* corrupted by others (*Situ. 77*); རྒྱེ་བ་ *berad-bya* will be corrupted, རྒྱེ་བ་ having been corrupted.

བསྐྱེ་བ་ *beran* = རྒྱེ་བ་ collected or རྒྱེ་བ་ put in, arranged: རྒྱེ་བ་ *beran* kept them together on one side (*Situ. 77*).

བསྐྱེ་བ་ *berab*, pf. རྒྱེ་བ་ *berab*, རྒྱེ་བ་ education, teaching of arts and sciences (*Situ. 77*), v. རྒྱེ་བ་ *berab-pa*. 1. sbst. རྒྱེ་བ་ training, culture; doctrine. རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ the three moral trainings:— 1. རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ [training in higher conduct]S. 2. རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ [training in higher meditation]S. 3. རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ [training in higher wisdom]S. (*K. du. v. 41*). རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ the three vows for three moral trainings:— རྒྱེ་བ་ *so-thar*, རྒྱེ་བ་ *byaḥ-semḥ* and རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ *beraḥ-gaḥ-gyi bodom-pa* = the vows for ordinary salvation, vows for *Bodhisattva*, and those for mystic cult (for entrance to *Nirvāṇa* by the less direct but the most delicate way of *Tantra*).

བསྐྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ *berab-geḥ-can* student, studious, also = རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ (*Mon.*) an educated or trained person.

བསྐྱེ་བ་ *beraḥ-mon* = རྒྱེ་བ་ consultation, or instruction: རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ རྒྱེ་བ་ (you) should not on

your own responsibility decide matters of importance without asking for instruction (*D. cel. 12*).

བསྐྱེད་པའི་གནས dogma, tenet. བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya* 什么 what is to be learnt, doctrine, precept, admonition: འཇིག་རྟེན་གྱི་མཛུགས་པ་འཇིག་རྟེན་པ་ *he imparted* (to her) some practical doctrines or rules of life and social intercourse (*Glr.*); བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ to give admonitions, to exhort, reprimand (*Jā.*).

བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-pahi-gzhi* 研究の基礎 the basis of study (*Situ*) [the subjects of study] *S.*

བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* 精神の純潔 the spiritual purity, keeping one's morals and vows pure.

བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-don* 代表 gen. representation of one's grievances, prayer or supplication (*Rtsii. 9*).

བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* v. བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ (vulg. བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་) pf. བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā*, imp. བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā*; 1. ransom, བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* to ransom life, བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* to save one from death by paying money, etc. བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* price-money or ransom. བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* *bya-lab-gtshā* ransomed life (*Situ. 77*). 2. to seduce, decoy: བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* persuasive language or sweet words; བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* (K. du. 5, 261) this cunning man has seduced the young woman, the Brahman's wife and has carried her away.

བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* fig. temptation, bait, lit. the stone that is thrown at a dog to divert his attention: བསྐྱེད་པའི་གནས་པ་ *bya-lab-gtshā* I have left off the temptations of worldly life (*Khrig. 18*).

५ *ha* I: is the twenty-ninth letter of the Tibetan alphabet corresponding to the Sanskrit *h* and English *h*; it represents the numeral 29.

५ II: In Budh.: 1. = *ལེ་མ་* *e-mas* alas! ५ (ལེ་མ་) རེ་བཞིན་གཤམ་པ་ཡོངས་ལུ་བྱ་རན་ལམ་འདམ་མེ་ alas! the Tathāgata has fully passed out of sufferings (*K. my.* १, 207). 2. *ཐིག་ལམ་* *thig-lam* to be greatly delighted, to be in ecstasy. 3. ५ རྒྱ་དང་བྱམ་བའི་ཤྲིན་དང་བྱམ་བམ་མམ་ཅད་ཤོག་ (*K. g.* १, 43). 4. = བྱེད་མ་ a number (mystic) (*K. g.* १, 28).

५ III: 1. breath, ५ འདམ་པ་ *ha-hdebs-pa* to breathe. 2. colloq. nearly = ཡ་ yonder, further: ५ ཞི་ *ha-gi* over there; ५ ལ་རྒྱལ་ *ha-la-rgyug* (speaking contemptuously) go to that place i.e., do not stay here, be gone!; ५ ལ་གནས་ residing there; one residing at an unknown place.

५ *hwa* I: 1. in Budh.: ५ རིམ་པ་ནི་ཐོད་པ་མི་དཔལ་པའི་བྱ་རན་ལམ་ཅད་ཕྱི་ཤོར་ (*Hbum.* १, 283). 2. (Chinese) a picture, a painting.

५ II: 1. in ཞོག་ཏི་ ५ *gog-kyi-hwa* collar of a coat.

५ ཞོ་བོ་ *ha-go-ica* to understand, to comprehend in C., and W. ར་ཉོ་བྱང་ I have understood it; ར་ཉོ་བཞི་ I did not understand; ५ མི་ཞོ་ = ཞིམ་མི་ཡོང་ (*Hdaa*). ५ ཉི་དམ་ཞོ་བ་ is explained as ཞམ་པ་དྲན་ཉོ་བ་ལུ་པ་.

५ ཅང་ *ha-cañ* *ལམ་མེད་*, *ལམ་མེད་*; adv. excessive, good deal, very, too much: བྱ་རན་ལམ་འདམ་པ་ ५ ཅང་ལང་བྱ་རན་ལམ་མེད་ his passing out of misery (death) was really too soon; ५ ཅང་ཞིག་པ་

very good, excellent; ५ ཅང་ཤིན་པ་ very large great; ५ ཅང་མང་པ་ too many; ५ ཅང་མང་པ་ exceeding good, ५ ཅང་རན་པ་ very bad; ५ ཅང་ཤིན་པ་ *ལམ་མེད་པ་* very long, very far; ५ ཅང་མི་ཤིན་ *ལམ་མེད་* not very far; ५ ཅང་མི་ཤིན་ *ལམ་མེད་* not very near or close. ५ ཅང་མེད་ལུ་མི་ཐུ་ལམ་མེད་པ་ do not prattle much. ५ ཅང་མེད་པ་ *ལམ་མེད་* very big or stout: ५ ཅང་མེད་ལུ་ཐེ་བམ་འདུ་འཇིག་གཞིང་མ་ (*Lo.* 37).

५ ཇོ་ག་ཤོང་ *Ha-dso-ga-hoñ* n. of a small town in Assam not far from the place called ཤོང་མཚེ་བ་མ་ *Shoñ-zam gde-xa-thañ* on the border of Bhutan (*Dsam*). This small town of Hajo in Assam has a temple dedicated to the Hindu god Hayagrīva who resembles the Buddhist god Tandin (ཏོ་མོ་ནི་ཏོ) and is therefore worshipped by the Buddhists of Tibet who mistake Hajo for the Buddhist Kusanagari (Kusinera) the place where Buddha died. It is called by them Tsam-chog-tong (ཏོ་མོ་ཅོག་ཏོང་).

५ ཇོ་ནོ་ *ha-na ho-ni*, ५ ཇོ་ནོ་ *han-hon* 1. very angry, much enraged *Ld.* (*Jü*). 2. = མི་འཇོ་འཇོ་མ་ a stupid dull man; a dozing dull man.

५ ཇོ་ *Ha-ni* all of them, all together, in a body (*Sch*).

† ཇོ་ཏུ་མན་ཏྲ་ *Ha-mu man-ta* Hanumāna, lit. he with high cheeks, a Mongolian or a Hun; the monkey-warrior in the epic of Rāmāyana, the devoted general and messenger of Rāma.

Syn. དེ་མཁན་ *do-dan*; མཁན་པོ་ལྟ་ *ahda-nañi bu*; ལྟ་གཞུང་པ་ *niig-gsum-pa*; དཔ་ཕྱིན་པ་ *égañ-byed pho-ha* (*Mhon.*).

ཁ་ *Hapa* a native of a Ha in Bhutan, = *Ha-pa*.

ཏྲུ་ཏྲུ་པ་ *ha-pa ha-pa* to breathe out steam or vapour (*Jā.*).

ཏྲུ་པ་ *ha-po* n. of a medicinal herb.

ཏྲུ་ཡེགས་ *ha-yegs* woe (to you, etc.)! in *W.* (*Jā.*)

ཏྲུ་ར་ *ha-ra W.* to play at dice (*Jā.*).

ཏྲུ་ར་རྩེ་ *ha-ra hu-re* in *W.* impetuous, violent, impudent; also ཏྲུ་འཇུག་པ་ *spyod-pa rtsub-pa* rude behaviour or conduct.

† ཏྲུ་འི་ *ha-ri* རའི་ ཡུམ་ parrot.

† ཏྲུ་འི་ཀླ་ཀླ་ *ha-ri-ni-ka* རའི་ལོ་མ་ n. of a flower (*K. ko. 7, 4.*)

† ཏྲུ་འི་ཏྲུ་ཀླ་ *ha-ri-ta-ka* རའི་ལོ་མ་ vegetables, greens, pot herbs (*Vai. 81.*).

† ཏྲུ་འི་དྲ་ *ha-ri-dra* རའི་ལོ་མ་ the turmeric plant, *Curcuma* (*Jā.*).

† ཏྲུ་འི་ཚན་དན་ *ha-ri tsan-dan* རའི་ལོ་མ་ the finest species of white sandal wood.

† ཏྲུ་འི་ཏྲུ་ཀླ་ *ha-re ka-ka* n. of a medicinal plant.

ཏྲུ་འི་ *ha-re* a statue; ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *ha-re-loñ* blind like a statue, i.e., having eyes but without sight like a statue: ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ (*A. 136.*)

† ཏྲུ་འི་ *ha-la* or ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ 1. poison in general. 2. a Tantrik form or aspect of the Bodhisattva Avolokites'vara (ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ རའི་ལོ་མ་).

ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *ha-lam*=ལམ་ལམ་ (*Rtsii.*) about, just, nearly, tolerably, rather: ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ nearly like that (*Vai. 81.*).

ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *ha-la-pa*=ལམ་ལམ་ vb. to be astonished, frightened: ཏྲུ་འི་ལོ་མ་=ལམ་ལམ་ nothing to be wondered at; ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ (*Rtsa.*). ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ to be struck with wonder, to be surprised.

ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *ha-luñ ma-go-wa*=ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ colloq. not understanding the meaning. ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ is explained as ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་.

ཏྲུ་འི་ *ha-lo*=ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ (*Yig. k. 51*) the holly-hock. But acc. to *Jā.* a flower, in gen. esp. a large beautiful garden flower, ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ a simple flower, not a double flower; ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ a double ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ flower.

ཏྲུ་འི་ *ha-fañ* 1. a Chinese Buddhist priest or scholar who is also represented by a mask in religious plays. 2. ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ n. of a hill in Tibet supposed to be the abode of demons.

ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *ha-fig* a mineral medicine, used as remedy for the stone, acc. to (*Vai. 81.*)=ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *thod-le-kor* alabaster.

ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *Ha-sag* (ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་) n. of a country of the Lalo (*Dsam.*).

ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *ha-ha-ho* in the mystic language of the gods of the Aparā-nirmāṇa Ratayā celestial regions=ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ misery. ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *ha-ha thob-byed*=ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ cessation from misery and ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་=ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ the way to Nirvāṇa (*K. ko, 7, 235.*)

ཏྲུ་འི་ *hahi* a Chinese word=shoe in *C.*

ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *habu sha-wa* n. of a medicinal herb (*Jā.*).

† ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ *hwags* ཏྲུ་འི་ལོ་མ་, prob. sugared medicine, like lozenges: ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ ཏྲུ་འི་ལོ་མ་ (*S. Lex., Med.*).

† ཐྱུ་ལྷ་ *ha-la* beer.

ཏྲ་ *hañ* 1. vulg. = vacant or vacancy;
ཏྲ་མང་མང་ = ཏྲ་པར་པར་ 2. = བཟང་པོ་ལ་ to
squander, to dissipate.

ཏྲ་ནེ *Hañ-ne* n. of the second wife of
the king of མ་ཅན་ལ་ demons.

ཏྲ་མ་ཕེང་པོ *hañ-phan ser-po* = ཏྲ་པོ་ལ་ *bya-*
ra-ica n. of a king of མ་ཅན་ལ་ demons.

ཏྲ་བ *hañ-va* to pant, to gasp (*Jā.*).

ཏྲ་ཡོན་ *hañ-yon* a kind of brick-tee
(*Rtsii.*).

ཏྲ་མང་ *hañ-soñ* or ཏྲ་མ་ misunderstanding,
misapprehension.

ཏྲ་ *hañ* sudden; let alone! be off! *W.*

ཏྲ་ལྱིམ་ *hañ-kyis* suddenly; ཏྲ་ལྱིམ་མང་ལ་ to
rise suddenly.

ཏྲ་དེ *hañ-de* (idiom.) = ཏྲ་མཁོང་ལ་ to look
with dumb-surprise, to be astounded and
senseless: མི་དྲུག་ཏྲ་དེ་ལམ་ན་མི་ཁྲལ་ཁྲལ་ (*A*
120).

ཏྲ་མུག་ *hañ-gman* n. of a kind of fruit (*S.*
kar. 179).

ཏྲ་མུག་ *hañ-rang* indigo of the best qua-
lity.

ཏྲ་ག་ *hab-qa* violence.

ཏྲ་ཁྲོང་ *han-idañ* in *W.* 1. dumb,
mute, a confused, unmeaning speech. 2.
imbecile, weak of mind (*Jā.*).

ཏྲ་ཁོང་ *han-hon*, v. ཏྲ་ཁོང་ནི་ *ha-na ho-ne*.

ཏྲ་ *hab* 1. a mouthful: ཏྲ་མ་ཕྱིན་པ་, ཏྲ་ཏྲ་
པ་ to eat quickly; to devour greedily,
e.g., of dogs, pigs, etc. 2. a stitch, in
sewing: ཏྲ་མུག་པ་ *hab tsam-pa* to make
here a stitch and there a stitch, as in
quilting (*Mil. Jā.*). 3. ཏྲ་མཁོང་ལ་ to laugh
sneeringly.

ཏྲ་བཅུད་ *hab-bcad* a needy wretch, a
starving person.

ཏྲ་ཐོབ་པ་ *hab-thob-pa* to gain or take by
plunder, to loot, to get by snatching away
from another's possession or as in the
case of dogs: ཏྲ་ཐོབ་པ་ཏྲ་ཐོབ་པ་ཏྲ་ཐོབ་པ་
ཐོབ་ཐོབ་ (*Khrig. 52*). ཏྲ་ཐོབ་ཐོབ་པ་ *hab-thob byed-*
pa to scramble for, to strive or contend
for (*Jā.*).

ཏྲ་ག་ཅེ་ *hab-qa che* a dispute, a quarrel.
ཏྲ་ཐོབ་པ་ཏྲ་ཐོབ་པ་ཏྲ་ཐོབ་པ་ཏྲ་ཐོབ་པ་
quarrel with
merciless violence (*A. 144*). ཏྲ་ག་ཐོབ་པ་
hab-qa byed-pa in *Mil.*, to dispute, to
quarrel.

ཏྲ་མ་པ་ *ham-pa* 1. avarice, covetousness,
greediness; ཏྲ་མ་པ་ལ་ to be covetous;
ཏྲ་མ་མང་པ་ be not covetous! *W.* 2. strength,
force; ཏྲ་མ་པ་ཐོབ་པ་ taken away by force. 3.
courage, bravery *W.*, of men and animals.
ཏྲ་མ་པ་ white film on liquids, etc., mould
(*Jā.*).

ཏྲ་ *har* = the colloq. expression ཏྲ་མང་མང་
at once, abruptly, suddenly; ཏྲ་མང་ལ་ to rise
suddenly; ཏྲ་མ་པ་ཏྲ་མང་པ་ཏྲ་མ་པ་ mother
rising up at once to see the spectacle.
ཏྲ་མ་ *har-agra* an abrupt voice, sudden
voice; ཏྲ་མ་པ་ཏྲ་མ་པ་ཏྲ་མ་པ་ when ejaculating
a sudden sigh (*Khrig. 122*).

ཏྲ་མ་ *has* exaggeration, hyperbole; ཏྲ་
མ་པ་ལ་ to exaggerate.

ཏྲ་མ་པ་ *has-pa* a hitch, doubt, discre-
pancy, error; ཏྲ་མ་པ་ཏྲ་མ་པ་ཏྲ་མ་པ་
in taking or giving money or things to
another party if there be difference in
the accounts, &c., or in cash balances
their falling short, is called ཏྲ་མ་པ་ཏྲ་མ་པ་.
ཏྲ་མ་པ་ཏྲ་མ་པ་ཏྲ་མ་པ་ there is no hitch
(about it); ཏྲ་མ་པ་ཏྲ་མ་པ་ཏྲ་མ་པ་
mi-hdug nothing to be afraid of, or to
doubt.

ཁུར *hur* 1. has been explained as རྩུབ་ཅི་གཤམ་གྲུབ་ 2. ཁུར་ཁུར་ to stare at out of wonder or surprise, an expression of amazement: ཁུར་ཅིག་ཅིག་ལ་ཁུར་ཁུར་བྲུག་ (*Rdsa.*).

ཁུར་བྱ *hur-wa* to be quick, active, dextrous. ཁུར་ཅག་ *hur-thag* quickly, immediately, with dispatch.

ཁུར་པོ *hur-po* 1. quick, alert, dextrous, clever. 2. hot, hasty, passionate in *Ld.*

ཁུམ་ *hus* moisture, humidity, ཁུམ་ཅག་ wet; ཁུམ་ཅོག་ injured by damp; དཔེ་ཅམ་ཁུམ་ཅོག་ཞེ་གཞུག་ the book having got damp, let it dry.

ཁེ་ཁེ་ *he-he* a sound made unconsciously while laughing ཁེ་ཁེ་ཤམ་ཞེ་གཤམ་མེད་ལའི་ཤེམ་ཅིག་ཞེ་རྩུབ་ (*Rdsa.*).

ཁེ་བག་ *he-bag*, 1. = རྒྱ་པར་ difference: ཁེ་བག་མེད་ it makes no difference 2. provocation, taunt.

† ཁེ་བའེ་ *he-wa-dsra* ཁེ་བམ་ = རྩུབ་པ་རྩེ་ཞི་ also called རྩེ་རྩེ་ *kye rdo-rje* (*Mñon.*) n. of a series of treatises (*Jā.*).

† ཁེ་རུ་ཀ་ *He-ru-ka* ཁེ་རུ་ཀ་ terrific manifestation of the chief Tantrik god Sambhara or in Tibetan Demchog བཅོམ་ཅོག་ (*Mñon.*). ཁེ་རུ་ཀ་པེ་ཅམ་ the dress of Heruka, namely, the rubbing dust over the whole body and face, adorning the body with different ornaments made of human bone, putting on a crown made of human skulls upon the head, wearing a tiger's skin and carrying in the right hand a trident, &c., in the left hand a human skull: རྩུབ་ཁུམ་ཁེ་རུ་ཀ་པེ་ཅམ་ལུ་ཕྱོད་ the prince proceeded having put on the dress of Heruka (*A. 14*),

ཁེ་ག་པོ་ *heg-po* stale, putrid, rancid.

ཁེ་ལ་པོ་ *hel-po* in *W.* wide, extended; of garments: wide, easy; ཁེ་ལ་པོ་ *hel-wa* id. and sbet.: width (*Jā.*).

ཁོ་ *ho* num.: 149.

ཁོ་གུ་གུ་ *ho-sgra ku-sgra* shouts and cries of *ho* and *ku* to show that one is watchful at night like a constable or *chaunkidar*: ཁོ་གུ་གུ་གུ་གུ་ཅིང་ཕྱགས་པམ་བཞོར་ shouting *ho* and *ku* he walked round (*A. 15*).

† ཁོ་མ་ *ho-ma* ཁོ་མ་ prop.: burnt-offering of clarified butter: ཁོ་མ་ཐང་ the triangular, pyramid shaped fire-pit in which burnt offerings are made; acc. to *Jā.* a small pit or a triangular box used for such an offering. ཁོ་མ་ཕྱིན་པ་ to sacrifice.

ཁོ་མ་ཐེན་ *hoñ-len* བཟུ་ *Epidendrum tessellatum* thus described: ཁོ་མ་ཐེན་གསལ་གང་མ་མཐོང་ལུ་ཐུ་ཐུ། མོ་མ་ཐེན་པ་པམ་ཁྱེ་པར། མེ་ཕྱག་ཐུག་པ་པར་ཐོང་མོ་པར་ཅི་བ་ཐུ་ཅན་ཁོང་ལུ་པར་པར། *Mñon. rda. 6* a bitter medicinal root, frequently to be found on the mountains (v. also *Hook. I., 273*). This drug is of two species, the yellow and the red-brown *hoñ-len*.

Syn. ཁོ་མ་པ་པ་པ་ *ciñ-la za-wa*; ཁོ་ཐུག་ *ciñ-skyes*; ཁོ་ཐེན་ *htsho-byed*.

ཁོན་ *hon* a weight equal to ten Chinese *li* (*Rtsii.*).

ཁོན་ཁོན་ *hon-hon* stupid, foolish (*Cs.*).

ཁོབ་ཁོ་ *hob-ho* *W.*: bent in, or battered (*Jā.*).

ཁོམ་ *hom* ཁོམ་ acc. to *Jā.*, a Mongol word signifying a pad placed under a camel's load

ཁོར་ *Hor* a Tartar. ཁོར་ཡེ་ཤེས་པ་མ་ the Mongol Jinghis Khan. ཁོར་ཡེ་ཤེས་པ་ལ་རེ་ཞེ་མ་ n. of a Tartar tribe in *Gl.*; ཁོར་ལུ་ *hor-yul* Turkestan.

ཁྲ་པ་ hor-sla Tibetan month.

ཁྲ་ཁོང་ hor-khōḥ deficiencies, gaps.

ཁྲ་ཆུ་ hor-chams trunks, cups, trays, bucklers made of leather and painted.

ཁྲ་ཁྲི་ hor-tiḥ oblation cups manufactured in Mongolia (Fig. 21).

ཁྲ་དུ་ hor-du a Mongolian encampment from ཁྲ་ Hor Tartar or Mongolian and དུ du smoke. Each nomad's tent represents a fire-place and chimney, i.e., a family.

ཁྲ་དོ་ hor-doh Turkestan quiver (Fig. 24).

ཁྲ་འདྲ་ hor-hdra 1. Tartar-like, i.e., of rude and rough manners. 2. [Sch.: confiscation, ཁྲ་འདྲ་ལ་ལ་ to confiscate] Jā.

ཁྲ་པ་ Hor-pa 1. a *Dzungarian*; also a Tibetan from the northern provinces, a herdsman of North Tibet. 2. Crossoptilon pheasant. ཁྲ་པ་དཀར་པ་ a species of hawk (Sch.).

ཁྲ་ཤ་ hor-se a painted leather trunk manufactured in Turkestan (Fig. 21).

ཁྲ་ཤི་ hor-shi a kind of coarse blanket manufactured in Turkestan: ཁྲ་ཤི་ལྷོ་དུ་ལྷོ་དུ་ (Rtsis.).

ཁྲ་ལ་ hol-wa vb. to loosen the soil: ཁྲ་ལ་དགོས་ the ground must be loosened, be made soft.

ཁྲ་ག་ hrug = རྩ་ or རྩ་ལ་ a cleft, a gap, fissures: རྩ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ལ་ (Fig. 63).

ཁྲ་ག་ hrug-pa hardness; hard like stone, tough.

Syn. ཁྲ་པ་ sra-wa; ཁྲ་པ་ gyoh-po (Mhon.).

ཁྲ་ྲ་ hraḥ 1. = ཁྲ་པ་ strong, hardy: ཁྲ་པ་དེ་ལྷོ་དུ་ལྷོ་དུ་ rgaḥ-po de hraḥ-po-hdug that old man is hardy. 2. alone, ཁྲ་པ་,

ཁྲ་པ་ a single man and woman, also = ཁྲ་པ་ celibate.

ཁྲ་པ་ hrud-pa [1. to thrust, to push violently, to stem firmly. 2. to scratch; ཁྲ་པ་ཁྲ་པ་ལ་ལ་ལ་ལ་ (his Reverence) made several scratchings with his hand at the door Mil. 3. to exert one's self, to make every effort W.] from Jā.

ཁྲ་པ་ hrab-hrib for ཁ་པ་ rab-rib.

ཁྲ་པ་ hral torn.

ཁྲ་པ་ hral-wa to rend, tear up, tear to pieces, e.g., of a beast of prey; to tear up a persons body (Jā.); acc. to Liḥ. ཁྲ་པ་ལ་ not in pieces, entire.

ཁྲི་ hri 1. = ཁྲི་ shame (mystic) (K. g. 7, 28). 2. essence, substance; a mystical word (Jā.).

ཁྲི་པ་ hrig-pa W. to hang (a thief); ཁྲི་པ་ལ་ died by hanging (himself).

ཁྲི་པ་ hril-po [1. round, globular; ཁྲི་པ་ཁྲི་པ་ hril-hril byed-pa to writhe with pain; ཁྲི་པ་ཁྲི་པ་ཁྲི་པ་ hril-hril kad-kar byed-pa to be writhing, and then again stretching one's self or starting up (Pth.). 2. whole entire ཁྲི་པ་ལ་ take-hril-por for the whole life (Glr.); ཁྲི་པ་ཁྲི་པ་ཁྲི་པ་ wrapping up his whole head (Glr.). 3. close, dense; ཁྲི་པ་ཁྲི་པ་ཁྲི་པ་ hril-hdug-te hdug-pa to sit or stand close to gether in rows (Mil.), and in C.] from Jā.

ཁྲི་པ་ hrud-pa adj. rough, rugged; severe, strict; also ཁྲི་པ་ hrud-po adj. jagged, in C.

ཁྲི་པ་ hrum-pa to break, to smash (Sch.).

ཁྲི་པ་ hrul-wa, also ཁྲི་པ་, adj. and subst. ragged, tattered; raggedness; ཁྲི་པ་ཁྲི་པ་

ལྷ་ཁ་ལམ་ *lhahi gar-mukhan* the celestial
dancers: དཔ་པའི་རྩེ་མ་ *dran-pahi rñe-ma*; མེ་ཁ་
me-na-ta; མེ་ཁ་ལྷ་ཁ་ལམ་ *me-na-ris lhahi*
gar-mukhan (Mñon.).

ལྷ་མོ་འཛོམས་ *lha-bi gmad-tsho-ma* ལྷ་མོ་
 རྒྱལ་ the heavenly courtiers; ལྷ་མོ་འཛོམས་
 འཛོམས་ལག་ཕྱེས་ཀྱིས་ *lha-mo-ris gmad bisho-mo-lags*
myos-kyes; ལྷ་མོ་ལག་ཕྱེས་ *chu-kyes rag-dgab*;
 ལྷ་མོ་ལག་ *glog-bod-can*; ལྷ་མོ་ལག་ *dgab-*
ra-bi ci-rta; ལག་ཕྱེས་ *legs-brgyan-ma*;
 ལྷ་མོ་ལག་ *chu-pi'i b'la-can*; ལག་ཕྱེས་ *pad-*
dkar-mo (Nāgān).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-bi bla-ma* the teachers of the gods: སངས་རྒྱལ་ *Saṅs-rgyas* (Buddha) and ཕུ་བླ་ *Phur-bu* (Vrhaspati).

ལམ་གཤམ་ལྷན་ལྷན་ *lahi gser-hdab* n. of a flower
(K. my. 7, 20).

ལྷོ་ལྷོ་མ་ lhahi lcug-ma = ལྷོ་ལྷོ་མ་ dlu-ñi
ལྷོ་ལྷོ་མ་ lcud-mi-lan (Mñon).

लुभिकश्च *lha-min-dgra* हैतुः the enemy
of the Daitya's (demons) i.e., the gods.

ལ་མིན་སྒོ་ཁུ། *Lha-min sñin-khu* གཤམ་=ac
wine.

ལྷ་མིན་ལྷ་ *lha-min-lha* = ལྷ་མིན་ལྷ་; (*Maon.*).

ॐ *lha-mo* देवी, मातृका, सदा a goddess.
princess, lady.

[illegible]

g. 4. *lha-mo-rta* a certain insect.

ལྷ་མོ་ཡལ་ལྷ་མོ་ *Lha-mo agyu-lha-mo* माया-
देवी the mother of Gautama Buddha.

ॐ ह्रीं क्लीं ॐ न. of a
Tantra much used by the *Rhīṣa-ma* sect
 (*R. g. I*).

ལྷ་མོ་མཐག་པོར་ནི་ཡང་ lha-mo mo-phag-gr
cid-rla-can = ལ་ཁི་ལྷ་མོ་མཐག་པོ་ (Mdon.).

lha-mo dri-ma med-pas shug-pahi-gdo n. of a Sūtra delivered by Buddha at the request of king Ajāta Ś'atru's daughter.

ལྷ་མོ་ཅེན་མོ་དཔལ་ལྷན་པའི་མཛེན་ *lha-mo chen-*
mo dpal-luñ hstan-pahi-mdo n. of a *Sātra*
(*K. d. v. 397*).

ལྷ་མོ་དབང་བྱེར་གྱིས་ཐུག་པའི་མན་ ལྷ་མོ་ ཕྲལ-
phreñ-gis shug-pahi-mdo a Sūtra delivered
at the request of king Prasenjit's daughter
princes Dpal Phreñ (K. ko. =, 419).

ཁྲ་ལཱ་རུ་ཅེ་ a district in upper Tsang belonging to the jurisdiction of the Tashi Lama, with a large monastery. In English maps it is called Jang Lhar-che (Tsang Lhartse).

ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ *lha-rtse dpon-mo* n. of a
Tibetan Buddhist saintess of Lhartse.
(*Mñon.*).

ལྷ་རྩེ་རོལ་པའི་གནས་ *lha-rtse rol-pahi-gnas* =
sky, heaven (*Mñon.*).*

ལྷ་རྩ་པ་ lha-tahe riñ-po རྒྱུ་བླ་མ་འོད་གསལ་
the gods of extraordinary longevity.

मन्दिरे *lha-mtsham* n. of the 16th lunar
mansion *चतुर्था नक्ष.*

Syn. ལག་སྟོན་ *lag-so*; མཛེས་པོ་གྲགས་ *mḍsañ-wohi-lha*; ལག་པ་ *laq-pa* (*Rtsii.*).

ལ་ས་དཔལ་ལྷན་ལྷན་ *lha-sa daf grags* n. of the
queen of *Srid-rje brañ-ḡkar* son of *Saṅs-po*
the founder of the first Bon dynasty of
Tibet (*G. Bon.* 23).

वृष्य *lha-bzo* 1. देवकर्म, विचकार्थी the art
of making images of gods. 2. also वृष्य देव
देवविष्णिन, ऋद्, सत divine artist, a framer
of gods.

ལྷ་ཤི་ཡཱ་ *lha-shi-wa* mild aspect of any god,
opp. to the *drag-po* (*rudra*) aspect.

ལྷ་མོ་ *lha-sho* = ལྷ་མོ་ *gaṇa-thig* snow
drop, ice-drop (mystic) (*Mid. rda.* 4).

ལྷ་མོ་ *lha-bdoug* occurs in ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-yi lha-mo* = ལྷ་མོ་ *sku-gñer* or ལྷ་མོ་ *lha-gñer* (*Mñon.*) a priest in charge of the images of deities, etc. contained in a temple or monastery.

ལྷ་མོ་ *lha-rdsas* silk scarf for presentation with letters.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-yul gun-lhañ* and ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་
are two of the 37 holy places of the Bon (*G. Bon. 37*).

ལྷ་མོ་ *lha-rus* = ལྷ་མོ་ *satin*, silk, handkerchief used by kings and gods (*Fig. k. 3*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *Lha-ri gñim-phug* n. of a small monastery with a large library provided over by an incarnate lama in Tsang.

ལྷ་མོ་ *lha-ru* = ལྷ་མོ་ or ལྷ་མོ་ *lhar*, ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་
lha-ru skyes born as a god or among the gods in heaven.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *Lha-rig-paṭi-neñ-ye* an Indian pandit from whom Thon-mi Sambhota had learnt the Sanskrit language (*Situ. 1*).

ལྷ་མོ་ *lha-reg* = ལྷ་མོ་ silk scarf for presentation (*Fig. 4*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-lu-phyogs* ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ a mode of movement or gait in walking (*Mñon.*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-la glor-wa* ལྷ་མོ་ to propitiate the gods by showing eatables to them.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-kis-skyes* ལྷ་མོ་ originated from the gods, god born.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-las babṣ-paṭi mchod-rtan* ལྷ་མོ་ the memorial temple of Buddha's return from heaven.

ལྷ་མོ་ *Lha-luñ* n. of a district in the province of Lhobrag, the birth place of Lhalung Paldor, the assassin of king Langdarma (*Deb. 4, 33*).

ལྷ་མོ་ *lha-khañ* ལྷ་མོ་, ལྷ་མོ་ shrine, temple, sanctuary.

Syn. ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *gloug-lag-khañ*; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་
gan-dho-la; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-yi gñas-gshi* (*Mñon.*).

ལྷ་མོ་ *lha-khañ-pa* ལྷ་མོ་ [belonging to the divine mansion] 8.

ལྷ་མོ་ *lha-gos* = ལྷ་མོ་ *lha-rdsas* or ལྷ་མོ་
silk scarf enclosed as a present to accompany a letter: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་
ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ (*Fig. k. 4*).

ལྷ་མོ་ *lha-dgu* n. of a ལྷ་མོ་ demon.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-rgyal-boḡ* v. ལྷ་མོ་.

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-rgyal-lo* glory be to the gods; ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ (*Situ. 24*) invocation to the gods by throwing a handful of barley flour to the wind (*Rtsi.*).

ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ *lha-rgyal mñshon-ma* = ལྷ་མོ་
hjah-mñshon, rainbow (*Mñon.*).

ལྷ་མོ་ *lha-gcig* gen. ལྷ་མོ་ her or his or your majesty, your highness; acc. to *Jā. Sir?* dear lord or king. 2. prince.

ལྷ་མོ་ *lha-chen* ལྷ་མོ་ a great and mighty deity; an address for kings like Sire.

ལྷ་མོ་ *lha-chos-pa* = ལྷ་མོ་ (*Situ. 124*) one who performs religious service, a priest.

ལྷ་མོ་ *lha-ñam* a princess, a nobleman's wife, a great mistress: ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ (*Fig. k. 49*). to the feet of her ladyship the princess who is possessed of a loving and affectionate heart.

ལྷ་མོ་ *lha-rje* physician. This title was first conferred on the court physician of king Thi-ronñ deu-tan (*Fig.*).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་མིང་ ལྷ་མ་, རིགས་ godhead, divinity.

ལྷ་ཀྱི ལྷ་གྲོང་=ལྷ་ཀྱི ལྷ་གྲོང་ ལྷ་ཀྱི ལྷ་གྲོང་
a priest in charge of idols (Mñon.).

ལྷ་གྲོང་ ལྷ་གྲོང་ n. of a place in Kham.

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
image or temple of a god or of gods.

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
offerings made to the gods)=as met.
ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི (Mñon.).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
tho-yor) heaps of stone erected on mountain passes or on the tops of mountains as votive cairns.

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
1. barley grain offered to the gods (Rtsü.). 2. from the gods.

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
n. of a place in the district of Hol-ggah (Rtsü.).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
nectar, ambrosia. 2. a n. of the river Ganges (Yig. k, 85).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lhasa; it is also called ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
containing in its grand monastery five miraculously sprung images ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི (Loñ. 9, 6).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
n. of a place in the province of ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི (A. 66).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
1. the clergy and the laity. 2. the class of gods and the class of men (Jā.).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha Tho-tho-ri gñan-btsan
one of the famous early kings of Tibet (J. Zañ.).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha-mthoñ la-tsa-ua n. of a Tibetan Sanskrit scholar.

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
hysteres; madne; (Sch.).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
1. celestial region, abode of the gods. 2. as met.:=ལྷ་ཀྱི cloud.

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha-phyag honorific of ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
homage or making salutation: ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི (Yig. k. 2)
honours shown to the ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
paid to them; ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
bowing towards the four points of the compass in token of reverence to the gods (Jā.). ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
to salute respected persons in letters and otherwise.

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha-gñan legs-skyob an epithet of Indra (Mñon.).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha-phyi (Lab-chi) n. of an outer mountain of the Gauri Sankar or Everest group as seen from Tibet.

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha-phrug a descendant from the gods, child of the gods; as a mask (Sch. 235).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha-ua sap or resinous juice of trees (Yig. 17).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha-bla-ma n. of the father of Bromston (Hbrom. 1, 37).

ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha-ma-yin ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
the Asura occupied the celestial regions, but in later times they were expelled by the Deva or Lha invaders; therefore in all accounts of the Asura they are called ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha-las-rgan ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
Lha the elder brothers of the gods, i.e., the earlier gods (Mñon.); but in later days were denominated Lha-mu-yin or Lha-min. They rank as one of the six classes of beings inhabiting Mount Sumeru at different zones.

Syn. ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི
ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི ལྷ་ཀྱི

las-rgan; རྒྱལ་ཁྱིམ་ *shon-gyi-lha*; མཚན་ཉིད་དེ་ལྟར་
nyed-dgnyin dgra-wo; དཔལ་པོའི་དབྱེ་ *duan-pohi-*
dgra; བུ་མཚན་ལྷོ་བཟུ་ *pa-saṅs glob-ma*; ལུ་ལམ་ལྱུང་
gshu-las-skyes; ད་དུའི་བྱ་ *da-nuhi-bu*; ལཱ་ཅན་ཅན་བྱ་
gaer-can-bu; ལུ་རྩལ་ *gshu-rgyal*; ལྷ་མོ་ *lhar-*
smog; ལྷ་མ་ལྷིན་ *lha-la-gdān*; ལྷ་མོ་ལྷོ་བཟུ་ *kh-*
uahi glob-ma; མ་ལྷ་ལྷན་ *na-hog-gnas*;
 (Mñon.).

ལྷ་མ་ལྷིན་ *lha-ma-srin* gods, *Asura*, and *Rakṣasa*, etc.; or, perhaps, also ལྷ་མ་ལྷིན་ཇི་ལྟར་
lha-ma srin gde-byrgyad the eight classes of
 gods, *Asura*, *Rakṣasa*, etc. i.e., the whole
 world of spirits (*Jā.*).

ལྷ་མ་ལྷིན་ *lha-ma* देवमाता, अदिति the mother
 of the gods.

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-mo-lin* the muses, goddesses
 born as musicians: ལྷ་མོ་དཔལ་ལྱུང་ལྷ་མོ་ལྷིན་
 མོ་ལྷིན་པ་ལྱུང་ the goddesses will perform
 divine music.

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-mo-lin* the celestial
 colours, the rainbow. Syn. ལཱ་ཅན་ *hjab*,
 ལཱ་ཅན་ལྷིན་ *hjab-mtshon* (Mñon.).

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-mo-lin* ལྷ་མོ་ལྷིན་ *guy-pa* देवराज
 the deodar; also the juniper, acc. to *Lex.*
 ལྷ་མོ་ལྷིན་, ལྷ་མོ་ལྷིན་, ལྷ་མོ་ལྷིན་ [a tree of para-
 dise]S. (Mñon.).

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *Lha-mo-lin* ལྷ་མོ་ལྷིན་ *viḥāra*, monastery (Mñon.).

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *Lha-mo-lin* ལྷ་མོ་ལྷིན་ *devala*
 the warrior general of the gods, Kumāra
 Shadānana the youngest son of Mahesvara
 (Mñon.).

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-mo-lin* ལྷ་མོ་ལྷིན་ *blu-ḥi*
 (Mñon.).

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-mo-lin* ལྷ་མོ་ལྷིན་ [celestial
 damsels residing in the sky and regarded
 as the wives of the Gandharvas]S.

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-mo-lin* ལྷ་མོ་ལྷིན་ *Sūtra* deli-
 vered by Buddha at the request of the

daughters of king Prasenajit (*K. ko. a*,
 419). ལྷ་མོ་ལྷིན་ *Sūtra* delivered at the request of a Deva-
 putra (*K. d. 4*, 62).

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *Lha-mo-lin* ལྷ་མོ་ལྷིན་
 ལྷ་མོ་ལྷིན་ the teacher or spiritual guide of
 the gods.

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *Lha-mo-lin* Vṛhaspati the re-
 nowned teacher of the gods, who is said to
 have been formerly an ordinary god whose
 name was *Sarvajñu*. On account of his
 profound learning and perfect command
 over the Sanskrit language and literature
 he was appointed tutor to Indra the king of
 the gods. Indra having had little leisure
 to devote to study it was arranged that
 Vṛhaspati should teach the children of
 the gods and so he came to be the
 teacher of the gods or heavenly school-
 master (Mñon.).

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-lam* ལྷ་མོ་ལྷིན་ custom, usage:
 ལྷ་མོ་ལྷིན་ ལྷ་མོ་ལྷིན་ ལྷ་མོ་ལྷིན་ ལྷ་མོ་ལྷིན་ (*Yig.*
k. 2).

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-las-rgan* lit. senior (in birth)
 to the gods, i.e., the *Asura* (Mñon.).

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-ces* ལྷ་མོ་ལྷིན་ a wise man; a divi-
 ner, an astrologer.

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-baṅs* (ལྷ་མོ་ལྷིན་ ལྷ་མོ་ལྷིན་) offer-
 ings of incense to the gods (*Nag. 64*).

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *lha-bḥos* ལྷ་མོ་ལྷིན་ [an offering of
 eatables presented to a deity]S.

ལྷ་མོ་ལྷིན་ *Lha-sa* ལྷ་མོ་ལྷིན་ the capital of Tibet,
 so called from the time that the first
 image of Buddha was brought thither
 from China during the reign of king
Sron-ḥtsan gyam-po in the first quarter of
 the seventh century A. D. This famous
 city is situated on the Kyi Chhu at an
 altitude of 11,600 feet above the level of
 the sea, in lat. 29° 39' N., long. 91° 6' E.

ལྷན་པུལ་ *lhaṅ-hbyor* opulent, very wealthy.

Syn. ལྷན་པ་ཤེས་པ་ *lhaṅ-po chen-po*; ལྷན་པུལ་ *phyug-rchen* (*ñān*).

ལྷན་པུལ་ *lhaṅ-med* = all, entire, the whole, leaving nothing behind.

Syn. ལྷན་ *kun*; ལྷན་པུལ་ *thams-cad* (*ñān*).

ལྷན་པུལ་ *lhaṅ-gis* = ལྷན་པུལ་ *lhañ-ñer*.

ལྷན་པ་ *lhaṅ-pa* or ལྷན་པ་ = ལྷན་ *rluñ* (*ñān*). 64) the wind; but acc. to *Jā*. usually signifies: cold wind. ལྷན་པ་ *lhaṅ-sar* = ལྷན་པ་ cold piercing wind.

ལྷན་པ་ *lhaṅ-pa* ལྷན་པ་ to approach, to meet, to assemble with other persons; to be adjacent or contiguous: ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ it is well that you should have now come to this place (*A. 23*); ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *Pag. 309*) approaching to Buddha reverentially he bent down to his feet.

ལྷན་པ་ *lhañ-ñe* (ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་) *ñān* clear, distinct, bright, resplendent.

Syn. ལྷན་པ་ *lham-me*; ལྷན་པ་ *lhan-ne*. (*ñān*).

ལྷན་པ་ *lhañ-lhañ* clear sound or noise, ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ the clear barking of dogs; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ it was heard distinctly as the voice of a herdsman (*A. 131*) ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ speaking with a clear, sonorous voice. ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *A. 14*).

ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *lhañ-lhañ-gtaug* one of the thirty-seven sacred places of the Bon (*G. Bon. 35*).

ལྷན་པ་ *lhañ-tuher* (ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་) *ñān* an impressive expression; words that one feels.

ལྷན་ *lhaṅ* 1. interpolation; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ interpolation in religious works. ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *phyis-lhaṅ-du ḥcug-paḥi tshig* a

later interpolation. 2. a baser substance mixed up with a finer one, an alloy. ལྷན་པ་ *lhaṅ-can* adulterated, alloyed; ལྷན་པ་ *lhaṅ-med* unadulterated, pure, genuine, real, without alloy.

ལྷན་པ་ *lhan* ལྷན་པ་ together, ལྷན་པ་ (when referring to the subject of the action), ལྷན་པ་ *lhan-nas* (as ablative case), ལྷན་པ་ together, with one another, ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ gone together or along with. ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ existing or living together.

ལྷན་པ་ *lhan-skyes* or ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *lhan-cig skyes-pa* ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ born together with, as twins; also, esp., ལྷན་པ་ *lha* or ལྷན་པ་ *hāre* born together with every human being.

ལྷན་པ་ *lhan-rgyas* 1. a state council; a society or company; acc. to *Jā*. partner of the seal, i.e., a colleague using the same seal in official business (ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *lhan-rgyas-kyi the-tse* or ལྷན་པ་ *spyi-dam*). 2. = ལྷན་པ་ *lhan-gcig*.

ལྷན་པ་ *lhan-goig* together with, altogether; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *id.*; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *lhan-cig ḥgro* moving together as do a party of dancers, soldiers &c. (*ñān*). ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *lhan-cig gnas-pa* ལྷན་པ་; to live together in harmony, to live as husband and wife. ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *lhan-cig spyud-ma* as met. = ལྷན་པ་ bride, wife (*ñān*).

ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *lhan byed-paḥi rgyan* ལྷན་པ་, [auxiliary cause or dependence] *S.*

ལྷན་པ་ *lhan-hbyun* ལྷན་པ་, ལྷན་པ་ [together, a friend, companion] *S.*

ལྷན་པ་ *lhan-te* = ལྷན་པ་.

ལྷན་པ་ *lhan-ne* = ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [shining; the sun] *S.*

ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *lhaḥ-se-lhaḥ-pa* to flutter to and fro, to glimmer (*Jā*).

ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *lhaḥ-lhaḥ* 1. ལྷན་པ་ excessive ornamentation; slovenly dress; wide,

ལྷན་པ་ *lhug-po* abundant, diffuse, luxuriously; also loose: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ also ལྷན་པ་ལྷན་པ་ to remain naked or loosely dressed so that some parts of the body may be seen.

ལྷན་པར་ *lhug-par* amply, abundantly, plentifully; ལྷན་པར་གྱི་པ་ to give in charity liberally, ལྷན་པར་བཤུ་པ་ *lhug-par bhad-pa* = ལྷན་པར་མེད་པར་བཤུ་པ་ full statement, to explain completely. ལྷན་པར་ལྷན་པར་ལྷན་པར་ received grace abundantly.

ལྷན་པ་ *lhugs* successive, continuous; uninterrupted, having no gaps; unreserved (*Jā.*). ལྷན་པ་ or ལྷན་པ་ལྷན་པ་ continuous praise (*Sch.*).

ལྷན་པ་ *lhun* pf. of ལྷན་པ་ *lhun-ka*.

ལྷན་པ་ *lhun-lhun* ལྷན་པ་ (*Mān.*) a flowing stream, waterfall, cascade. ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ལྷན་པ་ sweetly murmuring (the gentle stream) descends (*Jā.*).

ལྷན་པ་ *lhun-ka-hi* ལྷན་པ་ fall, state of falling. ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *lhun-ka-hi* one who saves the fallen; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ sure fall, a sin (*Jig. 11*). ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [fallen away] *S.* ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ lost, swerved.

ལྷན་པ་ *lhun-bzed* = ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ begging platter, the alms bowl of Buddha and of the Buddhist monks in which food or edibles are thrown by alms-givers. ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *lhun-bzed-hi* ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ [searching all round an alms bowl] *S.* ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *lhun-bzed* ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ small platter. ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *lhun-bzed-hi* ལྷན་པ་ to hold out the alms bowl, one holding it out, a Buddhist monk; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *lhun-bzed-gub* alms-bowl case, the bag in which the begging platter is kept or carried; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *lhun-bzed thag-pa* the straps or strings by which this begging platter is suspended and carried; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *lhun-bzed-kheb* ལྷན་པ་ alms bowl cover.

ལྷན་པ་ *lhun-gas* (ལྷན་པ་) ལྷན་པ་; n. of a number (*S. Lex.*).

ལྷན་པ་ *lhun* mass, bulk ལྷན་པ་ massy, bulky; ལྷན་པ་ very large. ལྷན་པ་ *lhun-grub* or ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ miraculously sprung or grown, formed all at once; self-created, not contrived by human labour; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ clothes and food having come forth from themselves (*Dzl.*); ལྷན་པ་ *lhun-grub* is also noun personal.

ལྷན་པ་ *lhun-chags* unchanging (*Yig. 8*).

ལྷན་པ་ *lhun-po* ལྷན་པ་ heap mountain, hill, upheaval; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *ri-rab lhun-po* the mountain Sumeru. ལྷན་པ་ལྷན་པ་ “*Tush-lhunpo*” ལྷན་པ་ heaps of glory, auspicious events or things; n. of the great monastery near Shigatse.

ལྷན་པ་ *lhuns*, resp. for ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ the womb: ལྷན་པ་ལྷན་པ་ to enter the womb, conception; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ religious festival to commemorate the time of the conception (of Buddha).

ལྷན་པ་ *lhur*=devotion, earnest application.

ལྷན་པ་ *lhur-bhes-pa* resp. for ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ = ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ sympathy commiseration (*S. Lex.*; (*Yig. 15*).

ལྷན་པ་ *lhe-ka*, v. *lho-ka*.

ལྷན་པ་ *then*=ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ *brag-gi-hog* the part of the belly below the breast.

ལྷན་པ་ *lheb* in ལྷན་པ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *dhugs lheb-lheb-tu hdug-pa* (*Pth.*) gasping for breath (*Jā.*).

ལྷན་པ་ *them* just now, at present, directly, instantly *C.*; ལྷན་པ་ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ he has just now arrived; ལྷན་པ་ ལྷན་པ་ has just been killed.

ལྷན་པ་ *them-them*=ལྷན་པ་ལྷན་པ་ *lheb-lheb* gasping like a fish when taken out of water.

ཉམ་མ *lhes-ma* = ཉམ་མ *lhas-ma*; also = the act of twisting, plaiting (*Jā.*).

ཉམ་ *lho* ནཱམ་ the south; ཉམ་པ་རང་མ་ come from the south; ཉམ་པ་རྒྱུད་ the continent of Jambudvīpa in the south; ཉམ་པ་ *lho-nub* རཱམ་པ་མའི་མ་, south-west, ཉམ་པ་ *gar-lho* south-east; ཉམ་པ་ ཉམ་པ་མ་ to the south, towards the south. ཉམ་པ་མ་ *lho-phyogs* the south, southern direction: ཉམ་པ་མ་ཉམ་པ་ *lho-phyogs-skyoñ* the guardian of the south an epithet of the lord of death (*Mñon.*). ཉམ་པ་མ་ཉམ་པ་ *lho-nub phyogs-skyoñ* the guardian deity of the south-west an epithet of Rāvaṇa the king of the cannibal-goblins, the king of Lañkā (*Mñon.*). ཉམ་པ་མ་ *lho-byroḍ* the moving of the sun towards the south ཉམ་པ་མ་ཉམ་པ་མ་ (*Ya-sel. 48*).

ཉམ་ *Lho-kha* the tract where the Tsangpo turns its course southward, n. of the south-eastern part of the province of U, with *Rtse-thañ* (Chethang) as its chief town.

ཉམ་ *lho-pa* (lit. the southerner) the Tibetan tribes in Sikkim and Bhutan. ཉམ་པ་ *lho-hbrug-pa* the southern Buddhists belonging to the *Hbrug-pa* sect, i.e., the people of Bhutan.

ཉམ་པ་ *Lho-brag* province of S. Tibet bordering Bhutan (*Rtsii.*).

ཉམ་པ་མ་ཉམ་པ་མ་ *Lho-brag grub-chen laṅ-kyi rdo-rje* n. of a celebrated lama of Lhobrag.

ཉམ་པ་ *lhog* acc. to *S. Lex.* ཉམ་པ་མ་ a fatal disease = ཉམ་པ་ *glog-pa* a large ulcer or sore (*Sch.*) cancer, cancerous, ulcers.

ཉམ་པ་ *lhogs-pa* = ཉམ་པ་ *hslog-pa*, in ཉམ་པ་མ་ཉམ་པ་མ་ཉམ་པ་མ་ཉམ་པ་མ་ (*A. 127*).

ཉམ་པ་ *lhoñ* 1. dangers, metaphysically said to be of three kinds:—(1) ཉམ་པ་མ་ *phyiñi-lhoñ* external or physical dangers, those arising from evil-spirits, enemies, robbers, wild animals, fire, water, wind, etc.; (2) ཉམ་པ་མ་ *nañ-gi-lhoñ* internal dangers, those arising from diseases of the body; (3) ཉམ་པ་མ་ *sañs-pañi-lhoñ* dangers of secret or concealed origin, i.e., mental suffering, agony of the mind, depression of spirits and ravings of the heart, etc. 2. vexation, anger; ཉམ་པ་ *lhoñ-ṣor* he has lost the ཉམ་པ་ *lhoñ* is said of one who was not equal to the exertions of incessant meditation, and who in consequence has lost his senses (*Jā.*).

ཉམ་པ་ *lhod-pa*, ཉམ་པ་ *lhod-po* = ཉམ་པ་ slow, also ཉམ་པ་ *glog-pa* or ཉམ་པ་ *lod-pa* loose, relaxed, unstrung, slackened, ཉམ་པ་ of the limbs, e.g., when death approaches; ཉམ་པ་མ་ *lhod-pa sgrim-pa* to tighten what is loose. ཉམ་པ་མ་ = ཉམ་པ་མ་ *gradually*, in slow course smoothly (*Yig. 39*); ཉམ་པ་མ་ *lhod-lhod gtoñ-wa* to slacken. ཉམ་པ་ *lhod-de* = ཉམ་པ་ *breḥ-ua ned-pa*, without hurry or haste, slowly: ཉམ་པ་མ་ *ye-re, lhod-de* (*A. 150*). 2. of the mind: easy, careless, unconcerned: ཉམ་པ་མ་ *lhod-de ñol-cig* sleep well! sleep soundly! (*Glr.*); ཉམ་པ་མ་ *blo-lhod-gyis la-ṣoḍ* relate the matter calmly, coolly (*Jā.*). ཉམ་པ་མ་

ཉམ་པ་ *lhoñ-pa* = ཉམ་པ་ *glon-pa* to return, to give or pay back (*Cs.*).

Syn. རྩལ་མུ་ *khun-ro*; ཡལ་ལྷན་པུ་ *phu-yi spun-za* (*Mhon.*).

† ཡན་ཤུ་ *a-ga-ru* རིམ་པ་, ཡན་ཤུ་ the aloe-wood, calambac; of three species, ཡན་ཤུ་ *ar-shya* the grey species, ཡན་ཤུ་ *ar-nag* black, and ཡན་ཤུ་ *a-gar go-shod*; ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ལྷན་པུ་ *ལྷན་པུ་ལྷན་པུ་ལྷན་པུ་* (*Mih. fda. 7*).

Syn. རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *mdag-shyin-byed*; རྩལ་མུ་ *dri-shim ljon-po*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *mi-bdag-dgab*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *thal-wahi shi-po*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *bdab-sun-can*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *nag-shi tean-dan*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *dag-la-shyag*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *dag-jes-bbrah*; རྩལ་མུ་ *dri-yi-shi*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *tean-dan ser-po* (*Mhon.*).

ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ *a-ga-ru nag-po* རིམ་པ་ the best quality of aloe called also ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ *a-ga-ru mchog*.

Syn. རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *phre-shi-dri*; རྩལ་མུ་ *nu-shi-dan*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *bkra-shi-can*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *lun-shi-jong*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ལྷན་པུ་ *sh-nags mdog-shyin*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *sañ-gur nag-po*; རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *shin-sha-pu* or རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *shin-sha-pu* or རྩལ་མུ་ལྷན་པུ་ *shin-sha-pu*.

ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ *a-ga-ru-shi thuk* ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་, རིམ་པ་.

ཡན་ཤུ་ *a-gyis* an interrogative pleonastic term signifying: have you done it or done so?

† ཡན་ཤུ་ *A-gastyä* ཡན་ཤུ་ 1. of an ancient Rishi.

ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ *a-bgro mi-bgro* also ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ do you go or not go; is cognate to ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་.

ཡན་ཤུ་ *a-ggor* ear ornament of women: ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ a gold ear-ornament (*Sten.*).

ཡན་ཤུ་

ཡན་ཤུ་ *a-ang* 1. ankle-bone (*Jā.*). 2. an interrogative interjection, 'have you put it in'? 3. expression of sudden pain.

ཡན་ཤུ་ *a-ang* = in the colloq. ཡན་ཤུ་ of course, oh, yes, it must be: ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ལྷན་པུ་ལྷན་པུ་ (*Hbron. 192*).

ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ *a-ce* = ཡན་ཤུ་ *a-lee* madam, sister; ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ madam has left (*Hbron. 49*); ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ O, madam! ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ལྷན་པུ་ *a-lee-lags rin-po-che* your ladyship (*Fig. 44*).

ཡན་ཤུ་ *a-chu*, ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་; interj. expressive of pain from cold, hence. ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ n. of one of the cold hells: ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ལྷན་པུ་ལྷན་པུ་ (*Khrig. 38*) issues forth uninterrupted crying from agony, *achu, chu*. ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ *a-chu ser-isa* ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་; one of the eight cold hells of the Buddhist purgatory (*M.V.*).

ཡན་ཤུ་ *a-che* 1. an elder sister of a female person. 2. *W.* wife, mistress, madam, used as address and otherwise (*Jā.*).

ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ *A-chi-thu* n. of the Regent of Tibet during the time that ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ *She'da* was prime minister of Tibet (*Fig. k. 18*).

ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ *a-mchog* (vulg.) a priest who performs the daily religious services in a church or monastery.

ཡན་ཤུ་ *a-jo* used in *Lh.* and *Tsang.* for ཡན་ཤུ་ *jo-lags* and ཡན་ཤུ་ *jo-jo* 1. an elder brother of a male person. 2. Sir, Mr., gentleman, lord, used in addressing and otherwise; also: friend! 3. n. of a god: ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ (*Deb. 4, 37*).

ཡན་ཤུ་ *a-shan* = ཡན་ཤུ་ hesitation, hesitation to listen to one's advice; doubt as to whether one would listen or not: ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ (*Hda. 21*).

ཡན་ཤུ་ *a-ta* in *Kon-po* for ཡན་ཤུ་ *a-jo* elder brother: ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་ཡན་ཤུ་ལྷན་པུ་, also: father.

† **མ་ཉི་ཤེན་** *A-ti-ṣa* (in Tib. དཔལ་ཕུན་ *Phul-byun* the accomplished one) འཁོར་པ་; also called མཉེན་པོ་ or དཔལ་ཕུན་མཉེན་པོ་ the Tibetan equiv. for Dipamkara S'rijaṇa, the celebrated Buddhist pandit of Bengal, who lived for thirteen years in Tibet and died at Nyethang near Lhasa in the beginning of the eleventh century A.D.

† **མ་ཉི་མ་ལེར་** *A-ti ma-wer* a Bon god whose attributes resemble those of Avalokiteśvara.

† **མཉེན་པོ་** *a-ti mu-ta-ka* འཁོར་པ་མཉེན་པོ་ a kind of flower growing on the plateaus of Tibet (*K. d. 5, 584*).

Syn. འཁོར་པ་མཉེན་པོ་ *dpnyid-bṣaṅ*; འཁོར་པ་མཉེན་པོ་ *dpnyid-kyi pho-ba*; མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་ *ḥbrañ-rtsi-skyes*; འཁོར་པ་མཉེན་པོ་ *ḥbras-bu nag-smin*; འཁོར་པ་མཉེན་པོ་ *ḥde-bṣaṅ*; འཁོར་པ་མཉེན་པོ་ *lag-kjomṡ* (*Shon.*).

† **མཉེན་པོ་** *a-ti muk-ta-ku* འཁོར་པ་མཉེན་པོ་ [mountain ebony] 8.

མ་ཉེན་ *a-thul* or མཉེན་པོ་ *é-thul* a colloq. expression of doubt as to whether an enemy would be vanquished: མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་ (*Ljañ*).

མཉེན་ *a-tho-wa* beautiful, good (*Sch.*).

མ་ཉེན་ *a-bṣaṅ* is explained as མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་ a phenomenon always occurring to one's self which is taken for reality.

† **མ་ཉེན་** *A-dabī bu* འཁོར་པ་ཉེན་པོ་ the son of Aditi [the sun] 8.

མ་ཉེན་ *a-dogs* a table (*Sch.*).

མ་ཉེན་ *a-don* = མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་ *skye-sa med-pa* unborn, uncreated, self-existent.

མ་ཉེན་ *a-drag* (colloq.) doubt as to whether a thing is good or bad—I doubt if it is good! (*Rda. 36*).

མ་ཉེན་ *a-drul*, མཉེན་པོ་ 1. horseboy, one tending horses. 2. = མཉེན་པོ་ *drul-dpon* or མཉེན་པོ་ *chib-dpon* chief-groom, mule-teen, but ordinarily a messenger who riding a swift horse carries official despatches. མཉེན་པོ་ *a-drul-rta-paḥ* = མཉེན་པོ་ a messenger.

† **མ་ཉེན་** *A-du ma-yu* མཉེན་པོ་ n. of a country (*K. du. 5, 584*).

མ་ཉེན་ *a-man* a little man, a dwarf (*S. kar. 177*).

མ་ཉེན་ *a-nu* resp. address for a noble lady; n. of the mother of Thonmi Sam-bhota, the father of Tibetan literature.

† **མ་ཉེན་** *A-nā-na* n. of a mountain situated to the east of Jambudvīpa (*K. d. 5, 267*).

མ་ཉེན་ *a-ne* 1. an address to a Buddhist nun; a caressing word of address towards a nobleman's son. 2. uncle's wife, father's brother's wife.

མ་ཉེན་ *a-ne ma-mo* a certain red worm or vermin (*Rtsii. 85*).

མ་ཉེན་ *a-gnaḥ ḥa-ra* to see or examine as to the condition of a thing, any scruple about a thing or matter.

མ་ཉེན་ I: *a-pa* 1. མཉེན་པོ་ *father* = མཉེན་པོ་ *a-pa*. 2. expression of compassion, or mercy: མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་ *alas, all animals* (*A. 19*).

མ་ཉེན་ *a-pi* an interjection expressive of wonder when one perceives a thing of which he had no knowledge before: མཉེན་པོ་མཉེན་པོ་ *indeed, that it was so I did not know!*

མ་ཉེན་ *a-po* 1. the junior husband of a Tibetan woman; also = youthful husband

of an elderly woman. 2. address for an elderly man: མཚན་མཆོད་ཡིན་ཡིད་ལྷན་པ་ལྟ་ (A. 104); རིན་གཤིས་མཚན་མཆོད་ཡིད་ལྷན་པ་ལྟ་ (Rdza. 11).

‡ འཕ་མ་ཀ་ *a-pa ba-ka* राजपुत्र ; royal personage, official, (mystic) (*K. g. F.*, 28).

ᠠᠫᠤᠫᠤ *a-pa* or ᠠᠫᠤᠫᠤ *a-bra* applied to several species of *Layomys* or tailless shrew.

ཕ་ཤ་ *a-pa* 1. for **ཕ་ཤ་ཆེན་པོ་** *a-pa chen-po* the elder husband of a woman who is held to be father of all the children born of her; **ཕ་ཤ་ཆུང་པོ་** the younger husband and junior father of her children. 2. uncastrated male animal. cf. **ཕ་**.

ཁ་ཤོ་མ་ *a-pho-ha* = རང་ཉིད་ I myself (ཡི་ནི་ཉིད་
ཡི་ནི་ I the man).

အဖို့ a-phyi = မိဖုရား phyi-mo grand-
mother (Mil., Jä.).

အဖျိမ *a-phyim* old woman, goody, dame (*Sch.*).

ཕ་ཕྱག *a-phrag* = མ་མ་ཕྱག *a-ma-phrag* the breast-pocket attached to a Tibetan robe: མ་ཕྱག་ཏུ་བཟུང་ *a-phrag-tu sdu-wa* to put into the bosom; colloq. = བཟུང་ *ma*.

† ཕ་བ་དྲུག་ *u-sa dhu-ti* = དྲུག་ *dhu-ti*
(མྱེན་པ་དྲུག་མཐུ་ *srog-rtsa dhus-ma*) the central
life-vein for the སྐུ་ in the human body.

ལཱ་ཁང་ a-baŋ for ལཱ་ཁང་ the husband of
the father's or mother's sister (Cs.).

ཨ་བར *a-bar* abbr. of ཨ་བར་ and བ་བར་
(*Rlmi.* 76).

ཨ་བོ་ཅེ་ *a-bo-tse* 1. acc. to *Sch.*: good, tolerable, middling. 2. ཨ་བོ་ཅེ་ in colloq.

အဘွား *a-byag* name of a medicine.

ʔaḡa a-ḡraḡ n. of a kind of fruit in
 appearance like the bulbous excrescence
 of the maple tree: ʔaḡaḡaḡaḡaḡaḡaḡa
 ḡaḡ the fruit a-de' is very useful in
 kidney disease.

‡ **अष्टि** *a-bhi-ṣa* n. of a medicinal fruit :
अष्टि *a-bhi-ṣa* न. औषधीय फल.

ॐ a-ma माता, माता; colloq. of
 mother: माया my kind mother;
 माया a-ma gyis you be to me a mother,
 behave to me as a mother.

ᐅᐃᐃᐅ *a-ma-na* an expression of
Sorrow.

† ཨ་མ་དེ་བ *A-ma de-va* (ལམ་ཐམས་ལེན་) (= བད་དཔག་མེད་) Tibetan corruption of the name of Amitabha.

ཨ་མི་ལུ་སེ་ཁྱི་ལོ་ *A-mi nu-si khri-do* one of the earliest tribes of Tibet; acc. to some: an ancient dynasty (*J. Zuff.*).

‡ ཨ་མུ་ཀཎ་ *a-mu-kam* 'ཡུལ་= 52 ཁྱེད་
dur-khod cemetery (mystic).

‡ मङ्गल *a-mra* फल, आमर *mangoe*; मङ्गल-वृक्ष
a-mra-difi the mango tree.

Syn. for both:—**ཁྲ་ཏི་མེ་** *gbrañ-rtsihi*
pho-na; **འཕྲི་ཁྲ་ཏི་མེ་** *dpnyid-kyi-ñi*; **མཁའ་པ་**
ma-gan-da; **ཁྲ་ཏི་མེ་ཁྲ་ཏི་མེ་** *rkah-drug-tahes*; **མཁའ་པ་ཏི་**
ñon-hodod; **མཁའ་པ་ཏི་མེ་** *ñslab-pahi-ñi*; **ཏྲ་ཏི་མེ་**
tsü-ta u-wa (*ñhon*).

མཁུ་ཤི་ཤིལ་གྱི་མིང་ names of the best kind
 of mango: འདྲ་བ་ གུང་ཆུང་ཆུང་ dpyid-kahi-gñen; བུ་ཁ་ཀ་ཀ་ད་
 bu-ha ka-ka; རྩ་ཤིལ་ dri-shim a-mra; མཁུ་བྱུང་ལར་ཅན་ a-mra
 khud-war-can (Mñon).

‡ मधुविषम *ā-ma-ṣi ho-ma* दुग्धताडोय
[froth of milk ; milk and mangoes] S.

† अमृतं *a-mṛi-ta* nectar,
†
ambrosia.

† མཁའ་མི་ཏྲ་ནི་ *a-mri ta-nam* = མཁའ་མི་ཏྲ་ནི་
མཁའ་ the place of nectar (mystic) (*K. g.*
F, 28).

མཁའ་ *a-mro* for མཁའ་ *a-mra* mangoe (*S.*
kar. 179).

† མཁའ་ *a-tsa*, or མཁའ་ an expression of
wonder or pity.

† མཁའ་ར་ *A-tsa-ra* a corruption of
Acharya, the general name by which
Indian people particularly Bengali
are known to the Tibetans: མཁའ་ར་མཁའ་
མཁའ་མཁའ་ (*A. 67*) the Indians knowing,
perceived that there was gold. 2. in *Mil.*
a species of hobgoblin or spectre (*Jā.*).
3. the clowns in the Tibetan religious
dances who are caricatures of the Indian
Brahmans.

† མཁའ་ར་མཁའ་ *A-tsa-ra dmar-po* n. of an
Indian saint (*A. 66*).

† མཁའ་ *a-tsa* an expression of wonder:
མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ (*A. 107*).

† མཁའ་མཁའ་ *a-tsi-tshi* an expression of
repentance, regret: མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་མཁའ་ (*A. 107*).

† མཁའ་ *a-tsha* or མཁའ་ *a-tsha-tsha* an
interj. expressing pain occasioned by
burning heat or fire.

† མཁའ་ *a-tshor* an interjection or inter-
rogation: མཁའ་མཁའ་མཁའ་ are you unwell, you
are ill?

† མཁའ་མཁའ་ *a-btsham* in Sikk. = is it all
right?

† མཁའ་མཁའ་ *a-mtshur* = མཁའ་མཁའ་ *ya-mtshur-*
po wonderful, curious.

† མཁའ་མཁའ་ *a-dsa ga-ra* མཁའ་མཁའ་ the
python snake (*K. d.* 2, 464).

† མཁའ་མཁའ་ *a-dsa-na* [*Vai. 88.*, མཁའ་ *a-dsi-*
na མཁའ་] the hairy skin of a black ante-
lope which serves the religious student
for a couch, seat, covering, etc.; Tibetan
writers use the word for the animal
itself: མཁའ་མཁའ་མཁའ་ the skin of the
odaina antelope.

† མཁའ་མཁའ་ *A-dsi-ra wa-ti* n. of a river in
ancient India (*K. du.* 2, 396).

† མཁའ་མཁའ་ *a-tsa dhu-ti* air passage.

† མཁའ་མཁའ་ *a-tsa brag-tri-ta*
the language of the ghosts (*Yig.* 7).

† མཁའ་ *a-shan* colloq. for མཁའ་ *shan-po*
mother's brother; མཁའ་མཁའ་ uncle and
nephew.

† མཁའ་མཁའ་ *a-bu-tsi* 1. = it is of no conse-
quence, it does not matter. 2. n. of
a plant = མཁའ་མཁའ་ *bya-po tsi-tsi* (*Jā.*)

† མཁའ་མཁའ་ *a-ya-sha* = མཁའ་མཁའ་མཁའ་ I am
tired of that kind of work!

† མཁའ་ *a-yu* C. (= མཁའ་ *khü-yu*) hornless,
of cattle (*Jā.*).

† མཁའ་ *a-ra* 1. an interjection expressive
of pain in the body. 2. n. of a guinea
pig. 3. n. of a section of the monastery
of Sera near Lhasa (*Loñ.* 2, 7).

† མཁའ་མཁའ་ *a-ra-tsa tsi-na* a mystical and
symbolical word peculiar to the charms
about Jamyang Bodhisattwa.

† མཁའ་ *a-rag* resp. མཁའ་མཁའ་ *byes-rag* C.,
མཁའ་མཁའ་ *bdon-rag* W., arrack, brandy, the
usual barley-brandy which is distilled
in nearly every house (*Jā.*).

† མཁའ་མཁའ་ *a-rañ-gsom* an expression of
hesitation as to believing a thing: མཁའ་མཁའ་
མཁའ་མཁའ་ (*Rdza.* 24).

† ཨ་ཁོ་རྩ་ *a-go la-ra* a kind of worm growing in the clefts of withered trees (*K. d. 2, 486*).

† ཨ་ཁོ་ལྔ་མཚན *A-go-legs* one of the early kings of Tibet who was son of king སྒོ་བླ་མ་ *Spo-de gyal-rgyal* (*Yig. 65*).

† ཨ་ས་མ *a-sa-na* ཡན་མག་ [the tree *Terminalia tomentosa*] *S.*

† ཨ་ས་ར་ *a-sa-ra* n. of a kind of flower (*K. d. 1, 12*).

† ཨ་སམ་ *a-sam* acc. to *Sch.*: a thick sauce or broth, soup; ཨ་སྒྱར་ *a-sgyar* a thin broth (*Jā.*).

† ཨ་སི་ *a-si* མག་ཁྱི་ *gri* knife (*Mon.*).

† ཨ་སུ་ར་མི་ཐུག་པུག་ *A-su-ra-bi brag-phug* n. of a rock cavern in Sikkim visited by pilgrims of the *Bññ-ma* school.

† ཨ་སུ་ *a-sru* for སྒུ་མ་ *sru-ma*, an aunt (*Sch.*).

† ཨ་གཡར་ *g-gyar* commonly ཨ་གཡར་མཚན་ *ag-gyar* 300 (Pag. 300).

† ཨ་གཡར་ལ་ *a-gyal-la* = མཛོད་ལྟར་ལ་ *adv.* openly, manifestly, publicly (*Jā.*).

† ཨ་ཁ་ *A-ha* = འཕྲུག་མེད་པ་ *Is'vara*, (mystic) (*K. g. 4, 216*).

† ཨ་ཁོ་ཡེ་ *a-ho-ye* yes; acc. to *Jā.* an expression of laughter.

† ཨ་ཁུ་ར་མྱི་རྩ་ *a-u-ra bri-ta* the language of the demons or Asura (*Yig. 7*).

† ཨ་ཡིག་ *a-yig* མཇར་མེད་, the letter A.

† ཨ་མཚན་ *ag-tshom* རྩ་མཚན་ resp. རྩ་མཚན་ also beard of the chin, chin tuft (*Jā.*). ཨ་མཚན་མཚན་ *ag-tshom-sam* or ཨ་མཚན་མཚན་ *ag-tshar-sam* a bearded or shaggy man; name for goat (*Mon.*).

† ཨ་གཡར་ལ་ *ag-gyar* lover of new things (*Tsh. gñ. 645*), fickle-minded.

† ཨ་ཁ་ 1. sbst. = འཕྲུག་པུག་ ཨ་ཁ་ ཨ་ཁ་ loin-cloth *C., W.*; ཨ་ཁ་ ཨ་ཁ་ under-garment, ཨ་ཁ་ ཨ་ཁ་ trousers, breeches (*Pth.*). 2. interj.: well then! now then! well! ཨ་ཁ་མྱི་ཐུག་ *am-mi-khug*, in མི་ཡིག་མཚན་ཨ་ཁ་མྱི་ཐུག་ (*Khrig. 51*).

† ཨ་ཁ་གཡར་ *Aa-ga* ཨ་ཁ་གཡར་ ancient name of modern Bhagalpur. ཨ་ཁ་གཡར་མཚན་ *Aa-garhi rgyal-po* ཨ་ཁ་གཡར་ an epithet of Karna the first born of Kunti the mother of the five Pāṇḍava brothers (*Mon.*).

† ཨ་ཁི་ *aa-gi* in colloq. “*aa-ki*,” figure, number, cipher, usually added to the ordinal numbers in speaking, e.g., ཨ་ཁི་དང་པོ་ “*aa-ki tañ-po*” the first, also: of best quality. ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་, ཨ་ཁི་ཐུག་ numeral figure.

† ཨ་ཁུ་ལི་ *aa-gu-li* མག་ཁྱི་ the finger; = མག་མཚན་ hand limbs.

† ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་པུག་ *aa-hgag-rag...* ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་ ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་ *rtogs-ldan-gyi dor-ma* ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་, ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་ the trousers worn as an under-garment by Tantrik priests in Tibet.

† ཨ་ཁ་མཚན་ *aa-ma-tsi* acc. to *Sch.* = flies, winged insects.

† ཨ་ཁ་མཚན་ *ag-nio-nig* = ཤར་མཚན་ [a white woollen covering or blanket] *S.*

† ཨ་ཁ་ *an* in *W.* white chalk (*Jā.*).

† ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་ *an-lag-tsha* ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་ *am-cā-can* (mystic) (*K. g. 1, 28*) [Literally signifies “standing at the end.” The letters *y, r, l, v* and *h* are called *antastha*] *S.*

† ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་ *an-dor* (= ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་པུག་ *sko-tshig dañ-po*) cervical vertebra.

† ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་ *an-da-rñil* ཨ་ཁ་ཁྱི་ཐུག་ asphire.

མནལ་ལོ་མ *an-gdoo* Chinese "life-boards" or head and arm stocks; **མནལ་ལོ་མ་ལ་ལུག་པ་** to put (a person) into the stocks.

མནལ་འདར *an-bdar* in *C.* 1. board, plank, panel. 2. ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ acc. to *Cs.* an iron instrument of torture; acc. to *Thgy.* a kind of press (*Jā.*).

མནལ་འདར་པ་ *ab-btab-pa* = ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ or ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ (*ñhon.*).

མནལ་ཚོག་ *am-chog* col. for རྩལ་ཚོག་ *gna-chochog* the ear; རྩལ་ཚོག་ *gnam-brag* the bosom (*Jā.*).

མནལ་ཕྱག་ *am-phing* breast-pocket of the Tibetan.

མནལ་བུ་ *am-bun* the Chinese Residents in Tibet, political and military officers, two of whom are resident at Lhasa.

མནལ་གཅིག་པ་ *am-gtshigs* pressure of the lower lip with the upper teeth (in despair or out of anger): —མནལ་གཅིག་པ་ལ་མནལ་གཅིག་པ་ལ་ (*Rda.* 18).

མནལ་ཀ་ *ar-ka* or མནལ་ཀ་, also མནལ་ཀ་ plaster floor made of pulverized marble and oil (*Jā.*). **མནལ་ཅན་** *ar-chen* a plaster floor or a floor made of pebbles (*Rtsii.*). **མནལ་ལས་** *ar-lay* the work of making a floor with pebbles, marble, or plaster (*Rtsii.*).

† **མནལ་ཀ་མེ་ལྷ་ག་** *ar-ka me-log* མནལ་ཀ་མེ་ལྷ་ག་ [flower of the plant *Gynandropsis pentaphylla*] *S.*

མནལ་ལྷ་ *ar-skye* a fragrant tree which is used in medicine and yields frankincense (*Rtsii.*).

མནལ་གོན་ *ar-gon* offspring of parents not having the same rank, nor the same religion, and not belonging to the same nation; in *Ld.* (*Jā.*).

མནལ་ཏི་ *ar-ti* or མནལ་ཏི་མནལ་ཏི་ *ar-ti kha-gmar* cloth of raw-silk imported from Anam, having three stripes lengthwise; it is used for wrappers by the middle class Tibetans (*Rtsii.*).

† **མནལ་ཏི་མེ་རུ་** *Ara dha-me-ru* (lit. half Meru) fabulous mountain situated beyond the continent of *Kuntu dgaḥ-sar gur-pahi gñiś* and said to contain mines of *waidurya* (lapis lazuli) guarded by two *Rākṣasa* called *Māndehā* and *Rāma*. Beyond that mountain is said to be a great ocean containing sea-elephants and sea-hogs (*K. d. २, 281*).

མནལ་ཏུག་ *ar-nag* used in medicine and as incense (*Rtsii.*).

མནལ་པ་ *ar-pa* a thief, robber.

Syn. རྩལ་པ་ *rkun-po*; རྩལ་པ་ *rkun-mo* (*ñhon.*).

མནལ་མོ་ *ar-mo* n. of a bird (*Rtsii.*).

མནལ་མོ་ལི་ག་ *ar-mo li-gaḥ* occurs in མནལ་མོ་ལི་ག་ལོ་མ་ *ar-mo li-gaḥ rdo-lob* (*Gyal. S.*).

མནལ་ལྷ་པ་ *ar-la gñad-pa* Sch.: to be reduced to extremities, esp. to extreme misery (*Jā.*).

† **མནལ་ལྷ་ཀ་** *a-rdya-ks* མནལ་ལྷ་ཀ་; cotton: མནལ་ལྷ་ཀ་ལྷ་ག་ *Glr.* cotton-capsule.

Syn. རྩལ་ལྷ་ཀ་ལྷ་ག་ *ñi-dgaḥ-mahi bbraḥ-bu*; རྩལ་ལྷ་ཀ་ལྷ་ག་ *ñam-pahi bbraḥ-bu* (*ñhon.*).

‡ **མནལ་ལྷ་མེ་ལྷ་ག་** *a-ra gñahi me-log* = མནལ་ལྷ་མེ་ལྷ་ག་ or རྩལ་ལྷ་མེ་ལྷ་ག་ *bra-waḥam tsher-mahi mo-log* (*ñhon.*) drug used in vesicular eruptions *Med.*

† **མནལ་དེ་བ་** *Arya de-wa* = མནལ་དེ་བ་ the chief disciple of Nāgārjuna who succeeded

him in the Buddhist hierarchical chair of Nalanda and who converted many powerful pandits such as Aśva-ghoṣa and others to Buddhism (*Grub.* 16).

ཡལ་གཅིག *al-gcig* the one half of a pair.

ཡལ་ཏ *al-ta* (for རྟལ་དེ་ཏ་) 1. in *Bal.* now, at present. 2. to-day (*Jā.*).

ཡལ་ཏིང་ *al-tiñ* something bulky or heavy (*Jā.*).

ཡལ་ལ *al-la*, v. ཡལ་ལ *a-la-la*.

ཡལ་ཏི *al-ti* n. of a tree growing in *Ri-uo tiao-shan* (L'utoshan in China): — ཡལ་ཏི་མེ་ལྷ་མོ་ཡལ་ཏི་མེ་ལྷ་མོ་ཡལ་ཏི་མེ་ལྷ་མོ་ ཡལ་ཏི་ (Loñ. 2, 10).

† ཡལ་གར་བླ་ *ama-gar-bha* the emerald.

† ཡལ་མཐུ *as-marta* the female breast, teats of woman (mystic) (*K. g.* 4, 216).

ཡི་ 1. beer, = རྟལ་ in *C.* 2. vulg. pronunc. of རྟལ་ *byi* the lynx. 3. num.: 50. 4. in *Budh.*: ཡི་ཞི་མེད་པའི་མེད་པའི་ ཡི་ is he invisible entity or it is symbolic of he same (*K. g.* 4, 43).

ཡི་ཁྱུག་ *i-khug* = ཡི་ཁྱུག་ in *W.* hiccough, sob (*Jā.*).

ཡི་ལུ་ལ *i-gu-lyu* = ཡི་ལུ་ལ་ཡི་ལུ་ལ་ ཡི་ལུ་ལ་ limb and the secondary parts of a limb (mythic) (*K. g.* 4, 340).

ཡི་ལྷ་མོ་ *i-lhan* the letters surmounted by he vowel sign ི་ such as རྟལ་ཡི་ *lyi*, རྟལ་ཡི་ *gi*, རྟལ་ཡི་ *hi*, རྟལ་ཡི་ *yi* (*Situ.* 28).

† ཡི་ལ་བ་ཏི་ *I-la-wa-ti* n. of a great river in ancient India, prob. the Irawadi of Burma (*K. my.* 4, 198) [*I-la-wa* or *Irawati* is one of the five branches of the Indus flowing through the Punjab?].

† ཡི་ཤི་ཀ་ *i-ṣi-ka* a grass-like herb: ཡི་ཤི་ཀ་ཡི་ཤི་ཀ་ཡི་ཤི་ཀ་ (*K. my.* 4, 478).

ཡི་ཤོ་ལགས་ *I-ṣo-legs* son of king ཡི་ཤོ་ལགས་ *Spo-de gñi-rgyal* (*Yig.* 65).

† ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ *I-ṣo ma-ti* ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ n. of a great river in India (*K. my.* 4, 198) [Probably the same as the river Ichāmātī which is a branch of the Padmā flowing through Bengal].

† ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ལ་ *in dra go-pa* ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ cochineal; yet among the substances devoted to a costly *Chorten* it is mentioned as one of the five divine jewels (*Gl.* 7.)] from *Jā.* [the insect cochineal of various kinds, frequently mentioned in Pali books].

† ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ལ་ *in-dra ni-lu* sapphire.

Syn. ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ *nythen-ka-cho*; ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ *an-da-sñil*; ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ *ḡwañ-sñon*; ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ *nor-buñi sñiñ-po*; ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ *nor-bu sñiñ-po*; ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ *ka-ku ni-lu*; ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ *ni-lu*; ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ *tsha-li* (*ḡsñon*).

† ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ལ་ *in-dra byd-ka ra-na* ཡི་ཤོ་མ་ཏི་ n. of an ancient Sanskrit grammar.

ཡི་མ་ཏི་ *im-chi* Tibetanized Mongol term for a physician.

ཡུ་ *u* 1. = num. 90. 2. ཡུ་ཞི་མེད་པའི་མེད་པའི་ ཡུ་ is symbolical of the unheard (*K. g.* 4, 43).

ཡུ་ཏྱ་ *u-rgyan*, = ཡུ་ཏྱ་ the crown, the head ornament; but v. ཡུ་ཏྱ་ *O-rgyan*.

ཡུ་ཏྱ་ལ་ *u-rg* persistency; with ཡུ་ཏྱ་ = to persuade, to press, to urge, to persist in any matter.

† ཡུ་ཏྱ་ཀ་ *U-tu-ka* n. of an ancient sage (*K. my.* 4, 1530).

† **ཡུ་ཤ་ཡ་ཤ་ འུ་ཁ་ཤ་ཤ་ཤ་** *U-tsa-ga-na* n. of an ancient Indian king who during Gautama Buddha's time reigned in the great city of **ཤ་ཤ་ཤ་** *Sgra-grogs*. He was a devoted admirer of Buddha and ruled his people with righteousness and justice. In the latter part of his life abdicating the throne in favour of his son he entered the holy order of Bhikshu (*K. du. i, 298*).

† ལུ་དུམ་བ་ར་ *u-dum ba-ra* 阿都那
(*Ficus clomerata*) but in Tibetan literature
a fabulous lotus of immense size (*Jā.*).

† **उनि-को** *U-ni-ko* n. of a demon Yaksha of Kashmir who was a friend of the Yaksha called **बाग-क्ष-जान** *Ba-gan-jan* of the country of Rohita who had invited Buddha Gautama with his followers to dinner and served the guests with a large quantity of grapes of Kashmir (*K. du.* 4, 298).

u-spu tea-kettle (S. kar. 177).

‡ उत्पद्म *Ut-pa-{dan}* उत्पद्मवती ; n. of a city in ancient India (*A.K.* 51, 6, v.).

उपास *U-pa-la* was the learned disciple of Buddha who expounded the Abhidharma pitaka at the first great Buddhist convocation (*K. ds.* 5, 427).

† **उमा** *U-ma* goddess *Umā*, the wife of *Mahes'vara* (*Māon.*).

♂ 蜂 蜂 *u-tai tih-ga* n. of an insect, the touch of which produces sexual excitement even in such monks as had been free from all thought of female company (*K. du.* 3, 69).

ལུ་རྩལ་ u-tshugs = 4454 nan-tan per-
sistence.

† **U-gi-ri** or **U-gi-ri**
n. of a hill range in Central India or
Magadha wherein there was a dense forest
called Tamasa (*K. du. P.*, 341 and *K. d.*
v. 357).

ལྷ་པོ་མེད་ ug-chos n. of a flower: མེད་པོ་མེད་
ཕ་བཤི་གད་སྐུ་ལྷ་པོ་མེད་:

‡ उकरीथु *Uk-ri md-tho* also called गिरिथु
gi-ri md-tho n. of a sanctuary containing
the image of Hayagrība Vishnu (*Dsam.* 6).

† ५५५'५'५ ut-pa-la उत्पल the blue
water lily : [a lotus]S.

Syn. རྩམ་པའི་པ་ *chu-pkyes* *phon-pa*; ལེ་
ལྟའི་པ་ *sahi-gdub-bu*; རྩམ་པའི་པ་ *pha-pa*; ལེ་
ལྟའི་པ་ *steh-hi-hu*; ལེ་ལྟའི་པ་ *mig-gi-gñen*
(*Mon.*).

‡ ཡུ་པ་ལ་དཀར་པོ་ *ut-pa-la dkar-po* = རྒྱུ་ལྔ་
ཆུང་པ་.

पुष्पं *ut-pa-la che* नहीत्पल, पल [a full blown lotus]S.

ཡུ་པ་ལྷ་ཁྱེད་ཀྱི་ ut-pa-la ltur gas-pa one of
the eight cold hells of the Buddhists
(M. V.).

एतद्भाष्यं ut-pa-la ṛdah इह, एतद्भा [the
castor-oil plant] S.

ཡུ་པ་ལ་ལོ་པོ་ ut-pa-la ldoñ-po the lily plant.

उत्-पा-ल यु-वा उत्पन्नः ।

‡ *ut-pa-la dmar-po* रत्नोत्पलः
[the red lotus]S.

Syn. ཐུང་པ་དཔལ་ ཅམས་མཁ་གྲགས་; དཔལ་གྱི་པལ་པ
 ཐལ་པ་ཀྱི་ ལག་པ་; དཔལ་གྱི་ཁྱིམ་ ཐལ་པ་ཀྱི་ཀམ་ཁྱིམ་;
 (ཐལ་པ་ཀ་མི་ལེ་པ་པ་) (Hkon.).

† **उत्पल** *ut-pa-la* *çiñ* महापद्म,
पद्मपत्र [the lotus plant] S.

Syn. རྒྱུ་མཚན་ *lle-wa-can*; འཇུ་མཚན་ *la-ku-tsa*;
ཡུ་པ་ལ་མཚན་ *yoŋ-ŋmun*; ཡུ་པ་ལ་མཚན་ *ut-pa-la ciñ*
(*Ndon*).

सुप्रसन्नोऽयं *Uṭ-pa-lāḥi* कृद्गो अत्युत्तमो न.
of one of the earliest disciples of Buddha
(M.V.).

ལུང་པ་ལི་ཏུ་ལ *ul-pa-lahi rlas-ra* ལ་ལ་ lotus root.

ལུང་གུ *uñ-gu* oil-lamp *C.* (*Jā.*).

ལུང་ཅུ་ *un-chuñ* = ལུང་ཅུ་ལ་ a young monk.

ལུང་ཐུག *un-thug*, *v.* ཐུག་ཐུག་ *bu-thug*.

ལུང་རྒྱ *Ur-rgya* a warm meal-porridge; fermenting dough *C.*

ལུང་རྩོ *ur-rdo*, *v.* ལུང་རྩོ; ལུང་ལ, *v.* ལུང་ལ; ལུང་ལ་ colloq. for ལུང་ལ་ (*Jā.*).

ལུང་འན *Ur-nan* n. of a religious sect: ལུང་འན་ལུང་འན་ལུང་འན་ལུང་འན་ (*Deb.* ལ. 34).

ལེ *c* I: num. = 120. 2. in *C.* and later literature, an interrogative particle usually put immediately before the vb. or the pron. standing in the place of the vb.: ལེ་ཤོ་ལེ་ལོ་ I am afraid he is not well, is he happy; ལེ་ཤོ་ལེ་ལོ་ shall we be able or not (*Mil.*). ལེ་ཤོ་ལེ་ལོ་ ལེ་ཤོ་ལེ་ལོ་ my uncle who is very gracious why should he be in trouble? (*A.* 128).

ལེ་ལུང་ *c-drag* = ལེ་ལུང་, superfine, the best: ལེ་ལུང་ལེ་ལུང་ལེ་ལུང་ (*Ljañg.*). In the mystic language of Virūpākṣa the guardian Mahārāja of the west, we have: ལེ་ལེ་ *c-ne*, ལེ་ལེ་ *me-me*, ལེ་ལེ་ *dad-phu*, ལེ་ལེ་ *da-dab-phu*, as expressions = misery, sin, the way and cessation of misery.

ལེ II: in Budh.: ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ (*K. my.* ལ. 206).

ལེ III: n. of a place in Tibet (*Jig.* 9): ལེ་ལ་ E-pa a native of E'.

ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ *E-lha rgya-ri-wa* n. of a scion of the ancient line of kings who belonged to the ministry under the 1st sovereign Dalai Lama (*Loñ.* 2, 9).

ལེ་ལེ་ལེ་ *e-lha-ya*, ལེ་ལེ་ལེ་ a fabulous black antelope with short legs and black eyes (*Jā.*).

† ལེ་ལེ་ལེ་ *e-latta* = ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ eating and drinking (mystic) (*K. g.* ལ. 215).

ལེ་ལེ་ *e-bhād* = ལེ་ལེ་ has he come; also in ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ if all are killed, would it be liked? (*Fig.* 58).

ལེ་ལེ་ *e-dran* = ལེ་ལེ་ *dran-nam* in ལེ་ལེ་ ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ (*Rdon.* 14).

ལེ་ལེ་ *e-ma*, ལེ་ལེ་ ལེ་ལེ་ or *a-ma-lu* ལེ་ལེ་ (*A. K.* 1-6) interjection expressing compassion.

† ལེ་ལེ་ *e-wam* 1. ལེ་ལེ་ yes, certainly. to be sure (*Vai.* 88). 2. in Budh. this is symbolical of ལེ་ *e* signifying (a) ལེ་ *thabs* ལེ་ལེ་ or (b) ལེ་ *mdo* = *Sūtra*; whilst ལེ་ *wam* = (a) ལེ་ *ces* or ལེ་ལེ་ *ces-rab* knowledge or wisdom or (b) ལེ་ *shags* *Mantra* or the mystical part of Buddhism. 3. n. of a Buddhist religious work.

ལེ་ལེ་ *e-ref* = ལེ་ལེ་ *e-yin* or ལེ་ལེ་ *yin-nam*.

ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་ *e-ran rgyal-po hñigs-med* the yellow coloured myrabolan (*Snan.* 109).

† ལེ་ལེ་ལེ་ *e-ran-da* ལེ་ལེ་, ལེ་ལེ་ [the castor-oil plant] *S.*

† ལེ་ལེ་ *e-lu* ལེ་ལེ་ = pomegranate.

ལེ་ལེ་ལེ་ *E-lahi-ñgyud* an epithet of Vaiṣṇava the guardian of the northern quarter of the world.

ལེ་ལེ་ལེ་ *e-lahi-bdab* ལེ་ལེ་, as met. = the tongue.

† ལེ་ལེ་ *E-lan* n. of the empress of the tenth Tartar Emperor of China whose son was the Emperor Bogto (*Loñ.* 2, 10).

ཨོག་མ *a-lab* ལམ་ལམ་ occurs in མག་ཤིག་ལམ་
ཤིག་ཤ། ཨོག་མ་གྱི་ལམ་ལམ་ཤིག་མཐོ་མཐོ་ཤི། (*Loñ.* 2, 32).

ཨོག་མ་ལྷ་གཏོ་བྱ་ *o-lu ma-ka-dhe-nu* n.
of a bird (*K. ko.* 7, 2).

ཨོག་ *en* = མཆོ་རྒྱ་ *cuñ-sag* : དུག་ཨོག་མ་འབྱུག་
མམ་ཐང་ (*A.* 144). ཨོག་ཤིག་ *en-cig* = རྩེབ་མམ་ *hrīb-*
tsam : ཨོག་ཤིག་མ་གཙང་ཤིག་རམ་ཁེམ་མཐོག་ (*Deb.*
47). ཨོག་ཤིག་ *en-re* = མཆོ་རྒྱ་ཤིག་ *cuñ-sag-re* a little
only, ཨོག་མམ་ *en-tsam* = མཆོ་རྒྱ་མམ་ *cuñ-sag-tsam*
only a little; the little one (a pr. name).

ཨོག་མམ་ *en-tsam* in དུག་ཨོག་མ་འབྱུག་མམ་
ཐང་ (*A.* 144); and in རྩེབ་མམ་ཐོག་གཏོ་མམ་མཐོག་ཤི།
ཨོག་མམ་མཐོག་ཤིག་གཙང་ལམ་ལྷ་ཐང་ (*Sorig.* 160).

ཨོག་ཤིག་ *en-re*, fast, rapid: དུག་མ་ཐོག་མམ་ཐོག་ཨོག་
ཤིག་ཐོག་ཐོག་མམ་ཐོག་ཨོག་ཤིག་ཐོག་ཐོག་མམ་ཐོག་ཨོག་ཤིག་
ཤིག་ (*Deb.* 36).

ཨོག་ལམ་ *en-hdar*, v. མམ་ལམ་ *am-hdar* (*Jā.*).

ཨོག་མམ་ *en-chi* or མམ་མམ་ *am-chi* or ཨོག་མམ་
im-chi a doctor or physician. Acco. to *Liq.*
it is a Mongolian word.

ཨོག་ཀ་ *er-ka* C. v. མཀ་ཀ་ *ar-ka* (*Jā.*).

ཨོག་ཀ་ཐུག་ *O-dkar-brag* n. of a rock-cave
under a huge white rock in ancient India
where the sage *Pha Dampa Sañg-rgyas*
performed asceticism: དམ་བཅུ་ཀ་ཐུག་ཀ་ཐུག་
ཐོག་། ཨོག་ཀ་ཐུག་ཀ་ཐུག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་
ཐོག་ཐོག་ (*Deb.* 4, 37).

ཨོག་ཤི་མམ་ *O-di-gam*, v. ཨོག་ཤི་ *O-rgyan*.

ཨོག་མ་ *og-ma* = རྩེ་ཐོ་ *toi-tsu*.

ཨོག་མ་ *o-doh* or རྩེ་ཐོ་ *o-doh* wind-pipe
(*Jā.*).

ཨོག་ཀ་ཐུག་ཀ་ཐུག་ *o-roq jug-hgar* the Jungar
tribe of Mongolia (*Loñ.* 2, 16).

ཨོག་ཤི་ *o-lo* 1. = a boy, stripling in *Ts.*
and *U.* 2. an earthen-ware tea-pot. 3.
Sok.: the place where two rivers join,
the confluence of two rivers.

ཨོག་ཤི་ *O-rgyan* = མཐོ་ཤི་ *U-rgyan* the
country of Odiyana Sana. མཐོ་ཤི་; acco. to
Lam-yig, the modern *Gaznee* in *Cabul*.

ཨོག་ཤི་ཐོག་ཐོག་ *Or-rgyan Rin-po-che* the
chief epithet by which the Buddhist Saint
Padma Sambhava is known to the Tibe-
tans (*K. thang.* 95). The different names
under which the saint *Padma Sambhava* is
adored in Tibet are:—(1) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་
(2) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ (3) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་
(4) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ (5) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་
(6) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ (7) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་
(8) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ (9) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་
(10) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ (11) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་
(12) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ (13) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་
(14) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ (15) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་
(16) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ (17) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་
(18) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ (19) ལམ་ལམ་ཐོག་
(20) ལམ་ལམ་ཐོག་ཐོག་ཐོག་ (*K. than.*
95).

ཨོག་ *Om* the famous myetic syllable
used separately as well as in various
collocations.

ཨོག་ཐོག་ *om-madag* ཐོག་ཐོག་ a priest who begins
religious service by saying *om*.

ཨོག་ཐོག་ཐོག་ *om-madag-ma* ཐོག་ཐོག་ [the mystic
syllable *om*, signifying *Buddha*, *Dharma*
and *Sangha*, [*Brahmā*, [*Brahmā*, [*Vishnu* and
S'iva]]S.

ཨོག་ཐོག་ཐོག་ *om-yig-drug* ཐོག་ཐོག་ the insertion
of the sound *o* in different places with
variety of prosodial length and accentua-
tion in the recitation of hymns]]S.

ཨོག་ཐོག་ *O-fo* one of the earliest kings of
Tibet of the dynasty of ཐོག་ཐོག་ *Sakhi-kye*
(*J. Zakh.*).

ཨོག་ཐོག་ *og-rgya* beard; ཐོག་ཐོག་ *og-tahum* =
ཐོག་ཐོག་ *ag-tahum* (*Jā.*).

ཨོག་ཐོག་ *og-ma* the throat, neck, = ཐོག་ཐོག་
ikog-ma; ཐོག་ཐོག་ *og-aho* a beautiful white

neck. འག་ཁ་དཔར་ *og-gdoñ-gkar* the red cat-bear of Sikkim and E. Nepal (*Ailurus ochraceus*). འག་ཁ་ལོ་ *og-kjol* = འག་མ་ *lkog-ma* the larynx.

ཨང་ལུ་ *oñ-gu* a lamp; ཨང་རལ་ *oñ-raṣ* the wick of a lamp, in *C.* (*Jā.*).

ཨང་ལོག་ *oñ-log* the ptarmigan (*Sch.*).

འཛི་ཅི་ག་ *O-di bi-ṣa* one of the five provinces of the eastern part of India, modern Orissa.

འཛི་ཏཱ་ཐུ་ *o-tanta pu-ri* = འཛི་ཏཱ་ཐུ་ *o-danta pu-ri* (*A.* 9).

འཛི་རྩ་ *O-tram* n. of a country where ruled the king called Dasa-ratha (འཛི་རྩ་པ་ *ciñ-rtā bu-pa* (*Dug-ye.* 2, 39).

འཛི་ཏཱ་ཐུ་ *O-danta-puri* n. of the great Buddhist monastery of Behar which flourished after Vikramas'ila and was sacked under the orders of Baktyar Khiliji in 1203 A.D.—འཛི་ཏཱ་ཐུ་རྩ་ཐུ་པ་ལག་ཐུག་ལག་ལུ་ (*A.* 35).

འཛི་ཏཱ་ཐུ་པ་ལག་ཐུག་ *oyan-pa phyag-rdor* abbot of འཛི་ཏཱ་ཐུ་པ་ལག་ཐུག་ལག་ལུ་

འཛི་ཏཱ་ཐུ་ *ol-mu* in *C.* throat, wind-pipe; འཛི་ཏཱ་ཐུ་ *ol-mduṣ* the "adam's apple" in larynx: འཛི་ཏཱ་ཐུ་འཛི་ཏཱ་ཐུ་པ་ལག་ཐུག་ (*A.* 131).

འཛི་ཏཱ་ *oñ-gko* the chin, resp. འཛི་ཏཱ་ *shal-ko*.

C4138

ASIATIC SOCIETY

